

PIIPILI 1SƆ TƆM
TAKƎLAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PIIPILI ISO TƆM TAKƆLAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

FRT	1
Kancaalaya	2
Luy	12
Lefii	26
Kokaloby	43
Kusəsutu Leloby	78
Yosuwee	89
Paasənlaa	94
Luuti	112
Samiyεeli I	116
Samiyεeli II	147
Awulaa I	175
Awulaa II	206
Kutəsutu I	237
Kutəsutu II	268
Isətəlası	303
Nehemii	314
Isətεε	331
Soopu	338
Yontu	394
Atuwa	535
Ləmayasεε tı	561
Yontu Taa Yontu	569
Isayii	578
Selemii	645
Wula	649
Isekiyεeli	660
Taniyεeli	712
Osee	726
Sowεeli	742
Aməsi	746
Apitiyaasi	758
Yonaasi	760
Misee	763
Nahum	773
Hapakuku	778
Sofoni	783
Asee	788
Sakalı	790
Malasi	803
Matiyee	806
Maləki	849
Luku	877
Yohaani	922
Tillaa Təmlε	938
Lom	951
Kələntı I	961
Kələntı II	978

Kalatı	989
Ifeesu	996
Filipv	1002
Kolosi	1007
Tesalonikı I	1011
Tesalonikı II	1015
Timotee I	1018
Timotee II	1022
Titv	1026
Filemōn	1029
Hepəla	1031
Saaki	1045
Piyεε I	1050
Piyεε II	1055
Yohaani I	1058
Yohaani II	1063
Yohaani III	1064
Yuti	1065
Kukulutu	1067
OTH	1087

Piipili Iso Tom Takəlaya
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

© 1999 SIM

Piipili Iso Tom Takəlaya

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

Traduction par
© 1999 SIM

Première édition imprimée
1999, SIM

Édition électronique
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons
Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non transposé (CC
BY-NC-ND 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

KANCAALAYA

Kutulutu

Kancaalaya takəlaya taa cəneye tə naaki pə təna pə kancaalaya. Antulinya na i taa nyəm ηmav kancaalaya, na yəlaa ηmav kancaalaya, na Iso yəlaa Iseyeli nyéma kancaalaya. Pə waali ile, isənaya tu pəsi na té cəkəna antulinya wei i taa tə we isəntə tə, na yulu lonte nté leye antulinya taa? Pepe təo ké antulinya yəlaa fei təma na lelen? Yəlaa ká pəsi na pá tayanı antulinya? Pə waali ké Iso tayana isəna pu ya antulinya yəlaa nyəəη tə, na í yaa Iseyeli nyéma caa Apələham. Inu i suna Iso piitim na Iso sɛɛtu kite.

Isəna pa faya Kancaalaya takəlaya tə:

Antulinya na kancaalaya yəlaa ηmav titite 1-2

Kancaalaya yəlaa kpeɛnav na Kayini na Apɛɛli pa təm titite 3-5

Lum waasuyu ke Nowee waatu titite 6-10

Papɛɛli kutuluyu səsəəu ηmav titite 11

Iso yaawa Iseyeli nyéma caa Apələham titite 12:1-25:18

Apələham pəyalu Isaaka na i saali Yakəpu pa təm titite 25:19-37:1

Yosɛɛfu təm na Yakəpu na i nyéma ke Icipiti titite 37:2-50:26

PƏ TƏNA PƏ KANCAALAYA

Iso lapu ke antulinya na yəlaa

¹ Waatu wei Iso caala isətənyu na tetu ke lapu təcəci tə.

² Tetu nti tu we kpete ké tə fei tapuyu tə fei nəgə, na tenku lumanη nyəη waasa pə təo na səkpetyu nyalaa, na pə kaasi na Iso heelim náá makı lum təo. ³ Ntəna Iso tó si: Pə naaki, ilena pə suu nav. ⁴ Iso lanje heena pə naakuyu mpu tə, ilena í faya-wi na səkpetyu. ⁵ Mpuyle Iso ha pə naakuyu mpu təgə hətə si ilim taa, na í ha səkpetyu si ahoo. Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku kancaalaya nyəηku.

⁶ Ilena Iso tó si: Patəma í weɛ isətəa, ilena pə faya isətənyu taa lum na atə nyəm. ⁷ Ilena pə lá mpu. ⁸ Ntəna í ha patəma inəyi hətə si isətənyu. Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku naale nyəηku.

⁹ Mpuýú Iso təma si: Atə lum í kpenti lona payale taa na pə ye le puɣulaya tetu. Ilena pə lá mpu. ¹⁰ Kelena Iso ha-təyi hətə si tetu, na í yaa lumnaa mpe si tenkuna, na i lanje heɛ. ¹¹ Ntəna Iso tó si: Tetu í luləsi kunyənnyəm mpi pə we tələkuleku təgə waanı waanı isu tuη na nyutu na pə luləyi pə pee na á we nyəu. Ilena pə lá mpu. ¹² Mpuýú tetu luləsa-wəyi waanı waanı, na Iso lanje heɛ. ¹³ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku tooso nyəηku.

¹⁴ Mpuyle Iso təma si: Kəkəsi í weɛ isətəa na sí faya ilim na ahoo, na kuyɛɛη na pusi na ləηle na yoluma, ¹⁵ na sí naaki tetu, ilena pə lá mpu. ¹⁶ Kəkəsi səsəənsi naaleye i lapa, na kəkəlaya tóki kawulaya ke ilim na naale nyəηka ke ahoo. Na í la isətulənası tətə. ¹⁷ Mpuýú Iso tó si tənaya isətəa na sí naaki tetu təo, ¹⁸ na sí tóki kawulaya ke ilim na ahoo, na sí faya ilim na səkpetyu. ¹⁹ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku liyiti nyəηku.

²⁰ Mpuýú Iso təma si: Weesuyu nyəm í sú lumnaa taa na suması náá kuləyi isətəa. ²¹ Ilena Iso lá lum taa təgələη na pə taa weesuyu nyəmnaa ke waanı waanı, na suması təna, na i lanje heɛ, ²² na í kooli-təyi kɔpantv na í tó si: I ləli na í huki na í sú tenkuna, na suması náá huki tetu təo. ²³ Pə kpayə tanaη na pə suna taanaya, na pə kpayə ahoo na pə nyaali tə, pə kpenta kuyaku kakpası nyəηku.

24 M'p'og'og' Is' t'ama si: Tetu i lulasi weesu'yu nyem t'anya waani waani isu t'ala na taale wontu na ate nyamanyamanaa t'ena, u'ena p' l' l' mp'u. 25 Wontunaa m'pe pa t'anya i lapa, paa t'ala paa taale wontu paa ate nyamanyamanaa, na i lan'le hee. 26 M'p'og'og' Is' t'ama si: T' h'm'a yulu na i wee isu t'a t'et'et'elen na i t'og' kawulaya ke wontu t'ena t'oo, paa tiina paa sumasi paa nti. 27 Ke'lena i h'm'a yulu isu i mayamaya i wee t'o. Apalu na alu ke i h'm'a-we isu i weu t'o 28 na i kooli-weye kupantu. U'ena i heeli-we si: I lulu na i huki na i s'u tetu na i p'asi-ti na i t'og' kawulaya ke tiina na sumasi na ate wontu t'ena t'oo na i paas'ona-ti. 29 M'o t'og'onaya n'te k'ny'onyem na tu'ij t'ena pee. 30 Wontu na sumasi na weesu'yu nyem t'ena t'og'onaya n'te nyutu kul'ek'ek'etu t'ena. U'ena p' l' l' mp'u. 31 M'p'og'ole Is' ny'ena na i lan'le hee s'as'om. P'o k'paya tana' na p' suna taanaya, na p' k'paya ahoo na p' nyaali t'o, p'o k'penta kuyaku naatoso ny'og'ku.

2

1 Is'ena Is' lapa is'otaa na ate na p'o taa weesu'yu nyemnaa t'ena t'og'ole. 2 Kuyaku naatoso ny'og'ku wule ke Is' t'eesa i t'ama, u'ena i heesi naatosomp'og'olaya ny'og'ku wule. 3 P'o t'oo k'e Is' koola-kuy' kupantu na i fayasi-ku na ku m'paa si ku k'e i ny'og'ku. 4 Is'ena Is' lapa is'ot'onyu na ate t'og'ole.

Is' tu'ij taale

Waatu wei T'acaa Is' lapa ate na is'ot'onyu t'o, 5 nyutu taa tiika nak'eli ka taa fei tetu t'oo, p'oc'o nyiilaya nak'eli ka taa ny'ooki. M'pi t'o, T'acaa Is' t'a' yel'eta si t'ev i nu. P'eyele yulu n'og'olu i taa fei si i hala tetu. 6 Ama nikaya k'paa'ayana na p'o niyitiyi tetu t'ena.

7 M'p'og'og' T'acaa Is' k'paya tetu na i l' yulu, u'ena i woso yulu m'una t'ee k'e weesu'yu heelim. T'ona'yale yulu su' feesu'yu. 8 U'ena i l' tu'ij taale ke I'teni taa k'e ilim t'elule t'oo, na i su yulu in'og'i t'o taa. 9 N'tena T'acaa Is' ye'le na tu'ij k'p'ar' ny'o I'teni taa t'anya waani waani na i pee t'og'ou na lelen'. Na t'uy' n'ku ku pee haaki weesu'yu t'o, na k'p'antu na is'ayatu p'o cek'onan' ny'og'ku ka s'og'a heku taa.

10 Na p'og'o nak'eli ke'le ka f'aya I'teni taa na ka niyitiyi tu'ij taale na ka h'ela pusi liyiti ke I'teni waali. 11-12 Kancaalaya ny'og'ka h'ete n'te Pis'og', ke'le ka c'ona Hafila tetu nti t'o taa w'ola k'p'ar' na tulaalu k'p'ar' na liyitee p'ole k'ok'p'et'ele p'o wee t'o. 13 P'og'o naale ny'og'ka h'ete n'te Kih'og' na ke'le ka c'ona Kusi tetu t'ena. 14 Na tooso ny'og'ka h'ete n'te Tikili, ke'le ka k'p'enna na ilim t'elule t'oo k'e Asilii tetu taa. P'og'o liyiti ny'og'ka h'ete n'te I'f'elati.

15 M'p'og'og' T'acaa Is' su yulu ke I'teni taale n'te t'o taa si i hala na i paas'og'ona-t'e. 16 Ke'lena i t'o yulu si: N p'as'og'i na n' t'og'o taale tu'ij t'ena pee. 17 Ama k'p'antu na is'ayatu p'o cek'onan' t'uy' pee paasi k'e n' kaa t'og'. P'op'otu fei lelen', k'uy'og'ku n' t'og'o-ye isu n' s'epa.

18-20 Tetu ke T'acaa Is' ka lapa taale wontu t'ena, na sumasi t'ena, na i l' na t'e polo yulu kin' si i ny'i h'ela nna i ka ha-ti t'o, na an'og'i pa yaaki-ti. M'p'og'og' yulu hawa t'ala t'anya h'ela, na taale wontu na sumasi t'ena. Ama i ta hiki s'enu wei i m'una-t' t'o. M'p'og'og' i t'ama si: P'o fei si yulu i c'aya i tike ke mp'u. 21 U'ena T'acaa Is' l' na tom k'p'a yulu na i too isu i s'epa, na i l'asi i s'entaaya l'og'ka na i waasi nantu ke ka lonte. 22 N'tena i m'og'na s'entaaya n'ka i ka l'esa apalu taa t'o na i n'mana alu na i c'ela-i. 23 T'ona'yale yulu t'ama si:

A'ghaa, m'a na in'e t'o kaana nantu na m'owa.

M'pi t'o, ma taa k'e pa l'esa-i, i'le i h'ete n'te alu.

24 P'o t'oo k'e apalu ka ye'le i caa na i too na i na i alu p'a c'aya na p'a p'asi yulu kul'om.

25 Yulu na i alu pa t'og'aya k'p'ela ke pa naaleye, p'oc'o fe'ele nat'eli t'o fei-we.

3

Is' t'og'onuy' ke Atam na i alu

1 Taale wontu nti t'o t'ena T'acaa Is' lapa mp'u t'o, tom k'el'ona t'o t'anya acilayatu. M'p'og'ole kuyaku nak'eli tom p'asa alu si: Ile tampana Is' y'og'otaa si i taa t'og'o taale tu'ij t'ena pee yaa?

² Kελενα alu náá cə si: Aai, tə tóki haləm tun təna pee ké. ³ Ama pə kaasuyu tuyu ηku ku we haləm heku taa tə ku pee tə, Iso təma si: I taa təη-ye, pécó í taa tokina-yéyé tokinau mayamaɣa, pə taa kəə na í sí.

⁴ Mpuɣule tum nəɣə təkpaυ si: I səki se. ⁵ Ama Iso nyómá si kuyaku ηku í təηa-ye, mə ise kuliyi ké isu inu i weυ tə, na í nyómá kupaυtu na isayatu.

⁶ Alu nawa si tuyu ηku ku nyənuɣu we teu, pécó ku pee we iseseemle na a kuliyi yəlaa ise. Ntəna í kooli-kú na í təɣə, na í kaasi na í cəla i paalu na ílé í təɣə tətə. ⁷ Tənaɣale pə kula pa naaleye mpυ pa ise na pá cekəna si pa we tapakpela. Ilena pá caa hatu kuwalətu natəli na pá təɣəli.

⁸ Pə keesa taanaɣa ile Iso Tacaα pola i taale təə ké cəəυ nté na pá nu i nəɣə. Ilena yulu na i alu pá sé na pá ηmeli taale tun heku taa. ⁹ Ama Iso Tacaα yáá yulu si: Leye n wəna ye?

¹⁰ Mpuɣú i cəwa si: Ma nu nyá nəɣə ke taale taa ilena səɣəntu kra-m na má sé na má ηmeli. Mpi tə, ma we tapakpete. ¹¹ Tənaɣale Iso Tacaα nəɣə təkpaυ si: Awe heelina-η si n we kpete? N təɣə tuyu ηku inu maα kisina-η təɣə?

¹² Kελενα yulu si: Ma təɣaa yáá, ile alu wei inu n ha-m tə inu i celəna-m na má təɣə.

¹³ Ntəna Iso Tacaα pəəsi alu si: Pepe təə ké nyá lapa mpυ? Alu nəɣə təkpaυ si: Tum tusəna-m na má təɣə.

¹⁴ Mpuɣú Tacaα təma tum si:

Timpi n lapa mpυ tə, pu kpatu nyá yule təə ké
kraakpaale na pə kəli wontu təna,
nyá lotu təə ké n ká tuuki nəəñəə na n tóki tetu,
haləna nyá səm.

¹⁵ Maα tó patule ke nyá na alu mə heku,
na nyá ləluɣu nyómα na i ləluɣu nyómα pa heku,
paa nanɣi nyá nyuɣu na nyáá ló pele pa nəəkikite.

¹⁶ Ilena Iso tó alu si:

Maα səəsi-η wəsasi ke nyá ahontotu waatu,
na nsəɣi n ká lələna, na n ká nyuləɣi nyá paalu ké teu.
Ama ílé i ká la nyá səəsə.

¹⁷ Ilena í pəsəna apalu təə si: Timpi n nuna nyá alu na n təɣə tuyu ηku maα kisina-η tə.

Ma təηsəɣi tetu ke mpusi ké nyá mayamaɣa nyá təə.
Wahala na wahala ké na pécó n hiki nyá təɣənaɣa haləna nyá səm.

¹⁸ Nyutu isayatu ke n ká hala na pécó n hiki nyá hatəmutu.

¹⁹ Ye haηaɣa ta sə-η, n kaa hiki icavte na n muli.

Haləna kuyaku ηku paa pi-η tetu nti paa ηmana-η tə tə taa tə.

Mpi tə, n ké tetu ké, pécó n ká tayanu kulumtu ntəɣi pəsuyu tətə.

²⁰ Mpuɣule Atam ha i alu si Ifa. Mpi tə, inəɣəle yəlaa təna too. ²¹ Ilena Iso Tacaα ku wontu natəli na í liti-ti na í təɣəli Atam na i alu. ²² Tənaɣa Iso Tacaα yəɣətəa si: Nəəñəə yulu pəsa isu tá taa nəɣəluɣule kupaυtu na isayatu pə nyəm təm taa. Pə təə tə, té taa yele na í təɣə weesuyu tuyu pəle na í wəena weesuyu ke tam təə. ²³ Ilena Iso təɣəni-i Iteni taale taa si í suυ haləm ke tetu nti pa ηmana-i tə. ²⁴ Mpυ pə lapəna na í təɣəni Atam na í su isətəa tanlaa na pá tan taale mpaas na pá ηmeləsəɣi pa laɣalee na á muɣu kəkəsɪ ke ηmeleu ηmeleu si nəɣəli í taa kpatəna weesuyu tuyu.

4

Kayini na Apeeli pa təm

¹ Mpuɣú Atam nyómá i alu Ifa na ílé í lá teu na í ləli Kayini. Ilena í tó si: Ma hika apalu pəɣaɣa na Tacaα ton. ² Pəle pə waali ké i ləla i neu Apeeli.

Apɛɛli ka kɛ tiikilu na Kayini ke hátú. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakuli taalv lɛsa i hatəmvtu taa na í lá Tacaa ke kətaya. ⁴ Uena neu náá kra i heej taa kɛ kancaalaya kulɔlɔɔ nim nyəɔ na í lá kətaya tətɔ. Uena Tacaa nyəni Apɛɛli kətaya na p̀ɔ́ kɛsəna-i. ⁵ Ama i kisa Kayini nyəɔka. Tənaɔale p̀ɔ́ haɔa-i teu isu nɔɔhəle taa kəkə, na i isentaa sɔɔɔ. ⁶ Uena Tacaa p̀ɔ́sɔ-i si: Pepe tɔɔ kɛ nyá isentaa sɔɔɔ? ⁷ Ye kɔpantv ke n laki, nyá isentaa í hetɔ. Ama ye isayatu ke n laki, kulɔmtv ntɔ tɔ papəna nteɔe nyá nənɔɔ tɛɛ isu tɔɔlɔɔɔ na tɔ taɔa-ɔ, na tɔ caa-ɔ kəlvɔ. Ama p̀ɔ́sɔ-tɔ na í kəli-tɔ.

⁸ Tənaɔa Kayini tɔma i neu si: Tɔ kra taale, uena Kayini kulɔ i tɔɔ kɛ təna na í kv-i.

⁹ M̀p̀r̀ỳvle Tacaa p̀ɔ́sɔ Kayini si: Nyá neu Apɛɛli wele? Uena í cɔ si: Ma nyəma timpɔ i wɛɛ tɔ? Ma kɛ ma neu taɔlv na?

¹⁰ Uena Tacaa p̀ɔ́sɔ-i si: Pepe lapa mpv? Ma nawa nyá neu caləm ke atɛ, na p̀ɔ́ wɛɛ si má lɛɛti-ɔ. ¹¹ Nɔɔnɔ tɛtv ká tɔɔsi-ɔ mpusi kɛ timpɔ n yelaa na tɔ haa nɔɔɔ na tɔ li nyá neu caləm ke nyá niɔ taa tɔ. ¹² Paa n ká hala-tɔɔi isəna, n kaa waa pulv. N ká la yem cɔɔlv, n kaa wɛɛna tɔɔɔ.

¹³ M̀p̀r̀ỳvle Kayini cɔwa Tacaa si: Ma saləka kəla-m. ¹⁴ Nyəni, saɔa n tɔɔnɔɔɔ-m tɛtv kɔpantv tənɛ tɔ taa kɛɛ, ma kaa tasa nyá isəpəle taa kɛ loosuyv. Ma p̀ɔ́sɔ yem cɔɔlv, ma kaa wɛɛna tɔɔɔ, na wei í hika-m i kv-m.

¹⁵ Tənaɔale Tacaa nɔɔ təkpaɔv si: Aai, ye wei í kɔwa Kayini, isu ma fela pɔntv ke p̀ɔ́ tɔm naatosompɔɔɔɔ.

Uena Tacaa yɔsɔ Kayini si ye wei í na-i í taa kv-i. ¹⁶ Ntəna í se Tacaa na í polo i caya timpɔ pa yaa si Yemcɔɔlaate tɔɔ Iteni ilim təlule tɔɔ.

Kayini lɔlvɔv nyəma

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Kayini nyəma i alv na í lá teu na í lɔli Henəki. Uena í nɔma ícətɛ na í ha-tɛɔe i p̀ɔ́yɔlv hətɛ. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Henəki lɔla Ulaati na Ulaati lɔli Mehuyayɛɛli na Mehuyayɛɛli lɔli Metusayɛɛli, uena Metusayɛɛli lɔli Leməki.

¹⁹ Alaa naale ke Leməki kraɔaa, kancaalaya nyəɔ hətɛ nté Ata, naale nyəɔ si Sila. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Ata lɔla Yapaali. Yapaali inɔ ílé i piitim nté mpa pa tiikiɔi kaləkəɔ na p̀ɔ́ sɔvki coka taa tɔ. ²¹ Ué i neu hətɛ nté Yupaali. Yupaali inɔ i piitim nté mpa pa makɔ saɔkɔnaa na p̀ɔ́ hulɔɔi həsɔ tɔ. ²² Sila ílé i lɔlɔna nteɔe Tupaali-Kayini, wei i luki nyəɔlɔlv kɔsɛmɔv na nyəɔlɔlv mayamaya wontu tɔ. I neu ke pa yaakaya si Naama.

²³ M̀p̀r̀ỳg̀ Leməki tɔma i alaa Ata na Sila si:

Ma alaa mɛ, í nu ma tɔm yoo.

Mə taa lɛlv paalv cətəla-m kɛ na má kv-i.

²⁴ Tɔm naatosompɔɔɔɔ ke paa lɛɛti Kayini kulv.

Uena p̀ɔ́ lɛɛti ma kulv ke tɔm nutoso na naanɔwa na naatosompɔɔɔɔ.

²⁵ Atam pa tasa apalvɔɔɔ ke lɔlvɔv uena Ifa ha-keɔe hətɛ si Sɛɛti, si Tacaa ha inɔɔi apalvɔɔɔ lɛɔka ke Apɛɛli wei Kayini kɔwa tɔ i lonte.

²⁶ Sɛɛti ná lapa yulv na í lɔli apalvɔɔɔ na í ha-ke si Inɔɔsi. Waatv inɔɔi yəlaa caala Isə kɛ sɛɛv si Tacaa.

5

Atam lɔlvɔv nyəma

¹ Atam lɔlvɔv nyəma həla ntɔ cənɛ. Waatv wei Isə nɔma í yulv tɔ, i nɔma-i kɛ isu i wɛɛ tɔ. ² Apalv na alv ke i nɔmawa na í ha-wɛ si yəlaa na í kooli-wɛɔe kɔpantv.

³ Atam pusɔ lapa nunɔwa na hiu na naanɔwa (130) kɛ uena í lɔli p̀ɔ́yɔɔ na ká kraɔa-i tətɛɔɔɔ na í ha-keɔe hətɛ si Sɛɛti. ⁴ Sɛɛti lɔlvɔv waali Atam tɔɔɔ pusɔ nasənaasa (800) na si taa kɛ i tasa apalvɔɔɔ na alvɔɔɔ ke lɔlvɔv. ⁵ Atam pusɔ təna yooasa nasənaasa na nunɔwa na hiu na naanɔwa (930) uena í sí.

¹¹ Yəlaa ka wakəlaa ké, na pá laki təmaɣa mʊsɔŋ ke Iso isentaa. ¹² Iso nyəna tetu ilena í ná si yəlaa təna wakəlaa ké. ¹³ Mpuɣule Tacaa heela Nowee si: Ma tó ma taa si maa wakəli yəlaa təna, mpe pa suulina isayatu ke antulinya taa. Pə tɔɔ tɔ maa kpiisi pa tənaya tetu tɔɔ. ¹⁴ Caa tɔɣu kupaŋku nakuli na hí saaki nyá təɣi atakaa pəɣɔlvɔɣu səsəɔv^a na hí tala ku taa ké naŋsi naŋsi, na hí taa-kɔɣu tɔɣu cələm ke ku taa na ku waali. ¹⁵ Isəna n ká la-ku təɣələ, ku tayaləŋ ká wee meətələnnaa nuɔɔwa na nule na naanɔwa (150) na ku waŋ ke meətələnnaa hiu na kakpasí na ku kɔŋkɔlvəməŋ ke meətələnnaa naanɔwa na kakpasí. ¹⁶ Na hí tɔli-kɔɣu pətote ke mpiiŋ naale ke ləpɔtu luyɔ tɛɛ na nənəɣo ke ku kəŋkəŋ taa. Na hí la-kɔɣu atɛ na iso kutuluŋ ke tooso. ¹⁷ Uena máá yele na lvm səsəɔm watɪ tetu tɔɔ, na má kú pə təna mpi pə feesiɣi tɔ. Tetu tɔɔ nyəm təna ká səna. ¹⁸ Ama má na nyá tu pɛeli nəɣo si maa waasi-ŋ. Na nyana nyá alv na nyá pəyalaa na nyá poolaa í ká suv ku taa. ¹⁹⁻²⁰ Na hí ləsi wontu təna taa ké apalv na alv, na sumasi taa ké mpv na atɛ nyamanyamanaa taa ké mpv tətɔ, na tɔ suv nyá kiŋ ke atakaa pəɣɔlvɔɣu taa na pə ya tə piitim. ²¹ Kpaɣa təɣonasi nsi nsi mə na wontunaa mpe í ká təkɪ tɔ. ²² Mpv inəɣi Nowee təŋaa na í lá pə təna mpi Iso tó-ɪ tɔ.

7

Nowee suv atakaa pəɣɔlvɔɣu taa

¹ Mpuɣú Tacaa təma Nowee si: Nyana nyá təɣaya təna í suv atakaa pəɣɔlvɔɣu taa. Mpi tɔ, nyá tike ke ma nawa wei ɪ nukəna-m təɣo yəlaa panɛ pa heku. ² Ləsi wontu nti pa pəsəɣi pá lá kətaya təɣo apalv na alv ké təm naatosompəɣɔlaya. Uena hí ləsi nti tə fei kətaya lapənav təɣo apalv na alv tike. ³ Na hí ləsi sumasi taa ké apalv na alv ké təm naatosompəɣɔlaya, na hí waasi si piitim na si taa tɛ tetu tɔɔ. ⁴ Pə taya pulv tɔɔ, pə kaasa wee naatosompəɣɔlaya ké na má yele na tɛv nu ilim na ahoo ke kuyɛɛŋ nule təcu, na lvm kpiisi yəlaa na wontu təna. ⁵ Uena Nowee la pə təna isɪ Tacaa heela-ɪ tɔ.

Lvm səsəɔm watvɔv

⁶ Pənaya ŋka lvm waasa tetu tɔ Nowee wɛna isɪ pusɪ nasətoso (600). ⁷ Uena í na ɪ alv na ɪ pəyalaa na ɪ poolaa pá suv atakaa pəɣɔlvɔɣu taa na pá fiti lvm kówáásəm mpi. ⁸ Mpuɣú wontu nti pa pəsəɣi pá lá kətaya tɔ na nti tə fei kətaya lapənav tɔ na sumasi na atɛ nyamanyamanaa təna ⁹ suv atakaa pəɣɔlvɔɣu taa ké apalv na alv isɪ Tacaa ka heeluyɔ Nowee tɔ. ¹⁰ Kuyɛɛŋ naatosompəɣɔlaya tɛɛwa ilena lvm watɪ tetu təna.

¹¹⁻¹² Nowee lɔlvɔv pənaya nasətoso nyəŋka isətu naale nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na naatosompəɣɔlaya nyəŋku wule ke tɛv anaam nəɣəlv í pəla ilim na ahoo, haləna kuyɛɛŋ nule təcu. Pə caya ké isɪ isətənvɔɣu yawa na atɛ seelaa náá tɔli isɪ pəɔŋ səsəɔŋ. ¹³ Kuyaku ŋku ku mayamaya ke Nowee na ɪ alv na ɪ pəyalaa Sem na Kam na Yefete na ɪ poolaa tooso pa suv atakaa pəɣɔlvɔɣu. ¹⁴ Pá na wontu tənaya piitim piitim. Pə kpaɣav təla, na taale wontu, na sumasi, na atɛ nyamanyamanaa təna. ¹⁵⁻¹⁶ Mpuɣú wontu təna súb atakaa pəɣɔlvɔɣu taa ké apalv na alv isɪ Iso ka heeluyɔ Nowee tɔ. Uena Tacaa təkɪ pa tɔɔ.

¹⁷ Kuyɛɛŋ nule təcu ké tɛv nuwa, ilena lvm kpa na pə kelɪ atakaa pəɣɔlvɔɣu, na pə kraasi-kɔɣu isətəna. ¹⁸ Lvm təɔwa səsəm na pə sú tetu tɔɔ na atakaa pəɣɔlvɔɣu náá wɛ pə tɔɔ təhɔŋlɛɛ. ¹⁹ Pə təŋna suyu na pə puki haləna pə waasi pəɔŋ səsəɔŋ inɪ ɪ təna ke antulinya təna taa. ²⁰ Lvm kpaɔwa na pə tɛɛ pəɔŋ ke kɔŋkɔlvəməŋ ke meətələnnaa kakpasí. ²¹⁻²² Antulinya taa weesuyɔ nyəm təna səpəna, pə kpaɣav yəlaa na wontunaa tɔ. ²³ Mpuɣú Tacaa kpiisa weesuyɔ nyəm tənaya tetu tɔɔ. Nowee na ɪ nyəma mpa paa wɛ atakaa pəɣɔlvɔɣu taa tɔ pa tike ke pə yelaa.

Lvm kówáásəm nyəɔv

²⁴ Mpuɣú lvm suwa tetu tɔɔ ké kuyɛɛŋ nuɔɔwa na nule na naanɔwa (150) təcu.

^a **6:14** atakaa pəɣɔlvɔɣu səsəɔv: Tə ta caa si tɛ tɛləsi si kpɪlvɔv mpi tɔ, pə taya Nowee caa si í na ɪ samaa pá suv na pá tɛsi lvm.

tə pɛlaa tɔ. ¹⁴ Mǎ kǎma na mǎ kpeyela ŋmɔntu kɛ ɪsɔtaa, kaɣalu ka kaɣa kɛ, ¹⁵ ɪlena pɛ tɔɔsi-m nɔɔŋ ŋka ma su mǎ na weesuɣu nyəm tɔna si lum kɔwǎásəm mpi pɛ kaa tasa kɔntɛ na pɛ kpiisi weesuɣu nyəm. ¹⁶ ɪsɔtɔnɔɣu taa kɛ kaɣalu kǎ kaɣa, na mǎ nyɛna-ɪ ɪlɛ pɛ tɔɔsi-m nɔɔŋ ŋka ma su weesuɣu nyəm tɔna tɔ. ¹⁷ Mpi pɛ hɔlɔɣi nɔɔŋ ŋka ma su-wi tɔɔlɛ.

Nowee na ɪ pɛyala pa tɔm

¹⁸ Nowee na ɪ pɛyala mpa pa lu atakaa pɔɔɔlɔɣu taa tɔɔlɛ Sem na Kam na Yɛfɛtɛ. Kam ɪlɛ ɪ lɔlɔna Kanaaŋ. ¹⁹ Nowee piya mpe pa piitim hukina antulinya tɔna.

²⁰ Mɔpɔɔyɔ Nowee nika tɛtu halɛm na ɪ caali lɛsɛŋnaa sɔu. ²¹ ɪlena ɪ nyɔɔ pɛ sɔlum na pɛ kɔ-ɪ na ɪ wɔɔsi ɪ wontu na pɛ yele-ɪ tapakpɛtɛ kɛ cokɔlɛ taa. ²² Mɔpɔɔlɛ Kanaaŋ caa Kam nawa ɪ caa tapakpɛtɛ, na ɪ nyɛni, ɪlena ɪ polo na ɪ taɣasi ɪ taalɔnaa kɛ awalɪ. ²³ Ntɛna Sem na Yɛfɛtɛ pǎ kpaɣa kpaɪ na pǎ hɔɔli-ɪ na pǎ tɔna waali waali na pǎ takɪ pa caa. ɪlɛ pa ta na ɪ tapakpɛtɛ. Mpi tɔ, waali waali kɛ pa tɔmnaa. ²⁴ Nowee sɔlum kǎma na pɛ cɛ ɪ ɪsɛntɔɔ na ɪ nu nti ɪ pɛyalɔ sɛkpɛlu nyɛŋ Kam lapa tɔ. ²⁵ ɪlena ɪ tɔ si:

Mɔpusi ɪ tɔŋ Kam pɛyalɔ Kanaaŋ
na pɛ lapɪ-ɪ ɪ taalɔnaa yom tɛkpaɪa.

²⁶ Ma sama Sem ɪsɔ Tacaɔ.
Pɛ la Kanaaŋ kɛ Sem-wɛ pa yom.

²⁷ ɪsɔ ɪ walɔsi Yɛfɛtɛ tɛhikile,
na ɪ caya Sem tɛ,
na pɛ lǎ Kanaaŋ kɛ pa yom.

²⁸ Pusi ŋmɔnɔɣu na nuɔwa na nule na naanɔwa (350) kɛ Nowee tasa tɔɔɔ kɛ lum waasuɣu waali. ²⁹ ɪ pusi tɔna yoosa nasɛnaasa na nuɔwa na nule na naanɔwa (950) ɪlena ɪ si.

10

Nowee pɛyala lɔlɔɣu nyɛma

¹ Nowee piya Sem na Kam na Yɛfɛtɛ pa lɔla piya mpaɣa lum waasuɣu waali tɔ pa hɔla ntɔ.

² Yɛfɛtɛ ɪlɛ ɪ piya ntɔ. Komɛɛ, na Makɔki, na Matayi, na Yafaŋ, na Tupaali, na Mesɛki, na Tilaa. ³ Komɛɛ ɪlɛ ɪ piya ntɛ Asɛkɛnaasi, na Lifa, na Tokaama. ⁴ Yafaŋ piya ntɛ, ɪlisa, na Taasi, na Kitim, na Lutanim. ⁵ Mpe ɪni pa hukina tɛtu nti lum cɔɔnaa tɔ tɔ taa ɪsu tɔ naakɔɣu-wɛ na paa wei na ɪ nsɛmlɛ na ɪ lɔlɔɣu tɔ.

⁶ Kam ɪlɛ ɪ piya ntɛ Kusi, na Misilayim, na Puti na Kanaaŋ. ⁷ Kusi piya ntɛ Sepa, na Hafila, na Sapɔta, na Lakɛma, na Sapɔteka. Lakɛma piya ntɛ, Sapaa, na Tetan. ⁸ Kusi lɔlɔna tɔtɔɔ Nimloti, ɪni ɪ caalɔna tɛtɔnaa kɛ tɔɔɔ. ⁹ Tacaɔ sɛna-ɪ kɛ na ɪ pɛsi yellaa taa yellɔ. Pɛ tɔɔ kɛ pa tukaya ɪtuule kɛ waatu ɪni si: Tacaɔ ɪ yele na ɪ pɛsi yellaa taa yellɔ ɪsu Nimloti. ¹⁰ Acalɛɛ wena a tɔɔ Nimloti tɔɔ kawulaya tɔɔlɛ Papɛli, na ɪlɛki, na Akati, na Kalɛne kɛ Papiloni tɛtu taa. ¹¹ Tɛtu nti tɔ taa kɛ ɪ luwa na ɪ polo Asilii na ɪ ŋmǎ Ninifi, na Lehopoti-Hiili, na Kela, ¹² na Lesaŋ kɛ Ninifi na Kela ɪcatɛ sɔsɔlɛ pa hekɔ.

¹³ Misilayim nǎ lɔlɔna ntɛɣɛ Luti nyɛma, na Anem nyɛma, na Lehapi nyɛma, na Nafutu nyɛma, ¹⁴ na Patɔlɔsi nyɛma, na Kasulu nyɛma, na Kafɛtɔɔ nyɛma. Tɔnaɣa Filiisi nyɛma nǎ luwa.

¹⁵ Kanaaŋ ɪlɛ ɪ kancaalaya pɛyaya ntɛ Sitɔŋ na naalɛ nyɛŋ ntɛ Heti, ¹⁶ na ɪ lɔlɔɣu nyɛma tɔtɔɔlɛ Yɛpusi nyɛma, na Amolii nyɛma, na Kilikasi nyɛma, ¹⁷ na Hifi nyɛma, na Alɛki nyɛma na Sini nyɛma, ¹⁸ na Alɛfatɪ nyɛma, na Semalii nyɛma, na Hamatɪ nyɛma. Pɛ waali kɛ Kanaaŋ lɔlɔŋ nyɛma nǎ yawa. ¹⁹ Na pa tɛtu toosi ntɛ pɛ kpaɣau Sitɔŋ kɛ Keelaa kɔŋkɔŋ taa na pɛ polo Sɔtɔm na Kɔmɔɔ na Atɛma na Sepoyim halɔna Lesa. ²⁰ Kam ɪni ɪ piya ntɛ, na pɛ keesɛna ɪsu pa lɔlɔŋ na pa nsɛma na pa tɛtu na pa piitimnaa.

²¹ Yɛfɛtɛ pa taalɔ Sem ɪlɛ ɪ lɔla piya tɔtɔ na kɔlum ɪnɔɔlɛ ɪpɛɛ na ɪ lɔlɔŋ nyɛma caa. ²² ɪ piya mpeɣɛlɛ ɪlam, na Asuu, na Alɛpasatɪ, na Luti, na Alam. ²³ Alam ɪlɛ ɪ piya ntɛ, Usi, na Huuli, na Ketɛɛ, na Maci. ²⁴ Alɛpasatɪ nǎ lɔla Sela na ɪlɛ ɪ lɔli ɪpɛɛ. ²⁵ ɪpɛɛ nǎ lɔla piya

naaleye, kancaalaya nyəŋka hətə nté Peleki, yav ke pa yaa mpv na pa té taa. Mpi tɔ, waatu unəyi antulinya piitimnaa yawa. Ilé í neu hətə nté Yəkətaŋ. ²⁶ Yəkətaŋ ná lələna Aləmotati, na Selefɪ, na Hasamafeti, na Yela, ²⁷ na Hatolam, na Wusaali, na Tikəla, ²⁸ na Opali, na Apimayeli, na Sapa, ²⁹ na Ofii, na Hafila, na Yopari. Yəkətaŋ piya nté pa tənaya mpv. ³⁰ Pa təcayale nté pə kpaɣav Mesa na pulasi hɔɣəlvɔv ŋku pa yaa si Sefaa tɔ na ilim təlule tɔɔ. ³¹ Sem unɪ ɪ piya nté na pə kɛesəna pa lɔlvɔŋ na pa nsəma na pa tetv na pa piitimnaa.

³² Nowee piya lɔlvɔŋ nté na pə kɛesəna pa lɔlvɔŋ loosi, na pa piitim na mpe unɪ pa taa ké piitimnaa luwa na pá yá antulinya taa ké lɔm waásɔvɔv waali.

11

Papeli ate na isɔ kutuluɣu anaam ŋmav

¹ Waatu unɪ ɪ taa yəlaa tənə yɔɣɔtaya nsəmle kulɔmtəle. ² Uena pá lu ilim təlule tɔɔ na pá tala Papiloni tetəkəle səsəle taa na pá siki tənə. ³ Mpuɣule pa heela təma si: ɪ kəɔ na té loo pilikinaa na té wə-wɛɣe kəkə. Uena pá lana pilikinaa ke pɛe lonte na pá lana kaaloo ké somtu lonte. ⁴ Na pá tasa yɔɣɔvɔv si: ɪ kəɔ na té ŋmá ate na isɔ kutuluɣu anaam na kú yoosina isətənvɔv na tá hətə yaa. Ilé tə kaa tasa yav ke yem ké tetv tənə taa.

⁵ Mpuɣule Tacaa tiwa si ɪ naaki ɪcate na ate na isɔ kutuluɣu ŋku yəlaa piya ŋmawa tɔ. ⁶ Uena Tacaa tó si: ɪ nawa, pa tənə isəntɔ pa ké yəlaa kulɔmmaa ké, na pa kaa nsəmle kulɔmtəle. Pa caalɔvɔv isəntɔ tɔ pɔlvɔv kaa kayati-wɛɣe mpi paa həkə si pa laki tɔ pə taa. ⁷ Ilé maa tii na ma liyiti pa nsəmle na pá taa nukɪ təma kuyɔɣɔtɔv. ⁸ Ntəna Tacaa yasi-wɛɣe antulinya tənə taa na pá yele pa ɪcate ŋmav. ⁹ Mpu pə yelina na pá ha ɪcate ntɛɣe hətə si Papeli. Mpi tɔ, tənaya Tacaa liyita yəlaa nsəmle, na í yasi-wɛɣe antulinya tənə taa.

Sem lɔlvɔv nyəma

¹⁰ Sem lɔlvɔv nyəma həla ntə cənɛ. ɪ lɔlvɔv pusi nunɔwa (100) nyəŋka taa, lɔm waasɔvɔv waali pənaya naale nyəŋka taa ké ɪ lɔla Aləpasati. ¹¹ Aləpasati lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na nunɔwa (500) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹² Aləpasati pusi lapa hiu na naanɔwa na kakpasɪ ilena í lɔli Sela. ¹³ Sela lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁴ Sela pusi lapa hiu na naanɔwa ilena í lɔli Ipeɛ. ¹⁵ Ipeɛ lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi nasəle na tooso (403) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁶ Ipeɛ pusi lapa hiu na naanɔwa na liyiti ilena í lɔli Peleki. ¹⁷ Peleki lɔlvɔv waali Ipeɛ tɔɣɔ pusi nasəle na hiu na naanɔwa (430) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

¹⁸ Peleki pusi lapa hiu na naanɔwa ké ilena í lɔli Leu. ¹⁹ Leu lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi pəɣɔlayafɛi ŋmɔnvɔv na naanɔwa (209) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁰ Leu pusi lapa hiu na naanɔwa na naale ké ilena í lɔli Selu. ²¹ Selu lɔlvɔv waali Leu tɔɣɔ pusi ŋmɔnvɔv na naatosompəɣɔlaya (207) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²² Selu pusi lapa hiu na naanɔwa ilena í lɔli Nahoo. ²³ Nahoo lɔlvɔv waali ɪ tɔɣɔ pusi ŋmɔnvɔv (200) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁴ Nahoo pusi lapa pəɣɔlayafɛi hiu na naanɔwa ké ilena í lɔli Tela. ²⁵ Tela lɔlvɔv waali Nahoo tɔɣɔ pusi pəɣɔlayafɛi nunɔwa na hiu (119) na si taa ké ɪ tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlvɔv.

²⁶ Tela pusi lapa nutoso na naanɔwa ké ilena í lɔli Apəlam na Nahoo na Halan.

²⁷ Tela lɔlvɔv nyəma həla ntə cənɛ. ɪ lɔla Apəlam, na Nahoo, na Halan. Uena Halan náá lɔli Ləɔti. ²⁸ Ama Halan ná səpa Uu ɪcate taa timpi pa lɔla-ɪ tɔɣɔ Papiloni tetv taa na ɪ caa Tela ta sətə. ²⁹ Uena Apəlam náá kpaɣa Salai, na Nahoo náá kpaɣa Isika caa Halan pɛelɔ Milika.

³⁰ Salai ilé í ka ké kaalɔlaya ké ɪ fɛi pəyaya.

³¹ Mpuɣú Tela kpaɣa ɪ pəyalv Apəlam na ɪ saali Ləɔti na ɪ poolu Salai na pá lu Uu ke Papiloni si pa puki Kanaan tetv taa. Pa tala Halan ɪcate taa ilena pá caya tənə. ³² Tela pusi tənə yoosa ŋmɔnvɔv na kakpasɪ (205) ilena í sí tənə.

APĒLAHAM TŌM

12

Apəlam luw ke i tetv taa

¹ Mpygy kuyaku nakvli Tacaa heela Apəlam si: Lu nyá tetv taa ké nyá nyóma hekv ke nyá caa təyaga taa, na í polo tetv nti maa huli-ŋ tə tə taa. ² Maa yele na nyá piitim la səsəəm na má kooli-ŋ kəpantv, na nyá hətə yaa, na í pəsɪ kəpantv tiipiiu. ³ Maa kooli kəpantv ke nyá kəpantv koollaa na ma svki mpusi ké mpa pele paa svki-ŋ mpusi tə. Nyá təə ké atə piitimnaa ká hiki nyvleleŋ na pə kooli-weyge koolee kəpana.

⁴⁻⁵ Mpyvle Apəlam kpyaga i alv Salai na i taalv pəyaga Ləəti na i wənav təna na i təmlə nyóma mpa i hika Halan tə na í lu təna isv Tacaa ka heeluyv-i tə na í tē Kanaan tetv taa.

Apəlam pola Kanaan na Icipiti pə tetvnaa taa

Waatv inɪ i pusɪ ka wə nutoso na naanəwa na kakpasɪ. I tapa tetv nti ilena ⁶ í faya tə taa na í polo Molee tɪŋ səsəəŋ tē ké timpi pa yaa sɪ Sikem tə. Waatv inɪ Kanaan nyóma ká wəna həvəlvəŋ ŋkv kv taa.

ISEYELI NYĒMA LIU TŌM TAKĒLAYA Kutulu

Takēlaya kanε ka hāte hulēyāna isāna Iso lēsa i yēlaa ke Icipiti yomle taa tō. Toma sāsōna ke i lēsāna-wε, n a í lá kākālō nyāmnaa na piti tēma. Ḿpógú i tana-wεye tetu kúpantv taa. Halēna í cela i yulō Moisi ke kusēsutv ke naanōwa ké wulaya tetu taa. Sı pá tókı-tı na pá hólı sı pa sōla pa caa Iso wei i lēsa-wεye yomle taa tō.

Isāna pa faya Liu takēlaya tō:

Iso kpawa Moisi ke Iseyeli nyōma tiikilu, na Icipiti nyōma ye-le-wε sı pá tεε, titite 1:1-15:21
Iseyeli nyōma tapa wulaya tetu taa, Iso kentuyv ke pa tō, titite 15:22-18:27

Iso na i yēlaa Iseyeli nyōma pa nōyō pēlvōy ke Holērv wulaya tetu taa, na kusēsutv naanōwa, titite 19-24

Iso hula Moisi ke cokāle sikuyv, titite 25-31

Iseyeli nyōma lunuyv ke naule na Iso pááná, titite 32-34

Iso cayale ke cokāle taa, titite 35-40

ISO LĒSEYI ISEYELI NYĒMA KE ICIPITI TĒTU TAA

Iseyeli nyōma yomle tōyōv ke Icipiti

¹ Yakōrv wei pa cuyusaa sı Iseyeli tō, í na i pōyalaa mpa pa pola Icipiti ke cayalvtv tō, pa lōlvō loosi na pa hēla ntō. ² Lupēv, na Simiyōv, na Lefii, na Yuta, na ³ Isakaa, na Sapulōv, na Pēncamēε, ⁴ na Tan, na Nefētali, na Katı, na Aseε. ⁵ Yakōrv pōyalaa na i saalēnaa mpe pa tēna paa wε yulōnyōv nutoso na naanōwa (70) ké. Uε i pōyalv lēlv Yosēfv ná laala-wεye Icipiti ke pote. ⁶ Pē waalv ké Yosēfv na i taalōnaa mpa paa pola Icipiti tō pa sēpa pa tēna. ⁷ Paa na mrv Iseyeli nyōma mpe pa hukā teu tōyomyom na pá sú tetv na pa tōv fēina saala.

⁸ Ḿpógú wulav kufalv nōyōlv ná tōyō kawulaya. Ama ílé i ta nyi Yosēfv. ⁹ Ntēna í koti i yēlaa na í tō-wε sı: I nyōni, Iseyeli nyōma kēla-tuyv samaa na tōv, pa wε-tuyv asola ké. ¹⁰ Mrv tō, pē wεε sı tē pēkı yaasi wei tu pasēna-wε tō. Pó taa kōō na pá yoosi tá na tá kolontunaa na mpe pá sēna pa tōō na pá kēli-tv. Uēna pá se na pá tεε.

¹¹ Tēnayale Icipiti nyōma tōwa Iseyeli nyōma ke yomle tēma wahala nyōna. Na pá kpa a fēnlāa na pēle pá tuyv-wεye-yε. Halı Iseyeli nyōma mpe pa ηmana acalēε wēna pa yaa sı Pitom na Lamsēsı tō. Tēnaya Icipiti wulav^a sukı i wontu. ¹² Paa na pa tēma anōyı mrv tō, pa tōvna hukuyv ké na pá suyı tetv. Uēna Icipiti nyōma tεε náá svkēna-wεye sōsōm. ¹³⁻¹⁴ Ḿpógú pa tō-wεye yomle tēma. Uēna pēle pá lu pa tōyı luyv. Mpi tō, cōyv ke pa casayā na pá ηmaakı pilikinaa, na pá lakı tawa tēma tēna. Pa tūkaγa-wεye-yεye ḿpógú na mvsōv.

Icipiti wulav kōyv ke Iseyeli nyōma piya

¹⁵ Hepēla nyōma ka wēna alaa lōlēsēlaa ke naalēye. Pa yaa lēlv sı Sifēla na lēlv sı Puwa. Mrvyōle Icipiti wulav yaa-wε na í heeli-wε sı: ¹⁶ I fēnyı Hepēla alaa tēlvllε na í kuyı apalōpiya ke saav taa ké kpakpaa. Ama í yeki alōpiya.

¹⁷ Lōlēsēlaa mpe pēle pa nyanayana Iso. Uēna pá kisi wulav tōm ntı. Uε pa ta kv apalōpiya. ¹⁸ Tēnayale wulav yaa-wε na í pōōsı-wε sı: Pēpe tōō ké u kuyı apalōpiya mpe? ¹⁹ Ntēna lōlēsēlaa mpe sı: Hepēla alaa fayana Icipiti nyōma ke yoo. Pa apalvtv wε sōyōntv. Pa lōlvōv pa piya ké na pōcō tāá takı.

^a 1:11 Icipiti wulav: Pa yaakōyv sı Icipiti wulav tō pē taya hāte. Pē hōwēε ntē sı Icipiti wulav na pēle pa tōm taa. Pē tōō ké pē wεε sı tāá tō sı wulav yaa Icipiti wulav.

20-21 Μρύγύ Ισά koola luləsəlaa mpeye kɔpantɔ, na í lá na pa piitim taɣali. Mpi tɔ, pa nyanɣana-ı tɔ pə tɔɔ. Uena Iseyeli nyəma náa hukiyi na pá nyɔɔki ton. ²² Μρύγύ Icipiti wulav tɔwa Icipiti nyəma təna si: Ye Hepəla alv lula apalɔpəyaya í tənɣi-keɣe Nili pəɣɔ lɔm. Ama í yeki alɔpiya.

2

Moisi lɔlvɔv na ı pəcaatɔ

¹ Μρύγύ Lefii tɔ nɔɣɔlv ı kpaɣa Lefii alv nɔɣɔlv. ² Uena alv ını í lá teu na í lɔli apalɔpəyaya. Ka lapa-ı teu ke səsəm. Uena í maɣasi-keɣe ηmesuyɔ ke ısatɔnaa tooso. ³ I nawa si ı ka pəsı na í ηmesı-ke, uena í caa kowusaya na í taa-keɣe kaaloo, na tɔɣɔ nakɔli kv cələm si lɔm í taa sɔv. Μρύγύ ı husa pəyaya ke pə taa na í pona kowusaya ηke na í su pəɣɔ taa, ké kutenɣ luyɔ tɛɛ, ké səsəncaasi taa. ⁴ Na pəyaya ηke ka kəɣɔ səɣa táálém tɔɔ si ı naaki mpi ı neu ká tɛna tɔ.

⁵ Pə pamna Icipiti wulav pɛɛlɔ tii lɔm sɔv, na ı taapalaa si-ı na pɛɛɛ pá máləɣı kutenɣ. Ue Icipiti wulav pɛɛlɔ loosa kowusaya nté səsəncaasi tɛɛ ké lɔm taa. Uena í tili ı yoma taa lɛlv si í polo í kpaɣa. ⁶ I kulaa ıɛ ı maɣana apalɔpəyaya nté na ká wiiki. Ka təm lapa-ı pətɔtɔɛ uena í pəsəna si: Cəne ını, Hepəla nyəma pəyaya ké.

⁷ Ka kəɣɔ ka səɣa təna, tənaya ı nɔɣɔ təkpaɔv si: N caa si má polo má pɛɛki-η Hepəla alv wei ı ká mɔsəsi-ké tɔ? ⁸ Ntɛna pɛɛlɔ ını í cɔ si: Polo.

Kəɣɔ tɛɛwa uena í kəna ahɔlv ını ı too kɔlvɔlv. ⁹ Μρύγύ Icipiti wulav pɛɛlɔ təma alv ını si: Kpaɣa pəyaya kanɛ na η mɔsəsi-m- ke, maɛ fɛli-η.

Uena toto kpaɣa-ke na í tɔɔ-ke.

¹⁰ Pəyaya kəma na ká cé hətɛ uena ka too pona-ke na í cɛɛ-keɣe Icipiti wulav pɛɛlɔ na ká caya ı kiη ısu ka too kɔlvɔlv. Ntɛna ílɛ í ha-keɣe hətɛ si, Moisi. Lɔm apalɔv ke pa yaa mpɔv na pa tɛ taa. Mpi tɔ, lɔm taa ké ı ləsa-ı.

Moisi sewa na ı pote ke Matiyah tɛtv taa

¹¹ Moisi lapa səsɔ uena kvyakɔ nakɔli í polo si ı naaki ı nyəma Hepəla nyəma. Na ı nawa tətəɣɔ wahala təma wena Icipiti nyəma tɔkaya-wɛ tɔ. Haləna í ná tətəɣɔ Icipiti tɔ nɔɣɔlv ı kvɔi Hepəla tɔ. ¹² I caa ıɛ ke ı taa na ı waali ı ta na nɔɣɔlv, uena í kú Icipiti tɔ na í ηmesı-ı kanyəɣa tɛɛ. ¹³ Tɛv fema na í məli, uena í maɣana Hepəla nyəma na pá makı təmaɣa pa taa pa tike. I lola-wɛ uena í pəsı mɔsɔntɔ si: Pepe tɔɔ ké n laki nyá tɛɛtv ke nyəməη ke mpɔv? ¹⁴ Mpɔyɔɛ ílɛ ı pəsəna-ı si: Awe kra-η tá wulav yaa tá təm hɔlv ye? N caa si n kv-m ısu n kvɔv Icipiti tɔ tɔ yɛɛ?

Moisi cəkənaa si yəlaa nyəmá-tı uena sɔɣɔntɔ kra-ı. ¹⁵ Icipiti wulav maɣamaɣa ná nu mpɔv na ílɛ ı təɣna pɛɛkvɔv si ı ləsəɣı ı luyɔ tɛɛ. Ntɛna Moisi sɔv nyutɔ na í polo Matiyah tɛtv taa ké cɔsɔyɔ. I tala təna uena í caya ləkɔ nɔɣɔlv ı nɔɣɔ.

¹⁶ Kətɔlv nɔɣɔlv ı ka wɛ təna na pá yaaki-ı si, Yetulo. I wɛna pɛɛlaa naatosompəɣɔɣa. Μρύγύ pɛɛlaa mpe pa pola lɔm luyɔ si pa suuliɣı pəlona na pa caa tɔla nyɔɔ. ¹⁷ Pə tasaa ıɛ, tiikilaa napəli pa kəmaɣalɛ na pá təɣɔni-wɛ. Moisi ná mpɔv uena í sɛɛna pɛɛlaa mpe pa tɔɔ, na pa kaləkv nyɔɔ. ¹⁸ Pa məla təyaya uena pa caa pəsı-wɛ si: Isənaya pə lapa na saηa í kɔɔ ləη ke mpɔv? ¹⁹ Ntɛna pá cɔ-ı si: Icipiti tɔ nɔɣɔlv ı waasəna-tɔ. Haləna í lu tá kaləkv ke lɔm na kú nyɔɔ. ²⁰ Kɛlena pa caa nɔɣɔ təkpaɔv si: Na apalɔv ını ı wɛ lɛ? I tá sɔvna-ı təyaya suwɛ? Tɔv, í polo na í yaa-ı na í kɔɔ na tá na-ı tə təɣɔ.

²¹ Μρύγύ Moisi tisa na í caya apalɔv ını ı tɛ. Haləna ílɛ ı ha-ı ı pɛɛlɔ Sefola na í lá alv. ²² Alv ını ı lapa teu, uena í lɔli apalɔpəyaya na ka caa ha-keɣe hətɛ si Kɛsəm. Macɔsaa ké pɛɛɛ pa yaa mpɔv na pa tɛ taa.

Isə lapa Moisi ke Iseyeli nyəma waasɔlv

²³ M'p'og'og' p'e taan'a sas'am, ilena Icipiti wulav si. Yomle nuwa lseyeli ny'oma ilena pa wiiki na pa tekiyi Is'o si i waasi-we na ile i nu. ²⁴ Na i toosi n'og'o nka i ka su pa caanaa caanaa Ap'elahaam na Isaaka na Yak'op'u to ka to. ²⁵ Na i ny'ani lseyeli ny'oma na i paas'ona pa tom.

3

¹ Waatu ini to na Moisi na'aa t'anna i yeti Matiyaan katulu Yetulo tola tiikuuyu. M'p'og'og' kuyaku nakuli i tiikaa na i tala Is'o p'og'u nku pa yaa si Hol'ep'u togo wulaya tetu waali. ² T'anna T'acaa tillu lu i to ke tiika kul'op'aya nka ka muyi k'eko to ka taa. I paas'ona teu, ilena i na si k'eko muyi ya'a. Ama tiika mayama'ya u nyaki. ³ N'tena i to i taa si i ka k'p'at'ona teu na i na piti tom nti si is'annaya p'e lapa na k'eko muyi tiika na kaa nyaki. ⁴ Is'o nawa si i caa k'p'at'onan, ilena i yaa k'eko nke ka taa si: Moisi Moisi. Na Moisi co si: Ma nuwa. ⁵ M'p'og'og' Is'o to ma-i si: Taa k'p'at'ona tiika nke yoo. W'og'osi ny'a ntankpala. Mpi to, Is'o tetu to ke n s'ona mp'u. ⁶ Mayale ny'a caanaa caanaa Ap'elahaam na Isaaka na Yak'op'u pa Is'o.

S'og'ontu kpa Moisi, ilena i taki i isent'oo si i taa na Is'o. ⁷ N'tena Is'o to si: Ma nawa is'ona ma y'laa tak'i konyon' ke Icipiti to. P'ay'ale ma nuwa wula nna pa n'mak'ellaa togo-we to. Ma ny'oma pa wahalanaa to. ⁸ P'e to ke ma ti'wa si ma ce'ki-we'ye Icipiti ny'oma nin' taa, na ma p'ona-we'ye tetu kupantu nti to walaa na togon'aya na kupantu t'ona tola yem t'oh' to to taa. Kanaan' ny'oma, na Hiti ny'oma, na Amolii ny'oma, na Filiisi ny'oma, na Hifi ny'oma, na Yepusi ny'oma, pa cayana to taa. ⁹ Ma nuwa lseyeli ny'oma wula, p'ay'ale ma nawa yaasi wei Icipiti ny'oma n'mak'el'og'ona-we to. ¹⁰ Mp'u to, ma tiliyi-n' Icipiti wulav te si n' polo na n' l'asi ma y'laa lseyeli ny'oma ke Icipiti taa.

Is'o h'ol'og'i i t'og'i Moisi

¹¹ M'p'og'og' Is'o co wa Is'o si: Mayale awe na hal'i ma'aa puki Icipiti wulav kin' si ma l'as'og'i lseyeli ny'oma ke Icipiti taa? ¹² Kelena Is'o si: Maa we'e ny'a waali. Na mpi n ka ny'ona si ma tiliyina-n' togo'le si, n ka l'asi lseyeli ny'oma ke Icipiti na nyana-we i k'oo na i se'e-m p'og'u k'one ku to co'ne. ¹³ N'tena Moisi si: P'e we teu, ye ma polaa na ma mayana-we, na ma heeli-we si pa caanaa Is'o tilina-m pa waali. I'e paa p'oo-si-m ny'a h'ete, ilena ma co-we suwe?

¹⁴ M'p'og'og' Is'o co-i si: Ma h'ete n'te Mawetam. Mp'u to, n' polaa i'e n heeli-we si: Tamwe'el'v tilina-m ma waali. ¹⁵ Na n' cuyusi si: Ma caanaa caanaa Ap'elahaam na Isaaka na Yak'op'u pa Is'o T'acaa tilina-m ma waali. Ma h'ete n'te, hal'ona antulinya polo na i kul'i. H'ete n'te'ye y'laa ka yaaki-m paa waatu wei. ¹⁶ To'u, polo p'enant'aa na n' koti lseyeli sas'aa na n' heeli-we si: Ma caanaa caanaa Ap'elahaam na Isaaka na Yak'op'u pa Is'o T'acaa lu ma to na i heeli-m si i na-me na i ny'oma is'ona pa n'mak'el'og'i-me to. ¹⁷ Na i to i taa si i l'as'og'i-me'ye wahala tetu taa co'ne na i p'ona-me'ye Kanaan' ny'oma, na Hiti ny'oma, na Amolii ny'oma, na Filiisi ny'oma, na Hifi ny'oma, na Yepusi ny'oma pa tetu taa, timp'i togon'aya na kupantu t'ona tola yem t'oh' to. ¹⁸ Ye pa nu mp'u paa mu-t'og'i. I'l'ena n' k'p'aya-we na i polo i mayana Icipiti wulav na i heeli-i si Hep'ela ny'oma ta, ta Is'o T'acaa lu ta to. Mp'u to, ha-to'g'u m'p'aa'v na te polo wulaya tetu taa na te lapi-i k'otasi. Pu mayana is'u k'oye'n' tooso to'nte. ¹⁹ Ma ny'oma si ye p'e ta han' wulav i kaa ye'le-me na i te'e. ²⁰ P'e to ke maa h'o Icipiti ny'oma n'k'p'ann' na yaas'inaa m'p'a too pa ta nata to na hal'i wulav togon'i-me'ye kut'og'on'v na i te'e. ²¹ Hal'i ma ye'le na Icipiti ny'oma la-me'ye kupantu na i taa lu nin' kak'pasi. ²² Paa lseyeli alv wei i ka s'el'ami Icipiti alaa m'p'a pa ke i as'oma na i co'lo ny'oma togo ny'og'atu kupantu wontu, na wula ny'antu, na wontu k'ususuu'u, na i to ma piya to. M'p'og'og' i ka s'as'ona Icipiti ny'oma ke konyon'.

4

Is'o h'ol'og'i i to'n' ke Moisi

¹ M'p'og'og' Moisi p'oo'sa Is'o T'acaa si: Na ye is'u lseyeli ny'oma ta t'ona ma tom na pa kisi-m nunav na pa to-m si T'acaa ta lu ma to ke tiili se? ² N'tena T'acaa to mi-i si: Pepe'ye n t'oka ny'a

nin taa? Mpuvule si: Kpátóyó. ³ Kelená Isó si: Pəti-kuyv atə. Moisi pəta-ku, ɔlena kó pəsi tɔm. Tənaɣa ɪ ŋmaawa təyayav. ⁴ Ḿpóyó Tacaá heela-ɪ si: Siisi na ń kpa ɪ suka taa.

Moisi siisaa na ɪ kpa tɔm inɪ təcav, ɔlena tɔm tayanɪ kpátóyó ke pəsuyv ke ɪ nin taa. ⁵ ɔlena Isó si: Mpi n ká hóləna Iseyeli nyóma si pa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isó Tacaá má ma lu nyá tɔɔ tɔyɔle. ⁶ Ḿpóyó Isó tasa Moisi ke heeluyv si: Nyəkɪ nyá nin ke nyá lanle taa ké nyá toko tɛɛ.

Moisi nyəka ɪ nin ke mpv na í kusɪ-ɪ, ɔle ɪ tuta tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ^a waasa ɪ nin tənaɣale na í sɛɛwa təhaii. ⁷ Kelená Isó si: Mələna nyá nin ke nyá lanle taa.

Moisi kɔma na í kusɪ ɪ nin ɔle ɪ məlaa kele təmammam ɪsu ɪ ka wɛv tɔ. ⁸ Mpuvule Tacaá tɔma si: Ye Iseyeli nyóma ta tɔna-ŋ, na ń kisi na ń la piti təmlə kancaalaya nyəntə na pá tá mv nyá tɔm. ń lapa naale nyəntə tənə ɪsu pa mv-ti. ⁹ Ye pə kpeŋna piti tɔma anə a naale na pá ká nyuyv na pá kisiyi nyá tɔm na paa nukəna-ŋ, ɔle ń cosɪ Nili pəyɔ lvm na ń pəli-wəyi tətɔ tɔɔ na pə pəsi caləm.

Isó kpawa Aləŋ ke Moisi waali tv

¹⁰ Ḿpóyó Moisi si: Pə kaa la, ma ta nyɪ yɔyɔtaya. Paa hatoo n caala-m yɔyɔtənav tɔ ma taa nyɪ yɔyɔtuyv. Paa na nəŋnɔɔ ɪsəntɔ kulvmtv ntəyi, pə ta layasi.

¹¹ Kelená Isó nəyɔ təkpaɪ si: Pə taya ma tɔna yulv ke nəyɔ taa? Na ye ma nəkaa ma lapɪ-ɪ kamumuka yaa ntam. Pəyele má nəkaa ma yele na í naaki yaa í yulvmti. ¹² Mpv tɔ, tɛɛ nəŋnɔɔ. Maa wɛɛ nyá waali na maa tú nyá nəyɔ taa ké tɔm pee wena n ká yɔyɔtɪ tɔ. ¹³ Mpuvule Moisi si: Hai, Tacaá, ma kpa nyá yule, tili wei n caa tɔ, yele ma tɔm.

¹⁴ Tənaɣale Moisi tɔm lapa Tacaá ke pááná na í tɔmɪ-ɪ si: Nyá taalv Lefii tv Aləŋ wɛɛ. Halɪ ílé ɪ tu luna ntɛyɛ nyá səŋuyv, na í loosa-ŋ ɪ lanhólvmle ká wɛɛ sɔyɔntv. ¹⁵ N ká teləsi-ɪ nti nti ɪ ká yɔyɔtəyi tɔ. Na máá wɛɛ mə waali na má hólí-mɛyɛ mə kulapəle. ¹⁶ Nyá pəsa ɪsu Isó kele, na ń teləsəyi-ɪ nti ɪ ká heeliyi samaa na nyá nəyɔ tɔ. ¹⁷ Təkɪ nyá kpátóyó ke nyá nin taa na ń lakəna-kuyv piti tɔma.

Moisi məlvv ke Iseyeli nyóma kin

¹⁸ Ḿpóyó Moisi məla ɪ yəti Yetulo cɔlv na í heeli-ɪ si: Ma mələyi Icipiti na má ná Iseyeli nyóma alaafəya. Ntəna ílé si pə wɛ teu, polo.

¹⁹ Ḿpóyó Tacaá heela Moisi ke Matiyəŋ tətɔ taa təna si: Taa nyana Icipiti məlvv. Mpi tɔ, mpa pa lukaya-ŋ kuyv tɔ pa səpa pa təna.

²⁰ ɔlena Moisi cayasi ɪ alv na ɪ piya ke kpaŋasi na pá tɛɛ Icipiti, na í təkə kpátóyó ŋku Isó ka heela-ɪ si í kpaya tɔyɔ ɪ nin taa. ²¹ ɔlena Tacaá tasa-ɪ heeluyv si: Ma ha-ŋ tɔŋ si ye n tala Icipiti, n la piti tɔma anɪ a təna na Icipiti wulav ná. Ama maa tv-ɪ lanjkpusəŋ na ɪ kaa yele Iseyeli nyóma na pá tɛɛ. ²² Na ń heeli-ɪ si maya Isó Tacaá ké. Iseyeli nyóma wɛ ké ɪsu ma apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka. ²³ Timpi ma tɔma si í yele ma kancaalaya pəyaya na ká polo ká sɛɛ-m na í kisi tɔ, pə tɔɔ ké maa kó inɪ ɪ apalv pəyaya kancaalaya nyəŋka.

²⁴ Ḿpóyó Moisi pa svv tiiliyi ahoo naali. ɔlena Isó kpipi-ɪ si ɪ kuyv. ²⁵⁻²⁶ Tənaɣale ɪ alv Sefola kpaya kpantanyalvuyv na í pəli pəyaya hənəyɔ na í tokina-keɣɛ Moisi tɛɛ na í tɔ si: N ke-m caləm apalv ké. Pəlvv tɔm ke Sefola yɔyɔtəna mpv. ɔlena Isó yele Moisi.

²⁷ Ḿpóyó Isó heela Aləŋ si í səŋ Moisi ke wulaya tətɔ taa.

Aləŋ tɛɛwa ɔlena í suli ɪ neu Moisi ke Isó puyv kin, na pá kpi tɔma na pá sɛɛ tɔma. ²⁸ Na Moisi náá keesi-ɪ tɔm nti Isó heela-ɪ na piti tɔma nna ɪ ka hula-ɪ tɔ. ²⁹ Ntəna pa naale pá təŋ tɔma na pá polo Icipiti na pá koti Iseyeli səsaa. ³⁰ Ḿpóyó Aləŋ keesa-wɛyɛ nti nti Isó ka heela Moisi tɔ, na pá lá piti tɔma anɪ na Iseyeli nyóma ná. ³¹ Pələ pa ná mpv, ɔlena pá tisi si Isó lakəna. Pa cekənaa si Isó nawa pa konyəntɔyɔle ké na í kɔɔ si í waasi-wɛ. ɔlena pá həntɪ-ɪ atɛ na pá sɛɛ-ɪ.

^a 4:6 asilima kutəŋ; Mpi Ləkpa taa pa yaa si kutəŋ kusɛmuyv tɔyɔ pa yaa cənɛ si tənuyv tɔɔ asilima kutəŋ.

5

Moisi na Aləh pa pote ke Icipiti wulav té

¹ Pəle pə waali ké Moisi na Aləh pa pola Icipiti wulav té na pá heeli-ı sı: Iseyeli nyóma ta, tá Iso Tacaa sı tó heeli-η sı n̄ yelevu na tó polo pooluη na tó lapı-ı təmle pəyaya nakəli.

² Tənaγale Icipiti wulav nəγə təkpaı sı: Aweye Iso Tacaa ye? Ma ta nyı pəntv. Ue ma feı sı ma nukı ı təm na má yelevu Iseyeli nyóma sı pá polo tiili.

³ Mpuγule Moisi na Aləh pa cəwa sı: Hepəla nyóma tá, tá Iso Tacaa luna tá təə na í heeli-tuγv mpu. Pə təə tə yelevu na tó tó kuyeyη tooso na tó polo pooluη na tó lá kətasi. Ye pə taya mpu ı ká kv-tu na kvətη yaa yoou. ⁴ Mpuγú wulav holina Moisi na Aləh sı: Me, pepe təə ké í tvsəyi Iseyeli nyóma sı pá yelevu pa təma ye? Mi məli mə nyəna taa. ⁵ Nəənnəə taa yəlaa pane pa hukaa ké isu pa təma ka polo isentaa, ilena í caaki sı í məhna-yeyə waali yeyə?

Wahala təma səsəyγ

⁶ Kuyaku ηkuyv Icipiti wulav heela Icipiti nyóma mpa pa ké wahala təma feηlaa səsaa tə, na mpa pa ké feηlaa səkpema ke Iseyeli nyóma taa tə ⁷ sı: I taa tasa-weyə pilikinaa kasaaloka celvγv ke faalaa. Pa maγamaγa paa pukina na pá kvη. ⁸ Pəcə pə feı sı pa pikilinaa í sekı isu pa tu ηmaaki tə. Felentunaa ke-weyə. Pə təə ké pa kəma ma kvη sı má ha-weyə mpaıv na pá polo pá lá pa Iso ké kətasi. ⁹ I tu-weyə təma toη nyəna. Ue pa kaa hiki tapasopəle sı pá paasəγəna pa pəpətv təmnaa mpe.

¹⁰ Mpuγú feηlaa səsaa na səkpema pa lu Icipiti wulav té na pá polo pa heeli Iseyeli nyóma sı: Wulav sı, tó taa tasa-meyə kasaaloka celvγv. ¹¹ Sı mə maγamaγa í ká yeləna na í kú. Pəyele mə pilikinaa kaa sekı isu í tu ηmaaki tə.

¹² Mpu pə yelina na Iseyeli nyóma ya Icipiti tetv taa sı pá kvη kasaaloka. ¹³ Na feηlaa səsaa náa caaləyi-we na toη sı pə wee sı pá teη paa ifemle nte tə pilikinaa ke teitei, isu too paa celaya-weyə kasaaloka ke kvcelv tə. ¹⁴ Haləna feηlaa səsaa mpe pá makı səkpema mpa paa kpawa Iseyeli nyóma taa tə. Sı pepe təə ké nəənnəə samaa u lakı pilikinaa, na pə takı isu too paa sıw tə.

¹⁵ Mpuγú feηlaa səkpema mpe pa pola Icipiti wulav kvη sı pa hóləyi-ı pa wahala na pá wiina-ı sı: Hai, tá caa, pepe təə ké n̄ naasəyi-tuγv mpu? ¹⁶ Nyəni, anı tá maγamaγa tə kvηna tá kasaaloka. Pəyele pa caaləyi-tv sı tá pilikinaa í taa sekı isu tu ηmaakaya tə. Pəcə pa təhna-tuγv mapv ntə. Nyá yəlaa təm səpaya. ¹⁷ Tənaγale Icipiti wulav nəγə təkpaı sı: I ké felentunaa kpitikpitinaa ké, pə maγamaγa pə təə ké í waakəna sı í puki Iso ké kətaya lapv. ¹⁸ I kvli na í tee mə təma taa. Nəγəlv kaa cela-meyə kasaaloka ke faalaa. Pəyele í ká ηmá pilikinaa ke teitei ké isu í tu ηmaaki tə.

¹⁹ Mpuγú feηlaa mpe pa laná wakəlaa. Mpi tə, pa heela-we sı paa ηmaaki pilikinaa ke paa ifemle nteye təcūηη isu paa sıwa tə. ²⁰ Mpe pa lukaya ile pa maγana Moisi na Aləh pa taηa-weyəle. ²¹ Uena pá tvv pəle sı: Iso ká kpatı mə yule təə ké kpaakpaale. Mpi tə, mə lapəna na Icipiti wulav na ı waali nyóma pa luyv lu-tv. Mə tekina tá luyv sı pá lentı.

²² Mpuγú Moisi tasa Tacaa ke sələmvγv tətə sı: Hai, Tacaa, pepe təə ké n̄ lakı nyá yəlaa taya isayatu? Na pepe təə ké n̄ tu tila-m pa waali? ²³ Hatoo kuyan̄ku ma heela Icipiti wulav ke nyá təm tə, ı səsaa Iseyeli nyóma ke wahala ké. Pəyele nyá suma, nn lvkı sı n̄ waası-we.

6

¹ Mpuγú Tacaa cəwa Moisi sı: N ká ná isəna maa la Icipiti wulav tə. Toη ke maa lana-ı na í yelevu-mə na í tee. Halı ı maγamaγa ı ká tu təγənnə-meyə ı tetv taa sı í tee ləη na í wesı-ı.

Iso su Moisi ke nəγə sı ı ká waası Iseyeli nyóma

² Uena Iso tasa Moisi ke heeluyv sı: Ma ké Tacaa ké. ³ Halı ma hólá ma təyi Apəlaham na Isaaka na Yakəpv sı maγale Iso Toma təna tv. Ama pa ta nyı sı ma hətə tətəγəle Mawetam.

⁴ Ma na-we tə pəela nəγə na má sı-we sı maa ha-weyə Kanaaη tetv nti tə taa pa caya cayalutv

ke isəntə tə. ⁵ Pənentə ma nu yomle nte Icipiti nyəma tugi-we na pá wiiki tə. Haləna pə təəsi-m nəγə ŋka ma na-we tu pēlaa tə. ⁶ Pə təə kə ma tu Moisi si í heeli-me si maγale Tacaa. Maa ce-meγe mə yomle na mə wahala təma taa na má waasi-me. Na ma hó Icipiti nyəma ŋkraŋyυ na ma toŋ səsəŋ. ⁷ Maa nyəni-meγe ma yəlaa na mí nyəni maγa mə Iso. Waatu inəγi i ká nyi si mə Iso Tacaa má ma hetəγəna-meγe Icipiti nyəma wahala təma an i taa. ⁸ Pəle pə waali maa pona-meγe tetu nti maa su Apələham na Isaaka na Yakəpu ke nəγə na tuunav si maa ha-me na té pəsi mə nyəntu tə tə taa. Mpi tə, maγa Tacaa kə.

⁹ Mpyú Moisi kraγa təm nti na í teləsi Iseyeli nyəma ilena pá kisi tə mnyυ. Mpi tə, pa yomle təma kəla-weγe puw.

¹⁰ Ilena Tacaa tasa Moisi ke heeluγu si: ¹¹ Polo Icipiti wulav kiŋ na í heeli-i si pə wee si í ye le Iseyeli nyəma na pá lu nyá tetu taa.

¹² Ntəna Moisi nəγə təkpaυ si: Iseyeli nyəma maγamaγa ná tá nuna-m kacaŋfana Icipiti wulav? Hal maa tu pəsəγi yəγətəγa ke isəntə tə, pə tu tēesa kēle.

¹³ Kələna Tacaa tu Moisi na Aləŋ si: I polo mə naale na í maγana Iseyeli nyəma na Icipiti wulav na í heeli-we si, pə wee si Iseyeli nyəma í lu Icipiti taa.

Moisi na Aləŋ pa caanaa caanaa həla

¹⁴ Iseyeli nyəma ləluŋ loosi nyəma cəsənaa həla ntə.

Yakəpu pəyalu kancaaləγa nyəŋ Lupəŋ pəyalaa nté Hanəki na Palu na Həsələŋ na Kaami, pələγele Lupəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

¹⁵ Simiyəŋ ílé i pəyalaa nté, Yemuweli, na Yaməŋ, na Ohat, na Yakəŋ, na Sohaa, na Sawuli. I alu Kanaaŋ nyəŋ lələna-i i pəyalu kantəkəγa nyəŋ inē. Simiyəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa nté.

¹⁶ Lefi pəyalaa mpa pa kə i ləluŋ loosi nyəma cəsənaa tə pa we yəlaa tooso kə.

Pa həla nté Keesəŋ, na Kehat, na Melali. Lefi in i ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na naatosompəγəlaγa (137). ¹⁷ Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi, pələγele Keesəŋ ləluŋ loosi nyəma cəsənaa. ¹⁸ Kehat ílé i pəyalaa nté, Amələm, na Isaa, na Həpələŋ, na Usiyeli. Kehat ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na tooso (133). ¹⁹ Melali ílé i pəyalaa nté Malii na Musi. Pələγele Lefi nyəma ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

²⁰ Amələm ílé i kraγa i caa neu Yəkəpeti kə na í ləli-i apalu piya ke naale, Aləŋ na Moisi. Amələm in i ləluŋ pu si nté nunuwa na hiu na naanuwa na naatosompəγəlaγa (137).

²¹ Isakaa ílé i pəyalaa nté Kolee, na Nəkəfi, na Sikəli. ²² Usiyeli pəyalaa nté Mikayəli, na Ilisafəŋ, na Sitili.

²³ Aminatari pələb ilisepa wei i kə Nasəŋ neu təγə Aləŋ kraγaa na í ləli Natari, na Apihu, na Ilaaa, na Itamaa.

²⁴ Kolee ílé i pəyalaa nté Asii, na Ilikana, na Apiyasafi. Pələγele Kolee ləluŋ loosi nyəma cəsənaa.

²⁵ Putiyeli pələb nəγəlv ke Aləŋ pəyalu Ilaaa ná kraγaa na ílé í ləli Pəŋhasi.

Lefi ləluŋ nyəma loosi nyəma cəsənaa həla nté.

²⁶ Na Aləŋ na Moisi mpeγe Tacaa təma si pá ləsi Iseyeli nyəma ke Icipiti taa kə nəγə kulumaγa. ²⁷ Mpe in i pa teləsəna Icipiti wulav ke nti Iso yəγətə si í ye le Iseyeli nyəma na pá lu i tetu taa tə.

Isə lələγi nəγə ŋka i ka su Moisi tə

²⁸ Mpyú kuyaku nakuli Iso yəγətəna Moisi ke Icipiti tetu taa na í heeli-i si: ²⁹ Ma kə Tacaa kə, polo í heeli Icipiti wulav ke tə təna nti ma yəγətəna ma nəγə tə.

³⁰ Mpyυle Moisi cə-i si: Icipiti wulav kaa nuna-m. Mpi tə, ma ta nyi yəγətəγa ke paa pəcə pəcə.

7

¹ Mpyú Tacaa heela Moisi si: Maa tu-ŋ toŋ səsəŋ na í pəsi isu Iso kə Icipiti wulav isəntə na Aləŋ náá teləsəγi-i nyá təm. ² N ká keesi Aləŋ ke tə təna nti máá heeli-ŋ tə, na ílé í teləsi-təγi

Icipiti wulav si í yele lseyeli nyóma na pá lu í tetv taa. ³ Paa na mpv tó, maa la Icipiti wulav ke lan̄kpusəh. Paa na piti təma na kuhulum mpi pə təna maa la Icipiti taa tó, ⁴ í kaa nuna-me. Halí waatu inəgi maa nyənsi Icipiti nyóma ise ke teu ke isəna pə wee tó. Ilena má ləsi ma yəlaa lseyeli nyóma ke nəgə kulumaya ke tetv təne tə taa. ⁵ Saa inəgi pu ce Icipiti nyóma isentəə na pá nyí si ma ké Tacaa.

⁶ M̄pógú Moisi na Aləh pa lapa teitei isu Tacaa ka heeluyu-we tó. ⁷ Waatu wei pa yəgətayana wulav ke mpv tó, Moisi pusi ka we nunaasa na Aləh nyənsi ke nunaasa na tooso.

Icipiti wulav kisa Moisi na Aləh ke nunav

⁸ M̄pógú Iso Tacaa heela Moisi na Aləh si: ⁹ Ye Icipiti wulav təma-me si í la piti təmlə natəli, ile Moisi heeli Aləh si í peti í kpatóyú ke ateyə wulav isentəə, na ku pəsi tum.

¹⁰ Tənaɣa Moisi na Aləh pa teeəa na pá lá teitei isu Iso Tacaa keesuyu-we tó. Aləh petə í kpatóyú ke ateyə Icipiti wulav na í waali nyóma pa isentəə na kó pəsi tum. ¹¹ M̄pógú wulav kota Icipiti tɔwaa na pə topotopo nyóma na pələ pá lá mpv tətó, na pa topotopotv taa. ¹² Pa təna pa petə pa kpatəh ke ate na í pəsi tumaa. Tənaɣa Aləh kpatóyú tum kulaa na í li pane pa nyəh tumaa təna. ¹³ Paa na mpv Icipiti wulav lapa lan̄kpusəh na í kisi nti Moisi na Aləh pa pola-í sələmuyv təgə teitei isu Tacaa ka yəgətuyv tó.

Wahala kancaalaya nyəh

¹⁴ M̄pógú Iso Tacaa təma Moisi si: Ntəh Icipiti wulav kama nyuyv ke í lan̄kpusəh taa na í kisi lseyeli nyóma ke yeluyv si pá tee yee? ¹⁵ Təv, cele kv fema n lu ləh na n̄ kraɣa nyá kpatóyú ŋku ku pəsa tum tó, na n̄ polo í teɣe saa wei í tiiki pəgə tó, na n̄ taŋi-í kvten tó. ¹⁶ Ilena n̄ heeli-í si: Hepəla nyóma tá, tá Iso Tacaa tilina-m si má heeli-ŋ si n̄ yele í yəlaa na pá polo pooluŋ na pá see-í, na haləna saŋa nyaa saŋ. ¹⁷ Pə tó ké Tacaa si má teləsi-ŋ si n̄ təma si n̄ ta nyəmi-í tó pənentəə ké n̄ ká nyəmi-í. Kpatóyú kvneyə maa ma Nili pəgə lum tó, ilena Iso yele na pə təna pə pəsi caləm, ¹⁸ na tiina sí na lum səh na halí Icipiti nyóma kpisi pə nyəəv.

¹⁹ M̄pógú Tacaa tasa Moisi ke heeluyv si: Heeli Aləh si kraɣa nyá kpatóyú na n̄ hólí-kuuyv Icipiti nyóma lum təkpentənaa na pusi na ləəh pə tó na pə kpeŋna lvcayamnaa na tuŋ na kvkraməh pə pəəh taa lumnaa, na pə pəsi caləm. Waatu iní caləm ká waasi tetv təna təpai.

²⁰ M̄pógú Aləh kusa kpatóyú na í má pəgə lum tó isu Tacaa ka keesuyu-we təgə Icipiti wulav na í waali nyóma pa isentəə, na lum təna pəsi caləm. ²¹ Ilena pəgə təna tiina sí, na ka lum səh haləna Icipiti nyóma kpisi pə nyəəv. Na paa timpiyi n̄ tala tetv təna taa caləm waasəna.

²² M̄pógú Icipiti tɔwaa lapa teitei isu Moisi-we na pa topotopotv taa. Ilena Icipiti wulav la lan̄kpusəh isu Tacaa ka təm yəgətuyv tó, na í kisi nəgə ŋka paa sələma-í tó. ²³ I ta kraɣa-ti na í yaa pulv. Ilena í ha lumaya na í sɔv í təyaya. ²⁴ Tənaɣa Icipiti nyóma təna sɔv hila laasuyv na pá maləgi pəgə si pá hiki lum kunyənyəəm. Mpi tó, pəgə nyəm taa fei nyəəv.

²⁵ Kuyeyə naatosompəgəlaya təcu ké lum pəsa caləm.

Wahala naale nyəh

²⁶ Pə waali ké Tacaa təma Moisi si: Polo Icipiti wulav kin̄ na n̄ heeli-í si yele ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ²⁷ Ye n̄ kisa mpv maa yele na saləe lu nyá tetv təna taa. ²⁸ A ká huki təyomyom ke pəgə taa. Ilena á kpa na á sɔv wulav nyá nyá kawulaya təyaya taa, na nyá nan̄ kuhəntuyv taa. A ká kpa nyá kato tó mayamaya. A ká sɔv tətəgə nyá waali nyóma teesi taa na samaa nyənsi taa na tətəsəle na mɔtv tiisi taa tətó. ²⁹ Halí a ká kpa Icipiti wulav nyá nyá mayamaya nyá tó, na samaa təna tó, na pə kpeŋna təmlə nyóma tó tətó.

8

¹ M̄pógú Tacaa tasa Moisi ke heeluyv tətó si heeli Aləh si: Hólí nyá kpatóyú na pusi na ləəh na lvcayamnaa tó na saləe lu Icipiti.

² Alɔŋ ná húlá ɪ kprátúgú ke mpɔ, ɪlena salɛ lu Icipiti lɔmnaa taa na á waasi tetu tɛna. ³ Mprógú Icipiti tɔwaa ná lapa mpɔ na pa topotopotu taa tɔtɔ, na salɛ lu na á kra tetu tɛna taa. ⁴ Ntɛna Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔŋ na í tɔ-we si: ɪ wiina Tacaa na í hatɔlɔna salɛ anɔɣi má na má yɛlaa. Pɛ waali ɪle maa ye le lɛyɛli nyɔma na pá polo pá lá Isɔ ké kɔtasi.

⁵ Tɛnaɣale Moisi cɔ Icipiti wulav si: Ta caa, lɛsi nyá mayamaɣa ke saa wei n sɔɔlaa si má sɔlɔmi Isɔ ké mɛ tɔɔ na í kú salɛ ke nyana nyá samaa na nyá tɛmlɛ nyɔma mɛ tɛesi taa na á mɛli pɔɣɔ taa tike tɔ. ⁶ Kelɛna wulav si: Cele ke ma caaki si n sɔlɔmi Isɔ. Ntɛna Moisi si: Tɔw, pɛ we teu. Maa la mpɔ, ɪlena pɔcɔ́ n cɛkɛna si tá Isɔ Tacaa feina saala. ⁷ Pɔpɔtu fei lelen, salɛ ká lu nyana nyá samaa na nyá tɛmlɛ nyɔma mɛ tɛesi taa na á mɛli pɔɣɔ taa tike.

⁸ Mprógú Moisi na Alɔŋ pa lu Icipiti wulav tɛ. ɪlena Moisi sɔlɔmi Isɔ ké salɛ anɪ a tɔɔ. ⁹ ɪlena Tacaa la ɪsu ɪ sɔlɔmɔɣu tɔ, na salɛ si tɛesi taa na taasi tɔɔ na tawa taa. ¹⁰ Mprógú pa kɔta-yɛɣɛ huwa huwa. ɪlena ɪcate tɛna sɔŋ pɛ fei teu.

¹¹ Icipiti wulav nawa si ɪ wahala pasaa, ɪlena í lá lanɣpusɛŋ na í kisi Moisi na Alɔŋ ke nunav ke teitei ɪsu Tacaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Wahala tooso nyɔŋ

¹² Mprógú Tacaa tɔma Moisi si heeli Alɔŋ si: Ma nyá kprátúgú ke tetu tɔɔ, na mɔsɔɣu pɛsi pɔtu na tɛ kra Icipiti tetu tɛna taa.

¹³ Ntɛna Moisi na Alɔŋ pá lá teitei ɪsu Tacaa heela-we tɔ. ɪlena mɔsɔɣu pɛsi pɔtu na tɛ waasi yɛlaa na tɔla pa tɔɔ ké tetu tɛna taa. ¹⁴ ɪlena Icipiti tɔwaa mayasi ɪsu paa la mpɔ na pa topotopotu taa na pá kpisi. Na pɔtu náá we tɔla na yɛlaa pa tɔɔ. ¹⁵ Tɛnaɣale tɔwaa heela Icipiti wulav si: Isɔ mpɔle ke cɛnɛ ɪnɔɣi yoo.

Paa na mpɔ Icipiti wulav tɔka ɪ lanɣpusɛŋ na í kisi Moisi na Alɔŋ ke nunav ke teitei ɪsu Tacaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Wahala liyiti nyɔŋ

¹⁶ Mprógú Tacaa heela Moisi si: Cele kɔli lɔŋ ke tanaŋ kɔpanɣu tɛɛ, na n kati Icipiti wulav ke waatu wei ɪ tiiki pɔɣɔ tɔ na n heeli-ɪ si Tacaa má, ma tɔma si ye le ma yɛlaa na pá polo pá la-m tɛmlɛ. ¹⁷ Ye n kisaa si n kaa ye le-we, ɪle ma ye le na kacɔsi kɔnaasasi nasɛli si lu na sí sɔ́ Icipiti nyɔma tɛesi taa ké tetu tɛna taa, na sí nyasɔɣi nyana yɛlaa na nyá tɛmlɛ nyɔma tɛna. ¹⁸ Ama kacɔsi nsi si kaa wiili Kɔsɛŋ tetu taa timpi ma yɛlaa weɛ tɔ. Tɛnaɣa Icipiti wulav ka nyɛna si Tacaa má, ma we Icipiti taa cɛnɛ. ¹⁹ Maa kenti mɛ tɔɔ ké kpante ke cele, na í kaa na wahala ɪnɛ.

²⁰ Mprógú Tacaa yɛlaa na kacɔsi kɔnyasasi nasɛli lu tuutuuma na sí watɪ Icipiti wulav na ɪ tɛmlɛ nyɔma pa tɛesi taa, na sí wakɛli tetu tɛna. ²¹ Tɛnaɣale Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔŋ na í tɔ-we si: ɪ polo í lá mɛ Isɔ ké kɔtasi. ɪle Icipiti tetu taa ké pɛ weɛ si í la-si. ²² Kelɛna Moisi na Alɔŋ pa cɔ si: Tɛ kaa la-sɔɣi cɛnɛ. Mpi tɔ, Icipiti nyɔma ká nyɛni-sɔɣi acaalɔtu na pá yaɣa-tɔɣu pɛɛ. ²³ Pɛ weɛ ké si tɛ tɔ kɔyɛɛŋ tooso na tɛ polo pooluŋ. ɪlena tɛ lá tá Isɔ Tacaa ke kɔtasi ɪsu ɪ ka heelɔɣu-tu tɔ. ²⁴ Ntɛna Icipiti wulav si: Maa ye le-me na í polo. ɪle í taa hatɔli pooluŋ ké. Aaiyee si, í sɔlɔmɔna-m.

²⁵ Mprɔɣule Moisi nɔɣɔ tɛkprav si: Ye ma lu cɛnɛ, maa sɔlɔmi Tacaa na cele ɪ ká hatɔlɔna nyá na nyá tɛmlɛ nyɔma na nyá yɛlaa ke kacɔsi sɛnɛ. Ama kɔlumtu ké si n taa nɛɛti-tu na n taɣani lɛyɛli nyɔma taɣa tanɔɣu si tɛ taa polo na tɛ lá Isɔ ké kɔtasi.

²⁶ Moisi lu Icipiti wulav tɛ ɪlena í sɔlɔmi Tacaa, ²⁷ na ɪlé ɪ lɛsi kacɔsi tɛna na sí ye le Icipiti wulav na ɪ tɛmlɛ nyɔma na ɪ yɛlaa, pɛ ta sɔɔ paa kɔlumɔɣa. ²⁸ Mprógú Icipiti wulav lapa lanɣpusɛŋ tɔtɔ na í kisi si lɛyɛli nyɔma í taa lu.

9

Wahala kakpasɪ nyɔŋ

¹ Μπόγύ Tacaa tōma Moisi si: Polo Icipiti wulav kin na ḥ heeli-ι si Hepəla nyóma Iso Tacaa má, ma tōma si yele ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ² Ye n wεε na n kisiyi na n kaŋ nyuyv na ḥ taŋəyi-wεyε mpv, ³ maa yele na kusəkv isayav nakvli kv kra Icipiti nyóma tōla, na kó kv kraγanəŋ na kraŋasi na yooyoonaa, na naaŋ, na heeŋ, na pəŋ. ⁴ Ama Tacaa ká fayasi Iseyeli nyóma nyəna na a taa natəli nyuyv kaa holi-tε.

⁵ Pəle pə paasi ilena Iso Tacaa su si cele ke in i ka la kəkəlv inəyi Icipiti taa.

⁶ Tεv fema ilena Tacaa yele na kusəkv naŋ Icipiti nyóma tōla tənaya kvpampəle isu i ka yəγətvv tō. Ama Iseyeli nyóma nyəna taa natəli tə nyuyv ta holi-tε. ⁷ Μπόγύ Icipiti wulav pəssaa na í nu si Iseyeli nyóma tōla taa natəli tə ta sí. Paa na mpv pəle pə ta lap-ι pulv. I kama nyuyv ke i laŋkpusəŋ taa na í kisi Iso yəlaa ke yeluyv si pá tεε.

Wahala naatoso nyəŋ

⁸ Pə waali ke Tacaa tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyv tətō si: I cosi məsaya taa tōluma ke mə ŋkulee taa. Ilena í polo wulav tē, na Moisi ŋmusi-yεyε isətaa na Icipiti wulav nyənəyi. ⁹ A ká yá tεtv təna taa na á lvi yəlaa na tōla ke mvlə naali, na á pəsi səmola.

¹⁰ Mpuyvle Moisi na Aləŋ pa cosa tōluma, ilena pá polo wulav tε na Moisi ŋmusi-yεyε isətaa, na á lvi yəlaa na tōla ke mvlə na á pəsi səmola. ¹¹ Mvlə an i a kpenna Icipiti tōwaa tətəγə na á kra-wεyε teitei isu yəlaa təna. Haləna pa kpisi Moisi-wεyε kpətənav. ¹² Μπόγύ Tacaa yelaa na Icipiti wulav səssi nyuyv kam ke i laŋkpusəŋ taa na í kisi Moisi na Aləŋ ke nunav ke teitei isu i ka heeluyv Moisi tō.

Wahala naatosompəyəlaya nyəŋ

¹³ Μπόγύ Tacaa heela Moisi si: Cele kvli ləŋ ke tanəŋ kvpaŋkv tεε na ḥ mayana Icipiti wulav na ḥ heeli-ι si Hepəla nyóma Iso Tacaa má, ma tōma si: Yele ma yəlaa na pá polo pa la-m təmlə. ¹⁴ Ama pənentaa ma tv ma taa ké si maa la wahalanaa mpε pa tənaya nyana nyá təmlə nyóma na nyá yəlaa. Ilena pécó ḥ nyí si nəγəlv ta nəγəsəna-m antulinya təna taa. ¹⁵ Ye maa səlaa maa kōwa nyana nyá yəlaa na yvləkusəkv na í saali yem ké tεtv taa. ¹⁶ Ama ma yela-ŋ na nyá isε ke ḥpóy si ḥ nyí si ma wena tōŋ. Ilena ma hətε səssi yaav ke tεtv təna taa. ¹⁷ Paa na mpv, n wεε na ḥ həŋ nyá ti na ḥ kisiyi si ma yəlaa í taa tεε. ¹⁸ Pə tōv ké cele isəntə waatu, maa yele na təmpεε tεv ŋku too Icipiti tv nəγəlv ta nata tō kó nu. ¹⁹ Mpv tō, kpεyeli nyá tōla na ḥ cəssi-yεyε tiili. Ye yəlaa na tōla pa caγa taale ke yem na pa ta cəssi, təmpεε ká kv-wε.

²⁰ Wulav təmlə nyóma taa ləlaa mv Tacaa təm ntəyi niŋ naale, na pá heeli pa təmlə nyóma si pa na tōla pá cəssi timp i təmpεε an i a kaa na-wε tō. ²¹ Ama ləlaa ná tá nyana Tacaa təm nti na pá yele pa təmlə nyóma na pa tōla ke tawa taa.

²² Pə waali ké Tacaa heela Moisi si: Hól i nyá kpátúyó na isətaa na təmpuŋ hoti Icipiti tεtv yəlaa na tōla tō na pa tawa taa kvhaləm təna taa.

²³ Moisi kraasa i kpátúyó na isətaa ke mpv, ilena Tacaa yele na tεv holiyi na kó nasəyi kraŋŋ kraŋŋ. Ilena təmpuŋ lukəna isə na í hotiyi tεtv təna tōv. ²⁴ Hatoo pə caaluyv Icipiti tεtv ke suv tō nəγəlv ta nata təmpuŋ in i taka na pə tεv nyəγəsuyv ke mpv. ²⁵ Μπόγύ təmpuŋ wakəla pə təna mpi pu wε tawa taa tō, paa yəlaa paa tōla. Pə kaasi na á puyv i kvhaləm na á caati tuŋ ke yem yem. ²⁶ Kusəŋ timp i Iseyeli nyóma wεε tō təna tike ke təmpuŋ ta cətəli pulv. ²⁷ Tənayale Icipiti wulav yáá Moisi na Aləŋ na í heeli-wε si: Pənente má lapəna isayatu. Má na ma yəlaa nté tasəkəle nyóma. Iso tike nté tampana təŋlv. ²⁸ Hai, í wiina Iso na təmpεε hεεsi mpv. Maa yele-me na í tεε, maa tasəyi-mεyε taŋuyv.

²⁹ Tənayale Moisi nəγə təkpaav si: Ye ma luwa icate waali maa tεyε Iso ké niŋ na tεv hola na kv təmpεε hεεsi. Ilena pécó ḥ cekəna si Tacaa tənna antulinya təna. ³⁰ Pəna pə mpv tō, ma naa ké si nyana nyá yəlaa í seeki Iso ké acesaacesaa sewa ké, í tá tē mə taa.

³¹ Waatu wei tãmpɛɛ kãma mpɔ tã a sulina pa tã kponkrontu ton nyãntu nti pa yaa si lɛɛ tã tã hɛtu tɔɣu, na pa tɔɣonaya pee nyɛɛka tulɔɣu ntã, na á wakɛli-yɛ. ³² Ama pã kaasa pa tɔɣonasi lensãnaa tã pã ta wakɛli sãlɛ. Mpi tã, sãlɛ si taa kulɛta saa inɛ.

³³ Moisi luwa ɛcate waali ɛlɛna í tɛɣɛ Isɔ kã ninɛ na í wiina-ɛ tãmpɛɛ anɛ a tãm. ɛlɛna tɛv na ku hola na tãmpɛɛ pã tã.

³⁴ Icipiti wulav paasãnaa si pã tãna pã hɛɛwa ɛlɛna í na ɛ tãmlɛ nyãma pã mɛli pa nyɛɛ inɛ ɛ taa isɛ too ɛlɛ. ³⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pã kisaa tãsayasaya si mpɛ pa kaa yɛlɛ Isɛɣɛli nyãma na pã lu tɛtu taa kã tɛtɛi isɛ Tacaa ka heelɔɣu Moisi tã.

10

Wahala pãlɛfɛi nyɛɛ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tãma Moisi si: Mɛli Icipiti wulav tã, mã yelina si í na ɛ tãmlɛ nyãma pã la lanɛkpusɛɛ ke mpɔ na mã lá kãkãlɔ nyãm tãna na pã ná. ² Ma lapa m̀p̀r̀ỳg̀ỳ si n kã keɛsi nyã piya na nyã saalãnaa ke ɛsãna ma lapa Icipiti taa kã kãkãlɔ nyãm tã. Tãnaɣa í kã nyãna si ma kã Tacaa.

³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi na Alɛɛ pa pola Icipiti wulav tã na pã heeli-ɛ si: Hɛpãla nyãma tã, tã Isɔ Tacaa tãma-tu si tã kã tã pãsi-ɛ si pãlɛ kã n kã lã nyã lanɛkpusɛɛ na n yɛlɛ ɛ yãlaa na pã polo pã lapi-ɛ tãmlɛ? ⁴ Ye n kama nyɛɛ ke pã taa, cele ɛ kã kãna kutolon ke nyã tɛtu tãna taa. ⁵ Ku wãási tɛtu tã tãwisiwisi, na kũ kuɣuli kunyãnyã na tun wei tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã. ⁶ Kutolon kã maɣali nyana nyã tãmlɛ nyãma na Icipiti nyãma tãna tɛɛsi taa tãpãmpã. Too tã, nyã caanaa na pɛlɛ pa caanaa ta keesita kãkãlɔ inɛ ɛ taka halãna saɛa.

Moisi tãma mpɔ ɛlɛna í lu Icipiti wulav tã.

⁷ Icipiti wulav tãmlɛ nyãma kotaa na pã tãmi-ɛ si: Ta caa, yulɔ inɛ ɛ ka cãsi-tu yoo. Pã tã tã, yɛlɛ-wɛ na pã polo pã lá pa Isɔ Tacaa ke tãmlɛ. Ye pã tãɣa mpɔ Icipiti nyãma tãna kã si.

⁸ Tãnaɣalɛ pa tãɣana Moisi na Alɛɛ ke yaav ke Icipiti wulav tã na ɛlɛ ɛ heeli-wɛ si: ɛ polo í lá mɛ Isɔ Tacaa ke tãmlɛ. ɛ taa ɛ taa ɛlɛ si: Awe na awe paa pona?

⁹ Ntãna Moisi si: Ta tãna tu pona. Pã kpaɣav ɛfɛpiya na tã kukpatãlaa na tã pãyalaa na tã pɛlãlaa tã. Na tã kɛɛɛna tã tãla tãna. Mpi tã, Tacaa acima ke tã puki tãɣɔv.

¹⁰ Mpɔɣulɛ Icipiti wulav pãsãna-wɛ si: Mɛ taa si maa yɛlɛ mɛ na mɛ piya na í tɛɛ yɛɛ? Isɔ í su-mɛ yaa. Ma nyãmã mɛ taa layatu kã tã. ¹¹ Pã kaa la mpɔ. Apalaa mɛ, mɛ tike í kã pona na í lá mɛ Isɔ kã tãmlɛ. Mpi ɛ ka sãlãmi tãɣãlɛ.

ɛlɛna pã tãɣonɛ Moisi na Alɛɛ ke Icipiti wulav tɛ, na pɛlɛ pã lu.

¹² Tãnaɣa Tacaa tãma Moisi si: Hólí nyã kãpátógý ke Icipiti tɛtu tã na kutolon lu na ku wãási-ti na kũ tãɣo kunyãnyã tãna mpi tãmpɛɛ ka fɛɛwa tã.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi hula ɛ kãpátógý ke Icipiti tɛtu tãna tã. ɛlɛna Tacaa yɛlɛ na heelim luna tɛv kite na pã mã ilim mpi na ahoɔ tãna. Pã kãma na pã nyaali ɛlɛ kutolon tapayalɛ. ¹⁴ Ku kãma tuutuuma kã, na ku wãási tɛtu tãna tã. Too tã, pa ta nata kutolon isɛ mpɔ pã taka. Pãcã pa kaa tasa ku taka kã nav tãtã. ¹⁵ Ku waasa tɛtu tãnaɣa na tã mɛli pilin, na kũ tãɣo nyutu na tun wei tãmpɛɛ ka yɛlã tã ɛ pee tãna. Pã ta sã tãɣu nakuli ku hatu yaa nyuliya.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Icipiti wulav yaa Moisi na Alɛɛ ke lɛɛ na í heeli-wɛ si: Ma wakãlãna mɛ Isɔ Tacaa na mɛ maɣamaya tãtã. ¹⁷ Hai, ma wiilina-mɛ si í tasa-m suulu hulɔɣu ke tãm kulɔm. ɛ sãlãmi mɛ Isɔ si í hatãlãna-m sãm pãɛ.

¹⁸ Moisi lu Icipiti wulav tã ɛlɛna í wiina Isɔ kã kutolon tãm. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa keɛ heelim na pã makãna ton na ilim tãtãlɛ tã na pã paali kutolon na pã pãli ku tãnaɣa sãsãncãsi tãɛku taa. Pã ta sã paa kulɔmɔɣu ke Icipiti tɛtu tã. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tu Icipiti wulav ke lanɛkpusɛɛ na í kisi si Isɛɣɛli nyãma í taa tɛɛ.

Wahala pãɣãlayafɛi nyɛɛ

²¹ Μπόγύ Tacaa heela Moisi si: Kusı nyá kkrátúgú na isətaa na səkrətuγu taa səkrətuγu nyala Icipiti tetu təna taa. Haləna yəlaa tokiγina-kv.

²² Moisi kusa-kuyv mpv ilena səkrətuγu yuη nyəηkv nakvli kv nyala Icipiti tetu təna təw kέ kvyeηη tooso təcu. ²³ Kvyēηη tooso inı ı taa nəγəlv ta keesi ı təγəntəle. Pəyele nəγəlv ta layasi lonte. Ama kv taa fei lseyeli nyəma həγəlvγv. ²⁴ Μπόγύ Icipiti wulav yáá Moisi na í heeli-si: Maa yelemə na í polo í see mə lso isı ı sələmγv tə. Na í tu nəkaa í kpeenna mə alaa na mə piya. Ama mə təla tike kaa luna həm. ²⁵ Μρυγυλε Moisi si: Uena n cəle-tuγv təla nna tu la Tacaa ke kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə na ciikuγv nyənsı na? ²⁶ Pə wee kέ si tə kpaγa ta təla təna, tə kaa səw hontuγv. Tu tala təna təγə tu nyı təla isəna, na nna á taka tá lso caa si tə lapı-ı kətaya tə. ²⁷ Uena Tacaa tasa Icipiti wulav ke lanjkrusəη ke tuγv na í kisi si lseyeli nyəma í taa tee. ²⁸ Haləna í təγəni Moisi ke kvətəγənv si í lu inı ı te. Na í təmı-ı si: La laakali, ye pə cəpa-η na n tasa cəneye məlvγv maa kv-η. ²⁹ Μρυγυλε Moisi si: Awusa, n tu yəγətaa kέ, maa tasəγı məlvγv.

11

Wahala kantəkaya nyəη

¹ Μρυγυλε Tacaa heela Moisi si: Pə kaasa-m wahala kantəkaya nyəη. Pə waali kέ paa yelemə na í tee. Halı paa tu təγəni-meye kvətəγənv kέ na í lu cəne. ² Mpv tə heeli lseyeli nyəma apalaa na alaa si pá sələmı pa asəmaa Icipiti nyəma ke wula na liγıtee nyəγətv pə wontu.

³ Μπόγύ Tacaa lapa na lseyeli nyəma kpaγa Icipiti nyəma na nyuγv. Pécó pəle pə paasi, Moisi mayamaya nyuγv ka kolaa kέ, na Icipiti wulav təmlə nyəma na Icipiti yəlaa təna tkayana-ı.

⁴ Moisi ka tema Icipiti wulav ke heeluyv si Tacaa təma si ı ká cəw Icipiti tetu təw ke ahoo heka ⁵ na tetu taa kancaalaya piya təna ká si. Pə kpaγav wulav nyá, nyá pəγaya kancaalaya nyəηka na pə polo yom alv nyəη wei ı nanəγı tə ı kancaalaya pəγaya, na pə kpeηna təla nyənsı. ⁶ Na yəlaa ka wii ləγaya wula wena too nəγəlv ta wiita tə. Pəyele nəγəlv kaa tu wii a taka tətə. ⁷ Ama pə kaasuv lseyeli nyəma həγəlvγv taa tə, haγa mayamaya kaa tu kpesi. Tənaγa í ká nyəna si Tacaa má, ma faki Icipiti nyəma na lseyeli nyəma. ⁸ Uena Moisi tasa si: Waatu inəγı Icipiti wulav təmlə nyəma paηe pa təna paa kəw na pá luη ma tee kέ akula si má na ma yəlaa tə lu. Uena máá lu kpaκpaa inı.

Pə waali kέ Moisi luna páána səwəna ke Icipiti wulav te.

⁹ Μρυγυλε Tacaa tasa Moisi ke heeluyv si: Ye Icipiti wulav ta nuna-mə, ilə maa tasa kəkəlv nyəm payale lapv ke Icipiti tetu taa.

¹⁰ Pəyele Moisi na Aləη paa tema-wəγı lapv ke təm payale na Icipiti wulav ná. Paa na mpv lso ká tv-ı lanjkrusəη kέ, na í kisi si lseyeli nyəma í taa lu.

12

Teev acima təγəv

¹ Μπόγύ Tacaa heela Moisi na Aləη ke Icipiti taa si: ² lso tv wei ı taa í we isəntə tə, ı ká wee-meye pənaγa taa isətv kancaalaya nyəη kέ. ³ Mpv tə, í polo na í heeli lseyeli nyəma təna si paa təyaya yaa paa waav ηkv kú caa iwəyaya yaa pinaya ke isətv inə ı kvyeηη naanvwa wule. ⁴ Ye waav nawa si kv kaa te kpeηte, ilə kv na lenkv pa kaa na pá nyı kpeηte nte paa təγə na pa te tə. ⁵ Iwəyaya yaa pinaya ηka paa caa tə, kaa wee apalv nyəηka ηka ka sika pənaγa kvlvmaγa təγə, na ká tewa, ka tiili tá caamı. ⁶ Na pə tala isətv kvyeηη naanvwa na liγıti wule taanaya, ilena paa lseyeli tv wei í lentı ı kpeηte. ⁷ Uena paa mpa pá lii pa kpeηte caləm na pá taa təyaya ηka ka taa paa təγə tə ka nənəkeelası kampv kpatəη təw na isətaa təw. ⁸⁻⁹ Pa wvsəγı kpeηte tənaya. Pə kpaγav nyuγv na nəηkpaasi na lotu tə. Pá taa təγə-tı na tə len yaa pá təsi-tı. Pá təγə-tı na potopotona mpa pa taa kvkvsvm fei tə, na tuusi hatv nyəη nyəntv. ¹⁰ Ye pa təγaa na pá kpisa mpi na pə fe-wı pa wə kəkə. ¹¹ Waatu wei pa təkı pə təγənaγa tə, na pá suu pa

mpaav wontu ké, na pa ntaṅkpala ke pa nòhɛe taa, na pa kpatəḅ ke pa niṅ taa, na pá tɔɔ cawcaw. Mpi tɔ, pə ké Tacaa Tɛɛv acima ké.

¹² Ilena Tacaa tasa si: Saṅa ahoo aneyɛ maa cɔɔ Icipiti tetu tɔɔ na má kú tə kancaalaya piya təna. Pə kpaɣav yəlaa piya na pə polo təla nyəḅsi tɔ. Pəyele maa kú Icipiti nyəma tuṅ təna nyəḅḅ tənəṅṅ. Ilena paa wei í nyí si má kəna Tacaa. ¹³ Pə kaasuvu Iseyeli nyəma me tɔ, mə kampɔnaa tɔɔ caləm ká yusəna mə tɛɛsi. Ye ma na-wi ma tɛɛ mə tɔɔ. Isəna maa kenti mə tɔɔ na ma kaa wakəli-mɛ isu Icipiti nyəma tɔɔɔ.

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa tasaa si: I ka tɔɔsəyɛ kuyaku kune ku tɔɔ ké paa pənaya ṅkaya, na í laki-m acima sɔsɔna na í nyəni-yeyɛ kətaya ke mə waali nyəma tɔɔ.

Kukusum fei potopotonaa acima

¹⁵ Kuyeyɛ naatosompɔɔlaya təcu ké í ká tɔɔ potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tɔ pə acima. Mpu tɔ, pə kpaɣa kukusum fei potopotonaa acima kuyaku kancaalaya nyəḅku wule tɔ, pə fei si kukusum í wɛɛ mə taa nɔɔɔ tɔɔɔ taa. Ye nɔɔɔ tɔɔ-wəyɛ kuyeyɛ inɪ í taa, isu pa kpiisa pɔntu ke Iseyeli nyəma taa. ¹⁶ I ká koti kuyaku kancaalaya nyəḅku na naatosompɔɔlaya nyəḅku wule ké na í sɛɛ-m. Kuyəṅku tɔ, pə fei si í la təmlɛ natəli. Ye pə taya mə tɔɔnəsi saav paasi.

¹⁷ Paa pənaya ṅkaya í ka təkɪ kukusum fei potopotonaa acima aneyɛ mə waali nyəma tɔɔ. Na á pəsɪ-meyɛ kətaya ṅka kaa tɔɔsɪ-meyɛ kuyəṅku ma ləsa-meyɛ Icipiti tetu taa ke nɔɔ kulɔmaya tɔ. ¹⁸ I ká təkɪ kukusum fei potopotonaa ke isətu kancaalaya nyəḅ inɪ í kuyaku naanɔwa na liyiti nyəḅku wule taanaya, na pə polo kuyaku hiu na kulɔmuyɔ wule taanaya. ¹⁹⁻²⁰ Ye pə tala waatu inɪ pə fei si mə taa nɔɔɔ í tɔɔ kukusum tɔɔnaya, yaa pə tu wɛɛ pɔntu tɔɔɔ taa. Paa Iseyeli tu yaa caɔalɔ, isu pa kpiisa-ɪ mə taa.

Tɛɛv acima tayanvɔv

²¹⁻²² Ḿpúyú Moisi kota Iseyeli nyuvu nyəma na í heeli-wɛ si: I polo í caa Tɛɛv acima iwɛɛsi, yaa pɪnasɪ na í lentɪ-sɪ na í tiyisi caləm na í lii pə taa ké saṅ na í taa nənɔɔ kampɔ kpatəḅ tɔɔ na isətaa tɔɔ. Ye pə tema mpu, nɔɔɔ í taa tasa tɔɔɔ ṅke ka taa ké luw si í puki tiili, haləna pə nyaali. ²³ Mpi pə tɔɔ tɔ, Tacaa ka cɔɔ Icipiti nyəma wakəlvu. Ie ye í nawa caləm ke mə tɛɛsi kampɔnaa kpatəḅ tɔɔ, í kaa yele si wakəllv í svv si taa. ²⁴ Mə na mə waali nyəma í ká tókəna kətaya kaneyɛ tam tɔɔ. ²⁵ Paa waatu wei í ká svv tetu nti Tacaa ha-mɛ tɔ tə taa tɔ, í ká tókɪ-keɣɛ ḿpúyú. ²⁶ Ye mə piya í pɔɔsa-mɛ si pə nyuvu suwe, íe ²⁷ í ká cɔ-wɛ si: Tacaa Tɛɛv acima kətaya nté. Iseyeli nyəma tá, tu wɛv Icipiti taa tɔɔ kuyaku nakvli Isə cɔɔ pa tetu taa na í wakəli-wɛ. Ama í tɛɛ tá tɔɔ na í waasi-tv.

Iseyeli nyəma nu mpu, ilena pá luṅ na pá sɛɛ Tacaa. ²⁸ Pa tema mpu, ilena pá tɛɛ na pá niki nti Tacaa ka heela Moisi na Aləṅ tɔɔ lapv.

Wahala naanvwa nyəḅ

²⁹ Pə kəma isu ahoo heka ilena Isə Tacaa kv Icipiti taa apalvpiya kancaalaya nyənsɪ təna. Haləna pə kpeṅna Icipiti wulav sɔsə apalvɔɔyaya kancaalaya nyəḅka ṅka kaa lɛɛti í kawulaya kumte tɔɔ tɔ. Na pə polo saləka nyəma apalvpiya kancaalaya nyənsɪ, na təla kancaalaya piya apalv nyənsɪ tɔtɔ. ³⁰ Ahoo anɪ tɔ, Icipiti wulav na í waali nyəma na Icipiti nyəma təna femaya na pá casəyɛ kapusi. Mpi tɔ, tɔɔɔ fei na ka taa laṅa sətv. ³¹ Tənaya wulav yaa Moisi na Aləṅ ke ahoo anɪ na í tɔ-wɛ si: Mə na mə Iseyeli yəlaa təna í lu ləṅ ke ma tetu taa na í tɛɛ. I polo na í sɛɛ Tacaa isu í ka sələmvu tɔ. ³² Paa mə təla í kpaɣa pə təna isu í ka yəɔtɔyɔ tɔ na í tɛɛ í fɛɛ-m. Ama í sələmɪ mə Isə ké si í koolu-m kvpantv.

³³ Icipiti nyəma ka tema pa taa ké si pa təna paa səna. Ntəna pá tuli Iseyeli nyəma ke kvtulu si: I lu ləṅ ke ta tetu taa. ³⁴ Pə mayamaya pə tɔɔ ké Iseyeli nyəma kpeṅna pa potopotonaa somtu na tɔ ta nyəḅta na pá həkə tayaḅḅ wei í taa pa huɔtɔyɔ-wɛ tɔɔ pa kpaɪnaa taa, na pá səyeli na pá tɛɛ.

³⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nýma lapa teitei isu Moisi ka heeluyu-we tɔ. Pa səlɔma Icipiti nýma ke wontu nti pa lupina wɔla na liyitee nyəgətɔ tɔ, na wontu kususuu. ³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa lapa na pa nyɔɔ tena Icipiti nýma na pɛlɛ pá cɛlɛ-wɛɣɛ mpi mpi paa səlɔma-we tɔ. Timpi Iseyeli nýma kuuna Icipiti nýma wɛnaw tɔgɔlɛ.

³⁷ Iseyeli nýma kula Lamsesi, ilena pá tɛɛ Sukɔti, na pa taa apalaa ka wɛ isu yɔlaa iyisi nasɔtoso (600000) ke mpɔ. Alaa na kukpatɔlaa na piya paasi. ³⁸ Pa luw mpɔ tɔ pə kpeɲna yɔlaa mpa pa ta ke Iseyeli nýma tɔgɔ tuutuuma ké na pá tɔɲ-we. Pə kaasi heɛɲ na pɔɲ na naaɲ kaləkəɲ taa fɛi nyənɔyɔ. ³⁹ Pa lu mpaav ilena pá tú pɛtɛpɛtasi ke pa somtu nti paa kpaɣana Icipiti na tɛ ta kpata tɔ. Mpi tɔ, Icipiti nýma ka tɔgɔna-wɛɣɛ kɔtɔgɔnɔ ké. Pa taa yeɛ sɪ pa somtu í kra. Pəyeɛ pa taa kpaɣa mpaav tɔgɔnaɣa.

⁴⁰ Pusi nasələ na hiu na naanɔwa (430) ke Iseyeli nýma caya Icipiti taa. ⁴¹ Pə waali ké pa luwa nɔgɔ kulɔmɔɣa. ⁴² Teitei isu Tacaa keeluyu ɪ tom ke ahoo anɪ na í lɛst-we tɔ. Mpɔ tɔtɔgɔ mpe na pa lulɔɲ paa keeliɣi pa tom ke ɪ tɔɔ ké tam ké paa pənaya ŋka.

Tɛɛɔ acima tɔgɔnɔ kɔsɔsutɔ

⁴³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Moisi na Alɔɲ si: Tɛɛɔ acima kɔsɔsutɔ nɔtɔ, pə fɛi sɪ cayaɔ wei ɪ ta ke Iseyeli tɔ tɔ í tɔgɔ Tɛɛɔ acima tɔgɔnaɣa. ⁴⁴ Ye isu Iseyeli tɔ yapa piitim lɛmpɪ tɔ ke yom na í peli-ɪ ɪ pəsəɣɪ na í tɔgɔ pə tɔgɔnaɣa. ⁴⁵ Pə fɛi sɪ piitim lɛmpɪ mɔɔɔɔ yaa apaa tɔ í tɔgɔ pə tɔgɔnaɣa. ⁴⁶ Pə kaasi ilɛ, tɔyaya ŋka ka taa pa wɔsa nantɔ nti tɔgɔ paa tɔgɔ-ti, pa kaa luna-tɔgɪ awalɪ. Pəyeɛ pə fɛi sɪ pá yɔkɪ kpəntɛ nte pa kuwa mpɔ tɔ tɔ mɔwa. ⁴⁷ Pə wɛɛ sɪ Iseyeli nýma tɔna tɔpɪ ká tɔgɔna Tɛɛɔ acima anɪ. ⁴⁸ Ye isu cayaɔ nyuləna sɪ ɪ ka tɔgɔ Tacaa Tɛɛɔ acima anɪ, pə wɛɛ ké sɪ pá peli í na ɪ tɔyaya taa apalɔpiya tɔna na pɔcɔ. Ilɛ ɪ pəsə isu Iseyeli tɔ ntɛ, ɪ pəsəɣɪ na í tɔgɔ-ti. Tɔfɔ ye pa ta peli wei, pə fɛi sɪ í kpətəna.

⁴⁹ Iseyeli tɔ í ta peli, í na cayaɔ pa kiiu kulɔmɔyɔ ké.

⁵⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli nýma lapa teitei isu Tacaa ka heeluyu Moisi na Alɔɲ tɔ. ⁵¹ Kuyaku ŋku ku maɣamɔɣa ke Tacaa lɛsa Iseyeli nýma ke Icipiti taa ké nɔgɔ kulɔmɔɣa.

13

Tɛɛɔ acima tɔgɔnɔ kɔsɔsutɔ lɛntənaa

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa yáá Moisi na í tɔmɪ-ɪ si: ² Iseyeli taa kancaalaya apalɔpiya tɔna ké ma nyənsɪ ké. Pə kpaɣaw yɔlaa piya na pə polo tɔla nyənsɪ tɔ, má tənna-sɪ. ɪ nyənəɣɪ-səɣɪ ma nyəm.

³ Ntɛna Moisi heeli samaa si: Pə fɛi sɪ í sɔɔ kuyaku kɔnɛ inɪ ku tɔɔ yoo. Mpi tɔ, ku wule ke Tacaa lɛsa-tɔ na tɔɲ sɔsɔɲ ke tá yomle taa ké Icipiti tɛtɔ taa. Mpɔ tɔ, ye í tɔsəɣɪ kuyaku kɔnɛ inɪ ku tɔɔ í taa tɔgɔ potopoto wei ɪ taa wɛ kukusum tɔ. ⁴ Isɔtɔ wei pa yaa sɪ Apiipi tɔ, ɪ kuyaku kancaalaya nyəɲku wule ke í luwa. ⁵ Waatɔ wei í ká sɔɔ Kanaaɲ, na Hiti, na Amolii, na Hifi, na Yepusi pə nýma tɛtɔ nti tɔ taa tɔgɔnaɣa tɔla tɔhɔ tɔ. Tɛtɔ ntəɣɪ Tacaa ka yɔgɔtəna tuunaw sɪ ɪ ká ha mənə mə caanaa. Ilɛ paa pənaya ŋkaya í ká tɔkɪ Tɛɛɔ acima ke isɔtɔ inɛ ɪ taa. ⁶ Kuyɛɛɲ naatosompɔgɔɔɔɔɔ ke í ká tɔgɔ kukusum fɛi potopotonaa. Naatosompɔgɔɔɔɔɔɔɔ nyəɲku wule ilena í sɛɛ Tacaa. ⁷ Pə fɛi sɪ pá tu keesi kukusum ke mə taa nɔgɔɔɔ ɪ tɛɣɛ kuyɛɛɲ inɪ ɪ taa ké mə tɛtɔ tɔna taa. Halɪ m̀p̀r̀ỳg̀ỳ pu la pə potopoto. ⁸ Ye í kɔma na í tɔkɪ acima anɪ, í keesi mə piya sɪ mpi Tacaa lapa-mɛɣɛ kuyanku í lu Icipiti tɔ, pə tɔɔ ké í tɔkɪ-yɛ. ⁹ ɪ ká tɔkɪ Tɛɛɔ acima anəɣɪ sɪ pə tɔsəɣɪ-mɛɣɛ kuyaku kɔnɛ inɪ ku tɔɔ ké teitei isu kuyusum mpi í tɛɲ mə tokuɲ na í tamsəɣɪ mə ŋkpalasi taa, sɪ pə tɔsəɣɪ-mɛ, na í kaləɣɪ Tacaa kɔsɔsutɔ ke tam na í nyɪ-ti tɔ. Tɛɛɔ acima tɔgɔnɔ mpi pu tɔsəɣəna-mɛ sɪ Tacaa ləsəna-mɛɣɛ Icipiti taa na ɪ tɔɲ sɔsɔɲ. ¹⁰ Paa pənaya ŋka, ye pə isɔtɔ í luwa, í lakɪ nti inɪ ma tɔ-mɛɣɛ isəntɔ tɔ.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi tasaa tɔtɔ si: Ye pə kɔma na Tacaa tana-tuyɔ Kanaaɲ tɛtɔ nti ɪ ka yɔgɔtəna tuunaw sɪ ɪ ká ha tá na tá caanaa tɔ. ¹² Ilɛ tu ha-ɪ apalɔpiya kancaalaya nyənsɪ tɔna. Paa tɔla kancaalaya piya apalɔ nyənsɪ tɔna, inɪ ɪ tənna-sɪ. ¹³ Ye kpaɲaya kancaalaya pəyaya apalɔnyəɲka, ilɛ í laɣasi-ke na iwəyaya yaa pinaya, yaa í mələntɪ ka luɣu na ká sɪ. Ye pə kaasa yulɔ kancaalaya pəyaya apalɔnyəɲka ilɛ í laɣasi-ke na iwəyaya. ¹⁴ Ye kuyaku nakulɪ mə piya

pɔɔsa-me si pepe tɔɔ kɛ́ í laki mpu. Ue i cɔ-wɛ si: Tu wɛ isu yomaa ke Icipiti kɛ́, ilena Iso lɛsi-tu na i toŋ sɔsɔɔŋ. ¹⁵ Halɛ pɛ tɔm taa, Icipiti wulav kisaa kɛ́ tɛsayasaya si tɛ́ taa nyɛɣɛlɛna tiili. Ulena Iso náá kú Icipiti nyɛ́ma apalɔpiya kancaalaya nyɛ́nsi tɛna, na pɛ́ kpɛnna tɔla nyɛ́nsi tɛna. Pɛ́ tɔɔ maɣamaɣa ke pɛ́ wɛɛ si tɛ́ laki kɔ́tasi ke kancaalaya piya apalɔ nyɛ́nsi tɛna. Ama ye yɛlaa nyɛ́nsi ilɛ, tɔla ke tɛ́ laɣasɛɣɛna. ¹⁶ Kɔ́tasi nsi su tɔɔsɛɣɛna-tɔɣu nti inɛ́ Tacaa tu-tɔɣu isɛntɔ́ tɔɣɔ teitei isu kuyɔsum mpi tu tenɛ́ tɔ́ tokuŋ na tɛ́ tamsɛɣi tɔ́ ŋkpalasi taa tɔ. Pɛ́ tɛnaya mpu pu tɔɔsɛɣɛna-tu si Tacaa lɛsɛna-tɔɣu Icipiti taa na i toŋ sɔsɔɔŋ.

Iso hɔlvɔɣu ke i yɛlaa ke mpaav

¹⁷ Waatv wei Icipiti wulav yela Iseɣeli nyɛ́ma na pá tu mpaav tɔ, Iso tɔ́ tisi si pá tɛŋ Metitlaneɛ tenku mpaav, na pá fayana Filiisi nyɛ́ma tɛtv taa. Paa na ku topilaa tɔ. U lapa ŋpɔ́ɣó si pɛ́ taa kɔɔ na Filiisi nyɛ́ma lu pa tɔɔ na sɛɣɛntv kra-wɛ na pá cɔ́ki pa taa na pá mɛli Icipiti. ¹⁸ Pɛ́ tɔɔ kɛ́ Iso yelaa na pá keɛ na pá fayana wɔlaya tɛtv taa na pá polo pá lu sɛsɛncaasi tenku. Iseɣeli nyɛ́ma mpe pa tɔ lu yem yem. Pa lu nɔɣɔ kulɔmaya kɛ́. ¹⁹ Pa lukaya mpu ilena Moisi kuu Yosɛɛfv mɔwa na í kpɛnna. Mpi tɔ, i ka heela i tɛɛtvnaa kɛ́ na isɛ́le kɔsɛɛmlɛ si Iso í lɛsa-wɛɣɛ Icipiti taa pá kpɛnna i mɔwa.

²⁰ Ḿpɔ́ɣó Iseɣeli nyɛ́ma lu Sukɔti na pá polo Itam ke wɔlaya tɛtv kin.

LEFII KOTELAA TOM TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kanε ka taa kε tε kalεyi si, Iso yaawa i yulu Moisi ke Iso tεseεle taa, na i na-i pα yεyεti. Pε taa tεne inu Iso suwa nεyε si, ye wei i tōka i tōm nti puntu kα hiki weesuyu. Iso seyesa i yelaa ke isēna pε weε si pα la kōtasi ke isēna Iso inu i suwa tō. Pε weε tōtō si pα hatelēna asilima nyēm tēna, na pα weε tēnanj isu pa Iso inu.

Isēna pa faya Lefii takelaya tō:

Kōtasi lataa i tēj isēna Iso suwa tō, titite 1-7

Pε weε si pα tōna kōtelaa, na pele pα weēna yaasi kōpanj, titite 8-10

Paa Iso seelw wei i se tōnyu tō asilima, titite 11-16

Pε weε si pα se kpai nyētntu na Iso seεv isayam, titite 17-27

ISO KOTASI NA PE KUHAAN

Isō kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō

¹ Mprōyō Tacaa Iso yaa Moisi na cokēle^a nte pa lapēna pōnj, na Iso na i yelaa pα suliyi tε taa tō. Uēna i tōm-i si: ² Telēsi Iseyeli nyōma si, ye pa taa nōyōlv caa-m kuhav ke kōnav, i pēsēyi na i kōna nav yaa heu yaa pēj.

³ Ye nav ke yulu caa lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalv nyēj wei i tiili tα caamv tōyō i kα ha na Tacaa mv. Cokēle nte tε taa Iso na yelaa pa suliyi tε tē nōnōyō ke i kα pona.

⁴ Uēna i tēni i ninj ke kpānte nte kōkō lusiyi mpv tō tē nyuyv tō. Tacaa ka mv i kōtaya na i husi i isayav. ⁵ Uēna pōntv lentv kpānte ke tēsulle cokēle kinj tēna. Alōj lulvuyv nyōma kōtelaa taa nōyōlv kα huli kpānte calēm ke Tacaa. Uēna i nmusi-wēyi Iso kōtaya tēlate kōjkōmōj tō kē cokēle nōnōyō. ⁶ Saa wei kōtaya latv litiyi kpānte na i faki-tēye piliņasi ⁷ tōyō kōtelaa nā tayanōyi kōkō ke kōtaya tēlate tō. ⁸ Uēna pα tēni nantv cōkōj ke kōkō tō tētete, na nyuyv na nim cōlv nim cōlv tōtō. ⁹ Kpānte lotu na tē nōjkpaasi tēj nyaalvuyv, uēna kōtvlv nyayasv pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsvnj ke Tacaa caaki.

¹⁰ Ye isu heu yaa pēj ke yulu caaki lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō. Uē apalvnyēj wei i tiili tα caamv tōyō i kα kōna. ¹¹ Uēna i lentv-i Iso cokēle kōjkōj taa, ke kōtaya tēlate ilim ntōyōnj tō. Uēna Alōj lulvuyv nyōma kōtelaa taa nōyōlv nmusi calēm ke kōtaya tēlate kōjkōmōj tō. ¹² Uēna kōtaya latv faya nantv ke tilima. Na i setv nyuyv, na i lēsv nim cōlv nim cōlv. Uēna kōtvlv tēni nantv ntōyi kōtaya tēlate kōkō njke ka tō tētete. ¹³ Kpānte lotu na tē nōjkpaasi tēj nyaalvuyv, uēna kōtvlv huli kōtaya njkēye Tacaa, na i nyayasv pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsvnj ke Tacaa caaki.

¹⁴ Ye sumaya ke yulu caaki lapv ke kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tō, ihokaya yaa alukuku ke i kα kōna. ¹⁵ Uēna kōtvlv pona sumaya njkēye Iso kōtaya tēlate kinj, na i cε ka nyuyv na i nyayasv-kuyv kōtaya kōkō taa. Uēna i nyaasv alukuku calēm na i taana-wēyi Iso kōtaya tēlate kōjkōmōj tō. ¹⁶ Uēna i lēsv luyuticεcεkv na kv tōyōnaya, na i pētī-kuyv tōlvma nim nyēna tōlvle, ke Iso kōtaya tēlate kōjkōj taa, na ilim tōlvle tō. ¹⁷ Uēna i tōki alukuku kenj taa na i hō na i cōlv. Uē pε taa yaalv. Uēna i nyayasv-i Iso kōtaya tēlate kōkō taa. Kōtaya nka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsvnj ke Tacaa caaki.

2

Tōyōnaya kuhav

^a 1:1 cokēle: Cokēle nte tē tōm pa yōyōta cāne tō tē ta ke taale cokēle ke yem. Pōnj ke pa lvvwa na pa saaki pē kpatōj. Pa pēsēyi na pa hetī-te na pa kpili na pa sōyōlv na pa pona tiili na pa tayanv-tēye sikuyv.

¹ Ye isu yulb caa i kɔna Tacaa ke tɔɔnaya kuhau, mulɔm kupam ke i caaki. I pɔlɔyi pɔ tɔɔ kɛ nim, na i tɛni tulaalu. ² Ilena i pona Alɔn lulɔyɔ nyɔma kɔtɔlaa. Pa taa nɔɔlɔ cosiyi nim mulɔm mpɛyi nkute na i nyayasɩ pɛ na tulaalu tɛnaya kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpi pɛ kɛna kɔtɔsɛm sɩ Tacaa tɛnna pɛ tɛna. Kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔlɛ. Ka sɔɔsɔn ke Tacaa caaki. ³ Kuhau nkɩ ku kakaasaya pɛsɛyi kɔtɔlaa nyɛm kɛ. Mpi tɔ, pɛ kɛ kate taa kate pulɔpɔyɔ. Pɛ taya pulɔ, pɛ kɛ kɔtaya nka pa lapa Tacaa tɔ, ka kakaasaya kɛ.

⁴ Ye pɛ kɛ isu potopotonaa loɔna taa kukusum fei tɔɔnaya nakɔli, ile pa caa mulɔm kupam na pɔ nuɔutina nim, na pɔ tɔ kakalasi yaa pɛtɛpetasi taka, nsi sɩ tɔɔ pa yɔɔla nim tɔ.

⁵ Ye isu pɛtɛpetaya mayamaya, nka pa tɔyi nyɔɔlɔyɔ kuwalɔyɔ tɔɔ tɔ. Ilen mulɔm mpi pa nuɔutina nim, na pɛ taa fei kukusum tɔɔlɛ pa tɔyi. ⁶ Pa pɔtɔtɔyi pɛtɛpetaya nke, ilena pɔ sɔɔsɩ pɛ taa kɛ nim tɔtɔ. Mɔɔyɔ pɛ wee sɩ, pɔ la tɔɔnaya kuhau tɛm taa.

⁷ Ye isu tɔɔnaya nka pa tɔnaa tɔ ka kuhau ile, mulɔm mpi pa nuɔutina nim tɔɔlɛ pa caaki.

⁸ Pa tayanɔyi-keɔe, isu pa keesɔyɔ tɔ. Ilena pɔ pona tɛsulle cokɔle taa. Pa celɔyi kɔtulɔ, na ilɛ i pona Iso kɔtaya tɔlate kin. ⁹ Ilena i cosi na i nyayasɩ tɔ tɔɔ sɩ, pɛ la kɔtɔsɛm sɩ, Tacaa tɛnna pɛ tɛna. Kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔlɛ, ka sɔɔsɔn ke Tacaa caaki. ¹⁰ Kuhau nkɩ ku kakaasaya pɛsɛyi kɔtɔlaa nyɛm kɛ. Mpi tɔ, pɛ kɛ kate taa kate pulɔpɔyɔ. Pɛ taya pulɔ, pɛ kɛ kuhau nkɩ pa ha Tacaa tɔ ku kakaasaya kɛ.

¹¹ Ye pa tayanɔyi Tacaa maya tɔɔnaya kuhau sɩ, pa nyayasɩ-kuɔyɔ kɔkɔ ke ma hɔte taa, pɛ fei sɩ pɔ tɔ pɛ taa kɛ kukusum yaa tɔn. ¹² Pa pɛsɛyi na pɔ ha-m tɔn na kukusum ke waatu wei pa pukina-m tɔɔnaya kalaalaya tɔ. Ama tɔn na kukusum mpɛyi pɛ fei sɩ, pɔ nyayasɩ kɔtaya tɔlate tɔɔ sɩ, Tacaa mɔ, mɔ nu pɛ sɔɔsɔn.

¹³ Ye pa haaki Tacaa maya tɔɔnaya kuhau, pɛ wee sɩ pɔ tɔ tɔm kɛ. Mpi tɔ, mpi pɛ hulɔɔna sɩ nɔɔ nka ma na-me tɔ pɛlaa tɔ, ka we tam tɔɔ. Pɛ tɔ kɛ pɛ wee sɩ pɔ tɔyi tɔm ke paa tɔɔnaya kuhau nkɩ ku taa.

¹⁴ Ye yulb lɛsɔyi i tawa kancaalaya kulɔlɔm kuhau, i wɔki^a pɛ na pɛ lɔtɔ kɛ, na i yɔti. ¹⁵ Pɛ waali, ilena i pɔli pɛ tɔ kɛ nim na i tɛni tulaalu. Mɔɔyɔ pɛ wee sɩ pa lɔ tɔɔnaya kuhau tɛm taa. ¹⁶ Ilena kɔtulɔ nɔɔ cosi pee kuɔtɛe ani, na i nyayasɩ pɛ na tulaalu tɛna. Mpi pɛ kɛna kɔtɔsɛm sɩ Tacaa tɛnna pɛ tɛna. Tɔɔnaya kuhau nkɩ pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ.

3

Nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya

¹ Mɔɔyɔ Tacaa tasaa sɩ: Ye nɔɔlɔ caa i la-m nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya ke nau. Pɛ wee sɩ, apalɔnyɔn yaa alɔ nyɔn wei i tiili tɔ caami tɔɔ i kɔ kɔna. ² Ilena i tɛni i nin ke kpɛnte nyɔyɔ taa, na i lenti-tɔe tɛsulle cokɔle nɔnɔɔ. Ilena Alɔn lulɔyɔ nyɔma kɔtɔlaa taa nɔɔlɔ nɔmɔsɩ tɔ calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ³ Ilena pɔ nyayasɩ Tacaa ke nim tɛna, mpi pɛ pama lotu tɔ tɔ, ⁴ na timpee naale na a nim, na kɔnkɔmɔn taa nyɛm. Isu pa lɛsɔyɔ hɔle, na pɛ kpɛnna timpee tɔ. ⁵ Ilena kɔtɔlaa tɛni nantu ntɔyi Iso kɔtaya tɔlate kɔkɔ tɔɔ. Na pɔ nyayasɩ-tɩ na kuhau nkɩ kɔkɔ lusa tɔ. Kɔtaya nka pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ. Ka sɔɔsɔn ke i caaki.

⁶ Ye isu heu yaa pɔn ke yulb laki Tacaa ke nɔɔ kulɔmaya kpɛntɔyɔ kɔtaya. Apalɔ yaa alɔ nyɔn wei i tiili tɔ caami tɔɔ i kɔ kɔna. ⁷ Ye isu heu, ile i pona-i tɛsulle cokɔle kin, ⁸ na i tɛni i nin ke heu nyɔyɔ taa, na i lenti-i tɔ kin tɛna. Ilena kɔtɔlaa taa nɔɔlɔ nɔmɔsɩ heu calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ⁹⁻¹⁰ Ilena pɔ nyayasɩ Tacaa ke nim tɛna mpi pɛ pama lotu tɔ tɔ. Na timpee naale na a nim na kɔnkɔmɔn tɔɔ nyɛm. Isu pa lɛsɔyɔ hɔle na pɔ kpɛnna timpee tɔ, na suka tɛna. ¹¹ Ilena kɔtulɔ nyayasɩ pɛ tɛnaya kɔkɔ ke Iso kɔtaya tɔlate tɔɔ. Tɔɔnaya kɔtaya nka pa nyayasa Tacaa tɔɔlɛ.

¹² Ye pɔn ke yulb laki kɔtaya, ile i pona-i tɛsulle cokɔle kin, ¹³ na i tɛni i nin ke i nyɔyɔ tɔɔ, na i lenti-i tɛna. Ilena kɔtɔlaa nɔmɔsɩ i calɛm ke Iso kɔtaya tɔlate kɔnkɔmɔn tɔɔ. ¹⁴ Ilena pɔ nyayasɩ

^a 2:14 wɔki: Wɔpɔ mpi pa yɔɔtɔyi cɛne tɔ, pɛ nɔɔsɛna ke isu pa wɔkɔyɔ mɔsɩ ke Lɔkpa taa na pa nɔmɔlɔyi tɔ.

Tacaa ke nim tēna mpi pə pama lotu tō tō, ¹⁵ na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ tō nyum. Isu pa ləsuɣu hōle na pá kɛnna timpee tō. ¹⁶ Uena kətulv nyayasɪ pə tənaya kəkō ke kətaya təlata tō. Təŋnaya kətaya ŋka pa nyayasa Tacaa təŋle. Ka səsuvŋ ke ɪ caaki.

Tacaa tēna nim cəlō nim cəlō tēna. ¹⁷ Pə tō ké paa timpiɣi lseyeli nyóma ká wɛɛ, paa waatu wei te, pə wɛɛ sɪ pá təkɪ kusəsutu tənɛɣe. Pə fɛi sɪ pá təŋ kɛntɛ nantu nim, yaa tə caləm.

4

Kətulv səsə isayatu husuɣu səsɪ

¹ Mɔpúyú Tacaa tōma Moisi sɪ: ² Teləsi lseyeli nyóma sɪ, ye pə yūkəna nəŋəlō na í lá mpi Tacaa kisa tō, na í yəkɪ kiiu. Isəna pɔntu ká la təŋlō.

³ Ye kətulv səsə pəntəna, uena ɪ tasəkəle taana yəlaa tēna. Pə wɛɛ sɪ í la Tacaa ke isayatu husuɣu kətaya ke nav apalv nyəŋ wei ɪ tiili ta caamɪ tō. ⁴ I pukina nav inəɣi təsulle cokəle nənəŋə. Uena í tənɪ ɪ niŋ ke ɪ nyuɣu taa, na í lentɪ-ɪ Tacaa kiŋ tēna. ⁵ Uena kətulv səsə kɔpaya kɛntɛ caləm na nyənaya na í sɔvna cokəle taa. ⁶ I liiki pə taa ké mpəle, uena í ŋmusɪ təm naatosompɔŋlaya, ke Tacaa kiŋ tənaya cokəle pɔvɣu kəkayav tō, na pə tō pə tō cənɛ. ⁷ Uena í taa caləm mpi tətəŋ tulaalv təwətɛ hələŋasɪ tō ké cokəle taa tēna. Pə waali, uena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəŋə tō tə tɛɛ. ⁸ Uena í kəali kɛntɛ nim cəlō nim cəlō tēna. Pə kɔpav pə tēna mpi pə pama pə taa lotu tō tō, ⁹ na timpee naale na a nim, na kəŋkəməŋ taa nyəm. Isu pa ləsuɣu hōle na pá kɛnna timpee tō. ¹⁰ Lona kulvmeɛ anəɣi pa setəɣi nəŋə kulvmaɣa kɛntvɣu kətaya kɛntɛ tō. Uena kətulv səsə nyayasɪ nantu ntəɣi kətaya təlata tō. ¹¹⁻¹² Pə kaasəɣi nantu lentɪ, na tənɣu na nyuɣu, na nəŋkɔpasɪ, na lotu na pə taa nyəm tēna. Uena pá luna təsikile waali, ke lonte nte pa ləsəna tə mɔpaa na pá ləkɪ təluma nim nyəna tō. Na pá nyayasɪ-təɣi kəkō ke təluma huɣule tō.

lseyeli nyóma tēna isayatu husuɣu səsɪ

¹³ Ye isu lseyeli nyóma tēna təpai ké pə yūkənaa, na pá la mpi Tacaa kisa tō, na pá yəkɪ ɪ kiiu na pa tēna pa təm sɪ. ¹⁴ Uena pə kəɔ na pá cəkəna. Pə wɛɛ sɪ pá ləsi nav apalv nyəŋ ke isayatu husuɣu kətaya ké. Pa pukina-ɪ təsulle cokəle nənəŋə, ¹⁵ uena pa nyuɣu nyóma tənɪ pa niŋ ke kɛntɛ nyuɣu taa. Na pá lentɪ-tɛɣe cokəle nənəŋə tēna. ¹⁶ Uena kətulv səsə cosɪ tə caləm na í sɔvna təsulle cokəle taa. ¹⁷ I liiki pə taa ké mpəle, uena í ŋmusɪ təm naatosompɔŋlaya, ke Tacaa kiŋ tənaya cokəle pɔvɣu kəkayav na pə tō pə tō cənɛ. ¹⁸ Uena í taa caləm mpi tətəŋ tulaalv təwətɛ hələŋasɪ tō ké cokəle taa tēna. Pə waali, uena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəŋə tō tə tɛɛ. ¹⁹ Uena í setɪ nim cəlō nim cəlō na í wə kətaya təlata tō. ²⁰ Teitei isu ɪ ka lapv ɪ maɣamaɣa ɪ isayatu husuɣu kətaya nav təŋə ɪ ká lana inɛ. Uena í la lseyeli nyóma tənaya isayatu husuɣu kətaya, na lə tayanɪ-wɛɣe-tɪ. ²¹ Pə waali uena í pona kɛntɛ kakaasaya ke təsikile waali, na í nyayasɪ-tɛɣe kəkō, isu ɪ ka lapv ɪ maɣamaɣa ɪ isayatu husuɣu kɛntɛ kətaya tō. Kətaya ŋka ka husəɣi lseyeli nyóma tēna isayatu təŋle.

Nyuvu tv səsɪ

²² Ye isu nyuɣu tv nəŋəlɔv pə yūkənaa, na í la mpi ɪ Caa lə kisa tō. Isu ɪ yəkɪ ɪ kiiu na ɪ təm sí. ²³ Uena pə kəɔ na í cəkəna ɪ isayatu. Pə wɛɛ sɪ, í la pəŋtulvɣu ŋku kv tiili tá caamɪ təŋə isayatu husuɣu kətaya. ²⁴ I tənəɣi ɪ niŋ ke kɛntɛ nyuɣu taa ké. Uena í lentɪ-tɛɣe təsulle cokəle kiŋ, ke timpi pa lentəɣi kətasi nsi kəkō lusaa tō sɪ təla tō. Kətaya ŋka ka husəɣi isayatu təŋle. ²⁵ Uena kətulv lii ɪ mpəle ke caləm taa, na í taa-wəɣi lə kətaya təlata hələŋasɪ tō, na í pəli kukaasəm ke tə tɛɛ. ²⁶ Uena í wə nim cəlō nim cəlɔŋə kətaya təlata tō. Isu pa lakvɣu nəŋə kulvmaɣa kɛntvɣu kətaya kɛntɛ tō. Uena í la nyuɣu tv inəɣi isayatu husuɣu kətaya na lə tayanɪ-ɪ-tɪ.

lcatɛ tv ke yem səsɪ

²⁷ Ye isu yulu ke yem ké pə yūkənaa, na í la mpi Tacaa kisa tɔ. Isu ɪ yɔka ɪ kiinj taa nakuli, na ɪ tɔm sí. ²⁸ Uena pə kɔɔ na í cekəna, pə wɛɛ sɪ í la isayatu husuɣu kɔtaya ke pəj̄ alv nyəŋ wei ɪ tiili tá caami tɔ. ²⁹ I tənəɣi ɪ niŋ ke kpənte nyuɣu taa ké, uena í lenti-tɛɛ timpi pa lentəɣi kɔtaya ŋka kəkɔ lusaa tɔ ka tɔla tɔ. ³⁰ Uena kətulu lii ɪ mpəle ke caləm taa, na ɪ taa Isɔ kɔtaya tɔlate hələŋasɪ tɔɔ. Uena í pəli kukaasəm ke tɔ tɛɛ. ³¹ Uena pá seti kpənte nim cɔlɔ nim cɔlɔ. Isu pa lakuyu nɔɣɔ kulumaya kpentuyu kɔtaya tɔte tɔ, na kətulu nyayasi nantu ntəɣi kəkɔ, na Tacaa nu pə sɔɔsɔŋ. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuɣu kɔtaya na Isɔ tayanɪ-i-ti.

³² Ye heu ke ɪ sɔɔla isayatu husuɣu kɔtaya lapu de ɪ kəna alvnyəŋ wei ɪ tiili tá caami tɔ. ³³ I tənəɣi ɪ niŋ ke kpənte nyuɣu taa uena ɪ lenti-tɛɛ timpi pa lentəɣi kɔtaya ŋka kəkɔ lusaa tɔ ka tɔla tɔ. ³⁴ Uena kətulu lii ɪ mpəle ke caləm taa, na í taa kɔtaya tɔlate hələŋasɪ tɔɔ. Na í pəli kukaasəm ke tɔ tɛɛ. ³⁵ Uena pá seti kpənte nim cɔlɔ nim cɔlɔ. Isu pa lakuyu nɔɣɔ kulumaya kpentuyu kɔtaya heu tɔ. Uena kətulu nyayasi-təɣi kəkɔ na kɔtaya nyəntu lenti. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuɣu kɔtaya na Isɔ tayanɪ-i-ti.

5

Saa wei pə wɛɛ sɪ pá la isayatu husuɣu sɔɔsɪ tɔ

¹ Saa wei pə wɛɛ sɪ pá la isayatu husuɣu sɔɔsɪ tɔɣɔlɔ: Ye isu yulu nuwa pa yɔɣətəna tuunav sɪ, í ləsi aseeta ke tɔm nti ɪ nawa na ɪ nyəma tɔ. Uena í kisi tɔ yɔɣətuyu, pə isayatu wɛ ɪ nyuɣu taa ké.

² Lenti de, ye isu pə yūkəna yulu, na í tokina asilima pulɔpu. Paa kpənte kusəpəle. Təyaya nyəntɛ, yaa taale nyəntɛ, yaa nyamanyama nɔɣɔlɔ, ɪ tɔm səpaya, na í pəsi asilima tu.

³ Ye isu pə yūkəna nɔɣɔlɔ, na í tokina yulu asilima naali, na pə pilisi-i. Uena í kɔɔ í cekəna, ɪ tɔm səpaya.

⁴ Yaa pə yūkəna nɔɣɔluyu tanaav taa, na í tuuna kɔpantu yaa isayatu. Uena í kɔɔ í cekəna, ɪ tɔm səpaya.

⁵ Ye wei ɪ lapa isayatu nti pa keesa isəntɔ tɔ tɔ taa natəli, pə wɛɛ sɪ pɔntu í huli-təɣi kətulu, na í tisi sɪ ɪ tɔm səpa. ⁶ Na í kəna heu yaa pəj̄ na ɪ la isayatu husuɣu kɔtaya. Uena kətulu lapɪ-i pə sɔɔsɪ.

Kvnyəntvnaa sɔɔsɪ

⁷ Ye yulu wu heu yaa pəj̄ sɪ í lana isayatu husuɣu kɔtaya. I pəsəɣi na í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale, na í pona Tacaa təyaya taa. Uena í lá lelv ke isayatu husuɣu kɔtaya, na lelv ke kɔtaya ŋka kəkɔ lusaa tɔ. ⁸ I celəɣi kətulu ke pa naale, na ílé í húlí Isɔ ké isayatu husuɣu nyəŋ na í yaki ɪ lumaya. Ama u cekɪ nyuɣu. ⁹ Uena í cosi caləm na í ŋmusi-wəɣi kɔtaya tɔlate kəŋkəməŋ tɔɔ. Uena í pəli kukaasəm ke tɔ tɛɛ. Ḿpúɣú pə wɛɛ sɪ í la isayatu husuɣu kɔtaya tɔm taa. ¹⁰ Pə waali ké kətulu laki kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔɣɔ alukuku naale nyəŋ, isu pa suw tɔ. Uena í lá pəntulu ke isayatu husuɣu kɔtaya, na Isɔ husɪ-ti.

¹¹ Ye yulu feina alukukunaa naale, yaa ihokasi naale. I pəsəɣi na í pona mɔlɔm kiloona tooso na í lá isayatu husuɣu kɔtaya. Ama pə fei sɪ í siti nim, yaa í təmi pə tɔɔ ké tulaalv ké. Mpi tɔ, pə ké isayatu husuɣu kɔtaya ké, pə taya tɔɣɔnaya nyəŋka. ¹² I pukina mɔlɔm mpəɣi kətulu, uena ílé í cosi-wəɣi ŋkute. Ńté tɔ kəna kvtɔəsəm sɪ Tacaa tənna pə təna. Uena í nyayasi pə na kətasi lensɪ nsi sɪ wɛ kɔtaya tɔlate tɔɔ tɔɣɔ Tacaa. Ḿpúɣú pə wɛɛ sɪ pá la isayatu husuɣu sɔɔsɪ. ¹³ Uena kətulu la pɔntu ke isayatu husuɣu kɔtaya na Isɔ husɪ-i-ti. Uena kukaasəm pəsi kətulu nyəm, isu tɔɣɔnaya kvhav sɔɔsɪ tɔm taa.

Tayanuyv sɔɔsɪ

¹⁴ Ḿpúɣú Tacaa heela Moisi sɪ:

¹⁵ Ye pə yūkəna yulu, na í sɔɔ Tacaa ke celuyv ke ɪ nyəm, pə wɛɛ sɪ í kəna ɪwaav ŋku kv tiili tá caami tɔ, na í lá tayanuyv kɔtaya. I ləsəɣi-kuyv kaləkv taa ké, na í mayasi na í ná sɪ kv liyitee tala isu pa suwa təsulle cokəle taa tɔ. ¹⁶ Uena í felí Isɔ ké kəmlɛ, na í sɔɔsɪ paa kakpasɪ wei í tɔɔ

ké kolum. Mpi tɔ, ɪ wakələna lɔ tɔyaya, ɪlɛna ɪ cɛla pə tənaya kətulɔ. ɪlɛna ɪlé ɪ lɛnti kpəntɛ, na ɪ la pəntulɔ kɛ ɪsayatɔ tayanuyɔ kətaya, na lɔ hɪsɪ-ɪ-ti.

¹⁷ Paa pə yɔkəna yulɔ kɛ na ɪ yɔki Tacaa kɪsəsutɔ, ɪ sɔyɔlaa tɔtɔyɔ. ¹⁸ Pə wɛɛ sɪ ɪ lɛsɪ kaləku taa kɛ ɪwaav ŋku kɔ tiili tá caamɪ tɔyɔ. ɪ mayasɪ na ɪ ná sɪ kɔ liyitee tala ɪsu pa sɪwa tɔ. ɪlɛna kətulɔ lapɪ-ɪ ɪsayatɔ nti pə yɔkəna-ɪ na ɪ la tɔ, tɔ tayanuyɔ kətaya, na lɔ hɪsɪ-ɪ-ti. ¹⁹ Tasəkələ tayanuyɔ kətaya nté. Mpi tɔ, yulɔ ɪnɪ ɪ ka wakələna Tacaa kɛ.

²⁰ Mprɔyɔ Tacaa heela Moisi sɪ:

²¹⁻²² Ye ɪsu pa cɛla yulɔ kɛ pulɔpɔ sɪw, yaa ɪ kənta-wɪ, yaa ɪ ŋmɪla-wɪ, yaa ɪ muɔyɔlaa kɛ na ɪ hiki-wɪ, yaa ɪ tu hii-wɪ na ɪ kpɛsɪ. ɪlɛna ɪ looli na ɪ tuu, na ɪ takɪ ɪsayatɔ ɪsu mpɔ pə taka, ɪ wakələna Tacaa kɛ, na ɪ tɔm sɛpa. ²³⁻²⁴ Ye kuyaku ŋku pə kula ɪ waali, pə wɛɛ sɪ ɪ mɛŋna, yaa ɪ fɛli kpəntɛ tɔ kɛ. Haləna ɪ sɔsɪ paa kakpasɪ wei ɪ tɔɔ kɛ kolum, na ɪ kpɛntɪ na ɪ cɛlɛ-ɪ. ²⁵ Pə pə waali, pə wɛɛ sɪ ɪ pona kətulɔ kɛ ɪsayatɔ tayanuyɔ kətaya ɪwaav ŋku kɔ tiili tá caamɪ tɔ. ɪ mayasɪ na ɪ ná sɪ kɔ liyitee tala ɪsu pa sɪwa tɔ. ²⁶ ɪlɛna kətulɔ la pɔntɔ ɪnɔyɪ ɪsayatɔ tayanuyɔ kətaya kɛ Tacaa kiŋ. Na ɪlé ɪ hɪsɪ-ɪ-ti, paa tɔ kɛ nti.

6

Kətaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ ka tɔ kɪsəsutɔ

¹ Mprɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ² Teləsɪ Alɔŋ na ɪ lɔlɔyɔ nyɔma kɛ kətasi nsi kəkɔ lusa tɔ, sɪ tɔɔ kɪsəsutɔ.

Pə wɛɛ sɪ, kətaya ŋka ma kəkɔ lusa mpɔ tɔ, ká wɛɛ kətaya tɔlatɛ taa kɛ ahoɔ tənaya, kəkɔ ɪ taa tɛ. ³ Tɛv fɛŋ tanaŋ ɪlɛna kətulɔ tɔyɔli kpronkpontu tɔŋ nyəntɔ kəmsa, na ɪ suu pə cɛpa, na ɪ kuu kətaya ŋkɛ ka tɔlɔma nim nyəna na ɪ hutɪ-yɛyɛ kəŋkəŋ taa tɔna. ⁴ ɪlɛna ɪ layasɪ wontu na ɪ luna tɔlɔma anɔyɪ tɛsikilɛ waali. Lontɛ ntɛyɛ pa ləsəna tɔ mpaa na pá lɔkɪ tɔlɔma nim nyəna. ⁵⁻⁶ Pə fɛɪ sɪ kətaya tɔlatɛ kəkɔ ɪ tɛ. Paa ifemle ntɛyɛ kətulɔ ka nyɔtɔyɪ taasi kufasi. ɪlɛna pɛ́cɔ́ ɪ tɔni kətaya ŋka kəkɔ lusa tɔ ka nantɔ, na nɔyɔ kolumaya kətaya kpəntɛ nim cɔlɔ nim cɔlɔ kɛ pə tɔɔ.

Tɔyɔnaya kɔhav tɔ kɪsəsutɔ

⁷ Ye tɔyɔnaya kɔhav tɔm taa, ɪlɛ pə kɪsəsutɔ ntɔ. Pə wɛɛ sɪ Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma taa kətulɔ nɔyɔlɔ, ká ponna-kɛyɛ Tacaa kɛ kətaya tɔlatɛ kiŋ. ⁸ ɪlɛna ɪ cosɪ mɔlɔm mpi pa sita nim tɔyɔ ŋkute na tulaalɔ tɔna, na ɪ nyayasɪ kətaya tɔlatɛ tɔɔ. Mpɔ pə kɛna kɔtɔsɛm sɪ Tacaa tɔna pə tɔna, na ɪ caaki pə sɔsɔŋ. ⁹ Kətɔlaa ká tɔyɔna pə kɔkaasɛm mpɔyɪ lɔ lontɛ taa kɛ tɔsulɛ cɔkələ kətaya taa tɔna. Ama pə fɛɪ sɪ pá tɔsɪ pə tɔyɔnaya na kɔkɔsɔm kɛ. ¹⁰ Mpi tɔ, kɔhav ŋku pa ha lɔ ma tɔ, kɔ taa kɛ ma cɛla-wɛyɛ pa paa tɛtɛ. Pə kɛ katɛ taa katɛ pulɔyɔ, ɪsu ɪsayatɔ hɪsɔyɔ, yaa tayanuyɔ kətasi nantɔ. ¹¹ ɪlɛ Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma apalɔ nyɔma tɛkɛ ká tɔkəna pə tɔyɔnaya ŋkɛ. Mpi tɔ, kətaya ŋka pa kəna Tacaa kɛ mpɔ tɔ, ka hɔyɔlɔyɔ kɛ pa nyəm kɛ tam tɔɔ kɛ. Pə tɔɔ kɛ ye yulɔ kpai tɔ wei ɪ ta kɛ Alɔŋ lɔlɔyɔ tɔ tɔ, ɪ tɔkinaa, ɪsu ɪ sɛpa.

¹² Mprɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ:

¹³ Ye pa kpawa Alɔŋ na ɪ pɔyalaa kɛ kətɔlaa, na pá pɔli-wɛyɛ nim, pə wɛɛ sɪ pá kəŋna-m kɔhav kɛ mɔlɔm kiloonaa tɔsɔyɔ paa kuyaku ŋku. Hɔyɔlɔyɔ kɛ tanaŋ na lɛŋku kɛ taanaya. ¹⁴ Paa nuɔyɪti mɔlɔm mpɔyɪ na nim, na pá tɔ pə pɛtɛpɛtaya kɛ nyɔyɔlɔyɔ kɔwalɔyɔ tɔɔ. Pə waali ɪlɛna pá pɔtɔti-kɛ na pá pona kətaya tɔlatɛ tɔɔ, na Tacaa lanjɛ hɛɛna kətaya ŋkɛ ka sɔsɔŋ.

¹⁵ Ye waatɔ nɔyɔlɔ pa kpa Alɔŋ lɔlɔyɔ nyɔma taa nɔyɔlɔyɔ kətulɔ sɔsɔ sɪ, ɪ lɛɛti kɔpəŋ lontɛ. Kɔhav kɔlɔmuyɔ ŋkuyɔ ɪ ká kəna, na ɪ nyayasɪ pə tənaya Tacaa má. Pə kɛ ma kiɪu tam tɔɔ nyəŋku kɛ. ¹⁶ Ye kətulɔ kəna ɪ mayamaya ɪ tɔyɔnaya kɔhav, pə wɛɛ sɪ pá nyayasɪ pə tənaya, pə taa pulɔ fɛɪ tɔyɔ.

ɪsayatɔ hɪsɔyɔ kətaya tɔ kɪsəsutɔ

¹⁷ Mprɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ¹⁸ Teləsɪ Alɔŋ na ɪ pɔyalaa kɛ ɪsayatɔ hɪsɔyɔ kətasi kɪsəsutɔ.

Lonte nte tã taa pa lentãgi kãtasi nsi kãkã lusaa tã, si tãla tãgã paa lentã isayatu husũyũ nyãntẽ tãtã. Pã nantu ke kate taa kate pulũpũyũ. ¹⁹ Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, tãsulẽ cokãle kataya taa kã pã wẽẽ si í tãgã-tãgi lonte nte tã wena tã mpaã tã tã taa. ²⁰ Ye yulũ ke yem í tokinaa, i lepa. Tã calãm i yawa pũyũ tã, lonte kulũmtãle ñtẽ tã taa kã paa nyaali-wi. ²¹ Ye cũyũ tiipile taa kã pa tãsa pã nantu, ye pa tema pã wẽẽ si pá yãki-tẽgẽ. Ama ye nyãgãlũyũ kusẽemũyũ nyãntẽ taa, ile pá nyaali-tẽgẽ teu, na pá kilisina lũm ke sãsam. ²² Kãtãlaa na pa tẽẽsi taa apalaa tike kã tãgãna nantu ntã. Pã tãya pulũ, tã kã kate taa kate pulũpũyũ. ²³ Ama ye pa sũna kprãntẽ nte tã calãm ke tãsulẽ cokãle taa, na pá lana isayatu husũyũ kãtaya ke Isã tãyãya taa, tã nantu fẽi tãgãu tãtã. Pã wẽẽ si pá nyaãasi-tãgi kãkã kã.

7

Tayanũyũ sããsi tã kusããsutũ

¹ Mprũgũ Tacaa tasaa si: Tayanũyũ sããsi kusããsutũ ntã. Tã kã kate taa kate pulũyũ. ² Lonte nte tã taa pa lentãgi kãtasi nsi kãkã lusaa tã, si tãla tãgã paa lentã isayatu husũyũ sããsi nyãntẽ tãtã. Uena kãtulũ ñmusi tã calãm kã kãtaya tãlate kãnkãmãh tã. ³ Uena pá kãali kprãntẽ nim cãlo nim cãlo tãna. Pã krayãu pã tãna mpi pã pama pã taa lotu tã tã, ⁴ na timpee naale na a nim, na kãnkãmãh taa nyãm. Isu pa lãsyũ hããle na pã kprãna timpee tã. ⁵ Uena kãtulũ nyaãasi pã tãnaya kãtaya tãlate tã. Tayanũyũ kãtaya nte. ⁶ Kãtãlaa tẽẽsi taa apalaa tike kã tãgãna nantu ntãgi lonte nte tã wena tã mpaã tã tã taa. Mpi tã, tã kã kate taa kate pulũyũ. ⁷ Tayanũyũ kãtaya na isayatu husũyũ nyãhka pã kusããsutũ wẽ kulũmtũ kã. Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna pã nantu kokaasãtu.

Kãtãlaa nyãm

⁸ Ye isu nãgãlũ kãna kprãntẽ si i laki kãtaya ñka kãkã lusaa tã. Kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna tãnyũ. ⁹ Ye pa kãna Isã ke tãgãnaya kũhav, isu potopoto, yaa kakalasi, yaa petepetaya, yaa kutõhãm, ile kãtulũ wei i lapa pã tãmlẽ tã, inũ i tãna. ¹⁰ Ama pã kaasa tãgãnaya kũhaan lãlãh tã. Paa nim kusitaya yaa kprẽtẽ nyãhka, kãtãlaa talãgãna pã tãnaya teitei.

Nãgã kulũmaya kprẽntyũ kãtasi tã kusããsutũ

¹¹ Nãgã kulũmaya kprẽntyũ kãtasi nsi pa laki Tacaa tã si kusããsutũ ntã. ¹² Ye sãẽtu kãtaya ke pa lapa, pa pukina tãtãgã kukũsum fẽi kakalasi nsi pa sita nim tã, pã petepetasã nsi si tã pa taa-wi tã, na mulũm kũpãm mpi pa nuãutina-wi tã pã kakalasi. ¹³ Pãle pã paasi, pa sããsãgi kukũsum potopoto ke sãẽtu kãtaya ñke ka tã. ¹⁴ Uena pá lãsi kakalasi nsi si tãm tooso tã kã kulũmaya kulũmaya, na pá kpaasi isãtaã ke Isã kãtaya tãlate kin. Uena kãtulũ wei i ñmusa kprãntẽ calãm ke tã kãnkãmãh tã tã, í krayã sãle. ¹⁵ Ye sãẽtu kãtaya kprãntẽ nantu ile, pã wẽẽ si kũyaku ñku ku mayãmaya ke paa tãgã-ti, pã fẽi si tã fe teu. ¹⁶ Ye isu nãgãlũ lapa nãgã kulũmaya kprẽntyũ sããsi, yaa i ka su nãgã, uena i la pã sããsi, pa pããgi na pá tãgã pã nantu ke kũyaku ñku, na pá tãgã pã kũkaasãtu ke pã teu kufemũyũ. ¹⁷ Ye tã tãla kũyaku tooso nyãhku wule, ile pã wẽẽ si pá wã-tãgi kãkã. ¹⁸ Wei í tãgã pã nantu ke kũyaku tooso nyãhku wule, Tacaa kaa mu i kãtaya. Pãyele i kãtaya kaa waasi tãtã. Pã pãsa kusããgãtu pulũpũ kã. Ye wei i tãgãã pã mãli i nyũyũ taa. ¹⁹ Ye pã nantu í tokina asilima pulũpũ, tã fẽi tãgãu tãtã. Kãkã ke paa nyaãasi-tã. ²⁰ Ye isu nãgãlũ wẽ asilima taa, na pá la Tacaa ke nãgã kulũmaya kprẽntyũ kãtaya na pũntũ tãgã, pã wẽẽ si pá lãsi-i lãgãlũ kprẽkãle taa. ²¹ Mprũ tãtãgã ye nãgãlũ tokina asilima tũ, paa yulũ, paa kprãntẽ. Uena pũntũ tãgã kãtaya ñke ka nantu. Paa lãsi-i tãtãgã lãgãlũ kprẽkãle taa.

Isã kisina i yãlaã ke nantu nim na tã calãm tãgãu

²² Mprũgũ Tacaa tãma Moisi si: ²³ Tãlãsi lãgãlũ nyãma si: Pã fẽi si í tãgã pulũpũ nantu nim. Paa nav yaa heu yaa pãh. ²⁴ Kprãntẽ kusããpãle, yaa nte pã kprãwa na pã cãli tã, tã nim fẽi tãgãu. Ama í pããgi na í lana-wãgi paa mpi. ²⁵ Ye nãgãlũ tãgã tãla nna pa laki Tacaa ke kãtaya ñka

kəkə lusaa tə ka nantu cəka nim nyəŋka, pə wεε si pá ləsi-ı Iseyeli kpekəle taa ké. ²⁶ Mpu tətəyɔ paa timpriyi í ká caɣa, pə fei si í təyɔ sumaya yaa wontuyɔ nakuli ku caləm. ²⁷ Ye wei ı təyɔ caləm pə wεε si pá ləsi-ı Iseyeli kpekəle taa ké.

²⁸ Ḿpúyú Tacaa təma Moisi si: ²⁹ Teləsi Iseyeli nyəma ke kusəsutunaa panε si: Ye yulu lapa nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya, pə wεε si, í ləsi Tacaa paa tete ké, na í cεle-ı. ³⁰ I maɣamaya ı niŋ ká təkəna na í pona Tacaa ke nantu nim cəɔ nim cəɔ, na lanje si pá nyayası kəkə. Uena í ha lanje nteye Tacaa ke Iso kətaya təlate kiŋ. ³¹ Aləŋ na ı pəyalaa pa tətəyɔle nté. Uena kətulu nyayası nantu nim nyəntu ke kətaya təlate tə. ³² Pə wεε si pá ləsi nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya yule ntəyɔŋ nyənte na pá cεla kətulu. ³³ Kətəlaa taa wei ı pukina krənte caləm na tə nim ke kətaya təlate tə tə ı paa tete nté. ³⁴ Tacaa maɣamaya heelina Iseyeli nyəma me si, í ləsi nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ kətaya krənte yule, na pə lanje na í cεla kətulu Aləŋ na ı luluɔ nyəma. Mpi tə, nantu nti tə ké pa paa nyəm ke tam tə ké.

³⁵ Mpi mpi pa kəɔla Tacaa kətasi tə tə, pə pəsəyi Aləŋ na ı pəyalaa pa nyəm ke kuyəŋku pa kra-wεye Tacaa kətuyɔ təmle taa təyɔ. ³⁶ Tacaa tona Iseyeli nyəma si, pá cεla-wεye kuyəŋku pa kraa-wεye kətəlaa na pá pəli pa nyəŋ taa ké nim tə. Pə wεε si í təkı kusəsutu tənεye tam tə ké.

³⁷ Kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na təyɔnaya nyəŋka, na isayatu husuyɔ nyəŋka, na tasəkəle tayanuyɔ nyəŋka, na kətəlaa təmle taa suu nyəŋka, na nəyɔ kulɔmaya krentuyɔ pə kətasi kiŋ nté. ³⁸ Tacaa suna kiŋ inəyi Moisi ke puɣu ŋku pa yaa si Holεpu tə ku taa. Kuyaku ŋku tətəyɔ ı tɔwa Iseyeli nyəma ke wɔlaya tətɔ taa si, pá laki-ı kətasi nsi.

KƏTƏLAA KANCAALAYA NYƏMA TƏMLE TAA SUU

8

Kətəlaa təmle taa suu kətaya

¹ Ḿpúyú Tacaa təma Moisi si: ² Yaa Aləŋ na ı pəyalaa ke təsulle cokəle nənəyɔ. Uena í yele na pá kəna kətaya wontu kususuu, na pə nim mpi pa pələyi nyuyɔ taa tə. Na pá kəna isayatu husuyɔ kətaya nav apalu nyəŋ, na ıwaan naale, na potopotonaa mpa pa taa kukusum fei təyɔ cəkəlaya. ³ Uena í koti Iseyeli nyəma kpekəle təna tətəyɔ lonte nté tə taa.

⁴ Ḿpúyú Moisi lapa isu Tacaa tuyɔ-ı tə, na Iseyeli nyəma kpekəle koti təsulle cokəle nənəyɔ. ⁵ Uena í heeli-we si nti Tacaa suwa təyɔɔ. ⁶ Ntəna Moisi yele na Aləŋ na ı pəyalaa pá kəɔ na í sə-wεye kətaya lum. ⁷ Uena í suu Aləŋ ke pətεε toko, na í ləli-ı tampala, na í suu-ı capa. Uena í paa-ı kətaya pente taka^a, na í tamsı ı ŋmusı ke ı siyile taa. nəyɔluyɔ, na pá paaki pa lanja taa isu kukunaa paaki saalaya ŋka tə pə taka. ⁸ Uena í paa-ı lanje huluyɔ, na í tó ku taa ké wala pee taka^a ke naale. Anəyi pa maɣasayana na pá nyəŋ Iso kuyəyətɔtu. ⁹ Ntəna í temı-ı nyuyɔ saalaya, na í matı ka tə ké Iso kuyusuyɔ. Kulε ku ké wɔla ké, na ku we isu tuyɔ hetuyɔ. ı isentaa tə ké ı matəna kuyusuyɔ ŋku, isu Tacaa ka keesuyɔ-ı tə.

¹⁰ Ḿpúyú Moisi kraɣa kətaya nim, na í feenı təsulle cokəle, na tə taa wontu təna, na tə pəsi Iso nyəm. ¹¹ Uena í ŋmusı kətaya nim ke təm naatosompəyɔlaya ke kətaya təlate na tə wontunaa tə. Lum kusəŋəm cεmse səsə na pə kpete tə ké ı ŋmusa nim mpi si wontu nti tə pəsi Iso nyəm. ¹² Na í pəli Aləŋ nyuyɔ taa ké kətaya nim, na í pəsi Iso nyəŋ. ¹³ Pəle pə waali ké ı yelaa na Aləŋ pəyalaa krətəna, na í suu-wεye pa capanaa, na í ləli-wεye pa tampalanaa. Uena í pa-wεye pa kahusi ke teitei isu Tacaa ka suw tə.

¹⁴ Ḿpúyú Moisi yelaa na pá kəna isayatu husuyɔ kətaya nav apalunəyɔ. Uena Aləŋ na ı pəyalaa pá tənı niŋ ke ı nyuyɔ tə. ¹⁵ Ḿpúyú Moisi lenta-ı, na í lii mpəle ke ı caləm taa, na í nyətə Iso kətaya təlate ŋkulunyası taa hələŋyası tə, na pə tayanı-te. Uena í pəli caləm kukasəm ke kətaya təlate tεε. Isəna ı lapa na kətaya təlate pəsi Iso nyənte na pá lakəna-teye isayatu

^a **8:7** kətaya pente taka: Wontuyɔ ŋku pa yaa si kətaya pente tə, ku ke kətəlaa toko   ^a **8:8** wala pee taka: Pə ké kətaya wontu nti pa naakayana Iso luɣu nyəntu təyɔ. Tə ta nyı isəna pa lakayana-tı tə.

husuyu kotası tɔɔle. ¹⁶ M'p'ug'ug' Moisi kɔla nim tɔna, mpi pɔ pama kpɔnte lotu tɔ tɔ. Paa timpee naale na a nim, na ı seti hɔle nɔɔ, na ı nyayası pɔ tɔnaya Iso kɔtaya tɔlate tɔ. ¹⁷ Pɔ kaasɔyi nav ını ı tɔnyu na ı nantu na pɔ taa lotu, ılena p'á luna pɔ tɔnaya tesikile waali, na p'á nyayası kɔkɔ, ısu Tacaa ka suw tɔ.

¹⁸ M'p'ug'ug' pa kɔna kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ ka ıwaav, na Alɔŋ na ı pɔyalaa p'á tɔni pa niŋ ke ku nyuyu tɔ. ¹⁹ Moisi lɔnta-ku, ılena ı ŋmusi ku calɔm ke kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ tɔ. ²⁰ ılena ı faya-kuyu piliŋasi, na ı nyayası pɔ na pɔ nyuyu na pɔ nim. ²¹ ılena ı nyaali lotu na nɔŋkpaasi ke lom, na ı nyayası pɔ na nantu nti tɔ kaasaa tɔɔ kɔtaya tɔlate tɔ. Kɔtaya ŋka kɔkɔ lusaa tɔɔle. Ka sɔsɔŋ ke Tacaa caaki.

²² M'p'ug'ug' Moisi yelaa na p'á kɔna ıwaav naale nyɔŋku ŋku paa la kɔtaya na p'á susi Alɔŋ na ı pɔyalaa ke kɔtɔlaa tɔmlɔ taa tɔ. ılena p'á tɔni pa niŋ ke ku nyuyu tɔ. ²³ M'p'ug'ug' Moisi lɔnta ıwaav ŋku, ılena ı lii ku calɔm na ı taa-wɔyi Alɔŋ ŋkraŋyuy nɔɔɔŋ nyɔŋku nɔɔ taa. ı taa-wi tɔtɔɔ ı apalɔmpɔle nɔɔɔŋ nyɔntɔ tɔ, na ı apalɔnɔmpɔle nɔɔɔŋ nyɔntɔ tɔ tɔtɔ. ²⁴ ılena ı yele na Alɔŋ pɔyalaa kɔ na ı taa calɔm tɔtɔɔ pa nɔɔɔŋ ŋkraŋŋ nɔɔsi taa, na pa nɔɔɔŋ apalɔmpee na apalɔnɔmpee tɔ. ılena ı ŋmusi calɔm kɔkaasɔm ke kɔtaya tɔlate kɔŋkɔmɔŋ taa. ²⁵ M'p'ug'ug' Moisi kpaɔa ıwaav nantu nim nyɔntɔ. ısu suka, na lotu taa nim, na hɔle nɔɔ, na timpee naale na a nim, na yule nɔɔɔŋ nyɔntɔ. ²⁶ ılena ı lɔsi kɔkɔsum fei potopotonaa mpa pa ha Iso tɔ, pa tɔku taa kɔ pɔ kakalaya kɔlumaya, na nim nyɔŋka, na tinte pɔyalɔ, na ı su nantu nim nyɔntɔ na nɔɔɔŋ yule pɔ tɔ. ²⁷ ılena ı t'ó pɔ tɔnaya Alɔŋ na ı pɔyalaa pa niŋ taa, na ı heeli-we si p'á ha-tɔyi Tacaa. ²⁸ Pɔ waali kɔ Moisi mu kɔhaaŋ ınıyi pa niŋ taa na ı nyayası-ı kɔtaya tɔlate tɔ kɔ kɔtası nsi kɔkɔ lusaa tɔ si tɔ. Kɔtɔlaa tɔmlɔ taa suw kɔtaya nte. Pɔ kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɔle. Pɔ sɔsɔŋ ke Tacaa caaki. ²⁹ M'p'ug'ug' Moisi kpaɔa kɔtɔlaa tɔmlɔ taa suw kɔtaya kpɔntɔ lanle, na ı ha Tacaa ke kɔtaya tɔlate kiŋ. ılena nantuɔy ŋku ku pɔsi Moisi nyɔŋku ısu Tacaa ka suw tɔ.

³⁰ Pɔ waali kɔ ı kpaɔa kɔtaya nim, na calɔm mpi pu we Iso kɔtaya tɔlate tɔ tɔɔ pɔcɔ, na ı ŋmusi Alɔŋ na ı wontu tɔ. Na ı pɔyalaa na pɔle pa nyɔntɔ tɔ tɔtɔ. ılena Alɔŋ na ı pɔyalaa na pa wontu kususuutu pa pɔsi Iso nyɔm.

³¹ M'p'ug'ug' Moisi heela Alɔŋ na ı pɔyalaa si: ı tɔsi heu apalu naale nyɔŋ nantu ke tɔsulle cokɔle nɔnɔɔ. ılena ı tɔɔ-tɔyi tɔnaya mɔ mayamaya, na potopotonaa mpa pa lapa kɔtaya tɔ tɔ. ısu ma keesuyu-me tɔ. ³² Ye pɔ kaasa nantu yaa potopoto, pɔ we si ı ká wɔ kɔkɔ. ³³ ı ká caya tɔsulle cokɔle nɔnɔɔ ke kuyɔɔŋ naatosompɔɔlaya. Pɔ fei si ı lu tɔna. Halɔna mɔ tɔmlɔ taa suw kɔtaya kuyaku kancaalaya na kantɔkaya nyɔŋku wule. ³⁴ Tacaa mayamaya suna si p'á la ısu pɔ lapu saŋa ısɔntɔ tɔ. ılena p'ɔc'ɔ p'á husi mɔ ısayatɔ. ³⁵ ı caya tɔsulle cokɔle nɔnɔɔ ke ilim na ahoɔ ke we naatosompɔɔlaya ını na ı tɔki Tacaa kusɔsutɔ. ıle ı kaa sí. Moisi si: Nti Iso heela-m tɔɔle.

³⁶ M'p'ug'ug' Alɔŋ na ı pɔyalaa pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi na ı telɔsi-we tɔ.

9

Alɔŋ na ı pɔyalaa pa kancaalaya kɔtası

¹ M'p'ug'ug' kuyaku pɔlefɔi naanɔwa nyɔŋku wule, Moisi yaa Alɔŋ na ı pɔyalaa na ıseyeli sɔsaa tɔtɔ. ² ılena ı heeli Alɔŋ si: Caa navle nte tɔ tiili t'á caami na paa la-tɔye ısayatɔ husuyu kɔtaya tɔ. Na heu apalu wei ı tiili t'á caami na paa lapı-ı kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na ı kɔna pɔ naaleye Tacaa kiŋ. ³ Pɔ waali, ılena ı tu ıseyeli nyɔma na p'á kɔna pɔŋtɔlɔy ŋku paa la ısayatɔ husuyu kɔtaya tɔ. Na pɔnaya kɔlumaya navle na pɔ ıwɔyaya mpa pa tiili t'á caami, na paa la-weye kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. ⁴ Na nav na heu apalu nyɔŋ wei paa la nɔɔ kɔlumaya kpɔntɔy kɔtaya tɔ. Na tɔɔnaya kɔhav ŋku pa nuɔutina nim tɔ. Mpi tɔ, saŋa mayamaya ke Tacaa ká huli-mɔye ı ti.

⁵ Waatu wei pa kōna tēsulle cokāle nōnōyō ke mpi mpi pē hēla Moisi yaawa tō ilena lseyeli nyōma tēna krētēna cokāle n̄tē na pā sēh lso tōyaya kin̄. ⁶ Ilena Moisi tō si: Nti Tacaa tō-mē tōyōle. I la-ti, na lso teeli wēē mā hēku.

⁷ M̄pōyō Moisi tōma Alōh si: Krētēna lso kōtaya tēlate na n̄ lēsi tē tōō kē isayatu husuyū kōtaya, na n̄ka kōkō lusa ka tēna tō. Ilena n̄ la isayatu husuyū kōtaya ke i na yēlaa pa nyōōh tōō. Pē waali, ilena n̄ la yēlaa nyōōh tōō kē kōtaya, na n̄ la-wēyē isayatu husuyū nyōhka, isu Tacaa suw tō.

⁸ M̄pōyō Alōh krētēna lso kōtaya tēlate, na i lenti navle na i la-tēyē i isayatu husuyū kōtaya. ⁹ Ilena i pōyalaa pōna-i tē calēm na i lii pē taa kē mpōle. Ilena i taa lso kōtaya tēlate hēlōh̄asi tōō, na i pōli-wēyē tē tēē. ¹⁰ Kēlena i nyāyasi tē tōō kē krētēnim cōlō nim cōlō. Na timpee na hōlē, isu Tacaa tūyū Moisi tō. ¹¹ Pē yēla nantu na tōnyū, ilena pā luna tēsikile waali na pā nyāyasi kōkō.

¹² M̄pōyō Alōh lēnta heu apalū nyōh wei kōkō lusiyi i tēna tō. Ilena i pōyalaa cēle-i krētē calēm na i n̄musi-wēyē kōtaya tēlate kōh̄kōmōh̄ taa. ¹³ Na pā cēle-i tōtōyō tē nyūyū na tē nantu na pā sēta-tēyē tilima, na i nyāyasi-tēyē lso kōtaya tēlate tōō. ¹⁴ Ilena i nyāali pē taa lotu na nōh̄kraasi na i nyāyasi-tēyē nantu lenti tōō.

¹⁵ Pē waali kē Alōh lapa Tacaa ke yēlaa kōtasi. I kraya pōh̄tōlyū n̄ku yēlaa ka kōna pa isayatu husuyū tōō tō. Ilena i lenti-kū, na i lā-kuyū kōtaya isu i ka lapū navle tō. ¹⁶ M̄pōyō i lapa krēna naale in̄yēi kōtaya n̄ka kōkō lusa ka tēna tō, isu pa suw tō. ¹⁷ Ilena i pōna tōyōnaya kūh̄av, na i cōsi n̄kute na i nyāyasi-tēyē kōtaya tēlate tōō, na i krēna paa kōyaku n̄ku kōtaya n̄ka kōkō nyāya ka tēna tō. ¹⁸ M̄pōyō i lēnta nav na heu apalū wei yēlaa ka kōnaa si pa lakū nōyō kōlōmāya krētūyū kōtaya tō. Ilena i pōyalaa cēle-i krēna an̄i a calēm na i n̄musi lso kōtaya tēlate kōh̄kōmōh̄ tōō. ¹⁹ Na pā cēle-i tōtōyō nav apalū nyōh nantu nim nyōntū, na heu apalū nyōh suka, na pē taa lotu tōō nim na timpee na hōlē. ²⁰ Ilena i tēni nim cōlō nim cōlō nantūnaa mpēyē krēna an̄i a naale a lan̄a tōō. Ilena Alōh nyāyasi nantu nim nyōntū ntēyē kōkō ke kōtaya tēlate tōō. ²¹ Na i ha Tacaa ke lan̄a an̄i na ntōyōh̄ yule ke lso kōtaya tēlate kin̄ ke teitei isu Moisi ka kēesuyū-i tō.

²² Waatu wei Alōh tēma isayatu husuyū kōtasi na nsi kōkō lusa si tēna tō na nōyō kōlōmāya krētūyū nyōh̄si ke lapū, ilena i kraasi i nin̄ na yēlaa tōō na i tōh̄si-wēyē nōyō kūpāh̄ka. Ilena i lu lso kōtaya tēlate tōō na i tii.

²³ M̄pōyō Moisi na Alōh pa suw tēsulle cokāle taa. Waatu wei pa luwa, ilena pā tōh̄si yēlaa ke nōōsi kūpāh̄si. Ilena Tacaa teeli na yēlaa tēna hēku. ²⁴ Tōnaya kōkō kōlaa na kā nyāya kōtaya n̄ka kōkō lusa ka tēna tō, na nantu nim nyōntū. Yēlaa tēna nā mpū, ilena pā yāya lan̄h̄lōmlē kakiisasi na pā hoti pa isentōō kē atē.

10

Lōyāya tōō kūsāsutū

¹ M̄pōyō Alōh pōyalaa naale, Natap̄i na Apihu, pa kraya pa tulaalū cofolōnaa na pā hee kōkō na pā tū tulaalū kē ka tōō. Ilena pā lā Tacaa ke tulaalū kōtaya krai nyōh̄ka. Pa ta tōh̄ isēna lso ka suwa tō. ² Tōnaya kōkō nakōli luna cokāle taa, na kā nyāya-wēyē krapkraa na pa isē. ³ M̄pōyō Moisi tōma Alōh si: Tacaa tēma-mēyē-tēyē kraalūyū ke saa wei i tōh̄aya si: Mā caaki kē si mpa pa krētōyōh̄na-m tō, pā nyāna mā tōnāh̄h̄ wēētū, na pā tū-m teeli ke yēlaa tēna kin̄. Ilena sōyōntū anaam pu Alōh na i su tākulum.

⁴ M̄pōyō Moisi yaa Alōh caa taalū Wusiyēli pōyalaa, Mikayēli na Ilisafāh̄ si: I polo i kraya mā tēētūnaa mpa pa sēpa tōyō cokāle kin̄, na i luna na i hatōlēna tēsikile. ⁵ Ilena pā polo pa lēsi sētāa mpē, na pa capānaa ke tēsikile waali, isu Moisi yōyōtūyū tō. ⁶ M̄pōyō Moisi heela Alōh na i pōyalaa lēlaa naale, Ilasaa na Itamaa si: I taa yēle mā nyōōsi sēyēlyū, yaa i cōli mā wontū ke lōyāya tōō. Pē taa kōō na i kōna mā tōō kē sēm, na Tacaa mū lseyeli kpekāle tēna na

πάανά. I yelee mə teetvnaa Iseyeli nyéma na pá caya mpa Iso kuna kəkə tə pa lýγάγα. ⁷ Aləη pa mayamaγα pá taa hatələna təsulle cokəle nənəγə təna. Pə taa kəə na pá sí. Pə taya pulv, kətaya nim mpi pa pəla-me tə, pə pəsa-meγε Tacaa təmle nyéma ké.

Μρύγύ Aləη na ι pəyalaa pa mowa Moisi təm nti.

Sulum toη nyəm təə kvsəsutv

⁸ Μρύγύ Tacaa təma Aləη si: ⁹ Pə fei si nyana nyá pəyalaa mə taa nəγəlv í nyəə sulum, yaa kukukum napəli, na pəcó í svv təsulle cokəle taa. Ye í lapa mpv, í ká si. Kiiu ηku pə wee si mə na mə ləlvv nyéma í ká təkí tam təə təγəle. ¹⁰ Ilena pəcó í pəsi na í fayasi Iso nyəm na kpa nyəm, na asilima na kupam. ¹¹ I taa nyəə-wi tətəγə waatu wei ι seγesəγi Iseyeli nyéma ke kiin wei ι təna Tacaa ka hula Moisi na í teləsi-me tə.

Kətaya nantv təə kvsəsutv

¹² Μρύγύ Moisi heela Aləη na ι pəyalaa naale, llasaa na Itamaa mpa pə kaasa-ι tə si: I kpaγα Tacaa təγənaγα kuhav ηku kəkə nyaga na kú kaasi tə. Ilena í tú kukusum fei kakalasi, na í təγə-səγi Iso kətaya təlate kiη. Mpi tə, pə ké kate taa kate təγənaγα ké. ¹³ Iso lonte kate nyənte taa ké í ká təγə-ké. Tacaa təγənaγα kuhav ηku ι ha Aləη na ι piya ke pa paa tete isu ι ka heeluyum təγəle. ¹⁴ Təla wena Iseyeli nyéma laki nəγə kulvmaγα krentvγv kətaya, na pá ha lanje na yule ke Tacaa ke Iso kətaya təlate kiη tə, tə pəsa mə paa nyəm ké. Ie nyana nyá pəyalaa na mə alaa nyéma í ká təγəna-təγi lonte nanη nyənte taa. ¹⁵ Pə wee si Iseyeli nyéma í kəna yule na lanje, na pə səsəna nim cəlv nim cəlv nantv. Təleγε kətəlaa wəki kəkə ke kətaya təlate təə ké waatu wei pa təma-təγi Tacaa ke hav ke kətaya təlate kiη tə. Ilena tə pəsi nyana nyá pəyalaa mə nyəntv ke tam təə isu Tacaa yəγətvγv tə.

¹⁶ Μρύγύ Moisi pəeka pəηtvlvγv ηku pa lapa kətaya ke yəlaa isayatu husvγv təə tə kv təm. Ilena í nu si pa nyagasa-kvγv kəkə. Ntəna í mv páána na Aləη pəyalaa llasaa na Itamaa. Μρύγύ í pəsa-we si: ¹⁷ Pepe təə ké í tá təγə kətaya ηke ka nantv ke lonte kate nyənte taa? Mpi pə təə tə, pə ké kate taa kate təγənaγα ké. Tacaa ka hana-meγε kpaηte nte si í waasi Iseyeli kpekəle ke pa kawalaya. Ilena í lá pa nyəη təə ké isayatu husvγv kətaya. ¹⁸ I kpaηte caləm ta polo Iso təyaya taa, pu wee ké si í təγə tə nantv ke lonte kate nyənte taa, isu maa heeluyum-me tə.

¹⁹ Μρυγυle Aləη cəwa Moisi si: Nyəni, saηa ke ma pəyalaa lapa pa isayatu husvγv kətaya, na ηka kəkə lusa ka təna tə. Pəcə n nyəma lanwakəlle nte tə mayana-m tə. Maa pəsi na má təγə isayatu husvγv kətaya kpaηte nantv na? Tacaa lanje ká heena-m?

²⁰ Moisi nuwa təm nti, ilena ι mv-ti.

MPI PƏ KE ASILIMA NA MPI PƏ KE KUPAM TƏ PƏ TƏM

11

Təla asilima nyəna na kupana pə təm

¹ Μρύγύ Tacaa heela Moisi na Aləη si: ² I teləsi Iseyeli nyéma si, ate təla taa, nna nna í ká təγə təγəle, ³ nna a acəwa fayaa, na á wəna talasi tə. ⁴⁻⁶ Ama pə fei si í təγə yooγoo, na pvγv namaya, na kpaca. Təla anι a wəna talasi yaa, ile a acəwa ta faya ké. ⁷ Pə fei si í təγə afa tətə. Mpi tə, paa ι acəwa fayaa tə, ι feina talaya. ⁸ Pə wee si í nyəni təla anəγi asilima nyəna ké. I taa təγə-ye. Pəcó í taa tokina a kvsəpəe ke tokinaυ mayamaγα.

⁹ Ye pə kaasa lvm taa wontu ile, í təγə tiina wəna a wəna lvm yaaləη na setv tə. I kii wəna a feina mpv tə. ¹⁰ Pə kaasvγv lvm təna taa wontu lentι, yaa pə nyamanyamanaa mpa pa feina lvm yaaləη na setv tə, pə ké-meγε acaalətv ké. ¹¹ I nyəni-təγi asilima, í taa təγə-ti, yaa í tokina tə kvsəpətv. ¹² I kii lvm taa wontu təna nti tə feina lvm yaaləη na setv tə.

¹³⁻¹⁹ Sumasi nsi pə wee si í nyəni asilima na í kii si təγəv təγəle: Yepeleku, na kpimle, na hekəle, na katəkətvγv, na taataa, na təγənakpəlvγv, na kulaałvγv, na tintəkəlaya, na semvγv, na si piitimnaa təna.

²⁰ Pə wεε si í nyəni asilima ke nyamanyamanaa mpa pa təna pa wena ken na nəhεε liyiti tə. ²¹ Ama í təyɔ pa taa mpa pa wena ken na nəhεε liyiti na nəhkrası na pá ηmaaki tetu tə tə pa təna. ²² Pa taa mpa í ká təyɔ təyɔle cəlɔŋ na ı looŋa təna, na kutolon na kɔ looŋa təna. ²³ Pə kaasa lentı nti tə wena ken na nəhεε liyiti tə, í nyəni-təyɔ asilima pulv.

Təla na wontu nti tə kusəpətv tokinaɔ pilisiyi yulv tə

²⁴⁻²⁵ Wontu lentı wεε, ye yulv í kpaɣa tə kusəpətv, yaa ı tu tokina-tı, pə pilisa-ı kέ. Pə wεε si í cətv ı wontu kususuutu, na í caya mpyúy asilima taa, haləna taanaya. ²⁶⁻²⁸ Nti nti pə wεε si í nyəni asilima təyɔle nti tə acɔwa ta faɣa, na tə feina talası tə. Na nəhεε liyiti nyəntv təna nti tə wena səkraŋ tə. Ye wei í kpaɣa tə kusəpətv pə wεε si í cətv ı wontu na í caya asilima taa, haləna taanaya.

²⁹⁻³⁰ Wontunaa mpa í ká nyəni asilima ke nti nti tə tɔŋ tə lotu tə təyɔle kutontɔlvkpanaa camna^a, na mpiiu, na cimlee, na a piitimnaa, na caŋası. ³¹ Wontu səkpətv nti tə taa nti í ká nyəni asilima təyɔle. Ye wei ı tokina tə taa kusəpətv, ı ká wεε asilima taa kέ, haləna taanaya. ³² Ye tə kusəpətv hota wontu nti pa lakəna tə tə taa nakvli taa, kule kɔ pəsa asilima kέ. Paa kusaakəm, paa wontu kususuutu, yaa tənɔyɔ pulɔpɔ, yaa huluyɔ. Paa wontuyɔ ηku te, pə wεε si pá nyaalı-kuyɔ na lɔm na kɔ caya asilima taa, haləna taanaya. Pə waalı ke paa nyəni-kuyɔ kupaŋkɔ. ³³ Ye cɔyɔ tiyaya taa kέ tə taa nakvli hotaa. Tiyaya na ka taa nyəm təna, pəsəyɔ asilima kέ. Pə wεε si pa yəki-ke. ³⁴ Ye pa pəla tiyaya ηke ka taa lɔm ke təyɔnaya kupaŋka tə, kele ka pəsəyɔ asilima kέ. Yaa pu ke kunyɔnyɔm kupam, pə pəsəyɔ asilima tətəyɔ. Paa tiyaya ka kέ ηka. ³⁵ Paa mpi pə tə kέ wontu tənε tə taa kusəpətv hotaa, pu pəsi asilima kέ. Ye pə kέ potopotonaa məsaya, yaa məsaya kutəsaya taa ke kɔ hotaa, pə wεε si pá yəki-keye. Mpi tə, pə ke-meyε asilima kέ, na í ká nyəni-wəyɔ asilima. ³⁶ Ama ye ısu hite yaa ləkə taa kέ wontuyɔ kusəpətv hotaa, lɔm kaa pilisi. ıle wei ı ka tokina-kɔ təyɔle asilima tv. ³⁷ Ye ısu pee wena pa suwa si pa tuuki tə, a tə kέ wontuyɔ ηku kɔ kusəpətv hotaa, a kaa pilisi. ³⁸ Ama ye kutətəyɔna ke pa wɔsa lɔm, na wontu nti tə taa nakvli kusəpətv hoti pə taa, ıle a pilisaa kele.

³⁹ Ye ısu kpənte nte pa ha-meyε mpa si í təyɔ tə, tə səpa, na nəyɔlv tokina-te, ı ká wεε asilima taa kέ, haləna taanaya. ⁴⁰ Wei ı səyɔla kpənte nté, yaa ı tu təyɔ-te, ı ká cətv ı wontu kέ, na í wεε asilima taa, haləna taanaya.

⁴¹ Pə wεε si í kii nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetu tə təyɔ, na í nyəni-weyε acaalətv. ⁴² Paa mpa pa tuuki, yaa pa tɔŋ nəhεε liyiti, yaa nəhεε payale tə. Pa ke-meyε acaalətv kέ, pa fei təyɔv. ⁴³ ı taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpe pa təna. ı taa teləsi mə təyɔ pa asilima. Pəyele í taa yeke na pa asilima tεε-mε. ⁴⁴ Mpi pə tə tə, mayale Tacaɔ mə ıso. Pə wεε si í faɣası mə ti na í wεε tənəŋŋ. Pə taɣa pulv, ma wεε kέ tənəŋŋ. ı taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpa pa tɔŋ tetu tə tə. ⁴⁵ Mayale Tacaɔ, má ləsəna-meyε Icipiti tetu taa si ı nyənəyɔ-m mə ıso. Mpu tə, í wεε tənəŋŋ. Mpi tə, ma wεε kέ tənəŋŋ.

⁴⁶ Kusəsutv nti í ka təkı təla na suması na lɔm taa wontu na tetu tə nyamanyamanaa təm taa təyɔle. ⁴⁷ Nti tu faɣasəna-meyε wontu kupantv na asilima nyəntv, na nti tə wε təyɔv na nti tə fei təyɔv tə.

12

Asilima keelvyv kətaya ke alv lɔlvvyv waalı

¹ Mpyúy Tacaɔ təma Moisi si: ² Heeli ıseyeli nyéma si, ye alv lapa teu, na í lɔlv apalvpyaya. ı asilima kuyeyɔ nté naatosompəyɔlaya, ke teitei ısu ı ısotv nav kuyeyɔ. ³ ılena pá peli pəyaya ke kuyaku pələfei naanɔwa nyəŋkɔ wule. ⁴ Pə waalı, ılena alv caya kuyeyɔ hiu na naanɔwa na tooso, na í tayanəyɔ ı caləm asilima. Pə fei si í wiili təsulle taa, yaa í tokina ıso pulɔpɔ. Haləna ı asilima kuyeyɔ tēm.

^a 11:29-30 kutontɔlvkpanaa camna: Pele pa te mpiiu nəyɔlvvyv, ı wεεtv na ı yaasi wε teitei ısu fi. Ama ı təməŋ wε ısu mpiiu.

⁵ Ye alupəyaya ke alv lɔlaa, ile ɪ caɣa asilima taa ké cimaasənaa naale, ɪsu ɪ ɪsətu nav waatu. Pə waali, ɪlena í la kuyeeɲ nutoso na naatoso tətə na í tayanəɣi ɪ caləm asilima.

⁶ Paa apalupəyaya, yaa alupəyaya ke alv lɔlaa. ɪ asilima kuyeeɲ teɲ mpv, ɪlena í caa pənáyá kɔlɔmaya ɪwəyaya si pá la kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təɣo ɪsayatu husuɣu kətaya. Yaa alukuku, yaa ihokaya. ⁷ Kətɔlv teɲ kətasi nsəɣi Taca ke lapv ɪlena í la alv ke asilima husuɣu kətaya. ɪlena ɪsə tayanɪ ɪ caləm asilima.

Paa alv lɔla apalupəyaya yaa alupəyaya kusəsutu nti paa təkɪ təɣole.

⁸ Ye asənɣu kaa pəsɪ na kv hiki ɪwəyaya ile, kv caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale. ɪlena pá la sumaya leɲka ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na leɲka ke ɪsayatu husuɣu nyəɲka. Na kətɔlv lapɪ-ɪ asilima keelɣu səsɪ, ile pə tayana-ɪ kele.

13

Yulv tənɣv tə kutəməɲ təm

¹ Ḿpúyú Taca heela Moisi na Aləɲ si: ² Ye mɔlaya, yaa kaav, yaa tulɔɲa lu yulv tənɣv tə, na pə pəsɪ tənɣv tə asilima kutəɲ. ɪle pa pona pɔntv ke kətɔlv Aləɲ, yaa ɪ pəyalaa taa nəɣɔlv kiɲ. ³ Na ɪlé í wiila-ɪ na í ná təwule nté tə taa limaa na nyəsɪ hulɔmɪ, ile kutəɲ asilima nyəɲkv nté. ɪle kətɔlv kpaali kpakpaa si ɪ ké asilima tv. ⁴ Ye pə ké tulɔɲa yaa tayanmate, na təwule ta lim na nyəɔlaya kuhulɔmaya fei, ile kətɔlv su kutəntv na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ⁵ Kuyaku naatosompəɣɔlaya nyəɲkv sikiyi ɪlena í tasa kutəntv ke wiiluyv, ye ɪ nawa si təwule nté tə we mpv tə ta layasi, ile ɪ tasa-ɪ suw na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya tətə. ⁶ Kuyeeɲ ɪnɪ í tewa ile kətɔlv tasa-ɪ wiiluyv ke təm naale nyəm, ye təwule nté tə sala yem tə ta səsɪ ile ɪ hulɪ si pə taya kutəɲ, pə ké lutv ké, pə tə tə ɪ fei asilima. ɪlena í cətə ɪ wontu na í pəsɪ kvpaɲ. ⁷ Ama ye kutəntv təwule nté tə svv wəɲ ke pəle pə waali ile ɪ tayanɪ məlvɣv ke kətɔlv kiɲ. ⁸ Ye ɪlé ɪ tasa-ɪ wiiluyv na í ná si təwule walaa ile ɪ hulɪ si asilima kutəɲ wenna-ɪ. ɪle ɪ ké asilima tv nté.

⁹ Ye kutəɲ kusεεmɣv taka kpa yulv, pa pukina-ɪ kətɔlv teɣe. ¹⁰ Ye ɪ wiila-ɪ na í mayana tute ke ihulɔmav na tə tə na hiɲ na tə nyəsɪ hulɔmaa ¹¹ ile asilima kutəɲ mayamaya kele, pə fei si pá tasa-ɪ suw ke kpeenɪ si pa naaki tətə. Kətɔlv ká kpaali ké si asilima tv. ¹² Ama ye asilima kutəɲ lɔla pee ke yulv tənɣv təna ke pə kpaɣav ɪ nyuɣv na pə polo ɪ nəɬee tə, ¹³ ile kətɔlv wiili kutəntv ke teu, ye ɪ nawa si kv waasa ɪ tənɣv təna ile ɪ hulɪ si pə ta ke asilima. Mpi tə, ɪ tənɣv təna hulɔmaa tə. ¹⁴ Ama kuyaku ŋku pá nawa ɪ təwú ké hiɲ ile ɪ pəsə asilima tv nté. ¹⁵ Kətɔlv ká wiilina-ɪ na í kpaali si ɪ ké asilima tv. Mpi tə, ɪnɪ ɪ huləɣəna si ɪ wena asilima kutəɲ, na pə ké asilima ké. ¹⁶ Ye hiɲ mələɣi hulɔməɲ ile kutəntv məli kətɔlv kiɲ. ¹⁷ ɪlé ɪ wiiliyi-ɪ na í ná si hiɲ hulɔma tampana ɪlena í hulɪ si ɪ ta ke asilima tv.

¹⁸ Ye mɔte kpa yulv na tə waa ¹⁹ na pə yele təwule na tə we ihulɔmav yaa ɪseɣv, pə weɣe si í ná kətɔlv. ²⁰ ɪlé ɪ ká wiili-ɪ na ye ɪ mayana pə lapa təwule ke lonte na pə nyəsɪ hulɔmaa, ile asilima kutəɲ lukəna nteɣe mɔte taa. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ké asilima tv. ²¹ Ama ye kətɔlv í wiila-ɪ na í ná si təwule məkə na pə məli hulɔməɲ na nyəsɪ kuhulɔmasɪ fei ile ɪ su kutəntv na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ²² Ye pə səsaa ile kətɔlv hulɪ si ɪ we asilima, saa ɪnɪ ile asilima kutəɲ nté. ²³ Ye təwule nté tə ta səsɪ ile pə ké mɔte təntəɔlvɣv nté. Pə weɣe si kətɔlv í hulɪ si ɪ ta ké asilima tv.

²⁴ Ye kəkə nyaya yulv na pə lonte taa weɣe ihulɔmav yaa ɪseɣv, ²⁵ pə weɣe si kətɔlv ka wiili-ɪ, ye ɪ nawa si təwule limaa na pə nyəsɪ hulɔmɪ ile asilima kutəɲ svvna nteɣe kəkə tənɣayale təna. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ké asilima tv. Asilima Kutəɲ nté. ²⁶ Ama ye kətɔlv wiila-ɪ na í tá ná nyəsɪ kuhulɔmasɪ ke pə lonte taa. Pécó lonte ta lim si pə təɲna təm ile kətɔlv su-ɪ na ɪ mpaa ke kuyeeɲ naatosompəɣɔlaya. ²⁷ Kətɔlv ka wiili-ɪ kuyaku naatosompəɣɔlaya nyəɲkv wule ye ɪ nawa si təwule wala ɪ tənɣv tə, ile ɪ hulɪ si ɪ ké asilima tv. Asilima kutəɲ kusεεmɣv nté. ²⁸ Ama ye təwule nté tə saala mpv tə ta wali tənɣv tə, tə pasa kɔpasv, ile kəkə hiɲ təntəɔlvɣv nté. Kətɔlv ká hulɪ si ɪ ta ke asilima tv. Mpi tə, pə ké təntəɔlvɣv ké.

²⁹ Ye isu kaav yaa lutu^a kpawa apalu yaa alu nyuɔyɔ yaa ɪ tamaya, ³⁰ kɔtulɔ ka wiili hin inu na ye ɪ nawa si tɔwule limaa na pɛ nyɔɔsi sɛɛwa atalla, na sɪ tɔ yasɛli ile ɪ hulɪ si kɔtɔntɔ kɛ asilima tu. Kaav ntɛ. Mɔpɔyɔ pa yaa si nyuɔyɔ yaa tamaya pɛ asilima kɔtɔn. ³¹ Ye kɔtulɔ nawa si kaav hin ta lim pɛcɔ nyɔɔsi pilaa ile ɪ su kɔtɔntɔ na ɪ mpaa ke kuyɛɛn naatosompɔɔɔlaya. ³² Kɔtulɔ ka wiili-ɪ kɔyakɔ naatosompɔɔɔlaya nyɛnku wule ye ɪ nawa si kaav ta sɔɔsi, pɔyele nyɔɔsi kusɛɛmasi fɛi na hin ta lim ³³ ile kɔtɔntɔ looli ɪ nyuɔyɔ na ɪ sɛki timpɪ taa kɔtɔn wɛɛ tɔ na kɔtulɔ tasa-ɪ suw ke tɔm naale nyɛm na ɪ mpaa tɔtɔyɔ kuyɛɛn naatosompɔɔɔlaya. ³⁴ Kuyɛɛn inu ɪ tɛn ɪɛna ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ tɔtɔ. Ye pɛ ta sɔɔsi ile ɪ hulɪ si kɔtɔntɔ fɛi asilima. ɪ wontu tike ke ɪ kɔ cɔtɔ ɪɛna ɪ pɛsi asilima fɛi tu. ³⁵ Ama ye pɛle pɛ waali ke kaav suw waluyɔ ³⁶ ile ɪ tasa-ɪ wiiluyɔ na ye ɪ nawa si kaav tɔnna waluyɔ ke tampana, ile kɔtɔntɔ kɛ asilima tu ntɛ pɛ fɛi si ɪ nɔki pɛɛkɔyɔ ke nyɔɔsi kusɛɛmasi. ³⁷ Ye tɔwule ntɛ tɔ taa tɔ sɔɔsi na nyɔɔsi kukpɛɛtasi wɛɛ, ile kɔtɔn tɛmayale, pɔntu fɛi asilima tɔtɔ. Pɛ wɛɛ kɛ si kɔtulɔ ɪ hulɪ si ɪ fɛi asilima.

³⁸ Ye apalu yaa alu nawa ɪ tɔnyuɔ tɔ kɛ tulɔnɔsi kuhulɔmasi ³⁹ ile kɔtulɔ wiili-ɪ, ye si ta sɛɛ teu ile pɛ taya kɔtɔn ɪsayaw nte. Pɔntu ta ke asilima tu tɔtɔ.

⁴⁰⁻⁴¹ Ye yulu nyuɔyɔ lɛɛsaa, paa ku taa yaa ɪ tokuyɔ taa, ɪ ta ke asilima tu nyɔnɔlɛɛsuɔyɔ ntɛ. ⁴² Ama ye tɔlɛɛsɛle taa tɔnaya pɛ lapa mɔlaya na ka hulɔmɪ ɪsɛɛɔ ile asilima kɔtɔn ntɛ. ⁴³ Ye kɔtulɔ wiila mɔlaya nke na ɪ nɔ ka hulɔma ɪsɛɛɔ ke tampana ɪsu asilima kɔtɔn ⁴⁴ ile yulu inu ɪ wɛna asilima kɔtɔn ntɛ, ɪ kɛ asilima tu na pɛ wɛɛ si kɔtulɔ ɪ hulɪ mpɔ. ɪ nyuɔyɔ taa kɛ kɔtɔn nku ku kpawa.

⁴⁵ Wontu kɔcɔlɔtu ke pɛ wɛɛ si asilima kɔtɔn tu ɪ suu na ɪ yele ɪ nyuɔyɔ ke tayanɔyɔ, na ɪ takɪ ɪ tantɔn tɔ na ɪ kpaaɔlɔyɪ si: Asilima yoo, asilima. ⁴⁶ Ye asilima kɔtɔn ɪ wɛna wei ɪ pɛsa asilima tu kɛ, na pɛ wɛɛ si ɪ hatɔlɔna yɔlaa na ɪ caya tesikile waali ke ɪ tike.

Wontu kɔsusuutu tɔ hɔnkpɔsulaya

⁴⁷ Ye hɔnkpɔsulaya yaya tulɔnɔsi ke heɛn hɔntɔ wontu kɔsusuutu yaa kponkpontu tɔn nyɛntɔ tɔ, ⁴⁸ yaa pɛ pɔɔn yaa pɛ kuntunaa yaa kɔnɔ yaa tɔnɔn wontu tɔ. ⁴⁹ ɪɛna tulɔnɔsi nsi si wɛ atɔntɔtɔɛ taka yaa ɪsɛɛɔ, ile pɛ wɛɛ si kɔtulɔ ɪ wiili-si. ⁵⁰ ɪ tɛn si wiiluyɔ ɪɛna ɪ su hɔnkpɔsulaya tulɔnɔ wontuyɔ nku na ku mpaa ke kuyɛɛn naatosompɔɔɔlaya. ⁵¹ Ye kɔtulɔ tasa wiiluyɔ ke kɔyakɔ naatosompɔɔɔlaya nyɛnku wule na ɪ nɔ si tulɔnɔ sɔɔsa wan ɪɛ pɛ kɛ hɔnkpɔsulaya nka pa kaa pɛsi na pɔ la na kɔ tɛ tɔyɔle. Wontuyɔ nku ku pɛsa asilima pɔlɔpɔyɔle. ⁵² Pɛ wɛɛ si kɔtulɔ ɪ nyayasi kɔkɔ ke wontuyɔ nku inu ku tɔ wɛ hɔnkpɔsulaya tɔyɔ. Mpi tɔ, pa kaa pɛsi na pɔ la na kɔ tɛ. Pɛ tɔ tɔ pɛ wɛɛ si pɔ nyayasi-kuyɔ kɔkɔ kɛ. ⁵³ Ama ye kɔtulɔ wiilaa na ɪ mayana si tulɔnɔ ta sɔɔsi wan ke wontuyɔ nku ku tɔ, ⁵⁴ ile ɪ yele na pɔ cɔtɔ-ku na pɔ su-ku na ku mpaa ke tɔm naale nyɛm tɔtɔyɔ kuyɛɛn naatosompɔɔɔlaya. ⁵⁵ Ye ɪ tasa-kuyɔ wiiluyɔ ke ku cɔtɔyɔ waali na ɪ nɔ si tulɔnɔ ta layasi yaasi, paa ka ta wali, paa nyɛn-kuyɔ asilima kɛ na pɔ nyayasi-kuyɔ kɔkɔ. Mpi tɔ, lonte kulɔmtɔle ke pɛ tɔyɔ wontuyɔ taa na ku waali. ⁵⁶ Ye waatu wei kɔtulɔ wiilaa tɔ ɪ nawa si ku cɔtɔyɔ waali tulɔnɔ salaa ile ɪ kɛɛsɔna ka lonte taa na ɪ seti. ⁵⁷ Ama ye tulɔnɔ tayana luw ke wontuyɔ nku ku tɔ, pɛ wɛɛ si kɔtɔn tɔnna puw ntɛ. Mpɔ tɔ, wontuyɔ nku paa nyayasi kɔkɔ.

⁵⁸ Ye pa cɔta tulɔnɔ wontuyɔ na kɔ husi, pɛ wɛɛ si pɔ tasa ku cɔtɔyɔ ke tɔm naale nyɛm kɛ na pɛcɔ ku asilima tɛ.

⁵⁹ Ye hɔnkpɔsulaya yaya tulɔnɔsi ke heɛn hɔntɔ wontu kɔsusuutu yaa kponkpontu tɔn nyɛntɔ yaa pɛ pɔɔn yaa pɛ kuntunaa yaa kɔnɔ yaa tɔnɔn wontu tɔ. Kusɛsufu nti paa tɔn na pɔ hulɔna si tɔ kɛ asilima nyɛntɔ yaa kupantɔ tɔyɔle.

14

Polom asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya

^a 13:29 kaav yaa lutu: Cɛnɛ pɛ paasɔna kɔtɔmɛn wei ɪ kpaaɪ yulu tɔnyuɔ tɔ tɔ ɪ tike ke. Isu kaav na lutu na pɛ loonɔ tɔna.

³¹ na í lapu-*i* asilima keeloyu kətaya na lenka ke kətaya nka kəkə lusa ka təna tə na pə təyənaya kuhau. Ilena kətulv la yulv inəyi asilima keeloyu kətaya ke Tacaa kinj.

³² Kusəsutv nti pə wεε si polom konyəntv í təkí *i* asilima keeloyu kətaya lapv taa təyole.

Kutuluj təw hɔŋkɔsvlaya

³³ Mpyóy Tacaa təma Moisi na Aləŋ si:

³⁴ Ye í kəma na í svv Kanaanj tetv nti ma ha-me tə tə taa, ilena kuyaku nakulí í ná ma yelaa na hɔŋkɔsvlaya tulɔŋa yaya mə kutuluyv nakulí kv kolunja təw ké tetv nti iní tu pəsi mə nyəntv ke mpv tə tə taa təna. ³⁵ Ile təyaya tv polo na í heeli kətulv si *i* nawa puloyv *i* təyaya taa na pə nəyəsəna isv asilima kətəŋ tulɔŋa. ³⁶ Ilena kətulv yəyətí na pá laasi kutuluyv nkv kv taa wontu təna na pəcó *i* polo tulɔŋa nkeye mayasoyv. Ile kutuluyv nkv kv taa wontu təna kaa pəsi asilima puloyv. Pə waalı ké kətulv mələyi na í tasa kutuluyv nkv kv tulɔŋa ke mayasoyv. ³⁷ Ye ka wε atəntəwte yaa isεεv na ká tawa kutuluyv ke lonte, ³⁸ ile kətulv lina kutuluyv nkv kv nənəyə na í təkí-keye kuyεεŋ naatosompəyolaya. ³⁹ Kuyaku naatosompəyolaya nyəŋkv sikiyi ilena kətulv məli na í tasa mayasoyv, ye *i* nawa si tulɔŋa nke ka səsəa wəŋ ke kutuluyv kolunja təw ⁴⁰ ile kətulv yele na pá ləsi pεε wena tulɔŋa nke ka hikaa tə na pá lə-yεye icate waalı ke hute taa. ⁴¹ Ilena kətulv yele na pá kaalı pə taa təw ke timpí paa taawa tə na pa lə pə tetv ke hute taa ké icate waalı. ⁴² Pə waalı ilena pá caa pεε kvfana na pá lεeti kancaalaya nyəna lona, na pá lá tetv na pá tayaní kutuluyv ke taav.

⁴³ Ye kutuluyv tayanoyv waalı ke tulɔŋa tasa luv, ⁴⁴ ile kətulv ká məli na í tasa mayasoyv, ye *i* nawa si tulɔŋa nke ka səsəa ile asilima kətəŋ kətεεεv nté. Pá nyəní kutuluyv nkvoyv asilima. ⁴⁵ Pə wεε si pá yəkí kutuluyv nkv, na kv pεε na kv ləpvtv, na tetv nti paa taawa-kv tə na pá kuu na pá pona icate waalı ke hute taa na pá lə.

⁴⁶ Ye wei í svv kutuluyv nkv kv taa ké kuyεεŋ naatosompəyolaya wei *i* taa pa təkə-kuyv mpv tə, pvtv ké asilima tv ké haləna taanaya. ⁴⁷ Wei í hənta kv taa, yaa *i* caya na í təyə pulv, pə wεε si í cətə *i* wontu ké.

⁴⁸ Ye kətulv məla kutuluyv nkv kv taa ké kətəŋ mayasoyv na í ná si pə kpayav saa wei pa taa-kv tə tulɔŋa ta tasa luv, ile kətulv hvli si kutuluyv fei asilima. Mpi tə, kətəŋ tɛma.

⁴⁹ Təyaya tayanoyv təm taa ile, kətulv ká caa sumasi naale, na tvyv səsəəv nakulí kv taasi, na heeŋ hvtv nti pa lii akpaayala kvεεem tə, na tvyv nkv pa yaa hisəpv tə kv piliŋa. ⁵⁰ Pə waalı ilena í yele na pá lenti sumasi nsi si taa lenka ke sεεlv lvm hεεv təw. ⁵¹ Pə waalı ilena í kpayav tvyv səsəəv taasi na hisəpv piliŋa, na heeŋ hvtv nti pa lii akpaayala kvεεem tə, na sumaya lenka, na í lii pə tənaya sumaya nka pa kəwa tə ka caləm taa na sεεlv lvm taa, na í ŋmusi kutuluyv nkv kv təw ke təm naatosompəyolaya. ⁵² Ile *i* kpiisa kutuluyv nkv kv asilima nté na wontunaa mpεa. ⁵³ Ilena í yele sumaya isε nyəŋka ke icate waalı na ka svv nyutv. Ilena í lá asilima keeloyv kətaya ke kutuluyv təw, ile kv pəsə nkv kv feina asilima təyole.

⁵⁴ Kusəsutv nti paa təkí asilima kətəŋ na kaav na pə loonja taa nyəŋ təna ⁵⁵⁻⁵⁶ na hiŋ na lutv na tulɔŋasi nsi si teeki kəkə tə, yaa hɔŋkɔsvlaya tulɔŋasi nsi si lukí wontu kususuutu na kutuluj taa tə. ⁵⁷ Asilima kətəŋ kusəsutvnaa nté, nti tu huləna saa wei asilima wεε na saa wei a fei tə.

15

Apalv apalvtv asilima

¹ Mpyóy Tacaa təma Moisi na Aləŋ si: ² I teləsi Iseyeli nyéma si ye casaya kra apalv, lvm mpi pə kpeŋna-*i* tə pə ké asilima ké. ³ Ká tu laalaa na ká kra-*i* te, paa pə kpeŋna-*i* yaa pu kpeŋna-*i* *i* ké asilima tv ké. ⁴ Kuhəntəŋ wei *i* təna *i* təw apalv iní *i* ká həntí yaa kvacayam təna mpi pə təw *i* ká caya tə pə pilisaa ké. ⁵⁻⁶ Ye wei í tokina *i* kuhəntvyv nkv yaa *i* caya *i* təcayale, pə wεε si í cətə *i* wontu ké na í sə lvm na í caya asilima taa haləna taanaya. ⁷⁻¹¹ Ye wei *i* tokina

^a **14:52** Kvakalətv tənε tə topilaa tə, ta lapəna mpv si pə səna kallv. Mpi tə, tə tɛma pə təna isəntə pə həla yaav ke kvkalətv 51 taa. Ye tə tayanə kpayav ke mpv pə kaloyv fei leleŋ.

kutəntu inɪ yaa ilé ɪ tokina-ɪ na í ta san, yaa ɪ tó nɔ́ɔlv tɔ́ ké ntaɣama yaa puntu tokina pulv mpi pə tɔ́ kutəntu caɣaa tɔ́ yaa ɪ tu sɔ́ɔla-wɪ, pə wɛɛ sɪ í cɔ́tɔ́ ɪ wontu ké na í sɔ́ lvm na í caɣa asilima taa haləna taanaya. Paa kpaɣanvkpete nte tɔ́ tɔ́ ké ɪ caɣaa na í polo ɪcɛtɛ tɔ́ pəsa asilima pulv ké. ¹² Ye cɔ́ɣv wontuɣu ke kutəntu inɪ ɪ tokinaa pə wɛɛ sɪ pá yɔ́kɪ-kɔ́ɣv. Ama ye tɔ́ɣv nyəɣkv ilɛ pa nyaali-kɔ́ɣv lvm ke teu.

¹³ Ye pə tɛma kutəntu inɪ, ilɛ ɪ taɣ kɔ́yɛɛɣ naatosompɔ́ɔlaya na í cɔ́tɔ́ ɪ wontu na í sɔ́ sɛɛlv lvm, ilɛ ɪ keɛla asilima nté. ¹⁴ Kɔ́yaku pələfɛɪ naanɔ́wa nyəɣkv takɪ ilɛna í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale na í pona təsulle cokəle nənɔ́ɔ na í cɛla kətɔlv. ¹⁵ Na ilé ɪ ləsi sumaya lɛɣka ke ɪsɔ́ɔtɔ́v husɔ́ɣv kətaya, na lɛɣka ke ɣka kəkə lusa ka təna tɔ́. Ilɛna í lapɪ-ɪ asilima keɛlvɔ́v kətaya ke ɪ kutəɣ tɔ́.

¹⁶ Ye yulv apalɔ́tv kpɛma pə wɛɛ sɪ í sɔ́ lvm ké na í nyəni ɪ tɔ́ɣɪ asilima tv haləna taanaya. ¹⁷ Ye pə taana ɪ wontu kɔ́susuutu yaa ɪ tənɔ́ɣv tɔ́ pulv, pə wɛɛ sɪ í cɔ́tɔ́ ké na í nyəni ɪ tɔ́ɣɪ asilima tv haləna taanaya.

¹⁸ Ye apalv na alv pa kpɛntaa pə wɛɛ sɪ pá sɔ́ lvm ké, na pá nyəni pa tɔ́ɣɪ asilima nyəma haləna taanaya.

Alv alɔ́tv asilima

¹⁹ Ye alv naaki ɪsɔ́tv ɪ pəsa asilima tv ké haləna kɔ́yɛɛɣ naatosompɔ́ɔlaya. Ye wei ɪ tokina-ɪ waatv inɪ puntu pəsa asilima tv tɔ́tɔ́ɔ haləna taanaya. ²⁰ Paa nyaalɔ́ɣv ke ɪ həntaa yaa kpete tɔ́ ké ɪ caɣaa, tɔ́ pəsəɣɪ asilima nyəntɛ ké. ²¹⁻²² Ye wei ɪ tokina nyaalɔ́ɣv ɣkv yaa kpete nté ɪ ka cɔ́tɔ́ ɪ wontu ké na í sɔ́ lvm na í nyəni ɪ tɔ́ɣɪ asilima tv haləna taanaya. ²³ Ye pulɔ́ɔv tokina kvhəntɔ́ɣv ɣkv yaa kpete nté, ilɛna nɔ́ɔlv náá tokina-wɪ ɪ pəsa asilima tv ké haləna taanaya. ²⁴ Ye yulv həntəɣəna ɪ alv na pə pana sɪ ilé ɪ ɪsɔ́tv nav kɔ́yaku nté, na pə lu na pə tokəna apalv, pə wɛɛ sɪ apalv inɪ í nyəni ɪ tɔ́ɣɪ asilima tv tɔ́tɔ́ɔ, haləna kɔ́yɛɛɣ naatosompɔ́ɔlaya. Paa kvhəntɔ́ɣv ɣkv kv tɔ́ ké paa wɛɛ, kvle kv pəsa asilima ké.

²⁵ Ye alv ɪsɔ́tv nav kɔ́yɛɛɣ kəla ɪsu ɪ tu naaki tɔ́, yaa caləm kpɛɣna-ɪ yem na pə tá ké ɪ ɪsɔ́tv nav kɔ́yɛɛɣ, ɪ ké asilima tv tɔ́tɔ́ɔ wɛɛ anɪ a taa ké. ²⁶ Kvəntəɣ wei ɪ təna ɪ tɔ́ alv inɪ ɪ ká həntɪ yaa kvacacayam təna mpi pə tɔ́ ɪ ká caɣa tɔ́ pə pilisaa ké. ²⁷ Ye wei ɪ tokina nyaalɔ́ɣv ɣkv yaa kvacacayam mpi, pə wɛɛ sɪ í cɔ́tɔ́ ɪ wontu ké na í sɔ́ lvm na í nyəni ɪ tɔ́ɣɪ asilima tv haləna taanaya.

²⁸ Ye caləm luv səɣaa ilɛ, ɪ taɣ kɔ́yɛɛɣ naatosompɔ́ɔlaya, ilɛ ɪ asilima tɛmayalɛ. ²⁹ Kɔ́yaku pələfɛɪ naanɔ́wa nyəɣkv takɪ ilɛna í pona kətɔlv ke ihokasi naale yaa alukukunaa naalɛɣɛ təsulle cokəle nənɔ́ɔ. ³⁰ Ilɛna kətɔlv ləsi sɪ taa lɛɣka ke ɪsɔ́ɔtɔ́v husɔ́ɣv kətaya, na lɛɣka ke ɣka kəkə lusa ka təna tɔ́. Pə waali ilɛna í la alv ke asilima keɛlvɔ́v kətaya ke Taca kɪɣ təna na pə keɛli ɪ asilima.

³¹ Mɔ́pɔ́ɣ Taca tasa Moisi na Aləɣ ke heeluyɔ́ sɪ: ɪ teləsi lɛɣɛli nyəma sɪ í taa kpətəna təsulle cokəle ke mə asilima waatvnaa. Pə taa kəɔ na má kv-mɛ sɪ í pilisa ma təcayalɛ nte tɔ́ wɛ mə hekv taa tɔ́.

³²⁻³³ Ye kvətəɣ kpɛna apalv na lvm kpɛɣna-ɪ, yaa ɪ apalɔ́tv kpɛmna, yaa alv naaki ɪsɔ́tv yaa kvətəɣ kpɛ-ɪ na caləm kpɛɣna-ɪ, yaa í na apalv pa kpɛnta ɪ sanɔ́ɣv waatv. Kəsəsutvnaa mpa í ká təkɪ tɔ́ɔlɛ.

16

ɪsɔ́ɔtɔ́v husɔ́ɣv kɔ́yaku səsəɔv təm

¹ Waatv wei Aləɣ pəyalaa naale kəna kətaya tulaalv kpɛɪ nyəɣ na pá sí tɔ́, pə waali ké Taca təma Moisi sɪ:

² Heeli nyá taalv Aləɣ sɪ í taa svkɪ yem yem ké puvɔ́v kvkakayav waali ké katɛ taa katɛ təcayalɛ taa ké timpɪ lɛɔ́ atakaa wɛɛ tɔ́. Pə taa kəɔ na í sí saa wei lɛɔ́ tiiki atakaa pələ tɔ́ ké ɪsəɣmuntv taa tɔ́.

³ Pə tɔ́ tɔ́, ye ɪ caaki katɛ təcayalɛ taa ké svuv pə wɛɛ sɪ í caa ɪsɔ́ɔtɔ́v husɔ́ɣv kətaya latəcɛ kvfalv na kətaya ɣka kəkə lusa ka təna tɔ́ pə ɪwaav. ⁴ Ilɛna í sɔ́ lvm na í suu kətaya wontu.

Isu kpronkpontu ton nyəntu kəmsa, na pə toko, na pə tampala, na pə nyuɣu saalaya. ⁵ Iseyeli kpekəle nyəma ka cele-i tətəɣə ɪsayaɬu husuɣu pəɲtulɔŋ ke naale, na kətaya ŋka kəkə lusiɣi ka təna tə ka ɪwaav.

⁶ Ulena Aləŋ kəna latəce na í la kətaya ke ɪ maɣamaya ɪ ɪsayaɬu təw. I tɛŋ mpv ulena í la ɪsayaɬu husuɣu kətaya ke ɪ nyuɣu təw na ɪ təyaya nyəma nyəwɛŋ təw. ⁷ Pə waali ulena Aləŋ pona pəɲtulɔŋ ɪni ɪ naale na í su-i Tacaa ɪsentaa ke təsulle cokəle nənəɣə. ⁸ Ulena Aləŋ tə tete ké pəɲtulɔŋ ɪni ɪ naale ɪ təw na pə huli-i Tacaa nyəŋku na uləɣu Asaseeli^a nyəŋku. lɛlaa si lonte wɔlaya nyəntɛ tələɣi pa yaa mpv. Lɛlaa si uləɣu ɪsayaɬu nəɣɔlu wei ɪ cakɪ timpi pə we səɣəntu təɣə. ⁹ Ulena í ləsi pəɲtulɔɣu ŋku tete təyaa si ku ké Tacaa nyəŋku təɣə ɪsayaɬu husuɣu kətaya. ¹⁰ Pə kaasəɣi pəɲtulɔɣu ŋku tete təyaa si uləɣu nyəŋku ulena í lá ɪsayaɬu husuɣu kətaya, na í su-kuyv Tacaa kin na ku ɪse na samaa ɪsayaɬu məli ku nyuɣu taa, ulena pá pona-kuyv wɔlaya tɛtu taa na pá tisi-kuyv uləɣu Asaseeli.

^a 16:8 Asaseeli: Uləɣu wei ɪni ɪ təm pa yəɣota cənɛ tə tə ta nyəmi-i,

KUKALUYU TAKĒLAYA Kutulu

Pa yaaki takēlaya kanε si, kokalbyu takēlaya. Mpi tɔ, ka taa kε Isɔ heela Alɔŋ na Moisi si pɔ kala Iseyeli kpeka yɔlaa. Tɔm naaleye pa kala Iseyeli nyɔma. Kokalbyu lenku ke Holepu puɣu kin, na pɔcɔ pɔ pukina tetu nti Isɔ ha-we tɔ tɔ taa. Pa ta tala tɔna. Ilena sɔɣɔntu la-we na tetu nti tɔ taa sɔsu. Mprɔgɔ Isɔ caala-we na pɔ cɔɔ yem kε pusi nule tɔcu kε wɔlaya tetu taa. Pa cɔɔ mpɔ ulena pɔ tala Mowapu tetu taa. Tɔnaya Isɔ tɔma Moisi si, i kala Iseyeli nyɔma tɔtɔ. Mprɔgɔ pa taa lelɔa nɔ saala Yaatanɔ pɔɣɔ na ilim tɔlule tɔɔ. Ilena lelɔa nɔ tayanaxi pa ti si pa tesaxi Yaatanɔ pɔɣɔ ŋke na pɔ polo tetu nti Isɔ ha-we tɔ tɔ taa. Isɔ seɣesa-weye sɔsɔm tɔtɔɣɔ waatu inɔ.

Isɔna pa faya Kokalbyu takēlaya tɔ:

Iseyeli nyɔma tayanaxi pa ti si pa puki Kanaan tetu, titite 1:1-10:10

Pa cɔɔ yem kε pusi nule ke wɔlaya tetu taa, titite 10:11-21:35

Iseyeli nyɔma sɔsu ke Kanaan tetu taa, titite 22-36

ISEYELI NYɔMA KE HOLEPU WɔLAYA TETU TAA

Iseyeli nyɔma kpeka kokalbyu

¹ Waatu wei Iseyeli nyɔma lu Icipiti taa, ulena pɔnaya siki. Pɔ tala naale nyɔŋka isɔtu naale nyɔŋ, kuyaku kancaalaya nyɔŋku wule, ulena Tacaɔ heeli Moisi ke Isɔ na i yɔlaa pa tɔsulle cokɔle nte pa lɔpɔna pɔɔŋ tɔ tɔ taa kε Sinayi wɔlaya tetu taa si: ² Nyɔ na Alɔŋ i kala Iseyeli yɔlaa, na i tɔ pa hɔla ke takɔlasɔ taa. Na pɔ keesɔna pa lɔlɔŋ na pa teesi. ³ Pɔ krayau ifepiya mpa pa wɛna pusi hiu na waali, na pɔ mɔna pa polo yoo tɔ. Na pɔ keesɔna Iseyeli yoolaa tintika. ⁴ Paa kpekɔle nte tɔ lɔlɔŋ nyɔɣu tɔ i sɔsɔ mɔ tɔɔ na pɔ sɔna-me. ⁵ Mpe inɔ pa hɔla ntɔ: Lupɛŋ kpekɔle taa nyɔŋ ntɛ Setewu pɔyalɔ Ilisuu. ⁶ Simiyɔŋ nyɔntɛ taa kε Sulisatai pɔyalɔ Selumɔyeli. ⁷ Yuta nyɔntɛ taa kε Aminatari pɔyalɔ Nasɔŋ. ⁸ Isakaa nyɔntɛ taa kε Suwaa pɔyalɔ Netaneyeli. ⁹ Sapulɔŋ nyɔntɛ taa kε Helɔŋ pɔyalɔ Iliyari. ¹⁰ Yosɛɛfu pɔyalɔ Ifɔlayim nyɔntɛ taa kε Amihuti pɔyalɔ Ilisama. Yosɛɛfu pɔyalɔ naale nyɔŋ Manasee nyɔntɛ taa kε Petasuu pɔyalɔ Kamliyeli. ¹¹ Pencameɛ nyɔntɛ taa kε Kitoni pɔyalɔ Apitanɔ. ¹² Tanɔ nyɔntɛ taa kε Amisatai pɔyalɔ Ahiyeseɛ. ¹³ Aseɛ nyɔntɛ taa kε Okɔlaŋ pɔyalɔ Pakiyeli. ¹⁴ Katɔ nyɔntɛ taa kε Teuweli pɔyalɔ Iiyasafi. ¹⁵ Nɛfɔtali nyɔntɛ taa kε Inaŋ pɔyalɔ Ahila.

¹⁶ Iseyeli lɔlɔŋ nyɔɣu nyɔma mpa pa lɛsa mpɔ tɔɣɔle yoolaa nyɔɣu nyɔma tɔtɔ. ¹⁷ Mprɔgɔ Moisi na Alɔŋ pa sɔsɔ apalaa naanɔwa na naale inɔxi pa tɔɔ si pɔ sɔna-we. ¹⁸ Pɔ kotɔ yɔlaa tɔnaya isɔtu naale nyɔŋ kuyaku kancaalaya nyɔŋku. Pɔ tɔ apalaa mpa pa wɛna pusi hiu na waali tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa, na pɔ keesɔna pa lɔlɔŋ na pa teesi. ¹⁹ Holepu wɔlaya tetu taa kε Moisi kala kokalbyu ŋku, isu Tacaɔ ka keesɔɣu-i tɔ.

²⁰⁻⁴³ Mprɔgɔ pa kala paa Iseyeli kpekɔle nte tɔ lɔlɔɣu, na tɔ teesi nyɔma. Na pɔ tɔ apalaa mpa pa tala pusi hiu na waali, na pɔ mɔna yoo pote tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa. Yakɔpu pɔyalɔ sɔsɔ Lupɛŋ kpekɔle ke pa caalɔnaa. Pa nyɔɣu ntɔ:

Lupɛŋ kpekɔle nyɔma we iyisi nule na naatoso na nasɔle na nunɔwa (46500). Simiyɔŋ nyɔma nyɔntɛ ke iyisi pɔɣɔlayafɛi nutoso na ŋmɔnɔɣu na nunɔwa (59300). Katɔ nyɔma nyɔntɛ ke iyisi nule na kakpasɔ na nasɔtosɔ na nule na naanɔwa (45650). Yuta nyɔma nyɔntɛ ke iyisi nutoso na naanɔwa na liyiti na nasɔtosɔ (74600). Isakaa nyɔma nyɔntɛ ke iyisi nule na naanɔwa na liyiti na nasɔle (54400). Sapulɔŋ nyɔma nyɔntɛ ke iyisi nule na naanɔwa na naatosompɔɣɔlaya na nasɔle (57400). Yosɛɛfu pɔyalɔ Ifɔlayim nyɔma nyɔntɛ ke iyisi nule na nasɔle na nunɔwa (40500). Yosɛɛfu pɔyalɔ lɛlɔ Manasee nyɔma nyɔntɛ ke iyisi hiu na naanɔwa na naale na ŋmɔnɔɣu (32200). Pencameɛ nyɔma nyɔntɛ ke iyisi hiu na naanɔwa

na kakpası na nasäle (35400). Taη nyéma nyənte ke iyisi nutoso na naale na nasətosu na nunuwa (62700). Asee nyéma nyənte ke iyisi nule na kulom na nasäle na nunuwa (41500). Nefətali nyéma nyənte ke iyisi nule na naanuwa na tooso na nasäle (53400).

⁴⁴ Moisi na Aləη, na İseyeli kpeka naanuwa na naale ləlvəη nyuɣu nyéma, pa kala yəlaa na pə lu isəna təɣəle. ⁴⁵ İseyeli apalaa mpa pa wəna puı hiu na waalı, na pá muna yoou pote tə, ⁴⁶ pa kpenta iyisi nasətosu na tooso na nasäle na nunuwa na nule na naanuwa (603550).

Lefii kpekəle nyéma təmlə

⁴⁷ Pa taa kpenna Lefii kpekəle nyéma na pá kala. ⁴⁸ Tacaa ka kisina Moisi ké sı, ⁴⁹ í taa kpenti-wəɣe İseyeli yoolaa təə na í kala. ⁵⁰ Ama í yelina-wəɣe İso cokəle na tə taa wontu təna na pá paasəyəna. Mpe paa kpaəkəyəna cokəle na tə taa wontu na pá layasəyi lona, na pá sikiyi na pá cəəkəna-te. ⁵¹ Ye İseyeli nyéma layasəyi lonte, Lefii nyéma mpe paa hetəna-te, na pá pona timpi paa siki tə. Kpai tu í kpətənaa isu pa ku-i. ⁵² Paa İseyeli tu wei, i yoolaa kpekəle cəlvəɣə i ka siki i tuuta kiη. ⁵³ Ama Lefii nyéma tike ká sikina na pá cəə cokəle. Na pá feηiyi tə təə, İseyeli nyéma í taa kpətəna-teɣe səsəm, na má muna-we na páána.

⁵⁴ Mpuɣú pa lapa teitei isu Tacaa ka tuɣu Moisi tə.

2

İseyeli kpeka nyéma pula pa coka na pə keesəna pa ləlvəη

¹ Mpuɣú Tacaa təma Moisi na Aləη sı: ² Pə wəe sı paa İseyeli tu wei na i yoolaa pá siki pa kpekəle tuuta kiη, na pá cəəna İso cokəle na pə hatələna-teɣe maɣana.

³⁻⁸ Yuta yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Aminatari pəyalv Nasəη. Na i yoolaa ke iyisi nutoso na naanuwa na liyiti na nasətosu (74600). Isakaa nyéma yoolaa nyuɣu tu nté Suwaa pəyalv Netaneyeli. I yoolaa wə iyisi nule na naanuwa na liyiti na nasäle (54400). Sapuləη nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Heləη pəyalv Iliyari. I yoolaa wə iyisi nule na naanuwa na naatosomopəɣəlaya na nasäle (57400). ⁹ Yuta yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunuwa na nunaasa na naatosu na nasäle (186400). İseyeli yoolaa looηa kancaalaya nyəηka nté.

¹⁰⁻¹⁵ Lupəη nyéma yoolaa tintiyile ká wəena ilim mpətəη təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Setewu pəyalv İlisuu. I yoolaa wə iyisi nule na naatosu na nasäle na nunuwa (46500). Simiyəη nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Sulisatari pəyalv Seluməyeli. I yoolaa wə iyisi pəɣəlayafei nutoso na ηmənuyə na nunuwa (59300). Katı nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Teuweli pəyalv İliyasafti. I yoolaa wə iyisi nule na kakpası na nasətosu na nule na naanuwa (45650). ¹⁶ Lupəη nyéma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi nunuwa na nule na naanuwa na kulom na nasäle na nule na naanuwa (151450). İseyeli yoolaa looηa naale nyəηka nté.

¹⁷ Pəle pə waalı ké Lefii nyéma ná təηəyəna İso cokəle ke ləlvə loosi naale, na waalı nyənsı naale hekə taa. Mpe pa maɣamaɣa paa tə nəɣə kulmamaɣa ké. Paa wei ké i lonte taa. Na í təηəyi i ləlvəyə nyéma tuuta.

¹⁸⁻²³ İfəlayim yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Amihuti pəyalv İlisama. I yoolaa wə iyisi nule na nasäle na nunuwa (40500). Manasee yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Petasuu pəyalv Kamliyeli. Yoolaa wə iyisi hiu na naanuwa na naale na ηmənuyə (32200). Pəncaməe yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Kitoni pəyalv Apitaη. I yoolaa wə iyisi hiu na naanuwa na kakpası na nasäle (35400). ²⁴ İfəlayim nyéma yoolaa tintiyile təna kpenta iyisi pəlefəi nunuwa na naanuwa na yulpee nunuwa (108100). Looηa tooso nyəηka kanə kaa təηna nteɣe Lefii kpekəle.

²⁵⁻³⁰ Taη nyéma yoolaa tintiyile ká wəena ilim təlvle mpətəη təə ké pa tuuta kite. Mpa pa muna yoou pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyuɣu tu Amisatari pəyalv Ahiyesee. I yoolaa wə iyisi nutoso na naale na nasətosu na nunuwa (62700). Asee nyéma yoolaa tintiyile nyuɣu tu nté Okəlaη pəyalv Pakiyeli. I yoolaa wə iyisi nule na kulom na nasäle na nunuwa

(41500). Nefətali nyéma yoolaa tintiyile nyuɔɔ tu nté Inaŋ pəyalɔ Ahila. I yoolaa we iyisi nule na naanɔwa na tooso na nasəle (53400). ³¹ Taŋ nyéma yoolaa tintiyile təna kɛnta iyisi nunɔwa na nule na naanɔwa na naatosompəɔɔlaya na nasətosɔ (157600). Iseyeli yoolaa looŋa kantəkaya nyəŋka nté. Paa kpekəle nte tu wee tə tuuta waali ké na tə təŋ.

³² Iseyeli kpeka na pa yoolaa mpa pa kalaa tə, pa kɛnta iyisi nasətosɔ na tooso na nasəle na nunɔwa na nule na naanɔwa (603550). ³³ Pa ta kɛŋna Lefii nyéma na pá kala. Teitei isu Tacaa ka heeluyu Moisi tə.

³⁴ Iseyeli nyéma lakaya teitei ké isu Tacaa ka keesuyɔ Moisi tə. Paa mpa pa sikaya pa tuuta cəɔɔ. Na pá təŋ isu pa keesuyɔ pa kpeka na pa lɔɔŋ tə.

3

Lefii kpekəle nyéma təma

¹ Waatu wei Tacaa yəɔɔtəna Moisi ke Holəpɔ puɔɔ taa tə, i na i taalɔ Aləŋ paa wəna piya mpa təɔɔ. ² Aləŋ pəyalaa ka we liyiti ké. Pa səsə nté Natapɔ, na pə fəe Apihu, na Ilaaa, na Itamaa. ³ Paa təma-weye kətəlaa kraɔ ké. Haləna pá pəli-weye kətaya nim ke pa nyəŋ taa. ⁴ Ama Natapɔ na Apihu pa səpa cəkəle kiŋ ke Holəpɔ wɔlaya tetu taa. Waatu inəxi pa kəna kəkə kraɔ nyəŋka ke kətaya təlate tə. Ie pa taa wəna apalɔpiya. Ilaaa na Itamaa paa wəna pa caa Aləŋ kiŋ na pá laki kətuyɔ təmlɛ.

⁵ Mɔpɔyú Tacaa təma Moisi si: ⁶ Yaa Lefii nyéma na ń səsɔ-weye kətulɔ Aləŋ tə, na pá sənə-i. ⁷ Paa laki pa təma nna pə tu pá na samaa təɔ tam ké cəkəle kiŋ, na pá laki tə təmlɛ. ⁸ Na pá tayanəxi tə taa wontunaa. Pá laki tə təma na Iseyeli nyéma nəɔ. ⁹ N ká cəla Lefii nyéma ke Aləŋ na i pəyalaa ké. Na pá pəsɔ isu Iseyeli nyéma tilla. ¹⁰ Na ń feŋ na Aləŋ na i pəyalaa pa tike pá laki kətuyɔ təmlɛ. Ye wei í sɔɔ pə taa, na í tá ké kətulɔ isu pa kɔ-i.

¹¹ Mɔpɔyú Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: ¹² Ma maɣamaya ma ləsəna Lefii nyéma ke Iseyeli yəlaa ləlaa təna taa si, pá pəsɔ ma təmlɛ nyéma. Na pá ləeti Iseyeli kancaalaya apalɔpiya lonte. ¹³ Kɔyanɔku ma kú Icipiti nyéma kancaalaya apalɔpiya təna tə, ma su ma təxi Iseyeli nyéma na pa təla kancaalaya apalɔ nyənsi ké. Maɣale Tacaa.

Lefii kpekəle kokalbyo

¹⁴ Mɔpɔyú Tacaa təma Moisi ke Holəpɔ wɔlaya tetu taa si: ¹⁵ Kala Lefii nyéma na ń keesəna pa lɔɔŋ na pa teesi. Pə kraɔɔ apalɔpiya nsi si wəna isətu kɔɔm na waali tə.

¹⁶ Ilena Moisi la mpu.

¹⁷ Lefii pəyalaa həla nté Keesəŋ, na Kehatɔ, na Melali. ¹⁸ Keesəŋ nyéma nté Lipini na Simeyi. Mpe inɔ pa pəsəna pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma na pá yaaki-weye pa həla. ¹⁹ Kehatɔ nyéma nté Aməlam na Isaa na Hepələŋ na Wusiyeli. Mpe inɔ pa pəsəna pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma. ²⁰ Melali nyéma nté Malii na Musi. Mpe inəɔle pa lɔɔŋ nyəŋ nyéma. Mpe pa kəna Lefii kpeka nyéma na pə keesəna pa lɔɔŋ.

²¹ Keesəŋ lɔɔŋ nyéma faya təm naaleye. Lipini nyəŋku na Simeyi nyəŋku. ²² Kokalbyo waatu, pa hika apalaa na apalɔpiya mpa pa wəna isətu kɔɔm na waali təɔ, iyisi naatosompəɔɔlaya na nasəle na nunɔwa (7500). ²³ Mpe inɔ pa sikayana cəkəle waali na ilim tətule tə. ²⁴ Layeli pəyalɔ Iiyasafi kele pa nyuɔɔ tu. ²⁵ Kɔɔmmaa mpe pa paasayana cəkəle taa na tə waali tə. Na tə tə kɔtakuyɔ, na tə nənəɔ puɔɔ kokakayau. ²⁶ Na kalaa wei i cəna cəkəle na kətaya təlate tə i pəŋ na i nənəɔ nyəŋ na pə ŋmusi. Mpe pa paasayana pə tənaya mpu.

²⁷ Kehatɔ lɔɔŋ nyéma faya təm liyiti ké. Aməlam nyéma, na Isaa nyéma, na Hepələŋ nyéma, na Wusiyeli nyéma. ²⁸ Pa kala pə kraɔɔ apalaa, na apalɔpiya mpa pa wəna isətu kɔɔm na waali tə. Pa we iyisi pələfei na nasətosɔ (8600). Pa nyənte nté Isə cəkəle taa wontunaa paasəna. ²⁹ Cəkəle ilim mpətəŋ tə ké pa sikaa. ³⁰ Pa nyuɔɔ tu nté Wusiyeli pəyalɔ Iisafan. ³¹ Pəle pa paasəyənana Isə atakaa, na taapəli, na fətəlanaa təsule, na kətaya təlatəna. Na cəkəle taa wontunaa mpa pa lakəna tə. Na pə taa puɔɔ kokakayau.

³² Lefii nyɔɔ nyɔma taa sɔsɔ nté kɔtɔlv Alɔɔ pɔyalv Ulasaa. Inɩ i fenjiɔina cokɔle paasɛnlaa tɔɔ.

³³ Melali lɔlvɔ nyɔma faɔa tɔm naaleɣe: Malii nyɔma, na Musi nyɔma. ³⁴ Pa kala pɔ kraɔav apalaa na apalɔpiya, mpa pa wɛna isɔtv kɔlvɔm na waali tɔ. Na pa kɔrenti iyisi naatoso na nɔmɔnyɔ (6200). ³⁵ Pa nyɔɔ tv nté Apihayili pɔyalv Suluyɛli. Na mɔre inɩ pa sikayana cokɔle ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ. ³⁶ Melali nyɔma tɔmlɛ nté si pá paasɛna cokɔle kɔratɛɔ kɔwalɔɔ, na kɔkayɔɔ na tesikasi, na si tapɔɔ tɛɛ nyɔɔɔtv kɔtemtu, na pɔ wontu. Na pɔ tɔna mpi pa lakɔna tɔ. ³⁷ Na kalaa tesikasi, na si tapɔɔ tɛɛ nyɔɔɔtv kɔtemtu, na pɔ kanɔkanasi na pɔ nɔmusi.

³⁸ Cokɔle ilim tɔlvɔle tɔɔ ké Moisi na Alɔɔ na i pɔyalaa paa sikaa. Mɔre pa paasayana cokɔle na Iseyɛli nyɔma tɔna nɔɔ. Ye kɔrai tv i kɔrɔtɔnaa isɩ pa kɔv-i.

³⁹ Lefii nyɔma tɔna, pɔ kraɔav apalaa na apalɔpiya mpa pa wɛna isɔtv kɔlvɔm na waali tɔ. Pa kɔrenta isɩ iyisi hiu na naale (22000). Isɩ Taca ka keesɔɔ Moisi na Alɔɔ tɔ. Mɔrɔɔyɔ pa kala-wɛ na pɔ keesɔna pa lɔlvɔ.

Pa su Lefii nyɔma ke kancaalaya apalɔpiya lona

⁴⁰ Mɔrɔɔyɔ Taca tɔma Moisi si: Kala Iseyɛli nyɔma kancaalaya apalɔpiya tɔna. Pɔ kraɔav mpa pa wɛna isɔtv kɔlvɔm na waali tɔ. Ilena n tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa. ⁴¹ Su Lefii nyɔma na pa mpa ke Iseyɛli apalɔpiya kancaalaya nyɔnsi lonte taa. Na n su Lefii nyɔma tɔla na a mpa ke Iseyɛli nyɔma tɔla kancaalaya apalɔ nyɔna lona taa. Taca má ma nyɔm nté.

⁴² Mɔrɔɔyɔ Moisi kala Iseyɛli nyɔma kancaalaya apalɔpiya tɔna, isɩ Taca tvɔi-i tɔ. ⁴³ Pɔ kraɔav mpa pa wɛna isɔtv kɔlvɔm na waali tɔ, na pá tɔ pa hɔla ke takɔlaya taa. Pa wɛ iyisi hiu na naale na nɔmɔnyɔ na nutoso na naanɔwa na tooso (22273). ⁴⁴ Ilena Taca tasa Moisi ke heeluyɩ si: ⁴⁵ Su Lefii nyɔma na pa mpa, na pá pɔsi ma nyɔma ke Iseyɛli kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Na n la mɔv tɔtɔɔ Lefii nyɔma tɔla, ke Iseyɛli nyɔma tɔla kancaalaya apalɔpiya lonte taa. Maɔale Taca. ⁴⁶ Iseyɛli apalɔpiya nɔmɔnyɔ na nutoso na naanɔwa na tooso (273) paɔatɔna nteɣe Lefii nyɔma. Na mɔre inɔɔi pɔ wɛɛ si pá ya pa nyɔɔ. ⁴⁷ Na pá tɔ paa wei i nyɔɔ tɔɔ ké liɔitee nyɔɔɔtv kakɔasi. Na pɔ keesɔna Isɔ cokɔle taa liɔitee maɔasɔɔ. Paa nyɔɔlvɔv nku kɔ yvɔ ka wɛ cacaasi naanɔwa. ⁴⁸ Ilena pa cela-yɛɣe Alɔɔ na i pɔyalaa, na pá yana kancaalaya apalɔpiya kɔpaɔatasi nyɔɔ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Mɔrɔɔyɔ Moisi mɔ Iseyɛli nyɔma kancaalaya apalɔpiya mpa pa paɔata mɔv tɔ. Pa liɔitee wɛna pa yaɔna-wɛ, isɩ pa maɔasɔɔ Isɔ cokɔle taa tɔ, a lu nyɔɔɔtv iyaya na nɔmɔnyɔ na nunɔwa na nutoso na kakɔasi (1365). ⁵¹ Mɔrɔɔyɔ pa cela-yɛɣe Alɔɔ na i pɔyalaa isɩ Taca ka suw tɔ.

4

Kehati lɔlvɔ nyɔma tɔma

¹ Mɔrɔɔyɔ Taca tɔma Moisi na Alɔɔ si: ²⁻³ I nɔmaa Lefii kɔkɔle tv Kehati lɔlvɔ nyɔma mpa pa pusi tala hiu na naanɔwa, na pɔ polo nɔle na naanɔwa tɔ pa hɔla. Pá kɔra mpa pa pɔsɔɔi na pá la tɔmlɛ ke Isɔ cokɔle taa tɔ. ⁴ Na pá paasɔɔna kate taa kate wontu. ⁵ Ye pa caa tɔsikile ke layasɔɔ, I Alɔɔ na i pɔyalaa pa kɔɔ na pá tisi pɔvɔv kɔkayav na pá takɩ Isɔ atakaa tɔɔ. ⁶ Ilena pá tɔni pɔ tɔɔ ké tɔnyɔv tɛɛlɔɔ nyɔnku nakuli. Na pá waasi-i heɛɔ hɔntv pɔvɔv nku pa lii akɔpaayala tɔ, na pá sɔsi i kɔratɛɔ kɔtɔkɔɔ. ⁷ Na pá takɩ heɛɔ hɔntv pɔvɔv nku pa lii akɔpaayala tɔɔ Isɔ potopotona taapɔli tɔɔ. Na pá su nyɔnasɩ, na kɔrɔnaa, na poosiyanaa, na fusi nsi pa liisiɔina sɔlvɔm tɔ. Na pá su tɔtɔɔ potopotona mpa pa haaki Isɔ ké tam tɔɔ tɔ. ⁸ Ilena pá waasi-i heɛɔ hɔntv pɔvɔv nku pa lii akɔpaayala tɔ na pá tɔni pɔ tɔɔ ké tɔnyɔv tɛɛlɔɔ nyɔnku nakuli. Ilena pá lɛɛ taapɔli ke kɔratɛɔ wei pa kɔkɔɔɔna-i tɔ. ⁹ Na pá waasi pɔvɔv pooku ke fɔtɔlanaa tɔsule na tɔ fɔtɔlanaa. Na wontu tɔna tɔɔ, isɩ kɔrɔtɔlasɩ na tɔlvɔma nyɔnasɩ na nim fusi. ¹⁰ Ilena pá tɔ pɔ tɔnaɔa tɔnyɔv tɛɛlɔɔ nyɔnku nakuli kɔ taa, na pá su kɔratɔle nte pa kɔkɔɔɔna wontu tɔ tɔ tɔɔ. ¹¹ Na pá takɩ akɔpaayala pɔvɔv ke wɔla kɔtaya tɔlate tɔɔ. Na pá waasi-tɛɣe tɔnyɔv tɛɛlɔɔ nyɔnku, na pá sɔsi kɔratɛɔ wei pa kɔkɔɔɔna-te tɔ. ¹² Ilena pa kɔti

isə seev wontu təna, nti pa lakəna cokəle taa təyɔ akpaayala puyy taa. Na pá waasi tənuyv teeləŋ nyəŋku na pá tənɪ kpatəle nte pa kpakəyənə-ti tə tə tɔɔ. ¹³ Na pá hasa kətaya təlate tɔɔ tɔluma, na pá pɔ puyyv kuseemuyv. ¹⁴ Na pá tənɪ pə tɔɔ ké wontunaa mpa pa lakəna kətaya təlate tɔ. Isu cofolonaa kela ləyɔlasɪ, na sɔsɔnsɪ nsi pa kuukina tɔluma tɔ. Na poosiyanaa na wontu kulapənətu təna. Na pá takɪ tənuyv teeləŋ nyəŋku ke pə tɔɔ. Ulena pá svsi kpatəŋ wei pa kpakəyənə-te tɔ. ¹⁵ Ye pə tala tɛev, pə wɛɛ sɪ Aləŋ na ɪ pəyalaa pá tɛ pə tənaya takuyv. Ulena Kehatɪ nyəma kɔɔ na pá kpaɣa. Mpi tɔ, pə feɪ sɪ pá tokina Isə wontuyv nakulɪ na pə kɔɔ na pá sɪ. Pɛle pa təmle nté cokəle wontu kpaɣav. ¹⁶ Kətulv Aləŋ pəyalv ɪlasaa təmle nté fətəla sɔsɔ nim na tulaalv wəpɔ. Na paa ifemle nte tə təyɔnaya kuhav na kətaya nim, na Isə cokəle taa wontu təna paasənəv.

¹⁷ Mpróyú Tacaɔ tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyv sɪ: ¹⁸⁻¹⁹ ɪ feŋ Kehatɪ nyəma ke teu, ke waatv wei pa paasəyənə Isə wontu tɔ. Pə taa kɔɔ na pá kpiisi-wɛyɛ Lefii nyəma hekɔ. Mpi tɔ, pə wɛɛ sɪ Aləŋ na ɪ pəyalaa pá svuna-wɛyɛ cokəle taa, na pá huləyɪ paa wei ke wontu nti ɪ ká kpaɣa tɔ. ²⁰ Ye pa svuwa, na pá loosɪ loosuyv mayamaya ke Isə wontu, na pá ta həkəta-tɪ paa sɪ.

Keesəŋ lɔlvəŋ nyəma təma

²¹ Mpróyú Tacaɔ heela Moisi sɪ: ²² Kala Keesəŋ lɔlvuyv nyəma na pa tɛɛsɪ yəlaa. ²³ Ulena ń ħmaa apalaa mpa pa pusɪ tala hiu na naanɔwa na pə polo nule na naanɔwa na pá pəsəyɪ na pá la Isə cokəle taa ke təmle tɔ pa həla. ²⁴ Təma wena paa tv-wɛ na pá laki təyɔle, ²⁵ pɔəŋ wei pa takəyɪ Isə cokəle tɔɔ tɔ. Na ɪwaanəŋ tənəŋ, na tənuyv teeləŋ nyəŋku ŋku kv waasa pə təna pə tɔɔ tɔ. Na cokəle nənəyɔ puyy. ²⁶ Na kalaa puyy na ɪ nənəyɔ nyəŋku na pə ħmusɪ, na pá laki pə taa wontu təna təmle. ²⁷ Aləŋ na ɪ pəyalaa pa huləyənə Keesəŋ nyəma ke pa kulapəm na pa kukpaɣam təna na pa paasəyənə-wɪ. ²⁸ Keesəŋ nyəma təma nté Isə cokəle taa. Kətulv Aləŋ pəyalv ɪtamaa ka feŋiyina pa təmle tɔɔ.

Melali lɔlvəŋ nyəma təma

²⁹ Mpróyú Tacaɔ tasa Moisi ke heeluyv sɪ: Kala tətəyɔ Melali lɔlvuyv nyəma na pa tɛɛsɪ nyəma ke ³⁰ pə kpaɣav apalaa mpa pa pusɪ tala hiu na naanɔwa na pá polo nule na naanɔwa tɔ pa həla na ń kpa mpa pa pəsəyɪ na pá la təmle ke Isə cokəle taa tɔ. ³¹ Pa təma kulapɛɛ nté cokəle kpatəŋ kuwaləŋ, na kukayanəŋ, na tesikasɪ, na sɪ tapəŋ tɛɛ nyəyətɔ kvtemtu, ³² na kalaa tesikasɪ na sɪ tapəŋ tɛɛ nyəyətɔ kvtemtu, na kanakanasɪ, na pə ħmusɪ na pə wontunaa təna. Kətəlaa ká ħmaana wontuyv ŋku paa wei ɪ ka səyəlɪ təyɔ takəlaya taa. ³³ Təma wena pə tv Melali lɔlvuyv nyəma ke Isə cokəle taa təyɔle, na kətulv Aləŋ pəyalv ɪtamaa náá feŋiyɪ pa tɔɔ.

Lefii kpekəle təmlataa kvkalbyv

³⁴⁻⁴⁹ Mpróyú Moisi na Aləŋ na ɪseyeli kpekəle nyuyv nyəma kala Lefii kpekəle nyəma Kehatɪ, na Keesəŋ, na Melali, pa lɔlvəŋ, na pa tɛɛsɪ apalaa mpa pa tala pusɪ hiu na naanɔwa, na pá polo nule na naanɔwa tɔ pa həla. Na pá tv paa wei ke təmle ke Isə cokəle taa. Mpróyú Moisi kala-wɛ isu Tacaɔ tɔyɪ-tɪ tɔ. Ulena Kehatɪ nyəma krentɪ iyisi naale na nasətoso na nunuwa na nule na naanɔwa (2750). Keesəŋ nyəma ke iyisi naale na nasətoso na hiu na naanɔwa (2630). Melali nyəma ke iyisi tooso na ħmunuyv (3200). Ulena pa təna pa krentɪ iyisi pələfeɪ naanɔwa na nasəle na nunuwa na nunaasa (8580). Mpróyú pa həla paa Lefii tv wei ké ɪ təma kulapɛɛ, na ɪ kusəyələm ke teitei, isu nti Tacaɔ ka tv Moisi tɔ.

5

Asilima nyəma ləsvyv ke tesikile

¹ Mpróyú Tacaɔ təma Moisi sɪ: ² Heeli ɪseyeli nyəma sɪ ye kvətəŋ ŋku kv pilisiyɪ yulv tɔ kv kpa nəyɔlv yaa pə wukɪ yulv apalətv yaa ɪ alətv na ləm kpeŋna-tɪ. Yaa pɔntv tokina sətɔ, pə wɛɛ sɪ pá ləstɪ-tɪ təkikile ké. ³ Paa ɪ ké apalv yaa alv. Pə taa kɔɔ na ɪ pilisi Isə tesikile. ⁴ Mpróyú ɪseyeli nyəma nu Moisi təm nti na pá təyɔnɪ asilima nyəma təna.

Isayatu tayanvyyu

⁵ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ⁶ Tel'esi lseyeli y'elaa si, ye yulu p'ant'ona i t'og'ont'ale i wak'el'ona Tacaa k'e. ⁷ P'e wee si i tisi isayatu nti i lapa mpv t'o. Na i tayan' mpi i wak'el'aa t'og'o kancaalaya, p'e waali ilena i s'os'osi p'e t'om kakpas' taa kul'om. ⁸ Ye kp'ante tu s'epa na i feina k'og'opu, ile pa cela-t'eye k'otulu na ile i cela Tacaa. Ilena p'antulu caa isayatu hus'uy'u iwaav na k'otulu la p'e s'os'osi. ⁹ Ye lseyeli ny'oma k'ona Tacaa ke kuhav nku na pa cela k'otulu wei, in' i t'enna. ¹⁰ Yulu i ha mpiyi Tacaa, pa cel'og'i k'otulu k'e. Na ye pa cela k'otulu ke mpi, i p'es'og'i na i suna i ti.

Alv wei i t'oo pa kpek'iyi wasan'kal'atu t'o p'e kiin

¹¹ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ¹² Tel'esi lseyeli ny'oma si, ye isu alv laki yem yem. ¹³ Isu i na ap'alu n'og'olu pa n'mel'og'i na p'a h'ant'og'i. Ie n'og'olu ta kp'ali-we. ¹⁴ Ye ap'alu lak'ona i alv ke ises'eemle, na i kpek'iyi i t'oo si i lapa wasan'kal'atu, na p'eyele ile i fei p'e taa. ¹⁵ Ie ap'alu ka pona i alv ke k'otulu, na i kp'enna m'ulum kiloonaa tooso. M'ulum mpi p'e taa pa ta y'og'oli nim yaa tulaalv t'o. Mpi t'o, p'e k'e ises'eemle k'otaya nka ka t'os'og'i isayatu t'og'o. ¹⁶ Ilena k'otulu yaa alv in' na i s'eh Tacaa isentaa. ¹⁷ Na i cosi l'oo lum ke ny'enaya taa, na i cosi cok'ale taa tetu na i t'o p'e taa. ¹⁸ Ilena i k'ooli alv saalaya ke i ny'uy'u taa. Ilena i t'o i nin' taa k'e ises'eemle k'otaya m'ulum mpi i paalv k'ona t'o. Na k'otulu t'oka lum nyan' ny'am mpi p'e k'ehna mpusi t'o. ¹⁹ Ilena i yele na alv tuuna. Ilena k'otulu t'omi-i si: Ye nyana n'og'olu i t'a h'anti, na n' pilisi ny'a ti. Ie lum nyan' ny'am p'ene p'e mpusi i taa tii ny'a t'oo. ²⁰ Ama ye n pu'yusa ny'a paalv na n la wasan'kal'atu. ²¹ Ie mpusi lum p'ene, p'e suv ny'a taa na p'e hayas' ny'a lotu na p'e n'mel'esi ny'a alv na n' p'esi kaal'olaya. Na ny'a taapalaa tukuyuna-n' na ituule. ²² Ilena alv na'a co si: P'e la isu n y'og'otuy'u t'o. ²³ Ilena k'otulu n'maa mpusi t'om nti, na i nyaali n'maatv na lum nyan' ny'am mpi. ²⁴ Ilena i cela alv ke lum nyan' ny'am mpi p'e k'ehna mpusi t'o na i ny'oo. Na lum mpi p'e tu i taa k'e lan'wak'olle. ²⁵ Ama k'otulu m'uy'i alv nin' taa k'e ises'eemle k'otaya, na p'ec'o i pa'yali-keye Tacaa, isu k'at'elaa laki t'o. Na i su k'otaya t'elate. Na i cosi nkute nte t'o hul'og'i si Tacaa t'enna p'e t'ona t'o, na i w'o k'ok'o. ²⁶ P'ele p'e waali k'e i yeki na alv ny'oo lum mpi. ²⁷ Ye tampana si i nawaya na i ny'oo-wi, p'e hayas'og'i i lotu k'e na p'e n'mel'esi i alv na i p'esi kaal'olaya. Na ye n'og'olu caa si i t'og'si y'elaa ke mpusi, alv in' i t'om ke i ka y'og'oti. ²⁸ Ama ye i ta na, pu laki-i pulv. I p'es'og'i na i loli piya t'at'o. ²⁹⁻³⁰ Ye ap'alu kpek'iyi i alv t'oo k'e yem yem lakasi taa, p'e k'otaya n'te. ³¹ Waatu in' ap'alu kin' kaa wee nat'eli. Ye alv wak'el'aa, in' i ka nana p'e nav.

6*Mpa pa ha pa t'og'i l'oo t'o pa kiin*

¹ M'p'og'yo Tacaa t'oma Moisi si: ² Tel'esi lseyeli y'elaa si, ye ap'alu yaa alv i su n'og'o si i haaki i t'og'i l'oo t'omle nat'eli t'o taa, ³ p'e wee si i kii sul'om. Paa lesen' sul'om ton' ny'am. P'eyele i taa tu t'og' lesen' pee lum ny'ona yaa kuw'ole. ⁴ P'e tu fei si i tu t'og' lesen' pul'upu. ⁵ P'ec'o hu'uy'u kaa kpa i ny'uy'u taa, yaa i tant'uy'u t'oo. P'e t'ona pu su m'p'og'yo, hal'ona p'e kuy'een' su t'enaya. ⁶ P'e fei si i kp'at'ona s'etv n'og'oluy'u waatu in' i taa. ⁷ Paa i caa, yaa i too, yaa i taalv. Mpi t'o, i t'ema i t'og'i Tacaa t'omle taa k'e hav k'e. Na m'p'og'yo i ny'os'osi k'otayalasi hul'og'i. ⁸ I p'esa l'oo ny'eh ke i n'og'o suv waatu t'enaya. ⁹ Ye s'em tuta n'og'oluy'u i k'ehk'eh taa, na p'e pilisi i ny'os'osi yeluy'u mpi kuy'een' naatosomp'og'olaya ke i cak'i, ilena i looli i ny'uy'u. ¹⁰ Tev fei ilena, i k'ona k'otulu ke ihokasi, yaa alukukunaa naaleye l'oo cok'ale n'og'og'o. ¹¹ Ilena k'otulu la lel'v ke isayatu hus'uy'u k'otaya, na lel'v ke k'otaya nka k'ok'o lusa ka t'ona t'o. Na i lapi-i p'e k'otaya na p'e hus'i i t'oo k'e s'etv asilima. Ie i asilima temayale kuy'anku. ¹² Ilena p'ontv tasa i n'og'o suv, na i la p'enaya kul'maya iw'oyaya ke tas'ok'ale tayan'uy'u k'otaya. P'e fei si i kal'ona kancaalaya kuy'een' ke ile i ka pilisaa t'o p'e t'oo.

¹³ Wei i su m'p'og'yo n'og'o t'o, ye kuy'anku i kuy'een' t'ema, i puki l'oo cok'ale n'og'og'o k'e. ¹⁴ Na i la Tacaa ke k'otaya ke iwaav kul'muy'u, na p'enaya kul'maya iw'eesi nsi si tiili ta caami t'og'o naale. Ap'alu ny'ehka ke k'otaya nka k'ok'o lusa ka t'ona t'o, na alv ny'ehka ke isayatu hus'uy'u k'otaya. Na iwaav nku ku tiili ta caami t'og'o ciiku'uy'u ny'ehka. ¹⁵ Na i k'ona kok'os'om fei kakalasi nsi si

somtu pa nuɣutina nim, na pá tu tɔ. Na nsi si tɔ pa yɔɔla nim tɔɔ tɔku. Na tɔɔnaya kuhav na pə sulom mpi paa liisi tɔ. ¹⁶ Uena kətulv pona pə tənaya m̄pógú Tacaa, na í lá isayatu husuyv kətaya, na ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. ¹⁷ Na iwaaɔv ke ciikuɣu nyəŋka, na pə kukusum fei kakalasi tɔku. Pə waali ké tɔɔnaya kətaya na sulom. ¹⁸ Uena nɔɔ sulv looli i nyuyv ke cokəle nɔnɔɔ təna, na í tó i nyɔɔsi ke ciikuɣu kətaya kəkə taa. ¹⁹ Pə waali uena kətulv kpaya iwaaɔv hamuyv ŋku pa tɔsaa tɔ. Na kukusum fei kakalasi waani waani ke tɔm naale, na í tó nɔɔ sulv nin taa ke waatu wei i tɛma i nyuyv looluyv tɔ. ²⁰ Uena kətulv tayan-təyi Isɔ ké payaluyv isu kətəlaa laki tɔ. Na tɔɔnasi nsi si pəsi i nyənsi. Na pə sɔsəna lanle na yule. ²¹ Yulv wei i suki nɔɔ si i haaki i tɔyi Isɔ tɔ pə sɔsi nté. I nəkaa i sɔsi pə tɔɔ. Ama pə wɛɛ ké si í la mpi pə təna i ka suwa tɔ.

Koolee kɔpana

²² M̄pógú Tacaa tɔma Moisi si: ²³ Keesi Alɔŋ na i pəyalaa si, koolee nna paa kooliyi Isɛyeli nyóma tɔɔle si:

²⁴ Tacaa í kooli-meyɛ kɔpantv na í kenti mə tɔɔ.

²⁵ Na í nyəni-meyɛ teu na í laki-meyɛ pɛɛɛɛ.

²⁶ Na í wɛɛ mə waali na pə caɣana-mɛ.

²⁷ M̄pógú paa yaaki ma hətɛ ke Isɛyeli yəlaa tɔɔ. Uena máá kooliyi-meyɛ kɔpantv.

7

Nyuyv nyóma kətasi

¹ Kuyan̄ku Moisi tɛma Isɔ cokəle sikuyv, uena í fɛɛni tɔ na tɔ taa wontu ke kətaya nim, na kətaya tɔlatɛ na tɔ wontu. ² M̄pógú Isɛyeli kpeka nyuyv nyóma mpa paa səna kukalbyv waatu tɔ, pa kəna pa kuhaaŋ ³ ke naaŋ naanɔwa na naale na keekɛnaa naatoso. Na pá waasa pa tɔɔ. Pə luwa si nyɔɔŋ nyóma naale caawa naaŋ naale na keekɛ kulom nté. ⁴ M̄pógú Tacaa tɔma Moisi si: ⁵ Mu pa kuhaaŋ in, na í cela Lefii nyóma, na pə keesəna paa mpa pa tɔmlɛ, na pá kpakəɣəna cokəle wontu. ⁶ Uena Moisi mu naaŋ na keekɛnaa mpe na í cela Lefii kpekəle nyóma ⁷ Keesəŋ lɔlvɔv nyóma ke keekɛnaa naale, na naaŋ liyiti. Na pə keesəna paa wei i tɔmlɛ, ⁸ na Melali nyóma ke keekɛnaa liyiti na naaŋ pələfɛi naanɔwa. I cela-wɛyɛ, na í keesəna pa tɔma. Alɔŋ pəyalv Itamaa paasəɣənaana-wɛ. ⁹ Kehati nyóma ná paasayana kətaya wontunaa ké. Uɛ i ta cela-wɛyɛ keekɛ, yaa nav. Mpi tɔ, pu wɛɛ si pá hɔɣələyi-təyi.

Kətaya tɔlatɛ tlvɔv kvcɔŋ

¹⁰ Kuyan̄ku pa fɛɛnaya kətaya tɔlatɛ, uena lɔlvɔv nyɔɔŋ nyóma kəna tɔtɔɔ pa kvcɔŋ si pa tɔləɣəna-tɛ. ¹¹ M̄pógú Tacaa heela Moisi si: Nyuyv nyóma ká kɔɔ kulom kulom ké kuyaku kuyaku na pá ha pa kvcɔŋ.

¹²⁻⁸³ Isəna pa təŋa təma na pá kɔɔ tɔɔlɔ:

Yuta kpekəle tv Aminatari pəyalv Nasəŋ keke kuyaku kancalaya nyəŋku. Isakaa nyəntɛ tv Suwaa pəyalv Netaneyeli ke kuyaku naale nyəŋku. Sapuləŋ nyəntɛ tv Heləŋ pəyalv Iliyari ke kuyaku tooso nyəŋku. Lupəŋ nyəntɛ tv Setewu pəyalv Ilisuu ke kuyaku liyiti nyəŋku. Simiyəŋ nyəntɛ tv Sulisatari pəyalv Seluməyeli ke kuyaku kakpasɪ nyəŋku. Katɪ nyəntɛ tv Teuweli pəyalv Iliyafɪ ke kuyaku naatoso nyəŋku. Ifəlayim nyəntɛ tv Amihuti pəyalv Ilisama ke kuyaku naatosomopəɣələya nyəŋku. Manasee nyəntɛ tv Petasuu pəyalv Kamliyeli ke kuyaku pələfɛi naanɔwa nyəŋku. Pencameɛ nyəntɛ tv Kitoni pəyalv Apitarəŋ ke pəɣələɣafɛi naanɔwa nyəŋku. Tanə nyəntɛ tv Amisatari pəyalv Ahiyeseɛ ke naanɔwa nyəŋku. Asee nyəntɛ tv Okələŋ pəyalv Pakiyeli ke naanɔwa na kulomuyv nyəŋku. Nefətali nyəntɛ tv Inəŋ pəyalv Ahila ke naanɔwa na naale nyəŋku. Mpi mpi pa kənaa tɔɔlɔ:

Liyitee nyəɣəlvɔv nyənaya ŋka ka yuŋ wɛ kiloo kulom na cacaasi ŋmɔnuyv na nunɔwa tɔ (1300). Na pə poosiyə wei pa ŋmusəɣəna caləm tɔ. Uɛ i cacaasi wɛ nasətoso na nunɔwa (700). Isəna pa mayasaya Isɔ cokəle taa ké liyitee tɔɔ pa keesənaa. Na pá suuli nyənasi nsi si naalɛyɛ

təyənaya kətaya muləm mpi pa nuɣutina nim tə. Wula kəpɔ, ke cacaasi nunuwa (100). Na tulaalu kɔwəpɔ ke kəpɔ inɪ ɪ ləpam. Na latəce, na ɪwaav, na pənaya kulɔmaya ɪwəyaya sɪ, pa lakəna kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. Na pəŋtuluyɔ sɪ pa laki ɪsayatu husuyɔ nyəŋka. Naan naale na ɪwaan ke kakpasɪ, na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke kakpasɪ sɪ pa lakəna ciikuɣu kətaya.

⁸⁴ Iseyeli kpeka nyɔɔŋ nyəma hawa kucɔɔŋ wei ke kətaya təlata tuluyɔ wule təyɔle. Liyitee nyəyətɔ nyənasi ke naanwa na naale. Na poosiyanaa mpa pa ŋmusəyənə caləm təyɔ naanwa na naale. Na wula kəpɔnaa ke naanwa na naale. ⁸⁵ Paa nyənaya ŋka ka yuŋ we kiloo kuləm na cacaasi ŋmɔnuyɔ na nunuwa (1300). Na paa poosiya wei ké cacaasi nasətoso na nunuwa (700). Pə kɔpɔnta liyitee nyəyətɔ kiloonaa hiu na liyiti. Iɔu pa maɣasuyɔ Iɔə cəkəle taa tə. ⁸⁶ Paa wula kəpɔ wei ɪ ka we cacaasi nunuwa (100) ké. Pə kɔpɔnta kiloo kuləm na cacaasi ŋmɔnuyɔ (1200). Kəpɔnaa mpe paa suna tulaalu kɔwəpɔ ké. ⁸⁷ Pə kaasi latəcenaa naanwa na naale, na ɪwaan ke mpɔ. Na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke mpɔ tətə. Sɪ pa lakəna kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə na pə sɔsənə təyənaya kətaya, na ɪsayatu husuyɔ kətaya pəŋtulɔŋ ke naanwa na naale. ⁸⁸ Na latəcenaa ke hiu na liyiti. Iwaan ke nutoso, pəŋtulɔŋ ke mpɔ. Na pənaya kulɔmaya ɪweesi ke mpɔ tətə. Sɪ pa laki ciikuɣu kətasi. Kucɔɔŋ wei pa hawa kətaya təlata tuluyɔ tə təyɔle.

⁸⁹ Waatu wei Moisi sɔv cəkəle taa ké Iɔə yəyətənəv tə, ɪ nukaya Iɔə nəyɔ ke ɪsətəa tanlaa mpa pa we Iɔə atakaa pile tə tə pa həkɔ ké. Na ɪ yəyətəyənə-ɪ.

8

Fətəlanaa suv

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa təma Moisi sɪ: ² Tələsɪ Aləŋ sɪ waatu wei n suki fətəla sɔsɔ kəkəsɪ naatosompəyɔlaya inɪ tə, paasənə na pə naaki fətəla sɔsɔ inɪ ɪ lələ. ³ Ulena Aləŋ lá ɪsu Tacaa kɛesuyɔ Moisi tə. ⁴ Wula tike ke Moisi lapa na pá lu fətəlanaa təsule tənə. Pə kɔpɔyav tə tapuyɔ, haləna tə tomle nte tə nəyəsənə ɪsu tuyɔ hətɔ tə. Iɔu Tacaa ka hula-ɪ tə.

Lefii nyəma təmle taa suv kətaya

⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa təma Moisi sɪ: ⁶ Faya Lefii nyəma na pa mpa. La-weyɛ nyɔɔŋ tə asilima kɛeluyɔ kətaya. ⁷ Nmusi pa tə ké kətaya lum, na pá hu pa tə huntɔ tənə. Na pá cətə pa wontu, ulenə pə kɛeli pa nyɔɔŋ tə asilima. ⁸ Ulenə pá kɔpɔnta latəce na kətaya muləm mpi pa nuɣutina nim tə. Na Moisi náá kɔpɔnta ɪsayatu husuyɔ latəce naale nyəŋ. ⁹⁻¹⁰ Na ɪ koti Iseyeli nyəma tənə na Lefii nyəma kɔpɔntəna Iɔə cəkəle nənəyɔ. Na Iseyeli nyəma tənɪ pa tə ké niŋ. ¹¹ Ulenə Aləŋ hulɪ Lefii nyəma ke Iɔə na həyɔləŋ tənə, ɪsu Iseyeli nyəma lakuyɔ Iɔə nyəm tə. Ulenə pɛle pa laki Iɔə ke təmle. ¹² Pə waali ulenə Lefii nyəma tənɪ pa niŋ ke latəcenaa naale tə na Aləŋ la-m lɛlv ke ɪsayatu husuyɔ kətaya, na lɛlv ke kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tə. Ule Lefii nyəma ɪsayatu husaa kɛle. ¹³ Ulenə ŋ su Lefii nyəma ke Aləŋ na ɪ pəyalaa pa ɪsentaa. Na ŋ hulɪ-we na həyɔləŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki tə. ¹⁴ Na Lefii nyəma pəsɪ Iɔə nyəma na pə faya pa na pa tɛtɔnə. ¹⁵ Pəle pə waali ké paa caali pa təmle ke cəkəle taa. Iɔənə ɪ ká la Lefii nyəma ke nyɔɔŋ tə asilima kɛeluyɔ kətaya, na ɪ hulɪ-we na həyɔləŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki təyɔle. ¹⁶ Mɔpɔyɔ Tacaa tasaa sɪ: Mə kɛnə ma nyəm. Mpi tə, ma lɛeta-meyɛ Iseyeli nyəma kancaalaya apalɔpiya lona ké. ¹⁷ Kuyaku ŋku ma kɔwa Icipiti taa yəlaa kancaalaya apalɔpiya tə, pə kɔpɔyav waatu inɪ tə kancaalaya apalɔpiya tənə pəsə ma nyəm ké. Paa yəlaa nyənsɪ, paa tɔla nyənsɪ. ¹⁸ Lefii nyəma ke ma lɛeta Iseyeli kancaalaya apalɔnyənsɪ lonte. ¹⁹ Na samaa tilina-weyɛ Aləŋ na ɪ pəyalaa pa kiŋ na pá laki təma na pa nəyɔ ke cəkəle taa, na Tacaa husɪ samaa ɪsayatu. Pə taa kəɔ na pá kɔpɔntəna Iɔə cəkəle na ɪ wakəli-we. ²⁰ Mɔpɔyɔ Moisi na Aləŋ na Iseyeli nyəma tənə, pa lapa teitei ɪsu Tacaa ka kɛesuyɔ-weyɛ Lefii nyəma təm tə. ²¹ Pa cətə pa wontu na pá sɔ lum. Na Aləŋ hulɪ-weyɛ Iɔə na həyɔləŋ tənə ɪsu Iseyeli nyəma laki tə. Na ɪ la-weyɛ ɪsayatu husuyɔ kətaya, na asilima kɛeluyɔ nyəŋka. ²² Pə waali ké Lefii nyəma caala pa təmle ke Iɔə cəkəle taa. Na Aləŋ na ɪ pəyalaa pá fenjiyi-we. Iɔənə pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi təyɔle.

²³ Μρύγύ Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: ²⁴ Mpi pə ké Lefii nyóma nyəntu təyóló. Paa Lefii tu wei, ye ɪ wəna pusi hiu na kakpasɪ na waali ke mpv, waatu inəyi ɪ ka caali Isə cokəle taa təmlɛ. ²⁵ Uena pá cɛpi-ɪ ɪ pusi nule na naanowa nyəŋka taa. ²⁶ Ye pa cɛpa wei, ɪ pəsəyi na í səna ɪ tɛtɔnaa ke Isə cokəle təmlɛ yaa. Ama pa kaa tu-ɪ ɪ mayamaya ɪ nyəntɛ ké. Isəna Moisi ká lakɪ Lefii nyóma təmlɛ təm taa təyólɛ.

9

Tɛɛv acima təyɔv ke Holɛpv wɔlaya tɛtv taa

¹ Iseyeli nyóma Icipiti taa luw pənaya naale nyəŋka isətv kancaalaya nyəŋ taa, Tacaa təma Moisi ke Holɛpv wɔlaya tɛtv taa si: ² Pə wɛɛ si, Iseyeli nyóma í təyɔ Tɛɛv acima ke kuyaku ŋku ma suwa tɔ. ³ Isətv inɛ ɪ kuyaku naanowa na liyiti nyəŋku wule taanaya ke í ká təyɔ-yɛ, isu pa suw pə kiin na pə kusəsutu tɔ. ⁴ Uena Moisi teləsi təm ntəyi Iseyeli nyóma. ⁵ Μρύγύ pa təyɔ Tɛɛv acima ke kuyaku ŋkuyv Holɛpv wɔlaya tɛtv taa ke teitei isu Tacaa ka kɛɛsuyv Moisi tɔ. ⁶ Ama napəli pa tokina sətv na pə pilisi-wɛyɛ kuyaku ŋku. Ilɛ pa ta pəsi na pá təyɔ Tɛɛv acima, na pá polo na pá kɛɛsi Moisi na Aləŋ si: ⁷ Tə pilisa ta tɪ na sətv tɔ, pu kaɣati-tv si tə pona Tacaa ke kuhav, isu lelɛa ke kuyaku ŋku pa suwa tɔ, kv wule na? ⁸ Ntəna Moisi si: ɪ yele na Tacaa huli-m isəna pə wɛɛ si í la tɔ na pəcó.

⁹ Μρύγύ Tacaa təma Moisi si: ¹⁰ Teləsi Iseyeli nyóma si, pə kraɣav saŋa na pə puki tɔ, ye nəyóló tokina sətv na pə pilisi-ɪ, yaa ɪ pola mpaav ke acima wule, ¹¹ ilɛ ɪ təyɔ-yɛyɛ isətv naale nyəŋ kuyaku naanowa na liyiti wule taanaya, na kətaya iwəyaya na kukusum fɛi kakalasi na tuusi nyan nyənsi. ¹² Pə təyɔnaya í taa fe tɛv. Pəyele í taa yəkɪ krəntɛ mnyɔlɛ. Pə wɛɛ si í təŋ Tɛɛv acima kətasi ke teitei ké. ¹³ Ama ye nəyóló lapa Tɛɛv acima kuyaku ŋkuyv awusa, na pə tá ké si asilima naali, yaa ɪ təŋ mpaav ɪ təm səpaya. Paa ləsi-ɪ Iseyeli nyóma taa ké mpi pə tɔ ɪ ta kəna ɪ kuhav ke pə kuyaku wule tɔ. ¹⁴ Ye mə ɪcətɛ taa cayalv təkɪ, ɪ ká təŋ a kiin ké na a kusəsutu. Kuləmtv ntəyi Iseyeli tv na cayalv paa təkɪ.

Isəŋmuntv waasa Isə cokəle tɔ

¹⁵⁻¹⁶ Kuyaku ŋku pa sika nəyɔ pɛɛluyv wontu cokəle təyɔ isəŋmuntv svv waasuyv ke tə tɔ ke tam. Na tɛ mnyɪ kəkɔ ke paa ahoo nna, haləna pə nyaaləyi. ¹⁷ Ye í caaki lonte layasuyv ilɛ isəŋmuntv kɛɛli Isə cokəle tɔ na í tɛma ilɛ tə məli. ¹⁸⁻¹⁹ Tacaa huləyəna Iseyeli nyóma mɛyɛ waatu wei í ká kpəsi tɔ, na waatu wei í ka siki tɔ. Ye isəŋmuntv leela Isə cokəle tɔ, Iseyeli nyóma nukəna Isə ké. Paa layasəyi lonte. ²⁰ Paa pə kaasa-təyi kuyɛɛŋ ke pəcó pa wɛ mρύγύ. Tacaa ka kɛɛli-təyi na pəcó pá kpəsi. ²¹ Wulee wulee ulɛna isəŋmuntv caya lonte kuləmtəɛ ke taanaya, haləna pə nyaali. Yaa kuyaku kuləmtuyv na ahoo kuləməɛ. Ye tə kɛɛla kpaakra ilɛ Iseyeli nyóma tɛɛ. ²² Ama ye tə nyala mρύγύ Isə cokəle tɔ ké kuyɛɛŋ naale, yaa isətv, yaa pə tɛɛ mpv. Iseyeli nyóma wɛ mρύγύ, haləna tɛ kɛɛli na pəcó. ²³ Ye pa sikaa na Tacaa ta tó si pá kulɪ, paa kuləyi. Μρύγύ pa lakaya pa təma nna Tacaa tv-wɛ na Moisi nəyɔ tɔ.

10

Liyitee nyəyətɔv akantɛɛ

¹ Μρύγύ Tacaa təma Moisi si: ² Lu liyitee nyəyətɔv ke akantɛɛ naale. Anəyi paa huli na samaa kpɛyeli, yaa kpeka tv mpaav. ³ Waatu wei pá hula a naale, ilɛ Iseyeli samaa koti ɪ cəɔyɔv cokəle nənəyɔ. ⁴ Ye kuləmtəɛ ke pa hulaa, ilɛ nyuyv nyóma tike koti. ⁵⁻⁶ Ye pa hula akantəɛ na kakiisasi, ilɛ tɛɛv nté. Pa huləyi təm kancaalaya nyəm, ulɛna Iseyeli kpekəle nte tu sikina cokəle ilim təlulɛ tɔ tɔ, tɛ tó mpaav. Pa tasəyi naale nyəm, ulɛna ilim mpətəŋ nyəntɛ náá təŋ. ⁷ Ye pə ké si yəlaa kotuyv, pa kaa huləna kakiisasi. ⁸ Aləŋ pəyalaa kətəlaa tike ka huləyəna akantɛɛ anɪ. Pə wɛɛ si mə na mə piya piya, í ká təkɪ kusəsutu tənɛyɛ tam tɔ ké.

⁹ Ye ɪ pola mə kolontunaa ke yoonav na pa kuləyi mə tɔ, ilɛ í huli akantɛɛ na kakiisasi ulɛna Tacaa mə Isə má, ma tɔsɪ mə tɔ na má waasi-mɛ. ¹⁰ Mpv tətəyɔ í ka huləyi-yɛyɛ mə ayəɔla

kyeyeh, na mə acima nyəh, na mə isətonaa kancaalaya kyeyeh, ke waatu wei i laki kətası nsi kəkə lusa sı tənə tə na ciikuɣu nyənsı. Ulena má təəsi mə tə. Maɣale Tacaa mə Iso.

HOLEPU NA PE POLO MOWAPU TETU TONJA

Iseyeli nyəma kulvyu ke Holepu pyvu luyu

¹¹ Iseyeli nyəma Icipiti luw pənaya naale nyəhka, isətu naale nyəh kuyaku hiu nyəhku ke isəhmuntu keela Iso cokəle tə. ¹² Mpyúy Iseyeli nyəma kula Holepu wulaya tetu taa. Ulena isəhmuntu tii Palaŋ wulaya tetu taa. ¹³ Iseyeli nyəma kula təm kancaalaya nyəm pəneye, isu Tacaa keesuy Moisi tə.

¹⁴ Yuta yoolaa tintiyile na pa tuuta kele nəɣə tə. Aminatarı pəyalu Nasəh kele pa nyuyv tu. ¹⁵ Isakaa nyəma nyuyv tu nté Suwaa pəyalu Netaneyeli. ¹⁶ Sapuləh nyəma nyəh nté Heləh pəyalu Iiyarı.

¹⁷ Mpyúy pa heta cokəle, na keesəh na Melali pa pəyalaa kpaɣa-te.

¹⁸ Ulena Lupəh yoolaa tintiyile, na pa tuuta pá tú pa waali. Pəle pa nyuyv tu nté Setewu pəyalu Iisuu. ¹⁹ Simiyəh nyəma nyuyv tu nté Sulisatı pəyalu Seluməyeli. ²⁰ Katı nyəma nyəh nté Teuweli pəyalu Iiyasafi.

²¹ Ulena Lefii tu Kehatı lulvyu nyəma mpa pa səɣəla isə seev wontu tə pá təh. Na Lefii nyəma leləa náá tənə cokəle sikuyu na pá tənə-we.

²² Ulena Ifəlayim yoolaa tintiyile na pa tuuta pá tú pa waali. Pəle pa nyuyv tu nté Amihuti pəyalu Iisama. ²³ Manasee nyəma nyəh nté Petasuu pəyalu Kamliyeli. ²⁴ Pəncaməe nyəma nyəh nté Kitoni pəyalu Apitan.

²⁵ Pə waali ké Tan yoolaa tintiyile nte tə ké waali tanlaa tə, tə na tə tuuta tə tú mpaav. Amisatı pəyalu Ahiyesee kele pa nyuyv tu. ²⁶ Asee nyəma nyəh nté Okəlan pəyalu Pakiyeli. ²⁷ Nefətali nyəma nyəh nté Inəh pəyalu Ahila.

²⁸ Isəna Iseyeli nyəma kpesa pa təsikile na pá tú mpaav təɣəle.

Tacaa mayamaya tiikiyi iyəlaa

²⁹ Mpyúy Moisi təma i yəti Matiyəh tu Leweli pəyalu Hoparı sı: Tetu nti Tacaa sı nəɣə sı i haaki-tv tə, tə taa ké tə puki. Ule təh-tv na tu taləna-ŋ kəpantv nti i laki-tv tə. ³⁰ Ntəna ílé i kisi sı i mələɣi i tetu taa. ³¹ Mpyuyəle Moisi sı: Taa lə-tv. Mpi tə, nyá nyəmna wulaya tetu taa timpi timpi tu siki tə, təh-tv na í huli-tv. ³² Ye n tənə-tv, tu taləna-ŋ kəpantv nti Tacaa ka la-tv tə.

³³ Mpyúy tə kula Tacaa pyvu cələ, na tə tó kyeyeh tooso. Na Iso atakaa ké ta nəɣə təə sı i pəkəɣi-tuyv timpi tu siki na tə heesi tə. ³⁴ Ilim taa ke tə kulaa, na isəhmuntu we ta nyəəh taa.

³⁵ Tə təkayana Iso atakaa uləna Moisi yəɣətəna nəɣə səsaya sı: Tacaa səh nyá naası taa, na nyá kolontunaa na mpa paa caa-ŋ tə pá yá. ³⁶ Waatu wei pa sukaya Iso atakaa, uləna Moisi tasa sı: Tacaa kəə, na í caya Iseyeli nyəma ta ta heku. Mpi tə, tə we paɣale ké, tə fei kalvyu.

11

Iseyeli nyəma ke Tapela

¹ Mpyúy kuyaku nakvli Iseyeli nyəma kəntəna Tacaa, na pááná kpa-i. Na í tisi kəkə na ká nyaya tisikile ke pəcə. ² Ntəna samaa wiina Moisi təkpee, na ílé i sələməna-weye Tacaa na kəkə te. ³ Ulena pá ha lonte nteye hətə sı Tapela. Nyayav ke pa yaa mpv na pa te taa. Mpi tə, tənaya Tacaa ka nyayasa pa təsikile.

Iseyeli nyəma kəntəɣəna Tacaa

⁴ Mpyúy kuyaku nakvli luluyv krawa cayalaa. Ulena pə kpeenna Iseyeli nyəma mayamaya na pá tayanəhi kəntuyv sı: Tu hiki nantv nté na tə təɣə? ⁵ Aa kai, yəlaa təɣə Icipiti taa ké tiina ke faalaa. Na kaama mayamaya na a nəɣəsələnaa mpa pa təkəna ləh tə, na kaarənaa ke waani waani. ⁶ Ama pə taa pulv fei cəne. Manna inəɣəle Manna, na tə təh taası.

⁷ Manna ni i ka nɔ̀xəsəna ké isu pee kuhulumεε naali, i we isu tɔ̀yɔ̀ nakuli ku cələm. ⁸⁻⁹ Ahoo ké cəlɔ̀v kpaaki təsikile, ilena Manna hoti. Pə nyaaləyi, ilena samaa cəɔ̀ na pá kuuki, na pá nanɔ̀yi yaa pá səkɪ, na pá təsəyi, yaa pá tɔ̀yi kakalasi. I leleɲ we ké isu nim kakalaya.

¹⁰ Mpuɔ̀yule Iseyeli nyəma kota pa tɛɛsi nɔ̀nɔ̀ɔ̀si na pá kɔ̀ntəyi, na Moisi ni. Ilena Tacaa pááná huu. ¹¹ Na Moisi lanɲe wakəli, na í pɔ̀ɔ̀si Isɔ̀ si: Pepe tɔ̀ ké ma nyuɔ̀yɔ̀ sərəna-ɲ, na ń tu-m yəlaa pane pa paasənav na ń cəɔ̀səyi-m mpu? ¹² Anɪ pə taya ma lələna-we. Na ń tɔ̀ɲ si má nukɪ-we isu asənyu na má pona-weye tetu nti n ka su pa caanaa ké nɔ̀xə na tuunav si, n ká ha-we tɔ̀. ¹³ Yaa leye ma kpələyi nantu na má cɛla samaa inε na í tɔ̀xɔ̀? Mpi tɔ̀, pa wiikina-m si má cɛla-weye nantu na pá tɔ̀xɔ̀. ¹⁴ Ma tike ma kaa pəsi pa səxəla, a tɛε-m. ¹⁵ Ye tampana si n caa ń la-m kɔ̀pantv, pə kəla teu si ń ku-m na mpi n ka lakɪ-m isəntɔ̀ tɔ̀. Má taa na ma kɔ̀nyəntəyɔ̀le.

¹⁶ Ntəna Tacaa cə Moisi si: Koti yəlaa mpa lɛlaa tɔ̀yɔ̀na na pá ké nyuɔ̀yɔ̀ nyəma tɔ̀xɔ̀ nutoso na naanɔ̀wa. Ilena nyana-we í kəɔ̀ i səɲ Isɔ̀ cokəle nɔ̀nɔ̀xɔ̀. ¹⁷ Ilε maa tii na má na-ɲ tɛ yɔ̀xɔ̀tɪ təna, na má tu-weye nyá ləmayasəle. Ilena pá səna-ɲ na ń taa səxəli samaa səxəla ké nyá tike. ¹⁸ Ilena ń teləsi yəlaa si, í tayanɪ mə təyi cele tɔ̀. Maa ha-meyε nantu na í tɔ̀xɔ̀. Mpi tɔ̀, ma nu isəna lulɲ pu-mε, na í kɔ̀ntəyi, na í tɔ̀ɲ si mə nukaya leleɲ ké Icipiti tɔ̀. ¹⁹ Pə taya kuyaku kulumɔ̀yɔ̀ yaa naale yaa kakpasɪ yaa naanɔ̀wa tike ké í ká tɔ̀xɔ̀-tɪ. ²⁰ Ama isətv təcu ké, haləna tə lu-meyε səɲ. Mpi pə tɔ̀ í ləwa Tacaa ma wei ma we mə heku, na í kɔ̀ntəyi mə Icipiti taa luɔ̀ tɔ̀ tɔ̀.

²¹ Tənaɲale Moisi nɔ̀xɔ̀ təkpaɔ̀v si: Yoolaa pane pa ta sɛki iyisi nasətosɔ̀ (600.000). Na ń mayasəyi si n ká cɛla-weye nantu ké isətv na? ²² Paa tə kɔ̀wa ta naanɲ, na ta heenɲ, na ta pəɲ təna. Yaa tə kpawa tenku taa tiina təna pu hanɲəxəna-we.

²³ Ntəna Tacaa si: Ma toma ta tɔ̀? N ká nana nyá isəpəle ké nɔ̀nɔ̀ɔ̀ si, pu la mpu yaa pə kaa la?

Isɔ̀ hawa i ləmayasəle ké səsaa nutoso na naanɔ̀wa

²⁴ Mpuɔ̀yú Moisi luwa na í teləsi Iseyeli samaa ké Tacaa kuyəxɔ̀tɔ̀tv. Pə waali ké i kota Iseyeli nyuɔ̀yɔ̀ nyəma nutoso na naanɔ̀wa, na í pulɪ-we na i cəɔ̀na Isɔ̀ cokəle. ²⁵ Ilena Tacaa tii isəɲmɔ̀ntɔ̀yɔ̀ taa, na í yəxɔ̀təna Moisi, na í tú nyuɔ̀yɔ̀ nyəma mpe pa taa ké Moisi ləmayasəle. Na pá sɔ̀v yəxɔ̀tɔ̀yɔ̀ isu Isɔ̀ kuyəxɔ̀tɔ̀tv teləsəlaa. Ilε pə ta leeli ké.

²⁶ Ama nyuɔ̀yɔ̀ nyəma mpe pa taa naale, Iləta na Meta pa ta polo Isɔ̀ cokəle kiɲ. Ama təsikile taa ké pa saalaa. Na Isɔ̀ tú i ləmayasəle ké pa taa na pá yəxɔ̀təyi, isu Isɔ̀ kuyəxɔ̀tɔ̀tv teləsəlaa.

²⁷ Ntəna ifepu nɔ̀xəlv í kpaɲa asewa na í polo í heeli Moisi ké nti Iləta na Meta pa lakɪ tɔ̀.

²⁸ Mpuɔ̀yule Nuɲ pəyalv Yosuwee wei i lakaya Moisi təmlε ké tuu i pəcaatv tɔ̀, i təma si: Ma cε heeli-we si pá su.

²⁹ Ntəna Moisi si: N lakɪ-m isεεεmlε ké? Halɪ pə caya maya isu Tacaa í tú i ləmayasəle ké Iseyeli nyəma təna taa, na pá la Isɔ̀ kuyəxɔ̀tɔ̀tv teləsəlaa.

³⁰ Ilena Moisi na Iseyeli nyuɔ̀yɔ̀ nyəma mpe pá məli təsikile.

Tacaa kəna lɛsi

³¹ Mpuɔ̀yú Tacaa kusa heelimuyɔ̀ na tenku tɔ̀. Na pə kəna lɛsi tuutuuma ké təsikile həxəlvɔ̀yɔ̀, na pə polo isu kuyaku kulumɔ̀yɔ̀ təntε, na pə cəɔ̀ təsikile. Na sí kaa huɲule isu mɛɛtəli kulɔ̀m. ³² Ntəna samaa kuu-səyi kuyaku ɲku, na pə ahoo na pə tɛv kufemuyɔ̀. Paa wei i ka tɔ̀sa pəcɔ̀ tɔ̀, pə lukɪ-i kiloonaa iyisi iyisi ké. Mpuɔ̀yú pa lema-səyi ilim na pə cəɔ̀na təsikile. ³³ Ama Tacaa mu pááná na í kú Iseyeli nyəma ké isayakuyɔ̀, ké waatv wei pa suukaya nantu ké pa nɔ̀si taa tɔ̀. ³⁴ Ntəna pá ha lonte nteye hətε si Kipəloti-Taafa. Pə huwεε nté si luluyɔ̀ pələav na pa tε taa. Mpi tɔ̀, tənaya pa pima yəlaa mpa luluyɔ̀ kɔ̀wa tɔ̀.

³⁵ Iseyeli nyəma lu Kipəloti-Taafa ilena pá tɛε Hasəlotɪ na pá siki.

12

Kvətəɲ ɲku kv pilisiyi yɔ̀lv tə kv kpa Maləyam

¹ Moisi ka kpaɣa Kusi alɔ nɔɣɔlɔyɔ. Ƴena Maləyam na Aləŋ pà ɔaɣana-ɪ akpaɣale nté tɔm. ² Haləna pà tó si: Tacaa yɔɣɔtəyənə tá tɔtəyɔ. Pə taya Moisi tike ke ɪ yɔɣɔtəyənə.

Ƴena Iso náá nu-ti. ³ Ama Moisi ná t́ cɔ natəli. Mpi tɔ, ɪ ka tɛɛwa ate yəlaa tənaya suulu ké. ⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa yaa í na Aləŋ na Maləyam, na pà suli cokəle kin. ⁵ Na í tii isəŋmuntuyɔ taa ké cokəle nɔɣɔ. Na í yaa Aləŋ na Maləyam na pa naale pa polo. ⁶ Na Tacaa tɔ-wɛ si: Ƴ nu ma kuyɔɣɔtɔtɔ ke teu yoo. Ye ma kuyɔɣɔtɔtɔ tɛləsəlv í wɛ mə hɛkv ma huləyi-ɪ ma təyi. Na má luki ɪ tɔɔ na ma yɔɣɔtəyənə-ɪ toosee taa. ⁷ Ama ma yulɔ Moisi ná nuna-m teu ké, na í luki ɪ təmle ke ma təyaya tənə taa. ⁸ Ma na-ɪ tɔ yɔɣɔtəyənə təmaya tɛɛɛɛɛɛɛɛ. Ma huləyi-ɪ ma ti na í naaki ma wɛɛtɔ. Ƴe pɛpɛ tɔɔ ké mə t́ nyana-ɪ, na haləna í ɔaɣana-ɪ?

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa mu pááná na í tɛɛ. ¹⁰ Waatu wei isəŋmuntuyɔ keela cokəle tɔɔ ɪɛ, kvətəŋ ŋku kv pilisiyi yulɔ tɔ kv waasa Maləyam tɔɔ keɛ, na í hulɔmaa təlɔilɔi isu kpronkromɔlvɔm. M̀p̀ỳg̀ỳ Aləŋ ná mpɔ. ¹¹ Ƴena í tɔ Moisi si: Hai, suulu Tacaa, t́ tɔm səpaya. Ƴe taa lɛɛti-tuyɔ t́ kvɛlɛntɔ saləka. ¹² Maləyam í taa wɛɛ isu pəyaya səkuyɔ ka tɔo lotu taa, na pà lɔli-ke na ka tɔnuyɔ fetiliyi isəna tɔ.

¹³ Tənayale Moisi wiina Tacaa si: Hai, Tacaa, Suulu, waasi.

¹⁴ Ntəna Iso si: Ye isu ɪ caa ka tɔwa ɪ isəntaa ké ntayama, pə taya kuyaku na kv isikile ke ɪ cakɪ fɛɛɛɛ taa? Mpɔ tɔ, pə wɛɛ si pá ləsi-ɪ təsikile ke kuyaku na kv isikile ké. Pə waali ɪɛna pá tayani-ɪ yaav.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pa ləsa Maləyam ke təsikile taa ké kuyaku na kv isikile. Pa mələna-ɪ təyɔ Iseyeli nyóma t́ mpaav. ¹⁶ Na pá polo pa siki Paləŋ wɔlaya tɛtɔ taa.

13

Fenlaa naanwa na naale tiluyɔ ke Kanaaŋ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Moisi si: ² Ləsi Iseyeli kpeka nyuyɔ nyóma taa ké yulɔ yulɔ. Na n tili-wɛ na pá fen Kanaaŋ tɛtɔ nti ma haaki-mɛ tɔ.

³ Ƴena Moisi kusɪ Iseyeli nyuyɔ nyóma ke Paləŋ wɔlaya tɛtɔ taa, isu Tacaa keɛsuyɔ-ɪ tɔ. Na pá polo Kanaaŋ tɛtɔ fenuyɔ. ⁴ Fenlaa mpɛ pa kpeka na pa həla ntɔ: Lupəŋ kpekəle taa nyəŋ nté Sakuu pəyalɔ Samuwa. ⁵ Simiyəŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Holi pəyalɔ Safati. ⁶ Yuta nyəntɛ taa nyəŋ nté Yefune pəyalɔ Kalepɔ. ⁷ Isakaa nyəntɛ taa nyəŋ nté Yosɛɛfɔ pəyalɔ Ikaali. ⁸ Ifəlayim nyəntɛ taa nyəŋ nté Nun pəyalɔ Hosee. ⁹ Pəncamɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Lafu pəyalɔ Paləti. ¹⁰ Sapuləŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Soti pəyalɔ Katəyelɪ. ¹¹ Yosɛɛfɔ pəyalɔ Manasee nyəntɛ taa nyəŋ nté Susi pəyalɔ Kati. ¹² Tan nyəntɛ taa nyəŋ nté Kemali pəyalɔ Amiyeli. ¹³ Aɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Mikayeli pəyalɔ Setuu. ¹⁴ Nɛfətali nyəntɛ taa nyəŋ nté Fofəsi pəyalɔ Napi. ¹⁵ Kati nyəntɛ taa nyəŋ nté Maki pəyalɔ Kuweli.

¹⁶ Mpa Moisi tila Kanaaŋ tɔ pa həla nté. Nun pəyalɔ Hosee ke Moisi cuyusa hətɛ si Yosuwee.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi kusa-wɛ na í heeli-wɛ si: Ƴ kpaɣa ilim ntəyən tɔɔ mpaav, na ɪ sɔv pulasɪ həyɔlɔyɔ taa. ¹⁸ Na ɪ fen tɛtɔ nti na tɔ yəlaa ke teu, na í na pa paɣale na pa tɔŋ tənaya. ¹⁹ Na í na si pa wɛna koloosi acalɛɛ yaa pa fɛina. Na tɛtɔ wɛ mɔsɔŋ yaa tɔ səpa. Na hətɔ wɛɛ yaa tɔ fɛi. ²⁰ Ƴ pona apalɔtɔ na í kəna pa tɛtɔ kɔlvɔlvɔm. Waatu inəyi tɛtɔ nti tɔ tɔŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ ɪ kancaalaya nyóma puki.

²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ apalaa mpɛ pa tɛɛwa na pá fen tɛtɔ ke pə kpaɣav Siŋ wɔlaya tɛtɔ, haləna Lehopi, ke Lepo-Hamati. ²² Ƴena pá sɔv tɛtɔ nti tɔ taa, na ilim mpətəŋ tɔɔ. Na pá tala Hɛpələŋ ke Anaki lɔlvuyɔ nyóma tookonaa tɛ. Pa həla nté, Ahimaŋ na Sesai na Taləmayi. Paa ŋmawa Hɛpələŋ ɪcatɛ ké, na pusɪ naatosompəyɔlaya siki, ɪɛna pá ŋmá Sowaŋ nyəntɛ ke Icipiti tɛtɔ taa. ²³ Pa tala lɛsɛŋ tɛtɛkəle taa, ɪɛna pá setɪ pə tuku, na piliŋa, na pá həyɔli yəlaa naale. Na pá kooli tɔŋ wei pa yaa si fiki na kələnaati tɔ ɪ pɛɛ tɔtɔ. ²⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ pa ha tənə inəyi hətɛ si, lɛsɛŋ tɛtɛkəle ke tuku ŋku Iseyeli nyóma ka setaa tɔ kv tɔɔ.

Fenlaa keesayi pa mpaav tam

²⁵ Kuyeeη sika nule, ile fenlaa temayale, na pá mæli. ²⁶ Moisi na Alon na Iseyeli samaa kin ke pa mæla Kateesi ke Palan wulaya tetu taa. Na pá keesi-weye pæ tæna mpi pa nawa tæ pæ tam. Na pá huli-weye tetu kululum na pa heeli-we si: ²⁷ Kupantu na tæonaya tæna tæla tæ taa ké tæhæ. Halæna pá huli-weye tæ kululum. ²⁸ Ama kulumtu ké si tæ yælaa ké tonunaa ké. Na pa ηmawa koloosi acalæ sæsæna. Halæ tæ nawa tæ taa ké tooko Anaki luluy nyéma. ²⁹ Amaleke nyéma ná cayana nteye ilim mpætæη tæ, na Hiti nyéma na Yepusi nyéma na Amolii nyéma ke pulasi hæyoluy. Na Kanaan nyéma ke Metitlane teηku na Yaatanu pæyæ næyæ.

³⁰ Iseyeli nyéma caakaya Moisi ke kontænav. Ilena Kalepu sumsi-we, na í yæyætæna toma si: Tæ polo tæ mu tetu nti, tæ wena pæ toma.

³¹ Ama í taapalaa ná tæma si: Tæ kaa pæsi na tæ kpa yælaa mpe pa tæ, pa tæe-tuyu ton.

³² Tænyale pa suv keesuyu ke mpi pa nawa tetu nti tæ taa na pæ la-weye sæyæntu tæ pæ tam si: Tetu nti tæ ké nti tæ kygi tæ yælaa tæyæ. Tæ taa yælaa ké tookonaa ké. ³³ Ilena pæ tu kælæna Anaki luluy nyéma. Tá we isu tælaa ke pa kin ké, na pæle pá nyænæyi-tuyu mpv.

14*Samaa kisa kanaan tetu taa suvv*

¹ Mpygy Iseyeli nyéma mapa kapusi ke ahoo tæna. ² Na pá kontæna Moisi na Alon, na pá ton si: Ye tu sæpa Icipiti tetu taa tæna, pu lapa sana. ³ Pepe tæ ké Tacaa ká pona-tuyu tetu nti tæ taa, na tæ si youu taa. Na kolontunaa kuu ta alaa na ta piya. Pæ kæla teu si tæ mæli Icipiti. ⁴ Halæna pá mayasi si pa kpaaki wulav, na pá mæli Icipiti.

⁵ Tænyale Moisi na Alon, pa hota pa næssi tæ ké Iseyeli nyéma isentaa. ⁶ Mpygy fenlaa taa naale, Nuη pæyalv Yosuwee, na Yefune nyæη Kalepu, pa cæla pa wontu na lanwakælle. ⁷ Na pá tæ samaa si tetu nti tæ teu we sæyæntu. ⁸ Kupantu na tæonaya tæla tæ taa ké tæhæ. Ye Tacaa lanle hæna-tv, í ká susi-tuyu tæ taa ké na í ha-tuyu-ti. ⁹ Pæ tæ tæ, í taa kpa Tacaa tæ. Yaa í wæna tetu nti tæ yælaa sæyæntu. Pa tun ká l-weye, na tåá tælakí-weye tam kulum tæ. Mpi tæ, ta Iæ we tá waali ké. Mpv tæ, tæ taa nyana-we.

¹⁰ Mpygy samaa yæyætæa si pá kv-we na pæe. Tænyaya Tacaa teeli ná pa isentaa ké kpaakpa ke cokæle tæ.

Moisi sælæmæyi si Iæ í husi samaa isayatu

¹¹ Mpygy Tacaa tæma Moisi si: Ma hula Iseyeli nyéma na yaasinaa payale nté ma ton. Paa na mpv pa tæηna-m kisuyu. Paa laki-m naani. Ie paa layasi? ¹² Maa kpiisi-we na yulukusuku. Ilena má lá na Moisi lvi na í pæsi piitim sæsæm na ton nyæm, na pæ kæli Iseyeli nyéma.

¹³ Ntæna Moisi si Icipiti nyéma cekænaa si, nyá ton ke n læsæna Iseyeli nyéma ke pa tetu taa. ¹⁴ Pa kaa lan-tæyi tayasuyu ke tetu tæne tæ nyéma. Pæle pa nyéma si n we tá waali ké, na n hulæyi-tuyu nyá ti. Na tæ naaki nyá tæma na n kentiyi tá tæ. Mpi tæ, n we tá næyæ tæ ké isæηmuntuyu taa ké, na ahoo ilena n we isæηmuntuyu ηku kv mvyi kækæ tæ kv taa. ¹⁵ Ye næænæ n kpiisa-tuyu tam kulum, piitimnaa mpa pa nuwa pæ tæna mpi n lapa tæ, paa tæ si, ¹⁶ n kpisa nyá yælaa pona ke tetu kupantu taa, isu n ka siw tæ. Pæ tæ ké n kv-weye wulaya tetu taa. ¹⁷ Ie hai, Tacaa, ma wiikina-η si n huli nyá ton na n lá isu n ka yæyætuyu tæ si: ¹⁸ Mayale Tacaa, ma wena suulu ké na ma kupantu fei tænyaya. Ma wiiki isayalataa na kpæenlaa. Ama maa haaki tasækæle tv ke tampana. Ma hæη asayaa ηkpaηη ké na má kpænna pa lulvη loosi tooso yaa liyiti nyæηka. ¹⁹ Tacaa nyá kupantu tæwa sæsæm. Wii nyá yælaa, isu too n læsuyu-tuyu Icipiti na n laki tæ. ²⁰ Mpyyule Iæ næyæ tækpav si: Maa wii-me, isu n sælæmuyu tæ. ²¹ Paa na mpv timpi ma ké weesuyu tv, na ma teeli su tetu tæna tæ, ma tuukina ma ti si, ²²⁻²³ mæ taa næyælv kaa suv tetu nti tæ taa. Pæ taya pulv, í nawa ma teeli na ma tæma sæsæna nna ma lapa Icipiti na wulaya tetu taa cæne tæ. Paa na mpv í tæηna-m mayasuyu si, í naaki ma waali. Pæyele í nukæna-m. Pæ tæ ké mæ taa næyælv kaa keesi tetu nti maa siwa si maa ha mæ caanaa tæ. Mpi tæ, mæ tæna í lona-m. ²⁴ Ama ma tæmle tv Kalepu ná wena læmayasæle kupante. I ta læ ma

təm. I ká sɔv tetv nti i fenja tɔ tɔ taa. Maa ha-təxi i lulɔyɔ nyéma. ²⁵ Amaleke na Kanaan nyéma wenna tetekele taa. Pə tɔ tɔ, cele i məli mə nɔɔhe tɔ na i fayana wɔlaya tetv taa ke səsəncaasi tenku tɔ.

Tacaa həm ke yəlaa ŋkpaŋyɔ

²⁶ Mprɔyú Tacaa tasa Moisi na Alɔŋ ke heeluyɔ tɔtɔ si: ²⁷ Ma nuwa Iseyeli nyéma kɔntəyənəm. Yəlaa kate nyéma me i kaa heesi pə lapu. ²⁸ I teləsi-we si, ma ké weesuyɔ tu ké. Ma tuukina ma ti si maa la-me isu i yɔyɔta tɔ. ²⁹ Ama mə tənə mpa pa kalaa na i wena isu pusi hiu na waali tɔ, i ká si. Mpi pə tɔtɔ i kɔntəyənəm tɔ. ³⁰ Kalɛpɔ na Yosuwee pa paasi, nɔyɔlv kaa sɔv tetv nti maa tuuwa si maa ha mə caanaa tɔ tɔ taa. ³¹ Ye pə kaasa mə piya mpa i tɔŋaya si kolontunaa ká kuu tɔ. Pɛle paa tɔyənə tetv nti i footaa tɔ. ³²⁻³³ Pusi nule tɔcu ké mə pəyalaa ká paasəna pa kaləkəŋ. Na pá tɔyɔ mə kaanutv saləka tɔtɔ. Ama wɔlaya tetv taa cənɛye mə looŋa tənə ká si. ³⁴ Kuyɛɛŋ nule ke i fenja tetv. Iɛ pusi nule ke i ká tɔyɔ mə isayatu saləka. Pə luwa isu kuyaku kɔlɔmuyɔ pənaya kɔlɔmɔyɔ nté. Waatu inəxi i ká cekəna mpi ma tɔtɔ kɔlɔyɔ huləxi tɔ. ³⁵ Isəna ma yɔyɔta tɔ, mprɔyú maa la lanɔkpusəŋ nyéma me. Mpi tɔ i kula ma tɔ. Isu mə nɔyɔ na mə suka i səpa wɔlaya tetv taa cənɛ.

³⁶ Mpa inɔ Moisi ka tila tetv fenuyɔ na pá footi-ti, na pá yele na samaa kɔntəyənəm tɔ, ³⁷ Tacaa ku-weye kpaakraa na wahala ke pə tɔtɔ ké. ³⁸ Yosuwee na Kalɛpɔ pa tike pa ta sənə yəlaa mpa pa pola tetv fenuyɔ tɔ pa taa.

Maanyəma we waali ké

³⁹ Mprɔyú Moisi keesa Iseyeli nyéma ke təm nti. Na pa lanja wakəli tətɔyɔtɔyɔ. ⁴⁰ Pə tɔtɔ ké pə fema tanəŋ təhulu, na pá pukina pulasi həyɔlvɔyɔ, na pá tɔŋ si: Tá təm səpa. Iɛ pənente tá sɔlv puwa si tɔ polo timpi Tacaa hula-tv tɔ. ⁴¹ Ntənə Moisi si: Pepe tɔtɔ ké i kisiyi Tacaa kusəsutu, i kaa waa. ⁴² I fei mə waali yoo. Iɛ i taa naki pote si i yookina mə kolontunaa. ⁴³ Amaleke na Kanaan yoolaa nté mə nɔyɔ tɔtɔ tənə. Pɛle paa kpiisi-meyɛ. Timpi i kisa Tacaa tɔ, ilé i kaa weɛ mə waali.

⁴⁴ Mprɔyú pa lapa kanɔkana si pa kpaaki puyɔ həyɔlvɔyɔ. Ama Moisi na Tacaa nɔyɔ pɛlvɔyɔ atakaa pa saala təsikile. ⁴⁵ Tənaya Amaleke na Kanaan yoolaa mpa paa we pɔŋ taa tənə tɔ, pa tiiwa na pá tɔyənə-we na pá ku-we, haləna Hooma.

15

Mɔlvɔm na nim na sɔlvɔm pə kətaya

¹ Mprɔyú Tacaa təma Moisi si: ² Teləsi Iseyeli nyéma si, waatu wei i ká sɔv tetv nti ma haaki-me tɔ, tɔ taa si i cakɔ tɔ, ³ ye i laki kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔ yaa ciikuɔyɔ nyənsi yaa nɔyɔ sɔv nyənsi. Yaa luɔyɔ kɔlɔmuyɔ nyənsi yaa acima nyənsi. Nav yaa heu yaa pəŋ ke i ká lana pə kətaya. Na ma lanle heena pə sɔsɔŋ. ⁴ Ye wei i kənə i kpənte, i ká tənə tɔtɔ ké tɔyənaya kətaya. Isu mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitili kɔlvɔm na titite tɔyɔ kiloona tooso. ⁵ Na i liisi sɔlvɔm ke liitili kɔlvɔm na titite ke paa iwəyaya ŋka ka kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyəŋka tɔ. ⁶ Ye pə ké iwaav, iɛ i sɔsɔ mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa naale tɔyɔ kiloona naatoso. ⁷ Na sɔlvɔm ke liitilinaa naale, na Tacaa lanle heena pə sɔsɔŋ. ⁸ Ye isu nav ke i laki-m kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ, yaa ciikuɔyɔ nyəŋka, yaa nɔyɔ sɔv nyəŋka. ⁹ I tənə kpənte tɔtɔ ké mɔlvɔm mpi pa nuɔutina nim liitilinaa tooso, tɔyɔ kiloona pəyɔlayafɛi naanowa. ¹⁰ Na sɔlvɔm ke liitilinaa tooso, na Tacaa lanle heena pə sɔsɔŋ. ¹¹ Ye i laki nav yaa iwaav yaa iwəyaya yaa pinaya ke kətaya, mprɔyú i ká la. ¹² Paa tɔla isənaya i ká la kətaya. I ká tənə paa nte tɔtɔ ké mprɔyú. ¹³⁻¹⁴ Yaasi inəxi Iseyeli nyéma me i ká tɔŋ na i laki kətasi sɔsɔŋ nyənsi. Na pə kpənna mə tetv taa cayalaa tənə. Mpa pa leelaa na mpa pa ta leeli tɔ. ¹⁵⁻¹⁶ Kusəsutu kɔlvɔmtv ntəxi Iseyeli nyéma na cayalaa i ka tɔki teitei, na pə polo mə piya piya. Tacaa má maa fayasəyi.

Kakalasi kancaalaya nyənsi kətaya

17 M'p'og'og'oo Tacaa t'oma Moisi si: 18 Tel'esi l'seyeli ny'oma si, ye waatu wei i tala tetu nti t'aa ma pukina-me t'o, 19 ile i k'paya t'o t'og'onaya na i la-m k'otaya. Ilena p'ec'oc'oo t'og'o. 20 Ilena i cosi m'o kancaalaya somtu taa na i t'u kakalaya. Na i k'raasi-m-ke na iso, isu pa lakuyu kancaalaya pee wena pa mapa t'o. 21 Na i la-m k'otaya ke p'o kakalaya kancaalaya ny'ehka. I ka t'oki kus'asutu t'enege tam t'o ke.

Isayatu nti t'o yuk'ona yulu t'o t'o k'otaya

22-23 M'p'og'og'oo Moisi t'oma si: Ye kuyaku nakuli p'o yuk'ona me, yaa m'o piya piya ke waatu n'og'olu, ilena p'untu y'oki kus'asutu nti ma tel'esa-me is'ento t'o t'o taa nat'eli, ile i t'agan-ti na k'otaya. 24 Ye p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona yulu t'o na samaa ta nyi p'o t'om, ile i caa lat'oce na i la-m k'otaya s'as'oh ny'ehka ehka k'oko lusa ka t'ona t'o. Na i t'eni ka t'o ke mul'om, na sul'om, na isayatu husuyu k'otaya p'entuluyu. 25 K'otulu ka la isayatu husuyu k'otaya ke l'seyeli ny'oma t'ona, na p'o husi m'o isayatu. Mpi t'o, p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona-me t'og'o. Na p'o t'o ke i k'ona-m k'otaya ehka k'oko lusa ka t'ona t'o. Na isayatu husuyu ny'ehka. 26 Pu husi l'seyeli ny'oma t'ona isayatu ke. Na cayalaa mpa pa we m'o heku t'o pele pa ny'entu. Mpi t'o, p'o ke isayatu nti t'o yuk'ona-me t'og'o.

27 Ye yulu kul'om ke p'o yuk'ona na i la isayatu, ile p'onaya kul'omaya p'oh ke i ka k'ot'ona. 28 Ilena k'otulu la isayatu husuyu k'otaya, ke wei ini p'o yuk'ona na i la isayatu ke mpu t'o. I t'eh mpu ilena i isayatu husi. 29 Paa l'seyeli tu yaa cayalu ke p'o yuk'ona na i p'enti, kus'asutu kul'omtu t'ene in'ehi i ka t'oki.

30 Ama ye l'seyeli tu yaa cayalu p'ent'ona t'ofaa, isu pa k'piisa-i tetu taa. 31 I nyuyu taa ke i k'piisuyu ka m'eli. Mpi t'o, i foota Tacaa t'om, na i wak'eli i k'otututu.

Kuyaku kuh'esuyu wak'oluyu t'om

32 M'p'og'og'oo waatu wei l'seyeli ny'oma tala w'olaya tetu taa, ilena kuyaku nakuli pa k'p'eli pa taa n'og'olu na i caaki taasi ke kuyaku kuh'esuyu wule. 33 Ilena pa p'ona-i Moisi na Al'oh na samaa t'ona kin. 34 Na pa si-i na pa t'ah nti iso ka heeli-we si pa lana-i t'o. 35 N'tena Tacaa heeli Moisi si: P'o we si samaa t'ona i k'u p'untu in'ehi na pee, ke t'asikile waali. 36 Kelena pa luna-i na pa ku-i na pee, isu Tacaa ka heeluyu Moisi t'o.

Tokona s'asaa atuyusa

37 M'p'og'og'oo Tacaa t'oma Moisi si: 38 Tel'esi l'seyeli ny'oma si, m'o na m'o l'ul'oh ny'oma i ka k'ok'oki m'o tokona s'asaa n'tompee ke atuyusa ke, na i tams'ehi-y'ehge ak'p'ayala k'ronk'rontu. 39-40 N't'ehi i ka ny'ehi na i t'as'ehi ma kus'asutu t'o, na i t'ok'ehi-ti. Ile i kaa nyuli t'eh waani waani laav ke m'o h'w'ee w' taa. T'onaya i ka hul'ona si i ke ma ny'oma. 41 Mayale Tacaa m'o iso, ma l'as'ona-mege Icipiti tetu taa si ma we m'o iso.

16

Kolee ny'oma kuluyu ke Moisi t'o

1-2 M'p'og'og'oo Lefii k'pek'ole tu Kehati l'uluyu tu Isaa p'ayalu Kolee tusa Lup'eh ny'oma tooso. Iiyari p'yalaa Tatan, na Apilam, na Pelee p'ayalu Oh na p'o s'as'ona l'seyeli ny'oma k'p'ayalaa mpa pa h'ela yaawa na pa kotiyi kotuh t'og'o ehmun'oh na nule na naan'owa (250) na pa kul' Moisi t'o. 3 Ilena pa kotina Moisi na Al'oh na pa koo-we si: Wooo, m'o ny'entu na w'opa. Samaa t'ona ke Tacaa ny'oma ke, na i we pa waali. Ile pepe t'o ke m'o h'oh m'o ti si i t'ee l'elaa?

4 Moisi nu mpu, ilena i hoti i is'ent'o. 5 Na i t'o Kolee na i waali ny'oma si: Cele t'ana Tacaa ka h'oli mpa pa ke i ny'oma t'o. Na i yele na i kul'asaa k'p'et'ona-i. 6 Mpu t'o, Kolee, nyana ny'aa waali ny'oma i k'paya cofolona. 7 I t'u pa taa ke mamala na i w'o Tacaa ke tulaalu. Ile tu na wei i ka l'esi si i ke i ny'eh t'o. Ama Lefii piya me m'o ny'entu w'op'ona.

8 M'p'og'og'oo Moisi heela Kolee t'oto si: Lefii ny'oma me i nu yoo. 9 Is'ona Tacaa l'asa-mege l'seyeli ny'oma taa si, i k'p'et'ona-i, na i paas'ona i t'acayale nan'eh ny'ente, na i s'ek'ona-wege iso t'o, p'o ta

τῶ με? ¹⁰ Kōlee, Tacaa tōna nyana nyá tēetōnaa ke tēmle. Ilena mi pēekāyi si pá sōōsi-meγe kōtēlaa nyēna. ¹¹ Ile Tacaa tōo kē í kulēyi, pē taya Alōj. Ilē í ta ke pulv.

¹² M̄pōyú Moisi tilaa si pá yaa Tatan na Apilam. Ilena pá kisi pote na pá tō si: ¹³ N lōsa-tuyv tetv nti tē taa kōpantv na tōyonaya tōla yem tēhō tō, na ḥ kōna-tuyv wōlaya tetv taa. Paa na mpv, pē ta tō-ḥ na ḥ caa si tē nyēnēyi-ḥ tā wulav. ¹⁴ Aní kōpantv na tōyonaya ta tōli cōne. Pēcō ḥ ta tala-tuyv paa wei na í tetv, na lēsej tawa. Taa nyēni-tuyv yulvmaa, tu puki.

¹⁵ M̄pōyú pāáná huu Moisi taa, na pa tōm nti. Ilena í heeli Tacaa si: Taa tasa pa kōtasi ke mōy. Ma ta ḥmakēlōta pa taa nōyōlv. Pēyele ma ta mōta pa taa nōyōlv kpanjaya.

Kōlee na í waali nyōma pa salōka

¹⁶ M̄pōyú Moisi tōma Kōlee si: Cele tanaj, nyana nyá waali nyōma í kōō Tacaa ísentaa, na Alōj tōtō. ¹⁷ Ilena í na pa ḥmōnuyv na nule na naanōwa (250) pá kraya cofolōnaa, na pá wō Tacaa ke tulaalv.

¹⁸ Kōlee na í nyōma pá tēj mpv, ilena pá tuusi na pá sōj Išo cokēle nōnōyō. Na Moisi na Alōj pēle pá polo tōtō. ¹⁹ Ntēna Kōlee sōōsi Iseyeli samaa tēnaya í tōo kē Išo cokēle nōnōyō.

M̄pōyú Tacaa teeli ná pa tōo. ²⁰ Ilena Išo tō Moisi na Alōj si: ²¹ I hatēlōna-we, ma caa-weγe kpiisuyv ke tōm kulōm tōo kē. ²² Tēnaya Moisi na Alōj pa hota pa nōōsi tōo kē kraya. Na pá má kapuka si: Hai, yēlaa tēna ḥmalv Išo. Kulōm wakēlaa, ilena ḥ mōyi samaa tēna na pāáná na? ²³ Ntēna Tacaa cō Moisi si: ²⁴ Heeli samaa na pá hatēlōna Kōlee na Tatan na Apilam pa tēcayale.

²⁵ M̄pōyú Moisi pola Tatan na Apilam pa cōlv. Na Iseyeli nyuyv nyōma ke í waali. ²⁶ Na í heeli samaa si: I hatēlōna asayaa mpe pa cōka. Ye wei í tokina pa pulvpu pa isayatu ká kv-í.

²⁷ Ntēna samaa hatēlōna Kōlee pa cōka. Waatv iní Tatan na Apilam pa alaa, na pa luluyv nyōma lēlaa paa tēma luw, na pá sōj pa nōnōōsi. ²⁸ M̄pōyūle Moisi tōma si: I ká cēkōna teu si maa laki pulv na ma mayamaya ma tōj. Ama Tacaa tilina-m. ²⁹ Ye yēlaa pane pa sēpa pa mayamaya pa sēm, ilē pē taya Tacaa tilina-m. ³⁰ Ama ye í lapa piti tēmle na tetv haa nōyō, na tē lí pá na pa nyēm tēna, na pá tii atētēle taa na pa íse, ilē pōlēyēle í ká tūna si pa wōjā Išo.

³¹ Moisi nōyō ta tu tiita atēyē, na tetv faya yem ke pa nōōhēe tēe. ³² Na tē lí pá na pa alaa, na pa piya. Na Kōlee waali nyōma na pa nyēm tēna. ³³ Na pá tii atētēle taa. Iseyeli nyōma ta tasa-weγe nav. ³⁴ Lēlaa mpa pa kōtēna-we tō, pa nu pa kakiisasí ilena pa se. Mpi tō, pa nyanjaya si tetv í taa kōō na tē lí mpe tōtō. ³⁵ M̄pōyú Išo tisa kōkō na ká nyaya yēlaa ḥmōnuyv na nule na naanōwa (250) wei í lakaya tulaalv kōtaya tō.

17

Kōlee waali nyōma cofolōnaa

¹ M̄pōyú Tacaa tōma Moisi si: ² Telōsi Alōj pōyalv kōtulv Ilaaa si, lōsi cofolōnaa ke kōkō taa na ḥ yasí mamala. Pa kē ma nyēm kē. ³ Cofolōnaa mpe pa kē Išo nyōma kē. Mpi tō, pa tēma-m-weγe kōtaya lapēnav. Ama mpa pa ti-we tō pa sēpa pa isayatu tōo. Pē tōo tō, pē wēe si pá hēe-we na pá waasi kōtaya tēlate tōo. Ilena pá pōsi Iseyeli nyōma ke pulv kuyōsum.

⁴ M̄pōyú kōtulv Ilaaa kraya yēlaa mpa kōkō nyaya mpv tō, pa nyēyōlvuyv kōsēemuyv cofolōnaa. Na í lu-we na í waasi kōtaya tēlate. ⁵ Mpv pē hōlēyōna Iseyeli nyōma si, Alōj luluyv nyōma paasi krai tv nōyōlv í feina mpaav si í tasa Tacaa ke tulaalv wōpv. Ye wei í lapa mpv, sēm mpi Kōlee na í waali nyōma pa sēpa tō, mpi pu kōna-í. Isu Tacaa ka kpaaluyv Alōj na Moisi nōyō tō.

Yēlaa cayanav ke Moisi na Alōj

⁶ Tev fema ilena Iseyeli nyōma tēna naali Alōj na Moisi ke cayanav si: I kōwa Tacaa yēlaa.

⁷ M̄pōyú samaa kotina Moisi na Alōj. Saa wei pa nyēnna Išo cokēle tōo, ilena pá ná nyōōsi nyala timpi Tacaa teeli naaki tō. ⁸ Ilena Moisi na Alōj pá polo tē ísentaa. ⁹ Ilena Tacaa tō Moisi si: ¹⁰ Hatēlōna yēlaa mpe, na má kpiisi-weγe tōm kulōm. Tēnaya Moisi na Alōj pa

hota pa isentoo. ¹¹ Na Moisi to i taalv si: Polo taa na n kraa nya cofolo na n hee kataa tlate too kaka. To tulaalv ke pa too, na n la samaa ke isayatu husuyv kataa. Mpi to, Taca mu paana ke halv i tema niy too.

¹² Mpyoo Alv kraa cofolo, isv Moisi heeluyv-i to. Uena i too samaa taa, na i na si pa tona sava. Uena i wv tulaalv, na i la-weye isayatu husuyv kataa. ¹³ Mpyoo i sava mpa pa tema sava to, na ise nyoma pa hekv taa. Uena sam hee. ¹⁴ Kolee waalv nyoma mpa pa sava lona to pa paasi yola iyisi naanvwa na liyiti na nasotoso na nuunvwa (14.700) sava taa. ¹⁵ Ntana Alv malv Moisi kin ke Iso cokole nonoo ke saa wei sam heeva to.

Alv kratoo

¹⁶ Mpyoo Taca tava Moisi si: ¹⁷ Heeli Iseyeli kpeka nyoo nyoma si pa wei i kona kratoo. Pa krentavi kratv naanvwa na naale keke. Uena i nmaa pa mpa pa kpekole hote ke pa nyevv too. ¹⁸ Ama Alv hote ke i ka nmaa Lefi nyoma nyevv too. Uena pa kpekole to wei i weena i nyevv. ¹⁹ Uena Taca si: Moisi sv kratv mavv Iso cokole taa ke atakaa kin, ke timpv ma na-me to suliyv to. ²⁰ Na ma lasa wei, ile i kratoo neyetaona nte. Uena ma sv tava ke kvntanav mpi Iseyeli nyoma kvntavvna-me to.

²¹ Mpyoo Moisi telasa Iseyeli nyoma ke tmv nti. Na kpeka nyoo nyoma kona-i pa kratv na Alv nyevv ka we hekv taa. Uena pv lv kratv naanvwa na naale. ²² Uena Moisi sv kratv mavv Iso cokole taa ke atakaa isentaa. ²³ Tev fema, na Moisi svv to taa, ile i mavvna Lefi kpekole to Alv kratoo neyeta keke. Na kv to hev. Halona kv lvv pee na a puva. ²⁴ Mpyoo Moisi kuu kratv tava, na i pona Iseyeli nyoma na pa wei i na. Uena pa nyuvv to wei i kraa i nyevv. ²⁵ Ntana Taca tasa Moisi ke heeluyv si: Polo n sv Alv kratoo ke atakaa kin, na pv too sv Iseyeli nyoma ke pa kaanuv. Uena pa kvntuv sv tava. Ue pa kaa tasa sam. ²⁶ Mpyoo Moisi lapa teitei ke mv.

Lefi nyoma na katava pa kvlavv

²⁷ Mpyoo Iseyeli nyoma tava Moisi si: Nyani isana ta tava to saki na to tev to. ²⁸ Ta taa wei i kvatana Iso tavvave, ile i sv. Ta tava tu sava nte?

18

¹ Mpyoo Taca tava Alv si: Ye nyana nya lvuvv nyoma na nya teetvnaa Lefi nyoma lava, i wakava Iso cokole taa tvmlv na mav kvuvv nyante, mav nyoo taa ke pu te. ² Waavv wei i svvki to taa ke tvmlv, uena i yaa mav teetvnaa Lefi nyoma na pa wee mav waalv nyoma, na pa savvna-me. ³ Pa la pa tava mpi n ka keesi-weye cokole paasavv tmv taa to. Ama pa fei sv pa tokina Iso vlvvv yaa kataa tlate. Pv taa kav na mpe yaa mav taa nvvvlv sv. ⁴ Pa tike pa savvna-meye Iso cokole tvmlv taa. Cavv lv nvvvlv i kaa kvatana. ⁵ Uena mv paasava to na kataa tlate. Ue ma paana kaa tasa huuvv ke Iseyeli nyoma too. ⁶ Ma lasa mav taa ke mav teetvnaa Lefi nyoma. Uena ma tavvni-meye weye hav sv, pa la tvmlv ke Iso cokole taa. ⁷ Ama Alv, nyana nya lvuvv nyoma mv la mav kvuvv tvmlv ke kate taa kate tavvave taa, ke vvuvv kvkavv waalv. Ma haakvna-meye lonte nte. Ye yuvv ke yem kvatana tava, isv pa kv-i.

Katava tavvave

⁸ Mpyoo Taca tava Alv si: Nyana nya lvuvv nyoma i tanna kvvasv nsv Iseyeli nyoma hvlaa sv sv ke ma nyansv too tam too. ⁹ Kate taa kate nyam mpi pa ta nyavasv kaka, na pu pavv mav nyam ke Iseyeli nyoma kvvavv, na pa kvhav, na pa isayatu husuyv kataa, na pa tasakole tavvuvv nyevvka tava nka pa la-m tavvvlv. Wontu kate nyantv nti to pavvavi mav na mav piya mav nyam ke. ¹⁰ Ue mav taa avvava nyoma tike ka tavvona kataa tavvavvva nkeye Iso lonte taa. ¹¹⁻¹³ Na pv savvava kvvavv wei Iseyeli nyoma pavvavv-m, na pa kpaasv-m na isv na pa ha-m to. Pa nim kvvam, pa svlvv kvvam, pa tavvavvave pee kvvana nna a ke tetv kvvlvkvv kavvavvavv nyam to. Nyana nya piya piya mav nyam nte tam too. Na mav taa avvava, na avv mpa pa we tavanv to, pa pavvavi na pa tavv. ¹⁴ Na pa tava mpi pv ke ma nyam to,

pə taɣanəyi mə nyəm ke pəsuyɔ tətəyɔ. ¹⁵ Yəlaa na tɔla kancaalaya apalɔpiya nsi pa ha-m tɔ si pəsə ma nyənsi ké. Ue í ká taɣani yaru ke yəlaa nyənsi na tɔla nna a ta muna kətaya tɔ a nyənsi. ¹⁶ Apalɔpəyaya ŋka ka wena isətu kulum tɔ, ka liyitee ká wee nyəyətɔ kakpasí ké na pə keesəna isəna pa mayasuyɔ Isə cokəle taa tɔ. ¹⁷ Pə fei si, í taɣani yaru ke nav yaa heu yaa pəŋ kancaalaya apalɔpəyaya. Tɔla anɪ a ké ma nyəm ké təsiyisiyi. U ká ŋmusi a caləm ke kətaya tɔlate tɔ ké. Na í wə nim cɔlɔ nim cɔlɔyɔ kəkə. Na ma lanje heena pə səsuyɔ. ¹⁸ Uena a nantu pəsi mə nyəntɔ. Teitei isu pa lakuyɔ ciikuɣu kətaya, na pá hɔləyi-m lanje na yule ntəyɔŋ nyəntɔ, na həyɔləŋ təna isu Iseyeli nyəma laki tɔ.

¹⁹ Pə təna mpi Iseyeli nyəma hɔləyi-m na həyɔləŋ təna si kucəsɔv nanŋ nyəŋku tɔ. Ku pəsə nyana nyá pəyalaa na nyá pɛelaa mə nyəŋku ké. Pə ké tam tɔ nyəntɔ ke mə na mə lɔluyɔ nyəma ké, tə fei layasuyɔ.

²⁰ M̀p̀ỳỳ Taca a taa Aləŋ ke heeluyɔ tətɔ si: N kaa hiki tetɔ isu Iseyeli nyəma lelaa. Ama mayale nyá taale na nyá wɛnav.

Lefii nyəma nyəm

²¹ Həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ ŋku Iseyeli nyəma kəŋna Taca təyɔ maa cɛla Lefii nyəma mpa pa lapa Isə cokəle taa ké tɔmlɛ tɔ. ²² Samaa kaa kpətəna cokəle. Pə taa kɔɔ na pá pəntɪ na pá si. ²³ Lefii nyəma tike ka lakəna cokəle taa tɔmlɛ. Ye pa pəntaa pə wee pa nyɔŋ taa. Pa kaa weena tetɔ isu kpeka lenna. U tɔki kəsəsutɔ tənɛyɛ tam tɔ. ²⁴ Ama maa cɛla-mɛyɛ hatəmɔtɔ həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ, ŋku Iseyeli nyəma lapa-m kətaya na pá kpaasi-m na isə tɔ. Pə tɔ ké ma heela-mɛ si, í kaa hiki tetɔ isu kpeka lenna.

²⁵ M̀p̀ỳỳ Taca təma Moisi si: ²⁶ Teləsi Lefii nyəma si, ye Iseyeli nyəma kəna-mɛyɛ pa hatəmɔtɔ həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ ŋku ma ha-we tɔ, uɛ mu ləsi pə taa ké həyɔləŋ naanɔwa taa kulumuyɔ tətɔ na í cɛle-m. ²⁷ Na pə wee isu mə tɛtɔnaa ləsuyɔ pa hatəmɔtɔ na pa lɛsɛŋnaa tɔ tɔ. ²⁸ Tənaɣa mə hikiyiina mə kuhav na í kəna-m na í cɛləyi Aləŋ-we. ²⁹ Kucəsɔŋ wei i təna í hikiyi tɔ, i taa ké í ká ləsi təpantɛ na í cɛle-m. ³⁰ Ye í tɛma ləsuyɔ ke ma nyəm, uɛ í su mə təyi kukaasəm. Isu mə tɛtɔnaa kaasuyɔ pa təyi hatəmɔtɔ na lɛsɛŋnaa tɔ. ³¹ Tɔmlɛ nte i laki cokəle taa tɔ tə kufeluyɔ nté. Ue paa timpiyi mə nəkaa məna mə tɛsi nyəma í pəsəyi na í təyɔ pə təyɔnaɣa. ³² Ye í tá ləsi-m təpantɛ, uena pəcɔ í təyɔ kukaasəm, í pilisa Iseyeli nyəma kətaya ké. Mə təm ká si na pá pona-mɛyɛ səm taa.

19

Nav kuseem kətaya tɔlɔma

¹ M̀p̀ỳỳ Taca təma Moisi na Aləŋ si: ² U teləsi samaa ke kəsəsutɔ tənɛ si, í caa nav kuseem wei i tiili tá caami, pəcɔ pa ta tɔta-i kpátɔyɔ kuhalyɔ tɔ. ³ Na í cɛla kətɔlvɔ Ulasaa, na ílé í luna-i təsikile waali na pá lentɪ-i ma isentaa. ⁴ Uena kətɔlvɔ lii caləm taa ké mpəle ke təm naatosompəyɔlaya na í ŋmusəyəna cokəle nənəyɔ. ⁵ Na pá wə nav tənaya kətɔlvɔ isentaa. Pə kpaɣav kəŋle, na nantu, na caləm, na pə taa lotu tɔ. ⁶ Na kətɔlvɔ kpaɣa tuyɔ ŋku pa yaa si sɛɛtəli tɔ ku taasi, na tuyɔ ŋku pa yaa si hisəpɔ tɔ ku pilɪŋa, na heeŋ hɔntɔ nti pa lii akpaayala tɔ, na í pɛti timpi nav tənə nyayav ke mpɔ tɔ. ⁷ Pə waali uena, í cətɔ i wontu na í sɔ lɔm na pəcɔ í sɔv təsikile taa. Na í wee asilima taa, haləna taanaya. ⁸ Nav wətu ká cətɔ i wontu na í sɔ lɔm na í caya asilima taa tətɔ, haləna taanaya. ⁹ Uena yulv wei i fei asilima taa tɔ, í kuu nav tɔlɔma na í pona lonte kupantɛ taa ké təsikile waali. Na í su-yɛ na pá lá asilima keeluyɔ kətaya lɔm. Kətaya ŋke ka we isu isayətɔ husuyɔ nyəŋka ké. ¹⁰ Pə wee si tɔlɔma kuulu í cətɔ i wontu tətəyɔ. Uena í wee asilima taa, haləna taanaya. Iseyeli nyəma na cəyalaa paa təkəna kətaya kanɛyɛ tam tɔ.

Asilima keeluyɔ kətaya lɔm lapənav

¹¹ Ye wei í tokina sətɔ, i ká caya asilima taa ké. Haləna kuyaku na ku isikile. ¹² Uena í ŋmusi i təyi asilima keeluyɔ kətaya lɔm mpəyi kuyaku tooso nyəŋku, na naatosompəyɔlaya nyəŋku.

Uena í wee tanaŋ. Ye í ta la mpu, í wee asilima taa ké. ¹³ Pəyele í pilisa Tacaa tayaŋa ké. Na í asilima wee tam ké í ta ŋmusi í tayaŋa lóm tə pə tə.

¹⁴ Ye yulu səpa kutuluyu taa, na nəŋəlv sɔv í kin. Yaa pɔntu ka tu wee tana. Í pəsa asilima tu ké haləna kuyaku na ku isikile. ¹⁵ Paa fulaya, yaa pulɔpu wee tana na pə tá pá teu. Pə taa nyəm pilisaa tətəŋ. ¹⁶ Ye pa ku yulu, yaa í səpa í səm ke nyutu taa. Uena nəŋəlv tokina paa í muwa yaa í pəlaav. Pɔntu pəsa asilima tu ké, haləna kuyaku na ku isikile. ¹⁷ Ye pa caaki asilima tu ke nyaalɔvu, nav iní í tɔlvma ke pa cosiyi. Na pá tó pulɔpu taa na pá pəli lóm kɔpam. ¹⁸ Uena wei í fei asilima tə, í caa tɔvu ŋku pa yaa sí hisəpu tə ku piliŋa na í lii lóm mpi pə taa. Na í ŋmusi cokəle nte tə taa yulu səpa mpu tə. Na pə kpena tə yəlaa, na pə wontu, na wei í tokina sətɔ, yaa í muwa, yaa í pəlaav tə. ¹⁹ Kuyaku tooso nyəŋku, na naatosompəŋɔlaya nyəŋku ke paa lapɔ-í mpu. Pə waali uena, í cətə í wontu na í sə lóm. Taanaŋa nté í asilima təŋ.

²⁰ Ye asilima tu ta la mpu, paa ləsi-í lseyeli kpekəle taa. Mpi tə, í pilisa Tacaa cokəle ké. Pəcɔ í pəsa asilima tu.

²¹ lseyeli nyəma ká təkí kətaya kaneyɛ tam təw ké. Ye wei í ŋmusa kətaya lóm, pə wee sí í cətə í wontu ké. Na wei ílé í tokina-wi, í weeki asilima taa ké haləna taanaŋa. ²² Ye asilima tu í tokina mpi, í pilisa-wəŋi. Na wei ílé í tu tokina asilima tu, pɔntu pəsa asilima tu ké, haləna taanaŋa.

20

Melipa lóm təm (Luw 17:1-7)

¹ Mpuŋyú lseyeli nyəma tala Sin wulaya tetu taa ké isətɔ kancaalaya nyəŋ taa, na pá siki Kateesi. Tənaŋa Maləyam səpa na pá pimi-í.

² Waatu wei samaa laŋa lóm, uena pá kotina Moisi na Aləŋ ³ na pá kuuki Moisi nəŋɔ sí: Ye ləw ka kpenta ta na ta tətɔnaa ke kuyɔ, pu kəla teu. ⁴ Pepe təw ké í kəna ləw yəlaa taya wulaya tetu tənə tə taa cənə sí, tá na tá kaləkəŋ tə sí? ⁵ Í tu ləsa-tuyɔ Icipiti, na í kəna-tuyɔ lonte isayale tənə tə taa suwe? Pə fei haləm, pəcɔ yulu kaa hiki tuŋ kulɔlvəŋ, isu fikinaa yaa ləseŋnaa, yaa tuyɔ nakoli. Aní lóm konyənyəwəm maŋamaŋa ná tu fei kəlv.

⁶ Mpuŋyú Moisi na Aləŋ pa hatələna samaa, na pá polo ləw cokəle nənəŋɔ. Na pá hoti pa isentəw ke ate, na ləw teu na pa təw. ⁷ Uena Tacaa tə Moisi sí: ⁸ Kpaya nyá kpátóŋyú, na nyana Aləŋ í koti samaa. Uena n yəŋətəna kəkpaɔmuyɔ kəneyɛ pa isentaa, na lóm lu na lseyeli nyəma na pa kaləkəŋ pá nyəw.

⁹ Ntəna Moisi polo na í kpaya í kpátóŋyú isu Tacaa yəŋətuyɔ tə. ¹⁰ Na í na Aləŋ pá koti samaa ke kəkpaɔmuyɔ ŋku ləw hɔlaa tə ku kin, na pá tə sí: Yəlaa təw kɔllaa me, í tu ŋkraŋŋ. Tu pəsi na tə ləsi kəkpaɔmuyɔ taa ké lóm na?

¹¹ Uena Moisi kusi kpátóŋyú na í ma kəkpaɔmuyɔ ke təm naale na lóm kpe səsəm. Na pa na pa kaləkəŋ pá nyəw na pá nyəŋəsi. ¹² Tənaŋale Tacaa kaləna Moisi na Aləŋ sí: Timpi í tá tɛ-m na mə taa, na í fayasi-m na ma mpaa ke lseyeli nyəma taa tə, í kaa sɔsí samaa ineyɛ tetu nti ma ha-a-me tə tə taa.

¹³ Yaasi iné í kəna nteyɛ Melipa lóm təm. Yoou ke pa yaa mpu na pa tɛ taa. Mpi tə, lseyeli nyəma ka pəeka Tacaa na yoou ké. Uena í fayasi í tu na í mpaa ke pa taa.

Itəm nyəma taŋyɔv ke lseyeli nyəma

¹⁴ Mpuŋyú Moisi kusa tillaa ke Kateesi, na í tili-weyɛ Itəm wulav kin. Sí pá heeli-í sí: N nyəmə wahalanaa mpa nyá kəŋəpiya lseyeli nyəma tá tə tayaŋa tə. ¹⁵ Ta cəsənaa ka poləna Icipiti na pá leeli təna. Na pəle pá tu-weyɛ wahala. ¹⁶ Uena tə wiina Tacaa sí í waasi-tu. Uena ləw tili isətəa tillu na í ləsi-tuyɔ təna. Saŋa tə tala nyá tetu tona təw keke Kateesi. ¹⁷ Ue ha-tuyɔ mpaav na tə fayana nyá tetu taa. Tə kaa heli nyá haləm yaa nyá ləseŋnaa taa. Pəcɔ tə kaa nyəw nyá ləkənaa lóm. Tu siyisi hapəle ke mpuŋyú, haləna tə tɛsí nyá tetu. ¹⁸ Ntəna Itəm wulav sí: Ye í sɔv ma tetu taa, ma lu mə yoonav.

¹⁹ M'p'og'og' Iseyeli ny'oma tasaa si: Hai, hap'ele ke tu t'eh. Ye ta yaa ta kal'ek'eh luy'u we lum, tu ya-w'ehi. M'paav tike ke te wiikina-n si n' ha-tu na te fayana ny'a tetu taa. ²⁰ Ama It'om wulav ta tisi.

Hal'ena yoolaa tuutuuma lu Iseyeli ny'oma t'oo, na pa youu wontu s'as'ant'u. ²¹ Ilena It'om ny'oma kisina Iseyeli ny'oma si pa taa fayana pa te. Ilena pele pa ke'ena h'og'oluy'u l'ehku.

Al'eh sam

²² M'p'og'og' Iseyeli ny'oma kula pa t'ena na pa polo Hoo puy'u luy'u, ²³ ke It'om tetu t'eha t'oo. T'ehaya Tacaa heela Al'eh na i neu si: ²⁴ Al'eh ny'a s'eh w'osaa. N kaa tala tetu nti ma haaki Iseyeli ny'oma te te taa. Mpi te, n ta nuna-m Melipa lum c'olo. ²⁵ Ilena i to Moisi si: K'raya Al'eh na i p'eyalu llasaa na n' k'raana-weye Hoo puy'u t'oo. ²⁶ N ka w'og'osi Al'eh k'otuy'u wontu na n' suu-t'ehi i p'eyalu llasaa. T'ehaya Al'eh ka si.

²⁷ M'p'og'og' Moisi lapa isu Tacaa y'og'otuy'u te. Ilena pa t'eh t'ehaya pa tooso na pa k'pa puy'u ehku ku t'oo ke Iseyeli ny'oma t'ena isentaa. ²⁸ Ilena Moisi w'og'osi Al'eh wontu, na i suu-t'ehi i p'eyalu. M'p'og'og' Al'eh s'eha, na Moisi na llasaa pa m'ehi tiu. ²⁹ Iseyeli ny'oma nuwa si Al'eh s'eha, ilena pa c'aya i l'ehaya ke kuy'ehi hui na naan'wa.

21

Iseyeli ny'oma k'oluy'u ke Kanaah ny'oma

¹ M'p'og'og' Kanaah ny'oma awulaa taa lel'u, wei i we Alati ke ilim m'p'et'eh t'oo te, i nuwa si Iseyeli ny'oma t'eha k'ante na Atalim m'paav. Ilena pa tii pa t'oo na pa k'pa pa taa lel'aa ke sal'eka ny'oma. ² N'ena Iseyeli ny'oma su Tacaa ke n'osi si: Ye n tu-weye ta nin' taa, tu k'piisi pa acal'ee t'ehah'nah.

³ Ilena Tacaa mu pa kus'el'omutu, na pa k'piisi pa acal'ee an' a t'ena. Ilena pa ha h'og'oluy'u ehkuy'u h'ete si Hooma. Ncaale ke pa yaa m'pu na pa te taa.

Tumaa asayaa t'om

⁴ M'p'og'og' Iseyeli ny'oma kula Hoo puy'u, na pa k'rayana s'eh'ehcaasi t'ehku h'og'oluy'u m'paav si pa c'ol'ehi It'om tetu. Ama pa k'pisa kant'oluy'u ke m'paav taa. ⁵ Ilena pa niki Is'oh na Moisi ke k'unt'ehav si pepe t'oo ke pele pa l'esa-weye Icipiti taa si, pa si w'olaya tetu taa? T'og'oh'aya yaa lum fei, p'ehale wahala kut'og'oh Manna na lu-weye s'eh.

⁶ M'p'og'og' Tacaa t'owa Iseyeli ny'oma ke tumaa asayaa, na p'eh nyasa pa p'ayale na pa si. ⁷ T'ehayale y'elaa lel'aa polaa na pa te Moisi si: Te p'ent'eha nyana Tacaa ke timp'i te k'unt'eha-me te. M'pu te, wiina-i na i hat'el'eha-tuy'u tumaa m'pe. Ilena Moisi naa suu-weye s'el'eh'ehav. ⁸ N'ena Tacaa si: U lu tum l'eesuy'u ke ny'og'oluy'u kus'eh'muy'u, na i siki k'p'at'og'oh kut'ayaluy'u nyuy'u taa. Ye p'eh nyasa wei na i kus'ise na i ny'ehi-ku, pu waa-i.

⁹ M'p'og'og' Moisi lapa isu Tacaa y'og'otuy'u te. Na p'eh nyasa wei na i ny'eha-ku p'eh waa-i.

Is'eha pa t'oma te hal'eha Pisika puy'u

¹⁰ M'p'og'og' Iseyeli ny'oma tu m'paav hal'eha Opoti. ¹¹ Pa kula t'eha, ilena pa polo Ye-Apalim ke Mowapu ilim t'elule t'oo w'olaya tetu taa. ¹² Pa lu t'ehaya na pa polo Selet'i l'os'u n'og'oh. ¹³ Pa kula t'ehaya na pa polo Al'eh'eh p'og'oh ka nyuy'u we Amoni ny'oma te, na ka fak'i w'olaya tetu h'og'oluy'u, na p'eh'eh ka tak'i Mowapu ny'oma na Amolii ny'oma pa t'eha te. ¹⁴ P'eh t'oo ke pa y'og'oh Tacaa youu tak'el'aya taa si: Fah'ehi ke Sufa tetu taa, na Al'eh'eh l'oh'eh ¹⁵ na l'oh'eh wei i we Al'eh'eh h'og'oluy'u t'oo ke Mowapu t'eha t'oo te. ¹⁶ Pa lu t'ehaya ilena pa polo L'ek'oh c'ol'og'oh timp'i Tacaa t'oma Moisi si: K'p'eheli samaa, na ma ha-weye lum te.

¹⁷ Waatu in'ehi Iseyeli ny'oma mapa kaw'ehaya si:

L'ek'oh lum i luna kaw'ilitas'i.

¹⁸ Awulaa na kasayampiya hulina-i na pa kawulaya k'pat'eh.

Pa lu w'olaya tetu taa, ilena pa tala Matana. ¹⁹ Pa lu t'eha na pa polo Nahaliyeli, t'eha waali ke Pam'oti. ²⁰ Pa lu t'eha, ilena pa polo Mowapu tetu t'etek'eh ke

Pisika puyɔ nyuyɔ taa na wɔlaya tetu tɔɔ.

Iseyeli kɔlvɔv ke Sihon na Oki

²¹ Mɔrɔyɔ Iseyeli nyɔma tilaa na pɔ heeli Amolii nyɔma wulav Sihon si: ²² Yele na tɔ fayana nyɔ tetu taa. Harɛle ke tu siyisi, halɛna tɔ tɛsi nyɔ tetu. Tɔ kaa heli halɛm yaa lɛsɛnnaa taa, yaa tɔ nyɔɔ lɔm.

²³ Ama Sihon ta tisi. Mɔrɔyɔ i kuu i yoolaa tɛna, na i katɔ Iseyeli nyɔma ke Yahasi wɔlaya tetu taa. ²⁴ Mɔrɔyɔ Iseyeli nyɔma yoono-i. Na pɔ lɛeki i tetu tɛnaya pɔ kraɣav Alɛnɔn na pɔtɛɛ tɔɔ, na Yarɔki na isɔtaa tɔɔ, kɛ Amoni nyɔma tonɔa kolunɔa na ilim tɛlule tɔɔ. ²⁵ Na pɔ lɛeki Hɛsɔrɔn iɛatɛ, na pɔ cɔlɔ nyɛna sɔkpena na pɔ caɣa. ²⁶ Hɛsɔrɔn tɛnaya Amolii nyɔma wulav Sihon ka wɛɛ. I ka yoono Mowapu wulav kɔpɔn kɛ, na i lɛeki i tetu tɛna. Halɛna pɔ yoošina Alɛnɔn. ²⁷ Halɔ yonyoolaa tu-tɛ na yontu si: I kɔɔ Hɛsɔrɔn na i nɔmɔ Sihon iɛatɛ na tɔ kolunɔa.

²⁸ Kɔkɔ yawa Hɛsɔrɔn.

Ka tɔla Sihon iɛatɛ taa.

Ka nyaya Aa ke Mowapu tetu taa.

Ka kɛnna Alɛnɔn isɔtaa sɔsaa.

²⁹ Mowapu, nyɔ tɔm wɛ waiyo.

Tuyɔ Kemɔsi laalaa mɛ, mɔ lɛpa.

Mɔ pɔyalaa sewa, na Amolii wulav Sihon

nɔɔ kɔpa mɔ alaa ke yomle.

³⁰ Tɔ tɔwa Amolii nyɔma ke nyɔmɔ.

Tɔ wakɛla Hɛsɔrɔn tetu tɛna, halɛna Tipɔn.

Halɛna pɔ polo Nofa na Mɛtɔpa tɔ, tɔ kpiisa pa tɛnaya.

³¹ Mɔrɔyɔ Iseyeli nyɔma tɔɣɔ Amolii nyɔma tetu. ³² Na Moisi kusɔ fenlaa na pɔ cɔɔ Yasɛɛ iɛatɛ. Yoolaa lɛɛka-tɛ na tɔ acalɛɛ sɔkpena. Pa tɔɣɔna Amolii nyɔma. ³³ Pɔ waali kɛ pa layasa mɔpaav na pɔ mɔnɔna Pasan tɔɔ. Mɔrɔyɔ tɛna wulav Oki nɔ lɛsa i yoolaa tɛna na pɔ polo Iseyeli nyɔma yoonav ke Itɛlei. ³⁴ Mɔrɔyɔ Tacaɔ heela Moisi si: Taa nyana-i. Maa tu i na i yoolaa na i tetu tɛnaya nyɔ nin taa, na n lana-i isɔ n lapɔna Amolii nyɔma wulav Sihon wei i ka wɛ Hɛsɔrɔn tɔ. ³⁵ Na Iseyeli nyɔma ku Oki na i pɔyalaa, na i yoolaa tɛna. I ta yele paa kulɔm na i weesuɣu. Uɛna pɔ lɛeki tetu.

ISEYELI NYɔMA KE MOWAPU TETU TɛTɛKɛLE TAA

22

Tɔv Palaam na wulav Palaki pa tɔm

¹ Mɔrɔyɔ Iseyeli nyɔma tɛɛwa na pɔ siki Yaatanɔ kutɛsuɣu tɔɔ kɛ Mowapu tɛtɛkɛle taa kɛ Yeliko isɛntaa.

²⁻⁴ Tɛnaya Sipɔɔ pɔyalav Palaki wei i tɔkaya kawulaya ke Mowapu ke waatu unɔ tɔ, i nuwa isɛna Iseyeli nyɔma lapa Amolii nyɔma tɔ. Uɛna sɔɣɔntu kɔpa i na i samaa na pɔ seliɣi si, Iseyeli nyɔma kɛla pɔyalɛ. Mɔrɔyɔ Mowapu nyɔma tɔmɔ Matiyɔn nyɔma kɔpɔyalaa si: Iseyeli nyɔma caa pɔ tɛnaya kpiisuɣu kɛ, na pɔ cɔɔna-mɛ, isɔ naan kuntuɣu nyutu tɔ.

⁵ Uɛna wulav tili i yɛlaa ke Peyɔɔ pɔyalav Palaam wei i ka wɛ Petɔɔ ke Ifɛlatɔ pɔɣɔ tɔɔ tɔ i kin si, pɔ heeli-i si: Yɛlaa napɛli pa luna Icipiti na pɔ kɔɔ na pɔ waasi ma tetu tɔɔ. ⁶ Hai, kɔɔ na n tɛnɔsi-wɛɣɛ mɔpusi. Pa kɛla-m ton. Ntanyɔ n kɔ pɛsi na n tɛnɔni-wɛɣɛ ma tetu taa. Mpi tɔ, ma nyɛma si, ye n tɛnɔsa yulɔ ke mɔpusi, yaa n koola-i kɔpantɔ, pɔ laki kɛ. ⁷ Mɔrɔyɔ Mowapu na Matiyɔn kɔpɔyalaa kɛnna mpi paa felɔ pee nalɔ Palaam tɔ. Na pɔ polo i tɛ na pɔ heeli-i Palaki kusɛlɔmutɔ. ⁸ Ntɛna Palaam si: I sɔv ma tɛ, na ku fema, uɛ ma tɛlɛsi-mɛɣɛ nti Tacaɔ heela-m tɔ. ⁹ Uɛna Tacaɔ pɔɔsi-i si: Mɔvɔlaa mɔpa pa wɛnna nyɔ tɛ? ¹⁰ Ntɛna Palaam cɔ-i si: Mowapu wulav Palaki tilina yɛlaa si pɔ heeli-m si ¹¹ napɛli pa luna Icipiti na pɔ wati-m. Uɛ

kəw na ń tən̄si-weȳe mpusi, na ma pəsi-wē na má təw̄ni-wē. ¹² M̄p̄uȳule Isə təma Palaam si: Taa tən̄-wē si n tən̄səyi Is̄eyeli nyéma ke mpusi yoo. M̄pi tə, ma tēma-weȳe k̄upantu kooluȳu.

¹³ T̄ev fema ɪlena Palaam tə Palaki tillaa si: ɪ kpe mə tē. Tacaa kisaa si má taa tən̄-mē.

¹⁴ ɪlena Mowapu k̄upayalaa m̄pe pá məli na pá heeli Palaki si: Palaam kisa-tuȳu tən̄uȳu.

¹⁵ M̄p̄uȳú Palaki k̄usa tillaa k̄ufama na pa taa ké ɪ waali nyéma. P̄ele pa kəla kancaalaya nyéma ke payale na səsəntu. ¹⁶ Na pá polo pa heeli Palaam si wulav təma si: Ma kra nyá yule. Paa pə caala-ŋ isəna, polo na nyana-ɪ í ná. ¹⁷ P̄əyele ye n tən̄sa m̄pe inəyi mpusi, maa k̄usi nyá nyuȳu na má ha-ŋ pə təna m̄pi n səlaa tə.

¹⁸ Ntēna Palaam cə tillaa m̄pe si: Paa ɪ ká ha-m ɪ liyitee na pə wolanaa təna, pə f̄ei si má lu h̄əm, na má p̄əntəna ma Isə Tacaa. ¹⁹ ɪle paa na m̄pu, ɪ s̄uv cəneye ahoos̄ ane na má ná nti Isə ká tasa-m heeluȳu tə. ²⁰ M̄p̄uȳú Tacaa təma Palaam ke ahoos̄ taa si: Ntən̄ nyá waali ké yəlaa m̄pe pa kəma? Tən̄-wē, ɪle nti maa h̄uli-ŋ tə, tə tike ke n ká la.

²¹ T̄ev fema tanan̄, ɪlena Palaam k̄p̄eeli ɪ kraŋaya na í tən̄ Mowapu nyéma.

Palaam na ɪ kraŋaya pa təm

²² T̄ev fema tanan̄, ɪlena Palaam k̄p̄eeli ɪ kraŋaya alonyəŋka. Na ɪ təmle nyéma ke naale, na pá tən̄ Mowapu nyéma. Ama Tacaa m̄v p̄ááná na ɪ t̄ev m̄pi. ɪlena isətaa tillu tan̄i-ɪ m̄paav taa. ²³ Kraŋaya nawa isətaa tillu ke m̄paav hekv̄ taa na í k̄p̄eewa ɪ layate na í t̄əka ɪ niŋ taa, ɪlena ká heli. Na Palaam ma-ke na í mələna m̄paav taa. ²⁴ M̄p̄uȳú isətaa tillu tuusa lələ, na í səŋ m̄paav taa ké l̄es̄eŋ tawa koloosi hekv̄. ²⁵ Kraŋaya na-ɪ ɪlena ká tiili ka ti na kolun̄a na p̄é kú Palaam n̄əh̄əle. ɪlena ɪ s̄uv-keye m̄apu. ²⁶ M̄p̄uȳú isətaa tillu tasa pote na í səŋ timpi koloosi k̄p̄ula teu na p̄é f̄ei heluȳu na ntəw̄ŋ yaa m̄p̄ət̄əŋ tə. ²⁷ Kraŋaya na-ɪ, ɪlena ká h̄ənti. Tən̄aya p̄ááná kra Palaam na í h̄əki-keye k̄p̄át̄uȳú. ²⁸ M̄p̄uȳule Tacaa kula kraŋaya n̄əw̄ na ká t̄ó Palaam si: Pepeye ma lapa-ŋ na ń ma-m hal̄i təm tooso təna? ²⁹ Ntēna Palaam cə si: N nyəna-m yem ké te. Ye maa t̄əka layate isəntə maa tēma-ŋ k̄uȳu ke k̄rak̄paa. ³⁰ Kelena kraŋaya si: An̄i ma ké nyá kraŋaya ké, na ń cak̄i-m tam. Too tə, ma tēma-ŋ m̄p̄uȳú lapu na? Paalam si: Aai yoo.

³¹ M̄p̄uȳú Tacaa kula Palaam is̄e na í ná isətaa tillu s̄əŋa m̄paav hekv̄ taa, na ɪ layate ke ɪ niŋ taa. Tən̄ayale ɪ h̄ota ɪ lotu t̄əw̄ ké at̄e. ³² Ntēna isətaa tillu p̄əsi-ɪ si: N map̄a nyá kraŋaya ke təm tooso suwe? Ma kəmaȳa si ma kak̄i-ŋ m̄paav. M̄pi tə, ma nyəmá si n puki t̄əlete ké. ³³ Ama nyá kraŋaya na-m na ká heli-m təm tooso. Ye pə taya m̄pu maa k̄v-ŋ na ma yeke-ke na ka weesuȳu. ³⁴ M̄p̄uȳú Palaam təma isətaa tillu si: Ma taa nyi si n tan̄a-m m̄paav taa si má taa polo. Ma təm s̄əpa. Ye nyá lan̄le ta heena ma pote ńt̄e ma mələyi n̄əw̄. ³⁵ ɪlena isətaa tillu si: Tən̄-wē. Ama nti ma heeliyi-ŋ tə, tə tike ke ń ká ȳəw̄t̄i. Ntēna Palaam tən̄ tillaa m̄pe.

Palaam na Palaki pa suluȳu

³⁶ Waatu wei Palaki nuwa Palaam k̄ənt̄e ɪlena í polo ɪ s̄əŋuȳu ke Mowapu ɪcat̄e nte tə wē tetu ton̄a ke Alən̄əŋ l̄əw̄ n̄əw̄ tə. ³⁷ Na Palaki p̄əsi-ɪ si: Pepe t̄əw̄ ké n ta k̄əw̄ k̄rak̄paa ke waatu wei ma tila təm kancaalaya nyəm t̄ə? Yaa n h̄uuki si ma k̄p̄isiyi nyá nyuȳu k̄usuȳu? ³⁸ M̄p̄uȳú Palaam cəwa si: T̄əw̄ p̄ən̄ent̄e ma kəma yaa. Ama maa laki ma luȳu nyəntu ké. Nti Isə ká tu-m tə t̄ə tike ke maa ȳəw̄t̄i.

³⁹ M̄p̄uȳú pa naale pa pola Kiliyat̄i-Husoti. ⁴⁰ Na Palaki laa naan̄ na heeŋ na í ha ɪ waali nyéma na Palaam.

Palaam t̄əlas̄i k̄upantu kooluȳu kancaalaya nyəm

⁴¹ T̄ev fema ɪlena Palaki na Palaam pá kra Pam̄ət̄i-Paal̄i timpi pə loosiyi is̄eyeli t̄əsikile h̄əw̄l̄uȳu tə.

23

¹ M'p'og'oo Palaam t'oma Palaki si: Nma-m t'afeenle ke t'om naatosomp'og'olaya. Na n' cele-m lat'ec'ena na i'waan ke naatosomp'og'olaya mp'og'olaya. ² Uena Palaki la mpu, na pa naale pa laa lat'ece na i'waan ke paa lonte nte t'ə taa. ³ Na Palaam t'ə Palaki si:

S'əh t'afeenle c'əne na m'á hat'eli. Ntany' Tacaa k'á lu ma t'ə na í heeli-m nat'eli na ma tel'osi-n. Uena í k'pa tonton'le t'ə. ⁴ T'əna'ya Tacaa lu í t'ə, na Palaam t'ə si: Ma n'mawa t'afeenle ke t'om naatosomp'og'olaya, na m'á laa lat'ece na i'waan ke paa t'afeenle nte t'ə t'ə.

⁵ Uena Tacaa h'oli Palaam ke t'om nti í ka y'og'oti t'ə. Na í t'om-i si: M'eli Palaki kin. ⁶ M'p'og'oo í m'ela Palaki na í waali ny'oma pa c'ol'ə na p'á s'əh t'afeenle t'əna. ⁷ Kaw'əyaya n'ka Palaam m'apa t'og'ol:

Mowapu wulav Palaki yaana-m

ilim t'elule p'əh taa ke Sili,

si m'á nyaasi Iseyeli ny'oma.

Na m'á t'əsi Yak'əpu lul'og'oo ny'oma ke mpusi.

⁸ Ue is'əna'ya maa t'əsi mpusi ke wei

Tacaa ta t'əsi mpusi t'ə?

Yaa is'əna'ya maa nyaasi y'elaa

m'pa í ta nyaasi t'ə?

⁹ P'əh t'ə k'ə ma wee, na m'á loosiyi y'elaa m'pe.

Pulasí t'ə k'ə ma wee na m'á ny'ənh'əgi-we.

Pa fayana piitimnaa lem'pa ke,

na pa t'əcayale w'ena t'ə m'paa.

¹⁰ Awey'ele Iseyeli samaa kallu?

Yaa í c'ek'əna í lul'og'oo ny'oma ny'og'oo?

Ma s'əla m'á na siyisilaa m'pe t'ə k'penti s'əm k'ə,

na p'ə la-m ísu m'pe.

¹¹ M'p'og'oo Palaki p'əsa Palaam na piti si: Wetiyile n lapa-m mpu? Ma k'əna-n k'ə si n' t'əsi ma kolontunaa ke mpusi u'ena nya m'eli na n' kooliyi-wey'ə k'upantu na?

¹² Nt'ena Palaam c'ə si: T'elasí k'ə si ma y'og'oti nti Tacaa tu ma n'og'ə taa t'ə.

Palaam koolee naale ny'əna

¹³ M'p'og'oo Palaki t'oma Palaam si: K'ə na t'ə layasi timpi n k'á ná Iseyeli ny'oma t'əna t'ə. P'ə taya pulv, p'əc'ə tike ke n naaki. T'əna'ya n k'á t'əsi-m-wey'ə mpusi.

¹⁴ Uena í p'ona Palaam ke Pisika p'og'oo luy'ə t'əfen'le, na í n'ma t'afeen'lena t'ət'og'oo naatosomp'og'olaya. Na í laa lat'ece na i'waan ke paa t'afeenle nte t'ə t'ə. ¹⁵ Na í t'ə Palaki si: S'əh t'əna na m'á polo na m'á na I'ə t'ə suli.

¹⁶ Uena Tacaa tu Palaam n'og'ə taa k'ə t'om si í m'eli na í heeli Palaki. ¹⁷ Palaam m'ela wulav na í waali ny'oma pa kin, u'ena ílé í p'əsi-i si: Wentiyile Tacaa heela-n?

¹⁸ M'p'og'oo Palaam k'paya kaw'əyaya si:

Sip'ə p'əyalv Palaki k'oli na n ke n'k'p'əh.

¹⁹ I'ə t'ə k'ə yulv si í looliyi, yaa í layasi í kus'əsutv.

Nti í suwa t'og'ə í laki t'ətetete.

²⁰ Tacaa koolina y'elaa m'p'əy'ə k'upantu,

na m'á t'ees'əgi,

²¹ maa p'əs'əgi na m'á layasi pulv.

I we pa waali k'ə í ta na pa is'əyatv, yaa pa tas'ək'əle.

I k'ə pa wulav k'ə na p'á wilitiyi-i na lan'h'ol'om'le.

²² Iní í l'əs'əna-wey'ə Icipiti taa

na tom'ih ísu taale nav.

²³ Tutv na pee p'əsu'og'oo u laki Iseyeli ny'oma ke pulv.

na má paasəxəna nti n hüləyi-m tə.
 Ye ma seeki-ŋ n hüləyi-m nyá təyi.
 17 Ma loosiyi mpi pu te na pə lá tə, na má nyənəyi-wi.
 Isətuləŋa ká lu Yakəpu ləlvəy taa.
 Wulav ka lu Iseyeli taa
 na í má Mowapu nyəma ləkpaɣasaya
 na Seeti ləlvəy nyəma nyəŋ taa.
 18 Iseyeli nyəma ká ləeki pa kolontunaa
 Itəm nyəma tetu Seyii na pá pəsi akanaa.
 19 Yakəpu ləlvəy nyəma kpila pa kolontunaa.
 Pa kpiisiyi mpa pə kaasaa təxə pa acaləe taa.

Palaam keesuyə ke Iseyeli kolontunaa ncaa təm

20 Mpyúy Palaam nawa Amaleke nyəma, na í tə si:
 Amaleke nyəma ke piitim səsəəm ké.
 Ama ncaale təkpaɣaa ke paa teesəna.
 21 I nawa Keni nyəma, ilena i tə si:
 Pə cayana-meɣe mə tetu taa ké isu
 Tante pusuyuna kəkpaɣəy tə.
 22 Paa na mpv kəkə ká niisina mə təcayale,
 na Asilii nyəma náá kuu-meɣe yomle.
 23 Mpyúy Palaam tasaa si:
 Ye Isə tu niŋ, awe weena weesuyu?
 24 Sipili kuteŋ ke Asilii ŋmakəllaa lukəna,
 na pá wakəli-we na pə kpeŋna Hepeə ləlvəy nyəma.
 Ama pele pa teesəxəna ncaale tətəxə.
 25 Palaam təma təmnaa mpeɣe yəxətəy kə, ilena í kpaɣa mpaav na í məli i tetu taa, na Palakí
 náá məli ílé i te.

25

Iseyeli nyəma suvə ke laatu taa

1 Mpyúy Iseyeli nyəma caɣa Sitim na pá na Mowapu alaa pá suvə yem yem lakasi taa. 2 Na
 pele pá səsə-weɣe tuŋ laav taa, na halí pá təkí pə təxənaɣa na pa luŋiyi 3 təyvu Paali ke Peyəə
 puyv taa. Iləna Tacaá pááná náá huuna-we. 4 Ntəna Isə tə Moisi si: Koti Iseyeli nyəyvu nyəma
 təna, na í pusi tasəkəle nyəma na tuŋ ke ma isentaa ke ilim taa, na pəcó má kú ma pááná ke
 pa təə.
 5 Mpyúy Moisi təma Iseyeli huulaa si: Paa wei í kú Peyəə puyv taa təyvu Paali luŋlaa mpe.
 6 Waatu wei Moisi na ləlaa pa kota Isə cokəle nənəxə na pá wiiki, ilə Iseyeli tə nəxəlv i kəna
 Matiyəŋ alv íté pa isentaa təna, na í pona i te. 7 Mpyúy Ilaasaa pəyalv kətəlv Penhasi wei i ké
 Aləŋ saali tə, i kula samaa taa təna na í cə ŋmantaaya, 8 na í təŋ apəlv na alv iní pa waaləyi
 cokəle taa, na í sə pa naale pa lotu taa ke ŋmantaaya na pá sí. Iləna yuləkəsvuku keeli Iseyeli
 nyəma təə. 9 Ilə sətəa təma iyisi hiu na liyiti (24.000) ke yoosuyv.
 10 Mpyuyvle Tacaá təma Moisi si: 11 Ilaasaa pəyalv kətəlv Penhasi wei i ké Aləŋ saali tə, i keela
 ma pááná ke timpi i seesa isəle ke Iseyeli nyəma taa isu má tə. Pə təə ké ma ta kpiisi-we.
 12 Mpv tə, heeli-i si, má na-i tu pəeli heesuyv nəxə. 13 Na ká wee í na i piya piya pa təə, na pá
 pəsi kətəlaa ke tam. Mpi tə, i seesa isəle na ma təmle, na í husi Iseyeli nyəma isayətu.
 14 Iseyeli tə wei na i alv Matiyəŋ tə pa kəwa mpv tə, i ka ké Salu pəyalv Simili ké. Simiyəŋ
 kpekae taa nyəyvu tə nté. 15 Na pá yaaki i alv si Kosipi, na alv iní i caa si Suuu. Ilə i ka ké
 Matiyəŋ ləlvəŋ pəyale nyəyvu tə ké.

¹⁶ Μρύγύ Tacaa tōma Moisi si: ¹⁷ Tii Matiyah nyóma tōo, na í kpiisi-wε. ¹⁸ Pa p̄sa mē kolontunaa kε. Mpi tō, pa tusa-mε na acilayatu kε Paali, na pa nyuyu tu lεlv p̄elō Kosipi tām taa. In̄yι pa kōwa yulukus̄aku waatu taa.

26

Iseyeli kpeka kokaloyu tām naale nyām

¹ Waatu wei yulukus̄aku ηku kv tεewa, ilena Tacaa tō Alōh p̄yalv k̄otlv Ilasaa si: ² Kala Iseyeli yēlaa na p̄ó k̄ees̄ona pa l̄lvh, ke p̄ó k̄rayav apalaa mpa pa tala p̄usi hiu na p̄á m̄ona yooou pote tō. ³ Μρύγύ Moisi na Ilasaa pa heela Iseyeli nyóma kε Mowapu teteke taa k̄é Yaatan̄i n̄ȳo kε Yeliko isentaa ⁴ si: Tacaa tōwa Moisi si í kala yēlaa mpa pa tōna pa wena p̄usi hiu na waali tō.

Iseyeli kpeka nna a luwa Icipiti taa tō a hēla ntō:

⁵ Yak̄apu p̄yalv kancaalaya nyōh Lupēh kpek̄ale, na ílé ι l̄lvoy nyóma nté Han̄aki nyóma na Pula nyóma. ⁶ Na Hes̄elōh nyóma na Kaami nyóma. ⁷ Lupēh kpek̄ale nyóma nté, na pa taa k̄é apalaa iyisi nule na tooso na nas̄otoso na nun̄owa na hiu na naan̄owa (43.730). ⁸ Palu p̄yalv Iiyari, ⁹ p̄yalaa nté Nemuweli na Tatan̄h na Apilam. Na Tatan̄h na Apilam paa k̄ena nyuyu nyóma, ke samaa wei ι k̄ula Moisi na Alōh pa tōo tō. Kolee waali nyóma nté mpe in̄i. Waatu in̄yι p̄ele pa k̄ula Tacaa tōo. ¹⁰ Μρύγύ tetv haa n̄ȳo na t̄é li-wε na t̄é k̄penna Kolee. K̄ak̄o nyaya lēlaa na pa ise kε ηm̄onoyu na nule na naan̄owa (250). Mpu in̄i p̄é h̄ula lēlaa mpa p̄é kaasaa t̄ȳo l̄h k̄é. ¹¹ Paa na mpu Kolee p̄yalaa ta si.

¹² Simiyōh kpek̄ale nyóma l̄lvh hēla ntō: Nemuweli nyóma, na Yamēh nyóma, na Yakeh nyóma, ¹³ na Sela nyóma, na Sawuli nyóma. ¹⁴ Pa taa apalaa wε yēlaa iyisi hiu na naale na ηm̄onoyu (22.200).

¹⁵ Kati kpek̄ale nyóma l̄lvh hēla ntō: Sefōh nyóma na Haki nyóma na Suni nyóma, ¹⁶ na Osini nyóma na Ili nyóma ¹⁷ na Aloti nyóma na Aleli nyóma. ¹⁸ Pa taa apalaa wε yēlaa iyisi nule na nas̄ele na nun̄owa (40.500).

¹⁹⁻²¹ Yuta kpek̄ale nyóma l̄lvh ntō: Sela nyóma na P̄elesi nyóma na Selai nyóma. P̄elesi nyóma nté na Hes̄elōh nyóma na Hamuli nyóma. Yuta p̄yalaa naale Ili na Onah paa s̄epa Kanaah tetv taa. ²² Pa taa apalaa wε iyisi nutoso na naan̄owa na naatoso na nas̄ele na nun̄owa (76500).

²³ Isakaa kpek̄ale nyóma l̄lvh ntō: Tola nyóma na Pufa nyóma ²⁴ na Yepusi nyóma na Similōh nyóma. ²⁵ Na pa taa apalaa kε iyisi nutoso na liyiti na ηm̄onoyu na nun̄owa (64300).

²⁶ Sapulōh kpek̄ale l̄lvh nyóma ntō: Seleti nyóma na Iloh nyóma na Yaleyeli nyóma. ²⁷ Na p̄ele pa taa apalaa kε iyisi nutoso na nas̄ele na nun̄owa (60500).

²⁸ Manasee na If̄alayim pa kpeka nyóma nté Yos̄efv l̄lvh nyóma tōna. ²⁹ Manasee kpek̄ale nyóma l̄lvh ntō: Makii nyóma na ílé ι p̄yalv Kalaati nyóma. ³⁰ Kalaati l̄lvh nyóma nté na Yes̄ee nyóma na Hel̄eki nyóma ³¹ na As̄eliyeli nyóma na Sekem nyóma, ³² na Semita nyóma, na Hef̄ee nyóma. ³³ Hef̄ee p̄yalv Selofati ná l̄ula al̄vpiya tike k̄é. M̄p̄eyele Mala na Nowa na Hok̄ela na Milika na Tiisa. ³⁴ Na pa taa apalaa kε iyisi nule na naan̄owa na naale na nas̄otoso na nun̄owa (52700).

³⁵ If̄alayim kpek̄ale l̄lvh nyóma ntō: Sutela nyóma na Pek̄ee nyóma na Tahah nyóma. ³⁶ Sutela p̄yalv Ilah l̄lvoy nyóma nte ilah nyóma. ³⁷ Pa taa apalaa wε iyisi hiu na naan̄owa na naale na nas̄ele na nun̄owa (32500). Yos̄efv l̄lvoy nyóma nté kpeka an̄i a naale.

³⁸ P̄encam̄ee kpek̄ale l̄lvh nyóma ntō: Pela nyóma, na Asepeli nyóma na Ahilam nyóma ³⁹ na Sufam nyóma na Hufam nyóma. ⁴⁰ Pela l̄lvoy nyóma nté na Aati nyóma na Naamah nyóma. ⁴¹ Pa taa apalaa wε iyisi nule na kakpas̄i na nas̄otoso (45600).

⁴² Tah kpek̄ale l̄lvoy nyóma nté Suham nyóma. ⁴³ P̄ele pa taa apalaa wε iyisi nutoso na liyiti na nas̄ele (64400).

⁴⁴ Aseε kpekale lulvɔ nyɔma ntε: Iməna nyɔma na Isefi nyɔma na Peliya nyɔma. ⁴⁵ Peliya lulvɔ nyɔma ntε na Hepeε nyɔma na Maləkəyeli nyɔma. ⁴⁶ Aseε ka wena peεlɔ na pá yaaki-si Sela. ⁴⁷ Pele pa taa apalaa we iyisi nule na naanɔwa na tooso na nasəle (53400).

⁴⁸ Nefətali kpekale lulvɔ nyɔma ntε: Yasiyeli nyɔma na Kuni nyɔma ⁴⁹ na Yesεε nyɔma na Sikem nyɔma. ⁵⁰ Pa taa apalaa ka we iyisi nule na kakpasɪ na nasəle (45400).

⁵¹ Iseyeli apalaa təna mpa pa kalaa tɔ, pa krenta iyisi nasətoso na kulɔmaya na nasətoso na nunɔwa na hiu na naanɔwa (601730).

Tɛtv talvɔv tɔm

⁵² Mprɔgú Tacaa tɔma Moisi si: ⁵³ Pə weε si ń tala tɛtv ke Iseyeli kpeka na pá keεsəna a samaa. ⁵⁴⁻⁵⁶ Tɛte ke paa tɔ na pá taləna paa kpekale nteye tɔ tɛtv. Ilena pá cela kpeka səsəna ke tɛtv səsəntv na səkpena ke səkpetu.

Lefii nyɔma kokalvɔv naale nyəŋkv

⁵⁷ Lefii kpekale taa lulvɔ wei wei pa kalaa tɔgəle Keεsəŋ nyɔma na Kehatɪ nyɔma na Melali nyɔma. ⁵⁸ Pa lulvɔ taa səkpen ńtε Lipini nyɔma na Hepełəŋ nyɔma na Malii nyɔma na Musi nyɔma na Kolee nyɔma. Aməlam caa kele Kehatɪ. ⁵⁹ Aməlam krayana Lefii peεlɔ Yəkəpeti wei pa lula Icipiti tɔ. Na ílé ɪ lulvɔ Aləŋ na Moisi na Maləyam pa tooso. ⁶⁰ Aləŋ piya ntε Natapɪ, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa. ⁶¹ Ama Tacaa kɔwa Natapɪ na Apihu ke waatv wei pa pona-ɪ kətaya təlata tɔ ke tulaalv kra nyəŋ tɔ. ⁶² Pa taa apalaa na alvpiya mpa pa tala isətɔnaa naale tɔ pa we iyisi hiu na tooso (23000). Pa taa kaləna-we na Iseyeli nyɔma lelaa. Mpi tɔ, pə fei si pá taləna-weye tɛtv.

Kokalvɔv kvəkətv

⁶³ Isəna Moisi na kətulv Ilasaa pa kala Iseyeli nyɔma ke Mowapu tɛtəkəle taa ké Yaatanɪ nəgɔ ke Yeliko isentaa tɔgəle. ⁶⁴ Mpa Moisi na kətulv Aləŋ paa kala tɔm kancaalaya nyəm ke Holəpɔ wulaya tɛtv taa tɔ pa fei nɔnɔ nyɔma taa. ⁶⁵ Tacaa ka tɛma-weye heeluyv si pa təna paa si wulaya tɛtv taa. Ye pə taya Yefune pəyalv Kaləpɔ na Nun pəyalv Yosuwee pa tike ke pə kaasaa.

27

Mpa pə mɔna pá tɔgə kpancoou tɔ

¹ Mprɔgú Yosεεfv pəyalv Manasee, na Manasee pəyalv Makii, na Makii pəyalv Kalaatɪ na Kalaatɪ pəyalv Hefεε, na Hefεε pəyalv Selofatɪ. Selofatɪ ɪnɪ ɪ peela Mala na Nowa na Həkəla na Milika na Tiisa pa poləna ² Moisi na kətulv Ilasaa na Iseyeli kɔpayalaa təna kin ke Isə cokəle nənəgɔ na pá tɔ si: ³ Tá caa səpa wulaya tɛtv taa ké ɪ isayətv tɔ, ɪ ta ye le apalvəyaya. Ama ɪ fei Kolee na ɪ waalv nyɔma mpa pa kula Tacaa tɔ ké wulaya tɛtv taa tɔ pa taa. ⁴ Mpv tɔ, í ha tá na tá caa yəlaa ke tɛtv. Pə taa kɔ na ɪ hətε saalv yem. Mpi tɔ, alvpiya tike ke ɪ lulaa. ⁵ Mprɔgú Moisi hulaa Tacaa ke pa kusələmɔtv nti. ⁶ Na ílé ɪ tó si: ⁷ Peela mpe pa kusələmɔtv we teu. ɪ cεle-weye pa caa tɛtv ke ílé ɪ lulvɔ nyɔma nyəntv kin. ⁸ Pə weε si ń teləsi Iseyeli nyɔma si ye alvpiya tike ke yulv lulaa na í si, pá cεle-səɣɪ ɪ kpancoou. ⁹ Ye ɪ feina alvəyaya, íle pa cela ɪ kpancoou ke ɪ neu yaa ɪ taalv. ¹⁰ Yaa ye ɪ feina neu yaa taalv, íle pa cela ɪ kpancoou ke ɪ caa taalv yaa ɪ neu. ¹¹ Yaa ye ɪ caa feina taalv yaa neu, íle pa cela ɪ kpancoou ke ɪ lulvɔ nyɔma taa wei ɪ kəla-ɪ kɔtənav tɔ. Pə ké Iseyeli nyɔma ke kusəsutv ké isu ma keεsvɔv-we tɔ.

Yosuwee lɛtvɔv ke Moisi lonte

¹² Mprɔgú Tacaa tɔma Moisi si: Kra Apalim pɔvɔ tɔ na ń loosi tɛtv nti ma haaki Iseyeli nyɔma tɔ. ¹³ N ká na-tɪ yaa. Ama n ká si teitei ké isu nyá taalv Aləŋ. ¹⁴ Pə taya pulv, í tá təkɪ ma tɔm ke Siŋ wulaya tɛtv taa ké waatv wei samaa yookayana-m tɔ. ɪ tá fayasi-m na ma mpa ke waatv wei í sələmaya lɔm tɔ. Youu lɔm mpi pa yaana pa te taa si, Melipa ke Siŋ wulaya tɛtv taa ké Kateesi tɔ pə tɔm ke ɪ yəgətəɣɪ.

¹⁵ Mpuuyule Moisi cowa Tacaa si: ¹⁶ Hai, Iso Tacaa nya wei n haaki weesuɣu tɔ, kpa yɛlaa pane pa nyɔɣu tɔ, ¹⁷ wei i ka pɛsi na i paasɛna-weye paa waatu wei tɔ, na pɛ taa wee isu kalɛku ŋku ku laɲa tiikilu tɔ.

¹⁸ Mpuuyule Tacaa tɔma Moisi si: Nuɲ pɛyalɔ Yosuwɛe kɛ yɔɔ wei i taa ma Feesuɣu haɣaa tɔɣɔ. Yaa-i na n tu-i tɛmlɛ ntɛ. ¹⁹ Pona-i kɔtɔɔ Ulasaa kiɲ kɛ Iseyɛli nyɛma tɛna isentaa, na n lapɛ-i wei i ka lɛɛti nyɛ lonte taa tɔ. ²⁰ Pasa-i nyɛ sɔsɔɔntu hɔɣɔɔɔɔ. Ulena Iseyɛli nyɛma nyanɛ-i. ²¹ Kɔtɔɔ Ulasaa kɛ pɛɛkɔɣɛna-i Tacaa luɣu nyɛntu na kɔtɔɔ wontu nti pa yaa si wulim na tumim^a tɔ. Ulena unɛ na Iseyɛli samaa pɛ tɛɲɛɲɛ-ti. ²² Mpuuyule Moisi mɔwa Tacaa tɔm, na i yaa Yosuwɛe kɛ kɔtɔɔ Ulasaa kiɲ kɛ Iseyɛli nyɛma tɛna isentaa. ²³ Na Moisi tɛni niɲ kɛ Yosuwɛe tɔɔ, na i lapɛ-i i lonte taa lɛɛtɔɔ isu Tacaa kɛsuɣu-i tɔ.

28

Paa kuyaku ŋku ku nyɛntu

¹ Mpuuyule Tacaa tɔma Moisi si: ² Tɛlɛsi Iseyɛli nyɛma si i paasɛna na i wɔki-m tɔɣɔnaɣa kɔtasi nsi si sɔsɔɔɲ ma caaki tɔɣɔ pɛ waatɔnaa mpa ma suwa tɔ. ³ Paa ifemle nte i kɛ la Tacaa maya kɔtɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ. Uɛ pɛnaɣa kuɔmɔɣa iwɛɛsi nsi si tiili ta caami tɔɣɔ i kɛ la-m kɔtɔɔ ŋkɛ. Na pɛ wee mpuuyule tam tɔɔ. ⁴ Lɛɲka kɛ tanaɲ, na lɛɲka kɛ taanaɣa. ⁵ Na pɛ sɔsɔɔna muɔm kiloona tooso, wei pa nuɣutina Olifi nim liitili kuɔm na titite tɔ. ⁶ Kɔtɔɔ ŋkɛɣɛ i kɛ tɛma-m lapu kɛ Holɛpu puɣu tɔɔ. Ka sɔsɔɔɲ kɛ ma caaki. ⁷ Ulena i tɛni tanaɲ kɔtɔɔ iwɔyɔɣa tɔɔ kɛ suɔm liitili kuɔm na titite, na i liisi pɛɣɛɣɛ cokɔɛ taa.

⁸ Ulena i la taanaɣa nyɛɲka kɛ tɛitei isu tanaɲ tɛɛ nyɛɲka. Sɔsɔɔɲ wei ma caaki tɔ i kɔtɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔɛ.

Kuyaku kuhɛɛsuɣu nyɛntu

⁹⁻¹⁰ Pɛnaɣa kuɔmɔɣa iwɛɛsi naale nsi si tiili tɛ caami tɔɣɔ i kɛ la kɔtɔɔ ŋkɛɣɛ kuyaku kuhɛɛsuɣu wule, na pɛ suɔm na muɔm kiloona naatoso, wei pa nuɣutina nim tɔ. Na pɛ sɔsɔɔna paa kuyaku ŋku ku nyɛɲka.

Isɔtu kuyaku kancaalaya nyɛɲku nyɛntu

¹¹ Paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyɛɲku ŋku, i kɛ la Tacaa kɛ kɔtɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ latɛɛnaa kufama naaleɣɛ, na i waav kuɔmɔɣu, na pɛnaɣa kuɔmɔɣa iwɛɛsi naatosompɔɣɔɣa nsi si tiili tɛ caami tɔ. ¹² I kɛ sɔsɔ paa latɛɛ wei i tɔɔ kɛ muɔm mpi pa nuɣutina nim tɔɣɔ kiloona pɔɣɔɣafɛi naanɔwa. Na kiloona naatoso kɛ paa i waav ŋku ku tɔɔ. ¹³ Na kiloona toosoɣo paa iwɔyɔɣa ŋka ka tɔɔ. Kɔtɔɔ ŋka ka sɔsɔɔɲ ma caaki tɔɣɔɛ. ¹⁴ Paa latɛɛ wei i tɔɔ kɛ suɔm liitilinaa tooso, na paa i waav ŋku ku tɔɔ kɛ suɔm liitilinaa naale, na paa iwɔyɔɣa ŋka ka tɔɔ kɛ liitili kuɔm na titite. Kɔtasi nsi i kɛ la paa pɛnaɣa ŋkɔɣa isɔtu kancaalaya kuyɛɛɲ taa tɔɣɔɛ. ¹⁵ Ulena i lɛ pɛɲtuɔɣu kɛ isayatu husuɣu kɔtɔɔ. Na pɛ sɔsɔɔna paa kuyaku ŋku ku kɔtɔɔ na pɛ suɔm.

Tɛɛv acima nyɛntu

¹⁶ Mpuuyule Tacaa tasaa si: Paa pɛnaɣa kufalaya ŋka ka isɔtu kancaalaya nyɛɲ, kuyɛɛɲ naanɔwa na liyiti wule i kɛ tɔɣɔ Tɛɛv acima na ma hɛtɛ taa. ¹⁷ Ulena isɔtu kuɔm unɛ i kuyɛɛɲ naanɔwa na kakpasɛ wule i tɔɣɔ kuɔsɔm fɛi kakalasi acima kɛ kuyɛɛɲ naatosompɔɣɔɣa. ¹⁸ Acima anɛ a kuyaku kancaalaya nyɛɲku wule, Iso sɛɛtu kɛ i kɛ koti. I kaa la tɛmlɛ natɛli. ¹⁹ I kɛ la kɔtɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɣɔ tɔla wɛna a tiili tɛ caami tɔ. Isu latɛɛnaa kufama naale, na i waav na pɛnaɣa kuɔmɔɣa iwɛɛsi kɛ naatosompɔɣɔɣa. ²⁰ I kɛ tɛni paa kpɛntɛ nte tɔ tɔɔ kɛ kɔtɔɔ muɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ, paa latɛɛ kufalɔ wei i tɔɔ kɛ kiloona pɔɣɔɣafɛi naanɔwa, na kiloona tooso kɛ paa i waav ŋku ku tɔɔ. ²¹ Na i tɛni paa iwɔyɔɣa ŋka ka tɔɔ kɛ kiloona tooso. ²² Ulena i lɛ pɛɲtuɔɣu kɛ isayatu husuɣu kɔtɔɔ. Na kɔtɔɔ la-mɛɣɛ

^a 27:21 wulim na tumim: Iso kɔtɔɔ wontu nti pa naakayana i luɣu nyɛntu tɔɣɔ pa yaaki mpu.

pə kətaya. ²³ Kətasi nsi si təna si səsəyəna paa tanaŋ ŋku ku nyəŋsi tə. ²⁴ Acima kuyeyŋ naatosompəyəlaya təcu ké maa nu paa kuyaku ŋku ku təyənaŋa na suləm na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə ka səsəŋ. ²⁵ Ma seetu tike ke í ká koti kuyaku naatosompəyəlaya nyəŋku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli.

Kumtu acima nyəntu

²⁶ Mprúyú Moisi təma si: Pə takí kumtu acima wule, ləna í kəna Tacaa ke təyənaŋa kufalaya kətasi. I seetu tike ke í ká koti kuyaku ŋku ku wule. I kaa la təmle natəli. ²⁷ I ká la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na í caaki ka səsəŋ təyə latəcənaa kufama naale, na iwaav na pənaŋa kulməya iweesi naatosompəyəlaya. ²⁸⁻²⁹ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa kətaya, isu paa isətu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ³⁰ ləna í lá pəŋtuluyu ke kətaya, na pá la-meyə isayatu husuyu kətaya. ³¹ Kətasi səne si tənaya í səsəyi paa kuyaku ŋku ku nyəŋka tə, na pə təyənaŋa, na pə suləm. Pə wee si təla nna a tiili tá caami təyə í lakı kətasi.

29

Kawilitasi kuyaku nyəntu

¹ Mprúyú Moisi təma si: Tacaa seetu tike ke í ká koti isətu naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. I kaa la təmle natəli. Na pu la-meyə kawilitasi acima. ² ləna í lá Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa si təna tə, si səsəŋ nyənsı ke təla wena a tiili tá caami tə. Isu latəce kufalu kuləm, na iwaav kuləmuɣu, na pənaŋa kulməya iweesi ke naatosompəyəlaya. ³ I ká səsı paa kpənte nte tə tə ké kətaya mələm mpi pa nuɣutina nim tə. Paa latəce kufalu wei i tə ké kiloonaa pəyəlayafei naanəwa, na iwaav tə ké kiloonaa naatoso. ⁴ Na í tənı paa iwəyaya ŋka ka tə ké kiloonaa naatoso. ⁵ Na í lá Tacaa ke pəŋtuluyu ke isayatu husuyu kətaya, na pá la-meyə pə kətaya. ⁶ I ká səsı kətasi səne si tənaya paa kuyaku ŋku ku kətasi nsi kəkə lusa si təna tə. Na paa isətu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsı na pə suləm na pə təyənaŋa nyənsı tə, isu Tacaa ka siw tə. Kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na Tacaa caaki ka səsəŋ təyəle.

Isayatu husuyu kuyaku səsəw nyəntu

⁷ Mprúyú Moisi tasaa si: Isə seetu tike ke í ká koti isətu naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku naanəwa nyəŋku wule, na nəhəkutu. Təmle natəli tə fei lapu. ⁸ Na í lá kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na ká wena səsəŋ təyə təla wena a tiili tá caami tə. Isu latəce kufalu na iwaav na pənaŋa kulməya iweesi naatosompəyəlaya. ⁹⁻¹⁰ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa nyəŋka. Isu paa isətu wei i kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ¹¹ ləna í lá pəŋtuluyu ke isayatu husuyu kətaya. Na í səsı ləŋku ke isayatu husuyu kuyaku səsəŋku nyəŋka. Na pə kaasi paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təyənaŋa na pə suləm.

Coka acima nyəntu

¹² Mprúyú Moisi tasaa si: Isə seetu tike ke í ká koti isətu naatosompəyəlaya nyəŋ kuyaku naanəwa na kakpası nyəŋku wule. Təmle natəli tə fei lapu. Na í təyə Tacaa acima ke kuyeyŋ naatosompəyəlaya. ¹³ ləna í lapı-i təla wena pə ta caami təyə kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na ka we səsəŋ təyə kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Isu latəcənaa kufama naanəwa na tooso, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti. ¹⁴⁻¹⁵ Na í tənı paa kətaya ŋka ka tə ké təyənaŋa nyəŋka. ¹⁶ ləna í lá pəŋtuluyu ke isayatu husuyu nyəŋka. Na pə səsəna paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təyənaŋa na pə suləm.

¹⁷⁻³⁴ Pə krayav kuyaku naale nyəŋku na pə polo naatosompəyəlaya nyəŋku tə. I ká la paa kuyaku ŋku ku kətaya ke təla wena a tiili tá caami təyə. Na pə səsəna pə təyənaŋa na pə suləm. Mpi í ká la kətasi ke kuyaku naale nyəŋku təyəle, latəcənaa naanəwa na naale, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmuɣu.

Kuyaku tooso nyəŋku wule ke latəcənaa naanəwa na kuləm, na iwaan naale, na pənaŋa kulməya iweesi ke naanəwa na liyiti na pəŋtuluyu kuləmuɣu. Kuyaku liyiti nyəŋku wule

ke latəcenaa naanowa, na iwaan naale, na pənaya kulomaya iweesi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku kakpasi nyəŋku wule ke latəcenaa pəɣolayafei naanowa, na iwaan naale, na pənaya kulomaya iweesi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku naatoso nyəŋku wule ke latəcenaa pələfei naanowa, na iwaan naale, na pənaya kulomaya iweesi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu. Kuyaku naatosompəɣolaya nyəŋku ke latəcenaa naatosompəɣolaya, na iwaan naale, na pənaya kulomaya iweesi ke naanowa na liyiti, na pəntuloyu kulomoyu.

³⁵ Acima səsəna ke í ká koti na í təɣə kuyaku pələfei naanowa nyəŋku wule. Təmle natəli tə fei lapu. ³⁶ Í ká la Tacaa ke kətaya səsəŋ nyəŋka ke latəce, na iwaan, na pənaya kulomaya iweesi ke naatosompəɣolaya. Pə fei si təla aní a tiili í caamu. ³⁷ Na í təní paa tətə nte tə təw kə kətaya təɣənaɣa, na pə solum mpi pa lakəna tam tə. ³⁸ Na í la tətəɣə isayatu husuyu kətaya na í səsə pə tənaya paa kuyaku ŋku ku kəkə kətasi təw, na pə təɣənaɣa na pə solum.

³⁹ Kətasi nsi pə wee si í səsə kəkə na təɣənaɣa na solum na ciikuɣu na luyu kulomoyu pə nyənsi təw kə Tacaa acima kuyaku wule təɣəle.

30

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi teləsa Iseyeli nyəma ke tə tənə nti Tacaa tu-ı tə.

Nəəsi suw təw kəsəsutv

² Pə waalı kə ı tasa kpeka nyəŋ nyəma ke teləsuyu ke Tacaa kuyəɣətutv lentənəa tətə si: ³ Ye yulv su nəɣə si ı laki Tacaa ke kətaya. Yaa ı kisiyi pulbɔyuv Isə təw. Pə fei si í seki pə lapu. Pə wee si í la pə tənə mpi pə luna ı nəɣə tə. ⁴ Ye isu pəelə we ı caa təyaya taa, na í su ı nəɣə ke Isə isentaa si, ı ká la pulv, ⁵ na cecə nu, na í tá kisina-ı. Pə wee kə si í təŋ teitei isu ı suw tə. ⁶ Ama ye ı kisina-ı kuyaku ŋkuyv kpakpaa, ıle ı yeke pə təm. Tacaa kaa pəsəsi-ı. Mpi tə, ı caa kisina-ı.

⁷ Ye isu pəelə hulina nəɣə suw na pəcə ı saa. ⁸ İlena ı paalv nu-tı na í tá kisina-ı pə wee si ı la isu ı suw tə. ⁹ Ama ye ı kisina-ı kuyaku ŋkuyv kpakpaa, ıle ı yeke pə təm. Tacaa kaa pəsəsi-ı. ¹⁰ Ye isu alv leelu, yaa wei na ı paalv pa yawa tə, ı su nəɣə. Pə wee si í la-keɣe. ¹¹ Mpu tə, ye isu alv wei ı wəna paalv tə ı su nəɣə si í ká la pulv, ¹² na ı paalv tá kisina-ı. Isu ı lapa isəna ı suwa tə. ¹³ Ye ı paalv kisina-ı kuyaku ŋkuyv kpakpaa, ıle ı yeke pə təm. Tacaa kaa pəsəsi-ı. Mpi tə, apalv kisina-ı. ¹⁴ Mpu tə, ye isu alv caa ı su nəɣə si ı laki pulbɔv, ı paalv wəna mpaav si í tisina-ı, yaa í kisina-ı. ¹⁵ Ama ye ı nuwa na í tá kisina-ı kuyaku ŋkuyv kpakpaa. İle ı huləna ı sum nté si ı tisaa. ¹⁶ Ama ye waalı waalı kə ı lanle ta heəna ı alv si í taa la isu ı suwa tə. İle Tacaa kaa pəsəsi alv, ı paalv nyoyv taa kə pu məli. ¹⁷ Kəsəsutv nti Tacaa suwa alaa na pəelaa pa nəəsi suw təm taa təɣəle.

31

Matiyan nyəma yoonav ke pa isayatu təw

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa təma Moisi si: ² Polo na í hə Matiyan nyəma ŋkranoyu ke isayatu nti pa lapa Iseyeli nyəma tə tə təw. Pə waalı kə n ká kpe nyá nyəma cəlw. ³ Mpuɣəle Moisi təma samaa si: Mə taa ləlaa í suu pa yoou wontu na pá polo na pa yoonə Matiyan nyəma, na pá ləeti-we isu Tacaa suw tə. ⁴ Mpu tə, í ləsi paa kpekəle nte tə taa kə yoolaa iyaya (1000).

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa ləsa paa Iseyeli kpekəle nte tə taa kə yoolaa iyaya (1000). İlena pə krenti iyisi naanowa na naale (12000). ⁶ Na pá tilina pa tənaya yoo. İlena kətulv İlasaa pəyalv Pəŋhası kpenna Isə wontu na tutuuy wei paa hulı na pá caalı yoo tə. ⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa tii Matiyan nyəma tetv təw, isu Tacaa ka heeluyv Moisi na í teləsi-we tə, na pá kpiisi apalaa tənə. ⁸ Pa kuwa tətəɣə Matiyan awulaa kakpasi: İfi, na Lekem, na Suuu, na Huuu, na Lepa, na pə kpenna Peyəw pəyalv Palaam. ⁹ Na pá kpa saləka ke pa alaa, na pa piya, na pá kuu pa təla na pa kaləkəŋ na pa wənav tənə. ¹⁰ Na pá sə pa acaləe na pa cacakəŋ ke kəkə. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa tēna wontu na yəlaa na təla nna pa kuuwa tə. ¹² İlena pá pona pə tənaya pa təsikile ke Mowapu tetəkəle taa,

ke Yaatanu pɔɔ nɔɔ, ke Yeliko ɛsentaa. Na pɔ hɔlɪ Moisi na kɔtulɔ ɪlasaa na ɪseyeli kpekɔle tɔna.

¹³ Mprɔyɔ Moisi na ɪlasaa, na ɪseyeli nyɔyɔ nyɔma lelɔ pa luwa tɔsikile na pɔ suli-we. ¹⁴ Tɔnɔyale Moisi mu pɔɔnɔ na yoolaa nyɔɔ nyɔma. ɪsu iyisi iyaya (1000) nyɔɔ nyɔma, na nunɔwa (100) nyɔɔ nyɔma mpa pa luna yoo tɔ. ¹⁵ Na ɪ pɔɔsi-we si: Pepe tɔɔ kɛ ɪ tɔ kɔ alaa? ¹⁶ Pɔyele ɪ nyɔma teu si, Matiyɔn alaa mpeye Palaam puɔusaa, na pɔ sɔsi ɪseyeli nyɔma ke ɪsayatu sɔsɔntu taa, na pɔ wakɔlɔna Tacaa ke Peyɔɔ tɔm taa. Mpu pɔ kɔnna yulokɔsɔku ke ɪsɔ yɔlɔ tɔɔ. ¹⁷ Pɔ tɔɔ tɔ, ɪ kɔ apalɔpiya na alaa mpa pa tɔma saav tɔ. ¹⁸ Ye ɪ nɔkaa, ɪle ɪ su mɔ tɔyi yomaa ke pɛelaa mpa pa ta nyɔnta apalaa tɔ. ¹⁹ Pɔ kaasa mɔ taa mpa pa kuwa yɔlɔ, yaa pa tokina sɔtaa tɔ, paa caya tɔsikile waalɔyi kuyeyɛ naatosompɔɔlɔyɔ kɛ. ɪlɛna pɔ la asilima kɛelɔyɔ kɔtaya ke kuyaku tooso nyɔɔku wule. Na pɔ kpeɔna pa yomaa mpa pa su pa ti tɔ. ²⁰ Na pɔ la asilima kɛelɔyɔ kɔtaya tɔtɔyɔ wontu kususuutu na tɔnɔɔ nyɔntu, na pɔnɔ hɔntu nyɔntu, yaa nti pa saaka taasi tɔ.

²¹ Pɔ waali kɛ kɔtulɔ ɪlasaa tɔma apalaa mpa pa pola yoo tɔ si kusɔsuto nti Tacaa telɔsa Moisi tɔyɔle si: ²²⁻²³ Pɔ kraɔav wontu nti tu nyaki kɔkɔ tɔ, ɪsu wula na liyitee nyɔyɔtɔ, na nyɔyɔlɔyɔ kuɛɛmɔyɔ, na nyɔyɔlɔyɔ maɔamaɔ, na nyɔyɔtɔ lentu. Na wontu nti tɔ yɔkɔyi, ɪsu somtu tɔ. ɪ kɔ nyaali-ti na kɔkɔ kɛ na ɪ lii-tɔyi kɔtaya lum taa. Ye kɔkɔ kɔnyayatu, ɪle ɪ lii tɔleyɛ kɔtaya lum taa tike. ²⁴ Ye ɪ cɔta mɔ wontu ke kuyaku naatosompɔɔlɔyɔ wule, ɪle mɔ asilima kɛelɔ kɛle. ɪ sɔv tɔsikile taa.

Yoo taa wontu kukukuutu talɔyɔ

²⁵ Mprɔyɔ Tacaa tɔma Moisi si: ²⁶ Nyana ɪlasaa, na ɪseyeli nyɔɔ nyɔma, ɪ kala pɔ tɔna mpi ɪ kraɔa yoo taa tɔ. Pɔ kraɔav yɔlɔ na pɔ tɔla tɔ. ²⁷ ɪlɛna ɪ tala pɔ taa kɛ cali. Yoo potaa ke hɔyɔlɔyɔ, na lelɔ ke ɪɛɔku. ²⁸ Na ɪ lɔsi yoolaa nyɔm tɔɔ kɛ mpi pɔ kɛ ma tɔtɔyɔle tɔyɔ yulɔ kulɔm ke yɔlɔ nasɔle na nunɔwa (500) tɔɔ, na tɔla ke mpu tɔtɔ. ²⁹ Na ɪ cɛla kɔtulɔ ɪlasaa. ³⁰ Ye pɔ kaasa ɪseyeli nyɔma lelɔ nyɔm, ɪle ɪ lɔsi mpi pɔ weɛ si, pɛle pɔ lɔsi tɔyɔ yɔlɔ nule na naanɔwa tɔɔ kɛ yulɔ kulɔm. Na tɔla ke mpu tɔtɔ, na ɪ cɛla pɔ tɔnɔyɔ Lefii nyɔma mpa pa paasayɔna ɪsɔ cɔkɔle tɔ.

³¹ Mprɔyɔ Moisi na ɪlasaa pa lapa teitei ɪsu Tacaa heeluyɔ-we tɔ. ³² Tɔla wɛna pa kuuwa kolontunaa tɛ tɔ, a kaasa heɛn na pɔnɔ ke iyisi nasɔtoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɔ (675000) ³³ na naanɔ ke iyisi nutoso na naanɔwa na naale (72000) ³⁴ na kraɔasɔ ke iyisi nutoso na kulɔm (61000) ³⁵ na pɛelaa mpa pa ta nyɔnta apalaa tɔyɔ iyisi hiu na naanɔwa na naale (32000). ³⁶ Heɛn na pɔnɔ wei pa cɛla yoolaa tɔ, ɪ kpeɔta iyisi ɛmɔnɔyɔ nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlɔyɔ na nasɔle nunɔwa (337500). ³⁷ Na pɔ lɔsi Tacaa nyɔna ke nasɔtoso na nutoso na naanɔwa na kakpasɔ (675). ³⁸ Naanɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000) na Tacaa nyɔnɔ ke nutoso na naanɔwa na naale. ³⁹ Kraɔasɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɔle nunɔwa (30500). Tacaa nyɔnsɔ ke nutoso na kulɔm. ⁴⁰ Yɔlɔ ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000). Tacaa nyɔma ke hiu na naanɔwa na naale. ⁴¹ Mprɔyɔ Moisi cɛla ɪsɔ nyɔm ke kɔtulɔ ɪlasaa, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-ɪ tɔ. ⁴²⁻⁴³ Mpi pa cɛla ɪseyeli nyɔma lelɔ tɔ, pɔ na yoolaa nyɔm pɔ kulɔm kɛ. Heɛn na pɔnɔ ka we iyisi ɛmɔnɔyɔ na nunɔwa na hiu na naanɔwa na naatosompɔɔlɔyɔ na nasɔle na nunɔwa (337500). ⁴⁴ Naanɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na naatoso (36000). ⁴⁵ Kraɔasɔ ke iyisi hiu na naanɔwa na nasɔle na nunɔwa (30500), ⁴⁶ na pɛelaa ke iyisi naanɔwa na naatoso (16000). ⁴⁷ Mprɔyɔ Moisi lɔsa pɛelaa tɔɔ kɛ yulɔ kulɔm ke nule na naanɔwa tɔɔ, na tɔla ke mpu tɔtɔ, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-ɪ tɔ, na ɪ cɛla Lefii nyɔma mpa pa paasayɔna ɪsɔ cɔkɔle tɔ.

Luyɔ kulɔmɔyɔ kuhaanɔ

⁴⁸ Mprɔyɔ yoolaa iyisi iyaya (1000) nyɔɔ nyɔma, na nunɔwa (100) nyɔɔ nyɔma, pa kota Moisi kin, ⁴⁹ na pɔ heeli-ɪ si: Tɔ kala yoolaa sɔkpɛma, pa we pa nɔyɔ taa, nɔyɔlɔ ta la asaala. ⁵⁰ Pɔ tɔɔ kɛ tɔ kɔnna Tacaa ke kuhaanɔ ke wula alukpalisi, na pɔ kpasɔ, na kukuwee, na

ηkpanyapelası, na lutu, nti tē hikaa tō sı pē husı ta isayatu. ⁵¹ İlena Moisi na kōtulv İlasaa pā mv wōla wontu nti pa kōnaa tō. ⁵² Wontu nti yoolaa mpε pa kōnaa tō, tē krenta kiloonaa nunōwa na nutoso na naanōwa. ⁵³ Pē kaasa yoolaa sākpeṃa, İlena paa wei İ suna İ tēyi wontu nti İ kuuwa tō. ⁵⁴ Ṁpōyō Moisi na İlasaa pa sı wōla wontu nti yoolaa hawa tōyō İso cokōle taa sı, Tacaa İ taa sōo İseyeli nyōṃa tōo.

32

Kpeka tooso cayale ke Yaatanı ilim tälule tōo

¹ Lupεη na Katı pē yōlaa ka wena kalākēη sōsōη ke tuutuuma kē. İlena pā cekēna sı Yasεε tetv hōyōlvv, na Kalaati tetv ka mvna tōla tōo. ² Pē tōo kē pa polaa na pā ṃayana Moisi na kōtulv İlasaa na kpeka nyōη nyōṃa na pā heeli-we sı: ³ Atalōti, na Tıpōη, na Yasεε, na Nimla, na Hesōpōη, na İlale, na Sepam, na Nepo, na Peyōη pē acalεε kē ⁴ Tacaa sēna İseyeli nyōṃa na pā mv tetv nti tō, tē nyōṃa kē. Tetv nti tē mvna tōla tētōle. Pēcō tā ṃayamaya tē wena kalākēη. ⁵ İlena pā sālēmı Moisi sı İ ha-wεye tetv nti. İ taa tesōna-wεye Yaatanı waalı tōo.

⁶ Mpuyule Moisi pōosa-we sı: İsōnayale mpv? Mē tetvnaa nā puki yoou ntē na mı caya cāne tēpamm na? ⁷ Ye mı cayana cāne pu yōoı pεle pa apalvtv, pa kaa polo tetv nti Tacaa ha-we tō tē taa. ⁸ Yaasi kvlm İnēyi mē caanaa tēma lapv ke waatv wei ṃa kusa-wεye Kateesi-Paaneya sı, pā polo pa feη Kanaaη tetv tō. ⁹ Pa pola İskōoı tetekōle taa na pā cōo-te, na pā ṃalı. İlena pā yōoı İseyeli nyōṃa apalvtv sı, pā taa svv tetv nti Tacaa ka ha-mεye hatoo lōη tō tē taa. ¹⁰ Halı Tacaa mv pāáná ke kuyaku ηkv na İ tuu sı: ¹¹ Mē tēna ṃpa İ lu İcipiti na İ wena pusı hiu na waalı tō, İ kaa na tetv nti ṃa suwa sı ṃa haaki Apōlaham na İsaaka na Yakōrv tō. Ṁpi tō, İ tā nuna-m teu. ¹² Ye pē taya Kenası lōlvv tv Yefune pōyalv Kalerv, na Nunη pōyalv Yosuwee pa tike paa svvna. Pē taya pulv, mpε İni pa nuna-m teu kē. ¹³ Pē tōo kē Tacaa mv pāáná na İseyeli nyōṃa na pā tōyō pusı nule tōcu ke wōlaya tetv taa. Halōna ṃpa İni İso taa kpana mpv tō, pā saalı yem kē tēna. ¹⁴ İlena asayaa ṃε, İ caa sı İ tēη ṃē caanaa İkpate na İ kusı Tacaa pāáná ke ṃē tōo. ¹⁵ Ye Lupεη na Katı nyōṃa ṃε, İ tā nuna Tacaa, İlé İ yeki kē na ṃē kuyεεη tayalı wōlaya tetv taa. İle İ wakōla İseyeli nyōṃa ntē.

¹⁶ Mpuyule apalaa mpε pa kōtēna Moisi na pā tō sı: Aai yoo, tu ηṃá tā kalākēη ke tēcayale, na tā teesi nyōṃa ke koloosi acalεε. ¹⁷ İlena tā yōlaa cōosi tēna. Tetv nyōṃa İ taa pēsı-we. Pē waalı İlena tē co tā yoou wontu tēcav na tē tee tā tetvnaa ke nōyō na tē pona-wεye tetv nti pa ha-we tō tē taa. ¹⁸ Paa İseyeli tv wei İ ká caya İ tetv tōo kē na pēcō tē ṃalı tā tē. ¹⁹ Ye tē hika tetv na pōyō na cāne tōo, pā taa tasa-tvyv tetv hav na pōyō na waalı tōo. ²⁰ Ntēna Moisi sı: Ye İ tōka İsu İ yōyōtvv tō, na İ suu ṃē yoou wontu, na İ tesı Yaatanı na İ polo ṃē kolontunaa tōo, na Tacaa tv-wεye ṃē nıη taa, ²¹⁻²² İle tetv tēna pēsı ṃē nyōntv. Waatv İni Tacaa yaa ṃē tetvnaa taa kaa kpana-ṃε. Pēyele İso ká yelina-mεye ṃē tetv tēne na pōyō na cāne tōo. ²³ Ama ye İ tā lá ṃpv, İ ká pēntēna Tacaa, na pē ṃalı ṃē nyōη taa. ²⁴ Pē we teu, İ ηṃá ṃē nyōṃa ke teesi na ṃē tōla tētākēle. Ama İ taa sōo nti ṃa yōyōtaa na ṃá sı tōyō tōkvyv kē. ²⁵ Mpuyule Lupεη na Katı pē nyōṃa cōwa Moisi sı: Tu la İsu n svv tō. ²⁶ Tu yele tā alaa na tā piya na tā kalākēη ke Kalaati acalεε taa, ²⁷ na tē kpayā tā wontu na tē polo Tacaa yoou, İsu n yōyōtvv tō.

²⁸ Ṁpōyō Moisi heela pa tōṃ ke kōtulv İlasaa, na Nunη pōyalv Yosuwee, na İseyeli kpeka nyōη nyōṃa. ²⁹ İlena İ tō-we sı: Ye Katı na Lupεη nyōṃa kpayā yoou wontu, na ṃē na-we İ tesı ṃē kolontunaa waalı, İsu Tacaa yōyōtvv tō, na İ kēlı-we, İle mı cele-wεye Kalaati tetv. ³⁰ Ama ye pa kisa ṃpv İle Kanaaη tetv ke ṃē tēna İ ká tala.

³¹ Ṁpōyō Katı na Lupεη pē nyōṃa tasa yōyōtvv sı: Tu la nti Tacaa heela-tv tō. ³² Tu kpayā tā wontu na tē polo Tacaa yoou, na pā cele-tvyv tā tetv na Yaatanı na cāne tōo.

³³ Ṁpōyō Moisi cela Katı na Lupεη pa kpeka na Yosεfv pōyalv Ṁanasee nyōntε hōyōlvv ke Amolıı wulav Sihōη, na Pasāη nyōη Okı pa tetv na pa acalεε.

³⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Katı nýma ɲmawa koloosi ke Tipɔŋ na Atalɔti na Alowee ³⁵ na Atɔlɔti-Sofaŋ na Yasɛɛ na Yokpaha ³⁶ na Pɛti-Nimla na Pɛti-Halaŋ pə acalɛɛ. Na pá ɲmá tɔtɔgɔ pa tɔla tɔtɔkɛle.

³⁷ Uɛna Lupɛŋ nýma ɲma Hɛsɔpɔŋ na Ilale na Kiliyatayim ³⁸ na Nepo na Paali-Meyɔŋ na Sipɔma na pá ha-yɛgɛ hɛla.

³⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Manasee pəyalɔ Makii nýma ná yooŋa Kalaati nýma, na pá tɔgɔŋi Amolii nýma na pá caya. ⁴⁰ Pə tɔɔ ké Moisi ná yelina-wɛgɛ-ti. ⁴¹ Uɛna Manasee pəyalɔ Yayii nýma náá lɛɛki Amolii nýma acalɛɛ lɛnna, na pá ha-yɛ si Yayii acalɛɛ. ⁴² Pə waali ké Nopa ná lɛɛka Kena ɪcatɛ na pəcɔlɔ nýna, na í ha-yɛgɛ ɪ hɛtɛ si Nopa.

33

Isəna Iseyeli nýma tɔma pa Icipiti luw waali tɔ

¹ Waatu wei Moisi na Alɔŋ pa lɛsa Iseyeli nýma ke caasi caasi tɔ, ɪsəna pa tɔma tɔgɔlɔ:

² Tacaɔ ka heela Moisi ké si ɲmaa timpı timpı í sɔŋaa tɔ, halı lona anı a hɛla ntɔ.

³ Pənaɔa ɪsɔtu kancaalaya nyɔŋ kuyaku naanɔwa na kakpası wule, ke Iseyeli nýma kula Tɛɛu acıma tɛu kufemuɔu ke Lamsɛsi na pá tɛɛki Icipiti nýma ɪsɛntaa tɔkaa si, pə cɛpa-wɛ.

⁴ Na pɛle pá tɔŋa pa kancaalaya piya mpa Tacaɔ kɔwa tɔgɔ pim. ɪ lapa m̀p̀ỳg̀ỳ si pa nyı si ɪ kɛla pa tuŋ ke tɔŋ. ⁵ Pa kula Lamsɛsi, ɪɛna pá siki Sukɔti. ⁶ Pa kula Sukɔti, ɪɛna pá siki Itam ke wɔlaya tɛtu nɔgɔ tɔɔ. ⁷ Pa kula Itam, ɪɛna pá polo Pi-Hahilotı ke Paali-Sefɔŋ ɪsɛntaa, na pá siki Mikıtɔɔlı pɔtɛɛ. ⁸ Pa kula Mikıtɔɔlı, ɪɛna pá tɛsi tɛŋku na pá sɔv wɔlaya tɛtu na pá tɔ kuyɛɛŋ toosoɔo Itam wɔlaya tɛtu taa, na pá tala Mala. ⁹ Mala ke pa kulaa, na pá polo Iliim, timpı hıla naanɔwa na naale, na paŋŋ nutoso na naanɔwa ka wɛɛ tɔ na pá siki. ¹⁰ Pa kula Iliim, ɪɛna pá siki tɛŋku kɔsɛɛm nɔgɔ. ¹¹ Pa kula tɛŋku nɔgɔ, ɪɛna pá siki Siŋ wɔlaya tɛtu taa. ¹² Pa kula wɔlaya tɛtu taa, ɪɛna pá siki Tɔfɔka. ¹³ Pa kula Tɔfɔka, ɪɛna pa siki Alusi. ¹⁴ Pa kula Alusi, ɪɛna pá siki Lefitim timpı pa laŋa lum kɔnyɔnyɔm tɔ.

¹⁵ Pa kula Lefitim, ɪɛna pá siki Holɛpɔ wɔlaya tɛtu taa. ¹⁶ Pa kula Holɛpɔ, ɪɛna pá siki Kıpɔlotı-Taafa. ¹⁷ Pa kula Kıpɔlotı-Taafa, ɪɛna pá siki Hasɛlɔti. ¹⁸ Pa kula Hasɛlɔti, ɪɛna pá siki Litıma. ¹⁹ Pa kula Litıma, ɪɛna pá siki Limɔŋ-Pɛɛsi. ²⁰ Pa kula Limɔŋ-Pɛɛsi, ɪɛna pá siki Lipına. ²¹ Pa kula Lipına, ɪɛna pá siki Lisa. ²² Pa kula Lisa, ɪɛna pá siki Kehalata. ²³ Pa kula Kehalata, ɪɛna pá siki Sɛfɛɛ pɔgɔv. ²⁴ Pa kula Sɛfɛɛ pɔgɔv, ɪɛna pá siki Halata. ²⁵ Pa kula Halata, ɪɛna pá siki Makɛlo. ²⁶ Pa kula Makɛlo, ɪɛna pá siki Tahati. ²⁷ Pa kula Tahati, ɪɛna pá siki Tela. ²⁸ Pa kula Tela, ɪɛna pá siki Mitıka. ²⁹ Pa kula Mitıka, ɪɛna pá siki Hasɛmona. ³⁰ Pa kula Hasɛmona, ɪɛna pá siki Mosɛlotı. ³¹ Pa kula Mosɛlotı, ɪɛna pá siki Pɛnɛ-Yakan. ³² Pa kula Pɛnɛ-Yakan, ɪɛna pá siki Hoo-Kitɔkatı. ³³ Pa kula Hoo-Kitɔkatı, ɪɛna pá siki Yɔtɔpata. ³⁴ Pa kula Yɔtɔpata, ɪɛna pá siki Apɔlona. ³⁵ Pa kula Apɔlona, ɪɛna pá siki ɪsiyɔŋ-Kɛpɛɛ. ³⁶ Pa kula ɪsiyɔŋ-Kɛpɛɛ, ɪɛna pá siki Katɛɛsi ke Siŋ wɔlaya tɛtu taa. ³⁷ Pa kula Katɛɛsi, ɪɛna pá siki Hoo pɔgɔv, ke ɪtɔm tɛtu tɔŋa tɔɔ.

³⁸⁻³⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɔ yɛlaa na kɔtulɔv Alɔŋ kpa Hoo pɔgɔv taa. Uɛna í sí tɔnaɔa ɪsɔtu kakpası nyɔŋ kuyaku kancaalaya nyɔŋku wule, ke ɪ pənaɔa nunɔwa na hiu na tooso (123) nyɔŋka taa. Pa Icipiti taa luw pənaɔa nule nyɔŋka ntɛ. ⁴⁰ Waatu ɪnɔgı Kanaaŋ wulav wei pa yaa si, Ala na ɪ ka wɛ ilım tɔlule mpɔtɔŋ tɔɔ tɔ, ɪ nuwa Iseyeli nýma tate.

⁴¹ Iseyeli nýma kula Hoo pɔgɔv ɪɛna pá siki Salɔmona. ⁴² Pa kula Salɔmona, ɪɛna pá siki Punɔŋ. ⁴³ Pa kula Punɔŋ, ɪɛna pá siki Opotı. ⁴⁴ Pa kula Opotı, ɪɛna pá siki Ye-Apalım ke Mowapɔv tɔŋa tɔɔ. ⁴⁵ Pa kula Ye-Apalım, ɪɛna pá siki Tipɔŋ-Katı. ⁴⁶ Pa kula Tipɔŋ-Katı, ɪɛna pá siki Alɔmɔŋ-Tıpɔlatayım ɪsɛntaa. ⁴⁷ Pa kula Alɔmɔŋ-Tıpɔlatayım, ɪɛna pá siki Apalım pulası taa ké Nepo pɔgɔv ɪsɛntaa. ⁴⁸ Pa kula Apalım pulası, ɪɛna pá siki Mowapɔv tɛtɛka taa ké Yaatanı kɪŋ ke Yelıko ɪsɛntaa. ⁴⁹ Tɔnaɔa pa sika pa coka ke Pɛti-Yɛsimɔti na Apɛɛlı-Sıtım pə hɛku taa.

Nti Tacaɔ sɔwa Kanaaŋ tɛtu talɔv tɔɔ tɔ

⁵⁰ M'p'ógú Tacaa tuwa Moisi ke Mowapu teteka taa ké Yaataní p'ógó n'ógó ke Yeliko isentaa si: ⁵¹ Teləsi Iseyeli nyóma si ye í tesa Yaataní na í s'uv Kanaan nyóma tetu taa. ⁵² Pə wee si í t'ogóni tetu nyóma t'ona na í y'ókí p'ee yaa ny'og'ətu leesəŋ wei í laaki t'ə, na pə təkətələnaa. ⁵³ Na í leeki pa tetu nti na í caya. Mpi t'ə, ma ha-meŋe t'əŋi. ⁵⁴ Tete ké í ká t'ə na í tal'ona tetu nt'əŋi mə kpeka na mə l'ul'əŋ, na í keesəna mə paŋale. ⁵⁵ Pə wee si í t'ogóni tetu nyóma t'onaŋa. T'əf'ə k'ukaasaa m'ələŋi mə kolontunaa ké na pá naasəŋi-me, isu s'əwa ke isəpee taa, na ny'ómá t'əpila ke mə k'əŋkəm'əŋ taa. ⁵⁶ Ile meŋe maa lana, isu maa s'uw si maa la-me t'ə.

34

Iseyeli nyóma tetu toosi

¹ M'p'ógú Tacaa t'oma Moisi si: ² Teləsi Iseyeli nyóma si, waatu wei í ká s'uv Kanaan tetu nti ma haaki-me t'ə t'ə taa t'ə, t'ə toosi nté ³ Siŋ w'ulaya tetu na Itəm nyəntu na p'ət'ee t'ə. Na ká k'paŋa tenku k'usəpu, ⁴ na ká m'ələna p'əcesi pulasi tontonle p'ət'ee t'ə. U'ena ká polo Siŋ, na ká tiina Kateesi-Paaneya p'ət'ee t'ə. Na ká m'əli Hasaa-Ataa na Asəm'əŋ. ⁵ Na ká kee na ká yoosina Icipiti l'əu, na ká lu Metitelanee tenku. ⁶ Ilim t'ət'ule t'ə t'əŋa nté Metitelanee tenku in. ⁷ Ilim t'əlule m'p'ət'əŋ t'ə ny'əŋka nté tenku k'ul'um in, na Hoo puŋu pə heku taa. ⁸ U'ena ká lu Lepo-Hamati na Seta, ⁹ na ká polo Sifəl'əŋ, na ká lu Hasaa-In'əŋ.

¹⁰ Ilim t'əlule t'ə ny'əŋka nté pə k'paŋa Hasaa-In'əŋ na Sefam tetu h'əŋ'əluŋu t'ə. ¹¹ U'ena ká m'ələna Lip'əla ke Ayin ilim t'əlule t'ə, na ká t'ee pooluŋ na ká polo ka yoosina Kenasaleti k'uten, ¹² na ká polo ka lu Yaataní l'əŋ, na tenku k'usəpu. Mə tetu t'enasí nté.

¹³ M'p'ógú Moisi tel'esa t'ə t'onaŋa Iseyeli nyóma na í t'asa-weŋe heeluŋu si: Tet'ona m'pa Tacaa t'oma si í t'ó t'ete na í t'ala Iseyeli kpeka p'əŋ'əlaŋafei naan'owa na h'əŋ'əluŋu t'əŋ'əle. ¹⁴⁻¹⁵ Mpi t'ə, Lup'əŋ na Katí pa l'ul'əŋu nyóma na Manasee kpek'əle h'əŋ'əluŋu lenku ná t'ema p'ele pa ny'əntu hik'yu ke Yeliko isentaa ke Yaataní waali na ilim t'əlule t'ə.

Tetu tallaa ny'əŋ nyóma həla

¹⁶ M'p'ógú Tacaa t'oma Moisi si: ¹⁷ K'ət'ul'ə Ulasaa na Nun p'əyal'ə Yosuw'ee paa paasəna tetu tal'əŋu. ¹⁸ Pá k'pa paa kpek'əle nte t'ə taa ké ny'əŋu tu wei í ká paasəna-we t'ə. ¹⁹ M'pa m'pa paa k'pa m'pu t'ə pa həla nt'ə: Yuta kpek'əle taa ny'əŋ nté Yefune p'əyal'ə Kal'əpu. ²⁰ Simiy'əŋ ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Amihuti p'əyal'ə Semuw'eli. ²¹ P'encam'ee ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Kisilon p'əyal'ə Ulati. ²² T'əŋ ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Yokili p'əyal'ə Puki. ²³ Yos'eeŋu p'əyal'ə Manasee ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Ifoti p'əyal'ə Han'əŋ'əli. ²⁴ Yos'eeŋu p'əyal'ə naale ny'əŋ If'əlayim ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Sifitan p'əyal'ə Kemuw'eli. ²⁵ Sapul'əŋ ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Paanakí p'əyal'ə Ulasafan. ²⁶ Isakaa kpek'əle taa ny'əŋ nté Asan p'əyal'ə Pal'ət'əŋ'əli. ²⁷ As'ee ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Selomiti p'əyal'ə Ahihuti. ²⁸ Nef'ətali ny'ənt'ə taa ny'əŋ nté Amihuti p'əyal'ə Pet'əŋ'əli.

²⁹ M'pa Tacaa l'əsa si pá t'ala Kanaan tetu ke Iseyeli kpeka nyóma t'əŋ'əle.

35

Lefii nyóma acal'ee

¹ M'p'ógú Tacaa y'əŋ'əta Moisi ke Mowapu tetek'əle taa, ke Yaataní p'ógó n'ógó ke Yeliko isentaa si: ²⁻³ Tu Iseyeli nyóma si pá c'ela Lefii nyóma ke acal'ee nna pa l'əsa pa tet'ona taa t'ə, na pə n'əŋ'ək'ila. Na pá c'aya acal'ee taa na pá tiikiŋi pa t'əla ke hal'əmnaa taa. ⁴⁻⁵ Is'əna í ká mayasi n'əŋ'ək'ila aní a w'əŋ t'əŋ'əle: Pə s'ınaw icat'ə koloosi na p'ə pukina ilim t'əlule t'ə t'əŋ'ə m'ee't'ələnaa nas'əle na nun'owa (500), na ilim t'ət'ule t'ə ké m'pu. Pə m'p'ət'əŋ na pə nt'əŋ'əŋ t'ə t'əŋ'əŋ m'pu. U'ena í mayasi paa h'əŋ'əluŋu ŋku ku t'ə ké m'ee't'ələnaa iy'əŋa (1000) iy'əŋa (1000) ke t'əm liŋiti na p'ə c'ə icat'ə na p'ə ta. ⁶ Na pá c'ela Lefii nyóma ke acal'ee naatoso. A taa ké ye pə y'uk'əna y'ul'ə na í ku í t'əŋ'ənt'əle í ká tu k'pul'əŋu. Na p'ə s'əsi acal'ee nule na naale t'ət'ə. ⁷ Pə k'p'enta acal'ee p'ələf'ei naan'owa na pə n'əŋ'ək'ila. ⁸ Paa kpek'əle nte tu ha Lefii nyóma ké na p'ə keesəna t'ə tetu t'əu.

Yulokulaa kpɔlvɔv tɔtɔle acalɛɛ

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tɔma Moisi si: ¹⁰ Telɛsi lɛyeli nyɔma si, ye i tɛsa Yaatanɔ na i sɔv Kanaan tɛtv taa, ¹¹ ilɛ i lɛsi acalɛɛ wɛna i ká la yulokulaa m̀p̀a p̀ə ỳk̀ənaa tɔ pa kpɔlvɔv tɔtɔle tɔ. ¹² Na pɛle pa yɛlaa i taa lɛti-wɛ na pá tá huuta pa tɔm. ¹³ Acalɛɛ naatoso kɛ i ká lɛsi. ¹⁴ Tooso na Yaatanɔ ilim tɛlɛle tɔɔ, na tooso kɛ Kanaan tɛtv taa. ¹⁵ Ye lɛyeli tv yaa cayaɔv kɛ p̀ə ỳk̀ənaa na i kú yulv, ilɛ pɔntv se na i polo a taa natɛli tɔ taa, na i tó kpɔlvɔv.

¹⁶⁻¹⁸ Ye nɔɔlv m̀p̀a i tɔɔntɛle kɛ nyɔɔlvɔv yaa k̀r̀át̀ỳg̀, yaa i yaɔa-i p̀əle na i si. I kɛ yulokulv kɛ, p̀ə wɛɛ si pá kv-i. ¹⁹ Sɛtv yulv siyisiyi ká p̀ɛɛk̀əna kulv na i lɛti-i. ²⁰⁻²¹ Ye kulv ka tɔk̀əna-i na natɛli kɛ i taa, yaa pa wɛna tɔma na kolɔɔa, ilɛna i m̀p̀a-i nkumle, yaa i tusi-i, yaa i yaɔa-i pulv na i sí. I kɛ yulokulv kɛ, p̀ə wɛɛ si lɛtɛlv i hika-i i kv-i.

²²⁻²³ Ntanyi p̀ə ỳk̀əɔəna yulv na i tusi lɛlv, yaa p̀əle, yaa pulv fiti i niɔ taa na p̀ə yaɔa-i. P̀əc̀ɔ pa taa yoo, yaa i tɔka-i na i taa. ²⁴ Ilɛ huula ka tɔɔ p̀ə k̀v̀s̀əsutv kɛ, na pá huɔ pa tɔm nti. ²⁵ Na pá kenti kulv tɔɔ na pá m̀əɔna-i i kpɔlvɔv tɔtɔle, na i saali tɔna.

Halɛna kɔtvlv sɔsɔ wei i laki tɛmlɛ kɛ waatv unɔ tɔ i sɛm. ²⁶ Ama ye i luwa icatɛ ntɛ tɔ taa na i tɛsi tɔ tɔɔa ²⁷ na lɛtvlv hiki-i, i nɔka-i i kvɔv-i kɛ na i tɔm ta si. ²⁸ P̀ə nyɔvɔv ntɛ si kulv i caya kpɔlvɔv tɔtɔle tɔna, halɛna kɔtvlv sɔsɔ sɛm. P̀əle p̀ə waali kɛ i p̀əsɔɔi na i lu na i m̀əli i tɛ.

²⁹ Paa lɛyɛ i wɛɛ, yaasi inɔɔi m̀əna m̀ə piya piya i ká tɔki.

³⁰ I kaa mv yulv kulvm aseeta na i kvna yulokulv tɔm. P̀ə wɛɛ si pá tala naale. ³¹ P̀ə fɛi si i mv kuhav na i yele yulokulv kɛ kvɔv. P̀ə wɛɛ si i kv-i kɛ. ³² P̀ə fɛi tɔtɔ si i mv kuhav na i tó yulokulv kɛ kpɔlvɔv tɔtɔle na kɔtvlv sɔsɔ sí, ilɛna i m̀əlɔna-i i tɛ.

³³ Yulokulɛ pilisiyi tɛtv kɛ. Ilɛ p̀ə fɛi si i pilisi tɛtv nti tɔ taa i wɛɛ tɔ. Ye yulv kɔwa i tɔɔntɛle, p̀ə wɛɛ si pá kú inɔɔi na p̀əc̀ɔ p̀ə k̀piisi p̀ə asilima. ³⁴ P̀ə fɛi si i pilisi m̀ə tɛtv. M̀pi tɔ, Tacaɔ má, ma wɛ m̀ə hekv kɛ.

36*Pɛlaa m̀p̀a pa tɔki pa nyɔma k̀p̀anɔɔu tɔ pa tɔm*

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yosɛɛfv p̀əyalv Manasee, na Manasee p̀əyalv Makii, na Makii p̀əyalv Kalaati lulɔvɔv nyɔɔɔ nyɔma pola Moisi na lɛyeli k̀p̀eka nyɔɔɔ nyɔma kin ² na pá tɔ si: Waatv wei Tacaɔ tɔwa Moisi si i tɔ tɛtɛ na i tala lɛyeli nyɔma kɛ tɛtv tɔ, i suwa tɔtɔ si, i cɛla tá tɛtv Selofati tɛtv kɛ i pɛlaa. ³ Ama ye pa saawa k̀p̀ekɔle lentɛ taa, pa tɛtv pasɔɔi tá k̀p̀ekɔle nyɔntv tɔɔ kɛ na p̀ə sɔsɔi lentɛ tɔɔ. ⁴ Na p̀ə kɔma na p̀ə tala cɛrv p̀ənaɔa, pa nyɔntv lu tɔk̀pataa kɛ tá k̀p̀ekɔle tɔɔ na p̀ə sɔsɔi pa nyɔntɛ kvfate tɔɔ.

⁵ M̀p̀vɔlvɛ Tacaɔ heela Moisi si: Telɛsi lɛyeli nyɔma si Yosɛɛfv lulɔvɔv nyɔma wɛna tampana. ⁶ Ye pa sɔla wei pa saa-i. Ama p̀v wɛɛ pa k̀p̀ekɔle taa tó kɛ. ⁷⁻⁹ Ilɛ paa k̀p̀ekɔle nte tɔ tɛtv ká caya tɔ tɔcayalɛ, tɔ kaa sɔsɔi lentɛ nyɔntv tɔɔ. M̀pv tɔtɔɔ ye k̀p̀ekɔle natɛli tɔ alv nɔɔlv i wɛna tɛtv p̀ə wɛɛ si i saa i caa k̀p̀ekɔle lulɔvɔv tv kɛ.

¹⁰⁻¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Selofati pɛlaa Mala na Tiisa na Hokɔla na Milika na Nowa pa saawa pa caa taalvnaa p̀əyalaa kɛ pa k̀p̀ekɔle taa, isv Tacaɔ ka kɛsvɔv Moisi tɔ. ¹² Yosɛɛfv p̀əyalv Manasee lulɔvɔv nyɔma ntɛ. Ilɛna pa tɛtvnaa nti pa hikaa tɔ tɔ saali pa caa k̀p̀ekɔle taa.

¹³ Kiin na k̀v̀s̀əsutv nti Tacaɔ telɛsa lɛyeli nyɔma, na Moisi nɔɔv kɛ Mowavv tɛtɛkɔle taa, kɛ Yaatanɔ nɔɔv kɛ Yeliko isentaa tɔɔlvɛ.

KUSƏSUTU LELBYU TAKƏLAYA Kutulu

Takəlaya kanə ka taa ké Moisi lela kusəsutunaa mpa Iso ka towa Iseyeli nyóma ke Liu takəlaya taa tó. Ka taa tótó wé təmnaa mpa Moisi heela Iseyeli nyóma tó. I tóssa-wé si Iso sòola-wéye sòsəm. Haləna í na-wé pá pəeli nəgə ke wulaya tetu taa, na í kenti pa tó. I hulawé tótó si Iso tike nté Iso, nəgəlu í fei tótó, í ká sòoli-í ké na luyu kulumbuyu, na mə ləsayə suu-í təmmam, na mə toma təna (6:4-5).

Isəna pa faya Kusəsutu Lelbyu takəlaya tó:

Moisi faaci kancaalaya nyəh, titite 1:1-4:43

Moisi faaci naale nyəh, titite 4:44-28:68

Moisi faaci tooso nyəh, titite 28:69-30:20

Yosuwee ləetuyu ke Moisi lonte, titite 31

Moisi kawəyaya, titite 32

Moisi koola Iseyeli nyóma tənaya kúpantu, titite 33

Moisi səm təm, titite 34

MOISI KUYƏYƏTUTU KANCAALAYA NYƏNTU

¹ Təmnaa mpa mpa Moisi heela Iseyeli yəlaa tənaya wulaya tetu taa, na pəcə pá tesəyi Yaataní pəgə ke Sufi isentaa, na Palan na Tofeli na Lapan na Hasaləti na Ti-Sahari pa heku taa təgəb. ² Pa liw Holepu^a na pá kraya Itəm puyu mpaav tó, kuyeyə naanowa na kulumbuyu ke pa lapa, haləna Kateesi-Paaneya. ³ Pa Icipiti liw pənaya nule nyəhka, isətu naanowa na kuləm nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku taa ké Moisi heela Iseyeli nyóma ke nti Tacaa ka tu-í si í teləsi-wé tó. ⁴ Waatu wei í yoowa na í kəli Amolii nyóma wulaw Sihon wei í ka wé Həsəpəh icatə taa tó, na Pasan nyəh Oki wei í təkaya kawulaya ke Asetaloti na Itəlei pa acaləe tó tó.

⁵ Saa wei pa wé Mowapu tetu taa, na pá ta tesəta Yaataní pəgə təgə Moisi caala kusəsutu tənə tó təm ke seyesuyu si:

Isə ha Iseyeli nyóma ke nəgə si pá tē

⁶ Waatu wei tu wé Holepu puyu kin təna təgə Tacaa yəgətaa si, tə taanə təna təcam. ⁷ Pə tó tó, tó kpesi na tó polo pulasi həgələh taa timpi Amolii nyóma wəe tó. Na pə cəlo Kanaan nyóma tetunaa taa ké pə krayaw Yaataní kacəka, na pulasi həgələyuy, na tetəkəle, na Nəkefi, na tənku Metitəlanee imalaw ke Kanaan nyóma tetu taa tó. Na Lipan, haləna pəgə səsaya Ifəlati. ⁸ I nawaa, mə niñ taa ké ma tú tetu təna. Mpu tó, í polo na í mu-ti. Tacaa ka yəgətəna tuunaw ké si í ká ha-təyi mə caanaa Apəlaham na Isaaka na Yakəpu, na pəle pa ləlyuy nyóma tənaya pa waali.

Moisi kpan ke huvlaa

⁹ Mpu yó Moisi tóma si: Maa heela-meyə Holepu puyu kin si maa pəsəyi na má paasəna-meyə ma tike. ¹⁰ Mpi tó, Tacaa mə Iso lapaya na í huki, na sanə taa í wé payalə isu isətuləhəsi. ¹¹ Mə caanaa Iso Tacaa í yele na í səsəsi hukuyu ke təm iyaya (1000). Na í kooli-meyə kúpantu isu í ka suw nəgə tó. ¹² Isənaya maa pəsi ma tike na má səgəli mə səgəla na mə wahalanaa na mə yoon? ¹³ Í ləsi mə kpeka taa ké ləmayasəe nyóma na mpa pa nyóma yaasi na pa hətə yaawa tó, na má kpa-weyə mə nyuyuy nyóma. ¹⁴ Halí í cə-m si ma kumayasətu nti tə wé teu. ¹⁵ Mpu yó ma kpa mpe iní pa taa ləmayasəe nyóma mpa pa həla yaawa təgə yəlaa iyaya (1000) nyuyuy nyóma, na nunowa (100) nyuyuy nyóma, na nule na naanowa nyuyuy nyóma, na naanowa nyuyuy nyóma. Na má kpa mpa pə kaasaa tó pa taa ké paa kpekəle nte tə akewenaa.

^a 1:2 Holepu: Holepu na Sinayi hətə kuləmtəle ke.

16 Uena má tó mə təm hoolaa si ye təm mayana mə tətunaa ke pa taa pa tike, yaa mə na cayalaa, í welisi tə taa ké teu na í təŋ isəna tampana səŋaa tə, na í huu-ti. 17 I taa fayasi yəlaa ke mə hoolenaa taa. Paa tən̄tu paa konyəntu, pə wɛɛ si í nuna-wɛyɛ. I taa see yəlaa. Mpi tə, Isə həte taa ké í huukəna. Nti tə wɛ-mɛyɛ katɛ ɪlɛ í kəna-ti na má nu. 18 Waatu inəxi ma tu-mɛyɛ nti nti í ká la tə.

Fenlaa tiluyu ké Kanaaŋ tetv taa

19 Pə waali ké tə kola Holəpu puɣu isu Tacaa ká heeluyu-tu tə, na tə faya wulaya tetv anaam asola nyəntu nti, isu í nyəm tə. Amolii nyəma puɣu mpraav ke tə krayaa na tə tala Kateesi-Paaneya.

20 Halı ma heela-mɛ si í tapə Amolii nyəma puɣu ŋku tá Isə Tacaa ha-tu təyɔlɛ. 21 Isə tuwa tetv tənaya mə niŋ taa ké. I kuɫi na í mu-ti na tə pəsi mə nyəntu, isu mə caanaa Isə Tacaa ka heeluyu-mɛ tə. I taa nyá. Pəyele mə laŋa í taa ŋmaa paa pəcə.

22 Tənaya mə təna í kəma ma kiŋ na í təŋ si: Tə tili apalaa ke tá nəyɔ təə, na pá fen tetv nti na pá hólí-tuyv mpraav ŋku tu kraya tə. Na acalɛ nna nna tu tala tə. 23 Mpróyú ma sama mə ləmayasɛɛ anı. Uena má ləsi mə kpeka taa ké yulv yulv ké yəlaa naanwa na naalɛ. 24 Mpe inı pa tɛna na pá fayana puɣu taa. Haləna Isəkəli tɛtəkəlɛ na pá fen-ti. 25 Mpróyú pa koola tetv nti tə taa kuɫuɫum na pá kpeŋna. Na pá keesi-tu si tetv kɔpantv ke tá Isə Tacaa haaki-tu. 26 Paa na mpv tə, í lapa laŋkpusəŋ na í kisi tə taa ké pote isu mə Isə Tacaa ka heeluyu-mɛ tə. 27 Haləna í svv kəntuyv ke mə coka taa si: Tacaa ı caaki-tu təyɔ ı ləsa-tuyv Icipiti na í kəna-tuyv Amolii nyəma tetv taa si pɛlɛ pá wakəli-tv. 28 Uena í tasəxi si tə polo le? Mə tətunaa ná yəlaa mə apalvtv si: Tetv nti tə yəlaa tayalaa ké. Pəyele pa kəla-tv, na pa acalɛ ké səsəna na a koloosi kaləsəna isətənyv. Halı tə tu ná a taa ké Anakı tooko ləlvuyv nyəma.

29 Ma heeliyi-mɛ si í taa seliyina-wɛ. Pa təm í taa kra-mɛyɛ səyəntv. 30 Tacaa mə Isə wei ı wɛ mə nəyɔ təə tə, ı mayamaya ı ká yoonə mə nəyɔ. Isu ı tɛm lapv na í nana mə ıse ke Icipiti 31 na wulaya tetv taa tə. Tənaya ı paasəna-mɛ isu yulv nuɫuyv ı pu təyɔ mə mpraav təna taa. Haləna mə tate ke cənɛ. 32 Paa na mpv tə, í tá tó naani ké Tacaa mə Isə. 33 Pəyele inı ı ka tənayana mə nəyɔ təə. Na ı pɛəkəyi-mɛyɛ təsulɛnaa ke mə təntɛ waatu. Na í huɫəyi-mɛyɛ kəkə ke ahoɔ, na í naaki mpraav. Ilim ɪlɛna í wɛɛ ŋmɔntuyv taa na mı tənəxi.

34 Tacaa ní mə kəntuyv, ɪlɛna pááná kra-ı na í yəyətı na í tuu si: 35 Yəlaa mə í kəla ısayatu. Pə təə ké pa ləlvuyv looŋa kanɛ, ka taa nəyɔlv kaa svv tetv kɔpantv nti ma tuuwa si maa ha mə caanaa tə. 36 Ye pə taya Yefune pəyalv Kaləpu paasi. I na ı ləlvuyv nyəma ke máá ha tetv nti í fenja mpv təyɔ timpi ı nuna-m teu tə.

37 Tacaa muna Moisi maya pááná ke mə təə, haləna í tə si ma kaa feli nəəhələ ke tetv nti tə taa. 38 Ama Nuŋ pəyalv Yosuwee wei ı ké ma təmle tv tə ı tike ı ká pona. Maa səsı-tı apalvtv. Mpi tə inı ı ká yelina na tetv nti tə pəsi Isɛyeli nyəma nyəntv. 39 Mə piya mpa pa ıse ta nyaaləta ısəntə, na í təŋ si kolontunaa ká pááná tə, mpe páá svvna tə taa. Mpi tə, mpeyɛ máá ha-ti, na tə pəsi pa nyəntv. 40 Ama mı keesi ıse na í fayana wulaya tetv taa, na í polo tənku kuɫɛɛm.

41 Tənaya í cəwa si: Hai, tá təm səpəna Tacaa. Pənɛntɛ tu kra pa təə na tə yoonə-wɛ isu tá Isə yəyətuyv tə. Mpruyɔlɛ paa mə taa wei ı kraya ı yoou wontu na í ləli na í mayasi mə taa si í ká kra pulaya təlɛv. 42 Kəna Tacaa si má heeli-mɛ si: I taa kra mə kolontunaa təə si í yookina-wɛ. Mpi tə, ma fɛi mə həkv. I taa yele na pɛlɛ pá kv-mɛ. 43 Maa tɛma-mɛyɛ-təyi heeluyu. Ama í tá ké ŋkraŋuyv, na í kisi Tacaa təm na í kra puɣu nyuyv taa təkaa. 44 Kəna Amolii nyəma mpa inı paa wɛ puɣu taa təna tə pá lu mə təə, na pá tó mə waali isu tun. Na pá kv-mɛyɛ pə krayav Itəm tə, haləna Hooma. 45 I kəma na í məli na í wiina Tacaa ɪlɛna, ɪlɛ ı kisi nuv. 46 Mpv pə yelina na í caya Kateesi-Paaneya na pə taŋı səsəm.

2

¹ M̄p̄ȳḡȳ t̄ə m̄əlaa na t̄ə k̄p̄aɣa t̄ɛŋku k̄uʂɛɛm m̄p̄raav ŋku ku pukina w̄olaya t̄ɛtv̄ taa t̄ə, ɪsu Tacaa ka ɣ̄əɣ̄ətv̄ȳv̄ t̄ə. Na t̄ə c̄əə It̄əm p̄ȳȳv̄ taa na p̄ə taan̄i.

Iseyeli nȳəma t̄ənt̄e ke ilim t̄əlule t̄əə t̄ɛtv̄naa taa

² K̄elena k̄uyaku nak̄uli Tacaa t̄ə-m̄ s̄i: ³ Ama í tu c̄əəwa p̄ȳȳv̄ k̄uʂɛ t̄əcam. P̄ə t̄əə t̄ə, í ha m̄ə ɪɛ na ilim nt̄əɣ̄əŋ t̄əə. ⁴ I heeli ɣ̄əlaa s̄i í t̄əŋna m̄ə k̄əɣ̄əp̄iɣa ɪsav nȳəma m̄p̄a pa we It̄əm^a t̄ə pa t̄ɛtv̄ t̄əŋa t̄əə. P̄el̄e pa t̄ɛɛ k̄á s̄uʂna-m̄e ɣ̄áá. Ama í la-we na laakali, ⁵ í taa k̄p̄a pa t̄əə. Ma kaa ha-m̄eɣe t̄ɛtv̄ nt̄əɣ̄i paa h̄əɣ̄əliim s̄i í fel̄i n̄əəh̄əle maɣamaya. M̄p̄i t̄ə, ma t̄əma It̄əm p̄ȳȳv̄ ŋk̄uȳv̄ ɪsav ke hav s̄i k̄ú p̄əsi ɪ pul̄v̄. ⁶ P̄ə weɛ s̄i í ɣana m̄ə liɣitee ke t̄əɣ̄ənaɣa na l̄vm̄ m̄p̄i í k̄á t̄əɣ̄ə na í nȳəə t̄ə. ⁷ M̄p̄i t̄ə, Tacaa m̄ə ɪs̄ə kool̄a-m̄eɣe k̄up̄ant̄v̄ ke m̄ə niŋ t̄əma t̄əna taa k̄é. P̄əyele ɪ nȳəma t̄ənt̄e nte í t̄əŋ w̄olaya t̄ɛtv̄ anaam ɪn̄e ɪ taa t̄ə t̄ə t̄əə. P̄ənt̄ə taa, p̄us̄i n̄ule k̄el̄e m̄ə ɪs̄ə Tacaa ɪn̄i ɪ we m̄ə waali, na í t̄á la-ŋ pul̄v̄.

⁸ M̄p̄ȳḡȳ t̄ə c̄əla ɪsav nȳəma m̄p̄eɣe It̄əm na t̄ɛt̄ek̄əle m̄p̄raav na ɪlat̄i na ɪs̄əɣ̄əŋ-k̄eɣeɛ nȳəŋku t̄ət̄ə. ɪlena t̄ə t̄ɛɛ na t̄ə t̄əŋna Mowapu w̄olaya t̄ɛtv̄ t̄əə. ⁹ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa heela-m̄ s̄i: I taa k̄p̄a Mowapu nȳəma t̄əə s̄i m̄əna-we í ɣoo. M̄p̄i t̄ə, ma kaa ha-m̄eɣe pul̄v̄ȳv̄ pa t̄ɛtv̄ taa. L̄əəti l̄ul̄v̄ȳv̄ nȳəma Mowapu nȳəma ke ma hawa Aa ɪcate s̄i p̄á nȳən̄əɣi pa pul̄v̄ȳv̄.

¹⁰ Imim nȳəma ka c̄əɣana ɪcate ŋt̄é t̄ə taa k̄é hatoo l̄əŋ. Paa we p̄aɣale k̄é na p̄á k̄é tookonaa ɪsu Anak̄i nȳəma, na p̄á we t̄əŋ. ¹¹ L̄elaa ná nȳənaɣa-weɣe Lefayi nȳəma k̄é ɪsu Anak̄i nȳəma. Ama Mowapu nȳəma ná ɣaakaya-weɣe Imim nȳəma. ¹² Hol̄i nȳəma ka c̄əɣana It̄əm ɪcate taa k̄é hatoo l̄əŋ taa. ɪlena ɪsav nȳəma náá k̄piisi-we na p̄á m̄v̄ pa t̄ɛtv̄, ɪsu Iseyeli nȳəma ka m̄uȳv̄ pa nȳənt̄v̄ nti Tacaa ha-we t̄ə.

¹³ P̄ənt̄e í kul̄i na t̄ə t̄ɛs̄i Selet̄i l̄əəv̄ ɪsu Tacaa k̄á heeluȳv̄-t̄v̄ t̄ə. ɪlena t̄ə t̄ɛs̄i Selet̄i l̄əəv̄. ¹⁴ T̄ə kul̄v̄ȳv̄ Kateesi-Paaneya t̄ə p̄us̄i p̄ələf̄eɪ n̄ule ke t̄ə t̄uwa, na p̄əc̄ó t̄ə t̄ɛs̄i Selet̄i l̄əəv̄ ŋku. P̄ə lapa ŋp̄ȳḡȳ s̄i pa t̄əna m̄p̄a pa k̄é ɣoolaa ke waat̄v̄ ɪn̄i t̄ə, p̄ə l̄əsi pa looŋa t̄əna na p̄á s̄i ɪsu Tacaa ka ɣ̄əɣ̄ətv̄ȳv̄ t̄ə. ¹⁵ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa t̄v̄ ɣoolaa m̄p̄eɣe niŋ na í ku-we. Hal̄əna pa k̄pek̄əle t̄əna t̄ɛ.

¹⁶ ɣoolaa m̄p̄e pa s̄əpa pa t̄ənaɣa pa k̄pek̄əle taa, ¹⁷ ɪlena Tacaa heeli-m̄ s̄i: ¹⁸ N̄əəŋəə k̄é í k̄á t̄ɛs̄i Mowapu t̄ɛtv̄ t̄əŋa, na í t̄əŋna Aa ɪcate, ¹⁹ na í k̄p̄ət̄əna Amoni nȳəma t̄ɛtv̄. Ama í taa k̄p̄a Mowapu nȳəma t̄əə s̄i m̄ə na-we í ɣoo. M̄p̄i t̄ə, ma kaa ha-m̄eɣe pul̄v̄ȳv̄ pa t̄ɛtv̄ taa. L̄əəti l̄ul̄v̄ȳv̄ nȳəma Amoni nȳəma ke ma ha-t̄i s̄i p̄á nȳən̄əɣi pa pul̄v̄ȳv̄.

²⁰ ɣəlaa nȳənaɣa t̄ɛtv̄ nt̄əɣ̄i Lefayi nȳəma nȳənt̄v̄ k̄é. M̄p̄i t̄ə, m̄p̄e ɪn̄i paa w̄enna t̄ə taa k̄é hatoo l̄əŋ na Amoni nȳəma ɣaaki-weɣe Sams̄umi nȳəma. ²¹ Paa we p̄aɣale k̄é na p̄á k̄é tookonaa, ɪsu Anak̄i nȳəma, na p̄á we t̄əŋ. M̄p̄ȳḡȳ Tacaa k̄piisa-we na Amoni nȳəma n̄əɣ̄ə na p̄á l̄eɛti pa l̄onte. ²² M̄p̄ȳḡȳ Tacaa ka lapa ɪsav l̄ul̄v̄ȳv̄ It̄əm nȳəma m̄p̄a paa we Seyii t̄ə. Waat̄v̄ ɪn̄əɣ̄i ɪ k̄piisa Hol̄i nȳəma na pa n̄əɣ̄ə na í t̄əɣ̄əŋi-we na í su It̄əm nȳəma ke pa l̄onte ke hal̄əna saŋa. ²³ M̄p̄ȳḡȳ Kaf̄ət̄əə Filiisi nȳəma ná luwa na p̄á t̄əɣ̄əŋi Afi nȳəma m̄p̄a paa c̄əɣa acalisi taa hal̄əna Kasa ke Metitelanee t̄ɛŋku n̄əɣ̄ə t̄ə, na p̄á l̄eɛti pa lona taa.

²⁴ P̄ə waali k̄é Tacaa t̄əma s̄i: I kul̄i na í t̄ɛs̄i Al̄əŋəŋ l̄əəv̄. Ma t̄v̄ɣi Amolii t̄v̄ Sihon̄ wei ɪ k̄é H̄es̄əp̄əŋ nȳəma wulav̄ t̄ə, na ɪ t̄ɛtv̄ ke m̄ə niŋ taa. I ɣooŋa-ɪ na í l̄eɛki ɪ t̄ɛtv̄. ²⁵ P̄ə k̄p̄aɣav̄ saŋa t̄ə, maa yelee na antulinya piit̄imnaa nuk̄i m̄ə s̄əɣ̄ənt̄v̄ na p̄á n̄yaŋna-m̄e. Ye pa nu m̄ə t̄əŋ pa s̄uʂ seluȳv̄ na laŋwak̄əll̄e.

Wulav̄ Sihon̄ t̄ɛtv̄ l̄eɛk̄v̄ȳv̄

²⁶ Ketem̄əti w̄olaya t̄ɛtv̄ taa k̄é ma tila H̄es̄əp̄əŋ wulav̄ Sihon̄ kin̄ na aɣeɛn̄eɛ t̄əm s̄i: ²⁷ Ha-t̄v̄ȳv̄ n̄əɣ̄ə na t̄ə t̄əŋ m̄p̄raav kul̄vm̄ȳv̄ na t̄ə fayana nȳá t̄ɛtv̄ taa, t̄ə kaa hel̄i tiili. ²⁸ Ta liɣitee ke tu ɣana t̄əɣ̄ənaɣa na l̄vm̄ m̄p̄i tu nȳəə t̄əna t̄ə na t̄ə t̄ɛɛ. ²⁹ ɪsav nȳəma m̄p̄a pa we It̄əm h̄əɣ̄əlv̄ȳv̄ taa t̄ə na Mowapu nȳəma m̄p̄a pa we Aa nȳəŋku taa t̄ə pa ha-t̄v̄ȳv̄ m̄p̄raav na t̄ə fayana pa t̄ɛtv̄ taa. P̄ə waali k̄é tu t̄ɛs̄i Yaatan̄i p̄əɣ̄ə na t̄ə polo t̄ɛtv̄ nti Tacaa ta ɪs̄ə haaki-t̄v̄ t̄ə t̄ə taa. ³⁰ Ama Tacaa lapa wulav̄ Sihon̄ ke laŋk̄pus̄əŋ na í kisi s̄i t̄ə taa t̄əŋna ɪ t̄ɛ. ɪs̄ə lapa-ɪ ŋp̄ȳḡȳ s̄i í t̄v̄-ɪ t̄á

^a 2:4 It̄əm: Seyii na It̄əm h̄əte kul̄v̄mt̄əle k̄é.

nin taa na té təɣɔ ɪ tetv isu pə wɛv saŋa isəntə tə. ³¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ Iso heela-m si: Saŋa waali ma tuwa wulav Sihon na ɪ tetv ke mə nin taa ké, í lɛkɪ-tí. ³² Ilena Sihon na ɪ yoolaa təna pá lu si pa yookina-tuyv Yahasi. ³³ Ama Tacaa tá Iso tv-ɪ tá nin taa na té kú ɪ na ɪ piya na ɪ yəlaa təna. ³⁴ Ilena té lɛkɪ ɪ acalɛɛ təna, na té kpiisi apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa təŋsa-wɛɣɛ mpusi ké. ³⁵ Ama təla na acalɛɛ nna tə lɛka mpv tə a taa wontunaa ke tá kpaɣaa na té suna tá ti. ³⁶ Pə kpaɣav Alwɛɛ ke Alənəŋ ləɔv nəɣɔ na ɪcate nte tə wɛ tɛtɛkələ taa tə, haləna Kalaati tə, tə ta kpiisi kolunɔ ɪcate natəli. Tacaa tá Iso tv a tənaya tá nin taa ké. ³⁷ Ama tə ta tokina Amoni nyəma tetv ké. Paa nti tə mala Yarəki ləɔv na puyv taa acalɛɛ, na lona nna a təna ta Iso Tacaa kisina-tv tə.

3

Wulav Oki tetv lɛkɔvɔ

¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə kpaɣa mpaav na té kpana Pasan təɔ. Ilena təna wulav Oki na ɪ yəlaa təna pa lu ta təɔ si pa yookina-tuyv Itəlei. ² Ntəna Tacaa heeli-m si: ɪ taa nyana-ɪ. Ma tuyi í na ɪ yəlaa na ɪ tetv tənaya mə nin taa. ɪ lana-ɪ isu í lapəna Amolii nyəma wulav Sihon wei ɪ ka wɛ Həsəpəŋ ɪcate taa tə. ³ Tampam pələ na tá Iso Tacaa tasa wulav Oki na ɪ yəlaa tənaya tá nin taa ké tuyv, na té kv-wɛ. Pa taa nəɣəlv ta fiti. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə lɛka pa acalɛɛ təna, paa kulvmtələ tə ta fiti. A ka wɛ acalɛɛ nutoso ké. Pə kpaɣav Aləkəpi həɣəlvɔv təna tə na Pasan tetv taa timpri Oki təkaya kawulaya tə. ⁵ Paa ŋmawa acalɛɛ anəɣi teu ké, na a koloosi kulaa na a Kampvnaa ke nyəɣətv. Pə kaasa lenna tətəɣə tuutuuma, a fei koloosi. ⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ tə kpiisa pa təna isu tə lapv Həsəpəŋ wulav Sihon acalɛɛ taa tə. Na té kú apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa ka təŋsa-wɛɣɛ mpusi ké. ⁷ Ama pə yela təla na acalɛɛ taa wontu ilena táa kpaɣa na té suna tá ti.

Kalaati tetv talvɔv

⁸ M̄p̄r̄ȳḡȳ pə lapa waatv inɪ ɪ taa, na té lɛkɪ Amolii awulaa naale tetv. Mpe inɪ paa wɛna Yaatanɪ ilim təlule təɔ ké. Pa tetv nté pə kpaɣav Alənəŋ ləɔv tə, haləna Hɛɛməŋ puyv. ⁹ Sitəŋ nyəma ná yaakaya-kuyv si Siliyon. Na Amolii nyəma náa yaaki-ku si Senii. ¹⁰ Oki kawulaya acalɛɛ nna tə lɛkaa təɣələ pulasi taa tɛtɛkələ acalɛɛ təna. Na Kalaati na Pasan tetv təna haləna Saləka na Itəlei pə tetv. ¹¹ Wulav Oki tike ka kəna Ləfayi nyəma kakaasaya. ɪ sətv atakaa ké nyəɣəlvɔv ké, na ɪ taɣələŋ wɛ mɛɛtələnaa liyiti na həɣəlvɔv, na ɪ wəŋ ke mɛɛtələnaa naale. Halɪ ɪ wɛ Amoni nyəma ɪcate səsəələ Lapa taa.

¹² Waatv wei tə lɛka tetv nti ilena má ha Lupəŋ na Katɪ nyəma ke pə kpaɣav Alwɛɛ tetv, na pə cəɔ Alənəŋ ləɔv tə, na pə kpeŋna Kalaati puyv həɣəlvɔv acalɛɛ. ¹³ Ilena má cɛla Manasee kpekələ həɣəlvɔv lɛŋku ke Kalaati tetv kukaasətv na Oki kawulaya nyəntv təna ke Pasan tetv taa. Pá yaakaya Aləkəpi nyəntv na Pasan nyəntv ke Ləfayi nyəma tetv ké. ¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡȳ Manasee kpekələ taa tv Yayii lɛka Aləkəpi tetv ke Pasan taa. Haləna Kesuli nyəma na Maakatɪ nyəma pa tetv toŋa. Ilena pá laɣasi-yɛɣɛ hətɛ si Yayii acalɛɛ, na pá yaaki-yɛɣɛ ŋp̄r̄ȳḡȳ haləna saŋa. ¹⁵ Ntəna má há Manasee kpekələ tv Makii ləlvɔv nyəma ke Kalaati həɣəlvɔv. ¹⁶ Na Lupəŋ na Katɪ pə nyəma ke Alənəŋ na Kalaati pə həkv həɣəlvɔv. Tə toŋa nté Alənəŋ ləɔv na pə tɛɛ təɔ. Tə na Amoni nyəma pa nyəŋka nté Yarəki ləɔv. ¹⁷ Ilim tətule təɔ toŋa ná mala Yaatanɪ tɛtɛkələ ke Kenesalɛti lvcayam na tɛŋku kusəpv pə həkv taa ké. Haləna ilim təlule təɔ ké Pisika puyv luyv.

¹⁸ Waatv inɪ ɪ taa ké Moisi heela-wɛ si: Mə Iso Tacaa tv mə nin taa ké Yaatanɪ ilim təlule tetv si té pəsi mə nyəntv. Ilə mə taa yoolaa təna í kpaɣa mə yoov wontu na í tɛɛ Iɛɣɛli nyəma ke nəɣɔ. ¹⁹ Mə alaa na mə piya na mə kaləkəŋ tike ká cəɣana acalɛɛ nna ma ha-mɛ isəntə tə a taa. Mpi tə, mə nyəma si í wɛna kaləkəŋ tuutuuma. ²⁰ Pə wɛɛ si í səna mə tɛtvnaa ke ŋp̄r̄ȳḡȳ. Haləna Iso yelev na pələ pá hiki pa tetv isu mə hikuyv mə nyəntv ke Yaatanɪ pəɣə na waali cənɛ tə. Waatv inəɣi paa mə taa wei ɪ ká məli ɪ maɣamaya ɪ tetv nti Tacaa ha-ɪ tə tə taa.

²¹ M̄p̄ȳḡȳ Moisi t̄oma Yosuwee si: N nana nyá isəpee ke pə təna mpi Tacaa mə Iso lapəna Amolii awulaa naale inı t̄o. M̄p̄ȳ inı t̄ot̄əȳ Tacaa ka lana awulaa m̄pa pa t̄əna n ka yoonə p̄əȳ waałı t̄o. ²² I taa nyana-w̄e. M̄p̄ȳ t̄o, Tacaa mə Iso ká yoonə na mə n̄əȳ.

Moisi kaa s̄v̄v̄ Kanaaŋ tetv̄ taa

²³ Waatu inı i taa ké ma wiikayana Tacaa si: ²⁴ Iso Tacaa, nyá ton̄ na nyá s̄s̄əontv̄ ke n hula nyá t̄əmle t̄u má. M̄p̄ȳ t̄o, paa is̄t̄aa yaa at̄e, nyá saala n̄əȳl̄v̄ i f̄ei si i keek̄əna nyá t̄əma s̄s̄əəna, yaa nyá k̄ək̄əl̄ə nyəmnaa pan̄e. ²⁵ Ie hai Iso, ma k̄pa nyá yule. Yele na má t̄esi Yaatanı na má na tetv̄ k̄əpantv̄ nti, na t̄ə pulasi na Lipaŋ p̄əəŋ. ²⁶ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa taa k̄pana-m mə maɣamaya mə nyuyv̄ t̄əə, na í kisi-m nunav. Haləna í t̄ə-m si: Ma kawa. Taa tasa-m ȳəȳt̄ənav ke t̄əm nti. ²⁷ K̄v̄lı na n̄ k̄pa Pisika p̄ȳȳ nyuyv̄ taa na n̄ kusı is̄e na n̄ nyənı na n̄ c̄əə. Ama ma kaa yele na n̄ t̄esi Yaatanı ke t̄esuyv̄ maɣamaya ké. ²⁸ Ama teləsi Yosuwee ke ma kulap̄ele na n̄ s̄əsi-ı apalv̄t̄v̄. M̄p̄ȳ t̄o, inı i ká t̄əna ȳəlaa pan̄e ȳə n̄əȳ na í tana-w̄e ȳe tetv̄ nti n ka nawa m̄p̄ȳ t̄o.

²⁹ Pə k̄p̄aȳav̄ waatu inı t̄əȳ t̄ə c̄aya tetek̄əle taa t̄əna ȳa P̄eti-P̄eȳə is̄entaa.

4

Moisi seyesəyi Iseyeli nyəma si pá t̄óki Iso kusəsutv̄

¹ M̄p̄ȳḡȳ Moisi tasaa si: P̄ənente Iseyeli nyəma me í nu kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄ nti ma seyesəyi-me t̄o. I lakı-tı na p̄ə ha-m̄e ȳe weesuyv̄. Ilena í m̄v̄ tetv̄ nti mə caanaa Iso Tacaa haakı-me t̄o. ² Ama p̄ə w̄e ké si í t̄óki Tacaa mə Iso kusəsutv̄ is̄u ma keesuyv̄-m̄e ȳe-tı t̄o. I taa s̄əsi yaa í pasa pulv̄ȳ t̄ə t̄əə. ³ I nana mə isəpee ke mpi Tacaa lapa ȳəlaa m̄pa pa luŋa t̄uyv̄ ŋku pa yaa si Paalı-P̄eȳə t̄o. I ta yele-w̄e na pa weesıŋ. ⁴ Ama mə nyək̄ələna Tacaa mə Iso, ilena í yele-me na mə weesıŋ ke haləna saŋa.

⁵ Ma seyesa-m̄e ȳe kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄ is̄u Tacaa Iso t̄u-m t̄o si, í t̄óki-tı na í lakı tetv̄ nti í puki m̄ȳv̄ t̄ə t̄ə taa. ⁶ Ye í t̄əka-tı na í lakı-tı, piitimnaa l̄elaa m̄pa paa nu t̄ə t̄əm t̄ə p̄á nyənı-m̄e ȳe l̄əmaɣas̄e nyəma na layat̄v̄naa na pá t̄əŋ-m̄e si: Ama piitim s̄əs̄əəm p̄əne p̄ə w̄ena l̄əmaɣas̄e na layat̄v̄. ⁷ P̄əp̄ətv̄ f̄ei lelen̄ piitim s̄əs̄əəm nap̄əlı p̄ə f̄ei na p̄ə w̄ena t̄uyv̄ na k̄ó nuk̄əna-w̄e is̄u tá Iso Tacaa nuk̄ȳv̄na t̄aya saa wei t̄ə wiikina-ı t̄o. ⁸ Yaa piitim s̄əs̄əəm mpi p̄ə w̄ena kut̄ut̄utv̄ na kusəsutv̄ na t̄ə t̄əŋa teu is̄u nti ma t̄əŋna-m̄e ȳe tel̄əsv̄ȳ ke saŋa is̄ənt̄ə t̄o?

Holepv̄ p̄ȳȳ t̄əə t̄əm kukulutu

⁹ Ama kul̄v̄mt̄v̄ ké si í f̄eŋ teu na í t̄óki p̄ə t̄əna mpi í nana mə isəpee t̄o. I taa s̄əə t̄ə taa kul̄v̄m̄ȳv̄. Ama í keesi-t̄əȳı mə piya na mə saalənaa. ¹⁰ I t̄əəsi k̄ȳȳakv̄ ŋku í s̄əŋa mə Iso Tacaa is̄entaa ké Holepv̄ p̄ȳȳ k̄iŋ na íl̄e i heeli-m si má koti mə t̄əna, na íl̄e í tel̄əsi-m̄e ȳe i t̄əm na í k̄p̄el̄əmi i nyamnav na í seyesı m̄p̄ȳḡȳ mə l̄v̄l̄ȳv̄ nyəma t̄o. ¹¹ M̄p̄ȳḡȳ í tuusaa na í k̄p̄ət̄əna p̄ȳȳ luɣu, na kul̄e k̄ó t̄əŋna k̄ək̄ə m̄ȳv̄ ke kemkem. Na is̄əŋm̄v̄ntv̄ susaa na s̄ək̄p̄et̄v̄ȳv̄ nyalaa. ¹² Tacaa ȳəȳt̄aȳana-m̄e ȳe k̄ək̄ə ŋke ka taa ké, na í nukı i n̄əȳ. Ama u naakı-i, i n̄əȳ tike ke í nukaya. ¹³ M̄p̄ȳḡȳ i hula-m̄e ȳe mə na-ı mə n̄əȳ p̄e l̄v̄ȳv̄ na í t̄v̄-m̄e si í t̄óki i kusəsutv̄ naan̄w̄a. Na í ŋma-t̄əȳı p̄e k̄paatanaa naale t̄əə.

¹⁴ Waatu inı í taa ké Tacaa t̄u-m si má huli-m̄e ȳe kusəsutv̄ na kut̄ut̄utv̄, na í t̄ək̄əȳı-t̄əȳı teu ke tetv̄ nti t̄ə taa í sv̄v̄ki si t̄ə p̄əsi mə nyəntv̄ t̄o.

Tuŋ t̄əm laakalı lap̄ənav

¹⁵ I taa s̄əə si k̄ȳȳaŋku Tacaa ȳəȳt̄aȳana-m̄e ȳe Holepv̄ p̄ȳȳ t̄əə t̄o i n̄əȳ tike ke í nuwa, í ta na i maɣamaya. ¹⁶ Ie p̄ə taa k̄əə na í wak̄əlı mə tı na t̄uyv̄ nakv̄lı k̄v̄ lupu, paa apalv̄ yaa alv̄ l̄eəsv̄ȳv̄. ¹⁷ Paa at̄e k̄p̄ənt̄e nat̄əlı, yaa sumaya. ¹⁸ Paa tete wontu, yaa tinte nat̄əlı t̄ə l̄eəsv̄ȳv̄ si í s̄eeki. ¹⁹ I f̄eŋ teu, p̄ə taa k̄əə na í kusı mə is̄e si í tekıȳı ilim, yaa is̄ətv̄, yaa is̄ətv̄l̄v̄ŋasi p̄ə taa pulv̄, yaa í laa-wı. Antulinya ȳəlaa l̄elaa ke mə Iso Tacaa yela t̄əle t̄ə taa. ²⁰ Ama me ile, inı i l̄əəna-m̄e ȳe Icipiti mamala taa si, í p̄əsi i ȳəlaa t̄əsiȳisiȳı is̄u í w̄ev̄ saŋa is̄ənt̄ə t̄o.

²¹ Ilena í m̄v̄na maya p̄ááná ke mə nyuyv̄ t̄əə. Haləna í tuu si ma kaa t̄esi Yaatanı na má f̄eli n̄əh̄əle ke tetv̄ k̄əpantv̄ nti i haakı-me si t̄ə p̄əsi mə nyəntv̄ t̄ə t̄ə taa. ²² Ye ma ile Yaatanı

pəγə na cəne təə kə maa si ma kaa təsi-ke. Ama mu təsi na tetu kupantu nti tə pəsi mə nyəntu. ²³ Mpu tə, í feñ mə təyi teu na í taa kəə na í səə nəγə ŋka mə na mə Iso Tacaa í pəelaa tə. Na pə kəə na nəγəlv lu tyyu na í layasi Iso lonte si í lunjiyi. Mpi tə, Iso kisina-meγe pə tənaya mpyə. ²⁴ Tacaa mə Iso we kə isu kəkə ŋka ka nyaki pə təna təmelemele tə. Pécó í kisa pa kpi í na tyyu nakuli.

²⁵ Ye í taanə tetu nti tə taa na í ləli piya na saalənaa, í taa wakəli mə ti na tun lupu yaa mpi Tacaa kisaa təγə lapu, na pə kraasi í pááná. ²⁶ Isətənyu na tetu nté ma aseeta nyéma. Ye í lapa mpu, isu səm kpiisa-meγe ləñ ke tetu nti tə taa í puki cayale ke Yaatanı waalı tə, í kaa taanı təna. ²⁷ Tacaa ká yasi-meγe piitimnaa taa kə, na pə kaasi-meγe pəciuu tike ke təna. ²⁸ Tənaya í ká lunjiyi yəlaa saaka taasi na pəe wenaya tun tə. Pécó tun inı u naaki, u nukı, u təkı, u nu puləpu səsəñ. ²⁹ Təna tətəγə í ká pəeki Tacaa mə Iso. Ama ye í pəkəna-ı na isəle kusəemele na mə ləsayə suv-ı təmamam í ká na-ı. ³⁰ Pə təna mpi ma kəesa-mə isəntə tə, ye pə mayana-mə na í suv lañwakəlle taa, ile í tayanı Tacaa mə Iso kə nunav. ³¹ Mpi tə, í kə pətətəle tu kə. I kaa lə-mə yaa í wakəli-mə, yaa í səə nəəsi nsi í ka su mə caanaa na tuunav tə si təə.

Iseyeli nyéma nyulelen

³² I mayasi mə taa na í na si, too Iso lapu yəlv ke tetu təə na pə suna sañə tə, í pəeki antulinya təna taa na í na si, kəkəlv nəγəlv í tema lapu isu inə í taka na nəγəlv nu? ³³ Yəlaa napəli pa tema Iso nəγə nuw ke kəkə taa isu mə nukəyuv isəntə tə, na pəntənaa wəna weesin na? ³⁴ Too tə, tyyu nakuli kv tema piitim napələyi ləsvu ke lempri hekv na mayasəñ na kəkəlv təma na piti nyəna na səγəntu nyəna na yəuu isu Tacaa mə Iso lapu-meγe Icipiti tetu taa na í nana mə isəpee tə? ³⁵ Mə tu kəna pə tənaya mpu pə aseeta nyéma. Mpi tə, í cəkənaa si Tacaa tike kəna mə Iso pə ta kaasi nəγəlv. ³⁶ Hatoo isətəa kə í seγesəna-mə si í nyi. Ilena í hólí-meγe í kəkə səsaya ke tetu təə na í nu í nəγə ke ka taa. ³⁷ I səəla mə caanaa kə na í ləsi pa ləlvu nyéma ke pa waalı na í ləsi-meγe í mayamaya ke Icipiti taa na í toñ səsəñ. ³⁸ I təγəñəna mə nəγə ke piitimnaa mpa pa kəla-meγe pəγale na toma tə. Na í kra-mə na í ləeti pəle pa lona taa, si pa tetu í pəsi mə nyəntu isu í naakəyuv sañə isəntə tə. ³⁹ I nyi sañə kuyaku kəne na í təkı mə taa si Tacaa tike nté Iso kə isətəa na atə, nəγəlv í fei tətə. ⁴⁰ Na í təñəyi í kusəsutu na í kutətutu isu ma huləyuv-meγe sañə isəntə tə. Ilena pécó mənə mə piya í nu lelen na mə weesuyu tayalı teu kə tetu nti í haaki-meγe isəntə tə tə taa.

Yəlvəlaa kəlvu tətule

⁴¹ Mpyə Moisi ləsa acaləe tooso na Yaatanı ilim təlule təə. ⁴² Ilena pá pəsi-yəγe yəlaa mpa pə yəkəğəna na pá kvyi pa təγəntəlenaa tə pa kəlvu tətule. ⁴³ Luyəñ nyéma kəlvu tətule nté Pesəe icate ke wulaya tetu tontəñle təə. Katı nyéma nyənte nté Laməti ke Kalaati tetu taa. Manasee nyéma nyənte nté Kolan ke Pasan tetu taa.

MOISI KUYƏYUTUTU NAALÉ NYƏNTU

⁴⁴⁻⁴⁵ Kiin na kutətutu na kusəsutənaa mpa Moisi tələsa Iseyeli nyéma ke pa Icipiti taa luw waalı təγəlv. ⁴⁶ Yaatanı pəγə na ilim təlule təə kə tətəkəle taa kə Pəti-Peyəə isəntəa kə pə tənaya mpu pə lapa. Amolii nyéma wulav Sihon wei Moisi-we pa ŋmakəlaa tə í tetu taa kəle. ⁴⁷ Ilena pá ləeki í tetu na pá kəñna Pasan wulav Oki nyəntu. Awulaa mpe pa naale paa wəna Yaatanı pəγə waalı na ilim təlule təə. ⁴⁸ Pa tetu ka pəna mpyə pə krayav Alwəe ke Aləñəñ ləə nəγə tə. Haləna Siyəñ puyv ŋku pa yáa si Həeməñ tə. ⁴⁹ Ntəγəle mpu na Yaatanı pəγə na ilim təlule təə. Haləna tenku kusəpu, na pə polo puyv Pisika luyv.

5

Kusəsutu naanwa

¹ Mpyə Moisi kota Iseyeli nyéma təna na í tə-we si: I nu kusəsutu na kutətutu nti ma tələsəyi-meγe sañə isəntə tə. I kpeləmi-ti na í təkı-təyi teu na í laki. ² Tá na Tacaa tá Iso tə pəela nəγə kə hatoo Holepu puyv. ³ Na ka ta ke tá caanaa mpa pa tema səpu tə pa tike pa

təm. Ama na tá mpa tə wena tá ise ke saŋa isəntə tə tá nyəntu tətəy. ⁴ Tənaɣa kəkə mukaya puɣu, na Tacaa yəɣətəna-meyə ka taa na í nukɪ ɪ nəy. ⁵ Haləna í na-ke na səyəntu kra-me na í kpisi ku təw kékə krau. Uena má səŋ mə na Tacaa mə heku, na má teləsi-meyə nti Tacaa yəɣətəna tə si: ⁶ Maɣale mə Iso Tacaa, má ləsəna-meyə Icipiti tetu taa kékə mə yomle taa. ⁷ I taa nyəntu nəyəluy Iso tətə. ⁸ Pécó í taa lu pulo leesuɣu si í laaki. Paa mpi pə we hatoo isətəa yaa atə cəne yaa lom tē tə. ⁹ I taa lun tɪŋ ɪnɪ, yaa í lapɪ-ɪ təmle natəli. Mpi pə təw tə, maɣale mə Iso Tacaa. Ma kisa si í taa kpɪ má na tɣu nakulɪ. Ye wei í kisa-m, ma leetəyɪ-ɪ na má kreɲna ɪ piya, na pa saalənaa. Na pə polo pa lələŋ loosi isu tooso yaa liyiti. ¹⁰ Ama wei ɪ caaki-m na í təkəyɪ ma təm tə, ma kooliyi ileyə kupantə kékə na pə polo ɪ lələŋ loosi iyisi iyisi. ¹¹ I taa yaaki mə Iso Tacaa má ma hətə ke yem yem. Mpi tə, ma kaa yelee wei ɪ yaaki ma hətə ke yem yem təy saləka tɣu. ¹² I paasəna kuyaku kuhesuɣu ke teu na í nyəntu-kuyə ma nyəŋku isu ma heela-me tə. ¹³ Mə təmle kuyeyɪ nte naatoso, na ɪ taa kékə í ká la mə təma təna. ¹⁴ Ama naatosompəɣəlaya nyəŋku kəna mə Iso Tacaa kuyaku kuhesuɣu. Təmle natəli tə feɪ lapu ke ku wule. Paa mə maɣamaya, yaa mə pəyalaa yaa mə pəelaa, yaa mə yomaa, yaa mə muɣalaa maɣamaya. Paa mə naaŋ yaa mə kraŋasi, yaa mə təla taa natəli. Pə we si mə yomaa í heesi kuyaku ŋkuyɪ isu me. ¹⁵ I təw si mə maɣamaya í ka kékə yomaa ke Icipiti tetu taa kékə mpyú, na mə Iso Tacaa ɪnɪ í ləsi-me na ɪ toŋ səsəŋ. Pə təw kékə ma tu-me si í təkɪ kuyaku Kuhesuɣu ŋku. ¹⁶ I seeki mə caanaa na mə toona isu mə Iso Tacaa tu-me tə. Uena mə weesuɣu tayali na í cayana mə təyɪ tetu nti ɪ ha-me tə tə taa. ¹⁷ I taa ku yulu. ¹⁸ I taa la wasaŋkalətu. ¹⁹ I taa ŋmulɪ. ²⁰ I taa yəɣətɪ nti í tá ná təy nəyəlɪ təw. ²¹ I taa nyulɪ mə təyəntəle alɪ, yaa ɪ təyaya, yaa ɪ taale, yaa ɪ yom yaa ɪ nav yaa ɪ kraŋaya, yaa ɪ pulɪpu.

²² Saa wei puɣu mukaya kəkə, na isəŋmuntə na səkpətuɣu nyalaa tə, kusəsutu təneyə Tacaa sukayana nəy səsaya ke ka taa, na mə samaa təna nu, ɪ ta səsɪ natəli. Uena í ŋmaa-təyɪ pə kraatanaa naale təw, na í cəle-m.

Iso kuyəɣətətu teləslu Moisi

²³ Waatu wei í nu Iso nəy ŋkəy səkpətuɣu tē, na puɣu náá təŋna kəkə ke muɣu tə, mə lələŋ nyəŋ nyəma na mə taa səsaa təna kpətəna-m, na pá yəɣətɪ si: ²⁴ Ta Iso Tacaa húlá-tuyɪ ɪ teeli na ɪ səsəntu na tə nu ɪ nəy ke kəkə taa. Saŋa nte tə nawa si Iso yəɣətəyənə yulu na í tá sí. ²⁵ Ue nənəw pepe təw kékə pə we si tətə si? Mpi tə, kəkə səsaya kanə kaa nyaya-tuyɪ, ye ta Iso təŋna-tuyɪ yəɣətənav isu tə səpa. ²⁶ Tampana təw, yulu wei kékə Iso weesuɣu tu təma yəɣətənav ke kəkə taa isu ta nukuyɪ isəntə tə na pəntu wena weesuɣu? ²⁷ Pə təw tə, Moisi, kpətəna Tacaa na ŋ nu ɪ kuyəɣətətu, na ŋ teləsi-tu na tətə mú na tətə lá.

²⁸ Mpyú Tacaa cəwa si: Ma nuwa yəlaa mpe pa kusələmɪtu. Pa wena tampana. ²⁹ Ue ye páá wééná ləmayasəle tənə ɪnəyɪ tam na pá nyaŋna-m na pá təkəyɪ ma kusəsutu, halɪ pá na pa piya paa heesa tam təw. ³⁰ Mpu tə, Moisi polo na ŋ heeli-we si: Paa wei í məli í cacaku tē. ³¹ Ama Moisi nyaa caya ma kiŋ na má keesi-ŋ tə təna nti ma caa si ŋ tu-we tə, na kutətətu na kusəsutu nti n ká seye si-we tə, na pá təkɪ-təyɪ tetu nti ma ha-we tə tə taa.

³² Mpyú Moisi təma si: I paasəna teu na í laki nti nti pə su-meyə mpu tə. I taa heləna ŋwaŋ yaa mpəle. ³³ Mpaav ŋku Tacaa mə Iso húlá-me tə ku taa kékə í ká təŋ teitei. Uena mə weesiŋ tayali na í heesi tetu nti ɪ haaki-me tə tə taa.

6

Kusəsutu taa səsəntu

¹ Mə Iso Tacaa kiŋ na kusəsutu na kutətətu nti ɪ təma si má seye si-me təyəlɪ. Ntəyɪ í ká təkɪ tetu nti pə ha-me tə tə taa na í laki. ² Mpu pu yelina na í nyaŋna-ɪ na mə na mə piya na mə saalənaa í təkɪ ɪ kusəsutu na ɪ kutətətu təna na mə weesiŋ tayali. ³ Mpu tə, Iseyeli nyəma me í nu-ti na í laki-ti. I ká cayana mə ti na í ləlɪ na í huki səsəm isu mə caanaa Iso Tacaa ka heeluɣu-me tə. Saa ɪnəyɪ ɪ təma si í ká ha-meyə tetu nti tə taa təyənaya na kupantə təna təlaa təhə tə.

⁴ Iseyeli nyáma me í nu. Tacaa tike nté tá Iso, nǝǝlv fei tǝtǝ. ⁵ I ká sǝli-ı kǝ na luyu kulǝmǝyǝ, na mǝ lǝsasi sǝv-ı tǝmammam, na mǝ toma tǝna. ⁶ I taa sǝ ı kusəsutu nti ma tǝyǝ-meyǝ saǝa isǝntǝ tǝ, tǝ taa kulǝmǝyǝ. ⁷ I hulǝyi-tǝyi mǝ piya, pǝcǝ paa í we tǝyaya, yaa í tǝy mpaav, yaa í hǝntaa, yaa í kulaa, í kpǝlǝmǝyi-ti. ⁸ I tamsi-tǝyi mǝ niy taa na mǝ tokuǝ taa, na ı taa sǝ-ti. ⁹ I ǝmaa-tǝyi mǝ kutuluǝ kampǝnaa na mǝ acalǝe nǝnǝsi tǝǝ.

Pǝ fei si Iseyeli í sǝ ı Iso tǝǝ

¹⁰ Tacaa mǝ Iso ká sǝsi-meyǝ nǝnǝ kǝ tetǝ nti ı ka heela mǝ caanaa Apǝlaham na Isaaka na Yakǝvǝ si ı ka ha-we tǝ. Na í tǝyǝ acalǝe sǝsǝna ke faalaa, ¹¹ na a taa tǝesi na si taa suwa wontunaa kǝpama mpa í tá suuli tǝ. Na lǝkǝnaa mpa í tá huli tǝ, na lǝseǝ na Olifi tuǝ wei í tá tuu tǝ ı tawa. ¹² Waatu wei í ká tǝyǝ na í haya tǝ í la laakalı na í taa sǝ Tacaa wei ı lǝsa-meyǝ Icipiti tetǝ taa ke yomle taa tǝ ı tǝǝ. ¹³ Tacaa mǝ Iso kǝ í ká nyayna, inǝyi í ká lakı tǝmle na í tuukina ı hǝte. ¹⁴ Pǝ fei si í tǝy yǝlaa mpa pa hekv taa í we mǝv tǝ pa tuǝ. ¹⁵ Mpi tǝ, mǝ Iso Tacaa kisa kpǝvǝ. I pǝáná ká huuna-me na í kpiisi-meyǝ tetǝ tǝǝ. ¹⁶ I taa mayasi Tacaa mǝ Iso si í naaki ı waalı isu í ká lapǝ Masa tǝ. ¹⁷ I tǝy ı kiǝy na ı kusəsutu na ı kutǝtǝtǝ nti ı tu-me tǝ ¹⁸ na tampana na í lakı mpi pǝ we-ı teu tǝ. Ilena ı nu leleǝ na ı tǝyǝ tetǝ kǝpampantǝ nti ı heelina mǝ caanaa na tuunav si ı ka ha-me tǝ. ¹⁹ Halǝna í tǝyǝni mǝ kolontunaa tǝna ke mǝ nǝyǝ tǝǝ isu ı yǝyǝtǝyǝ tǝ.

²⁰ Ye kǝyaku nakǝli mǝ piya pǝssa-me si: Pepe tǝǝ kǝ ta Iso Tacaa su-meyǝ kiǝy na kusəsutu na kutǝtǝtǝ tǝne? ²¹ Ie í ká cǝ-we si: Icipiti wulav ka tǝkǝna-tǝyǝ yomaa ke ı tetǝ taa, ilena Tacaa ce-tǝ na ı tǝy. ²² Tǝ nawa piti tǝma sǝsǝna na kǝkǝlǝ nyǝna sǝyǝntǝ nyǝna nna ı cǝsǝna Icipiti nyáma na Icipiti wulav na ı yǝlaa tǝna tǝ. ²³ Ilena í lǝsi-tǝyǝ tǝna na í pona tetǝ nti tǝ taa ı ka heela tá caanaa na tuunav si ı ká ha-tǝ tǝ. ²⁴ Mǝpǝyǝ ı tu-tǝ si tǝ tǝkı ı kusəsutu tǝna na tǝ nyayna-ı na tǝ nukı leleǝ ke tam. Ilena í su tá weesiy isu ı lapǝ saǝa isǝntǝ tǝ. ²⁵ Ye tǝ tǝyǝyi ı kusəsutu tǝnaya teu isu ı suw tǝ, ı lanle ká heena ta tǝnte kǝ.

7

Iseyeli nyáma kǝ Iso yǝlaa

¹ Mǝpǝyǝ Moisi tasaa si: Waatu wei Tacaa ká tǝyǝni piitimnaa sǝsǝm tǝy nyǝm naatosompǝyǝlaya, ilena í cele-meyǝ pa tetǝ. Ntǝyǝle Hiti na Kilikası na Amolii na Kanaay na Peliisi na Hifi na Yepusi pǝ tetǝnaa. ² I ká tú piitimnaa mǝyǝ mǝ niy taa na í kǝli-we, na í kpiisi-we. Pǝ fei si í weena pa pǝtǝtǝle na mǝ na-we í pǝeli nǝyǝ nakǝli. ³ Mǝ na-we í taa kpǝntı akpayaale taa. I taa ha mǝ pǝelaa ke pa pǝyalaa, yaa í caa pa pǝelaa ke mǝ pǝyalaa. ⁴ Mpi tǝ, ye ı lapa mǝv, isu pa tolisa mǝ piya na pǝle pǝ tǝy tuǝ. Ilena Tacaa mǝ-me na pǝáná na ı kv-meyǝ kpakpaa. ⁵ Ama pǝ wee kǝ si í wakǝli pa tǝlaalǝnaa, na í yǝkı pǝe kulalaana, na í setı pa tesikası na í nyayasi pa tuǝ ke kǝkǝ. ⁶ Mǝ Iso Tacaa nyǝnǝyi-meyǝ ı nyáma kǝ. Inı ı lǝsǝna-me si í pǝsi ı yǝlaa ke antulinya piitimnaa hekv.

Iso tǝka teu ke ı nǝyǝ pǝelǝyǝ

⁷ Pǝ taya isu í tǝe piitimnaa tǝnaya pǝyale tǝyǝ Tacaa luyǝ sǝv-me na í lǝsi-me. Halı meyele piitim sǝkpem ke lempi taa. ⁸ Ama ı luyǝ we-meyǝ na í sǝli si í tǝkı nǝyǝ ǝka ı ka su mǝ caanaa tǝ. Na í ce-meyǝ Icipiti wulav yomle taa na ı tǝy sǝsǝy na í lǝsi-me.

⁹ Pǝ wee si í nyı si Tacaa tike nté Iso. I tǝka ı nǝyǝ suw kǝ na í paasǝyǝna mpa pa sǝlǝyi-ı na pǝ tǝkǝyi ı kusəsutu tǝ halǝna pa lǝlvǝ loosi iyaya (1000). ¹⁰ Ama ı hǝy mpa paa caa-ı tǝ pa ǝkpaǝy ke kpakpaa, na í kpiisiyi-we. ¹¹ Mǝv tǝ, í tǝkı kiǝy na kusəsutu na kutǝtǝtǝ nti ma tu-meyǝ saǝa isǝntǝ tǝ na í lakı-ti.

¹² Ye í nukı Tacaa kutǝtǝtǝ na ı tǝkǝyi-ti na í lakı-ti Tacaa mǝ Iso ká tǝkı nǝyǝ pǝelǝyǝ na kǝpantǝ nti ı ka su mǝ caanaa na tuunav tǝ. ¹³ I ká sǝli-me na í kooli-meyǝ kǝpantǝ ke tetǝ nti ı ka heelina mǝ caanaa na tuunav si ı ká ha-me tǝ tǝ taa. Ilena mǝ na mǝ tǝla í hukı. Na tǝ lǝli-meyǝ tǝyǝnaya pǝe na nim na sulǝm. ¹⁴ Iso ká kooli-meyǝ kǝpantǝ na pǝ kǝli piitimnaa

təna. Pa kaa na mə tɛyɛ kaalɔlɔyɔ, paa apalɔ yaa alɔ yaa tətɛ. ¹⁵ Tacaa ká hatələna-meyɛ Icipiti taa kutəməŋ isayəŋ unɪ ɪ təna. Ama ɪ ká tɔ-ɪ mpa paa caa-mɛ tɔ.

¹⁶ ɪ ká kpiisi piitimnaa təna mpa Tacaa ká tó mə niŋ taa tɔyɔ, í taa wɛɛna pa pətətəle. Pécó pə fɛi sɪ í təŋ pa tuŋ, tɔfɔ pə kpa-mɛ isɪ katəka na pə kɔ-mɛ.

Tacaa kentiyi ɪ yalaa

¹⁷ Ntanyɪ í ká mayasɪ mə taa sɪ piitimnaa mpe pa tɛɛ-meyɛ payalɛ. ɪ kaa nyɪ isəna í ká la na í tɔyɔnɪ-wɛ tɔ. ¹⁸ ɪ taa nyana-wɛ. ɪ tɔsɪ pə təna mpi mə Isə Tacaa lapa Icipiti wulav na Icipiti tetɔ təna tɔ. ¹⁹ ɪ nána mə isəpəle kɛ wahalanaa mpa ɪ tɔ-wɛ tɔ, na piti təma na kəkəlɔ nyəna wɛna ɪ lapa na í ləsɪ-meyɛ Icipiti tetɔ taa na toma tɔ. Mpu unɪ tətɔyɔ ɪ ká lana piitimnaa mpa pa sɔyɔntɔ ɪ wɛna mpu tɔ. ²⁰ Tacaa mə Isə ká tɔ-wɛyɛ tɔntɔnyaməŋ, na paa pa taa lɛlaa ká fiti na pá ŋmɛli, ɪ ká kɔ pa təna. ²¹ Pə tɔɔ ɪɛ, í taa nya-wɛ, mə Isə səsɔ wei pa nyaŋna tɔ ɪ wɛ mə waali kɛ. ²² ɪ ka tɔyɔnɪ piitimnaa mpeyɛ pəcɔ pəcɔyɔ. ɪ kaa kpiisi-wɛyɛ nəyɔ kulɔmɔyɔ. Pə taa kɔɔ na taalɛ wontu huki tetɔ taa na tɔ kulɪ mə tɔɔ. ²³⁻²⁴ Mə Isə ká tó pa na pa awulaa kɛ mə niŋ taa, na pa tɛɛ sɔvkəna-mɛ, haləna í kpiisi-wɛ. Pa kaa kpaɔa mə tɔɔ kɛ nyulɔyɔ. Pəyɛle nəyɔlɔ kaa tasa pa awulaa mpe pa həla kɛ tɔsɔyɔ. ²⁵ ɪ ká wɔ pa tuŋ kusaakəŋ kɛ kəkɔ. Ama í taa nyulɪ pə tɔɔ wɔla na liyitee kɛ kɔɔlɔyɔ. Mpi tɔ, pə kɛ mə Isə Tacaa kɛ mpusi kɛ. Pu kpa-meyɛ isɪ katəka na pə kɔ-mɛ. ²⁶ Pə fɛi sɪ í sɔvna mpusi nyəm mpi pə taa pulɔyɔ mə tɛɛsɪ taa, na pə pəsɪ-meyɛ mpusi nyəma. Pə wɛɛ sɪ í nyəni-wəyɪ acaalətv kɛ na í kisi-wɪ na í wakəlɪ-wɪ.

8

Isɛyɛli nyəma layatɔ tasuyɔ kɛ wɔlɔyɔ tetɔ taa

¹ Mprɔyɔ Tacaa tasaa sɪ: Pə wɛɛ sɪ í tɔki ma kusəsutu nti ma su-meyɛ saŋa isəntɔ tɔ na í laki-tí. Mpu píi lana na í wɛɛna weesuyɔ na í huki. Na í tɔyɔ tetɔ nti ma heela mə caanaa na tuunav sɪ maa ha-mɛ tɔ. ² ɪ tɔsɪ tɔntɛ nte mə Isə Tacaa ma ma tɔ-meyɛ wɔlɔyɔ tetɔ taa kɛ pusɪ nɪɛ tɔcɔ tɔ tɔ tɔ. Ma tɔ-meyɛ kɔnyɔŋ ŋkɔyɔ sɪ ma naaki sɪ í caaki ma kusəsutu təkuyɔ yáá u caaki. ³ Kɔnyɔŋ ŋkɔ kɔ waali kɛ nyəyəsɪ líi-mɛ, haləna ma tɔɔ-mɛ na manna. Mə caanaa yaa mə taa nəyɔlɔ taa nyɪ tɔyɔnɔyɔ ŋkɛ. Ma lapa mprɔyɔ sɪ í cəkəna sɪ pə taya tɔyɔnɔyɔ tike kɛ yɔlɔ ka hikina weesuyɔ. Ama na tɔm nti tə lukəna Isə nəyɔ taa tətɔyɔ. ⁴ Na mə tɔntɛ katatəlayɔ ŋkɛyɛ pusɪ nɪɛ unɪ, mə wontu kususuutu ta cəlɪ. Pécó mə nəhɛɛ ta mulɪ. ⁵ Pə wɛɛ kɛ sɪ í cəkəna kɛ sɪ mə Isə Tacaa ma ma həŋ mə ŋkpaŋyɔyɔ kɛ isɪ yɔlɔ sɛyɛsuyɔ ɪ pəyɔyɔ tɔ. ⁶ ɪ tóki ma kusəsutu na í təŋ isɪ ma caaki tɔ, na í nyaŋna-m.

Isə kpaaləyɪ isɛyɛli nyəma sɪ pá tɔlv ɪ tɔm kɛ tetɔ kupantɔ taa

⁷ Mpi tɔ, mə Isə Tacaa ma maa yele na í sɔv tetɔ kupantɔ taa. Pusɪ kpeŋ tə taa kɛ na lɔm sɛɛlaa huki yem kɛ tɛtɛka na pulasɪ taa. Na luna kɛ paa timpi. ⁸ Na tə taa tətɔyɔ tɔyɔnɔyɔ na tuŋ kulɔlvɔŋ isɪ wei pa yaa sɪ lesɛŋnaa na fikinaa na kələnatiyɛɛ na olifinaa tɔ pə tawa na tuŋ nim. ⁹ Tənyɔyɔ í ká tɔyɔ na í haya. ɪ kaa laŋ pulɔpɔ. Na í ləsəyɪ nyəyətɔ kɛ pɛɛ taa, na nyəyɔlvɔyɔ kɔsɛmɔyɔ kɛ pulasɪ taa. ¹⁰ ɪ wɛɛkəna tɔyɔnɔyɔ kɛ mprɔyɔ atəlɔfɔ, ɪɛna í sɛɛkɪ mə Isə Tacaa kɛ í na tɛmlɛ kɛ tetɔ kupantɔ nti ɪ ha-meyɛ mpu tɔ tɔ tɔ.

¹¹ ɪ la laakali pə taa kɔɔ na í sɔɔ Tacaa mə Isə ma ma tɔɔ, na í yele ma kiŋ na ma kusəsutu na ma kutɔtɔtv nti ma hɔla-meyɛ saŋa isəntɔ tɔyɔ lapɔ. ¹² ɪ ká kɔɔ na í wɛɛna mə tɪ na í tóki na í haki. Haləna í ŋmá tɛɛsɪ kupanɪsɪ na í caɔyɔ. ¹³ Mə tɔla təna ká huki na í wɛɛna liyitee, na wɔlanaa, na mə wɛnɔv təna sɔsɔyɪ tam. ¹⁴ ɪ kpa mə tɪ, na pə taa kɔɔ na í lá kalampaanɪ na í sɔɔ Tacaa ma ma tɔɔ. Pécó ma cɛpəna-mɛ na ma ləsɪ-meyɛ Icipiti yomle taa. ¹⁵ Má tiikina-meyɛ wɔlɔyɔ tetɔ anaam isayav inɛ ɪ taa kɛ pəcɛŋnaa na pəcɛsɪ həkɔ taa. ɪ kɔma na í tala wɔlɔyɔ taa na lɔm fɛi tɔ, má tɔlvəna sɛɛlv tɔɔ kɛ kukpamɔyɔ tɔŋ nyəŋkɔ taa. ¹⁶ Ma caləna-meyɛ manna wei mə caanaa taa nyɪ tɔ. Ma tɔ-meyɛ kɔnyɔŋ ŋkɔyɔ sɪ ma naaki mə waali. ɪɛna ma la-meyɛ kupantɔ. ¹⁷ Pə fɛi sɪ í mayasɪ mə taa sɪ mə tɔŋ na mə niŋ kɛ í lapənaa na ɪ hiki wɛnɔv

mpɪ. ¹⁸ ɪ tɔɔsɪ sɪ mə ɪsɔ Tacaa hana-meyɛ ton na ɪ hiki pə təna. Na nti ɪ laki-meyɛ saŋa ɪsəntɔ tɔ nti tɔ sɔɔsəyənə ton kɛ nɔyɔ ŋka ɪ na mə caanaa pa pɛɛlaa tɔ.

¹⁹ Ye ɪ sɔɔwa Tacaa ɪsɔ má ma tɔɔ na ɪ tɔŋyɪ tun na ɪ laki-ɪ tɔmlɛ na ɪ luŋiyi-ɪ, ma heeliyi-me tɔfoo kɛ saŋa sɪ ɪ lepaya. ²⁰ Pɔpɔtɔ fɛɪ lɛɛnɛ ye ɪ kisa mə ɪsɔ Tacaa kɛ nunav, ɪ leki kɛ ɪsu piitimnaa mpa ɪ tɔŋa kuyɔ kɛ mə ɪsɛntaa ɪsəntɔ tɔ.

9

ɪsɔ tɔɔsəyi ɪseyɛli nyɔma kaanutv tɔɔ

¹ Mɔpɔyɔ Moisi tɔma sɪ: ɪseyɛli nyɔma mɛ, ɪ kɛ nkpaŋŋ. Saŋa ɪ tɛsəyi Yaatanɪ kɛ sɪ ɪ tɔyɔnɪ piitimnaa mpa pa kɛla-meyɛ paɣalɛ na ton tɔ. ɪɛna ɪ tɔyɔ pa acalɛɛ sɔsɔɔna wɛna a koloosi kaləsəna ɪsɔtaa tɔ. ² Tɛtv nti tɔ yɛlaa kiiwaya na pa kɛ tookonaa. Mɔyɛɛɛ Anakɪ nyɔma mpa pa puyɔlɛyi sɪ nɔyɔlv ta tala ɪ yoonə-wɛ tɔ. ³ Ama ɪ cɛkəna teu sɪ mə ɪsɔ Tacaa ká tɛɛna-meyɛ nɔyɔ kɛ ɪ mayamaya, ɪsu kəkɔ mukuyɔ nyɪw tɔ. Na ɪ wakɛli-wɛ na pá huɔ. ɪɛna mú ɪmili pa tɔɔ na ɪ tɔyɔnɪ-wɛ na ɪ ku-weyɛ kɔakɔpa ɪsu ɪ ka heeluyɔ-mɛ tɔ.

⁴ Waatv wei mə ɪsɔ Tacaa ká tɔyɔnɪ piitimnaa mɔyɛ mə nɔyɔ tɔɔ tɔ, ɪ taa mayasɪ mə taa sɪ mə siyisuyɔ tɔɔ kɛ ɪsɔ haaki-meyɛ tɛtv tənɛ. Mɔpɪ tɔ, piitimnaa mɔyɛ pa ɪsayatv tɔɔ kɛ ɪsɔ tɔyɔnɔyi-weyɛ mə nɔyɔ tɔɔ. ⁵ Pə taya mə siyisuyɔ na mə tampana tɔŋyɔ tɔɔ kɛ ɪ muyɪ pa tɛtv. Ama piitimnaa mɔyɛ pa ɪsayatv tɔɔ kɛ Tacaa tɔyɔnɔyi-weyɛ mə nɔyɔ tɔɔ. ɪsɔ lapa mɔpɔyɔ sɪ pɔ la ɪsu ɪ ka heeluyɔ na tuunav kɛ mə cɔsɔnaa Apələham na ɪsaaka na Yakɔpɔ tɔ. ⁶ ɪ nyɪ teu sɪ, pə taya mə tampana tɔŋyɔ tɔɔ kɛ ɪ ha-meyɛ tɛtv kɔpantv tənɛ sɪ tɔ pəsi mə nyəntv. Mɔpɪ tɔ, mə mayamaya ɪ wɛ kankana kɛ.

Wɔla navle ɛɛsvyɔ

⁷ ɪ tɔɔsɪ teu kɛ ɪsəna ɪ kpaasa Tacaa pááná kɛ wɔlaya tɛtv taa tɔ. Hatoo mə luɔ kɛ ɪcipiti haləna mə tatɛ kɛ cənɛ tɔ, ɪ kuləyi Tacaa tɔɔ kɛ.

⁸ Holɛpɔ puyɔ luyɔ kɛ ɪ kpaasa Tacaa pááná na ɪlɛ ɪ taa huuna-mɛ na ɪ mayasɪ sɪ ɪ kuyɪ-mɛ. ⁹ Waatv ɪnəyi ma kpa puyɔ taa sɪ Tacaa cɛləyi-m pɛɛ kpaatanaa mpa pa tɔɔ ɪ ŋmaa nɔɔsɪ nsi mə na-ɪ ɪ pɛɛlaa tɔ pə tɔm tɔ. Haləna má saali tənaya kuyɛɛnɛ nule tɔcu ma ta tɔyɔ ma ta nyɔɔ. ¹⁰ Mɔpɔyɔ Tacaa cɛla-m pɛɛ kpaatanaa naalɛ mpa pa tɔɔ ɪ mayamaya ɪ ka ŋmaawa kusəsutu tənə nti ɪ heela-meyɛ kəkɔ taa kɛ kuyakv ŋku ɪ kota puyɔ luyɔ tɔ.

¹¹ Kuyɛɛnɛ nule waali kɛ Tacaa cɛla-m nɔyɔ pɛɛlvɔy pɛɛ kpaatanaa mɔyɛ pa naalɛ. ¹² ɪɛna ɪ tɔ-m sɪ: Kulɪ tɔwaka na ɪn tii lɔŋ. Mɔpɪ tɔ, ma yɛlaa mpa ma lɔsa ɪcipiti taa tɔ pa wakɛlaa. Pa ta taanɪ mpaav ŋku ma hula-wɛ tɔ kv taa. Haləna pa lu nyəyɔlvɔy kɛ tɔyɔ na pá tɔŋna laav. ¹³ Mɔpɔyɔ Tacaa tasa yɔyɔtɔyɔ sɪ: Ma naaki sɪ yɛlaa panɛ pa kɛ kankana nyɔma kɛ. ¹⁴ Yɛɛ na má ku-wɛ na ma husɪ pa hɛtɛ kɛ tɛtv taa. Na má lá na ɪn huki na ɪn pəsi piitim sɔsɔɔm na ɪn kɛli-weyɛ paɣalɛ na ton. ¹⁵ Mɔpɔyɔ ma mɛla tiiu na puyɔ muyɪ kəkɔ kɛ mpv, na nɔyɔ pɛɛlvɔy kpaatanaa mɔyɛ ma niŋ taa. ¹⁶ Ma kusɔ ɪsɛ, ɪɛna má ná sɪ tampana ɪ pəntəna mə ɪsɔ Tacaa. ɪ tá leeli mpaav ŋku ɪnɪ ma hula-mɛ tɔ kv taa. Haləna ɪ lu nyəyɔlvɔy kɛ navle na ɪ luŋiyɪ. ¹⁷ Tənaya ma pɛta pɛɛ kpaatanaa mɔyɛ atɛ na pá yɔki mə ɪsɛntaa.

Moisi wiikina ɪsɔ kɛ wɔla navle tɔm taa

¹⁸ Mɔpɔyɔ ma hota Tacaa tɛɛ na má saali tənaya kuyɛɛnɛ nule. Ma ta tɔyɔ ma ta nyɔɔ, kɛ ɪsayatv tənə nti ɪseyɛli nyɔma lapa ɪsɔ na pɔ kpaasɪ ɪ pááná tɔ tɔ tɔɔ. ¹⁹ Pə taya pulv, waatv wei má nawa Tacaa paana huɔ mə tɔɔ, haləna má mayasɪ sɪ ma kuyɪ-mɛ tɔ sɔyɔntv kpa-m. Ama Tacaa nu ma kusɛləmutv tɔtɔ na ɪ lá ɪsu ma sɛləmaa tɔ. ²⁰ Tacaa mv Alɔŋ na pááná tɔtɔyɔ, halɪ ɪ caakaya ɪ kv-ɪ. ɪɛna má wiina-ɪ ɪlɛ ɪ tɔɔ. ²¹ Mɔpɔyɔ ma pɛta mə ɪsayatv kulɔlvɔm navle nteyɛ kəkɔ taa, na má nan-ɛ na má pɛli tɔ mulɔm kɛ lɔɔv ŋku kv kɔpɛn puyɔ taa tɔ kv taa.

²² Mpɔ tɔtɔyɔ ɪ ka kpaasa Tacaa pááná kɛ Tapeela na Masa na Kipələti-Taafa. ²³ Pə kɔma na ɪ kusɪ-mɛ sɪ ɪ polo Katɛɛsɪ-Paaneya na ɪ tɔyɔ tɛtv nti ɪ ha-mɛ tɔ. ɪɛna ɪ kulɪ ɪ tɔɔ na ɪ kisi ɪ

nəχə ke nuw. Pə́cə́ í tá tu-ı naani. ²⁴ Hatoo saa wei ma nyəma-me tə, í kuləχi Tacaa təə ké, ı nukəna-ı.

²⁵ Tacaa caakaya-meχe kpiisuyu, ılena má hoti ı nəəheε tee ké kprakpa ke kvyeyη nule təcu.

²⁶ Na má wiina-ı sı: Hai Tacaa Iso, taa kv-we. Pa ké nyá yəlaa mpa n yarəna nyá toη səsəη na ń ləsi-weχe Icipiti taa na nyá niη təχə. ²⁷ Təəsi nyá təmlε nyəma Apələham na Isaaka na Yakərv pa təə. Taa nyəni yəlaa paηe pa kaanutu na pa nyanη na pa ısayatu. ²⁸ Pə́cə́ pə taa kəə na Icipiti nyəma tó sı: Tacaa ı pəsəχi sı í tana-weχe tetu nti ı ka sí ı nəχə sı ı ká ha-we tə tə taa. Yaa ı taa caaki-we təχə ı ləsa-we sı ı pukina wulaya tetu taa na í kú. ²⁹ Pə́cə́ pa ké nyá yəlaa mpa n ləsa Icipiti tetu taa na nyá toη səsəη təχə.

10

Isə hvla suulu ke Iseyeli nyəma

¹ Ḿpúχú Tacaa heela-m sı: Saaki pεε kraatanaa ke naale, ısu kancaalaya nyəma, na má kraana puyv taa ké ı kin, na má ká pə atakaa ké taasi. ² Teləsi kancaalaya nyəma mpa ma yəkaa tə pa təə təm ke kvfama təə ılena má su-weχe atakaa taa. ³ Ḿpúχú ma caa kpenkpelasi toη nyənsi na má ká atakaa, na má saaki pεε kraatanaa, na má kraana-weχe puyv taa. ⁴ ılena Tacaa teləsi pa təə ké kusəsutu naanəwa wei ı ka keesa kəkə taa ké kvyanķu mə təna í kota puyv luyv tee tə, na í cεle-m. ⁵ ılena má tii na má tú pεε kraatanaa mpeχe atakaa wei ma saaka mpv tə ı taa. Na á we təna ısu Tacaa ka heela-m tə.

⁶ Ḿpúχú Iseyeli nyəma kula Pene-Yakəη ləkənaa cələ na pá tee Mosela. Tənaγa Aləη səpa na pá pimi-ı na ı pəyalv Iiyasaa kraγa ı kətuyv təmlε. ⁷ Pa kula təna, ılena pá tee Kukota. Pa lí təna na pá polo Yopəta. Tetu nti tə taa ka we lom ké. ⁸ Waatu inəχi Tacaa faya Lefii luluyv nyəma na pa mpa, na í tú-we sı pá səχələχi Iso atakaa na pá svvki ı cokəle taa na pá laki-ı təmlε na pá kooliyi yəlaa ke kvpantu na ı hətε ke haləna saηa. ⁹ Mpυ pə yelina na Lefii nyəma feina haləm ısu pa teətənaa. ıle Tacaa ka heela-weχe sı inəχəle pa nyəm.

¹⁰ Ḿpúχú ma caya puyv taa tətəχə kvyeyη nule, na Tacaa tasa muyv ke nti ma sələma-ı tə, na í lə mə kvv təm. ¹¹ Haləna í tə-m sı má polo na má tee samaa ke nəχə na pá təχə tetu nti ı ka heela pa caanaa na tuunav sı ı ká ha-we tə.

Mpi Tacaa caana ı yəlaa tə

¹² Iseyeli nyəma me, mpi Tacaa caaki təχəle sı í nyana-ı na í təη ı mpaanη təna taa ké teitei na í səəli-ı na í lapı-ı təmlε na mə lotu təna na mə ləsaγa təna. ¹³ Tacaa caa ké sı í tóki ı kusəsutu na ı kiin wei ma hvla-meχe saηa ı səntə tə. Na pá yeke na í caya na mə ti təpeleketεε. ¹⁴ ıni ı tənna ı sətəηη ıni ı təna, na tetu na pə təna mpi pə we tə taa tə. ¹⁵ Pə́cə́ mə caanaa tike ke Tacaa luyv svvwa. Pə waali ké pa piya me, ılena í ləsi-meχe piitimnaa təna taa, ısu í naakvyv saηa ı səntə tə. ¹⁶ Mpυ tə, í layasi hatoo mə nyama taa təkpaata, í taa tasa laηkpusəη. ¹⁷ Mpi tə, Tacaa kele səsaa taa səsə, na ı tike nté Iso. ı ké toηtu wei pa nyəkəχi təχə. ı fayasəχi yəlaa. Pəyele ı paa feina kvhav ısu yvlv na pə́cə́ ı ha tampana. ¹⁸ ıni ı tayanəχəna sulav na leelu pa təm. Pəyele ı səəla msvlv ké na í caləχi-ı na í suuki-ı wontu. ¹⁹ Pə təə ké pə weε sı me tətə mí səəli msvlaa. Mpi tə, mə mayamaya í ka ké msvlaa ke Icipiti tetu taa ké.

²⁰ Tacaa mə Iso ké í ká nyana, na ı tike ke í ká sεε na mə ləsaγa svv-ı, na í svvki mə nəəsi na ı hətε. ²¹ ı tike nté mə Iso, inəχi í ká saη. Pə́cə́ ıni ı lapəna-meχe təma səsəəna səχəntv nyəna wena ı nana mə ı səpee tə. ²² Mə cəsənaa tiiwa Icipiti tə pa we yvlvnyəη nutoso na naanəwa tike ké. Ama Tacaa lapa na í huki.

11

Isə səsəəntv

YOSUWEE ΤΕΜΑ ΤΑΚΕΛΑΥΑ Κυτλυτ

Takelaya kanε ka taa kέ pa keesayι isana Moisi waali tu Yosuwee pona Iseyeli nyoma na pa leeki Kanaan tetu to. Iso ka tema yagotyuy na i su Iseyeli nyoma caanaa caanaa si, i ka ha pana pa waali nyoma ke tetu nti. Pa tao ke Iso we pa waali na pa yoonaa pa kolontunaa. Na pa na Yosuwee pa leeki Kanaan tetu.

Takelaya taa loonaa sasaya nka pa wee si paa wei i taki taylor titite 24:15... I lasi wei i caa i see tayo sana... Tafu ye pa kaasa ma na ma waau nyoma ile, Taca ke taá see. Yosuwee yagotana tom tene.

Isana pa faya Yosuwee takelaya to:

Iseyeli nyoma tayanayi pa ti si pa sukki Kanaan tetu taa, titite 1-5

Kanaan tetu leekyuy, titite 6-12

Tetu taluyu ke Iseyeli kpeka nyoma, titite 13-22

Yosuwee kyagotyuy kantakaya nyantu, titite 23-24

Yosuwee leetuyu ke Moisi lonte

¹ Mpygy kuyaku nakuli Iso tamle tu Moisi sapa. Tanaya Taca toma Moisi waali tu Yosuwee, wei i ke Nun poyalu to si: ² Nyani, Moisi sapa. Ie panente nyaa kuli, na n to yelaa paneyε nayo, na i tesu Yaatanu poyo kanε. Na i suv tetu nti ma ha Iseyeli nyoma me to ta. ³ Isu maa suv Moisi ke nayo to, ye ma noohale i fela timpi ma tetu ke. ⁴ Ma tetu nte pa sunav wolya tetu, na pe polo Lipan poy to. Na pe kraya Ifelati poyo sasaya, na pe kreyna Hiti nyoma tetu tana to. Na pe yoosina Metitelanee tenku. ⁵ Kolontunaa tana ka seeki-n ke, halana n suv puygy. Mpi to, maa wee nya waali ke, isu maa we Moisi kin to. Ma kaa lo-n, poyele ma kaa hatelana-n paa paco. ⁶ Mpu to, tayo apalutu, na n nyoo ton. Pa taya pulu, nyaa yelina na yelaa pane pa tayo tetu nti maa heela ma caanaa na tuunav si maa ha-me to. ⁷ Ama kulomtu ke si, nyaa tayo apalutu, na n nyoo ton te. Taki ma kusasutu tana nti ma tamle tu Moisi telasa-n tayo teu tacyon, na n laki-ti tetetete. Taa nyanna nwaan yaa mpale. Waatu inayi n ka waa nya kulapem tana taa. ⁸ Kusasutu takelaya kanε ka taa fete nya nayo tao. Kalayi ka taa tom ke ilim na aho, na n tyn-tayi teu. Waatu inayi pu lana-n. Peco n ka waa pa tana mpi n laki to pa taa. ⁹ Maton ma heela-n si n tayo apalutu na n nyoo ton na? Mpu to, taa nya. Poyele taa sele paa paco toto. Pa taya pulu, nya Iso ma, maa wee nya waali ke paa timpiyi.

Yosuwee tayanayi Yaatanu tesuyu tom

¹⁰ Mpygy Yosuwee toma Iseyeli nyuy nyoma si: ¹¹ I suv tasikile taa, na i heeli samaa si pa caa mpaa tyanasi. Mpi to, kyeyen tooso i teewa tu tesu Yaatanu, na te polo na te leeki tetu nti Taca ta Iso ha-tu to. ¹² Mpyyule Yosuwee heela Lupen nyoma, na Katu nyoma, na Manasee yelaa hoyaluy lenku nyoma si: ¹³ I toosi nti Moisi ka heela-me to si, heesuyu ke Taca caakana-me, na i ha-meyε tetu tene. ¹⁴ Ie ma alaa, na ma piya, na ma tola tike ka cayana poyo na cene tao. Ama pa kaasuyu apalaa yoolaa me to, pa wee si mu tesu ma tetunaa colayo na i te-weye nayo na i sana-we. ¹⁵ Halana waatu wei ma Iso Taca ka yele na pele pa heesi isu me na tetu tene inu te pasi ma tana ma nyantu to. Pa waali ke i ka meli ma tetu nti Taca tamle tu Moisi ha-me isanto to ta ke Yaatanu ilim telule to cene.

¹⁶ Mpygy pa cowa Yosuwee si: Tu la teitei isu n tuyo-tu to. Paa timpiyi n tila-tu, tu polo ke. ¹⁷ Poyele tu nuna-n teu ke, isu tu nukayana Moisi to. Iso i wee nya waali, isu i ka wev Moisi waali to. ¹⁸ Ye pa capa wei na i la kanante, na i to si i kaa tyn nti n tu-tu to isu pa ku-i. Ama nyaa nyoo ton ke na n tayo apalutu.

2

Yosuwee tiliyi fenjlaa naale ke Yeliko

¹ Ḿpóyú Yosuwee kusa fenjlaa naaleye mukaya ke Sitim timpi paa sikaa tó si: I polo na í fenj Kanaan tetu nti na Yeliko icate. Pa tala icate nté, ilena pá sù apalaa tona alu nòyòlò i teye ahoo. Pa yaa alu iní si Lahapí. ² M̀puyule yelaa tayasa Yeliko wulav si: Iseyeli yelaa kòmna nteye tetu fenjuyu. Halèna pá sù cèneye ahoo ane. ³ Tènyaya, wulav tilaa na í heeli Lahapí si: Yelaa mpa iní pa we nyá teye mpv tó, pa ké tetu fenjlaa ké. Mpv tó, lèsi-weye cène.

⁴ M̀puyule alu iní í nmesa apalaa mpe pa tó, na í cò wulav tillaa si: Tampana yaa, yelaa mpe pa tala ma te. Ama ma ta nyi-we si le nyéma tó. ⁵ Ahoo yuwa na pá təkəyi icate nənəyó, ilena pá lu. Ma ta nyi nku pa tənəa tó. Ye í tənəa pa waali ke lənlə, í ká hiki-we.

⁶ Pəyele Lahapí ka kraasa fenjlaa mpeye i kutuluyu pata tó ké, na í nmesí-weye n̄m̄ntu nti pa yaa si lɛn^a tó tɛ. yaa si lɛn. Pa lɔki-təyi pəɛn kɛ Isu kpronkprontu, na pə pəɛn na pə tokonaa kɛ liyitee wontu kɛ. ⁷ M̀puyule wulav tillaa kraaya mpaav nku pa tesəyənə Yaataní pəyó tó, na pá se fenjlaa waali. Ilena tanjlaa tayani icate nənəyó ke təkuyv. ⁸ Pə waali kɛ Lahapí kra fenjlaa còlò na pécó pá too, na í tó-we si: ⁹ Ma nyémá si Tacaa tɔwa tetu tənəye mə niñ taa. Mə səyɛntv sù icate tənə tɛ nyéma kɛ na pá seliyi. ¹⁰ Tə nuwa isəna, waatu wei í lu Icipiti taa tó, Isə faya Səsəncaasi tenku lvm taa, na mu tɛ puyulaya tó tó. Tə nuwa tətəyó, isəna í kɔwa Amolii nyéma awulaa səsaa Sihon na Oki, na í wakəli pa nyəm tənəyaya pəyó waali tó. ¹¹ Tə nu-ti, ilena ta apalətv le-tv, na tá tɛ sɔkənə-mɛ. Mpi tó, mə Isə Tacaa tike nté isətaa na atɛ pə tv. ¹² Pənente ma wiikina-mɛ si, í tuuna Tacaa si í ká hólí ma caa təyaya ke suulu isu ma hɔlvv-mɛ tó. ¹³ I la mpi pu tv-m naani si i kaa kv ma caa, na ma too, na ma taalvnaa, na ma kəyənəa, na ma newaa na pa nyəmanaa tona tó.

¹⁴ M̀puyule apalaa mpe pa cə-i si: Ye n ta tayasi tá təm tá sɔlv puwaya si tɛ si mə səm, na pə kəma na Tacaa tv tá niñ taa kɛ tetu tənə tu la-n kɔpantv kɛ, tə kaa kpali nyá kucəv.

¹⁵ M̀puyule Lahapí tisa apalaa mpe na n̄mənaya na i kutuluyu pətote. Mpi pə tó tó, kv we icate kolunə tó kɛ. ¹⁶ Ilena í heeli-we si: I tən puyv mpaav, pə taa kə na mpa pa sewa mə waali tó pá suli-mɛ. I n̄meli puyv taa tənəyaya kuyɛɛn tooso na mə waali selaa tona te məlvv. Pəle pə waali, ilé í ká tó mə mpaav.

¹⁷ Ntəna apalaa mpe pa təm-i si: Nyəni, isəna n ká la na tɛ təkənə tuunav mpi n yelaa na tɛ tuuna təyólò. ¹⁸ Waatu wei tu sù tetu tənə tə taa tó, tɛ mayana n tɔwa n̄mənaya kɔsɛmaya na nyá pətote nte n tisina-tv isəntə tó. Na n̄kota nyá caa, na nyá too, na nyá taalvnaa na nyá newaa, na nyá caa lɔlvv nyéma tənəyaya nyá təyaya taa. ¹⁹ Ama ye pə cəpa pa taa wei na í lu nyá təyaya taa, p̄ntv səm ká we i nyv təm kɛ, pə taya tá nyəntv. Təfó, ye mpe iní pa taa nòyòlò nyv hola-i, ilé pə kɛ ta təm. ²⁰ Ama ye n tayasa ta təm, ilé ta kaa təkí tá nòyó sùv tətó. ²¹ Ilena alv iní i cə si: Pə la isu í yəyətuyv tó.

Iləna alv yele fenjlaa na pá tɛ. Ḿpóyú i tv n̄mənaya kɔsɛmaya na i pətote. ²² Apalaa mpe pa tala pəɛn taa, ilena pá n̄meli tənəyaya kuyɛɛn tooso. Halèna mpa paa sewa pa waali tó, pá pɛki-weye həyóluyv nku kv tənə kv taa, pa ta na-we. Ilena pá məli kɛtɛ. ²³ Ḿpóyú fenjlaa mpe pa məlaa na pá tii puyv, na pá tɛsi Yaataní. Ilena pá kpe na pá kɛsi Yosuwee ke pə tənə mpi pə mayana-we tó. ²⁴ Na pá yəyətí tətó si, pəpətv fɛi lɛlɛn, Tacaa tɔwa tetu tənəyaya ta niñ taa kɛ. Halèna tə yelaa tona tɛ sɔkənə-tuyv.

3

Yaataní pəyó tɛsvv

¹ Tɛv fema tanan təhulu, ilena Yosuwee na Iseyeli nyéma pá kuli Sitim, na pá tii Yaataní nòyó, na pá caya tona na pá tan saa wei paa tɛsi tó. ² Kuyɛɛn tooso tɛwa, ilena Yosuwee tó nyv nyéma si: I cə təsikile, ³ na í heeli samaa si ye pə kəma na í ná kətəlaa səyələ Isə Tacaa

^a 2:6 lɛn: lɛn, pa tɛ n̄m̄ntv tɔn nyəntv natələyi pá

nəɣə pɛɛlɔyɔ atakaa, ɛ paa wei í lu na í hu ɪ waali. ⁴ Ama í taa suli-ɪ kɔɔtənaɪ kɛ, mə na-ɪ í hatələna təma ɪsu kilomɛɛtəlɪ kolum. Inɪ í ká hɔləɣəna-mɛɣɛ mpaau. Mpi tɔ, í ta təŋta-ku.

⁵ Mpuɣɔle Yosuwee heela yəlaa si: ɪ la nyəŋ tɔ asilima kɛɛlɔyɔ kətaya kɛ cele tɔ. Mpi tɔ, Taca ka la-mɛɣɛ piti təma.

⁶ Tɛv fema, ɛna Yosuwee heeli kətəlaa si: ɪ səɣəlɪ ɪsɔ atakaa na í tɛɛ samaa kɛ nəɣə. ɛna pɛɛ pá la mpv. ⁷ Mpuɣɔ Taca təma Yosuwee si: Saŋa kɛ maa caali nyá nyɣyɔ kɔsɔyɔ kɛ ɪsɛɣɛɪ nyəma ɪsɛntaa. ɛna pɛ́cɔ́ pá nyɪ si maa wɛɛ nyá waali, ɪsu maa wɛv Moisi waali tɔ. ⁸ ɛ heeli kətəlaa mpa pa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ si: Ye í tala Yaatanɪ, ɛ í tisi mə nəɣɛ kɛ lum taa na í sɛŋ mpv.

⁹ Tənaɣa Yosuwee təma ɪsɛɣɛɪ nyəma si: ɪ tuusi na í kɔɔ na í nu Taca təm. ¹⁰ Mpuɣɔ í ká nyəna si Weesɔyɔ tɔ ɪsɔ wɛ mə hɛkɔ taa, na inɪ ɪ ká tɔɣənyəna Kanaaŋ nyəma, na Hiti nyəma, na Hifi nyəma, na Peliisi nyəma, na Kilikaa nyəma, na Amolii nyəma, na Yɛpusi nyəma. ¹¹ ɪ nyəni, tɛtɔ təna tɔ Taca ɪsɔ nəɣə pɛɛlɔyɔ atakaa ká tɛɛ mə nəɣə tɔ, na í tɛsi Yaatanɪ pɔɣə kɛ mə ɪsɛntaa. ¹² ɪ ləsi ɪsɛɣɛɪ nyəma kɔɔkɛ naanɔwa na naale taa kɛ yɔlv yɔlv. ¹³ Pɛ́ kɔma na kətəlaa mpa pa səɣəla tɛtɔ təna tɔ Taca atakaa tɔ pá lii pa nəɣɛ kɛ lum taa, pu faya, na pɛ́ yɛɛ kɔpente. Na ɪsɔtaa tɔ nyəm kɔɔ na pɛ́ su sɔsəm.

¹⁴ Mpuɣɔ yəlaa lu tɛsikilɛ si, pa tɛsəɣɪ pɔɣə. Na kətəlaa mpa paa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ pɛɛ pa wɛ lɔlɔ. ¹⁵ Paa pənaɣa ŋka kumtɔ waatɔ tənaya pɔɣə suɣɪ na ká watəɣɪ kɔtemiŋ. Pə kɔma na kətəlaa mpa inɪ pa səɣəla ɪsɔ atakaa tɔ pa nəɣɛ tii lum taa, ¹⁶ ɛna pɛ́ cɛ́. Na mpi pə lukayana ɪsɔtaa tɔ tɔ pɛ́ sɛŋ, na pɛ́ su sɔsəm kɛ Atam tɛ^a timpi pa yaa si Saatan tɔ pə kəŋkəŋ taa. ɛna lum mpi pɛɛ pə kɔpəna tɛŋku kɔsəpɔ tɔ tɔ, pɛɛ pə cɛ. Na yəlaa tɛsəna Yeliko tɔ tɔ. naali a hɛla kɛ. ɛ nəɣnɔ a lona cɛkənaɪ wɛ katɛ. ¹⁷ ɪsɛɣɛɪ nyəma təŋna tɛsɔyɔ kɛ ŋpɔyɔ wɔlaya tɔ, na atakaa səɣəlla na ná sɛŋa ŋpɔyɔ tɛtɔ puɣulaya nyəntɔ tɔ kɛ pɔɣə pɛɛ taa. Haləna pa təna pá tɛ tɛsɔyɔ.

4

Pɛɛ naanɔwa na naale kuluyɔ

¹ ɪsɛɣɛɪ nyəma təna tɛma Yaatanɪ kɛ tɛsɔyɔ kɛ mpv, ɛna Taca tɔ Yosuwee si: ² Ləsi pa kɔkɛ loosi taa kɛ yɔlv yɔlv. ³ ɛna í heeli-wɛ si: ɪ kuli pɛɛ pɛɛ kɛ timpi inɪ kətəlaa sɛŋa ɪsɛntɔ tɛca tɔ. Na í kɔpəna timpi í ka sɔv saŋa ahoo anɛ tɔ.

⁴ Mpuɣɔle Yosuwee yaawa yəlaa naanɔwa na naale inɪ. ⁵ ɛna í tɔ-wɛ si: ɪ polo ɪsɔ Taca atakaa nəɣə tɔ kɛ pɔɣə taa, na í kuli pɛɛ pɛɛ kɛ mə nyəŋ tɔ. ⁶ Pɛɛ anɪ a ká tɔsəɣəna-mɛɣɛ mpi ɪsɔ lapa-mɛɣɛ ɪsɛntɔ tɔ. Ye pə kɔma na mə piya pɔɔsi-mɛ si pɛɛ anɛ a lakɪ wɛ? ⁷ ɪ ká cɔ-wɛ si waatɔ nəɣəlv kətəlaa tɛsəna ɪsɔ atakaa kɛ Yaatanɪ na Taca yɛɛ na lum cɛ na pá tɛsi. ɛ pɛɛ anɛ a ka tɔsəɣəna-mɛɣɛ pə təm kɛ tam tɔ.

⁸ Mpuɣɔle apalaa naanɔwa na naale inɪ ɪ lapa tɛtɛɪ ɪsu Yosuwee ka kɛsɔyɔ-wɛ tɔ. Pa kula pɛɛ pɛɛ kɛ pa kɔkɛ nyəŋ tɔ, ɪsu Taca ka heɛluyɔ-wɛ tɔ. ɛna pá kɔpəna-yɛ na pá su timpi paa siki ahoo anɪ tɔ. ⁹ Mpuɣɔ Yosuwee caa pɛɛ naanɔwa na naale tɔtɔ, na í kaa kəŋmaɣa kɛ pɔɣə pile taa, timpi kətəlaa ka səɣəla ɪsɔ atakaa na pá sɛŋaa tɔ. Na a wɛ tənaya haləna saŋa.

¹⁰ Mpuɣɔ ɪsɔ atakaa səɣəlla sɛŋa pɔɣə taa kɛ mpv. Haləna yəlaa tɛ nti ɪsɔ Taca ka heela Yosuwee si í tɛləsi-wɛ tɔ tɔ lapɔ, ɪsu Moisi ka kɛsɔyɔ-ɪ tɔ. Pə tɛma mpv, ɛna samaa tɛsi ləŋləŋ. ¹¹ Pə kɔma na samaa təna tɛ tɛsɔyɔ, ɛna ɪsɔ atakaa səɣəlla ŋmaa pa nəɣə tɔ. ¹² Mpuɣɔ Lupɛŋ na Katɪ nyəma, na Manasee kɔkɛ hɔɣəlvɔ nyəma, tɛɛ samaa nəɣə tɔ na pá tɔka pa yooɔ wontu, ɪsu Moisi ka heɛluyɔ-wɛ tɔ. ¹³ Mpuɣɔ ɪsɛɣɛɪ nyəma yoolaa luwa Taca ɪsɛntaa, ɪsu yəlaa iyisi nɛɛ (40000) na pá suɔwa yooɔ wontu. Na pá pukina Yeliko

^a 3:16 Atam tɛ: Atam tɛ na Saatan pə kɛ acalɛ kɔpənɛ

τῶ κέ timpi tetu we ihəntav tō. ¹⁴ Kuyaku ηkuvu Tacaa tuwa Yosuwee ke teeli ke Iseyeli nyóma tēna isentaa. Ilena pá nyaηna-i, haləna i səm. Isu pa nyaηayana Moisi tō.

¹⁵ Mpróyú Tacaa tōma Yosuwee si: ¹⁶ Heeli kətəlaa mpa pa səyəla Isə atakaa tō si pá lu pəyō taa.

¹⁷ Ilena Yosuwee náá heeli-weye mpu. ¹⁸ Too isu Isə atakaa səyəllaa kpesuyu pa nəəhəe ke pəyō pəle taa na pá su kvtəη tō, ilena lum məli kprakpaa na pé su na pé watı pəyō kvtemin, isu pu wev tō. ¹⁹ Pa isətu kancaalaya nyəη kuyeyη naanəwa wule ke Iseyeli nyóma lu pəyō taa, na pá polo pá siki timpi pa yaa si Kilikaa təyō Yeliko ıcatə na ilim təlulə tō.

²⁰ Kilikaa tənaya Yosuwee ηmawa pəe naanəwa na naale wei paa kula pəyō taa tō. ²¹ Mpuvule i heela Iseyeli nyóma si: Ye kuyaku ηku mə piya pəəsa-me si pəe ane a nyuyv suwe? ²² Ie í ká keesi-we si tu tesa Yaatanı ke wulaya ké. ²³ Pəpətu fei lelen, kuyaku nakvləyi Tacaa ta Isə lapa na Yaatanı nyəə na tē təsi, isu i ka tēm lapv ke Səsəncaasi tēηku taa tō. ²⁴ Tacaa lapa mpróyú si atə yəlaa tēna í nyı si i wəna toma. Ilena taa nyaηna-i tam.

5

¹ Tetu nti pa yaaki si Amolii tō, tə awulaa tēna mpa pa wəna Yaatanı ilim tətvlə tō tō, na Kanaaη awulaa mpa pa kpətəna Metitelanee tēηku tō. Pa tēna pa kəma na pá nu si Tacaa lapa na pəyō nyəə na pá təsi. Ilena pa apalətu yəəli-we, na Iseyeli nyóma təm la-weye səyəntv ke katatəlaya.

Iseyeli nyóma pəlvv ke Kilikaa

² Mpuvule Tacaa tōma Yosuwee ke waatu inı i taa si: Caa pəe səesi na í pəli Iseyeli piitim kufam pəne.

³ Ntəna Yosuwee pəli-weye teitei, isu Tacaa ka yəyətuyv təyō pulaya ηka pa yaa si: Pəlvv pulaya tō ka tō. ⁴⁻⁵ Waatu wei Iseyeli nyóma luwa Icipiti tō pa pəla apaləpiya tēna mpa pa tala yoou pote tō. Ama pəle pa tənaya mpu pa səpa wulaya tetv taa. Pəle pə waalı pa tasa apaləpiya mpaηa ləlvv tō pa ta pəli pəle. Mpi pə tō Yosuwee pəla-we təyələ. ⁶ Mpi tō, Iseyeli nyóma kisa Isə ké nunav ké, ilena pá cəə wulaya tetv taa ké pusı nule təcu, na pa taa apaləpiya mpa paa tala yoou pote ke pa Icipiti luw waatu tō pá sí pa tēna. Mpu inəyi Tacaa ka yəyətəna tuunav si pa taa nəyəl v kaa keesi tetv kvpantv nti tə taa təyənaya təla yem təhə tō. Tənaya i ka suwa pa caanaa ke nəyō si i ká ha-we. ⁷ Ie pa piya ke Isə ləeta pa lonte. Pə tō ké Yosuwee pəla-we. Mpi tō, pa taa pəli-weye mpaav taa. ⁸ Pa tēma pa looηa tənaya pəlvv, ilena pá caya pa təcayale, haləna pé waa-we. ⁹ Ntəna Tacaa tō Yosuwee si: Saηa nté ma keela mə nyəəη tō ké mə Icipiti feele.

Ilena pá ha təne inəyi hətə si Kilikaa (Pakəelaa). Na pá yaaki-teye mpróyú haləna saηa.

Təev acima kancaalaya nyəna təyōv ke Kanaaη

¹⁰ Mpuvule Iseyeli nyóma sika Kilikaa ke timpi tetv we ihəntav təyō Yeliko kiη. Ilena pá təyō Təev acima ke tənaya isətu kuyeyη naanəwa na liyiti wule taanaya. ¹¹ Təev acima tēv kvfemuyv ke pa caala tetv təyənaya ke təyōv, na potopotonaa mpa pa taa kvksom fei tō. Ilena pá wə təyənaya pəe na pá salı tətō. ¹² Kuyəηkuyv manna yela hotuyv pa ta tasa-i nav. Pə kpaηav waatu inı təyō Iseyeli nyóma svv tetv təyənaya ke təyōv.

Tacaa yoolaa nyuyv tv

¹³ Kuyaku nakvli Yosuwee we Yeliko cəə, na í kvsi isə, ilə i ná apalv nəyəl vule na i niη taa ké layatə. Mpróyú i pola i kiη na í pəəsi-i si: N ké tá nyəη yaa tá kolontu? ¹⁴ Mpuvule apalv inı i nəyō təkpaυ si: Aai, ma ké Tacaa yoolaa nyuyv tv ké, nəənəə ké ma kəma.

Tənayale Yosuwee hota i tēe, na í səe-i na í pəəsi-i si: Na wentiyile n kəmnaa?

¹⁵ Kələna Tacaa yoolaa nyuyv tv tō Yosuwee si: Wəyəsı nyá ntəηkpala. Mpi tō, timpi taa n səηa mpu tō, pə we katə ké.

Ilena Yosuwee la mpu.

6

Iseyeli nyáma leekoyv ke Yeliko icate

¹ Yeliko nyáma ka tãka pa icate ké na pá kaləsi Iseyeli nyáma tã. Nãgãlv u suvki, pãcã nãgãlv u lukĩ. ² M̀p̀ỳg̀ Tãcaa heela Yosuwee si: Ma tũgi icate tãne tã wulãv na tã yoolaa apalaa tãnaɣa nyá nin taa. ³ M̀p̀v tã, yoolaa me, í tã na í cããna icate nteɣe tãm kulãm. Ilena í laki m̀p̀ỳg̀ paa kuyaku ŋku. Halãna kuyeeŋ naatoso tãcu. ⁴ Kãtãlaa naatosompãɣãlaya kã tãe Iã atakaa sãɣãllaa nãɣã tã. Na paa wei na i tutuyũ. Pã takĩ kuyaku naatosompãɣãlaya nyãŋku wule, ilena í cãã icate ke tãm naatosompãɣãlaya. Na kãtãlaa náá tãŋna pa tutuun hũlvũ. ⁵ Pã kãma na í nu tutuun wiiwa na í cuyusi, ile yãlaa tãna krenti na pá yãɣa apãlvkakiisasi na icate kolunã ti. Ilena paa Iseyeli tv wei í tii pa tã kã kpakpaa.

⁶ M̀p̀vũle Yosuwee kota kãtãlaa na í heeli-we si: I kpaɣa Iã atakaa na mã taa yãlaa naatosompãɣãlaya náá tãkĩ paa wei na i tutuyũ na í tãe nãɣã.

⁷ Ilena Yosuwee heeli samaa si: I tã na í cãã icate. Na yooũ wontu tãkãlaa ke Iã atakaa nãɣã tã.

⁸ Yosuwee tãma yãlaa ke m̀p̀ỳg̀ heeluyũ, ilena kãtãlaa naatosompãɣãlaya inĩ í naali tãnte, na pá hũlãɣi pa tutuun. Na Iã atakaa kã pa waali. ⁹ Ilena yooũ wontu tãkãlaa ke tutuun hũllaa nãɣã tã. Na waali nyáma tãŋãɣi Iã atakaa na pã haŋa m̀p̀v. ¹⁰ Ilena Yosuwee heeli samaa si: I taa kiisi, pãcã mã taa nãgãlv nãɣã taa í taa lu paa fãŋ maɣamaɣa. Halãna kuyãŋku mãã heeli-me si í kiisi tã. ¹¹ Mã na Iã atakaa i kã cãã icate ke tãm kulãm. Ilena í mãli tesikile na í hãnti.

**ISEYELI
PAASENLAA
TOM TAKELAYA
Kutulu**

Takəlaya kanε ka taa kε tε naaki isəna Iseyeli nyəma yela Iso kε Kanaaη tetu taa tε. Pa nəγo tε tε Yosuwee səpa. Iε pa feina paasənlu. Paa wei i lakaya isəna i caaki təγo. Ama waatu wei pa nukı pa isayatu səη ilena pά keesəna Iso tε na pά wii. Iso naaki pa pətətε, ilena i ləsəγı paasənlaa na pά waasəγı-wε.

Isəna pa faγa Paasənlaa takəlaya tε:

Iseyeli nyəma subu ke Kanaaη na Yosuwee səm, titite 1:1-2:10

Iseyeli paasənlaa, titite 2:11-16:31

Iseyeli nyəma liγituγu, titite 17-21

Iseyeli nyəma caγav ke Kanaaη tetu taa

¹ Yosuwee səm waali kε Iseyeli nyəma pəssa Tacaa si pa nyəη pa kpeka taa nte tu yoonna Kanaaη nyəma ke kancaalaya tε. ² Ntεna Tacaa si: Yuta nyənte kε. Mpi tε, pele pa niη taa kε ma tε tεtu.

³ Mpuγule Yuta kpekəle nyəma tεma Simiyəη kpekəle nyəma si: I kε na i səna-tu na tε yoonna Kanaaη nyəma na tε lεeki tεtu nti Tacaa kά ha-tu tε. Ye tε tεma tεna, iε tά kε na tε səna-mε na tε lεeki mε nyəntu.

Mpuγule Simiyəη nyəma polaa na pά səsı Yuta nyəma tε, ⁴ na pά tεe yoo. Ilena Tacaa tu Kanaaη nyəma na Peliisi nyəma ke pa niη taa, na pά kú yəlaa iyisi naanəwa (10000) kε Peseke icate taa. ⁵ Mpuγú pa maγana wulav Atoni-Peseke ke Peseke icate taa, na pά yoonna-i. Isəna pa kələna Kanaaη nyəma na Peliisi nyəma təγole. ⁶ Ilena wulav se na pά təγoni-i na pά kra-i na pά seti i apaləmpee na i apalənəmpee. ⁷ Mpuγule wulav inı i tεma si: Ma maγamaγa maa seta yəlaa nutoso na naanəwa apaləmpee na pa apalənəmpee ke rıpuγú, na má təkı na cəγelası hotıγı na pά caləsəγı. Mpi maa lapa təγo pə feləγı-m.

Ilena pά pona Atoni-Peseke ke Yosalem na i caη na i si tεna.

⁸ Mpuγú Yuta nyəma yoonna Yosalem nyəma, na pά kv-wε na pά sε icate ke kəkε na pά lεeki-tε. ⁹ Pə waali kε pa polaa na pά yoonna Kanaaη nyəma mpa paa wε pulası taa, na ilim mpətəη tε kε tεtekəle taa tε. ¹⁰ Ilena pά polo na pά yoonna Kanaaη nyəma mpa pa wε Hepələη timpi pa yaakaya si Alapa te tε. Na pά kv Sesayi nyəma, na Ahimaη nyəma, na Taləmayı nyəma. ¹¹ Pa tεma tεna, ilena pά polo pά yoonna Tepii timpi pa yaakaya si Kiliyatı-Sefεε tε pə nyəma. ¹² Mpuγú Kalepu tεma si: Ye wei i yoonna Kiliyatı-Sefεε nyəma na i kəli-wε maa ha-i ma pεelə Akəsa na i la alv. ¹³ Tənaγale Kalepu neu tənəγv nyəη Kenası pəyalv wei pa yaa si Otiniyεε tε, i yoonna icate nté tε nyəma na Kalepu ha-i i pεelə Akəsa na i la alv. ¹⁴ Akəsa saawa, ilena i tε i paalv si: Maa sələmi ma caa ke tetu natəli. Alv inı i tiina i kraηaya tε, ilena i caa pəsı-i si: Alaafəya kele? ¹⁵ Mpuγule alv nəγo təkpaυ si: Hai, la-m kvpantv na n ha-m hila. Mpi tε, tetu nti n ha-m rıpuγú ilim mpətəη tε tε tε fei lvm.

Ilena i caa Kalepu nάa ha-i hila wena a wε pə tεe tε, na isətaa nyəna.

¹⁶ Mpuγú Moisi yətı lυlυγv nyəma Keni nyəma na Yuta nyəma pa luwa Yeliko, na pά polo pά caγa Yuta Alaati ilim mpətəη tε kε wulaya tetu taa kε Amaleke nyəma tetu taa.

¹⁷ Mpuγule Yuta nyəma, na Simiyəη nyəma pa polaa na pά yoonna Kanaaη nyəma mpa pa wε Sefati tε na pά təγo pa tetu, na pά yəki icate tənəηnaη. Na pά ha-te si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa te taa. ¹⁸ Pəle pə waali kε Yuta nyəma mpe pa tasa Kasa, na Asəkaləη, na İkoləη acalεε ke lεekvγv, na pά kvəna wena a cəna-yε tε. ¹⁹ Tacaa ka wε pa waali kε haləna pά lεeki pulası tetu tεna. Ama tetu ihəntav taa nyəma ke pa ta pəsi. Mpi tε, pele paa

wena yoou keekena nyəgətu nyəma ké. ²⁰ Uena pá ha Kalepu ke Hepəlon ɪcate, ɪsu Moisi ka yəgətuyv tə. Mpi tə, ɪni ɪ təgəna Anaki ləlvə nyəma tooso wei ɪ ka we təna tə. ²¹ Pəncaməe nyəma ta pəsi na pá təgəni Yəpusi nyəma mpa paa we Yosalem tə, pá na-we pa wenna mpv.

²²⁻²³ Mprúgú Ifəlayim kpekəle na Manasee nyəntə pa polaa na pá yooa Petəeli timpi pa yaakaya Lusi tə, na Tacaa səna-we. Fəŋlaa ke paa caaləna tiluyv ke Petəeli taa. ²⁴ Pələ pa talaa na pá sulina apalv nəgəlv, ɪlena pá təm-ɪ sɪ: Həli-tuyv timpi tə ɪcate koloosi topilinaa tə, tu nyi nyá tə.

²⁵ Mprúgú apalv ɪni ɪ hula-weye təsvule. Uena pá svv na pá kó ɪcate yəlaa təna. Ama pa yela apalv ɪni na ɪ təyaya nyəma təna. ²⁶ Pə waali ké apalv ɪni ɪ pola Hiti nyəma tetv taa, na í ŋmá ɪcate na í yaa-te sɪ Lusi, na pá yaaki-teye mprúgú haləna saŋa.

²⁷ Manasee nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Pəti-Seyan nyəma, na Taanaki nyəma, na Təəə nyəma, na Ipeleyam nyəma, na Mekito nyəma, na pə acaləe wena a cəəna-ye tə. Kanaan nyəma ka we tənaya tam ké. ²⁸ Paa na waatu wei Iseyeli nyəma kəma na pá yoo tonj ke teu tə pa ta pəsi na pá ləeki pa koloosi acaləe. Ye pə taya səkpəna paasi.

²⁹ Ifəlayim nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Kesəe tə, pa na-we pa wenna.

³⁰ Sapuləŋ nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Kitəlon na Nahalali tə. Ama təma ké pa tv-we na pá na-we pa we mpv.

³¹ Aseə nyəma ná tá pəsi na pá təgəni Ako nyəma, na Sitəŋ nyəma, na Alapv nyəma, na Akəsipi nyəma, na Heləpa nyəma, na Afiki nyəma, na Lehopi nyəma. ³² Pə təə ké pá na Kanaan nyəma pa caya pələ pa tetv taa.

³³ Nəfətali nyəma ta pəsi na pá təgəni Kanaan nyəma mpa pa we Pəti-Seməsɪ na Pəti-Anatɪ tə. Ama təma ke pa tv-we na pá na-we pá wee.

³⁴ Mprúgú Amolii nyəma təgəna Tan nyəma, na pá kpa pulasɪ taa. Pa ta yele-we na pá caya tetv ɪhəntav taa. ³⁵ Uena Amolii nyəma saali Haa-Helesɪ puyv taa na Ayaləŋ na Saaləpim. Ama waali waali ké Ifəlayim nyəma, na Manasee nyəma ŋmakəla-we na pá tv-weye təma. ³⁶ Itəm nyəma tetv tonj fayana Pəcesɪ tontəŋle təə ké Sela na ilim təlvle təə.

2

Tacaa kaləgəna ɪ yəlaa

¹ Mprúgú kuyaku nakvli Tacaa ɪsətəa tillu luna Kilikaa, na í polo timpi pa yaa sɪ Pokim tə. Na í tó Iseyeli nyəma sɪ: Ma ləsa-meyə Icipiti na má pona-meyə tetv nti tə taa maa heela mə caanaa na tuunav sɪ maa ha-mə tə. Halɪ má yəgəti na má su sɪ ma kaa yəki má na mə ta nəgə pələvuyv. ² Na ma heela-mə sɪ mə na tetv tənə tə nyəma í taa pələ nəgə nakəli. Pə wee ké sɪ í yəki pa tɪŋ. Paa na mpv tə, í tá nu ma təm. Ue pepe təə ké í lapa mpv? ³ Pə mayamaɣa pə təə ké ma heeliyi-mə təfoo sɪ ma kaa təgəŋəyi tetv tənə tə yəlaa na mu təŋəyi. Ama mə na-we í ká wəena mpv, na pa tɪŋ pəsi-meyə katəsɪ.

⁴ Waatu wei Tacaa ɪsətəa tillu təma təm ntəyi yəgətuyv, ɪlena Iseyeli nyəma tvli nəəsɪ na pá wiiki. ⁵ Pə təə ké pa ha lonte ntəye hətə sɪ Pokim. Wiilaa təye pa yaa mpv na pa tə taa. Mprúgú pa lapa Tacaa ke kətəsɪ.

Yosuwee səm

⁶ Waatu wei Yosuwee taa sətə tə, mprúgú ɪ yela Iseyeli nyəma ke Sikem, ɪlena paa wei í məli ɪ tetv nti ɪ hikaa tə tə taa. ⁷ Iseyeli nyəma lapa Tacaa təmle ké, haləna Yosuwee səm. Na pá seesɪ ɪsələ ke mpv, na nyuyv nyəma mpa pa nana pa ɪsəpələ ke təma səsəəna wena Tacaa lapa-we tə, pələ pa polo pa sɪ tətə. ⁸ Tacaa təmle tv Yosuwee pusi yoosa nuunwa na naanwa (110) ɪlena í sí. ⁹ Uena pá pimi-ɪ tetv nti pa ha-ɪ tə, tə taa ké Timnatɪ-Helesɪ ke Ifəlayim pulasɪ taa ké Kaasɪ puyv taa ké ilim ntəgəŋ təə. ¹⁰ Mprúgú Yosuwee pəəle nyəma təna səpa tətə. Ama kufaləŋ yəlaa ná táa cəkəna Tacaa, na təma səsəəna wena ɪ ka lapa Iseyeli nyəma tə.

Iseyeli nyóma lōwa Iso sēev

¹¹ Mprógú Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. Pa laakaya tunj wei pa yaa si Paalēnaa tōgō. ¹² Pa lōwa pa caanaa Iso Tacaa wei i lōsa-weyē Icipiti tō. Ilena pa laakali mēli piitimnaa mpa pa heku pa we mpu tō pa tunj tō, na pá lunjiyi-i. Tēnaya pa kusēna Tacaa pááná. ¹³ Pa lō-i ké na pá laaki tunj apalv nyēnj wei pa yaaki si Paalēnaa tō, na alv nyēnj wei pa yaa si Asētātēnaa tō. ¹⁴ Mprógú Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma, na í yele-we na lēkēlaa lēki pa nyēm tēna. Na í tu-weyē pa kolontunaa ninj taa na pá kēli-we. ¹⁵ Paa waatu wei ké pa sula yōou Tacaa yeki ké na pele pá tōgōni-we. Isu i ka tēm-weyē heeluyū na tuunav tō. Tēnaya pa lanja wakēlaa tētōgōtōgō. ¹⁶ Kēna Tacaa nāá kraaki pa taa ké paasēnlāa si pele pá waasi-weyē lēkēlaa mpe pa ninj taa. ¹⁷ Ama Iseyeli nyóma kisa peleyē nunav na pá laaki tunj na pá lunjiyi-i. Tēnaya pa yelina pa caanaa mpa pa tēnaya Iso kusēsutv tō pa mpaav kē lōj, na pá kisi-weyē kēēnav. ¹⁸ Paa waatu wei ké Tacaa kra-weyē paasēnlv, i we pūntv in i waali ké na í yakī-weyē pa kolontunaa ninj taa, halēna i sēm. Pəpətv fēi lelenj, ye pə kōma na pa ηmakēllaa nyēnsəyi pa ise na pá salēməyi, pa pətōtəle kraaki Tacaa ké. ¹⁹ Ama pə kōj na paasēnlv si, ilēna pá tayāni isayātū taa ké mēlvū, na pə kēli pa caanaa. Na pá laaki tunj na pa lunjiyi-i. Na pá tōka tam ké pa kanjante, na pa yaasi isayāv.

Tacaa mayasəyi Iseyeli nyóma si i naa pa waali

²⁰ Mprógú kuyaku nakōli Tacaa taa huuna Iseyeli nyóma na í tō si: Yēlaa pane pa yōka ma nōgō ηka ma na pa caanaa tu pēelaa tō, na pá kisi-m nunav. ²¹ Mpu tō, ma kaa tōgōni piitimnaa mpa Yosuwēe taa té tōgōnyū na pécó í sēki tō, pa taa kōlv. ²² Piitimnaa mpeye maa nana Iseyeli nyóma waali si paa nuna-m na pá tēj ma luyū nyēntv isu pa caanaa lapv tō yaa isēna.

²³ Mprógú Tacaa yela piitimnaa mpa i taa tv Yosuwēe ninj taa si í tōgōni tō na pá hēsī. I ta hulina pa tōgōnyū.

3

¹ Mprógú Tacaa yela piitimnaa mpeye tōgōnyū si i mayasəyēna Iseyeli nyóma mpa pa taa nyi pá na Kanaanj nyóma pa yōōj tēna tō. ² Tacaa caakaya ké si mpa in pa taa nyi yōou kē mpu tō, pá nyi-kv. ³ Piitimnaa mpa pu kaasa tōgōnyū tōgōle Filiisi nyóma acalēē kakpasī, na Kanaanj nyóma tēna, na Sitēj nyóma, na Hifi nyóma mpa pa we Lipanj puyū taa ké pə kraγāv Paali-Hēēmōj puyū na pə polo Lepo-Hamatī tō. ⁴ Mpe inəyi Tacaa caakaya si i naakēna Iseyeli nyóma waali si paa tōki kusēsutv nti i ka yelaa na Moisi tv pa caanaa tō yaa pa kaa tōki. ⁵ Mpu pə yelina na Iseyeli nyóma we Kanaanj nyóma na Hiti nyóma na Amolii nyóma na Peliisi nyóma na Hifi nyóma na Yepusi nyóma pa heku. ⁶ Pele pa haakayana-weyē pa pēelaa na pá laki alaa, na mpe pá haaki pēleyē pa nyóma, na pá laaki pa tunj.

ISEYELI PAASENLAA*Otinijee*

⁷ Mprógú Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. Pa kisa Iso ké sēev na pá laaki tunj wei pa yaaki si Paalēnaa na Aselanaa tō. ⁸ Mpuγvle Tacaa taa huuna-we na í tu-weyē Mesopotami wulav Kusanj-Lisatayim ninj taa. Na ílé i ηmakēli-weyē pusī pēlefēi tōcu. ⁹ Kēlena pá wiina Tacaa si í ya-we. Ilena ílé i lēsi Kalēpv neu tēnyū nyēnj Kēnasī pəyalv Otinijee si í waasi-we. ¹⁰ Mprógú Tacaa Feesuyū tii i tō, na í polo í yōona wulav Kusanj-Lisatayim na í kēli-i. ¹¹ Ilena Iseyeli nyóma hēsī pusī nule tōcu. Pə waali ké Otinijee sēpa.

Ihuti

¹² Mprógú Iseyeli nyóma tasa lapv kē mpi pə ta maya Tacaa tō. Ntēna ílé i yele na Mowapv wulav Ikolōj kvli pa tō. ¹³ I polaa ké na í sōsi Amoni nyóma na Amaleke nyóma pa tō, na pá yōona-we na pá lēki Yeliko icatē. ¹⁴ Pusī pēlefēi hīu tōcu ké Mowapv wulav ηmakēla-we. ¹⁵ Pa wiina Tacaa, ilēna í kra Pēncamēē kpekēle taa tv Kēlaa pəyalv mpvtv Ihuti si í waasi-we.

Kelena Iseyeli nyóma cəla lhuti ke kucəəu si í pona Mowapu wulav. ¹⁶ Ntəna lhuti caa layate nte tə we ləh ke taa na waali, na tə tayala isu mpiih naale tə, na í susi-teye i tokonaa tēe na i ntəyən təə. ¹⁷ Mpuvule i cəla wulav ke i kucəəu. Apalu inu i ka ke kuyasulv ke təmam. ¹⁸ I tēma-i celvγv ke mpv, ilena í na yəlaa mpa paa kəna kucəəu ηkv tə pá lu. ¹⁹ Pa kəma na pá tala pēe wena pa sika Kilikaa cəlv na pá laaki tə, ilena lhuti mələna i waali, na í polo wulav kin si: Hai, tá caa, maa wena faaciya nakəli si ma naaki-η má na-η tá tike.

Ilena wulav ləsi təmlē nyóma tēna. ²⁰ Ate na isə naη ηkv kv niyita teu tə kv taa ké i ka wēe. Ntəna lhuti kpətəna-i na í təmi-i si: Tacaa heela-m təm si má heeli-η.

Tənaγale wulav kula i təcaγale. ²¹ Ilena lhuti kpēe i layate na mpvuv na í sə wulav lotu taa. ²² Na tə svv tə tēna, na pə kpeηna kpátvγv, na í yele-teye mpv na nim waasi tə təə. ²³ I tēma mpv, ilena í luna waali təə, na í tək i na í kaləsi. ²⁴ I tēewa ilena təmlē nyóma polo pa maγana pə kaləsa mpv. Ilena pá tv pa taa si wulav luk i awali ké. ²⁵ Mpvγv pa təηaa na pá ká i fei tvlvγv. Ilena pá polo pá tvh pa maγamaya na pá maγana pa caa hēnta ate na i səpa. ²⁶ Waatu wei pa təηa mpv təγv lhuti sewa na í tēe pēe təyəkəle, na í polo í ηmeli Seyila. ²⁷ I tala Ifəlayim pəəη taa, ilena í yaγa apalv tutuγv, na í koti Iseyeli nyóma na í tv-wēye nəγv na pá tii pulasi. ²⁸ Ilena í tə-we si: I təη ma waali. Mpi tə, Tacaa tv mə niη taa ké mə kolontunaa Mowapu nyóma ké.

Ilena pá polo na pá nyala-wēye Yaatanu tətēsəle, nəγvlv ta fiti. ²⁹ Kuyəηkv pa kv Mowapu yoolaa taa yoolaa ke yəlaa iyisi naanvwa (10000) ké nəγvlv ta tvh. ³⁰ Pə kpaγav waatu inu təγv Iseyeli nyóma ηmakəla Mowapu nyóma na tētv hēesi pusi nunaasa tēcu.

Samkaa

³¹ Anati pəγalv Samkaa lēetəna lhuti lonte taa. Inu i kvna Filiisi nyóma ke yəlaa nasətosə (600) na nav kpátvγv. Ilé i waasa Iseyeli nyóma tətəγv.

4

Tepola na Palaki

¹ lhuti səpa, ilena Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maγa Tacaa tə. ² Mpvγv Tacaa tv-wēye Kanaaη nyóma wulav Yapeη wei i təkaya kawulaya ke Hasə tə i niη taa. I yovu wulav ke pa yaakaya Sisela na í we Halose-Koyim. ³ Yapeη inu i yovu kēekēnaa ka we nasənaasa na nunvwa (900) ké. Mpvγv i nyəηsa Iseyeli nyóma isē ke pusi hiu tēcu. Ilena pēle pá wiina Tacaa si í waasi-we.

⁴ Lapitəti alv Tepola ka kēna isə kvγəγv tvv teləsvlv na í hvvki Iseyeli nyóma ke pa təmnāa ke waatu inu i taa. ⁵ Pēteeli na Lama pa hēkv taa timpi pa yaa si Tepola Paav ke Ifəlayim puvv taa təγv alv inu i pukaya na í cak i, na í tayanəvi Iseyeli nyóma təmnāa. ⁶ Mpvγv kvyakv nakvlv Tepola inu i tila Apinowam pəγalv Palaki kin ke Ketēesi ke Nefətali tētv taa, na í heeli-i si: Iseyeli isə Tacaa tēma si í ləsi Nefətali na Sapuləη pə nyóma taa ké apalaa iyisi naanvwa (10000) na í pona-wēye Tapəə puvv təə. ⁷ Maa yele na Yapeη yoolaa wulav Sisela kuu i yoolaa na i kēekēnaa nyəγətv nyóma na pá lu Kisəη ləəv taa si pa yookina-η, ilena má tv-wēye nyá niη taa.

⁸ Tənaγale Palaki cəwa Tepola si: Ye ma na-η tu pona, ilē maa polo. Ama ye n kaa polo, ilē maa puki. ⁹ Mpuvule Tepola si: Ma na-η tu polo yaa. Ama paa n tala timpi nəγvlv kaa sa-η ké. Mpi tə, alv niη taa ké Tacaa ká tv Sisela.

Ilena Tepola kvh na í na Palaki pá tēe Ketēesi. ¹⁰ Mpvγv Palaki kpēyela Nefətali na Sapuləη nyóma, na yəlaa iyisi naanvwa (10000) tisi si paa təηi-i, na Tepola maγamaya náa polo tətə. ¹¹ Keni tv Hēpēe ka fayana Keni nyóma lēlaa mpa pa ké Moisi yəti Hopari pəγalaa təγv. Ilena í polo í siki Saananim tvη səsəη tēe ké Ketēesi kin.

¹² Mpvγv Sisela nuwa si Apinowam pəγalv kpawa Tapəə puvv təə. ¹³ Ilena í koti i yoolaa nasənaasa na nunvwa (900) ké Halose na pá tēe Kisəη ləəv taa. ¹⁴ Ntəna Tepola tə Palaki si: Polo pa təə, saηa ke Tacaa tvγi Sisela ke nyá niη taa, na i maγamaya i ká wēena nyá waali.

Μρύγύ Palakı tiıwa Tapəə puyə na ı waalı ké yoolaa iyisi naanəwa (10000). ¹⁵ Pa nika yooü, ılena Tacaa yelee na Sisela yoolaa na ı keekənaa pá kuu-tə. Haləna Sisela lu ı keeke taa, na ı se nəəhe. ¹⁶ ılena Palakı tu ı kolontunaa na pa keekənaa waalı, na ı tana-weyə Halose. Na ı heeli pa yoolaa təna pə ta səə paa ıloyə pəyaya.

¹⁷ Μρύγύ Sisela sewa na ı polo Keni tu Hepee əlv Yayee tə. Mpi tə, wulav Yarəy yəlaa na Hepee nyəma paa we təma na leleŋ ké. ¹⁸ ılena Yayee lu na ı səŋ Sisela na ı təmi-ı sı: Ta caa, sūv ma tə cəne, taa nyana pəlv.

Sisela sūvwa Yayee cokəle taa, ılena ı həntı na əlv ıni ı waası ı təə ké puyə. ¹⁹ Μρύγύ əpalv ıni ı təma-ı sı: Ləkətv təkə-m ké, ha-m ləmaya na má nyəə.

ılena əlv cosı naaləm ke huluyə taa na ı ha-ı na ı nyəə, na ı taŋanı-ı puyə waasuyə.

²⁰ Μρυγυλε Sisela təma əlv ıni sı: Səŋ cokəle nənəyə, na wei ı pəəsa-ŋ sı nəyəlv we cəne? ıle n cə sı, aai.

²¹ Sisela ka kawaya tətəyətəyə, ılena ı too ısu ı səpa. Μρύγύ Yayee kraya pəəŋ cokəle kaŋkanaya na kaŋkanuyə, na ı kəətəna-ı təheə na ı keesəna ı ləkpaŋasaya təə na ı ká na ı kəəna tətv na Sisela sı. ²² Pə waalı ké Palakı sewa Sisela waalı na ı tala Yayee tə na Yayee lu na ı təmi-ı sı. Kəə, maə huli-ŋ yəlv wei n pəkəyı tə.

Palakı sūv cokəle taa, ılena ı maŋana ı hənta atə təcəmm, na kəátəyú tv ı ləkpaŋasaya taa na ı səpa.

²³ Kuyaku ŋkuyə ıso yelaa na ıseyeli nyəma kəli Kanaəŋ wulav Yarəy. ²⁴ Μρύγύ ıseyeli nyəma kaasa pa təyı teu na təheə təheə pá kəə pá teesəna Kanaəŋ wulav ke kuyə.

5

Tepola pa akaitv kawəyaya

¹ Kuyaku ŋku Tepola na Apinowam pəyalv Palakı pa kəla Sisela təyə pa maə kawəyaya sı:

² ıseyeli nyuyə nyəma pona samaa ke yooü.

ı sa Tacaa.

Samaa yooəna luyə kuləmvuyə.

ı sa Tacaa.

³ Awulaa səsaa mə, ı nu yoo.

Awulumpiya mə, mı welisi yoo.

Ma səŋ ıseyeli ıso Tacaa.

⁴ Tacaa luna Seyii puyə,

ılena tətv sūv seluyə.

ı lu ıtəmv tətv taa,

ılena təv nəá nu.

⁵ Sinayi puyə sela səsəmv ke Tacaa ısentaa,

pəəŋ selaa təpəŋŋ ke Tacaa ısentaa.

⁶ Anati pəyalv Samkaa pəəle taa

yəlaa caası ya yem ké tətv taa ké.

Yayee pəəle taa,

təntaa təŋaya mpaəŋ kraı nyəŋ ké.

⁷ ıseyeli nyəma taa feina nyuyə tv,

kəna Tepola kulı ı naası taa.

Pa taa feina aka nəyəlv

ılena pa too Tepola kulı.

⁸ Tuŋ ke ıseyeli nyəma ləsaa

ılena yooü nəá tii təkpili.

Yoolaa tuutuuma mə, kəáləyú feı.

Yoolaa samaa mə, ŋmantaya feı.

⁹ Iseyeli nyuyu nyéma me, ma sama.
Luyu kulumuyu yoolaa me, ma sama.
I sa Taca.

¹⁰ Awulaa səsaa me, í pəsəna laakali.
Apila me, í pəsəna laakali.
Konyəntənaa mi pəsəna laakali.

¹¹ Lum lulaa í sa Isə ké i kúpantu tə.
I sam-i kúpantu nti i lapa Iseyeli tə tə tə.
Iseyeli caya təpamm tə í sam-i.

¹² Tepola, Tepola kuli na í waasi.
Kuli na í ma kawəyaya.
Apinowam pəyalə Palaki kuli.
Kuli, na í ce Iseyeli saləkatunaa.

¹³ Kaasəlaa ná kəla akanaa.
Taca yelaa na má kəli akanaa.

¹⁴ Ifəlayim nyéma pola tətəkəle taa.
Pencaməe nyéma pola tətəkəle taa.
Awulaa səsaa luna Makii.
Yoolaa akewenaa ná luna Sapulə.

¹⁵ Isakaa nyuyu nyéma təja Tepola na Palaki.
Isakaa yoolaa səsə Tepola pa tə,
pa krenta təntə na pá polo tətəkəle taa.

Pə na pə mpv tə, Lupəj nyéma ná paasəna təmnaa həm ké.

¹⁶ Lupəj nyéma paasəna kaləkəj wula nuw suwe?
Pa paasəna təmnaa həm ké.

¹⁷ Katí nyéma ta kə, pa saala Yaataní waali.
Təj nyéma ta kə, pa saala kpuləj taa.
Asəe nyéma ta kə, pa saala tənku nəjə.

¹⁸ Sapuləj nyéma ná tisaa na pá mv səm.
Nəfətali nyéma ná tisaa na pá polo təyoole.

¹⁹ Awulaa səsaa lu yoo.
Kanaəj awulaa lu yoo.
Pa luwa si pa yookina Tanaki.
Pa yookina Tanaki ke Mekito lum nəjə.
Pa laja wontu.
Pa wu liyitee.

²⁰ Isətuləjasí mayaməya ná yooa,
hatoo si mpaəj taa ké si yooa Sisela.

²¹ Kisəj ləw təjə kolontunaa.
Ləjtaa Kisəj ləw kpiisa-wə.
Tə kaasi ta ti na tə nyəw tən.

²² Selaa təwa casəle.
Pa kpaəjanəj acəwa wiina nteje kpaakatam kpaakatam.

²³ Taca isətaa tillu si pá tənsi Melosi icate ke mpusi.
Si pá tənsi tə yəlaa ke mpusi,
pa ta lu Taca yoo.
Pa ta kə si pa səjna Taca yoolaa taa yoolaa.

24 Pá kooli Yayee ke kɔpantu.
 Pá kooli Keni tu Hepee alv ke kɔpantu.
 Pá kooli-i kɔpantu ke coka taa alaa taa.
 25 Sisela sələma Yayee ke lvm na ílé i ceele-i naaləm.
 Tete naaləm ke i ha-i kalav taa.
 26 Yayee kraɣa kanjanaya na mpəle,
 na í co kanjanvɔv na ŋwaan,
 na í ka Sisela nyvɔv na í tɔli púvú.
 I kamaya na í yəki nyvmpəɣəlaya.
 27 Sisela yela i ti na i hoti alv tee təmaai.
 I hanta ate təcəmm na í səpa.

28 Sisela too tanaa na í nyənəɣəna pətote.
 Na í nəɣəsəɣi si: Pepe təw ké
 Sisela keeke ta tala ləŋ?
 29 Alaa ləmayasee nyəma ná cə-i.
 Inu i lela pa kɔcəcɔtu nti si:
 30 Isəntə yoolaa kuu wontuŋ ké,
 na pá taləɣi, ineyə pɛelə yaa pɛelaa naale.
 Sisela ke pɔvɔv kɔpənkv yaa pəəŋ naale.
 Na máá paa pɔvɔv kɔsəpɔvɔv
 yaa pəəŋ naaleɣe ma luɣu tee.

31 Tacaa kolontunaa í səki mpv.
 I taapalaa náá teeki kəkə isu ilim lukvɔv tə.
 Pəle pə waali Iseyeli tetv heesa pusi nule təcu.

6

Matiyan nyəma cəəsəɣi Iseyeli nyəma

1 Ḿpúvú Iseyeli nyəma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Ilena ílé i tu-weye Matiyan nyəma niŋ taa ké pusi nule təcu. 2 Matiyan nyəma cəəsə-weye səsəm ké. Ilena Iseyeli nyəma se na pá cəəsi pulasi taa, na kɔkraməŋ pəəŋ taa. 3 Ye Iseyeli nyəma í tuuki pa tawa, ile Matiyan nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlule təw təntaa pa kɔpenti na 4 pá wati-we, na pá wakələɣi pa kɔhaləm, haləna pá tala timpri pa yaa si Kasa tə. Paa kaasəɣi pulv si pɛle pá təɣə. Na pá kɔpənna pa tala na pá kraaki. 5 Pa kəŋayana pa kaləkəŋ na pa coka ké. Pa na pa yooyoonaa paa we paɣale ké isu kɔtoləŋ, pa fei kalvɔv. Pa watəɣi Iseyeli tetv ké na pá wakələɣi-ti.

6-7 Iseyeli nyəma təɣəna pa təɣi teu ke Matiyan nyəma niŋ taa ké. Ilena pá wiina Tacaa si í waasi-we. 8 Ntəna Tacaa kra-weye Isə kɔvəɣəɣətu teləsulv, na ílé i heeli-we si: Iseyeli Isə Tacaa yəɣətaa si ma ləsəna-meɣe Icipiti yomle taa. 9 Má waasəna-meɣe Icipiti nyəma niŋ taa, na má təɣəni mpa pa cəəsəɣa-me tə, na má ha-meɣe pa tetv. 10 Haləna má heeli-me si, mayale mə Isə Tacaa. Ie í taa nyana Amolii nyəma mpa pa tetv taa í we isəntə tə pa tuŋ. Ama í ta niina-m.

Tacaa ləsa Ketiyəŋ si í waasi Iseyeli nyəma

11 Ḿpúvú Tacaa isətaa tillu kəma Ofəla na í caya Apiyesee lulvɔv tu Yowasi haləm taa ké tɔvɔv nakvli kv tee. Na Yowasi pəyalv Ketiyəŋ ŋmela ləseŋ tənyasəle, na í makı təɣənaya si Matiyan nyəma í taa na-i. 12 Tənaɣale isətaa tillu lu i təw na í təmı-i si: Yoolaa taa aka nyá, Tacaa we nyá waali.

¹³ Kelenə Ketiyəŋ nəyɔ təkpaɔ sɪ: Aaɪ, ma cɛ, ye Tacaa ka wɛ tɑ waaɪ, pepe tɔ kɛ tɔ tɔki wahalanaa paɛ? Na lɛyɛ piti tɛma nna a tɔm tɑ caanaa keesa-tu sɪ ɪ lapa-wɛyɛ waatu wei ɪ lɛsa-wɛyɛ Icipiti tɔ a wɛɛ? Pɔpɔtu fɛɪ leɛŋ, Tacaa lɔ-tuyɔ, na ɪ tu-tuyɔ Matiyəŋ nyɔma niŋ taa.

¹⁴ Mpuɣule Tacaa pəsəna Ketiyəŋ tɔɔ na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Pona toma wena n wena mpɔ tɔ, na ɪ waaɪ lɛyɛɪ nyɔma ke Matiyəŋ nyɔma niŋ taa. Ma maɣamaɣa ma tiliɣina-ŋ. ¹⁵ Ntɛna Ketiyəŋ sɪ: Hai, Tacaa, maa waaɪ lɛyɛɪ nyɔma na ma wɛ? Mpi tɔ, tɑ tɛyaya ta ke puluyɔ Manasee lɔluyɔ nyɔma taa. Pɛcɔ ma tu kɛ pɛyaya ntɔ.

¹⁶ Mpuɣule Tacaa sɪ: Maa wɛɛ nyɑ waaɪ kɛ, na ɪ tɛlɛki Matiyəŋ nyɔma ɪsu yulɔ kulɔm.

¹⁷ Uɛna Ketiyəŋ sɪ: Ye mpɔ la na mɑ nyɪ tɛkelekele sɪ Tacaa nyɑ, nyɑ yɔyɔtɛyənana-m. ¹⁸ Səŋ na mɑ kɔna-ŋ kucɔɔɔ na pɛcɔ ɪ tɛɛ.

Tacaa sɪ: Polo na ɪ kɔɔ.

¹⁹ Ketiyəŋ polaa, uɛna ɪ kɔ pɛfate na ɪ tɛsɪ na ɪ tu potopotonaa mpa pa taa kukusum fɛɪ tɔyɔ sɔsɔm. Uɛna ɪ kuuli nantu ke tokiya taa, na yom ke nyanaya taa na ɪ pona lɔɔ ɪsɔtaa tillu ke tuyɔ sɔsɔŋku ŋku ku tɛɛ. ²⁰ Uɛna ɪsɔtaa tillu tɔmɪ-ɪ sɪ: Polo na ɪ su nantu na potopotonaa ke kukpamuyɔ kɔnɛ ku tɔɔ na ɪ pɔ yom.

Uɛna Ketiyəŋ la mpɔ. ²¹ Mpuɣyɔ Tacaa ɪsɔtaa tillu tokina nantu na potopotonaa mpe na ɪ kpɔtɔyɔ. Uɛna kɔkɔ lu kukpamuyɔ taa na kɑ nyaya pɛ tɛna. Na ɪsɔtaa tillu nɑɑ mɔki yem. ²² Tɛnaɣalɛ Ketiyəŋ cɛkɛnaa sɪ Tacaa ɪsɔtaa tillu kɛ. Uɛna ɪ yaya kapuka sɪ: Hai, ma tɔm tɛma. Ma nawa lɔɔ ɪsɔtaa tillu ɪsɛntaa.

²³ Ama Tacaa nɑ tɔma-ɪ sɪ: Nyɑ laŋlɛ ɪ taa wakɛɪ, n kaa sɪ se.

²⁴ Mpuɣule Ketiyəŋ ŋmawa Tacaa ke kɔtaya tɛlate, na ɪ ha-tɛyɛ hɛtɛ sɪ Tacaa hɛsɛyɛna laŋa. Kɔtaya tɛlate ntɛ tɔ wɛ halɛna saŋa ke Apiyesɛɛ nyɔma ɪcatɛ Ofɛla taa.

Ketiyəŋ yɔka tuyɔ Paali tɛlaalɛ

²⁵ Mpuɣyɔ Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoo anɪ sɪ: Kpa nyɑ caa latɛcɛ kɔfalɔ, na ɪ tasa naalɛ nyɔŋ wei ɪ wena pusɪ naatosompɔyɔlaya tɔ. Uɛna ɪ yɔki nyɑ caa tɛlaalɛ na ɪ kpɛsɪ tesika ŋka pa laaki tɔ. ²⁶ Uɛna ɪ ŋma-m kɔtaya tɛlate ke puɣɔ kɔnɛ ku nyuyɔ taa na ɪ kpaɣa tesika ŋke ka taasi na ɪ lana kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ na latɛcɛ naalɛ nyɔŋ.

²⁷ Uɛna Ketiyəŋ lɛsɪ ɪ tɛmlɛ nyɔma ke naanɔwa, na ɪ lɑ ɪsu Tacaa keesa-ɪ tɔyɔ ahoo. Mpi tɔ, ɪ nyanayana ɪ caa tɛyaya nyɔma na ɪcatɛ yɔlaa kɛ. ²⁸ Pɛ fema na ɪcatɛ nyɔma kuli tananɛ tɛɛ tɛhulu, uɛna pɑ maɣana pa yɔka tuyɔ na pɑ kpɛsɪ tesika. Na pɑ lɑ latɛcɛ naalɛ nyɔŋ ke kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ kɔtaya tɛlate nte pa ŋmawa tɔ tɔ tɔɔ. ²⁹ Mpuɣule pa pɔɔsa tɛma sɪ: Awe maɣamaɣa lapɛna mpɔ?

ɪcatɛ nyɔma cɛkɛnaa sɪ Ketiyəŋ lapɛna mpɔ. ³⁰ Uɛna pɑ tɔ ɪ caa Yowasɪ sɪ: Lɛsɪ nyɑ pɛyalɔ na tɛ ku-ɪ. Mpi tɔ, ɪ yɔka tɛlaalɛ, na ɪ kpɛsɪ pɛcɔlɔ tesika.

³¹ Mpuɣule apalɔ ɪnɪ ɪ cɔwa mpe ɪnɪ sɪ: Mɔ nyɔntɔ suwɛyɛ tuyɔ ŋku ku tɔm taa? Ye pɛ cɛpa wei sɪ ɪ sɛkɛna ku tɔɔ, ɪsu pɔntɔ sɛpa na pɛcɔ pɛ nyaali. Ye ku ke tuyɔ, ku yoo ku maɣamaɣa ku yoo. Mpi tɔ, ku tɛlaalɛ ke pa yɔkaa.

³² Kuyaku ŋkuyɔ pa ha Ketiyəŋ ke hɛtɛ sɪ: Yelupaali. Pɛ nyuyɔ ntɛ sɪ: Paali ɪ yoo ɪ ti yoo. ɪ tɛlaalɛ ke pa yɔkaa.

Ketiyəŋ pɛkɛyɪ lɔɔ luyɔ nyɔntɔ

³³ Mpuɣyɔ kuyaku nakuli Matiyəŋ nyɔma, na Amaleke nyɔma, na ilim tɛlulɛ tɔɔ tɔntaa kotaa, na pɑ tɛsɪ Yaatanɪ na pɑ polo pɑ pulɪ Sisilee tɛtɛkɛlɛ taa. ³⁴ Uɛna lɔɔ Feesuyɔ tii Ketiyəŋ tɔɔ na ɪ yaya apalɔ tutuyɔ sɪ Apiyesɛɛ lɔluyɔ nyɔma ɪ tu ɪ waaɪ. ³⁵ Na ɪ tili tɔtɔyɔ Manasee nyɔma kinɪ sɪ apalaa ɪ lu na pɑ tu ɪ waaɪ, na ɪ yaa Aseɛ nyɔma, na Sapulɔŋ nyɔma, na Nɛfɛtali nyɔma, na pa tɛna pɑ sɔsɪ ɪ tɔɔ.

³⁶ Mpuɣule Ketiyəŋ tɛma lɔɔ sɪ: Ye tampana sɪ nyɑ tonɛ ke maa waasəna lɛyɛɪ nyɔma ɪsu n ka yɔyɔtuyɔ tɔ. ³⁷ Tɔɔ, maa pɛ heu kɔŋlɛ ke Kataya taa. Ye cɔlɔ kpa-tɛyɛ ahoo na atɛ nɑɑ wolaa, ɪlɛ tɛnaɣa maa nyɛna sɪ nyɑ tonɛ ke maa waasəna lɛyɛɪ nyɔma.

³⁸ ʔena pə la mpyó teitei. Tev fema tanaŋ na Ketiyəŋ nyaasi kəŋle níté, ʔena lum lu na pə su poosiya. ³⁹ Ntəna í tə ʔə sɪ: Hai, ye le má tasa-ŋ natəłəxi pəəsuyu. Taa mu-m na pááná. Ma caa sɪ n̄ tasa-m puləyɔ huləyɔ ke təm kuləm. Pənentə cələw í kpa tetu təw tike, na kəŋle náá wɔlaa.

⁴⁰ ʔena ʔə mu Ketiyəŋ nəyɔ ke ahoo anɪ na kəŋle náá wɔli na cələw kpa tetu təw tike.

7

Ketiyəŋ yoolaa ŋmɔnuyɔ na nunɔwa (300) təm

¹ Mpyó Ketiyəŋ na ɪ yoolaa pa kula ləŋ ke tanaŋ nakuli na pá polo pá puli Halotɪ hite nəyɔ, na Matiyəŋ nyəma náá puləna ilim ntəyəŋ təw kə Molee pulayə cəw.

² ʔena Tacaa tə Ketiyəŋ sɪ: Nyá yoolaa kəla təw, ma kaa tɔ Matiyəŋ nyəma ke nyá nin taa, na pə kəw na n̄ sa nyá tɪ sɪ nyá tɔŋ kə n lapənaa. ³ Mpu tə, heeli-we sɪ, səyɔntɔnaa í məli təyayə.

Mpyuyɔle yəlaa iyisi hiu na naale (22000) məlaa, na pə kaasi yəlaa iyisi naanɔwa (10000) tike. ⁴ Mpyó Tacaa təma Ketiyəŋ sɪ: Nyá yoolaa kəla təw tətə. Tiina-weyɔ ləw nəyɔ, na ma mayamaya má təw sɪ potaa na cayalaa.

⁵ Yoolaa tii təna, ʔena Tacaa heeli-ɪ sɪ: Fayə mpa paa tí lum na nin ɪsu hasɪ tə, na pa mpa. Na mpa paa lun akula na pá nyəw tə na pa mpa.

⁶ Mpyó pa taa yəlaa ŋmɔnuyɔ na nunɔwa (300) tiwa lum ɪsu hasɪ. Pə kaasa mpa ʔena pəle pá lun akula na pá nyəw. ⁷ Ntəna Tacaa heeli Ketiyəŋ sɪ: Yoolaa ŋmɔnuyɔ nunɔwa wei ɪ tiwa lum tə mpe pa nin taa kə ma tɔ Matiyəŋ nyəma na pá waasi ʔeyɔli nyəma. Pə kaasa mpa tə, paa wei í məli ɪ tɔ.

⁸ Mpyó Ketiyəŋ suwa yəlaa ŋmɔnuyɔ na nunɔwa (300) ɪnɪ na í mu kpentaa təyənasi, na pa tutuuy na pəle pá məli təyayə.

Na Matiyəŋ nyəma náá sika tətəkəle taa kə mpe pa pətɛɛ.

Pə hula ʔeyɔli nyəma sɪ paa la akanaa

⁹ Mpyó Tacaa heela Ketiyəŋ ke ahoo anɪ sɪ: Kuli na n̄ tii Matiyəŋ nyəma tesikile taa. Mpi tə, ma tɔ-weyɔ nyá nin taa kə. ¹⁰ Ye səyɔntɔ we-ŋ na tiu, ʔe n kpenna nyá təmle tɔ Pula. ¹¹ N ká nu pa kuyəyətɔtɔ, ʔena pə səwɪ-ŋ apalɔtɔ.

Ntəna í na Pula pá cɛŋ na pá polo pá tala tətəŋle kancaalaya nyəntɛ. ¹² Na Matiyəŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlule təw təntaa pilina tətəkəle təna ɪsu kutolon, na pa yooyooana náá we ɪsu lum nəyɔ kanyəŋa, pa fei kaləyɔ. ¹³ Ketiyəŋ pa tala mpu, ʔe nəyɔlɔ kɛəsəyɪ ɪ taapalɔ nté toosee sɪ: Ma toosaa kele sɪ ma ná potopoto nəyɔlɔ^a na í pilimiyɪ tá tesikile na í yooana cokəle na í pəsɪ-tɛyɔ kpentəlasɪ.

¹⁴ Mpyuyɔle ɪ taapalɔ nəyɔ təkpaɔ sɪ: ʔəna ʔeyɔli tɔ Ketiyəŋ ká kəli-tɔ təyɔ n na mpu. ʔə tɛma ɪ taa kə sɪ ɪ tɔyɪ tá tənaya ɪ nin taa.

¹⁵ Ketiyəŋ nu toosee anɪ a kɔsɛyɛsətɔ, ʔena í həntɪ atɛ na í sɛɛ ʔə. ʔena í məli ɪ yoolaa kin na í tə sɪ: ʔ nyəkɪ na í kuli. Tacaa tɔwa Matiyəŋ nyəma ke mə nin taa kə.

Matiyəŋ nyəma sewa yem yem

¹⁶ Mpyó Ketiyəŋ fayə yoolaa ŋmɔnuyɔ na nunɔwa (300) ɪnəyɪ kpeka tooso, na í cəla-weyɔ tutuuy na hɛɛŋ sɪ pá pa kahulasɪ təw. ¹⁷ ʔena í tə-we sɪ: ʔ nyənəyənə-m yoo. Ye tə tala pa təkikile na má lapa ʔəna mpi ʔe í la mpu. ¹⁸ Ye í nuwa má na ma həyɔlɔyɔ nyəma tə hula tá tutuuy, ʔe mu huli mə nyəŋ tətə na pə cəw na pə ta. Na í kpentɪ na ɪ yəyətəna nəyɔ səsayə sɪ: Tacaa na Ketiyəŋ pa nyəma nté tá.

¹⁹ Pə tapa ahoo hɛka ke waatɔ wei tənlaa layasəyɪ təma ʔe Ketiyəŋ na ɪ yoolaa nunɔwa (100) kpekəle, pa tala kolontunaa təkikile tənaya təw kele. ʔena pá huli pa tutuuy na pá yəkɪ pa hɛɛŋ. ²⁰ Mpyó kpeka naale wei pə kaasaa tə, ʔlé ɪ lapa mpu tətə, na pá təkɪ kahulasɪ na

^a 7:13 potopoto nəyɔlɔ: Potopoto nəyɔlɔ, pəle pa tɛ təyənaya pəe naali a potopotona ke pa kɛəsəyɪ cənɛ.

nin mpətəh na tutuun ke nin ntəgəh taa, na pá yəgətəna nəgə səsaya si: Taca na Ketiyəh paa təgəna.

²¹⁻²² M̀p̀r̀ỳg̀ pa təna pa tama kolontunaa təsikile na pá səha pa təsəhənəa ke mpv, na pá təhna tutuun hūlvəv. Uena Taca lá na acufu svv Matiyah nyéma yoolaa taa, na pá svv kiisuyv, na pá kvv təmayə pa taa pa tike. M̀p̀r̀ỳg̀ pa yawa na pá se na lelāa mələna Pəti-Sita ke Seleta tə. Haləna pá tala timpī pa yaa si Apəeli-Mehola ke Tapaa cəlv tə.

²³ Uena pá yaa Iseyeli kpekə lenna, Nefətali nyéma, na Asee nyéma, na Manasee nyéma təna na pá təgəni Matiyah nyéma. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh tilaa na pá heeli Ifəlayim nyéma ke pəəh taa si: I tii ləh na í cə Matiyah nyéma na í tan-weyə Yaatanı tətəsəle haləna Pəti-Pala.

Uena Ifəlayim nyéma náá la mpv. ²⁵ Uena pá kpa Matiyah awulaa naale Oləri na Səri. Na pá kv Oləri ke Oləri kəkramvəv tə, na pá kv Səri ıeyə Səri tənyaasəle. Uena pá tayanı kolontunaa waalı ke tvv. M̀p̀r̀ỳg̀ pa pona Ketiyəh ke awulaa mpe pa nyəh ke Yaatanı waalı.

8

Ifəlayim nyéma pááná mvv

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ifəlayim nyéma pəəsa Ketiyəh na pááná si: Waatu wei n pukayə Matiyah nyéma yoonav tə pə lapa isəna na h ta yaa-tv?

Haləna pá na-ı pá yoo tə tə ké səsəm. ² Mpvvle ı pəəsa-we si: Pepe taa ké má na-me tə keesəyi? Tvəv pəe kancalaya nyəna ı takı lelen ke kantəkayə nyəna. Pə tapvəv nté si: Mpi mu lapa tə, pə tē mpi tá lapa tə təcayacaya. ³ Iso yelaa na í kv Matiyah awulaa Oləri na Səri. Mpv tə, pepe taa ké má na-me tə keesəyi?

Ketiyəh yəgətə mpv, ılena Ifəlayim nyéma pááná hē.

Ketiyəh ke Yaatanı ilim təlule tə

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh pa tesa Yaatanı na pá kawa tətəgətəgə. Paa na mpv na pá tayanı pa kolontunaa waalı ke tvv. ⁵ Pa tala Sukəti, ılena Ketiyəh tə ıcate nyéma si: I ha ma yoolaa ke təgəna, pə nu-weyə. Mpi tə, tə təhna Matiyah awulaa Sepa na Saləmunə ke təgənvəv ké.

⁶ Mpvvle ıcate nyəvəv nyéma pəəsa-ı si: Pepe tə ké n caa si tə cəle-əh təgəna na h ta kpata Sepa na Saləmunə? ⁷ Tənağale Ketiyəh nəgə təkpa si: Taca í tvwa Sepa na Saləmunə ke ma nin taa, maa cəli-me na wulaya tetv taa səwa na səsəvnaa.

⁸ Uena pá tēna Penuweli, na Ketiyəh sələmi kuləmtv ntəyi ıcate nyéma, na pəle pá cə-ı teitei ısu Sukəti nyéma. ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ketiyəh heela-we si: Ye ma lapa aka na má mələa, maa yəki mə ıcate taa atə na iso kutuluəv səsəv.

¹⁰ Sepa na Saləmunə pa yoolaa paa wə Kaləkə, na pá kaasa-weyə iyisi naanəwa na kakpası (15000). Isəna pu kaasa ilim təlule təntaa təgəle. Mpi tə, Ketiyəhwe pa tēma yəlaa iyisi nūnəwa na hiu (120000) ke kvv. ¹¹ Uena Iseyeli nyéma kelı mpaav ηku ilim təlule təntaa təhəyi təgə Nopa na Yopowa pə ilim təlule tə, na pá kpəli pa kolontunaa. Pəcə pəle paa nyéma si pa lu-təyi. ¹² Uena Matiyah awulaa Sepa na Saləmunə pá se. Ama Iseyeli nyéma təgəna-we na pá kpa-we na kolontunaa kpekəle təna laha pəsi.

¹³ Ketiyəh pa luna yoo na pá kpəh, ılena pá kpaya Həlesi ıkpakpa mpaav. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ı kpa Sukəti ifepv nəgəlv na í pəəsi-ı, ılena íle í ηmaa-ı ıcate nté tə nyəvəv nyéma həla. Pa wə yəlaa nutoso na naanəwa na naatosompəgəlayə. ¹⁵ Pə waalı ké Ketiyəh polaa na í mayana Sukəti nyéma na í tə-we si: I təəsi nti í ka tvv-m si paa pə nu ma yoolaa í kaa ha-weyə təgəna si ma ta kpata Sepa na Saləmunə tə. Təv, mpeyelə ma kpa cəne.

¹⁶ Uena í caa wulaya tetv taa səwa na səsəvnaa na í həna Sukəti nyəvəv nyéma ηkpaηh.

¹⁷ Uena í yəki Penuweli ıcate taa atə na iso kutuluəv na í kú yəlaa.

¹⁸ Pə waalı ké Ketiyəh pəəsa Sepa na Saləmunə si: Yəlaa mpa pa kvwa Napə tə pa wə isəna tə? Uena pá cə si: Pa nəgəsəna-əh ké. Pa caya ké ısu wulav piya. ¹⁹ Mpvvle Ketiyəh si: Ma

taalunaa ké, ma na-we ta too kulom. Ma tuukina Tacaa si ye í taa kó mpe iní, ma mayamaya ma taa ku-me tətə.

²⁰ Ulena í tə i pəyalə kancaalaya nyəh Yetee si: Polo í ku-we.

Ama pəyaya ta pəsi na ká kusi ka layate. Mpi tə, kaa kəla kəəsuy, ulena səyəntu we-ke.

²¹ Ntəna Sepa na Saləmuna pá tə Ketiyəh si: Ku-tuyə nyá mayamaya, yulokpasu təmle ké.

Mrúyú Ketiyəh kuwa awulaa mpe pa naale, na í wəyəsí pa yooyoonaa luun tē kawulaya wula təlanaa.

Ketiyəh səm

²² Mrúyú Iseyeli nyéma təma Ketiyəh si: Təyə tá təw ké kawulaya, nyá waali ké nyá piya na pele pa piya. Mpi tə, nyá yarəna-tuyə Matiyəh nyéma nin taa. ²³ Ntəna Ketiyəh si: Aai, pə taya má yaa ma pəyaya nakəli kaa təyəna mə təw ké kawulaya. Ama Tacaa kele mə wulav.

²⁴ Ule nti ma sələməyi-me təyələ si paa mə taa wei í ha-m kukuule nte i hika kolontunaa tē tə.

Matiyəh nyéma ka ké Isəmayeli nyéma, ulə paa wəna kukuwee ké. ²⁵ Ulena pá tisi si paa cele-i na luyə kulomuyə.

Mrúyú Ketiyəh pəwa toko na pá pətəyi pa nkrahyarəlasí nsəyi pə təw. ²⁶ Na kukuwee aní á lu isu kiloona hii. Na pəcó pə kaasi kacəka kukuwee isu nkrahyarəlasí, na tokonaa kusəema kupama mpa Matiyəh awulaa suukaya tə, na pa yooyoonaa təlanaa. ²⁷ Ulena Ketiyəh luw kətəlaa toko wei pa pəəsəyəna Tacaa ke təm tə na í tú wulanaa mpeye i təw, na í su Ofəla icate taa. Mrúyú Iseyeli nyéma sūw toko inəyi laaw na í pəsi Ketiyəh na i təyaya nyéma ke katəka.

²⁸ Pə kraγaw waatu iní təyə Iseyeli nyéma ηmakəla Matiyəh nyéma, pa ta tasa pa təyi hikuyə. Ulena tetu heesi pusi nule təcu. Haləna Ketiyəh na i səm.

²⁹ Mrúyú Ketiyəh məla i tē na í caya təna. ³⁰ I pəyalaa ka we nutoso na naanəwa ké. Mpi tə, i ka wəna alaa pəyale ké. ³¹ I alə səkpəlu nyəh wei i ka we Sikem tə i ləla-i apalupəyaya, pa yaa-ke si Apimeleki. ³² Kpatəlaya kupaŋka ke Ketiyəh sərənaa na pá pimi-i i cəsə səsə Apiyesee pəlaaw taa ke timpí paa pima i caa Yowasi təyə Ofəla icate taa.

³³ Ketiyəh səpa mpv, ulena Iseyeli nyéma tayaní tun laaw taa ké məluyə, na pá laaki pa tuyə ηku pa yaa si Paali-Poli tə. ³⁴ Pa ta təəsí pa Isə wei i yapa-weyə kolontunaa mpa pa cəəna-we tə pa nin taa tə. ³⁵ Paa na Ketiyəh ka lupə pa təw ké teu tə, pa taa nəyələ ta təəsí i təyaya nyéma təw.

9

Apimeleki pəsa Sikem wulav

¹ Mrúyú Ketiyəh pəyalə Apimeleki pola i ikpenaa ke Sikem na í tə pá na i too ləlyə nyéma təna si, ² pá pəəsí icate nyéma si: I caa si Ketiyəh piya nutoso na naanəwa í təyəna mə təw ké kawulaya yaa yulə kulom? Ule í təəsí si mayale mə kəyəpu.

³ Ntəna i ikpenaa polo na pá heeli təm ntəyi Sikem icate nyəyə nyéma. Ulena pele pá tu pa taa si paa sēəna i təw. Mpi tə, i ké pa yulə ké. ⁴ Ulena pá ləsi pa tuyə ηku pa yaa si Paali-Peli tə ku kutuluyə taa ké liyitee nyəyətə nutoso na naanəwa na pá ha-i. Anəyi i fəla tetelataa, na mvsəntənaa, na pá tú i waali.

⁵ Ulena pá polo i caa tēye Ofəla, na í kú i tēetənaa nutoso na naanəwa iní i tənaya kəkpaṃuyə kulomuyə təw. Pa taa səkpəlu kulom Yotam tike sena na í ηmeli. ⁶ Ulena Sikem na yoolaa tē yəlaa təna koti na pá polo icate tuyə kulalaaw tē, na pá kraali si Apimeleki pəsa wulav yoo.

Yotam sēe yəlaa ke isə

⁷ Yotam nu mpv, ulena í kra puyə Kalisim nyəyə taa na í kiisi si: Sikem nyéma me, ye í caaki si Isə í nuna-me, ulə í ke nkraŋh.

⁸ Kuyaku nakuləyi tun tūwa si i kraaki wulav. Ulena í tə tuyə ηku pa yaa si Olifi tə si: Tu kra-ŋ tá wulav. ⁹ Tənayale Olifi təma i taapalaa si: Ma yeki nim mulyə nté na Isə na yəlaa pa

lanja heena-m ilena má kuyi ma ti si ma tóki tunj tóo ké kawulaya na? ¹⁰ Mpuoyole tunj yaa ŋku pa yaa si fiki tó si: Kóo na tó kra-ŋ tá wulav. ¹¹ Tənaɣale fiki si: Ma yeki ma pee lelenj nyəna anəyi lɔlɔy ntəna má kuyi ma ti si ma tóki tunj tóo ké kawulaya na? ¹² Iləna í yaa tɔyɔ ŋku pa yaa si lɛsɛŋ tó si: Nyaa kóo na tó kra-ŋ tá wulav. ¹³ Ntəna kule kv cə si: Ma yeki sɔlɔm puuu nté si lɔo na yəlaa pá yəoləna-m, iləna má kuyi ma təyi yem si ma tóki tunj tóo ké kawulaya na? ¹⁴ Pə waali ké tunj təna krentaa na í maɣana səwa hotiya na í tó-ké si: Kóo na tó kra-ŋ tá wulav. ¹⁵ Ntəna səwa hotiya tə-we si: Ye tampana si í caa má la mə wulav, í kóo na í cəosi mə tənaya ma isotom taa. Ye pə taya mpv kəkə ká luna ma səwa taa, na ká nyaya na ká krentəna Lipəŋ tunj səsəŋ.

¹⁶ Mpuoyó Yotam tasaa si: Isu mə kraalɔyɔ si Apimeleki keke mə wulav tó tampana nté? Ketiyəŋ lapa-meyə təma səsəŋna wəna tó í təsa a təo na í la í na í təyaya nyəma ke kvpantv na? ¹⁷ Ma caa yoo mə yoo na í si mə səm na í waasi-meyə Matiyəŋ nyəma niŋ taa. ¹⁸ Iləna saŋa mu lu í nyəma waali, haləna í kú í piya nutoso na naanɔwa ke kvkramɔyɔ kɔlɔmɔyɔ təo. Iləna í kra Apimeleki ke Sikem wulav si ilé í ké mə kəyɔpu. Pécó Ketiyəŋ yom alv nyəŋ pəyaya nté. ¹⁹ Ama ye kvpantv ke í lapa Ketiyəŋ na í təyaya nyəma, ilə Apimeleki í heesi mə lanja na mu heesi í nyəntə. ²⁰ Ye pə taya mpv kəkə í luna Apimeleki taa na ká nyaya Sikem na yoolaa tɛ yəlaa, na kəkə lu pele pa kiŋ na ká nyaya Apimeleki.

²¹ Yotam təma mpv, iləna í se í tɛtɔ Apimeleki na í polo í ŋmɛli Peela.

Sikem nyəma kula Apimeleki təo

²² Apimeleki təyɔ kawulaya ke lɛyɛli ke pusɔ tooso. ²³ Pə waali ké lɔo yəlaa na Sikem nyəma taa krentəna təma. Iləna Sikem nyəma kuli Apimeleki təo. ²⁴ Pə lapa mpuoyó si í tɛtɔnaa mpa Sikem nyəma ka səna-í na pá kv tə, pa səm í məli í na-we pa nyəŋ taa, na pá lɛtɛ-í. ²⁵ Pa caakaya si pá hiki Apimeleki, iləna pá pona yəlaa ke pulasi taa na pá papɔ təna, na mpaav təntv wei í tɛki, ilə pa lɛki í wontu. Mpuoyó wulav nu-í.

²⁶ Mpuoyó kuyaku nakuli lɔpɛtɔ pəyalv Kaali na í tɛtɔnaa pa pola Sikem, na ícəte nyəma la-weyɛ naani. ²⁷ Iləna pá polo pá kóolí tunj wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tə na pá lá pə sɔlɔm na pá nyəo, na pá ŋmaali. Na pá sɔv pa tɔyɔ kutuluyɔ taa, na pá təyɔ na pá nyəo tətə. Iləna pá tɔv Apimeleki. ²⁸ Haləna Kaali tó si mpaɣa Sikem nyəma? Na pepe təo ké tu nyana Apimeleki? Awe nyəma-í? Ntəŋ Ketiyəŋ pəyalv keke? Sepuli keke ícəte nyɔyɔ tv, ta kaa nuna-í. Mə cəso Hamoo wei í ké mə kpekəle nyɔyɔ tv təyɔ pə wee si í se. ²⁹ Ye maa kəna ícəte nyɔyɔ tv, maa təyɔna Apimeleki ké. Apimeleki í tayanɔ í yoolaa na í kəna na ma na-we tə yoo.

³⁰ Ícəte nyɔyɔ tv Sepuli nu Kaali təm nti, iləna í pááná huu. ³¹ Na í tili mukaya na í heeli Apimeleki si: Kaali na í tɛtɔnaa pa kəma Sikem na pá yoosiyi nyá na ícəte nyəma. ³² Mpv tə, pə wee si nyá na nyá yəlaa í polo ahoo na í papɔ-í tawa taa. ³³ Na cele tanəŋ í tii ícəte təo ké ilim luw waatv, na í na í nyəma pá luki nyá təo, iləna ŋ nyɔ ísəna ŋ ká lana-we tə.

³⁴ Mpuoyó Apimeleki faya í yəlaa ke təm liyiti na pá polo pá papɔ Sikem ícəte waali. ³⁵ Waatv wei Kaali luwa na í səŋ ícəte nənəyɔ, iləna Apimeleki na í yəlaa pá lu təŋmelle. ³⁶ Kaali na-we, iləna í heeli Sepuli si: Nyəni, yəlaa watɔyɔ pulaya na pá tiiki yee. Ntəna Sepuli nəyɔ təkpaav si: Pulaya isotom ke n yaa si yəlaa na?

³⁷ Kaali ta tisi, iləna í tó si: Nyəni, yəlaa tiikina na hekv taa pulaya təo. Na tintiyile ləntə ná tɛsəyi pee pəsəlaa tɔyɔ kulalaav mpaav.

³⁸ Iləna Sepuli tó si: Tasa kpesuyɔ ilə. Matəŋ n tənaya cəne si: Aweyɛ pa yaa Apimeleki na táá nukəna-í? Təv, í na í yəlaa mpa n tɔvkaɣa tə pa kəŋna nté. Polo nyá na-í í yoo ilə.

³⁹ Mpuoyole Kaali tɛɛwa Sikem nyəma ke nəyɔ na pá na Apimeleki pá naali yoo. ⁴⁰ Apimeleki sɔv í tɛɛ, iləna inɔ í kuu-tɛ na pá tv təma waali, na pá kv yəlaa ke səsəm na pécó pá takɔ ícəte nənəyɔ. ⁴¹ Iləna Apimeleki polo na í caya Aluma na Sepuli náá təyɔni Kaali na í tɛtɔnaa si pá taa məli Sikem taa.

⁴² Tɛv fema, iləna Sikem nyəma tayanɔ pa ti si pa puki tawa taa na pá tayanɔ-təyi Apimeleki.

⁴³ Iləna í faya í yoolaa ke kpeka tooso, na pá papɔ təna. Waatv wei í ná Sikem nyəma lu ícəte

nənəγə, ɔlena í tii pa təw kék kpaakpa. ⁴⁴ Ntəna Apimeleki na kpekəle lenté pá polo na pá tan ɔcate nənəγə sɪ kolontunaa í məli ɔcate taa, na kpekəle naale nyənté náá nyala yəlaa ké tawa taa, na pá kv-weyé səsəm. ⁴⁵ Na Apimeleki yoonaa ɔcate ké ilim na pə tɛm, na í kv tə yəlaa, na í wakəli-te na í lɛeki-te. ɔlena í ηmusɪ tə taa kék təm.

⁴⁶ Waatv wei Sikem atə na ɪsə kutuluγu yəlaa ná mpv, ɔlena pá polo pa tənə na pá svv tɔγv Paali-Peli kolonja kutuluγu taa. ⁴⁷ ɔlena Apimeleki nu sɪ pa polaa na pá ηmeli tənə. ⁴⁸ Ḿpúγú ɪ pona ɪ yoolaa ké Salwəη pulaya təw, na í kraγa laale na í setɪ tɔγv piliηa na í həγəli-ké. ɔlena í heeli-we sɪ: ɪ la ɪsu ma lapv təγə ləη. ⁴⁹ ɔlena paa wei í setɪ ɪ piliηa na pá tv ɪ waali na pá pona taasɪ na pá kaa tɔγv kutuluγu nəγə, na pá tv kəkə. ɪsəna Sikem atə na ɪsə kutuluγu yəlaa səpa təγəle. Apalaa na alaa mpa pa səpa tənə tə pa tala ɪsu yəlaa iyaya (1000) ké mpv.

Apimeleki səm

⁵⁰ Apimeleki lu tənə, ɔlena í polo Tɛpɛɛsɪ ɔcate na í nyala-te na í lɛeki-te. ⁵¹ Tə taa ka wɛ atə na ɪsə kutuluγu tənə nyəηkv nakvli. ɔlena ɔcate apalaa na alaa na nyvɔv nyəma polo na pá svv kv taa na pá təkɪ nənəγə, na pá kra nyvɔv taa na pá caγa. ⁵² Ḿpúγú Apimeleki krətəna kutuluγu ηkv kv nənəγə sɪ ɪ tɔγv kəkə. ⁵³ ɔlena alv nəγəlv ɪ yaγa ɪ nyvɔv taa kék nem na kó tvli. ⁵⁴ Ḿpúγúle ɪ təma ɪ yooou wontu təkəlv sɪ: Kpɛɛ nyá layatə na n̄ tɛɛsɪ-m. Pá taa kəw na pá yəγətɪ sɪ alv kvna-m.

ɔlena ɪfepu ɪnɪ ílé ɪ sə Apimeleki ké layatə na í sí. ⁵⁵ ɪsɛγɛli nyəma nawə sɪ ɪ səpa. ɔlena paa wei í məli ɪ tɛ.

⁵⁶ ɪsəna ɪsə fɛləna Apimeleki ké ɪsəγatv nti ɪ lapa ɪ caa, na í kv ɪ tɛɛtvnaa nutoso na naanvwa təγəle. ⁵⁷ Pəyele ɪsə yəlaa na pə fɛli Sikem nyəma ké pa ɪsəγatv ké teitei ɪsu Yotam ka təηsvvɔv-weyé mpusi tə.

10

ɪsɛγɛli nyəma paasənlaa lɛlaa: Tola na Yayii

¹ Apimeleki səpa, ɔlena ɪsakaa kpekəle taa tv Puwa pəyalv Tola náá kvli. Toto saali kéle. Tola ɪnɪ ɪ waasəna ɪsɛγɛli nyəma. Samii ɔcate taa kék ɪ ka wɛ ɪfəlayim pəəη nyəəη taa. ² Pusi hiu na tooso təcu kék Tola paasəna-wɛ. ɪ səpa, ɔlena pá pimi-ɪ Samii ɔcate taa.

³ Ḿpúγú Kalaati tv Yayii ná lɛɛta Tola lonte na í paasəna ɪsɛγɛli nyəma ké pusi hiu na naale. ⁴ ɪ pəyalaa ka wɛ yvlv nyəəη hiu na naanvwa kék. Paa wei na ɪ kraηaya na ɪ ɔcate ké Kalaati həγəlvɔv taa. Halɪ pa tənəna tənə-weyé yaav sɪ Yayii acalɛɛ. ⁵ ɪ səpa ɔlena pá pimi-ɪ Kaməη ɔcate taa.

Amoni nyəma yookina ɪsɛγɛli nyəma

⁶ Ḿpúγú ɪsɛγɛli nyəma tasa lapv ké mpi pə ta maγa Tacaa tə. Pa svv Paalənaa na Asətətənaa ké laav. Pa laa tətəγə Silii nyəma, na Sitəη nyəma, na Mowapv nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma pa tuη. Pa ləwa Tacaa kék təkpaata, paa tasəγɪ-ɪ seu. ⁷ Ntəna Tacaa mv-wɛ na rááná na í tv-weyé Filiisi nyəma na Amoni nyəma niη taa. ⁸ Pə kraγav waatv ɪnɪ təγə pa svv ɪsɛγɛli nyəma mpa pa wɛ tɛtv nti tə taa Amolii nyəma ka wɛ Kalaati ké Yaatanɪ waali təγə nuγutvγu, na pá tɔγv-weyé wahala. ⁹ Halɪ Amoni nyəma tɛsɪ Yaatanɪ na pá yoonə Yuta nyəma na Pɛncamɛɛ nyəma na ɪfəlayim nyəma. Ntəna ɪsɛγɛli nyəma lanɛ wakəli səsəm. ¹⁰ Ḿpúγú pa wiina Tacaa sɪ: Ta ɪsə, tə wakələna-η kék. Mpi tə, tə yəla-η na tɛ laaki Paalənaa.

¹¹ ɔlena Tacaa náá pəəsɪ-wɛ sɪ: Waatv wei ɪcipiti nyəma, na Amolii nyəma, na Amoni nyəma, na Filiisi nyəma, ¹² na Sitəη nyəma, na Amaleke nyəma, na Mawəη nyəma, pa tv-meyé wahala na í wiina-m tə, ma ta waasɪ-mɛ? ¹³ Paa na mpv mə lə-m na í laaki tuη pə təw kék ma kisaa sɪ maa tasəγɪ-meyé waasvɔv. ¹⁴ ɪ polo na í yaa tuη wei í ləsaa na í laaki tə, na ílé í waasɪ-meyé mə lanwakəlle waatv.

¹⁵ Ḿpúγú ɪsɛγɛli nyəma tasaa sɪ: Hai, Tacaa, tə wakələna-η kék. Lana-tvγv ɪsəna n səlaa tə. Ama waasɪ-tvγv saηa tətə.

¹⁶ Μπρϋγυλε πα λωα πα τυη wei παα λαακαγα τω, να πά μάλι πα Ισω σεευ τaa. Ιλενα πα wahalanaa τωμ λα Ισω κέ πətətətε.

¹⁷ Μπρϋγύ Αμονι νυθμα πολaa να πά πυλι Κalaati νυθμα ηαγλυγυ τaa. Να Ισεγελι νυθμα ναά τηηνα ηρϋγύ λαρυ κε Μισιπα. ¹⁸ Ιλενα κρεκα γελαanaa να πα νυγυ νυθμα μπρα πα we Κalaati τω πά πəσι τəμα σι: Τά τaa awe κά τέηνά-τυγυ ηαγω, να ί γoona Αμονι νυθμα? Wei ί πολaa πυντω κά πəσι Κalaati νυθμα νυγυ τυ.

11

Yefete pəsa Isegele nyəma nyuyv tv

¹ Yooola τaa yoolu ηαγλυ ι ka wenna Κalaati, πα γaa-ι σι Yefete, να ι caa σι Κalaati, ι too κε apalaa təna alv. ² Ι caa ινι ι alv lelv ka lula-ι apalvpiya tətəγo. Səle σι kəma να σί λά γeλαa ιλενα σί τəγoηι Yefete σι: N καa να τα caa kpancoou. Mpi τo, η κέ τα caa nyutu τaa πəγαγα κέ.

³ Μπρϋγύ Yefete sewa ι newaa μπρε να ί polo να ί caγα Τəρυ tetv τaa. Ιλενα γeλαa μπρα πα we ισυ ινι τω πά koti ι κιη να ί na-we πά lukι koluw.

⁴ Pə taηηaa, ιλενα Αμονι νυθμα κəω να πά yookina Ισεγελι νυθμα. ⁵ Yoou kəma να κύ ηαη ιλενα Κalaati səsaa polo Yefete waali κέ Τəρυ tetv τaa ⁶ σι: Kəω να η τεε-τυγυ ηαγω να τέ polo τə γoona Αμονι νυθμα.

⁷ Təηαγale Yefete σι: Matəη mə τaa kpana-m να ί τəγoηι-m μα τε? Ιλενα λαηwakəlle μαγana-me να ί κəη μα waali suwe?

⁸ Ntəna səsaa σι: Tə kəμαγα σι η kəω να η τεε-τυγυ ηαγω να τέ γoona Αμονι νυθμα να η λα τά να Κalaati νυθμα τά νυγυ τυ.

⁹ Kəlena ί cə-we σι: Ι mələna-m σι τέ γoona Αμονι νυθμα να Tacaa ί tu-weγε μα ηιη τaa, μαa λα mə nyuyv τυ να?

¹⁰ Μπρϋγυλε səsaa σι: Yee, tu la μπυ. Tacaa kele τά aseeta τυ.

¹¹ Μπρϋγύ Yefete təηa Κalaati səsaa να γeλαa kpa-ι πα νυγυ τυ, να πά τυ yooola təηαγα ι ηιη τaa. Ιλενα Yefete leli tə təna nti ι να səsaa πα γəγətaa να πά su τəγo Tacaa ιsentaa.

Təmnəa mpa Yefete heela Αμονι νυθμα τo

¹² Μπρϋγύ Yefete tilaa να ί πəσι Αμονι wulav σι: Ma na-η suwe να η kəω να η yookina μα γeλαa?

¹³ Ntəna ίle ί cə σι: Ισεγελι νυθμα luw Icipiti τo πα leeka μα tetv κε πə kpaγav Aləηη τo. Haləna πə polo Yaγəki να Yaatanι.

¹⁴ Μπρϋγύ Yefete tasa tiluyv να πά heeli Αμονι νυθμα wulav σι: ¹⁵ Pə taγa Mowapv νυθμα να Αμονι νυθμα tetv κε Ισεγελι νυθμα leekaa. ¹⁶ Mpi τo, Ισεγελι νυθμα luw Icipiti τo, wulaya tetv τaa κέ πα təma, haləna πά tala Səsəncaasi Təηku. Pə waali κέ πα mələna Kətəesi. ¹⁷ Təηαγα πα tilaa να πά sələmi Itəm wulav σι: Ha-tyγv μπραav να tə fayana nyá tetv τaa. Ama ίle ι kisa. Ιλενα πά sələmi Mowapv νυθμα να pele πά kisi μπυ tətə. Ιλενα πά saali Kətəesi. ¹⁸ Pəle πə waali κέ πα kpaγa wulaya tetv μπραav να πά cəli Mowapv να Itəm πα tetv να πά lu Mowapv ilim təlule tə. Ιλενα πά siki Aləηη ləv ηαγω təna, πα τα svv Mowapv tetv τaa. Mpi τo, pele πα tetv təηa nte πəγo ηke. ¹⁹ Ιλενα Ισεγελι νυθμα tili να πά heeli Amolii wulav Sihəη wei ι təkaya kawulaya κε Həsəpəη tətə τo σι ί yele-we να πά fayana ι tetv τaa να πά τεε timpi πα puki τo. ²⁰ Sihəη nά τά λά Ισεγελι κε naani σι ί yele-we να πά fayana ι τέ. Ιλενα ί koti ι yooola να πά γoona-we. ²¹ Ιλενα Ισω Tacaa tu-weγε Ισεγελι νυθμα ηιη τaa να pele πά kəli-we να πά leeki πα tetv təηαγα ηαγλυγυ ηkv kv τaa. ²² Pə kpaγav Aləηη tetekəle να πə polo Yaγəki ləv τo, να πə keli ilim təlule tə wulaya tetv haləna πə polo Yaatanι. ²³ Ισεγελι νυθμα Ισω Tacaa hana ι γeλαa taγa ηαγω σι τέ leeki Amolii νυθμα tetv. Ιλενα nyaa caaki σι η taγani-təγi leekuyv να? ²⁴ Tetv nti nyá tyγv Kəməsi ha-η τo nyá kisa-ti? Μπυ tətəγo τά wəna μπραav σι τέ təγo tetv nti τα Ισω Tacaa ha-tv τo. ²⁵ Sipəə πəyalv Palaki wei ι κέ Mowapv νυθμα wulav səsə τo, ίle ι wenna təη. Pəyele ι τα γoona Ισεγελι νυθμα. Να aweγε nyaga təna. ²⁶ Pusi ηmənuyv να nunəwa (300) kele Ισεγελι

nyóma caya Hesəpəŋ na Alowee na pəcəlb acaləe taa na acaləe nna a we Alənəŋ ləu nəγə tə a taa. Ie pepe təw kə í taa ləeki-wəγe tetv ntəγi waatu inu í taa? ²⁷ Pə taya má pəntənana-ŋ. Ama nyá wakələna na má, haləna n̄ yookina-m. Tacaa wei í huəkəna yələa ke təm tə, í huu ta na-me ta təm ke saŋa.

²⁸ Paa na mpv Amoni wulav ta yaa Yefete təm ntəγi pulv.

Yefete su nəγə

²⁹ M̄p̄yú Tacaa Feesuyu tii Yefete təw, na í cəw Kalaati na Manasee tetv. Pə waali kə í pola Misipa ke Isə kiŋ ke Kalaati tetv taa, na í tee Amoni nyóma ke yoonav. ³⁰ Ilena í su Tacaa ke nəγə si: Ye n tv Amoni nyóma ke ma niŋ taa, ³¹ kancaalaya yulv wei í ká lu ma səŋyuv təγə maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə.

³² M̄p̄yú Yefete ŋmaa Amoni nyóma toŋa na í yoonav-wə na Tacaa tv-wəγe í niŋ taa. ³³ Ilena í kəli-wə na í ləeki acaləe hiu ke pə krayav Alowee, na pə cəw Mini tə. Haləna Apeli-Kəlanim. Iseγeli nyóma kv-wəγe səsəm kə, ilena pá tii təfə.

³⁴ Waatu wei Yefete məlaya í te Misipa, ilena í pəelə lu í səŋyuv na í makí akilima na í paaki. I tike ke í ka lələa, í feina apalvpiya yaa alvpiya lensi tətə. ³⁵ I loosa-i, ilena í laŋle wakəli. Haləna í cəli í wontu na í tə si: Hai, ma pu, n̄ kəŋna ma nyuvv taa kə mpusi na n̄ pəsəγi ma laakali suwe? Ma təma ma nəγə suw ke Tacaa, pə fei si maa tuli tapəŋ.

³⁶ Mp̄yulə í pəelə cəwa si: Ye n ka si Tacaa ke nəγə, lana-m isu n ka suw tə. Mpi tə, Isə ná lapa ílé í nyəntv na í ləeti nyá kolontunaa Amoni nyóma na nyá nəγə. ³⁷ Ilena í sələmi í caa si: Yele na má na ma taapalaa tə kprá pulaya taa kə isətvnaa naale na má wii. Mpi tə, ma səki na má ta saata.

³⁸ Ilena Yefete tisi si í polo na í la isətvnaa naale. M̄p̄yú í na í taapalaa pa kpa pulasi taa na í wii. Mpi tə, í səki na í ta saata. ³⁹ Isətvnaa naale təma, ilena í məli í caa kiŋ na ílé í lana-i isu í ká suw nəγə tə, na í sí na í ta nyənta apalv. Pə krayav waatu inu təγə Iseγeli alaa suw wula ke ⁴⁰ paa pənaγa ŋkaya kvyeŋ liγiti liγiti kə Kalaati tv Yefete pəelə təw.

12

Ifəlayim nyóma na Yefete pa yooi

¹ M̄p̄yú Ifəlayim nyóma kulaa na pá tesí Yaataní na pá polo Safəŋ, na pá tə Yefete si: Pepe təw kə n polaa na n̄ yoonav Amoni nyóma ke nyá tike na n̄ tá yaa-tv si tə tv-ŋ niŋ? Mp̄v tə, tu sə nyá təyaya ke kəkə.

² Ilena Yefete cə-wə si: Amoni nyóma caakaya ma na ma yələa na yooi kə. Haləna tə yaa-me si í kəw na í səna-tv na í kisi. ³ I kisa mpv, ilena ma si ye səm səm. Ilena má tesí toŋa na má yoonav Amoni nyóma na Tacaa tv-wəγe ma niŋ taa. Təw, pepe təw kə í kəma-m yoonav ke pənentə?

⁴ Ifəlayim nyóma ka tvv Yefete-wəγe si: I sewa tá tēγe na í cəwsi Manasee nyóma kiŋ. Tənaγalə Yefete kpeγela Kalaati nyóma na pá polo pá yoonav-wə na pá kəli-wə. ⁵ Ilena Kalaati nyóma cə-wəγe timpi timpi pa tesəγəna Yaataní tə. Ye nəγəlv kəma na í nəγəsəna Ifəlayim tv, ilə pa pəwsi-i si: N kə Ifəlayim tv kə?

Ye í cəwa si aai. ⁶ Ie pa təmi-i si: Mp̄v tə, yəγəti si cipoleti. Ilena ílé í pənti si sipoleti. Mpi tə, pəle paa pəsəγi hətə nte tə yaav ke teitei. I pəntəγi mpv, ilena pá kv-i kprakpa ke Yaataní tətəsəle təna. Ifəlayim yələa iyisi nule na naale (42000) səpəna tənaya waatu inu.

⁷ M̄p̄yú Yefete paasəna Iseγeli nyóma ke pusi naatoso. Ilena í sí na pá pimi-i í icate kuləlle Kalaati taa.

Iseγeli nyuvv nyóma lələa: Ipəsəŋ na Iləŋ na Apətəŋ

⁸ Yefete waali kə Pətəlehəm tv Ipəsəŋ ná paasəna Iseγeli nyóma. ⁹ I lələa apalvpiya ke hiu na naanvwa na alvpiya ke hiu na naanvwa. M̄p̄yú í hawa í pələa ke kpeka lenna nyóma

na í caa ı pəyalaa ke alaa ke kpeka lenna nyóma tətə. Pusi naatosompəyolaya ke ı tiika İseyeli nyóma. ¹⁰ Pə waalı ké ı səpa na pá pimi-ı Petəlehem.

¹¹ İpəsəŋ waalı ké Sapuləŋ tu İləŋ ná paasəna İseyeli nyóma ke pusi naanəwa. ¹² İ səpa, ılena pá pimi-ı Ayaləŋ ke Sapuləŋ tetu taa.

¹³ İləŋ waalı ke Pilatəŋ tu Hilili pəyalu Apətəŋ ná paasəna İseyeli nyóma tətə. ¹⁴ İ lula apaləpiya nule na ı saalənaa ke hiu na naanəwa na pá cakı kpaŋası nutoso na naanəwa. ılena Apətəŋ paasəna İseyeli nyóma ke pusi pələfei naanəwa. ¹⁵ İ kəma na í sí, ılena pá pimi-ı Pilatəŋ ıcate taa ke İfəlayim həyələyü taa ké Amaleke nyóma tetu taa.

13

Samsəŋ ləlyü

¹ Mprúyú İseyeli nyóma tasa lapu ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Pə təw ké ílé ı tu-weye Filiisi nyóma niŋ taa ké pusi nule təcu.

² Təŋ ləlyü taa tu nəyələ ı ka wenna Sola, na pá yaaki-ı sı Manəwa. ı alu ka ké kaaləlaya ké ı fei pəyaya. ³ Mprúyú kuyaku nakvli Tacaa isətəa tillu lu alu ıni ı təw, na í təmi-ı sı: Ma nyóma sı n ké kaaləlaya, ıle n fei pəyaya. Paa na mpu tə, n ká la teu na ń luli apaləpəyaya. ⁴ Mpu tə, pə kpaŋav pənente tə, taa nyəw sulum yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəyele taa təyə mpi İso kisina-me tə. ⁵ Mpi tə, n ka la teu na ń luli apaləpəyaya. Hənyü kaa kpa ka nyüyu taa. Pə taya pulu, hatoo ka too lotu taa ké ka ké İso nyəŋka, na ŋke kaa caaləna İseyeli nyóma hətyü ke Filiisi nyóma niŋ taa.

⁶ ılena alu polo na í keesi ı paalu sı: İso yulu nəyələ ı luna nteye ma təw, ı nyənnyü we səyəntu ké ısu İso isətəa tillu. Ma ta pəəsi-ı timpi ı luna tə. Pəcó ílé ı ta tu heeli-m ı həte. ⁷ Halı ı heela-m sı maa la teu, na má luli apaləpəyaya. ıle pə kpaŋav pənente tə, má taa tasa sulum ke nyəw, yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəcó má taa təyə mpi İso kisina-tu tə. Mpi tə, pəyaya ŋke ka ké İso nyəŋka ke hatoo ka too lotu taa ké, haləna ka səm.

⁸ Mpuyle Manəwa sələma Tacaa sı: Hai, Tacaa, ma wiina-ŋ sı ń mələna nyá yulu wei n tila tá kiŋ tə na í seyesi-tuyü nti nti tu təŋ pəyaya ŋka ıni tu luli tə ka təm taa tə.

⁹ ılena İso mu Manəwa kəsələmtu, na í mələna isətəa tillu ke alu ıni ı kiŋ, na pá pana ı we ı tike ke taale, ı paalu fei. ¹⁰ ılena í ləyə ı təyi ı paalu kiŋ na í yaa-ı sı: Kəw ləŋ, yulu wei ıni ı ka luwa ma təw ké kuyaku nakvli tə, ı tayana məlyü tətə.

¹¹ ılena Manəwa təŋ ı alu na pá polo yulu ıni ı kiŋ na í təmi-ı sı: Tete waalı nyá yəyətəna na ma te alu na? ılena ílé sı: Nn maya.

¹² Ntəna Manəwa sı: Ye pə kəma na pá la mpu, pepe na pepeye tu la pəyaya ŋke ka təm taa, na tə yele we?

¹³ Kələna Tacaa isətəa tillu sı: Pə wee ké sı nyá alu í kii mpi na mpi ma kisina-ı tə. ¹⁴ Pə fei sı í təyə ləseŋ pulu. Pəcó í taa nyəw sulum yaa konyənyəwəm kəkəkəm napəli. Pəyele í taa təyə mpi İso kisina-me tə. ı təŋ pə təna mpi ma tu-ı mpu tə.

¹⁵⁻¹⁶ Manəwa taa cekəna sı Tacaa isətəa tillu, ılena í təmi-ı sı: Cayə na tə la-ŋ pəfate ke mullə. Ntəna ílé sı: Paa ma cayaa ma kaa təyə təyənaya. ıle ye n sələa n la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə. ¹⁷ ılena Manəwa təmi-ı sı: Heeli-tuyü nyá həte, na pá kəma na təm nti n heela-tu tə tə la, ıle tu sa-ŋ.

¹⁸ Kələna isətəa tillu sı: Ma həte we piti ké. Pepe təw ké n caa tə nyəm?

¹⁹ Mprúyú Manəwa kpawa pəfate na ı kəhav na í lá Tacaa wei ı lakı piti təma təyə kətaya ke kəkpaŋnyü təw. ı na ı alu pa təŋna nyənnyü ke mpu, na ²⁰ kəkə náá muyi kətaya təlate, ıle pa ná Tacaa isətəa tillu nté na í təŋyü kəkə ŋke na í kpaaki. ılena pá hoti ateye pa isentəw.

²¹ Waatu inəyələ Manəwa na ı alu pa cekənaa sı Tacaa isətəa tillu. ıle ı ta tasa pa təw ké luw tətə. ²² Ntəna Manəwa heeli ı alu sı: Hei, İso ké tə nawa yoo, ısu tə səpa.

²³ Mpuyle ı alu cə-ı sı: Ye Tacaa ka caakaya-tuyü kuyü, ı taa mu ta kətaya ŋka kəkə nyaya tə na təyənaya nyəŋka. Pəyele ı taa huli-tuyü pulu na í heeli-tuyü natəli.

²⁴ Ẹ̀rúyọ́ Manuwa alu lula apaluprayaga, na í ha-keye hete si: Samsə̀n. Pəyaga tənna puu na Taca kooliyi-keye kɔpantu. ²⁵ Ẹ̀rúyọ́ Taca Feesuyu tiiwa i tɔ́ ké tɔm kancaalaya nyəm ke waatu wei i ka we Tan təsikile ke Sola na Isətawəli pa hekɔ tɔ.

14

Samsə̀n kookali kancaalaya nyə̀n

¹ Ẹ̀rúyọ́ kuyaku nakuli Samsə̀n pola Timna, na í ná Filiisi pɛlɔ nɔ̀ɔlɔ na i luyu sɔu-i. ² I kɛma, ɛlɛna í heeli i nyə́ma ke i tɔm si: Ma nawa Filiisi pɛlɔ nɔ̀ɔlɔyɔ Timna, ma caa si í caami-i.

³ Mɔ̀yɔlɛ i nyə́ma cɔ-i si: Isu n ta na pɛlɔ nté nyá piitim nyə́ma taa na nyá yəlaa taa, na n puki si n caaki Filiisi nyə́ma mpa pa ta nyi Isɔ tɔ?

Tənaɔale Samsə̀n si: Inu i wenna-m teu. Mu caami-i te.

⁴ Ama i nyə́ma ná tá nyi si Taca nin we pə́ taa si pa pəyaga í hikina Filiisi nyə́ma na tənna. Mpi tɔ, pɛlɛ paa nmakəla Isɛyeli nyə́ma ke waatu inə̀yi.

⁵ Ẹ̀rúyọ́ Samsə̀n na i nyə́ma pa pola Timna, pa kəma na pá tala icate nyə́ma lesɛn tun tawa, ɛlɛ tɔ̀ɔlɔyaga kɔfalaya nyusaa kele na í heli si i naaki. ɛlɛna ká tili i waali. ⁶ Ẹ̀rúyọ́ Taca Feesuyu tii Samsə̀n tɔ́ na í kra-ke, na í cəli təkpu isu pinaya. Pécó i tənaya nin kɛtɛ ké. I ta heeli i nyə́ma ke mpi i lapa tɔ. ⁷ ɛlɛna í polo na í na pɛlɔ pá lá faaci. Pɛlɔ inu i ka we-i teu ké. ⁸ Pə́ lapa wee naale, ɛlɛna Samsə̀n mələyi Timna si i kɔrakəyi i tan, na í heli si i naaki tɔ̀ɔlɔyaga nka i ka kɔwa tɔ. ɛlɛna í maɔana tun seseku ke tɔ̀ɔlɔyaga nke ka taa na setasi. ⁹ ɛlɛna í cosi setaya ke i nin taa na í tɔki na í tɛki na í katu i nyə́ma na í ha-we na pá tɔ̀ɔ. Ama i ta heeli-we si tɔ̀ɔlɔyaga kɔsəpaya taa ké i hika tun inu.

Samsə̀n su Filiisi nyə́ma ke isəsule

¹⁰ Ẹ̀rúyọ́ cɛcɛ pola pɛlɔ tɛ, na Samsə̀n la akɔɔale acima ke tənna, isu ifepiya laki tɔ. ¹¹ Filiisi nyə́ma na-i, ɛlɛna pá yaa ifepiya ke hiu na naanɔwa si pá na-i pa caki. ¹² Mɔ̀yɔlɛ Samsə̀n si: Ma siki-mɛye isəsule. Ye í pəsaa na í kɛye-tɛye acima kuyɛɛn naatosompɔ̀ɔlɔyaga inɛ i taa, maa ha paa wei ke toko kɔcacyanau na acima nyə̀n. ¹³ Ye pə́ taya mpɔ́ paa mə́ taa wei i ka hana maɔa toko kɔcacyanau na acima nyə̀n. Ntɛna pɛlɛ pá cɔ-i si: Su nyá isəsule na té nu.

¹⁴ ɛlɛna Samsə̀n si:

Kɔtɔtɔɔm luna tɔ̀ɔlɔ taa.

Na lelen nyəm luna ton tu taa.

Pepeye?

Haləna kuyɛɛn tooso siki ifepiya ta nyənta kɔcɔcɔtɔ. ¹⁵ Ẹ̀rúyọ́ pa təma Samsə̀n alu ke kuyaku liyiti nyə̀nku wule si: Puyusi nyá paalu na í heeli-tuyɔ kɔkɛkɛyɛtu, tɔfɔ tu sɔ nyá na nyá caa təyaga nyə́ma ke kəkə. Pə́ taya í yaa-tuyɔ si í huləsəyi-tu.

¹⁶ Kɛlɛna Samsə̀n alu polo i kin na wula na í təmi-i si: Nyá luyu ta sɔu-m. Pécó nn tu caaki-m. Pə́ tɔ́ ké n su ma nyə́ma ke isəsule na n tá heeli-m kɔkɛkɛyɛtu. Mɔ̀yɔlɛ Samsə̀n si: Hai, paa ma nyə́ma maɔamaɔa ma ta heeli pɛlɛ, kacənfana nyá na?

¹⁷ Mɔ̀yɔlɛ alu misəna-i na isəlɔm ke Ẹ̀rúyọ́ acima kuyɛɛn tənna. Pə́ nu-i, ɛlɛna í heeli-i kuyaku naatosompɔ̀ɔlɔyaga nyə̀nku wule. ɛlɛna alu náá tayasi i tɛ ifepiya ke kɔrakpaa.

¹⁸ Mɔ̀yɔlɛ ifepiya polaa na pá heeli Samsə̀n ke kɔkɛkɛyɛtu na pécó ilim tu si:

Pepe kəla tun nim ke lelen?

Na pepe kəla tɔ̀ɔlɔyaga ke ton?

ɛlɛna i cɔ si:

Ye í taa haləna ma alu ke nau nyəm,

í taa nyi kɔkɛkɛyɛtu nti.

¹⁹ Tənaɔale Taca Feesuyu tii Samsə̀n tɔ́ na í tɛ Asəkalə̀n na í ku apalaa hiu na naanɔwa na í wə̀ɔsi pa tokonaa, na pa acima wontu, na í cəla mpa pa kɛyaga isəsule tɔ. ɛlɛna í məli i caa tɛ na pááná. ²⁰ Mɔ̀yɔlɛ pa ha Samsə̀n alu ke ifepu wei i sənna Samsə̀n ke i akɔɔale taa tɔ.

15*Samsəŋ lætəyi Filiisi nyóma*

¹ Pəle pə waalı ké Samsəŋ pola ɪ alv nav ke kumtu waatu, na í kpenna-ɪ pəfate. Uena í tɔ si: Ma suuki ma alv nan taa. Ama ɪ yəti kisiina-ɪ, ² na í tɔ si: Ma huwa si nyá taa kpana-ɪ ké. Uena má ha-ɪ nyá taapalv. Ue ɪ neu ta kəli-ɪ teu? Kpaɣa ɪɛye kəɣɔ lonte.

³ Tənaɣale Samsəŋ pəsənaa si: Ye ma læeta Filiisi nyóma ke ɪsəɣatv ke pənenta pá taa tɔ si ma caala-we yoo.

LUUTI TOM TAKĒLAYA Kutulu

Iseyeli nyóma paasənlaa waatu taa ké Luuti tòm lapa. Tə kaləyi takəlaya taa si Luuti wei inu i ka ké piitim lempu tu tə, i sɔwɔwɔ ləɔ piitim taa. I lapa ləɔ ké kɔpantu na i paalu sɔlu piitim nyóma tətə. ləɔ leetəyi kɔpantu ke mpa pá laki-təyi ləlaa təyɔ. Yaasi inu i lapa na Luuti na i paŋ pá cəyana pa ti. Təm tənə tɛ hɔləyənə-tuyɔ isənə ləɔ ləsa piitim lempu tu na i sɔsi-i Yuta piitim nyóma taa tə. Halu piitim lempu tu inu i lɔləna na pə lɔli lseyeli wulav səsə Tafiti na tá Waasɔlu səsə Yesu Kilisiti.

Isəna pa faya Luuti takəlaya tə:

Noyomii tɔwa i taa si í mələyi Petələhem, titite 1

Luuti na Poosi pa sulaa, titite 2-3

Poosi həma Luuti ke leelu, titite 4

Ilimeləki na i nyóma pa wahala

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ nyɔɔsi anaam nɔyɔlu i luwa lseyeli tetu taa ké waatu wei Paasənlaa nyənaya yəlaa tə tə. Mpu pə lapəna na Yuta tetu icate Petələhem apalu nɔyɔlu na i alu na i pəyalaa naale pa polo Mowapu tetu taa na pá cəɔsi tənə. ² Pa yaakaya apalu inu si Ilimeləki na i alu si Noyomii, na i pəyalu kancaalaya nyəŋ si Maləŋ na naale nyəŋ si Kiliyɔŋ. Paa ké Ifəlata lɔluyɔ nyóma ké.

³ Tənaya Noyomii paalu Ilimeləki səpa na pə yele i na i pəyalaa naale. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pɛle pa kpaya Mowapu alaa. Pa yaa lelu si Opa, na lelu si Luuti. Pa caya tənə isu pusu naanɔwa.

⁵ Ilena Maləŋ na Kiliyɔŋ pɛle pa si tətə, na pə yele Noyomii ke i tike.

Luuti tənyɔv ke i paŋ

⁶⁻⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ kuyaku nakulu Noyomii nuwa Mowapu taa si Tacaa paasənə lseyeli nyóma na í ha-weyɛ təyənaya. Ilena í kulu si i kpeŋ. I na i poolaa naale pa tu mpaav si pa mələyənə Yuta tetu taa. ⁸ Ntəna Noyomii tə i poolaa mpe si: Paa wei í kpe i calaya. Tacaa í la-meyɛ kɔpantu isu mə lapu ma na ma sɔlɔnaa tə. ⁹ ləɔ í ha-meyɛ apalaa na í hɛɛsi pa tɛɛsi taa.

Ilena Noyomii la-weyɛ pəlapa wulee na pɛle pá tulu nɔɔsi na pá wii təkpuo. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa təma pa paŋ si: Aai yoo, tu təŋi-ŋ ké na tɛ polo nyá nyóma tɛ.

¹¹ Tənaya Noyomii cəwa si: I məli ma pɛɛlaa. Pepe təɔ ké í təŋəyi-m? Piya ta kaasɔ ma taa si í ká saa-si. ¹² Mpu tə, í məli. Ma sula puw, ma kaa tasa saav. Na ye ma tu tɛɛləyi pəyaya ntəna má kɔtəna apalu ke ahoɔ anɛ a mayamaya, na má lɔli apalu piya, ¹³ ilɛ í yele apalaa saav nté na í təŋ mpe inu na pá la yəlaa na í saa-wɛ? Aai, ma pɛɛlaa, ma lanlɛ wakələnə-meyɛ. Mpi pə tə tə Tacaa hɔla-m mpəle ké.

¹⁴ Ilena Noyomii poolaa mpe pa tasa nɔɔsi tɔluyɔ tətə na pá wii səsəm. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wei pa yaa si Opa tə i lapa i paŋ ké pə lapa wulee na í məli kpente. Ama Luuti ná nyəkələnə Noyomii.

¹⁵ Tənayalɛ Noyomii təma Luuti si: Nyənə, nyá taapalu məla i nyóma na i atɛtɔnaa pa cɔlɔ, nyaa məli mpu tətə.

¹⁶ Ntəna Luuti cə-i si: Taa caali-m si má yele-ŋ na má məli. Nyá təpote ma təpote, nyá təcayalɛ ma nyəntɛ, nyá piitim ká wɛɛ ma nyəm, nyá ləɔ ká wɛɛ ma nyəŋ. ¹⁷ Timpi n ka si tə tənaya maa si na pá pi-m. Ye ma na-ŋ tə yawa na pə tá kəna səm paasi. Tacaa í lana-m isənə i sɔlɔlaa tə.

¹⁸ Noyomii nawa si Luuti sɛɛsa isələ si i ká təŋi-i ké i ká təŋi-i, ilɛna í yele-i caaluyɔ.

¹⁹ Ilena pá kpenti na pá tɛɛ Petələhem. Noyomii pa talaa ilɛna icate tənə alaa yəpələyi i təm si: Isu Noyomii kɛɛ? ²⁰ Ntəna i nɔyɔ təkpuv si: I taa yaa-m Noyomii, í yaa-m Mala. Mpi tə, Toma tənə tu wakəla ma lanlɛ ke səsəm ké. ²¹ Ma tɛɛkaya waatu wei tə pə cəyana-m ké. Ilena

Tacaa mələxəna-m ma niŋ kakpasi, i lanje ta heena-m. Toma təna tu mara-m kprátúgú, de pepe tɔ́ ké í tasəyi-m Noyomii ke yaav?

²² Isəna Noyomii na i poolu Mowarv tu Luuti pa məlvuɣ lapa təxəle. Pa tala Petələhem taa de pa caaləyi kumtu nté.

2

Luuti caləsvuɣ ke kumkum

¹ Noyomii paalv yulv nəxəlv i ka wenna. Apalv inu i svu toŋ ké na í wena nyuɣv. Pa yaakaya-i si: Poosi na i ké Ilimeleki ləlvuɣv tu. ² Mprúgú kuyaku nakuli Luuti təma Noyomii si: Maa kra taale na má caləsi kumkum ké kəpaŋ nəxəlv i haləm taa. Ntəna í cə-i si: Polo, ma pəelə.

³ Uəna Luuti kra taale natəli tə taa na í təŋəyi kəntaa na í caləsvəyi. Sese de Poosi taale nté.

⁴ Mprúgú kuyaku ŋku Poosi kra taale ke kəntaa cəlv na í sese-we si: Tacaa í wee mə waali. Na pəle pá tisi si: Isə í kooli-ŋ kəpantv.

⁵ Mpuɣule Poosi pəssa təmlə tu wei i feŋiyi kəntaa tɔ́ tə si: Le tu ke asaav inə?

⁶ Kələna təmlə tu cə-i si: Mowarv tu ké, í na Noyomii pa kəmma. ⁷ I sələma-tuɣv svu i təŋəyi kəntaa na í caləsi na í təsvəyi lətv nti nti pə svəwa tə. Hatoo tanəŋ tɛɛ i kəmm na í luŋ tə nəvəvə tike nté i heesa təm kulvm.

⁸ Uəna Poosi tasa Luuti ke layatv svu: Taa kulv svu í puki nəxəlv taale taa ke caləsvuɣ. Caya ma təmlə nyəma alənyəma kiŋ cəne. ⁹ Nyəŋəyi timpi pa kəŋ tə na í təŋ pa waali. Ma heela ma təmlə nyəma apalənyəma svu pá taa kayati-ŋ. Ye ləkətv í kra-ŋ n polo həyaya taa na í nyəvə lvm mpi pá luwa tə.

¹⁰ Təŋayale Luuti hənta Poosi ke ate na í tə si: Isəŋaya pə lapa na í paasəyəna-m na í laki-m kəpantv, anu maya msvlv?

¹¹ Kələna Poosi cə-i si: Pa kəesa-m pə təna mpi n lapa nyá paŋ ké nyá paalv səm waali tə. Na isəna n yela nyá caa na nyá too na nyá tetv nti tə taa pa ləla-ŋ tə, na í polo yəlaa mpa n taa nyi tə pa tɛ tə. ¹² Isəyeli Isə Tacaa wei n kəma svu n tuɣi kəlvuɣv tə í ləeti-ŋ mpi n lapa tə təsvəv.

¹³ Uəna Luuti cə si: Hai, ma cə n paasəna-m teu ké. Mpi tə, nyá heesəna ma lanje na í yəxətəna-m svu n ka nyəma-m. Paa na mpv tə, ma ta haŋna nyá təmlə tu nəxəlv.

¹⁴ Pə kəma na pə tala təxəv uəna Poosi tə Luuti si: Kəv tə təxə. Cəsiyi təxəŋaya na í liiki tuusi taa.

Uəna Luuti caya kəntaa cəlv, na pá cosi-i pəe wəna pa toŋaa tə na í təxə na í həya na pə kaasi na í svu. ¹⁵ Uəna í kulv caləsvuɣ, na Poosi heeli i təmlə nyəma svu: I yele na Luuti caləsi camnaa kila tətə, í taa taŋi-i. ¹⁶ I yeki lətv lentv na í təsvəyi, í taa kaləna-i.

¹⁷ Mprúgú Luuti caləsa taale íté tə taa haləna taanaya. Uəna í má na pəe mayana svu kiloonaa hiu na naanəwa. ¹⁸ Na í kəpaya na í kəpeena na í hulv i paŋ. Uəna í ləsi təxəŋaya ŋka kaa kaasaa tə na í cəle-i tətə. ¹⁹ Mprúgú Noyomii pəssa-i si: Leye n caləsa saŋa? Awe taale ke n kəpawa? Isə í kooli kəpantv ke wei inu i paasəna-ŋ tə.

Uəna Luuti svu: Pa yaa-i svu Poosi. ²⁰ Mprúgú Noyomii təma svu: Ma nyəma svu Tacaa lapa weesiŋ nyəma taya kəpantv na ta sətəa tətə. Isə í kooli apalv inəyi kəpantv.

Apalv inu i ké tá ləlvuɣv nyəma taa ləlv wei i pəsəyi na í paasəna-tv təxə.

²¹ Kələna Luuti svu: Halv apalv inu i heela-m ké svu má təŋəyi i təmlə nyəma na má caləsvəyi, haləna i kumtu na tə tɛm.

²² Ntəna Noyomii svu: Pə we teu ma pəelə, təŋ mpɛ. Ye nəxəlv taale taa pa təxəŋəyi-ŋ ké.

²³ Mprúgú Luuti saala Poosi təmlə nyəma kiŋ ke mpv na í caləsvəyi, haləna kumtu tɛ. Na í na i paŋ pá we mpv.

3

Noyomii tayanvɣv ke Luuti asasaale

¹ M̄p̄ȳḡ Noyomii t̄ama i poolu si: Ma p̄eel̄, ma caa k̄e si n̄ hiki t̄eayale na n̄ heesi. ² Nt̄e n̄ nyem̄a si nyana Poosi wei in̄i i t̄emle nȳema i kuma t̄o i k̄e t̄a yul̄ k̄e. Taanaya kane pa mak̄i i t̄aȳnaya ke kataya taa. ³ M̄p̄v̄ t̄o, s̄o lum̄, t̄o tulaal̄v̄, suu nȳa wontu k̄upant̄v̄. Uena n̄ tii kataya taa. Ama yele na i t̄e t̄aȳv̄ uena i na-n̄. ⁴ P̄ale p̄e waali uena n̄ feŋ na n̄ n̄a i t̄eh̄ant̄ale, uena n̄ keeli^a i n̄oh̄ee t̄o na n̄ h̄enti. I mayamaya i k̄a heelin̄a-n̄ nti n̄ ka la t̄o. caaki si Poosi i h̄am̄i-i leelu.

⁵⁻⁶ M̄p̄ȳḡ Luuti c̄owa si: Maa la isu n̄ heeluȳu-m̄ t̄o. Uena i t̄ee. ⁷ Poosi t̄aȳaa na i nȳo na i lan̄le hul̄om̄i, uena i polo i h̄enti t̄aȳnaya huyule kite. Nt̄ena Luuti polo t̄eh̄ee ke waatu wei i toowa t̄o na i keeli i n̄oh̄ee t̄o na i h̄enti. ⁸ Apal̄v̄ in̄i i nyama na i fe ahoo heka na i nȳeni uena i mayana al̄v̄ h̄enta i n̄oh̄ee t̄ee. ⁹ Uena i p̄oosi si: Aweye-i?

Nt̄ena Luuti c̄o si: Maya nȳa p̄eel̄ Luuti k̄e. Hai, waasi-m. M̄pi t̄o, nȳa wenna m̄p̄aav̄ si n̄ ya-m.

¹⁰ Uena Poosi t̄am̄i-i si: Taca*a* i kooli-n̄ k̄upant̄v̄, ma p̄eel̄. Nȳa yaasi kant̄akaya nȳe*n̄* i hul̄aȳena is̄ena n̄ mat̄ena nȳa paŋ ȳelaa t̄o na p̄e k̄eli kancaalaya nȳe. M̄pi t̄o, n̄ ta p̄eeki ifepiya liyitee nȳema yaa k̄unȳont̄ona*a*. ¹¹ M̄p̄v̄ t̄o, ma p̄eel̄ taa n̄ȳasi. M̄pi n̄ caaki t̄o m̄p̄ayi maa la-n̄. M̄pi t̄o, icate ȳelaa t̄ena nȳema si n̄ k̄e al̄v̄ k̄upan̄. ¹² Tampana p̄e wee si m̄a ya-n̄ yaa, ile n̄ȳal̄v̄ na nȳa paŋ pa l̄ul̄ȳv̄ k̄ela kaav̄ ke ma. ¹³ S̄uv̄ c̄ane, ye p̄e fema maa p̄oosi-i na m̄a n̄a si i k̄a ya-n̄ yaa is̄ena? Ye i luȳu fei ile, ma tuukina Taca*a* si maa ya-n̄. H̄enti m̄p̄v̄ na p̄e nyaali.

¹⁴ Uena Luuti h̄enti m̄p̄ȳḡ Poosi n̄oh̄ee t̄ee. Poosi taa caaki si n̄ȳal̄v̄ i nyi si Luuti k̄oma kataya taa. P̄e t̄o k̄e i k̄usa-i saa wei p̄e we t̄eŋment̄eŋment̄e t̄o si n̄ȳal̄v̄ i taa nȳam̄i-i. ¹⁵ Uena Poosi t̄am̄i-i si: H̄eti nȳa tekente na n̄ t̄aki-i teu.

Uena i mayasi t̄aȳnaya p̄ee isu kiloonaa naan̄owa na kakpas̄i na i suk̄i-i. Uena in̄i i k̄pa icate taa. ¹⁶ Luuti m̄ela i paŋ c̄al̄v̄ uena i p̄oosi-i i m̄p̄aav̄ alaaf̄aya t̄o.

M̄p̄ȳḡ Luuti keesa-i is̄ena apal̄v̄ in̄i i paas̄ena-i t̄o. ¹⁷ Na i tasa si: Hal̄ in̄i i hana-m̄ t̄aȳnaya p̄ee an̄e a t̄ena si p̄e fei si m̄a m̄eli nȳa kin̄ ke nin̄ kakpas̄i.

¹⁸ T̄enayale Noyomii si: Ma p̄eel̄ caya t̄epam̄m, na n̄ n̄a is̄ena pu t̄ees̄ena t̄o. M̄pi t̄o, ye apal̄v̄ in̄e i ta na t̄am̄ t̄ene t̄e t̄enaya ke saŋa u hees̄ayi.

4

Poosi h̄eŋ Luuti ke leelu

¹ M̄p̄ȳḡ Poosi lu n̄n̄aȳo timp̄i pa h̄uoki t̄am̄ t̄o na i caya. Ue Ilim̄eleki l̄ul̄ȳv̄ t̄o wei i t̄am̄ i ka ȳaȳotaa si pu wee si i waasi s̄et̄v̄ t̄aȳaya ȳelaa t̄o i t̄ee kele. Uena i yaa-i si: Apaŋ nȳa, k̄o n̄ caya.

Uena apal̄v̄ in̄i i polo. ² M̄p̄ȳḡ Poosi s̄eŋsa icate s̄asaa ke naan̄owa. Pa k̄oma na p̄a caya ³ uena i t̄o wei in̄i pu wee si i waasi s̄et̄v̄ t̄aȳaya ȳelaa t̄o si: Noyomii wei i luna Mowap̄v̄ t̄o i p̄eet̄ayi t̄a yul̄ Ilim̄eleki tet̄v̄. ⁴ Ue ma heeliyi-n̄ si, n̄ ya-t̄ayi icate nȳema na s̄asaa pa is̄ent̄aa. Ye n̄ ka ya-t̄i ile n̄ ya-t̄i. Ye nȳa luȳu fei ile n̄ heeli-m̄ na m̄a cek̄ena. M̄pi p̄e t̄o t̄o, nyayale n̄ȳo t̄v̄, nȳa waali k̄e m̄a.

Nt̄ena il̄e i c̄o-i si: T̄o*v̄*, ma nuwa. ⁵ Kelena Poosi si ye n̄ ka ya-t̄ayi Noyomii nin̄ taa ile n̄ kpenna s̄al̄v̄ in̄i i leelu Mowap̄v̄ t̄o Luuti na n̄ h̄o. P̄e taa k̄o na s̄et̄v̄ h̄ete saali na i tet̄v̄ p̄asi n̄ȳal̄v̄ nȳent̄v̄.

⁶ M̄p̄ȳḡle apal̄v̄ in̄i si: Ye m̄p̄v̄ ma mayamaya ma kaa p̄asi na m̄a ya-t̄i. P̄e taa k̄o na ma wenav̄ saali. M̄p̄v̄ t̄o, ya-t̄i na ma n̄ȳo, ma kaa p̄asi.

⁷⁻⁸ Uena i w̄aȳasi i n̄taŋk̄pate na i cela Poosi. Pu we l̄eŋtaa k̄e Iseyeli nȳema kin̄ t̄o, ye pa yapa pul̄v̄ yaa pa layasa tet̄v̄ m̄p̄ȳḡ pa lakaya si p̄e h̄ul̄i si p̄e tema. ⁹ Nt̄ena Poosi t̄o s̄asaa na samaa si: Meyele ma aseeta nȳema ke saŋa si ma yapa Noyomii nin̄ taa k̄e p̄e t̄ena m̄pi p̄e k̄e Ilim̄eleki na i p̄ayalaa Kiliyon̄ na Mal̄eŋ pa nȳam̄ t̄o, ¹⁰ na m̄a kpenna Mal̄eŋ leelu Mowap̄v̄

^a 3:4 keeli: Keeli n̄oh̄ee t̄o h̄owee nt̄e si Luuti

tu Luuti na má hō na má kusī sētū hēte. Pē taa kōō na tē saali yem ké i icate kulūlle na i yēlaa taa. Mēyē aseeta nyōma ke saŋa.

¹¹ Mpuvule nōnōgō yēlaa na sōsaa pa tōma si: Tē ké aseeta nyōma. Tācaa í kooli kōpantū ke alū wei i sūki nyā tēyaga ke isētō tō, na í nēgēsōna isū Laseeli na Leyaa mpa pa lūla lseyele piitim yēlaa tō. Hólí nyā tōŋ ke nyā lūlvōv taa na í la na nyā hēte yaa Petēlehēm. ¹² Piitim mpi Tācaa ká hana-ŋ na asaalu inē tō, pē huki na pē nēgēsōna isū Yuta na i alū Tāmaa pa pēyalū Pēlesi tēyaga.

Poosi kpaγav ke Luuti

¹³ Mpuvū Poosi kpaγa Luuti na í na-i pá kpētī na Tācaa yele na í la teu na í lūli apalvpaγaga. ¹⁴ Mpuvū Petēlehēm icate alaa sēe Noyomii na pá tōŋ si: Tē sama lōō isū i ha-ŋ yulū wei i ka waasi-ŋ tō. Pēyele i hēte ká yaa lseyele taa. ¹⁵ Pēyaga kanē kaa kraasōna nyā tōŋ na ká te-ŋ nyā kpatēlaya waatū. Pē taya pulū, nyā poolū wei i sōla-ŋ teu na í tē-ŋ apalvpiya naatosompōgōlaya tō inī i lūlvna-ke.

¹⁶ Uēna Noyomii mv-ke na í nukī-ke na í paasōna-ke isū i kulūlaya. ¹⁷ Mpuvule pa cōlō alaa ha-keye hēte si: Opetī, na pá tōŋ si pa lūla Noyomii ke apalvpaγaga. Tafiti caa Seseē caa kele Opetī.

Tafiti cāsōnaa hōla

¹⁸ Tafiti caanaa lūlvōv nyōma ntō, pē kpaγav Pēlesi tō. Pēlesi lūlvna Hēsōlōŋ, ¹⁹ na Hēsōlōŋ lūli Lam, na Lam lūli Aminatari, ²⁰ na Aminatari lūli Nasōŋ, na Nasōŋ lūli Salōma, ²¹ na Salōma lūli Poosi, na Poosi lūli Opetī, ²² na Opetī lūli Seseē, na Seseē lūli Tafiti.

SAMIYEELI TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA Kutulu

Samiyeeli wei i hāte pa ha takelaya kanē tō, i ka kē Isō kuyōyōtutu teləsulv kē. Tōma sōsōna naaleye Isō cēla-i: Tetu tōkuyv tōm, na isēna i ká seyeſi Iseyeli nyóma na pá see Isō tike tō pō tōm. Uena pō kaasi isēna paa nyēni Isō tike ke pa wulav mayamaſa tō. Ama Iseyeli nyóma kisaa na pá kpa awulaa. Kancalaya nyēj nte Sayuli. Ilé i waali kē Tafiiti.

Isōna pa faſa Samiyeeli I takelaya tō:

Samiyeeli paasēnav ke Iseyeli nyóma, titite 1-7

Sayuli tōyōv ke kawulaya, titite 8-10

Sayuli ta tō teu uena Isō kisi-i, titite 11-15

Tafiiti na Sayuli pa tōm, titite 16-30

Sayuli na i pēyalaa pa sēm ke yoou taa, titite 31

Samiyeeli too Ana tōm

¹ Apalv nōyōlv i ka wenna Sufi tetu taa kē Ifōlayim puyv taa, na pá yaaki-i si Iləkana. Pa yaa Iləkana caa si Yellowam, na Yellowam caa si Ilihu, na Ilihu caa si Tohu, na Tohu caa si Sufi. Ueye Ifōlayim tv. ² Iləkana inu i alaa ka we naaleye. Pa yaaki lēlv si Ana na lēlv si Penina. Penina ka wēna piya. Ama Ana ná feina.

³ Apalv inu i kpaakaya Isō seev ke Silo ke paa pēnaya ſkaya, na í haaki Toma tēna tv Tacaa ke kuvhaaſ. Na Ilii pēyalaa Hofini na Penhasi paa kēna Tacaa kōtōlaa ke waatu inu. ⁴ Ye kuyayku Iləkana í lapa kōtaya, i haaki i alv Penina na i pēyalaa na i pēlaa ke cōka cōka kē. ⁵ Uena í ha Ana ueye cōkasi naale. Mpi tō, paa na Tacaa lapa-i kaalvlaya tō, i luyv ka suv-i kē. ⁶ I yōtōſ ná tōkaya-i kē si pō haſ-i si Tacaa lapa-i kaalvlaya. ⁷ Mpyōy pui we paa pēnaya ſka. Paa waatu wei kē pa kpaaki Tacaa tēyaya taa te, Penina tōkaya-i mpyōy.

Uena í wiiki na u saſ tōyōv. ⁸ Na i paalv Iləkana náá tōm-i si: Pepe tō kē nyá laſle wakōlēy, na í wiiki na í kisiyi tōyōnaya ke mpy? Ma ta kōli-ſ piya naanōwa?

⁹ Pa tema tōyōv na nyōōv ke Silo, uena Ana kōli na í kprētēna kōtōlv Ilii. Ilé i ká caya kpelaya tō kē Isō tēyaya nōnōkpete kē. ¹⁰ Ana laſle ka wakōla sōsōm kē tōtōyōtōyō. Uena í sēlōm Tacaa na wula, ¹¹ na í su nōyō si: Toma tēna tv Tacaa, ye n nyēna nyá tōmle tv má, ma wahala, na í tōōsi ma tōō na í ha-m apalv pēyaya, maa ha-ſ-keye halēna ka sēm. Hōnōyv kaa kpa ka nyūyv taa. ¹² I taſaſa mpyōy Isō tōsēlōmōle, uena Ilii nyēni i nōyō tēpiſſ. ¹³ Ana sēlōmāya i luyv tēē kē, na i ntompēe nyēpētōy, ilē i nōyō u nuk. Ilii nyóma si sulōm kuyvna-i. ¹⁴ Uena í tōm-i si: Pōlee kē nyá sulōm ká cē nyá tōō? La na nyá sulōm cē nyá tōō. ¹⁵ Ntēna Ana si: Ha, ma cē, ma ta nyōō sulōm napōli. Ama ma laſle wakōlēna sōsōm na má hūlōyí Tacaa ke ma lotu. ¹⁶ Taa nyēni nyá pēelō maya tetelatv. Ma nōyōsēe na ma wahala telōsēna mpōle, na má yōyōtōy mpyōy halēna saſa.

¹⁷ Ntēna Ilii si: Isō í hēēsi nyá laſle na í mu nyá sēlōmōtv. ¹⁸ Uena Ana si: Na nyá tōſ taa.

Ntēna Ana polo na í tōyō na i isēntaa hetu.

¹⁹ Tev fema, uena Iləkana pá kōli lōſ na pá see Isō, uena pá kpe Lama.

Samiyeeli lōlvōv na i pōcaatv

Mpyōy Iləkana nyōmá i alv Ana na Tacaa mu i sēlōmōy. ²⁰ Uena Ana la teu na í lōli apalv pēyaya, na í ha-keye hāte si Samiyeeli. Si Tacaa ke inu i sēlōma-i.

²¹ Pēnaya sikaa, uena Iləkana na i nyóma tēna pá polo Silo si, i laki paa pēnaya ſka ka kōtaya na í la isu i ka suv i nōyō tō. ²² Ana kisa pote na í tō i paalv si: Ye pēyaya cēpa hāte, ilē maa pōna-ke na má hōli-keye Tacaa na ká saali tēnaya tam tōō. ²³ Mpyōyve i paalv cō-i si: Pō we teu. La isēna pō ha-ſ tō. Yele na ká cē hāte na pōcō. Ama Tacaa í la isēna i ka suwa tō.

Uena alu caya na í paasəna i pəyaya na ká kəə na ká ce həte.

²⁴ Pə waali ké i kraɣa-ke na í caa latəce wei i wena pusi tooso tə, na molum cəmse, na solum huluyu, na í pona Silo ke Tacaa təyaya taa. Waatu ini tə pəyaya kəəsaa ké. ²⁵ M'p'ógó pa ku latəce na pá pona Ilii ke pəyaya. ²⁶ Uena Ana si: Kaafala ma ce, n təsa ma tə? Maa kəma nyá kiŋ cəne na má sələmi Tacaa. ²⁷ Pəyaya kaneyə ma sələmaya na Tacaa mu ma kusələmtu. ²⁸ Təu, ma caa maa cəle-i Tacaa ke haləna i səm.

Uena Uəkana təyaya nyəma təna hənti Iso ke ate na pá se-e-i.

2

Ana seeki Tacaa

¹ M'p'ógó Ana sama Iso si:

Ma yəələyəna Tacaa wei i waasa-m tə.

I huləsa ma laŋle.

I kusa ma nyuyu, na í ha-m toma.

Na ma nəyə kuliyina ma kolontunaa.

² Tacaa tike wenna tənəŋŋ.

I tike nté kentulu

i paasi Iso nəyəl i fei tətə.

³ I yeke kalampaan,

na í yeke isəcav təm.

Tacaa nyəmə pá tənaya.

I yeke isayatu natəli.

⁴ Tacaa cəpa toŋtunaa təŋ.

Ama acamaa ná nyəə toŋ.

⁵ I tu hayalaa si pá pəeki mpi paa yana təyənaya tə,

na í susi konyəntunaa ke toŋ.

I lapa na kaalvaya ləli təm naatosompəyəlaya.

Uena alullu náá laŋ.

⁶ Tacaa kuyuna, ini i feesiyina.

Ini i tisiyina atətəle taa, na í ləsəyi.

⁷ Ini í tuyuna konyəntutu yaa toŋ.

Ini í tisiyina leləa na í kusəyi ləmpa.

⁸ Tacaa kusəyi laŋlu ke ate mʊsuyu taa,

na í kus i konyəntu ke hute taa,

na í cayas i pá na səsaa,

na pá kaa teeli kumte.

Ini i tənna tetu kite,

na tə tə ké i suwa antulinya.

⁹ I tiikiyi i yəlaa na í kentiyi pa tə.

Ama i yeke na asayaa leki səkrətyu tē.

Iso akaitu paa feina tənuyu taa alaafəya.

¹⁰ Tacaa ka tisi i kolontunaa tə ké calanaa,

pa kəŋ saalvyu ke yem ké.

Inəyələ kateŋa təna huulu səsə.

I ká kra wei i ləsaa təyə wulav, na í tu-i toŋ.

¹¹ M'p'ógó Uəkana pa mələ kpente, na pəyaya náá saali Tacaa təmle taa ké kətulu Ilii kiŋ.

Kətulu Ilii pəyalaa isayətnaa

¹² Ilii pəyalaa ka ké tetelataa ké, pa ta paasəna Iso ké paa pəcə. ¹³ Nti nti pa lakaya samaa təyəl: Ye nəyəl ha Iso ké kuhav, kətulu təmle tu puki saa wei pa təsa kuhav nantu təyə, na í

toka kela tooso loyolaya sasaya. ¹⁴ I taki lena í so tiipee taa, na pə səpa nantu ke isəna, i ləsoyi ké na í pona kətulv. Mpyó pa lakaya Iseyeli nyóma təna mpa pa pukaya Silo tə.

¹⁵ Halí təmlə tu puki kəna pəcə pá wə tətə nim, na í tó wei i lapa kətaya tə si: Cəla kətulv ke i nantu na i toŋ i ti. Ii caa kətəsətu. Ləŋ ke i caaki. ¹⁶ Ye kətaya latu təma si: Yele na pá wə kpəntə nim lena n̄ cosi timpi n caaki tə. Ile təmlə tu cə si: Aai, ye n ta cələ-m nənəə, maa ləkəna toŋ. ¹⁷ Isayatu səsəntu ntəyi Ilii pəyalaa kəkayana pa ti təm ke Iso isəntaa. Mpi tə, pa nyənaŋa Tacaa kətaya ke yem ké.

¹⁸ Paa na Samiyeeli ka kəsaa tə, i lakaya Iso təmlə ké na í suuwa kətəlaa tokiya taka ŋka pa luvwa kponkrontu toŋ nyəntu tə.

Samiyeeli nyóma

¹⁹ Ye pənaŋa sikaa na Ana pa puki kətaya lapv, i nyaləyi toko ké na í kpəŋna Samiyeeli. ²⁰ Haləna Ilii kooliyi Ana na i paalv ke kəpantv si: Tacaa í la na n̄ hiki piya na sí ləeti ŋka n ha-i isəntə tə ka lonte.

Ilena pá məli pa tə. ²¹ Tacaa wə Ana waali, lena í la teu na í ləli apalvpiya ke tooso, na alvpiya ke naale.

Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw ke Iso təmlə taa.

Ilii kaləna i pəyalaa asayaa

²² Ilii ka kpatəlaa ké təkun̄kun̄ku. Na í nuk̄i mpi mpi i pəyalaa lakayana Iseyeli nyóma təna tə. Na isəna pa həntayana alaa mpa pa lakaya təmlə ke Iso təyaya nənəyə tə. ²³ Ilena í tə-wə si: Pepe təə ké i laki yaasinaa mpe pa takanaa? Yəlaa tayasəyi-m mə isayətnaa ké. ²⁴ Aai, ma pəyalaa, í yele mpv, mə təmnaa mpa Iseyeli yəlaa heeliyi-m mpv tə pa fəi teu. ²⁵ Ye yulv pəntəna i təyəntəle, ntanyi Iso ka wii pəntv. Ama ye Tacaa ke pəntv pəntənaa, ile awe səena i təə?

Ama pa ta nuna pa caa nəyə. Mpi tə, Tacaa ka səlaa si i kuyi-weyə.

²⁶ Na pəyaya Samiyeeli náá təŋna puw, na i wə yəlaa na Iso ké teu.

Iso yəyətə Ilii təyaya nyóma saləka təm

²⁷ Mpyó Iso yulv nəyolv i pola Ilii kiŋ na í heeli-i si: Tacaa yəyətə si ma hula ma təyi mə cəsə Aləŋ, ke waatu wei í na i nyóma paa wə Icipiti wulav təyə yomle taa tə. ²⁸ I na i ləlvəy nyóma ke ma ləsa Iseyeli kpəka təna taa si, pá la ma kətəlaa, na pá suuki kətəlaa toko na pá kpaa ki ma kətaya təlate təə na pá wəki tulaalvnaa. Haləna má huli-i timpi i ká cosi kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə ka kpəntə təə na í təyə tə. ²⁹ Pepe təə ké í nyənəyi yem ke ma kətasi na ma kəhav ŋku ma suwa si pá lakəna ma təyaya taa tə? Ile isənaŋa pə lapa si Ilii n̄ seeki nyá piya na pə kəli ma? Na í tək̄i Iseyeli nyóma təyənasi kəpən̄si nsi pa lapa kətasi tə, na í yooki cəncəməŋ? ³⁰ Nyəni Iseyeli Iso Tacaa ma, maa suwa si, nyá caa təyaya na nyá ləlvəy nyóma təna ká lakəna ma kətəyū təmlə ke tam təə. Ama pənəntə ma kú təle. Mpi tə, wei i təyū-m teeli təyə maa tu teeli, na má nyəni yem ké wei i kpəena-m tə. ³¹ Nn naaki kuyeyəŋ təŋna kəntə, wei i taa maa kpiisi nyá ifepiya na nyá ləlvəy taa nyóma. Halí akpatulv kaa wəe nyá təyaya taa. ³² N ká ná kolontu kəma na í caya ma təcayalə, na í paaləna kəpantvnaa mpa Tacaa lapa Iseyeli tə. Nyá təyaya ká taəŋəna akpatulv. ³³ Paa na mpv maa yele nyá nyóma taa nəyolv na i isə ke ma kətaya təlate, na í təyə nyá isə na í wakəli nyá lan̄le. Ama nyá təyaya nyóma təna ká səkəna pa toŋ ké.

³⁴ Kuyaku kulvəyū ke nyá pəyalaa Hofini na Pənhasi paa si. Ile tənaya n̄ ká nyəna si tampana ke ma yəyətəyi. ³⁵ Maa kpa ma təyi kətulv kəpən̄, wei i təŋəyi ma luyū tēe nyəntv ke teitei tə, na má ha-i ləlvəy kəpən̄ku, na í laki wulav wei ma ləsa təyə təmlə ke tam təə.

³⁶ Ye pə tu kaasa wei ké nyá ləlvəy taa, pəntv ká hənti kətulv inəyi atəyē si: Ha-m liyitee na təyənaya. Halí í sələmi-i tətə si: Tu-m kətəyū təmlə natəli tə taa, na má hikina ma təyənaya na təna.

3

¹ Pəyaya Samiyeeli ka we kətuɣu təmlə taa ké Ilii kiŋ ké.

Isə kra Samiyeeli ke i kyəɣətutu teləslu

Waatu ɪni Tacaa taa yəɣətəɣəna yəlaa ke teitei. Pəyele ɪ taa hólóɣi yəlaa ke mpi pu te na pə lá təɣə kotokoto.

² Waatu ɪni tə, Ilii ɪse caakaya yulɔmɔɣu nté, ɪ naaki teitei. Ḿpúɣú ɪ hənta ɪ təhəntəle ke ahoo naali. ³ Na Samiyeeli hənta Isə atakaa cələ, na pá ta teesita fətəlanaa ke tefemle. ⁴ Ḿpúɣú Tacaa yaawa si: Samiyeeli, na Samiyeeli cə si: Maɣalə. ⁵ ɪlena í kraɣa asewa na í polo Ilii kiŋ, na í tə si: N yaa-m tə maɣalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Polo ń hənti.

ɪlena Samiyeeli məli na í hənti. ⁶ Ḿpúɣú Tacaa tasa-ɪ yaav si: Samiyeeli. ɪlena í polo Ilii kiŋ na í tə si: N yaa-m tə, maɣalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Ma pəyalu, polo ń hənti. ⁷ Samiyeeli ta nyi si Tacaa yaakəna-ɪ. Mpi tə, ílé ɪ ta yəɣətətana-ɪ.

⁸ Ḿpúɣú Tacaa tasa Samiyeeli ke yaav ke təm tooso nyəm. ɪlena Samiyeeli polo Ilii kiŋ si: N yaa-m tə maɣalə.

Tənaɣale Ilii cəkənaa si Tacaa yaakəna pəyaya. ⁹ ɪlena í heeli-ɪ si: Polo na n hənti. Ye pə tasa-ŋ yaav, ɪle n tə si: Tacaa, yəɣəti, nyá pəyaya má, ma nukɪ.

ɪlena Samiyeeli məli na í hənti.

¹⁰ Mpuɣule Tacaa polaa na í yaa-ɪ ɪsu ɪ tu yaaki tə si: Samiyeeli, kelena í cə si: Tacaa, yəɣəti, nyá pəyaya má, ma nukɪ.

¹¹ ɪlena Tacaa tə si: Maa kəna wakəluɣu nakuləɣi ɪseɣeli nyəma, na paa wei í nu-ti pu susi-ɪ watu. ¹² Kyəŋkuyu maa caali Ilii təyaya nyəma ɪse ke nyənsuɣu. Haləna má tú nyuɣu ke teitei ɪsu maa yəɣətuyu tə. ¹³ Ma heela-ɪ təfoo si maa tu ɪ təyaya ke tam təɔ saləka, ke timpɪ ɪ piya wakəla ma hətə, na í nyəma pə təɔ na í tá kisina-we tə. ¹⁴ Pə təɔ ké ma yəɣətəɣəna tuunav si, paa pa lapa kətasi na pá ha kucəəŋ, ma kaa husɪ pa təyaya ɪsayaɣu.

¹⁵ ɪlena Samiyeeli hənti na pə nyaali, na í tulu Tacaa təyaya nənəəsi. Ama ɪ nyaŋayana mpi ɪ nawa mpu tə pə təm heeluɣu ke Ilii. ¹⁶ Ḿpúɣú Ilii yaa-ɪ si: Ma pu Samiyeeli. Na í cə si: Maɣalə. ¹⁷ ɪlena í pəəsi si: Təm ntiɣi Tacaa heela-ŋ? Ye n ŋmesa-m tə taa natəli, Tacaa í la-ŋ na ń təɣə na ń haya.

¹⁸ Ntəna Samiyeeli kəesi-ɪ tə təna, ɪ ta ŋmesi-ɪ natəli. Kelena Ilii si: Tacaa ké, í la ɪsəna pə maya-ɪ tə.

¹⁹ Samiyeeli təŋna puw na Tacaa we ɪ waali, ɪ ta yele na ɪ təm natəli tə tii atəɣe yem. ²⁰ ɪseɣeli nyəma təna mpa paa we pə kraɣav Tan na pə polo Pəesepa tə, pa nyəma si Tacaa kra Samiyeeli ke Isə kyəɣətutu teləslu. ²¹ ɪ lukaya Samiyeeli təɔ ké Silo ké, na í heeliɣi-ɪ təmnaa.

4

¹ Na í teləsəɣi-təɣi ɪseɣeli nyəma na pá nukəna-ɪ.

Kolontunaa ləka Isə atakaa

Waatu ɪni ɪ taa ké Filiisi nyəma kotaa si, pa yookina ɪseɣeli nyəma, ɪlena pá puli Afeka. Ḿpúɣú ɪseɣeli nyəma ná luwa na pá puli ɪpene-ɪse. ² Tənaɣa Filiisi nyəma kula pa təɔ na pá yoo na pá kəli ɪseɣeli nyəma, na pá ku-we ɪsu yəlaa iyisi liɣiti (4000). ³ ɪlena ɪseɣeli nyəma məli pa təsikile na nyuɣu nyəma tə si: Pepe təɔ ké Tacaa yelaa na Filiisi nyəma ku-tuɣu saŋa? Tə polo tə kəna Isə atakaa na Tacaa we ta waali, na í waasi-tuɣu ta kolontunaa niŋ taa.

⁴ Ḿpúɣú pa tila Silo na pá kəna Tacaa Toma təna tu atakaa wei ɪ təɔ Isə we ŋmelav ke ɪsətəa tanlaa naale heku taa tə. Ilii pəyalaa naale, Hofini na Penhasi pa kənna atakaa ɪni. ⁵ Waatu wei pa sɔsa Isə atakaa ke təsikile, ɪlena ɪseɣeli nyəma təna yaya lanhulɔmlə apalokakiisasi, haləna tetu sele.

⁶ Filiisi nyəma nu pa kakiisasi nsi si tan, ɪlena pá tə si: Hepəla nyəma təsikile taa kakiisasi nsi si huwee suwe?

Filiisi nyóma nuwa si Tacaa atakaa ké pa kóna lseyeli nyóma tésikile. ⁷ Uena sòyóntu kra-we na pá tó si: Pa Isò kómna pa tésikile. Ye mpú tá tòm tɛmaga. Too tó, yaasi unɛ i taka ta lata. ⁸ Awe ka ya-tuyu tun səsəŋ unɛ i nin taa? Pa tun unɛ i kóna Icipiti nyóma təsəyəsəyó kɛ wɔlaya tetu taa. ⁹ Filiisi nyóma mɛ, í nyɔɔ tɔŋ na í la apalaa. Pó taa kɔɔ na Hɛpəla nyóma ŋmakəli-mɛ isu tu lapu-we tó. I la apalaa na í yoo.

¹⁰ Ḿpúyú pa kula lseyeli nyóma tɔɔ na pá kəli-we. Na paa wei í se na í kpe i tɛ. Pa kəla-weyɛ tənəŋnəŋ, na pá hɛeli pa taa yoolaa kɛ yəlaa iyisi hiu na naanɔwa (30000). ¹¹ Na pá lɛɛki Isò atakaa, na pá kú Ilii pəyalaa naale Hofini na Pɛnhasi.

Kətvɔ Ilii səm na i poolu pa təm

¹² Ḿpúyú Pɛncamɛ tu nəyɔlv i lu təyoolɛ kɛ kuyaku ŋkɛ, na í se na í polo Silo na lanwakəlle na í cəla i wontu, na í pəla i nyuyɔ taa ké tetu. ¹³ Waatu unɛ tó na Ilii caya kpɛlaya tɔɔ, na í tanɔaa na í nəyəsəyi Isò atakaa təm. Iɛ apalv unɛ i tana təm ntəyɔlɛ na ɪcatɛ tənə ma kapusi. ¹⁴ Ilii nu kapusi nsi, unɛna í pəsɔ si: Pepe kəkətɛ nté mpú? Unɛna apalv unɛ í kraɔa asewa na í polo í heeli-i təm nti. ¹⁵ Waatu unɛ Ilii pusɔ ka wɛ pələfɛi nunɔwa ké. Na i isɛ nyənəyi yem təhelele, aa naaki teu. ¹⁶ Ḿpúyulɛ apalv unɛ i heela Ilii si: Təyoolɛ kɛ ma sewa na má kɔɔ saŋa. Ntɛna Ilii si: Pepe lapa ma pəyalv? ¹⁷ Ntɛna apalv unɛ si: Filiisi nyóma hɛela lseyeli nyóma kɛ səsəm na lseyeli nyóma se. Halɔ nyá pəyalaa naale Hofini na Pɛnhasi pa səpa. Pəyɛle pa lɛɛka Isò atakaa.

¹⁸ Mpi si apalv unɛ i ka kɛsəyi-i Isò atakaa təm, unɛ Ilii pəsə nyayai kɛlɛ na kpɛlaya kɛ nənəyɔ tənə, na i luyɔ pɛli na í si. Mpi tó, i ka kpatəlaa ké na í yasəlaa. Pusɔ nɛlɛ təcu kɛ i paasəna lseyeli nyóma.

¹⁹ Ilii pəyalv Pɛnhasi alv ka wɛ həyɔ ké, na í puwa tətɔyotɔyɔ. Waatu wei i nuwa Isò atakaa lɛɛkuyɔ təm, na i pan na i paalv pa səm, unɛna lɔlvuyɔ wɔsasɔ tuti-i kpakpaa na í sopi na í lɔli.

²⁰ I caakaya tənuyɔ kpisuyɔ unɛna i kin alaa təm-i si: Təkɔ nyá ti, apalvpu kɛ n lɔlaa.

Ama alv ta cə, pəcɔ i ta tu paasəna. ²¹ Pə waali ké i ha-kɛyɛ hətɛ si: Ikarəti.

Hətɛ nte tə hɔwɛɛ nte si: Isò teu kula lseyeli. Mpi tó, pa lɛɛka Isò atakaa, pəcɔ i pan na i paalv pa səpa. ²² Ḿpúyulɛ si: Pa lɛɛka Isò atakaa tó Isò teu kula lseyeli taa ké.

5

Isò atakaa wɛ Filiisi nyóma tɛ

¹ Ḿpúyú Filiisi nyóma kraɔa Isò atakaa kɛ Ipene-lsɛɛ, na pá pona-i Asətəti. ² Pa kraɔa-i mpú, unɛna pá su-i pa tuyu Takəŋ kəŋkəŋ taa ké kú kutuluyɔ taa. ³ Tɛv fema tanəŋ təhulu, unɛ Asətəti nyóma mayana pa tuyu Takəŋ hota i isɛntəɔ kɛlɛ Isò atakaa kite, na pá kraɔa-i na pá mələna-i i tɛcayalɛ. ⁴ Tɛv fema tətə, unɛna pá mayana Takəŋ tasa hotuyɔ kɛ i isɛntəɔ ké Isò atakaa kite na i nyuyɔ na i nin pə pɛlaa, na pá wɛ nənəkpetɛ, na pá kaasi i pilimile. ⁵ Pə tɔɔ ké haləna saŋa Takəŋ kətəlaa, na kú laalaa tənə mpa pa wɛ Asətəti tó, ye pa suvki tuyu kutuluyɔ ŋkɛ kú taa, paa fɛləyi nənəkpetɛ.

⁶ Ḿpúyú Tacaa tɔwa Asətəti nyóma kɛ nin na í wakəli-we na caləmpaya. ⁷ Pa nawa mpú, unɛna pá tó si: lseyeli Isò atakaa kaa caya tá tɛ. Mpi tó, unɛ i tɔna ta na ta tuyu kɛ nin.

⁸ Ḿpúyú Asətəti nyóma tilaa na pá yaa Filiisi nyóma awulaa kakpasɔ na pá pəsɔ-we si: Isənaya tu lana lseyeli Isò atakaa? Ntɛna pɛlɛ si: I pona-i Katɔ.

Unɛna Asətəti nyóma pona Isò atakaa kɛ Katɔ. ⁹ Pa tɛma Isò atakaa kɛ ponav kɛ Katɔ, unɛna Tacaa tu ɪcatɛ tənə tɔɔ ké nin, na sòyóntu səsəntu kra-we. I wakəla ɪcatɛ yəlaa tənə na caləmpaya. Pə kraɔav səsaa na pá polo piya tó. ¹⁰ Ḿpúyú pa pona Isò atakaa ké Ikoləŋ, unɛna pɛlɛ pá suv kapusi mapu si: Pa kóna lseyeli Isò atakaa ké tá tɛ si í kú ta tənə.

¹¹ Ḿpúyú Ikoləŋ nyóma na tasa tiluyɔ na pá koti Filiisi awulaa tənə na pá tə-we si: I məŋna lseyeli Isò atakaa kɛ i tɛcayalɛ. I taa kú tá na ta yəlaa.

Mpi tɔ, Tacaa ka tɔwa Ikolon nyɔma ke nin na tonj kɛ, na sɛm sɔɔntu pu icate tɛna yɛlaa. ¹² Lɛlaa ta si yaa, ile calɛmpaya tɔka-wɛyɛ. Uena icate tɛna tɔli nɔɔ, na tɛ wii tɛkpoo na pɛ kpa isɔtaa.

6

Isɔ atakaa kpeenav

¹ Isɔtɔnaa naatosompɔɔlaya ke Isɔ atakaa caya Filiisi nyɔma tetu taa. ² Uena pɛ yaa pa kɔtɔlaa, na pa nalaa na pɛ pɔɔsi-wɛ si: Isɛnaya tu lana Tacaa atakaa? Pepeye tu kpeenav-i? ³ Ntɛna pa kɔtɔlaa na pa nalaa tɔ si: Ye i mɛlɔɔɔna Iseyeli Isɔ atakaa, i taa mɛɔna-i kpete. Ama i ha Isɔ kɛ isayatu husuɔv kucɔɔv. Ile waatu inɔɔi i kɛ nyi mpi pɛ tɔɔ i ta kusɛta i nin ke mɛ tɔɔ tɔ, na i waasi-mɛ. ⁴ Mɔpɔɔyɔ Filiisi nyɔma pɔɔsaa si: Pepɛnaa ke tu ha-i?

Uena pa kɔtɔlaa na nalaa si: Wɔla paya kakpasɛ, na wɔla mpiyaa kakpasɛ na pɛ keesɛna Filiisi awulaa kakpasɛ. Mpi tɔ, kɔtɔɔn kɔlɔmɔɔv kpana mɛ na mɛ awulaa. ⁵ Pɛ wɛɛ si, i la calɛmpaya lɛɛsɛn, na mpiyaa mpa pa tɔki mɛ tawa tɔ pa lɛɛsɛn, na pɛ nɛ si i cɛkɛna Isɔ tonj. Ntanyɛ i kaa tasa mɛ na mɛ tunj na mɛ tetu ke nin tɔɔv. ⁶ Pepe tɔɔ kɛ mɛ caa si i la kanjana, isɛ Icipiti wulav na Icipiti nyɔma paa lapu tɔ? Tacaa tu-wɛyɛ wahala kɛ. Halɛna pɛ yele Iseyeli nyɔma na pɛ tɛɛ. ⁷ Tɔv, pɛnɛntɛ i saaki keɛke kɔfalv, na i caa naan totɔnaa naale wei i wɛna piya tɔ. Pɛ wɛɛ naan wei pa ta halɛna tɔ. I tu-i keɛke inɛ, na i kpeenav i nawee ke tɔyaya. ⁸ Uena i kpanya Tacaa atakaa na i tu keɛke taa. Uena pɛ kaasi na i tu atakiya nakɛli ka taa kɛ wontunaa mpa i lapa si i laki Isɔ kɛ kucɔɔv ke mɛ isayatu tɔɔ tɔ. Uena i si Isɔ atakaa kɔnkɔn taa, na i yele naan na i tɛɛ. ⁹ Uena i nyɛnɔɔɔna-i, ye i kpanya tonja mpaav na Pɛti-Sɛmɛsi tɔɔ, ile Tacaa lapɛna nteye-tɔɔv isayatu nti. Ye pɛ taya mpv, ile tɛ nyɛmayale si pɛ mayana-tɔɔv yem keɛ, pɛ taya Isɔ lapɛna.

¹⁰ Mpɔɔvɔle pa caa naan totɔnaa na pɛ tu keɛke. Uena pɛ tɛki i nawee ke tɔyaya. ¹¹ Uena pɛ tɔ Isɔ atakaa ke keɛke taa, na pɛ tɔ atakiya taa kɛ wɔla mpiyaa, na pɛ paya, na pɛ si atakaa kɔnkɔn taa.

¹² Tɛnayaɛ naan kpanya Pɛti-Sɛmɛsi mpaav ke kpakpaa, na i tɔn na i wiiki i ta helɛna ntɔɔɔn yaa mpɛtɔn. Uena Filiisi awulaa tɔn i waali halɛna Pɛti-Sɛmɛsi tonja. ¹³ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ka wɛ tetɛkɛle taa na pɛ kɔn. Pa loosa Isɔ atakaa, uena pa lanja hulɔmi.

¹⁴⁻¹⁵ Keɛke tala Yosuwɛe halɛm ke Pɛti-Sɛmɛsi, uena i sɔn kukpamɔɔv nakɔli ku kin ke tɛna. Uena Lefii nyɔma tisi Tacaa atakaa na atakiya nka ka taa ka wɛ wɔla wontu tɔ, na pɛ si pɛ tɛnaya kukpamɔɔv nku ku tɔɔ. Mɔpɔɔyɔ pa faya keɛke kpatɔn na pɛ lɛ Tacaa ke kɔtaya nka kɔkɔ nyaya ka tɛna tɔ na naan inɛ. Uena Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma la Tacaa ke kɔtaya nka kɔkɔ nyaya ka tɛna tɔ na kɔtasi lensi. ¹⁶ Filiisi awulaa kakpasɛ nɛ mpv, uena pɛ mɛli Ikolon ke kuyaku nku ku mayamaya.

¹⁷⁻¹⁸ Wɔla paya kakpasɛ ke pa ha Tacaa ke kucɔɔv ke pa isayatu tɔɔ, na pɛ keesɛna pa acalɛɛ nyuɔv. Paa kolonja acalɛɛ, paa nna a feuna kolooi tɔ. Asɛtɔti ke kɔlɔmtɛle, na Kasa ke kɔlɔmtɛle, na Asɛkalɔn ke kɔlɔmtɛle, na Katɛ ke kɔlɔmtɛle, na Ikolon ke kɔlɔmtɛle. Kukpamɔɔv nku ku tɔɔ pa si Tacaa atakaa ke mpv tɔɔle pɛ tɛna mpi pɛ lapa tɔ pɛ aseeta tu. Ku wɛ Yosuwɛe halɛm taa kɛ halɛna sanja ke Pɛti-Sɛmɛsi.

¹⁹ Mɔpɔɔyɔ Tacaa kɔwa Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ke yɛlaa nutoso na naanɔwa. Mpi pɛ tɔɔ tɔ, pa nyɛna Isɔ atakaa taa. Uena pɛ wakɛli icate nyɔma lanja ke sɔsɔm, na pɛ caya lɔyaya. ²⁰ Tɛnayaɛ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma tɔma si: Awe pɛsɔɔɔna na i sɔn Tacaa Isɔ nanɔnɔ inɛ isɛntaa? Leye tu pona atakaa inɛ na i hatɛlɛna-tv? ²¹ Mɔpɔɔyɔ pa tilaa na pɛ heeli Kiliyatɛ-Yeyalim nyɔma si: Filiisi nyɔma kɔna Tacaa atakaa. I kɔɔ na i kpanya-i na i pona mɛ tɛ.

7

¹ Mɔpɔɔyɔ Kiliyatɛ-Yeyalim nyɔma polaa na pɛ kpanya Tacaa atakaa na pɛ pona-i na pɛ si Apinatari tɔyaya taa kɛ pulaya tɔɔ. Na i kɛti i pɔyalv ɔlasaa si i paasɛna-i.

Samiyeli paasanav ke Iseyeli nyóma

² Hatoo kuyan̄ku pa siw Tacaa atakaa ke Kiliyati-Yeyalim tɔ, pə leelaa ké. Pusi hiu təcu sikina. M̄púyú Iseyeli nyóma təna wiina Tacaa ke pusi nsi si taa si í waasi-we. ³ M̄puyule Samiyeli təma Iseyeli nyóma təna si: Ye lotu kulomtu ke í mələna Tacaa kin̄, ɔe ɔ yele tɔyɔ Asətati laav na í lɔ tun̄ wei in̄ í ceela mpɔ tɔ. Uena í pona mə ləmayasɛɛ ke Tacaa tɔɔ na lotu kulomtu, na í la ɔ tike ke təmle. Ue ɔ ká hɛti-meyɛ Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁴ Ntəna Iseyeli nyóma lɔ tun̄ kuceelin̄ Paalənaa na Asətati wei pa laakaya tɔ na pá sɛɛ Tacaa tike. ⁵ M̄púyú Samiyeli yaa Iseyeli nyóma si: I koti Misipa na má sələməna-meyɛ Isɔ.

⁶ Ntəna pá koti Misipa təna ke kuyaku ŋku. Uena pá həkɔ nɔɔsi na pá tɔ si: Tə wakələna Tacaa. M̄púyú pa lu lɔm na pá pəli-wəxi Tacaa isentaa si pə hɔli si Isɔ ka husi pa isayatu. Uena Samiyeli tayani pa təmnaa.

⁷ M̄púyú Filiisi nyóma nuwa si Iseyeli nyóma kota Misipa, ɔena pa awulaa kakpasɔ kreyeli pa yoolaa na pá polo-weyɛ yoonav. Iseyeli nyóma nu mpɔ, ɔena sɔyɔntɔ kra-we na pá tɔ Samiyeli si: ⁸ Taa hɛɛsi Tacaa sələmuyɔ ke ta tɔɔ, haləna í ya-tuyɔ Filiisi nyóma nin̄ taa.

⁹ Uena Samiyeli kra heu ifate na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ, na í sələmi-ɔ si í waasi Iseyeli nyóma na ílé ɔ mu. ¹⁰ Saa wei Samiyeli lakaya Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka təna tɔ ɔena Filiisi nyóma polo na pá niki-weyɛ yoonav. Tənaɔa Tacaa yelaa na tɔv nasɔ-we na pá se yem yem. M̄púyú Iseyeli nyóma kəla-we. ¹¹ M̄púyú pa lu Misipa na pá tɔyɔni Filiisi nyóma na pá ku-we. Haləna Peti-Kaa pə tɛɛ. ¹² Uena Samiyeli si pələ ke Misipa na Sen̄ pa hɛku taa, na í tɔ si: Tacaa təŋna-tuyɔ waasuyɔ ke haləna san̄a. Uena í yaa-te si Ipene-Iseɛ. Pələ kuwaasələ ke pa yaa mpɔ.

¹³ Tənaɔa Isɔ tisina Filiisi nyóma təfɛ. Tacaa kayataya-weyɛ, pa ta tasa Iseyeli nyóma tɔɔ ké kraɔ haləna Samiyeli səm. ¹⁴ M̄púyú Iseyeli nyóma lɛɛka pa acalɛ nna Filiisi nyóma ka tɔyaa tɔ. Pə kraɔav Ikolon̄ na pə suna Katɔ tɔ, na pə tetɔnaa təna. Uena hɛɛsuyɔ suv Iseyeli nyóma na Amolii nyóma pa hɛku.

¹⁵ Samiyeli paasəna Iseyeli nyóma ke m̄púyú haləna ɔ səm. ¹⁶ I cəɔkaya paa pənaya ŋkaya Petɛli na Kilikaa na Misipa ké na í huɔki pa təmnaa. ¹⁷ Uena í mələxi ɔ te Lama timpi ɔ ŋma Tacaa ke kətaya təlata tɔ, na í paasəyən̄a Iseyeli nyóma lelaa.

8*Iseyeli nyóma caaki wulav*

¹ Waatu wei Samiyeli kpatələa, ɔena í kra ɔ pəyalaa ke Iseyeli paasən̄laa. ² Samiyeli pəyalv kancaalaya nyəŋ hətɛ nté Soweli, na naalɛ nyəŋ si Apiya. Pɛɛsɛpa ke paa wɛɛ na pá laki pa təmle. ³ Pəyɔlaya isələ taa ké Samiyeli pəyalaa mpe pa nyənaya. Pa ta təŋ ɔ ikrate. Na pá muyi kuvɔɔŋ na pá keeki tampana. ⁴ M̄púyú Iseyeli nyuyɔ nyóma kotaa na pá polo Samiyeli kin̄ ke Lama. ⁵ Na pá təmɔ-ɔ si: Nyəni, ŋ kpatələa. Pəyɛle nyá pəyalaa ɔ təŋəxi nyá ikrate. Pə tɔɔ tɔ, pənɛntaa kra-tuyɔ wulav, na í huɔki tá təm isɔ piitimnaa paɔalɛ wɛna tɔ.

⁶ Isɔ pa yəyɔtuyɔ si: Kra-tuyɔ wulav na í huɔki ta təm tɔ, Samiyeli lan̄le ta hɛɛna-ti. Uena í sələmi Tacaa. ⁷ M̄puyule Tacaa cɔ-ɔ si: Nuna yələa ke tɔ təna nti pa yəyɔtəxi tɔ. Mpi tɔ, pə taya nyaya pa ləɔki. Ama maya pa ləɔki si má taa təyɔ pa tɔɔ ké kawulaya. ⁸ Isɔ pa lakuyɔ-m hatoo kuyan̄ku ma ləsa-weyɛ Icipiti na pə suna san̄a tɔ. M̄púyú pa laki nyá tətɔ. Pa lə-m ké, na pá laaki tun̄. ⁹ Mu pa kusələmtɔ. Ama kraali-weyɛ teu na ŋ la na pá cəkəna mpi pə wɛɛ si paa la pa wulav na mpi ílé ɔ ka la-we tɔ.

Mpi mpi yələa ka la wulav tɔ

¹⁰ M̄puyule Samiyeli lapa isɔ Tacaa kɛɛsuyɔ-ɔ tɔ. ¹¹ M̄púyú Samiyeli heela samaa si: Wulav in̄ ɔ ka la-meyɛ mpi mpi təyɔlɔ. I ká kraɔa mə pəyalaa na í la-weyɛ ɔ yoolaa, na pá paasəyən̄a ɔ yoo keɛkənaa. Uena lelaa ke kraɔanəŋ caɔalaa, na lelaa kraɔəxi asewa ke ɔ nəyɔ tɔɔ ké waatu wei ɔ luki tɔ. ¹² I ká kra lelaa ke yoolaa iyaya (1000) nyuyɔ nyóma, na lelaa ke nule na

naanowa nyuɔ nyóma. Lelaa ka haləyi i tawa na pá kɔŋ, na lelaa náá luki yooɔ wontu na pə keekena. ¹³ I ká la mə pɛlaa ke mɔtu saalaa, na potopotonaa tɔlaa, na tulaalɔnaa lataa. ¹⁴ I ka kpaɣa mə tawa kɔpaɔna na í cɛla i tɛmlɛ nyóma. ¹⁵ Na í kpaɣa mə kɔhaləm na mə lɛsɛŋ tɔŋ kɔlɔlɔm hɔɣələŋ naanowa taa kɔlɔmɔɣu, na í cɛla i waali nyóma na i tɛmlɛ nyóma. ¹⁶ I ká kpaɣa mə tɛmlɛ nyóma apalɔ nyóma, na alɔ nyóma, na mə tɔla wɛna í lakəna tɔma tɔ na í lakəna. ¹⁷ Inɔ i ka kpaɣana mə hɔntu wontu hɔɣələŋ naanowa taa kɔlɔmɔɣu, na mi pəsi i yomaa. ¹⁸ Waatu inəyi í ká wiikina Tacaɔ ke mə wulav inɔ i tɔm. Ama ílé i kaa ni.

¹⁹ Ḿpóyó samaa kisa Samiyeehi tɔm nti na pá tɔ si: Aai, pə wɛɛ si té wɛɛna wulav ké. ²⁰ Na tɔ wɛɛ isɔ piitimnaa lelaa. I ka hɔkɔ tɔ tɔm na í tɛeki-tɔɣu nɔɣɔ na í la tɔ yoolaa wulav.

²¹ Ilena Samiyeehi teləsi tɔm ntəyi Tacaɔ. ²² Ntɛna Tacaɔ si: Nuna-wɛ na ń kpa-wɛɣɛ wulav. Pəle pə waali ké Samiyeehi tɔma lɛɣɛli nyóma si paa wei í kpe.

9

Sayuli na kpaɣasi kɔlɛpasɔ pa tɔm

¹ Pɛncamɛɛ tɔ nɔɣɔlɔ i ka wɛnna, na pá yaa-i si, Kisi, na i caa si Apiyeli. Ilé i cɔsɔnaa nté Selo na Pekolatɔ na Afiya. Apalɔ inɔ i ka wɛna alaafəya ké na kpelikpeka. ² I ka wɛna pəyalɔ na pá yaa-i si Sayuli. I sɛŋa ifepu ké, na i tɛɛ lɛɣɛli ifepiya tənaya teu. Ṕcɔ́ i tɛɛ-wɛɣɛ nyuɔ.

³ Ḿpóyó kuyaku nakɔli Kisi kpaɣasi alɔnyənsɔ toolaa. Ilena í tɔ i pəyalɔ Sayuli si: Kpaɣa tɛmlɛ tɔ nɔɣɔlɔ na nyá na-i í pɛeki kpaɣasi nsɔ. ⁴ Ḿpóyó pa fayana Ifəlayim pɔɣu taa, na pá tɛsi Salisa tetu, pa ta na-si. Ilena pá polo Saalim tetu taa, si fɛi tɛna. Na pá cɔw Pɛncamɛɛ tetu, kpeɛ. ⁵ Pa kɔma na pá tala Sufi tetu taa, ilena Sayuli tɔ i tɛmlɛ tɔ si: Kɔw tɔ məli, pə taa kɔw na ma caa sɔw kpaɣasi tɔm na í nɔɣəsəyi ta nyəntu.

⁶ Kɛlena tɛmlɛ tɔ tɔ Sayuli si: Isɔ yɔlɔ nɔɣɔlɔ i wɛ icatɛ tənɛ tɔ taa cənɛ. I nyuɔ kɔlaa ké, na tɔ tɛna nti i yɔɣtəyi tɔ tɔ lakɔ ḿpóyó. Tɔ polo na tɔ na-i. Ntanyɔ i ká hɔli-tɔɣu mpaav ŋku tu tɔŋ tɔ. ⁷ Ntɛna Sayuli pɔsɔ-i si: Na ye tɔ puki, pɛpɛɣɛ tu kpeŋna na tɔ ha Isɔ yɔlɔ inɔ? Mpi tɔ, kɔtəɣu tɛma ta hulɔŋ taa. Pəyɛle tɔ fɛina kɔhav nakɔli si tu cɛɛ-i. Yaawe? ⁸ Ḿpóyó tɛmlɛ tɔ cɔwa si: Ma tɔka ma tɔw cənɛɣɛ liyitee nyəɣəliya. Maa ha-kɛɣɛ Isɔ yɔlɔ na í hɔli-tɔɣu tɔ mpaav.

⁹⁻¹¹ Ḿpóyó Sayuli nɔɣɔ təkpaɔ si: Kɔpam ké, tɔ polo.

Ilena pá tɛɛ icatɛ nte tɔ taa Isɔ yɔlɔ ka wɛɛ tɔ. Pa kpaakaya icatɛ tɔw, ilɛ pa sula pɛlaa nté na pá tiiki pəɣɔ. Ntɛna pá pɔsɔ pɛɛ si: Nalɔ wɛ icatɛ taa?

(Pu wɛ lɔŋta tɔ, pa yaakaya Isɔ kuyəɣtɔtɔ teləsɔlɔ ké si nalɔ. Na paa waatu wei ké nɔɣɔlɔ caa Isɔ ké pɔsɔɣu kɛ natəli, pa tɔŋ ké si, tɔ polo nalɔ tɛ).

¹² Ilena pɛlaa mpe si: Ǝɛ, i wɛ icatɛ taa. Mpi tɔ, saŋa kɛ i kɔma si yɔlaa lakɔ kɔtaya kɛ tontonɔle tɔw. I polo lɔŋ. ¹³ I ká maɣana-i na ṕcɔ́ í kpa təɣu. Pə taya pulɔ, pa taŋa-i ké si í tɔŋsi kɔtaya kɛ nɔɣɔ kɔpaŋka. Ilena ṕcɔ́ mpa pa yaawa tɔ pá təɣu. I polo təkpu, í ká maɣana-i na ṕcɔ́ í tɛɛ.

Sayuli na Samiyeehi pa suluyu

¹⁴ Ilena Sayuli pá tɛɛ. Pa suw icatɛ taa, ilɛ Samiyeehi luwayalɛ si i kpaaki təkətəle kɛ tontonɔle tɔw, na pá sulina-i.

¹⁵ Kuyaku ŋku ku yakaya na pə fɛŋ na Sayuli takɔ tɔ, Tacaɔ ka cəpa Samiyeehi kɛ səkpaɔɣu si: ¹⁶ Cele waatu inɛɣɛ maa yeɛ na Pɛncamɛɛ tɔ nɔɣɔlɔ í kɔw, na ń kpa-i ma yɔlaa lɛɣɛli nyóma wulav na ń pəli-i nim, na í waasi-wɛɣɛ Filiisi nyóma niŋ taa. Mpi tɔ, ma ni pa kapusi, ilena má nyəna pa tɔw. ¹⁷ Pə kɔma na Samiyeehi loosi Sayuli kɛ kpaakpa, ilena Tacaɔ heeli-i si: Wei inɔ i tɔm maa heela-ŋ si i ká təɣu ma yɔlaa tɔw ké kawulaya təɣuɛ.

¹⁸ Ḿpóyó Sayuli kpətəna Samiyeehi kɛ nənɔɣɔ na í tɔm-i si: Hai, la suulu na ń hɔli-m nalɔ təyaya. ¹⁹ Mpuɣɔlɛ Samiyeehi si: Maɣalɛ nalɔ. Tɛɛ-m nɔɣɔ na tɔ kpa təkətəle kɛ tontonɔle tɔw, na má na-mɛ tɔ təɣu. Ku fema, ilɛ ma cə-ŋ nyá kɔpɔsɔtɔnaa, ilena í kpe. ²⁰ Saŋa kuyɛɛŋ

tooso kóló nyá kpaŋasí lepa tó. Taa nǎǎsɪ sɪ tǎm, pa hii-sɪ. Ama sǎsǎntu nté sɪ nyá na nyá caa tǎyaya ke lseyeli nyǎma tǎna tǎelǎyi.

²¹ Ntǎna Sayuli cǎ sɪ: Ma kpekǎle kǎna sǎkpete ke lseyeli taa. Pǎcǎ ma lǎlǎyɔ nyǎma ta niina isǎle ke Pǎncamǎe kpekǎle taa. Ie pepe tǎǎ kǎ n heeliyi-m mpɔ?

²² Mpɔyɔle Samiyeli kpaŋa Sayuli na ɪ tǎmlǎ tɔ na ɪ sɔvna-weye kutuluɔyɔ taa, na ɪ su-weye tǎcayǎle kɔpante ke tǎyǎlaa heku taa. Pǎle paa we isɪ yǎlaa hiu na naanɔwa ke mpɔ. ²³ Ilena Samiyeli tǎ mɔtɔ saalɔ sɪ: Kǎna cǎka ŋka maa heela-ŋ sɪ n sɪna ka mpaa tǎ. ²⁴ Mpɔyɔle mɔtɔ saalɔ lǎsa yule tǎcu na ɪ tɔ Sayuli. Ntǎna Samiyeli tǎ sɪ: Tǎǎ-tɪ, nyaya pa sɪwa saa wei ma yaa samaa tǎ.

Ilena pǎ kɔpenti na pǎ tǎǎ kɔyakɔ ŋku. ²⁵ Pa lu tǎkǎtǎle ke tontonle tǎǎ na pǎ tii ɪcate taa, ilena pǎ lǎ faaci ke kutuluɔyɔ pata tǎǎ.

Samiyeli kpa Sayuli ke lseyeli wulav

²⁶ Kɔ fema, ilena Samiyeli kɔli tanaŋ tǎe kǎ saa wei haya yɔyi ka tɔ tǎ, na ɪ yaa Sayuli sɪ: Kɔli na mǎ lǎsɪ-ŋ mpaaɔ.

Ilena pǎ tǎ mpaaɔ ke pa naale. ²⁷ Pa lukaya ɪcate, ilena ɪ tǎmɪ-ɪ sɪ: Heeli nyá tǎmlǎ tɔ sɪ ɪ tǎe-tɔyɔ nǎǎ.

Tǎmlǎ tɔ tǎewa, ilena Samiyeli tǎ Sayuli sɪ: Pǎnentaa sǎŋ na mǎ heeli-ŋ Tacaɔ tǎm ilǎ.

10

¹ Mpɔyɔle Samiyeli lǎsa nim na kpalipiya, na ɪ pǎli Sayuli nyɔyɔ taa, na ɪ wayali-ɪ na ɪ tǎ sɪ: Tacaɔ lǎsǎna-ŋ sɪ n la lseyeli nyǎma wulav. ² N yekuɔ-m saŋa isǎntǎ tǎ, n kǎ mayana apalaa naale ke Laseeli pǎlaaɔ kin ke Pǎncamǎe nyǎma tǎŋa tǎǎ ke Selǎsa. Paa heeli-ŋ sɪ pa nawa kpaŋasɪ nsi n pǎekaya tǎ. Halɪ nyá caa yela kpaŋasɪ tǎm na ɪ nǎǎsɪ mǎ tǎm na ɪ tǎŋ sɪ: Isǎnaya maa la ma pǎyalɔ tǎm? ³ I luki tǎna na ɪ tala Tapǎ tɔyɔ sǎsǎɔ tǎe, ilena ɪ sulina apalaa tooso na pǎ puki kǎtaya lapɔ ke Petǎeli. Lǎlv tǎka pinasɪ tooso, na lǎlv ke potopoto kakalasi tooso, na lǎlv nǎá tǎka sɔlvɔm huluyɔ. ⁴ Paa pǎsɪ nyá alaafǎya tǎǎ, na pǎ ha-ŋ potopotonaɔ naale, na n mɔ pa niŋ taa. ⁵ N luki tǎna na n tala Isǎ pulaya, ke timpi Filiisi nyǎma yoolaa tǎsikile we tǎ, isɪ n sɔvki ɪcate tǎ, n kǎ sulina Isǎ kɔyǎǎtɔtɔ telǎsǎlaa kpekǎle na pǎ luna tǎkǎtǎle ke tontonle tǎǎ, na pǎ makɪ cǎmǎŋ na akilima na pǎ hulǎyi hǎsɪ na pǎ paaki na pǎ saŋ Isǎ. ⁶ Tacaɔ Feesuyɔ ka tii nyá tǎǎ, na nyá na-we ɪ kɔpenti na ɪ paa na ɪ sa Isǎ, na pǎ layasi-ŋ na n we isɪ yɔlv kɔfalɔ. ⁷ Ye yaasinaɔ pǎne pa tǎe nyá tǎǎ, ilǎ n la nti tǎ we lapɔ tǎ. Mpi tǎ, Tacaɔ we nyá waali kǎ. ⁸ Pǎle pǎ waali, ilena n tǎe-m nǎǎ na n polo Kilikaa na mǎ sǎŋ nyá waali na mǎ lǎ kǎtasɪ nsi kǎkǎ nyaya sɪ tǎna tǎ na ciikuɔyɔ nyǎŋka. Ilena n tǎŋ kɔyeŋ naatosompǎǎlaya na mǎ kǎ na mǎ hulɪ-ŋ nti n kǎ la tǎ.

⁹ Tǎo isɪ Sayuli hav siyile sɪ ɪ tǎeki tǎ, Isǎ Feesuyɔ layasa-ɪ kele, na ɪ ná pǎ tǎnaya kɔyakɔ ŋku, isɪ Samiyeli ka keesɔyɔ-ɪ tǎ. ¹⁰ Pa tala Kipeya, ilǎ Isǎ kɔyǎǎtɔtɔ telǎsǎlaa caŋa lu ɪ sǎŋyɔ nté, na Isǎ Feesuyɔ tii ɪ tǎǎ na ɪ sɔv paale ke pa heku tǎna na ɪ saŋ Isǎ. ¹¹ Yǎlaa mpa paa nyǎma-ɪ hatoo lǎŋ tǎ, pa ná ɪ na Isǎ kɔyǎǎtɔtɔ telǎsǎlaa pa lakɪ mpɔ, ilena pǎ pǎsǎŋi tǎmaya yǎlaa taa sɪ: Pepe mayana Kisi pǎyalɔ Sayuli ye? Ilǎ ɪ paaki na ɪ saŋ Isǎ tǎtǎǎ? ¹² Mpɔyɔle Kipeya tɔ nǎǎlv nǎǎ tǎkpav sɪ: Na aweyele pa caa? Ilena pǎ pǎsɪ yǎlaa ke ituule sɪ: Sayuli na Isǎ kɔyǎǎtɔtɔ telǎsǎlaa pa paakǎna na pǎ saŋ Isǎ?

¹³ Sayuli tǎma paale na Isǎ sam ke mpɔ, ilena ɪ kpa tǎkǎtǎle ke tontonle tǎǎ. ¹⁴ Mǎpǎyǎ ɪ caa sǎkpelu nǎǎlv ɪ pǎsa ɪ na tǎmlǎ tɔ sɪ: Leye ɪ ka polaa ye? ¹⁵ Kelena ɪ cǎ sɪ: Tǎ pola kpaŋasɪ pǎekuyɔ tǎ ta keesi-sɪ, ilena tǎ polo Samiyeli kin. Ntǎna ilǎ sɪ: Keesi-m nti Samiyeli heela-ŋ tǎ. ¹⁶ Mpɔyɔle sɪ: I heela-tɔyɔ tǎfoo sɪ pa nawa kpaŋasɪ.

Ama ɪ ta heeli ɪ caa sǎkpelu ke nti Samiyeli ka heela-ɪ sɪ ɪ kǎ tǎǎ kawulaya tǎ.

Tǎe kpa Sayuli sɪ ɪ tǎǎ kawulaya

¹⁷ Mǎpǎyǎ Samiyeli kǎta lseyeli nyǎma ke Isǎ tǎyaya taa kǎ Misipa. ¹⁸ Na ɪ heeli-we sɪ lseyeli Isǎ Tacaɔ yǎǎtǎa sɪ: Mǎ lǎsǎna lseyeli nyǎma meye Icipiti, na mǎ ya-meye pa na piitimnaa

mpa pa ηmakela-me tō, pa niη taa. ¹⁹ Na saηa mē lōki mē Iso ma wei, ma yapa-meγe mē cōsseena na mē wahalanaa taa tō. Halēna í tēηi-m si má kra-meγe wulav. Tōv, pēnente í lu Tacaa ísentaa ísu mē kpeka na mē lulēη wee tō.

²⁰ Mpuγule Samiyeeli yaa Iseyeli kpeka tēnaya kolum kolum. Ilena pō kra Pēncamee nyōnte.

²¹ Ntēna í yaa Pēncamee kpekale ke lulēγv lulēγv, na pō kra Matili nyōηkv. Pē waali ké í yaa yulu yulu, na pō kra Kisi pēyalv Sayuli, na pá pēeki-i pa ta na-i. ²² Mpuγv pa tasa Tacaa ke pōssuγv si: Na pōntv iní í kōma cāne? Ilena Tacaa si: Iní í ηmelēna nteγe wontu huγule waali.

²³ Mpuγv yēlaa kraγa sewa na pá polo pá kpee Sayuli tēna. Pa tana-i samaa taa tō, í tee pa tēnaya nyōγv ké.

²⁴ Mpuγule Samiyeeli heela yēlaa tēna si: Ií naaki wei iní Tacaa lēsa tēγōlv. I na nōγlv pa ta nōγōsí ta taa cāne.

Ilena yēlaa tēna wiliti si: Mē na tetv. ²⁵ Mpuγv Samiyeeli keesa samaa ke pa na wulav pa tēma, halēna í ηmaa-tēγi takēlaya taa, na í su-tēγi Iso atakaa kiη. Pē waali, Ilena í yasí yēlaa na paa awe kpe í te. ²⁶ Mpuγv Iso tv yoolaa kpelikpeka nyōma napēli pa taa, na pá wee Sayuli waali na í kpe í te Kipeya tōtō. ²⁷ Paa na mpv tetelataa ka wee na pá tēη si: Isēnaya inē ílé í ká la na í waasi-tv? Na pá footiγi-i. Pōcō pa ta ha-i kvcōv nakvli. Ama Sayuli ná tá kraγa-ti na í yaa sí pulv.

11

Sayuli yoona Amoni nyōma na í kēli-we

¹ Mpuγv waatu nōγlv Amoni wulav Nahasi na í yoolaa, pa polaa na pá siki Yapeesi ke Kalaati. Mpuγule Yapeesi nyōma tēna tōma-i si: Tá na-η té pēeli nōγv na té laki-η tēmlē.

² Tēnayaē Nahasi tōma si: Ye í tisaa na má wōγōsí mē tēna mē ntēγēη íse na pō tv Iseyeli tēnaya fēelē, íle má na-me tē pēeli nōγv.

³ Kēlena Yapeesi nyōγv nyōma tō si: Ha-tvγv kvyeēη naatosompēγōlaya na té tili Iseyeli tetv tēna taa. Ye nōγlv fēi sí í waasi-tv, íle tē ha-η tá ti.

⁴ Mpuγv tillaa pola Sayuli tēγe Kipeya na pá heeli-tēγi yēlaa. Ilena pá tvli nōvsi na pá wii tēkpoō. ⁵ Ile Sayuli luna taale nté na í we í naaη waali, na í pōvsi si: Pepe lapa na yēlaa wiiki mpv? Ilena pá keesi-i nti Yapeesi tillaa yōγōtaa tō. ⁶ I nuwa mpv, Ilena Iso Feesuγv tii í tōv na í pááná huū sōsōm. ⁷ Tēnaya í kra naaη naale na í seti-i tilima, na í tilina Iseyeli tetv tēna taa si: Ye pē cēpa wei na í tá tēη Sayuli na Samiyeeli pa waali ke yōov taa, mpuγv paa lana pōntv naaη.

Ilena Tacaa sōγōntv kra yēlaa, na pa tēna pá tee yōov ke nōγv kōlvmaγa, ísu yulu kōlv.

⁸ Mpuγv Sayuli kala í yoolaa ke Peseke, na Iseyeli nyōma lu iyisi ηmōnnyv na nuvwa (30000) na Yuta nyōma ke iyisi hiu na naavwa (30000). ⁹ Mpuγv í tilaa sí pá heeli Yapeesi nyōma sí, cele ilim sikuγv ke paa na nyōγv. Tillaa heela tōm ntēγi Yapeesi nyōma, Ilena pēle pa laηa hēe. ¹⁰ Na pá heeli Amoni nyōma sí: Cele tv pēti-meγe tá ti na í lana-tvγv ísēna pē ha-me tō.

¹¹ Mpuγv Sayuli faya í yoolaa ke tōm tosoγv tēfēmlē, na pá watí Amoni nyōma tēsikile ke waatu wei haya γvγi ka tv tō, na pá kv-weγe mpuγv halēna ilim sikuγv. Pē sōv mpa mpa Ilena pēle pá ya yem yem. ¹² Pa tēγv akaitv ke mpv, Ilena yēlaa pōvsi Samiyeeli si: Awe tēnaya sí Sayuli kaa tēγv tá tō ké kawulaya ye? I lēsi yēlaa mpe na té kv-we.

¹³ Ntēna Sayuli sí pá taa kv nōγlvōγv saηa. Mpi tō, kvγkv kvneγe Tacaa waasa Iseyeli nyōma.

¹⁴ Mpuγv Samiyeeli yaa-we si: I kōv na té polo Kilikaa na té su kawulaya.

¹⁵ Ilena pa tēna pá polo tēna, na pá kra Sayuli ke wulav ke Iso atakaa kiη, na pá la kētaγa ηka kōkō nyaya ka tēna tō na ciikuγv kētaγa. Ilena Sayuli na Iseyeli nyōma tēna pa la acima sōsōna.

12

Samiyeli lapa Iseyeli nyóma ke faaci

¹ Mpuyle Samiyeli tóma Iseyeli nyóma si: Ma nuwa mə kusələmutu na má kra-meýe wulav. ² Pənentε u naaki mə wulav wei i ka tɛeki-meýe nəyo tɔyɔle. Ma ile ma kratəlaa, ma hulɔsa nyɔɔsi, ma pəyalaa lapa səsaa. Hatoo ma iwaasətu ke ma lapa mə nyɔyɔ tu haləna saŋa. ³ Má səhna nteýe cəne, ye ma wakələna nəyɔlv, yaa ma lɛeka pɔntu nav, yaa i kraŋaya. I yɔyɔti-təyi Tacaa na wulav wei i ləsaa tɔ pa isəntaa cəne. Mə taa aweýe ma muýulaa, yaa mə taa aweýe ma ŋmakəlaa? Awe cələna-m kɔhav na má takı i waalı? Pɔntu í yɔyɔti na má feli-i.

⁴ Ulena yəlaa cɔ Samiyeli si: Aai, n ta muýuli-tu, n ta ŋmakəli-tu. Pəcɔ n ta mu nəyɔlv kɔhav na n takı i waalı.

⁵ Ulena Samiyeli tasa si: Tacaa na wei i ləsaa si i kraa-meýe wulav tɔyɔle tá aseeta nyóma ke saŋa, si ma ta tɔyɔ mə taa nəyɔlv pɔlv cəcəka. Ulena pá cɔ-i si: Eε, mpeýele ta aseeta nyóma.

⁶ Ulena Samiyeli si: Tacaa wei i yelaa na Moisi na Aləŋ pá ləsi mə caanaa ke Icipiti taa tɔyɔle aseeta tu. ⁷ Tɔv, pənentε í kɔɔ na má keesi-meýe kɔpantunaa mpa i lapa mə caanaa tɔ, na má tayani mə təm. ⁸ Yakərv na i nyóma pa pola Icipiti tɔ, pə waalı ké təna nyóma ŋmakəla-we. Ulena mə caanaa mpe pá wiina Tacaa si í waasi-we. Ntəna ílé i ləsi Moisi na Aləŋ na í tili-we na pá ya-weýe Icipiti taa, na pá kəna-weýe tetv tənε tə taa cəne. ⁹ Pəle pə waalı ké mə caanaa mpe pa sɔ Tacaa tɔv, na ílé i tu-weýe Filiisi nyóma na Hasɔv yoolaa wulav Sisela, na Mowarv wulav pa niŋ taa na pá yoonə-we. ¹⁰ Mpróýú pa wiina Tacaa tətɔ si: Tə wakələna-ŋ. Mpi tɔ, tɔ lə-ŋ na tɔ laaki Paalənaa na Asətətənaa. Ya-tuyv ta kolontunaa niŋ taa, na tɔ la-ŋ təmle. ¹¹ Ulena Tacaa ləsi Ketiyəŋ na Petəŋ na Yefete, na maya waalı waalı, na tɔ ya-meýe mə kolontunaa niŋ taa na í caya təpamm na heesuyv. ¹² Waatu wei Amoni wulav Nahasi yookayana-me tɔyɔ í təma-m si má kra-meýe wulav. Pəyele Tacaa mə ləv kele mə wulav ke waatu inu. ¹³ U naaki mə wulav wei i pɛekaa na í ləsi tɔyɔle Tacaa kra-me. ¹⁴ Ye í nyaŋna Tacaa na í laki-i təmle na í nukəna-i, na í ta kpeesəna nti i tu-me tɔ, na mə na mə wulav í təŋəyi-i mə laŋa ká heε. ¹⁵ Ama ye u nukəna-i na í kpeesa i təm i ká tu-meýe niŋ isu i ká tuyv mə caanaa tɔ. ¹⁶ Tɔv, pənentε í səŋ mpv, na í ná piti təmle nte Tacaa ká la mə hekv taa tɔ. ¹⁷ Pə taya lɔŋle taa ké tə we isəntɔ? Mpv tɔ, maa sələmı Tacaa na í yele na tev holi na kv nu. Waatu inəyi í ká nyı si timpi i sələma wulav tɔ, mə təm səpəna Tacaa ké.

¹⁸ Tənaýale Samiyeli sələma Tacaa na tev holi na kv nu kuyaku ŋkv kv mayamaya. Ulena Tacaa na Samiyeli pa təm la samaa ke sɔyɔntv. ¹⁹ Mpuyle samaa təma-i si: Sələmı nyá ləv Tacaa ke ta tɔv na pé taa kɔɔ na tɔ si. Mpi tɔ, tə nawa si tə sɔsa tasəkəle ke ta isayatu tɔv ké timpi tə sələma wulav tɔ. ²⁰ Ntəna Samiyeli si: I taa nyá, paa na í lapa isayatu nti tɔ, pə taa ci-me si í kisiyi Tacaa ké. I lapı-i təmle na mə lotu təna. ²¹ I taa təŋ tuŋ. Mpi tɔ, ílé i kaa pəsi na í waasi-me yaa í tu səna-me. Pə taya pɔlv, i feina i tu. ²² Tacaa ná kaa lə-me. Mpi tɔ, i hətε ke səsəle ké, i tu i taa ké si i pəsəyi-meýe i yəlaa. ²³ Ye ma yela mə tɔv ke sələmyɔv mpusi í təŋı-m. Maa səyesı-meýe mpi pə we teu na pé siyisaa tɔ na í la. ²⁴ I nyaŋna Tacaa, na í lapı-i təmle ke teu na lotu kɔlvmtv. Mə mayamaya í nawa toma wena i huləyi mə hekv tɔ. ²⁵ Ama ye í təka mə isayatu, mə na mə wulav í ká si.

13

Sayuli yoonə Filiisi nyóma na i liyituýu

¹ Waatu wei Sayuli tɔyɔ kawulaya tɔ i pusı ka we... Pəyele i ka təma kawulaya tɔyɔv ke pusı naaleýe Iseyeli taa.^a təm. Ama Piipilinaa lelə ná tɔwa si Sayuli pusı ka we nule. ² Mpróýú Sayuli ləsa yoolaa iyisi toosoýo (3000) Iseyeli taa. Ulena í su i kiŋ ke pa taa yəlaa iyisi naaleýe (2000) Mikiması na Petəli puyv taa. Ulena í cəla yəlaa iyaya (1000) ke i pəyalv Sonatəŋ ke Kipeya ke Pəncamεε taa. Pə kaasa mpa ulena í yası pəle na paa wei í məli i tε.

^a 13:1 pusı: Hepəla taa ile, lonte tənε tə taa pa ta yɔyɔti pusı

³ M'p'og'oo Sonatan y'aka Filiisi yoolaa t'asikile ke Kipeya, l'ena pele p'a nu. N'tena Sayuli tili na p'a h'uli tutuun ke l'eyeli t'ena taa si Hep'ela ny'oma i lu y'ouu. ⁴ l'eyeli ny'oma t'ena nuwa si Sayuli y'aka Filiisi yoolaa t'asikile. l'ena Filiisi ny'oma taa kraak'ona-we. l'ena y'elaa lu y'ouu na p'a koti Sayuli kin ke Kilikaa. ⁵ M'p'og'oo Filiisi ny'oma kotaa si pa yookina l'eyeli ny'oma, na pa y'ouu keek'ena ke iyisi hiu na naan'owa (30000) na pa kraagan'eh cayalaa ke iyisi naatoso (6000). Pa yoolaa ka we payale ke i su lom n'og'o kany'eha, pa fei kaluyu. M'p'og'oo pa polaa na p'a puli Mikimas'i ke Peti-Afeh ilim t'elule t'oo. ⁶ M'p'og'oo l'eyeli ny'oma lan'a wak'elaa t'et'og'ot'og'o. Mpi t'o, pa kolontunaa tee-weye payale t'eyamyam. l'ena pa taa lel'aa h'meli kukram'eh p'eeh taa, na lel'aa ke l'ok'ona taa, na lel'aa ke pulasi taa, na lel'aa ke h'ot'u taa. ⁷ l'ena lel'aa na'a tes'i Yaatan'i na p'a polo Kat'i na Kalaati.

Waatu in'i t'o na Sayuli na'a we Kilikaa, na y'elaa mpa paa we i kin t'o pa seliyi. ⁸ M'p'og'oo Sayuli tan'a wee ke naatosomp'og'olaya, i su Samiyeele ka heeluyu-i t'o. Paa na mp'u Samiyeele ta k'oo l'eh. l'ena y'elaa suu yau. ⁹ Tan'ayale Sayuli t'oma si: I k'ona-m kot'aya n'ka k'ok'o ny'aya ka t'ena t'o na ciiku'yu ny'ehka wontu. l'ena i la kot'aya n'ka k'ok'o ny'aya ka t'ena t'o. ¹⁰ I k'oma i su i tees'eh'i, de Samiyeele tar'ayale. Na Sayuli polo i seh'uyu. ¹¹ M'p'og'oo Samiyeele p'ee-sa-i si: Pepeye n lapa ye?

l'ena Sayuli co si: Ma nawa si samaa tan'a yau. P'oc'o n ta k'oo i su n ka suwa t'o. P'eyele Filiisi ny'oma na sika Mikimas'i. ¹² Kel'ena ma mayasi ma taa si, Filiisi ny'oma ka tii ma t'oo ke Kilikaa c'ene, na ma ta sel'm'eta Taca. P'oo t'oo ke p'ee caala-m si ma la kot'aya n'ka k'ok'o ny'aya ka t'ena t'o. ¹³ Tan'aya Samiyeele t'oma Sayuli si: N lapa k'umel'entu ke. N ta t'oki nti Taca ny'a l'oo su-n t'o. T'of'o, Taca ka ny'amaya si ny'a kawulaya ka we tam t'oo ke l'eyeli taa ke. ¹⁴ Ama p'enen'te ka kaa tasa leeluyu. Taca l'esa i lu'yu tee ny'eh na i kra-i wulav ke i y'elaa t'oo. Mpi t'o, n ta t'oki mpi i ka t'u-n t'o.

¹⁵ P'ee waali ke Samiyeele kula Kilikaa, na i polo Kipeya ke Pencamee tetu taa. M'p'og'oo Sayuli kala y'elaa mpa paa we i kin t'o, na p'a lu y'elaa nas'otoso (600). ¹⁶ I na i p'ayalu Sonatan na pa col'o y'elaa paa sika K'epa ke Pencamee tetu taa ke. l'ena Filiisi ny'oma na'a siki Mikimas'i. ¹⁷ M'p'og'oo Filiisi yoolaa mpa pa wak'el'eh'i lel'aa wontu t'o, pa lu tintika tooso. M'p'og'oo kancaalaya ny'ente mel'ena Of'ela t'oo ke Suwaali tetu taa. ¹⁸ l'ena naale ny'ente na'a mel'ena Peti-Holon t'oo, na tooso ny'ente na'a kra'ya ton'a mpaav n'ku ku tiiki Sunsum'eh tetek'ele taa ke w'olaya tetu t'oo t'o.

¹⁹ Waatu in'i t'o, koolu fei l'eyeli ny'oma te. Mpi t'o, Filiisi ny'oma taa tisiyi si Hep'ela ny'oma i lu layalee na h'mantaasi. ²⁰ Filiisi ny'oma teye pa pukaya na p'a kral'eh'i akuh, na pa cikanaa, na pa lawa, na pa tetu k'ucas'eh ²¹ ke waatu wei wontunaa mpe pa l'eh s'eki t'o. Pa kralaya ke na p'a fel'eh'i liyitee ny'eh'eluyu kul'muyu ke wontu s'akpetu t'oo, na ny'eh'el'eh naaleye s'as'ontu t'oo. ²² Kuyaku n'ku y'ouu tiwa t'o, Sayuli na i p'ayalu Sonatan pa tike paa wenna y'ouu wontu. P'ee kaasa y'elaa mpa paa we pa kin t'o, pele pa taa n'og'ol'eh feina h'mantaaya yaa layate.

²³ M'p'og'oo Filiisi yoolaa polaa si pa tan'eh'i Mikimas'i mpaav.

14

Sonatan luw ke Filiisi yoolaa kpek'ale t'oo

¹ M'p'og'oo kuyaku nakuli Sonatan t'oma ifepu wei i t'ok'eh'i i y'ouu wontu t'o si: K'oo na t'ee tes'i Filiisi yoolaa t'asikile nte t'o wenna too c'ene t'oo t'o.

Ama Sonatan ta yeke na i caa nu-ti. ² Na Sayuli na'a caya Kipeya ton'a t'oo ke tuyu nakuli ku tee ke Mik'el'eh. Na yoolaa mpa paa we i kin t'o, pa tala i su y'elaa nas'otoso (600) ke mp'u. ³ Ahitupi p'ayalu Ahiya ka k'ena kot'ulu ke waatu in'i. Na i suu kot'elaa toko wei pa p'ee-s'eh'ona Taca ke tam t'o. Taca kot'ulu Ilii wei i ka we Silo t'o i p'ayalu kele Penhas'i, na il'e i l'el'ona l'kap'oti. l'kap'oti neu nte Ahitupi. l'ee y'elaa ta nyi si Sonatan pola tiili.

4-5 Mpaav ηku Sonatan tēnaga si í puki Filiisi nyéma yoolaa tāsikile tō, ku we kukpamēn naale hekú kē. Lenku nōgō keesēna ilim ntōgēn tō kē Mikimasí isentaa. Pa yaaki-ku si Posee. Lenku nōgō náa keesēna ilim mpētēn tō kē Kera isentaa, na pá yaaki kulē si Sene. 6 Mprógú Sonatan tōma í yooú wontu tākulv si: Kōō na té tesí Filiisi nyéma ma ta nyí isēnaa mpe pa tāsikile. Ntanyí Tacaa ká yooúna tá nōgō. Mpi tō, pē fei Tacaa ke katē si í yooúna samaa tuutuuma nōgō, yaa yēlaa pēcō nōgō. 7 Kelēna Sonatan yooú wontu tākulv tō si: La isēna pē maya-η tō. Polo tē polo, ma we nyá waalí kē. 8 Mprógúle si: Tōv, tē pukuyuna pa tō isēntō tō paa na-tv. 9 Ile ye pa tōma si: I caga tēna na té kōō. Ile tē sēn tá tēsēnle tēkpi. 10 Ama ye pa tōma-tv si: I tō na í kōō. Ile taa kpa pa tō. Mpi tu nyēna si Tacaa tv-weyē tá nin taa tōgōle.

11 Ilena pá yele na Filiisi nyéma na-we na pá tō si: I nyēni, Hepēla nyéma luna ntēye púyú ηku ku taa paa ηmelaa tō. 12 Mprógúle pa tasaa si: I kōō cāne na té la-me na í tōgō na í hāga.

Ntēna Sonatan tō í yooú wontu tākulv si: Tēn ma waalí. Mpi tō, Tacaa tv-weyē Iseyeli nyéma nin taa kē.

13 Ilena pá tō pa nin tō na pá kpa. Mprógú Sonatan na kpiita-we na í pētēyi. Ilena yooú wontu tākulv náa tēsēyi na í tēnēyi. 14 Yēlaa hiu ke Sonatan pa kōwa pa kancaalaga yooú ηku ku taa kē pēle nyōyū taa tēnaga kelikiya kulmāga taa. 15 Mprógú sōgōntv kpa Filiisi nyéma mpa paa we tawa taa tō. Ilena tāsikile taa yoolaa na mpa pa wakēlēyi lēlaa wontu tō, pá svv seluyū. Mprógú tetv selaa, na kanīnā kpa yēlaa.

16 Mprógú Sayuli fenlāa mpa paa we Kipeya ke Pencamēe tetv taa tō, pa na acufu tiīwa Filiisi nyéma taa, na pá seeki yem yem. 17 Tēnaga Sayuli tōma í yoolaa mpa paa we í kin tō si: I kala yēlaa na té ná si awe feina tá taa.

Pa kala yēlaa ilēna pá māyana si Sonatan na í yooú wontu tākulv pa feina. 18 Ntēna Sayuli tō kōtulv Ahiya si: Heeli na pá kōna Isō atakaa.

(Mpi tō, ilē í ka we kuyaku ηkoyv Iseyeli nyéma kin kē).

19 Sayuli tēnā yōgōtyv ke mpv tō na acufu kōkōte tēnā sōsuyv kē. Ilena í tō kōtulv si: Sēn na pēcō.

20 Mprógú Sayuli na yoolaa pa kpeyelaa na pá polo tēyoole. Ilena pá māyana acufu tiīwa Filiisi nyéma taa, na pá lon tēmagā layalēe. 21 Tēnaga Hepēla nyéma mpa paa we Filiisi yoolaa taa na pa sēnna-we tō, pa sewa na pá mēli Sayuli na Sonatan pa kin.

22 Mprógú Iseyeli nyéma mpa pa ηmela Ifōlayim pyv taa tō, pēle pa nuwa Filiisi nyéma sewa tēm. Ilena pa tv pa waalí kē tēyoole taa. 23 Isēna Tacaa yēlaa na Iseyeli nyéma la akanaa ke kuyaku ηku tōgōle.

Iseyeli yoolaa waasēyi Sonatan

Ayuli pa yooúwa mprógú halēna Pētí-Afēn waalí. 24 Mprógú nyōgōsi pu Iseyeli nyéma ke kuyaku ηku. Mpi tō, Sayuli ka yōgōtaa kē na í tuu si: Ye wei í tōgō pulv ke sañā, na ma ta lēetōta ma kolontunaa, mpusi ká tēn pōntv. Pē tōō kē pa taa nōgōlv ta tēn pulvyv ilim na pē tem. 25 Mprógú yēlaa tēna tala hōtyv ηku ku taa tuñ nim we atēye yem tō. 26 Tuñ ka twa setasí ke hōtyv ηku ku taa kē na nim kpen. Ama nōgōlv ta kpaasēna í nōgō kin. Mpi tō, yēlaa seekāga nōgō ηka pa suwa tō. 27 Ama Sonatan ná taa nyí si í caa kisina yēlaa, na tuunav si nōgōlv í taa tēn pulv. Mprógú í lii í kpátógú ke tuñ nim taa na í niisi na pē cē isentōō. 28 Mprógúle samaa taa nōgōlv tōma-í si: Hei, nyá caa yōgōtaa na í tuu si: Ye pē cēpa wei na í tōgō sañā mpusi we í tōō kē. Pēcō nyōgōsi tu nu tá tēnaga.

29 Sonatan nuwa mpv, ilēna í cō si: Ma caa wakēla yēlaa kē. I nyēni ma tēnyv tuñ na pē cē ma isentōō tēkelekele tō. 30 Ye isu sañā yēlaa ka tōgō mpi pa lēeka pa kolontunaa nin taa tō, pa taa ku Filiisi nyéma na pē kēli isēntō?

31 Mprógú pa kv-weyē kuyaku ηkoyv pē kpaγav Mikimasí na pē polo Ayalōn tō. Na nyōgōsi pu Iseyeli nyéma ke sōsēm. 32 Ilena pá tii kolontunaa tōla tōō, na pá lentí-ye na pá sēn a calēm tōō na pá tōgō a nantv. 33 Mprógú pa tayasa-tēyi Sayuli si: N nawa yēlaa wakēlēna Tacaa tō.

Pa tɔɔ nantv na tɔ calɛm. Ntɛna í tɔ si: I lapa kotakɛsɛtɔ kɛ. Mpu tɔ, í pilimi puw na ma tɔɔ cɛnɛ. ³⁴ Ḿpɔ́yú i tasaa si pá cɔɔ pa heeli samaa si: Paa wei í kɔna i nav yaa i heu na í kú cɛnɛ na í tɔɔ. Tɔfɔ i taa tɔɔ nantv na tɔ calɛm kɛ mpv na í wakɛlɛna Tacaa.

Ḿpɔ́yú paa wei i lapa ḿpɔ́yú ahoɔ anɪ. ³⁵ Uɛna Sayuli ŋma Tacaa kɛ i kancaalaya kɔtaya tɔlatɛ.

³⁶ Mpuɔule i tɔma yɛlaa si: Tɔ polo Filiisi nyɔ́ma waali na ahoɔ na tɔ kú pa tɛna na tɔ kuu pa wontu halɛna pɛ nyaali. Tɔ taa sɔɔ paa kɔlvɔm. Uɛna pɛlɛ pa cɔ si: La isɛna pɛ maɔa-ŋ tɔ. Ntɛna kɔtvɔv si: Tɔ sɛlɛmɪ Isɔ kɛ cɛnɛ na pɛcɔ.

³⁷ Ḿpɔ́yú Sayuli pɔɔsa Isɔ si: Ye tɔ tɛna Filiisi nyɔ́ma waali n ká tu-wɛyɛ tá nin taa?

Ama Tacaa ta cɔ waatv inɪ. ³⁸ Uɛna Sayuli tɔ nyɔ́yɔ nyɔ́ma si: Mɔ tɛna í kɔti cɛnɛ na tɔ pɛɛki na tɔ ná wei i lapa isayatv tɛnɛyɛ saŋa tɔ. ³⁹ Ma tuuna Tacaa wei i waasɛyi Iɛyɛli nyɔ́ma tɔ si, paa ma pɛyɔlv wakɛlɛna. Isu i sɛpa.

Ama nɔyɔlv ta cɔ-i si pulv. ⁴⁰ Uɛna í tɔ samaa si: Mɔ tɛna í mɛlɛna hɔyɔlvɔv kɔnɛ na pɛ kaasɪ má na Sonatan na cɛnɛ tɔɔ. Uɛna pɛlɛ pa cɔ si: La mpi pɛ maɔa-ŋ tɔ.

⁴¹ Ḿpɔ́yú Sayuli sɛlɛma Tacaa si: Iɛyɛli Isɔ, huli-tvɔv tampana.

Uɛna pá tɔ tɛtɛ na pɛ kpa í na i pɛyɔlv. ⁴² Mpuɔule si: I tɔ má na ma pɛyɔlv tá tɔɔ kɛ tɛtɛ.

Uɛna pɛ kpa i pɛyɔlv. ⁴³ Ntɛna Sayuli si: Heeli-m mpi n lapa tɔ.

Ntɛna Sonatan cɔ si: Ma tɛna tvɛ nim kɛ pɛcɔ. Maɔlv, ma sɔlv puwa si má si. ⁴⁴ Kɛlɛna Sayuli tɔ si: Sonatan, ye n ta si Tacaa í lana-m isɛna i sɔlaa tɔ.

⁴⁵ Ntɛna samaa tɔ Sayuli si: Pepee, Sonatan ká si yaa? Aai yoo, mpusi i polo poolv. Pɛ fɛi si i nyɔ́yɔ taa nyɔ́laɔa kɔlvmaɔa maɔamaya í le. Mpi tɔ, i nɔyɔ kɛ Tacaa waasɛna Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ saŋa.

Isɛna samaa yapa Sonatan na í tá si tɔyɔle. ⁴⁶ Uɛna Sayuli yɛle Filiisi nyɔ́ma kɛ tɔyɔnvɔv, na pɛlɛ pá mɛli pa tɛ.

Sayuli kɔlvɔv na i tɔyɔla nyɔ́ma pɛ tɔm

⁴⁷ Sayuli tɔyɔ kawulaya kɛ Iɛyɛli taa. Uɛna í yooa i kolontunaa tɛnaya hɔyɔlvɔv tɛna taa. Paa Mowavv nyɔ́ma, paa Amoni nyɔ́ma, paa Itɛm nyɔ́ma, na Sopa awulaa, na Filiisi nyɔ́ma. Paa timpivi i talaa te, inɪ i tɔkɛna akaitv. ⁴⁸ I hula tvɛ na í yooa Amaleke nyɔ́ma. I fita Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ mpa pa wakɛlaya-wɛ tɔ pa nin taa.

⁴⁹ Sayuli pɛyɔlaa ntɛ Sonatan na Iɛfi na Malɛkisuwa. I pɛlaa wɛ naalɛ, kancaalaya nyɔ́v ntɛ Melavv na sɛkpelu si Mikaaɪ. ⁵⁰ I alv ntɛ Ahimaasi pɛlɔ Ahinowam. I yoolaa sɔsɔ ntɛ i caa sɛkpelu Nɛɛ pɛyɔlv Apɛnɛɛ. ⁵¹ Sayuli caa Kisi na Nɛɛ caa Apɛnɛɛ pɛlɛ pa caa kɛlɛ Apɛyɛli.

⁵² Sayuli yooa Filiisi nyɔ́ma kɛ ḿpɔ́yú na tvɛ na tvɛ, halɛna i sɛm. Ye i loosa yɔlv tvɛ yaa kpelikpɛka tv, i tvɛv-i i yoolaa taa kɛ.

15

Isɔ lv kɛ Sayuli

¹ Ḿpɔ́yú Samiyɛli tɔma Sayuli si: Maɔa Tacaa tilaa, na má kpa-ŋ Iɛyɛli nyɔ́ma wulav na má pɛli-ŋ nim. Mpu tɔ, kɛ ŋkpaŋŋ na ŋ nu. ² Tacaa Toma tɛna tv yɔyɔta si inɪ i ká lɛɛti Amaleke nyɔ́ma kɛ pa caanaa isayatv. Mpi tɔ, paa tɛka Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ mpaavv kɛ waatv wei pɛlɛ pa luna Icipiti tɔyɔ. ³ Pɛ tɔ tɔ, polo na ŋ kú Amaleke nyɔ́ma na ŋ kpiisi pa nyɔ́m tɛna. Taa sɔɔ pa pulvɔv cɛcɛka. Paa apalaa, paa alaa, paa piya, na ahɔlvɔmnaa na tɔla tɛna.

⁴ Mpuɔule Sayuli kota i yɛlaa na í kala-wɛyɛ Telayim. Uɛna Iɛyɛli yoolaa nɔɔhɛ tɔntaa lu yɛlaa iyisi ŋmɔnvɔv (200000) na Yuta nyɔ́ma kɛ iyisi naanvwa (10000). ⁵ Uɛna pá polo Amaleke nyɔ́ma icatɛ na pá papɪ-wɛyɛ tɛtɛkɛlɛ taa. ⁶ Ḿpɔ́yú pa tilaa na pá heeli Keni nyɔ́ma si pá lu Amaleke nyɔ́ma tɛ. Pɛ taa kɔɔ na pá kv na pá kɛŋna-wɛ. Mpi tɔ, pa caanaa nyɔ́yɔv ka tɛna Iɛyɛli nyɔ́ma kɛ waatv wei pɛlɛ pa luna Icipiti tɔyɔ. Uɛna Keni nyɔ́ma lu. ⁷ Ḿpɔ́yú Sayuli yooa Amaleke nyɔ́ma kɛ pɛ kraɔav Hafila tɔ, na pɛ polo Suuu kɛ Icipiti ilim tɛlvɛ

tə. ⁸ Uena í kpa pa wulav Akaki na í ise na í ku yəlaa təna təcaɣacaya. ⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Sayuli na í yoolaa pa yela wulav na í ise, na təla kɔpampana, na wontu kɔpantɔnaa. Ama mpi pə taa fei teu na təla acamisi tike ke pa kɔwa.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa heela Samiyeeli si: ¹¹ Ma lanje wakələna Sayuli kawulaya kpaυ kέ. Mpi tə, í lə-m na í kisi ma təm ke təkuyu.

Kelena Samiyeeli lanje wakəli tətəɣətəɣə, na í wiina Tacaa ke ahoo təna.

¹² Teυ fema tanaη, uena Samiyeeli kuɓi si í puki Sayuli ke səηuyu. Ntəna pá heeli-í si: Sayuli pola Kameeli na í ηma akele nəɣəɓ si pə təəsəyi-í í akaitu tə. Pə waali, uena í tɛna Kilikaa.

¹³ Samiyeeli təηa í waali kέ təna, uena Sayuli sɛɛ-í si: Tacaa í kooli-η kɔpantu. Na í tasa si: Ma lapa teitei kέ isu Iso ka yəɣətuyu tə. ¹⁴ M̀p̀uỳỳle Samiyeeli pəəs-a si: Na naaη na heeη wula nna ma nukɩ isəntə tə, leye ale a lunaa? ¹⁵ Ntəna Sayuli si: Yəlaa təəsəna Amaleke nyəma təla kɔpana taa si pa laki nyá Iso Tacaa ke kucəu. Pə kaasa mpi tə, tə kpiisa pəle pə təna. ¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Samiyeeli təma si: Su, na ma heeli-η nti Tacaa heela-m ahoo ane tə. Uena Sayuli si: Yəɣəti.

¹⁷ M̀p̀uỳỳle Samiyeeli si: Paa na n ka nyənaɣa nyá təyi pəyaya tə, Tacaa ləsa-η na í kpa-η Iseyeli nyəma wulav na í pəli-η nim. ¹⁸ Tacaa təmna-η si, n polo na n yoonə Amaleke asayaa mpe, na n kpiisi-we. ¹⁹ Ue pepe tə kέ n ta nuna í nəɣə, na n kpaɣa pa wontunaa təkɛv na n pəsi isayav ke í isentaa? ²⁰ Ntəna Sayuli cə si: Ma nuna í nəɣə ke teu ke, na má yoonə Amaleke nyəma isu í ka yəɣətə tə. Ma kpiisa-we na má kəna pa wulav na í ise. ²¹ Ama yəlaa təəsəna pa təla taa kέ kɔpana si, pa laki Tacaa nyá Iso kέ kətaya ke Kilikaa.

²² Ntəna Samiyeeli si: Tacaa ta səlɩ kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə isu í səlɩyɔv si yɔɓ í nuna-í tə se. I təm nunav kəla-í teu ke iwaaη kɔpan kətasi lapu. ²³ Mpi tə, kpeɛnav kέ Iso kέ isayatu ke teitei kέ isu tutu. I nyənəyi kankantə ke teitei isu tuη laav. Timpi nyá lə Iso Təm tə, ilé í ka lə-η tətəɣə na n lan kawulaya. ²⁴ M̀p̀uỳỳle Sayuli cəwa si: Tampana ma wakələna Iso. Mpi tə, ma wakəla nti í tu-m tə. Pəcə ma ta nuna nyá təm. Ue yəlaa ke ma sewa na má nuna-we. ²⁵ Hai, pənente ma wiina-η si n tayanɩ ma isayatu na n məli na má həntɩ Tacaa ke ate. ²⁶ Ntəna Samiyeeli si: Maa mələyi. Mpi tə, n lə Tacaa təm. Ilé í lə nyaya, n ta ke Iseyeli wulav tətə.

²⁷ Samiyeeli ha siyile si í tɛeki, uena Sayuli kpa í capa ntompəle na tə cɛ. ²⁸ Kelena Samiyeeli si: Aηha, m̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa lapa nyá kawulaya ke saηa, na í ha wei í kəla-η teu tə. ²⁹ Tacaa kele Iseyeli ton. I ta ke yɔɓ si í looliyi, yaa í layasəyi. ³⁰ Ntəna Sayuli tasa si: Ma wakəlaa yaa, ule hai, ma wiikina-η si n kuɓi ma nyuyɔv ke Iseyeli nyəma na pa səsaa pa isentaa. Hai, məli na má həntɩ nyá Iso Tacaa ke ate.

³¹ M̀p̀uỳỳle Samiyeeli məlaa na Sayuli həntɩ Tacaa ke ate.

³² Uena Samiyeeli tə si: I kəna-m Amaleke nyəma wulav Akaki. Akaki təηna pote na lanhəɓlɔmlɛ, na í mayasəyi í taa si: Pəpətu fei lelen, səm səɣəntu yawa. ³³ M̀p̀uỳỳle Samiyeeli təma si:

Isu nyá layate pem alaa ke piya tə.

Mpu unɩ tətəɣə nyá too ká lan pəyaya ke alaa taa.

Uena Samiyeeli seti-í təpɔtɔpɔtu ke kətaya təlate isentaa kέ Kilikaa.

³⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Samiyeeli məla í tɛye Lama, na Sayuli náa kpe Kipeya. ³⁵ Samiyeeli na í səm í ta tasa məɓuyɔv si í naaki Sayuli. Mpi tə, í wiikaya í tə kέ timpi Tacaa lanje wakələna í kawulaya kpaυ təɣə.

16

Samiyeeli kpa Tafiti ke kawulaya na í pəli-í nim

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa təma Samiyeeli si: N kaa yeke Sayuli tə kέ wula ke mpu? Ma lə-í kέ. I ta ke Iseyeli nyəma wulav tətə. Suuli nyá həɓuyɔv ke nim, na má tili-η Petələhem tu Seseɛ tɛ. Ma nawa í pəyalaa taa kέ wei maa kpa wulav tə. ² Ntəna Samiyeeli si: Isənaɣale maa la na má polo mpu? Sayuli í nuwa í ká ku-m. Kəna Tacaa si: Kpeηna nav ifate, n talaa, ule n tə si: Ma

kōmaga si ma laki Tacaa ke kōtaga. ³ Yaa Sese ke kōtaga tēlate. Ie maa huli-η wei n ka kra wulav na n pēli nim tō.

⁴ Mprōgū Samiyeli tee Petēlehēm isu Tacaa ka keesuyu tō. Icate sōsaa na-i na sōyontu kra-we. Iena pā krağa asewa na pā sēri-i na pā pōsi-i si: Alaafōya keke n kōma? ⁵ Iena í cō si: Ee alaafōya ké. Ma kōmaga si ma laki Tacaa ke kōtaga. I tagani mā ti na í kōō kōtaga tēlate.

Mprōgū i yaa Sese na i pēyalaa si pā tagani pa ti na pā kōō kōtaga tēlate. ⁶ Apalv inu i tēyaga nyōma sūv kraakra, na Samiyeli na i pēyalv Iliyari, Iena í mayasi i taa si: Isentō wei Tacaa lēsa tōyōlō cāne. ⁷ Kēlena Tacaa tō Samiyeli si: Taa nyōni tōō, na tagalēη. Pē taga inōyi ma lēsa, maa paasōgēna tōō isu yulv. Ama lotu taa ké ma nyōnōyi.

⁸ Mprōgū Sese yaa Apinatari na í kōō. Iena Samiyeli tō si: Pē taga inōyi Tacaa lēsa.

⁹ Na Sese yaa Samma, Iena Samiyeli tasa si: Tacaa ta lēsi inu tōtō.

¹⁰ Mprōgū i yaa i pēyalaa naatosompōyōlaya inu i tēna, na Samiyeli tō si: Tacaa ta lēsi pa taa nōyōlv.

¹¹ Iena Samiyeli pōsi Sese si: Nyā pēyalaa tēna ntē? Mprōgū si pē kaasa tēnyu, kule kv pola ntiyile ké. Ntēna Samiyeli si: Tili i waali. Mpi tō, tē kaa caali kōtaga tōyōnaga tōyōu na í ta kōnta.

¹² Ntēna pā tili i waali. I isentaa ka hetaa ké na pō luwa, na i wēna alaafōya. Ntēna Tacaa tō Samiyeli si: Inōyale, kuli na n pēli-i nim Ie. ¹³ Mprōgū Samiyeli krağa nim na hēlvu na í pēli-i i taalvnaa isentaa. Tēnaga Tacaa Feesuyu tii Tafiti tōō ké pē krağav kuyarjku tō na pō puki.

Iena Samiyeli nāá kuli na í māli i te Lama.

¹⁴ Mprōgū Tacaa lēsa i Feesuyu ke Sayuli taa, na í tv-i lēmayasāle isayale na tē cōsōyi-i.

¹⁵ Ntēna i tēmlē nyōma tōmi-i si: Nyōni, Tacaa tv nyā taa ké lēmayasāle isayale na tē cōsōyi-η.

¹⁶ Mpu tō, wulav, yeke na tē pēeki-η yulv wei i nyōmā cēmuyv mapv ke teu tō. Ye lēmayasāle isayale í kula nyā tōō, Ie i ma-η cēmuyv na pō hēesi nyā lanje. ¹⁷ Mpuyle Sayuli si: Pē we teu. I pēeki-m kuyarj na í kōna.

¹⁸ Tēnagale tēmlē nyōma taa nōyōlv tōma si: Ma nawa Petēlehēm tv Sese pēyalaa taa nōyōlv, na í nyōmā cēmuyv mapv ke teu. Pōcō í kii ifepu ké na í we kpelikpeka, na i nyōmā yōou tōm. Pēyele i nyōmā tōm yōyōtuyv ké. I yōyōtōyi yem yem, na i isentaa luwa, na Tacaa we i waali.

¹⁹ Mpuyle Sayuli tilaa na i heeli Sese si: Kōna-m nyā pēyalv Tafiti wei i tiikiyi heeη tō.

²⁰ Ntēna Sese caa krağaya, na í svki-keye tōyōnaga, na sulvm hulvη, na pēfate na í tilina Tafiti si í pona Sayuli. ²¹ Tafiti talaa na í svv Sayuli tēmlē taa, Iena ílé i luyv lapi-i na í kra-i i yōou wontu tōkōlv. ²² Ntēna Sayuli tili na pā heeli Sese si: Ma luyv lapa nyā pēyalv inu, yelina-m-i.

²³ Waatu wei lēmayasāle isayale í kōma Sayuli taa, Ie Tafiti krağa cēmuyv na í mapv-i na pō cē i tōō na i lanje hēe.

17

Koliyati na Tafiti pa tōm

¹ Mprōgū Filiisi yoolaa kotaa, na pā puli Soko ke Yuta tetv taa, na Aseka pa hekv taa ké Ifesi-Tamim si, pa yookina Iseyeli nyōma. ² Na Iseyeli yoolaa na pa caa Sayuli, pā koti na pā puli Ila tetekāle taa si, pa yookina pa kolontunaa. ³ Puyv luyv ke Filiisi nyōma ka pulaa, na Iseyeli nyōma ke puyv Ienjv luyv na tetekāle ke pa hekv taa.

⁴ Mprōgū Filiisi yoolaa taa yoolu nōyōlv i luwa na í sēη hekv taa. I tēyele Katv na pā yaaki-i si Koliyati. I tagalēη we isu mēetēlōnaa tooso ke mpv. ⁵ Nyōyōlvv kvseemuyv yōou kahuka ke i pama, na í suu kv toko. Toko inu i yvη we isu kilōnaa nutoso ke mpv. ⁶ Pē kaasi na í suu-kuyv i nōōhēe tōō, na í hōyōla pē ηmantaağa sēkpelaya. ⁷ Na i ηmantaağa sōsaya kpatōyū yvη we isu sayata kpatēle. Na ηmantaağa kakpaηa yvη isu kilōnaa naatosompōyōlaya. Na

ι kpaluyu takulu naá tɔŋ ι nɔɔ tɔɔ. ⁸ Mpuɔule ι sɛŋaa na í holiyina Iseyeli yoolaa tintika si: Pepe tɔɔ kɛ́ í luwa na í puli yoo? I ta nyi taa si, maɔa Filiisi tu, na meye Sayuli yomaa? I lɛsi apalu na má na-ι tɔ́ suli. ⁹ Ye í pɛsaa na í ku-m, tɔ́ pɛsi mɔ́ yomaa. Ama ye ma pɛsa-ι na má ku-ι, í ká la tá yomaa. ¹⁰ Na ι tasa si: Saŋa ke maa tuv Iseyeli nyɔ́ma. I lɛsi yulu na má na-ι tɔ́ yoo.

¹¹ Sayuli na ι yoolaa pa nu mpv, ilena pá nyá na sɔɔntu anaam nɔɔlv í kra-we.

¹²⁻¹⁴ Yuta Pɛtɛlehɛm Ifɔlayim kpekɛle tu wei pa yaa si Seseɛ tɔ, ι kpatɛla teu ke Sayuli waatu taa kɛ́. I ka wɛna pɛyalaa pɛlefɛi naanwa na pa taa sɔsaa tooso. Iliyaɔi na Apinatari na Samma paa tɔŋa Sayuli ke yoo. Pa yaakaya pa tɛnyv si Tafiti. ¹⁵ I lukaya Sayuli tɛye na í puki Pɛtɛlehɛm na í tiikiyi ι caa heɛŋ.

¹⁶ Koliyatɔ́ sɛŋaya hɛkv taa kɛ́ tanan na taanaya kɛ́, kuyɛɛŋ nule tɛcu na í holiyina Iseyeli nyɔ́ma si pá lɛsi apalu na í na-ι pá yoo.

¹⁷ Mpuɔyú kuyaku nakuli Seseɛ tɔma Tafiti si: Mu pee kvtonɛɛ mayasɛlaya kanɛ, na potopotona naanwa inɛ, na í pona nyá taalvnaa ke tɔyoole tɛav. ¹⁸ Ye pɛ kaasa waakasɛnaa naanwa inɛ, ilɛ n cɛla yoolaa iyaya (1000) nyvɔv tu. Na í ná nyá taalvnaa na pá cɛla-ŋ pulv mpi maa lana naani si pa wɛna pa weesɛŋ tɔ. ¹⁹ Pa na Iseyeli nyɔ́ma lelɛ na Sayuli pa wɛna ila tetɛkɛle taa, si pa yookina Filiisi nyɔ́ma.

²⁰ Mpuɔyú Tafiti yelina ι heɛŋ kalɛkv ke tanlv. Ilɛna í kvli tanan kvpankv tɛɛ na í kraɔa ι sɔɔla na í tɛɛ, isu ι caa ka keesvɔv-ι tɔ. I tala tɔyoole, ilɛ yoolaa luwayale si pa pulɔyi na pá yoo, na pa kiisi yoou kakiisasi. ²¹ Mpuɔule Filiisi nyɔ́ma na Iseyeli nyɔ́ma pa pulaa na pá nyɛnɛyi tɔma. ²² Ilɛna Tafiti nyɔ́tɔ mpi ι ka kɔnaa tɔɔv wontu feŋlu. Ilɛna í kraɔa asewa na í svv yoolaa loosi taa na í sɛɛ ι taalvnaa. ²³ I tɔŋa-weye yɔɔtɛnav ke mpv, ilɛ yoolaa taa yoolu Koliyatɔ́ luwayale na í holiyina Iseyeli nyɔ́ma ke kulvmtv nti na Tafiti nu. ²⁴ Iseyeli nyɔ́ma tɔna na-ι, ilɛna sɔɔntv kra-we na pá tuliyi tapɛŋ. ²⁵ Mpuɔyú yɛlaa yɔɔtɛaa si: I nawa apalu inu ι lukvɔv isɛntɔ tɔ, Iseyeli nyɔ́ma taya ι kvŋ kvtvv. Ye wei í pɛsa-ι na í kv-ι, wulav ká svvɛ pɔntv ke tɔŋ. I ka ha-ι ι pɛɛlv. Pɛyele ι ká cɛ ι tɔyaya tɛnaya lampuu.

²⁶ Mpuɔyú Tafiti pɔɔsa ι cɔlv nyɔ́ma si: Ye wei ι kvwa Filiisi tu inu na í keeli Iseyeli nyɔ́ma feɛɛ pepeye paa lapi-ι yee? Ilɛ Filiisi ma ta nyi isɔ inu ι ke we na í kvki isɔ weesvɔv tu yoolaa tintika ke mpv?

²⁷ Mpuɔyú yɛlaa lelɛ tɔm kulvmtv nti. ²⁸ I taalv sɔsɔ Iliyaɔi nu ι yɔɔtɛyɛna yɛlaa. Ilɛna ι taa huu kraɔpaa na í tɔm-ι si: N caa weye cɛnɛ ye? Aweye n yelina nyá kalɛkiya ke nyutv taa? N kɛ́ tetɛlatv na kalampaani tu kɛ́. Ntɔŋ yoou ke n kɔma feŋvɔv yaa? ²⁹ Kelɛna Tafiti si: Ha, ma lapa we? Pɛ ta mɔna si má pɔɔsi mpv?

³⁰ Ilɛna ι yeɛ ílé, na í ŋmaa lelɛ, na pá cɔ-ι teitei isu tɔm kancaalaya nyɛntv.

³¹ Mpuɔule pa telɛsa Tafiti kuyɔɔtɛtv ke Sayuli, na ílé ι tili na pá yaa-ι. ³² Ntɛna Tafiti tɔ si: Ta caa, nɔɔlv lanle í taa tɔna Filiisi tu inu. Maa polo na má na-ι tɔ́ yoo. ³³ Kelɛna Sayuli tɔ si: Aai, n kɔɔsa pɛyaya, n kaa pɛsi na í yoonɛ Filiisi tu inu. Mpi tɔ, ílé ι tɛmlɛ ntɛ yoou ke too ι kulvɔv tɔ. ³⁴ Tafiti si: Ta caa, waatu wei ma tiikaya ma heɛŋ tɔ, ye tɔɔlaya yaa wontvɔv nakuli kv luwa na kú kra heɛŋ, ³⁵ ma tɔɔnɛyi-kvɔv, na má kra-kv, na má ma-kv, na má lɛɛki heu ke kv nɔɔv taa. Ye kv tila ma waali, ilɛ ma lɛli kv luvɔv tɛɛ na má kú. ³⁶ Mpuɔyú ma kvkaya tɔɔlasɔ na wontunaa lentɛ. Mpv inu tɔtɔɔv maa la Filiisi ma ta nyi isɔ inɛye timpɛ ι tuv isɔ weesvɔv tu yoolaa tintiyile tɔ. ³⁷ Ilɛna Tafiti tasa si: Tacaɛ wei ι yapa-m taale wontu sɛkpan taa tɔ, ι ka ya-m tɔtɔɔv Filiisi tu inɛ ι niŋ taa. Kelɛna Sayuli tɔ si: Tɔv, polo, Tacaɛ í wɛɛ nyá waali.

³⁸ Mpuɔyú Sayuli svv Tafiti ke ι yoou wontu, na í pam-ι nyɔɔlvv kvseemvɔv kahuka.

³⁹ Ilɛna í kraɔa Sayuli layate na í lɛli na í mayasi tɔntɛ. Mpi tɔ, too tɔ ι ta svvta wontu nti. Mpuɔyú ι tɔma si: Ta caa, maa pɛsɔyi wontu tɛnɛ. Ma ta malɛna-ti. Ilɛna í wɔɔvɔsi. ⁴⁰ Ilɛna í kraɔa ι kvɔtɔyú, na ι pɛntɔlvv, na í tɔɔsi pɛɛ kvsoɛɛ kakpasɔ ke lɔv taa, na í tu ι ntiyile hulvɔv taa. Ilɛna í tɛɛ Koliyatɔ́ waali. ⁴¹ Mpuɔule Koliyatɔ́ kvɛtɛna Tafiti ke pɛcɔ pɛcɔ. Na

ι κπαλυβυ τəkυλυ κε ι νəγə τəə. ⁴² Ι ná Tafiti κε teu, ιlena ί κπεena-ι ι taa ιsu pəyaya ηka ka səηa teu na ka ιsentaa luwa τə. ⁴³ Μρúγú ι κπεesa-ι si: Ma ké haya yaa we na η kəη ma kiη na kpatəη? Ι tema ι tuη κε yaav, na ι təηsi Tafiti κε mpusinaa, ιlena ⁴⁴ ί təmi-ι si: Kəə cəne na má tu nyá nantu κε kpeliη na taale wontu. ⁴⁵ Μρúγú Tafiti cə-ι si: Layate na ηmantaaσι κε nyá təkaa na η kəηna ma waali. Ama ma kəη nyá waali na Tacaa Toma təna tu Ιseyeli yoolaa Ιsə wei n tuuwa τə ι toη taa ké. ⁴⁶ Saηa, ι ká tu-η ma niη taa, na má kv-η, na ma seti nyá nyuγu. Na má tu Filiisi yoolaa nantu κε kpeliη na taale wontu. Ιlena tetu təna nyi si Ιseyeli nyəma wəna Ιsə na ί waasəyi-we. ⁴⁷ Na samaa ine ι təna ι cəkəna tətə si pə taya layate yaa ηmantaaγa tike κε Tacaa yakəna. Mpi τə, ιnəγəle akanaa caa. Ι ka tu-meγe tá niη taa.

⁴⁸ Koliyatι həma ι ti si ι svvki Tafiti tee, ιlena ίlé ί kpaγa asewa κε ləη na ί səηi-ι. ⁴⁹ Na Tafiti ləsi pəle κε huluyu taa, na ί tu pəntəlyu taa na ί tó. Μρúγú ι yaγa Koliyatι tokuyu taa, na tə caη na ι fala ι nəγə τəə təmvυlυ.

⁵⁰ Pə lapa Tafiti kəla Koliyatι na pəntəlypəle nté na ί kv-ι. Pəyele ι ta təkι layate.

⁵¹ Μρúγú Tafiti kpaγa asewa na ί polo Koliyatι kiη. Ι κπεε ι layate ιlena ί teeσι-ι, na ί seti ι nyuγu. Filiisi nyəma nawa si pa aka səpa, ιlena pá kuu-te. ⁵² Μρúγú Yuta na Ιseyeli nyəma yaγa yooou kakiisasi, na pá təγəni-we na pá tiina-weγe tetəkəle taa. Haləna pá svv Ιkoləη nyəma nənəəsi tee. Na pá kv-weγe mpυ na Salayim mpaav, haləna Ιkoləη na Katι pə acaləe.

⁵³ Kələna Ιseyeli nyəma məli Filiisi nyəma təsikile na pá kuu wontunaa. ⁵⁴ Μρúγú Tafiti pona Koliyatι nyuγu κε Yosalem. Ιlena ί su ι təyi ι yooou wontu.

Sonatan na Tafiti pa həkə taapalle

⁵⁵ Waatu wei Tafiti pukaya Koliyatι yoonav τə, Sayuli pəəsa ι yoolaa wulav Apəneε si: Awe pəyalυ κε ifepu ine inι ye? Ntəna ίlé si: Hai, ta caa, na má səηna nteγe cəne, ma ta nyi.

⁵⁶ Mpuγυle Sayuli si: Pəəsi na η nyi ι caa.

⁵⁷ Tafiti tema Koliyatι κε kvυυ na ί kpaγa nyuγu na ί məli. Ιlena Apəneε kpaγa-ι na ί pona Sayuli kiη. ⁵⁸ Ιlena ι pəəsi-ι si: Ifepu nyá, awe pəyalυ κε-η? Mpuγυle Tafiti si: Ma caa keke nyá pəyalυ Petəlehəm tu Seseε.

18

¹ Too ιsu Tafiti tema Sayuli κε yəγətənav κε mpυ τə, Sonatan luyυ svv-ι keke ιsu yem na kpete. ² Kuyaku ηku kv maγamaγa κε Sayuli su Tafiti κε ι təyaya taa. Tafiti ta tasa ι caa tēγe məlvυ. ³ Μρúγú Tafiti na Sonatan pa pəela nəγə si pa taapalle ι wεε tam τəə. Mpi τə, Sonatan luyυ ka svv Tafiti κε teu ké. ⁴ Μρúγú Sonatan ha Tafiti κε ι kpaι, na ι tokonaa. Na ί ha-ι tətəγə ι layate na ι təəυ na ι tampala.

⁵ Μρúγú Sayuli kpa Tafiti κε yoolaa nyuγu tu. Mpi τə, paa timpiyi ι tila-ι yooou, ι lakι aka ké. Ιlena yəlaa təna na wulav waali nyəma luyυ la Tafiti.

Sayuli cəηəyi Tafiti na kvυυ

⁶ Waatu wei Tafiti ka kəwa Koliyatι τə, mρúγú Ιseyeli nyəma luna yooou, ιlena pa acaləe təna taa alaa lu Sayuli səηuγu. Ιlena pá makι wontu, na pá yooki yontu na pá paaki, na pá wilitiyi. ⁷ Μρúγú pa tu kawəyaya si:

Sayuli kəwa yəlaa iyaya (1000) κε huγule.

Tafiti κε iyisi naanəwa (10000) κε huγule.

⁸ Μρúγú yontu ntι tə ta maγa Sayuli na pááná kpa-ι səsəm. Mpi pə τəə τə pa yooki si, Tafiti kəwa na pə tee-ι. Ye mpυ kawulaya kpátúγú tike nté pə kaasa-ι mvυ. ⁹ Pə kpaγav hatoo kvuyaku ηku na pə puki τə, Sayuli svv Tafiti keke ιse culvυ.

¹⁰ Tευ fema ιle, ləmaγasəle ιsayale nte Tacaa tu Sayuli τə, tə kuləna-ι keke. Ιlena ί yəγətəyi yem yem κε təyaya taa ιsu kpaηtu, na ι ηmantaaγa κε ι niη taa. Tafiti ná makaya cəmvυυ ιsu ι tu lakι-ι τə. ¹¹ Μρúγú Sayuli maγasa ι taa si: Ιsu ma kama-ι ηmantaaγa na kutuluyυ. Ιlena

í ləyɔ-ɪ-keɣe tɔm naale, na Tafiti náá fεeki-keɣe mpv. ¹² Uena Sayuli sɔv Tafiti ke nyamna. Mpi tɔ, Taca ka yela Sayuli ké na í wεε Tafiti waali. ¹³ Ntɛna Sayuli ləsi Tafiti ke ɪ tɔyaga taa na í kpa-ɪ yoolaa iyaga (1000) nyɔvɔ tɔ, na ɪ pukina-wεɣe yoo. ¹⁴ Na Taca wε Tafiti waali na í waaki ɪ yoo tɛna taa. ¹⁵ Sayuli ná mpv, uena sɔyɔntɔ sɔsi-ɪ kpa. ¹⁶ Ama Iseyeli na Yuta pə nyɛma luɣu ka wε Tafiti ke teu. Mpi tɔ, ɪnɪ ɪ ka kɛna pa nyɔvɔ tɔ, na í pukina-wεɣe yoo na í laki aka.

Tafiti kpaɣa Sayuli pɛɛlɔ Mikaali

¹⁷ Mprɔyɔ Sayuli tɔma Tafiti si: Ye n lapa ma tɔmlɛ ke teu na kpelikpeka na ń yooki Taca yoo. Maa ha-ɪ ma pɛɛlɔ kancaalaya nyɛɪ Melari na ń la alɔ. Na Sayuli yɔyɔtɔɣi ɪ taa si: Tɔnaga Filiisi nyɛma ká kɔna-ɪ. Ma niɪ ka kpa ɪ tɔɔ. ¹⁸ Tɔnagale Tafiti cɔwa si: Maɣale awe? Na ma caa tɔyaga nté ɪkaga Iseyeli taa? Na halɪ máá laki wulav yɔti?

¹⁹ Pə tala waatɔ wei si Tafiti kpaɣɔɪ Melari, uena pá ha-ɪ Apɛɛli-Mehola tɔ Atələyeli.

²⁰ Mprɔyɛ Sayuli pɛɛlɔ naale nyɛɪ Mikaali luɣu sɔv Tafiti. Uena pá tayasi wulav na pə maɣa-ɪ teu. ²¹ Mprɔyɔ ɪ tɔ ɪ taa si: Ma haaki-ɪ Mikaali ké. ɪ kiɪ ke pu kpana-ɪ katɔka nyɛm, na Filiisi nyɛma hiki-ɪ na pá kɔ-ɪ. Mprɔyɔ Sayuli tasa Tafiti ke heeluɣu ke tɔm naale nyɛm si: Saɲa n ká pəsi ma yɔti. ²² Na í sɔsi ɪ waali nyɛma si: ɪ heeli Tafiti ke mukaga si, wulav laɲle heɛna-ɪ teu ké. Pécó ɪ waali nyɛma luɣu sɔv-ɪ. Pə tɔɔ tɔ, kpaɣa ɪ pɛɛlɔ ɪnɔyɪ pɛnɛntɛ.

²³ Pa heela Tafiti ke mpv, uena ílé ɪ tɔ si: Si yɔlv í la wulav yɔti tɔ, pə wε nyɔvɔ ké. Ama ma ta tala pulɔ, pécó ma ke konyɔntɔ ké.

²⁴ Mprɔyɔ pa kɛesa wulav ke nti Tafiti cɔwa tɔ. ²⁵ Ntɛna í tɔ si: Mpi ma caa si Tafiti í suu ma pɛɛlɔ tɔɔ tɔyɔle si, í kú Filiisi nyɛma ke nunɔwa (100). Uena í kɔna-m pa hɛnnɔsi, na pə lɛɛti ma kolontunaa.

Na Sayuli lɔki keɛ si ntanyi pa hiki Tafiti na tɛna na pá kɔ-ɪ. ²⁶ Wulav waali nyɛma heela Tafiti ke mpv, uena ílé ɪ tisi si ɪ ká la wulav yɔti. ²⁷ Mprɔyɔ Tafiti kpaɣa ɪ yoolaa na í polo na í kɔ Filiisi nyɛma ke yɔlaa ɪmɔnɔvɔ (200), na kuyakɔ ɪku pa suwa tɔ kɔ ta tata. Na í pona pa hɛnnɔsi na í kala-si tɔcɔɲɲ na í cɛla wulav ke teitei ɪsu ɪɛ ɪ caakaga tɔ, na í pəsi ɪ yɔti. Uena wulav ha-ɪ ɪ pɛɛlɔ Mikaali na tɔlasɪ.

²⁸ Mprɔyɔ Sayuli cɛkɔnaa tɔfoo si Taca wε Tafiti waali. Pə kaasi Mikaali ná sɔla-ɪ teu.

²⁹ Uena í nyaɲna Tafiti, na í pəsi ɪ kolontu ke halɛna ɪ sɛm.

³⁰ Filiisi awulaa lukaga Iseyeli nyɛma ke kulɔw ké, na Tafiti ka kɔkayana-wε na pə kɛli Sayuli yoolaa nyɔvɔ nyɛma lelɛ. Uena ɪ hɛtɛ tɔɲna yaav na pə puki.

19

Sayuli tɔyɔnɔvɔ ke Tafiti

¹ Mprɔyɔ Sayuli tɔma ɪ waali nyɛma tɛna, na ɪ pɔyɔlv Sonatan si pá kú Tafiti. Ama Sonatan luɣu ná sɔv Tafiti ke teu, uena ɪ tayasi-ɪ si: ² Ma caa lɔki si í kɔ-ɪ yoo. Mpv tɔ, cele tanan la laakali, kpa taale na ń ɲmɛli. ³ Má luwa maa polo ma caa kiɪ ke taale nte tɔ taa n wε mpv tɔ, na má yɔyɔtɔna-ɪ nyá tɔm, í yɔyɔta suwe ɪɛ ma kɛɛsi-ɲ.

⁴⁻⁵ Mprɔyɔ Sonatan sama Tafiti ke ɪ caa Sayuli kiɪ si: Paapa, nyá kulɔkɔ ke Tafiti ɪnɪ ɪ lɔkaga. Halɛna í la ɪ weesuɣu ke awusa na í kɔ Koliyati. ɪ lapa na Iseyeli nyɛma kɛli pa kolontunaa tɔcayacaya, na nyá maɣamaya n na mpv na nyá laɲle hulɔmɪ. Mpv tɔ, pepe tɔɔ ké n ka kɔ-ɪ mɔsɔɲ ke yem ke mpv? Taa wakɛlɛna-ɪ. Mpi tɔ, ílé ɪ ta wakɛlɛna nyá.

⁶ Mprɔyɛ Sayuli nuna ɪ pɔyɔlv na í yɔyɔti na í tuuna Taca si: Ma kaa kɔ Tafiti.

⁷ Uena Sonatan yaa Tafiti na í kɛɛsi-ɪ pə tɛna. Uena í mɔɲna-ɪ Sayuli kiɪ na í laki tɔma nna tuu ɪ lakaga tɔ.

Mikaali waasa Tafiti

⁸ Mprɔyɔ yoo tasa kulɔvɔ ke Iseyeli nyɛma na Filiisi nyɛma hekv taa. Ntɛna Tafiti yoonawε na í kɛli-wε tɔcayacaya, na í tɔyɔnɔ.

⁹ Ulena Tacaa tu Sayuli ke ləmayasəle isayale na í caya i təyaya taa. Na í təkə ŋmantaaya ke i nin taa, ¹⁰ na Tafiiti náá tənna-i cənyu maru. Ḿpúyú i mayasaa si i yakí Tafiiti ke ŋmantaaya na í kpəna kutuluɣu. Ama ílé i fεε-ke. Ulena ká yaga kutuluɣu, na Tafiiti se ahoo anu. ¹¹ Ḿpúyúle Sayuli tila yəlaa si pá feŋ Tafiiti təyaya. Ye ku fema tanaŋ, íle pa ku-i. Kena i alu Mikaali heeli-i si: Ye n ta se ahoo ane, cele isəntə n səpa.

¹² Ulena Mikaali ləsi Tafiiti na pətote na í se. Pə lapa i tulaa kele. ¹³ Pə waali ké Mikaali kpaya yulu ləesuyu ŋku pa saakaa tə, na í husi kato tə na í tu pəŋ tənuyu ke nyuyu cəɔ, na í takí puuyu. ¹⁴ Pə kəma na Sayuli tili si pá kpa-i, ulena Mikaali heeli-we si pá wuki-i. ¹⁵ Ḿpúyúle Sayuli mələna tillaa si pá polo pá na-i, na pá kəna-i na i kuhəntuyu na inu í ku-i.

¹⁶ Yəlaa mpe pa mələa íle sese yulu ləesuyu nté, na pá tu pəŋ huutu ke ku nyuyu. ¹⁷ Ntəna Sayuli tə Mikaali si: Pepe tə kə n puɣusa-m na n yele na ma kolontu fiti?

Kena Mikaali nəɣə təkpaɔ si: Tafiiti təma-m ké si ye ma ta yele-i i ká ku-m.

Tafiiti na Sayuli ke Nayəti

¹⁸ Mpu pə lapəna na Tafiiti se na í polo Samiyeele kin ke Lama na í keesi-i pə təna mpi Sayuli lapa-i tə. Ulena í tən Samiyeele ke Nayəti na í caya təna. ¹⁹ Ḿpúyúle pa tayasa Sayuli si: Tafiiti we Nayəti ke Lama cəɔ. ²⁰ Ulena í tili si pá kpa-i. Ḿpúyú tillaa mayana Isə kuyəɣətu teləsəlaa kpekəle ke təna na Samiyeele ke pa nyuyu tu. Təyaya Isə Feesuyu tii tillaa mpe pa tə, na pá suu paale na Isə sam. ²¹ Ḿpúyú pa tayasa Sayuli ke təm nti. Ulena í tili kufama, na pele pá paaki na pá saŋ Isə. Na í tasa ləlaa ke tiluɣu ke təm tooso nyəm, na pele pá paaki na pá saŋ Isə. ²² Ḿpúyú Sayuli kpəsa i mayamaya na í polo Lama. I tala ləkə səsə wei i we Seku cəɔ tə ulena í pəəsi si: Leye Samiyeele na Tafiiti pa wee? Ntəna pá cə-i si: Pa we Nayəti.

²³ Sayuli kpaya Nayəti mpaav, ulena Isə Feesuyu tii i tə, na í tən na í paaki na í saŋ Isə, haləna í tala təna. ²⁴ I tala Samiyeele pa kin, ulena í wəɣəsi wontu na í paaki na í saŋ Isə ke mpu. Haləna í hənti ateye ilim na pə təm na ahoo təna. Pə tə kə yəlaa pəəsəyi təma si: Sayuli ná we Isə kuyəɣətu teləsəlaa taa tətəɣ?

20

Sonatan seəkəna Tafiiti tə

¹ Ḿpúyú Tafiiti sewa Nayəti ke Lama kin na í polo í mayana Sonatan na í pəəsi-i si: Ma lapa we? Pepeye ma wakəlaa? Isayatu ntiyi ma lapa nyá caa na í pəkəɣi ma weesuyu? ² Təyayale Sonatan cəwa si: Isə í pona pooluŋ. Pəpətu kə, n kaa si. Ma caa u laki pulu cəcəka na í ŋmesi-m. Íle pə fei si í la mpu na má tá nu. ³ Ḿpúyúle Tafiiti cəwa si: Nyá caa cəkənaa si n caaki ma təm ke teu. Ntanyu i mayasa i taa kə si n taa nu-ti na pə kə na nyá lanle wakəli. Mpu tə, ma tuukina Tacaa na nyá mayamaya si pə kaasa-m pəcəɣə na má si. ⁴ Ḿpúyú Sonatan təma-i si: Maa la-ŋ pə təna mpi n səɔlaa tə. ⁵ Ntəna Tafiiti si: Cele nté isətu kufalu acima. Pu wee si ma na wulav tə təɣəna. Paa na mpu tə, yele ma kpa taale na má ŋmeli. Haləna kuyaku tooso nyəŋku taanaɣa. ⁶ Ye nyá caa pəəsə ma tə, íle n heeli-i si: Tafiiti wiina-m si má yele-i na í ləɣə i təyi i te Petəlehəm. Pa laki i təyaya taa kə pənaya kətaya. ⁷ Ye i təma si pə we teu, íle nyá pəyalu má, ma kaa nyana pulu tətə. Ama ye i pááná huuwa, íle nyi kpakpa si nyá caa təma i taa kele si i laki-m isayatu. ⁸ Mpu tə, la-m kupantu ke teitei isu n ka suu nyá nəɣə ke Tacaa isəntaa tə. Na ye ma tu lapa isayatu natəli, ku-m nyá mayamaya. Pepe tə kə n ká nək-i-m nyá caa kin ke ponav?

⁹ Kəlena Sonatan si: Mpusi í polo pooluŋ, na mpi maa nu si ma caa luki nyá weesuyu ləsuɣu na má ŋmesi-ŋ tə. ¹⁰ Ḿpúyú Tafiiti pəəsə-i si: Ye nyá caa lanle ta hεε awe ka heeli-m? ¹¹ Ntəna Sonatan yaa-i si: Kə na tə lu na tə kpa taale.

Ulena pa naale pa kpa taale. ¹² Ḿpúyú Sonatan təma Tafiiti si: Iseyeli Isə Tacaa kele ma aseeta tu. Íle maa na ma caa ke cele, yaa celenkufe. Ye i lanle heena-ŋ na má tá tili na pá heeli-ŋ, ¹³ Tacaa í ku-m. Paa i tu i taa si i ká tu la-ŋ isayatu maa heeli-ŋ. Pəcə maa yele-ŋ tətə,

na í tɛɛna alaafəya. Tacaa í wɛɛ nyá waali, isu i ka wɛu ma caa waali tɔ. ¹⁴ Na ye maa wɛɛna weesuɣu, ɔle n la-m kɔpantu nti Iso lapa-ŋ tɔ na paa ma tu sɛpa, ¹⁵ na pə kɔɔ na Tacaa kpiisi nyá kolontunaa tənaya kulum kulum, taa yele ma təyaya ke kɔpantu lapu.

¹⁶ Pə taya pulu, Sonatan na Tafiiti paa su nɔɔ kɛ na ye Tafiiti na i təyaya nyəma pa yəka-ke Tacaa ká yele na i kolontunaa lɛɛti-wɛ. ¹⁷ Ḿpóyú pa tasa təmayá nɔɔsi suw. Mpi tɔ, Sonatan ka sɔla-i kɛ isu yem na kpetɛ.

¹⁸ Na Sonatan tɔm-i si: Cele nté isɔtu kɔfalɔ acima. Pu ná si n fɛi. Mpi tɔ, nyá tɔcayale ká wɛɛ kpetɛ. ¹⁹ N ká polo kuyaku tooso nyəŋku wule na í ŋmeli kanmaaya ŋka ka kin n ka tɛma ŋmelɔyɔ tɔ. ²⁰ Maa tɔ nyəma tooso, na pələ nté tɔ kin tɔɔ, isu ma na pulu. ²¹ Ilena má tili iwaasəle natəli si tɔ pɛki-yɛ. Ye ma heela-tɛ si nyəma nté ma tɔɔ ma tɔɔ cənɛ. Kpaya-yɛ na í kəna. Ie n kɔɔ, taa nyá, natəli tɔ fɛi kɛɛ. Na Iso, maa looliyi. ²² Ama ye ma tɔma iwaasəle si nyəma nté nyá nɔɔ tɔɔ, ɔle n tɛɛ. Tacaa təɔnəxi-ŋ kɛɛ. ²³ Tacaa kɛɛ má na-ŋ tá aseeta tu ke tam tɔɔ, ke tɔm nti tɔ yəɔta isəntɔ tɔ tɔ taa.

Tafiiti sewa

²⁴⁻²⁵ Ḿpóyú Tafiiti sewa na í ŋmeli taale. Pə tala isɔtu kɔfalɔ acima taanaya ɔlena wulaw caya i tɔcayale ke kolɔŋa kite ke təɔɔ. Apənɛɛ ná caya i kəŋkəŋ taa, na Sonatan ke isɛntaa, na Tafiiti tɔcayale ke kpetɛ. ²⁶ Wulaw ta yəɔta si puluɣu kuyaku ŋku. Mpi tɔ, i huɔkaya si ntanyɔ isayatu natəli tɔ mayana-i kɛ na i kaa kɔɔ acima. ²⁷ Tɛu fema isɔtu kɔfalɔ kuyaku naale nyəŋku wule na Tafiiti fɛi tɔtɔ. Ilena Sayuli pɔɔsi i pəyalɔ si: Pepe tɔɔ kɛ Sese pəyalɔ inɔ i ta kɔɔ təɔɔ ke tete na saŋa?

²⁸ Ntɛna Sonatan si: I səlɛma-m si yele-m na má polo Pɛtələhem. ²⁹ Ma taalɔ heela-m si ma nyəma laki kətaya ke ta tɛ. Ye n kɛ ma taapalɔ yele-m na má ləɔ ma ti na má ná ma taalɔnaa. Pə tɔɔ kɛ i fɛi tətəɔle cənɛ.

³⁰ Tənayale Sayuli pááná huuwa na í tɔ si: Alɔ tetelatu pəyaya nyá. Ma ta nyɔ taa si nyá camna kɛɛ Sese pəyalɔ? Nyá na nyá too mə fɛɛle kɛ. ³¹ Nyɔ si ye Tafiiti wɛna i weesuɣu, asola taa kɛ nyá na nyá kawulaya í wɛɛ. Mpu tɔ, tili na pá kəna-m-i, pə wɛɛ si í si kɛ. ³² Mpuɣule Sonatan pɔɔsa i caa si: I lapa we na pá kuyɔ-i?

³³ Ilena Sayuli ləɔ Sonatan ke ŋmantaaya. Tənayale Sonatan cəkənaa si i caa tɛma i taa si i kuyɔ Tafiiti. ³⁴ Ḿpóyú i yela təɔɔ ke isɔtu kɔfalɔ kuyaku naale nyəŋku ŋku na í koləna pááná. Mpi tɔ, i lanle wakələna Tafiiti ke sɔsɔm ke mpi pə tɔɔ i caa tuɔ-i təɔɔ.

³⁵ Tɛu fema tanaŋ, ɔlena Sonatan na iwaasəle natəli pá polo timpɔ i na Tafiiti paa yəɔtaa na pa su tɔ. ³⁶ Ilena í heeli iwaasəle si: Polo na í tɔɔsi nyəma nna maa tɔ tɔ.

Iwaasəle tɛɛwa, ɔlena Sonatan tɔ nyəma kɛ tɔ nɔɔ tɔɔ. ³⁷ Iwaasəle tɔma isu tɔ takɔ nyəmle cɔlɔ, ɔlena Sonatan kpɛɛsi-tɛ si: Isu hatoo nyá nɔɔ tɔɔ kɛ nyəmle wɛɛ? ³⁸ La ləŋ taa səŋ.

Ḿpóyú iwaasəle tɔɔsa nyəma na tɔ kəna. ³⁹ Sonatan na Tafiiti pa naale pa nyəma mpi pə laki tɔ, iwaasəle ná tá nyɔ. ⁴⁰ Ilena Sonatan cɛla iwaasəle ke i yoou wontu si tɔ kpeena. ⁴¹ Iwaasəle tɛɛwa, ɔlena Tafiiti lu i təŋmelle ke kanmaaya waali, na í həntɔ Sonatan ke atɛyɛ tɔm tooso. Ḿpóyú pa kpipa tɔma na pá wii təkpuo, na Tafiiti wula wɔ.

⁴² Ilena Sonatan tɔm-i si: Polo, Iso í wɛɛ nyá waali. Ilena í yele na má na-ŋ na ta lulɔyɔ nyəma tɔ tɔki nɔɔ ŋka tɔ suwa təɔ tam tɔɔ.

21

¹ Ḿpóyú Tafiiti kɔlaa na í tɛɛ na Sonatan náa məli icatɛ taa.

Tafiiti pote ke kətulɔ Ahimeleki tɛ

² Ḿpóyú Tafiiti pola Nopi ke kətulɔ Ahimeleki tɛ. Ilé i loosa-i, ɔlena í kpaya asewa na səɔntu na í səŋ-i na í pɔɔsi-i si: Alaafəya kɛɛ na í tɔ nyá tike ke mpɔ, na nɔɔlɔ fɛi nyá waali?

³ Ntɛna Tafiiti si: Wulaw kɔsəna-m na tɔm kɔŋmɛsətu natəli. Ye pə kaasa ma yəlaa ɔle, má na pɛɛ tɔ nyəma tá suluyɔ waatu. ⁴ Kutətəɔɔm napəli pə fɛi? Ha-m potopotona kakpasɔ, yaa

təɣənaya ŋka n wɛna tɔ. ⁵ Ntɛna kətɔlv sɪ: Ma fɛina potopotonaa napələɣi yem. Isɔ nyɛma wɛnna. Ye nyá yɛlaa ɪ ta tokina alaa, ɪlɛ ma cɛlɛ-ŋ pɛlɛ.

⁶ Ntɛna Tafiti nɔɣɔ təkpaɪ sɪ: Paa tɔ lukɪ ta luw ma yɛlaa wɛ tənɔŋ kɛ. Halɪ saŋa tá luw pɛnɛ pɛ ta kɛ səkpaɪ ɪsɛntɔ tɔ pɛ tɛsaa kɛlɛ.

⁷ ɪlɛna kətɔlv ha Tafiti kɛ potopotonaa. Mpi tɔ, pa tike pa wɛnna na mɛɣɛ pa lɛsaa sɪ pa layasɛɣi kɔfama.

⁸ Pɛ pamna Sayuli tiikilaa nyɔɣu tɔ nɔɣɔlv ɪ ka wɛ tɛna. Pa yaaki apalɔ ɪni sɪ Towɛki. ɪ kɛ ɪtɔm tɔ, na pa tɔka ɪ tɔɔ sɪ ɪ la Isɔ sɛɛv kətaya nakɛli.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti pɔɔsa Ahimeleki sɪ n wɛna ŋmantaaya yaa layatɛ na ń cɛlɛ-m? Mpi tɔ, wulav tilitu tɔm kɛtɛla-m, ɪlɛ ma ta kɛɣa layatɛ yaa yooɔ wontuyɔ nakɔli. ¹⁰ Ntɛna kətɔlv sɪ: Filiisi tɔ Koliyatɪ wei n kɔwa ɪla tɛtɛkɛlɛ taa tɔ, ɪ layatɛ kɛ pa mɛɛla saalaya, na pá su kətɔlv toko waali. Ye n caa n kɛɣa-tɛ, tɔ tike tɔ wɛna cɛnɛ. Ntɛna Tafiti sɪ: Cɛlɛ-m-tɛ tɔ fɛina saala.

Tafiti pote ke Katɪ

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti tayana sewa kɛ kɔyakɔ ŋkɔ, na ɪ polo wulav Akisi tɛɣɛ Katɪ. ¹² Ntɛna Akisi waali nyɛma tɔ sɪ: Isɔ tɛtɔ wulav Tafiti kɛlɛ ɪnɛ ɪni? Pɛ taya ɪ na Sayuli kɛ pa tɔna yontu na pá paaki sɪ:

Sayuli kɔwa yɛlaa iyaya (1000) kɛ huɣule,
na Tafiti náá kɔ iyisi naanɔwa (10000) kɛ huɣule.

¹³ Tafiti maɣasa tɔm ntɔɣi ɪ taa. ɪlɛna wulav Akisi tɔm lapɪ-ɪ sɔɣɔntɔ kɛ sɔsɔm. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ pɔsa ɪsu kpaŋtɔ, na ɪ laki yem yem kɛ pa ɪsɛntaa, na ɪ ŋmaaki kampɔnaa tɔɔ na ɪ yele na ɪ ntayama kɛŋ ɪ tantɔɣu tɔɔ. ¹⁵ Kɛlɛna Akisi tɔ ɪ waali nyɛma sɪ: ɪ nawaya sɪ pɛ laki yɔlv ɪnɔɣi yeleyɛlɛ. ɪlɛ pepe tɔɔ kɛ ɪ kɛɣa-ɪ na ɪ kɛŋna-m? ¹⁶ ɪsu ma laŋa kpaŋtɔnaa ntɛ na ɪ kɛŋna-m ɪnɛ ɪni sɪ ɪ laki yem yem na má naaki-ɪ? ɪ ta mɔna ɪ sɔv ma tɔyaya taa.

22

Tafiti pɔsa yɛlaa kɛkɛlɛ nyɔɣu tɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti sewa Katɪ, na ɪ polo na ɪ ŋmɛli Atulam kɔkpaɪmɔɣu p̀r̀ỳg̀ taa. Mɔɣɔlɛ ɪ tɛtɔnaa na ɪ tɔyaya yɛlaa tɛna nuwa. ɪlɛna pá polo ɪ kiŋ. ² Pɛ kɛɣav mpa pa laŋa wakɛlaa tɔ, na kɛma nyɛma, na nɔɣɔsɛɛ nyɛma, pa kotina ɪ kiŋ, ɪsu yɛlaa nasɛlɛ (400) kɛ mpɔ, na ɪ pɛsɪ pa nyɔɣu tɔ.

³ Tɛnaya Tafiti luwa na ɪ polo Misipa kɛ Mowapɔ tɛtɔ taa, na ɪ sɛlɛmɪ tɛna wulav sɪ: Yele na ma caa na ma tɔɔ pá kɔɔ na pá cɔɔsɪ nyá tɛ. Halɛna má cɛkɛna mpi Tacaa ká la-m tɔ.

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti pona ɪ nyɛma mɛɣɛ Mowapɔ wulav kiŋ. ɪlɛna pá caɣa tɛnaya waatɔ wei ɪni ɪ tɔŋna cɔɔsɔɣu tɔ.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Isɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ tɛlɛsɔlv Katɪ heela Tafiti sɪ: Lu tɛcɔɔsɛlɛ tɛna na ń polo Yuta tɛtɔ taa.

ɪlɛna ɪ se na ɪ polo Heletɪ hɔtɔɣu taa.

Sayuli kɔɣv kɛ Nopi kətɔlaa

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ kɔyakɔ nakɔli Sayuli caɣa Kipeya tontonɔlɛ tɔɔ kɛ tɔɣu nakɔli kɔ tɛɛ. ɪ ŋmantaaya kɛ ɪ niŋ taa, na ɪ waali nyɛma tɛnaya ɪ kiŋ. ⁷ Tɛnaya ɪ tɔma-wɛ sɪ: Ntɔŋ Pɛncamɛɛ nyɛma mɛ, ɪ tɛŋ mɔ taa sɪ Sɛsɛ pɛɣalɔ Tafiti ká ha mɔ tɛnaya tɔŋ tawa, na ɪ kpa mɔ tɛnaya nyɔɣu nyɛma yɛɛ? ⁸ Ye pɛ taya mpɔ, pepe tɔɔ kɛ mɔ tɛna tɛpɪ ɪ kɛnta nɔɣɔ kɛ ma tɔɔ. Mɔ taa nɔɣɔlv u tu cɛki-m sɛkpaɪlvɔ kɛ ma pɛɣalɔ na Tafiti pa nɔɣɔ pɛɛlvɔ tɔm? Pepe tɔɔ kɛ mɔ taa nɔɣɔlv kaa tu tɔɣɔ ma wahala. Na ɪ kɛɛsɪ-m ɪsɛna ma pɛɣalɔ yooɔsiɣi ma na ma tɛmlɛ tɔ tɔ. Halɪ ɪlɛ ɪ nyɛki-m katɔsɪ ɪsu ɪ tɔŋna lapɔ kɛ halɛna saŋa tɔ.

⁹ Pɛ pamna Towɛki ɪtɔm tɔ ka wɛ Sayuli waali nyɛma taa. Mɔɣɔlɛ ɪ cɔwa sɪ: Ma nawa Tafiti pola Nopi kɛ Ahitupi pɛɣalɔ Ahimeleki kiŋ. ¹⁰ Halɪ ɪlɛ ɪ pɔɔsɪ Tacaa sɪ, pepeɣɛ Tafiti ká la. Na Ahimeleki ha Tafiti kɛ tɔɣɔnaya na ɪ cɛlɛ-ɪ Koliyatɪ layatɛ.

11 Μπόγύ Sayuli tila Nopi na pá yaa kátulv Ahimeleki, na i táyaga kátelaa tēna na pá polo. 12 Ilena í tō Ahimeleki si: Ke ηkpanη. Na ílε i tō si: Ma nuwa, ta caa. 13 Μπόγύ i tōma si: Pepe tōó kέ nyá na Tafiiti í krenta nάγo ke ma tōó? Halēna η ha-i tάγonaγa, na layate. Na η γάγo tēna Tacaa ke i tōm, na í kulv ma tōó na í nyaki-m katōsi, isu í tōηna lapv ke saηa isēntō tō?

14 Ntēna kátulv cō si: Nyá waali nyéma taa awe ká keesēna i tάγi nyá yōti Tafiiti. I nukēna-η na i nyuyv kula nyá táyaga taa kέ. 15 Pē taya saηa ke ma caala Tacaa ke γάγo tēnav ke i tōm. Ye ma na-i tá nάγo pēeluyv tōm, taa svki tάλεγε má na ma táyaga nyéma tá taa nάγo lv i nyuyv taa. Ma ta nyi-tάγi paa pēcō. 16 Μπόγύ Sayuli tōma Ahimeleki si: Isu ma kōwa nyá na nyá caa táyaga nyéma tēna.

17 Ilena Sayuli tō i yoolaa mpa paa saηa i kin tō si: I kv Tacaa kátelaa. Mpi tō, pa nyéma teu si Tafiiti seekaya kέ. Ilena pá na-i pá lá nάγo kulvmaγa na pá kisi-m heeluyv.

Ama pēle pa kisa Tacaa kátelaa ke kuyv. 18 Ntēna Sayuli tō Toweki Itōm tv si: Nyaa kv-we.

Ilena Toweki kv kátelaa mpe pa nunaasa na kakpasi, na pá suuwa kátaya wontu. 19 Μπόγύ Sayuli kōwa tōtάγo Nopi icate yēlaa tēna. Pē kraγav apalaa, na alaa, na piya tēna, na ahulv mnaa na tōla tō. 20 Ama Ahitupi pāyalv Ahimeleki pāyalv Apiyataa ηmelaa na í se na í polo Tafiiti kin. 21 Μπόγύ i tayasa-i si: Sayuli kōwa Tacaa kátelaa. 22 Μπόγύ Tafiiti tōma si: Kuyanku ma nawa Toweki ke tēna tō, maa nyéma mpv si i kaa lan Sayuli ke tayasuyv. Má yelina nteγe pa kv nyá caa táyaga nyéma tēna. 23 Cayā ma kin cāne, taa nyá. Ye wei i pēekāγi nyá weesuyv pē we isu ma nyēkv ke pōntv pēekāγi, maa paasēna-η.

23

1 Μπόγύ pa tayasa Tafiiti si: Filiisi nyéma yōona Keila nyéma na pá kuu tάγonaγa ke kpeη taa. 2 Mpyuyvε Tafiiti sēlōma Tacaa na í pōōsi-i si: Pē weε si má polo má yōona Filiisi nyéma mpe? Ntēna Tacaa si: Eε, polo na η yōona-we, na η waasi Keila nyéma.

3 Mpyuyvε Tafiiti yēlaa pōōsa-i si: Yuta cāneyε tē weε tē ta kisi cayav na sάγontv. Halv mπόγύ tv puki Keila ke Filiisi nyéma suluyv na?

4 Tafiiti tasa Tacaa ke γάγo tēnav, ilēna Tacaa cō si: Kulv na η tēε Keila. Mpi tō, ma tv Filiisi nyéma ke nyá nin taa kέ.

5 Μπόγύ i kraγa i yēlaa na í polo Keila na í yōona Filiisi nyéma. I kv-weγe sōsōm na í kēli-we, na í lēeki pa tōla. Pē lapa Tafiiti waasa-weγeε.

6 Pēcō waatv wei Ahimeleki pāyalv Apiyataa ka sewa na í maγana Tafiiti tō, na í tōka kátelaa toko wei pa pōōsάγēna Tacaa ke tōm tάγo.

7 Sayuli nuwa si Tafiiti pola Keila, ilēna í tō si: Isō caa i tv-i ma nin taa kέ. Mpi tō, i kōma na í tōki i tάγi icate nte tē wēna kolvηa na kampōnaa na kvakalāsēη kōpan tō tē taa.

8 Ntēna Sayuli koti i yoolaa tēna na pá polo Keila si pa nyala Tafiiti na i yēlaa. 9 Tafiiti nu isayatv nti Sayuli tōηna maγasuyv ke i taa kέ mpv, ilēna í tō kátulv Apiyataa si: Kōna toko wei pa pōōsάγēna Tacaa ke tōm tō. 10 Ilena Tafiiti sēlōm i seγeli Isō Tacaa na í pōōsi-i si: Ma nuwa si Sayuli kēη icate γάkuyv ke ma maγamaγa ma nyuyv tōó. 11 I ká kōō tampana isu ma nuw tō? Ye i kōma Keila nyéma ká tv-m i nin taa? Hai, I seγeli Isō Tacaa, la suulu na η heeli-m. Ntēna Tacaa si: Eε, i ká kōō. 12 Ilena Tafiiti si: Iε Keila nyéma ká tv ma na ma yēlaa ke i nin taa? Tacaa si: Eε, paa tv-me.

13 Μπόγύ Tafiiti na i yēlaa pa lu Keila ke kpakpaa na pá tēε tiili. Pa we isu yulvnyōη nasōtoso (600) ke mpv. Sayuli nuwa si Tafiiti sewa, iε i ta tasa pote tōtō.

14 Ilena Tafiiti saali puyv taa kέ kvkramuyv pōōγó taa na Sifi wulaya tetv tōó. Sayuli pēekāγa-i tam kέ. Ama Isō ta tv-i i nin taa. 15 Μπόγύ Tafiiti nawa si Sayuli pēekāγi si í kv-i. Ilena í saali Sifi wulaya tetv hōtuyv taa.

16-17 Waatv inάγi Sonatanη pola Tafiiti kin ke tēna na í sōōsi-i apalōtv si: Taa nyana pulv, Isō we nyá waali, na ma caa kaa tokina-η. I nyēmá teu tōtō si nyaa tάγona I seγeli nyéma tōó kέ kawulaya, na maγale nyá waali nyēη.

¹⁸ Uena pa naale pá krenti na pá peeli nɔɔ ke Tacaa isenta. Ḿpógú Tafiti saala hɔtɔyɔ taa, na Sonatanj náá kpe i te.

Sayuli tɔɔnɔɔgi Tafiti

¹⁹ Mpuɔye Sifi nyóma pola Sayuli kin ke Kipeya na pá heeli-i si: Tafiti nmela ta tɔye Hakila puɔy hɔtɔyɔ taa, ké kɔkramɔn taa ké wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ. ²⁰ Tɔ nyɔmá si n caa n kpa-i. Mpu tɔ, kɔɔ tɔ kpa-i na tɔ cele-n. ²¹ Tɔnɔɔale Sayuli tɔma si: Timpi í wɛna ma pɔtɔtɔle ke isɔntɔ tɔ, Tacaa í kooli-mɛye kɔpantɔ. ²² Mpu tɔ, í polo na í tasa pɛekɔyɔ ke timpi i wɛe tɔ, na wei i mayamaya i na-i tɔ. Mpi tɔ, pa heela-m si i acilayatu wɛ sɔɔntɔ. ²³ I pɛeki teu na í cekɔna lona nna nna a taa i nmelɔɔgi tɔ. I wɛna naani, uena í kɔɔ na má na-me tɔ polo. Ye tetu taa cɔnɔye i wɛe, maa pɛeki Yuta nyóma tɔna taa na má na-i.

²⁴ Uena pá tee Sayuli ke nɔɔ na pá polo Sifi. Ama Tafiti na ílé i nyóma pa wɛ Mawɔn wɔlaya tetu taa ké tɛtɛkɔle taa ké Yuta wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ. ²⁵ Ḿpógú Sayuli na i yɔlaa pa pola Tafiti pɛekɔyɔ. Uena nɔɔɔbɔ tɔɔasi-tɔɔgi Tafiti na í tii puɔy na í polo í caya Mawɔn wɔlaya tetu taa. Sayuli nu mpɔ, uena í tɔn i waali ké tɔna. ²⁶ Na í na i nyóma pa wɛ puɔy hɔɔɔɔyɔ tɔɔ, na Tafiti na i nyóma na lenkɔ tɔɔ. Ḿpógú pa sewa kpaakraa si pa fitiyi Sayuli. Ama ílé na i yɔlaa paa tɛma Tafiti-wɛyele tam si pa kpaaki-wɛ. ²⁷ Tɔnɔɔa tillu kɔma na í heeli Sayuli si: Kɔɔ lɔn, Filiisi nyóma wata tetu.

²⁸ Ntɛna í mɔli Filiisi nyóma waali. Pɔ tɔɔ ké pa ha tɔnɔɔa hɔte si pa ya tɔma kɔkramɔyɔ.

24

Tafiti kisa Sayuli ke kɔyɔ

¹ Ḿpógú Tafiti kɔla tɔna na í polo An-Ketii kɔkramɔyɔ ṕpógú taa na í caya tɔna. ² Sayuli luna Filiisi nyóma tɔtɔɔnle, uena pá tɔɔasi-i si Tafiti wɛ An-Ketii wɔlaya tetu taa. ³ Ḿpógú Sayuli tɔɔsa yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) ke Iseyeli tetu tɔna taa, na í polo Tafiti pɛekɔyɔ. Halɔna í tala taale pɔntɔlɔn kɔkramɔyɔ. ⁴ Ḿpógú pa tala heen tɔtɛkɔle nte tɔ wɛ mpaav nɔɔ tɔ. Kɔkramɔyɔ ṕpógú nakɔli ku wɛ tɔna. Ntɛna Sayuli suv ku taa si i luki hɔm, na Tafiti na i yɔlaa pa nmela lɔlɔ ke ṕpógú kɔlumɔyɔ nkɔ ku taa. ⁵ Tɔnɔɔale Tafiti yɔlaa welɔta-i si: Nyɔlelenj nté yaa, Tacaa ka tɛma-n heeluyɔ si i ká tɔ nyá kolontunaa ke nyá ninj taa. Tɔɔ, lana-i isɔna n caa tɔ.

Uena Tafiti kɔli tɔheɛ na í cooli Sayuli capa ntompɔle. ⁶ Ḿpógú i lanle nmawwa mpi pɔ tɔɔ i lapa mpɔ tɔ. ⁷ Uena Tafiti tɔ i yɔlaa si: Isɔ í taa yeke na má tokina ma sɔsɔ. Mpi tɔ, Tacaa lɔsɔna-i na í kpa-i wulav.

⁸ Tɔm ntɔɔgi Tafiti tanja i yɔlaa si pá taa ku Sayuli. Pɔ waali ké Sayuli luwa na í tɔ i mpaav. ⁹ Ḿpógú Tafiti pɛle pa luwa tɔtɔ, na pá kpeesi Sayuli si: Hai, ma caa wulav.

Sayuli pɔsa i waali, uena Tafiti hɔnti-i ate. ¹⁰ Na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké n nukɔ nti yɔlaa looliyi si ma caaki nyá wakɔlɔyɔ tɔ ye? ¹¹ Pɔ taya mpɔ se. Mpi tɔ, saɔa n nana nyá isɔpɔle nté isɔna Tacaa tu-n ma ninj taa tɔ. Yɔlaa sɔsa-m si má ku-n. Ama má kisina si pɔ fei si má tɔ ma sɔsɔ tɔɔ ké ninj. Mpi tɔ, Tacaa lɔsɔna-n na í kpa-n wulav. ¹² Tɔɔ, ma caa, nn naaki nyá toko ntompɔle nté ma ninj taa, ye maa nɔkaa maa ku-n. Ama timpi ma coola nyá toko tike na má tá ku-n tɔ, nyi si ma taa u kpaakɔna-n. Pɔyele ma ta sɔlɔna-n isayatu. Ama nyá nyɔkɔna-m katɔsi si n caa n ləsi ma luyɔ tɛɛ. Pɔyele ma ta wakɔlɔna-n natɔli. ¹³ Tacaa ká huɔna má na-n ta tɔm na í lɛti-n. Ama ma kaa kpaasi nyá tɔɔ ké ninj. ¹⁴ Pa tuka ituule si: Isayalataa lakɔna isayatu. Mpu in, tɔtɔɔ ma kaa tokina-n. ¹⁵ Ma ta tu talɔ haya kusɔpaya, yaa ipɛelav, na hali Iseyeli wulav taka tɔɔnɔɔgi-m mpɔ. ¹⁶ Tacaa ká huɔna má na-n tá tɔm na í sɛɛna ma tɔɔ. I ká ha-m tampana, na í ya-m nyá ninj taa.

¹⁷ Tafiti tɛma yɔɔtɔyɔ ke mpɔ, uena Sayuli pɔɔsi si: Ile ma pɔyalɔ Tafiti nɔɔ ke ma nukɔ mpɔ?

Uena Sayuli tɔli nɔɔɔ na í wii tɔkpoo. ¹⁸ Na í tɔ si: Nyagale tampana tɔ, ma tɔm sɔpɔna. Mpi tɔ, má lapɔna-ŋ isayatu na ń leeti-m kɔpantu. ¹⁹ Kɔpantu nti n lapa-m tɔɔɔ n keesa saɔa isɔntɔ. Mpi tɔ, Tacaɔ tu-m nyá niŋ taa na ń kisi-m kɔyɔ. ²⁰ Ye yɔlv sula i kolontu i kɔyɔ-i ké, u yeki-i. Tacaɔ í leeti-ŋ kɔpantu nti n lapa-m saɔa kɔyakɔ kɔne tɔ. ²¹ Pɔnente ma nyɔma si nyagale wulav. Iseyeli kawulaya tɔna ká wee nyá niŋ taa. ²² Mpu tɔ, yɔɔɔti na ń tuuna Tacaɔ si, n kaa kɔ ma lɔlvɔ nyɔma ke ma sɔm waali. Pɔyele n kaa kpiisi ma hɔte ke ma caa tɔyaya taa.

²³ Uena Tafiti tuuna mpɔ. Mpuyɔle Sayuli mɔla kpente. Uena Tafiti náá mɔli i kɔkramɔyɔ púúyú taa.

25

Napaali leev

¹ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Samiyeeli sɔpa. Uena Iseyeli nyɔma koti na pá caya i lɔyaya, na pá pimi-i i te Lama. Waatu inɔɔi Tafiti kulaa na í polo Palan wulaya tetu taa.

²⁻³ Kalepu lɔlvɔ taa apalɔ ton tu nɔɔlv i ka wenna Mawɔŋ. Uena i tɔmle nyɔma náá we Kameli na pá laki i tɔmle. I heen ka we iyisi tooso (3000) na páŋ ke iyaya (1000). Apalɔ inu i hɔte nté Napaali, na i alɔ si Apikaali. Alɔ inu i ka we lɔmayasee ké na i isentaa luwa. Ama i paalɔ ná ké yɔlv nyɔmɔŋ tu na isayav. Kameli ke paa we waatu inu na pá kɔɔki pa heen huntu.

⁴ Tafiti pele paa we wulaya tetu taa. Uena Tafiti nu si Napaali kɔɔki i heen huntu. ⁵ Uena í kusɔ ifepiya naanɔwa si, pá polo Kameli ke Napaali te, na pá see-i si: Ma see-ŋ. ⁶ Iso í ha nyá tɔyaya na nyá nyɔm tɔnaya alaafɔya. ⁷⁻⁸ I heeli-i tɔtɔ si: Ta na nyá tiikilaa tu wenna Kameli. Tɔ ta la-weye isayatu natɔli. Pɔcɔ pa tɔla taa natɔli tɔ ta le. Ye n caa, n pɔɔsi-tɔɔi nyá tɔmle nyɔma na ń na. Tɔv, ma nuwa si pa tɔŋna nyá heen huntu kɔv tɔ, lanhulɔmle kɔyakɔ ke ma nyɔma pola nyá te. Ma wiikina-ŋ si ń ha má na ma nyɔma ke mpi n wena si n haaki-tu tɔ.

⁹ Ifepiya mpe pa tala Napaali te, uena pá keesi-i Tafiti tɔmnaa mpe na pá tɔŋa i kɔcɔcɔtu. ¹⁰ Tɔnagale Napaali holaa si: Tafiti yaa. Ma ta nyi wei pa yaa mpɔ tɔ. Kayaɔa yomaɔa mpa pa seeki pa caanaa na pá cɔɔki yem tɔ pa wiisa payale ké. ¹¹ Ile ma kaa kraya tɔɔnaya na lɔm na nantu nti ma lapa tɔkpetekpete ke ma tɔmle nyɔma tɔ, na má celɔyi yem cɔlaa.

¹² Tɔnagale Tafiti pɔyalaɔ pɔsɔna pa waali. Pa kpema uena pá keesi-i tɔmnaa mpe pa tɔna. ¹³ Ntɔna Tafiti si: Paa wei í lɔli i layate ke i tɔnaya taa.

Uena Tafiti pɔyalaɔ lɔli pa layalee na i mayamaɔa í cɔ i layate tɔtɔ. Yɔlaa isu nasɔle (400) tɔna i waali, na pɔ kaasi yɔlaa ŋmɔnɔyɔ (200) na pele pa tɔŋa wontu.

Apikaali sɔŋyɔ ke Tafiti

¹⁴ Ḿpúyú Napaali pɔyalaɔ taa nɔɔlv cɔpa i alɔ Apikaali ke sɔkpalɔyɔ si: Tafiti kusɔna nteye i pɔyalaɔ ke wulaya tetu taa si pá kɔv pá see ta caa. Ntɔna í nyaasi-we. ¹⁵ Pɔcɔ waatu wei tana yɔlaa mpe tu we wulaya tetu taa tɔ, pa lapa-tɔyɔ kɔpantu ke teu ké. Pa ta la-tɔyɔ isayatu natɔli. Pɔcɔ ta pulɔpu ta le. ¹⁶ Mpe pa kentina ta tɔv ké tam na tɔ tiikiyi ta kalɔkɔŋ. ¹⁷ Mpu tɔ, nyi isɔna n ká la tɔ. Mpi tɔ, pa tema ta caa na i nyɔm tɔna pɔ tomle tam ké. Pɔyele i nyɔmɔŋ katatɔlaya tɔv, paa ta taa nɔɔlv yɔɔtɔna-i i kaa nu.

¹⁸ Tɔnagale Apikaali kraya potopotona ke ŋmɔnɔyɔ (200). Uena i kraya sɔlvɔm hulun naale, na heen wei pa tema tɔsvɔ tɔɔv kakpasɔ. I kraya tɔtɔɔv pee kɔtonɔee isu saaki, na lesɔŋ paya ke nunɔwa (100), na fikinaa paya ke ŋmɔnɔyɔ (200), na í hɔkɔ kpanasɔ tɔv. ¹⁹ Uena í tɔ i tɔmle nyɔma si: I tee-m nɔɔɔ na má tɔŋ mɔ waali.

Ama Apikaali ta heeli i paalɔ ké natɔli. ²⁰ Ḿpúyú i kpa i kpanaya tɔv na í kraya pulasɔ mpaav. Uena i na Tafiti na ílé i nyɔma pá suli kpaakpa.

²¹ Na pááná kpa Tafiti na í mayasɔ i taa si: Isu ma tɔŋyɔ apalɔ inɔe i nyɔm tɔnaya wulaya tetu taa tɔ, ma iwule tɔna tu-m lɔm nté yem. Pɔyele i nyɔm taa pulɔ ta le. Uena í felɔ-m isayatu ke ma kɔpantu lonte. ²² Ye pɔ nyaalaa na má ta kpiisita i na i yɔlaa tɔna Iso í kɔ-m.

²³ Apikaali loosa Tafiiti, ilena í tii í kpanɔ́ɔ́ tɔ́ kɛ́ lɔ́n, na í hɛ́nti-í aɛ. ²⁴ Ilena í tasa í nɔ́ɔ́hɛ́ tɛ́ kɛ́ hotuyu na í tɔ́ si: Hai, ma ɛ́, má wakɛ́lɛ́na. Ilɛ́ yelɛ́ na nyá pɛ́lɔ́ má, má yɔ́ɔ́ti na ń nu. ²⁵ Taa kɔ́ɔ́ɔ́ ma paalɔ́ iní í tɔ́m na n yaa-ti si pulɔ́. Pa yaakɔ́ɔ́-í si Napaali tɔ́, pɛ́ nyɔ́ɔ́ nté si kpanɔ́. Ḿpóyó í tu wɛ́ teitei. Má tá nana mpa n tilaa tɔ́ na pɛ́ lá mpɔ́. ²⁶ Ma ɛ́, Taca kpana nyá nin si ń taa lɛ́ɛ́ti nyá kolontunaa. Ma tuuna nyá na Taca si Isɔ́ ká wakɛ́li nyá kolontunaa na nyá isayalataa kɛ́ isí Napaali. ²⁷ Hai, ma ɛ́, mu kɔ́cɔ́ɔ́ nku ma kɔ́na-ɛ́ isɛ́ntɔ́ tɔ́ na ń tala nyá yɛ́lɛ́. ²⁸ Taa nyɛ́ni ma isayatu, Taca ká tu-ɛ́ kawulɔ́ɔ́ na ká wɛ́ɛ́ tam. Mpi tɔ́, nyá paasɛ́ɔ́na na Taca yoo. Pɛ́cɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́ kaa ku nyá tɔ́m. ²⁹ Isɔ́ ká ɛ́mɛ́si nyá weesuɔ́ kɛ́ tɛ́kulakula. Ye nɔ́ɔ́lɔ́ kɔ́la nyá tɔ́ si í kɔ́ɔ́-ɛ́ í kaa na-ku. Ama í ká lɔ́ nyá kolontunaa kɛ́ isí pa tɔ́kɔ́ɔ́ pɛ́ntɔ́lɔ́pɛ́ tɔ́. ³⁰ Ye pɛ́ kɔ́ma na Taca la-ɛ́ kɔ́pantɔ́ nti í ka su-ɛ́ tɔ́, na í kpa-ɛ́ Isɛ́ɛ́li nyóma wulɔ́, ³¹ ilɛ́ n kaa wii nyá ti si n kɔ́wa tulum, yaa n lɛ́ɛ́ta nyá tɔ́ɔ́ti nyá kolontunaa. Hai, ma ɛ́, ye pɛ́ kɔ́ma na Isɔ́ la-ɛ́ kɔ́pantɔ́, ilɛ́ n tɔ́ɔ́si ma tɔ́.

³² Ḿpóyó Tafiiti tɔ́ma Apikaali si: Ma sama Isɛ́ɛ́li Isɔ́ Taca wei í kɔ́sa-ɛ́ na ń sɛ́ɛ́ni-m saɛ́na isɛ́ntɔ́ tɔ́. ³³ Na má sɛ́ɛ́ nyá tɔ́tɔ́ɔ́ isɛ́na n lapa lɛ́mɔ́ɔ́sɛ́ɛ́, na ń kpa ma nin na má tá ku na má lɛ́ɛ́ti tɔ́. ³⁴ Ma tuukina Taca wei í kpa ma nin si má taa la-mɛ́ɛ́ isayatu tɔ́ si, ye n taa sɛ́ɛ́ni-m lɔ́n, mpi si pu nyaalɔ́ tɔ́, pɛ́ taa kaasi Napaali na í yɛ́lɛ́ taa nɔ́ɔ́lɔ́.

³⁵ Ilena Tafiiti mu Apikaali nin taa kɛ́ mpi í ka ha-í tɔ́. Ilena í tɔ́m-í si: Taa nyá, mɛ́li nyá tɛ́, ma nu nyá tɔ́m, ma hula-ɛ́ suulu.

Napaali sɛ́m

³⁶ Apikaali mɛ́la tɔ́yɔ́ɔ́, ilɛ́ í maɔ́na í paalɔ́ tɔ́ki kɛ́lɛ́ na í nyɔ́ɔ́ki isí wulɔ́, na sulɔ́m ku-í na í ɛ́maalɔ́ɔ́. Ilɛ́ í ta heeli-í natɛ́li tɛ́fi, halɛ́na pɛ́ fe tanɔ́. ³⁷ Tɛ́v fema na í sulɔ́m ɛ́ í tɔ́, ilena í alɔ́ kɛ́ɛ́si-í pɛ́ tɛ́na. Ḿpóyó í lanɛ́ ɛ́pa katatɔ́lɔ́ɔ́, na pɛ́ mɛ́li-í tulɔ́ɔ́. ³⁸ Kɔ́yɛ́ɛ́n lapa isí naanɔ́wa, ilena Taca yelɛ́ na í tɛ́ɛ́si sɛ́pɔ́.

³⁹ Ḿpóyó Tafiiti nuwa si Napaali sɛ́pa. Ilena í tɔ́ si: Ma sɛ́ɛ́ Taca wei í sɛ́ɛ́na ma tɔ́ kɛ́ isayatu nti Napaali lapa-m tɔ́ tɔ́ taa tɔ́. Isɔ́ iní í kpana ma nin si má taa wakɛ́li, na í lɛ́ɛ́ti Napaali kɛ́ í maɔ́mɔ́ɔ́.

Pɛ́ waali kɛ́ Tafiiti tilaa si í hɔ́n Apikaali kɛ́ leelu. ⁴⁰ Tillaa tala alɔ́ iní í tɛ́ɛ́ Kameeli, ilena pá heeli-í si: Tafiiti tilina-tɔ́ɔ́ nyá kin si í hɔ́ni-ɛ́ leelu.

⁴¹ Ḿpóyó Apikaali hɛ́nta-wɛ́ɛ́ aɛ́ na í tɔ́ si: Maa pɛ́si ta caa yom, na má kɔ́ɔ́ki í tɛ́mle nyóma nɔ́ɔ́hɛ́ kɛ́ lum.

⁴² Ilena Apikaali kɔ́li kɔ́kɔ́pa na í kpa í kpanɔ́ɔ́ tɔ́. Na í pɛ́lɛ́a kakɔ́si wei í lakaya-í tɛ́mle tɔ́ɔ́ í waali, na í tɔ́n Tafiiti tɛ́mle nyóma na í pɛ́si Tafiiti alɔ́.

⁴³ Tafiiti ka tɛ́ma Sisilee tu Ahinowam kɛ́ kɔ́ɔ́ɔ́ kɛ́ alɔ́. I alaa lapa naalɛ́. ⁴⁴ Pɛ́ kaasa í kancaalɔ́ alɔ́ Mikaali tɔ́, ilɛ́ í caa Sayuli ka lɛ́ka-í kɛ́ na í ha Kalim tu Layisi pɛ́yalɔ́ Palɛ́ti.

26

Tafiiti kisa Sayuli kɔ́yɔ́ tɔ́tɔ́

¹ Ḿpóyó kɔ́yaku nakɔ́li Sifi nyóma pola Sayuli kin kɛ́ Kipeya na pá heeli-í si: Tafiiti polaa na í ɛ́mɛ́li Hakila pulaya tɔ́ kɛ́ wɔ́lɔ́ɔ́ tɛ́tu isɛ́ntaa.

² Tɛ́nɔ́ɔ́lɔ́ Sayuli kɔ́lɛ́, na í kɔ́ɔ́ɔ́ Isɛ́ɛ́li yoolaa taa yoolaa kɛ́ iyisi tooso (3000) na pá polo Tafiiti pɛ́ɛ́kɔ́ɔ́ kɛ́ Sifi wɔ́lɔ́ɔ́ tɛ́tu taa. ³ Pa talaa, ilena pá siki Hakila pulaya tɔ́ kɛ́ mpaas nɔ́ɔ́. Ḿpóyó Tafiiti nuwa si Sayuli tɛ́na í waali kɛ́ tɛ́na. ⁴ Ilena í tili fenɛ́lɛ́ na pá maɔ́na si tampana. ⁵ Ḿpóyó Tafiiti pola pa tɛ́sikile tɛ́nɔ́ɔ́ kɔ́kɔ́pa. Ilena í ná Sayuli na í yoo wulɔ́ Apɛ́nɛ́ pa tɛ́hɛ́ntɔ́lɛ́. Sayuli na hɛ́ntɔ́ɔ́ hɛ́ku taa kɛ́, na yoolaa ná hɛ́ntaa na pá ɛ́ɔ́na-í.

⁶ Ḿpóyó Tafiiti pɔ́ɔ́sa Hiti tu Ahimeleki, na Seluya pɛ́yalɔ́ Sowari neu Apɛ́sayi si: Mɛ́ taa awe caa si ma na-í tɛ́ polo Sayuli pa tɛ́sikile? Ntɛ́na Apɛ́sayi ɛ́-í si: Maa tɛ́ni-ɛ́.

⁷ Ḿpóyó pa kɔ́la ahoo aní na pá polo pa maɔ́na Sayuli hɛ́nta hɛ́ku taa na í tooki. I ɛ́mantaɔ́ɔ́ ka sika í nyɔ́ɔ́ tɔ́ kɛ́, na Apɛ́nɛ́ na yoolaa pa hɛ́ntaa na pá tam-í kotaya.

⁸ Tənaɣale Apəsayi təma Tafiti si: Saŋa nté Tacaa tɔwa nyá kolontu ke nyá nin taa. La suulu na ń yele na má kam-i ɲmantaaya ke təm kuləm tike təkəŋ na má kpəna tetu. ⁹ Ntəna Tafiti si: Taa kv-i yoo. Ye yulu kɔwa Tacaa kuləsu, Iso u yeki pəntu. ¹⁰ Ma tuukina si, Tacaa tike wenna mpaav si í kv-i. Ntanyi i kuyaku ká tala na í sí i səm, yaa pá kv-i təyoole. ¹¹ Si má tó nin ke Tacaa kuləsu tə tə, Iso í pona mpusi ke pooluŋ. Ue kraɣa i ɲmantaaya na i lum fulaya na tə tɛɛ.

¹² Tafiti pa kraɣa wontu nti na pá tɛɛ tə, nəɣəlv ta fe na í nu pa taŋ yaa í na-we. Mpi tə, Tacaa lapaya na pá too isu pa səpa. ¹³ Mprúyú Tafiti pa pola pooluŋ na pá kra pulaya lɛŋka tə. ¹⁴ Uena í kpɛɛsi Apəneɛ na yoolaa lɛmpa si: He hee, u nu taa? Ntəna Apəneɛ si: Nyaya aweye na ń holiyi wulav tə kə mpv ye? ¹⁵ Kɛlena Tafiti cə-i si: Nyana awe í maya apalvtu ke lɛɣeli taa? Pepe tə kə n ta feŋ nyá caa wulav tə kə teu? Təv, nəɣəlv polaa si í kv-i. ¹⁶ Ama nti n lapa mpv tə tə ta kɛɛsi yoo. Ma tuukina Tacaa si timpri í tá feŋ mə caa wei Tacaa ləsaa tə i tə tə, í muna səm ke mə tənaya. Nyəni, wulav ɲmantaaya na i lum fulaya ŋka kaa we i nyuvv tə təɣəlv cəne.

¹⁷ Mprúyú Sayuli nyəmə Tafiti nəɣə na í pəəsi si: Ma pəyalv Tafiti nəɣə ke ma nukɪ mpv? Uena í cə si: Hai, ma caa wulav, ma nəɣə kə.

¹⁸ Ta caa, pepe tə kə n təɣəŋəyi-m mpv? Ma lapa-ŋ we? Ntiyi ma pəntəna-ŋ? ¹⁹ Hai, ta caa, ke ŋkraŋ na ń nu ma təm. Ye Tacaa tɔna-ŋ si ń təɣəni-m, u kəhav ka heɛsi i laŋɛ. Ama ye yəlaa səsəɣəna-ŋ, Tacaa í təŋsi-weɣe mpusi. Mpi tə, pa təɣəŋəyi-m kə si má lu Iso tetu taa, na má polo tuŋ talaale. ²⁰ Ama maa caaki si ma si ləlaa tɛ. Pepe tə kə n pɛkəyi-m isu isəɣəlv, yaa isu pa təɣəŋəyi ləyaya ke pulasi taa tə?

²¹ Mpuvule Sayuli cəwa si: Ma wakəlaa kə. Məli ma pəyalv. Ma kaa tasa-ŋ isayatu ke lapv. Mpi tə, n ta kv-m. Má lapəna isayatu səsəntv isu kumeləmvv.

²² Kɛlena Tafiti si: Ta caa, nyá ɲmantaaya ntə cəne. Nyá yəlaa taa nəɣəlv í kəw í mv. ²³ Tacaa í feli mpa pa təŋa siyisuyv na pá lá kɔpantv tə. Mpi tə, saŋa i tv-ŋ ma nin taa kə. Uena má kisi si ma taa tokina wulav wei Tacaa ləsaa na í kra tə. ²⁴ Isu saŋa ma yela-ŋ kvv tə, Tacaa í la maya mpv tətə, na í fiti-m wahalanaa təna taa.

²⁵ Ntəna Sayuli si: Ma pəyalv, Iso í kooli-ŋ kɔpantv na ń waa pə təna pə taa.

Mprúyú Sayuli məla kpente na Tafiti náá tɛɛ i nyəŋkv.

27

Tafiti kpvlvɣv tɔvɣv ke Filiisi nyəma tɛ

¹ Mprúyú Tafiti mayasa i taa si: Kuyaku nakvli Sayuli tɛŋ na í kv-m yoo. Ue sana kɛɛ si má polo má tv kpvlvɣv ke Filiisi nyəma tetu taa. Waatu inəyi i ká yele-m pɛkəvɣv ke lɛɣeli tetu taa cəne. Ue ma fita i nin taa kɛɛ. ² Pə tə kə i na i yəlaa nasətosə (600), pa kolaa. Mprúyú pa təŋna Mawəki pəyalv Akisi wei i kə Katɪ nyəma wulav tə i tɛ. ³ Uena pá kraɣa pa alaa, na pa piya, na pá polo pá caya təna. Paa na Tafiti na í lɛ i alaa naale, Sisilee tv Ahinowam, na Kamɛɛli tv Apikaali wei i kə Napaali leelu tə. ⁴ Sayuli nuwa si Tafiti tv kpvlvɣv ke Katɪ, uena í yele-i pɛkəvɣv.

⁵ Mprúyú kuyaku nakvli Tafiti təma wulav Akisi si: Hai, ta caa, ye n lapa-m naani, u n nyəni icaliya nakəɣəyi nyá tetu taa cəne na má caya təna. Təfə pə fɛi si má na-ŋ tə caya nyá kawulaya icatɛ taa kə mpv?

⁶ Uena Akisi hvli-i icatɛ nte pa yaa si, Sikəlakɪ təɣə kuyaku ŋkv kv mayamaya. Pə tə kə icatɛ nté tə pəsa Yuta nyəma wulav nyəntɛ ke haləna saŋa.

⁷ Pənaya na isətvnaa liyiti tɛcu ke Tafiti caya Filiisi nyəma tetu taa. ⁸ Tafiti pa lukaya kulw ke Kesuli nyəma, na Kiiisi nyəma, na Amaleke nyəma kə. Mpi tə, piitimnaa mpe paa cayana hatoo ləŋ taa kə Suli kəŋkəŋ taa. Haləna pə polo Icipiti tetu taa. ⁹ Pa kvkaya yəlaa tənaya həɣəlvɣv ŋkv kv taa kə. Pə kraɣav apalaa na alaa tə. Uena pá kraɣəyi pa təla na pa nyəm na pá pukina Akisi. ¹⁰ Ye í lɛ i pəəsi-i si: Lɛɣe i pola mə kulw ke saŋa? Ue ntanyi i

looli si Yuta tetu ilim mp̄ətəŋ t̄əə. Yaa i t̄ə si Yelameli tetu taa, yaa Keni tetu taa ké t̄ə polaa. ¹¹ Tafiiti u yeki apalu yaa alu na i weesuɣu, si p̄ə taa k̄əə na pá tayasi Akisi ke nti i laki t̄ə. Isəna Tafiiti lakaya saa wei i ka we Filiisi nyóma tetu taa t̄əɣɔle. ¹² Akisi ka lapa Tafiiti ke naani ké teu ké na í t̄əŋ si: N̄əəŋəə Iseyeli nyóma taa kpaana Tafiiti. Mpu t̄ə, t̄əlasɪ i ká p̄əsi ma t̄əml̄e t̄u ke tam t̄əə ké.

28

¹ M̄p̄úɣú Filiisi nyóma kota pa yoolaa tintika si pa yookina Iseyeli nyóma. Ilena Akisi p̄əəsi Tafiiti si: Nt̄əŋ n nyóma si nyana nyá ȳəlaa i ka s̄əna-m na t̄ə yoonaa Iseyeli nyóma na? ² Nt̄əna Tafiiti c̄ə-i si: N ká nana nyá is̄əp̄əle ke nti maa la t̄ə. Kelena Akisi si: Waatu in̄əɣi maa yelee na n̄ taŋəɣi ma mayamaɣa ke tam t̄əə.

Sayuli k̄əɣənaŋ susuɣu

³ Samiyeeli ka t̄əma s̄əpu na Iseyeli nyóma pimi-i i t̄ə Lama. Halɪ pá c̄əɣa i l̄əyaya. P̄əyele Sayuli ka t̄əɣəna k̄əɣənaməŋ sus̄əlaa, na pee p̄əəs̄əlaa t̄ənaɣa i tetu taa ké.

⁴ M̄p̄úɣú Filiisi yoolaa kotaa na pá siki Sunem, na Sayuli náá koti Iseyeli nyóma t̄əna na pá siki Kilip̄owa. ⁵ Sayuli nawa kolontunaa yoolaa payale, ilena s̄əɣəntu kpa-i na í seliɣi isu l̄um taa kpat̄e. ⁶ Ilena í ȳəɣət̄əna Tacaa. Ama ílé i ta c̄ə-i. Paa toosee taa, paa k̄ət̄əlaa mayasuɣu taa. P̄əyele Is̄ə k̄ȳəɣət̄ut̄u tel̄əs̄əlaa n̄əɣɔl̄u i ta heeli-i si pul̄u. ⁷ Nt̄əna í t̄ú n̄əɣɔ si pá p̄eeki-i alu wei i sus̄əɣi k̄əɣənaməŋ t̄ə na in̄u i polo i kin̄. Ilena i waali nyóma heeli-i si: Alu n̄əɣɔl̄u i we An-T̄əəə na í sus̄əɣi.

⁸ Ahoo yuwa ilena Sayuli layasi wontu, na í kpaɣa apalaa naale na pá polo alu in̄u i kin̄. M̄p̄úɣú Sayuli t̄əma-i si: Ma caa si n̄ yaa-m at̄etu wei maa k̄eesi-ŋ t̄ə na í heeli-m ma nyuɣu t̄əm. ⁹ M̄p̄úɣú alu p̄əəsi-i si: Nt̄əŋ n nȳəma si Sayuli t̄əɣəna k̄əɣənaməŋ sus̄əlaa, na pee p̄əəs̄əlaa t̄ənaɣa i tetu taa? Ile pepe t̄əə ké n nȳəki-m kat̄əka si n̄ kpa-m na pá ku-m. ¹⁰ Nt̄əna Sayuli ȳəɣət̄u na i tuu si: Na Is̄ə, pul̄u kaa la-ŋ. ¹¹ Nt̄əna alu p̄əəsi-i si: Aweɣe n caa si má yaa? Sayuli si yaa Samiyeeli.

¹² Waatu wei alu nawa Samiyeeli, ilena í má kapuka na í t̄ú Sayuli si: Hei, s̄əse nyayale Sayuli na n̄ puɣusu-m mp̄u? ¹³ Nt̄əna wulav n̄əɣɔ t̄əkpav si: Nyá lan̄le í taa t̄ə. N na pul̄uɣu? Nt̄əna alu si: At̄etu n̄əɣɔl̄uɣu ma naaki na í luk̄əna tetu t̄e. ¹⁴ Ilena í p̄əəsi-i si: I isentaa we is̄əna t̄əə? Alu si: K̄əpat̄ul̄u ké, na í suu capa.

T̄ənaɣa Sayuli c̄ək̄ənaa si Samiyeeli, na í h̄ənti-i at̄e. ¹⁵ Mpuɣule Samiyeeli p̄əəsi Sayuli si: Pepe t̄əə ké n caal̄əɣi-m mp̄u? Nt̄əna Sayuli si: Ma t̄əm t̄əmaɣa. Mpi t̄ə, Filiisi nyóma k̄əma-m yoonav. P̄əyele Is̄ə u tas̄əɣi-m ȳəɣət̄ənav. Paa toosee taa, paa Is̄ə k̄ȳəɣət̄ut̄u tel̄əs̄əlaa u heeliɣi-weɣe ma t̄əm. P̄ə t̄əə ké ma yaa-ŋ si n̄ heeli-m nti p̄ə weɣe si maa la t̄ə. ¹⁶ Nt̄əna Samiyeeli p̄əəsi-i si: Tacaa l̄ə-ŋ na í p̄əsi nyá kolontu, ilena n̄ yaaki má suwe? ¹⁷ Isu Tacaa ka heela-ŋ na ma k̄eesi-ŋ t̄əɣɔ i laki-ŋ. I l̄eeka nyá kawulaya na í ha-keɣe Tafiiti. ¹⁸ N ta t̄əki Tacaa t̄əm na n̄ k̄piisi Amaleke nyóma. Mpu p̄ə t̄əə ké Tacaa laki-ŋ m̄p̄úɣú saŋa. ¹⁹ Cele i ká t̄u nyana Iseyeli nyóma t̄əna ke Filiisi nyóma niŋ taa, na nyana nyá piya i ká la s̄əlnaa.

²⁰ M̄p̄úɣú Samiyeeli t̄əm nti t̄ə susa Sayuli ke watu na í yelee i ti na í fala at̄e t̄əml̄u isu taav. Mpi t̄ə, i taa t̄əɣɔ pul̄uɣu k̄ȳəaku ŋku na ahoo t̄əna, il̄e i t̄ənuɣu ka hoowaya. ²¹ Mpuɣule alu in̄u i pola Sayuli kin̄ na í mayana-i na s̄əɣəntu pu-i m̄p̄úɣú katat̄əlaya. Ilena í t̄əmi-i si: Ta caa, nyá p̄eelo má, ma nuna-ŋ teu na má mu s̄əm na má lá nti n heela-m t̄ə. ²² Mpu t̄ə, yelee má ha-ŋ t̄əɣənaɣa ke p̄əc̄ə na n̄ t̄əɣɔ, na p̄ə c̄e nyá isent̄əə na n̄ t̄ú nyá mpaav.

²³ Ilena Sayuli kisi si i kaa t̄əŋ pul̄u. M̄p̄úɣú Sayuli waali nyóma na alu in̄u pa kaana-i, hal̄əna í k̄əə i kul̄i at̄e na í c̄əɣa k̄əh̄ənt̄uɣu t̄əə. ²⁴ M̄p̄úɣú alu kpa nav ifate nte t̄ə yas̄əla teu t̄əl̄əp̄əl̄əp̄i t̄əɣɔ l̄əŋ, na í ku na í t̄u p̄et̄ep̄etas̄i. ²⁵ Ilena í c̄əla Sayuli na i waali nyóma na pá t̄əɣɔ. M̄p̄úɣú pa kul̄a ahoo an̄i na pá kpe.

29

Filiisi nyáma tɔ́ɔnnyɔ ke Tafiti

¹ Ḿpóyó Filiisi nyáma kota pa yoolaa ke timpi pa yaaki si, Afeka tɔ na lseyeli nyáma náá koti pa nyáma ke Sisilee hite nɔ́ɔ. ² Ulena Filiisi awulaa na yoolaa nunɔwa (100) kpekále, na iyaga (1000) kpekále pa tɔ na pá tee. Pə kaasa Tafiti na ílé i nyáma na Akisi ke waali. ³ Ntɛna Filiisi yoolaa sɔsaa pɔɔsi Akisi si: Hepəla nyáma mpe pa caa weye cəne?

Kelena Akisi si: lseyeli wulav tɔmle tɔ Tafiti ké té. I wɛv ma kin tɔ pə taanɔa ké. Pə́cɔ ma ta keesi-i na isayatiya nakələyi haləna sanɔa.

⁴ Tənaɔa pa mv Akisi na pááná na pá tɔm-i si: Mələna-i lonte nte tɔ taa n ka hula-i si í caya tɔ. I taa tɔ́n tá waali ke tɔyoole, na pə́ kɔɔ na yoo haɔ u lena í pəsi ta kolontu. N ta nyi taa si ta yəlaa paneyɛ i ká kv, lena pə́ ciiki í na i caa? ⁵ Matəɔ Tafiti inəyi paa yookayana yontu na paale si:

Sayuli kɔwa yəlaa iyaga (1000) ke huɔule.

Tafiti náá kv iyisi naanɔwa (10000) ke huɔule.

⁶ Mpuɔule Akisi yaa Tafiti na i tɔm-i si: Ma tuuna Tacaa si n ké tampana tɔ́nɔ ké, na ma nyuləyi si má na-ɔ́ tɔ́ puki yoo. Mpi tɔ, hatoo n kəm ma kin na pə́ suna sanɔa tɔ, ma ta nata isayatiya nakələyi nyá kin. Ama Filiisi awulaa lɛlaa u caakəna-ɔ́. ⁷ Mpu tɔ, məli təheɛ, pə́ taa kɔɔ na ń la mpi pə́ ta maya-we tɔ.

⁸ Ntɛna Tafiti si: Ta caa, wulav, ilɛ pepɛye ma lapa? Tuu ma kəm nyá kin cəne na pə́ suna sanɔa tɔ, isayatu ntiyi n nawa ma kin na pə́ fɛi si má na-ɔ́ tɔ́ polo yoo? ⁹ Mpuɔule Akisi si: Natəli tɔ́ fɛi ma kin, halɔ́ n tu we maya teu ké isu Isə tillu. Ama awulaa səkɛma mpe pa tɔmna si pə́ fɛi si tá na-ɔ́ tɔ́ polo yoo. ¹⁰ Mpu tɔ, nyá na mpa í lu Sayuli kin na í kɔɔ tɔ, cele tanan ye pə́ nyaalaa í kuli ləɔ na í tee.

¹¹ Tɛv fema, lena Tafiti-we pá kuli ləɔ na pá məli timpi paa wɛɛ tɔ. Ulena Filiisi nyáma náá polo Sisilee.

30

Tafiti yoonav ke Amaleke nyáma

¹ Ḿpóyó Tafiti na i yəlaa pa tala pa tɔcayale ke kuyaku tooso nyəɔku wule. Ulena pá mayana Amaleke nyəma wata Yuta na ilim mpətəɔ tɔ, na pá sɔ Sikəlaki icate. ² Ulena pá kpa alaa na sɔsaa na piya mpa paa we tɔ taa tɔ. Pa kuu pa tənaya na pá tɔna mpaav. Ama pa ta kv pa taa nɔ́ɔlɔ. ³ Tafiti na i yəlaa pa tala icate taa, lena pá mayana pa sɔpa-teye kəkɔ. Ḿpóyó pa kpa pa alaa na pa alɔpiya na pa apalɔpiya ke yomle. ⁴ Ḿpóyó pa tula nɔɔsi na pá wii təkɔo isu pa səkɔ pa səkɔ. ⁵ Pa kɛɔna Tafiti alaa naaleye na pá kɔɔya. Sisilee tɔ Ahinowam na Kamɛli tɔ Apikaali wei i ké Napaali leelu tɔ.

⁶ Mpuɔule Tafiti lanle pəsa katatəlaya. Mpi tɔ, i yəlaa ka wɛna-i na huwɛɛ nyarɔ nyəna ke pa piya tɔ́ ké. Halɔ́ pá kuli si pa yakɔ-i pɛɛ. Ulena Tacaa sɔsɔsi-i apalɔtɔ.

⁷ Ulena Tafiti tɔ Ahimeleki pəyalɔ Apiyataa wei i ké kətɔlɔ tɔ si: Kəna-m kətəlaa toko wei pa pɔsəyənə Tacaa ke tɔm tɔ.

Apiyataa pona-i, ⁸ lena í pɔsɔsi Tacaa si: Ye ma tənɔ kolontunaa mpe maa hiki-we? Tacaa si: Tɔ́ɔn-we n ká hiki-we na ń waasi yəlaa mpe.

⁹ Ulena Tafiti na i yəlaa nasətoso (600) pá tɔ pa waali. Pa tala Pesəɔ lɔɔv ¹⁰ lena yəlaa nɔ́mɔnnyɔ (200) saali tənə. Mpi tɔ, pa sula kav. Pə́ kaasa nasəle (400), lena pɛle na Tafiti pá tɔyuti. ¹¹ Ḿpóyó pa sula Icipiti tɔ nɔ́ɔlɔ, na pá pona-i Tafiti kin na pá ha-i tɔ́ɔnaya na lɔm. ¹² Pa ha-i tɔ́tɔ́ɔ fiki pee kɔwɔlɛɛ payale, na lesɛɔ kɔwɔlɔ paya ke naale, na í tɔ́ɔ na í lá alaaɔya. Mpi tɔ, kuyɛɛn tooso ke i ta tɔ́ɔ i ta nyɔɔ. ¹³ Ntɛna Tafiti pɔɔsi-i si: Awe tənə-ɔ́ na leyɛ n lunaa? Kelena ílé si: Ma ké Icipiti tɔ́ ké, Amaleke tɔ nɔ́ɔlɔ i ka təkəna-m yomle. Sanɔa taa kuyɛɛn tooso kəlɔ pə́ wukaya-m na í lɔ-m tɔ. ¹⁴ Ta watəna Kəletɔ nyáma tɛtɔ ilim mpətəɔ

həgəlvu təo ké Yuta tetu taa, na Kalepu tetu, na té sə Sikəlaku icate. ¹⁵ Ntəna Tafiiti si: N ka pona-m yoolaa mpe unu pa kin na?

Keləna yom cə si: Tuuna Iso həte si n kaa ku-m. Pəyele n kaa cəle-m ma caa, iləna pəcə má pona-ŋ pa kin.

Tafiiti kowa Amaleke nyəma

¹⁶ Apalu unu i kraɣa Tafiiti na í pona-i na pá maɣana Amaleke nyəma ke səsəm ke təna, na pá təkí na pá nyəəkí na pá paaki. Wontu nti paa ləeka Filiisi nyəma na Yuta nyəma tə tə təo ké pa lakaya mpu. ¹⁷ Ḿpóyó Tafiiti ku-weyɛ tanaŋ ŋku. Haləna tɛv kufemuɣu taanaya, pa taa nəgəlv ta fiti. Ye pə taya ifepiya nasəle (400) wei i caɣa yooyoonaa na í se tə. ¹⁸ Ḿpóyó i ləeka pa təna mpa Amaleke nyəma ka krawa tə, na i alaa naale. ¹⁹ Tafiiti ləeka pa piya tənaya təcɛɛɛi, na pa wontunaa mpa kolontunaa ka kuuwa tə. ²⁰ Na í ləeki Amaleke nyəma tala təna na a tiikilaa yəgətəyi si: Tafiiti tala ntə cəne.

²¹ Pa kəma pa tala yəlaa ŋmɔnɔvɔv (200) ŋku ku kawa na kú saali Pesəə ləəv nəgə tə, iləna pəle pá polo-weyɛ səŋvɔv, na Tafiiti krətəna-we na í sɛɛ-we. ²² Mpuɣule mpa paa təna Tafiiti tə, pa taa tetelataa na asayaa pa təma si: Timpi pane pa ta pəsi na pá polo kolontunaa təkule tə, ta kaa ha-weyɛ mpi tə hika təna tə pə taa pulv. Ama pa alaa na pa piya tike ke paa kelu na pá tɛɛ.

²³ Ntəna Tafiiti si: Apalaa me, í taa la mpu. Mpi tə, Tacaɣa yarəna-tu na í tó tá niŋ taa ké ta kolontunaa na í ha-tvɔv pə təna isəntə. ²⁴ Nəgəlv kaa mv mə təm nti.

Ue pə weɛ ké si mpa pa pola təyoole tə,

na mpa pa tana wontu tə pá tala wontunaa mpeɣe teitei.

²⁵ Pə kraɣav kuyaku ŋku na pə puki təgə lseyeli nyəma svu ḿpóyó lapv, na pə pəsi isu kiiu.

²⁶ Pa məla Sikəlaku, iləna Tafiiti cosi kolontunaa wontu nti pa hika mpu tə tə taa, na í ha Yuta nyvɔv nyəma na i taapalaa si: Tacaɣa kolontunaa ke tə ləekaa na té cosi na té ha-me. ²⁷ Mpa mpa i hawa təgəle, Petɛeli nyəma, na Lama nyəma ke Nekəfi wulaya tetu taa, na Yatii nyəma, ²⁸ na Alwweɛ nyəma, na Sifimətɪ nyəma na Isətemwəɣa nyəma, ²⁹ na Lakaali na Yelameli acalɛɛ nyəma na Keni nyəma, ³⁰ na Hooma nyəma na Pəə-Asaŋ nyəma na Ataku na Hepələŋ nyəma, ³¹ na timpi timpi Tafiiti na i yəlaa paa cəəsaa tə pə nyəmana.

31

Sayuli səm

¹ Waatv unu i taa ké kuyaku nakuli, Filiisi nyəma yoona lseyeli nyəma, na pá təgəni-we na pá ku-weyɛ Kilipwəɣa puvv taa. ² Iləna pá tó Sayuli pa waali na pá ku i pəyalaa Sonatan na Apinatari na Maləkisuwə. ³ Ḿpóyó pə wiisina Sayuli na pá yaɣa-i nyəma ke teu. ⁴ Iləna í tə i yoou wontu təkulv si: Kpɛɛ nyá layate na í tɛɛsi-m. Pə taa kəə na Filiisi ma ta nyi isənaa mpe pá kəə pá tɛɛsi-m na pá paana-m.

Ama səgəntv kra yoou wontu təkulv na í kisi. Tənayaɣe Sayuli sika i layate na í yeɛ i ti na í hoti tə təo. ⁵ Yoou wontu təkulv ná mpu, iləna ílé í hoti i nyəntɛ təo ké mpu tətə na í si.

⁶ Sayuli na i pəyalaa tooso, na i yoou wontu təkulv, na i yəlaa təna pa səpəna kuyaku ŋku.

⁷ Ḿpóyó lseyeli nyəma mpa paa we Sisilee ləəv waali, na Yaatanu pəgə waali tə, pa nuwa si Sayuli na i pəyalaa pa səpa na lseyeli yoolaa seeki. Tənaya pəle pa lu pa acalɛɛ taa na pá se tətə. Iləna Filiisi nyəma polo na pá caɣa təna.

⁸ Tɛv fema, iləna Filiisi nyəma polo si pa kpakəyi sətəa wontu. Ḿpóyó pa maɣana Sayuli na i pəyalaa tooso pa səpa Kilipwəɣa puvv taa. ⁹ Iləna pá seti Sayuli nyvɔv na pá wəgəsi i yoou wontu. Pə waali ké pa yasa təm kvəpantv ntəyi Filiisi nyəma tetu taa, na pa tuŋ kutuluŋ taa na yəlaa təna nu. ¹⁰ Iləna pá svu Sayuli wontu ke tvɔv Asətətɪ kutuluɣu taa. Ḿpóyó pa kama Sayuli maɣamaya ke icate nte pa yaa si Peti-Seyan tə tə kolunja təo.

¹¹ Waatu wei Yapeesi nyéma niwa isəna Filiisi nyéma lapa Sayuli tɔ. ¹² M'pógó apalaa taa apalaa kotaa, na pá tɔ ahoɔ təna na pá polo Pɛti-Seyan na pá ləsi Sayuli na i pəyalaa, na pá pona-weye Yapeesi na pá wɔ-weye kɔkɔ. ¹³ Uena pá ləsi pa mowa na pá pi tɔyɔ nakvli kv tɛɛ. Uena pá hɔkɔ nɔɔsi ke kvyeɛɛ naatosompɔɔlaya.

SAMIYɛLI TɔM TAKɛLAYA NAALɛ NYɛŋKA Kutɔlɔtu

Samiyɛli takɛlaya naale nyɛŋka taa kɛ pa keesɛyi Iseyeli wulaw sɔsɔ tɔm. Inɪ ɪ tɛna awulaa tɛnaya nyɔyɔ kulɔyɔ na tɔŋ. Pa keesa tɔtɔyɔ ɪ ɪcantɔ, na ɪsɛna ɪ hota ɪsayatɔ sɔsɔntɔ taa tɔ. ɪ sɔsɔntɔ lentɪ ntɛ, ɪ cekɛna ɪ ɪsayatɔ ntɪ tɔ tɔm. ɪlena ɪ tisi sɪ tɔ fɛi teu, na ɪ sɛlɛmɪ Iso kɛ suulu, na ɪlɛ ɪ wii-ɪ.

ɪsɛna pa faya Samiyɛli II takɛlaya tɔ:

Tafiiti pɛsa Yuta kpekɛle wulaw, titite 1-4

Tafiiti kawulaya kɛ Iseyeli nyɛma tɛna tɔɔ, titite 5-20

Tafiiti kawulaya kantɛkaya pusi, titite 21-24

Tafiiti nu Sayuli sɛm

¹ Sayuli sɛm waali kɛ Tafiiti luna Amaleke nyɛma tɛkɔle na ɪ mɛli Sikɛlakɪ na ɪ caya tɛnaya kuyɛɛŋ naale. ² Kuyaku tooso nyɛŋku wule kɛ nɔyɔlɔ sewa Sayuli pa tɛsikile na ɪ cɛla ɪ wontu na lanwakɛlle, na ɪ pɛla ɪ nyɔyɔ taa kɛ tetɔ. ɪ tala Tafiiti, ɪlena ɪ hɛntɪ-ɪ atɛ. ³ Mpɔyɔle Tafiiti pɔɔsa-ɪ sɪ: N luna le? ɪlena Selu cɔ sɪ: Iseyeli nyɛma tɛsikile kɛ ma sewa. ⁴ Ntɛna Tafiiti sɪ: Heeli-m mpi pɛ lapa tɔ. Kɛlena Selu sɪ: Iseyeli nyɛma sewa pa kolontunaa na pa taa payale sɛpa. Halɪ Sayuli na ɪ pɛyalɔ Sonatan pɛle pa sɛpa tɔtɔ. ⁵ Mpɔyɔle Tafiiti pɔɔsa ɪfepu wei ɪnɪ ɪ kɛna-ɪ tɔm ntɪ tɔ sɪ: Sayuli na Sonatan pa sɛpa yaa, awe heela-ŋ? ⁶ Ntɛna ɪfepu ɪnɪ sɪ: Ma mayana Sayuli sɛŋna ɪ ŋmantaaya kɛ Kilipɔwa pɔyɔ taa kɛ na kolontunaa yoo kɛkɛnaa kpekɛtɛna-ɪ. ⁷ ɪ pɛsa ɪ waali na ɪ na-m ɪlena ɪ yaa-m na mɛ polo. ⁸ Ntɛna ɪ pɔɔsɪ-m sɪ: N kɛ le tɔ? Ma sɪ: Ma kɛ Amaleke tɔ. ⁹ Kɛlena ɪ tɔ-m sɪ: Paa na ma tɛŋna feesuyɔ tɔ kɔɔ n tɛsɪ-m. Ma ɪsɛntɔ tɛŋna piluyɔ kɛ. ¹⁰ Tɔɔ, ta caa, ma nawa sɪ paa ma yela-ɪ ɪ kaa la weesuyɔ, ɪlena maa ku-ɪ. Kɛna mɛ wɔyɔsɪ ɪ ntenuyɔ na ɪ kpalaya na mɛ kɛna-ŋ.

¹¹ Tɛnayaɛ Tafiiti kpa ɪ tɔɔ wontu kɔsusuutu na ɪ cɛlɛna lanwakɛlle na ɪ cɛlɔ nyɛma nɛa la mpɔ tɔtɔ. ¹² Mpɔyɔ pa wii Sayuli na Sonatan, na Iseyeli nyɛma caya pa lɔyaya na pɛ hɛkɔ nɔɔsɪ halɛna taanaya. ¹³ Mpɔyɔle Tafiiti tasa ɪfepu wei ɪ kɛna-ɪ tɔm ntɪ tɔyɔ pɔɔsuyɔ sɪ: Nyɛ sɪ n kɛ le tɔ yee? ɪlɛ sɪ: Ma caa kɛ Amaleke tɔ kɛ na ɪ caya cayaɔlɔtɔ kɛ Iseyeli. ¹⁴ Kɛlena Tafiiti sɪ: ɪsɛnaya pɛ lapa na nɛ ma kanƙante na nɛ kɔ Iso kulɛsɔ.

¹⁵ Mpɔyɔ ɪ yaa ɪ yɛlaa taa nɔyɔlɔ na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ku Amaleke tɔ ɪnɪ. ɪlena ɪlɛ ɪ kulɪ na ɪ ku-ɪ. ¹⁶ Mpɔyɔle Tafiiti sɪ: Nyɛ sɛm ɪ wɛɛ nyɛ tɔm. Mpɪ tɔ, nyɛ nɔyɔ pɛɛtɛna-ŋ, timpɪ n yɔyɔta sɪ n kɔ Taca kulɛsɔ tɔ.

Tafiiti wiiki Sayuli na Sonatan pa sɛm

¹⁷⁻¹⁸ Lɔyaya wula nna Tafiiti wiiwa Sayuli na ɪ pɛyalɔ Sonatan pa tɔɔ na pɛ ŋmaa-yɛyɛ Siyisuyɔ Tɛŋlɔ takɛlaya taa tɔyɔlɔ. Tafiiti caaki sɪ paa Yuta tɔ wei ɪ nyɪ-yɛ.

¹⁹ Iseyeli yoolaa taa yoolaa kpisa nantɔ kɛ pulasɪ taa. Halɪ akanaa taa akanaa hotina ntɛ.

²⁰ ɪ taa heeli-tɔyɪ Katɪ nyɛma. Pɛyele ɪ taa yɔyɔtɪ-tɔyɪ Asɛkalɔŋ mpaan taa. Pɛ fɛi sɪ Filiisi ma ta nyɪ ɪsɛnaa alaa na pa pɛɛlaa ɪ ŋmaalɛna-tɪ.

²¹ Kilipɔwa pulasɪ kaa tasa ihunte kɛ nav. Pɛyele sɪ kaa na tɛv tɔtɔ. Sɪ tetɔ tɛna ɪ sɪ.

Tənağa akanaa kpaləŋ wakəlaa.
Pa kaa tasa Sayuli kpaləyυ ke nim saləyυ.

²² Sonataŋ u təkı nyəmle na í tii atə.
Pəyele Sayuli náá kpekı layate na tó məli yem.
Pa kəwa kolontunaa tuutuuma ké.

²³ Sayuli na Sonataŋ pa luuŋ ka sυv təmaga.
Pa krenta kuləm ke m̄p̄yú haləna pa səm.
Pa ləŋləŋ lapv tēē ŋmakəle.
Pəyele pa kəla təyolası ke toŋ.

²⁴ Iseyeli alaa me, í wii Sayuli.
Inı ı suukayana-mege wontu kəpantv,
na ı tıyı mə tək kəkəka nyəmnaa.

²⁵ Akanaa taa akanaa hota təyoole.
Sonataŋ kpisa tənəyυ ke pulası taa.

²⁶ Ma ceu Sonataŋ, nyá səm təm wu-m ké.
N ka səla-m ké na pə kəli ısu alv,
na n heesəyi ma laŋle.

²⁷ Yoolaa taa yoolaa səpa.
Akanaa lepa yem.

2

Pa kpa Tafiti ke Yuta wulav ke Hepələŋ

¹ Pəle pə waalı ké Tafiti pəssa Tacaası: Má məli Yuta? Tacaası: Ee, məli. Na ıcate nte tə taa ké maa caya? Ntəna Tacaası: Polo Hepələŋ.

² M̄p̄yú Tafiti kpağa ı alaa naale, Sisilee tv Ahinowam na Kaməeli tv Apikaalı wei ı ké Napaalı leelu tə na í kpeŋna. ³ Na ı yəlaa mpa paa we ı kiŋ tə, na pa alaa na pa piya na pá polo pá caya Hepələŋ. ⁴ Uena Yuta nyóma polo na pá kpa Tafiti ke wulav ke Yuta taa.

M̄p̄yú pa heela Tafiti sı Yarəesi Kalaati nyóma pimna Sayuli. ⁵⁻⁶ Ntəna í tili sı pá heeli-we sı: Tacaası kooli-mege kəpantv na í fel-mege timpı í pima mə caa Sayuli tə. Ue maa səssi-mege kəpantv lapv. ⁷ Mpv tə, Yarəesi nyóma í kaası mə ti na í nyəə toŋ. Mpi tə, mə caa Sayuli səpa tə maga Yuta nyóma sı ı lonte ke Yuta taa.

Pa kpa Isəpaalı ke kawulaya ke Iseyeli tək

⁸ Ama Nee pəyalv Apənee wei ı ké Sayuli yoolaa nyuyv tv tə ı seena Sayuli pəyalv Isəpaalı na í pona-ı Mahanayim, ⁹ na í kpa-ı wulav ke Kalaati nyóma na Asee nyóma na Sisilee nyóma na Ifəlayim nyóma na Pencamee nyóma tək. Iseyeli tetv təna wulav ke í kpa-ı. ¹⁰ Waatv wei pa kpa Isəpaalı ke Iseyeli nyóma wulav tə ı pusi ka we nule. Uena í təyə kawulaya ke pusi naale. Yuta kpekəle nyóma tike ka wenna Tafiti waalı. ¹¹ Pusi naatosompəyolaya na ıətvnaa naatoso təcı ke Tafiti təyə kawulaya ke Yuta kpekəle nyóma tək ké Hepələŋ ıcate taa.

Yuta nyóma na Iseyeli nyóma pa yoou ke Kapawəŋ

¹² M̄p̄yú Nee pəyalv Apənee na Isəpaalı pa yəlaa lu timpı pa yaa sı Mahanayim tə na pá polo Kapawəŋ nyóma tək. ¹³ Mpvule Seluya pəyalv Sowarı na Tafiti yəlaa pa tv mpaav, na pá polo pá suli Kapawəŋ lule nəyə, ləlaa na koten kune ləlaa na kune. ¹⁴ Ntəna Apənee tə Sowarı sı: Ta ifepiya taa napəli pá suli na pá yoo na tə nyəni. Sowarı sı: Ee, pá polo.

¹⁵ Uena Pencamee ifepiya naanowa na naale lu Isapaali yelaa taa, na naanowa na naaleye Tafiti nyoma taa. ¹⁶ Uena pa suli naale naale na paa awe taki i tonyente nyonyu na pa so tema konyomony taa ke layalee na pa hoti na pa si. Mpyule pa ha Kapawony celo tene inayi hate si: Layalee kusente te.

¹⁷ Pae pe waali ke acufu tiwa na hali Tafiti yelaa ku Apene pa yelaa ke teu. ¹⁸ Sowari na i newaa Apesayi na Asayeli paa we pa tona, na Asayeli ka pasa sewa ke isu nam. ¹⁹ Mpyu i tu Apene waali si i kuyi-i. ²⁰ Ntana Apene pasi na i poyi si: Asayeli tonyonyona-m mpyu? Uena i co si: Ee, maga. ²¹ Mpyule Apene si: Tu nya ntonyon yaa nya mpoteh to ifepiya taa nonyo waali na n kra-i na n leeki i wontu.

Ama Asayeli ta tisi mpyu. ²² Uena Apene tasa-i yonyonyo si: Mali ma waali yoo. Tofa, ye ma ku-ny maa heeli nya taalv Sowari suwe?

²³ Paa na mpyu to Asayeli ta nu. Tonaale Apene cula-i nmantaaya ke i lotu taa, na waali to na ka lu na i si krakraa. Mpyu pa tona mpa pa tala Asayeli tasete tona to pa sonya.

²⁴ Uena Sowari na Apesayi pa to Apene waali, pe koma isu ilim toyi ile pa tala Kipeya-Amma tontonye nte to we Kiya isentaa ke Kapawony wulaya tetu mpaav taa tonye. ²⁵ Mpyule Pencamee nyoma tasa kotuyu ke Apene kin ke pulaya nakeli ka nyonyu taa. ²⁶ Ntana Apene kreesi Sowari si: Konyu kaa su tonaya ke mpyu? N ta nyi taa si pe kaa teesona kupantu? Heeli nya yelaa ke lony si pa ye pa tetonaa konyu ke mpyu. ²⁷ Kelena Sowari tuuna Taca na i yonyo si: Ye n taa yonyo isento, yelaa ka tonyona-meye mpyu halona pe fe.

²⁸ Mpyu Sowari hola tutuyu na yoolaa sony na pa ye lseyeli nyoma ke tonyonyu na yoonav. ²⁹ Uena Apene na i yelaa pa to mpyu aho tonaya tetekale taa na pa tesi Yaatan na pa fayana Pitony taa halona pa tala Mahanayim. ³⁰ Sowari luna Apene tonyonye na i kala yoolaa uena i magana yelaa poyolayafei hiu fei Tafiti yelaa taa na pe soosona Asayeli. ³¹ Ama Tafiti nyoma ka kowa yelaa nmonyonyu na nunowa na nutoso (360) ke Pencamee na Apene pa yoolaa taa. ³² Mpyu Sowari-we pa kraaya Asayeli na pa pimi-i i caa pelaya taa ke Petelehem. Uena pa to aho tona, pe koma isu pe nyaalony ile pa tala Hepony.

3

¹ Tafiti yelaa na Sayuli nyoma pa yoo taony soosom ke, na Tafiti na i nyoma pa tony soosony na Sayuli yelaa tony naa saki.

Tafiti piya nsi i lola Hepony to (Kvtasv I 3:1-4)

² Piya mpa Tafiti alaa lola-i Hepony taa to pa hela nto, pa yaa kancaalaya nyony si Amony i too kele Tafiti alv Sisilee nyony wei pa yaa si Ahinowam to. ³ Naale nyony si Kiliyari, ile i too kele Kameli tu Napaali leelu Apikaali. Tooso nyony si Apesalom, ile i too kele Kesuli wulav Talomayi peelo Maaka. ⁴ Liyiti nyony si Atoniya, ile i too kele Hakiti. Kakpasu nyony si Sefatiya, ile i too kele Apitali. ⁵ Naatoso nyony si Itoleyam, ile i too kele Ikela. I piya nsi i lola Hepony tonye.

Pa yooa Apene na Isapaali

⁶ Tafiti yelaa na Sayuli nyoma pa yoo taa ke Apene na tayana i tony teu ke Sayuli tonyaya taa na i nyoo tony. ⁷ Mpyu konyaku nakeli Isapaali kalona Apene si: Pepe to ke n sonya Aya peelo Lisipa wei ma caa Sayuli ka kraaya to?

⁸ Tonaale paana kra Apene ke soosom na i to si: Ma ta ke monaafiki tu si ma luki Sayuli yelaa waali se. Ma tona kupantu lapv ke nya caa Sayuli nyoma na i taapalaa. Ma ta tu-ny Tafiti nin taa. Uena sony n kalonyona-m si ma lapa isayatu ke alv tom taa. ⁹⁻¹⁰ Ma tuukina Iso si isu ma lapa teitei isu Taca ka heeluyu Tafiti na tuunav si i ka cele-i Sayuli kawulaya na i kra-i lseyeli na Yuta pe wulav ke pe kraayav Tan na pe sina Pesepe to. Ye pe taya mpyu Iso i ku-m.

¹¹ Isapaali ta co Apene ke paa tomonyu kolumony. Mpi to, i nyonyayana-i ke.

Apənee tənyu ke Tafiti

¹² Mpyóyó Apənee tilaa na pa heeli Tafiti si: Nyá nin taa ké pə tɔ tɛtɔ. Mpu tɔ, tɔ pɛeli nɔɔ. Maa sənə-ŋ na tɔ keesi lseyeli nyóma tənə ɪse na nyá tɔɔ. ¹³ Mpyóyó Tafiti si: Pə we teu, ma na-ŋ tu pɛeli nɔɔ yaa. Ama kolɔmtɔ ké si ye n ta kənə ma alɔ Mikaali n kaa keesi ma ɪsələ taa ké. ¹⁴ Ulena Tafiti tili na pá heeli lɛpəaali si í cɛɛ-ɪ ɪ alɔ Mikaali wei ɪ tɔɔ ɪ suu Filiisi nyóma hənɔɔsi nɔnɔwə (100) tɔ. ¹⁵ Ntənə lɛpəaali tili na pá mɔ alɔ ke ɪ paalɔ Layisi pəyalɔ Patiyeele kin. ¹⁶ Na ɪ paalɔ tənyu ɪ alɔ waali na wula, haləna timpi pa yaa si Pahulim tɔ. Kelenə Apənee tɔɔnɪ-ɪ si: Polo n̄ məli. Ulena í məli.

¹⁷ Mpyóyó Apənee na lseyeli nyuɔ nyóma pa caɣaa na í tɔ-we si: Hatoo ləŋ Tafiti ke í caakaya si í kpa mə wulav, ¹⁸ pə tala ɪ kpaɔ nté. Mpi tɔ, Tacaə yɔɔtəə si: Ma təmle tɔ Tafiti nin ke maa fitina lseyeli nyóma ke pa kolontunaa na Filiisi nyóma nin taa.

¹⁹ Ulena Apənee heeli-təyɪ Pɛncaməe nyóma na í teləsi Tafiti ke nti nti lseyeli nyóma na Pɛncaməe kpekəle tənə pa caɣaa na pá mayasi tɔ. ²⁰ Apənee tala Tafiti tɛ tɔ na yəlaa hiu ke ɪ waali ké, na ílé í la-weyɛ mɔulle ke teu. ²¹ Mpyóyó Apənee tɔma Tafiti si: Hai, ta caa, maa polo na má kpeyeli lseyeli nyóma tənə na má kənə na nyá na-we í pɛeli nɔɔ, ulenə n̄ tɔɔ kawulaya ke tɛtɔ tənə tɔɔ ɪsu n caaki tɔ.

Ulena Tafiti cɛ Apənee na ɪ kpeena laŋhulɔmlɛ.

Sowari kwə Apənee

²² Mpyóyó Sowari na Tafiti yoolaa pa luna kɔliw na pá kuuwa kolontunaa wontu ke səsəm. Ue pa ta mayana Apənee ke Hɛpələŋ. Tafiti tɛma-ɪ yeluyɔ na í tɛnə laŋhulɔmlɛ. ²³ Sowari na yoolaa pa talaa, ulenə pa tayasi-ɪ si: Apənee kɔma wulav kin na wulav yeɛ-ɪ na í kpeena laŋhulɔmlɛ. ²⁴ Kelenə Sowari polo wulav kin na í pɔɔsəyɪ-ɪ si: Ta caa, Apənee kɔma nyá kin na n̄ yeɛ-ɪ na í kpe yaa? ²⁵ Anɪ n nyóma ɪ tɔɔ, ɪ kɔma-ŋ fɛnyu ké si ɪ nyəŋ nyá layatɔ na pə tənə mpi n lakɪ tɔ.

²⁶ Sowari lu Tafiti tɛ, ulenə í tili Apənee waali ke kpaakraa na pá hiki-ɪ Sila ləkɔ kin na pá məŋna-ɪ, Tafiti ná tá nyɪ pə taa pulɔ. ²⁷ Apənee talaa ulenə Sowari hɔmɪ-ɪ na í luna kpeena ɪsu ɪ wɛlətəyɪ-ɪ tɔm, na í sɔ ɪ lotu taa ké səyaya na í si. ɪ lɛta-ɪ kuyɔ mpi ɪ ka ku ɪ neu Asayeele tɔɔɔɔ.

²⁸ Tafiti nu-tɪ ulenə í tɔ si: Tacaə nyóma si Nee pəyalɔ Apənee səm tɔm fɛi má na ma kawulaya tá tɔɔ tɔɔ. ²⁹ ɪ səm tɔm í wɛɛ Sowari na ɪ caa təyaya nyóma pa tɔm. Pə tɔɔ tɔ Sowari lɔlɔyɔ taa kaa laŋ casaya tɔ, yaa tənuyɔ tɔɔ asilima kutəŋ tɔ, yaa ɪcam, yaa wei ɪ səpənə layatɛ tɔ, yaa nyəɔtɔ.

³⁰ Apənee ka kwə Sowari na Apəsayi pa neu Asayeele ke Kapawəŋ ke yoo taa tɔɔ pɛle pa lɛta-ɪ.

³¹ Tənayalɛ Tafiti tɔma Sowari na ɪ waali yəlaa tənə si: ɪ cəli mə wontu na laŋwakəlle na í suu fələtənəə taka na ɪ wii Apənee səm.

Pa pukayana-ɪ pim, ulenə Tafiti təŋ na í polo pəlaav tɔɔ. ³² Pa pima Apənee ke Hɛpələŋ, ulenə wulav Tafiti tɔli nɔɔ na í wii ɪ pəlaav tɔɔ təkpo, na yəlaa tənə wii mpu tɔɔ. ³³ Mpyóyó wulav tasa-ɪ wula si:

Apənee n səpa mpu ɪsu kɔmɛɛŋ suwe?

³⁴ Anɪ pa ta həkɔ nyá nin ke ŋmusɪ.

Pəyele pa ta həkɔ nyá nɔɔhɛ ke alukpala.

Póćó n hotaa ɪsu ɪsaya.

Mpyóyó yəlaa tənə tasa-ɪ wula ³⁵ na pá pona Tafiti ke tɔɔnaya ke ilim taa. Tənayalɛ Tafiti tuuwa si: Ye ma təŋa pulɔ na ilim ta tuta lɔ í ku-m.

³⁶ Yəlaa nu wulav kolapɔtɔ nti ulenə pa laŋa hɛnə-tɪ. ³⁷ Ulena lseyeli yəlaa cəkənə kuyaku ŋku si pə taya wulav yelina na pá kú Apənee. ³⁸ Mpyóyó Tafiti heela yəlaa si: lseyeli nyóma yoolaa wulav səsə hotina saŋa ɪsəntɔ. ³⁹ Paa na lɔ ləsa-m si má la wulav tɔ, ma ké ɪcam ké, na Seluya pəyalaa mpe pa kəla ɪsaya. lɔ í fɛli-we na pə keesənə pa ɪsaya.

4

Paana na Lekapii pa kowa Isapaali

¹ Sayuli pəyalu Isapaali nuwa si Apəneε səpa Hepəlon, uena pə yəli-i na Iseyeli nyəma təna laŋa pəsi katatəlaya.

² Isapaali ka wena i koluu nyuyū nyəma ke naale ké. Pa yaa lelu si Paana na lelu si Lekapii pa caa kele Pencamεε tu Liməŋ wei i we Peləti tə. Mpi tə, icate nté pa nyənaya-teye Pencamεε nyəma nyənte ké. ³ Peləti nyəma ka sewa na pá cəsi Kitayim na pá pəsi təna nyəma haləna saŋa. ⁴ Sayuli pəyalu Sonataŋ ka wena apaluəyaya na pa yaa-ke si Mefipaali. Kuyaku ŋku ka caa Sonataŋ na Sayuli pa səpa təyə ka nukulu seekayana-ke na ká hoti ka nəəheε tə na pə kaani-ké. Waatu inu tə, kaa wena pusi kakpasu.

⁵ Mpyúyú Lekapii na Paana pa pola Isapaali təyaya ke ilim taa ké waatu wei Isapaali ná həntaa si i heesəyi tə. ⁶⁻⁷ Pa keesəna ilim heka ké na pá cesi na pá suv təyaya isu pa pola təyənaya pee krayau, na Isapaali hənta naŋ taa na í heesəyi. Uena pá ku-i na pá seti i nyuyū na pá kraya-ku na pá fayana Yaatanu tetekəle taa ké ahoο təna. ⁸ Mpyúyú pa pona-kuvu Tafiti ke Hepəlon na pá heeli-i si: N naaki nyá kolontu Sayuli wei i pəkaya-ŋ kuvu tə i pəyalu Isapaali nyuyū ntə? Hai, ta caa wulav, Isə leetəyəna Sayuli na i ləlyū nyəma na nyá nəyə. ⁹ Mpyuyule Tafiti cəwa si: Ma tuuna Tacaa wei i yapa-m asola anu a nəyə taa tə si, ¹⁰ yulu wei i ka kəma na í heeli-m Sayuli səm, na ílé i mayasəyi i taa si ma laŋle ká heena-ti tə, ma yelaa ké na pá kra-i na pá ku-i. Ma si i təm heeluyu kasəyaya nté. ¹¹ Halu mpyúyú asayaa ka polo na pá mayana yulu ke i təyaya taa ké i təhəntəle na pá ku-i tulum na? Isənaya pu la na má kaa leeti-we na má kpiisi-weye tetu tə?

¹² Ntəna Tafiti tə i yelaa si: I ku-we. Uena pá seti pa niŋ na pa nəəheε na pá pusi-weye tun tə ké Hepəlon lule nəyə. Na pá pi Isapaali nyuyū ke Apəneε pəlaau taa ké Hepəlon.

5

*Tafiti pəsa Iseyeli na Yuta pə wulav
(Kvtəəsvtu I 11:1-3)*

¹ Mpyúyú Iseyeli kpeka təna kota Tafiti kiŋ ke Hepəlon na pá təm-i si: Ta na-ŋ ta caləm kuləməm ké. ² Paa hatoo waatu wei Sayuli ka ké ta wulav tə, kuləm nyá inu n paasayana Iseyeli yoolaa. Tacaa ka təma-ŋ heeluyu ke mpyúyú si í paasəna Iseyeli nyəma na í lá pa wulav.

³ Mpyúyú Iseyeli səsaa kota Tafiti kiŋ ke Hepəlon na pá na-i pá pəeli nəyə ke Tacaa isentaa na pele pá pəli-i nim na í pəsi Iseyeli wulav. ⁴ Tafiti pusi ka we hiu na naanowa ke waatu wei pa kra-i wulav tə. Mpyúyú i təyə kawulaya ke pusi nule. ⁵ I təyə kawulaya ke Hepəlon ke Yuta nyəma tə ké pusi naatosompəyolaya na isətənaa naatoso, na Yosalem ke Yuta na Iseyeli pá kukpəntuyə tə ké pusi hiu na naanowa na tooso.

*Tafiti leeka Yosalem
(Kvtəəsvtu I 11:4-9; 14:1-2)*

⁶ Mpyúyú waatu nəyəlū Tafiti na i yoolaa pa pola Yosalem ke Yepusi nyəma mpa pa ké tetu nyəma tə pa yoonav. Tənayale pele pa təma-i si: N kaa pəsi na í suv ta icate taa. Paa yulūmaa na kaakalasi paa pəsi na pá taŋ-me. Pə nyuyū nté si icate we ton, Tafiti kaa pəsi na í suv tə taa. ⁷ Ama Tafiti leeka kolonja səsaya icate na í kanta na pá ha-teye hətε si Tafiti tε.

⁸ Kuyaku ŋkuyū Tafiti təma i yoolaa si: Ye wei i caa si í yoonu Yepusi nyəma pəntu í təŋ ləm suluyū na í kú ma kolontunaa kaakalasi na yulūmaa mpa pa wəŋaya-m tə. Pə tə ké pə pəsa ituule si: Kaakalaya yaa yulūm kaa suv Tafiti təyaya taa.

⁹ Mpyúyú Tafiti leeka kolonja səsaya icate nté na í caya tə taa na í ha-te si: Tafiti tε. Uena í ŋmá kolonja na Milo na í səsi kutulūŋ na pə taa tə.

¹⁰ Uena Tafiti ton səsəyi na pə puki na Tacaa Isə Toma təna tu we i waali.

11 M'p'og'og' Tiii wulav Hiram pona Tafiti ke tamle nyoma na kponkpolonaa kupama na kaafantanaa na pe saakalaa na pa nma Tafiti ke kawulaya tayaga. 12 T'ayaga i cekanaa si Taca kpa-i Iseyeli nyoma wulav. P'eyele i kusa i kawulaya nyuvu ke i ka s'ala i y'ala Iseyeli nyoma to pa to.

Tafiti piya mpa i lola Yosalem to
(Kvtasvtv I 3:5-9; 14:3-7)

13 Tafiti tala Yosalem lena i k'paga alaa na pele pa l'oli-i piya ke t'ona. 14 Pa h'ala nte Samuwa na Sopari na Natan na Salom'oh 15 na Ipaali na Uliuwa na Nefeki na Yafiya 16 na Uisama na Uiyata na Uifeleti.

Tafiti kaluvu ke Filiisi nyoma
(Kvtasvtv I 14:8-16)

17 M'p'og'og' Filiisi nyoma nuwa si pa kpa Tafiti ke Iseyeli nyoma wulav. Uena pa polo pa t'ayaga i waali. Tafiti nu mpu, lena i suv kolonja icate taa. 18 Filiisi nyoma talaa, lena pa watu Lefayim tetekale taa. 19 Uena Tafiti p'osa Taca si: Ma polo Filiisi nyoma waali? N ka tu-weye ma ni'etaa? Taca si: Ee, polo, ma tu-weye nya ni'etaa.

20 M'p'og'og' Tafiti pola Filiisi nyoma kin ke timpi pa yaa si Paali-Pelasim to na i ku-we. Uena i to si: Taca hee-m mpaav ke ma kolontunaa cana taa isu lum fakuvu akola sasana to.

Pa to ke i ha lonte nteye h'ete si Iso mpaav t'afayale. 21 Filiisi nyoma sewa na pa ye le pa tu'etaa lena Tafiti na i y'ala pa k'paga na pa w'ok'ok'.

22 M'p'og'og' Filiisi nyoma tasa watuvu ke Lefayim tetekale si pa yookina Iseyeli nyoma. 23 Tafiti p'osa Taca, lena Taca heeli-i si: Taa pona pa isentaa to. Ce na n' luna pa waali to ke tulunja ke tu'etaa taale isentaa. 24 Ye n k'ama na n' nu y'ala n'oh'ee ke tu'etaa i taa isu yoolaa n'oh'ee, le n tii pa to ke k'ak'paa. Mpi to, Taca t'ena-n' n'oh'ee si i yookina Filiisi nyoma.

25 M'p'og'og' Tafiti lapa isu Taca heela-i to, na i ku i kolontunaa ke pa k'paga K'epa to hal'ona Kesee.

6

Taca atakaa ponav ke Yosalem
(Kvtasvtv I 13:4-14)

1 M'p'og'og' Tafiti tasa Iseyeli yoolaa taa yoolaa ke k'p'eyeluyu ke y'ala isu iyisi hiu na naan'owa (30000). 2 Uena pa t'ee timpi pa yaa si Paala t'og'og' Yuta si pa k'ak'og'og' Iso atakaa. Taca Toma t'ona tu t'anna atakaa i'etaa i t'aki kawulaya ke is'etaa t'etaa to. 3-4 M'p'og'og' pa k'paga Iso atakaa ke Apinatari t'ee pulaya to na pa tu-i keeke k'falv taa, na Apinatari p'yalaa Ahiyo ke l'ala na Yusa ke k'ak'ok' to na pa paas'og'og'na-i. 5 Na pa mak' wontu na h'esi na Tafiti na i nyoma pa paaki. 6 Pa tala t'afalle nte to we timpi pa yaa si Nak'oh to, lena na'etaa k'p'iliisi keeke na Iso atakaa t'etaa hotuvu na Yusa temi-i. 7 T'ayayale Taca mu-i na pa'ana na i ku-i t'ayaga atakaa kite ke mpi pa to i ta nyana Iso atakaa tokinav to.

8 Ama Tafiti lanle ta heena Yusa kuvu mpi, na pa ha lonte nteye h'ete si Yusa t'okole. Na pa yaaki-t'ee n'p'og'og' hal'ona sana. 9 M'p'og'og' s'og'og'ntu kpa wulav na i to si: Ye mpu ma p'esi ma pona Iso atakaa ke ma t'eyele?

10 Uena Tafiti kisi Iso atakaa ponav ke i te na i pona-i Kat' tu wei pa yaa si Opeti-Itom to i te. 11 Na atakaa c'aga apalv i'etaa t'ee is'et'ona tooso. Uena Taca na'aa kooli ile na i t'ayaga nyoma t'ayaga kupantu.

Iso atakaa ponav ke Yosalem
(Kvtasvtv I 15:25-16:3)

12 Uena pa t'ayasi Tafiti si Taca koola Opeti-Itom na i nyoma t'ayaga kupantu ke Iso atakaa to. N'ena wulav polo Opeti-Itom te na i k'paga Iso atakaa na pa pona i te na a'etaa. 13 Atakaa s'og'og'laa i k'p'esa n'oh'ee na'atoso na alaa'etaa, le k'at'ala la nav na navle nim nyente

ke kōtaya. ¹⁴ Uena Tafiiti feli paale ke teu ke atakaa isentaa na í suuwa kōtēlaa toko tike. ¹⁵ M̄p̄ȳú í na Iseyeli nyóma tēna pa pona Tacaa atakaa ke Yosalem na akantēe na lan̄hul̄uml̄e kakiisasi.

¹⁶ Pa tēna Isō atakaa sūn̄av ke wulav icate taa, ile Tafiiti alv Mikaali Sayuli p̄el̄o sēh̄na p̄etote nté na í ná í paaki na í ŋmaaki atakaa isentaa. M̄p̄ȳú Mikaali tv̄ Tafiiti ke í taa. ¹⁷ Pa tana Isō atakaa ilena pá s̄u-í í lonte taa ké cok̄ale nte Tafiiti ka lapa tō tē taa, na pá lá kōtasi nsi kōkō lusa sí tēna tō na ciikūyu nyānsi. ¹⁸ Pa tēma kōtasi ns̄ayi lapv ilena Tafiiti kooli yēlaa tēnaya k̄upantv̄ ke Toma tēna tv̄ Tacaa h̄ate taa. ¹⁹ Uena Tafiiti tala apalaa na alaa mpa paa kōta tēna t̄ȳo t̄ȳon̄aya. Paa wei ke potopoto, na nant̄ȳv, na s̄vl̄m, na pá kpe.

²⁰ Tafiiti m̄ela t̄ȳaya sí í kooliyi í nyóma ke k̄upantv̄, ilena Mikaali li na í s̄h̄i-í na í t̄m̄i-í sí: Ama Iseyeli wulav teeli in̄ēye sāna p̄p̄ōt̄o ké. N̄ w̄ȳōsa nyá kawulaya wontu na í paaki nyá waali nyóma yomaa alv nyóma isentaa is̄u yulv ke yem.

²¹ Ntēna Tafiiti cō-í sí: Tacaa wei í kisa nyá caa na í l̄asi-m sí má la Iseyeli nyóma wulav tō í isentaa ké ma paawa. ²² Ma caa ma pasa ma ti na má p̄asi k̄p̄ete na p̄é k̄eli mpv̄. Paa na mpv̄ tō, ma nyūyū ká kuli yomaa alv nyóma mpa n̄ ȳōt̄ōȳi tō pa isentaa ké.

²³ Sayuli p̄el̄o Mikaali na í s̄ēm tō í ta l̄vl̄ p̄ȳaya.

7

Isō suwa n̄ȳo ke Tafiiti na í t̄ȳaya nyóma (K̄vt̄ōs̄vt̄v̄ I 17:1-15)

¹ Tacaa yapa wulav ke í kolontunaa nin̄ taa, ilena í m̄eli í kawulaya t̄ȳaya k̄v̄falaya taa na h̄ees̄ȳv. ² M̄p̄ȳú k̄uyaku nakuli í t̄ma Isō k̄ȳōt̄ōt̄v̄ tel̄es̄vl̄ Natan̄ sí: P̄ē ta m̄v̄na sí máá w̄eē kutuluyū k̄v̄p̄āk̄v̄ taa na Isō atakaa náá w̄e cok̄ale taa. ³ Ntēna Natan̄ cō wulav sí: Polo na í la p̄ē tēna mpi n̄ mayas̄ayi nyá taa tō. Mpi tō, Tacaa w̄e nyá waali ké.

⁴ Ahoo yuwa ilena Tacaa tō Natan̄ sí: ⁵ Polo na í heeli ma p̄ȳalv Tafiiti sí p̄ē t̄aya in̄i í ka ŋmana-m t̄ȳaya ŋka ka taa maa cāya tō. ⁶ Hatoo ma l̄es̄ȳv Iseyeli nyóma ke Icipiti taa na p̄é suna sāna tō ma ta s̄v̄ta kutuluyū taa. Cok̄ale taa ké ma w̄e mpv̄. ⁷ Too ma na Iseyeli nyóma tō l̄w̄ tō, ma ta p̄ōs̄ōta pa nyūyū nyóma mpa ma l̄es̄aa tō pa taa n̄ȳōlv sí pepe tōō ké pa ta ŋma-m kutuluyū k̄v̄p̄āk̄v̄.

⁸ Mp̄v̄ tō, heeli ma p̄ȳalv Tafiiti sí Toma tēna tv̄ Tacaa má, ma ȳōt̄ōta sí n̄tiȳile taa ké ma k̄p̄aya-í heēj̄ waali sí í la ma Iseyeli nyóma wulav ⁹ na máá w̄e í waali ké í t̄ōnt̄e tēna taa. Uena má k̄piisi í kolontunaa tēna na má k̄v̄sí í nyūyū is̄u at̄e s̄ōs̄aa l̄elaa. ¹⁰ Uena má ha ma Iseyeli nyóma ke t̄ēcāȳale sí pá cāya teu na pulv̄ í taa p̄eyeli-w̄e. Yēlaa as̄ayaa í taa t̄ȳo pa íse, ¹¹ is̄u saa wei maa k̄pa paas̄ēnl̄aa ke ma yēlaa Iseyeli nyóma tōō tō. P̄eyele ma yapa-í í kolontunaa tēna nin̄ taa sí í h̄ees̄i. Tacaa sí: P̄v̄nt̄v̄ in̄i í ka suna-m t̄ȳaya, p̄ē t̄aya Tafiiti ká ŋmana-ke. ¹² Ye p̄ē tala nyá k̄uyaku na n̄ s̄ēpa ile maa l̄asi nyá piya mpa n̄ l̄vl̄ēna nyá tap̄ȳv̄ tō pa taa n̄ȳōlv na má k̄pa-í wulav. ¹³ In̄i í ká ŋmana-m t̄ȳaya na maa yele na í kawulaya kumte w̄eē tam tōō. ¹⁴ Í ká nȳēn̄ȳi-m í caa na maa nȳēn̄ȳi-í ma p̄ȳaya. Ye í p̄ēnt̄ēna-m maa h̄ō í k̄p̄āh̄ȳv̄ is̄u pa lak̄ȳv̄ p̄ȳaya tō. ¹⁵ Ama ma kaa yele-í p̄ēl̄eē h̄ul̄ȳv̄ is̄u ma lapv̄ Sayuli na má l̄ō-í na má l̄ēti-ŋ í lonte tō. ¹⁶ Nyá kawulaya na nyá kumte na nyá piitim p̄u w̄eē tam tōō ké.

¹⁷ Nti nti Isō heela Tafiiti na Isō k̄ȳōt̄ōt̄v̄ tel̄es̄vl̄ Natan̄ n̄ȳō t̄ȳōle.

Tafiiti s̄eēv ke Isō (K̄vt̄ōs̄vt̄v̄ I 17:16-27)

¹⁸ Mp̄ȳȳule Tafiiti pola Isō cok̄ale taa na í ȳōt̄ōt̄ēna Isō sí: Hai, Tacaa ta Isō, má na ma t̄ȳaya tō ké w̄e na í k̄ōh̄na-m timpi taa ma w̄e is̄ēnt̄ō tō? ¹⁹ P̄ēle p̄ē paasi na í tas̄ayi ma t̄ȳaya suw̄ t̄ōm na? Ye p̄ē t̄aya Isō, yulv̄ kaa p̄asi na í ȳōt̄ōti mp̄v̄ p̄ē taka. ²⁰ Wentiyi ma taka ma w̄ēna sí ma heeliyi-ŋ? N̄ nȳōma-m ké. ²¹ Nyá mayamaya n̄ s̄ōl̄ēna na í la t̄ēma s̄ōs̄ōna an̄e, na í kuli-m t̄ōm t̄ēn̄e tō tōō is̄u n̄ ka ȳōt̄ōȳv̄ tō. ²² Tacaa Isō n̄ ké S̄ōs̄ō ké. Mpi tō, n̄ȳōlv ta n̄ȳōs̄ēna-ŋ. Ye tō k̄eēs̄ēna n̄ti in̄i tē n̄una ta ŋk̄p̄āh̄ȳv̄ tō n̄ȳōlv í f̄ei is̄u nyá. ²³ Piitim nap̄eli p̄ē

fei na pə nəḡəsəna nyá yəlaa lseyeli nyéma mpa n kəma na ń ya si tə pəsi nyá nyéma na nyá hətə yaa na ń la-tuyu piti təma na kəkələ nyəm na ń ya-tuyu lciipiti taa na ń təḡəni piitimnaa ləlaa na pa tuŋ. ²⁴ Na tə pəsi nyá nyéma ke tam tə, na nyaa pəsi ta lso. ²⁵ Mpu tə, Taca lso yelee na təm nti n yəḡəta ma na ma təyaya tá tə tə la na tə wəe rńpúḡ tam tə. ²⁶ Nyá hətə í wəe səsəle na yəlaa puḡuləḡi tam si: lseyeli nyéma lso kelee Toma təna tu Taca na ń paasəḡəna ma təyaya. ²⁷ Mpi tə, Taca lseyeli nyéma lso, nyá tūna nyá təm ke ma ŋkraŋ taa si n ká su ma təyaya. Pə tə kə ma kaasa ma ti na má sələmi-ŋ sələmuḡu kune. ²⁸ Taca lso, n kə lso kə. Na ń yəḡəta nti n laki-təḡi. Nyá kəsəna-m nyá kupaŋtu təne tə təm. ²⁹ Kooli ma təyaya ke kupaŋtu na ká wəe tam tə isu n yəḡətuḡu tə, na kupaŋtu nti tə wəe ka tə kə tam.

8

Tafiiti kəla i kolontunaa ləlaa (*Kvtəsvtv I 18:1-13*)

¹ Pəle pə waali kə Tafiiti tasa Filiisi nyéma ke yoonav na í ŋmakəli-wə na í ləeki pa ıcate səsəle nte pəle paa təḡaa tə. ² Mpuḡ Tafiiti yoonaa Mowapu nyéma na í kra-wəḡe yomle. Uena í husi-wəḡe ate, na pá kala yəlaa tooso, ıle pa ku naale. Pá kala yəlaa tooso, pa ku naale. Pə kaasa mpa ılena pəle pá laki Tafiiti ke təmle na pá feləḡi-ı lampuu. ³ Mpuḡ Tafiiti yoonaa Lehopi pəyalv Hatəse wei ı kə Sopa wulav tə na í kəli-ı waatu wei ıle ı kulaa si ı muḡi Ifəlati pəḡə nəḡə tetv tə. ⁴ Uena Tafiiti ləeki ı kraḡanəḡ caḡalaa iyaya na nasətosə na nunuwa (1700) na yoolaa nəḡəe təntaa ke iyisi hiu (20000), na í seti kraḡanəḡ təna nəḡəe hola na pə kaasi isu yoo keekənaa nunuwa (100) kraḡanəḡ tike. ⁵ Mpuḡ Tamasi Sili nyéma pola wulav ke sənəv, ılena Tafiiti ku pəleḡe yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ Na í pona yoolaa ke Tamasi Sili taa, na ıcate nyéma laki-ı təmle na pá feləḡi-ı lampuu. Paa timpiḡi Tafiiti polaa, Taca kentayaa ı tə kə. ⁷ Uena Tafiiti kraḡa Hatəse yoolaa kpaləḡ wola nyəḡ na í pona Yosalem. ⁸ Mpuḡ Tafiiti kuu nyəḡəluḡu kuśeemuḡu nyəḡətu ke səsəm ke Hatəse acalee nna pa yaa si Peta na Pelotayi tə a taa.

⁹ Mpuḡule Hamati wulav Tou nuwa si Tafiiti kuwa Hatəse yoolaa təna. ¹⁰ Ntəna í tili ı pəyalv Yolam ke Tafiiti tə si: Polo na ń se-e-ı na ń samı-ı timpi ı pəsaa na í kpili Hatəse na ı nyéma na í ku-wə tə. Mpi tə, Tou yookaḡana Hatəse kə. Uena Solam pona liḡitee nyəḡətu na wola na nyəḡəluḡu kuśeemuḡu ke heesi heesi. ¹¹ Mpuḡ Tafiiti su nyəḡətu ntəḡi Taca isu ı ka suw liḡitee nyəḡətu na wolanaa mpa ı ləeka piitimnaa mpa ı yoonaa na í kəli tə. ¹² Isu Sili nyéma na Mowapu nyéma na Amoni nyéma na Filiisi nyéma na Amaleke nyéma na Sopa wulav Hatəse na ı nyéma. ¹³ Isəna Tafiiti lapa na ı nyuḡu kul təḡəle.

Tafiiti kəla Sili nyéma na í mələḡi kpente, ılena í ku ltəm nyéma ke yəlaa iyisi pələfei hiu (18000) ke timpi pa yaa si Təm tətəkəle taa tə. ¹⁴ I kəla ltəm nyéma ılena í su yoolaa ke pa tetv təna taa na ıcate nyéma laki-ı təmle. Paa timpiḡi Tafiiti polaa, Taca kentayaa ı tə kə.

Tafiiti waali nyéma həla (*Kvtəsvtv I 18:14-17*)

¹⁵ Tafiiti təḡə kawulaya ke lseyeli nyéma təna tə kə na í təḡəḡi tampana na í paasəḡəna-wə. ¹⁶ Seluya pəyalv Sowari kelee yoolaa nyuḡu tu, na Ahiluti pəyalv Yosafati kelee takəlası sulv. ¹⁷ Ahitupi pəyalv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimeleki kelee kətəlaa. ¹⁸ Selaya kelee takəlası ŋmaalv na Yoyata pəyalv Penaya kelee yoolaa mpa pa taḡaya wulav tə pa nyuḡu tu. Tafiiti pəyalaa ntə səpaarənaa.

9

Mefipaali pote ke Tafiiti tə

¹ Mpuḡ kuyaku nakuli Tafiiti pəsaa si pə ta kaasi Sayuli təyaya tu nəḡəlv na má lapı-ı kupaŋtu ke Sonatan tə?

² Sayuli tɔyaga tɔmlɛ tu nɔɔɔɔ ɪ ka wɛ tɛna na pɔ yaaki-ɪ sɪ Sipa. Mɔvɔɔɔ pa kɔɔɔɔ apalɔ ɪni na pɔ pona-ɪ Tafiti kin. ɪɛna wulav pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyaga pa yaaki sɪ Sipa? Apalɔ ɪni ɪ tɪsaa, ³ ɪɛna wulav pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pɔ ta kaasi Sayuli tɔyaga tu nɔɔɔɔ na mɔ lapi-ɪ kɔpantɔ kɛ ɪsɔ tɔɔ? Ntɛna apalɔ ɪni sɪ Sonatan pɔɔɔɔ wɛɛ na pɔ kaana-ɪ. ⁴ Ntɛna wulav sɪ: ɪ wɛ le? Sipa sɪ: ɪ wɛ Amiyeli pɔɔɔɔ Makii tɛɔɔ tɪmpi pa yaa sɪ Lo-Tapaa tɔ.

⁵ ɪɛna wulav tili na pɔ kɔna-ɪ. ⁶ Sonatan pɔɔɔɔ Mefipaali tala Tafiti tɛ ɪɛna ɪ hɛntɪ-ɪ atɛ. Mɔvɔɔɔ ɪ yaa ɪ hɛtɛ ɪɛna ɪ sɛɛ sɪ: Maɔɔɔ ta caa. ⁷ Ntɛna wulav sɪ: Taa nyɔ, ma caa ma la-ɪ kɔpantɔ kɛ nyɔ caa Sonatan tɔɔ. Maa cɛɛ-ɪ nyɔ cɔsɔ Sayuli tɛtɔnaa tɛna na mɔ na-ɪ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ kɛ tam.

⁸ Mɔvɔɔɔ Mefipaali tasa hɛntɔvɔ kɛ atɛ na ɪ tɔ sɪ: Hai, ta caa, maɔɔɔ awe, ma wɛ ɪsu haɔa kɔsɔpaga kɛ na ɪ paasɔɔna-m mɔvɔ ɪni?

⁹ Kɛɛna wulav yaa Sipa na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ma cɛɛɔɔ nyɔ caa Sayuli na ɪ tɔyaga nyɔma nyɔm tɛnaɔa Mefipaali. ¹⁰ Nyɔ na nyɔ piya na nyɔ tɛmlɛ nyɔma ɪ kɔ halɔɔɔ-ɪ kɛ na ɪ taa laɪ kɔhalɛm. ɪɛ ma na-ɪ tu tɔkɛna tɛntɛmlɛ kɛ tam.

Pɔɔɔɔ Sipa ka wɛna piya naanɔwa na kakpasɪ kɛ, na tɛmlɛ nyɔma kɛ hiu. ¹¹ Ntɛna Sipa cɔ wulav sɪ: Ta caa, maa la tɛtɛɪ kɛ ɪsu n heela-m tɔ. ɪɛna Mefipaali sɔv wulav kin kɛ tɔɔv ɪsu ɪ maɔamaya ɪ kɔvɔv.

¹² Mefipaali ka wɛna pɔyaga sɔkɔpɔɔɔ nakɛɪ na pɔ yaa-kɛ sɪ Mika. Mɔvɔɔɔ Sipa tɔyaga nyɔma tɛna pɔsa ɪ tɛmlɛ nyɔma. ¹³ Yosalem kɛ ɪ ka wɛɛ. Mɔvɔ tɔ, ɪ na wulav pa tɔkɔɔana. Pɔɔɔɔ pu kaana Mefipaali nɔɔhɛɛ naalɛɔ.

10

Tafiti kɔvɔv kɛ Amaleke nyɔma na Silii nyɔma (*Kɔvɔɔsɔvɔ I 19:1-5*)

¹ Pɔɔɔ pɔ waali kɛ Amoni wulav Nahasi sɔpa na ɪ pɔɔɔɔ Hanuɪ lɛɛɪ ɪ lonte taa. ² Mɔvɔɔɔ Tafiti tɔma sɪ: Maa lɛɛɪ Hanuɪ kɛ kɔpantɔ kɛ nti ɪ caa ka lapa-m tɔ. ɪɛna ɪ tili sɪ pɔ sɛɛ-ɪ ɪ caa lɔyaga. Tɛmlɛ nyɔma tala Amoni nyɔma tɛtɔ taa, ³ ɪɛna tɛtɔ nti tɔ awulaa sɔkɔpɔma tɔ pa wulav Hanuɪ sɪ: N nyɔma sɪ lɔyaga sɛɛv tɔɔ kɛ Tafiti tila ɪ yɔlaa na? ɪ tila-wɛɔɔ sɪ pɔ fɛɪ ta ɪcɛtɛ na pɔ nyɪ-tɛ na pɔ wakɛɪ-tɛ.

⁴ Tɛnaɔɔɔ Hanuɪ kɔpa Tafiti tillaa mɔpɛ na ɪ hv pa tantɔɪ kɛ nnyɛnyɛkɔɪ, na ɪ sɛɪ pa tokonaa na pɔ kɔpa pa tapanɔɔsɪ. ɪɛna ɪ yɛɛ-wɛ. ⁵ Mɔvɔɔɔ fɛɛɛ kɔpa-wɛɔɔ sɔsɔm. Tafiti nu mɔvɔ pa lapa-wɛ tɔ, ɪɛna ɪ tili sɪ pɔ saali Yeliko halɛna pa tantɔɪ nyɔ, ɪɛna pɔcɔ pɔ kɔpɛ.

Amoni nyɔma na Silii nyɔma pa yoonav (*Kɔvɔɔsɔvɔ I 19:6-19*)

⁶ Mɔvɔɔɔ Amoni nyɔma cɛkɛnaa sɪ Tafiti haɔa-wɛ na pɔɔnɔ kɛ pa ɪsɔɔɔv nti tɔ tɔɔ. ɪɛna pɔ pɔɔ Pɛɪ-Lehɔɔ na Sopa Silii nyɔma kin na pɔ kɔɔɔ yoolaa apaa nyɔma kɛ iyisi hiu (20000), na Maaka wulav tɛɔɔ yoolaa iyaga (1000), na Topi nyɔma tɛɔɔ yoolaa iyisi naanɔwa na naalɛ (12000). ⁷ Tafiti nu mɔvɔ, ɪɛna ɪ tili ɪ yoolaa nyɔvɔv tu Sowari na yoolaa apalaa tɛna. ⁸ Mɔvɔɔɔ Amoni nyɔma luwa na pɔ puli pa ɪcɛtɛ nɔnɔɔ, na Sopa na Pɛɪ-Lehɔɔ Silii nyɔma na Topi na Maaka pɔ yɔlaa nɔɔ wɛ tawa taa na pa mɔpaa. ⁹ ɪɛna Sowari cɛkɛna sɪ ɪ kɔ yoo taa na waali. Mɔvɔɔɔ ɪ lɛsa ɪsɛɔɔ yoolaa taa yoolaa na pɛɛ pɔ yookina Silii nyɔma. ¹⁰ Pɔ kaasa mɔpaa ɪɛna ɪ yɛɛɛɛ ɪ neu Apisayi sɪ pɛɛ pɔ yoonaa Amoni nyɔma. ¹¹ Na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ye Silii nyɔma ɪ kpila-m, ɪɛ n kɔɔ na ɪ sɛna-m, yaa ye Amoni nyɔma kpilina nyɔ, ɪɛ mɔɔ kɔɔ na mɔ sɛna-ɪ. ¹² Tɔɔvɔ apalɔvɔ na tɔ kaasi ta tɔvɔ ta yɔlaa na ta ɪsɔ acalɛɛ tɔɔ. ɪɛ Tacaa ɪ la ɪ luɔvɔ nyɔntɔ.

¹³ Mɔvɔɔɔ Sowari na ɪ yɔlaa pa sɔv Silii nyɔma tɛɛ sɪ pɔ yookina-wɛ na pɛɛ pɔ tu casɔɛ. ¹⁴ Amoni nyɔma nɔɔ nawa sɪ Silii nyɔma sewaa, ɪɛna pɛɛ pɔ tu-tɛ na pɔ sɔv ɪcɛtɛ. ɪɛna Sowari mɛɪ na ɪ kɔpɛ Yosalem.

¹⁵ Sili nyéma nawa si lseyeli nyéma këla-we, ðena pá koti pa yoolaa tótó. ¹⁶ M'p'ógú wulav Hatəsee tilaa na pá yaa lfəlati pəgə waali Sili nyéma ləlaa na i yoolaa wulav Sopaki kpaɣa-we na pá tee Helam. ¹⁷ Pa heela-təgi Tafiti, ðena í koti lseyeli yoolaa təna na pá tesɪ Yaatanɪ na pá polo Helam. M'p'ógú Sili nyéma taɣana pa ti na pá na Tafiti pá suli na pá yoo. ¹⁸ Ama pa kuu-təge lseyeli nyéma isentaa, na Tafiti ku yoou keekena nasətosə na nunuwa (700) paasənlaa na kpaɣanəh caɣalaa ke iyisi nuɛ (40000) na í ku pa yoou wulav Sopaki.

¹⁹ M'p'ógú Hatəsee waali awulaa səkpema nawa si lseyeli nyéma ku pa yəlaa ke səsəm, ðena pá polo na pá na-we pá ciiki na pá lakɪ-wege təmle. Sili nyéma ta pəsɪ tótó si pá səna Amoni nyéma.

11

Tafiti na Pasepa pa təm

¹ Pənaɣa sikaa na pá tala waato wei awulaa tɛki yoou tə, ðena Tafiti kusi i yoolaa wulav Sowari na lseyeli yoolaa təna si pá polo pá ku Amoni nyéma təna na pá lɛki Lapa icate. Ama Tafiti maɣamaɣa ta polo.

² M'p'ógú koyaku nakuli Tafiti luna təhəntəle ke taanaɣa, na í cəki kutuluɣu pata tə. ðe i loosa alv nəgəlv i səkɪ lvm nte, na i isentaa luwa pə tu fei. ³ M'p'ógú i tilaa na pá pəsi i tə. ðena pá cə-i si lliyam pɛəlv Pasepa ké. I paalv kele Hiti tv Yulii. ⁴ Ntəna í tili na pá pona-i alv ðni na í suuna-i na ílé í məli i te. Pəyele i ka tɛma isətv nav nté kpakpaa na í la asilima keelvu kətaya.

⁵ Alv nawa i ti na teu ðena í tili na í heeli Tafiti.

⁶ M'p'ógú Tafiti tilaa na í heeli Sowari si í ye Hiti tv Yulii na í kə.

ðena Sowari náa ye Yulii. ⁷ Yulii kəma ðena Tafiti pəsi-i Sowari na yoolaa na yoou pa alaafəya tə. ⁸ M'p'ógú Tafiti heela Yulii si: Polo nyá te na í heesi.

Yulii luwa ðena wulav lapɪ-i kucəəv na pá pona-i. ⁹ Ama ílé i ta svv i te. I na wulav taɣlaa pa həntəna nənəgə tee. ¹⁰ M'p'ógú pa taɣasa-təgi wulav na ílé i pəsi-i si: Anɪ n luna mpaav ké. ðe pepe tə ké n ta svv təyaya? ¹¹ M'p'ógú Yulii cə-i si: Isə atakaa na Yuta na lseyeli nyéma təna həntəgi coka taa ké. Ma caa Sowari na i waali nyéma ná we nyutv taa. ðena máa svv ma təyaya taa na má təgə na má nyə, na má həntəna ma alv na? Ma tuuna-ŋ si ma kaa la mpv. ¹² Ntəna Tafiti heeli-i si: Təv, heesi saŋa, cele ðe maa ye na í məli.

ðena Yulii caya. ¹³ M'p'ógú Tafiti yaa-i i te na í təgə na í nyə na pá ku-i. Paa na mpv, ahoo yuwa tə, i ta polo i te, í na taɣlaa pa həntəna.

¹⁴ Tev fema ðena Tafiti ŋmaa Sowari ke takəlaya na í tilina-kege Yulii maɣamaɣa ¹⁵ si pá teləsi-i timpi yoou haŋa teu tə na pá yele-i na pá ku-i.

Pasepa paalv Yulii səm

¹⁶ Sowari nyala icate, ðena í pona Yulii ke timpi yoolaa taa yoolaa taɣaa tə. ¹⁷ M'p'ógú icate nyéma luwa na pá yooa Sowari na i nyéma na pá ku Tafiti yoolaa paɣale na pá kpeɣna Yulii na pá ku tótó. ¹⁸ ðena Sowari ŋmaa Tafiti ke takəlaya na í keesi-i pə təna mpi pə lapa təyoole tə. ¹⁹ M'p'ógú Tafiti lela tillu ke heeluɣu si: Ye í keesa wulav ke ta cakəle təm ke cəne, ²⁰ ntanyɪ pááná ka kpa-i na í yəgəti si pepe tə ké tə svv icate tee si tə yookina-te. Anɪ tə nyəmaɣa si icate nyéma təkɪ nyémá. ²¹ M'p'ógú alv ka kuna Ketiyəh pəyalv Apimelɛki. Tɛpɛsi icate tee ké i ka svv mpv na alv yaya-i namle həgəlvu na koluŋa nyuɣv taa. ðe pepe tə ké tá kpətəna koluŋa ke mpv? ðe n cə-i si nyá pəyalv Yulii ná səpa tótó.

²² M'p'ógú tillu keesa Tafiti ke nti Sowari keesa-i tə si: ²³ Kolontunaa mpe pa kpila-tuɣv. Pa lu-tuɣv kulw ke tawa taa na taa təgəni-we na tə tana-wege pa icate nənəgə. ²⁴ ðena koluŋa tə səɣlaa náa tə-tuɣv nyémá na pá ku ta taa paɣale. Halɪ nyá pəyalv Yulii ná səpa tótó.

²⁵ Tənaɣale Tafiiti cəwa tillu si: Polo na ń heeli Sowapɪ si, paa pə kɔwa ɪ yəlaa tə pə taa kəli-ɪ caalɔyɔ. Pə wɛɛ ké si ɪ polo ɪcate təw na toŋ na ɪ kəli-tɛ. Nyaa polaa ń tasa-ɪ mɔpɔyɔ apalɔtɔ.

²⁶ Yulii alɔ nuwa si ɪ paalɔ sɛpa, ɪlena ɪ wii-ɪ. ²⁷ Ləyaya tɛma, ɪlena Tafiiti tili na ɪ kɔɣa alɔ na ɪ lɔli-ɪ apalɔ pəyaya. Mɔpɔyɔ Tafiiti kɔlapəwɔ nti tə ta maya Tacaa.

12

Natan heeliyi Tafiiti ke ɪ saləka tɔyɔ tɔm

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tila Iso kɔyɔɔtɔtɔ teləsɔlɔ Natan ke Tafiiti kin na ɪ heeli-ɪ si: Apalaa napəli paa wɛna naale ke ɪcate kɔlɔmtəle taa, lɛlɔ ke toŋ tɔ na lɛlɔ ke kɔnyəntɔ. ² Toŋ tɔ inɪ ɪ ka wɛna naaŋ na heeŋ ke səsəm pə fɛi nyənɔyɔ. ³ Hewaya kɔlɔmaya ke kɔnyəntɔ náá wɛna na ɪ təkɪ, na ká na ɪ piya pa wɛɛ na pá təkɪ na pá nyəkɪ təntəmle, na ká həntəyɪ ɪ tate taa na ɪ nyənəyɪ-ke ɪsu ɪ pɛɛlɔ. ⁴ Mɔpɔyɔ kɔyakɔ nakɔli ɪkəm kəma toŋ tɔ inɪ na ɪ la ɪ tɔla pətəɔtəle, na ɪ kisi a taa ké ləsɔyɔ si ɪ lakəna ɪkəm inəyɪ mɔullɛ. Na ɪ kɔpa kɔnyəntɔ hewaya ŋke na ɪ kɔ-ɪ.

⁵⁻⁶ Tənaɣale Tafiiti páná huuwa kɔakɔpaa tɛfaa na ɪ tɔ si: Ma tuuna Tacaa si yɔlɔ wei inɪ ɪ lapa mpɔ tə pə wɛɛ si ɪ fɛli heeŋ liyiti ke yaasi wei ɪ lapa mpɔ na ɪ fɛina pətəɔtəle tɔ. Pəyele pə tu mɔna pá kɔ-ɪ ké. ⁷ Ntɛna Natan si: Nyayale yɔlɔ inɪ. Iseyeli Iso Tacaa yɔɔtəta si inɪ ɪ kɔpaa-ŋ Iseyeli nyéma wulaw na ɪ ya-ŋ Sayuli niŋ taa ⁸ na ɪ ha-ŋ təyaya na alaa na ɪ tɔ nyá niŋ taa ké Iseyeli nyéma na Yuta nyéma. Ye n ka heela-ɪ si pəle pə ta tə-ŋ ɪ ka səsə-ŋ. ⁹ Pepe təw ké n nyəna Tacaa tɔm ke yem na ń la mpi pə ta maya-ɪ tɔ? N kɔ Yulii na Amoni nyéma layate, na ń kɔɣa ɪ alɔ. ¹⁰ Timpi n nyəna-ɪ yem ke mpɔ na ń kɔɣa Yulii alɔ tɔ, yoo kaa hatələna nyá təyaya tətɔ. ¹¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tasaa si: Maa ye le na nyá piya taa nɔɣəɔlɔ wakəli nyá laŋle. Maa ha nɔɣəɔlɔ nyá alaa ke nyá ɪsɛntaa na ɪlé ɪ sɔna-wɛ na ilim na pə ɪsələ. ¹² Nyá ŋmɛlaa ké na n la nɔɣəɔlɔ ta na. Ama ilim taa ké maa la ma nyəntɔ na Iseyeli nyéma təna na.

¹³ Tənaɣa Tafiiti tɔma si: Ma wakələna Tacaa ké. ɪlena Natan náá tɔm-ɪ si: Tacaa husa nyá ɪsəyətɔ, n kaa tasa səm. ¹⁴ Ama timpi n yelaa na Tacaa kolontunaa kɔpa ɪ təw na pá ni pɔntɔ tɔ, pəyaya ŋka pə lɔla-ŋ tə ŋke kaa səna.

¹⁵ Mɔpɔyɔ Iso kɔyɔɔtɔtɔ teləsɔlɔ Natan kɔpema ɪ tɛ.

Pasepa pəyaya səm

Mɔpɔyɔ Tacaa yelaa na kutəŋ səsəwɔ nakɔli kɔ kɔpa Yulii lelu pəyaya ŋke. ¹⁶ Mɔpɔyɔ Tafiiti həkə nɔɣə na ɪ sələmi Tacaa ke pəyaya ŋke ka təw. Ateyɛ ɪ həntəyɔ paa ahoɔ nna, nyaalɔyɔ fɛi. ¹⁷ ɪlena ɪ təyaya səsaa kaana-ɪ si ɪ kɔli atɛ ɪ ta tisi. Pécɔ ɪ kisa təɣəw. ¹⁸ ɪlena pəyaya si kɔyakɔ naatosompəɣəɔlaya nyəŋkɔ wule. Ama Tafiiti waali nyéma nyamna-ɪ ka səm tɔm ke heeluyɔ. Mpi tɔ, pa mayasaya pa taa ké si, wɔsasɪ taa ke le tə yɔɔtəyana-ɪ ɪ ta cə, ka laalaa na ká sí ɪsəntɔ tə ye tə heela-ɪ ɪ laŋle ká tɛsɪ wakəɔlɔyɔ tətəɣəɔtəyɔ. ¹⁹ ɪle Tafiiti nuwa pa welətəyɪ təmayale, ɪlena ɪ cəkəna si pəyaya səpa. Ntɛna ɪ pɔɔsi-wɛ si: Ka səpaya? Pɛle si: ɛɛ.

²⁰ Tənaɣale Tafiiti kɔla atɛ na ɪ sɔ lɔm na ɪ layasɪ wontu. ɪlena ɪ sɔw Tacaa təyaya taa na ɪ həntɪ-ɪ atɛ. ɪ mələ təyaya ɪlena ɪ yɔɔtɔ na pá kəna-ɪ təɣənaɣa na ɪ təɣə. ²¹ Mpɔyɔlɛ ɪ waali nyéma pɔɔsa-ɪ si: Wentɪ n lapa mpɔ tɔ, tə tapɔyɔ suweyele? Pə təkə pəyaya ke kutəkɔ ka ta sətə ɪlena ń məli n wiiki na ń kisiyɪ təɣəw. Pə məlaa na pəyaya si ɪlena ń kɔli na ń naali təɣəw na? ²² Ntɛna Tafiiti cə-wɛ si: Ma wiikaya na má həkəyɪ nɔɣə ke mpɔ tɔ na má tɛləyɪ ké si ntanyɪ Tacaa ká ná ma pətəɔtəle na ɪ waa-ke. ²³ Təw, nɔɔnɔw ka səpa tɔ, pepe təw ké maa tasa nɔɣə həkɔyɔ? Anɪ ma kaa pəsɪ na má tayanɪ-keɣɛ kɔsɔyɔ. Ama máá tɛna na má polo ka kin. Təfɔ ka fɛi si ka tasəyɪ məlɔyɔ ke ma kin tətɔ.

Salbməŋ lɔlɔyɔ

²⁴ Mɔpɔyɔ Tafiiti heesa ɪ alɔ Pasepa laŋle na ɪ kɔpətəna-ɪ na ɪ lɔli apalɔpəyaya na ɪ ha-keɣɛ hətɛ si Salbməŋ, na Tacaa luyɔ sɔw-keɣɛ teu. ²⁵ ɪlena Tafiiti cɛle-keɣɛ Iso kɔyɔɔtɔtɔ teləsɔlɔ Natan na ɪlé ɪ ha-keɣɛ hətɛ si Tacaa sɔla-ɪ.

Lapa icate leekuyv
(*Kvtasvtn I 20:1-3*)

²⁶ Tafiiti yoolaa wulav Sowari ka tama Amoni nyéma icate səsəəle Lapa. Waatu wei i leeka-te ²⁷ ilena í tili na pá heeli Tafiiti si: Ma teesa lum həyóluyv icate ke leekuyv. ²⁸ Mpu tə, kreyeli yoolaa mpa pə kaasaa tə na ř kəə na ř mu-te. Pə taa kəə na má suv tə taa na pá məli-m sam. ²⁹ Mprúyú Tafiiti kreyela yoolaa na pá kra Lapa təə na pá leeki-te. ³⁰ Ilena Tafiiti kuli tə wulav kawulaya ntenuyv. Wola ke pa lupa-ku, ku yuv we isu kiloonaa hiu na naanowa na liyiti ke mpv, na pá tv ku təə ké liyitee pəe. Mprúyú pa tema-kuv Tafiiti nyuvv na í kuu icate taa ké wontu tuutuuma tətə. ³¹ Pə kaasa icate yəlaa ilena í tv ləlaa ke kaafəntanaa təmlə na ləlaa ke nyəgətv halənav na ləlaa ke tawa təma na ləlaa ke pilikinaa wərv. Mprúyú Tafiiti lapəna Amoni icate təna. Ilena í na i yəlaa pá məli Yosalem.

13

Tafiiti piya acaalətv

¹ Pəle pə waali acaalətv lapa wulav te. Tafiiti pəyalv Apəsələm ka wəna neu alv nyəñ nəyəl v na pá yaaki-i si Tamaa na i isentaa luwa teu. Mpuvle Apəsələm neu yətəte nyəñ wei pa yaa si Amənəñ tə i luyv suv Tamaa in. ² Amənəñ ka səəla i neu inəyi haləna í can í tv i təyi kvətəñ ke i təm taa. Mpi tə, pəelə in i taa nyi apalv, ilə pu we Amənəñ ke kate si í tokina-i. ³ Amənəñ taapalv nté Tafiiti taalv Samma pəyalv Yonatari. Ilə i ka ké yulv layatv ké. ⁴ Mprúyú ilé i pəəsa-i si: Pepe təə ké halv nyəya wulav pəyalv taka na paa tanañ řku ř tən taasi ke mpv? Mpuvle si: Ma səəla ma taalv Apəsələm neu Tamaa ké. ⁵ Ntəna Yonatari si: Cəsi isu pə wuki-ñ, na nyá caa í kəma-ñ wiiluyv, ilə n təmi-i si í yele na nyá neu Tamaa kəə na í lá təyənaya ke nyá isentaa na í tv-ñ na ř təyə.

⁶ Mprúyú Amənəñ cəsaa si pə wuki-i na í hənti na wulav polo-i wiiluyv. Ilena Amənəñ sələmi wulav si: Hai, ma caa si ma neu Tamaa í kəə cəne na í tv-m kakalasi naale na í cəle-m na má təyə.

⁷ Ntəna Tafiiti tili na pá heeli Tamaa si í polo i taalv Amənəñ nan taa na í lapv-i təyənaya.

⁸ Mprúyú Tamaa pola Amənəñ nan taa na í mayana Amənəñ həntaa, na Tamaa la somtu na í huvti na í tv kakalasi, ⁹ ke tənə in na í kuuli na í su Amənəñ na í kisi təyəv. Ilena Amənəñ tə Tamaa si: Ləsi yəlaa təna, na pa təna pá lu. ¹⁰ Mpuvle Amənəñ təma Tamaa si: Kəna-m təyənaya řkəyən nan taa na má təyə ilə.

Ilena Tamaa kraya kakalasi nsi na í pona Amənəñ nan taa. ¹¹ Pəelə su-i təyənaya, ilena Amənəñ tək i niñ taa na í təmi-i si: Ma neu, kəə tə suv. ¹² Ntəna pəelə si: Aai, taa wakəli-m ma taalv. Iseyeli nyéma u laki mpv. Ilə taa la acaalətv nti. ¹³ Ye n lapa mpv leye maa su ma fəelə? Pəyele nyá pəsi lseyeli taa acaaləñ taa ləñkv. Polo ř sələmi wulav, paa pə la isəna i ka tisi na má saa-ñ.

¹⁴ Ama Amənəñ ta nuna-i. Mprúyú i kpipa Tamaa na tən na í wakəli-i. ¹⁵ Tənaya Amənəñ luyv lu-i na i taa kraña-i na pə kəli isu i ka səəla-i tə, na í təyən-i si í lu. ¹⁶ Ntəna pəelə ma kapuka si: Ha, n təyənəyi-m mpv tə n səsəy i sayatv ke nti n tema-m lapv tə tə təə ké.

Ama Amənəñ ta nu. ¹⁷ Mprúyú i yaa təmlə tv na í heeli-i si: Təyən i alv inə na í lu na ř kaləsi nənəyə.

¹⁸ Ilena təmlə tv ləsi-i awalv na í tək i na í kaləsi.

Pəelə in i ka suu řkpalasi capa kvəəəəlv ké isu awulaa pəelaa mpa pa ta saata tə pa suuki tə. ¹⁹ Tənayale Tamaa cəla i capa na í tv i nyuvv taa ké təlvma na í te nyuvv na í makv kapusi na í tək i. ²⁰ Tamaa taalv Apəsələm na-i, ilena í pəəsi-i si: Nyá taalv Amənəñ wakəla-ñ ke? Ma neu, su. Taa suli təm ntəyi krayan na ř yaa-təyi pulv, nyá taalv ké.

Ilena Tamaa saali Apəsələm təyaya taa isu katayəlaya. ²¹ Mprúyú wulav nu pə tənaya mpv na pááná kra-i səsəm. ²² Ilena Apəsələm haya Amənəñ na i taa. I tasəyi-i yəyətənav ke mpi pə təə i wakəla i neu tə.

Apəsaləm kowa Amənəŋ

²³ Pusi naale sikaa ile pa kəəki Apəsaləm heeŋ huntu nté timpi pa yaa si Paali-Hasəə təyɔ Ifəlayim. Ilena Apəsaləm yaa wulav pəyalaa tənaya təyɔ. ²⁴ Mprɔyɔ i polaa na í heeli wulav si: Ta caa, pa kəəki ma heeŋ huntu. Ile ma caaki si nyana nyá waali nyéma təna í kəə na tɔ təyɔ pə acima. ²⁵ Ilena wulav tɔ si: Aai, ma pəyalɔ, ta təna tə kaa polo, pə taa kəə na tɔ sukɪ-ŋ səyɔla ke yem.

Mprɔyɔ Apəsaləm caala-i, ilena wulav kisi təsayasaya na í lapi-i pə lapa wulee. ²⁶ Ntəna Apəsaləm si: Ile yeke na ma neu Amənəŋ təŋ-tv. Wulav si: Pepe tɔə ké n caa si í polo nyá tɔ?

²⁷ I caala wulav ke teu, ilena ílé i yeke na i pəyalaa təna polo. Haləna pə kpeŋna Amənəŋ mayamaya.

²⁸ Mprɔyɔ Apəsaləm heela i təmle nyéma si í paasəna teu, na pə kəma na Amənəŋ haya solum na má heeli-me si í ku-i, ile í ku-i, í taa nyá, ma heelina-me. Mpu tɔ, í kaasi mə ti na í təyɔ apalɔv.

²⁹ Waatu wei Amənəŋ haya solum, ilena Apəsaləm təmle nyéma la teitei isu i ka heeluyu-we tɔ. Na wulav pəyalaa təna kulɪ na paa wei í kra i kraŋaya tɔə na í se.

³⁰ Mprɔyɔ pa tayasa wulav ke kpakpaa si Apəsaləm kowa i pəyalaa təna pə ta kaasi paa kulɔm. Pəyele pəle pa we mpaav na pá təŋa kpente. ³¹ Tənyale wulav kula kpakpaa na laŋwakəlle na í cəli i wontu na í hənti atə na i waali nyéma náá cəli pəle pa nyəntv tɔtɔ.

³² Mprɔyɔ Tafiiti taalɔ Samma pəyalɔ Yonatari təma si: Ta caa, Amənəŋ tike ke pa kowa, pə taya nyá pəyalaa təna. Apəsaləm ka haya-i na i taa ké timpi i ka wakəla ílé i neu təyɔ.

³³ Ile wulav, taa huɣuti lotu si nyá pəyalaa təna səpəna, Amənəŋ tike ké. ³⁴ Mprɔyɔ Apəsaləm sewa.

Wulav taŋlv kusa isə ke kpakpaa, ile i na samaa na i waali tɔə keke puɣv cəlv mpaav taa.

³⁵ Tənyale Yonatari təma si: Aŋha, wulav, nyá pəyalaa tapəna nté isu ma heeluyu-ŋ tɔ.

³⁶ Yonatari nəyɔ ta tiita atə, ile wulav pəyalaa tapayale, na pá tvi nəəsi na pá wii təkpuo na wulav na i waali nyéma pəle pa luki isəlvɔm.

³⁷⁻³⁸ Apəsaləm ka sewa tɔ Amihuti pəyalɔ Taləmayi wei i ka ké Kesuli wulav tɔ i tɔyɔ i ka polaa na í caya pusi tooso. Na Tafiiti náá wiiki i pəyalɔ Amənəŋ tɔə ké tam. ³⁹ Wulav kəma na í heesi i ti laŋle ke Amənəŋ səm tɔə, ilena í yeke Apəsaləm kuɣv təm ke pəekuɣv.

14*Apəsaləm məlvɣv ke Yosalem*

¹ Mprɔyɔ Tafiiti yoolaa nyuɣv tv Sowari cekənaa si wulav haya Apəsaləm na pááná. ² Ilena í tili timpi pa yaa si Tekwa tɔ na pá kəna-i alv layatv nəyɔlv na í heeli-i si: Cesi isu nyá laŋle wakəlaa na n suu ləyaya wontu isu yvl cakuyv ləyaya na pə taŋi tɔ, ile taa sayalı nim. ³ Na í keesi-i təm nti i ka yəyɔtɪ wulav kiŋ tɔ. ⁴ Mprɔyɔ alv inu i pola wulav tɔ na í hoti i tɔe na í tɔ si: Hai, ta caa, ya-m. ⁵ Ntəna wulav si: Pepe lapa ye? Ntəna alv si: Hai, ta caa, ma paalv səraya na pə yeke-m leelu. ⁶ Pəyele maa wəna apalvpiya ke naale. Mprɔyɔ si yoo taalə, nəyɔlv fei si í loli-si. Ilena ləlv kv i taapalv. ⁷ Tənyale ma nyéma təna kulaa na pá səŋ ma tɔə si má yeke na pá kv kulv. Si paa kulv inu i ka kraɣana i caa wənav, isu pa kv-i. Isəle kulvmtəle nte tu kaasa-m təyɔle pa tɔesəyɪ naŋtvɣv. Pə kaa kaasi ma paalv ké pəyaya ŋka paa yaakəna i hətə təyɔ tɔtv taa.

⁸ Ntəna wulav si: Kpe nyá tɔe na má paasəna nyá təm. ⁹ Mpuɣvle alv cə-i si: Paa mpi pə lapa pə wɛɛ ma na ma caa təyaya ta təm pə taa wɛɛ nyá na nyá təyaya mə nyəntv. ¹⁰ Mpuɣvle wulav təma si: Ye nəyɔlv laki nyá təm ke təm nti tə taa, ile n kəna-i ma kiŋ, i kaa tasa-ŋ tokinav. ¹¹ Ntəna alv tasa si: Ta caa wulav, tuuna nyá Isə Taca si yvl lɛɛtv inu i kaa kv ma pəyaya na pə yeke ncaale. Mprɔyɔ wulav ná tuuwa si: Na Isə, nəyɔlv kaa kraɣa nyá pəyalv tɔə ké nyulɣv.

¹² Mpuuyule alu si: Hai, Tacaa, ye le na má tasa tòmuyú kulòmuyú ke yóyótuyú. Uena wulav si: Yóyóti. ¹³ Kelena alu tó si: Na pepe tóó ké n caa n wakeli Isó yélaa ke mpu? Mpi tó, nyá kóna nyá ti tòm ke timpí nn caaki si n málóna nyá pəyaya nka n təyónaa tó. ¹⁴ Ta tóna tu si teitei ké isu pa pəlyu lóm ke ate na pə feli kpaav tó. Ama Isó naa kyú, ílé i caaki ké si pá hólí suulu ke wei pa ləwa tó na pá málóna-i. ¹⁵ Tacaa, nənəə ma kəm isəntə tó, ma ta kəə yem, nyá yélaa nyaasəna-m. Pə tóó ké ma kəma si má yóyótəyóna-n na ntanyi n ka tisi. ¹⁶ N ká mu ma tòm na n ya-m mpa pa lukí si pá kpiisi ma na ma pəyaya si tə taa na Isó kpancoou tó pa niñ taa. ¹⁷ Ma tu ma taa si nyá tòm ka ye le na má héesi. Mpi tó, Tacaa, n wée ké isu Isó isətaa tillu. N faki kúpantv na isayav. Nyá Isó Tacaa í wée nyá waali.

¹⁸ Mpuuyú wulav tóma alu si: Taa nmesí-m nti ma pəəsəyi-n isəntə tó. Alu si: Yee, yóyóti ma ce. ¹⁹ Uena wulav si: Isəntə Sowari nəyó feli tòm tənə tə taa? Ntəna alu si: Hai ta caa wulav, ma tuukina-n si ntənkpeesaya feli. Tampana yaa, nyá təmle tu Sowari tóna-m təmle tənə na í heeli-m tə tóna nti ma yóyótəyi isəntə tó. ²⁰ Sowari tuka ituule ke mpuuyú si n ká cekəna na n málóna Apəsalm. Mpi tó, n ké ləmayasəle tu ké na n nyəma pə tóna mpi pə lakí tó isu Isó isətaa tillu.

²¹ Pəle pə waali ké wulav tóma Sowari si: Tòm nti tə təma, polo na n kóna Apəsalm.

²² Tənyale Sowari hota wulav nəhəe tée ké kpaakpa na í kooli-i kúpantv. Uena í tó si: Hai, Tacaa, saña nté ma nawa si n hola-m suulu ke timpí n tisuyú ma tòm tənə tó.

²³ Mpuuyule Sowari tée Kesuu na í kóna Apəsalm ke Yosalem. ²⁴ Kelena wulav si: Apəsalm í caya i təyaya taa, má na-i ta isə í taa suli.

Uena Apəsalm məli i təyaya, i na wulav paa naaki təma.

Tafiti na Apəsalm pa ciikuyú

²⁵ Nəyól ta hañna Apəsalm ke teu ke Isəyeli tóna taa. I nmatv tóna ka tewayə, i tiili feli paa kpətiya mayamaya. ²⁶ I ka wəna nyəsí ke səsəm ké, na pu wée si pá hóm-i paa pənyaya nka. Mpi tó, i nyəsí í kəma si wə yuñ ké. Ye pa hóm-a si yuñ wée ki kiloona naale na həyóluyú isu wulav mayasəlaya wəw tó. ²⁷ Apəsalm lula apalupiya tooso na alupəyaya kulómaya. Pa yaa-ke si Tamaa, ka isəntaa ka luwaya.

²⁸ Mpuuyú Apəsalm caya pusi naaleye Yosalem. Ue í na wulav paa keesiyi təma. ²⁹ Uena í yaa Sowari si i tiliyi-i wulav kin na ílé i kisi, na í tasa-i yaav ke tòm naale nyəm na ílé i kisi tótó. ³⁰ Ntəna Apəsalm tó i təmle nyəma si: Sowari taale nté ma nyəntə kəñkəñ taa, í polo na í sə-təye kəkə.

Uena pəle pa polo na pá sə-təye kəkə. ³¹ Mpuuyule Sowari pola Apəsalm təyaya taa na í pəəsí-i si: Pepe tóó ké nyá təmle nyəma səpa ma taale ke kəkə? ³² Kelena Apəsalm si: Ma tila nyá waali ké tòm pəyale si n kəə na má tili-n wulav kin na n pəəsí-i si pepe tóó ké i tila ma waali ke Kesuu? Pu kəla teu si má saali tóna. Ma caa si ma na wulav tó ná na ye ma lapa-i isayav nti i kv-m.

³³ Mpuuyú Sowari ná polaa na í heeli-təyi wulav. Uena wulav yaa Apəsalm na í kəə na í hənti wulav ke ate na ílé i wayali-i.

15

Apəsalm kuluyú ke wulav tó

¹ Pəle pə waali ké Apəsalm hika yoou keeke na kpañanəñ na tanlaa ke nule na naanowa (50). ² Tanan tanan ke Apəsalm lukaya ləñ na í puki icate nənəyó səsaya mpaav kpeenə, ye nəyól hika tòm si i puki wulav təye huule, ule i yaa-i na í pəəsí-i si: Icate nteye n luna? Ye ílé i cə-i si: Ma ké Isəyeli kpekəle tənə tó tu ³ ule i təm-i si: Nyəni, n wəna tampana ké. Pəcó ye n pola wulav tə nəyól kaa paasəna-n.

⁴ Kasa, ye maa kəna huulv ntə, ma kin nté tòm nyəma ka kəñaya na ma tayanəyi pa təmnaa.

⁵ Ye yulv í kpətəyóna-i si i həntəyi ate ule i kpiipi-i na í wayali-i.

⁶ Mpróyú Apəsalóm lakaya Iseyeli nyóma təna mpa pa pukayana təmnaa ke wulav te tə. Na Iseyeli nyóma lanja heekayana-i ké.

⁷ Pənaɣa liyiti nyəhka taa ké Apəsalóm təma wulav si: Tacaa, yele na má polo Hepələn na má lá kətaɣa hka maa su Tacaa ke nəɣə si maa lapɪ-i tə. ⁸ Mpi tə, waatu wei maa we Kesuu təɣə ma su Tacaa ke nəɣə si ye i yelaa na má məli Yosalem, inəɣi maa la təmle. ⁹ Ntəna wulav si: Polo.

Ulena Apəsalóm kuhi na í tɛɛ Hepələn. ¹⁰ Mpuɣule Apəsalóm tila tillaa ke mukaya ke Iseyeli tetv təna taa si ye pa nu tutuyi ile pa yəɣəti si: Apəsalóm kele wulav na í we Hepələn. ¹¹ Yosalem nyóma ka su-i yəlaa n̄m̄n̄nyv (200) pɛle pa nuna-i teu ké, pa ta cəkəna nti i həkaa tə.

¹² Waatu wei Apəsalóm lakaya kətasi, ilena í tili na pá yaa Kilo tv Ahitofeli wei i ka ké Tafiti səpaari tə. Mpróyú samaa huka səsəm ke i kin na pá tənna wulav aɣaya ke cəɣav.

Tafiti sewa ke Yosalem

¹³ Mpróyú nəɣəlv kəma na í ci Tafiti ke səkpalyv si: Iseyeli yəlaa kɛɛsa ɪse na Apəsalóm tə.

¹⁴ Ulena Tafiti yəɣəti i waali nyóma təna mpa paa we i kin ke Yosalem tə si: I kuhi na tə se, təfə Apəsalóm u yeki-tv. I la təcav, ye pə taɣa mpv i ká tuti-tv na í kv ɪcate nyóma təna. ¹⁵ Ntəna wulav waali nyóma tə si: Ɛɛ, Tacaa tu la tə təna nti n heeliyi-tv tə.

¹⁶ Mpróyú wulav na i təyaya nyóma təna pa luwa, na í kaasi alaa naanəwa si pɛle pá tan təyaya.

¹⁷ Wulav lu mpv ilena i yəlaa təna tv i waali na pá səh təyaya kantəkaya nyəhka kin.

¹⁸ Mpróyú i təmle nyóma təna na i tanlaa təna tv-i hekv, na Katɪ yoolaa náá kəɔ yəlaa nasətoso (600) na pá tɛɛ-i nəɣə. ¹⁹ Mpróyú wulav pəsa Katɪ yoolaa nyv tv Itayi si: Pepe tə ké mə kəma ta kin tətə? I məli Apəsalóm cəlv. Mpi tə, mə ké cəsəlaa ké i ta ké tetv nyóma. ²⁰ Anɪ nəənəɔ kele i tapa, ilena máá kprakəyi-meyɛ kprakraa na má cəkəna. Pécə ma mayamaya ma ta nyi ma təpote. Mpv tə, í məli. Tacaa í paasəna-me na í la-meyɛ kɔpantv.

²¹ Tənaɣale Itayi cə wulav si: Ma tuuna Iə na nyá si: Timpi n ka polo tə tənaya tu polo, paa səm mayamaya tu si. ²² Ntəna wulav tə Itayi si: Ye mpv tɛɛ nəɣə.

Ulena Itayi na i yəlaa təna na i piya təna pá tɛɛ nəɣə. ²³ Mpróyú wulav na i yəlaa pa tv mpaav na pá tɛɛki. Ye i tala ɪcate nte, təle tə yəlaa pəli ɪsəlv na pá makɪ kapusi. Ulena wulav náá tɛɛ Setəlv ləv na i yəlaa náá tənna wulaya tetv tə tə. ²⁴ Kətvlv Satəki na Lefii nyóma mpa pa səɣəlaya Iə atakaa tə paa we tənɛ inɪ tətə. Mpróyú pa su Iə atakaa na Apiyataa səhna na yəlaa tənna luw ke ɪcate taa. ²⁵ Ulena wulav tə Satəki si: Məhna Iə atakaa ke ɪcate taa. Ye Tacaa ká huli-m suulu, i ká mələna-m na maa tasa-i nav ke i lonte taa. ²⁶ Ama ye i ka tə si: Aai, maa caaki-ɪ, ile í la-m ɪsəna i caaki tə.

²⁷ Mpróyú wulav tasa Satəki ke heeluyv si: Nyana nyá pəyalv Ahimaasi na Apiyataa pəyalv Yonatanɪ í mələna lan̄huləmlɛ ke ɪcate taa na í feɲiyi. ²⁸ Tu tan wulaya tetv pəɣə tətəsəlenaa, na má nu ɪcate alaafəya təm.

²⁹ Mpróyú Satəki na Apiyataa pa mələna Iə atakaa ke Yosalem na pá caya təna.

Tafiti tila feɲlu

³⁰ Mpróyú Tafiti taka i ɪsəntə ke saalaya na í wiiki na í kpaaki Olifinaa pulaya tə ké nəəheɛ kpetɛ. Na i waali nyóma náá takɪ pɛle pa ɪsəntə na pá wiiki mpv tətə. ³¹ Ulena pá kəɔ pá heeli wulav si Ahitofeli tənna Apəsalóm. Ntəna Tafiti si: Hai, Tacaa, wakəli Ahitofeli layatv.

³² Waatu wei Tafiti tala pulaya nyv taa timpi pa səeki Iə tə, ile i taapav na i layatv tasəlv Akii tv Husayi kəmayale na lan̄wakəlle na i capa cəlaa na i nyv na tetv. ³³ Ntəna Tafiti si: Ye n tənəyi-m pə kaa waasi-m. ³⁴ Məli ɪcate taa na n̄ heeli Apəsalóm si n ka ké ma təmle tv ke ləh ké, ile nəənəɔ n caa si n̄ nyənəyi inəɣi nyá caa. Waatu inəɣi n ka wakəli layatv nti Ahitofeli tasəyi-i tə. ³⁵ Pəle pə paasi kətəlaa Satəki na Apiyataa pa we tənaya. Ye n nu ntiyi Apəsalóm

pa tɔɔ n polo ń heeli-we. ³⁶ Pa pəyalaa Ahimaasi na Yonatan pa we tənaya, n ka tili-we na pá kɔɔ pa heeli-m.

³⁷ Ḿpúyú Tafiti taapalu Husayi mela ɪcate taa ké waatu wei Apəsaləm kɔma tɔ.

16

Tafiti taapalaa na ɪ kolontunaa

¹ Waatu wei Tafiti tɛe Olifinaa pulaya nyɔɔ taa ké pɛɔ, ɪle Mefipaali tɛmlɛ tu wei pa yaa si Sipa tɔ ɪ kata-ɪ kele na ɪ kpanasi naale. Na pá hɔka si tɔɔ ké potopotonaa ɲmɔnyɔ (200) na lɛsɛɲ kɔwɔlu paɣa ke nunɔwa (100) na tuɲ pee lum nyəna ke tukun nunɔwa (100) na solum huluyɔ. ² Ḿpúyú wulav pɔɔsa-ɪ si: Pepeye n lakəna? Ntɛna Sipa si: Nyá tɔyaya nyóma ka caki kpanasi. Ifepiya tɔɔnaya nté potopotonaa na tuɲ pee anɛ. Mpa pá kawa wɔlaya tɛtu taa, ɪle pa kɔna solum pənɛye lɔkɔtu.

³ Ḿpúyú Tafiti pɔɔsa-ɪ si: Leyɛ Mefipaali wɛɛ? Ḿpúyú si: Mefipaali pola Yosalem si lɛyɛli nyóma ɪ cɛle-ɪ ɪ cɔsɔ Sayuli kawulaya ke pənɛntɛ. ⁴ Ntɛna wulav tɔm-ɪ si: Mefipaali nyəm tɛna pɔsa nyá nyəm.

Ḿpúyú Sipa hɛnta Tafiti ke atɛ na ɪ tɔ si: Hai, tá caa wulav, ma sama, hɔlu-m suulu ke mpɔ.

Simeyi tɔɲsɔyi Tafiti ke mpusi

⁵ Tafiti tala Pahulim ɪle Sayuli lɔlɔɔ tu wei pa yaa si Kelaa tɔ ɪ pəyalɔ Simeyi luwayale na ɪ tɔɲsɔyi-ɪ mpusi. ⁶ ɪlɛna ɪ lɔɔ ɪ na ɪ waali nyóma tənaya pɛɛ. Pəyele ɪlé ɪ yɔlaa na ɪ yoolaa ka tu-ɪ hɛkɔ ké. ⁷ Simeyi nyaasaya Tafiti ké si: Polo polo ń tɛɛ, yɔlɔkulu na ɪsayav nyá. ⁸ Tacaa ɪ mɛɲna Sayuli wei ɪ kawulaya n lɛkkaa tɔ ɪ na ɪ tɔyaya nyóma pa sɛm tɔm ke nyá nyɔɔ taa. Pə tɔɔ ké lɔ lɛkka nyá kawulaya na ɪ cɛla-keɣɛ nyá pəyaya. N pəsuyɔ yem ké ɪsɛntɔ na ń cɔkɪ tɔ nyá ɪsayatu fɛlɔɔna-ɲ. Mpi tɔ, n ké yɔlɔkulu ké.

⁹ Ḿpúyú Seluya pəyalɔ Apisayi tɔma wulav si: Pepe tɔɔ ké haya kanɛ ka tɔkɪ tá caa wulav ke mpɔ? La suulu na ń yele na má seti ɪ nyɔɔ. ¹⁰ Ntɛna wulav si: Sowari na ɪ neu Apisayi mɔ tɔm suwe? Ye ɪ tɔkɪ-m lɔ heelina-ɪ si ɪ tu-m. ɪle awe ká kpɛsɛna-ɪ si pepe tɔɔ? ¹¹ Ḿpúyú Tafiti tɔma ɪ waali nyóma tɛna na Apisayi si: Ma tapuyɔ tɛɛ pəyaya ná tá kisi ma weesuyɔ ke pɛɛkuyɔ, hali ḿpúyú Pɛncamɛ tɔ na? ɪ yele-ɪ na ɪ tu-m. Tacaa hana-ɪ pə mpaav. ¹² Ntanyi Tacaa ká ná ma wahala na ɪ lɛɛti-m kɔpantu ke mpusi ɪnɛ ɪ lonte.

¹³ Ḿpúyú Tafiti na ɪ yɔlaa pa tɔyɔta pa mpaav na Simeyi náá wɛ puyɔ kɔɲkɔɲ tɔɔ na ɪ tɔɲna wulav mpusi tɔɲsuyɔ na ɪ lɔkɪ-ɪ pɛɛ na ɪ kɔsɔyi mɔsuyɔ na ɪ tɔɔ. ¹⁴ Wulav na ɪ yɔlaa pa tala Yaatanɪ nɔɔ ɪlɛna pá hɛɛsi tɛna.

Husayi tɔɲa Apəsaləm

¹⁵ Ḿpúyú Apəsaləm na lɛyɛli samaa tɛna pa sɔv Yosalem taa na Ahitofeli ke ɪ waali. ¹⁶ Waatu wei Tafiti taapalu Husayi tala Apəsaləm ɪlɛna ɪ sɛɛ-ɪ si: Mɔ na tɛtu, mɔ na tɛtu.

¹⁷ Ntɛna Apəsaləm pɔɔsi-ɪ si: Anɪ nyá taapalu nté ma caa. Pepe tɔɔ ké n ta tɔɲ ɪlé?

¹⁸ Ntɛna Husayi cɔ si: Wei Tacaa na yɔlaa panɛ na lɛyɛli nyóma tɛna lɔsaa tɔɔ ma caa tɔɲuyɔ. ¹⁹ Pə tu wɛɛ si ɪ pəyalɔ nyaya maa la tɛmlɛ ke teitei ɪsu maa lapɔ nyá caa ke tɛmlɛ tɔ. Ḿpúyú maa la nyá.

Apəsaləm na Tafiti alaa pa tɔm

²⁰ Ḿpúyú Apəsaləm tɔma Ahitofeli si: ɪ mayasi na tɔ ná mpi pə wɛ lapɔ tɔ.

²¹ Kelɛna Ahitofeli si: Sɔvna nyá caa alaa mpa ɪ yɔlaa si pá taɲ tɔyaya tɔ. Waatu ɪnɔyi lɛyɛli nyóma tɛna ká ná si n pɔsa nyá tɔyi nyá caa kolontu. ɪlɛna nyá waali nyóma náá nyɔɔ tɔɲ.

²² Ḿpúyú pa sika Apəsaləm ke cɔkɛle ke kawulaya tɔyaya pata tɔɔ. Na ɪ na ɪ caa alaa pá sɔv lɛyɛli nyóma tɛna ɪsɛntaa.

²³ Layatu nti Ahitofeli tasaya Apəsaləm ke waatu inı tō tu we teitei kē isu Iso yəgətəyəna. Paa Tafiti mayamaya m̄p̄ȳ pu wee.

17

Husayi na Ahitofeli pa layatu tasuyv fayav

¹ M̄p̄ȳ Ahitofeli tōma Apəsaləm si: Yele na má læsi yoolaa ke yəlaa iyisi naanowa na naale (12000) na má tv Tafiti waali ke ahoo ane. ² Ntanyı ma kpheli tiili na í kawa na i yəlaa ya, ilena má kv-i i tike. ³ Ilena má kuu yəlaa tēna na má kōna-η. Nyá kolontu í səpa, pa tēna pa mələyi nyá kin kē na yəlaa heesi.

⁴ M̄p̄ȳ Apəsaləm na Iseyeli səsaa tēna pa laηa heena tōm nti. ⁵ Ama Apəsaləm sisa tē taa, ilena í tō si: I yaa Husayi na tē nu ilé i nyəntv.

⁶ Husayi kōma, ilena í heeli-i Ahitofeli kuyəgətvtv na í pəəsi-i si: Tu la mpv yaa isəna? Nyáa yəgətı nyá nyəntv.

⁷ Ntēna Husayi si: Ahitofeli kuyəgətvtv tēne tē ta tēη pənente. ⁸ Nyá mayamaya n nyéma si nyá caa na i yəlaa pa kē apalaa kē. Pəcō pa we pāáná kē isu yvkv kprakvuyv təgəlaya pəyaya na ká we isəna tō. Nyá caa kē yoolu kē. Ii həntəyi yem kē ahoo. ⁹ Pə nōkaa isəntō i ηmela ləəv yaa tiili taa kē, na ye pa kv tá taa ləlaa, yəlaa í nuwa paa tō si Apəsaləm waali nyéma kpisaa. ¹⁰ Halı səgəntv kpa tá taa apalaa mpa pa we apalvtv isu təgəlası tō. Mpi tō, Iseyeli nyéma tēna nyéma si nyá caa kē aka. Pəyele i wēna yoolaa taa yoolaa. ¹¹ Mpv tō, ma tasəyi-η layatu si n̄ koti Iseyeli nyéma tənaya tuutuuma. Pə krayav Tan na pə polo Peesepa tō. Ilena nyana we í polo nyá caa ke yoonav. ¹² Tu mayana-i tiili na tē hoti i tōə isu tēv. Ie í na i yəlaa pa taa nəgəlv kaa fiti. ¹³ Ye pa sewa, na pá svv icate natəli tē taa, ile Iseyeli nyéma tēna pona ηmusı na pá tuu icate nté na pá tiina ləəv. Halı pə kaa kaasi kolonjya.

¹⁴ M̄p̄ȳ Apəsaləm na Iseyeli yəlaa tēna tōma si: Husayi nyəntv lapa sana na Ahitofeli nyəntv.

Pəyele Tacaa ná tv i taa kē si i wakələyi Ahitofeli layatu tasuyv mpəyi na pə kōna mpusi ke Apəsaləm tō.

Tafiti sewa na í tesı Yaatanı pəyō

¹⁵ M̄p̄ȳ Husayi polaa na í heeli kətəlaa Satəki na Apiyataa ke layatu nti Ahitofeli tasa Apəsaləm na Iseyeli səsaa tō, na layatu nti inı i tasa-we tō. ¹⁶ Si pá tili ləη na pá heeli Tafiti si í taa svv ahoo aneyē Yaatanı tetekəle taa tēna. Pə taa kōə na i na i waali nyéma tēna pá wee asola taa.

¹⁷ Yonatan na Ahimaasi pēle pa we hite nəgō ke icate waali si nəgəlv í taa na-we. M̄p̄ȳ tēmlē tv alv nyəη nəgəlv i polaa na í heeli-we si: I polo mē mayamaya na í heeli-təyi wulav Tafiti. ¹⁸ Ama ifepu nəgəlv ná na-we na í polo i tayasi Apəsaləm. Mpe pa cekənaa si pa na-we, ilena pá se ləη na pá polo Pahulim icate ke apalv nəgəlv i tē na pá ηmeli i ləkə taa. ¹⁹ M̄p̄ȳ alv nəgəlv kraya psvv na í takı ləkə tōə na í le kutəgəv pēe, si nəgəlv í taa cekəna si pulvrv we tēna. ²⁰ Ntēna Apəsaləm tēmlē nyéma svv təyaya ηke ka taa na pá pəəsi alv ke Ahimaasi na Yonatan pa tō. Alv si: Pa tesa ləəv.

Tēmlē nyéma pēkaa pa ta na pulv, ilena pá mēl Yosalem. ²¹ Pa tēewa, ilena Ahimaasi na Yonatan pá lu ləkə taa na pá polo pá heeli Tafiti si: Kuli na n̄ tesı pəgō ke ləη, na pá keesi-i nti Ahitofeli keesa Apəsaləm si pá la Tafiti-we tō.

²² Tənaya Tafiti na i yəlaa pa kula kprakpa na pá tesı Yaatanı. Pə kōma si pə nyaaləyi tō pə ta kaasi nəgəlv. Pa tesa pa tēna.

²³ Ahitofeli nawa si pa ta mv i tōm, ilena í kuli na í kpeeli i kpanaya na í kpe i tē. I heela i təyaya nyéma ke nti tē we lapv tō, ilena í tō i təyi ηmənaya na í sí na pá pimi-i i caa pələav taa.

Tafiti ke Mahanayim

²⁴ Tafiiti pa tala Mahanayim, ile Apəsaləm na lseyeli yəlaa mpa pa tənaya i waali tō pa tesa Yaatanı kele. ²⁵ Apalw wei pa yaa si Amasa təχə Apəsaləm ləeta yoolaa wulaw Sowarı lonte. Amasa inı i caa ké lseyeli tu ké na pá yaa-i si Yetee. I too kele Nahası pəelə Apikaalı, ílé i neu nté Sowarı pa too Seluya.

²⁶ Mprúyú Apəsaləm-we pa sika Kalaatı tetu taa.

²⁷ Tafiiti pa tala Mahanayim, ilena Amoni tetu icate Lapa tu Nahası pəyalw Sopi, na Lotapaa tu Amiyeli pəyalw Makii, na Kalaatı tetu icate Lokelim tu Paasilayi ²⁸ pa pona Tafiiti-weye kvhəntəη na cəmsenaa na heesi, na tənaya pee, na mwləm, na pee kvtonəe, na soona ke loosi naale. ²⁹ Na tuη nim na naanim na heen, na waakasənaa. Mpi tō, pa tənaya ké si ikaale na nyəχəsi na ləkətu pə pu-weye wulaya tetu taa ké.

18

Apəsaləm na i yoolaa pa kpisuyu

¹ Mprúyú Tafiiti kota i yoolaa na í kpa pa taa ké yoolaa iyaya (1000) nyuyv nyéma na nunuwa (100) nyuyv nyéma. ² Ilena í cəla Sowarı ke tintiyile, na Sowarı neu ke tintiyile, na Katı tu Itayi ke tintiyile na í tō si: Má na-me tu pona yoo. ³ Tənayale samaa təma-i si: Aai, pə fei si n lu. Mpi tō, paa pə kəla-tu na tē se nəχəlv u paasəχəna-tu. Paa ta taa yəlaa həχəlvəv səpəna awusa. Ama nyá we ké isu ta taa yəlaa iyisi naanəwa (10000). Mpu tō, pə kəla teu si n saali icate taa na pə kəla-tu ile n sənə-tu. ⁴ Ntəna wulaw si: Təv, maa la nti tə maχa-meχe teu tō.

Ilena wulaw səη nənəχə na yəlaa lukı iyisi iyisi na nunuwa nunuwa. ⁵ Mprúyú wulaw təma Sowarı na Apisayi na Itayi si: I nyəni ma isentaa na í la ma pu Apəsaləm təpamm.

Ilena yəlaa təna nu mpu.

⁶ Mprúyú Tafiiti yəlaa polaa si pa yookina Apəsaləm-weye Ifəlayim hətuγv taa. ⁷ Yəlaa iyisi hiu (20000) təcu ke Tafiiti nyéma kəwa Apəsaləm nyéma taa. ⁸ Mprúyú yoo yawa tetu təna taa. Hətuγv təχə yəlaa mpaχa kvyakv ηkv tō pə kəla mpa layate təχaa tō.

Sowarı kvwa Apəsaləm

⁹ Mprúyú Apəsaləm tuta i təγi Tafiiti yəlaa taa na í caya kpaγanv. Ilena kpaγanv seena-i na í susi-i təγv səsəv nakvli kv piliηasi taa, na i nyəvsi həkəna-si na í susi na kpaγanv náá tēe. ¹⁰ Nəχəlv ná mpu, ilena í heeli Sowarı si: Ta caa, ma nawa Apəsaləm na í susina təγv. ¹¹ Ntəna í təmi-i si: N na-i ile pepe tō ké n ta kv-i tənaya kpaκpaa. Halı maa ha-η liyitee nyəχətv naanəwa kele na tampala.

¹² Mprúyú apalw inı i cəwa si: Paa liyitee nyəχətv iyaya (1000) ke n tu ha-m ma niη kaa kpa wulaw pəyalw tō. Mpi tō, tə nuwa nti wulaw heela nyá na Apisayi na Itayi si í la laakalı na inı i pəyalw Apəsaləm tō. ¹³ Paa maa lapa kaanuv na má kv-i, wulaw ka nu-təγi. Nyá maχamaya n taa waaši-m.

¹⁴ Ntəna Sowarı si: Maa səηəχi nyá kiη ke yem.

Ilena í kpaγa ηmantası tooso na í polo í yaya-səγi Apəsaləm fulaya tō. Mpi tō, ílé i taa səta. ¹⁵ Mprúyú yoolaa naanəwa wei i təkaya Sowarı yoo wontu tō pa tama Apəsaləm na pá tēesi-i kvγv.

¹⁶ Mprúyú Sowarı hula tutuyv na yəlaa koti na pá heesi pa kolontunaa təχənvv. ¹⁷ Ilena pá kpaγa sətv na pá peti púyú nakvli kv taa ké hətuγv taa na pá kaa i tō ké kaηmaaya təkəlem, na Apəsaləm yoolaa təna se na paa wei í məli i tē.

¹⁸ Waatv wei Apəsaləm ka wəna i ise təχə i yelaa na pá ηma-i akele ke wulaw tətəkəle taa ké Yosalem kiη, na í yaa-i si Apəsaləm akele, si inı i fei apalw pəyaya tō paa yaakəna i həte. Na pá yaaki-i mprúyú haləna saηa.

Tafiiti nuwa Apəsaləm səm

¹⁹ Mprúyú Satəki pəyalw Ahimaasi təma si: I yele na má ləχə ma ti na má pona wulaw ke təm kvpantv si Tacaa ha-i tampana na í yarı-i i kolontunaa niη taa. ²⁰ Ntəna Sowarı tō si: Pə

taya nyaa heelina wulaw ke tɔm kɔpantɔ ke saɲa. Mpi tɔ, ɪ pɛyaya sɛpɛna. ²¹ ɪlena Sowari tɔ Itiyopii tɔ si: Polo na ɲ heeli wulaw ke mpi n nawa tɔ.

Ntɛna Itiyopii tɔ hɛnti-ɪ atɛ na ɪ tɔ casɛle. ²² Mprɔgɔ Ahimaasi tasa Sowari ke tɔm si: Paa pu la ɪsɛna yeɛle na mɔ se Itiyopii tɔ waali. Sowari si: Ma pɛyalɔ, pepe nyɔɔ tɔ kɛ n caa pote? N kaa waa pɛ taa se. ²³ Ahimaasi si: Paa pu la ɪsɛna pɛ weɛ si mɔ polo kɛ. ɪlena Sowari si: Tɔɔ, polo.

Mprɔgɔ Ahimaasi kpaya tetekɛle mpaav na ɪ polo ɪ laali Itiyopii tɔ.

²⁴ Waatu ɪni Tafiiti ka caya nɔnɔsi naale hekɔ na ɪ taɲaa. Mprɔgɔ taɲɔ kra nɔnɔɔ nyɔɔ taa, ɪlena ɪ loosi nɔɔɔ ɪ seeki ɪ tike na ɪ kɔɲ. ²⁵ ɪlena ɪ mɔ kapuka na ɪ heeli wulaw, na apalɔ ɪni ɪ taɲna sewa na ɪ kɔɲ. Ntɛna wulaw si: Ye ɪ tike ɪ seekina tɔm kɔpantɔ ke ɪ kɔɲna. ²⁶ Mprɔgɔ taɲɔ tasa lɛɔ ke nav na ɪ seeki na ɪ kɔɲ. ɪlena ɪ mɔ kapuka na ɪ heeli nɔnɔɔ taɲɔ si: Nɔɔɔ nɔ kɔɲna nteɛ ɪ tike tɔkɔɲ tɔtɔ. Wulaw si: Tɔm kɔpantɔ tɔtɔɔ ɪlɛ ɪ kɔɲna.

²⁷ Mprɔɔɔ taɲɔ si: Kancalaya nyɔɔ sewa nɔɔsɛna Ahimaasi sewa kɛ. Ntɛna wulaw si: Yɔɔ kɔpɔɲ kɛ, na tɔm kɔpantɔ ke ɪ kɔɲna.

²⁸ Ahimaasi talaa, ɪlena ɪ mɔ kapuka si: Alaafɔya kɛ yoo, ta caa.

ɪlena Ahimaasi hɛnti wulaw ke atɛ na ɪ tɔm-ɪ si: Nyɔ ɪsɔ Taca wei ɪ yapa-ɲ nyɔ kolontunaa mpa pa kulayaa nyɔ tɔ tɔɔɔ teeli tɔ. ²⁹ Ntɛna wulaw pɔɔsi-ɪ si: Apɛsalɔm wɛna alaafɔya?

Ahimaasi si: Ma nawa samaa tuutuuma ke waatu wei Sowari tila-tɔ tɔ, ɪɛ ma ta nyi mpi pa lakaya tɔ. ³⁰ Wulaw si: Nyɔɔ sɛɲna kpeɲa tɔ cɛnɛ.

ɪlena Ahimaasi kɛɛ na ɪ sɛɲ. ³¹ Itiyopii tɔ tala kpaakraa, ɪlena ɪ tɔ si: Ta caa, tɔm kɔpantɔ ke ma kɔɲna-ɲ. Saɲa Taca ha-ɲ tampana na ɪ ya-ɲ mpa pa kulayaa nyɔ tɔ tɔ pa niɲ taa. ³² Ntɛna wulaw pɔɔsi-ɪ si: Na Apɛsalɔm wɛna alaafɔya? ɪlena ɪ tɔ si: Ta caa, nyɔ kolontunaa tɛna na mpa pa lɔkɛna-ɲ asalaw tɔ pɔ weɛ ɪsu Apɛsalɔm.

19

Tafiiti larɔwakɛle

¹ Mprɔgɔ wulaw laakali pɛsaa na ɪ kraaki atɛ na ɪsɔtaa kutuluɔu taa na ɪ wiiki na ɪ yɔɔtɔɔ si: Hai, ma pu Apɛsalɔm, ma pu Apɛsalɔm. Ye maa sɛpɛna nyɔ lonte pɛ taa kɛɪ teu? Ma pu Apɛsalɔm, hai, ma pu.

² Mprɔgɔ pa polaa na pɔ heeli Sowari si wulaw wiikina ntɛ na ɪ huɔutiɔi lotu ke Apɛsalɔm tɔɔ. ³ ɪlena kɔyakɔ ɲku kɔ larɔhɔɔmɛ pɛsi lɔyaya ke yɛlaa taa. Mpi tɔ, yɛlaa nukaya pa yɔɔtɔɔ si wulaw caya ɪ pɛyaya lɔyaya. ⁴ Fɛɛɛ lapa yɛlaa na yoo ɲku pa yooɔ tɔɔ, ɪlena pɔ suu ɪcatɛ taa tɛɛɛ. ⁵ Na wulaw nɔɔ hɔka ɪ ɪsɛntɔ kɛ saalaya na ɪ kiisiɔina nɔɔ sɔsaya si: Hai, ma pu Apɛsalɔm, hai, ma pu, hai, ma pu.

⁶ Mprɔgɔ Sowari suu wulaw kiɲ ke naɲ taa na ɪ tɔm-ɪ si: Saɲa n tɔɔi fɛɛɛ ke nyɔ tɔmɛ nyɔma mpa pa yapa nyɔ na nyɔ pɛyalaa na nyɔ pɛɛlaa na nyɔ alaa tɔɔ. ⁷ Mpa paa caaki-ɲ tɔɔ n sɔɔlaa na nyɔ taa kraakɛna mpa pa caaki-ɲ tɔ. N lakɔɔ ɪsɛntɔ tɔ pɛ hɔlɔɔi kɛ si n nyɛnɔɔ nyɔ yooɔlaa na pa nyɔɔ nyɔma ke yem. Pɛ laki-m ɪsu ye taa sɛpɛna na Apɛsalɔm wɛna ɪ weesɔɔ pu kɛɛ-ɲ teu. ⁸ Mpu tɔ, kɔɪ na ɲ lu na ɲ yɔɔtɔna yɛlaa na pa larɔ hɛɛ. Ma tuukina Taca si ye n ta lu pɛ kaa kaasi paa yɔɔ kɔɔm ke nyɔ kiɲ ke ahoo anɛ. Na mpi pɛ tɛma-ɲ mayanaw ke hatoo nyɔ pɛcaatu tɔ pu la sana na nɔnɔɔ nyɛntɔ.

⁹ Mprɔgɔ wulaw kulaa na ɪ caya nɔnɔɔ. Na pɔ heeli yɛlaa si ɪ luwa na ɪ caya nɔnɔɔ. ɪlena pa tɛna pɔ polo ɪ kiɲ.

Tafiiti mɔɔɔv ke Yosalem

Waatu ɪni ɪ taa Apɛsalɔm nyɔma ka tɛma sewa na paa wei ɪ mɔɔ ɪ tɛ. ¹⁰ Mprɔgɔ ɪsɛɔɔ tɛtu yɛlaa kpeka tɛna larɔ ta hɛɛ na pɔ tɔɲ si: Wulaw yapa-tɔɔ tɔ kolontunaa na Filiisi nyɔma niɲ taa na nɔnɔɔ ɪ seeki ɪcatɛ ke Apɛsalɔm tɔɔ? ¹¹ Apɛsalɔm wei tɔ lɛsaa na tɔ kra wulaw tɔ, ɪlɛ ɪ sɛpa yoo taa, ɪɛ pepe tɔ kɛ tɔ kaa mɔlɛna Tafiiti?

¹² Μπόγύ wulaw Tafiiti nu tē tēna nti Iseyeli nyóma yóçotēyi tō. Uena í tili kōtēlaa Satōki na Apiyataa si pá pōosi Yuta nyóçy nyóma si: Pepe tōó ké pa wēe na pá niçitiyi ma mēlanav tōm taa? ¹³ Aní mēyele ma yēlaa na má na-me tō kaa calēm. Ue pepe tōó ké lēlaa ŋmaaki ta tōó? ¹⁴ I heeli Amasa tōtō si má na-i tē kaana calēm, na iní i ka lēetēna Sowari lonte taa na í pēsi yoolaa wulaw. Ye pē ta la mpv Iso í kv-m.

¹⁵ Μπόγύ Tafiiti pōsa Yuta nyóma tēna na pá wēe isu yulv kulōm. Uena pēle pá tili na pá heeli-i sí í na i nyóma pá mēli. ¹⁶ Μπόγύ wulaw mēlaa na í tala Yaataní pōçō.

Tafiiti kentiçi Simeyi tō

Uena Yuta nyóma polo Kilikaa na pá sēñi-i na pá tēsōna-i Yaataní pōçō.

¹⁷ Μπόγύ Pēncamēe tv Simeyi wei í ká tvv wulaw na í wē timpi pa yaa si Pahulim tō, i lōçō i ti na í na Yuta nyóma pá polo wulaw Tafiiti sēñyçy. ¹⁸ I waali ka wē Pēncamēe nyóma ke yēlaa iyaya (1000) na Sayuli tēmlē tv Sipa, na i pēyalaa naanōwa na kakpasi, na i tēmlē nyóma ke hii, na pá tēsi Yaataní ke wulaw isēntaa. ¹⁹ Kpυluyçy ŋku paa cēla wulaw si i tēsōna tō kvle kv tōñna i tēyaya nyóma ke tēsōnav.

Waatu wei Tafiiti caakaya tēsuyçy, uē Simeyi kōmayale na í hēnti-i atē. ²⁰ Na í tō si: Hai, tá caa wulaw, taa tōki isayav nti maa lapa-ñ kvyakv ŋku n lukaya Yosalem taa tō. Hai, kv-tēyi nyá taa. ²¹ Ma nyóma si ma wakēla-ñ. Pē tōó ké ma caala luw ke Yosēfv kpeka taa na má kōç-ñ sēñyçy.

²² Ntēna Apisayi cē Tafiiti nōçō tōó si: Pē wēe si pá kv Simeyi ké. Mpi tō, i ka tēñsa Tacaa kulōsv ke mpusi.

²³ Μπόγύ Tafiiti pōosa Apisayi na i taalv Sowari si: Mē tōm suwe? Pepe tōó ké i caalēyi-m mpv? Ma tayana Iseyeli kawulaya taa ké mēlvçy ké. Ue pē fei si pá kv nōçōlvçy saña.

²⁴ Uena wulaw heeli Simeyi na tuunav si: N kaa si.

Tafiiti na Mefipaali pa ciikuçu

²⁵ Μπόγύ Sayuli saali Mefipaali pola wulaw sēñyçy tōtō. I lanje ka wakēla Tafiiti sewa tōó ké, uē i ta paasēna i nōçhēe yaa i tantuyçy. Pēyele i ta cōtō i wontu ke pē kpayav kvyakv ŋku wulaw lu Yosalem icatē taa na pē suna kvyakv ŋku i mēlaa tō. ²⁶ Wulaw kōma, uena í pōosi-i si: Mefipaali, pepe tōó ké n taa tēñi-m? ²⁷ Uena í tō si: Hai, ta caa, ma tēmlē tv pētēna-m. Ma si í kpeeli-m ma kpanaya si ma ké icam, na má caya-ke na má tēñi-ñ. ²⁸ Uena í la-m kōlēmōtō ke nyá kiñ. Nyá tu wē isu Iso isōtaa tillu ké, la mpi pē wē-ñ teu tō. ²⁹ Pōpōtv fei leleñ, ma caa tēyaya tēna mōna sēm ké. Paa na mpv n yēlaa na má wēe nyá na mpa í tōki tō pa hēkv. Ma feina mpaav si má pōosi natēli se. ³⁰ Mpυçyçy wulaw si: N kōlēyi yóçōtvçy. Ma tēma suv si nyá na Sipa í ká tala tetv uē. ³¹ Ntēna Mefipaali si: Sipa i tu kpayā pē tēna. Ma caa wulaw n mēlēyi nyá tēyaya taa uē ma paa ye.

Tafiiti laki Paasilayi ke kvpantv

³² Μπόγύ Kalaati tv Paasilayi kōmna Lokelim na í su wulaw na pá tēsi Yaataní. ³³ Paasilayi iní i pusi ka wē nunaasa ké. I ka sēna wulaw ke waatu wei i ka wē Mahanayim tōçō na tōçōnaya. Mpi tō, i ka wēna liyitee ke sōsōm ké. ³⁴ Mpυçyçy wulaw tōma Paasilayi si: Ma na-ñ tē polo Yosalem na má tōç-ñ tēna. ³⁵ Tēnayale Paasilayi pōosa wulaw si: Pē kaasa-m pusi isēna na má sí na má tēñyçy-ñ Yosalem? ³⁶ Saña taa, ma pusi wē nunaasa ké. Maa pēsēyi na má nyi tōçōnaya yaa kvnyōnyōm leleñ. Pēyele maa nyēñ yonyoolaa apalaa na alaa pa yontu fayav. Ue pepe tōó ké maa kōç na pō tvçy-ñ sēçēla ke yem. ³⁷ Pepe tōó ké n laki-m kvpantv nti tē taka? Maa tasa-ñ suv na má tēsōna Yaataní. ³⁸ Mpi ma caa si n la-m tōçōle si má mēli na má si ma icatē taa timpi pa pima ma caa na ma tōō tō. Ama kpayā ma pēyalv Kimham na í pēsi nyá nyēñ na n lapí-i kvpantv nti n caaki tō. ³⁹ Ntēna wulaw si: Pē wē teu, Kimham í tēñi-m na n heeli-m pē tēna mpi n caana-i tō na má lapí-i.

⁴⁰ Tafiti yelaa tēna tesa Yaatanu pəgə, ilena wulav náá tēsi na í wayalı Paasilayi na í kooli-ı kupaŋtu, na ílé ı məli ı tē. ⁴¹ Mprúgú Yuta nyéma na Iseyeli həgəlvəgə su wulav na í na ı yelaa na Kimham pá tēē.

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma pa yoou

⁴² Ntēna Iseyeli nyéma tēna kotina wulav na pá pəəsi-ı sı: Pepe təw kē tá tētənaa Yuta nyéma ɲmula nyá na nyá yelaa na pá mələna-mē?

⁴³ Mpuvgəle Yuta nyéma tēna ná cəwa sı: Mpi tə, ta yulv kē. İle pepe maɣamaɣa haɲəgəna-məgə pə taa? Wulav ta təw-tv. Pəyele ı ta ha-tvgə pulv.

⁴⁴ Tənaɣale Iseyeli nyéma cəwa sı: Paa ı kē mə nyəɲ tə, tə kəla-məgə təm naanəwa. Mpi tə, tá caaləna maɣasvgə sı tá wulav í məli. İle pepe təw kē ı nyəna-tvgə yem kē mpv?

Ama Yuta nyéma ná holaa na pá kəli Iseyeli nyéma.

20

Sepa kvlvgə kə Tafiti təw

¹ Waatu ıni ı taa kē Pəncamēē apalv tətəlatv nəgəlv ı ka wəŋna Kilikaa na pá yaa-ı sı Sepa, na ı caa sı Pikili. Mprúgú kuyakv nakəli ı hula apalvtutuyv na í tə sı:

Tá na Tafiti tə ta kaa.

Pəcə ı kaa ha-tvgə pulv.

Paa Iseyeli tv wei í məli ı cokəle taa.

² Mpuvgəle Iseyeli nyéma tēna sewa Tafiti na pá tv Sepa waalı. Ama Yuta nyéma ná tá lu pa wulav waalı. Pa na-ı pa təmna mprúgú hatoo Yaatanu, haləna Yosalem.

³ Mprúgú wulav məla ı təyaya taa kē Yosalem, na í kuu alaa mpa ı ká yelaa sı pá taɲ təyaya tə na í təkı-wəgə kutuluvgə nakəli kv taa na pá taɲ-wə, na pá paasəna-wə. Ama ı kprətəgəna-wə. Pa təkə-wəgə mprúgú na pá wēē ısu leelaa haləna pa səm.

Sowarı kvvgə kə Amasa

⁴ Mprúgú wulav təma Amasa sı: Pı lakı kuyēēɲ tooso tə, yaa-m Yuta nyéma na nyá na-wēé ı kəw.

⁵ İlena Amasa tēē. Ama kuyēēɲ wei wulav ka tv-ı tə ı tēēwa na pəcə í məli. ⁶ Tənaɣale wulav təma Apisayi sı: Sepa ka la-tvgə ısayatv na pá kəli Apəsələm. Pə təw tə kpaɣa ma yelaa na ı təɲ ı waalı. Pə taa kəw na í tala acalēē təɲ nyəna na í fiti-tv.

⁷ Mprúgú Apisayi kpaɣa Sowarı yoolaa na wulav taɲlaa na yoolaa taa yoolaa tēna na pá tv Sepa waalı.

⁸ Pa kəma na pá kpegetəna Kapawəɲ pıw ıle Amasa səɲa-wəgəle. Na Sowarı ləla ı layate kə ı tokonaa təw na tē wē tə suyute taa. ı təɲaya mpv ılena layate hoti*fa*.a kpeē layate. ⁹ Mprúgú Sowarı sēē-ı sı: N wē alaafəya apəɲnya?

İlena Sowarı kpa Amasa tantvgə na ı niɲ ntəgəɲ sı ı wayaləgı-ı. ¹⁰ Amasa ta paasəna layate nte tv wē ı niɲ leləɲ taa tə. İlena Sowarı sə-təgə ı lotu taa kē təm kvlvm na ı taa pəntv luli atē na í sı kpaɣaa.

Sepa kvlvgə kə Tafiti təw su tənaya

Mprúgú Sowarı na ı neu Apisayi pa tv Sepa waalı. ¹¹ İlena Sowarı yoolaa taa nəgəlv caya Amasa kiɲ tēna na í təɲ sı: Mpa pa wē Sowarı na Tafiti pa təw tə pəntənaa í təɲ Sowarı.

¹² Na Amasa náá təɲna ı caləm taa kə pilimuvgə kə hapələ təw. Yoolu ıni ı nawa sı yelaa tēna kəɲ na pá səɲəgı ılena í tuli Amasa na í pona hapələ kpeēɲa na í takı-ı pəcəkəle. ¹³ ı ləsa-ı mpaav taa tēna ılena pa tēna pá təɲ Sowarı na pá təgəni Sepa.

^a **20:8** Layate hoti: Həpəla Piipili taa pa tēləsaa sı layate hotaa. Kələēki Piipili taa ná wēē sı: ...ılena ı

14 Uena Sowari fayana Iseyeli kpeka tēna taa na í mēlēghana timpí pa yaa sí Arēeli-Peti-Maaka na í caa lūlvūv nyóma tēna koti na pá tú í waali. 15 Mpróyú Sowari-we pa tama Sepa ke ícate nté tē taa na pá ḡmá pulv na pé kuli isu kolūḡa. Uena yēlaa tēna casa ícate kolūḡa kite tēe sí pa pētəyí-ke.

16 Mprūyule alv kpelikpeka tv nəḡəlv mapa kapuka na kolūḡa taa sí: Hai, hai, ma wiikina-me sí í heeli Sowari sí ma caa ma heeli-í təm.

17 Sowari krətēna-í uena alv pəəsi-í sí: Nyaga pa yaa Sowari? Sí yee maya. Alv sí: Hai, nu ma təm. Sowari sí: Yəḡəti.

18 Ntēna alv sí: Pə tu we ləḡtaa íle ye nəḡəlv wēna təm í kəḡ Arēeli ícate taa cənēye na ícate nyóma tasa-í layatv íle pə tēma. 19 Mpi tō, tá ícate we teu ké na tē taa we təpamm ke Iseyeli tēna taa. Uena nyaa caaki sí n wakəli Iseyeli taa acalēe too? Pepe tōo ké n caa sí n wakəli kpancoou ḡku Taca ha-tv tō? 20 Ntēna Sowari sí: Mpusi í polo poolūḡ, maa pēekəyí ícate tēne tē wakəlvūv se. 21 Aai, pə fēi mpv. Ama Ifəlayim pūy taa tv wei pa yaa sí Sepa tō iní í kuləna wulav Tafiiti tōo. Í cēle-m inuní í tike uena má yele mē ícate na má tēe. Ntēna alv iní sí: Paa ləḡə-ḡ í nyūyū na kolūḡa.

22 Mprūyule alv pola ícate nyóma kin na layatv na pá seti Sepa nyūyū na pá ləḡə-kūyū Sowari na kolūḡa. Tənaḡale Sowari hula tutuyū na í yasí yēlaa na paa awe kpe í tē na iní í mēli Yosalem ke wulav kin.

Tafiiti waali nyóma həla

23 Sowari kele Iseyeli yoolaa tēna nyūyū tv. Yoyata pəyalv Penaya kele wulav tanlaa nyūyū tv. 24 Atolam kele lampuu mūlaa nyūyū tv, na Ahiluti pəyalv Yosafatí kele Takəlasí sulv, 25 na Sefa kele sí ḡmaalv. Satəki na Apiyataa kele kətəlaa. 26 Na Yayii tv Ua kele Tafiiti Səpaari.

21

Kapawəḡ nyóma na Sayuli təyaga nyóma təm

1 Mpróyú nyəḡəsí luwa pusi tooso ke Tafiiti waatv taa. Uena Tafiiti pəəsi Taca uena Taca tō sí: Sayuli na í təyaga nyóma pa yulvkvle tōo ké. Mpi tō, pa kəwa Kapawəḡ nyóma.

2 Mpróyú wulav yaa Kapawəḡ nyóma sí í yəḡətəḡəna-we. Pa taa ké Iseyeli nyóma, Amolii nyóma kakaasaya ké. Íle Iseyeli nyóma ka síwa pa nəḡə ké sí pa kaa kv-we. Paa na mpv Sayuli ka nyaḡaya ké sí pá taa kəo na pá pəsi Iseyeli nyóma na Yuta nyóma pa kolontunaa. Uena í lv sí í kvḡi-we. 3 Mpróyú Tafiiti pəəsi Kapawəḡ nyóma sí: Isənaḡa pə wēe sí má tayani na pəcś í kooli Taca yēlaa ke kvpantv?

4 Mprūyule Kapawəḡ nyóma cəwa sí: Liyitee yaa wula kaa tayani tá na Sayuli na í təyaga nyóma ta təm. Pəyele taa caaki sí ḡ kú Iseyeli tv nəḡəlv. Ntēna wulav sí: Íle pepe mayamaya ke í tu caaki má la-me təkpev?

5 Uena pá cə sí: Timpí Sayuli wakəla-tuyv səsəm na í tú í taa sí í kpiisiyí-tv təkpataa ke Iseyeli tetv taa tō, 6 mpv tō, pá cēla-tuyv í piya taa ké yēlaa naatosompəḡəlaya na tē pusi-we na tuyv ke Taca ísentaa ke Sayuli ícate taa. Ntēna wulav sí: Maa cēle-mēye-we.

7 Mpróyú wulav kisa Sayuli saali Mefipaali tōo ké nəəsi nsi í na ílé í caa Sonatan paa pēela Taca ísentaa tō sí tōo. 8 Uena wulav kpa Aya pēelə Lisipa ka lula piya nsiyí Sayuli tō. Pa yaa lēlv sí Aləmoni na lēlv sí Mefiposeti, na pá səsəna piya kakpasí wei Sayuli pēelə Mikaali ka lula Arēeli-Mehola tv Paasilayi pəyalv Atiliyēeli tō, 9 na í cēle-weye Kapawəḡ nyóma na pá pusi-weye tuyv tōo ké Taca ísentaa ké pulaya tōo, na pá sí pa naatosompəḡəlaya inəḡí saa wei pa caaləyí kvmtv tō.

10 Mpróyú Sayuli leelu Lisipa kpaḡa fələtə taka na lanwakəlle na í pə kvkramuyv tōo ké sətəa cəlv ke kvmtv caalvyv waatv haləna tev nuv, na í təḡənəḡí sumasí ke ilim sí sí taa təḡə-we. Na í təḡənəḡí ḡpróyú taale wontu ke ahoov.

¹¹ Μρύγύ πα heela Tafiiti ke mpi Lisipa lapa tō. ¹² Ntēna Tafiiti tili Yapeesi nyóma tēye Kalaati tetu taa na pá cēle-i Sayuli na i pəyalu Sonatan pa mowa. Mpe inu paa ηmuləna-yēye Pēti-Seyan nyóma kataya taa timpi Filiisi nyóma ka ku-wēye Kilipowa na pá pusi tō. ¹³ Pa kpaɣa Sayuli na Sonatan pa mowa ke tēna ilena pá kuu yəlaa naatosompəɣolaya inu i nyəna tōtō. ¹⁴ Ilena pá pi Sayuli na i pəyalu pa mowa ke Sela icate taa ké Pencamee tetu taa ké Sayuli caa Kisi pəlaau taa.

Μρύγύ yəlaa lapa pə tēna mpi wulau tu-we si pá la tō. Pəle pə waali ké Iso pááná hēewa tetu nyóma tō.

Filiisi nyóma yoonav
(Kvtəəsvtə I 20:4-8)

¹⁵ Μρύγύ Filiisi nyóma yoonav Iseyeli nyóma tōtō. Ilena Tafiiti na i yoolaa pá polo na pá yoonav-we na ikaale kra-i. ¹⁶ Ntēna tooko wei pa yaakaya Isipi-Penəpi tō í mayasi i taa si í kú Tafiiti. Paa lupa i ηmantaya ke nyəɣəlvu kuɣeemvu ké na ka yun seka kiloonaa liyiti ké pəcə, na í ləla i tənaya taa ké layate kufate. ¹⁷ Μρύγύ Seluya pəyalu Apisayi pola Tafiiti waasvu na í ku Filiisi tu. Tənaɣale Tafiiti yəlaa kisina-i na tuunav si: Pə fei si n tasa-tvu təɣvu ke yoo. Pə taa kə na pá ku Iseyeli nyóma nəɣə tō tu.

¹⁸ Pə waali ké pa na Filiisi nyóma pa tasa yoo ke Kəpi. Tənaɣa Hosa tu Sipekaa kuwa tooko Safi. ¹⁹ Μρύγύ pa na Filiisi nyóma pa tasa yoo tətəɣə kəpi na Pətəlehə tu Yalii pəyalu Ilanə ku Katu tu Koliyatı wei i ηmantaya ka we isu sayata kpatəle tō. ²⁰ Pa tasa yoo ke Katu na tooko nəɣəlvu i ka we tēna na i mpee na i nəmpee we naatoso naatoso, pə krenta hiu na liyiti. ²¹ Μρύγύ i tuv Iseyeli nyóma, ilena Tafiiti taalv Samma pəyalu Sonatan ku-i.

²² Apalaa mpe paa ké Katu tookonaa ké. Tafiiti na i yoolaa pa kva-we.

22

Tafiiti kawəɣaya
(Yontu 18)

¹ Waatu wei Tacaa yapa Tafiiti ke Sayuli na i kolontunaa ləlaa nin taa təɣə Tafiiti sama Iso na yontu si:

² Tacaa kele ma kukramvu
na ma təcəəsəle toɣ nyənte,
nyá waasəɣəna-m.

³ Nyayale ma Iso na má cəəsəɣəna-η.
Nyayale ma kpalvu na toɣ wei i waasəɣi-m tō.
Na ma təcəəsəle nte tə we puvu taa tō,
na ma kpalvu tətule.

N ké ma waasulv, n yaki-m mvsəntvnaa nin taa.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitaya.
Nyá yapəna-m kolontunaa nin taa.

⁵ Sə m tama-m ké isu lvm səsə m hola,
na pə nyaasəɣi-m isu pusi səsənsi.

⁶ Atətəle ka həkə-m tə ηmusi ké.
Na sə m náá tuti-m na pə puluɣu.

⁷ Ma yaa Tacaa ke ma laɣwakəlle waatu
si n waasi-m.

Ma kiisaa na n nu ma nəɣə ke nyá təɣaya taa.

⁸ Pááná kra Iso na tetu sele,
na isətənvu kite ciyiti,
na pə n náá sele i kila tē.

- 9 Kəkə nyəəsi luna Iso nyá muna tee,
na n̄ tə kəkə mamala na nəyɔ.
- 10 N lumsa isətənyu na n̄ tii,
na nyá nəhɛ tee ké isənmuntuyu kpusəŋ nyəŋku.
- 11 Isətəa tɛŋlɔ kpaɣana-ŋ na n̄ kvləyi huntu,
na heelim tɛkəna-ŋ.
- 12 N taka nyá təyi səkrɛtuyu,
na ŋ wɛ tɛv ŋmuntuyu tee.
- 13 Nyá nyalaməle tee-ŋ nəyɔ
na tə təkɪ mamacəyɛlasɪ.
- 14 Isətəa Iso Səsə nəyɔ nu
isətəa ké isu tɛv hola.
- 15 N tə ma kolontunaa ke nyəmə na n̄ yasɪ-wɛ.
N tisa pa təw ké calanaa na pá se yem yem.
- 16 Taca a n̄ mu pááná na n̄ woso nyá muna tee,
na tɛŋku tɛv nyu na pə ná antulinya kite.
- 17 Uena n̄ tisi nyá niŋ na isətəa
na n̄ ləsi-m lvm səsəəm taa.
- 18 Na n̄ ya-m kolontunaa tɔŋ nyəmə
mpa ɪnɪ pa tee-m tə pa niŋ taa.
- 19 Ma wahala wule ke pa tuta-m.
Uena Taca a waasi-m.
- 20 N səɔla-m təyɔ n̄ waasa-m sɪ má cayana ma ti.
- 21 Ma təŋa tampana təyɔ n̄ lapa-m mpv,
ma kusiyisim lapv kasəyaya nté.
- 22 Ma təŋa Taca a təm ké,
ma ta wakələna-ŋ.
- 23 Ma təŋa nyá kusəsutu təyɔ.
Ma ta yəkɪ nyá kiiu nakvli.
- 24 Ma luyv fɛi taali nəyɔlv,
təyɔ ma kpa ma təyi isayatu tɛlate.
- 25 Uena Taca a feli-m ma tampana tənyu təw.
Ma kusiyisim lapv kasəyaya nté.
- 26 Kvpantu ke Taca a n̄ feləyi tə latv,
na n̄ təŋ tampana na n̄ lana a tɛŋlv.
- 27 Yvlu í wɛ tənəŋŋ n̄ rúpúyú n̄ laki-ɪ,
Uena n̄ kisi isayav.
- 28 N waasəyi təpasəlaa,
Uena n̄ tisiyi kalampaanɪ nyəmə na isɛ culuyv.
- 29 Taca a kele ma nyaaləm,
na n̄ keeləyi ma səkrɛtuyv.
- 30 Nyá tɔŋ ke ma ŋmaakəna
kolontunaa koloosi na má svvki.
- 31 Taca a nyá kolaputu wɛ ké təvəŋŋ,
na nyá kuyəyətutu fɛi sika.
N kentiyi mpa pa cəsəyəna-ŋ tə isu kpálúyú.
- 32 Taca a nyá tike təkəŋ nté Iso.

Ta Iso tike takonj nte kukpamoyu
 ηku ku kentiyi-tu to.

³³ Nyayale ma kolonja icate ton nyonka.

Na n tiikiyi-m mpaav kusiyisyu taa.

³⁴ Na n yeki na ma pasayi sewa ke pulasi to

isu nam na naani.

³⁵ N falasa ma nin na yooou,

na ma nyi toou ton nyonku to.

³⁶ N yapa ma nyoyu na pa wee isu kukentuyu.

Na ma pasi soso ke nya kupantu to.

³⁷ Nyá hasayona ma noheee tee.

Pulopy u tuuliyi-m.

³⁸ Ma tonyonyi ma kolontunaa na ma

wakelayi-we.

Ye ma ta kpiisi-we maa melayi.

³⁹ Ma wakelayi-weye na ma kpiisi-we,

na pa wee ma noheee tee, pa tasayi kuloyu.

⁴⁰ Nyá haakona-m yooou ton,

na n yeki na ma kolontunaa hentayi-m ate.

⁴¹ N yeki na pa seeki-m,

na ma wakelayi-we tononon.

⁴² Pa caaki pa taa na pa waali pa na waasuly.

Uena pa wiina Taca na ile i kisi cou.

⁴³ Ma nyutyiyi-we na pa pasi musuyu.

Na ma felu-we na pa pasi isu mpaav afala.

⁴⁴ N yapa-m ma yalaa nohonte taa,

na n su-m katenasi yalaa nyoyu tu.

Yalaa mpa ma taa nyi to pa lapa-m tamle.

⁴⁵ Krai nyoma piya seekina-m,

na ma nyona-weye isale pa nuku ke.

⁴⁶ Pa nantu tiliyi ke,

na pa lukona pa tonmelle na seluyu.

⁴⁷ Taca wenna.

Nyayale ma kukpamoyu ηku ku kentiyi-m to

maa sa-η.

Ma tala ma Iso ma waasuly.

⁴⁸ Nyá leetayona na ma noyo.

Na n tisiyi piitimnaa ke ma tee.

⁴⁹ Nyá fitiyina-m ma kolontunaa nin taa,

na n laki na ma kelayi-we,

na n yaki-m musontu nin taa.

⁵⁰ Pa to ke maa sa-η piitimnaa taa

na ma puyuli nya hote.

⁵¹ N tuyi nya wulav ke akantu sosontu.

Na n la kupantu ke nya kulasu na Tafiiti,

na ile i piitim nyoma ke tam to.

¹ Yontu nti Tafiiti təkəna yooou təyələ:

İ nu Seseə pəyalə Tafiiti nəyə.

Tacaa kəsəna ma nyuyə.

Yakəpə İso ləsəna-m na í kpa-m wulav.

Mayələ İseyeli yələa yonyoolu kupaŋ.

² Tacaa Feesuəyü təwa kə təm ke ma taa na ma yəyətəna kə nəyə.

³ İseyeli İso yəyətəa.

İseyeli nyəma kentulu nyá nyá heelina si:

Wulav wei i təŋəyi tampana

na í təkə yələa təo ké kawulaya

na İso səyəntə tə,

⁴ i wə teitei ke isü isətənyuyə cəkəyü tanaŋ

na ilim lu təyeyeyi tə.

Na pə lakı na konyənyəm nyəkı

tey nuw waalı.

⁵ Məpəyü İso n koola ma təyaya ke kəpantə.

Ma na-ŋ tə pəela tam təo nəyə ké,

na í tayanı-keye tey na í nyəma ka təo.

N ka ya ma nyuyə na í la-m kəpantə təna.

⁶ Ama İso nyá footilaa ná wə isü səwa

kulələna ké.

Paa tokiyina-yeyə niŋ kpete.

⁷ Kpətəyü yaa ŋmantaaya ke pa kpaəkəyənə-yə

na pá wə-yeyə kəkə ke a lonte taa.

Tafiiti yoolaa səsaa həla

(Kvətəsütü I 11:10-47)

⁸ Tafiiti yoolaa səsaa mpa pa lakaya i təmlə tə pa həla ntə. I yoolaa səsaa tooso taa səso nté Hakəmoni tə İbəpaalı. İni i kəna yooou kuləmyuyə taa ké yoolaa nasənaasa (800).

⁹ İbəpaalı waalı ké Tooto pəyalə Ahowa saalı İlyasaa. İseyeli yələa tooso wei na Tafiiti paa tama Filiisi nyəma na pá yoonə-wə na İseyeli yoolaa náa seeki kuləm kuləm tə pa taa ləlv.

¹⁰ İlyasaa kə Filiisi nyəma ke kuyaku nakuləyi katətəlaya ké, haləna i niŋ nyəkələna layate. Kuyaku ŋkuyə Tacaa yapa İseyeli nyəma ke tey na apalə İni i nəyə. Haləna İseyeli yoolaa təŋəyi i waalı na pá təsəyi sətaa yooou wontu.

¹¹ İlyasaa waalı ké Halaa tə Akee pəyalə Samma. Məpəyü Filiisi nyəma kota timpı pa yaa si Lehii tə si pa yoonə İseyeli nyəma, İlena pələ pa se. ¹² Ama Samma süv soona naalı a taale taa ké təna na í yoonə Filiisi nyəma na í kə-wə na Tacaa ya İseyeli nyəma ke tey.

¹³ Məpəyü yoolaa hiu na naanəwa wei i təyaya Tafiiti tə pa taa tooso pola i kiŋ ke Atulam kəkpaŋyuyə pəyü taa ke kumtə waatə. Na Filiisi yoolaa náa sika Lefayi nyəma tətəkələ taa.

¹⁴ Na Tafiiti náa wə kolunə ıcate taa na Filiisi yoolaa náa sika Petələhem. ¹⁵ Məyuyə Tafiiti təma si: Ma nyula Petələhem ıcate nənəyə hite taa ləm ké isü yem na kpete.

¹⁶ Tənyayələ yoolaa səsaa tooso İni pa fayana Filiisi nyəma təsikile na pá lu Petələhem hite nté tə taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəwə na í mələna-wı na í İliisi Tacaa. ¹⁷ İlena í tə si: Hai, Tacaa, pə fei si má nyəwə ləm pənə. Mpi tə, pə wə isü yoolaa panə pa caləm ké. Pa weesin ke pa lapa awusa.

İlena Tafiiti kisi ləm mpi pə nyəwə.

Təmlə səwələ nte yoolaa tooso İni i lapa təyələ.

¹⁸ Sowari neu Apisayi kele yoolaa hiu na naanowa ini i taa nyuyu tu. Ini i kona kolontunaa nmunuyu nunowa (300) na nmantaaɣa, ilena i nyuyu kuli. ¹⁹ Ini i ka teena pa hiu na naanowa taa hali i la pa nyuyu tu. Paa na mpv i ta tala kancaalaya yoolaa tooso.

²⁰ Mpygy Kapaseli tu Yoyata pɔyalv Penaya, apalv ini i nyuyu ka kula i kookalanaa tɔɔ kɛ. Ini i ka kona Mowarv yoolaa sɔsaa naale. Koyaku lenkv i tii hite taa na i kv tɔɔlaya ke watv waatv. ²¹ Koyaku nakuli i na Icipiti yoolu tooko nɔɔlv pa sulina na ini i tɔka kpatygy na ilɛɛɛ nmantaaɣa. Mpygy i leeka tooko ini i nmantaaɣa na i kona-i. ²² Mpi Penaya lapa na i nyuyu kuli yɔlaa tooso ini i taa tɔɔlɛ. ²³ Ini i teena pa hiu na naanowa ini. Ama i ta tala tooso kancaalaya nyɛh kɛ. Mpygy Tafiti kra-i i tanlaa nyuyu tu.

²⁴ Yoolaa sɔsaa hiu na naanowa taa lelɛa ntɛ Sowari neu Asayɛeli, na Petɔlehɛm tu Tooto pɔyalv Ulanɔ, ²⁵ na Halotv nyɔma Samma na Ilika, ²⁶ na Peletv tu Helesi, na Tekowa tu Ikesv pɔyalv Ila, ²⁷ na Anatɔtv tu Apiyɛɛɛ, na Husa tu Mɛpunayi, ²⁸ na Ahowa tu Salɔmɔh, na Netofa tu Malayi, ²⁹ na Netofa tu Paana pɔyalv Helɛpi, na Pencamɛɛ tu Lipayi pɔyalv Itayi ke Kipeya, ³⁰ na Pilatɔh tu Penaya, na Hitayi ke Kaasi lɔɔv nɔɔɔ ³¹ na Peti-Alapa tu Apiyalɔpɔh, na Pahulim tu Asɔmafɛti, ³² na Saalɔpɔh tu Iliyapa, na Yasɛɛ pɔyalv Iɛlv Yonatan, ³³ na Halaa tu Samma na Halaa tu Salaa pɔyalv Ahiyam, ³⁴ na Makatv tu Ahasɔpayi pɔyalv Ilifɛletv, na Kilo tu Ahitofɛli pɔyalv Uliyam, ³⁵ na Kameeli tu Hesɔlayi, na Alarv tu Paalayv, ³⁶ na Sopa tu Natɔh pɔyalv Ikaali, na Katv tu Pani, ³⁷ na Amonv tu Selekv, na Pelɔtv tu Nalayv mpa pa tɔkaya Sowari yoo wonu tɔ, ³⁸ na Yetɛɛ nyɔma Ila na Kalɛrv, ³⁹ na Hitv tu Yulii. Tafiti yoolaa sɔsaa tɛna kpɛnta yɔlaa hiu na naanowa na naatosompɔɔlaya.

24

Kvkalvɔv na yvlkvɔsɔkv (Kvtɔɔsvtv I 21:1-6)

¹ Mpygy Tacaa pɔɔnɔnɔ taa Iɛɛɛli nyɔma ke huunav, na i tɔ Tafiti taa sv i kala Iɛɛɛli nyɔma na Yuta nyɔma. ² Ilena Tafiti tɔ i yoo wulav Sowari sv: Cɔɔ Iɛɛɛli kpekɔ tɛna ke pɔ kraɣav Tan na pɔ polo Pɛɛɛpa tɔ na n kala yɔlaa na mɔ nyv pa nyuyu.

³ Mpyɔvɛ Sowari sv: Tacaa i la na Iɛɛɛli yɔlaa huki tɔm nunowa (100) na n nɔ. Iɛ pɛpɛ tɔɔ kɛ n tu kalɔɣv yɔlaa?

⁴ Ntɛna wulav sv: Sowari i kala ke i kala. Ilena Sowari polo na i kala Iɛɛɛli yɔlaa. ⁵ Mpygy i tɛsa Yaatanv na i polo i siki timpi pa yaa sv Alɔwɛɛ tɔɔv ɛatɛ nte tɔ wɛ Katv tetɛkɛle taa tɔ tɔ ntɔɔh tɔɔ ke Yasɛɛ cɔlv. ⁶ Mpygy pa pola Kalaatv tetv taa na pɔ polo Hitv nyɔma tetv taa na Kateɛsv na Tan-Yaah ke Sitɔh cɔlv, ⁷ na pɔ polo Tii kolunɔv ɛatɛ taa na Hifi nyɔma na Kanaah nyɔma pa acaɛɛ taa na pɔ tɛɛsɔna Yuta ilim tɔtɔle ntɔɔh tɔɔ kɛ Pɛɛɛpa. ⁸ Mpygy pa cɔɔ tetv tɛna na pɔ mɔlv Yosalem. Iɛ pɔ yoo sv ɛɔtɔnaa pɔɔlayafɛi naanowa, na kvɛɛh hiu. ⁹ Ilena Sowari heeli wulav sv: Iɛɛɛli yoolaa wɛ yɔlaa iyisi nasɔnaasa (800000) na Yuta nyɔma ke yoolaa iyisi nasɔle na nunowa (500000).

Iɔ hɔma Tafiti nkpaɔhɔv (Kvtɔɔsvtv I 21:7-17)

¹⁰ Tafiti tɛma kvkalvɔv nkɔv ilɛ i lanle wakɔlaa kele na i tɔ sv: Tacaa, ma lapa mpv tɔ ma wakɔlaa kɛ, ilɛ wii-m ma ɛayav nti. Ma lapa komɛlɛntv kɛ.

¹¹ Mpygy Tacaa heela Tafiti layav tasɔlv Iɔ kvɔɔɔtɔtv telɔsvlv Katv sv: ¹²⁻¹³ Polo n heeli Tafiti sv ma sv wahalanaa tooso sv i lɔsv wei i sɔlaa tɔ. Nyɔɔsv i lu-i pusv naatosompɔɔlaya, yaa i se i kolontunaa ke ɛɔtɔnaa tooso, yaa yvlkvɔsɔkv i luna kvɛɛh tooso? Wulav i cɔ-m na mɔ heeli Tacaa. Tafiti fema tanah tɛɛ ilɛna Iɔ kvɔɔɔtɔtv telɔsvlv kɔɔ.

¹⁴ Ntɛna Tafiti cɔ-i sv: Ma lanle pɛsaa kɛ. Iɛ Tacaa ke tɔ pɛta ta ti. Sana ini i hɔ ta nkpaɔh na mpi yvlv ka hɔm-i tɔ. Mpi tɔ, Tacaa pɛtɔtɔle tɔwaya.

¹⁵ Μρύγύ Tacaa yelaa na yulukusəku suu Iseyeli taa ké hatoo tanaŋ tee na pé polo waatu wei i suwa təyə pə kraγau Tan na pé polo Peseepa tə, na yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) si. ¹⁶ Isətaa tillu tiikaya Yosalem icate təə si i wakələγi-te, ilena Tacaa yelee i páána na í heeli-i si: Yele mpv, pə mayanaa.

Waatu ini tə na isətaa tillu we Yepusi tu Alafəna təfalle. ¹⁷ Tafiiti nawa isətaa tillu na í kuyi yəlaa ilena í tə Tacaa si: Hai, má wakələna, yəlaa mpe pa ta la pulv. Ku má na ma caa təyaya nyəma.

*Tafiiti ημά Tacaa ke kətaya təlate
(Kvtəəsvt I 21:18-26)*

¹⁸ Μρύγύ Isə kuyəγətvtu teləsvlv pola Tafiiti kin ke kuyaku ŋku na í təmi-i si: Polo Alafəna təfalle na í ημά Tacaa ke kətaya təlate.

¹⁹ Ilena Tafiiti polo isu Tacaa heeluyu-i tə. ²⁰ Μρύγύ Alafəna luwa na í loosi wulav na i waali nyəma na pá puki i te, ilena í polo na í hənti-i ate. ²¹ Ilena í pəəsi wulav si: Hai, tá caa, alaaŋəyaa kelee? Keleena wulav si: Ma kəŋ ké si ma yakı nyá təfalle na má ημά Tacaa ke kətaya təlate na mpusi ine í keeli yəlaa təə. ²² Ntena Alafəna si: Ta caa, kraγa-te na í la kətasi nsi n nəkaa tə. Kraγa naaŋ ine na í heeti akuyu kpatəŋ na í la kətaya ŋka kəkə lusaa tə. ²³ Pə tənaya i ha wulav na í təmi-i si: Nyá Isə Tacaa í mv nyá sələmvyv.

²⁴ Tənaγale wulav cə-i si: Aai, maa yana liyitee ké, ma kaa ha Tacaa ke mpi pə təə ma ta wu tə.

Ilena Tafiiti fehi təfalle na naaŋ pə təə ké liyitee nyəγətv nule na naanowa. ²⁵ Μρύγύ i ηmawa kətaya təlate na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusaa tə na ciikuyu nyənsi. Ilena Tacaa páána hee na mpusi keeli Iseyeli tetv taa.

AWULAA TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYENKA Kutubutu

Awulaa takelaya kancaalaya nyenka taa ké pa keesayi Iseyeli wulav Tafiiti pəyalu Saloməŋ kawulaya təgəu təm. Kancaalaya taa, i tənə Iso luɣu nyəntu ké na i kawulaya la teu pə tu fei. Ama alaa heləsa-i tuŋ laav təm taa ké waali waali. Uena Iso faya i kawulaya ké təm naale. Iseyeli nyéma ké həgəlvu na Selopuwam kéle pa wulav. Na Yuta nyéma ké həgəlvu na Lupuwam kéle pa wulav.

Isəna pa faya Awulaa I takelaya tə:

Tafiiti kawulaya təm, titite 1:1-2:12

Saloməŋ kawulaya təgəu, titite 2:13-11:43

Saloməŋ kawulaya fayav, titite 12:1-14:20

Iseyeli awulaa naale yooou na pa ciikuɣu, titite 14:21-22:53

Atoniya nyuləyi kawulaya

¹ Mprɔgɔ Iseyeli wulav Tafiiti kpatəlaa təkunɣunɣu, na pá takəyi-i pəəŋ pu haŋəyi-i. ² Ntəna wulav waali nyéma tə si: Tá caa wulav, tu caa-ŋ pəelə wei i ta nyənta apalu tə na í paasəna-ŋ, na í həntəyi nyá kəŋkəŋ taa. Pu haŋi-ŋ.

³ Uena pá pəeki Iseyeli tetu tənə taa ké pəelə telu, na pá hiki Sunem tu nəgəlv. Pa yaa-i si Apisaki. Uena pá pona-i wulav. ⁴ Pəelə unu i isəntaa ka luwaya təkpara. Mprɔgɔ i paasəna wulav. Ama wulav ta nyəmi-i apalu na alv.

⁵⁻⁶ Mprɔgɔ Hakii pəyalu Atoniya, Apəsalmə neu yətəte nyəŋ lapa kalampaaŋi, si unu i ká təgəna kawulaya. U isəntaa ka luwaya. Pécó too i kulvɣu tə, i caa ta kaləna-i paa təm kulvum si pulv. Mprɔgɔ kuyaku nakuli i caa yooou keekənaa, na krayanəŋ cayalaa, na i taŋlaa ké nule na naanəwa. ⁷ Mprɔgɔ i nawa Sowari, na kətulv Apiyataa, na pəle pa laŋa heena i təm nti. ⁸ Ama kətulv Satəki, na Yoyata pəyalu Penaya na Iso kuyəgətutu teləsulv Natan, na Simeyi, na Leyi, na Tafiiti taŋlaa fei Atoniya təə.

Natan na Pasepa pa yəgətəyi Saloməŋ kawulaya təm

⁹ Mprɔgɔ kuyaku nakuli Atoniya yelaa na pá ku heeŋ, na naaŋ kofaŋ nim nyəŋ ké Soləeti pəle nte tə we hite kəŋkəŋ taa tə tə təə. Na í lá acima. Uena í yaa i newaa na Yuta nyéma mpa pa laki wulav ké təmle təgə təgəu. ¹⁰ Ama Atoniya ta yaa i neu yətəte nyəŋ Saloməŋ, na Iso kuyəgətutu teləsulv Natan na Penaya na wulav taŋlaa.

¹¹ Mprɔgɔle Natan polaa na í pəəsi Saloməŋ too Pasepa si: N nuwa si Hakii pəyalu Atoniya pəsa wulav na? Pəyele tá caa Tafiiti ná tá nyi-ti. ¹² Mpu tə, yele ma tasa-ŋ layatu ké isəna n ká ya nyana nyá pəyalu Saloməŋ mə nyəəŋ tə. ¹³ Polo n ná wulav ké ləŋ, na n pəəsi-i si: Hai, tá caa wulav, isu n heela-m na tuunav si, nyá pəyalu Saloməŋ ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte təə? Ue pepe təə ké Atoniya təki kawulaya?

¹⁴ Ue ma mayamaya maa kəə waatu inəyi mə kin, na má səəsi nyá təm təə.

¹⁵ Mprɔgɔle Pasepa suv wulav naŋ taa. Wulav ka kpatəla səsəm ké, na Sunem tu Apisaki paasəgəna-i. ¹⁶ Uena Pasepa hənti wulav ké ate. Na wulav pəəsi-i si: Alaafəya kéle? ¹⁷ Ntəna Pasepa cə si: Ee alaafəya ké. Hai, tá caa, n ka heela-m na n tuuna nyá Iso Tacaa si, ma pəyalu Saloməŋ ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte təə ilə? ¹⁸ Təu, nəəŋəə Atoniya təkəna nté, pécó n ta nu. ¹⁹ U lapa kətaya ké naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kofaŋ nim nyəŋ ké səsəm. Na í lá acima, na í yaa nyá pəyalaa tənə, na kətulv Apiyataa, na yoolaa wulav Sowari. Ama i ta yaa nyá pəyalu Saloməŋ. ²⁰ Hai, tá caa, nyaga Iseyeli nyéma tənə nyənəyi si n huli-wəgə wei i ká

leeti nyá kumte tɔɔ ké nyá sɛm waali tɔ. ²¹ Ye pə taya mpu, waatu wei n kəŋ n si tɔ, yɛlaa ká li ma na ma pɛyalɔ Salɔmɔŋ ke kolɔŋa.

²²⁻²³ Waatu wei alɔ inɔ i tɔŋa ɱpɔ́yú yɔ́ɔtɔyɔ tɔyɔ pa heela wulav si Natan kɔma. Uena Natan sɔv na í hɛntɔ wulav ke atɛ. ²⁴ Na Natan pɔɔsi wulav si: Tá caa, nyá heelina Atoniya si í tɔyɔ kawulaya na í caya nyá kumte tɔɔ? ²⁵ Mpi tɔ, saŋa i kɔma na í lá kɔtaya ke naan, na heen, na naan kufan nim nyɔŋ ke sɔsɔm. I yaa nyá pɛyalaa tɔna, na yoolaa nyɔyɔ nyɔ́ma na kɔtɔlɔ Apiyataa, na pá na-i pá tɔyɔ na pá nyɔɔ na pá wilitiyi si: Atoniya nyana tetɔ. ²⁶ Ama i ta yaa kɔtɔlɔ Satɔki, yaa Yoyata pɛyalɔ Penaya, yaa nyá pɛyalɔ Salɔmɔŋ. ²⁷ Ue, tá caa nyá heelina-i si i ká tɔyɔ kawulaya ke nyá sɛm waali na ń ŋmesi-tɔ?

Tafiiti kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya

²⁸ Ntɛna wulav tɔ si: I yaa-m Pasepa.

Uena Pasepa mɛli. ²⁹ ɱpɔ́yú wulav tɔma si: Ma tuukina Tacaawei i waasa-m ma lanwakɔlle tɔna taa tɔ. ³⁰ Saŋa maɣamaɣa maa la nti maa tema yɔ́ɔtɔyɔ na má si Iseyeli Iɔ Tacaawei sɛntaa si, nyá pɛyalɔ Salɔmɔŋ ká tɔyɔna kawulaya, na í caya ma kumte tɔɔ ké ma sɛm waali tɔ.

³¹ Uena Pasepa hɛntɔ wulav ke atɛ na í tɔ si: Hai, tá caa, nyana tetɔ.

³² Mpuɔyɔle wulav Tafiiti tilaa na pá yaa-i kɔtɔlɔ Satɔki, na Iɔ kuyɔ́ɔtɔtɔ telɔsulɔ Natan, na Yoyata pɛyalɔ Penaya na pá kɔɔ. ³³ Na wulav tɔ-we si: I koti yoolaa mpa pa lapa-m naani tɔ na í cayasɔ Salɔmɔŋ ke ma kawulaya kraŋaya tɔɔ na í pona-i Kihɔŋ hite. ³⁴ Tɔnaya kɔtɔlɔ Satɔki na Iɔ kuyɔ́ɔtɔtɔ telɔsulɔ Natan paa pɛli-i nim, na pá kpa-i Iseyeli nyɔ́ma wulav. Uena pá hólɔ tutuyɔ na pá wiliti si: Salɔmɔŋ, mɛ na tetɔ. ³⁵ Uena mu tɔŋ i waali, na Salɔmɔŋ kɔɔ í caya ma kawulaya kumte tɔɔ, na í tɔyɔ kawulaya ke ma lonte. Inɛxi ma kpawa Iseyeli na Yuta pə wulav.

³⁶ Tɔnayaɛ Penaya cɔwa si: Iɔ í kɔna mpu. Nyá Caa Iɔ yɔ́ɔtɔna-ti na nyá nɔyɔ. ³⁷ Ue Iɔ í weɛ Salɔmɔŋ waali, isɔ i ka wev nyá waali tɔ. Na í kusɔ Salɔmɔŋ nyɔyɔ na pá kɛli-ŋ.

Pa kpa Salɔmɔŋ ke kawulaya (Kvtɔɔsvtɔ I 29:21-25)

³⁸ ɱpɔ́yú Satɔki na Natan na Penaya na wulav tanlaa pa cayasɔ Salɔmɔŋ ke kawulaya kraŋaya tɔɔ, na pá pona-i Kihɔŋ hite. ³⁹ Uena Satɔki kraɣa nim na hɛlɔyɔ ke Iɔ cokɛle taa, na í pɛli-wɛxi Salɔmɔŋ, na í kpa-i wulav. ɱpɔ́yú pa hula tutuyɔ, uena yɛlaa tɔna wiliti si: Salɔmɔŋ nyana tetɔ. ⁴⁰ Uena yɛlaa tɔna tɔ i waali na pá kpeena-i na hɛsi, na pá kiisiyina lanhɔlɔmlɛ. Halɔna tetɔ nyamsɛxi.

Salɔmɔŋ hɔlɔxi Atoniya ke suulu

⁴¹ Atoniya na i nyɔ́ma peɛ pa tɛɛsaya tɔyɔv, uɛ pa nu Salɔmɔŋ pa kɔkɔtɛ nté. Na Sowari nu tutuyɔ, na í pɔɔsi si: Pepe tɔɔ ké icatɛ cɔkaa na kɔkɔtɛ nyala mpu?

⁴² Pa tɔŋna yɔ́ɔtɔyɔ ke mpu, uɛ Apiyataa pɛyalɔ Yonatan tapayaɛ. Uena Atoniya tɔmi-i si: Sɔv, mpi tɔ, n ke yɔlɔ wei i wɛna nyɔyɔ tɔyɔ. Isɛntɔ tɔm kɔpantɔ ke n kɔnaa. ⁴³ Kɛlena Yonatan si: Aa yoo, tá caa wulav tɔna Salɔmɔŋ ke kawulaya. ⁴⁴ I tɔma Satɔki, na Natan, na Penaya, na tanlaa si, pá cayasɔ Salɔmɔŋ ke kawulaya kraŋaya tɔɔ. ⁴⁵ Na Satɔki na Natan pá pɛli Salɔmɔŋ ke nim ke Kihɔŋ hite, na pá kpa-i wulav. Tɔnaya icatɛ yɛlaa lunaa, na pá kiisiyina lanhɔlɔmlɛ. Mpi pə cɔka icatɛ taa tɔyɔɛ. ⁴⁶ Halɔ Salɔmɔŋ ná tema kawulaya kumte tɔɔ ké cayaɛ ké. ⁴⁷ Uena wulav Tafiiti waali nyɔ́ma polo na pá sɛɛ-i, na pá tɔ si: Tá caa, nyá Iɔ í kusɔ Salɔmɔŋ nyɔyɔ na pá kɛli isɔ nyá. I kawulaya í kɛli nyá nyɔ́ŋka. Uena wulav hɛntɔ Iɔ ké atɛyɛ i kato tɔɔ. ⁴⁸ Na í tɔ si: Ma sɛɛ Iseyeli Iɔ Tacaawei i yɛlaa si má ná ma lonte taa leɛtɔlɔ tɔ.

⁴⁹ Tɔnayaɛ sɔyɔntɔ kpa Atoniya yɛlaa tɔna, na pá kɔli na pá ya yemyem. ⁵⁰ Uena Salɔmɔŋ tɔm kpa Atoniya ke sɔyɔntɔ, na í polo na í tɔ kɔtaya tɔlate ke kpɔlɔyɔ si, pá taa leɛti-i. ⁵¹ ɱpɔ́yú

pa polaa na pá heeli Salbməŋ si: Nyá təm kpa Atoniya ke səyəntu ke səsəm, na í polo í tu kətaya təlate ke kpuluyu. I təma si: Ye Salbməŋ ta tuuna si i kaa kv-m, ma kaa lu cəne.

⁵² Ntəna Salbməŋ si: Ye u həŋ i ti, puluyu kaa tokina-i paa pəcə. Ama ye i laki kalampaani, isu i səpa.

⁵³ Mpruyú wulav Salbməŋ tila yəlaa na pá ləsi-i təna. Ilena Atoniya polo í hənti Salbməŋ ke ate, iləna wulav təm-i si: Kpe nyá tē.

2

Tafiiti kantakaya kuyəyətutu na i səm

¹ Pə kreyetəna wulav Tafiiti səm, iləna í heeli i pəyalv Salbməŋ si: ² Ma wule puwa. Mpu tə, kaasi nyá ti na í lá isu yulv. ³ Təki Tacaa nyá Isə təm ke teu. Laki i luyu nyəntu ke tam, na í təŋəyi i kusəsutu, na i kutututu, isu pa ŋmaav Moisi kiŋ takəlaya taa tə. Waatu inəyi n ká waa pə təna mpi n laki tə pə taa. ⁴ Ilena Tacaa lá isu i ka su-m tə si, ye ma piya təŋna laakali, na pá təŋəyi ma kusəsutu na lotu kuləmtu, na pa ləsayə suv-i teu, mpe paa təkəna ma kawulaya ke tam ké ma səm waali ké Iseyeli taa.

⁵ Pəle pə paasi, n nyəmə nti Seluya pəyalv Sowari lapa-m tə. Isəna i kuwa Iseyeli yoou nyuyu nyəma Nee pəyalv Apənee, na Yetee pəyalv Amasa tə. Yoou heev waatu ke i kuwa yəlaa mpe, na pə kú i yoou nyuyu. ⁶ Mpu tə, lana nyá layatu. Taa yelev na í sí səm kupaam. ⁷ Pə kaasa Kalaati tu Paasilayi pəyalv tə, təki pəleye teu, na í caləsəyi-we. Mpruyú pəle pa paasayana maya waatu wei nyá taalv Apəsaləm təyənaya-m tə. ⁸ Kelaa pəyalv Simeyi wei i we Pahulim ke Pəncamə tetv taa tə, ílé i təŋsa-m mpusi ké teu ke kuyaku ŋku ma pukaya Mahanayim təy. Pə waali ké i səŋa-m Yaatanu nəyɔ ke ma mələya tə, na má tuuna Tacaa si ma kaa kv-i. ⁹ Pənentə taa hul-i suulu. N ké yulv layatu ké. N nyəmə isəna n ká lá na paa i kpatəlaa tə, í sí səm isayam tə.

Tafiiti səm na i pəyalv ləetuyv ke i lonte (*Kvtəsvtv I 29:26-28*)

¹⁰ Pə waali ké wulav Tafiiti səpa, na pá pimi-i timpri pa yaa si, Tafiiti tē tə. ¹¹ Pusi nule təcū ké Tafiiti təyɔ kawulaya ke Iseyeli təna təy. I təyɔ pusi naatosompəyɔlaya ke Həpələŋ, na Yosalem ke pusi hiu na naanwa na tooso. ¹² Mpruyú Salbməŋ ləeta i caa Tafiiti lonte na i kawulaya la teu pə tu fei.

Atoniya səm

¹³ Mpruyú Hakii tu pəyalv Atoniya pola Salbməŋ too Pasepa kiŋ, na Pasepa pəəsi-i si: Alaafəya kelev? Na í cə si: Ee. ¹⁴ Na í tasa si: Faaci nəyəluyv ma kəmnaa. Ntəna alv si: Yəyət.

¹⁵ Ilena Atoniya tó si: Ntəŋ n nyəmə si má tənna kawulaya ŋke, na maya Iseyeli təna kpaakaya wulav. Ama ma lanəa na pə məli ma neu təy. Mpi tə, Tacaa celəna-i ké. ¹⁶ Pənentaa ma sələməyi-ŋ pulv. Ilev taa pə-m-wi. Alv si yəyət. ¹⁷ Mpuylə si: Heeli wulav Salbməŋ si í ha-m Sunem tu Apisaki na má lá alv. Ye nyaa yəyətəna i kaa kisi. ¹⁸ Ilena Pasepa tó si: Pə we teu, maa heeli-i.

¹⁹ Mpruyú Pasepa pola wulav kiŋ si i heeliyi-i Atoniya təm. Wulav na-i, iləna í kulv na í səŋi-i, na í hənti-i ate. Ilena í məli i kumte təy. Na pá su toto ké kawulaya kpelaya, na wulav ntəyɔŋ təy na toto caya. ²⁰ Ntəna toto si: Ma kəma-ŋ natələyi sələməyuv ke pəcəyɔ, taa kisina-m. Salbməŋ si: Hai, nyaa sələmi, ma kaa kisi. ²¹ Mpuylə si: Yele na nyá taalv Atoniya kraya Sunem tu Apisaki.

²² Mpuylə Salbməŋ si: Pepee? Pepe təy ke nyá caa si í kraya-i? Aŋha, ile sana n ka sələmaa si má cəlev kawulaya. I ké ma taalv ke te. Mpi Apiyataa na Sowari pa kooliyi təyɔle.

²³ Təŋayəle wulav Salbməŋ yəyətəa na i tuu si: Ye ma ta kv Atoniya ke təm tənə tə təy, Tacaa í kv-m. ²⁴ Ma tuuna Tacaa wei i tu má na ma təyaya nyəma ke kawulaya, na í ləeti-m

ma caa lonte tɔ si, ɪsu saŋa ma kuwa Atoniya. ²⁵ Ʋena Saluməŋ tili Yoyata pəyalɔ Penaya na ɪ ku Atoniya.

Saluməŋ tɔŋəŋi Apiyataa ke Yosalem

²⁶ Ye Apiyataa, wulav heela ɪɛɣe si: Kpe nyá te Anatati. N mɔna sɛm yaa, ɪle ma kaa ku-ŋ saŋa ké. Mpi tɔ, n paasəna ɪsɔ atakaa ké ma caa Tafiti waatu taa. Halɪ nyá na ma caa Tafiti ɪ tɔŋəna pə wahala.

²⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Saluməŋ ɪsɔ Apiyataa ke kɔtɔyɔ tɛmlɛ taa. Ʋena pə la ɪsu Tacaa ka yɔŋɔtɔyɔ Ilii tɔyaya nyəma tɔɔ ké Silo tɔ.

Saluməŋ yelaa na pá kó Sowari

²⁸ Waatu wei Sowari nuwa Atoniya sɛm na Apiyataa tɔŋənyɔ, ɪlena ɪ se na ɪ suv ɪsɔ cokəle taa, na ɪ tɔ kɔɔɔnyɔ ke kɔtaya tɔlate kiŋ. Mpi tɔ, ɪ ka we Atoniya tɔɔ ké. Ama ɪ taa tɔŋ Apəsalm ké. ²⁹ Ʋena pá tayasɪ wulav si Sowari suv ɪsɔ cokəle taa, na ɪ tɔ kɔɔɔnyɔ ke kɔtaya tɔlate.

Ntɛna wulav tili Yoyata pəyalɔ Penaya si: Polo na n ku-ɪ.

³⁰ Penaya polaa, ɪlena ɪ tɔ Sowari si: Wulav tɔma si n lu. Ntɛna Sowari si: Hai, cənɛye ma caa si má si.

M̀p̀ỳg̀ỳ Penaya mɛlaa na ɪ heeli wulav ke nti Sowari yɔŋɔtaa tɔ. ³¹ Kɛlena wulav si: Polo na n ku-ɪ tɛna ɪsu ɪ yɔŋɔtɔyɔ tɔ, na n pimi-ɪ. Ʋe n kɛela má na ma caa tɔyaya ta nyɔyɔ tɔɔ ké yɛlaa mpa ɪ kuwa mɔsɔŋ tɔ, pa mpusi kɛle. ³² Ʋ nyɔyɔ taa ké Tacaa ká mɛŋna yɛlaa kɔpama naale wei ɪ kuwa tɔ pa sɛm tɔm. Paa ɪsɛyɛli yoolaa wulav Apənɛɛ, na Yuta yoolaa wulav Amasa. ³³ Mpe ɪni pa sɛm tɔm ká mɛli Sowari na ɪ piitim nyəma pa nyɔŋ taa ké tam tɔɔ ké. Ama Tacaa ká yele na Tafiti ɪɔɔnyɔ nyəma, na ɪ tɔyaya nyəma mpa paa ɪɛtɔyɪ ɪ kawulaya taa tɔ, pá heɛsi tam tɔɔ.

³⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Penaya kuwa Sowari na ɪ kpeena-ɪ ɪ cacaku tɛɛ, na ɪ pimi-ɪ. ³⁵ Ʋena wulav kpa Penaya ke yoolaa wulav ke Sowari lonte. Na ɪ kpa Satɔki ke kɔtɔɔ ke Apiyataa lonte.

Saluməŋ yelaa na pá kó Simeyi

³⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ kuyaku nakɔli wulav yaa Simeyi na ɪ tɔmɪ-ɪ si: Nma tɔyaya ke Yosalem taa na n caya. Pə fɛi si n lu si n puki tiili. ³⁷ Ye kuyaku ŋku pə cɛpa-ŋ na n lu, na n tɛsi Setɔlɔŋ ɔɔv, na n hika mpi, n yapa.

³⁸ Ntɛna Simeyi si: Hai, tá caa wulav, maa la ɪsu n yɔŋɔtɔyɔ tɔ.

Ʋena Simeyi caya Yosalem taa na pə leeli. ³⁹ Pusi tooso sikaa, ɪlena Simeyi tɛmlɛ nyəma naale se na pá polo Katɪ wulav Maaka pəyalɔ Akisi tɛ. ⁴⁰ Waatu wei Simeyi nuwa si ɪ tɛmlɛ nyəma we Katɪ, ɪlena ɪ kpeeli ɪ kpaŋaya na ɪ polo ɪ tɛmlɛ nyəma waali na ɪ kɔna-we. ⁴¹ M̀p̀ỳg̀ỳ pa tayasɪ Saluməŋ si Simeyi pola Katɪ na ɪ kɔɔ. ⁴² Ntɛna wulav yaa-ɪ na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Ʋsu má kisina-ŋ tɛsayasaya, na má yele na n tuuna Tacaa si, ye kuyaku n luwa na n polo tiili n ká si na? Haləna n cə-m si, pə we teu n nuwa? ⁴³ Pepe tɔɔ ké n ta tɔki nyá tuunav na n kpeena nti má kisina-ŋ tɔ? ⁴⁴ N nyəma nyá taa ké ɪsɔyatu nti n lapa ma caa Tafiti tɔ, Tacaa ká ɪɛtəna-ŋ. ⁴⁵ Ʋena ɪ kooli maya kɔpantu na ɪ su Tafiti tɔyaya ke tam tɔɔ.

⁴⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kusa Penaya na ɪ kó Simeyi.

Ʋena kawulaya náá suv tɔŋ sɔɔsɔyɔ ke Saluməŋ niŋ taa.

3

Saluməŋ kɔakəyi Icipiti wulav pɛɛɔ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Saluməŋ kɔaya Icipiti wulav pɛɛɔ. Ʋena akɔayale nté tɔ kɔpenti awulaa mpe pa naale. Ntɛna Saluməŋ pona alv ɪni na ɪ su-ɪ Tafiti tɛye Yosalem. Haləna ɪ tɛɛsi kawulaya tɔyaya, na ɪsɔ tɛsɛɛɛ na ɪcɛtɛ kolɔŋa ke ŋmav.

²⁻³ Saluməŋ ka sɔɔla Tacaa ké na ɪ tɔŋyɪ ɪ caa Tafiti ɪkpatɛ. Paa na mpv tɔ, lona payale taa ké ɪ na yɛlaa pa lakaya pa kɔtasɪ ke waatu ɪni. Mpi tɔ, pa ta ŋmata Tacaa ke ɪ tɛsɛɛɛɛ.

Salbməŋ sələməŋi ləw ké ləməŋasəe
(*Kvətəsutv II 1:2-13*)

⁴ Mprógú kuyaku nakuli Salbməŋ pola Kapawəŋ ke kətəŋa lapu. Tetu təna taa kətəŋa tələte səsəəle nté təna. Halı Salbməŋ lapa tənəŋa kətəŋa ŋka kəkə lusa ka təna tə. ⁵ Kapawəŋ tənəŋa Tacaa lu Salbməŋ təw ké ahoo ke toosee taa, na i təmı-i sı: Sələmı-m mpi n caa tə.

⁶ Ntəna Salbməŋ sı: Kúpantv səsəəntv ke n lapa ma caa Tafiti, ke timpı i təŋa tampana na lotu kuləmtv, na í lakı kúpantv tə. Halı n ha-i apalwəŋəŋa, na keke ká ləeti i lonte taa, isı pə wəw saŋa isəntv tə. ⁷ Hai ma ləw Tacaa, məŋale n kpaŋaa na í ləeti ma caa lonte taa. Anı ma ké pəŋəŋa ké na hələm na nəŋə. ⁸ Pəyele nyá yəlaa kuləsa mpa pa təw ma təkı kawuləŋa tə, pá wə tuutuuma ké pa fei kalbyu. ⁹ Mpu tə, ha-m layatv, na kúpantv na isəŋatv pə cəkənav. Ulena má pəsi na má paasəna nyá yəlaa samaa tuutuuma inə.

¹⁰ Mprógú Tacaa lanle həena Salbməŋ sələməŋu ŋku. ¹¹ Ntəna í tó sı: Timpı n sələma layatv sı n təŋəŋəna tampana, n ta sələmı weesuŋu kətəŋalbyu, yaa wənav, yaa nyá kolontunaa í sı tə. ¹² Maa tv-ŋ layatv na nyəm mpi too nəŋəlv ta hikita tə. Pəcə nəŋəlv kaa tasa-wəŋi hikuyu tə. ¹³ Pəle pə paasi, maa ha-ŋ mpi n ta sələmı tə. Wənav na teeli, wulav nəŋəlv i kaa nəŋəŋəna-ŋ, haləna nyá səm. ¹⁴ Ye n təŋ ma mpaŋ taa, na n təkə ma kututv na ma kusəsutv, isı nyá caa Tafiti, ilə maa yeke na nyá weesuŋu taŋalı.

¹⁵ Salbməŋ fema, ilə səsəe toosee ntə. Ulena í məli Yosalem, na í lá i waalı nyəma tənəŋa acima.

Salbməŋ hvəkəna ləməŋasəe

¹⁶ Mprógú kuyaku nakuli apalaa təna alaa napəli pa pola wulav təŋe naale. ¹⁷ Ulena pa taa ləlv tə sı: Hai, má la-ŋ kaafala tá caa. Ma na alv inə tə wəna təŋəŋa kuləməŋa taa, na má ləli apalwəŋəŋa. ¹⁸ Kuyəŋəŋ naale tēwə, uləna inı í ləli apalv tətə. Na ta naale tē wəe mpu. Kraı tv nəŋəlv ta səsı ta təw. ¹⁹ Mprógú i hənta i pəŋəŋa təw ké ahoo na ká sí. ²⁰ Ulena í kpaŋa ma pəŋəŋa na í husı i kəŋkəŋ taa, na í husı kusəpəŋa ke ma kəŋkəŋ taa, na máa təŋna tom. ²¹ Pə nyaalaa sı má cələŋi pəŋəŋa ke həte, uləna má məŋana sətə. Ma nyəna-keŋe teu, uləna má cəkəna sı pə taŋa ma nyəŋka.

²² Təŋəŋale alv ləlv sı: Aai yoo, ma pəŋəŋa nté weesuŋu nyəŋka, nyá nyəŋka nté kusəpəŋa.

Ntəna kancaləŋa nyəŋ sı: Pəpətv ké. Nyá pəŋəŋa sərəna, ma nyəŋka nté weesuŋu nyəŋka.

Ulena pá naalı mprógú həm ke wulav isəntaa təna. ²³ Ntəna wulav tó sı: Ləlv ná təŋ sı, ma pəŋəŋa nté weesuŋu nyəŋka, nyá nyəŋka nté kusəpəŋa. Inə ilé sı, pəpətv ké, nyá pəŋəŋa nté kusəpəŋa, ma nyəŋka nté weesuŋu nyəŋka. ²⁴ Təw, ye mpu í kəna-m layate.

Pa pona wulav ke layate, ²⁵ uləna í tó sı: I fəŋa weesuŋu nyəŋka ke calı na í tala-wəŋe həŋəlvu həŋəlvu.

²⁶ Təŋəŋale pə lapa weesuŋu pəŋəŋa too taa ké pulbyu i pəŋəŋa təm, na í tó sı: Hai, wulav cələ-i pəŋəŋa ŋke, taa kv-ke.

Ntəna alv ləlv sı: Yee, setı-ke, na ta naale tə lan.

²⁷ Mprógú wulav sı: I cəla kancaləŋa nyəŋ ke pəŋəŋa, í taa kv-ke, ka too keke.

²⁸ Mprógú lseyeli nyəma təna nu wulav hvəle nté, na pá ná sı, Tacaa tv-i layatv, na í təŋəŋi tampana na í hvəkəna. Ulena pá nyaŋna wulav.

4

Salbməŋ taŋəŋi i kawuləŋa

¹ lseyeli təna təw ké wulav Salbməŋ təkəŋa kawuləŋa. ² I waalı nyəma həla na pa təma ntə. Satəkı pəŋəlv Asaliya keke kətəlv. ³ Sisa pəŋəlv Iliholefi na Ahiya pələŋe takələsı ŋmaalaa. Ahiluti pəŋəlv Yosafatı keke takələsı sulv. ⁴ Yoyata pəŋəlv Penaya keke yoolaa wulav. Satəkı na Apiyataa keke kətəlaa. ⁵ Natəŋ pəŋəlv kancaləŋa nyəŋ Asaliya keke kumatəŋnaa nyuŋu tv.

Naale nyəh Sapu keke wulaw kupayalv. ⁶ Ahisaa keke kawulaya təyaya nyuyv tu. Apita pəyalv Atonilam keke təlası təma nyuyv tu.

⁷ Saləmən ka wena kumatənnaa nyuyv nyəma ke naanəwa na naaleye İseyeli tetv tənna taa ké. Pə wee sı paa wei í cela wulaw na í kawulaya təyaya nyəma pa isətv kolum təyənaya ke pənaya taa. ⁸ Halı pa həla na pa tetvnaa həla ntə. Huuu pəyalv ké İfəlayim pəəh taa. ⁹ Teke pəyalv ké Makati, na Saaləpim, na Pəti-Seməsı, na İləh-Pəti-Hanañ tetv taa. ¹⁰ Həsətı pəyalv ké Alupotı ıcatə taa. İlé í ka tənna Soko na Hefəe tetv tənna. ¹¹ Apinatari pəyalv ka tənna nteye Təəə pəəh həyəluyv tənna. İlé í ka krayana Saləmən pəelə Tafa. ¹² Ahiluti pəyalv Paana ka tənna Taanaki, na Mekito, na Pəti-Seyanñ tetv tənna. Həyəluyv ηkv kv kprətəna Saatanñ ke Sisilee tapuyv tēe ké pə krayav Pəti-Seyanñ tə, na pə polo Apəelı-Mehola, haləna Yəkəneyam. ¹³ Lamətı tv Kerəe pəyalv ka tənna Kalaatı tetv tənna, na Manasee pəyalv Yayii acalisi tənaya Kalaatı tetv taa, na Aləkəri həyəluyv ke Pasanñ, na pə koloosi acaləe səsəəna nutoso, wena pa təkə nyəətv kvseemtv tə. ¹⁴ İtoə pəyalv Ahinatari tənna Mahanayim tetv. ¹⁵ Asimaatı tənna nteye Nefətali tetv, ilé í kraya tətəyə Saləmən pəelə ləlv Pasəmatı. ¹⁶ Husayi pəyalv Paana tənna Asee na Peyalətı pə tetv. ¹⁷ Paluya pəyalv Yosafatı tənna nteye İsakaa tetv. ¹⁸ İla pəyalv Simeyi keke Pencaməe nyəntv. ¹⁹ Ulii pəyalv Kerəe keke Kalaatı tetv na pə krenna Amolii nyəma wulaw Sihonñ, na Pasanñ wulaw Okı pa tetv. Pəcə pə kaası kumatənnaa nyuyv tv ləlv ke Yuta tetv taa.

²⁰ Yuta na İseyeli pə yəlaa ka we payale ké İsu kanyəhə, na pə təkı na pə nyəkı na pa lanə hēewa.

5

¹ Saləmən ka ηmakələna tetv tənaya waatv İni. Pə krayav İfəlatı pəyə, na pə yoosina Filiisi nyəma tetv, haləna İcipiti tetv tonə tə. Na tetv ntı tə nyəma fələyi Saləmən ke lampuunaa, haləna í səm.

² Paa ifemle nte təyənaya ηka Saləmən na í təyaya nyəma pə təkı təyələ. Mulum kunyaaləm tənənnaa pəyalayafəi naanəwa, na mulum kəkprəsəm ke tənənnaa pələfəi hiu. ³ Na naanñ wei pa tv təyənaya kupanəka na í lá nim təyə naanəwa, na naanñ wei pa ləsa ntiyile taa təyə hiu, na heenñ ke nunəwa (100). Pəcə pə kaası namənñ waanı waanı ke təm tooso, na kampee kupana.

⁴ Saləmən ηmakələyana pəyə İfəlatı ilim tətvlə tetv tənna. Pə krayav Tifəsa na pə polo Kasa tə, na pa awulaa tənna. İlena í cayana í təyi tetvnaa mpa pa cəəna-ı tə pa taa. ⁵ Yuta na İseyeli nyəma tənna ka cayana pa təyi, na paa wei í haləyi tunñ wei pa yaa sı ləseñnaa na fikinaa təyə isəna í caakı tə, haləna Saləmən səm.

⁶ Saləmən ka wena yoou keekənaa krayanənñ ke iyisi nulə (40000) na krayanənñ kvcaayanñ ke iyisi naanəwa na naale (12000).

⁷ Kumatənnaa nyuyv nyəma naanəwa na naale ka paasayanana wulaw təyaya təyənaya təm. Paa wei na í isətv, pulv taa lanəyi. ⁸ Pa kənayana təyənaya pəe, na camtv ke krayanənñ, na təla wena a lakı təma təyə timpı wulaw ka wee təyə teitei ké İsu paa keesa-we tə.

Saləmən tēe yəlaa tənaya ləmayasēe

⁹ Mıpuyú İso ha Saləmən ke nyəm na layatv səsəəntv na í nyı yaasinaa ke waanı waanı, pə fəi kaluyv. ¹⁰ İ kəla ilim tətvlə təə laalupunaa na İcipiti nyəma tənaya nyəm ké. ¹¹ İ na yulv nəyəl v pa taa keesəyi nyəm. Halı í tēe İləlahı tv İtanñ na Mahəəli pəyalaa Hemanñ na Kaləkəli na Taata. İ hətə yaawa piitimnaa mpa pa cəəna-ı tə pa taa ké. ¹² Atuwa iyisi toosoğə (3000) Saləmən tukaa na í lu yontunaa iyaya (1000). ¹³ Saləmən yəyətə tunñ səsəəñ kupampañ təm, na í krenna nyulisi nsi sı nyəkı kutulunñ kila tə sı təm na í yəyətı. Na í yəyətı təla, na taale wontu, na suması na atə nyamanyamanaa na tiina pə təm. ¹⁴ Antulinya awulaa yəlaa tənna kənaya ké na pə nukı Saləmən nyəm təm.

*İso təsələ ηmav təm tayanuyv
(Kvtəəsvtv II 2:2-15)*

¹⁵ Tiii wulau Hilam nuwa si Salomōn ke pa kpa kawulaya, na pá læti i caa Tafiti lonte, ðena Hilam tili i waali nyóma si pá sɛɛ-i. Mpi tɔ, i ceu nté Tafiti. ¹⁶ Mpuvule Salomōn tilaa na pa heeli Hilam si:

¹⁷ Ma caa Tafiti ta pəsi na í ημά Išo Tacaa ke tɛsɛɛ. Mpi tɔ, i kolontunaa ka tama-i ké, na pá yookina-i tam. Haləna Išo yele na í kəli-wɛ. ¹⁸ Ama pənente ma Išo Tacaa yelaa na ma heesi pə təna pə taa. Ma feli kolontu, pécó mpusi nəχəlv i feli. ¹⁹ Halí má mayasi ma taa si maa ημά Išo Tacaa ke tɛsɛɛ. Mpyú Išo ka heela ma caa si: Nyá pəyaya ηka kaa læti nyá lonte tɔ ηke kaa ηmana-tɛ. ²⁰ Mpu tɔ, yele na ma təmle nyóma mayana nyá nyóma, na pá seti-m tun səsəwə wei i wɛ Lipan tɔ. ðena n heeli-m isəna maa feli nyá təmle nyóma tɔ. Mpi tɔ, nəχəlv ta nyi tun setov, isu Fenisii nyóma mpe.

²¹ Hilam nu mpu, ðena i lanle hulumu səsəm na í sa Išo si: Tacaa keɛ teeli tv. Inu i hana Tafiti ke pəyaya nyəntv inɛ si, í təχə kawulaya. ²² ðena í tili na í heeli Salomōn si:

Ma nuwa nti n tilaa si pá heeli-m tɔ. Maa la teitei isu n caa təχə tun səsəwə inu i təm taa. ²³ Ma təmle nyóma ká kpaɣa-i na pá tiina tenku nəχə. ðe keesi-m timpri n caa-i tɔ. Na má tu-i lum taa, na í tala təna, ðena n kpaɣa. Mpi ma caa si n feli-m təχəle ma kawulaya təyaya nyóma təχənaɣa.

²⁴ Mpyú Hilam hawa Salomōn ke tun səsəwə kupaŋ inəχi isəna Salomōn caaki tɔ. ²⁵ ðena Salomōn náa haaki-i paa pənaya ηkaɣa təχənaɣa pee ke tənənəna ke iyisi naatoso (6000) na olifinaa nim kupaŋ ke liitilinaa iyisi pələfei naanowa (8000).

²⁶ Tacaa ka hawa Salomōn ke nyəm ké isu i ka heeluyu-i tɔ. ðena heesovv kəw í na Hilam pa hekv na pá pɛli nəχə.

Salomōn tayana tɔlasɪ tɔma
(*Kvtəsvtv II 1:18; 2:1,16-17*)

²⁷ Mpyú Salomōn læsa Iseyeli nyóma təna taa ké təmle lataa ke yəlaa iyisi hiu na naanowa (30000). ²⁸ Na pá puki Lipan ke yəlaa iyisi naanowa naanowa (10000) ké isətv isətv, na pá laki təmle ke pa nyovv tv Atonilam kin. ðena pá kpeŋ pa tɛɣe isətvnaa naale naale na pá heesəχi. ²⁹ Pə kaasa səχəlla ke yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) na pɛe saakəlaa ke yəlaa iyisi nunaasa (80000) ké pəχv taa. ³⁰ Pécó pə kaasi kumatəŋnaa səsaa waali nyóma ke iyisi tooso na ηmuvovv na nuuwa (3300). Salomōn ka suna-wɛ si pá feŋiχi təmle nyóma tɔ.

³¹ Mpyú wulau tɔma si pá læsi pɛe səsəwəna kupaŋa nna pa saakaa tɔ, na pá suna Išo tɛsɛɛ kite. ³² Mpyú Salomōn təmle nyóma, na Hilam təmle nyóma, na Pipələsi icatɛ nyóma pá saaka pɛe anu na kponkpolonaa mpa paa ηmana Išo tɛsɛɛ tɔ.

6

Išo tɛsɛɛ ηmav
(*Kvtəsvtv II 3:1-14*)

¹ Mpyú Salomōn caala Išo tɛsɛɛ ηmav təmle ke Iseyeli nyóma Icipiti taa luu pənaya nasəle na nunaasa (480) nyəŋka taa. Salomōn kawulaya pənaya liχiti nyəŋka nté na isətvnaa naale.

² Kutuluyv ηku Salomōn ημά Tacaa tɔ kv tayaləŋ wɛ mɛɛtələnəna hiu na naanowa, na kv waŋ ke mɛɛtələnəna naanowa, na kv kvŋkuloməŋ ke mɛɛtələnəna naanowa na kakpasɪ. ³ Nan səkpelyv ηku n taku na pécó n tɛɛ Išo tɛsɛɛ mayamaya taa tɔ, kvle kv tayaləŋ wɛ mɛɛtələnəna naanowa ké teitei isu Išo tɛsɛɛ waŋ wɛv tɔ. Na kv waŋ tɔw ké mɛɛtələnəna kakpasɪ. ⁴ Na pá tɔ kv pətəlee ke nyəχətv. ⁵ Mpyú i maləsəna Išo tɛsɛɛ, na i nan ləlv nyəŋkv koloosi na awalɪ tɔw ké atɛ na isə kutuluyv na pá cəw. Kv kutulv wɛ naale, atɛ nyəŋkv paasi. ⁶ Atɛ na isə kutuluyv atɛ nyəŋkv waŋ wɛ mɛɛtələnəna naale na həχəlvovv. Kancalaya nyəŋkv ke mɛɛtələnəna tooso. Pə tɔw nyəŋkv ke mɛɛtələnəna tooso na həχəlvovv. Išo tɛsɛɛ kolvŋa yasəlaya feli kvlumaya. Ka yasəla pə tɛɛ ké na ká ηmukəna isə. Pa ηma-keχɛ mpyú na pá səkəχi si pá hiki lona wena a taa paa tənɪ atɛ na isə kutulv patanaa kpatəŋ tɔ. ⁷ Paa tɛma pɛe wena pa ηmaakayana Išo tɛsɛɛ

ke mpv tɔɔ saakɔvú kɛ́. Pə tɔɔ kɛ́ pa ta lana laale, yaa maaləto, yaa nyəɣəlvɔv nakuləɣi ŋmav waatv. ⁸ Iso təsele ilim mpətəɣ tɔɔ kɛ́ atɛ na iso kutuluɣu atɛ nyəŋku nənɔɔsi ka wenna. Na tənaya pa lapa atɛ na iso kutuluɣu inɪ i təkpaɛ nte yulv kpaaki na í cɔɔki kilikite tɔ. ⁹ Pa tɛma-i ŋmav, ilena pá tó i patanaa ke tɪɣ kupaɣ kpenkpelasi. ¹⁰ Atɛ na iso kutuluɣu ŋku pa maləsəna Iso təsele koloosi ke mpv, na pə cɔɔ tɔ, ku kɪnkulɔməɣ ka we meətələnnaa naale na həɣəlvɔv həɣəlvɔv. Ḿpɔɣú pa tənə patanaa kpatəɣ ke Iso təsele kolunə tɔɔ.

¹¹ Ḿpɔɣú Tacaa tɔma Salɔməɣ si: ¹² Isu n ŋmaakvɔv-m Iso təsele tənə isəntɔ tɔ, ye n tənə ma kiɪɣ, na n təkəɣi ma kutututv, na ma kusəsutv, maa la-ŋ nti maa su nyá caa Tafiti tɔ. ¹³ Maa kɔɔ na má caya ma yəlaa lseyeli nyəma həkv, ma kaa lə-wɛ.

Iso təsele taa tayanvɔv

¹⁴ Pa tɛma Iso təsele ŋmav, isu Salɔməɣ ká kɛsɔv-wɛ tɔ. Ilena ¹⁵ pá matɪ kpenkpelasi ton nyənsɪ ke kutuluɣu koloosi tɔɔ na pə taa tɔ kɛ́ pə kpaɣav atɛ na pə yoosina pata tɔ, na pá pə-sɪ tɔtɔɔ atɛ. ¹⁶ Ilena pá cosi Iso təsele ke meətələnnaa naanvwa na pá kaya kpenkpelasi ton nyənsɪ si pa sukɪ Iso atakaa. Ilena pá ha tənaya həte si tɔcayale kate taa kate nyəntɛ. ¹⁷ Ilena pá kaasi Iso təsele mayamaya ke meətələnnaa hiu. ¹⁸ Kpenkpelasi ton nyənsɪ tike waasəna Iso təsele taa tɔɔ. Pu naaki pɛ wena pá ŋmana-tɛ tɔ. Ilena pá ləsi kpenkpelasi tɔɔ kɛ́ yaayenaa na tɪɣ nulɪ i pee fotoonaa. ¹⁹ Ilena pá tayanɪ kate taa kate tɔcayale n̄tɛ si pa sukɪ Iso atakaa. ²⁰⁻²¹ Kutuluɣu ŋku ku tayaləɣ na ku wanɣ ka we meətələnnaa naanvwa naanvwa kɛ́. Na pá pə wɔla ke ku taa, na Iso təsele taa tɔtɔ. Ilena pá kaya wɔla alukpala ke ku nɔɣɔ. Na pá su tənə tɔtɔɔ kətaya tɔlatɛ nte pa kama taasi na pá waasi-tɛɣe wɔla tɔ. ²² Iso təsele tənə na kətaya tɔlatɛ ke pa pəwa wɔla.

²³⁻²⁶ Ḿpɔɣú pa saaka tɔvɔ ŋku pa yaa si Olifi tɔɔ isətaa tanlaa mpa pa yaa si Selupɛɣnaa tɔ pa lɛsəɣ naale na pə kɪnkulɔməɣ ke meətələnnaa kakpasɪ si pa sukɪ Iso atakaa cɔɔ. Paa wei i ken naale tayaləɣ kɛntəɣi meətələnnaa kakpasɪ kakpasɪ. ²⁷ Ḿpɔɣú pa su-wɛɣe kate taa kate kutuluɣu həkv taa, na pá həti pa ken na pa kənɔɔsi naale suli həkv taa. Na inɛ i nyəŋka yoosina kutuluɣu na cənɛ, na inɛ na cənɛ. ²⁸ Ilena pá waasi-wɛɣe wɔla.

²⁹ Ḿpɔɣú pa ləsa isətaa tanlaa, na paanɣ fotoonaa na yaayenaa ke kutuluɣu koloosi tənə taa na si waali. ³⁰ Na pá waasi wɔla ke Iso təsele na kate taa kate tɔcayale pə atɛ.

³¹ Ilena pá saaki Olifi tɔvɔ ke Iso atakaa kutuluɣu nənɔɣɔ kampv ke kutəkəɣ naale. Paa saaka-i tuusola kakpasɪ kɛ́, na í we isəntaa na isətaa tɔɔ. ³² Ḿpɔɣú pa ləsa i tɔɔ kɛ́ isətaa tanlaa, na paanɣ fotoonaa, na yaayenaa, na pá waasi isətaa tanlaa na paanɣ ke wɔla. ³³ Tɔvɔ ŋku inɪ tɔtɔɔ pa saaka Iso təsele kampv. Ilɛ tuusola liyiti tike ke pa tó ílé. ³⁴ Kutəkəɣ naalɛɣe pa saaka-i. Paa kutəkəɣv ŋku ku kpiliyi tɔm naale. ³⁵ Ilena pá ləsi pə tɔɔ kɛ́ isətaa tanlaa, na paanɣ fotoonaa na yaayenaa, na pá waasi pa tɔɔ kɛ́ wɔla.

³⁶ Pə waali kɛ́ pa ŋmá Iso təsele taya kolunə na pɛ kusaaɛ loosi tooso, na kpenkpelasi ton nyənsɪ ke loonə kulɔmaya na pə cɔɔ na pə tá.

³⁷ Salɔməɣ kawulaya pənaya liyiti nyəŋka ke pa isətv naale nyəɣ taa kɛ́ pa su Tacaa Iso təsele kite. ³⁸ Salɔməɣ kawulaya pənaya naanvwa na kulɔmaya nyəŋka isətv pələfɛi naanvwa nyəɣ taa kɛ́ pá tɛsa Iso təsele ŋmav. Na tə we teitei isu paa kɛsa-wɛɣe tə tɔm tɔ.

Iso təsele ŋmav pusɪ kpenta naatosompəɣəlaya nté.

7

Salɔməɣ kawulaya tɔyaya ŋmav

¹ Ḿpɔɣú Salɔməɣ ŋmawa i mayamaya i tɔyaya. Pusɪ sika naanvwa na tooso, ilɛ i tɛma-keɣɛɛ. ² Kutuluɣu ŋku pa yaakaya si, Lipanɣ hətɔvɔ tɔɔ Salɔməɣ caaləna ŋmav. Ku tayaləɣ we meətələnnaa nule na naanvwa na ku wanɣ ke meətələnnaa hiu na kakpasɪ. Ku kɪnkulɔməɣ ke meətələnnaa naanvwa na kakpasɪ. Paa tɛma ku pata kpenkpelasi ton nyənsɪ na tesikasɪ

kupaŋsi ke loosi liyiti tɔɔ pa yaakaya-kuɔu mpɔ. ³ Kpenkpelasi ton nyansi nule na kakpasi ke pa kayaa, uena pa tani pata kratɛ. Paa loɔŋa ŋkaya kpenkpelasi naanɔwa na kakpasi, na si lu loosi tooso na si tana tesikasɔ tɔɔ. ⁴ Pɛ kaasi na pa tɔli pɛtolee loosi tooso tooso kɛ kutuluɔu ŋku ku kɛŋkɔmɛŋ naale tɔɔ, na a nyɛnɛɔi tɛma. ⁵ Uena pa tɔli ku kɛŋkɔmɛŋ naale tɔɔ kɛ nɔɔnɔsi kootanaa nyansi ke tooso tooso na si nyɛnɛɔi tɛma.

⁶ Uena pa ŋmá akelenaa kutuluɔu na ku taɔalɛŋ ke mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasi, na ku wan ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasi. Ku na ku akelenaa na ku sakaya. Ku we kɛ isɔ kutuluɔu ŋku pa yaa si Lipaŋ hɔtɔɔ tɔ.

⁷ Mɔrɔyɔ pa ŋmawa kawulaya kraaŋ tɔtɔ. Tɛnaya Salɔmɛŋ huɔkaya tɛm na i hólɔyɔ tampana. Uena pa pɛ ku tɛnaya kpenkpelasi ton nyansi, ke pɛ kraɔav a tɛ tɔ, na pɛ yoosina pata.

⁸ Pa ŋmawa i kutuluɔu kusɔsɔɔ ke mɔrɔyɔ teitei kɛ Lipaŋ hɔtɔɔ kutuluɔu waali na waav lɛŋku taa.

Uena Salɔmɛŋ ŋmá kutuluɔu lɛŋku ke mɔrɔyɔ teitei kɛ i alɔ Icipiti wulav pɛɛɔ.

⁹ Pɛɛ kusaa kɛ kɔpampana ke pa ŋmawa pɛ tɛnaya mpɔ, na pɛ koloosi ke too kite tɛɛ halɛna ku ɔmaale. Pa saaka-yɛɛ a taa na a waali kɛ teitei kɛ isɔ paa kɛɛsaa tɔ. ¹⁰ Kɔkɔpamɛŋ kupaŋ wei i taɔalɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa kakpasi kakpasi na liyiti liyiti tɔɔ pa suna kite. ¹¹ Uena pa ŋmana pɛɛ kusaa kɛ na kpenkpelasi ton nyansi. ¹² Uena pa ŋmá kolɔŋa sɔsaya na pɛɛ loosi tooso, na kpenkpelasi loɔŋa ke teitei isɔ pa ŋmav taya ŋka n takɔ na ŋ tɛlɛsi Isɔ tɛsɛɛ taa tɔ, na pɛ taa tɔɔ kolɔŋa.

Koolu Hilam tɛma (*Kɔtɔɔsɔtv II 2:12-13*)

¹³⁻¹⁴ Koolu nɔɔlɔv i ka wɛnna na pa yaaki-i si Hilam, i caa ke Tiiri tɔ, na i too ke Nɛfɛtali kɛkɛɛ taa tɔ, uɛ i too ɔni i ka kɛ leelu. Apalɔ ɔni i ka nyɛmá nyɛɔɔtɔ kusɛɛmtɔ lupu ke teu kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ wulav Salɔmɛŋ tilaa si i kɔɔ na i lupi-i wontunaa.

Nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv akelenaa (*Kɔtɔɔsɔtv II 3:15-17*)

¹⁵ Hilam lupɛna nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv akelenaa ke naale. Pa kɔŋkɔlɔmɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa pɔɔɔlayafɛi naanɔwa. Pa yasɔlaya ke mɛɛtɛlɛnaa naatoso. ¹⁶ Uena i lu kahusi taka kɛ nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv ŋku na i tani akelenaa mɛɛ pa nyɔɔŋ taa. Paa ŋku ku wɛna mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔɔlɔvɔv. ¹⁷ Na Hilam lu caŋɛm wontu ke tɛm naale. Lɛntɔ we isɔ puluɔu, lɛntɔ isɔ yɔm na atɔyɔsa, na i tɔ paa akele wei i kahuka tɔɔ kɛ naatosompɔɔlaya. ¹⁸ Uena i lu caŋɛm wontu, isɔ tɔyɔv nakɔli ku pɛɛ taka, na i tɔ-yɛɛ akelenaa kahusi puluŋ ɔni i tɔɔ kɛ loosi naale na pɛ takɔ. ¹⁹ Na pa tasa caŋɛm wontu naaleɛ lupu, tɛ nyɔɔsɛna isɔ yaayɛnaa, na tɛ taɔalɛŋ we mɛɛtɛlɛnaa naale naale, na pa tani paa akele wei i tɔɔ. ²⁰ Paa lapa caŋɛm pulɔpɔnaa ke kraɔama kraɔama ke akele kahuka tɔɔ kɛ puluɔu na tɔŋ pɛɛ lɛsɛŋ ŋmɔnɔvɔv (200) loosi naale. ²¹ Mɔrɔyɔ pa sika akelenaa mɛɛɛ Isɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɔ. Lɛlɔ na ntɔɔŋ tɔɔ, na pa ha-i hɛtɛ si Yakɛŋ. (Pɛ nyɔvɔv ntɛ si Isɔ nyɔɔsɛɔi na pa tɛ taa). Na pa ha mɛɛtɛŋ tɔɔ nyɔŋ ke hɛtɛ si Poosi. (Pɛ nyɔvɔv ntɛ si ɔnɔɔlɛ ton tɔ, na pa tɛ taa).

²² Uɛ Hilam tɛma akelenaa mɛɛ pa lupu ntɛ.

Nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv nyampaani (*Kɔtɔɔsɔtv II 4:2-5*)

²³ Mɔrɔyɔ pa lupa nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv ke nyampaani anaam taka kɛ ikulutav, na pa pɛlɔyɔ lɔm, isɔ lule. Nyampaani ɔni i wan we mɛɛtɛlɛnaa kakpasi na i kɔŋkɔlɔmɛŋ ke mɛɛtɛlɛnaa naale na titite. Na i ikulutav tɔɔ we mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasi. ²⁴ Na pa lɛsi nyutɔ natɛli tɛ pɛɛ fotoonaa ke nyampaani tɔɔ kɛ i lupu waatɔ, na pɛ cɔɔ na pɛ tɔ. Paa mɛɛtɛli wei kɛ pɛɛ hiu. ²⁵ Uena pa lu nyɔɔlɔvɔv kusɛɛmɔvɔv ke naaŋ lɛsɛŋ naanɔwa na naale, na pa pulɔ-i tooso tooso ke tɛm liyiti. Lɛlɛŋ nyɛnɛɔɔna ilim tɛlule, lɛlɛŋ na pɛ tɛtɛle, lɛlɛŋ na pɛ ntɔɔŋ na lɛlɛŋ na pɛ mɛɛtɛŋ. Uena pa tani nyampaani ɔnɔɔi naaŋ lɛsɛŋ ɔni i tɔɔ. ²⁶ Nyampaani ɔni i

kpūsəŋ we ké isu yulɔ ntantaku wan. Na ɪ ntompee isu poosiya, na á nə̀ɣəsəna isu yaayenaa. Nyampaani inɪ ɪ tɔki isu lum liitilinaa iyisi nunaasa (80000).

Nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv keekena

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lupa nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv ke lum keekena ke naanwa. Pa tayaləŋ na pa wan ke meətələnaa naale naale. Pa kuŋkuluməŋ ke meətəli kulum na hə̀ɣəlvɔv. ²⁸ Pa lupa nyə̀ɣətv ké, ɪlena pá tənɪ tə tɔ́ ké lentɪ. ²⁹ Na pá ləsi tələ tə tɔ́ ké tɔ̀ɣəlasɪ na latəcenaa na ɪsɔtaa tanlaa fotoonaa. Na pá la mpv tətəɣə lentɪ tɔ́, na pá susi canəm atvɔusa taka ké fotoonaa mpe pa pətɛɛ na pa ɪsɔtaa. ³⁰ Paa keeke wei ɪ ka wena nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv kpatəŋ naaleɣe, na tə tɔ́ ké pə̀pələɛ liyiti. Na pa tamsəna kpatəŋ inə̀ɣɪ nyə̀ɣətv liyiti isu nɔ́hɛɛ taka ké ŋkulunasi taa. ɪle nɔ́hɛɛ anɪ na keeke pɪ ké nyə̀ɣəlvɔv kulumvɔv ké. Ama a ta tɛɛ atvɔusa ke tayaləŋ. ³¹ ɪlena pá lá pulvɔv isu pə̀pətɛ taka na tə tapvɔv ke koota na t́ kulaa na pá tənɪ nyampaani. Tə wan seka pə̀cɔ sɪ ṕ la meətəli kulum. ɪlena pá ləsi tə tɔ́ ké fotoonaa. ³² Keeke tɛɛ ké ɪ pə̀pələɛ liyiti weɛ. A kuŋkuluməŋ ke mpiiŋ tooso, na a nyə̀ɣətv kpatəŋ na keeke pə̀ tamsa kulum. ³³ Paa lupa keeke inɪ ɪ pə̀pələɛ ke teitei ké isu yooɔ keeke nyəna. Ṕ kraɣav a maɣamaya na akpatəŋ, na a nyə̀ɣəlvkpatasi, na a tiipee tɔ́, nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv ke pa lupa. ³⁴ Nyə̀ɣətv nti tə we isu keeke nɔ́hɛɛ taka ké ɪ ŋkulunasi taa tɔ́, pə̀ krenta nyə̀ɣəlvɔv kulumvɔv ké. ³⁵ Paa keeke wei ɪ tɔ́ ka we pə̀pətɛ taka, na tə wan ke mpiiu kulumvɔv. Na nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv kukutvŋ na kv hə̀ɣəlasɪ t́ka-tɛ. Nyə̀ɣətv nti na keeke maɣamaya pə̀ krenta kulum. ³⁶ ɪlena pá ləsi ɪsɔtaa tanlaa, na tɔ̀ɣəlasɪ, na paaŋ fotoonaa ke kukutvŋ na nyə̀ɣətv hə̀ɣəlasɪ nsi sɪ tɔ́. Na pá ləsi atvɔusa fotoonaa na ṕ cɔ́ na ṕ tá. ³⁷ Pa lupa keekena mpe pa naanwa ké teitei ké. Paa wei ké nyə̀ɣəlvɔv kulumvɔv itamsav, na pa wan na pa tayaləŋ na pa weɛtv we teitei.

³⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lupa cemsənaa səsaa ke naanwa na pá tənɪ keekena mpe pa tɔ́. Paa cemsɛ wei ɪ kuŋkuluməŋ we meətələnaa naale, na paa wei ɪ tɔki lum tonoonaa pələfei naanwa. ³⁹ ɪlena pá su lum keekena kakpasɪ ke ɪsɔ təsɛɛɛ na ilim mpətəŋ ŋkulunə hə̀ɣəlvɔv taa.

*ɪsɔ təsɛɛɛ nyə̀ɣətv wontu
(Kvtɔ́sɔtv II 4:7-5:1)*

⁴⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Hɪlam tɛma cemsənaa na cemsisi nsi pa ŋmusə̀ɣəna caləm tɔ́, na tɔ́lɔma lə̀ɣəlasɪ, na pə̀ tənɪ mpi Salvməŋ ká tv-ɪ sɪ, ɪ la ɪsɔ təsɛɛɛ taa tɔ́.

⁴¹⁻⁴² Pə̀ kraɣav akelenaa naale, na pa kahusi na sɪ canəm wontu, isu sɪ tɔ́ pulvŋ təm naale, na pulvŋ inɪ ɪ tɔ́ tɔ̀ɣv pee nasələ (400). Paa akele wei ké loosi naale.

⁴³ Na lum keekena naanwa, na pa tɔ́ cemsənaa naanwa tɔ́tɔ́.

⁴⁴ Na nyampaani anaam wei pa tənɪ latəcenaa naanwa na naale tɔ́ tɔ́.

⁴⁵⁻⁴⁷ Na wontu nti pa kuukina tɔ́lɔma tɔ́, na pə̀ lə̀ɣəlasɪ na poosiyanaa mpa pa ŋmusə̀ɣəna caləm tɔ́.

Nə̀ɣəlv ta nyɪ nyə̀ɣəlvɔv kuseemvɔv tuutuuma wei Hɪlam lupa ɪsɔ təsɛɛɛ wontunaa mpe na ɪ sotiti tɔ́, tə nyvɔv. ɪ lapa-tə̀ɣɪ teitei ké isu Salvməŋ keesa-ɪ tɔ́. Yaatanɪ tetekələ taa acalɛɛ nna pa yaa sɪ Sukɔtɪ na Saatan tɔ́ a hekv taa ké pa lupa-tɪ, na pá t́-tə̀ɣɪ Taca təsɛɛɛ taa.

⁴⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Salvməŋ lapa na pá lu wula nyə̀mnaa na pá t́ Taca təsɛɛɛ taa:

ɪsu tulaalvnaa təwətɛ,
na taapəli wei ɪ tɔ́ pa sukɪ ɪsɔ potopotonaa tɔ́.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na fətəlanaa kpelee naanwa, na pá su-weɣe kate taa kate kutulvɔv ɪsentaa. Kakpasɪ na ntə̀ɣəŋ tɔ́, kakpasɪ na mpətəŋ tɔ́. Na pá lu fətəlanaa maɣamaya na pa tɔ́ canəm na pa kpətələŋ təm naale. Na pá lu cemsənaa na poosiyanaa mpa pa ŋmusə̀ɣəna caləm tɔ́, na kə̀pvnaa, na cofolonaa, na

kampunaa mpa pa tæka tæcayale kate taa kate nənəɣo
tə, pa nyəɣətu na Iso tæseele kampunaa nyəntu tətə.

⁵¹ Waatu wei Saluməŋ tema Tacaa tæseele ŋmau, ulena í kpaɣa mpi ɪ caa Tafiiti ka suwa Tacaa tə na í tu pə tənaya Iso tæseele kpancoou kutuluɣu taa. Pə kpaɣau wola, na liyitee nyəɣətu, na wontu lentənaa ke mpu.

8

*Iso atakaa suw ke Iso tæseele taa
(Kvtəəsvtu II 5:2-6:2)*

¹ Waatu wei Saluməŋ tema Iso tæseele ke ŋmau, ulena í koti Iseyeli kuɣayalaa, na pa kpeka, na pa luləŋ nyuɣu nyəma ke Yosalem si, pá kpaɣa Iso atakaa ke Tafiiti te, timpí pa yaa si Siyən tə, na pá pona Iso tæseele taa. ² Mpuɣy Iseyeli nyəma tənə kota wulau teɣe pa isətu naatosompəɣəlaya nyəŋ ke coka acima təɣəu. ³ Ulena Iseyeli kuɣayalaa su kətəlaa mpa pa səɣəla Iso atakaa tə. ⁴ Mpuɣy kətəlaa na Lefii nyəma pa kpaɣa Iso atakaa, na pə cokəle, na pə wontu. ⁵ Ulena wulau Saluməŋ na Iseyeli nyəma mpa paa kotina Iso atakaa tə, pá lá kətaya ke heeŋ na naaŋ tuutuuma pə fei kaləɣu.

⁶⁻⁷ Pə waali ké kətəlaa suuna-ɪ kate taa kate tæcayale ke ɪ lonte ke isətəa taŋlaa keŋ tee, na pə kenti ɪ na ɪ kpatəŋ wei pa kpaɣəɣəna-ɪ tə ɪ təə. ⁸ Kpatəŋ inɪ ɪ ka tayalaa ké. Haləna ye n we Iso tæseele taa, n naaki-ɪ ké. Ama ye awalɪ təə, ɪe nn naaki-ɪ. Mpuɣy pə we haləna saŋa. ⁹ Moisi kusəsutu pəe kpaatanaa naale wei Iso ka cəla-ɪ Holepu puɣu təə tə, pa tike pa wenna pə taa. Waatu inəɣi í na Iseyeli nyəma paa pəela nəɣə ke pa Icipiti luw waali.

¹⁰ Waatu wei kətəlaa luna Tacaa tæseele taa, ulena isəŋmuntə haɣa kutuluɣu taa. ¹¹ Halɪ kətəlaa ta pəsi kətuyə təmle. Mpi tə, Tacaa teu ka suna Iso tæseele. ¹² Mpuɣy Saluməŋ mpa kapuka si:

Halɪ Tacaa nyaa təmna si,
səkpətuɣu taa ké n ká caya.

¹³ Ama ma ŋma-ŋ Iso tæseele
nte tə taa n ká caya tam təə tə.

*Iso tæseele tuluyə faaci
(Kvtəəsvtu II 6:3-11)*

¹⁴ Mpuɣy Saluməŋ keesəna kotilaa təə na í see-we. ¹⁵ Ulena í tó si: Ma see Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tə, n lapa teitei ké isu n ka suw ma caa Tafiiti ke nəɣə tə si, ¹⁶ hatoo kuɣaku ŋku inɪ n ləsuɣu nyá yəlaa Iseyeli nyəma ke Icipiti taa tə, n ta ləsəta pa acaləe taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá tæseele na í caya. Ama Tafiiti ke n ləsaa si í la pa wulau. ¹⁷ Halɪ ílé ɪ maɣasaya si ɪ ŋmaaki-ŋ tæseele. ¹⁸ Ama Iso nyá n təma-ɪ si: N maɣasuyə mpu tə, pə we teu yaa, ¹⁹ ɪe nyá pəyaya maɣamaya ká ŋmana-m, pə taya nyá. ²⁰ Mpuɣule Tacaa təkə isəna ɪ ka suwa tə, na má ləeti ma caa lonte taa ké Iseyeli nyəma kawulaya kumte təə, na má ŋmá Iso tæseele tənə. ²¹ Haləna má la nyá atakaa tæcayale. ɪ taa ké nəɣə ŋka nyá na ta caanaa í pəela pa Icipiti taa ləsuɣu waatu tə, ka pəe kpaatanaa wee.

*Saluməŋ sələmuyə səəəəə
(Kvtəəsvtu II 6:12-40)*

²² Pə waali ké Saluməŋ səŋa kətaya tətəte kite ke Iseyeli samaa isəntaa na í kpaasi ɪ niŋ na í sələmi Iso si: ²³ Hai, Tacaa, Iseyeli Iso. Iso nəɣəlu ɪ fei isu nyá. Paa isətənuɣu taa ké hatoo isətəa, paa tetu təə ké atə cənə. N səəla mpa pa laki nyá təmle na lotu kolumtu təɣə, na í laki-weɣe isəna n ka suwa tə. ²⁴ Mpu inəɣi n lapa mpi n ka su ma caa Tafiiti təɣə saŋa. ²⁵ Hai Tacaa Iseyeli Iso, la tətəɣə nəɣə ŋka n ka su-ɪ tə si, ye ɪ luluyə nyəma təma teu isu inɪ ɪ təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke ɪ waali ké tam na pá kaasəɣi təmaɣa Iseyeli yəlaa təə. ²⁶ Hai, ma wiikina-ŋ si í la nəɣə ŋka n ka su ma caa tə.

²⁷ Ue tampana Iso pəsəyi na í caya ateyele? Mpi tɔ, paa isəntənyu na ku təəməŋ tɔ, ɪ ta maya ku taa. Pəyele Iso təsele nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ ta haŋna mpv. ²⁸ Hai, Taca, paa na mpv keesi nyá ise na ma tɔɔ, na ŋ nu ma wiinau na ma yaav mpi ma yaaki-ŋ saŋa isəntɔ tɔ. ²⁹ Kuli nyá ise na ŋ paasəna kutuluɣu kɔneye ilim na aho. Mpi tɔ, tənaya n tɔma si n ká caya. Ue nu ma kusələmɔtu. ³⁰ Nu yaav mpi ma na nyá yəlaa Iseyeli nyóma tɔ yaaki-ŋ cəne tɔ. Hai, nu ta kusələmɔtu ke isətaa timpi n wɛɛ tɔ, na ŋ husi tá isayatu.

³¹ Ye nɔɣɔlv pəntəna ɪ tɔɣəntəle, ɪlena pa yaa-ɪ si í kɔɔ Iso təsele tənɛ tɔ taa na í tuuna kətaya təlɛte isəntaa si ɪ ta na. ³² Hai, Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ fayasi-wɛ, na ŋ ku tasəkəle tɔ tɔm, na ŋ hólí tampana tɔ.

³³ Yaa ye pə kɔma na Iseyeli nyóma wakələna-ŋ, ɪlena pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá kɔɔ Iso təsele taa cəne si, ŋ tayanı-wɛ, na pá sɛɛ-ŋ na pá wiina-ŋ. ³⁴ Ue hai, Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ tayanı pa isayatu, na ŋ məŋna-wɛɣe pa tətɔnaa mpa ŋ ka ha pa caanaa tɔ. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké.

³⁵ Yaa ye pa wakələna-ŋ na ŋ yele na tɔv wɔli-wɛ na pá cəkəna mpv. ɪlena pá keesəna Iso təsele tənɛ tɔ tɔɔ, na pá səlɛmı-ŋ, na pá sɛɛ-ŋ, na pá pasa pa ti, na pá tayanı timpi pa wakələna-ŋ tɔ. ³⁶ Ue Taca, nu pa tɔm ke hatoo isətaa, na ŋ husi pa isayatu. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké, na nyá təmlɛ nyóma. Pə waali, ɪle hɔli-wɛɣe isəna paa tɔ teu tɔ. ɪlena ŋ yele na tɔv nu tɔv nti n ha-wɛ si tɔ pəsi pa nyəntɔ tɔ tɔ tɔɔ.

³⁷ Yaa ye yulvkvəkəku luna, yaa kutɔɣɔv məɔnaa, yaa ku səpa, yaa kutolon yaa nyɔɣɔsi luna, yaa kolontunaa sɔvna Iseyeli nyóma koloosi acalɛ taa na pá ŋmakələɣı-wɛ. Paa wahala nɔɣɔlv, yaa kutəŋ nakvli ku tu kəmnɛ, ³⁸ na pá haŋ nyá yəlaa Iseyeli nyóma, na pa taa nɔɣɔlv nu ɪ isayatu səŋ na í keesəna nyá təsele tənɛ tɔ tɔɔ na í wiina-ŋ, na í tɛɣe-ŋ niŋ. ³⁹ Ue hai, Taca, nu ɪ tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ tayanı paa wei ɪ təkəllɛ na ŋ keesəna ɪ təntɛ. Mpi tɔ, nyá nyəmna paa wei ɪ lotu. ⁴⁰ Laki-wɛɣe mpv, ɪlena pɛle pá seekı-ŋ tam ké tɔv nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa.

⁴¹⁻⁴² Yaa ye kpai nyóma nu nyá hətɛ teu tɔm, na tɔma səsəɔna wɛna n lakəna tɔ, na pá lu pa tɛ na pá sɔɔsi Iseyeli nyóma tɔɔ, na pá kɔɔ Iso təsele taa cəne na pá səlɛmı-ŋ. ⁴³ Ue Taca, nu pa tɔm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ la-wɛɣe pa kusələməm. Mpv pu yelina na atɛ yəlaa təna nyı-ŋ, na pá seekı-ŋ isı nyá yəlaa Iseyeli nyóma seekuɣu-ŋ tɔ. Paa nyı tɔtɔ si Iso təsele nte ma ŋma-ŋ tɔ, tɔ ké nyá nyəntɛ təkpataa.

⁴⁴ Yaa ye ŋ tɔ nyá yəlaa Iseyeli nyóma si pá yoona pa kolontunaa, na pá keesəna nyá ɪcətɛ kuləsəle tənɛ na Iso təsele nte ma ŋma-ŋ isəntɔ tɔ, pa tɔɔ na pá səlɛmı-ŋ. Ue hai, Taca ⁴⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətaa na ŋ waasi-wɛ.

⁴⁶ Yaa ye pə kɔma na pá wakələna-ŋ. Mpi tɔ, yulv nɔɣɔlv ɪ fɛi si u wakələɣı. Ntanyı n ká mv-wɛ na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá kpa-wɛɣe yomle, na pá pona-wɛɣe pa acalɛ taa ké pəcəlv pəcəlv yaa pooluŋ taa. ⁴⁷ ɪlena pá pəsəna laakalı ke təna si pa wakələna-ŋ, pa lapa isayatu, pa tɔm səpa. ⁴⁸ ɪlena pá səlɛmı-ŋ na pa lotu tənaya timpi ɪnı pa wɛ mpv tɔ. Na pá keesi pa ləmayasɛɛ na nyá ɪcətɛ tənɛ na Iso təsele nte ma ŋma-ŋ isəntɔ tɔ pa tɔɔ, ke tɔv nti n ha pa caanaa tɔ tɔ taa cəne. ⁴⁹ Ue hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətaa, na ŋ waasi-wɛ. ⁵⁰ ɪlena ŋ tayanı timpi pa wakələna-ŋ tɔ, na ŋ yele na pa kolontunaa na pa pətətəle. ⁵¹ Pəpətɔ fɛi, pa ké nyá piya ke hatoo kuyanku n ləsa-wɛɣe ɪcipiti wahala səsə taa tɔɣɔ.

⁵² Hai, Taca Iso, nukı səlɛməŋ wei má na nyá yəlaa tu səlɛməɣı-ŋ paa waatu wei tɔ. ⁵³ Mpi tɔ, nyá ləsəna-tɔɣv piitimnaa təna hɛkv si tɔ pəsi nyá nyóma isı n yeluyı na nyá təmlɛ tɔ Moisi heeli-wɛɣe saa wei n ləsa ta caanaa ke ɪcipiti taa tɔ.

Salvməŋ kooliyi samaa ke Iso koolee

⁵⁴ Kətaya təlɛte kite ke Salvməŋ ka luŋaa, na í kpaasi ɪ niŋ na isətaa, na í wiikina Taca. ɪ tɛma, ɪlena í kuli ⁵⁵ na í kooli samaa wei ɪ ka kota təna tɔɣv kvpantɔ si: ⁵⁶ Ma sɛɛ Taca nyá wei n yelaa na nyá yəlaa Iseyeli nyóma hɛɛsi, isı n ka yɔɣətvɔv tɔ. Pəpətɔ fɛi lɛlɛŋ, n lapa

teitei ké isu n ká suu nyá nǎǎo kupaŋka na nyá tǎmle tǔ Moisi nǎǎo tǔ. ⁵⁷ Ta Iso Tacaa wɛɛ ta waali, isu n ka wɛw ta caanaa caanaa waali tǔ. Taa lǔ-tǔ. Pǎcǎ taa ye-le-tǔyǔ waasoyǔ. ⁵⁸ Yele na tǔ nukǎna-ŋ tam, na tǔ tǔŋ nyá mpaan taa isu n caaki tǔ, na tǔ tǔki nyá kiin, na nyá kusǎsutǔ, na nyá kutǔtǔ nti n ka tǔ ta caanaa caanaa tǔ. ⁵⁹ Tacaa Iso tǔǔsǎyi ma wiinau pǎne pǎ tǔǔ ké ilim na aho, na n sǎŋna nyá yǎlaa tǎya paa kuyaku ŋku. ⁶⁰ Mǔpǔyǔ ate yǎlaa tǎna ká nyǎna si, Tacaa tike nté Iso, nǎǎo fɛi tǔtǔ. ⁶¹ Na mǎ lǎsasi náá suu-i teu tǎmamam na í tǔkǎyi i kiin, na i kusǎsutǔ, isu í lakuyǔ saŋa isǎntǔ tǔ.

Kǎtasi nsi pa lapa Tacaa tǔ
(*Kǔtǔǔsǔtǔ II 7:4-10*)

⁶² Mǔpǔyǔ wulau Salǔmǎŋ na Iseyeli nyǎma tǎna mpa paa kǔta tǎna tǔ, pa lapa Tacaa ké ⁶³ ciikuyǔ kǎtasi ké naan iyisi hiu na naale (22000) na heen na pǎŋ ké iyisi nuunwa na hiu (120000) ké Tacaa tǎsele tǔlǔyǔ tǔǔ. ⁶⁴ Kǎtasi ta maɣa nyǎǎo kǔseemuoyǔ kǎtaya tǔlate tǔǔ ké kuyaku ŋku. Uena Salǔmǎŋ ye-le na pá lá kǎtasi nsi kǎkǎ lusa si tǎna tǔ na tǔǎnaya nyǎnsi na ciikuyǔ nyǎnsi nim cǔlo nim cǔlo ké Iso tǎsele tǎya tǔǔ.

⁶⁵ Waatu inu i taa ké Salǔmǎŋ na Iseyeli samaa tuutuuma wei i luna tetu tǎna taa tǔ. Pǎ kpaɣau Lepo-Hamati halǎna pǎ suna Icipiti lǔǔ tǔ, pa tǔǎo coka acima ké kuyeyɛ naatosompǎǎo. ⁶⁶ Kuyaku pǎlefɛi naanwa nyǎŋku wule ké wulau yasa Iseyeli nyǎma. Uena pá polo pá se-e-i, na paa wei í kpe i te na lanhele. Mpi tǔ, Tacaa lapa i tǎmle tǔ Tafiti na i yǎlaa Iseyeli nyǎma ké kupantu.

9

Tacaa lu Salǔmǎŋ tǔǔ ké tǎm naale nyǎm
(*Kǔtǔǔsǔtǔ II 7:11-22*)

¹ Waatu wei wulau Salǔmǎŋ tǎma Iso tǎsele na i kawulaya tǎyaya na pǎ tǎna mpi i caakaya tǔǎo ŋmau tǔ. ² Uena, Tacaa lu i tǔǔ ké tǎm naale nyǎm ké teitei isu i ka luu i tǔǔ ké Kapawǎŋ tǔ. ³ Na í yǎǎo si: Ma nuwa nyá wiinau, ile Iso tǎsele nte n ŋmá isǎntǔ tǔ tǔ pǎsa ma nyǎnte. Maa wɛɛ tǔ taa ké tam na má paasǎna-te, na má laki-meyɛ kupantu ké tam. ⁴ Ye nyaa tǎma teu na lotu kǔlǔmtǔ, isu nyá caa Tafiti, na í tǎŋǎyi ma kiin na í tǔkǎyi ma kutǔtǔ nti ma tǔ-ŋ tǔ, ⁵ ile maa ye-le na nyá kawulaya nyǎo tǔŋ ké tam tǔǔ ké Iseyeli nyǎma taa. Mǔpǔyǔ maa su nǎǎo ké nyá caa Tafiti si, i lǔlǔyǔ taa nyǎma ká tǔkǎna Iseyeli nyǎma tǔǔ ké kawulaya ké i sǎm waali. ⁶ Ama ye nyana nyá yǎlaa na nyá lǔlǔyǔ nyǎma í lǔ-m, na í kisi ma kusǎsutǔ na ma kiin wei ma tǔ-me tǔ, na í mǎlǎna tǔŋ tǔǔ na í laaki-i. ⁷ Ile maa kpiisi-meyɛ tetu nti ma ha-me isǎntǔ tǔ tǔ tǔ, na má lǔ Iso tǎsele nte ma pǎsa ma nyǎnte isǎntǔ tǔ, na yǎlaa tǎna won-me na pá paana-me. ⁸ Waatu inǎyi yǎlaa ka tǎŋǎŋna Iso tǎsele nte tu te teu ké mpǔ tǔ tǔ kin, na sǎǎntǔ kpa-we na pǎ la-weyɛ piti, na pá pǎsǎyi pa ti si: Ile pepe tǔǔ ké Tacaa lapa tetu tǎne na Iso tǎsele tǎnyɛ mpǔ? ⁹ Uena pá cǔ-we si: Iseyeli nyǎma lǔwa pa Iso Tacaa. Inu i lǎsǎna pa caanaa ké Icipiti tetu taa. Uena pá tǎŋǎyi tǔŋ. Pǎ tǔǔ ké Iso tǎŋsa-weyɛ mpusinaa mpe pa tǎna.

Salǔmǎŋ tǎma
(*Kǔtǔǔsǔtǔ II 8:1-18*)

¹⁰⁻¹¹ Tiii wulau Hiram ka hana wulau Salǔmǎŋ ké taasi kupaŋsi tǎna, na wulanaa tǎna mpa i nyulaya si i ŋmaakǎna tǔ. Pusi sika hiu na Salǔmǎŋ te Iso tǎsele na i kawulaya tǎyaya ké ŋmau. Uena í ha Hiram ké acalɛ hiu ké Kalilee tetu taa. ¹² Mǔpǔyǔ i lu Tiii na í kǔǔ acalɛ anǎyi nau. Ama i lanle ta hee. ¹³ Ntǎna í tǔ si: Ma taapalu Salǔmǎŋ, acalɛ nna n ha-m isǎntǔ tǔ a ta nii isǎle. Pǎ tǔǔ ké halǎna saŋa pa suu hǎǎo kuyǔ ŋkuyǔ yaau si: Tetu ta nii isǎle. ¹⁴ Pǎyele wula tǔǎnǎna tooso na hǎǎo kuyǔ ké Hiram ka tilina Salǔmǎŋ.

¹⁵ Tǎlasɛ tǎma ké wulau Salǔmǎŋ ka tǔwa yǎlaa na pá ŋmá Iso tǎsele na i kawulaya tǎyaya, na Milo, na Yosalem koloosi. Uena pá ŋmá Hasǔ na Mekito na Kesɛ pǎ acalɛ. ¹⁶ Icipiti wulau ka yona Kesɛ icate ké, na í kǔ Kanaan nyǎma mpa paa we tǔ taa tǔ na í sǎ-teyɛ kǎkǎ.

Pə waali ké Icipiti wulav pɛɛlɔ saa wulav Saluməŋ ilena Icipiti wulav ha Saluməŋ ke ɪcatɛ nte. ¹⁷ Pə tɔɔ ké Saluməŋ tayana-teye ŋmaɔ, na í ŋmá tɔtɔyɔ Pɛti-Holon-Pətɛɛ nyəŋ, ¹⁸ na Paala na Tamaa ke wulaya tetu hɔyɔlvɔ taa. ¹⁹ Na acalɛɛ wena a taa ɪ sukaya ɪ tɔyɔnasi tɔ. Na wena a taa ɪ sukaya yooɔ keɛkenaa, na kɔɔyanəŋ tɔ. Na Saluməŋ ŋmá pə təna mpi ɪ caa tɔyɔ Yosalem ɪcatɛ taa mayamaɔa, na Lipan pɔyɔ taa na ɪ tetu təna taa.

Isəna Saluməŋ ka tayana tɔlasɪ təma anɪ tɔyɔlɔ. ²⁰ Waatu inɪ ɪ taa, yɔlaa mpa pa taa ké Isɛyeli nyəma tɔ pa wɛ tetu taa ké. Isu Amolii nyəma, na Hiti nyəma, na Peliisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yɛpusi nyəma. ²¹ Isɛyeli nyəma taa pəsi na pá kv-wɛ tɔyɔ pa kaasaa. Mɔɔɔ Saluməŋ tɔwa tɔlasɪ təma, na pá laki mɔɔyɔ haləna saŋa. ²² Ama pə kaasa Isɛyeli nyəma tɔ, wulav ta tu pɛɛɛ təma ke mpu. Pɛɛɛɛɛ ɪ waali nyəma, na ɪ yoolaa səsaa, na səkɔɔma, na yooɔ keɛkenaa na kɔɔyanəŋ paasənlaa. ²³ Mɔɔyɔ təmle paasənlaa kpa təma lataa kɔɔka nyɔyɔ nyəma ke nasəle na nuɔwa na nule na naanɔwa (550) na pá fɛŋiyi Saluməŋ təmle lataa.

²⁴ Waatu wei Saluməŋ alɔ Icipiti nyəŋ lu Tafiti tɛ, na í suɔ tɔyɔɔa ŋka ɪ paalɔ ŋma-ɪ tɔ ka taa, ilena wulav tayani lonɛ nté na í ŋmá taya ŋka pa yaana pa tɛ taa si Milo tɔ.

²⁵ Paa pənaya ŋka təm toosoɔ Saluməŋ lakaya Tacaa ke kətasi nsi kəkɔ lusa si təna tɔ, na ciikuɔ nyənɪ ke kətaya tɔlatɛ nte ɪ ŋma-ɪ tɔ tɔ tɔ. Mɔɔyɔ ɪ lakaya təma wena a tɔ pá ŋmá Isɔ tɔsɛɛɛ nté tɔ.

²⁶ Ilena Saluməŋ yele, na pá saaki kɔɔlɔŋ ke Isəyən-Kɛɛɛ, ke Ila cɔlɔyɔ tɛŋku kɔsɛɛm nɔyɔ ke Itəm tetu taa. ²⁷ Mɔɔyɔ Hiram pona Saluməŋ ke kɔɔlɔŋ saalaa kɔɔɔma, na pá səŋna ɪ nyəma. ²⁸ Ilena pa təna pá polo Ofii tetu taa na pá kɔɔya wɔla ke kiloona iyisi naanɔwa na naale (12000) na pá pona Saluməŋ.

10

Sapa wulav alɔ nyəŋ pola Saluməŋ wiiluyɔ (Kɔtəsɔvɔ II 9:1-12)

¹ Mɔɔyɔ Sapa tetu wulav alɔ nyəŋ nuwa Saluməŋ hətɛ yaav. Ilena í polo si ɪ pɔəsəyi-ɪ təmnaa katɛ nyəntɔ, na í ná ɪ nyəm tənaya. ² Alɔ inɪ ɪ tala Yosalem taa tɔ, na ɪ yoma ke tuutuuma, na yooyooɔ na ná səyɔla tulaalɔnaa, na wulanaa, na liyitee pɛɛ ke tuutuuma. Ilena í pɔəsɪ Saluməŋ ke təmnaa mpa pa təna ɪ ka tayanaa tɔ. ³ Na Saluməŋ cɔ tɔ təna, ɪ ta sɔɔ kɔlɔmɔyɔ. ⁴ Mɔɔyɔ alɔ inɪ ɪ nuɔna ɪ ŋkɔɔɔyɔ ke saluməŋ nyəm təm, na í sa ɪ kawulaya tɔyɔɔa ŋka ɪ ŋmawa tɔ. ⁵ Na tɔyɔnaya ŋka pa saakaya tɔ. Na yaasi wei Saluməŋ ka tayanna ɪ waali nyəma na pá laki təma tɔ. Na kɔtɔyɔ na kɔnyənyəəm tallaa wontu. Na kətasi nsi pa lakaya Tacaa ke Isɔ tɔsɛɛɛ taa tɔ, na pá la Sapa wulav inəyi piti na pá mɔti ɪ nɔyɔ.

⁶⁻⁷ Ntəna wulav alɔ nyəŋ inɪ ɪ tɔ si: Pa keesa-m nyá nyəm təm ke hatoo ma tɛ. Ama ma isɛ taa nata, ilɛ ma ta mɔ-ti. Ama nənəɔ ma nawa si tampana ke pa heela-m tɔvɔŋ. Nyá nyɔyɔ kɔlɔyɔ na nyá nyəm tɛɛwa isu paa keesa-m tɔ tɔyamyam. ⁸ Nyá waali nyəma na nyá tɔyɔɔa taa yɔlaa təna lapa nyɔlɛɛ ké. Mpi tɔ, pa wɛ nyá kin na pá nukɪ nyəm təm ke tam. ⁹ Ma sama nyá Isɔ Tacaa wei ɪ ləsa-ŋ si í tɔyɔ kawulaya ke Isɛyeli taa tɔ. Isɔ sɔɔla ɪ yɔlaa ke tam tɔ tɔyɔ ɪ kpa-ŋ pa wulav, na í tu-ŋ si í tɔyɔ tampana na í laki kɔsiyisim.

¹⁰ Pəle pə waali ké Sapa wulav inɪ ɪ hawa Saluməŋ ke wɔla tɔnənənaa tooso na hɔɔlvɔ na tulaalɔ ke səsəm, na liyitee pɛɛ tɔtɔ. Too tɔ, nɔyɔlɔ ta nata tulaalɔ isu mɔɔyɔ Isɛyeli taa.

¹¹ Mɔɔyɔ wulav Hiram kɔɔlɔŋ pola Ofii tetu taa na pá kəna wɔla, na kɔɔkɔɔlɔ kɔɔɔna nasəli na liyitee pɛɛ. ¹² Kɔɔkɔɔlɔ nsəyi Saluməŋ yelaa na pá kaya Isɔ tɔsɛɛɛ taa na ɪ kawulaya tɔyɔɔa taa tɔtɔ. Ilena pá kaasi na pá saaki yonyoolaa ke saŋkɔnaa. Too tɔ, nɔyɔlɔ ta nata Isɛyeli taa ké kɔɔkɔɔlɔ na si tɔɔ tala mpu pə taka.

¹³ Mɔɔyɔ Saluməŋ hawa alɔ inəyi pə təna mpi ɪ nawa na í səlɔmɪ tɔ. Na í lapɪ-ɪ kɔcɔɔŋ tɔtɔyɔ isəna ɪ pəsaa tɔ. Ilena wulav alɔ nyəŋ inɪ na ɪ waali nyəma pá mɔli pa tetu taa.

*Salwməŋ toŋ təm**(Kvtəəsvtv II 1:14-17; 9:13-28)*

¹⁴ Paa pənaya ŋka wula kiloonaa iyisi hiu (20000) ke pa kəŋna wulav Salwməŋ. ¹⁵ Ulena pécó pá kaasí mpi mpi taatəlaa fəlaya-i wontunaa təə tə, na lampuunaa mpa i kumatəŋnaa səsaa, na Laalupunaa awulaa fəlaya-i tə.

¹⁶ Ḿpúgú wulav Salwməŋ yelaa na pá lu wula kpaləŋ ke ŋmənuyv (200). Paa ŋku kv təgə wula kiloonaa naatoso. ¹⁷ Kpaləŋ səkreŋ ke ŋmənuyv núnwaa (300). Paa ŋku kv təgə wula kiloo kvlm na titite. Na pá su kutuluɣu ŋku pa yaa sɪ Lipaŋ hətuyv tə kv taa.

¹⁸ Na wulav yele na pá saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tó ka təə ké wula. ¹⁹ Ḿpúgú pa lapa təkpalə ke kumlee naatoso ke təma təə, na pá su kpelaya ŋké. Paa saaka-keɣe na pá tv tətēesile kukulukulle, na pá tó təgəlasɪ lēesəŋ ke ŋkpalasɪ təsule. ²⁰ Na təgəlasɪ lēesəŋ naanwaa na naaleɣe kumlee anɪ a təə. Naatoso ke ntəgəŋ təə, na naatoso ke mpətəŋ təə. Wulav nəgəlv i ta saakəta kawulaya kpelaya ŋke ka taka.

²¹ Wula ke paa lupa Salwməŋ təyaya taa lvm poosiyanaa təna, na Lipaŋ hətuyv kutuluɣu taa wontunaa kvətəsvtv. ²² Wulav ka wəna i maɣamaya i kpułəŋ ké. Na i na Hilam nyəŋ pá puki pooluŋ. Paa pusi tooso wei, pa kəŋna wula na liɣitee nyəgətv, na tuu kela, na təkpaaləŋ na kacəka sumasɪ səsənsɪ nasəli.

²³ Salwməŋ ka tēe antulinya təna awulaa tənaya toŋ ké na nyəm. ²⁴ Pəpətv fēi leleŋ, Isə ka ha-i nyəm ké na yəlaa lukəna paa timpi na pá kəŋi-i təmnaa pəəsvy. ²⁵ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-i kvəəŋ ke liɣitee wontu, na wula, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaalvnaa, na kpaɣanəŋ, na kpaŋasɪ.

²⁶ Ḿpúgú Salwməŋ kpeɣela i yoou keekena, na pə kpaɣanəŋ, na pá lu keekena iyaya na nasəle (1400), na kpaɣanəŋ iyisi naanwaa na naale (12000). Ulena Salwməŋ cosi pə taa na í su i kiŋ ke Yosalem. Pə kaasa nti ulena pá su təleɣe timpi timpi paa tayanaa sɪ paa su-ti tə.

²⁷ Salwməŋ kawulaya waatu, liɣitee ka wə Yosalem taa ké isu pēe. Na pá kaasɪ na kpenkpelasɪ kupaŋsɪ náá təli yem isu tuŋ kraɪ nyəŋ wei i nyəki tetekəle taa tə. ²⁸ Icipiti na Silisii pə acalēe taa ké paɣatəlaa pukaya na pá yakɪ wulav ke kpaɣanəŋ na pá kəŋna. ²⁹ Liɣitee nyəgətv nasətoso (600) ke pa yakaya Icipiti yoou keekena. Ulena pá ya kpaɣanəŋ ke nyəgətv núnwaa na nule na naanwaa (150). Paɣatəlaa kvlmnaa mpe pá yakayana na pá pukina Hiti awulaa na Silii nyéma.

11*Salwməŋ ta təŋ Isə luyv nyəntv**(Kvtəəsvtv II 11:18-12:1)*

¹ Icipiti wulav pēelə paasi, Salwməŋ tasa piitimnaa kraɪ nyəm paɣale alaa kelvyv ké. Paa Mowapv nyéma, paa Amoni nyéma, paa ltəm nyéma, paa Sitəŋ nyéma, paa Hiti nyéma.

² Pəyele Tacaa ka tēma lseyeli nyéma ke kisinav ke piitim kraɪ nyəmnaa mpe pa təm ké sɪ, pá na wə pá taa kpaɣa tēma pécó pa taa saa tēma. Pə taa kəə na pēle pá svsi-wēɣe pa tuŋ laav taa.

Ama Salwməŋ luyv ná svv piitim kraɪ nyəm mpi pə alaa ké. ³ Haləna í kpaɣa awulumpiya alaa ke nasətoso na núnwaa (700), na alaa lelāa ke ŋmənuyv na núnwaa (300). Mpe inɪ pa tolisina-i səsəm. ⁴ Tampana təə pə kəma na Salwməŋ kpatəli, ulena i alaa mpe pá svsi-i tuŋ laav taa.

Haləna í yele i Isə Tacaa ke səəlvv na lotu kvlmvtv isu i caa Tafiiti. ⁵ Ḿpúgú Salwməŋ laa Sitəŋ nyéma tvyv alv nyəŋkv Asətati na Amoni nyéma tvyv isayav Milikom. ⁶ Tənaya i lapəna mpi pə ta maya Tacaa tə. Mpi tə, u tasəɣi-i núnav ke teu isu i caa Tafiiti. ⁷ Waatu inɪ i taa ké Salwməŋ ŋmá Mowapv nyéma tvyv isayav Keməsɪ ke kutuluɣu ke pulaya təə ké Yosalem isentaa, na í ŋmá Amoni nyéma tvyv isayav Milikom kutuluɣu tətə.

⁸ Na í ŋmá mpv tətəgə i alaa mpa pa ta nyɪ Isə tə pa tuŋ sɪ pá wəki-i tulaalvnaa, na pá laaki-i. ⁹⁻¹⁰ Təm naaleɣe Tacaa lseyeli Isə ká lu Salwməŋ təə, na í heeli-i təsiɣisiɣi sɪ: Taa luŋ tuŋ. Ama Salwməŋ tá nuna Tacaa, ulena Tacaa náá mv-i na pááná. ¹¹ Na í yəgəti-i sɪ: Timpi n̄ təma mpv pə taka na n̄ kisi

ma kusəsutu na n̄ yəki ma na-ŋ ta nəɣə pɛɛlɔv tɛfaa tɔ, maa lɛeki nyá kawulaya na má cela-keɣe nyá waali nyéma taa nəɣəlv. ¹² Paa na mpv nyá caa Tafiiti tɔɔ ma kaa la-ŋ mpv, haləna nyá səm. Ama nyá pəyaya ke maa lɛeki kawulaya. ¹³ Tafiiti kvlm in̄ na Yosalem ɪcate nte má ləsa tɔ, pa tɔɔ tɔtɔɣə maa kaasi-ɪ kpekəle kvlmtəle.

Salwməŋ kolontunaa

¹⁴ M̄pɔyú Tacaa lapa na Itəm awulumpu Hatati lu Salwməŋ ke kolonja.

¹⁵⁻¹⁶ Waatu nəɣəlv Tafiiti ká yona Itəm nyéma na í kəli-wɛ. Uena ɪ yoolaa wulav Sowari na ɪ yoolaa pá polo Iseyeli nyéma mpa pá səpa tɔyoolɛ tɔɣə pim. M̄pɔyú pá caɣa tənaya ɪsətvnaa naatosompɔɣəlaya, na pá kv Itəm apalaa na pá kpenna apalvpiya. ¹⁷ Waatu in̄ Hatati ka ké pəyaya. M̄pɔyú ɪ na ɪ caa təmle nyéma Itəm nyéma napəli pá sewa na pá polo Icipiti. ¹⁸ Pa kula Matiyən, uena pá fayana Palan wulaya tetv taa. Pa kpenna apalaa napəli na pá pona Icipiti. Ntəna Icipiti wulav ha Hatati ke tɔyaya na tetv, na í heeli-ɪ si: Maa tɔɔ-ŋ. ¹⁹ Icipiti wulav lapa Hatati ke kvpantv ké. I ha-ɪ ɪ alv Tapənɛsi neu na í la alv. ²⁰ M̄pɔyú alv in̄ ɪ lola apalvpəyaya na Hatati ha-keɣe hətɛ si Kenupa. Ka cɛpa hətɛ, uena Tapənɛsi mv-ke na í tɔɔ-keɣe wulav tɔyaya taa.

²¹ Waatu wei Hatati nuwa si Tafiiti na ɪ yoolaa wulav Sowari pá səpa, uena í sələm̄ Icipiti wulav si: Yele na má məli ma tetv taa.

²² Ntəna Icipiti wulav pəs̄si Hatati si: Pepeɣe n̄ lanja ma kin̄ na n̄ nyuləɣi kpente? Mpɔyulɛ si: Ma ta lan pvlv yaa. Ilɛ yele-m na má məli te.

²³ M̄pɔyú Iɔ yelaa na Salwməŋ wɛɛna kolontu lɛlv. Ilɛɣɛ Iliyata pəyalv Lesən wei ɪ ka sewa ɪ caa Hatatəsɛɛ wei ɪ ke Sopa wulav tɔ. ²⁴ Waatu wei Tafiiti ka kɔwa Hatatəsɛɛ yoolaa tɔɣə Lesən kota tetelataa ke ɪ kin̄, na í pəs̄i pa nyɔv tv na pá polo Tamasi na pá caɣa tənə, na í caŋ ɪ tək̄i kawulaya ²⁵ ke Sili tetv taa. I lapa Iseyeli nyéma kolontu ke Salwməŋ kawulaya pus̄i tənaya, na í footiɣi-wɛ na í laki-wɛɣe ɪsəɣatv ɪsu Hatati.

Solopwam kvlvɣv ke wulav tɔɔ

(Kvtəsstv II 9:29-31)

²⁶⁻²⁷ Salwməŋ ka wɛna təmle tv nəɣəlv na pá yaaki-ɪ si Solopwam. I tɛɣɛ Seleta ke Ifəlayim tetv taa. Pa yaa ɪ caa si Nepa, na ɪ too si Seluya, ɪ too in̄ ɪ ké leelu. M̄pɔyú kvayaku nakuli, Solopwam kula Salwməŋ tɔɔ.

Waatu wei Salwməŋ ŋmaakaya Milo*fa* na Tafiiti tɛ kolonja tɔ, ^a səs̄i tɔɣə pa yaa mpv. ²⁸ Solopwam ka ké ifepu kvpan̄ ké. Wulav paasəna mpv si ɪ laki ɪ təmle ke teu, uena í kra-ɪ Ifəlayim na Manasee pa kpekə təlasi təmle nyéma feŋlu. ²⁹ M̄pɔyú kvayaku nakuli, Solopwam luna Yosalem, na í na Iɔ kvɔɣətv teləsvl wei ɪ wɛ Silo na pá yaaki-ɪ si Ahiya tɔ pá suli mpaav taa ké pa naalɛɣe nyutu taa, na Ahiya suu kraɪ kvfalv. ³⁰ Tənayaɛ Ahiya cəla ɪ kraɪ ke həɣəlas̄i naanvwa na naalɛ. ³¹ Pə waali ké í təma Solopwam si: Mv həɣəlas̄i naanvwa. Mpi tɔ, Iseyeli Iɔ Tacaa yəɣət̄aa si: Ma tənna Salwməŋ kawulaya lɛkɔv si, ma cələɣi-ŋ na n̄ tɔɣə kawulaya ke Iseyeli kpekə naanvwa tɔɔ. ³² Kpekəle kvlmtəle ke maa kaasi-ɪ ma təmle tv Tafiiti na Yosalem ɪcate pa tɔɔ. Mpi tɔ, tɔ tike ke ma ləsa Iseyeli tetv tənə taa. ³³ Mpi pə tɔɔ ma laki mpv tɔ, Iseyeli nyéma lə-m na pá lun̄ Sitən nyéma tɔv alv nyəŋkv Asətati, na Mowapv nyéma tɔv Kəməsi, na Amoni nyéma tɔv Milikom. Iseyeli nyéma kisa mpaav ŋku maa hvla-wɛ tɔɣə tənɔv. Pa ta la nti tɔ kɛsəna-m tɔ. Pəyele pa ta tək̄i kusəsutu na nti nti ma tv-wɛ tɔ, ɪsu Tafiiti lakaya tɔ. ³⁴ Paa na mpv ma kaa lɛeki Salwməŋ niŋ taa ké kawulaya. Maa nyənəɣi-ɪ ɪ yəlaa wulav ke tam ké, haləna ɪ səm. Maa la n̄pɔyú ma təmle tv Tafiiti wei ma ləsa, na í tək̄i ma kiin̄ na ma kvtv tv tɔ ɪ tɔɔ. ³⁵ Ama Salwməŋ pəyalv ké maa lɛeki awulumpiitu, na má cela nyá, na n̄ tɔɣə Iseyeli kpekə naanvwa tɔɔ ké kawulaya. ³⁶ Paa na mpv maa yelina ɪ pəyalv ké kpekəle kvlmtəle. Ilɛ pu la na Tafiiti tɔyaya tv wɛɛ kawulaya taa ké Yosalem ɪcate nte ma ləsa si pá sɛɛ-m tɔ tɔ taa.

^a 11:26-27 Milo: Pulas̄i hek̄v taa lvmɔv ŋku pa suulaa si Yosalem patəma í

³⁷ Μπόγύ Tacaa tasaa si: Solopowam, maa cele-η kawulaya isu n sɔlaa tɔ, na η tɔγɔ Iseyeli kpeka naanowa tɔɔ. ³⁸ Ye η tɔkɔγi ma kuyɔγɔtɔtɔ, na η tɔηγi mpaav ηku ma hulɔγi-η tɔ, na η laki mpi pɔ keesɔna-m tɔ, na η tɔηγi ma kiη na ma kutɔtɔtɔ, isu ma tɔmle tɔ Tafiiti. Ie maa wee nyá waalɔγi tam na nyá lulɔγɔ nyɔma ká tɔki kawulaya ke tam, isu Tafiiti nyɔma. Maa cele-η Iseyeli kpeka naanowa na naale, ³⁹ na pá ná na pɔ wu-we. Ama pɔ kaa wee mπόγύ tam.

⁴⁰ Μπόγύ Salomɔη pɛekaa si i kuyɔ Solopowam. Ilena Solopowam se na í polo Icipiti wulav Sisaki te na í tɔ-i kɔlɔγɔ. Halɔna Salomɔη sɔm.

⁴¹ Pa keesa Salomɔη tɔm lentɔnaa na i kolapɔm tɔna, na i nyɔm tɔnaya takɔlaya ηka pá yaa si, Salomɔη Tɔm takɔlaya tɔ ka taa. ⁴² Pusi nule tɔcu ké Salomɔη tɔγɔ kawulaya ke Iseyeli nyɔma tɔna tɔɔ ke Yosalem. ⁴³ Salomɔη kɔma na í sí, Ilena i pɔγalɔ Lɔpɔwam Iεti i lonte taa.

12

Iseyeli nyɔma kotuyɔ ke Sikem (Kɔtɔɔsɔtv II 10:1-15)

¹ Μπόγύ kuyaku nakɔli, Iseyeli ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka kota Sikem, Ilena Lɔpɔwam polo, si pá kpaaki-i wulav. ² Waatu inɔ tɔ, Nepa pɔγalɔ Solopowam wei í ká sewa wulav Salomɔη na í cɔɔsi Icipiti tɔ, i we tɔnaya tam. I nuwa Sikem kotuyɔ ηku ku tɔm, Ilena í tó i taa si, i ká saali tɔna. ³ Ama pa tila i waali, na í kɔɔ na í na ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka pá γɔγɔti Lɔpɔwam si: ⁴ Nyá caa ka tɔ-tɔγɔ tɔlasɔ tɔma ké, na tɔ felɔγi-i lampuunaa. Ie ye nyaa waasi-tɔ na η sukɔ-tɔγɔ tá sɔγɔla ani, tá sɔɔlɔ puwa si tɔ nyɔni-η tá wulav. ⁵ Mɔɔγɔle Lɔpɔwam si: I yele má maγasi ma taa, na cele na ku fe í kɔɔ na má na-me tɔ ná.

Ilena ilim ntɔγɔη tɔɔ kpeka nyɔma tee. ⁶ Ntɔna Lɔpɔwam pɔɔsi sɔsaa mpa paa we i caa cɔlɔγɔ waatu wei ílé í ká wɛna i weesuyɔ tɔ si: Suweye má cɔ yɔlaa mɔe?

⁷ Sɔsaa si: Ye n hɔla-we si nyá sɔɔlɔ puwa si n ká paasɔna-we, na η γɔγɔtɔna-weye tɔm kɔpantɔ, nyaya paa nyɔni pa wulav ke tam tɔɔ.

⁸ Ama Lɔpɔwam ta mu sɔsaa tɔm nti. Ilena Lɔpɔwam polo í pɔɔsi i malanaa ifepiya mpa pa we inɔ i kiη tɔ si: ⁹ Yɔlaa mɔe si má pasa-weye sɔγɔla nna ma caa ka sukɔ-we tɔ. Ie má cɔ-we suwe?

¹⁰ Mɔɔγɔle i ifepu tɔγɔntɔlenaa mɔe pá tɔma si: Cɔ-we si, mɔpalɔm ta kisi-weye tɔγɔv, kacanɔana pɔγɔ ná? ¹¹ Sɔγɔla wɛna maa sukɔ-me tɔ, a ká kɔli ma caa nyɔna. Pɔcɔ tɔpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke maa casa-me.

¹² Μπόγύ Solopowam na yɔlaa pa mɔla Lɔpɔwam kiη ke kuyɛη tooso wule, isu i ka heeluyɔ-we tɔ. ¹³ Mɔɔγɔle wulav kisa layatɔ nti sɔsaa ka tasa-i tɔ. Ilena í holina ¹⁴ samaa, isu i ifepu tɔγɔntɔlenaa ká seγɛsa-i tɔ si: Ee, ma caa ká sukɔ-meye sɔγɔla yuη nyɔna. Ama maa sukɔ-meye wɛna a tee mɔv tɔ. Pɔcɔ tɔpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke máa casa-me.

¹⁵ Ilena Lɔpɔwam kisi samaa ke nunav. Ie Tacaa ka lapɔna mɔv si pɔ la teitei isu i ká heeluyɔ Iɔ kuyɔγɔtɔtɔ telɔsɔlɔ Ahiya ke Silo si í telɔsi Solopowam tɔ.

Kawulaya fayav (Kɔtɔɔsɔtv II 10:16-11:4)

¹⁶ Waatu wei Iseyeli nyɔma cekɔnaa si wulav kisa pa tɔm ke mɔγɔ, Ilena pá tɔm-i si: Tana Tafiiti tɔ feina natɔli.

Tana-i tɔ kaa we?

Iseyeli nyɔma me,

mí kɔɔ taa mɔli tá té.

Tafiiti lulɔγɔ tɔ nyá,

nyaa tɔγɔ nyá kawulaya.

Ilena pá yá. ¹⁷ Yuta tetɔ yɔlaa tike nyɔnayaana Lɔpɔwam ke pa wulav. ¹⁸ Paa na mɔv, na í tili tɔlasɔ tɔma nyɔγɔ tɔ Atolam ke Iseyeli nyɔma mpa pa we ilim ntɔγɔη tɔɔ tɔ pa kiη. Ilena pɛle

pá yaga Atolam ke pɛɛ na pá kú. Ḿpúyú Lɔpɔwam kra i keeke taa ké kpaakraa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ Isəna ilim ntəyən təə Iseyeli nyəma kisina Tafiiti loluyu nyəma kawulaya təyole. Na ḿpúyú pə we haləna saŋa.

²⁰ Waatu wei pa nuwa si Solopɔwam mələa, ilena pá koti pa taa pa tike. Na pá yaa-i na pá kra-i Iseyeli kpeka təna wulav. Yuta kpekəle tike ta lina Tafiiti təyaga nyəma waali.

²¹ Waatu wei Lɔpɔwam tala Yosalem, ilena í koti Yuta na Pɛncamɛɛ pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunɔwa na nunaasa (18000) si: I polo na í yoonə Iseyeli nyəma na pá mənna-m ma kawulaya. ²² Ama Iso heela i kuyəyətutu teləsulu Semaya si: Polo ń heeli ²³ Lɔpɔwam na Yuta na Pɛncamɛɛ pə yəlaa si: ²⁴ Tacaa yəyətəa si: I taa polo Iseyeli nyəma yoonav. Mpi tə, pa ké mə tɛɛtonaa ké. Má yelina si pə la isu pə lapu tə.

Paa wei í məli i tɛ. Pa nu Iso Təm nti, ilena pá hɛɛ.

²⁵ Ḿpúyú Solopɔwam nɛmá koloosi na í cəna Ifəlayim pulasi taa icate Sikem na í caɣa. Pələ pə waali ké i kola Sikem na í nɛmá koloosi na í cəna Penuweli icatɛ.

Solopɔwam isayatu

²⁶⁻²⁷ Ḿpúyú Solopɔwam mayasa i taa si: Ye Yosalem ke yəlaa təna ká puki na pá laki kətasi ke Tacaa təsele taa, pə kəŋ na ma kawulaya yəlaa luuŋ suu pa caa kɔpəŋ Yuta wulav Lɔpɔwam. Ilena pa ku-m na pá tən-i. ²⁸ Ḿpúyú i yelaa na pá lupi-i wula nawee lɛsəŋ naale, na í huli i yəlaa si: Hatoo í poluyu Yosalem ke Iso seɛu tə pə taanəa tɛcam. Ile u naaki mə Iso wei i ləsa-mɛyɛ Icipiti tetu taa təyole.

²⁹ Ilena pá siki lɛsɔyɔ lɛŋku ke Petɛli, na lɛŋku ke Taŋ. ³⁰ Isəna Solopɔwam tolisa yəlaa na pá la isayatu təyole. Na yəlaa tuutuuma náa pona lɛsɔyɔ naale nyəŋku ke Taŋ.

³¹ Ilena Solopɔwam yeke na pá nɛmá tuŋ kutuluŋ, na í kra yəlaa kra nyəma mpa pa ta ke Lefi nyəma təyole kətəlaa. ³² Na pá su acima ke pa isətu pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ wule, isu acima wena pa təkaya Yuta tə. Na i mayamaya í lá kətasi ke wula nawee lɛsəŋ wei i yepa na pá lu tə i təə. Na í tú kətəlaa mpa i kpawa təyole təkətəlenaa. Mpi i lapa Petɛli təyole.

Petɛli kətaya təlata mpusi təŋsɔyɔ

³³ Ḿpúyú waatu nəyolu Solopɔwam ləsa isətu pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ nyəŋku wule, na í lá Iseyeli yəlaa ke acima ke Petɛli. Na í lá kətasi ke i mayamaya ke acima anɪ a təə.

13

¹ Ḿpúyú Iso kusa i kuyəyətutu teləsulu nəyolu ke Yuta tetu taa, na í tala Petɛli ke waatu wei Solopɔwam isəle seena kətasi nsi kəkə lusa si təna təyole lapu tə. ² Ḿpúyú Iso kuyəyətutu teləsulu tənəsa kətaya təlata ke mpusi wei Tacaa ká heela-i si í tənəsi-tɛ tə si: Kətaya təlata nyá, kətaya təlata nyá, nu. Iso yəyətəa si, paa luli apalɔpəyaga ke Tafiiti loluyu taa, na pá ha-keɣe hətɛ si Sosiyasi. Kaa wə kətaya təlata nyá nyá təə ké tuŋ kətəlaa mpa pa wəkaya tulaalunaa ke nyá təə tə, na ká kpenna yəlaa mɔwa na ká wə.

³ Ḿpúyú Iso kuyəyətutu teləsulu tasaa si: Kətaya təlata ká yəki na tə təə təluma yaasi. Waatu inəyi í ká nyi si Tacaa yəyətəna tampana.

⁴ Waatu wei wulav Solopɔwam nuwa nti Iso kuyəyətutu teləsulu yəyətə Petɛli kətaya təlata təm tə, ilena í hólí Iso kuyəyətutu teləsulu ke mpələ, na í má kapuka si: I kra apalɔ inɪ.

Tənəyaga Solopɔwam nkpalaɣa tɔlɔaa na ká saali mpɔ. I tá pəsɪ na í kooti-ke. ⁵ Ḿpúyú kətaya təlata yəka kpaakraa inɪ, na təluma yaasi teitei isu Iso kuyəyətutu teləsulu ká keesoyu tə. ⁶ Ntəna wulav tə Iso kuyəyətutu teləsulu ke tənɛ inɪ si: Hai, la suulu na ń wiina Tacaa nyá Iso si, í husi ma isayatu, na í waa-m ma nkpalaɣa.

Ilena Iso kuyəyətutu teləsulu wiina Tacaa, na wulav nkpalaɣa məli isu kaa wɛu tə. ⁷ Ḿpuyole wulav təma Iso kuyəyətutu teləsulu si: Kəə na tɛ polo təyaga na ń nyəə lum, na má la-n ikəntu.

⁸ Ulena Iso kuyogotutu teləsulv cə wulav si: Ma sama. Ama ma nəhəle kaa feli nyá te. M'pógú pu la si ma təŋa pulv. Paa nyá wənav həyoluyv ke n ha-m ma kisa. ⁹ Pəle pə paasi Tacaa kisa-m si má taa təy. Pəcə má taa nyə puluyv cəne. Pəyele ye má kula krente, má taa təŋ ŋku maa təŋaa na má kə tə.

¹⁰ Ulena Iso kuyogotutu teləsulv kpaɣa mpaav kufaluyv na í məli krente.

Isə kuyogotutu teləsulv liyituyv na i səm

¹¹ Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv nəyəlv i ká wənnə Peteele. M'pógú i pəyalaa polaa na pá keesi-i pə təna mpi Yuta Iso kuyogotutu teləsulv kəma na í lá pa te tə. Na mpi í na wulav pə teesənaa tə. ¹² Mpuuyule cəcə pəsa-wə si: Lé təw kə i kpeɲnaa?

Ntəna Peteele Iso kuyogotutu teləsulv pəyalaa polo na pá cəkəna timpi təw í teena tə. ¹³ Ulena pa caa si: I kpeeli-m kraŋaya.

Ulena pá kpeeli-i na í kpa. ¹⁴ M'pógú i kpaɣa mpaav kulomuyv ŋku Yuta Iso kuyogotutu teləsulv ká təŋaa tə, na í hiki-i. Mpi tə, ílé i ká heesaya tuyv səsəw nakvli kv tee kə. Ulena í pəsi-i si: Nyayale Iso kuyogotutu teləsulv wei i luna Yuta tə? Ule si: Yee, maya.

¹⁵ Mpuuyule si: Tə məli na n nyəw ləm. ¹⁶ Kelela ílé i cə-i si: Pə fei si má məli na má təy puluyv təna. ¹⁷ Iso kisa-m kə təkpaataa si, ma taa təŋ puluyv təna. Pəcə pə fei si má təŋ mpaav kulomuyv ŋku na má kpe.

¹⁸ Ntəna Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv caali-i si: Ma mayamaya ma kə Iso kuyogotutu teləsulv tətəy isu nyá. Tacaa tilina i tillu na í heeli-m si má mələna-ŋ na má la-ŋ ikəntv.

Sese ile kaloolaya nté. ¹⁹ M'pógú Yuta Iso kuyogotutu teləsulv inu í təŋa-i na pá məli.

Yuta Iso kuyogotutu teləsulv səm təm

²⁰ Pa təŋna təyəw, ulena Tacaa heeli Peteele Iso kuyogotutu teləsulv kukpatulv inəyi təm. Ulena ²¹ í má kapuka na i tə i mɔsulv si: Tacaa yəyətəa si, n kisa nti ma tu-ŋ təy təkuyv. ²² Mpi tə, n kəma cəne na n təy na n nyəw. Pəcə maa kisa-ŋ kə si puluyv í taa kpa nyá təy taa. Pə təw ile, n ká si haya səm.

²³ Pa təma təyəw na nyəw, ulena kukpatulv inu í kpeeli i taapalv ke kraŋaya, ²⁴ na ílé i tu mpaav. M'pógú təyolaya lu i təw na ká kv-i na ká pəti mpaav taa, na ká na kraŋaya pá tu-i heku. ²⁵ Mpatəntaa mayana mpv na pá tala Peteele icate taa, ulena pá yəyətə. Kukpatulv ²⁶ wei i ká yaa Yuta Iso kuyogotutu teləsulv ke təyəw tə i nu mpv, ulena í tó si: Yuta Iso kuyogotutu teləsulv kə. Inu i kisa Tacaa kvsəsutv ke təkuyv. Pə təw kə Iso yelaa na təyolaya kv-i teitei isu i ká heela-i tə.

²⁷ Ulena kukpatulv tó i pəyalaa si: I kpeeli ma kraŋaya.

Ulena ²⁸ í kpaɣa-ke na í polo na í mayana sətə ke mpaav taa. Na kraŋaya na təyolaya ke pa lona taa. Ama ka tá təy-i, pəyele ka ta kpa kraŋaya. ²⁹⁻³⁰ Ulena kukpatulv inu í kpaɣa-i na í təni i kraŋaya təw, na í məŋna Peteele, na í pimi-i pa təyaya pəlaav taa, na pá lá ləyaya. Ulena i na i piya pa wii-i si: Aa, kasa, səm ta nyi.

³¹ Ləyaya təma, ulena kukpatulv heeli i pəyalaa si: Ye ma səpa í pi-m tá təyaya pəlaav ŋku kv taa təna. ³² Mpi tə, Tacaa tila-i na nəyə isayaa ŋka si í təŋsi Peteele kətaya təlate, na Samalii acaləe təkətəle waani waani tə, i nəyə ŋke kaa təy kə.

³³ Paa na pa kpaala Solopwam tə, i ta nu. Pəcə i ta yele kpa ke kpa kətəlaa mpa pa səla kətuyv təmle tə. ³⁴ Solopwam yaasi inu, i susa i təyaya nyəma tənaya isayətv taa kə. Pə təw kə pə kpiisa pa təna təcayacaya ke tətə təna taa.

14

Solopwam I kawulaya təm

¹ M'pógú Solopwam pəyalə Apiya hənta wəvasi ke waatv inu i taa. ² Ulena wulav tə i alv si: Yusi nyá ti pa taa nyi-ŋ, na n polo Silo na n mayana Iso kuyogotutu teləsulv Ahiya wei i ká

kpa-m kawulaya ke Iseyeli yelaa tɔɔ tɔ. ³ Kpaɣa potopotonaa ke naanɔwa na kakalasi, na tunɔ nim heɛu na ɔ krentɔna-i. I ká heeli-ɔ nti tá pɔyaya ká tena tɔ.

⁴ Uena alɔ la isɔ i paalɔ heeluɣu-i tɔ, na í polo Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ Ahiya tɛɣe Silo. Ue i ka kpatɔla teu kɛ, halɔna í yɔlɔmɔ. ⁵ Ama Tacaa yepa na Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ wɛɛna pɔ nyɛm, na í heeli-i nti nti i ká cɔ alɔ inɔ tɔ.

⁶ Ahiya nu i tan, uena í tɔ sɔ: Sɔu yoo, Solopɔwam alɔ. Pepe tɔɔ kɛ n nɔkaa na ɔ laki isɔ pɔ taya nyá? Ma tu wɛna lanwakɛlle tɔm natɔli sɔ ma heeliyi-ɔ. ⁷ Mɔli na ɔ heeli nyá paalɔ sɔ, Iseyeli Isɔ Tacaa yɔɔtɔa sɔ: Waatu wei ma kpa-ɔ ma yelaa Iseyeli nyɛma wulav tɔ, n wɛ teitei kɛ isɔ paa yɔlɔ wei. ⁸ Tafiiti tɔyaya kawulaya ke ma mɔwa na má cɛɛ-ɔ. Ama n ta la ma luɣu nyɛntɔ. Pɛcɔ n tá tɔki ma kɔtɔtɔtu na ɔ laki ma tɔmle na luɣu kɔlɔmɔɣu isɔ Tafiiti. ⁹ N lapa isayatu na pɔ kɛli mpa pa laala-ɔ kawulaya tɔɣu tɔ, na ɔ ha-m siyile na ɔ kɔsɔ ma pááná na tun wei n lupa tɔ. ¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ maa yele na mpusi sɔu nyá tɔyaya taa. Maa kpiisi nyá lɔlɔɣu nyɛma apalaa tɔna. Pɔ kpaɣav sɔsaa na piya tɔ, na pɔ saali yem. Isɔ pa hasɔɣu nyutu na san tɔ. ¹¹ Ye nyá tɔyaya tu wei í sɔpa tɔyaya, hasɔ ká tɔɣɔna-i. Na wei í sɔpa taale, kpelin náá tɔɣɔ. Nti Tacaa yɔɔtɔa tɔɣɔɛ.

¹² Uena Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ tasa alɔ inɔɣi heeluɣu sɔ: Nyaa kɔli na ɔ mɔli tɔyaya. N ká kɔɔ isɔ n sɔuki icatɛ uɛ pɔyaya ká sɔ. ¹³ Nke ka tike kaa nyɛna pɔlaav ke Solopɔwam lɔlɔɣu taa. Ka tike ka lɔyaya ke Iseyeli nyɛma ká caya. Mpi tɔ, ka tike ke Tacaa nawa sooci tu. ¹⁴ Pɔɛ pɔ paasi maa kpa Iseyeli wulav kɔfalɔ. Ue i ká kpiisina Solopɔwam lɔlɔɣu nyɛma. Nti inɔ tɔ kɔmna nteɣe san isɛntɔ. ¹⁵ Tacaa ká hɔ Iseyeli nyɛma ɔkpaɔɣu, na paa sele, isɔ lɔm taa sɔsɛncanɔ. I ká lɛɛki-wɛɣe tetu kɔpantɔ nti í ha pa caanaa tɔ, na í yasɔ-wɛ na pá tɛsɔ Papiloni pɔɣɔ Ifɔlatɔ waali. Mpi tɔ, pa sika tun kɔlalaan kɛ na pɔ kraasi Tacaa pááná. ¹⁶ Pɔ taya pɔlɔ, Solopɔwam lapa isayatu nti na í tusi yelaa ke tɔ taa tɔ tɔ kɔfelɔɣu ntɛ.

¹⁷ Mɔpɔɣú wulav alɔ mɔla Tiisa. I sɔu tɔyaya nɔnɔkeelasɔ uɛ i pɔyalɔ heɛwayalɛ. ¹⁸ Uena pá pimi-i na Iseyeli nyɛma tɔna caya i lɔyaya ke teitei isɔ Tacaa ká yɔɔtɔna Isɔ kɔyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ Ahiya nɔɣɔ tɔ.

¹⁹ Pa kɛesa Solopɔwam tɔmnaa lentɔ ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa. Ka taa kɛ pa kɛesa isɛna i yooɔa, na isɛna i tɔɣɔ i kawulaya tɔ. ²⁰ I tɔɣɔ kawulaya ke pusi hiu na naale uena í sɔ. Mɔpɔɣú i pɔyalɔ Natari lɛɛta i lonte taa.

Yuta wulav Lɔpɔwam kawulaya (Kɔtɔsɔtu II 12:1-16)

²¹ Waatu wei Salɔmɔɔ pɔyalɔ Lɔpɔwam tɔɣɔ kawulaya tɔ, i lɔlɔɣu pusi wɛ nule na kɔlɔmɔɣa. I too ka kɛ Amoni tu na pá yaa-i sɔ Naama. Pusi naanɔwa na naatosompɔɣɔlaya ke i tɔɣɔ i kawulaya ke Yosalem ke Yuta tetu taa. Tɔnaya Isɔ ka lɔsaa sɔ paa sɛɛki-i. ²² Mɔpɔɣú Yuta kpekɔle nyɛma tasa lapɔ ke mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. Pa lapa isayatu na i pááná kɔli, na pɔ kɛli isɔ pa cɔsɔnaa ka lapɔ tɔ. ²³ Pɛɛ pá ɔmá tɔkɔtɔɛ tɔtɔɣɔ, na pá siki pɛɛ, na pa ká kankanasi ke pulasi nyɛɔɔn taa hɔtu tɛɛ. ²⁴ Halɔ alaa na apalaa ka lakaya wasanjalɔtu ke lona anɔ a taa kɛ, na acaalɔtu isɔ piitimnaa mpa Tacaa tɔɣɔnaa na mpe pá caya tɔ.

²⁵ Lɔpɔwam kawulaya pɔnaya kakpasɔ nyɛnka taa kɛ Icipiti wulav Sisaki polaa na í yooɔa Yosalem. ²⁶ Mɔpɔɣú Sisaki koosa Isɔ tɔsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoou tɔna. Uena pɔ tíi kɔlɔna wɔla kpalɔɔ wei Salɔmɔɔ ka lupa tɔ. ²⁷ Mɔpɔɣú wulav Lɔpɔwam lupa nyɛɔlɔɣu kɔsɛɛmɔɣu kpalɔɔ, na í lɛɛti wɔla nyɛɔn inɔ i lonte, na í cɛɛ-i kawulaya tɔyaya tanlaa nyɛɔn nyɛma. ²⁸ Ye wulav í puki Isɔ tɔsɛɛɛ, uɛ tanlaa sɔ-i na kpalɔɔ inɔ. Ye pa tema, uɛ pa mɔɔna-i i tɔcayalɛ.

²⁹ Pá kɛesa Lɔpɔwam tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ³⁰ I na Solopɔwam pa yookaya tam kɛ. ³¹ I sɔpa, uena pá pimi-i pa tɔyaya pɔlaav taa kɛ Tafiiti tɛ. I kpenaa ntɛ Amoni nyɛma. Pa yaaki i too sɔ Naama. I pɔyalɔ Apiyam lɛɛtɔna i lonte taa.

15

Yuta wulav Apiyam tɔm
(*Kvtɔɔsvtv II 13:1-3,22-23*)

¹⁻² Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pɛnaya pɔlefɛi hiu nyɛnka taa kɛ Apiyam tɔɔ kawulaya kɛ Yosalem, kɛ Yuta tetv taa kɛ pusi tooso. Pa yaakaya i too si Maaka. I too inu i ka kɛ Apisalɔm pɛɛɔ. ³ Mɔpɔyɔ Apiyam tɔɔna i caa nɔɔhɛɛ taa. I ta tɔɔn i cɔsɔ Tafiiti ikpate. Pɔcɔ i ta sɔɔli i Isɔ Tacaa na lotu kulɔmtv. ⁴ Paa na mpv Tacaa ha-i pɔyaya nka kaa lɛɛti i lonte tɔ, si Tafiiti tɔyaya i taa saali yem. Pɔyele Yosalem i wɛɛ tam kɛ kawulaya icate sɔsɔɔle kɛ Tafiiti tɔɔ. ⁵ Mpi tɔ, inu i lapɔna mpi pɔ maya Tacaa kɛ teu tɔ. I ta wakɛli Isɔ kusɔsutv natɔli. Ye pɔ taya Hiti tv Yulii tɔm taa.

⁶ Lupɔwam nɔ yookayana Solopɔwam kɛ tam kɛ.

⁷ Pa kɛɛsa Apiyam tɔm lentɔnaa kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. Ilɛ i mayamaya i yoonaa Solopɔwam tɔtɔɔ. ⁸ I sɔpa, ilɛna pɔ pimi-i Tafiiti te na i pɔyalv Asa lɛɛti i lonte taa.

Yuta wulav Asa tɔm
(*Kvtɔɔsvtv II 14:1-2; 15:16-19; 16:1-6,11-14*)

⁹ Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pɛnaya hiu nyɛnka taa kɛ Asa pɔsa Yuta wulav. ¹⁰ I tɔɔ kawulaya kɛ Yosalem kɛ pusi nule na kulɔmaya. I nese kɛɛ Apisalɔm pɛɛɔ Maaka. ¹¹ Mɔpɔyɔ Asa lapa mpi pɔ maya Tacaa tɔ, isu i cɔsɔ Tafiiti. ¹² I tɔɔna apalaa na alaa mpa pa laki wasanjalɔtv kɛ tɔkɔtɔɛnaa tɔɔ tetv taa. I wakɛla tun kulalaan wei i cɔsɔnaa kɔ lupa tɔ. ¹³ Halɔna i lɛsi i nese Maaka kɛ i alɔkawulaya taa. Mpi tɔ, ilɛ i ka sika tɔyɔ isayav nku pa yaa si Asela tɔɔ. Mɔpɔyɔ Asa tɔma si pɔ kɛsi tɔyɔ nku na pɔ wɔ-kuyv Setɔɔn lɔɔ nɔɔ. ¹⁴ Paa na wulav inu i sɔɔla Tacaa na lotu kulɔmtv tɔ, i ta wakɛli tɔkɔtɔɛnaa mpa paa wɛ tetv taa tɔ. ¹⁵ Ama i yelaa na pɔ kɔna Isɔ tɔsɛɛɛ taa kɛ wɔla, na liyitee nyɛɔtv, na wontunaa lɛmpa mpa i na i caa paa hawa Tacaa kɛ kɔcɔɔ tɔ.

¹⁶ Asa yookayana Iseyeli wulav Pasa kɛ tam kɛ. ¹⁷ Mɔpɔyɔ kuyaku nakuli Asa polaa na i niki Yuta kɛ yoonav. Ilɛna i nmaaki Lama icate kɛ kolunja si Asa na Yuta nyɛma pa taa yelɔna hɔɔɔyɔv nkyɔv isɔna pa sɔɔlaa tɔ. ¹⁸ Mɔpɔyɔ Asa koosa Isɔ tɔsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoou wulanaa tɔna, na i tilina i waali nyɛma, si pɔ pona Sili wulav Tapilimon pɔyalv Pɛni-Hatati. Ilɛ i cɔsɔ kɛɛ Hesiyɔ. Si pɔ cɛɛ-i na pɔ heeli-i si: ¹⁹ Ma ha-n kɔcɔɔv nkyɔv si ma na-n tɔ pɛɛli nɔɔ, na nyana Iseyeli wulav i ya, na ilɛ i lɛsi i yoolaa kɛ ma tetv taa. ²⁰ Mɔpɔyɔ Pɛni-Hatati mv Asa tɔm nti, na i kusɔ i yoolaa na pɔ polo pɔ yoonaa Iseyeli nyɛma, na pɔ lɛɛki pa acalɛɛ, Yon, na Tan, na Apɛɛli-Pɛti-Maaka, na Kinelee hɔɔɔyɔv na Nɛfɔtali tetv kukaasɔtv tɔna. ²¹ Pasa nu mpv, ilɛna i yele Lama icate kolunja nman na i mɔli na i caya Tiisa. ²² Mɔpɔyɔ Asa kota Yuta nyɛma tɔna, pɔ ta sɔɔ ilɔɔv pɔyaya, na pɔ kuu pɛɛ na taasi nsi Pasa ka kaawa si i nmaakɔna Lama icate kolunja tɔ si, pa tayanɔɔna timpɔ pa yaa si, Pɛncamɛɛ-Kɛpa na Misipa pa acalɛɛ tɔ.

²³ Pa kɛɛsa Asa tɔm lentɔnaa, na i apalv tɔm, na pɔ tɔna mpi i lapa tɔ. Na acalɛɛ wɛna i tayanaa tɔ, pɔ tɔm kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. Pɔ kɛɛtɔna i sɔm, ilɛna kutɔn kpa i nɔntaalɔn. ²⁴ I sɔpa, ilɛna pɔ pimi-i pa tɔyaya pɔlaav taa kɛ Tafiiti te. Mɔpɔyɔ i pɔyalv Sosafati lɛɛta i lonte.

Iseyeli wulav Natapi tɔm

²⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya naale nyɛnka taa kɛ Solopɔwam pɔyalv Natapi tɔɔ kawulaya kɛ Iseyeli taa kɛ pusi naale. ²⁶ Mɔpɔyɔ i lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. I tɔma tɔnte isayale kɛ teitei, isu i caa wei i tɔsa Iseyeli nyɛma kɛ isayav taa tɔ. ²⁷ Ilɛna Isakaa kɛkɛle tv Ahiya pɔyalv Pasa caya Iseyeli wulav Natapi acaya na i ku-i. Waatv inɔyi Natapi na i yoolaa pɔ nyala Filiisi nyɛma icate Kipetɔn. ²⁸ Ilɛna Pasa nɔ pɔsi wulav, na Asa wɛ i kawulaya pɛnaya tooso nyɛnka kɛ Yuta. ²⁹ I tɔɔ-kɛɛ kɛkɛpaa, ilɛna i yele na pɔ kɔ Solopɔwam tɔyaya nyɛma tɔna. I tɔ yele paa kulɔm kɛ i lulv taa kɛ teitei isu Tacaa kɔ yɔɔtɔna Isɔ kuyɔɔtɔtv telɔsulv

Ahiya nɔɔ ke Silo tɔ. ³⁰ Solopɔwam lapa isayatu na í teləsi-tɔɣi Iseyeli nyɔma tɔɔ pɛ kraasa Tacaa pɔ́áná ke sɔsɔm.

³¹ Pa keesa Natari tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

³² Yuta wulav Asa yookayana Iseyeli nyɛɛ Natari ke tam ké.

Iseyeli wulav Pasa tɔm

³³ Yuta wulav Asa pɛnaya tooso nyɛɛka taa ké Ahiya pɔyalv Pasa tɔɔ Iseyeli tɔna tɔɔ ké kawulaya. Tiisa icate taa ké í tɔɔ-keɛɛ pusi hiu na liyiti. ³⁴ Mɔ́ɔ́yó í maɔamaya í lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔɔ teitei isu Solopɔwam ka tusuyu Iseyeli nyɔma ke tun laav taa tɔ.

16

¹ Mɔ́ɔ́yó Tacaa kusa Hanani pɔyalv Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu si í polo í heeli Pasa si: ² Ma kra-ɛ ma yɔlaa Iseyeli nyɔma wulav tɔ, n ké yulv ke yem ké. Ama n tɛɛa Solopɔwam ikrate na n tusi Iseyeli nyɔma ke tun laav taa na pɛ kusi ma pɔ́áná. ³ Pɛ tɔɔ ké maa yele na nyá na nyá tɔɔɔ nyɔma í saali yem. Isu maa lapv Nepati pɔyalv Solopɔwam na í nyɔma tɔ. ⁴ Ye nyá tɔɔɔ tɔ wei í sɛpa tɔɔɔ, hasi ká tɔɔɔna-í, na wei í sɛpa taale, kpeliɛ ná tɔɔɔ.

⁵ Pa keesa Pasa tɔm lentɔnaa na í apalv tɔm na pɛ tɔna mpi í lapa tɔ. Pɛ tɔm wɛ Iseyeli awulaa takɔlaya taa. ⁶ Í sɛpa, ilena pá pimi-í Tiisa, na í pɔyalv Ila mɛli í lonte taa.

⁷ Waatu wei Tacaa ka kusa Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu tɔ, tɔm naaleɛ í heela-í si í polo í teləsi Pasa. Kancalaya ilɛ, Pasa lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ, na pɛ kusi í pɔ́áná ke teitei isu Solopɔwam na í lɔlɔɔ nyɔma. Naale nyɛntv nté isɛna Pasa ka kuyv Solopɔwam tɔɔɔ nyɔma tɔ.

Iseyeli wulav Ila tɔm

⁸ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatoso nyɛɛka taa ké Pasa pɔyalv Ila ná tɔɔ í nyɛɛka ke Iseyeli taa ké pusi naale. ⁹ Mɔ́ɔ́yó í yoolaa sɔsaa taa lelɔ Simili, wei í paasɔɔna yoo kekenaa hɔɔlɔɔ lɛɛkɔ tɔ, í kula wulav tɔɔ. Na wulav wɛ kawulaya tɔɔɔ nyɛɛ tɔ Alɛsa tɛɛ Tiisa na í nyɔɔki na pɛ kuyv-í. ¹⁰ Mɔ́ɔ́yó Simili polaa na í kv-í na í lɛɛki kumte. Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔɔlaya nyɛɛka taa ké pɛ lapa mpv. ¹¹⁻¹² Waatu wei í mv-keɛɛ mpv, ilena í kv Pasa tɔɔɔ nyɔma tɔna. Í ta sɔɔ nɔɔlɔ, paa sɔsɔ paa pɔɔɔ. Paa í nyɔma yaa í taapalaa taa nɔɔlɔ. Pɛ lapa teitei ké isu Tacaa ká heeluyv Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulv Yehu na í yɔɔtɔ tɔ. ¹³ Pasa na í pɔyalv Ila pá tusa Iseyeli yɔlaa ke tun laav taa na pɛ kraasi Isɔ Tacaa pɔ́áná tɔɔ pɛ lapa na Simili kv-wɛɛ mpv.

¹⁴ Pa keesa Ila tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Iseyeli wulav Simili tɔm

¹⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔɔlaya taa, Simili tɔɔ Iseyeli taa ké kawulaya ke Tiisa icate taa ké kuyɛɛ naatosompɔɔlaya. Waatu inɔɔ Iseyeli nyɔma polaa si pa yookina Filiisi nyɔma icate Kipɛtɔɛ. ¹⁶ Ntɛna yoolaa nu si Simili kula wulav tɔɔ, na halɛna í kv-í. Tɛnaya pa kpɛnta nɔɔ ke tɔɔoole tɔna na pá kra yoolaa nyɛɛ tɔ Omili ke Iseyeli wulav ke kpakpaa. ¹⁷ Ilɛna Omili na í yoolaa pá kuli Kipɛtɔɛ na pá polo pá nyala Tiisa. ¹⁸ Simili nawa si pa lɛɛka icate, ilena í svv kawulaya tɔɔɔ kutuluyv nakuli kv taa na í tɔ-kuyv kɔkɔ na ká nyaya-í kv taa tɔna. ¹⁹ Simili lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔɔ. Í tɛɛa Solopɔwam wei í ká tusa Iseyeli nyɔma ke tun laav taa tɔ í ikrate taa, pɛ tɔɔ ké pɛ lapa mpv.

²⁰ Pa keesa Simili tɔm lentɔnaa, na isɛna í kula wulav tɔɔ tɔɔ Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

²¹ Í sɛm waali ké Iseyeli nyɔma faya tɔm naale. Lɛlaa si pá kra Kinati pɔyalv Tipini ke wulav. Lɛlaa si Omili ke paa kra. ²² Ama Omili yɔlaa kɔla tɔɔ ke Tipini nyɔma. Pɛ kɔma na Tipini sí, ilɛna Omili náá tɔɔ kawulaya ke Iseyeli nyɔma tɔna tɔɔ.

Iseyeli wulav Omili tɔm

²³ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanvwa na kulɔmaya nyɛɛka taa ké Omili tɔɔ Iseyeli taa ké kawulaya ke pusi naanvwa na naale. Tiisa ke í caalɛna caɔav ke pusi naatoso.

²⁴ Pə waali ké ı pola Seme kin na í ya Samalii pulaya ke liyitee nyəğətu iyisi naatoso (6000) na í ħma ıcate na í ha-teye tə tu Seme həte sı Samalii. ²⁵ Ama Omili lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə tee awulaa mpa mpa pa laala-ı tə. ²⁶ ı təma Solopuwam wei ı tusa İseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tə, ı ıkpate taa ké teitei ké na pə kusi Tacaa paana.

²⁷ Pa keesa Omili təm lentənaa, na í kulapəm na ı apalotv nti ı hulaa tə, pə təm ke İseyeli awulaa takəlaya taa. ²⁸ Waatu wei ı səpa, ılena pá pimi-ı Samalii. ılena ı pəyalv Akarı leeti ı lonte.

İseyeli wulav Akarı təm

²⁹ Yuta wulav Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na kulvmağa nyəŋka taa ké Omili pəyalv Akarı təğv kawulaya ke Samalii, ke İseyeli təna təv ké pusi hiu na naale. ³⁰ Mıpúğv ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə kəli awulaa mpa pa laala-ı tə. ³¹ Pə taya Solopuwam ısayatv tike ke Akarı keena. ı pola Sitəŋ nyəma teye na í kpağa təna nyəma wulav İpaalı pəelə Sesapeeli ke alv. Haləna í luŋ pəle pa təğv Paalı na í laa-kv. ³² ılena í ħmá Samalii ıcate taa ké kv kutuluğu na pə təkətəle. ³³ Na í siki kv alvnyəŋkv. ı kusa Tacaa İseyeli İso páná ké na ı kulapətv, na pə kəli awulaa mpa pa təna pa laala-ı tə.

³⁴ Waatu ıni ı taa ké apalv nəğəlv wei pa yaa sı, Hiyeli ke Petəeli tə ı ħmawa Yeliko ıcate. Ama nti Tacaa ka yəğətəna Nuŋ pəyalv Yosuwee nəğv tə, tə lapa mıpúğv teitei ké. Hiyeli pəyalv kancaalaya nyəŋ Apilam səpa waatu wei pa hula ıcate nté tə kutuluŋ kila tə. ılena ı pəyalv naale nyəŋ Seku náá sí waatu wei pa tv tə kampvnaa tə.

17

İso kuyəğətvtv teləsvlv İlii kpaaləğv wulaya təm

¹ Apalv nəğəlvğv pa yaakaya İlii. ı ké İso kuyəğətvtv teləsvlv, na í we Tisipe ıcate taa ke Kalaati tetv taa. Mıpúğv kuyaku nakvli, ı heela wulav Akarı sı: Ma tuuna İseyeli İso Tacaa wei ı təmle ma lakı tə. Cəlv kaa kpa pusi nsi sı kəŋ tə sı taa. Mıpúğv pu la sı tev ká nu. Haləna má tayanı sələmvğv na pəcə.

İlii ke Keli ləvv nəğv

² Pə waali ke Tacaa təma İlii sı: ³ Se na í polo ilim təlvle təv ké Yaatanı pəğv waali, ké Keli ləvv nəğv na í ħmeli təna. ⁴ N ká hiki lvm ke ləvv taa təna na í nyəv. Maa heeli katəkatəŋ na í kəna-ŋ təğvnağa.

⁵ Mıpúğv İlii tee Keli ləvv nəğv təna, ısu Tacaa ka heela-ı tə, na í caya. ⁶ ılena katəkatəŋ kəŋna-ı təğvnağa na nantv ke tanəŋ na taanaya na í təkı na í nyəvki ləvv lvm.

İlii na Salepəta leelu pa təm

⁷ Pə kəma na pə keesi, ılena ləvv lvm nyəv. Mpi tə, tev ta nu tetv təna taa. ⁸ Ntəna Tacaa tə İlii sı: ⁹ Polo Salepəta ıcate taa ké Sitəŋ cəlv, na í caya təna. Ma heela təna leelu sı í la-ŋ təğvnağa.

¹⁰ Mıpúğv İlii tv Salepəta mpaav. ı kəma ısu ı svvki ıcate, ıle ı mayana alv leelu nəğəlvğvle na í caaki taası. ılena í yaa-ı, na í sələmı-ı sı: Ha-m lvm konyənyəvəm.

¹¹ Alv tee lvm waali, ılena İlii tayanı-ı yaav na í təmı-ı sı: La suulu krentəna-m təğvnağa ke pəcə. ¹² Ntəna alv sı: Ma tuuna Tacaa nyá İso sı ma feina təğvnağa. Mvlvmağa kaasəna-m ħkute taa ısəntəğv nyənağa taa, na nim ke heeu taa. Ma kəmayale sı ma caaki tuputu na má teesi caləsvğv. ılena má na ma pəyaya té təğv na té taŋ səm. ¹³ Ntəna İlii sı: Taa nəğəsi, polo na í la ısu n yəğətvğv tə. Ama caaləna-m təğvnağa ke pəcə na í kəna-m. Pə waali, ılena í la nyá na nyá pəyaya mə nyəŋka. ¹⁴ Pəpətv fei leleŋ, Tacaa İseyeli İso suwaya sı nyá mvlvmağa na nyá nimaya pə kaa te. Haləna í yelev na tev nu tetv təv.

¹⁵ Mıpúğv alv polaa na í la ısu İlii ka heela-ı tə. Na pá təğv na pə kaası-weye təğvnağa ke tampana na pə leeli. ¹⁶ Mvlvmağa ħke ka tá té nyənağa taa, pəcə nimaya ná tá té heeu taa tətə. Teitei ısu Tacaa ká heela-ı na İso kuyəğətvtv teləsvlv nəğv tə.

Ilii feesuɣu ke leelu pəyaya

¹⁷ Pəle pə waali ke pə wu alv leelu pəyaya ŋkeɣe teu, haləna ká caŋ ká sí. ¹⁸ Mpuɣɣe ka too tɔma Ilii si: Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv, pepe tɔɔ ké ŋ lapa-m mpv? N kɔma na ŋ kuli ma isayatu tɔɔ na ŋ hólí Iso, na pə kú ma pəyaya.

¹⁹ Na pəyaya we alv nin taa. Kelena Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv si: Cele-m-ké.

Uena Ilii kraana-keɣe isɔtaa kutuluyɣu taa timpi i həntəyi tɔ, na í husi-keɣe i kato tɔɔ. ²⁰ Uena í sələmi Tacaɔ si: Hai, Tacaɔ, ma Iso, alv inɛ i mu-m i teɣe nin naaleɣe. Ue n caa si n kv i pəyaya na ŋ lɛɛti-i laŋwakəlle na?

²¹ Mpuɣú Ilii hənta ka tɔɔ ké tɔm tooso, na í tasa si: Hai, Tacaɔ, ma Iso, ma wiikina-ŋ si ŋ ha pəyaya kanɛɣe weesuɣu.

²² Mpuɣú Tacaɔ mu Ilii kusələmutv, na í feesi pəyaya ŋke. ²³ Uena Ilii məŋna-keɣe alv ke pəteɛ kutuluyɣu taa na í tɔ si: Nyá pəyaya fema.

²⁴ Ntəna alv si: Pənɛntɛɣe ma cəkənaa si n ké Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv. Na nti nti n yɔɣɔtəyi tɔ, Tacaɔ heeliɣina-ŋ-ti.

18*Ilii kpaalaa si wulaya tɛŋ*

¹ Wulaya leela səsəm, na ká tala ka pənaɣa tooso nyəŋka. Uena Tacaɔ heeli Ilii si: Polo wulav Akari te na ŋ heeli-i si, maa yeke na tɛv nu.

² Mpuɣú Ilii pola wulav teɣe Samalii, na nyɔɣɔsi haŋa teu ke waatu unɛ. ³ Uena wulav yaa kawulaya təyaya nyuɣv tɔ Opatiya. Apalv unɛ i seɛkaya Iso ké teu ké. ⁴ Waatu wei wulav alv Sesapɛɛli kəkaya Tacaɔ kuyɔɣɔtutu teləsəlaa tɔ, Opatiya unɛ i ka waasəna pa taa nunɔwa (100), na í ŋmɛsi-wɛɣe kpeka nule na naanɔwa ke kukpaməŋ pəŋ taa. Na í celəyi-wɛɣe tɔɣɔnaɣa na lɔm. ⁵ Mpuɣú Akari yaa Opatiya na í tɔ si: Tɔ cɔɔ tɛtv təna taa hila na lɔŋ tɔɔ. Ntanyɛ tu ná tiiliyi nyutu na tɔ tɔ tá kraɣanəŋ na tá kraŋasi. Ue tə kaa kv tá tɔla.

⁶ Uena pá hólí timpi timpi paa wei i ká cɔɔ tɔ. Na Akari náá tɛɛ ílé i hɔɣɔlɔɣv. Na Opatiya náá tɛɛ i nyəŋkv. ⁷ Opatiya lu mpaav, uena í sulina Iso kuyɔɣɔtutu teləsulv Ilii ke kpaakpa, na í nyəmi-i. Uena í hənti-i atɛ, na í pəɔsi-i si: Tacaɔ, nyayale Ilii? ⁸ Ilii si: Eɛ, maya. Polo ŋ heeli nyá caa Akari si n na-m. ⁹ Ntəna Opatiya si: Ue isayatu ntiyi ma lapa na ŋ tɔɣv-m Akari nin taa? Səm taa ké n tiiliyi-m mpv. ¹⁰ Ma tuuna nyá Iso Tacaɔ si Akari tila yəlaa ke antulinya piitimnaa təna taa, si pá pɛɛki-ŋ. Ye pa tala mpa pa tɛ, na pɛle pá tɔ si pa ta na-ŋ, uɛ i tɔ si pɛle pa wulav í tuuna Iso. ¹¹ Uena nəɔnəɔ nyaa tasəyi si má polo ma heeli-i si n kəŋ yaa? ¹² Ama ye ma hatələna-ŋ, Tacaɔ Feesuɣu ká kraɣa-ŋ na kú tɛɛna timpi ma ta nyi tɔ. Uena máá polo na má keɛsi-təyi Akari. Pa kaa na-ŋ, uɛ paa kú má. Pəyele ma seɛki Iso ké teu ke hatoo ma pəcaatu ké. ¹³ Tacaɔ, pa ta keɛsi-ŋ isəna ma ŋmɛsa Iso kuyɔɣɔtutu teləsəlaa nunɔwa (100) ke kpeka nule na naanɔwa ke kukpaməŋ pəŋ taa tɔ? Haləna má cele-wɛɣe tɔɣɔnaɣa na lɔm ke waatu wei Sesapɛɛli kəkaya-we tɔ. ¹⁴ Uena nəɔnəɔ ŋ təŋ si má polo má heeli Akari si ma na-ŋ tɔ, i ká kv-m ké. ¹⁵ Ntəna Ilii si: Ma tuuna Tacaɔ Toma təna tɔ wei i təmle ma laki tɔ, si saŋa mayamaya maa polo Akari tɛ.

Ilii pote ke Akari tɛ

¹⁶ Mpuɣú Opatiya polaa na í keɛsi Akari ke tə təna. Uena Akari polo Ilii səŋuɣv. ¹⁷ Akari na-i, uena í tɔ si: Nyá kəŋna Iseyeli yəlaa tɔɔ ké mpusi.

¹⁸ Ntəna Ilii si: Pə taya má, nyaya. Mpi tɔ, nyana nyá təyaya nyəma í kisa Tacaɔ kvɔtɔtv ke təkɣv, na í laaki Paalənaa. ¹⁹ Ama tili nəɔnəɔ na pá koti Iseyeli yəlaa ke ma kiŋ ke Kamɛɛli puɣv tɔɔ, na pə kpəna tɔɣv Paali kuyɔɣɔtutu teləsəlaa nasəle na nule na naanɔwa (450) na kv alvnyəŋkv nyəma nasəle (400) mpa Sesapɛɛli tɔɔki tɔ.

Ilii na Paali kuyɔɣɔtutu teləsəlaa ke Kamɛɛli puɣv taa

²⁰ Μρύγύ Akarí kota Iseyeli kpeka tēna, na Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke Kamēli puyv tō. Pa kotaa, ulena ²¹ Ilii lu samaa isentaa na í tō si: Pəlee ké í ká heesi yelēyēle inē? Ye Tacaa Iso mayamaya ke í seeki, í see-i. Yaa ye tuyv Paali ke í caaki, ulē í laa kule.

Ama samaa taa nəɣəlv ta cə. ²² Ntēna Ilii tasa si: Ma tike təkəŋ ma kēna Tacaa kuyəɣətutu teləsəlv. Ama tuyv Paali kuyəɣətutu teləsəlaa ná wē nasəle na nule na naanowa (450). ²³ Pá kəna ma na-weyē latəce latəce, na mpe pá kó pa nyəŋ na pá tənɪ kətaya təlatae taasi tō. Ama pá taa mʊsi kəkō. ²⁴ Ulēna pá sələmɪ pa tuyv, na máá sələmɪ ma Iso tətō. Wei ɪ nyəŋ ká tisi kəkō na ká nyaya kətaya ŋke tɔɣəle səsō.

Ulēna samaa tēna tisi si, pə wē teu.

²⁵ Ntēna Ilii tō Paali kuyəɣətutu teləsəlaa si: ɪ ləsi latəcēnaa mpe pa taa ləlv na í caali. Mpi tō, mə kələna paɣale. Pə waali, ulēna í sələmɪ mə tuyv na kú tisi kəkō.

²⁶ Μρύγύ pa mʊ latəce na pá kú, na pá hiisi, na pá tó kətaya təlatae tō, na pá sələməɣɪ pa tuyv si: Hai, Paali, cə-tv. Na pá paaki na pá cəkəna pa kətaya təlatae, haləna ilim sikuyv. Ama Paali ta cə-weyē paa təmuyv kuləmuyv. ²⁷ Ilim sikuyv waali ké Ilii wəŋa-wē si: ɪ kiisi səsəm, isəntō kv hʊwēe tēna tiiliɣi, yaa isəntō pʊlvʊv təm caaləna-kv. Yaa ntanyɪ kv pola mpraav, yaa kv tooki, ulē í feesi-kv.

²⁸ Μρύγύ pa səsə koou, na pá səkɪ pa tɔɣɪ pa layalee, na pa ŋmantaasi, isu pa tu laki tō. Haləna caləm kpeŋ. ²⁹ Ilim sikaa, ulēna pá səsə koou isu kpaŋtənaa, na pá yaaki pa tuyv, haləna ilim kpiluyv kətasi lapv waatu. Ama pə ta cə-weyē paa təmuyv kuləmuyv. Pécó pə ta húlɪ-weyē yaasi nəɣəlv.

³⁰ Μρύγύ Ilii kota yəlaa ke ɪ kiŋ. Ulēna í tayani Tacaa kətaya təlatae nte pa yəkāa tō. ³¹ Μρύγύ ɪ kula pēe naanowa na naale, na pə keesəna Yakərv lʊlvɔv nyéma. Yakərv inəɣɪ Tacaa ka heelaa si, paa yaa-ɪ si Iseyeli. ³² Pēe anəɣɪ ɪ ŋmana Tacaa ke kətaya təlatae. Na í hee lonte na í cəna-te. Lonte nté tə təkɪ isu lvm liitilinaa hiu na naanowa ké mpv. ³³ Μρύγύ ɪ tayana taasi ke kətaya təlatae tō, na í hiisi latəce na í tənɪ. ³⁴ Ulēna í tó mpa paa wē tēna tō si: ɪ lu lvm heesi liyiti na í pəli nantv na pə taasi tō.

Pa lapa mpv, ulēna Ilii si: ɪ ləli təm naale nyəm. Ilii si: ɪ tasa təm tooso nyəm.

Ulēna pá lu lvm na pá pəli mpv. ³⁵ Ulēna lvm kpe. Haləna pə su lonte nte ɪ ka heewa na í cəna kətaya təlatae tō.

³⁶ Pə kəma na pə tala waatu wei pa laki ilim kpiluyv kətasi tō, ulēna Iso kuyəɣətutu teləsəlv Ilii krətəna kətaya təlatae na í tō si: Hai, Tacaa Apələham na Isaaka na Yakərv pa Iso. Hʊli sanja si nyayale Iseyeli nyéma Iso, na mayale nyá təmle tv. Nyá təmna si má la isəntō. ³⁷ Tacaa, mʊ ma sələmuyv. Hai, mʊ ma sələmuyv. Yəlaa panē pá nyɪ si, nyayale Iso Tacaa. Nyá caakəna si ŋ məŋna-weyē tampana nna pa təŋaya hatoo ləŋ tō a taa.

³⁸ Μρύγύ Tacaa tisa kəkō na ká nyaya kətaya nantv, na pə taasi, na pēe, na tetv, na ká kpenna lonte taa lvm. ³⁹ Iseyeli nyéma ná mpv, ulēna pá həntɪ pa tənaya atē na pá má kapusi si: Hei, Tacaa kele Iso mayamaya. Inəɣəle Iso mayamaya. ⁴⁰ Μρύγύ Ilii təma-wē si: ɪ kpa Paali kuyəɣətutu teləsəlaa tēna, nəɣəlv ɪ taa fiti.

Pa kpa-wē, ulēna pá tiina-weyē Kisəŋ ləvv nəɣə na í lentɪ-weyē tēna.

Tev kənte

⁴¹ Pə waali ké Ilii təma Akarí si: Polo ŋ tɔɣə na ŋ nyə. Mpi tō, ma nukɪ tev taŋ.

⁴² Wulav tēwa, ulēna Ilii kpa Kamēli puyv nyuyv taa, na í həntɪ Tacaa ke atē. Ulēna í tó ɪ nyuyv ke ɪ yoo taa. ⁴³ Μρύγύ ɪ təma ɪ waali təŋlv si: Kpa na ŋ nyəna tənku həɣəlvɔv tō.

ɪ waali təŋlv kpawa na í kə, ulēna í heeli-ɪ si: Pʊlv fēi.

Təm naatosompəɣəlaya ke ɪ tila-ɪ mpv, na í nyənəɣɪ. ⁴⁴ Naatosompəɣəlaya nyəm ke təmle tv mələa na í yəɣəti si: Ma nawa isəŋmuntiya luna tənku taa, na ká kpaaki, ka ta kəli yulv ntantaku.

Ntēna Ilii təmɪ-ɪ si: Polo ŋ heeli Akarí si í kpeeli ɪ kpaɣanəŋ na í tii ləŋ, tev ɪ taa təkɪ-ɪ.

⁴⁵ Uena teu kpa teu, na kó hukí səsəm na wulav we i keeke taa na i kpenj Sisilee. ⁴⁶ Mprógú Ilii ləla i tampala na Tacaa ha-i toma. Uena í kraɣa asewa ke Akari keeke nɔɣɔ tɔɔ, haləna pá suu icate.

19

Ilii apalɔtv lɔv

¹ Mprógú Akari keesa i alv Sesapeeli ke pə təna mpi Ilii lapa tɔ. Na isəna i kuwa Paali kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa tɔ. ² Uena Sesapeeli tili na pá heeli Ilii si: Ye cele isəntɔ taka ma ta ku-ŋ teitei isu n kuɣv Paali kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa mpe tɔ, tuŋ í hɔ ma ŋkraŋɣv na wahala səsɔ nɔɣɔlv. ³ Mprógú sɔɣəntv kpa Ilii, na í kraɣa i tɔmlɛ tv na pá se na pá polo Peesepa ke Yuta tɔtv taa, na í yelev i tɔmlɛ tv ke təna. ⁴ Uena í tɔ kuyaku kulɔmɔɣv ke wulaya tɔtv taa na í caya tiikasí nasəli si tee, na í sələmí səm si: Hai, Tacaa, pə nu-m, kraɣa-m mpv. Mpi tɔ, ma ta kəli ta caanaa ke teu.

⁵ Uena Ilii hənti təna na í too. Na isətəa tillu nɔɣɔlv i kɔɔ na í ma i tɔɔ, na í feesi-i si: Kuli na ŋ tɔɣɔ.

⁶ Ilii fema, uena í mayana pɛtɛpɛtaya puwa pələ tɔɔ, na lɔm fulaya. I tɛma tɔɣɔv na nyɔɔv, uena í taɣanɪ həntvɣv. ⁷ Mprógú Tacaa tillu kɔma na í má i tɔɔ na í tɔm-i si: Kuli na ŋ tɔɣɔ. Mpi tɔ, nyá mpaav taɣalaa ké.

⁸ Ilii kulaa na í tɔɣɔ, uena í hiki alaafəya na í tó ilim na ahoɔ ke kuyeyɛɛ nule təcu. Haləna í tala Isɔ puɣv Holɛpv.

Ilii apalɔtv nyɔɔv

⁹ Ilii tala Holɛpv puɣv taa, uena í suu kukpamvɣv puɣv taa ké ahoɔ, na Tacaa pɔɔsi-i si: N laki weye cəne?

¹⁰ Mprógú Ilii si: Hai, Tacaa Isɔ, Toma təna tv, ma seesa isəle na nyá tɔmlɛ ké. Ama Isɛɣeli nyóma yəkəna nyana-we mə nɔɣɔ pɛelɣv. Na kɔtaya tələtənaa, na pá kó nyá kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu təŋna pɛekvɣv si pá kv-m. ¹¹ Ntəna Tacaa si: Lu na ŋ kpa puɣv tɔɔ na ŋ səŋ ma isəntəa, na má tó na má tee.

Pə tasaa ile heelumvɣv nakuli kv həkaa kelev na kv faki pɔɔŋ. Ama Tacaa fei pə taa. Pələ pə waali ké tɔtv selaa, Tacaa fei pə taa tɔtɔ. ¹² Tɔtv seluɣv mpi pələ pə waali ké kəkɔ ná həkaa. Tacaa fei kelev ka taa tɔtɔ. Pə waali ké heelimaya nakəli ka fɛtəa, na Ilii nu ka taŋ. ¹³ Uena í takí i isəntɔɔ ké i kpaí na í lu na í səŋ kukpamvɣv púúɣv nɔɣɔ. Na í nu pə tasa-i pɔɔsvɣv si: Ilii n laki weye cəne?

¹⁴ Ntəna í cɔ si: Hai, Tacaa Isɔ, Toma təna tv, ma seesa isəle na nyá tɔmlɛ ké. Ama Isɛɣeli nyóma yəkəna nyana-we mə nɔɣɔ pɛelɣv na kɔtaya tələtənaa, na pá kó nyá kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa. Ma tike ke pə sɔɔwa, na pa tu təŋna pɛekvɣv si pá kv-m.

¹⁵ Mprógú Tacaa tɔma Ilii si: Məli nyá nɔɔhɛɛ tɔɔ. Polo Tamasi na ŋ kpa Hasayeli ke Sili nyóma wulav. ¹⁶ Uena ŋ polo na ŋ kpa Nimsi pəyalv Yehu ke Isɛɣeli nyóma wulav. Na ŋ kpa Safa pəyalv Ilisee ke Apeli-Mehola ke Isɔ kuyɔɣɔtɔtu teləsəlv wei i ká lɛɛti nyá lonte taa tɔ. ¹⁷ Hasayeli í kpisa mpa pa tɔm, ile Yehu náá kó pɛle. Yehu í kpisa mpa, ile Ilisee náá kó pɛle. ¹⁸ Ama maa yelev yəlaa iyisi naatosompəɣəlaya (7000) mpa pa ta luŋ tɔv Paali na pá mvsí-kv tɔ, na pa weesiŋ.

Ilii ləsvɣv ke i waali təŋlv Ilisee

¹⁹ Ilii kula təna, uena í polo í mayana Safa pəyalv Ilisee na pa haləɣəna naaŋ naanvwa na naale. Na Ilisee təkə naanvwa na naale nyəŋ. Uena Ilii kpətəna-i na í lɔɣɔ i tɔɔ ké kpaí. ²⁰ Mprógú Ilisee lɔ akuyv təya, na í kraɣa Ilii waali ké asewa na í tɔm-i si: Hai, yelev-m, na má polo na má lá ma caa na ma too ke pə lapa wulee. Uena má kɔɔ na má təŋi-ŋ. Ntəna Ilii si: Polo. Ma ta taŋi-ŋ se. N kɔɔ.

²¹ Ulena Ilisee mæli i naaŋ kuhaleŋ cōlō, na í kra-i na í la kōtaya, na í kraŋa akuŋu kpatəŋ na í taŋanəna kōkō na í təsi nantv. Ulena í ha i cōlō nyəma na pá təŋə. Ulena í təŋ Ilii, na í pəsi i pəyalv.

20

Silii nyəma na Samalii nyəma pa yoo

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakvli, Silii wulav Pəni-Hatati kpeŋela i yoolaa, na pa kraŋanəŋ, na pa yoo keekena. Na pa cōlō awulaa hiu na naanwa na naale. Na pá polo Samalii nyəma ke yoonav. ² M̀p̀r̀ỳg̀ Silii wulav tilaa na pá heeli Iseyeli wulav Akari si: ³ Cele-m nyá liyitee, na nyá wola, na nyá alaa na nyá piya mpa pa kəla alaafəya tō. ⁴ Ntəna Iseyeli wulav tili si pa heeli-i si: Má sama. Ue ma mayamaŋa ke maa ha-ŋ, na pá kpeenna ma kwenam. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Pəni-Hatati tasa tiluŋu ke təm naale nyəm. Na pá polo pá heeli Akari si: Pəni-Hatati si pə taya nyá liyitee na nyá wola na nyá alaa na nyá piya tike ke i caaki. ⁶ Akari nyi teu si cele isəntō waatv maa tili ma yəlaa na pá yaŋi nyá kawulaŋa təŋaŋa, na nyá waali nyəma nyəŋsi taa, na pá kraŋa nyá wontunaa kōpantv.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Iseyeli wulav kota tetv nyuŋu nyəma təna na í tō-we si: Mə mayamaŋa í nawa təkpataa si isayatu ke inə inə i pəkəŋəna-tv. Pə tōw kē i tilaa si má cele-i ma alaa, na ma piya, na ma liyitee, na ma wola. Pécó ma ta tu kisiŋa-i pōlv.

⁸ Ntəna nyuŋu nyəma na icate təna yəlaa tō si: Taa tisi na í nuna-i.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Akari heela Pəni-Hatati tillaa si: I heeli-i si ma celaya-i mpi i ka sələma kancaalaya təŋə. Ama mpi i pəkəŋi nəŋəŋ tō, ma kisa yoo.

Ulena tillaa ná polo na pá heeli Pəni-Hatati ke mpv. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Pəni-Hatati tasa tillaa tooso nyəma ke tiluŋu na pá heeli Akari si: Ye ma ta yəki Samalii icate təmnyuŋuŋu, na ma yoolaa cosi tō tetv ke pa ŋkulee taa na pá kpeenna. Tuŋ í tō-m wahala. ¹¹ Kələna Iseyeli wulav si: Pa tuka ituule si, pa kuyi təŋəŋa kē na pécó pá paana ka kəŋle.

¹² Pa pona Pəni-Hatati ke təm nti tō na pá mayana i na awulaa lempa ke coka taa kē na pá nyəki sōlv. M̀p̀r̀ỳg̀ i tōma i yoolaa si: I taŋani mə ti na í niki yoo. Ulena pələ pá la mpv.

Akari akaitv

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Iso kuyəŋətvtv teləsvlv nəŋəlv i polaa na í mayana Iseyeli wulav Akari, na í tō si: Taca si má heeli-ŋ si yoolaa tuutuuma wei n naaki isəntō tō, maa tō-weŋe nyá niŋ taa kē saŋa mayamaŋa. Ulena pécó í nyi si mayale Taca.

¹⁴ Ntəna Akari pəsi si: Awe toŋ taa kē pu tōna-weŋe ma niŋ taa? Taca si: Yoolaa kufama mpa kumatəŋnaa səsaa kraŋaa tō mpe pa toŋ taa kē.

Akari si: Na awe ká caaləna yoo? Iso kuyəŋətvtv teləsvlv si: Nyaga.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Akari kala yoolaa mpe, pa we yəlaa ŋmnyuŋu na hiu na naanwa na naale (232). Ulena í kala Iseyeli yoolaa təna. Pələ pa we yəlaa iyisi naatosompəŋəŋa (7000). ¹⁶⁻¹⁷ Ulena yoolaa mpe pá tii kolontunaa tōw kē ilim sikuŋu waatv. Pəni-Hatati na i awulaa pa təŋna sōlv lipu ke coka taa. I kusa feŋlaa si pá ná mpi pə laki tō. Ulena pələ pá heeli-i si: Samalii yoolaa tēma luw kē. ¹⁸ Ntəna í yəŋəti sōlv təm si: Ye ciikuŋu ke pa kəŋ, ule í kra-we na pa isə. Yaa ye yoo ke pa tu kəŋ í kra-we na pa isə tōtō.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ yoolaa kufama mpe na Iseyeli yoolaa, pa lu icate taa, ²⁰ na paa wei i kv kolontu. Ama Silii nyəma kuu-te na Iseyeli nyəma tv pa waali. Ulena Pəni-Hatati na ləlaa pá caŋa kraŋanəŋ na pá se. ²¹ Isəna Iseyeli wulav yoo na Silii nyəma na í kpiisi pa kraŋanəŋ na í wakəli pa yoo keekena, na í pəli pa niŋ ke səsəm təŋəle.

²² M̀p̀r̀ỳg̀ Iso kuyəŋətvtv teləsvlv mələa na í heeli Iseyeli wulav si: Kaasi nyá ti na í mayasi teu ke mpi n ká la tō. Mpi tō, Silii wulav na i yoolaa paa məli pənte isəntō waatv si pa yookina-ŋ.

Akari akaitv tətō

²³ Μπόγύ κυακω nakuli, Sili wulaw waali nyéma tōma-i si: Iseyeli nyéma Isō ke pōw nyēh ké. Pē tōw ké pa kēla-tu. Mpu tō, tē polo tē yōona-weyē tetekēle taa. Isu tē kēla-we. ²⁴ Lēsi awulaa mpe na n lēti pa lona taa ké kufānēnaa. ²⁵ Uēna n kpaγa yoolaa kufama isu mpa pa sēpa tō, na n caa kpaγanēh na yōou kēkēnaa, isu lōh nyéma. Uēna tē suli Iseyeli nyéma ke tetekēle taa. Isu tē kēla-we.

Μπόγύ Pēni-Hatati mu mpe unī pa tōm nti. ²⁶ Pēnaya sikaa isu mpu, uēna i kala i yoolaa na i kpaγa-we na i pona Afēki ke Iseyeli nyéma yōonaw. ²⁷ Μπόγύ Akari nā kala i yoolaa, na pā polo pa kolontunaa ke yōonaw. Na pā siki kpeka naale, isu pōh kalakisi. Na Sili nyéma nāā waasa tetu tēna. ²⁸ Mpuγule Isō kuyōγōtutu telēsulu mēla Iseyeli wulaw kin na i tō si: Tacaā yōγōtaa si timpi Sili nyéma tōma si, maγa pōw taa Isō tō, maa tu-weyē nyā niη taa. Uēna pā nyi si maγale Tacaā. ²⁹ Μπόγύ pa sika tōma kin ke kuyēēh naatosō tōcu na pā nyēnēγi tōma. Uēna pā yōo naatosompōγōlaya nyēhku wule. Μπόγύ Iseyeli ku Sili yoolaa ke iyisi nunuwa (100000) ke kuyaku kulōmuyū. ³⁰ Pē kaasa yoolaa iyisi hiu na naatosompōγōlaya (27000) wei uēna pēle pa kuu-tē. Uēna pā sū Afēki icatē taa, na icatē kolūh ti na pō nyēki-we.

Akari yela Sili wulaw ke kuyū

Ama Pēni-Hatati nā pōsaa na i se na i ηmeli icatē taa kutuliya nakēli ka taa. ³¹ Μπόγύ i waali nyéma polaa na pā heeli-i si: Tē nuwa si Iseyeli awulaa wēna yēlaa pētōtēē ké. Uē tu taki fōlētōnaa na tē tō ta luuη tēē ké ηmusi, na tē polo tē maγana Iseyeli wulaw, ntanyi i kaa ku-η.

³² Mpuγule pa taka pa lanwakēlle wontu nti, na pā tu pa luuη tēē ké ηmusi na pā polo Iseyeli wulaw cōw na pā heeli-i si: Nyā yom Pēni-Hatati wiikina-η si n taa ku-i. Ntēna Akari si: Ha, i ta si taa? Hōw, ma taapalw ké te.

³³ Tēnayaē Sili wulaw tillaa mapā kapuka si: Ha, nyā taapalw ké? Akari si: I polo i kōna-i.

Uēna Pēni-Hatati lu na i kōw, na Akari kpaasi-i i kēkē taa. ³⁴ Uēna i tō Akari si: Maa mēlōna-η acalēē wēna ma caa kā lēka nyā caa tō. Ye n nōkaa n pēētēna Tamasi nyéma ke nyā tetu kulōlum isu ma caa pēetayana Samalii nyéma tō. Uēna Akari si: Uē mā na-η tu pēeli nōγō, na mā yele-η na n kpe.

Pa tēma nōγō pēelōγū uēna Akari yele Pēni-Hatati na i tēē.

Isō lanje ta hēēna Akari yaasi

³⁵ Μπόγύ Isō kuyōγōtutu telēsēlaa taa nōγōw tōma i tōγōntēle si: Tacaā yōγōtaa si n mā-m. Ama ilē i ta tisi. ³⁶ Ntēna i tō si: Timpi n kpeēna Isō kuyōγōtutu tō, ye n kula kpeente, tōγōlaya kā katī-η na kā ku-η.

Kupampāle na i tēē na i suli tōγōlaya na kā ku-i. ³⁷ Μπόγύ kulōm unī i pola lēw kin, na i tōmi-i si: Mā-m.

Uēna ilē i mapī-i na calēm lu. ³⁸ Uēna i hōkō saalaya ke i nyūγū na i polo i ηmeli mpaaw ηku akari kā tēh tō ku nōγō. ³⁹ Waatu wei wulaw tēekaya, uēna Isō kuyōγōtutu telēsulu ma kapuka si: Hai, Tacaā, ma isēle ka sēēna yōou ké. Uēna nōγōw lu na i kōna-m yom si mā tōki-i. Na i heeli-m si ye i fitaa paa ku-m. Yaa ma felī-i liyitee nyēγōtu iyisi tooso (3000). ⁴⁰ Tōw, pē kōma na ma isēle sēē teu, uēna yom nāā se. Ntēna Iseyeli wulaw si: Ha, n ku nyā ti tōm ké tē.

⁴¹ Tēnaya apalw unī i kōla i sēntōw saalaya, na wulaw cēkēna si i ké Isō kuyōγōtutu telēsēlaa taa nōγōw. ⁴² Mpuγule Isō kuyōγōtutu telēsulu si, Tacaā yōγōtaa si: Timpi mā tōma si pā kō yulu, na Akari n yele-i na i tēē tō, nyaa sēna i lōnte, na Iseyeli yēlaa si yulu unī i nyéma lōnte.

⁴³ Μπόγύ wulaw Akari lanje ta hēēna tōm nti, na i mēli i tē na pāānā.

21

Akari yelaa na pā ku Napōti

¹ Pēle pē waali, apalw nōγōw i ka wēna Sisilee, na pā yaa-i si Napōti. I wēna tuη wei pa yaa si lēēh tō i taale ke Iseyeli wulaw tōyaya cōw. ² Μπόγύ kuyaku nakuli wulaw tōma Napōti si:

Cele-m nyá lesen taale nte tə we ma təyaya cəb tə, na má hala tuusi. Maa layasi-η nte tə kəla mpv tə. Yaa ye n tu səlaa, ma feli-η pə liyitee.

³ Ntəna Napəti si: Tacaa í pona mpusi ké pooluη, na mpi maa cele-η kpancoou ηku ma caanaa yelina-m tə.

⁴ M̀p̀ỳg̀ Akapı lanle ta heena Napəti təm nti, na í haya pááná, na í polo í həntı ı kato təə, na í ha yəlaa ke siyile na í kisi təyov. ⁵ Ntəna ı alv pəəsi-ı si: Pepe lapa na í kisi təyov? ⁶ M̀p̀ỳg̀ si: Ma yəyətə Napəti ke Sisilee ké si í cele-m ı lesen taale, na ma feli-ı liyitee, yaa ye ı caaki ma layasi-ı kvfate na í kisi.

⁷ Kələna Sesapəeli si: Pəwe, ntəη n səəkı si í ké lseyeli wulav na? Kuli na í təyov. Maa cele-η Napəti taale.

⁸⁻¹⁰ Ulena alv ını ı ηmaa Sisilee ıcate nyovv nyəma ke leetəlnaa na Akapı həte taa si: ı koti samaa ke nəhəkutv kotuyv, na í tv Napəti si í paasəna kotuyv ηkv. Ulena í pona tetelataa napələyı ı kiη na pá suu-ı təm si, ı təηsa ləə na wulav ke mpusi. Ulena pá luna-ı ıcate waalı na pá kv-ı na pəe. ı təma mpv, ulena í tv wulav kvvovsum, na í tilina Sisilee ıcate nyovv nyəma, na pə səsaa si pá paasəna-tı.

¹¹ Ulena pəle pá lá teitei ısu Sesapəeli tvyv-weyə ı leetəlnaa taa tə. ¹² Pa kota samaa ke nəhəkutv kotuyv na pá tv Napəti si í paasəna-kv. ¹³ M̀p̀ỳg̀ tetelataa naale kəma kotuyv taa təna, na pá tv si: Napəti təηsa ləə, na wulav ke mpusi.

Tete ısu saηa tə, pa luna-ı ıcate waalı na pá yaya-ı pəe na pá kú. ¹⁴ M̀p̀ỳg̀ nyovv nyəma tilaa na pá heeli Sesapəeli si pa kvwa Napəti na pəe. ¹⁵ Waatv wei alv ını ı nu mpv, ulena í heeli ı paalı si: Polo í kraya taale nte Napəti ka kisa-η pəetənav tə. ı səpa.

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ Akapı pola kprakpa, na ı kraya taale íté.

Akapı na ı alv pa səm təm

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ Tacaa heela ləə kvəyətutv teləsulv Ilii wei ı ké Tisipe ıcate tv tə si: ¹⁸ Polo lseyeli wulav təyə Samalii. ı we Napəti taale nte ı leekaa tə tə taa. ¹⁹ Ye n talaa ıle n təmı-ı si: Tacaa yəyətə si n kú yulv nté, na í kəə ı wontu təyov na? Timpi taa hası niisa Napəti caləm tə, tənaya su niisi nyá nyəm tətə.

²⁰ Ilii tala Akapı kiη ulena í pəəsi-ı si: Ma kolontu n kəmaηa? ləə kvəyətutv teləsulv si: Yee ma kəma. Timpi nyá lanle heena mpi pə ta maηa Tacaa tə pə lapv tə. ²¹ ı təma si: Maa kpiisi nyana nyá ləlvv nyəma təna. Pə krayav səsaa na piya tə. ²² Maa la nyá təyaya nyəma ke teitei ısu maa lapv Solopəwam na Pasa pa nyəηsi tə. Mpi tə, n kəla ı pááná ke kvsvyv. Pécó n tusa lseyeli nyəma ke laatv taa. ²³ M̀p̀ỳg̀ Ilii tasaa si: Nyá alv Sesapəeli nyəntv wəe tətə. Hası ká təyona-ı Sisilee koləηa kite. ²⁴ Pəle pə paasi, ye nyá təyaya tv wei í səpa təyaya, hası ka təyona-ı. Na wei í səpa taale, kpeliη təyov ílé.

²⁵ Too tə, nəyolv ta lata mpi pə ta maηa Tacaa tə, ısu Akapı. ı alv Sesapəeli tvsəna-ı. ²⁶ ı na nəyolv pa ta maηa acaalətv. Mpi tə, ı laakaya tuη ke teitei ké ısu Amolii nyəma, mpa Tacaa təyona na pə fəe lseyeli nyəma tə.

Akapı lanle wakəlna ı yaasi

²⁷ Akapı nu mpv, ulena ı lanle wakəli səsəm. Na í cəli ı wontu na lanwakəlle, na í suu fələtənaa taka na í həntəyəna. Na í həkə nəyov, na í təη nəhəle nəhəle. ²⁸ M̀p̀ỳg̀ Tacaa heela Ilii si: ²⁹ Timpi akapı lanle wakəla katatəlaya ke ısəntə tə. Maa tasəyı mpusi kənav ke ı təyaya təə ké ı kawulaya waatv. Ama ı pəyalv waatv taa ké maa la mpv.

22

Laməti ıcate leekvov təm

(Kvtəəsvtv II 18:1-3)

¹ M̀p̀ỳg̀ pusı naale tēwə, yovv ta kəə lseyeli na Silii nyəma pa hēkv. ² Pənaηa tooso nyəηka taa ké Yuta wulav Sosafatı pola lseyeli wulav Akapı ke nav. ³ Pəyele Akapı ka təma ı waalı

nyéma ke heeluyu si: I nyémá teu si tá tənna Laməti icate ke Kalaati tetu taa. Ie pə fei si í la sika na tə leekuyə ke Silií nyéma. ⁴ Mpuɣule Akarí pəssa Sosafati si: N kaa kəw na n səna-m na tə leeki-te?

Sosafati si má na ma yoolaa na ma krayanəŋ ta səlv puwa si tu səna-ŋ.

*Isə kuyəɣətutu teləsəlaa pəpətnaa kaloolaya
(Kvtəəsvtu II 18:4-11)*

⁵ Paa na mpv, ilena Sosafati si: Pəssi Tacaa na pəcə.

⁶ Mpuɣule Iseyeli wulav kota i Isə kuyəɣətutu teləsəlaa. Pa we yulunyəŋ nasəle (400) ke mpv, na i pəssi-we si: Pə we si má polo má leeki Laməti icate ke Kalaati tetu taa yaa má yele? Ntəna Isə kuyəɣətutu teləsəlaa si: Polo, Tacaa ká tu-weye nyá niŋ taa.

⁷ Paa na mpv Sosafati ta nyələ-ti. Ilena í pəssi si: Pə ta kaasi Isə kuyəɣətutu teləsəlv nəɣəlv, wei i ká yəɣətəna-tuyv Tacaa tə? ⁸ Ntəna Akarí si: Teu, Imila pəyalv Misee we. Ama maa caaki-i ké. Mpi tə, isayatu ke i heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəɣətəyi Isə kuyəɣətutu teləsəlv ke mpv.

⁹ Mpuɣú Akarí yaa kawulaya təyaya təmlə tu nəɣəlv, na i tili-i si: Polo na n yaa Misee ke ləŋ.

¹⁰ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké, na pá caya pa kpelasi təw ké Samalii təm təhəule cəlv. Ilena Isə kuyəɣətutu teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa. ¹¹ Kənaana pəyalv wei pa yaakaya si Setekiya tə, i ka ké pa taa ləlv ké. I ka lupa i təyi nyəɣəlvəlv həŋ ké na í təŋ si: Həŋ inə i hūləyənə təŋ wei n ká kələna Silií yoolaa tə.

¹² Mpuɣú Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ləlaa ná yəɣətə təm kolumtu nti tətə si: Ta caa, polo n leeki Laməti icate ke Kalaati tetu taa. Tacaa ká tu-teye nyá niŋ taa ké na n pəsi-te.

*Misee kpaala Akarí kpisuyu
(Kvtəəsvtu II 18:12-27)*

¹³ Mpuɣú tillu wei i pola Misee waali tə i heela-i si: Isə kuyəɣətutu teləsəlaa təna krenta nəɣə ké, na pá heeliyi wulav si i ká la aka. Pə təw tə, nyana-we í krenti nəɣə.

¹⁴ Ntəna Misee si: Ma tuuna Tacaa si, nti Isə ká heeli-m təɣə maa yəɣəti.

¹⁵ I tala wulav kin, ilena wulav pəssi-i si: Misee, tə polo na tə leeki Laməti icate yaa tə taa polo? Ntəna Misee si: Ma ta tan-ŋ se. Polo, Tacaa ká tu-teye nyá niŋ taa ké.

¹⁶ Mpuɣule wulav si: Aweye n siwa si í pələyi-ŋ na pəcə n teləsi-m təm nti Tacaa heela-ŋ tə?

¹⁷ Ntəna Misee si:

Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem ké pəŋ taa,

isu heeŋ wei i feina tiikilu tə.

Ilena Tacaa yəɣəti si, pa feina wulav.

Yoou təma, paa wei í kpe.

¹⁸ Kələna Akarí pəsəna Sosafati təw si: Ntəŋ maa heela-ŋ si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁹ Mpuɣú Misee tasaa si: Təv, nu Tacaa təm. Ma na-i na í caya i kawulaya kumte təw, na i isətaa tillaa səŋaa na pá tu-i hekv. ²⁰ Ilena í pəssi-we si: Awe ká polo na í tsvi Akarí si i leeki Laməti icate na pá kv-i? Inə si i nyəntv ntə. Inə ilé si ilé i nyəntv ntə. ²¹ Mpuɣule feesuyu nakulv kv kulaa si ŋkv ku polo. Tacaa si: Isənaya n ká la? ²² Mpuɣú si ŋkv ku tu Akarí kuyəɣətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Tacaa si: Təv, polo na n la mpv. ²³ Ilena Misee tasa si: Ntəɣəle, Tacaa yelina si pé tó nyá kuyəɣətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Təfə mpusi ké i caa i kəna-ŋ.

²⁴ Tənaɣəle Sitekiya kəpətəna Misee, na í mapi-i katanə na í pəssi-i si: Tacaa Feesuyu luna ma taa, na kú kəw na kú heeli-ŋ yaa?

²⁵ Mpuɣule Misee si: Kuyaku ŋku n ká se na n ŋmeli nyá nan ləkətələkaya taa ilə, kuyəŋkuyəle n ká tisi.

²⁶ Uena Akarɪ tɔ ɪ tɛmlɛ nyɛma taa nɔɔlɔ sɪ: Kpa Misee na ń cɛla ɪcɛtɛ nyɔɔvɔ tɔ Amon, na wulav pɛyalɔ Yowasi. ²⁷ Heeli-wɛ sɪ ma tɔma sɪ ɪ tɔ-ɪ salɛka, na ɪ haaki-ɪ potopoto hɔɔliya na lɔm. Halɛna mǎ kɔnna tɔyoole na alaafɛya.

²⁸ Mpuɔvɛ Misee cɔ-ɪ sɪ: Ye sɪ ń kɔmna alaafɛya, ɪlɛ pɛ taya Tacaa heelina-m tɔm sɪ mǎ yɔɔɔɪ.

Wulav Akarɪ sɔm

(Kvɛɔsvɛ II 18:28-34)

²⁹ Mpuɔvɛ Iseyeli wulav na Yuta nyɛn pa pola Lamɔɪ kɛ yoonav. ³⁰ Uena Akarɪ tɔ Sosafati sɪ: Ma yɔsɛɪ ma tɪ na mǎ polo yoo. Ama nya suu nyǎ kawulaya wontu.

Uena Akarɪ la mpɔ. ³¹ Pɛyɛle Silii wulav ka heela ɪ yoo kɛkɛnaa nyɔɔvɔ nyɛma hiu na naanɔwa na naalɛ kɛ sɪ, pǎ taa paasɛna yoolaa sɛkpema yaa sɔsaa. Ama pǎ pɛɛki Iseyeli wulav.

³² Pɛ tɔɔ kɛ waatɔ wei Silii yoolaa nyɔɔvɔ nyɛma mpɛ pa na Sosafati, ɪlɛna pǎ tɔ ɪ waali. Mpuɔvɛ ɪ mara kapuka. ³³ Uena pɛlɛ pǎ cɛkɛna sɪ pɛ taya Akarɪ, na pǎ mɛli.

³⁴ Mpuɔvɛ Silii yoolaa taa nɔɔlɔ ɪ tɔ nyɛmlɛ kɛ yem. Uena tɛ polo na tɛ yaya Akarɪ kɛ timpɪ taa ɪ yoo toko fɛwa tɔ. Uena ɪ tɔ ɪ kɛkɛ saalɔ sɪ: Kɛɛ na tɛ mɛli, pɛ hika-m.

³⁵ Ama kɔyakɔ ŋkɔ yoo lapa tɔŋ kɛ, na kolontunaa tɔŋa-ɪ yoonav. Uena nɔɔlɔ naa tɔka Akarɪ, na calɛm kɛŋ ɪ kɛkɛ taa. Pɛ taanaa ɪlɛna Akarɪ hɛɛ. ³⁶ Ilim tɔkaya, ɪlɛna pǎ yaya kakiisaya kɛ tesikile taa sɪ paa wei ɪ kɛ. ³⁷ Mpi tɔ wulav fɛi.

Uena pǎ kɛena Akarɪ kɛ Samalii na pǎ pimi-ɪ. ³⁸ Waatɔ wei pa nyaalaya wulav kɛkɛ kɛ lɛlɛ taa, ɪlɛna hasɪ niisi ɪ calɛm, na apalaa tɛna alaa nǎa sɔki tɛna, ɪsu Tacaa ka kraalaa tɔ.

³⁹ Pa kɛesa Akarɪ tɔm lentɛnaa, na ɪ kɔlapɛm kɛ Iseyeli awulaa takɛlaya taa, paa ɪsɛna ɪ ŋmǎ kawulaya tɔyaya na ɪ lǎ canɛm kɛ pɛ taa na tuuŋ kɛla tɔ. Na ɪsɛna ɪ ŋmǎ ɪ tɔɪ acalɛnaa tɔ.

⁴⁰ Akarɪ sɛpa, ɪlɛna ɪ pɛyalɔ Ahasiya lɛɛɪ ɪ lonte taa.

Yuta wulav Sosafati tɔm

(Kvɛɔsvɛ II 20:31-21:1)

⁴¹ Akarɪ kawulaya pɛnaya liyiti nyɛnka taa kɛ Asa pɛyalɔ Sosafati tɔɔ kawulaya kɛ Yuta.

⁴² Sosafati lɔlɔvɔ pusɪ ka wɛ hiu na naanɔwa na kakpasɪ kɛ waatɔ ɪnɪ. Mpuɔvɛ ɪ tɔɔ kawulaya kɛ pusɪ hiu na kakpasɪ kɛ Yosalem. ɪ too kɛlɛ Sili pɛɛlɔ Asupa. ⁴³ Sosafati tɔntɛ ka siyisaa kɛ, na ɪ kɛkɛna ɪ caa Asa, na ɪ lakɪ mpi Tacaa caaki tɔ. ⁴⁴ Ama ɪ ta wakɛli tɛkɔtɛlɛnaa. Yɛlɛa pukaya kɛ na pǎ lakɪ tɛla kɛ kɔtaya na pɛ tulaalɔnaa. ⁴⁵ Sosafati na Iseyeli wulav paa wɛ lelen kɛ.

⁴⁶⁻⁴⁷ Pa kɛesa Sosafati tɔmnaa lentɛnaa kɛ Yuta awulaa takɛlaya taa. Paa ɪsɛna ɪ lapa apalɔtɔ tɔ, na ɪ yooŋ. Na ɪsɛna ɪ tɔɔna apalaa, na alaa mpɛ paa kaasa ɪ caa waatɔ taa, na pǎ lakɪ wasaŋkalɔtɔ kɛ tɛkɔtɛlɛnaa taa tɔ. ⁴⁸ Waatɔ ɪnɪ ɪ taa, wulav taa fɛi ɪtɔm tɛtɔ taa. Ama Yuta wulav kraakayana-wɛɛ kɔmatɔŋ sɔsɔ. ⁴⁹ Mpuɔvɛ Sosafati saaka kpulɛŋ sɔsɔŋ kɛ Isiyɔŋ-Kɛɛɛ sɪ pǎ puki Ofii kɛ wolanaa cɔlɔ. Ama lɔm tɔɔ kpulɛŋ kɛ Isiyɔŋ-Kɛɛɛ kin ɪlɛ pa ta pɛsɪ pa tɛmlɛ. ⁵⁰ Mpuɔvɛ Akarɪ pɛyalɔ Ahasiya tɔma Sosafati sɪ: Ma kpulɛŋ saalaa kǎ tɔŋɔɪ nyǎ nyɛma. Ama Sosafati ta tisi. ⁵¹ Sosafati sɛpa, ɪlɛna pǎ pimi-ɪ pa tɔyaya pɛlaav taa kɛ Tafiti tɛ. Na ɪ pɛyalɔ Solam lɛɛɪ ɪ lonte.

Iseyeli wulav Ahasiya tɔm

⁵² Yuta wulav Sosafati kawulaya pɛnaya, naanɔwa na naatosompɛɔlaya nyɛnka taa kɛ, Akarɪ pɛyalɔ Ahasiya tɔɔ kawulaya kɛ Iseyeli taa kɛ Samalii kɛ pusɪ naalɛ. ⁵³ Mpuɔvɛ ɪ lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ. ɪ kɛna ɪ caa na ɪ too, na Solopɔwam wei ɪ tɔsa Iseyeli nyɛma kɛ tuŋ laav taa tɔ. ⁵⁴ ɪ luŋa tɔɔvɔ Paali kɛ na ɪ laa-ku, na ɪ kraasɪ Iseyeli ɪsɔ Tacaa pǎnǎ ɪsu ɪ caa.

AWULAA TOM TAKELAYA NAALE NYEJKA Kutulutu

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma tòm ke pa keesəyi takəlaya kanε ka taa. Pa keesəyi ka taa ké isəna Isə yəlaa lə Isə na pa sɔv tɔŋ laatu taa tɔ. Uena Isə náá yele na Asilii nyéma yoonə-wε. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnəv tənə na pa acalε pəsɪ ncaa. Pə yela Yuta nyéma tike uena pεle pa tayani laatu taa ké heɔyɔv tətɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Papiloni wulav na kəma na í kuu pεle na í tɛɛnə.

Isəna pa faya Awulaa II takəlaya tɔ:

Wulav Salbməŋ kawulaya fayav, titite 1-17

Yuta kawulaya tòm, titite 18-24

Papiloni wulav yəkuyv ke Yosalem Isə təsεεle, titite 25

Ahasiya səm təm heeluyv

¹ Waatu wei Akarɪ səpa, uena Mowapu nyéma kisi sɪ Iseyeli nyéma í taa tasa kawulaya tɔyɔv ke pa tɔɔ.

² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ kuyakv nakvli, wulav Ahasiya lu ɪ kawulaya ate na isə kutuluyv nyuyv taa, na í hoti na ṕ kɔ-ɪ səsəm. Uena í tili sɪ: ɪ polo í yaa Ikolon nyéma tɔyɔv Paali-Sepu. ɪ p̀ɔ̀sɪ-kv sɪ maa sɪ yaa maa kvli? ³ Ntəna Tacaa isətəa tillu nəyɔlv ɪ kɔsɪ Ilii sɪ: Polo na ń p̀ɔ̀sɪ wulav tillaa mpe sɪ, isu Iseyeli Isə fεi kele na í puki Ikolon nyéma tɔyɔv ke p̀ɔ̀sɔyɔv na? ⁴ Pə tɔɔ, isu wulav səpa, ɪ kaa kvli.

Uena Ilii náá polo isu Tacaa kɔsɔyɔv-ɪ tɔ. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ tillaa mələ kpakpaa. Uena wulav p̀ɔ̀sɪ-wε sɪ: ɪ mələa suwe? ⁶ Ntəna pεle sɪ: Apalv nəyɔlv ɪ katəna-tv sɪ, t́ məli na t́ heeli-ŋ sɪ Tacaa p̀ɔ̀səyi-ŋ sɪ: Isu Iseyeli Isə fεi kele na ń puki Ikolon nyéma tɔyɔv ke p̀ɔ̀sɔyɔv na? Pə tɔɔ tɔ, isu n səpa n kaa kvli.

⁷ Kelela wulav sɪ: Apalv wei ɪ heela-mεye təm ntɪ tɔ, isəna tɔɔ ké ɪ wεε?

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ tillaa mpe sɪ: Yooyoonaa hɔntv toko ke ɪ suuwa, na í ləla tampala ke ɪ tənaya taa. Ntəna wulav ma kapuka sɪ: Hei, Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv Ilii ké.

Ahasiya mayasəyi sɪ í kpa Ilii

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳle wulav kɔsa yoolaa nule na naanɔwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ kpa hatoo puyv nyuyv taa, timpi Ilii ka wεε tɔ, na í kpa-ɪ. Pεle pa tala ɪ kin, uena pa nyuyv tv tɔ sɪ: Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv yooɔ, wulav sɪ ń tii ləŋ.

¹⁰ Ntəna Ilii sɪ: Timpi ma ké Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv tɔ, ma sələməyi sɪ, kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena kəkə tiina isə, na ká nyaya-wε. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav tasa kɔsɔyɔv ke yoolaa lələa nule na naanɔwa, na pa nyuyv tv sɪ: ɪ polo Ilii waali. Uena nyuyv tv təmɪ-ɪ sɪ: Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv yooɔ, wulav sɪ ń tii ləŋ təcav.

¹² Ntəna Ilii sɪ: Timpi ma ké Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv tɔ, ma sələməyi sɪ kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena Isə tisi kəkə ke kpakpaa, na ká nyaya-wε. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav tasa yoolaa nule na naanɔwa kɔsɔyɔv ke təm tooso nyəm, na pa nyuyv tv. Nyuyv tv tala Ilii kin, uena ɪ lun akula na í wiina-ɪ sɪ: Hai, Isə kuyəyətɔtv teləsɔlv, kenti má na ma yəlaa ta tɔɔ. ¹⁴ Ma nyəmá sɪ kəkə luna isətəa na ká nyaya yoolaa kancaalaya nyéma na pa nyuyv nyéma naale. Ue hai, taa kəna taya mpusi unɪ.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Isə isətəa tillu heela Ilii sɪ: Təŋ-wε, taa nyá.

Uena Ilii təŋ-we na í tii. ¹⁶ Na í tə wulav si: Tacaa yəgətəa si, timpi n kusa tillaa si, pá polo pá pəəsi koloŋ nyəma tʉv Paali-Sepu ke təm, isu Iso fei Iseyeli taa tə, n kaa kuli, isu n səpa.

¹⁷ Ḿpóyó Ahasiya səpa tampana isu Tacaa ka heeluyu Ilii tə. Ama í taa feina apalupəyaya. Uena í neu Solam læti í lonte. Yuta wulav Sosafati pəyalv Solam kawulaya pənaya naale nyəŋka taa kele.

¹⁸ Pa keesa wulav Ahasiya təm lentənaa tənaya Iseyeli awulaa takəlaya taa.

2

Iso kpaɣa Ilii na Ilisee læti í lonte

¹ Waatu wei pə kəma na Tacaa kpaɣa Ilii na kacuculaya tə, isəna pə lapa təgəb.

Kuyaku nakuləyi Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəyi təma. ² Pə kəma na pə keesi ilena Ilii tə Ilisee si: Tacaa tiliyi-m Peteei. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee si: Ma tuukina Tacaa si ma kaa ye-le-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá polo Peteei. ³ Ḿpóyó təna Iso kuyəgətətu teləsəlaa pəesa Ilisee si: Saŋa Tacaa kpakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpu? Ilisee si: Ee, ma maɣamaɣa ma nyəmə mpu. Mu taa heeli-m.

⁴ Ḿpóyó Ilii tasa təm si: Tacaa tiliyi-m Yeliko. Ie caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuu si: Ma tuuna Tacaa si, ma kaa ye-le-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pa təna pá tee Yeliko. ⁵ Kələna təna Iso kuyəgətətu teləsəlaa pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaa kpakəyi nyá caa tə, n nyəmə mpu? Ilisee si: Ee, ma nyəmə mpu. Mu taa heeli-m.

⁶ Ḿpóyó Ilii tasa-í heeluyu si: Tacaa tiliyi-m Yaataní nəgə. Caya cəne, na má kəw.

Ntəna Ilisee tuuna Tacaa si: Ma kaa ye-le-ŋ.

Uena Ilii na Ilisee pá tee tənaya pa təna. ⁷ Ḿpóyó Iso kuyəgətətu teləsəlaa isu nule na naanəwa təŋa-we, na pá səŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pəle pa we kuteŋ təw. ⁸ Uena Ilii wəgəsi í kpaí na í ma ləm təw, na pə hee mpaav. Na pá tó kanyəŋa təw na pá tesí.

⁹ Pa naale pa tesaa, ilena Ilii pəəsi Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na pəcós Tacaa kpaɣa-m?

Ntəna Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuyu toma ke təm naale. ¹⁰ Mpuylə Ilii si: Mpi pə we katə təgə n sələməyi. Paa na mpu tə, ye Tacaa yelaa si n ná ma təkpaɣale, ile n hika mpi n sələməyi təgəle. Ama ye pə taya mpu, ile n laŋaa kele.

¹¹ Ilii na Ilisee pa təŋna mpu, ile kəkə keeke na pə kpaɣanəŋ pə yasa-weyele. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kpakpa. ¹² Ilisee ná mpu, ilena í sʉv kapusi mpu si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli keeke na í saalv tēwa.

Ilii tēwa na pə saali ilena Ilisee cəli í wontu ke təm naale na laŋwakəlle. ¹³ Pə waali ké í kpaɣa kpaí wei Ilii pəta-í tə, na í məli na í səŋ Yaataní pəgə nəgə. ¹⁴ Ḿpóyó Ilisee mapa kpaí məyi ləm təw, na í kiisi si: Ilii Iso Tacaa we le?

Uena ləm faya, na Ilisee tesí. ¹⁵ Mpuylə Yeliko Iso kuyəgətətu teləsəlaa mpa paa səŋa taaləm tə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpu tə. Uena pá tə si: Toma wena a ka we Ilii taa tə, nəənəw a məla Ilisee kiŋ. Uena pá səŋi-í, na pá luŋi-í, ¹⁶ na pá tə si: Tə wena yəlaa apalutu nyəma nule na naanəwa. Tu tili-we na pá pəeki nyá caa. Ntanyí Tacaa Feesuyu kpaɣa-í mpu tə, ku pəta-í puɣv nakuli ku nyuɣv taa, yaa tetəkəle taa ké tiiliyi.

Uena Ilisee kisi si pá taa tili. ¹⁷ Pa caala-í teu, ilena í caŋ na í tisi, na pá tili pa yəlaa nule na naanəwa na pá pəeki Ilii ke kuyeyəŋ tooso, pa ta na-í. ¹⁸ Pa məlaa na pá mayana Ilisee ke təna, ilena í tó si: Maa heela-me si í taa polo.

Ilisee tayanəyi Yeliko ləm

¹⁹ Ḿpóyó Yeliko nyəma təma Ilisee si: Hai, ta caa, ta icate we teu. Ama tə ləm wakələyi alaa, na pə laki na təla hələsəyi*fa*. ^a ²⁰ Ntəna Ilisee si: I tʉv təm ke nyanaya kufalaya taa, na í kəna-m.

^a **2:19** hələsəyi: Piipilinaa ləlaa na teləsaa si: Ləm ké isayam na tetv ke kaalblaya.

Heyeiyeyi, awulaa tooso un pa yoonaa tɛmɛyaa pa taa pa tike kɛ na pɛ kɔ tɛma na pa calɛm kpe, i loosi yee. Tɛ polo tɛ kuu pa wontunaa.

²⁴ Waatu wei pa tala lseyeli nyɔma tɛsikile, ilena pele pɛ lu pa tɔ, na pɛ ku-we, na lelɛaa se. Ilena pɛ tɛh pa waali na pɛ suu pa tetu taa na pɛ la-weye nananana. ²⁵ Mɔyɔyɔ pa yɔka pa acalee, na pɛ lɔyɔ pa tawa taa kɛ pɛle pɛle, na pɛ wakɛli pa kuhɛlɛm. Na pɛ suuli pa hila, na pɛ seti pa tuh kuhɛlɛh tɛna.

Amɛ Kii-Helesi icate tike kɛ pa ta tokina. Paa na mpɛ, ilena pɛntɔlɛh lɔyɔlaa polo na pɛ tateye kotaya. ²⁶ Mowapu wulav cɛkɛnaa si i kaa tɔli-ti, ilena i kpeyeli i layalɛe yoolaa nasɛtoso nunɔwa (700) si, pɛ fayana Itɛm tɔ na pɛ lu. Amɛ pa ta pɛsi. ²⁷ Mɔyɔyɔ Mowapu wulav yaa i pɛyalɔ kancaalaya nyɛh, wei pu wee si i lɛeti i lonte tɔ na i ku-i, na i la i tɔyɔ kɛ kɔtaya kɛ icate kolɔhɛ tɔ. lseyeli nyɔma nɛ mpɛ, ilena sɔyɔntɔ kra-weye katatɔlaya, na pɛ mɛli pa tɛ.

4

Ilisee waasayi alv leelu

¹ Iso kuyɔyɔtɔtu telɛsulɔ nɔyɔlɔ i kɛ sɛpɛna na i ye leelu. Mɔyɔyɔ kuyaku nakɔli i pola Ilisee kin na i tɛm-i si: Ta caa, ma paalɔ ka kɛ Iso tɛmlɛ tu kɛ. I sɛpa, ilena i kɛmlɛ tu kɔ si i kpakɛyi ta piya naale kɛ yomaa. Ilɛ hai, sɛna-m.

² Ntɛna Ilisee pɔɔsi-i si: Pepeye n caa si mɛ la-h? Heeli-m mpi n wɛna tɔ. Alv si: Ma feina pulɔ cɛcɛka. Nimaya kaasɛna-m nyanaya taa. ³ Kelɛna Ilisee si: Tɔ, polo nyɛ asɛmaa cɔlɔ na n kɛnti pa kin kɛ nyanasi kɛ sɔsɔm. ⁴ Ilena nyana nyɛ piya i suu mɛ nan taa, na i tɛki mɛ tɔ, na n pɛlɛyi nimaya hkeye nyanasi taa na pɛ suyi na n suku.

⁵ Mɔyɔyɔ alv tɛewa na i polo na i na i piya pɛ tɛki pa tɔ. Na i piya cɛlɛyi-i nyanasi, na i suuliyi nim. ⁶ Pɛ keesaa, ilena i tɔ i pɛyaya lɛhka si: Cɛle-m nyanaya.

Amɛ nyanasi tɛna suwa. Ilena pɛyaya tɔ si: Pɛ ta kaasi nakɛli. Ilena nim nɛ yɛle luw. ⁷ Ilena alv polo na i heeli Iso kuyɔyɔtɔtu telɛsulɔ kɛ mpi pɛ lapa tɔ. Na ilɛ i tɔ si: Polo na n pɛeti nim mpi na n felɛ nyɛ kɛma. Ye pɛ kaasa-h wɛna, ilɛ nyana nyɛ piya i tɔyɔ.

Ilisee kɛ Sunem alv toh tu tɛ

⁸ Mɔyɔyɔ waatu nɔyɔlɔ Ilisee tɛhna Sunem icate taa. Alv toh tu nɔyɔlɔ i ka wɛ tɛna. Ilena alv un i caali-i si i polo i tɛ na i nyɔ lɔm. Pɛ tɔ kɛ ye Ilisee i tɛhna tɛna tɔ, i helɛyi alv un i tɛ na i tɛki.

⁹ Kelɛna kuyaku nakɔli alv un i tɔ i paalɔ si: Ma nyɛmɛ teu si apalɔ wei un i kɛh tɛ tɔ, i kɛ Iso kuyɔyɔtɔtu telɛsulɔ sɔsɔ kɛ. ¹⁰ Tɛ hɛma-i kutuluɔyɔ kɛ ta nyɛhku pata tɔ. Tɛ su-i kuhɛntɔyɔ, na taapɛli, na kpɛlaya, na fɛtɛla. Ye kuyanku i tɛna cɛnɛ, i helɛ na i suu.

¹¹ Mɔyɔyɔ kuyaku nakɔli Ilisee tɛkaya na i helɛ kutuliya hke ka taa na i suu. ¹² Ilena i tili i tɛmlɛ tu Kehasi si: Polo n yaa alv tɛyaya tu un. Alv kɛma na i sɛh kutuluɔyɔ nɔyɔ. Ilena ¹³ Ilisee tɔ Kehasi si telɛsi-i si: N lapa-tɔyɔ kupantɔ kɛ sɔsɔm, ilɛ pepeye taa la-h? Tɛ yɔyɔti nyɛ tɛm kɛ wulav yaa yoolaa nyɔyɔ tu kin na? Alv si: Ma sama. Ilɛ ma ta lah pulɔyɔ ma nyɛma taa.

¹⁴ Ntɛna Ilisee pɔɔsi Kehasi si: Pepeye tu lapɛ-i? Kehasi si: I feina apalɔpɛyaya. Pɛyɛle i paalɔ kpatɛlaa. ¹⁵ Mɔyɔyɔ Ilisee si: Tɔ, yaa-i.

Alv mɛlaa ¹⁶ ilena Ilisee tɔ si: Pɛnaya kɛ sikiyi isu isɛntɔ taka teitei tɔ, n kɛ nukɛ apalɔpɛyaya.

Ntɛna alv ma kapuka si: Hei, Iso kuyɔyɔtɔtu telɛsulɔ, taa puɔusu-m yoo.

¹⁷ Mɔyɔyɔ alv un i lapa teu, na i lɔli apalɔpɛyaya, kɛ waatu wei teitei Ilisee kɛ keesaa tɔ.

Sunem alv pɛyaya fem

¹⁸ Mɔyɔyɔ pɛyaya hke kɛ lapa yulɔ. Ilena kuyaku nakɔli kɛ tɛh ka caa waali kɛ taale kɛ tɛkɔntɛ. ¹⁹ Pɛ tasaa, ilɛ ka mapɛ kapuka ntɛ si: Waai, paapa, ma nyɔyɔ, ma nyɔyɔ.

Ntɛna cɛcɛ kusɛ i tɛmlɛ nyɛma taa nɔyɔlɔ si: Pɛna-kɛye ka too kin.

²⁰ Təmle tu tana pəyaya ke ka too, na toto nukı-keye ı nəəhe tə. Pə kəma ilim sikuyu, ılena ká hee. ²¹ ılena í kpaana-keye kutuluyu ŋku ku taa ılısee kəŋ na í həntəyi tə. Na í husı-keye ılısee kato tə, na í təkı nənəy. ılena í kpa taale ²² na í tə ı paalv sı: Cəle-m təmle tu na kpaŋaya alonyəŋka. Ma ləki ma təyi ıso kuyəyətutu teləsulu te, na má kə.

²³ Ntəna ı paalv pəəsi-ı sı: Alaafəya kele n puki ıso kuyəyətutu teləsulu teye saŋa na? Anı pə taya ıso tu kufalv acıma, yaa kuyaku kuhəesuy. Ntəna alv sı: Alaafəya ké.

²⁴ ılena alv tó təmle tu sı: Polo tə polo. Ye ma ta tó sı ń səŋ, taa səŋ yoo.

²⁵ Mpuşyle pá tó Kaməli mpaav, na pá polo ılısee té. Waatu wei ılısee loosa-ı pooluŋ, ılena í heeli ı təmle tu Kehasi sı: Alv wei ı lakı-tuyv ıkəntv ke Sunem təyale. ²⁶ Səŋı-ı na ń pəəsi í na ı paalv, na ı pəyaya, pa alaafəya tə.

Kehasi səŋa-ı, ılena alv cə-ı sı: Alaafəya ké. ²⁷ Alv tala ılısee kın ke puşv taa, ılena í hotı ılısee tē, na í kpa ı nəəhe, na Kehasi maşası ısu ı təyənəyi-ı. Ntəna ılısee sı: Yele-ı, ı laŋle wakəlaa ké. Ama Tacaa ta yeke sı ma nyı mpi pə tə tə.

²⁸ Mpuşyle alv mapa kapuka ke kpaakraa sı: Ta caa, ntəŋ ma taa sələmı-ŋ pəyaya? Halı ma tu kisaa ké sı ń taa puşusu-m.

²⁹ Ntəna ılısee tə Kehasi sı: Kpaŋa ma kpatúyú na ń ləyə nyá təyi Sunem təcau. Taa səŋ mpaav taa sı n səeki nəyəl, yaa pəntv səeki-ŋ. Ye n talaa, ıle n tənı kpatúyú ke pəyaya ısentə.

³⁰ Mpuşyú pəyaya too təma ılısee sı: Ma tuukina Tacaa sı ye n ta kulı, ma mələyi ma tike.

ılena ılısee kulı na í təŋı-ı. ³¹ Kehasi ná laala-we, ılena í tənı ılısee kpatúyú ke pəyaya ısentə. Ama pəyaya ta tu kuyulı kuyuluyv maşamaya. Mpuşyú Kehasi məlaa na í heeli ılısee sı: Pəyaya ta fe.

³²⁻³³ ılısee talaa na í sov kutuluyu taa, na í maşana pa husa-keye mpuşyú ı kato tə na ka səpa. ılena í təkı ı tə na í sələmı ıso. ³⁴ ılena í paŋı pəyaya tə, na pa nəəsi na pa ıse na pa nıŋ ke təma tə, na ka tənuyv taşanı haŋuyv. ³⁵ ılena ılısee kulı na í təŋ na í cəkəna kutuluyu, na í taşanı ka tə ké luşuyv. Mpuşyú pəyaya cimsa kpaakraa ke təm naatosompəyələya, na ká kulı ıse. ³⁶ Tənaş ılısee tila Kehasi sı: Polo ń yaa pəyaya too.

Toto kəma, ılena ılısee təmi-ı sı: Kə ń mv nyá pəyaya.

³⁷ Mpuşyú alv hənta ılısee ke atē. ılena í kpaŋa ı pəyaya na í tē.

Tuusi nsi sı fei təyən tə

³⁸ Mpuşyú nyəyəsı waatu taa, kuyaku nakulı ılısee kəma Kilikaa, na í kotı ıso kuyəyətutu teləsəlaa ke ı kın. ılena í tə ı təmle tu sı: Təsi tiyaya səsaya na ń hili-weye tuusi.

³⁹ Mpuşyú pa taa ləlv yela tuusi ke haləm taa, na í maşana aloolaya nakəli, na í koolı ka pee, na í həkə ı toko taa, na í kə na í pelı-ye na ı təsi. Ama nəyəl ta nyı-ye. ⁴⁰ Tuusi puwa na pá tu yəlaa na pá təŋ. ılena pá má kapusi sı: Hei, ıso kuyəyətutu teləsulu, tuusi nsi sətu ké.

Nəyəl ta pəsi na í təy. ⁴¹ Mpuşyú ılısee təma sı: ı kəna mələm. Pa kənaa, ılena í tó tuusi nsi sı taa na sí lá təy. ılena ılısee heeli ı təmle tu sı: Tu yəlaa.

Tiipile taa tuusi ta ke sətu tətə.

ıso kuyəyətutu teləsəlaa nunowa (100) caləşuyv

⁴² Mpuşyú kuyaku nakulı, apalv nəyəl ı luna Paalı-Salisa. Na í kpəna ıso kuyəyətutu teləsulu ke ı kuhələm kalaalası. ısu təyənaya pee potopotonaa ke hiu, na pee kotonēe ke huluyu taa. Mpuşyú ılısee təma ı təmle tu sı: Tala pa tənaya təyənaya ŋke. ⁴³ Ntəna təmle tu sı: Ma taləyi kanē inəyi yəlaa nunowa (100) na pə tala pa le? ılısee sı: Nyaa tala-we te. Tacaa yəyətəa ké sı, pa təy na pá haya na pə kaası.

⁴⁴ Mpuşyú təmle tu tala təyənaya ŋkeye ı taapalaa. Na pá təy na pá haya na pə kaası, ısu Tacaa ka yəyətuyv tə.

5

Asilima kwtəŋ tɔ Naaman waav

¹ Sili tətɔ wulav ka wenna i yoolaa nyɔɔɔ tɔ, na pɑ yaaki-i si Naaman. Apalɔ ɪnɪ i ka kɛ yoolu kɛ. I na i yoolaa pa tɔŋ taa kɛ Tacaa ka yelaa, na Sili nyɔma kɛli. Halɔna pa wulav saŋi-i. Ama asilima kwtəŋ ka wenna-i. ² Pɛcɔ waatu nɔɔɔɔ, Sili nyɔma ka lu Iseyeli nyɔma kɛ kɔluw. Ilena pɑ kpa Iseyeli pɛliya nakɛli na Naaman alɔ tiliyi. ³ Mpuɔɔle kuyaku nakɔli pɛliya ŋke ka heela ka too si: Hai, kasa. Ye isɪ ta caa ka pola Samalii Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ cɔɔ, ɪlɛ i kɑ waa-i asilima kwtəŋ ŋkɔɔ lɔŋ kɛ.

⁴ Mpuɔɔ Naaman heela wulav ke pɛliya ŋke ka tɔm nti. ⁵ Wulav si: Tɔv, pɔ we teu. Maa cɛɛ-ŋ lɛɛtɛli na ŋ kpenna Iseyeli wulav.

Naaman tɛkaya, ilena i kpenna liyitee nyɔɔɔɔɔ ke kiloonaa ŋmɔnɔɔ na nuɔɔwa (300). ⁶ Mpuɔɔ i pona lɛɛtɛli, na i cɛla Iseyeli wulav. Pa ŋmaa i taa si: Mɑ kusɛna ma yoolaa nyɔɔɔ tɔ Naaman na takɔɔɔa kanɛ si, ŋ waa-i i asilima kwtəŋ. ⁷ Iseyeli wulav tɛma-keɛɛ kalɔɔ, ilena i cɛli i wontu, na i mɑ kapuka si: Ha, ɪɛ ma kɛ Iɔ na mɑ kuyi yɔɔɔ na mɑ feesiyi-we? I nawa Sili wulav kɔna-m kwtɔntɔ si mɑ waa-i tɔ. Ma nɔɔ ke i pɛkɔɔi mpu yoo.

⁸ Waatu wei Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ nuɔwa si Iseyeli wulav cɛla i wontu, ilena i tili si pɑ pɔɔsi-i si: Pepe tɔv kɛ pɔ caala-ŋ mpu pɔ taka? Yele-i na i kɔv ma kin, na i nyi si tampana Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ we Iseyeli taa.

⁹ Mpuɔɔ Naaman kraɔa i keɛke, na i kraɔanɔŋ, na i polo i sɔŋ Ilisee tɔɔɔɔ nɔɔ. ¹⁰ Ntɛna Ilisee tili nɔɔɔɔ si pɑ heeli-i si: Polo ŋ ŋmilisi nyɑ tɔyi Yaatanɪ pɔɔ taa kɛ tɔm naatosompɔɔɔɔɔ. Pu tɛ-ŋ tɛkpatakpata.

¹¹ Tɔnɔɔɔɔ Naaman tɔ mpaav na pɑnɑ, na i tɔŋ si: Pɔwe, maa nyɔmɑ si Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ kɑ lu i mayamaya kɛ, na i sɔŋ ma isentaa, na i sɔlɔmi i Iɔ Tacaa, na i tokina timpɪ taa kwtəŋ weɛ tɔ na i waa-m. ¹² Iɛ Tamasi pusi Apana na Paapaa pa ta kɛli Iseyeli lɔŋ. Ye ma caaki maa yaaki tɛna na pɔ waa-m?

Ilena Naaman ha siyile na i tɛkɔna pɑnɑ. ¹³ Mpuɔɔle i tɔmlɛ nyɔma se i waali na pɑ pɔɔsi-i si: Ta caa, ye Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ ka tɔ-ŋ tɔmlɛ sɔsɔɔɔɔ natɛli si ŋ la, n kɑ kpisaa? Iɛ pepe tɔv kɛ i tɔma si ŋ ya lɔm na pɔ waa-ŋ, na ŋ kisiyi?

¹⁴ Ilena Naaman tisi na i tii Yaatanɪ pɔɔ lɔm taa, na i ŋmilisi i tɔyi tɔm naatosompɔɔɔɔɔɔɔ, isɪ Ilisee heela-i tɔ. Ilena i kwtəŋ tɛ, na i tɔnɔɔɔ mɛli tɔsɔtɔsɔtɔ, isɪ pɔɔɔɔ sɛkpɛɔɔɔ. ¹⁵ Mpuɔɔ Naaman na i nyɔma pa mɛla kpakpaa ke Ilisee tɛ, na i tɔ si: Pɔnɛntɛ ma nyɔmɑ si Iɔ nɔɔɔɔɔ fɛi tɛtɔ taa kɛ tiili, isɪ Iseyeli Iɔ. Iɛ ma sɛkɔna-ŋ na wontu tɔnɛ.

¹⁶ Ama Ilisee tuuwa si: Na Iɔ wei i tɔmlɛ ma laki tɔ, ma kaa mɔ pɔ taa pulɔ.

Mpuɔɔ Naaman caala-i, ilena Ilisee kisi. ¹⁷ Ilena Naaman tasa si: N kisa ma kvhaham tɔ, yeɛ na mɑ cosi mɔ tɛtɔ ke pɔcɔ, isɪ kraŋasi naale sɔɔɔɔ. Mpi tɔ, Iseyeli Iɔ tike ke maa laki ciikuyi kɔɔɔɔ na kɔɔɔɔ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. ¹⁸ Ama kulɔmtɔ ke ma sɔlɔmɔyi si Tacaa i wii-m. Ye ma caa Sili wulav sɔvki i tɔɔ Limɔŋ kutuluyi taa si i laaki, maa si-i. Hai, Tacaa tayanɪ-m nti ɪnɪ.

¹⁹ Mpuɔɔle Ilisee si: Kpe, Iɔ i si-ŋ.

Ilena Naaman tɔ mpaav.

Kehasi kvpɔntɔvɔ

Naaman tɛɛwa i ta tu hatɔɔtɔ sɔsɔm. Ilena ²⁰ Kehasi mayasi i taa si: Ma caa kisa Sili tɔŋ tɔ ɪnɪ i wontu ntɛ yem. Na Iɔ, isɪ ma se i waali na mɑ mɔ pulɔɔ. ²¹ Ntɛna i se apalɔ ɪnɪ i waali. Naaman pɔsaa na i na-i mpu, ilena i lu i keɛke taa na i ŋmaa atɛ. Ilena i sɔŋi-i na i pɔɔsi-i si: Alaafɔya kɛɛ? ²² Mpuɔɔ si: Alaafɔya kɛ. Ma caa kusɛna-m si Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔɔɔ kpekɔle nyɔma naale luna Iɔlayim pulasi taa, na pɑ kɔv i tɛ. Si ŋ ha-weɛɛ liyitee nyɔɔɔtɔ kiloonaa hiu na naanɔwa, na acima wontu ke naale. ²³ Ntɛna Naaman si: Yeɛ ma cɛɛ-ŋ kiloonaa nutoso.

Uena Naaman kaana Kehasi na Naaman tu nyəgətu ntəgi hulun taa na í həkə. Na í cee-
i tətəgə acima wontu, na í sukɪ i təmle nyəma naale na pá təhna Kehasi. ²⁴ Pa tala pulaya
nakəli, uena Kehasi mu hulun na wontu na í sɔna i tɛ. Uena Naaman təmle nyəma náá
məli.

²⁵ Waatu wei Kehasi məla i caa kin, uena Ilisee pəɔsɪ-i sɪ: Leye n lunaa? Mpuɔule sɪ: Ta
caa, ma ta polo tiili se.

²⁶ Ntəna Ilisee sɪ: Saa wei apalu inɪ i na-ŋ na í lu i keeke taa na í ŋmaa ate tə, pə hula-m
ké te. Ue pə ta tata sɪ n hiki wontu kupantu na liyitee, na n yana Olifinaa na lɛsɛŋnaa tawa,
na tala na yomaa apalonyəma na alonyəma. ²⁷ Pə tə tə, Naaman kətəŋ ká məli nyana nyá
lɔlɔyɔ nyəma mə tə ké tam tə.

Waatu wei Kehasi lu Ilisee kin uena asilima kətəŋ waasi i tənɔyɔ təna na í hulɔmɪ təlalaɪ
ɪsu kponkpomɔlɔm.

6

Laale kvlepɪle hiiu

¹ Mpuɔú kuyaku nakɔli Isə kuyəgətutu tɛləsəlaa kpekəle nyəma pola Ilisee kin na pá tɔmɪ-i
sɪ: Ta caa, ta kutuluɔyɔ ŋku kv taa tə kotiyi tə ku takɪ-tɔ. ² Ue yele na tɛ tii Yaatanɪ pəgə nəgə,
na paa wei í seti taav, na tɛ siki kutuluɔyɔ lɛŋkv. Ilisee sɪ: I polo.

³ Mpuɔule pa taa lɛlɔ pəsənaa sɪ: Ta caa, ta na-ŋ tu pona. Mpuɔú sɪ: Pə we teu, maa təŋ-mɛ.

⁴ Uena pa təna pá tii Yaatanɪ pəgə nəgə na pá seti tuŋ. ⁵ Pa taa lɛlɔ setayaa i taav, uena laale
holi na tɛ hoti lɔm taa. Ntəna apalu inɪ í má kapuka sɪ: Hei ta caa, ma lepa. Laale kəkəntəle
ké.

⁶ Mpuɔú Ilisee pəɔsa-i sɪ: Le taa ké tə hotaa?

Apalu inɪ i hula-i, uena í seti tɔyɔ piliŋa na í ləgə təna inɪ, na laale kpa lɔm tə ké kprakpa.

⁷ Ntəna Ilisee sɪ: Kpaya-tɛ.

Uena apalu inɪ í siisi na í kpaya-tɛ.

Ilisee kpa Siliɪ yoolaa

⁸ Waatu wei Siliɪ wulav yookayana lɛyɛli nyəma tə. Mpuɔú kuyaku nakɔli, í na yoolaa
nyɔyɔ nyəma, pa caɔaa na pá ləsɪ timpi paa siki tə. ⁹ Ama Ilisee tilaa na pá keesɪ lɛyɛli
wulav ke lona nna nna a taa pə feɪ sɪ pá polo tə, sɪ Siliɪ yoolaa we təna.

¹⁰ Uena lɛyɛli wulav tili i yoolaa na pá feŋ lona anɪ.

Təm paɔale ke pə lapa mpɔ, na Ilisee náá keesəgi lɛyɛli wulav, na ílé í nyəŋ i təntɛ. ¹¹ Mpuɔú
pə haŋa Siliɪ wulav, na í koti i yoolaa nyɔyɔ nyəma, na í tə-we sɪ: Mənaafiki we ta taa, na í
tayasəgi lɛyɛli wulav. I kuli i waali.

¹² Ntəna i yoolaa nyɔyɔ nyəma taa lɛlɔ sɪ: Mənaafiki feɪ tá taa yoo. Ama Ilisee tɛləsəgəna
wulav, ke nti nti n yəgətəgi nyá nan kuhəntɔyɔ taa tə.

¹³ Kɛlɛna Siliɪ wulav tə-we sɪ: I polo na í nyɪ timpi Ilisee we tə, na í kpa-i.

Pɛle pa kɔma uena pá heeli-i sɪ i we Totan. ¹⁴ Mpuɔú Siliɪ wulav tila yoolaa tuutuuma, na
keekɛnaa, na kpayanəŋ, na pá polo pá nyala ɪcatɛ.

¹⁵ Tɛv fema tanan təhulu, na Ilisee təmle tɔ lu, uena í ná yoolaa, na keekɛnaa, na kpayanəŋ
tama ɪcatɛ. Uena í má kapuka sɪ: Hei, ta caa, tə lepa. Tu təŋ ŋku? ¹⁶ Mpuɔule Ilisee sɪ: Taa
nyá. Mpa pa we ta waali tə pa kəla-weyɛ paɔale.

¹⁷ Pə waali, uena í səlɔmɪ Isə sɪ: Hai, Taca, kuli i ɪsɛ na í ná.

Mpuɔú Taca kula i ɪsɛ, na í ná kəkə keekɛnaa, na pə kpayanəŋ waasa pulaya tə.

¹⁸ Mpuɔú Siliɪ yoolaa sɔv təntɛ, na pá tiikina Ilisee tə. Uena Ilisee səlɔmɪ Isə sɪ: Yulɔsɪ pa
ɪsɛ.

Ntəna Siliɪ yoolaa yulɔmɪ ɪsu Ilisee səlɔmɔyɔ tə. ¹⁹ Uena Ilisee tə-we sɪ: I toolaa ké, pə taya
cənyɛ pa hula-mɛ. I təŋɪ-m na má pona-mɛyɛ wei i pɛkəgi tə i kin.

Μπόγύ Ilisee pona-weye Samalii. ²⁰ Pa σου icate taa, ilena í sələmı sı: Tacaa kuli pa ise na pá ná ile.

Silii yoolaa ise kulaa, ilena pá cekəna sı Samalii icate taa ké pa wee.

²¹ Waatu wei Iseyeli wulav nawa yoolaa mpe, ilena í pəəsi Ilisee sı: Ma ku-weye, ma caa?

²² Ilisee sı: Aai, yoo. Pu wee tɔ, ye yoolaa kpawa yomaa, paa kuyu-we. Ile cali-we na pá tɔɔ na pá nyɔɔ, ilena í ye-le-we na pá məli pa wulav kin.

²³ Μπόγύ Iseyeli wulav lapa-weye mɔulle təkpetekpete, na pá tɔɔ na pá nyɔɔ. Ilena í ye-le-we na pá məli pa caa te. Pə kpaɣav hatoo waatu inı tɔɔ yoolaa ηmulaa yela Iseyeli tetu taa ké suu.

Samalii nyəɔsi

²⁴ Μπόγύ waatu nəɔlv, Silii wulav Penı-Hatati kpeyela ı yoolaa, na pá polo pá nyala Samalii icate. ²⁵ Ilena nyəɔsi anaam lu tə taa. Na halı pá pɛtəɣı kraɲaya nyuyv ke liyitee nyəɔtu nunaasa na pa te tɔɔnaya pee naalı a ηkute ke liyitee nyəɔtu kakpası.

²⁶ Μπόγύ kuyaku nakuli Iseyeli wulav tɔɲaya icate kolunja tɔɔ. Ilena alv nəɔlv í má kapuka sı: Hai, ta caa waası-m.

²⁷ Ntəna wulav sı: Ye Tacaa ta waası-η, maa pəsəɣı. Pə ta kaası pɔlv, paa tɔɔnaya pee paa solum.

²⁸ Pepeye n caa?

Alv sı: N nawa alv inε? Tete waalı ké ı tɔma sı: Tə tɔɔ ma pəyaya, ye pə fema, ile tu tɛsı ı nyəɲka. ²⁹ Μπόγύ tə təsa ma pəyaya ηke na tə tɔɔ. Tɛv fema na má tɔmı-ı sı, í kəna ı nyəɲka na tə tɔɔ, ilena í ηmesı-ke.

³⁰ Wulav nu alv tɔm ntı, ilena í cəli ı wontu na lanwakəlle ke kolunja tɔɔ təna. Ilena yəlaa ná sı ı ka suu fələtənaa taka ké pə tɛε. ³¹ Ilena wulav má kapuka sı: Ye ma ta setı Ilisee nyuyv ke saɲa Isə í tu-m wahala səsə.

Ilisee kpaala nyəɔsi tɛm

³² Ilisee na icate səsaa pa we ı te na pá tɔɲna kotuyv. Ile wulav kusa nəɔlvuyv, na inı ı tɔɲɣı waalı. Tillu ta tu tata, ilena Ilisee heeli səsaa mpe sı: Yulvkvlv ílé ı kusəna ntɛye nəɔlv sı í kəɔ í setı ma nyuyv. ı təkı nənəɔ, í taa ye-le na í svv. ı tu nukı ı mayamaya ı nəɔheε taɲ ke tillu waalı.

³³ Ilisee nəɔ ta tiita atε, ile wulav yəɔtəa keε sı: Tacaa kəɲna-tuyv mpusi inε. Ile pepeye tu tasa tɛlvuyv ke ı kin?

7

¹ Μπόγύ Ilisee cəwa sı: Tacaa yəɔtəa sı cele isəntə taka, liyitee nyəɔlvuyv kulvmuyv ke paa ya mɔlv m kiloonaa naanəwa na naale, yaa tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na liyiti ke Samalii kuyaku taa.

² Μπόγύ Iseyeli wulav yoou wontu təkvlv nəɔ təkpaı sı: Paa Tacaa ká tvli isətvnyuyv ke pəɔɲ na kvtəɔv pee luli, pu la isu n yəɔtvuyv tɔɔle? Ntəna Ilisee sı: N ká ná ná nyá isəpəle. Ama n kaa waa pə taa ké.

Silii yoolaa sewa, na nyəɔsi tɛm

³ Asilima kvtəɲ nyəma liyiti nəɔlv ı ká wəɲna Samalii icate nənəɔ, na awalı tɔɔ. Mpyvle pa təma təma sı: Ye tə caya cəne, isu tə səpa yem. ⁴ Təv, anı ye tə təma sı tə svvki icate taa, tu sı nyəɔsi ké, tɔɔnaya feı. Tə tu caya cəne, pə taa pə taa inəɣı. Pə tɔɔ ile, tə tii kolontunaa təsikile. Ye pa tu kv-tv awusa.

⁵ Pə taanaa, ilena pá tii Silii nyəma təsikile pa ta nu nəɔlv taɲ.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kəkəte natələɣı, isu yoolaa tuutuuma, na pa keεkenaa na pə kpaɲanəɲ taɲ. Ntəna pá heeli təma sı: Isəntə Iseyeli wulav fela Icipiti na Hiti pə nyəma ke liyitee ké, na pá kəɲ-tuyv yoonav. ⁷ Ilim tvkaya, ilena Silii yoolaa se na pá ye-le pa coka, na pa kpaɲanəɲ na pa kpaɲası.

⁸ Asilima kotəŋ nyəma liyiti inɪ ɪ tala Sili nyəma təkile na pá sɔv cokəle natəli tə taa, na pá təyə na pá nyəə. Uena pá kuu liyitee na wola na wontu kususuu, na pá polo pá ηmesi tiili. Uena pá məli na pá sɔv lentə taa, na pá kpaɣa wontunaa kɔpantɔ ke waani waani, na pá polo pá ηmesi tətə.

Asilii yoolaa sewa na nyəɣəsɪ tɛ

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ pá təma sɪ: Isu tə hikuyɔ təm kɔpantɔ ke saŋa isəntə na tə suna ta ti tə pə fei teu. Ye tə yelaa sɪ pə nyaali na pəcɔ tə heeli-ti, Isə ká hə ta ηkpaŋyɔv. Tə polo tə heeli-təyɪ wulav tɛ.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ asilima kotəŋ nyəma mpe pa sɔv ɪcate taa, na pá yaa yoolaa mpa pa tanəyɪ ɪcate nənəyə tə, na pá heeli-wɛ sɪ: Tə pola Sili yoolaa təkile nté tə ta na nəyɔlv. Pəcɔ tə ta tu nu yɔlv nəyɔlv tan. Kpaɣanəŋ na kpaŋasɪ tike ké pa tamsaa, na coka wɛ kpetɛ.

¹¹ Uena ɪcate nənəyə tanlaa mpe pá yaa nəyɔlv, na pá tilina-ɪ təm ntəyɪ wulav tɛ.

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kula ahoə heka, na í tó ɪ waali nyəma sɪ: Ma nyəmə Sili nyəma mpe pa taa layatv. Pa nyəmə sɪ nyəɣəsɪ pu-tv. Pə təw ké pa lu pa təkile na pá polo pá ηmeli tawa taa sɪ, ye tə lu ɪcate taa, ɪle pa kpa-tv na tá ɪsɛ. Na pá sɔv ɪcate taa tətə.

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav waali nyəma taa nəyɔlv ná təma sɪ: Tə ləsi kpaɣanəŋ kakpasɪ na tə tilina yəlaa napəli, na tə ná mpi pə lakɪ təna tə. Paa tə tu yela-wɛ, paa sɪ teitei ké isu ɪcate taa yəlaa təna.

¹⁴ Uena wulav cɛla yooú keekɛnaa naaleɣɛ yoolaa, na pá polo Sili nyəma ke pɛkɔyɔv sɪ pa naa. ¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pá təŋa pa nəhɛɛ, haləna Yaatanɪ pəyə. Na pá hiiki wontunaa tuutumaa wei Sili nyəma ləna mpaav sɪ, pə kaasɪ-wɛ təfaɣafaya na pá se ləŋləŋ tə. Uena pɛle pá məli na pá heeli-təyɪ wulav.

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ ɪcate nyəma lu kpaakraa, na pá tii Sili nyəma təkile, na pá kuu wontu. Haləna yəlaa pɛɛti mɔlvɔm kiloona naanɔwa na naale, yaa təyənəyɛ pɛe kiloona hiu na liyiti ke liyitee nyəyɔlvɔv kɔlvɔmɔyɔv, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-wɛ tə. ¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kusa ɪ yooú wontu təkɔlv wei ɪ təyɛɣa-ɪ tam tə, sɪ í polo na í feŋ na í ná mpi pə lakɪ kɔyaku taa ké ɪcate nənəyə tə. Ama samaa wei ɪ ka wɛ təna tə, ɪ paa-ɪ nəhɛɛ na í sí. M̀p̀ỳg̀ỳ Isə kuyəɣətɔtv teləsvlv Ilisee ka yəyɔta waatv wei ɪsɛyɛli wulav kəma na í maɣana-ɪ tə.

¹⁸ Waatv wei Ilisee ká heela wulav sɪ: Cele isəntə waatv paa pɛɛti təyənəyɛ pɛe kiloona hiu na liyiti, yaa mɔlvɔm kiloona naanɔwa na naaleɣɛ liyitee nyəyɔlvɔv kɔlvɔmɔyɔv ke Samalii kuyaku taa tə. ¹⁹ Yooú wontu təkɔlv inɪ ɪ cəna sɪ: Paa Tacaa ká tvli isətənyɔv ke pəəŋ na kotəyɔv pɛe luli, pu la ɪsu n yəyɔtaa təyɔle? Halɪ Ilisee təmɪ-ɪ sɪ: N ká ná ná nyá isəpəle, ɪle n kaa waa pə taa ké. ²⁰ Na tampana m̀p̀ỳg̀ỳ pə lapa. ɪcate nənəyə samaa fɛla-ɪ ké na í sí.

8

Sunem alv təm tənaya

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ kuyaku nakvli, Ilisee təma Sunem alv wei ɪ pəyɛɣa ɪ ka feesaa tə sɪ: Nyana nyá təyɛɣa nyəma, í lu cəne. ɪ polo timpi í caaki tə na í caya. Mpi tə, Tacaa caa ɪ kəna nyəɣəsɪ ke ɪsɛyɛli tɛtv taa ké pusɪ naatosompəyɔlaya.

² Uena alv inɪ na ɪ nyəma pá polo pá caya Filiisi nyəma tɛtv taa. Pusɪ naatosompəyɔlaya ke pa caɣaa ɪsu Isə kuyəɣətɔtv teləsvlv ka heeluyɔ-ɪ tə. ³ Pusɪ nsɪ sɪ sikaa, ɪlena pá məli pa tɛtv taa. Uena pá pəəsɪ wulav ke pa təyɛɣa na pa tawa təm.

⁴ Waatv inɪ ɪ taa ké wulav yəyɔtəyana Ilisee təmle tv Kehasi. Na í pəəsɪ-ɪ sɪ: Kɛɛsɪ piti təma nna Ilisee ka lapa tə. ⁵ Uena í kɛəsəyɪ-ɪ pəyɛɣa ηka Ilisee ka feesaa tə ka təm. ɪle alv na ɪ pəyɛɣa ηke pa tala wulav tɛyɛle, na pá pəəsəyɪ-ɪ pa təyɛɣa na pa tawa təm. Ntəna Kehasi sɪ: Aŋhaa, ta caa, alv inɛ ɪ pəyɛɣa kanɛyɛ Ilisee ka feesaa.

⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav pəəsaa alv na alv kɛɛsɪ-ɪ pə təna. Uena í heeli ɪ yəlaa taa wei ɪ wɛna naani ke teu tə sɪ: Paasəna alv inɪ ɪ təm ntɪ. Pá məŋna-ɪ ɪ nyəm təna. Pá cɛle-ɪ ɪ tawa kɔlvɔlvɔm kasəyɛɣa ke pə kpaɣav too ɪ fei tə.

Ilisee na Hasayeli pa tɔm

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ waatu nɔ̀g̀ɔ̀l̀, Ilisee pola Tamasi. Ilena p̀e p̀ana p̀e wukaya Sili wulav Pɛni-Hatati. Ilena i nu si Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀t̀t̀t̀ telɛsulɔ̀ kɔ̀ma ɛate taa. ⁸ Ilena i kusɪ i waali tu Hasayeli si: Pona Ilisee ke kusɔ̀ɔ̀. Pɔ̀sɛna-i si: Maa si yaa maa kuli?

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Hasayeli sɔ̀g̀ɔ̀la Tamasi taa kɔ̀pampam kɛ yooyoonaa nule si i haaki Ilisee. I tala Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀t̀t̀t̀ telɛsulɔ̀ kin, ilena i tɔ si: Nyá p̀ỳalɔ̀ Sili wulav Pɛni-Hatati kusɛna-m si, má kɔ̀ má p̀ɔ̀sɪ-n si i ká si yaa i ká kuli?

¹⁰ Ntɛna Ilisee si: Polo na n heeli-i si, i ká kuli. Ama Taca hula-m si, paa pu la isɛna i ká si.

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Ilisee isentaa layasa kpakpaa, na i nyɛni Hasayeli tɔ̀pinɛ na i naali wula. ¹² Ntɛna Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

Mpuyule Ilisee si: Ma tɛma nav ke isɛna n ká sɔ̀ kɔ̀kɔ̀ ke Iseyeli nyɛma koloosi acalɛ tɔ̀. N ká lentɪ pa ifepiya, na n felɪ pa piya ke nɔ̀hɛɛ, na n yɔ̀ki ahusitona lotu. ¹³ Kelɛna Hasayeli si: Haya kuhulɔ̀mɔ̀yá má, leyɛ ma nawa p̀e tɔ̀ɛ? Ilisee si: Taca heela-m si n ká p̀ɛsɪ Sili nyɛma wulav.

¹⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Hasayeli kpɛma, ilena wulav p̀ɔ̀sɪ-i si: Iso kuyɔ̀g̀ɔ̀t̀t̀t̀ telɛsulɔ̀ heela-n suwe? Mpuyule si: I heela-m kɛ si n ká kuli.

¹⁵ Ama tɛv fema, ilena Hasayeli lii kunti ke lɔ̀m na i taki wulav isentɔ̀ na i sí. Ilena unɪ i tɔ̀g̀ kawulaya ke i lonte.

Yuta wulav Solam tɔm (*Kv̄t̄ɔ̀s̄v̄t̄v̄ II 21:2-20*)

¹⁶⁻¹⁷ Iseyeli wulav Akari p̀ỳalɔ̀ Solam kawulaya p̀ɛnaya kakpasɪ nyɛnka taa kɛ Yuta wulav Sosafati p̀ỳalɔ̀ Solam, ná tɔ̀g̀ Yuta kawulaya ke Yosalem taa kɛ pusɪ p̀ɛlefɛi naanɔ̀wa. I lɔ̀lɔ̀yɔ̀ pusɪ wɛ hiu na naanɔ̀wa na naalɛ ke waatu unɪ. ¹⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ i tɔ̀ma teitei isɪ Iseyeli awulaa Akari wɛ. Halɪ unɪ i tu kpayana ílɛ i p̀ɛɛlɔ̀, na i la mpi p̀e ta maya Taca tɔ̀. ¹⁹ Paa na mpv Taca ta tisi na i wakɛli Yuta kawulaya. Mpi tɔ̀, i ka tɛma i tɛmlɛ tu Tafiiti ke heeluyɔ̀ kɛ si, nyá lɔ̀lɔ̀yɔ̀ nyɛma ká tɔ̀ki kawulaya ke Yosalem ke tam na pá kaasɔ̀yɪ tɛma.

²⁰ Yuta wulav Solam unɪ i waatu taa kɛ Itɔ̀m nyɛma kula i tɔ̀ɔ̀, na pá kpa pa tɔ̀yɪ pa wulav.

²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Solam na i yoolaa na pa yoo kɛkɛnaa, pa pola-wɛyɛ yoonav ke Sayii tɛtɔ̀ taa. Ilena pɛlɛ pá ta-wɛyɛ kɔ̀taya. Ama ahoo naali mpɛ pa tii Itɔ̀m nyɛma mpɛ paa tama-wɛyɛ kɔ̀taya tɔ̀ pa tɔ̀ na pá yoonawé. Ilena Yuta yoolaa se na pá kpé. ²² Pɛ kpayav waatu unɪ tɔ̀g̀ Itɔ̀m nyɛma lu Yuta nyɛma nin taa, na pá wɛɛ pa ti tɔ̀ɔ̀.

M̀p̀ỳg̀ỳ Lipina ɛate nyɛma ná lapa mpv tɔ̀tɔ̀g̀ waatu unɪ i taa.

²³ Pa kɛesa Solam tɔ̀mnaa lentɛnaa ke Yuta awulaa takɛlaya taa. ²⁴ Waatu wei i sɛpa, ilena pá pimi-i pa tɔ̀yaya p̀ɛlaav taa kɛ Tafiiti tɛ.

Yuta wulav Ahasiya tɔm (*Kv̄t̄ɔ̀s̄v̄t̄v̄ II 22:1-6*)

²⁵⁻²⁶ Iseyeli wulav Akari p̀ỳalɔ̀ Solam kawulaya p̀ɛnaya naanɔ̀wa na naalɛ nyɛnka taa kɛ Yuta wulav Solam p̀ỳalɔ̀ Ahasiya ná p̀ɛsa wulav ke Yosalem ke p̀ɛnaya kulɔ̀mɔ̀yá tike. I lɔ̀lɔ̀yɔ̀ pusɪ ka wɛ hiu na naalɛ ke waatu unɪ i taa. I too ka kɛ Iseyeli wulav Omili lɔ̀lɔ̀yɔ̀ taa tu, pa yaaki-i si Atalii. ²⁷ Ilena i tɔ̀ isayatu taa kɛ teitei isɪ i alɔ̀ lɔ̀lɔ̀yɔ̀ nyɛma Akari wɛ. Na i lá mpi p̀e ta maya Taca tɔ̀.

²⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Solam na Ahasiya pa lapa nɔ̀g̀ kulɔ̀mɔ̀yá, na pá polo Sili wulav Hasayeli ke yoonav ke Lamɔ̀ti ɛate ke Kalaati tɛtɔ̀ taa, na p̀e kú Solam. ²⁹ Ilena i mɛli Sisilee si pá lapɪ-i kɔ̀ɛɛ. M̀p̀ỳg̀ỳ Yuta wulav Ahasiya pola-i sɛɛv.

9

Pa kpa Yehu ke kawulaya

¹ Μπρύγύ kuyaku nakoli, liisee yaa Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa taa səkpelu nəɣəlv, na í təmi-i si: Mu nim kate nyəm pəne, na n ləɣə nyá ti təcav ke Laməti ke Kalaati tetu taa. ² Na n mayana Sosafati pəyalv Yehu, inu i kəna Nimsi saali. Ye n talaa ile n yaa-i i tike ke nan nakoli ku taa. ³ Uena n pəli nim ke i nyuyv taa. Uena n heeli-i si: Ma kra-η lseyeli wulav. N tema mpv, n tulu nənəɣə na n se kprakpa.

⁴ Μπρύγύ Iso kuyəɣɔtutu teləsulv səkpelu inu i tewa Laməti ke Kalaati tetu taa. ⁵ I tala təna, uena í mayana lseyeli yoolaa nyuyv nyəma kotaa. Ntəna í tó si: Ta caa, ma caa ma na-η təm. Uena Yehu si: Ta taa awe? Iso kuyəɣɔtutu teləsulv si: Nyá mayamaya.

⁶ Μπρύγύ Yehu kulaa na í pona-i təyaya, na Iso kuyəɣɔtutu teləsulv pəli i nyuyv taa ké nim. Na í təmi-i si: lseyeli Iso Tacaa yəɣətaa si, má kpana-η si n pəsi ma yəlaa lseyeli nyəma wulav. ⁷ Na n kú nyá caa kərəη Akari lυloyv nyəma təna. Ue pə ləeta Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa na ma təmle nyəma mpa mpa Sesapeeli kuwa tə pa səm nté. ⁸ Maa kv Akari təyaya apalaa tənaya. Paa piya paa səsaa. ⁹ Maa lana i yəlaa ké isu ma lapəna Nepati pəyalv Solopwam na Ahiya pəyalv Pasa pa nyəma tə. ¹⁰ Pə kaasa Sesapeeli tə, nəɣəlv kaa pimi-i. Hasi ká təɣəna-i Sisilee haləm taa.

Iso kuyəɣɔtutu teləsulv tema nμπρύγύ yəɣətaya, uena í tulu nənəɣə na í se.

¹¹ Μπρύγύ Yehu luwa na í məli i taapalaa kin, na pəle pá pəsə-i si: Puləv lapaya? Wentiyi kraŋtv inu i caakəna-η ye? Yehu si: Ɔ, pə taya natəli se. Anu í nyəmə Iso kuyəɣɔtutu teləsəlaa mpe pa tə. ¹² I taapalaa si: N cesəyi ké. Heeli-tuyv nti i heela-η tə. Yehu si: I heela-m təmnaa paɣale ké. Uena í heeli-m ma mayamaya ma nyəntv si, Tacaa təma si i kra-m lseyeli wulav.

¹³ Tənaɣale pa təna pa wəɣəsa pa kraɪnaa, na pá pə-weyə kumte tə na Yehu caɣa, na pá huli akantəle na pa təna pá wiliti na pá tə si: Yehu, mə na tetv.

Yehu kuyv ke Solam na Ahasiya

¹⁴⁻¹⁵ Waatv nəɣəlv lseyeli yoolaa təna ka tənə Laməti icate ke Sili wulav Hasayeli tə. Halu pə kú Solam na í polo Sisilee na pá fəki-i.

Yosafati pəyalv kəle Yehu, pəyele Nəmsi saali kəle. Pa tema Yehu ke kawulaya kra, uena í kuli Solam tə. Na í tó i taapalaa si: Ye í we ma tə, ile í taa yele na nəɣəlv fiti na í polo Sisilee, na í heeli nti tə lapa cəne tə.

¹⁶ I tema mpv, uena í kra i kəke tə na í tē Sisilee. Tənaya Solam həntaa, na Yuta wulav Ahasiya polo-i wiiluyv. ¹⁷ Μπρύγύ Sisilee kutuluyv səsəv nyuyv taa tənə loosa Yehu na napəlyi i waali. Uena í tili na pá heeli wulav si: Ma loosa napəli na pá kəη. Ntəna wulav si: Tili kraɣənv caɣəlv na í səη-we na í pəsə-i-we si: Alaafəya kəle?

¹⁸ Ntəna kraɣənv caɣəlv náá tē na í pəsə-i si: Wulav si má pəsə-i-me si alaafəya kəle? Ntəna Yehu pəsə-i si: Nyá təm suweye pə taa? Tv ta waali.

Mpyvle kutuluyv səsəv tənəlv si: Tillu sula-we na í saali təna.

¹⁹ Uena Solam tili kraɣənv naale nyəη na í suli-we, na í pəsə-i-we tətə si wulav si: Alaafəya kəle? Ntəna Yehu pəsə-i si: Nyá təm suweye pə taa? Tv ta waali.

²⁰ Uena tənəlv si: Tillu naale nyəη sula-we, na í saali təna. Pəyele pa nəɣə tə tv caɣa i kəke ké isu kraŋtv, pə kaa lan Yehu.

²¹ Tənaɣale wulav yelaa na pá kpeeli i kəke na í kra. Na Yuta wulav Ahasiya naa kra i nyəη tə tətə. Uena pá suli Yehu ke Napəti haləm kin ke Sisilee.

Yuta wulav Solam səm

²² Mpyvle wulav pəsə Yehu si: Alaafəya we? Ntəna Yehu si: Anu n nyəmə teu si nyá too Sesapeeli we na í tənə tənə laav na totopo təma. Uena n pəsəyi-m si: Alaafəya we?

²³ Tənaya Solam pəsaa na í seeki na í kiisiyi si: Ahasiya se yoo, i lukı ma waali ké.

²⁴ Μπρύγύ Yehu yela nyəmlə ke kprakpa, na í yaya-təye Solam asəηkpekin hekv taa, na í tulu i fulaya. Uena í hoti i kəke taa təkpilim. ²⁵ Ntəna Yehu yəɣəti i sənəlv Pitikaa si: Kraɣa-i na n peti Napəti haləm taa. Təsə nti Tacaa ka heela i caa Akari ke kuyəŋku ta naale tə caɣa kraɣəŋəη

na tē sukɪ-ɪ tō ²⁶ sɪ: Tete ma nawa isəna n kowa Napoti na ɪ pəyalaa tō. Ile ma tuuki sɪ, isu ma hōma Solam ŋkraŋyɔ ke taale nté tē taa. Ilena Yehu tasa sɪ: Pə tō tō, kraɣa-ɪ na ŋ pəti taale nté tē taa ké teitei isu Taca ka heeluyɔ-ɪ tō.

Yuta wulav Ahasiya səm
(*Kvtəəsvtv II 22:7-9*)

²⁷ Waatu wei Yuta wulav Ahasiya nawa Solam səm, ilena í seeki na í mələɣəna Pəti-Kaa həɣəlyɔ tō. Na Yehu náá tó ɪ waali, na í tó ɪ taapalaa sɪ: ɪ kú ilé tōtō. M̀p̀r̀ỳg̀ pa yaɣa-ɪ nyə́má, na í we keke taa, na í kraaki Kuuli ke Ipəleyam cə́l. Paa na mpv, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí təna. ²⁸ Ilena ɪ təmle nyə́ma tv-ɪ keke taa, na pá pona-ɪ Yosalem. Na pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tē.

²⁹ Akari pəyalv Solam kawulaya pənaɣa naanvwa na kvlm nyə́ŋka taa ké Ahasiya ka pəsa Yuta wulav.

Sesapeeli səm

³⁰⁻³¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Sesapeeli nuwa tē təna nti tē lapa tō. Ilena í luv ɪ nyə́sɪ, na í tó kacəka wontu, na cəlavnaa. Yehu talaa na í svkɪ ɪcate taa na alv ɪnɪ ɪ na-ɪ, ilena í má kapuka sɪ: Wulav kvlv Simili nyá. Alaafəya wəe?

³² Yehu kusa isə, ilena ɪ ma kapuka sɪ: Awe wəna ma tō?

M̀p̀r̀ỳg̀ kawulaya təyaya taa apalaa naani nyə́ma napələɣɪ naale, na tooso nyə́nna pətote.

³³ Ntəna Yehu tō-wə sɪ: ɪ ləɣə alv ɪnɪ na pətote.

Ilena apalaa mpə pá tusi Sesapeeli, na í hoti na Yehu təɣ ɪ tō na keke. Na caləm ya kolonɔ na kraɣanəɣ tō.

³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Yehu svv kawulaya təyaya taa, na í təɣə na í nyə́, na í tō ɪ taapalaa sɪ: ɪ pi alv mpusi tv ɪnɪ. Mpi tō, ɪ ka ké wulav pəelə.

³⁵ Pa luwa Sesapeeli pim, ilena pá mayana nyvmpəɣəlaya na ntantakəɣ na nəntaaləɣ tike.

³⁶ Pa mələa na pa heeli-təɣɪ Yehu, ilena í tó sɪ: M̀p̀r̀ỳg̀ Taca ka heela Tisipe Isə kvɔɣəɣtvtu teləsvlv Ilii na ɪ yəɣəti sɪ: Hasɪ ká tayamɪ Sesapeeli ke Sisilee haləm taa. ³⁷ Na pa lə ɪ timpi wə kaasaa təɣə haləm taa, isu pa hutuyɔ hute tō. Nəɣəlv kaa nyə́mɪ-ɪ.

10

Akari təyaya nyə́ma kvv

¹ Akari ləlyɔ nyə́ma ka wə nutoso na naanvwa ké Samalii taa ké. M̀p̀r̀ỳg̀ Yehu ŋmaa ləetəli ke ɪcate nyvɣv nyə́ma na tē səsaa, na mpə pa tōwa sɪ pa seɣesəɣɪ Akari ləlyɔ nyə́ma mpə tō sɪ: ² Mə paasəɣəna na wulav ləlyɔ nyə́ma piya. Na í wəna keekenaa, na kraɣanəɣ, na yosu wontu na í wə kolonɔ ɪcate taa. Mpv tō, ye í hika takəlaya kanə, ³ ilə í nyə́mɪ wulav ləlyɔ nyə́ma mpə pa taa, na í kpa wulav ke wei ɪ pəsəɣɪ, na í mvna kawulaya tō na í kentiɣɪ í na ɪ ləlyɔ nyə́ma pa tō.

⁴ Mpvyule səɣəntv kpa pa təna na pa təɣ təma sɪ: Tayale mpə? Awulaa naale ná tá pəsi-ɪ kacəŋfana tá na? ⁵ Ilena wulav təyaya nyvɣv tv, na ɪcate səsə na səsaa, na seɣesələa pa heeli Yehu sɪ: Tə ké nyá təmle nyə́ma ké. Ile nti n ká tv-tv təɣə tu la. Tu tasəɣɪ nəɣəlyɔv kraav. La mpi pə mayə-ŋ tō.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Yehu ŋmaa-wəɣe ləetəli naale nyə́ɣ sɪ: Ye í ká wəe ma waali na í təkəɣɪ ma kvttvtu, ilə í seti wulav ləlyɔ nyə́ma təna nyə́ɣ, na í kəna-m cele isəntə teitei.

Pəyele Samalii wulav ləlyɔ nyə́ma nutoso na naanvwa ka wə ɪcate yələa səsaa kin na pá təkɪ-wə.

⁷ Waatu wei səsaa mpə pa nawa Yehu ləetəli, ilena pá koti wulav ləlyɔ nyə́ma nutoso na naanvwa ɪnɪ. Na pá siki pa nyə́ɣ ke təkəɣ taa, na pá pona Yehu ke Sisilee. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ tillu heela Yehu sɪ: Pa kəna nyə́ɣ ɪnɪ. Ilena Yehu tó sɪ: ɪ kaa-ɪ huwa naaleɣe ɪcate nənəɣə. Haləna pə nyaali. ⁹⁻¹⁰ Təv fema tanəɣ, ilena í lu ɪcate nənəɣə, na í tó samaa sɪ: Mə paa fəi təm tənə tē

taa, maɣale tɔm tu. Mpi tɔ, mǎ kuləna Solam tɔɔ na mǎ ku-i. Ama pane pa təna isəntɔ, awe ná kú pɛlɛ? Mpu tɔ, ma caa si í nyi si nti Tacaa yɔɣɔta Akarɪ na ɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma tɔɔ tɔ, tɔ ta saali yem. ɪ yoosa-təɣi isu ɪ ka heeluyu Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsɔlv Ilii na í yɔɣɔti tɔ.

¹¹ Ḿpɔ́ɣú Yehu kɔwa Akarɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma mpa pə kaasaa na pá we Sisilee tɔ. Paa ɪ waali nyɔ́ma təna, na ɪ lɔlɔtanaa, na ɪ kətəlaa, ɪ ta yele paa kɔlvɔm.

Yuta awulumpiya kɔɣv
(Kv̄təəsv̄tv II 22:8)

¹² Ḿpɔ́ɣú Yehu tu Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile. ¹³ Ulena í suli Yuta wulav Ahasiya lɔlɔɣu nyɔ́ma na í pəəsi-we si: ɪ ké le nyɔ́ma ke ye? Pɛle si: Tə ké Ahasiya lɔlɔɣu nyɔ́ma ké. Tə kɔma Sesapeeli piya na pa lɔlɔɣu nyɔ́ma mpa pə kaasaa tɔɣɔ sɛɛv ké.

¹⁴ Tənaɣale Yehu mapa kapuka si: ɪ kra-we na pa ise.

Ulena Yehu taapalaa kra-we, na pá lentɪ-weɣe Tiikilaa təsikile ləkə kin, na pá pɛti-weɣe ləkə inɪ ɪ taa. Pa we yəlaa nule na naale, nəɣɔlv ta fiti.

Yehu suluyu ke Yonatari

¹⁵ Ḿpɔ́ɣú Yehu tɔma pəəɔ, ulena í ná Lekapii pəyalv Yonatari na í kəɲna ɪ tɔɔ. Ulena í sɛɛ-ɪ na í pəəsi-ɪ si: N we ma tɔɔ isu ma wev nyá tɔɔ tɔ? Ule si: Eɛ. Yehu si: Ye mpu tɔ ha tɔmɔɣa niɲ.

Pa tɔma tɔmɔɣa niɲ hav, ulena Yehu kraɣa-ɪ keeke taa ¹⁶ na í tɔ si: Təɲi-m na í ná isəna ma luyv sɔv Tacaa tɔmlɛ lapv tɔ.

Ulena Yehu kraɣa-ɪ ɪ keeke taa. ¹⁷ Waatv wei pa tala Samalii ulena Yehu tɛɛsi kɔɣv ke Akarɪ lɔlɔɣu nyɔ́ma, mpa paa kaasa təna tɔ. ɪ ku-weɣe teitei ké isu Tacaa ka heeluyu Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsɔlv Ilii tɔ.

Yehu kɔɣv ke Paali laav

¹⁸ Ḿpɔ́ɣú Yehu kota Samalii nyɔ́ma na í tɔ si: Wulav Akarɪ ka laawa tɔɣv Paali ké. Ama maa laa-ɪ na pə kəli mpu. ¹⁹ Ulena Yehu tɔ si: ɪ koti Paali inɪ ɪ kətəlaa, na ɪ kuyɔɣɔtutu teləsəlaa, na laalaa tənaya ma kin. Pə taa sɔɔ nəɣɔlv. Ma lakɪ tɔɣv ɲkɔɣv acima ké. Mpu tɔ, ye wei ɪ fei isu pa kv-ɪ.

Acilayav ke Yehu lakaya mpu si í hiki tɔɣv ɲkv kv laalaa təna. ²⁰ Pə tɔɔ ké ɪ kota yəlaa ke Paali kotuyv sɔsɔɔv. ²¹ Ulena pá tili Iseyeli təna taa na kv laalaa koti, pə ta sɔɔ paa kɔlvɔm. Na pá su kutuluyv. ²² Ḿpɔ́ɣú Yehu tɔma tɔɣv ɲkv kv paasənlaa si: ɪ cɛla laalaa tənaya pa wontu kususuutu. ²³ Pə waali ké Yehu na Lekapii pəyalv Yonatari pa sɔv tɔɣv kutuluyv taa, na pá pəəsi kv laalaa təna si: Ntəɲ í wɛna naani ké teu si Iseyeli isɔ sɛɛlv nəɣɔlv ɪ ta siti mə taa cəne?

²⁴ Mpu tɔ, na Yehu su yoolaa nunaasa na awalɪ tɔɔ. Na í heela-we si: Maa tɔ tɔɣv laalaa tənaya mə niɲ taa. Ye wei ɪ yela kɔlvɔm na í fiti pɔntv ká si ɪ lonte. Ḿpɔ́ɣú ɪ na Yonatari pa polaa na pá la ciikuyv kətaya na kətaya ɲka kəkə lusa ka təna tɔ. ²⁵ Pa tɔma mpu, ulena Yehu heeli yoolaa na pa nyɔɣv nyɔ́ma si: ɪ sɔv na í kú pa təna. Nəɣɔlv í taa fiti na í lu.

Ḿpɔ́ɣú pa kv-we na pá lə-we na awalɪ tɔɔ. Ulena pá sɔv kutuluyv ɲkv kv nan ləlv nyəɲkv taa ²⁶ na pá ləsi tesikasɪ kulalaasi na awalɪ, na pá wə kəkə. ²⁷ Na pá yəki pəle kusikile na kutuluyv, na pá pəsi ɪcatɛ hute ke haləna saɲa.

Iseyeli wulav Yehu tɔm

²⁸ Ḿpɔ́ɣú Yehu kpiisa tɔɲ laav ke Iseyeli kawulaya taa. ²⁹ Paa na mpu tɔ, ɪ lapa isayav ke teitei isu Solopɔwam. Solopɔwam ka tusina Iseyeli nyɔ́ma na pá laa wɔla nawee ke Pɛtɛeli na Taɲ.

³⁰ Ḿpɔ́ɣú Tacaa tɔma Yehu si: Ma sama, n lapa nti maa suwa si maa həna Akarɪ na ɪ tɔɣaya nyɔ́ma pa ɲkpanɔɣv tɔ. Pə tɔɔ ké nyá piya piya ká leeti nyá lonte taa, na pá təkɪ kawulaya na pá kaasəɣi tɔma. Haləna pa lɔlvɲ loosi ke liɣiti.

³¹ Ama Yehu ta təḡ Isə Tacaa kiinj ke teu na lotu kolumtu. I ta lə tuŋ laau mpi pə taa Solopuwam ka tusa Iseyeli nyəma tə.

³² Waatu inɪ i taa ké Tacaa yelaa na Silii wulav Hasayeli suv Iseyeli nyəma tetu təḡu. ³³ Na pá læeki Yaatanɪ ilim təlule təə na Aluwɛɛ tetu na ilim ntəḡəŋ təə nyəntu. Pə kraḡav Kalaati na Pasan pa tetu nti tə taa Lupen na Katɪ na Manasee pə nyəma ka wɛɛ tə.

³⁴ Pa keesa Yehu təmnaa lentənaa, na i kɔlapəm, na i apalutu təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁵⁻³⁶ I təḡ kawulaya ke pusi pələfei hiu ke Samalii ke Iseyeli taa. I səpa, ilena pá pimi-i Samalii. Ilena i pəyalv Sowakasi læeti i lonte.

11

Yuta wulav av nyəŋ Atalii təm (Kvtəəsvtv II 22:10-12)

¹ Waatu wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa si i pəyalv Ahasiya səpa, ilena í kú wulav təyaya nyəma təna. ² Pa kəkaya mpv, ilena Solam pɛɛlɔ Yosepa, Ahasiya neu, la kookali na í ŋmulɪ i taalv pəyaya Sowasi. Na í seena na í ŋmesɪ í na i nukulv ke Isə təsɛɛle naŋ kvhəntuɣv nakulɪ kv taa. Atalii ta nyɪ ka təə, haləna ká fiti kulaa mpe. ³ Ḿpúḡyú pa saala Isə təsɛɛle taa tənaya pusi naatoso, na Atalii təkɪ kawulaya.

Pa kra Sowasi ke kawulaya (Kvtəəsvtv II 23:1-21)

⁴ Pənaya naatosompəḡəlaya nyəŋka taa ké kətulv Yoyata kota wulav tanlaa, na tanlaa lelaa nyuɣv nyəma, na í pona-wɛɣɛ Isə təsɛɛle taa. Na í na-wɛ pá pɛɛli nəḡə na tuunav, na í hulɪ-wɛɣɛ wulav pəyalv. ⁵ Ilena í tə-wɛ si: I faya mə taa mpa pa laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɣv wule tə, pa taa ké kpeka tooso. Kancalaya nyəntɛ í tan wulav təyaya. ⁶ Naalɛ nyəntɛ ke Suuu nənəḡə, na tooso nyəntɛ ke tanlaa waali nənəḡə tətə. Kpeka anɪ a tooso, á ká tanəḡəna wulav təyaya, na á kaasəḡɪ təma. ⁷ Pə kaasa mə kpeka səsəəna naalɛ, wei u laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɣv wule tə. Pɛɛ paa tan na Isə təsɛɛle ke timpi wulav kvfalv wɛɛ tə. ⁸ Yoolaa təna ká təkɪ pa yoou wontu ke pa niŋ taa ké, na wulav í wɛ timpi, pa wɛ i waali. Ye yulv kraɪ tv í krətəna-wɛ pá kv-i.

⁹ Ḿpúḡyú tanlaa nyuɣv nyəma lapa teitei isv kətulv Yoyata ká heeluɣv-wɛ tə. Pa kota yoolaa mpa pa laki təmlɛ ke kuyaku kvhɛɛsvɣv wule tə, na mpa paa laki kuyaku ŋkvuɣv təmlɛ tə, na pá polo Yoyata kiŋ. ¹⁰ Ḿpúḡyú Yoyata cɛla-wɛɣɛ wulav Tafiiti ŋmantaaɪ, na i kpaləŋ wei i ka wɛ Isə təsɛɛle taa tə. ¹¹ Ilena yoolaa pulɪ Isə təsɛɛle isentaa ŋkulunja kanɛ, na pé polo lenka, na pá tanja wulav. ¹² Ḿpúḡyú Yoyata læsa Sowasi na pá temi-i kawulaya ntenuɣv. Na pá cɛɛ-i kiŋ takəlaya, na pá pəli i nyuɣv taa ké nim, na pá kra-i wulav. Ilena yəlaa təna suv pa niŋ taa ké mapv na pá wilitiɣi na pá sɛɛki-i si: Mə na tetv wulav.

¹³ Waatu wei Atalii nu tanlaa na samaa kəkətɛ nté, ilena í polo pa kiŋ ke Isə təsɛɛle taa. ¹⁴ Ḿpúḡyú i loosa pəyaya ke awulaa təsəŋlɛ. Na wulav waali nyəma, na akantɛɛ hullaa səŋa ka kiŋ, na pá huləḡɪ akantɛɛ na samaa náá ŋmaaləḡɪ. Tənaya Atalii cəla i wontu, na í ma kapuka si: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁵ Yoyata ta səəli si pá kv-i Isə təsɛɛle taa. Pə təə ké i təma nyuɣv nyəma si: I læsi-i kpeenja, na wei í tənə-mɛ, ilɛ í kú pəntv.

¹⁶ Ilena pá læsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya kraḡanəŋ nənəḡə na pá kv-i.

¹⁷ Ḿpúḡyú Yoyata lapa na Tacaa, na wulav, na samaa, pa pɛɛli nəḡə si, pé la na pá pəsi i nyəma. Na í la tətə na wulav na samaa pá pɛɛli nəḡə lenka. ¹⁸ Ḿpúḡyú samaa polaa na pá yəki tɔḡv Paali kutuluɣv, na kətasi təlatɛnaa na pə læsəŋ. Na pá kú pə kətulv Matan ke kətasi təlatɛnaa kiŋ. Pə waali ké Yoyata kpawa mpa paa tan Isə təsɛɛle tə.

¹⁹ Μρύγύ Yoyata kota yoolaa nyuyv nyéma, na wulav tanjaa, na tanjaa lelaa, na samaa tēna si pá kpaɣa wulav ke Iso taseele taa, na pá su-i na pá tēna tanjaa nānāɣo, na pá pona-i kawulaya tēyaya taa. Waatu wei Sowasi ɔaɣa kawulaya kumte tōo, ²⁰ ilena pa tēna pa ŋmaalēna lanhulōmlē.

Ilena ɔcate ɔaɣa tēpamm ke Atalii sēm waali.

12

Yuta wulav Sowasi tōm (Kvtōosvtn II 24:1-3)

¹⁻² Iseyeli wulav Yehu pēnaya naatosompɔɣolaya nyēnka taa ké Sowasi lūlvuyv pusi ná yoosa naatosompɔɣolaya tōtō. Ilena í tōɣo kawulaya ke Yosalem ɔcate taa ké Yuta tetv taa ke pusi nule. I too ka ké Pēsepa tv ké, na pá yaaki-i si Sipiya. ³ Μρύγύ Sowasi lapa mpi pē maɣa Taca tōɣo halēna i sēm. Mpi tō, Yoyata ka seɣesa-i teu ké. ⁴ Paa na mpv i ta wakēli tēkōtēlenaa, yēlaa pukaya tam ké na pá laaki na pá wōki tulaalōnaa.

Sowasi tayana Iso taseele (Kvtōosvtn II 24:4-14)

⁵⁻⁶ Μρύγύ kuyaku nakuli Sowasi tōma kōtēlaa mpe si: Pē wee ké si, liyitee paasēnlāa í kpeyeli liyitee nna pa kōnna Iso taseele taa si pá lana tēmlē tō. Yaa Iso taseele lampuu, yaa wena pa hana luyv kulōmuyv tō, na pá tayanna timpi timpi pē nāɣēsēnaa tō.

⁷ Halēna pē tala Sowasi kawulaya pēnaya hiu na tooso nyēnka, kōtēlaa ta tayanēta Iso taseele tiili. ⁸ Μρύγύ wulav yaa kōtulv Yoyata, na i taapalaa na í pōōsi-we si: Pepe tōo ké i tā tayani Iso taseele? Pē tōo tō, liyitee paasēnlāa kaa tasa-meɣe-yēɣe celuyv. Paa su-yēɣe na pá tayanna Iso taseele ntē.

⁹ Μρύγύ kōtēlaa tisaa si pa kaa tasa liyitee muyv ke paasēnlāa kin. Pōcō pa kaa paasēna Iso taseele tayanuyv.

¹⁰ Μρύγύ kōtulv Yoyata caa atakaa nāɣōlv, na í tulv-i pūyōgō na í su kōtaya tēlate kin ke Iso taseele nānāɣo ntōɣōn tōo. Ilena í tū kōtēlaa nānāɣo tanjaa si ye wei í kōna Iso taseele liyitee, ilē pa tv-yēɣe atakaa inu i taa. ¹¹ Pō suwa ilē pa yaa wulav takōlas i ŋmaalv, na kōtēlaa nyuyv tv, na pá maɣasi-yē. ¹² Pā nyōmā wena a nyuyv, ilē pa cela-yēɣe tōma lataa tōo fēnlāa, na pēle pá felv tayānlāa, na kaafēntānaa, ¹³ na tetv ŋmalāa, na pēe saakēlaa. Ilena pá yana taasi na pēe kusaa kēe, na pá felv kōma lenna nna pa tōɣo pē tōm taa tō.

¹⁴ Pa ta kpaɣa liyitee anu a taa, na pá luna Iso taseele cemsēnaa yaa seesi, yaa nyanasi nsi pa ŋmusāɣōna calēm tō, yaa akantēe, yaa pá lū wula pulvpu, yaa liyitee nyāɣōlvuyv pulv.

¹⁵ Tēmlataa nyuyv nyéma ke pa celēɣi, na pēle pá lakēna mpi pē we lapv tō. ¹⁶ Yēlaa mpa pa felēɣi tēmlē nyéma tō, paa fēnɣi-wē. Mpi tō, pa laki teu ké.

¹⁷ Liyitee nna yēlaa kōnna pa kōpāntēn kōtaya lonte tō, kōtēlaa ke pa celēɣi alē, paa tūɣv-yēɣe atakaa inu i taa.

Sowasi kawulaya tēnaya (Kvtōosvtn II 24:23-27)

¹⁸ Waatu inu i taa ké Silii wulav Hasayeli polaa, na í yōona Katu ɔcate na í lēeki-tē. Ilena í maɣasi i taa si i kpaaki Yosalem tōo. ¹⁹ Tēnayalē Sowasi kpeyela inu na i cōsōnaa Yuta awulaa, ɔsu Sosafati na Sōlam, na Ahasiya, paa lapa mpiɣi Taca ke kucōov tō, na wula wei pa suwa Iso taseele na kawulaya tēyaya kpancōon taa tō, na í tilina na pá cela Hasayeli. Ilena ilē i yele Yosalem ke yōonav.

²⁰ Pa kēesa Sowasi tōmnaa lentēnaa tēnaya Yuta awulaa takōlaya taa. ²¹⁻²² Μρύγύ i waali nyōma kulā i tōo, na pa taa naale Simeyati pēyalv Yosapati, na Somee pēyalv Yehosapati pa kv-i Pēti-Milo ke Sila mpaav taa. Ilena pá pimi-i pa tēyaya pēlaav taa ké Tafiiti tē. Ilena i pēyalv Amasiya lēeti i lonte.

²⁴ Sili wulav Hasayeli səpa, ɪlena ɪ pəyalɔ Pɛni-Hatati læti ɪ lonte taa. ²⁵ M̄p̄ȳḡȳ Iseyeli wulav Sowasi læka Iseyeli acalɛɛ nna Hasayeli ka tɔɔə Sowakasi tɔ. Tɔm toosoɔə Sowasi yoonə Pɛni-Hatati, na ɪ læki ɪ acalɛɛɛ tɔna.

14

Yuta wulav Amasiya tɔm

(Kvtəəsvtɔ II 25:1-4, 11-12, 17-28; 26:1-2)

¹ Iseyeli wulav Sowakasi pəyalɔ Sowasi kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké, Yuta wulav Sowasi pəyalɔ Amasiya, ná læta ɪ caa lonte taa. ² ɪ lɔlɔyɔ pusi ka wɛ hiu na kakpasi. M̄p̄ȳḡȳ ɪ tɔɔə kawulaya ke pusi pəɔɔlayafɛi hiu na naanɔwa, ke Yosalem ke Yuta taa. ɪ too tɛyɛɛ Yosalem tɔna, na pá yaaki-ɪ si Yowatan. ³ M̄p̄ȳḡȳ ɪ lapa mpi pə maya Tacaa tɔ. ɪɛ ɪ ta tala ɪ cəəə Tafiiti ké. ɪ lapa teitei ké ɪsu ɪ caa Sowasi. ⁴ ɪ ta wakəli təkətəlɛnaa, yəlaa tɔŋa pote ké na pá laaki na pá wəki tulaalɔnaa.

⁵ Waatɔ wei Amasiya lapa na ɪ kawulaya caya teu, ɪlena ɪ kú ɪ waali nyəma mpa paa kɔwa ɪ caa Sowasi tɔ. ⁶ Ama ɪ yela kɔlaa piya, ɪsu Tacaa yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tɔ si: Pa kaa kɔ pəyaya ke ka caa ɪsayatɔ tɔə. ⁷ Amasiya kɔlɔm ɪni ɪ kɔna ɪtɔm yoolaa iyisi naanɔwa (10000) ké tɔm tɛtɛkələ taa, na ɪ læki Sela ɪcatɛ. Na ɪ ha-tɛyɛ hətɛ si Yəkətɛɛli. Na pá yaaki-tɛyɛ m̄p̄ȳḡȳ haləna saŋa.

⁸ M̄p̄ȳḡȳ ɪ tilaa na ɪ heeli Iseyeli wulav Sowakasi, wei ɪ ké Yehu saali tɔ si: Kəə na tɔ suli yoou. ⁹ Ntɛna Sowasi cə-ɪ si: Lipaŋ pɔyɔ tɔə tiika səwa nyəŋka ka səlɔma tɔyɔ səsəəu si kú ha ɪ pəyalɔ ké kɔ pɛɛɔ. M̄p̄ȳḡȳ taale wontuyɔ nakɔli kɔ tɔma səsəu tɔə na kú pɔyɔti-ɪ. ɪlena Sowasi tasa si: ¹⁰ N nyəma si n kəla ɪtɔm nyəma tɔɔəɛ n təkɪ nyá tantəŋ yɛɛ? Təu, cayaŋa tələ tɔ tike yaa. Təfɔ, ye má na-ŋ tɔ sulaa, pɪ kəna nyana nyá yəlaa mə tɔə ké pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta mɔ Sowari tɔm nti. M̄p̄ȳḡȳ Sowasi kpaɔa ɪ yoolaa, na Amasiya náá kpaɔa ɪ nyəma na pá suli Pɛti-Semɛsi ke Yuta tɛtɔ taa. ¹² ɪlena Iseyeli nyəma kəli Yuta nyəma, na pá se na pá kpe. ¹³ M̄p̄ȳḡȳ Iseyeli wulav Sowasi kpa Yuta wulav Amasiya ke Pɛti-Semɛsi na ɪ təkɪ-ɪ. ɪlena ɪ polo Yosalem na ɪ kú kolɔŋa ke p̄ȳḡȳ ke mɛɛtəlɛnaa ŋmɔnɔyɔ (200) ké ɪfəlayim nənəɔə kin. Haləna ŋkulɔŋa taa nənəɔə. ¹⁴ M̄p̄ȳḡȳ ɪ kuu wɔla na liyitee nyəɔətɔ na wontunaa kɔpama mpa paa wɛ ɪsə tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya pə kpancoŋ taa tɔ, na ɪ kpa yəlaa na ɪ pona Samalii.

¹⁵ Pa kɛɛsa Sowasi tɔm lɛntənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə kpaɔa ɪ kolapəm na ɪ apalɔtɔ na ɪsəna ɪ yoonə Yuta wulav Amasiya tɔ. ¹⁶ Sowari səpa, ɪlena pá pimi-ɪ Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa, na ɪ pəyalɔ Solopɔwam læti ɪ lonte.

¹⁷ Pusi naanɔwa na kakpasi ke Yuta wulav Amasiya tasa tɔɔə, ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali. ¹⁸ Pa kɛɛsa Amasiya tɔm lɛntənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa.

¹⁹ M̄p̄ȳḡȳ waatɔ nəɔəɔ yəlaa kɔla Amasiya tɔə ké Yosalem taa, na ɪ se na ɪ polo Lakisi. Ama pɛɛ pa tɔŋa-ɪ tɔna na pá kɔ-ɪ. ²⁰ ɪlena pá kəna-ɪ na kɛkɛ na kpaɔanəŋ pəyalɛ, na pá pimi-ɪ pa tɔyaya pəlaav taa ké Tafiiti tɛ. ²¹ Ntɛna Yuta nyəma kpa Amasiya pəyalɔ Asaliya ke wulav, na ɪ læti ɪ caa lonte taa. Asaliya lɔlɔyɔ pusi ka wɛ naanɔwa na naatoso ke waatɔ ɪni. ²² Asaliya ɪni ɪ lækəna ɪla ɪcatɛ, ke ɪ caa səm waali, na ɪ tayanɪ-tɛyɛ ŋmau.

Iseyeli wulav Solopɔwam II, tɔm

²³ Yuta wulav Amasiya kawulaya pusi naanɔwa na kakpasi nyəŋka taa, Iseyeli wulav Sowasi pəyalɔ Solopɔwam pəsa wulav ke Samalii. Na ɪ tɔɔə kawulaya ke pusi nule na kɔlɔmaya. ²⁴ M̄p̄ȳḡȳ Solopɔwam lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. ɪ wɛ laatu nti tɔ taa ɪ akpɛle tusa Iseyeli nyəma tɔ. ²⁵ ɪlena ɪ læki Iseyeli tɛtɔ tənaya pə kpaɔa Lepo-Hamati, haləna pə polo Lɔcayam tɛŋku ke teitei, ɪsu Iseyeli ɪsə Tacaa ka heeluyɔ Amitayi pəyalɔ ɪsə kɔyɔɔtɔtɔ tɛləsɔlɔ Yonaasi ke Katɪ-Hɛfɛɛ tɔ. ²⁶ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa nawa ɪsəna pə kəla Iseyeli nyəma tɔ. Pəcɔ

paayulu kulum takon, fei si i ka waasi-we. ²⁷ Ama i taa sooli si i kpiisi-we. Pa too ke i yelaa na Sowasi payalu Solopuwam waasi-we.

²⁸ Pa keesa Solopuwam tom lentonaa ke Yuta awulaa takelaya taa. Pa krayau i kulapam, na i apalutu ke yoo taa, na isana i leeka Tamasi na Hamati pa acalae to. ²⁹ Waatu wei i sapa, ilena pa pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pelaav taa, na i payalu Sakali leeti i lonte.

15

Yuta wulav Asaliya tom

(Kutassutu II 26:3-4,21-23)

¹ Iseyeli wulav Solopuwam kawulaya panaya hiu na naatosompogolaya nyehka taa, Amasiya payalu Asaliya pesa Yuta wulav ² ke Yosalem taa na i tayo pusi nule na naanowa na naale. Waatu ini, i loluyu pusi ka we naanowa na naatoso. I too ka ke tona tu, na pa yaaki-i si Yekoliya. ³ Asaliya lapa Tacaa luyu tee nyentu ke, isi i caa Amasiya. ⁴ Paa na mpv to, i ta wakeli takotelenaa, yelaa tona pote ke, na pa laaki na pa waki tulaalvnaa.

⁵ Mpyu Tacaa hama wulav hkranuyv na asilima kuton. Ilena pa su-i kpena ke tiili, halena i sam. I payalu Yotam wei i ka ke kawulaya tayaya nyuvv tu to, ini i ka paasayana na kawulaya.

⁶ Pa keesa Asaliya tom lentonaa tona ke Yuta awulaa takelaya taa. ⁷ Waatu wei i sapa, ilena pa pimi-i pa tayaya pelaav taa ke Tafiiti te, na i payalu Yotam leeti i lonte.

Iseyeli wulav Sakali tom

⁸ Yuta wulav Asaliya panaya pafei naanowa nyehka taa ke Solopuwam payalu Sakali pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke isotonaa naatoso. ⁹ I lapa mpi pa ta maya Tacaa tayo teitei, isi i casonaa, na i we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam tusa Iseyeli nyoma to.

¹⁰ Mpyu apalu wei pa yaa si Yareesi to, i payalu Salum ku-i Ipoleyam, na i leeki kawulaya.

¹¹ Pa keesa Sakali tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa.

¹² Pa lapa teitei kele isi Tacaa ka heeluyu Yehu to si, i loluyu nyoma ka taki kawulaya ke i waali, na pa tala pa loluyv loosi liyiti.

Iseyeli wulav Salum tom

¹³ Yuta wulav Asaliya panaya pogolayafei nule nyehka taa ke Yareesi payalu Salum pesa Iseyeli wulav ke isatu kulum ke Samalii taa. ¹⁴ Mpyu apalu wei pa yaa si Kati to, i payalu Menahem luna Tiisa na i koo Samalii, na i ku-i na i leeki i kawulaya.

¹⁵ Pa keesa Salum tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa. Paa isana i kula Sakali too to.

¹⁶ Mpyu Menahem yona Tapuwa nyoma, na i kpiisi pa na Tiisa hogoluyv nyoma. Na i yoki ahusitona lotu si, pa ta tui-i icate nonoyo.

Iseyeli wulav Menahem tom

¹⁷ Yuta wulav Asaliya panaya pogolayafei nule nyehka taa ke Kati payalu Menahem pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naanowa. ¹⁸ Mpyu i lapa mpi pa ta maya Tacaa to, halena i sam. I we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam ka tusa Iseyeli nyoma tayo.

¹⁹ Waatu noyolu Asilii wulav Puli svv Iseyeli tetu taa. Ilena Menahem ha-i liyitee nyogatu ke tononaa hiu na naanowa si, ile i sana-i na i nyoo-i kawulaya ke teu. ²⁰ Lampuu ke i towa Iseyeli nyoma ke feluyv, na tononaa tu liyitee nyogatu nule na naanowa naanowa, na paco i hiki-ye. Pa tema Asilii wulav ke feluyv, ke isana ile i caaki to, ilena i kpe.

²¹ Pa keesa Menahem tom lentonaa ke Iseyeli awulaa takelaya taa. ²² Waatu wei i sapa to, i payalu Pekahiya leetona i lonte taa.

Iseyeli wulav Pekahiya tom

²³ Yuta wulav Asaliya kawulaya panaya nule na naanowa nyehka taa, ke Menahem payalu Pekahiya pesa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naale. ²⁴ Mpyu i lapa mpi pa ta maya Tacaa to. I we tam ke laatu nti to taa Nepati payalu Solopuwam tusa Iseyeli nyoma tayo. ²⁵ Ilena

apalw wei pa yaa si Lemaliya tɔ, ɪ pɔyalw Peka wei í paasayana Pekahiya yoolaa tɔ, í kpaɣa Kalaati yoolaa ke nule na naanɔwa, na pá polo pa kw-ɪ kawulaya tɔyaya kutuluyu nakuli kw taa. Ilena Peka leeki kawulaya.

²⁶ Pa keesa Pekahiya tɔm lentɔnaa ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Iseyeli wulav Peka tɔm

²⁷ Yuta wulav Asaliya kawulaya pɔnaya nule na naanɔwa na naale nyɛnka taa, Lemaliya pɔyalw Peka pɔsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi hiu. ²⁸ Mɔpɔyú ɪ lapa mpi pɔ ta maya Taca tɔ. I we laatu nti tɔ taa Nepati pɔyalw Solopɔwam ka tusa Iseyeli nyɛma tɔ.

²⁹ Peka kawulaya waatu taa ké Asilii wulav Tekɔla-Falasaa leeka Yon na Apeeli-Peti-Maaka na Yanɔwa, na Keteesi na Hasɔɔ, na í tɔyɔ Kalaati na Kalilee na Nefɔtali pɔ tetɔnaa tɔna, na í kpa pɔ yɔlaa ke yomle. ³⁰ Mɔpɔyú apalw wei pa yaa si Ila tɔ, ɪ pɔyalw Osee kɔla Peka tɔɔ na í kw-ɪ, na í leeki kawulaya ke Yuta wulav Asaliya pɔyalw Yotam kawulaya pɔnaya hiu nyɛnka taa.

³¹ Pa keesa Peka tɔm lentɔnaa tɔna ke Iseyeli awulaa takɔlaya taa.

Yuta wulav Yotam tɔm (Kvɔɔsɔvɔ II 27:1-3,7-9)

³² Iseyeli wulav Lemaliya pɔyalw Peka kawulaya pɔnaya naale nyɛnka taa ké, Yuta wulav Asaliya pɔyalw Yotam leeta ɪ caa lonte. ³³ Ilena í la pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem taa. Waatu ɪni ɪ lulɔyɔ pusi we hiu na kakpasɪ. I too kele Satɔki pɔelɔ Yelusa. ³⁴ Mɔpɔyú Yotam lapa mpi pɔ ta maya Taca tɔ, ɪsu ɪ caa Asaliya. ³⁵ Pɔyele ɪ ta wakɔli tɔkɔtɔlenaa. Yɔlaa pukaya tam ké na pá laaki, na pá wɔki tulaalɔnaa.

Yotam nmana Iɔ tɔsele nɔnɔyɔ sɔsaya.

³⁶ Pa keesa Yotam tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ³⁷ I kawulaya waatu ke Taca yɔlaa, na Silii wulav Lesɛɛ na Iseyeli wulav Peka pá yona Yuta nyɛma. ³⁸ Yotam sɔpa, ilena pá pimi-ɪ pa tɔyaya pɔlaav taa ké Tafiiti tɔ. Na ɪ pɔyalw Ahasɪ leeti ɪ lonte taa.

16

Yuta wulav Ahasɪ tɔm (Kvɔɔsɔvɔ II 28:1-27)

¹ Iseyeli wulav Lemaliya pɔyalw Peka kawulaya pɔnaya naanɔwa na naatosompɔyɔlaya nyɛnka taa ké, Yotam pɔyalw Ahasɪ pɔsa Yuta wulav. ² Ilena í lá pusi naanɔwa na naatoso ke Yosalem. Waatu ɪni ɪ wɛna pusi hiu. Ama ɪ ta la mpi Taca sɔlaa tɔ, ɪsu ɪ lɔnɔɔ Tafiiti. ³ I mɔlaa ké na í keena Iseyeli awulaa kulapɔle ɪsayaɔle. Halɔna í can na í laa ɪ pɔyalw ké tɔyɔ ke teitei ɪsu acaalɔtu nti tetɔ nyɛma lakaya lɔn na Taca tɔyɔni-we na pɔ fe Iseyeli nyɛma tɔ. ⁴ Na pá laaki tɔla na pá wɔki pɔ tulaalɔnaa ke tɔkɔtɔlenaa, na pulasi nyɔɔn taa hɔtu tɛɛ.

⁵ Mɔpɔyú waatu nɔyɔlɔ Silii wulav Lesɛɛ, na Iseyeli wulav Peka pa polaa na pá yona Yuta wulav Ahasɪ, na pá nyala Yosalem ɪcate. Ama pa ta pɔsi-ɪ. ⁶ Waatu kulɔm ɪni ɪ taa ké Silii wulav ɪni ɪ tɔyɔna Yuta nyɛma ke Ila ɪcate taa. Na í ha-tɔyɔ Iɔm nyɛma, na pɔle pá caya tɔnaya halɔna saɔa.

⁷ Mɔpɔyú Ahasɪ tilaa na í heeli Asilii wulav Tekɔla-Falasaa si: Hai, kɔɔ na n̄ ya-m Silii na Iseyeli pa awulaa nin taa. Mpi tɔ, ma we ké ɪsu nyá tɔmle tu yaa nyá pɔyaya. ⁸ Mɔpɔyú ɪ kuu Iɔ tɔsele na kawulaya tɔyaya kpancoon taa ké wula na liyitee nyɔyɔtu, na í la Asilii wulav ke kwɔɔɔ. ⁹ Ntɛna Asilii wulav la teitei, ɪsu Ahasɪ sɔlɔma-ɪ tɔ. I polaa na í yona Tamasi ɪcate, na í leeki-tɛ, na í kpa tɔ yɔlaa na í pona Kiii. Pɔ yela wulav Lesɛɛ, ilena í kú ílé.

¹⁰ Mɔpɔyú Ahasɪ pola Tamasi ke Tekɔla-Falasaa nav. Ntɛna í ná kɔtaya tɔlate ke Tamasi tɔyɔ kutuluyu taa, na í lɔsi tɔ fotoo na tɔ wɛɛtu ke teitei, na í pona Yosalem kɔtɔlɔ Wuliya. ¹¹ Ilena Wuliya n̄má kɔtaya tɔlate kufate ke teitei ɪsu Ahasɪ tilina-ɪ tɔ, na í tɛ na pɔcɔ wulav mɔli Yosalem. ¹² Waatu wei wulav luna Tamasi, ilena í polo ɪ mayamaya na ¹³ í la ciikuyu na tɔyɔnaya pɔ kɔtasi na kɔtasi nsi kɔkɔ lusaa tɔ. Na í liisi sulɔm, na í n̄musi pɔ calɔm ke kɔtaya

²¹ Waatu wei Tacaa ka faɣa Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tó Solopuwam ke pa kpawa Iseyeli nyóma wulaw. Ilena Solopuwam kisi Tacaa, na í tusi-weyɛ isayatu sósóntu taa. ²² Pə kpaɣau waatu inɪ tɔɣo pa suv Solopuwam isayatu ke keenu. ²³ Pə tɔɔ ké Tacaa ta sɔɔli sɪ í tasa-weyɛ nau. Ilena í yele na Asilii nyóma kuu-we na pá we təna. Ilena pə la teitei isu Iso kuyɔɣɔtɔtu teləsəlaa ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

Samalii cayalaa tɔm

²⁴ Ḿpóyú Asilii wulaw kóna Papiloni, na Kuta, na Afa, na Hamati, na Sefafayim pə yəlaa, na í su-weyɛ Iseyeli nyóma lonte ke Samalii, na pɛle pá caɣa. ²⁵ Waatu wei yəlaa mpe pa suv təna tɔ, paa seeki Tacaa. Ilena Tacaa pona tɔɣolasɪ na sí kú pa taa yəlaa payale. ²⁶ Ḿpóyú pa heela Asilii wulaw sɪ: Yəlaa mpa n pona Samalii tɔ, pa ta nyɪ tetu nti tə Iso ke seɛv. Ilena Iso pona tɔɣolasɪ na sí kv-we. ²⁷ Ntɛna wulaw sɪ: I məɣna Iseyeli kətəlaa taa nəɣɔɔɣu Samalii, na í h́lí yəlaa mpeɣe Iso seɛv. ²⁸ Kɛna Samalii kətulu nəɣɔɔɣu í məli Peteeɪ, na í seɣesɪ təna yəlaa ke Tacaa seɛv.

²⁹ Ḿpóyú Samalii taa cayalaa mpe, paa wei ɪ lupa ɪ te tɔɣu, na pá su acalɛ wena a taa paa caɣaa tɔ a təkətəlenaa mpa Iseyeli nyóma ká ŋmawa tɔ pa taa. ³⁰ Papiloni nyóma ná Saaka pa tɔɣu Sukoti-Penoti leɛsuɣu, na Kuta nyóma ke pɛle pa nyəŋku Nɛkaali, na Hamati nyóma ke pa nyəŋku Asima. ³¹ Afa nyóma ke pa nyəŋku Nipasɪ na Taataki. Haləna Sefafayim nyóma náa laa pa piya ke pa tuŋ Atəlamelɛki, na Anamelɛki. ³² Pəyele Tacaa seela nte. Ilena pá kpa pa taa lɛlaa ke pa tuŋ kətəlaa na pá paasəɣəna pa kətasi. ³³ Kuluma mpeɣe Iso seela. Pəyele paa wei ɪ təɣna ɪ te tɔɣu ke laav.

³⁴ Haləna saŋa isəntɔ, laatu ntəɣi pɛle pa təkaa, paa seeki Tacaa. Pəyele paa təɣəɣi ɪ kiin, yaa ɪ kusəsutu nti nti ɪ ká tɔwa Yakəpu wei ɪ cuɣusaa sɪ Iseyeli tɔ, ɪ lulɔɣu nyóma tɔ. ³⁵ Paa na mpv tɔ, Tacaa na Yakəpu lulɔɣu nyóma pa pɛela nəɣo ké. Na í su-weyɛ kiin sɪ pá taa laa tuŋ. Pəyele pa taa luŋ ɪ tɛɛ. Pá taa lapɪ-ɪ təmle natəli. ³⁶ Tacaa ma wei ma ləsa-meyɛ Icipiti taa, na ma tɔŋ sósóŋ tɔ, ma tike ke í ká seɛ na í laki kətasi. ³⁷⁻³⁸ Paa ifemle nteɣe í ká təkəɣi ma kusəsutu, na ma kútututu, na ma kiin wei ma ŋmaa-mɛ tɔ. I taa sɔɔ nəɣo ŋka má na mɛ tɔ pɛela tɔ. Na pə tu kələna tuŋ laav tɔm. ³⁹ Mə Iso Tacaa má ma tike ke í ká seɛ. Mpi tɔ, ma tike ma pəsəɣəna na má waasi-meyɛ mə kolontunaa niŋ taa.

⁴⁰ Ama yəlaa mpe pá kisa nuu, na pá laki isu too paa lakaya tɔ. ⁴¹ Ḿpóyú pa kpəkaya Iso na tuŋ laav, na pa piya təna náa we pə taa ké haləna saŋa.

18

Yuta wulaw Isekiyasɪ tɔm

(Kvtəsvtv II 29:1-2; 31:1)

¹ Iseyeli wulaw Ila pəyalv Osee kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa ké, Ahasɪ pəyalv Isekiyasɪ pəsa Yuta wulaw. ² Ilena í tɔɣo pusɪ pəɣɔlayafɛi hiu na naanəwa ke Yosalem taa. Waatu inɪ ɪ pusɪ ka we hiu na kakpasɪ. I too keɛ Sakali pɛɛlɔ Api. ³ Ḿpóyú Isekiyasɪ lapa mpi pə maya Tacaa tɔɣo teitei, isu ɪ ləŋɛ Tafiiti. ⁴ Ilena í wakəli təkətəlenaa, na í yəki pɛɛ kusikee, na í seti tesikasɪ kulalaasɪ. Na í yəki nyəɣəɔɣu kusɛɛmɔɣu tɔm wei Moisi ka lupa tɔ. Mpi tɔ, haləna waatu inɪ, Iseyeli nyóma laakaya tɔm inəɣi, na pá yaaki-ɪ sɪ: Nehukətaa. ⁵ Ḿpóyú Isekiyasɪ lapa Iseyeli Iso Tacaa ke naani, na pə kəli isu Yuta awulaa mpa paa laala-ɪ na mpa pa təɣa ɪ waali tɔ. ⁶ I tamsəna Tacaa ke ḿpóyú, ɪ ta heli. Na í təɣəɣi kiin wei Iso ka tɔwa Moisi tɔ. ⁷ Iso ka we ɪ waali ké, na í waaki ɪ kulapəm təna taa. I kula Asilii nyóma tɔɔ, na í fiti pa niŋ taa. ⁸ Pəle pə paasi, na í tɔɣəni Filiisi nyóma, na í tana-weyɛ Kasa tetu taa, na í lɛki pa koloosi acalɛ na pa təfɛŋlenaa.

Samalii icatɛ lɛkɔɣv tɔm

⁹ Yuta wulaw Isekiyasɪ kawulaya pənaya liɣiti nyəŋka, na Iseyeli wulaw Osee kawulaya pənaya naatosompəɣɔlaya nyəŋka taa ké, Asilii wulaw Saləmanasaa kəma, na í nyala Samalii

icaté. ¹⁰ Pusi tooso sikaa, ilena í lækí icaté níté. Isekiyasí kawulaya pñaya naatoso nyñka taa kéle. Pəyele Osee kawulaya pñaya pəɣolayafey naanowa taa kéle. ¹¹ Ilena Asilii wulav pona Iseyeli nyóma ké í te, na í su-weye Hala, na Kosañ həɣoləñ taa ké pəɣo Harəo nəɣo, na Metii acaləe taa. ¹² Iseyeli nyóma mé í kisa nti mə Iso Tacaa má ma tu-mé tó, na í wakəli ma na-mé ta nəɣo pəeləyó, na í kisi kiñ wei maa cəla Moisi ké təkuyó tó. Pə tóo ké ma yelaa na pə təna isəntə pə mayana-mé.

*Asilii nyóma watuyó ké Yosalem
(Isayii 36:1; Kvtəəsvtv II 32:1)*

¹³ Isekiyasí kawulaya pñaya naanowa na liyiti nyñka taa ké Asilii wulav Senakelipi kəma, na í yoonə Yuta koloosi acaləe təna, na í lækí-ye.

¹⁴ Ntəna Isekiyasí tiili na pá heeli Asilii wulav ké Lakisi sí: Ma təm səpəna-ñ, taa yoonə-m, ye n caa maa feli-ñ.

Ilena Asilii wulav sí Isekiyasí í feli-í liyitee nyəɣətu kiloonaa iyisi pəɣolayafey naanowa (9000) na wəla kiloonaa ké nasənaasa na nunowa (900). ¹⁵ Ḿpúyó Isekiyasí kuu Iso təsele na kawulaya təyaya kpancooñ təna. ¹⁶ Haləna í kəəli wolanaa mpa paa lapəna Iso təsele nənəəsi ké canəm tó, na í cəla pə tənaya Asilii wulav.

*Asilii yoolaa nyuyó tv faaci
(Isayii 36:2-22; Kvtəəsvtv II 32:9-16)*

¹⁷ Ḿpúyó Asilii wulav kusa Lakisi ké yoolaa nyuyó nyóma səsə, na yoou wontu paasənlə, na yoolaa paasənlə, na yoolaa kpekəle səsəle na í tili-weye Yuta wulav Isekiyasí kiñ ké Yosalem. Pa talaa, ilena pá səñ lule ləəw isətaa nyñku kiñ ké cətəlaa taale hapəle tóo, ¹⁸ na pá pəəsi sí: Tə caa tə ná wulav. Ilena kawulaya təyaya nyuyó tv Hilikiya pəyalə Iliyakim, lu pa səñuyó, na í waali ké takəlasí ñmaalə Sepəna, na wulav təm yəɣətəlv Asafi pəyalə Yowa. ¹⁹ Ḿpúyó Asilii yoolaa nyuyó tv təma sí: Í heeli Isekiyasí sí Asilii wulav səsə pəəsəyi-í sí: Pepeye n laki na í taaki? ²⁰ Aweye í taaki na í kuləyi ma tóo? N ta nyí sí kokoole u tuləyi tənuyó? ²¹ Icipiti wulav ké í teeləyi yaa? Ulé í wé ké isú kpaté yaakuyó, na paa wei í kpawa pə hē-í tó.

²² Paa pu la isəna, n ká cə-m ké sí mə Iso Tacaa ké n laki na í taaki. Pəyele Isekiyasí kolum nyá n wakələna təkətəlenaa, na təlaalenaa, na í heeli Yuta yəlaa sí Yosalem kətaya təlaté tóo tike ké pá sē-í.

²³ Pə tóo tó, nyá na ma caa Asilii wulav í su nəəsi. Ye n ká hiki kraɣanəñ caɣalaa, ilé ma ha-ñ kraɣanəñ iyisi naale (2000). ²⁴ Icipiti nyóma ké n teeləyi sí pəle paa ha-ñ kraɣanəñ na kəkənaa. Pəyele n kaa pəsi ma caa yoolaa nyuyó nyóma taa səkpəlu mayamaya. ²⁵ Pəle pə paasi Asilii wulav ta kənta cəne, na í yoonə tetv tənə na í wakəli-ti na pə tá ké Tacaa luyú nyəntv. Halí Iso mayamaya tu hana-í pə mpaav.

²⁶ Ḿpúyó Iliyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəpa Asilii yoolaa paasənlə nəɣo tóo sí: Taa yəɣətəna-tuyó Hepəla təm. Yəɣətəna-tuyó Alaamee təm, na icaté kolunja tóo yəlaa í taa nu.

²⁷ Ntəna yoolaa paasənlə pəəsi sí: N nyəmá sí mə na mə wulav Isekiyasí mə tike mə tóo ké ma caa yəɣətəyi təm tənə? Ama na mpa pa wé kolunja tóo, na mə na-we í ká te na í təɣo mə pəntv, na í nyəə mə həm təɣo.

²⁸ Ilena yoolaa paasənlə náá kpətəna yəlaa na í yəɣətəna Hepəla təm taa sí: Í ké ñkraññ na í nu yoo. Asilii wulav səsə yəɣətəa sí: ²⁹ Í taa yele na Isekiyasí tvisi-mé yoo. Í kaa pəsi na í ləsi-meyé ma niñ taa. ³⁰ Tacaa ké í teeləyi sí í ká la na má taa pəsi mə icaté, ilé mu taa nu.

³¹ Í taa nuna Isekiyasí yoo. Ama í nu Asilii wulav nyəntv, na í pəti-í mə ti. Ilé paa wei í ká təɣo í lesəñ na í fikinaa tawa. Na í nyəə í ləkə lvm. ³² Halí í ká te na í kəə na í kraɣa-mé, na í pona-meyé mə tetv kəpəntv tənə tə nəɣəsəle taa. Tənaya təɣənaya na sulum na nim na tuñ pə wé səsəm. Ilé í kaa sí cənəye yem. Mpu tó, í taa nuna Isekiyasí ké timpí í təñuyó sí Tacaa ká waasi-mé tó, í tvisi-meyé. ³³ Icaté natəli tə tuyó ta pəsi na kó waasi kv yəlaa ké í niñ taa.

³⁴ Hamati, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tunj waasa-weye we? Awe p̄saa na í tanj-tuyv Samalii t̄l̄eek̄al̄e? ³⁵ Tunj un̄i i t̄na i taa nakv̄li kv̄ ta kpa i nin̄ ke kv̄ tetv̄ t̄o. Ūe is̄naya Tacaá ká p̄asi na í tanj-i si i taa l̄eeki Yosalem?

³⁶ Pa t̄na mpa paa we t̄na t̄o pa taa n̄ȳalv̄ ta c̄o paa f̄nj. Isu wulav Isekiyas̄i ka heeluyv-we t̄o. ³⁷ M̄p̄ȳḡȳ Iliyakim, na Sep̄na, na Yowa pa c̄ela pa wontu na lan̄wak̄alle. Ūena pá polo wulav kin̄ na pá keesi-i p̄e t̄na mpi Asilii yoolaa paas̄enlv̄ ȳȳotaa t̄o.

19

Wulav tila Iso kvȳȳotv̄v tel̄sv̄lv̄ kin̄ (Isayii 37:1-7)

¹ M̄p̄ȳḡȳ waatu wei Isekiyas̄i nu t̄m n̄ti, ūena í c̄eli i wontu t̄ot̄o na lan̄wak̄alle. Na í suu l̄ȳaya nȳantv̄, is̄u f̄l̄et̄naa taka, na í polo Iso t̄es̄ēle taa. ² T̄naya i k̄usa Iliyakim, na Sep̄na, na k̄at̄l̄aa taa s̄s̄aa si pá polo Am̄ati p̄yalv̄ Iso kvȳȳotv̄v tel̄sv̄lv̄ Isayii t̄e, na pa l̄ȳaya wontu ke mpv̄. ³ Na pá heeli-i si: Wulav Isekiyas̄i k̄us̄ena-tv̄ si t̄é k̄o si, sāja p̄e h̄oma un̄i i nkpānȳv̄, na ta lan̄a wak̄eli t̄et̄ȳot̄ȳo. T̄e wēe ke is̄u l̄lv̄ȳv̄ tak̄ȳv̄ alaa si pa l̄v̄li, ūe toma f̄ei si pa l̄lv̄na pa piya t̄o. ⁴ Asilii wulav k̄us̄ena n̄teye i yoolaa paas̄enlv̄ si í k̄o na í tv̄ Iso weesuyv̄ tv̄. Hai, ye Tacaá, nyá Iso ká nu i kv̄t̄ȳv̄ nk̄v̄, na í h̄o i nkpānȳv̄. Nyaa s̄el̄m̄-i i ȳl̄aa mpa pa kaasaa t̄o pa t̄o.

⁵ Waatu wei Isekiyas̄i tillaa heela Isayii ke mpv̄, ⁶ ūena Isayii c̄o-we si: I polo na í heeli m̄e caa si, Tacaá ȳȳotaa si nyá lan̄le i taa n̄maana kv̄t̄ȳv̄ nk̄v̄ Asilii wulav waal̄i nȳma tv̄-m t̄o.

⁷ Maa yele na pá yaa-i na t̄m nat̄eli, na í kpe. Ūena n̄ȳalv̄ kv̄-i.

Senakelipi nyaas̄ȳv̄ l̄emp̄i (Isayii 37:8-13; Kv̄t̄as̄v̄tv̄ II 32:17)

⁸ M̄p̄ȳḡȳ Asilii yoolaa paas̄enlv̄ nuwa si i caa kula Lakisi na í polo í nyala Lipina. Ūena í polo i kin̄ ke t̄na. ⁹ T̄naya pa heela Asilii wulav si Itiyopii wulav Tilaka pola-i yoonav̄. N̄t̄ena Asilii wulav tilina Isekiyas̄i ke l̄et̄eli si pá p̄as̄i-i si: ¹⁰ N taaki Iso si i ká kayati-m Yosalem t̄l̄eek̄al̄e yaa? N ká tv̄si nyá ti yoo. ¹¹ An̄i n̄ nuwa teu ke is̄na ma k̄piisa tet̄naa t̄o. Ūena n̄ h̄v̄ki si n̄ ká tv̄li-ti? ¹² Awulaa mpa pa kaasa-m t̄o, waatu wei p̄ele pa kukaya Kosan̄, na Halan̄, na Les̄efi, na Iteni nȳma icate s̄s̄ōle Telasaa t̄o, m̄pe un̄i pa tunj ta p̄asi na í kenti pa acal̄e. ¹³ T̄ōsi mpi p̄e mayana Hamati, na Aapat̄i, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa awulaa t̄o.

Isekiyas̄i Iso s̄el̄m̄ȳv̄ (Isayii 37:14-20)

¹⁴ Waatu wei Isekiyas̄i tema Asilii wulav l̄et̄eli in̄ȳi kal̄ȳv̄, ūena í p̄ona-i Iso t̄es̄ēle taa, na í h̄v̄li-i Tacaá. ¹⁵ Ūena í s̄el̄m̄i Iso si: Hai, Iseyeli Iso Tacaá, wei nyá n̄ caya is̄otaa tan̄l̄aa ke k̄p̄ayanv̄ t̄o, nyá tike n̄t̄e Iso k̄e antulinya t̄na taa. Nyá lap̄ena is̄otaa na ate. ¹⁶ Hai, Tacaá, ke nkpānj na n̄ nu na n̄ paas̄ena kv̄t̄ȳv̄ nk̄v̄ Senakelipi tillaa tv̄ weesuyv̄ tv̄ nyá t̄o. ¹⁷ Tampana Asilii awulaa k̄wa piitim l̄emp̄i, na pá k̄piisi pa tetv̄ t̄na, ¹⁸ na pá w̄o pa tunj ke k̄k̄o. Mpi t̄o, taasi yaa p̄ee ke ȳl̄aa ka saaka k̄saaku p̄e taya Iso nyá. ¹⁹ Ūe hai, Tacaá, ta Iso waasi-tuyv̄ Senakelipi nin̄ taa. Ūena antulinya awulaa t̄na nyi si nyá tike n̄t̄e Iso.

Isayii tel̄s̄aȳi wulav ke Tacaá t̄m (Isayii 37:21-35)

²⁰ M̄p̄ȳḡȳ Isayii polaa na í tel̄si Isekiyas̄i si: Iseyeli Iso Tacaá si, ma nuwa s̄el̄m̄ȳv̄ nk̄v̄ n̄ s̄el̄ma-m Asilii wulav Senakelipi t̄m taa t̄o. ²¹ Ūe tv̄ nkpānj na n̄ nu: Yosalem icate k̄p̄ena-n̄ k̄e, na t̄e paak̄ena-n̄.

²² Hai Iseyeli Iso Nan̄jtv̄ mayale n̄ k̄pesinaa, na n̄ tv̄

na n toosi ise na?

²³ N tila tillaa

na pá tɔv Tacaa má.

Hali n tɔ si nyá yooou keekena

tuutuuma tɔ́ ké n kpawa Lipaŋ pɔɔv,

na ń seti Lipaŋ tui sɔsɔŋ kɔpaŋ.

Aaiyee si, n ká kpa comcom nɔɔ taa

ke hɔtɔv kɔpaŋku taa.

²⁴ Nyá si n hula lɔkɔ, pɔ́cɔ́ n nyɔ́ lɛlaa lɔm.

Nyá yoolaa ká feli Icipiti tetɔ tɔ́ ké

nɔ́hɛɛ na pa pusi nyɔ́.

²⁵ Senakelipi, n ta nyi taa si

má lapəna yaasinaa paŋɛ na má su too ləŋ.

Uena má təŋəŋi na má laki nɔ́nɔ́.

Má tɔna-ŋ si ń la na koloosi acalee pəsi ncaa.

²⁶ Sɔɔŋtɔv pu a taa yəlaa,

na pá pəsi isu ŋkpalətitiilee nyəma.

Pa nɔ́ɔsəna ké isu tawa nyutu,

isu teteka taa nyutu kɔlekəkəkətu.

Yaa kutuluŋ tɔ́ nyutu nti tɔ wuləŋi

na tɔ́ ta tenta nyɔ́ tɔ.

²⁷ Ue ma nyəma-ŋ ké təyelele.

Ye n caŋaa, yaa n luki, yaa n sɔvki, ma nyəma.

Ye n mɔ-m na pááná ma nyəmaŋa.

²⁸ N tu mɔ-m na pááná ntɔ,

na ń laki-m na kalampaani.

Pə tɔ́ ké maa ŋmakəli-ŋ isu

pa tɔkɔv wontuŋu muna tee ké

kukuule, yaa kpaŋanɔkpaŋi tɔ.

Mpaav ŋku n təŋaa na n kɔ́ tɔɔ

maa kpreenana-ŋ.

²⁹ Isekiyasi, maa heeli nyaya mpi maa la tɔ. Təŋənaŋa pee alɛla ke í ká tɔɔ pəntɔ na pənte.

Ama pənaŋa tooso nyəŋka taa ké í ká pəsi na í tuu təŋənaŋa na í kú-ké. Na í hala mə lɛsɛŋnaa,

na í kooli-wɛ. ³⁰ Pu kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa tɔ, pelee paa wɛɛ ké isu tɔv kəŋvɔv ku lila

ke tetɔ taa na kú lɔləŋi teu tɔ. ³¹ Pəpətv fei leleŋ, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyəma.

Ípúyú Isayii tasaa si: Isəna Tacaa ká lana ɪ sɔlvɔv sɔsɔŋku tɔɔle. ³² Tacaa si, Asilii wulav

kaa pəsi na í lo hapəle, na í səŋ tɔ́ tɔ́ na í kenti ɪ kpalvɔv, na í tɔ́ nyəma ke ɪcate taa, na í sɔv tɔ́

taa. ³³ Tacaa má, ma yəŋtəŋəna si ye ɪ təŋa mpaav ŋku na ɪ kɔ́ cəne, ŋkɔv ɪ ka təŋ na í kpe,

ɪ kaa sɔv cəne. ³⁴ Maa kenti Yosalem tɔ́, na má waasi-ɪ ma təmlɛ tv Tafiiti tɔ́, na pá kusi ma

nyvɔv.

Asilii yoolaa sewa, Senakelipi sɔm

(Isayii 37:36-38; Kvtəsvtv II 32:21-22)

³⁵ Ahoo yuwa, uena Isə isətaa tillu tii Asilii yoolaa təsikile, na í kú yoolaa iyisi nunəwa na

nunaasa na kakpaŋi (185000). Tev fema, uena ise nyəma mayana sətəa selətaa. ³⁶ Ípúyú

Senakelipi kpaŋa təsikile, na í polo ɪcate sɔsɔle Ninifi taa, na í caŋa təna. ³⁷ Uena kuyaku

nakuli, í sɔv ɪ tɔv Nisələki kutuluŋu taa ke laatu, na ɪ pəyalaa taa naale, Atələmeleki na

Saləseɛ pa kv-ɪ. Uena pá se na pa polo Alalaa tetɔ taa. Uena ɪ piya taa ləŋka Asahatəŋ lɛti

ɪ lonte.

20

Isekiyası wwsası na ı waav

(Isayii 38:1-8; Kvtəəsvtv II 32:24)

¹ M̄p̄ȳȳ k̄v̄t̄ə̄j̄ s̄ə̄s̄ə̄v̄ n̄ak̄v̄lī kv̄ k̄p̄ā Isekiyası ke waatu n̄ə̄ȳə̄lv̄. İlena İ̄s̄ə̄ k̄v̄ȳə̄ȳə̄t̄v̄t̄v̄ tel̄ə̄s̄v̄lv̄ İsayii polo ı wiiluȳu na í heeli-ı sı: Tacaa ȳə̄ȳə̄t̄aa sı, n̄ kaa k̄v̄li. İle taȳanı nyá ti.

² Nt̄ena Isekiyası k̄ēēsı ı̄ē na kolon̄a t̄ə̄ na í s̄ə̄lə̄mı İ̄s̄ə̄ sı: ³ Hai, Tacaa, t̄ə̄sı sı ma t̄ə̄ma nyá ı̄ēnt̄aa k̄é na lotu k̄v̄lv̄m̄tv̄. Na má lakı tam k̄é mpi p̄ə̄ w̄e-η̄ teu t̄ə̄.

İlena Isekiyası tv̄li n̄ə̄ȳə̄ na í wii t̄ə̄kp̄oo. ⁴ İsayii k̄v̄la wulav̄ kin̄ ı̄su ı k̄á lu taȳa t̄ə̄, ı̄lena Tacaa t̄ə̄mı-ı sı: ⁵ M̄ə̄li ma ȳə̄lə̄a wulav̄ Isekiyası kin̄ na í heeli-ı sı: Nyá c̄ə̄s̄ə̄ Tafiiti İ̄s̄ə̄ Tacaa má ma nuwa nyá k̄v̄s̄ə̄lə̄m̄tv̄, na má ná nyá ı̄s̄ə̄lv̄m̄. P̄ə̄ t̄ə̄ t̄ə̄, celen̄kufe maa waa-η̄, na halı í tasa İ̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēēlē taa k̄é pote. ⁶ Maa s̄ə̄sı-η̄ pusı naan̄v̄wa na kakpası, na má fiti nyá na Yosalem nȳə̄ma ke Asilii nȳə̄ma nin̄j̄ taa. Na má kenti ı̄cate t̄ə̄neȳē ma t̄ə̄ml̄ē tv̄ Tafiiti t̄ə̄, na p̄ə̄ k̄v̄sı ma nȳv̄ȳv̄.

⁷ M̄p̄ȳȳ İsayii nan̄a fiki pee, na í taa wulav̄ timpi wukı-ı t̄ə̄ na p̄ə̄ waa-ı.

⁸ Nt̄ena wulav̄ p̄ə̄sı İ̄s̄ə̄ k̄v̄ȳə̄ȳə̄t̄v̄t̄v̄ tel̄ə̄s̄v̄lv̄ sı: Pepeye Tacaa k̄á h̄v̄li-m, na má nȳə̄na sı celen̄kufe pu waa-m, na má polo İ̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēēlē taa?

⁹ İsayii sı: Tacaa k̄á la pulv̄, na í h̄v̄lə̄na-η̄ sı, ı k̄á la nti ı sıwa t̄ə̄. İle n̄ caa sı ı̄s̄otom waaci í polo t̄ə̄kp̄ale ı̄ēnt̄aa, yaa p̄ə̄ m̄ə̄li waalı? ¹⁰ M̄p̄ȳȳ İsekiyası sı: İ̄s̄otom pote ke ı̄ēnt̄aa fei kate. Ma caa k̄é sı p̄ə̄ m̄ə̄li waalı.

¹¹ Nt̄ena İsayii s̄ə̄lə̄mı Tacaa na í m̄ə̄lə̄na ı̄s̄otom na waalı waalı ke t̄ə̄kp̄ale kumlee naan̄v̄wa.

Papiloni wulav̄ tillaa k̄ə̄nt̄e ke Isekiyası t̄e

(Isayii 39)

¹² M̄p̄ȳȳ Papiloni wulav̄ Melotaki-Palatan̄ nuwa Isekiyası wwsası. İlena í tilina ı waalı nȳə̄ma ke k̄v̄c̄ə̄v̄ na İ̄ēt̄ə̄li sı pá pona-ı. ¹³ Na Isekiyası m̄v̄-w̄e na í c̄ə̄ə̄na-w̄ēȳē kutuluj̄ wei ı taa pa sukı wontunaa k̄v̄p̄ant̄v̄ t̄ə̄. İsu liȳitee nȳə̄ȳə̄t̄v̄, na w̄v̄la, na tulaalv̄naa, na s̄ə̄s̄v̄η̄ nimnaa t̄ə̄. Na í h̄v̄li-w̄ēȳē ı̄ȳoou wontu t̄ə̄s̄ulē, na p̄ə̄ t̄ə̄na mpi p̄ə̄ w̄e t̄ə̄na t̄ə̄. İ ta η̄m̄ēsı-w̄ēȳē pulv̄. Paa ı kawulaya t̄ə̄na, yaa ı t̄ə̄ȳaya taa.

¹⁴ P̄ə̄ waalı k̄é İ̄s̄ə̄ k̄v̄ȳə̄ȳə̄t̄v̄t̄v̄ tel̄ə̄s̄v̄lv̄ İsayii polaa na í p̄ə̄sı Isekiyası sı: Leȳē ȳə̄lə̄a m̄p̄ē pa lunaa? Na w̄ēȳē pa caaki? Isekiyası sı: Pa luna hatoo Papiloni k̄é. ¹⁵ İsayii sı: Pepeye pa nawa nyá kawulaya t̄ə̄ȳaya taa? Isekiyası sı: Ma h̄v̄la-w̄ēȳē p̄ə̄ t̄ə̄naya. Ma ta η̄m̄ēsı-w̄ēȳē ma k̄p̄ancoou.

¹⁶ Nt̄ena İsayii sı: Tacaa ȳə̄ȳə̄t̄aa sı: ¹⁷ P̄ə̄ t̄ə̄na mpi awulaa m̄p̄a pa laala-η̄ t̄ə̄, pa kaasaa na í mayana t̄ə̄, k̄v̄yak̄v̄ n̄ak̄v̄li Papiloni nȳə̄ma k̄á k̄ə̄ na pá kuu-wı. P̄ə̄ kaa kaasi-η̄ pulv̄. ¹⁸ Halı paa k̄p̄a nyá l̄v̄lv̄ȳv̄ nȳə̄ma nap̄ə̄li, na pá la-w̄ēȳē ȳə̄lə̄a kataasi, na pá tv̄-w̄ēȳē Papiloni wulav̄ kawulaya t̄ə̄ȳaya t̄ə̄ml̄ē taa.

¹⁹ M̄p̄ȳȳ İsekiyası c̄ə̄wa sı: Ma sama.

İlena Isekiyası tasa sı: İ̄s̄ə̄ í tu nȳə̄ntı na í kenti tá t̄ə̄, na t̄ə̄ cayana h̄ēēsv̄ȳv̄, hal̄ə̄na ma s̄ə̄m̄ te.

²⁰ Pa k̄ēesa Isekiyası t̄ə̄m̄ lentı ke Yuta awulaa tak̄ə̄laya taa. Paa ı apalv̄tv̄ t̄ə̄m̄, na ı̄s̄ə̄na ı lapa lule, na í h̄v̄li l̄ə̄v̄v̄ na í k̄ə̄na Yosalem ı̄cate taa k̄é l̄v̄m̄ t̄ə̄. ²¹ Waatu wei ı s̄ə̄pa, ı̄lena ı p̄ə̄ȳalv̄ Manasee İ̄ēt̄ı ı lonte taa.

21

Yuta wulav̄ Manasee t̄ə̄m̄

(Kvtəəsvtv II 33:1-10,18-20)

¹ Manasee l̄v̄lv̄ȳv̄ pusı naan̄v̄wa na naale nȳə̄η̄ka taa k̄é ı p̄ə̄sa Yuta wulav̄. İlena í lá pusı nule na naan̄v̄wa na kakpası ke Yosalem. Pa yaakaya ı too sı Hefisi-Pa. ² M̄p̄ȳȳ Manasee lapa mpi p̄ə̄ ta maȳa Tacaa t̄ə̄. İ̄k̄ēna piitimnaa m̄p̄a Tacaa t̄ə̄ȳə̄naa na p̄ə̄ f̄ē-w̄ē t̄ə̄, pa lakası

isayasi. ³ Halí í taɣanɪ ɲmau ke təkətələnaa mpa ɪ caa Isekiyasi náá yəkaa tɔ. I ɲmá tɔyɔ Paali tələalena, na í saaki tesika kulalaɣa, ɪsu Iseyeli wulav Akarɪ lapu tɔ, na í luɲɪɣi ɪsɔtɔlɔɲasi. ⁴ Na í ɲmá tələalena lempa ke Yosalem Iɔ təsɛɛɛ nte Tacaa ka tɔma sɪ ɪnɪ ɪ ká caya tɔ tɔ taa. ⁵ Na í siki ɪsɔtɔlɔɲasi tələalena ke Iɔ təsɛɛɛ taasi naale tɔ. ⁶ Haləna í laa ɪ pəyalɔ ke tɔyɔ, na í lá topotopo tɔma anɪ a təna, na í sɔsɪ kəɣɔnaməɲ. Mpi pə ta maɣa Tacaa tɔyɔ ɪ lakaya tam. Ilena pə kpa ɪɛyɛ pááná. ⁷ Na í saaki tɔyɔ alɔnyəɲku Asela lɛsɔyɔ na í su Iɔ təsɛɛɛ taa. Pəyɛle Tacaa ka tɔma Tafiti na ɪ pəyalɔ Salɔmɔɲ ke heeluyɔ sɪ: Yosalem ɪcatɛ nte ma ləsa Iseyeli kpeka naanɔwa na naale taa tɔ tɔ Iɔ təsɛɛɛ taa ké maa caya tam ke ma yəlaa hɛku. ⁸ Ye Iseyeli yəlaa təkəɣɪ ma kɔsəsutɔ, na ma kiɪɲ wei ma tɔmlɛ tɔ Moisi cɛla-wɛ tɔ, ma kaa yeɛ na pá tɔɣɔnɪ-wɛyɛ tɛtɔ nti ma ha pa cəsɔnaa tɔ tɔ taa. ⁹ Ama Yuta nyəma kisa Tacaa ke nunav. Halí Manasee ná yɛlaa ké na pa ɪsayaɔ kəli, ɪsu piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fɛɛ mpe tɔ.

¹⁰ Ḿpúyú Tacaa heela ɪ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa sɪ pá heeli Manasee sɪ: ¹¹ N lapa acaalətɔ. N tɔma ɪsayaɔ taa na pə kəli ləɲ Amolii nyəma. Haləna ɲ tusi Yuta nyəma ke tuɲ laav taa. ¹² Pə tɔ ké maɣa Tacaa Iseyeli Iɔ, maa kəna alaamali nəɣɔlɔyɔ Yosalem na Yuta nyəma. Paa wei í nu-ti pu sɔsɪ-ɪ watɔ. ¹³ Maa hɔ Yosalem nyəma ɲkraɲɔyɔ, ɪsu ma lapu Samalii na Akarɪ lɔlɔyɔ nyəma tɔ. Maa kpiisi ɪcatɛ yəlaa, ɪsu pa nyaalɔyɔ nyanaya tɛɛɛɛɛ na pá pá tɔ. ¹⁴ Maa lɔ yəlaa mpa pə kaasaa tɔ. Maa tɔ-wɛyɛ kolontunaa niɲ taa, na pɛɛ pá kuu pa na pa wontu. ¹⁵ Ḿpúyú maa la. Mpi tɔ, hatoo kɔyaɲku mə cəsɔnaa lu Icipiti tɔ, haləna saɲa, pa ta yeɛ mpi pə fɛɛ teu tɔyɔ lapu, na ma pááná kraasɔyɔ.

¹⁶ Ḿpúyú Manasee lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, na í tusi Yuta nyəma ke laatu taa, na ma yəlaa kɔpama tuutuuma tɔtɔyɔ ɪcatɛ təna taa.

¹⁷ Pa kɛɛsa Manasee tɔm lɛntɪ ke Yuta awulaa takəlasɪ taa. Paa ɪ kulapəm na ɪ tuɲ laav tɔm.

¹⁸ Waatu wei Manasee səpa, ɪlena pá pimi-ɪ kawulaya təyaya haləm mpi pa yaa sɪ Wusa haləm tɔ pə taa, na ɪ pəyalɔ Amonɲ lɛɛtɪ ɪ lonte.

Yuta wulav Amonɲ tɔm (*Kvtəəsvtɔ II 33:21-25*)

¹⁹ Amonɲ lɔlɔyɔ pusi hiu na naale nyəɲka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav. Ilena í tɔyɔ pusi naaleyɛ Yosalem. I too kɛɛ Yopa tɔ Halu pɛɛlɔ Mesuleme. ²⁰ Ḿpúyú ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, ɪsu ɪ caa Manasee. ²¹ I kɛɛna-ɪ teitei ké, na í laaki tuɲ ɪsu ílé ɪ ka lapu tɔ. ²² Amonɲ lɔwa ɪ cəsɔnaa Iɔ Tacaa maɣa, ɪ ta tɔ ɪsu ma caaki tɔ.

²³ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Amonɲ waali nyəma kula ɪ tɔ, na pá kv-ɪ ɪ kawulaya təyaya taa. ²⁴ Ama Yuta nyəma ná kú mpa pa kv-ɪ tɔ. Ilena pá kpa ɪ pəyalɔ Sosiyasi ke wulav.

²⁵ Pa kɛɛsa Amonɲ tɔm lɛntɪ ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁶ Ḿpúyú pa pima-ɪ ɪ pəlaav taa ké Wusa haləm taa. Na ɪ pəyalɔ Sosiyasi lɛɛtɪ ɪ lonte taa.

22

Yuta wulav Sosiyasi tɔm (*Kvtəəsvtɔ II 34:1-2*)

¹ Sosiyasi lɔlɔyɔ pusi pələfɛɛ naanɔwa nyəɲka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav ke Yosalem taa ké pusi hiu na naanɔwa na kulɔmaya. I too kɛɛ Posika tɔ Ataya pɛɛlɔ Yetita. ² Ḿpúyú Sosiyasi lapa mpi pə maɣa Tacaa tɔ. I tɔma teitei ké ɪsu ɪ ləɲɛ Tafiti, ɪ ta lu ɪ ɪkpatɛ taa.

Kətvɔ səsə hii kiiu takəlaya (*Kvtəəsvtɔ II 34:8-18*)

³ Ḿpúyú kɔyakɔ nakɔli Sosiyasi kusa takəlasɪ ɲmaalɔ Asaliya pəyalɔ Safaɲ, Mesulam saali kɛɛ sɪ: Polo Iɔ təsɛɛɛ, ⁴ na ɲ heeli kətvɔ səsə Hilikiya sɪ kala Iɔ təsɛɛɛ liyitee wena kətəlaa nənəɣɔ taɲlaa kpɛyɛlaa tɔ. ⁵⁻⁶ Na ɲ cɛla-yɛyɛ tɔma lataa tɔ fɛɲlaa, mpa pa taɣanəɣɪ Iɔ təsɛɛɛ tɔ, na pá fɛli saakəlaa, na tɛtɔ ɲmalaa, na tɔma lataa lɛlaa. Ilena pá yana taasi na pɛɛ kusaakɛɛ

wena paa tayanna tɔ. ⁷Taa pɔɔsi-we si pɔ kɛɛsi mpi pa lapɛnaa tɔ. Mpi tɔ, yɛlaa mpe pa laki teu kɛ.

⁸Kɔtɔlv sɔsɔ nu mpu, ɛlena ɪ heeli Safaŋ si: Ma hika kiiu takɛlaya ke Iso tɛsɛɛle taa. ɛlena kɔtɔlv cɛla Safaŋ ke takɛlaya ŋkɛ, na ɪlɛ ɪ kala. ⁹ɛlena Safaŋ mɛli na ɪ heeli wulav si: Kɔtɛlaa koosa Iso tɛsɛɛle atakaa taa liyitee na pɔ cɛla tɛmlataa feŋlaa.

¹⁰ɛlena Safaŋ tasa si: Kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya cɛlɛna-m takɛlaya kanɛ.

Mpɔyɔ Safaŋ kala takɛlaya ŋkɛye wulav.

Sosiyasi pɔɔsa Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsvlv alɔnyɔŋ Hulɛta
(Kvtɔɔsvtv II 34:19-28)

¹¹Waatu wei wulav nu kiiu takɛlaya ŋkɛ ka tɔm, ɛlena ɪ lanje wakɛli na ɪ cɛli ɪ wontu.

¹²Mpɔyɔ ɪ yaa kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya, na Safaŋ pɔyalv Ahikam, na Mikaya pɔyalv Akɛpɔɔ, na takɛlasɪ ŋmaavl Safaŋ, na ɪ waali nyɔma taa lɛlv wei pa yaa si Asaya tɔ, na ɪ tɔ-we si: ¹³ɪ polo ɪ pɔɔsi Tacaa ke mɔ na Yuta yɛlaa ta tɔm, na takɛlaya ŋka pa hii isɛntɔ tɔ ka kuyɔyɔtɔtv tɔɔ. Pɔpɔtv fɛi lelen, ta cɔsɔnaa ta tɔki kusɛsutv nti pa ŋmaa ka taa tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ Tacaa pɔɔnɔ ka huuna-tɔyɔ sɔsɔm.

¹⁴Mpɔyɔ apalaa kakpasɪ ɪni ɪ pola Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsvlv alɔnyɔŋ Hulɛta tɛye Yosalem kpekɛle kɔfatɛ taa. Alv ɪni ɪ paalv kele Tifa pɔyalv Salum, Hala saali. ɪlɛ ɪ paasayanana kɔtɛlaa wontu kususuutu. Mpɔyɔ apalaa mpe pa kɛɛsa pa tɔm ke Hulɛta. ¹⁵Ntɛna Hulɛta tɔ-we si, pɔ telɛsi wulav si Tacaa tɔma si: ¹⁶Maa yelev na mpusi kɔɔ Yosalem na ɪ yɛlaa pa tɔɔ, isv pa ŋmaav takɛlaya kanɛ ka taa tɔ. ¹⁷Mpi tɔ, pa lɔ-m na pɔ laaki tun. ɛlena pa lakasɪ nsɪ si kra-m pɔɔnɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ma pɔɔnɔ huuna ɪcatɛ tɛnyɛ sɔsɔm, a ta tiita. ¹⁸Ye pɛ kaasa wulav ɪlɛ, ɪsɛyɛli Iso Tacaa heeliyi-ɪ si, isv ɪ nuw takɛlaya ŋkɛ ka taa tɔm ke teu, ¹⁹na nti ma yɔyɔta Yosalem na ɪ yɛlaa pa tɔm tɔ, tu tɛɛsɔna sɔyɔntv. Halɪ tɔ pɛsi mpusi tɔm. ɪlɛ ma nawa isɛna nyɔ lanje wakɛlaa na ɪ cɛli nyɔ wontu na ɪ pɛli isɛlvɔm tɔ, maa mv nyɔ kusɛlvɔtv. ²⁰Pɛ tɔɔ kɛ maa yelev na ɪ si sɛm kvpam, na pɔ pi-ŋ nyɔ pɛlaav taa. N kaa na mpusi wei maa kɔna Yosalem nyɔma tɔɔ tɔ.

Sosiyasi na Iso pa nɔyɔ pɛɛlvɔv
(Kvtɔɔsvtv II 34:29-32)

Mpɔyɔ kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya na ɪ taapalaa, pa polaa na pɔ heeli tɔm ntɔyɪ wulav Sosiyasi.

23

¹Mpɔyɔ wulav kota Yuta na Yosalem pɛ nyɔyɔ nyɔma tɛnaya ɪ kiŋ ke kpakpaa. ²Na pɔ na pa samaa pɔ polo Iso tɛsɛɛle. Pɛ kraɔav kɔtɛlaa, na Iso kuyɔyɔtɔtv telɛsɛlaa na yɛlaa tɛna, paa mpa. ɛlena wulav kala-wɛye kiiu takɛlaya ŋka pa hiiwa tɔ. ³Pɛle pɛ waali kɛ wulav sɛŋa ɪ kumte tɔɔ ke Iso tɛsɛɛle taa. ɛlena ɪ na Tacaa pɔ pɛeli nɔyɔ, na samaa tisi si mpe paa tɔki Tacaa kiŋ, na ɪ kusɛyɛsɛtv, na ɪ kɔtɔtɔtv, na luyɔ kulɔmvɔyɔ, na lotu kulɔmvɔ. Na pɔ laki pɛ tɛna mpi pa ŋmaa takɛlaya ŋkɛ ka taa tɔ.

Iso sɛɛv tayanvɔv ke Yuta taa
(Kvtɔɔsvtv II 34:3-5)

⁴Pɛle pɛ waali kɛ wulav tɔma kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya, na ɪ waali nyɔma, na kɔtɛlaa mpa pa tanɔyɪ Iso tɛsɛɛle nɔnɔyɔ tɔ si: ɪ lɔ tɔyɔ Paali na Asela na isɔtvlvŋasɪ wontu kulalaatv tɛna. ɛlena pɔ wɔ-tɔyɪ kɔkɔ ke Yosalem ɪcatɛ waali ke Setɛlvŋ tetɛkɛle taa, na pɔ cosi pɛ tɔlvma na pɔ pona Pɛtɛli. ⁵Mpɔyɔ Sosiyasi tɔyɔna tun kɔtɛlaa mpa Yuta awulaa kɔ kpawa tɔ. Mpe pa fɛɛnɔyɔna tɛkɔtɛlɛnaa mpa pa wɛ acalɛɛ nna a cɔna Yosalem tɔ a taa tɔ. Mpi tɔ, tɔyɔ Paali, na ilim, na isɔtv, na isɔtvlvŋasɪ waani waani tɛnaya pa fɛɛnaya. ⁶ɛlena pɔ lɛsi Iso tɛsɛɛle taa kɛ Asela tesika kulalaaya, na pɔ wɔ-keye Yosalem waali ke Setɛlvŋ tetɛkɛle taa, na pɔ nyaya tɛkpataa. ɛlena pɔ ŋmusɪ pɛ tɔlvma ke pɛlaan taa. ⁷Mpɔyɔ Sosiyasi yɔka Iso tɛsɛɛle cɔlv kutuluv wei ɪ taa pa laki wasaŋkalɛtv tɔ. Tɛnaya alaa nɔ lɔki tɔyɔ Asela kɔtaya wontu.

⁸ Pə waali ké Sosiyasi kəna Yuta acalɛɛ kətəlaa təna, na í wakəli pa təkətəlenaa mpa pa taa pa fɛɛnaɣaa na pá wəki tulaalɔnaa tɔ. Pə kpaɣav Kɛpa na pə polo Pɛɛsɛpa tɔ. Na pá yəki təlaalɛnaa mpa paa wɛ Yosalem ɪcatɛ nənɔɔsi tɔ. Na təlaalɛ nte tu wɛ ɪcatɛ nyɔɔv tu Yosawa nənɔɣɔ tɔ. Ye ń sɔvki ɪcatɛ nyá niŋ mpətəŋ tɔ. ⁹ Ama kətəlaa mpa pa fɛɛnaɣaa tuŋ təkətəlenaa tɔ, pa ta ha-wɛɣɛ mpaav si pá la kətasi kɛ Tacaa kətaya təlɛtɛ tɔ kɛ Yosalem. Ama pá na kətəlaa lɛlaa pa təkayana potopotonaa mpa pa taa kəkusum fɛi tɔ.

¹⁰ Mprúyó Sosiyasi wakəla təlaalɛ Tofɛ timpɪ yəlaa wəkaya pa piya kɛ tɔɣv Moleki kɛ Hinom tɛtɛkələ taa tɔ. ¹¹ Na í wakəli tətəɣɔ kpaɣanəŋ lɛɛsəŋ wɛi Yuta awulaa ka hawa na pá su lɔ tɛsɛɛɛ nənɔɣɔ kutuluɣu taa kɛ akewe Netan-Mɛɛki tɔyaya ɔlɔ tɔ. Na Sosiyasi wɔ ɪ kɛɛkɛnaa kɛ kəkɔ tɔtɔ. ¹² Na í yəki təlaalɛnaa mpa Yuta awulaa ka ŋmawa Ahasi kutuluɣu pata tɔ tɔ tɛpɔtɔpɔtɔ. Na mpa wulav Manasee ŋmawa lɔ tɛsɛɛɛ taasi naalɛ tɔ tɔ. Na í lɔ pə hɔɣɔlasi kɛ Setələŋ tɛtɛkələ taa. ¹³ Na Sosiyasi wakəli təkətəlenaa mpa Saluməŋ ka ŋmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəŋ tɔ hɔɣɔlɔɣv kɛ Yosalem ɪsɛntaa tɔ. Paa Sitəŋ nyəma tɔɣv alɔnyəŋku ɪsayaɣv Asətati, na Mowapv nyəma tɔɣv ɪsayaɣv Kɛmɔsi, na Amoni nyəma tɔɣv ɪsayaɣv Milikom. ¹⁴ Na Sosiyasi yəki pɛɛ kɔsikee, na í sɛti tesikasi, na í waasi təlaalɛnaa tɔ kɛ yəlaa mɔwa.

*lɔ sɛɛv tayanɔɣv kɛ lɛɣɛli taa
(Kvɔtəɔsvɔv II 34:6-7)*

¹⁵ Mprúyó Sosiyasi wakəla Petɛɛli təkətələ, nte Nepa pəyalv Solopwam ka ŋmawa na í tusi lɛɣɛli nyəma kɛ laatu taa tɔ. Sosiyasi wəpa tesika kɛ kəkɔ, na í yəki təlaalɛ tənəŋnəŋ.

¹⁶ Sosiyasi təŋna mprúyó lapv təɣɔ ɪ loosa pəlaaŋ kɛ pulaya tɔ, na í tili yəlaa na pá kuu mɔwa na pá wə-yɛɣɛ kəkɔ kɛ təkətələ na tɛ pilisi, ɪsu Tacaa kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ka kpaalɔɣv tɔ. ¹⁷ Mpruyɔɛ Sosiyasi tasa pəɔsvɔv si: Pəlaav pələ nteɣɛ ma loosiɣi ɪsɛntɔ?

lɛna ɪcatɛ yəlaa ɔ si: Yuta lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv wɛi ɪ ka kpaala nti tɔ təna n lapa təkətələ tənɛ tɔ ɪ pəlaav kɛ.

¹⁸ Ntɛna Sosiyasi si: l yɛɛ lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ɪni ɪ pəlaav ŋkv. Nɔɣɔlv í taa tokina-kv.

Mpv pə lapəna na pá yɛɛ lɔ kɔyɔɣɔtɔv tɛlɛsɔlv ɪni na Samalii nyəŋ pa mɔwa.

¹⁹ Mprúyó wulav Sosiyasi yəka təkətəlenaa, mpa lɛɣɛli awulaa ka ŋmawa Samalii acalɛɛ taa, na pá laaki na pə kɔsi Tacaa pááná tɔ. Teitei ɪsu ɪ lapv Petɛɛli tɔ. ²⁰ Na í lentɪ pa kətəlaa mpa pa fɛɛnaya təkətəlenaa mpe tɔ. Na í wə pə tɔ kɛ yəlaa mɔwa.

Pə waali ké Sosiyasi mələ Yosalem.

*Yuta nyəma təɣɔv kɛ Tɛɛv acima
(Kvɔtəɔsvɔv II 35:1,18-19)*

²¹ Mprúyó Sosiyasi təma Yuta nyəma təna si: l təɣɔ mə lɔ Tacaa Tɛɛv acima. ɪsu paa kɛɛsvɔv nɔɣɔ pɛɛlvɔv takəlaya taa tɔ. ²² Pəpətv fɛi lelen, pə kpaɣav hatoo paasənlaa waatu, na pə polo Yuta na lɛɣɛli pa awulaa waatu tɔ, pa ta təɣɔta Tɛɛv acima ɪsu mpv pə taka. ²³ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfɛi hiu nyəŋka taa kɛ pa təɣɔ-ɪ mprúyó Yosalem taa.

*Sosiyasi kawulaya kvɔtəkv
(Kvɔtəɔsvɔv II 35:20-27; 36:1)*

²⁴ Mprúyó Sosiyasi kpiisa Yosalem na Yuta təna taa kɛ pɛɛ pəɔsəlaa, na kəɣənəŋ sɔsəlaa. Na í wakəli kɔlalaam, na lɛɛsəŋ, na laatu wontu lentənaa, ɪsu pa kɛɛsvɔv kiŋ takəlaya ŋka kətɔlv Hilikiya hiiwa lɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ, ka taa tɔ.

²⁵ Too tɔ, wulav nɔɣɔlv ɪ ta ɔayata ɪsu Sosiyasi, na í sɔla Tacaa na lotu kɔlvmtv na ɪ lɛsaya svv-ɪ tɛmammam. ɪsu pa kɛɛsa Moisi kiiu taa tɔ. Pəyɛɛ pa kaa na wulav nɔɣɔlvɔv mpv tɔtɔ.

²⁶ lɛna Manasee ka kusa Tacaa pááná kɛ Yuta tɔ tɔ a ta tii. ²⁷ Pə tɔ kɛ lɔ təma si: ɪsu ma yɛlvɔv na kolontunaa kuu lɛɣɛli nyəma tɔ. Mpv tətəɣɔ maa yɛɛ na pá kuu Yuta, ma taa na-wɛɣɛ ma ɪsɛntaa. Maa lɔ Yosalem ɪcatɛ nte maa lɛsaa tɔ, na lɔ tɛsɛɛɛ nte maa təma si paa sɛɛki-m tɔ taa tɔ.

²⁸ Pa keesa Sosiyasi tɔm lenti ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ²⁹ Sosiyasi waatu taa kɛ Icipiti wulav Neko na i yoolaa pa pukaya Asilii nyɔma waasɔyɔ ke Ifɔlati kin. Mɔrɔyɔ Sosiyasi kulaa si i kaɣatɔyi-we. Uena pɔ ku Sosiyasi ke Mekito ke youu kancaalaya nyɔnku taa. ³⁰ Mɔrɔyɔ i waali nyɔma tu-i keeke taa, na pɔ pona-i Yosalem na pɔ pimi-i i pɔlaav taa. Pɔ waali kɛ Yuta nyɔma kpawa Sosiyasi pɔyalɔ Sowakasi ke wulav, na i lɛeti i caa lonte taa.

Yuta wulav Sowakasi tɔm
(Kvtɔɔsvɔ II 36:2-4)

³¹ Sowakasi lɔlɔyɔ pɔnaya hiu na kakpasi nyɔnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav. Uena i la isɔtɔnaa tooso ke Yosalem taa. I too kele Lipina tu Uimeya pɛelɔ Hamutali. ³² Mɔrɔyɔ Sowakasi lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isɔ i cɔsɔnaa. ³³ Uena Icipiti wulav Neko kra-i na i pona yomle ke Lipɔla ke Hamati tetɔ taa, na i kawulaya su tɔnaya. Mɔrɔyɔ Neko tu Yuta nyɔma si pɔ felɔ-i lampuu ke liyitee nyɔyɔtɔ kilonaa iyisi tooso (3000), na wɔla ke kilonaa hiu na naanɔwa.

³⁴ Pɔ waali kɛ Icipiti wulav Neko kra Sosiyasi pɔyalɔ Iiyakim si i lɛeti i caa lonte. Na i layasi-i hɛte si Sowakim. Pɔ kaasa Sowakasi, uena i pona-i Icipiti na i sɔ tɔna. ³⁵ Mɔrɔyɔ Sowakim tɔwa i yɔlaa na pɔ felɔyɔ lampuunaa na pɔ keesɔna pa kuhikim. Uena Sowakim naa felɔ Icipiti wulav ke mpi i pɔsɔsa tɔ. Ye tetɔ tu i felɔ i nyɔm, ule Sowakim nɔɔ pona Icipiti wulav ke liyitee na wɔla wei Icipiti wulav pɔsɔyɔ tɔ.

Yuta wulav Sowakim tɔm
(Kvtɔɔsvɔ II 36:5-8)

³⁶ Sowakim lɔlɔyɔ pɔnaya hiu nyɔnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav ke Yosalem. I too kele Luma tu Petaya pɛelɔ Seputa. ³⁷ Sowakim lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isɔ i cɔsɔnaa.

24

¹ Sowakim kawulaya waatu ke Papiloni wulav Nepukanɛsaa, na i yoolaa pa wata Yuta tetɔ na pɔ nɔmakɔli Sowakim. Ama pusi tooso sikaa, uena i kulɔ pa tɔɔ. ² Mɔrɔyɔ Tacaɔ kɔna Sowakim ke Papiloni, na Silii, na Mowarɔ, na Amoni yoolaa, na pɔ wakɔli na pɔ nɔmulɔ Yuta nyɔma. Isɔ Isɔ ka heeluyɔ i kɔyɔyɔtɔtɔ telɔsɔlaa na pɔ yɔyɔtɔ tɔ. ³⁻⁴ Pɔ taya pɔlɔ, Manasee ka wakɔla sɔsɔm kɛ. I kɔ yɔlaa kɔpiɔ ke mɔsɔn, na isayatu sɔv Yosalem taa kɛ sɔsɔm. Uena Tacaɔ nɔɔ kisi-weye suulu hɔlɔyɔ, na i yeke na mpusinaa mpe pa kɔn-we. Mpi tɔ, i taa caaki si i tasa-weye i isentaa kɛ naɔ.

⁵ Pa keesa Sowakim tɔm lentɔnaa ke Yuta awulaa takɔlaya taa. ⁶ Waatu wei Sowakim sɔpa, uena i pɔyalɔ Sowakɛn lɛeti i lonte taa.

⁷ Ama Icipiti wulav nɔ tɔ nɔki luw. Mpi tɔ, Papiloni wulav ka lɛeka-i tetɔnaa mpa i kɔ tɔyɔ lɔn tɔyɔ. Pɔ kraɣav Icipiti tetɔ tɔnɔ na pɔ suna Ifɔlati pɔyɔ tɔ.

Yuta wulav Sowakɛn tɔm: Yɔlaa kuuu kancaalaya nyɔm
(Kvtɔɔsvɔ II 36:9-10)

⁸ Sowakɛn lɔlɔyɔ pusi pɔle feɔ hiu nyɔnka taa kɛ i pɔsa Yuta wulav. Uena i lɔ isɔtɔnaa toosoyɔ Yosalem. I too kele Yosalem tu Uenatanɔ pɛelɔ Nehuseta. ⁹ Mɔrɔyɔ Sowakɛn lapa mpi pɔ ta maya Tacaɔ tɔ, isɔ i caa.

¹⁰ Waatu unɔ i taa kɛ Papiloni wulav Nepukanɛsaa yoolaa polaa na pɔ nyala Yosalem icate. ¹¹ Mɔrɔyɔ i mayamaya i kɔma saa wei i yoolaa nyala icate ke mpɔ tɔ. ¹² Uena wulav Sowakɛn, na i too, na i waali nyɔma, na i akewenaa, na i yɔlaa mpa i wɛna naani tɔ, pɔ lu na pɔ polo pɔ ha Nepukanɛsaa ke pa ti. Uena ilɛ i la-weye yomaa ke i kawulaya pɔnaya pɔlefeɔ naanɔwa nyɔnka taa.

¹³ Mɔrɔyɔ Nepukanɛsaa kuu Isɔ tɔsɛele na kawulaya tɔyaya pɔ krancoon tɔna. Na i yɔki wɔla wontu nti Salɔmɔn ka lupa na pɔ lakɔna Isɔ tɔsɛele taa tɔ, isɔ Tacaɔ ka yɔyɔtɔyɔ tɔ. ¹⁴ Na pɔ kuu Yosalem nyɔma tɔna, na akewenaa sɔsaa na nyɔyɔ nyɔma. Na pɔ lu yɔlaa iyisi naanɔwa (10000). Pa ta kalɔna canɔm tɔma lataa na koolaa. Na pɔ yeke kɔnyɔntɔnaa tike.

¹⁵ Na í kpaɣa tətəɣɔ Sowakɛɲ, na ɪ alaa, na ɪ yɛlaa mpa ɪ wɛna naani tɔ, na Yuta nyuɣu nyɛma na í pona Papiloni. ¹⁶ Yɛlaa kupaama iyisi naatosompɔɣɔlaya (7000) kɛ ɪ kpaɣaa. Na canɛm tɛma lataa, na koolaa kɛ yɛlaa iyaya (1000). Mpa pa muna yooɔ tɔɣɔ ɪ kpaɣa mpu na í pona Papiloni.

¹⁷ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa kpa Sowakɛɲ ikpele Mataniya kɛ wulav. Na í layasi-ɪ hɛtɛ sɪ Setesiyasi.

*Yuta wulav Setesiyasi tɔm
(Selemii 52:1-3; Kvtɔɔsvtu II 36:11-12)*

¹⁸ Setesiyasi lɔlvɔɣu pusi hiu na kɔlvɔmɔɣa taa kɛ ɪ pɛsa Yuta wulav. Uena í lá pusi naanɔwa na kɔlvɔm kɛ Yosalem. ɪ too kɛɛ Lipina tu Uɔmeya pɛɛɔ Hamutali. ¹⁹ Ḿpɔ́ɣú wulav ɪni ɪ lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔ, ɪsu ɪ caa Sowakim.

²⁰ Uena Tacaɔ mu pááná na í kɔna mpusi kɛ Yuta na Yosalem pɛ nyɛma tɔɔ, na í lɔ-wɛɣɛ pooluɲ.

25

*Nepukanɛsaa lɛkɔvɔv kɛ Yosalem
(Selemii 39:1-7; 52:3-11)*

Ḿpɔ́ɣú Setesiyasi kula Papiloni wulav Nepukanɛsaa tɔɔ. ¹ Uena Papiloni wulav Nepukanɛsaa na ɪ yoolaa, pá polo Yosalem na pá ta-tɛɣɛ kotaya. Pa loma hapɛɛ taka kɛ na pá cɔɔ-tɛɣɛ Setesiyasi kawulaya pɛnaɣa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲka, ɪsɔtu naanɔwa nyɛɲ kɔyakɔ naanɔwa nyɛɲku wule. ² Na pá polo ɪ kawulaya pusi naanɔwa na kɔlvɔm nyɛɲka.

³⁻⁴ Ḿpɔ́ɣú nyɔɣɔsi anaam luwa Yosalem ɪcatɛ taa. Yɛlaa ɪ naaki tɔɣɔnaɣa. Uena Papiloni nyɛma tɔli ɪcatɛ kolɔɲa kɛ ṕɔ́ɣú, kɛ ɪsɔtu liyiti nyɛɲ kɔyakɔ pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲku wule. Paa na Papiloni nyɛma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na ɪ yoolaa pa pɛsaa na pá tɛɲna wulav halɛm nɔnɔɣɔ kɛ koloosi naalɛ hɛkv. Na pá kpaɣa Yaatanɪ tetɛkɛɛ mpaav, na pá se ahoɔ. ⁵ Ama Papiloni nyɛma tu Setesiyasi waali na pá kpa-ɪ Yeliko tetɛkɛɛ taa. Uena ɪ yoolaa yeɛ-ɪ ɪ tike. ⁶ Ḿpɔ́ɣú pa kpa-ɪ yomle na pá pona-ɪ Papiloni wulav kin kɛ Lipɛla. Tɛnaɣa pa huɔna-ɪ tɔm. ⁷ Na pá kú ɪ piya kɛ ɪ ɪsɛntaa. Pɛɛ pɛ waali, ɪlena pá wɔɣɔsi ɪ ɪsɛ, na pá hɔkɔ-ɪ na pá pona-ɪ Papiloni.

*Yosalem nyɛma kuuu naalɛ nyɛm
(Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kvtɔɔsvtu II 36:17-21)*

⁸ Ḿpɔ́ɣú Papiloni wulav tanlaa nyuɣu tu, wei ɪ kɛ wulav waali nyɛɲ na pá yaaki-ɪ sɪ Nepusalatan tɔ, ɪ sɔv Yosalem taa kɛ Nepukanɛsaa kawulaya pɛnaɣa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa nyɛɲka, ɪsɔtu kakpasɪ nyɛɲ, kɔyakɔ naatosompɔɣɔlaya nyɛɲku wule. ⁹ Uena í nyayasi ɪsɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya. Na pá tu kɛlɛna nyuɣu nyɛma nyɛɲsi. ¹⁰ Na ɪ yoolaa yɔki Yosalem ɪcatɛ.

¹¹ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa tɛsa kuuu kɛ ɪcatɛ taa yɛlaa, mpa paa hawa Papiloni nyɛma kɛ pa ti tɔ, na canɛm tɛma lataa mpa pu kaasaa tɔ. ¹² Uena Nepukanɛsaa yeɛ konyɔntɔnaa sɪ pɛɛ pá halɔɣi tɔɣɔnaɣa na lɛsɛɲnaa.

¹³ Ḿpɔ́ɣú Papiloni nyɛma yɔka akelenaa mpa paa wɛ ɪsɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɣɔ tɔ, na pá kɔɔli nyɛɲɔlvɔv kɔsɛmɔvɔ. Na pá kpaɣa pɛ lɔm kɛɛkɛnaa, na pɛ nyampaani anaam wei pa su ɪsɔ tɛsɛɛɛ taya tɔ tɔ, na pá tɛna Papiloni. ¹⁴ Na pá kɛɲna tɔɣɔ nyɛɲɔlvɔv kɔsɛmɔvɔ wontu nti pa lakɛna ɪsɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ. ɪsu nti pa kuukina tɔlvɔma tɔ, na pɛ lɔɣɔlasɪ na kpɛtɔlɔɲ na kɔpɔnaa. ¹⁵ Ḿpɔ́ɣú wulav tanlaa nyuɣu tu kpaɣa wɔla na liyitee nyɛɲɔlvɔv wontu. Na cofolonaa na cɛmsɛnaa mpa pa ɲmusɛɣɛna calɛm tɔ.

¹⁶ Nyɛɲɔlvɔv kɔsɛmɔvɔ ɲku Salɔmɔɲ ka lapɛna ɪsɔ tɛsɛɛɛ wontu, na tɔ mayamaɣa tɔ nyɛntɔ tɔ. ɪsu lɔm nyampaani anaam, na lɔm kɛɛkɛnaa tɔ, kv tɔɔwa sɔsɔm kɛ. ¹⁷ Akelenaa mpe pa kɔɲkɔlvɔmɔɲ ka wɛ mɛɛtɔlɛnaa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa naanɔwa kɛ. Paa wei ɪ nyuɣu taa

κέ νυῆλῶν κῦσεμοῦν ἁνῆμ καῦκα κῦ μεεῦλι κῦλῦμ na titite. Na pə puluḡu na kῦ tō kῦ tῦν nakῦli kῦ pee taka.

¹⁸ Μῦρῦγῦ Papiloni tanḡaa nyῦḡu tῦ kra kῦtῦlv Selaya, na i waali tῦ Sefaniya, na kῦtῦlaa mpa pa tanḡaḡi Isə tῦseele nῦnῦḡo tῦ. ¹⁹ Na i kra tῦtῦḡo yoolaa nyῦḡu tῦ, na wulav tῦyaya nyῶma napῦlῦḡi kakpası. Na takῦlası ḡmaalv wei i kprakῦḡi yoolaa kῦfama tῦ, na Yuta ıcate nyῶma ke nutoso. Pa tῦnaya mpu Yosalem taa kῦ paa wee. ²⁰ Ilena Napusalatanḡ pona-weḡe Papiloni wulav kiḡ ke Lipῦla. ²¹ Na Papiloni wulav kῦ-weḡe kprakpa ke Hamatı tetῦ taa tῦna.

Isəna pa pona Yuta nyῶma ke hatoo Papiloni tῦḡle.

Yuta tetῦ nyῦḡu tῦ Ketaliya tῦm
(*Selemii 40:7-41:18*)

²² Μῦρῦγῦ Papiloni wulav Nepukanesa kaasa Yuta yῦlaa ke pῦcῦḡo tetῦ taa. Ilena i kra Ahikam pῦyalv Ketaliya, Safan saali ke pa nyῦḡu tῦ. ²³ Yuta yoolaa nyῦḡu nyῶma, na pa yῦlaa mpa pa ta ha pa tῦḡi Papiloni nyῶma tῦ, pa nu nti Nepukanesa tῦ i taa ke mpu tῦ. Ilena pῦ polo Ketaliya kiḡ ke Misipa. Nyῦḡu nyῶma mpeḡele Netaniya pῦyalv Isəmayeli, na Kaleya pῦyalv Yohananaḡ na Netofa tῦ Tanehumeti pῦyalv Selaya na Maaka tῦ Yasaniya. ²⁴ Μῦρῦγῦ Ketaliya tῦma pa tῦna na tuunav sı: I taa nyana Papiloni nyῶma. I caya tetῦ taa na i nukῦna-we te, i kῦ waa.

²⁵ Isῦtnaa naatosompῦḡῦlaya sikaa, ilena awulumpu Nataniya pῦyalv Isəmayeli, Iisama saali keke. Μῦρῦγῦ Isəmayeli kraḡa yῦlaa naanῦwa na i polo Misipa na i kῦ Ketaliya na Yuta nyῶma na Papiloni nyῶma mpa paa we i kiḡ tῦ. ²⁶ Mpuḡῦle sῦḡῦntῦ kra ıcate nyῶma na Papiloni tῦm, na nyῦḡu nyῶma tῦ sı pῦ taa kῦ na pῦ leeti-we. Ilena pῦ se na pῦ polo Icipiti.

Sowakeḡ salῦka tῦlvḡ
(*Selemii 52:31-34*)

²⁷ Yuta wulav Sowakeḡ salῦka pῦnaya hiu na naanῦwa na naatosompῦḡῦlaya nyῦḡka sikaa, ilena Ifili-Melota pῦsi Papiloni wulav. Μῦρῦγῦ i tῦla Sowakeḡ ke pῦ isῦtῦ naanῦwa na naale nyῦḡ kῦyaku hiu na naatosompῦḡῦlaya nyῦḡku. ²⁸ Ilena i lapi-i kῦpantῦ. I kra-i awulaa lempa mpa pa we Papiloni tῦ pa nyῦḡu tῦ. ²⁹ Na pῦ wῦḡῦsi i salῦka wontu, na i na Papiloni wulav pῦ tῦki tῦntῦmle. ³⁰ Na Papiloni wulav paasῦḡῦna-i paa kῦyaku ḡku, halῦna i sῦm.

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA Kutəəsutu

Kutəəsutu takəlaya kancaalaya nyəŇka kanə ka taa ké pa keesəyi Iseyeli nyəma ləlvə loosi təm na Tafiiti kawulaya təyov təm. Pa keesəyi ka taa tətəyov Isə təyaya ņmav taɣanuyov təm tətə. Takəlaya ņmaalv huleyi-tv sɪ Isə sɛɛtv ņtə pə tənə pə kite.

Isəna pa fayə Kutəəsutu I takəlaya tə:

Atam ləlav na pə ləlvə Tafiiti, titite 1-9

Tafiiti kawulaya təyov təm, titite 10-29

LULUŇ LOOSI TAMSUYU

Pə kpayəv Atam na pə polo Isəv ləlvəv tə

¹ Atam pəyalv kele Seti, Seti pəyalv kele Inəəsi. ² Inəəsi pəyalv kele KenəŇ, KenəŇ pəyalv kele Maləleyeli, Maləleyeli pəyalv kele Yeləti. ³ Yeləti pəyalv kele Henəki, Henəki pəyalv kele Matusalem, Matusalem pəyalv kele Leməki. ⁴ Leməki pəyalv kele Nowee, Nowee pəyalaa ntə Sem na Kam na Yefətə.

⁵ Yefətə pəyalaa ntə Koməe, na Makəki, na Matayɪ, na YafəŇ, na Tupaali, na Mesəki, na Tilasi. ⁶ Koməe pəyalaa ntə Asəkənaasi, na Tifatɪ, na Tokaama. ⁷ YafəŇ pəyalaa ntə Ilisa na Taasisi, na Kitim, na Lotanim.

⁸ Kam pəyalaa ntə Kusi, na Misilayim, na Puti, na KanaəŇ. ⁹ Kusi pəyalaa ntə Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma pəyalaa ntə Sapa, na TetəŇ. ¹⁰ Tetv taa wuləv kancaalaya nyəŇ Nemloti caa kele Kusi tətə. ¹¹⁻¹² Luti, na Anem, na Lehəpɪ, na Nafutu, na Patələsi, na Kasulu, na Kafətəə nyəma mpa pa ké Filiisi nyəma tə pa cəsə kele Misilayim. ¹³⁻¹⁵ KanaəŇ pəyalv kancaalaya nyəŇ ntə SitəŇ. SitəŇ waali ké Həti. Pəyele Yəpusi nyəma, na Amolii nyəma, na Kilikasɪ nyəma, na Hifi nyəma, na Aləkiti nyəma, na Sini nyəma ¹⁶ na Afatɪ nyəma, na Semalii nyəma, na Hamatɪ nyəma cəsə kele.

¹⁷ Sem pəyalaa ntə Ilam, na Asuu, na Aləpasatɪ, na Luti, na Alam, na Usi, na Huuli, na Ketəe, na Mesəki. ¹⁸ Aləpasatɪ pəyalv kele Sela, Sela pəyalv kele Ipeə. ¹⁹ Piya naaleɣe Ipeə ləlav, pa yaa kancaalaya nyəŇka sɪ Pelekɪ. Pə nyovv ntə sɪ fayəv. Mpi tə, ɪ waatv taa ké atə yəlav fayəv. Pa yaa Pelekɪ neu sɪ YəkətəŇ. ²⁰ YəkətəŇ pəyalaa ntə Aləmotatɪ, na Selefɪ, na Hasamafeɪtɪ, na Yela. ²¹ Na Hatolam, na Usali, na Tikəla, ²² na Ipaali, na Apimayeli, na Sapa. ²³ Na Ofii, na Hafila, na Yopəpɪ. YəkətəŇ pəyalaa ntə pa tənaya mpv.

²⁴ Sem pəyalv kele Aləpasatɪ, Aləpasatɪ pəyalv kele Sela. ²⁵ Sela pəyalv kele Ipeə, Ipeə pəyalv kele Pelekɪ, Pelekɪ pəyalv kele Lewu. ²⁶ Lewu pəyalv kele Selu, Selu pəyalv kele Nahoo, Nahoo pəyalv kele Tela. ²⁷ Tela pəyalv kele Apələm wei pə kəma na pə cuɣusi sɪ Apələham tə.

²⁸ Apələham pəyalaa ntə Isaaka na Isəmayeli. ²⁹ Pa ləlvə nyəma həla ntə.

Isəmayeli pəyalv kancaalaya nyəŇ ntə Nepayətɪ, Nepayətɪ waali ké Ketaa, na Atəpeleli, na Mipisam. ³⁰ Na Misema, na Tuma, na Masa, na Hatatɪ, na Tema. ³¹ Na Yetuu, na Nafisi, na Ketəma. Isəmayeli nyəma ntə.

³² Apələham alv naale nyəŇ Ketula ná ləla-ɪ Similan na YəkəsəŇ na MetəŇ, na MatiyəŇ, na Isepaki, na Suwa. YəkəsəŇ pəyalaa ntə Sapa na TetəŇ. ³³ MatiyəŇ piya ntə Ifa na Ifəe, na Hanəki, na Apita na Uləta. Ketula ləlvəv nyəma ntə pa tənaya mpv.

³⁴ Apələham ləlvəna Isaaka. Isaaka ná ləla Isəv na Iseyeli. ³⁵ Isəv pəyalaa ntə Ilifasi na Leweli na Yewusi na Yayelam na Kola. ³⁶ Ilifasi pəyalaa ntə TeməŇ na Omaa na Sefi na Katam na Kenasɪ na Timna na Amaleke. ³⁷ Leweli pəyalaa ntə Nahatɪ na Sela na Samma na Misa. ³⁸ Seyii pəyalaa ntə LotəŇ na Sopalɪ na Sipeyov na Ana na TisəŇ na Iseə na TisəŇ. ³⁹ LotəŇ pəyalaa ntə Holi na Homam na ɪ neu alənyəŇ ntə Timna. ⁴⁰ Sopalɪ pəyalaa ntə AliyəŇ, na

Manahati, na Ipaali, na Sefi, na Onam. Sipiyəŋ pəyalaa nté Aya, na Ana. ⁴¹ Ana pəyalə kele Tisəŋ, Tisəŋ pəyalə kele Haməlan, na Isepan, na Itəlan, na Keləŋ. ⁴² Isee pəyalaa nté Pilehan, na Safan, na Yakan. Tisan pəyalaa nté Usi, na Alan.

Itəm nyəma awulaa na pa nyuyv nyəma
(Kancaalaya 36:31-43)

⁴³⁻⁵⁰ Awulaa mpa pá təkaya kawulaya ke Itəm tetv taa na pá kaasəyi təma, na pécó Iseyeli nyəma təkə pa kawulaya tə pa həla ntə. Tinapa tetv tv Peyəə pəyalə Pela. Pela səpa, ilena Posola tetv tv Sela pəyalə Yopari náá təyə. Pələ pə waali ké Teməŋ tetv tv Husam na Afi tetv tv Petati pəyalə Hatati. Inı ı yoonna Matiyəŋ tetv nyəma ke Mowapu tetv taa na í kəli-wə. Na Masələka tetv tv Saməla na Lehopoti tetv tv Sawuli ke pəyə nəyə. Na Akəpəə pəyalə Paali Hanəŋ, na Payi tetv tv Hatati wei í kraya Matəletv pəelə Matapeeli tə, Me-Sahari saali kele.

⁵¹ Wulav Hatati səm waali ké ləlvəŋ nyuyv nyəma təkaya kawulaya ke Itəm təə. Halı pələ pa həla nté Timna, na Aləfa, na Yeteti, ⁵² na Oholipama, na İla, na Pinon. ⁵³ Na Kenasi, na Teməŋ, na Mipisaa, ⁵⁴ na Makətəyeli na İlam. Itəm ləlvəŋ nyuyv nyəma nté.

2

Yakərv pəyalə Yuta ləlvəŋ nyəma

¹ Yakərv wei pá cuyusaa sı Iseyeli tə, ı pəyalaa həla ntə. Lupəŋ, na Simiyəŋ, na Lefii, na Yuta, na Isakaa, na Sapuləŋ. ² Na Tan, na Yosəefv, na Pencaməe, na Nəfətali, na Katı, na Asee.

³ Yuta ná hika apalvpiya tooso na Kanaan tetv tv Suwa pəelə. Pələyələ Eeli, na Onəŋ, na Sela. Ama kancaalaya tv Eeli lapa mpi pə ta maya Tacaa ke paa pəcə tə. İlena İso kv-ı. ⁴ Pə waali ké Yuta hikina ı poolu Tamaa ke apalvpiya naale tətə. Pələsi, na Sela. ı pəyalaa tənə krenta kakpası. ⁵ Pələsi pəyalaa nté Həsələŋ, na Hamuli. ⁶ Sela pəyalaa nté Simili, na İtan, na Heman, na Kaləkəti, na Tala. Pa krenta kakpası. ⁷ Kaami pəyalə kele Akaa. Inı ı ká krayana mpi Tacaa ká kisaa sı pá taa su pa ti tə. İlena İso náá təŋsi-wəyē mpusi. ⁸ İtan pəyalə kele Asaliya. ⁹ Həsələŋ pəyalaa nté Yelameyeli, na Lam, na Kalərv.

¹⁰ Lam pəyalə kele Aminatari, Aminatari lələna Yuta kpekəle nyuyv tv Nasəŋ. ¹¹ Nasəŋ pəyalə kele Saləma, Saləma pəyalə kele Poosi. ¹² Poosi pəyalə kele Opəti, Opəti pəyalə kele Sese. ¹³ İlena Sese náá ləli piya naatosompəyələya. Halı pa həla ntə, ısu pa təŋə təma tə. İliyari, na Apinatari, na Samma, ¹⁴ na Netaneyeli, na Latayi, ¹⁵ na Osem, na Tafiiti. ¹⁶ Pa newaa əlvnyəma nté Seluya, na Apikaali. Seluya pəyalaa nté Apisayi, na Sowari, na Asayeli. Pa krenta tooso. ¹⁷ Pəyayə kəlvməyə ke Apikaali ná ləlaa, pa yaa-ke sı Amasa. Ka caa kele İsaməyeli tv Yetē.

¹⁸ Həsələŋ pəyalə Kalərv ná hika piya liyiti na ı əlv Asupa. Kancaalaya nyəŋka ke əlvpəyayə, pa yaa-ke sı Yeliyətı. Kele ka waali ké apalvpiya tooso. Yesēe, na Sopari, na Atəŋ. ¹⁹ Asupa səpaya, ilena Kalərv kraya İfələta ke əlv, na í ləli-ı apalv pəyayə, na í ha-ke sı Huuu. ²⁰ Məpəyú Huuu ná ləla Ulii, na Ulii ləli Pəsələli.

²¹ Həsələŋ ləlvəŋ pusı sika nutoso, ilena í kraya Kalaati caa Makii pəelə, na í ləli apalv pəyayə na í ha-ke sı Sekuri. ²² Sekuri inı ı pəyalə kele Yayii. Yayii ka tənna acaləe hiu na toosoyo Kalaati tetv taa. ²³ Ama Kesuu na Alam pə awulaa ləeka Yayii acaləe na Kena ıcatə səsəələ, na pə cəlv acaləe na á krentı nutoso. Makii ləlvəŋ nyəma ka wənna tənə inı. ²⁴ Apiya paalə Həsələŋ səpəna, ilena Kalərv tasa İfələta ké kəpətənav na í ləli apalv pəyayə na í ha-ke sı Asuu. Asuu inı ı ŋmana Tekəwa ıcatə.

²⁵ Məpəyú Həsələŋ pəyalə kancaalaya nyəŋ Yelameyeli ləla piya pəyalə. Səsə nyəŋ nté Lam. Lam waali ké Puna, na Oləni, na Osem, na Ahiya. ²⁶ İlena Yelameyeli kraya Atala tətə, na í ləli Onam. ²⁷ Lam pəyalə kancaalaya nyəŋ Yelameyeli piya nté Maasi, na Yaməŋ, na İke. ²⁸ Onam pəyalaa nté Sammayi, na Yata. Sammayi pəyalaa nté Natari, na Apisuu. ²⁹ Məpəyú Apisuu kraya Apihayili na ilé ı ləli-ı Apar na Moliti. ³⁰ Natari pəyalaa nté Seleti, na Apayim.

Ama Seletı ná səpa ı feına pəyaya. ³¹ Apayim pəyalv keke İseyi, İseyi pəyalv keke Sesan, Sesan pəyalv keke Alayı. ³² Sammayi taalv Yata pəyalaa nté Yetee, na Yonatan. Ama Yetee ná səpa ı feına pəyaya. ³³ Yonatan piya nté Peleti, na Sasa. Yelameyeli ləlvəy nyəma nté.

³⁴⁻³⁵ Aləvpiya tike ke Sesan ká ləlaa. İlena í ha ı pəelə ləlvə ke ı yom İcipiti tv Yaaha, na ílé ı ləlvə apaləpəyaya na í ha-ke sı Atayi. ³⁶ Atayi pəyalv keke Natan, Natan pəyalv keke Sapati, ³⁷ Sapati pəyalv keke İfələli, İfələli pəyalv keke Opeti. ³⁸ Opeti pəyalv keke Yehu, Yehu pəyalv keke Asaliya. ³⁹ Asaliya pəyalv keke Helesi, Helesi pəyalv keke İlasa. ⁴⁰ İlasa pəyalv keke Sisimayi, Sisimayi pəyalv keke Salum. ⁴¹ Salum pəyalv keke Yekamiya, na Yekamiya pəyalv keke İlisama.

⁴² Yelameyeli taalv Kalərv pəyalv kancaalaya nyəh nté Mesa, Mesa pəyalv keke Sifi. Naale nyəh nté Malesa, Malesa pəyalv keke Hepələh. ⁴³ Hepələh pəyalaa nté Kola, na Tapuwa, na Lekem, na Sema. ⁴⁴ Sema pəyalv keke Laham, Laham pəyalv keke Yəəkowam, Lekem pəyalv keke Sammayi. ⁴⁵ Sammayi pəyalv keke Mawəh, Mawəh pəyalv keke Peti-Suu. ⁴⁶ Mərvəy Kalərv tasa İfa ke kpaçav na í ləlvə Halan, na Mosa, na Kasəsi. İlena Halan náá ləlvə apaləpəyaya na í ha-keçə hətə tətə sı Kasəsi. ⁴⁷ Yatayi pəyalaa nté Lekem, na Yotam, na Kesən, na Peleti, na İfa, na Saafv. ⁴⁸ Mərvəy Kalərv tasa Maaka ke kpaçav tətə, na í ləlvə Sepəe, na Tilana. ⁴⁹ Pələ pə waalı ké ı tasa Saafv ke ləlvəy. İlena Saafv náá ləlvə Matəmana, na Sefa. Sefa pəyalaa nté Makəpena, na Kipeya. Pələ pə paasi Kalərv lula aləpəyaya na í ha-ke sı Akəsa.

⁵⁰ Kalərv ləlvəy nyəma ləlaa həla ntə, ı pəyalv kancaalaya nyəh Huuu alv İfələta pəyalaa wə tooso ké. Sopalı wei ı ηmawa Kiliyati-Yeyalim ıcate tə, ⁵¹ na Saləma wei ı ηmá Petələhem ıcate tə, na Halefi wei ı ηmá Petə-Ketee nyəntə tə. ⁵² Sopalı ləlvəy nyəma nté Halowe nyəma, na Menuhoti nyəma taa ləlaa. ⁵³ Kiliyati-Yeyalim ləlvəy nyəma nté İti tetv nyəma, na Puti tetv nyəma, na Sumati tetv nyəma, na Miselayi tetv nyəma mpa pa çaya mərvəy Sola na İətawəli həçələh taa tə.

⁵⁴ Saləma ləlvəy nyəma nté Petələhem nyəma, na Netofa nyəma, na Atələti-Peti-Yowarı tetv nyəma, na Manaha tetv nyəma ləlaa, na Sola tetv nyəma ləlaa. ⁵⁵ Na pə səəsəna takələsi nyəntaa ləlvəh nyəma mpa pa wə Yapəesi ıcate taa tə. İsu Tilati tetv nyəma, na Simati tetv nyəma. Mpe inı pa ké Lekapii tetv nyəma çəsə Hamati ləlvəy nyəma Keni tetv nyəma ké.

3

Tafiiti ləlvəy nyəma

¹ Tafiiti pəyalaa mpa ı ləlvə Hepələh tə pa həla ntə. ı alv Sisilee tv Ahinowam pəyalv Amənəh keke kancaalaya tv. Amənəh waalı ké ı alv Kaməeli tv Apihayili pəyalv Taniyee. ² Tooso nyəh nté ı alv Maaka, Kesuu tetv wulav Taləmayi pəelə pəyaya Apəsələm. Liçiti nyəh nté ı alv Hakii tetv tv pəyalv Atoniya. ³ Kakpası nyəh nté ı alv Apitalı pəyalv Sefatiya. Naatoso nyəh nté ı alv İkəla pəyalv İtəleyam. ⁴ Pusi naatosompəçələya na həçələy ηku ı təçə kawulaya ke Hepələh təçə ı ləlvə-wə. Pələ pə waalı ké ı təçə kawulaya ke Yosalem ke pusi hiu na naanəwa na tooso. ⁵ ı ləlvə tənaya piya tətə. ı alv Pasəpa Amiyeli pəelə ná ləlvə-ı apaləvpiya liçiti. Pələçele Sima, na Soparı, na Natan, na Saluməh. ⁶⁻⁸ Mərvəy ı ləlvə piya pəçələçafəi naanəwa tətə. Pələçele İpa, na İlisuwa, na İlpeleti, na Noka, na Nefeki, na Yafiya, na İlisama, na İliyata, na İlfeleti. ⁹ Pələ pə paasi ı alaa ləlaa ná ləlvə-ı apaləvpiya tətə, na aləpəyaya pa yaa keke sı Tamaa.

¹⁰ Saluməh kəlvəla siçisiçi keke Lərvəwam, na Apiya, na Asa, na Sosafati. ¹¹ Na Solam, na Ahasiya, na Sowası, ¹² na Amasiya, na Asaliya, na Yotam. ¹³ Na Ahası, na İsekiyası, na Manasee, ¹⁴ na Aməh, na Sosiyası. ¹⁵ Sosiyası pəyalv kancaalaya nyəh nté Yohanəh, naale nyəh nté Sowakim, tooso nyəh nté Setesiyası, na liçiti nyəh nté Salum. ¹⁶ Sowakim pəyalaa nté Yekoniya na Setesiyası.

¹⁷ Yekoniya wei Papiloni nyəma kuuwa tə ı pəyalaa nté Seyatiyeli, ¹⁸ na Maləkilam, na Petaya, na Senasaa, na Yekamiya, na Hosama, na Netapiya. ¹⁹ Petaya pəyalaa nté,

Solopapəeli na Simeyi. Solopapəeli pəyalaa wə naaleye. Mesulam, na Hananiya, na aləpəyaya, pa yaa kele si Selomiti. ²⁰ Pəle pa waali ké piya kakpası tətə. Hasupa, na Oheli, na Pelekiya, na Hasatiya, na Yusapu-Heseti.

²¹ Hananiya pəyalaa nté Pelatiya, na Yesaya na pə səəsəna Lefaya, na Alənan, na Opatiya, na Sekaniya, pa pəyalaa. ²² Piya naatoso ke Sekaniya ná lulaa, mpeyele Semaya, na Hatusi, na Ikaali, na Paliya, na Neyaliya, na Safati. ²³ Neyaliya ná lula piya tooso, Iiyohenayi, na Hisikiya, na Asəlikam. ²⁴ Iiyohenayi ná lula piya naatosompəyəlaya. Hotafiya, na Iiyasipi, na Pelaya, na Akupi, na Yohanan, na Telaya, na Anani.

4

Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla

¹ Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla nté Pələsi na Həsələn, na Kaami, na HUUU, na Sopali. ² Sopali pəyalə Leyaya pəyalə kele Yahati. Na Yahati náá ləli Ahumayi, na Lahati. Sola ləlvə nyəma cəsənaa nté.

³⁻⁴ Ifafəla pəyalə kancaalaya nyəh HUUU wei i ηmá Petəlehəm icate tə i pəyalaa nté Itam, na Sisileyeli, na Isema, na Itəpası, na aləpəyaya, pa yaa-ke si Hasəleponi. Pəle pə waali ké i lula Penuweli wei i ηmá Ketə icate tə na Isee wei i ηmá Husa nyənte tə.

⁵ Asehuu wei i ηmá Tekəwa icate tə i ka wəna alaa naale ké. Kancaalaya nyəh nté Hela, naale nyəh ke Naala. ⁶ Naala lula-i apaləpiya liyiti ké. Ahusam, na Hefee, na Temini, na Ahasetali. ⁷ Hela ná lula-i apaləpiya tooso ké. Seleti, na Sohaa, na Itənan.

⁸ Kəəsi pəyalaa nté Anupi, na Sopena. Kəlvəm inəyəle Halum pəyalə Ahaleheli ləlvə nyəma cəsə.

⁹ Yapeəsi nyəyυ ká kulaa ké na pə kəli i taalvnaa. Pəyele i too nawa wahala ke i ləlvəyυ waatu ké. Uəna í ha-i si Yapeəsi. ¹⁰ Məpəyú i sələma Isə si: Iseyeli Isə, koolu-m kupantu na í səəsi ma kəwənam na í kenti ma təw ké nyá niη na í hatələna-m mpusi na wahala. Məpəyú Isə ha-i mpi i sələmaa tə.

¹¹ Supa taalv Kelupi pəyalə kele Mehii. Mehii nyəh nté Isetəη. ¹² Na Isetəη nyəma nté Peti-Lafa, na Paseya, na Tehina. Tehina ηmana Nahası icate. Uəna pəle pa ləlvəyυ nyəma caya Leka.

¹³ Kenası pəyalaa nté Otiniyee, na Selaya. Otiniyee nyəma nté Hatati na Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi pəyalə kele Ofəla. Selaya pəyalə kele, canəηm təma lataa cəsə Yorari wei i ká wə canəηm nyəma tetekəle taa tə.

¹⁵ Yefune pəyalə Kalepυ nyəma ná wə tooso. Uu, na Ua na Naam. Kenası caa kele Ua.

¹⁶ Yahaleheli pəyalaa nté Sifi, na Sifa, na Tiliya, na Asaleli.

¹⁷⁻¹⁸ Isəla pəyalaa nté Yetee, na Meleti, na Ifee, na Yaləη. Məpəyú Meleti kpaγa Icipiti wulav pəelə Pitiya, na í ləli Miləyam, na Sammayi, na Isepa wei i ηmawa Isetaməwa icate tə. Meleti ka wəna Yuta alv wei i lula-i Yeleti wei i ηmá Ketə icate tə, na Həpəe wei i ηmawa Soko icate tə, na Yekotiyeli wei i ηmawa Sanəwa icate tə.

¹⁹ Məpəyú Hotiya kpaγa Naham neu nəyəlv. Pa ləlvəyυ nyəma nté Kaami nyəma mpa pa huka Keila, na Maakati nyəma mpa pa huka Isəteməwa tə.

²⁰ Siməη pəyalaa nté Aməənəη na Linna na Pəni-Hanəη, na Tiləη. Iseyi ləlvəyυ nyəma nté Sohəti na i pəyalə.

²¹ Yuta pəyalə Sela ləlvəyυ nyəma nté Eeli wei i ηmá Leka icate tə, na Layeta wei i ηmawa Malesa icate tə, na kponkponu toη nyəntυ pəəη ləvulaa mpa pa wə Peti-Asepeya tə. ²² Sela kele Yokim na Kosepa nyəma na Yowası na Salafi nyəma mpa pa kpaγa Mowapυ alaa na pəcə pá məli Lehem tə pa cəsə. Təm təne tə pənaa ké. ²³ Pa ləlvəyυ nyəma nté tiisi ηmalaa mpa paa wə Netayim na Ketela na pá laki wulav ke təmlə tə.

Simiyəη ləlvəyυ nyəma

²⁴ Simiyəŋ pəyalaa nté, Menuweli na Yameŋ, na Yalipi, na Sela, na Sawuli. ²⁵ Sawuli ləlvəy nyəma siyisiyi kele Salum na Mipisam, na Misema. ²⁶ Misema nyəma nté Hamuweli na Sakuu, na Simeyi. ²⁷ Simeyi ná ləla apaləpiya naanəwa na naatoso na əlvəpiya naatoso. Ama ı taalənaa ná tá ləli səsəm. Pə təə ké Simiyəŋ kpekəle nyəma ta tala Yuta nyəma ke pəyalə.

²⁸⁻³² Pa acaləe səsəna, na pəcəlv səkpəna wena a taa paa wəe na pəcə Tafiiti təkı ı kawuləya tə a həla nté Pəesepa, na Molata, na Hasaa-Suwali, na Pila, na İsem, na Tola, na Petuyeli. Na Hooma, na Sikəlaki, na Pəti-Maləkarəti, na Hasaa-Susim, na Pəti-Pili, na Salayim. Pa acaləe ləna nté İtam, na Ayəŋ, na Liməŋ, na Tokəŋ, na Asaŋ. ³³ Na pəcəlv acaləe, haləna Paalatı. Pa acaləe nté na pa ləlvəŋ.

³⁴⁻³⁸ Simiyəŋ ləlvəŋ nyəŋ nyəma həla ntə. Mesopari, na Yamələki, na Amasiya pəyalə Yosəŋ, na Sowəeli, na Selaya pəyalə Yosipiya pəyalə Yehu. Asiyeli saalı kele, na İliyohenayi, na Yakopa, na Yesohaya, na Asaya, na Atiyeli. Na Yesimiyeli, na Penaya, na Yetaya ləlvəy tə Alləŋ saalı Sifeyi pəyalə Sisa, na Simili, na Semaya. Pa huka səsəm ké. ³⁹ İlena pá yá na pá polo tətəkəle ilim təlule təə ké Ketəə cəlvəy pa heeŋ tiikuəy. ⁴⁰ Mərvəy pa mayana nyutu kəpantə na tətə walaa, na pá cəyana pa ti. Kam ləlvəy nyəma ka cəyana tətə nti tə taa ké hatoo ləŋ. ⁴¹ Yuta wuləv İsekiyası pəəle taa ké mpe ıni pa kəma na pá yəona Kam nyəma na pá kpiisi-wə tənəŋnaŋ, na mpe pá cəy tənəy haləna saŋa. Mpi pə təə tə, nyutu ka wə tənəy sı pa təla í təy.

⁴² Simiyəŋ ləlvəy nyəma ləlaa ısu yəlaa nasəle na nənəwa (500) ná kəpəwa İtam pəy taa. Mpeyle İseyi pəyalaa liyiti Pelatiya, na Neyaliya, na Lefaya, na Usiyeli. ⁴³ Mərvəy pa kəwa Amaleke nyəma mpa pu kaasaa na pá cəəsı tənə tə, na mpe pá cəy na pa ləlvəy nyəma wə tənəy haləna saŋa.

5

Lupəŋ ləlvəy nyəma

¹⁻² Lupəŋ ká kəna Yakərv pəyaləv kancaləya nyəŋ. Ama waatə wei ı sənə ı caa əlaa taa ləlv, ılena ı neu Yəsəfəv pəsi kancaləya tə. Paa na mpe Lupəŋ neu Yuta ləlvəy nyəma nté səsaa. Halı pəle pa taa ləlv təyənə İseyeli kawuləya.

³ Lupəŋ pəyalaa nté, Hanəki, na Palu, na Həsəlvəŋ, na Kalimi.

⁴ Sowəeli pəyalaa nté Semaya, na Kəki, na Simeyi, ⁵ na Mika, na Leyaya, na Paalı, ⁶ na Peela. Kantəkəy nyəŋ ıneğəle Lupəŋ nyəma nyuvəy tə wei Asilii wuləv Tekəla-Falasaa ka kəpəyaa na í pona ı tə tə.

⁷ Peela tətənaa mpa pa ké pa ləlvəŋ nyuvəy nyəma na pá tə-wəy takəlaya taa tə pa həla ntə. Kancaləya nyəŋ nté Yeyeli, naale nyəŋ ke Sakalı, ⁸ tooso nyəŋ ké Sowəeli saalı kəlvəlvəy Sema, na Sema saalı Anası pəyaləv Pəla.

Lupəŋ nyəma ka wəna tətə nti tə wə Aləwəe na ilim mpeətəŋ na Nepo pəy na Paalı-Meyəŋ ıcatə na ilim ntəyəŋ təə tə. ⁹ Pa təcəyale na ilim təlule təə kele pə kəpəy Papiloni pəyə İfəlatı nəy ke timpi wuləya tətə cəlvəy tə. Mpi tə, pa təla ka təəwa səsəm ke Kalaatı tətə taa ké. ¹⁰ Paa yəona Hakili nyəma ke Sayuli pəəle taa ké na pá kəli-wə. İlena pá polo pá cəy Kalaatı ilim təlule həyəlvəŋ tənə taa.

Katı ləlvəy nyəma

¹¹ Katı ləlvəy nyəma ka cəyana Lupəŋ nyəma kəŋkəŋ taa ké ilim ntəyəŋ təə ké Pasəŋ tətə taa, haləna Salika tətə ilim təlule təə. ¹² Sowəeli ləlvəŋ nyəma nté kancaləya nyəma. Naale nyəma nté Safəŋ ləlvəŋ nyəma, pəle pa waalı ké Yanayi, na Safatı. ¹³ Pəle pə paasi pə kaasa ləlvəŋ naatosompəyələy nyəŋ nyəma. Pəyeyele Mikayeli, na Mesulam, na Sepa, na Yolayi, na Yakaŋ, na Siya, na İpəe. ¹⁴ Paa ké Apihayili ləlvəy nyəma ké. Apihayili cəsənəa siyisiyi həla nté Huli, na Yəlvəwa, na Kalaatı, na Mikayeli, na Yesisayi, na Yato, na Puusi. ¹⁵ Pa

nyuyv tu nté Kuni saalı Apitiyeli pəyalv Ahi. ¹⁶ Katı lulvuyv nyəma ka cayana Kalaatı na Pasarı pa tətunaa na pə həyələh taa na pə suna Saləh tətikile tənaya.

¹⁷ Yuta wulav Yotam na İseyeli nyəh Solopuwam pa pəle taa ké pa tıwa Katı kpekəle nyəma pane pa həla ke takəlaya taa.

¹⁸ Lupəh na Katı pa kpeka na Manasee kpekəle həyəlvuyv ka wəna yoolaa taa yoolaa ke iyisi nule na liyiti na nasətosə na nunuwa na nutosə (44760) kpekəle. Pa nyəmə kraləh na layələe yaa təh təm ke teu. Na pa səlv puwa sı pá yoo. ¹⁹ Mıpyú pá yoonə Hakili nyəma na Yetuu na Nafisi na Notarı pa ləlvəh nyəma. ²⁰ Uəna pá wiina İə na naani sı í waası-wə. Uəna İə mv pa sələmvuyv na pá kəli Hakili nyəma, na pa cəlv nyəma. ²¹ Na pá kuu pa təla, yooyonaa ke iyisi nule na naanuwa (50000) na heeh na pəh ke iyisi hmvnuyv na nule na naanuwa (250000). Krahası ke iyisi naale (2000) na pá kpa yəlaa iyisi nunuwa (100000) ké saləka. ²² Na İə səna-wə na pá kú kolontunaa pəyalə tətə. Uəna mpe pá cəhə Hakili nyəma tətə taa. Haləna waatv wei kolontunaa kpağa mpe pa mayamağa tə.

Manasee ləlvuyv nyəma mpa pa wə Yaatanı waalı tə

²³ Manasee kpekəle həyəlvuyv ləhkv nyəma ka cayana tətə taa ké pə kpağav Pasarı haləna Paalı-Həeməh. Na pə polo Senii na Həeməh puyv tə, paa wə pəyalə ké. ²⁴ Pa ləlvəh nyuyv nyəma həla nté İfəe na İseyi, na İliyeli, na Asəliyeli, na Uəmeyə, na Hotafiya, na Yatiyeli. Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kupama ké na pa nyuyv kulaa.

²⁵⁻²⁶ Mıpyú Manasee kpekəle həyəlvuyv ləhkv nyəma mpe, na pə səəsəna Lupəh na Katı kpeka nyəma, pá ləwa pa caanaa caanaa İə na pá laaki piitimnaa mpa İə təğənaa na mpe pá kəə na pá cəhə tə pəle pa tuh. Pə tə ké İə yəlaa na Asilii nyəma wulav wei pa yaa sı Puli na pá cuyusi-ı sı Tekəla-Falasaa tə, í na ı yoolaa pá watı kpeka anı a tətə na pá kuu-wə na pá pona Halası ke Harəə pəğə nəğə ke Hala tətə ke Kosarı tətəkəle taa. Tənaya pa wə haləna saha.

Lefii kətəlaa səsa ləlvəh nyəma

²⁷ Lefii pəyalaa nté Keesəh na Kehatı, na Melali. ²⁸ Kehatı nyəma nté Aməlam, na İsa, na Həpələh, na Usiyeli. ²⁹ Apalıpiya naale na alvəpəyaya kulvmaya ke Aməlam ləlaa. Mpeyəle Aləh, na Moisi, na Maləyam. Aləh pəyalaa nté, Natarı, na Apihu, na İlasaa, na İtamaa. ³⁰ İlasaa pəyalv keke Pənhası, Pənhası pəyalv keke Apisuwa, ³¹ Apisuwa pəyalv keke Puki, Puki pəyalv keke Usi. ³² Usi pəyalv keke Səlaya, Səlaya pəyalv keke Məlayətı. ³³ Məlayətı pəyalv keke Amaliya, Amaliya pəyalv keke Ahitupi. ³⁴ Ahitupi pəyalv keke Satəki, Satəki pəyalv keke Ahimaası. ³⁵ Ahimaası pəyalv keke Asaliya, Asaliya pəyalv keke Yohanah. ³⁶ Yohanah pəyalv keke Asaliya. Na Asaliya inı ı ka kəna kətəlv ke Yuta nyəma İə təsəele nte Səlvməh hmwə tə tə taa. ³⁷ Asaliya pəyalv keke Amaliya, Amaliya pəyalv keke Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalv keke Satəki, Satəki pəyalv keke Salum. ³⁹ Salum pəyalv keke Hilikiya, Hilikiya pəyalv keke Asaliya. ⁴⁰ Asaliya pəyalv keke Səlaya, Səlaya pəyalv keke Yosataki. ⁴¹ İnı na Yuta na Yosalem pə yəlaa ke İə yəlaa na Nepukanəsaa pá kuu na pá tənəna pa tə.

6

Lefii ləlvuyv nyəma ləlaa

¹ Lefii pəyalaa nté Keesəh, na Kehatı, na Melali. ² Keesəh pəyalaa nté Lipini na Simeyi. ³ Kehatı pəyalaa nté Aməlam, na İsa, na Həpələh na Usiyeli. ⁴ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi. Lefii kpeka wəna a kpeyəlaa na pə keəsəna pa caanaa təğəle.

⁵ Keesəh ləlvuyv nyəma sıyisiyi keke Lipini, na Yahatı, na Simma, ⁶ na Yowa, na İto, na Səla, na Yəyatəlayi.

⁷ Kehatı pəyalaa nté Aminatarı, na Kolee, na Asii, ⁸ na Uəkəna, na Apiyasafı, na Asii. ⁹ Na Tahatı, na Uliyeli, na Osiyası, na Sawuli.

¹⁰ Uəkana pəyalaa nté Amasayi, na Ahiməti. ¹¹ Ahiməti ləlvəy nýəma nté Uəkana, na Sofayi, na Nahati, ¹² na Iiyari, na Yellowam, na Uəkana. ¹³ Samiyəeli pəyalə kancaalaya nyəh nté Sowəeli, na naale nyəh nté Apiya.

¹⁴ Melali ləlvəy nýəma siyisiyi kəle Malii, na Lipini, na Simeyi, na Usa, ¹⁵ na Sima, na Hakiya, na Asaya.

¹⁶ Mpyəy Tafiiti kpawa Lefii ləlvəy nýəma ləlaa kə yonyoolaa kə pə krayaw waatu wei pa su Isə atakaa kə cokəle taa kə Yosalem tə. ¹⁷ Cokəle nté tə nənəyə tənaya mpe in pa yookaya pa yontu, isu paa su-we tə, na pəcə Saləmən ηmaaki Yuta nýəma Isə təsəele kə Yosalem.

¹⁸ Mpa paa ké təmlə lataa tə pana pa pəyalaa nté. Kehati ləlvəy tə nté yonyoolu Heman na Heman caa kəle Sowəeli na Sowəeli caa kəle Samiyəeli. ¹⁹ Samiyəeli caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Yellowam, Yellowam caa kəle Iiyeli, Iiyeli caa kəle Towa. ²⁰ Towa caa kəle Sufi, Sufi caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Mahati, Mahati caa kəle Amasayi. ²¹ Amasayi caa kəle Uəkana, Uəkana caa kəle Sowəeli, Sowəeli caa kəle Asaliya, Asaliya caa kəle Sefaniya. ²² Sefaniya caa kəle Tahati, Tahati caa kəle Asii, Asii caa kəle Apiyasafi, Apiyasafi caa kəle Kolee. ²³ Kolee caa kəle Isaa, Isaa caa kəle Kehati, Kehati caa kəle Lefii, Lefii caa kəle Yakəpu.

²⁴ Yonyoolaa kpekəle naale nyəntə nyəy tə Asafi ka wenna Heman ntəyən tə. I caa kəle Pelekiya, Pelekiya caa kəle Sima. ²⁵ Sima caa kəle Mikayəeli, Mikayəeli caa kəle Paseya, Paseya caa kəle Maləkiya. ²⁶ Maləkiya caa kəle Itəni, Itəni caa kəle Sela, Sela caa kəle Ataya. ²⁷ Ataya caa kəle Itan, Itan caa kəle Simma, Simma caa kəle Simeyi. ²⁸ Simeyi caa kəle Yahati, Yahati caa kəle Keesən, Keesən caa kəle Lefii.

²⁹ Yonyoolaa kpekəle tooso nyəntə nyəy tə Melali ləlvəy tə Itan kə wenna pa mpətən tə. Itan caa kəle Kisi, Kisi caa kəle Apiti, Apiti caa kəle Maluki. ³⁰ Maluki caa kəle Hasapiya, Hasapiya caa kəle Amasiya, Amasiya caa kəle Hilikiya. ³¹ Hilikiya caa kəle Amsi, Amsi caa kəle Pani, Pani caa kəle Seməe. ³² Seməe caa kəle Malii, Malii caa kəle Musi, Musi caa kəle Melali, Melali caa kəle Lefii.

³³ Pa tətənnaa Lefii nýəma ləlaa kə lakayana təma ləna tənaya Yuta nýəma Isə təsəele taa.

³⁴ Aləh na i ləlvəy nýəma pa təmlə nté təla na tulaalənaa pə kətasi lapu. Mpe pa tike pa paasayana na Isə wontu kə Isə təsəele taa, na pá laki Iseyeli nýəma isayatu tayanəy kətasi kə teitei isu Isə təmlə tə Moisi ka suw tə. ³⁵ Aləh pəyalə kəle Ulasaa, Ulasaa pəyalə kəle Pənhasi, Pənhasi pəyalə kəle Apisuwa. ³⁶ Apisuwa pəyalə kəle Puki. Puki pəyalə kəle Usi, Usi pəyalə kəle Selaya. ³⁷ Selaya pəyalə kəle Melayəti, Melayəti pəyalə kəle Amaliya, Amaliya pəyalə kəle Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalə kəle Satəki, Satəki pəyalə kəle Ahimaasi.

Lefii nýəma acaləe

³⁹ Tətə həyələn wei i taa Aləh piitim nýəma mpa pa ké Kehati ləlvəy nýəma tə paa wəe təyəl. Mpeye pa təwa tətə na pá caali-wəye pa tətə cəlvəy. ⁴⁰ Pa cəla-wəye Yuta tətə icatə Hepələn na tə nənəkila tətiiikile. ⁴¹ Ama Yefune pəyalə Kaləpu kə paa təma cəlvəy kə tawa taa acaləe na pə haləmnna. ⁴²⁻⁴⁵ Aləh ləlvəy nýəma yuləkəlaa təcəsələnna na pə nənəkila tətiiikilənna mpa paa hikaa təyələ Hepələn, na Lipina, na Yatii, na Isəteməwa, na Hilen, na Tepii, na Akan, na Peti-Seməsi. Pəncaməe kpekəle həyələy taa nýəma həla nté Kəpa, na Aleməti, na Anatəti. A krenta acaləe naanəwa na tooso.

⁴⁶ Pa təwa tətə na pá ha Kehati ləlvəy yəlaa ləlaa kə acaləe naanəwa wei təyələ. Ifəlayim, na Tan, na Manasee kpekəle həyələy ləhku ηku ku wenna ilim tətəle tə tə. ⁴⁷ Na Keesən ləlvəy yəlaa nāa hiki acaləe naanəwa na tooso tətəyə Isakaa nýəma, na Asee nýəma, na Nəfətali nýəma, na Manasee kpekəle həyələy ləhku nýəma mpa pa wə Pasan tə pa tətə taa. ⁴⁸ Tətə ké pa təwa na pá ha Melali ləlvəy yəlaa kə acaləe naanəwa na naale. Luyən nýəma na Kati nýəma na Sapulən nýəma pa tətənnaa taa ké a wəe. ⁴⁹ Lefii ləlvəy nýəma kə Iseyeli nýəma hawa acaləe anə na a nənəkila haləmnna. ⁵⁰ Tətə ké pa təwa na pá taləna Yuta na Simiyən na Pəncaməe pa tətənnaa taa acaləe nna a təm paa yəyətə tə.

⁵¹⁻⁵⁵ Yulbukulaa tḗcḗsḗlenaa acalḗe nna Kehati lulḗy yḗlāa hikaa tḗ a hḗla ntḗ. Ifḗlayim tetḗ taa nyḗma ntḗ Sikem ke pulasi hḗyḗlyyḗ taa, na Kesḗe na Yḗkḗneyam na Pḗte-Holon na Ayalḗy, na Kati-Limḗy. Manasee kpekḗle hḗyḗlyyḗ lḗyḗy nyḗna ntḗ Anḗe na Pileyam. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pḗ cḗla-we.

⁵⁶⁻⁶¹ Acalḗe nna Kḗesḗy kpekḗle yḗlāa hikaa tḗyḗlḗ, Manasee kpekḗle hḗyḗlyyḗ lḗyḗy taa nyḗna ntḗ Kolanḗ na Asḗtalḗtḗ ke Pasaḗy taa. Isakaa tetḗ taa nyḗna ntḗ Ketḗesi na Tapḗlatḗ na Lamḗti, na Anem. Aḗe tetḗ nyḗna ntḗ, Masaali, na Apḗtḗy, na Hukḗki, na Lehopi. Nefḗtali tetḗ taa nyḗna ntḗ Ketḗesi ke Kalilee taa na Hammḗy na Kiliyatayim. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pa hawa.

⁶²⁻⁶⁶ Lefii tḗ Melali lulḗy nyḗma lelāa nḗ hika acalḗe nna tḗyḗlḗ. Sapulḗy tetḗ taa nyḗna ntḗ Limmono na Tapḗ. Lupḗy tetḗ taa nyḗna nna a we Yaatanḗ pḗyḗ waali ke Yeliko isentaa tḗyḗle. Pesḗe ke wḗlaya tetḗ hḗyḗlyyḗ taa, na Yahasi, na ketemḗti, na Mefaati. Kati tetḗ taa nyḗna ntḗ Lamḗti ke Kalaati taa, na Mahanayim na Hesḗpḗy na Yasḗe. Acalḗe anḗ na a nḗnḗkila halḗmnaa ke pa hawa.

7

Isakaa lulḗyḗ nyḗma

¹ Apalḗpiya liḗiti kḗ Isakaa lulāa. Mḗyḗle, Tola, na Pufa, na Yasupi, na Similonḗ. ² Tola lulḗy na pa nyḗy nyḗma ntḗ, Usi, na Lefaya, na Yeliyeli, na Yamayi, na Ipḗsam, na Semuweli. Paa kḗ kpelikpeka nyḗma ke pa yḗlāa taa kḗ. Na paa we iyisi hiu na naale na nasḗtoso (22600) ke Tafiiti waatḗ taa. ³ Usi pḗyalḗ kele Isḗlahiya. Isḗlahiya pḗyalāa Mikayeli, na Opatiya, na Sowḗeli, na Isiya paa kḗ lulḗy nyḗy nyḗma. ⁴ Yoolaa nyḗy nyḗma ka we apalāa iyisi hiu na naanḗwa na naatoso (36000) kḗ, na pa faḗa-we na pḗ kḗesḗna pa lulḗy na pa tḗesi. Pḗyḗle paa wḗna alaa na piya paḗale kḗ.

⁵ Isakaa kpeka yḗlāa kpelikpeka nyḗma lelāa mpa pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlaya taa tḗ pa we yulḗnyḗy iyisi nunaasa na naatosompḗyḗlaya (87000) kḗ.

Pencameḗ na Nefḗtali pa lulḗyḗ nyḗma

⁶ Apalḗpiya tooso ke Pencameḗ lulāa. Mḗyḗle Pela, na Pekḗe, na Yetiyayeli. ⁷ Pela nḗa wḗna piya kakpasḗ kḗ. Mḗyḗle, Isḗpḗy, na Usi, na Usiyeli, na Yelimḗti, na Ili. Paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗy nyḗma. Na pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlasḗ taa kḗ yulḗnyḗy iyisi hiu na naale na hiu na naanḗwa na liḗiti (22034). ⁸ Pekḗe piya ntḗ, Semila, na Yowasi, na Iliyesḗe, na Iliyohenayi, na Omili, na Yelemḗti, na Apiya, na Anatḗti, na Alemḗti. Pa tḗnaya mḗyḗ ⁹ paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗy nyḗma. Pa hḗla we kukalḗyḗ takḗlasḗ taa kḗ yulḗnyḗy iyisi hiu na ḗmḗnyḗy (20200). ¹⁰ Yetiyayeli pḗyalḗ kele Pilehanḗ. Pilehanḗ piya ntḗ Yewusi, na Pencameḗ, na Ihuti, na Kenaana, na Setanḗ, na Taasisi, na Ahisaha. ¹¹ Yayeli piya mḗe pa tḗna, paa kḗ kpelikpeka nyḗma kḗ. Mḗe pa pḗsḗna pa lulḗy nyḗy nyḗma na pa taa ka we yoolaa iyisi naanḗwa na naatosompḗyḗlaya na ḗmḗnyḗy (17200). Na pa sḗlḗ puwa si pḗ yoo.

¹² Iii*fa* pḗyalāa ntḗ Supim na Hupim. Ahḗe pḗyalḗ kele Husim. ^a

¹³ Nefḗtali pḗyalāa ntḗ Yasiyeli, na Kuni, na Yesḗe, na Salum. Pila saalḗnaa ntḗ.

Manasee lulḗyḗ nyḗma

¹⁴ Manasee piya ntḗ Asḗliyeli, na Makii. Mḗyḗ i alḗ naale nyḗy Siliḗ tḗ lḗla-i. Ilena Makii nḗa lḗli Kalaati. ¹⁵ Mḗyḗy Makii cḗa alaa ke Hupim na Supim. I kḗ wḗna neu kḗ na pḗ yaaki-i si Maaka. Makii kḗ wḗna pḗyalḗ naale nyḗy na pḗ yaaki-i si Selofati. Alḗpiya ke Selofati nḗa lulāa. ¹⁶ Mḗyḗy Makii alḗ Maaka tasa apalḗpḗyaya ke lulḗyḗ na i yaa-ke si Pelesi. I tasa lḗyḗka, Ilena i yaa kele si Selesi. Nḗna Selesi nḗa lḗli Ulam na Lekem. ¹⁷ Ulam pḗyalḗ kele Petanḗ.

Makii pḗyalḗ Kalaati wei i kḗ Manasee saali tḗ i lulḗyḗ nyḗma ntḗ.

^a 7:12 Iii: Pḗ cḗyā isḗy yulḗ kulḗm iḗyḗy pa yaa si Ili ke Kytḗsḗyḗ I 7:7 taa.

¹⁸ Kalaatı neu alv nyəḡ Hammoleketı ná luləna ntəye Isotı na Apiyesee, na Mala. ¹⁹ Semita pəyalaa nté Ahiyaḡ, na Sekem, na Liki, na Aniyaḡ.

Ifəlayim Lvlvɣv nyəma

²⁰ Ifəlayim kulvlaa nté Sutela, na Peleti, na Tahati, na Ilati, na Tahati, ²¹ na Sapati, na Sutela. Ifəlayim pəyalaa lelaa nté Isee na Ilati. Mpe paa mayasəna si pa leekəɣi Katı həɣəlvɣv taa nyəma kaləkəḡ na pele pá kv-wɛ. ²² M'púɣú Ifəlayim caɣa ləyaya na pə leeli na i nyəma kəə i puɣusuyv. ²³ Pəle pə waali í tasa i alv ke nyəm na í luli apalvpəyaya na í ha-ke si Peliya*fa*. Mpi tə, i təyaya ka wɛ wahala taa ké. ^a ²⁴ I lula alvpəyaya tətə, pá yaa-ke si Sela. Nke ká ḡmana Peti-Holon isətaa na pətɛɛ na Usaḡ-Sela. ²⁵ Peliya kulvlaa nté Lefa, na Lesɛfi, na Tela, na Tahay, ²⁶ na Latay, na Amihuti, na Ilisama, ²⁷ na Nuḡ, na Yosuwee.

²⁸ Acalɛɛ nna Ifəlayim nyəma hikaa si pá caɣa təɣəle Petɛɛli na pə cəlv acalɛɛ. Na Naalan na ilim təlule tə, na Kesɛɛ na pə cəlv acalɛɛ na ilim tətule tə. Na Sikem, na Aya pə həkv taa həɣəlvɣv na pə cəlv acalɛɛ.

²⁹ Manasee lvlvɣv nyəma acalɛɛ nté Peti-Seyay, na Taanakı, na Mekito, na Təə, na pə cəlv acalɛɛ.

Yakəpv pəyalv Yosɛɛfv lvlvɣv nyəma acalɛɛ nté.

Asee lvlvɣv nyəma

³⁰ Asee pəyalaa nté Iməna, na Isefa, na Isefi, na Peliya. Pa neu alv nyəḡ nté Sela. ³¹ Peliya pəyalaa nté Hɛpɛɛ na Maləkəyeli. Maləkəyeli ḡmana Piisayiti icatɛ. ³² Hɛpɛɛ pəyalaa nté Yafəleti, na Semɛɛ, na Hotam, na pa neu alv nyəḡ Suwa. ³³ Yafəleti pəyalaa nté Pasakı, na Pimalı, na Asefatı. ³⁴ Semɛɛ pəyalaa nté Ahi, na Loka, na Hupa, na Alam. ³⁵ I neu Hotam pəyalaa nté Sofa, na Iməna, na Sɛɛsi, na Amalı. ³⁶ Sofa pəyalaa nté Suwa, na Haanɛɛɛ, na Suwaali, na Peeli, na Iməla. ³⁷ Pesɛɛ, na Hotı, na Samma, na Silesa, na Itəlay, na Peela. ³⁸ Itəlay pəyalaa nté Yefune, na Pisɛpa, na Ila.

³⁹ Ulla pəyalaa nté Ala, na Hanəyeli, na Lisiya.

⁴⁰ Asee lvlvɣv nyəma nté pa tənaya mpv. Paa ké nyəḡ nyəma kupampama ké, na pá wɛna kpelikpeka. Pa ḡmaa pa həla ke yoolaa kokalvɣv takəlaya taa si pa taa wɛ yoolaa yulvnyəḡ iyisi hiu na naatoso (26000).

8

Pencamɛɛ lvlvɣv nyəma lelaa həla

¹ Pencamɛɛ pəyalaa ka wɛ kakpası ké. Kancalaya nyəḡ nté Pela, Pela waali ké Asəpɛli, Asəpɛli waali ké Ala, ² Ala waali ké Noha, Noha waali ké Lafa. ³ Pela pəyalaa nté Ataa, na Kelaa, na Apihuti. ⁴ Na Apisuwa, na Naaman, na Ahowa, ⁵ na Kelaa, na Sɛfufay, na Hulam.

⁶ Ihuti pəyalaa nté Kepa icatɛ nyəma tɛɛsi nyəḡ nyəma. M'púɣú pa pona-wɛyɛ Manahati na toḡ. Pa həla nté, ⁷ Naaman, na Ahiya, na Kelaa. Usa na Ahihuti pa caa keke Kelaa. Inı i tiikina-wɛyɛ pa kuuu waatv.

⁸ M'púɣú Salayim təɣəna i alaa naale, Husim, na Paala. Pə waaləɣi i kraɣa Mowapv ⁹ tetv taa ké alv lelɣ, pa yaa-i si Hotesı. Ué i lulvna Yorapı, na Sipiya, na Mesa, na Maləkam, ¹⁰ na Yewusi, na Sakiya, na Miima. I pəyalaa pəsəna lvlvɣv nyəḡ nyəma. ¹¹ Salayim alv Husim ka lula-i piya naaleɣe kancalaya ké. Mpeɣɛɛ, Apitupı, na Uəpaali. ¹² Uəpaali pəyalaa nté Hɛpɛɛ, na Misam, na Semɛti. Semɛti ḡmana Ono, na Lotı pə acalɛɛ na pə cəlv nyəna.

¹³ M'púɣú Ayaləḡ lvlvɣv nyəḡ nyəma Peliya, na Sema pa təɣəna Katı nyəma. ¹⁴⁻¹⁶ Peliya pəyalaa nté Ahiyo, na Sasakı, na Yeleməti, na Sepatiya, na Alati, na Itɛɛ, na Mikayɛli, na Isepa, na Yoha.

¹⁷⁻¹⁸ Uəpaali pəyalaa nté Sepatiya, na Mesulam, na Hisəki, na Hɛpɛɛ, na Isemelayi, na Isəliya, na Yorapı.

^a **7:23** Peliya: Peliya həte hɣwɛɛ ntɛ si: I təyaya wɛ wahala taa.

19-21 Simeyi pəyalaa nté Yakim, na Sikəli, na Sapəti, na Uliyenayi, na Siletayi, na Uliyeli, na Ataya, na Pelaya, na Similati.

22-25 Sasaki pəyalaa nté, Isepaŋ, na Ipeə, na Uliyeli, na Apətəŋ, na Sikəli, na Hanan, na Hananiya, na Ilam, na Anetotiya, na Ifətəya, na Penuweli.

26-27 Yellowam pəyalaa nté Sameselayi, na Sehaliya, na Ataliya, na Yalesiya, na Iliya, na Sikəli.

28 Pa kpeka ləlvəŋ nyəŋ nyəma nté na pə keesəna pa waatənaa, na pá we Yosalem taa.

29 Kapawəŋ icate ŋmalə na ɪ alə Maaka paa caɣa Kapawəŋ icate nté tə taa ké. 30 ɪ pəyaləv kancaalaya nyəŋ hətə nté Apətəŋ. ɪ pəyalaa lələa hələ nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Natari, 31 na Ketəə, na Ahiyo, na Sekəe, 32 na Mikələti. Sima caa keke. Pəne ɪnɪ pa caɣa pa nyəma kin ke Yosalem ké ɪsu pa tətənaa.

Sayuli ləlvəŋ nyəma

(Kutəəsutv I 9:39-44)

33 Nəe pəyaləv keke Kisi, na Kisi pəyaləv keke Sayuli. Sayuli pəyalaa nté Sonatəŋ, na Maləkisuwa, na Apinatari, na Isepaali. 34 Sonatəŋ pəyaləv keke Melipaali. Melipaali nyəŋ nté Mika. 35 Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Meleki, na Taleya, na Ahasi. 36 Ahasi pəyaləv keke Yowata. Yowata pəyalaa nté Alemeti, na Asəmafeti, na Simili. Simili pəyaləv keke Mosa. 37 Mosa pəyaləv keke Pineya, Pineya pəyaləv keke Lafa, Lafa pəyaləv keke Ulasaa, Ulasaa pəyaləv keke Aseeli. 38 Aseeli pəyalaa we naatosə, pa hələ nté Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan. 39 Aseeli neu nté Iseki. Iseki pəyaləv kancaalaya nyəŋ nté Ulam, naale nyəŋ nté Yewusi, tooso nyəŋ nté Ilifeleti. 40 Ulam pəyalaa ke kpelikpeka nyəma ké na tətəlaa. Pa wəna piya na saalənaa ke səsəm. Pa təna pa we yulənyəŋ nunaawa na nule na naanəwa (150).

Pəncaməe nyəma taa ké pa təna ɪsəntə pa wəe.

9

1 Mprəyú pa tv Iseɣeli nyəma hələ ke pa awulaa takələsi taa ɪsu pa kpeka təŋa təma tə.

Yosalem nyəma təm

Yuta nyəma wakələna Iso, ɪlena Papiloni nyəma kuu-wə. 2 Iseɣeli nyəma ke yem, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na Iso təsele taa təmlataa caaləna məlvəŋ ke pa icate taa, na pá mu pa tətənaa.

3 Yuta nyəma, na Pəncaməe nyəma, na Ifələyim nyəma, na Manasee nyəma taa yələa mələna Yosalem taa na pá caɣa.

4 Yuta kpekəle tv Utayi ka wəe, Utayi caa keke Amihuti, Amihuti caa keke Omili, Omili cəsə keke Imili, Imili cəsə cəsə keke Pələsi kpekəle tv Pani. 5 Sela kpekəle tv Asaya wei ɪ ké pa ləlvəŋ kancaalaya pəyaya tə ɪ na ɪ pəyalaa paa wəe. 6 Na kpekəle nté tə tv Yeuweli ka wəe tətə. Yuta nyəma mpa paa we Yosalem tə paa we yulənyəŋ nasətoso na nunaasa na naanəwa (690).

7 Pəncaməe kpekəle taa tv Salu ka wəe. Salu ɪnɪ ɪ caa keke Mesulam. Mesulam caa keke Hotafiya, Hotafiya cəsə keke Hasenuwa. 8 Na Yellowam pəyaləv Ipeŋəya, na Usi pəyaləv Ua. Mikili saali keke. Na Sefatiya pəyaləv Mesulam, Leweli saali keke. Pəcə Ipeŋəna saali kələlvəŋ tətəɣəle. 9 Pa təna paa ké pa ləlvəŋ nyəŋ nyəma ké. Pəncaməe nyəma mpa pa we Yosalem tə pa we yulənyəŋ nasənaasa na nunaawa na nule na naanəwa na naatosə (956).

10 Kətəlaa loŋa taa nyəma nté Yetaya, na Yoyalipi, na Yakeŋ, 11 na Yuta nyəma Iso təsele paasənəv Asaliya. Asaliya cəsənəa nté Hilikiya, na Mesulam, na Satəki, na Melayəti, na Ahitupi, 12 na Ataya. Ataya cəsənəa nté Yellowam, na Pasehuu, na Maləkiya, na pə kaasi tətəɣə Masayi. Masayi cəsənəa nté Atiyeli, na Yasela, na Mesulam, na Mesilemiti, na Iməe. 13 Na pə səsəna kətəlaa lələa na pa ləlvəŋ nyəŋ nyəma. Pa we yulənyəŋ iyaya na nasətoso na nunaawa na nutoso (1760). Pa tənaya mpu pa ké kpelikpeka nyəma ké, na pá paasəɣəna Yuta nyəma Iso təsele təmlə.

¹⁴ Lefii nyóma loonja taa tv nté Semaya, na ı cəsənaa nté Hasupı, na Asəlikam, na Melali kpekəle tv Hasapiya. ¹⁵ Na pə kaası tətəyə Pakəpakaa, na Helesi, na Kalalı, na Mataniya. Mataniya cəsənaa nté Mika, na Sikəli, na Asafi. ¹⁶ İlena pə kaası tətəyə Opatiya, na ílé ı cəsənaa Semaya, na Kalalı, na Yetutuŋ. Na Asa pəyalv Pelekiya, wei ı ké İləkana saalı, na í we həyəluyv ŋku kv tamsəna Netofa ıcate tə kv taa tə.

¹⁷ Nənəəsi tanjlaa taa ka we nyuyv tv Salum na ı newaa Akupi, na Taləmən, na Ahiman, ¹⁸ Pa ləlvuyv nyóma lakəna təmlə ke haləna saŋa ke wulav nənəyə ŋka ka we ilim təlule tə. Pa cəsənaa ka tanjyana Lefii nyóma təsikile nənəəsi. ¹⁹ Kolee pəyalv Salum, Apiyasafi saalı wei ı ké Kolee saalı kvələlvuyv tə, na Kolee ını ı təyayə nyóma ləlaa pá feŋyana təsulle nənəyə ısu pa cəsənaa ká feŋuyv Tacaa yəlaa təsikile tə. ²⁰ İlasaa pəyalv Penhası ka kəna pa nyuyv tv ke ləŋ. Mpi tə, Tacaa ká we ı waalı ké. ²¹ Meselemiya pəyalv Sakalı ka kəna təsulle nənəyə tanjlaa taa ləlv tətə.

²² Nənəəsi tanjlaa mpa paa ləsa tə pa krenta yulvnyəŋ ŋmuvuyv na naanvwa na naale (212). Paa ŋmaawa pa həla ke pa acaləe taa ké. Na Tafiti na İso kvəyətətv tələsulv Samiyəli pa lapəna-weyε naani na pá tv-weyε təma anı. ²³ Mprúyú pa təkə Tacaa təsele nənəəsi tanjuyv təmlə na pá tələsəyi təma.

²⁴ İlena pá su tanjlaa nyuyv nyóma ke İso təsele kəŋkəmən liyiti nənəəsi tə. Paa ilim təlule həyəluyv na pə tətule nyəŋku, na pə ntəyən nyəŋku na pə mpətəŋ nyəŋku. ²⁵ Tanjlaa ləlaa náa we pa acaləe taa ké na pá kəesəyi na pá kəŋ waatv waatv na pá səsəyi pa tə na pá səŋna-weyε tanjuyv ke kvəyεŋ naatosompəyələyə mpəyələyə. ²⁶ Tanjlaa nyuyv nyóma liyiti ka we tam ké tətəŋle. Mpeyεle Lefii nyóma mpa pa paasayana Yuta nyóma İso təsele kutulvŋ lələn na pə kpancoŋ tə. ²⁷ İso təsele kiŋ ke pa həntaya. Mpi tə, mpe pa feŋiyina-te na pá tələyi tə nənəəsi ke paa tanəŋ ŋku.

²⁸ Lefii tanjlaa ləlaa təmlə nté İso seev wontu nti pa kəŋyana na nti pa kpakayaa tə tə kaluyv. ²⁹ Ləlaa paasayana nyanası kəkaasası na kətayə wontu na mvləm na sulvəm na nim na tulaalvnaa pə təm. ³⁰ Ama kətəlaa tike sitayana tulaalvnaa.

³¹ Kolee kpekəle tv Lefii tv Salum pəyalv kancaaləyə nyəŋ Matitiya kele təyənəyə kvhav kakalası tvlv. ³² Kehatı kpekəle taa Lefii nyóma ləlaa təkayana kətayə potopotona, mpa pa haakı İso ké paa kvəyaku kvhəesuyv ŋku tə.

³³ Lefii ləlvuyv nyəŋ nyóma mpa pa paasayana yontu tə pa tēsi ka we Yuta nyóma İso təsele kutulvŋ lələn taa ké. Pa feina təmlə lentε. Mpi tə, ilim na ahoo ke pa lakaya təmlə.

³⁴ Lefii ləlvəŋ nyəŋ nyóma nté na pə kəsəna pa waatvnaa, na Yosalem taa ke páa wεε.

Sayuli təyayə nyóma (*Kutəəsutv I 8:29-38*)

³⁵ Kapawəŋ ıcate ŋmalv Yeiyeli na ı alv Maaka paa cəyə Kapawəŋ ıcate taa ké. ³⁶ İ pəyalv kancaaləyə nyəŋ həte nté Apətəŋ. İ pəyalaa ləlaa nté Suuu, na Kisi, na Paalı, na Nεε, na Natarı, ³⁷ na Ketə, na Ahiyo, na Sakalı, na Mikələti. ³⁸ Simam caa kele Mikələti. Pane ını pa cəyə pa nyóma kiŋ ké Yosalem ké, ısu pa kpeka yəlaa.

³⁹ Nεε pəyalv kele Kisi, Kisi pəyalv kele Sayuli, Sayuli pəyalaa nté Sonatan, na Maləkisuwa, na Apinatarı, na İsepaalı. ⁴⁰ Sonatan pəyalv kele Melipaalı, Melipaalı pəyalv kele Mika. ⁴¹ Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Melekı, na Taleya. ⁴² Ahası pəyalv kele Yayela, Yayela pəyalaa nté Mosa ⁴³ na Mosa pəyalv kele Pineya, Pineya pəyalv kele Lefaya, Lefaya pəyalv kele İlasaa, İlasaa pəyalv kele Aseeli. ⁴⁴ Aseeli pəyalaa we naatoso. Pa həla nte Asəlikam, na Pokulu, na İsamayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanəŋ.

İSEYELI WULAV TAFITI TƏM

10

Sayuli səm
(*Samiyəli I 31:1-13*)

¹ Μρύγυ kuyaku nakuli Filiisi nyéma yoonā Iseyeli nyéma, na pá tǽǽni-we. Na pá kú pa taa paǵale ke Kilipowa puǵu taa, na lelāa náá se. ² Ulena pá tó Sayuli pa waali na pá kú i pǽyalāa Sonataŋ na Apinatari, na Malækisuya. ³ Μρύγυ pǽ wiisina Sayuli na tǽtǽlāa kpǽli-i na pá yaǵa-i nyemá. ⁴ Ulena í tó i yooou wontu tǽkulu si: Kpree nyá layate na í tǽesi-m. Pǽ taa kǽo na Filiisi nyéma mpa pa ta nyi Išo tǽ pá kǽo pa tǽesi-m na pá paana-m.

Ama sǽǽntu kpa i yooou wontu tǽkulu na í kisi. Tǽnaǵale Sayuli sika i layate na í yele i tu na í hoti tǽ tǽo. ⁵ Yooou wontu tǽkulu nawa si i caa sǽpa, ulena í hoti i nyǽnte tǽo tǽtǽ na í sí.

⁶ Isǽna Sayuli na i pǽyalāa tooso pa kpenta sǽm tǽǵǽle. Na kawulāǵa tǽǵaǵa nyéma su tǽnaǵa. ⁷ Μρύγυ Iseyeli nyéma mpa paa we tǽtǽkǽle taa tǽ, pa nuwa si Sayuli na i pǽyalāa pa sǽpa, na yoolāa ya. Ulena pá se na pá yele pa acalee na Filiisi nyéma polo na pá caǵa.

⁸ Tǽu fema na Filiisi nyéma polo sǽtaa wontu tǽosuyu. Ulena pá maǵana Sayuli na i piya tooso ke Kilipowa puǵu taa. ⁹ Μρύγυ pa kraǵa Sayuli yooou wontu na pá seti i nyuǵu na pá kpree. Ulena pá yasi pǽ tǽm ke pa tetu taa, na pa tuŋ tǽe, na yǽlāa taa. ¹⁰ Pǽ waali kǽe pa su i yooou wontu ke pa tuŋ taa nakuli ku kutuluyu taa. Ulena pá pusi i nyuǵuǵalāǵa ke pa tuǵu Takǽŋ kutuluyu taa.

¹¹ Μρύγυ Yapeesi nyéma ke Kalaati tetu taa nuwa pǽ tǽna mpi Filiisi nyéma lapa Sayuli tǽ. ¹² Ulena icate taa apalāa lu na pá polo pá kraǵa í na i piya na pá kǽna Yapeesi na pá pi-weǵe tuǵu sǽsǽu tǽe na pá hǽkǽ nǽosi ke kuyeeŋ naatosompǽǵalāǵa.

¹³⁻¹⁴ Sayuli ta tǽki Tacaā kusǽsutu pǽyele i yela Išo kǽ yǽǵǽtǽnav na í svsi kǽǵǽnaŋ na í yǽǵǽtǽna ate tu tǽǵo i sǽpa. Tacaā ku-i mρύγυ, ulena í cǽla kawulāǵa ke Seseē pǽyalu Tafiti.

11

Tafiti kawulāǵa kpav (Samiyeli II 5:1-3)

¹ Μρύγυ Iseyeli yǽlāa tǽna kota Tafiti kiŋ ke Hepǽlǽŋ na pá tǽmi-i si: Tǽ kǽ calǽm kulǽmǽm na tǽǵǽnuǵu kulǽmuǵu kǽ. ² Hatoo waatu wei Sayuli ka kǽ wulav tǽ, nyaa kǽna Iseyeli yoolāa nyuǵu tu. Halí Tacaā nyá Išo tó si, nyaa tǽǵǽna i yǽlāa Iseyeli nyéma tǽo kǽ kawulāǵa.

³ Μρύγυ Iseyeli sǽsǽa tǽna pola Tafiti kiŋ ke Hepǽlǽŋ na pá na-i pá pǽeli nǽǵo ke Tacaā kiŋ. Ulena pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav ke teitei isu Išo ka heeluyu Samiyeli na í yǽǵǽti tǽ.

Tafiti leknyu ke Yosalem (Samiyeli II 5:6-10)

⁴ Μρύγυ Tafiti na Iseyeli nyéma tǽna pa polāa si pa nyalǽyi Yosalem. Pa yaakāǵa icate nté si Yepusi, na Yepusi nyéma ka wenna tǽ taa. ⁵ Ntǽna pá tó Tafiti si: N kaa svu tá icate taa.

Paa na mpv na Tafiti náá lekí Siyǽŋ koluŋa icate. Ulena pá ha-teǵe hǽte si Tafiti tǽ. ⁶ Tafiti ka yǽǵǽtaa kǽ si: Ye wei i laala Yepusi tu ke kuǵu pǽntu ká lana yoolāa nyuǵu tu. Ntǽna Seluya pǽyalu Sowari laali yoonav, na í pǽsi yoolāa nyuǵu tu.

⁷ Ulena Tafiti caǵa koluŋa icate taa. Pǽ tǽo kǽe pa ha-te si Tafiti tǽ. ⁸ Μρύγυ i ŋmawa na í cǽo icate ke pǽ kraǵav Milo tǽ na pǽ cǽo na pǽ ta. Ulena Sowari náá tǽǵanǽyi icate kakaasaya.

⁹ Ulena Tafiti toŋ sǽsǽǵi na pǽ puki. Mpi tǽ, Iseyeli Išo ka we i waali kǽe.

Tafiti yoolāa (Samiyeli II 23:8-39)

¹⁰ Iseyeli yǽlāa tǽna ka kpāna Tafiti ke wulav, isu Tacaā ka yǽǵǽtuǵu tǽ. Ulena pǽle pá nuna-i teu ke i kawulāǵa waatu tǽna. Halí i yoolāa sǽsǽa hǽla ntǽ. ¹¹ I yoolāa nté: Yoolāa hiu na naanowa kpekǽle nyuǵu tu Hakǽmoni tu pǽyalu Isepaali. Kuyaku nakuli inu i ká sulina yǽlāa ŋmuǵu na nunowa (300) na ŋmantaaya ke yooou kulǽmuǵu taa, na í kú pa tǽna.

¹² Isepaali waali kǽ Ahowa tu Toto pǽyalu Ulasaa. Ulasaa ka kǽna kpelikpeka nyéma tooso taa lelv. ¹³ Inu i ka wenna Tafiti kiŋ ke Pa-Tamim ke waatu wei Filiisi nyéma luwa Iseyeli nyéma ke yoonav na pǽle pá se kolontunaa tǽ. Tǽǵǽnaǵa pǽe taale natǽli tu we tǽna. ¹⁴ Na í

na i yoolaa pá səj haləm hekə taa, na pá yoonaa Filiisi nyéma, na Tacaa yele na lseyeli nyéma kəli pa kolontunaa.

¹⁵ Mpyóyó kuyaku nakuli yəlaa hiu na naanowa kpekəle yəlaa tooso pola Atulam kukramuyó púyó cəb, na pá mayana Tafiiti. Mpi tə, Filiisi nyéma ka pula Lefayi nyéma tetekəle taa ké. ¹⁶ Na Tafiiti náá wə kolunə ɪcətə taa ké i təhmelle na Filiisi nyéma nyuyó tu səsə wə Petəlehəem. ¹⁷ Mpyóyó ləkətó kra Tafiiti na í tə si: Awe kəhna-m Petəlehəem ɪcətə nənəyó ləkə ləm na má nyəə?

¹⁸ Ntəna yoolaa tooso fayana Filiisi nyéma yoolaa taa na pá polo pá cosi ləkə ɪni i taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəə, na í pəli-wəyɪ ateyə Tacaa. ¹⁹ Ulena í tə si: Ma Isə, ma feina mpaav si má nyəə ləm pənə.

Pə wə ɪsu mpa pa lapa pa weesɪj kə awusa na pa polo pə luyó tə pa caləm ké.

Kookali wei yoolaa tooso ɪni i lapa təyələ.

²⁰ Yəlaa hiu na naanowa kpekəle nyuyó tu Sowari neu Apisayi. Kuyaku nakuli ɪni i yoonna kolontunaa nymnyuyó na nunowa (300) na nmantayə na í ku-wə. Tənyə i hikina nyuyó kə yəlaa hiu na naanowa kpekəle taa. ²¹ Təm naaleyə i nyuyó kulaa. Haləna í pəsi pa nyuyó tu. Ama i ta haɪna yəlaa tooso kpekəle ké.

²² Na Kapəsəli tu Yoyata pəyaló Penaya. Yoolaa taa yoolu wei i lapa kookalənaa pəyalə tə i saali. ɪni i ka kəna Mowaru yoolaa səsaa naale. Mpyóyó kuyaku lenku i tii hite taa ké watu waatú kə saa wei tɛv təmpɛɛ kraakpaacav hotayə tə na í ku təyələyə. ²³ ɪni i ka kəna Icipiti tooko nəyəl. Tooko ɪni i tayaləj wə meətələnə naale na həyəluyó kə mpu. I nmantayə yasələyə wə ɪsu kpalantaav. Mpyóyó Penaya yoonə tooko ɪni na kkrátúyó, na í ləkə i nmantayə kə i niɪj taa na í kəna-i. ²⁴ Kookalənaa mpa Penaya lapa təyələ na i nyuyó kulə yoolaa hiu na naanowa taa. ²⁵ Paa na Penaya nyuyó kulə yoolaa hiu na naanowa kpekəle taa tə, i ta haɪna yəlaa tooso kancaaləyə nyəj kpekəle. Ulena Tafiiti su Penaya kə kawuləyə təyayə tanlaa nyuyó tu.

²⁶ Ulena pá kaasi yoolaa ləlaa, ɪsu Sowari neu Asayəeli na Petəlehəem tu Toto pəyaló Ulanəj ²⁷ na Haloo tu Samətɪ na Paləj tu Helesɪ, ²⁸ na Tekowa tu Ikesɪ pəyaló Ula. Na Anatətɪ tu Apiyesɛɛ, ²⁹ na Husa tu Sipikayɪ, na Ahowa tu Ulayɪ. ³⁰ Na Netofa nyéma Malayɪ na Paana pəyaló Heletɪ, ³¹ na Pencamɛɛ tətɪ Kipeya tu Lipayɪ pəyaló Itayɪ, na Pəlatəj tu Penaya. ³² Na Kaasi ləəv taa tu Hulayɪ na Pətɪ-Alapa tu Apiyelɪ, ³³ na Pahulim tu Asəmafətɪ, na Saaləpəj tu Uiyapa. ³⁴ Na Hasem pəyaló Kisəj, na Halaa nyéma Sakee pəyaló Yonatan, ³⁵ na Halaa tu Sakaa pəyaló Ahiyam, na Uu pəyaló Ufalɪ. ³⁶ Na Mekela tu Hefɛɛ, na Paləj tu Ahiya, ³⁷ na Kaməli tu Həsəlo, na Isəpəyɪ pəyaló Naalayɪ, ³⁸ na Natəj neu Sowəeli, na Hakili tu pəyaló Mipaa. ³⁹ Na Amoni tu Selekɪ, na Pelətɪ tu Nala wei i təkayə Seluya pəyaló Sowari yoou wontu tə, ⁴⁰ na Yetɛɛ təyayə nyéma Ula na Kaləv. ⁴¹ Na pá kaasi Hiti tu Ulii na Alayɪ pəyaló Sapatɪ, na ⁴² Lupəj kpekəle nyuyó nyéma taa ləlv Sisa pəyaló Atina, na pá səsəna yoolaa hiu na naanowa. ⁴³ Na Maaka pəyaló Hanəj, na Metəj tu Yosafatɪ, ⁴⁴ na Asətələtɪ tu Usiya, na Alowɛɛ tu pəyalaa Sama, na Yeyielɪ. ⁴⁵ Na Simili pəyalaa Yetiyayəli, na i neu Tisi tu Yoha, ⁴⁶ na Mahafa tu Uiyelɪ, na Uənam pəyalaa Yelipayɪ, na Yosafiya, na Mowaru tu Itəma, ⁴⁷ na Sopa nyéma Uiyelɪ, na Opətɪ, na Yasiyelɪ.

12

Tafiiti camnanaa kancaaləyə nyéma kə Sikəlakɪ

¹ Waatú wei i taa Tafiiti seekayə Kisi pəyaló Sayuli na í nmeləyɪ tə, yoolaa taa yoolaa napəli pa pola i kin na pá səjna-i. ² Pá na pa təəj na pa pəntələj. Pa nyəmə pá təv na nwaanə na mpələ.

Sayuli cəsə Pencamɛɛ kpekəle taa nyéma mpa pa pola Tafiiti kin təyələ ³ Kipeya tu Sema pəyaló nyuyó tu Ahiyesɛɛ. Na i neu Yowasɪ, na Asəmafətɪ pəyalaa Yesiyelɪ, na Pele, na Anatətɪ ɪcətə nyéma Pelaka, na Yehu. ⁴ Na yoolaa hiu na naanowa kpekəle nyuyó nyéma taa ləlv

Karawəh tu Isəmaya. ⁵ Na Ketela nyəma lləmeya, na Yasiyeli, na Yohanan, na Yosapat. ⁶ Na Halufu nyəma llusayi, na Yeliməti na Peyaliya, na Semaliya, na Sefatiya. ⁷ Na Kola ləlvəy nyəma lləkana, na Isiya, na Asaleli, na Yowesee, na Yasopam. ⁸ Na pə səsəna Ketə tu Yelowam pəyalaa Yowela, na Sepatiya.

⁹ Mprəyū ləlaa nā lī Katı kpekəle taa, na pā polo Tafiti kin ke i təhmelle ke wulaya tetv taa. Paa ké yoolaa kəpama mpa pa nyəmə yoo təy, na pā nyəmə kraləh na hmantaasi pə təm. Pa wəna apalvtv isu təyolasi, na pā nyəmə ləhəh lapv isu naməh ke puyv taa. ¹⁰⁻¹⁴ Paa wə yəlaa naanəwa na naaleye. Halı pa həla nté lsee, na Opatiya, na lliyarı na Misemana, na lləmeya, na Atayi, na lliyelı, na Yohanan, na lləsapatı, na lləmeya, na Makəpanayi. ¹⁵ Katı kpekəle nyəma nté. Paa ké yoolaa nyuyv nyəma ké. Pa taa səkpelu ka wə ké isu yəlaa nunəwa (100) na səsə isu yəlaa iyaya (1000). ¹⁶ Mpe paa təsəna Yaatanı pəy ke pənaya isətv kancaalaya nyəh taa. Waatv inı ka su teu ké na ká lu. llena pā polo na pā təyənı mpa paa caya ilim tətule na pə tətule tə teteka taa tə.

¹⁷ Mprəyū Pəncaməe na Yuta kpeka nyəma pola Tafiti təhmelle na pā mayana-i. ¹⁸ Ntəna í səh-wə na í tə-wə sı: Ye ləmayasəle kəpante ke í kəhna ma kin sı í səhna-m, lə má mν-me na lotu kuləmtv. Ama ye í kəh ma kəlmətv lapv ké sı í tν-m ma kolontunaa niñ taa. Pəyele ma ta wakəli pəlv. lə ta cəsənaa ləó í wəe ta aseeta tv na í hνv ta təm.

¹⁹ Mpruyvle ləó Feesuyv tii yoolaa hiu na naanəwa kpekəle nyuyv tv Amasayi tə na í má kapuka sı:

Sesee pəyalv, tá na-η ké.

Tə wə nyá waalı ké.

Nyana mpa pa səhna-η tə.

l wə alaafəya taa ké.

Mpi tə, nyá ləó səhna-η.

Mprəyū Tafiti mν-wə na í tv-wəye nyuyv nyəma təma ke i kpekəle taa.

²⁰ Mprəyū Manasee kpekəle nyəma pola Tafiti kin ke waatv wei i məla Filiisi nyəma tə sı pa yookina Sayuli tə. lə tampana tə, Tafiti na i yoolaa pa ta səna Filiisi nyəma. Filiisi nyəma ka təyənə Tafiti-wəye sı pə taa kə na Tafiti məli i caa kəpəh tə na í tv mpeye ílé i niñ taa. ²¹ Waatv wei Tafiti pukaya Sikəlaki təy Manasee nyəma nā pola i kin. Pa həla nté Atəna, na Yosapatı, na Yetiyayeli, na Mikayeli, na Yosapatı, na llihu, na Manasee yoolaa iyaya nyuyv tv Siletayi. ²² Pa tənaya mpu paa ké yoolaa kəpama ké. llena pā lá Tafiti yoolaa nyuyv nyəma na pā sənə-i teu. ²³ Paa kuyaku ηkuyv yəlaa kəhaya na pā səsəyı Tafiti yoolaa tə na pā səhna-i. Mpu pə lapəna na i yoolaa tə səsəm isu ləó yoolaa.

Mpa mpa pa pola Tafiti sənəv ke Hepələh tə

²⁴ Yoolaa kəpama mpa pa pola Tafiti kin ke Hepələh sı pa cələy-i Sayuli kawulaya, isu Tacaa ka yəyətuyv tə pa nyəh ntə.

²⁵ Yuta kpekəle taa yoolaa wə iyisi naatosə na nasənasa (6800) na pa kraləh na pa hmantaasi. ²⁶ Simiyəh nyəma ke yoolaa kəpama iyisi naatosəmpəyolaya na nunəwa (7100). ²⁷ Lefii nyəma ke iyisi liyiti na nasətoso (4600). ²⁸ Aləh ləlvəy tv nyuyv tv Yoyata na i waalı nyəma ke iyisi tooso na nasətoso na nunəwa (3700). ²⁹ llena pə kaası ifepu Satəki wei i ka ké yoolu kəpəh tə, na i mayamaya i ləlvəy nyəh nyəma hiu na naale. ³⁰ Na Pəncaməe kpekəle nte tə ké Sayuli nyəntə təy iyisi tooso (3000). Pa taa pəyale lakaya Sayuli ləlvəy nyəma ke təmlə. ³¹ lfəlayim kpekəle taa ké yoolaa kəpama iyisi hiu na nasənasa (20800). Pa təna pa nyəh kola pa ləlvəh taa ké. ³² Manasee kpekəle həyələyv ηku kv wəna ilim tətule tə təy iyisi pələfei hiu (18000). Paa ləsa yəlaa mpeye kuləsv ké sı pā polo pā kpa Tafiti ke wulav. ³³ Isakaa nyəma taa ké yoolaa nyuyv nyəma ke hmənyuyv (200), na pa waalı nyəma. Pa təna pa nyəmə isəna lseyeli nyəma lakı tə. ³⁴ Sapuləh nyəma taa ké yəlaa mpa pa nyəmə yoo ke teu təy iyisi nule na naanəwa (50000). Pa wəna yoo wəntv təna, na pā lakı teu. ³⁵ Nəfətali nyəma ke nyuyv nyəma iyaya (1000) na pā yoolaa ke iyisi hiu na naanəwa na

naatosompəxəlaya (37000) na pá təkə kpaləŋ na ɲmantaasi. ³⁶ Na Taŋ nyəma taa ké yoolaa mpa pa səəlv puwa si pá puli yoou təxə iyisi pələfei hiu na naanwa na nasətosə (28600). ³⁷ Na Asee nyəma taa ké yoolaa mpa pa nyəmə yoou ke teu na pa səəlv puwa təxə iyisi nule (40000). ³⁸ Kpeka wena a we Yaatan i ilim təlule təə, isu Lupəŋ, na Katı, na Manasee həxəlvəy ləŋkə nyəma təxə yoolaa iyisi nunwa na hiu (120000) na pá wena yoou wontu təna.

³⁹ Yoolaa mpe pa təna pa poləna Hepələŋ na luɣu kəlvəlvəy, na pá kpa Tafiti ke Iseyeli wulav. Iseyeli nyəma ləlaa laŋle həewa si i təxə kawulaya ɲké. ⁴⁰ Mpyəy pa caxa Tafiti kiŋ ke kvyeyə tooso, na pá təxə na pá nyəə mpi pa taapalaa lapa tə. ⁴¹ Pəle pə paasi, pəcəlv pəcəlv kpeka, isu Isakaa na Sapuləŋ na Nefətali pə nyəma ná səxəlayana məlvə, na kakalasi, na tuŋ wei pa yaa si fiki na ləseŋ tə i pəe kəwəle, na svəlvə na nim na pá kəŋna. Haləna pá kəna tətəxə naaŋ na heeŋ. Mpi tə, tətə təna taa yəlaa təna laŋa ka həlvəma ké.

13

Isə atakaa ponav ke Yosalem (Samiyeli II 6:1-11)

¹ Mpyəy Tafiti na yəlaa iyaxa (1000) nyəyə nyəma, na nunwa (100) nyəyə nyəma, na nyəyə nyəma ləlaa pa lapa kotuyə. ² Na Tafiti heeli pa təna si: Ye pə mayə-me, na Tacaa laŋle həewa, ile tə tili ləŋ ke ta nyəma mpa pa kaasa Iseyeli tətə taa tə pa waali. Uəna pə tu kəlvəna kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa we həxəlvə wei i cəəna-tv tə i taa tə. Tə yaa-we na pá kəə. ³ Uəna tə kəna Isə atakaa ké tá tə. Mpi tə, tə taa paasəna i təlv ke Sayuli waatv.

⁴ Mpyəy təlv nti tə mayə yəlaa təna na pa təna pa tisi si pá la mpv. ⁵ Uəna Tafiti koti Iseyeli tətə təna yəlaa ke pə kpayəv Icipiti tətə təna na ilim mpətəŋ təə tə. Haləna Lepo-Hamatı ke ilim ntəxəŋ təə si, pá polo pá kpayə Isə atakaa ké Kiliyatı-Yeyalim. ⁶ Mpyəy Tafiti na Iseyeli nyəma pa pola Paala timpi pa cuyusaa si, Kiliyatı-Yeyalim təxə Yuta tətə taa si pa kpayəy Isə atakaa. Atakaa inı i təə ka we isətəa taŋlaa ləesəŋ. Atakaa inı i isəntəa ké pa səekaya Isə. ⁷ Apinatari təxə atakaa inı i ka we. Mpyəy pa tv-i kəekə kəfalv taa na Usa na Ahiyo pá həŋi-i. ⁸ Uəna Tafiti na Iseyeli nyəma təna pa həli pa laŋhəlvəlvə na luɣu kəlvəlvəy, na pá yooki yontu na cəməŋ, na saŋkənaa, na akilimānaa, na kpeŋkpeŋnaa, na akantə. ⁹ Waatv wei pa tala Kitəŋ təfallə, uəna naaŋ cəe Isə atakaa ke pətvəy. Tənaɣa Usa siisaa na i tə Isə atakaa. ¹⁰ Mpyəy lə Tacaa mv Usa na pááná ke timpi i mapə laŋle na i tokina Isə atakaa tə, na i kv-i təne inəyi kpayə.

¹¹ Mpyəy Tafiti laŋle ta həena isəna mpi Tacaa kvəy Usa ke mpv tə. Uəna i ha lonte ntəxə həte si Pələsi-Usa. Usa təkəle ke pa yaa mpv na pa tə taa. Na pá yaaki-təxə mpyəy haləna saŋa. ¹² Kuyaku ɲkvəy Isə təlv lapa Tafiti ke səxəntv na i tə si: Pə fei si má pona Isə atakaa ké ma tə.

¹³ Tafiti ta pona Isə atakaa ké i təxə kvəyaku ɲkv, Katı tv Opətı-Itəlv təxə i sv-i. ¹⁴ Na atakaa caxa tənaya isətənaa tooso. Uəna Tacaa kooli apəlv inı na i təyaxa na i nyəlv tənaya kvəlvə.

14

Tafiti caxale ke Yosalem (Kutəəsutv I 3:5-9; Samiyeli II 5:11-16)

¹ Mpyəy Tii wulav Hilam kusa yəlaa na pá polo Tafiti ke səev, na i hanə-i kpeŋkpelasi kvəlvəsi na pəe saakəlaa, na kaafəntānaa, si pá ɲma-i kawulaya təyaxa. ² Uəna Tafiti cəkəna si Tacaa mayəmayə kvəlvə-i Iseyeli wulav. Na i kawulaya təŋ təŋna səəsvəy ke Isə yəlaa təə.

³ Mpyəy Tafiti kpayə alaa ləlaa ke Yosalem na i ləli apəlvəpiya na aləviya. ⁴ Halı i pəyalaa mpa i ləla təna tə pa həla ntə: Saməwa, na Sopari, na Natan, na Saləlvəŋ, ⁵ na İpa, na İlisuwa, na İləpələti, ⁶ na Noka, na Nəfəki, na Yafiya, ⁷ na İləsama, na Pəliyatı, na İləfələti.

Tafiti kəlvəy ke Filiisi nyəma (Samiyeli II 5:17-25)

⁸ Filiisi nyəma nuwa si Tafiti təγə kawulaya ke lseyeli təna təə, ɫena pá polo-ɪ yoonav. Tafiti ná ní mpv, ɫena í səη-we. ⁹ Mpyú Filiisi nyəma wata Lefayi nyəma tətəkəle. ¹⁰ ɫena Tafiti pəəsi Iso si: Má polo má yoonə Filiisi nyəma na? N ká tv-weγe ma niη taa? Ntəna Tacaa si: Polo na í yoonə-we. Maa tv-weγe nyá niη taa.

¹¹ Mpyú Filiisi nyəma tuusaa na pá tala Paali-Pelasim. Tənaγa Tafiti kv-we na í tə si: Tacaa hēe ma kolontunaa taa ké ikpate na ma niη. Isu ləəv fakvγv hapəle tə.

Pə təə ké pa ha tənə inəγi hətə si: Paali-Pelasim. Pə nyvγv nté si akpaa hēelv, na pa tē taa.

¹² Filiisi nyəma seekaya, ɫena pá yele pa lēsəη kvlalaan. Mpyú Tafiti təma si pá sə lēsəη kvlalaan inəγi kəkə.

¹³ Mpyú Filiisi nyəma tayana Lefayi tətəkəle ke wátúγú. ¹⁴ Ntəna Tafiti tasa Tacaa ke yəγətənav, na Iso cə-ɪ si: Taa polo pa təə na pa waal təə. Ama cē-we na í kpətəna-weγe tvη taale hətγv nəγə. ¹⁵ Ye n nuwa yəlaa nəəhēe ke tvη nyəəη taa, ɫe n tii pa təə ké kprakpaa. Mpi tə, waatv inəγəle ma kəma si ma yookina Filiisi nyəma ke nyá nəγə təə.

¹⁶ Mpyvγle Tafiti lapa teitei isu Tacaa heeluvv-ɪ tə, na lseyeli nyəma yoonə Filiisi nyəma ke pə krayav Kapawəη tə, haləna Kesēe. ¹⁷ Pə krayav waatv inɪ təγə Tafiti hətə yaawa tətənaa təna taa, na Tacaa yele na piitimnaa təna nyaηna-ɪ.

15

Iso atakaa ponav ke Yosalem

¹ Mpyú Tafiti ηmawa tēsi ke timpi pa yaa si Tafiti tē tə. ɫena í tayanɪ lonte natəli na í siki Iso cokəle si paa su Iso atakaa. ² ɫena í kpaali si: Lefii nyəma tike təkəη ká səγələna Iso atakaa. Mpyeγe Iso ləsaa si paa paasəγəna-ɪ tam təə.

³ Mpyú Tafiti kota lseyeli nyəma tənaya Yosalem si pá pona Iso atakaa ke timpi pa tayana ɪ lonte tə. ⁴ ɫena í koti Aləη lɫvγv nyəma kətəlaa na Lefii nyəma. ⁵ Kehatɪ lɫvγv nyəma ka we yəlaa nunəwa na hiu (120) ké, pa nyvγv tv nté Uliyeli. ⁶ Melali lɫvγv nyəma ke ηmənγv na hiu (220), pa nyvγv tv ke Asaya. ⁷ Keesəη lɫvγv nyəma ke nunəwa na hiu na naanəwa (130), pa nyvγv tv nté Sowēeli. ⁸ ɫəsafəη lɫvγv nyəma ke ηmənγv (200), pa nyvγv tv nté Semaya. ⁹ Həpələη lɫvγv nyəma ke nunaasa, pa nyvγv tv nté ɫəyeli. ¹⁰ Usiyeli lɫvγv nyəma we nunəwa na naanəwa na naale (112), pa nyvγv tv nté Aminatari. ¹¹ Mpyú Tafiti yaa kətəlaa Satəki, na Apiyataa, na Lefii nyvγv nyəma, Uliyeli, na Asaya, na Sowēeli, na Semaya, na ɫəyeli, na Aminatari. ¹² Na í tə-we si: Mpa mē, í ké Lefii nyvγv nyəma tə, mə na mə waal nyəma í la nyəəη tə asilima keelγv kətaya na í polo na í kraya lseyeli Iso atakaa na í kəna-ɪ lonte nte tə taa ma tayana-ɪ tə. ¹³ Mpi tə, mə taa fēi, waatv wei tə pola ɪ krayav ke kancaalaya tə. Pəyele tə ta tu pəəsi Tacaa si pulv, isu pu mənnaa tə. Pə təə ké Iso kú tá taa yulv.

¹⁴ Mpyú kətəlaa na Lefii nyvγv nyəma pa lapa nyəəη təə asilima keelγv kətaya, na pá polo si pa kprakəγi Iso atakaa. ¹⁵ ɫena Lefii nyəma kraya ɪ kpatəη taa, na pá həγəli pa asəηkpekəη təə ké teitei isu Tacaa ka keesγv Moisi tə. ¹⁶ ɫena Tafiti heeli Lefii nyvγv nyəma si: ɫpul mə tētənaa waal. Pele paa yoonə yontu na Saηkvnəa na cəməη na kpeηkpeηnaa na laηhvləmlē səsəle. ¹⁷ Ntəna Lefii nyəma pulv Sowēeli pəyalv Heman, na ílé ɪ taapalv Pelekiya pəyalv Asafi, na pa tētv Melali lɫvγv tv Kusaya pəyalv Itəη pa waal. ¹⁸ Pə kaasi pele pa waal nyəma Lefii nyəma lēlaa mpa pa ké nənəəsi paasənlaa tə, isu Sakali, na Peni, na Yasiyeli, na Semilaməti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Penaya, na Maaseya, na Matitiya, na ɫifələhu, na Mikineya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli. ¹⁹ Yonyoolaa Heman, na Asafi, na Itəη, pele pa makayana nteγe nyəγəlvγv kvseemvγv kpeηkpeηnaa mpa pa wiiki teu tə. ²⁰ Sakali, na Asiyeli, na Semilaməti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Maaseya, na Penaya pele pa makɪ cəməη wei ɪ we nəəsi kvvllasi tə. ²¹ Matitiya, na ɫifələhu, na Mikəneya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli, na Asasiya pele pa makayana nteγe ηmusɪ pələfei naanəwa saηkvnəa na yonyoolaa yooki yontu. ²² Lefii nyəma nyvγv tv Kenaniya kele Iso atakaa krayav səsə na í paasəγəna. Mpi tə,

ι nyəmá pə təm ke teu. ²³ Na Pelekiya na Iləkana peleyele nənəəsi tanlaa, na pə wεε si pá səη atakaa kite. ²⁴ Na nənəəsi tanlaa lɛlaa Opeti-Itəm na Yehiya. Pə kaasa kətəlaa Sepaniya na Yosafati na Netaneyeli na Amasayi na Sakali na Penaya na Iliyeseε tə, pεε pa hulayana nteye akantεε ke Isə atakaa nəγə tə.

*Isə atakaa tate ke Yosalem
(Samiyeli II 6:12-19)*

²⁵ Mprúγú Tafiiti na Iseyeli səsaa na yoolaa nyuyv nyéma pa kraγa Isə atakaa ke Opeti-Itəm te na lanhulumlε. ²⁶ Isə kentayaa Lefii nyéma mpa pa səγəla Isə atakaa təγə. Ilena pá la kətayə ke latəεnaa naatosompəγəlaya, na iwaaη naatosompəγəlaya. ²⁷ Tafiiti na Lefii nyéma mpa pa səγəla atakaa tə, na wontu mataa, na səγəllaa nyuyv tu Kenaliya paa suu kpronkprontu toη nyəntv wontu ké. Pə kaasi na Tafiiti suu kətəlaa cara ke pətεε. ²⁸ Mprúγú Iseyeli nyéma təna kraana Isə atakaa, na pá makı niη taa, na kpeηkpeηnaa, na saηkvnaa, na cəməη, na pá huləγi tutuuy na akantεε.

²⁹ Pa təηna Isə atakaa ke svnnav ke wulav icate taa, de Tafiiti av Mikaali, Sayuli pεεlə səηna pətote nté, na í ná Tafiiti paakəna lanhulumlε. Mprúγú ι nyəna-ι yem ké ι taa.

16

¹ Mprúγú pa pona Isə atakaa na pá su-ι cokəle nte Tafiiti ka sikaa tə tə taa. Ilena pá lá Isə ké kətasi nsi kəkə lusa si təna tə na nəγə kulumaya krentuyv nyənsi. ² Tafiiti tεma kətasi nsi si lapv ilena í kooli samaa ke kvpantv na Tacaa hətε taa. ³ Ilena í tala apalaa na alaa ke təγənaγa. Paa wei ke potopoto kukulutu na nantuyv na tuyv ηku pa yaa si lεsεη tə kv pee kvwυlεε kakalaya.

*Lefii nyéma Isə samtv yontu
(Yontu 96; 105:1-15; 106:1,47-48)*

⁴ Mprúγú Tafiiti tva Lefii təmle nyéma ke təmle ke Isə atakaa kiη si pá sεε Iseyeli Isə na pá tv-ι teeli na pá sami-ι. ⁵ Asafi kele pa paasənlv na Sakali náá səηna-ι. Yasiyeli na Semilaməti na Yehiyeli na Matitiya na Iliyari na Penaya na Opeti-Itəm na Yeyieli pεε pa makayana nteye cəməη na saηkvnaa, na Asafi náá makı kpeηkpeηnaa. ⁶ Na kətəlaa Penaya na Yasiyeli pεε pá huləγi akantεε ke tam ké Isə atakaa nəγə tə. ⁷ Kuyaku ηkv kv wule ke Tafiiti caala Asafi na ι taapalaa ke tuyv si pá sa Tacaa. Ilena pá sami-ι si:

⁸ I sa Tacaa, í yaa ι hətε.

I teləsi piitimnaa tənaya ι kookalənaa.

⁹ I yoo-ι yontu na cəməη.

I yəγəti ι tεma kvpana təm.

¹⁰ Mə lanə í hεena Isə naηηtv unı ι hətε.

Mε mpa í pεekəγi-ι tə, mə lanə í huləmi.

¹¹ I kéésəná Tacaa Toma təna tv tə.

I pεekəγi tam si í sεε-ι.

¹²⁻¹³ Tacaa təmle tv Iseyeli luluyv nyéma mε.

Yakərv piya mε mpa Isə ləsaa tə.

I təsı ι tεma səsəna tə.

Na kəkəlv nyəmnaa mpa ι lapa tə,
na ι hvυlε pə tə.

¹⁴ Inəγəle Tacaa, inəγəle tá Isə.

Inəγəle tetv təna hvυnlv.

¹⁵ I təsı ι nəγə pεεlvγv tam nyəηka tə.

I nəγə suw wε mprúγú,
halı lulvη loosi iyaya.

- 16 Nəgə ηkeγε ι su Apəlaham.
Na í heeli-təyi lsaaka na tuunav.
- 17 I su-təyi lseyeli nyəma ké isu kusəsutv.
Na tə wee-we isu nəgə pəeləyυ tam təə nyəm.
- 18 Isu ι ka heeluyυ-we tə si,
ι ká ha-weγε Kanaaη tetv.
Pa na pa ləlyυ nyəma pa krancoou nté.
- 19 Waatv inι ι taa tə,
pa taa fei pəyalə,
pəyele paa ké cayalaa ke tetv taa ké.
- 20 Pa lukaya piitimnaa taa ké na pá puki ləmpι kin.
Na pá luki kawulasι taa na pá puki yəlaa ləlaa kin.
- 21 Ama lə ta yele si nəgəlv í tu-weγε wahala.
Halι lə kaləna əwulaa ke pa nyuyυ təə si:
- 22 Laakalι na yəlaa mpa ma ləsaa tə,
na mpa pa teləsəyi ma kuyəgətvtv tə pa tokinav.
- 23 Antulinya təna yəlaa me, í yoo Tacaa ke yontu.
I kraaləyi paa ifemle nte si Tacaa kele waasəlv.
- 24 I heeli yəlaa tənaya ι teeli təm,
na í yəgətι ι təma kupaana təm ke yəlaa kin.
- 25 Tacaa kəla akənna tənaya səsəəntv.
I feina saala.
- 26 Piitimnaa tuη təna we kpeτε ké.
Ama Tacaa lapəna isətənyυ.
- 27 I teu na ι səsəəntv we səgəntv.
I we toη ke ι təcayalə taa na í haaki laηhəlvəmlə.
- 28 Tetv təna yəlaa, í kəə na í sa Tacaa.
I hólι ι teu na ι toma.
- 29 I kəə na í sa ι teu na í kəna-ι mə kuhaaη.
I həntι Tacaa ke atəγε saa wei ι hóləyι ι
tənaηη weətv tə.
- 30 Antulinya təna yəlaa me í seliyina-ι.
Tetv caya teu ké tu nyəgələyi.
- 31 Isətənyυ laηle í həlvəmi,
na tetv náá yəlv.
- Na pá heeli yəlaa təna si Tacaa kele wulav.
- 32 Tenku na ι taa nyəm təna í kala kəkəte.
Tawa na a nyəm təna, í yəlv.
- 33 Hət v taa tuη, í kiisina laηhəlvəmlə ke Tacaa kin.
Mpi tə, ι kəη kawulaya təgəv ke tetv taa.
- 34 Tacaa ké kupaη ké, í samι-ι.
Pəyele ι səəlvυ fei tənaya.
- 35 I wiikina-ι si:
Tacaa waasəlv lə, hai, waasι-tv.
Ya-təyυ piitimnaa kraι nyəm niη taa.
Kpeyeli-tv na tə yaa nyá hətə naηη nyəntə.
Na ta laηa həəna nyá samtv.
- 36 I sē lseyeli lə Tacaa ke tam.
Uəna samaa təna tisi si lə í kəna mpv. I sa Tacaa.

³⁷ M̄p̄ȳḡ Tafiiti t̄əma Asafi na ı taapalaa t̄əna s̄ı: ı caya İso atakaa kin, na ı laki mə yontu t̄əma ke tam ké paa kuyaku ŋku, ısu p̄ə suw t̄ə, ı taa yelee. ³⁸ İlena ı l̄əsi Opeti-İtəm na ı luluyv taa ké ȳləa p̄ələfei nutoso na naanuw̄a, na p̄ə s̄əs̄əna Yetutun̄ p̄əyalv Opeti-İtəm, na Hosa, na p̄ə laki n̄ən̄əs̄ı tan̄uyv t̄əml̄e.

³⁹ M̄p̄ȳḡ Tafiiti t̄o k̄ətulv Sat̄əki na ı luluyv taa k̄ətələa s̄ı: ı paas̄əna İso cok̄əle nte t̄ə w̄e Kapaw̄əŋ t̄ək̄ət̄əle t̄ə. ⁴⁰ M̄ə t̄əml̄e nt̄e s̄ı ı laki k̄ətaya ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄əȳə tan̄əŋ na taanaya. Na ı laki k̄ətasi nsi pa k̄eesa k̄ııu ŋku Tacaa hawa İseyeli nȳəma t̄ə kv̄ taa t̄ə. ⁴¹ M̄ə na Hemaŋ, na Yetutun̄, na l̄ələa m̄pa pa l̄əsaa s̄ı p̄ə saŋ Tacaa ke ı s̄ələuyv tam nȳəŋkv̄ t̄ə t̄ə. ⁴² Hemaŋ na Yetutun̄ pa t̄əml̄e nt̄e akant̄e huluyv na k̄p̄eŋk̄p̄eŋnaa mapv. Na wontu lent̄ənaa nti pa yookayana İso T̄əm yontu t̄ə. İlena Yetutun̄ p̄əyalaa ke n̄ən̄əs̄ı tan̄ılaa.

⁴³ P̄ə waalı ké paa wei ı kp̄ema ı t̄e. Na Tafiiti n̄áá k̄pe na ı s̄e ı nȳəma.

17

Natan̄ na Tafiiti pa t̄əm (*Samiȳel̄i II 7:1-17*)

¹ Tafiiti caya ı kawulaya taa, ılena kuyaku nakv̄lı ı t̄ə İso kuȳəḡət̄v̄ tel̄əs̄lv̄ Natan̄ s̄ı: P̄ə ta m̄v̄na s̄ı má w̄e kutuluyv ŋku pa lap̄əna k̄p̄eŋk̄p̄elas̄ı k̄upaŋs̄ı t̄ə kv̄ taa, na Tacaa atakaa n̄áá w̄e cok̄əle nte pa lap̄əna p̄əŋ t̄ə t̄ə taa. ² Nt̄əna Natan̄ c̄ə wulav s̄ı: Polo na ı lá p̄ə t̄əna mpi n̄ mayas̄əyi nȳá taa t̄ə. Mpi t̄ə, Tacaa w̄e nȳá waalı ké.

³ Ahoo yuwa, ılena Tacaa t̄ə Natan̄ s̄ı: ⁴ Polo na ı heeli ma p̄əyalv Tafiiti s̄ı, p̄ə taya ıni ı ka ŋmana-m t̄əyaya ŋka ka taa maa caya t̄ə. ⁵ Hatoo ma l̄əs̄uyv İseyeli nȳəma ke İcipiti taa, na p̄ə suna saŋa t̄ə, ma ta cayata kutuluyv nakv̄lı kv̄ taa. Cok̄əle taa ké ma w̄e na má layas̄əyi lona. ⁶ P̄əle p̄ə paasi too ma w̄ev̄ İseyeli nȳəma waalı t̄ə, Paas̄ənl̄aa payale ke ma t̄o ma ȳləa paas̄ənav. P̄əȳle ma ta kal̄əna pa taa n̄əȳlv̄ s̄ı ı ta ŋma-m kutuluyv k̄upaŋkv̄.

⁷ M̄pv̄ t̄ə, heeli ma t̄əml̄e tv̄ Tafiiti s̄ı: Toma t̄əna tv̄ Tacaa má, ma ȳəḡət̄aa s̄ı, ntiȳile taa ké ma k̄pa-ŋ heeŋ waalı s̄ı ı la ma İseyeli nȳəma wulav. ⁸ Na má w̄e nȳá waalı ké nȳá t̄ənt̄e t̄əna taa, na má k̄piisi nȳá kolontunaa t̄əna na má k̄v̄s̄ı nȳá nȳv̄ȳv̄ ısu ate s̄əs̄aa l̄ələa. ⁹ İlena má ha ma İseyeli nȳəma ke t̄əcayale s̄ı p̄ə caya teu na p̄vl̄v̄ ı taa p̄eyeli-w̄e, na ȳləa asayaa ı taa t̄əȳə pa ıse. ¹⁰ İsu saa wei maa k̄pa Paas̄ənl̄aa ke ma ȳləa İseyeli nȳəma t̄ə t̄ə. Maa tisi mə kolontunaa t̄əna t̄əfe. Ma heeliyi-ŋ s̄ı İso ma, maa yelee na ı w̄eena luluyv nȳəma ke nȳá waalı. ¹¹ Ye p̄ə tala nȳá kuyaku na ı s̄əpa, ıle maa l̄əsi nȳá piya m̄pa n̄ l̄ələna nȳá tapuyv̄ t̄ə pa taa n̄əȳlv̄, na má k̄pa-ı wulav. ¹² İni ı ka ŋmana-m t̄əyaya na má yelee na ı kawulaya kumte w̄e tam t̄ə. ¹³ ı k̄á nȳən̄əyi-m ı caa, na máá nȳəŋəyi-ı ma p̄əyalv. Ma kaa l̄ə-ı, ısu ma l̄əv̄ wulav wei ı laala-ŋ t̄ə. ¹⁴ Máá k̄pana-ı ma ȳləa wulav ke tam t̄ə ké ma t̄əyaya taa na ma kawulaya taa, na ı t̄əyaya kawulaya ton̄ kaa ciȳiti.

¹⁵ Nti nti İso heela Tafiiti na Natan̄ n̄əȳə t̄əȳəle.

Tafiiti s̄ələm̄uyv (*Samiȳel̄i II 7:18-29*)

¹⁶ M̄p̄uȳv̄le wulav Tafiiti pola İso cok̄əle taa, na ı ȳəḡət̄əna İso s̄ı: Hai, Tacaa İso má na ma t̄əyaya t̄ə ké we na ı k̄əŋna-m timpi taa ma w̄e ıs̄ənt̄ə t̄ə? ¹⁷ P̄əle p̄ə paasi na ı ȳəḡət̄əyi ıs̄əna ma t̄əyaya ka t̄ees̄əna cele t̄ə p̄ə t̄əm? N laki-m ké ısu ma ké ȳvl̄v̄ s̄əs̄ə n̄əȳlv̄, ma İso Tacaa. ¹⁸ Ma feina kuȳəḡət̄v̄ ke teeli wei n̄ tv̄-m t̄ə ı t̄ə. Mpi t̄ə, ma ké nȳá t̄əml̄e tv̄ ké, na ı nȳəma-m. ¹⁹ Tacaa, n̄ s̄ələ-m t̄əȳə n̄ lapa k̄upant̄ənaa pane pa t̄əna s̄ı nȳá s̄əs̄ənt̄v̄ tam t̄ə nȳənt̄v̄ ı ná. ²⁰ Tacaa n̄əȳlv̄ ta n̄əȳəs̄əna-ŋ. Ye t̄ə k̄ees̄əna nti ıni t̄ə nuna ta ŋk̄paŋŋ t̄ə, İso n̄əȳlv̄ ı fei ısu nȳá. ²¹ Piitim nap̄əli p̄ə fei na p̄ə n̄əȳəs̄əna nȳá ȳləa İseyeli nȳəma m̄pa tá n̄ k̄əma na ı ya İcipiti nȳəma ŋmak̄əlv̄ȳv̄ taa na ı la-tuyv̄ nȳá ȳləa t̄ə. Lakasi k̄upaŋs̄ı na s̄əȳənt̄v̄ nȳəns̄ı ke n̄ t̄əȳəna piitimnaa ke nȳá ȳləa tá ta n̄əȳə t̄ə na nȳá h̄əte yaa, na p̄ə waasi-tv̄. ²² Na t̄ə p̄əsi nȳá nȳəma ke tam t̄ə, na nyaa p̄əsi tá İso. ²³ P̄ənente Tacaa la ısu n̄ ȳəḡət̄uyv̄ t̄ə. Yoosi n̄əȳə ŋka n̄ su má na ma t̄əyaya nȳəma t̄əȳə tam. ²⁴ P̄ə la teitei, ısu n̄ ȳəḡət̄uyv̄ t̄ə. İlena nȳá

həte la səsəle ke tam təə na yəlaa yəgətəyi si: Tacaa Toma təna tu nté lseyeli nyéma Iso. Yele na nyá təmle tu ma ma təyaya nyəə toŋ. ²⁵ Mpi tə, ma Iso, nyá hələna-m si n ká ha-m ləlyu nyéma na pá ləeti kawulaya taa. Pə təə ké ma pəsaa na má sələməyi nyá kiŋ. ²⁶ Hai, Tacaa, nyaɣale Iso, nyá suna nyá təmle tu maya nəgə kupaŋka ŋke. ²⁷ Nyá koolina ma təyaya nyéma ke kupaŋtu si ma ləlyu nyéma ká təkɪ kawulaya ke tam ke nyá isenta. Ie nyá koolee anɪ a ka təŋ-wɛɣe tam təə.

18

Tafiiti təgə piitimnaa ləlaa tətə (Samiyeli II 8:1-14)

¹ Pəle pə waalɪ ké Tafiiti yoonə Filiisi nyéma na í kəlɪ-wɛ na í ləkɪ Katɪ ɪcatɛ na pə cəlb nyéma. ² Na í yoonə Mowapɪ nyéma tətə na í kəlɪ-wɛ na pá fɛlɛyi-ɪ lampuu. ³ Mprógú ɪ yoonə Silii wulav Hatatəsɛɛ wei ɪ wɛ Sopa na í təkɪ ɪ kawulaya ke Hamatɪ həgəlyu təə tə. Waatɪ ɪnəyi Hatatəsɛɛ caakaya si ɪ təkɪ ɪfəlɪtɪ həgəlyu tətə. ⁴ Na Tafiiti ləkɪ yooɪ kɛkɛnaa iyaya (1000) na kraɣanəŋ ɔaɣalaa ke iyisi naatosompəlaya (7000) na yoolaa nəhɛɛ nyéma ke iyisi hiu (20000) na í su ɪ tɪ isɪ kraɣanəŋ nuɪɪwə (100). Pə kaasa wei ɪlɛna í sɛtɪ ɪ təna ɪ nəhɛɛ hola. ⁵ Mprógú Tamasi Silii nyéma pola wulav ke sənəv. ɪlɛna Tafiiti kɪ pɛlɛɣe yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ ɪlɛna Tafiiti su yoolaa kpeka ke Tamasi ke Silii taa na í təkɪ pa təə na pá fɛlɛyi-ɪ lampuu. Na Tacaa kentiyi Tafiiti təə ké timpɪ timpɪ ɪ pukaya tə. ⁷ ɪlɛna í kraɣa Silii wulav Hatatəsɛɛ taŋlaa wɪla kpaɫəŋ na í pona Yosalem. ⁸ Mprógú Tafiiti kuu nyəgəlyu kɪsɛɛmɪyɪ nyəgətɪ ke səsəm ke Hatatəsɛɛ acalɛɛ nna pa yaa si Tipatɪ na Kuŋ tə a taa. Nyəgətɪ ntəyi Saloməŋ kraɣa waalɪ waalɪ na í lu ləm nyampaani anaam, isɪ lule na akɛlɛnaa na Iso təsɛɛlɛ taa wontu lɛntənaa.

⁹ Mpruyɛ Hamatɪ wulav Tou nuwa si Tafiiti kɪwa Sopa wulav Hatatəsɛɛ yoolaa. ¹⁰ ɪlɛna í tili ɪ pəyalɪ Hatolam si í sɛɛ wulav Tafiiti na í samɪ-ɪ. ɪsəna ɪ yoonə Hatatəsɛɛ na í kəlɪ-ɪ tə. Mprógú Hatolam kpeŋna Tafiiti ke wɪla wontu na liyitee nyəgətɪ na nyəgəlyu kɪsɛɛmɪyɪ nyəntɪ. ¹¹ ɪlɛna Tafiiti su Tacaa ke wɪla na liyitee nyəgətɪ nti pa lɛɛka piitimnaa lɛmpaŋnaa kiŋ tə. Isɪ ɪtəm na Mowapɪ na Amoni na Filiisi na Amaleke pə nyéma.

¹² Mprógú Seluya pəyalɪ Apisayi yoonə ɪtəm nyéma ke Təm tɛtɛkɛlɛ taa, na í kú pa taa yəlaa iyisi pələfɛɪ hiu (18000). ¹³ Na í su yoolaa kpeka ke ɪtəm nyéma tɛ na Tafiiti təkɪ pa təə na Tacaa kentiyi ɪ təə ké timpɪ timpɪ ɪ pukaya tə.

Tafiiti waalɪ nyéma həla (Samiyeli II 8:15-18)

¹⁴ Tafiiti təgə kawulaya ke lseyeli nyéma təna təə ké na í təŋəyi tampana na í huəkəna yəlaa təna. ¹⁵ Seluya pəyalɪ Sowapɪ kɛlɛ yoolaa nyuyɪ tu. Ahiluti pəyalɪ Yosafatɪ kɛlɛ takɛlasɪ sulɪ. ¹⁶ Ahitupɪ pəyalɪ Satəkɪ na Apiyataa pəyalɪ Apimelekɪ kɛlɛ kətəlaa. Safesa kɛlɛ takɛlasɪ ŋmaalɪ. ¹⁷ Yoyata pəyalɪ Penaya kɛlɛ wulav taŋlaa nyuyɪ tu. Tafiiti pəyalaa mayamaya nté ɪ sənlaa səsaa.

19

Tafiiti tillaa fɛɛlɛ tɪyɪ (Samiyeli II 10:1-5)

¹ Mprógú waatɪ nəgəlyɪ Amoni nyéma wulav Nahasi səpa na ɪ pəyalɪ lɛɛtɪ ɪ lonɛ. ² Mpruyɛ Tafiiti təma si: Maa lɛɛtɪ Nahasi pəyalɪ Hanuŋ ke kupaŋtu nti ɪ caa ka lapa-m tə. ɪlɛna Tafiiti tili tillaa si pá polo pá sɛɛ-ɪ ɪ caa ləyaya. Tafiiti tillaa tala Amoni nyéma tətə taa. ³ ɪlɛna tətə nti tə awulaa səkpɛma tə Hanuŋ si: N huɪ si ləyaya sɛɛv təə ké Tafiiti tila ɪ yəlaa na? ɪ tila-wɛɣe si pá fɛŋ tətə na pá nyɪ-tɪ na pá lɛɛkɪ-tɪ.

⁴ Ntena Hanuŋ kra Tafiti tillaa na í looli pa tantəŋ, na í seti pa wontu ke hatoo pa tapanəəsı kiŋ. İlena í təŋəni-wε, ⁵ na pá tεena fεεle. Ḿpóyú Tafiti nu ι tillaa təm nti. İlena í kusı yəlaa sı: İ səŋ-wε na í heeli-wε sı pá saali Yeliko na pa tantəŋ nyə, İlena pəcə pá tala təyaya.

Iseyeli nyəma yoonav ke Amoni nyəma na Silii nyəma
(*Samiyeli II 10:6-19*)

⁶ Ḿpóyú Amoni nyəma na pa wulav Hanuŋ pa cekəna fεεle nte pa tu Tafiti tə. İlena pá kraŋa Mesopotami isətəa Silii nyəma, na Maaka na Sopa nyəma, pə yoolaa ke apaa, na pa youu keekənəa na pa kraŋanəŋ caŋalaa. İlena pa fehi-wεŋε liŋitee nyəŋətu ke tənənəa hiu na naanəwa. ⁷ Na pá caa youu keekənəa ke iyisi hiu na naanəwa na naale (32000). İlena pá kraŋa Maaka wulav na ι yoolaa ke apaa. Ḿpóyú pele pa polaa na pá puli Metepa cələ. Na Amoni nyəma náa lu pa acalεe taa, na pá puli youu.

⁸ Tafiti nu mpv, İlena í kusı ι yoolaa wulav Sowari na ι yoolaa taa yoolaa tənə. ⁹ Ḿpuyule Amoni nyəma luwa na pá puli icate səsəəle nəŋə. Na awulaa mpa pa kəma-wεŋε sənəv tə pele pá puli həŋəlyu ləŋku ke tawa taa. ¹⁰ İlena Sowari cekəna sı ι ká yoo taa na waali. Ḿpóyú ι ləsa İseyeli yoolaa taa yoolaa na pele pá yookina Silii nyəma. ¹¹ Pə kaasa yoolaa kpekəle lentε, İlena í cele təleŋε ι neu Apisayi na pele pá puli Amoni nyəma isentaa. ¹² Na Sowari heeli Apisayi sı: Ye Silii nyəma í kpila-m, İle n kəə na í sənə-m. Yaa ye Amoni nyəma kpilina nyá, İle máá kəə na má sənə-ŋ. ¹³ Təŋə apalətu na tə kaası ta təŋi ta yəlaa na ta İso acalεe təə. İle İso í la ι luyv nyəntv.

¹⁴ Ḿpóyú Sowari na ι yəlaa pa svv Silii nyəma tεε sı pá yookina-wε na Silii nyəma tı casəle. ¹⁵ Amoni nyəma nawa Silii nyəma tu casəle. İlena pele pá se Sowari neu Apisayi na pá svv icate. İlena Sowari náa məli Yosalem.

¹⁶ Silii nyəma nawa sı İseyeli nyəma kəla-wε. İlena pá kusı tillaa sı pá polo pá ləsi pa tεεtənəa mpa pa wε İfəlati pəŋə waali tə. Pa nyvuv tu nté Hatatəseε yoolaa nyvuv tu səsə Sofaki. ¹⁷ Pa heela-təŋi Tafiti, İlena í koti İseyeli yoolaa tənə na pá tεsi Yaatanı, na pá kpətənə-wε na pá puli pa isentaa. Ḿpóyú Silii nyəma tii pa təə. ¹⁸ Ama İseyeli nyəma ná tı pa waali na pá se. İlena Tafiti na ι nyəma pá kú kraŋanəŋ na ι keekənəa ke iyisi naatosompəŋəlaya (7000) na yoolaa nəhεε nyəma ke iyisi nule (40000) na pá kú yoolaa nyvuv tu Sofaki tətə.

¹⁹ Waatu wei awulaa mpa Hatatəseε ka ŋmakəlaa tə pa nawa sı İseyeli nyəma kəla-wε, İlena pá polo na pá na Tafiti pá ciiki na pá cele-ı pa ti. Pə kraŋav waatu İni tə Silii nyəma u caaki Amoni nyəma ke sənəv.

20

Sowari İεekvuv ke Lapa icate
(*Samiyeli II 11:1; 12:26-31*)

¹ Pənaya sikaa na pə tala waatu wei awulaa tεeki youu tə. Ḿpóyú Sowari kuu yoolaa na pá polo pá kv Amoni nyəma. Na pá tá Lapa icate sı pa yookina-tε. Na Tafiti náa caŋa Yosalem.

Ḿpóyú Sowari yoonə Lapa nyəma na í wakəli icate. ² İlena pá kuu tə taa wontunəa, İlena Tafiti kraŋa wula ntenuyu ŋku ku wε Amoni nyəma tıŋv Milikom təə tə. Ntenuyu ŋku ku yuŋ ka wε İsu kiloona hiu na naanəwa ké mpv. Paa tıwa kv təə ké liŋitee pəle. Ḿpóyú pa tema-kuvv Tafiti nyvuv. ³ Pə kaasa icate yəlaa, İlena í tu-wεŋε wahala təma. Ləlaa ke tuŋ fayalaa, na ləlaa ke pεε saakəlaa, yaa taakukulası setəlaa. Ḿpóyú Tafiti lapənə Amoni icate tənə. İlena í na ι yəlaa pá məli Yosalem.

Filiisi nyəma yoonav
(*Samiyeli II 21:18-22*)

⁴ Pəle pə waali ké İseyeli nyəma pola Filiisi nyəma yoonav ke Kesεε. Waatu İnəŋi Husa tu Sipikayi kəwa Lefayi tooko Sipayi na pə tisi Filiisi nyəma. ⁵ Youu ləŋku taa ké Yayii pəyalv

Ulanaj kowa Katı tı Koliyatı neu Lamii. İ ħmantayya kpatıyú yasəlaya we isı sayata kpatəle. ⁶ Mpyúy pa tasa yooı ləjkı suluyı ke Katı. Tənayya pá nawa kolontu tooko nəyəlɔ ı ké Halafa lɔlyɔ tı. İ mpee na ı nəmpee we naatoso naatoso. A kpentə hiu na liyiti. ⁷ Apalɔ ını ı caa İseyeli nyóma ke təm, ılena Tafiiti taalɔ Samma pəyalɔ Sonatanı kɔ-ı.

⁸ Tafiiti na ı yoolaa pa kɔna Filiisi ıcate Katı tookonaa mpe.

21

Kɔkalɔyɔ na yɔlɔkɔsəkɔ (*Samiyeli II 24:1-9*)

¹ Mpyúy kɔyakɔ nakɔli Satanı maɣasaa sı ı tɔyɔ İseyeli nyóma ke wahala. ılena í tısi Tafiiti sı í kala İseyeli nyóma. ² Ntəna Tafiiti tɔ Sowarı na yooı nyuyɔ nyóma ləlaa sı: İ polo í kala İseyeli tetɔ təna yəlaa, na má nyı pa nyuyɔ.

³ Ntəna Sowarı cɔ-ı sı: Hai, ta caa, İso í la na İseyeli nyóma huki təm nunɔwa (100). Saɳa ısentɔ pa təna pa ké nyá ıfalaa ké. ıle pepe tɔo ké n caa sı ń nyı pa nyuyɔ, na ń sısı İseyeli nyóma ke ısayatɔ taa?

⁴ Ntəna wulav sı í kala ke í kala. ılena Sowarı náá cɔo İseyeli tetɔ təna na í kala yəlaa na í məli Yosalem. ⁵ Na í heeli wulav sı İseyeli yoolaa we iyisi iyaya ke təm iyaya, na iyisi nunɔwa (110000) na Yuta nyóma ke iyisi nasəle na nutoso na naanɔwa (470000).

⁶ Sowarı lanje ka wakələna wulav təm ntəyɔ. ıle ı ta kala Lefii na Pəncaməe nyóma.

İso həma İseyeli nyóma ħkpaɳuyɔ ke Tafiiti ısayatɔ tɔo (*Samiyeli II 24:10-17*)

⁷ Mpyúy Tafiiti yaasi ını ı ta maɣa İso, na ılé í hə İseyeli nyóma ħkpaɳuyɔ. ⁸ Ntəna Tafiiti sələmı İso sı: Tacaa, ma lapa mpɔ tɔ, ma wakələa ké. ıle wii-m ma ısayatɔ ntı. Ma lapa kumələntɔ ké.

⁹ Mpyúy Tacaa heela Tafiiti layatɔ tasəɔ İso kɔyɔyɔtɔtɔ teləsɔlv Katı sı: ¹⁰ Polo ń heeli Tafiiti sı ma sı wahalanaa tooso sı í ləsi pa taa kɔlvɔm na má kɔna-ı.

¹¹ Mpyúy Katı pola Tafiiti kiɳ na í pəəsı-ı sı: Tacaa sı weye n ləsəyɔ? ¹² Nyəyɔsı í lu pusı tooso? Yaa ń se nyá kolontunaa ke ısətɔnaa tooso? Yaa İso í tili ısətaa tillu na í pəli yɔlɔkɔsəkɔ ke kɔyeyɳ tooso ke İseyeli tetɔ təna taa? Maɣası nyá taa na ń cɔ na má heeli wei ı tila-m tɔ.

¹³ Ntəna Tafiiti cɔ-ı sı: Ma lanje pəsaa ké. Pə kəla-m teu sı má pətı ma təyɔ Tacaa niɳ taa. Sana ını í hə tá ħkpaɳı na mpi yɔlv ká həmı-ı tɔ. Mpi tɔ, ı pətɔtəle tɔowaya.

¹⁴ ılena İso kɔna yɔlɔkɔsəkɔ, na İseyeli nyóma sı yəlaa iyisi nutoso na naanɔwa (70000).

¹⁵ Mpyúy Tacaa tila ısətaa tillu wei ı kuyɔ təyɔ Yosalem. ısətaa tillu talaa ısu ı ká niki kɔyɔ, ılena İso layası huwəe na í səɳı-ı sı: Yele mpɔ pə maɣanaa.

Waatu ını ıle, ısətaa tillu we Yəpusı tı Olənaɳ təyɔnaɳa təmate nté. ¹⁶ Tafiiti kɔsa ıse, ılena ı ná ısətaa tillu ke atə atə na í kɔləsəyɔ ı layatə na Yosalem tɔo. Mpyúy í na səsaa mpa paa suu ləyaya fələtənaa taka tɔ pa hota pa ısentɔo. ¹⁷ Ntəna Tafiiti sı: Hai, ma wakələna. Mpi tɔ, má yəyɔtəna sı pá kala kɔkalɔyɔ. Yəlaa paɳe pa taa nəyəlɔ ta la taalı nəyəlɔ. Mpɔ tɔ, pu wee sı má na ma təyaya nyóma tá tɔo ké İso í tı niɳ.

Tafiiti ħmawa Tacaa ke kətaya təlatə (*Samiyeli II 24:18-25*)

¹⁸ Mpyúy Tacaa ısətaa tillu heela Katı sı: Heeli Tafiiti sı polo timpi Olənaɳ makı ı təyɔnaɳa tɔ na ń ħmá Tacaa ke kətaya təlatə.

¹⁹ ılena Tafiiti tɔe, ısu Tacaa heeluyı Katı sı í heeli-ı tɔ. ²⁰ Olənaɳ na ı pəyalaa liyiti paa wenna təna, na pá makı pa təyɔnaɳa. Mpyúy pa ná ısətaa tillu ılena pá se na pá ħməli. ²¹ Tafiiti tala təna na apalɔ ını í na-ı, ılena í lu kataya taa na í polo na í həntı-ı atə. ²² ılena Tafiiti təmı-ı sı: Pɔətəna-m nyá kataya na má feli-ɳ na má ħmá Tacaa ke kətaya təlatə, na yɔlɔkɔsəkɔ kɔne

kú su tənaya. ²³ Ntəna Olənanj si: Hai, tacaa, kpaɣa na ń lana mpi n caaki tɔ. Ma keeke kele na pə naan, faya keeke na ń la kətaya taasi. Kpaɣa naan na tɔɔnaya na ń la kətaya. Ma ha-ŋ pə tənə.

²⁴ Ilena wulav tɔ si: Aai yoo, ma caa ma feli-ŋ pə liyitee ké, taa ha-m. Maa caa si má la Tacaa ke kətaya ke nyá nyəm, yaa pulv mpi pə tɔɔ ma ta wu tɔ.

²⁵ Ḿpúgú Tafiti fela Olənanj ke wula nyəgətu nasətosə (600) ke kataya ŋke ka tɔɔ. ²⁶ Ilena Tafiti ŋmá Tacaa ke kətaya tɔlate ke lonte nté tɔ taa. Na í la kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔ na nɔɔ kulumaya krentuɔ nyənsi. Na í sələmɪ Iso na Iso tisi kəkə na ká nyaya i kətasi. ²⁷ Ḿpúgú Tacaa təma isətaa tillu si: Məŋna nyá layate ke tɔ suɣute taa.

²⁸ Ḿpúgú Tafiti cekənaa si Tacaa mɔwa i sələmɔɔ ke Yepusi tɔ Olənanj kataya taa tənə. Ilena Tafiti laki tənaya kətasi. ²⁹ Waatu inɪ tɔ Iso cokəle nte Moisi ka lapa wulaya tetu taa tɔ na pə kətaya tɔlate pu we Karawəŋ təkətəle ké. ³⁰ Ama Tacaa isətaa tillu layate təm ka kpaɣa Tafiti ke sɔɔntu. Ie i ta pəsi na í tala tənə si i seeki-i.

22

¹ Pə tɔɔ ké Tafiti tənaya si: Cəneye paa ŋmá Tacaa təsele na kətaya tɔlate nte tɔ tɔ Iseyeli nyəma ka laki kətasi tɔ.

Tafiti lɔpɔ si i ŋmaaki Iso təsele

² Ḿpúgú Tafiti təma si: I koti Iseyeli taa cayalaa. Ilena Tafiti tɔ-weye təmle si pá saaki pɛe wena paa ŋmana Iso təsele tɔ, ³ na í tayanɪ nyəgətu tuutuuma wei paa luna kampɔnaa nyəmá kukamɛ tɔ na nyəmá kukolisee nna pa tɔlɔɔnə nɔnɔsi tɔ na í kaa nyəgəluɔ kuɛemɔɔ ke tuutuuma tɔtɔ. ⁴ Na í kaa taasi kɔpansɪ nsi Sitəŋ na Tiii nyəma kəŋayana-i tɔɔ tuutuuma. ⁵ Tafiti mayasaya i taa ké si: Ma pəyalv Salɔməŋ ké pəyaya, i ta nyənta pulv. Pəyele pə we si pá ŋmá Iso təsele nteye na tɔ taa weena saala ké tetu tənə taa. Mpu tɔ, maa tayanɪ mpi pə we si paa lana tɔ. Pə tɔɔ ké i tayanə wontunaa payale na pəcɔ í sí.

Tafiti tɔ Salɔməŋ si i ŋmá Iso təsele

⁶ Ḿpúgú Tafiti yaa i pəyalv Salɔməŋ na í tɔ-i si í ŋmá Iseyeli Iso Tacaa ke i təsele. ⁷ Na í heeli-i si: Ma pu, maa tɔwa ma taa ké si maa ŋmá Iso Tacaa ke timpi paa seɛ-i tɔ. ⁸ Ama Iso cə-m si ma sula yəlaa kuɔ ke yoo taa. Pə tɔɔ ké pə fei si má ŋmá-i timpi paa seeki-i tɔ. ⁹ Ma pəyaya kulɔlaya kaa we yoolu isu má. Kaa la heɛsuɔ tɔ ké. Iso má ma kaa yele na ma pəyalv kolontunaa mpa pa cəŋna-i tɔ pá yoonə-i. Halɪ i hətɛ nté Salɔməŋ. Pə nyuɔ nté si heɛsuɔ tɔ. Maa yele ké na Iseyeli nyəma heɛsi na pá cayana pa tɔɔ i kawulaya waatu tənə taa. ¹⁰ Inɪ i ka ŋmana-m timpi paa seeki-m tɔ. Maa nyənəɣi-i ma pəyalv, na ílé í nyənəɣi maya i caa. Maa yele na i kawulaya la tɔŋ ke Iseyeli ke tam tɔ. ¹¹ Ntəna Tafiti tasa si: Ma pu, nyá Iso Tacaa í sənə-ŋ na ń pəsi na ń ŋmá-i timpi paa seɛ-i tɔ. Isu i yəgətuɔ nyá tɔ tɔ. ¹² I tɔ-ŋ layatu na ń cekəna kɔpantu na isayatu ke waatu wei i ka tɔ Iseyeli nyəma ke nyá niŋ taa tɔ. Ilena ń pəsi na ń təkɪ i kiiu. ¹³ Ye n təkəɣi kusəsutu na kɔtɔtɔ nti i hula Moisi na i cɛla Iseyeli nyəma tɔ na ń laki-ti, n ká waa pə tənə pə taa. Təɔ apalɔtu na ń nyə tɔŋ, taa nyana pulv, pəcɔ taa seɛ. ¹⁴ Ma kaasa ma ti na má kaa wɔlanaa mpaɣa Tacaa təsele ŋmav tɔ tɔ, pa tɛ tɔŋnəna iyisi tooso (3000). Liyitee nyəgətu ná tɛ tɔŋnəna iyisi hiu na naanɔwa (30000). Na pə kaasi nyəgəluɔ kuɛemɔɔ na nyəgəluɔ mayamaya ke tuutuuma. Ma tɛma kpenkpelasi na pɛe ke tayanɔɔ na má si. N pəsəɣi na ń sɔsi pə tɔ tɔtɔ. ¹⁵ N ka weena təma lataa payale, paa ŋmalaa na saakəlaa na niŋ təma lataa lɛlaa. ¹⁶ N wena wɔlanaa na liyitee nyəgətu na nyəgəluɔ kuɛemɔɔ na nyəgəluɔ mayamaya ke tuutuuma. Ie suv nyá təmle taa. Tacaa í we nyá waali.

¹⁷ Pəle pə waali ké Tafiti tɔwa Iseyeli nyuɔ nyəma tənə si pá kə pá sənə i pəyalv Salɔməŋ. ¹⁸ Na í tɔ si: Tacaa mə Iso we mə waali ké, na í yele na tetu tənə caya tɔpamm ke hatoo waatu wei i tɔ yəlaa kancaalaya nyəma ke ma niŋ taa tɔ. Mpe pa pəsəna nteye Tacaa na i yəlaa pa

təmlə nyəma. ¹⁹ Mpu tə, í seesi isəle na lotu kuləmtə na í pəeki Tacaa mə Isə na í ηmá-ı timpí paa se-ı tə, na í su ı atakaa na wontu katə nyəntə ke təna.

23

Lefii nyəma təma

¹ Tafiiti kpatəla teu, ılena í kpa ı pəyalə Saləməη ke İseyeli wulav. ² Na í koti İseyeli nyuyə nyəma təna na kətəlaa na Lefii nyəma.

³ Mpuğə pa kala Lefii nyəma apalaa mpa pa puı we hiu na naanəwa na waalı tə. Pa we yəlaa iyisi pələfei nule (38000). ⁴ ılena Tafiiti ləsi pa taa ké yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000) sı pá feñiyi Isə təsele ηmav na yəlaa iyisi naatosə (6000) ke nyuyə nyəma na təm hūlaa. ⁵ Yəlaa iyisi liyiti (4000) ké nənəəsi taηlaa. Yəlaa iyisi liyiti (4000) náa saη Isə na cəməη wei Tafiiti yelaa na pá lu tə. ⁶ ılena pá fağa Lefii nyəma ke kpeka na pé keesəna pa ləlhə nyuyə nyəma, ısu Lefii pəyalaa Keesəη na Kehati na Melali.

⁷ Keesəη piya nté Latəη na Simeyi. ⁸ Latəη ná ləla piya tooso ké. Yehiyeli na Setam na Soweli. ⁹ Simeyi ke piya tooso, Selomitı na Hasiyeli na Haləη. Latəη pəyalaa ləlhə nyəəη nyəma nté. ¹⁰ Simeyi ílé ı piya we liyiti tətə, Yahati, na Sisa na Yewusi na Peliya. ¹¹ Yahati keke kancaalaya nyəη, na Sisa ke naale nyəη. Yewusi na Peliya pa ta hiki piya ke səsəm. ılena pá krentı-we ısu ləlhə kuləmtə.

¹² Kehati ləla piya liyiti ké. Aməlam na İsaə na Hepələη na Wusiyeli. ¹³ Aməlam piya nté Aləη na Moisi. Mpuğə pa ləsa Aləη na ı ləlhə nyəma ke tam təə sı pa tike pá paasəna katə taa katə təcayalə na pá lakı Tacaa ke tulaalənaa kətasi na ı təmlə na pá kooliyi yəlaa ke nəəsi kupaηı na Tacaa hətə taa. ¹⁴ Moisi ké Isə yulə ké, paa na mpu ı piya we Lefii ləlhə nyəma taa ké ısu yəlaa ke yem. ¹⁵ ı pəyalaa nté Keesəm na İliyesee. ¹⁶ Keesəm pəyalə keke Sepuweli. ¹⁷ Pəyaya kuləmağa ke İliyesee ləlaa ı ta tasa nakəli. Pa yaa-ke sı Lehapiya. Ama Lehapiya pəyalaa wenna pəyalə. ¹⁸ İsaə pəyaya nté Selomitı. ¹⁹ Hepələη pəyalə kancaalaya nyəη nté Yeliya. Naale nyəη nté Amaliya, tooso nyəη nté Yasiyeli, na liyiti nyəη ke Yekamam. ²⁰ Usiyeli pəyaya kancaalaya nyəηka nté Mika, na naale nyəηka ke İsiya.

²¹ Melali piya nté Malii na Musi. ılena Malii náa ləli piya naale, ılasaa na Kisi. ²² Mpuğə ılasaa ná səpa ı ta hiki apaləpəyaya. Aləpiya tike ke ı hikaa. ılena ı caa newaa pəyalaa náa kpağa-we. ²³ Piya toosoηo Musi na Ləlaa. Mpeyele Malii na İtəe na Yeleməti.

²⁴ Lefii ləlhə nyəma nté na mpeyele pa nyəəη nyəma na pé keesəna isəna pa tv pa həla ke kəkəlyə takəlaya taa tə. Pa puı takı hiu hiu təğə pa caaləyi Tacaa təmlə ke Isə təsele taa. ²⁵ Tafiiti ka yəğəta mpu sı İseyeli Isə Tacaa yelaa na yəlaa heesi na ı mağamaya ı we Yosalem taa ké tam. ²⁶ ıle Lefii nyəma kaa tasa Isə cokəle na isə seew wontu tənaya lona layasuyə. ²⁷ ılena pá ηmaaki pa həla ke waatv wei pa takı puı hiu hiu tə. ısu Tafiiti ka suw tə. ²⁸ Na Aləη ləlhə nyəma náa tuyə-weye təmlə ke Isə təsele taa na pə patəma taa na pá taγanəyi kətaya wontu na pá lakı pə isə seew təma lenna. ²⁹ ısu Isə potopotona tuyə, na kutəğəv ηku pa lakı kətaya tə pə mələm mpi pa tuyi kəkəsəm fei kakalası na kakalası nsi pa tuyi nim taa tə, na tinte pə mələm taγanuyə. Na pá feñiyi sanəyanaa na mağasəlası pə təə. ³⁰ Pə wee sı yonyoolaa í wee tam ké tanəη na taanaya, na pá saη Tacaa na pá kuı ı nyuyə. ³¹ Na kətəlaa lakı-ı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təğə kuyaku kuhəsuyə wule, na isətv kuyaku kancaalaya nyəηku, na acima lenna wule. Mpuğə Lefii nyəma ká lakı pa təma ke tam ké Tacaa isəntaa ısu pa tv-we tə. ³² Paa paasəna Isə cokəle na katə taa katə naη. ılena pa tətənaa Aləη pəyalaa náa lakı Isə təyaya taa təma.

24

Kətəlaa kpeka

¹ Mpuğə pa fağa Aləη ləlhə nyəma ke kpeka kpeka. Piya liyiti ké ı ka ləlaa. Mpeyele Natari, na Apihu, na ılasaa, na İtamaa. ² Ama səm kəəla Natari na Apihu na pá yeke pa caa. Pécó

pa feina pəyalaa. Pə təw kə pə yela llasaa na ltamaa pá tike na pa lakı kətuyv təmle. ³ Pəle pə waalı kə Tafiti na llasaa ləlvv tu Satəki, na ltamaa ləlvv tu Ahimeleki, pa faya kətəlaa ke kpeka na pá keesəna pa təma. ⁴ İlena pá ná sı llasaa nyəma kəla paɣale ke ltamaa nyəma. Pə təw kə pa faya llasaa nyəma ke ləlvv kpeka naanvwa na naatoso, na ltamaa nyəma ke kpeka pəlefei naanvwa na pa nyvvyv nyəma. ⁵ Tete kə pa təwa na pá kpana kətəlaa na İso təsəele təmle lataa ke llasaa na ltamaa pa ləlvv taa.

⁶ Mıpıyú Lefii kpekəle tu Semaya pəyalv Netaneyeli wei i kə takəlası ηmaalv tə, i ηmaa pa həla ke wulav na nyvvyv nyəma, na kətəlv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimeleki na kətəlaa na Lefii ləlvv nyvvyv nyəma pa isentaa. Təm naale naaleɣe pa tə tete kə llasaa ləlvv nyəma təw, na ltamaa ləlvv nyəma təw kə təm kulvm kulvm. ⁷⁻¹⁸ Kpeka nyvvyv nyəma mpa pa tə tete na pá kpa tə pa həla ntə:

1. Yoyalipi
2. Yetaya
3. Halim
4. Sewolim
5. Maləkiya
6. Miyaməη
7. Hakəsı
8. Apiya
9. Yesuwa
10. Sekaniya
11. Uiyasipi
12. Yakim
13. Hupa
14. Yesəpapi
15. Piləka
16. İmεε
17. Hesii
18. Hapisəsı
19. Petahiya
20. İsekiyēli
21. Yakeη
22. Kamuli
23. Telaya
24. Maasiya

¹⁹ İsəna pa pıla kpeka yəlaa ke pa təmle təw təɣəle, sı pá təη pa caa Aləη kvsəsutv na pá keesəna isəna İseyeli İso Tacaa ka su-i tə, na pá svv İso təsəele taa kə təmle lapv.

Lefii nyəma ləlaa həla

²⁰ Lefii nyəma ləlaa nyvvyv nyəma həla ntə cənε.

Aməlam ləlvv nyəma nté na Supayeli. Supayeli nyəma nté na Yetiya. ²¹ Lehapiya nyəma taa kancaalaya tu nté İsiya. ²² İsa ləlvv nyəma nté na Seloməti, Seloməti nyəma nté na Yahati. ²³ Həpələη pəyalv kancaalaya nyəη nté Yeliya, naale nyəη ke Amaliya, na tooso nyəη ke Yasiyeli, na liyiti nyəη ke Yekamam. ²⁴ Usiyeli pəyalv keke Mika. Mika ləlvv taa tu nté Samii. ²⁵ Mika inı i neu İsiya ləlvv taa tu nté Sakalı. ²⁶ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi, na Yasiya. ²⁷ Melali ləlvv nyəma mpa i pəyalv Yasiya ləlaa təɣəle Soham, na Sakuu na İpili. ²⁸⁻²⁹ Malii pəyalaa ka wε naaleɣe, llasaa na Kisi. Ama llasaa ná feina pəyalv. Kisi pəyalv keke Yelameyeli. ³⁰ Musi pəyalaa nté Malii na İtεε na Yeliməti.

Lefii ləlvv nyəma nté. ³¹ Aləη ləlvv nyəma ka təna tete na pá kpa pεle tətəɣə wulav Tafiti na Satəki na Ahimeleki na kətəlaa nyvvyv nyəma pa kin. Na pá lá mıpıyú taalvnaa na newaa.

25

Yonyoolaa kpeka

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tafiiti na Isə sɛɛv kpeka nyɔɔv nyɔ́ma, pa kpa Asafi, na Hemaŋ, na Yetutuŋ, pa lɔlɔŋ nyɔ́ma na pa mpaɔ si, pá yoo Isə Təm yontu na saŋkɔnaa, na cəməŋ, na kpeŋkpeŋnaa. Təmle nté tə lataa həla nté:

² Asafi wei ɪ yookaɣa Isə Təm yontu ɪsu wulav ka heeluyɔ-ɪ tɔ. Inɪ ɪ paasayana ɪ pəyalaa Sakuu, na Yosɛɛfɔ, na Netaniya, na Asalela.

³ Yetutuŋ pəyalaa nté Ketaliya, na Seli, na Yesaya, na Simeyi, na Hasapiya, na Matitiya. Pa naatoso inɪ, pa caa wei ɪ yookaɣa Isə Təm na saŋkɔ na ɪ saŋɪ-ɪ tɔ, inɪ ɪ paasayana-wɛ.

⁴ Hemaŋ pəyalaa nté Pukiya, na Mataniya, na Usiyeli, na Sepuweli, na Yelimɔti, na Hananiya, na Hanani, na Uiyata, Kitaliti, na Lomameti-Isɛɛ, na Yosepekasa, na Maloti, na Hotii, na Mahasiyɔti. ⁵ Hemaŋ pəyalaa nté pa tənaya mpv, na inɪ ɪ ka kɛna wulav nalv na ɪ teləsəɣɪ-ɪ Isə kuyɔɣɔtɔv. Apalɔpiya naanɔwa na liyiti na alɔpiya liyiti kɛ Isə hawa apalv inɪ si pə kɔsi ɪ nyɔɔv.

⁶ Isə təsɛɛ taa ké mpe inɪ pa caanaa Asafi, na Yetutuŋ, na Hemaŋ pa paasayana-wɛ, na pá yooki yontu na kpeŋkpeŋnaa, na cəməŋ, na saŋkɔnaa, ɪsu wulav ka suv tɔ. ⁷ Yonyoolaa sɔsaa mpe na pa kpekəle taa nyɔ́ma, mpa paa hula Tacaɔ sam yontu kɛ mpv tɔ, paa wɛ yəlaa pələfɛi ŋmɔnɔv na nunaasa na naanɔwa (288) ké.

⁸ Tɛtɛ ké pa tɔwa na pá kpa pa tɔna. Pa ta faɣa ifepiya, na akpatəlaa, yaa yonyoolaa nyɛntaa na kpeləməlaa.

⁹⁻³¹ Kpeka nyɔɔŋ nyɔ́ma mpa pa tɔ tɛtɛ na pá kpa tɔ pa həla ntɔ:

1. Asafi pəyalv Yosɛɛfɔ
2. Ketaliya
3. Sakuu
4. Isəli
5. Netaniya
6. Pukiya
7. Yesalela
8. Yesaya
9. Mataniya
10. Simeyi
11. Asaleli
12. Hasapiya
13. Supayeli
14. Matitiya
15. Yelemɔti
16. Hananiya
17. Yosepekasa
18. Hanani
19. Maloti
20. Uiyata
21. Hotii
22. Kitaliti
23. Mahasiyɔti
24. Lomameti-Isɛɛ

Paa kpekəle nyɔɔv tɔ wei na ɪ kpekəle nyɔɔv nyɔ́ma pa wɛ yəlaa naanɔwa na naale ké.

26

Nənəəsi tanlaa kpeka

¹ Nənnəssi tanlaa ka wəna pa kpeka ké. Kolee luluyv tu Kolee pəyalv Meselemya, Asafi saali ² pəyalaa we naatosompəyalaya. Pa həla ntə isu pa kəla təma tə. Sakali, na Yetiyayeli, na Sepatiya, na Yatəniyeli. ³ Ilam, na Yohanan, na Iliyohenayi.

⁴ Opeti-Itəm nyəma we pələfei naanəwa. Pa həla ntə, isu pa kəla təma tə. Semaya, na Yosapati, na Yowa na Sakaa, na Netaneyeli. ⁵ Amiyeli, na Isakaa, na Pewulitayi. Isə ka koola Opeti-Itəm ke kəpantv ké. ⁶ I pəyalv Semaya pəyalaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké pa luluyv taa ké. Mpi tə, paa ké kpelikpeka nyəma. ⁷ I pəyalaa mpeyele Otini, na Lefayeli, na Opeti, na Uəsapati, na pə səsəna pa newaa Iihu na Semakiya, paa ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Opeti-Itəm inı i luluyv nyəma na pa pəyalaa maɣamaɣa na pa luluyv nyəma lelaa ka ké yoolaa taa yoolaa ké. Pa təna paa we yəlaa nutoso na naale.

⁹ Meselemya pəyalaa na i newaa kpekəle nyəma ka ke yoolaa taa yoolaa ke pəle fei hiu ké.

¹⁰⁻¹¹ Melali luluyv tu Hosa pəyalaa nté liyiti, isu pa kəla təma tə, pa taa səsə nté Simili, na Hilikiya, na Tepaliya, na Sakali. Paa na Simili taa ké kancaalaya pəyaya tə, i caa ka hana-i lonte nté. Hosa pəyalaa na i newaa pa kpekəle təna we yəlaa naanəwa na tooso.

¹² Kpeka anı a nənnəssi tanlaa nyənnə nyəma, na a yəlaa pa lakaya pa təmlə ke Isə təsəele taa ké. ¹³ Mprúyú səsaa na ifepiya pa tə tətə na pá tala nənnəssi kutanasi ke teitei na pá keesəna pa lulə, pa ta fayasi nəɣəlv.

¹⁴ Pa maɣasa mpv ɔlena pə kra Selemiya na í caya ilim təlule təə nənnəɣə. Na pá su i pəyalv Sakali wei i ké layatv tasulv kupaŋ təɣə ilim ntəɣəŋ təə nyəŋka. ¹⁵ ɔlena pá su Opeti-Itəm ke ilim mpətəŋ təə nyəŋka. Na i pəyalaa náá feŋiyi wontu təsule kutuluy. ¹⁶ Supim na Hosa pa tanəɣəna ilim tətule nənnəɣə ŋka pa yaa si, Saleketi tə. Mpaav kəkpaŋpaav taa ké kele ka wee.

Isəna paa faya kpeka wəna a tanaya nənnəssi təɣəlv: ¹⁷ Lefii nyəma naatosə ná tanaya ilim təlule nənnəɣə ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti náá tanəyi pə ntəɣəŋ təə nyəŋka ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti náá tanəyi ilim mpətəŋ təə nənnəɣə ke paa kuyaku ŋku. Na yəlaa liyiti tətəɣə wontu təsule ke naale naale. ¹⁸ Na yəlaa liyiti ke ilim tətule təə kəŋkəŋ taa kutuluyv kəsəssuyv kiŋ ke hapəle cəlv. Na naale na kutuluyv maɣamaɣa cəlv.

¹⁹ Kolee na Melali pa lulə taa tanlaa kpeka nté.

Lefii nyəma təma lenna

²⁰ Lefii nyəma lelaa paasayana Isə təsəele kpancooŋ, na wontunaa mpa pa lakəna Isə təmlə tə. ²¹ Keesəŋ luluyv tu Latəŋ luluyv nyənnə nyəma həla nté Yehiyeli ²² na i piya. ɔlena Setam na i neu Sowəeli, pá paasəɣəna Isə təsəele kpancooŋ. ²³ Pə kaasa Aməlam na Isaa na Hepələŋ na Usiyeli, pa lulə kpeka taa tə, ²⁴ Moisi pəyalv Keesəŋ luluyv tu Sepuweli ka kəna kpancooŋ tanlaa nyuyv tu. ²⁵ Luluyv ŋku kv taa ké Iiyesee wee. Iiyesee inəɣəle Keesəŋ neu pəyalv. Iiyesee pəyalv Lehapiya luləna Yesaya, Yesaya luləna Yolam, na Yolam náá ləl Sikəli, na Sikəli náá ləl Selomiti. ²⁶ Selomiti na i newaa pa paasayana wontunaa mpa pa hawa Isə tə. Paa wulav Tafiti na i lulə nyənnə nyəma na yoolaa iyaya (1000) nyuyv nyəma na nunəwa (100) nyuyv nyəma na yoolaa nyuyv nyəma lelaa. ²⁷ Mpe inı paa ha Tacaa ke wontunaa mpa pa hika yoo taa təɣə si pa tayanəna Isə təsəele. ²⁸ Pə təna mpi Isə kuyəɣətutv teləsulv Samiyəli na Kisi pəyalv Sayuli na Nee pəyalv Apənəe na Seluya pəyalv Sowari-we paa hawa Isə tə, Selomiti na i newaa pa nyənanayana pə təə.

²⁹ Isaa pəyalv Keniya na i pəyalaa pa paasayana Iseyeli tətə təmnəna na huule.

³⁰ Hasapiya na Hepələŋ luluyv taa yəlaa iyaya na nasətoso na nunəwa (1700) mpa pa təma we teu na pa nyuyv kulaa tə, mpe pa feŋayana Iseyeli tətə nti tu we Yaatanı ilim tətule təə tə, na pá paasəɣəna tətə na Isə seev pə təm. ³¹ Yeliya ka kəna Hepələŋ nyəma luluyv nyuyv tu. Tafiti kawulaya pənaya nule nyəŋka taa ké pa təŋa luluyv ŋku kv loosi, na pá hiki Kalaati tu Yasəe ke i luluyv nyəma mpa pa təma we teu na pa nyənnə kulaa tə. ³² Mprúyú Tafiti ləsa luluyv ŋku kv taa ké yoolaa taa yoolaa ke iyisi naale na nasətoso na nunəwa (2700) na í səsəsi

Yeliya təə. Pa tənaya mpu pa ké luləy nyəəy nyəma ké si pa paasəyəna Lupəy na Katı kpekə na Manasee kpekəle həyəlyəy ηku ku wəna pəyə waalı təə tə, pa tetu na pə Isəsəele təm.

27

Yoolaa tayanvuy

¹ Iseyeli nyəma mpa pa lakaya wulav təmle təyələ. Pa taa ka wə luləy nyəəy nyəma, na yoolaa iyaya (1000) nyuyə nyəma, na yoolaa nunəwa (100) nyuyə nyəma, na tetu təm paasənlaa. Pa təmle nté yoolaa fayav na pá laki isətu isətu ke pənaya taa na pá kaasəyi təma. Paa kpekəle nteyə yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000). ²⁻¹⁵ Nyuyə nyəma mpa pa paasayana-wə tə pa həla ntə. Isətu kancaalaya nyəy nyəma nyuyə tu nté Pelesı luləy tu Sapitiyeli pəyalə Yasopam. Inı i ka kəna i kpekəle taa yoolaa səsaa nyuyə tu. Isətu naale nyəy nyuyə nyəma nté Ahowa tu Totayi na pá səsəna i waalı tu Mikələy. Isətu tooso nyəy nyəma nyuyə tu nté kətulə səsə Yoyata pəyalə Penaya. Penaya inı i ka ké yoolaa hiu na naanəwa kpekəle taa lelv ke waatu wei i pəsa nyuyə tu təyə. I pəyalə Amisapatı ka mənə i kpekəle na i paasəyəna. Isətu liyiti nyəy nyuyə nyəma nté Sowarı pəyalə Asayəli. Pəle pə waalı ké i pəyalə Sepatiya. Isətu kakpası nyəy nyuyə tu nté Isəla luləy tu Samuti. Isətu naatoso nyəy nyuyə tu nté Tekəwa tu İkesı pəyalə İla. Isətu naatosompəyəlaya nyəy nyuyə tu nté İfəlayim kpekəle tu Helesı ke Paləy. Isətu pələfəi nyəy nyuyə tu nté Sela luləy tu Husa tu Sipikayi. Isətu pəyəlayafəi nyəy nyuyə tu nté Anatəti tu Apiyeesə ke Pencaməe kpekəle taa. Isətu naanəwa nyəy nyuyə tu nté Netofa tu Malayı ke Sela luləy taa. Isətu naanəwa na kuləm nyəy nyuyə tu nté İfəlayim kpekəle tu Penaya ke Pelatəy. Isətu naanəwa na naale nyəy nyuyə tu nté Netofa tu Helitayi ke Otiniyee luləy taa.

Kpekə nyəəy nyəma

¹⁶ Iseyeli kpekə nyəəy nyəma ka wəna pa səsaa, halı pa həla ntə. Lupəy kpekəle taa nyəy nté Sikəli pəyalə İliyeesə, Simiyəy kpekəle taa nyəy nté Maaka pəyalə Sefatiya.

¹⁷ Lefii kpekəle nyəy nté Kemuweli pəyalə Hasapiya. Aləy luləy nyəma nyəy nté Satəki.

¹⁸ Yuta kpekəle nyəy nté Tafiti taalənaa taa lelv İlihu. Isakaa nyəma nyəy nté Mikayəli pəyalə Omili.

¹⁹ Sapuləy nyəma nyəy nté Opatiya pəyalə İsemaya. Nefətali nyəma nyəy nté Asəliyeli pəyalə Yeliməti.

²⁰ İfəlayim nyəma nyəy nté Asasiya pəyalə Osee. Manasee kpekəle həyəlyəy ηku ku wəna ilim tətulə təə tə, kulə ku nyəy nté Petaya pəyalə Sowəli.

²¹ Na həyəlyəy ηku ku wəna ilim təlulə təə ké Kalaatı tetu taa tə ku nyəy nté Sakalı pəyalə İtoo. Pencaməe kpekəle tu nté Apənəe pəyalə Yasiyeli.

²² Təy kpekəle tu nté Yeloyam pəyalə Asələli.

Iseyeli kpekə səsaa nté.

²³ Tafiti taa kala ifəpiya mpa pa wəna pusi hiu yaa pa səkə mpu tə. Mpi tə, Tacaa ka təmayə sı i kə yele na Iseyeli nyəma huki isı isətuləyəsı. ²⁴ Seluya pəyalə Sowarı ka caala kəkəlyəy ηku, ilə i taa tē-kuyə. Mpi tə, Tacaa mν-wə na páná ke yaası inı i təə. Mpu pə lapəna na pá tá tó Iseyeli nyəma nyuyə ke wulav Tafiti təma takəlaya taa.

Tafiti təmle nyəma səsaa ləlaa

²⁵ Atəyeli pəyalə Asəmafəti ka kəna kawulaya kpancoou təə nyənəlv.

Na Osiyasi pəyalə Sonatəy kəle acaləe səsəna na səkpena na cacakəy tē təyənası təsulə na yoolaa tətənlənaa təyənası təsulə nyənəlv.

²⁶ Kelupı pəyalə İsəli kəle tetu taa hataa paasənlaa nyuyə tu.

²⁷ Lama tu Simeyi kəle tıy wei pa yaa sı ləsəy tə i paasənəlv.

Sefam tu Sapəti kəle ləsəy tıy inı i suləm paasənəlv.

²⁸ Pəti-Ketee tu Paalı-Hanəy kəle tıy wei pa yaa sı Olifinaa na Sikoməə tə pə paasənəlv. Na Yowası kəle nim təsulə paasənəlv.

- ²⁹ Saləŋ tʷ Sitalayi ka paasayanana təna naaŋ.
 Atəlayi pəyalv Safati keke teteka taa naaŋ kutiikin paasənlv.
³⁰ Isəmayeli tʷ Opili keke yooyoonaa pasənlv.
 Melono tʷ Yetiya keke kpaŋasi əlvnyənsi paasənlv.
³¹ Hakili tʷ Yasisi keke heeŋ na pəŋ pə paasənlv.
 Yəlaa mpa pa paasayana wulav nyəmnaa tə pa həla nté.

Tafiiti cəlv nyəma

³² Tafiiti caa neu Yonatan ka ké yulv layatv ké na í wəna nyəm. Inı ı ka kəna wulav layatv tasəlv. Hakəmoni tʷ Yehiyeli keke wulav piya səyəsəlv. ³³ Ahitofeli ka ké wulav layatv tasəlv tətə. Na Aləkii tʷ Husayi keke ı taapalv na ı taa təm nyəntv. ³⁴ Mpa pa ləeta Ahitofeli lonte taa təyələ Penaya pəyalv Yoyata na Apiyataa. Sowari keke wulav yoolaa təna nyuyv tʷ.

28

Tafiiti həlvəyi si Salvməŋ ká ləeti ı lonte taa

¹ Mprəyú wulav Tafiiti kota Yosalem ke lseyeli nyuyv nyəma təna. Paa kpeka nyəŋ nyəma na yoolaa tintika iyaya (1000) iyaya (1000) nyəŋ nyəma, na nunəwa (100) nunəwa (100) nyəŋ nyəma na wulav na ı pəyalaa pa təla na tawa tə nyənlaa nyəŋ nyəma. Na kawulaya təyaya taa təmlataa nyəŋ nyəma. Na yoolaa taa yoolaa, na mpa pa nyəŋ kulaa tə. ² Uəna wulav kulı na í səŋ na í tə si: Ma yəlaa na ma taapalaa mə, maa həvəwa si maa ŋmá Isə təsəele na má su Isə atakaa wei ı ké ı nəəhəe təsule tə. Halı ma tu tema pə tənaya tayanuyv. ³ Ama Isə heela-m si, pə taya máa ŋmana-ı təyaya ŋka ka taa paa səeki-ı tə. Mpi tə, ma ké yoolu ké na ma ləsa yəlaa pəyalə feesiŋ. ⁴ Pə na pə mpu tə, maya lseyeli Isə ləsa ma caa ləlvuyv nyəma taa si má na ma ləlvuyv nyəma tə təkı kawulaya ke tam ké lseyeli təna tə. Yuta ke ı ka təwa əwulumpiitu ke hatoo ləŋtaa, na í ləsi ı kpekəle taa ké tá ləlvuyv nyəma. Uəna í ləsi maya ma caa təyaya taa si má la lseyeli kəkrentuyv wulav. ⁵ Təv, nəəŋə, ıle Salvməŋ ke ı ləsa ma piya tuutuuma ıne ı taa si í ləeti ma lonte taa, na í təyə Tacaa Kawulaya ke lseyeli nyəma tə. ⁶ Isə heela-m təfoo si: Nyá pəyalv Salvməŋ ke ma ləsa si í ŋma-m Isə təsəele, na í həli ma taasi təna. ı ká nyənəyi-m ı caa, na maa nyənəyi-ı ma pəyalv. ⁷ Ye ı təkə ma kusəsutv na ma Kutututv na í lakı-tı, ısu ma lakuyv saŋa taa ıəntə tə, maa yele na ı kawulaya wəe tam tə. ⁸ Pəneŋte ma taapalaa mə, í tó mə təyi Tacaa kusəsutv kpelemyuyv təm taa, na Isə wei ı nukı mə təm tə, í na ı yəlaa lseyeli nyəma təna pá naaki. Mprəyú tetv kəpantv təne tu pəsi mə na mə waalı nyəma mə tetv ke tam tə.

⁹ Pə kaasa ma pəyalv Salvməŋ nyá tə, pəeki na ŋ nyı Isə wei ma lapa təmlə tə, na ŋ səe-ı na lotu kuləmtv, na luyv kuləmyuyv. Tacaa nyənəyi yəlaa lotu taa ké na í cəkəxəna pa həwəe təna. Ye n pəkəyi-ı, ı ká yele na ŋ na-ı. Ama ye n lə Isə, ılé ı ləkı-ŋ tam tə ké. ¹⁰ Nəəŋə n cəkənaa si nyaya Tacaa ləsa si ŋ ŋma-ı ı təyaya ŋka ka taa paa səeki-ı tə. Mpu tə, kaasi nyá tı na ŋ sūv təmlə taa.

Tafiiti həlvəyi Salvməŋ ke ıəna ı ka ŋmá Isə təsəele tə

¹¹ Mprəyú Tafiiti cəla Salvməŋ ke ıəna paa ŋma Isə təyaya tə pə fotoonaa, paa Isə təsəele na pə cəlv kutulun, na kpancoou kutuluyv, na ıətaa naŋ na pə tē nyəŋku na Isə atakaa nyəŋku. ¹² Na Tafiiti cəla Salvməŋ tətəyə pə təna mpi ı caakaya ŋmav tə pə fotoonaa, ısu Isə təsəele taasi həlvuyv na pə kutulun wei ı cəəna-sı tə. Na kutulun wei ı taa paa su kpancoou na Isə wontu tə. ¹³ Mprəyú Tafiiti cəla Salvməŋ tətəyə kətəlaa, na Lefii nyəma, pa kpekəle nyəma həla, na təma wəna paa la Isə təsəele taa tə, na tə taa wontu həla tətə. ¹⁴ Haləna Tafiiti keesi Salvməŋ ke wulanaa na liyitee nyəyətəv pə kiloona ıəna ıəna ı ká caa na í luna pə wontunaa mpe ısu pa lakəna-tı tə. ¹⁵ Na pə kpenna wula kəkə kpatəŋ, na pə tə wula fətəlanaa, na liyitee nyəyətəv kəkə kpatəŋ na pə fətəlanaa nyəntv, ısu pa lakəna-tı tə. ¹⁶ Na Tafiiti cəla Salvməŋ ke wula na pə mayana ıəna paa lu taapələnaa mpa pa tə pa sukı Isə potopotonaa tə. Na

í cελε-ι tətəγə liyitee nyəγətu si pá la taapələnaa. ¹⁷ Na í cελε-ι wula wei paa lu kela ləγələsi nsi pa lakəna nantu tə, na poosiyanaa mpa pa ηmusəγəna caləm tə, na wula mayamaya fusi na wula na liyitee nyəγəlvu pə cemsena. Na Tafiiti keesi Saloməη ke paa wontuyu ηku ku yuη. ¹⁸ Na í cελε-ι wula mayamaya na pə mayana isəna paa lu tulaalənaa təwəte tə. Na í keesi-ι isəna paa la Isə keeke tə. Uena pə tu kələna isətaa təηlaa leesəη wula nyəη na pá ləpa pa ken ke Isə atakaa tə. ¹⁹ Mprəγú Tafiiti təma si: Pə təna isəntə pə we takəlaya ηka Tacaa cεla-m tə ka taa. Tənaya pá keesa teu təcειει ké isəna paa la təma anu tə.

²⁰ Uena Tafiiti tasa si: Ma pəyalv, kaasi nyá ti na í nyəə toη na í suv təmlε taa. Taa nyá, pécó taa sele. Ma Isə Tacaa ká weε nyá waali ké, ι kaa lə-η. Haləna ι təcειεε təmlε təna yoosi. ²¹ Kətəlaa na Lefii nyəma mpa pa faya kpeka kpeka si pa laki Isə təcειεε taa təmlε tə pa we nyá waali tətə. Pəle pə paasi yəlaa mpa pa nyəma təmlε lapv ke teu na luyv kulvmvuv na pá we lseyeli nyəma na pa nyuvv nyəma taa tə, paa təη nti n ka yəγəti tə.

29

Isə təcειεε ηman kvəəη

¹ Mprəγú wulav Tafiiti yəγəta samaa taa si: Ma pəyalv Saloməη ke Isə ləsaa si í leeti ma lonte. Uε ι ké pəyaya, ι ta nyənta pulv. Pəyele təmlε səsəle ke pə tu-ι. Mpi tə, pə taya yulv ke ι ηmaaki kutuluyv. Ama Isə Tacaa ké. ² Ma kaasa ma təγi teu ké, na má kpeyeli mpi mpi paa ηmana Isə təcειεε tə. Paa wula, na liyitee nyəγətu, na nyəγəlvuv mayamaya, na pə kvεεmvuv, na kpeηkpelasi, na liyitee pεε kvkpeεtεε, na kacəka nyəna nna a teeki kəkə tə. Na nna a wena ηmalvm ke waanu waanu tə. Na pεε kvhvlvmεε ke səsəm. ³ Ye pə kaasa ma mayamaya ma wεnav isu wula na liyitee nyəγətu, uε ma haaki-ti si pá ηmana ma Isə təcειεε. Ma səsəγi-təγi pə təna mpi ma tεma tayanuvv si pá ηmana Isə təcειεε nte ma səla teu tə pə tə. ⁴ Maa ha Ofii tetv nyəma wula ke təənənaa nuuwa (100) na liyitee nyəγətu kvpantu ke təənənaa ηmvuvv na nule (240) na pá mati Isə təcειεε koloosi tə na pə taa tə. ⁵ Təv, nəənəə awe ká ha Tacaa ke wula yaa liyitee nyəγətu na luyv kulvmvuv. Uena canəm təma lataa lu Isə təcειεε taa wontu?

⁶ Mprəγú lseyeli kpeka na pə tεεsi nyuvv nyəma na yoolaa iyaya (1000) nyuvv nyəma na nuuwa (100) nyuvv nyəma na wulav təmlataa nyuvv nyəma tisaa si paa hana luyv kulvmvuv, ⁷ ke wula təənənaa nuuwa na nutoso na naanvwa (170), na wula nyəγətu ke iyisi naanvwa (10000), na liyitee nyəγətu ke təənənaa ηmvuvv na nuuwa (300) na waali, na nyəγəlvuv kvεεmvuv isu təənənaa nasətoso (600), nyəγəlvuv mayamaya ke təənənaa iyisi tooso (3000) na pá lana Isə təcειεε təmlε. ⁸ Mprəγú lelā ná cεla liyitee pεε ke Kεesəη lvlvuvv tu Yehiyeli si pá tū Isə təcειεε kpancoou taa. ⁹ Lotu kulvmtv ke mpe unu pa təna pa hana pa kvəəη na pa lanη hvlvmaa. Wulav Tafiiti mayamaya lanη ka hvlvmaa ké pə tu fei.

Tafiiti Isə sələmvuv

¹⁰ Mprəγú Tafiiti sama Isə ké lseyeli samaa təna kin si: Hai, Yakərv Isə Tacaa, yəlaa í sanu-η tam tə. ¹¹ Nyayale səsə na toη tu na teeli tu na tam tə tu. Nyá tənna isətaa na ate nyəm təna. Nyayale kawulaya tu na pə təna pə tu. ¹² Nyá haakəna wεnav na í tvyi teeli na í ηmakəla pə təna. Nyá niη taa ké toη na pəsuvv weε si í la na paa awe nyuvv kvli yaa í nyəə toη. ¹³ Pə tə ké ta Isə tə sanu-η na tə puvvləγi nyá hətε səsəle. ¹⁴ Ma na ma yəlaa tə ta ke pulv. Pécó pə taya tá toη taa ké tə pəsaa na tə ha-η kvəəη unε. Nyá hana-tvγv pə təna. Mpi n ha-tv təγə tə haaki-η. ¹⁵ Tá na tá caanaa tə wε-η teitei ké isu mvulaa na cayalaa, na tá weesη wε ate cəneyε isu isotom, naani nəγəlv ι fei. ¹⁶ Ta Isə Tacaa tə kaa wontu ke huvule si tə ηmaaki timpι tu sεeki-η tə, na nyá hətε Nanη nyəntε taa. Nyá tənna pə tənaya mpv. ¹⁷ Hai, ma Isə, ma nyəma si n mayasəγi yəlaa lotunaa taa hūweε kvηmεleε na í san tampana təηlaa. Na lotu kulvmtv ke ma hana-η ma wεnav. Ma nawa nyá yəlaa kotaa si pa haaki-η mpv tətə na lanηhvlvmlε. ¹⁸ Hai, ta caanaa Apələham na Isaaka na Yakərv pa Isə Tacaa, yele na nyá yəlaa ləmayasεε

wεε nyά τῶ κέ tam κέ mpυ. ¹⁹ Ha ma pəyalυ Salυmῶη ke lotu kulυmtυ na ί tῶki nyά kusῶsυto na nyά kusεyεsῶtu na nyά kiin na ί lakι-i. I ηmά kutuluyυ ηku ku tῶmle ma tayana isῶntῶ tῶ.

²⁰ Μρύγύ Tafiiti tasa kotilaa ke heeluyυ tῶtῶ si: I see mῶ Iso Tacaa ke ί na tῶmle.

Uena pa tῶna pá lun ηakula na pá see pa caanaa Iso Tacaa na pá hῆntι pa wulav ke ate.

Tafiiti sῶm na Salυmῶη kawulaya

²¹ Μρύγύ teu fema tanaη, uena pá la Tacaa ke kῶtasi nsi kῶkῶ lusa si tῶna tῶ, na nῶγῶ kulυmaya kprentuyυ nyῶnsι ke latῶcῆnaa iyaya (1000), na ιwaaη ke iyaya (1000), na ιwεεsι ke mpυ tῶtῶ na pῶ sulυm. Halῶna Iseyeli nyῶma tῶna mpa paa kotaa tῶ pá tῶγῶ kῶtaya tῶγῶnaya na pῶ tala-wε. ²² Uena pá tῶγῶ kuyaku ηku na pá nyῶ Tacaa isῆntaa na lanηulυmle sῶsῶle. Na pá tasa Tafiiti pəyalυ Salυmῶη ke kawulaya kraυ ke tῶm naale nyῶm. Na pá pῶli-i nim na Tacaa hῶte taa. Na pá pῶli nim ke Satῶki tῶtῶ, na ίlé ί pῶsi kῶtulυ sῶsῶ. ²³ Μρύγύ Salυmῶη kraua Tacaa Kawulaya kumte tῶ na ί lῆeti ι caa Tafiiti lonte, na ι kawulaya tῶη teu na Iseyeli nyῶma tῶna tῶna-i. ²⁴ Uena tetυ tῶkῶlaa na yoolaa na Tafiiti pəyalaa lelaa nuna-i. ²⁵ Μρύγύ Tacaa sῶsa ι nyuyυ ke kusuyυ ke Iseyeli nyῶma tῶna isῆntaa. Na ί yele na ι kawulaya hῶte yaa na pῶ kῶli isυ mpa pa laala-i Iseyeli kawulaya kumte tῶ κέ cayale tῶ.

²⁶ Iseyeli nyῶma kukprentuyυ tῶ κέ Seseε pəyalυ Tafiiti ká tῶγα kawulaya. ²⁷ I tῶγα Hεpῶlῶη ιcate tῶ κέ pusi naatosompῶγῶlaya. Yosalem ιcate tῶ κέ pusi hiu na naanῶwa na tooso, na sí kprentι nule. ²⁸ I sῶpῶna kratῶlaya kupaηka κέ, na tῶη na teeli. Uena ι pəyalυ Salυmῶη lῆeti ι lonte.

²⁹ Pa ηmaa wulav Tafiiti tῶm kancaalaya na tῶ tῶnaya ke nalυ Samiyεeli na Iso kuyῶγῶtῶtu telῶsulυ Nataη na Katι pa takῶlasι taa. ³⁰ Si taa κέ pa keesa ι kawulaya na ι teeli na ι tῶma pῶ tῶm. Na pῶ tῶna mpi pῶ lapa Iseyeli taa, na Kawulasι lensι taa tῶ.

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA NAALƏ NYEŊKA Kutəəsutu

Pa keesəyi takəlaya kanε ka taa tətəyɔ Tafiiti pəyalu Saluməŋ kawulaya təyɔu təm. Iso sɛɛu təm kɛna pə tənə pə kite. Pə tɔɔ kɛ takəlaya ŋmaalu keesəyi Saluməŋ ŋmau kɛ Iso təsɛɛlɛ na Lefii kətəlaa kpau təm, na Yuta awulaa lɛlaa tayanuyɔu kɛ iso sɛɛu, na iso sɛɛlaa Tɛɛu acima tayanuyɔu na isənə pa hiiwa kiin takəlaya tɔ.

Isəna pa faya Kutəəsutu II takəlaya tɔ:

Saluməŋ kawulaya təyɔu na Iso təsɛɛlɛ ŋmau, titite 1-9

Isə sɛɛu tayanuyɔu na Yosalem nyəma kuuu təm, titite 10-36

ISEYELI WULAU SALUMƏŊ TƏM

¹ Mprɔyɔ Tafiiti pəyalu Saluməŋ nyɔɔsa i kawulaya. I Iso Tacaa ka wɛ i waali kɛ na i kusəyi i nyuyɔ.

*Saluməŋ sələma Iso kɛ ləmayasɛɛ
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mprɔyɔ kuyaku nakuli Saluməŋ kota Iseyeli nyəma tənə. Ulenə pɛ tu kələnə yoolaa iyaya (1000) nyɔɔŋ nyəma, na nunɔwa (100) nyɔɔŋ nyəma, na təm huulaa na lɔlɔŋ nyɔɔŋ nyəma. ³ Ulenə i na pa tənə mpa paa kota i kin tɔ pɔ polo tɛfɛɛnlɛ nte tɔ wɛ Kapawəŋ tɔ. Mpi tɔ, tənaya Iso tɛmlɛ tu Moisi ka lapa cokɛlɛ nteyɛ wulaya tɛtu taa tɔ tu wɛɛ.

⁴ Waatu unɛ Tafiiti ka tɛma Iso atakaa kpaxau kɛ Kiliyati-Yeyalim na i pona-i Yosalem. Na i su lonte nte tɔ taa i ka tayana-i təyɔ cokɛlɛ taa. ⁵ Ama i su nyəxələyɔu kusɛɛmuyɔu kətaya tɛlatɛ kɛ cokɛlɛ isɛntaa. Nteyɛ Ulii pəyalu Pəsələli wei i kɛ Uu saali tɔ i ka lupa.

Tənaya Saluməŋ na i waali nyəma tənə pa polaa na pɔ pɔɔsi Iso. ⁶ Nyəxələyɔu kusɛɛmuyɔu kətaya tɛlatɛ nte tu wɛ tɛsulle cokɛlɛ kin tənə tɔ tɔ tɔ kɛ Saluməŋ lapa Tacaa kɛ kətasi nsi kəkɔ nyaya si tənə təyɔ iyaya (1000). ⁷ Mprɔyɔ Tacaa lu i tɔ kɛ ahoɔ anɛ na i təm-i si: Sələmi-m mpi n caa si ma ha-ŋ tɔ.

⁸ Ntɛna Saluməŋ cɔ-i si: Kɔpantɔ kɛ n lapa ma caa Tafiiti na ŋ yeɛ si má lɛɛti i lonte taa.

⁹ Mpu tɔ, Tacaa Iso, la nɔyɔ ŋka n ka su ma caa Tafiiti tɔ. Mpi tɔ, piitim mpi pə tɔɔ n kra-m wulau tɔ pə yɛlaa wɛ paɣalɛ kɛ isu kanyəŋa. ¹⁰ Uɛ la suulu na ŋ ha-m ləmayasɛɛ na nyəm na má cɛkənə kawulaya təyɔu kɛ yɛlaa panɛ pa tɔɔ. Ye pə taya mpu nɔyɔlu kaa pəsi nyá yɛlaa samaa inɛ.

¹¹ Ntɛna Iso cɔ Saluməŋ si: Timpi n ta sələmi-m wɛnau, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa i si, yaa weesuyɔu kutayaluyɔu, ulɛna ŋ sələmi-m ləmayasɛɛ na nyəm si ŋ pəsi na ŋ təyɔna kawulaya kɛ ma yɛlaa mpa pa tɔɔ ma kra-ŋ wulau tɔ. ¹² Maa ha-ŋ ləmayasɛɛ na nyəm mpi, na wɛnau, na teeli, na pə kəli awulaa tənə. Paa kɔpəma, paa nyá waali nyəma.

¹³ Mprɔyɔ Saluməŋ kula cokɛlɛ cɔlɔ tənaya Kapawəŋ tɛfɛɛnlɛ na i mɛli Yosalem na i təyɔ Iseyeli nyəma tɔɔ kɛ kawulaya.

*Saluməŋ toŋ na i wɛnau pə təm
(Awulaa I 10:26-29; Kutəəsutu II 9:25-28)*

¹⁴ Mprɔyɔ Saluməŋ kpɛyɛla i yoou keekɛnaa na pə kpaxanəŋ na pɛ lu keekɛnaa iyaya na nasələ (1400), na kpaxanəŋ iyisi naanɔwa na naalɛ (12000). Ulenə i su pə taa lɛnti kɛ i kin kɛ Yosalem. Pə kaasa nti ulɛna pɔ su tɛlɛyɛ timpi timpi paa tayanaa si pɔ su-ti tɔ. ¹⁵ Saluməŋ kawulaya waatu liyitee ka wɛ Yosalem taa kɛ isu pɛɛ. Na pɛ kaasi na kpenkpelasi kɔpanɔsi nɔá tɔɔli yem isu tun wei pa yaa si Sikomɔɔ na i nyɔkɛ tɛtɛkɛlɛ taa tɔ. ¹⁶ Icipiti na Silisii pə acalɛɛ taa kɛ paɣatɛlaa pukaya na pɔ yakɛ Saluməŋ kpaxanəŋ na pɔ kəŋna. ¹⁷ Liyitee nyəxətɔ nasətoso nasətoso (600) kɛ paɣatɛlaa yakaya Icipiti yoou keekɛnaa. Ulenə pɔ yakɛ kpaxanəŋ

κε νυῶῆτο nunῶwa na nule na naanῶwa naanῶwa (150). Pa yakaya na pá pεετῶῆna mpυ tῶtῶῆ Hiti na Silii pῶ awulaa.

Salῶmῶῆ tayanaῆyi Isῶ tῶσεελε ῆmav tῶm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)

¹⁸ Μῆρύῆ Salῶmῶῆ tῶ ι taa si ι ká ῆmá Tacaa κε ι tῶσεελε na ι kawulaya tῶyaya.

2

¹ Μῆρύῆ Salῶmῶῆ caa wontu sῶῆllaa κε yῶlaa iyisi nutoso na naanῶwa (70000), na pεε saakῶlaa κε iyisi nunaasa (80000) si pá la tῶmle κε pῶῆy taa. Na yῶlaa iyisi tooso na nasῶtoso (3600) fenῆyi pa tῶῶ.

² Ntεna Salῶmῶῆ tili na pá heeli Tiii wulav Hilam si: Tilina-m kpenkpelasi kupaῆsi nsi n ka tilina ma caa Tafiiti na í ῆmana ι tῶyaya tῶ. ³ Ma tῶῆa Isῶ Tacaa κε kutuluyu ῆmav kέ si paa wῶki-ι tulaalῶnaa na pá haaki-ι potopotonaa κε kutamsa. Na pá laki-ι kῶtasi nsi kῶkῶ lusa si tῶna tῶῆo tananῆ na taanaya, na kῶyεεῆ kῶhεεεῆ, na isῶtῶnaa kῶyεεῆ kancaalaya nyῶῆ, na Tacaa acima kῶyεεῆ lélῶῆ. Tῶmle κε pῶ tu lseyeli nyῶma κε tam tῶῶ. ⁴ Mpi tῶ, kutuluyu ῆku ma caa ῆmav tῶ kv kέ sῶsῶῶu kέ. Pῶ taya pulv, ta Isῶ kῶla tunῆ tῶnaya sῶsῶῶntv kέ. ⁵ Paa na mpυ tῶ, nῶῆῶlv u pῶsῶῆyi na í ῆma-ι tῶcayale. Pῶ taya pulv, isῶtῶnuyv na kv tῶῶu tῶna, kv ta tala-ι. Pῶ tῶῶ kέ ma mayamaya maa hῶῆ ma ti si ma ῆmaaki-ι tῶcayale. Ama timpi paa sεεki-ι na pá laki-ι kῶtasi tῶῆo. ⁶ Mpy tῶ, Hilam tilina-m wei ι nyῶmá wῶla na liyitee nyῶῆῶlvῶ na kvεεεmuyv na nyῶῆῶlvῶ mayamaya pῶ tayanuyv tῶ. Na í nyῶmá tῶtῶῆo pῶῶῆ kvεεεmῶῆ cῶῆcῶῆ, na kvεεεmῶῆ mayamaya, na akpaayala nyῶῆ tayanuyv na fotoonaa lῶsvῶv tῶ. Ilena pῶntv na yῶlaa mpa ma caa Tafiiti lῶsaa na pá wε Yosalem na Yuta tetv taa tῶ pá lá tῶmle ῆtῶ. ⁷ Nyá tῶmle nyῶma í seti-m Lipaῆ pῶῆy taa tunῆ kupaῆ. Mpi tῶ, pa nyῶmá pῶ tῶmle κε teu kέ. Ma nyῶma ká polo na pá sῶna-wε. ⁸ Ilena pá kῶenti na pá seti-m kpenkpelasi κε sῶsῶm. Mpi tῶ, Isῶ tῶσεελε nte ma ῆmaaki tῶ tu tῶῶ sῶsῶm kέ na tῶ tewa. ⁹ Maa cela tunῆ setῶlaa mῶpεε mῶlvῶm tῶῶnῶnaa iyisi naatoso (6000), na tῶῆῶnaya pεε tῶῶnῶnaa iyisi naatoso (6000), na svῶm κε liitilinaa iyisi nasῶnaasa (80000), na nim κε mpυ tῶtῶ.

¹⁰⁻¹¹ Μῆρύῆ Tiii wulav Hilam cῶ Salῶmῶῆ na takῶlaya si: Ma sεε lseyeli Isῶ Tacaa wei ι lapa isῶtaa na atε, na í ha Tafiiti pῶyaya nyaya lῶmayasεε na nyῶm na layatv si ῆ ῆma-ι Isῶ tῶσεελε na nyá kawulaya tῶyaya tῶ. Tacaa sῶla ι yῶlaa tῶῆo ι kpa-ῆ pa wulav. ¹² Maa tilina-ῆ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tῶ. Apalv ιnι ι nyῶmá ninῆ tῶma kέ na í wεna layatv. ¹³ I too κε Tanῆ kῶekῶle tv kέ, na ι caa κε Tiii tv. Mpi mpi pῶ tῶmle ι nyῶmá tῶῆῶle, wῶla na liyitee nyῶῆῶlvῶ, na kvεεεmuyv na nyῶῆῶlvῶ mayamaya, na pεε na kpenkpelasi na pῶῶῆ wei pa sεεsaa tῶ, na kvεεεmῶῆ cῶῆcῶῆ na wei pa lii akpaayala tῶ, na kῶῆῶkῶῆntv tonῆ nyῶntv pῶῶῆ pῶ tayanuyv. I nyῶmá tῶtῶῆo lεεεῆ saakuyv tῶm. Paa tῶmle nteyε n tv-ι ι laki kέ. I na nyá nyῶma na mpa nyá caa wulav Tafiiti lῶsaa tῶ paa lana. ¹⁴ Pῶnente tacaa, tilina-tuyv tῶῆῶnaya pεε na svῶm na nim mpi pῶ tῶm n yῶῆῶtaa tῶ. ¹⁵ Tu polo Lipaῆ pῶῆy taa, na tῶ seti tunῆ wei ι tῶna n caa tῶ, na tῶ hῶkῶ-ι na tῶ tv tenῆku taa na pῶ tala Safa. Ilena ῆ yelev na pá kῶaya na pá pona Yosalem.

¹⁶ Μῆρύῆ Salῶmῶῆ kala cayalaa tῶna mpa paa wε lseyeli taa tῶ, na pῶ kεεεsῶna kukaluyv ῆku ι caa Tafiiti ka lapa tῶ. Paa wε yῶlaa iyisi nunῶwa na nule na naanῶwa na tooso na nasῶtoso (153600). ¹⁷ Μῆρύῆ Salῶmῶῆ lῶsa wontu sῶῆllaa κε iyisi nutoso na naanῶwa (70000), na mpa pa saakῶῆyi pεε κε pῶῆy taa tῶῆo iyisi nunaasa (80000), na mpa pa tῶyi lῶlaa κε tῶma na pá fenῆyi a tῶῶ tῶῆo yῶlaa iyisi tooso na nasῶtoso (3600).

3

Isῶ tῶσεελε ῆmav
(Awulaa I 6:1-38)

Isə təsele wontu nyəğətv nyəntv
(Awulaa I 7:40-51)

⁷ Mpyúyú pa lupa fətəla kpatəŋ naanəwa ke wula, isu isəna pa keesa-we tə. Na pá su Isə təsele ke cemace. Kakpası na ntəğəŋ na kakpası na mpətəŋ.

⁸ Na pá saaki taapələnaa naanəwa na pá su-weye cemace tətə. Kakpası na ntəğəŋ na kakpası na mpətəŋ.

Na pá lu wula poosiyanaa mpa pa ηmusəyəna caləm təğə nunəwa (100).

⁹ Na pá lá kətəlaa kolaya, na taya səsaya. Na pá waasi ka kətəkəŋ ke nyəğələyv kuseeməyv.

¹⁰ Isə təsele ntəğəŋ ηkulunə cələğə paa su ləm nyampaani anaam na ilim mpətəŋ na pə təlule həğələyv tə.

¹¹ Waatv wei Hulam teesa tələma nyənasi na a ləğələsi, na caləm poosiyanaa ilə, i tema Isə təsele təma wəla wulav Saləməŋ ka tu-i tə a lapv nté.

¹²⁻¹³ Pə kpağav akelenaa naale na pa kahusi, na sı canəm wontu. Isu sı təə puluŋ təm naale, na sı təə tyyv pee fotoonaa nasəle.

Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ I ka lupa tətəğə keekənaa taka, na pə təə ləm cəmsənaa səsaa.

¹⁵ Na nyampaani anaam wei pa təna latəcənaa leesəŋ naanəwa na naale təə tə.

¹⁶ Na tələma nyənasi na pə ləğələsi na nantv nyənsı.

Nyəğələyv kuseeməyv ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa təna Saləməŋ ka tu-i sı í lu Taca Isə təsele taa tə, na í sotiti-ti. ¹⁷ Yaatanı tetəkəle taa ké pa pəla nyəğətv ke cəyv taa, na pə lu wontu ntı tə tənaya Sukəti na Seletata pa hekə taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma ke Saləməŋ yelaa na pá lu. Nəğəlv kaa nəki sı i nyəŋ nyəğələyv kuseeməyv kiloonaa isəna pə təğaa tə.

¹⁹ Mpyúyú Saləməŋ lapa na pá lu wula wontunaa na pá tú Taca təsele taa.

Isu tulaalənaa təwəte wula nyənte, na taapələnaa mpa pa təə pa siki Isə potopotonaa tə.

²⁰ Na wula kəkə kpatəŋ na pə fətəlanaa mpa pa mvyı kate taa kate nan isəntaa tə, isu paa keesəyv-we tə.

²¹⁻²² Na pá lu wula tətəğə pə təə canəm na pə kpatələŋ təm naale.

Na cəmsənaa na poosiyanaa mpa pa ηmusəyəna caləm tə.

Na kəpənaa, na cofolonaa, na kampənaa mpa pa təkə kate taa kate nan nənəğə tə, na Isə təsele nyəma tətə.

5

¹ Waatv wei Saləməŋ tema Isə təsele ηmav, iləna í kəna mpi i caa Tafiti ka ha Taca tə. Paa liyitee nyəğətv, na wula, na wontunaa lentənaa. Na í su pə tənaya Isə təsele kpancoou taa.

Isə atakaa sıv ke Isə təsele taa
(Awulaa I 8:1-13)

² Waatv wei Saləməŋ tema Isə təsele ηmav, iləna í koti İseyeli kupağalaa na pa kpeka na pa luləŋ nyuyv nyəma ke Yosalem. Na í tu-we sı pá kpağə Isə atakaa ké Tafiti te timpi pa yaa tətə sı Siyəŋ tə, na pá pona Isə təsele taa. ³ Mpyúyú İseyeli nyəma təna kota wulav təye pa isətv naatosompəğələya nyəŋ ke acima təğəv. ⁴ İseyeli kupağalaa kotaa, iləna Lefii nyəma kpağə Isə atakaa ⁵ na pá pona Isə təsele taa. Na kətəlaa səna-we na pá pona cokəle na tə

taa wontunaa. ⁶ Uena wulav Salomōn na Iseyeli nyóma mpa paa kotina Iso atakaa tō, pá lá kōtaya ke heen na naan tuutuuma pō fei kalvyu.

⁷⁻⁸ Pō waali ké kōtēlaa sūna Iso atakaa ke kate taa kate nan taa ké i lonte ke isōtaa tanlaa ken tēē. Na pō kenti í na i kpatōn wei pa kprakōyōna-i tō i tōō. ⁹ Kpatōn inu i ka tayalaa ké. Halōna ye n kpatōna pūvyu kukakayav n naaki-i ké. Ama ye n hatōlaa n kaa na-i. Mōpōyō pō we halōna saŋa. ¹⁰ Kusāsutu pēē kraatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holēpu pūvyu tōō. Waatu inōyī Iso na Iseyeli nyóma paa pēēla nōyō ke pa Icipiti luu waali. Pēē anu a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Mōpōyō kōtēlaa luna Iso tēsēēle taa. Kōtēlaa tēna mpa paa we tēna tō pa lapa nyōōn tō asilima kēēlvu kōtaya ké. Iē pa ta kēsēna isēna kpeka tōnā tōma tō. ¹² Uena Lefii nyóma mpa pa ké wontu mataa, isu Asafi, na Heman, na Yetutun. Na pa pōyalaa, na pa lōlvu nyóma lēlaa mpa pa suu kponkpontu ton nyōntu wontu tō, pá sōnā kōtaya tōlate ilim tōlule tōō na pá tōka kpeŋkpeŋnaa, na cēmōn na saŋkūnaa. Uena kōtēlaa mpa pa nyōmá akantēē hulvyu tō pá sōnā pa kin ke yōlaa nunōwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Mōpōyō wontu mataa na yonyoolaa pa kpentaa na pá saŋ Iso na yontu si: I sa Tacaa, mpi tō i ké kōpan. I sōlvu we tam tōō. Mōpōyō Iso teu nawa Iso tēsēēle taa. Na isōnmōntu nyala na kōtēlaa kōpisi pa tēmle lapu.

6

¹ Mōpōyō Salomōn sama Iso si:

Hai, Tacaa, sākpetvyu taa ké n ka sōōlaa na n caya.

² Ama ma ŋma-ŋ tōyaya ŋka ka taa n ka caya tō.

Lonte nítē tō taa ké n ka wēē tam tōō.

Iso tēsēēle tvlvu faaci
(Awulaa I 8:14-21)

³ Iseyeli nyóma tēna ka kotaa ké na pá sōnā. Mōpōyō Salomōn kēsēna pa tōō na í kooli-weyē kōpantū. ⁴ Uena í tō si: Ma sama Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tō, toma ke n lapōna teitei isu n ka suu ma caa Tafiiti ke nōyō tō si: ⁵ Hatoo kōyanjku n lōsvu nyá yōlaa ke Icipiti taa tō, n ta lōsōta pa acalēē taa natēli si pá ŋma-ŋ nyá tēsēēle na n caya. Pōyēle n ta kra yulv nōyōlv na i mpa si pōntū í la nyá yōlaa wulav. ⁶ Ama Yosalem icatē ke n lōsaa si n ká caya. Na n lōsi Tafiiti si í la nyá yōlaa wulav. ⁷ Mōpōyō Salomōn tasaa si: Halu ma caa Tafiiti mayasaa si i ŋmaaki kutuluyū na Tacaa Iseyeli nyóma Iso hōtē taa. ⁸ Ama Tacaa tōma-i si: N mayasvyu nyá taa ké mpu tō pō we teu. ⁹ Iē pō taya nyá mayamaya n ká ŋmana kutuluyū ŋku. Ama nyá pōyaya kulōlaya ká ŋmana-kv na ma hōtē taa. ¹⁰ Mōpōyō Salomōn tasaa si: Tacaa tōka isēna i ka suwa tō, na má lēēti ma caa Tafiiti lonte taa ké Iseyeli nyóma kawulaya kumte tōō. Na má ŋmá Iso tēsēēle tēne na Tacaa Iseyeli nyóma Iso hōtē taa. ¹¹ Halōna má su Iso atakaa inu i taa ké nōyō ŋka Iso na tá caanaa pa pēēlaa tō ka pēē kraatanaa.

Salomōn sālōmvyu sōsōōv
(Awulaa I 8:22-53)

¹²⁻¹³ Salomōn ka lupa nyōyōlvu kōsēmvyu kumte taka ké, na í su taya hēkv taa. Tō tayalōn na tō wan ka we teitei ké. Mēētōlōnaa naale na hōyōlvu hōyōlvu. Tō kōŋkulōmōn ke mēētēli kulōm na titite. Mōpōyō i kpawa tō tōō, na í lun kotilaa tēna isēntaa ke kōtaya tōlate kōŋkōn taa tēna. Na í kpaasi i nin na isō na í sālōmi si: ¹⁴ Hai, Tacaa, Iseyeli nyóma Iso. Iso nōyōlv i fei isu nyá. Paa isōtōnvu taa, paa tētū tōō ké atē cōnē. N sōōla mpa pa laki nyá tēmle na lotu kulōmtv tōyō, na n laki-weyē isēna n ka suwa tō. ¹⁵ Mōpōyō n tōka nōyō ŋka n ká su ma caa Tafiiti tō, na saŋa n yōosi nti n ka yōyōtōna nyá nōyō tō na nyá ton. ¹⁶ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la tōtōyō nōyō ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō. Si ye i lōlvu nyóma tōma teu isu inu i tōm tō, mpe paa tōkōna kawulaya ke i waali ke tam tōō. Na pá kaasōyī tōmāyā Iseyeli yōlaa tōō. ¹⁷ Hai, Tacaa Iseyeli Iso, la nōyō ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō.

¹⁸ İle tampana İso pəsəyi na í çaya yəlaa həku ke ateyele? Mpi tə, paa isətənyu na ku təmən tə, ı ta maya ku taa. Pəyele kutuluğu ŋku ma ŋma-ı tə küle ku ta haŋna mpv. ¹⁹ Hai, Taca, paa na mpv keesi nyá ise na ma tə. Nu nyá təmle tə má ma wiinau na ma yaav. ²⁰ Kuli nyá ise na ŋ paasəna kutuluğu kunege ilim na ahoo. Mpi tə, tənaya n təma si n ká çaya. Nu nyá təmle tə má ma kəsələmvto. ²¹ Nu yaav mpi nyá təmle tə ma na nyá yəlaa İseyeli nyəma yaaki-ŋ çəne tə. Hai, nu ta kəsələmvto ke isətaa timpi n wee tə, na ŋ husi tá isayatu.

²² Ye nəyələ wakələna ı təyontəle na pá caali-ı, si í tuuna. İlena pəntv kəə kutuluğu kune ku taa na í tuuna kətaya təlate. ²³ Nuna pəntv ke isətaa na ŋ hūna nyá təmle nyəma na ŋ kú tasəkəle tə təm na pə məli ı nyuyv taa. İlena ŋ keesəna kupaŋ kupaŋtv na ŋ ha-ı tampana.

²⁴ Yaa ye pə kəma na İseyeli nyəma wakələna-ŋ. İlena pa kolontunaa kəli-we, na pá layası na pá məli nyá kiŋ na pá tv nyá həte ke teeli. İlena pá sələmi-ŋ na pá wiina-ŋ kutuluğu kune ku taa çəne. ²⁵ İle hai, Taca, nu pa təm ke hatoo isətaa, na ŋ tayanı nyá yəlaa İseyeli nyəma isayatu. Na ŋ məŋna-weye pa tətənaa mpa n ka ha pa na pa caanaa tə.

²⁶ Yaa ye pa wakələna-ŋ, na ŋ yele na tev wəli-we na pá çəkəna mpv. İlena pá keesəna kutuluğu kune ku tə na pá sələmi-ŋ na pá see-ŋ, na pá pasa pa ti na pá tayanı timpi taa pa wakələna-ŋ tə. ²⁷ İle Taca, nu pa təm ke hatoo isətaa, na ŋ husi pa isayatu. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmle nyəma. İle hólí-weye isəna paa tə teu tə. İlena ŋ yele na tev nu tetv nti n ha-we si tə pəsi pa nyəntv tə.

²⁸ Yaa ye yuləkusuku luna, yaa kutəyəv məənaa yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyəyəsı luna, yaa kolontunaa sūna İseyeli nyəma koloosi acaləe taa na pá ŋmakəli-we. Paa wahala nəyələ yaa kutəŋ nakvli ku tu kəmna, ²⁹ na pá ha-ŋ nyá yəlaa İseyeli nyəma na pa taa nəyələ nu ı isayatu səŋ, na í keesəna nyá kutuluğu kune ku tə, na í wiina-ŋ, na í teye-ŋ niŋ. ³⁰ İle hai, Taca, nu ı təm ke nyá təçayale ke hatoo isətaa na ŋ tayanı paa wei ı təkəllə na ŋ keesəna ı təntə. Mpi tə, nyá tike n nyəməna paa yulə wei ı lotu. ³¹ Laki mpv, İlena İseyeli nyəma tó isu n səlaa tə, na pá seeki-ŋ tam ké tetv nti n ha pa caanaa tə tə taa.

³² Ye isu kpai tv wei ı ta ke İseyeli tv tə ı nu nyá həte səsəle na nyá toŋ wei n lakəna tə ı təm, na í luna tetv pooluŋ na í kəə kutuluğu kune ku taa si ı sələməyi-ŋ. ³³ İle Taca, nu ı təm ke nyá təçayale ke hatoo isətaa, na ŋ lapi-ı ı kəsələməm. Mpv pu yelina na atə yəlaa təna nyi-ŋ na pá seeki-ŋ, isu nyá yəlaa İseyeli nyəma seekuğu-ŋ tə. Paa nyi tətə si kutuluğu ŋku ma ŋma-ŋ tə ku ké nyá nyəŋku təkpaata.

³⁴ Yaa ye n tó nyá yəlaa İseyeli nyəma si pá yoonə pa kolontunaa. İlena pá keesəna nyá ıcatə kuləsəle tənə tə kutuluğu ŋku ma ŋma-ŋ isəntə tə ku tə na pá sələmi-ŋ. İle, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətaa na ŋ waasi-we.

³⁶ Yaa ye pə kəma na pá wakələna-ŋ. Mpi tə, yulə nəyələ fei si u wakələyi. Ntanyı n ka mə-we na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kpa-we, na pá pona-weye kolontunaa acaləe taa ke pə çələ pə çələ, yaa pooluŋ taa. ³⁷ Ye pa pəsəna laakali ke ıcatə nte tə taa pa pona-we tə, na pá məli nyá tee na pá wiina-ŋ tetv nti tə taa pa we mpv tə na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fei teu tə, pa lapa isayatu. ³⁸ İlena pa məli nyá tee na pa lotu təna na pa ləsası təna ke tetv nti tə taa pa pona-we tə. Na pá keesi pa ləmayasəe na nyá ıcatə tənə na kutuluğu ŋku ma ŋmana nyá həte isəntə tə ku tə ké tetv nti n ha pa caanaa tə tə taa çəne. ³⁹ İle hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təçayale ke hatoo isətaa. Na ŋ waasi-we na ŋ tayanı timpi pa wakələna-ŋ tə.

⁴⁰ Ma İso kuli nyá ise na ŋ ké ŋkpaŋŋ na ŋ nu sələmvu ŋku ma sələməyi-ŋ nəəndə isəntəyə çəne tə.

⁴¹ Hai, Taca İso, kvli na ŋ təŋ nyá atakaa wei ı hvləyi nyá toŋ tə, na ŋ kəə nyá təhəsəle çəne. Nyá kətəlaa í suu nyuyv yapv isu toko. Na nyá yəlaa kupaama náá hólí pa laŋhulvmle na pa leleŋ.

⁴² Tacaa, Iso, taa lō wulav wei n lāsaa tō.
Tōōsi kupantu nti n ka lapa nyá yulv Tafiti tō tō tō.

7

Iso tāsēele tvlvv kotasi (Awulaa I 8:62-66)

¹ Waatu wei Salvmōḡ tema sālōmvyv ḡkv, ulena kōkō tiina iso na ká nyāya kataya ḡka kōkō lusiḡi ka tēna tō na nāḡ kulōmāya kpentvyv nyāḡsi. Ulēna Tacaa teeli su Iso tāsēele. ² Halēna kōtēlaa kpisi tō taa sūv. Mpi tō, Tacaa teeli ka su tō taa kē. ³ Mḡpūḡy Isoḡeli nyōma tēna nawa kōkō tiina iso na Iso teu kē Iso tāsēele taa. Ulēna pá hoti pa isentōō kē taya tō. Na pá sēe Tacaa na pá sam-i i kupantu na i sōlvvyv tam nyāḡkv tō.

⁴ Mḡpūḡy wulav na Isoḡeli nyōma tēna pa lapa kotasi kē Tacaa. ⁵ Naāḡ iyisi hiu na naale (22000), na heeḡ kē iyisi nunvwa na hiu (120000). Isēna wulav na yēlaa tēna pa tula Iso tāsēele tōḡle. ⁶ Kōtēlaa ka sēḡa pa tāsēḡlēnaa kē. Na Lefii nyōma nāá makī wontu nti Tafiti ka saaka Iso tō. Na pá saḡna Tacaa kē i sōlvvyv tam nyāḡkv tō na yontu nti Tafiti ka hulawe tō. Na kōtēlaa nāá pūla pa isentaa na pá hulāḡi akantēe na yēlaa tēna sēḡa iso. ⁷ Kōtasi ta māya nyāḡlvvyv kvseemvyv kataya tēlate tōō kē kvyakv ḡkv. Ulēna Salvmōḡ yele na pá tayani Iso tāsēele kataya hēkv taa na pá lá kotasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Na tōḡnāya nyāḡsi, na ciikvyv nyāḡsi na nim cōlō nim cōlō kē tēna.

⁸ Waatu in-i i taa kē Salvmōḡ na Isoḡeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetv tēna taa kē pō kpaḡav Lepo-Hamatī halēna pō suna Icipiti lōō na pōtēe tōō tō, pa tōḡa cōka acima. ⁹ Ulēna pá koti kotuyv sōsōōv kē acima kvyakv pōlefēi naanvwa nyāḡkv. Na pá tōḡō kataya tēlate tvlvvyv acima kē kvyeēḡ naatosompōḡlāya, na cōka nyāna kē kvyeēḡ naatosompōḡlāya tōtō. ¹⁰ Pō waali kē wulav yasa Isoḡeli nyōma kē isōtv naatosompōḡlāya nyāḡ kvyakv hiu na tooso nyāḡkv wule. Ulēna pá kpēna lanhōlvmlē. Mpi tō, Tacaa lapa kupantu kē Tafiti na Salvmōḡ na i yēlaa Isoḡeli nyōma.

Tacaa tasa Salvmōḡ tōō kē luv (Awulaa I 9:1-9; Kotāosutu II 1:7-12)

¹¹ Waatu wei wulav Salvmōḡ tema Iso tāsēele na i tōyāya kē ḡmav, na mpi i ka tō i taa si i laki Iso tāsēele na i māyamaḡa i tōyāya pō taa tō. ¹² Ulēna Tacaa lu i tōō kē ahoō na i tōm-i si: Ma nu nyá sālōmvyv na má tisi na má lōsi lōnte tēne si pá laki-m kotasi. ¹³ Ye isu kvyakv nakōli ma tōka isōtōnvvyv na tev yele nuv, na má kōna kvtolōḡ na kō wakēli tetv, yaa ma tisi yulvkvsvkv kē ma yēlaa tō. ¹⁴ Ye ma yēlaa mpa pa yaakī ma hōte tō, pa pasa pa ti na pá sālōmi na pá pēkēḡi-m. Ye pa yela pa mpaāḡ isayāḡ, maa nuna-wēḡe hatōō isōtaa, na má wii-wēḡe pa isayātū na má tayani pa tetv. ¹⁵ Pō kpaḡav pōnentē tō, maa kuli isē na má kē ḡkpaḡvyv na má nukī sālōmōḡ wei i tēna pa sālōmōḡi-m lōnte tēne tō taa tō. ¹⁶ Má lōsēna-te na má pōsi-tēḡe ma nyāntē si maa wēe tō taa kē mā hēkv kē tam tōō na má fēḡiḡi tō tō, na má laki-mēḡe kupantu. ¹⁷ Pō kaasa nyá tō, ye n tōḡ teu, isu nyá caa Tafiti, na ḡ laki pō tēna mpi ma tvḡv-ḡ tō. ¹⁸ Ue nyi si maa yele na nyá awulumpiitu la tōḡ isu nāḡ ḡka maa sí nyá caa Tafiti si, i lōlvvyv nyōma ká tōkēna i kawulāya na pá kaasēḡi tēmaḡa Isoḡeli nyōma tōō tō. ¹⁹ Ama ye i kisa má na ma kiin na ma kvśōsūtū na i laakī tūḡ na i lunḡiḡi-i. ²⁰ Ue maa lēekī tetv nti ma ha-mē tō, na má lō Iso tāsēele nte pa yaakēna ma hōte tō. Ulēna piitimnaa tēna paana Isoḡeli nyōma na pá wōḡ-wē. ²¹ Waatu wei yēlaa ká tēḡḡōna Iso tāsēele nte tu tewa teu kē mpv tō tō kin tō, sōḡōntv ká kpa-wē na pá pōśōḡi pa ti si: Ue pepe tōō kē Tacaa wakēla tetv na Iso tāsēele tēneḡe mpv? ²² Ue paa cō-wē si: Isoḡeli nyōma lōwa pa Iso Tacaa wei i lōsa pa caanaa kē Icipiti tetv taa tō. Na pá matēna tūḡ na pá lunḡiḡi-i na pá sēekī-i. Pō tōō kē Iso kōna mpusinaa pane pa tēnāya pa tōō.

8

Salvməŋ təma
(Awulaa I 9:10-28)

- ¹ Pusi hiu yoosaa, ɔle Salvməŋ təma Tacaa Iso təseele na ɔ mayamaya ɔ təyaya ŋmav nté.
- ² Mprúyú ɔ tayana ŋmav ke acalɛɛ nna Tiii wulav Hilam ka ha-ɔ tɔ, na í su lseyeli nyóma.
- ³ Pə waali ké ɔ yoona Hamatɔ-Sopa pə acalɛɛ na í lɛeki-yɛ. ⁴ Ilena í ŋmá Tatəmɔɔ ɔcate ke wulaya tetv taa, na acalɛɛ nna a təna ɔ ka ŋmá Hamatɔ hɔɔlɔyɔv taa tɔ, na í suku ɔ təɔŋaya.
- ⁵ Mprúyú ɔ ŋmawa Pɛti-Holon ɔcate ɔsɔtaa nyənte na pətɛɛ nyənte. Acalɛɛ anɔ a ka ké koloosi nyəna ké na pá tv a nənɔsɔ ke kɔkaləsəŋ, ⁶ na Palatɔ ɔcate na acalɛɛ təna nna a taa pa sukaya wontu na á ké Salvməŋ nyəna tɔ. Na nna a təna a taa pa sukaya yoou keekɛnaa na kɔɔɔŋəŋ tɔ. Na Salvməŋ ŋma pə təna mpi ɔ sɔɔlaa təɔɔ Yosalem ɔcate taa, na Lipaŋ tetv taa na tetv təna nti tə taa ɔ təkaya kawulaya tɔ.
- ⁷ Piitim lɛmpɔ nyóma mpa pa ta ke lseyeli nyóma tɔ, ɔsu Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yɛpusi nyóma, paa kaasa tetv taa ké. ⁸ Iseyeli nyóma taa kpiisi pa təna. Mɔɔɔ Salvməŋ ka tɔ tɔlasɔ təma, na pá təŋa-yɛɔ lapv ke haləna saŋa tɔtɔ. ⁹ Ama pə kaasa lseyeli nyóma tɔ, wulav ta tv pɛɛɔ təma ke mpv. Pɛɛɔɔɔ ɔ yoɔlaa, na pa sɔsaa, na yoou keekɛnaa na kɔɔɔŋəŋ pə paasənlaa. ¹⁰ Mprúyú wulav Salvməŋ kpa nyɔyɔ nyóma ke ŋmɔnɔyɔv na nule na naanɔwa (250) sɔ pá fɛŋiyi samaa wei ɔ lakaya təmlɛ tɔ.
- ¹¹ Ilena Salvməŋ ləsi ɔ alv Icipiti wulav pɛɛɔ ke Tafiti ɔcate taa, na í caya təyaya ŋka pa ŋma-ɔ tɔ ka taa. Mpi tɔ, ɔ təŋaya ké sɔ: Pə fɛi sɔ ma alv mayamaya í caya lseyeli wulav Tafiti təyaya taa. Pə taya pɔlv, kutuluŋ wei ɔ taa pa su Iso atakaa tɔ ɔ ké Iso nyəŋ tɔtɔɔ.
- ¹² Iso təseele ŋmav təma təɔ Salvməŋ svv Tacaa ke kɔtasɔ nsi kəkɔ lusa sɔ təna təɔ lapv, ke kɔtaya tɔlate nte ɔ ka ŋma-ɔ tɔ tɔ tɔ ké Iso təseele ɔsentaa. ¹³ Teitei ɔsu Moisi svv paa kuyaku ŋku kv kɔtaya lapv tɔ tɔ. Pa lakaya kɔtasɔ ke kuyaku kɔhɛɛsvv wule ké. Na ɔsɔtv kɔfalv kuyaku kancaalaya nyəŋkv, na pənaya taa acima sɔsɔna kuyɛɛŋ, ɔsu kɔkɔsvv fɛi potopotonaa acima, na Pɛntakənta acima na Coka nyəna. ¹⁴ Salvməŋ təŋaa ké ɔsu ɔ caa Tafiti ka yɔɔtvv tɔ. Ilena í kpa kɔtəlaa kɔɔka na Lɛfi nyóma mpa pə wɛɛ sɔ pá saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na pá sɔsɔ kɔtəlaa tɔ ké pa təma taa tɔ, na nənɔsɔ tɔŋlaa na pə keesəna pa təma ke paa nənɔɔ ŋka. ɔsəna Iso yɔlv Tafiti ká suwa təɔɔɔ. ¹⁵ Salvməŋ ta cɔlv tə taa natəli. Paa kɔtəlaa yaa Lɛfi nyóma yaa kɔpəncəŋ tɔm taa.
- ¹⁶ ɔsəna Salvməŋ tayana ɔ təma təɔɔɔ. Pə kɔɔɔ kuyaku ŋku pa su Iso təseele kite tɔ, haləna kuyaku ŋku pa təma-tɛ tɔ. Kutuluɔyɔ ŋku kv təmlɛ təma teu ké.
- ¹⁷ Mprúyú Salvməŋ pɔla səsəncəasɔ tɛŋku nɔɔɔ ɔcate ke lsiyəŋ-keɔɔɔ, na Ilatɔ ɔcate ke Itəm tetv taa. ¹⁸ Ilena wulav Hilam tilina-ɔ kɔpələŋ na ɔ saalaa kɔpama, mpa pa ke Fenisii nyóma tɔ na pá na Salvməŋ nyóma pá polo Ofii tetv taa na pá kɔɔɔ wɔla tɔnənaa ɔsu naanɔwa na tooso na waali na pá pona ɔ tɛ.

9

Sapa wulav alv nyəŋ pote ke Salvməŋ wiiluyv
(Awulaa I 10:1-13)

- ¹ Mprúyú Sapa tetv wulav alv nyəŋ nuwa Salvməŋ hətɛ yaav. Ilena í polo Yosalem sɔ ɔ pɔsəyɔ-ɔ tɔmnaa kate nyəntv, na í na ɔ nyəm tənaya. I waali samaa ka wɛ tuutuuma ké. Yooyoonaa səɔɔla tulaalənaa na wɔla ke sɔsəm, na liyitee pɛɛ. Ilena wulav alv nyəŋ ɔnɔ í pɔsɔ Salvməŋ ke tɔmnaa mpa ɔ ka tayanaa tɔ. ² Na ílɛ í cɔ tə təna ɔ ta sɔ paa kulɔmɔyɔv. ³ Mprúyú alv ɔnɔ ɔ nuna ɔ ŋkɔpəŋyɔv ke Salvməŋ ləmayasɛɛ tɔm, na í sá ɔ kawulaya təyaya ŋka ɔ ŋmawa tɔ. ⁴ Na təɔŋaya ŋka pa saakaya tɔ, na ɔ waali nyóma təsvɔlɛnaa, na kv tɔyɔv na kɔnyənyəəm tallaa wontu kususuutu. Na í ná tɔtɔyɔ ɔsəna wulav na ɔ yəlaa pa pɔlɔyɔ na pá kɔpaki Iso təseele tɔ, na pə lapv-ɔ piti na pə mətɔ ɔ nɔɔɔ. ⁵⁻⁶ Ntəna wulav alv nyəŋ ɔnɔ í tɔ sɔ: Pa keesam nyá ləmayasɛɛ tɔm ke hatoo ma tetv taa. Ama ma ɔsɛ taa nata, ɔlɛ ma ta mv-ti. Pəyɛɔ pu

ké tampana ké. Halı pa ta tu heelim nyá ləmayasəe həyəlvəy. Pə tēwa isu paa kēsa-m tə təcayacaya. ⁷ Nyá waali nyéma na nyá təyaya taa yəlaa tənə nuwa leleŋ ké. Mpi tə, pa wə nyá kiŋ na pá nukı ləmayasəe təm ke tam. ⁸ Ma sama nyá Iso Tacaa wei ı ləsa-ŋ sı ŋ təyə kawulaya na ı həte ke lseyeli nyéma tə tə. Iso inı ı səla ı yəlaa ké, na ı caa sı pá wē tam tə. Pə tə ké ı kpa-ŋ pa wulav na ı tu-ŋ sı ŋ təy tampana na ŋ laki kvsiyisim.

⁹ Pəle pə waali ké Sapa wulav inı ı hawa Salvməŋ ke wula ke tənənəa tooso na həyəlvəy na tulaalv ke səsəm, na liyitee pē tətə. Toə tə nəyəlv ta nata tulaalv isu mpyəy lseyeli taa.

¹⁰ Mpyəy wulav Hilam təmlə nyéma na Salvməŋ nyéma mpa paa pola Ofii tə, pa kəna wula na kpenkpelası kupaŋsı na liyitee pē. ¹¹ Kpenkpelası kupaŋsı ke wulav Salvməŋ ka lapa Iso təsele, na ı kawulaya təyaya təkpalē. Na pá saakı-sı tətəyə saŋkvnəa na cəməŋ ke yonyoola. Toə tə, pa ta nata pəlv isu mpyəy Yuta tetv taa.

¹² Mpyəy Salvməŋ hawa alv inəyi pə tənə mpi ı nawa na ı sələmı-tə. Haləna pə tē isu alv ka ha inı tə. İlena wulav alv nyəŋ inı na ı waali nyéma pá məli pa tetv taa.

Salvməŋ toŋ təm (Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa pənaya ŋka, wula tənənəa hiu ke pa kəŋna wulav Salvməŋ. ¹⁴ İlena pəcə pə kaası mpi mpi taatəlaa fəlaya-ı wontunaa tə tə. Na wulanəa na liyitee nyəyətəv nti ı tetv həyəlvəy nyəŋ nyéma na laalupunəa awulaa ná fəlyə-ı tə.

¹⁵ Mpyəy wulav Salvməŋ yeləa na pá lu wula kvsitu ke kpaləŋ ke ŋmənuyv (200). Paa ŋku kv təya kiloona naatosə. ¹⁶ Na kpaləŋ səkpen ke ŋmənuyv nunəwa (300). Paa ŋkuyv nyəyətəv kiloona tooso. İlena pá su kutuluyv ŋku pa yaa sı Lipaŋ hətuyv tə kv taa.

¹⁷ Na Salvməŋ yele na pá saakı kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tó ka tə ké wula mayamaya. ¹⁸ Na pá su-keye kumte nte tə wənə kumlisi kukpakpası naatosə tə tə tə. İlena pá tó-keye nəhēe təsule ke wula. Paa saaka-keye na pá tó tətēsilə kukulukulle, na pá tó təyolası lēesəŋ ke tə ŋkpalası təsule. ¹⁹ İlena pá lá təyolası lēesəŋ naanəwa na naaleye kumlee anı a tə. Naatosə ke ntəyəŋ tə, na naatosə na mpətəŋ tə. Wulav nəyəlv ı ta saakəta kawulaya kumte nte tə taka.

²⁰ Wula ke paa lupa Salvməŋ təyaya taa lum poosiyanəa tənə, na Lipaŋ hətuyv kutuluyv taa wontunəa kətəsətə. Liyitee nyəyətəv ná taa fəina teeli nəyəlvəy Salvməŋ waatv taa. ²¹ Wulav ka wənə ı kpuləŋ ké, na Hilam nyəŋ saaləa yəlyəŋə-ı. Paa pısi tooso wei, pa kəŋna wula, na liyitee nyəyətəv, na tuu kela, na təkpaaləŋ, na kacəka suması səsənsı nasəli.

²² Salvməŋ ka tē antulinya tənə awulaa tənaya toŋ ké na ləmayasəe. ²³ Pəpətv fəi leleŋ, Iso ka ha-ı ləmayasəe ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəŋı-təmnaa pəsəy. ²⁴ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-ı kvəŋ ké, na liyitee wontu, na wula, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaalvnəa, na kpaŋanəŋ, na kpaŋası.

²⁵ Salvməŋ ka wənə yoou kēkənəa kpaŋanəŋ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kpaŋanəŋ kvacayaŋ ke iyisi naanəwa na naale (12000) wei Salvməŋ ka suwa acalē nna a taa ı yoou kēkənəa ka wē tə, na leləŋ ke ı cəlyə Yosalem ıcatē taa. ²⁶ Salvməŋ ka ŋmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tetv pəwa pə kpaŋav pəyə səsaya İfəlatı tə. Haləna Filiisi nyéma tetv na pə yoosina İcipiti nyéma nyəntv toŋa. ²⁷ Salvməŋ kawulaya waatv tə, liyitee nyəyətəv ka wē Yosalem taa ké isu pē. Na pə kaası na kpenkpelası kupaŋsı ná təli yem, isu pa tē tuŋ wei pa yaakı sı Sikomə na ı nyəakı tətəkəle taa tə. ²⁸ İcipiti na tetvnəa lentı ke pəyatəlaa pukaya na pá kəŋna Salvməŋ ke ı kpaŋanəŋ.

Salvməŋ səm (Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa kēsa Salvməŋ təm lentı, pə kpaŋav tə kancaalaya na tə tənaya təyə takəlası nsi pa yaa sı Iso kvəyətətv tələsəlv Nataŋ təmə takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tv Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yeto kvnanatv nyəŋka taa. Takəlaya kantəkaya nyəŋka ŋke ka taa ké pa kēesəyi Nepatı pəyalv Solopəwam wei ı ké lseyeli wulav tə ı təm. ³⁰ Pısi nule təcı ké Salvməŋ

təya kawulaya ke İseyeli kəkrentuytu tənə yəlaa təə ké Yosalem. ³¹ İ kəma na í sí, İlena pá pimi-ı ı caa kin ke Tafiti te. İlena ı pəyalu Lurəwam ləeti ı lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

*İseyeli nyəma kotuytu ke Sikem
(Awulaa I 12:1-15)*

¹ Məpəyú Lurəwam pola Sikem. Mpi tə, tənəya İseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəyəñ təə tə, a kotaa sı a kpaaki-ı wulav. ² Waatu İni tə, Nepati pəyalu Selorəwam wei ı ka sewa wulav Saləmənə na í cəəsi İcipiti tə ı we tənəya tam. İ nuwa Sikem kotuytu ŋku kv təm, İlena í lu İcipiti na í kpe. ³ Məpəyú pa tila ı waalı na í kəə na í səəsi İseyeli tetu ilim ntəyəñ kpeka təə, na pá yəyəti Lurəwam sı: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuytu İsu yomaa, ye nəənəə nyaa pasa ta səyəla wena a nu-tuytu İsəntə tə, tá səəlu puwa sı tə la-ñ təmlə. ⁵ Mpuşule Lurəwam sı: İ tanə na kuyeyñ tooso tēē, İlena í kəə na tə ná.

Məpəyú yəlaa tēēwa. ⁶ Ntəna Lurəwam pəəsi səsaə mpa paə we ı caa cələyo waatu wei İlé ı ka wena ı weesuytu tə sı: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Nti pa cə-ı təyəle sı: Ye n laki yəlaa mpeye kəpantə na í muşu-weye teu na í yəyətəyəna-weye təm leleñ nyəntə. Paə weē nyá təmlə nyəma ke tam təə ké.

⁸ Ama Lurəwam ta mu səsaə layatu tasuytu mpi. İlena í polo í pəəsi ı malanaə İfepiya mpa pa we İni ı kin tə sı: ⁹ Yəlaa mpe sı má pasa-weye səyəla nna ma caa ka soka-we tə. İle má cə-we suwe?

¹⁰ Mpuşule Lurəwam İfepu təyəntəİlenaə mpe pa təma sı: Cə-we sı, mpaalum ta kisi-meye təyətə, kacəñfana pəyo na? ¹¹ Mpu tə, səyəla yuñ nyəna ke ma caa ka soka-me, maa səəsi-meye səyəla İenna tətə. Hikası ke ma caa həmna mə ŋkpaññ. Ama maa hə mə nyəñ na hikası nsi sı təə we nyəmə tə.

¹² Məpəyú Selorəwam na yəlaa pa məla Lurəwam kin ke kuyeyñ tooso wule, İsu ı ka heeluytu-we tə. ¹³ Na wulav kisi layatu nti səsaə ka tasa-ı tə, na í holina yəlaa ¹⁴ İsu İfepiya ka tasuytu-ı layatu tə sı: Səyəla yuñ nyəna ke ma caa ka soka-me. Maa səəsi-meye səyəla tətə. Hikası ke ma caa həmna mə ŋkpaññ. Ama maa hə mə nyəñ na hikası nsi sı təə we nyəmə tə.

¹⁵ Məpəyú wulav Lurəwam kisa yəlaa kusələmutə. İle Tacaə İso ka lapəna mpu. İlena pá lá İsu İso ka sıw İso kuyəyəttətu teləsulu Ahiya ke nəyo sı í teləsi Selorəwam tə.

*Kawulaya faşav
(Awulaa I 12:16-25)*

¹⁶ Waatu wei ilim ntəyəñ təə İseyeli nyəma cəkənaə sı wulav kisa pa təm ke muşu, İlena pá təm-ı sı:

Tá na Tafiti tə feİna natəli.

Ta na Seseə pəyalu tə kaa we?

Paə wei í kpe ı te.

Tafiti ləlvuytu tu nyá,

nyaa paəsəna nyá kawulaya.

İlena pa ya. ¹⁷ Yuta tetu tike yəlaa nyənayana Lurəwam ke pa wulav. ¹⁸ Paə na mpu na í tili teləsi təma nyuytu tu Atolam ke İseyeli nyəma mpa pa we ilim ntəyəñ təə tə pa té. İlena pəle pá yaşə Atolam ke pəe na pá kv. Məpəyú Lurəwam kpa ı keeke təə ké kpa kpaə na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ İsəna ilim ntəyəñ təə nyəma kisina Tafiti ləlvuytu nyəma kawulaya təyəle. Na məpəyú pə we haləna sañə.

11

¹ Waatu wei Lurəwam tala Yosalem, İlena í koti Yuta na Pəncamēē pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nuñəwa na nuñaasa (180000) sı pá polo pá yoona İseyeli nyəma na pá məñna-ı ı kawulaya. ² Ama İso heela ı kuyəyəttətu teləsulu Semaya sı: ³ Heeli Saləmənə pəyalu Lurəwam

wei i ké Yuta wulav tə, na lseyeli nyəma təna mpa pa we Pencaməe na Yuta tetv taa tə si:
⁴Tacaa yəχətəa si i taa yoonə mə maχaməχə mə tətənaa. Mə yelina si pə la isu pə lapv mpv
 tə. Paa wei i məli i tē.

Pa nu Tacaa təm nti, ilena pá kú pa pááná ke Selopwam təə.

Lvpwam ηmav ke koloosi acaləe

⁵Waatv wei Lvpwam cəχə Yosalem taa, ilena i ηmá koloosi na i cəəna Yuta acaləe lenna.
⁶Pə kpaχav Pətələhem, na Itam, na Tekuwa. ⁷Na Pətı-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸Na Katı,
 na Malesa, na Sifi. ⁹Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰Na Sola, na Ayaləη, na Hepələη tə.
 Yuta na Pencaməe pə koloosi acaləe nté. ¹¹Mpóχú Lvpwam ηmá koloosi kupaηsi na i cəəna-
 ye. Na i su nyuχv nyəma ke a taa. Na i nyəki təχənaχə na nim na sulvm. ¹²Acaləe anı paa nte
 tə taa ka we kpaləη ké na ηmantaasi. Na a toη təə ké i kawuləχə taəηə Yuta na Pencaməe pə
 tetv taa.

Lefii nyəma na kətəlaa pa təna Lvpwam təə

¹³Mpóχú lseyeli tetv təna kətəlaa na pə Lefii nyəma pa polaa na pá kpentəna Lvpwam.
¹⁴Paa yela pa nyəmnaa ke pəcəlv pəcəlv acaləe taa ké. Ilena pá polo Yosalem ke Yuta
 kawuləχə taa. Mpi tə, Selopwam taηəχə-wəχə si pá taa la Tacaa kətəχv təmlə. ¹⁵Tampana
 təə, Selopwam ka kpawa i maχaməχə ke pəηtəlvη, na nawee ləesəη wei pa laakəχə
 təkətəlenaa taa tə pə kətəχə nyəma ké. ¹⁶Ilena lseyeli kpeka yəlaa təna mpa pa luχv ka we
 pa isə səev ke teu tə, pá təη Lefii nyəma waalı ké Yosalem si pa laki pa caanaa Isə Tacaa ke
 kətasi. ¹⁷Na pá səna Yuta kawuləχə na Lvpwam nyəə toη. Pa təma Tafiti na Salvməη pa
 ikpate taa ké mpóχú pusi tooso ké.

Lvpwam ləlvəv nyəma

¹⁸Mpóχú Lvpwam kpaχə Tafiti pəyalv Yeliməti pəelə Mahalati. Mahalati too kele Sese
 pəyalv Iliyari na i alv Apihayili pa pəelə. ¹⁹Ilena Mahalati ləli-i apaləpiya tooso. Yewusi, na
 Semaliya, na Saham. ²⁰Pəle pə waalı ké Lvpwam kpaχə Apəsəlvm pəelə Maaka. Na i ləli-i
 apaləpiya liyiti. Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomiti. ²¹Ama Lvpwam ka səəla Maaka na
 pə kəli ləlaa. Lvpwam alaa səsaa ka we pələfei hiu na səkpema ke nutoso. I ləla apaləpiya
 ke pələfei hiu na naanəwa na aləpiya ke nutoso (60). ²²Mpóχú Lvpwam kusa i alv Maaka
 pəyalv Apiya nyuχv, na Apiya pəsi ləlaa nyuχv tv. Mpi tə, Lvpwam caakəχə ké si Apiya i
 təχə kawuləχə. ²³Ilena Lvpwam la layatv, na i yası i pəyalaa ləlaa ke Yuta, na Pencaməe pə
 koloosi acaləe taa. Na i cəle-wəχə təχənaχə ke səsəm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulav Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹Waatv wei Lvpwam kawuləχə cəχə teu na i yoo toη ilena i lə Tacaa kiin, na i yəlaa təna
 náa la mpv tətə. ²⁻³Lvpwam kawuləχə pənaχə kakpası nyəηka taa ké Icipiti wulav Sisaki
 polaa na i yoonə Yosalem. Pa yoo keekənaa ka we iyəχə na ηmənəχv (1200). Na kpaχanəη
 cəχalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na Itiyopii pə yoolaa ke tuutuuma.
 Lvpwam na Yuta nyəma pa ləv Tacaa tə pə kasəχəχə nté. ⁴Icipiti wulav inı i ləeka Yuta
 koloosi acaləe ké, haləna i tala Yosalem. ⁵Ilena Isə kuyəχətətv teləsəlv Semaya polo na i
 maχana Lvpwam na Yuta nyuχv nyəma pa kota Yosalem. Waatv inəχı Sisaki kpeχətəa. Ilena
 i heeli-wə si: Tacaa təma si, timpi i lə-m tə, maa tv-məχə Icipiti wulav Sisaki niη taa.

⁶Mpóχú wulav Lvpwam na nyuχv nyəma pa ná pa tasəkəle na pá tə si: Tacaa kele tampana
 tv.

⁷Tacaa ná mpv, ilena i tayanı Semaya ke heeləχv si: Timpi pa ná pa tasəkəle tə, ma kú ma
 pááná ke pa təə. Ma kaa taa-wəχə kpiisəχv. Maa waasi-wəχə nəəəə. Ma kaa tv Yosalem ke
 Sisaki niη taa na i wakəli-tə. ⁸Paa na mpv tə, maa yele na Icipiti wulav ηmakəli-wə. Waatv
 inı paa cəkəna si ye yəlv pətə-m i ti, pə faχana ye i pətə i təχı atə awulaa.

⁹ M'p'ógú Icipiti wulav Sisaki yooná Yosalem nyéma, na í koosi Isò taseele na kawulaya tàyaya kpancoou tēna. Ilena p'ó tu kəlēna wula kpalēn wei Salóməŋ ka lupa t'ó. ¹⁰ M'p'ógú wulav L'upuwam lupa nyəghəlvu kuseemvuvu kpalēn, na í l'eti wula nyəŋ iní l'onte. Na í c'ele-i kawulaya tàyaya tanlaa nyuvu nyéma. ¹¹ Na wulav í puki Isò taseele, ile tanlaa polo na pá kraŋa kpalēn iní na pá s'una-i. Ye pa t'ema, ile pa m'əŋna-i t'əcaŋale.

¹² P'ə t'ó k'é Tacaa p'ááná h'ee L'upuwam t'ó, na í ye-le-w'ey'e k'piisuvu. M'pi t'ó, í ka nawa í tasək'əle na í t'isi. Ilena k'upantv w'ee Yuta taa.

L'upuwam kawulaya t'ənaŋa
(Awulaa I 14:21-24,29-31)

¹³ M'p'ógú wulav L'upuwam t'əŋə kawulaya ke Yosalem taa k'é í l'vlvuvu p'usí n'ule na k'vlm'əŋa nyəŋka taa. P'usí naan'vwa na naatosomp'əŋalaya ke í t'əŋa í kawulaya ŋke. Na í ny'əsí í kawulaya ke teu. I too ka k'é Amoni tv, na pá yaa-i sí Naama. Yosalem ke Tacaa l'əsa Yuta t'etv taa sí paa s'ee'ki-i. ¹⁴ M'p'ógú L'upuwam lapa m'pi p'ə f'ei Tacaa ke teu t'ó. I ta lana lotu k'vlm'tv sí í nyí í luvu ny'əntv.

¹⁵ Pa k'eesa L'upuwam t'əm kancaalaya na t'ə t'ənaŋa ke Isò k'v'əŋ'ə'otv t'el'əsvl Semaya na nalv Itoo pa t'əma tak'elasí taa. T'ənaŋa pa ŋmaa l'vlv'ŋ loosi. L'upuwam na Selopuwam pa yookaya tam k'é. ¹⁶ Waatv wei L'upuwam s'əpa, ilena pá p'imi-i Tafiiti t'e. Ilena í p'əyalv Apiya l'eti í l'onte.

13

Apiya kawulaya
(Awulaa I 15:1-8)

¹ Iseŋeli wulav Selopuwam kawulaya p'ənaŋa p'ələf'ei hiu nyəŋka taa k'é Apiya p'əsa Yuta nyéma wulav. ² Ilena í t'əŋə p'usí tooso k'é Yosalem. I too ke'le Kipeya tv Uliyeli p'ee'lv Mikaya.

Apiya na Selopuwam pa yookayana t'əmaŋa. ³ M'p'ógú Apiya kraŋa í yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas'əle (400000) sí í yookina Selopuwam. Na Selopuwam tayaní í nyéma ke iyisi nas'ənaasa (800000) sí í suliŋi-i. ⁴ M'p'ógú Apiya kraŋa Semalayim pulaya t'ó k'é If'əlayim p'əŋŋ taa. Ilena í holina Selopuwam na Iseŋeli nyéma sí: I nu ma t'əm yoo. ⁵ I ta nyí taa sí Tafiiti na í l'vlvuvu nyéma ke Iseŋeli Isò Tacaa t'vwa kawulaya ke tam t'ó, p'v layas'əŋi. ⁶ P'əyele Nepatí p'əyalv Selopuwam ná k'v'la í caa Salóməŋ wei í t'əml'e í lakaya t'ó í t'ó. ⁷ M'p'ógú y'vlv'yemnaa na t'etelataa kotina Selopuwam na pá la na í k'əli Salóməŋ p'əyalv L'upuwam. M'pi t'ó, L'upuwam ká k'é p'əyaya k'é, í ta nyí p'vlv ile í ta p'əsi na í s'əŋ pa is'entaa. ⁸ Ilena n'əŋ'ə'ə mu caaki sí í yooná kawulaya ŋka Tacaa t'vwa Tafiiti l'vlvuvu nyéma t'ó. I lapa yoolaa k'pek'əle s'əs'ə'əle. P'əyele í t'əka wula nawee nna Selopuwam lupa t'ó, na í laaki. ⁹ I t'əŋ'əna Tacaa k'ət'əlaa Al'əŋ l'vlvuvu nyéma, na Lefii nyéma, na í k'pa m'ə t'əŋi k'ət'əlaa, is'v t'etvnaa l'entí y'əlaa lapv t'ó. Ye wei il'é í k'əna lat'əce, na i'vwaŋ naatosomp'əŋalaya, í p'əsa t'vŋ k'ət'vlv nt'é m'pv. ¹⁰ Ama tá ile, Isò Tacaa t'ike ke tá ny'əŋ'əŋi, t'ə ta k'p'ees'əna-i. Na Al'əŋ l'vlvuvu nyéma nt'é Tacaa k'ət'əlaa na Lefii nyéma náa lakí pa t'əma. ¹¹ Tan'əŋ na taanaya k'é t'ə lakí k'ət'así nsi k'ə'k'ə lusa sí t'əna t'ó. Na t'ə w'əki tulaalunaa ke k'ət'aya t'əlate t'ó. Na t'ə sukí Isò potopotonaa ke í taap'əli t'ó. Na t'ə m'v's'əŋi f'ət'əla s'əs'ə ke taanasí. Tá lakí teu ke Tacaa t'əml'e k'é. Ama m'ə k'isina-i. ¹² T'ə'v, p'ənent'e Tacaa ke'le tá nyuvu tv. Na í k'ət'əlaa nt'ó, sí pá h'vl'əŋi yoo'u t'utuvu, na m'ə na-i í suliŋi. Ile Iseŋeli nyéma m'e, í taa yooná m'ə c'əs'ənaa Isò Tacaa. M'pi t'ó, í kaa kraŋa í t'ó k'é nyuluvu.

¹³ Waatv in'əŋi Selopuwam f'aya í yoolaa taa, na pá polo pa papí Yuta nyéma waali. Na í yoolaa l'elaa na is'entaa t'ó, na p'ó tv-w'ey'e h'ekv. ¹⁴ Yuta nyéma p'əsaa ile, pa c'ek'ənaa ke'le sí paa yoo taa na waali. N't'əna pá wiina Tacaa sí í waasi-w'e. Waatv wei k'ət'əlaa yaya t'utuvu, ¹⁵ ilena pa yoolaa kiisi. T'ənaŋa Tacaa y'elaa na Selopuwam na Iseŋeli nyéma pa tuli tap'əŋ. ¹⁶ Na pá se na Isò tv-w'ey'e Yuta nyéma niŋ taa. ¹⁷ M'p'ógú Apiya na í yoolaa pa k'əla-w'e t'əkpataa, na pá kv pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas'əle na n'v'n'vwa (500000). ¹⁸ Iseŋeli nyéma ná k'p'isa m'pv

τὸ na Yuta nyéma náá tǽγǽ akaitv. Mpi τὸ, pa cǽsǽnaa Isǽ Tacaa ke pa tǽelaya. ¹⁹ Μῦγύ Apiya tǽγǽna Selopǽwam, na í lǽeki Peteei, na Yesana, na Ifǽlǽn na pǽ cǽlǽ acalǽena.

²⁰ Halǽna Apiya sǽm, Selopǽwam ta tasa ι ton kypǽn taa kǽ mǽlvu. Ama Tacaa tǽesǽna-ι kuyv kǽ. ²¹ Ulena Apiya ton náá sǽsǽγi na í kraγa alaa naanǽwa na liγiti. Μῦγύ ι lula apalǽpiya ke hiu na naale, na alǽpiya ke naanǽwa na naatoso.

²² Apiya tǽm lentι we takǽlaya nka pa yaa si Isǽ kuyǽγǽtvtv telǽsulv Itoo kyτάσσοτο takǽlaya τὸ ka taa. Ka taa kǽ pa keesa ι kulapǽtv na ι tǽma. ²³ Apiya sǽpa, ulena pá pimi-ι Tafiiti te, na ι pǽγalv Asa lǽeti ι lonte.

14

Asa kawulaya kancaalaya (Awulaa I 15:9-11)

Μῦγύ tetv caya tǽpamm ke Asa kawulaya waatv ke pusι naanǽwa. ¹ Μῦγύ Asa lapa mpi pǽ we teu na pǽ maya Isǽ Tacaa τὸ. ² Ι kpiisa tǽfeenlenaa na timpi timpi cefelinaa laaki τὸ. Na í yǽki pǽe kusikee, na í setι tesikasι kulalaasi. ³ Na í tǽ Yuta nyéma si pá sǽe pa cǽsǽnaa Isǽ Tacaa na pá tǽki ι kiiu na ι kusǽsuv. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tǽlaalena tǽna, na tulaalv tǽwǽtenaa tǽnaya Yuta acalǽe tǽna taa kǽ. Ulena ι kawulaya caya tǽpamm. ⁵ Nǽγǽlv ta yoonaa Asa ke pusι nsι si taa. Mpi τὸ, Tacaa mayamaya ka yelina na í heesi. Heesuvv pusι nsι si taa kǽ Asa tayana Yuta acalǽe lenna. ⁶ Asa tǽma Yuta nyéma si: Tǽ nǽmá koloosi na tǽ cǽna acalǽe anι na tǽ tǽ kǽkalǽsǽn. Mpi τὸ, tǽ tǽka ta Isǽ Tacaa tǽm ke teu, na í yelev na tǽ tetv we tǽ nin taa na tǽ heesi.

Ntena pá svv tǽmle taa na pá tǽ tǽ nyuvv.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekǽle nyéma mpa pa tǽkaya kpalǽn sǽsǽn na nmantaa si τὸ, paa we iyisi nǽmuvv na nunǽwa (300000) kǽ. Na Pencamee nyéma ke iyisi nǽmuvv na nunaasa (280000) na pá tǽka kpalǽn sǽkpen, na pá nyéma tǽn tǽm. Pa tǽnaya mpv, paa kǽ yoolaa taa yoolaa kǽ. ⁸ Μῦγύ Itiyopii tv Sela kpa Yuta nyéma tǽ, na ι yoolaa ke iyisi iyaya (1000000). Ι yoo kekenaa ke nǽmuvv na nunǽwa (300). Halǽna í tala Malesa icate. ⁹ Na Asa na ι yoolaa pá pulι Sefata tetekǽle taa ke Malesa kin. ¹⁰ Ntena Asa wiina Isǽ Tacaa si: Hai, Tacaa pǽ fei-n kate si nǽ waasi icamiya svv ton tv. Mpv τὸ, kǽ na nǽ waasi-tv. Mpi τὸ, nyaya tǽ tǽelayi. Nyá hǽte taa kǽ tǽ kraaki yoolaa tuutuuma ine ι tǽ. Hai, Tacaa nyayale tǽ Isǽ, taa yelev si yulv í kǽli-n.

¹¹ Μῦγύ Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapǽn, na pá se Asa na ι yoolaa. ¹² Ulena pǽle pá tǽ pa waali na pá tana-weγe Kelaa. Na pá kv-weγe tuutuuma, na pǽ pǽli pa nin. Mpi τὸ, Tacaa kǽna-we na ι yoolaa nǽγǽ. Na Yuta nyéma náá kuu pa wontu ke sǽsǽm. ¹³ Na pá lǽeki Kelaa cǽlǽ acalǽe tǽna. Mpi τὸ, Tacaa sǽγǽntv kǽ pu a taa yǽlaa kǽ. Μῦγύ pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ Ulena pá kǽli tiikilaa piitim tǽ, na pá kuu heen na yooyoonaa ke sǽsǽm. Na pá mǽli Yosalem.

15

Asa tayanvυv ke Isǽseele (Awulaa I 15:12-15)

¹ Μῦγύ Isǽ Feesuvv kǽlǽna Oteti pǽγalv Asaliya. ² Ulena í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-ι si: Hai, tǽ caa wulav. Yuta nyéma, na Pencamee nyéma mǽ í nu ma tǽm. Ye í we Tacaa waali, ílǽ ι kǽ wee mǽ waali kǽ nǽmύγ. Ye í pǽekǽγi-ι ι kǽ yelev na í na-ι. Ama ye í lǽ Isǽ, ílǽ ι kǽ lǽ-mǽ tǽtǽ. ³ Isǽ yela Iseyeli nyéma τὸ, pǽ leelaa kǽ. Kǽtulv nǽγǽlv ι fei si ι kǽ sǽγesi-we. Pǽyele pa feina kiiu. ⁴ Ama pa mǽla Iseyeli Isǽ Tacaa kin na lanwakǽlle, na pá pǽeki-ι na í yelev na pá na-ι. ⁵ Waatv unι ι taa, yulv ι pǽsǽγi na í polo tiili na í mǽlǽna weesuvv. Pu kǽ wahala waatv ke tetv yǽlaa tǽnaya. ⁶ Piitim lempti ná kvγi lempti kǽ. Na icate lentε náá kǽ lentε. Mpi

tə, Tacaa ciyitaya yəlaa ké na wahalanaa təna. ⁷ Ama mu nyəə ton, í taa yelee na mə apalutv yəəli. I ká hiki mə təmle kasəyaya.

⁸ Waatv wei wulav Asa nu Isə kuyəyətutv teləsulv Asaliya təm nti, ilena í kaası ı tı na í kpiisi Yuta na Pəncaməe pa tetv təna taa tun. Na í la mpv tətəyə acaləe nna ı ka ləeka Ifəlayim pəəy taa tə a taa. Pə waali, ilena í tayanı Tacaa kətaya təlātə nte tu wə Isə təseelə tə. ⁹ Mprúyú wulav kota Yuta na Pəncaməe nyəma təna, na Ifəlayim na Manasee na Simiyəy pə nyəma mpa paa kəma na pá caya pa tə tə. Pa nawa sı Tacaa wə ı waali, ilena pá polo ı kin. ¹⁰ Ilena pá koti Yosalem ké Asa kawulaya pusi naanəwa na kakpası nyəyka isətv tooso nyəy taa. ¹¹ Kuyanku pa talaa, ilena pá lá Tacaa ke kətaya ke təla nna pa kpa kolontunaa kin tə. Naay ka wə nasətosə na nunəwa (700) na heey ké iyisi naatosompəyəlaya (7000). ¹² Mprúyú pa su pa nəyə sı paa tayanı Isə ké seev na lotu kuləmtv. Na pa ləsayə svv pa cəəənaa Isə Tacaa ke teu. ¹³ Ye wei ı ta tayanı Isəyeli Isə Tacaa ke seev, isv pa kv-ı. Paa apalv, yaa alv, yaa səsə, yaa pəyaya. ¹⁴ Ilena pá tuuna nəəsı səsəənsı na pá huli tutuuy na akantəe na pá wiliti. ¹⁵ Mprúyú Yuta nyəma təna laŋle huləməna pa lotu kuləmtv tuunav mpi. Na isəna pa tayaana pa Isəseelə na luyv kuləmvuyv tə. Na Tacaa mu na í yelee na tetv heesi.

¹⁶ Mprúyú Asa ləsa ı too Maaka təə ké ı alv kawulaya ton. Mpi tə, Maaka ka sika tuyv, isayav ŋku pa yaa sı Asela təyə. Ntəna wulav tə sı: I kpesı tuyv ŋku na í yəki-kv na í wə-kuyv Setələy ləəv nəyə. ¹⁷ Paa na wulav inı ı səəla Tacaa na lotu kuləmtv tə, ı ta wakəli təkətəlenaa mpa paa wə Isəyeli tetv taa tə. ¹⁸ Ama ı yelaa na pá kəna Isə təseelə taa ké wəla, na liyitee nyəyətə, na wontunaa lempa mpa ı na ı caa paa hawa Tacaa tə.

¹⁹ Yoou ta tasa kuləyv, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na kakpası nyəyka.

16

Asa yoonav ke Isəyeli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naatosə nyəyka taa ké Isəyeli wulav Pasa pola Yuta tetv yoonav. Ilena í svv koluyə ŋmav, na í cəəkəna Lama ıcatə sı Yuta nyəma í taa pəsi na pá svv yaa pá luki. ² Mpruyvle Asa cosa wəla na liyitee ke Isə təseelə na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Taması ke Silii wulav Pəni-Hatati sı: ³ Ma na-ŋ tə pəeli nəyə, isv tá caanaa ka lapa tə. Ma ha-ŋ kvəəəv ŋkuyv sı tə pəeli nəyə. Ilena nyá na Isəyeli wulav í yá, na ílé ı ləsi ı yoolaa ke ma tetv taa. ⁴ Mprúyú Pəni-Hatati ná mu Asa təm nti, na í kvı ı yoolaa na pá polo pa yoonə Isəyeli nyəma, na pá ləeki pa acaləe. Isv Yon, na Tan, na Apəeli-Mayim. Na pə kpenna Nəfətali acaləe təna nna a taa pa sukaya wontu tə. ⁵ Pasa nu mpv, ilena í yelee Lama ıcatə koluyə ŋmav. ⁶ Mprúyú Asa kota Yuta nyəma təna pə ta səə paa iləyəv pəyaya. Na pá kuu pəe na kpenkpelası nsi ı ka kaawa sı ı ŋmaakəna Lama ıcatə koluyə tə sı, pá tayanı timpı pa yaa sı Kepa na Misipa tə.

Asa təkə saləka ke Isə kuyəyətutv teləsulv Hanani

⁷ Waatv inı ı taa ké Isə kuyəyətutv teləsulv Hanani pola Yuta wulav Asa kin, na í kaləna-ı sı: N kisa Tacaa ke pəekuyv, na ŋ səəli sı Silii wulav í tv-ŋ nin tə. N ləsa Silii yoolaa ke nyá nin taa ké. ⁸ Itiyopii na Lipii nyəma ka ké yoolaa səsaa ké. Pa kəekənaa na pa krayanəy fəi kaləyv. Paa na mpv, n lapa Tacaa ke naani. Ilena Tacaa tv-wəyə nyá nin taa. ⁹ Tacaa nyənəyı tetv təna taa ké na í səyina mpa pa yekina-ı pa təyı teu tə. Ama pənəntə ŋ lapa kvməlentv ké. N kaa tasa yoou ke laŋuyv tətə.

¹⁰ Mprúyú Isə kuyəyətutv teləsulv təm nti tə wu Asa. Ilena í tv-ı saləka. Na í svv tetv nyəma ləlaa ke kunyəy tuyv ke waatv inı.

Asa kawulaya tənaya (Awulaa I 15:23-24)

¹¹ Pa keesa Asa tòm ke pə kpaɣav tə kancaalaya, na tə tənaya təyɔ Yuta na lseyeli pə awulaa takəlası taa. ¹² M̄p̄yú kvtəŋ ısayav nakuli, kv kpa ı nəəheε ke ı kawulaya pənaya pəɣɔlayafei nule nyəŋka taa. İlena í yeLe Tacaa ke sələmyu sı í waası-ı na í polo lokotulonaa kiŋ. ¹³ M̄p̄yú Asa səpa ı kawulaya pənaya nule na kulvmaya nyəŋka taa. ¹⁴ İlena pá pimi-ı ı pəlaaŋ wei ı ka hula Tafiiti ıcate taa tə ı taa ləŋkv taa. Paa tɔwa kv taa ké tulaalunaa payale ké, ısu tulaalv lataa lakvɔv tə. Na pá wə tulaalvnaa tətəɣə səsəm ke ı ləyaya təə.

17

Sosafatı kawulaya na ı təmle kvpante

¹ M̄p̄yú Yuta wulav Asa pəyalv Sosafatı təyɔ kawulaya ke ı caa lonte na í nyəsı ı kawulaya ke lseyeli nyəma təə. ² İlena í su yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acalεε təna taa. Na ı kawulaya acalεε nna ı caa Asa ka lεeka İfəlayim nyəma tə a taa tətə. ³ Tacaa ka we Sosafatı waalı ké. Mpi tə, Sosafatı təma ı cəsə Tafiiti ıkpatε taa ké ı kawulaya kancaalaya ké, ı ta laa tɔyɔ Paalı. ⁴ Ama ı caala ı təyi sı í nyı ı cəsə Tafiiti İso luyv nyəntv, na í təkı ı kiŋ. İ ta keena lseyeli awulaa. ⁵ İlena Tacaa la na Sosafatı kawulaya la ton na Yuta nyəma haaki kvçəŋ, na í svv ton ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafatı lanle heena İso təmle lapv na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətəlena na pə tıŋ.

⁷ M̄p̄yú ı kvsı ı akewenaa səsaa ke ı kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, na í tili-we sı pá səyεsı Yuta acalεε yəlaa ke İso kiŋ. Tillaa mpe pa həla nté Pəni-Hayıli, na Opatiya, na Sakalı, na Netaneyeli, na Mikaya. ⁸ Na Lefii nyəma pəɣɔlayafei naanvwa su-we. Pεle pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayεli, na Semilamətı, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topı-Atoniya. Na kətəlaa naale, İlisama na Yolam. ⁹ M̄p̄yú pa kpenna Tacaa kiiu takəlaya na pá çə Yuta acalεε na pá səyεsı ıcate yəlaa təna.

Sosafatı ton

¹⁰ M̄p̄yú Tacaa səɣəntv kpa piitimnaa mpa pa çəna Yuta tə pa kawulası tənaya səsəm. İle pa ta yoonaa Sosafatı. ¹¹ Haləna Filiisi nyəma ha-ı kvçəŋ na pá felı-ı lampuu ke liyitee. Laalupunaa ná kəna-ı ıwaan ke iyisi naatosompəɣəlaya na nasətoso na nunvwa (7700), na pəŋtvləŋ ke mpv tətə.

¹² M̄p̄yú Sosafatı ton səsaa na pá puki. Sosafatı ŋmá Yuta taa ké acalεε na təɣənası təsule. ¹³ Na í wεena wontu ke səsəm ke Yuta acalεε taa. Na ı yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa. ¹⁴ Pεle pa kpeka ntə na pá keesəna pa lvləŋ. Yuta kpekəle taa səsaa nté yoolaa taa yoolaa iyisi ŋm̄vnvɣv na nunvwa (300000) nyvɣv tv Atəna. ¹⁵ Atəna waalı ké yoolaa iyisi ŋm̄vnvɣv na nunaasa (280000) nyvɣv tv Yohanaj. ¹⁶ Na yoolaa iyisi ŋm̄vnvɣv (200000) nyvɣv tv Sikəli pəyalv Amasiya. Amasiya sələna na í svv Tacaa təmle taa. ¹⁷ Pəncamεε kpekəle taa ké yoolaa taa yoolaa tətəlaa iyisi ŋm̄vnvɣv (200000) nyvɣv tv İliyata. ¹⁸ İliyata waalı nyəŋ nté yovu wontu təkəlaa iyisi nunvwa na nunaasa (180000) nyvɣv tv Yosapatı. ¹⁹ Mpa paa ké wulav yoolaa ke Yosalem taa təɣəle. Na pá səsəna mpa ı ka su koloosi acalεε taa ké ı kawulaya təna taa tə.

18

Sosafatı na Akarı pa nəyɔ kvlvmaya lapv (Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafatı ka svv ton ké na í wεna teeli. M̄p̄yú ı caa ı pəyalv ké lseyeli wulav Akarı pεelə ke alv. ² Pusi çəwa pəçə, ılena Sosafatı polo Akarı tεye Samalii. M̄p̄yú Akarı kvwa heeŋ na naan ke tuutuuma sı ı saakəna í na ı waalı nyəma. Pə waalı ké ı kaana Sosafatı sı í səsı ı təə na pá polo pá yoonaa Lamətı ıcate ke Kalaatı. ³ lseyeli wulav Akarı sələma Yuta wulav Sosafatı sı: Tə polo na tə yoonaa Lamətı ke Kalaatı.

Uena Sosafati cə Akarı si: Ma na-η tə ké kulom ké μεε. Ye nyá yəlaa kulaa, ma nyéma səəlv puWaya.

Isə kuyəyətutu teləsəlaa pəpətnaa
(Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpv, uena Sosafati si: Pəəsi Tacaa na pəcə.

⁵ Mpuvule Iseyeli wulav kota i Isə kuyəyətutu teləsəlaa. Pa we yulvnyəəη nasəle (400) ke mpv. Na i pəəsi-we si: Pə wee si tə polo tə ləeki Laməti icate ke Kalaati yaa tə yele? Ntəna pəle si: I polo, Tacaa ká tū-teye nyá niη taa.

⁶ Paa na mpv Sosafati ta nyələ-ti. Uena i pəəsi si: Pə ta kaasi Isə kuyəyətutu teləsəlv wei i ka yəyətəna-tuyv Tacaa tə? ⁷ Ntəna Akarı si: Ee, Iməla pəyalv Miseen wee yaa. Ama maa caaki-i ké. Isayatu ke i heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəyətəyi Isə kuyəyətutu teləsəlv ke mpv.

⁸ Mpuvú Akarı yaa kawulaya təyaya təmle tv nəyəlv, na i tili-i si: Polo n yaa Miseen ke ləη.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké na pá caya pa kpelasi təo ké Samalii təm təhvule cəlv, na Isə kuyəyətutu teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa. ¹⁰ Mpuvú Kenana pəyalv wei pa yaakaya si Sitekiya tə i ké pa taa ləlv ké. In i ka lupina i təyi nyəyələyυv həη na i təη si: Həη in i huləyəna təη wei n ká kələna Silii yoolaa tə.

¹¹ Mpuvú Isə kuyəyətutu teləsəlaa ləlaa ná yəyətə təm kulvmtv nti tətə si: Tá caa, polo n ləeki Laməti icate ke Kalaati. Tacaa ká tū-teye nyá niη taa ké na n pəsi-te.

Miseen kpaalvυv ke Akarı kpisuyu
(Awulaa I 22:13-28)

¹² Mpuvú tillu wei i pola Miseen waali tə i heela-i si: Isə kuyəyətutu teləsəlaa təna kpentaa ké na pá heeli wulav si i ká la aka. Pə təo tə, nyana-we i kpentv nəyə.

¹³ Ntəna Miseen si: Ma tuuna Tacaa si nti ma Isə caa təyə maa yəyətə.

¹⁴ Miseen tala wulav kin, uena wulav pəəsi-i si: Miseen, tə polo na tə ləeki Laməti icate, yaa má taa polo? Ntəna Miseen si: Ma ta təη-me se. I polo. Tacaa ká tv-teye mə niη taa ké.

¹⁵ Mpuvule wulav si: Aweye n siwa si i pəələyi-η na pəcə n teləsəyi-m təm nti Tacaa heela-η tə?

¹⁶ Ntəna Miseen si:

Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem
ké pəəη taa, isu heeη wei i feina tiikilu tə.
Uena Tacaa yəyətə si, pa feina wulav.
Paa wei i kpe.

¹⁷ Kələna Akarı pəsəna Sosafati təo si: Ntəη maa heela-η si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁸ Mpuvú Miseen tasaa si: Təv, i nu Tacaa təm. Ma ná-i na i caya i kawulaya kumte təo. Na isətaa tillaa səηaa na pá tv-i hekv. ¹⁹ Mpuvú i pəəsi-we si: Awe ká polo na i tvsi Iseyeli wulav Akarı si i ləeki Laməti icate na pá kv-i? Ine si i nyəntv ntə. Ine ilé si i nyəntv ntə. ²⁰ Mpuvule feesuyv nakvli kv kulaa si ηkv kv polo. Tacaa si: Isənaγa n ká la? ²¹ Mpuvule si, ηkv kv tə Akarı Isə kuyəyətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Tacaa si: Təv, polo na n lá mpv. ²² Uena Miseen tasa si: Ntəyələ, Tacaa yelina si pə tə nyá Isə kuyəyətutu teləsəlaa taa ké pəpətv. Təfə, mpusi ké i caa i kəna-η.

²³ Tənaγale Sitekiya kpatəna Miseen na i mapv-i katanə na i pəəsi-i si: Tacaa Feesuyv luna ma taa na kú heeli-η yaa?

²⁴ Mpuvule Miseen si: Kuyaku ηkv n ká se na n ηmeli nyá naη ləkətələkaya taa ilə, kuyaku ηkvυle n ká tisi.

²⁵ Uena Akarı tə i təmle nyéma si: I kpa Miseen na i cəla icate nyuyv tv Aməη, na wulav pəyalv Yowasi. ²⁶ I heeli-we si pá tv-i saləka na pá haaki-i potopoto həyəliya na lvm. Na haləna má kəna təyoole na alaafəya.

²⁷ Mpuvule Miseen cə-i si: Ye n kəmna alaafəya, ilə pə taya Tacaa heelina-m təm si má yəyətə.

*Wulav Akarı səm ke yoo taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mprýgú Iseyeli wulav Akarı na Yuta nyəh Sosafatı pa pola Kalaatı tetv ıcate Laməti ke yoonav. ²⁹ İlena Akarı tə Sosafatı sı: Ma yusəxi ma ti na má polo yoo. Ama nyaa suu nyá kawulaya wontu.

İlena Akarı la mpv. ³⁰ Pəyele Siliı wulav ka heela ı yoo kekenaa nyuyv nyəma sı pá taa paasəna yoolaa səkpema yaa səsaa. Ama pá pəeki Iseyeli wulav.

³¹ Pə təw ké waatv wei Siliı yoolaa nyuyv nyəma mpv pa ná Sosafatı, İlena pá hvv pa taa sı Iseyeli wulav. Na pá tamı-ı sı pa yookina-ı. Ama Sosafatı yaa İso sı í yarı-ı. Na İso Tacaa waası-ı na í yele na kolontunaa məli. ³² Kolontunaa cekənaa sı pə taya Akarı, İlena pá məli.

³³ Mprýgú Siliı tv nəyəlv ı tə nyəmlə ke yem, na tə yaya Akarı ke timpi taa ı yoo toko fəe-ı tə. İlena í tə ı keeke saalv sı: Kee na tə məli pə hika-m.

³⁴ Ama kuyaku ŋkv yoo lapa toŋ ké. Mprýgú Iseyeli wulav səha İso ké ı keeke taa, haləna taanaya. Na Siliı yoolaa nyənəxi mpv. İlim təkaya, İlena wulav həe.

19

Sosafatı kpawa hvlaa ke Yuta taa

¹ Mprýgú Yuta wulav Sosafatı kpema ı tə Yosalem na alaafəya. ² İlena Hanani pəyalv Yehu wei ı ké İso kuyəxtətv teləsəlv tə, í polo ı sənyuyv na í pəəsi-ı sı: Pepe təw ké n polaa sı n səhna yulv İsayav? Paa sələxi wei u caaki Tacaa tə se. N lapa mpv tə İso taa kpana-ŋ ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpi n kpiisa tuŋ ke tetv taa tə. Pəyele n ha nyá təxi İso luyv nyəntv tənyuyv taa.

⁴ Pə krayav waatv ını tə, Yosalem taa ké Sosafatı saalaa. ı ta məli Iseyeli. Mprýgú Sosafatı cəw tetv taa ké pə krayav Pəesepa, na İfəlayim pulası həyəlvuyv taa tə, sı ı mələyəna Yuta nyəma ke pa caanaa İso Tacaa kin. ⁵ İlena í kpa hvlaa ke Yuta kawulaya koloosi acaləe təna taa. ⁶ İlena í heeli-wə sı: ı la laakalı na mə təmlə. Mpi tə, pə taya yəlaa təw ké í hvvki mə hvvlə. Ama İso təw ké. ı mayamaya ı ká wəe mə waalı ké pə taa. ⁷ Mpv tə, í nyana Tacaa ke səsəm na í feŋ mə təmlə təw. Mpi tə, Tacaa İso lanle u həekəna mpi pə ta sıyisi tə, yaa yəlaa fayasuyv yaa kucəwv muyv na tampana təw takuyv.

⁸ Mprýgú Sosafatı tasa kpa ke Lefii nyəma, na kətəlaa, na Iseyeli ləlvə nyəwə nyəma ke Yosalem taa sı pá hvvki yəlaa təmnəna na Tacaa həte taa. Na pá tayənəxi ıcate yəlaa yooŋ. ⁹ İlena í tə-wə sı: Pə wəe ké sı í nyaŋna Tacaa ke teu, na í lakı pə təna təcəŋə na luyv kuləmvuyv. ¹⁰ Ye mə nyəma mpa pa wə acaləe taa tə pa kəna-meye təm səsəwntv. İsu yuləkulə yaa yoo təm, na pə ké kiiu, yaa kəsəsutv, yaa kətətətv, yaa kuləpətvənaa wakəlvuyv təm. İle í kilisi-wəyətı. İle mə na-wə mə təm kaa səna Tacaa, na ílé ı mv-me na páána. ¹¹ Kətəlv səsə Amaliya ká feŋiyina mə İso səev təma təna təw. Na İməyeli pəyalv Sepatiya wei ı ké Yuta kawulaya nyuyv tv tə, ílé í feŋiyi mə təw ké tetv təkuyv təm taa. Ye pə kaasa Lefii nyəma, ıle pəlyəle hvvlə təma lataa. ı kaası mə ti na təmlə. Tacaa wə kəpəntv lataa waalı ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyəma, Sosafatı sələmvuyv

¹ Pəle pə waalı ké Mowəpv nyəma, na Amoni nyəma, na Meuni nyəma ləlaa pa kulaa sı pa yookina Sosafatı. ² Mprýgú pa heela wulav sı: Yoolaa tuutuuma luna İtəm tetv taa ké tenku kəsəpv kəŋkəŋ taa, na pá kəŋ nyá waalı. Pa wə Hasasəŋ-Tamaa timpi pa yaa sı Aŋ-Ketii tə.

³ Səyəwntv pu Sosafatı, İlena í tó Yuta kawulaya yəlaa tənaya nəhəkətv sı ı yəyətəyəna Tacaa. ⁴ Mprýgú tetv təna taa acaləe kotaa sı pa wiina Tacaa sı í səna-wə. ⁵ İlena Sosafatı na Yosalem nyəma, na Yuta nyəma ləlaa pa koti İso təsəele taya kufalaya təw. ⁶ İlena Sosafatı sələmı İso sı: Hai, tá cəsənaa İso Tacaa wei nyá n təkı kawulaya ke ısetaa, na n ti piitimnaa təna tə. Nyayəle toŋ tv na pəsəlv. Nəyəlv u pəsəxi na í səŋ nyá ısentaa. ⁷ Ta İso nyá, nyá təyənna tetv tənə tə

yəlaa, na ń ha-təxi nyá taapalv Apələham ləlvəy nyéma taɣa tam təə. ⁸ Na tá cəsənaa caɣa tə taa, na pá ńmá-ń kutuluɣu na pá tə si: ⁹ Ye isu n həma tá ńkraŋəy, na wahala nəɣəlv, isu yooou, yaa yuləkəsəkv, yaa nyəɣəsi, tu kəə tə səŋ kutuluɣu kəne kv kiŋ ke nyá isəntaa. Mpi tə, nyá həte wə kv taa ké. Tu yaa-ń ta laŋwakəlle taa si ń waasi-tv. Uena nyaa nu na ń waasi-tv. ¹⁰ Təv, nəəŋəə nyəni isəna Amoni nyéma, na Mowəpəv nyéma, na Itəm nyéma, yookuyuna-tv tə. Pəyele waatu wei tá cəsənaa lu Icipiti tə n kisina-wə si pá taa fayana piitimnaa mpe pa tətənaa taa. Uena pəle pá kəe na pá yele-wəyε kvəy. ¹¹ Ama tá kvəəəv pəsa ikpatəle. Pəle pa təɣəŋəy-təy v tətəv nti n ha-tv tə tə taa. ¹² Tacaa Iso, hə pa ńkraŋəy. Tə ké acamaa ke kolontunaa tuutuuma inε i isəntaa ké. Tə ta nyi isəna tə la tə. Pə təə ké tə kəesa isε na nyá təə.

¹³ Yuta nyéma təna, na pa alaa na pa piya paa səŋna Iso təsəele kiŋ.

Yuta nyéma akaitv

¹⁴ Mprəyú Tacaa Feesuyəv kuləna Lefii tv Sakalı pəyalv Yasiyeli ke samaa taa təna. Sakalı inε i caa kele Penaya. Penaya caa kele Yeiyele. Yeiyele caa kele Asafi ləlvəy tv Mataniya. ¹⁵ Ntəna Yasiyeli yəɣətəna nəɣə səsaya si: Yuta na Yosalem yəlaa mε, í tó ńkraŋəy ke teu. Uena pə tu kələna wulav Sosafati nyá. Tacaa si, í taa nyá. Pəcə yoolaa tuutuuma inε i təm í taa la-mεyε səɣəntv. Pə taɣa mə təm ke yooou ńkv. Ama Tacaa nyəntv ké. ¹⁶ Cele í ká polo mə kolontunaa təə. Pa təŋna ntεyε kpav na yaayənaa mpaav. Í ká suli-wəyε tətəkəle nyəy v ke Yeluweli wulaya tətəv kiŋ. ¹⁷ Yuta na Yosalem yəlaa mε, í kaa nəki mə kolontunaa mpe pa yoonav. Mu səŋ mə təsəŋle. Í ká ná isəna maa waasi-mε tə. Í taa nyá. Pəcə səɣəntv í taa la-mε. Cele í polo pa təə, maa wεε mə waali.

¹⁸ Mprəyú Sosafati hənta Tacaa ke atε. Na Yuta na Yosalem yəlaa náá hənti mpv tətə, na pá sεε Iso. ¹⁹ Pə waali ké Lefii ləlvəy nyéma Kehati na Kolee pa kulaa na pá sá lseyeli Iso Tacaa na nəəsı səsənsı.

²⁰ Təv fema tanəŋ tεε, ulena pá tó pa tənaya Tekəwa wulaya tətəv mpaav. Pa tεekaya, ulena Sosafati tə-wə si: Yuta na Yosalem nyéma mε, í ke ńkraŋəy. Í la mə Iso Tacaa na i kvəyətətv teləsəlaa ke naani. Í nyəə təŋ, na í lá akanaa.

²¹ Mprəyú Sosafati na samaa pa kpəntaa na pá teləsı yonyoolaa ke yoolaa nəɣə təə. Na pá saŋ Tacaa Iso na yontu si: Í sa Tacaa, i səlvəy v fεi tənaya.

²² Pa kpaya yontu ntəxi mpv, ulena Tacaa tisi acufu ke Amoni nyéma, na Mowəpəv nyéma, na Itəm nyéma, mpa inε paa pukaya Yuta nyéma yoonav tə pa həkv taa. Na pá kú təmayə pa taa pa tike. ²³ Amoni nyéma na Mowəpəv nyéma ná kvla Itəm nyéma təə ké na pá kv-wə təcaɣacaya. Pə waali ké pa kú təmayə səsəm. ²⁴ Waatu wei Yuta nyéma kpa tontəŋle təə timpi pa loosiyi wulaya tətəv tə. Uena pá nyəŋna pa kolontunaa təə. Ama sətəa tike ke pa nawa na pá selətəa. Paa kvləm i ta fiti. ²⁵ Mprəyú Sosafati na i yəlaa pa nika kolontunaa təla ke kuuu ke tuutuuma, na wənav, na wontu kvsusuuu, na liyitee nyəm. Pı kəla təəv, ulε kvyeŋ toosoɣə pa kuuwa, pa ta tu tēm.

²⁶ Uena pá koti kvyakv liyiti nyəŋkv wule ke Pelaka kvpantv təkoolle tətəkəle taa. Mpi tə, tənaya pa koola Tacaa ke kvpantv. Uena pá ha lonte ntεyε həte si kvpantv kooluyəv tətəkəle, na pá yaaki-tεyε mprəyú hələna saŋa. ²⁷ Mprəyú Yosalem nyéma na Yuta nyéma ləlaa, na pa nyəy v tv Sosafati pa tó mpaav, na pá məli Yosalem na laŋhələmlε. Pə taɣa pulv təə, Tacaa yapa-wəyε pa kolontunaa niŋ taa ké. ²⁸ Mprəyú pa svv icatε na cəməŋ na saŋkvnaa na akantεε haŋaa. Na pá polo Tacaa təsəele taa.

²⁹ Waatu wei piitim lempı nyéma ləlaa nuwa si Tacaa Iso yoonə lseyeli nyéma kolontunaa. Uena i təm kpa pa tənaya səɣəntv. ³⁰ Uena Sosafati təɣə i kawulaya təpamm. Mpi tə, Iso ka yelaa ké na tətə təna həesi.

*Sosafati kawulaya tənaya
(Awulaa I 22:41-51)*

³¹ Mpróyú Yuta wulav Sosafati təyə kawulaya ke i luluyv pusi hiu na naanwa na kakpası nyəŋka taa. Yosalem icate taa ké i təya kawulaya ke pusi hiu na kakpası. I too kele Sili pələ Asupa. ³² I tənte ka siyisaa ké, na í təŋəyi i caa Asa ikpate na í laki mpi Tacaa caaki tə. ³³ Ama i ta wakəli təkətəlena. Pə təw ké i yəlaa ləsayə taa sɔv Isə isı pa caana. ³⁴ Pa keesa Sosafati təm kancaalaya, na tə tənaya ke Hanani pəyalv Yehu takəlayə taa. Nkege pa səta lseyeli awulaa takəlayə taa.

³⁵ Mpróyú Yuta wulav Sosafati na lseyeli wulav isayav Ahasiya pa kpentaa. ³⁶ Ilena pá mayası na pá saaki kpuləŋ ke Isiyon-kepee teesəŋ taa. Na pá pukina-i pooluŋ. ³⁷ Ama Malesa tv Totafa pəyalv Isə kuyəyətvtv teləsulv Iliyesee heela Sosafati si: Timpi n kpentəna Ahasiya tə, Tacaa ká wakəli mpi n lapa tə.

Ilena lvm təyə kpuləŋ inəyi tampana, i ta tala tiili.

21

¹ Waatv wei Sosafati səpa, ilena pá pimi-i pa təyaya pələav taa ké Tafiiti tɛ. Na i pəyalv Solam ləeti i lonte.

Solam kawulaya (Awulaa II 8:16-24)

² Solam ka wena newaa mpa í na-we pa kaa caa kulvm təyə. Pa həla nté Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayeli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-wege wənav ke səsəm ké. Paa liyitee, paa wola, na liyitee wontunaa. Ilena í tv-wege Yuta acaləe feŋyuy. Na í kpa pa taalv Solam si í ləeti i lonte ke kawulaya təyəv taa.

⁴ Pə kəma na kawulaya sɔv Solam niŋ taa ké teu na í ká lila, ilena í kó i newaa təna, na i waalı nyəma ləlaa ke kawulaya taa. ⁵ Waatv wei i təya kawulaya tə, i pusi we hiu na naanwa na naale. Na í caya ka taa ké pusi pələfei naanwa ké Yosalem taa. ⁶ Mpróyú i təma isayətv taa ké teitei isı lseyeli awulaa, Akarı na i luluyv nyəma. Mpi tə, Akarı pələ ke i ka təkaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ⁷ Paa na mpv tə, Tacaa ta səli si í kpiisi Tafiiti luluyv nyəma. Pə taya pulv, Isə na Tafiiti paa pələ nəsı ké si i luluyv nyəma ká təkəna kawulaya ké tam təw ké Yosalem.

⁸ Yuta wulav Solam inı i waatv taa ké Itəm nyəma kula i təw, na pá kpa pa təyi pa wulav. ⁹ Mpróyú Solam kpayə i yoolaa səsaa, na i yoo keekenaa təna na pá tii Itəm nyəma mpa paa tama-wege kotaya tə pa təw, na pá kəli-we. ¹⁰ Pə kpayav kuyaku ŋkv təyə Itəm nyəma cəpa Yuta nyəma, na pá cayana pa ti.

Mpróyú Lipina icate ná kisa cei tətəyə waatv inı i taa. Na pá fiti Solam niŋ taa. Mpi tə, Solam ka kisa i cəsənaa Isə Tacaa ke nunav təyə pə lapa mpv. ¹¹ Solam ka ŋmawa tuŋ təkətəlena ke Yuta pəŋ taa ké. Mpv pə tusina Yuta na Yosalem pə yəlaa na pá lə Isə na pá laaki paa tuyv ŋku.

¹² Mpróyú Kuyaku nakuli Isə kuyəyətvtv teləsulv Ilii ŋmaa Solam ke takəlayə si: Nyá cəsə Tafiiti Isə Tacaa yəyətəa si, n ta təŋ nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tə pa ikpate. ¹³ Halı n məlaa ké na ŋ kpayə lseyeli awulaa yaasi. Na ŋ kusi Yuta na Yosalem pə yəlaa konyuluyv, na pá keesəna tuŋ təw, isı Akarı luluyv nyəma. Haləna ŋ kó nyá newaa. Pécə pele pá kəla-ŋ teu. ¹⁴ Pə təw ké Tacaa ká tv nyá yəlaa na nyá pəyalaa na nyá alaa na nyá nyəm tənaya wahala səsə. ¹⁵ Lotu kutəŋ isayav nakuləyi i ká tó nyá mayamaya. Na kó səsəyi paa kuyaku ŋku. Haləna nyá taa lotu lu.

¹⁶ Mpróyú Tacaa tula Filiisi nyəma na Laalupunaa mpa pa cəsəna Itiyopii nyəma tə, na pá yooa Solam. ¹⁷ Na pá sɔv Yuta, na pá kuu pə təna mpi pu we kawulaya təyaya taa tə. Na pá kpa wulav piya na i alaa ke yomaa. I pəyaya səkpəlayə Ahasiya tike ke pə səwə.

¹⁸ Pəle pə waalı ké Tacaa tó Solam ke lotu kutəŋ ŋku kv fei waav tə. ¹⁹ Pusi sika isı naale ke mpv, ilena i kutəŋ ŋkv kó yası i lotu na té lu, na í səna wəsası səsəsənsı. Ama i yəlaa ta wə i ləyaya wule ke tulaalvnaa, isı pa lapv i cəsənaa tə.

²⁰ Solam ləlvəy pusi hiu na naanəwa na naale nyəhka ke ı təyənə kawulaya. Yosalem taa ké ı təyā ı kawulaya ke pusi pələfēi naanəwa. Waatu wei Solam səpa tə nəyələ ta wii-ı. Tafiti tēye pa pima-ı. İle pə taya kawulaya pələav taa.

22

Ahasiya kawulaya (Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ Mprəyū Yosalem nyəma kpa Solam pəyalə səkpelu Ahasiya ke kawulaya na pá læeti ı caa lonte taa. Pə taya pəlv, Laalupunaa kpekəle natəli tu súb Yuta yoolaa tēye, na pá kú Ahasiya taalunaa tənə. Pə təw ké Ahasiya hika kawulaya na í təyə. ² Ahasiya ləlvəy pənaya hiu nyəhka taa ké ı təyə kawulaya ke Yosalem ke pənaya kuləmaya. I too ka ké Omili ləlvəy tu ké. Pa yaaki-ı sı Atalii. ³ Mprəyū Ahasiya təma təntē ısayalē ke teitei ısu Akarı ləlvəy nyəma. Mpi tə, ı too tasayana-ı layatu ısayatu nti. ⁴ İlena í la mpi pə ta maya Tacaa təyə teitei, ısu Akarı ləlvəy nyəma. Mpi tə, mpe paa kena Ahasiya layatu tasəlaa ke ı caa səm waalı sı pə tısi-ı. ⁵ Haləna pá tasa-ı layatu sı, í polo ı səwsi Akarı pəyalə Solam wei ı ké İseyeli wulav tə ı təw. Na pá yoona Silii wulav Asayeli ke Laməti ıcatē taa ké Kalaati tetu taa. Yoou ŋkə kv taa ké Silii nyəma yaya Solam. ⁶ İlena í məli Sisilee sı pá lapı-ı kəwle. İlena Yuta wulav Ahasiya polo ı alaafəya nav. Mpi tə, ı saləmayaa ké.

⁷ Mprəyū Tacaa lapa na Solam alaafəya nav mpi pə kənə Ahasiya ke səm. I tala kprakpa, ılena í na Solam pá polo Nimsi pəyalə Yehu kiŋ. Pəyele Tacaa ka tema ıleye kawulaya kpa kə na í tu-ı sı í kv Akarı ləlvəy nyəma tənə. ⁸ Mprəyū Yehu sula Ahasiya taalə piya mpa pa ké Yuta nyəyū nyəma na pá ké wulav təmlē lataa tə. Na í kú pa tənə ısu İso ka suw tə. ⁹ Pə waalı ké Yehu tilaa na pá pəkki Ahasiya na pá kpa-ı Samalii timpi ı ka ŋməlaa tə na Yehu kv-ı. İlena pá pimi-ı. Mpi tə, ı ka ké wulav Sosafati wei ı nukayana Tacaa na lotu kuləmtu tə ı ləlvəy tu ké.

Ama Ahasiya ləlvəy tu nəyələ taa mənə kawulaya təyəw.

Atalii təyəw ke kawulaya (Awulaa II 11:1-3)

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa sı ı pəyalə səpa. İlena í tu ı taa sı ı ká kv Yuta wulav təyaya nyəma tənə. ¹¹ Pa kvkaya wulav nyəma ke mpə, ılena Solam pələw Yosepa, kətulə Yoyata alə, ıni ı kena Ahasiya neu. Mprəyū alə ıni ı lapa kookalı, na í ŋmulı ı taalə pəyaya Sowasi, na í seena na í ŋməsi ká na ka nukulə ke İso təsəele naŋ kvhəntəyū nakulı kv taa. Atalii ta nyı ka təw. Haləna ká fiti kulaa mpe. ¹² Mprəyū Sowasi na ı təw feŋlaa pa saala İso təsəele taa tənaya pusi naatoso. Na Atalii náá tənə kawulaya təyəw.

23

Sowasi kawulaya təyəw (Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənaya naatosompəyələya nyəhka taa ké kətulə Yoyata kaasa ı ti, na í ná yoolaa səsaə, Yelowam pəyalə Asaliya, na Yohananə pəyalə İməyeli, na Opəti pəyalə Asaliya, na Ataya pəyalə Maaseya, na Sikəli pəyalə İləsafati. ² Mprəyū pane ıni pa cəw Yuta kawulaya taa ké acalē tənə taa, na pá yaa Lefii nyəma na İseyeli ləlvəy nyəwənyəwə nyəma, na pá na-wē pá polo Yosalem. ³ Yələa mpe pa tənə pa kota mprəyū İso təsəele taa, ılena pá krenti nəyə ke wulav təm taa, na Yoyata heeli-wē sı: Pu mənəa ké ısu wulav pəyalə Sowasi ıne í təyənə kawulaya. İsu Tacaa ka suw Tafiti ləlvəy nyəma təw tə. ⁴ Mpə tə, ısənə í ká la təyələ. Waatu wei kətəlaa na Lefii nyəma pa suvki İso təsəele taa ké təmlē lapu ke kvayə kvhəsəyū wule tə, í ká faya yələa ke kpeka tooso ké, kpekəle kancaalaya nyəntē ká taŋ İso təsəele nənəwsi. ⁵ Na kpekəle naale nyəntē ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntē ke Kite nənəyə. İlena yələa tənə náá səŋə İso təsəele taya təw. ⁶ Kətəlaa na Lefii nyəma pa tike pa wənna mpaav sı pá suw İso təsəele taa.

Mpi tə, mpeye paa towa. Pə kaasa yəlaa mpa tə pele pá saali awali, isu Tacaa suw tə. ⁷ Lefii nyəma ləlaa ka təka pa youu wontu ke pa niñ taa, na pá tu wulav ke heku na pá təñəyi-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi si i suvki Isə təsele taa, paa kv-i.

⁸ Mpróyú Lefii nyəma na Yuta nyəma təna lapa isu kətulv Yoyata ka tuyv-we tə. Na paa nyuyv tu wei í koti i yəlaa. Paa mpa pa caaləyi pa təmle ke koyaku kuhəesuyv wule tə, yaa mpa pa tēsəyi-te tə. Mpi tə, Yoyata ta ha nəğəlyv hēsuyv ke pə wule nté. ⁹ Mpróyú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantaasi, na Tafiiti kpaləñ wei i ka we Isə təsele taa ké waani waani tə. ¹⁰ Ulena í puli yəlaa tənaya Isə təsele ntəğəñ ηkulunə na pə yoosina mpətəñ nyəñka ke kətaya təlate, na kutuluyv pa kəñkəñ taa. Na pa səəlv puwa si pá ta wulav ke kətaya. Na paa wei na i ηmantaaya ke i niñ taa. ¹¹ Mpróyú pa luna Sowasi, na pá pam-i kawulaya kahuka, na pá cəle-i takəlaya. Ulena Yoyata na i pəyalaa pá pəli i nyuyv taa ké nim na pá kra-i wulav. Tənaya yəlaa təna naala kawilitaya na pa sək-i si: Məna tətə wulav.

¹² Waatv wei Atalii nuwa samaa kəkəte, na pa sewa na pa kawilitasi ke mpv. Ulena í polo pa kiñ ke Isə təsele cəlv. ¹³ Mpróyú i loosa wulav kufəlv səñə Isə təsele akele cəlvəğ nəñəğ, na yoolaa səsaa na akantee hūllaa we i kiñ. Na samaa náa ηmaaləyi, na yonyoolaa náa hūləyi akantee. Na wilitilaa náa kēsəğəna soo mataa. Tənaya Atalii cəla i wontu, na í má kapuka si: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁴ Yoyata ta səəli si pá kv Atalii ke Isə təsele cəlv təna. Pə təw ké i təma yoolaa nunuwa (100) nyuyv nyəma si pá ləsi-i kpeəñ. Wei í təñə-we, ile pa kv pəntv.

¹⁵ Ulena pá ləsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya krayanəñ nəñəğ, na pá kv-i.

¹⁶ Mpróyú Yoyata na samaa na wulav pa pəela nəğə si: Tacaa nyənəyi-tuyv nyá yəlaa. ¹⁷ Ulena yəlaa təna polo pá yəki tuyv Paali kutuluyv, na pə kətaya təlate, na pə tuñ. Na pá kú pə kətulv Matəñ ke pə kətaya təlate isəntaa. ¹⁸ Pə waali ké Yoyata towa Lefii kətəlaa si pá feñiyi Isə təsele təw. Tafiiti naa fəya-weye kpeka ké, na pá laki kətasi nsi kəkə lusa si təna təğə Isə təsele taa. Isu pa kēsuyv Moisi kiiu taa tə. I ka tv-weye si pá laki-te na yonkpaama. ¹⁹ Mpróyú Yoyata su tanlaa ke Isə təsele nəñəğ si, asilima tv nəğəlv í taa suw.

²⁰ Pəle pə waali ke Yoyata kota yoolaa nyuyv nyəma, na kəpəyalaa, na səsaa, na samaa təna, na pá kraya wulav ke Isə təsele taa, na pá təñə nəñəğ səsaya na pá pona-i kawulaya təyaya taa. Pa su wulav ke i kumte təw, ulena ²¹ pa təna pa lanə hūlvni na pá ηmaali.

Pa kəwa Atalii ke mpv, ulena icate cəya təpamm.

24

Sowasi tayanuyv ke Isə təsele (Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi ləlvuyv pusi naatosompəğəlaya nyəñka ke i təğə kawulaya ké Yosalem taa ké pusi nule. I too ka ké Pəesepa tv na pa yaa-i si Sipiya. ² Mpróyú Sowasi lapa Tacaa luyv tēe nyəntv ke kətulv Yoyata weesuyv pusi təna taa. ³ Ulena Yoyata yele na wulav kraya alaa naale, na í ləli apəlvpiya na əlvpiya pəyale.

⁴ Pəle pə waali ké waatv nəğəlv Sowasi mayasa i taa si i ká tayanv Isə təsele. ⁵ Ulena í koti kətəlaa na Lefii nyəma na í heeli-we si: I cəəki Yuta acalēe taa ké paa pənaya ηka, na í muyv liyitee ke Isəyeli nyəma kiñ, na í tayanəna mə Isə təsele.

Ama Lefii nyəma ná tá paasəna ləñ. ⁶ Pə təw ké wulav yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəəsi-i si: Pepe təw ké n ta caali Lefii nyəma na pá muyv Yuta na Yosalem pə yəlaa kiñ ke liyitee, isu Tacaa təmle tv Moisi na Isəyeli nyəma ka suw tə. Na pá tayanəna Isə kutuluyv ηku kv taa we nəğə pəelvyv takəlasv tə? ⁷ Mpi tə, əlv isəğəv Atalii na i waali nyəma pa yela Isə təsele ké na tə wakəli. Haləna pá kraya Isə wontu ke Isə təsele taa, na pá laana tuyv Paali.

⁸ Mpróyú wulav Sowasi yəğətaa na pá saaki atakaa, na pá su-i Isə təsele nəñəğ na awali təw. ⁹ Ulena pá kpaali Yosalem na Yuta kawulaya təna taa si, paa Isəyeli tv wei í kəna lampuu wei Isə təmle tv Moisi ka suwa waatv wei pa tēyaya wulaya tətə tə. ¹⁰ Mpróyú nyuyv nyəma, na

samaa təna təpai pona pa lampuu na lanjholumle. Haləna atakaa su. ¹¹ Waatu wei pa pukina atakaa ké Lefi nyəma si pá wiili i taa na wulav nəɣə, ɔlena pá mayana liyitee ke səsəm. Na wulav takəlası ηmaalv na kətvlv səsə təma paasənlv pá hutı. Na pá mənna atakaa ke i lonte. Pə kpaɣav waatu ɔnı tə, yaasi ɔnəɣı pa lakaya paa ifemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² Mprúyú wulav na Yoyata pa cəla liyitee anəɣı təmlə nyuvv nyəma. ɔlena pəle pá kpaɣa pəe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəɣəlvv na pə kuseemvɣv pə lutaa si, pá tayənəna ɔsə təseele na t́ lá teu. ¹³ Ntəna təmlataa niki pa təma na pa nyəm təna. Na pá tayanı ɔsə təseele ke teu na t́ məli ɔsu tə wule taa.

¹⁴ Waatu wei təma təma, ɔlena a nyuvv nyəma kəna liyitee kəkaasee, na pá cəla wulav na Yoyata. Na pá lu wontu nti pa lakəna ɔsə təseele taa tə. ɔsu ɔsə seev wontu, na kətɣv nyəntv, na wula na liyitee nyəɣətv kəpvnəa. Pa lakaya kətasi nsi kəkə lusa si təna təɣə ɔsə təseele ké, haləna Yoyata səm.

Sowasi wakələna ɔsə

¹⁵ Mprúyú Yoyata kpatəla teu təkunjkunju. I pusı yoosa nunvwa na hiu na naanvwa (130) ɔlena í sí. ¹⁶ ɔlena pá pimi-i kawulaya pəlaav taa ké Tafiiti tə. Mpi tə, i ka lapa kəpantv ke ɔseɣeli taa ké na í kusı ɔsə na i təseele pə nyuvv.

¹⁷ Yoyata səm waalı ké Yuta nyuvv nyəma polaa na pá mayana Sowasi na pá samı-i. ɔlena ɔlé í nu pa təm nti. ¹⁸ Mpv pə lapəna na ɔseɣeli nyəma lə Tacaa təseele təm. Na pá yelev pa cəsənaa ɔsə ké seev, na pá laakı tesikası na tıɣ ɔləɣ. Mprúyú ɔsəɣətv nti tə yelaa na Tacaa mənəna Yosalem na Yuta nyəma na pááná. ¹⁹ Pə waalı ké ɔsə kpa i kvyəɣətv teləsəlaa si pá hólı-wəɣe pa ɔsəɣətv nti. Ama pa taa nəɣəlv ta nuna-wə. ²⁰ Mprúyú ɔsə Feesuyv kuləna Yoyata pəyalv kətvlv Sakalı. Na í səɣ samaa taa, na í yəɣətv si: ɔsə yəɣəta si pepe təə ké u təkəɣı ma kiinj? Təv, timpı í lə-m tə, í kaa waa. Maa lə-mə tətə.

²¹ Tənaya yəlaa pəela nəɣə ke kətvlv Sakalı təə. Na wulav yelev na pá yaɣa-i pəe ke ɔsə təseele kataya taa. ²² Wulav ka səəwa kəpantv nti Yoyata ka lapa-i tə. Na í yelev na pá kú i pəyalv Sakalı. Waatu wei Sakalı caakaya heev, ɔlena í má kapuka si: Tacaa ná nti pa lakı-m ɔsəntə tə, na ń hə pa ηkraɣɣ.

Sowasi kawulaya tənaya (Awulaa II 12:18-22)

²³ Pənaya sikaa, ɔlena Silii nyəma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watı Yuta na Yosalem ɔcatə. ɔlena pá kú nyuvv nyəma na pá tilina pa wontu tənaya pa wulav ke Tamasi.

²⁴ Silii yoolaa taa wəe paɣəle. Yuta nyəma ka ləwa pa caanaa ɔsə təɣə ɔlé i tv-wəɣe Silii yoolaa mpə pa niɣ taa. Saləka wei Tacaa tvwa Sowasi təɣəle. ²⁵ Mprúyú Silii nyəma təewa na pá yelev i wahala səsə taa, na i waalı nyəma kulı i təə na pá kv-i i kato təə ké kətvlv Yoyata pəyalv səm təə. Na pá pimi-i Tafiiti ɔcatə taa. ɔle pə taya kawulaya pəlaav taa. ²⁶ Mpa pa kula Sowasi təə təɣəle Amoni alv Simeyatı pəyalv Sapatı. Na Mowapv alv Siməlitı pəyalv Yosapatı.

²⁷ Pa ηmaa Sowasi pəyalaa həla na təmnəa mpa ɔsə kvyəɣətv teləsəlv ka yəɣəta i təə tə. Na ɔsə təseele tayənvv təm ke takəlaya ηka pa yaa si, Awulaa kuseɣesətv takəlaya tə ka taa. Sowasi pəyalv Amasiya ləetəna i lonte ke i səm waalı.

25

Amasiya kawulaya (Awulaa II 14:1-7)

¹ Mprúyú Amasiya təɣə kawulaya ke i lulvɣv pusı hiu na kakpası nyəɣka taa. Yosalem ke i təɣə kawulaya ke pusı pəɣəlayafəi hiu na naanvwa. I too ka ké Yosalem tv ké, na pá yaakı-i si Yowatanj. ² Amasiya lapa mpi pə maya Tacaa tə yaa, ama i ta lana i lotu tənaya.

³ Waatu wei Amasiya kawulaya caya teu, ɔlena í kú i waalı nyəma mpa paa kəwa i caa Sowasi tə. ⁴ Ama i yelə pa piya. ɔsu Tacaa yepu na pá ηmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa kv

cece ké ı pəyaya ısayatu təə. Yaa pá kú pəyaya ke ka caa nyəntu təə. Ama wei ı lapa ısayatu tə, ını ı ká səna.

⁵ Ḿpúyú Amasiya kota Yuta na Pencamee pa kpeka nna a təə ı təkaya kawulaya tə pə apalaa. Uena í kpa yoolaa kpeka nyəənyəma na pá keesəna pa luləny. Uena pá kala mpa pa pusi we ısu hiu tə. Na pá hiki yəlaa iyisi ɲmənnyu na nunəwa (300000), mpa pa muna yoo pote na pá nyəma ɲmantaasi na kpaləny pə təm tə. ⁶ Ḿpúyú Amasiya kraɲa Iseyeli nyəma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nunəwa (100000), na í feli pa təə ké liyitee nyəəntu ısu tənənaa tooso. ⁷ Ama Iso kuyəəntutu teləsulu nəɲəlu ı kəma na í heeli-ı sı: Ta Caa, pə fei sı Iseyeli yoolaa í təny-ny. Mpi tə, Taca kaa səna mpe ını. ⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo ısəna, ısu Taca yelaa na ń se nyá kolontunaa. I tike ı wenna ton sı í la na ń kəli yaa ń kpisi.

⁹ Ntəna Amasiya pəəsi Iso kuyəəntutu teləsulu sı: Na ısənaɲa maa la liyitee nna a təna ma təma feluy tə a təm? Iso kuyəəntutu teləsulu sı: Taca pəsəyi na í ləeti-ny-ye na pá kəli mpu.

¹⁰ Ḿpúyú Amasiya mələna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka hanəna Yuta nyəma ké, na pá kpəna pááná səsəna.

¹¹ Uena Amasiya təyə apalutu na í kraɲa ı yoolaa na pá tē təm tetəkəle taa. Na í kú Itəm yoolaa ke iyisi naanəwa (10000). ¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naanəwa (10000) lelə na pa ıse, na pá kraana-weɲe pulaya təə. Uena pá tusi-weɲe ıpilisav taa, na pá hoti pa təna na pá sí.

¹³ Waatu ınəyi Iseyeli yoolaa mpa Amasiya ka təyənaa sı, pá taa təny-ı yoo tə, pa wata Yuta acaləe wena a we Samalii na Pəti-Holonə pa hekv taa tə. Na pá kú yəlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

Sowasi yoonav ke Amasiya

(Awulaa II 14:8-14)

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itəm nyəma təyoole na akaitu, ılena í kpəna Itəm nyəma tun na í laaki na í wəki-ı tulaalənaa. ¹⁵ Ḿpúyú Taca mɔ Amasiya na pááná na í tili Iso kuyəəntutu teləsulu nəɲəlyu ı kin. Na ílé í pəəsi Amasiya sı: Pepe təə ké n tənyəyi tun wei ı ta pəsi na í ya ı yəlaa ke nyá nin taa tə?

¹⁶ Tənaɲa wulav cəpa Iso kuyəəntutu teləsulu nəyə təə na í pəəsi-ı sı: Ue ma kra-ny sı ń la kawulaya taa təm tasəlu na? Ye nn caaki má nyənsi nyá ıse su.

Ḿpúyú Iso kuyəəntutu teləsulu suma. Uena í taɲanı kraɲav sı: Ma nyəma sı Iso tu ı taa sı ı ká kv-ny. Mpi pə təə n lapa yaasi ını ı taka, na ń kisi ma təm tə.

¹⁷ Ḿpúyú Amasiya caa ı layatu tasəlaa. Uena í tili na pá heeli Yehu pəyalu Sowakasi pəyalu Sowasi sı: Ma na-ny tə suli na tə yoo. ¹⁸ Ntəna Sowasi cə-ı sı: Lipanə puɲu təə səsəu ka sələməna tɲy səsəu sı: Ha ma pəyalu ké nyá pəelə. Ḿpúyú taale wontuyu nakuli kv təma səsəu təə na kú puɲuti-ı. ¹⁹ Na Sowasi tasa sı: Pepe təə ké n hənə nyá ti sı n kəla Itəm nyəma? N laki kalampaanı ké yem ké. Pu kəla teu sı ń caya nyá tē. Pepe təə ké n caa sı má na-ny tə yoo na nyá na Yuta nyəma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Iso caakaya ké sı í kú í na ı yoolaa ke timpi pa súb Itəm tun ke laav tə. ²¹ Ḿpúyú Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Pəti-Seməsi ke Yuta tətə taa.

²² Uena Iseyeli nyəma kəli Yuta nyəma na pá se na pá kpe. ²³ Ḿpúyú wulav Sowasi kpa Yuta wulav Amasiya ke Pəti-Seməsi na í kəli-ı. Uena í polo Yosalem na í kú kolunə ke púyú ke meətələnaa ɲmənnyu (200) cəlu ke Ifəlayim nənyə na ɲkulunə nyənyka pə hekv taa. ²⁴ Ḿpúyú Sowasi kuu wula na liyitee nyəəntunaa, na wontunaa kvpantunaa mpa paa we Iso təsəle taa ké Opəti-Itəm kin tə. Na kawulaya təyaya kpancoonə. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalii.

Amasiya kawulaya tənaya

(Awulaa II 14:15-20)

²⁵ Pusi naanəwa na kakpası ke Amasiya tasa təyəu ke Iseyeli wulav Sowasi səm waalı. ²⁶ Pa keesa Amasiya təm lentı ke pə kraɲav tə kancaalaya na tə tənaya təyə Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlaya taa. ²⁷ Waatu wei Amasiya kisa Taca təyə yəlaa kula ı təə ké Yosalem. Uena

kuyaku nakuli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá təhi-ı təna na pá ku-ı. ²⁸ Pə waalı ké pa tu-ı kəeke taa na kpaɣanəh paɣale hə, na pá polo pá pimi-ı pa təyaɣa pələav taa.

26

Osiyasi kawulaya

(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)

¹ Waatu wei yəlaa kpa Amasiya pəyalu Osiyasi ke kawulaya ke ı caa lonte tə, ı puı we naanowa na naatoso. ² Inı ı ləkəna llatı ıcate ke ı caa səm waalı, na í tayanı-təye ηmau.

³ Osiyasi ləlvu puı naanowa na naatoso nyəhka taa ké ı təya kawulaya ke Yosalem taa ké puı nule na naanowa na naale. I too ka ké Yosalem tu ké na pá yaaki-ı sı Yekoliya. ⁴ Ḿpúyú Osiyasi lapa mpi pə maɣa Tacaa tə ısu ı caa Amasiya.

Osiyasi təntə kupante na ısaɣale

⁵ Sakalı na ı səm tə, ı seɣesaya Osiyasi ke Isə nunaw ké. Na Osiyasi kaasəyi ı ti sı í cəkəna Tacaa luɣu nyəntu. Na Isə náa yele na í waaki.

⁶ Ḿpúyú Osiyasi pola Filiisi nyəma ke yoonaw na í yəki Katı na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. Uena í tayanı acaləe ke Asətəti na Filiisi nyəma həɣəlvu taa. ⁷ Na Isə səna-ı í na Filiisi nyəma na Kuu-Paalı Laalupunaa na Meuni nyəma pa yoonaw taa. ⁸ Haləna Amoni nyəma náa fəlvə-ı lampuunaa.

Osiyasi nyuvu kulaa ké na pá tala Icipiti tetu toɣa. ⁹ Ḿpúyú ı ηmá ate na ıso kutulun səsoɣ ke Yosalem ıcate kolunə ηkulunə nənəɣə, na tətəkəle taa nyəhka, na kolunə təkəhle, na í nyəsı kutulun ınəyi teu. ¹⁰ Na í ηmá tətəhlena ke wulaya tetu həɣələh taa. Na í huli ləkənaa paɣale. Mpi tə, ı ka wəna kaləkəh paɣale ke tətəkəle na tetu ihəntaw taa ké. Pécó ı wəna hataa na tuɣ wei pa yaa sı ləsəhnaa tə ı paasənlaa. Mpi tə, ı ka səla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayana yoolaa mpa pa nyəma yoo təɣə. Na í faɣa-wəye kpeka na pá kəsəna kəkəlvu ηku wulaw waalı nyəma taa ləlv Hananiya ka tu takəlası ηmaalv Yeiyeli na təma tayanlv Maaseya tə. ¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvə nyəhka nyəma ka we iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənəvu na nunowa na naatosompəɣəlaya na nasəle na nunowa (307500). Pa səlv puwa sı pa yookina wulaw kolontunaa. ¹⁴ Ye pa təkı yoo wulaw cəlvə-ı-wəye kpaləh ké, na ηmantaasi, na yoo kahusi, na pə tokonaa, na təɣ, na pəntəlvpe. ¹⁵ Ḿpúyú nyəntu nəɣəlv ı lupa Osiyasi ke yoo maləfənaa səsa napəli taka na pá sı-wəye ate na ıso kutulun na koloosi ηkulunəsi taa. Pa təkəna-wəye nyəma na pa ləkəna pəe kuyasələe. Isə səna-ı teu ké na ı toɣ səsoyı na pá puki pooluɣ.

¹⁶ Ama ı toɣ inı ı sɣsa-ı təhəm taa. Uena pá wakəli-ı na í yele ı Isə Tacaa tənyu ke teu. Haləna kuyaku nakuli í svv ı maɣamaya ke Isə təsəele taa sı, ı wəki tulaalvnaa ke kətaya təlate.

¹⁷ Ḿpúyú kətəlv səso Asaliya, na ı waalı nyəma ke nunaasa mpa pa wəna apalətu ke teu tə, pa təhə ı waalı. ¹⁸ Uena pá səh wulaw ısentaa na pá təmi-ı sı: Ta caa, n fəina mpaav sı n wə Isə ké tulaalvnaa. Aləh ləlvə nyəma mpa pa kpaɣa kətvu təmlə tə, pəle pa təmlə ké. Mpu tə, lu, n təhə wakəlvu ké. Pə kaa kvsı nyá nyuvu ke Tacaa ısentaa.

¹⁹ Waatu inı tə, na Osiyasi taka tulaalv cofolo ke ı niɣ taa sı ı wəki. Tənaɣale ı mɔ kətəlaa na pááná. Ḿpúyú kətəh ηku ku pilisiyi yulv tə ku lu ı tokuyu taa ké kpaɣaa ke Isə təsəele taa. Na kətəlaa səhə kətaya təlate kite təna na pá nyənəyi. ²⁰ Kətəlv səso Asaliya na ləlaa pa ná wulaw ke mpu, uena səɣəntu pu-wə na pá ləsi-ı kpaɣaa. I maɣamaya ı nawa sı Tacaa tu-ı niɣ, uena í se ləh ke Isə təsəele taa.

Osiyasi kawulaya tənaya

(Awulaa II 15:5-7)

²¹ Ḿpúyú wulaw Osiyasi pəsa asilima kətəh tu, haləna ı səm. Uena í caɣana ı tike ke ı kətəh ηku ku tə. I fəina mpaav sı í məli Isə təsəele taa. Ntəna ı pəyalv Yotam wei ı nyənaya kawulaya

təyaya təə tə, í paasəyəna tetv yəlaa. ²² Aməti pəyalv Isə kuyəətutv teləsulv Isayii ηmaa Osiyası təm kancaalaya na tə tənaya ke takəlaya taa. ²³ Waatv wei Osiyası səpa, ilena pá pimi-i awulumpiya pəlaav taa. Ama pa ta pimi-i pa təyaya nyəηku taa ké i asilima kutəη təə. Ilena i pəyalv Yotam ləeti i lonte.

27

Yotam kawulaya (Awulaa II 15:32-38)

¹ Yotam ləlvəv pusi hiu na kakpası nyəηka taa ké i təyə kawulaya ke Yosalem ké pusi naanəwa na naatoso. I too kéle kətulv Satəki pəelə. Pa yaakaya-i sı Yelusa. ² Məpəyó Yotam lapa mpi pə maya Tacaa tə. I lakaya teitei ké isv i caa Osiyası. Ile i ta svv Isə təsəele taa ké. Paa na mpv tə, yəlaa ta layası pa təntə.

³ Yotam ηmana Isə təsəele isətaa nənəyə na í nyəəsi kolunə lona payale ke Ofeli həyəlvəv taa. ⁴ Məpəyó i ηmawa acaləe ke Yuta pulası taa. Na kutulunə ton nyəη na tətəηlenaa ke hətəη taa.

⁵ Məpəyó Yotam yona Amoni nyəəma na í kəli-we. Na pəle pá felv-i liyitee nyəyətv ke tənənəaa tooso, na təyənaə pəe ke tənənəaa iyisi naatoso (6000). ⁶ Ilena Yotam ton səsəyi na pə puki. Mpi tə, i təyaya Isə Tacaa ke teu ké.

⁷ Pa kəesa Yotam yonə na i təma pə təm ke Isəyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. ⁸ Yotam ləlvəv pənaya hiu na kakpası nyəηka taa ké i təyə kawulaya. Yosalem ke i təyə kawulaya ke pusi naanəwa na naatoso. ⁹ Waatv wei i səpa, ilena pá pimi-i Tafiti te. Ilena i pəyalv Ahası ləeti i lonte.

28

Ahası kawulaya təyəv (Awulaa II 16:1-6)

¹ Ahası ləlvəv pənaya hiu nyəηka taa ké i təyə kawulaya ke Yosalem ke pusi naanəwa na naatoso. I ta la mpi pə maya Tacaa tə, isv i cəsə Tafiti. ² Ama Isəyeli awulaa ke Ahası kəenaa. Haləna í lu tvyv Paalı ləesəη. ³ Na í wəpı-i tulaalvnaa ke Hinom tetəkəle taa. Na í wə i piya ke kəkə, isv acaalətv nti piitimnaa lakaya na Tacaa təyəni-we na pə fəe Isəyeli nyəəma tə. ⁴ Na Ahası laa cefelinaa təkətəle ke pulası nyəəη taa ke hətv tēe. Na í wə pə tulaalvnaa.

⁵ Məpəyó Isə Tacaa tv Ahası ke Siliı wulav niη taa na í yona-i. Na pá kuu Ahası yoolaa tuutuuma ke yomle, na pá tēena Taması. Na Isə tv Ahası tətəyə Lemaliya pəyalv Isəyeli wulav Peka niη taa. Na ilé í wakəli-i tənəηnaη. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nunəwa na hiu (120000) ke Peka kvwa kuyaku kuləmvəv. Mpi tə, Ahası kisa i cəsənəaa Isə Tacaa tə pə təə. ⁷ Məpəyó Ifəlayim tv Sikəli ná kvwa wulav pəyalaa taa ləlv Maaseya na Asəlikam wei i ké kawulaya təyaya nyəyv tv tə. Na wulav waalı tv mayamaya Iləkana. ⁸ Ilena Isəyeli nyəəma kpa pa tēetvnaa Yuta nyəəma alaa na piya ke yəlaa iyisi ηmənəyv (200000). Na pá kuu pa wontu ke tuutuuma na pá tēena Samaliı.

⁹ Tacaa kuyəətutv teləsulv nəyəlv i ka wə Samaliı na pá yaakı-i sı Oteti. Məpəyó Oteti lu Isəyeli yoolaa sənəyv, na í heeli yoolaa sı: Mə caanaa Isə Tacaa mənə Yuta nyəəma na pááná təyə i tv-wəyē mə niη taa. Ilena mí kú yəlaa ke səsəm isv taale wontu na Isə nu. ¹⁰ Pəle pə paasi í caa sı í tó yomle ke Yuta na Yosalem nyəəma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kuyv ke mə Isə Tacaa isentaa? ¹¹ Mpv tə, í nu ma təm na í yele Yuta nyəəma mpē. Ye pə taya mpv, Tacaa pááná ká huuna-mē.

¹² Məpəyvle Isəyeli nyəyv nyəəma ləlaa ná kisa-we na təm nti. Pəntvnaa nté Yohanəη pəyalv Asaliya, na Mesileməti pəyalv Pelekiya, na Salum pəyalv Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalv Amasa. ¹³ Ilena pá tə-we sı: I taa kəna saləkətvnaa mpəyē cənē. I caakı sı Tacaa í nyəni-təyv

asayaa ke pa təm taa ké, na pé səəsi-tuyv tasəkəle. Pəyele tə tema-təye wəenav, na Tacaa mu-tv na páaná.

¹⁴ Tənaɣa yoolaa heta saləkətunaa mpeye kpaakraa ke tənə inɪ. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təɣə nyuyv nyéma na samaa tənə isentaa. ¹⁵ Ḿpúyú yəlaa mpa pa ləsa sɪ pá paasəna təmle ńtə tə pa səəsa saləkətunaa ke apalutv. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntaŋkpala na pá cəla mpa pa laŋaa tə. Na pá ha pa tənaya təɣənaɣa na lvm, na pá lá mpa pə kɔwa təɣə kəəle. Na pá caya sɪ mpa paa pəsəɣi təntə təɣə kraŋasi tə. Na pá pona pa tənaya paan ɪcate Yeliko ke pa tətunaa cə. Ulena mpe pá məli Samalii.

Ahasi sələmvuyv ke Asilii sənau
(Awulaa II 16:7-20)

¹⁶ Ḿpúyú Yuta wulav Ahasi tɛeka Asilii wulav ke waatv inɪ ɪ taa sɪ: Kə na ń sənə-m. ¹⁷ Mpi tə, Itəm nyéma ka yookaɣana-ɪ tətəɣə, na pá kraaki ɪ yəlaa ke yomle. ¹⁸ Ulena Filiisi nyéma náá watɪ Nekəfi ke Yuta həɣəlvuyv taa, na Pəti-Seməsi, na Ayaləŋ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cə. ¹⁹ Isəna Tacaa həmnə Yuta nyéma ŋkraŋuyv ke wulav Ahasi wei ɪ ta təkɪ Tacaa təm, na ɪ tusi ɪ yəlaa na pá kisi Isə təɣəle.

²⁰ Ḿpúyú Asilii wulav Tekəla-Falasaa kisa Ahasi ke sənau na ɪ nyəŋsi ɪ isə na pé tv-ɪ piti taa. ²¹ Ulena Ahasi kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya na ɪ waali nyéma wənav tənə na ɪ ha Asilii wulav. Ama ɪ ta waa pɔlv. ²² Paa na pə tv Ahasi ke piti taa tə, ɪ tənə Tacaa ke kisuyv ké. ²³ Na ɪ laaki Tamasi nyéma tuŋ wei ɪ lapa na ɪ kpisi tə. Na ɪ tənə sɪ: Tuŋ waasəɣəna Silii nyéma. Ule maa laa-ɪ na ɪ waasi má tətə. Ama kulvməŋ inɪ ɪ wakələɣəna ɪ na ɪ yəlaa. ²⁴ Ḿpúyú Ahasi kpeyela Isə təsəele taa kətaya wontu, na ɪ yəki-tɪ na ɪ təkɪ tə nənəəsi. Pə waali ké ɪ sika təkətələnaa ke Yosalem mpatəe tənə taa. ²⁵ Na ɪ ŋmá təlaalənaa tətəɣə ɪ kawulaya acaləe tənə taa. Na ɪ wəki ɪ tuŋ ke tulaalənaa, na ɪ kraasəɣi ɪ cəsənə Isə Tacaa páaná.

²⁶ Pa kəesa Ahasi təm na ɪ təma. Na ɪ lakasi kancaalaya na sɪ tənaya ke Yuta na Isəyeli pa awulaa takəlasɪ taa. ²⁷ Waatv wei ɪ səpa, uləna pá pimi-ɪ Yosalem. Ule pə taya awulaa pəlaav taa. Ḿpúyú ɪ pəyalv Isekiyasɪ ləeta ɪ lonte taa.

29

Isekiyasɪ kawulaya na Isə təsəele tayanvuyv
(Awulaa II 18:1-4)

¹ Ḿpúyú Isekiyasɪ pəsa wulav ke ɪ lɔlvuyv pusɪ hiu na kakpasɪ nyəŋka taa. Yosalem ke ɪ təɣə kawulaya ke pusɪ pəɣəlaya fəi hiu na naanəwa. Isekiyasɪ too kele Sakali pəelə Api. ² Ulena Isekiyasɪ la mpi pə maya Tacaa tə. Isu ɪ ləŋcə Tafiti.

³ Haləna Isekiyasɪ tɔli Isə təsəele nənəəsi ke ɪ kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa, na ɪ tayanɪ-tə. ⁴ Ḿpúyú ɪ kota kətəlaa ke ilim təlule nənəɣə tɛ. ⁵ Na ɪ tə-we sɪ: Lefii lɔlvuyv nyéma mə, ɪ nu ma təm. ɪ la mə na Isə təsəele mə nyəŋ tə asilima keeluyv kətaya. ɪ laasi tə taa acaalətv wontu nti tə wɛ tə, na ɪ tayanɪ-tə. ⁶ Tá cəsənə ta tənə Isə Tacaa ke teu. Pəcə pa lapa mpi pə ta maya-ɪ tə. Pa kpeesa-ɪ na pá kisi Isə təsəele ke nyənuvuyv, na pá ha-ɪ siyile. ⁷ Haləna pá təkɪ tə nənəəsi, na tə kəkəsɪ tɛ. Na pá ye le tulaalənaa na kətasi nsi kəkə lusa sɪ tənə təɣə lapv ke Tacaa ke tə taa. ⁸ Tənaya Tacaa ná mu páaná na Yosalem na Yuta, na ɪ ye le-wəyɛ wahala taa, na yəlaa wəŋɣi-wɛ. Na pa təm wɛ səɣəntv na tə səsəɣi watv isu ɪ naakuyv na mə isəpəe tə. ⁹ Pə tə ké tá caanaa səpa yoo taa, na tá alaa na tá piya pəsi yomaa. ¹⁰ Ule ma caa sɪ má na Isə tə pəeli nəɣə. Na ɪ páaná katatəlaya nyəna wəna ɪ mɔna-tv tə á hɛ. ¹¹ Ma yəlaa mə, ɪ taa wɛ mpa paa paasəɣəna tə. Mpi tə, məyɛ Tacaa ləsa sɪ ɪ sənə ɪ kinə na mə səlv pu sɪ ɪ lapɪ-ɪ təmle na ɪ wəpɪ-ɪ tulaalv ké ɪ hətə taa.

¹² Lefii nyéma mpa pa polaa təɣəle Kehatɪ lɔlvuyv nyéma. Amasayi pəyalv Mahatɪ, na Asaliya pəyalv Sowelɪ. Na Melali lɔlvuyv nyéma. Apiti pəyalv Kisi. Na Yehaleleli pəyalv Asaliya, na Kəsəŋ lɔlvuyv nyéma. Simma pəyalv Yowa, na Yowa pəyalv Iteni, ¹³ na Uləsafan

luluyv nyéma. Simli na Yeyeli, na Asafi luluyv nyéma. Sakalı na Mataniya, ¹⁴ na Heman luluyv nyéma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutuŋ luluyv nyéma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵ Mprúyú pa kpeyela pa luluyv nyéma təna na pá la-weye nyəŋ tə asilima keeluyv kətaya. Pə waali ké pa lapa mpv tətəyɔ Isə təsele, isu Tacaa ka suw na wulav heeli-we tə. ¹⁶ Mprúyú kətəlaa svv kutuluyv taa, na pá tayani. Na pá kuu kv taa asilima wontu na pá luna taya tə. Ilena Lefii nyéma náá kpaɣa-ti na pá lə Setələŋ tetekəle taa ké ɪcate waali. ¹⁷ Isətv kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule ke pa caala Isə təsele ke tayanuyv. Pə tala kuyaku pələfei nyəŋkv ɪle pa tala ɪ kpaŋ taa kele. Na pá tayani ɪ tənaya kuyeyŋ pələfei tətə. Ilena təmlə tɛ isətv kuyeyŋ naanwə na naatoso wule.

¹⁸ Pə waali ké Lefii nyéma pola wulav Isekiyası tɛ, na pá heeli-ɪ sɪ: Tacaa wulav, tə tayana Isə təsele na kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ təlate. Na pə wontu təna na Isə potopotonaa taapəli. ¹⁹ Ye pə kaasa Isə wontu nti wulav kaanutv Ahası ka pilisa ɪ kawulaya waatv tə, tə tayana təle na tɛ su-ti na tə mpa. Ntəyələ kətaya təlate ɪsentaa.

Isekiyası məlanav ke isə seev na kətasi

²⁰ Tɛv fema tanaŋ təhulu, ɪlena wulav Isekiyası koti ɪcate səsaa. Na ɪ na-we pá polo Isə təsele. ²¹ Na pá kpenna latəcənaa, na ɪwaan, na ɪweesi, na pəŋtuləŋ ke naatosompəyolaya mpəyolaya sɪ, pa laki kətasi ke wulav təyaya nyéma na Isə təsele na Yuta nyéma pa ɪsayatv tayanuyv tə. Mprúyú Isekiyası təma Aləŋ luluyv nyéma kətəlaa sɪ: ɪ la kətasi nsəyi Tacaa kətaya təlate tə. ²² Ilena pá caaləna latəcənaa ke lentuyv na pá tiyisi caləm na pá ŋmusı-wəyi kətaya təlate tə. Na pá lentı tətəyɔ ɪwaan, na ɪweesi, na pá la mpv tətə. ²³ Pə kaasa pəŋtuləŋ, ɪlena pá pona-ɪ wulav na samaa pa kiŋ na pá tənı ɪ tə ké pa niŋ. ²⁴ Ilena kətəlaa lentı na pá ŋmusı caləm ke kətaya təlate tə sɪ, pə husı Iseyeli nyéma təna ɪsayatv. Mpi tə, Iseyeli nyéma təna tə ké wulav yelaa na pá lá kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na ɪsayatv husuyv nyəŋka.

²⁵ Mprúyú wulav síi Lefii nyéma ke Isə təsele taya tə na kpeŋkpeŋnaa na cəməŋ na saŋkvnaa. Isu Tafiiti na Isə kuyəyətutv teləsəlaa Katı na Nataŋ pa suw tə. Tacaa heelayana Isə kuyəyətutv teləsəlaa mpə na pá teləsəyi. ²⁶ Na Lefii nyéma caɣa pa təcayale. Na cəməŋ wei Tafiiti ka yelaa na pá lu tə, na kətəlaa náá huləyi pa akantɛ. ²⁷ Ilena Isekiyası tə sɪ: ɪ la kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. Saa wei pa caalaa, ɪlena pá tó Tacaa ke yontu na akantɛ na cəməŋ wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tə. ²⁸ Mprúyú samaa təna hənta atɛ. Na yonyoolaa náá təŋna yontu na pa cəməŋ mapv, na akantɛ huluyv, haləna kətaya tɛm. ²⁹ Waatv wei pə təna pə tɛma, ɪlena wulav na ɪ cəlv nyéma təna luŋ akula na pá həntı atɛ. ³⁰ Ilena wulav na səsaa pá tə Lefii nyéma sɪ: ɪ sa Tacaa tətə, na mə yontu nti Tafiiti na Isə kuyəyətutv teləsulv Asafi paa lupa tə. Mprúyú Lefii nyéma yoonə laŋhuləmlɛ. Pə waali ké pa hənta atɛ na pá sɛ Tacaa.

³¹ Ntəna wulav Isekiyası tə samaa sɪ: Isu ɪ hav mə təyi Tacaa ke pənente tə, ɪ kəna nəyɔ kuləmayə kpentuyv na samtv pə kvhaaŋ ke Isə təsele taa.

Ilena kotilaa kəna təla na pá lá kətasi nsi. Haləna luyv kuləmuyv nyéma təna la kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. ³² Latəcənaa nutoso na naanwə na ɪwaan nunwə (100) na ɪweesi ŋmənuyv (200) ke pa lapəna kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə. ³³ Na naaŋ ke nasətoso (600) na heeŋ na pəŋ ke iyisi tooso (3000) na pá lá kətasi lensı. ³⁴ Kətəlaa mpa paa we tə, pa fei payale. ɪle pa ta pəsi na pá liti kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ təla təna. Pə tə ké pa tɛtvnaa Lefii nyéma leləa səna-we na pá tɛsı pa təmlɛ. Haləna kətəlaa leləa la nyəŋ tə asilima keeluyv kətasi. Mpi tə, Lefii nyéma ka kəla səlvuyv ke pa ti tayanuyv na pə kəli kətəlaa. ³⁵ Kətasi nsi kəkə lusa sɪ təna tə sɪ tuutuuma na pə səəsəna solum mpi pa hawa tə pə paasi, pu we sɪ pa pona kətaya təlate tə ké nəyɔ kuləmayə kpentuyv kətasi nantv nim cəlv nim cəlv.

Iəna pa su Isə seev ke Isə təsele taa təyələ. ³⁶ Mprúyú Isekiyası na yəlaa təna pa laŋa huləməna mpi Isə hula-we sɪ pá la tə. Mpi tə, pə lapa ləŋ ké.

30

Teev acima təyov

1-5 Mpróyú wulav Isekiyası na ı kupaɣalaa, na Yosalem nyəma təna pa kotaa sı, pa naaki sı paa pəsi na pá təyov Teev acima ke pənaɣa ıətov naale nyəh taa yaa ıəna. Mpi tə, kətəlaa mpa paa lapa nyəh təv asilima keeləyov kətəyov tə, pa fei paɣale. Pəcə yəlaa taa koti Yosalem. İle pa taa pəsi na pá təyov-ı ı təyov nəyov taa. Mpuɣule ləmaɣasəle nte tə maɣa wulav na ı yəlaa. Na pá tisi na pá koti İseyeli nyəma təna sı, pá kpeyeli Yosalem na pá təyov Teev acima. Mpi tə, yəlaa mpa paa təyov-ı ısu pa suwa tə, pa we pəcəyov. Tənaɣale wulav kusa tillaa na pá cəv İseyeli na Yuta tetv təna ke pə kpaɣav ilim ntəyov na pə mpətəh tə. Na pá yaa yəlaa na pá polo İsv təsele na pá təyov acima anı na İseyeli İsv Tacaa həte taa. Halı Isekiyası tu ηmaa ləetələnna na ı yaa kpeka wena pə kaasəna ilim ntəyov təv tə. 6 Mpróyú wulav na ı kupaɣalaa pa tv niη ke takələsı taa. Na tillaa yası tetv təna taa sı: İseyeli nyəma mpa me ı fita Asilii yoolaa niη taa tə, ı məli Apələham na İsaaka na Yakərv pa İsv kiη. Na İsv ká məli mə kiη. 7 İ taa keena mə caana na mə teetvnaa mpa pa ta nuna pa cəsənaa İsv Tacaa tə. İlena İsv wakəli-we ısu ı naakvov tə. 8 İ taa la kaanutvnaa ısu mə cəsənaa. İ nuna-ı na ı məli İsv təsele nte ı taɣana tam təv tə taa. Na ı pəsi ı təmle nyəma. İle İsv páná səsəna wena ı muna-me tə a ká hee. 9 Ye ı məla Tacaa kiη, kolontvnaa mpa paa kúú mə nyəma ke yomle tə, paa yelev-we na pá məli cəne. Ye mu keesəna Tacaa təv, ıle ı kaa lə-me. Pə taɣa pvlv, ı ké kupaη ké na ı we suulu. 10 Mpróyú tillaa cəvwa İfəlayim na Manasee pa tetv acaləe taa. Haləna Sapuləη kpekəle taa. Ama yəlaa tvv-weye na pá wov-we. 11 Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapuləη pa kpeka yəlaa ləlaa nawa pa ısaɣatv, na pá məli Yosalem. 12 Mpróyú Tacaa tv Yuta nyəma ke nəyov kulvmaya na pá təh wulav na nyovv nyəma pa kusəsutv ısu ı ka yəyətovv tə.

Isekiyası təkı Teev acima

13 Mpróyú samaa tuutuuma nəyovl ı kota Yosalem ke pənaɣa ıətov naale nyəh, na pá təyov Kvkvsvm fei potopoto acima. 14 İlena pá svv kpesvovv ke ıcate taa təlaalənaa. Na pá kpənaa tulaalvnaa təwətənaa, na pá lə Setələη tetekəle taa. 15 Mpróyú pa kvwa Teev acima wontu ke ıətov kulvm ınu ı kvyeη naanəwa na liyiti wule. Kətəlaa na Lefii nyəma paa we asilima taa. İlena fele kpa-we na pá lá nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. Na pá lá kətəsı nsi kəkə lusa sı təna təyov İsv təsele. 16 Pa paasəna pa təma ke tam ké ısu İsv yvlv Moisi kiiu wev tə. Na Lefii nyəma náá celəyı kətəlaa ke kətəyov təla caləm. Na pəle pá pələyı kətəyov təlate təv. 17 Samaa taa yəlaa paɣale taa la nyəh təv asilima keeləyov kətəyov sı pá la Tacaa təmle. Pə təv ké Lefii nyəma paasayana təla lentvovv ke mpa pa taa muna sı pá la kətəyov təma ke Tacaa həte taa tə pa lona taa. 18 İfəlayim, na Manasee, na İsaaka, na Sapuləη pa kpeka yəlaa taa paɣale ta lata nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. Pəyele pa təma Teev acima təyovnaɣa ke təyov. Anı pə kisina-weye İsv Təm taa. Mpróyú Isekiyası sələməna-we sı: 19 Halı, tá cəsənaa İsv Tacaa, wii mpa pa kaasəyı pa ti na lotu kulvmtv sı pá nyı nyá luyv nyəntv tə. Paa pa ta la ti taɣanvovv kətəyov. 20 İlena Tacaa mv Isekiyası sələmvovv, na ı yelev pa ηkpaηyovv həm.

21 Mpróyú İseyeli nyəma caɣa Yosalem ke kvyeη naatosompəyolaya, na pá təkı kvkvsvm fei potopotvnaa acima na laηhvlvmlə. Na Lefii nyəma na kətəlaa pa saη Tacaa ke paa kvyakv ηku na cəməη haηaa. 22 İlena Isekiyası kpaası Lefii nyəma mpa pa lakı Tacaa təmle na luyv kulvmovv tə pa apalətv. Kvyeη naatosompəyolaya təcu ké yəlaa təkaya acima təyovnaɣa, na pá lakı nəyov kulvmaya kpəntvovv kətəsı na pá saη pa caanaa İsv Tacaa na yontu. 23 Mpróyú samaa maɣasaa sı pá səsı acima kvyeη ke naatosompəyolaya tətə. Na pá la mpv na laηhvlvmlə. 24 Mpi tə, Isekiyası ka cəla samaa ke latəcənaa iyaya (1000), na heeη ke iyisi naatosompəyolaya (7000). Na kupaɣalaa náá cəle-ı latəcənaa iyaya (1000) na heeη ke iyisi naanəwa (10000). Pəle pə paası kətəlaa tuutuuma lapa nyəh təv asilima keeləyov kətəyov. 25 Yəlaa təna laηa ka heena, paa Yuta nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma. Haləna pə kpəηna İseyeli tetv ilim ntəyov təv nyəma mpa paa kəma acima təv tə. Na mpa pa təma Yuta taa ké

caγav tə. ²⁶ Yosalem taa yəlaa laŋhuləmlə ka wəna tə mpa kə. Mpi tə, pə kraγav Iseyeli wulav Tafiiti pəyalv Saləmən pəle taa, na pə kə waatu in tə. Pa ta təγata acima an a taka kə icate taa. ²⁷ Pə tēma ulena Lefii kətəlaa kul na pā wiina Iso si: Kooli samaa ke kupantu. Mprūγū Iso nu pa kusələmtv na í mu pa nəəsí ke í təcayale taa.

31

Isekiyasí tayanəyi Iso təsele taa tēma

¹ Waatu wei acima tēma, ulena Iseyeli nyəma tēna cə Yuta acalē taa. Na pā yəki pēe kulalaana, na pā seti pə tesikasi, na pā yəki cefelinaa təkətələnaa. Na pā la mpv tətəγə Yuta tətə tēna taa. Na Pencamē na Ifəlayim na Manasee pa kpeka taa. Ulena paa wei í mēli í tē.

² Mprūγū Isekiyasí faya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka. Na í tó paa wei kə í tēmlə ke Iso təsele taa. Pa tēmlə nté si pā paasəna kətasi nsi kəkə lusa si tēna tə. Na nəγə kulmāya krentvγv nyənsi na yontu na Tacaa samt. ³ Mprūγū wulav ləsa í mayamāya í liyitee taa, na í yana tanaŋ na taanāya kətasi nsi kəkə lusa si tēna tə si wontu. Na pə kpenna kuyaku kuhēsvγv wule kətasi. Na isətv kuyaku kancaalaya nyəŋkv nyənsi, na acima lenna nyənsi, isv pa keesvγv Tacaa kiiu taa tə.

⁴ Ulena wulav tó Yosalem yəlaa tēna si: I cēla kətəlaa na Lefii nyəma ke pa paa nyəm. Ulena pēle pā ha pa təγi pa tēma taa, isv pa keesvγv Tacaa kiiu taa tə. ⁵ Wulav heela-wēγe mpv, ulena Iseyeli nyəma tuutuuma kəna pa kuhələm kancaalaya kuləlm, na solum, na nim, na tuŋ nim, na təγonasí lensənaa, na pa həγələŋ naanəwa taa kulmγv. ⁶ Mprūγū Yuta acalē lenna na Iseyeli nyəma tətə, ná pona pa kuwēnam həγələŋ naanəwa taa kulmən. Paa naaŋ, paa heeŋ, paa kuvəŋ wei pa ha pa Iso Tacaa tə. Na pā kaa huwa anaamnaa ke waanv waanv. ⁷ Isətv tooso nyəŋ taa kə pa caalaa, na pā tē naatosompəγələya nyəŋ taa. ⁸ Isekiyasí na kupayalaa pa polaa na pā ná mpi yəlaa kənaa tə. Ulena pā sēe Iseyeli Iso Tacaa na í yəlaa.

⁹ Mprūγū wulav pəsa kətəlaa na Lefii nyəma ke kuvəŋ in í tēm. ¹⁰ Ulena Satəki ləlvγv tv kətəlv Asaliya cə si: Hatoo kuyanvku yəlaa caala kənav ke pa kuhələm kuhav tə, təγonāya takitvγv. Haləna pə kaasi səsəm. Pə taya pəlv, Tacaa koola í yəlaa ke kupantu kə. Halv kukaasəm kaana cənē.

¹¹ Ulena wulav tə si: I ŋmā wontu təsule ke Iso təsele kiŋ. Pa tēma ŋmav, ulena ¹² pā pona tənāya pa kuvəŋ na həγələŋ naanəwa taa kulmγv, na Iso nyəm na pā su teu. Na pā kra Lefii tv Konaniya ke paasənlv, í waalı tv nté Simeyi. ¹³ Mprūγū Isekiyasí, na Iso təsele nyvγv tv, na kətəlv səsə Asaliya, na Konaniya na Simeyi pa kra pa waalı nyəma. Mpeγele Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayēli, na Yeliməti, na Yosapatí, na Iliyeli, na Isəmakiya, na Mahati, na Penāya. ¹⁴ Mprūγū pa tó Lefii tv Iməna pəyalv Kolee wei í tanāya Iso təsele ilim təlule nənəγə tə si í mvyi kuvəŋ wei pa lakāya Iso tə, na í faya kate nyəm na kate taa kate nyəm. ¹⁵ Ue í waalı nyəma tēma nté si pā tala təγonasí ke pa tētvnaa ke teu. Paa səsaa paa səkpema na pə keesəna pa tēma kpeka ke acalē nna a taa kətəlaa wē tə. ¹⁶ Pə taya apalaa mpa pa tēna pa hēla pa ŋmaawa tə pa tike pa talāyana. Ama na apalvpiya mpa paa wēna pusi tooso tooso təγə. Na mpa pa kəŋāya pa Iso təsele taa kə paa ifemle nte na pā lakí Iso sēv tēma na pə keesəna pa kpeka təγə. ¹⁷ Paa keesəna kətəlaa ləlvŋ kə na pā tó pa hēla. Na Lefii tv wei í wēna pusi hīu, ulē pa tv í nyəntē. Na pə keesəna í tēmlə na í kpekəle. ¹⁸ Pa na pa ləlvŋ nyəma tēna hēla ke pa ŋmaakāya. Paa alaa, na apalvpiya, na alvpiya. Na pa cəlv nyəma mpa pa pəsəγi na pā təγə Iso kuvəŋ in tə. ¹⁹ Ama pə kaasa Aləŋ ləlvγv nyəma kətəlaa mpa paa wē kətəlaa acalē cəlv cacakəŋ tē tə. Pēle paa ləsa yəlaa ke paa icate nte tə taa kə. Na pā taləγi təγonāya na Lefii nyəma mpa pa hēla pa ŋmaawa tə.

²⁰ Isekiyasí tēŋa tampana ke í kawulāya tēna taa kə, na í lakí kupantu, na í Iso Tacaa laŋle hēna-í. ²¹ Waatu wei í caala Iso təsele na Iso sēv tayanvγv, na í húləγi yəlaa si pā tēŋ Tacaa kiŋ, na í cáaləγi í ti si í nyi Iso na lotu kulmvtv ulena Iso yele na í waaki.

32

*Senakelipi wata Yuta kawulaya
(Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)*

¹ M'p'ógú wulav Isekiyası nuna Iso na í la teu. Ntəna Asilii wulav Senakelipi na ı yoolaa pá watı Yuta koloosi acaləe sı pa ləkəği-yə. ² Isekiyası nawa sı Senakelipi kəŋ, na í maɣasəği sı ı ka yoonə Yosalem, ³ ılena í heeli ı yoolaa nyuɣu nyəma na ı taŋlaa sı pá təkı ləm seela mpa pa we ıcate waalı tə. Na pele pá mu ı təm nti. ⁴ M'p'ógú samaa kotaa na pá təkı seela təna. Na seelə wei ı kpenɣa tetu tē ləw taa tə. Pa lapa m'p'ógú sı ye Asilii nyəma í kəma pá taa hiki ləm ke səsəm.

⁵ M'p'ógú Isekiyası nyəw ton, na í taɣanı ıcate kolonɔ ŋka kaa yəkaa tə. Na í ŋmá ka təw kə təfenlenaa. Na í ŋmá kolunɔ lenka na pə taa təw. Na í taɣanı Milo. Na í lu ŋmantaası na kpaləŋ ke səsəm ke Tafiti tē. ⁶ Pə waalı kə Isekiyası kpa yoolaa nyuɣu nyəma sı pá paasəna ıcate.

İlena Isekiyası koti yəlaa tənaya ıcate patəma taa, na í tasa-weye layatv sı: ⁷ İ taa nyá, í nyəw ton, na í kaası mə ti. İ taa selina Asilii wulav, na ı yoolaa tuutuuma. Pəpəw fei lelen, tə wəna ton na pə kəli-ı. ⁸ Mpi tə, ı yoolaa tike ke ı wəna. Ama ta Iso Tacaa ká yoonə tá nəɣə na í ya-tv.

M'p'ógú wulav təm nti tə waasa ıcate yəlaa təna.

*Təm nti Senakelipi heela Yosalem nyəma tə
(Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)*

⁹ Pə waalı kə Asilii wulav Senakelipi na ı yoolaa pa tama Lakisi ıcate. Tənaya Isekiyası kusa ı yoolaa nyuɣu nyəma napəli sı pá polo pá pəwı Isekiyası na Yuta na Yosalem pə nyəma sı: ¹⁰ Aweye í taaki, na í caya Yosalem ıcate taa na táa tama-təye kotaya? ¹¹ Isekiyası puɣusiɣi-me sı mə Iso Tacaa ká ləsi-meɣe ma niŋ taa tə ı təsəği-meɣe. İsu nyəwı na ləkəw kə mə təna. ¹² Ntəŋ Isekiyası inı ı kəna təkətəlenaa na Tacaa kətaya tələnəna, na í heeli Yuta na Yosalem pə nyəma sı pá lakı pa kətasi ke kətaya təlate kuləmtəle təw, na pá wəkı tulaalənaa na? ¹³ İ tá nyi mpi ma na ma yoolaa na ma maɣamaya tə lapa atə yəlaanaa tə taa? Piitimnaa mpe pa taa nəɣəlv tɣv ta kaɣatı-tv sı tə taa tv niŋ ke pa tetv təw. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tetvnaa mpa tə, pa taa nəɣəlv ıkəntə ta pəsi na tē yá tə yəlaa. İe isənaya mə Iso ná lakı na í ləsi-meɣe ma niŋ taa? ¹⁵ İ taa yele na Isekiyası looliɣi na í tısi-meɣe mpv. İ taa mu ı təm. Ma leləği sı tɣv nakvli kv ta pəsi na kú ya kv piitim yaa kv kawulaya nyəma yaa kv tetv ke ma cəsənaa niŋ taa, yaa ma nyəŋ taa. Mpv inı tətəɣə mə Iso kaa waası-me tətə.

¹⁶ M'p'ógú Asilii wulav tillaa tıwəwa Iso Tacaa na ı təmle tv Isekiyası.

*Asilii wulav kvɣv ke Tacaa
(Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)*

¹⁷ Asilii wulav ka ŋmaa ləetəli kə na í footi İseyeli Iso Tacaa sı: Ate piitimnaa tuŋ ta pəsi na í ləsi ı yəlaa ke ma niŋ taa. Mpv tətəɣə Isekiyası Iso kaa pəsi na í ləsi ı yəlaa tətə.

¹⁸ M'p'ógú Asilii wulav tillaa yəɣətəna nəɣə səsaya ke Hepəla təm taa sı: Mpa pa caya Yosalem kolunɔ təw tə səɣəntv í kpa-we, na pa apəlv le. Na í ləkı ıcate təhe. ¹⁹ İ yəɣətaya Yosalem Iso kə ısu ı yəɣətvv piitimnaa ləlaa tuŋ wei yəlaa lupa kulupu tə.

*Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)*

²⁰ M'p'ógú wulav Isekiyası na Aməti pəyalv Isayii wei ı kə Iso kuyəɣətvv teləsvlv tə pa wiina Tacaa sı: Waası-tv. ²¹ İlena Iso kəna Silii nyəma tesikile taa kə ıwətəa tillu na í kú yoolaa taa yoolaa təna na nyuɣu nyəma. İlena Asilii wulav məli ı tetv taa na feele. M'p'ógú kuyaku nakvli Asilii wulav svv ı tɣv kutuluɣu taa, na ı piya kulvlası kv-ı.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyası na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa lelaa ninj taa təyəle. İlena í yele na pá heesi pə təna pə taa. ²³ Mpróyú yəlaa payale kəna Tacaa ke kəhaan, na Yuta wulav Isekiyası ke kəcəə. Na piitimnaa mpa pa cəəna-we tə pá nyanəna wulav.

Isekiyası Kawulaya tēm

(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)

²⁴ Waatu inı í taa ké kətəj isayav nakulı ku kpa Isekiyası. İlena í wiina Tacaa, na ilé í huli-ı na yaasi nəyəlv sı í ká waa-ı. ²⁵ Ama Isekiyası ta sa Iso ké kəpantənaa mpe pa təə. Halı í həma í təyi na Tacaa náá mɔ í na Yosalem na Yuta nyəma na páána. ²⁶ İlena İsekiyası na í yəlaa pá ná pa wakəlvə. İle Tacaa ta tasa-weye páána mɔnav ke í kawulaya waatu taa.

²⁷ Isekiyası ka wəna ké, pəć í hətə yaawa. Mpróyú í ηmá kutuluη na í su pə taa ké liyitee nyəyətv, na wula, na liyitee pəe, na səsəvη nimnaa, na kpaləη, na liyitee wontunaa lentı. ²⁸ Na í ηmá tətəyə kutəyəη, na sulvm, na nim, pə təsule na kaləkəη tətəyəle na tətəsəle. ²⁹ Haləna í ηmá acaləe, na í su naan, na heen, na pəη pə kaləkəη. Mpi tə, Iso ka ha-ı wənav ke tuutuuma ké.

³⁰ Isekiyası inı í keena Kihəη lum seelv wei í we isətaa tə, na í la ləəv na lum kpeηna ilim tətule təə ké Tafiiti tē.

Isekiyası waakaya í kulapəm taa ké. ³¹ Pə təə ké waatu wei Papiloni tətə təkəlaa kusa pa yəlaa sı pá polo pá ná Isekiyası tətə taa təma səsəəna tə, Iso yela-ı na í təη í luyə nyəntv sı í naakı í waalı.

³² Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Amətı pəyalv Iso kuyəyətv teləsəlv Isayii kənanatv takəlaya taa, na Yuta na İseyeli pa awulaa nyəηka taa. Ka taa ké pa keesəyi isəna í tənte lapa Iso ké teu tə. ³³ Waatu wei Isekiyası səpa, ilena pá pimi-ı Tafiiti ləlvəv nyəma pəlaav həyəlvəv isətaa nyəηkv*fa* taa. İlena Yosalem nyəma la í ləyaya na pá yəələna-ı. Na í pəyalv Manasee ləeti í lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya

(Awulaa II 21:1-18)

¹ Manasee ləlvəv pısi naanəwa na naale nyəηka taa ké í pəsa Yuta wulav. İlena í təyə pısi nule na naanəwa na kakpası (55) ke Yosalem taa. ² Mpróyú í lapa mpi pə ta maɣa Tacaa tə. İ keena piitimnaa mpa Iso ka təyənna na pə fəe-we tə pa lakası isayası. ³ Haləna í tayanı ηmav ke təkətəlenaa mpa í caa Isekiyası naa yəkəa tə. Na tuη wei pa yaa sı Paalənaa tə í təlaalənaa, na í saakı tesika kulalaaya na í luηiyi isətəlvəηası. ⁴ Na í ηmá təlaalənaa lempa ke Yosalem Iso təsəele nte Tacaa ka təma sı inı í ka caya tə taa ké tam tə. ⁵ Na í siki isətəlvəηası təlaalənaa ke Iso təsəele taası naale təə. ⁶ Haləna Manasee wó í piya ke kəkə ke tıyū Hinom tətəkəle taa. Na í lakı tutv na topotopo pə təma anı a təna, na í svı kəyənəη. Mpi pə ta maɣa Tacaa təyə í lakaya tam. İlena pə kpa Iso ke páána. ⁷ Na í saakı tıyū na í su Iso təsəele taa. Pəyele Tacaa ka təma Tafiiti na í pəyalv Salvməη ke heeluyə sı: Yosalem ıcatə nte ma ləsa İseyeli kpeka təna taa tə tə Iso təsəele taa ké ma caya tam ké ma yəlaa həkv. ⁸ Ye İseyeli yəlaa təkəyi ma kəsəsvtv na ma kiin wei Moisi hula-we tə, ma kaa yele na pá təyənı-weye tətə nti ma hawa pa cəənaa tə tə taa. ⁹ Ama Manasee ná yelaa ké na Yuta na Yosalem yəlaa isayatv kəli isı piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fəe mpe tə.

¹⁰ Mpróyú Tacaa yəyətəna wulav na í yəlaa. Ama pa taa nəyəlv ta ke ηkpaηyūv. ¹¹ Keena í yele na Asilii wulav yoolaa nyūvəv nyəma kəə, na pá kpa Manasee na pá tv í nəyə taa ké ηkpası, na pá həkə-ı alukpala ke teu, na pá tēna Papiloni. ¹² Mpyūle Manasee lanje wakəlaa na í pasa í təyi səsəm na í wiina í caanaa Iso Tacaa sı: ¹³ Nyəni ma pətəətəle. İlena Iso mɔ í kəsələmutv na í məηna-ı Yosalem ke í kawulaya taa. Pə kpayav waatu inı təyə Manasee cəkənaa sı Tacaa tike nté Iso.

^a 32:33 Isətaa pəlaav: Yuta nyəma huliyi pəlaav ké ilena pə taa ké pəlaan na í pıla təma təə, isı atə na isə kutuluyu.

¹⁴ Pəle pə waalı ké Manasee ηmawa kolunja kəkulaya ke Tafiti te na ıcate waalı təə. Na ká təhna Kihəh lom seelil ilim tətule təə, na ká mali Setələh tetekele na Ofeli, haləna tiina nənəyə. M̄p̄ȳḡ ı su yoolaa səsaa ke Yuta koloosi acaləe taa. ¹⁵ Na í læsi t̄ȳȳ Kusaaak̄ȳȳ ηku ı ka sika Iso təsəele taa tə. Na í yəki cefelinaa təkətələnaa mpa ı ka ηmawa Iso təsəele pulaya təə na Yosalem tə, na í lə pə həyələh ke ıcate waalı. ¹⁶ Ulena í ηmá Tacaa ke kətaya tətate, na í lá nəyə kulomaya krent̄ȳȳ na samt̄ȳ pə kətasi. Na í tó Yuta nyəma si: ı see lseyeli Iso Tacaa. ¹⁷ Paa na mpv tə, yəlaa lakaya Iso Tacaa tike ke kətasi ke təkətələnaa ləlaa taa ké tet̄ȳ taa.

¹⁸ Pa keesa Manasee təm lent̄i ke lseyeli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələm̄ȳȳ ηku ı sələma Iso na təmnaa mpa lseyeli Iso Tacaa heela Iso kuyəyət̄ȳ teləsul̄ na pá heeli-ı tə. ¹⁹ Paa isəna Iso m̄wa ı kusələm̄ȳȳ tə, na ı isayatu təm. Na isəna ı ηmawa cefelinaa təkətələnaa na í siki pə ləesəh tə. Na isəna ı nawa ı mayamaya ı isayatu tə, pa keesa pə tənaya Hosayi təma takəlaya taa. ²⁰ Manasee səpa, uləna pá pimi-ı ı mayamaya ı tē. Ulena ı pəyalv Aməh ləeti ı lonte taa.

Aməh kawulaya

(Awulaa II 21:19-26)

²¹ Aməh l̄l̄ȳȳ pus̄i hiu na naale nyəhka taa ké, ı pəsa Yuta wulav ke pus̄i naaleye Yosalem.

²² Na í lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isu ı caa Manasee. ı laa ı caa t̄ȳh̄. ²³ Pəyele ı ta na si ı wakələna Tacaa isu ı caa ka nav ilé ı isayatu tə. Halı inı ı nyənt̄ȳ tē ıleye.

²⁴ M̄p̄ȳḡ wulav Aməh waalı nyəma kula ı təə na pá kv-ı ı təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyəma k̄wa mpa pa kv-ı mpv tə. Ulena pá ləeti ı pəyalv Sosiyasi ke ı lonte.

34

Sosiyasi kawulaya na Iso seev tayənȳȳ

(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)

¹ Sosiyasi l̄l̄ȳȳ pus̄i pələfei naan̄wa nyəhka taa ké, ı pəsa Yuta wulav. Yosalem taa ké ı caya pus̄i hiu na naan̄wa na kulomaya. ² M̄p̄ȳḡ ı lapa mpi pə maya Tacaa tə. ı təma teitei ké isu ı ləh̄ce Tafiti, ı ta lu ı ikpate taa.

³ ı kawulaya pənaya pələfei naan̄wa nyəhka taa tə, na í təh̄a ifepu ké. Waat̄ȳ inı ı taa ké ı caala ı ləh̄ce Tafiti Iso luȳȳ nyənt̄ȳ ke p̄ek̄ȳȳ. Pus̄i liyiti tēewa, uləna í suv cefelinaa təkətələnaa na pə t̄ȳh̄ na pə tesikasi ke kpiisuȳȳ ke Yosalem na Yuta pə taa. ⁴ Pa yəka t̄ȳȳ Paalı təkətələnaa ke ı isentaa na pə tulaalv təwəte nte tə wə pə təə tə. Na pá seti tesikasi na pá wakəli t̄ȳh̄ waanı waanı tənəh̄nəh̄. Na pə pəs̄i m̄l̄m̄ na pá pəli ı laalaa pəlaah̄ təə. ⁵ Na pá wə t̄ȳh̄ kətəlaa m̄wa ke pa kətasi tətələnaa təə. Isəna Sosiyasi tayəna Yuta na Yosalem t̄ȳlə.

⁶ Pəle pə waalı ké Sosiyasi cəw̄wa Manasee, na Ifəlayim, na Simiyəh̄, na Nefətali pə kpeka taa, na pə cələ həyələh taa. ⁷ Na í yəki tələalənaa na tulaal̄naa təwəte ke lseyeli kpeka təna taa. Na í faya tesikasi na t̄ȳh̄ ke həyələsi. Ulena í məli Yosalem.

Kət̄vl̄v səsə kulusa kiiu takəlaya təə

(Awulaa II 22:3-10)

⁸ M̄p̄ȳḡ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəhka, kuyaku nakuli, Sosiyasi təh̄na Yuta tet̄ȳ Iso seev na Iso təsəele ke tayənȳȳ. Ulena í tó Asaliya pəyalv Safah̄, na ıcate paasən̄lv Maaseya, na wulav təm yəyət̄ȳlv Yowakasi pəyalv Yowa si: ı polo í tayəni ma Iso Tacaa təsəele ηmav. ⁹ M̄p̄ȳḡ apalaa mpe pa pona kət̄vl̄v səsə Hilikiya ke Iso təsəele liyitee nna Lefii nyəma t̄ȳh̄laa ka m̄wa Manasee, na Ifəlayim, na lseyeli kpeka ləna, na Yuta na Yosalem nyəma pa kin̄ tə. ¹⁰⁻¹¹ Ulena p̄el̄e pa c̄el̄e-ȳeȳe təma nyūȳȳ nyəma mpa pa paasayana Iso təsəele tayənȳȳ tə si: ı yana p̄ēe, na l̄tasi. Na í feli ηmalaa, na kantaa, na təma lataa. Na pá ηmana kutul̄h̄ l̄l̄ȳȳ wei Yuta awulaa ka yelaa na í hoti tə. ¹² Lefii t̄ȳ Melali l̄l̄ȳȳ nyəma Yahati, na Opatiya, na Kehati l̄l̄ȳȳ nyəma Sakali, na Mesulam, pa paasayana təma nyəma, na pá laki pa təma ke teu. Lefii nyəma ləlaa mpa paa nyəma cəməh̄ mapv tə, ¹³ p̄el̄e pa makayana mpaav wontu

na səğəllaa tərna. Na pa taa ləlaa nāá paasəğəna pa təma waanı waanı lataa. Na takəlası ηmaav na təma tayanvuyv na nənəəsi tanvuyv.

¹⁴ Waatv wei pa kpakayaa liyitee nna paa suwa atakaa taa ké Iso təsele taa tə. İlena kətvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiu ηku i ka heela Moisi na i ηmaa tə kv takəlası. ¹⁵ Mpróğú i heela takəlası ηmaavl Safaη ke ka təm na i cəle-i ké. ¹⁶ Safaη ná pona-keçe wulav, İlena i keesəna i təma təm sı: Nyá təmlə nyəma təma təma wena n ka hula-we təğə lapv. ¹⁷ Na kətəlaa ná koosa Iso təsele atakaa liyitee na pá cəla təma nyvuyv nyəma na təma lataa.

¹⁸ İlena Safaη tasa sı: Halı kətvlv səsə Hilikiya cəla-m takəlaya.

Mpróğú Safaη naala-keçe kalvuyv ke wulav.

*Sosiyası yəğətəna Iso kvəğətvtv teləsvlv alvnyəη Huləta
(Awulaa II 22:11-20)*

¹⁹ Waatv wei wulav nu kiiu takəlaya ηke ka təm, İlena i lanle wakəli na i cəli i wontu.

²⁰ Mpróğú i yaa Hilikiya, na Safaη pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəη, na takəlası ηmaavl Safaη, na i waalı nyəma taa ləlv Asaya na i tə-we sı: ²¹ İ polo i pəsı Tacaa ke ma na İseyeli kakaasaya na Yuta yəlaa tá təm, na takəlaya ηka tə hika isəntə tə kele ka təm tətə. Mpi tə, tá cəsənaa taa təkı kusəsutv nti pa ηmaa ka taa tə. Pə təə ké Tacaa pááná ka huuna-tvuyv səsəm.

²² Mpróğú Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kvəğətvtv teləsvlv alvnyəη Huləta təçe Yosalem kpekəle kvfatə taa. Huləta paalv kele Tokehatı pəyalv Salum, Hasəla saalı. Salum inı i paasayanana kətəlaa wontu kususutu. Mpróğú apalaa mpe pa keesa pa təm ke Iso kvəğətvtv teləsvlv. ²³ Ntəna Huləta tə-we sı: İ teləsi wulav sı İseyeli Iso Tacaa təma sı: ²⁴ Maa yelev na mpusi kəə Yosalem na yəlaa pa təə isı pa ηmaav takəlaya kanə ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yəlaa lə-m na pá laakı tıη. İlena pa lakası nı sı kpa-m pááná. Pə təə ké ma pááná huuna icatə tənəçe səsəm a ta tiita. ²⁶ Ye pə kaasa wulav İle, İseyeli Iso Tacaa heeliyi-i sı: İsu n nuw takəlaya ηke ka taa təm ke teu, na ²⁷ nti ma yəğətə Yosalem na i yəlaa pa təə tə. Na nı ná nyá təwakəlle, na nı layası na nı cəli nyá wontu na lanwakəlle na nı pəli isəlv tə, maa mv nyá kusəlvmtv. ²⁸ Maa yelev na nı sı səm kvpam, na pá pi-η nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kəə Yosalem icatə na tə yəlaa təə tə.

*Sosiyası na Iso pa nəğə pəelvyv kofam
(Awulaa II 22:20-23:3)*

Mpróğú kətvlv səsə Hilikiya na i taapalaa pa polaa na pá heeli mpróğú wulav. ²⁹ Mpróğú wulav kota Yuta na Yosalem pə nyvuyv nyəma tənaya i kiη ke kpakpaa. ³⁰ Na pá na pa samaa pá polo Iso təsele, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na paa yəlaa mpa. İlena wulav kala-weçe kiiu takəlaya ηka pa hiiwa Iso təsele tə. ³¹ Pəle pə waalı ké i səηa i kumte təə ké Iso təsele taa, na i na Tacaa pá pəeli nəğə. Na samaa tisi sı mpe paa təkı i kiη na i kusəçesətv, na i kutvtv, na luyv kvlvmtv, na lotv kvlvmtv. Na pá lakı pə tənə mpi pa ηmaa takəlaya ηke ka taa tə. ³² Mpróğú wulav yelaa na pa tənə mpa pa we Yosalem tə pá təkı nəğə ηke, na Pəncaməe kpekəle nyəma. Pə kpaçav waatv inı təğə Yosalem yəlaa tənə nəğə ηka pá na pa cəsənaa Iso pa pəelaa tə. ³³ İlena Sosiyası kv acaalətv nti yəlaa lakaya İseyeli tətə tənə taa tə, na i cáalı-we sı pá sēe pa Iso Tacaa. Mpv pə təə ké pa taa nəğəlv ta yelev Tacaa tənuyv, haləna Sosiyası səm.

35

*Sosiyası təkı Təev acima
(Awulaa II 23:21-23)*

¹ Mpróğú Sosiyası təğə Təev acima ke isətv kancaalaya nyəη kvəçēη naanvwa na liyiti nyəηkv wule, na pá kó pə İweesi. ² İlena i tó kətəlaa ke pa təma na i səsı-weçe apalvtv sı: İ paasəna Iso təsele. ³ Na i heeli Lefii nyəma mpa pa səçesəçi samaa ke kiη na pá lakı Tacaa təmlə tə sı: İ su Iso atakaa ké Iso təsele nte İseyeli wulav Tafiiti pəyalv Salvməη ηmawa tə tə taa. İ taa tasa-i həğəlvuyv. Pənente i paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na i yəlaa İseyeli nyəma. ⁴ İ faya mə taa

isu mə lüləh na mə təmlə kpeka wew tə, isu Tafiiti na ı pəyalə Saluməh pa kəesuyə takəlaya taa tə. ⁵ Na ı tayanı mə yəlaa kpeka na ı polo Iso təsele taa, na ı səna İseyeli nyəma ləlaa, na pə kəsəna isəna pa faya pa lüləh tə. ⁶ Pə wəe ké sı ı la Teev acima kətasi. Mpu tə, ı la nyəh tə asilima kəeluyə kətaya, na ı paasəna mə tətunaa, na acima la teu isu Tacaa kəesuyə Moisi tə.

⁷ M'puyú Sosiyası ləsa ı mayamaya ı kalakəh taa ké iwəesi na pinası iyisi hiu na naanowa (3000) na ı ha İseyeli nyəma mpa paa kotaa tə sı pá lana Teev acima kətasi, na naah ke iyisi tooso (3000). ⁸ İlena ı waalı nyəma náa ha samaa na kətəlaa na Lefii nyəma ke təla tətə. Na Iso təsele paasənlaa, Hilikiya, na Sakalı, na Yehiyeli pele pá ha kətəlaa ke iwəesi na pinası ke iyisi naale na nasətoso (2600), na naah ke hmənyuyə na nuñowa (300) sı pá lana Teev acima kətasi. ⁹ İlena Lefii nyuyə nyəma Konaniya na ı newaa na Semaya na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapatı pele pá ha pa tətunaa ke iwəesi na pinası ke iyisi kakpası (5000) na naah ke nasəle na nuñowa (500). ¹⁰ İsəna pa tayana acima təyələ. Kətəlaa ná səha pa təsəhə ké, na Lefii nyəma ke pa kpeka taa isu wulav ka suw tə. ¹¹ İlena pá lentı iwəesi na pinası, na pá cələyi kətəlaa ke caləm na pá pələyi kətaya tətəle tə. İlena Lefii nyəma náa litiyi wontu tənəh. ¹² M'puyú pa su təla na a mpa, İlena pə tu kələna latəcenaa mpa pə wəe sı pá la Tacaa ke kətaya hka kəkə lusa ka təna tə. Na pə kəsəna isəna İseyeli nyəma lüləh fayaa təyə teitei, isu pə wew takəlaya hka Moisi cəlaa tə ka taa tə. ¹³ Na pá wə Teev acima iwəesi isu pa tu lakı tə. Pə kaasa kətasi təla lenna, İlena pá təsi-yeyə tiipee na sələpanaa yaa wontu lentı taa. Na pá pona İseyeli nyəma tənaya ləh. ¹⁴ Pə waalı, İlena Lefii nyəma paasəna kətəlaa na pa mayamaya pa nyəm. Aləh lüluyə nyəma kətəlaa wəkayana kətaya hka kəkə lusa ka təna tə na nim cələ nim cələ kətasi lensənaa. Pə tə ké Lefii nyəma ná lakaya təyənaya. ¹⁵ Asafi lüluyə nyəma yonyoolaa ná wə pa təma taa, isu Tafiiti na Asafi paa seyesuyə tə. Na wulav layatə tasəlaa Hemanə na Yetutəh na nənəəsi tanlaa ke pa nyəna taa. Pa taa nəyələ ta kulı. Mpi tə, Lefii nyəma ləlaa lakaya pələyə təyənaya tətəyə. ¹⁶ İsəna pa tayana Tacaa acima ke kuyaku hku təyələ. A təyənə na a kətasi lapu lapa teitei ké isu Sosiyası suw tə.

¹⁷ Teev acima anı ı waalı ké İseyeli nyəma kotilaa təna təyə kəkəsum fei potopotonaa acima ke kuyeyə naatosompəyolaya. ¹⁸ Too pə krayav Iso kuyəyətutə teləsulə Samiyeli waatə tə, İseyeli wulav nəyələ ı ta tayənəta acima isu kətəlaa na Lefii nyəma na Yosalem na Yuta nyəma na İseyeli nyəma ləlaa sənav Sosiyası na pá lá tə. ¹⁹ Sosiyası kawulaya pənaya pələfei hiu nyəhka taa ké pa təyə Teev acima anı.

Sosiyası kawulaya tənaya (Awulaa II 23:28-30)

²⁰ M'puyú waatə nəyələ Sosiyası təma Iso təsele tayənyuyə. İlena İcipiti wulav Neko kraya ı yoolaa na ı tənəna Kaakemisi ke İfəlatı pəyə tə na pá polo yoo. Ntəna Sosiyası mayası isu ı kayatı-wə. ²¹ İlena Neko tili na ı pəəsi Yuta wulav sı: N tanəyi-m suwe? Pə taya nyaya ma kəh yoonav. Ama ma kolontu ləb ké. Halı Iso heela-m sı má la təcav. Mpu tə, Iso wə ma waalı ké. Ye n kayata-m ı ká kv-ə. ²² Paa na mpu Sosiyası ta nu. Pécó Iso mayamaya heelina-ı təm ntı. M'puyú Sosiyası yusa ı ti na ı polo Mekito tətəkələ taa sı pá yoo. ²³ İlena nəyələ hiki-ı nyəmlə ke təyoole təna. Na ı tı ı təmlə nyəma sı: İ luna-m ma nukı wəsası ke teu ké.

²⁴ Na təmlə nyəma ləsi-ı ı kəkə taa na pá tu-ı ləelə taa na pá kpeena Yosalem na ı sí təna. Na pa pimi-ı ı cəsənaa pələav taa na Yuta na Yosalem nyəma wii-ı.

²⁵ M'puyú Iso kuyəyətutə teləsulə Selemii wii-ı ləyaya wula. Na pə kraya kuyənku na pə suna saha tə yonyoolaa apalə nyəma na alə nyəma yookı-təyi. Halı tə wə ləyaya wula takəlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyası təm lentı, pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya tə, tə wə İseyeli na Yuta awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa kəsəyi isəna Sosiyası tənə Tacaa kiñ ke teu tə.

36

Sowakasi na Sowakim na Sowaken pa kawulasi (Awulaa II 23:30-24:17)

¹ Ḿpógú Yuta tetu nyéma kpawa Sosiyasi pəyalu Sowakasi ke wulav na pá læti i caa lonte ke Yosalem taa. ² Sowakasi luluyu pusi hiu na tooso nyəhka taa ké i təgə kawulaya ke isətənaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpelaya təə ké Yosalem, na í tó Yuta nyéma si pá feli-i lampuu ke liyitee nyəgətu kiloonaa iyisi tooso (3000) na wəla ke kiloonaa hiu na naanwa. ⁴ Pə waali ké pa kpa Sowakasi neu Iiyakim ke Yosalem na Yuta pə wulav, na pá layasi-i hətə si Sowakim. Uena pá tēna i taalv Sowakasi ke Icipiti.

⁵ Sowakim luluyu pusi hiu na kakpasi nyəhka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusi naanwa na kulum. I lapa mpi pə ta maya i Isə Tacaa tə. ⁶ Ḿpógú Papiloni wulav Nepukanəsaa na i yoolaa pa wata Yuta tetu. Na pá kpa Sowakim na pá həkə-i alukpala ke teu na pá tēna-i Papiloni. ⁷ Na pá kuu tətəgə Isə təsele taa wontunaa payale na pá pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Papiloni.

⁸ Sowakim təm lentı we İseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa i acaalətu lakasi nsi si taa i tu i ti, na mpi pə mayana-i tə. I pəyalu Sowaken lætəna i lonte taa.

⁹ Sowaken luluyu pusi pələfei naanwa*fa* nyəhka taa ké i pəsa wulav ke Yosalem ke isətənaa tooso na kuyeyə naanwa. I lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ^a ¹⁰ Pənaɣa sikaa, uena Nepukanəsaa kuu Sowaken na Isə təsele taa wontu səsəntv, na í pona Papiloni. Uena í kpa Sowaken luluyu tu ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyasi kawulaya na Yosalem icate kuuu (Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyasi luluyu pusi hiu na kulumaya taa ké i pəsa Yuta wulav ke pusi naanwa na kulumaya ke Yosalem. ¹² Ḿpógú i lapa mpi pə ta maya i Isə Tacaa tə. Haləna Isə yəgətəna-i na Isə kuyəgətətu teləsəlv Selemii nəgə na í kisi i isayatu ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa ká lapa na Setesiyasi tuuna Tacaa ke í na Nepukanəsaa inı pa nəgə pəeluyv təm taa tə, Setesiyasi kula Nepukanəsaa təə na í lá lanjkrusəh na í kisi İseyeli Isə Tacaa tēə ké məlvuy. ¹⁴ Na pə kpehna kətəlaa nyuyv nyéma na samaa, na pá lələsəgi isayatu, na pá laki piitim lempi nyéma acaalətu təna. Na pá pilisi Tacaa Isə təsele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsənaa Isə Tacaa kusa tillaa ke təm payale si: I polo í yəgətəna-we na ma nəgə. ¹⁶ Ama İseyeli nyéma foota-we na pá won Isə kuyəgətətu teləsəlaa, na pá kisi Isə Təm. Uena Tacaa náá mv-we na páná ke katatəlaya, a feina kəle. ¹⁷ Isə yelaa ké na Papiloni wulav na i yoolaa pa wati-we, na í tu-weye pa niñ taa na pá kv İseyeli yoolaa. Halı pə kpehna Isə təsele taa, i ta kenti ifepiya na pəelaa na apalaa na kəkpatəlaa pa taa nəgəlv təə. ¹⁸ Ḿpógú pa kuu Isə təsele wontu səsəntv na səkpetu təna, na kpancoou. Na pá kpaɣa wulav na i waali nyéma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ Uena pá nyayasi Isə təsele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem icate kolunə na wontu kəpantv. ²⁰ Mpa yoou kpisaa təgə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi i yomaa, na pə kpehna wulav luluyv nyéma. Haləna Pəesi nyéma kəntə. ²¹ Ḿpógú pə lapa isı Tacaa ka heeluyv Isə kuyəgətətu teləsəlv Selemii ke təm nti na i kpaali tə si: Nəgəlv kaa caya tetu taa ké pusi nutoso na naanwa. Haləna tə heesuyv waatv tē. Uena pə læti heesuyv waatvnaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav si pá ηmá Isə təsele

²² Pəesi wulav Silusi kawulaya pənaɣa kancaalaya nyəhka taa ké Tacaa tv i taa si i ká yele na təm nti Isə kuyəgətətu teləsəlv Selemii ka yəgətəna tə tə lá. Haləna í tó Silusi taa si í kpaaləna nəgə səsaya ke i kawulaya təna taa, na pá ηmaa takəlası taa si: ²³ Pəesi wulav yəgətəna si, isətaa Isə Tacaa tó ma niñ taa ké tetu təna kawulasi. Haləna í tó-m si má ηma-i Isə təsele ke Yosalem ke Yuta tetu taa. Mə təna mpa me í ké i yəlaa tə í məli Yosalem. Mə Isə Tacaa í su-me.

^a 36:9 pusi pələfei naanwa: Awulaa II 24:8 taa pa yəgətə təna si pusi pələfei hiu.

ISƏTƏLASI TƏM TAKƏLAYA Kutulu

Tə naaki takəlaya kanə ka taa si, Pəesi wulav səsə Silusi hawa Yuta nyəma ke nəğə si, pá məli pa tē Yosalem. Ye pa məlaa de pa tayanı ηmav ke Iso təsele. Ama Yuta nyəma kolontunaa laņa ta həena Iso təsele nté tə tayanıyü.

Takəlaya kanə ka taa səyəsüyü səsəw ləņku nté si, Iso yəlaa í layası layasüyü mayamağa. İlena pə kaasi na pá tó təntə kəpante.

Isəna pa faya Isətəlası takəlaya tə:

Yuta nyəma məlüyü kancaalaya nyəm, titite 1-2

Iso təsele tayanıyü na tə tölüyü, titite 3-6

Isətəlası na Yuta nyəma ləlaa pa məlüyü, titite 7-10

Wulav Silusi ha nəğə si pá tayanı ηmáv ke Iso təsele

¹ Məpüğü Tacaa tı ı taa si ı yoosiği təm nti ı ka yəğətəna Iso kuyəğətütü teləsəlv Selemii nəğə təğə Pəesi wulav səsə Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəņka taa. İlena Iso tı Silusi taa si í kpaalı ı kawulaya taa na pá ηmaa takəlası taa si, ² Pəesi wulav Silusi yəğətəa si: Isətəa Iso Tacaa tına ma niņ taa ké antulinya təna kawulası, na í tı-m si má tayanı ηmav ke ı təsele ke Yuta tətı taa ké Yosalem. ³ Mə taa mpa pa kəna ı yəlaa taa ləlaa? Iso í wēe pıntınaa waalı na pá polo Yosalem ke Yuta na pá ηmá Tacaa İseyeli Iso ké təyaya. Iso ıni ı wənnə Yosalem. ⁴ Tımpi tımpi İseyeli nyəma wēe tə, pə nyəma í ha-wēyē liyitee na wola na wontu ləntı na tala, na luyü kulümüyü kucəwəņ na pá pona Yosalem na pá tayanəna Iso təsele ke ηmav.

⁵ Məpüğü Yuta na Pəncamēe pə lılvı nyəwəņ nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma, na pa təna mpa pa taa Tacaa Iso ka tıwa si pá polo Yosalem tə pa sıv pa təğı tayanıyü si pa tēki. ⁶ İlena pa cəlv nyəma ha-wēyē nyəğəlüyü kəpəņku na wola pə wontu, na wontu kəpantı ləntı na tala. Iso təsele nyəntı nti paa hana luyü kulümüyü tə tə paasi.

⁷ Məpüğü wulav səsə Silusi kota Tacaa kətaya wontu na í mələna Yosalem. Nəpukanəsaa ka kuuna-təğı Iso təsele na í su-təğı ı mayamağa ı tıyü kutuluıyü taa. ⁸ İlena wulav heeli kpańcoou təw nyənlı Mıtəletatı si: Cəla wontu ntəğı Yuta nyöyü tı Sēesepasaa. ⁹ Wontunaa mpa ı cəla-ı təğəle wola pələntənəa hiu na naanıwa na liyitee nyəğəlüyü nyəma ke iyaya (1000), na sēsi ke pəğəlayafēi hiu na naanıwa. ¹⁰ Na wola cəmsənəa ke hiu na naanıwa, na liyitee nyəğəlüyü tıņ nyəņku cəmsənəa ke nasəle na naanıwa (410), na wontu ləntı ke iyaya (1000). ¹¹ Pə kpańta wola na liyitee nyəğəlüyü pə wontu ke iyisi kakpası na nasəle (5400). Məpüğü Sēesepasaa na ləlaa pa kpańa wontu ntı na pá məli Yosalem.

2

İseyeli nyəma mpa pa luna Pəpiloni tə pa həla

¹ Yuta tətı həğəlüyü nyəma mpa wulav Nəpukanəsaa ka kuıwa tə pa həla ntə. Pa taa pağale mələna Yosalem na Yuta tətı taa, paa wei ké ı ıcatē taa. ² Mpa pa kpańa-wē na pá mələna təğəle Solopapēeli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Selaya, na Lelaya, na Motokayi, na Pilisaņ, na Misipaa, na Pikifayi, na Lehum, na Paana. İseyeli lılvı nyəma na pa yəlaa həla ntə.

³ Paləsi lılvıyü nyəma wē iyisi naale na nunıwa na nutoso na naanıwa na naale (2172).

⁴ Sefatiya nyəma ke ηmıvıyü na nunıwa na nutoso na naanıwa na naale (372).

⁵ Ala nyəma ke nasətoso na nunıwa na nutoso na naanıwa na kakpası (775).

⁶ Paħatı-Mowapı nyəma ke iyisi naale na nunaasa na naanıwa na naale (2812). Yesuwa na Yowapı pa lılvıyü nyəma nté.

- 7 Uam nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na nule na naanwa na liyiti (1254).
- 8 Satu nyéma ke nasənaasa na nunwa na nule na kakpası (945).
- 9 Sakayi nyéma ke nasətosu na nunwa na nutosu (760).
- 10 Pani nyéma ke nasətosu na nule na naale (642).
- 11 Pepayi nyéma ke nasətosu na hiu na toosu (623).
- 12 Asəkatı nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na hiu na naale (1222).
- 13 Atonikam nyéma ke iyaxa na nutosu na naatosu (666).
- 14 Pikifayi nyéma ke iyisi naale na nule na naanwa na naatosu (2056).
- 15 Ateη nyéma ke nasəle na nule na naanwa na liyiti (454).
- 16 Atee nyéma ke pəlefei nunwa. Yehisikiya ləlyu nyéma nté.
- 17 Pesayi nyéma ke ηmυnyu na nunwa na hiu na toosu (323).
- 18 Yola nyéma ke nunwa na naanwa na naale (112).
- 19 Hasum nyéma ke ηmυnyu na hiu na toosu (223).
- 20 Kipaa nyéma ke nunaasa na naanwa na kakpası.
- 21 Petəlehəm ıcate nyéma ke nunwa na hiu na toosu (123).
- 22 Netofa ıcate nyéma ke nule na naanwa na naatosu.
- 23 Anatəti ıcate nyéma ke pəlefei nunwa na hiu na naanwa (128).
- 24 Asəmafeti ıcate nyéma ke nule na naale.
- 25 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peeləti pa acalee nyéma ke nasətosu na nunwa na nule na toosu (743).
- 26 Lama na Kəpa pa acalee nyéma ke nasətosu na hiu na kuləm (621).
- 27 Mikiması nyéma ke nunwa na hiu na naale (122).
- 28 Peteełı na Ayi pə nyéma ke ηmυnyu na hiu na toosu (223).
- 29 Nepo nyéma ke nule na naanwa na naale.
- 30 Makpisi nyéma ke nunwa na nule na naanwa na naatosu (156).
- 31 Uam ləly nyéma ke iyaxa na ηmυnyu na nule na naanwa na liyiti (1254).
- 32 Halim nyéma ke ηmυnyu nunwa na hiu (320).
- 33 Lotı na Hatitı na Ono pə nyéma ke nasətosu na nunwa na hiu na kakpası (725).
- 34 Yeliko ıcate nyéma ke ηmυnyu na nunwa na nule na kakpası (345).
- 35 Senaa ıcate nyéma ke iyisi toosu na nasətosu na hiu na naanwa (3630).
- 36 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa ləlyη nyéma Yetaya tēesi nyéma wə nasənaasa na nunwa na nutosu na naanwa na toosu (973).
- 37 Imee ləlyu nyéma ke iyaxa na nule na naanwa na naale (1052).
- 38 Pasehuu nyéma ke iyaxa na nasəle na nule na naatosompəxəlaya (1247).
- 39 Halim ləlyu nyéma ke iyaxa na naanwa na naatosompəxəlaya (1017).
- 40 Lefii nyéma kpeka ntə. Hatafəya ləlyu nyéma Yesuwa na Katəməyelı pəle pa nyéma wə nutosu na naanwa na liyiti.
- 41 Iso təseele yonyoolaa ntə. Asafı ləlyu nyéma wə pəlefei nunwa na hiu na naanwa (128).
- 42 Iso təseele nənəəsi tanlaa ntə. Salum, na Atee, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa ləlyη nyéma wə pəxəlayafei nunwa na nule (139).
- 43 Iso təseele taa təma lataa səkpema ləlyη nyəəη nyéma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti,
- 44 na Keləsi, na Siyaha, na Patən, ⁴⁵ na Lepana, na Hakapa, na Akupi, ⁴⁶ na Hakapı, na Samlayı, na Hanan, ⁴⁷ na Kitelı, na Kahaa, na Leyaya, ⁴⁸ na Lesen, na Nekota, na Kasam,
- 49 na Usa, na Paseyi, na Pesayi, ⁵⁰ na Asəna, na Meunim, na Nefusim, ⁵¹ na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu, ⁵² na Pasilutı, na Mehita, na Haasa, ⁵³ na Paakəsi, na Sisela, na Tema,
- 54 na Nesiya, na Hatifa.
- 55 Saləmən təmlə lataa ləlyu nyéma nté Sotayi, na Sofeletı, na Peluta, ⁵⁶ na Yaala, na Taakən, na Kitelı, ⁵⁷ na Sefatiya, na Hatilı, na Pokeləti-Hasepayim, na Ami.

⁵⁸ İso təsele taa təmlə lataa səkpema na Saləmən təmlə lataa luluy nyəma krenta ηmυnyu nunwa na nunaasa na naanwa na naale (392).

⁵⁹ Mpa pa luna Papiloni ke Teli-Mela, na Teli-Hası na Kelupi, na Atan, na İmee tə pa ta pəsi na pá keesi teu ke pa luluy nyəma na pa cəsonaa təm sı pá huli sı pa ké İseyeli nyəma. ⁶⁰ Pa təna paa ké Telaya, na Topiya, na Nekota pa luluy nyəma ké. Paa we nasətosə na nule na naanwa na naale (652).

⁶¹ Kətəlaa ləlaa ka we ké İsu mpa pa ta pəsi na pá huli sı pa ké İseyeli nyəma tə. Mpeyele Hopaya na Hakəsı na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyəη İneye mpu təyole sı İ kraya Kalaati tı Paasilayi pəlaa taa ləlv. ⁶² Paa pəeka mpe İni pa həla ke kətəlaa nyəna taa ké pa ta na. Pə tə ké pa nyəna-weye asilima nyəma na pá kisina-we sı pá taa İa kətəlaa təmlə.

⁶³ Mprüyü küfəneə maγamaγa kisina-we sı pá taa təyə İso kühav, haləna kətulu nəyolu İ maγası wala pee taka nna pa naakəna İso luyü nyəntu tə na İ na na pəcó.

⁶⁴ İseyeli nyəma mpa pa luna Papiloni tə pa krenta iyisi nule na naale na ηmυnyu nunwa na nutoso (42360). ⁶⁵ Pa taa kaləna təmlə nyəma apalaa na alaa mpa paa we iyisi naatosompəyələya na ηmυnyu na nunwa na hiu na naanwa na naatosompəyələya (7337) tə. Pa taa ka we yonyoolaa apalə nyəma na alə nyəma ke ηmυnyu (200). ⁶⁶ Na krayanəη ke nasətosə na nunwa na hiu na naanwa na naatosə (736), na krayanəη küpəsəη*fa* ke ηmυnyu na nule na kakpası (245). ^a we həku na həku ké. İ ta ké krayanə, pəcə İ ta ke krayaya.

⁶⁷ Yooyoonaa ke nasəle na hiu na naanwa na kakpası (435), na krayası ke iyisi naatosə na nasətosə na nunwa na hiu (6720).

⁶⁸ Waatu wei pa tala Yosalem timpi İso təsele wee tə, İlena luluy nyəη nyəma ləlaa ha kücəη na luyü külmuyü sı pá ηmana İso təsele ke tə lonte küpənte taa. ⁶⁹ Mprüyü pa hawa İəna pa pəsaa tə sı pá ηmana İso təsele. İlena pá İu wula nyəyətü iyisi nutoso na külm (61000), na İiyitee nyəyətü kiloonaa iyisi naale na nasəle na nunwa (2500). Na pá ha tətəyə kətəlaa capanaa nunwa (100).

⁷⁰ İlena kətəlaa na Lefii nyəma na mpa pa səηna İso təma tə, na yonyoolaa na nənəəsı tanlaa na İso təsele taa təmlə lataa səkpema caya acaləe nna pa ha-we tə a taa.

3

Yesuwa na Solopapəeli pa tayanəyi İso sēv

¹ Mprüyü pə tala İətu naatosompəyələya nyəη, İlena İseyeli nyəma təna mpa paa məla acaləe taa tə pá koti nəyə külmaya ke Yosalem. ² İlena Yosataki pəyalu kətulu Yesuwa, na İ tətənaa na kətəlaa ləlaa, na Selatəyeli pəyalu Solopapəeli, na İ luluy nyəma pa niki İso kətaya təlate ke ηmau sı pa İaki kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə, İsu pa keesuyü İso yulu Moisi kiin taa tə. ³ Paa na pa cələ piitimnaa caakaya-weye nyaasuyü tə, pa ηmawa kətaya təlate ke tə lonte taa na pá İaki Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyə tə tə ke tanan na taanaya. ⁴ Pə waalı ké pa təya coka acima İsu paa keesuyü tə na pá İaki kətaya ηka kəkə lusa ka təna təyə təm İəna paa suwa paa küyaku ηku tə. ⁵ Pə krayau waatu İni təyə paa suu paa küyaku ηku kü kətasi İapu ke tam, na nsi pa İaki paa İətu wei İ kancaalaya küyaku tə, na Tacaa acima küyeyη nyənsı, na luyü külmuyü nyənsı. ⁶ Mpu pə yelina na pá caalı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyə İapu ke Tacaa ke İətu naatosompəyələya nyəη küyaku kancaalaya nyəηku wule, na pá ta tı suta İso təsele küfate kite.

⁷ Pəle pə waalı ké pa caa təmlə nyəma sı pá saakəyi taası na pəe na pá feli-we. İlena pá cəla Sitəη na Tiii nyəma ke təyənaya na künyənyəm na nim sı pəle pá İilina-weye kpenkpelası küpənı na tenku taa sı pá tala Safan. Pəesi wulan səsə Silusi hana-weye pə mpaav. ⁸ Mprüyü pa məla Yosalem taa, na pənaya naale nyəηka İətu naale nyəη siki. İlena Selatəyeli pəyalu Solopapəeli, na Yosataki pəyalu Yesuwa, na İ tətənaa kətəlaa ləlaa, na Lefii nyəma mpa pa luna Papiloni tə, pa niki təmlə na pá İəsi Lefii nyəma mpa pa tala İsu pusı hiu na waalı tə sı

^a 2:66 krayanəη küpəsəη: Pa yoosa krayanə na krayaya na pə İli mpi təyə pa yaa mpu. İ

pá paasəna Isə təsele ηmav. ⁹ Mpyúy Lefi tu Yesuwa na i pəyalaa na i tətunaa, na Hotafiya ləlyu tu Katəməyeli na i pəyalaa pa krenta nəχə na pá mu Isə təsele təmlə lataa paasənav. Na Henatati ləlyu nyəma Lefi nyəma səna-wε.

¹⁰ Waatu wei Isə təsele ηmalaa su kite, ləna pá kəna kətəlaa na pá suu pa kətəya wontu na Lefi nyəma mpa pa ké Asafi ləlyu nyəma tə na akantee na cəməη na pá saη Tacaa isu lseyeli wulav Tafiti ka suw tə. ¹¹ ləna pá saη Tacaa na pá puyələyi-i na pá yooki yontu na pá kaasəyi təma si: Tacaa wε teu, na i səlyu ke lseyeli fεi tənaya. Mpyúy samaa ná puyəla-i tətə na kawilitasi səsənsi. Mpi tə, pa su pa Isə təsele kite.

¹² Mpyúy kətəlaa na Lefi nyəma pəyalə na ləlyu nyəη nyəma kəkpatəlaa mpa paa nyəma Isə təsele kəpəntə tə pa wiiwa təkpo ke saa wei pa tənəna kəfate kite ke suw tə. Ama ləlaa ná wilitaya ké na ləηhəlymlə səsəle. ¹³ Halı yulu u pəsəyi na í faya ləlaa ləηhəlymlə na kawilitasi na ləlaa wula. Mpi tə, pa makaya kapusi səsənsi ké na pé nukı pooluη.

4

Yuta nyəma kolontunaa səηsa Isə təsele ηmav

¹ Mpyúy lseyeli nyəma kolontunaa nuwa si, Yuta na Pəncamεε pə nyəma kəmma Papiloni, na pá ηmaaki timpi paa sεε Tacaa Isə tə. ² ləna pá polo na pá mayana Solopareli na ləlyu nyəη nyəma na pá tə-wε si: Tá luyu wεε si tə səna-mεyε Isə təsele nté tə ηmav. Ta mayamaya təsekaya Isə kəlym inəyi na tə lakı-i kətasi ke hatoo kuyəηku Asilii wulav Asalatəη kəna-tuyu cəne tə.

³ Ama Solopareli na Yesuwa na lseyeli ləlyu nyəη nyəma ləlaa pa cəwa si: Pə ta muna si í səna-tu na tə ηma tá Isə ke təsele. Ta tike tu ηmana-i. Mpi tə, pə ké tá Isə Tacaa təsele ké. Pεεsi wulav səsə Silusi mayamaya ka su mpyúy.

⁴ Mpyúy kolontunaa mpe pa mayasaa si pa nyaasəyi Yuta nyəma na pé yəli pa apalutu na pá yele Isə təsele ηmav. ⁵ Haləna pá ha wulav waali nyəma ke liyitee si pá wakəli Yuta nyəma təmlə ke pə krayav Pεεsi wulav Silusi pəle haləna pə tala Taliyusi waatu.

Pa kula Yuta nyəma waali ke wulav Atakəsεεε kiη

⁶ Mpyúy Yuta nyəma kolontunaa ηmaa Atakəsεεε ke takəlaya ke i kawulaya kancaalaya waatu na pá suu Yosalem na Yuta tətə nyəma ke təm.

⁷ ləna Piselam, na Mitəletati, na Tapeyeli, na pa taapalaa pá ηmaa wulav Atakəsεεε tətə na Alaamee təm taa na tə ηmaatv pεe.

⁸ Mpyúy həyələyu ηku kə kəfəneε Lehum na i takəlası ηmaalv Simesayi pa ηmaawa wulav Atakəsεεε tətəyə Yosalem təm si:

⁹ Taya həyələyu kəfəneε Lehum na i waali tu Simesayi, na tá taapalaa mpa ta tə wε Tin, na Afasataki, na Taapeli na Afalası, na ləkı, na Papiloni, na Susi, na Teha, na lıam pə həyələη taa tə. ¹⁰ Na yəlaa ləlaa mpa Asilii wulav səsə ləlv Asənapaa ka krayaa na í su Samalii acalεε taa na ləlatı pəyə tətə kəkəsətə nti tə wəna ilim tətəle həyələyu tətə na lentənaa tə.

¹¹ Pa takəlaya ηke ka taa təm nté si: Tacaa wulav Atakəsεεε, taya nyá təmlə nyəma mpa pa wəna ləlatı pəyə kutəη na cəne tətə tə.

¹² Ta heeliyina-η si Yuta nyəma mpa pa lu nyá tε tə pa tala Yosalem cəne na pa taa wεε si pa tayanəyi yəlaa asayaa na tətə kəllaa icatε nteyε ηmav. Halı pa tēma kolūηa kite ke tayanəyu na pá ηmaaki. ¹³ Tacaa, nyı teu si ye yəlaa pəne pa ηmá pa icatε na tə koloosi, icatε nyəma kaa tasa lampuunaa fəlyu na liyitee kaa wεε kawulaya krancoou taa. ¹⁴ Pə tətə ké ta mpa tə lapa nyələlən na tə ké nyá təmlə nyəma tə, ye tə nyənəyi isəna paa tuyuna-η tə pə wukı-tu. lε tə mayasəyi ké si ¹⁵ n pεeki nyá caanaa takəlası kəpənsı taa, n ká mayana si icatε tənε tə yəlaa ké asayaa ké. Tuu tə tə yəlaa ta hεεsi wulav səsə na həyələyu kəfəneε ke wakələyu, na tə yəlaa kələyi təma tətə ké tam ké. Pə mayamaya pə tətə ké tə yəkaa. ¹⁶ Tacaa, tə kpaaləyi-η si, ye icatε tənε na tə koloosi pə ηmawa, n kaa pəsi ləlatı pəyə həyələyu kəne.

Wulav Atakəseseə kvcəcətv

¹⁷ Wulav səsə ηmaawa kufəneə Lehum na ı takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa mpa pa su Samalii na İfəlatı pəγə kutəη tətü taa tə sı: Ma nyəma me, ma sēe-me.

¹⁸ Takəlaya ηka ı ηmaa-m tə pa teləsa-ke na pa kala-m. ¹⁹ Ma yelaa na pa pəeki ıcate nte tə təm na pá ná tampana sı hatoo tə, Yosalem ıcate nyəma küləyi awulaa təw kə tam kə. ²⁰ Pə kaasa ıcate nte tə, awulaa napəli pa təkayana kawulaya na pá ηmakələyi həγəlvüv ηkv ku nyəma, na pá mvyi-weyə lampuunaa na pá fələyi-we na pəcə pá svvki pa tətü taa. ²¹ Mpu tə, í heeli Yuta nyəma sı pá səη na má hawa nəγə ıle pəcə paa ηmá. ²² İ paasəna teu yoo, í taa too təm nti tə təw. Pə taa kəw na pé tasa-tüvü wakəlvüv tətə.

²³ Too ısu Lehum na ı takəlası ηmaalv Simesayi na pa taapalaa pa kalvüv wulav takəlaya tə, pu laki-weyə ləη. Tənaγa pa pola kpakpaa na pá cáalı Yuta nyəma na təm nti tə toη sı pá yelev ηmav.

Pa tayanaγı İso təseəle ke ηmav

²⁴ Mpuγú Yosalem İso təseəle ηmav səηaa haləna pé tala Pəesi wulav Taliyusi kawulaya pənaγa naale nyəηka.

5

¹ Mpuγú kvaykv nakvli İso kvəγətütü teləsvlv Asee na İtoo pəyalv İso kvəγətütü teləsvlv Sakalı pa polaa na pá γəγətəna Yuta na Yosalem nyəma na İseyeli İso nəγə. ² İlena Selatəyeli pəyalv Solopapəeli na Yosataki pəyalv Yesuwa pá niki İso təseəle ηmav ke Yosalem, na İso kvəγətütü teləsəlaa səna-we.

³ Tənaγale İfəlatı pəγə həγəlvüv kufəneə Tatənaγı, na Seta-Posənaγı, na pa taapalaa pa polaa na pá pəəsi Yuta nyəma sı: Awe ha-meyə mpaav sı í ηmá İso təseəle na koloosi? ⁴ Pə wəe sı í heeli-tüvü mpa mpa pa ηmaaki ısəntə tə pa həla.

⁵ Ama İso wə Yuta nyüvü nyəma waalı, ıle pa ta pəsi pá səηı pa təmlə, haləna pá heeli wulav Taliyusi ke pə təm na í cə-we.

Yuta nyəma kolontunaa kula pa waalı

⁶ Takəlaya ηka İfəlatı tətü kufəneə Tatənaγı na Seta-Posənaγı na ı taapalaa həγəlvüv nyəwη nyəma pa ηmaa wulav səsə Taliyusi təγələ ⁷ sı:

Tacaa wulav səsə Taliyusi, tə sēe-η, nyana tətü.

⁸ Tə pola Yuta ke İso təseəle təηmale na té mayana pa təηna-teγe ηmav na pəe kvsaakēe. Pa kama kpəηkpelası ke koloosi taa. Pa təmlə tewaya, na tə təηna lapv ke ləηləη. ⁹ Mpuγú tə nawa nyüvü nyəma na té pəəsi-weyə wei ı ha-weyə nəγə sı pá ηma İso təseəle na pə koloosi tə. ¹⁰ Halı tə pəəsə-weyə mpa pa kə təmlə nyüvü nyəma tə pa həla sı tə ηmaaki na té kəna-η. ¹¹ İlena pá cə-tv sı: Tə kə ısətəa na atə pə İso təmlə nyəma kə. Tə kv səγı İso təseəle nte İseyeli wulav səsə nəγəlv ı ka ηmawa ləηtaa təγə. ¹² Ama tá caanaa kvsa ısətəa İso páána na ílé ı tv-tüvü Papiloni wulav Nepukanəsaa niη taa na í wakəli İso təseəle nte, na í kuu yəlaa na í tēna ı tē. ¹³ Pə waalı kə wulav Silusi ná ha nəγə ke ílé ı kawulaya pənaγa kancaalaya nyəηka taa sı té tayanı-teγe ηmav. ¹⁴ Nepukanəsaa ná kuu İso təseəle nte tə taa wula na nyəγətv kvpantv na pə wontu kə, na í pona Papiloni na í su ı tvüv kutuluyü taa. Ama wulav səsə Silusi ná kpaya-tı na í cəla Sesepasaa wei ı kpawa Yuta kufəneə tə. ¹⁵ Na í heeli-ı sı: İ polo í ηma İso təseəle nteγe tə lonte kvpənte taa. İlena pá su wontu ntəyi pə taa. ¹⁶ Mpu pə lapəna na Sesepasaa polo Yosalem na í taalı İso təseəle kite. Pə kpayaav waatv ıni tə pa təmlə təηna pote kə. Ama pə ta tēta. ¹⁷ Pə nente ta caa, yelev na pá pəeki Papiloni kawulaya takəlası taa na té ná sı Silusi ha nəγə ke tampana sı pá ηma Yosalem İso təseəle nte yaa ısəna. Ye n tēma mpu, ıle n heeli-tüvü nti n mayasaa tə.

6*Wulav Taliyusi kvcəcətv*

¹ M̄p̄ȳḡ wulav səsə Taliyusi tu yəlaa sı pá p̄eeki Papiloni icate taa ké timpi pa suki ləŋ takəlası na wontu k̄p̄antv̄ t̄. ² Ama Metii həȳl̄v̄ȳv̄ kolonja icate İpatanı taa ké pa hii takəlaya nakəli na pá ŋmaa ka taa sı:

³ Wulav Silusi ka kpaala i kawulaya p̄ənaya kancaalaya nyəŋka taa sı, paa tayanı İso təsele ŋmav ke tə kite k̄p̄ənte t̄ə ké Yosalem na pá lakı tə taa ké k̄tasi. Tə k̄ŋk̄l̄m̄əŋ ká w̄e meətələnaa hiu na naan̄wa na tə wan̄ ke mp̄v̄ t̄ə. ⁴ Paa ŋma p̄e k̄v̄saakee ke c̄eəsi tooso ké, na k̄p̄eŋk̄pelasi ke c̄eəya. Kawulaya k̄p̄ancoou liyitee ke paa lana. ⁵ Wula na nyəx̄ətv̄ k̄p̄antv̄ wontu nti wulav Nepukanəsaa ka k̄p̄aya Yosalem İso təsele taa na í pona Papiloni t̄, paa məŋna-ti na pá su-t̄əyi t̄ə lona taa.

⁶ M̄p̄ȳv̄le Taliyusi ŋmaa takəlaya ke İfəlatı p̄əx̄ə t̄ətv̄ nȳv̄ȳv̄ tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa həȳl̄v̄ȳv̄ nȳv̄ȳv̄ nȳəma sı: İ yele t̄əmv̄ nti. ⁷ Pə w̄e sı pá yele Yuta nȳəma ké t̄əp̄amm na pá ŋma İso təsele. T̄ətv̄ tu na Yuta nȳv̄ȳv̄ nȳəma í səna na pá ŋma-t̄əȳe t̄ə lonte k̄p̄ənte taa. ⁸ Ma caa sı í səna-w̄e ȳe t̄ə ŋmav taa, na í feŋ na í l̄əs̄əyi kawulaya k̄p̄ancoou taa lampuunaa m̄pa yəlaa f̄elaa t̄ə na í c̄el̄əyi-w̄e, na t̄əml̄e í taa s̄əŋ. ⁹ İ paasəna teu na í c̄el̄əyi Yosalem k̄t̄əlaa ke m̄pi pa nȳul̄əyi t̄ə, is̄u lat̄əc̄ən̄aa na iwaan̄ na iweəsi nsi pa lakəna k̄tasi ke is̄ətaa İso t̄ə, na t̄əȳəna na t̄əmv̄ na nim. ¹⁰ Waatu in̄əyi paa p̄əsi na pá lakı İso ké k̄tasi nsi sı w̄e-i s̄əv̄s̄əŋ t̄ə, na pá s̄əlm̄əna wulav səsə má na ma p̄əyalaa. ¹¹ Ye wei i ta t̄əŋ ma t̄əmv̄ t̄əne, maa yele na pá l̄əsi i t̄əȳəya tesika na pá siki na pá h̄ək̄ə-i ka nȳv̄ȳv̄ taa na pá p̄əsi i t̄əȳəya ke hute. ¹² Ye wulav n̄əx̄əlv̄ yaa piitim nap̄əli p̄ə caa p̄ə ȳəki İso təsele n̄t̄ə yaa p̄ə kisi ma t̄əmv̄, İso wei in̄i i w̄e Yosalem t̄ə in̄i i ka h̄əna p̄əntv̄ ŋk̄p̄əŋȳv̄. Taliyusi má, ma suna mp̄v̄. İ t̄əŋ t̄ə t̄əna t̄ətetete.

¹³ M̄p̄ȳḡ İfəlatı p̄əx̄ə t̄ətv̄ nȳv̄ȳv̄ tu Tatənayi na Seta-Posənayi na pa taapalaa pa t̄əŋa Taliyusi t̄əmv̄ n̄t̄əyi teitei.

İso təsele tv̄lv̄ȳv̄

¹⁴ M̄p̄ȳḡ İso k̄ȳəx̄ətv̄tv̄ tel̄əsl̄v̄ Asee, na İtoo p̄əyalv̄ İso k̄ȳəx̄ətv̄tv̄ tel̄əsl̄v̄ Sakalı pa tasa Yuta nȳəma ke apal̄tv̄ na pá t̄eəsi İso təsele ŋmav na alaaf̄əya, is̄u İseyl̄i İso ka sıw̄ na P̄eəsi awulaa s̄əsaa Silusi na Taliyusi na Atakəsese paa ȳəx̄ətv̄ȳv̄ t̄ə. ¹⁵ M̄p̄ȳḡ pa t̄eəsi İso təsele ŋmav ke pa t̄ə is̄ətv̄ Ataa k̄ȳeŋ tooso wule ke Taliyusi kawulaya p̄ənaya naatosə nyəŋka taa. ¹⁶ İlena Yuta nȳəma t̄əna, paa k̄t̄əlaa na Lefii nȳəma l̄elaa m̄pa pa luna Papiloni t̄ə, pa t̄əx̄ə İso təsele tv̄lv̄ȳv̄ acima na l̄əŋh̄l̄m̄l̄e s̄əs̄əle. ¹⁷ Na pá la Tacaa ke k̄t̄əȳə ke w̄le n̄t̄əȳe lat̄əc̄ən̄aa n̄un̄wa (100), na iwaan̄ ke ŋm̄n̄v̄ȳv̄ (200), na iweəsi ke nas̄əle (400), na p̄əŋtv̄l̄əŋ ke naan̄wa na naale. Paa İseyl̄i k̄p̄ek̄əle n̄t̄əȳe k̄l̄m̄v̄ȳv̄, sı İso í husı pa t̄əna pa is̄əȳətv̄. ¹⁸ M̄p̄ȳḡ pa f̄aya k̄t̄əlaa na Lefii nȳəma ke k̄p̄eka na p̄ə k̄eəsəna pa t̄əma ke İso t̄əml̄e taa ké Yosalem ke teitei is̄u pa k̄eəs̄v̄ȳv̄ Moisi takəlaya taa t̄ə.

Yuta nȳəma t̄əki T̄eēv̄ acima

¹⁹ M̄p̄ȳḡ pa t̄əna m̄pa pa luna Papiloni t̄ə pa t̄əx̄ə T̄eēv̄ acima ke pa p̄ənaya naale nyəŋka is̄ətv̄ kancaalaya nyəŋ taa. ²⁰ Na k̄t̄əlaa na Lefii nȳəma pa k̄p̄entı na pá la nȳəŋ t̄ə asilima keel̄v̄ȳv̄ k̄t̄əȳə na pa t̄əna pá w̄e t̄ənaŋ. İlena Lefii nȳəma k̄v̄ pa na k̄t̄əlaa na İseyl̄i nȳəma pa t̄ə ké T̄eēv̄ acima iweəsi is̄u pa tu lakı t̄ə. ²¹ M̄p̄ȳḡ m̄pa pa luna Papiloni t̄ə, na m̄pa pa kisa cefelitu na pá k̄p̄ent̄əna pa t̄eētv̄naa ke İseyl̄i İso s̄eēv̄ taa t̄ə pa t̄əna pa t̄əx̄ə T̄eēv̄ acima. ²² Pə waalı ké pa t̄əx̄ə k̄k̄v̄s̄v̄m̄ f̄eı kakalası acima ke k̄ȳeŋ naatosomp̄əx̄əlaya na l̄əŋh̄l̄m̄l̄e. Pa l̄əŋh̄l̄m̄l̄e nȳv̄ȳv̄ n̄t̄ə sı Tacaa ka lapa na wulav l̄əŋle h̄eēna-w̄e. Mp̄v̄ p̄ə hana-w̄e ȳe apal̄tv̄ na pá niki İso təsele ŋmav.

7

K̄ətv̄lv̄ İsatəlası t̄əmv̄

¹⁻⁶ P̄eəsi wulav səsə Atakəsese kawulaya waatv̄ taa ké n̄əx̄əlv̄ wei pa yaa sı İsatəlası t̄ə i luna Papiloni. İ ka ké Selaya p̄əyalv̄ ké, i l̄əlv̄ȳv̄ nȳəma n̄t̄ə k̄ətv̄lv̄ səsə Al̄əŋ, na İlasaa, na P̄enhası, na Apisuwa, na Puki, na Usi, na Selaya, na Melaȳəti, na Asaliya, na Amaləya, na

Ahitupi, na Satəki, na Salum, na Hilikiya, na Asaliya. Isətəlası ka nyəmə takəlası kalvuy ké na í nyəmə lseyeli Iso kiinj wei ílé í ka hula Moisi tə. Tacaa ka lapaya na Isətəlası nyuyv kuli, na í sələma wulav ké mpi ílé í la-wi. ⁷ Waatu wei lseyeli yəlaa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na yonyoolaa, na Iso təseele nənəəsi tanjaa, na pə təmlə nyəma səkpema məla Yosalem ké Atakəseseə kawulaya pənaya naatosompəyolaya nyəhka taa ⁸ təyɔ Isətəlası tala Yosalem ké pa kiinj ké isətv kakpası nyəh taa. ⁹ Isətv kancaalaya nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku ké í ka suwa sı í ká kuli Papiloni. Uəna Iso kenti í təw na í tala Yosalem ké isətv kakpası nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku. ¹⁰ Isətəlası ka seesa isəle na Tacaa təm kalvuy ké, na tə taa welisuyu, na í təka-ti na í seyesəyi lseyeli nyəma ké Iso kiinj na í kusəsutu.

Təma nna Atakəseseə tv Isətəlası tə

¹¹ Takəlaya ŋka wulav Atakəseseə ŋmaa kətulv Isətəlası wei í ké Tacaa kiinj na í kutututu pə tv təyolə sı:

¹² Maya awulaa wulav Atakəseseə, má ŋmaana takəlaya kaneyə isətaa Iso kiinj nyəntu kətulv Isətəlası.

¹³ Ma caa sı pá yele ma tətə təna lseyeli nyəma mpa pa səla Yosalem pote tə na nyana-we í tē. Pə krayav Iso təmlə sənlaa na kətəlaa na Lefii nyəma tə. ¹⁴ Ma mayamaya na ma layatu tasəlaa naatosompəyolaya tə tiliyina-ŋ Yosalem ké Yuta tətə taa na n í ná isəna yəlaa paasəyəna nyá Iso wei í kiinj n təka nyá niŋ taa tə í təm tə. ¹⁵ Pəyele tu cəle-ŋ wula na liyitee nna má na ma layatu tasəlaa tu ha Iso wei í təsele we Yosalem taa tə. ¹⁶ Na n krentəna tətəyɔ liyitee na wula wei Papiloni həyoluyv nyəma caawa na nna lseyeli nyəma na kətəlaa na Iso təmlə sənlaa hana luyv kolumuyv sı pá tayənəna Iso təsele tə. ¹⁷ Ye n tala təna n ká yana latəcənaa, na iwaan yaa iwēesi, na pə təna mpi n ka lana hatəmütə kətasi na solum pə nyənsı ké mə Iso kətaya tətəle təw ké Yosalem tə. ¹⁸ Pə waalı ile nyana nyá taapalaa í ká lana liyitee na wula kukaasu ké isəna Iso ká huli-mə tə. ¹⁹ Uəna n sı Iso təsele taa ké Iso nyənasi nsi pa cəla-ŋ tə. ²⁰ Ye pə wēe sı n tasa puluyv yavv ké pə təm taa, ile kawulaya kpancoou taa ké n ká ləsi na n yana.

²¹ Mpyú wulav səsə Atakəseseə tasaa sı: Ma tuyi Ifəlati pəyɔ ilim tətule təw tətə kpancoon nyəma təna sı ye isətaa Iso kiinj nyəntú kətulv Isətəlası í sələma mpi pá lapı-wəyi teitei. ²² Pá cəla-ı liyitee nyəyətəv ké tənənaa tooso, na təyənaya ké tənənaa iyisi hiu na naanwaa (30000), na solum ké liitilinaa iyisi liyiti (4000), na nim ké liitilinaa ké iyisi liyiti (4000) tətə, na təm ké isəna pa səlaa tə. ²³ Paa la isu Iso taa Iso kēesuyv í təsele təm təyɔ teitei ké, pəcə pə taa kəw na Iso muna ma mayamaya yaa ma luluyv nyəma yaa ma tətə nyəma na pááná. ²⁴ Pəle pə paasi tə kraaləyi kpancoon nyəma təna sı pə fei sı pá mv lampuu ké kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa yonyoolaa yaa Iso təsele nənəəsi tanjaa yaa Iso təsele təmlə nyəma səkpema taa nəyolv.

²⁵ Isətəlası nyaa la isu Iso wei í ləmayasē n wəna tə, na n kpa mpa paa huykəna pəyɔ ilim tətule təw nyəma mpa pa təna pa nyəma nyá Iso kiinj tə, na mpa pəle pa ta nyəmi-tə, n huli-weyə-ı. ²⁶ Ama ye wei í kisa Iso na wulav pa kiinj ké təkuyv pa hə í ŋkraŋuyv isu pə muna tə. Paa kuyv, paa təyənuyv, paa í wənav ləkuyv, yaa saləka tuyv.

Isətəlası seev ké Iso

²⁷ Mpyú Isətəlası seewa Iso sı: Ma seə ta səsə Iso Tacaa ké timpi n tūwa wulav səsə taa sı í kusı Yosalem Iso təsele nyuyv tə. ²⁸ Tacaa n lapa-m kəpantv ké wulav na í layatu tasəlaa na í waalı nyəma səsaa pa isəntaa. Uəna nyá kentuyv mpi pé səsı maya apalutv, na má kpəyeli lseyeli nyuyv nyəma təna, na má na-we tə polo Yosalem.

8

Isətəlası taapalaa

¹ Mpyú Isətəlası yəyətəa sı: Má na yəlaa mpa tə lu Papiloni na tə polo Yosalem ké wulav səsə Atakəseseə kawulaya waatu taa təyolə:

- ² Penhası lölvyu tu Keesəm, na Itamaa lölvyu tu Taniyəli, na Tafiti lölvyu tu Hatusi,
³ na Sekaniya pəyalaa taa lelu na Paləki lölvyu tu Sakalı na ilé i lölvyu taa yəlaa ke nunowa na nule na naanowa (150).
⁴ Na Pahati-Mowapu lölvyu tu Selaya pəyalu Iiyohenayi na pé səsəna yəlaa ηmönvyu (200).
⁵ Na Satu lölvyu tu Yasiyeli pəyalu Sekaniya na yəlaa ke ηmönvyu nunowa (300),
⁶ na Atini lölvyu tu Yonatan pəyalu İpeti na yəlaa ke nule na naanowa,
⁷ na İlam lölvyu tu Ataliya pəyalu Yesaya na yəlaa nutoso na naanowa,
⁸ na Sefatiya lölvyu tu Mikayəli pəyalu Sepatiya na yəlaa nunaasa,
⁹ na Yowapu lölvyu tu Yehiyeli pəyalu Opatiya, na yəlaa ηmönvyu na pələfei hiu (218),
¹⁰ na Pani lölvyu tu Yosifiya pəyalu Selomiti na yəlaa nunowa na nutoso (160),
¹¹ na Pepayi kpekəle tu Pepayi pəyalu Sakalı na yəlaa pələfei hiu na naanowa,
¹² na Asəkati lölvyu tu Hakatan pəyalu Yohanatan na yəlaa ke nunowa na naanowa (110),
¹³ na Atonikam lölvyu nyəma kantəkaya nyəma İlfeleti na Yehiyeli na Semaya na yəlaa nutoso,
¹⁴ na Pikifayi lölvyu nyəma Utayi na Sakuu na yəlaa nutoso na naanowa.

Yosalem pote mpaav tayanvyu

¹⁵ Mpyúy Isətəlası tasaa si: Ma kreyela yəlaa tənaya ləu ηku ku tənəyənə Ahafa tə ku nəyə na tə siki tənaya kuyeyη tooso. Tənaya ma paasənəa si sənlaa na kətəlaa paa we pə taa. Ama Lefii tu nəyəl i fei. ¹⁶ Ntəna má tu təmle ke nyuyü nyəma İliyesee na Aləyeli na Semaya na İlənatan na Yalipi na İlənatan na Natan na Sakalı na Mesulam na kiiu səyəsəlaa naale, Yoyalipi na İlənatan ¹⁷ na má heeli-we si: İ polo Kasifiya nyəma nyuyü tu İtoo tē na má keesi-meye nti í ká heeli í na i taapalaa na İso təseele sənlaa mpa pa we tənə tə. İlena í kəna-tuyü tá İso təseele təmle lataa. ¹⁸ Mpyúy tá İso kenta tá tə na pá pəsi na pá kəna Malii na Lefii pa lölvyu tu Selepiya. Yakəru pəyalu kele, i pəyalaa na i newaa pa we pələfei hiu. ¹⁹ İlena pé səsə Melali lölvyu tu Hasapiya na Yesaya na i newaa na pa pəyalaa, pa we hiu. ²⁰ Na pá kəna tətəyə yəlaa ηmönvyu na hiu (220) mpa pa ləsa İso təseele sənlaa səkpema taa tə. Mpe inəyi Tafiti na i taapalaa paa cela Lefii nyəma.

²¹ Mpyúy ma təma si tə həkə nəəsi ke tá tənaya Ahafa ləu nəyə tənə, na pé húlí si tə pasa ta təyi ta İso isentaa, na ilé i yele na tá na tá nyəma na tá wontu na tá mpaav la teu. ²² Pu we-m feele si má yəyətı wulav na í yele na yoolaa na krayanəη cayalaa su-tuyü tá kolontunaa tə. Ama tə heela-i təfoo si tá İso kentiyi i yəlaa tənə tə kə, na í mvyu pááná na mpa pa ləkı-i tə. ²³ Mpyúy tə həkə nəəsi na tə sələmi İso si í waasi-tu na ilé i mu tá kusələmütü.

²⁴ Pə waalı kə ma kraya kətəlaa səsaa taa kə naanowa na naale, na pé səsəna Selepiya na Hasapiya na pa taapalaa ke naanowa. ²⁵ İlena má mayası pa isentaa ke liyitee nyəyətü na wola na wontu kəpantü nti wulav səsə na i layatu tasəlaa na i waalı nyəma na tetü taa İseyeli nyəma ka hawa si pá ηmana tá İso təseele tə. ²⁶ Na má cele-weyē liyitee nyəyətü ke tənənəa hiu na tə wontu ke tənənəa tooso, na wola ke tənənəa tooso tətə, ²⁷ na wola cəmsənəa ke hiu, pa liyitee we isü wola nyəyətü iyaya, na nyəyəlvyu kəsəemvyu heesi nsi si tewa isü wola na si mvyi kəkə təyə naale. ²⁸ Mpyúy ma heela-we si: Teitei isü mə keu İso təmle lataa tə, mpu tətəyə wontu tənə tə kə İso nyəntü. Liyitee na wolanəa pə kə luyü kulümvyu kucəu ηku yəlaa lapa mə cəsənəa İso Taca təyə. ²⁹ İ paasənəa kpancoou ηkuyü teu, haləna Yosalem. İ tala tənə ilé í mayası-təyi kətəlaa səsaa na Lefii nyəma na lölvyu nyəyətü nyəma pa isentaa kə İso təseele kutuluy lələη taa.

³⁰ Mpyúy kətəlaa na Lefii nyəma pa paasənəa wola na liyitee nna pa mayasa mpu tə, na wontu kəpantü nti na pá pona-təyi Yosalem ke ta İso təseele taa.

Isətəlası-we pa tate ke Yosalem

³¹ Mpyúy tə kula Ahafa ləu nəyə ke isətü kancaalaya nyəη kuyeyη naanowa na naale nyəηku wule na tə tē Yosalem. Tá İso ka we tá waalı kə tá mpaav tənə taa kə na í təyənəyi tá

kolontunaa na ηmulaa mpa pa cəsəyi-tu tə. ³² Tə tala Yosalem ilena tə heesi kuyeeη tooso. ³³ İlena tə mayası liyitee nyəğətə na pə wontu kəpantə ke kuyaku liyiti nyəηku wule ke tā İso təsele taa na tə cəla Uliya pəyalə kətəlv Meleməti wei na Penhası pəyalə İlasaa paa wee tə, na Lefii nyəma Yesuwa pəyalə Yosapatı na Pinuwi pəyalə Noyatiya. ³⁴ Məpəyü pa kala pə tənə na pə mayası na pə ηmaa.

³⁵ Pa tənə mpa pa luna Papiloni tə mpe pa lapəna İso kə kətasi na İseyeli nyəma tənə hətə taa kə latəcenaa naanəwa na naale na İwaanη ke nunaasa na naanəwa na naatosə, na pə la kətasi nsi kəkə lusa sı tənə təyə İweesi nutosə na naanəwa na naatosompəyələyā, na İsayatə husuyə nyənə ke pəηtəlvη naanəwa na naale. Tacaa ke pa wəpa wontu nti tə tənə. ³⁶ Pəle pə waalı kə pa keesa nti wulav tuwa İfəlatı pəyə na İlim tətəle tə tətə nyəəη nyəma tə. İlena pele pə səna İseyeli nyəma ke İso təsele ηmav təm taa.

9

Yuta nyəma payale kpaγav ke kpai alaa

¹ Pəle pə waalı kə nyuyə nyəma napəli pa kəma na pə heeli-m sı paa İseyeli nyəma yaa kətəlaa yaa Lefii nyəma, pa ta fayana tətə nyəma ma ta nyi İsənaa, pa keena acaalətə nti Kanaanη nyəma na Hitı nyəma na Peliisi nyəma na Yepusi nyəma na Amoni nyəma na Mowapə nyəma na İcipiti nyəma na Amolii nyəma pa lakı təyə. ² İseyeli nyəma na pa piya pa kpaγa piitimnaa mpe pa taa kə alaa kə, haləna pəna kpai nyəma mpe pa piitim siti. Pə taya nyuyə nyəma na səsaa mpe pa caaləna kətakesətə ntəyi lapə.

³ Waatə wei ma nu təm nti, İlena ma lanηle pəsı na mə cəli ma kpai na ma wontu, na mə kpesı ma nyəəsi na ma tantuyə na ma təli tamayā ⁴ ke mpə, haləna saa wei pa lakı taanayā kətayā tə. Məpəyü İseyeli nyəma mpa pa tənə pa nyanayā sı İso kə hə mpa pa luna Papiloni tə pa ηkpaηuyə ke pa İsayatə tə tə, pa kəma na pə kotina-m.

Isətəlası sələmənəv ke asayaa

⁵ Məpəyü ma kula taanayā kətayā waatə na ma lanηpəsəle İntə, na ma tə na ma wontu kəcələtə nti, na mə lunη akula na mə tēyē ma İso Tacaa ke niη ⁶ na ma sələmı-ı sı: Hai, ma İso, ma lanηle wakəlaa kə, feele u tisiyi sı mə kvsı ma İse na mə nyəni-η. Hai, tā İsayatə kaa huγule kə na tə kaləsəna İsətənyuyə na tə liki-tə. ⁷ Too pə kpaγav tā caanaa pəle taa na pə suna saηa tə tə lapa İsayatə səsəəntə kə. Pə tə kə awulaa kpai nyəma ηmakəla tā na tā awulaa na tā kətəlaa na pə yoona-tə na pə kuu tana tā wontu İsu saηa pə wev İsəntə tə. ⁸ Ama nəəənə Tacaa tā İso nyā, nyā hula-tuyə pəlele ke wee naale na İ yele sı tā taa kəkaasaa İ məli na pə caya nyā tətə taa na İ cə-tuyə tā yomle na tā İsəntaa hətı na tə feesi təfəvv. ⁹ Tampana tə, tu kə yomaa kə, İle tā İso nyā, n ta lə-tə. Nyā yelina na Peesı awulaa səsaa na tā pətəətəle na pə yele sı tə məli tā wule taa, na tə kvsı nyā təsele ncaale na tə weena təcəsəle kəpante ke Yosalem na Yuta taa.

¹⁰ Təv, tā İso, wentiyi tu tasa yəğətuyə ke tənə tə tə? Tə taa təkı nyā kəsəsutə ¹¹ nti n tələsə-tə na nyā kuyəğətutə tələsəlaa nəyə tə. Halı n ka kpaala-tə sı tətə nti tə taa tə puki mpə tə tə kə asilima kə. Tə yəlaa kə acaaləη kə, İlena pə suuli-təyi acaalətə. ¹² Pəcə tə taa ha tā pəelaa ke tətə nti tə yəlaa piya yaa tə caa pa pəelaa ke tā pəyalaa. Pəyele tə taa pəeki pa alaafəyā yaa İsəna pu cayana-we tə. Waatə İnəyi tu pəsı yəlaa təηtunaa, na tətə tənə tə nyəma pəsı tā na tā piya tā nyəm. ¹³ Hai, Tacaa, tā yaasi İsayav na tā kawalayā səsaya kənnə-tuyə wahala İne, paa na mpə n ta keesəna tā İsayatə na İ fehi-tə. Halı taya n kaasaa na n mələna-tuyə cənə. ¹⁴ İle İsənaya tu tayanı kisuyə ke nyā kəsəsutə na tā na acaaləη piitim mpı tə kpaκəyi təma? Ye tə lapa mpə, n kaa m v pəáná na n kpiisi-tə? ¹⁵ Saηa İsəntə, kəpantə səsəəntə ke n lapa-tə, na İ yele sı tā taa kəkaasaa İ weena weesıη. Tə səηna nteyē nyā İsəntaa na tā İsayatə, pəcə pə feı sı İ yele yəlv ke mpə na İ weesuyə.

10

Yuta nyəma təğənyəv ke krai alaa

¹ Waatv wei Isətəlası ná lunja Isə təsele isentaa na í sələməyi na í wiikina Isə sı í waası-we, ilena İseyeli nyəma tuutuuma, apalaa na alaa na piya pá kotina-i, na pá wii təkpo. ² Mprúyú İlam lələv tv Yehiyeli pəyalv Sekaniya təma Isətəlası sı: Tə pəntəna Isə ké səsəm ke timpi tə kpaɣa alaa krai nyəma təğə. Paa na mpv tə İseyeli nyəma wee na pá tēləyi. ³ İe pə wee sı tə sı nəsı ke Isə isentaa na tə təğəni alaa mpe pa təna na pa piya. Tu təğ layatv nti nyana mpa í təğəyi Isə kvsəsutv ke teu tə í tasa-tv təğə. Pə wee sı tə təkı Isə kiiu ké. ⁴ Mpv tə, kvlı na n təkı təm ntəyi nin naale. Ta sələv puwa sı tu wee nyá waalı, taa la sika.

⁵ Mprúyú Isətəlası kulaa na í tə kətəlaa nyəv nyəma na Lefii nyəma na İseyeli nyəma təna sı: İ sı nəsı sı í ká təğ nti Sekaniya yəğətə tə. İlena pa təna pá sı mpv. ⁶ Mprúyú Isətəlası kula Isə təsele kataya taa na í polo İlyasıpı pəyalv Yohanəğ te na í çaya. İ lanje wakələna i taapalaa isayətv səsəntv ke katətəlaya, haləna í kisi təğənyəv na ləm.

⁷ İlena pá heeli Yosalem na Yuta tetv təna taa sı mpa pa luna Papiloni tə, pá koti Yosalem. ⁸ Ye kvyeyəğ tooso tēwa na nəğəlv ta polo isv nyəv nyəma na səsaa pa sıv tə, isv pa lēka pəntv wənav təna na pá ləsi-i lēlaa taa.

⁹ Kvyeyəğ tooso inı i taa ké Yuta na Pəncamēe apalaa pola Yosalem ke isətv pəğələyafēi nyəğ kvyaku hiu nyəğkv wule, na pá koti Isə təsele kataya taa na pa təna pá seliyi təm nti tə tə. Pəçó pə kaası tev təğə nuw tətə. ¹⁰ Mpruyule Isətəlası kulaa na í tə-we sı: İseyeli nyəma mē, í kpaɣav krai alaa mpe tə, í lapa isayətv səsəntv ké. İsayətv ke í səsəyi tá yələa nyəntv tə. ¹¹ Pənentē pə wee sı paa wei í ná kawalaya ğka i lapa tá çəənəa Isə Tacaə tə, na í təkı i luyv nyəntv na mənə tetv tənē tə nyəma í taa kaa pəlv, na í kisi mə alaa mpe.

¹² Ntəna kotilaa təna krenti na pá yəğətəna nəğə səsaya sı: Tampana ke n yəğətə, tu la isv n yəğətəv tə. ¹³ Pəyele tə we pəyalē, anı pə ké yoluma ntə, pə fēi sı tə səğ mprúyú awalı. Pə kaası ilē pə taya kvyaku kuləmvəğ yaa naale taa ké tá təm ká tayanı. Mpi tə, tá pəyalē wənna tə taa. ¹⁴ Mpv tə, tá nyəv nyəma í səğna İseyeli nyəma təna nəğə na pá sı mpa pa kpaɣa krai alaa mpe təğə kvyaku ğku paa polo pá na pa acalēe səsaa na pə hvləa pa kiğ tə. İlena tə paasəna təm nti, haləna Tacaə hēesi i pəáná səsəna ke tá tə.

¹⁵ Mprúyú pa təna pa mv təm nti. Ama Asayēli pəyalv Yonatan na Tikifa pəyalv Yasiya pa kisina. İlena Mesulam na Lefii tv Sapetayi pá sēena pa tə. ¹⁶ Pa təna mpa pa luna Papiloni tə pa mv-təyi mpv, ilena kətəlv Isətəlası ləsi paa lələv ğku kv taa ké nyəğ nyəma, na mpe inı pá çaya isətv naanəwa nyəğ kvyaku kancaalaya nyəğkv wule sı pa tayənyəğ təm nti tə təna. ¹⁷ Mprúyú pa tēma krai alaa mpe pa təm hıv ke pənaya naale nyəğka isətv kancaalaya nyəğ kvyaku kancaalaya nyəğkv wule.

Yuta nyəma mpa pa kpaɣa krai alaa tə pa həla

¹⁸ Kətəlaa mpa pa kpaɣa cefelinəa təğəle Yesuwa lələv nyəma na i newaa, Yosatakı pəyalaa, Maaseya, na İlyesēe, na Yalıpı, na Ketaliya. ¹⁹ Mprúyú pa tisaa na pá kisi pa alaa mpe na pá lá Isə kətaya ke iwaav na Isə husı pa isayətv.

²⁰ İmēe lələv nyəma Hanani, na Sepatiya,

²¹ na Halim lələv nyəma Maaseya, İliya, na Semaya, na Yehiyeli, na Usiya,

²² na Pasehuu lələv nyəma İlyohenayı, na Maaseya, na İsəmayeli, na Netaneyeli, na Yosapatı, na İlasaa.

²³ Lefii nyəma taa ka we Yosapatı, na Simeyi, na Kelaya wei pa yaa tətə sı Kelita tə, na Petahiya, na Yehuta na İlyesēe.

²⁴ İonyoolaa taa ké İlyasıpı. Nənəsı tanlaa taa ké Salum, na Teləm, na Ulii.

²⁵ İseyeli nyəma lēlaa taa ka we Paləsi lələv nyəma, Lamiya, na İsiya, na Maləkiya, na Miyamēğ, na İlasaa, na Maləkiya, na Penaya,

²⁶ na İlam lələv nyəma, Mataniya, na Sakalı, na Yehiyeli, na Apəti, na Yeleməti, na İliya,

- ²⁷ na Satu ləlvəy nıyəma, İliyohenayi, na İlyasıpı, na Mataniya, na Yeloməti, na Sapati, na Asisa,
²⁸ na Pəpayı ləlvəy nıyəma, Yohanə, na Hananiya, na Sapayi, na Atəlayı,
²⁹ na Pəni ləlvəy nıyəma, Mesulam, na Maluki, na Ataya, na Yasupi, na Seyalı, na Yeleməti,
³⁰ na Pəhati-Mowəpı ləlvəy nıyəma, Atəna, na Kelalı, na Pənaya, na Maaseya, na Mataniya, na Pəsələli, na Pinuwi, na Manasee,
³¹ na Halim ləlvəy nıyəma, İlyesəe, na İsiya, na Maləkiya, na Semaya, na Simon,
³² na Pəncaməe, na Maluki, na Semaliya,
³³ na Hasum ləlvəy nıyəma, Matenayi, na Matata, na Sapati, na İlifələti, na Yelemayi, na Manasee, na Simeyi,
³⁴ na Pəni ləlvəy nıyəma, Maatayi, na Aməlam, na Uwəli, ³⁵ na Pənaya, na Petiya, na Keluhu,
³⁶ na Faniya, na Meleməti, na İlyasıpı, ³⁷ na Mataniya, na Matenayi, na Yasayi, ³⁸ na Pəni, na Pinuwi, na Simeyi, ³⁹ na Selemiya, na Natə, na Ataya, ⁴⁰ na Makənatəpayı, na Sasayi, Salayi, ⁴¹ na Asələli, na Selemiya, na Semaliya, ⁴² na Salum, na Amaliya, na Yosəefu,
⁴³ na Nepo ləlvəy nıyəma, Yeyəli, na Matatiya, na Sapati na Sepina, na Yatayi, na Sowəeli, na Pənaya.
⁴⁴ Pəne inı pa təna pa kpaçana əlaa kpaı nıyəma, halı pa taa lələa na ləla piya.

NEHEMII TŌM TAKĒLAYA Kutuluṭu

Nehemii ka ké Peesi wulav Atakəseseε kawulaya taa akewe səsə ké. Uena wulav ha-mpaav si í polo Yosalem na í paasəna tetu təkuyv təm. I na kətulv Isətəlası pa lapəna nəγə kvlumaya ke tetu təkuyv təmle taa.

Pə waalı uena Nehemii layası Isə seεv ke timpi timpi pə taa təη tə.

Isəna pa faya Nehemii takəlaya tə:

Nehemii məlvuyv ke Yosalem, titite 1:1-2:20

Pa tayana Yosalem koloosi ηmav, titite 3:1-7:72

Pa kala Isə Təm takəlaya, titite 8:1-10:40

Nehemii təma lenna, titite 11:1-13:31

¹ Hakaliya pəyalv Nehemii təm ntə.

Nehemii nuwa Yosalem təm

Wulav Atakəseseε kawulaya pənaya hiu nyəηka ke pa isətv wei pa yaa si Kisileu tə i taa, Nehemii má, maa we Susi icate səsəle taa. ² Ma tētv lēlv Hanani na lēlaa pa luna Yuta na má pəsı-weyε Hepəla nyəma mpa pa luna Papiloni tə, na Yosalem pa təm. ³ Mpyúyú pa cə-m si: Hepəla səsaa mpa pa luna Papiloni tə, pa caya Yuta. Ama wahala na konyəη taa ké pa weε. Yosalem icate təm ilε, tə koloosi yá pəγəleε ké, na kəkə náá nyaya icate kampvnaa.

Nehemii sələmvuyv ke Yuta nyəma tə

⁴ Waatv wei ma nu təm nti, uena ma lanje wakəli kuyεεη pəγale, na má wiiki, na má həkəγi nəγə. Uena má sələmi isətəa Isə si: ⁵ Hai, isətəa Isə səsə, wei nyá pa nyanəna tə. N lakı isəna n su nyá nəγə təγə nyá kusəsutv təkəlaa ké. Pəcə nn lukı nyá səllaa waalı. ⁶ Hai, keεsi isε na tá tə, na n ké nyá ηkraηη na n nu nti nyá təmle tv má, ma sələməγi-η tə. Ma sələməγi-η ilim na ahoο ke nyá yəlaa Isεγeli nyəma tá, tá tə si, n tayanı tá isayətv. Má na ma cəsənaa tə wakələna-η ké. ⁷ Tə kisa nyá kusəsutv na kiηη wei n cəla nyá təmle tv Moisi na í teləsı-tv tə. ⁸ Təsı nti n ka heela Moisi na í keεsi-tv tə si: Ye í tá nuna-m, maa yası-meyε piitim kraı nyəm taa. ⁹ Ama ye í pəsəna laakalı ke təna, na í təkı ma kusəsutv, na í lakı-tı. Paa pə pona-meyε tetv tənaya, máá kəna-meyε lonte nte ma ləsaa si máá caya tə taa tə. ¹⁰ Tacaa, tə ké nyá yəlaa na nyá təmle nyəma ké. Taya n yarəna nyá təη na nyá kəlvuyv səsəv. ¹¹ Ma wiikina-η si, n nu sələmvuyv ηku má na nyá nyəma lēlaa tə kusəγəna nyá nyuyv na lanjvləmlε tə. La na wulav cə-m kvpantv na má waa ma təmle taa.

Waatv ıni i taa, maa ké wulav konyənyəəm paasənlv.

2

Wulav ha Nehemii ke mpaav si í məli Yosalem

¹ Mpyúyú wulav səsə Atakəseseε kawulaya pənaya hiu nyəηka ke pa isətv Nisanη kuyaku nakvli wulav caya təγəv, na má tuyv-ı svlvm. Ma lanje ka wakəlaa ké. Pəcə i ta nata-m mpv. ² Ntəna í pəsı-m si: Pepe wakəla nyá lanje? Anı pu wuki-η. Pepe nəγəsεε kuyvna-η?

Tənayale səγəntv anaam kra-m. ³ Uena má cə-ı si: Hai, ta caa wulav, məna tetv. Ta icate nte tə taa pa pıma ma cəsənaa tə, tə pəsə ncaale. Tə kampvnaa nyaya kəkə. Ue isənaya ma lanje kaa wakəli? ⁴ Mpyúyú wulav pəsı-m si: Pepeyε n caa si má la-η?

Tənaya ma sələma isətəa Isə ké kprakpaa. ⁵ Uena má cə wulav si: Hai, tá caa, la suulu na n ha nyá təmle tv maya nəγə, na má məli Yuta tetv icate taa timpi pa pıma ma cəsənaa tə, na má tayanı-tεyε ηmav.

⁶ Mpyúyú i pəsı-m si: Kuyεεη isənaya n ká tə nyá mpaav? Na saa wei ké n ká məli?

Uena má heeli-i ma kuyaku kuməlvu, na í ha-m mpaav si má tee. ⁷ Na má tasa si: Hai, ta caa, ηmaa Ifəlati pəγə ilim tətule təə nyuvu nyəma ke takəlasí, na pá ha-m mpaav na má polo Yuta. ⁸ Na pá ηmaa tətəγə kawulaya hətəη nyuvu tu Asafi, na í caa-m kpenkpelasi nsi maa láná kolunə kutuluγu ηku ku we Isə təsele kin tə ku kampvnaa, na icate kolunə, na ma kutuluγu kvhəntvu.

Μρύγύ wulav lapa-m takəlasí nsi. Mpi tə, Taca ka we ma waali ké. ⁹ Na má polo na má cəla Ifəlati pəγə ilim tətule təə nyuvu nyəma ke takəlasí nsi. Ma waali ké yoolaa nyuvu nyəma, na kpaγanəη cayalaa mpa i ka cəla-m tə. ¹⁰ Waatu wei Holon tu Sanəpala na i waali tu Amoni tu Topiya pa nu ma kənte, ile pa lanə ta hee paa pəcə. Mpi pə təə nəγəlv kəη si í paasəna Isəγeli nyəma na pé cayana-we tə.

Nehemii cəv ke icate koloosi

¹¹ Ma tala Yosalem, uena má caya kuyeeη tooso təpamm. ¹² Ma ta heeli nəγəlvu mpi Isə tu-m si má la icate taa tə. Pə waali ké ma tu mpaav ke ahoo, na ma waaləγi napələγi pəcə. Ma ta kpenna tətə natəli. Ye pə taya kpaγaya ηka maa cayaa tə. ¹³ Ahoo heka ke ma lí icate taa, na Tetekəle nənəγə, na má polo Tum səsə hite, na Hute nənəγə pə kin. Na má wiili Yosalem kolunə ke teu, na má ná si ka yá pəγəlee. Pəcə kəkə ná nyaya ka kampvnaa. ¹⁴ Uena má mələna Hite nənəγə na wulav lule pə kin. Ama ma kpaγaya ηka ka təə maa cayaa tə, ka ta hiki mpaav si ká tee. ¹⁵ Ahoo anəγi ma tesa Setəlēη ləv na má nyənəγi koloosi. Uena má məli na má svvna Tetekəle nənəγə.

¹⁶ Mpu tə, icate səsaa ta nyi timpi ma polaa tə, yaa mpi ma lapa tə. Pə taya pulv, ma taa heeli Yuta nyəma, yaa kətəlaa, yaa icate səsaa, yaa hvvlaa, yaa təma nyuvu nyəma napələγi natəli. ¹⁷ Ama ma təma-weγe si: I nawa wahala wei i taa tə wee tə. Yosalem pəsa ncaale, na i nənəvsi nyaya kəkə. I kəə tə tayaní Yosalem kolunə ηmau na tá fəele yá.

¹⁸ Μρύγύ ma keesa-weγe isəna ma Isə waasa-m na nti wulav səsə ná heela-m tə. Ntena pá má kapusi ke kpaκpaa si: Tə svv təmlə taa, tə ηmá icate.

Kelena pá tayaní pa ti na apalvtu si pá lakí təmlə kvpante nté. ¹⁹ Ama waatu wei Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem pa ní mpu, uena pá svv-tvγv wonə na pá footiγi-tu na pá pəvsvvγi-tu si: Pepeye í lakí təna? I caa í kvləγi wulav təə kele ye?

²⁰ Ntena má cə-we si: Isətaa Isə mayamaya ká hana-tvγv pə ton. I təmlə nyəma tá taa niki icate ηmau ké. Ama mə feina mpaav si í weena pulvγv icate taa, yaa í weena ton nuləγi tə təə. Mə taa nəγəlv feina tə taa ké mpi paa yaakəna i həte tə.

3

Yuta nyəma tayanəγi ηmau ke Yosalem koloosi

¹ Μρύγύ kətulv səsə Iiyasipi, na i taapalaa kətəlaa ləlaa pa svv təmlə, na pá kvənti na pá ηmá heeη nənəγə. Pa təma-keγe fəevvγv, uena pá tó ka kampvnaa. Na pá tayaní na pá cəv na pá tala Meya ate na isə kutuluγu, haləna Hananeyeli nyəηku. ² Pa kəηkəη taa ké Yeliko nyəma ná lakaya təmlə. Pa waali ké Imili pəyalv Sakuu. ³ Μρύγύ Senaa nyəma ná ηmawa Tiina nənəγə. Pa tu kampv kvpatəη uena pá tu kampv pee, na pə kvkaləsəη. ⁴ Mpa pa lakaya təmlə ke pa kəηkəη taa təγəle Uliya pəyalv Meleməti. Həkəvsi saali kele. Pa waali ké Pelekiya pəyalv Mesulam. Mesəpəli saali kele. Pele pa waali ké Paana pəyalv Satəki. ⁵ Pele pa waali ké Tekəwa nyəma mpa pa səsaa kisaa si má taa kəmti-we tə, pele pa kəma.

⁶ Μρύγύ Paaseya pəyalv Yoyata, na Pesotiya pəyalv Mesulam pa ηmawa Yesana nənəγə. Pa tu kampv kvpatəη uena pá tó kampv pee na pə kvkaləsəη. ⁷ Mpa pa lakaya pa kəηkəη taa ké təmlə təγəle Kapavəη tu Melatiya, na Melonoti tu Yatəη, na Kapavəη na Misipa pə nyəma ləlaa. Ifəlati pəγə waali nyuvu tu yəlaa nté. ⁸ Halaya pəyalv koolu Usiyeli ka wenna pə ləlv. Pa waali ké tulaalv latv Hananiya. Waatu wei pa tala timpi kolunə kəla wəη tə, saa inəγəle pa təma pa təmlə ke Yosalem taa. ⁹ Pa kəηkəη taa ké Huuu pəyalv Lefaya wei i ké Yosalem həγəlvγv ləηku nyuvu tu tə i lakaya təmlə. ¹⁰ Pele pa waali ké Halumafi pəyalv Yetaya

νά paasayana i tɔyaya isentaa hɔɔlɔɔyɔ. Uena Hasapəneya pəyalɔ Hatusi náá tɔɔ kɔakɔaa. ¹¹ Halim pəyalɔ Maləkiya, na Pahati-Mowarɔ pəyalɔ Hasupɔ, pɛlɛ pa lakayana nteyɛ tɔmlɛ kɛ Məsasi atɛ na isɔ kutuluɔyɔ hɔɔlɔɔyɔ taa. ¹² Pa kəɔkəɔ taa kɛ Halohesi pəyalɔ Salum wei i kɛ Yosalem hɔɔlɔɔyɔ lɛɔku nyɔɔyɔ tɔ tɔ, i na i pɛelaa pa lakaya pa nyəntɛ. ¹³ Mɔɔyɔ Hanuɔ na Sanɔwa ɔatɛ nyɔma pá ηmá tetekəle nənɔɔɔ. Pa tɛma, uena pá tɔ kəmpɔnaa na kɔkaləsəɔɔ. Na pá tayani kolɔɔa kɛ hali mɛɛtələnnaa nasəle na nunɔwa (500), na pá tala Hute nənɔɔɔ. ¹⁴ Lekapii pəyalɔ Maləkiya wei i kɛ Pɛti-Kelem hɔɔlɔɔyɔ nyɔɔyɔ tɔ tɔ, inɔ i ηmana Hute nənɔɔɔ. I tɛma, uena í tɔ kəmpɔnaa na pə kɔkaləsəɔɔ.

¹⁵ Kəli-Hose pəyalɔ Saluɔ wei i kɛ Misipa hɔɔlɔɔyɔ nyɔɔyɔ tɔ tɔ, inɔ i ηmana Hite nənɔɔɔ. I tɛma na í lɔ, uena í tɔ kəmpɔnaa, na kɔkaləsəɔɔ, na í tayani Yosalem kolɔɔa kɛ pə kɛəsənɔ Silowee lulɛ kinɔ tɔ, na wulav tuɔ taalɛ, na təkɔpale nte tɔ tiikina Tafiiti tɛ tɔ pə hɛkɔ. ¹⁶ Pa waali kɛ Asəpuki pəyalɔ Nehemii wei i kɛ Pɛti-Suu hɔɔlɔɔyɔ lɛɔku nyɔɔyɔ tɔ tɔ, i lakaya tɔmlɛ kɛ Tafiiti pəlaaɔ isentaa. Haləna lulɛ nte pa hula kuhulu tɔ, na pə polo kawulaya tanɔlaa tɔcayalɛ. ¹⁷ Lefii nyɔma lapəna nteyɛ tɔmlɛ kɛ pə lɔlɔ. Pɛlɛyɛ Pani pəyalɔ Lehum, na Hasapiya wei i kɛ Keila hɔɔlɔɔyɔ na i nyəɔku pə nyɔɔyɔ tɔ tɔ. ¹⁸ Pa waali kɛ Henatati pəyalɔ Pafayi wei i kɛ Keila hɔɔlɔɔyɔ lɛɔku nyɔɔyɔ tɔ tɔ, ¹⁹ na Yesuwa pəyalɔ Isee wei i kɛ Misipa nyɔɔyɔ tɔ tɔ. Inɔ i tayanaɔana yooɔ wontu təsulɛ hɔɔlɔɔyɔ kɛ timpi kolɔɔa lapa ηkulɔɔa tɔ. ²⁰ Uɛ i kəɔkəɔ taa kɛ Sapayi pəyalɔ Paaluuki. Inɔ i lakayana tɔmlɛ na tɔɔ kɛ hɔɔlɔɔyɔ ηku ku wɛ kolɔɔa ηkulɔɔa na kətɔlɔ sɔsɔ Iiyasipɔ tɔcayaya pə hɛkɔ tɔ. ²¹ Pa waali kɛ Uliya pəyalɔ Melemətɔ wei i kɛ Hakɔsɔ saali, na í lakaya tɔmlɛ kɛ pə kɔayav Iiyasipɔ tɔcayaya nənɔɔɔ, haləna pə suna ka tənaya tɔ.

²² Kətəlaa mɔ pa luna Yosalem tɔ, mɔ pa lakayana tɔmlɛ kɛ pa waali. ²³ Pɛncamɛɛ na Hasupɔ pɛlɛ pa tayanaɔa hɔɔlɔɔyɔ ηku ku wɛ pa tɔcayaya isentaa tɔ. Na Maaseya pəyalɔ Asaliya wei i kɛ Ananiya saali tɔ, uɛ i lakɔ tɔmlɛ kɛ i tɔcayaya kəɔkəɔ taa. ²⁴ Henatati pəyalɔ Pinuwɔ ná ηmaakayana Asaliya tɔcayaya na kolɔɔa ηkulɔɔa pə hɛkɔ taa. ²⁵ Wusayi pəyalɔ Palaali kɛ kolɔɔa ηkulɔɔa, na atɛ na isɔ kutuluɔyɔ sɔsɔɔ ηku ku wɛ kawulaya tɔcayaya isentaa tɔ, pa hɛkɔ kɛ yoolaa tətəɔlɛ kataya cɔlɔ. Pa waali kɛ Palosɔ pəyalɔ Petaya ²⁶ na Isɔ təsɛɛle tɔmlɛ nyɔma səkɔpema mɔ pa wɛ pulaya taa tɔ, pa lakaya tɔmlɛ kɛ pə kɔayav atɛ na isɔ kutuluɔyɔ tɔ, haləna lɔm nənɔɔɔ kɛ ilim təlulɛ tɔ. ²⁷ Tɛkɔwa nyɔma ná lakaya pa nyəntɛ kɛ atɛ na isɔ kutuluɔyɔ sɔsɔɔ, haləna pulaya kolɔɔa pə isentaa.

²⁸ Kətəlaa ná lakaya pa nyəntɛ kɛ kɔayanaɔ nənɔɔɔ kɛ, paa wei na i lonte kɛ i tɔcayaya nənɔɔɔ. ²⁹ Na Imɛɛ pəyalɔ Satəki náá lakɔ pə lɔlɔ tətɔyɔ i tɔcayaya isentaa, na pə sɔsɔna Sekaniya pəyalɔ Semaya wei i tanəyɔ ilim təlulɛ nənɔɔɔ tɔ, ³⁰ na Selemiya pəyalɔ Hananiya na Salafi pəyalɔ naatoso nyəɔ Hanuɔ wei i tayanaɔa hɔɔlɔɔyɔ lɛɔku tɔ. Uɛ i kəɔkəɔ taa kɛ Pelekiya pəyalɔ Mesulam. Uɛ i lakayana timpi i ka wɛɛ tɔ pə isentaa. ³¹ Pa waali kɛ koolu Maləkiya, wei i lakaya tɔmlɛ kɛ Isɔ təsɛɛle tɔmlɛ lataa səkɔpema na taatəlaa pa tɔcayaya kɛ Mifikati nənɔɔɔ. Haləna ηkulɔɔa taa atɛ na isɔ kutuluɔyɔ isentaa. ³² Koolaa lɛlaa na taatəlaa pa lakayana pa tɛma kɛ pə kɔayav tənna tɔ, haləna heɛɔ nənɔɔɔ pə hɛkɔ taa.

Kolontunaa nyuləyɔ sɔ pá səɔsɔ tɔmlɛ

³³ Waatɔ wei Sanəpala nuwa sɔ Yuta nyɔma tá, tɔ nika tá kolɔɔa ηman, uena í mɔ pááná kɛ katatəlaya. Na í wonɔyɔ-tɔ. ³⁴ Na í yɔɔtəyɔ i taapalaa Samalii yoolaa kinɔ sɔ: Pɛpɛyɛ Yuta acamisi nsi sɔ caa lapɔ? Paa tɛ pa tɔmlɛ nteyɛ saɔa na pá lá pa Isɔ kɛ kətasi na? Paa tu pəsi na pá kuli pɛɛ nna kəkɔ pima tɔ na pá tayani-yɛ?

³⁵ Tənayalɛ Amoni tɔ Topiya ná cɔwa i kəɔkəɔ taa sɔ: Nmatɔ ntiyilɛ tənna ye? Taalɛ haya mayamaya í ηmaana pa pɛɛ kolɔɔa ηkɛ ka tɔ ka yeɛ tim na?

³⁶ Mɔɔyɔ ma mɔpa kapuka sɔ, hai, Tacaɔ Isɔ nu isəna pa wonɔyɔ-tɔ tɔ? Məɔna pa footuyɔ kɛ pa nyɔɔɔ taa. Yeɛ na kolontunaa kɔa-wɛyɛ yomlɛ na pá lɛkɔ pa wontu. ³⁷ Taa wii pa pətɔtəle na í tayani pa isayatu. Tə ηmaaki kolɔɔa tɔyɔ pa tɔuki-tɔ isəntɔ.

³⁸ Isəna tə lapra təmlə ke ta kolunja ηmanv təm taa təγələ. Halı tə ημά na té cəə na ká kpa isu kaa wəv tə pə həku taa. Mpi tə, paa wei i ka nika təmlə ké na lotu kolumtv.

4

¹ Ama waatu wei Sanəpala, na Topiya, na Laalupunaa, na Amoni nyəma, na Asətəti nyəma pa nuwa si tə tənja Yosalem kolunja ηmanv na pəγələe tənja təkvyu, ilena pááná kra-weyə katatəlaya. ² Na pá lá nəγə kolummaya ke pa tənə si pa kəη Yosalem taa, na pá lá na pə cuki. ³ Mprúγú tə sələma tá Isə na tə su tanjlaa ke ilim na ahoo si, kolontunaa í taa tii tá təə na tiili. ⁴ Paa na mpv tə, na Yuta nyəma náá tən si:

Təmlə nyəma kawa pənənteyə tətəγətəγə,
pəcó ncaale kəla kaav.

Tə káá pəsi na té te koloosi sənə si ηmanv.

⁵ Tá kolontunaa ná maγasəyi ké si mpe paa tii ta təə ké kuyaku nakuli tə kaa nyi. Na pá kpiisi-tv na tá təmlə su tənaya.

Nehemii suu yoou wontu ke təma lataa

⁶ Mprúγú tá tətunaa Yuta nyəma ləlaa mpa paa wə kolontunaa həγələη taa tə, pa kəma təm naanəwa, na pá kraaləyi-tv si: Asola wəe, í kəə tá te. ⁷ Mprúγú ma siwa ləlvəη yoolaa kpeka na pa ηmantaasi na pa təəη ke kolunja kafəeη taa. ⁸ Ma cəkəna pa yaasinaa ke mpv, ilena má yəγətəna səsaa na hυlāa, na pa tənə mpa paa wə tənə tə si: Í taa nyana mə kolontunaa, í təəsi si Tacaa kele səsə na toη tv. Í yoonə mə tətunaa, na mə pəyalaa, na mə pəelaa, na mə alaa, na mə tēesi nyəma nəəsi.

⁹ Mprúγú tá kolontunaa cəkənaa si, tə nuwa pa isayətv təm nti. Pəyele Isə lapra na pá kpisi nti pa caakaya tə. Ilena tá tənə táá məli kolunja tənmalə na té niki ta təmlə. ¹⁰ Pə kraγəv kuyaku ηkv təγə ma taapalaa taa həγələvυv kolumvυv súb təma lapv. Na ləlaa náá təkə ηmantaasi, na kpaləη, na təəη, na pá suu yoou wontu. Ilena nyəvυv nyəma náá fənjiyi yəlaa tənə təə. ¹¹ Na pəle pá paasəna kolunja ηmanv. Na wontu səγəllaa náá təkə pa səγələ na niη inə, na yoou wontu na niη lələη. ¹² Na ηmalaa náá ləla pa layaləe ke pa tusi taa, na pá tənja kolunja ke tayənvυv. Na nəγələv náá tənəγi ma waalı, na i səəlv puwa si ye pə ciγitaa, i yaγa apəlvututuγu. ¹³ Mprúγú ma təma səsaa na hυlāa na pa tənə mpa paa wəe tə si: Kolunja təmlə kaasa səsəm. Pəyele ka itayəlav təə ké tə wəe na té hatələna təma. ¹⁴ Paa timpriyi í wəe na í nu tutuγu, ilə í kotina-m na tá Isə yoonə tá nəγə.

¹⁵ Mprúγú tə lakaya təmlə ke pə kraγəv tefemle tə. Haləna ahoo, na tá taa ləlaa təkə ηmantaasi. ¹⁶ Waatu inəγi ma heelaya nyəvυv nyəma si paa wei í svv i kpekələ kiη ke Yosalem taa ké ahoo, na pá fənjiyi tá təə na pá lakı təmlə ke ilim taa. ¹⁷ Pə kaasa má na ma taapalaa, na ma təmlə nyəma na tanjlaa mpa paa wə ma waalı tə. Ye pə tayə tə caa lvm səv, tu wəγəsəyi tá wontu.

5

Nehemii səηsvγv ke kamuγulası

¹ Mprúγú kuyaku nakuli, apalaa na alaa pa lanja wakələna pa tətunaa Yuta nyəma ləlaa. ² Na pa taa ləlaa tən si: Tana tá pəyalaa na tá pəelaa tə wə paγalə ké. Təγənaya u takı-tv. Ilə tə caa si té hiki təγənaya na té təγə na té taa si. ³ Ilena ləlaa náá tən si: Pə wəe si té su tá tuη wei pa yaa si ləseηnaa tə i tawa na tá tēesi ke təlvma ke saa wei tə nyuləγi təγənaya ke nyəγəsi waatu tə. ⁴ Na ləlaa náá tən tətə si: Pə caala-tv si té kənti liγitee ke tá tawa təə ké na pəcó té pəsi na té fəli wuləv lampuu. ⁵ Pəyele tə ké piitim koluməm ké. Tá piya ta fayana tá taapalaa nyəηsi. Tə tūγi yomle ke tá pəyalaa na tá pəelaa. Halı pa taa paγalə pasaa. Anı tá toη təma. Pəcó tá tawa pəsa ləlaa nyəna.

⁶ Ma níi təmnəa mpe, ilena ma pááná huu səsəm. ⁷ Na má tó ma taa si maə kaləna səsaa na hυlāa ke timpı pa tūγi pa tətunaa ke səγələ səsəəna tə. Ilena má koti-wə. ⁸ Na má tə-wə

si: Tə yapa tá tæetunaa Yuta nyéma mpa pa kpa yomle tə, isu tá toŋ wee tə. Uena nəonəo mu tayanəŋi-weye pæetəy, pəcə tá yəlaa ké.

Ḳpəyú pa suma, pa ta na kucəcətu. ⁹ Na má tasa si mə təm səpaya, pu wee ké si í weena Iso səyəntu. Uena í fiti tá kolontunaa kətəy. ¹⁰ Yəlaa kənta ma mayamaya ma kin ke liyitee na təyənaya. Isu tá cəlo nyéma na tá taapalaa lapu tə. Ue tə kisi si pá taa feli-tu. ¹¹ Saŋa mayamaya í məŋna mə kəma nyéma ke pa haləm, na pa tuŋ wei pa yaa si Olifinaa tə i tawa, na pa tæesi. U kisi kasəyaya ŋka pu wee si pá cəla-mə tə. Paa liyitee, yaa təyənaya, yaa solum, yaa nim. ¹² Ḳpəyú pa cəwa si: Tu la nti n hula-tu tə, tu mələna-weye pa nyəm, tə kaa pəəsi-weye pulu.

Uena má koti kətəlaa na má yele na pá tuu si paa la isəna pa suwa tə. ¹³ Pə waali ké ma fiyita ma capa na má tə si: Ḳpəyú Iso ká fiyiti mpa pa kaa təŋ isu pa yəyətəy tə. Na í lækə-weye pa tæesi na pa wənau na pə yele-weye kpete. Uena samaa cə si: Iso í kəna mpv. Na pa təna pá sa Tacaa na pá təkí isu pa yəyətəy tə.

¹⁴ Hatoo kuyəŋku wulau Atakəsese kpa-m Yuta nyéma nyuytu ke pə kpaŋau i kawulaya pənaya hiu nyəŋka, haləna hiu na naanəwa na naale nyəŋka tə. Pə yoosa pu si naanəwa na naale keke. Paa má, yaa ma tæetunaa, tá taa nəyolu ta təyə səəsəntu tətəyole. ¹⁵ Mpa pa laala maya səəsəntu təyə tə, pa caalaya yəlaa ké, na pəle pá cələŋi-weye təyənaya, na solum na liyitee nyəyətə ke nule. Haləna pa təmlataa muyluyi samaa. Ama Iso səyəntu təo ule ma ta la mpv. ¹⁶ Ma mayamaya ma lapa təmlə ke kolunə ŋmau təo ké. Ma ta lu si má ya tetu ke faalaa ke ma səəsəntu təo. Ma na ma taapalaa mpa tə lakaya kolunə ŋmau təmlə tə, pəle pa ta la mpv tətə. ¹⁷ Paa na mpv tə, ma na Yuta hułaa nunəwa na nule na naanəwa (150) tə təkayana. Na pə səəsəna piitimnaa mpa pa cəna-tu tə pa mułaa mpa pa kəŋaya-tu tə. ¹⁸ Paa kuyaku ŋku ma liyitee ke ma yakəna nau na pá ku, na heeŋ kupaŋ ke naatoso, na kampee. Na paa kuyeeŋ naanəwa wei í tæewa pa kəna-m solum ke tuutuuma. Paa na mpv tə, ma ta pəəsi si pá cələ-m mpi pu wee si má mu tə. Mpi tə, kolunə ŋmau ké samaa ke təmlə səəsəle ké.

¹⁹ Hai, ma Iso, təəsi kupantə nti ma lapa yəlaa pane tə, na ŋ la-m nyá pəlele.

6

Kolontunaa luki tətə si pá wakəli

¹ Ḳpəyú Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem na tá kolontunaa ləlaa nuwa si, ma ŋmawa icate kolunə, pə ta kaasi kafəev. Pəyele waatu inu tə, ma ta tuta kampənaa. ² Ntəna Sanəpala na Kesem pá tili na pá yaa-m si má na-we tə suli Kefilim ke Ono tetəkəle taa. Pa taa ka wee ké si pa laki-m isayatu. ³ Ama ma cə-we si ma niŋ təkəna təmlə, ma kaa pəsi na má polo. Ye ma tæewa tə saaləŋi ké.

⁴ Təm liyiti ké pa yaa-m na máá cə-weye kuləmtu nti. ⁵ Təm kakpası nyəm ke Sanəpala tilina i taapalaa taa nəyoluyə takəlaya ke nəholo. ⁶ Na pá ŋmaa ka taa si: Tə nuna nulaa mpa pa ta ke Yuta nyéma tə, isu Kesem-we si, nyana nyá taapalaa í luki ké si í kulı tá təo. Pə təo ké n ŋmaaki kolunə si ŋ pəsi pa wulau. ⁷ Halı pa yəyətəa tətə si n kpawa Iso kuyəyətətu teləsəlaa, na pá heeli-ŋ si nyayale Yuta wulau. Ue wulau səso kaa laŋ-təŋi nuw ke nəonəo. Mpv tə, kəo na má na-ŋ tə ná. ⁸ Ntəna má cə-i na má tilina si: Nyá mayamaya n loolina pə tənaya mpv. Natəli tə ta ke tampana. ⁹ Pəpətə fəi lelen, pa təna pa ləpaya si pa nyaasəŋi-tu na tá apalətu yəli, uena tə yele təmlə.

Hai, Tacaa, yele na má kaasi ma təŋi ma təmlə taa.

¹⁰ Ḳpəyú kuyaku nakulı ma pola Telaya pəyalu Semaya tə, Metapeli saali keke. Mpi tə, i ta pəsi na í kəo ma tə. Kələna í tə-m si: Tə svu Iso təsəele taa na tə təkı ta təo ké teu. Ye pə taya mpv, ma kolontunaa ká kəo ahoə na pá ku-m. ¹¹ Uena máá cə-i si: Ma tæe má se. Pəle pə paasi ye ma svu Iso təsəele taa, ma kaa la yulu. Aai, ma kaa svu təna.

¹² Ma nyéma teu si pə taya Iso heelina-i nti i heela-m mpv tə. Sanəpala na Topiya pa feləna-i liyitee si í yəyətə mpv. ¹³ Pə təo ké pə fəi si səyəntu í kpa-m na má təŋ i seyesee na má pəntəna Iso na pə kú ma nyuytu na pə tó-m fəele.

¹⁴ Hai, ma Iso, tɔɔsi nti Topiya na Sanəpala na Iso kuyəɔtutu teləsulu alu nyəh Noyatiya na Iso kuyəɔtutu teləsəlaa ləlaa pa lapa tɔ. Na isəna pa caa pá tu-m sɔɔntu tɔ.

¹⁵ Mɔ́yú koluŋa tɛma pa isətu wei pa yaa si Iluuli tɔ i kuyɛɛh hiu na kakpasɪ wule. Koluŋa tɛmlɛ kuyɛɛh líi nule na naanɔwa na naale. ¹⁶ Waatu wei ta kolontunaa mpa pa cɔɔna-tu tɔ pa nu-ti, ilɛna sɔɔntu kra-wɛɣɛ sɔsɔm. Mɔ́yú pa pəpətu tɛma na pá cɛkəna si Iso toŋ taa ké tɔ lapəna tɛmlɛ nté.

¹⁷ Waatu inɪ i taa ké Yuta nyɔɔy nyɔ́ma na Topiya pa ŋmaakaya tɛmaya takəlasɪ kɛ sɔsɔm. ¹⁸ Uɛ tampana tɔɔ Yuta nyɔ́ma paɣalɛ laŋa ka hɛɛna-i ké. Mpi tɔ, Yuta tu Ala pəyalu Sekaniya ka ha-i i pɛɛlɔ. Pəyele i mayamaya i pəyalu Yohanan ka kraɣa Pelekiya pəyalu Mesulam pɛɛlɔ. ¹⁹ Pa saŋaɣa-i ma kiŋ ké, na pá taɣasəyi-i ma tɔm. Topiya mayamaya ná ŋmaakaya-m takəlasɪ ké si sɔɔntu í kra-m.

7

Pa sí taŋlaa kɛ icatɛ taa

¹ Waatu wei koluŋa tɛma na pá tɔ kampɔnaa, ilɛna pá si nənɔsi taŋlaa, na yonyoolaa, na Lefii nyɔ́ma kɛ pa tɛma taa. ² Uɛna má cɛla Yosalem icatɛ paasənau kɛ ma neu Hanani na koluŋa icatɛ yoolaa nyɔɔy tu Hananiya. Maa wɛna-i naani ké, pɛ́cɔ́ i tɛŋɔyi Iso na pɛ́ kəli ləlaa. ³ Mɔ́yú ma heela-wɛ si: Pə wɛɛ si ilim í lu ké na pɛ́ kra na pɛ́cɔ́ í tɔli icatɛ nənɔsi. Taanaya, ilɛna í təkɪ-si na pɛ́cɔ́ si taŋlaa kɔli pa tɛma taa. Yosalem icatɛ nyɔ́ma ləlaa taŋɔyi na ləlaa paasəɣəna pa kutuluŋ kila.

Yuta nyɔ́ma mpa pa mɛla Palesətini tɛtu taa tɔ pa həla

⁴ Paa na Yosalem icatɛ ká walaa tɔ, tɔ taa yəlaa fɛi paɣalɛ. Pɛ́cɔ́ pa taa ŋmá kutuluŋ lɛləŋ. ⁵ Mɔ́yú ma Iso heela-m na má koti icatɛ sɔsaa na huɔlaa na yəlaa ləlaa si pá kala yəlaa. Uɛna má wiili takəlaya ŋka ka taa mpa pa luna Papiloni kɛ kancaalaya tɔ pa həla ka wɛɛ tɔ, hali pa kɛɛsa ka taa si:

⁶ Iseyɛli lɔlɔŋ nyɔ́ma mpa Papiloni wulau Nepukanɛsaa ka kpawa tɔ, pa taa paɣalɛ mələna Yosalem na Yuta tɛtu taa. Paa wei i mɛla i mayamaya i icatɛ taa. ⁷ Mpa pa kɔna-wɛ tɔyɔlɛ Soloparɛɛli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Asaliya, na Laamiya, na Nahamani, na Motokayi, na Pilisan, na Misipeleti, na Pikifayi, na Nehum, na Paana. Pa lɔlɔŋ kpeka ntɔ na yəlaa pee nyɔɔŋ.

⁸ Palɔsi lɔlɔŋ taa ké yəlaa iyisi naale na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naale (2172).

⁹ Sefatiya nyəŋku taa ké ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naale (372).

¹⁰ Ala nyəŋku taa ké nasətosɔ na nule na naanɔwa na naale (652).

¹¹ Pahati-Mowapu nyəŋku taa ké iyisi naale na nasənaasa na pələfɛi hiu (2818). Yesuwa na Yowari pa lɔlɔŋ nyɔ́ma nté.

¹² Uam nyəŋku taa ké yəlaa iyaya na ŋmɔnɔyɔ na nule na naanɔwa na liyiti (1254).

¹³ Satu nyəŋku taa ké yəlaa nasənaasa na nule na kakpasɪ (845).

¹⁴ Sakayi nyəŋku taa ké yəlaa nasətosɔ na nunɔwa na nutoso (760).

¹⁵ Pinuwi nyəŋku taa ké yəlaa nasətosɔ na pələfɛi nule na naanɔwa (648).

¹⁶ Pəpayi nyəŋku taa ké yəlaa nasətosɔ na pələfɛi hiu na naanɔwa (628).

¹⁷ Asəkati nyəŋku taa ké yəlaa iyisi naale na ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa na hiu na naale (2322).

¹⁸ Atonikam nyəŋku taa ké yəlaa nasətosɔ na nutoso na naatosompəɣolaya (667).

¹⁹ Pikifayi nyəŋku taa ké yəlaa iyisi naale na nutoso na naatosompəɣolaya (2067).

²⁰ Ateŋ nyəŋku taa ké yəlaa nasətosɔ na nule na naanɔwa na kakpasɪ (655).

²¹ Hisikiya lɔlɔŋ tu Ateɛ nyəŋku taa ké yəlaa pələfɛi nunɔwa.

²² Hasum nyəŋku taa ké yəlaa ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa na pələfɛi hiu na naanɔwa (328).

²³ Pəsayi nyəŋku taa ké yəlaa ŋmɔnɔyɔ na nunɔwa na hiu na liyiti (324).

²⁴ Halifi nyəŋku taa ké yəlaa nunɔwa na naanɔwa na naale (112).

²⁵ Kapawəŋ icatɛ yəlaa kɛ nunaasa na naanɔwa na kakpasɪ.

- 26 Pətələhem na Netofa pə yəlaa ke pələfei nunuwa na nunaasa na naanuwa (188).
- 27 Anatəti nyəma ke pələfei nunuwa na hiu na naanuwa (128).
- 28 Pəti-Asəmafəti nyəma ke nule na naale.
- 29 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peləti nyəma ke nasətosə na nunuwa na nule na tooso (743).
- 30 Lama na Kəpa nyəma ke nasətosə na hiu na kulum (621).
- 31 Mikiması nyəma ke nunuwa na hiu na naale (122).
- 32 Petəeli na Ayi pə nyəma ke nunuwa na hiu na tooso (123).
- 33 Nepo ıcate ləntə nyəma ke nule na naanuwa na naale.
- 34 İlam ləlv ləlvu nyəma ke iyaxa na ηmunuɣu na nule na naanuwa na liyiti (1254).
- 35 Halim ləlvu nyəma ke ηmunuɣu na nunuwa na hiu (320).
- 36 Yeliko ıcate nyəma ke ηmunuɣu na nunuwa na nule na kakpası (345).
- 37 Lotı na Hatitı na Ono pə acaləe nyəma ke nasətosə na nunuwa na hiu na kulum (721).
- 38 Senaa ıcate nyəma ke iyisi tooso na nasənaasa na nunuwa na hiu na naanuwa (3930).
- 39 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa ləlvu nyəma taa ləlv Yetaya yəlaa wə nasənaasa na nunuwa na nutoso na naanuwa na tooso (973).
- 40 İmēe ləlvu nyəma wə iyaxa na nule na naanuwa na naale (1052).
- 41 Pasehuu ləlvu nyəma ke iyaxa na ηmunuɣu na nule na naatosompəɣəlaya (1247).
- 42 Halim ləlvu nyəma ke iyaxa na naanuwa na naatosompəɣəlaya (1017).
- 43 Lefii nyəma kpeka ntə. Hatefa ləlvu nyəma Yesuwa na Katəməyeli pa ləlvu nyəma wə nutoso na naanuwa na liyiti.
- 44 İso təsele yonyoolaa kpeka ntə. Asafı ləlvu nyəma wə pələfei nunuwa na nule na naanuwa (148).
- 45 Nənəəsi tanlaa kpeka ntə. Salum, na Ateə, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa ləlvu nyəma wə pələfei nunuwa na nule (138).
- 46 İso təsele təmlə lataa səkpema ləlvu nyəma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti. 47 Na Keləsi, na Siya, na Patən. 48 Na Lepana, na Hakapa, na Saləmayi. 49 Na Hanan, na Kiteli, na Kahaa. 50 Na Leyaya, na Lesən, na Nekota. 51 Na Kasam, na Usa, na Paseya. 52 Na Pesayi, na Meunim, na Nefusesim. 53 Na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu. 54 Na Paasiliti, na Mehita, na Haasa. 55 Na Paakəsi, na Sisela, na Tema. 56 Na Nesiya, na Hatifa.
- 57 Salumən təmlə nyəma ləlvu kpeka nté Sotayi, na Sofeleti, na Pelita. 58 Na Yaala, na Taakən, na Kiteli. 59 Na Sefatiya, na Hatili, na Pəkəlet-Hasepayim, na Amən.
- 60 İso təsele taa təmlə lataa na Salumən təmlə nyəma pa kpenta ηmunuɣu na nunuwa na nunaasa na naanuwa na naale (392).
- 61 Mpa pa luna Papiloni acaləe Təeli-Mela, na Təeli-Haasa, na Kelupı-Atən, na İmēe tə, pa ta pəsi na pá kəesi pa cəsənaa ləlvu loosi sı pə hólí tampana sı pa ké İseyeli nyəma. 62 Pa tənə pa kpenta nasətosə na nule na naale (642). Pa ləlvu nyəma nté Telaya, na Topiya, na Nekota.
- 63 Kətəlaa ləlaa ka wə ké ısu mpa pa ta pəsi na pá hólí sı pa ké İseyeli nyəma tə. Mpeyele Hopaya, na Hakəsi, na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyən ineyə mpu təɣəle sı ı kpaɣa Paasilayi pələa taa ləlv. 64 Paa pəkə mpe inı pa həla ke kətəlaa nyənə taa ké pa ta ná. İlena pá nyənı-weyə asilima nyəma. Pə tə ké pa kisina-wə sı pá taa la kətəlaa təmlə.
- 65 Mpyúyú kufənəe mayamaya kisina-wə sı pá taa təɣə İso kəhav. Haləna kətəlv nəɣəlv í mayası wala pee taka nna pa naana İso luyu nyəntu tə na pəcə.
- 66 İseyeli nyəma tənə mpa pa luna Papiloni tə pa kpenta iyisi nule na naale na ηmunuɣu na nunuwa na nutoso (42360). 67 Pa taa ka wə təmlə nyəma apalaa na alaa ke iyisi

¹⁶ Μήρυγύ Ισεγελι νυόμα πολαα na pá p̄eli p̄ilinas̄i na pá l̄ok̄i coka. Lelaa ke pa kutulun patanaa t̄o, lelaa ke n̄on̄oasi t̄e, lelaa ke Īso t̄oseele kataya taa, lelaa ke l̄om n̄on̄oγo na If̄elayim nȳn̄ka t̄e. ¹⁷ Uena Iσεγελι νυόμα t̄ona m̄pa pa luna Papiloni t̄o pá l̄o coka na pá c̄aya. Pa lan̄h̄ul̄om̄le ka we s̄oγ̄ont̄u. M̄pi t̄o, too p̄e k̄rayav̄ Nuη p̄ayal̄v̄ Yosuw̄ee waat̄v̄ t̄o, Iσεγελι νυόμα ta tasa acima an̄oγ̄i t̄oγ̄o. ¹⁸ Pa kalaya Īso T̄om̄ ke p̄aa k̄vyaku ηk̄ȳȳu, acima k̄vȳeη̄ in̄i i naatosomp̄oγ̄alaya taa k̄e. Uena pá t̄ek̄ona kotuγ̄u s̄os̄oov̄ ke k̄vyaku p̄olefei naan̄owa nȳn̄ku wule, isu p̄aa suv̄ p̄e k̄iiu t̄o.

9

Samaa laki pa isayatu tisuyu kataya

¹ Μήρυγύ is̄ot̄v̄ kul̄om̄ in̄i i k̄vȳeη̄ hiu na liγ̄iti wule, Iσεγελι νυόμα kota n̄oh̄ok̄ot̄v̄. Pá suuwa lan̄wak̄olle wontu, na pá p̄ela pa nȳoη̄ taa k̄e tet̄v̄. ² Na Yuta nyóma fayana k̄pai nyóma na pá wee k̄reeη̄a na pá tisiγ̄i pá na pa c̄os̄on̄aa pa isayatu. ³ Μήρυγύ pa s̄eη̄a kal̄ofunaa tooso t̄oγ̄u, na pá nuk̄i pa Īso Tac̄aa k̄iiu. Uena pá tasa-i h̄ant̄v̄ȳu ke at̄eγ̄e kal̄ofunaa tooso t̄ot̄o na pá s̄al̄om̄oγ̄i-i suulu.

⁴ Na Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Kat̄om̄oγ̄eli, na Sepaniya, na Puni, na Selepiya, na Pani, na Kenani pá kul̄i na pá s̄al̄om̄ona n̄oasi s̄os̄oans̄i si Tac̄aa Īso í waasi-we. ⁵ P̄e waali k̄e Lefii nyóma na Yesuwa, na Kat̄om̄oγ̄eli, na Pani, na Hasap̄oneya, na Selepiya, na Hotiya, na Sepaniya, na Petahiya p̄ele pa c̄ona n̄oγ̄o s̄os̄aya si: I kul̄i na í s̄ee Tac̄aa m̄e Īso na í laki m̄p̄oγ̄ȳ tam t̄o.

Iso sal̄om̄v̄ȳv̄ s̄os̄oov̄

Paa wei í sa nyá h̄ete s̄os̄oole,
t̄e s̄os̄oont̄v̄ k̄ela yul̄v̄ h̄ow̄ee t̄ona.

⁶ Uena samaa sa Īso si:
Nyá t̄ike t̄ekoη̄ nt̄e Tac̄aa,
nyá lap̄ona is̄ot̄on̄v̄ȳv̄ s̄os̄oov̄,
na is̄ot̄ul̄oη̄asi, na tet̄v̄,
na t̄e taa nȳom̄ t̄ona, na ten̄kunaa
na pa taa nȳom̄ t̄ona.

Nyá haak̄ona p̄aa k̄v̄n̄man̄mam̄ m̄piγ̄i weesuȳu.
Na is̄ot̄aa ton̄ nyóma t̄ona h̄ant̄oγ̄i-η̄ at̄e.

⁷ Tac̄aa Īso, nyá yaana Ap̄elam
na n̄ l̄asi-i Uu icate taa k̄e
Papiloni tet̄v̄ taa na n̄ c̄uȳusi-i h̄ete si Ap̄elaham.

⁸ I t̄ont̄e kees̄ona-η̄ teu,
Uena nyana-i í p̄eli n̄oγ̄o na n̄
ȳoγ̄oti na n̄ su si
n̄ k̄a ha-i Kanaaη̄ nyóma, na Hiti nyóma,
na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma,
na Yepusi nyóma, na Kilikas̄i nyóma pa tet̄on̄aa,
na i lul̄v̄ȳv̄ nyóma c̄aya.

N k̄e siγ̄isilu t̄oγ̄o n̄ t̄oka nyá kus̄esut̄v̄.

⁹ N nawa tá c̄os̄on̄aa wahala ke Icipiti,
na is̄ona pa yaakaya-η̄ si n̄ waasi-weγ̄e S̄as̄encaasi ten̄ku n̄oγ̄o t̄o.

¹⁰ N lapa k̄ak̄ol̄o nȳom̄naa s̄os̄oov̄m̄ ke
Icipiti wulav̄ na i waali nyóma,
na i tet̄v̄ t̄ona ȳelaa.

Uena nyá h̄ete yaa s̄os̄oov̄m̄ ke hal̄ona saη̄a.

M̄pi t̄o, n̄ nȳom̄á kalamp̄aan̄i wei pa lakaya tá c̄os̄on̄aa t̄o.

¹¹ N faya l̄om̄ ke cal̄i k̄e

Isɛyeli nyéma isentaa na pá tɛsi nɔ́hɛɛ.

N tusa pa waali tɛhlaa ke lumani sɔ́sɔ́h taa,
na pá tii tɛsii isu pɔ́le.

12 Isɔ́hmuntyu ke pa nyɛnaya,
na pá tɛhɛgi ilim taa.

Uena ku kɔ́kɔ́ náá naaki-wɛyɛ ahoo na pá tɛhna.

13 Isɔ́taa ké n tiinaa na n yɔ́ɔ́tɛna-wɛyɛ Sinayi puɔ́u taa.
Na n tu-wɛyɛ kɔ́tɔ́tɔ́tu na kusɛsutu kusiyisitu
na kiin na kusɛyɛsɔ́tu tampana nyɛntu.

14 Uena n hólí nyá tɛmlɛ tu Moisi ke
kuyaku kuhɛɛsɔ́tu tɔ́kɔ́tu tɛm,
na ílé í keɛsi-wɛ.

Na n hólí-wɛyɛ kiiu tɛm lentɛnaa.

15 Na n kó pa nyɔ́ɔ́si na isɔ́taa tɔ́ɔ́naya.

Na n tɔ́li kukpamtyu taa lum na n kuna pa lukɔ́tu.

Na n yele na pá lɛɛki tɛtu nti n ka su nɔ́ɔ́
na tuunav si n ká ha-wɛ tɔ́.

16 Ama tá cɔ́sɛnaa lapa kalampaanu
na pá kɔ́li nyá tɔ́ɔ́. Pa lɔ́ɔ́ nyá kusɛsutu
na pa lumaya waali.

17 Pa kisa-tɛgi tɔ́kɔ́tu,
pá sɔ́ piti tɛma nna n lapa-wɛ tɔ́.

Pa lapa lanɛkpusɛh si,
pa mɛlɛgi pa yomle taa ké Icipiti.

Ama Isɔ́ nyá wiiki pɛtɔ́tɔ́le,
na n wɛna suulu, nn mɔ́gi pááná ke lan,
na nyá kɔ́pantu wɛ sɔ́ɔ́ntu, ulɛ n ta lɔ́-wɛ.

18 Paa na waatu wei pa lupa navle na pá tɛh si:
Tá Isɔ́ wei i lɛsa-tɔ́tyu Icipiti taa tɔ́ɔ́le.

Pa sayataya-h sɔ́sɛm ké.

19 Nyá suulu katatɔ́laya tɔ́ɔ́,
n ta lɔ́-wɛyɛ wolaya tɛtu taa,
na isɔ́hmuntyu ta yele-wɛyɛ
mpaanu hóltyu ke ilim taa.

Pɛyele ku kɔ́kɔ́ ná tá yele-wɛyɛ nav ke ahoo.

20 N ha-wɛyɛ nyá lɛmɔ́yɛsɛɛ,
na n tasa-wɛyɛ layatu.

N ha-wɛyɛ manna na pá tɔ́ɔ́ na lum na pá nyɔ́ɔ́.

21 Pusi nule tɛcu ké n paasɛna-wɛyɛ
wolaya tɛtu taa ké pa tɛntɛ taa, pa ta lan pulu.
Pa kususuutu ta sí, pɛyele pa nɔ́hɛɛ ta mólí.

22 N tó pa nin taa ké piitimnaa na awulaa,
na pá lɛɛki tɛtɔ́naa mpa pa cɔ́ɔ́na-wɛ tɔ́,
isu Hɛsɔ́pɔ́h tɛtu wulav Sihon,
na Pasaɛh tɛtu nyɔ́h Oki.

23 Na n ha-wɛyɛ piya ke paɔ́ale,
isu isɔ́tulɔ́hɛsi,

na n pona-wɛyɛ Kanaaɛh tɛtu nti n ka heela
pa cɔ́sɛnaa si pá polo pá lɛɛki tɔ́ tɔ́ taa.

24 Pa suv tɔ́ taa ké tampana, na pá tɔ́ɔ́-ti.

Na ń təɣəni Kanaaŋ nyəma na mpe pá ɲmakəli-wɛ.
Pa lapəna həɣəlyu ɲku ku yəlaa na ku awulaa
ke isəna pa caa tə.

25 Pa lɛɛka koloosi acaɛɛ na mʊsʊŋ tetʊ,
na tɛɛsi na si taa suna wɛnaw, na ləkənaa mpa
pa tɛma huluyʊ tə. Na tɪŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa
na Olifinaa tə na lɛləŋ.
Nyá pɛɛɛ təw kɛ pa təɣaa
na pá haɣa na pə ɕaɣana-wɛ.

26 Paa na mpu pa lapa isətoosile nyəma.
Pa kula nyá təw. Pa kisa nyá kiin,
pa kú nyá kuyəɣətʊtʊ tɛləsəlaa.
Pɛɛ pa caalayaana-wɛ si pá mələna nyá təw si,
pa təntɛ ta kɛɛsi.

27 Mɔ́rúyú n tu-wɛɣɛ kolontunaa niŋ taa,
na pɛɛ pá təkɪ pa isɛ. Pa laŋa wakəlaa,
ɪɛna pa kɛsəna nyá təw na ń nu pa taŋ.
ɪɛna nyá səwlyu təw ń tilina-wɛɣɛ yəlaa,
na pá lɛɛki-wɛɣɛ pa kolontunaa ɲmakʊlyu taa.

28 N tɛma-wɛɣɛ ləsyu ke
ɲmakəllaa niŋ taa kɛ kpaɕpaa,
ɪɛna pá taɣani-ŋ pəntənaɔ.
Na ń taɣani-wɛɣɛ kolontunaa
səkpaŋ taa kɛ pɛtyu.
Na pá taɣani-ŋ wiinaɔ na ń nu,
na ń taɣani-wɛɣɛ waasyu ke
təm paɣalɛ ke nyá səwlyu təw.
29 Nyá caala-wɛ si pá təŋ nyá kiin.
Ama isəcaɔ pu mpe, ɪɛna pá kisi
nyá kʊsəsʊtʊ na nyá kʊtʊtʊtʊ.
Pə́cɔ tə haaki tə təŋlaa ke weesɪŋ kɛ.
Mɔ́rúyú pa kisa nyá nunaw
na pá lá laŋkpʊsəŋ na pá kʊli nyá təw.

30 Pusi paɣalɛ ke n paasəna-wɛ,
nyá Feesuyʊ Naŋŋtʊ kʊləna
nyá kuyəɣətʊtʊ tɛləsəlaa,
na pá yaa-wɛ na nyá nəɣə. Ama pa ta nu,
ɪɛna ń tu-wɛɣɛ piitim kpaɪ nyəm niŋ taa.

31 Paa na mpu, nyá səwlyu katatəlaya təw,
n ta kpiisi-wɛ. Pə́cɔ n ta lə-wɛ.
Mpi tə, Isə nyá n səwlyu kɛ na ń kɛ suulu tʊ.

32 Ta Isə nyá, n kɛ səsə kɛ
na ń wɛ tɔŋ na səɣəntʊ, na ń
təka tá na-ŋ ta nəɣə pɛɛlyu ke teu.
Paasəna wahalaŋnaa mpa tə təkɪ tə,
paa tá cəsənaa, na tá awulaa,
na tá nyuyʊ nyəma, na tá kətəlaa,

na tá Iso kuyogotutu teləsəlaa,
na tá mayamaya ke pə krayav Asilii
awulaa pəəle taa na pə suna saŋa tə.

³³ Pə tənaya mpv pə taa,
n paasəna-tuyv teu ké.

Ama tayale tetelataa.

³⁴ Tá cəcənaa, na tá awulaa,
na tá nyuyv nyəma na tá
kətəlaa ta təkı nyá kiiu,
pa kisa nyá kusəsutu na
kpaaluyv mpi n kpaala-we təyə.

³⁵ Paa na n kata-weye nyá kupantu na n si-weye tetv
səsəntv mvsəŋ nyəntv taa na pá təkı kawulaya tə,
pa ta kisi isayatu lapv si pá paasəna nyá təmle.

³⁶ Saŋa taa tə pəsa tetv nti n ha
tá cəcənaa tə tə yomaa nté.
Pəyele n ka ha-weye təyi si
pá yəələna tə kulələm na tə kupantu.

³⁷ Awulaa mpa pa niŋ taa n tu-tv tə,
mpreye tetv nti tə lələyi kupantvnaa ke səsəm.

Mpi tə, tə pəntəna-ŋ tə pə təə.

Pa lakəna tá mayamaya tá təla ke isəna pa səəlaa təyə,
na tə we lanwakəlle səsəəle taa.

10

Yəlaa tv pa təyi kiin təyuyv

¹ Mpyúy Iseyeli nyəma tasaa si: Wahala wei i mayana-tv tə, i təə ké tə tv tá taa si, tu təŋ nyá
kiin, haləna tə ŋmaa-ti. Tá nyuyv nyəma, na tá Lefii nyəma, na tá kətəlaa pa təna niŋ.

² Halı niŋ tulaa mpe pa həla ntə: Hakaliya pəyalv kufənəe Nehemii, na Sitekiya. ³ Na Selaya,
na Asaliya, na Imeya.

⁴ Na Pasehuu, na Amaliya, na Maləkiya. ⁵ Na Hatusi, na Sepaniya, na Maluki. ⁶ Na Halim,
na Meleməti, na Opatiya. ⁷ Na Taniyeli, na Kinetəŋ, na Paaluuki. ⁸ Na Mesulam, na Apiya,
na Miyaməŋ. ⁹ Na Maasiya, na Pilikayi, na Semaya. Pa tənaya mpv kətəlaa.

¹⁰⁻¹⁴ Lefii nyəma taa ké Asaniya pəyalv Yesuwa, na Hatatı lələyv tv Pinuwi, na Katəməyeli,
na pa taapalaa. Na Sepaniya, na Hotiya, na Kelita, na Pelaya, na Hanan. Na Mika, na Lehopı,
na Hasapiya, na Sakuu, na Selepiya, na Sepaniya, na Hotiya, na Pani, na Pininu. Pa tənaya
mpv Lefii nyəma.

¹⁵⁻²⁸ Nyuyv nyəma nté Paləsi, na Pahatı-Mowapv, na Ilam, na Satu, na Pani. Na Puni, na
Asəkati, na Pepayi, na Atoniya, na Pikifayi, na Ateŋ, na Ateə, na Hisikiya. Na Asuu, na
Hotiya, na Hasum, na Pesayi, na Halifi, na Anatəti, na Nepayi, na Makəpəyası. Na Mesulam,
na Hesii, na Mesesapeli, na Sataki, na Yatuwa, na Pelatiya, na Hanan, na Ananiya, na Osee.
Na Hananiya, na Hasupı, na Halohesi, na Pila, na Sopeki, na Lehum, na Hasapəna, na
Maaseya. Na Ahiya, na Hanan, na Anan, na Maluki, na Halim, na Paana.

²⁹ Na pə səsı pele pa təə ké tetv nyəma leləa na kətəlaa, na Lefii nyəma, na nənəsı tanlaa,
na yonyoolaa. Na Iso təsəele taa təmle lataa na tá mpa tə fayana tetv taa cayalaa ke Papiloni
ponav waatv təna na tə təkı Iso kiiu ke teu tə. Na tá alaa na tá apalvpiya na alvnyəma mpa
pa ise nyaalaa tə. ³⁰ Tá na tá taapalaa kupama tə su tá nəsı ké na isəle kuseemle si tu tə kiiu
ŋku Iso təmle tv Moisi cela-tv tə kv taa. Tu təkı Taca kusəsutu na i kutvtv.

³¹ Na tə su tá nəsı si tə kaa ha tá pəelaa ke yəlaa mpa paa we tetv taa ké Papiloni pote waatv
tə. Pəcə tə kaa caa pa pəelaa ke tá pəyalaa. ³² Ye yəlaa mpe pa pəetəyi təyənaya, yaa puluyv

kuyaku kuhéesuyu wule, yaa acima wule, tə kaa ya pə taa pulu. Paa pusi naatosompəyolaya wei, tu yele tetu na tə heesi na tə kisi si pá taa caali nəyolu si í feli i kəmle. ³³ Tu tu tá ti si, paa wei í feli liyitee nyəyoluyu ŋku ku yuŋ we cacaasi liyiti təyɔ, paa pənaya ŋkaya Iso təsele təmle tɔɔ. ³⁴ Liyitee anəyi paa yana Iso potopotonaa, na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə ka wontu, na təyənaya kuhav ŋku paa kəna paa ifemle nte tɔ. Na kətasi nsi pa laki kuyaku kuhéesuyu wule tɔ, na isətu kufalu acima na acimanaa lelaa nyənsi. Na kətasi nsi Iseyeli nyóma ká la pa isayatu tayanuyu tɔɔ tɔ, na pá tayanəna liyitee anɪ tətəyɔ Iso təsele. ³⁵ Kətəlaa tá, na Lefii nyóma na samaa, tete ké tə tɔwa na tə fayana tá luluŋ na tə su waatənaa mpa tu ha kpenkpelasi, na tə kəna Iso təsele ke paa pənaya ŋka isu pa keesa kiiu taa tɔ. Na tə pona taasi nsi paa wəna kətasi ke tá Iso Taca kətaya təlate tɔɔ tɔ. ³⁶ Tə suwa si paa pənaya ŋka tu pona Iso təsele taa ké tá tawa na tá tuŋ kululum. ³⁷ Tu ha Iso ké tá kancaalaya apaluŋpiya, na tá tɔla nyənsi, isu pa keesa Iso kiiu taa tɔ. Paa naan, yaa heen, yaa pəŋ na tə cela kətəlaa mpa pa laki Iso təmle ke Iso təsele taa tɔ. ³⁸ Tu cosi tá kuhəlam kalaalasi taa na tə cela-we. Paa tuŋ pee, paa sulum, paa nim, na tə su Iso təsele səsəle kutuluŋ leləŋ taa. Lefii nyóma ká təyənə nteyɔ tá tetu kululum həyoləŋ naanowa taa kulumuyu. Mpe paa cəna timpiwe tə we tɔ, na pá ləsi həyoləŋ inɪ. ³⁹ Aləŋ luluŋ kətəlaa taa nəyolu ká təŋ Lefii nyóma ke waatu wei pa muŋi həyoləŋ naanowa taa kulumuyu tɔ. Ilena Lefii nyóma náá ləsi pə taa tətəyɔ həyoləŋ naanowa taa kulumuyu na pá pona Iso təsele ke kpancoou kutuluŋ taa. ⁴⁰ Iseyeli nyóma na Lefii nyóma paa pona təyənaya na sulum kufam na nim pə kətaya ke Iso təsele kutuluŋ taa. Kutuluŋ inɪ i taa ké pa sukɪ wontu, na kətəlaa təmlataa na nənəsi tanlaa na yonyoolaa náá caki.

Waatu inɪ tə kaa yele Iso təsele ke yem.

11

Yuta nyóma mpa pa mələ Yosalem taa tə pa həla

¹ Mprúyú nyəŋ nyóma caya Yosalem taa. Pə yela samaa wei, ilena pá kaləyi yəlaa naanowa naanowa, na pá ləsəyi kulum kulum wei pa tə tete na pə kra tə si, pele pá polo Iso icate Yosalem taa na pá caya. Pə kaasa pəyolayafei naanowa naanowa wei tɔ, ilena pá polo tetu taa acalɛ lenna taa na pá caya. ² Ilena pa lanja heena mpa pa ha pa təyi kprakpa si, pa puki pá caya Yosalem taa tɔ.

³ Tetu həyoləŋ nyəŋ nyóma ná caya Yosalem ké, ilena Iseyeli nyóma lelaa, na kətəlaa, na Lefii nyóma, na Iso təsele təmlataa səkpema, na Saluməŋ təmlataa luluyu nyóma náá caya paa wei na i təcayalɛ. ⁴ Paa na mpv tɔ, Yuta na Pəncamɛ pə yəlaa lelaa caya Yosalem.

Yuta yəlaa taa nyóma həla nté, Pɛlesi piitim tu Ataya, na ílé i luluyu tu Malaleyeli, na Sefatiya, na Amaliya, na Sakali, na Usiya. ⁵ Na Sakali luluyu tu Siloni na ílé i luluyu tu Maaseya, na Yoyalipi, na Ataya, na Hasaya, na Koli-Hose, na Paaluuki. ⁶ Pɛlesi luluyu nyóma kpenta nasəle na pələfei nutoso na naanowa (468) keke Yosalem taa. Pa tənaya mpv pa ké kpelikpeka nyóma.

⁷ Pəncamɛ nyóma taa ka we Yesaya luluyu tu Salu na ílé i luluyu tu Itəyeli, na Maaseya, na Kolaya, na Petaya, na Yoweti, na Mesulam. ⁸ Na Kapayi, na Salayi. Pəncamɛ nyóma kpenta nasənasa na nunowa na pələfei hiu na naanowa (928). ⁹ Sikəli pəyalu Soweli ká kəna pa nyuyv tu, na Hasenuwa pəyalu Yehuta keke icate wulav waali tu.

¹⁰ Kətəlaa taa nyóma nté Yoyalipi pəyalu Yetaya na Yakerŋ. ¹¹ Na kətulu səsə Ahitupi luluyu tu Selaya, na Selaya luluyu nyóma Melayəti, na Sataki, na Mesulam, na Hilikiya. ¹² Na pə səsəna pa luluŋ nyóma nasənasa na hiu na naale (822). Mpa pa paasəyənə Iso təsele taa təma tə na Maləkiya luluyu tu Ataya, na Ataya luluyu nyóma Pasehuu, na Sakali, na Amsi, na Pelaliya, na Yelowam. ¹³ Na pə səsəna luluŋ nyəŋ nyóma ŋmunuyv na nule na naale (242) mpa pa ké i nyóma tɔ. Na Imɛ luluyu tu Amasesayi, na Amasesayi luluyu nyóma Misileməti, na Asayi, na Asaleli. ¹⁴ Na pə səsəna yoolaa taa yoolaa nunowa na pələfei hiu na naanowa (128), mpa pa ké i nyóma tɔ. Pɛle pa nyuyv tu nté Haketolim pəyalu Sapitiyeli.

¹⁵ Lefii nyóma taa ka we Puni lulúyú tú Semaya, na Semaya lulúyú nyóma Hasapiya, na Aselikam, na Hasupí. ¹⁶ Na pé sósána Lefii nyúyú nyóma Sapətayi, na Yosapatí mpa pa paasəyəna Isə təsəele waali təma tə. ¹⁷ Na Asafi lulúyú tú Mataniya na Mataniya lulúyú nyóma Sapəti, na Mika wei í caaləyi samtú yontu ké Isə sēev waatú tə, na Mataniya newaa taa ləlv Pasukiya wei í we Mika waali tə na Yetutuŋ lulúyú tú Apəta, na Apəta lulúyú nyóma Kalali na Saməwa. ¹⁸ Lefii nyóma krenta ŋmunúyú na nunaasa na liyiti (284) ké Isə ícate taa.

¹⁹ Pé kaasí nənəəsi tanlaa Akupi, na Taləmənŋ mpa na pa lulúyú nyóma pa paasəyəna nənəəsi tə. Pa krenta nunəwa na nutoso na naanəwa na naale (172).

²⁰ Pé kaasí lseyeli nyóma ləlaa, na Lefii nyóma na kətəlaa, paa wei í ka we í təcayale ké Yuta acaləe taa. ²¹ Isə təsəele taa təmlataa ka we Yosalem ícate həyəlúyú ŋku pa yaa sí Ofeli tə kv taa, na Siha, na Kisepa pá paasəyəna-we.

²² Yosalem taa Lefii nyóma nyúyú tú nté Mika lulúyú tú Usi, na Usi lulúyú nyóma Mataniya na Hasapiya na Pani. Pani ka ké Asafi lulúyú tú ké. Mpe paa kəna Isə təsəele taa yontu paasənlaa. ²³ Yonyoolaa təŋaya Isə kawulaya taa kvsəsutú ké. Na ísəna paa su-we sí pá la pa təma ké paa ífemle nte tə.

²⁴ Yuta pəyalv Sela lulúyú tú Mesesapeli pəyalv Petahiya ka kəna lseyeli nyóma nyúyú tú ké Peesí nyóma kawulaya taa.

Yuta nyóma mpa pa fei Yosalem taa tə

²⁵ Yuta kpeka lúlvŋ nyóma ləlaa ka caya tawa taa ké Kiliyatí-Aapa, na pə cəlv acalisi, na Tipəŋ na pə cəlv nyənsí na Yekapəseyeli, na pə cəlv nyənsí. ²⁶ Na Yesuwa, na Molata, na Pəti-Pəleti. ²⁷ Na Hasaa-Suwali, na Peesepa na pə cəlv acaləe. ²⁸ Na Sikəlaki na Mekona na pə cəlv acaləe. ²⁹ Na Aŋ-Liməŋ, na Sola, na Yaamutí. ³⁰ Na Sanowa, na Atulam, na pə cəlv acaləe, na Lakisi na pə cəlv acaləe, na Aseka na pə cəlv acaləe. Mpu tə, pə krayav Peesepa ké ilim mprətəŋ təə na pé polo Hinom tətəkəle ké ilim ntəyəŋ təə təyə paa caya.

³¹ Pəncaməe kpeka lúlvŋ nyóma ka cayaŋa Kəpa na Mikimasí na Aya na Pətəeli na pə cəlv acaləe. ³² Na Anatəti, na Nopi, na Ananiya. ³³ Na Hasəə, na Lama, na Kitayim. ³⁴ Na Hatiti, na Sepoyim, na Nepalati. ³⁵ Na Loti, na Ono na niŋ təma lataa tətəkəle.

³⁶ Lefii kpeka ləna líi Yuta taa na á súbú Pəncaməe nyəntə taa.

12

Kətəlaa na Lefii nyóma pa həla

¹ Kətəlaa na Lefii nyóma mpa na Selatəyeli pəyalv Solopapəeli na Yesuwa pa luna timpí paa pona-we tə pa həla ntə. Selaya, na Imeya, na Isəla. ² Na Amaliya, na Maluki, na Hatusi. ³ Na Sekaniya, na Lehum, na Meleməti. ⁴ Na Itoo, na Kinetəyi, na Apiya. ⁵ Na Miyaməŋ, na Maatiya, na Pilika. ⁶ Na Semaya, na Yoyalipi, na Yetaya. ⁷ Na Salu, na Amoki, na Hilikiya, na Yetaya. Panə uní pa təna paa ké Lefii nyóma na kətəlaa nyəəŋ nyóma ké Yesuwa pəle taa ké. ⁸ Lefii nyóma taa yəlaa nté Yesuwa, na Pinuwi, na Katəməyeli, na Selepiya, na Yehuta, na Mataniya. Mataniya na í təyaya yəlaa pa yookayana samtú yontu. ⁹ Na Lefii nyóma mpa paa we pa kiŋ na pá laki Isə təmlə tə pəle pá cəəki.

¹⁰ Yesuwa lúlvəna Yoyakim, na Yoyakim lúlví Iiyasipi, na Iiyasipi lúlví Yoyata. ¹¹ Na Yoyata lúlví Yonatanŋ, na Yonatanŋ lúlví Yatuwa.

¹² Kətəlv səsə Yoyakim pəle taa kətəlaa lúlvŋ nyəəŋ nyóma həla ntə. Selaya lulúyú tú nté Melaya, na Imeya lulúyú tú nté Hananiya. ¹³ Isəla lulúyú tú nté Mesulam, na Amaliya lulúyú tú nté Yohanəŋ. ¹⁴ Na Meliku lulúyú tú nté Yonatanŋ, na Sepaniya lulúyú tú nté Yosəefv. ¹⁵ Na Halim lulúyú tú nté Atəna, na Melayəti lulúyú tú nté Heləkayi. ¹⁶ Na Itoo lulúyú tú nté Sakali, na Kinetəŋ lulúyú tú nté Mesulam. ¹⁷ Na Apiya lulúyú tú nté Sikəli, Pilitayi lulúyú tú nté Miniyani, na Motiya. ¹⁸ Na Pilika lulúyú tú nté Saməwa, na Semaya lulúyú tú nté Yonatanŋ. ¹⁹ Na Yoyalipi lulúyú tú nté Matənayi, na Yoyata lulúyú tú nté Usi. ²⁰ Na Salayi lulúyú tú nté Kalayi, na Amoki lulúyú tú nté Ipəe. ²¹ Na Hilikiya lulúyú tú nté Hasapiya, na Yetaya lulúyú tú nté Netanəyeli.

²² Kətəlaa səsaa Uiyasipi, na Yoyata, na Yohanan, na Yatuwa pa waatvnaa taa ké pa ηmaa Lefii ləlvə nyəəη nyəma, na kətəlaa pa həla ke takəlası taa. Haləna Peesı wulav səsə Taliyusi kawulaya waatu.

²³ Paa ηmaawa Lefii ləlvə nyəəη nyəma həla tətəγə Kutəəsutv takəlaya taa. Ue Uiyasipi saalı Yohanan pəəle taa tike ke pə sunaa.

²⁴ Lefii nyəəη nyəma Hasapiya, na Selepiya, na Katəməyelı pəyalv Yesuwa, na Lefii nyəma ləlaa paa səηna na pá yooki Isə sam yontu. Pə tala pa nyəntv, ılena pá lá teitei ısu Isə yəlv Tafiiti ka səyəsuyv tə.

²⁵ Nənəəsı tanlaa Mataniya, na Pakəpukiya, na Opatiya, na Mesulam, na Taləməη, na Akupi pa təmlə nté sı pá feη wontu təsulənnaa mpa pa we Isə təsəele nənəγə tə. ²⁶ Yesuwa pəyalv Yoyakim, Yosataki saalı, na tetv nyuyv tv Nehemii na kiiu nyəntv kətəlv Isətəlası pa pəəle taa ké pa lakaya pa təma.

Yosalem kolunə tēm səsı

²⁷ Waatu wei pa təma ıcate kolunə ke ηmau, ılena pá yaa Lefii nyəma tənaya timpiwe paa we təγə Yosalem, na pá lá acima na lanhəlvmlə, na samtv yontu, na kpeηkpeηnaa, na cəməη, na sanhəvnaa. ²⁸⁻²⁹ Na yonyoolaa luna acaləe nna paa ηmawa pə cəənav Yosalem, na Netofa cəlv, na Pəti-Kilikaa ke Kera na Asəmafeti həγəlvəη taa tə. ³⁰ Mpyúyú kətəlaa na Lefii nyəma pa lapa nyəəη tə asilima keelvəv kətaya. Na pá koti yəlaa tənə sı, pəle pá lá mpv tətə. ılena pá la mpyúyú kolunə na ka nənəəsı.

³¹ Tənaya Nehemii má, ma kpaasa Yuta nyuyv nyəma ke kolunə təə, na má faγa yonyoolaa ke təm naale. Na kancaalaya kpekəle náá məηna ntəγəη təə ké kolunə təə, na Hute nənəγə kiη. ³² Pəle pa waalı ké Hosaya na Yuta nyuyv nyəma həγəlvəv ləηkv pa tənaya. ³³ Pə waalı ké Asaliya, na Isəla, na Mesulam, ³⁴ na Yehuta, na Pəncaməe, na Semaya, na Imeya. ³⁵ Pəle pa waalı ké kətəlaa akantəe təkəlaa, na Sakuu, na Asafi pa ləlvəv tv Sakalı, na Mikaya, na Mataniya, na Semaya, na Yonatan. ³⁶ Na ı tətəvnaa Semaya, na Asaleli, na Milalayı, na Kilalayı, na Maayi, na Netaneyeli, na Yehuta, na Hanani, pəle pa tənəγı na pá təkə cəməη wei Isə yəlv Tafiiti ka lupa tə. Kiiu nyəntv Isətəlası kele kpekəle nté tə nyuyv tv. ³⁷ Pa tala hite nənəγə ke Tafiiti tē tontonle ısentaa, ılena pá kpa kolunə təə. Haləna ləvnaa nənəγə ke ıcate ılim təlvle təə.

³⁸ Mpyúyú yonyoolaa naale nyəma mələna mpəle təə, ılena má na samaa həγəlvəv ləηkv tē tēη pa waalı na Məsası akele cəlv, na tē lu timpi kolunə lapa ıwalav tə. ³⁹ Na tē tēηna Ifəlayim nənəγə ısətəa təə na tē tala Yesana nənəγə na tiina nyəηka. Tə tēe Hananeyeli akele na nınvwa (100) nyəη na tē tēe heeη nənəγə na kutəηaya. ⁴⁰ ılena yonyoolaa kpeka naale səη Isə təsəele kiη, na má na hıvlaa mpa paa we ma waalı tə táá səη tətə. ⁴¹ Na kətəlaa Uiyakim, na Maaseya, na Miniyaməη, na Mikaya, na Uiyohenayi, na Sakalı, na Hananiya pá hılvəγı akantəe. ⁴² Maaseya, na Semaya, na ılasaa, na Usı, na Yohanan, na Maləkiya, na ılam, na ıseə paa we tətə. Na ıləlahiya paasəγəna yonyoolaa na pa yontu nukı.

⁴³ Mpyúyú kuyanəku Isə lapa na pa tənə pa lanə hılvəməna acima ke teu, na pá lá kətəsi ke səsəm. Haləna pə kpeηna Yosalem taa alaa na piya tətə, na pəle pa lanə hılvəmı. Na pa aηmaala kəkəte nukı poolun.

Lefii nyəma na kətəlaa pa paa nyəm

⁴⁴ Mpyúyú waatu kəlvəm ıni ı taa pa kpa yəlaa mpa paa feηıγı tuη kancaalaya kəlvəlvəm, na kəvhaləm həγəlvəη naanvwa taa kəlvəm təsule tə. Mpe ıni pa təmlə nté sı pá kpeyeli kətəlaa na Lefii nyəma pa təγənaγa ηka ká lukəna nənəkıla haləm taa tə. ılena Yuta samaa lanəle heena kətəlaa na Lefii nyəma pa təma. ⁴⁵ Mpi tə, pa paasayana pa Isə təmlə ké. Na pá lakı nyəəη təə asilima keelvəv kətəsi. Na yonyoolaa, na nənəəsı tanlaa tətə náá tənəγı wulav Tafiiti na ı pəyalv Salvməη pa kusəsutv. ⁴⁶ Tampana təə pə kraγav hatoo Tafiiti na Asafi pa waatu tə, yonyoolaa nyəəη nyəma paasayana Isə sam na ı seəv pə yontu ké. ⁴⁷ Solopapəeli na Nehemii pa waatvnaa taa tə, ıseγeli nyəma cəlayaa yonyoolaa na nənəəsı tanlaa ke pa paa nyəm, na

πά celəyɪ Lefii nyəma ke pa Iso kucəəŋ. Na pele pá celəyɪ Aləŋ luluyɪ nyəma kətəlaa ke pa paa nyəmnaa.

13

Nehemii feesiyi Iso seev

¹ Waatu inɪ ɪ taa ké pa kala samaa ke Moisi takəlaya. Ilena pá tala lonte nte tə taa pa ŋmaawa si Amoni nyəma na Mowapu nyəma pa kaa suv mpa pa seeki Iso tə pa kpekəle taa tə. ² Tampana təə, pele pa taa mu Iseyeli nyəma na pá ha-weye təyənaya na kunyənɔwəm. Haləna Mowapu nyəma náá feli Palaam ke liyitee si, í tənɪsi Iseyeli nyəma ke mpusi. Ama tá Iso ná layasa mpusi inəyɪ koolee kupana. ³ Waatu wei Iseyeli nyəma ní mpu, ilena pá tú pa taa si pa təyənəyɪ pa kpekəle taa ké kpa nyəma.

⁴ Na pécó pé takɪ mpu tə, kətulɪ Iliyasipi ke paa kpawa si, í paasəyənə Iso təseele kutulun lələŋ. Pəyele Iliyasipi luləta keke Topiya. ⁵ Pə təə ké Iliyasipi hulə Topiya ke Iso təseele kutuluyɪ səsəw ηku ku taa pa suwa kutəyɔw ηku pa hawa tə, na tulaalɪ, na Iso təseele wontu na kətəlaa paa tete na təyənaya, na sulɔm kufam, na nim pə həyələŋ naanɔwa taa kulɔmuyɔw ηku Lefii nyəma, na yonyoolaa, na nənəwsi tanlaa pa ti tə.

⁶ Pə lakaya mpu tə ma fei Yosalem. Ma pola Papiloni wulaw səsə Atakəsese teye ɪ kawulaya pənaya hiu na naanɔwa na naale nyənka taa. Pə lapa wee naale, ilena wulaw ha-m nəyɔ ⁷ na má məli Yosalem. Ḿpúyú ma nawa isəna Iliyasipi hawa Iso təseele kutuluyɪ ləŋku ke Topiya tə, pə fei teu. ⁸ Tənaya pááná huu ma taa na má ləyɔ Topiya wontu na awalɪ təə. ⁹ Ilena má yeke na pá nyaalɪ kutulun inəyɪ teu, na pá məŋna ɪ taa ké Iso təseele wontu na kəhaan na tulaalɔnaa.

¹⁰ Ma nuwa tətə si paa celəyɪ Lefii nyəma ke pa paa nyəm. Pə təə ké pele pa yela pa təma na pá məli haləm taa, na yonyoolaa náá lá mpu tətə. ¹¹ Ilena má kaləna huɔlaa ke isəna pa ləwa Iso təseele tə. Kena má koti yonyoolaa na Lefii nyəma na pá məli pa təma taa. ¹² Ḿpúyú Yuta nyəma suv ponaw ke təyənaya pee, na sulɔm kufam, na nim pə həyələŋ naanɔwa taa kulɔmuyɔw ke pə kutulun taa. ¹³ Ilena má kpa kətulɪ Selemiya na takəlasɪ ŋmaalɪ Satəki na Lefii tu Petaya na pé səsəna Sakuu pəyalɪ Hanan, Mataniya saalɪ si pá feŋiyɪ kutulun inɪ. Mpi tə, yəlaa ka lapa-weye naani ké, na pa təmlə nté kəhaan taluyɔ ke pa taapalaa.

¹⁴ Hai, ma Iso, təwsi pə tənə mpi ma lapa tə. Taa səsə isəna ma lɔpa Iso təseele təmlə na Iso seev pə təə tə.

¹⁵ Waatu inɪ ɪ taa ké ma nawa Yuta taa ké yəlaa, na pá nyaasəyɪ pa ləseŋnaa ke kuyaku kəheesuyɔ wule. Na ləlaa náá səyələ təyənaya na pá sukɪ pa kraŋasɪ ke sulɔm, na ləseŋnaa, na fikinaa, na wontunaa lentɪ ke mpu na pá pukina Yosalem. Ilena má kpaalɪ-we si: ɪ taa pɛeti puluyɔ kuyaku kəheesuyɔ wule. ¹⁶ Pəle pə paasi, Tii nyəma mpa pa we Yosalem tə, pele pa kəŋayana tiina, na wontu lentɪ, na pá pɛetəyənə ɪcate nyəma na Yuta nyəma ke kuyaku ηku ku wule. ¹⁷ Ḿpúyú ma kaləna Yuta səsaa si: ɪ nawa isayatu nti í lakɪ tə yaa í tá ná? ɪ kuyɪ kuyaku kəheesuyɔ nyuyɔ ké. ¹⁸ Mə cəsənaa lapa ḿpúyú. Pə təə ké Taca həma tá na tá ɪcate tá ηkraŋuyɔ. Ilena mí səsəyɪ Iso pááná kpaasuyɔ ke Iseyeli təə.

¹⁹ Pə kraŋaw kuyanku təyɔ ma yela na pá təkəyɪ Yosalem nənəwsi ke ilim tuyɔ waatu, na pécó kuyaku kəheesuyɔ caaləyɪ, na pá tuləyɪ-si na pécó ku teŋ. Na má su ma taapalaa napəli si pá feŋ na nəyəlɪ í taa suuna taatəle natələyɪ kuyaku kəheesuyɔ wule. ²⁰ Ḿpúyú pɛetee nyəma tənə luna pa taate ke Yosalem kolunja kite, na pá suv ahoo ke təm kulɔm yaa naale. ²¹ Tənayale ma pəwsi-we si: Pepe təə ké í cakɪ ɪcate kolunja kite? Na má kpaalɪ-we si: Ye í tasa mpu, maa kpa-me.

Pə kraŋaw waatu inɪ tə, pa ta tasa məluyɔ ke kuyaku kəheesuyɔ wule. ²² Ḿpúyú ma təma Lefii nyəma si: ɪ la nyəwŋ təə asilima kəeluyɔ kətaya. ɪ polo í feŋ ɪcate nənəyɔ, na yəlaa tən isəna Iso suwa kuyaku kəheesuyɔ təə tə.

Hai, ma Iso kupan, təwsi ma təə ké nti inɪ tə taa, na í wii ma pətətəle.

²³ Waatu iní í taa tótəgə ma nawa sí, Yuta nyéma kpaɣa Asətəti na Amoni na Mowapu nyéma alaa. ²⁴ Na pa piya həgəlvu yəgətəgi Asətəti nyéma təm. Mpa pá we piitim mpi pə taa, pəle pə təm ke pəle pa piya yəgətəgi. Pa taa nəgəlv taa nukí Yuta nyéma təm. ²⁵ M̀p̀yú ma kaləna-we, na má tənsi-wege mpusi. Haləna má má ləlaa, na má kpəsi pa nyəsí. Na má yeke na pá tuuna sí: Tə kaa ha tá pəelaa ke cefelinaa. Pəyele tá pəyalaa kaa kpaɣa-we, yaa tá mayamaya tətə. ²⁶ Na má pəsí-we sí: Pə taya mpv pə tusina wulav Salvməh ke isayatu taa? Pəyele í ka kəla piitimnaa awulaa tənaya, na Iso səla-í na í kra-í Iseyeli wulav. Paa na mpv tə, alaa ta kpisi úeyə pətvyu ke isayatu taa. ²⁷ Tu caa sí t́ tasa nuw sí, í kpaɣəgi cefelinaa na í pəntəgəna Taca ke mpv.

²⁸ Yoyata pəyalaa taa ləlv wei í ké kətulv səsə Iiyasipi saali tə í ka ké Holon tv Sanəpala yəti ké. Pə tə ké ma ləsa-í Yosalem taa.

²⁹ Hai, ma Iso, taa səsə isəna pa wakələgi kətaya na nəgə hka nyana kətəlaa na Lefi nyéma í pəelaa tə.

³⁰ M̀p̀yú ma lapa samaa ke nyəsəh tə asilima təna keelvyu kətaya. Na má kpaasi kusəsutu nti tə huləgi kətəlaa na Lefi nyéma pa təma tə tə ton. ³¹ Na má su tətə sí: Í haaki taasi ke pə kuyeyəh taa, na í kəhna tetv kancaalaya kuləlvum tətə.

Hai, ma Iso, təsí ma tə na ń la-m kəpantu.

ISƏTEE TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanə ka taa ké pa keesəyi Yuta nyəma mpa pa pona Papiloni tə pa təm. Papiloni nyəma cəsa Yuta nyəma mpeye haləna pá luki si pá kpiisi-we. Ama Isə tá tisi. I yapa Yuta nyəma na Isətee niŋ.

Isəna pa faya Isətee takəlaya tə:

Isətee pəsa wulav, titite 1:1-2:23

Haməŋ kuləyi Maatosee tə, titite 3:1-5:14

Haməŋ səm, titite 6:1-7:10

Yuta nyəma kəlvu ke pa kolontunaa, titite 8:1-10:3

Wulav Aselusi acima

¹ Wulav Aselusi*fa* təkayana kawulaya ke waatu inu i taa. Pə kraγav Enti na pá polo Itiyopii tə, pə həyələŋ nuɔwa na hiu na naatosompəyələya (127) tə. ^a pa yaaki tətə si Seeləsəsi. ² Susi icate səsəle taa ké Aselusi kawulaya kumte ka wee. ³ Mpyəy i kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, i lapa acima ke i waali nyəma, na i akewenaa səsaa, na Peesi na Metii nyəma, pə yoolaa nyəy nyəma, na kufənənəna na kumatəŋnaa səsaa. ⁴ Isətonaa naatoso təcu ké i lapa acima anu. Aselusi hula i wənəv səsəv, na i səsəntu pə fei yəyətəy. ⁵ Pəle pə waali ké i tasa acima lapu tətəyə Susi icate heele taa yəlaa tənə. Pə kraγav səsaa na səkpema, na pə polo piya tə. Kuyaku na ku isikile ke i lapa acima ke kawulaya nənəy tē taya tə. ⁶ Paa kəya pəŋ kupaŋ kuhuləməŋ ké. Na wei pa lii akraayala tə, na ŋmuɔ kuɔemasi. Na pá tamsəna liyitee nyəyətə kukuwee na pē kuhuləmē akelenaa. Pa suwa wola na liyitee nyəyətə pə katənaa taka ké pē kupaŋna nna a wēna ŋmaləm waanɔ waanɔ tə a taya tə. ⁷ Wulav ka puu solum ke səsəm ké na luyə kuləmuyə. Ilena pá ceki wola poosiyanaa waanɔ waanɔ taa, na pá celəyi yəlaa. ⁸ Paa wei i nəka isəna tə, mpyəy i nyəkki. Paa təŋəyi nəyələ. Mpi tə, wulav ka ha nəyə ké si wei i nyəkki isəna pá cəla-i mpv. ⁹ Mpyəy wulav alv Fasiti ná lapa i alvtəyətəlenaa ke acima tətəyə kawulaya təyaya taa.

Wulav alv Fasiti teeli pasuyv

¹⁰ Mpyəy kuyaku naatosompəyələya nyəŋku wule, wulav Aselusi haya solum. I lanle huləmaa ilena i yaa i təmle lataa yəlaa kataasɔ naatosompəyələya. Mehumaŋ na Pisita na Haapona na Pikita na Apakəta na Setaa na Kaakasi. ¹¹ Na i heeli-we si: Ma alv Fasiti i tayanu i ti na i te i kawulaya ntenuyu na i lu ma isəntaa. Na akewenaa səsaa na samaa pá ná i teu. Mpi tə, i isəntaa ka luwəya pə feina saala. ¹² Ama Fasiti ná kisa luw isu wulav suw tə. Tənaya pə haŋa wulav ke səsəm, na i páná huu. ¹³ Mpyəy wulav yəyətəna isətvnəŋasi nyəntaa. Pa nyəmə kawulaya təm huɔv na pə kiŋ ké. Pəcə pa ké layatv tasəlaa. ¹⁴ Mpeyele Peesi na Metii yəlaa, Kaasena na Setaa na Atəmata na Taasisi na Melesi na Maasena na Memukaŋ. Paa ké wulav akewenaa naatosompəyələya ké. Pa nyəmə i lotu ké na pá laki i kawulaya taa ké təma səsəna. ¹⁵ Mpyəy i pəsa-we si: Wulav má, ma tilaa na pá heeli Fasiti ke təm na i kisi tə muɔv. Ie ye pa keesəna kiŋ pepeye pə wee si pá lapu-i?

¹⁶ Təŋayələ Memukaŋ cəwa wulav na i akewenaa səsaa si: Pə taya nyá tike ke Fasiti nyəna yem. Ama i kpeŋna nyá akewenaa səsaa, na nyá tetv taa yəlaa tənaya. ¹⁷ Pəle pə paasi alaa tənə ká teləsi-təyi təma. Ilena pá nyəni pa paalaa ke yem si: Wulav ka yaawa i alv na i kisi pote. ¹⁸ Saŋa mayamaɣa Mete na Peesi pə akewenaa səsaa alaa ka nu-ti. Ilena pa paalaa yəyətəyi na pá keesəyi-we na páná kra-we. ¹⁹ Təv, Taca, ye ma təm lapa-ŋ teu, ilə n ye

^a 1:1 Aselusi: Papiloni wulav ke pá yaa mpv na kuləm unəyi

na pá ηmaa Mete na Peesi kiin wei u layasəyi tə, i takəlaya taa si, Fasiti í taa tasa nyá kin kəntə. Ulena wulav kpaɣa alv kɔfalv wei i muna pá kusɪ i nyuyv tə. ²⁰ Ye nyá kawulaya səsaya kanə, ka taa yəlaa təna nu təm tənə, ilə alaa ká nuna pa paalaa. Paa pa ké səkpeema yaa səsaa.

²¹ Ḿpóyú təm nti tə lapa wulav na i akewenaa ké lelen, na wulav la isu Memukanə yəɣətyv tə. ²² Ulena í ηmaa ləetələnna na paa həyəlvyv ηku kv kəvəvə na kv ηmaatv taa. Ḿpóyú i tilina i kawulaya tetv təna taa si, paa apalv wei i ké səsə ké i təyaya taa ké, na i nsəmle ké paa yəɣəti.

2

Isətee pəsa wulav alv

¹ Waatv wei wulav pááná hēewa, ulena í mayasi i alv Fasiti təm ké i taa. Na isəna i suwa si i laki-i tə. ² Ḿpóyú i təmle nyəma ná mpv ulena pá tə si: Taca, pá pəeki-η pəelaa mpa pa ta nyənta apalaa na pa lvm luwa tə. ³ Mpv tə, kpa akewenaa ké kawulaya həyələv təna taa, na pá koti pəelaa telaa mpa pa ta nyənta apalaa tə. Alaa kawulaya təyaya taa ké paa koti pəelaa mpeɣe Susi icate taa. Ulena yulv katanə Heke wei i paasəyənə-wə tə í cələ-wəyε mpi mpi paa lakəna kacəka tə. ⁴ Na ye nyá luyv í svv pa taa wei, ilə n kpaɣa-i na í ləeti Fasiti lonte taa.

Ḿpóyú təm nti tə maya wulav na í la mpv.

⁵ Yuta tv nəyəl v ka wəna Susi icate taa, na pá yaa-i si Maatosee. I ka ké Pəncamεε kpekəle tv, na i cəsənna nté Kisi na Simeyi na i caa kéle Yayii. ⁶ I na Yuta wulav Yekoniya na ləlaa ké Papiloni wulav Nepukanəsaa ka kuuwa na í pona i tε. ⁷ Ḿpóyú Maatosee caa neu na ílé i alv pa səpa, na pá yele sulav ké pəelə. Pa yaa-i si Hatasa na pá cuyusi-i si Isətee. I isəntaa ka luwaya pə feina. Ulena Maatosee kpaɣa-i na í təv-i.

⁸ Waatv wei pa kpaala wulav təm ntəyi mpv, ulena pá koti pəelaa ké Susi icate taa, na Isətee tətə. Na pa paasənlv yulv katanə Heke feɲiyi pa təv. ⁹ Ḿpóyú Isətee təm lapa apalv inəyi teu. Ulena Isətee kpaɣa-i na nyuyv. Tənaɣa i ha-i kpaakraa ké kacəka wontu, na í huli-i waav kupaŋkv ké alaa təyaya taa, na í cələ-i kawulaya təyaya paasənlaa alv nyəma ké naatosompəɣəlaya. ¹⁰ Ama Isətee ta yele na pá nyi si i ké Yuta tv, teitei isu Maatosee ka kisina-i tə. ¹¹ Maatosee pukaya alaa təyaya nənəɣə tεε ké na í naaki Isətee alaafəya, na isəna pa laki-i tə.

¹² Pu wεε ké si paa pəelə wei í la kacəka ké pənaya təcu isu paa svv alaa tə. Nim mpi pa yaa si miili təɣə pa caaləyi sayalvyv ké isətənna naatoso. Pə waali na pá sayalv ləmpənna tətəɣə isətənna naatoso ləlv. Pa tɛv mpv təɣə pəelaa mpe pa puki wulav kin na pá kaasəyi təma. ¹³ Ye pəelə wei i kula tεεv, í noka mpi pa cələyi-i ké na í kpeɲna. ¹⁴ Taanaya taanaya ké pa pukaya na kv fema tanəv, ilə pa polo alaa təyaya naale nyəŋka ŋka ka taa yulv katanə Saasəkasi feɲiyi-wε tə. Na ye wulav ta nyuli wei na í yaa i hətε, ílé u tasəyi tənaya məlvv.

¹⁵ Kuyəŋku pə tala Apihayili pəelə Isətee pote tə. Isətee ka ké Maatosee neu wei i ka təkaa isu i kulvlv təɣə. Isətee ta pəeki si i kpaɣəyi pulvyv yem. Ama Heke kεesa-i mpi mpi tə, pə tike ké i kpaɣaa. Isətee təm ka wε pa təna mpa pa naakaya-i təɣə teu ké. ¹⁶ Wulav Aselusi kawulaya pənaya naatosompəɣəlaya nyəŋka taa ké pa svvna Isətee ké kawulaya təyaya taa, ké pa isətv naanvwa nyəv wei pa yaa si Tepe tə i taa. ¹⁷ Ḿpóyú wulav luyv svv Isətee na pá kəli i alaa təna. Ulena wulav huli Isətee ké pəelεε na suulu na pá kəli pəelaa ləmpa təna. Ḿpóyú Aselusi kpa Isətee ké wulav alvnyəv ké Fasiti lonte taa, na í tem-i kawulaya ntenuyv. ¹⁸ Ḿpóyú wulav lapa acima ké Isətee təv. Ulena wulav yaa i waali nyəma na akewenaa səsaa. I cεpa i tetv yəlaa ké lampuu, i lapa-wəyε kvəvəvə na luyv kulvmvyv na kawulaya tɔv.

¹⁹ Waatv wei paa kota pəelaa ké təm naale nyəm tə, Maatosee ka wε wulav təmle taa ké təna. ²⁰ Ama Isətee ka təkə nti Maatosee ka kisənə-i təɣə. I ta yele na pá nyəm-i si i ké Yuta tv. Mpi tə, i seeki Maatosee ké isu i ka wεv i tε tə.

Maatosee waasvyv ké wulav

²¹ Waatu wei Maatosee ka we wulav tɛmlɛ taa kɛ mpɔ tɔ. Kuyaku nakuli, kawulaya tɛyaya nɔnɔasi tanlaa Pikitan na Tɛlɛki pa mu wulav na pɔ́áná, na pɔ́ caakaya-i niŋ tɔyɔ. ²² Maatosee nu mpɔ, ilɛna í tayasi Isətɛɛ, na ílɛ í heeli-tɛyɔ wulav. ²³ Pa tɛŋa tɔm ntɪ tɔ nɔɔhɛɛ, ilɛna pɔ́ mayana-tɛyɔ mpɔ. Ḿpɔyɔ́ pa pusa apalaa asayaa mpɛ pa naale na tɔyɔ. Ilɛna wulav yelee na pɔ́ ŋmaa tɔm ntɛyɔ i kawulaya kutɔsɔtɔ takɔlaya taa.

3

Haman taa kpanav kɛ Yuta nyɔ́ma

¹ Ḿpɔyɔ́ pɔ́lɛ pɔ́ waali wulav Aselusi kusa Akaki tu Hametata pɔ́yalɔ Haman nyɔyɔ na í kra-i i waali tu. ² Ilɛna wulav su si i kawulaya taa akewenaa tɛna í hɛntɪ Haman kɛ atɛ na pɔ́ sɛɛ-i. Ama Maatosee ná kisa mpɔ inɪ pɔ́ lapɔ. ³ Ḿpɔyɔ́ akewenaa lɛlaa pɔ́ɔsa-i si: Pepe tɔɔ kɛ nn laki isɪ wulav suwa tɔ? ⁴ Paa kuyaku ŋkuɔ pa pɔ́ɔsaya-i mpɔ. Ilɛna í cɔ-we si: Ma kɛ Yuta tu. Ntɛna pɔ́ tayasi-tɛyɔ Haman si pa naaki si i ká la isɛna. ⁵ Haman cɛkɛnaa si Maatosee u hɛntɛyɔ-i atɛ, ilɛna i pɔ́áná huu. ⁶ Haman nuwa si Maatosee kɛ Yuta tu, pɔ́ tɔɔ kɛ i caakaya si í kpiisi í na i yɔ́laa Yuta nyɔ́ma lɛlaa mpa pa we Aselusi kawulaya tɛna taa tɔ. Si í ku Maatosee tike tɔ, tɛlɛ tɔ ta maya-i. ⁷ Ḿpɔyɔ́ Aselusi kawulaya pɛnaya naanɔwa na naale nyɛŋka isɔtɔ kancaalaya nyɛŋ wei pa yaa si Nisan tɔ i taa Haman mayasa pɔ́lɛ nte pa yaa si pulim tɔ, si i nyɛŋ kuyaku ŋku i ká kpiisi Yuta nyɔ́ma isɪ i mayasɔyɔ i taa tɔ. Ilɛna pɔ́ tɔyɔ pa isɔtɔ naanɔwa na naale nyɛŋ wei pa yaa si Ataa tɔ.

Haman mayasɔyɔ si í kpiisi Yuta nyɔ́ma

⁸ Ḿpɔyɔ́ Haman tɔma wulav si: Yɔ́laa napɔ́li pa wɛnna nyá tɛtu hɔyɔ́lɔŋ tɛna taa. Pa wɛna pa mpa kɛ, pa yaasi ta nɔyɔ́sɛna yɔ́laa lɛlaa. Pɔ́yɛlɛ paa tɛŋɔyɔ nyá kiin. Ilɛ pɔ́ ta muɔna si í yelee-wɛ. ⁹ Ye pɔ́ maya-ŋ ilɛ n ha nɔyɔ́ na pɔ́ kpiisi-wɛ. Ilɛ ma kaa lan pɔ́ liyitee nyɛyɛtɔ kɛ tɔɔnɔnaa ŋmuɔnyɔ nuɔɔwa (300) na má cɛla kawulaya liyitee paasɛnlaa na pɔ́ tu kpancoou taa.

¹⁰ Ḿpɔyɔ́ wulav lɛsa i kukuule nte i yɔ́sɔyɔ́na tɔ na í cɛla Yuta nyɔ́ma kolontu Haman.

¹¹ Ilɛna í tɔm-i si: Ma ha-ŋ yɔ́laa mpɛ na pa liyitee, lana-wɛyɛ isɛna n caa tɔ.

¹² Ḿpɔyɔ́ Haman kota wulav takɔlasɪ ŋmaalaa kɛ isɔtɔ kancaalaya nyɛŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. Ilɛna pɔ́ ŋmaa takɔlasɪ kɛ tɛtu fɛŋlaa na kumatanɔnaa sɔ́saa na nyɔyɔ nyɔ́ma. Ḿpɔyɔ́ pa tɛlɛsɛna paa piitim mpi pɔ́ taa, na pɔ́ tu wulav hɛtɛ na i kuyɔ́sɔm. ¹³ Ḿpɔyɔ́ pa tilina lɛɛtɔ́lɔnaa mpɛyɛ tillaa kɛ pa tɛtu tɛna taa si pɔ́ kpiisi Yuta nyɔ́ma tɛna tɔpaɪ. Pɔ́ kraɔav kukpatɔ́laa na piya tɔ. Ilɛna pɔ́ kuu pa wɛnɔv tɛnaya kuyaku kulɔmɔyɔ taa kɛ pa isɔtɔ naanɔwa na naale nyɛŋ Ataa kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. ¹⁴ Pu wɛɛ si pɔ́ tɛlɛsɪ lɛɛtɔ́lɔnaa mpɛ pa tɔm kɛ paa tɛtu hɔyɔ́lɔyɔ ŋku ku yɔ́laa kɛ, na paa wei i sɔ́lɔ pu kuyaku ŋku ku wule. ¹⁵ Ḿpɔyɔ́ tillaa tɛna asewa isɪ wulav ka heeluyɔ-wɛ tɔ na pɔ́ kraali tɔm ntɛyɔ Susi icatɛ taa. Wulav na Haman pa caɔaa na pɔ́ nyɔ́ki, ilɛna tɔm ntɪ tɔ cɔ́ki icatɛ.

4

Maatosee sɔ́lɔmɔyɔ kɛ Isətɛɛ si í sɛna-wɛ

¹ Maatosee nuwa pɔ́ tɛna mpi pɔ́ laki tɔ. Ilɛna í cɔ́li i wontu na lanwakɔ́llɛ na i suu lɔyaya nyɛntɔ. Na í pɔ́li i nyɔyɔ taa kɛ tɔ́lɔma, na í cɔ́ɔ icatɛ na í makɪ kapusi. ² Ḿpɔyɔ́ i pola kawulaya nɔnɔyɔ na í sɛŋ tɛna. Mpi tɔ, pa kisina lɔyaya wontu suulaa kɛ nɔnɔyɔ ŋkɛyɛ. ³ Paa tɛtu hɔyɔ́lɔyɔ ŋku ku taa kɛ wulav tɔm ntɪ tɔ talaa, Yuta nyɔ́ma lanɔ wakɔ́lɔyɔ kɛ tɔ́tɔyɔ́tɔyɔ. Na pɔ́ hɔkɔyɔ nɔ́sɪ na pɔ́ wiiki na pa paɔ́lɛ suuki lɔyaya wontu, na pɔ́ hɛntɛyɔ tɔ́lɔma taa.

⁴ Ḿpɔyɔ́ Isətɛɛ tɛmlɛ nyɔ́ma alɔnyɔ́ma na yɔ́laa kataasi pa polaa na pa heeli Isətɛɛ kɛ Maatosee lanwakɔ́llɛ tɔm. Ilɛna sɔ́yɔ́ntɔ kra Isətɛɛ kɛ sɔ́sɔm na í tilina Maatosee kɛ wontu, si í wɔ́yɔ́sɪ i lɔyaya nyɛntɔ. Ilɛna Maatosee kisi. ⁵ Tɛnaya Isətɛɛ yaa katɔŋa Hataki wei wulav ka cɛla-i si í laki-i tɛmlɛ tɔ na í tili-i si: Polo í pɔ́sɪ Maatosee si pepe lapɛna. ⁶ Ḿpɔyɔ́ Hataki

pola Maatosee kinj ke kawulaya təyaya nənəyō tənaya ıcatə patəma taa. ⁷ İlena Matosee keesi-ı pə tənə mpi pə mayana-ı tō. İ keesa-ı tətəyō liyitee isəna Haman su ı nəyō sı, ye ı luna Yuta nyóma təkölə ı ká tı wulav kpancoou taa tō. ⁸ İlena Maatosee cele-ı Yuta nyóma kuyı təm nti pa kpaala Susi taa tō pə takəlaya sı: Cəla Isətee na ń keesi-ı pə tənə. Sı polo wulav kinj na ń wiina-ı na ń sələmi-ı suulu ke Yuta nyóma təm. ⁹ Ḿpúyú Hatakı polaa na í heeli Isətee ke Maatosee təm nti. ¹⁰ Tənaya Isətee mənna Hatakı sı í heeli Maatosee sı: ¹¹ Pə krayav wulav təmle nyóma tənə, na ı tetı həyələy yəlaa tənə tō, pa nyəmə sı paa apalı yaa alı sənna wulav taya tō na pá ta yaa-ı, səm ké. Ama wei wulav ká huli ı wola kpatúyú sı ı yaa-ı tō ı paasi ké. Pəyele ma kuyeyı hiu na naanwa kələ wulav ta yaata-m ı cələ. ¹²⁻¹³ Tənaya Maatosee tilaa sı pá heeli Isətee sı: Taa huı sı nyá tike n ká fitina səm sı n we wulav təyaya taa tō pə tō yoo. ¹⁴ Ama ye ń kisa təm tənə tə paasənav, pu waası Yuta nyóma. İle nyá na nyá təyaya nyóma mə tənaya nté. Halı ntanyı pə mayamaya pə tō ké n pəsa wulav alı. ¹⁵ Ḿpúyú Isətee tilaa sı pa heeli Maatosee sı: ¹⁶ Polo ń koti Yuta nyóma mpa pa we Susi tō pa tənə na pá həkə nəsı ke ma tō ké kuyeyı tooso. İ taa təyō í taa nyə, paa ilim paa ahoó. Ma na ma təmle nyóma alınyəma taa həkə nəsı ke mpı tətō. Paa na kiiu wee tō, maa sıv wulav tō, na ye maa sı ma sı.

¹⁷ Ḿpúyú Maatosee tēwa na í la pə tənə mpi Isətee heela-ı tō.

5

Isətee yaa wulav na Haman ke təyōv

¹ Ḿpúyú pa nəhəkutı kuyaku tooso nyənku wule, Isətee suı ı kawulaya wontu na í polo na í səy wulav taya tō. Na wulav náá caya ı kawulaya kumte tō ké nənəkeelası. ² Waatu wei wulav na Isətee na í səya mpı, İlena Isətee nyuyı te na wulav huli-ı ı wola kpatúyú na Isətee polo í tokina ku nəyō taa. ³ Ḿpúyú wulav pəsa-ı sı: Alaafəya kele? Heeli-m mpi n caaki tō, paa ma kawulaya həyələy maa ha-ı. ⁴ Ntəna Isətee cə sı: Hai, ma cə, alaafəya ké. Ma caa ké sı nyana Haman í kəə ma tēyε saıa na í təyō.

⁵ Ḿpúyú wulav tila kpaakpa ke Haman waalı sı pá polo Isətee tēyε təyōv ısu ílé ı nyuləy tō. İlena pá tēε. ⁶ Pa nyəkaya sulım ke waatu wei İlena wulav pəsa Isətee sı: Pepeyε n nyuləy yee? Paa ma kawulaya həyələy, maa ha-ı. ⁷⁻⁸ Mpuylε Isətee sı: Hai, ma cə, nti ma nyuləy teu təyōle sı cele nyana Haman í kəə ma tēyε təyōv tətō. İle maa heeli-ı nti tō wee tō.

Haman caaki Maatosee kuyı

⁹ Ḿpúyú Haman luna Isətee tēyε kuyaku ıku na lanhulımlε səsəle. İlena í mayana Maatosee ke wulav təyaya nənəyō, ama Maatosee ta kuli yaa í nyəyəli sı ı seeki Haman, İlena pááná huı Haman. ¹⁰ İlena í kpa ı tı na í kpe na í tili na pá yaa ı taapalaa na ı alı Selesı. ¹¹ Ḿpúyú Haman sama ı tı na ı wenav səsəım na ı pəyalaa kuyı. Na teeli wei wulav tı-ı na í kpa-ı ı akewenaa na ı waalı nyóma pa nyuyı tı tō. ¹² Pəle pə paasi, na í tasa sı: Ma tike təkoy ké Isətee ləsa sı ma su wulav na tō təyō ı tε. Pécó cele ma na wulav tō tasəyı Isətee tēyε mələy na tē təyō tətō. ¹³ Ama ma mayana Yuta tı Maatosee ke wulav təyaya nənəyō. İlena ma lanle wakəli na má sə tənə ıni tō tənə tō tō.

¹⁴ Ḿpúyú Haman alı Selesı na ı taapalaa tənə təma sı: Pá saaki tesika na ká kuli ısu meətələnna hiu na kakpası. İlena cele tanıy ń sələmi wulav na pá pusi Maatosee na-ke. İle nyana wulav í ká polo təyōv na lanhulımlε.

Tənaya təm tənə tə maya Haman, na í lá na pá saaki tesika.

6

Wulav kusvyı ke Maatosee nyuyı

¹ Ḿpúyú ahoó anı wulav ta pəsi na í too. İlena í yele na pá kəna kutəsıvtı takəlaya na pá kala-ı-ké. ² Tənaya pa mayana ka taa sı: Maatosee ka kula wulav təyaya tanlaa Pikıtan na

Tɛlɛki pa waali. Waatu inəxi pele pa caakaya wulav ke ninj tɔyɔ. ³ Kɛlɛna wulav pɔɔsi si: Na pepeye pa kusəna Maatosee nyɔyɔ ke mpu inɪ pə tɔɔ? Ntɛna tɛmlɛ nyəma si pa ta lapɪ-i pɔlv.

⁴ Mpuɔyɔ wulav pɔɔsaa si: Awe we taya tɔɔ?

Uɛ pu pana Haman ka polaa si i səlɛməxi wulav si pá pusi Maatosee na tesika ŋka paa saakaa tɔ. ⁵ Ntɛna tɛmlɛ nyəma heeli wulav si: Haman sɛɣna taya tɔɔ. Uɛna wulav si: I suv.

⁶ Haman suwa uɛna wulav pɔɔsi-i si: Ye wulav caa i kusɪ yɔlv nyɔyɔ, pepeye paa lapɪ-i?

Mpuɔyɔ Haman huɔwa i taa si: Ma nyɔyɔ ke i caa kusɔyɔ. ⁷ Ntɛna í cɔ wulav si: ⁸ Taca, cɛlɛ-i nyá kawulaya wontu, na nyá kraɣanv wei pa tema ntenuyu tɔ. ⁹ Uɛna nyá akewenaa taa nɔɣɔlv suu-i wontu nti na í caɣasi-i kraɣanv tɔɔ. Uɛna í cɔɔna-i icatɛ nɔnɔɔsi tɛɛ, na í kraalɔxi si: Ii naaki isəna wulav laki yɔlv wei i nyɔyɔ i kusəxi tɔ.

¹⁰ Mpuɔyɔ wulav tɔma Haman si: Kraɣa wontu ke nɔnɔɔ na kraɣanv, isu n yɔɣɔtaa tɔ. Polo n la mpuɔyɔ Yuta tv Maatosee, wei i we ma tɛmlɛ taa ké ma nɔnɔɣɔ tɛɛ tɔ. Taa sɔɔ mpi n yɔɣɔtaa tɔ pə taa pɔlv.

¹¹ Tɔnaya Haman kraɣa wontu na kraɣanv na í suu Maatosee. Uɛna í cɔɔna-i icatɛ nɔnɔɔsi tɛɛ ké kraɣanv tɔɔ. Na í kraalɔxi lɔlɔ si: Ii naaki isəna wulav laki yɔlv wei i nyɔyɔ i kusəxi tɔ.

¹² Pə waali ké Maatosee mɛla wulav nɔnɔɣɔ kinj. Uɛna Haman náá se na í suv i tɔyaya na í taka i isɛntɔɔ na lanwakəlle sɔsɔlɛ. ¹³ Mpuɔyɔ i keesa i alv Sɛlɛɛsi na i layatv tasɛlaa tɔnaya mpi pə mayana-i tɔ. Uɛna pele pá tɔmɪ-i si: Maatosee wei i isɛntaa pə suv-ŋ tisuyu ke isɛntɔ tɔ, i ké Yuta tv ké. N kaa kraɣa pɔlvɔyɔ i tɔɔ, n kpisaa ké. ¹⁴ Pa tɔɣna mpuɔyɔ yɔɣɔtɔyɔ uɛ wulav tillaa kɔmayalɛ na pá yaa Haman ke kraɣpaa si í na wulav pá polo Isətɛɛ tɛyɛ tɔyɔv.

7

Haman kvɔy

¹ Mpuɔyɔ wulav na Haman pa pola Isətɛɛ tɛyɛ tɔyɔv. ² Waatu wei pa caya sɔlvɔm nyɔɔv uɛna wulav pɔɔsi Isətɛɛ ke kulɔmtv nti i ka pɔɔsa-i tete tɔ si: Pepeye n nyulɔxi yee? Paa ma kawulaya hɔɣɔlvɔyɔ maa ha-ŋ.

³ Mpuɔyɔlɛ Isətɛɛ si: Hai, ma cɛ, ma nyulɔxi ké si n ya má na ma yɛlaa tá weesiŋ. ⁴ Pə taya pɔlv, pa pɛɛta-tv si pa lentɔxi na pá kpiisi-tv. Ye paa pɛɛta-tɔyɔv si tɔ tɔyɔ yomle, maa sumaya ma taa nɔki na má kaɣatɔxi-ŋ.

⁵ Mpuɔyɔ wulav pɔɔsa Isətɛɛ si: Pepee, awe mayasəna mpuɔyɔ i taa? Le-tv?

⁶ Ntɛna Isətɛɛ si: Tá kolontu sɔsɔ inəɣɔlɛ isayav Haman inɛ.

Tɔnaya Haman tɔnɔyɔv lɔla pee ke wulav na Isətɛɛ pa isɛntaa tɔna. ⁷ Uɛna wulav kuləna pááná ke tɔtɔɣɔlɛ na í lu nɔnɔɣɔ tɛɛ ké tuŋ tɛɛ. Haman cɛkənaa si i tɔm tema, uɛna í saali Isətɛɛ kinj na í wiikina-i si: Waasi-m. ⁸ Wulav luna awalɪ na í suv, uɛ i mayana Haman lunja Isətɛɛ tɔcaɣalɛ nté. Mpuɔyɔlɛ wulav mapa kapuka si: Pə kreŋna ma alv na n kpiiki uɛyɛ ma isɛntaa cənɛ tɔtɔ?

Wulav nɔyɔ ta tu tiita atɛ. Uɛna tɛmlɛ nyəma həkɔ Haman isɛntɔɔ. Mpuɔyɔ pa həkaya mpa pə weɛ si pá kv tɔ. ⁹ Mpuɔyɔ tɛmlɛ nyəma taa lɛlv wei pa yaa si Haponaa tɔ i heela wulav si: Haman ka saaka tesika na ká kulɪ mɛɛtələnnaa hiu na kakpasɪ ke i nɔnɔɣɔ tɛɛ si, i pusiɣi Maatosee wei i ka waasa-ŋ tɔ. Uɛna wulav si: Pa pusi-i tɔna.

¹⁰ Uɛna pá pusi-i na tesika ŋka i ka saaka Maatosee tɔɔ tɔ. Uɛna wulav pááná tii tɔfɛ.

8

¹ Mpuɔyɔ wulav Aselusi hawa Isətɛɛ ke Yuta nyəma kolontu Haman tɔyaya na i nyəm tɔna ke kvɔyaku ŋkv. Uɛna Isətɛɛ hvli wulav ke Maatosee si inɪ i lɔlvɔyɔ tv ke-i. Ntɛna wulav náá yaa Maatosee ² na í cɛlɛ-i kukuule nte i ka mv Haman kinj tɔ, na Isətɛɛ su-i Haman tɔyaya paasənlv.

Wulav sənav ke Yuta nyəma

³ M̄p̄ȳḡ Isətee tasa wulav ke yəḡətənav. I hota i nəohēe tee ké na wula na í wiina-i si: Səh̄si isayətunaa mpa Akaki t̄v Haman̄ ka tayana Yuta nyóma t̄ə t̄ə. ⁴ Uena wulav h̄vli Isətee ke i wula kpát̄ȳḡ na í k̄vli na í s̄əh̄ i isentaa. ⁵ Na í t̄ə si: Hai ma ce, ma caa si h̄ yele na pá ηmaa na pá s̄əh̄si t̄əm nti Akaki t̄v Hametata p̄əyalv Haman̄ ηmaawa si, pa k̄v Yuta nyóma mpa pa we nyá kawulaya tetv t̄əna taa t̄ə. ⁶ Ma kaa p̄əsi na má nyənəyi ma yəlaa s̄əm ke mp̄v.

⁷ M̄p̄ȳḡ Aselusi c̄ə Isətee na Yuta t̄v Maatosee si: Ii naa ma ha Isətee ke Haman̄ t̄əyaya. Ma yelaa na pá p̄usi-i na tesika ke timp̄i i t̄v Yuta nyóma t̄ə ké nin̄ t̄ə. ⁸ Mp̄v t̄ə, ma kaa p̄əsi na má layasi t̄əm nti pa suna ma h̄əte na pá t̄v ma k̄v̄ȳs̄um t̄ə. Ue í ηmaa l̄et̄əli ke isəna í caaki si pá waasi Yuta nyóma t̄ə. I ηmaa-i na ma h̄əte taa na í t̄v ma k̄v̄ȳs̄um.

⁹ M̄p̄ȳḡ Maatosee kota wulav tak̄əlas̄i ηmaalaa ke k̄v̄yakv̄ ηkv̄ kv̄ mayamaya. Pu ké pa is̄ətv̄ tooso nyəh̄ Sifan̄ k̄v̄yakv̄ hiu na tooso nyəh̄kv̄ wule ké. Uena pá ηmaa tak̄əlas̄i ke Yuta nyóma na tetv f̄en̄laa, na tetv h̄əḡəl̄əh̄ n̄un̄v̄wa na hiu na naatosomp̄əḡəlaya (127). P̄ə k̄p̄ayav̄ hatoo Ent̄i haləna Itiyopii t̄ə, p̄ə k̄umatan̄naa s̄əsaa na nȳv̄ȳv̄ nyóma ke pa ηmaawa na pá t̄el̄əs̄əna paa piitim mpi p̄ə taa. Na Yuta nyóma t̄əm taa t̄ə t̄ə. ¹⁰ Wulav Aselusi h̄əte ke pa ηmaanaa na pá t̄v i k̄v̄ȳs̄um. Uena tillaa c̄əȳa i k̄p̄ayan̄əh̄ sewa nyəh̄ na pá p̄ona l̄et̄əl̄ənaa mp̄əȳe tetv t̄əna taa. ¹¹ L̄et̄əl̄ənaa mp̄e pa taa t̄ənaya wulav ha nəḡə ke tetv t̄əna taa Yuta nyóma si: I k̄p̄eyeli na í tan̄. Paa piitim mpi p̄ə yəlaa í k̄əma-m̄əȳe yoonav̄ í kv̄-we, na í k̄p̄əh̄na pa alaa na pa piya na í kuu pa w̄enav̄. ¹² Is̄ətv̄ naan̄v̄wa na naale nyəh̄ Ataa k̄v̄yakv̄ naan̄v̄wa na tooso nyəh̄kv̄ wule mayamaya ke í k̄á la mp̄v̄ in̄əyi tetv t̄əna taa. ¹³ Pu w̄ee si pá t̄el̄əs̄i l̄et̄əl̄ənaa mp̄e pa t̄əm ke paa tetv h̄əḡəlv̄ȳv̄ ηkv̄ kv̄ yəlaa ké, na p̄əc̄ó Yuta nyóma s̄əəlv̄ pu na pá l̄et̄i pa kolontunaa ke k̄v̄yakv̄ ηkv̄ kv̄ wule. ¹⁴ Tillaa nu wulav t̄əm nt̄əyi mp̄v̄ uena pá k̄p̄a kawulaya k̄p̄ayan̄əh̄ t̄ə na pá h̄ək̄ə na pá t̄ee. M̄p̄ȳḡ pa heela t̄əm nti t̄əḡə Susi icat̄e taa.

¹⁵ M̄p̄ȳḡ Maatosee lu wulav t̄e, na í suu kawulaya wontu na pá lii-t̄əyi akp̄aayala na t̄ə hul̄əmaa, na k̄p̄on̄k̄p̄ontu t̄əh̄ nyənt̄v̄ capa k̄v̄s̄em na í tema wula nt̄enuȳu. Uena Susi icat̄e nyóma wiliti. ¹⁶ M̄p̄ȳḡ p̄ə h̄eesa Yuta nyóma lan̄a ke s̄əs̄əm na pá nu lelen̄ na p̄ə k̄v̄si pa nȳv̄ȳv̄. ¹⁷ M̄p̄ȳḡ wulav t̄əm nti t̄ə tala paa tetv h̄əḡəlv̄ȳv̄ ηkv̄, na paa icat̄e nte t̄ə taa. Uena Yuta nyóma lan̄a hul̄əmi katat̄əlaya na pá lá acima. M̄p̄ȳḡ s̄əḡənt̄v̄ k̄p̄a piitim l̄emp̄i nyóma na pa taa payal̄e mv̄ Yutat̄v̄.

9

Yuta nyóma l̄et̄v̄ȳv̄

¹ Waatv̄ wei p̄ə tala pa is̄ətv̄ naan̄v̄wa na naale nyəh̄ Ataa k̄v̄yakv̄ naan̄v̄wa na tooso nyəh̄kv̄ wule, is̄u tetv nyóma k̄á ηmak̄əli Yuta nyóma is̄u wulav ka suv̄ t̄ə. Uena p̄ə layasi na Yuta nyóma m̄əli-w̄eȳe ηmak̄əlv̄ȳv̄. ² M̄p̄ȳḡ Yuta nyóma kota paa icat̄e nte t̄ə taa ké tetv t̄əna taa, na pá tan̄ na pá yoonaa mpa pa puki pa k̄v̄ȳv̄ t̄ə. Ama Yuta nyóma t̄əm lapa yəlaa ke s̄əḡənt̄v̄ ke teu. Pa taa nəḡəlv̄ ta p̄əsi na í la-w̄eȳe pulv̄. ³ M̄p̄ȳḡ Maatosee t̄əm lapa s̄əḡənt̄v̄ ke akewenaa s̄əsaa, na tetv f̄en̄laa, na k̄umatan̄naa s̄əsaa, na kawulaya taa nȳv̄ȳv̄ nyóma, na pá s̄eena Yuta nyóma t̄ə. ⁴ Mpi t̄ə, Maatosee nȳv̄ȳv̄ ka kula i t̄əmle taa ké na i h̄əte yaa na p̄ə tala tetv h̄əḡəl̄əh̄ t̄əna taa, na i t̄əh̄ s̄əəs̄əyi tam.

⁵ M̄p̄ȳḡ Yuta nyóma k̄v̄wa pa kolontunaa t̄ənaya s̄əs̄əm, na pá lana mpa paa caaki-w̄e t̄əḡ isəna pa s̄əəlaa t̄ə. ⁶ Pa k̄v̄wa yəlaa nas̄əle na n̄un̄v̄wa (500) ke Susi icat̄e taa. ⁷⁻¹⁰ M̄p̄ȳḡ pa k̄v̄wa Yuta nyóma kolontu Hametata p̄əyalv̄ Haman̄ p̄əyalaa naan̄v̄wa. Pa h̄əla nt̄é Pasan̄etata, na Tal̄əf̄əh̄, na As̄əpata, na Polata, na Ataliya, na Alitata, na Paamaset̄a, na Alisayi, na Alitayi, na Fayesata. Ue pa ta kuu pa w̄enav̄.

¹¹ M̄p̄ȳḡ pa heela wulav ke k̄v̄yakv̄ ηkv̄ kv̄ mayamaya ke yəlaa isəna pa k̄v̄wa Susi icat̄e taa t̄ə. ¹² Uena wulav heeli Isətee si: Yəlaa nas̄əle na n̄un̄v̄wa (500) ké Yuta nyóma k̄v̄wa Susi icat̄e taa tike, na p̄ə s̄əs̄əna Haman̄ p̄əyalaa naan̄v̄wa. Is̄ənt̄ə pa kaa lan̄ k̄v̄ȳv̄ ke s̄əs̄əm ke tetv h̄əḡəl̄əh̄ l̄əl̄əh̄ taa. Ye n nyul̄əyi pul̄əp̄v̄ t̄ə t̄ə, ule n s̄əl̄əmi-m̄, maa ha-η-wi.

¹³ Ɔlena Isətɛɛ si: Hai, ma ce, ma caa ké si ń ha Yuta nyóma ke kuyaku ke cele ɛsu saɲa na pá pusi Haman pəyalaa naanɔwa wei pa kɔwa mpɔ tɔ na tuɲ.

¹⁴ Ḿpɔ́yú wulav ha nɔɔ na pá kpaali ḿpɔ́yú Susi ɛcate taa na pá pusi-we na tuɲ. ¹⁵ Pə fema pa ɛsɔtu Ataa kuyeeɲ naanɔwa na liyiti nyəɲku wule, ɛlena Susi ɛcate taa Yuta nyóma ku yɔlaa ɲmɔnɔyɔ nuɔɔwa (300). Ama pa ta kuu pa wɛnav.

¹⁶ Ḿpɔ́yú tetu hɔɔlɔɲ lɛlɔɲ taa Yuta nyóma kotaa na pá taɲ pa kɔlaa. Haləna pá ku pa kolontunaa na mpa paa caa-we tɔ pa taa ké yɔlaa iyisi nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (75000). Ɔle pa wɛnav ke pa ta kuu. ¹⁷ Pa ɛsɔtu naanɔwa na naale nyəɲ kuyaku naanɔwa na tooso wule ke pə lapa mpɔ. Pə fema naanɔwa na liyiti nyəɲku ɛlena pá lá kɔlɛɣe acima kuyaku sɔsɔɔ. ¹⁸ Ama kuyaku naanɔwa na tooso na liyiti taa ké Susi ɛcate taa Yuta nyóma ná kotaa na pá ku pa kolontunaa. Ɔlena pá lá naanɔwa na kakpasɪ nyəɲku ke acima kuyaku sɔsɔɔɲku. ¹⁹ Pə tɔɔ ké ye pə tala pa ɛsɔtu naanɔwa na naale nyəɲ Ataa, kuyaku naanɔwa na liyiti nyəɲku wule, acalɛɛ səkpena taa Yuta nyóma laki acima ké na pá haaku tɔmɔɣa kɔcɔɔɲ.

Acima kɔtɔsɛɛ

²⁰ Ḿpɔ́yú Maatosee ɲmaa kuyeeɲ ɛni ɪ tɔm na í tilina Yuta nyóma mpa paa we tetu tɔna taa tɔ. Paa pɛcɔlɔ pɛcɔlɔ nyóma, paa pooluɲ nyóma. ²¹ Na í su si: Paa pənaɣa ɲka í ká tɔɔ mɔ ɛsɔtu naanɔwa na naale nyəɲ Ataa kuyaku naanɔwa na liyiti na naanɔwa na kakpasɪ wule ke acima. ²² Mpi pə tɔɔ tɔ, kuyeeɲ ɛnɔɣi Yuta nyóma fita pa kolontunaa. Ɔsɔtu ɛni ɪ taa ké pa laɲwakəlle pəsa laɲhɔlɔmle na pa wahala náá pəsi kɔpantɔ. Pə tɔɔ ké pə weɛ si pá tɔɔ acima ke kuyeeɲ ɛni na pá ha pa tɔma na kɔnyɔntɔnaa ke kɔcɔɔɲ. ²³ Ḿpɔ́yú Yuta nyóma mɔwa nti Maatosee ɲmaawa tɔ na pá su si: Tíi laki ḿpɔ́yú paa pənaɣa ɲka.

²⁴ Ntɛna Maatosee tɔsɪ-we si Akaki tu Hametata pəyalɔ Haman wei ɪ ké Yuta nyóma kolontu tɔ ɪ ka tɛma ɪ taa ké si ɪ kpiisiyi-tɔ. Haləna í maɣasɪ pəle nte pa yaa si Pulim tɔ, na í suna ta kɔyɔ kuyaku. ²⁵ Ama Isətɛɛ ná wulav, ɛlena ɛlé ɪ ɲmaa, na ɛsɔɣatɔ nti Haman ka tu ɪ taa ké Yuta nyóma tɔɔ tɔ, tɔ mɔli ɪ nyɔyɔ taa. Pə tɔɔ ké pa pusa ɪ na ɪ pəyalaa na tuɲ. ²⁶ Pə tɔɔ ké pa ha kuyeeɲ ɛnɔɣi pəle maɣasɔyɔ hɔte si Pulim. Ḿpɔ́yú pa keesəna lɛtɔli taa tɔm, na nti tu maɣana-we tɔ. Ɔlena ²⁷ pá su si pá na pa piya na Yuta tapəsəlɔɲ paa tɔki acima ke kuyeeɲ ɛnɔɣi paa pənaɣa ɲkaya teitei ɛsu Maatosee suw tɔ. ²⁸ Pə weɛ si tetu tɔna taa Yuta nyóma tɔna na pa waali lɔlɔɲ nyóma paa tɔki Pulim acima anɛɣe tam tɔɔ ké, pa kaa sɔɔ a tɔɔ.

²⁹ Ḿpɔ́yú Isətɛɛ na Yuta tu Maatosee pa tasa lɛtɔli naale nyəɲ ke ɲmaav si pə sɔsɪ kancaalaya nyəɲ ke toɲ ke Pulim tɔm taa. ³⁰ Aselusi tetu hɔɔlɔɲ nuɔɔwa na hiu na naatosompəɣɔlaya taa (127), Yuta nyóma ke pa ɲmaa lɛtɔlɔnaa mpe si pə ha-weɣe alaafəya.

³¹ Ɔlena pa na pa waali lɔlɔɲ nyóma pa tɔki Pulim acima anɔɣi kuyeeɲ wei Isətɛɛ na Maatosee pa su-we tɔ. Pa yɔɣɔta nɔhɔkɔtu na wula nna paa wii na pə fɛɛ acima kuyeeɲ ɛni tɔ pə tɔm.

³² Ḿpɔ́yú Isətɛɛ lapa na Pulim acima pəsi pulɔ sɔsɔɔm. Ɔlena pá ɲmaa-tɔɣi takɔlaya taa.

10

Maatosee waasɔyɔ ke Yuta nyóma

¹ Ḿpɔ́yú wulav Aselusi tu lampuu ke tetɔnaa mpa pa tɔna ɪ tɔɣaa tɔ pa yɔlaa, haləna pə kpena tetu nti lɔm cɔɔnaa tɔ. ² Pa keesa Aselusi tɔma lenna nna a hɔlɔɣi ɪ toɲ na ɪ pəsɔyɔ tɔ, na ɛsəna ɪ kɔsa Maatosee nyɔyɔ tɔ pə tɔm ke Metii na Pɛɛsi awulaa takɔlaya taa. ³ Yuta tu Maatosee ka kɛna wulav waali tu təkpeɛ. Ɔ paasayana ɪ Yuta nyóma ke teu ké. Ɔlena pəle pá tɔyɔna-ɪ na pa luyɔ suv-ɪ teu.

SOOPU TOM TAKELAYA Kutvlvtv

Takelaya kanε ka taa kε pa keesayi apalv wei pa yaa si Soopu tō i tōm. I ka tōma teu kε i feina isayatiya. Halēna ulōxov nāá tō si Isō ha Soopu tōxō i tōnte we teu. Mpyōy Isō yelaa na pē mayasi Soopu na pē kpiisi i piya, na i wēnav tēna, na i alaafəya tōtō. Paa na mpv Soopu ta lō tōxō. Ama i cekēnaa kε si Isō kele pē tēna pē tv na i laki isēna i caaki tō. Pē waali kε Isō mējna Soopu ke i wēnav mpi pu kpiisaa tō pē tēnaya tōm naale.

Isēna pa faya Soopu takelaya tō:

Soopu tōm tōo kutvlvtv, titite 1-2

Soopu na i taapalaa tooso, titite 3-31

Uihu kvyōxōtv, titite 32-37

Isō kvyōxōtv, titite 38:1-42:1-6

Kutəkətv, titite 42:7-17

Satanu mayasvov ke Soopu ke tōm kancaalaya nyām

¹ Apalv nōxōlv i ka wēna Wusi tētv taa, na pā yaaki-i si Soopu. Apalv inu i feina kawaliya, i tēxōyi tampana, i nyanjna Isō, na í cōlēyi isayatu. ² Soopu ka lula apalvpiya ke naatosompōxōlaya kε, na pēelaa tooso. ³ I wēna tēmle nyōma ke tuutuuma. Yooyoonaa ná we iyisi tooso (3000), naaη kuhalēη ke nasəle na nunōwa (500). Kpanasī ná we nasəle na nunōwa (500), heeη ke iyisi naatosompōxōlaya (7000). Apalv inu i nyōxv ka kēlēna kulōxv ke ilim tēlule tētv taa.

⁴ Ye i pēyalaa í keesaa, pa laki acima kε na pā kaasayi tēma. Pa yaaki pa newaa alv nyōma tooso, na pā cōaki tēma te na pā tōki na pā nyōaki. ⁵ Ye pa cō pa tēna pa te na pā cūyusi, ile Soopu koti i piya na í la-weyε nyōxō tōo asilima keelōxv kōtaya. Kv feη tanaη, ilēna í kulv lōη, na í lá paa wei i nyōxv taa kε kōtaya ηka kōkō lusa ka tēna tō. Mpi tō, Soopu mayasaya i taa kε si, ntanyi i piya tvvwa Isō na sí wakēlēna-i si lotu taa. Mpyōy i lakaya tam.

⁶ Mpyōy kvyaku nakulv isōtaa yēlaa*fa* pola Tacaa kin, na Satanu we pa hekū. ^a i yōxōtaa kε si Isō pēyalaa. Ama tá tvwa si isōtaa yēlaa. ⁷ Ntēna Tacaa pōosi-i si: N huna le?

Satanu si: Ma luwaya si ma cōaki tētv. ⁸ Kēlēna Tacaa si: Isəntō n ta lan ma tēmle tv Soopu ke nav. I feina saala kε atε. I feina kawaliya, i tēxōyi tampana, í nyanjna-m, na i cōlēyi isayatu.

⁹ Mpyōyle Satanu nōxō tēkpan si: Yem tōo kε Soopu nyanjna-η? ¹⁰ N kenta í na i yēlaa na i wēnav pa tōo, na n kooli i kulapəm ke kupantu. Halēna i tōla huki katatēlaya ke tētv taa tō se. ¹¹ Tōv, tō nin ke Soopu wēnav tōo na n ná. Ye ílé i ta tvv-η ile ma yelev nōxō.

¹² Mpyōyle Tacaa tōma Satanu si: Ma tvwa Soopu kvwēnam ke nyá nin taa. Ama taa tokina i mayamaya kε. Ilēna Satanu yelev Tacaa na í tēε.

¹³ Mpyōy kvyaku nakulv Soopu pēyalaa, na i pēelaa, pa we pa taalv tε, na pā tōki na pā nyōaki. ¹⁴ Ile tēmle tv nōxōlv pola Soopu kin nté na í heeli-i si: Tē halayana naaη nté na kpanasī náá tōki tēna. ¹⁵ Tēnaxale Sapa nyōma tii tá tōo, na pā kō tēmle nyōma lēlaa, na pā kuu tōla. Ma tike ma fitina na má kōo si ma heeliyi-η.

¹⁶ Tēmle tv inu i nōxō ta tu tiita atε ile tēmle tv lēlv ná kōmayale, na í tō si: Tev tii heeη kaləkēη na tēmle nyōma pa tōo, na pē kō pa tēna. Ma tike ke pē sōwa na má kōo si ma heeliyi-η.

¹⁷ Tēmle tv inu i nōxō ta tu tiita atε, ile tēmle tv lēlv kōmayale na í tōη si: Papiloni ηmulaa kpeka tooso tii tá tōo. Ilēna pā kō tēmle nyōma na layate, na pā kuu yooyoonaa. Má tike ke pē sōwa na má kōo si ma heeliyi-η.

^a 1:6 isōtaa yēlaa: Cēne ile tē tēna nasaala tōm Piipilinaa taa nōxōlvōv. Ilé

¹⁸ Təmle tu inı ı nəgə ta tu tiita atə, ıle təmle tu ləlv kəmaɣale na í heeli Soopu sı: Nyá pəyalaa na nyá pəelaa ka kota pa taalv te na pá təkı na pá nyəəki. ¹⁹ İlena kacuculaɣa səsaya nakəli ká ma kutuluɣu ŋkuluŋası liyiti na toŋ, na kú kpesı na kú takı-wε na pá sı. Ma tike ke pə səəwa na má kəə sı ma heeliyi-ŋ.

²⁰ Tənaɣale Soopu kulaa na í cəli ı toko, na í looli ı nyuɣu. Ḿpúgú ı hənta İso ké atə na í saalı ḿpúgú ı isəntəə. ²¹ İlena í tə sı:

Kpɛte ke ma too lula-m,
na kpɛte tətəgə maa məli tetv tεε.
Tacaə hana, kulvm inı ı kpaɣana.
Mpu tə, maa sεε-ı ké.

²² Pə təna mpi pə maɣana Soopu ke mpv tə, ı ta pəntəna İso ké pə taa. Pəcə ı ta yəgətı-ı isayatu.

2

Soopu maɣasvɣv təm naale nyəm

¹ Ḿpúgú kuyaku nakəli isətaa yəlaa pola Tacaə kiŋ tətə, na Satanı wε pa hekv. ² Ntəna Tacaə pəəsı-ı sı: N lına le?

İlena Satanı cə-ı sı: Ma lıwaya sı ma cəəki tetv. ³ Kələna Tacaə sı: Isəntə n ta laŋ ma təmle tu Soopu ke nav. İ feina saala ké atə. İ feina kawaliya, ı təŋəgi tampana, ı nyaŋna-m, na í cələgi isayatu. İlena İso tasa sı: Satanı nyá yelina na má tó Soopu ke wahala ke yem. Ama ílé ı kisa kuvakələm ké təsayasaya. ⁴ Tənaɣale Satanı nəgə təkpaɣ sı pa tuka ituule sı: Pa haa púgú ké na kule kú ha. Yulv wəna mpi təgə ı kuyı na í yana ı weesuɣu. ⁵ Təv, İso tó niŋ ke Soopu tənɣu na ı mwa təə na nı na. Ye ı ta tıv-ŋ, ıle ma yele nəgə.

⁶ Ntəna Tacaə heeli Satanı sı: Təv, ma tu Soopu ke nyá niŋ taa. Ama taa tokina ı weesuɣu ké.

⁷ Ḿpúgú Satanı yela Tacaə na í tεε. İlena í tó Soopu ke hiŋ isayaŋ ke pə kpaɣav ı nyuɣu na pə tii ı nəntaaləŋ tə. ⁸ İlena Soopu caya təluma taa, na í hiki tataya na í kaaləgəna ı ti.

⁹ Ḿpúgú Soopu alv təma-ı sı: N sεesa isəle sı nı taa wakələna İso suwe? Tıv-ı, na nı sı na nı heesi. ¹⁰ Ntəna Soopu cə-ı sı: Alv nyá, n yəgətəgi mpv isı kpaŋtv suwe? Ye İso ka lakaya-tıvıv kupaŋtv na tá laŋa heewa. İ kəma na í lakı-tıvıv isayatu tə kisi?

Paa na Soopu wahala inəgi mpv tə, ı ta pəntəna İso ké natələgi ı yəgətaya taa.

Soopu taapalaa tooso təm

¹¹ Soopu ka wəna taapalaa tooso ké. Mpeyele Teməŋ tu İlifaı, na Suha tu Pilitati, na Naama tu Sofaa. Pa nuwa Soopu wəsası təm, ılena pá polo sı pa wiiliyi-ı na pá caya ı kiŋ na pá heesi ı laŋle. ¹² Pa loosa Soopu ke pooluŋ na pá wı-ı nyəm. Pa kpətəna-ı na pá cekəna-ı, ılena pá tıli nəsı, na pá cəli pa tokonaa, na pá ŋmusı pa nyəəŋ taa ké tetv. ¹³ İlena pá caya ateye ilim na ahoə ke kuyeeŋ naatosompəgəlaya. Pa ta yəgətəna-ı natəli ke ı wəsası nı sı katatəlaya təə.

SOOPU NA İ TAAPALAA TOOSO

(Titite 3-31)

3

Soopu wula

¹⁻² Pə waalı ké Soopu tıvwa ı kuyaku kulvıvıvıv na wula sı:

³ Pə husı ma kuyaku kulvıvıvıv,
na ahoə nna pa yəgəta ma lıvıvıv təm tə.

⁴ Pá nyəni-kuyv səkpətvıvıv nyəŋku.
İsətaa İso í taa pəəsı kv təm.

Pəyele nyaaləm napəli pə taa nyaalı-kv.

⁵ İsotom na atətəle səkpətvıvıv í pəəsı kv təə.

Na isənmuntuyu kukpəetuyu waasi-kó,
yaa ilim sí na pé yu isu ahoo.

⁶ Ahoo aní á kəli lenna ke səkpetuyu.
Pá taa tasa-yeyə kalənav ke isətvnaa, yaa pənaɣa taa.

⁷ Ahoo aní, á saali kaalvlaya ke tam təə.

A taa nu laŋhəlvmlə kawilitaya nakəli tətə.

⁸ Tuwaa mpa pa nyəmə kuyeyə ke mpusi təhsuyu,
na pá kraasəyi tum səsə*fa* pááná tə.

Pá təhsí ahoo anəyi mpusi. ^a (Təlaakəŋ) kəna táá teləsi si tum səsə.

⁹ Səkpetuyu í waasi tulvmaluyu təə,

na ahoo aní á taŋ ilim na á wu.

Pəcó á taa loosi pə nyaaləm.

¹⁰ Mpi tə, a ta kaɣati ma ləlvuyu,

na saŋa má naaki wahala səsə inə.

¹¹ Pepe təə ké ma taa sí na pəcó pá ləli-m,
yaa ma taa hee ma luw waatu?

¹² Pepe təə ké pə ha-m too,

na í su-m í təə na má mʊsi-í?

¹³ Isəntə tə, maa həntaa təpamm ke pəlaav taa,

na má tooki, na má heesəyi.

¹⁴ Ma na awulaa səsaa na tetv nyəəŋ nyəma,

mpa pa ŋmaaki teesi səsəənsí tə,

¹⁵ yaa awulumpiya mpa pa wəna wəla

na pá suuliyi liyitee ke teesi taa tə.

¹⁶ Maa wə isu pə həlvuyu

pəyaya na ká ta ná ilim tə.

¹⁷ Isayav yeki í isayav ke pəlaav taa.

Tənaɣa mpa pa kawa katatəlaya tə,

pa heesəyi tam təə.

¹⁸ Saləkatvnaa təna wə heesuyu taa ke tənaɣa.

Paa tasəyi ŋmakəlla hóla ke nuw.

¹⁹ Səkpəlu na səsə pa wə kvlm ke tənaɣa.

Pəyele pə ceki yom na í caa.

²⁰ Pepe təə ké Isə yeki na wahala nyəma naaki ilim?

Na í haaki laŋwakəlle nyəma ke weesuyu?

²¹ Pa taŋa səm, na pəle pu kəŋ.

Na pá pəkəyi-wəyi teu isu liyitee.

²² Yvlv wei í laŋle ká hvlvməna

na í ŋmaali si í hika pəlaav?

²³ Wei í mpaav ŋməlaa

na Isə tama-í kotaya tə yáá?

²⁴ Ma təɣənaɣa nté feesiŋ tisuyu,

na má mələyi pə fei tənaɣa,

isu lvm kpeŋuyu tə.

²⁵ Ye ma tó ma taa ke pulvpu səɣəntv pə kəŋ ké.

^a 3:8 tum səsə: Piipili yaawa wontuyu kəne si (Lefiyatan) na Nasaala taa, yaa

Mpi ma seeki təyə ma naaki.
²⁶Ma ta nyi təpamm yaa alaafəya
 yaa heesuyə təm.
 Ama cəəsεε watəyənə-m.

4

Ilifasi kuyəyətətə

- ¹ Mpyəy Təməŋ tə Ilifasi təma Soopu si:
² N ká pəsɪ na ń kantəli na má
 yəyətənə-ŋ?
 Mpi tə, təm wε ma taa ké,
 maa pəsəyɪ na má su.
³ Nyá seɣesəna yəlaa paɣale.
 Pəyele n nyəmə acamaa ke apalətə səəsuyə.
⁴ Nyá tasayana layatə ke mpa pa caa hotuyə tə,
 na ń kəsəyɪ mpa səɣəla nyəkəa tə.
⁵ Pə mayana nyá, ɪlena nyá apalətə
 yəələyɪ na ń huɣutiɣi lotu na?
⁶ Isu n nyanayana Isə ké na pə waasəyɪ-ŋ?
 Na nyá təntε kɔpantε náá tɔyɔ-ŋ naani?
⁷ Hɔv nyá taa, too tə,
 n nawa pə kpiisa kɔpama, yaa tampana təŋlaa na?
⁸ N nyəmə teu təsiyisiyɪ si,
 ye yulə hala kutakεesəm yaa ɪ tuu wahala,
 mpu ɪnəyɪ ɪ kəŋ kum.
⁹ Isə wosa pə yəlaa ke heelim na pááná,
 na pə wakəli-wε na pə kpiisi-wε.
¹⁰ Pa holiyɪ ké isu təɣəlasɪ,
 na Taca a təkəyɪ-wε na í pələyɪ pa kela.
¹¹ Ye təɣəlasɪ í laŋa təɣənaya si səki ké,
 na si piya náá yá yem.
¹² Pə wələtə ma ŋkpaŋuyə taa
 ké təm ke mukaya tεε
¹³ ké ahoο taa ké saa wei toosee asayεε
 kəŋ na tom pí yəlaa tə.
¹⁴ Səyəntə watə pəla-m təyuləyulə,
 na ma tənuyə tənə seliyɪ.
¹⁵ Heelim fεta ma ɪsentaa na ma
 tənuyə tənə lɔli kacəncəmpəɣəlasɪ.
¹⁶ Ma naakaya nəɣəlɔ səŋaa, ma ta nyəmi-ɪ.
 ɪlena ma nu pɔntə miitiyɪ si:
¹⁷ Yulə pəsəyɪ na í təŋ tampana ɪsu weye Isə kin?
 Yaa ɪ pəsəyɪ na í wεε tənəŋɪ ɪsu ɪ ŋmalə na?
¹⁸ Ye Isə tá lá naani ké ɪ təmlε nyéma,
 na í naaki ɪsətəa tillaa kin ke kawalaya.
¹⁹ Kacəŋfana mpa ɪ ŋmana cuyə na pa tənəŋ ké tətə,
 na ɪ yəkuyə fεi kate ɪsu sonsompee tə?
²⁰ Isə nanəyɪ-wεyε ɪsu mulum ke kuyaku kolumuyə.

Paa saali tam, nɔɔɔɔ u tu paasəɔəna.

²¹ Pa weesuɔu ŋmusi cɛpa.

Uena pá sí pa feina ləmaɔasɛɛ.

5

¹ Ilifasi si: Soopu ma kapuka na ń ná si
nɔɔɔɔ ká cɔ-ŋ?

Isɔtaa tillaa nanŋ nyéma taa awe tɔɔ kɛ n ká keesəna?

² Ləmaɔasɛɛ fei tu páána kuyi-i kɛ.

Uena isəsɛɛmlɛ náá kú kumɛɛɛŋ.

³ Ma nawa pə lakəna kumɛɛɛŋ.

Ípúgú ma koola ku tɔɔɔɔ kɛ mpusi kɛ kpaakraa si:

⁴ Nɔɔɔɔ í taa waasi ku piya.

Si tɔm í si tənənənəŋ kɛ tɔhɔɔɛ.

⁵ Nyɔɔɔɔtɔnaa í tɔɔɔ kumɛɛɛŋ kumtu.

Paa na sɔwa kalaa wɛɛ tɔ, pá lɛɛki-ti.

Lanlaa í kuu ku wɛnaw.

⁶ Kutakɛɛsəm u lukəna atɛ.

Pəyele pə taya tɛtɔ tɛɛ kɛ wahala nyɔɔkəna.

⁷ Ama pə tó yulu kɛ si í tɔɔɔ wahala,

isɔ mamacəɔɔlasɔ kulɔyɔɔ isɔtaa tɔ.

⁸ Ye maya Soopu, Isɔ kɛ maa tɔwa kpɔɔɔyɔɔ,
na má pɛti-i ma tɔm.

⁹ I kulapəm tɔɔwɔɔɔɔ,

yulu kaa pəsi pə cɛkənaɔ,

yaa í nyi pə nyɔɔyɔɔ.

¹⁰ Isɔ yekina na tɛv nukɔ

tɛtɔ tɔɔ, na tawa nyɔɔkɔ.

¹¹ I kusəɔi mpa pə pasaa tɔɔɔ,

na í heesəɔi ləɔɔɔɔ nyéma lanja.

¹² I wakələɔi mpi acilayatu nyéma sukɔ si pa lakɔ tɔ.

I sənɔsəɔi pa kulapəm kɛ pa niŋ taa.

¹³ I kraaki nyəntaa na pa acilayatu.

Pa kpelikpeka layatu tasɔyɔɔ u waasəɔi pɔɔɔ.

¹⁴ Ilim na pə isəɛ kɛ pa tutiɔi isɔ

səkpɛtɔyɔɔ wɛɛ,

na pá hakəɔi isɔ ahoo yuwa.

¹⁵ Ama Isɔ ná ləsəɔi icam kɛ səm taa,

na í waasəɔi-i ton tu niŋ taa.

¹⁶ I tɔyɔi kɔnyəntɔ taa kɛ tɛɛɔyɔɔ,

na í təkəɔi isayalataa təna nɔɔsi.

¹⁷ Wei i ŋkraŋyɔɔ Isɔ hən tɔ, i nu leɛŋ kɛ.

Uɛ taa kisi Ton təna tu sɛɛsɔyɔɔ.

¹⁸ Isɔ lakəna yulu tɔɔ kɛ hiŋ na í tu-i kɔɔɛ.

Iɔi i kuyɔna na í waasəna i niŋ.

19 Paa waatu wei ké ɪ yakɪ-ŋ
 wahalanaa na asola taa,
 na ɪsɔyatu natəli tə kaa maɣana-ŋ.
 20 ɪ ká waasi-ŋ nyɔɔsɪ waatu.
 Na í ya-ŋ sɛm nɔɔ taa ké yoo taa.
 21 Paa pa caɣa nyá acaɣa pu kenti nyá tɔɔ ké.
 N kaa nyana puluyu wahala waatu.
 22 Nyɔɔsɪ na wahala pə tɔm ká la-ŋ wonɔa.
 Pəyele n kaa nyana taale wontu.
 23 Pu kenti nyá tawa ke wakəllaa.
 Paa pɛɛ kulələɣona, yaa taale wontu.
 24 Alaafəya ká wɛɛna nyá tɔyɔɣa təna taa,
 na kpɛntɛ natəli tə kaa laŋ nyá kalakəŋ taa.
 25 Nyá piya na nyá luluyu nyəma ká huki,
 ɪsu tawa taa nyutu.
 26 N ká kpatəli teu ke təkunɔkɔku
 na pə́cɔ́ n̄ suu púúyó.
 Teitei ɪsu tɔɔnɔɣa pukuyu na pə́cɔ́ pá kú tɔ.

 27 Tə pɛɛkaa na tɔ́ ná mpi tɔɔlɛ.
 Nyɔɣa pə wɛɛ sɪ n̄ nu-ti na n̄ cɛkəna-ti.

6

Soopu kvcɔcɔtu

1 Mpuɣule Soopu cɔwa si:
 2 Ye pu wɛ pəsuyu sɪ pá maɣasi
 ma wɔsasi na ma wahala tɔɔ,
 3 pu kəla lɔm nɔɔ kanyəŋa ke yuŋ.
 Pə tɔɔ ké pə yɔɔtəɣi-m yem yem.
 4 Toma təna tu yɔɣa-m nyəma,
 na a sɔtu suu-m.
 Na ɪsɔ sɔɔntu pu-m.

 5 Kpaŋɔɣa u wiiki ka tɔɔnɔɣa kupaŋka kiŋ.
 Pəyele nau u mutəɣi nyutu tətɔɔlɛ.
 6 Yulu u pəsəɣi na í tɔɔ akpofu puluyu.
 Pəyele yate lɔm kuhuluməm səpa yem ké tətətətɔ.
 7 Mpi pu wɛ maya acaalətu na ma taa kpətəɣəna tɔ,
 mpəɣəle ma tɔɔnɔɣa*fa*. ^a

 8 Hai, ye ɪsɔ ka mukaya ma kusulumutu
 na í la-m mpi ma tɛɛlɔɣi tɔ.
 9 Ye ɪ ka tisaya sɪ í təlɔki-m,
 na í kusɪ ɪ niŋ kəkentiŋ ke ma tɔɔ.
 10 Maa paana laŋhulumle,
 na má nyɔɔ tɔŋ ke wahalanaa pane pa taa.
 Ma ta cələsi ɪsɔ Naŋŋtu kuyɔɔtɔtu ke tiili.

 11 Pepe tɔɔ ké maa tɛɛli na má fɛina tɔŋ?
 Yaa má tasa taŋuyu na ma tomle tama?

^a 6:7 Hepəla taa loŋŋa kane ka nuu wɛ kate.

12 Ma toma ta ke pøle
yaa nyəgəlvu kuɛɛmɔvu nyəna.
13 Ma feina toŋ nuli,
pécó ma feina wei i ká ya ma nyovu tɔ.

14 Pə weɛ si konyəntəgəlv taapalu i lapu-i kɔpantu ké.
Pə taa kɔɔ na i ló Toma təna tu.
15 Ama ma taapalaa yəəla ma apalutu
ké isu ləvu ŋku ku laa nyəvu tɔ.
16 Waatu wei tev təmpɛɛ
hooki ilena ləŋ inu i su.
17 Haŋaya kəŋ ilena i nyəə.
Na ilim nyaya ilena ləŋ wuli.
18 Lukətu puki mpatəntaa ilena pá yele
pa mpaav na pá suv nyutu na pá le na pə saali.
19 Tema təntaa na Sara nyəma pa yasəgi ɛɛ
na pá pɛkəgi lum na isəle kuɛɛmle.
20 Pa tala ləvu, ilena pə yegeti-wɛ,
na fele kra-wɛɛ pa isəle sɛɛsvu təm.

21 Ma taapalaa me i wɛ-m
teitei ké isu ləvu ŋku.
I naaku ma wahala na səgəntu pu-me.
22 Ma ta sələmi-meɛɛ pulv,
yaa si i ha-m kəhav nakvli.
23 Yaa i fiti-m kolontunaa niŋ taa,
yaa i waasi-m ŋmakəllaa niŋ taa.
24 I sɛɛsi-m, maa su na má nu.
I huli-m timpɛ ma wakəlaa tɔ.
25 Yulv nukɛ tampana kuyəgətvu ké na i tisi.
Ama ma taapalaa kalənav náá waasəgi pulv.
26 I maɣasəgi si i footi ma kuyəgətvu
na i nyəni yem ké naani fei tu má na?
27 Halɛ i təkɛ tete ké sulav təə
na i kɛŋəgəna mə ceu maɣamaya na i pɛɛtəgi.

28 I nyəni-m teu
na i ná, maa looliyi-me.
29 I su, kutakɛɛsəm i taa kɔɔ,
I su, mpi tɔ, ma wɛ ma tampana taa ké.
30 Maa yəgətəgi isayatu,
pəyele kuwakəlvu u lukəna ma nəgə.

7

Soopu kuyəgətvu tətə

1 Yulv weɛv ke atɛ cəne weɛ ké isu yoolu.
Iləna i kuyɛɛŋ náá wɛ isu
wei i laki təmlɛ na pá feləgi-i tɔ.
2 I wɛ teitei ké isu yom pɛkəvu isotom si i hɛɛsi,
yaa təmlɛ tu konyəntu taŋəvu i kufelvɔ tɔ.
3 Mpu inu tətəgə ma kpancoou nté wɔsasi isətvnaa.

Ahoo wahala nyəna ke pə cəla-m ma paa tete.

⁴Ye ma həntaa, ma pəəsəyi ma təyi si,
pəlee ké maa kuli?

Ye pə ta fe ləŋ ilɛ

hʉwɛɛ krai nyəna cəəsəyi-m ké, haləna pə nyaali.

⁵Hij təlasɪ na sonsompee waasa ma tənə.

Ma tənuyɪ yá pəyələɛ na lum kpenɟ.

⁶Ma weesuɣu u laa tɛm,

ɪsu sayata lʉlʉ kponkpoloku.

Ye ku kponkponɣu í tɛma ku tənaya nté.

⁷Hai, ɪsɔ taa sɔɔ si ma weesuɣu ké heelim.

Ma ɪsɛ kaa na kʉpantʉ tətɔ.

⁸ɪsɔ wei ɪ feŋiyi ma tɔɔ tɔ,

pə kaasa pəcɔ ɪ kaa tasa-m nau.

Maa saali yem na í pɛɛki-m na í wu.

⁹ɪsu ɪsɔŋmʉntʉyɪ yaakuyɪ na ku saali yem tɔ.

Ípɹyú yʉlʉ tiiki atətələ taa, u tasəyi
krau.

¹⁰Pəcɔ u mələyi ɪ təyaya taa.

ɪɛ keɛ kaa tasəyi-ɪ nyəm.

¹¹Pə tɔɔ ké ma kaa su.

Ma laakali pəsaa ké.

Pə wɛɛ si má yəyɔti.

Ma laŋle kəla wakələyɪ,

maa hʉli-tɛyɛ.

¹²Maya tɛŋku,

yaa ɪ taa tʉm sɔsɔ,

na ɪsɔ n feŋiyi ma tɔɔ ké mpʉ?

¹³Ye ma tɔma si ma kato ká hɛɛsi ma laŋle,

na ma kʉhəntʉyɪ náá kú ma pááná.

¹⁴ɪɛ n nyaasi-m na tooseɛ asayɛɛ.

N hʉla-m yaasinaa, na səyɔntʉ sɔsɔntʉ kra-m.

¹⁵Hai, ye n ka ləla ma luyɪ tɛɛ, pʉ kəla-m teu.

Səm lapa-m sana, na taasi tɛm katatələya pənɛ.

¹⁶Pə nu-m, ma kaa tu wɛɛ tam.

Ma weesuɣu ta ke pʉlʉ, yeɛ-m təhɛɛ.

¹⁷Yʉlʉ ké we na n tʉyɪna-ɪ mpʉ pə taka?

Na n keŋna-ɪ mpʉ suwe?

¹⁸N cɔɔki ɪ tɔɔ ké paa tanaŋ ŋku.

Na n mayasəyi-ɪ paa waatu wei?

¹⁹Pəlee ké n ká kʉsi nyá ɪsələ ke ma tɔɔ?

Na ma tu lipu ntayaməte mayamaya?

²⁰Yələa tɔɔ cɔɔlʉ,

ye ma pəntaa weyɛ ma wakələna-ŋ?

Pepe tɔɔ ké n siyisina ma tɔɔ ké nyá nyəmá?

Na má pəsi-ŋ ɪsu səyələ?

²¹Pepe tɔɔ ké n kaa yeɛ ma ɪsayatu təm?

Na n tɛɛ ma kʉpəntʉyɪ tɔɔ?

Pə taɣa pʊlɔ,
maa hənɪ nɔɔnɔ kɛ tɛtɔ taa.
N ká pɛɛki-m n kaa na-m.

8

Pilita kuyəɣətɔtɔ

- ¹ M̀p̀r̀ỳỳ Suha tɔ Pilita tɔma Soopu sɪ:
² Pəlee kɛ n ká hɛɛsɪ nyá yɔɣɔtaɣa ŋkɛ?
 Nyá kuyəɣətɔtɔ ká wɛɛ ɪsu heelim səsɔm na?
³ Ha, n tɛŋ nyá taa sɪ
 ɪsɔ Toma tɔna tɔ kɛɛki siɣisuyɔ yaa tampana kɛ?
⁴ Ye nyá piya wakəlɔna ɪsɔ,
 ɪ fɛlɔɣɪ-səɣɪ sɪ ɪsɔɣatɔ kɛ.
⁵ Ama ye nyaa kɛɛsɔna ɪsɔ tɔɔ
 na n tɛkɔɣɪ Toma tɔna tɔ kɛ niŋ,
⁶ ye n sɛɛsa ɪsɔlɛ na n tɛŋɔɣɪ tampana,
 ɪsɔ paasəɣəna-ŋ kɛ na ɪ ha-ŋ
 tɔɔɣalɛ nte tɔ mɔna-ŋ tɔ.
⁷ Halɪ nyá wɛnɔv nɔɔnɔ nyəm ká
 kəlɪ kancaalɔɣa nyəm kɛ tɔɔv.
⁸ Pɔɔsɪ lɔŋ nyəma,
 na n tɔki pɛlɛ pa caanaa layatɔ tasuyɔ.
⁹ Mpi tɔ, tete tete kɛ pə lɔla tá,
 tɔ ta nyɪ pʊlɔ.
 Ta weesuyɔ u laa tɛɛv kɛ cənɛɣɛ ɪsu ɪsotom.
¹⁰ Ama pɛlɛ paa tasa-ŋ layatɔ
 kɛ timpi timpi pa nyəmá tɔ.
¹¹ Mɔlɔɣɔ*fa* u sɔŋɔɣɪ timpi lɔm fɛɪ tɔ.
 Pəyɛlɛ səsəncaŋa u hatəlɔɣəna nikayɔ. ^a cənɛ.
¹² Lɔm ɪ nyɔɔwa ka wɔlɔɣɪ kɛ,
 na pá ta tu setəta-kɛ sɪ, pá lana pʊlɔ.
¹³ M̀p̀r̀ỳỳ ɪsɔ tɔɔ sɔɔlaa tɛɛsəɣəna,
 na ɪ kisilaa tɛɛluyɔ náa saalɔɣɪ yem.
¹⁴ Pa naani cɛki kɛ ɪsu kpronkrontu,
 na pa nyuyɔ tətɔlɛ náa wɛ ɪsu acayanyatuyɔ.
¹⁵ Ye pa nyəka pa tɛɛsɪ tɔɔ sɪ lɛŋliyi kɛ.
 Pa nyɔkəlɔɣəna-səɣɪ teu ɪlɛna sí yɔki.
¹⁶ Pa wɛɛ kɛ ɪsu tɔɣv sɔŋuyɔ
 ɪlim taa kɛ teu,
 na cəlɔm tɔɔ kv taa
 na kv tiikasɪ kɛ halɔm tɔna tɔ.
¹⁷ Kv kan kv lila kɛ na á lɛɣɛtəna pɛɛ huɣule,
 na á hikiyɪ nikayɔ kɛ kvkraməŋ hɛkv.
¹⁸ Ama ye pa kpɛsa-kuyɔ kv lonte taa,
 ɪlɛ tɔna nyəma kpɛɛsɪ sɪ mɛpɛ pa taa naaki-kv.

^a 8:11 Mɔlɔɣɔ: Pɛlɛ pa tɛ mɔlɔɣv yaa pa tɛ səsəncaasɪ kɛ pa kɛɛsəɣɪ

19 Yulv isu mpu tənaya nté.
Kufalv ká kuləna i lonte taa.

20 Iso u ləəki tampana təhlv,
pəyele i kaa səna isayalatu.

21 Iso tēh í yelev na n wəh,
na n kpaləsəna lahvlvmlē.

22 Ama nyá kolontunaa ká təgəna fēlē,
na pə yəki asayaa tēēsi.

9

Soopu nyəntv

1 Mprúyú Soopu cəwa si:

2 Pəpətv fēi lelēh,
ma nyəmə teu si mprúyú pə wēē.
Isənaya yulv ká la na í wēē Iso ké teu?

3 Ye n caaki-i na yooi, i pəəsi-ŋ təmnaa iyaya.
Ama n kaa cə paa kulvnyv.

4 I ké tōh taa tōh tv ké,
na ləmayasēē tēna tv.
Nəgəlv kaa kpaasi i təh i təə, na pəntv lu təsoolii.

5 I layasəh i pəóh ké lona ké,
pəóh u nyəh.
Na í pəsəh-i krentəlas i na páána.

6 I ciyitiyi tetv ké
hatoo tə kite tēē, na tə akelenaa seliyi.

7 Ye i yəgətəna ilim pu luki.
I taaləh i sətvlvŋasi təə ké.

8 I tike i hətəgəna isətənyv
na í təh tēku hola təə.

9 Na í la isətvlvŋasi nsi tə yaaki si,
isətv í si na má təgə təyaya tə,
na haya na kpaaca na yulv.

Na kantuyv na kv piya na lensi tətə*fa*. ^a nsi Ləkpa nyəma nyəmə tə.

10 I kulapəm ké səsəəm ké pə fēi cəkənav,
pəcə i piti tēma fēi kalvnyv.

11 Paa i tēēna ma cəlv ma kaa na-i,
pəcə ma kaa nyi i tēēv.

12 Ye in i kpayana aweyele lēekəlv?
Yaa awe ká tēna si: Kai?

13 Ye Iso mv páána a hēēsəlv fēi.
Pə kreŋna tēku taa təgəlvnyv səsəəv
Lahap i*fa* na kv waali nyəma tənaya,
na pá həntəh-i atē. ^a

14 Na təm ntiyi maa

^a 9:9 Isətvlvŋasi sənē si nyəm wē katē, pə təə ké tə tōwa ^a 9:13 Lahap i: Ləŋtaa nyəma mūla taa ké pa yəgətəh i coco inē i təm.

cə-ı yaasi ınε ı taa?

15 Paa maa tu wεna tampana, maa cəəki.
Pεελεε ke pə wεε sı má sələmı ma hυvnlv.

16 Paa ma yaa-ı kέ na í cə-m,
ma ta sa sı ı nuwa ma nəγə.

17 ı heelim səsəəm pεta-m atε,
na í fetili-m hiη hiη ke yem.

18 ı wakələγı ma laηle kέ.
ı yeki-m sı má feesi.

19 Ye tοη ke ma tεεləγı,

ıso keλε tοη tv.

Yaa ma caa ma hólı ma tampana,
awe ká tu ha-m-ye?

20 Paa maa wεεna tampana,
ma nəγə ká kvna ma təm.

Yaa ma tewa teu, ηke kaa kvna-tı.

21 ıε ma tu tewa teu na?

Ma maγamaγa ma ta nyı.

Ma weesuγu lu-m səη kέ.

22 Pə təna pə wε-m teitei kέ.

Pə taγa pulv,

ıso kvγı yvlvpaη na ısaγav kέ.

23 Wahala í kəma kpakpaa, na í kú telaa,

ıso ná wonjiγı pa laηwakəlle tənaya.

24 ıso təna tetv ke ısaγav niη taa.

ıεna í takı hυvlaa ısentəə.

Ye pə taγa ını awe ká lana mpv?

25 Ma pıstı tεεki levlev kέ ısu selu.

Sı mvka yem kέ, ma ta nu leleη.

26 Sı tεεwaya təluı, ısu səsəncaası kpılvγv,
yaa ısu hekəle tiluγuu ı təγənaγa waalı tə.

27 Ye ma tó ma taa sı maa səə
ma taa páána təə, na má yele

laηwakəlle na ma ısentaa heti,

28 ıε ma laηle cekəna ma wahala tənaya.

Ma nyə má teu sı, ıso kaa ha-m tampana.

29 Ma təm ká səna.

ıε pepe təə kέ maa nəki na má caalı ma tı?

30 Paa maa səna kpələkpam, na má kilisina tev lvm.

31 ı taγanəγı-m afəla taa kέ pεtvγv kέ,

na ma wontu maγamaγa pəsi-m kvəsəγətv pulvpu.

32 ıso tá kέ yvlv ısu má sı ı ká cə-m,

yaa má yaa-ı nənəγə.

33 Nəγəlv feı sı ı ká svv má na-ı

tá hekv taa, na í loli-tv.

34 ıso svv kpátúγú ηku n makəna-m tə,

na nyá səγəntv heesi-m cəəsuvv.

³⁵ Ue maa yəgətəna-ŋ ma kaa nyá.
Ama pə taɣa mpuɣɔlɔ.
Maa pəsəɣi puɔ.

10

Soopu kuyəgətutu tətə

- ¹ Soopu si: Weesuyu lu-m səŋ ké.
Maa wii ma ti təm.
Ma laŋle kəla wakəluyɔ, ma kaa tasa sum.
- ² Iso, maa heeli-ŋ si, taa ku ma təm.
Ama heeli-m mpi pə tɔɔ n yookina-m tɔ.
- ³ Pə wɛ-ŋ teu si n̄ ŋmakəli
má wei n̄ ŋmawa tɔ,
na n̄ yeɛ na pə lana asayaa na?
- ⁴ Anɪ n̄ naaki na pə kəli yəlaa,
na n̄ mayasəɣi na pə kələɣi-wɛ.
- ⁵ Iso nyá weesuyu topila isu yuɔ nyəŋku ke?
Yaa nyá puɔ tɛɛki isu yuɔ pəyaya nyənɪ?
- ⁶ Pepe tɔɔ ké n̄ pɛkəɣi ma tasəkəɛ
na n̄ feŋiɣi si n̄ kuli ma isayatu tɔɔ?
- ⁷ Anɪ n̄ nyəmə si ma ta wakəli,
pəcɔ nəɣɔɔ kaa ya-m nyá niŋ taa.
- ⁸ Nyá niŋ ŋmana ma təna,
na n̄ caa si n̄ wakələɣi-m.
- ⁹ Iso tɔɔsi si, nyá ŋmana-m, isu cuɣu.
Ue n̄ ká taɣani-m yəkuyɔ na má pəsi muɔuyɔ na?
- ¹⁰ Nyá ŋmayana-m ma too taa,
isu naaləm kiikuɣu fulaya taa tɔ.
- ¹¹ Nyá lapəna-m muwa na hola,
na n̄ waasi pə tɔɔ ké nantɔ, na n̄ suu-m tənuyɔ.
- ¹² Uena n̄ la-m pɛɛɛɛ,
na n̄ ha-m weesuyu na n̄ feŋiɣi ku tɔɔ.
- ¹³ Ama ma nyəmə nyá ləmayasɛɛ wena
n̄ ka ŋmesa nyá lotu taa tɔ.
- ¹⁴ N feŋiɣi ké si, ye n̄ nawa ma wakəlaa
ɔɛ n̄ kisi-m suulu hólúyú.
- ¹⁵ Ye ma wakələna-ŋ ma lepaya,
paa ma təm tewa, nyuyɔ kama m̄púyú.
Na wahala nu-m na fɛɛɛ kuyɔ-m.
- ¹⁶ Ye ma kusa nyuyɔ ɔɛ n̄ tu ma waali,
isu tɔɣɔɣa, na n̄ kuləɣi ma tɔɔ na piti təma.
- ¹⁷ Na n̄ kəŋna-m aseeta nyəma
mpa paa caaki-m tɔ, na nyá pááná sɔɔsəɣi ma tɔɔ.
Na n̄ kpɛtələɣi-m na wahalanaa.
- ¹⁸ Pepe tɔɔ ké Iso ləsa-m ma too lotu taa?
Isəntɔ maa səpa nəɣɔɔ ta na-m.
- ¹⁹ Paa tɛɛna pəlaav taa ké kpakpaa,

na pə wɛɛ ɪsu pa ta lɔlɪ-m.

²⁰ Ma weesuɣu kuyɛɛŋ kaasa-m pə́cɔ́ tike ntɔ.

Uɛ ɪsɔ, yele-m mpɔ na má
yɔɔlɔna wɛɛ pə́cɔ́ wei ɪ kaasa-m tɔ.

²¹ Uɛna pə́cɔ́ má polo atɛtɛle taa.

Ma kaa tasa mɔlɔɣu ke cənɛ.

Tɛtu ntɪ tɔ taa ké səkɛtuɣu anaam wɛɛ.

²² Səkɛtuɣu tɛtu wɛɛ ké ɪsu ahoɔ.

ɪsotom sɔsɔɔm ké, pɔlv ta tɔŋ.

Uɛna nyaalɛm náá wɛɛ ɪsu pə́ yukuɣu tɔ.

11

Sofaa nyəntv

¹ Ḿpúyú Naama tu Sofaa cɔwa Soopu si:

² Nyá yɔɔtaya kekeke tɔɔ, pə́ wɛɛ si má cɔ.

Pə́ taya yɔɔtaya nyəm ke yɔlv tɔm teekina.

³ Nyá nɔɔleleŋ u təkəyi yɔlaa nɔɔsi.

N kaa pəsí n wɔŋ nɔɔlv na pá tá tu-ŋ fɛɛɛ.

⁴ Halɪ n tu yɔɔtaa si nyá tɔm tewa,

si n ta wakəlɔna ɪsɔ.

⁵ Hai, ye ɪsu ɪsɔ ka kulayaa

nɔɔ na í tu yɔɔti.

⁶ Halɪ ɪ ka hɔla-ŋ ɪ nyəmtv tete.

Tɔ tɛɛ yɔlv layatv tɔɔ.

Tənaɣa n ka nawaa si ɪsɔ u

pɔɔsəyi nyá ɪsayatv tɔna tɔɔ.

⁷ N pəsəyi na ń mayasi ɪsɔ lotu taa tɔm

na ń cekəna Toma tɔna tu ɪni ɪ sɔsɔntv na?

⁸ Tɔ kəla ɪsɔtɔnɔɣu ke kɔŋkɔlv mɔŋ.

Yɔlv kaa keesi tɔ tənaya,

tɔ tɛɛ atɛtɛle ke lumaŋ.

Yɔlv kaa cekəna tɔ tɔm ke sɔsɔm.

⁹ ɪsɔ sɔsɔntv ntɪ tɔ kəla tɛtu

ke tɔɔ, na tɔ́ kəli tenku ké wan.

¹⁰ Ye ɪsɔ kpa tasəkəle tu

yaa ɪ yaa-ɪ nɔnɔɔ, awe kpesiyina?

¹¹ Pə́ taya pɔlv, ɪsɔ nyə́má yɔlv yemnaa ké.

Pə́yele pə́ fɛi-ɪ katɛ si í ná pa kawalaya.

¹² Mpi ləmayasɛɛ fɛi tu ká hiiki layatv tɔ,

taale kpaŋaya lɔla tɔyaya nyəŋka.

¹³ Ama pə́ kaasɔɣu Soopu nyá tɔ,

keesəna ɪsɔ tɔɔ, na ń tɛɣɛ-ɪ niŋ.

¹⁴ Hatəlɔna mpi pə́ ta siyisi tɔ.

Taa yele na ɪsayatv wɛɛ nyá tɔyaya taa.

¹⁵ Waatv ɪnəyi n ká tɔŋ na ń kusa nyɔɣu.

Pɔlv pɔlv kaa keɛ-ŋ, yaa pə́ la-ŋ sɔɔntv.

¹⁶ Uɛna ń sɔɔ nyá wahala tɔɔ, ɪsu lom kpemna.

17 Waatu inəyi nyá weesuɣu kuyeeɲ
ká wɛɛ təcəicɛi, ɪsu ilim sikuyu.
Na nyá səkrɛtuyu cé ɪsu pə nyaaluyu tɔ.
18 ɪlena ń caɣana nyá ti na ń tɛɛlɔyi tɔtɔ.
N kaa wɛɛna fɛɛɛ natəli, na ń tooki teu.
19 Nəɣəlɔ kaa wakəli nyá tom.
Halɪ yəlaa paɣalɛ ká pɛɛki si ń sənə-wɛ.
20 Ama asayaa ɪsɛ ká nyəɲ ké.
Pa heesuɣu ká si tənaya, na pá taɲa səm tike.

12

Soopu nyəntu

1 Mpuɣulɛ Soopu cɔwa si:
2 Pɔwɛ! Ama í wɛna yulɔ ləmaɣasɛɛ yoo!
Mə səm waali, a kaa tasa wɛɛɔ.
3 Mά maɣamaɣa ma wɛna nyəmtu kɛ
ńpúyú ɪsu mɛ, í tá tɛɛ-m.
Paa awe ná pəsəyi na í yəɣɔti ɪsu mɛ.
4 Ma pəsa yulɔ wei ɪ taapalaa paakəna təɣɔ.
Pəyele ma yaakəna ɪsɔ si í cɔ-m.
Ma siyisaa ké ma fɛi kawalaya.
5 Mɛ mpa pə caɣanaa tɔ, mə footiyi wahala tu ké.
Mńpúyú pá tusiyi wei ɪ cɛɲlɔyi tɔ.
6 Nmɪlɛ na ɪsɔ pááná kraasəlaa,
caɣana pa təɣi pa tɛɛsi taa ké.
Mɛ pa toɲ nté pa ɪsɔ.
7-8 Pɔɔsi sumasi na tɔla na
tiina a ká sɛɣɛsi-ɲ,
na tɛtu hɔli-ɲ tɔtɔ.
9 Kɔɲmanɲmam mpi pə ta nyəna si,
Tacaɛ niɲ lapəna pə tənə?
10 ɪni ɪ təkəna ɪ kulapəm tənə weesuɣu,
na yəlaa tənə feesiɲ kɛ ɪ niɲ taa.
11 ɪsu ɲkraɲuyɔ nukuyɔ təm kuyəɣɔtɔtɔ tɔ,
ńpúyú nəɣɔ ná nukɪ təɣənaya leleɲ.
12 Akpatəlaa na mpa pa puɪ tɔwə tɔ,
pa wɛna ləmaɣasɛɛ na nyəm ké.
13 Ama Tacaɛ kɛɛ ləmaɣasɛɛ na nyəm maɣamaɣa tu,
na layatɔ tasɔlɔ na toɲ tu.
14 Ye ɪ yəkə mpi, nəɣəlɔ kaa ɲmá,
ye ɪ təkə wei, nəɣəlɔ kaa tulɪ-ɪ.
15 Ye ɪ kra tɛv, ɪɛ wɔlaya wɔli.
ɪ tɔla-kɔ, ɪɛ lɔm wakəli tɛtu.
16 ɪ wɛna toma ké na í nyəmá a lapənav,
na í təkə letaa na mpa pa tolisiyi lelɛ tɔ.
17 ɪ yeki na pá kuuki tɛtu nyuyɔ nyəma, na pá tɛɛkəna.
ɪ wakəlɔyi huɔlaa ləmaɣasɛɛ.

18 Na í cekí kvhákum mpi awulaa ka haka yelaa tó, na í həkəyi pa mayamaɣa.

19 I yeki na pá kuuki kətəlaa, na í pəsəyi tonɔnnaa mpa pə caɣana teu tɔɔ kɛntəlasí.

20 I təkəyi nɔlelen nyóma nɔsi, na í kvyi akpatəlaa ləmayasɛɛ.

21 I yeki na pá footiyi səsaa, na í yəkəyi ηmakəllaa ton.

22 I cekí pa səkrɛtuyv anaam ké, na í kəna nyaaləm ke atətəle səkrɛtuyv taa.

23 I yeki ké na piitimnaa huki, ɔlena í wakəli-wɛ na í yasí-wɛɣe poolun, ɔlena í kpiisi-wɛ.

24 I kvyi pa nyuyv nyóma layatv, na pá cəakí yem ké nyutv taa, pa feina təpote.

25 Pa hakəyi yem ké səkrɛtuyv tɛɛ, nyaaləm fei, na pá cɛɛləyi yem isu mpa sɔlv m kɔwa tó.

13

Soopu nyəntv tətə

1 Mɔyuyvɛ Soopu tasaa si: Ma tɛma nti ma yəɣətəyi tɔɔ nuu na ma ηkraɛɔyv, na má na-ti na ma isəpəle, na má cekəna-ti.

2 Ma mayamaɣa ma nyəmə nti mə nyəmə mɔv tɔɔ, mə tá tɛɛ-m.

3 Ama Toma təna tv Isə ké ma yəɣətəyənə na má hɔləyi-i ma kɔnyəɛ.

4 Mə ké acɛsaacɛsaa fetaa ké, pəpətv tike ke í mayasəyi.

5 Ye í ka suma, í ka nəɣəsəna ləmayasɛɛ nyóma nté.

6 I ke ηkraɛɛ na í nu má kɔnyəwiina na ma kvɔɣətutv.

7 Kaloolaya na təm kvəkɛɛtv ke í ká sɛɛna Isə tɔɔ?

8 Isə tɔɔ ké mə caaki si í sɛɛna?

9 Na ye i feɛa-mɛ i ká sa-mɛ? Isə tá ké yɔlv si pa puyusiɣi-i.

10 Ye mukaya tɛɛ ké í sɛɛkəna i tɔɔ, isu i kaləna-mɛ.

11 I səsəntv u tilisiyi mə pɔntv na i təm kra-mɛɣe səɣəntv səsəntv?

12 Mə kvɔɣətutv wɛ ké isu təlɔma. Na mə kɔmayasətv náá wɛɛ isu cvy.

13 I su, i yele na ma yəɣəti,

ye ma tu temna nti ntəyələ.

¹⁴ Ma səəlv puwəya si ye mpi mpi.

Paa ma weesuɣu luwa.

¹⁵ Iso í nəkaa i kv-m, ma ta taŋ pulv.

Ama ma təntə teu nyulovv ke maa ləsi.

¹⁶ Ye pə tu lapa mpv pə waasa-m ké.

Mpi tə, isayav u krətəyəna Iso.

¹⁷ Təv, í ke ŋkraŋŋ ke teu

na í nu ma kvəyətətv.

¹⁸ Ma səəlv puwa si ma ləsəyi ma ti nyulovv.

Ma nyəmə si ma təm tena.

¹⁹ Ye nəyəlv caa si i hvvna-m,

ile ma su na má sí.

²⁰ Hai, ma Iso,

yaasinaa naale tike ke ma caa í la-m,

na nyá kiŋ səŋvɣv í taa la-m katə.

²¹ Kusi nyá niŋ ke ma təv,

nyá səyəntv í taa la-m katatəlaya.

²² Uena í pəsəsi-m na má cə-ŋ,

yaa má yəyətə na nyaa cə-m.

²³ Isayətvnaa isənaɣa ma lapa?

Hvli-m ma təpəntəle.

²⁴ Pepe təv ké nyá isəntaa tá hetəna-m,

na í nyənəyi-m isv nyá kolontv?

²⁵ Aní ma wə ké isv kaawulaya,

yaa nyuliya ŋka heelim kprakəyi tə,

na í təyənəyi-m?

²⁶ Pə taya pulv, n ŋmaaki ma təm isayətv

na í feləyi-m ma pəcaətv kvpəntəŋ suwe?

²⁷ N tv-m nkeyelee suwe,

na í feŋiyi ma kolapəle?

Na í ŋmaaki ma nəntaaləŋ wei

ma fela kanyəŋa taa təyə takəlaya taa.

²⁸ Na ma tənɣv náá tasəyi isv taav,

yaa isv ŋkram mvvkvv wontv kvsusuutu tə.

14

Soopu nyəntv tətə

¹ Yvlv pəyaya weesuɣv wə ké tətəpi,

na kú na cəəsəe ke kvtamsa.

² I luki ké isv tɣv hətóyó na í lontili,

na í mvki kprakaa isv isotom.

³ Iso nn kvəsəyi isəle ke ma təv.

Pəyele í yaaki-m hvle.

⁴ Wulee nəyəlv ləsa kvpam ke isayam taa?

Pvntv fəi.

⁵ Aní Iso təma yvlv isətənaa ke kalovv

na í sv i kvyeŋ.

Iso n təma yvlv weesuɣv tənaya ke pvv i kaa ŋmaa ka təv.

⁶ Pə tɔɔ tɔ, kusɪ nyá ɪsələ ke yulɔ tɔɔ na í hɛɛsɪ,
na ɪ lanjɛ tu hɔlɔmɪ, ɪsu apaa tɔ ke taanaya.

⁷ Tuɔy wɛna tɛɛlɔyɔ kɛ, ye pa seta-ku,
ku nɛyɛtɪ na kú hɛlɔyɪ pilɪɲasɪ kɔfasɪ.

⁸ Paa ku lila kpatəla tɛtɔ taa, na ku kite sí.

⁹ Ye ku nuwa lɔmɔyɔ tan ku
tayanəyɪ nɛyɛtɔyɔ kɛ na
kú hɛlɪ pilɪɲasɪ kɔfasɪ ɪsu tiika.

¹⁰ Ama yulɔ səki kɛ, na ɪ toma su tənaya.

Ye ɪ tisa fɛesuɔyɪ, ɪ wɛ le tɔtɔ?

¹¹ Tɛɲku lɔm pəsəyɪ na pə pasa,
na pusi nyəm náá nyɔɔ na sí wɔlɪ.

¹² Mpu tɔtɔyɔ yulɔ ká hɛntɪ, ɪ kaa tasa kulɔyɔ.

ɪ kaa tasa fem na pə́cɔ ɪsɔ́tɔnɔyɔ mɔki.

ɪ kaa kuləna ɪ tom tɔɔ.

¹³ Ye ɪsɔ ka tisaya,

ɪ ka ɲmɛsa-m atɛtɛle taa,

na í takɪ ma tɔɔ, haləna í kú ɪ pááná.

ɪlɛna í su-m saa wei ɪ ká tayanɪ-m kɔpantɔ lapɔ tɔ.

¹⁴ Ye ɪsu yulɔ ka səkaya na í tayanɪ

fem maa wɛ tanɔyɔ taa kɛ ma tɔmlɛ kuyɛɛɲ tɔna.

Haləna kuyaku ɲku ɪ ká tayanɪ-m kusɔyɔ tɔ.

¹⁵ ɪlɛ waatɔ wei ɪsɔ kɔɲmanɲmam má,

ma tɔm ká nyulɪ-ɪ na í yaa-m tɔ ma kaa cɔ.

¹⁶ Ama sanja ɪɛ,

ɪsɔ ɪsələ kaa wɛɛ má ma tɔɔ,

na í kaləyɪ ma nɔɔhɛɛ.

¹⁷ ɪ suuwa ma ɪsayaɔ ke huluyɔ nakɔlɪ ku taa kɛ,

na í taalɪ ma kawalaya tɔɔ təkram.

¹⁸ Ama ɪsu pɔ́ɔɲ yɔ́kɔyɔ

na pə layasəyɪ kɔkraməɲ ke lonɔ,

¹⁹ na lɔm náá niisiyɪ pələ,

na tɛv náá kuuki tɛtɔ tɔ.

Mpúyú ɲ wakələyɪ yulɔ tɛɛlɔyɔ.

²⁰ N tii yulɔ tɔɔ kɛ na ɲ wakəlɪ ɪ ɪsentaa,

na ɲ tɔyɔnɪ-ɪ na í tɛɛ na pə saalɪ.

²¹ Paa yulɔ piya nyɔyɔ kulaa

yaa pə tɔ-səyɪ fɛɛle yulɔ u naaki pulɔ.

²² Mpi pə tɔm yulɔ nukəna tɔyɔɛ

ɪ mayamaya ɪ tɔnɔyɔ wɔsasi na ɪ lanwakəllɛ.

15

ɪlifasi nyəntɔ tɔtɔ

¹ Mpúyú Temaɲ tɔ ɪlifasi cɔwa Soopu sɪ:

² Yulɔ ləmayasɛɛ tɔ ɪsu nyá taka,

kaa yɔyɔtəyɪ tɔm kpaɪ nyəntɔ,

yaa í hɔɲ ɪ təyɪ yem kɛ mpu.

³ Nyá kaluyu we kpete ké,
pə taa fei kawaaya.

⁴ Iso nyamnav mayamaya
na i seev kite ke n wakələyi yoo!

⁵ Nyá isayatu təm ke nyá nəyo yəyətəyi.
Pəyele acilayatu nyəma kuyəyətutu ke n krayaa.

⁶ Nyá nəyo hüləyəna nyá isayatu.
Nyá ntompee kuyuna nyá təm pə taya má.

⁷ Nyaya pə taaləna ləlyu na?
Yaa n laala pulasi ke ilim nav?

⁸ N nuwa Iso layatu tasuyu,
na n hii layatu ke nyá tike na?

⁹ N ta tee-tuyu nyəm,
pəcó n ta cekəna pulu
na pə we-tuyu səkpetyu.

¹⁰ Ta taa cəne we nyənhələməh nyəma,
na akpatəlaa mpa pa tee nyá caa ke səwəntu tə.

¹¹ N nyənəyi yem ké Iso lajheesəle təm
nti i teləsəyi-η təpamm na tá nəsi təyo?

¹² Pepe təw ké nyá pááná huuki mpu,
na n cüləyi-tuyu ise?

¹³ Iso ké n muna pááná,
na n yəyətəyi təmnaa mpe?

¹⁴ Yulu u pəsəyi na í wee
tənanəh yaa í siyisa teu ke Iso.

¹⁵ Paa isətəa tillaa mayamaya Iso feina-weye naani.
Pəyele isətənyu fei tənanəh.

¹⁶ Kacanfanə yulu isayav na acaalyu
ηku ku maləna isayatu isu ləm nyəw tə?

¹⁷ Təw, Soopu ke ηkraηh na má seyes-η
na má keesi-η nti ma nawa tə.

¹⁸ Nti ləmayasəe nyəma nuwa
pa caanaa kiη na pá húlí tə.

¹⁹ Pa tike ke Iso ka hawa tetu,
krai tu nəyəl u ta siti pa hek.

²⁰ Isayav we isənyəhəle taa ké
i weesuyu pusi tənaya, haləna i səm.
Pəyele pa kala ηmakəllu pusi tənaya.

²¹ Səyəntu təm ke pa nuk.

²² I naaki layate cəhəyi-i,
ile u teeləyi si i ká fiti səkpetyu.

²³ I pəkəyi təyənaya,
na í nyəmá si səkpetyu kuyaku tənə-i.

24 Laŋwakəlle na nəyəsee
 pə tugi-i səyǝntu səsǝntu ké.
 Pə tiiki i tǝǝ ké isu wulav sǝlv
 pukǝv si i tɛeki yoou tǝ.

25 Pə taya pulv, i kusa nin si i maki Iso.
 I caaki si i kulǝyi Toma tǝna tu tǝǝ.

26 Hal i hika apalvtu si í kuli Iso tǝǝ,
 na í kenta i tǝyi i kpalvǝ
 kpusǝŋ nyǝŋku.

27 I kiiwaya na í wena alaafǝya.

28 Acalɛɛ kuyǝkɛɛ na tɛɛsi nsi si taa yǝlaa
 luwa na sí caa yǝkǝv tǝ, si taa ké i ká caɣa.

29 I kaa tasa wɛnav hikuyu na pǝ leeli,
 pǝcǝ pǝ kaa tasa-i lapǝnav ke tetu tǝǝ.

30 I kaa fiti sǝkpetǝv.

I wɛ ké isu kǝkǝ nyakǝv tǝv piliŋasi tǝ,
 Iso ká woso-i i heelim na pǝ kpiisi-i.

31 Ye kpetɛ ke i tu naani, i tusa i tǝyi.

Mpi tǝ, kpetɛ nteyɛɛ i kasǝyaya.

32 Hal pu la mpv na pǝcǝ pǝ tala i sǝm.

Teitei isu piliŋa laŋvǝv cǝlǝm na ká sí tǝ.

33 I ká wɛɛ ké isu tǝv ŋku pa yaa si, lɛɛŋ tǝ,
 kv akaa tǝkǝv na á ta puta tǝ.

Yaa isu ŋku pa yaa si, Olifi tǝ kv hetv luluɣu tǝ.

34 Isayav tǝyaya ká pǝsi kaalɔlaya,
 lɛna kǝkǝ náá nyaya muɣullu tǝcaɣalɛ.

35 Isayatu ke i haki na í lɔli kulǝmtu nti.

I lotu taa ké mpi pu tǝsi-i tǝ pǝ puki.

16

Soopu nyǝntv

1 Mǝpǝyú Soopu cǝwa si:

2 Tam ké ma nuk i tǝmnaa panɛwɛ.

Mǝ tǝna í ké laŋa hɛɛsǝlaa
 mpa pa kǝŋna wahala tǝɣǝ.

3 Pǝlee ké tǝm kpetɛ

nyǝntv nti tu su tǝnaya?

Pepe tǝǝ ké pááná sita nyá kvɛɛɛtǝ taa?

4 Ye maa wɛnna isu mɛ,

ma pǝsǝyi má yǝɣɛti mpv tǝtǝɣǝ, hal i pǝ tɛɛ mpv.

Mǝ tǝm lapa-m pǝtǝtǝlɛ, na má kpeɛti nyǝv.

5 Hal maa kraasa mǝ apalvtu,

na ma kuyǝɣǝtǝtu na pǝ hɛɛsi mǝ laŋa.

6 Paa maa yǝɣɛti yaa ma suma,

ma wahalanaa kaa su tənaya, yaa pá tu pasu.

⁷ Hai Iso, tɔv,
nɔɔnɔ n yɔka ma toma na n̄ kpiisi ma tɔyaya tɔna.

⁸ Ma cɔlɔ nyɔma caalɔyɔ-m kɛ.

Na wei ɪ yasɔyɔ ma ɪsɔyɔtɔ tɔ,
í pɔsɪ ma aseeta tɔ na í kulɔyɔ ma tɔɔ,
na í kalɔyɔna-m ma ɪsentaa.

⁹ Ma kolontu culɔyɔ-m ɪsɛ, na í kpasɔyɔ mpee,
na í tiiki ma tɔɔ na páná, na í cɔlɔyɔ-m.

¹⁰ Yɔlaa haawa nɔɔsɪ tɔcaaa, na ma tɔɔ,
na pá tɔvki-m na pá makɪ ma lɔkraasi.
Pa pɛɛla nɔyɔ kɛ ma tɔɔ.

¹¹ Iso tɔ-m kutakɛsɔn̄ kɛ
na í pɛtɪ-m asayaa niŋ taa.

¹² Maa wɛ hɛsɔyɔ taa kɛ na n̄ pɔsɪ ma laŋlɛ.
N kra ma lumaya kɛ na n̄ pɛli-m,
na n̄ kɛsɔyɔna-m na n̄ tɔɔki nyá nyɔmá.

¹³ Nyá nyɔmá anɪ a tama-m kotaya kɛ
na á tɔli ma lotu na pɛtɔtɔlɛ fɛi,
halɪ ma kancɔlaya kpe atɛ.

¹⁴ A tiiki ma tɔɔ kɛ ɪsu
yoolu na á tɔlɔyɔ-m pɔɔŋ.

¹⁵ Ma suu fɔlɔtɔ takanaa mpa pa kɛ lɔyaya wontu tɔyɔ,
na má pilimiyi atɛ.

¹⁶ Wula sɛɛsa ma ɪsɛ kɛ na á mɔli,
na atɛtɔlɛ sɔkɛtɔyɔ takɪ ma ɪsɔhutu tɔɔ.

¹⁷ Anɪ ma ta la mɔsɔŋ,
pɔcɔ ma ta sɔlɔmɔna mɔnaafikitɔ.

¹⁸ Hai, tɛtɔ, taa pi-m.
Yele na ma kakiisaya nukɪ tam.

¹⁹ Pɔ kraɔan nɔɔnɔ tɔ,
ɪsɔtɔnɔyɔ taa kɛ ma aseeta tɔ wɛɛ.
Wei ɪ cɔɔki-m tɔ hatoo ɪsɔtaa kɛ ɪ wɛɛ.

²⁰ Ma taapalaa ná paakɔna-m kɛ.
Ama Iso kɛ ma tekiyina ɪsɔlɔm.

²¹ Ma caa sɪ nɔyɔlɔ í sɛɛna ma tɔɔ,
na Iso naaki ɪsu yulɔ lakɔyɔ ɪ taapalɔ tɔ.

²² Mpi pɔ tɔɔ tɔ, pa kala ma weesuyɔ pɔsɪ.
Maa tɔŋ mpaav ŋku na ma tɛɛ tɔ, kɔmɔlɔyɔ fɛi.

17

Soopu kɔcɔtɔ tɔtɔ

¹ M̄p̄ȳú Soopu tasaa sɪ:
Ma feesiŋ liki. Ma kɔyɛɛŋ tɛŋ na pɔlaav taŋa-m.

² Wonlɔaa tama-m kɛ na pá tɔvki-m,
na ma kpisiyi tom kɛ ahoo.

³ Hai, Iso səŋ nyá maɣamaɣa ke
ma nəɣə təə ké huule taa.
Ye pə taya nyá, ma feina nəɣəlv.
⁴ N kenta pa ləmaɣasɛɛ təə ké,
n kaa yelev si pá kəli.
⁵ Pa wɛɛ ké isi pa tukuɣu ituule si:
Yulv yaa i taapalaa na pá tala i təɣənaɣa,
na i piya náá tən na si niŋ wuli.

⁶ Maɣa yəlaa yookina yontu,
na pá təkki ma isentaa ké ntaɣama.

⁷ Wahala wakəla ma isentaa,
na má pəsi isi ilemɣu.

⁸ Kusiyisim tənlaa naaki ma wɔsasi,
pa nəɣə taa fei kete.

Kɔpama kuləɣi asayaa təə.

⁹ Tampana tənlv ná kama nyɔɣv ke i mpaav taa ké.
Na wei i feina kawalaya tə, i ton səsəɣi.

¹⁰ Ma taapalaa, í kəə mə təna.
Maa naaki mə taa ké ləmaɣasɛɛ tv.

¹¹ Ma kuyɛɛŋ tɛɛwa, na pə kpeŋna
təma nna a pəle ma tɔwa tə.
Mpi ma nyuləɣi səsəm ke hatoo ma taa tə pə wakəlaa.

¹² Mpe pa yaaki ahoov ke ilim ké,
na səkretyuɣv i nyalaa ile,
pa tən si pə caa nyaalvɣv.

¹³ Atətəle ke ma tənna si
má sɔv má hənti tə səkretyuɣv taa.

¹⁴ Pəlaav nyayale ma caa,
sonsompee meɣele ma too na ma kəɣə.

¹⁵ Ma feina tətɛlle tətə,
na pə tu nii isəle.

¹⁶ Maa kpeŋna-tɛɣe na má tiina sətəa tɛ,
na má həntəna mɔsɔɣv taa.

18

Pilita nyəntv

¹ Mpyúyú Suha tv Pilita təma si:

² Waatv wei ké í ka su yəɣətayə,
na í kraɣa ləmaɣasɛɛ.
Uena tə yəɣətɪ təm kɔpantv.

³ I suma si Soopu í nyəni-tɔɣv heeŋ suwe?
Pepe təə ké i nyənəɣi-tɔɣv kumɛleməŋ?

⁴ Soopu isi n huɣutuɣu lotu ke mpv na pááná tə,
n huɣv si nyá təə ké pə lə tetv
na kəkpaɣməŋ kpeɣi na í laɣasi lona na?

5-6 Isayav tɔyaya taa kəkɔ
ka te kɛ na ka nyaləmɔle mɔki.

7 Isəna ɪ ka tɔɲayana naani tɔ pu pasa.
Ulena ɪ mayamaya ɪ taa layatv náá yele na í hoti.

8 Mpi tɔ, puluyv taa kɛ ɪ nɔɔhɛɛ tiiwa,
na í tɔɲ kv kpalahuuɲ tɔɔ.

9 Katɔka ká kpa ɪ nɔntaalvɔv
na ka ɲmusi náá həkɔ-ɪ.

10 Puluyv pima atɛɛɛ,
na kɔnyɔpəm ke ɪ mpaav taa.

11 Sɔɲɔntv sɔsɔntv kpa-ɪ na paa timpiɲi,
na tɛ tɔɲɔɲi-ɪ nɔɔhɛɛ nɔɔhɛɛ.

12 Paa ɪ ka kɛ tɔɲ tv,
nyɔɲɔsi ká lu-ɪ kɛ na í svv kɔnyɔɲ taa.

13 Kɔtɔɲ isayav tɔɲɔ ɪ nantv ke
pə kraɲav ɪ niɲ na ɪ nɔɔhɛɛ tɔna tɔ.

14 Pu ləsi-ɪ na tɔɲ ke ɪ tɛ timpi
ɪ caɲana naani tɔ, na pə pona-ɪ sətava wulav tɛ.

15 I tɔyaya ta ke ɪ nyɔɲka tɔtɔ,
yulv pəsəɲi na í svv ka taa.
Pa ɲmusa ka taa kɛ kəkɔ mamacəɲəlasɪ.

16 Ulena í pəsi ɪsv tɔɲv səkɔɲv too
kv lila na pə yoosina kv pilinasi tɔ.

17 I hətɛ ká saalı tɛtv tɔna taa.
Nɔɲɔlv kaa tɔɔsi ɪ tɔɔ.

18 Paa ləsi-ɪ nyaaləm taa na í svv səkɔpɛtvɔv taa,
na pá tv ləsi-ɪ tɛtv.

19 I kaa yele pəyaya, yaa lɔlvɔv tv,
yaa pə kaasi nɔɲɔlv na ɪ ɪsɛ ke ɪ tɔcaɲalɛ.

20 Ilim təlulɛ, na pətətɔle nyəma ká nu
ɪ wakəlvɔv təm, na pə svsi-wɛɲɛ watv.

21 Isəna kutakɛɛsəɲ tɛɛsi ká tɛɛsəna tɔɲɔlɛ.
Mpa pa ta nyi Isə tɔ pa lonte ntɛ.

19

Soopu nyəntv

1 M'púɲú Soopu cəwa si:

2 Pəlee kɛ í ká hɛɛsi-m
kɔnyɔɲ tɔɲv na mə kɔyɔɲtɔtv?

3 Təm naanvwa keɛɛ í tɛma-m kɔtvɔv,
pə fɛi-mɛɲɛ fɛɛɛɛ si í cɔɔsəɲi-m mpv?

4 Ye tampana ma tv lapa ɪsayatv,
ma nyvɔv taa kɛ pə tɛɲ.

5 ɪsv ɪ hɔɲ mə ti na kalampaani na

í maγasəyi si ma kawalaya kunyəŋ ke ma təkɪ tə,
 6 ama í nyɪ si Iso kpana-m
 ɪ puluyu taa, na í tɔyɔ-m kunyəŋ.

7 Ye ma wiiki si pa laki-m mɔsɔŋ,
 nɔɔɔɔ u cɔɔki.
 Na má yaaki si pá waasi-m,
 nɔɔɔɔ u seəkəna ma tɔɔ.

8 Iso kaya ma mpaav, maa pəsəyi tɛɛv.
 ɪ yela-m səkrɛtɔyɔ taa, na ma hakəyi.

9 Iso kɔwa ma hətɛ yaav,
 na í kɔɔɪ ma teeli ntenuyu.

10 Iso wakəla-m pə təna pə taa ké,
 na í kɛsi ma tɛɛɔyɔ isu tɔyɔ, na má sí.

11 Iso pááná səsəna huuna-m
 na í nyənəyi-m ɪ kolontunaa taa lɛɔ.

12 ɪ yɔɔkɔɔlaa kpeka kɛnta nɔɔɔ na pá kɔɔ ma tɔɔ,
 na pá siki na pá cəna-m.

13 Iso hatələna-m ma tɛɛtɔnaa,
 na ma asəmaa náa yaaki na pá yeki-m.

14 Ma cɔɔɔ nyəma na ma lulətanaa
 ná sɔɔ ma tɔɔ.

15 Ma təyaya taa mɔvɔlaa na ma təmɛ nyəma
 ná yɔyɔ-m na pá nyənəyi-m kraɪ tɔ.

16 Paa ma yaa ma təmɛ tɔ
 na má wiina-ɪ, u cɔɔki-m.

17 Ma lu səŋ ke ma alɔ maγamaγa ké.
 Ma pəyalaa ná nyəyəsə-m.

18 Pə kɛŋna piya na ye ma kɔləyi ɪɛ si wonjiyi-m.

19 Ma taapalaa kɔpama mpa maa sɔɔlaa tə,
 pa lu-m luyɔ na pá kɔləyi ma tɔɔ.

20 Ma luna pəcɛmtɛyɛ.
 Ma tɛma taasi təkəŋəkəŋɔ.

21 Ma taapalaa mɛ, hai, í nyənɪ ma pətɔɔtəɛ.
 Iso tɔna ma tɔɔ ké niŋ.

22 Pepe tɔɔ ké í tɔyɔ-m kunyəŋ isu Iso?
 Iso na í tɔ-m wahala tə, pə ta nu-mɛyɛɛ?

23 Hai, ye isu paa ŋmaawa
 ma kɔyɔyɔtɔtɔ tənɛyɛ takəlaya taa.

24 Isu paa ŋmaa-ti na nyəmɛ ke kɔkɔpamuyɔ tɔɔ,
 na pá piisi, na tɔ wɛɛ tam tɔɔ, tə taa husi.

25 Ma nyəma teu si ma tɔɔ seɛnɔ wɛna
 ɪ weesuyɔ.

ɪni ɪ ká yɔyɔtəna na pə su tənaya ke atɛ cənɛ.

26-27 Paa pə kɔɔla ma nantɔ na pə yeɛ mɔwa tike,
 maa ná Iso na ma isəɛ ké,

ι kaa wεε-m muυlu.
Mpi ma sɔlaa tɔɔle,
hali pu laki-m lɔɔ.

28 I ká pɔɔsi mə ti si isənaɣa í ká kuɫi
ma tɔɔ, na í hiki təwaanle na í huuna-m?
29 I la laakali, na pə taa kɔɔ na layate tala mə mayamaɣa.
Mpi tɔ, mə kawalaya muɫna səm ké.
I nyi si huυle taɲa-me.

20

Sofaa nyəntv

1 Mpyú Naama tv Sofaa tɔma Soopu si:

2 Nyá tɔm wakəla ma laɲle,
ɫena pu laki-m lɔɔ si má cɔ.
3 Ma nuwa isəna n kaləna-m na hí tuυ-m tɔ.
Ile ma nyəmə kucɔcɔtv ke ma ləmayasεε taa.

4 Ma nyəmə teu si pə kraɣav
hatoo kuyanku Isɔ su yυlv ke ate tɔ,
5 asayaa akaitv u leeliyi.
Pəyele pa aɲmaala ná we tənyɔsi ké.

6 Paa isayav nyuyv ká kuɫi isəna,
na kv tokiyiina isəɲmuɫtv.
7 I teesəyəna ké isu i mayamaɣa i puɫtv.
Ile na mpa pa naakayav tɔ pá pɔɔsəyi si: I temna-we?

8 Isayav saaləyi yem ké isu toosee.
Pa kaa tasa-i nav.
9 Mpa pa naakayav tɔ, pa kaa tasa-i nav.
Pəyele i kaa wεε i lonte taa.

10 Isayav ká məɲna wɛnav ɲku i ka hikina muυɔɲ
tɔɔ kv nyəma.
Na kuyəntuɫnaa náa watv i piya.
11 I ka wɛna ifepile ké na alaafəya.
Ama i ká kreɲna pə tənaya mpu na í suɫna púyú.

12 Isayav ka wε-i lelen ké təkulɲkuɫv.
Ile na í ɲmɛsi-təyi i nsəmle tee.
13 Na í kisi tə lɔv na í ɲmɛsi-təyi teu,
na tə we i tantahaav taa.
14 Ama i təyənaya ɲke ka lelen
ká pəsi paasəle sɔtv ke i lotu taa.
15 I ka lipa lɛlaa wɛnav ɲku tɔ,
Isɔ ká caali-i na í tɔ-kv na i nəyɔ.
16 Mpi i muυkaya tɔ pə ké paasəle sɔtv ké,
na ntɫ tu kɫna-i.

17 Isayav kaa tasa nav ke naaləm na tuɲ

nim mpi pə kpeŋ ɪsu pusi na ləŋ tə.

¹⁸ Wɛnau ŋku ɪ taataa na ɪ konti haŋaya na ɪ hiki tə,
ɪ kaa təɔ-ku, ɪ ká məŋna-kuɔ.

¹⁹ Mpi tə, ɪ muyula aɔamaa na ɪ lə-wɛ.

ɪ lɛɛka pa kutuluŋ, ɪ ta ŋma-wɛɣɛ paa kulumuɔ.

²⁰ ɪ wɛnau luluɔu ka wɛ səɣɔntu.

ɪ kaa pəsi na ɪ kpa pə taa pulu.

²¹ ɪsayaŋ liki pə tənaya puluɔu u fitiyi.

Ama ɪ laŋhulumle kaa leelina.

²² Haŋanaya anaam taa ké laŋwakəlle ká tii ɪ təɔ,
pə tənə pu tu-ɪ wahala ké.

²³ Waatu wei ɪni ɪ ká liki mpɔ təɔ

Taɔaa ká tisi ɪ təɔ ké ɪ pááná kəkə,

ɪsu tɛv tɔmpɛɛ, na á yaɣa-ɪ ɪsu nyəmə.

²⁴ Ye ɪ fita nyəɣəluɔu maɣamaya ɔoou wontu,

nyəɣəluɔu kuɔɛɛmuɔu təɔv ke paa tənə-ɪ na pá yaɣa-ɪ.

²⁵ ɪ kpɛsa kəkə nyəmlɛ nte

tə tula ɪ tənɔu na ɪ həɔle tə.

ɪlɛna səm tii ɪ təɔ ké kpaɔɔaa.

²⁶ Səkpɛtuɔu ke ɪ tɛŋna, na kəkə ŋka nəɣəlu

ta lu tə ká nyaya ɪ maɣamaya.

ɪlɛna ká kpeŋna mpi pə kaasa ɪ tɛ tə.

²⁷ ɪsətənɔu ɪ keeli yulu ɪni ɪ ɪsayaɔu təɔ,

na tɛtu náá kuli ɪ təɔ.

²⁸ ɪsə pááná ká kuu ɪ təyaɣa wɛnau tənaya,

a kuyaku wule ké ɪsu lum.

²⁹ ɪsəna ɪsə suwa ɪsayaɔataa si paa tɛsəna təɣəle.

21

Soopu nyəntu

¹ Mpyúú Soopu cəwa si:

² ɪ ke ŋkpaŋ ke tɛu na ɪ nu ma təm.

Pəle pə hɛɛsəɣəna ma laŋle.

³ Ma kpa mə yule,

ɪ yele na ma yəɣɔti.

Ye ma tɛma ɪlɛ mə pəsəɣi na ɪ wɔŋi-m.

⁴ Anɪ pə taɣa yulu ke ma wiikina.

ɪlɛ pepe təɔ ké ma suulu kaa tɛ?

⁵ ɪ nyənɪ ma təm taa,

pu la-mɛɣɛ ha, na ɪ kpa nəɔsi.

⁶ Ye ma maɣamaya ma huɔ mpi pə makəna-m tə

pə təm, ma laŋle wakələɣi ké na má seliyi.

⁷ Pepe təɔ ké ɪsə yeki na asayaɔa wɛna weesuɣu na tɔŋ,
haləna pá kpaɔləɣi?

8 Pa luluyu nyəma suuki ton ke pa kin
na pa saalənaa puki na pá naaki.

9 Pə cayanə-weyə pa tɛɛsi taa ké.
Pa ta nyi sɔɔntu təm.
Pəyele Iso u makɪ-weyə kprátóyó.

10 Pa naan wɛna alaafəya ké,
na í kraaki teu na í luləyi u hələsəyi.

11 Pa yeki pa piya ké na si kprakəyi
asewa isu heen, na si ηmaaləyəna lanhuləmlɛ.

12 Pa yooki yontu na akilimanaa,
na sanɔnnaa, na həsi, na pá nukɪ lelen.

13 Pa yɔləyi atɛ cənɛyɛ mpu,
ɪlɛna pá tii atɛtɛlɛ taa na həɛsuyɔ.

14 Páćó pa tənaya Iso ké si í tɛɛ í kaasi-wɛ.
Mpe pa paa feina ɪ luyɔ nyəntu ke nyəm.

15 Haləna pá tən si:
Aweyɛ Toma tənə tu,

na táá lakɪ-ɪ təmlɛ?
Ye tə yaa-ɪ, pə waasi-tuyɔ we?

16 Pə taya mpe pa tənna pa ti cayanəu təm.
Asayaa ləmayasɛɛ u kprətəyəna Iso.

17 Anɪ səm u tutiyi-weyə tam tam.
Pəyele wahala u wakələyi-wɛ.

Páćó Iso u muyi-wɛ na pááná.

18 Yəlaa kooliyina-weyə isayatu
si heelim í kraayə-wɛ isu nyutu yaa mɔsuyɔ kprɛɛ.

19 Iso u feləyi isayəu pəyaya ke ka caa isayatu.
Pə taya pəyaya ηkraɪuyɔ ke

Iso ká hɔ na cɛɛɛ nu pə taa.

20 Pə wɛɛ ké si Toma tənə tu í mɔ asayaa mpe
na pááná na pá ná pa wakələyɔ.

21 Ye pa weesin tɛma cənɛ,
pa piya təm u tasəyi-weyə nau tətə.

22 Pa kaa nəki təleyɛ Iso ke huluyɔ.

Mpi tɔ, ɪnɪ ɪ hɔkənnə isətəa tillaa mayamaya.

23-24 Nəɔləɪ ɪɛ, pə cayanə-ɪ ké
na í təkɪ teu, ɪ feina nəɔsɛɛɛ,

u kpratələyi lən,

na ɪ wɛna tənuyɔ, haləna ɪ kantəkaya kuyaku.

25 Ama nəɔləɪ ná səkəna ɪ nəɔ na ka nyaɪ,
ɪ ta yɔləna kɔpantu natəli.

26 Pa tənaya mpu mɔsuyɔ taa ké paa həntɪ
na sonsompeɛ waasi pa təɔ.

27 Ama, ma nyəmá mə taa layatu,

na hɔwɛɛ nna í hɔukɪ ma təɔ tɔ.

28 ɪ pɔəsəyi si tonɔnna

na asayaa mpe pa teesi we le?

²⁹ Ue í tá pɔɔsi mpatɔntaa
na í cekəna mpi pa nawa na pá yɔɔti tɔ?

³⁰ Pə kentiɣi isayau tɔɔ ké asaala
kuyaku ké, na pə cɔlɔ-i na Iso pááná.

³¹ Awe ká pɔɔsəna-m tɔntɛ nte ma tɔŋ tɔ tɔ tɔɔ?
Na í leeti-m ma isayatu?

³² Paa pona-i tɔpinte ké,
na pá feŋiɣi i pəlaav tɔɔ.

³³ Yəlaa təna tɔyɔna caŋa na pá tɔŋəɣi
i waali, na pá kooliɣi-i si: Tetu í la-ŋ kaafala.

³⁴ Me ue, tɔm kpai nyəntu ke í heesəyəna ma lanle.
Mə kucɔcɔtu təna ké kutɔsɔtu ké.

22

Ilifasi nyəntu

¹ Mɔpúyú Temaŋ tu Ilifasi cəwa Soopu si:

² Iso u teeləɣi yulɔ si í waasi-i.
Ama ye yulɔ wena nyɔyɔ taa maɣasəm, i təɣi i weeki teu.

³ Na yulɔ í siɣisaa yaa i tewa təkpaata,
weye pə waasəɣi Toma təna tu?

⁴ Pə taya nyá isəsɛɛɛ teu tɔɔ ké
i həŋ nyá ŋkraŋyɔɔ na í huɔkəna-ŋ.

⁵ Nyá kawalaya katatəlaya na nyá isayatu
tam nyəntu tɔɔ ké Iso həŋ nyá ŋkraŋŋ.

⁶ Mpi tɔ, n mukaya nyá teetɔnaa wontu
ke tɔloma ke musuŋ, na pə yeki-weye kpete.

⁷ N pema lum na tɔyɔnaya
ke wei lɔkɔtu na nyɔɔsi ka puwa tɔ.

⁸ Yulɔ tɔŋ tu na kalampaani tu
ka tənna tetu, na í caya tɔ taa.

⁹ N tɔyɔna leelu ke niŋ kakpasɔ, n pɛla sulav niŋ.

¹⁰ Pə tɔɔ ké katɔsi tama-ŋ
na sɔyɔntu anaam náá tuti-ŋ.

¹¹ Səkpɛtɔyɔ nyala nyá tɔɔ,
nn naana tiili, lum səsəəm lipa-ŋ.

¹² Iso we hatoo isɔtaa ké na í tee
isɔtulɔŋasi tɔɔ, na í nyənəyəna si nyəŋ taa.

¹³ Uena nyaa maɣasəɣi si Iso tá nyi pulɔ.
I ka pəsi na í tee isəŋmɔntu tɔɔ
na í huɔna-tɔyɔ atɛ.

¹⁴ Iso tɔŋ isɔtənyɔɔ ntompee tɔɔ,
na ŋmɔntu taka i tɔɔ, u naana tiili.

15 N caa si n̄ təŋ
 asaɣaa mpaav kʊpənʊvʊ kɛ?
 16 Pə tɛma-wɛɣɛ kpiisuɣu kɛ, na pə waatv ta tata,
 ɪsu lɔm kuukuɣu kolɔŋa tɔ.

17 Haləna yəlaa mpe pá təŋ
 Iso Toma təna tv si: Yele-tv təpamm.
 Wɛɣɛ n pəsəɣi na n̄ la-tv?
 18 Pəyele ɪni i ka haɣasəna pa tɛɛsi nyəma kɛ toŋ.
 Iso í pona asaɣaa ləmaɣasɛɛ anəɣi poolɔŋ.

19 Yəlaa kʊpama na mpa pa fɛi tɔm tɔ,
 paa ná pa wakəlʊvʊ na pá wɔŋ-wɛ.
 20 Pə wakəla pa kolontunaa
 na kəkɔ nyaya pa wɛnɔv.

21 Təv, nyá na Iso í ciiki na pə hɛti-ŋ.
 Waatv ɪnəɣi n ká nu lelen.
 22 Mv ma kʊsɛɣɛsətv na
 n̄ təkɪ ma tɔm kɛ nyá lotu taa.

23 Ləsi mpi pə ta siɣisi tɔɣɔ nyá tɛ,
 na n̄ məli Toma təna tv tɛɛ na í taɣanı-ŋ.
 24 Lə nyá wɔla kʊpampaŋ kɛ
 atɛɣɛ ləv pɛɛ hɛkʊ taa.
 25 ɪlena Toma təna tv pəsi nyá wɔla,
 na nyá liɣitee hɔwa.

26 Waatv ɪnəɣi i ká pəsi nyá lelen kʊpaŋ
 təlule na n̄ təkəɣi-i niŋ.
 27 N ká sələməɣi-i na í nukɪ,
 na n̄ yoosiɣi nti n ka yɔɣɔtaa na n̄ su tɔ.
 28 Paa ntiɣi n suwa, n waakɪ kɛ,
 na nyá mpaav hulɔmɪ.

29 Mpi tɔ, Iso tisiɣi kalampaanı nyəma kɛ.
 ɪlena í waasəɣi wei i pasəɣi i ti tɔ.
 30 Iso ká waasi wei i ta kɛ ɪsaɣav
 tɔɣɔ i tənəŋŋ wɛɛtv tɔɔ.
 Paa tasəkəle tv i waasəɣi-i kɛ.
 Si í tɔ tənəŋŋ taa,
 ɪlena pə ya i nyʊvʊ.

23

Soopu nyəntv

¹ M̄p̄ȳú Soopu cəwa si:

² Nəɔnɔ tɔ, ma wɔla pəsa páána kɛ.
 ɪlena ma wahala náá təkəɣi ma feesiŋ.
³ Hai, ye maa nyəmə Iso tɛ,
 maa pola i təcayale kɛ.

⁴ Maa hula-i ma tampana.

Mpi tɔ, tɔmnaa su ma nɔɔ taa ké.

⁵ Hali maa nyɔ́má nti i cɔ́kaya-m tɔ na ma cɛkɛna nti i heelaya-m tɔ.

⁶ Ue i ká kaasi i taa toma si i kulɔɔyi ma tɔɔ?

Aai, i ká ke ŋkraŋɔɔv ké na í nu ma kuyɔɔtɔtu.

⁷ Ue i ká ná si i kolontu ni i

tɔŋɔyi tampana, ilena í ná si i tɔm huulɔ ka cɛ-m tam tɔɔ.

⁸ Paa ma pola ilim tɔlule, i fei,

yaa ma mɔɔna pɔ tɔtɔle maa keesiyi-i.

⁹ Paa ma pɛekɛna ilim ntɔɔŋ tɔɔ, maa naaki-i.

Yaa ma kɛena pɔ mpɔtɔŋ tɔɔ, i fei loosuyu.

¹⁰ Pɔyele i nyɔ́má mpaav ŋku ma kraɔaa tɔ.

Paa i maɔasa-m ma lu ké tɔsooli, isu wɔla kupaŋ.

¹¹ I nɔntaalɔŋ taa ké ma tukaya ma nyɔŋ.

Ma tɔŋa i mpaav ke mɔ́ɔyɔ́ ma ta heli.

¹² Ma ta lɔ i nɔɔ taa kusɔsɔtu.

Ma pɛta ma tɔyi i luyɔ nyɔntɔ taa ké.

¹³ Ama ye i tɔ ntiyi i taa,

u yeke-ti. Nti i sɔɔlaa tɔ ntɔyi i laki.

¹⁴ Nti i ka suwa ma tɔɔ tɔɔɔ i laki-m,

I ká su lentɔnaa ke mpɔ tɔtɔ.

¹⁵ Pɔ tɔɔ ké ma apalɔtu leki Isɔ kin.

Ye ma kraɔa huwɛɛ ile sɔɔntɔ kraaki-m.

¹⁶ Isɔ Toma tɔna tɔ yɔkɛna ma apalɔtu

na í tɔ-m sɔɔntɔ sɔsɔntɔ.

¹⁷ Mpi tɔ, pɔ taya sɔkɛtɔyɔ ŋku ku waasa ma tɔɔ tɔ, ŋku ku wakɔlɔna-m.

24

Soopu nyɔntɔ tɔtɔ

¹ Mɔ́ɔyɔ́ Soopu tasaa si:

Pepe tɔɔ ké Isɔ Toma tɔna tɔ ta su kuyaku

ŋku i nyɔntaa ká na-i na í huɔkɛna tɔ?

² Pɔyele yɔlaa tuusiɔyi pa tɔtɔ toosi,

na lelɔa náá tiikiyi kalɔkɔŋ kuŋmulɔŋ.

³ Pa leekɔyi sulav ke i kraŋaya,

na pá kraɔa leelu nav ke tɔlɔma.

⁴ Uena pá suliɔi kɔnyɔntɔnaa ke mpaav taa,

na pá yɔkɔyi-we na pá tusiɔyi.

Na pá caalɔyi-we si pá ŋmelɔyi.

⁵ Pa pɔsa isu taale kraŋasi ke nyutɔ taa ké.

Tanaŋ ahula ke pa luki na pá puki

pa piya tɔɔnaɔa pɛekɔyɔ ke wɔlaya tɔtɔ nti tɔ taa fei caya tɔ.

⁶ Tɛtɛlatu taale taa kɛ pa kuŋ.
 Uena pɔ kunti isayau tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ.

⁷ Pa hɛntɛyi ahoɔ kɛ kɛtɛ kɛ, kɔtakɛm fɛi.
 Pa fɛina sayatanaa kɛ saa wei watu kraaki tɔ.

⁸ Tɛu nukɪ-wɛyɛ pulasi taa kɛ.
 Tɛsuɛ fɛi.
 Uena pɔ cɔɔsɛyɛna kukɛramɛŋ.

⁹ Pa kɔɔlɛyi sulau kɛ hɛla tɔɔ,
 na pɔ lɛkɪ-i na toŋ.
 Uena pɔ kraakɛyi kunyɔntɔnaa tokonaa kɛ tɔɔma.
¹⁰ Pɔ waali uena pɔ tu-wɛyɛ tɔntɛ kɛ kɛtɛ, wontu fɛi.

Na pɔ sukɛyi-wɛyɛ tɔyɔnaya kɛ nyɔyɔsi.
¹¹ Pa mɔlɛyi tɔyɔ ŋku pa yaa si Olifi tɔ ku pee nim,
 na pɔ nyaasɛyi tɔyɔ ŋku pa yaa si lɛsɛŋ tɔ ku pee lɔm na lukɔtu.

¹² Acaɛɛ taa yɛlaa mpa pɔ kuwa
 na mpa pa caaki sɔpu tɔ,
 pa mɔlɛyi na pɔ makɪ kapusi na pɔ pɛɛkɛyi si pɔ waasi-wɛ.
 Ama Taca na paasɛyɛna acaalɔtu nti.

¹³ Lɛmpa nɔ kɛ mpa paa caaki nyaalɛm tɔ.
 Ani pa ta nyi lɔɔ mpaan,
 pɛcɔ paa tu tɛŋɛyi-i.

¹⁴ Tɛfɛmle kɛ yɔɔkɔɔlɔ kɔlɛyi
 na i kɔ wahala tu na kunyɔntu,
 na ahoɔ yu, uena i tɛɛ ŋmulɛm.

¹⁵ Apalu wasaŋkali fɛŋiyi sɛkɛtɔyɔ taa kɛ,
 na i takɛyi i isɛntɔɔ kɛ pɛɛkɛɛ
 na i tɔŋ si: Nɔyɔɔ kaa na-m.

¹⁶ Ahoɔ kɛ ŋmulɔ yɔkɛyi kutuluɔyɔ na i ŋmulɔ.
 Ilim taa, uena i takɪ i tɛyi i tɛ.
 I ta nyi isɛna nyaalɛm wɛɛ tɔ.

¹⁷ Paa tanaŋ ŋku ku kɛ mɛyɛ sɛm sɛkɛtɔyɔ kɛ.
 Mpi tɔ, pa nukɪ pɔ sɔyɔntu sɔsɔntu.

¹⁸ Isayau wɛɛ kɛ isu lɔm tɛɛkɔyɔna kaawɔlaya tɔ.
 I tɛɔayalɛ kɛ mpusi nyɔntɛ kɛ tɛtu taa kɛ,
 i kaa tasa tuŋ wei pa yaa
 si lɛsɛŋnaa tɔ i taale mpaav kɛ tɛŋyɔ.

¹⁹ Teitei isu wɔlaya
 na haŋaya nyɔɔkɔyɔ tɛu tɔmpɛɛ lɔm tɔ.
 Mɔyɔyɔ atɛtɛlɛ tɛɛkɛna isayau.

²⁰ I tɔɔ kɔɔlɔ kɔ sɔɔ i tɔɔ.
 Pa kaa ŋmaa i hɛtɛ kɛ tiili.
 Uɛ pɔ pɛla isayau ntɛ isu tɔyɔ.

²¹ Mpi tɔ, i tɔyɔ wahala kɛ kaawɔlaya kɛ,
 na i kisiyi kɔpantɔ lapɔ kɛ leelu.

²² Aai, lɔɔ toŋ tɔɔ,

ι yeki ké na musuηtuηaa weesiη taηalaηi.
Pa taηaηaηi pa naōheε taa ké sēηyυ,
pāyele pa taa tēelayi weesuyu.

²³ Iso yeki na pá cayana pa ti.

Ama ι feηiyi pa tante taa.

²⁴ Laasaya taa ké yelaa

mpe pa sēηayi, ιena pé saali.

Na pá kpili nyōōη, isu tūyυ heτyυ wuluyυ tō.

Na pá lontili, isu pa setyυ lōluyυ tō.

²⁵ Awe ka kpeesa-na-m si pē taηa mpy?

Awe ká pēsi ma tōm ke kpete?

25

Pilita nyantu

¹ Mpyúyú Suha tu Pilita cōwa Soopu si:

² Iso keε toη sōsōōη sōyantu nyāη tu.

ι haaki heεsyυ na toma ké hatoo isōtaa.

³ Awe pēsayi na í kala ι samaa?

Yaa awe ι naakēna ι nyaalēm?

⁴ Yulυ kaa pēsi na í siyisi

yaa í weε Iso tēnaηη.

⁵ Paa isōtu mayamaya, yaa

isōtulūηasi, si fei Iso tēnaηη.

⁶ Kacaηfana yulυ pēyaya

ηka ká weε isu atantaaliya tō?

26

Soopu nyantu

¹ Mpyyule Soopu cōwa si:

² Pūwe! Ama n nyāmá icam sēnav,

n nyāmá wei ι feina toma tō ι tem.

³ Ama n nyāmá lēmayaseε fei tu ke layatu

tasuyυ, na í hulayi nyām sōsōōm.

⁴ Aweye n yōyōtayi tōmnaa mpe?

Na awe tu tuna-tayi nyá taa?

Iso toη ke pā tēna pā tō

⁵ Sōtaa seliyi pa tēcayale taa ké hatoo lūm tēε.

⁶ Mpi tō, Iso naaki atetēle taa ké tēcēiεei.

Pāyele pē keela pūyú sōsōōυ ηku ku tō ké,
pυlυ tá kenti-ι.

⁷ Inι ι pōna isōtōnyυ ke yem taa,

na í susi antulinya ke kpete taa.

⁸ Inι ι hayasēna tēυ lūm ke isōηmuntυ taa

na té lá yuη, pécó tē kaa ya.

⁹ Inι ι takēyāna ι kumte tō

κέ ισσημοντο ισι saalaya.

10 I pu ηmaalaya ke tenku taa,
na í cōō na í ta.
Halēna pē sina sēkretuyu na nyaalēm pē tēnaya.

11 Ye Iso holaa, sōyantu kraaki
ιστάνυυ akelenaa ké na pá seliyi.

12 I tonj ke ι selisiyina tenku.
Uena í wakēli ιsēcav na ι layatu.

13 I feesinj keela ιστάνυυυ taa.
Uena ι ninj náá tulι tūm sōsō wei ι seekaya tō.

14 Pē tēnaya mpυ ι tēma nyalēmle nté,
na té nukι a tanj ke pēcō pēcō.
Ue awe ká pēsi ι tonj kākōte sōsōle ke nuw?

27

Soopu nyantu tōtō

1 Mpyuyue Soopu kraaya ι kunyōwiina si:

2 Ma tuukina weesuyu tū Iso Toma tēna tū.
Wei ι penj-m tampana, na í wakēlōyi ma lanje tō.

3 Ye ma weesuyu kaasaa,
na Iso feesinj we ma muna tee.

4 Ma ntompee kaa yōyōti isayatu.
Pēyele ma nsēmle kaa lēsi pōpōtū tōm natēli.

5 Mpusi í polo pooluj, na mpi maa ha-meyē tampana tō.
Halēna ma sēm, ma kaa kisi hōlōyū si ma feina taali.

6 Ma tōka ma tampana ké, ma kaa yele.
Pēyele ma kōyēēj tōm fei-m feele ke ma taa.

7 Pē pēsi ma kolontu ke isayav,
na pē pēsi ma tō kullū ke wei ι feina tampana tō.

8 Ye Iso tama isayav tomle
na í lēsi ι weesuyu,

pepeye ι tasōyi teeōyū?

9 Ye lanjwakēlle mayana-ι Iso kaa nu ι wula.

10 Pu weē si Toma tēna tū ke
ι lanje í heēna na í sēlēmōyi-ι tam.

11 Maa seyesι-meyē Iso mpaanj tōm
ma kaa ηmesι-meyē mpi pē pēle Toma tēna tū tōwa tō.

12 Ama pa tēna pa nyēmá nti tē weē tō.
Ue pepe tōó ké pa yōyōtōyi tōm kpetē nyantu?

Kawaaya ηka kaa leeliyi tō

13 Mpi Iso Toma tēna tū suwa si yulū isayav tete,
na mōsontū kpancoou tōyōle si:

14 Ye ι piya hukaa, yōou ká kōna-we.
Pēyele tōyōnaya kaa tala pa piya piya.

15 Yulūkūsākū ká kōna mpa pu sōō tō,

pa leelaa kaa wii-we.

¹⁶ Ye ɪ kaawa liyitee ɪsu kanyəŋa,
na wontu ɪsu afəla.

¹⁷ Siyisilu ka suuna-ti,
na yulɔ kɔpaŋ náá tɔɔ ɪ liyitee.

¹⁸ ɪ tɔyaga we ké ɪsu huu huukuɔu tɔ,
yaa ɪsu taŋlɔ sikuyɔ cokəle tɔ.

¹⁹ ɪ hɛntɔyɔ waatu, ɪ ké liyitee tɔ.
Ama ɪ ká feŋ tɔ, á mɔka yem.

²⁰ Lanwakəlle tutiyi-ɪ ké ɪsu lum,
na kacuculaya náá kraɣa-ɪ ahoɔ taa.

²¹ Ilim təlule heelim ləsəɣəna-ɪ
ɪ tɔcaɣale na toŋ, na pə keli na pə tɛna.

²² Pa tɔɔki-ɪ nyəmá ké na pətɔtəle fei,
na í kaasəyi ɪ ti si í se.

²³ Ulena ɪ nalaa kpasəyi amukɔŋ ke ɪ tɔm,
na pá huləyi kacɔyulasi.

28

Ləmagaŋse ké Iso kɔcɔɔ

¹ Tə nyəmá liyitee nyəɣətu təhulle,
na timpi pa nyaaləyi wɔla tɔ.

² Tetu tɛɛ ké pá ləsəyi nyəɣəlɔyɔ.
Ulena pá ləsi kɔsɛmɔyɔ ke pələ taa.

³ Nyəɣətu hullaa pukina fətəla ké
na pá pɛɛki timpi timpi kəla
luməŋ tɔɔ pɛɛ wena a ŋmɛla atətəle taa tɔ.

⁴ Pa huliyi púyú ké na pá hatələna yəlaa tɔcaɣale.
Nɔɔhɛɛ kpisiyi sənau,
ɪlena pá susi-weɣe yem taa, na pə fiisiyi-we.

⁵ Tetu nti tə tɔɔ pa haləyi tɔɔŋaya tɔ
pə caya ké ɪsu kəkɔ pəsə-təyi kɔpɛntəlasɪ
ke tə kite tɛɛ.

⁶ Timpi tetu nti tə pɛɛ weɛ tɔɔ pa hikiyi
liyitee pələ nte tə we pooku tələ tɔ, na wɔla mɔlum.

⁷ Cólɔ ta nyi púyú ŋkɔ kɔ mpaav.
Pəyele yepɛleku tá loosi-kó.

⁸ Taale wontuyɔ aka nɔɣəlɔ,
yaa tɔɔlaya ta tɔŋta-kɔ.

⁹ Yulɔ paasi tɔna kɔkpamuyɔ ke niŋ,
haləna í kɔpəsəyi pɔŋ na ɪ kila tɛɛ,
na í pəsəyi-ɪ kɔpɛntəlasɪ.

¹⁰ Na í huliyi kɔkpamuyɔ taa ké pɔŋ,
na í naaki kɔ taa kɔpampam na ɪ ɪsəpələ.

¹¹ Na í tɔɔki lum təkɔpɛntənaa ké akəla,

na í pukina mpi pə ɲməlaa təɣə nyaaləm taa.

12 Ue leye ləmaɣasɛɛ ná wɛɛ?

Nyəm təcaɣale kɛ le?

13 Yulu ná tá nyi pə teu.

Pəyele pə tu fɛi yəlaa tɛtu taa.

14 Púúyú anaam si: Ləmaɣasɛɛ fɛi ma taa.

Tɛŋku si: Ləmaɣasɛɛ fɛi ma cəlo.

15 Paa yakı-yɛ na wɔla yaa liɣitee.

16 Pəyele paa laɣasəɣəna-yɛ

na Ofii tɛtu wɔla, yaa liɣitee pɛɛ

kɔkɔrɛɛɛ na pooku nyəna.

17 Pa kaa kɛsəna-yɛ na kɔaləpa yaa wɔla.

Pəyele pa kaa pəsi na pá laɣası-yɛ

na wɔla kɔrampɔŋ həyaya.

18 Paa kɛsəɣəna ləmaɣasɛɛ kɛ

pəɣɔlası, yaa kɔaləpa nyininyini.

A kəla teu kɛ lutu pɛɛ nna a wɛ liɣitee tɔ.

19 Itiyopii liɣitee pələ nte tə wɛ

Kasasaŋa tɔ tə ta haŋna-yɛ.

Pəyele wɔla kɔrampɔŋ maɣamaɣa u kɛsəɣəna-yɛ.

20 Ue leye ləmaɣasɛɛ ná lukəna?

Yaa nyəm təcaɣale kɛ le?

21 Ləmaɣasɛɛ ɲməla weesuyu nyəm tənaya,

suması u loosiɣi-yɛ.

22 Səm na púúyú səsəŋku pa tɔŋ si:

Tə nu pa yəɣətəɣi a təm kɛ kɔnu kɛ.

23 Iso tike nyəmna a mpaav na a təcaɣale.

24 Mpi tɔ, ı naakı kɛ na pə tala tɛtu tənaya.

Pəyele ı cəkəna pə təna mpi pə wɛɛ tɔ.

25 Waatu wei ı tɔwa heelim kɛ

tɔŋ, na í pu tɛŋku tənası tɔ.

26 ı su tɛv kɛ ku waatɔnaa na ku lona,

na í hɛɛ mpaav kɛ tɛv nyəɣəsuyu na ku calanaa.

27 Waatu ınəɣi ı nawa ləmaɣasɛɛ na í maɣası-yɛ,

na í su a kite na í sa-yɛ.

28 Tənaya ı suwa yəlaa si:

Ləmaɣasɛɛ nté Tacaɣ Iso nyamnav,

na ısaɣatv yepu nté nyəm.

29

Soopu təm kantəkaya nyəntv

1 Múúyú Soopu kɔraɣa ı kɔnyəwiina si:

2 Pepe mələɣəna-m ısu too ıɛ,

saa wei Tacaɣa fɛŋaya ma tɔɔ,

3 na ı fətəla muɣi ma nyuyv taa tɔ.

Ma tənayaɣana ı nyaaləm kɛ ahoo kɛ.

4 Ye pu mələyana-m ma wule taa,
 ɪsu waatu wei ɪsə yaakaya-m ɪ taaralu,
 na ɪ feɲiyi ma təyaya təɔ tə.
 5 Toma tənə tɔ ka we ma kiŋ,
 na ma piya tɔ-m heku.
 6 Naaləm ka tələnə-m ké təhə,
 na nim kpeŋ pə tənyaasələ ke kəkramuyɔ təɔ.

7 Waatu wei ma luki nənəyɔ tee si,
 ma cakɪ ɪcate səsaa təcayale tə.
 8 Ye pa na-m, ɪfeɲiya ná heləyi ké,
 na kəkpatələa náá kuləyi na pá səŋəyi.
 9 Kɔɔɔyala na suŋaya yəyətaya,
 na pá kraaki nəsi.
 10 Awulaa maɣamaya ná suŋaya ké,
 na pa nsəma matəna pa tantahaŋ.

11 Mpa pa nukaya ma təm tə, pa yaakaya-m lelenɲ nulu ké.
 Mpa pa naakaya-m tə, pa ləsəyi ma aseeta.
 12 Mpi tə, ye konyəntɔ wiiki ma waasəyi-ɪ ké.
 Ma səŋna sulav wei ɪ feina paasənɲ tə.
 13 Mpa pa caaki səpɔ tə,
 pa kooliyi-m kɔpantɔ ké,
 na má heesəyi leelaa laŋa.

14 Siyisuɲu ke ma suuwa ɪsu toko,
 na tampana təŋuyɔ, ɪsu cara na kahuka.
 15 Maa wee ké ɪsu yolum ɪsələ.
 Maa wee ɪsu kaakalaya nəhələ.
 16 Maɣale konyəntɔnaa caa.
 Ma paasəyənə mpa ma ta nyi tə, pa təm ke teu.
 17 Ma yəkəyi asayaa tamasi,
 na má wəyəsəyi təyənaya ke pa kela taa.

18 Ma tənaya si maa kpatəli ké təkunɲku.
 Maa si ma tante taa ɪsu sumaya.
 19 Ma wee ké ɪsu tɔyɔ ŋku kɔ lila kama lum taa,
 na cələɲ niyitiyi kɔ pilinasi ke ahoo tə.
 20 Ma teeli ká wee tam ké ɪ kaa si,
 na ma toma ɪsu təɔɔ ŋku kɔ nyəɔ teu tə.

21 Yələa nukaya ma təm ké,
 na pá taŋaa na pá mɔyi ma layatɔ tasoyɔ na pá suma.
 22 Pa nukaya ma təm ké pa tənaya.
 Ye ma tɛma yəyətuyɔ nəyɔɲ u cəki natəli.

23 Yələa taŋaya-m ké, na pá haawa
 nəsi ɪsu pa taŋuyɔ teu tə.
 24 Ma mɔyɔlayana-weyɛ, ɪle paa tɔyɔna.
 Pəyele paa pəsəyi na pá wakəli ma ɪsentaa hetuyɔ.
 25 Maa kɛna pa nyuyɔ tɔ,

na má huləyi-weyə mpaav ŋku pa təŋ tə,
na má wə ɪsu wulav kɛ ɪ kpekəle yəlaa taa.
Ma hɛɛsaya laŋwakəlle nyəma laŋa.

30

Soopu təm kantəkaya nyəntv tətə

- ¹ M'p'ny'ny' Soopu tasaa si:
Ama nɔɔnɔɔ ɪɛ,
piya wɔŋiyina-m.
Paa nyaŋna ma kpatəlaya.
Pəyele pa caanaa taa tala si,
má tv-weyə hasi nsi si feŋiyi ma kaləkəŋ tə si taa.
- ² Pepeye pa toŋ waasəyi?
Ani pa kaa tu pəsi na pá kpatəli.
- ³ Nyəŋsi, na laŋyɔv pu-wɛ,
na pá tɛ taasi, na pá seeki lona nna pə kpiisa
too ləŋ na a wɔlaa tə, a taa.
- ⁴ Pa kpesəyi tuusi hatv kɛ hotisi kila.
Pa təŋnaya nté pa tɛ tiikasɪ nasəli si lila.
- ⁵ Pa təŋnəyi-weyə yəlaa taa,
na kokoole, ɪsu ŋmulaa.
- ⁶ Pa tɛcaɣale nté tɛtɛka səsɔɔna kutemɪŋ tɛɛ,
na pɛɛ tɛɛ, na kukpaməŋ pəŋ taa.
- ⁷ Sɔwa hotisi tɛɛ ké pa mawa tətɪm tətɪm,
na yəlaa nukɪ pa wula.
- ⁸ Pa ké tɛtɛlataa, na nyɔŋ feinaa,
na pá təŋnəyi-weyə tɛtv taa.
- ⁹ Nɔɔnɔɔ maya pa cakəna, na pá yookina-m yontu.
- ¹⁰ Pa taa kraakəna-m na pá haaki-m siyile,
halɪ pá təkɪ-m ntayama.
- ¹¹ ɪsɔ pasa-m na í məŋna-m atɛ.
ɪlɛna pá kpisi pa ti kraav, na pá nyənəyi-m yem.
- ¹² Ma ntəŋŋ tɔɔ ké pa kuləyi.
Pa tɔyɔv-m katɔsi si pá pɛti-m na pá pɛkəyi
mpaav si pá hiki-m na pá wakəli-m.
- ¹³ Pa təkə ma mpaav na pá lɔki
ma wakəlvɔv. Nəŋəlv u səŋna-wɛ.
- ¹⁴ Pa tapaya ɪsu p'ny'ny' səsɔɔv kɛ pa sɔvnaa,
na pá kpatələyi təmaya tampana tɔɔ.
- ¹⁵ Səŋəntv kraaki-m ké na pá kpiisi
ma teeli ɪsu heelim.
Ma nyɔyɔv yavv ŋa salaa, ɪsu ɪsəŋmuntv.
- ¹⁶ Nɔɔnɔɔ ma weesuyv caaki luv ké,
ma wɛ wahala kuyɛɛŋ taa.
- ¹⁷ Pə sáləyi ma mɔwa taa ké,

paa ahoo máá heesəyi wɔsasi.

¹⁸ Iso kpa ma toko taa na toma,
na i ləla ma capa luyɔ tɛɛ.

¹⁹ I lɔyɔ-m afəla taa.

Ma pəsa tɔlvma na mɔsvɔyɔ.

²⁰ Iso ma yaaki-ŋ, nn saŋ cəv.

Pəyele n səŋa ma kəŋkəŋ taa,
nn tu nyənəyi-m.

²¹ N tɔyi-m kɔnyɔŋ na pətətəle fɛi,
n cəsəyi-m na nyá tɔŋ.

²² N yelaa na heelim səsəɔm kpaɣa-m.

N yelaa na ma seliyi kacuculaya səsaya taa.

²³ Ma nyəmə teu si səm tɛyɛ n pukina-m.

Weesiŋ nyəma təpote nté.

²⁴ Ye yɔlv caaki lepu, u tɛkəyi niŋ?

Wei i wɛ wahala taa tɔ,

u wiiki na í yaa si pá səna-i?

²⁵ Ma wiikaya wahala nyəma tɔɔ ké,

na má wɛna kɔnyɔntɔnaa pətətəle.

²⁶ Təcaɣaŋaɔ, na nyaaləm kɛ maa taŋaa.

Ilena səkrɛtɔyɔ na wahala náá mayana-m.

²⁷ Wahala kɔyɛɛŋ tutuyɔ-m ké,

na ma laakali pəsəyi kɔtamsa.

²⁸ Ye ma təŋ səkrɛtɔyɔ, nəɣɔlv u heesəyi ma laŋle.

Ye ma səŋa samaa taa wula ké.

²⁹ Ma pəsa isu taale hasi taapalv ké,
yaa taataanaa camna.

³⁰ Ma tɔnvɔyɔ piliyi ké,

na kú litiyi. Pə sáləyi ma mɔwa taa, na á wɔləyi.

³¹ Ma saŋkɔ pəsa səm nyəŋ ké,

na ma həlaya náá hɔləyi səm yontu.

31

Soopu kantəkaya nyəntv tətə

¹ Ma su ma təyi nəɣɔ na tuunaɔ si,
má taa nyəni pɛɛlɔ nəɣɔlv na má nyuli-i.

² Ye pə taɣa mpv, ma fɛina kpancoou,
yaa ma paa nyəm napəli.

Maa taŋ si Toma təna tv í tilina-m na ɪsətəa?

³ Kɔtakɛsəŋ kɛ pə wakələyi,
na wahala náá mayana wakəllaa.

⁴ Iso nyəmə ma mpaasŋ na ma təntɛ təna.

⁵ Ma ta tɔ mpaas kɔlɔoluyɔ taa.

Pəyele ma ta la acilayətv natəl.

⁶ Iso mayasi-m na nyá mayasəlaya kɔsiyisaya.

N ká ná sɪ ma ta wakəli tiili.
⁷Ye ma yela mpaasu kusiγisuyɔ,
 yaa ma ɪse yelaa na má nyuli ma lotu taa,
 na má pilisi ma ti na ɪsɔγatɔ natəli.
⁸Ue nɔɔɔɔɔ ɪ tɔɔɔ ma kuhələm
 na pá kpesi mpi ma sɔwa tɔ.

⁹Ye ma nyula lelu alɔ,
 yaa ma tu ceŋa alɔ ke ma tɔɔɔntəle nɔnɔɔ tɛɛ.
¹⁰Ue ma nyəŋ ɪ pəsi nɔɔɔɔɔ təmle tu,
 na paa apalu wei ɪ lana-ɪ ɪsəna ɪ caaki tɔ.

¹¹Pə taya pulɔ,
 mpɔ ɪni pə ké acaalətu sɔsɔɔntu ké.
 Pə weɛ sɪ paa huulu wei, ɪ hɔ pə latu ŋkraŋuyɔ.
¹²Ye ɪsu maa lapa mpɔ ma ɪsɔγatɔ ka pəsə kəkə ké
 na ká nyaga ma wɛnau təna.

¹³Ye ɪsu ma nyəna ma təmle tu apalu yaa
 alɔnyəŋ ke yem ké huule taa, na má tá ha-ɪ tampana.
¹⁴Ue waatu wei ɪsɔ ká kɔɔ feŋuyɔ na ɪ pɔɔsi-m tɔ,
 wentiyi maa cɔ?
¹⁵Mpi tɔ, ɪsɔ kolum wei ɪni
 ɪ lapa-m ma too lotu taa tɔ,
 ɪni ɪ lapəna pɛle tɔtɔ.

¹⁶Ma ta pɛ acamaa ke mpi pa nyuləyi tɔ.
 Pəyele ma ta yele na leelu ɪse nyəŋ.
¹⁷Ma ta tɔɔɔta ma mutiya
 ke ma tike na má pé sulav.
¹⁸Hatoo ma pəcaatu ke ma na sulav tə puwa,
 ɪsu yulu na ɪ caa.
 Ma paasəɔɔna leelu ke too ɪ hɔɔ tɛɛ ké.

¹⁹Ye ma nawa nɔɔɔɔɔ na ɪ cɔɔki,
 na ɪ feina wontu,
 yaa kɔnyɔntu laŋa kutakuyɔ,
²⁰ma haaki-ɪ ma heen huntu kunti ké,
 na ɪ taki na pə haŋ-ɪ na ɪ sɛɛ-m.

²¹Ye ɪsu təm huula səna-m
 na má nyaasi sulav nɔɔɔɔɔ,
²²Ue pə kpesi ma ŋkpaləŋa
 ke ma asəŋkpeku tɔɔ, na ká pɛli ma ŋkuluŋa taa.
²³Mpi tɔ, ma nyaŋna ɪsɔ mpusi ké,
 maa pəsəyi na ma səŋ.
 Ma feina ma təyi ɪsɔ sɔsɔɔntu kiŋ.

²⁴Ma ta tu ma naani ke wɔla tɔɔ.
 Pəyele ma ta pɛti ma təyi liyitee nyəɔɔɔɔɔ.
²⁵Pə taya ma wɛnau sɔsɔɔm
 yaa mpi ma hikaa tɔɔɔ ma tu naani.

26 Ye ma nawa ilim na pə nyaaləm teu,
na má nyəni isətu, na ílé i tɛɛkəna i caŋəm.

27 Pə puɣusi-m ma lotu taa
na má nyəni-wɛ, isu Isə, yaa má sɛɛ-wɛ.

28 Ye ma lapa mpɔ, pə ké isayatu səsəntu ké,
pə mɔna hɔlɔlaa í tu-m saləka.
Mpi tə, ma lu Isə waaləɣi.

29 Ma laŋle ta heena ma kolontu wahala.
Pəyele ma ta ŋmaaləna i kɔnyəntəɣələ nte tə maɣana-i tə.

30 Ma ta tisi si ma nsəmle í sələmɪ
ma kolontu inɪ i səm na té pənti.

31 Ma təyaya nyéma yəɣətəɣi si
nəɣɔlv fei wei i ta təɣə ma tɛɣe nantv na í nyəɣəsi tə.

32 Mɔsɔlv u həntəɣi awalɪ ké ma tɛ.
Ma tvləɣi ma nənəɣə ke mpatəntv ké.

33 Ma ta ŋmɛsi ma kawalaya, isu lɛlaa lakvɔv tə.
Yaa má kisi ma tasəkəle tisuyu.

34 Ma ta nyana samaa, yaa yələa kvɔtɔv
na má su na má yele nənəɣə ke təŋnav.

35 Hai, awe hikiyi-m wei i ká nuna-m tə?
Ma kantəkaya kvɔyəɣətɔtɔ ntə.

Toma təna tv í cə-m na í hɔli-m nti
ma kolontu ŋmaawa ma təə tə.

36 Maa te ma nyɔvɔv ke ma kolontu kvɔŋmaŋmaatv ntəɣi,
isu ntenuyɔv, na má layali-təɣi ma asəŋkpekɪŋ təə.

37 Maa heeli Isə ké ma kvɔlapəle təna təm
na má polo i kɪŋ təkəa, isu awulumpu.

38 Ye ma taale wiiki si pə lɛɛti-m
na tə taa awasa pələɣi isəlvɔm.

39 Ye ma təɣə a kvɔlvɔlvɔm ke faalaa,
na má muɣuli a nyéma kvɔpəma.

40 Ilɛ ma kvɔtutuvm í yele nyəv,
na səwa na nyutv isayatu lɛɛti.

Soopu kvɔyəɣətɔtɔ tənaya ntə.

ILIHU KUYƏYƏTUTU

(Titite 32-37)

32

¹ M'p'ɔy'ɔ Ilifasi na Pilita na Sofaa, pa yela Soopu ke cəv ke timpi i nyənəɣi i təɣi yɔlv kvɔpəŋ tə. ² Ntəna p'ááná haŋ Ilihu, wei i ké Pusi kpekəle tv Lam lɔlvɔv tv Palakeli pəyalv tə. Mpi tə, Soopu təŋ si Isə nyənəɣi inəɣi siyisilu. ³ Pə kaasi i taa haŋna i taapalaa tooso ké. Mpi pə təə pa ta pəsi na pá cə Soopu ke natəli tə. Paa na mpɔ, pa kú i təm. ⁴ Ilihu ka kəna i taapalaa taa səkpelu. Pə təə ké i suma na pə təkəna-i yəɣətaya. ⁵ I kəma na í ná si apalaa tooso inɪ i laŋa kvɔcəcətv, ilɛna p'ááná haŋ-i səsəm.

Ilihu hvləɣi i kvɔcəcətv kvɔtoluyɔ

⁶ Μρύγύ Ulihu tōma si:
Μεγε sōsaa

na maya pəyaya təγə ma selaya si,
má taa huli-meγε ma nyəmtu sōsōntu.

⁷ Kəkpatəlaa na mpa pa pusi tōwa tə,
mpeγε pə wεε si pá seγesi ləmayasee təm.

⁸ Təm tampāna tō, feesuγu ηku ku ké
Toma tēna tu nyəηku tə, ηku ku wēna yulu taa
na kú haaki-i nyəm.

⁹ Pə taya pusi paγale tyyuna yulu ke ləmayasee.
Pəyele pə taya kəkpatəlaa tike nyəmna kusiyisim.

¹⁰ Pə tō ké ma tēη si, í ke ηkraηη
na má tōtə, má kilisi-meγε ma nyəm təm.

¹¹ Má kema ηkraηyyu ke mə ləmayasee taa,
ile maa taηaa ké si,
mə kuyəγətutu í te.
Haləna í te mə təm mayasyyu ke teu ke hatoo mə lotu taa.

¹² Ma nu mə təm ke teu ké.
Ama nəγəlu ta kəli Soopu na təm.
Pəyele nəγəlu ta pəsi na í cə Soopu kuyəγətutu.

¹³ I taa tə si:
Tə hika ləmayasee.
Iso tike ka kələna-i, pə taya yulu.

¹⁴ Pə taya maya Soopu yəγətāa,
ile ma kaa cə-i mə kuyəγətutu.

¹⁵ Səγəntu kra-me, í laηa kuyəγətutu,
u tasəγi cəu.

¹⁶ Maa taηaa ké isu í ká yəγəti.
Ama í suma yem na í kpisi cəu.

¹⁷ Ile maa cə na má huli-meγε
nti ma hυki tə.

¹⁸ Təm su ma lotu ké,
na feesuγu caaləγi-m si má yəγəti.

¹⁹ Təm kraaki ma taa, isu pa suukuγu suləm ke
pə huluy kufan taa, na pə caa pə yas-i tə.

²⁰ Maa kuli ma nəγə ké, na má yəγəti,
na má cə, ilena pəcó pə heena-m.

²¹ Ma kaa seena nəγəlu tō,
yaa má cesi mə taa nəγəlu.

²² Pə taya pulu, ma ta nyi cesyyu.
Ye ma tu lapa mpu,
ma ηmalu ká kəəli-m ləη ké.

33

Ulihu kuyəγətutu tətə

¹ Μρύγύ Ulihu tasaa si:

Pənente Soopu ke ηkpaηη, na í nu ma kuyəətutu.

² Nəənəə ma kuliyi ma nəγə,
na ma nsəmle yəətı.

³ Hatoo ma lotu taa siyisuyu təm ke maa yəətı.
Tampəna siyisiyi tike ke ma nəγə ká yəətı.

⁴ Iso Toma təna tı feesuyu ηmana-m,
na kú haaki-m weesuyu.

⁵ Ye n pəsəyi n cə-m,

tayanı nyá tı na má na-η tó suli.

⁶ Iso nyənəyi ma na-η ké kuləm ké,
cuyı tətəγə pa ηmana má.

⁷ Mpu tə, taa nu ma səγəntı na pə liyiti-η
na ma səsəəntı kəli-η.

⁸ Soopu yəətə ma ηkpaηη taa,
na má nu ı nəγə sı:

⁹ Ma we tənəηη ké, ma ta la kawalaya,
yaa ısayatı natəli ke paa pəcə.

¹⁰ Paa na mpı, Iso hikiyi timpi ı ká kaləna-m
na í nyənı-m ı kolontu tə.

¹¹ ı kaγatəyi-m na í feηiyi
ma təntə təna taa.

¹² Soopu, í feina tampəna.

Mpi tə, Iso kəla yulı təcayacaya ké.

¹³ Pepe təə ké n caa n yoonə Iso?

Mpi tə, yulı u pəsəyi na í cə ı kuyəətutu təna.

¹⁴ Wulee Iso yəətəyəna yaasi ləlv ké.

Ulena wulee í yəətəna ləlv.

Paa na mpı yəlaa u laki laakalı.

¹⁵ Waatı wei yəlaa həntəyi ahoο,

na pá too ısu pa səpa təγə

Iso yəətəyəna-weye pa tooseenaa taa.

¹⁶ ı luki pa təə na səγəntı kra-we,

na í yəətəyəna-weye pa ηkpaηη taa.

¹⁷ Ulena í kee yulı ke ı kulapıtu taa,

na í su tənaya ke yulı kaləmpaanı.

¹⁸ Mpyú ı waasəyi yəlaa ke səm taa,

na í yaki-weye nyəmə nəγə taa.

¹⁹ Iso kpaaləyi yulı na wəsası nsi

sı husa-ı na í luki ı tənuyı taa ké kutamsa təγə.

²⁰ Ulena mətı lu-ı luyı,

na pə kreηna təγənaya ηka ı səla teu tə.

²¹ Ulena í té taası ke katatəlaya,

na í yele nyuyı tike.

²² Waatı ıni ı we pəlaav nəγə təə ké təcmlaa,

na ı weesuyu ke səm niη taa.

23 Ama ye isɔtaa tillaa iyaga taa kulɔm
wei ɪ sɛɲna yɛlaa, na ɪ hulɛɣi yulɔ ke
ɪ kulapɛle tɔ, ɪ we ɪ kin,
24 isɔtaa tillu ɪni ɪ wii yulɔ ɪni ɪ pɛtɔtɛle,
na ɪ sɛlɛmi Isɔ si:
Yapɪ-ɪ. Taa yele na ɪ tii pɛlaav taa.
Ma hika mpi maa layasɛna ɪ weesuɣu tɔ.

25 Uena yulɔ ɪni ɪ tɛnɔɣɔ mɛli kv wule taa,
na ɪ pɛsi ɪsu ɪ ifepile waatu.
26 Uena ɪ sɛlɛmi Isɔ, na Isɔ nu na ɪ nɔ ɪ teu
na lanɲhulɔmle, uena Isɔ nɔɔ ha-ɪ ɪ tampana.

27 Uena ɪ yooki yontu ke yɛlaa kin si:
Maa pɛntaa kɛ na mɔ wakɛli tampana.
Ue pa ta lana-m ɪsu pɛ mɔnaa tɔ.
28 Isɔ yapa ma lɛsaya si kɔ taa suv
pɛlaav taa. Maa tasa nyaalɛm ke nav tɔtɔ.

29 Pɛ tɛnaya mɛpɔɣɔ Isɔ laki yulɔ
ke tɔm naale, halɪ pɛ polo tɔm tooso.
30 Uena ɪ lɛsi-ɪ pɛlaav taa, na ɪ yele na weesuɣu nyɛma nyaalɛm na ɪ tɔɔ.

31 Soopu, pɛ weɛ si ɲ nuɲa-m kɛ.
Ke ɲkpaɲɲ na mɔ yɔɣɔti.
32 Ye n wɛna nɔɣɔ ɲka n kɔ cɔna tɔ,
n yɔɣɔti, maa ha-ɲ tampana.
33 Ye n fɛina natɛli ɪle n su,
na ɲ nu na mɔ hɔli-ɲ lɛmɔɣasɛɛ tɔm.

34

Uihu kalɛnav ke Soopu

1 Mɛpɔɣɔ Uihu tasa yɔɣɔtɔɣu si:

2 Lɛmɔɣasɛɛ nyɛma mɛ,
ɪ nu ma kuvɔɣɔtɔtɔ,
nyɛntaa mɛ ɪ ke ɲkpaɲɲ.
3 Pɛ taya pulɔ, ɲkpaɲɲɣu nukɛna tɔmnaa,
ɪsu nsɛmle nukɔɣu tɔɣɔnaya leleɲ tɔ.
4 Tɔ lɛsi tɔ tɔɣi mpi pɛ siɣisaa tɔ.
Tɔ cɛkɛna tɔ taa kɛ mpi pɛ we teu tɔ.

5 Soopu si:
Ma siɣisaa kɛ. Ama Isɔ pɛɲi-m tampana.
6 Paa na ma tampana tɛɲɔɣu tɔ,
pa nyɛnɛɣi-m pɛpɛtɔ kɛ.
Anɪ ma ta pɛntɪ.
Pɛyele ma hiɲ fɛi waav.

7 Yulɔ nɔɣɔlɔ ɪ fɛi ɪsu Soopu
na ɪ nyɔkɪ kutɔɣu ke lum tɛle.

⁸ Na í tɔŋ mpa paa tɔŋəyi siyisuyu tɔ
pa kpekəle taa, na í na asayaa pá kaaki mpaav.

⁹ Haləna í tɔŋ si paa yulɔ caa si
í wɛɛ Isə ké teu,
weye ɪ waaki pə taa.

¹⁰ Ləmayasɛɛ nyóma me í nu ma tɔm
Isə u laki kawalaya.
Pəyele Toma təna tɔ u laki mpi pə ta siyisi tɔ.

¹¹ Mpi yulɔ lapa tɔɔ ɪ lɛtəyi-ɪ.
ɪ fɛləyi paa wei ké isəna pə mɔnaa tɔɔ.

¹² Aa yoo, tampana tɔɔ, Isə u laki isayatu.
Toma təna tɔ ɪni u wakələyi siyisuyu.

¹³ Ye pu wɛ mpɔ,
awe cɛləna-ɪ tɛtɔ si í paasəna-ti?
Yaa awe tɔ-ɪ si í paasəna antulinya təna?

¹⁴ Ye Isə ka huukaya ɪ ti tɔm tike,
ɪ ka mɔ ɪ feesɪŋ kɛ yəlaa kiŋ.

¹⁵ Tɔfɔ weesuyu nyəm təna ka sɛpa
tɔm kulɔm tɔɔ ké, na yulɔ pəsi tɛtɔ.

¹⁶ Soopu ye n wɛna layatu,
ke ŋkraŋ na í nu ma tɔm.

¹⁷ Wei ɪ ké siyisuyu kolontu tɔ,
ɪ ká pəsi na í tɔki tɛtɔ na?

ɪɛ isənaɔa nyá mayasəyi si
ń kv Siyisilu Ton tɔm?

¹⁸ ɪ tike ɪ wɛnna mpaav si,
í yaa awulaa sɔsaa si asayaa na awulumpiya si wakəllaa.

¹⁹ Isə u faɔasəyi awulumpiya.
Pəyele u paasəyəna liyitee nyóma,
na pə kəli kunyɔntɔnaa.
Mpi tɔ, pa təna pa ké ɪ niŋ kulapəm ké.

²⁰ Sɔsaa səki ké na pə saaləyi,
ahoo taa ké pa səki kprakpaa.
Pəyele pa kpresəyi ŋmakəllu ké təhɛɛ.

²¹ Isə nyənəyi yulɔ mpaan tənaya,
na í naaki ɪ tɔntɛ.

²² Səkpɛtɔyɔ yaa atətəle natəli tə fɛi
nte tə taa asayaa pəsəyi na pá ŋmɛli tɔ.

²³ Isə paa fɛina si í paasəna yulɔ
na pə leeli na pəcɔ́ í yaa-ɪ huɔle.

²⁴ Paa ɪ ta feŋ tɔŋtɔnaa, ɪ wakələyi-wɛyɛɛ,
na í lɛɛti pa lona taa ké kufama.

²⁵ Mpi tɔ, ɪ nyəmá pa kulapəle ké.
Ahoo kɛ ɪ kusəyi-wɛ na í tələki-wɛ.

²⁶ Na í maki-wɛ isu asayaa,
na yəlaa naaki.

27 Pə taɣa pʊɓ, pa kisa-ɪ ké,
pa ta pəsi na pá cekəna ɪ mpaan̩.

28 Pa lapa na kʊnyɔntʊnaa
na wahala nyéma wii na lɔ náá nu.

29 Ye lɔ hawa nəɣɔɓɔ hɛɛsʊɔ
awe ká kʊ pʊntʊ tɔm?

Ye ɪ taka ɪ ɪɛntɔɔ, awe na-ɪ?

lɪ ɪ feɲiɲina piitimnaa na yɔlaa pa tɔɔ.

30 ɪ laki m̩p̩yú sɪ ɪsɔɣɔv í taa tɔɣɔ kawulaya
na í pəsi ɪsu katɔka ke yɔlaa.

31 Ye pʊntʊ heela lɔ sɪ:

Pu tusa-m ké,
ma kaa tasa ɪsɔɣɔv ke lapu.

32 Ma pəntaa ké, ɪɛ lɔ sɛɣɛsɪ-m.

Ma lapa mpi pə ta siɲisi tɔɣɔ, ɪɛ ma kaa lɛɪ.

33 ɪsu Soopu, n kisuyu

nti lɔ suwa tɔ.

Mpʊ tɔ, n maɣasəɲi sɪ pə wɛɛ sɪ

lɔ í tʊ pʊntʊ ke salɔka?

Timpi pə wɛɛ sɪ nyá maɣasəɲana na

ń suki pə taɣa nəɣɔɓ tɔ,

huli-tɔɣɔ nyá nyəm.

34 Ama yɔlaa mpa pa wɛna hɔwɛɛ tɔ,
na ləmaɣasɛɛ nyéma təna, mpa pa nukɪ
ma tɔm tɔ paa heeli-m sɪ:

35 Soopu yɔɣɔtəɲi ké, ɪ ta nyɪ pʊɓ,
yaa ɪ fɛina ləmaɣasɛɛ.

36 Soopu maɣasʊɔv í taa su tənaya.

Mpi tɔ, ɪ tɔm kʊcɔcɔtʊ wɛ ké ɪsu

yɔlaa mpa pa ta siɲisi tɔ.

37 Pə taɣa pʊɓ,

ɪ kuləɲi lɔ tɔɔ, na pə sɔsəɲi ɪ ɪsɔɣɔv tɔɔ.

Halɪ ɪ ká tɛsəna sika tɔɣɔ ké tá taa.

35

Lihu kʊyɔɣɔtʊv tɔtɔ

1 M̩p̩yú Lihu tasaa sɪ:

2 Soopu, n pəsəɲi na ń ha nyá təɲi tampana
na ń yɔɣɔtɪ nyá siɲisuɲu tɔm ke lɔ kin na sika fɛɪ?

3 Mpi tɔ, n tasaa sɪ:

Ye ma pəntaa yaa ma ta pəntɪ pepeɣe ma waaki?

4 Maa kpɛntɪ nyá na nyá taapalaa na má cə-mɛ.

5 Nyəni ɪsɔtənuɲu, na ń paasəna ɪsəɲmʊntʊ,
tə kəla-ɲ kʊɲkʊɓməɲ.

6 Ye n lapa ɪsɔɣɔv, wɛɣe pə wakələɲi lɔ?

Yaa n kula ɪ tɔɔ ké tɔm paɣalɛ,

pu tokiyina ilé.

⁷Ye n təhəxi tampana,

ile pepeyele n hawa Iso?

Yaa weye Iso mɔxi nyá nin taa?

⁸Yɔlv isu nyaga isayatu wakələxi,

na siyisuyu waasi nyá təxəntələ.

⁹Ye isu ηmakəllaa kəla təɔv, yəlaa makɪ kapusi ké.

Ye mɔsvɛtɔnaa kəla paɣale,

ile yəlaa yaa si pá waasi-wɛ.

¹⁰Ama pa taa nəɣɔlv u pəəsəxi Iso wei i lapə-i,

na í tuxi yəlaa taa ké laɳhɔlvmlɛ yontu

na pá yooki ahoo tə si: N wɛ le?

¹¹Inu i seɣesəɣəna-tv, na pə kəli taale wontu.

Pəyele i tasəxi-tuxv ləmayasɛɛ na pə kəli sumasi.

¹²Pa yaawa Iso, na í kisi cəv

ke asayaa kalampaanu təɔ.

¹³Pəpətv fei leleɳ,

pa koo yem ké Iso u nukɪ.

Toma təna tv u paasəɣəna.

¹⁴Paa Soopu n təɳ si nn nukɪ Iso taɳ tə

Iso nyəma nyá təm tənaya, nyaa keɳna-i.

¹⁵U tuxi saləka na pááná.

Pəyele u paasəɣəna yəlaa isayatu.

Ile pə taya si u naaki.

¹⁶Soopu nyá nəɣə taa təm wɛ yem ké,

na í lɔləsəxi təm nti tə taa fei layatu tə.

36

Ilihu nyəntv tətə

¹Mpúyú Ilihu tasaa tətə si:

²Soopu, səɳ pəcə na má seɣesɪ-ɳ.

Mpi tə, ma ta yəɣəti Iso nyəntv təna.

³Hatoo pooluɳ ke maa hiki ma nyəm
mpi maa hana ma ηmalv ke tampana tə.

⁴Tampana ma kuyəɣətv taa fei pəpətv.

Ma wei ma yəɣətəɣəna-ɳ isəntə tə,
ma wɛna naani ké ma nyəmtv təɔ ké.

⁵Iso ké pəsəlv ké, ile u ləɔki tampana təɳlv.

U layatu toma təɔ ké i wɛna pəsuyv ηkv.

⁶U yeki isayav na i weesuyu.

Ama i siyisiyi kənyəntvnaa təm.

⁷U yeki siyisilaa ké nyənvuyv.

Hali i caɣasəxi-wɛɣɛ awulaa kumlee təɔ ké,

na í kusəxi pa nyəɔɳ ke tam təɔ.

8 Iso tugi asayaa ke alukpala ké na wahala tóki-we.

9 I huləyi-weye pa təma, na pa kawalaya.

Ke waatu wei pa laki kalampaanu tó.

10 Iso yeki na pá nuku kukpaalətu

ke pa ηkraηη taa, na í tugi-we si

pá cəlo mpi pə tá siyisi tó.

11 Ye pa kema ηkraηη na pá peti pa təyi

Iso, ile pə cəyana-we na pá nu lelen ke

pa weesuyu kuyeeη na pə pusi taa.

12 Ye pa kisa nuu,

ile ηmantayaa sə-we na pá sí pa nyəm lanuyu tó.

13 Yəlaa asayaa ha pa təyi páána taa ké.

Paa wiikina Iso si í waasi-weye

saa wei i tugi-weye alukpala tó.

14 Pa səkəna pa ifepile

na pə səəsəyi-weye wasaηkalənaa*fa* tó. ^a apalaa na alaa mpa pa laaku tuη na pa laki pə wasaηkalətu təyó.

15 Ama Iso yaku wahala tu, na i wahala ké,

iləna í kraali-i na i wusasi.

16 Waatu nəyolu Iso ka ləsa-η wahala taa ké,

na í su-η timpi pu cəyana-η na η wəe nyá ti tó

na η tóki təyənasi kupaampansi tó.

17 Ama ye n huuki nyá huule isu asayaa nyənte,

ile huule na pə ηkraηuyu həm ká kra-η ké.

18 Taa yele na páána səs-η Iso wona taa,

na η puysu nyá ti si n ká ya Iso na kuhau səəsəu.

19 Nyá kakiisaya, yaa paa nyá ton səəsəη

ta tala si pə ləsi-η lanwakəlle taa.

20 Taa ηmakəli muula na η ləeti

pa lona taa ké nyá luluyu nyéma.

21 La laakali, taa keesəna isayatu tó.

Pə mayamaya pə tó ké n we wahala taa.

Iso səəsəntu

22 Iso huləyi i səəsəntu na i ton taa ké.

Nəyolu ta nyi seyesuyu isu inu.

23 Awe huləna-i mpaav ηku i ka təη tó,

na awe ká mana i lanle taa,

na í heeli-i si: N lapa mpi pə tá siyisi tó?

24 Tóəsi na η sa i təma nna yəlaa saη
pa yontunaa taa, na pá puyləyi-ye tó.

25 Yəlaa təna loosiyi-ye ye pooluη ké

na pá nyənəyi-ye ye teu.

26 Iso təwa katatəlaya ké

na pə tēe ta nyəmtu tó.

I pusi fei kaluyu.

^a 36:14 wasaηkalənaa: Wasaηkalətu nti tə tēləsa cəne tó. Hepəla taa ile pə ké

27 Ini i cosiyina lum na í yele
na heelim nyɔ-wi,
na í pəsi-wəyi teu.
28 Ilena isənmuntu náá yele na teu nu yəlaa tɔɔ.

29 Awe nyəhna isənmuntu tɔnte,
na teu hola ke isətənyu taa?
30 Ini i keeləyəna i nyaaləm tɔɔ
na pə ná na pə cəna-i.
Ilena í tayani takuyu ke tenkuna lumana tɔɔ.
31 Yaasinaa mpeye i hɔkəna yəlaa
na í celəyi-weyə tɔyona ke tuutuuma.
32 I kprakəyi teu cala ke i niŋ taa ké,
na í ləy-i timpi i caaki tɔ.
33 Teu hola ke i hɔləyəna si ku kəŋ,
na kaləkəŋ mayamaya nukɪ ku taŋ.

37

1 Ma laŋle cəpəna teu ŋkuyu katatəlaya ké,
haləna ma laŋle lu tə lonte taa.
2 I ke ŋkraŋŋ na í nu Iso nəyɔ taŋ.
I welisi teu na í nu i nəyɔ yuŋ.
3 Isətənyu təna taa ké i nəyɔ nukɪ.
Ilena í yele na teu ŋmeləsi,
na pə tala tetu tənasi.

4 Pəle pə waali, ilena teu holi na Iso nəyɔ nu.
Ile i ta tasa teu ŋmeləsyu səŋsyu ke waatu inu.

5 Isəna Iso yəyətəyəna i nəyɔ tɔ,
pə teu we səyɔntu.

Təma səsəna wena tə ta nyi təyɔ i laki.

6 Inu i təhna si teu təmpɛ kraakraacaw*fa*
í nu tetu tɔɔ. Ilena í tɔ teu si

kule kú nu na pə kreŋna teu səsəw. ^a təmpɛ kraakraacaw. Pə we teitei ké isu kraakraacaw
na pə hɔluma mpu. Ile təmpiisi hotiyina na pə kaaki ateye huwa.

7 Inu i səŋsəyəna yəlaa təna təma.

Ilena pá cəkəna si inu i ŋmana-we.

8 Taale wontu mayamaya ná sɔki tə təcəsəle ké,
na tɔ sɔki tə tana taa na tɔ ŋmeləyi.

9 Kacuculaya ná lukəna ilim ntəyɔŋ ké,
na watu náá luna pə mpətəŋ.

10 Ye Iso í feesa lum tɔɔ, pə kii ké isu təmpəle.

11 I hayasəyi nikaya ke ŋmuntu taa ké.

Ilena teu ŋmeləsəyi ŋmuntu nti tə taa.

12 Inu i yekina na isənmuntu cəki na tɔ laki

pə təna mpi i tu-ti təyɔ tetu tɔɔ.

13 Teu ŋkuyu Iso həŋna i tetu ŋkraŋyɔ.

^a 37:6 teu təmpɛ kraakraacaw: Mpi pa yaana nasaala taa si (nɛsi) təyɔ tə teləsaa si teu

Kulɔmɔyɔ ɲkɔyɔ ɪ lakəna-təyi kɔpantu.

14 Soopu, ke ɲkpaɲyɔ ke tɔm tənɛ tə taa
na ɲ welisi na ɲ cəkəna Isə təma səsəna.

15 N nyəmə isəna Isə laki ɪ təma anɪ,
na isəna ɪ tisiyi calanaa na isəɲmɔntu taa tə?

16 N cəkəna isəna isəɲmɔntu səɲa teitei tə?
Pə ké Isə wei ɪ ké nyəntu maɲamaɲa tə ɪ təmlɛ ké.

17 Isənaɲa pə lapa na ye ilim
mɔpətəɲ heelim kɔhaɲəm maɲi tɛtu təə,
n nɔki haɲaɲa ke nyá wontu taa?

18 N pəsəyi na ɲ la isəɲmɔntu ke isətəa
na tə wɛɛ tɔɲ isu nyəɲəlyɔ tɲɲ?

19 Soopu hɔli-tuyɔ nti
tu heeli Isə tə.
Iɛ tu tasəyi
natələyi yəɲətuyɔ ke tá kaanyəmtu təə.

20 Maa pəsəyi na ma kéésəná Isə təə
ké saa wei ma yəɲətəyənə-ɪ tə.
Pə fɛɪ si má heeli-ɪ na pə́cɔ́ í cəkəna.

21 Ye pə keesaa na ɲmɔntu takɪ nyaaləm təə,
pu tasəyi nav.

Pə waali, ɪɛna heelim má, na pə keeli pə təə.

22 Ilim ntəyən təə ké nyaaləm lukəna
na pə wɛ isu wɔla. Isə teu mpi
pə cəna-ɪ tə, pə wɛ səyɔntu.

23 Tu pəsəyi na tə kɔpətəna Toma təna tu səsə,
na tampana təɲlɔ ɪni, ɪ ké siyisuyɔ tó ké.
Iɪ muyuliyi nəyɔlv.

24 Pə təə ké pə wɛɛ si, yəlaa í nyana-ɪ.
Ama ɪ paa fɛina mpa pa yaa pa təyi ləmaɲasɛɛ nyəma tə.

TACAA ISƏ KUYƏYƏTUTU

(Titite 38:1-42:6)

38

1 M'pɔyɔ Tacaa cəwa Soopu ke kacuculaya taa si:

2 Aweyele pɔntu wei ɪni ɪ kəɲna səkɔpɛtuyɔ
ke nti ma suwa na má laki tə tə taa,
na təmnəa mpa pa fɛina huwɛɛ tə?

3 Təv, təkɪ nyá ti isu apalv.
Maa pəəsɪ-ɲ təm na ɲ cə-m.

Isə ké antulinya taa nyəm mpi pu yəɲətəyi tə pə tu

4 Leye n ka wɛ waatu wei ma sukaya
antulinya kite tə.

Ye n nyəmə tampana n cə-m.

5 Awe puwa antulinya ɪni ɪ tənasi?
N nyəmə pɔntu na?

Yaa awe mayasəna-ı na ηmənaγa?

⁶ Awe caaləna kite tεε pələ ke suu?

Yaa pepe təə kέ kite n̄tε tə səηaa?

⁷ Waatu inəγı tanaη isətuləηasi yookaya yontu,
na isətaa yələa náá wilitiyina lanhuləmlε.

⁸ Awe təkə tenku ləm na kampənaa
ke saa wei pə lu tetu tεε na pə ηmaa tə?

⁹ Waatu wei ma suu-wəγı isəηmuntə ke toko,
na má taki-wəγı ihunte tə.

¹⁰ Na má pu-wəγı tənaya,
na má tu kutəkuyə na kukaləsuyə.

¹¹ Na má huli-wı sı pə səη təna, pə taa tuusi,
tənaya pə hola kalampaanı ká suna.

¹² Too n weu tə, n tεma tanaη ke ηmakələyə,
yaa n̄ huli tefemle ke tə lonte na?

¹³ Yaa tefemle n̄tε tə kpa tetu ntompee
na tε ciyiti asayaa ke teu na?

¹⁴ Ulena tetu layasi wεεtu isu
pa yusuyə cuyə təə tə,
na pə təna pə wεε kacəka isu pusuyə təə?

¹⁵ Tefemle nyaaləm kəη,
lɛna asayaa kulaputə fiyini na pə pɛli pa niη.

¹⁶ Too tə, n tεma tenku taa kέ tiuu
haləna n̄ tala ı sɛɛlaa taa?

Yaa n cəəwa ı lumaη səsəəη taa?

¹⁷ Pa tεma-η səm nənəəsı ke huluyə na?

Yaa n nawa atətəle nənəəsı?

¹⁸ Yaa n tεma mayasuyə ke tetu waη təm na?
Ye n nyəmə pə tənaya mpv n keεsı-m.

¹⁹ N nyəmə nyaaləm təcəyalε mpaav na?
Na leyε səkɛtuyə ná wεε?

²⁰ N pəsəγı na n̄ pona-wəγı pə lonte taa.
Yaa n̄ tana-wəγı timpi pə wεε tə?

²¹ N nyəmə. Mpi tə,
waatu inı ı taa pa tεma-η luluyə.
Pəcó nyá pusı təəwa.

²² N tεma pote na n ná tεv təmpεε
na a kraakpaacav təcəyalε na?

²³ Lanwakəlle waatu, na yoou kuyεεη təə
kέ ma su-yεγε mpv.

²⁴ N nyəmə mpaav ηku nyaaləm təηəγı tə?
N nyəmə timpi təə ilim təlulε
heelim makəna tetu təə tə?

²⁵ N nyəmə wei ı hεεwa tεv ke kv mpaav tə?
Na wei ı hεε tεv ηmɛləsuyə
na kv calanaa ke pa nyəηku tə?

- 26 N nyəmə wei i yeki na tɛv nuki
wɔlaya tɛtv nti tɛ taa nɔɔlv fɛi tɔ?
Yaa wei i kɔŋna tɛv kɛ wɔlaya tɛtv nti tɛ taa yɔlaa fɛi tɔ?
- 27 Na wei i yeki na lɔm haɣa wɔlaya tɛtv,
na nyutu na kɔnyɔnyɔm mpi pə wɛ
tələkulɛkv tɔ pə nyɔ tɛ tɔɔ tɔ?
- 28 Tɛv wɛna caa kɛ?
Yaa awe luləyənə aŋkrələɛ?
- 29 Lɔm tɔmpɛɛ*fa* yaa cɔlv nyənə wɛna too kɛ? ^a na pə niyitaa tɔ tɛtvnaa mpa pa taa wɛ
watv kɛ teu tɔ aŋkrələɛ mayamaɣa kiiki m̄pɔyɔ.
- 30 Mpi pə pəsəyənə pəyɔ lɔm isu pələ,
na pə kii tɛŋku tɔɔ nyəm təkpaŋasaŋ.
- 31 N pəsəyi na ń həkɔ isɔtulɔŋasi*fa*
nsi pa yaa si kantuyv na kv piya tɔ. Yaa ń hɛti nsi
pa yaa si haɣa na kraa na yvlv tɔ. ^a
- 32 Nyá ləsəyənə tulɔmalvɔv kɛ kv waatv?
Yaa n tiikiyi isɔtulɔŋasi nsi
pa yaa si isɔtv í si na má tɔyɔ tɔyaya tɔ?
- 33 N nyəmə kiin wei isɔtvɔyɔ tɛŋyɔ tɔ?
Na isənə tɛtv wɛɛ na pə tɔŋ tɛ taa tɔ?
- 34 Yaa n yɔyɔtəyənə isɔŋmɔntv
na tɛv nu katatələya na?
- 35 Nyá yaakənə tɛv ŋmɛləsvɔv
na pə cɔɔki-ŋ si mpəyɔlv,
na ń tiliyi-wi?
- 36 Awe tvna ləmayasɛɛ kɛ hatoo yvlv lotu taa?
Na awe tvna layatv kɛ ləmayasɛɛ taa*fa*? ^a nuw wɛ katɛ kɛ, lɛlaa ná hvvki si tɔla naalɛ kɛ pa
yɔyɔtəyi mpv. Isu kampaav na Icipiti tɛtv taa sumaya ŋka pa yaa si ipii tɔ.
- 37 Awe kaləyi isɔŋmɔntv na i ləmayasɛɛ?
Yaa í hutv isɔtvɔyɔ taa lɔm hulvŋ
- 38 kɛ waatv wei tɛtv kiiwa isu nyəyɔlvɔv
na tampaɣa nyəkəlvna tɔmə tɔ?
- Isə kɛlɛ tɔyaya wontu na taalɛ nyəntv pə tv*
- 39 Nyá kraakənə tɔyɔlaya alv nyəŋka kɛ ka tɔyənaya,
yaa ń calv tɔyɔlasv piya, na sí haya?
- 40 Waatv wei si sɔpa si lona taa,
yaa si papa nyutu tɛɛ tɔ?
- 41 Awe caləyənə katəkətəŋ kɛ waatv wei i piin
lanəyi tɔyənaya na í wiikina-m na í yeləməyi tɔ?

39

- 1-2 N nyəmə taalɛ pəŋ na naməŋ
husi isɔtvnaa na?
Nyá fɛŋiyina i tɔɔ
kɛ saa wei lulvɔv wɔsasi tɔpa-i tɔ?

^a 38:29 Lɔm tɔmpɛɛ: Lɔm tɔmpɛɛ yaa cɔlv nyənə. Isu lɔm kiikuɔv isu pələ ^a 38:31 isɔtulɔŋasi: Isɔtulɔŋasi wɛna paa
ŋka na ka hɛtɛ kɛ. ^a 38:36 ləmayasɛɛ taa: Mpi tɔ tɛləsaa si lotu taa na ləmayasɛɛ taa tɔ, tɔməŋ inɪ i

Yaa n tu nyəmə́ ɪ lɔ́lɔ́yɔ waaɖɔ?

³ ɪ sɔpɪyɪ kɛ́ na ɪ́ lɔ́lɔ́yɪ ɪ piya.

ɪlɛna ɪ́ hɛɛsəyɪ wɔsasi.

⁴ Na ɪ piya wɛna alaafəya na sí pɪki nyutu taa.

Kɔyaku nakuli, ɪlɛna sí tɛɛ.

Su tasəyɪ mɔ́lɔ́yɔ.

⁵ Awe hetəna taale kraŋaya

na ɪ yele-ké sɪ ká tɛɛ?

⁶ Má larəna ka təcayale ke wɔlaya tetu

nti tə wɛ tənyaŋŋ tə tə tɔɔ.

⁷ Sɪ wɔŋyɪ ɪcate taa kəkɔte ké.

Pəyele su nukɪ cɛɛ hola.

⁸ Pulaya tɔɔ ké sɪ caaki sɪ sí hiki sɪ təɣɔnaya,

na sí pɛɛkəyɪ nyutu kolɛkələkətu.

⁹ Taale nau ká kɔɔ sɪ ń lana-ɪ təmle
yaa ɪ́ hɛntɪ nyá tɔla tətəɣələ kin ke ahoo na?

¹⁰ N ká tu ɪ luyɔ tɛɛ ké ŋmənaɣa,

yaa ɪ́ hɔ akuyɔ na waali tɔɔ, na ɪ́ hɛɛ kpɛɛsɪ na?

¹¹ N ká larɪ-ɪ naani ké ɪ tomin səsəŋ tɔɔ,

na ń yelina-ɪ nyá tɔma sɪ ɪ paasəna?

¹² Yaa nyá kɔmtɔ ke ń ká yelina-ɪ sɪ ɪ kpɛɛna təyaya,

yaa ɪ kuu pee ke kataya taa?

¹³ Taataanaa hetəyəna pa ken na lanhulɔmle ké,

na ɪ́ nəɣəsəna ɪsu kulaaɔyɔ nyəŋ.

¹⁴ Waaɖɔ wei taataa tɔyɪ ɪ yala na ɪ́ takɪ-yɛyɛ

ilim kəkɔ kanyəŋa sɪ á tiisi tə,

¹⁵ ɪ sɔɔki ké sɪ taale wontuyɔ nakuli

ku fɛli-yɛyɛ nəɔhələ na á yɔki.

¹⁶ ɪ təkəyɪ ɪ piin ké na toŋ, ɪsu pə taya ɪni ɪ tənna.

ɪ fɛi sɔyɔntɔ sɪ ɪ wahala ká la yem.

¹⁷ Mpi tɔ, ma ta tu-ɪ ləmayasɛɛ

yaa layatɔ ke saa wei ma ŋma-ɪ tɔ.

¹⁸ Ama waaɖɔ wei ɪ kuləyɪ sewa tɔ,

ɪ paa fɛina kraɣanɔ na ɪ caɣalɔ.

¹⁹ Nyá tɔna kraɣanɔ ke tomin na?

Yaa nyá tɔna ɪ luyɔ tɛɛ kpɛɛm?

²⁰ Nyá yekina na ɪ ŋmaaki ɪsu lakələ

na ɪ́ wiikina apalɔtɔ na sɔyɔntɔ kraaki kolontu na?

²¹ ɪ haləyɪ acɔwa ke tɛtɛkələ taa,

na ɪ lanjɛ hɛɛna ɪ toŋ.

ɪlɛna ɪ́ ŋmaa kolontu nəɣɔ tɔɔ ké yoo taa.

²² ɪ fɛi sɔyɔntɔ,

pécó u nyaŋna pulɔ,

u tuliyɪ tapəŋ ke kolontu layate kin.

²³ ɪ tɔɔ caɣalɔ ŋmantaaya, na ɪ layate pə mɔyɪ kəkɔ,

na ɪ kɔɔka náá cɛyɛtəyɪ ɪ tɔɔ.

²⁴ Tutuyɔ wiiki na pé nyaɣali-ɪ teu

na í kpisi i tɔ́yí kpaɔ, ɪlena í tu casə́ɛ.

²⁵ Tutuɣu wiiki, ɪlena í yaɣa apalɔkakiisaya təwapaɣa.
Too pooluŋ taa ké i nukɪ yoou taŋ
na yoolaa səsaa hola na pa kakiisasɪ.

²⁶ Nyá layatu ke ŋmakə́ɛ kulə́ɣəna
na tə́ hətə́yí tə́ ken na ilim mpətə́ŋ tə́?

²⁷ Nyá haana cə́ɔɔ səsə́ ke nə́ɣə́ sɪ
í kulə́yí, yaa í tɔ́yí i tantɛ ke pulaya taa?

²⁸ Kɔ́kpaɔmə́ŋ taa ké i cakɪ na í suukɪ
kɔ́kpaɔmɔ́ɣu kɔ́kɔ́ɔɣu nyuɣu taa,
tɪmpɪ nə́ɣə́ɔɔ u takɪ tə́.

²⁹ Hatoo nyuɣu taa tə́naya i wɛɛkɪ,
na í loosiɣi i tə́ɣə́naya na í cɛŋə́yí-ke.

³⁰ I piɪŋ nyə́ɔkɪ caləm ké
na tɪmpɪ wontu kɔ́sə́pɔtu wɛɛ tə́ɣə́ i cakɪ.

40

Soopu ka cə́na

¹⁻² Ḿpɔ́yú Tacaɔ Toma tə́na tu yə́ɣətə́na Soopu na í pə́ɔsɪ-i sɪ:
N suukaya-m tə́m tə́, n ká tasa-m kɔ́tɔ́yɔ na?

N yookayana-m tə́, n wɛna kɔ́cə́cə́tu tə́tə́?

³ Mpɔ́yɔɔɛ Soopu cə́wa Tacaɔ sɪ:

⁴ Ma kə́la pə́ciuu, wentiɣi maa cə́?
Maa takɪ ma nə́ɣə́ tə́ ké ma niŋ ké.

⁵ Ma tɛma yə́ɣə́tɔ́yɔ ke tə́m kulɔm,
maa tasə́yí natə́li.

Ma cə́wa tə́m naalɛ,
ɪɛ maa tasə́yí natə́li.

Soopu nyənə́yí i tɔ́yí ɪsə́

⁶ Ḿpɔ́yú Tacaɔ cə́wa Soopu ke kacuculaya taa sɪ:

⁷ Tə́ɔ, tə́kɪ nyá tɪ ɪsu apalɔ
na má pə́ɔsɪ-ŋ na ń cə́-m.

⁸ Kɔ́paɔm n caa sɪ ń kɔ́ ma tə́m
na ń wɛɛna tampana na ń hɔ́li sɪ ma ta siɣisi?

⁹ N tala-m toma na?
Yaa nyá yə́ɣətə́yɔ wɛ ɪsu tɛv hola,
yaa ɪsu ma nyə́ŋka?

¹⁰ Tə́ɔ, suu nyá tɔ́yí nyuɣu kulɔyɔ na səsə́ɔntu
na ń takɪ nyá tɔ́yí teu səsə́ɔm na teeli.

¹¹ Mv pááná na kalampaani nyə́ma.
Nyə́ni-wɛyɛ ɪsɛ na ń mə́ŋna-wɛyɛ atɛ.

¹² Nyə́ni-wɛyɛ tə́m kulɔm na pə́ lumsi-wɛ.
Naŋtɪ asayaa ke tə́m kulɔm.

¹³ Nmesɪ pa tə́naya tɛtu tɛɛ.
Tə́kɪ-wɛyɛ atətə́ɛ taa.

¹⁴ Pə́ɛyɛɛ maa sa-ŋ.
Mpi tə́, n hika akaitu ke nyá ton tə́.

Cutaya tɔm

15 Nyænna Cutaya,

má ηmana-ké tɔtɔ, ɪsu yɔlv.

Uena ká tɔki nyutu ɪsu nau.

16 Ka tənaya taa ké ka tɔŋ wɛɛ.

Alaafəya haɣa ka lotɔna taa.

17 Ka suka na tɔŋ ké ɪsu tʊyʊ sɔsɔɔ,

na ka tala hola lɛɣɛta tɔma taa.

18 Ka mɔwa caɣa ké ɪsu nyəɣəlvʊyʊ kʊsɛɛmʊyʊ foofoo.

Ka kɔŋkoolasi nəɣəsəna nyəɣəlvʊyʊ kpatəŋ.

19 Nkɛɣɛle ma kulapəm taa kancaalaya nyəm*fa*.

Ma lapəna-ke na má tu-keɣe laɣate. ^a pa caa yəɣətʊyʊ tɔ. Mpi pa yaa cəne si laɣate tɔ, wontuyʊ
kʊne kʊ kela tɔm ke pa yəɣətəyi.

20 Pɔɔŋ lʊləɣəna ka təɣɔnaya.

Tənaya taale wontu ηmaaləyi.

21 Kacəka nyutu isotom tee ké ka həntəyi.

Tənaya səsəncaasi lɔpa lɔcaɣam nəɣɔ.

22 Nyutu ntɪ tɔ tee ké ka wɛɛ,

lɔɔ nəɣɔ nyutu tu-keɣe hɛkʊ.

23 Paa pəɣɔ sɔsaya suwa kaa nəɣəsəyi.

Yaa Yaatanɪ pəɣɔ lɔm sʊna ka nəɣɔ taa,

ka caɣana naani ké.

24 Nəɣəlv kaa kpatəna-ke na ka ɪsɛ si i kraa-ke.

Pəyele pa kaa kra-keɣe katəka si pa tuləyi ka muna.

Nyɔw tɔm

25 N pəsəyi na ń kra nyɔw*fa* na kulaya na?

Yaa kʊ nsəmlɛ ke ń pəsəyi na ń həkɔ ηmənaya? ^a tʊm sɔsɔ wei pa yaa si coco tɔ, ɪsu pa təŋyʊ
si təɣəlvʊyʊ tɔ.

26 N ká pəsi na ń sʊsi səsəncaŋa ke kʊ muna tee?

Yaa n ká pəsi na ń tʊli kʊ tamaya na kulaya?

27 N maɣasəyi si kʊ wiina-ŋ na pə leeli

yaa kʊ yəɣətəna-ŋ tɔpamm ke?

28 Nyana-kʊ í ká pɛɛli nəɣɔ na?

Yaa n ká kra-kʊyʊ yomle ke tam tɔɔ?

29 N ká liyilina-kʊ ɪsu sumaya na?

Yaa n ká tamsi-kʊyʊ ηmənaya,

na nyá pɛɛlaa liyiliyina?

30 Tiina kpalaa kaa pɛɛti-kʊ.

Pəyele taatəlaa ná kaa tala-kʊ.

31 N ká pəsi na ń waasi kʊ

tənyʊ tənaya ηmantasɪ na?

Yaa kʊ nyʊyʊ ke n ká sɔ lɔm taa

wontu sɔsɔəntʊ kulaya?

32 Ye n kra kʊ tɔɔ,

^a 40:19 Looŋa kane ka nyɔw wɛ katɛ na hepəla taa, tɔ ta nyɪ mpi kpem   ^a 40:25 nyɔw: Wei inɪ pa yaa si nyɔw tɔ, pə
pəsəyi na pə wɛɛ si

lɛna ń tɔɔsi yoo tɔm,
n kaa tasa nyulɔyɔ.

41

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Taaɔa tasaa si:

Ye yulɔ tana-ku pə tɔsa-i kɛ.

I kɔŋ na ɪ loosi-kuɔyɔ loosuɔyɔ maɣamaɣa tɔ,
i pəsəɣi krentɔlasɪ kɛ.

² Yulɔ nɔɣɔlɔ i kraŋɔyɔ ta tala si
ɪ kulɪ nyuu ŋku ku tɔɔ.

Mpu tɔtɔɔ nɔɣɔlɔ kaa maɣasi si
i kuləɣi maɣa Iso ma tɔɔ.

³ Awe kəntəna-m na pə wɛɛ si má feli pɔntɔ?
Ma tənna pə tənna mpi pə wɛ tɛtɔ tɔɔ tɔ.

⁴ Ma kaa su yɔɣɔtɔyɔ kɛ ku tənɔyɔ tɔɔ nyəm tɔm.

Iɔu ku nɔɔhɛɛ na ku toŋ na ku teu pə tɔm.

⁵ Awe kula ku tɔɔ pɔɣɔlɛɛ na kú naaki?

Yaa awe ká suu ku nɔɣɔ taa?

⁶ Awe haana ku nɔɔlɛ ńtɛ na toŋ?

Ku kela tɔm wɛ sɔɣɔntɔ kɛ.

⁷ Ku siɣile taa pɔɣɔlɛɛ wɛ kɛ ɪsu

pa tamsa kpaləŋ kɛ tɛntəmle,
na pə nyɔɔ ɪsu pa taala kutaaɔ.

⁸ A matəna təmaɣa teu kɛ təkpaɔ.

Heelim maɣamaɣa u pəsəɣi na pə suu a hɛku taa.

⁹ Pɔɣɔlɛɛ anɪ a nyɔkələna təmaɣa teu
kɛ na á krentɪ kulɔm, p̀ỳg̀ỳ fɛi.

¹⁰ Ye ku cimsaa, kəkɔ lukɪ kɛ.

Ku ɪsɛ nɔɣəsəna ɪsu tanaŋ ilim yaakuɔyɔ tɔ.

¹¹ Na kəkɔ mamatəsəŋ lukəna ku nɔɣɔ,
na mamacəɣəlasɪ náá kuləɣi.

¹² Kəkɔ nyɔɔsi lukəna ku muna tɛɛ kɛ

ɪsu tiyaya wasɔyɔ məsaɣa tɔɔ na huluyɔ kraaki tɔ.

¹³ Ku feesiŋ wɛ kɛ ɪsu ŋmala kəkɔ
na mamatəsɔyɔ lukəna ku nɔɣɔ.

¹⁴ Ku luyɔ taa kɛ toŋ wɛɛ.

lɛna wei ɪ ná-ku i tɛɛ suuki.

¹⁵ Ku tənɔyɔ tɔɔ pɔɣɔlɛɛ tamsaa kɛ,

na á krentɪ kulɔm, na pə wɛɛ toma, pu ciyitiyi.

¹⁶ Ku nyamle wɛ toŋ kɛ ɪsu pələ.

Tə wɛ toma kɛ ɪsu nem*fa*. ^a tɔɔw wɛ teitei kɛ na a tənna təma tɔɔ, na pá cɔɔsəɣi ɪsɔta nyəntɛ
na kɔɔtɔyɔ.

¹⁷ Ye ku kulaa, sɔɣɔntɔ kraaki
alaafəya taa alaafəya nyəma kɛ,

^a 41:16 nem: Pɛlɛ pa tɛ nyəma nama fɛi ɪsu tá nyəna. Nem na namle pa

na pa apalutu yəəli na pá seeki.

¹⁸ Paa pa səpa-kuɣu layate pu suuki.

Mpu tətəɣə, na ɲmantaasi na nyəmə.

¹⁹ Nyəɣəluɣu wɛ-kuɣu teitei ké isu keemaɣa.

Na nyəɣəluɣu kuɣeemuɣu náá wɛɛ-ku isu taav kupukuɣu.

²⁰ Paa təɣənəɣi-ku na nyəmə.

Pəyele pəntələpɛɛ ná wɛ-kuɣu isu nyutu.

²¹ Akaluɣu wɛ-kuɣu isu keemaɣa,

na kú nukɪ ɲmantaasi wula na kú wonɣiɣi.

²² Ku lotu təə wɛ ké isu tataasi kuɣeɲtasi,

na kú teeki na kú yeki afəla təə ké ikpate isu akuyu.

²³ Ku pəsəɣi tenku lɔm ké isu tiyaya wasuɣu tə,

na kú ciɣitiɣi-wi, isu tulaalo na kpaləpa.

²⁴ Ku yeki ikpate na waali ké, na tə teeki kəkə.

Ilɛna kəhulaɲ kəli tenku təə, isu akpatəlu nyəəsi.

²⁵ Ku feina tó ke ate cəne.

Pəyele pə ɲma-kuɣu si kú taa nu səɣəntu.

²⁶ Taale wontu fei-kuɣu səɣəntu.

Nkuɣule wontu səsəəntu taa səsəəntu wulav.

42

Soopu tisaa si i ké icam

¹ Ḿpúyú Soopu cəwa Tacaa si:

² Ma nyəmə si n pəsəɣi pə təna.

Ye n tɔwa mpi pə pələ n laki-wəɣi.

³ Má takayaana nti ma siwa na má laki tə tə təə,

na kuɣəɣətutu nti tə taa fei ləmayasɛɛ tə.

Tampana ma yəɣətəa ké, ma taa cekəna.

Təma səsəəna wena Isə lapa tə a tɛɛ-m ké.

Ilɛ ma taa nyi-yɛ.

⁴ Isə ke ɲkraɲɲ na má yəɣəti.

Maa pəəsi-ɲ na ń cə-m.

⁵ Paa yəɣətə Isə təm ké

na má nuɲa ma ɲkraɲɲuɣu.

Ama nəəɲəə ké ma na-i na ma isəpəle.

⁶ Pə təə ké ma nyəɣəsə ma ti.

Ma pasa ma ti na má caya tətə na təlɔma taa.

ISƏ MƏLƏNA SOOPU KƏ I WULE TAA

⁷ Waatu wei Tacaa tɛma Soopu ke yəɣətənav ke mpv, ilɛna í tə Teməɲ tɔ Ilifasi si: Ma mu nyá na nyá taapalaa naale na pááná ké. Pə taya pulo, í ta təɲ tampana na í yəɣəti ma təm, isu ma təmle tɔ Soopu lapa tə. ⁸ Pə təə tə, í caa latəcɛnaa naatosompəɣələɣa, na iwaan ke mpv tətə. I mayana Soopu na í la mə nyəəɲ təə ké kətaya ɲka kəkə lusa ka təna tə, na í sələmənə-mɛ. Ilɛ Soopu təə, ma kaa hə mə ɲkraɲɲuɣu na pə keesəna mə kraɲɲuɣu lakasi. Mpi tə, í tá təɲ tampana na í yəɣəti ma təm isu ma təmle tɔ Soopu lapu tə.

⁹ Mpuɣule Ilifasi, na Pilita, na Sofaa pa polaa na pá la isu Tacaa heela-wɛ tə, na ílé i mu Soopu sələmɔɣu.

¹⁰ Soopu tema m'p'og'oo i taapalaa ke s'el'm'ana, i'ena T'aa m'el'ana Soopu ke i wule taa. M'p'og'oo I's'o ha-i i w'ena n'ku i ka w'ena t'o ku t'om naale. ¹¹ I'ena Soopu taal'naa, na i newaa al'ny'ama, na ap'al'ny'ama, na m'pa p'aa ny'ama-i hatoo l'oh t'o, p'a k'o'o i t'ay'aga taa na i na-we p'a t'ag'o. I'ena p'a wii i k'ony'oh, na p'a s'o's'i-i ap'al'ot'u ke wahalanaa m'pa T'aa ka t'u-i t'o pa t'o. P'o waali k'e p'aa wei i ha-i pa te liyitee ny'ag'el'og'u na wola kukuule.

¹² M'p'og'oo T'aa koola Soopu p'usi kant'ak'aga ny'ansi ke k'up'antu, na p'o k'eli k'anc'aa'aga ny'ansi. I ka w'ena heeh ke iyisi naan'owa na liyiti (14000), na yooyoonaa ke iyisi naatoso (6000), na naah k'uh'al'oh ke iy'aga (1000), na k'ran'asi al'ny'ansi ke iy'aga (1000). ¹³ M'p'og'oo Soopu l'ula ap'al'piya ke naatosomp'ag'ala, na al'piya ke tooso. ¹⁴ I'ena i yaa k'anc'aa'aga p'el'o si Yemima (Alukuku), na naale ny'oh si Kesiya (Yaaye), na tooso ny'oh si Kelaa-H'apuki (C'el'af'ul'aga). ¹⁵ Tetu t'ana taa, alaa nap'eli pa taa fei na p'a tewa isu Soopu p'el'aa m'pe. M'p'og'oo pa caa ha-weye pa k'pancoou ke teitei isu pa taal'naa.

¹⁶ P'ele p'o waali k'e Soopu tasa p'usi nun'owa na nule (140) ke t'ag'ou. Hal'ena i na i piya piya, na sa'e si piya piya. ¹⁷ Soopu p'usi t'o'w'aga, na i k'rat'eli teu t'ek'uk'uk'ku, i'ena i si.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka ke Yontu na Iso salamuyu ke. Na nmaalaa waani waani nmaana-tayi pusi payale taa. Uena Iseyeli nyama koti-ti na pa lakana-tayi pa Iso taseele.

Iso Tom Yontu nti ta we mpa mpa ke. Lenti ke Iso samtɔ yontu ke Iso taseele. Lenti ke Iso salamuyɔ si i sana na i kenti i yalaa too na i ya pa nyuyɔ. Lenti ke kupantɛn tisuyɔ ke si Iso i tayanɔ pa tawakalle. Lenti si pa seena Iso ke i na tamle ke i koola-weye kupantu to pa too. Lenti le, pa wiikina Iso si i ho pa kolontunaa nkpanuyɔ.

Yesu mayamaya towa yontunaa lempa ke i seyesuyɔ taa. Uena Nɔɔ Suw Kufalaya nmaalaa to-tayi pa takelasi taa, halana sana yontunaa mpe pa ke Iso seelaa pulɔ kupam ke.

Yontu nunwa na nule na naanwa (150) ni isana pa faya-ti toyalɔ.

Kancaalaya nyantu, titite 1–41

Naale nyantu, titite 42–72

Tooso nyantu, titite 73–89

Liyiti nyantu, titite 90–106

Kakpasɔ nyantu, titite 107–150

TAKELAYA KANCAALAYA NYEJKA

1

(Yontu 1–41)

Lelen nuw mayamaya

¹ Lelen nulu nte yulu wei u tɛnɛyi asayaa layatu tasuyɔ, na u laki mpa pa kisiyi Iso nyantu to pa kulapale to. Pɛyele i na Iso wonjlaa paa cakɔ to.

² Ama Tacaa kusɛyɛsɛtu hulɛsɛɣana i lanje, na i kalɛyi-ti na i mayasɛyi to tom ke i taa ke ilim na ahoo.

³ I we ke isu toyu nku pa sawa kacaka taa na ku lulɛyi ku waatɔnaa to. Ku hatu u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa na fei mpu.

Pa we ke isu lootu nti heelim kpakɛyi to.

⁵ Pa too ke pa kaa tɔli-tayi Iso huɔle wule. Na wakallaa na kaa suɔ Iso yalaa kpekale taa.

⁶ Mpi to, Tacaa paasɛɣana siyisilaa ke.

Uena wakallaa mpaau naa wakɛlayi-we.

2

Wulav wei Iso lasaa to

¹ Pepe too ke piitimnaa cɔka pa taa, na yalaa naa huɔki huwee kpaɔ nyana ke mpu?

² Na awulumpiya naa soosɛyi ate awulaa too si, pa kulɛyi Tacaa na i kulɛsu pa too na pa yoonawe.

³ Na pa tɛn si pa ce pa hokutu na pa lu nmakɛluyɔ taa.

⁴ Ama Tacaa na we i kumte too ke isataa ke na i wonjiyi-we.

⁵ Na i nyaasɛyi-we na i paana, na i kalɛyi si:

⁶Ma ləsəna ma wulau na má kpa-i Siyən puɣu naŋŋ nyəŋku taa.

⁷Maa yaɣi nti Tacaɔ suwa tɔ.
I heela-m si: Nyagale ma pəyalu,
saŋa ke ma lɔla-ŋ.

⁸Si ma sələmi-i piitimnaa na i ha-m, na antulinya təna pəsi ma nyəm.

⁹Maa ŋmakəli-we na nyəɣəluɣu kɔ́atɔɣu, na má faya-weɣe hɔɣlasɔ isu heɛv.

¹⁰Awulaa í kpaɣa ləmaɣasɛɛ, na atɛ səsaa náá nu kpaalɔɣu.

¹¹⁻¹²Si pá pɛti pa təɣi Tacaɔ
na pá nyaŋna-i na pá nyi i səsəntu tɔɔ,
na pá wiliti na pá hənti-i atɛ.
Pə taa kɔɔ na í mɔna-we na pááná na pá le.
Mpi tɔ, i pááná u laa kpaɔ.
Lelɛŋ nulaa nté pa təna mpa pa cəsəɣi i tɛɛ tɔ.

3

Kolontunaa cəna Tafiti ke kotaya

¹Tafiti yontu.

Pa keɛsa tɔ taa ké isəna i seekaya i pəyalu Apəsəlɔm tɔ.

²Hai Tacaɔ, ma kolontunaa tɔwɔɣa.
Mpa pa kuləɣi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

³Pa yəɣətəɣi ma təm na pá təŋ si:
Isɔ kaa sənə-ŋ.

⁴Ama Tacaɔ, nyagale ma kpante,
nyá tɔɣuna-m teeli na í kvsəɣi ma nyuɣu.

⁵Ye ma yaa-ŋ si í waasi-m,
n cəki nyá puɣu naŋŋ nyəŋku tɔɔ ké.

⁶Ma həntəɣi na má tooki na má feŋ tɔ,
Tacaɔ paasəɣəna-m.

⁷Maa nyaŋna kolontunaa iyisi iyisi wei i tama-m kotaya tɔ.

⁸Hai Tacaɔ, kɔɔ.
Ma Isɔ, ya-m.
N makɔ ma kolontunaa nəsɔ ké na í holiyi pa kela.

⁹Tacaɔ nyá tike n waasəɣəna.
Kooli nyá yəlaa ke kɔpantu.

4

Tacaɔ kisuyu ke təm tɔɣu

¹Tafiti yontu nti pa yona saŋku na tɔ we Yonyoolaa nyuɣu tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

²Hai, Isɔ cə-m waatu wei ma wiikina-ŋ tɔ.
Nyagale ma tampana halu.

Nyá waasəna-m maa wev lanwakəlle taa tɔ.
Nyəni ma pətətəle na ń nu ma kusələmutv.

³ Mpa me mə pɛkəyi si í cayana-m na í tov-m musvɛ tɔ,
pəlee ké mi heesi ma nyuvv kuvv na kaloolaya?

⁴ I nyi si Tacaɔ lapa-m pɛlɛɛ səsəna ké.
Ye ma yaa-i si í waasi-m i nuki.

⁵ I sele, ɪɛ i taa pənti.
I pona ləmayasɛ ke mə təhəntələnaa ke ahoɔ na í caya tətɪyitiyi.

⁶ I pɛti mə təyi Tacaɔ na í lapi-i kətasi nsi sə tɛɲaa tɔ.

⁷ Paɣale wiikina si:
Awe ka yele na tə nu leleɲ?
Tacaɔ nyəni tá tɔɔ na ɪsɛ kɔpəna.

⁸ Ama n tv ma taa ké lanhɔlvmlɛ na pá kəli
mpɛɣe waatu wei pa wɛna pa tɔɣənaɣa
na pa sɔlvɔm tuutuuma tɔ.

⁹ Ma həntəyi ké na má tooki teu.
Mpi tɔ, Tacaɔ tike kentiɣina ma təcayale.

5

Isə sənəv pɛkuvv

¹ Tafiiti Yontu nti pa yoonə həsi na té wɛ
Yonyoolaa nyuvv tv yontunaa taa tɔɣəlv.

² Hai Tacaɔ, nu ma kuvvəɣətvtv na ma mɔla.

³ Nyayale ma wulav səsə na ma Isə.
Nu ma yaav na ma wiinav ke

⁴ tanaɲ tɛɛ, hai Tacaɔ.
Pə nyaaləyi tɔɣə ma keesəɣəna nyá tɔɔ na ma taɲaa.

⁵ N ta ke Isə wei i lanɲɛ heekəna ɪsəyatu tɔ.
Isəyav u hikiyi lonte ké nyá tɛ.

⁶ Nyá luyv fɛi kalampaani nyəma.
Pəyele nn caaki mpa pa pɛkəyi lɛlaa na ɪsəyatu tɔ.

⁷ N kpiisiyi kaloolutvnaa ké,
na nyá taa kpaakəna yvlkvləa na ɲmvləa.

⁸ Ama nyá kɔpantv səsəntv tɔɔ
ma pəsəyi ma svv nyá té na səɣəntv
na ma lunɲ nyá təsɛɛɛ ɪsɛntaa.

⁹ Tacaɔ tiiki-m nyá tampana taa ké ma kolontunaa tɔɔ,
na ń kpaɪ mpaav na má tɛɲ.

¹⁰ Pə fɛi si yvlv í la naani na pa kuvvəɣətvtv.
Wakəlvɣv tike huwɛɛ haɣana pa taa.
Pa nəɣə taa wɛ ɪsu pəlaav ɲku kv kulaa tɔ.
Na pá tvsəyi yəlaa na pa nsəma.

¹¹ Hai Isə kv tasəkəɛ nyəma mpɛ pa tɔm
na ń yele na pa mayamaya pa kətəsɪ kpa-wɛ.
Mpi tɔ, pa ɪsəyatu kəla tɔɔv.

Pəyele pa kuləxi nyá təə.

¹² Ue mpa pa petə-ŋ pa ti tə pa lanja ká hɛɛ
na pá wɛɛ m̄puyɔ tam na ń kentiɣi pa təə
na nyá sɔllaɔ yɔɔləɣəna-ŋ.

¹³ Tacaa, ń kooliɣi kɔpantɔ ke nyá nuntaa ké,
na nyá pɛɛɛɛ kentiɣi-wɛɣɛ kpantɛ.

6

Tacaa waasɔyɔ ke wahala waatɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yoonə ŋmɔsɔ pələfɛi sɔŋkɔ
na tə wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Hai, Tacaa, n mɔ-m na pááná tə
taa hɔ ma ŋkpaŋyɔ.

³ Hai, Tacaa, ma tɔŋ tɛma na ma ka tətɔɣɔtɔɣɔ.
Waa-m, mpi tə, ma mɔwa taa saləxi ké.

⁴ Pəlee ké nyá taa ká hɛɛsɔ-m kpanaɔ?
Ma lanje wakəlaa ké tətɔɣɔtɔɣɔ.

⁵ Hai, Tacaa məli na ń ya-m.
Waasi-m nyá kɔpantɔ təə.

⁶ Pə taɣa pɔlɔ, sətɔ u tɔsəxi nyá təm.
Pəcɔ nəɣɔlɔ u sɔŋi-ŋ atɛtɛɛ taa.

⁷ Məla kuyɔna-m na má pələxi isəlvɔm ke
ma kuhəntɔyɔ təə ké paa ahoɔ nna.

⁸ Wula mɔlɔsa ma isɛ ké na aa tasəxi nav.
Ma kolontunaa lapəna-m mpɔ.

⁹ Isayalataa mɛ, í tɛɛ í wɛsɔ-m.
Mpi tə, Tacaa nu ma wula.

¹⁰ Í nu ma wiinaɔ na í mɔ ma sələmɔyɔ.

¹¹ Pə liyiti ma kolontunaa təna na səɣəntɔ kpaa-wɛ,
na pá pəsəɣəna pa waali ke kpakpaa na fɛɛɛ na pá seeki.

7

Tacaa sɛɛnaɔ ke i nyəŋ təə

¹ Tafiti kawəyaya ŋka i wiikayana Tacaa ke i kolontu
Pɛncamɛɛ tɔ Kusi təm tɔɣɔɔ.

² Tacaa, nyayale ma kentulu.
Ya-m, waasi-m ma kɔnyəntɔlaa niŋ taa.

³ Pá taa cəli-m isu tɔɣɔlasɔ.
Nəɣɔlɔ kaa lɛɛki-m pa niŋ taa na í ya-m.

⁴ Hai, ma Isə Tacaa,
ye ma niŋ taa wɛ isayatu,

⁵ ye ma lapa ma taapalɔ nəɣɔlɔyɔ isayatu,
yaa ma lɛɛta wei i ŋmakələxi-m mɔsɔŋ tə.

⁶ Ue ma kolontu í tɔɣəni-m na í kpa-m
na í fɛli-m atɛ na í kɔ-m na ma teeli sɔ.

7 Hai Tacaa, mu ma kolontunaa na pááná.
 Kuli pa tɔɔ na ń waasi-m.
 Nyá haana tampana, feŋ ma tɔɔ.
 8 Piitimnaa í caya na pá cɔɔna-ŋ
 na nyaa kra nyá kumte tɔɔ na ń ɲmakəli-we.
 9 Hai Tacaa, nyá wei n huokəna piitimnaa tɔ,
 keesəna ma siyisuyu na ń ha-m tampana.
 10 Səŋsi asayaa kawalaya na ń sɔɔsi siyisilaa ke ton.
 Nyá nyəmna yəlaa lotunaa taa huwee təna.
 Nyagalə Isə na ń təŋəyi tampana.

11 Nyagalə ma kentulu,
 na ń waasəyi tampana təŋlaa.
 12 N təŋəyi tampana ke nyá huule taa ké
 na ń muyi asayaa na pááná ke tam.

13 Ye pa kisa layasuyu,
 n saləyi nyá layate ké na
 ń pá nyá tɔɔv na ń tɔ-weye nyəmə.
 14 Yoou wontu kəkəkutu ke n tayənəyi
 na ń tantəyi kəkə nyəmə.
 15 Ikaale ke kolontu hayaa,
 na acilayatv wuki-i.
 I ka luli kaloolaya.
 16 Wei í hula puuyv na í waləsi-kuyv teu ke lelāa tɔɔ,
 i mayamaya i hotiyina kv taa.
 17 I kawalaya na i musəŋ mələyi i nyuyv taa ké.

18 Maa sa Tacaa ke i siyisuyu tɔɔ.
 Na má yoo yontu na má tala isətaa Isə Səsə.

8

Isə səsəəntv na yulv nyuyv kvsuyv

1 Tafiiti yontu nti pa yookina Katv nyəma saŋkv
 na tə we yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa təyɔɔ.

2 Hai, Isə Tacaa,
 nyá hətə í yaa tetv təna taa.
 Na má saŋ nyá teu mpi pə kəla isətaa nyəm tɔ.
 3 Ahuləmnāa na pəcəncələm mayamaya ná saŋi-ŋ.
 Na pá we isu kolunja icate ke n ɲmawa na ń cɔɔsi
 nyá kolontunaa, na ń təkəyi nyá tɔɔ kullaa nɔɔsi.

4 Saa wei ma nyənəyi nyá isətənyuyv ɲku n ɲmawa
 na isətv na isətuləŋasi nsi n su si lona taa tɔ.

5 Ue ma pəsəyi ma ti si:
 Yulv ké we na ń tɔɔsəyi i təm?
 Yaa yulv pəyaya tu ké we na ń paasəyənə-ke?

6 N lapa-i ké na í sek-i-ŋ pəcə,
 na ń tv-i teeli na ń kvsi i nyuyv.

7 Nyá tvna-i si í ɲmakəli wontu nti n lapəna nyá nin tɔ

na ń tu pə tənaya ı nəðhe tɛɛ.

⁸ Pə kpaɣav naan na heen na pəŋ
na pə kpeŋna taale wontu.

⁹ Na sumasi na tiina
na tenku taa nyəm təna tɔ.

¹⁰ Hai, Iso Tacaɔ,
nyá həte yaawa tetu təna taa ké.

9

Isə paasənav ke kɔnyəntɔnaa na wahala nyáma

¹ Tafiti yontu nti pa yookina nəɣɔ səkpɛlaya
na tə wɛ yonyoolaa nyɔɔv tu yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Hai, Tacaɔ maa sa-ŋ na ma lotu təna,
na má yɔɣɔtɔ nyá təma kɔpampana təna təm.

³ Nyaya maa yɔɔləna na laŋhulɔmle na má wiliti,
na má yoo isətɔa Iso Səsɔ nyaya yontu.

⁴ Ma kolontunaa tula tapəŋ
na pá seliyi nyá isentaa na pá hotiyi.

⁵ N tavana ma təm na ń ha-m tampana.
Siyisuyu ke n tənəɣi na ń huukəna nyá kumte tɔɔ.

⁶ N hən piitimnaa ma ta nyi isənaa mpe pa ŋkpaŋŋ ké,
na ń wakələɣi asayaɔ mpe,
na ń huɔsəɣi pa həla ke tam tɔɔ.

⁷ Pə kpiisa-wɛ na pá lá yem ké tam tɔɔ,
na pa acalee pəsi kpɛntəlasɔ,
nəɣɔɔ u tɔɔsəɣi a tɔɔ.

⁸ Ama Tacaɔ ka tɔɣɔna kawulaya ke tam tɔɔ.
I siwa ı huɔle kumte.

⁹ Inɔ ı huukəna antulinya yəlaa na siyisuyu,
na í tənəɣi tampana u faɣasəɣi piitimnaa.

¹⁰ Tacaɔ kentiɣina mpa lelɔa muɣuliɣi tɔ
na pá cɔɔsəɣi ı kin ke pa laŋwakəlle waatɔnaa.

¹¹ Hai Tacaɔ, mpa pa nyəmá nyá həte tɔ,
pa tɔɣv-ŋ naani ké.

Mpi tɔ, nn ləkɔ mpa pa pɛkəɣi-ŋ tɔ.

¹² I yoo Tacaɔ wei ı kumte wɛ Siyən tɔɣɔ yontu,
í kpaalɔ ı kookalənaa təm ke piitimnaa taa.

¹³ Mpi tɔ, ı ká lɛɛtɔ yulɔkulaa,
na í tɔɔsɔ wahala nyáma tɔɔ,
u sɔɔkɔ pa wiinau təm.

¹⁴ Hai Tacaɔ, nyənɔ ma pətɔtəle,
na ń na wahala wei ma kolontunaa tɔɣv-m tɔ.
Ləsi-m səm nəɣɔ taa.

¹⁵ Waatv inəɣi maa yoo nyá samtu tənaya Siyən nyéma taa.

Na má yǝlǝna nyá waasuyu tǝm.

16 Piitimnaa hota puyyu ŋku pa hulaa tǝ ku taa ké.
Pa puluyu ŋku pa maɣamaɣa pa nyǝpa tǝ ŋku ku kpana-we.

17 Taca hula i ti na í tǝŋɣi tampana na í huokǝna.
Yulu isayav kpa i tǝɣi i maɣamaɣa i katǝka taa.

18 Asaɣaa na piitimnaa mpa pa tǝna pa sǝɔ Iso tǝɔ tǝ,
paa mǝli atetǝle taa.

19 Ama Iso ná kaa sǝɔ wahala nyǝma tǝɔ.
Kunyǝntunaa tǝeluyu ná kaa saali paa pǝlee.

20 Hai, Taca kuli,
yulu i taa tǝɣɔ nyá tǝɔ.
Kǝna mpa pa ta nyi-ŋ tǝɣɔ nyá isentaa na ń huuna-we.

21 Yele na sǝɣǝntu kpa-we,
na ń huli-we si pa ké yǝlaa ke yem.

10

Salamuyv si Iso í huli tampana

1 Hai, Taca, pepe tǝɔ ké n hatǝlaa,
na ń ŋmesǝɣi nyá tǝɣi lanwakǝlle kuyɛɛŋ?

2 Isayav muyuliyi kunyǝntu ké na kalampaani.
Yele na pa maɣamaɣa pa katǝsi kpa-we.

3 Isayav hǝŋ i ti na i kunyuluyu huwee ké.
Na í tǝki kasǝɣaɣa asilima nyǝŋka.
Na í wonjiyi Taca na í tuki-i.

4 Isayav lǝmaɣasɛɛ nté kalampaani.
I yǝɣǝtǝɣi si: Iso u hǝŋ yulu ŋkpanuyv,
pǝyele Iso tu fei.

5 I kolapǝm laki teu ke paa waatu wei ké.
Iso nyá huule kǝla-i pooluŋ i ta cǝkǝna.
Nǝɣɔ taa heelim ke n hosiyi
nyá kolontunaa tǝna si ń kpiisi-we.

6 Isayav maki i lanle taa si: Puluɔp kaa ciyiti-m.
Wahala kaa maɣana-m paa pǝlee.

7 Mpusi tǝŋsuyv na tǝm looluyu na tusuyv
na acilayatu tǝm na isayatu wenna i nǝɣɔ taa.

8 Acalisi kiŋ ke i ŋmelǝɣi
na í cǝŋɣi wahala nyǝma na í kuyi musuŋ.

9 I we i tǝŋmelle ké isu tǝɣǝlaya ke ka lonte taa.
Na í cǝŋɣi si í kpa kunyǝntu na í tu-i i puluyu taa.

10 I papǝɣi ké na í teŋ wahala nyǝma ke i sǝkpan taa.

11 I taa kele si Iso sǝɔki
na í keesǝɣi i ise u nyǝnǝɣi paa pǝcǝ.

12 Hai, Taca Iso kuli na ń waasi
taa sǝɔ wahala nyǝma tǝɔ.

13 Pepe tǝɔ ké isayav wonjiyi-ŋ na í tǝŋ si:

Isò kaa hò ma ñkpaṅyũ se.

¹⁴ N nyənəyi na ñ naaki konyəntu wahala,
na i nəyəsɛɛ si n paasəyənə-i.

Nyaya i pɛtəyi i ti,
pəcɔ nyá waasəyənə sulau.

¹⁵ Pɛli isayau niŋ na ñ pɔɔsi-i i kawalaya tɔɔ
nəyɔlv í taa tɔɔsi i tɔm.

¹⁶ Tacaá nyayale wulau ke tam tɔɔ.
N ká kpiisi piitimnaa kpaɪ nyəm tənaya tetu taa ké.

¹⁷ N nukɪ konyəntunaa səlɛmuyũ ké,
na ñ keŋ ñkpaṅɲ na pa tɔɔ na ñ haaki-wɛyɛ apalɔtu.

¹⁸ N ha suluwaa na mpa pa muyulaa tɔyɔ tampana.
Uɛna ñ pɛ yɛlaa mpa pa ñmana tetu tɔyɔ mpaav
si pa ñmakəli lelɛaa.

11

Tacaá kiŋ təcɔsɛle

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuyũ tu yontunaa taa tɔyɔlv.

Tacaá kiŋ ke ma təcɔsɛle wɛɛ.

Uɛ isənaya mə heeliyi-m si má se
na má ñmɛli pɔɔŋ taa isu sumaya.

² Pə taya pulɔ, asayaa pama pa tɔɔv
na pá tu nyəmle ke hika tɔɔ
si pa tɔɔki səkɛtuyũ taa ké yɛlaa kupama tɔɔ.

³ Ye kiŋ saala yem,
Isò kusəsutu tɛŋlv pəsəyi wɛ?

⁴ Isɔtaa ké Tacaá kumte wɛɛ,
na i wɛ i təsɛɛle naŋŋ nyəntɛ taa cənɛ.

I naaki yɛlaa ke timpi pa wɛɛ tɔyɔ,
na í nyəmá pa kulapɛle.

⁵ Tacaá nyəma siyisilaa ké.
Ama i taa kpaana asayaa na mvsəntunaa.

⁶ I yeki na kəkɔ pɛɛ na pə heelim tii pa tɔɔ.
Pa paa tete nté.

⁷ Mpi tɔ, Tacaá ké siyisilu ké
na í sɔla kusiyisim.
Siyisuyũ tɛŋlaa ká na-i na pa isəpɛɛ.

12

Tacaá təkuyv ke i nəɔsi suw

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina ñmusɪ pələfɛi naanɔwa san̄ku
na tɛ wɛ yonyoolaa nyuyũ tu yontunaa taa tɔyɔlv:

² Hai, Tacaá waasi,
nyá yɛlaa tɛŋa saaluyv ké.

Mpa pa muna pá la-wɛyɛ naani tɔ pa tɛŋna pasuyv.

kuƀantu latu fei.

² Hatoo isɔtaa ké Tacaa nyənəyənə aƀe yəlaa
si i naaki si ləmayasɛɛ tu nəyɔlv i pɛɛkəyi i sɛɛv na.

³ Pa tənə pa yela i mpaav ké na pá wakəli.
Kuƀantu latu fei pa taa, paa kvlvm.

⁴ Tacaa si: Kawalaya lataa tənə feina ləmayasɛɛ.
Pa pəsa ma yəlaa isu tɔyənaya na pá tɔki paa sɛɛki-m.

⁵ Tənaya paa selina sɔyɔntu ke sɔsɔm.
Mpi tɔ, Isɔ ká wɛɛ mpa pa nukəna-i tɔ pa waali.

⁶ Kɔnyɔntɔnaa tɛɛlvu ke í caaki wakəlvu.
Uɛ Tacaa keɛ pa kvlvu tətule.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si
Iɛyeli nyáma waasvu i luna Isɔ kin ke Siyən puɔv taa
ké waatu wei Tacaa ká mənna i yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakəpu lɔlvu nyáma Iɛyeli nyáma
ká ŋmaaləna laŋhvlvmle sɔsɔle.

15

Isɔsɛtv nti Tacaa caakəna i yəlaa tɔ

¹ Tafiti yontu.

Hai, Tacaa awe mənna nyá təsɛɛle taa sɔv?
Na pɔntu caɔa nyá Siyən pulaya nanŋ nyənka tɔɔ?
² Yvlv wei i kin pa kaa na isayatu na í tənəyi kusiɔisim
na í yɔyɔtəyi tampana wena i nyámá i lotu taa tɔyɔ.

³ Pə té yvlv u cakəna lɛlaa.
Pəcɔ u laki isayatu ke i tɔyɔntəle yaa í tu-i feɛɛ.

⁴ Yvlv inu i taa kraakəna mpa Isɔ u caaki tɔyɔ.
Ama i tɔyɔna mpa pa nyaŋna Tacaa tɔ.
Ye yvlv inu i su nəyɔ u layasəyi-ke, paa pu caali-i isəna.

⁵ Ye nəyɔlv kənta i kin ke liyitee u pɛɛkəyi kasəyaya.
Pə tɛ yvlv kaa mv kəhav na í ləsi pəpətu aseeta
na í kv tampana tɔ təm.

Pu cɛŋləyi wei i tɔka yaasinaa mpe tɔ.

16

Wei pə yapa səm nəyɔ taa tɔ i laŋhvlvmle

¹ Tafiti yontu.

Hai, Isɔ, kenti ma tɔɔ,
nyá kin ke ma caa ma cɔɔsi.

² Ma heela Tacaa si: Nyayale ma caa,
nyá kin tike ke ma nuki lɛlɛŋ.

³ Isɔ yəlaa mpa pa wɛ tɛtv taa tɔyɔ ma caaki teu.

⁴ Yəlaa lɔləsəyi tuŋ ké na pá tənəyi kra i nyən.
Ma kaa laa tuŋ yaa má tu yaa i həla na ma nəyɔ.

⁵ Tacaa, nyayale ma paa tete,
 n haaki-m mpi ma nyulayi to.
 N toka mpi pu mayana-m cele tayo nya nin taa.
⁶ Ma paa tete kupampante nte ma hikaa tayole,
 ma lanle heena nya kuhaham mpi.
⁷ Ma see ma layatu tasulo Tacaa.
 Paa ahoo taa pa seyeyayi-m ma taa ke.
⁸ Ma naaki Tacaa ke tam ke.
 Maa cejlayi, mpi to, n we ma kankon taa.
⁹ Pa to ke ma heesaa maa nyan na pulupu,
 na ma lanle huluma na ma yoolayi.
¹⁰ Mpi to, n kaa peti-m atetale taa.
 Yaa n yele si nya kusoolu ma,
 ma tu saha pa pa mayamaya.
¹¹ Nya hulayana-m weesuyu mpaav
 nya kin ke lanhulomle soosole wee.
 Na n haaki lelen tam nyan.

17

Wahala tu salomuyv ke Iso

¹ Tafiti salomuyv ke Iso.

Hai, Tacaa, ke nkpanha na n nu ma salomuyv,
 na ma wiinau, na n yele na pa tan tampana ke ma tom taa.
 Kaloolaya fei ma nayo taa.
² Nyaa teesina ma tom.
 Mpi to, n tanayi tampana ke pa taa ke.
³ Ye n koma ma kin ke ahoo
 na n wiili too ma lotu taa,
 n kaa na isayatu.
 Ma taa tom na ma koyotutu ke kulom ke.
⁴ Nya koyotutu ke ma toka ma lakasi taa,
 ma ta tan musontonaa mpaav.
⁵ Nya nyanku ke ma nyonaa,
 maa helayi.
⁶ Hai, Iso, nyaya ma yaaki.
 Mpi to, n nuki.
 Ke nkpanyvu na ma to na n nu ma koyotutu.
⁷ Wati-m nya kupantu.
 Nya waasayana mpa pa tyu-ny kpulyu
 tayo pa kolontunaa nin taa.
⁸ Kenti ma to isu isale taa payaya.
 Na n nmesi-m nya ken tee.
⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
 nmakallaa mpa pa tama-m to pa to.
¹⁰ Pa feina patotale,
 pa yoyotayi kalampaani tom.
¹¹ Pa tama-m ke na pa we ma waali takpam,

na pá feñiyi si pá peti-m ate.

¹² Isu tɔɣɔlasɪ cɛŋɔɣu si
si cɛlɛɣi si tɔɣɔnaya tɔ.

¹³ Tacaɔ kuli pa tɔɔ na ń pəsi-weɣe kpentɔlasɪ.

Ya-m isayatu niŋ taa na nyá layate.

¹⁴ Tacaɔ kpiisi-we na nyá niŋ.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔɣɔ weesuɣu nyəm taa.

Na ń nyɔɔsi-weɣe nyaŋ lum mpi n si-we tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pé ku pele na pá kaasi pa saalɛnaa.

¹⁵ Ye ma ile, maa ná nyá isentaa ké ma tampana tɛŋɔɣu tɔɔ.

Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tɔ.

18

*Wulav lapa aka na í saŋ Iso ké pə tɔɔ
(Samiyɛli II 22:1-51)*

¹ Tacaɔ tɛmlɛ tu Tafiiti yontu nti ɪ samna Iso ké saa wei Iso
waasa-ɪ Sayuli na ɪ kolontunaa lelaa tɛna niŋ taa tɔ.
Nti tɔ wenna yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa cənɛ si:

² Tacaɔ, ma luɣu sɔv-ŋ ké,
nyayale ma toŋ.

³ Nyayale ma kukpamɔɣu na ma tɛcɔsɔle toŋ nyənte,
nyá waasəɣəna-m, nyayale ma Iso na ma cɔsəɣəna-ŋ.
Nyayale ma kpálɔɣu na toŋ wei ɪ waasəɣi-m tɔ.

⁴ Ma sama Tacaɔ na kawilitaya.
Nyá yapəna-m kolontunaa niŋ taa.

⁵ Səm ka tu-m alukpala ké,
na pé nyaasəɣi-m isu pɔɣɔ isayaa.

⁶ Atɛtɛle ka hɔka-m tɔ ŋmusɪ ké
na səm náá tuti-m na pə puluɣu.

⁷ Ma yáá Tacaɔ ke ma laŋwakəlle waatu si í waasi-m.
Ma kiisaa na í nu ma nɔɣɔ ke ɪ tɔyaya taa.

⁸ Pááná kpa Iso na tetu sele,
na pɔɔŋ náá sele too ɪ kila tɛɛ.

⁹ Iso tɔwa kəkɔ na ka cəɣɔlasɪ na ɪ nɔɣɔ
na ka nyɔɔsi luna ɪ muna tɛɛ.

¹⁰ Iso lumsa isɔtɔnɔɣu na í tii.
Na ɪ nɔɔhɛɛ tɛɛ ké isɔtɔnɔɣu kpusəŋ nyəŋku.

¹¹ Iso caya isɔtaa tillu tɔɔ na í kulɛɣi huntu,
ke heelim tɔɔ.

¹² Iso taka ɪ tɔɣi səkpɛtuɣu
na í we tɛv ŋmuntɔɣu kukpɛtuɣu tɛɛ.

¹³ Iso nyaləmɛle tɛɛ-ɪ nɔɣɔ na tɔ yasəɣi isəŋmuntɔ
na tɔ lɔki tɛv tɔmpɛɛ na kəkɔ cəɣɔlasɪ.

¹⁴ Isɔtaa Iso Sɔsɔ nɔɣɔ nu
isɔtaa ké isu tɛv hola.

¹⁵ Iso tɔwa ma kolontunaa ke nyəma na í yasi-we.
Na í tisi pa tɔɔ ké calanaa ke sɔsəm na pá se yem yem.

16 Tacaa mu pááná na í woso i muna tee,
na tenku tetu nyu na pé ná antulinya kite.

17 Uena í tisi i niñ na isotaa
na í ləsi-m lum səsəm taa.

18 Na í ya-m ma kolontunaa ton nyéma
mpa pa tee-m tō pa niñ taa.

19 Ma wahala wule ke pa tuta-m,
uena Tacaa waasi-m.

20 Iso səla-m təgə i waasa-m
si má cayana ma ti.

21 Ma tənə tampana təgə n lapa-m mpə,
ma kusişim lapu kasəyaya nté.

22 Ma tənə Tacaa təm ké,
ma ta wakələna-i.

23 Ma tənə nyá kusəsutu tənə təgə.
Ma ta yəki nyá kiiu nakuli.

24 Ma luyū fei taalı nəgəlu,
təgə ma kpa ma təyi isayatu təlate.

25 Uena Tacaa ləeti-m ma tampana tənuyū tō.
Ma kusişim lapu kasəyaya nté na í nyəmə.

26 Kupantu ke n feləyi tə latu.

Na í tən tampana na í lana a tənlu.

27 Yulu í we tənəññ mpuşu n laki-i.

Uena í kisi isayav ke i isayatu tō.

28 N waasəyi təpasəlaa.

Uena í tisiyi kalampaani nyéma.

29 Ma Iso Tacaa yekina na ma nyaaləm naaki.

Na pé keeləyi ma səkrətyu.

30 Nyá ton ke ma ηmaakəna kolunə icate,
na má suu na má tuti ma kolontunaa.

31 Tacaa nyá kulaputu we ké təcəññ.

Na nyá kuyəgətutu fei sika.

N kentiyi mpa pa cəsəyənə-η tō isu kpáluyū

32 Tacaa nyá tike təkəñ nté Iso.

Ta Iso nyá tike təkəñ nté

kukpamuyū ηku ku kentiyi-tu tō.

33 Nyá haakəna-m toma.

Na í tiikiyi-m mpaau kusişisuyu taa.

34 Na í yeki na má pəsəyi sewa na naani

ke pulasi tō isu nam.

35 N faləsa ma niñ na yoou,

na má nyi tōu ton nyəñku tō.

36 N yapa ma nyuyū na pé wee isu kukentuyu.

Nyá ton teesiyi-m na má weena toma.

37 Nyá hasəyənə ma nəhəe tee,

puləpu u tuuliyi-m.

38 Na má tǝǝnǝyi ma kolontunaa na má kpaaki-we,
má ta wakǝli-we maa mǝlǝyi.

39 Na má huyi-weye aɛ,
na pá we ma nǝǝhɛɛ tɛɛ paa tasǝyi kuluyu.

40 Nyá haakǝna-m yoou toŋ
na ń yeki na ma kolontunaa hǝntǝyi-m aɛ.

41 N yeki na ma kolontunaa seeki-m
na má wakǝlǝyi-we tǝnanǝnǝ.

42 Pa wiiwa nǝǝǝlɔ ta waasɪ-we.
Na pá yaa Isɔ, Isɔ tá cɔ.

43 Ma nuɣuta-weye na pá pǝsɪ ɪsu
mɔsɔyɔ ŋku heelim kpaakǝyi tɔ.
Na má fɛli-we ɪsu hapǝle tɔɔ afɛla.

44 N yapa-m ma yǝlaa nǝhǝntɛ taa
na ń su-m piitimnaa nyuyɔ tɔ,
na yǝlaa mpa ma taa nyɪ tɔ pá laki-m tǝmlɛ.

45 Ye ma nyǝna-weye ɪsǝle,
pa nuna-m ké.

Kpai nyǝma piya seekina-m.

46 Sɪ naani leki-sǝyi na sɪ seliyɪ
sɪ koloosi aɛalɛ taa na sɪ luki.

47 Tacaɛ nyá wɛnna.

Nyayalɛ ma kukpamuyɔ ŋku kɔ kentiɣi-m tɔ, maa sa-ŋ.
Maa tala ma Isɔ ma waasɔlɔ nyá.

48 Nyá leɛtǝǝna na ma nǝǝǝ,
na ń tisiyɪ piitimnaa kɛ ma tɛɛ.

49 Nyá yakǝna-m ma kolontunaa niŋ taa
na ń laki na má kǝlǝyi-we.

Na í yakɪ-m mɔsɔŋ tɔ niŋ taa.

50 Pǝ tɔɔ ké maa sa-ŋ piitimnaa taa,
na má puyɔli nyá hǝtɛ.

51 N tɔyɪ nyá wulav kɛ akaitɔ sɔsɔɔntɔ,
na ń la kɔpantɔ kɛ nyá kulǝsɔ Tafiiti,
na ílé ɪ piitim nyǝma kɛ tam tɔɔ.

19

Tacaɛ kɔŋmanmam huluyɔ kɛ ɪ teeli

¹ Tafiiti yontu nti tǝ we yonyoolaa
nyuyɔ tɔ yontunaa taa tǝǝlɔ.

² Isɔtǝnuyɔ hulǝǝna Isɔ nyá teeli
na kɔ kpaalǝyi nyá kulapǝle.

³ Wulɛ sɛyɛsǝǝna lentɛ kɛ tǝ tǝm.
Na ahoo náá heeliyɪ lenna kɛ a tǝm.

⁴ Pu yǝǝtǝyi sɪ yulɔ í nu pǝ nǝǝ.

⁵ Paa na mpu, pǝ tǝm cɔɔki antulinya tǝnasɪ tǝnaya.

Isɔ sika ilim kɛ cokǝle kɛ ɪsɔtaa ké.

⁶ Pǝ we ké ɪsu akpayaɔlɔ lukuyɔna ɪ nanǝ taa tɔ,

na í tuyi mpaav na lan̄hul̄uml̄e isu aka.
 7 Pə lukəna antulinya tənaya kaneyə,
 na pə tələna lēnka.
 Pulōpu u fitiyi pə han̄aya.

8 Tacaa nyá kiin̄ we ké təc̄n̄n̄,
 na í haaki ton̄ na weesūyu.
 Tacaa nyá kusəsutv ta siti tə we ké təc̄n̄n̄.
 Tə kulīyi mpa pa ta nyi pulv tə pa is̄e.

9 Tacaa nyá kutututv siyisaa ké na tə
 heesəyi mpa pa nukəna-ti tə pa lan̄a.
 Nyá kiin̄ siyisaa ké tək̄pataa,
 na í kulīyi is̄e.

10 Tacaa nyamnav tewaya,
 yəlaa ka nuna-n̄ m̄puyv tam tə.
 Nyá kusəsutv we tampana ké na tə siyisaa.

11 Tə kəla wulan̄aa k̄pampama ke teu.
 Na tə kəli tun̄ setaya n̄im nyən̄ka mayamaya ke lelen̄.

12 Nti tə sēyesəyən̄a nyá təm̄le tv má.
 Tə tək̄yuv taa ma waaki ma weesūyu taa ké.

13 Nəȳəlv u cəkəyən̄a i tasəkəle.
 Wii maya timpi ma ta cəkəna tə.

14 Kenti-m kalampaani nyəma,
 pa taa n̄makəli-m.
 Waatv in̄əyi maa te teu na n̄ fiti-m k̄pənt̄yuv isayav.

15 Mv ma k̄yəȳətv na nti ma mayasəyi ma lotu taa tə.
 Hai, Tacaa, nyayale ma waasulv
 na ma k̄k̄pam̄yuv n̄ku kv kentīyi-m tə.

20

Wulav tə sələm̄yuv

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyuv̄v tv takəlaya taa təȳəlv.

2 Hai, Tacaa í mv nyá kusələmutv ke nyá lan̄wakəlle wule.
 Yakəpv Isə in̄ i kenti nyá tə.

3 Na í lu i təyaya taa ké Yosalem ke
 Siyən̄ p̄yuv taa na í kəə nyá waas̄yuv.

4 I təəs̄i nyá kətasi tən̄a tə,
 na í mv nsi kəkə lusa si tən̄a tə.

5 I ha-n̄ mpi n səla teu tə,
 na í la mpi n caaki tə.

6 Ie tá lan̄a ká heena nyá nyuv̄v yapv təm̄.
 Mpi tə, tá Isə hət̄e taa ké tə pəsəna akan̄aa.
 Tacaa í la pə tən̄a mpi n sələməyi tə.

7 Pən̄ente ma nyəma si Tacaa
 waasəyi wulav wei n ləsaa təȳə,
 na n̄ cə-i nyá təyaya taa ké hatoo isətaa.

Nyá tonj səsəəŋ waasəyənə.

⁸ Paɣalɛ ná tɛɛləyɪ pa yooʊ kpaɣanəŋ ké,
na lɛlaa kɛ pə kɛkɛnəa.

Ama tá ɪɛ, tá ɪsə Tacaɔ kɛ tá nyənəyɪ.

⁹ Mpe ɪnɪ pa nukiyɪ ké na pá hotiyɪ.

ɪɛnə taa sənɔ ɪsə tɛca.

¹⁰ Hai, Tacaɔ, waasi wulav.

Cə-tuyv waatu wei tə yaaki-ŋ tə.

21

Wulav tɛɛlvɔv kɛ Tacaɔ

¹ Tafiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuyv tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Tacaɔ wulav laŋɛ hɛɛnə nyá toma səsəəŋa ké.

Na í ŋmaaləyənə nyá waasuyv pə fɛɪnə.

³ Mpi ɪ luyv sɔɔlaa tɔyɔ n ha-ɪ,
n ta pɛmɪ-ɪ ɪ kusələməm.

⁴ N koola-ɪ kɔpantv kɛ tuutuuma.

N tɛmɔ-ɪ wɔlɔ ntenuyɪ.

⁵ ɪ səlɛmɔ-ŋ weesuyv na n ha-ɪ,
na kv tayalɪ teu.

⁶ N waasa-ɪ na ɪ teeli tɔɔ səsəm.

Na n suu-ɪ teu na səsəəntv.

⁷ N kooliyɪ-ɪ kɔpantv kɛ tam tɔɔ ké,
na n wɛ ɪ kin na ɪ laŋɛ hɔləməyɪ.

⁸ Wulav pɛta ɪ təyɪ Tacaɔ ké.

Na ɪsɔtaɔ ɪsə Səsə kɔpantv tɔɔ,

pə kaa cɛŋɪ-ɪ.

⁹ Hai, wulav, nyá niŋ ɪ wɛɛ nyá kolontunaa
na mpa paa caa-ŋ tə pa tɔɔ.

¹⁰ Kuyənku n kəŋ tə,
n ká tv-wɛyɛ kəkɔ səsaya taa ké.

Tacaɔ n ká kpiisi-wɛyɛ na pááná,
na kəkɔ nyaya-wɛ.

¹¹ Na n kpiisi pa lɔlən tənaya
tɛtv taa yɔlaa taa.

¹² Paa həkɔ ɪsayatv sɪ pa lakɪ-ŋ,
ɪɛ pa kaa pəsi.

¹³ N ká tɔ-wɛyɛ nyá nyəmá
na n tɔyɔnɪ-wɛ na pá se.

¹⁴ Tacaɔ hɔlɪ nyá tonj səsəəŋ.

ɪɛnə táá yoo-ŋ yontu na té sa nyá tonj təm.

22

Wei pa ɔwə tə ɪ waasvyv

¹ Tafiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyv,
na té wɛ yonyoolaa nyuyv tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma Iso yooou,
pepe tɔɔ kɛ n lɔ-m?
N hatɛlɛna-m suwe,
na nn nukɪ ma wula sɪ n waasi-m?
³ Hai, Iso, ma wiikina-ŋ ilim ilim nn cɔɔki,
na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpɔ nyagale Iso Nanɛntɔ
wei lɛyɛli nyɔma san tɔ.
⁵ Nyaga tɔ cɔsɛnaa tɔwa naani
ɪɛna n ya-we.
⁶ Pa wiina-ŋ na n ya-we,
pa pɛta-ŋ pa ti tɔ fɛɛɛ ta tɔɔ-we.

⁷ Ama ma pɛsa kɛ isu atantaalu pɛ taya yɔlv,
na yɛlaa tɛna tɔvki-m na pa footiyi-m.
⁸ Pa tɛna mpa pa naaki-m tɔ pa tuluɣu-m ntompee
na pɔ hooki-m ɪsɛ na pɔ footiyi-m sɪ:
⁹ Ntɔŋ Tacaɔ kɛ n pɛta nyɔ ti yaa,
Tacaɔ ɪ lɛsi-ŋ pɛ taa.
Ntɔŋ Tacaɔ sɔɔla-ŋ yaa,
Tacaɔ ɪ waasi-ŋ.
¹⁰ Tacaɔ, nyɔ lɛsɛna-m ma too taa,
na n papɛsi-m ɪ hɛla tɔɔ na naani.
¹¹ Hatoo ma hɔɔv tɛɛ nyɔ tɔɔ kɛ ma wɛɛ,
na n kɛ ma Iso.
¹² Taa hatɛlɛna-m ma wahalanaa waatɔ,
nyagale ma sɛnlɔ nɔɔlv fɛɪ.

¹³ Ma kolontunaa tama-m kɛ isu latɛcɛnaa,
pa tɔ-m hɛkɔ kɛ isu taale naaŋ keesasi.
¹⁴ Pa haaki nɔɔsi na ma tɔɔ kɛ isu tɔɔɔlaya
cɛlvɔv ka tɔɔɔnaya na kɔ nyusɛyi tɔ.
¹⁵ Ma toma tɛmaya isu lɔm kɛnɣuɣu atɛ tɔ,
na ma tɛtantɛnaa taa cɛ.
ɪɛna ma apalɔtɔv hoo ma taa isu keetu.
¹⁶ Ma luyɔ tɛɛ wɔlaa kɛ tɛpuɣupuɣu,
na ma nsɛmlɛ matɛna ma tantahaav.
N sɪ-m mɔsvɔɣv taa kɛ isu ma tɛma sɛpv.

¹⁷ Asayaa kɛkɛle tama-m kɛ.
Hasɪ nsi sɪ tɔ-m hɛkɔ.
Pa tula ma niŋ na ma nɔntaalɛŋ kɛ pɔɔŋ.
¹⁸ Ma wɔlaa kɛ na mɔ yɛle mɔwa tike
na ma kolontunaa nyɛnɛyi-m tɛcɔɔɔ.
¹⁹ Pa tala ma wontu.
ɪɛna pɔ tɔ tɛtɛ kɛ ma kpai tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaɔ, taa hatɛlɛna-m.
Nyagale ma tɔŋ.
Kɔɔ ma waasɔvɔv kɛ lɔŋ.
²¹ Ya-m layatɛ nɔɔv taa.

Ləsi-m hası nsı sı kela taa.
 22 Waası-m təyǝlası nsı sı nəyǝ taa,
 na taale naaη inı ı həη taa.

Hai, nu ma kusələmətv.
 23 Maa heeli nyá təm ke ma camnanaa,
 na má sa-η samaa taa.
 24 Tacaa yəlaa me í samı-ı
 Yakəpu lulvǝv nyəma me í tv-ı teeli.
 İseyeli nyəma me í seε-ı.
 25 Mpi tǝ, Tacaa nn footiyi wahala tv nəyǝlv
 yaa n̄ nyəni-ı səkpelu
 pəcǝ nn haaki-ı siyile.
 Ama ye wahala tv wiina-η, n nukı ké.

26 Tacaa nyá kolaputv tike ke ma saη samaa taa.
 Uena ma la-η kətasi nsi
 maa su nəyǝ tǝyǝ nyá seela isentaa.
 27 Kunyəntonaa ka tǝyǝ na pá haya.
 Tacaa nyá pəkəlaa í sa-η.
 Na pá cayana-weyε tam.

28 Tetv tənasi təna yəlaa ka huv
 Tacaa nyá təm na paa keesəna nyá tǝ.
 Na ate yəlaa təna luη nyá tεε.
 29 Mpi tǝ, Tacaa nyayale wulav səsǝ.
 Na n̄ təkı kawulaya ke piitimnaa təna tǝ.
 30 Tetv taa ton̄tunaa təna ká tǝyǝ na pá həntı-η ate.
 Na yəlaa təna mpa paa te na pá sı tǝ paa luηı-η akula.
 31 Pa lulvη nyəma ká la-η təmlε
 na pá heeli nyá təm ke pa waalı piya.
 32 Na pele pa keesi pele pa piya ke
 isəna n waasa nyá yəlaa tǝ.

23

Tacaa kele ma tiikilu

¹ Tafiti yontu.

İsǝ nyá tiikiyina-m,
 maa lanəyi pulv.
 2 Pə tǝ ké n pukina-m nyuto
 kuləkəkəkətv taa na má heesəyi.
 Na n̄ yeki na má heesəyi ləm mpi
 pə wε təpamm tǝ pə cǝlv.
 3 N tayənəyi ma ton̄ kpaasvǝv
 na n̄ pukina-m mpaav kusiγisuyv taa sı, nyá həte í yaa.
 4 Paa ma təη səkpεtvǝv anaam taa,
 maa nyaη sı pulvǝv ká la-m.
 Mpi tǝ, Tacaa n wε ma waalı tǝ se.
 N tiikiyi-m na n̄ kentiγi ma tǝ na pá tvǝv-m naani.

⁵ Tacaa, paa ma kolontunaa kin,
 n mɔyɔ-m ké na n pələyi ma nyɔyɔ taa ké sɔsɔn nim,
 na n sukɪ-m tɔyɔnaya təkpetekpete.
 Na n suuliyi ma iyaya kɔnyɔnyɔɔya tɔpam.
⁶ Tampana tɔɔ, n laki-m kɔpantɔ ké
 na n sɔləyi-m haləna ma weesuyɔ kɔyeeɲ tɛ.
 Ma na-ɲ tu kɔrentɪ teu ké, haləna ma sɔm.

24

Tacaa keɛ antulinya wulav sɔsɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tənna antulinya tənna na ɪ taa yəlaa
 na pə tənna mpi pə wɛ ɪ taa tɔ.

² Nyá suna antulinya kite ke tenku na
 lɔmnaa tɔɔ na n təkə-ɪ.

³ Awe taka ká kpana Tacaa nyá pulaya
 ŋka ka tɔɔ pa seeki-ɲ tɔ?
 Na pɔntɔ sɔv nyá tɔcayale nanɲ nyənte nté tɔ taa?

⁴ Mpa pa kisa isayatu lapɔ na pa lotu wɛ kɔlɔmtɔ
 na pá tá ha pa tɔyi tuɲ laav na pɔpɔtɔ nɔɔsi sɔv tɔyɔ.

⁵ Tacaa lanɲe ka heena-wɛ na í waasi-wɛ,
 na í kooli-wɛyɛ kɔpantɔ.

⁶ Yəlaa mpe inɪ pa takanaa seəkəna Tacaa.
 Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyáma siyisiyi mpa pa pəsəyi
 na pá kɔɔ ɪ isentaa tɔyɔle.

⁷ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi me í tɔli təyelele,
 na teeli wulav sɔv.

⁸ Aweyɛle teeli wulav inɪ?
 Tacaa tɔɲ tu wei ɪ ké yooɲ taa aka tɔyɔ.

⁹ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi me í tɔli təyelele,
 na teeli wulav sɔv.

¹⁰ Aweyɛle teeli wulav inɪ ye?

Ate na isɔtaa Tacaa keɛ teeli wulav.

25

Husi ma tɔwakəlle na n hɔlv-m nyá luyɔ nyəntɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa nyá tɔɔ ké ma keesəyəna.

² Ma Iso nyaya ma pɛta ma ti.

Taa yelem na feele tɔyɔ-m.

Yaa ma kolontunaa paana-m.

³ Mpa pa tɔyɔ-ɲ naani tɔ

pa kaa wɛɛ maa nyáma taa.

Ama nyá waali lulaa ká nyasəna pa mpee ke kela.

⁴ Hɔlv-m nyá mpaav na má nyi-kɔ,
 na n seyɛsi-m mpi n caa ma la tɔ.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,
na n̄ seyeŋsi-m-ye.

Mpi tɔ, Iso nyá, nyá yakəna-m.
Nyaga ma teeləxi tam.

⁶ Tacaa, tɔɔsi si hatoo tɔ n kə kupaŋ kə,
na n̄ sɔələxi yəlaa.

⁷ Taa tɔɔsi ma ifepile kupaŋtəŋ na ma isayatu təm.
Ama nyəni ma pətətəle na n̄ tɔɔsi ma tɔ
kə nyá kupaŋtu tɔ.

⁸ Tacaa n kə kupaŋ kə na n̄ siyisaa.

Pə tɔ kə n̄ huləxi pəntəlaa ke mpaav.

⁹ N teesiŋi mpa pa ise pa təkɪ tɔ pa təm kə.

Na n̄ huləxi-weye nyá luɣu nyəntu.

¹⁰ Mpa pa təkəxi Tacaa nyá nɔɔsi pɛelɔɣu na nyá kəsəsutu tɔ
pa naaki nyá mpaŋ təna taa kə sɔəlɔɣu na kupaŋtu kə.

¹¹ Hai, Tacaa husi ma isayatu
sɔsɔəntu ke nyá hətə tɔ.

¹² Ye yulu nyaŋna Tacaa,
Tacaa huləxi-i mpaav ŋku i ká təŋ tɔɣɔ.

¹³ Pə yulu weeki leleŋ taa kə.

Uena i piya náá tɔɣɔ tetu.

¹⁴ Tacaa heeliŋi pəntu ke i lotu kə,
na i huləxi-i nɔɣɔ pɛelɔɣu təma.

¹⁵ Tacaa ke ma tekiŋi tam.

Mpi tɔ, in̄ i ka ləsəna-m
katəka ŋka ka kpa-m tɔ ka taa.

¹⁶ Hai, hulɔ-m nyá pɛelɛɛ na n̄ keesəna ma tɔ.

Mpi tɔ, ma kə katayəlaya kə, na kupaŋtəɣɔ.

¹⁷ Nəɣəsɛɛ sɔsɔxi ma lotu taa kə.

Ləsi-m ma laŋwakəlle taa.

¹⁸ Nyəni ma kupaŋ na ma wahala

na n̄ husi ma kupaŋtəŋ təna.

¹⁹ Nyəni ma kolontunaa paɣale,
na isəna pa taa haŋəɣəna-m sɔsəm tɔ.

²⁰ Kenti ma weesuyu tɔ na n̄ ya-m,

na má taa la maa nyəma,

ke isəna ma pɛta-ŋ ma ti tɔ pə tɔ.

²¹ Nyaga ma teeləxi si n̄ yele na má təŋ siyisuyu
na má taa wakələna nɔɣɔ.

²² Hai, Iso, ya Iseyeli nyəma
ke pa laŋwakəlle təna taa.

26

Yulupaŋ yaav ke Tacaa

¹ Tafiti yontu.

Tacaa, ha-m tampana.

Mpi tɔ, ma yaasi tewaya,

pəyele ma pɛta-ŋ ma təyi təkpaataa.
Ma ta heli.

²Maɣasi-m na ń wiili ma lotu taa,
na ń yaasi ma ləmaɣasɛɛ taa na ń ná.

³Ma naaki nyá kɔpantɔ na ma ɪsɛ,
na má tɔŋ nyá tampana taa.

⁴Maa tɛŋɛyi pɔpɔtɔnaa,
pəyele ma na mənəafikinaa tu tɔŋ.

⁵Ma taa kraakəna ɪsaɣalataa kpekəle ké.
Pəyele maa kpətəyənə nyɔɔŋ fɛinaa.

⁶Tacaa, maa saŋ ma niŋ na pá hɔli si ma ké kɔpaŋ,
na má cɔɔ kɔtaɣa tɔlate,

⁷na má sɛeki-ŋ na má saŋ nyá kookalənaa.

⁸Tacaa ma sɔɔla nyá tɔyaya ké.
Nyá tɔcaɣale tənaya nyá teeli naaki.

⁹Taa kpɛnti má na asayaa ke təkɔle,
yaa má na yɔlɔkɔlaa tá weesiŋ ləsuɣu.

¹⁰Mpa pa laki kawalaya na
pá paaləyi kɔhaaŋ ɪsaɣaŋ tɔ.

¹¹Ma yaasi tewaya.
Nyənɪ ma pətɔtɔle na ń ya-m.

¹²Ma sənəaa ké tɔca,
maa sɛɛ Tacaa ke samaa taa.

27

Tacaa kin cɔɔsuɣu

¹Tafiiti yontu.

Tacaa nyayale ma fətəla na ma nyuɣu yátu.
Ma kaa nyana nəyɔlɔ.

Nyá kentiɣina ma weesuɣu tɔɔ,
pɔlɔpɔ kaa sɔsɔ-m watu.

²Ye asayaa kəŋ ma cəɔyɔ ɪsu taale wontu,
mpɛ paa hotina atɛ na pə wakəli-wɛ.

³Paa yoolaa tama-m kotaya sɔyɔntɔ fɛi-m.
Paa pa sɔv-m yoonav ma wɛna ɪsɔ ké naani.

⁴Kɔlɔmtɔ ke ma sələməyi Tacaa na má səki tɔ tɔɔ.
Pə wɛɛ si má caya nyá tɔyaya taa ké haləna ma səm,
na má sa ka teu na má yɔɔləna ɪsɔ wɛɛv.

⁵Na ń ŋmɛsi-m nyá tɔyaya taa,
na ń kenti ma tɔɔ ké wahala waatu.
Na ń si-m kɔkpamɔyɔ tɔɔ si pɔlɔ í taa hiki-m.

⁶Waatu ɪnəyi maa kəli ma kolontunaa mpa pa cɔɔna-m tɔ,
na má sa-ŋ nyá tɔyaya taa na má la-ŋ kətasi,
na má yoo-ŋ yontu na má tala-ŋ.

⁷Tacaa nyənɪ ma pətɔtɔle,
na ń nu saa wei ma yaaki-ŋ tɔ.

⁸ Ma tɔɔsa nti n suwa si má keesəna nyá tɔɔ tɔ.
 Tacaɔ pə tɔɔ ké ma keesəyənə nyá tɔɔ.
⁹ Iso nyá waasəyənə-m.
 Taa ha nyá seelə maya siyile yaa ń lə-m na pááná.
¹⁰ Paa ma too na ma caa pa lə-m,
 Tacaɔ, nyá mɔyɔnə-m.
¹¹ Tacaɔ, hulə-m mpaav ŋku n caa má təŋ tɔ.
 Mpi tɔ, ma kolontunaa yookinə-m.
 Tiiki-m kusiyisuyu taa.
¹² Taa yelee na ma kolontunaa
 lanə-m isənə pa caaki tɔ.
 Mpi tɔ, pəpətu aseeta nyéma mpe,
 pa nyaasəyi-m ké.
¹³ Ye ma taa weena naani ké
 Tacaɔ kɔpantv tɔɔ ké ate cənɛ,
 isənaya maa lapa?
¹⁴ Təŋ Tacaɔ,
 kaasi nyá ti
 na ń tɔyɔ apalutv.
 Təŋ Tacaɔ.

28

Səm nɔyɔ taa tv sələmvyv

¹ Tafiiti yontu.

Tacaɔ nyaya ma maki kapusi na má yaaki,
 ma kentulu, taa təkɪ nyá ŋkpaŋŋ.
 Ye n ta cə-m, ma we ké isu wei pa tisiyi pəlaav taa tɔ.
² Waatv wei ma maki kapusi na má yaaki-ŋ
 na má huləyi niŋ na nyá təcəyalɛ
 naŋŋ nyəntɛ tɔɔ tɔ, nu ma wiinav.
³ Taa kaa má na kawalaya nyéma
 na isayalataa ke kɔrátuyv kɔləmuyv.
 Pa kuyəyətutv we leleŋ ké,
 na pa taa na seesi.
⁴ Feli-weye pa isayatv fɔɔtɔ
 na ń keesəna pa acilayatv təma.
 Lɛeti-weye pa kɔlapələ.
⁵ Paa laki laakali na nyá kɔlaputv na nyá təma.
 Wakəli-we tənəŋnaŋ, pá taa tasa kɔləyv.
⁶ Tacaɔ, ma seɛ-ŋ
 isənə n nu ma wula tɔ.
⁷ Nyayalɛ ma toŋ na ma kɔkentuyv.
 Nyaya ma tɔyi naani na ń waasəyi-m,
 na ma we laŋhuləmlɛ taa na má saŋi-ŋ na yontu.
⁸ Nyá kentiŋina nyá yələa na toŋ,
 na ń waasəyi nyá kɔləsv na u nyaŋna pulv.

⁹ Waasi nyá yɛlaa tá na ń kooli-tɔyɔ kɔpantu.
Tiiki-tɔ na ń paasɛyɛna-tɔyɔ tam tɔɔ.
Mpi tɔ, nyá tanna-tɔ.

29

Tacaa nɔyɔ

¹ Tafiti yontu.

Isɔtaa nyɛma me í sa Tacaa.
I pɔyɔli Tacaa teeli na i sɔsɔntɔ tɔm.

² I sa Tacaa hɛtɛ sɔsɔɔle
na i hɛnti-i atɛye
saa wei i hulɛyi i tɛnanɛɛ wɛɛtɔ tɔ.

³ Isɔ teeli tɔ yekina na tɛv tiliyi.
Imi i holiyiina lɔmnaa tɔɔ.
Isɔ ɛmakɛla lɔm sɔsɔm kɛ.

⁴ Tacaa nɔyɔ nukɛna tonj kɛ na sɔsɔntɔ.

⁵ Nyá nɔyɔ pɛlɛyi tonj sɔsɔɛ kɛ.
Nyá pɛlɛyɛna Lipan tonj sɔsɔɛ.
⁶ N laki na Lipan pɔyɔ ɛmaaki isɔ latɛɛ kɔfalɔ.
Na Hɛɛmɛɛ nyɛɛkɔ isɔ taale nav kɔfalɔ.

⁷ Tacaa nyá nɔyɔ lakɛna na tɛv ɛmɛlɛsɛyi.

⁸ Na ka ciyiitiyi Katɛɛsi wɔlaya tɛtɔ.

⁹ Nyá nɔyɔ lakɛna na namɛɛɛ lɔlɛyi,
na ká yeki na hɔtɔ tonj kpaalɛyi tɛkpaalakpala.

Na pa tɛna pa kpaalɛyi Tacaa tɛyaya taa kɛ isɔtaa si
Isɔ kɛɛ teeli tɔ tɛkpara.

¹⁰ Nyá kawulaya tɛtɛyɔɛ ntɛ lɔm sɔsɔm tɔɔ.
Tɛnaya n ká tɛki-kɛye tam tɔɔ.

¹¹ Tacaa ha tonj kɛ nyá yɛlaa
na ń kooli-wɛye kɔpantu
na ń yeɛ na pá hɛɛsi.

30

Tacaa haaki weesuyu kɔfalɔyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yoo
Isɔ tɛɛɛɛɛ tɔlɔyɔ waatɔ tɔyɔɔ.

² Hai, Tacaa, ma sama-ɛ.
Mpi tɔ, nyá lɛsɛna-m lumanj taa.
N ta sɔɔli si ma kolontunaa í paana-m.

³ Ma Isɔ Tacaa,
ma wiina-ɛ, ɔɛna ń waa-m.

⁴ Ma nɔɔhɛɛ ka wɛv pɛlaav taa tɔ,
nyá lɛsɛna-m sɛtaa tɛ na ń ha-m weesuyu.

- 5 Mpa me í sɔla Tacaá tɔ́ í yoo-ɪ yontu.
 ɪ sɛɛ-ɪ na í samɪ-ɪ ɪ tɛnanɲ wɛɛtɔ́ tɔ́.
 6 ɪ páná wɛ laasaya tɔ́ tike kɛ́.
 ɪlena ɪ kɔpantɔ́ kɛ yulɔ́ weesuyɔ́ tɛna.
 Taanaya kɛ yulɔ́ wiiki na kɔ fe tananɲ
 ɪlena í wonɲ na í kpaləsi.
 7 Waatɔ́ wei maa cayana ma ti tɔ́,
 ma huɔkaya kɛ́ sɪ pulɔpɔ́ kaa la-m.
 8 Tacaá nyá kɔpantɔ́ tɔ́ kɛ́ n ka yelaa
 na má sɛɲ teu tɛca ɪsu pɔyɔ́.
 N kɔma na ń ha-m siyile ɪlena pɛ liyiti-m.
 9 Ḿpɔyɔ́ ma mapa kapusi na
 má wiina-ɲ na má pɔɔsi-ɲ sɪ
 10 ye ma sɛpa na má tii pɛlaav taa weye n waaki?
 Yulɔ́ í pɛsa tɛtɔ́ ɪ tasɛyi-ɲ sam yaa í kpaali
 nyá kɔpantɔ́ tɔ́tɔ́?
 11 Tacaá, ke ɲkpaɲɲ na ń waasi-m,
 Tacaá kɔ́ na ń ya-m.
- 12 Ḿpɔyɔ́ n layasa ma lanɲwakɛ́ kɛ lanɲhɔ́lɔ́mle,
 na ń wɛɔsi ma lɛyaya wontu na ń suu-m acima nyɛntɔ́.
 13 Waatɔ́ ɪnɛyi maa yoo-ɲ yontu,
 ma kaa su, Tacaá, ma ɪsɔ́,
 maa saɲɪ-ɲ tam kɛ́.

31

Naani tɔyɔ́ kɛ Tacaá

- 1 Tafiti yontu nti tɔ́ wɛ yonyoolaa
 nyɔyɔ́ tɔ́ yontunaa taa tɔ́ɔ́ɔ́.
 2 Tacaá nyaya ma tɔyi kɔpɔ́lɔ́yɔ́,
 taa ye-le-m na fɛɛle tɔ́ɔ́-m.
 Waasi-m nyá tampana tɛɲɔyɔ́ tɔ́.
 3 Ke ɲkpaɲɔyɔ́ na ń waasi-m lɔɲ.
 Pəsi ma kɔkɛntuyɔ́ tɔɲ nyɛɲkɔ́ na má ná nyɔyɔ́.
 4 Mpi tɔ́, nyá kentiɲina-m
 na ń wɛ ɪsu ma kolɔɲa ɪcate.
 N ká tiiki-m na ń paasɛna-m nyá hɛte tɔ́.
 5 Fiti-m puluyɔ́ ɲku pa nyɛpa-m tɔ́ kɔ́ taa.
 Mpi tɔ́, nyayale ma kentilu.
 6 Nyá niɲ taa kɛ́ ma pɛtɛyi ma ti tɛkpataa.
 Nyayale ɪsɔ́ Tacaá tampana tɔ́,
 ɲ ká waasi-m.
 7 Ma taa kpaakɛna mpa pa matɛna tɔɲ kpaɪ nyɛɲ ɪni tɔ́ɔ́.
 Ama nyaya ma pɛta ma ti.
- 8 Nyá kɔpantɔ́ tɔ́ kɛ́ ma wɛ lanɲhɔ́lɔ́mle na aɲmaala pɛ taa.
 Mpi tɔ́, ɲ nawa ma wahala na ń nyɪ ma nɛyɛsɛɛ tɔ́.
 9 N kaa pɛti-m kolontu niɲ taa.
 N ká cɛ-m kɛ́ na ń ye-le na má sɛɲ ma nɔ́hɛɛ tɔ́.

10 Wula nu ma ise na má tala ma tənaya.
Hai, Tacaa, nyəni ma pətətəle,
ma we lanwakəlle taa ké.

11 Nəγəsee təkə ma weesuyu na ma pusi ké.
Ma isayatu tənna ma toma na pə caaməyi-m.

12 Ma kolontunaa na pé kpeɲna
ma asəmaa pəsa-m wonja pulɔpɔɔ.
Na ma təm we ma taapalaa ke sɔɔntu.
Na pá na-m awali pa seeki-m.

13 Ma pəsa ké isu nyənaya kuyəkaya.
Na pá sɔɔ ma tɔɔ isu sətɔ.

14 Ma nuwa nti yəlaa yəɔtəyi ma tɔɔ tɔ.
Sɔɔntu tama-m kotaya ké.
Pa cakɪ ma tɔɔ si pá ləsi ma weesuyu.

15 Ama Tacaa, nyaya ma pəta ma ti.
Nyayale ma Isə.

16 Nyá niɲ taa ké mpi maa téesəna tɔ pə wee.
Fiti-m ma kolontunaa na ma konyəntɔlaa.

17 Nyá isentaa í hetəna nyá təmle tu maya teu
na n̄ ya-m nyá kɔpantu tɔɔ.

18 Tacaa taa tu-m fəele ke waatu wei ma yaakɪ-ɲ tɔ.
Ama ma kolontunaa ka tɔɔna-te.
Pə wee si pé tisi-weye atətəle taa
na pé nyala pa nɔɔsi.

19 Yele na footilaa pəpətunaa
mpɛ pá pəsi kamumusi.
Mpi tɔ, tampana tənɲaa ke
pa holiyina na kalampaani.

20 Pəpətɔ fɛi leleɲ,
kɔpantu sɔsɔntu ke n̄ su mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ.
Yəlaa təna naakɪ si,
mpa pa tɔyɔ-ɲ kpɔlɔyɔ tɔɔ n̄ haakɪ-ti.

21 Pa cɔɔsəyi nyá kiɲ ke mpɔ
ɫena n̄ kenti pa tɔɔ si,
kolontunaa í taa tu-weye konyəɲ.

22 Tacaa ma see-ɲ.
Pɪ tama-m ké isu icate.
ɫena n̄ hɔli-m nyá kɔpantu
na n̄ la-m piti təmle.

23 Ma lanɲe ka wakəlaa ké,
hali ma mayasaya si pə ləsa-m nyá kiɲ.
ɫena n̄ nu ma wiinav.

24 Tacaa yəlaa me í sɔɔli Tacaa.
Mpi tɔ, Tacaa fɛɲiyi mpa pa təkəyi i təm ke teu tɔɔ.
ɫena í lɛtəyi kalampaani nyəma na pááná.

25 Mə təna mpa me í tɔyi Tacaa ke naani tɔ,
í tɔɔ apalɔtu na í nyɔɔ tɔɲ.

32

Wei Iso husa i isayatu to i lanhulomle

¹ Tafiti yontu.

Lelen nulu nté wei i isayatu Iso husaa
na í wii-i i kupántəŋ tó.

² Lelen nulu nté wei Tacaa u yeki si
i isayatu í mǎli i nyuyú taa tó.
Pəyele cəsuɣu fɛi i ləmaɣasɛɛ taa.

³ Ye ma ηmesa ma isayatu,
maya tə wakələyi.

Na má mǎləyi ilim na pə tɛm.

⁴ Mpi tó, ilim na ahoó kɛ
n hənɣa ma ηkraŋuɣu na pə nu-m.
Ma toma tɛma isu tɣu kɛ wɔlaxa tɛtu taa ké lɔŋlɛ.

⁵ Ma mayasaa si maa huli-ŋ ma isayatu,
ma ta ηmesi-ŋ ma kupántəŋ.
Uena nyaa husi-m tə təna.

⁶ Pə tó ké nyá yəlaa təna ka sələməyi-ŋ
na paa waatu wei wahalanaa
wata-wɛ isu lom, pu takɪ-wɛ.

⁷ Nyaga ma cəəsəɣəna,
na ń hatələɣəna-m lanwakəllɛ.
Na má ηmaaləɣəna ma nyuyú yapu.

⁸ Mpyu Tacaa cə-m si: Maa seɣɛsi-ŋ
na má huli-ŋ mpaav ηku n ká təŋ tó.
Na má paasəɣəna-ŋ na má tasəyi-ŋ layatu.

⁹ Taa la kumelentu isu kraɣanu,
yaa kraŋa ηka pa kɛkəna kraɣi tó.
Uɛ natəli tə kaa maɣana-ŋ.

¹⁰ Isayau wɛ wahalanaa paɣalɛ taa ké.
Uena Tacaa náá pələyi kupantu kɛ wei
i tɣi-i naani tó.

¹¹ Siyisilaa mɛ, í yəələna Tacaa na í ηmaali.
Na tampana təŋlaa mɛ mə təna
mu wilitina lanhulomle.

33

Antulinya ηmalv Iso samtv

¹ Siyisilaa mɛ í yəələna Tacaa.
Iso samtv mɔna tampana təŋlaa.

² I samɪ-i na cəmuɣu,
na í tala-i na ηmusi naanɔwa nyəŋku.

³ I yoo-i yontu kɔfatu,
na mə cəməŋ na mə nɔɔsi kuli isətaa.

⁴ Mpi tɔ, Tacaa nyá kuyɔɔtɔtɔ ké tampana ké,
na nyá kulapɔtɔ tɛna hulɔɔɔna mpɔ.

⁵ N sɔɔla siyisuyɔ na tampana tɛnɔyɔ ké.
Tacaa kɔpantɔ suwa tɛtɔ taa ké.

⁶ Tɛmɔyɔ ke n yɔɔtɔaa,
na pé la isɔtɔnɔyɔ
na ilim na isɔtɔ na isɔtɔlɔnɔasi náá wɛɛ.

⁷ N kɔɔɔɔɔɔ tɛnku lɔm ke tɛntɛmlɛ.
Na n tɔ lɔmnaa sɔsɔɔm ke kotikotɔn taa.

⁸ Tɛtɔ tɛna í nyana Tacaa,
na tɔ taa yɔlaa tɛna sele nyá kin.

⁹ Mpi tɔ, n yɔɔtɔaa pɛ laki ké.
N kula nɔɔɔ si mpi pɛ wɛɛ,
pɛle pɛ wɛɛ.

¹⁰ Tacaa n wakɔlɔyɔ tɛma nna
piitimnaa suwa si pa laki tɔɔɔ,
na n hɛtɔyɔ nti pa hɔkɔyɔ tɔ.

¹¹ Ama tɛma nna Tacaa n suwa na
n tɛnɔyɔ na n laki tɔ a wɛ tam ké.
Na n hɔka nti tɔle tɔ wɛɛ nɔpɔyɔ pɔsi pɔsi.

¹² Lelenɔ nulaa ntɛ piitim mpi
pɛ nyɛnɔyɔ Tacaa ke pɛ lɔ tɔ.
Na yɔlaa mpa n lɔsaa si nyá nyɛma tɔ.

¹³ Tuu isɔtɔaa ké Tacaa n wɛɛ na
n nyɛnɔyɔ na n naaki yɔlaa tɛna.

¹⁴ Nyá tɔcayalɛ taa ké n wɛɛ na
n kenɔna atɛ nyɛma tɛna tɔɔ.

¹⁵ Nyá nmana pa tɛna na
n tɔ-wɛyɛ cɛkɛnɔɔ lɛmayasɛɛ
na pɔlɔ lapɔ yaa pɛ kisuyɔ lɛmayasɔlɛ.
Na pá fenɔyɔ pa tɛma.

¹⁶ Pɛ tɔyɔ yoolaa tuutuuma ke
wulɔɔ tɔkɛna yooɔ.

Pɛɔ tominɔ naa waasɔyɔ yoolu.

¹⁷ Pɛ tɔyɔ yooɔ kɔpɔnɔ toma yaa
i alaafɔyɔ yakɛna i cayalɔ.

¹⁸ Ama Tacaa nyá isɔlɛ ná wɛ mpa
pa nyɛnɔyɔ na pá tɛlɔyɔ
nyá kɔpantɔ tɔ pa tɔɔ ké.

¹⁹ Na n lɔsɔyɔ-wɛyɛ sɔm taa.
Na n paasɔyɔna-wɛyɛ nyɔɔɔsi
waatɔ na pá wɛna weesuyɔ.

²⁰ Tacaa nyɔyɔ tá tɛlɔyɔ.
Nyá waasɔyɔna-tɔ na
n kentiɔyɔ tá tɔɔ.

²¹ Nyá tɔɔ ké tɔ wɛ lanɔhulɔmlɛ taa.
Na tɔ wɛna-n naani.

²² Tacaa, la-tɔyɔ nyá kɔpantɔ isɔ

τά τελευτή τῶ.

34

Tacaa waasa-m ma sɔɔntv tɔna taa.

¹ Tafiiti yontu ke waatu wei i pola Filiisi nyɔma wulav Apimeleki te na i pɔsi isu kumelen na ilɛ i tɔɔnti-i tɔ.

² Maa sa Tacaa ke paa waatu wei kɛ.
Ma nɔɔ taa kɛ nyɔ samtv ka weε tam.

³ Maa sa-η mpi n lapa-m tɔ pɔ tɔɔ.
Kunyɔntɔɔlaa i nu na i yɔɔli.

⁴ Tɔ krenti na tɔ tala Iso na tɔ seε-i.

⁵ Tacaa, ma yaa-η n cɔ-m,
na i waasi-m ma sɔɔntv tɔna taa.

⁶ Ye yulv tekiyi Tacaa pɔntv isentaa hetɔyi kɛ
na feεe ya i tokuyu taa.

⁷ Ye wahala tv i wiina Tacaa,
i nukɔ kɛ na i yari-i i nɔɔseε tɔna taa.

⁸ Isɔtaa tillu we yɔlaa mpa pa nyaηna
Tacaa tɔ pa waali kɛ.

Na i lɔsɔyi-weye asola taa.

⁹ I maɔasi na i nɔ isɔna
Tacaa we lelen tɔ.

Lelen nulv ntɛ yulv wei
i tɔyi Tacaa ke kpulɔv tɔ.

¹⁰ Tacaa nyɔma me, i nyaηna-i.
Pulɔpv u laηɔyi mpv inɔ pɔ lataa.

¹¹ Halɔ tɔɔlasɔ piya maɔamaɔa wiiki nyɔɔsɔ kɛ.
Ama Tacaa pɛkɔlaa nɔɔ laηɔyi kupantv.

¹² Ma pɔyalaa i nu ma tɔm na
mɔ huli-meεe mpi pa yaa Tacaa sɔɔntv tɔ.

¹³ Mɔ taa nɔɔlv caa si i waa i weesuyu taa
na i pusi tayali na i nu lelen na?

¹⁴ Pɔ weε si i kra mɔ nɔɔsi
na i yele caɔanav na kaloolaya.

¹⁵ I se isayav na i la kupantv.
Na i pɛki mɔ na lelɔa mɔ lelen
na isɔle kuseεmle.

¹⁶ Tacaa isɔle we siyisilaa tɔɔ kɛ
na i kema ηkraηɔyv na pa tɔɔ.

¹⁷ I haaki asayaa ke siyile kɛ.
Na i kpiisi pa hɔla maɔamaɔa ke
tetv taa na pɔ sɔɔ pa tɔɔ.

¹⁸ Ye siyisilu i wiɔwa Tacaa nukɔ kɛ.
Na i waasi-i i nɔɔseε tɔna taa.

¹⁹ Ye i laηle wakɔlaa i we i waalɔyi.
Na ye pɔ nu-i i waasi-i.

²⁰ Wahalanaa payale makəna siyisilu,
ama Taca waasəyi-ɪ pa təna pa taa.

²¹ Na í feñiyi ɪ tənuyv təna tɔɔ si
ɪ mɔwa taa natəli tɔ taa pɛli.

²² Isayatu kuyvna tɔ tv.

Uena mpa pa cakɪ siyisilu acaya tɔ
pɛle pá ná pə nav.

²³ Taca yaɪ ɪ təmle nyəma ké.

Uena pa təna mpa pa tɔyi-ɪ kpuluyv tɔ
pa fitiyi ŋkrañuyv həm.

35

Siyisilu wei pa yaa hvle tɔ ɪ wula

¹ Tafiti yontu.

Hai, Taca hvvna ma nəɣɔ ke ma kolontunaa
na ń yoonaa mpa pa yookina-m tɔ.

² Co nyá kɔ́aluyv na nyá yooou wontu,
na ń kɔɔ ma waasuyv.

³ Kpɛɛ nyá ŋmantaaya
na ma kɔnyɔntulaa tɔɔ.

Heeli-m si n ka ya ma nyuyv.

⁴ Tv fɛɛle ke ma weesuyv ləsəlaa
na pə liyiti-wɛ.

Mpa pa həkəyi si pá la-m isayatu tɔ,
pá məli waali na pá ká nyɔɔŋ.

⁵ Pə yasi-wɛ isu heelim kraɣa nyuluyv ke
waatu wei Taca isətaa tillu tɔɣɔnəyi-wɛ tɔ.

⁶ Na səkrɛtuyv na sotu wɛɛ pa mpaav taa
ke waatu wei Taca isətaa tillu wɛ pa waali tɔ.

⁷ Mpi tɔ, mɔsvɛ ke pa nyəpa-m katəka,
na pá huli ma mpaav taa ké puyv si má hoti.

⁸ Wakəlyv í tuti-wɛ na pa maɣamaɣa pa katəka kra-wɛ,
na pá hoti pa puyv taa na pá lá asaala.

⁹ Ama ma lanle ká hvləməna Taca
na má yɔələna nyá waasuyv.

¹⁰ Uena má yɔɣɔti ma taa si,

Taca fɛina saala.

N waasəyi kɔnyɔntɔɣɔlv ke tɔŋ tv niŋ taa.

Na ń waasi wahala tv na kɔnyɔntv ke wei ɪ
təki pa ɪɛ tɔ ɪ niŋ taa.

¹¹ Pəpətv aseeta nyəma pəəsəyi-m
isayatu nti ma ta nyi tɔ.

¹² Na pá ləɔki-m.

Ma pəsa kvcɔɔv fɛləyi nyay ké.

¹³ Pəyele saa wei pə wukaya mpe tɔ
ma suukaya ləyaya wontu ké na má həkəyi nəɣɔ,
na má sələməyi ləɔ na nyuyv kama si pá waa-wɛ.

14 Ma nyənaɣa-wɛɣe ma newaa yaa ma taapalaa ké,
 na pa tɔm wakələyi ma laɲle.
 Na má tɔŋ nɔɔhəle nɔɔhəle.
 Na ɪse kama aɛ ɪsu
 ma too kvlvlv səpəna.

15 ɪlena mpe pá wonjiyi maɣa saa wei ma ceɲləyi tɔ.
 Na pá pɛɛləyi ma tɔɔ ké nɔɣɔ.
 Krai nyéma mpa ma ta nyi tɔ,
 paa heesəyi ma tɔm ke kapusi mapu.

16 Pə copə-m na pá won na pá kpaləsi.
 Na pá nyuki-m kela na pááná.

17 Tacaɔ waatv wei ké n ká heesi-m nyənvɣv na ɪse?
 Kenti-m tɔɣolasɪ nsi na ń ya-m sɪ səkraɲ taa.

18 ɪle maa sa-ɲ kotilaa taa.
 Na má sɛɛ-ɲ yəlaa samaa taa.

19 Taa yele na ma kolontunaa mpe
 pá paana ma wahala.
 Mpa ɪni pa taa kraana-m mʊsɔɲ tɔ,
 pa yele təmaɣa ɪse cəpəlvɣv ke ma tɔm.

20 Paa yɔɣɔtəyi tɔm kɔpantv
 pəyele pa cakəna yəlaa mpa
 pa wɛ təpamm tɔɣɔ tam.

21 Pa haaki pa nɔɔsɪ na ma tɔɔ
 na pá wonjiyi na pá kpaləsəyi sɪ:
 Tə na-ɲ ké na tá ɪsəpile təkɛlekele.

22 Tacaɔ, n nawa mpi pə lapa tɔ,
 Taa hatələna-m, pəyele taa su.

23 Hai Tacaɔ, kvlɪ na ń ha-m tampana,
 ma caa ɪsɔ, sɛɛna ma tɔɔ.

24 Kɛɛsəna ɪsəna nyá siɣisuyv wɛɛ tɔ
 na ń ha-m tampana.
 Na pá yele-m paanav.

25 Taa yele na pá tɔ sɪ:
 Tə hika-ɪ na tɔ tɛ ɪ tɔm.

26 Fɛɛɛ ɪ kra pa təna mpa pa laɲa heena
 ma wahala na pá kvləyi ma tɔɔ tɔ na pé liɣiti-wɛ.

27 Mpa pa laɲa heena ma tampana hav tɔ
 pá yɔɔləna laɲhvlvmlɛ,
 na pá yɔɣɔtəyi tam sɪ:
 Tacaɔ wei ɪ caana ɪ təmlɛ tv na
 heesvɣv tɔɣɔ tu taləyi tam.

28 Maa sɛɛ-ɲ nyá siɣisuyv tɔɔ,
 na má saɲɪ-ɲ kvyɛɛɲ təna.

¹ Tacaa tæmlɛ tɔ Tafiiti yontu nti
tə wɛ yonyoolaa nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Ma cɛkəna Iso tɔɔ kullɔ kuyɔɔtɔtɔ,
si: Iso sɔɔntɔ ta kɛ maya pulɔpɔ.

³ Pə puɔɔsiyi-i kɛ si i kɛ kɔpaŋ
ɔlɛ u cɛkəɔna i isayatu si i kisi-ti.

⁴ I kuyɔɔtɔtɔ təna kɛ kaloolaya na kutɔsɔtɔ kɛ.
I fɛi ləmayasɛɛ, pɛcɔ i ta nyi kɔpantɔ lapɔ.

⁵ I tɔhəntɔlɛ kɛ i mayasəyi
mpi pə ta siɔisi tɔ pə tɔm,
na i tɔŋəyi mpaav ŋku kɔ fɛi teu tɔ,
u lɔɔki isayatu.

⁶ Tacaa nyá kɔpantɔ walaa kɛ isu isɔtɔnyɔ
na nyá teu náá kaləsəna isəŋmuntɔ.

⁷ Nyá siɔisuyɔ kaawaya isu pulasi.
Na nyá kɔmayasɔtɔ náá lumaa isu tɛŋku.
Nyá waasəɔna yɔlɔa na tɔla.

⁸ Hai, Iso nyá kɔpantɔ tewaya.
Na yɔlɔa ŋmɛləyi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá tɔyaya taa wɛnɔv kɛ n haɔasəyi-wɛ,
na n yeki na pá nyɔɔki nyá kɔpantɔ isu lɔm.

¹⁰ Nyá kin kɛ weesuyɔ sɛɛlɔ wɛɛ.
Na tɔ naakəna nyá nyaaləm.

¹¹ Tacaa la kɔpantɔ kɛ mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa tɔŋəyi tampana tɔ.

¹² Kalampaani tɔ i taa fɛli-m nɔɔhɔlɛ.
Pəyele isayav i taa tɔɔni-m.

¹³ I naaki yɔlɔa asayaa tɛma
hotuyɔ na pá pəsi kɔpantɔlasi
paa pəsəyi kɔlɔyɔ.

37

Nyá taa i taa kpana asayaa lɛɛsvyɔ

¹ Tafiiti yontu.

Yulɔ nyá, nyá taa i taa kpana isayalataa yoo.
Taa tu nyuli pa kawaaɔa.

² Pa kɔŋ lontiluyɔ kɛ isu nyutɔ,
na pá wɔli isu nyutɔ kɔlɛkɔlɛkɔtɔ wɔlɔyɔ tɔ.

³ Ha nyá tɔyi Tacaa na n laki kɔpantɔ,
ɔlɛ n ká caya mə tɛtɔ taa na alaafəya.

⁴ Yele na Tacaa pəsi nyá leleŋ tɔlɔlɛ,
ɔlɛ i ká ha-ŋ mpi n nyuləyi tɔ.

⁵ Pɛti-i nyá weesuyɔ na n nyənəyi i tike
ɔlɛ i ká la mpi pə wɛ lapɔ tɔ.

⁶ I ká yeke na nyá siɔisuyɔ ná isu nyaaləm

na nyá tampána ná isu ilim ke pə sikuyu waatu.

⁷ Caya təpamm na ń teełəyi Tacaa na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tə.

⁸ Lə-yε, na ń yelee taa haŋaya.

Taa kunti, isayatu ke pə luləyi.

⁹ Pui kpiisi isagalataa ké,
ɔlena Tacaa teełlaa náá təyɔ tetu.

¹⁰ Pəcəyɔ pə kaasaa na isayav saali yem.

N kəŋ n nyəni i lonte taa,
n kaa na i ikpate.

¹¹ Ama təpasəlaa ká təyɔna tetu
na pá cayaŋa pa ti təpeleketee.

¹² Isayav caki siyisilu acaya ké,
na i nyasəyi i təyi kela.

¹³ Ama Tacaa ná wonjiyi-i ké.
Mpi tə, i nyəmə si huule kuyaku ká kəɔ.

¹⁴ Asayaa ná kpeeki pa layalee ké na pá paŋ pa təɔŋ
si pa kuyi kunyontunaa na wahala nyəma
mpa pa təŋəyi mpaav kusiyisuyu tə.

¹⁵ Ama pa mayamaɣa ke pa layalee ká sə
na pa təɔŋ peli.

¹⁶ Siyisilu wenaɔ pəciimaya kəla teu
ke asayaa paɣale nyəŋku tuutuuma.

¹⁷ Mpi tə, Tacaa n peləyi pa niŋ ké
ɔlena ń paasəyəna siyisilaa.

¹⁸ N nyəmə mpa pa təŋ isu Iso səlaa tə pa təɔ ké
na mpi n ká ha-we tə, pu pəsi pa nyəm ke tam təɔ.

¹⁹ Fεεle kaa təyɔ-weye wahala waatu taa.
N ká ha-weye haɣanaya ke nyəyɔsi waatu.

²⁰ Asayaa kəŋ lepu ké.
Tacaa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kəkə nyəɔsi.

²¹ Isayav kəntəyi ké u feləyi.
Ama siyisilu ná haakəna luyi kulomuyi.

²² Mpa Tacaa kooliyi kɔpantu tə
mpε pa tənna tetu.

ɔlena pá kpiisiyi mpa i təŋsəyi mpusi tə.

²³ Ye i laŋle heena yulu tənte,
i hasəyi i nəɔheε tee ké.

²⁴ Paa i tu hotaa u saaləyi ate.
I təkəyi i niŋ taa ké na i kusɪ-i.

²⁵ Too ma kuluyi tə,
haləna ma kpatəlaya,

ma ta nata pə ləwa siyisilu,
yaa pə susa ɪ piya ke təɣənaɣa sələmuyv taa.
26 ɪ haakəna luyv kvləmuyv ke tam ké
na Isə kooliyi ɪ piya ke kɔpantv.

27 Kisi ɪsəɣatv na ń laki kɔpantv
ɪle nyá piitim ká wee tetv taa ké tam.
28 Mpi tə, siyisuyv ke Tacaa n səlɔlaa.
Pəyele nn ləkɪ nyá yəlaa.
N kentiyi pa təə ké tam ké.

Ama n ká kpiisi asayaa piitim.
29 Siyisilaa ká təɣəna tetv
na pá caɣa tə taa ké tam.

30 Ləməɣasəe təm ke siyisilaa yəɣətəyi
na pá kpaaləyi tampana təɣuyv.
31 Pa Isə kiinj we pa lotu taa ké,
pu ceɲləyi-we.

32 Isəɣav ceɲəyi siyisilu ké
na í pɛəkəyi ɪ kuyv.
33 Ama Tacaa u yeki sɪ ɪsəɣav í kpa siyisilu ke ɪ səkpaɲ taa.
Yaa siyisilu təm í sɪ təhʉle taa.

34 Tɛɛli Tacaa na ń təɲəyi ɪ mpaav.
ɪ ka kʉsɪ nyá nyuyv na ń təɣə tetv
na í kpiisi asayaa na ń ná.

35 Maa nawa ɪsəɣav na í ɲmakələyi.
Na í pu səsəm ɪsu tuyv ke Lipaɲ
tetv kɔpantv taa.
36 Ama ma məla təna ɪle maa tasəyi-t nav,
na má pɛɛki na má wu paɣa.

37 Nyəɲna mpa pa təɲ ɪsu Isə səlɔlaa
na pá təɲəyi tampana tə.
Wei ɪ caaki í na lelɔla pa leleɲ tə,
ɪ weəkəna lʉluyv nyəma ké.
38 Pu wakəli ɪsəɣalataa tənɔɣa,
na pə kpiisi pa lʉlɔɲ.

39 Tacaa yakəna siyisilaa.
Na í kentiyi pa təə ké wahalanɔaa waatv.
40 ɪni ɪ waasəɣəna-we na í teɲ-we.
Na í fitiyi-weɣe asayaa niɲ taa na í yakɪ-we.
Mpi tə, inəyi pa tv kɔpʉuyv.

38

Kvətəntv wei ɪ nyəma ɪ təwakəlle tə ɪ sələmuyv

¹ Tafiti yontu nti

pa tɔɔsəyənə lɔ tɔ tɔyɔlɔ.

²Tacaa taa hɔ ma ŋkraŋyɔ
yaa ŋ tɔ-m saləka na pɔ́áná.

³Mpi tɔ, nyá nyámá yaga-m ké,
na nyá niŋ yuŋ tii ma tɔɔ.

⁴Nyá pɔ́áná tɔɔ,
ma tɔnyɔ fɛi tɔcɔŋŋ.

Ma kɔpəntɔyɔ tɔɔ,
alaafəya fɛi ma mɔwa taa.

⁵Ma isayatu kəla-m kɔŋkɔlɔməŋ.
Na tɔ́ nu-m isu səyɔla sɔsɔɔna.

⁶Ma hiŋ taa lapa kɔsɔyɔtɔ ké na pɔ́ wuki.
Ma kɔmɛlɛntɔ kasəyaga nté.

⁷Wɔsasi kəkəla-m ké na má kawa katatəlaya.
Lanwakəlle taa ké ma tɔŋ kuyeyɛŋ təna.

⁸Wɔsasi sɔsɔɔnsi saləyənə ma tənaya taa.
Pulɔpɔ fɛi tɔcɔŋŋ ké ma tɔnyɔ taa.

⁹Pə yɔka-m ké tənəŋnəŋ ma fɛi toma.
Na ma lanwakəlle yeki na má mələyi.

¹⁰Tacaa n nyámá ma kɔnyuləm ke teu.
Pəyele n nyámá ma mɔla.

¹¹Ma lanjɛ tɔɔki ké na ma toma tɛŋ.
Ma isɛ náá tu tɛŋ nav.

¹²Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.
Na ma cɔlɔ nyéma hatəlayənə-m.

¹³Mpa pa pɛɛkəyi ma səm tɔ pa nyəki-m katəsi
ɔnə mpa paa caa-m na kɔpantɔ tɔ
pá yɔyɔtəyi isayatu na tɔm kɔtɔsɔtɔ ke tam.

¹⁴Amə ma pəsa ntam ké maa nukɪ,
yaa kamumuka maa yɔyɔtəyi natəli.

¹⁵Ma wɛ ké isu ntam,
maa cɔɔki natəli.

¹⁶Ma lɔ Tacaa nyaga ma tekiyi,
na má tanɔa si ŋ cəna ma nəyɔ.

¹⁷Hali ma səlɔma-ŋ si ŋ taa yele na pá paana-m.
Yaa pá keesəna ma cɛŋlɔyɔ na pá kɔli ma tɔɔ.

¹⁸Mpi tɔ, ma cɛɛ fiyinuɔyɔ ké,
na ma wɔsasi tɔɔsəyi-m pə tɔm.

¹⁹Ma tisa ma kɔpəntɔyɔ ké
na kɔ tɔm caaləyi-m.

²⁰Ma kolontunaa wɛna alaafəya ké na toma.
Mpa pa footiyi-m mɔsɔŋ tɔ,
pa payalɛ wɛ sɔyɔntɔ.

21 Ɔsagatv ke pa ƀeetayɪ-m ma kɔpantv lonte.
Ma pɛekayɪ kɔpantv tɔɔ paa caaki-m.

22 Ma Ɔsɔ Tacaa, taa ƀ-m.
Pɔyele taa hatɔlɔna-m pooluɲ.

23 Ma caa, ma nyɔɔv yátv,
kɔɔ ƀɲ ke ma waasvɔv.

39

Kɔnyantɔɔlv kɔpantɔɲ tisuɔv

1 Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɔv tɔ
yontunaa na Yetutuɲ nyantv taa tɔɔlv.

2 Maa tɔwa ma taa kɛ si maa feɲ ma tɔntɛ tɔɔ,
na má taa pɔntɔna ma nɔɔ.
Maa kpa ma nɔɔ ke waatv wei Ɔsagatv ká wɛɛ ma kin tɔ.

3 Pɔ tɔɔ kɛ ma suma Ɔsu kamumuka.
Ama ma ƀɲle wakɔlaa na ma wɔsasi sɔɔsi.

4 Nɔɔsɛɛ pu-m na á nyaya ma taa
Ɔsu kɔkɔ na má mɔlayɪ.
Ntɛna pɔ caali-m si má sɔlamɪ si:

5 Tacaa kɛɛsi-m saa wei ma weesvɔv ká tɛ tɔ.
Kɔyɛɛɲ Ɔsɔnaya pɔ kaasa-m.

Yele na má nyɪ Ɔsɔna ma wɛ tɔtantaa tɔ.

6 Ma weesvɔv tayalɔɲ wɛ kɛ Ɔsu ntantaku wanɲ.
Pɔyele kv ta ke-ɲ pɔlv.

Yɔlaa tɔna wɛ kɛ Ɔsu heelim.

7 Yɔlv cɔɔki kɛ Ɔsu Ɔsotom,
na í tanɲayɪ Ɔsu heelim,
na í kaaki wɛnɔv huwa.
Ama ɪ ta nyɪ kv kuulu.

8 Tacaa, pɔnɛntɛ pepɛyɛ ma tasayɪ tɛɛlvɔv?
Nyaya maa tɛɛli tɔkpataa.

9 Waasi-m ma kawalaya tɔna taa.

Taa yele na kɔmɛɛmɔɲ wɔɲɪ-m.

10 Pɔnɛntɛ ma sumaya,
maa kuliɔi nɔɔ.

Mpi tɔ, nyá yelina na má wɛɛ yaasi inɛ ɪ taa.

11 Hai, yele-m mapv ke mpv.

Ma tɔm ká tɛ nyá niɲ taa.

12 Yɔlv Ɔsagatv ke n hɔɲna ɪ ɲkpaɲvɔv,
na ɲ wakɔlayɪ ɪ weesvɔv ɲku
ɪ sɔɔla teu tɔ Ɔsu sonsompɔle
wakɔlvɔv tɔvɔ pile tɔ.

13 Hai, Tacaa ke ɲkpaɲɲ na ɲ nu,
ma kɔsɔlɔmɔtv na ma kapusi.
Ma Ɔsɔlvɔm tɔm í taa kisi-ɲ pɔtɔɔtɔɛ ƀapv.
Mpi tɔ, ma kɛ muɔlv ke nyá tɛyɛ,

Isu ma cɔsɔnaa.

¹⁴ Kusɪ nyá ɪse ke ma tɔɔ
na ń yele na má feesi
na pécɔ má tee na pɛ saali.

40

*Paa wei i nyi pɔ tɔna mpi n lapa-m tɔ
(Kɔkalatɔ 14-18: Yontu 70:2-6)*

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Tacaa ke ma teela tɔkpapa.
Na í keesɔna ma tɔɔ na í nu ma kapusi.

³ Pɔyɔyɔ anaam wei i ké
sɔm katantamaya tɔ i taa ké i kpee-m.
Na í sɔɲsi-m kɔkɔramɔyɔ tɔɔ,
na má tɔɲna naani.

⁴ Ta Isɔ tɔna ma nɔyɔ taa ké
yontu kɔfatɔ sɪ má sɔɲna-i.
Payaɛ nuwa na pá ná mpɔ.
Uena pá nyanɲna Tacaa na pá tɔ-i naani.

⁵ Lelenɲ nuɔv nté wei i tuwa
Tacaa ke naani tɔkpataa tɔ.
I paa feina kalampaanɪ nyɔma na pɔpɔtɔnaa.

⁶ Ma Isɔ Tacaa n lapa tɔma sɔsɔna ke,
tá tɔɔ ké n feina saala.
Ma caakaya a tɔm yɔyɔtɔyɔ
ɪle a kɔla payaɛ.

⁷ Pɔ taya kɔtaya ɪsu ɪsayaɔv husɔyɔ nyɔɲka
yaa ɲka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ yaa kɔhav ke n sɔɔlaa.
Ama ɲkraɲɲ ke n tɔ-m sɪ má nu nyá tɔm.

⁸⁻⁹ Pɔ tɔɔ ké ma tɔma sɪ:
Mayalɔ, ma caa má la nyá luyɔ nyɔntɔ.
Isu pɔ wev kiiu takɔlaya taa tɔ.

Na má tɔkɔyɪ nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.

¹⁰ Siyisuyɔ tɔm ke ma kpaalɔyɪ
samaa tuutuuma taa sɪ:
Tacaa nyá waasɔyɔna.

Maa sunɲ, nyá mayamaya n nyɔmá mpɔ.

¹¹ Maa ɲmesɔyɪ ɪsɔna n yapa-m tɔ,
na nyá kɔpantɔ nti n laki tam tɔyɔ samaa taa.
Ama ma kpaalɔyɪ ké sɪ nyayaɛ ma waasɔlɔ.

¹² Tacaa n ta kisi nyá pɔtɔtɔle ke lapɔ.
Nyá kɔpantɔ na nyá taa teu kentiɲina-m tam.

¹³ Wahalanaa watɔyɔna-m na paa timpiyi.
Pa fei kalɔyɔ, ma kawalaya fɔtɔ felɔyɔna-m.
Pa tike ke ma naaki.
Pa payaɛ kɔla ɪsu nyɔyɔ taa nyɔɔsɪ.
Pɔ tɔɔ ké ma apalɔtɔ lepa.

14 Hai, Tacaa,
la suulu na ń kəə ləŋ na ń ya-m.
15 Mpa pa caaki ma wahala na ma səm tə,
pá kpisi na fεεε kpa-wε na pá tisi-wε tǎfε.
16 Mpa pa wonjiyi-m na pá kpaləsəyi tə,
pa fεεε í tu-wεye səyǎntu.

17 Nyá pεekəlaa təna í
yǎələna-ŋ na laŋhulǎmle.
Mpa pa caaki si ń ya-wε tə,
pa taləyi-ŋ tam si:
Tacaa kεε səsə.
18 Ma ké kɔnyǎntu ké na wahala tu.
Ama Tacaa tǎsəyi ma tǎm.
Nyayale ma waasulǎ na ma sǎnlǎ.
Ma ɪsə, waasi-m taa taahɪ.

41

Kɔnyǎntəyǎlɪ ɪsə səlǎmɔyɪ

1 Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tǎyǎlə.
2 Leləŋ nulǎ nté wei ɪ paasəyǎna acamaa tə.
Mpi tə, Tacaa ləsəyi-ɪ wahala taa ké
kuyaku ɪsəyav wule ké.
3 ɪsə kentiyi pǔntu weesuyɔ tǎə ké,
na í cayana laŋhulǎmle ke tetu tǎə.
ɪsə ɪ yeki na yulǎ ɪnɪ í hoti ɪ kolontunaa səkpaŋ taa.
4 Tacaa paasəyǎna-ɪ ɪ wɔsasɪ waatu ké,
na ɪ fεki-ɪ.
5 Ma kuyǎyǎtutu nté si: Ma pǎntəna Tacaa,
ɪε nyəni ma pǎtǎtǎle na ń waasi-m.
6 Ma kolontunaa pǎsəyǎna na mɔsɔŋ si:
Pǎlee ké n ká si na pá sǎə nyá tǎə?
7 Ye pa taa nəyǎlə kǎma ma wiiluyɔ
pǎpǎtu tǎm ké ɪ yǎyǎtəyi si ɪ hiki
timpɪ ɪ ka cayana-m tə.
8 Mpa paa caa-m tə pa kotiyi ké na
pá wɛlǎtəyi ma ɪsəyatu tǎm si:
9 Kɔtəŋ ɪsəyav husəna-ɪ,
ɪ kaa kulɪ.
10 Halɪ ma taapalǎ kɔpaŋ wei
má na-ɪ tə nukaya tǎma tǎm
na tǎ tǎki ma mɔtu tə
ɪ kula ma tǎə.
11 Hai, Tacaa nyəni ma pǎtǎtǎle,
na ń kɔsi-m na má lεti-wε.
12 Mpi pu hulɪ si n sǎələ-m tǎyǎle
waatu wei ma kolontunaa ká yele koou
si mpe pa kələ-m tə.

13 N paasəna-m ma tampana tənɔyɔ tɔɔ,
na n̄ sɪ-m nyá ɪsɛntaa kɛ tam tɔɔ.
14 Taaɪa ɪsɔ wei nyá n kɛ ɪsɛyɛli nyáma
ɪsɔ tɔyɔlɛ teeli tɔ.
ɪsɔ í kɔna mpɔ.

TAKELAYA NAALE NYEŊKA

42

(Yontu 42-72)

Wei ɪ hatəlana ɪsɔ tɔsɛɛlɛ tɔ ɪ wula

1 Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 ɪsu lɔkɔtɔ pukɔyɔ nam na í tənɔyɔ lɔm akpaa tɔ,
n̄pɔyɔ ma pɛɛkəyɔ Taaɪa.

3 Ma nyuləyɔ weesuyɔ tɔ ɪsɔ nyaga.
Pəlee kɛ maa kɔɔ nyá tɛ na má na-ŋ?

4 ɪsəlɔm kɛ ma tɔki ilim na ahoo.
Mpi tɔ, pa pɔɔsəyɔ-m tam kɛ sɪ:
Leyɛ nyá ɪsɔ ɪnɪ ɪ wɛɛ?

5 Halɪ pə lapa na má tɔɔsəyɔna lanwakəlle kɛ
ɪsəna samaa tɔkaya-m hɛkɔ na lanhulɔmlɛ sɔsɔlɛ,
na tɛ pukina ɪsɔ tɔyaga tɔɔ,
na pá wilitiyɔ na pá sanɪ-ɪ tɔ.

6 Pepe tɔɔ kɛ ma lanɔlɛ wakəlayɔ ma tɪ tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu sɪ má tɛɛli ma ɪsɔ
na má taaɪa-ɪ sam tɔtɔ.
ɪnəyɔlɛ ma waasulɔ ɪsɔ.

7 Hai, Taaɪa, ma lanɔlɛ wakəlaa kɛ tɔtɔyɔtɔyɔ.
Pə tɔɔ kɛ ma tɔɔsəyɔ nyana Yaatanɪ tɛtɔ mə tɔm,
na nyá sɛɛlaa na Hɛɛmɔŋ pɔyɔ na Misesyaa pulasi tɔm.

8 N yelaa na wahalanaa tənɔyɔ
təmayɔ ma tɔɔ ɪsu lɔm hola.

Pa waasa ma tɔɔ kɛ tɔwisiwisi.

9 Taaɪa, la-m kɔpantɔ kɛ ilim.
ɪlɛna má yoo-ŋ yontu kɛ ahoo,
na má səlɔmɪ-ŋ.

Mpi tɔ, nyá haana-m weesuyɔ.

10 Ma kentulu ɪsɔ,
n sɔɔ ma tɔɔ suwe na pé nukɪ-m?
Na n̄ yele ma kolontunaa na pá n̄makəlayɔ-m?

11 Pa kɔtɔyɔ nu-m kɛ təkɔpətɔ
na pá yɔyɔtɔyɔ ilim na pə tɛm sɪ:
Leyɛ nyá ɪsɔ ɪnɪ ɪ wɛɛ?

12 Pepe tɔɔ kɛ ma lanɔlɛ wakəlayɔ ma tɪ tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu sɪ má tɛɛli ma waasulɔ ɪsɔ,
na má taaɪa-ɪ sam tɔtɔ.

43

¹ Hai, Iso, seena ma tɔɔ ké
mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa tɔm taa,
na ń ha-m tampana.
Ya-m pɔpɔtunaa na asayaa nin taa.
² Nyayale ma kentulu,
n kisiyi-m suwe?
N yelaa na pé nukɪ-m
na ma kolontunaa ɲmakələyi-m suwe?
³ Hɔli-m nyá nyaaləm na nyá tampana
na á pɔna-m nyá tɔcayale
ke nyá pɔyɔ nanŋ nyəŋkɔ tɔɔ.
⁴ Ue maa kpətəna nyá kətayə tɔlate təna.
Mpi tɔ, nyayale ma lanɲhɔlɔmle na ma ayɔɔlee.
Hai, ma Iso maa see-ŋ na ma sanɲkɔ.

⁵ Pepe tɔɔ ké ma lanɲle wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má teeli ma Iso
na má tasa-i sam tɔtɔ.
Inəyəle ma waasɔlɔ Iso.

44

Tacaa kentuyɔ səlɔmvyɔ

¹ Kolee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Hai, Tacaa, tá caanaa keesa-tuyɔ
mpi n lapa-wɛyɛ too lɔŋtaa tɔ
na té nuna tá ɲkpaŋŋ.
³ N tɔyɔna piitimnaa yɔlaa na ń su-wɛ.
N kɔwa yɔlaanaa na pé waləna-wɛ.
⁴ Pə tayə pa toŋ na pa yooŋ wontu yapəna-wɛ,
na pé lá na pá tɔyɔ tetɔ.
Ama nyá toŋ na nyá wɛɛv ke pa waali lapəna mpɔ.
Mpi tɔ, n ka sɔɔla-wɛyɛ.

⁵ Hai, Iso, nyayale ma wulav,
nyá yekina na Yakəpɔ kələyi.
⁶ Nyá toŋ ke tɔ pəsəyənə tá kolontunaa ke kpɛntəlasɪ,
na té fɛləyi-wɛyɛ nɔɔhɛɛ na nyá hətɛ.
⁷ Tə ta tu tá tɔɔv ke naani.
Pəyele tɔ ta tan tá layatɛ si té waasi-tuyɔ pɔlɔ.
⁸ Mpi tɔ, nyá yakəna-tuyɔ tá kolontunaa nin taa
na ń tuyɪ mpa paa caaki-tu tɔyɔ fɛɛɛ.
⁹ Tacaa tu tuyɔ-ŋ teeli ke paa kuyaku ɲkuyɔ.
Tu seeki-ŋ tam ké.

¹⁰ Paa na mpɔ n lɔ-tu na ń tu-tuyɔ fɛɛɛ,
na ń kisi tá yoolaa waali ke wɛɛv.
¹¹ N yelaa na té se tá kolontunaa,
na pɛɛ pá kuu tá wontu.

12 N pɛta-tʉyʉ pa niŋ taa ké ɪsu tɔla ke təkule
na tá yá yem ké lɛlaa té.

13 N lɔ nyá piya taya aləha ké yem ké
n ta waa tá tɔɔ ké pʉlɔ.

14 N yelaa na tá cɔlɔ nyéma tʉvki-tʉ,
na pá paana-tʉ na pá wonjiyi-tʉ.

15 Taya piitimnaa yookina yontu,
na yɛlaa náá tuliyi-tʉyʉ ntompee.

16 Paa kuyaku ŋkuyu fɛɛɛ kpaaki-m
na pá laki-m tokuyu

17 ké waatu wei ma nukɪ
kolontu kʉtʉyʉ na ɪ saɣatʉyʉ tɔ.

18 Wahalanaa panɛ pa tɛna pa makəna-tʉyʉ.
Pəyele tɔ ta sɔɔ nyá tɔɔ.

Pécɔ tɔ ta wakəli tá na-ŋ tá nəɣɔ pɛɛɛyʉ.

19 Anɪ tɔ ta lɔ-ŋ yaa tá hatələna nyá mpaav.

20 Paa na mpʉ n nanɪta-tʉyʉ
lonte nte pa lɔwa tɔ tɔ taa ké
taale hasɪ tɔcayale.

Na ń yele na səm səkrɛtʉyʉ nyala tá tɔɔ.

21 Ye tu sɔɔwa tá ɪsɔ tɔɔ,
yaa tɔ sʉv tɪŋ ke laav,

22 n taa kpisi pə nyəm.

Mpi tɔ, n nyəma pə tɛna mpi
pə wɛ yʉlɔ lotu taa tɔɣɔ.

23 Nyá tɔɔ ké pa kʉyi-tʉyʉ paa kuyaku ŋku,
na pá lakəna-tʉ ɪsu pa pukuyuna heu ke təkule tɔ.

24 Hai, Tacaɔ n tooki suwe?
Fe na ń kʉli, taa lɔ-tʉyʉ tam tɔɔ.

25 Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá wahala
na tá lanwakəlle tɔɔ
na nn caaki tá nyənʉyʉ?

26 Mpi tɔ tɔ hota tá lotu tɔɔ ké mʉsʉyʉ taa ké.
Hai, kʉli na ń waasi-tʉ.

27 Hɛti-tʉyʉ nyá kʉpantu tɔɔ.

45

Wulav akpayale yontu

1 Kɔlee yontu nti tɔ ké sɔɔlɔyʉ nyəntʉ
na pá yookina cəmən na tá wɛ yonyoolaa
nyʉyʉ tʉ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

2 Təm kʉpantu haya ma taa ké sɪ má yɔɣɔti.
Wulav ke ma yoo ma yontu.
Maa yoo-təyi na caŋəm ɪsu takəlaya ŋmaalɔ kʉpan.

3 N tée apalaa tənaya ɪsentaa luw,
na ń yɔɣɔtəyənə caŋəm.
ɪsɔ koola-ŋ kʉpantu ke tam tɔɔ ké.

⁴ Yoolaa taa yoolu,
lɛli nyá layate.

Nteyete nyá teu na nyá teeli.

⁵ Kpa nyá yooú keeke taa na nyá səsəontu,
na ń huli tampana tənyu na ń seena acamaa tə.

Nyá ton í náná nyá kookalənaa səsaa taa.

⁶ Tə nyá nyəmə kuseŋte
na ń yaya nyá kolontunaa nyama
na ń məŋna-weye nyá tee.

⁷ Hai, Isə, nyá kumte we tam tə ké.
Tampāna ke n təŋəɣi na ń təkəna nyá kawulaya.

⁸ N səəla siyisuyu ké na ń kisi isayatu.
Pə tə ké nyá Isə ləsa-ŋ nyá taapalaa taa,
na pá pəli-ŋ kətaya nim.

⁹ Na tulaalənaa waani waani səsəŋ ke nyá wontu tə.
Na laŋhəlmle yonkpaama kələɣi,
nyá kutuluŋ wei pa lapa caŋəm na tuuŋ kela tə i taa.

¹⁰ Awulaa pəelaa we kawulaya təyaya taa alaa taa.
Wulav ələnəŋ səŋa nyá ntəɣəŋ tə
na í towa wulanaa kəpama.

¹¹ Ma pəelə ke ŋkpaŋ ke teu
na ń keesi ise na ma tə.
Səə nyá yəlaa na nyá caa təyaya pə tə.

¹² Wulav ləsaɣa í suu-ŋ nyá teu tə.
Inəɣəle nyá səsə, luŋi-i ate.

¹³ Tiii icate nyəma mpa pa wəna liyitee
na pá kəli lelaa tə,
paa pəeki si ń huli-weye pəelee,
ləna pá ha-ŋ kucəŋ.

¹⁴ Wulav pəelə tewaya təkpa kə kawulaya təyaya taa.
Wontu nti pa ləbna wola təɣə i suuwa.

¹⁵ Pa səpa-təɣi ŋmaləm paɣale ké.
Ntəɣi i suuki na pəelaa si-i na pá pona wulav kin.

¹⁶ Na pá suəkəna-i na kawilitasi ke wulav təyaya.

¹⁷ Hai, wulav, kuyaku nakuli nyá piya
í kpaɣa nyá cəsənaa kawulaya kumte,
na ń la-weye antulinya təna awulumpiya.

¹⁸ Ama máá təsəɣi nyá həte ke paa waatu wei ké.
ləna yəlaa təna saŋi-ŋ tam tə.

46

Pə təna pə tv Isə we tá waali

¹ Kolee yontu nti pa yookina nəɣə kuyullaya na tá we
yonyoolaa nyuɣu tv yontunaa taa təɣələ.

² Isə keke tá təcəsəle na tá nyuɣu tətule.
Inəɣəle waasuyu ŋku ku laŋəɣi laŋwakəlle waatu tə.

³⁻⁴ Pə tə ké paa tətə ká sele

na pɔɔŋ yɔɔləyi na í tiiki lum tɛɛ
yaa lum hola kaləyi kəkɔtɛ na á wasəyi
na á kɔləyi na á ciyitiyi pɔɔŋ, tu nyan.

⁵ Pəɔ nakəli ka wɛnna na ka lum hɛɛsəyi
Isɔ ɪcatɛ nyəma laŋlɛ.
Isɔtaa Isɔ Sɔsɔ tɛcaɣalɛ nanŋ nyəntɛ nté.

⁶ Isɔ wɛ tɔ taa ɪlɛ pɔlɔpɔ ɪ ciyitiyi-tɛ.
I ka waasi-tɛyɛ na pɔcɔ ilim lu.

⁷ Ye Isɔ kula ɪ nəɣɔ tɔɔ piitimnaa tɛɛ sɔvki ké,
na kawulasɪ náá seliyi,
na sɔɣɔntɔ náá píi tɛtɔ na tɔ yɔɔləyi na tɔ tiiki.

⁸ Aɛ na ɪsɔtaa pə tɔ Tacaa wɛ tá waali ké.
Yakəpɔ Isɔ kɛlɛ tá kɔkɛntuyɔ.

⁹ I kɔɔ na í ná sɔɣɔntɔ tɛma wɛna
Tacaa lapa tɛtɔ tɔɔ tɔ.

¹⁰ Inɪ ɪ kɔyɔna yooŋ nyɔyɔ kɛ hatoo antulinya tənasi tɔɔ,
na í peləyi pə tɔɔŋ na pə ŋmantaasi,
na í wɔ kpaləŋ kɛ kəkɔ.

¹¹ Isɔ sɪ: Yəlaa í hɛɛsɪ yooɔ na pá cɛkəna sɪ ma ké Isɔ.
Má ŋmakələnɔ tɛtɔ na tɔ piitimnaa.

¹² Aɛ na ɪsɔtaa tɔ wɛ tá waali ké.
Yakəpɔ Isɔ kɛlɛ tá kɔkɛntuyɔ.

47

I wiliti Tacaa wulav sɔsɔ

¹ Kɔlee yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔlɔ.

² Yəlaa mɛ má tənɔ í wilitiyi,
na í makɪ niŋ taa ké tá Isɔ.

³ Mpi tɔ, pə tənɔ pə tɛɛ sɔvki kɛ
Tacaa ɪsɔtaa Isɔ Sɔsɔ ké.
Inəɣalɛ tɛtɔ tənɔ wulav sɔsɔ.

⁴ Inɪ ɪ tɔyɔna tá niŋ taa ké yəlaa,
na í tɔ tá nɔɔhɛɛ tɛɛ ké piitimnaa.

⁵ Yakəpɔ nyəma taya ɪ sɔɔlaa
na í ləsi tá tɛtɔ na tá laŋa hɛɛwa.

⁶ Kawilitasi na tutuyɔ wula kɛ
Isɔ Tacaa kpana ɪ kumtɛ tɔɔ.

⁷ I yoo Tacaa kɛ yontu.
Inəɣalɛ tá wulav, í samɪ-ɪ.

⁸ Isɔ kɛlɛ tɛtɔ tənɔ wulav.
I samɪ-ɪ na yontu kɔpantɔ taa kɔpantɔ.

⁹ Isɔ caya ɪ kumtɛ nanŋ nyəntɛ tɔɔ ké
na í təkɪ piitimnaa tɔɔ ké kawulaya.

¹⁰ Piitimnaa awulumpiya sɔsɔ Apələham Isɔ yəlaa tɔɔ.
Mpi tɔ, inɪ ɪ tənna aɛ awulaa na pəsəlaa tənɔ
na í təkɪ pa tənɔ pə tɔɔ ké kawulaya.

48

Wulav sɔsɔ ɪcate

¹ Kōlee yontu ntɔ.

² Tacaɔ kɛ sɔsɔ kɛ,

ɪ mɔna samtu tɛna kɛ ɪ ɪcate taa kɛ
ɪ pɔɣu naŋŋ nyɛŋku tɔɔ.

³ Siyɔŋ pɔɣu ŋku ku tewaya

na ku hɛsɛɣi tetu tɛna yɛlaa laŋa.

Ku wenna ilim ntɔɣɔŋ tɔɔ kɛ,

ku taa kɛ wulav sɔsɔ ɪcate wɛɛ.

⁴ Tacaɔ wɛ tɔ taa kɛ na ɪ kentiɣi tɔ tɔ
na pɛ kɛli tɔ kolɔŋa tɔŋ nyɛŋka.

⁵ Awulaa kotaa na pɛ kuɪ Siyɔŋ tɔɔ.

⁶ Pa nawa ɪcate ɪlena sɔɣɔntu
anaam kra-wɛ na pɛ tu casɛɛ.

⁷ Mɔpɔɣu sɔɣɔntu tuta-wɛ na pɛ niki tɛnɛ inɛɣi
seluɣu ɪsu lɔlɔɣu wɔsasi tutuɣu alɔ tɔ.

⁸ Yaa ɪsu ilim tɛlulɛ heelim
yɔkuɣu kpulɛŋ sɔsɔŋ tɔ.

⁹ Nti tu nuwa konu tɔ,

tɔ na-ti na tɛ ɪsɛpɛɛ

kɛ Tacaɔ pɛ tɛna pɛ tu ɪsɔ ɪcate taa.

¹⁰ Hai, Tacaɔ tɔ huɔ nyɛ kɔpantu tɔm
kɛ nyɛ tɛsɛɛ taa.

¹¹ ɪsɔ nyɛ samtu nukɪ tetu tɛnasɪ taa kɛ.

Siyɪsuɣu kɛ n tɛŋɛɣi na ɪ huɔɔŋa nyɛ tɔŋ.

¹² Pa yɔɔɔɣi Siyɔŋ pulaya taa kɛ,

na Yuta acalɛ nɛ wɛ aŋmaala taa kɛ
nyɛ tampana huɔɔ tɔɔ.

¹³ ɪ tɔ na ɪ cɔɔ Siyɔŋ ɪcate taa

na ɪ kala ɪ tɛtɛŋɛ kutulɔŋ.

¹⁴ ɪ paasɛna tɔ koloosi na si tɔŋ

na ɪ kɛ kɛsi mɛ piya si:

¹⁵ ɪsɔ kɛɛ tɛ ɪsɔ kɛ tam tɔɔ.

ɪni ɪ kɛ tiikiɣina-tuɣu halɛna tɛ sɛm.

49

Yɔlv sɔki niŋ kakpasɪ kɛ

¹ Kōlee yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuɣu tu
yontunaa taa tɔɔɔ.

² Antulinya taa yɛlaa mɛ,

mɛ tɛna ɪ kɛ ŋkraŋŋ.

³ Sɔsaa, na sɛkpɛma,

na liɣitee nyɛma,

na kɔnyɔntunaa mɛ,

⁴ ləməyasee təm ke ma yəgətəyi,
na ma taa kumayasətu wəna hōwēe ke səsəm kē.

⁵ Ma welisiyi teu ke ituule taa kē,
na má teləsəyi-te na cəmoyu.

⁶ Pepe tō kē maa tasa nyam ke wahala waatu
ke saa wei ma kolontunaa ká ta-m
na pá tyyu-m wahala tō.

⁷ Pa liyitee tuutuuma ke pa tu naani
na pá hōj pa ti na pa wənav katatəlaya.

⁸ Ama pa taa nəgəlv feina toj si
í ya Isə cəlgə ɪ təgəntəle weesuyu
yaa ɪ maɣamaya ɪ nyəŋku.

⁹ Yulv ləsayə kəla liyitee,
paa pə lá isəna nəgəlv kaa pəsi ka yapu.

¹⁰ Pa hōvki si paa fiti pəlaav pa kaa si?

¹¹ Tampana tō, paa n kē nyəntu yaa kəmelen,
n ká si kē, na n yelina ləlaa ke nyá wənav.

¹² Paa pa hawa pa tetv ke pa həla
pəlaav tike ká tēna na kv pəsi
pa təcayale tam tō nyəntə.

¹³ Yulv səsəontu kaa səsə ɪ weesuyu ke tayaləŋ.
I we tənaya ke teitei kē isu kpəntə.

¹⁴ Yəlaa mpe pa təyi pa tyyi naani
na pá nyənəyi pa kuyəgətutv tike ke tampana nyəntu.

¹⁵ Ie mpi pa kəŋ tēsənav təgəlv.

Pu keeti-weyə isu heeŋ
na pá svsɪ atətəle taa
na səm pəsi pa tiikilu.

Na pə siyisina-weyə pəlaav təpəŋpəŋ na pa teu si.
Atətəle taa kele pa təcayale.

¹⁶ Ama Isə ká ya-m atətəle taa təna,
na í ləsi-m.

¹⁷ Paa yulv wənav təŋna hukuyu na í svvki toj
nyá ləŋle ɪ taa peli.

¹⁸ I kaa kpenna pə taa pulvyu ɪ səm wule
na í pona atətəle taa.

¹⁹ Pəyele ɪ yaakaya ɪ təyi
leleŋ nulv kē na í wəna ɪ isə.

Na í saŋ ɪ ti si pə təŋ teu.

²⁰ Paa na mpv, pə wēe kē si,
í polo timpɪ ɪ caanaa wēe
na paa naaki nyaaləm tō.

²¹ Yulv pəsəyi na í wēena səsəontu,
ye ɪ feina ləməyasee ɪ wēeki tənaya ke
teitei kē isu kpəntə.

50

Isə kəŋ si i hvvki i hvvle

¹ Asafi yontu.

Isə Toma təna tɔ Tacaa yaaki tɛtɔ tənaya
pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule tɔ.

² Siyɔŋ ɪcɛtɛ nte tɔ tewɔ təkpaɣaa tɔ
tə taa ké Isə teeki kəkɔ.

³ Ta Isə kəŋ ké,
ɪlɛ pə taya təpamm.

Kəkɔ wɛ ɪ nɔɣɔ tɔɔ ké na ká niisiyi pə təna.
Heelim ɪsayaɔm cɔɔna-ɪ ké.

⁴ Isə hvvkəna ɪ yəlaa na
í yaa ɪsɔtɔnɔyɔ na tɛtɔ ke aseeta.

⁵ Isə si: ɪ koti ma nyəma mpa
ma na-wɛ tə pɛɛla nɔɣɔ si
paa nuna-m na pá lá pə kətaya tɔ.

⁶ ɪsɔtɔnɔyɔ í yɔɣɔti si Tacaa má ma siyisaa ké.
Mpi tɔ, maɣalɛ hvvnɔ.

⁷ Isə si: Ma yəlaa ɪsɛyɛli nyəma í ke ŋkraŋŋ
na ma kaləna-mɛ, ma ké mə Isə ké.

⁸ Maa kaləna-mɛyɛ,
ɪlɛ pə taya ma kətasi tɔɔ,
í tá tu heɛsi-m sələyɛ lapu,

⁹ ma kaa mɔ, maa caa mə latəcɛnaa
yaa má kpeɛŋ tɛɛ pəŋtɔlvɔŋ kraɔ.

¹⁰ Mpi tɔ, má tənna hɔtɔ tɛɛ wontu təna
na pulasi taa nyəntɔ tənaya iyisi iyisi.

¹¹ Na pə sumasi təna,
atɛ wontunaa təna ké ma nyəm ké.

¹² Paa nyɔɣɔsi wɛ-m, maa pɔɔsəyi.
Mpi tɔ, antulinya na ɪ nyəm təna má tənna.

¹³ Wulee ma tɔɣɔ latəcɛnaa nantɔ
na má nyɔɔ pəŋtɔlvɔŋ caləm na?

¹⁴ Pə taya tɔɣɔnaya kvhav ke ma caaki.
Ama sɛɛtɔ ke ma pɔɔsəyi.

ɪ tənəyi na í laki ɪsəna
í ka suwa ɪsɔtaa Isə Sɔsɔ maya nɔɔsi tɔ.

¹⁵ Na ye í wɛ lanwakəlle taa í yaa-m na má waasi-mɛ
na í tɔ-m teeli.

¹⁶ Maa pɔɔsi asayaa si:
ɪ kaləyi ma kiin na má na-mɛ tá nɔɣɔ pɛɛlvɔyɔ tɔm
wɛ mə nɔɔsi taa si pə waasi-mɛyɛ wɛ?

¹⁷ ɪlɛna má sɛyɛsəyi-mɛ na u nukɪ
na ɪ ləkɪ ma tɔm.

¹⁸ ɪ tənəyi ŋmulaa tɔɔ ké,
na í sɔɔsəyi wasaŋkalənaa tɔɔ.

19 Isayatu ke mə nəsı yəğətəyi
na u nyanəna kaloolaya.
20 Na í cakı mə təğəntələnaa acaya,
na í kpeñəğəna mə mayamaya mə newaa.
21 Mpi í lapa təğəle,
na í həkı sı má su na?
Yaa í mayasəyi mə taa sı,
maa təñ mə ikpatə.
Maa kulı mə tə kə
na má kulı mə acaalətu təna təə na í ná.

22 Mə təna mpa me í səkı ma təə tə í ke ñkpaññ.
Pə taa kəə na má cəli-me na nəğəlu kaa waasi-me.

23 Ma sɛɛtu nté wei ı kusəyi
ma nyəyɔ ke teu tə.
Na wei ı nukəna-m tə,
puntu ke ma waasəyi.

51

Salamvɔv sı p'ə husı isayatu

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyəyɔ tu
yontunaa taa təğələ.
2 Tə taa kə Tafiiti keesəyi waatu wei ı na Ulii alv Pasepa pa lapa
Wasanjalətu, na Iso kuyəğətətu teləsəlu
Natan polo na í kaləna-ı tə pə təm.
Yontu ntəğəle sı:
3 Hai, Iso, nyəni ma pətəətəle ke nyá kɔpantu təə.
Husi ma kawalaya ke nyá suulu səsə təə.
4 Nyaali ma isayatu təkpatakpata,
husı ma təpəntəle na má we tənəññ.
5 Mpi tə, ma nyəma ma kawalaya təə,
ma naaki ma təpəntəle ke tam.
6 Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tə, ma lapa mpi pə fei-ñ teu tə.
N wəna tampana ke timpı n həkəna-m təğə,
n ta wakəli tiili.
7 Ma kə kawalaya tu ke hatoo kuyanku
ma too haya-m təğə.
Isayatu taa kə ı ləla-m.
8 Ama n caa kə sı tampana í we ma lotu taa.
Tu ləmayasəe ke hatoo ma taa.
9 Husı ma isayatu na má we tənəññ.
Nyaali-m na má kəli kponkpo mɔlɔm ke hɔlɔmɔyɔ.
10 Keesı-m lanhɔlɔmlə səsəle təm,
ləna ma wei ma lanle ka wakəlaa tətəğətəğə tə
tə hɔləmı təlɔilɔi.
11 Keesı nyá isə, taa nyəni ma isayatu,
husı ma təwakəllənaa.

12 Hai, Iso tu ma taa ké ləməyasəle naŋŋ nyəntə.
Layasi-m kɔfalɔ na má nukəna-ŋ na lotu kɔlɔmtu.

13 Taa lə-m na má hatələna-ŋ,
yaa ń ləsi nyá Feesuyu Naŋŋtu ke ma taa.

14 Mələna-m ma nyuyɔ yapu laŋhɔlɔmlɛ,
tu ma taa ké nunav ləməyasəle.

15 Ulena má huli pəntələa ke nyá mpaan
na pá təŋəyi na pá tayani keesuyɔ na nyá tɔɔ.

16 Hai, ma nyuyɔ yatɔ Iso, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kraaləna laŋhɔlɔmlɛ ke nyá waasuyɔ təm. ^a

17 Tacaa kuli ma nəɣə na má sa-ŋ.

18 Ye nyá luyɔ ka wɛ kətasi maa lapa-ŋ.
Paa nsi kəkə lusa si təna tɔ si mayamaya,
n ta sɔli.

19 Hai, Iso kətaya ŋka ka wɛ-ŋ teu na ń caaki təɣələ si
yulɔ laŋle na ɪ laakali ɪ wakələna ɪ ɪsayatɔ.

20 La nyá kɔpantɔ ke Siyən nyəma
ke nyá pɛɛɛɛ tɔɔ.

Na ń ŋma Yosalem koloosi.

21 Waatɔ ɪnəyi n ká sɔli kətasi nsi
n suwa si pá la-ŋ tɔ, na nsi kəkə lusa si təna tɔ.
Ulena pá la-ŋ kətasi ke latəcɛnaa
ke nyá kətaya təlɛtɛ tɔɔ.

52

Yulɔ wei ɪ tu naani ké ɪ wɛnav tɔ

1 Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa təɣələ.

2 Tɔ taa ké pa keesəyi ɪsəna
Itəm tu Toweki tayasa
Sayuli si Tafiiti pola Apimeleki tɛ.
Yontu ntəɣələ si:

3 Tɔŋ tu nyá, n yəɔləɣəna nyá ɪsayatɔ ke mpɔ suwe?
N ta nyi taa si Iso kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ?

4 Nyá nsəmlɛ na ləŋ ɪsu hɔnuyɔ,
na ń tɔsəɣəna lɛlaa.

5 N sɔla ɪsayatɔ na pá kəli kɔpantɔ,
na ń caaki pəpətɔ na pá kəli tampana.

6 Na nyá laŋle heena təm təna nti tɔ wakələyi təɣə.
Tə təna tɔ ké kəkəkɛɛtɔ ké.

7 Pə tɔɔ ké Iso ká wakəli-ŋ tam tɔɔ.
ɪ ká ləsi-ŋ nyá tɛ na ɪ tɛɛna,
na ɪ kpɛsi-ŋ weesuyɔ nyəma tɛ na ɪ təɣəni-ŋ.

8 Siyisilaa ká na-ɪ na səɣəntɔ kra-wɛ.
Paa wɔŋi-ɪ na pá təŋ si:

^a 51:16 ləsi-m səm: Lɛlaa hɔvki si ntanyi yontu tɔ caa si Iso ɪ cɛpi-ɪ yulɔkɔle nte ɪ lapa tɔ tɔ taa.

⁹Ye yulu kisa Isə ke kpɔluyɔ tɔyɔ
na í ha ɪ tɔyɪ liyitee nna ɪ wakəla lələa na ɪ hiki tɔ,
isəna ɪ tɛɪna tɔyɔle.

¹⁰Ama ma we Isə tɔyaya taa ké isu
tɔyɔ hɛtɔ nyəɲku.
I kɔpantɔ taa ké má ha ma tɔyɪ tam tɔɔ.

¹¹Ma sanɪ-ɪ tam tɔɔ ké pə təna mpi n lapa tɔ pə tɔɔ,
na má kpaaləyɪ nyá yələa isentaa si,
n ké kɔpanɪ.

53

*Yələa kɔpama na pa Isə ke antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

²Kɔmeleməɪ maɣasəyənə ɪ taa si Isə fɛi.
Yələa mpe acaalətɔ ke pa laki,
kɔpantɔ latɔ fɛi.

³Hatoo isɔtaa ké Tacaə nyənəyənə aɛ yələa
si ɪ naaki si ləmayasɛɛ tɔ nɔyɔlɔ ɪ pɛɛkəyɪ-ɪ?

⁴Pa təna pa yela ɪ mpaav ké na pá wakəli.
Kɔpantɔ latɔ fɛi pa taa paa kɔlɔm.

⁵Isayalataa mpe pa kaa nu.
Pa pəsa ma yələa isu tɔyənaya na pá təkɪ paa sɛɛkɪ-m.

⁶Tənaya paa selina sɔyɔntɔ pécɔ sɔyɔntɔ fɛi.
Isə ká kɔ mpa pa kɔləyɪ ɪ tɔɔ tɔ na í lɔ.
Paa tɔyɔ fɛɛle, mpi tɔ, Isə lɔ-we.

⁷Hai, ma kooliyɪ ké si Isɛyɛli nyéma waasɔyɔ
í luna Isə pɔyɔ taa ké waatɔ wei
Tacaə ká mənəna ɪ yələa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakəpɔ lɔluyɔ nyéma Isɛyɛli nyéma ká
ɪmaaləna laɪhɔlɔmlɛ səsɔle.

54

Kɔnyɔntɔyɔlɔ yaaki si pá waasi-ɪ

¹Tafiiti yontu nti pa yookina sanɪkɔ
na tə we yonyoolaa nyɔyɔ tɔ takəlaya taa tɔyɔlɔ.

²Tə taa ké pa keesəyɪ isəna Sifi nyéma pola
Sayuli kin na pá tayasi-ɪ si
Tafiiti ɪmɛla pa tɛtɔ taa tɔ.
Yontu ntəyɔle si:

³Hai, Isə, ya-m nyá hətɛ tɔɔ,
na ń hɔli ma tampana na nyá tɔɪ.

⁴Hai, Isə nu ma kuyɔyɔtɔtɔ.

Ke ηκπαηη na η nu ma kusələmυtu.

⁵ Mpi tə, kpai nyəma kula ma təə,
na pá səəli ma weesuyu ləsyu na mυsυη
pa paa feina-η.

⁶ Ama nyaa waasəna-m,
nyayale Taca, na η paasəyana-m.

⁷ Isayatu í məli ma kolontunaa nyəəη taa
na η təkí pa nəəsi ke nyá tampana təə.

⁸ Maa la-η kətaya na lotu kolυmtυ
na má sa nyá hətε.

Mpi tə, Taca n ké kupaη ké.

⁹ N fita-m nəyəsεε təna taa ké,
na má nyənəyi ma kolontunaa kpisuyu.

55

Wei i waali pa luwa tə i sələmuyυ

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina saηku na té we
yonyoola nyuyυ tυ yontunaa taa təyələ.

² Hai, Iso ke ηκπαηη na η nu ma kusələmυtu.

Taa kisi ma wiinaυ ke nuυ.

³ Nu ma təm na η cə-m,
nəyəsεε pına-m na má cəəki yem na má huγutiγi lotu.

⁴ Mpi tə, ma kolontunaa nyaasəyi-m ké,
na asayaa náá ηmakələyi-m na pá mələyana
ma nyuyυ taa ké wahala na pá we ma waali na páána.

⁵ Ma laηle wakəla səsəm ké,
na səm səyəntυ pu-m.

⁶ Səyəntυ səsəəntυ kpa-m ké,
na má seliyi.

⁷ Ma nyulaya isυ ye maa wəna keη isυ alukuku,
maa kula həntυ na má hεεsi.

⁸ Maa sewa na má polo pooluη
na má caya timpi nəyələ fei tə.

⁹ Maa sewa ləη ke kacuculaya
na heelim səsəəm na má cəəsi.

¹⁰ Taca, líyítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tə, mυsυη na ıyoosile tike ke ma naaki ıcate taa.

¹¹ Yoou cəəkəna tə koloosi ke ilim na ahoo.
Kupəntəη na acilayatu suna tə taa.

¹² Yulυkule we tə taa ké.
Pəyele ηmuləm na tυsuyυ náá laηəyi.

¹³ Ye pu ké kolontu tυkəna-m pə taa la-m pulυ.
Yaa ye ma pata ka kulayana ma təə maa ηməla-ı.

¹⁴ Ama ma na wei tə kaawa na ma tuyəna-ı təyə,
ı ké ma taapalu na ma ceu ké.

¹⁵ Ma na-ı tu we təma na leleη ké,

na tá na samaa tə puki Iso təsεελε taa.

¹⁶ Səm í tuti ma kolontunaa,
na pá tii atətəle taa na pa íεε.
Mpi tə, ísəyatv suna pa taa.

¹⁷ Iso ké maa wiina,
na inu í ká waasəna-m.
¹⁸ Tanəη na ilim taa na taanaya ke ma wiiki
na í nuku ma nəγə.

¹⁹ Inu í ká yana-m na í yele na má hεεsi.
Mpi tə, mpa pa kuləγi ma təə tə pa wε paγale ké.
²⁰ Iso wei inu í kέ wulav ke too tam təə tə,
í nu na í pasa-wε.

Yəlaa mpé paa layasəγi,
pécə paa nyaηna Iso.
²¹ I tu í taapalaa mpa í na-wε pa wε lelen təγə niη.
Na í wakəli nəγə ηka í ka pεelaa tə.
²² I nəγə na lelen kέ ísu tuη na í taa na kəkə,
na í faacinaa tewa, ílena í taa na sapəlasí.

²³ Pεti nyá nəγəsεε tənaya Taca niη taa, na í paasəna-η.
I yeki si siγisulu í cεηli.

²⁴ Ama Iso n ká yele na yəlaa mpe
pa tii pəlaav tapvγv tεε.
Yulvkvlaa na ηmulaa ná kaa haya
pa pusi hεkv na pécə pá si.
Ama nyaya ma pεta ma ti.

56

Konyəntəγəlv pεta í təγi Iso

¹ Tafiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyvγv tv yontunaa taa təγəlv.
Yontu ntəγi pa yookina alukuku wei í wε
pooluη tuη səsəəη təə tə í luyv.
Tə taa kέ Tafiti kεεsəγi ísəna Filiisi nyáma
səηsa-í Katí tə pə təm.
Yontu ntəγəle si:

² Hai, Iso nyəni ma pətətəle, pa huluyv-m kέ.
Kvyeη təna pa yookina-m kέ, na pá caaləγi-m.

³ Kvyeη tənaya ma kolontunaa wε ma waali.
Pa wε paγale kέ, na pá yookina-m.

⁴ Ye kvyakv ηku səγəntv í kpa-m,
nyaya ma tvγi naani.

⁵ Ma saη Iso kέ í təm kvγəγətv təə,
na ma tv-í naani na səγəntv fεi.
Pepeγe yvlv pəsəγi na í la-m?

- 6 Paa kuyaku ηkuyu pa tugu-m kunyeh,
na pá huuki ma tōó ké isayatu.
- 7 Pa lapa nayo kulumaya si pa ceηayi-m na pá naasayi-m
na pá huliyi ma ikpate ke paa timpi ma puki tō.
Mpi tō, pa caa ma weesuyu lasuyu tō.
- 8 Pa kaa pasi pa fitina isayatu nti pa laki tō.
Hai, Iso, peti yalaa mpeye ate na páána.
- 9 N tema ma takpaalatu mpaav ke cekanau
suu ma isalum ke nyá tonyo huluγu taa.
Nmaa pə təm ke nyá takalaya taa.
- 10 Ye ma mapa kapuka na nyá tōó,
ma kolontunaa ná mäləyana pa waali ké,
ma nyəma si Iso nyá, n we ma tōó.
- 11 Ma san Iso ké i təm kuyəγətutū tōó.
Ma sama Taca ke i təm tōó.
- 12 Inayi ma laki naani, maa nyaηna pulu.
Pepeye yalaa pəsayi na pá la-m?
- 13 Hai, Iso pə we si má la isu ma suw nayo tō,
de nyana tamle kataya ke maa la-η.
- 14 Mpi tō, n waasa-m səm taa ké,
si ma tō nyá isenta ke weesuyu nyəma nyaalam taa.

57

Tafiiti sələmayi isətaa Iso SəSə (Kvkalətv 8-12: Yontu 108:2-6)

- 1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyoyu tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təγələ.
Tə taa ké Tafiiti keesayi isəna i sewa Sayuli na í
ηmeli kvkramoyu puγu taa tə pə təm.
Yontu ntəγələ si:
- 2 Hai, Iso nyəni ma pətətəle yoo,
nyəni ma pətətəle.
Mpi tō, nyá kin ke ma preekayi ma təcəsəle.
Maa ηmeli təna, na n kenti ma tōó,
haləna wahalanaa pane pá tē.
- 3 Isətaa Iso SəSə ke ma yaaki.
In i lapəna-m pə təna.
- 4 I ká waasi-m na hatoo isətaa,
na í liyiti wei i tu ma waali tō,
na í la-m i kupantu.
- 5 Mpa pa hekv ma we tō
pa tōki yalaa ké isu təγəlasí.
Pa kela seηtaa ké isu ηmantaasi na nyəma,
na pa nsəmle na ləη isu layate.
- 6 Hai Iso, nyá səsəəntu í kəli isətənyo ke kuloyu,
na nyá teu na tetu təna tōó.

7 Paa hula puyv ke ma mpaav taa ké,
na kv lumsu-m.
Uena pá nyi-m katoka.
Ama kulbmaa mpe pa hotina ka taa.

8 Hai Iso, ma nyoo ton,
maa sa-η na má puyvli-η.

9 Ma ləsayə, fe,
ma cəmuyv na ma saηku í fe,
maa fe na péco pá nyaali.

10 Tacaə maa sa-η yəlaə taa,
na má puyvli-η piitimnaə taa.

11 Mpi tə, nyá kəpantv səsəəntv tapə isətənyv ké,
na nyá teu náá tēe isəηməntv təə.

12 Hai Iso, kpaasi nyá təyi isətənyv təə,
na nyá teeli na tetv təna taa.

58

Iso we tetv təə na í həkəna

1 Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuyv tv
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təyələ.

2 Yəlaə me sum taa ké í ká hələna tampana na?

Μpyv í təηəyi siyisuyv na í həkəna?

3 Təfaə ke í lakəna isayətv ke tetv təə,
na í laki musəη.

4 Hatoo asayəə həəv tēe ké pa wakəlaə,
na pəpətənaə náá leki na péco
pa luki pa toonaa lotu taa.

5 Pa we sətə ké isu tvmaa,
yaa isu paasəle ntam wei ı təkəyi ηkpaηη tə.

6 Isu paasəle nte tu nukı tvv yontu tə,
paa tvwaa taa aka.

7 Hai, Iso holi pa kela ke pa nəəsi taa,
Tacaə yəkı təyələsi tamasi.

8 Pá məkı yem isu lvm kpeηuyv tə.
Ye pa tə nəyələvyv nyəmə, á pəsi kpete.

9 Pá si na pá yəəli yem isu atantaəlv.
Na pá wēe isu pə hələsuyv pəyayə,
na ká tá keesi ilim tə.

10 Pa səwá tivη kaa la hətə,
na péco Iso kpesi-ı isu kacuculəyə,
paa a wəlaə yaa á na a lvm, pə ta kv pəlv.

11 Yəlvpaη laηle ká həlvmı
waətv wei Iso ká lēti asayəə tə

iní ı ká tɔ pa caləm taa.

¹² Waatv inəyi yəlaa təna ká tɔ si:
Yəlaa kupama wəna pa kasəyaya,
Isə wə atə na í hvəkəna.

59

Isə waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiti yontu nti tə wə yonyoolaa nyɔɔv tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv tɔyɔlɔ.
Tə taa ké Tafiti kəsəyi isəna Sayuli tilaa si
pá feŋ ı təyaya na pá kv-ı tɔ.
Yontu ntəyələ si:

² Ma Isə waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pəkəyənə-m isayav tɔ pa niŋ taa,
ya-m yuləkula mpe pa nəyɔ taa.

⁴ Asayaa mpeyele na pá cəŋəyi-m,
yuləkula mpe pa caa pa tii ma tɔɔ ké.
Taca aŋi ma ta la isayav natəli,
pəyele ma ta seki ma kulapəle.

⁵ Paa na ma ta la pulv tɔ,
pa kprakəyi sewa na pá taŋanəyi pa ti.

Hai, Isə fe na í kɔɔ ma kiŋ na í ná.

⁶ Taca atə na isəta pə tɔ,
Isəyeli Isə nyá,
kuli na í waasi-m mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa niŋ taa,
kisina waali lulaa mpeye nyá kupantv.

⁷ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ
isu hasi tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna ıcatə.

⁸ Isayav suna pa nəəsi taa təpam,
na pa kuyəɔtɔtɔ wə isu layaləe.
Pa təŋ si awe ká nuna pa təm?

⁹ Ama Taca nyá wəŋiyi-wəye,
na í paakəna mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa təna.

¹⁰ Paa pa toŋ ká wəe isu cəne na lé,
Isə nyayale ma kentulu.

¹¹ Ma Isə kupan n ká kɔɔ ma cəlɔ,
na í huli-m ma kolontunaa na pé wakəla-wə.

¹² Taa kv-wəye ləŋ,
na pé kɔɔ na ma yəlaa sɔɔ nyá toŋ tɔɔ.
Ama ciyiti-wə na toŋ uləna í peti-wə.
Taca, nyayale tá kvkentuyi.

¹³ Pá kula pa nəyɔ tɔɔ te, pa wakəla-ŋ ké.

Pa maɣamaɣa pa kalampaani katoka í kpa-we.
 Mpi tɔ, kɔtɔyɔ na kaloolaya tike ke pa laki.
 14 Kpiisi-we na pááná na pá taa tasa-weye nav.
 Ue antulinya tɛna ká nyi si
 Iso Sɔsɔ we lseyeli taa.

15 Paa taanaya nkaya pa kɔɛɛ isu hasi tintiyile.
 Pa casayi kapusi na pá cɔɔkɛna ɛcate.

16 Na pá pɛɛkayi paa timpiyi tɔɔɔnaya.
 Pu takɛ-weye teu ɛlena pá suv mɔla.

17 Maa sa nyá tonj ké,
 na ma kpaali nyá kɔpantu ke tanan tɛɛ.
 Mpi tɔ, n ke-m tɔcɔɔsɔle tonj nyɛntɛ ké
 na ma kentulu ke lanwakalle waatu.

18 Maa sa ma kentulu nyaya.
 Hai, Iso nyayale ma tɔcɔɔsɔle,
 ma Iso nyá kɔpantu we sɔɔɔntu.

60

*Iso nuki ɛ yɔlaa mpa pɔ kɔlaa tɔ pa wula
 (Kvkalɔtv 7-14: Yontu 108:7-14)*

1 Tafiiti yontu nti ɛ yooona
 sankv si ɛ sɛɣesɔɣana tɔɔɔɔ.
 2 Tɔ taa ké Tafiiti keesayi ɛsana ɛ yooona
 Silii nyáma mpa paa we Mesopotami
 na Sopa pɔ tetu taa tɔ.
 Pa mɔlaya kpente ɛlena Sowapi náá kv Itɔm tetu
 yoolaa ke iyisi naanɔwa na naaleye (12.000) tɔm tɛtekɔle taa.
 Yontu ntɔɔɔle si:

3 Hai, Iso, nyá lɔna-tu na té yá yem yem.
 Heesi nyá pááná na n mɔɛna-tu.

4 N ciyita tetu na té yá pɔɔɔɔɔɔ,
 nyala-ye, tɔfɔ tɔ tɔɛna seluyu ké.

5 N maɣasa nyá yɔlaa tá na tonj,
 na n caali-tu na té nyɔɔ solum kɔkɔkɔm.

6 N hula nyá kɔpama ke yaasi wei pá nawa,
 ɛ pa se kolontu nyɛmá kɔtɔtɔna tɔ.

7 Hai, cɔ-tu na n kɔɔ tá waasuyɔ,
 ɛlena n yá nyá kɔsɔɔllaa tá, na nyá tonj.

8 Iso yɔɔɔta ɛ tɔsɛɛle nanɛ nyɛntɛ taa si:
 Maa tɔɔɔna akaitu.

Maa tala Sikem ɛcate,
 na má faya Sukɔti tɛtekɔle ke hɔɔɔɔɔɔ.

9 Má tɔnna Kalaati na Manasee.
 Ifɔlayim kele ma yooou kahuka.
 Yuta kele ma kawulaya kɔpɔtɔyɔ.

10 Mowapu kele tiyaya nkɔ ka taa ma sɔɔ lom tɔ.

Maa læsi Itəm tɔɔ ké aseeta
na pé huli si má tənna-i.
Maa yaɣa yooɔu kakiisasi ke Filiisi nyéma tɔɔ.

¹¹ Awe ká pona-m Itəm na í cɛɛ-m
pa kolunɔa ɪcate?

¹² Ye pə taya Iso nyá, awe?
Pəyele nyá lə-tu, n fɛi tá yoolaa waali.

¹³ Kɔɔ n sənə-tuyv tá kolontu təm taa.
Mpi tɔ, yɔlaa waasuyv ké heelim ke yem ké.

¹⁴ Ye Iso n we tá waali tɔ laki akanaa ké.
Nyaa nanɛtəna tá kolontunaa.

61

Ma sɔɔla nyá tɔyaya taa cayale ke tam tɔɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa na pá yooki-ti na sanɔv tɔɔɔɔ.

² Hai, Iso nu ma wula,
na n ké nkpaɛɛ na ma kusələmɔtu.

³ Ye pə kəma na má kpisi,
paa ma we tetv tənaya,
isu ma yaa-ɛ si n waasi-m.
Pona-m tɔɔɔsɔɔɔ nte ma kaa pəsi na má tala tɔ.

⁴ Mpi tɔ, nyayale ma kentulu,
na ma kolunɔa ɪcate ke kolontu kin.

⁵ Nyá tɛɛ ma caa cayav ke tam tɔɔ,
na má cɔɔsi nyá tɛɛ.

⁶ Mpi tɔ, hai, Iso nyá nukəna ma koolee
na n haaki-m mpa pa nyaɛna-ɛ tɔ pa kpancoou.

⁷ Kpaasi wulav weesuyv na iso,
na í pusɪ tayali na pé polo lɔlɔɛ loosi loosi.

⁸ I weɛ kawulaya kumte tɔɔ ké tam tɔɔ,
na nyá kɔpantv waasəɣi-i.

⁹ Uɛ maa puyvli nyá hətɛ ke tam.
Na má lá isu maa suv nɔɔɔ tɔɔɔ paa kuyaku nkɔ.

62

Maa weɛ Iso kəɛkəɛ taa tɔpamm

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa isu Yetutunɛ keesuyv tɔɔɔɔ.

² Iso ké ma pɛta ma ti.
Inɪ i kin ke ma nyuyv yapv lukəna.

³ Inəɣəɛ ma kukpamuyv na má tɔɔv-i kpuluyv
ma nyuyv yapv nté, na ma kolunɔa ɪcate.
Pulɔv u cɛɛlɔɣi-m i kin.

4 Pəlee ké mə tənə í ká yele kpəntoyu
 na í huliyi yulu si í kuyu-i?
 Isu kolunja weeluyu tə,
 yaa kalaa wei i seliyi tə?
 5 I kpenta nəγə si í tusi-i i təcaγale səsəəle taa.
 Pəpətu we-meγe teu ké,
 mə nəəsi ké í kooliyina kəpantu
 na mə lotu taa na mpusi.
 6 Isə kinj tike ke maa pəeki heesuyu.
 Mpi tə, inu i yekina na má tēləyi.
 7 Inəγəle ma kəkramuyu na má tūyi-i kpuluyu.
 Ma nyuy yapu nté,
 na ma kolunja icatē.
 Pulu pu u cēnləyi-m i kinj.
 8 Isə yakəna ma nyuy na í tūyu-m teeli.
 Inu i kentiya ma təə na toj,
 Isə kele ma kpuluyu tətule.
 9 Hai, yəlaa me, í pəti-i mə təyi paa waatu wei,
 na í tūli-i mə lotu,
 Isə kele tá kpuluyu tətule.

10 Tampana təə,
 yəlaa təm cəkənav we katē ké,
 pa we ké isu ilēməj.
 Pa tənə pa fēi yuj ke sanəya təə.
 11 I taa ha mə təyi mūsəj taa,
 i taa teeli wēnav mpi pa lēkəna toma tə.
 Paa wēnav hukiyi, i taa cēla-wəyi mə ti.

12 Isə yəγətəa na í lēli na má nu si,
 inəγəle toma tu.
 13 Tacaa nyá tike nté kəpən
 na n fēləyi paa wei isu i lapa tə.

63

Isə kəpantu kəla weesuyu ke teu

1 Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
 nyuy tu yontunaa taa tə.
 Tə taa ké Tafiti kēesa i caγale təm ke Yuta wulav tətə taa.

2 Hai, Isə, nyəγale ma Isə,
 ma pəkəyi-i ké,
 ma ləsəya nyuləyi-i ké,
 na má tēj taasi ke nyá təə ké wuləya
 tətə nti tə taa ləm fēi tə.
 3 Nyá təyaya taa ké ma nyəna-i teu
 na má ná nyá toj na nyá teeli.
 4 Mpi tə, nyá kəpantu kəla weesuyu ke teu.
 Maa kpaali nyá samtu.
 5 Nyəya maa sēe ma weesuyu tənə,
 na má səlēməγəna nyá hətē.

⁶ Maa haya ké isu ma tɔɔ nim tɔɔnaya kupaŋka.
Uena má yoo-ŋ yontu na laŋholumle.

⁷ Ye ma hanta, ma tɔɔsɛyi nyá tɔm ké,
na ma mayasɛyi-tɛyi ma taa ké ahoɔ tɛna.

⁸ Nyayale ma waasɔlv, ma laŋle heena
nyá ken isotom taa cayale.

⁹ Ma tamsɛna-ŋ ké na luyɔ kulɔmɔyɔ,
nyá ton waasɛyɛna-m.

¹⁰ Mpa pa lɔki ma weesuyɔ lɔsuyɔ tɔ,
pá wakɛli-wɛyɛ lɔŋ na pá susi-wɛyɛ tɛtv lumanɔ taa.

¹¹ Pá ku-wɛyɛ isayakuyɔ na pá waasi taale hasi.

¹² Uena wulav náá yɔɔlɔyɛna Isɔ.

Wei i ka tuuna Isɔ hɛtɛ tɔ pɔntv ká sam-i ké.

Mpi tɔ, pu tɛki pɔpɔtvnaa nɔɔsi.

64

Isɔ kala nsɛma asayɛɛ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuyɔ tv yontuna taa tɔɔlv.

² Hai, Isɔ nu ma nɔɔ ke waatv wei ma mɔlɔyi tɔ.

Kenti-m kolontv wei i nyaasɛyi-m tɔ.

³ Fiti-m isayatv nti asayaa tayana ma tɔɔ tɔ,
na ń hatɛlɛna-m nti yɛlaa wakɛllaa mayasɛyi ma tɔɔ tɔ.

⁴ Pa nɔɔsi na lɔŋ ké isu layatɛ nte pa salaa tɔ,

na pa tɔm isayatv wɔki isu nyɛmá.

⁵ Yɛlaa kɔpama ke pa tɔɔki pa nyɛmá ke mukaya.

Paa heeliyi-wɛ na páɔɔ pá tɔ-wɛ,

páɔɔ sɔyɔntv fɛi-wɛ.

⁶ Pa kaasɛyi pa tɛyi pa isayatv tɛmlɛ taa ké,

na pá mayasɛyi isɛna paa nyi pa katɔsi tɔ,

na pá tɔŋ si nɔyɔlv kaa na-si.

⁷ Isayatv ke pa mayasɛyi.

Na pá tɔŋ si tá sɔɔlv puwa.

Tɔ twa mpi tu la tɔ pɔ pɛlɛ.

Yɔlv lotv wɛ lumanɔ ké.

⁸ Uena Isɔ náá tɔ-wɛyɛ nyɛmá,

na í yaya-wɛyɛ kpaakraa.

⁹ Pa kuyɔyɔtv huna-wɛ,

pa tɛna mpa pa naaki-wɛ tɔ

pa kpaɛtɛyi nyɔɔŋ.

¹⁰ Sɔyɔntv kpa yɛlaa tɛna

na pá kpaalɔyi mpi Isɔ lakɔ tɔ,

na pá cɛkɔyɛna i kulapɛlɛ huwɛɛ.

¹¹ Siyisilu í yɔɔlɛna Taca na í tuyi-i kpaɔyɔ.

Pa tɛna mpa pa tɔŋyɛ tampana tɔ pá sa pa ti.

65

Isə mɔnaa sɪ pá samɪ-ɪ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔtu tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isə, tu sa-ŋ Siyɔŋ taa ké na naani, na tɛ́ lá ɪsu tə suw tá nɔɔsɪ tɔ.

³ Nyá nukəna sələməŋ.

Nyá cɔlɔɔ yəlaa təna ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tɛɛ-tɔɔtu tɔŋ ké.

Ama nyaa husəna-ke.

⁵ Lelɛŋ nulɔ nté wei n ləsaa na ń yaa sɪ í caya nyá tɔyaya taa ké nyá ɪsɛntaa tɔ.

Tu tɔɔtu nyá tɔyaya nanŋ nyəŋka taa kɔpantɔ na tɛ́ haya.

⁶ Tá nyɔɔtu yátu Isə nyá kɔpantɔ tɔɔ ké n nukɪ tá kɔsəlɛmɔtu,

na ń laki-tɔɔtu kəkɔlɔ nyəmnaa.

Nyaya tetu na lɔm pə tənasi yəlaa tɛɛlɔɔ.

⁷ Isə nyá suna pɔɔŋ na nyá tɔŋ, na ń suu nyá tɔɔtu toma.

⁸ Na ń hɛɛsɔɔtu tɛŋku na ɪ hola pa kəkɔtɛ, na yəlaa nyəntɛ tɔtɔ.

⁹ Antulinya tənasi tɔɔ nyéma ná nyá kəkɔlɔ nyəm na pá nəɔsɔɔtu, na lanhɔlɔmle náá kɔɔtu ilim tɔtɔlɛ na pə tɔlɔlɛ nyéma.

¹⁰ N paasəna tetu na ń yele na tɛv nu-tɔɔtu sɔsɔm, na ń kaa-tɔɔtu kɔpantɔ na lɔm su Isə lɔɔŋ.

Na ń yele na tetu wɛɛ mɔsɔŋ ke teu na tɔɔtuɔɔtu náá laki.

¹¹ N yɔɔlɔɔtu lɔm ke awasa na ń yəkɔɔtu tamɔɔtu, n yeki na tɛv nu na pə huɔ, na ń kooli kɔpantɔ ke pə məhoo.

¹² N kɔsɔɔtu pənaya nyɔɔtu na nyá kɔpantɔ, na kɔpantɔ kɔpɛŋ nyá mpaasɔ taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔlaya tetu, na pulasi lanɔ náá hɔlɔmɪ.

¹⁴ Kaləkəŋ waasa tɔtɔɔlɛ, na kɔtɔɔtu náá nyala tɛtɛka taa.

Lanhɔlɔmle kakiisasɪ na yontu nukɪ.

66

Waasɔlv Isə samtv

¹ Yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyɔɔtu tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Atɛ yəlaa mé, mé təna í wiliti Isə na lanhɔlɔmle.

² ɪ yoo ɪ hətɛ samtv yontu,

na í tu-í teeli na mé samtú.

³ Í heeli Isò sí:

Nyá tãma ke sãsãna.

Kolontunaa naaki nyá toŋ sãsãŋ,

lɛna pá yeki kalampaani.

⁴ Tetu yalaa tãna hãnta nyá nãhɛɛ tɛɛ kɛ́,

na pá yooki lanhɔlɔmlɛ yontu na pá san nyá hãɛ.

⁵ Í kã na í ná Isò tãma,

í lakasi ke sãsãnsi kɛ́.

Yalaa taya í laki-si.

⁶ Isò yelaa na tenku lum nyã,

na pá yele tetu puɣulaya na yalaa tã nãhɛɛ.

Tɛnaɣa tá lanja hɛɛna-í.

⁷ Isò toma ke í ŋmakɛlɛna tam tã.

Na í feŋiyi piitimnaa na í ɛɛ

sí tã kullaa í taa tasa í tã kɛ́ kulɔyɔ.

⁸ Yalaa mé í sa tá Isò,

í sami-í na mé nãsi nu.

⁹ Isò haana-tuyɔ weesuyɔ,

na í kentiɣi tá tã sí pá taa co-tu.

¹⁰ Hai, Isò, nyá maɣasana-tu na ń tayaní-tu,

ɛsu pa wãkuyɔ liyitee nyãɣɔluyɔ sí ku té tã.

¹¹ Isò n yelaa na wahala maɣana-tu,

na ń yele na lanwakɛlle kɛ́lɛ-tu.

¹² Isò yelaa na yalaa tãɣo tá tã,

tã toma kãkã na lum pã taa.

lɛna Isò ń lãsi-tu na ń tana-tuyɔ tãpantɛ taa.

¹³ Maa sũna nyá tãɣaɣa ke kãtasi

nsi kãkã lusa sí tãna tã,

na má lá nãsi nsi maa si-ŋ tã.

¹⁴ Nsi maa kula nãɣo ke ma wahala waatu na má si tã.

¹⁵ Maa la-ŋ kãtaya ŋka kãkã lusa

ka tãna tãɣo heeŋ nim nyãŋ,

na ɛwaan,

na latãɛnaa na pãŋtulɔŋ.

¹⁶ Mã tãna mpa me í nyaŋna Tãcaa tã,

í kã na má keesi-meɣe mpi Isò lapa-m tã.

¹⁷ Ma mapa kapuka na Isò tã na ma nãɣo,

na má sami-í na ma nsãmlɛ.

¹⁸ Ye ma taa ka we ɛsayatu

Isò taa nuna-m.

¹⁹ Ama Isò nuwa ma nãɣo

na í kɛ́ ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinau.

²⁰ Isò keɛ sãsã,

í ta lã ma sãlãmuyɔ,

pãyele í ta pɛ-m kãpantu.

67

Yəlaa tənə í sa Iso

- ¹ Yontu nti tə wε yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa na pá yookina saŋku təɣələ.
- ² Hai, Iso nyəni tá pətətəle na ń kooli-tuɣu kɔpantu, nyá isentaa teu í ná tá tə.
- ³ Uena pá nyi nyá mpaan ke tetu taa, na pá huli nyá nyuɣu yapu təm ke piitimnaa tənə.
- ⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənə pá tu-ŋ teeli.
- ⁵ Piitimnaa laŋa í hulumu na pá ŋmaali. Mpi tə, siɣisuɣu ke n təŋəyi na ń huukəna yəlaa, na ń tiikiyi piitimnaa ke tetu taa.
- ⁶ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ, pa tənə pá tu-ŋ teeli.
- ⁷ Tetu lula tə kululum. Ta Iso kooliyi-tuɣu kɔpantu ké.
- ⁸ Iso kooliyi-tuɣu kɔpantu, na antulinya tənasi tənə yəlaa nyaŋna-ŋ.

68

Iso akaitv yontu

- ¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa təɣələ.
- ² Iso kuli na nyá kolontunaa ya yem. Mpa paa caaki-ŋ tə, pá se nyá isentaa.
- ³ Yele na asaɣaa mpe pá saali yem ke Iso isentaa, isu nyəəsi saluɣu tə, yaa isu keetu hookuɣu kəkə taa tə.
- ⁴ Uena siyisilaa laŋa náá hulumu na pá ŋmaali.
- ⁵ I yoo Iso ké yontu na í sa i həte, í həe-i mpaav, inu i fayana teteka taa na í kəŋ. I həte nté Taca, í yəli i isentaa.
- ⁶ Inəɣəle suluwaa caa, na leelaa paasənlv. Mpuɣu Iso wε i təcaɣale nanŋ nyənte taa tənə.
- ⁷ I haaki katayəlası ke tɛɛsı, na í yeki na saləkatvnaa həesəyi. Asaɣaa tike ke i yeki wulaya taa.
- ⁸ Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yəlaa nəɣə tə tə, waatu wei n tɛɛ pa ləb ke wulaya tetu taa tə,
- ⁹ tetu selaa ké, na isətənuɣu pəsi lum. Sinayi puɣu sela Iseyeli Iso nyá, nyá isentaa.
- ¹⁰ Hai, Iso, n yelaa na tev kupaŋku nu, na ń mənəna nyá kpancoou ŋku ku tɛma tə.
- ¹¹ Hai, Iso, nyá yəlaa lapa pa təcaɣale ke tetu taa.

Lonte nteye n tayana wahala nyáma ke nyá kúpantu tɔɔ.

12 Tɔmɔyɔ ke Tacaa yɔyɔtaa.

Tɔm kúpantu kɔntaa ná ké kpekɔle sɔsɔɔle.

13 Kolontunaa awulaa kpekɔle tɔ casɔle.

Uena alaa mpa pa we tɔyaya tɔ pá tala wontu kukukuutu.

14 I ká hɛnti mə cacakɛn tɛɛ na í hɛɛsɔyi,

na liyitee waasa alukuku ken tɔɔ,

na wɔla kɔpaŋ waasa i hɔntu tɔɔ*fa*? ^a

15 Waatu wei Toma tɛna tɔ yasa awulaa ke tetu taa tɔ,
tetu hɔlɔmaa ke ɪsu kpronkrontu.

16 Hai, Pasaŋ pɔyɔ ké Iɔ nyɛŋku ké,

na kv hɛla tɔm payale.

17 Pepe tɔɔ ké pɔyɔ kvhelɔyɔ laki ɪsɛɛɛmlɛ,

ke ŋku Iɔ lɛsaa si i ka caya tam tɔɔ tɔ?

Tɛnaya Tacaa ká caya halɛna tɛnaya.

18 Iɔ wɛna yooɔ keɛkenaa ke iyisi iyisi ké,

Tacaa we pa hɛkv, na Sinayi náá we Iɔ tɛɛɛɛ taa.

19 N kpeŋna yɔlaa mpa pa kpawa tɔ na n kpaana,

yɔlaa ke pa lapa-ŋ kɔcɔɔ*fa*.

Tɔɔ kɔllaa maɣamaɣa ká caya nyá kiŋ. ^a

20 Tacaa keɛ sɔsɔ ke paa kuyaku ŋku,

ɪni i paasɔyɛnana tɔ na í waasɔyi-tɔyɔ

saa wei pa ŋmakɔlɔyi-tɔ tɔ.

21 Iɔ ké wei i waasɔyi-tɔ tɔyɔ.

Tacaa Iɔ ɪni i wɛnna toma si í fiti-tɔyɔ sɛm taa.

22 Ama Tacaa ká yɔki i kolontunaa nyɔɔŋ,

i ká yɔki mpa pa we ɪsɔyatu taa tɔ pa nyɔmpɔyɔlasɪ.

23 Tacaa yɔyɔtaa si: Maa lɛsi

ma kolontunaa ke Pasaŋ pɔyɔ taa na má kɔna.

Maa lɛsi-wɛyɛ tenku lɔm tɛɛ na má kɔna.

24 Na n feli pa calɛm taa ké nɔhɛɛ,

na nyá hasi tɔyɔ-wɛ.

25 Hai, ma Iɔ, ma wulav,

pa nawa nyá cana ke nyá tɔyaya taa.

26 Yonyoolaa nté nɔyɔ tɔɔ,

pa waalɔyi wontu mataa,

hɛkv taa ké alɔpiya mpa pa makɪ akilimisi tɔ.

27 I sa Iɔ ké tɔkɔtilenaa taa.

Iɛyɛli lɔlɔŋ nyáma mɛ í sa Tacaa.

28 Mə tɛnɔyɔ Pɛncamɛɛ kpekɔle nté mə nɔyɔ tɔ,

na pá kaasi Yuta na Sapulɔŋ na Nɛfɛtali pə awulumpiya.

29 Mə Iɔ caa ké si í wɛɛ tɔŋ.

Hai, Iɔ, sɔsɪ tɔŋ ke mpi n lapa-tɔ tɔ.

^a 68:14 Loonja kanɛ ka nuw we katɛ. Uɛ lɛlaa huɔki si Iɛyɛli nyáma ɪɛ, alukuku keɛ Iɛyɛli na wɔla na liyitee nna a tee kɔkɔ ke mpɔ tɔ, a hulɔyi pa akaitɔ. Wɛnaw ŋku yoolaa kuuki tɔyooɛ taa tɔ. ^a 68:19 kɔcɔɔ: Lɛlaa ná huɔki si pə huwɛɛ nté si pa ha Iɔ ké kɔcɔɔŋ. Loonja kanɛ ka huwɛɛ we katɛ.

- 30 Nyá tǝsɛɛɛ taa ké n wɛɛ,
na n̄ tǝkɪ kawulaya ke Yosalem tǝ.
Awulaa ká kǝna-ŋ kucɔɔŋ.
31 Nyaaɪ Icipiti wei ɪ ké sǝsǝncaasɪ tɛɛ wontuyu tǝ.
ɪ wɛ ké ɪsu latǝcɛnaa kalǝku na ɪ ŋmakǝlǝɣɪ yǝlaa.
ɪ pasa ɪ tɪ na ɪ haaki-ŋ liyitee nyǝɣǝtu.
32 Sǝsaa ká luna Icipiti na pá kǝɔ.
ɪtiyopii nyǝma ná kǝŋ na pá tekǝɣɪ ɪsǝ ké niŋ.
33 Atɛ kawulasɪ mɛ ɪ yoo ɪsǝ ké yontu.
ɪ sa Taaɔa.
34 ɪ yoo yontu ke wei ɪ wɛ ɪsǝŋmuntɔ
tam tǝ nyǝntɔ tǝ na ɪ kǝŋ tǝ.
ɪ yǝɣǝtǝɣǝna nté na tǝŋ.
35 ɪ nyɪ Taaɔa tǝŋ.
ɪ sǝsǝntɔ wɛ ɪsɛɣɛɪ tǝ ké,
na ɪ tǝŋ wɛ ɪsǝtaa.
36 Hai, ɪsǝ, pa nyaŋna-ŋ nyá tǝɣaɣa taa ké.
ɪsɛɣɛɪ nyǝma ɪsǝ haaki ɪ yǝlaa ke tǝŋ na pǝsɔɣu.
ɪsǝ kɛɛ teeli tɔ.

69

Sǝɔlɔyɔ ŋku ma sǝɔlǝna ɪsǝ tǝsɛɛɛ tǝ

1 Tafiiti yontu nti tǝ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ
yontunaa taa na pa yookina cǝmɔyɔ*fa* tǝɣǝɔ. ^a

- 2 Hai, ɪsǝ, waasɪ-m,
lɔm suna ma luyɔ tɛɛ ké.
3 Pǝ tisa-m katantamaya taa ké, pu sǝŋɣɪ.
Ma hota lɔm lumaj taa ké na pǝ hola tɛɛkǝna-m.
4 Ma kiisaa na ma luyɔ tɛɛ wɔɪɪ, na má ká.
Ma teka ma ɪsǝ na ma ɪsɛ caŋ a pǝɣǝɔɪɔŋ taa.
5 Mpa pa taa kraana-m mɔsɔŋ tǝ pa kǝla
ma nyɔyɔ taa nyǝsɪ ke paɣalɛ.
Mpa pa caa sɪ má la yem tǝ pa ké tǝŋtɔnaa ké,
ma kolontunaa mpe pa fɛɪna tampana.
Mpi ma ta kraɣa tǝ mpǝɣɪ pǝ wɛɛ sɪ má mǝŋna.

6 Hai, ɪsǝ, n nyǝmá ma kumɛɛlɛntɔ,
na ma kulapǝɛ ɪsɣalɛ fɛɪ-ŋ ŋmɛsaya.

7 Ma tǝm ɪ taa kra mpa pa tɔ-ŋ naani tǝɣǝ fɛɛɛ.
Hai, ɪsɛɣɛɪ nyǝma ɪsǝ Taaɔa,
ma tǝm ɪ taa liyiti mpa pa pɛɛkǝɣɪ-ŋ tǝ.

8 Mpi tǝ, nyá tǝ ké pa tɔukɪ-m,
na fɛɛɛ wɛ ma ɪsɛntaa.

9 Ma pǝsa ɪsu mɔsɔɔ ke ma newaa,
yaa kraɪtɔ ke ma tǝɣaɣa nyǝma.

10 Mpi tǝ, ma ɪsǝɛ sɛɛna nyá tǝɣaɣa

^a 69:1 cǝmɔyɔ: Lɛlaa huuki sɪ pa yoonaa yontu luyɔ ŋku pa yaa sɪ hetɔyɔ tǝ.

təmle ké isu yem na kpete.

Na nyá kutuyv pəsi ma nyəŋku.

11 Ma isəlvəm lukiyi yem ké na má həkəyi nəyo,
paa na mpv kutuyv ke pə kəŋna-m.

12 Paa ma suu ləyaya wontu,
ma pəsa wei pa tuliyi ntompee təyo.

13 Ma təm ke pa yəyətəyi kuyeyə taa,
na səlvyəwəlaa náá yooki-təyi yontu.

14 Hai, Taca, nyaya ma tekiyi ma sələmvuyv taa,
həlv-m suulu na ŋ mɔ.

Cə-m nyá kɔpantv təw, na ŋ ya ma nyuyv.

Mpi tə, nyá nyuyv yapv we naani ké.

15 Kpəe-m afəla taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lvm lumanj səsəwə na ma kolontunaa
mpa paa caa-m tə pa niŋ taa.

16 Lvm hola í taa tɛɛna-m,
pəcə lvhəyaya í taa li-m.

Taa yelev na pəlaav suli ma təw.

17 Taca, cə-m, mpi tə, nyá kɔpantv təwə səsəm ké.

Keesi nyá ise na ma təw ké nyá suulu səsə təw.

18 Taa kisi nyəmvuyv na nyá təmle tv má ma təw.

Hai, cə-m ləŋ, ma we laŋwakəlle taa ké.

19 Kpətəna-m, waasi-m,

ya-m ma kolontunaa təw.

20 N nyəmá ma fəele na isəna pə pəsa-m tə.

N naaki ma kolontunaa tənaya.

21 Kutuyv wakəla ma laŋle ké na pá tv-m kvtəŋ.

Ma taŋaa si pá nyəni ma pətətəle

yaa pá puyusi-m ma ta na.

22 Pa sitiysi sətə ke ma təyənaya taa.

Na pá haaki-m lvm konyəŋəm si má nyəw na ma ləkətv sí.

23 Pa acima na pa kətasi təyənaya í pəsi-weye
katəka ŋka kaa kpa-we tə.

24 Pa isəntəw í nyala təkram na pá taa tasa nav,
pa saləməyənə wahala ke tam.

25 Mv-we na nyá pááná səsəwə na a kəkə tala-we.

26 Pə kpiisi pa təcayale.

Nəyəlv í taa wee pa tɛɛsi taa.

27 Wei i ŋkpaŋvuyv n həma təyo mpe pa tv konyəŋ,
na pá yəyətəyi mpa ləwə nyá n ka tvwa konyəŋ tə pa wahala təm.

28 Lɛɛti-weye pa isayətv,

taa huli-weye nyá suulu.

29 Pə husi pa həla ke weesuyv takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyəna taa.

30 Ma ké konyəntv ké na má təkə wahala.

Hai, ləwə nyá yapv ká kenti ma təw.

31 Hai, ləwə, maa sa nyá həte na yontu,

na má pyguli nyá səsəəntu ke ma samtu taa.

³² Tacaa pələ pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nau,
yaa latəce alaafəya nyəŋ.

³³ Mpa pa pasəyi pa ti tə,
paa ná ma yapu na pa lanja hulumi.
Isə waasuyu pəkəlaa me,
mə weesuyu í tayali.

³⁴ Mpi tə, Tacaa nukı konyəntunaa nəəsi ké.
İ lakı awusa ke ı yəlaa kupaama mpa pa we saləka taa tə.

³⁵ Isətaa na ate í samı-ı,
na tenkuna na pə taa nyəmnaa pyguli-ı.

³⁶ Tacaa ka waası Siyən ıcate,
na í tayanı Yuta acaləe ke ŋmau,
ı yəlaa ká mu-ye na á pəsi pa nyəna.

³⁷ A ka pəsi ı təmlə nyéma piya kpancoou,
na mpa pa səla ı həte tə pa caya a taa.

70

Tacaa kəə ləŋ
(Yontu 40:14-18)

¹ Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyu tu yontunaa taa na pá təsəyəna Isə təə təyələ.

² Hai, Isə, kəə na ń hetı-m.
Tacaa kəə ləŋ na ń waası-m.

³ Mpa pa caa ma səm tə fəele í pu-we na pé liyiti-we.
Mpa ını pa lanje həena ma konyən tə
pá ka nyəŋ na pá məŋna waali.

⁴ Mpa pa lakaya-m anyanika tə
fəele í pu-we na pá se.

⁵ Mpa pələ pa pəkəyi Isə nyá tə,
pə cəyana-we na pa lanja hulumi.
Na mpa pələ pa səla nyá nyuyu yapu tə,
pa yəyətəyi tam sı Tacaa kele səsə.

⁶ Ma ké konyəntu ké na má we ate.
Hai, ma Isə, kəə ma waasuyu ke ləŋ.
Nyayale ma waasulu na ma hetulu.
Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lə-m, nəənəə ma kpatəlaa ké

¹ Tacaa, nyaya ma tuyi kpuluyu,
taa yelee na ma lanje wakəli.

² Waası-m na ń ya-m nyá siyisuyu təə,
ke nyá ŋkpaŋuyu na ma təə na ń səna-m.

³ Nyayale ma kəkpaŋuyu ŋku ma cəsəyəna
na ma tuyi kpuluyu ke tam tə.

Nyayale ma kəkpaŋuyu, na ma kolunja ıcate.

⁴ Ma Isə fiti-m ısayau nin taa,

fiti-m wei u tənəyi tampana
na í kέ nyəməη tu tə ι nιη taa.

⁵ Tacaa Iso, nyaya ma teeləyi,
nyaya ma petə ma təyi hatoo ma pəcaatu.

⁶ Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nyá ləsəna-m ma too taa,
nyaya ma saη tam.

⁷ Ma kέ kəkələ nyəm ke yəlaa pəyalə kέ.
Nyayalə ma kpuluyə tətulə toη nyəntə.

⁸ Nyá samtə yontu tike í wee ma nəyə taa.
Pə wee si ma yəyətəyi nyá teeli təm ke paa ifemle nte.

⁹ Taa lə-m, nəənəə ma kpatəlaa kέ.
Waatu wei ma toma pasəyi tə taa lə-m.

¹⁰ Ma kolontunaa yəyətəyi ma təm kέ.
Mpa pa cəηəyi ma weesuyə tə pa laki təmayə saawala si:

¹¹ Iso lə-η kέ, tə təηi-η na tə kra-η.
Ma feina nəyələ si í leeki-m pa nιη taa.

¹² Hai, Iso, taa hatələna-m.
Ma Iso kəə ləη na n waasi-m.

¹³ Pa tənə mpa pa suuki-m təm tə,
pə liyiti-we na pá saali yem,
na feele təyə mpa pa caa ma lepu tə.

¹⁴ Ue maa teeləyi tam,
na má saηi-η na má leləyi.

¹⁵ Na ma nəyə yəyətəyi nyá siyisuyə
na nyá nyuyə yapə təm ke paa kuyaku ηku.

Mpi tə, ma ta nyi pə tənasi.

¹⁶ Maa yəyətəyi nyá təma səsəna təm Tacaa Iso,
na má təəsi nyá siyisuyə tike təm.

¹⁷ Hai, Iso, hatoo ma pəcaatu ke n seyesa-m,
haləna saηə nyá teu təm ke ma kpaaləyi.

¹⁸ Paa ma kpatəlaa təkunηku,
ma Iso taa lə-m.
Ue maa kpaali kufalaη yəlaa ke nyá təm
na má heeli cele piya ke nyá toη təm.

¹⁹ Hai, Iso, nyá siyisuyə fei tənaya.
Pəcə n lapa kəkələ nyəmnaa,
nəyələ ta nəyəsəna-η.

²⁰ N yelaa na té ná wahalanaa na
laηwakəlle ke katatəlayə,
n ká yele na má weena weesuyə,
na n ləsi-m puyə səsəəu taa.

²¹ Tayani ma nyuyə ke kusuyə,
heesi ma laηle.

²² Ue Iso maa sa-η na cəmuyə
na má yoo nyá teu təm ke yontu.
Na má tala Iseyeli Naηη tu nyá na saηku.

²³ Maa tala-η na yontu,
na má wiliti-η na ma nəyə

si n yapa ma nyuyv.

²⁴Ma nəgə ka yəgətəyi paa kuyaku
ηkuyv nyá siyisuyv təm.
Mpa pa pəkəyi ma lepu tə fεεε
pu-weyε na pə liyiti-wε.

72

Wulav təə sələmuyv

¹Saləmənη kəηmaηmaatv.

Ha, Isə, ha wulav kε nyá hυλε,
na η ha wulav pəyalv kε nyá tampana təηuyv ləmayasələ.

²Uena í təηəyi tampana na kusiyisim
na í hυkəna nyá yəlaa konyəntvnaa.

³Pəəη na pulasi í kəna yəlaa kε hεεsvyv
na tampana təηuyv.

⁴Wulav í ha tampana kε yəlaa konyəntvnaa
na í waasi wahala nyəma,
na í wakəli pa ηmakəllaa.

⁵Uε paa nyanηna-η, haləna kuyanηku
ilim ká yelev nyayav na isətv náá yelev nav tə.

⁶Wulav iní í ká wεε kέ isv tεv ηkv kv nukuyv
taale nte tə nyutv pa halaa tə.
Yaa isv tεv səsəəv nukuyv haləm tə.

⁷Pu cayana siyisilaa kε kuyaku ηkv.
Na pá wεε hεεsvyv səsəəηkv taa,
haləna kuyanηku isətv ka sv tənaya tə.

⁸I ká təgə kawulaya kε pə krayav
təηku na pə suna lεlv tə,
na pə kraya pəgə səsaya haləna antulinya tənaya tə.

⁹I kolontunaa ká hənti-í atε
na í patanaa mpe pá niisi mvsyv.

¹⁰Taasisi tεtv na tεtv nti lvm cəənaa tə
pə avulaa ka felí lampuunaa.
Sepa na Sapa pə nyəma náá lapí-í kvəəη.

¹¹Avulaa təna ká hənti-í atε,
na piitimnaa təna náá lakí-í təmlε.

¹²Uena iní í waasi konyəntv wei í wiikina-í tə
na wahala təgəlv wei í feina sənlv tə.

¹³Wulav ká wεεna ícam na konyəntəgəlv
na mpa pa pasəyi pa tí tə pa pətəətəε,
na í yá pa weesin.

¹⁴Wulav ká ya pa weesin kε ηmakəlvyv na mvsvη nin taa.
Mpi tə, pa kέ-í pulv səsəəm kέ.

¹⁵Paa wεεna weesuyv na pá ha-í Sepa nyəma wəla.
Paa sələməyi Isə kέ í təə kέ tam kέ,
na pá kooliyi-í kvəpantv kε paa kuyaku ηkv.

16 Təğənaya haləm ka waası tetu taa
na pə kpeɲna pulası nyəɲ taa.
Na ka pee ciyitiyi isu Lipaŋ tuŋ səsəɲ,
na yəlaa huki acalɛɛ taa isu nyutu ke tawa taa.
17 Wulav həte ká wɛɛ tam təɔ ké,
haləna kɔyaŋku ilim ka su tənaya tɔ.
Na pá kooliyi tənaya kupantu na pá yaakəna ɪ həte,
na piitimnaa yaaki-ɪ leleŋ nulu.

18 Tacaɔ Iso, wei nyá n ké Iseyeli nyéma Iso təyɔle teeli tu,
nyá tike n lakəna kəkələ nyəmnaa.

19 Nyá həte səsəɔle nté teeli nyənte ke tam təɔ.
Nyá teu í waası tetu tənə taa.
Iso í kəna mpv, Iso í kəna mpv.

20 Seseɛ pəyalv Tafiiti səlɛmɔyɔ tənaya ntɔ.

TAKELAYA TOOSO NYEŋKA

73

(Yontu 73-89)

Asayaa teu

1 Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyvɔv tu yontunaa taa təyɔlɔ.

Iso tewa Iseyeli nyéma mpa pa lotu taa tewa təyɔ.

2 Paa na mpv pəcəyɔ pə kaasaa si pə co-m yaa pə tuu-m.

3 Mpi tɔ, ma naaki asayaa heesəyi, ɪlena
má laki-wɛyɛ ɪsesɛɛmlɛ.

4 Mpi tɔ, paa naaki wahala nəyɔlv haləna pa səm,
na pá nukɪ pa nantu taa alaafəya.

5 Paa naaki wahalanaa mpa lelɛɛ naaki tɔ,
pəyele pu makəna-wɛ ɪsu yəlaa lelɛɛ.

6 Kalampaani wenna ɪsu pa lulvɔv,
na mɔsvɔŋ náá wɛɛ ɪsu pa kacəka wontuyɔ.

7 Pa cayana pa ti na pá toosiyi yəlaa ke ɪɛ,
na pa ləmayasɛɛ naaki kpakpaa.

8 Isayatu təm ke pa yəyɔtəyi,
na pá wonjiyi lelɛɛ,
na pá həŋ pa ti na pá keeki tampana.

9 Pa kooki ké na pə takɪ ɪsətənyvɔ,
na pá wakələyi tetu na pa nsəmlɛ.

10 Pə təɔ ké pa tənə pa keesəna pa təɔ,
na pá nyɔkɪ pa kuyɔyɔtutu ke lum təlɛ.

11 Na pá təŋ si ɪsənaya Iso ká cəkəna-ti.
Isənaya ɪsɔtaa Iso ká cəkəna-ti?

12 Mpvɔv asayaa wɛɛ,
pə cayana-wɛyɛ tam ké,
na pá kaaki pa wɛnav.

13 Mpv tɔ, yem təɔ keɛ ma tayana ma lotu taa,

na má san ma nin ke isayatu lapu tam taa.

¹⁴ Paa kuyaku nkuyu pa makí-m,
na pá tyyu-m wahala ke paa tanaŋ ŋku.

¹⁵ Ye maa tōma si ma yəyoti isu mpe,
hali maa luwa nyá piya piitim waali.

¹⁶ Ma mayasaa si má huu pə tō na má cekəna.
Ama pə tənaya mpv pə kəla kate.

¹⁷ Hali kuyaku ŋku ma suu Iso təyaya taa
təyō ma cekəna mpi pə taŋa asayaa tō.

¹⁸ Mpaan wei i taa pu tuu-we təyō n suku-we
si pá hoti timpi pu wakəli-we tō.

¹⁹ Uena pá wakəli-weye tam kulom tō,
na pá kpiisi-we na pa tam teesəna səyontu.

²⁰ Taca, ye n kula pa tō ile pa muki
isu yulu feŋuyu na i toosee saali yem tō.

²¹ Waatu wei ma taa ka we nyaŋ
na ma lanle wakəli səsəm tō.

²² Maa ké kumelenj ké, ma taa cekəna pulupu.
Maa we teitei ké isu kpəntə ke nyá isentaa.

²³ Paa na mpv ma na-ŋ ké tam ké,
n kra-m nyá nin ntəyən taa.

²⁴ Nyá layatu tasuyu ke n ka tiikina-m.
Pə waali n ka mv-m nyá teeli taa.

²⁵ Aweye ma wena isətaa, ye pə taya nyá?
Nyá lakəna na má nukí lelenj ke ate.

²⁶ Paa ma nantu yaa ma nyamle kpisaa.
Iso kele ma nyəm na ma kpuluyv tətule ke tam tō.

²⁷ Pa təna mpa pa hatələna-ŋ tə pa leki ké,
na n wakələyi pa təna mpa paa nukəna-ŋ tō.

²⁸ Ye ma, Iso kpətanav wenna-m teu.
Taca Iso kinj ke ma tuyi kpuluyv.

Uena má keesi i təma təna.

74

Isə yaav ke isətəseele ncaale taa

¹ Asafi yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyəlō.

Hai, Iso, pepe tō ké n ləkí-tuyv tam tō?

Na n muyi páána na nyá yəlaa ta?

² Təəsi nyá yəlaa mpa n hika too ləntaa
na n ya-we si pá pəsi nyá kpəntə tə pa tō.

Təəsi Siyən puuyv ŋku kv tō n lapa nyá te tə kv tam.

³ Kəə na n ná lona aní,
pə wakələyi-yeyə tam ké.

Kolontu wakəla nyá təyaya taa.

⁴ Nyá kolontunaa kiisiyina ntəyē timpi n sulaya-tv tō,

haləna pá tɔ pa kuyusum.

⁵ Pá na pa lawa ké na pa lon
isu taasi setəlaa ke hətuyɔ taa.

⁶ Na pá faki leesəŋ na pá yəkəyi leləŋ.

⁷ Pa tɔ kəkə ke nyá təsele
na pá yəki na pá wakəli timpi nyá hətə wee tɔ.

⁸ Nti pa makɪ pa laŋa taa təyole si,
pá wakəli-tuyɔ təm kulum tɔɔ.

Paa wə kəkə ke lon a nna a taa
Isə na yəlaa pa suliyi tɔ.

⁹ Tu tasəyi nav ke mpi pə hɔləyi si Isə wee tɔ.

Isə kuyəyətutɔ teləsəlaa ná fei tətɔ.

Ta taa nəyɔlv ta nyi isəna pu taanɪ tɔ.

¹⁰ Hai, Isə Taca,aa,

pəlee ké kolontunaa ká heesi nyá hətə kutuyɔ?

Pəlee ké paa heesi-təye footuyɔ?

¹¹ Pepe tɔɔ ké n suma,

na nn san nyá niŋ ntəyɔŋ kusuyɔ si n ma?

¹² Hai, Isə, nyayale ma wulav ke too ləŋtaa,

nyá waasəyənə tetɔ taa.

¹³ Nyá ton ke n fayana tenku

na n yəki lum tɛe tumaa səsaa nyɔŋ.

¹⁴ N yəka tum səsə Lefiyatan nyuyɔ na n peti-ɪ

wɔlaya tetɔ taa yəlaa si pá təyɔ.

¹⁵ Nyá hulina lum seela na n hee ləŋ

na n yeke na pusi nsi si nyɔkɪ tɔ si lum nyɔ.

¹⁶ Nyayale ilim taa na ahoɔ pə tɔ.

Nyá lapəna ilim na isətɔ.

¹⁷ Nyá suna tetɔ toosi tənə

na n lá watɔ waatɔ na yoluma.

¹⁸ Taca,aa tɔɔsi si kolontu kuləyi nyá tɔɔ,

yəlaa kumələməŋ inɪ ɪ wɔŋəyi-ŋ.

¹⁹ Taa peti nyá yəlaa kɔpama weesiŋ ke taale wontu.

Taa sɔɔ nyá konyəntɔnə tɔɔ ké tam tɔɔ.

²⁰ Tɔɔsi nyá nəyɔ pɛeluyɔ tɔɔ.

Mpi tɔ, mɔsɔŋ nyəmnaa suna ɪcate səkpɛtəŋ taa.

²¹ Taa yeke na mpa pa ise pa təkɪ tɔ pá tɛena laŋwakəlle.

Ama konyəntɔnə na wahala nyéma ɪ sanɪ-ŋ.

²² Hai, Isə, tɔɔsi na n paasəna kutuyɔ ŋku

kumələməŋ inɪ ɪ tɔukɪ-ŋ paa kuyaku ŋku tɔ.

²³ Taa sɔɔ nyá kolontunaa wula tɔɔ,

na kakiisasɪ nsi pa kiisiyina-ŋ tam tɔ si tɔɔ.

75

Taca,aa kele hvvlv

¹ Asafi yontu nti ɪ yoowa si: Taa ku
na tə we yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa təyɔlv.

² Hai, Isə tə sama-ŋ.

Tacaa Isə tə sama-η.
Tu yəγətɪ nyá təm na
tə kpaali nyá teu səsəəm.

³Tacaa si: Maa su waatu nəγəlv,
na má huuna siγisuγu.

⁴Tetu na tə taa nyəm təna ká sele.
Ama má sukəna-təγɪ tə kila təə.

⁵Na má heeli mpa pa saη pa ti tə si: ɪ yelev mpu,
na asayaa si: ɪ taa hə mə ti.

⁶ɪ taa hə mə ti,
í taa yəγətɪ kalampaanɪ təm.

⁷Səsəəntu u kəηna ilim təlule yaa pə tətule,
yaa wulaya tetu taa.

⁸Ama Isə nyəmna,
í nəkaa ɪ kpaasi ləlv na í tisi ləlv.

⁹Tacaa təka kəpu na í suna ɪ pááná sulum,
ɪ ká cə-wəγɪ atə asayaa təna,
na paa nyəə pə təna na pá kpeηna tayatu.

¹⁰Ma kaa yelev Yakəpu Isə Təm yəγətɪγu,
na pə yontu yoo.

¹¹Maa yəki asayaa toη təna.
Ama tampana təηlaa toη ka pukəna.

76

Isə wakələγɪ yoo ke Siyəη taa

¹Asafi yontu nti pa yookina cəmυγv
na té wε yonyoolaa nyυγv tv yontunaa taa təγəlv.

²Isə hula ɪ təγɪ Yuta,
ɪ həte yaa lseγeli taa.

³ɪ cokəle wε Saləm ké,
na ɪ təcayale ke Siyəη taa.

⁴Tənaγa ɪ pəla yoo wontu:
Isu nyəmá na kpaləη na layalεε na wontu lenti.

⁵Hai, Isə, səsəəntu nté yaa?
N kəla tam təə pəəη təna.

⁶Yoolaa taa yoolaa mpe pə caama-wεγε,
pa toowa tom kantəkaya nyəm,
pa ta pəsi na pá yoo na pá fiti.

⁷Yakəpu Isə, waatu wei n nyaasa-wε tə,
pə yeγeta pa kpaγanəη na ɪ cayalaa ké.

⁸Hai, n ké səsə ké,
n mυγɪ pááná na awe kpətəna-η?

⁹Hatoo isətaa ké n yəγəta nyá huule təm,
na səγəntu kpa tetu na té caya təpamm.

¹⁰Waatu inəγɪ n kula si n huokəna
na n waasi atə kunyəntəγəlaa.

11 Ye nyá taa huuwa,
yulv tɔɣv-ŋ teeli ké,
paa ɪ we pááná səsəna taa.

12 ɪ su mə ɪsə Tacaa ke nəsɪ na í lá-sɪ.
Mpa pa cəna ɪsə Səsə ɪnɪ tə,
pá kəna-ɪ kvcəŋ.

13 ɪsə ləsəɣɪ awulumpiya kalampaani ké
ɪlena pé tisi-we təfɛ.
Atɛ awulaa seliyina-ɪ ké.

77

Ma sələməɣɪ ɪsə ləŋtaa kɔpantv ke ləŋwakəlle kɔyɛɛŋ taa

1 Yetutum sɪ Asafi yontu nti tə we
yonyoolaa nyɔɣv tɔ yontunaa taa tɔɣələ.

2 Maa wiina ɪsə na má heeli-ɪ ma təm,
maa wiina-ɪ na í ké ŋkpaŋɔɣv na ma tə.

3 Ye ma ləŋle wakəlaa,
ma pɛɛkəɣɪ Tacaa ké,
na má tekəɣɪ-ɪ niŋ ke ahoo, heɛsɔɣv fɛɪ,
ma luɣv fɛɪ sɪ pá puɣusi-m.

4 Ye ma təsə ɪsə tə ma nəɣəsəɣɪ ké,
ye ma kpaɣa ləmayasɛɛ ɪle ma apalvɔ yəli.

5 Tacaa, nn tisiɣɪ sɪ má kpəti ɪsələ,
na pé cəsəɣɪ-m, ma nəɣə taa fɛɪ kete.

6 Ye ma huɔ pusi kancaalaya nyənsɪ
na kɔyɛɛŋ wei ɪ tɛɛwa tə ɪ təm,

7 ma təsəɣɪ ma yontunaa təm ke ahoo ké,
na ma mayasəɣɪ hatoo ma taa
na má pɛɛkəɣɪ ma hɔwɛɛ taa.

8 Tacaa n ká lə-tɣv tam tə?
Nyá paa kaa wɛɛna-tv?

9 N yela-tɣv kɔpantv lapv ke tam tə?
N kaa tasa-tɣv natələɣɪ heeluyv ke paa wulee?

10 ɪsə tá sə tá pətətəle tə,
pəyele ɪ ta mu pááná na í yele ɪ suulu hɔlɔɣv.

11 Ma yəɣəta ma taa sɪ mpi pə tɣv-m wahala tɔɣələ sɪ,
ɪsətaa ɪsə Səsə ɪ tasəɣɪ-tɣv paasənav.

12 Ma təsə Tacaa təma tə.
Mpi tə, ma ta sə nyá ləŋtaa kɔpantv səsəntv tə.

13 Maa yəɣəti nyá kɔlapvɔ təna təm,
na má keɛsɪ nyá təma səsəna təm.

14 Hai, ɪsə nyá mpaav weɛ ké tənəŋŋ.
Tɣv kɔlalaav ŋku kv haŋna-ŋ səsəntv?

15 Nyayale ɪsə wei ɪ laki piti təma tə,
n hɔla nyá tɔŋ ke yəlaa taa.

16 Nyá tɔŋ ke n yarəna nyá yəlaa
Yakəpɔ na Yosɛɛfv pa lɔlɔɣv nyəma.

17 Hai, ɪsə, lvm na-ŋ na səɣəntv kpa-wɪ,

na pé sele na pé kpeḅna hatoo pə tapuḅu tee.

¹⁸ Ntəna tɛv kpe ɪsu ləŋ lɔm na ku holiyi.

N təkɪ nyá nyəmá kɛ paa timpɪ.

¹⁹ Tɛv nyəḅəsuḅu nyaləmələ naaki antulinya kɛ hola anɪ a taa,
na sɔḅəntu pu tɛtv na tɛ seliyi.

²⁰ Tɛŋku lɔm hɛkv taa kɛ n hɛɛ nyá tɔḅɪ mpaav,
nəḅəlv u nyəŋ kv lonte.

²¹ Moisi na Aləŋ kɛ n kraawa ɪsu tiikilaa
na pá paasəḅəna nyá yələa.

78

Iseyeli nyəma təm fei səv

¹ Asafi yontu nti pa yookaya na tɛ wɛ
yonyoolaa nyuḅu tv yontunaa taa tɔḅəlv.

Ma yələa í nu ma kuvɛɛsətv,
í tv ŋkraŋŋ na í nu ma kuvɔḅətv.

² Iso kɛ maa sɛɛ-mɛ,
na má kɛsəna-mɛɛ ləŋ taa təm.

³ Nti tá caanaa kɛsə-tv
na tɛ nu na tɛ nyɪ-tɪ tɔ.

⁴ Pə fei sɪ tɛ ŋmɛsɪ-tɔḅɪ tá piya.
Tu kɛsɪ tá piya piya kɛ Tacaa samtv təm.
Na ɪ toma na piti təma wena ɪ lapa tɔ pə təm.

⁵ Iso tɔwa kvttətv na í su kiiu
kɛ ɪ yələa kɛ Iseyeli taa.

Na kiŋ ɪnɪ í hvli tá cəsonaa sɪ
pɛlɛ pá sɛɛsɪ-tɔḅɪ pa piya.

⁶ Uena pɛlɛ pa piya nyɪ-tɪ,
na sələ sɪ tɔwə ɪlɛ sɪ sɛɛsɪ-tɔḅɪ sɪ piya.

⁷ Uena pá tv Iso kɛ naani pa taa sɔv ɪ təma tɔ,
na pá təkɪ ɪ kuvəsutv.

⁸ Uɛ pa kaa təŋ pa caanaa ɪkpaɛ.
Pɛlɛ paa kɛ kaanutvnaa na tɔv kvllaa piitim kɛ.

Pa fei naani, pəcə paa təŋɔḅɪ Iso
kɛ teu kɛ pa ləmagasɛɛ taa.

⁹ Ifəlayim ləlvu nyəma mpa pa kɛ tətəlaa tɔ,
pa sewa yoou kɛ kv wule.

¹⁰ Pa tá təkɪ pá na Iso pa nəḅə pɛlvu.
Pa kisa ɪ kiŋ taa təntɛ.

¹¹ Pa sɔwə Iso kookalənaa na ɪ təma səsəna wena
ɪ ka yələa na pá ná tɔ.

¹² Iso ka lapa kəkəlv nyəmnaa kɛ Icipiti
həḅəlvu ŋku pa yaa sɪ Sowəŋ tɔ
kv taa kɛ pa cəsonaa ɪsɛntaa kɛ.

¹³ Iso faya lɔm na pé yele-wɛɛ mpaav na pá tɛɛ
na í kaa-wəḅɪ huɔule ɪsu koluŋa.

¹⁴ Isoŋmuntvḅu hvlayana-wɛɛ mpaav kɛ ilim taa,
ɪlɛna kv mɔḅɪ kəkə kɛ paa ahoo nna.

- 15 Isò faya kùkpamuyù ke wulaya tetù taa na í yele na pá nyòò tetù tée lum.
- 16 Isò lapa na lum seelaa luna kùkpamuyù taa na pá kpe isù pusi.
- 17 Ama tá caanaa tɔ̀ɔ́a isòtaa Isò sòsò ke pəntənanu na pá kuləyɪ Isò tɔ̀ɔ́ ké wulaya tetù taa təna.
- 18 Tá caanaa mayasa Isò ké pa taa si pa naa ɪ waali, ke timpi pa sələma-ɪ tɔ̀ɔ́naya isù pa sòlaa tɔ̀.
- 19 Haləna pá tɔ̀ɔ́ Isò si: Nn pəsəyɪ na ń cali-tuyù tɔ̀ɔ́naya ke wulaya tetù taa.
- 20 Tampəna n mapə kùkpamuyù na lum kpe, na pá hɛɛ ləɔ́ɔ́ yaa. Ue n pəsəyɪ na ń ha nyá yəlaa ke tɔ̀ɔ́naya na nantu na?
- 21 M̀puyù Taca a n nuwa na pááná kpa-ɲ na nyá taa haɲna Isɛyeli nyəma isù kəkə, 22 ke timpi pa ta tɛ-ɲ na pa taa tɔ̀. Pa ta la naani ké nyá waasuyù təm.
- 23 M̀puyù n yəɔ́təna isəɲmuntù na ń tɔ̀li isətənyù taa nənəsi.
- 24 Na ń yele na Manna*fa* hoti pa tɔ̀ɔ́ isù tɛv si pa tɔ̀ɔ́. Isətaa tɔ̀ɔ́naya ke n ha nyá yəlaa ke mpv. ^a
- 25 Isətaa tillaa tɔ̀ɔ́naya ke n ha-we, na pá tɔ̀ɔ́ na pá haya.
- 26 M̀puyù Isò n yelaa na ilim təlulɛ heelim má, na ń kəna ilim mpətəɲ tɔ̀ɔ́ nyəm na nyá tɔ̀ɔ́.
- 27 Na ń lá na nantu tii pa tɔ̀ɔ́ isù mɔ̀suyù. Sumasi tuutuuma ke n kəna-we isù tɛɲkuna nəsɪ kanyəɲa.
- 28 N lapaya na si hoti tá caanaa təsikile na si cəna pa təcayalɛ.
- 29 Taca ha-weyɛ mpi pa nyulaya tɔ̀. Uena pá tɔ̀ɔ́ na pá haya katatəlaya.
- 30 Tá caanaa tɔ̀ɔ́naya ka we pa nəsɪ taa ké, pa luluy ta tu sətə,
- 31 m̀puyù Isò táa huuna-we na í kɔ̀ Isɛyeli ifepiya taa ifepiya.
- 32 Paa na mpv tɔ̀, pa ta tɔ̀na nyá kəkəlɔ̀ nyəmnaa na pá tɔ̀ɔ́a isayətɔ̀naa ke lapv.
- 33 M̀puyù n kpiisa-we na heelim, na ń tisi wahala ké pa tɔ̀ɔ́ ke kpakpaa, na ń si pa weesɪɲ tənaya.
- 34 Waatv wei səm kəɲ tá caanaa ɪlena pá keesəna Isò nyá tɔ̀ɔ́ na pá pɛɛkəyɪ si ń kenti pa tɔ̀ɔ́.
- 35 Na pá tɔ̀ɔ́ si n ké pa kùkpamuyù. Isətaa Isò Sòsò ké pa waasulv.
- 36 Ama pa ntompee ke pa puyusayana-ɲ na pá looliyɪ-ɲ na pa nsəma.

^a 78:24 Manna: Tɔ̀ɔ́naya ɲka Isò hawa Isɛyeli nyəma ke wulaya tetù taa tɔ̀. Saa inəyɪ pa luwa Icipiti yomle taa na pa puki Kanaaɲ nyəntv taa.

na pá kuli nyá tɔɔ,

pa ta tɔki nyá kusəsutu.

⁵⁷ Pa hatələna Tacaa nyá na

pá pəsi tetelataa isu pa caanaa.

Pa yɔɔləyi apalutu ké isu

tɔɔv ŋku ku hika fitaa tɔ.

⁵⁸ Tá caanaa kusa Iso nyá nyá pááná na pa tɔfɛɛnlɛnaa

na pá kusɪ nyá isesɛɛmlɛ na pa tuŋ.

⁵⁹ Iso n nu mpɔv ɪlɛna pá kusɪ nyá pááná

na ń kpiisi lseyɛli nyéma na toŋ.

⁶⁰ Na ń lɔ nyá tɔyaya ŋka ka taa

n ka wɛ nyá yɔlaa hɛku kɛ Silo tɔ.

⁶¹ Na ń yele na kolontunaa lɛɛki nyá atakaa

wei ɪ hɔləyi nyá toŋ na nyá teeli tɔ.

⁶² ɪlɛna ń mu pááná na nyá yɔlaa,

na ń yele na pá ku-wɛ.

⁶³ Yoou kɔwa ta caanaa ifepiya,

pa pɛɛlaa ta hiki mpa paa saa tɔ.

⁶⁴ Pa kɔwa pa kɔtɔlaa kɛ yoou taa,

pa leelaa ta wii-wɛ.

⁶⁵ M̀pɔyɔ Tacaa n kɔlaa isu tomtoolu,

yaa sulɔm ɛɛkɔyɔ yoolaa taa yoolu isɛntɔɔ tɔ.

⁶⁶ Na ń ku nyá kolontunaa na pá tɔŋa sewa,

na ń tu-wɛyɛ fɛɛle kɛ tam tɔɔ.

⁶⁷ Paa na mpɔv n lɔwa Yosɛɛfɔv tɔyaya,

n ta ləsi Ifəlayim kpekəle nyéma mpe.

⁶⁸ Ama Yuta kpekəle na Siyɔŋ

pɔyɔv kɛ n sɔɔlaa na ń ləsi.

⁶⁹ Na ń ŋma nyá tɔsɛɛle na tɔ kuli sɔsɔm

na tɔ wɛɛ toŋ isu tetɔ nti n su tam tɔɔ tɔ.

⁷⁰ Na n ləsi nyá tɔmlɛ tu Tafiiiti.

Ntiyile taa ké n polaa na ń kpaɣa-ɪ.

⁷¹ Kaləku waali ké n kpaɣa-ɪ.

Si ɪ pəsi ɪ yɔlaa lseyɛli nyéma

mpa n sɔɔla teu tɔ pa tiikulu.

⁷² Tafiiiti ná tiika-wɛyɛ

na lotu kɔlɔmtɔv na ləməyəsɛɛ.

79

Tacaa, tɔ hotaa ké, kɔɔ tá waasɔyɔv

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔv tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Hai, Iso, kpai nyéma wata nyá tɛ,

na pá wakələyi nyá tɔsɛɛle nanŋ nyəntɛ.

Pa pəsə Yosalem kɛ ncaale kaŋmaaya.

² Pa ku nyá tɔmlɛ nyéma na pá pɛti

kpeliŋ na taale wontu.

³ Na nyá yálaa kúpama caləm kpé na pé cəəna Yosalem ıcate, nəyəlɔ ta kəə si ı pi-wɛ.

⁴ Tə pəsa mpusi pɔlɔyɔ tá cəlɔ nyáma ké, na mpa pa cəəna-tu tɔ pa wonjiyi-tu na pá tuliyi-tuyɔ ntompee.

⁵ Hai, Taca, pəlee ké nyá táá ká heesi-tuyɔ kpanau na nyá pááná yele-tuyɔ nyayau ısu kəkə?

⁶ Piitimnaa na kawulası nsi si ta nyi-ŋ na su seeki-ŋ tɔ, nsəxi pu wɛɛ si ń mɔna pááná.

⁷ Mpi tɔ, pa kuu lseyeli nyáma wontu, na pá wakəli pa təcəyale.

⁸ Taa təəsi tá ısayatu kúpəntu təə. Ama nyəni tá pətətəle na ń kəə tá kin ke ləŋ. Mpi tɔ, tə wɛ wahala taa ké.

⁹ Hai, waasi-tu, tá nyuyɔ Yátu lɔ, na pé tu nyá hətɛ ke teeli. Ya-tu na ń kpiisi tá ısayatu ke nyá hətɛ təə.

¹⁰ Pepe təə ké piitimnaa ká pəəsəxi si: Leye pa lɔ ıni ı mələnaa?

Pə wɛɛ ké si ń lɛeti-wɛyɛ nyá təmlɛ nyáma səm ke tá ısentaa na pá ná.

¹¹ Ke ŋkpaŋ na ń nu saləkətɔnaa wula, na ń yá mpa pa kuyɔ pələ pa tɔwa tɔ na nyá tɔŋ səsəŋ.

¹² Taca, feli tá cəlɔ nyáma ke kutuyɔ ŋku pa tɔv-ŋ təyɔ təm naatosompəyələya.

¹³ Ama tá ké nyá yálaa ké. Tayale kaləku na nyayale tiikilu. Tu seeki-ŋ tam təə ké na tɔ saŋi-ŋ.

80

lseyeli tiikilu nyá, nu

¹ Asafi yontu kutəəsɔtu nti pa yookina saŋku na tɔ wɛ yonyoolaa nyuyɔ tu yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, lseyeli nyáma tiikilu, ke ŋkpaŋ. Nyá tiikiyina nyá yálaa ısu kaləku. lɔttaa taŋlaa təə ké nyá təcəyale wɛɛ, hɔli nyá ti.

³ Hɔli nyá tɔŋ na ń kəə ń waasi-tuyɔ lɔlayim na Pɛncamɛɛ na Manasee pa ısentaa.

⁴ Hai, lɔ kusi-tu na ń keesi nyá ıɛ na tá təə na pé ya-tu.

⁵ Hai, lseyeli lɔ Taca, pəlee ké nyá táá ká yele kpanau ke nyá yálaa sələməŋ?

⁶ Nəyəsɛɛ ke n caləxi nyá yálaa na ısləm kuyi-wɛyɛ suləm nyəm na pé teləsəxi mpələ.

⁷ N yelaa na tɔ pəsi mpi pə yoosiyi

tá na tá cɔlɔ nyáma tɔ.
 Na tá kolontunaa náá woniyi-tu.
 8 Isɔtaa na atɛ pə tu Isɔ kusi-tu.
 Keesi nyá ise na tá tɔɔ na pá ya-tu.

9 N kpesa lesɛɲ tɔyɔ kɛ Icipiti
 na ń tɔyɔni yɔlaa na ń sɔ-kɔ.
 10 Na ń tayan-kɔ na kɔ tɛɛ
 na kɔ sú tetu.
 11 Kɔ waasa pɔɔɲ kɛ kɔ isotom,
 na kɔ pilinasi wɛ isɔ Isɔ tɔɲ sɔsɔɔɲ.
 12 Uɛna kɔ pilinasi hɛli na sí polo tenku
 na kɔ akpaa kɛ pɔyɔ sɔsaya.

13 Pepe tɔɔ kɛ n pɛla kalaanaa si
 mpatɔntaa í wakɛli-kɔ?
 14 Hɔtɔyɔ taa teele ka tɔyɔ-kɔ,
 na taale wontu náá pəsi-kɔyɔ tɔ tɔyɔnaya.
 15 Atɛ na isɔtaa pə tu Isɔ kɔɔ.
 Kusi nyá ise kɛ isɔtaa tɛna na ń nyɛni.
 Paasəna lesɛɲ tɔyɔ kɔnɛ.
 16 Kenti mpi nyá niɲ sɔwa tɔ
 na apalɔpɔyaya ɲka n lɛsa nyá ti tɔ.

17 Mpa pa sɛta-kɔ na pa wɔ-kɔ tɔ,
 nyaasi-wɛ na pá saali yem.
 18 Tɛni nyá ɲkpalɛɲa kɛ yɔlɔ pɔyaya ɲka n lɛsaa
 na ká wɛ nyá ntɔyɔɲ tɔ tɔ ka tɔɔ.
 19 Uɛ tɔ kaa tasa-ɲ hatɛlɛnau.
 Yele na tɔ wɛɛna weesuyɔ na tɔ yaaki nyá hɛtɛ.
 20 Hai, Taɔaa, atɛ na isɔtaa pə tu,
 keesi nyá ise na tá tɔɔ na pá ya-tu.

81

Ye ma yɔlaa ka nuna-m

1 Asafi yontu nti pa yookina saɲkɔ na tɔ wɛ
 yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 ɪ yoo tá kentilu Isɔ kɛ yontu na laɲhɔlɔmlɛ.
 ɪ wiliti Yakɔpɔ Isɔ kɛ laɲhɔlɔmlɛ kawilitaya.
 3 ɪ yoo-ɪ yontu na akilimanaa
 na cɛmɛɲ na saɲkɔnaa.
 4 ɪ hɔli tutuuy kɛ isɔtɔ kɔfalu acima kɔyakɔ wule,
 na ɪ hɔlɛmɛɲ acima nyɛɲkɔ wule.
 5 Mpi tɔ, pə kɛ lɛyɛli nyáma kɛ kiiu kɛ.
 Mpi Yakɔpɔ Isɔ suwa tɔyɔlɛ.
 6 Nti ɪ tu Yosɛɛfɔ lɔlɔyɔ nyáma kɛ
 waatu wei ɪ tii Icipiti nyáma tɔɔ tɔyɔlɛ.

Ma nuwa nɔyɔ ɲka ma ta nyi tɔ si:
 7 Ma tisa sɔyɔla yuy nyɛna kɛ nyá nyɔyɔ taa na má si,

na nyá niñ yelee tǎku yuñ nyəñku.

⁸ Lanwakǎlle maɣana-ŋ na ń má kapuka na má ya-ŋ,
na má cǝ-ŋ tɛv hola taa.

Na ma maɣasi-ŋ si ma naa nyá waaləɣi Melipa lɔm cǝlǝ.

⁹ Ma yǎlaa í nu ma kǝkpaalǝtu.

Ye Iseyeli yǎlaa ka nukayana-m,

¹⁰ tɔɣv kulalaav taa wɛɛ mə tɛ.

Pəyele í taa luñ tɔɣv nakuli.

¹¹ Maɣale Taca a mə Iɔ wei ɪ ləsa-mɛɣɛ

Icipiti tetu taa tǝ.

ɪ ha a mə nǝsi na má suuli-si.

¹² Ama ma yǎlaa mɛ í ta nu ma nǝɣǝ.

Iseyeli nyǎma ta nuna-m.

¹³ Uena máa yele-mɛɣɛ mə lanɣpusəñ un ɪ taa.

Na í təñ mə maɣamaɣa mə layatu.

¹⁴ Hai, ye ma yǎlaa Iseyeli nyǎma ka nukayana-m
na pá təñ ma mpaav taa.

¹⁵ Maa tisa pa kolontunaa tǎfe ke nǝnǝ
na má kuli pa tǝ.

¹⁶ Uɛ Taca má, ma kolontunaa ká yelee pa ti hǝm
na Iseyeli nyǎma mɛ mu cayaana mə tǎɣi tam tǝ.

¹⁷ Waatu inəɣi maa caləɣi-mɛɣɛ tǎɣənaya kupaŋka
na má cɛle-mɛɣɛ kǝkpaamɔɣv taa tuñ na í haɣa.

82

Iɔ haana yǎlaa tənaya tampana təñɔɣv

¹ Asafi yontu nti tǝ wɛ yonyoolaa
nyɔɣv tɔ yontunaa taa tǎɣǝlǝ.

Iɔ səña ɪ kotuɣv taa ké ɪsǝta nyǎma heku
na í hułəɣi tampana təñɔɣv.

² Pəlee ké í ká yelee yǎlaa faɣasɔɣv ke hułɛ taa,
na tasəkəle nyǎma ke tampana haɔ?

³ ɪ təñ tampana ke ɪcam na sulav pa tǝm taa.

Na í ha kɔnyǝntǎɣǝlǝ na kɔnyǝntv ke pa tampana.

⁴ ɪ waasi ɪcam na kɔnyǝntǎɣǝlǝ,
í fiti-wɛɣɛ asayaa səkpaŋ taa.

⁵ Ama í ta nyi pɔlv,

pəyele u cəkəɣəna pɔlv,

səkpaɛtɔɣv taa ké í təñ.

Uena tetu kila təna seliyi.

⁶ Maa tǝmaya si í ké Iɔ Sǝsǝ lɔlvɔv nyǎma.

Hali ɪ tu ké ɪsǝnaa.

⁷ Paa na mpv tǝ,

í ká si ké ɪsu yǎlaa,

na í hoti ɪsu paa awulumpu wei.

⁸ Hai, Iɔ kuli na ń huona antulinya.

Mpi tɔ, n ké piitimnaa tɛna tu ké.

83

Isɔ yɔlaa mpa piitimnaa lelɔa tɔyɔ kɔnyɔɔn tɔ pa salɔmɔyɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, Isɔ, taa sɔ, taa hɛɛsɔ.
Pɔyele taa caɔa yem.

³ Nyá kolontunaa ta caɔa tɔpamm,
mpa paa caaki-ɲ tɔ pa kɔsa nyɔɔɲ.

⁴ Pa caki nyá yɔlaa acaɔa na acilayatu,
pa kotiɲi na pá yɔɔtɔyɔ mpa pa tɔɔ n kentaa tɔ pa tɔm.

⁵ Na pá yaaki tɔma sɔ pá kpiisi
Isɛyɛli nyáma ke piitimnaa hɛkɔ,
na nɔyɔɔɔ í taa tasa pa hɛtɛ ke tɔɔsɔyɔ.

⁶ Nya kolontunaa kɔɔnta kulɔm na
pá pɛɛli nyá tɔɔ ké nɔyɔ.

⁷ Mɔpɛyɛɛ Itɔm nyáma na Isɛmayɛli nyáma
na Mowapɔ nyáma, na Akaa na Kɛpaali pɔ nyáma.

⁸ Na Amoni nyáma na Amaleke nyáma
na Filiisi nyáma na pá sɔɔsɔna Tiii nyáma tɔtɔ.

⁹ Asilii nyáma mayamaya ná sɔɔsa pa tɔɔ
na pa kulɔ Lɔɔti lɔlɔyɔ nyáma tɔɔ.

¹⁰ Hai, Isɔ lana-wɛ isɔ n ka lapɔ Matiyɔn nyáma
na Sisela na Yapeɲ ke Kisɔɲ lɔɔɔ nɔyɔ tɔ.

¹¹ Pa kɔ-wɛyɛ Halotɔ na pɔ la tetɔ ke mɔsɔɲ.

¹² La pa awulumpiya isɔ Olɛpi na Sɛpi,
na ń lá pa awulaa tɛna isɔ Sɛpa na Salɔmuna.

¹³ Mpi tɔ, pɛɛɛ paa yɔɔtɔyɔana sɔ
pa lɛɛkɔyɔ Isɔ tɔcaɔalɛnaa.

¹⁴ Ma Isɔ, la-wɛ isɔ kacuculaya
yaa nyutu nti heelim kɔakɔyɔ tɔ.

¹⁵ Yaa isɔ kɔkɔ mɔkɔyɔ hɔtɔyɔ tɔ
yaa ka mɔkɔyɔ pɔyɔ nyutu tɔ.

¹⁶ Yele nyá tɔv heelim tɔyɔnɔ-wɛ
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.

¹⁷ Tacaɔa yele na fɛɛɛ kɔpa-wɛ,
na pá pɛɛkɔ nyá hɛtɛ.

¹⁸ Pá liyiti-wɛ na pá tu-wɛyɛ sɔyɔntɔ taa ké tam tɔɔ.
Pá tu-wɛyɛ fɛɛɛ na pá lé.

¹⁹ Uɛna pa cɛkɔna sɔ nyá tike ke pa yaa sɔ Tacaɔa.
Nyayalɛ isɔtaɔ Isɔ Sɔsɔ ke tetɔ tɛna taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke isɔsɛɛv tɔ pa yontu

¹ Kolee nyáma kɔpɛkɛle yontu nti pa yookina Katɔ tu cɛmɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Hai, Tacaa, pə təna pə tu,
nyá təcayale tewaya hali.

³ Pui laki-m ləŋ si má suu Tacaa təyaya taya tə
na má sá Iso weesuyu tu na laŋhulɔmlɛ kawilitasi.

⁴ Sumpwɔwɔ wɛna i təcayale,
na keŋkehilaya ke tante nte
tə taa ka tɔgi ka piin təyɔ
nyá kɔtasi tɔlate kin.

Hai, ma wulav na ma Iso.
Tacaa, pə təna pə tu.

⁵ Lelen nulaa nté mpa pa wɛ nyá təyaya taa tə,
paa saŋi-ŋ tam tə kɛ.

⁶ Mpa pa tekiyi-ŋ təyɔle laŋhulɔmlɛ nyéma,
nyá hasəyana pa nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁷ Waatu wei paa tɛsəyi Paka*fa* tɛtɛkɔle tə,
Iso ká pəsi-tɛyɛ hila nyante,
na salaŋ tɛv kooli-tɛyɛ kɔpantu. ^a

⁸ Pa tɔŋ səsəyi pa tɔnte taa kɛ,
na pá kɔtəyana timpi paa səŋ Iso
isɛntaa kɛ Siyɔŋ tə.

⁹ Hai, Tacaa, atɛ na isɔtaa pə tu nu ma kɔsələmɔtu.
Yakəpɔ Iso ke ŋkpaŋyɔv.

¹⁰ Hai, Iso, nyayale tá kpante,
nyəni wei n ləsaa tə i isɛntaa.

¹¹ Kuyaku kulɔmɔyɔv cəyav ke nyá təyaya taa
lapa sana na kuyɛɛŋ iyaya (1000) cəyav ke kpai taa.
Ma sɔɔlaa si má səŋ ma Iso təyaya nənɔyɔ
na mpi maa cəyɔ isayatu nyəŋka taa tə.

¹² Tacaa nyá həla nté ilim na kpante.
Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛŋ kɔpantu natələyi mpa
pa təŋ siyisuyu taa tə.

¹³ Atɛ na isɔtaa pə tu Tacaa,
wei i tekiyi-ŋ təyɔle laŋhulɔmlɛ tu.

85

Tacaa yəyətəyi həɛsvyɔ təm

¹ Kolee nyéma kpekəle yontu nti tə wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, Iso, n hula nyá tɛtu ke pɛɛɛɛ kɛ,
na ŋ məŋna Yakəpɔ nyéma mpa kolontunaa ka kuuwa tə.

³ N kpiisa nyá yəlaa isayatu
na ŋ tayani pa təwakəllɛnaa.

⁴ N kɔ nyá páána səsəna təna
na ŋ həɛsi-yɛyɛ tá tə.

^a 84:7 Paka: Wula ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.

⁵ Hai, tá waasulo Iso mənna-tu isu tu weu to,
na n̄ ku nyá pááná ke tá tɔɔ.

⁶ Nyá taa ká kpana-tuyv tam tɔɔ
na n̄ tɔki-tu na nyá taa na pá polo
lɔlɔŋ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyv weesuɣu
na té yɔlɔna-ŋ?

⁸ Taca yele na té ná nyá kɔpantu
na n̄ yá tá nyɔɣv.

⁹ Iso Taca kuyɔɣɔtutu ke ma nukɪ.
Mpi tɔ, heesuyv tɔm ke n̄ yɔɣɔtəɣəna nyá yɔlaa
na mpa pa nukəna-ŋ tɔ si pa taa məli kumelentu taa.

¹⁰ Nyá nyɔɣv yavv kɔtəna mpa pa nyaŋna-ŋ tɔɣɔ
ɪlena pə kəna nyá teeli ke tá tetv taa.

¹¹ Kɔpantu na tampana təŋuyv pə sulaa,
na heesuyv na siyisuyv pá wayali təma.

¹² Tampana təŋuyv lukəna tetv tɛe ké,
ɪlena siyisuyv náá luna isətaa.

¹³ Taca mayamaya ká kəna kɔpantu
na tá tetv náá lɔli tə kɔlɔlɔm.

¹⁴ Tampana təŋuyv we nyá nəɣɔ tɔɔ ké
na á heeki-ŋ ikpate ke mpaav taa.

86

Ma yaaki-ŋ ma laŋwakəlle taa

¹ Sələmuyv ŋku ku we Tafiiti yontu takəlaya taa tɔ.

Hai, Taca ke ŋkpaŋuyv na ma tɔɔ na n̄ cə-m.

Mpi tɔ, ma ké konyɔntv ké na wahala tv.

² Ma ké kɔpaŋ ké, kenti ma tɔɔ.

Ma Iso, ma ké nyá təmlɛ tv ké,
ma pɛta-ŋ ma ti, waasi-m.

³ Taca nyəni ma pətəətəle.

Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá tɔɔ ké ma keesənaa.

Ue heesi nyá təmlɛ tv ma, ma laŋle.

⁵ Taca, n̄ ké kɔpaŋ ké,

na n̄ hɔlɔɣi suulu.

Nyá kɔpantu tɔɔwa mpa pa yaaki-ŋ tɔ pa tɔɔ.

⁶ Taca ke ŋkpaŋuyv na ma kəsələmɔtv
nu ma wiinau.

⁷ Ma yaaki-ŋ ma laŋwakəlle kuyɛɛŋ taa ké.

Mpi tɔ, n̄ nukɪ ma nəɣɔ.

⁸ Hai, Taca, Ikənte natəli tə ta nəɣəsəna-ŋ,
pəyele nəɣɔlv u pəsəɣi na í la nyá təmlɛ natəli.

⁹ Piitimnaa mpa pa təna n̄ ŋmawa tɔ,
paa kɔɔ na pá hənti-ŋ atɛ,
na pá tv nyá hətɛ ke teeli.

¹⁰ N ké səsə ké, na n laki kəkəlbə nyəm,
nyá tike nté tampana Isə.

¹¹ Hai, Tacaa huli-m nyá mpaan,
maa tə nyá tampana taa.

Tv ma taa na má weena nyá səgəntv.

¹² Tacaa, ma Isə maa sa-ŋ na lotu kuləmtv,
na má tvgi nyá hətə ke teeli ke tam tə.

¹³ Nyá kɔpantv təwa ma tə ké,
na ŋ yaki ma ləsaɣa ke atətəle lumaŋ taa.

¹⁴ Hai, Isə, kalampaani nyéma kula ma tə,
mvsəntvnaa kpekəle caaki ma weesuyv ləsvyv.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá ké suulu tv ké,
na ŋ wena pətətəle.

Nn mvgi páána ke ləŋ,

nyá kɔpantv təwa,

na n laki isəna n suwa tə.

¹⁶ Nyəni ma pətətəle na ŋ keesəna ma tə,
ha nyá təmlə tv maya tvŋ.

Ma ké nyá nyəŋ ké waasi-m.

¹⁷ La-m mpi pə huləɣi nyá kɔpantv tə,
ma kolontunaa í ná na pə tv-weyε fεεle.

Mpi tə, nyá waasəɣana-m na ŋ heesəɣi ma laŋle.

87

Yəlaa təna ɪcate mayamaya kele Siyəŋ

¹ Kolee nyéma kpekəle yontu nti tə wε
yonyoolaa nyvɣv tv yontunaa taa təɣəlb.

Tacaa nyá suna Siyəŋ ɪcate ke puvəŋ naŋŋ nyəŋ tə.

² Nteyε n kəla səlvvɣv ke

Yakərv nyéma acalε təna taa.

³ Teeli təm ke pa yəɣətəɣi

Isə ɪcate nyá, nyá tə.

⁴ Mpa pa nyəma-m tə pa isəntaa ké

ma yaaki Icipiti na Pəpiloni na

Filiisi na Tiií na Itiyopii pə nyéma.

Tətənaa mpe pa taa ké pə lula-wε.

⁵ Ama ye Siyəŋ ɪcate ɪle tə taa ké

pə lula yəlaa təna.

Isətaa Isə Səsə yəɣətəna-ti.

⁶ Tacaa kaləɣi yəlaa na ɪ ŋmaaki si:

Siyəŋ kele paa wei ɪ ɪcate mayamaya.

⁷ Hai, Isə ɪcate nyá, yonyoolaa na paalaa

pa kpeɳtəna na pa yəɣətəɣi nyá teu təm.

88

Wei sɔm kpɛyɛtɔnaa tɔ ɪ sɔlɔmɔyɔ

¹ Kɔlee nyáma kpekále yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa,
na tɔ kɛ lanwakállɛ nyɛntɔ nti
Isɔlahi tɔ Heman yooowa tɔyɔlɔ.

² Tɔcaa Isɔ, ma nyɔyɔ yátɔ,
ilim na ahoo kɛ ma wiikina-ɲ.

³ Mɔ ma kɔsɔlɔmɔtɔ kɛ nyá kɔpantɔ tɔɔ.
Kɛ ɲkpaɲyɔ na ɲ nu ma wiinaɔ.

⁴ Mpi tɔ, wahala nu-m kɛ,
na má kpɛyɛtɔna sɔm tɔtɛyɛtɛyɛ.

⁵ Ma wɛ mpa pa tiiki pɔlaaɔ taa tɔ pa looɲa taa kɛ.
Ma wɛ ɪsu yulɔ wei ɪ fɛina ton tɔ.

⁶ Sɔtaa hɛkɔ kɛ ma hɛntaa
na má nɔyɔsɔna ɪsu mpa pa kɔwa na pá husi
pɔlaaɔ taa na pá faya nyana-wɛ,
na nn tɔɔsɔyɪ pa tɔm tɔ.

⁷ Pɔyɔyɔ lumaɲ nyɛɲkɔ taa kɛ n pɛta-m,
sɛkɛpɛtɔyɔ taa kɛ pɔyɔyɔ anaam taa.

⁸ Nyá pááná tii ma tɔ kɛ
na á ta-m ɪsu lum hola.

⁹ N hatɔlɔna-m ma cewaa
na ɲ pɔsi-m ɪsu acaalɔtɔ
pɔlɔ kɛ pa ɪsɛntaa.

Pɔ tɔka-m pɔ fɛi luɔ.

¹⁰ Wahala nyɛɲsa ma ɪsɛ kɛ.

Paa ɪfemle nteyɛ ma yaaki-ɲ Tɔcaa,
na má tekɔyɪ-ɲ niɲ.

¹¹ Sɔtaa kɛ n laki piti tɔma na?

Paa kɔli na pá sa-ɲ?

¹² Sɔtaa yɔyɔtɔyɪ nyá kɔpantɔ tɔm kɛ pa tɛyɛ?

Yaa nyá teu tɔm kɛ pa yɔyɔtɔyɪ atɛtɔlɛ taa?

¹³ Nɔyɔlɔ ta nyɪ nyá kɔkɔlɔ
nyɛmnaa tɔm kɛ sɛkɛpɛtɔyɔ taa.

Pɔyɛle pa ta nyɪ nyá siyisuyɔ tɔm kɛ
tɛtɔ nti tɔ taa yɔlaa wɛna lɔsɔɔ tɔ.

¹⁴ Hai, Tɔcaa, nyaya ma yaaki si ɲ waasi-m
na má sɔlɔmɔyɪ-ɲ paa tanaɲ ɲku.

¹⁵ Tɔcaa, pepe tɔ kɛ n lɔ-m
na nn caaki si ɲ na-m?

¹⁶ Ma kɛ kɔnyɛntɔ kɛ hatoo ma pɔcaatɔ kɛ
na má wɛ sɔm nɔyɔ taa,
na má tɔki sɔyɔntɔ nti n tɔ-m tɔ tɔ wahala.

Pɔ pɔsa ma lanɲlɛ kɛ.

¹⁷ Nyá pááná huuna-m kɛ ɪsu kɔkɔ,
na nyá sɔyɔntɔ sɔsɔntɔ wakɔlɔyɪ-m.

¹⁸ A liki-m paa ifemle nteye isu lum
na á watəyi-m na paa timpí.

¹⁹ N hatəlanə-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkrətuyə ke pə yelina-m.

89

Nəəsi nsi pa su Tafiti tə si we le?

¹ Isəlahi tū Itəŋ yontu.

² Tacaa nyá kúpantv təm ke maa yooki yontu ke tam,
na ma heeliyi nyá tampana təŋuyv təm ke paa pəlee.

³ Mpi tə, ma yəgətəa si:

Nyá kúpantv we tam təw kə na tə sika isətənyv taa.

⁴ Ma na ma təmle tū Tafiti wei ma ləsaə tə tə pəela nəgə
haləna má yəgətə na má tuu si:

⁵ Maa yeke na nyá kawuləgə wee tam,
na má ləetəyi ka taa kə nyá ləluyv nyəma.

⁶ Hai, Tacaa, isətənyv huləgəna nyá teu
na nyá kúpantv ke samaa taa.

⁷ Awe pəsəyi na í kəsəna Tacaa nyəgə isətəa?
Nyá pəyalaa taa awe nəgəsəna-ŋ?

⁸ Iso n kə səsə ke isətəa samaa taa kə,
na pa təna mpa pa cəəna-ŋ tə pa nyəŋna-ŋ.

⁹ Hai, Tacaa, atə na isətəa pə tū,
awe we isu nyá?

Toma na teu pə tū-ŋ heku.

¹⁰ Nyá ŋmakələna tənku na i kalampaani,
n heesəyi i lum ke waatv wei pə kuləgəna pááná tə.

¹¹ Nyá nanətəna Icipiti isu sətə,
na ŋ yasí nyá kolontunaa na nyá niŋ tən.

¹² Nyá tənna isətənyv na tetə.

Nyá suna antulinya na i taa nyəm təna.

¹³ Nyá lapəna ilim ntəgəŋ na pə mpətəŋ
na Tapəw na Heeməŋ puvə saŋ nyá hətə.

¹⁴ Nyəgəle tən səsəŋ tū,
nyəgəle pəsuyv səsəŋku tū.

¹⁵ Nyá kawuləgə kite nté tampana təŋuyv na siyisuyv
na kúpantv na teu ke nyá nəgə təw.

¹⁶ Yəlaa mpa pa nyəmá nyá
akantəle wula təgəle leleŋ nulaa,
nyá isəntəa kə pa we tam.

¹⁷ Pa laŋle heena nyá hətə ke kətamsa,
na pá saŋ pa tī na nyá siyisuyv.

¹⁸ Pa tən teeli keke nyá,
nyá kúpantv kpaasəgəna tá tən.

¹⁹ Tacaa keke tá kəkəntuyv,
Isəyeli nanəŋ tū nté tá wulav.

- 20 Kuyaku nakuli n yɔɔtəna
 nyá kusəɔlv ke toosee taka taa si
 n ha nyá toŋ ke aka,
 na ń tɔɔ ifepu ke yɔlaa taa.
- 21 N hika nyá tɔmlɛ tu Tafiti,
 na ń ləsi-i na ń pəli-i kətaya nim.
- 22 N ká sənə-i na toŋ,
 na ń pəsi-i yɔlv toŋ tu.
- 23 Kolontu kaa tuti-i,
 yɔlv ɪsayaɔv ná kaa pəsi-i.
- 24 Nka nanɪ ɪ kolontunaa ke ɪ nəɔ tɔɔ,
 na ń má mpa paa caaki-i tɔ.
- 25 N ká lapɪ-i nyá kɔpantu,
 na ɪ toŋ kpaakəna nyá hətɛ.
- 26 N ká tu ɪ niŋ taa ké tenku,
 na ń yelev na í pəsi pusi.
- 27 Halɪ n ká yaa-i na í tɔ si:
 Nyayale ma caa ɪsɔ na ma nyɔyɔ yapu kɔkpaɔyɔ.
- 28 ɪɛna nyaa pəsi-i nyá pəyalɔ kancaalaya nyəŋ
 wei ɪ ké atɛ awulaa səsaa tənə taa səsɔ tɔ.
- 29 N ká si-i kɔpantu ke tam tɔɔ,
 pəyelev nəɔ ŋka nyá na-i
 í pɛɛlaa tɔ ka kaa layasi.
- 30 N ká yelev na ɪ lɔlvɔv nyáma wɛɛ tam tɔɔ,
 na ɪ kawulaya náá leeli ɪsu ɪsɔtənyɔv.
- 31 Ye ɪ lɔlvɔv nyáma lɔwa nyá kiin
 na pá kisi nyá kusəsutu ke tənɔyɔv,
- 32 ye pa kisiyi nyá kɔtɔtɔtɔ
 na paa təkəyi nyá kusəsutu,
- 33 ɪɛ n ká caa kɔpətyɔv na ń hənə pa ŋkpaŋyɔv
 na ń má-wɛyɛ pa ɪsayaɔv tɔɔ.
- 34 Ama n kaa pɛ-wɛyɛ nyá kɔpantu,
 pəyelev n kaa pɛ-wɛyɛ nyá teu.
- 35 N kaa yɔki nyá nəɔ pɛɛlvɔv.
 Pəyelev n kaa layasi nti n yɔɔtəna tɔ.
- 36 N tɛma tuunav na nyá tənəŋ wɛɛtv,
 n kaa pəsi ń looli Tafiti.
- 37 Tafiti lɔlvɔv ka wɛɛ tam tɔɔ ké,
 na ɪ kawulaya kumte wɛɛ nyá ɪsɛntaa ɪsu ilim.
- 38 Na í leeli ɪsu ɪsɔv,
 ɪni ɪ kɛna aseeta tɔ kɔpəŋ wei ɪ wɛ ɪsɔtənyɔv taa tɔ.
- 39 Paa na mpv pááná kpa-ŋ na ń lɔ wulav wei n ka ləsaa
 na ń pəli nim tɔ na ń yelev na í hoti.
- 40 N yɔka nəɔ ŋka nya na nyá tɔmlɛ tu ɪ pɛɛlaa tɔ
 na ń wakəli ɪ ntenuyɔv na ń lɔ-kɔyɔv atɛ.
- 41 N yɔka ɪ koloosi toŋ nyənsɪ tənə,
 na ń pəsi ɪ koloosi acalɛɛ ke ncaa.
- 42 Mpatəntaa tənə kuuki ɪ wontu ké,

na i cəɫɔ nyáma paakəna-i.

⁴³ N kpaasa i kolontunaa apalɔtu,
na ń la na mpa paa caaki-i tɔ pa laŋa hɛɛ.

⁴⁴ N kɔwa i yoou wontu lɔŋ.
Pəyele n ta səna-i yoou taa.

⁴⁵ N lɛɛka i kawulaya tonŋ,
na ń pəsi i kumte kɛ kpɛntəlasɪ kɛ atɛ.

⁴⁶ N pasa i ifepile pusi,
na ń tu-i fɛɛɛ.

⁴⁷ Hai, Taca, pəlee ké n ká hɛɛsɪ nyá təŋi ŋmɛsɔyɔ?
Na nyá pááná kpaasɔyɔ ɪsu kəkɔ?

⁴⁸ Təəsɪ ma təm, yulɔ weesɔyɔ kəla topi ké,
pə nəŋəsəna ké ɪsu n ŋma yulɔ kɛ sɪ n pəsəŋi-i yem.

⁴⁹ Yulɔ nəŋəlɔ i fɛɪ sɪ i kaa sɪ.

Awe pəsəŋəna na í yá i təŋi atətɛɛ taa?

⁵⁰ Taca, leye nyá ləŋtaa kɔpantɔ
nti n ka su Tafiiti kɛ nəŋɔ tɔ tə saalaa?

⁵¹ Taca təəsɪ mpusi wei nyá təmɛ nyáma tɔyɔ-m tɔ,
təəsɪ sɪ ma nɔka yəlaa samaa.

⁵² Hai, Taca təəsɪ kɔtɔyɔ ŋku nyá kolontunaa
tɔvki nyá ləsəlɔ təntɛ tɔ tɔ.

⁵³ Taca hətɛ səsəɛɛ nté teeli nyəntɛ kɛ tam tɔ.

Isə í kəna mpɔ, Isə í kəna mpɔ.

TAKELAYA LIYITI NYEŊKA

90

(Yontu 90-106)

Yulɔ we tanaya, Isə ná we tam tɔ

¹ Isə yulɔ Moisi kɔsəlɛmɔtu.

Hai, Taca, nyá kɛna tá kɔlɔyɔ
tətɛɛ kɛ tɔo ləŋtaa.

² Na pəcɔ pə lakɪ antulinya na pulasɪ tɔ,
nyá kɛna Isə na n ká wɛɛ rɪpɔyɔ tam tɔ kɛ.

³ Nyá mələŋənana yəlaa kɛ atɛ mɔsɔyɔ taa,
na ń təŋ-we sɪ: ɪ məli timpɪ í ka lunaa tɔ.

⁴ Mpi tɔ, pusi iyaya (1000) wɛ-ŋ ké ɪsu kɔyakɔ ŋku
kɔ tɛɛwa na kɔ kaa tasa məlɔyɔ tɔ,
yaa ahoo nna a tɛɛwa tɔ a həŋəlɔyɔ.

⁵ N kpiisiyi yəlaa ké ɪsu toosee wena
pə fɛŋyɔ tanəŋ na á saali yem ɪsu nyutɔ tɔ.

⁶ Nyutɔ tɔyɪ hetɔ kɛ tanəŋ tɛɛ ké na tɔ pi.
Uɛna taanaya tɔ lɔntili na tɔ wɔli.

⁷ Nyá pááná kpiisiyi-tɔyɔ
na nyá taa kpav nyaasəŋi-tɔ.

⁸ N ləsəŋi tá ɪsəyatɔ kɛ patəma taa ké,
na ń sukɪ nyaaləm taa ké tá kɔŋmɛsətɔ.

⁹ Nyá pááná səsəna lakɪ ké na tá kɔyɛɛŋ saaləŋi yem,

na tá pusi nyaa saləyi yem isu yulu nəyo.

¹⁰ Tá weesuyu pusi nté nutosonnaanowa.

Ye mpa pa kəla alaaɸaya, ile pa nyənsi yoosi nunaasa.

Ama kunyən na wahala tike ke yulu waaki pə taa.

Weesuyu teeki ləlo ké na taa kuləyi

huntu na tá kpətəyənə səm.

¹¹ Tacaa, awe nyəmna nyá ton na nyá pááná pə təm?

Nəyulu u nyaŋna-ŋ si í nyi nyá pááná təm ke teu.

¹² Huli-tuyv tá kuyeyə kaluyv.

Waatu inəyi tu hii layatu.

¹³ Hai, Tacaa, heesi-tuyv pááná munav ke mpu.

Nyən nyá təmlə nyáma tá,

tá pətətəle na í kéesəná tá tə.

¹⁴ La-tuyv nyá kupantu səsəntv ke tá tanaŋ tee.

Ile tu cayana laŋhuləmlə ke tá weesuyu təna.

¹⁵ Pusi payale taa ké n həma tá ŋkraŋuyv.

Ile heesi tá laŋa ke pusi payale

isu nsi si taa tə na wahalanaa tə.

¹⁶ La nyá yomaa taya nyá təmlə,

na tá luluyv nyáma na nyá səsəntv.

¹⁷ Hai, Tacaa, ta Iso la-tuyv nyá kupantu,

na í yele na tá niŋ təma leeli.

Ee, yele na á leeli.

91

Iso keke tá kpuluyv tətule

¹ Yulu wei i tuyi isətaa Iso səsə ke kpuluyv tə,

Toma təna tv tee ké i heesəyi.

² Pə wee si pəntv í yəyət Tacaa si:

Nyayale ma kpante nte ma cəsəyənə tə.

Nyayale ma Iso na má tuyi-ŋ naani.

³ Tacaa nyá fitiyina yulu ke puluyv kunyəpuyv taa,

na yulukəsəku na kv wakəlyv taa.

⁴ Na n kenti i tə na í tv-ŋ kpuluyv,

isu kampaya ke ka too keŋ tee.

Nyá kupantu we ké isu kpáluyv kvkentuyv.

⁵ Yulu kaa nyana ahoə səyəntv,

yaa nyámá kvətətəna ke ilim taa.

⁶ Yaa yulukəsəku ŋku kv cəəki səkpətyv tee tə,

yaa isəna kv teekuyv yəlaa ke ilim heka tə.

⁷ Paa yəlaa iyaya (1000) səpa nyá kəŋkəŋ taa,

yaa paa yəlaa iyisi naanowa (10000) səpəna

nyá ntəyən tə, puləpv kaa la-ŋ.

⁸ Kuli nyá ise na í ná isəna

Iso fəlyə asayaa tə.

⁹ Hai, Tacaa keke nyá kpuluyv tətule,

isətaa Iso Səsə ke n cəsəyənə.

¹⁰ Wahala nəyulu kaa mayana-ŋ,

pácɔ mpusi nɔ́ɔlɔ kaa kpətəna nyá tɔ́yaya.

¹¹ Mpi tɔ, Tacaa ká tɔ ɪ ɪsɔ́taa tillaa ké sɪ
pá feŋi-ŋ nyá mpaan təna taa.

¹² Na páá te-ŋ pa niŋ taa sɪ pələ
natəli tɔ́ taa co-ŋ.

¹³ Na paa n fela tɔ́ɔlɔyaa yaa paasələ
yaa wontuyɔ ɪsɔ́yav yaa tɔm,
pɔlɔpɔ kaa la-ŋ.

¹⁴ Tacaa sɪ: Timpi n sɔ́la-m tɔ maa waasi-ŋ,
na má kenti nyá tɔ́ ké n nyə́má ma hətɛ tɔ pə tɔ́.

¹⁵ N ka yaa ma hətɛ na má co-ŋ,
na má wɛɛ nyá waali ké lanwakəlle waatu,
na má waasi-ŋ na má taɣani nyá nyɔɔyɔ ké kɔsɔyɔ.

¹⁶ Maa yeke na nyá weesuyɔ taɣali
na má yá nyá nyɔɔyɔ.

92

Tacaa, pa sanji-ŋ tɔ pa laki teu ké

¹ Kɔyaku kuhɛɛsɔyɔ wule yontu.

² Pə wɛ teu ké sɪ tɔ́ sa Tacaa nyá,
na tɔ́ yoo yontu ké ɪsɔ́taa
ɪsɔ́ sɔ́sɔ nyá nyá hətɛ taa.

³ Na tɔ́ kraali nyá kɔpantɔ ké tanan tɛɛ,
na nyá teu tɔm ké ahoo.

⁴ Tɔ́ sa-ŋ na ŋmusɪ
naanɔwa cəmən na sanɔkɔnaa.

⁵ Hai, Tacaa, nyá kulapəm hɛɛsɔyɪ ma lanle ké,
na má yooki nyá niŋ təma tɔm ké yontu na lanholɔmlɛ.

⁶ Hai, Tacaa, nyá təma ké sɔ́sɔna ké,
na nyá ləmayasɛɛ ké yun nyəna.

⁷ Kɔmɛlɛŋ ɪ cɛkəyənə tələ,
pəyele ləmayasɛɛ fɛɪ tɔ́ naa paasəyənə.

⁸ Asayaa hukiyi ké ɪsu nyutɔ,
na ɪsɔ́yav lataa náá puki.
Ama wakəlyɔ tam tɔ́ nyənku tanɔna-wɛ.

⁹ Hai, Tacaa, nyá ké ɪsɔ́taa
ɪsɔ́ sɔ́sɔ ké tam tɔ́ ké.

¹⁰ Ye pə kaasa nyá kolontunaa, pələ paa le ké.
Pa tənə mpa pa laki ɪsɔ́yav tɔ́ paa ya yem.

¹¹ Taale nau toma ké n ha-m,
na ń pəli ma tɔ́ ké nikaya nim.

¹² Ma naaki ma kolontunaa kpisuyɔ,
na má nukɪ asayaa mpa pa caaki-m
tɔm tɔ́ pa kiisuyɔ.

¹³ Tampana tənlaa puki ké ɪsu paan,
na pá kuləyɪ ɪsu Lipan tun sɔ́sɔŋ.

¹⁴ Pa wɛ ké ɪsu tɔyɔ ŋku pa tuu

Isə təsele kataya taa tə,
na pá piki teu ke tá Isə Tacaá té.

¹⁵ Paa kpatəlaya waatu,
pa təŋa ləlvəv ké,
na pá wə tələkələkəv ke teu na alaafəya.

¹⁶ Mpu pá huləyəná təkelekele si Tacaá siyisaa.
I ta kee tiili, inəyale ma kəkraməvəv.

93

Tacaá kələ wulav

¹ Tacaá n ké wulav ké na n̄ suu teu,
na n̄ ləla toma ke nyá tənaya taa isu tampala.
Mpu tətəyə tətə səŋaa təca tu seliyi.

² Hatoo ləŋtaa ké n su nyá kumte ke teu,
na n̄ wə tam təə.

³ Hai, Tacaá, pusi kusa nəsi
si kusa si nəsi na si hola wula nu.

⁴ Na pá kəli ləm səsəəm tən nyəm nəyə,
na pá kəli tenku hola səsəəna.
Tacaá kələ tən tv ke hatoo isətaa.

⁵ Nyá kusəsutv nté tampana təsiyisiyi.
Nyá təsele ke nanŋ nyənte haləna antulinya tem.

94

Isə ké kawalaya nyáma ləetlv

¹ Hai, Isə nyayale ləetlv.
Ləetlv Isə, huli nyá ti.

² Antulinya huulv nyá, kuli
na n̄ ləeti kalampaanu nyáma ke pa kulaputv.

³ Hai, Tacaá, asayaa mpe paa wəe mpuvəle?
Mpe paa wəkəna nteye akanaa ke mpu?

⁴ Pa yəyətəyi təm ké na kalampaanu
na pá pəkəyi ləlaa wakəlvəv.

⁵ Tacaá, pa ŋmakələyi nyá yəlaa ké,
na pá muyluyi mpa pa ké nyá nyáma tə.

⁶ Pa ləntəyi mvsən ke lelaa na muvlaa
na pá kuyi suluwaa.

⁷ Na pá tən si Tacaá u naaki,
Yakərv Isə u paasəyənə.

⁸ Kəmeleməŋ me í la laakali,
ləmayasəe feinaa me,
pəlee ké í ká hii layatv?

⁹ Tacaá wei i tv yəlaa ke ŋkpaŋ tə, i nuki ké.
Isənaya i ká tv isəle na u naaki?

¹⁰ Isənaya i naasəyi piitimnaa
na í kaa hə asayaa ŋkpaŋ?
Ini i seyesəyənə yəlaa,

ɪɛ ɪsənaya ɪ ká laŋ nyəm?

11 Tacaɔ nyəmá yulɔ hɔwɛɛ ke
teu sɪ a wɛ kɔɛɛ.

12 Hai, Tacaɔ, nyɔleleŋ tɔ nté wei n seɣesəɣɪ
nyá kiiu na ń həŋ ɪ ŋkpaŋyɔ tɔ.

13 ɪ ká caya təpamm ke kuyeyɛŋ ɪsayan taa,
haləna pá huli asayaa pɔɔŋ.

14 Pə taya pulɔ, Tacaɔ u lɔɔki ɪ yəlaa.
ɪ kaɔ yele mpa pa ké ɪ nyáma tɔ.

15 Mpi tɔ, paɔ hɔɔna ké na pá keesəna tampana təŋyɔ.
Pa təna mpa pa təŋyɪ tampana tɔ pa laŋa ka heena-tɪ.

16 Awe ká seena ma tɔɔ ké asayaa mpe pa təm taa?
Awe ká sənə-m mpa pa laki ɪsayatɔ tɔ pa təm taa?

17 Ye Tacaɔ taa waasi-m,
ɪsəntɔ maɔ tɛma wɛɛv ke
tɪmpi pə suma tətɪyitiyɪ tɔ.

18 Paɔ waatɔ wei ke ma tɔma sɪ ma caa hotuyɔ,
Tacaɔ nyá kɔpantɔ tɛŋi-m ké.

19 Saa wei nəɣəsɛɛ pu ma lotu tɔ,
nyá heesəna ma laŋle na ń huləsi-tɛ.

20 Nyana hɔɔlaa asayaa mpa pa wakələyɪ kiin
na pá kəŋna wahala tɔ ɪ kaawaya?

21 Siyisilaa ke pa wakələyɪ
na pá kuyɪ mpa pa ta la pulɔ tɔ pa təm.

22 Ama Tacaɔ keɛ kɔkɔpamɔyɔ
ŋku ma cɔsəyənə tɔ.

23 Pa maɣamaya pa ɪsayatɔ ke ɪ ká məŋna pa nyɔɔŋ taa,
na ɪ wakəli-wɛ na kulɔmtɔ ntɪ.

95

Isə cəɔ pote waatɔ

1 ɪ kɔɔ na tɛ yoo Tacaɔ ke laŋhulɔmlɛ yontu,
tɛ sa tá waasulɔ wei tɔ tɔyɪ kɔpɔɔyɔ tɔ.

2 Tɛ polo ɪ ɪsɛntaa na tɛ seɛ-ɪ,
na tɛ wiliti-ɪ na laŋhulɔmlɛ yontu.

3 Mpi tɔ, Tacaɔ nyayalɛ Isə səsɔ.
Nyayalɛ wulav səsɔ wei ɪ ŋmakələyɪ tun təna tɔ.

4 Nyá nin taa ké atɛ luman təna wɛɛ
na pɔɔŋ səsɔŋ təna ke nyá nyəm.

5 Nyá tənna tɛŋku,
halɪ nyá tu lapəna-ɪ.
Kulɔm nyá n lapəna tɛtɔ na nyá nin.

6 ɪ kɔɔ na tɛ lun tá ŋmalɔ Tacaɔ ke akula,
na tɛ həntɪ-ɪ atɛ.

7 Pə taya pulɔ, nyayalɛ tá Isə.
Tayalɛ nyá yəlaa, nyayalɛ tiikilu.
Tə wɛ ké ɪsu nyá nin kaləku.

Ye ɪ nu Isə má ma kuyəɣətɔtɔ ke saŋa,

8 ί taa la lan̄kpusəŋ isu mə caanaa ka lapu
Melipa na Masa ke wɔlaya tetu taa tɔ.
9 Tənaɣa mə caanaa mayasa-m si pa naaki ma waali,
paa na pa nana pa isəpəle ke mpi ma lapa tɔ.
10 Pusi nule təcu ké ma luyi lu piitim pəne,
haləna ma tu ma taa si yəlaa mpe pa lepaɣa,
paa nyəŋ ma mpaan̄.
11 M̄puyi páána kra-m na má tuu si:
Pa kaa suu ma heesuyi taa.

96

*Wulav wei i kəŋ tɔ i yontu kɔfatu
(Kvtəsɔtv I 16:23-33)*

1 I yoo Tacaa ke yontu kɔfatu,
ate yəlaa me mə təna i yoo Tacaa ke yontu.
2 I yoo Tacaa ke yontu na i sa i hətə,
na i kraaləyi paa kuyaku ŋkuyi i nyuyi yapu təm.
3 I yəɣəti piitimnaa taa ké i teeli təm
na i yəɣəti yəlaa təna taa ké i teu təm.
4 Tacaa n ké səsə ké na n mɔna pá sa-ŋ.
Nyá təm we səɣəntu ké na pə tɛe tuŋ təna.
5 Mpi tɔ, piitimnaa tuŋ təna we kpeɛ ké.
Ama Tacaa nyá lapəna isətənyu.
6 Teu səsəəm naaki nyá tɔə ké,
na teeli səsə náá we nyá təyaya taa.
7 Piitimnaa yəlaa me i tu Tacaa ke teeli,
i tu Tacaa ke teeli na i kusɪ i nyuyi.
8 I sa Tacaa ke i hətə tɔə.
I kəna mə kuhaham na i sɔna i taasi tɔə.
9 I hənti Tacaa ke ateyɛ saa wei
i huləyi i tənəŋ wɛɛtu tɔ.
Ate yəlaa me mə təna i sele i isəntaa.
10 I heeli piitimnaa təna si
Tacaa kele wulav.
M̄pu tətəɣə tetu səŋaa təca, tu seliyi.
Tacaa tənəyi tampana ké na i huukəna yəlaa.
11 Isətənyu lan̄le i huləmi na tetu yəəli,
teŋku na i taa nyəm təna i sɛɛ.
12 Tawa təna i wɛɛ acima taa,
na hətəyɔ taa tuŋ təna kiisina lan̄holumle,
13 ke Tacaa isəntaa.
Mpi tɔ, i kəŋ si i huɔna tetu təna.
I ká təŋ tampana na i huɔna antulinya na i yəlaa.

97

Tacaa kele wulav, lan̄holumle i wɛɛ tetu təna taa

1 Tacaa təkɪ kawulaya, tetu təna i yəəli.
Tətənaa mpa lom tama kotaya tɔ pa paɣale i yəəli.

² Isəhmuntuyv na səkrətyv tama-i kotaya,
na i kumte náá caya siyisuyv na tampana tənyv təə.

³ Kəkə wə i nəy təə ké
na ká nyaki i kolontunaa na ká cəəkəna-i.

⁴ I ηmeləsəyi nyaaləm na pé naaki antulinya,
na atə yəlaa naaki na pá seliyi.

⁵ Tətv tənə tv í kprətəna pəəη,
i hooki ké isv keetu.

⁶ Isətənyv kpaaləyi i tampana
na yəlaa tənə naaki i teu.

⁷ Tun lunjlaa na mpa pa hvləsəyi tun
na lanjle tə, pa təkí fəele ké.

Tun tənə hətəyi Isə ké atəyε.

⁸ Siyəη icatə nyéma nu-ti na pa lanja hvləmí,
na Yuta acaləe náá wə ayəəle taa
kə nyá hvle təə, hai, Taca.

⁹ Mpi tə, Taca nyayalə isətə Isə səsə kə tetv tənə taa.
N kəla tun tənəyə səsəəntv kə təcayacaya.

¹⁰ Mpa mε í səəla Taca tə,
mə taa í kpana isayətv.

Isə kentiyi i kupama təə ké,
na í yaki-wəyε asayaa niη taa.

¹¹ Tampana tənjlaa tənə nyaaləm,
na mpa pa lotv taa tewa təyə lanjhvləmlε.

¹² Siyisilaa, mə lanja í hvləmənə Taca,
na í sa i tənəη wətv.

98

I wiliti Taca wei i kəη tə

¹ I yoo Taca kə yontv kufətv,
mpi tə, i lapa kəkələ nyəmnə,
na i nyəm na i Isətv təη.

² Taca n hvla nyá yəpv təm
na í kuli nyá tampana tənyv təə na piitimnə ná.

³ N təəsa ləyeli nyéma təə na í la-wəyε teu na kupəntv.
Tətv tənəsi tənə nawa tá Isə nyv yəpv təm.

⁴ Atə yəlaa mε mə tənə í yoo Taca kə lanjhvləmlε yontv.
I samí-i na yontv na í wilitina lanjhvləmlε.

⁵ I yoo Taca samtv
í yoo-i-ti na cəməη.

⁶ I tv Taca wuləv kə yonkpaama na lanjhvləmlε,
na akantεε na tutuun.

⁷ Təηku na i taa nyəm tənə í cə,
na tetv na tə taa nyəm ηmaaləna lanjhvləmlε.

⁸ Pusi í wiliti
na pəəη tənə náá kprənti na í yoo yontv kə Taca.

⁹ Mpi tə, Taca kəη si í hvəna tetv tənə.
I ka təη tampana na í hvəna antulinya,

na í hvvna yəlaa ke teitei.

99

Tacaa ke wulav, na í we tənəŋŋ

¹ Tacaa n təkɪ kawulaya ké, na yəlaa seliyi.
N caya isətaa tənlaa həkv na tətɔ seliyi.
² Tacaa nyaxale səsə ke Siyəŋ taa,
Nyá tɛɛna yəlaa təna.
³ Pa sɛɛ nyá həte səsəle katɛ nyəntɛ,
tə ké nənŋ nyəntɛ ké.
⁴ Pa sɛɛ wulav nyá wei n səla siyisuyɔ tə nyá tənŋ,
nyá nyəsəyənə tampana tənuyɔ.
N lakɪ kusiyisim na mpi pə
we teitei təyə lseyɛli taa.

⁵ ɪ puyɔli Tacaa ta Isə,
na í lun ɪ nəhɛɛ təsule,
ɪ ké nənŋ tɔ ké.

⁶ Moisi na Aləŋ mpa paa we Isə nyá nyá kətəlaa taa tə
na Samiyeli wei ɪ ka we mpa
pa sələmaxa-ŋ tə pa həkv tə,
pa sələma Tacaa nyá na ní mv.
⁷ Isəŋmuntuyɔ taa ké n yəyətayana-we
na mpe pá təkəyi nyá kusəsutɔ na kiiu ŋku n su-we tə.

⁸ Tacaa tá Isə, n mv pa kusələmutɔ.
Nyaxale pa Isə, na ní wiiki-we.
Ama n tɔ-weyɛ saləka ke pa isayətɔ tə.

⁹ ɪ sa Tacaa ta Isə na í lun
ɪ pulaya nənŋ nyənka tə.
Mpi tə, tá Isə Tacaa weɛ ké tənənŋ.

100

Tə ké ɪ yəlaa

¹ Samtɔ yontu.

Tətɔ tənə yəlaa mɛ
í sa Tacaa na lanhəlvmlɛ.
² ɪ la Tacaa ke təmlɛ na lanhəlvmlɛ.
ɪ kəɔ ɪ isəntaa na yonkpaama.
³ ɪ nyɪ sɪ Tacaa kɛɛ Isə.
ɪni ɪ ŋmana-tɔ, ɪni ɪ tənna-tɔ.
Tə ké ɪ yəlaa ké, tayalɛ ɪ kaləkv.
⁴ ɪ svvna Isə təsɛɛɛ nənəkeelasɪ na samtɔ.
ɪ svv ɪ tayə təɔ na yontu.
ɪ sɛɛ-ɪ na í sa ɪ həte.
⁵ Tacaa ké kupaŋ ké,

na i kúpantv wε tam tǎǎ.
I teu wε m̄pυγv na pǎ puki lǒlvη loosi loosi.

101

Wulav su i nǎγǎ kε Isǎ isentaa sι i ká tǎη siyisuyv

¹ Tafiiti yontu.

Kúpantv na tampana tǎηυγv pǎ yontu kε ma yoo.
Tacaα nyaya ma yoo-tι.

² Maa kaasι ma tι na mpaav kusiγisuyv.
Pǎlee kέ n ká kǎǎ ma kinη?
Maa tǎna lotu kulǒmtv kε ma tǎyaya taa.

³ Ma kaa ha isayam kε mpaav,
ma taa ká kraakǎna mpa pa kisiγi pa Isǎseεεε tǎγǎ.
Pa Isǎseεεε n̄té tǎ kaa matǎna-m.

⁴ Nyamle isayale ká hatǎlǎna-m,
maa caaki sι ma na isayav tǎ kaa pulv.

⁵ Maa wakǎli wei i cakǎna i tǎγǎntǎε kε mukaya tǎ.
Pǎyele maa caaki kalampaani tv.
Na wei i lotu taa suwa pǎpǎtv tǎ.

⁶ Maa nyǎni tetv taa kúpama tǎǎ kέ,
na pǎ caya ma kǎηkǎη taa.
Wei i tǎη mpaav kusiγisuyv taa tǎγǎε ma tǎmle tv.

⁷ Wei i ha i tǎγi ηmulǎm taa tǎ u cakι ma tǎyaya taa.
Wei i looliγi tǎ i kaa sǎη ma isentaa.

⁸ Paa tanǎη ηku maa wakǎli tetv taa asayaa tǎnaya.
M̄pυγv maa kpiisina Tacaα icatε
taa kέ mpa pa laki isayav tǎ.

102

Lǎηwakǎlle tv tǎεlvγv

¹ Kǎnyǎntǎγǎlv sǎlǎmυγv
kε waatv wei pǎ kǎlǎna-i
na i wiikina Tacaα tǎ.

² Tacaα nu ma wiinav na
n̄ m̄ ma kusǎlǎm̄tv.

³ Taa yele ma tǎǎ kέ nyǎnnav kε ma lǎηwakǎlle waatv.
Ke ηkraηυγv na ma tǎǎ kέ kuyaku ηku
ma yaaki-η sι n̄ waasι-m tǎ. Cǎ-m lǎη.

⁴ Pǎ taya pulv, ma kuyεεη mukǎγi kέ isu nyǎǎsι
na ma saali yem isu kǎkǎ nyakυγv tuputu tǎ.

⁵ Ma wulaa kέ isu nyutv nti pa setaa tǎ.
Ma tu sǎǎki ma tǎγǎnaya tǎγǎv.

⁶ Mǎla nu-m teu kέ,
na mǎ té taasι tǎkǎηkǎηǎ.

⁷ Ma nǎγǎsǎna kέ isu wulaya tetv taa sumaya.
Ma wεε kέ isu ncaa taa sumaya.

8 Ma suuki maa tooki.
 Ma we ké isu sumaya nka
 ka we ka tike ke lɔputu tɔɔ tɔ.
 9 Paa ifemle nte ma kolontunaa tuuki-m ké,
 na pa taa kraana-m na pá yɔɔtɔɔɔ
 na pá tuuki na pá yaaki ma hɛte.
 10 Tetu ke ma tɔki tɔɔnaya lonte
 na ma isɛlɔm palɔɔi ma kɔnyɔnyɔm taa.
 11 Nyá pááná kraana-m.
 Nyá taa huuna-m na n kɔesi-m na n lɔɔ pooluɔ.
 12 Ma kɔyɛɛɛ tɔɔa tuusuɔu ké isu isotom tɛkɔyɔ tɔ,
 na má wɔlɔɔi isu nyutu.

13 Ama Tacaa, nyá tɔkɔna kawulaya ke tam tɔɔ.
 Waali lɔlɔɔ loosi tɔna ká tɔɔsi nyá tɔɔ.
 14 N ká kɔli nyá naasi taa na n wii Siyɔɔ nyáma kɔnyɔɔ.
 Pɔ taya pɔlɔ, waatu talaa ké.
 Kɔyaku nku n ka la-weye pɛɛɛ tɔ kɔ kɔmɔɔɔɔ.
 15 Nyá tɔmlɛ nyáma ta, tɔ sɔɔla nyá ɔcatɛ ké.
 Tɔ wakɔlaa, tɔ ncaa we-tɔyɔ pɔtɔtɔɔɔ.

16 Piitinnaa ká nyana Tacaa hɛte
 na tetu taa awulaa tɔna nyana ɔ teeli.
 17 Tacaa tayanɔ Siyɔɔ ɔcatɛ ke nman,
 na n hɔli nyá teeli ke tɔ taa.
 18 Tacaa ken nkrɔnɔyɔ na kɔnyɔntɔɔɔlɔ kɔsɔlɔmɔtɔ ké.
 ɔ kisiyi ɔ sɔlɔmɔyɔ.
 19 Pá nmaa-tɔyi waali lɔlɔɔ tɔɔ.
 Yɔlaa mpa pu nma tɔ, paa sa Tacaa.
 20 Tacaa we ɔ tɔnɔnɔ tɔɔɔɔ ké na ɔ nyɔnɔyi.
 Hatoo isɔtaa ké ɔ weɛ na ɔ nyɔnɔyi tetu tɔɔ.
 21 Si ɔ nukɔ salɔkatɔnaa wula.
 Si ɔ waasɔyi mpa paa kɔ tɔ.
 22 ɔlɛna yɔlaa kraali Tacaa hɛte ke Siyɔɔ taa
 na pá samɔ-ɔ Yosalem taa.
 23 Yɔlaa tɔna ká kotɔ tɔntɔmlɛ.
 Piitinnaa ká kotɔ na pá luɔ Tacaa.

24 ɔ yɔka ma tɔɔ ke mpaau taa ké
 na ɔ pasa ma kɔyɛɛɛɛ.
 25 Ma tɔma si: Ma ɔsɔ nyá wei n we tam tɔɔ tɔ,
 taa kɔɔli-m ma kɔyɛɛɛɛ hɛkɔ taa.
 26 Hatoo lɔɔtaa ké n su tetu kite,
 isɔtɔnɔyɔ ké nyá niɔ kɔlɔpɔm ké.
 27 Nyá we tam tɔɔ ké.
 Ama pɔɛ pu saali yem.
 Pɔ kɔɔ tɛm ké isu wontu kɔsusuutu,
 na n layasi-wɔ isu toko, ɔlɛna pɔ layasi-wɔ.
 28 Tacaa nyá we tam tɔɔ ké nɔpɔyɔ,
 nyá pusi fɛina tɔnaya.
 29 Nyá tɔmlɛ nyáma tá,

tá piya ká tɔɔna tetu,
na pa lɔlɔɔ nyáma ton sɔsɔɔ nyá isentaa.

103

Ma seeki Tacaa ke í na tamlé

¹ Tafiiti yontu.

Ma san Tacaa ké.

Ma san nyá hɛte nanɔ nyɛntɛ ké na ma lotu tɛna.

² Ma san Tacaa ké.

Ma kaa sɔɔ nyá kɔpantu natɛli.

³ Nyá hɛsɔɔna ma isayatu tɛna,

na n waaki ma kutɔmɔɔ tɛna.

⁴ Nyá yakɛna-m pɛlaɔ taa,

na n hulɔɔi-m suulu na n laki-m kɔpantu.

⁵ N kraasɔɔ ma ton ke ma kpatɛlaya waatu,

na n mɛlɔɔna-m ifɛpile taa isu hɛkɛle.

⁶ Tacaa nyagale tampana halɔ.

Nyá tayanɔɔna mpa pa ise pa tɔki tɔ pa tɔm.

⁷ Nyá hulɛna Moisi ke nyá mpaan,

na n hulɔɔ isɛyeli nyáma ke nyá kookalɛna.

⁸ Tacaa ke suulu na pɛtɔtɛle tɔ ké,

nyá kɔpantu wɛ sɔɔntɔ.

Pɛyele nn muɔi pɛáná ke lɔɔ.

⁹ Nn kalɔi kutamsa,

pɛyele nn tɔkɔɔna yulɔ ke nyá taa ké tam tɔɔ.

¹⁰ Nn laki-tɔ na n kɛɛsɔɔna tá isayatu.

Pɛyele nn fɛlɔi-tɔɔ tɔ kawalaya.

¹¹ Isu isɔtɔnɔɔ kɔɔkɔlɔmɔɔ wɛ tɔ

nɔɔɔ n laki mpa pa nukɛna-n tɔɔ kɔpantu.

¹² Isu ilim tɛlɔle na pɛ tɛtɛle hatɛlɛnɔ tɛma tɔ,

nɔɔɔ n hatɛlɔɔna-tɔɔ tɔ kawalasi.

¹³ Isɛna cɛcɛ wɛna i piya pɛtɔtɛle tɔ,

nɔɔɔ Tacaa n wɛna mpa pa nyanɔna-n tɔ pa nyɛntɛ.

¹⁴ Mpi tɔ, n nyɛmá mpi pɛ nman-tɔ tɔ.

N ta sɔɔ si tɔ ké musɔɔ.

¹⁵ Yulɔ kɔyɛɛn wɛ ké isu nyulɔɔ.

I tɔyi hɛtɔ ké isu taale taa nyulɔɔ.

¹⁶ Waatu wei heelim maki-ku ulɛna ku saali yem,

na pá wu ku lonte ke nyɛm.

¹⁷ Ama Tacaa nyá kɔpantu leeliyi tam tɔɔ ké

mpa pa nyanɔna-n tɔ pa kin,

na nyá tampana tɛnɔɔ pɛsɔɔi pa piya piya nyɛm.

¹⁸ Ye pa tɔka nyá nɔɔ pɛelɔɔ na pá tɔsɔɔi

nyá kɔsɛsɛtɔ tɔɔ na pá laki-ti.

¹⁹ Isɔtɔnɔɔ taa ké Tacaa n nman nyá kumte

na n tɔki kawulaya ke pɛ tɛna pɛ tɔɔ.

20 Isɔtaa tillaa mpa me i we toŋ sɔsɔŋ
na í lakɪ Isɔ kutututu tɔ, i sa Isɔ,
na í nukəna i nəyɔ taa təm.

21 Tɔcaa samaa me mpa mə təna í ké i təmle nyáma
na í lakɪ i kvsɔləm tɔ, í samɪ-i.

22 Tɔcaa kɔŋmanɪmama me í samɪ-i i kawulaya təna taa.
Ma saŋ Tɔcaa.

104

Nmalv Isɔ nyana təmle

¹ Ma saŋ Tɔcaa ké.

Ma Isɔ nyá sɔsɔntu fɛi tənaya.

N suu teu sɔsɔm ké.

² N suu nyaaləm ké isɪ kpaɪ,
na ń lɔ isɔtənyɔ isɪ cokəle.

³ Hatoo isɔtaa nyɔyɔ taa ké n ŋma nyá tɔcayale.
Isəŋmuntɔ nté nyá yoou keeke na heelim tɛekəna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá təmle tɔ nté kəkɔ.

⁵ N síi tetɔ ke tɔ kite tɔɔ ké teu ké.
Pulɔpɔ kaa ciyiti-təyi paa pɛcɔ.

⁶ N waasa tenku ké tɔ tɔɔ isɪ kpaɪ
na lum náá kpa pulasi.

⁷ Ama n nyaasa-wɪ na pé se,
pə níi nyá tev hola na pé tɔ casəle.

⁸ Uena pulasi nyu na teteka náá lum
lona wena n ka suwa tɔ a taa.

⁹ N píi lum ke tənaya sɪ pé taa ŋmaa ka tɔɔ
na pé kɔɔ pə tasa tetɔ waasɔyɔ.

¹⁰ Nyá tənəna lum seelaa ke lɔŋ
na pé kpen pulasi hekəŋ.

¹¹ Tənaya taale wontu təna nyɔkɪ
na taale kraŋasi náá kuyi sɪ lukɔtɔ.

¹² Uena sumasi sɔkɪ lɔŋ inɪ i kutemɪŋ tun tɔɔ
na sɪ wiiki piliŋasi tɔɔ.

¹³ Hatoo nyá isɔtaa tənaya n yeki na tev nukɪ pɔɔŋ tɔɔ,
na tetɔ náá haki nyá təma kulɔlum.

¹⁴ N yeki na nyutu nyɔkɪ sɪ pé waasi tɔla
na tun náá nyɔkɪ sɪ pə waasi yulɔ.

N lapa mpyɔyɔ sɪ tetɔ í loh
mpi pə haaki yulɔ ke weesuyɔ tɔ.

¹⁵ N lapa sulɔm sɪ pé heesi yulɔ laŋle.

Na ń la nim sɪ pə tayanəyi isentaa.
Uena mɔtɔ náá ha yulɔ ke alaafəya.

¹⁶ Tɔcaa nyá tuuna Lipaŋ tun sɔsɔŋ.
I hikiyi lum mpi i caaki tɔ.

17 Tuŋ inɪ ɪ tɔɔ ké sumasɪ səkpesi tɔyɪ sɪ tana
na sumasɪ sɔsɔnsɪ nɔ́á cakɪ ɪ tɔɔ.

18 Taale pəntɔlvɪ tɔcayale nté pɔɔŋ sɔsɔŋ tɔɔ
na pɔyɔ namisi nɔ́á cakɪ kɔkɔpaməŋ tɛɛ.

19 N lapa ɪsɔtv kɛ sɪ í faya kuyɛɛŋ,
ilim nyəmə pá tɔyɔ waatv.

20 N kəŋna səkɔɔtɔyɔ ɪlena pá yu,
na hɔtɔyɔ taa wontu suv tɔ təma taa.

21 Tɔyɔlasɪ kɔfasɪ nyusəyɪ sɪ tɔyɔnaya waadɪ
na sí sələməyɪ ɪsɔ nyaya sɪ kutɔyɔv.

22 Waatv wei ilim lukɪ ɪlena
sí məli na sí hantɪ sɪ pɔɔŋ taa.

23 ɪlena yɔlv nɔ́á lu na í tɛɛ ɪ təmlɛ
na í la-tɛyɛ mpv haləna taanaya.

24 Hai, Taca, nyá kɔlapələ tɔɔwa payale ké,
na ləmayasɛɛ kɛ n lapəna pə təna.

Nyá kɔpampam suna tɛtv taa.

25 Tenku kəlv tələlele, ɪ fɛɪ tənaya,
na ɪ taa wontu sɔsɔntv na səkɔɔtɔv cɔɔkɪ,
tə fɛɪ kalɔyɔv.

26 ɪ taa tɔtɔyɔ kpuləŋ sɔsɔŋ ná kpaakɪ na í tiiki,
na tvm sɔsɔ Lefiyatəŋ wei n lapa sɪ n liyiliyina tenku hola taa tɔ.

27 Nyaya wontu ntɪ tɔ təna tɔ tɛɛləyɪ
sɪ n caləyɪ-təyɪ tɔ tɔyɔv waatv.

28 N ha-tɪ ɪlɛ tə mv.

N kula nyá niŋ ɪlɛ kɔpantv tɔɔləna-tɪ.

29 N ha-təyɪ siyile ɪlɛ tə svv seluyɪ.

Ye n ləsa tɔ feesɪŋ ɪlɛ tɔ hɛɛ na tɔ pəsɪ atɛ mvsvyɔv.

30 N mələna tɔ feesɪŋ ɪlɛ tɔ tayanɪ kɔlvɔyɔ
na tɔ təna tɔ pəsɪ kɔfam kɛ tɛtv tɔɔ.

31 Taca nyá teu í wɛɛ tam tɔɔ,
na n yɔɔləna nyá kɔlapəm.

32 N nyəna tɛtv tɔ seliyɪ ké,
na ye n tokina pɔɔŋ ɪlɛ nyɔɔsɪ nyala ɪ tɔɔ.

33 Taca nyaya ma yoo yontu haləna ma səm
ma ɪsɔ ké ma saŋ haləna ma tənaya svv.

34 Ma yontu í la-ŋ teu Taca,
nyaya ma yɔɔləyənə.

35 Pəntələa í saalɪ yem kɛ tɛtv tɔɔ,
asayaa í taa tasa wɛɛv.

Taca, ma saŋɪ-ŋ ké.

ɪ sa Taca.

105

*Isə kɔpantv təm**(Kvkalətv 1-15: Kvətəsvtv I 16:8-22)*

¹ I sa Tacaa, í yaa í hətə.

I yəɣətɪ ɪ kookalənaa təm ke yəlaa taa.

² I yoo-ɪ yontu na í sɛɛ-ɪ na cəməŋ.

I yəɣətɪ ɪ təma səsəəna təm.

³ I sa mə təɣɪ ɪ hətə nanŋ nyəntɛ təə.

Tacaa pɛkəlaa mə mə laŋa í hɔləməna-ɪ.

⁴ I kɛəsəna Tacaa Toma təna tv təə,

í pɛkəɣɪ tam sɪ í wɛɛ Isə ɪsɛntaa.

⁵⁻⁶ Tacaa təmle tv Apələham lɔləɣv nyəma mə.

Yakərv piya mpa mə Isə ləsaa tə.

I təəsɪ ɪ təma səsəəna təm,

na ɪ piti təma na ɪ huɔle pə təm.

⁷ Tacaa nyayale tá Isə

na í huɔkəna tetv təna.

⁸ Nn səəki nyá nəɣə suw təə ké paa pəcə.

Nyá təm wɛ rɪpɣv haləna lɔləŋ loosi iyaya (1000).

⁹ N ká təkɪ nəɣə ŋka n ka suwa Apələham tə

na n teləsɪ ka təm ke Isaaaka na tuunav.

¹⁰ Nəɣə ŋkɛɣɛ n su Yakərv.

N cɛla-kɛɣɛ ɪsɛɣɛli ke tam təə.

¹¹ N heela-ɪ sɪ:

Maa tala Kanaan tetv ke nyana nyá lɔləɣv nyəma

na tə pəsɪ mə paa nyəm.

¹² Saa ɪnɪ tə, ɪsɛɣɛli yəlaa mə í fɛɪ payale ke paa pəcə.

Pəyele í caya tetv taa tə pə ta leeli.

¹³ Na í puki piitimnaa taa

na í cəəki kawulasɪ taa.

¹⁴ Ama Isə tá tisi sɪ piitim napəli pə təɣə mə ɪsɛ,

halɪ í naasɪ awulaa payale ke mə nyuvv təə.

¹⁵ Na í tə sɪ: I taa tokina ma kɔləsaa.

I taa la ɪsayatv ke

ma kɔyəɣətvtv teləsəlaa.

¹⁶ Mɪpɣv Isə yelaa na nyəɣəsɪ lu tetv taa,

na təɣənaɣa laŋ.

¹⁷ Uɛna Isə teləsɪ yɔlv ke mə nəɣə təə.

Yɔlv ɪnəɣəle Yosɛɛfv wei ɪ taalvnaa pɛɛtaa tə.

¹⁸ Pa tɔwa ɪ nəəhɛɛ taa ké ŋkpasɪ

na nyəɣəlvɔv ke ɪ luɣv tɛɛ.

¹⁹ Haləna pə tala waatv wei Tacaa ka suwa tə.

Uɛna Tacaa təm hɔli sɪ ɪ ka wɛna tampana.

²⁰ Mɪpɣv wulav hawa nəɣə sɪ pa hɛtɪ-ɪ.

Wei ɪ təkɪ kawulaya ke yəlaa təna təə tə sɪ, pá cɛpɪ-ɪ.

²¹ Na wɔlav kpa Yosɛɛfv ke ɪ təyaya təə nyənɔv

na Yosɛɛfv paasəɣəna wɔlav nyəm təna,

²² sɪ í sɛɣɛsɪ ɪ waali nyəma ɪsu ɪ caaki tə

na í hvli læmayasεε ke ι layatv tasəlaa kuvəma.

23 Mpuvu Yakəvu pola Icipiti tetv taa.

Mpuvu Iseyeli polaa na í caɣa Kam*fa* tetv taa. ^a

24 Uena Tacaa n̄ yele na nyá yəlaa huki katatəlaya
na pá kəli pa kolontunaa ke toŋ.

25 Na n̄ layasɪ Icipiti nyəma ke
huvεε na pa taa kpana nyá yəlaa.

Na pá la-wεɣe nyəmən̄ na pá muɣuli-wε.

26 Mpuvu n̄ tila nyá təmlε tv Moisi
na Aləŋ wei n̄ ka ləsaa tə.

27 Na pá la piti təma na kəkəlo nyəm na toŋ
ke Kam nyəma tetv taa.

28 Uena n̄ yele na səkrεtvuv nyala na ahoo yu.
Pa taa nəɣəlv ta kreesəna Tacaa kuvəɣətv.

29 Na n̄ pəsɪ lvm ke caləm,
na n̄ kv pə taa tiina.

30 Mpuvu salεε luwa Icipiti tetv taa ké katatəlaya
na á svv pa awulaa nan̄ŋ kuhəntəŋ taa.

31 Uena Tacaa n̄ yəɣətv na kacəsɪ konyasasɪ
na pətv lu pa tetv tən̄a taa.

32 Na n̄ yele na təmpεε nu-wεɣe tv lonte
na calanaa tii pa tetv taa na t́ nyaya kəkə.

33 Na n̄ wakəli pa tuŋ wei pa yaa sɪ fiki
na lεsɛŋnaa tə.

Na n̄ peli pa həɣəlvuv taa tuŋ.

34 Mpuvu Iso n̄ tasa yəɣətvuv na kvtoləŋ
lu kv fεi kalvuv.

35 Na kv kpiisi pa tawa tuŋ pee
na tetv tən̄a nyutv.

36 Mpuvu Iso kuv̄a pa tetv taa kancaalaya piya tən̄a.
Nsi sɪ kena pa kancaalaya piya nsi pa lvla pa ifepile waatv tə.

37 Uena Iso n̄ ləsɪ nyá yəlaa na liyitee na wvla.

Nəɣəlv taa seliyi mpaav taa ké ι kpeka taa.

38 Pa tεεwa uena Icipiti nyəma feesi təfv.

Mpi tə, pa tεε svvkaɣana-wεɣe.

39 Isəŋmuntvuv ke Tacaa n̄ kentayaa pa təə ké ilim taa,
uena nyá kəkə naaki-wεɣe ahoo.

40 Mpuvu Tacaa n̄ mu pa kuv̄sələmv̄tv na n̄ kəna-wεɣe lεεsɪ,
na n̄ haɣasɪ-wεɣe isət̄aa təɣənaɣa.

41 Uena n̄ tvli kvkramvuv na lvm kpe
wvlaya tetv taa isu pəɣə.

42 N ta səə nyá təm nan̄ŋ nyəntv nti
n̄ ka heela nyá təmlε tv Apələham tə.

43 Mpuvu n̄ ləs̄a nyá yəlaa mpa n̄ yaawa tə na pa wεnav
na lan̄hvlvmlε səsəəle na pá wilitiyi.

^a 105:23 Kam: Kam tetv ke cəne, pə ke Icipiti ke. Pə taya tetv kvfato natəlayi yem.

44 Uena í cεε-wεγε piitimnaa tetvnaa
na pεε pá tεγɔ yɔlaanaa tɛma kɔlvlvɔm.
45 N lapa mpuvu sɪ pá tɛŋ nyá kiin
na pá tɔki nyá kusəsutv.
I sa Tacaα.

106

*Iso tɛŋɔgi tampana, Iseyeli nyáma kisa-ye
(Kvkalətv 1,47-48: Kvətəsutv I 16:34-36)*

¹ I sa Tacaα, í sεε-ι.

Mpi tɔ, ι kέ kvpaŋ.
I kvpantv wε tam tɔɔ kέ.
² Aweyele ι tɛma səsɔɔna tɛm yɔγɔtvlv?
Na ι samtv tɛna kvpaallv?

³ Mpa pa tɛŋɔgi tampana na pá laki kusiyisim
ke tam tɔγɔle lelenɲ nulaα.

⁴ Tacaα tɔɔsɪ ma tɔɔ.
Mpi tɔ, n sɔɔla nyá yɔlaα.
Paasɛna-m nyá wei n waasɔgi tɔ.
⁵ Waasɪ-m na má ná nyá ləsɔlaα tɛcayanav.
Uena má na nyá yɔlaα tá lanja hεε.
Na má na-wε tɔ yɔɔli.

⁶ Tɔ pɛntaa kέ isu tá caanaα.
Tɔ lapa isayatv, tɔ lapa mpi pɔ ta kεεsɪ tɔ.

⁷ Tá caanaα taa cεkɛna nyá piti tɛma ke Icipiti.
Pa ta tɔɔsɪ nyá kvpantvnaα tuutuuma tɔɔ.
Halɛna pá kvli nyá tɔɔ kέ tɛŋku kvseem nɔγɔ.

⁸ Paa na mpv n yapa-wεγε nyá hɛtɛ tɔɔ
sɪ nyá toŋ í ná.

⁹ Mpuvu n nyaasa tɛŋku kvseem na ílé ι nyɔɔ.
N yelaα na nyá yɔlaα tɔ lumaŋ səsɔɔŋ taa
isu wɔlaya tetv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaα ke mpa paa caaki-wε tɔ pa niŋ taa.
N hɛta-wεγε pa kolontu sɛkpaŋ taa.

¹¹ Lvɔm tɔγɔ pa kolontunaα tɛnaya,
pɔ ta sɔɔ paa kvlvɔm.

¹² Tɛnayaɔle pa tɛma pa taa na nyá tɛm,
na pá sa-ŋ na yontu.

¹³ Ama pa sɔɔ kvakpaa ke nyá tɛma,
pa ta taŋ sɪ pá ná a tεεsvyv.

¹⁴ Mpuvu pa nyula teu sɪ pá hiki
mpi pa feina tɔγɔ wɔlaya tetv taa.
Uena pá caa-ŋ tɛm ke tetv pooluŋ nyantv taa.

¹⁵ N ha-wεγε pa kusɔlɛmɛm
na pá tɔγɔ na pá haya na pé lu-wεγε sɔŋ.

38 Pa kowa pa piya ke musuη ke Kanaan tuη tee
na pa yulokule nté té pilisa tetu.
39 Pa tama lapa-weye asilima nyáma
na pa lakasi pəsi-we isu wasaηkalanaa.
40 Mpuvu Tacaa nyá nyá taa kpana nyá yəlaa mpa pa ké
nyá kpancoou tə na pá lu-η səη.
41 Uena n̄ tu-weye piitimnaa niη taa
na pele pa taa kpana-we na pá ηmakəli-we.
42 Na pa kolontunaa muyuli-we
na pá tu-weye wahala.
43 Tam payale ke Tacaa n waasa-we.
Paa na mpu na pá kuləyi nyá təə ké tam.
Uena pá kama nyəəη ke pa isayatu taa.
44 Mpuvu Tacaa n nuwa pa wula
na n̄ ná pa laηpəsəle.
45 Uena n̄ huυ nyá na-we mə nəγə pəeluyυ tam.
Na pa təm la-η pətətəle ke nyá kɔpantu səsəəntu təə.
46 Na n̄ yele na mpa paa kra-weye yomle tə
pa təm la-weye isəkilim.

47 Tacaa tá Isə waasi-tu,
na n̄ ləsi-tuyυ piitimnaa taa na n̄ kpeyeli-tu.
Uena té sa nyá hətə naηη nyəntə
na té pəkki teeli ke nyá samtυ taa.

48 Iseyeli Isə Tacaa tə sɛɛ-η tam təə.
Yəlaa təna í tisi si Isə í kəna mpu.
I sa Tacaa.

TAKƏLAYA KAKPASI NYƏŋKA

107

(Yontu 107-150)

Isə waasvlu nyana kookali

¹ I sa Tacaa.
Mpi tə, n ké kupaη,
na nyá səəlvuyυ we tam təə.
² Mpa Tacaa n waasaa tə pá yəγəti.
Mpa n yapa kolontu niη taa tə pá tə si: Tacaa ké kupaη.
³ N̄ ləsa-weye tetunaa təna taa ké,
pə kraγav ilim təlule na pə tətule,
na pə ntəγəη na pə mpətəη tə.
⁴ Pa taa ləlaa təηaya pa tike ké.
Pa tooliyi wulaya tetu taa.
Paa naaki icate nte tə taa paa caya tə.
⁵ Nyəγəsı na ləkətu kukaya-we na pa apalvυ yəəlvəyi.
⁶ Mpuvu pa wiina Tacaa nyaya pa laηwakəlle taa,
na n̄ waasi-weye pa apalvυ yəəlvuyυ taa.
⁷ Mpaav kupaηku taa ké n tiika-we.
N tana-weye icate nte tə taa paa caya tə.

8 Pá see Tacaa nyaya nyá kúpantu tǎǎ,
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

9 Mpi tǎ, n kǔwa lǔkǔtu nyǎma lǔkǔtu
na ń hayasi nyǎǎtǔnaa.

10 Mpa paa we sǎkpetuyu na sǎm nǎǎǎ taa tǎ.
Paa we wahala taa ké na alukpala ke pa nǎǎhǎe taa.

11 Mpi tǎ, paa kisa Tacaa nyá nyá tǎm ké.
Pa foota ɪsǎtaa ɪsǎ sǎsǎ layatu tasuyu.

12 Wahala ke n nyǎka-we na pá hotiyi.
Nǎǎǎǎ fɛi si í waasi-we.

13 Mpyu pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa.
Uena ń waasi-weye pa apalutu yǎǎluyu taa.

14 Na ń lǎsi-weye sǎkpetuyu na sǎm nǎǎǎ taa,
na ń cé pa kuhǎkǎm.

15 Pá see Tacaa nyaya nyá kúpantu tǎǎ,
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

16 N pǎla nyǎǎǎluyu kǔsǎemuyu kutǎkǔyu
na ń wakǎli pǎ kǔkalǎsǎǎ.

17 Kǔmǎlemǎǎǎ yaasi kutǎkǎesuyu tǎǎ,
pa kawalaya susa-weye wahala taa.

18 Tǎǎǎnǎsi tǎna lu-weye sǎǎǎ
halǎna pǎ pǎna-weye sǎm nǎǎǎ taa.

19 Mpyule pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa
na ń waasi-weye pa apalutu yǎǎluyu taa.

20 Uena ń yǎǎǎti na pǎ waa-we
na ń fiti-weye sǎm taa.

21 Pá sa Tacaa nyaya nya kúpantu tǎǎ
na piti tǎma wena n laki yǎlaa tǎ a tǎǎ.

22 Pá la Tacaa nyaya sǎetǔ kǎtasǎ
na pá kpaali nyá tǎma na kawilitasǎ.

23 Mpa paa we tenku taa ke kpulǎǎǎ taa
na pá laki pa taatǎle tǎ.

24 Pǎle pa nawa mpi Tacaa nyá n pǎsǎǎǎ lapu tǎ,
na piti tǎma nna n lapa tenku taa tǎ.

25 N yǎǎǎta kǔyǎǎǎtu ké na
kacuculaya kǔsi tenku hǎla.

26 Na pá lǎǎǎ pa kpuluyu ke ɪsǎtaa
na pá tisi-kuyu lumaǎǎ taa,

na pá cǎǎsi-weye teu.

27 Pa ɪse pilaa uena pá sǔsǔ seluyu ɪsu sulǔnyǎǎlaa
na pa nyǎm ke tenku tǎna saali yem.

28 Mpyule pa wiina Tacaa nyaya pa lanwakǎlle taa
na ń waasi-weye pa sǎǎǎntu taa.

29 Uena ń sǎǎsi kacuculaya
na tenku hǎla hǎe tǎli.

30 Pa lanle hǎena tenku hǎeu mpi.

Uena Tacaa tǎsǎna-we na í pǎna-weye

timpi pa pukaya tɔ.

³¹ Pá sɛɛ Tacaa nyaya nyá kɔpantɔ tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.

³² Pá sa-ŋ timpi yɛlaa kpeyelaa tɔ
na pá pɔyɔli-ŋ sɔsaa kotuyɔ taa.

³³ Nyá yekina na pusi nyɔɔki,
na sɛɛlaa náá wɔlɔyi.

³⁴ Na ń pəsəyi musuŋ tetu ke tɛsəpaya
ke tɔ yɛlaa kawalaya tɔɔ.

³⁵ N laki na wɔlaya tetu pəsi lule
na lum sɛɛlaa wɛɛ timpi lum nyɔɔsɔ wɛɛ tɔ.

³⁶ Na ń su laŋlaa ke tɛna
na pɛɛ pá ŋmá ɪcate nte tɔ taa paa caya tɔ.

³⁷ Na pá tuu tawa na pá sɔ tuŋ wei
pa yaa si lesɛŋnaa tɔ na í lɔli pɛɛ ke sɔsɔm.

³⁸ Tacaa n kooliyi-wɛyɛ kɔpantɔ ké na pá hukiyi sɔsɔm,
n ta pasa pa tɔla.

³⁹ Uɛna laŋɔyɔ na wahala na kɔnyɔntɔyɔɛ
nyɔki lɛlaa na pé pasa-wɛ.

⁴⁰ Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.
N yeki na pa cɔɔki wɔlaya tetu taa, pa fɛi tɛ.

⁴¹ Ama n waasəyi kɔnyɔntɔnaa ke wahala taa,
na pa tɛɛsi huki ɪsu kaləkəŋ.

⁴² Yɛlaa kɔpama naaki Tacaa na pá ŋmaalɔyi.
Ama ɪsayatɔ təkəyi nɔɔsi.

⁴³ Yɔlv ləmayasɛɛ tu í la laakali na yaasinaa mpe
na í pɛeki si í cekəna Tacaa kɔpantɔnaa.

108

Tanaŋ yontu

(Kɔkalətv 2-6: Yontu 57:8-12,7-14; Yontu 60:7-14)

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Hai, ma ɪsɔ, ma tɛma ma taa si
má yoo-ŋ yontu na ma lotu tənaya.

³ Ma cəməŋ í fe, maa fe na páɔɔ pə nyaali.

⁴ Tacaa, maa sɛɛ-ŋ yɛlaa taa,
na má yoo-ŋ yontu ke piitimnaa taa.

⁵ Nyá pɛɛɛ kəla ɪsɔtɔnyɔ ke kulɔyɔ,
na nyá kɔpantɔ náá kaləsəna hatoo ɪsɔtaa.

⁶ Hai, ɪsɔ, huli nyá tɔəməŋ ke ɪsɔtaa.
Nyá teu í ná tetu tɛna tɔɔ.

⁷ La mpv ɪɛna pə hetɪ nyá kɔsɔɔllaa.
Waasi-m na nyá nin ntəyɔŋ.

Mv tá sələmyɔ.

8 Iṣo yəḡota ɪ kutuluɣu naŋŋ nyəŋku taa si:
 Mǎá təḡona akaitu na má tala Sikem ɪcate.
 Maa maɣasi Sukoti tetekǎle na ŋmənaya.
 9 Mǎ tənna Kalaati na Manasee.
 Ifəlayim kele ma nyəḡəlvu kahuka.
 Yuta kele ma kawulaya kprátuvu.
 10 Mowapu tetu nté ma lum kusəsəm tətule.
 Itəm nyəntu ke ma ntaŋkpala təsule.
 Ulena má kiisiyi yoou kakiisasi ke Filiisi nyéma tǎo.

11 Awe ká pona-m Itəm?
 Awe ká tu-m Itəm kolunja ɪcate taa?
 12 Pə taɣa Iṣo nyá?
 Pəyele nyá ləna-tu,
 nn tasəyi tá yoolaa ke təŋuvu.

13 Kǎo na ní ya-tuvu kolontu təm taa,
 yulu waasuvu we kpete ké.
 14 Iṣo toŋ taa tu la kookalənaa ké.
 In ɪ ká naŋtəna tá kolontunaa.

109

Tafiti təŋsəyi mpusi ké ɪ kolontunaa

1 Tafiti yontu nti tə we yonyoolaa nyuvu tu yontunaa taa təḡəlv.

Iṣo nyaya ma saŋ, taa su.
 2 Pə taɣa pulu, yəlaa asaɣaa na tusəlaa
 háá nəəsi na ma tǎo ké,
 na pá yəḡətəḡəna-m pəpətu təm.
 3 Pááná təm ke pa yəḡətəḡəna-m paa le,
 na pá yookina-m mvsuŋ.
 4 Paa na ma sǎla-we tə,
 pa nyənəyi-m pa kolontu ké.
 Ama ma sələməyi Iṣo ké.
 5 Ma laki-weɣe kupantu na mpe pá laki-m ɪsəyatv.
 Ma sǎla-we na mpe pa taa kraakəna-m.

6 Ləsi təm huulu ɪsəɣav nəḡəlv
 na í kǎo í huuna ma kolontu.
 I kolontunaa taa nəḡəlv í kǎo í suu-ɪ təm.
 7 Pá kv ɪ təm ke təhuule taa,
 Iṣo nyəni ɪ sələmvu ke ɪsəyatv səsəəntv.
 8 I si ləŋ
 na nəḡəlv mv ɪ təmlə,
 9 na ɪ piya pəsi suluwaa
 na ɪ alv ke leelu.
 10 Ulena ɪ piya pəsi təkpaaləŋ na pá sələməyi na pá tǎki.
 Pá təḡəni-weɣe pa ncaa taa.
 11 I kəmlə tv í kuu ɪ nyəm təna,
 na kra ɪ nyéma náá wakəli ɪ təmlə kulvləm.

- 12 Nəgəlv luyv í taa lapı-ı.
Pécə ı suluwaa təm í taa la nəgəlvuyv ısəkilim.
- 13 Pá kpiisi ı ləlvuyv nyáma na pa həla saalı yem
ké mpa paa kvlı tə pa nəəsı taa.
- 14 Tacaa, taa səə ı caanaa ısayatv təə.
Pécə taa husı ı too kawalaya.
- 15 Tacaa, taa səə ı caanaa ısayatv na ı too kawalaya təə.
Tacaa kpiisi yəlaa mpe pa həte ke tetv taa.
- 16 Pə tağa pulv, yulv ını ı ta hvlı nəgəlvuyv suulu.
Pécə ı tv wahala tv na konyəntv ke wahala.
Haləna í kv lanwakəlle tv.
- 17 Mpusi ké ı ka səəlaa,
mpusi ını í kəə ı nyvuyv taa.
I taa səəli nəgə kvpaŋka,
kəle ká hatələna-ı.
- 18 Mpusi í wεε ı təə ısu toko.
Mpusi í svv ı taa ısu lvm.
Mpusi í pəsı ısu nim ke ı mvwa taa.
- 19 Mpusi í takı-ı ısu toko.
Mpusi í cəə-ı na í tá tam ısu tampala.
- 20 Mpyuyv Tacaa ka la ma kolontunaa.
Pa kvfelvuyv nté.
Na mpa pa yəgətəyi ısayatv ke ma təə tə.
- 21 Tacaa ısə la-m mpi pə wε teu təgə nyá həte təə.
Mpi tə, nyá kvpantv təəwəya, waası-m.
- 22 Ma ké konyəntv ké na wahala tv,
ma wakəla hatoo ma taa.
- 23 Ma təŋna saalvuyv ke yem ké ısu ısotom
na pá təgənəyi-m ısu filifili wei ı wakələyi tə.
- 24 Nəhəkətə pu-m maa pəsəyi na má səŋ.
Ma tema taası təkəŋkəŋə.
- 25 Ma pəsə-wεyε mpi pə fεı teu təgə.
Pa nyənəyi-m na pá kpeetəyi nyəəŋ.
- 26 Waası-m, Tacaa ma ısə.
Ya-m nyá kvpantv təə.
- 27 Yəlaa mpe pá nyı sı nyá niŋ ké.
Tacaa nyá, nyá lapəna mpv.
- 28 Mpe pa təŋsəyi mpusi ké.
Ama nyá kooliyı kvpantv.
Ye pa kulaa fεεle ká kpa-wε.
Ama nyá təmlε tv má ma lanle ká hvlvmı.
- 29 Pá liyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m təm tə.
Fεεle í waası pa təə ısu toko.
- 30 Maa puyvlı Tacaa nyaya na kawilitaya.
Maa sa-ŋ samaa həkv.
- 31 Mpi tə, n wε konyəntv kəŋkəŋ taa ké.
Sı n waəsəyi-ı mpa pa kvı ı təm tə pa niŋ taa.

110

Wulav wei i ké kətulv tɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa Isɔ heela ma sɔsɔ si:
Caya ma ntɔɔŋ tɔɔ, haləna má yele na nyá
kolontunaa pəsi nyá nɔɔhɛɛ tɔsulɛ.

² Tacaa ká waləsi nyá kkrátuvɔv tɔŋ ke Siyɔŋ taa.
Nyaa ŋmakəli nyá kolontunaa.

³ Kuyaku ŋku n ká yoonaa nyá kolontunaa tɔ.
Nyá ifepiya apalɔv ká kpa.
Ilena pá kɔɔ pa ti.

Paa wɛɛ isu tefemle cɔlɔv,
na pá kɔɔ nyá puɔv naŋŋ nyəŋku tɔɔ.

⁴ Tacaa tɛma tuuu i kaa tasa layasuvɔv.
I yɔɔtɔaa si:

N ké kətulv sɔsɔ ke tam tɔɔ ké,
isu Meləcisɛtɛɛki.

⁵ Tacaa wɛ nyá ntɔɔŋ tɔɔ ké.
I ká wakəli awulaa ke i pááná kuyaku wule.

⁶ Inɪ i huukəna na piitimnaa,
na sətɔaa sɔɔtɔ paa timpi.
I wakələɣi awulaa ke tɛv təna taa ké.

⁷ I nyɔɔki lum ke lɔɔv taa ké tɔntɛ waatv ké.
Pə tɔɔ ké i kusəɣi nyuɔv.

111

Tacaa tɛma sɔsɔəna tɛm tɔɔsvɔv

¹ I sa Tacaa.

Maa sɛɛ Tacaa na ma lotu təna
ke tampana tɔŋlɔaa kpekəle taa ké təkotile.

² Tacaa tɛma ná ké sɔsɔəna ké,
na a sɔɔllaa pɛkəɣi-yɛ.

³ Nyá kulapəm təna taa wɛ teeli na teu sɔsɔəm ké.
Nyá siɣisuvɔv wɛ tam tɔɔ.

⁴ Tacaa n yelaa si tɛ tɔɔsəɣi nyá kəkəlɔ tɛma tɔɔ.
N ké pɛɛɛ tɔv ké na pətɔɔtɛ tɔv.

⁵ N haaki tɔɔŋnaya ke mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
Nn sɔɔki nyá nɔɔɔ pɛɛlvɔv tɔɔ ké paa pəɔ.

⁶ N hula nyá yɔlɔaa ke nyá tɛma tɔŋ
ke timpi n cɛla-wɛɣɛ piitimnaa lelɔaa tɛv tɔ.

⁷ Nyá kulapəm siɣisaa na pə tɔŋaa.
Nyá kusəsutv wɛ naani.

⁸ Isɔ kusəsutv wɛ tam tɔɔ ké.
Tə siɣisaa ké na tɛ tɔŋaa.

⁹ N hɛta nyá yɔlɔaa
na nyá na-wɛ i pɛɛli nɔɔɔ ke tam tɔɔ.

Nyá hǎte ke sǎsǎle ké, na kate nyǎnte.
¹⁰ Iso nyamnav nté nyǎm kite,
 mpa pa tǎka yaasi ine tǎ
 pa wena lǎmayasεε kǎpana ké.
 Tacaá teeli we tam tǎo ké.

112

Tacaá kooliyi kǎpantv ke i yǎlaa kǎpama

¹ I sa Tacaá.

Lelen nulu nté wei i nyaǎna Tacaá tǎ.
 I lanle hεεna iso kǎsǎsutv lapv ké.
² I kulvlaa kǎ la sǎsǎa ke tetv tǎo.
 Iso kooliyi kǎpantv ke tampana tǎǎlaa piitim.
³ Wεnav na tǎcǎyanav wεnna pǎ te yulv tǎyǎya taa.
 Iso lanle hεεna-i tam tǎo.
⁴ Kǎkǎ naaki sǎkǎretvuyv taa ké tampana tǎǎlv.
 Kǎkǎ naaki wei i wena suulu na í wena lelǎa pǎtǎtǎle,
 na í tǎǎǎyi kǎsiyisim tǎ.
⁵ Pǎ we teu si yulv í hulǎyi suulu na í kǎntǎyi.
 Pǎ we teu si yulv í tǎǎ siyisuyv na í lakǎna i tǎma.
⁶ Ye n laki mpv nn cǎǎǎlv.
 Pa tǎsǎǎyi siyisilu tǎo ké tam tǎo ké.
⁷ I lanle u tǎokǎna lanwakǎlle laapaaǎ,
 i tǎka i tǎyi, Tacaá ke i laki naani.
⁸ Siyisilu tǎka i tǎyi, sǎǎǎntv fεi-i.
 I ka nyǎni i kolontunaa kǎpisuyv.
⁹ I haaki kǎnyǎntvnaa ké na í yeki niǎ.
 Iso lanle hεεna-i tam tǎo ké.
 Siyisilu ton sǎsǎǎyi na yǎlaa tǎyǎna-i teu.
¹⁰ Isǎǎav ná naaki-i ilena pǎǎnǎ kǎa-i.
 I nyǎsǎyi i tǎyi kela na í lǎkǎ i apalvtv.
 Asǎǎaa kǎnyulvuyv saǎǎǎyi yem ké.

113

Tacaá paasǎǎna mpa pa fεina pulv tǎ

¹ I sa Tacaá.

Tacaá tǎmle lataa mε, í samv-i.
 I sa Tacaá hǎte.
² Tacaá hǎte í yaa pǎ kǎpǎav nǎǎnǎo tǎ
 na pǎ polo tam tǎo.
³ Pǎ sεε Tacaá ke pǎ kǎpǎav ilim tǎlule
 na pǎ suna pǎ tǎtule tǎ.
⁴ Tacaá ǎmakǎla piitimnaa tǎnǎya.
 I teeli kǎǎkǎlvǎmǎǎ tεε isǎtǎnvuyv.
⁵ Ta Iso Tacaá n fεina akpele.
 Nyá tǎcǎǎle nté hatoo isǎtaa.
⁶ N kaǎ nyǎyǎv ké na ń nyǎni
 isǎtǎnvuyv na atε.

7 N kusəyi kunyontu ke musuyv taa ké,
na wahala tu ke hute taa.
8 Si n cagasi pá na nyá yəlaa kupaɣalaa.
9 N haaki alv kaalvlaya ke təyaya.
Na n lapɪ-ɪ toto lanhɔlvmlɛ nyəŋ
ke ɪ piya hɛkv.

ɪ sa Tacaɔ.

114

Waatv wei Iseyeli nyəma luwa Icipiti tetv taa tɔ

1 Waatv wei Iseyeli nyəma luwa Icipiti tetv taa tɔ,
waatv wei Yakərv lɔlvɣv nyəma lu piitim lɛmpɪ tɔm
yɔɣɔtəlaa mpɛ pa tɛ tɔ.

2 Mpruyv Yuta pəsɔ Tacaɔ kətaya tɔlatɛ
na Iseyeli náá pəsɪ Tacaɔ tetv.

3 Tenku ná-wé na ilé ɪ se.
Yaatanɪ pəɣɔ ná mɛla waali waali.

4 Uɛna pəŋŋ ŋmaa ɪsu ɪwaaŋ,
na pulasɪ náá ŋmaa ɪsu ɪwɛɛsɪ.

5 Tenku, n seeki suwe?
Yaatanɪ, ná mɛləyi waali waali suwe?

6 Pəŋŋ, mə ŋmaaki ɪsu ɪwaaŋ suwe?
Pulasɪ, mə ŋmaaki ɪsu ɪwɛɛsɪ suwe?

7 Tetv nyáá sele Tacaɔ ɪsentaa.
Sele Yakərv ɪsɔ ɪsentaa.

8 Inɪ ɪ pəsəyənɔ kɔkramuyv ke lulɛ,
na puw ke lɔm sɛɛlv.

115

ɪsɔ tike nté teeli tv

1 Tacaɔ, taa tv-tuyv teeli.
Taa tv-tv yoo.
Ama tv teeli ke nyá hətɛ.
Mpi tɔ, n ké kupaŋ na tampana tv.

2 Pepe tɔɔ ké piitimnaa pəsəyi sɪ:
Leyɛ mə ɪsɔ inɪ ɪ wɛɛ?

3 Ta ɪsɔ wɛ ɪsɔtɔɔ ké.
ɪ lakɪ mpi ɪ sɔɔlaa tɔ.

4 Ama mpɛ pa tuŋ ke wɔlanɔɔ na liyitee
nna yəlaa niŋ lupa tɔyɔ.

5 Pa tuŋ inɪ ɪ wɛna nɔsɪ, ɪɛ u yɔɣɔtəyi natəli.
Páɔɔ ɪ wɛna ɪsɛ, u naaki pulv.

6 ɪ wɛna ŋkraŋŋ, u nukɪ natəli.
Páɔɔ ɪ wɛna muna, u nukɪ səŋ.

7 ɪ wɛna niŋ, u pəsəyi na í tokina pulv.
Páɔɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, u təŋ.

Pəyele u tu mutəxi i luyu tee ké mutuyu mayamaya.

⁸ Mpa pa luki tuij inu na pá tuyu-i naani tə,
pá wee isu tuij inu.

⁹ Iseyeli nyáma, í peti mə təyi Tacaa,
inu i tejna-me na í kentiyi mə təə.

¹⁰ Aləj təyaya nyáma me í peti mə təyi Tacaa,
inu i tejna-me na í kentiyi mə təə.

¹¹ Mpa me í nyaŋna Tacaa tə, í peti-i mə ti.
Inu i tejna-me, na í kentiyi-me.

¹² Tacaa u səəki tá təm ke paa pəcə.

Í ká kooli tá tənaya kúpantu ké.

Í ká kooli Iseyeli nyáma ke kúpantu.

Í ká kooli Aləj nyáma ke pa nyəntu.

¹³ Í ká kooli kúpantu ke mpa pa nukəna-i tə,
paa səsaa paa piya.

¹⁴ Tacaa í yeke na mə luləj huki.

Í la na mə na mə piya í wee payale.

¹⁵ Tacaa wei i lapa isətənyu
na atə tə í kooli-meje kúpantu.

¹⁶ Tacaa tike tənna isətənyu

lənə i ha yəlaa ke tetu.

¹⁷ Sətəa u pəsəyi na pá see Tacaa.

Mpa pa we atətəle taa timpí suma tiyitiyi tə

Paa pəsəyi na pá see Isə.

¹⁸ Ama táá sa Tacaa ke pə kraγau nəəñə tə,
haləna tam təə.

Í sa Tacaa.

116

Yulv wei pə yapa səm taa tə i sələmyu

¹ Ma səəla Tacaa ké.

Mpi tə, n nuki ma nəγə na ma wiinau.

² N kema ŋkraŋyū na ma təə.

Maa sələmi-ŋ ké, haləna ma səm.

³ Səm ka tama-m kotaya ké.

Atətəle səγəntu ná pu-m.

Ma we nəγəsəe na laŋwakəlle taa.

⁴ Mpyū ma yáá Tacaa nyá hətə.

Ha, Isə ma wiikina-ŋ si, í waasi-m.

⁵ Tacaa n wəna suulu ké na í siyisaa.

Ta Isə n ké pətətəle tu ké.

⁶ Tacaa n paasəyəna acamaa ké.

Maa ke wahala tu ké, na n waasi-m.

⁷ Ma yəγəta ma taa si, maa hēsī.

Mpi tə, Tacaa lapa-m kúpantu.

⁸ Nyá yapəna-m səm nəγə taa, na í husi ma isəlvu.

N hasa ma nəʒheε tee.

⁹ Maa tɔ Tacaa nyá isentaa
ke weesuɣu nyáma tɛtu taa.

¹⁰ Paa waatu wei maa tɔma si ma ké wahala tu tɔ,
na má wɛna naani ké.

¹¹ Ma ta maɣasi teu ilena má tɔ si
paa pəsəɣi na pá la naani ke nəɣɔlv.

¹² Isənaya maa lɛeti Tacaa nyaya
kɔpantu nti n lapa-m tɔ?

¹³ Maa kpaasi waasuyv kɔpv na isɔ
na má yaa Tacaa nyá hɛte.

¹⁴ Maa yoosi nəɣɔ ɲka ma su Tacaa nyá tɔɣɔ
nyá yɛlaa isentaa.

¹⁵ Tacaa mpa pa sɔla-ɲ tɔ
pa sɛm wɪki-ɲ sɔsɛm ké.

¹⁶ Hai, Tacaa, ma ké nyá tɛmlɛ tu ké,
nyá pɛɛlv pɛyalv kele má,
n cɛpa ma kɔhɔkɔm.

¹⁷ Maa lá-ɲ nyana tɛmlɛ kɔtaya.
Maa sá-ɲ na má yaa nyá hɛte.

¹⁸ Maa yoosi nəɣɔ ɲka ma su Tacaa nyá tɔɣɔ
nyá yɛlaa isentaa.

¹⁹ Maa la isəna maa suwa tɔɣɔ
nyá tɔyaya taya tɔɔ ké Yosalem taa.

I sa Tacaa.

117

Piitimnaa tɛna saɲ Tacaa

¹ Piitimnaa mɛ, í sa Tacaa.

Yɛlaanaa tɛna í sam-i.

² Kɔpantu nti i laki-tv tɔ tɔ tɔwaya.

I tampana wɛ tam tɔɔ.

I sa Tacaa.

118

Kɛsi mpi Tacaa lapa tɔ

¹ I sɛɛ Tacaa, mpi tɔ, i ké kɔpan.

² I sɛɣɛli nyáma í tɔ si:

I kɔpantu wɛ tam tɔɔ.

³ Alɔɲ tɔyaya nyáma í tɔ si:

I kɔpantu wɛ tam tɔɔ.

⁴ Mpa pa nukəna Tacaa tɔ pá tɔ si:

I kɔpantu wɛ tam tɔɔ.

⁵ Ma lanwakəlle taa ké ma yáá Tacaa

na í cɔ-m na í waasi-m.

⁶ Tacaa n wɛ ma tɔɔ ké, maa nyaɲ pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m we?

⁷ Nyá teŋna-m

na má naaki ma kolontunaa kpisuyu.

⁸ Pə kəla teu si yulv í tv Tacaa nyaga kpuɔyɔ
na mpi ɪ ká pɛti nyá təyi yəlaa tə.

⁹ Pə kəla teu si yulv í tv Tacaa nyaga kpuɔyɔ
na mpi ɪ ká pɛti ɪ təyi səsaa tə.

¹⁰ Piitimnaa təna ka tama-m ké.

Ue ma təɣəna-weye Tacaa nyá toŋ taa.

¹¹ Paa tama-m ké na pá watəyi-m.

Ue ma təɣəna-weye Tacaa toŋ taa.

¹² Paa wata-m ké isu tuŋ sɛsɛkɔ.

Ama pa toŋ tɛma ləŋ isu kiisi kəkə.

Ue ma təɣəna-weye Tacaa toŋ taa.

¹³ Ma kolontu nyá, nyá tusaya-m ké si má hoti.

Ama Tacaa ná kəma na ń waasi-m.

¹⁴ Tacaa kele ma toŋ na ma samtv nyɔyɔ,
nyá yarəna-m.

¹⁵ Siyisilaa wilitiyi.

Mpi tə, Isə ha-weye akaitv.

Tampana təŋlaa laŋle heewa.

Mpi tə, Isə yapa-we.

Tacaa n yapa-tv na nyá toŋ.

¹⁶ Tacaa n kusa ŋkpaləŋa na isə.

N lapəna toŋ səsəəŋ.

¹⁷ Ma kaa tasa səm tətə,

maa weena weesuyu ké.

Maa keesi Tacaa təma təm.

¹⁸ Tacaa n həma ma ŋkraŋyɔyɔ yáá.

Ama n ta yele na má si.

¹⁹ ɪ tvli-m tampana təŋlaa nənəəsi,

na má svv na má sa Tacaa.

²⁰ Tacaa nənəyɔ ntə,

ŋkeye siyisilaa svvkəna.

²¹ Maa sɛɛ-ŋ ké, mpi tə, n cə-m

na ń pəsi ma waasulv.

²² Pəle nte ŋmalaa kisaa na pá lə tə,

nté tə pəsəna nteye pəle səsəəle.

²³ Tacaa nyá kiŋ ke pə lunaa,

pə ké piti təmlə ké.

²⁴ Tacaa nyá lapəna kvyaku kvne.

Kv ké laŋhuləmlə na ayəəla nyəŋkv ké.

²⁵ Hai, Tacaa, yele na pá lana-tv.

Hai, Tacaa, ya tá nyəəŋ.

²⁶ Isə í kooli kvpantv ke wei ɪ kəŋna Tacaa hətə taa tə.

Haɔo Tacaa təyaga ke tə kooliyina-meye kvpantv.

²⁷ Tacaa kele Isə, inɪ ɪ kəkə naakəna-tv.

Ɔ tamsi acima kpante na í pona-teye
kɔtaya tɔlate hɔlyu kin*fa*. ^a

²⁸ Tɔɔɔ, n ké ma Ɔɔ ké maa sa-ŋ.

Ma Ɔɔ, maa puyuli-ŋ.

²⁹ Ɔ sɛɛ Tɔɔɔ.

Mpi tɔ, n ké kupaŋ,

na nyá kupaŋtu wɛ tam tɔɔ.

119

Yontu nti pa saŋna Ɔɔ kɔsɔsutu tɔ

¹ Lelenɔ nɔlɔɔ nté mpa pa tɔntɛ tewa
na pá tɔŋ ɔsu Ɔɔ kiiu wɛɛ tɔ.

² Lelenɔ nɔlɔɔ nté Ɔɔ kɔsɔsutu tɔkɔlɔɔ,
na mpa pa pɛɛkɔŋi-ɪ na pa lotu tɔna tɔ.

³ Pə yɔlɔɔ tɔŋ Ɔɔ mpaŋ taa ké.

Paa laki ɔsayatu natəli.

⁴ Tɔɔɔ n hɔla nyá kɔtɔtɔtu ké sɪ
yɔlɔɔ í paasəna-təyi teu.

⁵ Hai, Ɔɔ, yele na ma tɔntɛ la teu
ɔlɛna má pəsi na má tɔki nyá kiiŋ.

⁶ Ye ma tɔka nyá kɔsɔsutu tɔna,
ma kaa wɛɛna fɛɛɛ.

⁷ Pəɛye maa sá-ŋ na lotu kɔlɔmtu
na má kpɛlɔmɔyi nyá kiiŋ kupaŋ.

⁸ Ma caa ma la nyá luyɔ nyəntu ké,
taa lɔ-m tɔkpataa.

Nya kɔsɔsutu hɛɛsəyi ma laŋlɛ

⁹ Ɔsəŋa ɪfɛpu ká kpɛlɔmɔna tɔnaŋŋ tɔntɛ?
Nyá tɔm tɔkɔyɔ taa ké ɪfɛpu ká kpɛlɔmɔna tɔnaŋŋ tɔntɛ.

¹⁰ Tɔɔɔ, ma pɛɛkɔŋi-ŋ ké na lotu kɔlɔmtu.

Taa yele na má hatɔlɔna nyá kɔsɔsutu.

¹¹ Ma tɔka nyá tɔm kɛ teu kɛ hatoo ma taa ké,
sɪ pə taa kɔɔ na má pəntəna-ŋ.

¹² Tɔɔɔ, ma sɛɛ-ŋ.

Sɛyɛsɪ-m nyá luyɔ nyəntu.

¹³ Maa yəyɔti kɔlɔm kɔlɔm ké

kɔsɔsutu nti n suwa tɔ.

¹⁴ Nyá tɔm tɔŋyɔ hɔlɔsəyi ma laŋlɛ ké
ɔsu má tɔnna wɛnɔv tɔna.

¹⁵ Ma mayasəyi nyá kɔtɔtɔtu tɔm ké.
Na má kpɛlɔmɔyi nyá kɔsɛyɛsətu kɛ teu.

¹⁶ Nyá kɔsɔsutu kɛ ma laŋlɛ hɛɛkəna
ma kaa sɔɔ nyá tɔm.

Nya kiiŋ tasəyi-m layatu

¹⁷ La nyá tɔmlɛ tu maya kupaŋtu

^a **118:27** Kɔkɔlɔtu tɔnɛ tɔ hɔwɛɛ wɛ tɔm naɔlɛyɛ. Lɛlɔɔ ná tɛlɔsəyi tɔtɔ sɪ: Ɔkpaya tɔyɔ piliŋasɪ kɛ mɔ niŋ taa na í caali acima paalɛ. Na í tɔ na ɪ cɔɔna kɔtaya tɔlate.

lɛna má wɛɛna weesuɣu na má tɔki nyá tɔm.

18 Kuli ma ɛɛ na má ná nyá kiiu teu.

19 Ma ké ikɔm ke tetu taa ké.

Taa nɛmɛsi-m nyá kɛsɛsutu.

20 Ma sɔla nyá kiiɲ ké, na má sɛki ɪ tɔɔ.

Ma caa ma kpɛlɛmɪ-ɪ paa kɔyakɔ nku.

21 N nyaasɛɣi mpusitonaa ɛsɛcɔv nyɛma
mpa pa hatɛlɛɣɛna nyá kiiɲ tɔɣɔ.

22 Kɛɛli ma tɔɔ ké fɛɛɛ na footuɣu.

Mpi tɔ, ma tɔka nyá kiiɲ ké.

23 Paa awulumpiya cɔɣaa na pá yɔɣɔtɛɣi ma tɔm,
nyá tɔm ke nyá tɛmlɛ tu má, ma maɣasɛɣi.

24 Nyá kɛsɛsutu hɛɛsɛɣi ma lanɲɛ ké.

Nti tɔ tasɛɣɛna-m layatɔ.

Nya kɛsɛsutu haaki-m weesuɣu

25 Ma hota atɛɣɛ.

Nyá tɔm í ha-m weesuɣu ɛsu n ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

26 Ma kɛɛsɛɣi-ɲ ma kulapɛɛ tɔm.

Sɛɣɛsi-m nyá kɛsɛsutu tɔm.

27 Hɔlv-m nyá kɛsɛsutu tɛɲuɣu

na má maɣasi nyá teu tɔm.

28 Lanwakɛllɛ nu-m na má pɛlɛɣi ɛsɛlvɔm.

Kɛsi-m ɛsu n ka yɔɣɔtɔɣu tɔ.

29 Hatɛlɛna-m pɔpɔtɔ.

Hɔli-m pɛɛɛɛ na má tɛɲ nyá kiiu.

30 Tampana mpaav ke ma lɛsaa.

Maa tɛɲ nyá kɛsɛsutu.

31 Nyá kɛsɛsutu ke maa matɛna.

Tacaa taa yele na pá liyiti-m.

32 Nyá kɛsɛsutu ke ma nukɛna teu.

Mpi tɔ, n kula ma ɛɛ.

Maa tɛɲ nya kiiu na ma lotu tɛna

33 Tacaa hɔli-m nyá kɔtɔtɔtɔ mpaav

na má tɔki-ti na má tala tɛnaɣa.

34 Tacaa ha-m nyɛm na má tɔki nyá kiiu

na má tɛɲɛɣi-ku na ma lotu tɛna.

35 Yele na má nuna nyá kɛsɛsutu.

Mpi tɔ, ma sɔla-tɛɣi.

36 Pona ma hɔwɛɛ ke nyá kɛsɛsutu kiɲ.

Taa pona-yɛɣɛ liyitee luluyɔ cɔlvɔ.

37 Lɛsi ma ɛɛ ke kpai nyɛm tɔɔ.

Taa yele na má paasɛna kpai nyɛm.

Yele na má wɛɛ nyá luɣu nyɛntɔ taa.

38 La nyá tɛmlɛ tu maya nti

n ka suwa mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ.

39 Ma wɛna fɛɛɛ sɔɣɔntɔ ké.

Taa yele na tɛ maɣana-m.

40 Nti ma nyuləyi səsəm təyole nyá kutotutu lapu.
N ké siyisilu ké, ha-m weesuyu.

Maa təkɪ nya kiiu ke

41 Tacaa nyá kɔpantu í kəə ma təə
na ŋ ya ma nyɔyɔ ɪsu n suw tə.

42 Na má wɛɛna nti maa cə ma tɔvɫaa tə.
Mpi tə, nyá kɔyɔyɔtutu ke ma lapa naani.

43 Taa ləsi tampana təm ke ma nəyɔ taa təkpaɫaa.
Nti n maɣasəyi nyá taa təyɔ ma taŋaa.

44 Maa təkɪ nyá kiiu ke
paə kɔyakɔ ŋkuyɔ tam təə ké.

45 Ma caa má tənə ma təyi.
Mpi tə, nyá kɔsəsutu ke ma pɛɛkəyi.

46 Maa heeli nyá kɔsəsutu təm ke awulaa,
fɛɛɛ kaa wɛɛ-m.

47 Nyá kɔsəsutu ke ma laŋɫe heɛnaa.
Mpi tə, ma sɔɔla-təyi.

48 Ma nukəna nyá kɔsəsutu ké.
Ma sɔɔla-təyi.

Ma caa ma maɣasi-təyi ma taa ké.

Nyá kɔsəsutu tɔyɔ-m naani

49 Təəsɪ təm nti n ka heela nyá təmɫe tɔ má tə tə təə.
Nti tə tənə-m naani.

50 Nti tə heɛsəyənə ma laŋɫe ke ma wahala taa.
Nyá təm kɔpantu haakənə-m weesuyu.

51 Paə ɪsəcavtənəə wɔŋɪyi-m
ma ta lu nyá kiiu taa.

52 Tacaa ma təəsəyi nyá laŋtaa huɫe təm
na pə heɛsəyi ma laŋɫe.

53 Má naaki asayaa mpa pa ləəkɪ nyá kiin tə,
pááná kraakɪ-m ké.

54 Nyá kiin təm ke ma yooki yontu ke timpi
ma ké ikəm tə.

55 Ma təəsəyi nyá hətɛ ke ahoo
na má təkəyi nyá kɔsəsutu.

56 Mpi pə ké ma nyəm təyole,
sɪ má təkəyi nyá kɔsəsutu.

Tacaa huɫe wɛ teu

57 Ma lələyi sɪ ma nyəntɔ nté sɪ
má təŋ nyá kɔyɔyɔtutu.

58 Ma wiikina-ŋ na ma lotu tənə,
nyənɪ ma pətətəɫe ɪsu n ka suw nyá nəyɔ tə.

59 Ma huɔ ma mpaav təm ke ma taa,
nyá kɔsəsutu ke ma caa təŋyɔ.

60 Ma laki nyá kɔsəsutu ke laŋ ké təcav.
Ma kaa yeɫe na tə leeli.

61 Asayaa katəsɪ tama-m ké.

Ama maa sɔɔki nyá kiiu tɔɔ.

⁶² Ma kuləyi ahoɔ heka na má sá-ŋ.

Mpi tɔ, nya huvle we teu.

⁶³ Ma ké mpa pa nyaŋna-ŋ na pá təkəyi nyá kusəsutu tɔ pa taapalu ké.

⁶⁴ Hai, Tacaɔ, nyá kupantu suna tetu.

Sɛyɛsi-m nyá kusəsutu.

Tacaɔ mapa-m si pə tayanu-m

⁶⁵ Tacaɔ n lapa kupantu ke nyá tɔmlɛ tu maya, isu n ka yəyətuyu tɔ.

⁶⁶ Sɛyɛsi-m ləmayasɛɛ kupana na nyəm.

Mpi tɔ, ma tema ma taa na nyá kusəsutu ké.

⁶⁷ Ləŋ ilɛ ye n ta hɔ ma ŋkraŋuyu maa təkəyi nyá tɔm.

Ama nɔɔnɔɔ ma tɛŋəyi nyá kiin.

⁶⁸ N ké kupaŋ ké na kupantu latu.

Hulu-m nyá luyu nyəntu.

⁶⁹ Isəcavtunaa pilisiyi-m ké na pa kaloolaya.

Ama ma tɔka nyá kusəsutu ke na lotu kulɔmtu.

⁷⁰ Pa ləmayasɛɛ taa toowaya isu nim.

Uena máá huləsəyi laŋlɛ na nyá kiiu.

⁷¹ Pə we teu si pé pasa-m ké.

Uena má cəkəna nyá kusəsutu.

⁷² Nyá nəyɔ taa kusəsutu kəla-m teu ke

wɔla na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaɔ, nyá huvle siyisaa

⁷³ Nyá nin ŋmana-m.

Ha-m layatu na má kpələməna nyá kusəsutu.

⁷⁴ Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pa naa-m na pa laŋlɛ huləməyi.

Mpi tɔ, nyá nɔɔsi suw ke ma tɛɛləyi.

⁷⁵ Tacaɔ, ma nyəmá si nyá huvle siyisaa ké.

Nyá tampana tɛŋuyu tɔɔ ké n pasa-m.

⁷⁶ Nyá kupantu í heɛsi ma laŋlɛ

isu n ka suw nyá tɔmlɛ tu maya nəyɔ tɔ.

⁷⁷ Hulu-m si n sɔɔla-m na pé ha-m weesuyu.

Mpi tɔ, nyá kiiu ke ma laŋlɛ heəkəna.

⁷⁸ Pé liyiti isəcav nyəma mpa pa muyluyu-m mɔsvɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, nyá kusəsutu tɔm ke ma mayasəyi ma taa.

⁷⁹ Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pá kɔɔ ma kin

na pá cəkəna nyá kusəsutu.

⁸⁰ Maa la nyá luyu nyəntu na lotu kulɔmtu.

Ue fɛɛlɛ kaa tɔyɔ-m nyá kin.

Tacaɔ fitiyi-m kolontunaa katəsi

⁸¹ Ma taŋa nyá nyuyu yapu ke tətɛyɛtɛyɛ.

Nyá tɔm ke ma tɛɛləyi.

⁸² Ma isɛ tɛŋna nyá nəyɔ suw kin ké,

na má pɔɔsəyi si pələe ké n ka heɛsi ma laŋlɛ?

83 Ma tɔnɔyɔ cuka kpasɪ kɛ ɪsu kɔŋlɛ kɛ nyɔɔsɪ taa.
 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu tɔɔ.
 84 Kuyɛɛŋ ɪsɛnaya pɛ kaasa nyá tɔmlɛ tɔ ma?
 Waatu wei kɛ n ká hɔɔna mpa pa tɔyɔ-m wahala tɔ?
 85 ɪsɛcautɔnaa huliyina ma nɔyɔ tɔɔ kɛ pɔɔŋ,
 paa tɔŋɔyɪ nyá kiiu kɛ paa pɛcɔ.
 86 Nyá kusɛsutu tɛna kɛ kusiyisitu kɛ.
 Pa tɔyɔ-m wahala kɛ mɔsɔŋ kɛ, waasi-m.
 87 Pa kaya pa hu-m na pá kv-m
 ɪlɛ maa lɔɔki nyá kusɛsutu.
 88 Ha-m weesuyɔ kɛ nyá kɔpantu tɔɔ,
 ɪlɛna ma tɔŋ nyá kusɛsutu.

Tacaa, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɔmlɛ

89 Hai, Tacaa, n wɛ tam tɔɔ kɛ.
 Nyá tɔm caya teu kɛ ɪsɔtaa kɛ.
 90 Kɔpantu nti n laki tɔ tu tɛŋ.
 Nyá suna tetu na tɛ nyɔɔwa teu.
 91 Nyá kusɛsutu tɔɔ kɛ pɛ tɛna pɛ caya teu kɛ saŋa.
 Mpi tɔ, pɛ tɛna pɛ laki-ŋ tɔmlɛ.
 92 Ye ma lanlɛ taa hɛɛna nyá kiin,
 maa lepa ma wahala taa kɛ.
 93 Ma kaa sɔɔ nyá kusɛsutu.
 Ntɔyɪ n haakɛna-m weesuyɔ.
 94 Ma kɛ nyá nyɛŋ kɛ, waasi-m.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma pɛɛkɔyɪ.
 95 Asayaa cɛŋɔyɪ-m kɛ sɪ pa kuyɔ-m.
 Paa na mpɔ nyá kusɛsutu kɛ ma kɛŋna ŋkpaŋŋ.
 96 Ma nawa tɛma kɔpana tɛna tɛnasɪ.
 Ama nyá kusɛsutu fɛi tɛnaya.

Nyá kiin kala tɔŋ kɛ leleŋ

97 Ma sɔɔla nyá kiiu kɛ sɔsɔm kɛ.
 Kv tɔm kɛ ma mayasɔyɪ kuyɛɛŋ tɛna.
 98 Nyá kusɛsutu haaki-m lɛmayasɛɛ
 na pɛ kɛli ma kolontunaa.
 Mpi tɔ, tɛ wɛ ma kin kɛ tam tɔɔ kɛ.
 99 Ma tɛɛ ma sɛyɛsɛlaa tɛnaya nyɛm.
 Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma mayasɔyɪ.
 100 Ma tɛɛ kvkpatɛlaa kɛ lɛmayasɛɛ.
 Mpi tɔ, ma tɔka nyá kutɔtɔtɔ.
 101 Ma kisa mpaan ɪsayan taa tɔntɛ
 sɪ má pɛsɪ na má tɔki nyá tɔm.
 102 Maa hatɛlɔyɛna nyá kusɛsutu.
 Mpi tɔ, nyá sɛyɛsɔyɛna-m.
 103 Nyá tɔm wɛ leleŋ kɛ ma tantahaav taa kɛ.
 Tɛ kɛla tɔŋ kɛ leleŋ kɛ ma nɔyɔ taa.
 104 Nyá kusɛsutu pɛsɔyɛna-m nyɛntɔ
 na má kisiyi pɔpɔtɔ tɛna.

Tacaa tɔm kɛ fətəla

105 Nyá tɔm wɛnna ɪsu fətəla kɛ ma nɔɔhɛɛ tɛɛ
na pɛ naaki ma mpaav taa.

106 Ma tuuki si maa tɔki nyá kɔsɛsutu.

Maa la ɪsu ma tuuwa tɔ.

107 Tacaa, pɛ pasa-m teu kɛ.

Yele na má wɛɛna weesuɣu ɪsu n yɔɣɔtɔɣu tɔ.

108 Hai, Tacaa, mu ma sɛlɛmɔɣu ɪsu kɔcɔɔv.

Sɛɣɛsi-m nyá kɔsɛsutu.

109 Ma weesuɣu wɛ asola taa kɛ tam kɛ.

Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu tɔm.

110 Asaɣaa nyɛki-m katɔsi kɛ.

Ama maa hatɛlɛɣana nyá kɔsɛsutu.

111 Nyá kɔtɔtɔtu kɛ-m kɔpantu sɔsɔɔntu kɛ tam tɔɔ kɛ,
tɔ hɛɛsɛɣi ma lanɛ.

112 Ma tu ma taa si má tɛɣ nyá kɔsɛsutu*fa*

halɛna ma sɛm. ^a

Tacaa kɛ ma tentu

113 Ma taa kraana ataa na a waali yɛlaa kɛ.

Ama ma sɔɔla nyá kiiu.

114 Nyagale ma kpulɔɣu tɛtɛle na ma kentulu.

Nyá kɔyɔɣɔtɔtu kɛ ma tɛɛlɛɣi.

115 Asaɣaa mɛ í hatɛlɛna-m.

Uɛna má tɔki ma lɔɔ kiinɛ.

116 Te-m ɪsu n ka suw nyá nɔɣɔ tɔ na má hiki weesuɣu.

Nyaga ma tɛɛlɛɣi, taa tu-m fɛɛɛ.

117 Wɛɛ ma tentu na pɛ ya ma nyɔɣu.

Uɛna ma paasɛna nyá kɔsɛsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛɛsi.

118 N tɔɣɔnɔɣi mpa paa tɛɣɔɣi nyá kɔsɛsutu tɔɣɔ.

Mpi tɔ, pa tɔsɔɣu u waasɛɣi pulɔ.

119 N lɔɔki atɛ asaɣaa tɛnaya ɪsu hute.

Pɛ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kɔsɛsutu.

120 N tu nyá sɔɣɔntu kɛ ma taa na ma tɔnɔɣu seliyi,

na má nyaɣna nyá huɛɛ.

Tacaa kɛ ma tentu

121 Ma tɔka nyá kiiu na nyá siɣisuɣu kɛ.

Taa pɛti-m ma ɛmakɛllaa.

122 Su nyá tɛmlɛ tu maya nɔɣɔ si n ká sɛna-m.

Taa yele na kalampaanɛ nyɛma muɣulu-m.

123 Ma taɣa nyá nyɔɣu yapu.

Ma taɣa akaitu nti tɔ tɔm n suwa nɔɣɔ tɔ
na ma ɪsɛ tɛɣ.

124 La nyá tɛmlɛ tu maya kɔpantu,

na ń sɛɣɛsi-m nyá kɔsɛsutu.

125 Ma kɛ nyá tɛmlɛ tu kɛ, ha-m layatu

na má nyí nyá kɔsɛsutu.

^a 119:112 Loonɔa kanɛ ka tɛlɛsɔɣu lapa katɛ. Lɛlaa na tɛlɛsɛɣi si ma kaasɛɣi ma ti si má tɛɣ nyá kɔsɛsutu. Mpi tɔ, tɔ kawaɣa u tɛɣ.

126 Tacaa pə talaa sɪ ń la pɔlv.

Pa yəkəyi nyá kiiu ké.

127 Pə tɔɔ ké ma sɔɔla nyá kvsəsutu
na pə kəli wɔla kɔpampaŋ.

128 Pə tɔɔ ké ma nyənəyi nyá kutututu tənaya kusiyisitu
na ma taa kpaakəna pəpətu.

Ma caa ma təŋ nya kiiu

129 Nyá kvsəsutu ke kɔpampantu ké
pə tɔɔ ké ma təŋəyi-ti.

130 Nyá təm cekənav kəŋna nyaalam ké
tə haaki layatu ke mpa pa laŋa-ti tɔ.

131 Ma liki nyá təm ké na hiluyu.

Mpi tɔ, ma wena nyá kvsəsutu nyəɣəsɪ ké.

132 Keesi nyá isɛ na ma tɔɔ na ń nyəni ma pətətəle,
isɪ n lakuyɔ mpa pa sɔɔla nyá hətɛ tɔ.

133 Nyá təm í tu-m naani.

Taa yele na isayatu natəli tɛ pəsɪ-m.

134 Waasi-m, yəlaa caaki pa ŋmakələyi-m.

Uena ma təkɪ nyá kvsəsutu.

135 Nyá isentaa í hetəna nyá təmlɛ tu maya teu.

Sɛɣəsɪ-m nyá kvsəsutu.

136 Waatu wei ma naaki sɪ paa təkəyi nyá kiiu tɔ
ma lukiyi isəlvɔm ké.

Tacaa kiiu siyisaa

137 Hai, Tacaa, n ké siyisilu ké,
na ń təŋəyi tampana ke nyá hvule taa.

138 Nyá kvsəsutu siyisaa ke na tɔ ké tampana.

139 Waatu wei ma naaki ma kolontunaa sɔɔki nyá təm tɔ,
pááná sɔsɔna kpaaki-m ké.

140 Nyá təm lapa tɔ təmlɛ.

Na nyá təmlɛ tu má, ma sɔɔla-ti.

141 Maya səkpɛlu ké,

na nəɣɔlv u caaki-m.

Ama ma ta sɔɔ nyá kvsəsutu tɔɔ.

142 Nyá siyisuyɔ ké tam nyəŋkv ké,

na nyá kiiu ke tampana.

143 Laŋwakəlle na nəɣəsɛɛ pə hika-m.

Ama ma laŋle hɛɛkəna nyá kiiŋ.

144 Nyá kvsəsutu siyisina tam tɔɔ.

Ha-m layatu na má wɛɛna weesuyɔ.

Ma mayasəyi nyá kvsəsutu təm ke ahoɔ təna

145 Ma yaaki-ŋ na ma lotu tənaya.

Tacaa cɔ-m uena má təkɪ nyá kvsəsutu.

146 Ma yaaki-ŋ, waasi-m.

Uena ma təkɪ nyá kvsəsutu.

147 Ma kuləyi na pécɔ pé nyaali

na má sələmı sı ń waası-m.
 Ma taŋna tɛɛlvɔv kɛ nti n ká yəɔɔti tɔ.
 148 Maa kpəkı ıɛɛle, haləna pé nyaalı
 na má mayası nyá təm.
 149 Tacaa n kɛ kɔpaŋ ké, ɛɛ nu ma nəɔɔ,
 na ń ha-m weesuɣu ısu n suwa tɔ.
 150 Mpa pa huliɣi ıɛɛɔatv waalı tɔ pa kpeɣetaa,
 na pá hatələɣəna kiiu.
 151 Hai, Tacaa, n kpətəna-m ké
 na nyá kɔsəsutv təna ké tampana.
 152 Hatoo ləŋ kɛ ma nyəmá sı
 n su nyá kɔsəsutv kɛ tam tɔɔ.

Tacaa ya-m nyá kɔpantv tɔɔ

153 Nyənı ma wahala na ń waası-m.
 Mpi tɔ, maa sɔɔkı nyá kiiu.
 154 Yoona ma nəɔɔ na ń ya-m,
 na ń ha-m weesuɣu ısu n yəɔɔtɔv tɔ.
 155 Asaɣaa kaa na nyvɣv ɣapv.
 Mpi tɔ, paa pɛɛkəɣi nyá kɔsəsutv.
 156 Hai, Tacaa, nyá sɔɔlvɔv tɔɔwaya.
 Ha-m weesuɣu ısu n mayasaa tɔ.
 157 Ma kolontunaa na ma kɔnyəntɔlaa tɔɔwaya.
 Maa hatələɣəna nyá kiiŋ.
 158 Ma taa kpaakəna waalı lulaa
 mpa paa təkəɣi nyá təm təɔɔ.
 159 Tacaa nyənı ma sɔɔla nyá kɔsəsutv ké.
 ɛɛ ha-m weesuɣu kɛ nyá kɔpantv tɔɔ.
 160 Nyá təm kite nté tampana,
 na nyá sıɣısuɣu kiiŋ təna wɛ tam tɔɔ.

Tacaa kiiu sɔɔllaa hɛɛsaa ké

161 Awulumpiya tɔv-m wahala kɛ mɔsvɛŋ.
 Ama nyá kɔyɔɔtɔtɔv tike kɛ ma seliɣina.
 162 Ma laŋle hɛɛkəna nyá nəɔɔı suu ké.
 ɛɛ wei ı hika wɛnəv sɔsɔəm tɔ.
 163 Ma taa kpaakəna pəpətu ké,
 na ma nyənəɣi-təɣi acaalətu.
 Ama nyá kiiu kɛ ma sɔɔlaa.
 164 Paa kɔyakv ŋku təm naatosompɔɣələɣa kɛ ma sɛɛkı-ŋ.
 Mpi tɔ nya kiiŋ sıɣısa kɛ.
 165 Mpa pa caakı nyá kiiu tɔ pa hɛɛsaa ké.
 Wahala nəɣɔlv u makəna-wɛ.
 166 Hai, Tacaa, ma tɛɛlvɔv nté sı n ká ya-m,
 na ma təkə nyá kɔsəsutv.
 167 Ma təŋəɣi nyá kɔtɔtɔtɔv ké,
 na ma sɔɔla-təɣi teu.
 168 Ma təkə nyá kɔtɔtɔtɔv ké na nyá kɔsəsutv.
 Mpi tɔ, n naakı ma mpaŋ tənaya.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
na n̄ ha-m layatu isu n suw t̄o.
170 Nu ma wiinau na n̄ waasi-m
isu n suw n̄ɔɔ t̄o.
171 Ma n̄ɔɔ i kraali nyá samtu.
Mpi t̄o, n seyes̄ayi-m nyá kus̄asutu.
172 Ma ns̄amle i yoo nyá n̄ɔɔ suw t̄om.
Mpi t̄o, nyá kus̄asutu ke kus̄iyisitu ké.
173 Kus̄i nyá nin̄ na n̄ waasi-m.
Mpi t̄o, nyá kut̄ut̄utu ke ma l̄asaa.
174 Hai, Tacaa, nyá yapu t̄o ké ma s̄aki
nyá kiiu hees̄aȳana ma lan̄le.
175 Yele má weena weesuɣu na má s̄á-ń,
na nyá huule waasi-m.
176 Ma ké c̄alu ké isu heu kulepu,
p̄eki nyá t̄amle tu má.
Mpi t̄o, maa s̄oaki nyá kus̄asutu.

120*Wei pa suu t̄om ke m̄v̄v̄h̄ t̄o i s̄alamv̄v̄*

¹ Yosalem krau yontu.

Tacaa nyaya ma wiina ma lan̄wak̄alle waatu
na i nu ma n̄ɔɔ.
² Tacaa waasi-m ȳalaa p̄p̄ot̄v̄naa
na tus̄l̄aa nin̄ taa.
³ Kawaaɣa yaa kas̄aȳaya ŋkaya
ns̄amle kut̄us̄ale ká ha-ŋ yaa tu k̄ona-ŋ?
⁴ Mpi t̄o haaki-ŋ t̄ɔɔle yoolu
nȳamá kus̄eŋtee na mamala.
⁵ Ma ké wahala tu ké.
Mpi t̄o, ma na Meseki tetu nȳama krau nȳama t̄o wenna.
Ketaa tetu nȳama coka tee ké ma wee.
⁶ Hatoo l̄ɔŋ ke ma we mpa
pa taa kraak̄ana heesuɣu t̄o pa t̄e.
⁷ Heesuɣu ke ma s̄alaa.
Ama ye ma ȳɔɔt̄ɔɔi heesuɣu t̄om,
yoo ke mpe pa caaki.

121*Awe p̄as̄ayi na i tem?*

¹ Yosalem krau yontu.

Ma kusa ise na má nȳan̄aȳana p̄oŋ t̄o.
Leye ma waasuɣu ká luna?
² Tacaa nyá lap̄ana is̄otaa na ate.
Nyá kin̄ ke waasuɣu ká luna.
³ N kaa tisi si p̄é tuuli nyá yul̄u n̄ōh̄ale.
N feŋiyi nyá yul̄u t̄o ké nn̄ hees̄ayi.

- ⁴ Tacaa n feŋiyi lseyeli tɔ́ kɛ́,
tom u kaaki-ŋ, pɔ́yele nn tooki.
⁵ Tacaa nyá feŋiyina nyá yulu tɔ́.
Nyá wenna ɪ waali na ń kentiyi-ɪ.
⁶ Ilim kaa cɔ́ɔsi nyá yulu ke ilim taa.
Páɔ ɪsɔtu ná kaa cɔ́ɔsi-ɪ ahoɔ.
⁷ Tacaa n ká paasɛna nyá yulu weesuyu.
Na n feŋ ɪ tɔ́ kɛ́ ɪsɔyatu tɛna taa.
⁸ Tacaa n ká feŋ nyá yulu kulɔyɔ waatu na ɪ tate waatu
ke pɛ kpaɔɔ nɔ́nɔ́ tɔ́, na pɛ polo tam tɔ́.

122

Yosalem tɔ́ kɔpantu kooluyu

- ¹ Tafiiti Yosalem kpaɔ yontu nti tɔ́ we
yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔ́ɔɔ.

Ye pa tɔ́ma si tɔ́ polo Tacaa tɔ́yɔɔ taa,
ma lanɔ́hulɔ́mle we sɔ́ɔntu.
² Yosalem, nyá nɔ́nɔ́keelasɪ ke tɔ́ sɔ́ŋaa.
³ Yosalem ɪcate nyá, pɛ ŋma-ŋ teu kɛ́,
na ń tamsa teu tɔ́kpeyɛkpeye.
⁴ Nyá taa kɛ́ Tacaa kpeka lseyeli nyáma kpaaki
na pá saŋ Tacaa hɛte ɪsu pa kiiu weɛ tɔ́.
⁵ Tɔ́nɔ́yɔ Tafiiti tɔ́yɔɔ nyáma kawulɔyɔ kumlee weɛ
na pá cakɪ a tɔ́ na pá huɔki tɔ́m.
⁶ ɪ sɔ́lɔ́mɪ ɪsɔ si:
Yosalem heɛsi.
Mpa pa sɔ́ɔla-ŋ tɔ́,
pa lanɔ́ ɪ heɛna heɛsuyɔ ŋku.
⁷ Heɛsuyɔ ɪ weɛ nyá koloosi taa
na tɔ́caɔɔnɔ́ ke nyá teɛsi kɔpansi taa.
⁸ Ma sɔ́ɔlaa si heɛsuyɔ ɪ weɛ nyá taa kɛ́
ma teɛtɔ́naa na ma taapalaa pa tɔ́.
⁹ Tá ɪsɔ Tacaa tɔ́yɔɔ tɔ́ kɛ́
ma kooliyi si pɛ caɔɔna-ŋ.

123

Mpa pa pasa pa ti tɔ́ pa tanɔyɔ

- ¹ Yosalem kpaɔ yontu.

Ma kusa ma ɪse na má nyɛnɔ́yɪ Tacaa nyá wei
nyá tɔ́caɔ́le we ɪsɔtaa tɔ́.

² Teitei ɪsu tɔ́mle nyáma
apalɔ́nyɛma nyɛnɔ́yɔ pa caa niŋ
na alɔ́nyɛma náá nyɛnɔ́yɪ pa too nyɛŋ tɔ́,
ńpuyɔ tá ɪse keɛsɛna tá ɪsɔ Tacaa nyá tɔ́.
Halɛna waatu wei ɪ ká weɛna tá pɛtɔ́tɔ́le tɔ́.

³ Tacaa nyɛnɔ́ tá pɛtɔ́tɔ́le.
Hai, nyɛnɔ́ tá pɛtɔ́tɔ́le.

Mpi tɔ, kɔtɔyɔ kɛla-tɔyɔ pɔw.
⁴ Isɛaɔtɔnɔa wɔŋa na
 tɛhɔntaa footuyɔ nu-tɔyɔ.

124

Tacaa we ta waali

¹ Tafiiti Yosalem kpaw yontu.

Iseyeli nyɔma ɛ tisi si:
 Ye Tacaa n taa wee ta waali.
² Ye Tacaa n taa wee ta waali,
 awe ka waasa-tɔyɔ waatu wei
 yɛlaa kota ta tɔ tɔ.
³ Paa lipa ta tɛnaya na ta ise ke waatu wei
 pa pɔnɔna huu ta tɔ tɔ.
⁴ Ye Tacaa n taa wee ta waali.
 Pusi lɔm ka lipa-tɔyɔ na pɛ hola tɛɛna-tɔ.
⁵ Hola toŋ nyɛna anɛ
 a ka tɔyɔ-tɔyɔ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ŋ Tacaa n ta tɔ-tɔyɔ
 pa kɛla taa isu tɔyɔnaya tɔ.
⁷ Tɔ fitaa kɛ isu sumaya fituyɔ
 ka kpaw apai taa tɔ.
 Apai pɛlaa na taa fiti.
⁸ Tacaa nyɔ nɔmawa aɛ na isɔtaa.
 Nyɔ waasɛna-tɔ.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani tɔ

¹ Yosalem kpaw yontu.

Mpa pa tɔyɔ Tacaa ke naani tɔ
 pa we kɛ isu Siyɔŋ pɔyɔ,
 ku nyɛyɛlɔyɛ.
 Ku nyɔ toŋ ke tam tɔ kɛ.
² Pɔŋ tɔwa Yosalem ɛcɛ ke hekɔ kɛ.
 Mɔyɔ Tacaa n tɔwa nyɔ yɛlaa ke hekɔ,
 ke pɛ kpaw nɔnɔ tɔ, halɛna tam tɔ.
³ N kaa tisi si asaya
 ɛ tɔyɔ kawulaya ke kɔpama tɔ.
 Pɛ taa kɔ na pɛ hɔ-weye isayatu lapu taa.

⁴ Tacaa yele na pɛ cayaɛna-tɔ
 isu tɛv lakuyɔ ilim mpɔtɛŋ tɔ tɛv tɔ.

⁵ Tacaa kpiisi asaya
 na mpa pa laki mpi pɛ ta siyisi tɔ.

Hɛɛsuyɔ ɛ wee Iseyeli nyɔma taa.

126

Wula p̄asa laḡhvl̄ml̄e

¹ Yosalem kpaav yontu.

Waatu wei Tacaa m̄əḡna mpa paa kuuwa Siȳəḡ t̄ə,
p̄ə lapa-t̄ȳȳv̄ ɪsu toosee.

² M̄p̄ȳȳv̄ t̄ə l̄əḡá h̄vl̄ml̄aa
na t̄ə w̄oḡ na t̄ə w̄oḡ na t̄ə w̄oḡ.
Na t̄ə w̄iliti akait̄v̄ kawilitaya.

Uena piitimnaa ȳəḡt̄əȳt̄i si:
Tacaa lapa-w̄eȳe k̄upant̄v̄ s̄əs̄ənt̄v̄.

³ Tacaa lapa-t̄ȳȳv̄ k̄upant̄v̄ s̄əs̄ənt̄v̄,
t̄ə w̄e laḡhvl̄ml̄e taa ké.

⁴ Tacaa, m̄əḡḡn̄á t̄ə ȳəlaa mpa paa kuuwa t̄ə
ɪsu ilim m̄p̄ət̄əḡ t̄ə l̄əḡ.

⁵ Mpa pa tuuki pa tawa na ɪs̄əlv̄m̄ t̄ə,
paa k̄v̄na akait̄v̄ kawilitasi ké.

⁶ Wei ɪ k̄paak̄əna m̄ətutuuna ke taale na wula t̄ə,
ɪ k̄á s̄əȳəli ɪ m̄əḡw̄a na ɪ m̄əḡȳt̄i
t̄əȳaya na akait̄v̄ kawilitasi.

127

Ye Tacaa ɪ ta ḡma t̄əȳaya

¹ Sal̄vm̄əḡ Yosalem kpaav yontu.

Ye Tacaa ɪ ta ḡma t̄əȳaya,
ka ḡmalaa t̄əna l̄vk̄əna l̄əḡá ké.

Ye Tacaa ta feḡ ɪcate t̄ə,
t̄ə feḡlu l̄vk̄əna laḡle ké.

² ɪ k̄vl̄ȳt̄i tefemle na ɪ tooki tap̄ule,
na ɪ lak̄i si ɪ hiki m̄ə t̄əḡənaḡa t̄ə,
ɪ l̄vk̄əna laḡa ké.

ɪs̄ə haaki m̄p̄v̄ t̄ət̄əḡ ɪ s̄əllaa ké paa pa t̄əḡna tom.

³ Piya k̄ena w̄enav̄ mpi Tacaa haaki si caanaa t̄ə,
pa kas̄əȳaya nt̄é.

⁴ Piya mpa ȳvl̄v̄ hika ɪ ifepile waatu t̄ə,
pa w̄e ké ɪsu yoolu k̄əka taa nȳəḡá.

⁵ Lelen̄ n̄vl̄v̄ nt̄é ȳvl̄v̄ wei ɪ suula
p̄ə t̄ə nȳəḡá ke ɪ k̄əka t̄ə.

ɪ kaa nyana ɪ kolontunaa ke waatu
wei ɪ ȳəḡt̄əḡəna-w̄eȳe ɪcate n̄əḡəḡ t̄e t̄ə.

128

Tamp̄ana t̄əḡlaa t̄əcayanav̄

¹ Yosalem kpaav yontu.

Lelen̄ n̄vl̄v̄ nt̄é nȳá wei n nȳaḡna Tacaa

na ń təŋ ɪ mpaan̩ taa tə.
² Nyá laŋle heekəna nyá niŋ təmlɛ.
 Nyá taa heewa na ń waaki.
³ Nyá alɔ we nyá təyaya taa ké ɪsu leseŋ tɔyɔ kɔlɔlɔyɔ.
 Na nyá piya náá we tətəyɔle ɪsu Olifi tuŋ.
⁴ M̩puyɔ pə kooliyi kɔpantɔ ke
 wei ɪ nyan̩na Tacaɔ tə.
⁵ Tacaɔ koolee ká luna Siyən̩ taa na á tii nyá təɔ.
 N ká ná Yosalem təcayan̩.
 Haləna nyá weesuyɔ tənaya.
⁶ N ká ná nyá piya piya.
 Pəyele na Iseyeli nyáma heesi.

129

Pa lapa-m ɪsayatɔ ke səsəm

¹ Yosalem kpaw yontu.

Iseyeli í tisi si:
 Kolontu lapa-m ɪsayatɔ ke səsəm ke hatoo ma pəcaatɔ.
² Kolontu lapa-m ɪsayatɔ ke səsəm ke hatoo ma pəcaatɔ yáá.
 Ama ɪ ta pəsɪ-m ké.
³ ɪ mapɔ ma siyile taa,
 na cacaaɪ həntɪ.
⁴ Tacaɔ ke siyisulu ké.
 ɪ seta asayaa ŋmusɪ ke setəyɪ setəyɪ.
⁵ Pa tən̩a mpa paa caaki Siyən̩ tə
 fele í kpa-we na pá pəsəna pa waali.
⁶ Pá wee ɪsu kɔtulun̩ təɔ nyuto nti tə wɔləyɪ
 na tɛ ta tu putɔ tə.
⁷ Tu suyɪ tə kpesəlv ŋkute.
 Pəyele tu takɪ tə həkɔlv ke ŋkɔlvɔ.
⁸ Mpa pa teekəna Siyən̩ taa tə í taa seɛ-we si:
 Tacaɔ í kooli-meyɛ kɔpantɔ.
 Tə seeki-me na Tacaɔ hətɛ taa.

130

Tacaɔ wiinav ke laŋwakəlle səsəle taa

¹ Yosalem kpaw yontu.

Hai, Tacaɔ, ma we puyɔ səsəŋkɔ taa ké na má yaaki-ŋ.
² Tacaɔ nu ma nəyɔ.
 Ke ŋkpaŋ na ń nu ma wiinav.
³ Ye n ka sukaya ɪsayatɔ ke nyá taa,
 Tacaɔ, awe ka wɛna weesuyɔ?
⁴ Ama nyá tən̩na ɪsayatɔ husuyɔ
 si pá nyan̩na-ŋ.
⁵ Tacaɔ nyaya ma teeləyɪ na

μά ταηα nyά kyoyōtutu.

⁶Tacaa nyaga ma teeləyi na pə kəli isu
taηlaa teeləyυ tanaη tə.

Ξε, pə kəla isu taηlaa teeləyυ tanaη tə.

⁷Iseyeli nyάma í teeli Tacaa.

Mpi tə, Tacaa keηa kypanη.

Páçə ι səəlv puwa tam si í waasi.

⁸Tacaa ká hetəna Iseyeli nyάma
ke pa isayatu təna taa.

131

Ma taa fei kalampaani ləmayasəle

¹Tafiiti Yosalem kpaυ yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyυ tu yontunaa taa təyələ.

Tacaa, ma taa fei kalampaani ləmayasəle yaa isəcaυ hυwee.

Maa preekəyi səsəəntυ yaa mpi pə tee-m tə.

²Isə í pona pooluη.

Ma we təpamm ké isu pəyaga ηka

ka ceρα hətε təyə ka too niη taa.

Ma we təpamm ké isu pəyaga ηka ka ceρα hətε tə.

³Iseyeli nyάma í tu Tacaa ke naani

ke pə kpaγau nəənaə tə, haləna tam təə.

132

Tafiiti icate Siyəη taa timpi Tacaa wee tə

¹Yosalem kpaυ yontu.

Tacaa, təəsi Tafiiti na ι wahalanaa təna təə.

²Tafiiti inι ι yəyətəna na í tuuna Tacaa,

na í su Yakəpu Isə toη tu inəyi nəyə si:

³Ma kaa suυ ma te na

μά həntι ma kvhəntuyυ təə.

⁴Ma kaa yele na tom kaa-m,

yaa ma isəhutu yoosina təma.

⁵Haləna má hiki Tacaa ke lonte

na Yakəpu Isə toη tu inəyi təcayale.

⁶Tə nuwa pa yəyətə Isə atakaa təm ke Ifələta tetυ taa.

Tə mayana-ι Yaa tetυ həyələyυ taa.

⁷Tə polo Tacaa təcayale.

Tə luη ι nəəhεε təsule.

⁸Tacaa kvli na í kəə nyά təhεεsəle.

Nyana nyά teeli atakaa.

⁹Nyά kətəlaa í suυ nyuyυ yapu isu wontu

na nyά tampana təηlaa wilitina laηhəlvmlε.

¹⁰Nyά təmle tu Tafiiti təə,

taa lə wei n ləsaa tə.

11 Tacaa tɛma Tafiiti ke heeluyu na tuunav.

I kaa mɛli waali.

I tɔma si: Nyá tapuyu tɛɛ pɛyaya ke
maa su nyá kawulaya kumte tɔɔ.

12 Si ye nyá pɛyalaa tɔka ma nɔɔ pɛeluyu
na kusɛsutu nti ma sɛɛsɛɛ-wei tɔ,
pa pɛyalaa ká lɛɛtɔyɔna pa kawulaya
kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ.

13 Tacaa sɔɔlɔna na í lɛsi Siyɔɔ
si i laki i tɔɔɔɔɔɔɔɔ.

14 Na í tɔ si: Ma tɔhɛsɔɔɔɔ nɛtɛ tam tɔɔ.
Maa caya tɔ taa. Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɛɛɛ.

15 Maa la kɔpantu ke Siyɔɔ na má cɛɛɛ-i
mpi pu ha-i weesuyu tɔ.

Na má ha i kɔnyɔntunaa ke tɔɔɔɔɔɔɔɔ nka paa nyuli tɔ.

16 Maa kooli kɔpantu ke ma kɔtɔlaa.

Na ma tampana tɔɔɔɔɔɔ nɔá wilitina lanholɔmlɛ.

17 Maa la na Tafiiti lɔluyu taa tɔ la wulav sɔsɔ.

Ma tɛma tayanuyu ke fɔtɔla ke wulav wei ma lɛsaa tɔ.

18 Maa suu wulav kolontunaa ke fɛɛɛɛ.

Ama wulav ntenuyu ká mɔɔi kɔkɔ.

133

Taapalaa cakuyv tɔntɔmlɛ tɔ pɔ wei teu kɛ

¹ Tafiiti Yosalem kpaav yontu.

Waatv wei taapalaa cakuyv tɔntɔmlɛ tɔ,

pɔ wei teu kɛ, na pɔ wei lelenɔ.

² Pɔ wei kɛ isu pa pɔla sɔɔsɔɔɔ nim ke Alɔɔ nyuyv taa,
na pɔ kpe i tantuyv tɔɔ na pɔ tii i tokonaa luyv.

³ Pɔ wei kɛ isu cɔlɔv lukuyvna Hɛɛmɔɔɔ puyv tɔɔ
na kv kpenɔ Siyɔɔ tɔ.

Mpi tɔ, tɔnaya Tacaa koola kɔpantu

na í haaki weesuyu ke tam tɔɔ.

134

Tacaa tɔmlɛ nyɔma mɛ mɔ tɔna í sam-i

¹ Yosalem kpaav yontu.

Tacaa tɔmlɛ nyɔma mɛ mɔ tɔna í sɛɛ-i.

Mɔ tɔna mpa mɛ i sɔɔɔɔ i tɔyaya taa ke ahoo tɔ í sɛɛ-i.

² I kpaasi mɔ ninɔ na Tacaa tɔyaya tɔɔ
na í sɛɛ-i.

³ Tacaa wei i lapa ate na isɔta tɔ
í koolu-ɔ kɔpantu na Siyɔɔɔ.

135

Tacaa kɛɛ sɔsɔ

1 Ϊ sa Tacaa.

Ϊ sa Tacaa hətε.

Tacaa təmle nyéma me í samı-ı.

2 Mpa me ı we Tacaa Iso təyaya taa
na ı taya təə tə,

3 ί sa Tacaa.

Mpi tə, ı ké kupaη.

Ϊ yooηa ı hətε taa,

pə taya pulu, ı ké kupaη.

4 Yakəpu ke Tacaa ləsaa.

Iseyeli ke ı pəsa ı nyəm.

5 Ma nyəmə sı tá Iso Tacaa n ké səsə,
n kəla tuη təna.

6 Paa mpiyi n caaki, n laki-wəyi.

Paa isətəa na atε.

Paa tenkunaə taa, paa lumaη səsəəη təna taa.

7 Nyá kraasəyəna isəηmuntv ke tetv təə,
na ń tisiyi calanaə na tev,
na ń ləsəyi heelim ke pə təsule taa.

8 Nyá kəna Icipiti kancaalaya apaləpiya.

Paa yəlaə nyənsı, paa təla nyənsı.

9 Na ń lá kəkələ nyəmnəə na piti təma ke Icipiti taa,
sı pə seyeı Icipiti wulaν na ı nyéma.

10 N yooηa piitimnaə payale,
na ń kv awulaə toηtənaə.

11 Isu Amolii nyéma wulaν Sihon,

na Pasəη nyéma nyəη Hoki,

na Kanaəη awulaə təna.

12 Uena ń há pa tetvnaə ke Iseyeli nyéma
na té pəsi pa nyəntv.

13 Tacaa nyá hətε yaaki tam təə ké.

Lələη lələη ka təsəyi nyá təə.

14 Mpi tə, Tacaa n ká huηna nyá yəlaə ké.

N ka wəena nyá təmle nyéma pətətəle.

15 Piitimnaə tuη nté liyitee na wula.

Yəlaə lupəna-ı na pa niη.

16 Tuη ıni ı wəna nəəsi, u yəyətəyi.

Ϊ wəna ıse u naaki.

17 Ϊ wəna ηkpaηη, u nukı natəli.

Ϊ tu feına feesıη ke ı nəəsi taa.

18 Mpa pa luki tuη ıni na

pa təna mpa pa tıyı-ı naani tə,

pá wεε ısu tuη ıni.

19 Iseyeli nyéma me í see Tacaa.

Aləη lələyυ nyéma me mıı see-ı.

20 Lefii nyéma me í see Tacaa.

Mpa me mə nyaηna-ı tə í see-ı.

21 ǀ sa Tacaa ke Siyǀŋ taa.
ǀ sam-ǀ Yosalem timpi ǀ weε tǃ.
ǀ sa Tacaa.

136

Iseyeli nyáma waasvǃv kookali

- 1 ǀ sa Tacaa, mpi tǃ, ǀ ké kǃpǃŋ ké.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
2 ǀ seε Isǃ wei ǀ kǃla tǃŋ tǃna tǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
3 ǀ seε Tacaa wei ǀ kǃla tá caanaa tǃna tǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
- 4 ǀ tike ǀ lakǃna kǃkǃǃǃ nyǃmnaa sǃsǃǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
5 ǀni ǀ lapǃna isǃtǃnǃŋǃ na nyǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
6 ǀni ǀ pǃna tetǃ ke lǃm tǃǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
7 ǀni ǀ lapǃna isǃtǃlǃŋǃsǃ sǃsǃǃnsǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
8 ǀ lapa ilim sǃ pǃ tǃŋǃ kawulǃŋǃ ke ilim taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
9 ǀni ǀ lapǃna isǃtǃ na isǃtǃlǃŋǃsǃ
sǃ sí tǃŋǃ kawulǃŋǃ ke ahoǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
- 10 ǀni ǀ kǃna Icipiti apǃlǃpǃiya kǃncaalǃŋǃ kǃlǃblǃsǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
11 ǀni ǀ lǃsǃna Iseyeli nyáma ke Icipiti nyáma hǃkǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
12 ǀ toma sǃsǃǃna ke ǀ hǃlǃaa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
13 ǀni ǀ fayǃna tenǃku kǃseεm ke calǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
14 ǀ lapa na Iseyeli nyáma tǃ tenǃku ǀni ǀ hǃkǃ taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
15 ǀni ǀ tǃŋǃsǃna Icipiti wulǃv na ǀ yoolǃaa ke lǃm.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
16 ǀni ǀ tiikina ǀ yǃlǃaa ke wǃlǃŋǃ tetǃ taa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
17 ǀni ǀ yoonna awulǃaa sǃsǃaa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
18 ǀni ǀ kǃna awulǃaa tǃŋ nyáma.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
19 Amolii nyáma wulǃv Sihǃŋ ke ǀ kǃwa.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
20 Na í kǃ tǃtǃŋǃ Pasǃŋ wulǃv Oki.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.
21 ǀlǃna í celǃ Iseyeli nyáma ke awulǃaa mǃpe pa tetǃ.
Mpi tǃ, ǀ kǃpǃntǃ weε tam tǃǃ ké.

²² Na té pəsi i tamlɛ nyáma kpancoou.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²³ I ta sɔɔ tá tɔɔ ké saa wei
pa fɛlayaa-tɔyɔ nɔɔhɛɛ tɔ.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁴ Inɪ i yarəna-tɔyɔ tá ŋmakəllaa niŋ taa.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁵ Inɪ i haana kɔŋmanŋmam tənaya tɔyənaya.
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

²⁶ I sa isɔtaa Isɔ,
Mpi tɔ, i kɔpantɔ wɛ tam tɔɔ ké.

137

Iseyeli nyáma ke Papiloni pəyɔ nəyɔ

¹ Tu wɛ Papiloni pusi nəyɔ na té caɣaa.
Saa wei tɔ tɔɔsəyɪ Siyən tɔɔ, ɪlena tá wiiki.

² Na té pusi tá cəməŋ na tənə tuŋ.

³ Tənaya mpa pa kuu-tu tɔ pa tənaya-tu si:
I yoo-tɔyɔ yontu.

Tá caallaa caakaya lanɣhɔlɔmlɛ yontu na pá tən-tu si:
I yoo-tɔyɔ Siyən yontu.

⁴ Isənaya tu yoo Taaɔa yontu ke
tetɔ kpa nyəntɔ taa?

⁵ Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyá tɔɔ,
ma niŋ ntɔyɔŋ í sɔɔ ma tɔɔ.

⁶ Ye ma ta tɔɔsi Yosalem nyá, nyá tɔɔ,
yaa nyá tɔm u hɔləsəyɪ ma lanɣɛ,
ma nsəmlɛ í matəna ma tantahaav.

⁷ Taaɔa, taa sɔɔ mpi Itəm nyáma lapa tɔ.
Mpi tɔ, kɔyanɣku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.
Pa tənaya ké si kpiisi, kpiisi na ń kpeŋna kite.

⁸ Papiloni nyá, pu kpiisi-ŋ nɔɔnɔɔ.
Lelenɣ nulu nté wei i ká læti-ŋ
isayatu nti n lapa-tu tɔ.

⁹ Lelenɣ nulu nté wei i ká kpa nyá piya
na í nanɣti-səyɪ kɔkpaɔmɔyɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-ŋ na ma lotu tənə

¹ Tafiiti yontu.

Taaɔa, ma sɛɛ-ŋ na ma lotu tənə.
Nu ma kɔyɔyɔtɔtɔ, ma yoo-ŋ yontu ke
isɔtaa tɔŋtuɔnaa isɛntaa.

² Ma lunɣiyi nyá təsɛɛɛ nanɣ nyəntɛ taa
ké nyá kɔpantɔ na nyá tampana tɔɔ.

Mpi tɔ, n lapa na nyá nɔɔsi suw té
na pé tɛɛ pə tənə.

³ Waatu wei ma yaa-ŋ tɔ n cə-m,

na ń tu-m apalɔtu na toŋ.

⁴Tacaa, ate awulaa tɛna ká sɛɛ-ŋ.
Waatu wei paa nu nyá nɔɔ taa tɔm tɔ.

⁵Paa sa nyá tɛma na pá yooki si:

Tacaa teeli tɔɔwa sɔsɔm.

⁶Tacaa we isɔtaa ké,
na í naaki mpa pa pasɛɣi pa ti tɔ.
Na í loosiɣi kalampaanɪ nyɛma ke
pooluŋ na í nyɛma-we.

⁷Ye ma we laŋwakɛlle taa,
nyá haakɛna-m weesuɣu.
Paa ma kolontunaa pááná ká kpa isɛna,
n ka waasi-m ké.

⁸Tacaa n ká la-m mpu,
nyá kɔpantɔ fei tɛnaɣa.
Taa lɔ mpi n ŋmana nyá niŋ tɔ.

139

Tacaa, n nyɛma-m teu

¹Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔɔtu tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa, n nyɛnɛɣi too ma taa ké na ń nyɛma-m.

²Ye ma caɣaa, n nyɛmá,
yaa ma kɔlaa, n nyɛmá.

N naaki too pooluŋ ke
ma hɔwee ké na ń nyɛma-ye.

³N nyɛmá waatu wei ma tɛŋ yaa ma hɛntaa tɔ,
n nyɛmá ma mpaan tɛna tɛtɛtɛ.

⁴Paa ma ta kulita nɔɔ n tɛma nti
ma caa yɔɔɔtuɣu tɔɔ nyɛm tɛɛɛɛɛɛ.

⁵N we ma waali na ma lɔlɔ ké,
na ń tɛnɛɣi nyá niŋ ke ma tɔɔ.

⁶N nyɛma-m na pɔ tɛɛ caasa.
Ma laŋle hulɔma katatɔlaya.
Maa cɛkɛɣana pɔ tɛnaɣa.

⁷Leye maa polo na má hatɔlɔna nyá lɛmɔɔsɛɛ
yaa leye maa se na má tɛɛ na ń kaa na-m?

⁸Ye ma kpa isɔtaa n we tɛna,
ye ma hɛnta tɛtɛtɛ taa,
nyá taa nyá tike.

⁹Paa ma kɔla hɔntɔ na ma polo ilim tɔlule,
yaa ma tɛsa tɛŋku na ma caɣa tɛna.

¹⁰Nyá niŋ ke n ká tiikina-m tɛna,
na ń kpa-m na nyá ntɔɔŋ.

¹¹Paa ma tɛma si: Sɛkɛtuɣu taki-m.
Ahoo ná pasɛɣi nyaaɔm ké, na pá cɔɔna-m.

¹²Sɛkɛtuɣu maɣamaɣa ta ke-ŋ pulɔ.

Ahoo naaki-η κέ ισυ ilim,
na səkrɛtɔɔ nάά wɛɛ-η ισυ nyaaləm.

13 Nyά lapəna ma yulɔ pilimile
na ń lɔv-m ma too lotu taa.

14 Ma sɛɛ-η, mpi tɔ, ma κέ
kɔŋmanɔmam mpi pə tewa tɔɔ.
Nyά kulapɔtɔ wɛ teu,
ma nyəmə́ ńpɔɔɔ teu.

15 Waatu wei n ηmaakaya-m ηmelav taa
na ń lɔvki-m ma too lotu taa tɔ,
ma tɔnɔɔ ta ke-η pulɔ kɔŋmɛsəm.

16 Waatu wei pə taa ηmayata-m tɔ n naakaya-m,
halɔ n ηmaa nyά takəlaya taa κέ kɔyɛɛŋ wei n ha-m tɔ
na í ta caaləta.

17 Hai, Isɔ, maa cɛkəɣəna nyά ləmayasɛɛ.
A tɔɔwaya pə tu fɛi.

18 Paa ma kaləyi-yɛ a kəla paxale ke kanyəŋa pee.
Paa ma kalaa na ma kəkəlɔtɔ tɛ, ma kaa tɛ-η cɛkənaɔ.

19 Hai, Isɔ, ma kooliyi sɔ ń kɔ asayaa.
Hatələna-m yulɔkulaa mpɛ.

20 Təm isayatu ke nyά kolontunaa yəɣətəyi nyά tɔɔ,
na pá kɔakəyi nyά hətɛ na pá looliyina.

21 Tacaa ma taa kraana mpa pa taa kraana-η tɔɔ.
Maa caaki mpa pa kuləyi nyά tɔɔ tɔ.

22 Ma taa kraana-wɛɣɛ na pá tɛɛ mpələ.
Ma nyənəyi-wɛɣɛ ma kolontunaa κέ.

23 Hai, Isɔ, nyənɔ ma taa na ń cɛkəna ma lotu.
Mayasi-m na ń cɛkəna ma hɔwɛɛ.

24 Nyənɔ, yaa ma wɛ mpaav isayav taa?
Tiiki-m nyά mpaav tam tɔɔ nyənku taa.

140

Yulɔ wei pa suuki təm tɔ ɔ sələmɔyɔ

1 Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

2 Tacaa waasi-m yələa asayaa nin taa,
na ń kenti-m mɔsɔŋtɔnaa.

3 Isayatu ke pa mayasəyi pa taa,
na pá pɛɛkəyi yoou ke paa kɔyakɔ ŋku.

4 Pa niisiyi pa nɔɔsɔ isɔ tɔmaa.
Akala sɔtɔ wɛnna pa ntompee tɔɔ.

5 Paasəna-m na má taa hoti asayaa nin taa.
Tacaa kenti ma tɔɔ κέ mɔsɔŋtɔnaa mpa pa
caa-m pɛtɔɔ tɔ pa tɔɔ.

6 Kalampaani nyəma nyəpa-m katəka.
Pa nyəpa-m ηmusɔ na pulɔŋ ke ma mpaav taa sɔ pa kraaki-m.

Uena pá su kvhuhum ke mpaav nɔɔ.

⁷ Tacaa, nyagalɛ ma Isɔ,
ke ŋkraŋ na ń nu ma wiinav.

⁸ Tacaa Isɔ, nyagalɛ ma nyɔɔ tɔyate ton nyɛntɛ.
N kentiɣi ma nyɔɔ tɔ kɛ yoo waatu.

⁹ Taa la asayaa luyɔ nyɛntɔ,
pɛɔ taa yele na pa kumayasɛm lá
na pɛ kɔ na pá hɔ pa ti.

¹⁰ Mpa pa tama-m tɔ,
pa isayatu í hoti pa nyɔɔ taa.

¹¹ Pɛ pɛti-wɛɣɛ kɔkɔ mamala.
Pɛ tusi-wɛɣɛ kɔkɔ taa.

Pɛ pɛti-wɛɣɛ pɔɔɔ sɔsɔ taa.

Pá taa tasa kulɔɔ.

¹² Nɔɔleleŋ nyɛma í taa caya tetu taa.

Paa tɔɔni asayaa na musɔntɔnaa kɛ, hɛsɔɔ fɛi.

¹³ Ma nyɛmá teu si Tacaa huukɛna wahala nyɛma tɔm ke teu
na í haaki kɔnyɔntɔnaa ke siɣisuyɔ.

¹⁴ Tacaa, tampana tɔŋlaa ká sana nyá hɛtɛ
na siɣisilaa caya nyá isentaa.

141

Tacaa feŋ ma kɔyɔɔtɔtɔ tɔ

¹ Tafiti yontu.

Tacaa ma yaaki-ŋ, kɔ lɔŋ ke ma sɛnav.

Ke ŋkraŋɔɔ na ń nu ma nɔɔ ke waatu wei ma yaaki-ŋ tɔ.

² Ma sɛlɔmɔɔ í kra nyá kiŋ isɔ tulaalɔ nyɔɔsi,
na ma niŋ kraasɔɔ wɛɛ-ŋ isɔ taanaɣa kuhav.

³ Tacaa feŋ ma nɔɔ tɔɔ,
taŋ ma ntɔmpee.

⁴ Taa yele na má huukɛ si má la isayatu.
Yaa ma na isayalataa tɛ laki tasɛkɛle tɛma.
Pɛyele ma taa tɔ niŋ ke pa acima taa.

⁵ Ye siɣisilu mapɛna-m,
kupantu ke i caana-m.

Paa i hɔma ma ŋkraŋɔɔ,
pɛ wɛ kɛ isɔ nim ke ma nyɔɔ taa,
ma kaa kisi.

Asayaa isayatu kaa sɛŋsi ma sɛlɔmɔɔ.

⁶ Pɛ pɛti pa huulaa ke kɔkramɛŋ taa.

Uena pá nu ma kɔyɔɔtɔtɔ.

Mpi tɔ, tɔ wɛ teu.

⁷ Teitei isɔ pa halɔɔ na pá faki tetu tɔ,
mɔɔɔ ta muwa ka sɔɔtɔ atɛtɛle nɔnɔɔ*fa*. ^a

^a 141:7 Kɔkalɔtɔ tɛnɛ tɔ taa, telɛsɛlaa fɛi nɔɔ kulɔmɔɔ. Paa wei na i kutɛlɔsɔtɔ ke.

⁸ Tacaa Iso, nyá tɔ́ ké ma keesəyi ma ise,
nyaga ma tɔyi kpɔlɔyɔ, taa yelee na má sí.

⁹ Kenti-m katəsi nsi pa nyəki-m tɔ,
na asayaa mpe pa kucopum.

¹⁰ Asayaa í hoti pa mayamaya pa puluŋ taa,
na máá fiti.

142

Tacaa kelee wahala tu kpɔlɔyɔ tɔtɔle

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu takalaya taa tɔɔlɔ.
Sələmɔyɔ ŋku i ka sələma kukpamɔyɔ pɔɔyɔ taa tɔ.

² Tacaa ma wiikina-ŋ na nɔyɔ səsaya,
na má tekəyi-ŋ niŋ na ma nɔyɔ.

³ Nyaga ma hɔlɔyi ma kusələmɔtu,
na má hɔlɔyi-ŋ ma laŋwakəlle.

⁴ Paa ma lɔwa apalɔtu,
nyá nyəmna ma tɔpote.

Pa nyəpa-m katəka ke
mpaav ŋku maa tɔŋ tɔ ku taa.

⁵ Nyəni ntɔyɔŋ tɔ na í ná nɔyɔlɔ ta nyə-m.
Ma kpɔlɔyɔ tɔtɔle lepa-m.
Nɔyɔlɔ u nɔyəsəyi ma tɔm.

⁶ Tacaa nyaga ma yaaki.
Ma yɔyɔtəyi si nyagalɛ ma kpɔlɔyɔ tɔtɔle,
nyagalɛ ma paa tete ke weesiŋ nyáma tɔtu taa.

⁷ Ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wula.
Mpi tɔ, ma kəla icantɔ.

Ya-m ma wahala tɔlɔa niŋ taa.
Pə taya pɔlɔ, pa kəla-m tɔŋ.

⁸ Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətɛ.
Waatɔ wei n ká la-m kɔpantɔ tɔ,
siyisilaa ká tu-m hekɔ.

143

Tacaa taa yaa-m nənəyɔ

¹ Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa nu ma sələmɔyɔ,
ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinav.
Mv ma sələmɔyɔ ke nyá kɔpantɔ na nyá siyisuyɔ tɔɔ.

² Taa yaa nyá təmle tu maya nənəyɔ.
Mpi tɔ, nɔyɔlɔ ta siyisi nyá isentaa.

³ Ma wɛna kolontu na í tɔyɔ-m wahala.
I feləyi-m ateyɛ.
I caaləyi-m si má wɛɛ səkpetɔyɔ taa,
isu mpa pa tɛma səpɔ tɔ.

⁴ Ma apalutu hoowa ma taa ké,
na ma laakali pəsi.
⁵ Ma tɔɔsəyi lɔŋtaɔ kuyeeŋ tɔɔ ké,
na má mayasəyi nyá təma təna təm,
na má huuki nyá niŋ təma tɔɔ.
⁶ Ma kraasəyi niŋ ke nyá isentaa ké.
Ma we nyá isentaa ké isu tetu nti tə kawa tɔ.

⁷ Hai, Tacaɔ, cə-m lɔŋ.
Ma tala ma tənaya ké.
Taa ha-m siyile, tɔfɔ,
ma weeki isu atətəle taa sɔvɔlaɔ.
⁸ Heeli-m si n we teu ke hatoo tananŋ tee.
Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma təyi.
Yele na má nyi mpaav ŋku ku taa maa tɔ tɔ.
Pə taya pulɔ, nyá tɔɔ ké ma sələmənŋ kraaki.
⁹ Hai, Tacaɔ, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.
Nyá cɔlɔɔ ma pɛkəyi kpulɔyɔ tɔyɔ.
¹⁰ Seɣesi-m nyá luyɔ nyəntu lapɔ.
Mpi tɔ, n ké ma Iso ké.
Nyá Feesuyɔ kɔpanŋku í tiiki-m mpaav kɔhɔlɔmuyɔ taa.
¹¹ Tacaɔ ha-m weesuyɔ ke nyá hətɛ tɔɔ.
Ləsi-m lanwakəlle taa ké nyá siyisuyɔ tɔɔ.
¹² Wakəli ma kolontunaa ke nyá kɔpantu tɔɔ.
Yele na ma ŋmakəlla təna le.
Pə taya pulɔ, ma ké nyá təmle tɔ ké.

144

Wulav sələmuyɔ

¹ Tafiiti yontu.

Ma sɛɛ Tacaɔ.
Nyayale ma kɔkramuyɔ.
Nyá faləsəɣəna ma niŋ na ma mpee ke yooɔ tɔɔ.
² Ma kɔpantu latu na ma təcɔsəle ton nyəntɛ nté nyá.
N ké ma waasulɔ na ma hətulɔ.
Nyayale ma kpante na má tɔyɔ-ŋ kpulɔyɔ.
Na n tɔyi yəlaɔ ke ma niŋ taa.

³ Tacaɔ, yulɔ nté we na n caaki i təm?
Yaa yulɔ pəyaya nté awe na n paasəɣəna-ke?
⁴ Ka ké heelim ké na ka weesuyɔ náá we isu
isotom tɛekuyɔ tɔ.

⁵ Tacaɔ lumsi isətənyɔ na n tii,
na n tokina pulasi na sí mu kəkɔ.
⁶ La na teu ŋmeləsi na n yasi ma kolontunaa.
Tɔ-weɣe nyá nyəmə na pá yá yem yem.
⁷ Loosi nyá niŋ na isətəna na n hətɔ-m,
na n ya-m kpai nyəma mpa pa we isu lɔm
səsəm tɔ pa asola taa.

⁸ Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔɔyi,
na pá kraasɔyi pa niŋ ntɔɔɔŋ na pa tuukina pɔpɔtu.

⁹ Hai, Iso, maa yoo-ŋ yontu kɔfatu,
na má sa-ŋ ŋmusi naanɔwa cɔmɔyɔ tɔɔ.

¹⁰ Nyá waasɔyɔna awulaa.
Nyá yapɔna nyá tɔmlɛ tu Tafiiti ke layate nɔɔɔ taa.

¹¹ Heti-m na ní ya-m krai nyɔma niŋ taa.
Kaloolaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔɔyi,
na pá kraasɔyi pa niŋ ntɔɔɔŋ na pá tuukina pɔpɔtu.

¹² Ta pɔyalaa í wɛɛ isu tuŋ wei i wɛ tawa taa
na í puki i pɔcaatu tɔ.

Ta pɛɛlaa í wɛɛ isu Iso tɔsɛɛɛ akelenaa
mpa pa lapa kacɔka ke teu tɔ.

¹³ Tá kpeɛŋ í suna tɔɔɔnasɔ nsi si tɔna,
na tá tɔla náá hukiyi sɔsɔm
na a wɛ tuutuuma ke tawa taa.

¹⁴ Tá naaŋ ifalɛɛ alɔnyɔna í lɔlɔyi.
Wahala nɔɔɔɔɔ, yaa kolontunaa í taa kuu-tu.
Wula í taa wɛɛ tá hapɛɛ tɔɔ.

¹⁵ Lelen nɔlɔaa nté yɔlɔaa mpa pa wɛna pɔ tɔnaya mpɔ tɔ.
Lelen nɔlɔaa nté mpa pa Iso keɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔɔ nyɔŋka

¹ Tafiiti samtu Yontu.

Hai, maa sa ma Iso,
nyayale ma wulav.
Ma yɔɔtɔɔyi nyá hɛtɛ tɔm ke tam tɔɔ.

² Paa kɔyakɔ ŋkuyɔ maa saŋi-ŋ,
na má pɔyɔlɔyi nyá hɛtɛ ke tam tɔɔ.

³ Tacaa Nyayale sɔsɔ na ní mɔna samtu,
nyá sɔsɔntu fɛi tɔnaya.

⁴ Paa lɔlɔyɔ looŋa ŋka ká pɔyɔlɔyi nyá tɔma
na ká kraalɔyi nyá kookalɔnaa.

⁵ Maa yɔɔtɔɔ nyá sɔsɔntu na nyá teu sɔsɔm tɔm
na má yooki nyá sɔsɔntu yontu.

⁶ Paa yɔɔtɔɔ nyá tɔŋ sɔsɔŋ tɔm,
na máá keesi nyá sɔsɔntu tɔm.

⁷ Paa tɔɔsi nyá kɔpantu sɔsɔntu tɔm,
na pá yɔɔtɔɔyi nyá siyisuyɔ tɔm na kawilitaya.

⁸ Tacaa n ké pɛɛɛɛ tu ké, na pɔtɔtɔɛ tu.
Nn mɔyi pááná ke lɔŋ, pɔcɔ nyá kɔpantu tɔɔwa.

⁹ Tacaa n laki kɔpantu ke yɔlɔaa tɔnaya,
na ní wɛna nyá kɔŋmanɔmam tɔna pɔtɔtɔɛ.

¹⁰ Hai, Tacaa, nyá tɔma tɔna ká sa-ŋ ké,
na nyá tampana tɔŋlaa náá sɛɛ-ŋ.

¹¹ Paa yɔɔtɔɔ nyá kawulaya teu tɔm,

na pá kpaali nyá ton tòm.

¹² Na pá huləna yulu piya ke nyá ton
na nyá kawulaya teeli səsə tòm.

¹³ N təkı nyá kawulaya ke tam təə kέ,
na nyá ηmakəlvu náá we paa pəlee.
Taca a n təkəyi nyá nəəsi suv ke teu kέ.
Nyá kulaputu taa kέ nyá kupantu naakəna.

¹⁴ Taca a n tenj hotilaa kέ,
na η siyisiyi mpa pa pama tə.

¹⁵ Nyaya yəlaa təna tekiyi
na η haaki-weye təyənaya ke pə waatu.

¹⁶ Nyá kuliyina nyá niη,
na η celəyi weesiη nyáma ke pa konyuləm.

¹⁷ Taca a n siyisa nyá kulapəle təna taa kέ,
na η kέ pəelee tu ke nyá təma təna taa.

¹⁸ Taca a n we mpa pa yaaki-η
na isəle kusεεmlε tə pa kiη kέ.

¹⁹ Na η lakı mpa pa nyaηna-η tə pa kusəələm.
N nukı pa wula kέ, na η yakı-we.

²⁰ Taca a n paasəyənə mpa pa səəla-η təyə,
na n wakələyi asayaa təna.

²¹ Ma nəyə í yoo Taca a nyá samtə tòm
na paa yulu wei í saη nyá hətə naηη nyəntε
ke paa kuyaku ηkuyə tam təə.

146

Taca a kεle acamaa kentulu

¹ I sa Taca a.

Maa sa Taca a.

² Nyaya maa sa ma weesuyə təna.

Maa puyləyi-η ma weesuyə tənaya.

³ I taa ha mə təyi yəlaa səsaa,
pa kέ yəlaa kέ. Paa pəsəyi yulu nyuyə yapu.

⁴ Pa weesiη tenj kέ na pá tayani tetu ke pəsuyə,
na pa təma wena a pεε paa tɔwa tə á saali yem.

⁵ Lelenj nulu nté wei ı nyənəyi Yakəpu Isə kέ ı waasulu
na í teeləyi ı Isə Taca a tə.

⁶ Isə nyá lapəna isətəa na atε,
na tenku na ı taa nyəm təna.
Yulu pəsəyi na í tu-η naani ke tam təə kέ.

⁷ N tayənəyi mpa pa muyuliyi tə pa təmnaa.
N haaki nyəyətənaa ke təyənaya.

N hətəyi mpa pa həkəa tə.

⁸ Taca a nyá kuliyina yuləmaa isε.

N siyisiyi mpa pa pama tə.

N sɔla siyisilaa.

⁹Tacaa nyá kentiɣina cayalaa tɔɔ,
na ń paasəɣəna suluwaa na leelaa.
Ama n wakələɣi mpi pə pələ asayaa tɔɣi tɔ.

¹⁰Tacaa təkɪ kawulayə ke tam tɔɔ kɛ.
Haɪ, Siyən nyáma me mə lɔ wɛ tam tɔɔ kɛ.
I sa Tacaa.

147

Isə pəsuyv təm

¹I sa Tacaa.

Mpi tɔ, pə wɛ teu kɛ sɪ tɔ sa tá lɔ.
Nyá samtv wɛ lelen kɛ na tɔ lakɪ kɔpantu.
²Tacaa tayanəɣi Yosalem ke ɲmav.
N kpeɣeliɣi lɛɣeli nyáma mpa paa kuuwa tɔ.
³Nya heesəɣəna lanwakəlle nyáma lanɲa,
na ń həkəɣi pa hiɲnaa.
⁴Nyá kaləɣəna isətɔlvɲasɪ nyuvu,
na ń ha paa ɲkayə ka həte.
⁵Ta lɔ n kɛ sɔsɔ kɛ, nyá toma feɪ tənaya,
pəcɔ nyá nyəm feɪ keesuyv.
⁶Tacaa n kusəɣi mpa pa pasəɣi pa ti tɔɣɔ.
Ama n tisiɣi asayaa ke atɛ.

⁷I sɛɛ Tacaa ke nyá na təmle na Yontu.
I sa ta lɔ na cəmuyv.
⁸N waasəɣi isəɲmuntv ke isətɔlvuyv tɔɔ.
N tayanəɣi tev sɪ kv nu tetv tɔɔ.
Na ń lakɪ na nyutv nyɔkɪ pɔɔɲ tɔɔ.
⁹N haakɪ hɔntv wontu ke tɔ tɔɣənaya,
na ń caləɣi katəkətəɲ piya ke saa wei sɪ wiiki tɔ.
¹⁰Tacaa nn yɔləɣəna kpaɣanəɲ kpelekpeka nyəɲ,
pəcɔ yoolu toma ta ke-ɲ pulv.
¹¹Ama mpa Tacaa caakɪ tɔɣɔle mpa pa nyanɲna-ɲ
na pá teeləɣi nyá kɔpantu tɔ.

¹²Yosalem nyáma me í sa Tacaa.
Siyən nyáma í sa mə lɔ.
¹³Mpi tɔ, lɔ nyɔsəɣəna mə kamponaa kɔkaləsəɲ
na í kooliyi-meɣe kɔpantu ke mə ɪcatɛ taa.
¹⁴Isə haana mə tetv ke heesuyv,
na í haakɪ-meɣe tɔɣənaya kɔpaɲka.
¹⁵Isə yɔɣətəɣəna nti ɪ caakɪ tɔɣɔ tetv tɔɔ,
na ɪ təm təɲ ləɲləɲ.
¹⁶Isə yeki na tev təmpɛɛ kpaakpaacav hotiyi, na á
hɔlvmaa ɪsu heenɲ hɔntv, na tev lɔm kiiki atɛ na pɔ
hɔlvmaa ɪsu tɔlvmaa.
¹⁷Na lɔ pətəɣi tev təmpuɲ ke atɛ na a watv kpa.
Nəɣəlv u pəsəɣi na ɪ səɲ a nikayə taa.

18 Iso yəɣətəɣi ɔnə təmpɔŋ ɔni í hoo.
 I lakɪ na heelim ma, ɔnə lɔm kpe.
 19 Iso heela ɪ yəlaa ke ɪ tɔm.
 I su ɪ kiɪŋ na kɔsəsutv ke Iseyeli nyáma.
 20 Iso tá la m̀pɔyɔ piitim napəli.
 Pəcə piitim napəli pə ta nyi Iso kutututv.

I sa Tacaá.

148

Tacaá samtv ke isətaa na atɛ

1 I sa Tacaá.

I samɪ-ɪ hatoo isətənyɔv taa,
 í samɪ-ɪ hatoo isətaa.
 2 Isətaa tillaa mɛ mə tənə í sa Iso,
 Iso yoolaa mɛ mə tənə í samɪ-ɪ.
 3 Ilim na isətv í samɪ-ɪ,
 isətɔlvɔɣasɪ mɛ mpa í tee kəkə tɔ í samɪ-ɪ.
 4 Isətaa isətənəŋ mɛ í sa Iso,
 na lɔmnaa mpa mɛ ɪ wɛ isətənyɔv tɔ tɔ mu samɪ-ɪ.
 5 Pa tənaya mpv pá sa Tacaá hətɛ.
 Mpi tɔ, Iso yəɣətənə na pə ŋma-mɛ.
 6 Iɔni ɪ suna-mɛyɛ mə lona ke tam tɔɔ,
 ɪ su-mɛyɛ kiɪŋ, pə fɛi si í yəkɪ-ɪ.
 7 Tɛtv tɔɔ nyáma mɛ í sa Tacaá,
 tɛŋkuna na pa taa tɔmaa səsaa í samɪ-ɪ.
 8 Na kəkə na tɛv təmpɛɛ na kv kpaakpaacav,
 na ihunte na tɛv heelim səsəəm mɛ mpa
 í lakɪ isu ɪ yəɣətɔyɔv tɔ.
 I sa Tacaá.
 9 Pəŋ na pulasɪ mɛ mə tənə,
 na tɔŋ kɔlvɔv na səsəəŋ tənə í samɪ-ɪ.
 10 Taalɛ wontu na təyaya nyəntv,
 na atɛ kututuutu na sumasɪ.
 I sa Tacaá.
 11 Atɛ awulaa na yəlaa tənə,
 na awulumpiya na atɛ hɔvlaa tənə.
 I sa Tacaá.
 12 Akpatəlaa na piya
 ifepiya na pɛɛlaa ɪ samɪ-ɪ.
 13 I sa Tacaá hətɛ.
 Mpi tɔ, tɔ tike nté səsəəɛ.
 Iso səsəəntv waasa isətənyɔv na tɛtv ké.
 14 Tacaá ha ɪ yəlaa ke tɔŋ ké.
 Pə tɔɔ ké ɪ yəlaa kvpama saŋɪ-ɪ.
 Iseyeli yəlaa mpa mɛ ɪ kpətənə-ɪ tɔ í saŋɪ-ɪ.

I sa Tacaá.

149

Yɔlaa kɔpama teeli

¹ ɪ sa Tacaa.

ɪ yoo Tacaa ke yontu kɔfatu,
 ɪ yoo ɪ samtu ke yɔlaa kɔpama kpekɔle taa.

² ɪseyeli nyɔma ɪ yɔlɔna wei ɪ ŋma-me tɔ.
 Siyɔŋ nyɔma ɪ wee aŋmaala taa ke mɔ wulav tɔɔ.

³ ɪ sa ɪsɔ hɔte na paale,
 ɪ sa-te na akilima na cɛmɔyɔ.

⁴ Mpi tɔ, Tacaa laŋle heena ɪ yɔlaa meye,
 na ɪ yakɪ mpa pa pasɔyi pa ti tɔ, na pa nyɔɔŋ kɔlɔyi.

⁵ Yɔlaa kɔpama ɪ wee acima taa na pɔ tu ɪsɔ ke teeli.
 ɪ wilitina laŋhɔlɔmlɛ ke mɔ kɔhɔntɔŋ tɔɔ kɛ ahoɔ.

⁶ ɪsɔ samtu ɪ wee mɔ nɔɔsi taa,
 na laɣate nte tɔ we laŋ ke taa na waali tɔyɔ mɔ nin taa.

⁷ Na ɪ leeti piitimnaa lelɔa,
 na ɪ tu yɔlaa lelɔa ke wahala.

⁸ Na ɪ hɔkɔ mɔ awulaa ke alukpala,
 na pele pa waali nyɔma ke nyɔyɔtɔ.

⁹ Na ɪ huɔna-weye ɪsɔ huɔle ɪsu pa ŋmaav tɔ,
 pɔ kɛ yɔlaa kɔpama tɔna teeli kɛ.

ɪ sa Tacaa.

150

ɪ tu Tacaa ke teeli

¹ ɪ sa Tacaa.

ɪ sa ɪsɔ kɛ ɪ tɔsele taa.
 ɪ samɪ-ɪ ɪsɔtaa, timpi ɪ toma naaki tɔ.

² ɪ samɪ-ɪ, ɪ kookalɔnaa tɔɔ,
 ɪ samɪ-ɪ, ɪ toŋ kɛ sɔsɔŋ tɔ pɔ tɔɔ.

³ ɪ sa ɪsɔ na tutuyɔ wula,
 ɪ samɪ-ɪ na cɛmɔŋ na saŋkɔnaa.

⁴ ɪ sa ɪsɔ na akilima na paale,
 ɪ samɪ-ɪ na ŋmusɪ cɛmɔyɔ na hɔlaya.

⁵ ɪ sa ɪsɔ na kpeŋkpeŋnaa mpa pa wiiki teu tɔ.
 ɪ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pɔ seeki tɔ.

⁶ Weesuyɔ nyɔm tɔna ɪ sa Tacaa.
 ɪ sa Tacaa.

ATUWA TAKĒLAYA Kutubutu

Takēlaya kanε ka taa kέ pa keesa atuwa na ləmayasεε təmnaa. Na pa huləyi-tuyv cεcε kupan na pəyalv kupan pa təm. Na apalv na alv pa cayale ke təyaya taa. Pə seyesəyi-tv tətəyɔ sɔlonyɔɔle, na acacaale asilima, na kaloolaya, na felentu, na yoou pə təm. Ilena pə kaasi lona asayεε wena tu se tɔ. Pə wεε si yulv ləmayasεε tv í se lona anı a tənaya.

Isəna pa faya Atuwa takēlaya tɔ.

Layatu nti cεcε tasəyi kufalan yəlaa tɔ, titite 1-9

Atuwa wena a keesəyi yəlaa wεεtv təm tɔ, titite 10-29

Akuuli na Lemuweli pa Atuwa, titite 30-31

¹ Tafiiti pəyalv Salbməŋ wei ı kέ Iseyeli wulav tɔ ı atuwa ntɔ.

Mpi mpi takēlaya seyesəyi yəlaa tɔ.

²⁻³ Atuwa anı a huləyənə yulv ke tampana taa tənte, na layatu na siyisuyv na kupantu na í cəkəna təm səsəntv. ⁴ A kuliyi ifepiya ise na pá wεena nyuyv taa mayasəm. A tasəyi mpa pa ta nyi pulv təyɔ layatu. ⁵ Nyəntaa mayamaya ná wiiliyi a taa na pá waaki. Na á huləyi layatvnaa ke isəna paa la tɔ. ⁶ Paa cəkəna asəsuna na layatu təm seyesəlaa atuwa.

⁷ Iso nyamnav nté nyəm kite. Kumələməŋ u nyanəna-ı na pá kisiyi nyəm kusəyəsətv na pə layatu tasuyv.

Layatu tasuyv ke ifepiya.

⁸ Ma pəyalv taa lɔ nyá caa na nyá too pa seyesuyv. ⁹ Pu la na nyá weesuyv té kέ isv ntenuyv ke nyuyv taa, yaa luluyv ke luyv tεε. ¹⁰ Ye asayaa lukı si pá tusiyi-ŋ isayatu taa, taa tisi. ¹¹ Yaa pa yaa-ŋ si í cεŋ yəlaa na í kv-wεyε mvsəŋ, ¹² na í li pa tənə na pa ise isv atətəle. Yaa isv mpa pa tiiki pəlaav taa tɔ. ¹³ Ilena í kuu pa wontu kupantu tənə na í suuli mə tεεsi, ¹⁴ na paa wei í wεena ı paa tete. Si yantaŋə kulvmaya ke mə tənə í ká kpenti. ¹⁵ Ma pəyalv nyana-we í taa kaa mpaav, hatələnə timpi pa təŋ tɔ. ¹⁶ Isayatu mpaav ke pa təŋ na yulvkule təm caaləna-wε. ¹⁷ Paa nyəki sumaya ke katəka na ká naaki. ¹⁸ Ama mpe pa nyəki pa təyi mpi pu co-wε təyɔ, na pá nyəki pa weesıŋ ke katəsi. ¹⁹ Yəlaa mpa pa pεkəyi kasəyaya asilima nyəŋka tɔ pa mpaan nté, na pá kvyi weesıŋ nyəma.

Ləmayasεε yaav ke yəlaa

²⁰ Ləmayasεε kiisiyina ntεyε mpaan taa na kvyeŋ taa. ²¹ A yəyətəyi yəlaa təsullenaa na kraaməŋ taa si: ²² Pəlee kέ kaanyəması ləmayasεε ká pu, na sayətəlaa náa lu pə taa, na kraŋtvnaa taa náa yele kraav ke ləmayasεε. ²³ I kəɔ na í nu ma kalənav, maa tisi mə tɔ kέ ma feesuyv na má hvlı-mεyε ma təm. ²⁴ Mpi tɔ, ma yaa-mε na í kisi, na má hvlı-mεyε nin si í la laakalı í tá la. ²⁵ Mə tənə í ləki ma layatu tasuyv na í kisiyi ma kalənav. ²⁶⁻²⁷ Pə tɔ kέ ye səyəntv na wahala lu mə tɔ isv kacuculaya, maa wəŋ-mε na má paana-mε. ²⁸ Ie í ká yaa-m ma kaa cɔ, na í pεeki-m na í wı. ²⁹ Pu la rmpúyú timpi í kisa nyəm, na í tá ləsi si í nyanəna Taca tɔ pə tɔ. ³⁰ Mpi tɔ, í lɔ ma layatu tasuyv na í kisi ma kalənav. ³¹ Mə yaasi kulvbm ke í ká təyɔ, na í haya mə mayamaya mə layatu tasuyv. ³² Pə taya pulv, kumələŋ lepu kvyona-ku. Ilena kraŋtvnaa kaanuv náa yele na pá lé. ³³ Paa na mpv wei ı nukəna-m tɔ pə cakəna-ı kέ, u nəyəsəyi wahala.

2

Ləmayasεε waasuyv

¹ Ma pəyalv ye n mvyi ma kvəyətvtv,

na ń təkəyi ma kusəsutu ke nyá taa.
²Ye n ken ɲkpaɲɔyɔ na ləmayasεε kusεyεsətu,
 na ń pəsəna laakali ke nyá taa.
³Ye n yaa nyəm si pé səna-ɲ.
 Na ń kusɪ nyá nəyɔ na ń yaa nyuyɔ taa mayasəm.
⁴Ye n pεεkəyi-wɪ ɪsu liyitee,
 na ń caaki-wɪ na ɪsələ kusεεmlε ɪsu wɛnau.
⁵Uε mpɔ pə taa ké n ká cəkəna Tacaa nyamnav,
 na ɪsəna n ká nyəmɪ-tɔ.
⁶Mpi tɔ, Tacaa haakəna ləmayasεε,
 na ɪ nəyɔ taa lukɪ nyəm na nyuyɔ taa mayasəm təm.
⁷ɪ yeki na tampana təɲlaa təhikile u laɲəyi,
 na ɪ kentiyi mpa pa lakɪ siyisuyɔ tɔ.
⁸ɪ waasəyi mpa na lelɔa pa wε leleɲ tɔ,
 na ɪ hasəyi ɪ yələa nəhεε tεε.
⁹Waatv ɪnəyi n ká cəkəna siyisuyɔ na mpi pə təɲaa tɔ,
 na mpaan wei ɪ pukina təpante taa tɔ.
¹⁰Mpi tɔ, n ká wεena ləmayasεε ke nyá lotu taa,
 na nyəm hεεsi nyá laɲle.
¹¹N ká wεena nyəm na nyuyɔ taa mayasəm,
 na pu kenti nyá tɔɔ.
¹²Na pé ya-ɲ kawalaya mpaav taa,
 na ɪsayatv yəyətɔlaa niɲ taa.
¹³Na mpa pa yela mpaav kusiyisuyɔ
 na pá kpaɲa səkpeɲuyɔ nyəɲkɔ,
¹⁴na pa laɲle hεεkəna ɪsayatv lapv
 na pá yəɔləyəna ɪsayatv tɔ pa niɲ taa.
¹⁵Mpε ɪni pa mpaan kεεwaya
 na pa hapεε náá kɔɲlaa.
¹⁶Uεna pé ya-ɲ alv kpaɪ tv
 wei ɪ tusəyi yələa na ɪ nəɔleleɲ tɔ ɪ niɲ taa.
¹⁷Wei ɪ kisa ɪ paalv wei ɪ cεpa ɪ ciyita
 na ɪ sɔɔ ɪsɔ nəyɔ pεeluyɔ tɔɔ tɔ.
¹⁸Alv ɪni ɪ təyaya wenna səm həyɔluyɔ ké,
 na ɪ mpaav svukɪ atətəle taa.
¹⁹Mpa pa puki ɪ tε tɔ pa taa nəyɔlv u tasəyi məlvuyɔ.
 Pəyele paa tasəyi weesuyɔ mpaav ke nav.
²⁰Mpɔ tɔ, təɲ yələa kɔpama ɪkpate,
 na ń təkɪ tampana təɲlaa mpaav.
²¹Mpi tɔ, mpε pa cakəna tetv taa.
 Mpa pa fεina kawaliya tɔ mpε paa wεena təna.
²²Ama pu kpiisi asayaa ke tetv taa.
 Pu ləsi ɪsɔ lələa ke tə taa.

3

Ləmayasεε na ɪsɔ nunav təm

¹Ma pəyalv, taa sɔɔ ma seyεsvuyɔ. Tóki ma kusəsutu ke nyá lotu taa. ²Nti tu yelina na ń cayana hεεsvuyɔ, na nyá weesuyɔ tayali. ³Lakɪ kɔpantv na ń təɲəyi tampana. Tamsi-təyi nyá luyɔ tεε ɪsu acima wontuyɔ kɔpəɲkɔ. Tóki-təyi teu ke nyá lotu taa. ⁴Uε ɪsɔ na yələa paa sɔɔli-ɲ na nyana-wε ɪ wεε leleɲ. ⁵Peti nyá təyi Tacaa na lotu kulɔmtv. Taa təna nyá mayamaya nyá

layatu. ⁶ Nyənəxi Iso tike ke nyá kulaputu tana taa. Ue i ká huli-η mpaav ηku n ká tən̄ tō. ⁷ Taa nyən̄ nyá təxi nyəntu. Nyáná Tacaa, na n̄ kisi isayatu. ⁸ Pu kəna alaafəya ke nyá tən̄yū taa na pə heesi nyá wəsasənaa. ⁹ Səe Tacaa na nyá kwenam, na nyá kuhalem kancaalaya kululəm. ¹⁰ Ue nyá kpeen̄ ka sū təyoloyolo, na suləm n̄á sū nyá ηkraan̄. ¹¹ Mpu tō, ma pəyalu taa nyən̄ yem kə Tacaa ηkraηyū həm. Pəyele nti i kraaləyi-η tō tē taa la-η səyəntu. ¹² Yulu wei Tacaa luyū wee tō, pntu ηkraηyū ke i hən̄. Teitei isu cecə hən̄yū i pəyaya kusəalaya nyən̄ku tō.

Ləmayasəe na təcəyanav təm

¹³ Yulu wei i hika ləmayasəe, na í hii layatu təyole isu lelen̄ nulv. ¹⁴ Mpi tō, kawaaya ηka ləmayasəe haaki tō ka kəla liyitee nyən̄ka, na pə kasəyaya kəla wula ke teu. ¹⁵ Ləmayasəe kəla teu ke liyitee pəe. Wontunaa mpa yulu nyuləyi teu tō, tə ta han̄na ləmayasəe an̄i. ¹⁶ Ləmayasəe laki kə na yulu weesuyū tayali, na á ha-i wənav na á kus̄i i nyūyū. ¹⁷ Ləmayasəe mpaan̄ kə kupan̄ kə, na timpi a huləyi yəlaa si pá tō tə pə kəna heesuyū. ¹⁸ Ləmayasəe wə kə isu weesuyū tūyū ke mpa pa wəna-yə təyō. Mpa pa lakəna-yə tō pa nuk̄i lelen̄ kə. ¹⁹ Ləmayasəe ke Tacaa suna tetv. Ulena í la na isətən̄yū wəena toma na i layatu. ²⁰ I nyəm ke i hulina p̄d̄n̄ səsəən̄, na isənm̄ntu n̄á kəna cəlv.

Tacaa kentuyū ke ləmayasəe tv

²¹ Ma pəyalu, tək̄i nyəm na nyūyū taa mayasəm ke teu. Pə taa hatələna-η. ²² Mpu pu hana-η weesuyū na n̄ nu lelen̄. ²³ N ká tana naani kə teu kə, pulvpu kaa co-η. ²⁴ Na n̄ too ahoo ke teu na səyəntu fəi. ²⁵ N kaa nyana wahala kututu nəyolv yaa asayaa. ²⁶ Mpi tō, Tacaa keke nyá naani, na i ká cəlv-η na katəs̄i tana.

Təyəntəle səlvv

²⁷ Paa waatu wei kə n wəna pəsuyū, taa kisi kupantu lapv ke mpa pa lan̄aa tō. ²⁸ Ye n wəna si n ká səna nəyolvv kprakpa, taa təyən̄-i na í kpe si cele. ²⁹ Taa mayasi si n laki isayatu ke wei i caya nyá kin̄ na naani tō. ³⁰ Ye nəyolv ta la-η pulvpu taa yona pntu ke m̄s̄v̄. ³¹ Taa la m̄s̄v̄t̄n̄aa ke isesemle. Pécó taa nyuli pa t̄nte. ³² Mpi tō, Tacaa taa kraakəna asayaa kə. Ama i cewaa nté tamp̄na tən̄laa. ³³ Tacaa tən̄səyi mpusi kə asayaa teesi kə. Ulena í kooliyi siyisilaa nyən̄si ke kupantu. ³⁴ I won̄iyi mpa pa won̄iyi-i tō, na í huləyi p̄elee ke mpa pa pasəyi pa ti tō. ³⁵ Teeli keke ləmayasəe nyáma paa tete. Ulena nyūyū fəinaa ke f̄elee səsəole.

4

Ləmayasəe hikuyū na a tək̄v̄v

¹ Ma pəyalaa m̄e, í nu cecə seyesuyū na í welisi teu na í nyí ləmayasəe. ² Seyesuyū kupan̄ku ke ma hula-m̄e, í taa lō ma kus̄esəv̄. ³ Ma mayamaya maa kə ma caa pəyalu kupan̄ kə. Pəyele ma too ka səla-m̄ kə isu pəyaya ikpamle. ⁴ Paapa seyesəyi-m̄ kə, na í heeliyi-m̄ si: Tók̄i ma təm ke teu ke nyá lotu taa, na n̄ tən̄əyi ma kus̄əsutv n̄ ká hiki weesuyū. ⁵ N ká wəena ləmayasəe na layatu. Taa la ləsəv̄. Pécó taa lō ma nəyō taa təm natəli. ⁶ Taa lō ləmayasəe, səli-yə, a ká paasəna-η. ⁷ Lv na n̄ nyí si ləmayasəe nté pulv səsəəm na n̄ p̄eki-yə na nyá wənav tana. ⁸ Sa-yə a ká kus̄i nyá nyūyū, wəyali-yə, a ká tv-η teeli. ⁹ Pu wee-η isu ntenuyū kupan̄pan̄ku ke nyá nyūyū taa.

Asayaa t̄nt̄e cəlvv

¹⁰ Ma pəyalu nu ma kuyəyət̄v̄ na n̄ m̄-ti. Ulena nyá weesuyū pusi tayali. ¹¹ Ləmayasəe mpaav ke ma hula-η, na má tiiki-η tamp̄na tən̄yū mpaisi taa. ¹² Ye n tən̄ pə kaa p̄kəli-η. Pəyele ye n kprakəyi asewa pə kaa co-η. ¹³ Tək̄i seyesuyū, taa yeke-ku, nyəna-ku, ηku ku tanna nyá weesuyū. ¹⁴ Taa sv̄ asayaa mpaav taa. Pəyele taa tō kv̄ taa. ¹⁵ Taa tō kv̄ taa, cəlv-ku na n̄ tən̄ kufalv̄yū. ¹⁶ Ye asayaa ta la isayatu paa tooki. Ye pa ta la na pə co nəyolv pa tom yaaki kə. ¹⁷ Mpi tō, isayatu təyən̄aya ke pa hayasəyi pa ti, na pá nyəki m̄s̄v̄ sulv̄m. ¹⁸ Siyisilaa mpaav

νά we isu ilim yaakuyv kite tæe, na pé sǝsǝyi, halæna pǝ sikuyv tǝ. ¹⁹ Ama asayaa mpaav ná we sǝkpetuyv ké, paa naaki kuvopum.

Tǝntæ kupantæ wǝnav

²⁰ Ma pǝyalv, nu ma seysesuyv na n ke nkpaŋuyv na ma kuvyǝtvtv. ²¹ Nyá ise í taa hatælana-ti, tǝki-tǝyi hatoo nyá lotu taa. ²² Mpi tǝ, tǝ haaki weesuyv na alaafǝya ke pa tǝna mpa pa hika-ti tǝyǝ. ²³ Feŋ nyá nyamle tǝo na pé kǝli pǝ tǝna. Mpi tǝ, tǝ taa ké weesuyv sulasí tǝna wæe. ²⁴ Hatælana nyá nǝyǝ ke kaloolaya tǝm, na n kisina nyá ntompee ke tǝm kuvækæetv. ²⁵ Nyá isǝpee í nyǝnǝyi nyá nǝyǝ tǝo na nyá isǝhutu hetí teu. ²⁶ Tayaní mpaav nkpu n tǝnǝyi tǝ, na nyá tǝtǝntæ tǝna wæe naani. ²⁷ Taa heli ntǝyǝŋ yaa mpǝtǝŋ. Hatælana isayavv.

5

La laakali na alv tetelatv

¹ Ma pǝyalv welisi ma læmayasæe taa, ke nkpaŋuyv na n nu ma layavv tǝm. ² Waavv inǝyi n ká wæena nyuyv taa mayasǝm, na nyá ntompee yǝyǝtǝyi layavv tǝm. ³ Alv tetelatv nǝyǝ taa we lelenj ké isu tuŋ setaya yaa tuŋ nim. ⁴ Ama pǝ tǝnaya tǝo we nyanj ké isu sǝtv. Pǝ hǝeki isu sapǝlaya nkpa ka we lǝŋ ke cemace tǝ. ⁵ Sǝm taa ké alv iní i mpaav puki, na i nǝohæe siyisina pǝlaav tǝpǝnǝŋ. ⁶ Alv isu mpv u tǝnǝyi weesuyv mpaav, i toolaa ké, ama i ta cekǝna. ⁷ Ma pǝyalaa mǝ í nuna-m yoo. I taa hatælana ma nǝyǝ taa tǝm. ⁸ Hatælana alv iní i tǝ mpaav. Taa kpǝtǝna i nǝnǝkeelasí. ⁹ Pǝ taa kǝo na alv iní i tǝ-nj nǝyǝlv ninj taa, na pǝntv kó nyá nyuyv na pé wakǝli-nj. ¹⁰ Pǝ taa kǝo na kpai nyáma tǝyǝ nyá wǝnav, na pá svvna nyá tǝmle kuvlolum ke lǝlv tǝyaya taa. ¹¹ Na pé kǝo na nyá tǝnuyv ká waavv wei n tala nyá tǝnaya tǝ na n mǝlǝyi. ¹² Na n tǝ si: Isǝnaya pǝ lapa na ma taa kpǝna kuvysesǝtv, na pá kalæna-m na má kisi? ¹³ Isǝnaya pǝ lapa na má tá tǝŋ ma seysesǝlaa kuvyǝtvtv, na má tá ke nkpaŋuyv na pa kuvysesǝtv? ¹⁴ Pǝ kaasa pǝcǝ sí má ná wahalanaa tǝna ke yǝlaa na kpǝka hǝkv taa.

Nyá ifepile alv sǝlvuyv

¹⁵ Nyá alv we ké isu lum kuvam lǝkǝ. Mpv tǝ, nyǝkǝ lǝkǝ iní i taa lum. ¹⁶ Pǝ fei sí lum mpv pá kpǝŋ yem ké awalí na hapæe tǝo. ¹⁷ Pǝ wæe sí pé wæe nyá tike nyá nyǝm ké, pá taa sokina kpai tv nǝyǝlv. ¹⁸ Iso í kooli nyá lǝkǝ lum ke kuvantv na n yǝlæna nyá ifepile alv. ¹⁹ I tewaya isu nasǝm na i læsaya svv-nj. Nyá lanjle í hulǝmǝna i sǝlvuyv ke tam tǝo. ²⁰ Ma pǝyalv, pepe tǝo ké n nyulǝyi alv kpai nyǝŋ? Na n caa sí n wǝyalí alv wei n ta nyí tǝ i hǝla? ²¹ Nyí sí Tacaa naaki yǝlaa tǝna mpaanj ké. I feŋyi paa yulv wei i mpaisí. ²² Isayavv kuvǝntuyv kpǝakǝna-i isu katǝka. I mayamaya i isayavv kpǝakǝna-i yomle. ²³ I ká sí seysesuyv lanuyv tǝo. Ulena í seliyí í kuvǝlentv katǝtǝlaya tǝo.

6

Lǝlv kǝma cǝlvuyv

¹ Ma pǝyalv, ye n mvwa nyá tǝyǝntǝle kǝmle, yaa n sǝŋa nǝyǝlv waalí ké pǝ tǝm taa. ² Ye nyá kuvyǝtvtv hǝka-nj pǝ tǝm taa, yaa nyá nǝyǝ taa tǝm kpǝ-nj isu katǝka. ³ Pǝ tǝo tǝ, ma pǝyalv læsí nyá tǝyi pǝ taa. Mpi tǝ, n hota nyá tǝyǝntǝle ninj taa ké. Polo na n hǝntí-i atæ na n wiina-i. ⁴ Taa too pǝ tom, yaa n tu kpǝrv isǝle. ⁵ Halæna n fiti isu nam fituyuu tǝtǝlv ninj taa tǝ. Yaa isu sumaya lukuyv ka kpalv ninj taa tǝ.

Felentú cǝlvuyv

⁶ Felentú nyá, polo na n nyǝní tǝlv kuvǝpǝle na n wæena læmayasæe. ⁷ Tǝlv feina feŋlu yaa nyuyv tv yaa caa. ⁸ Paa na mpv tǝ i calǝsǝyi tǝyǝnaya ke kuvmtv waavv na í nyǝkǝyi. ⁹ Felentú nyá, pǝlee ké n ká nyǝyǝsí hǝntuyv na tom? ¹⁰ Nyá sí n ká tǝólí nyá ti, na n tv nyá ninj ke nyá nyuyv na n too pǝcǝ na n hǝesi. ¹¹ Waavv iní kuvyǝŋ ká ta-nj mǝlǝmǝle, na wahala tutu-nj isu yoolu na i wontu.

Mǝnaafiki cǝlvuyv

¹² Yulv tetelatu u tənəyi tampana. I tən kē na i nəgə taa na kaloolaya. ¹³ Ise ke i cəpələyi yəlaa, na í yəgətəyənə-wē na i nəwəe, na í hatəyi-wē na i mpee. ¹⁴ Isayatu wenna i taa, na í mayasəyi kawalaya təm ke tam, na í tilisiyi yoon. ¹⁵ Pə təw kē wakəlvəv ká tuti-i, na pé wakəli-i təm kuləm təw i kaa wēe hiiu.

Yəlaa mpa Iso luyv fēi tə

¹⁶⁻¹⁹ Yəlaa loosi naatoso ke Taca taa kpaakəna. Mpeyele: Isətoosile nyəma, na puɣusilaa, na mpa pa kuyi yəlaa ke mvsəŋ tə, na mpa pa mayasəyi pa lotu taa kē nti tə fēi teu tə, na isayatu waali tənlaa, na pəpətv aseeta nyəma. Ama pə kaasa naatosompəyələya nyəma. Pēleyele cewaa yoosilaa.

Wasəŋkalətv cəlvəv

²⁰ Ma pəyalv tóki nyá caa kvsəsutv. Taa lə nyá too kvseyesətv. ²¹ Su-təyi nyá lotu taa kē tam təw. Tv-təyi nyá luyv tēe isv kacəka wontuyv. ²² Tu tiiki-ŋ nyá təntē taa, na tē kenti-ŋ nyá təhəntəle taa, na tē yəgətəna-ŋ waatv wei n fēŋ tə. ²³ Mpi tə, kvsəsutv wē kē isv fətəla. Na seyesəy v nāá wēe isv nyaaləm, na kvkpaalətv nāá kē weesuyv mpaav. ²⁴ Tu kisina-ŋ alv isayav, wei i kē nəələleŋ tv tə. ²⁵ Taa nyuli alv inu i teu ke nyá lotu taa. Pəyele taa yelev na i isihutu teu hə-ŋ. ²⁶ Pə taya pulv, ye apalaa təna alv, təyənaya pəcə tike ke yulv ləkí ílé i təw. Ama alv wei i wēna paalv tə, yulv kvpaŋ ke i nyəkí katəka. ²⁷ Yulv ká tó mamate ke i təw na i wontu yelev nyayav na? ²⁸ Yaa i ká tə mamala təw na pə tá nyaya i nəntaaləŋ? ²⁹ Mpu tətəy pə wēe na wei i puki i təyəntəle alv kiŋ tə. Wei í tokina alv inu, i ká ná pə nav. ³⁰ Paa tuyi tanaav na nyəgətv wei i ŋmulaa sv i tóki tə. ³¹ Pəna pə mpu tə, ye pa kpa-i i ká fēli pə təm naatosompəyələya. Haləna í cela i wēnav təna. ³² Yulv wei i fēina nyuyv tə, inu i lakəna wasəŋkalətv, na alv wei i pēekəyi i ti na asaala tə, inu i lakəna mpu. ³³ Kataasi na kvtyəv ke i tēŋna, i fēele kaa tē. ³⁴ Mpi tə, isəseemle ká kvsv i paalv pááná. I kaa wēena pətəntəle ke leetyəv kvyakv wule. ³⁵ I kaa tēli sv pá fēli-i pulv, na paa kvcəŋ ke paa kaa-i i kaa tisi.

7

Alv wasəŋkali tvsvyv ke ifepu

¹ Ma pəyalv, tóki ma kvtyəgətv, na í svna nyá təyi ma kvsəsutv. ² Tóki ma kvsəsutv na í hiki weesuyv, na í fēŋ ma kvseyesətv təw isv nyá isəpəle. ³ Taa yelev na tē fiti nyá niŋ taa. Tóki-təyi hatoo nyá lotu taa. ⁴ Nyəni ləmayasēe isv nyá newaya na layatv isv nyá ceu. ⁵ Pu hatələna-ŋ alv kpa-i tv wei i tvsəyi yəlaa na i nəələleŋ tə i niŋ taa.

⁶ Kvyakv nakvli ma səŋa ma kutuluyv taa, na má nyənəyənə pətote pəŋ na awalv təw. ⁷ Mpyúv má ná ifepiya mpa pa ta nyənta pulv tə, na pa taa kē ifepu wei i fēina nyuyv tə. ⁸ Mpyúv i təŋa hapəle na í tala tə kpeŋa təw timpi alv wasəŋkali nəyəlv i ka səŋaa tə. Ulena í tənəyənə alv tē təw təpamm. ⁹ Pu kē taanaya kē, na pé tēma yulutuyv na səkpevyəv tēma wēev. ¹⁰ Ule alv nəyəlv i sənəyi-i kelev, na í suuwa isv apalaa təna alv, na acilayatv suwa i lotu taa. ¹¹ Pə kula i nyuyv taa na í kpisi i tēye cayalē. ¹² Paa hapəle təw, yaa nənəyə tēe, yaa paa lé tē, i tanaa kē. ¹³ Mpyúv i kvətəna ifepu na í kvipi-i na í wayali-i. Ulena í nyəni i isəntaa təpiŋ na fēele fēi, na í heeli-i sv: ¹⁴ Səŋa ma lapa Iso kē nəyəv kulvmaya kvntəy kvtaŋa ŋka too maa suwa sv maa la tə. ¹⁵ Pə təw kē ma luwa sv ma sənəyi-ŋ na má pēeki-ŋ. Təw, ma na-ŋ kelev. ¹⁶ Ma pəwa ma kato təw kē Icipiti kvŋkpvntu tən nyəntv pəŋ kvcəcəlvəŋ kvpaŋ. ¹⁷ Na má yəyəli tulaalvnaa kvpama mpa pa yaaki sv Miili na Alvwēe na Kanēli tə. ¹⁸ Kəw na tə cəpələna səlvəy haləna pé nyaali. Tə yəli na tē nu pə leleŋ ke teu. ¹⁹ Ma paalv pola mpaav poolvŋ nyəŋkv, i fēi təyaya. ²⁰ I kvaya lixytee na húluyv kē. Ye isətv ta mənəna kite u kəŋ. ²¹ Ulena alv inu í pəsi ifepu inəyi i yəyətaya katatəlaya təw, na í həmi-i i nəələleŋ təw. ²² Na ífepu sv-i

təŋyʊv kɛ kpakpaa ɪsu nav wei pa pukina təkʊlɛ tɔ. Yaa ɪsu pa həkʊyʊ kpaŋtʊ kɛ ŋmənaya sɪ pa hɔŋ ɪ ŋkpaŋyʊv tɔ. ²³ Haləna nyəmle sɔ ɪ hɔɔle, ɪsu sumaya huluyʊuna tiɪu kɛ apai taa na ká tá nyí sɪ ka weesuyʊ kɛ pu tɛna tɔ.

²⁴ Pənente ma pəyalaa mɛ, í nuna-m, na í kɛ ŋkpaŋŋ na ma nəɔ taa tɔm. ²⁵ Taa nyulɪ alʊ ɪsu mpv na ń tɛŋi-i, na pɛ kɔɔ na ń lé ɪ mpaŋ taa. ²⁶ Mpi tɔ, alʊ ɪni ɪ huwa yɔlaa payale kɛ. Mpa ɪ ka huwa mpv tɔ paa kɛ toŋtʊnaa kɛ. ²⁷ ɪ tɔyaya ntɛ atɛtɛle mpaav na kú tiiki sɛm tɛ.

8

Ləmayasɛɛ kawəyaya.

- ¹ Ləmayasɛɛ mɔpa kapuka,
na layatʊ náá kʊsɪ tɔ nəɔ na tɛ yaa.
- ² Ləmayasɛɛ sɔŋa toŋtoŋa tɔɔ
kɛ mpaav kin, na hapɛle atama taa.
- ³ Ləmayasɛɛ sɔŋa ɪcatɛ nɔnɔkeelasɪ na tɔ hapɛɛ tɔɔ
na á kiisiyi sɪ:
- ⁴ Yɔlaa piya mɛyɛ ləmayasɛɛ má, ma wɛna.
- ⁵ Kʊmɛlɛmɔŋ í kʊlɛmɪ nyʊyʊ taa mayasɛm.
Layatʊ lanɪlaa náá kʊlɛmɪ nyəm.
- ⁶ ɪ ni, tɔm sɔsɔɔntʊ kɛ ma wɛna sɪ ma heeliyi-mɛ,
ma kuliyi ma nəɔ sɪ ma heeliyi-mɛyɛ kʊsiyisitu.
- ⁷ Pɔ taya pʊlʊ, tampana kɛ ma nəɔ yɔɔtɔyɪ
na ɪsayatʊ tɔm wɛ-m kʊsɔyɔtʊ kɛ.
- ⁸ Ma nəɔ kʊyɔɔtʊtʊ tɔna siyisaa kɛ,
kaloolaya yaa tɔm kʊkɛkɛɛtʊ fɛi pɔ taa.
- ⁹ Layatʊnaa nyɔma tɔ tɔnaya teu kɛ tɔcɛɪcɛɪ,
na tɔ siyisa teu kɛ mpa pa wɛna nyəm tɔ.
- ¹⁰ ɪ pɛɛki ma kʊsɛyɛsɔtʊ na pɛ kɔli liyitee,
na í pɛɛki nyəm na pɛ tɛɛ wʊla kʊpaŋ.
- ¹¹ Mpi tɔ, ləmayasɛɛ kɔla teu kɛ liyitee pɛɛ.
Liyitee pʊlʊpʊ ta tala-yɛ.

Ləmayasɛɛ hʊlvʊv kɛ a ti

- ¹² Ləmayasɛɛ má, laakali lapʊ taa kɛ ma tɔcayale wɛɛ,
ma wɛna nyəm na nyʊyʊ taa mayasɛm.
- ¹³ Tacaɔ nyamnav ntɛ ɪsayatʊ kisuyʊ.
Kalampaani na ɪsɔcav pɔ kɛ ɪsayatʊ mpaav kɛ.
Na nəɔ ɪsayaa kɛ mpi ma kisaa tɔyɔ.
- ¹⁴ Má tɔnna layatʊ tasuyʊ na tɔcayanav,
mayale layatʊ, na ma wɛna toŋ.
- ¹⁵ Ma toŋ taa kɛ awulaa tókɪ kawulaya,
na awulumpiya náá tʊyɪ mpi mpi pɔ siyisaa tɔ sɪ yɔlaa í la.
- ¹⁶ Ma toŋ taa kɛ awulaa tókɪ kawulaya,
na kʊpayalaa na tɛtʊ taa hʊlɔla tɔna náá hʊkɔna.
- ¹⁷ Ma sɔɔla mpa pa sɔɔlɔyɪ-m tɔyɔ.
Na ma pɛɛkɔlaa naaki-m.
- ¹⁸ Ma kin kɛ apititʊ na teeli wɛɛ,
na wɛnav kʊleelim na tampana tɔŋyʊv.
- ¹⁹ Ma kʊlʊlʊm kɔla wʊla kʊpaŋ kɛ teu.
Na ma nyəm náá tɛɛ liyitee.
- ²⁰ Tampana tɔŋyʊv mpaav taa kɛ ma tɔŋ

¹³ Kómelentu we ké isu alu kákote to, wei i ké tulaya na í tá nyí pulu to. ¹⁴ Kpete tóo ké alu iní i caya i nánakeelasi, ke icate tontonje tóo. ¹⁵ Uena í kpeesayi teelaa mpa pa kama nyóon na mpaatóo sí: ¹⁶ Ye wei i ké kómelen, í kónna cáne. Na í tón nyóon feinaa sí: ¹⁷ Lum kónmulám we lelenj ké, na inmelau tóonaya náa we teu. ¹⁸ Mpa alu iní i yaaki mpv to, pa ta nyi sí pè canşayi-weye atetále taa.

10

Yálaa tónte atuwa kókpeyelee

¹ Salómánj atuwa. Pəyaya lámayasée tu heesayi ka caa lanje ké. Uena kómelen náa wakəli ku too nyənte.

² Wənav mpi yulu ta tən tampana na í hiki to pə taa fei kawaaya. Ama sişisuyu yakəna səm taa.

³ Taca u yeki sí nyəoní í sasəli sişisilu. Ama i pənj isayau ke mpi i nyuləyi təyo.

⁴ Nkpalasi kpekuyv susayi kunyən ké. Uena təmlə lapu lənlənj náa susi tonj.

⁵ Yulu wei i nyəkəyi təonaya ke kómtv waatu to, i ké pəyaya ŋka ka mayasayi ka nyuyv taa təyo. Ama wei i tooki saa iní to, i ké feele fei tv ké.

⁶ Kópantu koolée we sişisilaa nyóon tóo ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsí yəyətəyi.

⁷ Sişisilu tóo tóosuyv kənjna kópantu koolée ké. Ama yulu isayau hətə mayamaya ná wakəlyi ké.

⁸ Yulu wei i wəna lámayasée ke i taa to, i mvyi seşesée ké. Wei i yəyətəyi kómelentu təm to i teesəyənə lepu.

⁹ Wei i tən teu to i tənna naani ké. Ama wei i tənəyi mpaan kókónlunj to pu kuli i waali.

¹⁰ Wei i cəpələyi isə na layatu to i tuyi i leləa ke wahala ké. Ama wei i yəyətəyi kómelentu təm to i teesəyənə lepu.

¹¹ Sişisilu kuyəyətətu ké weesuyu seelə ké. Ama mvsən təm tike ke asayaa nəsí yəyətəyi.

¹² Pááná kusəyi yooú ké. Uena səluyv náa husəyi kópəntən təna.

¹³ Yulu layatu yəyətəya taa ké pa naana i lámayasée. Uena pá natəyi lámayasée fei tv sişile taa ké kpatən.

¹⁴ Nyəm ke lámayasée nyəma ná kaaki wənav təle. Ama kómeləmənj kuyəyətətu ná wakəlyi ké.

¹⁵ Wəentu liyitee kentişina i tóo, isu kolunja icate tonj nyənte. Acamaa kəwakəlam nté pa kunyən.

¹⁶ Yulupənj təmlə ke weesuyu pulu ké. Uena isayau kasəyaya náa ké isayatu pulu.

¹⁷ Wei i tóosəyi seşesuyv tóo to i tənəyi weesuyu mpaau ké. Uena wei ílé i səkí kalənav tóo to í le.

¹⁸ Ye wei i taka pááná tóo i loolişina i nəyo ké. Wei i yəyətəyi leləa təm to i ké kómelenj ké.

¹⁹ Wei i yəyətəyi səsəm to u taana pəntuyv. Ama wei i kpaaki i nəyo to i ké yulu layatu.

²⁰ Sişisilu kuyəyətətu we teu ké isu liyitee nyəşəlyv. Isayau lotu taa huşee ta ke pulu.

²¹ Sişisilu kuyəyətətu tiikişyi yəlaa paşale ké. Kpañtonaa ná səkí nyuyv taa mayasəm lanşuyv tóo.

²² Taca kópantu kooluyu haakəna tonj. Nyá kuluku u takí tiili.

²³ Isayatu lapu we lámayasée fei tv ké isu alişila. Ama layatu tənna lámayasée.

²⁴ Mpi asayaa nyañna to mpi pə kənjna pa nyóon tóo. Uena Iso haaki sişisilaa ke mpi pa sələməyi to.

²⁵ Isu kacuculaya teekuyv to, mpyúy asayaa saaləyi. Ama sişisilaa ná sənə teu ke tam tóo.

²⁶ Isu nyəmən nyəşuyv kela, na nyəsí náa tuyi isə to, mpyúy felentú cəsəyi i caa.

²⁷ Mpa pa nyañna Taca to pa weesinj tayaləyi ké. Uena isayalataa náa səkəna pa tonj.

²⁸ Sişisilaa teeluyv ke lanşulumlé ké. Ama asayaa teeluyv ká wakəli.

²⁹ Taca mpaau kentişyi mpa pa feina kawaliya təyo. Uena kó wakəlyi mpa pa laki isayatu to.

³⁰ Pulopv u selişişyi sişisilu. Ama asayaa ná kaa caya tetu taa.

³¹ Ləməyasəe təm ke siyisilu yəgətəyi. Ama paa seti isayatu yəgətulə nsəmlə.

³² Siyisilu kuyəgətətə laki kúpantə ké. Ama kowakələtə ke isayav nəgə ná nyəmə.

11

¹ Tacaə luyə fəi pəpətə məyasələya. Ama məyasələsi nsi si tənə teu təgə i caaki.

² Kalampaani tə tənə kutəyən ké. Ulena wei i pasəyi i ti tə í tēsəna ləməyasəe.

³ Yuləpən kúpantə tiikiyina-i. Ulena isayav acilayatu náá wakəli-i.

⁴ Wənaυ fəina toma naaləyi Isə huule wule. Tampəna tənəyən tike ləsəyəna səm taa.

⁵ Siyisilu kúpantə yekina na i mpaav tən. Ulena isayav isayatu náá pət-i.

⁶ Siyisilu tampana tənəyən ləsəyi-i asola tənə nin taa ké. Ulena asayaa kunyuləm náá kpaaki-wəyε katəka nyəm.

⁷ Yulə isayav i səpa i tēləyən saalaa ké. Ulena isəna i tēlayaa i wənaυ tə pələ pə saali tətə.

⁸ Pə ləsəyi yuləpən ke nəgəsəe taa ké. Na pə lēti isayav ke i lonte.

⁹ Wei i kpēsəyi Isə tə i kuyi lēlaa ké na i nəgə taa təm. Ama nyəm waasəyəna tampana tənlaa.

¹⁰ Icate yəlaa tókki acima ke waatu wei siyisilaa waaki təgə. Na pá wilitiyi waatu wei asayaa səki tə.

¹¹ Siyisilaa ná kənəna kúpantə ke pa icate taa na icate teeki. Ama asayaa ná wakələyi-te na pa nəəsi.

¹² Wei i təkki i təgəntələ tə, i fəina nyūyən taa məyasəm ké. Ulena wei i nukki pə taa tə í sun.

¹³ Wei i yəgətəyi lēlaa təm tə, i kuliyi pa waali ké. Ama naani tə ná sukki pə tənaya i taa.

¹⁴ Yəlaa í fəina paasənəlv pa leki yem ké. Ulena layatu tasəlaa payale waasəyi-wəyε səsəm.

¹⁵ Wei i muyi lēlv kəma si i fələyi tə, i naa pə naυ ké. Ulena wei í kisiyi pə lapu tə í nu lēlən.

¹⁶ Alv telu ke pa san, na apəlv kpelikpeka tə náá sūv tən.

¹⁷ Yuləpən waasəyi i təyi. Ulena yulə isayav náá tūyi i təyi wahala.

¹⁸ Kasəyaya ŋka ka fəi naani təgə isayav hikiyi. Ulena kusiyisim latə náá hikiyi kufeləyən tampana nyənku.

¹⁹ Tampəna tənəyən haaki weesuyə ké. Ulena isayatu tənəyən náá tə səm.

²⁰ Tacaə nyənəyi isayatu ke mpa pa lotu taa wε isayatu təgə. Ama i laki kúpantə ke mpa pa təntε wε teu tə.

²¹ Pu hə asayaa ŋkraŋŋ ké. Ama pu ya siyisilaa lələyən nyəma.

²² Alv telu wei i fəina ləməyasəe tə, i wε ké isu afa wei pa tə wəla tə.

²³ Siyisilaa kunyuləm nté kúpantə lapu. Ulena asayaa koolee náá kusəyi Isə pááná.

²⁴ Lēlaa haana luyə kuləmuyən ké na pa wənaυ səsəyi. Na lēlaa náá laki lēv na pá tūyi pa təyi kunyən.

²⁵ Pu ha kúpantə ke səsəm ke wei i haana luyə kuləmuyən təgə. Ulena ləm halə ləkətə náá sí.

²⁶ Mpa pa nyəkəyi tənəyənə na pá tənə kasəyaya səsaya tə, yəlaa tənəyən-wəyε mpusi ké. Ulena pá kooliyi kúpantə ke mpa pa pētəyəna-wε tə.

²⁷ Isə san wei i ləkki kúpantə lapu təgə. Ulena wahala makəna isayatu pēekəlaa.

²⁸ Wei i tə naani ké i liyitee tə i lepaya. Ama siyisilaa ná pukki ké isu tūyən ŋku ku sənə ləm nəgə tə kv hátə.

²⁹ Wei i ta təkki i təyaya ke teu tə i kaa na kpancoou. Mpu tətəgə kumelən pəsəyi ləməyasəe tə yom.

³⁰ Siyisilu kulaputə haaki weesuyə ké, na yəlaa tənəyi ləməyasəe tə.

³¹ Pə ta kisi siyisilaa ke lētəyən ke atε, kacəŋfana isayav na pəntəlv na?

12

¹ Yulə wei i tisiyi si pá kaləna-i tə i səla nyəm ké. Wei u caaki kalənaυ tə i ké kumelən.

² Tacaə laki kúpantə ke yuləpən ké, na í kú acilayatu tə təm.

³ Isayatu u yeki na yulə nyəə tən. Pəyεle pələpən naa ciyitiyi siyisilaa.

⁴ Alv kəpən kusəyi i paalə nyūyən ké. Ama fēelε fəi tə ná wε ke isu sūlv ke i mowa taa.

⁵ Tampana tənuyv təm ke siyisilaa ná maγasəyi tam. Uena asayaa náá maγasəyi mpaav nmuləm təm.

⁶ Asayaa kuyəγətutv wε ké isu səm katəsi. Siyisilaa nyəntv ná fitiyi ləlaa ke səm taa.

⁷ Ye pə kpiisa isayav pu kaasəyi pulv, ama siyisilaa lυluyv nyəma ná səŋa teu.

⁸ Nyuyv taa maγasəm tv ke pa saŋ yontu taa. Uena pá tυvki wei i lotu taa wε isayav tv.

⁹ Pə kəla teu si yυlv í pasa i ti na í wεena təmle tv kulvm, na mpi i ka hə i ti na í laŋ təγənaγa tv.

¹⁰ Siyisilu paasəγəna i təntε ké. Ama pətətəle fei isayav lotu taa.

¹¹ Təγənaγa tələna wei i haləyi təγə. Uena wei i feina nyuyv taa maγasəm tv í tənəyi krai nyəm.

¹² Kasəγaγa asilima nyəŋka ke asayaa ná nyuləyi. Ama siyisilaa ná waaki.

¹³ Nəγə kuyəγətutv taa wε katəka isayaa ké. Ama siyisilu ná ləsəyi i təyi nəγəsεε taa.

¹⁴ Yυlv nəγə kuyəγətutv yekina na í wεena kυpantv ke səsəm. Pə feləyi paa wei ké isu i lapəna i niŋ tv.

¹⁵ Wei i feina nyuyv taa maγasəm tv i nyənəyi i mpaav ké na kú siyisa-i. Ama ləmaγasεε tv ná nukı layav tasuyv ké.

¹⁶ Kumeləŋ huləyi kv pááná ke kprakraa ké. Ama wei i nukı i kυtuyv na í ηmesəyi tv i ké nyuyv taa maγasəm tv ké.

¹⁷ Wei i yəγətəyi tampana tv siyisuyv ke i kpraaləyi, na aseeta pəpətv tv ke kaloolaya.

¹⁸ Təm krai nyəntv yəγətuyv səki ké isu layatε. Uena ləmaγasεε nyəma kuyəγətutv náá waasəyi.

¹⁹ Tampana yəγətuyv u tēŋ. Ama kaloolaya naa laaki tēm.

²⁰ Mpa pa tv pa taa ké isayav lapv tv pa lotu taa suwa pəpətv ké. Ama mpa pa səγəsəyi hεεsuyv təm tv, pa laŋa huləməyi.

²¹ Mpusi nəγəlv u makəna siyisilu. Ama wahalanaa ná nukı asayaa.

²² Tacaa luyv fei loollaa. Tampana lataa ke i saŋ.

²³ Nyuyv taa maγasəm tv ná ηmesəyi i nyəm təm ké. Ama kumeləŋ ná yasəyi kv kumeləntv.

²⁴ Təmle latv təkəna kawulaya. Uena ηkpalasi kpekəlv náá teki ləlaa.

²⁵ Nəγəsεε nukı yυlv ké. Uena təm kυpantv hεεsi i laŋle.

²⁶ Siyisilu huləyi i təγəntəle ke mpaav kυpəŋkv ké. Uena asayaa mpaav náá tolisi-wε.

²⁷ Tətəlv feləntú u wəsəyi i nantv. Ama yυlv wεnav kυpam nté təmle lapv.

²⁸ Siyisuyv mpaav taa ké weesuyv wεε, səm fei kv taa.

13

¹ Pəγaγa ləmaγasεε tv nukı ka caa səγəsεε ké. Kalampaani nyəŋka u nukı kalənav.

² Yυlv kuyəγətutv yekina na í təγə mpi pə wε teu tv. Ama mυsvŋ tike ke asayaa ná lakəna.

³ Wei i feniyi i kuyəγətutv tə tv i təyi i waasəyi. Ama wei u nyəŋ i nəγə krai tv i wε lepu taa ké.

⁴ Feləntú wεna kυnyuluyv ηku kv waasəyi-i təγə. Ama pu tələna təmle latv ké.

⁵ Siyisilu taa kraana kaloolaya ké. Uena isayav náá footiyi ləlaa na í tuyi-wεyε fele.

⁶ Siyisuyv kentiyina yυlv wei i təntε wε teu tv. Uena isayav náá kú isayav.

⁷ Ləlaa yaaki pa təyi tŋtŋnaa, pəcə pa fei pulv. Uena ləlaa náá yaaki pa təyi kυnyəntŋnaa na pá hayaa.

⁸ Wεnav ke yυlv layasəγəna i weesuyv. Ama kυnyəntv ná tá nyí təle.

⁹ Siyisilu wε ké isu fətəla wei i naaki teu tv. Uena isayav náá wε isu fətəla wei i fiyinaa tv.

¹⁰ Kalampaani tike ke pa kəsəγəna yoo. Ama mpa pa nukı layav tasuyv təγəle ləmaγasεε nyəma.

¹¹ Tŋŋ wei yυlv ta laa hikuyv tv i pasəyi ké. Ama tŋŋ wei yυlv hikiyi pəcə pəcə tv, unı i səsəγəŋa.

¹² Yυlv tεeluyv pulv na pá tá lá lŋ tv, i laŋle wakəlayi ké. Ama ye i nyula pulv na í la-wı dε i laŋle hulvmı səsəm.

13 Ye pa kpaala wei na í tá nu í leki ké. Ama wei í tákayi nti pa tu-í tó í waaki ké.

14 Lámayasée tu kuseyesətu haaki weesuyu ké. Nti tə cələyana yulu ke səm katəsi.

15 Yulu layatú ke yəlaa tɔyuna. Ama isayau weesuyu ná we katə.

16 Nyuyv taa mayasəm nyéma mayasayi pa taa ké na pácó pá la pulv. Uena kumeləmən náá yasayi pa kumeləntv.

17 Təm kpaallv isayau hotiyi wahala taa ké. Uena kupan náá waasi.

18 Wei í kisiyi seyesuyv tə, í pəsəyi kunyontv ké na pá tuv-í. Uena wei pa kaləyana na í suma tó í nyuyv kulí.

19 Ye yulv í nyula pulv na í hiki-wí pə we-í lelen ké. Ama kumeləmən ná nyənəyi isayatu ləv ke acaalətv ké.

20 Ye n tənəyi lámayasée nyéma n laki lámayasée ké. Ama kumeləmən tənly ná pəsəyi isayau ké.

21 Isayatu tənəyi tə lataa ké. Uena pá leetəyi tampana tənlaa ke kupantv.

22 Yulvpan yekina í luluyv nyéma ke í kpancoou ké. Uena siyisilaa náá təyó isayau nyənku.

23 Kunyontvnaa kun pa tawa taa ké səsəm. Uena muyullaa səki.

24 Wei u makí í pəyaya tó í ta səli-keye. Ama wei í səla í nyənka tó í makí-keye.

25 Siyisilu təkí ké na í haki teu. Uena isayau lotu taa náá sələyana nyəyəsí.

14

1 Alv lámayasée tu sukí təyaya ké. Uena alv kumelən náá yəki-ke na í niñ.

2 Tampana taa təntv nyanəna Tacaá ké. Uena wei í tənəyi mpaan isayan tó í tuv-í.

3 Kumelən kalampaanv təm kənəna-kuyv tipite. Uena lámayasée nyéma kuyəyətvtv kentiyi-wə.

4 Timpi naan kuhələñ fei tə kpróu we kpete ké. Ama təla təmle taa ké təyənaya tələyana.

5 Aseeta tu kupan u looliyi. Ama pəpətv ke isayau uní ílé í pələyi.

6 Kalampaanv tu kaasəyi í təyi u hikiyi lámayasée. Uena yulv layatu náá hiiki nyəm pácó u wukəna.

7 Hatələna kumelən, pə taya í nəyó taa təm taa ké n ká hikina nyəm.

8 Nyuyv taa mayasəm tu lámayasée nté sí í cekəna í mpaav. Uena nyuyv feinaa kumeləntv náá təsəyi-wə.

9 Kumeləmən woniyi tasəkəle tayanuyv kətaya ké. Uena tampana tənlaa náá laki təmaya kupantv.

10 Ye yulv lanje wakəlaa nəyól v u pəsəyi na í cosi-te. Mpv tətəyó na í lanhulvmlə.

11 Pv yəki asayaa téesí ké. Uena siyisilaa coka náá teeki.

12 Mpaav ŋku n nyənəyi kupankv tə, kv pəsəyi na kú pona-ñ səm taa.

13 Lanwakəlle pəsəyi na tətii wonə waatu. Uena lanhulvmlə téesəna lanwakəlle.

14 Yulv tetelatu təkí í kulapvtv kasəyaya ké. Uena yulvpan náá təyó í kulapvtv kasəyaya.

15 Wei í fei hūwəe tó í mvyi pə tənə mpi pa heeliyi-í təyó. Ama laakalí tv u kresəyi nəhəle na í ta mayasí í taa.

16 Lámayasée tv seeki isayatu ké na í kisiyi-tí. Ama kumelən ná laki ké u mayasəyi. Mpi tə, u nyanəna pulv.

17 Wei u laa pááná mvyi tó í laki kumeləntv ké, na wei í kpekíyi í taa ké isayatu tə, í laki na lelāa taa kpaana-í.

18 Yəlaa mpa pa hūwəe ta tayalí tə, pa kawaaaya nté kumeləntv. Nyuyv taa mayasəlaa teeli kele nyəmtv.

19 Asayaa ká həntí kupama ke ateyə, na pá tan siyisilaa nənəəsí sí pələ pá mv-wə.

20 Kunyontv taapalv mayamaya ná kisiyi-í ké. Ama ton tv camnanaa ná we payalə.

21 Yulv wei í footiyi í təyontəle tó í ké isayau ké. Ama wei í wəna kunyontvnaa pətətəle təyól lelen nulv.

22 Yəlaa mpa pa mayasəyi isayatu ke pa taa tə, pa pəntəyi mpaav ké. Uena mpa pələ pa mayasəyi kupantv tə pá laki-tí na tampana.

- 23 Təma təna na a kawaaya ké. Ama kunyən ke yəgətəya katatəlaya ná kəna.
 24 Wəna nte ləmayasəe nyəma kasəyaya. Ama kumələməŋ naa luki pa kumələntu taa.
 25 Aseeta tu wei i yəgətəyi tampana tə i yaki weesin ké. Ama kaloolaya ke pəpətu ná yəgətəyi.
 26 Wei i nyaŋna Tacaa tə i sənəa ké təca. Pə taya pulu, Tacaa ké i piya kəkentuyə ké.
 27 Tacaa nyamnav haakəna weesuyə, na pə cələyənə səm katəsi.
 28 Ye yəlaa í wə samaa, wulav teeli kələ. Ye yəlaa pasaa ilə pə wakəli wulav.
 29 Wei u muyi pááná ke ləŋ tə i wəna layatu səsəntu ké. Ama wei u laa pááná muyu tə kumələntu ke i huləyi.
 30 Ləmayasələ taa heesuyə haakəna tənuyə ke weesuyə. Ilena isəsəemle náa wə isu muwa taa suulu.
 31 Ye wei i təkə kunyəntunaa isə, pa ŋmalu Isə ké i təkə. Ye wei i wəna pa pətətəle i kusəyi Isə nyuyə ké.
 32 Isayatu wakəlayi isayav. Ama siyisilaa ná hikiyi təcəsələ ké, paa səm taa.
 33 Ləmayasəe wə yulu layatu lotu taa ké. Ilə n kaa na-yeyə kumələŋ kiŋ.
 34 Kusiyisitu tənuyə kusəyənə piitim nyuyə. Ilena isayatu lapu náa tu yəlaa ke fəelə.
 35 Wulav saŋ i waali nyəma ləmayasəe ké. Ilena í muyi pááná na tetələta.

15

- 1 Təheə kəcəcətu heesəyi pááná ké, na kunyasətu náa kus-i-yə.
 2 Ye ləmayasəe tu yəgətəyi, yəlaa nyuləyi nyəm ké. Ama kumələntu təm ke kumələməŋ ná yəgətəyi.
 3 Tacaa nyənəyi paa timpiyi, na í naaki kupama na asayaa.
 4 Təm leləŋ nyəntu haaki weesuyə ké. Ilena təm isayatu náa wakəlayi laŋlə.
 5 Kumələŋ footiyi ku caa kusəyəsətu ké. Ama wei i lakəna nyuyə taa mayasəm tə i nukə kalənav ké.
 6 Pə tələyənə yulupəŋ ké. Ilena kasəyaya asilima nyəŋka náa kəna mpusi.
 7 Ləmayasəe nyəma yəgətəyənə nyəmtu ké. Ama kumələməŋ ná fəi mpu.
 8 Tacaa luyə fəi asayaa kətasi. Ama niŋ naaləyə i muyəna tampana təŋlāa kusələmutu.
 9 Tacaa luyə fəi asayaa təntə. Ama i sələ mpa pa tənəyi tampana tə.
 10 Wei i cələyi mpaav tə paa hə i ŋkraŋuyə na ton. Wei u nukə kukpaalətu tə i ká si.
 11 Tacaa ta kisi nyəm ke púyó səsəw na atətələ. Kacanfana yulupiya lotunaa na?
 12 Kalampaani tu u caaki pá kaləna-i. I tu pukina ləmayasəe nyəma həyəluyə.
 13 Laŋhuləmlə hetəyi isəntaa ké. Ye laŋlə wakəlaa ləmayasələ hoowaya.
 14 Yulu layatú pəkəyi nyəm ké. Ilena kumələŋ laŋlə náa heena kumələntu təm.
 15 Yulu laŋlə í wakəlaa, kuyeyəŋ tənə ké isayəŋ ké. Ilena laŋhuləmlə tu náa wə acima tam nyənə taa.
 16 Pə kəla teu si í wəna pəcə na í nukəna Tacaa. Na mpi n ká wəna ton na pə cəsəyi-ŋ tə.
 17 Pə kəla teu si pá puylu-ŋ hunəm na səluyə. Na mpi paa toni-ŋ nav nantv nim nyəntu na táa haŋaya tə.
 18 Pááná tu kusəyi yoou ké, na suulu tu náa heesəyi yoou.
 19 Səwa nyala felentú mpaav taa ké, na yulupəŋ nyəŋku náa huləmaa.
 20 Ləmayasəe pəyaya heesəyi ka caa laŋlə ké. Ama yulu kumələŋ ná footiyi i too.
 21 Ləmayasəe fəi tu laŋlə heəkəna i kumələntu ké. Ilena ləmayasəe tu náa kama nyuyə ke təntə kupante taa.
 22 Ye n laki nyá layatu ke nyá tike n kpisiyi ké. Ama layatu tasəlaa í tə-ŋ ilə n waa.
 23 Ye yulu í cəwa təm i laŋlə huləməyi ké. Ye i yəgətə-təyi tə waatu pə leləŋ wə səyəntu.
 24 Nyuyə taa mayasəm tu tənəyi weesuyə mpaav ŋku ku pukina isətāa təyə. Ilena í fiti atətələ ke atə.
 25 Tacaa yəkəyi kalampaani tu təyaya ké. Ama i tənəyi alu lelu tətə toosi.

²⁶ Tacaa luyu fei huwεε asayεε. Ama tɔm kupantu tike wenna-i teu.

²⁷ Liyitee luluyu tu kɔnna i nyɛma tɔɔ kɛ wakɛluyɔ kɛ. Ama wei i kisiyi kuvɔɔn isayan tɔ i wɛna weesuyu.

²⁸ Yulu siyisilu mayasayi kɛ na pɛcɔ i cɔ. Ama isayatu tɔm ke asayaa yɔɔtɔyi.

²⁹ Tacaa hatɛlɛna asayaa kɛ. Ama i nukɛ siyisilaa sɛlɛmɛn.

³⁰ Isɛntaa hɛtɛnav hɛɛsɛyi lanlɛ kɛ. Iɛna tɔm kupantu nɛa haaki alaafɛya ke yulu nantu taa.

³¹ Wei i kenɛ nkrɛnuyɔ na i nukɛ kalɛnav mpi pɛ waasayi tɔ, i tɛayalɛ ntɛ lamayasɛɛ nyɛma kin.

³² Ye n kisiyi sɛɛsuyɔ nyɛ weesuyu ke n laki awusa. Ama wei i nukɛ kalɛnav tɔ i wɛɛkɛna nyɛm kɛ.

³³ Tacaa nyamnav sɔsɛyi lamayasɛɛ kɛ. Pɛ wɛɛ si n pasa nyɛ tɔyi na pɛcɔ nyɛ nyuyɔ kulɛ.

16

Tacaa wɛɛv ke yulu kulapɛle tɛna taa

¹ Yulu cakɛna na i tɔ i kulapɛm pɛlɛ. Ama Tacaa lakɛna na pɛ lɛ yaa pɛ kpisi.

² Yulu kulapɛle tɛna wɛ-i teu kɛ. Ama Tacaa nyɛmna tampana.

³ Yelina Tacaa ke nyɛ tɛma, inɛ i kɛ lana na pɛ lɛ.

⁴ Tacaa nyɛmɛ mpi pɛ tɔɔ i lapa pɛ tɛna tɔɔ. I nyɛmɛ si i lapa isayav ke huɛlɛ tɔɔ.

⁵ I luyɔ fei kalampaani nyɛma. Paa pɛ lɛ isɛna i kɛ hɔ pa nkrɛnuyɔ kɛ.

⁶ Kupantu na tampana tɛnuyɔ tɔɔ tasɛkɛlɛ tayanayi kɛ. Tacaa nyamnav lakɛna na yulu cɔlɔ isayatu lapu.

⁷ Iso lanlɛ i hɛɛna yulu tɛntɛ, i ciikiyi i na i kolontunaa mayamaya kɛ.

⁸ Pɛ kɛla teu si yulu i wɛɛna pɛciuu na tampana, na mpi i kɛ wɛɛna sɔsɛm na pɛ tɛ siyisi tɔ.

⁹ Yulu mayasayɛna i tɛma kulapɛɛ tɔm. Iɛ Tacaa yekina na á lɛ.

Awulaa tɔm

¹⁰ Wulav yɔɔtɔyɛna Iso tonɛ kɛ. Pɛ fei si i pɛntɛ yɔɔtɔyɔ ke i huɛlɛ taa.

¹¹ Tacaa tɛnna sanaya wei i siyisa teu tɔ. Mayasɛlasɛ tɛna kɛ i ninɛ tɛmlɛ kɛ.

¹² Isayatu lapu kɛ wulav ke acaalɛtu kɛ. Mpi tɔ, siyisuyɔ nyɛsɛyɛna i kawulaya ke tonɛ.

¹³ Tɔm kuvisiyitu ke wulav caaki, na i sɛɛla mpa pa yɔɔtɔyɔ tampana tɔ.

¹⁴ Wulav pɛáná tu pɛsɛyi na i kɛ yulu. Ama lamayasɛɛ tu hɛɛsɛyi-yɛyɛ.

¹⁵ Ye wulav isɛntaa hɛtaa, pɛ haaki i yɛlaa ke weesuyu kɛ, na i kupantu wɛ isu toomaya tɛv.

Yulu wɛɛv ke lɛlaa kin na i kulapɛle

¹⁶ Pɛ kɛla teu si yulu i wɛɛna lamayasɛɛ, na mpi i kɛ wɛɛna wɛla tɔ. Yaa i wɛɛna layatu na mpi i kɛ wɛɛna liyitee tɔ.

¹⁷ Siyisilaa mpaav ntɛ isayatu cɔluyɔ. Wei i fenjiyi i tɛntɛ tɔɔ tɔ, i weesuyu ke i kentiyi.

¹⁸ Kalampaani wakɛlayɛ yulu kɛ. Iɛna isɛcav nɛa hu-i.

¹⁹ Pɛ kɛla teu si yulu i pasa i ti, na i na kuvɛntɔnnaa pɛ kɛ, na mpi i na isɛcav nyɛma paa talayɛ kulɛɛkɛm tɔ.

²⁰ Wei i pɛɛkɛyi si i cɛkɛna tɔm tɔ i lanlɛ hulɛmɛyi kɛ, na wei ilɛ i laki Tacaa ke naani tɔ i nukɛ lɛlɛn.

²¹ Wei i lotu taa wɛ lamayasɛɛ tɔ i kɛ layatu kɛ, na isɛna tɔm wɛ lɛlɛn tɔ nkrɛyɔ tɔ pɛsɛyi yulu.

²² Lamayasɛɛ haaki a wɛɛntaa ke alaafɛya kɛ. Iɛna kuvɛlɛmɛn nɛa tɛki pa kuvɛlɛntu wahala.

²³ Lamayasɛɛ tu mayasayi kɛ na pɛcɔ i yɔɔtɔyɔ. Tɛnaya i tɔm pɛsɛyɛna yɛlaa.

²⁴ Tɔm kupantu wɛ lɛlɛn kɛ isu tunɛ setaya. Tɔ wɛ lɛsaya ke lɛlɛn, na tɔ haaki tɛnuyɔ ke alaafɛya.

²⁵ Mpaav nku n nyɛnɛyi kuvɛnku tɔ, kuvɛsɛyi na kɛ pɛna-nɛ sɛm taa.

²⁶ Nyɔɔsi tɛyɛna yulu ke tɛmlɛ. Mpi tɔ, i hiluyɔ caalɛyɛna-i.

27 Tetelatu tugi isayatu pale ké, na i tam náá nyaki isu kəkə.

28 Isayau kusəyi yooú ké. Uena katayasaya tu náá faki cewaa.

29 Mvuntu tʉsəyi lelai ké, na í pukina-weyɛ mpaav isayau taa.

30 Wei i wiisiyi ise na í kpa mǎntǎna tǎ, isayatu ke i caaki. Halɪ i tu tema tǎ lapu.

31 Nyɔɔsi kuhulmasi ké teeli pulɔyɔ. Mpi tǎ, tampana tǎnɔla kasəyaya nté weesuyɔ kutayalɔyɔ.

32 Wei u mɔyi pááná ke lɔn tǎ, i we sana na aka. Na wei i kraaki i ti tǎ i kǎla wei i leekəyi acalɛ tǎ.

33 Pa mayasəyi pile ké si pá nyi nti tu kǎ tǎ. Ama Tacaɔ nyǎmna kuvɔcɔtu.

17

1 Pǎ kǎla teu si yulɔ í nyasa motiya kpete na heesuyɔ, na mpi paa saaki-ɲ tǎkpetekpete ke tǎyaya ɲka ka taa yooú weɛ tǎ.

2 Tǎmlɛ tu wei i wɛna lǎmayasǎle tǎ, i kraakəyi pǎyaya tetelatu lonte ké na í hiki i paa nyǎm ke kpancoou taa.

3 Kəkə ke pa wiiliyina wɔla, na liyitee nyǎɔlɔyɔ si, pa naa ku teu. Ama Tacaɔ mayasəyǎna yǎlaa lotunaa.

4 Tǎm nti tǎ fɛi teu tǎɔ isayau keɲna ɲkraɲɲ. Na pǎpǎtu náá nukɪ tǎm nti tǎ wakəlɔyi yǎlaa tǎ.

5 Wei i woniyi kunyǎntunaa tǎ pa ɲmalɔ Isǎ ké i tuuki. Na wei i paana lelu wahala tǎ, pu hǎ i ɲkraɲɲyɔ.

6 Saalǎnaa kusəyǎna kukpatǎlaa nyuyɔ, na cɛcɛnaa náá kusəyi pa piya nyǎɲ.

7 Tǎm kupantu u maki kumelɛmǎɲ. Ue isǎnaya kaloolaya ká maya yulɔ sǎsǎ?

8 Lǎlaa ná huuki si pa kuvɔɔv ká tu-weyɛ nyulɛlɛɲ, na pá waa pa tǎma tǎna taa.

9 Wei i lǎki isayatu nti i tǎɔntǎle lapa-i tǎ, i pɛekəyi sǎlɔyɔ ké. Ama wei i tǎsəyi-tǎyi i kuvɔɔtɔtu taa tǎ i faki taapalaa.

10 Kalǎnav waasəyi yulɔ layatu ké, na pá kǎli tipila naanɔwa ke kumelɛɲ tǎɔ.

11 Isayatu lapu ke isayau pɛekəyi. Ama tillu isayau ke paa pona-i.

12 Pǎ kǎla teu si ɲ sulina tǎɔlaya ɲka ka piya pǎ kpawa tǎ, na mpi n ká sulina kumelɛɲ ke saa wei i kumelɛntu kulaa tǎ.

13 Wei i leetəyi isayatu ke kupantu lonte tǎ, wahala kaa tɛ i tǎyaya taa.

14 Yooú caalɔyɔ weɛ ké isu akǎla tɔlɔyɔ. Kra nyá ti, taa yele na ku kǎ tǎ.

15 Yulɔ wei i haaki tampana tu ke tasəkǎle, na wei ílé í ha tasəkǎle tu ke tampana tǎ. Tacaɔ taa kraakǎna pa naaleye.

16 Paa kumelɛɲ tǎka liyitee si ku yaki lǎmayasɛɛ pu waasəyi-ku.

17 Ceu hulɔyi i sǎlɔyɔ ke tam ké. Lulɔyɔ tu tǎmlɛ nté si í sǎna wahala waatu.

18 Yulɔ wei i fɛina nyuyɔ taa mayasǎm tǎ, ɲni i saləyǎna niɲ na í mu i tǎɔntǎle kǎmlɛ.

19 Wei i sǎla yooú tǎ i sǎla isayatu ké, na wei ílé i hǎɲ i ti tǎ í polo wakəlɔyɔ taa.

20 Yulɔ isayau kaa na lanɲhulɔmlɛ. Uena isayatu yǎɔtɔlu náá hoti wahala taa.

21 Yulɔ wei i lola kumelɛɲ tǎ lanɲwakǎlle taa ké i weɛ. Kraɲtu caa kaa pǎsi na í yǎli.

22 Lanɲhulɔmlɛ ké kǎle kupante ké. Ama lanɲwakǎlle ná laki na mɔwa taa wɔli.

23 Isayau mɔyi toko tɛɛ kuvɔɔɲ wei i ká heləsi-i tampana taa tǎɔ.

24 Lǎmayasɛɛ we yulɔ layatu nǎɔ tǎ ké. Uena kumelɛɲ náá nyǎnəyi hatoo tetu tǎnaya.

25 Pǎyaya kumelɛɲ wakəlɔyi ka caa lanɲle ké, na ká tu ka too kululu ke nǎɔsɛɛ.

26 Pǎ fɛi si ɲ pɛli kǎmlɛ ke wei i tǎm ta si tǎ. Yaa ɲ hǎ wei pa tɔyɔna tǎ i ɲkraɲɲyɔ ke i tampana tǎnyuyɔ tǎɔ.

27 Wei i nyǎmá i ti krau ke tǎyǎɔtǎle tǎ, i ké nyǎntu ké, na wei i lǎmayasǎle we tǎpamm tǎ, i ké yulɔ layatu.

28 Paa kumelɛɲ mayamaya sumna ku nǎɔsəyǎna lǎmayasɛɛ tu ké. Ye wei i sula i nǎɔ tǎ i ké layatu ké.

18

¹ Wei ɪ fakəna ɪ mpaɪ tɔ ɪ kɔnyuləm tike kɛ ɪ pɛɛkəyi. ɪlɛna í muɣi pááná na lámayasələ nyəm təna.

² Kómɛlɛɲ laŋlɛ u hɛɛkəna layatu. Ama ɪ mayamaɣa ɪ huwɛɛ huɔɔyɔ kɛ ɪ sɔɔlaa.

³ Ye isayatu í kəma, footuyɔ kəɲna, na tetelatətu náá kəna fɛɛɛ.

⁴ Yulɔ kuyɔɔtɔtu lumaa kɛ isu lum sɔsɔm. ɪlɛna lámayasɛɛ náá wɛ isu lɔɔu sɛɛɔ lum mpi pə ɲmaaki tɔ.

⁵ Pə fɛi sɪ ń nya isayau isələ na ń pé tampana kɛ a tu.

⁶ Kómɛlɛɲ kuyɔɔtɔtu taa sita yooú kɛ, na ɪ nɔɣɔ taa tɔm kəɲna ɲkuma.

⁷ Kómɛlɛɲ kuyɔɔtɔtu wakələyi-kuyɔ, na tɔ kraa-kuyɔ katəka nyəm.

⁸ Kataɣasətɔnaa kuyɔɔtɔtu wɛ kɛ isu kɔnyulɔyɔ tɔɣɔnaɣa, ɲka ka tiiki hatoo yulɔ hiluyɔ taa tɔ.

⁹ Felentú na wakəllɔ pa kɛ yulɔ na ɪ neu kɛ.

¹⁰ Tacaɪ hətɛ ntɛ kəkentim toɲ nyəm. Siyisilu tɔyɪ kɔɔɔyɔ na í naaki nyɔyɔ.

¹¹ Toɲ tɔ ná nyənəyi ɪ wenav kɛ kolɔɲa ɪcatɛ toɲ nyəntɛ kɛ, na í mayasəyi sɪ pu kenti ɪ tɔɔ.

¹² Kalampaani pukina yulɔ kɛ təkɔisile kɛ. Pə wɛɛ sɪ ń pasa nyá təyi na pácɔ nyá nyɔyɔ kulɪ.

¹³ Wei ɪ cɔɔ tɔm na í ta nuta-tɪ tɔ, ɪ huləyi kómɛlɛntɔ kɛ, na ɪ yeki na pá wonɲiyi-ɪ.

¹⁴ Yulɔ lámayasələ waasəyi-ɪ kutəɲ taa kɛ. Ama ye ɪ apalɔtu hoowa awe kraasi-tɪ?

¹⁵ Yulɔ wei ɪ wɛ layatu tɔ ɪ pɛɛkəyi nyəm kɛ, na lámayasɛɛ tɔ náá kɛɲ ɲkraɲɲ kɛ nyəm tɔm taa.

¹⁶ Kucɔɔu hav huləyi yulɔ kɛ mpaɲ paɣalɛ kɛ, na pá yeki na í nyəɲ sɔsaa.

¹⁷ Sumaɣa lɛɲka í fɛi lɛɲka kələyi wula kɛ.

¹⁸ Pa mayasəyi pile kɛ na pá hɛɛsɪ yooú, na pá fayasɪ toɲtɔnaa.

¹⁹ Ye n pəntəna nyá taapalɔ, ɪ kɔpəntənav kəla katɛ kɛ kolɔɲa toɲ nyəɲka tusuyɔ. Na ye í yooowa, mə kɔpəntuyɔ kəla katɛ kɛ kutuluyɔ ɲku pa kaləsəna məɲkuuli toɲ nyəɲ tɔ ku taa sɔyɔ.

²⁰ Yulɔ nɔɣɔ kulɔlum kɛ ɪ haki ɪ hiluyɔ taa.

²¹ Səm na weesuyɔ pə wɛ nsəmlɛ niɲ taa kɛ. Ye wei í sɔɔla yɔɣɔtaya ɪ ka tɔɣɔ ka kulɔlum.

²² Wei í hika alɔ, pɔntɔ laŋlɛ hulɔmmaa kɛ. Pɛɛɛɛ kɛ Tacaɪ lapa-ɪ.

²³ Kɔnyəntɔ na yɔɣɔtəɣəna niɲ tɛkuyɔ kɛ. ɪlɛna toɲ tɔ náá yɔɣɔtəna toma.

²⁴ Taapalaa wɛɛ na pá pukina təletɛ taa yaa. Ama taapalaa lɛlaa wɛɛ na pá kəla teu kɛ neu.

19

¹ Kɔnyəntɔ wei ɪ təɲəyi tampana tɔ, ɪ kəla teu kɛ yulɔ wei ɪ yɔɣɔtəyi isayatu na í kɛ kómɛlɛɲ tɔ.

² Nyəm laɲuyɔ fɛi nɔɣɔɔ kɛ teu. Na wei ɪ kɔpətiliyɪ pɔɔɔpɔ taa tɔ ɪ pəntəyi kɛ.

³ Kómɛlɛntɔ sɔsəyi lɛlaa kɛ wahala taa. ɪlɛna pá muɣi Tacaɪ na pááná.

⁴ Liyitee tɔ taapalaa sɔsəyi kɛ. ɪlɛna kɔnyəntɔ nyəma náá lɔɔki-ɪ.

⁵ Pəpətu aseeta ləsɔɔ ɲkraɲuyɔ na ku həm kɛ. Mɔv tətəɣɔ loollu kaa fiti saləka wei ɪ mɔna-ɪ tɔ.

⁶ Yəlaa samaa puɣusiyɪ yulɔ wei ɪ haana lotu kulɔmtɔ tɔɣɔ, pa təna pa camna kɛɛ wei ɪ haaki kucɔɔɲ tɔ.

⁷ Kɔnyəntɔ newaa luyɔ ná lukɪ-ɪ kɛ. Mɔv tətəɣɔ ɪ taapalaa ná lɔɔki-ɪ. ɪ caa-wɛ u naa-wɛ.

⁸ Wei ɪ sɔɔla nyɔyɔ taa mayasəm tɔ ɪ sɔɔla ɪ təyi, wei ɪ təka layatu tɔ ɪ laŋlɛ huləməyi kɛ.

⁹ Pəpətu aseeta ləsəɔ ɲkraɲuyɔ na ku həm kɛ. ɪlɛna kaloolaya tɔ náá lɛ.

¹⁰ Pə ta mɔna sɪ pé cayana kómɛlɛɲ kɛ teu. Mɔv tətəɣɔ pə ta tu mɔna sɪ yom í ɲmakəli awulaa.

¹¹ Yulɔ wei ɪ pɛɛkəyi sɪ í cɛkəna tɔ u muɣi pááná kɛ ləɲ. Pəyele ɪ sɔɔki isayatu nti lɛlaa lakɪ-ɪ tɔɣɔ na pá kusəyi ɪ nyɔyɔ.

¹² Wulav pááná wɛ kɛ isu tɔɣɔlaya nyusuyɔ tɔ. ɪlɛna ɪ kɔpəntɔ wɛɛ isu aɲkɔpələɛ kraakuyɔ nyutɔ tɔ.

13 Pəyaya kumelenj ké wahala ke ka caa ké. Ilena alv tòm tu náá wee isu tev lum tosyu kutamsa tó.

14 Nyá caa səkəna na í yelina-ŋ wenav na təyaya. Ama Iso haakəna alv wei i wena ləmayasəle tó.

1. 15 Felentú tɔyona yulv ke tapayun. Pəyele hatəŋmulv u naaki tɔyona.

16 Wei i təkəyi kusəsutv tó i weesyuyv ke i kentiyyi. Ilena wei u feŋiyi i təntə tó tó ílé í sí.

17 Wei i wena konyəntv pətətəle tó, pə wee isu Iso ké i kəntaa, i ká feli-i i kɔpantv ntəyi.

18 Kpuli nyá pəyaya ke saa wei n teeləyi si kaa la teu tó. Ama taa teləsi mpəle na n kə-ke.

19 Wei i pááná teləsa mpəle tó, i muna pá peli-i kəmlə ké. Ye n tu yela-i m̄púyó lapv, n səsə-i tɔŋ ké si í ləli.

20 Nu layatv tasuyv na n̄ m̄v seɣesuyv. Ilena n̄ pəsi ləmayasəe tó.

21 Yulv tɔyi təma paɣale pɛe ké. Ama Tacaa luyv nyəntv lakəna.

22 Mpi pa caana yulv tɔɣəle i kɔpantv lapv. Konyəntv kəla teu ke pəpətv.

23 Tacaa nyamnav haaki weesyuyv ké, na yulv həntəyi ahoov na i haɣanaya wahala u kəŋ.

24 Felentú susəyi i ninj ke nyənaya taa. Ama u pəsəyi si í kpaasi-i i nɔɣə taa.

25 Ye pa mapa wonju, kumelenj ná mayasəyi kɔ nyuvv taa ké. Ye pa kaləna yulv layatv i pəsəyi nyəntv ké.

26 Pəyaya ŋka ka wakələyi ka caa, na ká tɔyoni ka too tó, ka ké pəyaya ŋka ka tɔyi fəele tɔɣə.

27 Ma pəyalv, ye seɣesuyv ŋku ku hatələna-ŋ nyəm təm tɔɣə nuw.

28 Aseeta tv wei i ke kpete tó, i wonjiyi tampana tənuyv ké, na asayaa náá nyuləyi isayatv lapv.

29 Wonjlaa tó ké ŋkranuyv həm wee, na ŋkuma náá wee kumelenj siyile tó.

20

1 Solum susəyi yulv ke kalampaani ké. Ilena solum tɔŋ nyəm náá sɔsi-i yooov taa. Ləmayasəe fəi tv haakəna i təyi pə taa.

2 Wulav pááná wə ké isu tɔɣolaya nyusuyv, wei í kpaasa-ye i ká si.

3 Yooov selv wena teeli ké, kumelenj tike kaŋna nyuvv ke pə taa.

4 Hátó wei i lapa hatəŋmuləm ke toomaya taa tó, u kɔŋ pɔlvuyv saləŋ waatv.

5 Yulv hɔwəe wə poolvŋ ké isu lum seelaa ke tetv tɛ. Ləmayasəe tv tike pəsəyənə a ləsyuv.

6 Yəlaa tuutuuma saŋna pa ti si, leləa í la-wəye naani. Ama pə wee katə si n̄ hiki naani tv na tampana.

7 Tampana tənlv wei i tɔŋ teu tó, i waali piya nyəŋ lapa lelenj ké.

8 Wulav í caya təm hɔvv, i naaki isayatv ke kpakpaa ké.

9 Nɔɣəlv u pəsəyi na í yəɣəti i taa si i ta pənti. Yaa i lu kɔpəntuyv paa taa.

10 Yunj mayasələya yaa tayaləŋ nyənka ŋka ka ta siyisi tó, Tacaa nyənəyi-keye acaalətv ké.

11 Apalv pəyaya yaasi taa ké pə naakəna si, ka təntə ká siyisi na tó wəe teu.

12 Nkranuyv ŋku pa nukəna, na isələ nte pa naakəna tó, Tacaa lapəna pa naale.

13 Taa nyuli tom, pə taa kəə na n̄ pəsi konyəntv. Ye n caa si n̄ tɔɣə na n̄ haɣa cayana nyá isə.

14 Yampayati nɔɣə taa na pə tusa-m ké. I luki kpeenə ilena í kpasəyi aməkəŋ.

15 Wula na pɛe nna a pɛekuyv wə katə tó pə tólaa ké təhə. Ama yəlaa ləmayasəe nyəma hikuyv wenna katə.

16 Ye nɔɣəlv sənja si m̄svlv í tɔɣə-ŋ kəmlə, m̄v sənlv capa ke təlvma ke n ta nyi m̄svlv tó pə tó.

17 Nm̄lv tɔyona wə lelenj ke teu ké. Pə keesəyi ilena ká pəsi isu pətuwee ke nɔɣə taa.

18 Layatv tasuyv tó ké yulv pəsəyi na í la təma. Ye n caa n tɛe yooov, caya na n̄ mayasi teu.

19 Katayasətv kuliyi təm kɔŋmesətv tó ké. Cəlv yəlaa mpa pa yəɣətəyi katatələya tó.

20 Ye wei i túb i too yaa i caa, i weesyuyv tɔŋ ké isu səkpetuyv taa kəkə.

21 Wei i paala wenav ke holoholo ke tanəŋ tɛe tó, pə kaa tɛesəna-wəyi kɔpantv ke kooluyv.

22 Taa tó si n lɛetəyi isayatv. Tó Tacaa ke naani i ká waasi-ŋ.

- 23 Tacaa luyü fei mayasəlaya isayaa. Ii caa sanəya wei i ta təŋ tə.
- 24 Yulü u pəsəyi na í nyi i mpaav. Tacaa fenjiyina i weesuyü təə.
- 25 Isu yulü sukuyü nəyö ke Isə si i ká la pulü, na í ta mayasəta si i ká pəsi yaa i kaa pəsi tə, pə ké asola ké.
- 26 Wulav ləmayasəe tu cəkəyana asayaa ké, na í ləsəyi-we na í hən pa ŋkraŋŋ na pətətəle fei.
- 27 Yulü ləmayasəle nte kəkə ŋka Tacaa tuwa yulü taa si ká naaki hatoo i lotu taa tə.
- 28 Kúpantü na tampana kentiŋina wulav. Kúpantü ke i təkəna i kawulaya kumte.
- 29 Tənyü taa alaafəya kusəyana ifepile nyüyü, na nyəəsi kuhulumasi náá kusi kukpatəlu nyəŋku.
- 30 Yulü wei I lakı kawalaya tə pə kəəle nté hiŋ, ilena mapu náá tu yulü ke ləmayasəe.

21

- 1 Wulav we Tacaa niŋ taa ké na Tacaa lakəna-i isəna i səəlaa tə. Isu lum kpenyuyü pəyö taa tə.
- 2 Yulü kulapəle təna siyisa inəyi. Ama Tacaa mayasəyana paa wei i lotu.
- 3 Tampana tənuyü na kusiyisim lapu ke Tacaa caaki, na pé kəli kətasi.
- 4 Kalampaani na təhəm nté asayaa kulapəle, na mpü inı pə kəna isayatu.
- 5 Pə təəlayana yulü latu wei i wəna nyüyü taa mayasəm təyö. Ama petepete tu ná tənna lanuyü ké.
- 6 Wənav mpi yulü puŋusaa na í hiki tə pə we kpete ké. Pu leeliyi, pácó pə kəŋna səm.
- 7 Asayaa müsəŋ pukina-wəye təlete taa ké. Mpi tə, pa luyü fei tampana tənuyü.
- 8 Yulü isayav mpaav koŋlaa ké. Iləna kúpama nyəŋku náá siyisaa.
- 9 Pə kəla teu si yulü í hənti cokiya taa, na mpi í na alv təm tu paa kaa nan taa tə.
- 10 Isayatu lapu ke yulü isayav pəkəyi, paa i taapalu mayamaya u huləyi iləye suulu.
- 11 Kalampaani tu ŋkraŋyü həm taa ké kumeləŋ ná hikiyina ləmayasəe, na ləmayasəe tu náá waa seyesuyü ŋku i nukı tə ku taa.
- 12 Tampana tu Isə fenjiyi pə təna mpi pə lakı asayaa téesi taa təyö, na í tusiyi-wəye wakəlyü taa.
- 13 Ye konyəntü wiiki na nəyölv təkəyi i ŋkraŋŋ, pəntü ká kəə na í wiiki nəyölv kaa cə-i.
- 14 Mukayate ke kucəəv ke pa heesəyana pááná, na ŋmesav kucəəv náá heesi yooü səsəəv.
- 15 Yulüpan lanle heekəna tampana tənuyü ké. Iləna pé wakəli isayalataa.
- 16 Yulü wei i yeki ləmayasəe mpaav tə, sətəa kpekəle taa ké i ká heesi.
- 17 Wei i səəla i mayamaya i lelen nuw tə i we lanuyü taa ké, na wei i səəla sulum na nim təyö tə i kaa wəna liyitee ke səsəm.
- 18 Mpa paa tən Isə na pa taa tə, na kiin kisilaa pa təkı wahala wei tampana tənlaa na kúpama kaa ná təyö.
- 19 Pə kəla teu si yulü í caya nyutu taa, na mpi í na alv təm tu na pááná kusulü paa caya tə.
- 20 Layatu ŋmesəyi wontu kúpantü ke i təye. Ama kumeləŋ ná təkı pə təna.
- 21 Wei i pəkəyi siyisuyü na kúpantü lapu tə, i wəna weesuyü na i tənəyi tampana na i nyüyü kulaa.
- 22 Ləmayasəe tu sükı yoolaa taa yoolaa icate taa ké, na í yəkı mpi pele paa wəna naani tə.
- 23 Wei i fenjiyi i kuyəyətütü tə, i cəlyi i ti na wahalanaa ké.
- 24 Kalampaani tu na isətoosile tu wonjiyi pə tənaya, na isəcav naaki i yaasi təna taa.
- 25 Felentü lanəyi i konyuləm iləna í si. Mpi tə, u caaki təmlə lapu na i niŋ.
- 26 Paa kuyaku ŋku leləa ná paasəyana pa təyəntələnaa nyəm nyulöyü. Ama siyisilu ná haakəna luyü kulumuyü ké.
- 27 Asayaa kəhaan ké acaalətu ké. Iləna pé tu kələna saa wei pa haakəna huwəe asayəe tə.
- 28 Pəpətv aseeta tu ká si ké. Ama yulü wei i nukı tə, ilé i ká yəyətəyi tam ké.
- 29 Yulü isayav ná nyəŋsəyi i isəntaa ké. Iləna tampana tənlu náá seesa isələ.
- 30 Yulü nyəm na i layatu na i ləmayasəe ta ha-i mpaav si í kisi Tacaa luyü nyəntü.

³¹ Pa kpeeləgi yoolaa kpaɣanəŋ ke yoo wule yaa. Ama Taca haakəna akaito.

22

¹ Pə kəla teu si nyá hətə í yaa, na mpi n ká wɛna wɛnaw səsəm tɔ, pɛlɛ kəla wola na liyitee nyəɣətɔ ke teu.

² Liyitee tɔ na konyəntɔ pa wɛ kulɔm kɛ. Taca nmana pa tana.

³ Nyɔɔ taa maɣasəm tɔ loosiyi wahala ke pooluŋ, ɪlena í nɛmli. Ama kumelɛmən ná laki awusa, ɪlena pə nukɪ-wɛ.

⁴ Ye yulɔ pasəyi ɪ ti na í nyaŋna Taca, pə kasəyaya ntɛ wɛnaw na teeli na weesuyɔ.

⁵ Səwa na katəsi pə wɛ yulɔ isayaw mpaaw taa kɛ. Ye wei í sɔla ɪ ti pə wɛɛ si í cɔlɔ-kɔ.

⁶ Hóláɣi pəyaya ke mpaaw nku kaa tən tɔ. Paa ka kɔma na ká kpatəli ka kaa yeke-kɔ.

⁷ Liyitee tɔ nmakələgi konyəntɔnaa kɛ. ɪlena kəntəlaa ná pəsi mpa pa kəntəyi-wɛ tɔ pa yoma.

⁸ Wei í tuuwa mpi pə ta siyisi tɔ, wahala ke ɪ kuŋ. Na ɪ rááná kpatúyú ká saali yem.

⁹ Pɪ tənɪ kɔpantɔ latɔ ke nɔɔsi kɔpənɪ kɛ. Mpi tɔ, ɪ haaki konyəntɔ ke ɪ təɣonaya.

¹⁰ Təɣonɪ wonlu, ɪlena yoo tɛ, na həm na kutuyɔ su tənaya.

¹¹ Yulɔ í sɔla wei ɪ lotu taa wɛ tənəŋ, na í yəɣətəyi pɛlɛ təm tɔ, wulaw ntɛ pɔntɔ taapalu.

¹² Taca kentiyi nyəm tɔ kɛ, na í liyitiyi asayaa kuyəɣətɔtɔ.

¹³ Felentú kuyəɣətɔtɔ ntɛ si: Təɣalaya wɛ awalɪ. Ká taa kɔ na ká ku-m hapələ tɔ.

¹⁴ Alɔ tetelatu kuyəɣətɔtɔ kɛ púyú luman nyəŋku kɛ. Taca ləwa wei tɔ pɔntɔ hotiyina ku taa.

¹⁵ Kpaŋyɔ nyəna pəyaya taa. ɪlɛ sɛyɛsuyɔ tipilaya ká waasəna-kɛ.

¹⁶ Ye n muɣuliyi konyəntɔ n waasəyi-ɪ kɛ, na wei ɪ haaki ton tɔ, ɪ təyi ɪ susəyi konyəŋ.

Laakali təmnaa waani waani

¹⁷ Ke nkpənɪ na n nu ləmaɣasɛ nyéma təm, na n tókɪ ma nyəm ke nyá taa. ¹⁸ Mpi tɔ, pə wɛ teu si n tókɪ-təyi nyá taa na tɛ wɛɛ nyá nəɣɔ taa. ¹⁹ Na pécó n tó Taca ke naani, ɪlɛ maa sɛyɛsi nyá maɣamaya ke saŋa. ²⁰ Ma tasa-n layatɔ na ləmaɣasɛ təm isɪ hiu na naanɔwa, ²¹ si pə sɛyɛsi-n təm naani nyəntɔ na tampana nyəntɔ, na n cɔ tampana ke wei ɪ tila-n tɔ.

²² Taa lɛɛki konyəntɔ ke ɪ icantɔ tɔ. Pécó taa muɣuli wahala tɔ ke təhɔlɛ. ²³ Pə taya pɔlɔ, Taca ká sɛna pa tɔ na í ləsi mpa pa lɛɛka-wɛ tɔ pa weesin.

²⁴ Taa puki rááná tɔ tɛ, pécó nyá na mɔsɔŋtɔ í taa tɔ. ²⁵ Pə taa kɔ na n kɛna-wɛ na pá pəsi-n isɪ katəka.

²⁶ Taa sɔ mpa pa suki nɔɔsi ke yem, yaa pa muɣi lelɛ kəma tɔ pa taa. ²⁷ Ye n fɛina si n fɛli, paa kɔsi-n na pá kpaɣa nyá kɔhəntuyɔ maɣamaya.

²⁸ Taa tuusi tɛtɔ tonja kɔpənaya nka nyá caana suwa tɔ.

²⁹ Awulaa kin ke wei ɪ nyámá ɪ təmle lapɔ ke teu tɔ ɪ cakɪ, ɪ cakɪ kpaɪ nyéma kin.

23

¹ Ye n caya yulɔ səsə mɔtɔ nyənaya tɛɛ, paasəna təɣonaya nke na n lá laakali. ² Ye n kəla hiluyɔ, nɛmusi-kɔ. ³ Taa nyənɪ ɪ təɣonaya kɔpənka teu na n kəli ntayama lipu, ntanyɪ səm kɛ.

⁴ Taa kuyi nyá təyi yem na n pɛkəyi wɛnaw, yeke pə təm hɔɔ. ⁵ Liyitee məkəyi kɛ, n ta tu hikita cayalɛ si, n na-yɛɛ nav maɣamaya. Pə nəɣəsəna kɛ isɪ a wɛna kɛŋ isɪ həkələ na á kuləyi na á tɛki pooluŋ.

⁶ Nyá na lɛɛtɔ í taa kaa. Taa tu nyuli ɪ təɣonaya kɔpənka. ⁷ Mpi tɔ, ɪ taa fɛi isɪ n naakuyɔ-ɪ mpɔ tɔ. ɪ yaa-n kɛ si: Kɔ na n təɣɔ yoo. Pécó ye n sɔwɔ ɪ taa, ɪlɛ sɛɛsi. ⁸ Ye n kəma n cəkəna mpɔ n ká tó ɪ təɣonaya nkeɛ. ɪlɛ nyá təm kɔpantɔ yəɣətuyɔ mələ yem keɛ.

⁹ Taa heeli kumelɛŋ ke təm, ku kaa nyi tɔ ləmaɣasɛɛ.

¹⁰ Taa tuusi tɛtɔ toosi kɔpənɪ. Pəyele taa sɔ suluwaa tɛtɔ taa. ¹¹ Pa wɛna tɔ sɛnɔ ton tɔ kɛ. ɪnɪ ɪ ká hɔnana-n na pa nəɣɔ.

¹² Mɔ nti pa sɛyɛsəyi-n tɔ na n nu nyəm təm.

¹³Taa kisi nyá pəyaya ke segesyɔ, tipilaya u kɔyɔ-ke. ¹⁴Ye n casa-kege tipilaya, ka weesyɔ ke n yakɔ atətəle taa.

Cece layatu tasɔyɔ ke i pəyalɔ

¹⁵Ma pəyalɔ, ye n wɛna ləmayasɛɛ, ma lanle ká hulumɔ kɛ́. ¹⁶Ye n tənəyi tampana ke nyá kɔyɔtɔtɔ taa ma taa hɛɛwaya.

¹⁷Taa nyuli asayaa ke paa pəcɔ. Ama nyənna Tacaa ke tam. ¹⁸Waatu inəyi nyá lanle ká huləmənna mpi pu mayana-ŋ tɔ. Ue nyá tɛlɔyɔ kaa saali yem.

¹⁹Ma pəyalɔ, nyáá ke ŋkpanŋ na ŋ wɛna ləmayasɛɛ na ŋ tən mpaav kusiɣisuyɔ. ²⁰Nyá na sɔlɔnyɔlɔa na lulutunaa í taa kaa. ²¹Pə taya pulɔ, sɔlɔnyɔlɔ na lulutu pa tɛsəyənna konyɔŋ kɛ́. Uena felentunaa náá tɛsənna pəcɛka suuu.

²²Nuna nyá caa, inɔ i lɔlənna-ŋ. Taa lɔ nyá too ke waatu wei i kpatɔlɔa tɔ. ²³Tənəyi tampana, na ŋ wɛna ləmayasɛɛ, na ŋ təkəyi segesyɔ, na ŋ wɛna layatu. Taa wakəli pə taa pulɔ. ²⁴Tampana tənɔ caa yɔlɔyɔ kɛ́. Wei i lɔla ləmayasɛɛ tɔ tɔ i lanle ká hulumɔ kɛ́. ²⁵Nyá too na nyá caa pa lanja í hulumɔ. Alɔ wei i lɔla-ŋ tɔ í yɔlɔ.

²⁶Ma pəyalɔ la-m naani na ŋ tən ma ikpatɛ. ²⁷Mpi tɔ, alɔ yelɛyɛle tɔ na lɛlɔ alɔ pa wɛ asola kɛ́ isɔ lumaŋ púyú. Yaa ləkɔ sɔsɔ wei i nɔyɔ ta wali tɔ. ²⁸Pa papəyi apalaa ke isɔ ŋmulaa. Na pá sɔsəyi yɔlɔa ke asayaa tɔ.

Sɔlɔnyɔlɔ tɔm

²⁹Awe isɛ sɛɛna təkai, na í yooki tam na í kaləyi təkɛkɛkɛ, na í wɛna hiŋnaa na pə feina huwɛɛ, na pá laki-i waiyo? ³⁰Wei i nyɔkɔ sɔlɔm ke kutamsa na í pɛkəyi sɔlɔm ton nyəm situyɔ tɔyɔ. ³¹Taa nyənɔ sɔlɔm teu ke pə sɛɛ atɪŋkpa taa, na pá wasəyi na pə tɛɛɛ fei kate ke luyɔ tɛɛ tɔ. ³²Ama pu tɛsənna-ŋ nyasuyɔ kɛ́ isɔ tɔm, na pá yaya-ŋ isɔ paasəle. ³³N ká naaki tɔm ke yem yem kɛ́ isɔ toosee na nyá ləmayasɛɛ na nyá kɔyɔtɔtɔ hɔlɔ yem. ³⁴Na pá wɛɛ-ŋ isɔ tenku taa kɛ́ n wɛ kpulɔyɔ nyuyɔ taa, na pə fiisiyi-ŋ. ³⁵Hali n ká yɔyɔtɔ si: Pa mpa-m na pə kɔ-m pə ta wu-m. Pécɔ ma ta tu nav. Ue pə cɛ ma tɔ na má tasa atɪŋkpa.

24

Ləmayasɛɛ tɔ na isayav pa tɔm

¹Taa nyuli asayaa. Pəyele taa sɔlɔ si ŋ wɛɛ pa kin. ²Wakəlyɔ tɔm ke pa mayasəyi, na pa nɔsɔ yɔyɔtɔyɔ isayatu tɔm.

³Nyəm ke pa sukəna təyaya kite, na pá ŋma-ke na ləmayasɛɛ. ⁴Layatu ke yulɔ suuliɣina i kutulɔŋ ke liyitee wontu na kɔpantɔ.

⁵Yulɔ ləmayasɛɛ tɔ wɛna ton kɛ́, na nyəntɔ náá sɔsəyi kpelikpeka. ⁶Mpi tɔ, nyuyɔ taa mayasəm ke n ka yona yoo. Uena layatu tasɔlɔa payale waasəyi-wɛyɛ sɔsəm.

⁷Nyəm tɔm tɛɛwa kumɛlɛŋ kɛ́, kɔ kaa kuli nɔyɔ ke təhɔle taa.

⁸Wei i tɔyɔ isayatu pəle tɔ, i pəsəyi acilayatu tɔ kɛ́. ⁹Kumɛlɔtɔm mayasuyɔ kɛ́ isayatu kɛ́, na yɔlɔa u caa wei i paana lɛlɔa tɔ.

¹⁰Ye n lɔ apalɔtɔ ke lanwakəlle kuyaku wule, nyá ton ke lanwakəlle kɛ́.

¹¹Waasi mpa lɛlɔa hən na pá pukina təkule tɔ, lɔ na pá taa kɔ-wɛ. ¹²Ye n tɔma si n ta cəkəna, lɔ ná nyəmá pə tənna. I feŋiyɔ kɛ́ na í fɛlɔyi paa wei isɔ i lapa tɔ.

¹³Ma pəyalɔ tɔyɔ tun, i wɛ teu kɛ́. Setaya ká wɛɛ lɛlɛŋ ke nyá nɔyɔ taa. ¹⁴Mpu tɔtɔyɔ ləmayasɛɛ ká waasi-ŋ. Ye n təkə-yɛ, nyá lanle ká hulumɔ. Ue nyá tɛlɔyɔ kaa saali yem.

¹⁵Taa lɛkəna acilayatu ke siyisilu təyaya. Pécɔ taa yele na í na-ŋ i tɔcayale. ¹⁶Paa siyisilu ká hoti tɔm naatosompəyɔlɔa i kuləyi kɛ́. Ama asayaa ná canyɔyi wahalanaa taa kɛ́.

¹⁷Nyá kolontu í hotaa taa won. Pəyele ye i cɛŋlɔyi taa yɔlɔ. ¹⁸Tacaa taa ká kpana-ŋ na í yele nyá kolontunaa ŋkpanuyɔ həm.

¹⁹Nyá taa í taa kpana asayaa. Pəyele taa nyuli-wɛ. ²⁰Pa kaa waa pulɔyɔ cele, pa kən saalɔyɔ kɛ́ isɔ fətəla tenyɔ tɔ.

²¹ Ma pəyalu, nyana Taca, na wulau, taa krentəna mpa pa luki pə tənaya layasuyu tɔ. ²² Pa wakəlyu ká kɔ́ kɛ tɛlu, nəyɔlu kaa nyi wahala wei Iso na wulau paa tu-we tɔ.

Ləmayasɛɛ nyáma layatu tasuyu lempi

²³ Nti ləmayasɛɛ nyáma tasa yəyɔtuyu tɔyɔle si: Pə fei si ma nyəma-i í wɛɛ huule taa. ²⁴ Ye huulu hawa tasəkəle tu ke tampana, yəlaa tənə taa kraana-i kɛ na pá tənɛsi-i mpusi. ²⁵ Mpa pa hɔŋ tasəkəle tu ŋkraŋuyu tɔ. Pə cakəna-weyɛ teu kɛ na paa wei í sɛɛki-we.

²⁶ Yulu tənuyu tampana na í cɔ tɔm tɔ, mpu pə huləyənə taapalle kɔpante.

²⁷ Taa hulina tɔyaya wɛnau na n feina tawa, yaa mpi n ká tɔyona tɔ.

²⁸ Taa kaləna nyá tɔyɔntəle ke yem, n caa si n loolina nyá nəyɔ na? ²⁹ Taa tɔ si: Isəna i lapa-m tɔyɔ maa lapi-i. Maa lɛɛti paa wei kɛ isəna i lapa tɔ.

Yulu wei i kɛ felentú tɔ i tɔm

³⁰ Mpyúy kuyaku nakuli, ma tənəna felentú wei i feina ləmayasɛɛ tɔ, i tuŋ taale kiŋ. ³¹ Səwa na nyutu isayatu pə nyaləna. Halu i kolunja pɛɛ nyəŋka ná tima. ³² Ilena má nyənə mpi ma ná mpu tɔ, na má mayasi pə tɔm ke ma taa na pə sɛyɛsi-m. ³³ Nyá si n ká tɔli nyá ti, na n tu nyá niŋ ke nyá nyuyu, na n too pəcɔ na n heesi. ³⁴ Waatu inu konyɔŋ ká ta-ŋ mɛlɛmɛle, na wahala tutu-ŋ isu yoolu na i wontu.

25

¹ Salbməŋ atuwa lenna nna Yuta wulau Isekiasu yəlaa kpeyelaa tɔyɔlu.

Atuwa lenna

² Mpi pə tɔyɔ Iso kɛ teeli tɔyɔle timpi i laki ŋmɛsəu tɔ, na mpi pə tɔyɔ awulaa ke teeli tɔyɔle timpi pa pɛɛkəyi si, pá cəkəna kŋmɛsəm tɔ.

³ Isu isɔtənyu kulaa na tetu lim tɔ, mpyúy awulaa ləmayasɛɛ wɛɛ.

⁴ Ye pa tayana liyitee nyəyɔlyu, koolu luki-kuyu pulu kɔpam kɛ. ⁵ Mpu tɔtɔyɔ ye pa tɔyona yəlaa asayaa mpa pa wɛ wulau kiŋ tɔ, i tənəyi siyisuyu kɛ na i kawulaya yoo ton.

⁶ Taa hɔ nyá tɔyɔ wulau kiŋ. Pəyele taa caya səsə nəyɔlu i tɔcayale. ⁷ Pə kəla teu si pá kraasi-ŋ tɔmlɛ səsəle taa, na mpi paa tisi-ŋ na səsə nəyɔlu í caya tɔ.

⁸ Taa hulina nyá tɔyɔntəle ke nənyɔ yaa. Pə taa kɔ na íle í kuli nyá tɔ, íle isənaya n ká la?

⁹ Ye nyá na nəyɔlu í wɛna tɔm, í tayani-təyi mə taa mə tike. Taa kuli lelɔ kɔheelitɔ kŋmɛsətu tɔ. ¹⁰ Ntanyu i ká nu-ti na í kaləna-ŋ, na pə tu-ŋ feele tam nyəntɛ taa, na pə kú nyá nyuyu.

¹¹ Tɔm nti pa yəyɔta teu tɔ, tə wɛ kɛ isu wula wontuyu ŋku pa kəwa liyitee nyəyɔtu tɔ.

¹² Ye ləmayasɛɛ tu kaləyənə yulu na í nukɛ, pə teu wɛ kɛ isu wula kukuule yaa wula luluyu.

¹³ Isəna lɔm kuniyitim heesəyi yulu lanle ke hanaya waatu tɔ, mpu tɔtɔyɔ tɔm kəntu wei pa tu naani tɔ i heesəyi i səsə lanle.

¹⁴ Wei i kraaləyi kɔhau tɔm na í tá ha-ku tɔ, i wɛ isu tɛv piluyu na heelim yasɛ-ku tɔyɔ.

¹⁵ Suulu tu pəsəyi na í layasi wulau huwɛɛ. Mpu tɔtɔyɔ tɔm lɛlɛŋ nyəntɛ pəsəyi na tɔ yəki ton.

¹⁶ Ye n hika tuŋ, taa suli tɔyɔ, nyá taa ká kpa na n tɔ-i. ¹⁷ Taa puki kɔtamsa kɛ nyá taapalu tɛ, pá taa kɔ na í nyəyɔsi-ŋ na i taa kraana-ŋ.

¹⁸ Wei í ləsəyi aseeta pəpətu nyəŋ ke i tɔyɔntəle tɔ tɔ, i kuyi yulu tɔtɔyɔ isu akaluyu yaa layate yaa nyəmlɛ.

¹⁹ Si n la tetelatɔ ke naani kɛ lanwakəlle wule tɔ, pə wɛ asola kɛ isu n təkəna kete kɔpelle, yaa n tən tate.

²⁰ Si n yoo lanwakəlle tu ke yontu tɔ, pə wɛ kɔmɛlentɔ kɛ isu n lɛɛkuyu i toko ke watu waatu, yaa n liisuyu laamii ke i hiŋ taa tɔ.

21 Ye nyəḡasi í kpa nyá kolontu ha-í na í təḡə. Yaa lukətu wəna-í ha-í lóm na í nyəə. 22 Pə taya pulu, n lakuyu mpu tə, pə we ké isu mamala ke n pələxi í nyuyu taa. Pécó Tacaá ká læti-ŋ nyá kúpantu.

23 Isəna ilim ntəḡəŋ heelim kəŋna tɛv tə. Ḿpúḡú yəḡətaya katatəlaya kusəxi lelaa páána.

24 Pə kəla teu si yulu í hanti cokiya taa, na mpi í na alv təmtv paa kaa nan tə.

25 Isəna lóm kuniyitim kuyi lukətu tə, mpu tətəḡə təm kúpantu nti tə luna tɛtv pooluŋ tə tə wɛɛ. 26 Isəna hite lóm cuyətəxi na pá wakəli seelv tə, ḿpúḡú isayav wakələxi siyisilu.

27 Pə fɛi teu si í təḡə tuŋ ke səsəm, yaa í pɛeki teeli ke katatəlaya.

28 Icatɛ nte tə fɛina koluŋa tə, tə we ké isu yulu wei í ta nyi í ti krau tə.

26

Kumələməŋ təm

1 Isu wɔlaya ta muna yoluma, na tɛv na kv təmpɛɛ ta muna lɔŋlɛ kumtv waatu tə, mpu tətəḡə kumələŋ ta muna pá tv-kuyv teeli.

2 Na isu sumpiwɔv na kɛŋkehilaya pa cəəkuyv isətaa tə, ḿpúḡú mpusi wei í ta ke nəḡəlv nyəŋ tə u kraaki-í.

3 Kpavanv ke pa tuyi kpasí na pá casa kraŋaya ke tipila. Ilena pá natəxi kumələŋ siyile taa ké kpatəŋ.

4 Taa kɛɛna kumələŋ kuvəcətv, pá taa kəə na nyá mayamaya í nəḡəsəna-kv. 5 Ama cə-kv isu kv wɛv tə, pá taa kəə na kú nyəni kv təxi ləmayasɛɛ tv.

6 Wei í tiliyina kumələŋ ke təm tə, í mayamaya í nəəhɛɛ ke í sɛtəxi na í tuyi í təxi wahalanaa səsaa taa.

7 Isu pə kuyutuɣu kaakalaya ke isəna tə, ḿpúḡú kumələŋ ituule wɛɛ.

8 Wei í saŋ kumələŋ tə, í wɛ ké isu wei í tamsəxi pəntəlvuyv na pələ tə.

9 Isu sɔlvnyəəlv u nyəŋ saa wei səule səpa í niŋ taa tə, ḿpúḡú kumələŋ ituule cəkənav wɛ katɛ.

10 Təmle nyuyv tv wei í kprakəxi kumələməŋ tɛɛlaa ke í təmle taa tə, í wakələxi í təmle nyəma tənaya.

11 Isu haya məlvuyv ka tətə təḡəv tə, ḿpúḡú kumələŋ lələxi kv kumələntv.

12 Kumələŋ lapa sana na wei í saŋ í ti na í layatv na í fɛina-ti tə.

Yulu wei í ké felentú tə í təm

13 Felentú kuyəḡətv nte si: Taale wontuyv isayav wɛ mpaav taa. Təḡəlaya wɛ hapələ təə.

14 Isu kampv cəəkuyv í nyəḡətv taa tə, ḿpúḡú felentú pəsəxi í kuvəntuyv təə.

15 Ye felentú í sɔsa niŋ ke nyənaya taa, pə wɛ-í ɪkaale ké si í kraasi-í í nəḡə taa.

16 Felentú hv ké si, í kəla ləmayasɛɛ ke yəlaa naatosompəḡəlaya wei í yəḡətəḡəna layatv tə.

Atuwa lenna

17 Wei í sɔsəxi í nəḡə ke lelaa təm taa tə, í wɛ ké isu wei í luki si í kpa haya mɔlvv ŋkraŋŋ taa tə.

18 Isu kumələŋ liyiluyuna kəkə yaa nyəmə yaa kuvkuvv tə, 19 ḿpúḡú yulu wei í tusəxi í təḡəntəle, na í təŋ si tanaav ke iní í laki tə í wɛɛ.

20 Taasi tɛŋna na kəkə fiyini, ḿpúḡú ye katayasaɣa tɛma yoo tɛŋ.

21 Amantiina tənna mamala, na taasi tənna kəkə. Ḿpúḡú təm tv kəŋna yoo.

22 Katayasətonaa kuyəḡətv wɛɛ ké isu konyuluyv təḡənaɣa ŋka ka tiiki hatoo yulu hiluyv taa tə.

23 Isu pa taakuyv nyəḡələm ke cuyv wontuyv təə tə, ḿpúḡú nəələŋ takəxi yulu taa isayatv təə.

24 Təm lələŋ nyəntv ke yulu takəḡəna í páána təə. Ama hatoo í taa kaloolaya ké. 25 Paa í yəḡətəxi nəḡə kuvəŋka, taa tvna. Mpi tə, í ləmayasɛɛ taa wɛ acaalətv ke naatosompəḡəlaya ké.

26 I acilayatv ke í takəḡəna í taa haŋaya təə. Ama í isayatv tɛŋ ké na tɛ ná.

27 Púḡú hullu hotiyi kv taa ké. Ilena pələ kutulle náá məli tə tullu təə.

²⁸ Ye n wakələyi yulu na nyá kuyəgətətu, nn caa-i ké. Na təm kuloolutu kəhna wakələyo.

27

¹ Taa hə nyá ti na cele təm. Mpi tə, n ta tu nyəm saŋa maɣamaɣa nyəntu.

² Taa sa nyá təyi nyá maɣamaɣa. Pə kəla teu si kpai tu í sana-ŋ.

³ Pəle na kanyəŋa pa we yuŋ ké. Ama kumelenj pááná tée m̀p̀yó yuŋ.

⁴ Pááná kuyi ké, na a we isu pəgə sukuyu tə. Ama nəgəlu u pəsəyi na í kantəli isəsεεmlε tu cəlo.

⁵ Ye n kaləna yulu ke i kiŋ, pə kəla teu ke mənəafiki tu taapalle.

⁶ Nyá taapalu kalənav hɔləyi ké si, n pəsəyi na ń lap-i naani. Ilena kolontu wayaluyə náá ké puɣusuɣu.

⁷ Hayaŋa tu kisiyi ké na í kpeŋna tuŋ. Ilena nyəgətu náá sa na í kpeŋna nyaŋ nyəm.

⁸ Wei i puki təkpaalətu ke tətə pooluŋ taa tə, i weε ké isu sumaya yekuɣu ka tantε na ká tεε tə.

⁹ Kacəka wontu na tulaalɔnaa hεəsəgəna yulu laŋle. M̀p̀yó taapalu layatu tasuyə kəla lelenj ke nyá maɣamaɣa nyá nyəntu.

¹⁰ Taa lə nyá taapalaa yaa nyá caa nyéma. Wahala í maɣana-ŋ taa yele nyá cəlo tu na ń pεeki nyá neu. Wulee wulee nyá cəlo tu kələyi-ŋ waasuyə ke nyá neu pooluŋ nyəŋ.

¹¹ Ma pəyalu, weεna ləmaɣasεε. Pu hɔlusi ma laŋle, na ye nəgəlu tɔki-m ma kaa wu kucəcətu.

¹² Nyuyə taa maɣasəm tu loosiyi wahala ke pooluŋ, ilena í ŋmeli. Ama kumelēməŋ ná laki awusa, ilena pé nuk-i-wε.

¹³ Ye nəgəlu í səŋaa si muɔlu í təgə-ŋ kəmlε, mu səŋlu capa ke təluma ke n ta nyi muɔlu tə pə tə.

¹⁴ Wei í kpéesa i təgəntələ na sεεtu ke tanəŋ ahula tεε, tə pəsəyi mpusi ké.

¹⁵ Alu təm tu we ké isu teu ləm cakuyə tiili na pé tosiyi kutamsa tə. ¹⁶ Si ń səŋsi alu isu mpu tə, pə we ké isu yulu caakuyə si í kpa heelim yaa nim kuhohoom na niŋ tə.

¹⁷ Nyəgəluɣu ke pa saləgəna ku leŋku. M̀p̀yó yulu na i təgəntələ pa caɣale layasəyi ləlu yaasi.

¹⁸ Wei i paasəgəna tuyə ŋku pa yaa si fiki tə, inu i təkəna ku pee. M̀p̀yó təmlε tu wei i paasəgəna i caa tə i nyuyə ká kulɔ.

¹⁹ Isəna yulu naaki i ilεemuyə ke ləm taa tə, mpu tətəgə yulu naaki ləlu taa ké inu i maɣamaɣa i yaasi.

²⁰ Isəna atətələ na p̀yó səsəŋku u nyəgəsəyi sətəa tə. Mpu tətəgə yulu isε u nyəgəsəyi kunyuləm.

²¹ Kəkə ke pa maɣasəgəna wula na liyitee nyəgəluɣu si pa naa ku teu. Mpu tətəgə pu hɔna yulu na pé keesəna isəna pa yəgətəyi i təm tə.

²² Paa n ka sə kumelenj ke sɔule taa na kú yəki tənəŋnəŋ, n kaa wəgəsɔ ku kumeləntu ke ku tə.

²³ Paasəna nyá kaləku ke teu na ń cəkəna paa nyá tətε nte. ²⁴ Pə taya pulu, liyitee u cakɔ tam tə. Pəyele kawulaya u təŋəyi lɔluɣu kulumuyə ke tam. ²⁵ Ku təla nyutu ke tətəkələ taa, na kɔfatu í nyəkɔ ilε n ku pəŋ taa nyəntu. ²⁶ Ilε n ká luu heenj huntu ke wontu kususuutu, na ń pεeti pɔntuləŋ na ń yana taale. ²⁷ Waatu inəyi n ká weεna pəŋ hələm ke səsəm, na ń təɔna nyá təyaya nyéma na nyá təmlε nyéma alu nyéma.

28

¹ Isayav seeki yem ké, paa pa ta təgəni-i. Ama yuləpəŋ wena naani ké isu təgəlaya kɔfalaya.

² Ye tətə yəlaa lakasi ta keesi, tə awulaa we paɣale ké. Ama wulav í wena ləmaɣasεε na layatu, ilε tətə hεε təpamm.

³ Nyuyə tu nyəməŋ tu wei i təkɔ acamaa isε tə, i nəgəsəna teu ŋku ku wakələyi kumtu təgə.

⁴ Isə kiŋ ləlaa saŋna isayav. Ama Isə kiŋ təkəlaa ná muɣi isayav na pááná.

⁵ Yɔlaa asayaa u cekɛɣɛna kusiyisim tɔm. Ama mpa pa pɛɛkɛɣi Tacaa tɔ pa cekɛɣɛna pɔ tɔna.

⁶ Pɔ kɛla teu si yɔlv ɪ wɛɛ kɔnyɔntɔ na ɪ tɔntɛ tewa, na mpi ɪ ká wɛɛna liyitee na ɪ tɔntɛ ta siyisi tɔ.

⁷ Pɔyaya layatu tɛnɛɣi Isɔ kiinj kɛ. Ama wei ɪlɛ ɪ wɛna cewaa asayaa tɔ ɪ tɔɣi ɪ caa kɛ fɛɛlɛ kɛ.

⁸ Wei ɪ kɛntɛɣi na ɪ sɔla kasayaya sɔsɔŋka tɔ, acamaa pɔtɔtɔlɛ tɔ kɛ ɪ calɛsɛɣi.

⁹ Wei ɪ kisa Isɔ kiiu tɔkɔyɔ tɔ, ɪ kusɔlvɔmɔtɔ maɣamaya pɔsɛɣi Isɔ kɛ acaalɔtɔ kɛ.

¹⁰ Wei ɪ hulɛɣi yɔlaa kɔpama kɛ ɪsayatu mpaan tɔ, ɪ hotiyi pɔɔyɔ ŋku ɪ hulaa tɔ kɔ taa kɛ. Ama lanɣhulɔmɛ kɛ yɔlaa kɔpama ná waaki.

¹¹ Tɔŋ tɔ san ɪ tɛɣi si ɪ wɛna lɛmayasɛɛ. Ama layatu kɔnyɔntɔ kuliyina ɪ waali.

¹² Ye siyisilaa tɔkɛna tɛtɔ, yɔlaa tɔna wɛ teeli taa kɛ. Ama ye asayaa mɔna, paa awe see kɛ na ɪ ŋmɛli.

¹³ ɪsayatu ŋmɛsɔlv pɔlvɔpɔ u laki teu. Ama Isɔ wiiki wei ɪ kuliyi ɪ nyɛntɔ tɔɔ na ɪ kisi-ti tɔɔ.

¹⁴ Wei ɪ wɛ sɔɣɔntɔ kɛ tam na ɪsayatu lapɔ tɔɔlɛ nyɔlɛlɛn tɔ. Ama lanɣkɔpɛsɛn tɔ ná naaki wahala kɛ.

¹⁵ Nyɔyɔ tɔ nyɛmɛn tɔ wei ɪ ŋmakɛlɛɣi tɛtɔ yɔlaa kɔnyɔntɔnaa tɔ, ɪ wɛ kɛ ɪsu tɔɔlaya nyɔsɔyɔ tɔ. Yaa ɪsu nyɔɔsɔi pɔkɔyɔ sɔnsɔmɔyɔ na kɔ caaki kɔrɛntɛ tɔɔ kɛ ŋmaav tɔ.

¹⁶ Nyɔyɔ tɔ kɔmɛlɛn lɔlɛsɛɣi ŋmakɛlvɔ tɔma kɛ. Ama wei ɪ kisiyɔ kasayaya kamuɣulaya nyɛnka tɔ ɪ pɔsi sɔsɛɣi kɛ.

¹⁷ Wei ɪ nyɔyɔ taa lɛlv sɛm tɔm wɛɛ tɔ, ɪ seeki ɪ tɛɣi na ɪ hoti pɔlaav taa, nɔɔlv ɪ taa kpa-ɪ.

¹⁸ Pɔ kentiɣi wei ɪ tɔntɛ tewa tɔ ɪ tɔɔ kɛ. Ama paa lotu naale tɔ ka la ɪsɛna ɪsu ɪ lepa.

¹⁹ Tɔɔnaya tɔɔlɛna wei ɪ halɛɣi tɔɔ. ɪlɛna wei ɪ tɛnɛɣi kɔpɛ nyɛm tɔ ɪ wɛ kɔnyɔn taa.

²⁰ Pɔ kooliyi kɔpantɔ kɛ wei ɪ wɛna yɔlvɔ tɔɔ. Ama wei ɪ huliyina wɛnav hikuyɔ tɔ pa kaa yele ɪ ŋkɔpɛnɔyɔ hɛm.

²¹ Pɔ fɛi si ma nyɛma-ɪ ɪ wɛɛ hɔlvɛ taa. Paa na mpɔ lɛlaa laki yaasi ɪnɛɣi mɔtɔ ɪcautɛ maɣamaya nyɔyɔ tɔɔ.

²² ɪsɛsɛmɛlɛ tɔ huliyi wɛnav tɔɔ kɛ, ɪ ta nyi si kɔnyɔn ká kpa-ɪ.

²³ Wei ɪ kalɛɣɛna ɪ tɔɔntɔlɛ kɛ ɪ ɪsɛntaa tɔ, pa sɛɛ-ɪ na pɔ kɛli wei ɪ puyusiɣi tɔ.

²⁴ Wei ɪ ŋmulɛɣi ɪ caa yaa ɪ too na ɪ tɔn si: Pɔ ta kɛ ɪsayatu tɔ, ɪ na ŋmulɔ yɔlvɔkɔlv pa kɔlvɔm kɛ.

²⁵ Wei ɪ hɛn ɪ ti tɔ ɪ kɛnna yɔou kɛ. Ama wei ɪ pɛta ɪ tɛɣi Tacaa tɔɔ pɔ lakɛna.

²⁶ Wei ɪ laki ɪ layatu kɛ ɪ tike tɔ ɪ kɛ kɔmɛlɛn kɛ. Ama wei ɪ lakɛna lɛmayasɛɛ tɔ ɪ waali kɛ pɔ takɛɣi.

²⁷ Wei ɪ haaki kɔnyɔntɔnaa tɔ u lanɛɣi pɔlv. Ama wei u nyɛnɛɣi-wɛ tɔ, mpusi sɔsɔ ka wɛɛ ɪ tɔɔ kɛ.

²⁸ Ye asayaa ɪ tɔɔ tɛtɔ, paa wei ɪ ŋmɛlɛɣi kɛ. Ye pa saalɛɣi ɪlɛ siyisilaa náa huki.

29

¹ Yɔlv wei ɪ mɔna pá kalɛna-ɪ, na u caaki niw tɔ, pɔ wakɛli-ɪ kɔpɔkɔpaa kɛ, ɪ kaa wɛɛ hiiu.

² Siyisilaa ɪ wɛ pɔɔalɛ, samaa lanɣa hɛɛwaya. Ama ye nyɛmɛnɛtɔnaa tɔɔnna kawulaya yɔlaa pilitiyina wahala kɛ.

³ Wei ɪ nyɔlvɛɣi si ɪ tɔna lɛmayasɛɛ tɔ, ɪ hɛɛsɛɣi ɪ caa lanɣlɛ kɛ. Ama alaa yeleyɛlɛ nyɛma tɛnɣlv ná lɔɔki ɪ wɛnav kɛ.

⁴ Wulav wei ɪ tɛnɛɣi tampana tɔ ɪ pɛɛkɛɣi ɪ tɛtɔ lɔlv pote kɛ. Ama wei ɪ mɔyɔi mukaya tɛɛ kɔcɔɔn tɔ ɪ wakɛlɛɣi-tɛɣi.

⁵ Wei ɪ puyusiɣi ɪ tɔɔntɔlɛ tɔ, ɪ maɣamaya ɪ mpaav taa kɛ ɪ tɔɣi katɔka.

⁶ Asayaa pɔsɛɣi pa ɪsayatu yomaa kɛ. ɪlɛna lanɣhulɔmɛ kɔyɔi tampana nyɛma.

⁷ Siyisilaa nyɛmá kɔnyɔntɔnaa tɔm kɛ. Ama asayaa ná fɛina tɔlɛ tɔ nyɛm.

⁸ Sayatɔlaa cɔkɛɣɛna ɪcatɛ. ɪlɛna lɛmayasɛɛ nyɛma náa hɛɛsi páná.

⁹ Ye layatu na kɔmɛlɛn pa laki tɔm, paa layatu mɔ páná yaa ɪ wonɣaa hɛɛsɔyɔ kaa kɔɔ.

¹⁰ Yɔlvɔkɔlaa u caaki kɔpama tɔm. Ama mpɛɣɛ tampana tɛnɣlaa ná pɛɛkɛɣi.

- 11 Kómelen hóláyi ku pááná ke yem yem ké. Ama lámayasεε tu ná nyámá i ti kpaυ.
 12 Ye wulav í tǎnǎyi pǎpǎtu tǎm, i waali nyéma pǎsǎyi asayaa ké.
 13 Kǎnyǎntu na ηmakǎllu pa ké kǎlum ké. Ama Tacaα tǎna-wεye ise si pá naakǎna.
 14 Wulav wei i tǎnǎyi siyisuyu na í huukǎna acamaα tǎ, i kawulaya tǎn sǎsǎyi tam tǎo ké.
 15 Kalǎnav na tipilaya tǎyi pǎyaya taa ké lámayasεε ké. Ama pǎyaya ηka ka laki ka luyu nyǎntu tǎ, ka too ke ka tǎyi fεεε.
 16 Ye asayaa hukiyi isayatu sǎsǎyi ké. Ama siyisilaa ká ná pa hotuyu ke kuyaku nakuli.
 17 Hǎ nyá pǎyaya ηkpaηyυ, kaa yele na η hεεsi, na nyá lanle hεεna-ke.
 18 Ye Isǎ u yǎǎtǎyi si, i yǎlaa í telǎsǎyi, yǎlaa pǎsǎyi tetelataa ké. Wei i tǎnǎyi Isǎ kiiu tǎyǎle lelen nulu.
 19 Pǎ taya nǎyǎ taa tǎm tike ke pa hǎnna tǎmle tu ηkpaηyυ, paa i nuwa u laki.
 20 Ye n ná yulu yǎǎtǎyi na u mayasǎyi, nyi si kómelen lapa-i na sana.
 21 Tǎmle tu wei pa ta kpuli teu ke i pǎcaatu tǎ, i tǎn í ηmakǎli i caa ké.
 22 Pááná tu caalǎyǎna yoo, na pááná sǎsǎna tu náá kaaki isayatu.
 23 Kalampaani pǎsǎyi yulu ké, wei í pǎsǎyi i ti tǎ i wεekǎna teeli.
 24 Nmulu sǎnlu kuyi i ti tǎm ké, i nyámá pǎ mpusi paa na mpυ u caa tampana yǎǎtǎyυ.
 25 Ye yulu ke n seliyina pǎ ké katǎka ké. Ama ye wei i pǎta i tǎyi Tacaα i tula-ti.
 26 Yǎlaa pǎyale pǎekǎyǎna sǎsǎa samtu. Ama Tacaα hulǎyǎna paa awe tampana.
 27 Siyisilaa luyu fεi tetelataa. Mǎyǎyǎ asayaa naa caaki kypama.

30

Akuuli kǎyǎǎtǎtu

- 1 Apalu wei pa yaa si Yakee tǎ, i pǎyalu Akuuli heelina tǎm sǎsǎntu tǎnεye Itǎyεeli, na Itǎyεeli na Wukali si: ^a
 2 Ma kǎla kómelen tu ke paa awe, pǎcǎ ma fεina yulu layatu.
 3 Ma fεina lámayasεε, pǎcǎ ma ta nyi nanη nyéma nyǎm.
 4 Awe kpa isǎtaa na i tii? Awe tǎka heelim ke i nin taa? Awe hǎka lum ke toko taa? Awe suna tetu? Pa yaa-i suwe? Na i pǎyaya hǎte se? Ye n nyǎma-te heeli-m.
 5 Nǎsǎ si si tǎna Isǎ su-tu tǎ si wε naani ké, ye n sǎlǎma-i i kentiyi nyá tǎo. ⁶ Taa sǎsǎ natǎlǎyi i tǎm tǎo, pǎ taa kǎo na í kpa-η na í nyǎni-η pǎpǎtu.
 7 Tǎm naalεye ma sǎlǎmǎyi-η, la-m-ti na pǎcǎ má sí.
 8 Hatǎlǎna-m pǎpǎtu na tǎm kǎpuyusutu. Pǎcǎ taa yele na má pǎsi kǎnyǎntu kutukutu, yaa má suv tǎn sǎsǎn. Ha-m isǎna pu mayana-m tǎ. ⁹ Ye ma sula wenav, ntanyi maa ha-η siyile na má tǎ si: Aweye Tacaα. Yaa ye ma sula kǎnyǎn, ntanyi ma tǎesǎna ηmulǎm na pǎ kǎ nyá nyυyυ.
 10 Taa cayana tǎmle tu ke i caa kin, i kǎ tǎnsi-η mpusi na η ná pǎ nav.
 11 Yǎlaa wεε na pá tuuki pa caanaα, na paa san pa toonaα ke paa pǎcǎ.
 12 Yǎlaa wεε na pá huuki si pa wε tǎnanη, pǎcǎ pa ta nyaali pa asilima.
 13 Yǎlaa wεε na pá ké isǎtoosile nyéma, na pá nyǎnǎyi lelǎa ke yem.
 14 Yǎlaa wεε na pa kela na lǎn isu layalεε na sεεsi, pa sǎolu puwa si pá tǎyǎ wahala nyéma ise na pá kpiisi kǎnyǎntunaa ke tetu tǎo.

Atuwa kǎpuleε

- 15-16 Yǎlaa wεε na pá wε isu lum tǎε sǎnsǎlǎn, na pá lǎekǎyi lelǎa nyǎm na pá tǎn si: Ha-tu ha-tu. Pulǎpǎnaα tooso wenna paa nyǎǎsǎyi, pǎcǎ pa ta nyi pǎ mayanaα.
 Kǎncalaya nyǎn nté atǎtǎle.
 Naale nyǎn ke kaalǎlaya.
 Tooso nyǎn ke wǎlaya tetu.

^a 30:1 Itǎyεeli: Hepǎla taa ile tǎ pǎsǎyi na tǎ telǎsi tǎne un si ma kawaya, hai, Isǎ ma kawaya, na ma toma te.

Liyiti nyəŋ ná wɛɛ tətə, ɔlɛyɛlɛ kəkə.

¹⁷ Ye nɔyɔlv tɔvki ɪ caa na ɪ saŋ ɪ too ke nɪnɔv, lɔɔv katəkətəŋ ká wɔyɔsɪ ɪ ɪsɛ na hɛkələnaa tɔyɔ ɪ nantv.

¹⁸⁻¹⁹ Pɔlvɔpɔnaa tooso wɛnna na pá tɛɛ-m, maa cɛkəyənə-wɛ.

Kancaalaya nyəŋ nté hɛkələ kɔlvɔv ke ɪsɔtaa.

Naale nyəŋ ke tɔm lɔɔlvɔv ke kɔkɔpamɔyɔv tɔɔ.

Tooso nyəŋ ke kɔlvɔv sɔsɔɔv hapələ ke tɛŋku taa.

Halı liyiti nyəŋ wɛɛ.

ɔlɛyɛlɛ mpi pə pukina yɔlv ke alv kiŋ tɔ.

²⁰ Alv yɛlɛyɛlɛ tv tɛŋ wasaŋkalətv, ɔlɛna í saŋ ɪ tɔyɪ lɔm ke teitei ɪsɪ yɔlv tɛŋyɔyɔ tɔyɔv na í husɪ ɪ nɔyɔ tɔ. Na í tɔ sɪ: Ma ta la ɪsayaɔv natəlɪ.

²¹⁻²³ Pɔlvɔpɔnaa tooso pəsəyənə antulinya ké kɔpɛntələsɪ, pəcó pə fɛi lapv.

Kancaalaya nyəŋ nté yom pəsɔyɔv wulav tɔ.

Naale nyəŋ ke kɔmɛlɛŋ sɔvɔkɔyɔv tɔŋ tɔ.

Tooso nyəŋ ke alv wei paa caa tɔ ɪ saav ke apalv.

Halı liyiti nyəŋ wɛɛ.

ɔlɛyɛlɛ təmɛ tv alvnyəŋ wei ɪ

lɛɛkəyɪ ɪ too sɔsɔɔntv tɔ.

²⁴ Wontu səkɔpɛtu natəlɪ tə wɛ tɛtv tɔɔ ké liyiti, na ntɪ tə tɛɛna layatv.

²⁵ Kancaalaya wontu nté tɔɔlaa, pa fɛi tɔŋ pəyɛlɛ pa kɔpɛyɛliyɪ pa tɔyɔnaya ke lɔŋlɛ.

²⁶ Wontu naale nyəntv ke namisi, sɪ fɛi toma, na sɪ tɔyɪ sɪ lona ke kɔkɔpaməŋ taa.

²⁷ Wontu tooso nyəntv ke kɔtɔlɔŋ, kɔ fɛina wulav. Pəcó kɔ təŋyɔyɪ təmaya tintika tintika.

²⁸ Na pá kaasɪ kaŋmaya, pa kɔpaaɪ-kɛyɛ niŋ taa ké. Pəcó ka sɔvki awulaa tɛɛsɪ taa.

²⁹⁻³¹ Weesuyɔ nyáma tooso wɛnna na pá təŋ ɪsɪ pa caaki tɔ.

Weesuyɔ tv kancaalaya nyəŋ nté

taale wontu tənə caa tɔyɔlaya.

Kaa seeki nɔyɔlv.

Weesuyɔ tv naale nyəŋ nté

kampaav fɛlvɔyɔvna ɪfɛpile tɔ,

tooso nyəŋ ke pəntɔlvɔv.

Halı liyiti nyəŋ wɛɛ.

ɔlɛyɛlɛ yoolaa wulav wei ɪ tv ɪ yoolaa ke nɔyɔ tɔ.

³² Ye nyá kɔmɛlɛntv ka tɔsənə-ŋ na í hɔ nyá tv, na í kɔɔ na í pəsənə laakalı, ɔlɛ nyɪ nyá tv kɔpav. ³³ Pə taya pɔlv, pa ciyitiyɪ naaləm ké ɔlɛna naanim kɔpav. ɔlɛna pá má muna tɔɔ na caləm kɔpav. Mpɔ tɔtɔyɔ pááná kɔsəyɪ yooɔ.

31

Layatv tasɔyɔv ke wulav Lemuweli

¹ Layatv nti Masa wulav Lemuweli too taa-ɪ tɔyɔlɛ sɪ:

² Ma pəyalv, nyá wei ma səlɛmaa na má lɔlɪ tɔ ke ŋkpaŋŋ. ³ Taa cɛla nyá tɔŋ ke alaa. Pəyɛlɛ taa hulɪ alaa mpa pa wakələyɪ awulaa tɔyɔ nyá mpaŋŋ. ⁴ Pə taya awulaa təmɛlɛ nté sɪ pá nyɔɔ sɔlvɔm. Pəyɛlɛ pə fɛi sɪ awulumpiɪya náá pɛɛki sɔlvɔm tɔŋ nyəm. ⁵ Pə taa kɔɔ na pá nyɔɔki na pá sɔɔ kiŋ tɔɔ. Yaa pá wakəlɪ kɔnyəntvnaa mpa pa tɔm tewa tɔ. ⁶ Mpa sɔlvɔm mɔvnaa tɔyɔlɛ mpa pa caa səm tɔ, na saləmɛlaa. Yaa laŋwakəllɛ sɔsɔɔlɛ nyáma, ⁷ na pá sɔɔ pa wahala na pa kɔnyəntɔyɔlɛ tɔɔ. ⁸⁻⁹ Ama ye nyá ɔlɛ tɔyɔ nyá kawulaya na siyisuyɔ, na í sɛɛna kɔnyəntvnaa, na wahala nyáma, na mpa pa lɔwa tɔ, na mpa paa pəsəyɪ yɔyɔtaya tɔ, pa tɔɔ.

Alv kɔpaŋ yaasi

¹⁰ Wei í hika alv kɔpaŋ ɪ kələ kacəka wontu.

¹¹ ɔ paalv wɛnə-ɪ naani ké na í tayaŋyɪ ɪ wɛnəv.

- 12 Kúpantu ke ɪ alɔ lakɪ-ɪ, ɪ lakɪ-ɪ kɔwəwutu haləna ɪ səm.
- 13 Alɔ ɪnɪ ɪ pɛɛkəɣɪ kɔŋkɔntu tɔŋ nyəntu ké, na heeŋ hɔntu na ɪ lakɪ təmle na laŋhɔlɔmlɛ.
- 14 Pooluŋ ke alɔ ɪnɪ ɪ kəŋna ɪ təɣɔnaɣa, ɪsu taatəlaa kpuləŋ.
- 15 Tefemle ke ɪ kɔləɣɪ na ɪ caləsi ɪ nyəma na ɪ tala-wɛɣɛ pa təma.
- 16 ɪ maɣasəɣɪ taale təm ɪlɛna ɪ ya-tɛ. ɪlɛna ɪ tuu lɛsɛŋnaa tuŋ na liyitee nna ɪ hikaa tɔ.
- 17 Alɔ ɪnɪ ɪ nikiyɪ təmle ké na tɔŋ ɪ cakɪ yem.
- 18 Alɔ ɪnɪ ɪ nyəma sɪ ɪ təmle təŋ teu, na paa ahoo ɪ mɔsəɣɪ fətəla na ɪ lakəna.
- 19 ɪ cakɪ yem na folofolo na akpaa fɛɪ ɪ niŋ taa.
- 20 Alɔ ɪnɪ ɪ waasəɣɪ wahala nyəma na ɪ haakɪ kɔnyɔntɔnaa.
- 21 Paa watu talaa ɪ nəɣəsəɣɪ ɪ təɣaɣa nyəma təm. Mpi tɔ, ɪ təɣaɣa nyəma wɛna watu wontu kúpantu ké.
- 22 Alɔ ɪnɪ ɪ lɔɔkɪ ɪ təɣɪ kɔtakəŋ ké, na kɔŋkɔntu tɔŋ nyəntu kɔsɛmtu wontu.
- 23 ɪ paalɔ ké ɪcatɛ sɔsaa taa tu wei ɪ nyɔɣɔ kɔlaa təɣɔ. Mpe pa huukəna ɪcatɛ təm.
- 24 ɪ lɔɔkɪ tampalanaa na wontu ké, na ɪ pɛɛtəɣəna taatəlaa.
- 25 Toma na nyɔɣɔ kɔlɔɣɔ ke ɪ suuwa ɪ tɔɔ, ɪ nəɣəsəɣɪ cele nyəntu.
- 26 Alɔ ɪnɪ ɪ ɣəɣətəɣəna ləmaɣasɛɛ ké, na ɪ tasəɣɪ layatɔ na sɔɔlɔɣɔ.
- 27 Alɔ ɪnɪ ɪ fɛŋiyɪ mpi pə lakɪ ɪ təɣaɣa taa təɣɔ, ɪ təkɪ fɛlɛntu təɣɔnaɣa.
- 28 Alɔ ɪnɪ ɪ piya ná ɣaakɪ-ɪ laŋhɔlɔmlɛ tu, na ɪ paalɔ náá pɔɣɔləɣɪ-ɪ sɪ:
- 29 Alaa wɛɛ na pá təŋ teu. Ama nyá tɛɛ pa təna.
- 30 Təɔɔɣɔ sɔtuɣu pɔɣusiyɪ ké, na ɪsɛntaa teu náá saaləɣɪ. Ama alɔ wei ɪ nyaŋna Taca tɔ ɪ tike ɪ mɔnna samtu.
- 31 Pə wɛɛ sɪ pá lɛɛtɪ-ɪ ɪ wahala sote ke ɪ təmle tɔɔ ké.

LƏMAYASƏE Tɔ TƏM TAKƏLAYA Kutuluɔ

Takəlaya kanɛ ka taa kɛ tɔ naaki ləmayasəe tɔ təm. Ama ɪ ləmayasəe fayana yulɔ nyəna kɛ. ɪ huləyi ɪ takəlaya kallaa si yulɔ ɪ cayanana ɪ ti tɔ pə kɛ kɛtɛ kɛ. Mpi tɔ, pə taya təmle tɔŋ nyəntɛ taa kɛ tɔcayanav mayamaya wɛɛ. Pə taya pulɔ, pə tənna mpi yulɔ lakɪ atɛ cənɛ tɔ pə wɛ tənaya kɛ. Tənaya ŋ nyənna lɔ təm cəkənav wɛ yulɔ kɛ katɛ. lɔ tike wɛnna tam na inɪ ɪ kusəyana yulɔ na ɪ kulapəm tənna nyɔyɔ.

lɔnna pa fayana ləmayasəe tɔ təm takəlaya tɔ:

Ləmayasəe tɔ si atɛ nyəmnaa təm cəkənav wɛ katɛ, titite 1:1-4:16

Takəlaya tɔ tasəyi layatɔ kɛ atɛ nyəm tɔɔ, titite 4:17-10:20

Kutəkəɔ, titite 11:1-12:14

Pə tənna pə wɛ piti kɛ na pə cəkənav wɛ katɛ

¹ Tafiiti pəyalɔ ləmayasəe tɔ wei ɪ kɛ Yosalem wulav tɔ ɪ təm ntɔ. ² ɪ tɔma si pə tənna pə wɛ piti kɛ na pə cəkənav wɛ katɛ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ³ Yulɔ kukɔyɔ ɪ ti na tɔma tənaya atɛ cənɛ tɔ, pepɛyɛ ɪ waaki pə taa? ⁴ Lɔlɔyɔ looŋa kanɛ ka səki kɛ na looŋa lɛŋka nάa kulɪ na kά si tɔtɔ, na tɛtɔ nάa wɛ mpɔ tu layasəyi. ⁵ Ilim lu kɛ na pɛ tɔ na pɛ huliyina pə lonte taa kɛ mɔlɔyɔ si pə tasəyi luu. ⁶ ɪlɛna heelim nάa makɪ na pɛ pukina ilim mpətəŋ tɔɔ, na pɛ mɔlɛna pə ntɔyɔŋ tɔɔ. Na pɛ mά na pɛ cɔɔ kilikite, na pɛ tayanɪ cuyusuyɔ. ⁷ Pusi tənna kɛŋ tɛŋku taa kɛ. Ama ɪlɛ u suyi. Həyɔlɔyɔ ŋku ku tɔɔ pusi kɛŋna tɔ, kulɔmɔyɔ ŋku ku tɔɔ kɛ su kɛŋ, si kaa layasɪ. ⁸ Pə tənna pə tɔŋna lapɔ kɛ pu yeki. Nəyɔlɔ u pəsəyi na ɪ tɔ si ɪsɛlɛ nyəyəsəyi nyənɔyɔ yaa ŋkɛraŋyɔ nyəyəsəyi nuu. ⁹ Mpi pu wɛɛ tɔ, mpi pu wɛɛna, na mpi pu lapa tɔ, mpi pu tasəna lapɔ. Kɔfam napəlɪ pə fɛi antulinya taa cənɛ. ¹⁰ Paa pulɔpɔ lapa na yɛlaa tɔŋ si kɔfam, pɛlɛ pu tɛma lapɔ kɛ pusi nsi si tɛɛwa tɔ, si taa kɛ na pɛcɔ pə takɪ tά. ¹¹ Nəyɔlɔ u tɔsəyi mpi pə tɛɛwa hatoo lɔŋtaa tɔ pə tɔɔ. Mpɔ tɔtɔyɔ tά waali nyəma nά kaa yelɛ pulɔpɔ si pɛlɛ pa waali nyəma ɪ nά.

Nyəm mpi ləmayasəe tɔ hika ɪ kulapɛlɛ taa tɔ

¹² Mɔpɔyɔ ləmayasəe tɔ tɔma si: Ma tɔyɔ kawulaya kɛ ɪsɛyɛli nyəma tɔɔ kɛ Yosalem. ¹³ Ma ha ma ti si mά pɛɛki teu na ləmayasəe, na mά cəkəna pə tənna mpi pə lakɪ antulinya taa tɔ. Pə kɛ wahala təmle nte lɔ tɔyɪ yɛlaa tɔyɔ. ¹⁴ Ma nyəmá tɔma tənna nna yɛlaa lakɪ atɛ tɔ. A təm na katɛ kɛ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ¹⁵ Mpi tɔ, yulɔ kaa siyisi mpi pə kuntilaa tɔ. Pəyɛlɛ nəyɔlɔ kaa pəsɪ na ɪ kala mpi pə fɛi tɔ. ¹⁶ Halɪ ma huɔwa ma taa si ma wɛna nyəm na ləmayasəe kɛ sɔsəm na pə tɛɛ Yosalem awulaa mpa pa laala-m tɔ. Pəpətɔ fɛi ma nyəm tɔɔwa sɔsəm kɛ na mά cəkəna weesuyɔ təm. ¹⁷ Mɔpɔyɔ ma suɔ fayav na luɔyɔ kulɔmɔyɔ kɛ ləmayasəe na kɔmɛlɛntɔ. ɪlɛna mά cəkəna si pɛlɛ pə wɛ katɛ tɔtɔyɔ ɪsu yulɔ lɔkɔyɔ si ɪ tiiki heelim tɔ. ¹⁸ Ye yulɔ leela pulɔpɔ taa, na ɪ cəkəna-wɪ na ɪ wɛɛna nyəm. Mpɔ tɔtɔyɔ ɪ lanɔlɛ kά wakəlɛna-wɪ na ɪ tɔyɔ pə kɔnyɔŋ.

2

¹ Ləmayasəe tɔ si: Ma huɔwa ma taa si maa yɔɔlɛna weesuyɔ na mά nu lelenɔ. ɪlɛna mά mayana si pɛlɛ pə ta waasi pulɔ. ² Wei ɪ nyənəyi weesuyɔ təm kɛ yem tɔ pə kɛ kɔmɛlɛtəm kɛ. Yaasi inɪ u waasəyi pulɔ. ³ Maa mayasa ma taa si mά ha ma tɔyɪ sɔlɔm. ɪlɛna mά tɔŋna ləmayasəe, na mά pəsɪ ma tɔyɪ kɛraŋtɔ. ɪlɛna mά cəkəna mpi pə kɛ kɛraŋyɔ tɔ. ɪlɛna mά mayasɪ si mά nά mpi pə kɛla teu si yɛlaa ɪ la pa weesɪŋ waatɔ kɛ atɛ cənɛ tɔ. ⁴ Ma lapa tɔma sɔsɔna kɛ. Ma ŋmawa ma tɔyɪ kutuluŋ na mά tuu tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋ tɔ ɪ tawa. ⁵ Ma tɔwa ma tɔyɪ tawa na mά sɔ tuŋ kɔkɔlɛŋ waani waani. ⁶ Ma hɛɛ pusi na si lum niyitiyi tuŋ hətɔyɔ

ηku. ⁷ Ma yapa yomaa apalaa na alaa na pá lóli piya ke ma təyaya taa. Uena má wəena təla ke səsəm na pá kəli isu mpa pa laala-m Yosalem taa tə. ⁸ Ḿpóyó ma kuuwa tətəyó həyóləη awulaa kpaηcooη, paa pa wólanaa, paa pa liyitee. Ma kpaηa yonyoolaa apalunyəma na alunyəma. Ma kpaηa alaa ke tuutuuma na pá kəli isu yulv ká nyulv tə. ⁹ Haləna ma nyuyv kuli na pá kəli mpa pa laala-m Yosalem ke wəev tə. Paa na mpv, ma təka ma ləmayasəe ke ḿpóyó. ¹⁰ Ma ta kisina ma ıse ke mpi mpi a nyuləyɪ tə. Pəyele ma ta kisina ma təyɪ laηhulvmlə natəli. Mpi tə, ma yəəlayana ma təma tənaya. Mpi pə ké ma nyəm ke ma təma təna taa təyələ. ¹¹ Ḿpóyó ma nyəna ma təma na wahalanaa mpa ma təyó a lapv taa tə. Pə təna pə we kate ké isu yulv ləkuyv sı í tiiki heelim tə. Kawaaya fei pulvpu taa ké ate cəne. ¹² Ḿpóyó ma caawa sı má cekəna sı, ye yulv ke ləmayasəe tv kawaya ηkaya ı wəna na pə kəli kpaηtv na kumeləη? Uena má pəəsı ma ti sı, wei ı ká təyó kawulaya ke ma lonte tə ı ká la na í kəli mpa pa laala-m tə? ¹³ Ma nyəmá sı ləmayasəe kəla kpaηuyv ke teu. Isu nyaaləm kəlvuyv səkrətvuyv tə. ¹⁴ Pə taya pulv, ləmayasəe tv nyəmá ı təpote ké. Uena kpaηtv náá yontiγi yem. Ue ma nyəmá sı pə kəη pa tənaya kpatúyó kulvmyuyv krentuyv ké. ¹⁵ Uena má tə ma taa sı, ye pu krentı ma na kpaηtv ke kpatúyó kulvmyuyv. Ue pepe təə ké ma tēe-ı ləmayasəe. Təle tə we kate tətəyó. ¹⁶ Paa ləmayasəe tv, paa kpaηtv, pa naale pa səki teitei ké. Pəcó paa təəsəyɪ nəyólv təə ké tam təə na pə kəli ləlv. Ye kuyeyəη í sikaa pa səəki pa naale pa təə ké. ¹⁷ Ma nyəyasa weesuyv ké. Mpi tə, ma taa kpaana mpi yəlaa lakı ate təyó. Pə təna pə we kate ké isu yulv ləkuyv sı í tiiki heelim tə. ¹⁸ Ma taa kpaana təma wəna ma təyó wahala na má la təyó. Mpi tə, wei ı ká ləeti ma lonte taa təyó ma kəη yelinav. ¹⁹ Pəyele nəyólv ta nyı sı ı ká la ləmayasəe tv yaa kpaηtv. Pəyele puvntv unı ı ká paasənnna mpi ma təyó wahala na má lana ləmayasəe ke ate tə. Təle tə we kate tətəyó. ²⁰ Uena ma apalv yəələna təmlə nte ma lapa ate tə. ²¹ Mpi tə, ye yulv lapa pulv na ləmayasəe na í waa pə taa. Uena í yelina yulv wei ı ta wu pə təə tə. Pə we kate tətəyó, pəcə pə wuki. ²² Ye mpv yəlaa kaasuyv pa ti na pá təkı wahala na pá kaakı yem tə, weyε pa waakı ate cəne? ²³ Pa kuyeyəη təna ke cəəsəe ké. Pa təmlə ke wahala nyənte. Paa ahoo paa hēsəyɪ. Təle tə we kate tətəyó.

²⁴ Mpi yulv pəsəyɪ təyələ təyóv na nyəəv, na ı təmlə kulvlvm yəələnav. Pəle pə ké İso kucəəv tətəyó. ²⁵ Mpi tə, ye İso tá ha yulv sı í təyó na í nu leleη ı kaa ná. ²⁶ Yulv wei ı we İso ké teu təyó ı haakı nyəm na ləmayasəe na laηhulvmlə. Uena í tv isayav sı ilé ı caləsəyɪ na í kaakı kupaη. Təle tə we kate tətəyó isu yulv ləkuyv sı í tiiki heelim tə.

3

Paa mpi na pə waatu ké

¹ Paa mpi na pə waatu ke ateyε. ² Lvluyv wəna pə waatu ké, na səm na pə waatu. Tvuyv səv na pə waatu, na kv kpesuyv na pə waatu. ³ Kuyv wəna pə waatu ké, na waav na pə waatu. Nnav na pə waatu, na yəkuyv na pə waatu. ⁴ Wula na a waatu ké, na wona na a waatu. Laηwakəlle na tə waatu, na paale na tə waatu. ⁵ Pεe ləyóv waatu wεe ké, na a təəsuyv na pə waatu. Wayaluyv wəna pə waatu, na pá kaası waatu wei n ká se-wı tə. ⁶ Pεekuyv waatu wεe ké, na lepu na pə waatu. Waatu wei yulv ká su pulv tə, na waatu wei ı ká lə-wı tə. ⁷ Cəlvuyv waatu wεe ké, na nyaluyv na pə waatu. Sum wəna pə waatu ké, na yəyətaya na ka waatu. ⁸ Səəlvuyv waatu wεe ké, na pə kaası taa kpanav waatu. Uena yooou na kv waatu, na hēsuyv na kv waatu.

⁹ Pepeye təmlə latv waakı? ¹⁰ Ma nawa kulapəle nte İso tvyɪ yəlaa tə. ¹¹ Pə təna mpi ı lapa tə pə tewa pə waatu ké. Haləna í tv yəlaa taa ké tam təə ləmayasəle. Paa na yulv u pəsəyɪ na í cekəna təmlə nte İso lapa hatoo kancaalaya na tə tənaya tə. ¹² Uena má cekəna sı yəlaa feina laηhulvmlə natəli. Ye pə taya pá ha pa təyɪ pa ti leleη nuw taa ké pa weesıη waatu. ¹³ Yulv təkuyv na í nyəəki na í yəələyəna ı təmlə kulvlvm tə pə ké İso kucəəv ké. ¹⁴ Uena má cekəna sı pə təna mpi İso lakı tə pə we tam təə ké. Pulv ta səəsı pəcó pə ta pasa. ı lakı ḿpóyó sı yəlaa í nyı ı səsəəntv. ¹⁵ Mpi pə lakı nəənnəv na mpi pu te na pá kəə tə, pu təma lapv ke hatoo ləη ké. İso lakəna na pá lələyɪ.

Pə təna pə tɛsəyana səm ké

¹⁶ Mpyóy ma tasa cekənav tətə si, isayətv təkəna kawulaya ke timpɪ pu wɛɛ si pá təŋ siyisuyu na pá ha tampana tə. ¹⁷ Ulena má tə si: Iso ká huɔna isayəv na siyisilu ké. Mpi tə, paa mpi pə laki pə waətv ké. ¹⁸ Ye pə kaasa yəlaa ɪɛ Iso mayasəyi-wɛyɛ si pá cekəna si pa ta kəli təla ke pulv. ¹⁹ Pə kpenta yulv na tətɛ ke kprátúyú kulumuyv ké. Feesuyv kulumuyv ke pa wɛna, pa naale paa tɛ na pá si. Yulv ta kəli tətɛ. Mpi tə, pə təna pə cekənav wɛ katɛ tə se. ²⁰ Pa təna paa tayani tetv nti paa ŋmana-wɛ təyɔ pəsuyv ké. ²¹ Nəyɔlv kaa pəsi na í huɪli təfoo si yəlaa ləsasi kpaaku iso na təla nyənsi náa saali atɛ. ²² Tənaɣa ma cekənaa si yulv fɛina pulv na pé tɛɛ si í yəɔləna ɪ təmɛ kulum. Mpi pə ha-ɪ təyɔɛ. Pə taya pulv, ɪ kaa pəsi na í yəɔləna cele nyəm na í ta tata təna.

4*Mpi pə ta təŋ yəlaa weesɪŋ taa tə*

¹ Mpyóy ləmayasəe tɔ tasaa si: Hei í nyəni isəna pa ŋmakəla yəlaa na pá wiiki tə. Nəyɔlv u puki pa puɣusuyv. Pa ŋmakəllaa mɛyɛɛɛ tontɔnaa. Nəyɔlv u pəsəyi si í waasi-wɛyɛ pa niŋ taa. ² Ma huɔ si mpa pa səpa tə pa kəla lelen nɪw ke weesɪŋ nyəma. ³ Ulena pə tu kələna mpa pa ta tu lələta tə. Mpi tə, pa ta nyi isayətv nti yəlaa laki atɛ cənɛ tə.

⁴ Ma nawa tətə si yəlaa təkɪ wahala ké na təma si pá hiki na pá tɛɛ pa ləlaa. Pəɛ pə wɛ katɛ tətəyɔ isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə. ⁵ Felentú susiyi ŋkpalasi ké na í tɔyi ɪ təyi wakəlvɔv. ⁶ Pə kəla teu si yulv í wɛɛna ŋkute kulumtəɛ na í nukɪ lelen, na mpi ɪ ká wɛɛna ŋkulee naale na pá wɛ katɛ tə.

⁷ Ma nawa tətəyɔ katɛ lentɛ ke tetv təɔ. ⁸ Yulv wɛnna ɪ tike təkɔŋ, ɪ fɛina alv yaa neu, yaa pəyaya, pəɔ ɪ laki təmɛ u nyəyəsəyi. ɪ caa ké si í səsəyi wɛnav ké tam. Paa na mpv tə, na í pəsəyi ɪ təyi tam si: Awe təɔ ké ma wuki na má kisiyi lelen nɪw. Yaasi inɪ ɪ ké isayəv ké na ɪ cekənav wɛ katɛ. ⁹ Pə kəla teu si yəlaa naale í kaa, na mpi yulv ka wɛɛ ɪ tike tə. Mpi tə, pa waaki pa təmɛ taa ké. ¹⁰ Pəyɛɛ pa taa wei í tu hotaa ləlv kɔsi-ɪ. Ama wei ɪ wɛ ɪ tike tə ye ɪ hotaa u naaki kɔsɔlv. ¹¹ Ye yəlaa naale ɪ həntaa, pə hanjəyi-wɛyɛ. Ama pə kaa hanj wei ɪ wɛ ɪ tike tə. ¹² Ye yulv wɛ ɪ tike ŋmakəllv ŋmakəlyɪ-ɪ ké. Ama ye pa wɛ naale ɪɛ pa pəsi-ɪ. Ifatəɛ u ceki ləŋ isu ŋmənaya mayamaya.

¹³ Ifepu wei í ta ke kasayampu na í wɛna ləmayasəe tə ɪ lapa sana na wulav kəkpatulv kumeləŋ ŋku kv kisiyi layətv tasuyv tə. ¹⁴ Paa saləka taa ké ifepu inɪ ɪ lunaa si ɪ təkɪ kawulaya, yaa pa tu ləla-ɪ konyəntv ke kawulaya taa, ¹⁵ ma naaki si ifepu wei inɪ ɪ ka təyɔ kawulaya ke wulav inɪ ɪ lonte taa tə yəlaa təna ká wɛɛ ɪ waali ké. ¹⁶ Yəlaa tuutuuma ka wɛɛ ɪ waali ké, paa na mpv pəɛ pa waali nyəma laŋa kaa hulvməna-ɪ. Mpi tə, pəɛ pə wɛ katɛ tətəyɔ isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə.

Nəyɔ suw kpai nyəm

¹⁷ La laakali ke waətv wei n puki Iso təyaya taa tə. Polo si n nu na n wɛɛna Iso səyəntv. Pə kəla teu ke təla kətaya ŋka kumeləŋ laki na í ta cekəna si isayətv ke ɪ laki tə.

5

¹ Taa hulina yəyətaya ke Iso isəntaa na n tá huɔ nyá taa. Pə taya pulv, Iso wɛ isəntaa ké na nyaa wɛ atɛ. Mpv tə, nyá təm í taa kəli payalɛ. ² Pəpətv fɛi lelen, nəyəsɛɛ tuutuuma kəŋna toosee ké, na yəyətaya katatəlaya náa kəŋna kumelətəm. ³ Ye n su Iso ké nəyɔ, la-ke, taa yeɛ na pá leeli. Mpi tə, Iso laŋɛ u hɛkəna kumeləməŋ. Pə təɔ ké pə wɛɛ si n təkɪ nti n sukɪ tə. ⁴ Pə kəla teu si n taa su nəyɔ, na mpi n ká su na n kaa la tə. ⁵ Taa yeɛ na nyá kuyəyətutv susv-ŋ isayətv taa. Na pá kəɔ na, pá caali-ŋ si n heeli kətulv si pə yukəna-ŋ. Təfə Iso ká mɔna-ŋ pááná na í wakəli nyá kulapəm. ⁶ Toosee katatəlaya ké təm kpai nyəntv ke yem ké. Pə təɔ ké pə wɛɛ si n nyana Iso.

Mpəɛ tɛləsvv ke səsəəntv taa

⁷ Ye timpɪ yəlaa muɣuliɣi kunyɔntɔ na pɑ tɔɣɪ-ɪ tasəkələ, pə taa la-ŋ piti. Mpi tɔ, yulɔ səsɔ kentiɣi səsɔ lɛlv kɛ, na pɛlɛ pa wɛna pa səsɔ wei ɪ kələ-wɛ tɔ. ⁸ Pə kələ teu sɪ tɛtɔ ɪ wɛɛna wulav wei ɪ sɛŋna tawa haləm tɔm taa tɔ. Mpi tɔ, tənaya pa tənə pa tɔɣnaya lukəna. ^a

Isəna liyitee u waasəɣi tɔ

⁹ Liyitee sɔllɔ u nyəɣəsəɣi-yɛ, na wɛnau sɔllɔ nɑ fɛina kawaaɣa. Tələ tə wɛ piti tɔtɔɣɔ. ¹⁰ Ye wɛnau ɪ hukɪɣi, ku tɔɣɔlaa hukɪɣi tɔtɔɣɔ. Wɛɛntaa kawaaɣa ntɛ pa naakɔɣɔ pa wɛnau na pa ɪsɛ tɔ. ¹¹ Təmlɛ latɔ tooki kɛ na ɪ nu lɛlɛŋ, paa ɪ tɔɣɔ pəcɔ yaa səsəm. Ama wɛɛntɔ wɛnau katatələɣa u yeki sɪ ɪ too teu. ¹² Yaasi ɪsəɣau nɔɣɔlvɔɣu ma nawa tɛtɔ tɔɔ, ɪnəɣələ ɪsəna yulɔ sukɔɣu liyitee na á tayanɪ ɪ mayamaya kɛ wakəlvɔɣu tɔ. ¹³ Ye ɪ nyɔɣu sɛpa na ɪ liyitee anɪ á saali, ye ɪ lɔla apalɔpəyaya, niŋ kɔpɛtɛ kɛ kɛlɛ ka kəŋ. ¹⁴ Isu ɪ too ka lɔlvɔɣu-ɪ kɔpɛtɛ tɔ, mɔpɔɣɔ ɪ ká sɪ kɔpɛtɛ tɔtɔ, ɪ kaa təkɪ ɪ təmlɛ pɔlvɔɣu ɪ niŋ taa. ¹⁵ Sɪ yulɔ ɪ sɪ kɔpɛtɛ isu ɪ ká kəm tɔ pə kɛ lanwakəllɛ səsɔələ kɛ. ɪ təmlɛ tɔm lapa katɛ kɛ, kawaaɣa fɛi tɔ taa. ¹⁶ Səkrɛtɔɣu, na lanwakəllɛ, na nəɣəsɛ tuutuuma, na kɔtəməŋ, na páná taa kɛ ɪ wɛɛ, haləna ɪ səm.

¹⁷ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Nti ma nawa tɔɣɔlɛ sɪ yulɔ lanlɛ ɪ huləmənə ɪ kɔtɔɣɔv, na ɪ kunyɔnyɔm, na ɪ tɔma tənə nna ɪ lakɪ atɛ tɔ, haləna ɪ səm. Mpi tɔ, ɪ paa tɛtɛ ntɛ tənə. ¹⁸ Mpa pa tənə Isə haaki ton na wɛnau sɪ pə kɛ pa nyəm na ɪ yeki-wɛ sɪ pɑ tɔɣɔ na pɑ yɔləna pa təmlɛ tɔ. Mpu ɪnɪ pə kɛ Isə kɔcɔɔv kɛ. ¹⁹ Mpi pə tɔ tɔ, saa wei Isə tɔɣɪ yulɔ taa kɛ lanhɔlvɔmlɛ tɔ, u paasəɣəna teu sɪ ɪ weesuyɔ topilaa.

6

¹ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma nawa wahala wei ɪ kələ yulɔ kɛ atɛ cənɛ tɔ. ² Ye isu Isə ha yulɔ ntɛ ton na wɛnau na ɪ kɔsɪ ɪ nyɔɣu ɪ ta lan pɔlv. Ama ɪ ta ha-ɪ mpaav sɪ ɪ tɔɣɔ-wɪ, ɪlɛna ɪ yelɛ na kpai tɔ nɔɣɔlv ɪlɛ ɪ tɔɣɔ. Tələ tə cəkənau wɛ katɛ kɛ na lanwakəllɛ səsɔələ. ³ Yaa isu yulɔ lɔləna ntɛɣɛ piya nunɔwa (100) na ɪ kpatəlɪ teu, ɪlɛ ɪ ta yɔləna ɪ wɛnau mpi na ɪ lanlɛ hɔlvɔmɪ, ɪlɛna ɪ sɪ na pɑ pimi-ɪ. Pəyaya ŋka pə hələsaa tɔ ka lapa-ɪ na sana. ⁴ Pə lɔla pəyaya ŋkɛɣɛ yem kɛ na ká məlɪ səkrɛtɔɣu taa na ká hətɛ saali tənə. ⁵ Ka ta tu nav ilim pəyɛlɛ ka ta nyɪ sɪ pə wɛɛ. Ka kələ hɛsɔɣu kɛ yulɔ ɪnɪ. ⁶ Sɪ yulɔ ɪ tɔɣɔ pɔsɪ ɪyisi naalɛ (2000), na kawaaɣa fɛi pə taa tɔ pɛpɛyɛlɛ ɪ waawa? Anɪ lontɛ kɔlvmtələ taa kɛ pa tənə pa puki.

⁷ Yulɔ ɪwulɛ tənə, ɪ nɔɣɔ pɔpɔɣɔ tɔ kɛ ɪ lɔkɪ, paa na mpu ɪ kunyulɔɣu u səki. ⁸ Kawaaɣa ŋkaya ləmayasəe tɔ wɛna na ɪ tɛɛ kɔmɛlɛŋ? Na ye kunyɔntɔ ɪ nyəmá ɪ tɪ kaasɔɣu kɛ weesuyɔ tɔm taa, ɪlɛ ɪ waa wɛyɛlɛ? ⁹ Pə kələ teu sɪ yulɔ ɪ yɔləna mpi ɪ nawa tɔ, na mpi ɪ ká yɔləna ɪ kunyuləm tɔ. Pələ pə wɛ katɛ tɔtɔɣɔ isu yulɔ lɔkɔɣu sɪ ɪ tiiki heelim tɔ.

Yulɔ ləmayasəe tɔ wɛ tənaya

¹⁰ Pə tənə mpi pə wɛɛ tɔ, pa tɛma-wəɣɪ nyəm kɛ hatoo ləŋ, tə nyəmá teu kɛ mpi pa yaa sɪ yulɔ tɔ, ɪ na mpi pə kələ-ɪ ton tɔ paa həŋ. ¹¹ Ye yɔɣɔtaya ɪ kələ katatələɣa, mpu tɔtɔɣɔ tɔmnaa paɣalɛ hɛlɛɣɪ. ɪlɛ yulɔ kawaaɣa ntɛ wɛ? ¹² Awe nyəmá mpi pə maya yulɔ kɛ ɪ weesuyɔ waatɔ taa tɔ? Ku kɔyɛɛŋ wɛ kɔpɛtɛ kɛ isu ɪlɛmɔɣu. Yaa awe ká heelina-ɪ mpi pu la ɪ səm waali kɛ tɛtɔ tɔ kɛ celɛ tɔ?

7

¹ Mɔpɔɣɔ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Yulɔ hətɛ yaakɔɣu tɔ, pə kələ teu kɛ tulaalɔ kɔpən. Pəyɛlɛ ɪ səm kɔyakɔ kələ teu kɛ ɪ lɔlvɔɣu nyəŋku. ² Pə kələ teu sɪ yulɔ ɪ sɔv ləyaya təyaya taa, na mpi ɪ ka sɔv acima təyaya taa tɔ. Mpi tɔ, ləyaya tɔsəɣəna-tɔ sɪ səm ntɛ paa yulɔ wei ɪ tomle. ɪlɛ pə wɛɛ sɪ yəlaa ɪ mayasi pə tɔm na pɑ wɛna pa ɪsɛ. ³ Lanwakəllɛ kələ teu kɛ wonə. Mpi tɔ, tə pəsəɣɪ na tɛ nyəŋsɪ ɪ ɪsɛntaa, ɪlɛna tɛ tayanɪ ɪ taa. ⁴ Ləyaya təyaya taa kɛ ləmayasəe tɔ puki, ɪlɛna ləmayasəe fɛi tɔ nɑá polo təyaya ŋka ka taa pa ŋmaalɛɣɪ tɔ. ⁵ Pə kələ teu sɪ ɪ nu ɪsəna ləmayasəe tɔ kpuləɣɪ-ŋ tɔ na mpi n ká nu ləmayasəe fɛi tɔ yontu tɔ. ⁶ Pə taya pɔlv, ləmayasəe fɛi tɔ wonə wɛ kɛ isu sɔwa yaakɔɣu kəkɔ taa kɛ tiipilɛ tɛɛ tɔ. Tələ tə wɛ katɛ tɔtɔɣɔ.

^a 5:8 Pə wɛɛ sɪ wei ɪ sɛŋna kunyɔntɔnaa kɛ pa tawa haləm taa tɔ.

⁷ Nmakəlvu səsəyi ləmayasəe tɔ ke kpaŋɔyɔ ké, na kɔhav asilima nyəŋku náá pəsi-ı isayav. ⁸ Təmlə tɛm kəla teu ke tə caalvu. Pəyele suulu kəla teu ke kalampaani. ⁹ Taa hulina pááná mɔyɔ, pə taya pulv ləmayasəe fɛi nyáma taa ké pááná wɛɛ. ¹⁰ Taa yɔyɔti sɪ: Pepe tɔɔ ké ləŋtaa kəla teu ke nɔɔnɔɔ? Pə taya ləmayasəe tɔ kuyɔyɔtɔtɔ ke təna. ¹¹ Ləmayasəe wɛ teu ké isu kpancoou, yəlaa təna pəsəyi na pá waa a taa. ¹² Pə taya pulv, a kentiyi yulv na pá kəli liyitee. Na nyəm kawaaɔa nté sɪ ləmayasəe haaki weesuɔyɔ ke mpa pa wɛna-yɛ tɔ.

¹³ Nyəni Isə kulapəle, awe pəsəyənə na í siyisi mpi ı kuntilaa tɔ? ¹⁴ Yɔɔləna laŋhɔlvmlɛ ke tə kuyaku wule. Ye pə tala laŋwakəlle kuyaku ɪɛ n pəsəna laakali. Mpi tɔ, Isə lapəna pə tɔm naale sɪ yulv í taa cəkəna mpi pu maɔana-ı tɔ. ¹⁵ Ma nawa pə tənaya m̀p̀yɔ́ ma weesuɔyɔ kutɔpuluɔyɔ kɔnɛ kv taa. Tampana təŋlv pəsəyi na í sɪ ı tampana təŋɔyɔ taa, na isayav náá wɛɛna weesuɔyɔ ke ı isayatu taa. ¹⁶ Taa nyəni nyá təyi siyisilu, pəyele taa hɔli nyá tɪ sɪ n ké ləmayasəe tɔ na n teləsi mpəle ke pə taa. Pepe tɔɔ ké n ka wakəli nyá tɪ? ¹⁷ Pəyele taa ha nyá təyi isayatu taa yaa n pəsi ləmayasəe fɛi tɔ. Pepe tɔɔ ké n ká sɪ na nyá waatu tatata? ¹⁸ Pə wɛ teu ké sɪ yulv í təŋ layatu tasɔyɔ pənɛ pə tɔm naale. Mpi tɔ, wei ı nyanəna Isə tɔ, ı kaa svv mpəle teləsɔyɔ taa. ¹⁹ Ləmayasəe haaki a tɔ ke tɔŋ ké na pá kəli ıcate nte tə tɔɔ kufənɛɛnaa naanɔwa kentaa tɔ. ²⁰ Siyisilu fɛi atɛ cənɛ na í lakɪ kɔpantɔ na ı kaa pəntɪ. ²¹ Taa ke ŋkpaŋ sɪ n nukɪ yəlaa kuyɔyɔtɔtɔ təna. Ye nyá təmlɛ tɔ tɔv-ŋ taa mɔ pááná. ²² Mpi tɔ, nyá maɔamaɔa n nyəmá nyá taa sɪ wulee wulee n tɔvki lɛlaa.

²³ Ma maɔasa pə tənaya mpv na ləmayasəe, haləna má tó sɪ: Maa sɔsɪ ləmayasəe. ɪɛ ma ta pəsi. ²⁴ Pulvɔv cəkənav tɔm tɛɛ ma tɔɔ ké. Pə tɔm kəla luman təcuyucuyɔ, nəyɔlv kaa pəsi na í tala pə tənaya. ²⁵ ɪɛna má svv pɛkɔyɔ na isələ kɔsɛɛmlɛ sɪ má cəkəna, na má hiki ləmayasəe, na má maɔasi ma taa na má nyɪ sɪ isayatu ke ləmayasəe laŋɔyɔ ké, na kpaŋɔyɔ náá ké kɔmɛlentɔ. ²⁶ Ma cəkənaa sɪ alv wei ı kpaaki isu katəka tɔ ı kəla səm ke nyan. ı sɔlvɔyɔ wɛ ké isu puluɔyɔ na ı ŋkpalasɪ náá wɛɛ isu alukpala. Yulv wei ı lakɪ Isə luɔyɔ nyəntɔ tɔ ɪnɪ ı fitiyina alv ɪnɪ. ɪɛna í kpa isayav. ²⁷ M̀p̀yɔ́ ləmayasəe tɔ tɔma sɪ: Ma nyəna yaasinaa ke kɔlvɔm kɔlvɔm sɪ má cəkəna-wɛ. ²⁸ Ma tu təŋa pa taa ké pɛkɔyɔ ma ta hikita. Apalaa iyaya (1000) taa ma hika apalv kɔlvɔm wei ı ké apalv na tampana tɔ. Ama ma nyəna alaa təna taa, ɪɛ ma ta hiki paa kɔlvɔm. ²⁹ ɪɛ nti ma nawa təyɔle sɪ Isə lapa yulv ké na í siyisaa, ɪɛna yulv náá lá na pə təna pá lá katɛ.

8

¹ M̀p̀yɔ́ ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Awe wɛnna ləmayasəe isu má, na pɔntɔ nyəmá tɔmnaa kilisuɔyɔ? Yulv ləmayasəe lakɪ ké na ı isentaa hetɪ na pá te.

Wulav tɔnav tɔm

² Tɔna wulav kuyɔyɔtɔtɔ ke nəyɔ ŋka n ka suwa Isə tɔ ka tɔɔ. ³ Taa hulina-ı hatələnəv yaa n ká nyɔyɔ ke isayatu natəli tə taa. Pə taya pulv, mpi wulav sɔɔlaa təyɔ ı lakɪ. ⁴ Wulav kuyɔyɔtɔtɔ nté sɔsɔɔntɔ, awe ka pɔsɪ-ı sɪ: Pepeyɛ n lakɪ? ⁵ Wei ı təkəyi kɔsəsutɔ tɔ ı kaa na wahala nəyɔlv. Ləmayasəe tɔ ká cəkəna waatu kɔmaɔa na yaasi kɔpaŋ wei ı taa ı ká la-tɪ tɔ. ⁶ Pə taya pulv, paa mpi pə wɛna pə waatu kɔmaɔa ké, na isəna yulv ká la-wɪ tɔ. Ama yulv wahalanaa tɔm wɛ-ı yun ké. ⁷ Pə taya pulv, ı ta nyɪ mpi pu la tɔ. Awe ka kɛsəna-ı isəna pu wɛɛ tɔ? ⁸ Yulv nəyɔlv ı ta tɪ ı weesuɔyɔ sɪ ı ká səŋsɪ-kv. Pəyele nəyɔlv ta ke səm kuyaku tɔ. Pə fɛi sɪ pá cɛ nəyɔlv ke yoo ŋku kv taa, pəyele isayatu kaa waasi tə latɔ.

Yulv wɛɛtɔ tɔɔ maɔasvɔyɔ

⁹ Ma nawa pə tənaya mpv, na má maɔasi pə təna mpi pə lakɪ atɛ tɔ pə tɔm na ma hɔwɛɛ təna. Waatu nəyɔlv ı wɛɛ wei ı taa yulv lɛlv ŋmakələyi ı təyɔntələ sɪ pá tv-ı wahala tɔ. ^a ¹⁰ M̀p̀yɔ́ ma nawa pa pona asayaa ke pa pəlaan taa na pá pi-wɛ na pá mələyi ɪɛna pá sɔɔ mpi asayaa mpɛ paa lapa ıcate taa tɔ. Tələ tə cəkənav wɛ katɛ tətəyɔ. ¹¹ Pu fɛləyi asayaa ke kpaakpaa təyɔ

^a 8:9 Lɛlaa ná huuki sɪ yulv wei ı ŋmakələyi ı təyɔntələ tɔ ı təyi ı tɔyi wahala.

isayatu lapu suwa yulɔpiya lotunaa taa. ¹² Isayav pəsəyi na í la isayatu ke təm nunɔwa (100) na í wena weesuyu yaa, íle ma nyəma tətə sɪ mpa pa nyaŋna Isə tə pa naaki kɔpantu. Mpi pə tə tə, pa wena Isə səyɔntu. ¹³ Ama isayav ná kaa na kɔpantu, pəyele í kəŋ saalɔyɔ kə ísu íleemuyɔ, í kuyeyɛŋ kaa tayali. Mpi tə, u nyaŋna Isə. ¹⁴ Yaasi nəɔlɔ í cekənav wenna kate ke antulinya taa. Wulee wulee kɔpama təkí wahala kə ísu asayaa, na asayaa náá nukí lelen ísu kɔpama. Ma təŋ sɪ: Tələ tə cekənav wə kate tətəyɔ.

¹⁵ Lanɣulɔmle ke ma puyɔləyi. Pə taya pulɔ, yulɔ lanɣulɔmle təna nté sɪ í təyɔ na í nyɔɔ, na lelen wei í nukí tə. Mpi í waaki atə cəneye təmlə nte Isə ha-í í weesuyu təna waatu taa təyɔle.

¹⁶ Ma təma ma təyi hav sɪ má cekəna ləmayasəe na má welisi teu ke təmlə nte tə lakí atə cəne tə tə taa. Pə taya pulɔ, paa ilim paa ahoo, yulɔ kaa na tom. ¹⁷ Ma nyəna teu ke Isə təmlə təna taa, paa yulɔ ká pəeki í təmlə nte í lakí atə tə tə taa na í ká, í kaa cekəna. Paa ləmayasəe tɔ nəɔlɔ təmna sɪ í ká cekəna, í kaa pəsi.

9

¹ Mprúyú ləmayasəe tɔ təma sɪ: Ma mayasa pə tənaya mpv pə təm ke ma taa. Nti ma nawa təyɔle sɪ tampana tənlaa na ləmayasəe nyəma pa təma təna wə Isə niŋ taa kə. Yulɔ ta nyɔ sɔɔlɔyɔ yaa taa kpanav təm. Pə təna pə wə í nəyɔ tə kə. ² Mpv tə, pə kpenta kprátúyú kolumuyɔ ke tampana tənɔ na isayalatu kə, na kɔpən na isayav, na wei í feina asilima tə na wei í wena-ye tə, na isəsəɛv kətasi latu na wei u lakí-sɪ tə. Kɔpən wəe kə ísu isayalatu, na wei í sukí nəyɔ tə na wei í wena í nəyɔ sɪw səyɔntu tə. ³ Isu pə krentuyɔ pa tənaya kprátúyú kolumuyɔ tə pə kə isayatu ke pə təna mpi pə lakí antulinya taa təyɔ. Isayatu suna yəlaa lotu taa na kumelentu ke pa nyama taa kə pa weesɪŋ təna taa. Pa tənaya nté atətəle taa. ⁴ Wei í krentəna weesuyu nyəma tə í tike í tɛeləyənə. Haya íse nyəŋka lapa sana na təyɔlaya kusəpaya. ⁵ Weesuyu nyəma ná nyəma sɪ paa sɪ. Ama sətəa ná tá nyɔ natəli, pa feina kufelɔyɔ. Mpi tə, pa səwa pa tə. ⁶ Pa sɔɔlɔyɔ na pa taa hanaya təma wakəlyɔ. Pa kaa hiki pulɔyɔ pə təna mpi pə lakí atə tə pə taa.

⁷ Mpv tə, polo na í təyɔ nyá təyənaya na lanɣulɔmle na í nyɔ nyá solum na ləmayasəle kɔpante. Mpi tə, Isə lanɣle hɛena nyá təma kə. ⁸ Suuki acima wontu kolumɔmtu ke paa waatu wei. Pəyele tulaalɔ í taa lanɣ nyá tə. ⁹ Yəələnə nyá alɔ wei nyá luyɔ suwa təyɔ nyá weesuyu kuyeyɛŋ waatu tantaa nyəŋ wei Isə ha-ŋ atə tə í taa. Kawaaŋa ŋka n wena wahalanəa mpa n təkí nyá təmlə taa kə atə cəne tə pa taa təyɔle. ¹⁰ Paa kɔlapəle nteye n hikaa sɪ n lakəna nyá niŋ, la-tə na nyá ton. Mpi tə, təmlə yaa hɔwəe hɔvɔ yaa nyəm yaa ləmayasəe təm fei atətəle taa timpi n pukí tə.

Ləmayasəe təwaasəle na a təkpsile

¹¹ Mprúyú ləmayasəe tɔ tasaa sɪ: Ma nawa antulinya taa sɪ pə taya mpa pa pəsə sewa tə pa tike pa təkəna asewa tətə. Anɔ yoolaa taa yoolaa tike u lakí akanaa. Pəyele pə taya mpa pa kəla ləmayasəe tə pa tike pa wəekəna təyənaya. Pəcə pə taya layatunaa tike wəekəna liyitee. Pəyele pə taya nyəntaa tike wenna nyolelen. Mpi pə tə tə, nyusəpəle yaa nyolelen makəna paa wei kə. ¹² Yulɔ ta nyɔ í waatu na pə kalí tiina nna puluyɔ isayav puuwa tə, yaa sumasɔ nsi pa nyəpa na pə kpa tə. Səm həkə yəlaa kə na pə tutiyi-wə ísu tiina na sumasɔ sənə.

¹³ Ma nawa antulinya taa kə nyəm nəyəsəle na pə la-m piti. ¹⁴ Icaliya nakəli kaa wenna ka taa yəlaa ta tə. Mprúyú wulav səsə nəyɔlɔ í yoonə-ke na í ta-keye kotaya. Ulena í ŋma kolunə səsaya taka sɪ í hikina ka taa yəlaa. ¹⁵ Apalɔ ləmayasəe tɔ kunyɔntu nəyɔlɔ í ka wə ka taa təna, na ye ícate nyəma ka pola í kiŋ í ka waasa-wə na í ləmayasəe anɔ. Ama í kunyən tə, íle ícate tɔ nəyɔlɔ í ta toosi sɪ í polo na í na-í. ^a íle nəyɔlɔ ta təɔsɔ í tə. ¹⁶ Mprúyú ma təma sɪ ləmayasəe kəla teu ke toma. Paa na mpv pa nyənəyi kunyɔntu ləmayasəe ke yem kə, nəyɔlɔ u nukí í təm. ¹⁷ Ləmayasəe nyəma kuyəyətutɔ nti yəlaa nukí təpamm tə tə kəla teu ke hola nna nyuyɔ tɔ holiyina nyəŋ feinaa tə. ¹⁸ Ləmayasəe kəla teu ke yoou wontu kə. Ama isayav kolum wakəlyəna kɔpantu payale.

^a 9:15 Ləlaa tɛləsəyi sɪ apalɔ kunyɔntu waasa ícate

10

¹ M̄p̄óyú ləmayasəe tɔ tasaa si teitei isu kacəsi tɔkuyɔ tulaalɔ taa na p̄á wakəli-i tɔ, mp̄u tɔtɔyɔ kumələntu picim wakələyi ləmayasəe na teu.

² Ləmayasəe tɔ hɔwɛɛ siyisina i ntɔyɔŋ tɔɔ kɛ́, ɔlɛna nyuyɔ fɛi tɔ hɔwɛɛ n̄á kɛɛna i mp̄ətəŋ tɔɔ. ³ Ye nyuyɔfɛi tɔ təŋ mpaav taa, i ləmayasəe laŋyɔv katatəlaya tɔɔ, p̄ə laki kɛ́ na lɛlaa nyəm-i si nyuyɔfɛi tɔ. ⁴ Ye nyá səsɔ mu-ŋ na p̄ááná, taa kisi nyá təmle. Mpi tɔ, təpamm lakasi cələyana yulɔ kɛ kɔp̄əntuyɔv səsɔɔv kɛ́. ⁵ Isayatu natələyi ma nawa atɛ na tɛ nəyəsəna isu p̄ə liyituyuu nyuyɔ tɔ na í p̄ənti pulɔ tɔ. ⁶ Yulɔ kumələŋ hikiyi təmle səsɔɔlɛ, ɔlɛna liyitee tɔ n̄á wɛ səkpɛtɛ taa. ⁷ Ma nawa yomaa caɣa kpaɣanəŋ na awulumpiya n̄á təŋ n̄əɔhɛɛ isu yomaa.

⁸ Ye wei i hula p̄óyú i hotiyi kɔ taa kɛ́, ɔlɛna tum nyasa wei i caatəyi kolɔŋa tɔ. ⁹ Ye wei i laki təmle kɛ p̄ɛɛ təyɔkələ a kuyi-i kɛ́, ɔlɛna taasi fayalɔ n̄á wɛ asola taa. ¹⁰ Ye laalɛ tima na p̄á ta sala-tɛ, ketulu kɛ p̄ə nukɔ təm naalɛ. Ama ləmayasəe yekina na yulɔ waa. ¹¹ Ye tum nyasa i tɔ waatu inɔ tum tɔ inɔ i tá waa tɔmaa tɔɔv taa kɛlɛ.

Yəyətəyá kəkəkɛ cəlvɔv

¹² Yəlaa caaki ləmayasəe tɔ kuyɔyɔtɔtɔ kɛ́. ɔlɛna nyuyɔfɛi tɔ kuyɔyɔtɔtɔ n̄á wakələyi-i. ¹³ Kumələtəm kɛ i caaləyana, ɔlɛna í təkəna kpaŋyɔv nyəntɔ. ¹⁴ Nyuyɔfɛi tɔ luləsəyi kuyɔyɔtɔtɔ kɛ́. Yulɔ ta nyi mpi pu kɔɔ tɔ. Awe ká kɛɛsi-i mpi pu tɛ na p̄á la i səm waali tɔ? ¹⁵ Nyuyɔfɛi tɔ kaakəna i təmle kɛ́. ɔlɛ tu nyəŋ na í polo ɔcatɛ taa.

¹⁶ Ye tɛtɔ wɛna wulav iwaasələ na i waali nyəma təmle ntɛ hiluyɔ tike, tɛtɔ nti tɔ təm wɛ waiyɔ kɛ́. ¹⁷ Tɛtɔ nti tɔ nu leləŋ tɔyɔlɛ nti tɔ wulav kɛ kasayampu na i waali nyəma təkɔ pa tɔyɔnaya kɛ ka waatu si p̄á hiki toma, p̄ə taya acima tɔ. ¹⁸ Felentú wei i ta paasəna i kutuluyɔ tayanuyɔ tɔ kɔ hotiyi kɛ́, na kaakentu nyəŋkɔ n̄á luliyi. ¹⁹ Yulɔ laki tɔyɔnaya kɛ́ si í tɔyɔ na í nu leləŋ, ɔlɛna sɔlɔm n̄á hɛɛsi laŋlɛ, na liyitee kɛ pa lakəna p̄ə təna. ²⁰ Taa tɔv wulav kɛ nyá lotu taa, p̄əyɛlɛ taa tɔv liyitee tɔ kɛ nyá naŋ kuhəntuyɔ taa. Pə taya pulɔ, kacəka heeliyina təm.

11

Məsəməsə lapv

¹ Pɛti nyá tɔyɔnaya kɛ lɔm tɔɔ, kuyaku nakulɔ n ká tɛ na n̄ tayanɔ-kɛyɛ hikuyɔ. ² Ha nyá wɛnaw hɔyɔlvɔv kɛ yəlaa naatosomp̄əyɔlaya yaa p̄ələfɛi naanɔwa. Mpi tɔ, n ta nyi isayatu nti tu mayana-ŋ antulinya taa tɔ. ³ Paa timpi tɔɔ kɛ tɔyɔ hotinaa, kɔ lonte taa tənaya kɔ saaləyi. Ye tɛv i pilaa na ŋmɔntuyɔv susi kɔ nukɔ teu kɛ́. ⁴ Wei i fɛŋiyi heelim tɔ u tuuki pulɔ, na wei ɔlɛ i paasəyana isəŋmuntɔ kɛ nyənuyɔv tɔ u kɔŋ pulɔ. ⁵ N kaa p̄əsi na n̄ cəkəna heelim mpaav. Pəyɛlɛ n kaa nyi isəna p̄ə ŋmaaki p̄əyaya kɛ ka too lotu taa na ka fɛsiyi tɔ. Mp̄u tɔtɔyɔ nn p̄əsəyi na n̄ cəkəna ɔsɔ wei i laki p̄ə təna tɔ i təmle. ⁶ Pə tɔɔ kɛ́ p̄ə wɛɛ si n̄ tuu nyá kututum kɛ tanəŋ tɛɛ haləna taanaya, taa hɛɛsi. Pə taya pulɔ, n ta nyi si tanəŋ yaa taanaya kututum ká kələna lapv, yaa p̄ə təna pu wɛɛ teu.

⁷ ɔlim naakuyɔv tɔ p̄ə wɛ teu kɛ́, na isɛ laŋlɛ hɛɛkəna p̄ə nyaaləm. ⁸ Ye yulɔ weesuyɔ tayala pusɔ payalɛ, í sa ɔsɔ kɛ́ si təna si tɔɔ. Ama í tɔɔsi kɛ́ si səkpɛtuyɔv kuyɛɛŋ ká wɛɛ payalɛ. Pə təna mpi p̄ə kəŋ tɔ p̄ə cəkənav wɛ katɛ kɛ́.

Kɔfalan yəlaa layatv tasvɔv

⁹ Ifepu nyá, yələna nyá ifepile kɛ tɔ waatu na n̄ nu tɔ leləŋ, təŋ isəna p̄ə ha-ŋ nyá lotu taa tɔ, na isəna nyá isɛ naaki tɔ. Ama tɔɔsi kɛ́ si ɔsɔ ká tɛ na í yaa-ŋ huulɛ kɛ p̄ə təna p̄ə tɔɔ. ¹⁰ Hatələna nyá nyamlɛ kɛ nəyəsəɛ, na n̄ cələna nyá tənuyɔv kɛ wɔsasi. Pə taya pulɔ, ifepile na tɔ alaafəyá wɛ tɛm kɛ́.

12

¹ Ama tɔɔsi nyá ŋmalɔ tɔɔ kɛ́ nyá ifepile kuyɛɛŋ taa, na p̄əcɔ wɛɛ asayɛɛ na pusɔ nsi si taa n ká tɔ si: Weesuyɔ fɛɛ-m leləŋ tɔ si kɔɔ. ² Na p̄əcɔ ɔlim, na nyaaləm, na isətɔ, na isətolɔŋasi

yu nyá tɔɔ, na pá wɛɛ ɪsu tɛv fɛɛkɔvɔ na ɪsɔŋmuntɔ tayanɪ lapɔ tɔ. ³ Waatu ɪnəxi nyá ŋkpalasɪ nsi sɪ kentiŋi-ŋ tɔ sɪ sɔvki seluɣu, na nyá nɔɔhɛɛ tonŋ nyəna nna ɪnɪ a sɔɣələŋi-ŋ tɔ á nukɪ, na nyá kela nna a ka wɛ ɪsu nanɫaa tɔ á pasa holuɣu, na á hɛɛsɪ nanɫɔvɔ, na nyá ɪsɛ nna a wɛ ɪsu pətɔlee nyənlaa tɔ á wɪ nav. ⁴ Saa ɪnəxi nyá ŋkraŋŋ təkəŋi, na nyá nɔɣɔ pasa, na kampaav koou feesiŋi-ŋ, na yontunaa tənə leleŋ sɪ. ⁵ Na ń wɪ təkpaɫɛnaa, na mpaav wɛ-ŋ sɔɣɔntɔ, na nyá nyɔvɔ hɔlɔmɪ ɪsu tɔvɔ ŋku kɔ hɛtɔ hɔlɔmaa tɔ. Na nyá nɔɔhɛɛ məli-ŋ yuŋ ɪsu sɔɣəla, na tuusi pee kɔnyulɔvɔ sɪ nyá nɔɣɔ taa. Kuyaku nakulɪ ɪɫɛna pá pona-ŋ nyá kantəkaya tɔyaya taa na wiɪlaa náá cɔɔki hapələ tɔɔ. ⁶ Tɔɔsɪ nyá ŋmalɔ tɔɔ na pácɔ nyá weesuyɔ ŋku kɔ wɛ ɪsu liɣitee nyəɣəlɔvɔ ŋmənaɣa tɔ kɔ cɛ, yaa kɔ yɔki ɪsu wɔla hɛɛv yaa lɔm hɔyaya kɛ hite nɔɣɔ, yaa kɔ cɛ ɪsu pɔpɔtɛ kululule cɛkɔvɔ na tɔ hotɪ ləkɔ taa tɔ. ⁷ Na pácɔ nyá tɔnɔvɔ pəsɪ tetɔ nti paa ŋmana-kɔ tɔ, na nyá feesuyɔ náá məli ɪsɔ wei ɪ ka tɔ-kɔ tɔ ɪ kiŋ.

⁸ Mpɔvɔlɛ ləməyasəe tɔ tɔma sɪ pə tənə pə wɛ piti ké na pə cəkənəv wɛ katɛ.

Kɔtakatɔ

⁹ Pə taya ləməyasəe tike kɛ waasɔ tɔ ka wɛna. ɪ sɛɣɛsa yəlaa kɛ nyəm təm. Pəyele ɪ nuwa atuwa na í yasɪ a taa na í tayanɪ a payalɛ. ¹⁰ Ləməyasəe tɔ kaasa ɪ təŋi na í hiki təm leleŋ nyəntɔ na í tɛləsɪ-təŋi teitei. Tə ké təm tampana nyəntɔ ké. ¹¹ Ləməyasəe tɔ kɔvɔɣɔtɔtɔ wɛɛ ké ɪsu kɔpátɔɣɔ kɔsɛŋtɔvɔ ŋku pa keetiŋina naaŋ tɔ, na nyəmá wɛna kaləkəŋ nyəma kama tɔ. Tiikilu kɔlɔm ɪnɪ ɪ kamna-yɛ. ^a ¹² Pələ pə paasi ɪɫɛ ma pəyalɔ, paasənə sɪ takələsɪ payalɛ ŋmaav fɛi tənaya, na nyəm pɛɛkɔvɔ katatələɣa kaaki tɔnɔvɔ ké.

¹³ Sɛɣɛsɔvɔ kɔnɛ kɔ nyɔvɔ nté sɪ ń nyana ɪsɔ, na ń təkəŋi ɪ kɔsəsutɔ. Təmɫɛ nte pə tɔ paa yulɔ wei sɪ í la tɔɣələ. ¹⁴ ɪsɔ ká hɔvna yəlaa kɛ pa kulaputɔ tənə tɔɔ ké, paa kɔŋmɛsətɔ kɔpantɔ yaa ɪsayaɔtɔ.

^a **12:11** Tiikilu: Tiikilu ɪnɛɣɛ cənɛ, pə pəsəŋi na pə wɛɛ ɪsɔ yaa Salɔmən, halɪ lɛlaa ná tən sɪ Moisi.

YONTU TAA YONTU

Kutuluṭu

Yontu Taa Yontu taa cəneɣe pa keesəɣi wulav Salɔmən na i taŋ pa sɔɔlvu təm. Sɔɔlvu ŋku ku wenna isu ŋku Iso sɔɔləna i yəlaa kpekəle tɔ na ŋku Iso yəlaa kpekəle sɔɔləna Iso tɔ.

Isəna pa faɣa Yontu Taa Yontu takəlaya tɔ:

Kancaalaya yontu, titite 1:1-2:7

Yontu naale nyəntu, titite 2:8-17

Yontu tooso nyəntu, titite 3:1-5:1

Yontu liyiti nyəntu, titite 5:2-6:3

Yontu kakpasɪ nyəntu, titite 6:4-7:11

Yontu naatoso nyəntu, titite 7:12-8:4

Yontu naatosompəɣəlaya nyəntu, titite 8:5-14

¹ Salɔmən yontu taa yontu ntɔ.

Sɔɔlvu nyəma faaci

(Peele kyəɣəṭu)

² Wayali-m wayali-m,

nyá sɔɔlvu kəla-m sulɔm.

³ Nyá tulaalu sɔɔsɔŋ ké kɔpaŋ ké.

Na nyá hətə náá wɛ isu nim sɔɔsɔŋ nukuvu tɔ.

Pə tɔo ké peelee sɔɔləɣi-ŋ.

⁴ Təki ma niŋ taa, kraɣana-m asewa.

Wulav sɔsa-m i kutuluŋ taa ké.

Tu wɛɛna laŋhɔlɔmlɛ na tɔ ŋmaali nyá tɔo.

Tu yələna nyá sɔɔlvu na pə kəli sulɔm.

Pa sɔɔləɣi-ŋ tɔ pa wɛna tampana ké.

⁵ Yosalem peelee mɛ,

pa ma pilaa tɔ,

ma tewaya isu Ketaa coka,

yaa isu Salɔmən coka pɔɔŋ.

⁶ I taa nyana-m si ma kəla pilin.

Ilim piisina-m mpɔ.

Ma taalɔnaa mu-m na pááná ké,

pa tu-m si ma taŋ lesɛŋ tuŋ tawa.

Ūɛ ma ta taŋ ma maɣamaɣa ma nyəntɛ.

⁷ Nyá wei ma ləsaɣa suwa tɔ.

Heeli-m timpi n tiikiyi nyá kaləku tɔ.

Keesi-m timpi n ka heesi ilim sikuyu tɔ.

Ma taa cɔo yem ké nyá taapalaa kaləkəŋ cɔɔ.

(Tiikilaa kyəɣəṭu)

⁸ Alaa telaa taa telu nyá.

Ye n ta nyi ūɛ n təŋ heen kaləku nɔɔheɛ.

Tiiki nyá pinasi ke tiikilaa coka kin.

(Ifepu nyəntu)

⁹ Ma kusəlaya nyá, nyá teu nəɣəsəna ké isu

pa kpeeluvu Icipiti wulav kraɣanu alɔnyəŋ keeke na kacəka tɔ.

¹⁰ Nyá lukpuɣutu tewa nyá ŋkraŋyapalasi heku ké.

Na nyá luyu náá səŋa teu ke lutv həkʊ taa.

(Tiikilaa nyəntv)

¹¹ Tu lu-ŋ wɔla ke kacəka wontu
na pá matɪ tə təw kɛ liyitee nyəŋətv.

(Peele nyəntv)

¹² Wulav na ɪ cəɔ nyəma pa caŋaa tə
na ma təw tulaalv səəsʊŋ nyalaa kɛ.

¹³ Ma kusəəlv nyá, n wɛ-m kɛ ɪsu
tulaalv miili ke pa su ma həla həkʊ.

¹⁴ N wɛ-m kɛ ɪsu laalinaa kɔpama tuŋ ke
Aŋ-Ketii lɛsɛŋ tawa taa.

(Ifepu nyəntv)

¹⁵ Ma kusəəlaya nyá, ama n tewa yoo!
Nyá ɪsəpee tewa ɪsu alukukunaa.

(Peele nyəntv)

¹⁶ Ma kusəəlv nyá, teu nté yaa.
Tá kvhəntvɔv nté katenja nyutv kvlekəkəkətv.

¹⁷ Tuŋ kɔpəŋ pilinasi nté ta kutuluyv.

2

¹ Ma wɛ kɛ ɪsu Saləŋ tetəkəle yaaye.
Mayale tetv ihəntav taa hətv.

(Ifepu nyəntv)

² ɪsu yaaye wɛv səwa həkʊ tə,
mɔpɔyɔ ma kusəəlaya nyá n wɛ peela lɛlaa taa.

(Peele nyəntv)

³ ɪsu tvɔv kvətətəŋw wɛv hətvɔv tuŋ taa tə,
mɔpɔyɔ ma kusəəlv nyá n wɛ ifepiya lɛlaa taa.

Nyá ɪsotom taa kɛ ma nyula caŋav.
Nyá pee wɛ leleŋ ke ma nəŋə taa kɛ.

⁴ Acima taa kɛ n pona-m nyá te.

Nyá tuuta wei n kpaasa ma nyvɔv taa təŋəle səəlvɔv.

⁵ N cɛla-m tvɔv ŋku pa yaa sɪ lɛsɛŋ tə kv pee
kakalasi na má təŋə na pə səna-m.

N ha-m tvɔv pee na má mvv na pə ha-m toma.

Mpi tə, səəlvɔv kvətəŋ kra-m kɛ.

⁶ Te ma nyvɔv na nyá niŋ mpətəŋ.

Kpekəna-m na nyá ntəŋəŋ.

(Ifepu nyəntv)

⁷ Hai, Yosalem peela me,
ma tuukina naməŋ na nasɛŋ sɪ:
ɪ taa paatɪ tá səəlvɔv na pə waatv ta tata.

Ifepu kəntɛ

(Peele nyəntv)

⁸ ɪ nu ma kusəəlv nəŋə.

ɪ ŋmaakəna ntɛŋə pəəŋ na pulasi təw na í kəŋ.

⁹ Ma kusəəlv nəχəsəna ké isu nasem
yaa kapələha kufalaya.
Hali inəχəle tá kolunja waadi na í nyənəχəna pətote.

¹⁰ I yaaki-m si: Ma kusəəlaya nyá.

Kuli na í kəə.

¹¹ Mpi tə, yoluma tema.

Tev tema, kv su tənaya.

¹² Tawa taa kutəχəŋ tɔ hetv ke tetv taa.

Yonkraama waatv tapayale.

Ihokaya wiiwa tá tetv taa.

¹³ Tun wei pa yaa si fikinaa kancaalaya nyəŋ tənə lɔlvɔv,

na tɔχv ŋku pa yaa si lesen tə kv hetv səsəŋ náá nyalaa.

Kuli na í kəə, ma kusəəlaya kupaŋka.

¹⁴ Ma kupaŋka nyáá kukraməŋ pəəŋ taa.

Nyá wei n we ipilisav taa timpi we katə tə.

Hɔlv-m nyá isentaa,

yele na má nu nyá nəχə.

Nyá isentaa tewaya na nyá yəχətaya we lelen.

(Toto nyəntv)

¹⁵ I kra taale wontu səkpetu nti tə wakələχi ta lesenaa tə.

Pə taya pulv, pa tɔ hetv.

(Peeə nyəntv)

¹⁶ Ma tənna ma luyv tee kusəəlv.

Na ilé i tənna má.

Yaayenaa taa ké i tiikiyi i kaləkəŋ.

¹⁷ Ma luyv tee kusəəlv nyá, tə pulasi təə,

na í kəə isu nasem yaa kapələha kufalaya,

na pə́cə ahoo yu na nikaya kra.

3

Peeə toosiyiina ifepu

(Peeə nyəntv)

¹ Ḿpúyú ma toosa ahoo si
ma kusəəlv nté ma peeəka kato təə.

Na má peeəki, na má peeəki, ma ta na-i.

² Uena má kuli na má cəə icate.

Na má peeəki-i nənəəsi tee,

na hapəe təə, ma ta na-i.

³ Uena má sulina taŋlaa mpa pa cəəki icate tə
na má pəəsi-we si:

I nawa ma kusəəlv na?

⁴ Ma polaa si ma teeəki pa təə ilə,

ma ná ma kusəəlv nté.

Na má kpipi-i na má tək-i teu na má pona-i ma too te.

Na má sɔvna-i wei i lɔla-m tə i naŋ taa.

⁵ Hai, Yosalem peeəlaa me,

ma tuukina naməŋ na nasen.

I taa paati tá səəlvɔv na kv waatv ta tata.

(Peeə nyəntv)

⁶ Pepe luna wulaya tetu taa na pə kəŋ
isu wontu pee tulaalv nyəəsi?

⁷ Wulav Salvməŋ amaka kəŋna.

Na Iseyeli yoolaa taa yoolaa nutoso ke i waali.

⁸ Pa təna pa kreləma yoou ké.

Pa paa layaləe ke pa kəŋkəməŋ taa.

Na pá taŋa asola nna a kəŋ ahoo tə.

⁹ Lipaŋ taasi kupaŋsi ke pa saaka
wulav Salvməŋ amaka inu.

¹⁰ Liyitee nyəəətv ke pa lupa i kpatəŋ,
na təteesile ke wula.

Təcayalə ke puvu kuseemvuvu kupaŋku.

Uena Yosalem pəelaa ná pə pə taa ké
pəəŋ wei pa səpəna səəlvu tə.

¹¹ Siyəŋ pəelaa me,

í lu na í ná wulav Salvməŋ ntenuyu

ŋku i too tema-i i akpayalə wule tə.

Ku ké i lanhulvmlə səsəle kuyaku ké.

4

(Ifepu nyəətv)

¹ Ma kvsəəlaya nyá,

ama n tewa, n tewayə təkpara.

Nyá isəpee we nyá tekente tee ké isu alukuku.

Nyá nyəəsi hənta isu pəŋ kaləku tiiki Kalaati puvu.

² Nyá kela hulvmaa ké isu heeŋ kuhulvməŋ kaləku
ŋku kv hontv pa kəwa na kú luna lvm tənyəəle tə.

Paa heu wei na i tompiya, nəəəlv ta laŋ.

³ Nyá ntompee we isu kponkrontuvu kuseemvuvu.

Nyá lukpuyutu naaki nyá tekente tee

isu pa faya tvu nakvli kv pəle kuseemle.

Na nyá yəətaŋa na leleŋ.

⁴ Nyá luvu we ké isu Tafiiti kutuluvu kəkvəlvu

ŋku pa ŋmawa si pa suki yoou wontu tə.

Ku taa ké pa pusa kpaləŋ iyaya (1000).

Yoolaa taa yoolaa kpaləŋ ké.

⁵ Nyá həla naale we ké isu nasem tompiya naale
təkvu yaayenaa həkv tə.

⁶ Maa polo tulaalv miili puvu təə,

na tulaalv kəwəpv pulaya təə.

Na pəcə pə nyaali na səkrətvu yá.

⁷ Ma kvsəəlaya nyá, n tewayə təkpara.

Nya tiili tá pənti paa pəcə.

⁸ Ma taŋiyaya nyá, kəə.

Kəə na tə lu Lipaŋ puvu taa.

Hatoo Amana, na Senii,

na Həeməŋ pə pəəŋ nyəəŋ taa ké n ká nyəni tətəkəle.

Təəlası lona we tənaya.

Na krooŋ təcayalə.

⁹ Ma newaya, ma taŋiya nyá, n həesəyi ma laŋle ké.

Ye n nyəna-m təm kolum pə laki-m teu ké.
 Ye ma nawa nyá luluyu pile kolumtəle pə laki-m lelen.
 10 Ma newaya, ma tanjia nyá,
 Nyá səluyu we teu ké.
 Nyá səluyu kəla-m sulum təcayacaya.
 Nyá tulaalu səsuy tewa lempa təna.
 11 Ma tanjia nyá, tuj nim kpen nyá ntompee təə ké.
 Nyá nsəmle təə we isu naaləm na tuj nim.
 Na nyá wontu səsuy náá we isu Lipan tetu hətuy hetu.
 12 Ma newaya, ma tanjia nyá.
 N we ké isu haləm mpi pa ləpa kalaa tə.
 Yaa hite nte tə təə pa sulaa tə,
 yaa seelu wei i təə pa taalaa tə.
 13 Nyá ləəj lum niyitiyina tuj taale
 nte tə pee we lelen ke teu tə.
 Tulaalonaa kupama tuj nyəki
 14 tənaya waanı waanı ké,
 na pə kpenna kusayalaa kupama.
 15 N we ké isu haləmnaa seelu
 yaa lum kupam ləkə.
 Yaa lum mpi pə lukəna Lipan tontonə təə tə.

(Peele nyəntv)

16 Ilim ntəyən na pə mpətəj heelim í kul
 na pə má ma haləm təə na pə tulaalonaa səsuy nyala.
 Ma kusəlu nyá suu nyá haləm taa,
 na n təyə pə pee lelen nyəna.

5

(Ifepu nyəntv)

1 Ma newaya, ma tanjia nyá.
 Ma suki ma haləm taa na má caa
 ma tulaalu miili na tulaalonaa ləlaa.
 Maa təyə ma tuj setaya.
 Na má nyəə ma sulum na ma naaləm.

(Taapalaa nyəntv)

Ma taapalaa me í təyə na í nyəə.
 Səluyu í ku-me isu sulum.

Peele tula nənyə ilə, ifepu si n ka su-m le

(Peele nyəntv)

2 Ma tookaya yaa, paa na mpv má na ma ise.
 Mpyúyú ma nuwa ma kusəlu nəyə na í laki
 kaafala na í təj si:

(Ifepu nyəntv)

Tulu-m, ma newaya, ma kusəlaya.
 N we-m teu ké isu alukuku,
 nyayale ma kupanaka.
 Mpi tə, ahoo cəlu kpa-m ké na ma nyəəsi təə na lum.

(Peele nyəntv)

³ Ma tema ma wontu wəɣəsɔyɔ.
 ɪsənayale maɔ tayani-təyi suuu?
 Pécó ma kəwa ma nəhɛɛ.
 ɪlɛ ɪsənaya maɔ tayani-yɛyɛ pilisuyɔ tətɔ?
⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma kusəɔlɔ sɔsa ɪ niŋ na pəɣətɛ.
 Na ma laŋlɛ taa la tənyau.
⁵ ɪlɛna má kuli si ma tuləyi ma kusəɔlɔ,
 na ma ntantaku na ma mpee tɔɔ tulaalɔ
 taana kampɔ tətəkəɛ.
⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma tula ma kusəɔlɔ, ɪlɛ ɪ tema tɛɛv.
 Ama ɪ kuyɔɣətɔtɔ wakəla ma laŋlɛ.
 ɪlɛna ma pɛɛki-ɪ ma ta na-ɪ.
 Na má yaa-ɪ ɪ ta cɔ.
⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma sula tanlaa mpa pa cəɔki ɪcatɛ tɔ.
 Na pá ma-m na pá kv-m, na pá lɛɛki ma tɛkɛntɛ.
⁸ Hai, Yosalem pɛɛlaa mɛ, ma wiina-mɛ.
 Ye í sula ma kusəɔlɔ,
 í heeli-ɪ si sɔɔlɔyɔ kutəŋ kra-m.

(Pɛɛlaa nyəntv)

⁹ Hai, alaa taa telu nyá,
 wɛyɛ nyá kusəɔlɔ ná tɛɛwa,
 na ŋ wiikina-tuyɔ mpu?

(Pɛɛlɔ nyəntv)

¹⁰ Ma kusəɔlɔ nyá n sɛɛwaya təkpaŋkraŋ.
 Paa n wɛ yəlaa iyisi naanɔwa (10000) taa,
 pa nyəŋi-ŋ kraakraa ké.
¹¹ Nyá ɪsɛntaa tewaya ɪsu wɔla mayamaya.
 Na nyá nyɔɔsi náá yawa tɔpɔlɔpɔlɔ ɪsu pááɔ hɛtɔ,
 na si pila kilikili ɪsu katəkətuyɔ.
¹² Nyá ɪsəpɛɛ wɛɛ ké ɪsu alukukunaa kɛ lɔm kɔkɔpɛmim nəɣɔ.
 Na pá yaaki naaləm taa na pá hɛsəyɛ timpi pə tɔɔlɔna-wɛ tɔ.
¹³ Nyá lukɔuyutu tewaya ɪsu tulaalɔnaa tuŋ taalɛ.
 Na nyá ntompee wɛ ɪsu yaayɛnaa
 mpa pa tɔɔ tulaalɔ miili kɔpɛŋ tɔ.
¹⁴ Nyá niŋ wɛ ké ɪsu wɔla kukuwɛɛ
 nna a tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.
 Na nyá tənuyɔ tɔɔ náá wɛ ɪsu tuu kete kusotile
 nte tɔ tɔɔ pa tɔ liyitee pɛɛ tɔ.
¹⁵ Nyá nəhɛɛ wɛ ké ɪsu liyitee pɛɛ kɔhɔlɔmɛɛ
 akɛlɛnaa mpa pa tapəŋ tɛɛ pa tema wɔla tɔ.
 Na nyá nyənuyɔ taa wɛ ɪsu Lipaŋ pɔ́óŋ.
 Nyá nyuyɔ kulaa ké ɪsu tuŋ sɔsɔŋ, n fɛina saala.
¹⁶ Nyá kuyɔɣətɔtɔ tɔna na lelenj ké.
 Na nyá pə tɔna pə wɛ teu.
 Yosalem pɛɛlaa mɛ,
 ma kusəɔlɔ nté, ma paalɔ kɛɛ.

6

(Pɛɛlaa nyəntv)

¹ Alaa taa acepa nyá,
leye nyá kusəəlv polaa?
Nkuyu i təŋaa?
Ta na-ŋ tə peeki-i.

(Peele nyəntv)

² Ma kusəəlv n pola nyá taale nte tə taa tulaalv
səəsəŋ nyalaa təŋə sɪ n caaki yaayenaa
na n tiiki nyá kaləkv.
³ Má tənna ma kusəəlv nyá na nyá tənna má tətə.
Yaayenaa taa ké n tiikiyi nyá kaləkv.

Peele weetv

(Ifepu nyəntv)

⁴ Ma kusəəlaya nyá,
n tewaya isu Tiisa icate.
N we leleŋ isu Yosalem taa caayale.
Ama n we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa.
⁵ Keeɪ nyá ise anɪ a cəəsəyi-m ké.
Nyá nyəəsɪ hənta isu pəŋ kaləkv tiiki Kalaati puŋv.
⁶ Nyá kela holumaa ké isu heeŋ kuholuməŋ kaləkv,
ŋku kv luna lum tənyəəle,
na paa heu wei na i tompiya tə.
Nəŋəlv ta heləmi.
⁷ Nyá lukpuɣutu naaki nyá tekente tee
ké isu pa faya tɣv nakvli kv pile.
⁸ Wulav pəsəyi na í weena taya alaa ke nutoso.
Na asaala ke nunaasa, na saalaa náa fei kalvɣv.
⁹ Ama nyá tike ke nyá too lɔla alvəpəyaya na i kəla-ŋ səəlvɣv.
Nyayale ma kupaŋka, n we-m teu ké isu alukuku.
Peeleaa naaki-ŋ na pá yaaki-ŋ laŋholumle tv.
Na taya alaa na asaala tətə ná saŋi-ŋ.
¹⁰ Alv wei i lukəna mpv na í teeki kəkə isu ilim,
na í tewa isu isətv?
Na í we səŋəntv isu yoolaa na pa tuutanaa?
¹¹ Ma tiiwa tuŋ pee taale taa
sɪ ma naaki tetekəle taa məhoə kvfana.
Na má ná sɪ tuŋ wei pa yaa sɪ leseŋ tə i heləyi,
na tuŋ leləŋ tɣv hetv na.
¹² Ma ta cekəna, ama ma kvnyulvɣv pəsə-m ké
isu ma yəlaa kasayampiya yoo kəekənaa.

7

(Alaa na peela nyəntv)

¹ Sulamii peele nyá, kəə, kəə,
Kəə, na tə nyəni-ŋ.
Pepe təə ké í nyəŋəyi Sulamii tv?
I we ké isu kpeka naale paale.

(Ifepu nyəntv)

² Awulumpu peele nyá,
ama nyá nəəheə tewa nyá ntəŋkpala taa.

Na nyá tənaya náá we isu lutu nti nin təmle tu lupa tɔ.

³ Nyá lotu kulutaa ké.

Tə taa u lanɣɛi sulum sɔsɔŋ nyəm.

Pəyele tə ɔaɣa ké isu tɔɣɔnaya pee huɣule ke yaayenaa heku.

⁴ Nyá həla naale we ké isu nasem tompiya.

⁵ Nyá luɣu nəɣəsəna isu tuuŋ kela akele.

Nyá isəpee we isu Həsəpəŋ ɪcəte nəɣɔ luna.

Na nyá mənɛ náá səŋa isu Lipaŋ akele,

wei ɪ tɔɔ pa feŋiɣina Tamasi həɣɔlvɣu tɔ.

⁶ Nyá nyuɣu səŋaa ké isu Kameli puɣu

na nyá nyɔsɪ náá we isu nyaalvɣu ŋku

pa lii akpaayala tɔ.

Pə tɔka wulav nəɣɔlv ke nyá nyɔsɪ kpaɪ taa.

⁷ Ma sɔlvɣu tu nyá, ama n tewaɣa.

Nyá nyənɣu taa we teu.

⁸ N səŋaa ké isu pááɪ.

Na nyá həla náá we isu kpaɣatukuŋ.

⁹ Ma tu ma taa si maa kpa pááɪ ŋku.

Na má seti ku tukuŋ.

Nyá həla anɪ a we-m tɔtɔɣɔ isu lesəŋ tukuŋ.

Nyá feesɪŋ we-m sɔsɔŋ isu tɔɣu pee.

¹⁰ Nyá kuɣɔɣɔtɔtɔ we leleŋ ké isu sulum kuɣam.

(Peele nyəntv)

Pə ké ma kusɔlv sulum ké.

Isu pə kpenɣu mpa pə kuwa tɔ pa ntompee tɔɔ tɔ.

¹¹ Ma kusɔlv tənna-m na ɪ kunyulvɣu we ma tɔɔ.

Ye pa sɔla-ŋ pə lanhvɔlmle

(Peele nyəntv)

¹² Ma kusɔlv nyá, kɔɔ na tɔ lu.

Tu sɔv acalɛɛ taa ké ahoo.

¹³ Uena tɔ kpa lesəŋ tuŋ taale ke tanəŋ kuɣaŋku

na tə ná si pa tu hetv na tɔ yeɣeləɣi?

Na tuŋ leləŋ tɔwa yaa ɪ ta tu?

Tənaya maa huli-ŋ ma sɔlvɣu tənə.

¹⁴ Tuŋ wei ɪ kusəɣi apalaa kunyuləŋ tɔ ɪ sɔsɔŋ kpaɣa.

Tə wena tá nənɔsɪ tɛɛ ké tuŋ pee kuɣana.

Paa kuɣənɛɛ paa kuvana.

Ma kusɔlv nyá, nyaya ma si-ye.

8

¹ Ye ma na-ŋ tu kaawa too kulɔm,

maa wayalaya-ŋ awalɪ kele timpi timpi ma suliyi-ŋ tɔ.

Ue nəɣɔlv taa yi-m.

² Maa pona-ŋ na má sɔsɪ-ŋ ma too tɛ na ń seɣesi-m.

Na má yele na ń nyɔɔ ma sulum sɔsɔŋ nyəm.

Mpi pə ké ma tɔɣu pile nyəm tɔ.

³ Te ma nyuɣu na nyá nin mpətəŋ,

Kpekəna-m na nyá ntəɣəŋ.

⁴ Hai, Yosalem peelee me, ma tuukina-me.

I taa paati tá sɔɔlvɔ na pə waatu ta tata.

(Peele nyantu)

⁵ Pɛɛlɔ wei i kɔŋna nté na wɔlaya tetu tɔɔ,
na í nyɔka i kusɔɔlv tɔɔ?

Sɔɔlvɔ ton

(Peele nyantu)

Tɔvɔ tɛɛ ké ma feesa-ŋ.

Tɔnaya nyá too wei i lɔla-ŋ tɔ i kpaɣa nyá hɔɔ.

⁶ Su-m nyá lanle na nyá ŋkpalɔna tɔɔ isu kuyusuvu.

Mpi tɔ, Sɔɔlvɔ wɛ ton ké isu sɔm.

Na isɔsɛmle náá wɛ toma isu atɛtɛ.

Sɔɔlvɔ nyɔmá ke kɔkɔ nyɔna ké.

Kv ké Taca kɔkɔ ké.

⁷ Lum sɔsɔm u pɔsɔɣi na pɔ teesi kv kɔkɔ.

Pɔyele pusi sɔsɔnsi kaa li-kv.

Ye yulɔ cɛla i tɔɣaɣa wɛnɔv tɔna

si i laɣasɔɣɔna sɔɔlvɔ, isu pa tɔv-i.

(Peele taalvnaa)

⁸ Tɔ wɛna newaɣa alɔnyɔŋka ŋka ka ta luta hɔla tɔ.

Isɔnaya tu la kuyaku ŋku

paɔ yɔɣɔti ká asasaale tɔm tɔ?

⁹ Ye ka tɔka ka ti na ká kisi yeleyele,

tu yɔlɔna-ke na kacɔka wontu.

Ama ye ka pɔsa isu yɔlaa tɔna nɔnɔɔ,

tu tɔki-ke na kpenkpelasi ton nyɔnsi.

(Peele nyantu)

¹⁰ Ma tɔka ma tɔɣi, ma fɛi yeleyele taa.

Ma hɔla sɔŋaa ké isu akelenaa.

Mpv tɔ, ma kusɔɔlv nyɔnɔɣi-m wei i kɔŋna hɛɛsvɔ tɔɔ.

(Ifepu nyantu)

¹¹ Mprɔɣɔ Salɔmɔŋ tɔma si:

Ma wɛna tɔŋ wei pa yaa si lesɛŋ tɔ i taale

ke timpi pa yaa si Paali-Hamɔŋ tɔɔ.

Ma yelina-tɛɣɛ taŋlaa,

paɔ wei i kɔŋna-m tɔ kulɔlɔm ke liyitee nyɔɣɔtu iyaya (1000).

¹² Ma tɔŋ taale wɛ ma kin ké.

Salɔmɔŋ nyaa kpaɣa liyitee nyɔɣɔtu iyaya (1000).

Lɛsi tɔ taa ké nyɔɣɔtu ŋmɔnɔvɔ (200) na í cɛla taŋlaa.

¹³ Nyá wei n wɛ halɔm taa tɔ,

nyá taapalaa kema ŋkpaŋŋ si pa nukɔ nyá nɔɔ.

Uɛ yele na má nu-ke.

¹⁴ Ma kusɔɔlv nyá kpaɣa asewa isu nasɛm yaa

kapɔlɔna ke tulaalvnaa pvɔv taa na í kɔɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELSULU

ISAYII TOM TAKELAYA

Kutulutu

Iseyeli nyóma kúpántəŋ na pa wahalanaa təm ke Isayii yóyotəyi i takəlaya kanə ka taa. I yóyotəyi tətəyó isəna Iso ké səsə ke piitimnaa təo tə. Pəyele Iso héesəyi Iseyeli nyóma lanə. Na i nəəsɪ nsi i suwa si í ka kəna waasulə na í waasi-wé tə. Waatu wei Iseyeli nyóma ká tɛ yomle təyóu ke Papiloni taa ilena pa kakaasaya məli Iseyeli taa na pá təyó pa tətə.

Isəna pa faya Isayii takəlaya tə:

Yuta nyóma na piitimnaa pa wɛɛtə, titite 1-39

Iseyeli nyóma lanəhéesələ, titite 40-55

Iseyeli nyóma məlvəy təm, titite 56-66

HÓYOLUYU KANCAALAYA NYƏŊKU

¹ Təm nti pə kulaa na pə hulɪ Amətɪ pəyalə Isayii təyólə. Yuta tətə na Yosalem ɪcatɛ pa təm ké. Yuta awulaa Osiyasɪ na Yotam na Ahasɪ na Isekiyasɪ pa pəələ taa ké i ná-tɪ.

Iseyeli yəlaa ŋkpanɛɛləŋ

² Isətənuvə, nu. Tətə, ke ŋkraŋŋ.

Tacaa yóyotəyi si:

Halı má təo piya na má pusi-si,

ilena sí kuləyi ma təo?

³ Nav nyəmə i tə,

na kraŋaya náá nyi wei i caləyi-ke tə.

Ama Iseyeli nyóma ná tá nyi pəlv.

Ma yəlaa mpe paa nukɪ.

Pəlvəv fɛi təcəŋŋ ke Yuta tətə taa

⁴ Yəlaa pəntəlaa, na asayaa mɛ,

mə təm wɛ waiyo ké.

Piitim nyaŋ nyəmə na kawalaya piya mɛ,

mə təm wɛ waiyo ké.

Mpi tə, í ləwa Tacaa na í nyənɪ

Iseyeli Iso Nanŋ tə ke yem, í ha-i siyile.

⁵ Mə leyɛ í caa si má tasa mapv?

Pepe təo ké í wɛɛ na í kama nyvəv na ma təo kuləy?

Anɪ mə nyəŋ ná fetilaa na í təkɪ wahala ke mə taa.

⁶ Pəcə pə kraŋav mə nyəŋ na pə suna mə nəntaaləŋ tə,

tiili fɛi hiiu. Pə fetila-mɛyɛ na hiŋnaa,

na təmate lona naaki.

Nəyólə ta nyaalı-mɛ yaa í tú-mɛyɛ nim,

yaa í həkə mə hiŋ.

⁷ Pə kpiisa mə tətə na kəkə nyaya mə acalɛɛ.

Krai nyóma wakələyi mə tətə na í nyənəyi.

Pə wakələa ké isu

waatu wei nyutu taa nyóma ka kəma tə.

⁸ Yosalem ke pə kaasaa isu cokələ ke kaama taa. Yaa

caŋvəv ke tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋ tə i taalɛ taa,

na yoolaa tama-i kotaya.

⁹ Ye Tacaa Pə təna pə tu í taa kaasi-meɣe yəlaa ke pəcə,
í ka nəɣəsəna ké isu Sətam nyəma.
Í ka we isu Kəməə nyəma.

Isə seev mpi Isə taa kraakəna tə

¹⁰ Sətam awulaa me, í nu Tacaa kuyəɣətutu.

Kəməə yəlaa mé í ke ηkraηη na Tacaa kusəsutu.

¹¹ Tacaa pəəsəyi si: Pepeɣe ma lakəna mə kətasi tuutuuma,
ma haya mə iwaaη na mə nawee kətasi nsi kəkə
lusaa tə si nim. Ma nyəɣəsa mə latəceηaa
na mə heeη na mə pəηtəlvəη caləm.

¹² Waatu wei í kəη ma kiη tə awe heela-me si
í feli ma taya təə?

¹³ Í yele kawalaya ke mə isətənaa kufama acima taa,
na kuyeeη kuhēesəη na mə kotuη acima taa.

Maa caaki si má ná isayatu,
na kuyeeη səsəəη pə situɣu.

¹⁴ Ma taa kraakəna mə isətənaa kufama na mə acima ké.
A we-m təlası ké, ma kawa a təm.

¹⁵ Waatu wei í tekəyi-m niη tə ma keesəyi ma ise ké.

Paa í ləlvəsəyi sələməη tə, maa nukı.

Mpi tə, caləm suwa mə niη taa ké.

¹⁶ Í só ləm na í lá nyəəη təə asilima keeləyυ kətaya.

Í yele mpi pə fei teu tə, na isayatu lapυ.

¹⁷ Í kpeləmi kəpantu lapυ,

na í preekı tampana təηyυ.

Í paasəna mpa pa ise pa təkı tə.

Í ha sulav ke ı tampana.

Í seena əlv leelu təə.

Ye Isəyeli nyəma kuləyi Tacaa təə

¹⁸ Mpyúyú Tacaa təma si:

Í kəə na má na-me tə ciiki.

Ye mə isayatu seewa isu təəlvəm,

tu həlvəmı isu kayəlv.

Ye tə seewa isu kpancəηa,

tu həlvəmı isu kponηkpoməlvəm.

¹⁹ Ye ı ka tisaya na í nuna-m,

í ka təya tetv kuləlvəm kəpam.

²⁰ Ama ye í kisaa na í kuləyi ma təə,

í ká si yooou taa.

Mpi tə, Tacaa yəɣətəna.

Yosalem ıcate tayanvυv

²¹ Isənaɣa pə lapa na Yosalem ıcate

kəpante n̄té tə pəsi wasaηkali?

Pəcó yəlaa kəpama ka suna tə taa na pá təηəyi siyisuyυ.

Ama nəəəəə yəlvəkəlaa wenna.

²² Yosalem ıcate ka we ké isu liyitee.

Ama nəəəəə tə pəsə isu pəɣəlası.

Pəyele tu nəɣəsəna ké isu səlvəm kəpam,

ıle nəəəəə pə pala ləm.

23 Tə awulaa ké təə kullaa ké, na ηmulaa sənlaa.
 Pa təna pa səəla kuhaan ké na pá preekəyi kasəyaya.
 Paa paasəyəna alu leelu təm,
 pécó paa haaki sulaw ke i tampana.
 24 Pə təə ké Pə təna pə tu Tacaa wei i ké Iseyeli Iso tə i təma si:
 Maa leeti ma kolontunaa, na má wəena tampana.
 25 Yosalem icate nyá maa tu nyá təə ké niη.
 Maa tu-η kəkə taa isu pa tayanuyv liyitee tə
 na kəkə nyaya nyá asilima.
 26 Maa məηna nyá huulaa kupama isu paa wəv ləηtaa tə,
 na nyá layatu tasəlaa isu paa wəv kancaalaya tə.
 Pəle pə waali ké paa yaa-η icate kupante na kusiyisile.
 27 Ye Siyəη nyəma layasaa na pá təη mpi pə wə teu tə,
 Iso ká ya-wə.
 28 Ama pu wakəli asayaa na pəntəlaa,
 na mpa pa ləkı Tacaa tə paa le.
 29 Fəele ká kra-me na tuη wei í luηiyi tə.
 Tawa wena í fəenəyi tə a ká yele na í təyə fəele.
 30 Mpi tə, í ká lontili ké isu waatu wei
 tuη inı i hatu təkuyv tə.
 I ka té taası isu waatu wei
 tuη inı i laηəyi lum tə.
 31 Yulu toη tu ká pəsi isu nyuliya,
 na i təma wəe isu mamacəyəlası.
 Kəkə ká nyaya í na i təma ké,
 nəyəlv kaa teesi-ke.

2

1 Tacaa heela təm ntiyi Aməti pəyalu Isayii təyəlv. Toosee taa ké i heela-i Yuta na Yosalem pa təm.

*Yəlaa təna ká wəe Yosalem taa
 (Kvkaluyv 2-4; Miseen 4:1-3)*

2 Tacaa təyaya wə puyv təə ké.
 Kuyaku nakoli puyv ηku ku kuli
 na kú caya pəəη nyəəη taa na ku tēe pulası.
 Piitimnaa təna ká polo ku təə.
 3 Yəlaa payale ká polo na pá tə si: I kəə na tə kra Tacaa
 puyv təə ké Yakərv Iso təyaya.
 Na í huli-tuyv i mpaan na
 tə təη i ikpate.
 Mpi tə, Siyəη icate Yosalem taa ké Tacaa kiiu na i
 təm ká luna.
 4 I ka huuna piitimnaa na í loli yəlaa payale. Uəna pá
 lu pa layalee ke akun, na pa ηmantası ke lemsenaa.
 Piitim napəli pə kaa kuli lemipi təə.
 Pécó nəyəlv kaa tasa yooou kpələmuyv.
 5 Yakərv ləlvuyv nyəma me í kəə
 na tə tə Tacaa nyaaləm taa.

Tacaa kuyaku kvhvəvənav

6 Tacaa ləwa i yəlaa Yakərv ləlvuyv nyəma.

Mpi tɔ, ilim tɔlule tɔɔ nyɔma kulapɔtu suna pa hekɔ.
Pa laki topotopo ɛsu Filiisi nyɔma.

Pɔyele pɔ na kpai nyɔma pa kɛntɛɣi nɔɔsi.

⁷ Wɔla na liyitee su pa tetu taa, pa wɛnav fei tɔnaya.

Kpaganɛɣ su pa tetu taa, yooɔ kɛkɛnaa fei kalɔyɔ.

⁸ Tuɣ kulalaaɣ su pa tetu taa kɛ,
pɔ lunjiɣi mpi pa lapɛna pa niɣ tɔ.

⁹ Pɔ tisa yɔlv kɛ na pɔ lumsi-i. Taca taa wii-wɛ.

¹⁰ I sɔv kukpamɛɣ tɛɛ na i ηmeli tetu tɛɛ.

I hatɛlɛna Taca sɔɣɔntɔ sɔsɔɔntɔ na i teu sɔsɔɔm.

¹¹ Kalampaanɔ nyɔma kɔ ka nyɔɔɣ,
na pɔ tisi ɛsɔcɔtɔnaa.

Taca tike ntɛ sɔsɔ kɛ kɔyakɔ ηkɔ.

¹² Mpi tɔ, Pɔ tɛna pɔ tu Taca su kɔyakɔ nakɔli.

Kɔ taa kɛ i kɔ hɔna kalampaanɔ nyɔma,
na ɛsɔcɔtɔnaa, na mpa pa hɔɣ pa ti tɔ na i tisi-wɛ.

¹³ I ka wakɛli Lipaɣ na Pasaɣ pɔ tuɣ kukɔlɛɣ tɛna.

¹⁴ Na pɔɔɣ kukɔlɛɣ na pulasi kukɔlasi tɛna.

¹⁵ Na aɛ na ɛsɔ kutuluɣ sɔsɔɔɣ tɛna,
na koloosi sɔsɔɔɣsi acaɛɛ tɛna.

¹⁶ Na kpulɛɣ sɔsɔɔɣ wei i puki Taasisi tɔ i tɛna,
na wontu nti tɔ tɛna pa nyulɛɣi tɔ.

¹⁷ Pɔ tisi yɛlaa kalampaanɔ kɛ na pa ɛsɔcɔv,
Taca tike ntɛ sɔsɔ kɛ kɔyakɔ ηkɔ.

¹⁸ Tuɣ kulalaaɣ tɛna kɔ saali yem.

¹⁹ Yɛlaa kɔ sɔv kukpamɛɣ tɛɛ, na tetu tɛɛ si,
pɔ hatɛlɛna Taca tɔɣ sɔsɔɔɣ na i pɔɔnɔ,

kɛ waatɔ wei i kɔ kɔɔ si i nyaasɛɣi tetu tɔ.

²⁰ Kɔyakɔ ηkɔ kɔ wule yɛlaa kɔ tɔ pa tuɣ wei pa lupɛna wɔla na liyitee nyɔɣɔtɔ tɔɣɔ sɛmɛɣ
na yuuɣ si i wakɛli-i. ²¹ Kukpamɛɣ lona na i pɔɣɔɛ taa kɛ paa sɔv na pɔ ηmeli Taca sɔɣɔntɔ
sɔsɔɔntɔ na i teu sɔsɔɔm, kɛ waatɔ wei i kɔ kɔɔ na i nyaasi tetu tɔ.

²² I taa ha mɔ tɛɣi yɔlv.

Heelim tike kɛ pɔ tu i muna tɛɛ.

Mpɔ tɔ, i ta kɛ pɔlvɔv.

3

Yuta kawulaya wakɔlvɔv tɔm

¹ I naaki mpi Taca Pɔ tɛna pɔ tu kɔ lɛsi

Yuta tetu na Yosalem ɛcate pɔ taa tɔɣɔlv.

I kɔ lɛsi pɔ tɛna mpi pɔ waasɛɣi yɛlaa kɛ teu tɔ.

Pɔ kpaganɔ tɔɣɔnaya tɛna na lɔm tɛna tɔ.

² Akanaa na yoolaa na hɔvlaa,
na ɛsɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ telɛsɛlaa

na nalaa na kukpatɛlaa.

³ Na yoolaa nule na naanɔwa nyɔyɔ nyɔma na kɔpaganɔlaa,
na layatɔ tasɛlaa, na mpa pa laki niɣ tɛma na canɛm tɔ,

na topotopo nyɔma sɔsaa.

⁴ Taca kɔ kpa-wɛɣɛ awaasa kɛ awulaa,
na piya ηmakɛlɛɣi-wɛ.

⁵ Yɛlaa ka muɣuliɣi tɛma.

Ifepiya ká kuli kukpatɛlaa tɔɔ,
na tetelataa náa kuli kupaɣalaa tɔɔ.

⁶ Hali lulɔɔv kulɔmɔɔv tu ká kra i tɛɛtu na í tɔmɪ-i si:

Nyá wɛna toko tɔ, la ta wulav
na ń paasəna samaa yelɛyɛɛ inɛ.

⁷ Ama ílé i ká ma kapuka ke kuyaku ŋku si:

Ma ta ke kɔɔɛ latu.

Pəyɛɛ ma fɛina tɔɔnɔɔɔ, yaa toko ke ma tɛ.

Mpu tɔ, í taa kra-m wulav.

⁸ Yosalem cɛŋlɔɔɔ, Yuta hotaa.

Mpi tɔ, pa kulɔɔɔ Tacaɔ teeli tɔɔ ké

pa yɔɔtɔɔɔ na pa kulapɔɛ taa.

⁹ Isəna pa isɛntaa wɛɛ tɔ,

mpu pə kuyuna pa tɔm.

Pa laki pa kawalɔɔɔ ké təkɛɛɛɛ isu Sɔtɔm

nyɔma paa ŋmɛsɔɔɔ. Pa tɔm wɛ waiyo ké.

Mpi tɔ, mpe pa taɔanəna pa maɔamaɔɔ pa wakɔɔvɔv.

¹⁰ I yɔɔtɔ si: Pu caɔana siyisilu.

Mpi tɔ, i ká tɔɔɔ i tɔmlɛ kulɔɔm.

¹¹ Ama isayav tɔm ná wɛ waiyo ké, pə kaa caɔana-i.

Mpi tɔ, i wɛ mpaav isayav taa ké.

Pu lɛɛɛɛɛ i kulapɔɛ.

¹² Mpuɔyú Tacaɔ tɔma si:

Piya ŋmakɔɔɔɔna ma yɔlaa.

Alaa təkəna kawulɔɔɔ ke pa tɔɔ.

Pa nyɔvɔ nyɔma tolisiyi-wɛɔɔ

na pá wakɔɔɔ mpaav ŋku pa tɔɔɔɔ tɔ.

Nyɔvɔ nyɔma hvɔnav

¹³ Tacaɔ kulaa si i kalɔɔɔna i yɔlaa.

I sɔɔna si i hvɔkəna-wɛ.

¹⁴ Tacaɔ yaawa nɔnɔɔ ke yɔlaa nyɔvɔ nyɔma na pa awulaa,

na í tɔ-wɛ si:

Mə kuntuna ma tuŋ wei pa yaa si lɛsɛɔna tɔ.

I lɛɛka kunyɔntɔnaa nyɔm na i suuli mə tɛɛsi.

¹⁵ Uɛ pepe tɔɔ ké í fɛlɔɔɔ

ma yɔlaa ke nɔɔhɛɛ na í

lakəna mɔsɔɔ ke kunyɔntɔnaa?

Tacaɔ Pə təna pə tu yɔɔtəna mpu.

Tacaɔ kalɔɔɔna Yosalem alaa

¹⁶ Mpuɔyú Tacaɔ tɔma si:

Yosalem alaa mɛ í ké isəcav nyɔma ké.

I tɔɔ na í hɔɔ luuŋ.

Mə isəpee nyənyɔv kusɔɔɔ kunyulɔɔ.

I tɔɔ nɔɔhɛɛ nɔɔhɛɛ na mə nɔɔkpalasi wiiki.

¹⁷ Tacaɔ ka looli lɛɔɔɔ alaa mɛ mə nyɔɔɔ na pə yeɛ-mɛɔɔ

ŋkɔɔkolasɔ na pə tu-mɛɔɔ fɛɛɛ.

¹⁸ Kuyaku ŋkuyv Tacaɔ ká wɔɔɔsi mə kacəka wontu təna. Pə kraɔav mə nɔɔkpalasi na puluŋ wei í suuki nyɔɔɔ tɔ, na mə kacəka wontu nti tɔ kootaa isu isɔtu kɔfalv tɔ. ¹⁹ Na ŋkpanyapəlasɔ, na kpasɔ, na tɛkɛntɛnaa, ²⁰ na saɔlasɔ kutemasɔ, na nɔɔhɛɛ taa yɔm, na

tampalanaa, na tulaalv kpaləpanaa, na təlanaa. ²¹ Na mə mpee təə kukuwee, na muna təə nyəna, ²² na acima wontu, na kpainaa, na tokonaa səsaa mpa pa kentiyi watv tə, na saalasɪ na hulun, ²³ na tokonaa səsaa, na toko nyaanaa na nyuvv saalasɪ, na luyv tɛɛ nyənsɪ.

²⁴ Tasətv sən ká lɛɛtɪ tulaalv lonte,
na ηmənaya kɛ tampala lonte.
Nkonkolaya kɛ nyəsɪ kuhəkasi lonte,
na ləyáya wontu kɛ acima nyəntv lonte.
I nan fɛɛɛ na í
taa tokuyv kɛ kacəka lonte.

Yosalem alaa leelaa təm

²⁵ Layate ká təyɔ Yosalem taa apalaa.
Yosalem yoolaa taa yoolaa ká sɪ təyoole.
²⁶ Waatv inəyi Siyən ɪcatɛ nənəsɪ
ká wii na sí caya ləyáya.
Pv kpiisi nənəsɪ, ɪɛna sí caya atɛ.

4

¹ Kuyaku ηkuyv alaa naatosompəyolaya ká kpi apalv kulvum
na pá təmɪ-ɪ sɪ: Yele na tɛ pəsɪ nyá alaa na pá yaakəna-tuyv
nyá hətɛ na pá kɛɛɪ tá nyəən təə mpusi.
Ye pə kaasa tá təyənaya
na tá kvətəyolətv tu paasəna tá tɪ.

Yosalem yəlaa kakaasaya

² Kuyaku ηkv hoole nte Tacaa ká la na tɛ nyə tɛtv taa tə, ɪtɛ tu lana lseyɛɪ nyəma kakaasaya
na pa teeli. Tɛtv kulvum ká la lseyɛɪ nyəma kakaasaya səsəntv na pa pəsuyv. ³ Yəlaa mpa
mɛ í kaasaa na í wɛ Yosalem taa tə, na mpa mɛ í wɛ Siyən taa tə, paa yaa-mɛ sɪ lso nyəma.
Mə təna mə həla kɛ Tacaa ηmaa ɪ takəlaya taa sɪ í ká caya Yosalem. ⁴ Tacaa ká nyaali Yosalem
pɛɛlaa asilima na ɪ heelim. Tacaa ká nyaali Yosalem taa caləm na ɪ heelim mpi pə wɛ ɪsu
kəkə tə. ⁵ Tacaa ká tv ɪsəηmuntv na nyəsɪ kɛ Siyən puyv tənaya ilim taa, na kv təə kotilaa
təna təə. Ahoo í yuwa, ɪɛ ɪ tv kəkə ηka ka muyi tə. Tacaa teeli ká kentina. ⁶ Kv kɛntim ká wɛɛ
na pá kenti hanaya kɛ ilim taa, na pá kenti tətəyɔ tɛv na kv heelim kɛ ahoo taa.

5

Tacaa lesɛɪ tuyv

¹ I yele na má má, ma taapalv kɛ kawəyaya. Ma taapalv na lesɛɪ tuyv pa kawəyaya kɛ.
Ma taapalv ka wɛna lesɛɪ tuyv kɛ tɛtv
kvpantv pulaya nakəɪ ka təə.
² I luka pulaya ηkɛyɛ na í ləsi ka pɛɛ təna.
ɪɛna í sɔ lesɛɪ tuyv kvpankv.
I ηmá tətəɪɛ kutuluyv na í huli tənayaasəɛ.
I tɛɛlaya sɪ kv lɪlɪ pɛɛ kvpana kɛ.
Ama kvɛ kv ta lɪlɪ kvpana.
³ Mpyú ma taapalv təma sɪ:
Təv, Yuta na Yosalem pə nyəma
í hvv má na ma lesɛɪ tuyv tá təm.
⁴ Ma tɛma-kuyv pə tənaya lapv, má tasa wɛ tətə?
Ma tɛɛlayaa sɪ kv lɪlɪ lesɛɪnaa kvpama.
ɪɛ pɛpɛ təə kɛ kv ta lɪlɪ pulv kvpam.
⁵ Nəənə, maa heeli-mɛyɛ nti maa lana-kv tə.

Maa kpesi ku kalaa na heenj tɔɔɔ-ku.
 Maa yɔki ku kolunja na mpatantaa feli-kuɔɔ nɔɔheɛ.
 6 Maa yelee na nyutu isayatu leeki-ku.
 Nɔɔɔɔ kaa hala-ti yaa i taɔani-ku.
 Sɔwa tɔɔ na nyutu isayatu ká nyala.
 Ma kaa yelee na tev tasa-kuɔɔ nuu.
 7 Pə təna pə tu Tacaa taale nteyele Iseyeli yəlaa.
 Yuta yəlaa meyele lesey tɔɔɔ ŋku i ləsa tɔ.
 Tampana təɔɔ ke i teelayaa.
 Uena mu laki isayatu.
 Pu weɛ si i təɔ siyisuyu.
 Uena mu laki kutakɛɛsəm ke paa timpi,
 na yəlaa maki kapusi na lanwakəlle.

*Mpa pa kvsəɣi Tacaa pááná tɔ
 (Kvkalvɔ 8-24; 10:1-4)*

8 Mpa pa puləɣi teesi ke pa tike tɔ pa təm we waiyo ké.
 Mpa pa puləɣi tawa ke pa tike tɔ pa təm we waiyo ké.
 Pa tɔɔ ɔcate təna, na tetu pəsəɣi pa nyəntu.
 9 Pə təna pə tu Tacaa,
 yɔɔɔta na i tuu na má nu si:
 Teesi nsi si təna su wakəli.
 Teesi kupaɔsi sɔsɔnsi nsi su weɛ kpete,
 nɔɔɔɔ kaa caya si taa.
 10 Ye wei i hala lesey tɔɔ kanjanasi tooso,
 sulɔm liitilinaa nule na naanɔwa tike ke i ká hiki.
 Wei i tuuwa tɔɔɔnaya pee ke saaki,
 kiloona naanɔwa tike ke i ká ku.
 11 Mpa pa pɛkəɣi sulɔm tɔɔ nyəm ke tanan təhulu,
 na mpa pa nyɔki-wəɣi tapule na pə kuɣi-we tɔ,
 pa təm we waiyo ké.
 12 Saɔkɔnaa na cəməɔ na akilimanaa na həsi
 pə hanja na sulɔm kuɔɔ-we.
 Ama paa paasəɣəna mpi Tacaa laki tɔ,
 pəcɔ paa cekəɣəna i niɔ təma.
 13 Pə tɔ ke Tacaa yɔɔtəɣi si:
 Paa kuu ma yəlaa.
 Mpi tɔ, pa ta cekəna pulu.
 Pa nyuɔɔ nyəma ká si nyɔɔsi,
 na samaa náá si lukətu.
 14 Isayii si: Pə tɔ ké atətəle haɔ nɔɔ si tə liki
 ɔcate sɔsaa na səkpema.
 Pa na pa acima anjaala, paa tii atətəle taa.
 15 Pu tisi sɔsaa na səkpema təna təfe.
 Kalampaani nyəma ká ka nyɔɔɔ.
 16 Pə təna pə tu Tacaa ká huli i sɔsəntu
 na i si i luɣu nyəntu.
 Iso Nanɔ tu ni i ká huli
 i tənənɔ weɛtu na i kəna siyisuyu.
 17 ɔcate ncaa taa ké heenj ka tɔki, isu nyutu taa.
 Pinasi nsi pa caləɣi teu tɔ

su pɛki tɛnaya si tɔɔnaya.

¹⁸ Ɔ pɛsa pɛpɛtu ke ɲmusi
na í hɔɲna kɔpɛntɔɲ ke mɔ waali.
Ɔ hɔɲ mɔ kawalaya isu naaɲ na kɛkɛ tɔ,
mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.

¹⁹ Ɔ tɔɲ si:

Tacaa la mpi n caa lapu tɔɔ lɔɲ na tɔ ná.
Mɛ si: Tɔ caa tɔ ná mpi mpi Iseyeli Iso Naɲɲ tu
suwa na í tɔɲɔɲi na í lakɪ tɔ.

²⁰ Mpa mɛ í yaa kɔpɛntu ke isayatu,
na isayatu ke kɔpɛntu tɔ.
Ɔ yaaki nyaalɔm ke sɛkɛtɔɲu,
na sɛkɛtɔɲu ke nyaalɔm.
Ɔ layasɔɲi leleɲ ke nyaɲ,
na nyaɲ ke leleɲ tɔ, mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.

²¹ Mpa mɛ í nyɛnɔɲi mɔ tɔɲi lɔmɔɲasɛɛ
nyɔma yaa layatɔnaa tɔ,
mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.

²² Mpa mɛ í kɛ taɲkavnaa ke sɔlɔm tɔnyɔɔle tɔ,
mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.
Mpa mɛ mɔ yaa mɔ tɔɲi akanaa ke sɔlɔm situɲu taa tɔ,
mɔ tɔm wɛ waiyo kɛ.

²³ Ɔ haaki tasɛkɔle tu ke tampana
ke kɔhav tɔɔ kɛ huɔle taa,
na í kɔ tampana tu tɔm.

²⁴ Pɔ tɔɔ kɛ í ká nyaga kɔkɔ ke
lɔɲ isu kiisi yaa nyutu kɔwɔlɔtu.
Ɔ ká tasa mɔ kila tɛɛ, na í saali yem.
Mpi tɔ, í nyɛna yem kɛ Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa kɔsɛɲɛsɔtu.
Ɔ foota Iseyeli Iso Naɲɲ tu kɔyɔɲɔtɔtu.

Tacaa pááná

²⁵ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaa pááná kpana ɪ yɔlaa.
Ɔ tɛyeta ɲkumle na í má-wɛ.

Ɔlɛna pɔɔɲ sele,
na sɛtaa sɔɲɔti harɛɛ tɔɔ, isu nyutu.
Paa na mpɔ Tacaa pááná ta hɛɛ.
Tacaa tɔɲna ɲkumle ke tɛyɛtuɲu kɛ.

²⁶ Tacaa sika tuuta ke piitim pooluɲ nyɔm.

Ɔ hula kacɔɲɔlaya na í yaa-wɛɲɛ
antulinya tɛnaya tɔɔ si pá kɔɔ.
Mɛɲɛle na pá tɔɲna kɔntɛ ke lɔɲlɔɲ.

²⁷ Yoolaa mɛ pa taa nɔɲɔɔ ta ká yaa ɪ pɔntɔɲi.
Tom ta kaa nɔɲɔɔ, nɔɲɔɔ tampala ta hetɪ,
pɛcɔ ɪ ntaɲkpala ɲmɛnaya ta fiti.

²⁸ Yoolaa sala pa nyɛmá kɛ,
na pa tɔɔɲ paɲa.

Pa kɔpɛnɔɲ acɔwa wɛ tɔɲ ke isu kɔkɔpamɔɲ,
na pa yoo kɛkɛnaa cɔɔki isu kacuculaya.

²⁹ Yoolaa mɛ pa yoo kakiisasi nɔɲɔsɛna kɛ
isu tɔɲɔlaya alɔ nyɛɲka wula.

Pa nyusəyi ké isu təyolası kofası.
 Pa kpaaki pa təyonasi, nəyolv fei si i lekəyi.
³⁰ Kuyaku ŋku,
 kəkote səsəle ká kulı mə təo isu tenku kəkote.
 I ká nyənnə tetu həyolvuy təo,
 na í ná səkrətyuy na lanwakəlle.
 Məsoyuv anaam ká wáası nyaaləm təo.

6

Isayii sɔvɔv kɛ Iso tɔmlɛ taa

¹ Osiyasi sɛm pənaya kɛ Isayii má, ma ná Tacaa kɛ toosee taka taa. Ma na-i ké na í caya i kumte səsəle təo, na i krai suwa i təyaya. ² Na isətaa tanjlaa napəli, mpa pa wɛna kɛn naatoso naatoso tə, pa sɛŋaa na pá cəna Iso. Kɛn naale ka takəna pa isɛntəo, na naaleye pa nəhɛɛ təo. Ilena pá kuləyana naale. ³ Mprúyú pa yəyətaya na pá cəki təma na nəəsi səsənsi si: Pə təna pə tu Tacaa keke Nanɛ tu Nanɛ tu Nanɛ tu. Nyá teu suwa tetu təna taa ké.

⁴ Isətaa tanjlaa nəəsi selaya Iso təyaya kite tɛɛ, na nyəsi nyala ka taa. ⁵ Mprúyú Isayii má, ma təma si: Hai, ma tɔm təma. Mpi tə, ma kuyəyətutu fei teu. Ma yəlaa mpa pa həku taa ma wɛɛ tə, pɛle pa kuyəyətutu fei teu tətə. Pəyele ma nana ma isəpəle kɛ Pə təna pə tu Tacaa wulav.

⁶ Ama isətaa tanjlaa mpe pa taa lɛlv kula hɔntu, na í kəo ma kiɛ. I təkə i niɛ taa ké mamate nte i ləsa kətaya tɔlate təo tə, na krətəlvuy. ⁷ Ilena í nyətə ma nəyɔ na í tə si: Mamate tokina nyá nəyɔ, nyá isayatu na nyá kawalaya kpiisaa.

⁸ Ntəna Isayii má, ma nu Tacaa pəsaa si: Aweye maa tili? Awe ká la tá nəyɔ təo tu? Ilena má cə si: Mayalə tili-m.

⁹ Mprúyú i təma-m si: Polo ŋ heeli Isɛyeli yəlaa si, paa í nu isəna, í kaa cəkəna. Pəyele paa í nyəna isəna í kaa ná.

¹⁰ Ma kv mə ləmayasɛɛ taa, si í taa cəkəna. Ma təkə mə ŋkraɛɛ, si í taa nu natəli. Ma wiisa mə isɛ, si í taa na pulv. Pə taa kəo na í kɛsəna ma təo na má waa-mɛ.

¹¹ Mprúyú Isayii má, ma pəsaa si: Tacaa, pəlee ké mpv inɛ pu su tənaya? Ilena í cə-m si: Waatu wei pu kpiisi acalɛɛ na pə kú yəlaa, na tɛɛsi wɛɛ krɛtɛ, na cacakəɛ wɛɛ krɛtɛ, nəyolv fei tə.

¹² Tacaa má maa ləsi tetu yəlaa, na má pona-wɛyɛ pooluɛ, na pə kaasi-təyi krɛtɛ.

¹³ Ye pə kaasa yulv kulɔm kɛ naanɔwa taa, paa kv ílé tətə. Ama pu kaasi yəlaa mpe isu pa sɛtyuy tyuy na pə yele kite na tə nəyɛtəyi tə. Kite nte tu la akpaale kvfate nte tə ké Iso nyəntɛ tə.

7

Təm nti Tacaa yəyətə wulav Ahasi təo tə

¹ Wulav Ahasi waatu ke Asilii wulav Lesen, na Iseyeli wulav Peka, Peka inu i caa keke Lemaliya. Mpygu pa tii Yosalem icate too si pa yookina-te, ile pa ta pəsi. Wulav Ahasi inu i ka kena Yotam pəyalu, na i cəso Osiyasi ka kena Yuta wulav. ² Mpygu pa heela Tafiti lulugu tu wulav Ahasi na i təyaga si, Silii yoolaa kəma na pá siki Ifəlayim taa. Tənağa təm nti tə lapa na wulav na i yəlaa pá sele isu heelim ciyituğu hətugu tə.

³ Mpygu Tacaa təma Isayii má si: Nyá na nyá pəyalu Seyaa-Yasupi í polo na í ná wulav Ahasi. I we isətaa lule ləw nəgə ke cətəlaa taale hapəle tə. ⁴ Heeli-i si cəga tərəmm. Səgəntu í taa kra-η, yaa nyá apalutu yələna Silii tu Lesen, na Lemaliya pəyalu pa ráána. Pə taya pulu, a wee ké isu tuputusi naale kəkə. ⁵ Ma nyəma si Silii nyəma, na Peka na Ifəlayim yoolaa caaki pa kuli nyá tə. Halı pa təma si: ⁶ Tə kra Yuta nyəma tə, na té nyaasi-we. Tə caali-we na pá tən-tu. Tə kra Tapeeli pəyalu ké wulav na ton. ⁷ Ile Isə Tacaa yəgətaa si: Təle tə kaa təgə.

⁸⁻⁹ Mpi pə tə tə, Silii icate səsəle nté Tamasi, na Lesen keke təna wulav. Ifəlayim nyəma icate səsəle nté Samalii, na Peka keke pəle pa wulav. Pə kaasa rusi nutoso na kakpasi, na Ifəlayim nyəma saali yem. Ye mu ta matəna Tacaa, mə saaləgi yem tətəgə.

Isə we tá kin

¹⁰ Mpygu Tacaa heela Isayii si í teləsi Ahasi si: ¹¹ Sələmi nyá Isə Tacaa maya yaasi wei n ká tənə nyá taa si ma we nyá waali tə. Paa atətəle taa ké n caa yaa isətaa ké n caaki.

¹² Tənağale Ahasi cəwa si: Aai yoo, ma kaa sələmi pulupu. Ma kaa mayasi Tacaa si ma naa i waali.

¹³ Mpygule Isayii cə-i si: Tafiti lulugu nyəma me, í nu ma təm. Isu í lapu yəlaa tə, pə ta maya-məgəle na í caa i kpenəna ma Isə? ¹⁴ Təw, Tacaa ká huli-məgə yaasi nəgələgu i mayamaya. Inəgəle si: I nyəni, pəle wei i ta nyənta apalu tə, i ká hağa həgə, na í luli apalupəyaga. Paa ha-kegə hətə si Imaniyeli. Hətə tənə tə yəgətəgi si Isə we tá kin. ¹⁵ I təgənaga nté naanim na tun. Haləna í nyi isəyatə kisugu, na í mu kəpantə. ¹⁶ Ama na pəcə apalu pəyaga ηke ká nyəni isəyatə kisugu, na kəpantə muğu tə. Awulaa mpa inu pa naale pa səsəgi-məgə watu ke mpu tə, pa yəlaa ká lə pa tetu. ¹⁷ Ama Tacaa ká kəna nyana nyá yəlaa na nyá lulugu nyəma mə tə ké mpusi. Too tə pa ta nata mpusi inəgi waatu wei Yuta na Iseyeli pa fağaa tə. Asilii wulav ká la mpi təgəle.

Kolontunaa watvuv

¹⁸ Kuyaku ηkugu Tacaa ká yaa kolontunaa na kacugulaya. Paa luna Icipiti pəgə Nili na tenku pa atama taa tetu taa, na pá kəw, isu kacəsi.

Paa luna Asilii tətə isu tun səsəku.

¹⁹ Pa tənə paa kəw na pá cəga ləη wei i lumaa tə i taa.

Na kukpaməη pəgələe taa, na səwa hətə taa, na hila tənə taa.

²⁰ Kuyaku ηkugu Tacaa ká kənti

Ifəlati pəgə waali hənugu.

Asilii wulav təm ke pa kəsəgi mpu.

I ká kəw na í looli mə nyəni,

na mə tənə tə huntu, na mə tantəη.

²¹ Kuyaku ηkugu paa mə təyaga ηka kaa təw nau alnyəni,

na pəŋ ke naale.

²² Uena pá nyaasəyi pə naaləm ke katatəlaya.

Mpa mpa pu kaasi tetu taa tə,
naanim na tuŋ ke paa təkɪ.

²³ Kuyaku ŋku tətə,

paa pa səwa lesəŋ tuŋ iyaya (1000) ke taale taa,
na pə liyitee lu nyəgətu iyaya (1000),
paa yelee-te na nyutu isayatu leeki.

²⁴ Halɪ yəlaa ká sɔv tə taa ké na təŋ
na nyəmə na pá yeli.

Nyutu isayatu təna ká suna tetu təna taa.

²⁵ Paa pulasi nsi si tə pa halayana akuyu tə,
nyutu isayatu ká nyaləna,
pə kaa wɛɛ sɔv.

Haləna pá yeki naaŋ na
heŋ ke pə taa na í təkɪ.

8

Pa ŋmili kolontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca təma Isayii ma si: Kpaɣa kpaata, na í ŋmaa ɪ təw kə ŋmaatu kuyasələtu na pə naaki teu si: Pá ŋmili kolontu wontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ. ² Uena má huli kpaata inəyi aseeta nyəma naale mpa ma wena naani tə. Mpeyele Kətulɔ Wuliya na Yepelekiya pəyalɔ Sakali. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ ma nyəmə ma alɔ. ɪ kə Isə kuyəgətutu teləsulɔ kə. ɪ lapa teu uena í luli apalɔpəyaya, na Taca tó si, má yaa-ke si: Masɛɛ Sakali-Hasɪ-Paasi*fa*. ^a kolontu waali, pá kuu wontu ke ləŋ. ⁴ Pə taya pulɔ təw, mpi si pəyaya ká nyəŋ yəgətuyɔ si, paapa na nnaa tə, pa kuu Tamasi na Samalii pa wɛnaw na pá pona Asilii wulaw.

Asilii yoolaa watuyɔ

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca tasa Isayii maya heeluyɔ tətə si:

⁶ Mpi pə təw yəlaa pane pa kisa Silowee

ləw ləm mpi pə kpeŋ təpamm,
na pá lə apalɔtu ke awulaa Lesəŋ
na Peka pa təm taa tə.

⁷ Pə təw kə maa kpaasi Asilii wulaw na ɪ yoolaa pa ton.

Isu Ifəlatɪ pəgə səsaya ləm na ka hola səsuyɔ,
na pə watɪ kətəmiŋ tə.

⁸ Asilii nyəma ká watɪ isu ləm na í li Yuta nyəma,
na pə suna pa luyɔ tɛɛ.

Paa waləsi pa kətəmiŋ ke pa tetu ɪwalaw təw.

Isə wɛ tá kiŋ.

Yəlaa təma kpaɪ nyəna

⁹ Piitimnaa mɛ, í kiisi yoou kakiisasi,
səgəntu səsəntu taŋa-meyɛ.

Mpa mɛ mə wɛ tetu pooluŋ tə mi ke ŋkpaŋŋ.

ɪ tayanɪ mə təyi yoou təw,
səgəntu taŋa-meyɛ.

¹⁰ ɪ həkə na í su, pu saali yem kə,

pəcɔ paa ntiyi í ká yəgətɪ, tə kaa la.

Mpi tə, Isə wɛ tá kiŋ.

^a 8:3 Sakali-Hasɪ-Paasi: Loonja kanɛ Hɛpələ nyəma təm kə. Pə nyuyɔ nté si, pa ŋmili

Pæ kvcopæle

¹¹ Mprúyú Tacaa kra Isayii má, na í kraali-m si má taa keena yalaa mpe pa yaasi. Nti i yóχotaa tóχole si:

¹² I taa nyani waali luu ke mpi mpe pa nyənəyi waali luu tó. I taa nyana mpi pa nyənəna tó, səχontu í taa kra-me.

¹³ Pə təna pə tu Tacaa tike ke í ká nyani kate pulu, na í nyana-i na í se-i.

¹⁴ I ké Iso təsəele ké. Ama i ká pəsi tətəχo kvkramuyu ηku ku co Yuta nyéma na Iseyeli nyéma tó. Kulom inu tətəχole puluyu na katəka ke Yosalem nyéma.

¹⁵ Pu co pa payale na pá hoti na pá wakəli-we. Katəka ká puu-we na pá kra-we.

Kəχənaη svsuyv kisinav

¹⁶ Mprúyú Isayii təma si: Ma tuxi təm tənəye pulupu taa ké. Maa kaləsi ma kuseyəsətu nti ma caaki seyesuyv tó tə tó. Ma tənlaa tike ke maa heeli-ti. ¹⁷ Tacaa ha Yakəpu luluyv nyéma ke siyile ke laasaya tó ké. Ue Tacaa ke ma teeləyi na ma tuxi-i naani. ¹⁸ Ma na piya mpa Tacaa ha-m tóχol. Tə we ké isu Iso kvhulom mpi pə hólóyi Iseyeli taa si Pə təna pə tu Tacaa we Siyən puuyv taa tó.

¹⁹ Ye pa təma-me si: I pəəsi mpa pa svsəyi na pá yaaki atetunaa, na pa heeliyi cele təm tó. Pa wələtəyi pa luuη tē ké na pá mətəyi yem. Ue í cə-we si: Pə we teu si tó pəəsi sətəa ke weesin nyéma təm na? Iso ké tu pəəsi yaa sətəa? ²⁰ Ue í ká cə-we si: Tacaa təm na i seyesuyv taa ké tu məli. Ye wei i kisa mpu puntv kaa fe teu.

Səkpetyv taa tənte

²¹ Paa cə tətə taa ké, na ikaale kra-we na nyəχəsi pu-we, haləna pá tuv pa wulav na pa Iso. Uena pá kraasi pa ise na isətəa.

²² Uena pá tisi-ye na atē, na pá ná lanwakəlle na səkpetyv na nəχəsēe səsəəna.

Uena pá pona-weye səkpetyv anaam taa.

²³ Wei i we səkpetyv kvne kv taa tó, u pəsəyi na í fiti.

Pa lvla-tuyv pəyaya

Hatoo ləη taa ue, Sapuləη na Nefətali pə həχələη nyéma ka we fēele taa ké.

Ama paa tē na pa kvsi nyəəη.

Pə krayav tenku wei i we ilim təlule tó, haləna Yaatanu pəχə waali.

Paa na Kalilee timpivē mublāa wēe tó, paa kvsi nyəəη ke təna.

9

¹ Yalaa mpa pa tən səkpetyv taa tó, pa naaki nyaləməle səsəəle.

Mpa pa we ahoο səkpetuyu səsəηku taa tō
nyaləməle tula pεε pa tō.

² Tacaa laki na pa lanja huluməyi katatəlaya,
na pa aηmaala səsəyi.

Pa lanja heeki nyá isentaa ké isu kumtu waatu.
Yaa isu pa taluyu mpi mpi pa kuu yooou taa tō.

³ N kəələyi səyəla ke nyá yəlaa tō.

N pələyi kprátúyú ηku pa makayana pa siyile taa tō.

N pələyi ηmakəllu təpite,
isu n ka lapu Matiyay nyéma waatu tō.

Mrúyú n fitiyi pa ηmakəllaa ke saηa.

⁴ Kəkə ka nyaya yoolaa ntəηkpala wena

a təη í nukí kav kav tō,
na pa tokonaa mpa caləm taanaa tō.

⁵ Mpi tō, pa lula-tuyu pəyaya.

Pə ha-tuyu apalu pəyaya.

Isə cəla-keye pəsuyu.

Ka həla nte: Layatu tasulo kupaη,

Isə Ton tu, Caa Tam tō nyəη, Hεεsuyu Awulumpu.

⁶ Ka kawulaya ton ká waləyi ké.

Ka kawulaya ká weε hεεsuyu taa.

Káá lεeti Tafiti lonte taa.

Tampəna təηuyu na siyisuyu tō ké ka ton ká səη.

Tacaa Pə təna pə tu tuwa í taa ké si

í laki pə təna isəntə.

Mpi tō, í səəla í yəlaa ké.

Pə kpaγau nəəηə tō, haləna pə polo tam.

Tacaa pááná

(Kvkaluyu 5:25)

⁷ Mrúyú Tacaa yəγəta Yakəpu yəlaa

Iseyeli nyéma ke təm na té təη-we.

⁸ Yəlaa təna nu mpu.

Pə kpaγau Ifəlayim nyéma təna na Samalii nyéma tō.

Uena pá yəγətəna kalampaani si:

⁹ Pilikinaa koluyə tima.

Ama tu ηma-ke na pεε kusaakεε.

Tuyη kpaí nyəη taayη pelaa.

Tu lεeti í lona taa ké tuyη ton nyəη taayη.

¹⁰ Mrúyú Tacaa kusa mə kolontunaa Lesəη

nyéma pááná si pá yooηa-me.

¹¹ Silii nyéma ntə na ilim təlule tō,

na Filiisi nyéma na ilim tətule tō.

Pa haa nəəsi si pa liki Iseyeli nyéma me.

Paa na mpu tō, Tacaa pááná ta hεε,

í təηna ηkumle ke teyetyuyú ké.

¹² Isəna Isə mapa í yəlaa təyole.

Paa na mpu Iseyeli nyéma me

í ta məli mə Isə kiη.

Í ta kεəsəna pə təna pə tu Tacaa tō.

13 Kuyaku kulomoyu taa ké Tacaa
ká seti nyoyu na suka.
Tacaa ká wakəli səsaa na səkpema.
14 Layatu tasəlaa na nyoyu nyəma nté isətaa.
Iso kuyəyotutu teləsəlaa pəpətonaa nté pə tee.
15 Mpa pa tiikiyi yəlaa me tə pa tolisiyi-mege,
na mpa me mə yeki na pá tiikiyi-me tə, mə leki.
16 Pə təo ké Tacaa kaa kenti mə ifepiya təo.
Pəyele i kaa wəena mə leela na mə suluwaa pətətəle.
Mpi tə, í ké asayaa ke mə tənaya.
I lakı kawalaya, na í yəyətəyi acaalətu təm.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hee,
i təyna i nkumle ke teyetuyu ké.
17 Yəlaa isayatu we ké isu kəkə nka ka nyaki tə.
Ka nyaki səwa, ka nyaki hətuoyu.
Ka nyəsı nyaləyi na sı kraaki isətaa təliyiliyi.
18 Tacaa pə təna pə tu mu pááná,
a nyaki tetu na yəlaa isu kəkə.
Nəyəlv u yeki i təyəntəle.
19 Pa nyasəna ntəyən təo, pa nyəyəsı ta sı,
pá lina mpətəy təo pa ta haya.
Paa wei i təkı i təyəntəle wei i ka sənə-i tə.
20 Manasee na Ifəlayim nyəma pəle pa kuləyi təma təo.
Uena pa naale pá krentı na pá kulı Yuta nyəma təo.
Paa na mpv Tacaa pááná ta hee.
I təyna i nkumle teyetuyu ké.

10

Tacaa pááná kraasəlaa (Kvkaluyv 1-4; 5:8-24)

1 Yəlaa mpa me í sukı nti tə ta siyisi,
na í tuyı kiin na pə wakələyi ləlaa tə,
mə təm we waiyo ké.
2 I pəy ma yəlaa konyəntvnaa na acamaa ke tampana.
I lekəyi alaa leela na suluwaa ke pa nyəm.
3 Isənaya í ká la kuyaku kvnaasuyv wule?
Waatu wei wakəlvv ka kəo-me na poolun tə,
Leye í ká se na í nmei?
Leye í ká su mə wənav?
4 Pə ta kaası kulapuyv, pə wəe sı təlası təma
í kələsı-mege saləkatvnaa taa ké.
Yaa í hoti na í sí.
Paa na mpv tə, Tacaa pááná ta hee.
I təyna i nkumle teyetuyu ké.

Asilii nyəma teləsa mpəle

5 Mpyúy Tacaa yəyətəta sı: Kai, Asilii, nyá kəna
ma pááná təpıte. Nyayale ma pááná akaluyv.
N ké ma pááná səsəna wontuyu ké.
6 Nyaya ma kvsaa na nı hə ma yəlaa nkpaņuyv

ke timpi pa kpaasa ma pááná tɔ.
 Má yelina na ń kuu pa wontu na ń ɲmulɪ-ti,
 na ń feli-weyɛ nɔɔhɛɛ ɪsu afɛla.

⁷ Ama Asilii nyóma naa huuki mpɔ.
 Piitimnaa paɣale wakɛlvɔ, na pa kuvu tike
 lɛmɔɣasɛɛ wɛnna pa taa.

⁸ Na pá tɔɲ si: Tá yooɲ nyɔɔɲ nyóma ké awulaa ké.

⁹ Mpɔ tɔtɔɣɔ pɛ lapa Kalɛne na Kaakemisi na Hamati na
 Alɛpatɪ na Samalii, na Tamasi pa acaɛɛ.

¹⁰ Ma toɲ ke ma tɔna niɲ ke kawulasɪ nsi si tuɲ
 kɛla Yosalem na Samalii pɛ nyɔɲ ke paɣale tɔ.

¹¹ ɪsɛna ma kpiisa Samalii na ɪ tuɲ tɔ,
 mpɔ tɔtɔɣɔ ma pɛsɔɣɪ má kpiisi Yosalem na ɪ tuɲ.
 Ma wɛna pɛ toɲ.

¹² Waatu wei Tacaá ká te Siyɔɲ puɣu na Yosalem pa ɲkpaɲɔɣu ke hɔm tɔ, ɪ ká paasɛna Asilii
 wulav kalampaanɪ tu ɪni. Na ɪsɛna ɪ nyɔnɔɣɪ lɛlaa ke yem tɔ. ¹³ Halɛna í tɔɲ si:

Ma maɣamaya ma toɲ na ma layatu
 ke ma tuusina piitimnaa tetu toosi na má kuu pa wɛnav.
 Na má tɔɣɔni awulaa ke pa kumlee tɔɔ ɪsu aka.

¹⁴ ɪsu sumaya seekuɣu na ká yeɛ tante na yala na pá kuu tɔ,
 ɲpɔɣú ma kuu piitimnaa wɛnav na pa tetu.

Nɔɣɔlv ta ciɣiti keluɣu,
 yaa í kuli nɔɣɔ na í wii puw maɣamaya.

¹⁵ Laale ká pɛsi na tɛ sa tɛ tɔɣɪ tɛ tɔkɔlv niɲ taa?
 Yaa kaafɛnta sɔyaya ka lana kalampaanɪ ke kaafɛnta niɲ taa?
 Pɛ wɛ ɪsu kɔpátúɣú teɣetiɣina nteɣɛ kv tɔkɔlv,
 na akalɔɣu náá fiɣitiɣi kv lɔɣɔlv.

¹⁶ Pɛ tɔɔ ké ɪsɔ Pɛ tɛna pɛ tu ka yeɛ,
 na Asilii yoolaa kuyasɛlaa tɛ taasi.
 ɪɛna kɔkɔ kvli pa teeli ɪni ɪ taa na ká mv.

¹⁷ Mpi tɔ, ɪsɛɣɛli nyóma nyaalɛm
 ká wɛɛ ɪsu kɔkɔ.
 ɪsɛɣɛli nyóma Naɲɲ tu
 ká wɛɛ ɪsu kɔkɔ kvmvɔmɔka.
 Kaa nyaya sɔwa ke kuvaku kvlɔmɔɣu.

¹⁸ Na pɛ wakɛli hɔtv sɔsɔɔntv
 na tuɲ tawa tɔkpataa.
 ɪɛna Silii nyóma pɛsi ɪsu mpa kvɔtɔɲ pɛɛnaa tɔ.

¹⁹ Tvɣu kvlɔmɔɣu kvlɔmɔɣu
 ká kaasɛna Asilii hɔtvɔ taa.
 Paa pɛyaya sɛkpɛlaya ka pɛsɔɣɪ na ká kala-ɪ.

ɪsɛɣɛli nyóma kakaasaya

²⁰ Kuvaku wɛɛ ɲku kv taa ɪsɛɣɛli yɛlaa kakaasaya, mpa mɛ í ké Yakɔpv lɔlvɔɣu nyóma tɔ. ɪkaa
 tasa Asilii nyóma mpa pa ɲmakɛlaya-mɛ tɔɣɔ naani tvɣu. Ama mɛ ɪsɔ Tacaá wei ɪ ké ɪsɛɣɛli
 Naɲɲ tu tɔɣɔ í ká tu naani. ²¹ Mɛ yɛlaa kakaasaya ká mɛli. Yakɔpv nyóma mɛ mɛ kakaasaya
 ká mɛli mɛ ɪsɔ toɲ tu tɔɔ. ²² ɪsɛɣɛli nyóma mɛ, paa mɛ yɛlaa samaa wɛ ɪsu tenku nɔɣɔ kanyɔɲa
 tɔ, mɛ taa kakaasaya tike ká mɛlɛna Tacaá tɔɔ. Pa tɛma mɛ wakɛlvɔ tɔm ke suw, na pɛ tu
 mvna-mɛɣɛ. ²³ Tacaá Pɛ tɛna pɛ tu ɪsɔ ka wakɛli tetu tɛnaya ɪsu ɪ suw tɔ.

ɪ taa nyana Asilii nyóma

²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ P̀ə t̀əna p̀ə t̀v Tacaa Is̀ə t̀əma ı ỳəlaa m̀pa pa ẁe Siỳəŋ p̀ỳỳv taa t̀ə sı: ı taa nyana Asilii nýəma m̀pa pa maki-meỳe kpatəŋ t̀ə. Pa t̀eyetiyi akaŋ k̀e m̀ə t̀əw ısu Icipiti nýəma lakaya-meỳe hatoo l̀əŋ taa t̀ə. ²⁵ M̀pi t̀ə, p̀əciuu tike k̀e p̀ə kaasaa, na ma p̀ááná h̀e t̀əkpataa. Uena á huuna Asilii nýəma na á wakəli-ẁe. ²⁶ P̀ə t̀əna p̀ə t̀v Tacaa ká k̀paasi ı hika na ısətəa, na ı casa-k̀eỳe Asilii nýəma ısu ı ka lapv Matiyəŋ nýəma k̀e Oləpı k̀əkpaməỳv t̀əw t̀ə. ı ká k̀paasi ı k̀pátúỳú na ısə k̀é t̀eŋku t̀əw. ısu ı ka lapv Icipiti nýəma t̀ə. ²⁷ Kuyaku ŋkuyv ı ka kəəli m̀ə nyuyv taa k̀é səỳəla wena Asilii nýəma ka sukə-m̀e na á nu-m̀e t̀ə. Na í fiti ŋmakəlyv m̀pi pa ŋmakəlaya-m̀e t̀ə.

Kolontu k̀pətəna Yosalem

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Asilii nýəma l̀eeka
Ayati ıcatə na p̀á fayana
Mikələŋ nyəntə taa na p̀á yele pa wontu k̀e Mikiması.
²⁹ Uena p̀á fayana k̀əkpaməŋ naale h̀ekv na p̀á t̀ə sı:
Tə siki Kipeya. Səỳəntv pu Lama ıcatə nýəma
na p̀á seliyi na Sayuli ıcatə Kipeya nýəma seeki.
³⁰ Kalim nýəma m̀e,
ı ma kapusi na Layisa nýəma náá t̀v ŋkraŋŋ.
Uena Anatəti nýəma náá cə,
pa təm ẁe konyəŋ.
³¹ Matəmena nýəma seeki.
Kerim nýəma p̀eekəyi təcəəsələ.
³² Kolontunaa ká tasa Nopi ıcatə k̀e
səŋyuv k̀e kuyaku ŋkv,
na p̀á t̀eyeti Yosalem pulaya Siỳəŋ k̀e ŋkumle.
³³ Tacaa p̀ə t̀əna p̀ə t̀v ka caati pilinasi na toma.
ı ka seti t̀yŋ wei ı kəla k̀əlyv t̀ə
na í p̀eti atə,
na í tisi wei ı t̀e lələŋ t̀ə.
³⁴ Paa seti hətə səəsəntv na laale.
Lipəŋ hətəyuv taa t̀yŋ səəsəŋ ka hoti atə.

11

Wulav k̀vfabv təm

¹ Pəle p̀ə waalı ıle pəliŋa ká h̀eli Sese*fa* kite k̀əpəntə t̀əw. Akpaale ká lu ı ləlyv lila t̀əw. ^a
təyv kite.
² Tacaa Feesuyv ká ẁe ı t̀əw k̀é.
Ku ha-ı ləmayasəe na í tiikina ı ỳəlaa.
Na ısəna yulv ka puli təma k̀əlapəe
na nyəm t̀ə na a lapv.
Nkv kv yekina na yulv nyi Isə na í ẁeena ı səỳəntv.
³ Tacaa nyamnav nté ı ləŋhəlvmlə.
ı ka lana təm nti ı nu k̀nu təyə təmlə.
⁴ ı ká təŋ siyisuyv na í h̄vna k̀nyəntvnaa,
na í təŋ tampana na í ỳəyətəna
tətv taa wahala nýəma.
ı kuyəyətətv k̀e ı
ká mana tətə ỳəlaa ısu k̀pátúỳú.

^a 11:1 Sese: Sese k̀e wulav Tafiti caa k̀é, ı ləlyv k̀e pa yaaki ısu

I ká ku asayaa na i nɔɔ taa kuyɔɔtutu.

⁵ Tampana tɛnyu na kɔpantu lapu ká pəsi
isu tampala na í tɔɔli.

⁶ Taale haɔa na iwəyaya paa caɔa tɛntəmle.
Kprou na pinaya pɛlɛɛ tɛhɛntɛle kulɔmtɛle.
Pəyaya səkpelaya ká tiikiyina-wɛ.

⁷ Nav na taale wontuyu ŋku pa yaa si wusi tɔ paa kaa
nyutu tɛtɔɔle, na pa piya náá hɛnti tɛntəmle.
Nyutu ke tɔɔlaya na nav paa tɔɔ.

⁸ Pəyaya ahulɔm ka liyili tum púúyú tɔɔ.
Pəyaya səkpelaya náá susi ka niŋ ke akala púúyú taa.

⁹ Tacaɔ puyɔ nanŋ nyəŋku tɔɔ tu
nɔɔlɔ kaa la i tɔɔntɛle ke isayatu.
Pə taya pulu, yɔlaa ká nyi Isɔ ké na pə su
tɛtu isu lum waasuyɔ tɛŋku lumaŋ tɔɔ tɔ.

¹⁰ Kuyaku ŋku Seseɛ lɔlɔyɔ tu ka səŋna isu
antulinya yɔlaa tuuta.
Piitimnaa ka kɔɔ si í tasa-wɛɛ layatu,
na Isɔ teeli na timpi taa i wɛɛ tɔ.

Mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ pa mɔlvɔ

¹¹ Kuyaku ŋku tɔtɔɔ Tacaɔ n ká hulɔ nyá ton.
N ká ləsi nyá yɔlaa, na ŋ kɔna nyá nyóma kakaasaya.
Mpa paa wɛ Asilii tɛtu, na Icipiti ntɔɔŋ tɛtu,
na Icipiti mpɛtəŋ tɛtu, na Itiyopii tɛtu, na Ilam tɛtu,
na Papiloni tɛtu, na Siliɔ tɛtu ɔcate Hamati,
na tɛtu nti lum cɔɔnaa tɔ.

¹² N ká kraasi piitimnaa ke tuuta.
N ká kpɛyeli Yuta nyóma na Isɛyeli nyóma mpa
pə kuuwa na pə yasi tɛtu tɛna taa tɔ.

¹³ Waatu inɔ Ifəlayim nyóma isesɛɛmlɛ ká saali.
Pu kpiisi Yuta nyóma kolontunaa.
Yuta nyóma kaa lu Ifəlayim nyóma ke patule.

¹⁴ Paa kpɛnti na pá kra Filiisi nyóma tɔɔ
ké ilim tɛtule
pɔɔŋ taa. Paa mɔŋna ilim tɛlule tɔɔ,
na pá kuu wɔlaya tɛtu taa nyóma wontu.
Paa tɔɔ Itɔm na Mowapu pə tɛtu na
pá ŋmakəli Amoni nyóma nyɛntu.

¹⁵ Tacaɔ n ká yeɛ na Icipiti
ilim tɛlule tɔɔ tɛŋku ŋkpalaya lum nyɔɔ.
N ka tɛyɛti kataŋa ke Ifəlati pɔɔ,
na ŋ faɔa-kɛyɛ lɔisi naatosompɔɔlaya,
na nyá nɔɔ heelim kəkɔ nyəm.
Haləna yɔlaa tɔŋ na pá tɛsəyi nɔɔhɛɛ.

¹⁶ Uɛna pə kaasi hapəle ke yɔlaa
kakaasaya ŋka ka wɛ Asilii tɔ.
Isu pu kaasuyɔ Isɛyeli
nyóma ke pa nyɛntɛ ke hatoo lɔŋ taa tɔ.
Waatu inɔyi pa lukaya Icipiti.

12

Isə samtv yontu

¹ Kuyaku ηkuvu í ká sa Tacaa na yontu si:
Hai, Tacaa tə sama-η.

Nyá pááná mɔnaa ké. Ama n ku-yeyε tá tɔɔ.
Hεεsi tá laηa.

² Isə nyayale tá nyuvu yátú.

Tu tu-η naani ké.

Səyɔntu kaa kra-tu.

Mpi tɔ, Tacaa nyayale tá toη, na tə saηi-η.

Nyayale tá waasulu.

³ Tu lu lɔm na laηhulɔmle ke

nyuvu yapu seelo taa.

⁴ Kuyaku ηku ku wule í ká yəyɔti si:

Í sa Tacaa, ɪ yaa ɪ hətε.

Í kraali yəlaa taa ké ɪ tɔma tɔm.

Í tɔɔsi pa tɔna si Isə hətε nté səsɔɔle.

⁵ Í sa Tacaa na mə yontu.

Mpi tɔ, Tacaa lapa tɔma səsɔɔna ké.

Pə wεε si pá la na antulinya tɔna nyi mpɔ.

⁶ Siyɔη nyóma me í wilitina laηhulɔmle.

Mpi tɔ, Iseyeli Isə Naηη tu wei í wɛna tɔ,

ɪ ké səsɔ ké.

13

Papiloni tomle

¹ Papiloni tɔm nti Tacaa hulɔ Amɔti pəyalɔ Isayii ke toosee taka taa tɔyɔɔ.

² Mpyú Tacaa yəyɔta si:

Í kraasi tuuta ke puvu ηku

ku tɔɔ fei pulɔ tɔ ku tɔɔ.

Í tɔ yoolaa ke úúú.

Í hati-weyε niη si pá suuna ηmakəllaa nənɔyɔ.

³ Ma mayamaya ma kəmtəyɔna yəlaa mpa

pə tu ma niη taa tɔ.

Ma yaawa ma yoolaa taa yoolaa mpa pa yəɔləyɔna

ma səsɔɔntu na pá huləyi ma pááná tɔ.

⁴ Yəlaa kəkəte nukɪ pəɔη taa,

isu samaa tuutuuma.

Piitimnaa kawulasɪ kotaa na pa kəkəte nukɪ.

Pə tɔna pə tu Tacaa má ma kaləyi

ma yoolaa mpa maa yoonaa tɔ.

⁵ Tacaa na mpa ɪ huləyɔna ɪ pááná tɔ

antulinya tɔnasɪ ke pa luna hatoo pooluη taa,

na pá kɔɔ si pa kpiisiyi tetu tɔna.

⁶ Mə laηa í wakəli na í wii.

Mpi tɔ, Tacaa kuyaku kreyetaa ké.

Ku kəη ké isu Isə Toma tɔna tu wakəlvu.

⁷ Pə tɔɔ ké yəlaa apalutu

hoowa na pá pəsi acamaa.

⁸ Səyɔntu səsɔɔntu pu-wε,

na pá mēlantəyi pa ti, isu
lɔlɔyɔ wɔsasi takɔyɔ alɔ tɔ.

Na pá nyənəyi təma na sɔyɔntɔ.

⁹ Taca hɔɔle kuyaku kəŋna nté.

Kɔ wule ke ɪ ká hɔli ɪ pááná səsəna,

ɪ kaa wɛɛna pətətəle.

Kuyaku ŋkuyɔ ɪ ka kpiisi asayaa,

na í pəsi tetu ke wɔlaya nyəntɔ.

¹⁰ Isətɔlɔŋasi na sɪ loosi təna kaa tasa liw.

Ilɪm í lu kprakpaa pələ pə sɪ.

Pəyele isətɔ ná kaa hɔlɔmɪ.

¹¹ Maa hɔ antulɪnya ŋkraŋyɔ ke ɪ kawalaya tɔɔ,

na má hɔ asayaa ŋkraŋ ke pələ pa kɔpəntəŋ tɔɔ.

Maa tisi mpa pa həŋ pa ti tɔ,

na má yəki ŋmakəllaa kalampaanɪ.

¹² Maa yelee na yəlaa laŋ tetu taa

na pə kəli isu wɔla kɔpəŋ.

Paa laŋ tetu taa na pə kəli isu Ofii tetu wɔla.

¹³ Pə tɔɔ ké Pə təna pə tɔ

Taca pááná səsəna kuyaku

wule ɪ ka ciyiti isətɔnyɔ,

na tetu náá sele tə kite tɔɔ.

¹⁴ Isu sɔyɔntɔ kprakɔyɔ nam

na í seeki tɔ,

ŋpɔyɔ paa wei ɪ ká se na í mələyənə

ɪ tətɔ taa.

Isu heeŋ laŋyɔ tiikilu na ɪ ya tɔ,

ŋpɔyɔ Pəpiloni nyəma í ká ya yem yem

na í mələyənə mə yəlaa kiŋ.

¹⁵ Ye pa hika mə taa wei pa cɔtəti-ɪ nyəma,

na pá kra mə taa wei pa kɔ ílé na layatɛ.

¹⁶ Paa tətəli mə piya na pá kuu mə tɛɛsɪ taa wontu

na pá kpi mə alaa na í nyənəyi.

¹⁷ Mpɔyɔ Taca yəyətə sɪ:

Maa yelee na Mɛti nyəma mɔ-mɛ na pááná.

Paa í ha-wɛyɛ liyitee, yaa wɔla, pələ pa kaa nyənna təna.

¹⁸ Paa yaya mə ifepiya ke nyəma, pa kaa cɔlɔ ahɔlɔmnaa.

Pəyele pa kaa wɛɛna piya pətətəle.

¹⁹ Pəpiloni ka wɛ ké isu Kalətɛ

nyəma kawulasɪ kacəka pɔlɔpɔ.

Isə ká wakəli-mɛ, isu ɪ ka lapɔ Sətəm

na Kəmɔ pə nyəma tɔ.

²⁰ Pɪ kpiisi Pəpiloni tetu ke tam tɔɔ ké,

nəyɔlɔ kaa wɛɛ tɔ taa.

Paa mpatəntaa mayamaɣa, pələ pa kaa heli,

pəyele tiikilaa na pa kaləkəŋ pa kaa səŋ təna.

²¹ Ama taalɛ wontu ká lɛɛtəna,

na kpiisiŋ naa sɔvki mə tɛɛsɪ taa,

na taataanaa náá pəsi tənaya pa tɛ.

Ilɛna pəŋtɔlɔŋ náá ŋmaaləyi nɛaa taa.

²² Sunsuməŋ ká sunna mə ɪcatɛ kutulɔŋ kɔpəŋ taa,

na taale hasi ke mə kutulun wei i taa
 í təkaya na í nyǝkɪ tǝ.
 Pǝ tema Papiloni ɪcate kuyaku suu ké na ku kpegetaa.

14

Kolontunaa ka kuuwa mpa tǝ pa mǝlvɔv

¹ Taaɓa ka wii Yakǝvɔ lɔlvɔv nyǝma me mə pǝtǝtǝle na í tasa Iseyeli nyǝma meye lǝsvɔv na í su-meɣe mə mayamaɣa mə tetv taa. Mɔvɔlaa ka sǝsɔsɔ mə tǝɔ na mə na we í caya.

² Piitimnaa lɛlaa ká kpaɣana Iseyeli nyǝma me na pá mǝɣna-meɣe mə tǝ. Na Taaɓa tetv tǝɔ tǝnaɣa mɔvɔlaa mpe pa apalaa na pa alaa, paa pǝsɪ Iseyeli nyǝma me mə yomaa. ɪ ka kuu mpa paa kuu me tǝ, na í kpa salǝka ke mpa paa kpa-meɣe salǝka tǝ, na í ɣmakǝlǝɣi-we.

Papiloni wulav tǝnaɣa

³ Iseyeli nyǝma me, Taaɓa ka yele na í heesi mə wahalanaa na mə nəɣǝsɛɛ nna yomle ton nyǝntɛ tǝnɛ tǝ tv-me tǝ. Ye pǝ tala waatu ɪni ile, ⁴ ɪ tv Papiloni wulav ke yontu si: A a, ɣmakǝllɔ mǝla ɪsǝna, nyá tǝnaɣa nté yaa?

⁵ Taaɓa n yǝka ɣmakǝllɔ ton na ń peli ɪ kpatóɣó.

⁶ ɪni ɪ makayana yǝlaa ke kutamsa na pááná sǝsǝna.

ɪ ɣmakǝlǝɣi piitimnaa.

Pa tv ɣmakǝllɔ ɪni ɪ waali.

⁷ Tetv tǝna caya tǝpamm na heesvɔv.

Yǝlaa yooki laɣhɔlvɔmle yontu.

⁸ Lipaɣ tuɣ sǝsǝɣ laɣle heewa na í tǝɣ si:

Too ɣmakǝllɔ hotuyv tǝ, nəɣǝlv ta kǝnta si ɪ setǝɣi-tv.

⁹ Atetǝle taa nyǝma nu ɣmakǝllɔ nyá

nyá kǝntɛ tǝm na pá nyǝmtǝɣi-we.

Atetvnaa sǝlvɔ puwa si pá mɔ-ɣ.

Nyá kǝntɛ yelaa na mpa paa ké awulaa ke tetv taa tǝ

pá kulǝɣi pa kumlee tǝɔ ké nyá tǝɔ.

¹⁰ Na pa tǝna pá yǝɣtǝɣi si:

Nyá mayamaɣa n pǝsa ɪcam ke teitei ké ɪsu tá,

na ń nəɣǝsǝna-tv.

¹¹ Nyá cǝmǝɣ ke pa makaya na pá puɣvlǝɣǝna-ɣ.

Nǝɣnǝ n mǝla atetǝle taa.

Nyá kvhǝntvɔv nté tasǝtv.

Nyá kutakvɔv ke sonsompee.

¹² Tvɔlvɔlvɔv, nyá wei n tee kǝkǝ ke tanaɣ tǝ,

ɪsǝnaɣa pǝ lapa na ń hoti atɛ pǝcǝ nyá kǝlǝna piitimnaa.

¹³ ɪsu n mayasaya nyá taa si:

Maa kpa ɪsǝtaa, maa tǝɛ ɪsǝtvɔlvɔnasɪ tǝɔ.

Maa su ma kpelaya ke puɣv tǝɔ.

Puɣv ɣkv kv tǝɔ ké tuɣ laki

ɪ kotuyv ke ilim ntǝɣǝɣ tǝɔ.

¹⁴ Halɪ n tǝɣaya si:

Maa kpa hatoo comcom nəɣǝ taa,

maa tǝɛ ɪsǝɣmuntv tǝɔ,

maa weɛ ɪsu ɪsǝtaa ɪsǝ sǝsǝ.

¹⁵ Ama pa tusa-ɣ atetǝle taa.

N hota pǝvɔv sǝsǝv taa.

¹⁶ Na pá tǝmsǝɣi mpa pa naaki-ɣ tǝ,

na pá nyǝnǝɣi-ɣ tǝpɪɣ na pá pǝsǝɣi pa ti si:

Yulɔ wei inɪ ɪ ciyitaya tetu na í cɔɔsəyɪ
kawulasɪ tɔyɔle?

17 Inɪ ɪ pəsayana antulinya ke wulaya tetu,
na í kpiisiyi acalɛɛ,
na í kisiyi saləkatonaa cɛpu na?

18 Paa piitim mpi pə wulau tooki.
Paa wei ɪ hənta ɪ tɔyaya taa ké na teeli.

19 Ama nyá ɪle, pa lɔ-ŋ ké na ń hatələna nyá pələau.
Pa lɔ-ŋ awalɪ ké.

N we ké ɪsu wei pa kɔwa yooɔu taa tɔ.

N we ɪsu səttaa mpa pa pɛta

púyú ŋku ku taa we pɛɛ tɔ.

N we ɪsu sətɔ wei pa fɛlɔyɪ nɔɔhɛɛ tɔ.

20 Ama nyá kaa polo awulaa lelɔa kiŋ ke pələau taa.

Mpi tɔ, n wakəla nyá tetu, na ń ku nyá yələa.

Pa kaa tasa nyá piitim ɪsayam hətɛ yaau ke paa wulee.

21 ɪ tayanɪ mə ti,

í kú wulau inɪ ɪ piya ke pa caanaa ɪsayatɔ tɔɔ.

Pá taa tasa kulɔyɔ na pá tɔyɔ tetu,

na pá waasɪ tɔ tɔɔ ké acalɛɛ.

22 Ḿpúyú pə təna pə tɔ Tacaa yɔyɔtaa sɪ: Maa kulɪ Papiloni nyəma tɔɔ. Maa kpiisi pa tetu
hətɛ, na pa lulɔŋ təna na pa piitim. 23 Maa la tɔ taa ké lɔcayam, na má pəsɪ-təyɪ kulaləŋ tetu.
Na má hasa-tɪ təkɔpələkɔpəlɪ na saŋ. Pə təna pə tɔ Tacaa má ma yɔyɔtəna mpu.

Nmakəlvɔyɔ təna su tənaya

24 Ḿpúyú Pə təna pə tɔ Tacaa yɔyɔtaa na í tuu sɪ:

Ye ma tɔma sɪ mpi pə la pələ pə lakəna.

Má su mpi, pələ pu tɔyɔna.

25 Maa yəki Asilii nyəma tɔŋ ke ma tetu taa,
na má fɛli-wɛyɛ nɔɔhɛɛ ke ma pɔ́ŋ taa.

Maa fiti ma yələa ke pa ŋmakəlvɔyɔ taa.

Maa kóólí səyɔla wena pa svka-wɛ tɔyɔ pa nyɔɔŋ taa.

26 Mpi ma suwa sɪ maa la tetu təna tɔyɔle.

ɪsəna ma suwa sɪ maa tɔ piitimnaa tənaya niŋ tɔyɔle.

27 Ye Pə təna pə tɔ Tacaa í su nti

awe ká yele na tɔ́ lá yem?

Yaa ye ɪ kusa ŋkumle awe ká kpana ɪ niŋ?

Tacaa kpaaləyɪ Filiisi nyəma

28 Wulau Ahasɪ səm pənaya ke ɪsɔ kuyɔyɔtɔtɔ teləsulɔ kaləna Filiisi nyəma sɪ:

29 Filiisi nyəma, mə laŋa í taa hulɔmənə kɔ́rátúyú ŋku ku

makaya-me tɔ ku pɛlvɔyɔ təm. Mpi tɔ, tɔm kusəpu

taa ké akala ká lu. ɪlena tɔm sɔsɔ wei ɪ kuləyɪ hɔntɔ

tɔ í lu akala taa.

30 Ama ɪsɛyɛli kɔnyɔntɔnaa sɔsaa ká

tɔyɔ na pə tala-wɛ,

na wahala nyəma náá hɛɛsɪ na paa nyanŋna pɔlv.

Ama maa ku pá na pa lulɔyɔ hoolaya nyəma.

ɪlena nyɔyɔsɪ na kolontu náá

tɛɛsɪ kuyɔ ke mpa pu kaasɪ tɔ.

31 Koloosi acalɛɛ mə mə laŋa í wakəli na í má kapusi.

Filiisi nyéma kukpentuyɔ tɛna apalutu lepa.
 Mpi tɔ, nyɔɔsi kulɛna ilim ntɔɔɔn tɔɔ.
 Sɔɔntu paa kulɔm fei yoolaa mpe pa taa.
 32 Wentiyi paa cɔ Filiisi nyéma tillaa?
 Paa cɔ-weye si: Tacaɔ maɔamaɔa sɔna Siyɔn.
 Tɛnaɔa ɪ yɛlaa kunyɔntunaɔa ka
 hiki tɛcɔɔsɛle naani nyɔntɛ.

15

Mowapu nyéma tɔɔ wula

1 Mowapu nyéma tɔɔ kunyɔntutu ntɔ:
 Pa yɔka Aaa-Mowapu ɪcate
 na pɔ kpiisi-teye ahoɔ kulɔmɛɛ.
 Pa yɔka Kii-Mowapu ɪcate
 na pɔ kpiisi-te tɔtɔɔ ahoɔ kulɔmɛɛ.
 2 Tipɔn nyéma kra tɛfɛɛnle si pa wiiki.
 Mowapu nyéma tula nɔɔsi ke Nepo puyɔ taa,
 na Matepa ɪcate taa. Pa loola pa nyɔɔn na pa tantɔn.
 3 Yɛlaa suu lɔyaya wontu,
 ɪsu fɔlɔtɔnaɔa taka ke hapɛɛ tɔɔ.
 Pa lukiyi ɪsɔlɔm ke kutuluɔn patanaɔa tɔɔ
 na nɔnɔɔsi tɛɛ.
 4 Hesɔpɔn nyéma na Ilale nyéma pa makɪ kapusi
 na Yahasi nyéma nɔɔ nuki.
 Pɔ kpɛnna Mowapu yoolaa
 na pa apalutu le, na pa huɔutiɔi lotu.
 5 Ma yaawa si pɔ waasi Mowapu nyéma.
 Pa sewa halɛna pɔ tala Sɔwaa na Ikɛla-Selisiya.
 Pa kraaki Luhiti tontɔnle na wula.
 Pa casɔyi lanwakɛlle kapusi ke Holonayim mpaɔɔ taa.
 6 Nimlim hite lɔm nyɔɔwa.
 Nyutu lɔm nyɔntu wula tɔ tɛna.
 Pulɔpu u tasɔyi nyɔɔ.
 7 Pɔ tɔɔ kɛ pa kuuki pa nyɔm mpi pɔ kaasa-we tɔ,
 na pɔ pukina hatoo tun kacɛka waali.
 8 Mowapu nyéma kapusi nuki
 paa timpiɔi pa tetu taa kɛ.
 Halɛna pɔ tala Ikɛlayim ɪcate
 na Iliim tetu taa lɔkɔ.
 9 Timɔn ɪcate pusi lɔm we kɛ ɪsu calɔm.
 Pɔcɔ ɪ kɔ tasa-weye wahala tuyɔ tɔtɔ.
 ɪ kɔ yele na tɔɔlaya kulɪ
 Mowapu yɛlaa kakaasaya tɔɔ.

16

Mowapu nyéma sɛlɛmɔyi Yosalem nyéma si pɔ sɛna-we

1 ɪ ha tetu nyuyɔ tu ke ɪwaɔɔ na ɪ tilina-ɪ.
 Pɔ luna Sela ɪcate na pɔ tɛnna wulaya tetu taa,
 na pɔ polo Siyɔn puyɔ taa.
 2 Mowapu alaa kraaki Alɛnɔn lɔɔɔ kuten tɔɔ na pɔ tiiki,

isu pa tɔɔnɔɔ sumaya ke ka tante taa tɔ.

³ Mɔpɔyɔ Mowapɔ nyɔma sɛlɛma Yosalem nyɔma si:

I tasa-tɔɔ layatɔ na í hɔli-tɔɔ tɔ kulapɔle.

I kenti tɔ tɔ kɛ ilim heka taa,

isu ahoo sɛkpetɔɔ.

I ηmesi ta yɛlaa mpa pa tu kpɔlɔɔ tɔ,

í taa kuli tɔ selaa waali.

⁴ I mu Mowapɔ yɛlaa ke mɔ te.

I ha-weye timpi paa cɔɔsi

na wakɛllɔ í taa hiki-we tɔ.

Nmakɛlɔɔ na wakɛlɔɔ

na tetɔ yɛlaa nɔɔhe feɔlɔɔ

ká su tɛnaya ke kɔyakɔ nakɔli.

⁵ Waatɔ inɛɔi pa lɔlɔɔ tɔ

Tafiti ká weɛna kawulaya kumte.

Tu weɛ sɔsɔle tam tɔ nyɛntɛ ke

Isɔ pɛleɛ tɔ.

I ká tɛnɛɔi tampana na siyisuyɔ na í hɔkɛna.

Yosalem nyɔma kaa pɛsi na pá waasi Mowapɔ nyɔma

⁶ Mɔpɔyɔ Yuta nyɔma tɔma si: Tɔ nuwa

pa yɔɔtɔɔi Mowapɔ nyɔma kalampaanɔ tɔm.

Pa yɔɔtɔɔi tɔtɔɔ pa ti hɔm
sɔsɔm tɔm na pa isɛcav tɔm.

Na isɛna paa sukɔ pa tɔɔi pɔ cɔlɔ tɔ.

Pɛcɔ pa yɔɔtɔɔi na pɔ feina huweɛ.

⁷ Pɔ tɔ kɛ Mowapɔ nyɔma huɔutiɔi

lotu ke pa ti tɔm na pá

wiiki lesɛn kakalasi nsi pa lakaya Kii-Helesi tɔ.

Pɔ pu-weye katatɔlaya,

ɔlɛna pá mɔlɔɔi.

⁸ Hesɔpɔn nyɔma tawa wakɛlaa.

Sipɔma lesɛnnaa wɔlɔɔi.

Mpe pa lɔlayana sɔlɔm kɔpam,

na pɔ kɔɔi piitimnaa awulaa.

Lesɛn tawa anɔ a tɔɔwaya halɛna Yasɛɛ tetɔ.

Lesɛnnaa piliɔasi ka helaa kɛ

na si tɛɛ tɛnku kusɔpɔ waali.

⁹ Pɔ tɔ kɛ ma na Yasɛɛ nyɔma

tɔ wiiki Sipɔma lesɛnnaa tɔ.

Na ma lukɔi isɛlɔm ke Hesɔpɔn

na llale pa tɔ.

Pa yaya yoou kakiisaya ke mɔ kumtɔnaa tɔ.

¹⁰ Lanɔhɔlɔmle na ayɔla tɛma mɔ tawa taa.

Pɔyele nɔɔlɔ u tasɔɔi yontu

yaa anɔmaala ke lesɛn tɔn tawa taa.

Lesɛn koollaa u tasɔɔi pɔ lɔm

nyaasɔɔi ke tiin taa.

Ma yɛlaa na lanɔhɔlɔmle kakiisasi su tɛnaya.

¹¹ Pɔ tɔ kɛ ma lanɔle wakɛla hatoo ma taa kɛ Mowapɔ, na má seliɔi isu cɛmɔɔi wula.

Na má huɔutiɔi lotu ke

Kii-Helesi pa tɔɔ.

¹² Mowapu nyɔma ká kana pa tɔfɛɛnɛ ke pote,
paa wiikina pa tun. Ama pa kaa waa pulu.

¹³ Nti Taca ka yɔɔta hatoo lɔn ke Mowapu tɔɔ tɔɔle. ¹⁴ Taca yɔɔtɔɔgi tɔfoo ké pɛnɛntɛ
si: Pɔ kaasa pusi tooso ké teitei. Ilena Mowapu nyɔma teeli si. Paa na pa payale nté tɔ, yɔlaa
pɛciimaɔa tike ke pu kaasi-wɛ, pa kaa nii isɔle.

17

Tamasɩ icate nyɔma na Iseyeli nyɔma pa kawulasɩ pasɔvu

¹ Mɔrɔyɔ Taca yɔɔta Tamasɩ icate tɔm si:
Pu kɔɔ tɔ, pa kaa tasa Tamasɩ ke yaav si icate.
Tu pɛsi ncaale huɔule ké.

² Pa lɔwa Alowɛɛ acalɛɛ.
Kalɔkɔn hɛntɔɔgi a taa tɔpamm,
nɔɔlɔ u nyaasɔɔgi-i.

³ Pu kɔɔli Ifɔlayim nyɔma kprante.
Pu lɛɛki Tamasɩ nyɔma kawulaya.
Na mpi pu kaasi Sili nyɔma tɔ
pɔ kaa tɛɛ Iseyeli nyɔma nyɔm.

Nti Pɔ tɔna pɔ tu Taca yɔɔtɔɔa tɔɔle.

⁴ Kɔyaku nkɔ Iseyeli nyɔma kaa wɛɛ yun.
Pɔyele paa tɛ taasi.

⁵ Iseyeli ká wɛɛ ké isɩ taale wente pa kɔma tɔ.
Yaa Lefayim tɛtɛkɔle taa taale nte tɔ wɛ kprɛtɛ tɔ.

⁶ Pu kaasi Iseyeli yɔlaa ke acalɔsa ké.

Isɩ pa kooluyɩ tɔɔn nkɔ
pa yaa si Olifi tɔ ku pee na pukaya,
na pɔ kaasi pee naale na tooso ké
comcom nɔɔ taa, na pee liɔiti
na kakpasɩ ke pilinasi tɔɔ tɔ.

Iseyeli Isɔ Taca má ma yɔɔtɔna mpɔ.

⁷ Kɔyaku nkɔyɔ yɔlaa ka kɛɛsi isɛ na Iseyeli Isɔ Nanɔnɔ tu wei i ké mɔ nmalɔ tɔ i tɔɔ. ⁸ I kaa
tasa tekuyɩ ke mɔ niɔ kulapɔm. Paa tɔlaalɛnaa, paa pa tɔyɔ Asɔtati na ilim pɔ lɛɛsɔyɩ.

⁹ Kɔyaku nkɔyɔ Iseyeli nyɔma mɛ í ká lɔ mɔ koloosi acalɛɛ. Isɩ Hifi nyɔma na Amolii
nyɔma ka lɔv pa nyɔna ke too lɔn taa ké saa wei Iseyeli nyɔma mɛ í lɛɛka-yɛ tɔ. Ilena pɔ
kaasi wolaya tɛtu tike.

¹⁰ Mpi tɔ, Iseyeli nyɔma mɛ í sɔɔ mɔ Isɔ
wei i yapa-mɛ na í kentiɔi mɔ tɔɔ tɔ.

Halɔna í hala tun kulalaan taale
na í sɔ lɛɛnɔ tun kra nyɔnɔ.

¹¹ Kɔyaku nkɔ í sɔ tun inɩ tɔ,
í sika kalaa na í cɔɔna-i.
Tananɔ nkɔ ku maɔamaya ke tun
inɩ i tɛɛwa na í tu hɛtu.
Ama pɔ tala tɔyɔv ilɛ pulɔvɔ fɛi.
Wahala inɩ i taka fɛina kɔɔle.

Piitimnaa cɔka pɔ taa

¹² Pepe tɔɔ ké piitimnaa miitiɔi,
na pɔ mutɔɔgi isɩ tenku.

Piitimnaa cɔka pɔ taa ké mpɔ suwe.

Pa kaləyi kəkəte isu lum toŋ nyəm.
¹³ Piitimnaa kaləyi kəkəte ké isu lum səsəəm.
 Iso nyaasəyi-weyε na pá hatələyi pooluŋ.
 Isu puɣu heelim kprakuvu nyutu tɔ.
 Yaa isu kacuculaya kprakuvu mʊsvu tɔ.
¹⁴ Pu kɔɔ taanaɣa ɪε, sɔɣəntu anaam.
 ɪεna pá saali yem na pə ta nyaaləta.
 Mpa pa ŋmuləyi tá nyəm na pá kuuki-wi tɔ,
 mpi paa tɛsəna tɔɣɔε.

18

Itiyopii nyəma wakəlvu təm

¹ Hai, Itiyopii tetu nyá.
 Nyá taa we kpułəŋ keŋ nyəŋ
 na í pula pusi səsəənsi taa.
² Nyá tiliyina tillaa ke teŋku tɔɔ,
 na pá cakɪ səsəncaasi kpułəŋ taa,
 na pá təŋ lum tɔɔ.
 Tillaa ləŋləŋ nyəma me,
 í polo tookonaa piitim kiŋ.
 Mpe inɪ pa tənəŋ tɔɔ fei huŋtu.
 Yəlaanaa pooluŋ nyəma nyaŋna-weyε.
 Pa ké yoolaa piitim ké.
 Nɔɣəlv u nuki pa nsəmlε.
 Pusi faɣa pa tetu taa ké.
³ Antulinya yəlaa, mə təna mpa me í we tetu taa tɔ,
 í paasəna waatu wei pa sikiyi tuuta ke pəəŋ taa tɔ.
 ɪ nu waatu wei pa hułəyi tutuɣu tɔ.
⁴ Pə taɣa pulu, Tacaɔ yɔɣətaɔ si:
 Ma təcəɣale ke ma weε na má nyənəyi təpamm.
 Isu ilim nyakuvu səsəm tɔ pə haŋaɣa,
 yaa isu aŋkpələε haŋaɣa ke kumtu waatu.
⁵ Na pəcɔ́ pə tala kumtu ke
 waatu wei leseŋ puwa tɔ.
 Waatu inəyi leseŋ hetu pəsa pee.
 Pa setəyi piliŋasi na asanti ké.
 Pa setəyi akpaa na hatu nti tu waasəyi tɔ.
⁶ Mpuɣú paa lɔ Itiyopii nyəma
 na pə waasi pɔ́ɔŋ
 taa yepelekunaa na taale wontu.
 Yepelekunaa ká tɔɣə-weyε yoluma,
 na taale wontu ke ləŋle.
⁷ Waatu inəyi piitimnaa toŋ nyəm mpi pə ké tookonaa, na pə tənəŋ tɔɔ fei huŋtu tɔ pu
 kəna Tacaɔ pə təna pə tu maɣa kuhaaŋ ke ma təcəɣale ké Siyəŋ puɣu taa. Yəlaa təna nyaŋna
 piitimnaa mpeɣε, haləna pooluŋ nyəma. Pusi faɣa pa tetu ké.

19

Icipiti nyəma laŋwakəlle səsəəle

¹ Tacaɔ yɔɣəta ntiyi Icipiti nyəma tɔɔ tɔ.
 Tacaɔ cayaŋa nteɣε isəŋmuntɔ nti tə təŋ ləŋləŋ tɔɣə kpaɣanɔ, na í polo Icipiti.

Icipiti tun kolalaaŋ seliyi na yɛlaa apalutu naa le-we.

² Mprɔ́yú Tacaa tɔma si:

Maa yele na Icipiti nyɛ́ma kuli tɔma tɔɔ.

Yulu ká kuli i lulɔyɔ tu tɔɔ,

na lelɔ kuli i taapalu tɔɔ.

Acalɛe ká kuli tɔma tɔɔ,

na kawulasɔ ke tɔma tɔɔ.

³ Maa yele na Icipiti nyɛ́ma me mə ləmaɣasɛɛ le-me,

na má liyiti mə layatu. Ilena í pəsəna mə tun tɔɔ na
í polo mə tɔwaa tɛ.

I ká susi kəɣɔnaŋŋ na í pɔɔsi pee.

⁴ Maa tu Icipiti nyɛ́ma ke ŋmakəllu niŋ taa.

Nmakəllu ká tɔɣɔ mə tɔɔ ké kawulaya na ton.

Pə təna pə tu Tacaa má ma yəɣətəna mpu.

⁵ Nili pɔɣɔ lum ká nyɔɔ,

na ká wuli təkpaŋŋ.

⁶ Nili pɔɣɔ səsaya pusi kuhelasɔ lum ká sɔŋ

na ləŋ kuhelɛɛŋ lum náá nyɔɔ.

Muluyɔ na səsəncasɔ ká lontili,

⁷ na pɔɣɔ atama lum nyutu təna.

Na pə kpeŋna pɔɣɔ nɔɣɔ haləm təna,

na heelim ma-wi

na pə wuli na pə yele kpeɛɛ.

⁸ Tiina kpalaa təna, paa kulasɔ nyətəa,

paa puluŋ tulaa, pa laŋa ká wakəli tətɔɣətɔɣɔ,

na pá te nyɔɔŋ na pá wii təkpuu.

⁹ Mpa pa makɔ kponkpontu ton nyəntu

na mpa pa lɔuki tə pɔɔŋ tɔ,

pa laŋa ká wakəli.

¹⁰ Pə nu pɔɔŋ lulɔaa.

Pa təna mpa pa təkayana təmle nté tɔ,

pa apalutu lepa.

¹¹ Sowaŋ ɔcəɛ awulumpiya ke

ləmaɣasɛɛ fɛinaa ké.

Icipiti wulav layatu tasəlaa

tasəyi kumeləlayatu ke.

Isənaya mə taa yulu pəsəyi

na í tɔ Icipiti wulav si:

Maya nyəntu. Pəyele maya ləŋtaa awulaa lulɔyɔ tu?

¹² Icipiti wulav, nyá nyəntaa mpe pa we le?

Pá kuli nti Pə təna pə tu Tacaa maɣasaa na

í su Icipiti tɔɔ tɔ na pá hulɔ-ŋ ɔɛ.

¹³ Sowaŋ awulumpiya mə ké kumeləməŋ,

na Mamfi nyɛ́ma mə tɔsəyi mə ti.

I ké kpeka nyɔɔŋ nyɛ́ma mpa

pa tolisiyi Icipiti tɔɣɔ.

¹⁴ Tacaa tisa acufu ke mə taa,

na í tolisiyi Icipiti ke i kulapətu təna taa.

I laki teitei ké isu sulɔnyɔɔlu

tutuyɔ i tɔtu taa tɔ.

¹⁵ Icipiti tɔ nɔɣɔlu i kaa pəsi

na í la pulo kúpam.
Paa toŋ tu, yaa konyǝntu,
yaa sǝsǝ, yaa sǝkpelu.

Icipiti nyǝma ká teesǝna mpi tǝ

¹⁶ Kuyaku nakuli, Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ká nyaasi Icipiti nyǝma me na nin tuɣu. Sǝɣǝntu ká kra-me na í sele isu alaa. ¹⁷ Yuta tetu ká wee-meɣe sǝɣǝntu puluɣu. Paa waatu wei kǝ pa yǝɣata tǝ tǝm, í tǝsǝɣi nti Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ka suwa si i ka la-me tǝɣǝ. Ilena í seliyi.

¹⁸ Kuyaku nakuli Icipiti acalɛɛ kakpasí ká yǝɣatǝɣi Hepǝla tǝm. Paa yǝɣati na pá su si: Tǝ kǝ Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa nyǝma. Acalɛɛ aní a taa lɛnte hǝte nté ilim icate.

¹⁹ Kuyaku nakuli í ká ŋma Tacaa ke kǝtaya tǝlate ke Icipiti tetu taa. I ká siki-i pǝle ke tetu toŋa tǝ. ²⁰ Nté tu tǝsǝɣǝna Icipiti nyǝma me si: Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa we mǝ te. Na waatu wei Icipiti nyǝma ka yaa Tacaa si: Ya-tuɣu ta ŋmakǝllu nin taa tǝ. Iso ká tilina-meɣe waasulu na ílé í hɛti-me. ²¹ Waatu inǝɣi Tacaa ká huli i tǝɣi Icipiti nyǝma me, na mu nyi Iso weetu na í sɛɛ-i. I ká lap-i kǝtasí na í ha-i kuvǝɣ, na í su-i nǝsí na í tǝki-si. ²² Tacaa ká hǝ Icipiti nyǝma me mǝ ŋkraŋ. I ká waa-me na mu mǝlǝna i tǝ. Iso ká muɣi mǝ kusǝlǝmɛtu na í waa-me.

²³ Kuyaku nakuli hapǝle ká lu Icipiti, na tǝ puki Asilii. Icipiti nyǝma na Asilii nyǝma í ká polo tǝmate, na í kǝnti na í sɛɛki Tacaa.

²⁴ Kuyaku ŋku Iseyeli nyaa sǝsǝ Asilii na Icipiti pa tǝ na í la tooso. Tacaa ká kooli tetu tǝnaya kǝpantu ke Iseyeli tǝ. ²⁵ Pǝ tǝna pǝ tu Tacaa ká kooli tetunaa me mǝ tooso kǝ kǝpantu si: Ma kooliyi ma yǝlaa Icipiti nyǝma ke kǝpantu. Maa kooli Asilii nyǝma mpa ma lapǝna ma nin tǝɣǝ kǝpantu. Maa kooli Iseyeli nyǝma mpa ma lǝsaa tǝɣǝ kǝpantu.

20

Isayii tǝŋ kǝte, ntaŋkpala yaa wontu fei i tǝ

¹ Pǝnaya ŋkeɣe Asilii wulav Salǝkǝŋ kusa i yoolaa wulav sǝsǝ, na í tii Filiisi icate Asǝtǝtí tǝ na í lɛɛki-te.

² Waatu iní Tacaa ka tǝma Amǝti pǝyalu Isayii ke tǝm heeluɣu. I heela-i kǝ si: Wǝɣǝsǝ lǝyaya wontu, na nyá ntaŋkpala. Ilena í la mpu na pǝ ye-le-i kǝte.

Asǝtǝtí icate lɛɛkɣu waatu ke Tacaa yǝɣata si: ³ Pǝ kǝnta pusi tooso kǝlǝ ma tǝmlɛ tu Isayii tǝŋ kǝte. Wontu yaa ntaŋkpala fei i tǝ. Mpu pǝ hulǝɣǝna Icipiti na Itiyopii pǝ nyǝma ke mpi pu te na pǝ maɣana-we tǝ. ⁴ Pǝ tǝɣa pulo, Asilii wulav ká kuu Icipiti na Itiyopii pǝ ifepiya na pǝ kuvǝpatǝlaa kǝ. Wontu yaa ntaŋkpala kaa weɛ pa tǝ. Pu ye-le-weɣe kǝte kǝ tǝyǝlǝyǝli. Tǝnaya Icipiti nyǝma ká tǝɣǝ feele. ⁵ Waatu inǝɣi mpa pa tǝelaya Itiyopii nyǝma, yaa pa hǝnaya pa tǝɣi Icipiti nyǝma sǝnav tǝ tǝ, pa apalɛtu ká yǝli.

⁶ Kuyaku ŋkuɣu hǝɣǝluɣu ŋku ku taa tǝ we isǝntǝ tǝ, ku nyǝma ká yǝɣati si: Ta tǝelɣu teesǝna mpi tǝɣǝle. Mɛɣe tu huɣkaya si tu tu kǝpuluɣu na pá ya-tuɣu Asilii nyǝma nin taa. Lɛɣele tu hikina nyuɣu tǝtǝle ke nǝnǝ?

21

Papiloni hotuyu

¹ Tacaa yǝɣata ntiɣi wulaya tetu nti tǝ we tenku nǝɣǝ tǝ tǝ tǝ tǝ. Kolontu luna wulaya tetu sǝɣǝntu nyǝntu taa.

Isu kacuculaya fakɣuɣna Nekɛfi tetu taa tǝ.

² Pǝ kula tǝm sǝɣǝntu nyǝntu tǝ na pǝ huli-m.

Nmakǝllu, ŋmakǝli.

Wakǝllu, náá wakǝli.

Ilam nyǝma, í tii pa tǝ.

Meti nyǝma, mu ta icate.

Tacaa ká su tǝnaya ke konyǝmǝŋ wei

Papiloni tɔwa piitimnaa tɔ.

³ Pə tɔɔ ké ma lanje wakələyi.

Pə wuki-m ké isu luluyu

wɔsasi takuyu alɔllɔ tɔ.

Wɔsasi toŋ nyənsi laki na má nyaŋ,

pu saŋ si má nu.

Ma seliyi, pu saŋ si má ná.

⁴ Ma lanje pəsaa, na sɔxɔntɔ sɔsɔɔntɔ kra-m.

Ahoo nna maa nyulaa tɔ a pəsa sɔxɔntɔ nyəna.

⁵ Pa pɔwa ate pɔɔŋ na pá su tɔxɔnaɣa,

na pá tɔki na pá nyɔɔki.

Tənaɣale pa yaɣa kapuka ke kprakraa si:

Yoolaa səsaa me, í taɣani mə kəkentiŋ.

⁶ Ntəna Tacaɔ heeli-m si: Polo ní su taŋlɔ,

ye ɪ na mpi ɪ yɔxɔti.

⁷ Ye ɪ loosa yooɔ keekenaɔ na kraɣanəŋ həŋ,

yaɔ kraŋasi yaɔ yooyooɔnaɔ caŋa.

Ue ɪ paasəna na í yɔxɔti na pá nyi.

⁸ Tənaɣale taŋlɔ yaɣa kapuka isu tɔxɔlaya si:

Tacaɔ ma səŋa ma tətəŋle ke ilim na ahoo ké,

na má feŋiyi.

⁹ Pa kəŋna nté na təna tɔɔ,

na pá caɣa yooɔ keekenaɔ

na kraɣanəŋ həŋ.

Ntəna nəxɔlɔ ma kapuka si:

Papiloni ílé ɪ hotaa, ɪ hotaa.

ɪ tuŋ kulalaɔŋ leesəŋ yɔka

ateɣe ɪ təna təpɔtɔpɔtɔ.

¹⁰ Ma yəlaɔ mpa me pa mapa isu məla ke kataya taa tɔ.

Nti lseyeli Iso Tacaɔ,

Pə təna pə tɔ heela-m tɔxɔle,

na máá teləsəyi-me.

Itəm nyəma we təm

¹¹ Tacaɔ yɔxɔta ntiyi Tuma tɔɔ tɔ.

Nəxɔlɔ yɔxɔtəna-m na nəxɔ səsaya na Seyii tetɔ taa si:

Taŋlɔ, waatɔnaɔ isənaya pə kaasa ahoo,

pəlee ké a teŋ?

¹² Ulena taŋlɔ cɔ si:

Pu nyaali yáá.

Ama pə ta nyaaləta.

Ye mə luyɔ we kɔcɔcɔtɔ,

ɪle í tasa məluyɔ ke wulee.

Tetaŋ na Ketaɔ nyəma selaa

¹³ Tacaɔ yɔxɔta ntiyi Alapɔ tɔɔ tɔ.

Ketaɔ nyəma me, mə na mə yooyooɔnaɔ caasi.

ɪ polo na í sɔv nyutɔ taa ké ahoo,

na í ŋmɛli tiikasɔ taa.

¹⁴ Tema nyəma me,

í səŋna lɔm ke selaa mpa lɔkəɔtɔ kuyi tɔ.

ɪ pona-weɣe tɔxɔnaɣa.

15 Pə taya pulb, yoou toŋ na laɣalee tɔlvɔv, na tóŋ pam tɔɣonəna-wɛ.

16 Pə taya pulb, pə kaasa pənaya ke teitei, ɔlena Ketaa nyəma teeli su tənaya. 17 Yəlaa pəciuu tike ke pu kaasi i yoolaa taa yoolaa tətəlaa taa. Nti Tacaa Iseyeli Iso yəɣəttaa tɔɣəle.

22

Yosalem nyəma kpaalɔvɔ

1 Tacaa yəɣətta ntiyi toosee tetekele təə tə. Yosalem, pepe lapa na nyá yəlaa kpaaki ləpɔtu təə?

2 Icate kɔvɔkəle, na kəkəte nyəntɛ, na lanɣhɔlvɔmle nyəntɛ nyá, nyá səttaa ta səna laɣate, pa kaa si təyooole.

3 Nyá yoolaa nyəŋ nyəma təna sewa, tətəlaa kra-wɛyɛ saləka.

Pa kuu nyá yəlaa təna na pá kpenna mpa paa sewa na pá hatəli tə.

4 Pə təə ké ma si í yeke-m na má wii wahala wei i mayana ma yəlaa tə i təə. I taa mayasi si í puɣusiɣi-m.

5 Mpi tə, saŋa ke Iso pə təna pə tɔ Tacaa tisa ta taa ké acufu na tə kpisi na pə liyiti-tɔ.

Lanwakəlle wula səsəna nukɔ toosee tetekele taa.

Kakiisasi kpaaki tontonɔ təə.

6 Ilam yoolaa təkə təŋ na nyəmə. Apalaa caya yoou keekɛnaa taa, kpaɣanəŋ wɛɛ.

Kii nyəma yoolaa lɛki pa kpaləŋ.

7 Yosalem, nyá tetekele kɔpampɔna taa suwa yoou keekɛnaa na pə kpaɣanəŋ.

Pa puləɣi nyá nənəsi si pa yooki.

8 Yuta fei kəkentim tətə.

Kuyaku ŋku í keesi mə ɛɛ na í nyənəɣi yoou wontu.

Nti pa pula kutuluɣu ŋku pa yaa si Lipan hətɔv tə kv taa tə.

9 I nawa Tafiiti icate kolunɔ pəɣəle təna. I həma lvm ke pə tɛɛ lule taa.

10 I kala Yosalem tɛɛsi.

I yəka si taa lɛŋsənna si pə səsəsi kolunɔ ke toŋ.

11 I hula lule ke koloosi naale hekv. I həma lule kɔpəntɛ taa lvm.

Ama í tá keesi mə ɛɛ na Iso wei i tayana wahalanana mpeɣe too ləŋ, na í kəna-mɛ tə i təə.

12 Kuyaku ŋkuy Iso Tacaa,

Pə təna pə tɔ yaa-mɛ si

í wii na í huɣuti lotu na í looli mə nyəŋ,

na í suu ləyaya wontu.

13 Ama me ile, pə pəsa-meγe
lanhulomle səsəle ké.
I kuyi naan na heen na í liki nantu
na sulum na í haki teu.
Haləna í tə si: Tə təγə na tə nyə ta kprakpa.
Mpi tə, cele tu si.

14 Mpyúyú Pə təna pə tu
Taca yəγətəa na má nu si:
Ma yəγətəγəna tuunav si
pə kaa husi mə isayatu tənə,
isu í səpa.
Nti Pə təna pə tu Iso yəγətəa təγəle.

Sepəna təm

15 Mpyúyú Pə təna pə tu Taca Iso heela Isayii má si má polo na má ná kawulaya təγaya
nyuyv tu Sepəna. Má heeli-i si:

16 N feina puluyv cənə,
n nyənəγi nyá təγi we na hali
ń huli nyá təγi pəlaav ke
isətəa kəkramuyv taa?

17 N nyənəγi nyá təγi pulv səsəəm ké.
Ama Taca ká kraγa-η na í ləγə-η pooluη.

18 I ká pilimi-η isu pulv kəkulutum ke
tetv kəwalətv natəli tə taa.
Təγaya n ká si na nyá yəv keekenaa kəpama saali.
Nyá kəna nyá caa təγaya fəele.

19 Maa ləsə-η nyá təmle taa.
Maa təγəni-η nyá təγayale.

20 Kuyaku ηkuyv maa yaa ma təmle tu
Hilikiya pəyalv Uiyakim.

21 Maa suu-i nyá capa, maa ləli-i nyá tampala,
na má tu nyá pəsvyv ke i niη taa,
na í pəsi Yuta na Yosalem nyəma pa caa.

22 Na má cəle-i wulav Tafiti ləlvuyv nyəma
kawulaya təγaya nənəγə nyəmlə.
I tula, nəγəlv u təkəγi.

Pəcó í təkəa nəγəlv u tuləγi.

23 Iso ká yelina na í nyə toη isu nyəmlə ke
lonte naani nyənte taa, na í pəsi i caa təγaya
nyəma teeli təhikile.

24 I təγaya nyəma ká nyəkələna-i ké na pa yuη təna. Tiisi səsəənsi na tiipee ka nyəkələna-i
ké isu kewee na kəpənaa. 25 Mpyúyú Pə təna pə tu Taca təma si kuyaku ηkuyv kankanaya ηka
paa kama lonte naani nyənte taa tə kaa kpesi. Paa ma-ke na ká kpre. Uəna səγəla wəna a
təna a ka wə ka tə tə á wakəli. Mpi tə, Taca má ma yəγətəna.

23

Fenisii tetv wakəlvv təm

1 Taca yəγətə ntiγi Tiii tetv tə tə.
Taasisi icate kpuləη səsəəη me í wii.
Mpi tə, icate wakəlaa,

təyaga fɛi, təsuule fɛi.

Hatoo Kitim tetu taa ké təm nti tə lunaa.

² Sitəŋ paɣatəlaa mpa me í we tenku nəɣə tə.

Səɣəntu í kpa-me na pə la-meɣe ha.

Mə tillaa təsəɣəna tenku.

³ Mpi pa tuukaga na pá təŋəɣi lɔm səsəəm tə,

Sitəŋ nyəma kɔŋaɣana-wi.

Mpe pa təkagana piitimnaa kasəyaga.

⁴ Fɛɛɛ í kpa Sitəŋ ɪcate.

Mpi tə, tenku na ɪ hola səsəəna si:

Lɔlɔɣu wɔsasi ta kpata-m.

Pə́cɔ ma ta tu lɔləta.

Pəyele ma ta tətə ifepiya,

ma ta pɔsəta pɛɛlaa.

⁵ Waatu wei Icipiti nyəma ká nu təm nti tə,

paa selina mpi pu maɣana Tiii nyəma tə.

⁶ Tenku nəɣə nyəma me í wii.

ɪ tɛsi tenku na í polo Taasisi.

⁷ Waiyo! Tiii kələ?

ɪcate n̄tə tə leɛlaa ké.

Yəlaa ka suwa tə taa ké hatoo ləŋ ké.

Ntə tə ŋmakəɣana tetu pooluŋ nyəntu.

⁸ Tiii talaya awulaa ntenin ké.

Tə taatəlaa ka we ké ɪsu awulumpiya.

Pa nyənəɣi-weɣe yəlaa mpa pa nyəəŋ

kəla kɔlɔɣu ke antulinya taa tə.

Awe wakəla ɪcate nteɣe mpv?

⁹ Pə təna pə tu Tacaa tuna n̄púɣú ɪ taa si

ɪ wakəɣi ɪsəcawtənaa mpa pa səəla teeli tə.

Na í tisi mpa yəlaa tɔɣəna tə.

¹⁰ Tiii nyəma me í hala mə tetu.

Mpi tə, kpuləŋ səsəəŋ wei ɪ təŋ

tenku səsə taa tə ɪ fɛi tətə.

¹¹ Tacaa nyaasa tenku.

ɪ selisa kawulasɪ na í tə si:

Pá wakəli Kanaaŋ koloosi acalɛɛ.

¹² ɪ təma si: Sitəŋ weɛ ké ɪsu pɛɛlɔ

wei pa kpipa na pá wakəli tə. Nyá acima tɛma.

Polo Sipili tetu nti lɔm cəənaa tə.

Ama n kaa heɛsi tənaya.

¹³ Nyəna Papiloni tetu nyəma, pa fɛi tətə.

Asilii nyəma ŋma tə taa ké yoolaa kutuluŋ səsəəŋ.

Pa yoonə-ti, na pá yəki tə kawulaya tɛɛsi

na tɛ pəsi ncaalɛ.

Taalɛ wontu təɣə pa tetu.

¹⁴ Kpuləŋ səsəəŋ í wii.

Mpi tə, pa wakəla mə təcəəsəɛ.

¹⁵ ɪɛna pá səə Tiii təə ké pusi nutoso na naanəwa, ɪsu wulav kawulaya pusi. Pəɛ pə waali

ké paa lapɪ-ɪ ɪsu pa kɛsɔɣu yontu taa ké wasaŋkali təm tə si:

¹⁶ Wasaŋkali, nyá wei pa səə nyá təə tə.

Kpaɣa nyá cəmuɣu.

Maki-ku na ń cɔɔki ɪcatɛ.
Yooki yontu na ń lelɔyi-ti.
Yɔlaa ɪ tɔɔsi nyá tɔm.

¹⁷ Pɪsi nutoso na naanɔwa tɛeki, ɪɛna Tacaa yele na Tiii nyóma la wasaɲkalɔtu na antulinya awulaa tɛna, na pá hikiyi pə liyitee.

¹⁸ Ama pa kuhikim na pa kasəyaya tɛna, ká pəsi Tacaa nyəm ké. Pa kaa kaa-yeyɛ huɣule, yaa pá su-yɛ na a mpa. Ama Iso təyaya nyóma ká təyona-yɛ na pá haya. Paa suuna-yeyɛ wontu kɔpampantu.

24

Tɛtu tɛna wakɔlaa

¹ ɪ nyəni, Tacaa ká wakɔli tɛtu.

ɪ ká pəsi-təyi wulaya nyəntu.

ɪ ká pəsi-təyi kɛntɔlasɪ na ɪ wakɔli tɛ yɔlaa.

² Wahala kɔlɔm ká maɣanna kɔtɔlɔ na yɔlaa.

Na caa na ɪ yom, na toto na ɪ yom.

Na pɛɛtɔlɔ na wei ɪ yakɪ tɔ.

Na kəntɔlɔ na wei pa kəntəyi tɔ.

Na kəmlɛ tɔ na wei pa fɛlɔyi tɔ.

³ Pɪ kpiisi tɛtu ké təkɔpataa,

na pá kuu tɔ wontu tɛna təkɔlɔkɔlɔ.

Mpi Tacaa suwa tɔyɔlɛ.

⁴ Tɛtu wɛ ləyaya taa, na tɔ pəsi ncaalɛ.

Antulinya ná hotaa, na ɪ pəsi ncaalɛ.

Isɔtɔnɔyɔ na tɛtu pə wakɔlaa.

⁵ Yɔlaa mpa pa wɛ tɛtu taa tɔ pa wakɔla-ti.

Mpi tɔ, pa yɔka kiin, pa wakɔla kɔsɔsɔtu.

Pa yɔka tam tɔɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ.

⁶ Pə tɔɔ ké Iso tɔnsa tɛtu kɛ mpusi

na pá tɔyɔ-ti.

Tɔ yɔlaa ɪsayaɔ mɔlɔyi pa nyɔɔɲ taa.

Pə kpiisa-wɛ na pá kaasi-weyɛ pɔcɔ tike.

⁷ Sɔlɔm kɔpam ká caya ləyaya.

Lɛsɛɲ tɔyɔ ká lontili.

Lanɲɔlɔmlɛ nyóma tɛna sɔn nɔyɔsɛɛ taa.

⁸ Akilimanaa wula kɔpama suma.

Acima taa wɔɲa na kɔlɔsɔyɔ saalaa.

Cəmɔɲ wula lanɲɔlɔmlɛ nyɔna sɔpa.

⁹ Paa tasəyi sɔlɔnyɔɔlɛ na yontu.

Pəyɛlɛ sɔlɔm tɔɲ nyəm ná kpa nyan kɛ pə nyɔɔlaa.

¹⁰ ɪcatɛ kɔpɛtɛ nyəntɛ ɲtɛ tɔ yɔkaa.

Tɛɛsi tɛna tɔkaa nɔyɔlɔ u sɔvki.

¹¹ Pa maki kapusi kɛ hapɛɛ tɔɔ.

Mpi tɔ, sɔlɔm fɛi.

Lanɲɔlɔmlɛ fɛi təkɔpatakɔpata.

Aɲmaala fɛi tɛtu tɛna taa.

¹² Wakɔlɔyɔ tike wɛnna ɪcatɛ taa.

ɪcatɛ nɔnɔyɔ kampɔ pɛla yem yem.

Pə yɛla-kɛyɛ ncaalɛ.

¹³ Pə kaa kaasi yɔlaa kɛ sɔsɔm kɛ tɛtu taa.

Isu pa kooluyu olifinaa pee
na pukaya yaa pa setuyuu
lesenaa tukun na pə kaasi acaləsa tə.

Lanjhuləmle kvatatəpuw

14 Yəlaa kakaasaya ká kuli pa nəsı.
Paa wiliti na pá sa Tacaa səsəntu.
Paa yoo yontu na lanjhuləmle ke ilim tətule.
15 Paa sa Tacaa teeli ke ilim təlule.
Tacaa Isəyeli Isə hətə ká yaa haləna pə
tala lum taa tetu na tenku nəyə həyələy taa.
16 Tə nukı pə yooki yontu ke hatoo antulinya tənaya təə sı:
Tampana təhlu Isə keele teeli tu.
Uena maa təy sı: Ma tala ma tənaya,
ma tala ma tənaya. Ma lepaya.
Waalı lulaa luki waalı,
waalı lulaa luki waalı.
17 Səyəntu səsəntu na púyú
na puluyu pə tənə afe yəlaa me.
18 Ye wei í nuwa səyəntu
səsəntu kakiisaya na í seeki
de i hoti púyú taa.
Ye wei i pəsaa na í lu na i lu,
de puluyu náá puu-i.
Tev anaam tulaa. Antulinya sela i kite tee.
19 Tetu cələyi, tə ya pəyələe.
Tetu lenliyi.
20 Tetu tənətəyi, isu səlonyəəlu.
Tə seliyi isu cokəle.
Tə isayatu pəta-ti, tə kaa tasa kuluyu.

Kawulası səsənsı tomle, Isə kawulaya caalbyu

21 Kuyaku nkuyu Tacaa ká kulı isətaa tənəntunaa təə. I ká kulı afe awulaa səsaa təə, na í naası-
we. 22 Paa kreyeli-weye tənəmlə ke púyú nakulı taa. Paa təkı pa təə ké saləka nəyəlu taa.
Kuyeyəy pəyalə sikiyi, uena pá naası-we.
23 Pu liyiti isətu.
Fəele ka pu ilim.
Mpi tə, Pə tənə pə tu Tacaa ká təyə kawulaya ke Siyən
puyy təə na Yosalem.
I teeli ká naakı i yəlaa nyuyy nyəma isəntaa.

25

Tacaa keele tampana təhlaa təcəsəle

1 Hai Tacaa, nyayale ma Isə.
Maa sa-η na má puyy nıyá hətə.
Pə taya pulu, nyá lapəna mpi mpi pə we teu ke səsəm tə.
Mpi n suwa hatoo ləy tə,
pə caya teu ké na pə nyəəwa.
2 Pə taya pulu, n pəsaa icate ke pəe kanmaaya.
Tu ké kolunə icate ké.
Kpai nyəma icate səsəle ta ke icate tətə.

Nəyəlv kaa tasa-teye ηman.
³ Pə təw kə yəlaa tonjtunaa ká tu-η teeli.
 Nmakəllaa piitim icate ká nyana-η.
⁴ Nyayale icam təcəəsəle.
 Nyayale konyəntu kpəlvəy
 tətule ke laηwakəlle waatu.
 Nyá kəna təcəəsəle naani nyənte
 ke təv səsəəv waatu.
 Nyayale ta isotom ke haηaya waatu.
 Nmakəllaa pááná səsəəna wə
 kə isu təv səsəəv nukəyυ kolunə tə.
⁵ Yaa isu haηaya ke wəlaya tətə taa.
 Ama nyá sumsiyi kpa nyəma kəkəte,
 isu haηaya təηyυ saa wei isəηmuntə təkki tə.
 Mpyúy n su tənaya ke ηmakəllaa yontu.

Piitimnaa təna acima

⁶ Pə təna pə tə Tacaa n ká la piitimnaa tənaya acima
 ke puyυ kune kə taa.
 N ká saa təyənaya kəpampəηka,
 na nantə kəpəntə, na səlvm kəpəp
 mpi pə wə təcələcəli tə.
⁷ Puyυ ηkə kə təw tənaya
 n ká cəli laηwakəlle saalaya
 ηka ka kənta yəlaa təna tə.
 Nke ka takəna piitimnaa təna.
⁸ Tacaa n ká kpiisi səm ke tam təw.
 Isə n ká husi yəlaa təna isəlvm.
 N ká kəeli tətə təna taa kə
 fəele nte nyá yəlaa ka təyaa tə.
 Tacaa má ma yəyətəna.

Iseyeli nyəma laηhəlvmlə, Mowəpυ nyəma wakəlvəy

⁹ Kuyaku ηkəyυ yəlaa ká yəyətə si:
 Nyayale ta Isə wei tə lapa naani tə.
 Nyá waasəna-tv.
 Tacaa ke tə təwa naani.
 Ta laηa í həlvm na tə yəəli.
 N yapa-təyυ.
¹⁰ Tacaa n ká tənə niη ke puyυ ηkə kə təw isu kəkəntim.
 Ama í ká fəli Mowəpυ ke nəəhəe ke təna inə.
 Isu pa fəlvəy nyutu ke hute púyú taa tə.
¹¹ Tənaya Mowəpυ ká həlí niη na isə isu lum yalu.
 Paa na mpυ, Tacaa ká tisi kalampaanə nyəma mpəyε təfə.
 Paa paa kaasi pa təyi isəna.
¹² Mowəpυ ye pə kaasa nyá koloosi səsəəηsi na ton nyənsi.
 Isə ká pəsí-səyi kpəntəlasí.
 I ká pətí-səyi atə mvsuyυ taa.

26

Kolunə icate təm

¹ Kuyaku ηkəyυ paa yoo yontu ke Yuta tətə taa si:

Tə wena kolunja ıcate.

Nyuyv yavu ke İso lapa İsu kolunja na ka pile.

² İ tıli nənəəsi, í yele na piitimnaa mpa
pa təhəyi tampana tə pá suv.

Piitimnaa mpa pa lapa naani tə pá suv.

³ Wei ı səha təca ke ı tayanuyv taa tə.

N haaki-ı heesuyv mayamaya ké.

Mpi tə, nyaya ı tı naani.

⁴ İ tı Tacaa ke naani ke tam təə.

İni ı kentişina İsu kıkramuyv ke paa waatu wei.

⁵ İ tisa mpa paa we kumlee təə ké hatoo İətəa tə.

İ pəsa krentəlası ke ıcate nte pa taa krətəyəna tə.

İ tisa-teye hatoo ateye na tə təyə tetu.

⁶ Wahala nyəma fela-teye nəəhe.

Konyəntənaa paa-teye nəəhe.

Kantəkaya kuyey taa sələmuyv

⁷ Sişisilu mpaav ké tampana mpaav ké.

N ké tampana ké.

Nyá heekəna mpaav ŋku sişisilu təhəyi tə.

⁸ Tacaa, nyaya tə tekiyi mpaav ŋku

n hula-tı sı tə təy tə kv taa.

Tə yaa-ŋ, tə sələməyi-ŋ.

Mpi tə nyuləyi təyələ.

⁹ Ma nyuləyi-ŋ ahoo ké,

na má pəkəyi-ŋ hatoo ma lotu taa.

Waatu wei n hıvkəna tetu təə tə.

Antulinya yəlaa kpeləməyi sişisuyu tənyuyv.

¹⁰ Ye pá hüləyi İşayav ke suulu,

ı cəkəyəna tampana tənyuyv təm.

İ haaki ı təyi İşayatu taa ké

sişisuyu tetu taa ké.

İ naaki Tacaa səsəntu təm.

¹¹ Tacaa n teyetiyi niŋ ké, ıle mpe paa naa mpu.

Ama paa ná İəna n paasəyəna nyá yəlaa təm tə.

İlena feele pu-we.

Kəkə ŋka n ka tayanə nyá kolontunaa təə tə ká nyaya-we.

¹² Tacaa nyá haakəna-tuyv heesuyv.

Mpi tə, nyá lakəna tá kulapəm təna na pá laki.

¹³ Tacaa tá İso,

səsa ləlaa ka təyə tá təə ké kawulaya İsu nyá.

Ama nyá tike nyá pəlele təə ké tə yaaki nyá həte.

¹⁴ Mpa pa səpa tə pa kaa fe.

Sətəa kaa kvli.

Mpi tə, n tı niŋ na í kv-we.

N kpiisa-we nəyəl v kaa təəsi pa təə.

¹⁵ Tacaa n lapa na piitim huki.

Tacaa n waləsa piitim.

N hula nyá teeli.

N waləsa tetu tənəsı ke toosi təna taa.

¹⁶ Tacaa tə pəkə-ŋ ta laŋwakəlle waatu.

N hōma ta ηkpaηyυ, ɔena tē wiina-η si ŋ waasi-tu.

¹⁷ Taa tē lapa nyá isentaa ké,

isu lɔlyυ takyυ ahonto tō.

I caaki lɔlyυ na i wiikina wɔsasi.

¹⁸ Mpu tətəyɔ na tá,

pu wɛɛ si tē lɔli pɔlɔpu.

Lɔlyυ wɔsasi kra-tu.

Ama heelim kɛ tē lɔlaa.

Tē ta pəsi na tē kəna nyuyυ yapu kɛ atɛ.

Pəyele tē ta lɔli yəlaa kɔfama kɛ antulinya taa.

Sətaa feesuyυ na isayatu kɔfɛlyυ

¹⁹ Ma yəlaa mɛ mə sətaa ka fe.

Mə sətaa mpa paa ké ma nyəma tō paa wɛɛna weesuyυ.

Mpa mɛ í hənta mɔsuyυ taa tō í kɔli.

I yaya lanhɔlɔmlɛ kakiisasi.

Mpi tō, mə cəlɔ kɛ tananη nyəηku ké.

Tɛtu ká məηna mpa pa səpa tō.

²⁰ Ma yəlaa í suv mə kutuluη taa,

í təkí mə tō.

I ηmɛli tənaya laasaya tō.

Haləna Taa pááná hɛɛ.

²¹ Pə taya pɔlv, Taa lukí i təcayalɛ si,

i fɛləyɪ atɛ yəlaa kɛ pa isayatu.

Kuyaku ηku tɛtu ká kɛɛli yəlaa

mpa tu kɔwa tō pa tō.

Tɛtu kaa tasa takyυ kɛ mpa tē kɔwa tō.

27

Tɛηkuna taa tvm səsə kpisuyυ

¹ Kuyaku ηkuyυ Taa Isə ká kraɣa i layatɛ kpɔsəη nyəntɛ. Tə ké səsəɔlɛ ké na tē wɛna tɔη, na í yona tvm səsə wei i koota kootiyi kootiyi na í fɛi kraɣ tō. I ká yona Lefiyatanη. Tvm selu Lefiyatanη wei i koota kootiyi kootiyi tō. I ká ku təyɔlyυ ηku ku cakí tɛηku taa tō.

Taa na i lɛsɛη tɔyυ pa tvm

² Kuyaku ηkuyυ paa tō si:

I yoo yontu kɛ lɛsɛη tɔyυ wei i wɛna pee kɔpana tō.

³ Taa Isə maɣalɛ tɔyυ inɪ i tanlv.

Ma pələyɪ-i lvm kɛ paa waatu wei.

Ahoo na ilim kɛ ma tanəyɪ-i.

Pə taa kəɔ na nəyɔlv suv.

⁴ Ma pááná hɛɛwa.

Ama ye ma maɣana pə taa ké səwa na kələn,

maa yona-yɛyɛ na má nyayasi a tənaya kəkə.

⁵ Ama ye pa nyəna-m kpɔlyυ tətulɛ,

na pá yele na má na-wɛ tē ciiki na tē wɛɛ lelenη pə paasi.

Isə ka wii Iseyeli nyəma na pa icatɛ kvləlvɛ

⁶ Kuyɛɛη wei i kəη tō i taa,

Iseyeli nyəma ká ka lila.

Yakəpu nyəma mɛ í ká nəyɛti

na í tu hetu.

Í ká suuli antulinya tənaxa mə kvlələm.

⁷ Tacaa n mapa lseyeli nyóma isu

n mapu mpa pa makaya mpe tó?

N kv-we isu n kəkaya mpa pa kv mpe tó?

⁸ Aai yoo, ama n keesa teu ké na n taxanı pa huunau,
na n yele na kolontunaa kuu-we.

Nyá heelim teena-we isu ilim təlule heelim kuyaku.

⁹ Saləka inı i ká husəna Yakəru nyóma isayatu.

Mpi pa suulu hvləyü ká ləli təyəle.

Tacaa ká yəki təlaalenaa pəe, na a pəsi mvsuyü.

Isu pá yəkuyü tetü kvhvləmtü pəe tó.

Tuyü Asela tesikası na pəe kvsikee kaa tasa səyuyü.

¹⁰ Kolunə icate we kpeete.

Pa ləwa lonte nteyē.

Pa yela-te isu wvləyā tetü.

Nawee ká təkı nyutu ke təna na á heesəyi.

A ka kuyuli tiikası piliņası.

¹¹ Waatu wei piliņası wvləyi ləna pa pəli-sı,

na alaa nāá kpayā na pá tu kəkə.

Mpi tó, pa ke yəlaa mpa pa feina layatu təyə.

Wei i lapa-we tó i kaa hvlı-weyē suulu.

Kolontunaa ka kuuwa mpa tó pa məlvüvü sə səəm

¹² Kuyaku nkuyü Tacaa ka nyamsı tuñ,

ke pə kpayāv İfəlatı pəyə,

na pə polo İcipiti ləv tó.

Í ká nyamsı tuñ ləna

pá təvsi lseyeli nyóma-meyē

kvləm kvləm.

¹³ Kuyaku nkuyü paa hvlı akantəle sə səəle.

Yəlaa mpa paa ləpa Asilii tetü taa tó paa kəv.

Na mpa paa yawa İcipiti tetü taa tó paa kəv.

Paa həntı Tacaa ke atē ke pulayā

naññ nyəñka təv ké Yosalem.

28

Tev heelim mpi pə wakələyi Samalii tó

¹ Samalii icate təm we wayo ké.

Tə we ké isu ntenuyu,

ñku kv we tetəkəle mvsuñ nyənte isətāa tó.

Nkuyü İfəlayim svlonyəvəlaa həñna pa ti.

Tə kacəka wontu wee ké isu hetuyü kolontuluyü ke
tetəkəle mvsuñ nyənte isətāa.

Mpa svləm kəwa tó pa icate nte tó təm we wayo ké.

² Tacaa kvsəna nteyēle yvlv tonj tu apalətv isu təmpəe
tev sə səv.

Isu kacuculayā ñka ka wakələyi tó.

Isu tev ñku kv suuliyi ləvñ ke lvm tó.

Í ká ləna i tonj na í pəti icate ke atē.

³ Paa fəli nəvheē ke İfəlayim

sulonyɔɔlaa ntenuyu isəcau nyəŋku.

⁴ Na hetuyɔ kulontuluyɔ ŋku i lapəna kacəka na ku we tetekəle mʊsʊŋ nyənte isɔtaa tɔ.

Samalii ka weε ke isu yulu
naakuyɔ Fiki tuyɔ pile kalaalaya,
na í kooli na í li kprakpaa tɔso tɔ.

⁵ Kuyaku ŋku tɔ, Pə təna pə tu Tacaa ká weεna isu i yɔlaa kakaasaya ntenuyu kacəka nyəŋku.

⁶ Inu i ká tɔna siyisuyɔ ləmayasəle ke mpa pa caya huule tɔ. I ká tu toma ke mpa pa tɔɔŋəŋi kolontu na pá tana-i icate nənəɔ tɔ.

Sulonyɔɔlaa mpa pa wonjiyi Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔ

⁷ Pə kpeŋna kətəlaa na Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔtɔ,
sulom lapa na pá ceŋləyi.

Sulom toŋ nyəm tolisiyi-we.

Pa ceŋləyana sulom toŋ nyəm.

Sulom lipa-we, sulom toŋ nyəm tolisa-we.

Pa teləsəyi Iso kuyɔɔtutu na pá ceŋləyi.

Pa yɔɔtəyi tɔm na pá sukɪ na pá leŋliyi.

⁸ Tɔtu waasəna pa taapələnaa təna tɔɔ.

Kusəɔtu ke paa timpɪ, təpante fei.

⁹ Na pá yɔɔtəyi si:

Aweye Isayii seyesəyi nyəmtu?

Aweye inu i huləyi tɔm si í nyi?

Piya mpa pa cəpa həla ke nənəɔ tɔ

yaa pəkəɔlasi?

¹⁰ Mpi tɔ, kusəsutu ntəyəle kusəsutu*fa*.

Kutututu ntəyəle kutututu.

Saŋa si tənε, cele si tənε. ^a

¹¹ Təu, yəlaa mpa pa kuyɔɔtutu u nukɪ tɔ,

na mpa pa yɔɔtəyi nsəma kraɪ nyəna tɔ,

pa tɔm ke Tacaa ká yɔɔtəna yəlaa panε.

¹² I ka təmaya si:

Təheesəle ntɔ,

í ye le mpa pa kawa tɔ na pá heεsi.

Lonte nte tɔ we təpamm təɔlɔ.

Ama pa kisa nuw.

¹³ Na pá tɔ si:

Kusəsutu ntəyəle kusəsutu.

Kutututu ntəyəle kutututu.

Saŋa si tənε na cele si tənε.

Pə we m̀p̀ỳỳ si ye pa təŋ ilε,

pə co-we na pá hoti alele na pá pɛli-we,

na katəka kra-we na pá tɛεna-we.

Kite tɛ pəle

¹⁴ Pə tɔɔ tɔ, wonlaa mε,

í nu Tacaa kuyɔɔtutu.

Yəlaa nyɔɔ nyəma mpa mε í təkɪ kawulaya ke Yosalem taa tɔ.

¹⁵ I nu, nti mə mayamaya í yɔɔtəyi təyəle si:

Tá na səm tɔ pɛela nəɔ.

^a **28:10** Iseyeli nyəma mayasaya Isayii yɔɔtəya ke na pa wonjiyi-i.

Tá na atetæle tə yəɣətæa na tɛ su.
 Paa wahala səsə kəmna ɪ kaa tala-tu.
 Mpi tə, kaloolaya nté tá təcəsəle.
 Pəpətu ke tá təɣmelle.

¹⁶ Pə təw kɛ Tacaa Isə yəɣətəyi si:
 ɪ naaki, ma suki kite tɛɛ pələ ke Siyən taa.
 Nkulunə taa pələ*fa* nte pa tayanəa təɣə.
 Tə kɛ liyitee pələ nte tə caya teu tə.
 Ye wei ɪ tisa tə təw kɛ yun

ɪ wɛɛkəna toma ke isu nte. ^a si ku la toŋ.
¹⁷ Tampana təɣuyv ke ma lakəna na pə siyisi təca.
 Maa lana siyisuyu na pə wɛɛ teitei.
 Ama təmpɛɛ tɛv ká kuu mə kaloolaya təcəsəle.
 Lum ká su na pə təɣə mə pəpətu təɣmelle.

¹⁸ Mə na səm mə nəɣə pɛɛlɔv ká wakəli.
 Mə na atetæle mə kuyəɣətutu
 na mə kusəsutu kaa taanɪ.
 Kuyaku ŋku wahala səsə ká kəw tə,
 ɪ ká paa-mɛɣɛ nəhɛɛ.

¹⁹ Paa waatu wei kɛ wahala ɪnɪ ɪ ka kəw ɪ kpaaki-mɛɣɛ. Mpi tə, tanan na ilim taa na taanaya
 ke wahala ká kəŋ. Wahala kəkəte tike ká tu-mɛɣɛ səɣəntu səsəəntu.

²⁰ Wahala ká wɛɛ kɛ isu yulv
 kuhəntuyv wɛɛkuyv tətəpi pu takɪ-ɪ,
 yaa ɪ kutakuyv wɛɛkuyv təpɛɛ pu takəyi tə.

²¹ Tacaa ká sən ɪ naasi taa kɛ isu
 ɪ ka lapv Pelasim puyv taa tə.
 ɪ nantv ká sele
 kɛ isu Kapawən tɛtəkəle taa.
 ɪ ká la təmle nte pa ta nyɪ tə.
 ɪ ká yoosi ɪ kulapəle nte tə kɛ səsəle tə.

²² Pənəntaa ɪ taa svv lɛlaa wonə taa. Pə taa kəw na mə kuhəkum tayanɪ nyəsuyv. Mpi tə,
 pa tɛma svv si paa wakəli tɛtu tənə. Pə tənə pə tu Tacaa Isə kin ke ma nuna-tɪ.

Isə lamayasɛɛ na hátv nyəna

²³ ɪ ke ŋkraŋŋ,
 ɪ nu ma nəɣə.
 ɪ caya tətɪyitiyi,
 ɪ nu ma təm.

²⁴ Hátv wei ɪ lukiyina ɪ taale ke kutamsa si ɪ tuuki?
 ɪ kaa kpaɣa ɪ waatvnaa
 na ɪ paasəna kpɛɛsi hɛv na awasa.

²⁵ ɪ tɛŋ haləm tayanuyv tə tuusi pee ke ɪ ŋmusəyi.
 ɪ lɛna ɪ tuu təɣənaya pee ke ipəŋ təw.
 ɪ tuuki təɣənaya pee ke lona kupana na toosi təw.

²⁶ Hátv Isə sɛɣəsəna-ɪ
 kusəsutu ntɪ si ɪ təŋ.

Isə huləna-ɪ ti.

²⁷ Paa makɪ tuusi nsi pa yaa si
 Nikɛɛli tə si pee na naanɪ.
 Pécó pə fɛi si kɛkɛ pəpətɛ

^a **28:16** Nkulunə taa pələ: Pɛle pa tɛ pa tɔyi pɛɛ naaləyi kutuluyv ŋkulunəsi taa kɛ

í tɔ tuusi nsi pa yaa si
 Kumɛɲ tɔ si pee tɔɔ.
 Ama kprátúyó kɛ pa makəna-yɛ.
 Kpɔtiya kɛ pa makəna tuusi pee.
 28 Pɔ naŋəɣi tɔɣɔnaɣa pee nyəŋka
 na pá la kɔtɔɣɔv yaa,
 ɪɛ pə taɣa tam tɔɔ kɛ pa naŋəɣi.
 Pa tusiyi keɛke pɔpɔɛɛ kɛ na pə kpaɣanəŋ.
 ɪɛ kpaɣanəŋ ɪ yəkəɣi tɔɣɔnaɣa pee na ɪ acɔwa.
 29 Pə təna pə tɔ Tacaɔ kiŋ kɛ yaasi ɪnɛ ɪ lunaɔ tɔtɔ.
 ɪsɔ laɣatɔ tasɔɣv kɛ kɔpantɔ kɛ, na tɔ tɔɔwa.

29

Yosalem caakaya lepu na ɪsɔ waasɪ-ɪ

1 Hai, Aləyɛɛli, Aləyɛɛli.
 ɪcatɛ nyá nyá tɔm wɛ waiyo kɛ.
 Nyá taa kɛ Tafiti sikaɔ.
 N tɔka teu kɛ paa pənaɣa ŋka ka acima.
 2 Maa pasa Aləyɛɛli ɪcatɛ.
 Wula na mɔla ká wɛɛ nyá taa.
 ɪcatɛ ka pəsi ɪsu Aləyɛɛli*fa* ɪcatɛ. ^a wɔkɪ kɔtaɣa nyəm tɔ. Pɔcɔ pə kɛ Yosalem hətɛ lɛntɛ.
 3 Maa siki na má cəɔna-ŋ na má ta.
 Maa yeɛ na yoolaa kpeka tɔ-ŋ hɛkɔ.
 Maa lo haɣɛɛ taka na má cəɔna-ŋ.
 4 Pɪ tisi-ŋ kɛ tɔfɛ,
 na nyá nɔɣɔ nukəna tetɔ tɛɛ.
 Tetɔ tɛɛ kɛ nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ ká lukəna təkemm.
 Nyá nɔɣɔ ka lukəna tetɔ tɛɛ kɛ ɪsu asənaali.
 ɪɛna nyá kɔyɔɣɔtɔtɔ
 na lukəna mɔsɔɣv taa kɛ ɪwɛlɔtaɔ.
 5 Nyá kolontunaa paɣav ká wɛɛ kɛ ɪsu mɔsɔɣv.
 Pa kɔpɪŋ ŋkɔ kɔ nəɣəsəna kɛ
 ɪsu lɔtɔ nti heelim kpaɣəɣi tɔ.
 ɪɛ tɔm kɔlɔm tɔɔ kɛ pɪ la mpɪ,
 pə kaa leeli.
 6 Pə təna pə tɔ Tacaɔ ká kɔɔ nyá waasɔɣv
 na tɛv hɔla, na tetɔ seluyɔ,
 na pə kəkɔtɛ səsəɛɛ, na kacuculaya,
 na heelim səsəɛm, na kəkɔ kɔmɔmɔka.
 7 ɪsu yɔlv toosuyɔ na pə saali yem tɔ,
 yaa ɪ naakɔɣv pɔlvɔv tɔm taa na pə saali tɔ.
 Mprɔyó pɪ la piitimnaɔ tuutuuma təna
 mpa pa yookaɣana Aləyɛɛli ɪcatɛ tɔ.
 Pa yookaɣana-tɛɣɛ na pá yəkəɣi tɔ koloosi
 tɔŋ nyənsɪ na pá sikiyi na pá cəɔkəna-tɛɣɛ,
 8 teitei ɪsu nyɔɣɔsɪ pukɔɣv yɔlv
 na í toosi sɪ ɪ tɔŋa tɔɣɔv tɔ.
 ɪ fɛŋ ɪɛna í maɣana ɪ lotu taa koosaa.
 Yaa ɪsu lukɔtɔ pɪwa yɔlv

^a 29:2 Aləyɛɛli: Aləyɛɛli hɔwɛɛ wɛɛ sɪ ɪsɔ kɔtaɣa tɔlatɛ tɔɔ timpi pa

na í toosi si ı tənə nyəəu.
 ı feŋ ılena í mayana ı luyū tēē
 wɔlaa na ı toma tēma.
 M̀p̀r̀ỳỳ p̀u la piitimnaa tēna tuutuuma wei ı ká
 kəə Siyən ıcate ke yoonaw tə.

Yulɔmtɔ na sɔlvkɔle

⁹ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaā tasaa si:
 Pə la-meɣe piti na səɣəntɔ pɔ-mē.
 ı wiisi mə ıse na í pəsi yulɔmaa.
 ı cənɬəɣi, ıle pə taya sɔlvɔm kuyɔna-mē.
 ı tanɬəɣi ıle pə taya sɔlvɔm toŋ nyəm lakəna-mē.
¹⁰ Pə taya pɔlv, Tacaā tɔ-meɣe tom ləmayasəle ké.
 ı yɔlvsa mə ıse.
 ısə kuyəɣətɔtɔ teləsəlaa ke pa wena cənē.
 ı taka mə ısentəə.
 Nalaa təm ke pa wena cənē.

¹¹ Təm kukulutu tēna pəsə-meɣe ısu pa ŋmaakuyɔ takəlaya na pá kpili na pá taalı tə. Pa
 celəɣi nyəntɔ si: Kala. ılena í cə si: Maa pəsəɣi, pa taala ka təə. ¹² Yaa pá cəla wei ı ta nyi tə si:
 Kala, na í cə si: Ma ta nyi kaluyɔ.

Kɔtutum ta te

¹³ M̀p̀r̀ỳỳ Tacaā yəɣətāa si:
 Waatɔ wei yəlaa pəne pa yəɣətəɣəna-m tə
 pa nəəsɔ na pa ntompēe ke pa saŋna-m.
 Ama pa lotu wē-m na pooluŋ.
 Nyamnav mpi pa nyaŋna-m tə,
 pə ké yəlaa kuseɣesətu ké.
¹⁴ Pə təə ké maa la-wē tətəɣə piti təma,
 na kəkəlv nyəmnaa na pə la-wēɣe ha.
 Ləmayasēē nyəma ləmayasēē ka wakəli.
 Layatɔnaa layatɔ ká saali.

Kɔŋmanɬmam u tɔvki pə ŋmalɔ

¹⁵ Yəlaa mpa pa ŋmeləɣi Tacaā,
 na pá ŋmēsəɣi pa kulapəle tə,
 pa təm wē waiyo ké.
 Səkpetuyɔ tēē ké pa laki pa təma na pá tən si:
 Awe naaki-tɔ?
 Nəɣəlv ta nyi tá təə.
¹⁶ Ama mə liɣituyɔ təəwa yoo.
 Cuyɔ na kɔ ŋmalɔ paa keesəɣi pɔlv.
 Kɔŋmanɬmam ka yəɣətɔ ŋmalɔ si:
 Pə taya nyá ŋmana-m?
 Hēev ka yəɣətɔ ŋmalɔ si:
 N ta nyi pɔlv?

Layasuyɔ səsəəm

¹⁷ ı ta nyi taa?
 Pə kaasa pəcə mayamaya ké.
 Lipan hətuyɔ ká pəsi tuŋ taale.
 Tuŋ taale ká pəsi hətuyɔ.
¹⁸ Kuyaku ŋkuyɔ ntamaa mayamaya

ká nu takəlaya taa təm.
 Yulɔmaa ɪse ká kuli
 na pá lu səkrɛtɔyɔ səsəɔv taa.
¹⁹ Tacaa pɛɛɛ təɔ təpasəlaa
 laŋa ká huləməyənə na pə səsəyɪ.
 Uena kɔnyəntɔnə nάά
 yəɔləyənə ɪseyɛli nyəma ɪsə nanɛɛ tɔ.
²⁰ Nmakəllaa kaa tasa wɛɛv,
 wɔŋlaa ká tɛ.
 Uena pá kpiisi mpa pa taŋaa sɪ pa laki ɪsayatɔ tə.
²¹ Mpa pa kɔyɪ lɛlaa təm kɛ huɔɛ taa tə.
 Pa nyəkɪ huɔlaa kɛ katəsɪ kɛ təhuɔɛ.
 Pa təyənəyɪ siyisilaa na
 kawaanaya təm nti tə fɛina kite tə.
 Pɛɛ tətə paa saɔli yem.
²² Pə təɔ kɛ Tacaa wei ɪ yapa Apələham tə ɪ yəyətəyɪ
 Yakəpɔ na ɪ lɔlɔyɔ nyəma sɪ:
 Yakəpɔ kaa tasa fɛɛɛ təyɔv.
 Pəyɛɛ ɪ kaa ka nyɔyɔ.
²³ Waatɔ wei paa ná pə tənə mpi ma lapa pa hɛkɔ tə.
 Paa nyɪ sɪ ma kɛ ɪsə na pá sɛɛ-m.
 Paa nyənɪ ma hətɛ kɛ səsəɔɛ.
 Paa nyana-m sɪ ma kɛ Yakəpɔ ɪsə nanɛɛ tɔ.
 Maɣalɛ ɪseyɛli ɪsə.
²⁴ Mpa feesuyɔ tolisaa tə paa pɛɛkɪ ləmayasɛɛ.
 Mpa pa laŋa ta hɛɛ tə pu sɛyɛsɪ-wɛ.

30

Ləmayasɛɛ nna Tacaa laŋle ta hɛɛna tə

¹ Mprɔyɔ Tacaa yəyətə sɪ:
 Mpa mɛ ɪ kɛ waiyɔ nyəma təyɔɛ
 yəlaa mpa pa kuləyɪ lɛlaa
 təɔ tə.
 ɪ tɔyɪ mə kulapəɛ pəɛ na pə tá luna ma kiŋ.
 ɪ pɛɛləyɪ nəsɪ na pə ta kɛ ma luɣɔ nyəntɔ,
 na pə səsəyɪ ɪsayatɔ kɛ ɪsayatɔ təɔ.
² ɪ tɔ mpaav sɪ ɪ puki ɪcipiti,
 ɪ ta pəsɪ-m natəli.
 ɪ puki sɪ ɪ tɔ ɪcipiti wulav kɛ kpɔlɔyɔ.
 ɪ pɔlaa sɪ ɪ pɛɛkəyɪ təcəsəɛ kɛ ɪcipiti.
³ Ama ɪcipiti wulav kpɔlɔyɔ tɔyɔ
 ká tɔ-mɛyɛ fɛɛɛ.
 ɪ tɛtɔ taa cəsɔyɔv ká liyiti-mɛyɛ səsəm.
⁴ Mə akewenaa səsaa tɛma tate kɛ Soway ɪcate.
 Mə səpaapənə tala Hanəsɪ ɪcate.
⁵ Mə tənə ɪ ká təyɔ fɛɛɛ kɛ na tənə nyəma mpe.
 Pɛɛ pa kaa waasi-mɛ, yaa pá sənə-mɛ.
 Ama fɛɛɛ kɛ ɪ ka təyɔ na pə kɔ mə nyɔyɔ.

ɪcipiti waasɔyɔv nyullaa

⁶ Tacaa kaləyənə Nekɛfi wontunaa mpa pa wɛ

lanwakalle na nəgəsee tetu taa tə.
 Tənaya təgəlaya alənyəhka na apalənyəhka lunaa.
 Paasəle na tum wei i kuləyi huntu tə pa tetu nté.
 Kpaŋasi ke pa səgələna pa wənav.
 Na yooyoonaa ke pa kpaŋcoŋ,
 na pá təhəgəna tetu nti tə taa
 na pá pukina si pa haaki piitimnaa mpa pa kaa waasi-wə tə.
 7 Icipiti waasuyv ké kpete ké.
 Pə təw ké ma yaaki-i si təw tiilu kaawaasaya.

Mpi pu kəw tə pə təm kpaaləy

8 Μρύγύ Tacaa təma Isayii si:
 Pənente ŋmaa təmnaa mpeye kraata təw,
 ké Yosalem nyəma isentaa.
 Nmaa-təyi takəlaya taa na tə wəe tam təw.
 Haləna kuyaku kantəkaya nyəhku.
 9 Mpi tə, Yosalem nyəma ké təw kullaa ké,
 pa ké tʉsələa.
 Paa caaki Tacaa kiŋ ke nuw.
 10 Ilena pá təŋ Isə kuyəgətutu teləsələa si:
 I taa teləsi Isə kuyəgətutu.
 Na pá təŋ mpa pa naaki Isə Təm tə si:
 I yeke tampana ke nav na í heeliyi-tu.
 I looliyi na í heeliyi-tu,
 í naaki təm kʉtʉsʉtu.
 11 I yeke mpaaw kupaŋku, í hatələna mpaaya.
 I ləsi Iseyeli nyəma Isə nanŋ tu ke tá heku taa.

Wakəlyy ŋku kv fei hiiu tə

12 Pə təw ke Iseyeli Isə nanŋ tu yəgətəyi si:
 Timpi í kisiyi təm tənə na í haaki mə təyi
 mʉsʉŋ na isayatu taa na í tisi mə yuŋ tə.
 13 Pə təw ké isayatu tənə tu pəsi-me,
 isu pa huluɣu koluŋa kʉkʉlaya taa ké
 lonte na ká pəli na ká hoti təm kʉlʉm tə.
 14 Ka yəkəyi ké təmʉlʉ,
 isu həyaya ŋka pa yəkəa tənəŋnanŋ tə.
 Pə kaa səw tataya si pá heena kəkə,
 yaa pá cosina lʉm ke hite taa.

I caya təpamm na í tv Isə ké naani

15 Μρύγύ Iseyeli Isə Nanŋ tu Tacaa yəgətəa si:
 Ye í məla ma kiŋ na í caya təpamm.
 Pu ya mə nyəwŋ.
 Ye í caya təpamm na í tu-m naani í ká hiki toma.
 Ama mə tá səlʉ mpu.
 16 I təma si: Aai, tu caya kpaŋanəŋ na tə se.
 Tampana í ká caya kpaŋanəŋ na í se yaa.
 I ká kpaŋa asewa na í yəgətʉ si:
 Pʉwə, tá kpaŋanəŋ seeki yoo.
 Ama mə təgʉnləa ká tēe-məɣe sewa.
 17 Kolontu kʉlʉm ká nyaasi mə taa yələa iyaya (1000) na pá sele.

Kolontunaa kakpası ká nyaası-me na í se.
 Pı kaası mə taa weesın nyóma ké
 ısu tesika ke pıyın nyıyın taa.
 Yaa kuyısum ke pulaya taa.

Nyuyı yapv waatu

18 Pə təo ké Tacaa tanıaa sı ı laki-meıe pıeıeıe.
 ı ká kulı na í nyanı mə pətətəle.
 Pə taya pılv, Tacaa Iso ké sıyısılı ké.
 Pa tana mpa pa tıeləıı-ı tıyole nyuleleı nyóma.
 19 Sıyın nyóma mpa me í we Yosalem taa tə,
 í kaa tasa wula.
 Mpi tə, ye ı mara kapuka Tacaa ká la-meıe pıeıeıe.
 Ye ı tu nu mə nıyó ı ká waası-meıe.

20 Tacaa ká ha-meıe tıyınaya ke
 mə nıyəsıe taa.
 ı ká ha-meıe lum ke wahala waatu.
 Mə sıesələa kaa tasa ımıelıyın.
 ı ká nana mə ıspəle ke mpa pa sıesıyı-me tə.

21 Ye í tını ntıyını yaa mpətını,
 pı yıtınana-me na waalı sı:
 Mpaav ntə, ı tını-kv.

ı tını mpətını.
 22 ı ká nyanı asilima ke lıyıtıe
 nyıtını ntı tə waasa mə tını kulalaın tə tə,
 na wula wei ı waasa mə lıesını tə tə.
 ı ká lə-tı ısu acaalıtı pılvıpv,
 na í tə sı: ı lu cənıe.

23 Iso ká yeıe na tıv nu kututuım
 mpi ı tıwa tıtv taa tə pə təo,
 Tıyınaya ınka tıtv ká lılı tə,
 kaa weı teu na ká haakı alaafıya.
 ııena mə tıla cəakı nyıtıv
 kıpantı taa ké waatı ını.

24 Naını na kpaınası nı sı halıyı tə,
 sı tıyó nyıtıv ntı tə taa pa sıta tım
 na pá fala-tı tə.

25 Ləını ká tılı póını kıkılvını təo.
 Lum ká kpe pulası kıkılvası təo
 ké asalav kıyıkı wıle.
 Tətınıle kutulını ká tı.

Sətıa tuutuıma ka lu pə taa.
 26 Waatı wei Tacaa ká həkə ı yələa hını na í waa-we tə,
 ıstıv ká naakı ké ısu ilım.
 ııena ilım tını náa səsı tım naatosompıtıyılaıa,
 ısu kuyıenı naatosompıtıyılaıa nyaalım weı tə.

Tacaa kını Asılıı nyóma ınkpaınıyın hım

27 Hatoo poolını ke Tacaa nyá mayamaya n ká luna.
 Nyá pááná ké səsənıa ké.
 A weı ké ısu ıseınmıntıyın yını nyınkıv.
 Ye n yıtınıtıyı nyá ntımpıe təo we pááná səsənıa ké.

Nyá nsəmlɛ wɛ ɪsu kəkɔ ŋka ka nyakɪ tɔ.

²⁸ Nyá feesiŋ wɛ kɛ ɪsu ləʊʊ sukuɣu na kó kra kɔtemiŋ,
na ku lɔm kra luɣu tɛɛ tɔ.

N caa n ciyiti piitimnaa na kuciɣituɣu kuwakəluɣu,
na n tu yəlaa nɔɔsi taa kɛ kraɣanɔkpaasi nsi n ká tolisina-wɛ tɔ.

²⁹ Ama Yosalem nyəma me í ká yoo yontu ɪsu pa takuɣu acima ke ahoo tɔ. Ɔ ká wɛɛ
lanhɔlɔmlɛ taa, ɪsu pa hɔluɣu həsi na pá kraaki Tacaɔ puɣu ke ɪseɣɛli kukpamɔɣu tɔ tɔ.

³⁰ Tacaɔ n ká yeke na nyá nɔɣɔ səsaya nu.

N ka hɔli ɪsəna n kraasa niŋ si
n makəna toŋ na nyá pááná
səsəna nna a wɛ ɪsu kəkɔ səsaya,
na tɛv heelim, na ku tɔmpɛɛ tɔ.

³¹ Asilii nyəma ká nu Tacaɔ nɔɣɔ, ɪlena pá seliyi.

N ká ma-wɛ na nyá kkrátúyú səsəʊ.

³² Tacaɔ paa waatu wei ke n mɔpa-wɛ pu seɣɛsi-wɛɣɛ. Ɔlena pá nu akilimanaa na cəmɔŋ
taŋ ke kraakraa. Tacaɔ n ká yoonɔ-wɛɣɛ na ń yeke niŋ.

³³ Hatoo ləŋ ke pa tayana tənnaasəle.

Pa tayana-tɛɣɛ wulav tɔ.

Tə limaa kɛ na tɔ wala.

Tənnaasəle nteɣɛle kəkɔ na taasi tuutuuma.

Tacaɔ feesiŋ ká nyaya-i kɛ ɪsu kəkɔ lule.

31

Mpa pa pɛɛkəyi waasɔyɔ ke Icipiti tɔ

¹ Mɔpúyú Tacaɔ tasaa si:

Mpa pa tiiki Icipiti si pá sənɔ-wɛ tɔ,

pa tɔm wɛ waiyo kɛ.

Kraɣanəŋ ke pa tɛɛləyi,

pa laki yoo keekɛnaa ke naani ke pele pa paɣale tɔ.

Pa tɛɛləyi kraɣanəŋ caɣalaa ke pa toŋ tɔ.

Paa saŋ tekuyɔ ke ɪseɣɛli ɪsɔ naniŋ tu má.

Pəyele paa pɛɛkəyi Tacaɔ má.

² Pəyele má tɔtɔ ma kɛ ləmaɣasɛɛ tu,

ma kəŋna mpusi.

Má yəɣɔta nti maa laɣasəyi.

Ma kuləyi ɪsaɣalataa tɛɛsi tɔ.

Ma wakələyi mpa paa təŋəyi siɣisuɣu tɔ pa sənɔv.

³ Icipiti nyəma ke yəlaa kɛ,

pa ta ke ɪsɔ.

Pa kraɣanəŋ kɛ nantu kɛ,

ɪ feina toma lenna tɔtɔ.

Ye Tacaɔ má ma kusa niŋ,

kentilu seliyi kɛ.

Wei pa kentaa tɔ,

ɪlé ɪ hotiyi kɛ,

na pa tənɔ pá si.

Tacaɔ tike waasəyənɔ Yosalem

⁴ Mɔpúyú Tacaɔ heela Isayii má si:

ɪsu tɔɣolaya yaa ka

pəyaya kraakuyɔ ka tɔɣənaya na ká nyusəyi tɔ.

Paa tiikilaa kotaa na pá kuli ka tɔɔ.
 Pa nɔɔsi u nyaasəyi-ke.
 Pəyele pa payale u tɔɔki ka lanle.
 Ḿpúyú Ate na isɔtaa tu ma,
 maa tii Siyɔn puɔyɔ tɔɔ,
 maa tii Siyɔn pulaya tɔɔ na má yoo.

⁵ Isu sumasi hetuyɔ si keɲ
 na sí takəyi si tɔpapəle tɔ.
 Ḿpúyú Ate na isɔtaa tu má,
 maa kenti Yosalem tɔɔ
 na má waasi-i na má yari-i.

⁶ Iseyeli piya me í kɔɔ na tɔ mɛli, Tacaawei tɔ kisaa tɔ i tɛɛ. ⁷ Kuyaku ŋku paa wei i ká lɔ i
 tuɲ kulalaan wula nyəɲ na liyitee nyəɲətu nyəɲ wei i lupina i niɲ tɔ.

⁸ Layate nte tɔ ta ke yulu nyəntɛ tɔ
 ńtɛ tu tɔɔna Asilii nyəma.
 Layate nte yulu niɲ ta la tɔ ńtɛ tu wakəlɔna-we.
 Asilii nyəma ká se layate.

Iseyeli nyəma ka tu Asilii yoolaa ke tɔlasɔ tɔma.
⁹ Mpa paa kentaɔaa-we isu kukraməɲ tɔ paa sena
 lanwakəlle.
 Sɔɔntu ka pu pa nyuyɔ nyəma ke tuuta tɛɛ.
 Tacaawei má ma yəɲtəna mpɔ.
 Ma wena kəkɔ ke Siyɔn taa.
 Ma wena mamalukile ke Yosalem taa.

32

Wulan wei i ká laki kɔpantɔ tɔ

¹ Wulan nɔɔlɔ ká tɔɲəyi
 siyisuyɔ ke i kawulaya tɔɔ taa,
 na awulumpiya náá tɔɲəyi tampana ke pa tetu tɔkuyɔ taa.

² Paa wei i ka wee ké isu tɔcɔɔsəle ke heelim na
 kɔpulyɔ tɔtɔle ke tɔv heelim sɔsɔm waatu.
 Yaa isu lum kɔpɔnyɔ tɔɔ wulaya tetu taa.
 Yaa isu kukramuyɔ sɔsɔv isotom ke ilim tetu taa.

³ Ue nalaa kaa tasa yulumuyɔ.
 Pəyele nulaa ká ke ŋkraɲɲ.

⁴ Yɔlaa nyɔɔɲ feinaa, ká weena nyɔɔɲ
 na pá suv kɔpɛləmuyɔ.
 Uena matɔlaa nsəma hetɔ,
 na pa nsəma lɛɛsi na pá weena nɔɔlɛɛɲ.

⁵ Pa kaa tasa kɔpɔntɔ ke yaav si kasayampu.
 Yaa acilayatu tu si sɔsɔ.

⁶ Pə taya pulɔ, kɔpɔnyɔ tɔm ke
 kɔpɔntɔ yəɲtəyi.
 Kɔpɔntɔ tɔyi i lotu taa ké isayatu lapu tɔm.
 I laki asilima na í yəɲtəyi kaloolaya tɔm ke Tacaawei tɔɔ.
 I yeki nyəɲtɔ na i nyəɲsɔsi.

I pɛɲ kɔnyɔnyɔm ke wei i səkɔ lɔkɔtɔ tɔ.
⁷ Acilayatu tu kuyəɲtɔtɔ kuyɔ ké.
 I mayasəyi i taa ké tasəkəle tɔm,

na í tusəyi wahala tu na kaloolaya.
 Paa waatu wei kunyantu wena i tampana tɔ.
 8 Ama kasayampu ná lakɪ mpi pə tewa tɔɔ,
 na í seesəyi isələ ke pə taa.

Yosalem alaa kpaalvɔv

9 Alaa mpa me í kəla pamm tɔ,
 í kuli na í nu ma nɔɔ.
 Pɛɛlaa mpa me mu nəɣəsəyi pulv tɔ,
 í ke ŋkraŋvɔv na í nu ma tɔm.
 10 Pə kaasa pənaya na kuyeyɛ ke pəcɔ.
 Alaa mpa me mə paa fei tɔ, í ka sele.
 Mpi tɔ, lesɛŋ kooluyu kaa la, pəyele kumtu kaa wɛɛ.
 11 Mpa me mə kəla pamm tɔ, sɔɣəntu í kra-me.
 Mpa me mu nəɣəsəyi pulv tɔ í sele.
 I wɔɣəsɪ mə wontu na pə ye-le-meyɛ kpeɛ.
 I suu ləyaya wontu.
 12 I kra mə laŋa na i wii mə tawa,
 nna a ka wɛ teu tɔ a tɔɔ.
 I wii mə lesɛŋnaa mpa pa lulaya tɔ pa tɔɔ.
 13 Ama pənente sɔwa na kəlɔŋ
 pə nyɔki ma yəlaa tetv taa ké.
 Na pə kreŋna mə ɪcate nte tɔ sɔla aliyila tɔ
 tɔ laŋhulɔmle tɛɛsɪ taa.
 14 I lɔwa kawulaya təyaya.
 I yela laŋhulɔmle ɪcate.
 Pulaya na tətəŋle kutuluyu ká pəsɪ taale kraŋasɪ
 na kaləkəŋ tətəɣələ.

Layasvɔv səsəəm

15 Kuyaku nakuli Feesuyu ká luna isɔtaa
 na kv tii tá tɔɔ.
 Wulaya tetv ká pəsɪ tuŋ taale,
 na tuŋ taale náá pəsɪ hətɔɣv.
 16 Uena tampana təŋvɔv wɛɛ wulaya tetv taa,
 na siyisuyu təŋvɔv ke tuŋ taale taa.
 17 Siyisuyu təmlɛ nté heesvɔv.
 Heesvɔv kulɔlɔm nté yulv u nyaŋna pulv,
 na naani ke tam tɔɔ.
 18 Ma yəlaa ka caya heesvɔv lonte taa.
 I ká caya təcayale naani nyənte taa ké tɛɛsɪ
 nsi sɪ wɛ təpamm tɔ sɪ taa.
 19 Ama tev təmpɛɛ ká pɛtɪ hətɔɣv.
 Pu tisi ɪcate təfɛ.
 20 Nyɔleleŋ nyəma nté me.
 I ká tuuki paa timpɪ na i təŋəyi lɔm səsəəm.
 I ká ye-le mə naaŋ na mə kraŋasɪ
 na sí yeləɣəna sɪ ti.

33

Isəna pu felɪ wakəllaa tɔ

1 Mpyúyú Taca tasaa sɪ:

Nyá wei n wakələyi lēlaa
 na pa ta wakəli-ŋ tō,
 nyá təm we waiyo ké.
 N luki lēlaa waali,
 na pá ta luta nyá waali.
 N teŋ lēlaa ke wakələyo dēna pə wakəli nyá.
 N teŋ lēlaa waali luu,
 dēna pá lu nyá waali.
² Taca nyəni tá pətətəle.
 Nyaga tə teeləyi.
 Wee tá toŋ ke paa tanaŋ ŋku.
 Wee tá nyuɔ yátú ke laŋwakəlle waatu.
³ Ye yēlaa nuwa nyá taŋ pa seeki ké.
 N kvlāa dē piitimnaa ya.
⁴ Pa kuuki mə wontu ké isu kutolon na kutəyau.
 Pa huliyi-təyi isu kutolon səsəku.
⁵ Taca ké səsə ké.
 Mpi tō, isəta ké i təcayale wee.
 I suula Siyōŋ ke kusiyisim na tampana tənyuɔ.
⁶ I yēlaa ká cəyana naani ké pa kuyeyē tənaya.
 Ləmayasē na layatu kēna wēnau mpi pə yakı nyuɔ tō.
 Taca nyamnav nté Siyōŋ kpancoou.

Taca waasvɔ

⁷ Akanāa makəna nteye kapusi ke awali.
 Heesvɔ təm kəntaa ná wiiki isu pa səki pa səki.
⁸ Hape we kpete, nəyɔb u tənyəyi.
 Nmakəllu yəka nəyɔ pēlvɔ.
 I ləwa acalē.
 I tɔyɔna nəyɔb.
⁹ Tetu we ləyaga taa,
 tə wakələyi.
 Pə liyita Lipaŋ tetu,
 tə nyəma nəyəsəyi.
 Saləŋ tətəkəle nəyəsəna wɔlaya tetu.
 Pasaŋ na Kameeli pə pəŋ tuiŋ ná təkı.
¹⁰ Mprúyú Taca təma si:
 Nəənə maa kulı ma naasi taa.
 Nəənə maa kulı.
 Nəənə maa huli ma səsəntu.
¹¹ Kiisi ke í haɣaa, dē í ká lɔli nyutu.
 Mə feesiŋ nté kəkə, ŋke kaa nyayana-mē.
¹² Kəkə ká nyayana piitimnaa na pə yele təlvma.
 Isu ka nyakvɔ səwa nna pa setaa tō.
¹³ Pooluŋ nyəma mē, í nu mpi ma lapa tō pə təm,
 na pəcəb nyəma mē, mí nyi ma toŋ təm.
¹⁴ Səyəntu kpawa Siyōŋ taa kawalaya nyəma.
 Mpa paa tɔyɔna Isə tō pa seliyi.
 Pa makı kapusi si:
 Ta taa awe ká cəyana kəkə kəniisaya kanē ka kiŋ?
 Awe pəsəyi na i cəyama mamala tam tə nyəna anē a kiŋ?

15 Wei ı tən kusişisim taa,
na í yəğətəyi tampana təşuyv təm tə.
Wei ı kisiyi kasəyaya ŋka pa hikişina musuŋ tə,
na í kisiyi asilima kuçəəv tə.
Wei ı kisiyi isayatu təm nuw tə,
na í wiisiyi ise si í taa na kawalaya tə.
16 Yulv ını ı təcayale nté tontonle təə.
I təcəəsəle nté kukraməŋ səsəəŋ tēē.
I ká wēena təğənaya ke tam ké.
Pəyele ı kaa laŋ ləm.

Yosalem waasuyv

17 Yosalem nyá ise ká ná wulav ke ı teeli təna taa.
N ká na tetv na tə təməŋ təna.
18 N ká təəsı nyá səğəntv təə.
Haləna ŋ pəəsı nyá ti si:
Takəlası ŋmaalv na liyitee mulv
na tətəŋle kutuluyv feŋlu pa we le?
19 N kaa tasa kalampaanı yəlaa mpeye nav.
Nəğəlv u nukı pa təm, tə we səkrətvuyv.
Pa ké kraı nyəma ké nəğəlv u nukı pa təm.
20 Ama n ká nyəŋı Siyəŋ,
ta acıma ıcatē səsəəle.
Nyá ise ká ná Yosalem lonte nte tə we təpamm tə.
Cokəle nte pə kaa tasa lonte layasuyv tə.
Pa kaa krəsi tə kankanası ke paa pəlee.
Pécó tə ŋmusı taa nakəli kaa həti.
21 Tənağa Tacaa ka huli-tv si ı ké kupaŋ.
Pu wēē pusi səsəənsı həğəlvuyv taa ké.
Timpi ləŋ səsəəŋ wēē tə.
Ama yooü kpuşuyv səsəəv nakəli kv kaa təŋna təna.
Kpuşuyv kuşaŋkv kaa təŋna təna.
22 Tacaa nyayale tá huşnlv,
nyá tųşna-tuyv kiin.
Nyayale tá wulav nyá yakəna-tv.
23 Nyá ŋmusı cəpa,
su təkəyi kpuşuyv tesıka sı kv pəəŋ í həti.
Waatu ınəyi paa kuu wontu na pə krəŋna mpa pa təŋ tala tə.
Paa tala wontu kvkukuutu ntı na paa wei ı hiki ı paa tete.
24 Yosalem ıcatē tv nəğəlv kaa tə si:
Pə wuki-m.
Yəlaa mpa pa we Yosalem taa tə paa cə-wēye pa isayatu.

34

Tacaa ká huşna Itəm nyəma

1 Piitimnaa me, í krətəna na í nu.
Yəlaa me, í ke ŋkraŋŋ.
Tetv na tə taa nyəm í nu.
Antulinya na ı kəşvləm təna í la aseeta nyəma.
2 Mpi tə, Tacaa ká mv pááná səsəəna
na piitimnaa təna.

I taa kpana pa yoolaa tēna.
 Tacaa tu i taa si i ká kpiisi-wε.
 I caa i wakəli-wε.
³ Pa lōwa pa taa mpa pə kōwa tō.
 Pa səttaa səηaa.
 Pa caləm kpeη pōη tō.
⁴ Isətulɔηasi tēna kpesəyi.
 Isətɔnuyɔ ká kpili isu nyaaluyɔ.
 Isətulɔηasi tēna hotiyi isu lɛsɛη hatu kɔwɔlɔtɔ.
 Yaa fiki hatu kɔwɔlɔtɔ.
⁵ Ma layate mu rááná kε isəttaa.
 Tu tii Itəm nyóma tō.
 Itəm nyóma meye ma suwa si maa kpiisi.
⁶ Caləm waasa Tacaa layate tō kέ.
 Nim matəna-te.
 Pə caya isu iwεεsi na pəηtɔlɔη pə caləm.
 Na iwaan timpee na pə nim.
 Mpi tō, pa lapa Tacaa kε kətaya kε Posəla icate taa.
 Pa kōwa tuutuuma kε Itəm tetu taa.
⁷ Pa na taale naan pa hotina.
 Təyaya nyəη na latəcɛnaa pa hotaa.
 Itəm tetu nyōwa caləm.
 Nim haya mə kateηa.
⁸ Tacaa lɛetuyɔ kuyaku kέ.
 Pənaya ηka i lɛetəyənə Siyən
 nyóma nəyɔ təyɔle.
⁹ Itəm ləη lɔm ká pəsi kaaloo.
 Itəm tetu musuyɔ ká pəsi kəkɔ mamacəyəlasi.
 Mə tetu ká pəsi isu kəkɔ mukuyɔ kaaloo tō.
¹⁰ Ka kaa te paa ahoo paa ilim.
 Ká nyōsi ká kuləyi rípyú tam tō kέ.
 Tetu ká wakəli rípyú pusi tənaya.
 Nəyɔlɔ kaa təηna tənaya paa wulee.
¹¹ Kpiisuyɔ na iluyucante paa cayanə.
 Kpiisiwulaya na katəkatuyɔ paa caya tēna.
 Tacaa ká yəki tē tēna na tɛ saali yem.
¹² Səsɔ nəyɔlɔ i kaa wεε si pá kra-i wulav.
 Pu kpiisi tə awulumpiya tēna.
¹³ Səsəunaa ka nyə pa kawulaya tɛεsi taa.
 Kələn na səwa kε pa koloosi acalɛε taa.
 Pa acalɛε ká pəsi taale hasi təsυle,
 na taataanaa lonte.
¹⁴ Wulaya tetu taa nyóma ká suliyi taale wontu.
 Pəηtɔlɔη ká yaaki təma.
 Ahoo nyaasəlaa ká pəsi pa lonte kε tēna.
 Tənaya paa la pa lonte kəhɛεsəle.
¹⁵ Tənaya tum ká hεε lonte, na í tu i yala.
 Tum ká pari-yeyε tēna,
 na í kpeyeli i piya kε i kəηkəη taa.
 Tənaya yepɛlekunaa tēna ka koti naale naale.
¹⁶ I wiili Tacaa takəlaya taa na í kala.

Wontu nti tã taa nakuli kaa laŋ.
 Paa tã taa ŋku ku kaa laŋ.
 Mpi tã, Tacaá má ma yãgãtãna na ma nãgã.
 Ma Feesuyu ká kpeyelina wontu nti.
 17 Tete ke ma tãwa na má fãga pa tetu na ma niŋ.
 Na má tala-weye-ti na ñmãnaŋa.
 Tu pãsi pa nyãntu ke paa pãlee na pá cãya tã taa ké
 tam tã.

35

Tacaá nyãma ká mãli i kiŋ

1 Wulãga tetu laŋle í hulũmi.
 Kpaŋkpaŋte tetu í yãli.
 Tetu nti lum ta tala tã tã ñmaali.
 2 Tã tu hetu.
 Yaayenaá í tãli tetu taa.
 Tã wiliti laŋhulũmle kawilitasi.
 Pu mãlãna Lipaŋ tetu ke tã teeli.
 Kameli puŋu na Salãŋ tetekãle
 ká taŋaŋi sãsãntu ke hikuyu.
 Paa na Tacaá Isã teeli na i sãsãntu.
 3 I la na mã niŋ kuseliŋ kii.
 I la na mã nãhãe acamaa nyã tãŋ.
 4 Mpa sãgãntu kpawa tã,
 í heeli-we si:
 I kaasi mã ti.
 I taa nyã.
 Mã Isã kãŋ mã kolontunaa
 feluŋu na mã nãgã.
 I maŋamaŋa i ká kãnna na í waasi-me.
 5 Waatu inãgi yulũmaa ise ká kuli.
 Ntamaa ñkpaŋŋ ká tũli.
 6 Kaakalãga ká ñmaa isu nam.
 Kamumuka nsãmle ká hetãna laŋhulũmle.
 Mpi tã, lum ká kpe wulãga tetu taa,
 Pu hee lãŋ ke tetu nti lum ta tala tã tã taa.
 7 Timpi yãlaa loosãga
 na pã nãgãsãna isu lum tã pu pãsi luna.
 Lum seela ká tũli lãkãtu tetu taa.
 Sãsancaasi na muluŋu ka
 nyala timpi taale hasi cakãga tã.
 8 Tãnaŋa paa hee mpaav.
 Mpaav ŋku pa yaaki naŋŋ nyãŋku tã.
 Kupaama tike ká tãŋna-ku, asilima tu nãgãlu kaa siti.
 Lãmaŋasãe fei nyãma ká tãŋ-ku pa kaa le.
 9 Tãgãlaŋa kaa wee mpaav ŋku ku taa.
 Taale wontuyu isãŋaŋ nakuli ku kaa tãŋ-ku.
 Pa kaa sulina taale wontuyu isãŋaŋ
 nakulãgi mpaav ŋku ku taa.
 Mpa pa nyãŋ Tacaá yapa yomle taa tã,
 mpe paa tãŋna ku taa.

10 Mpa Tacaa hetaa tɔ mpe paa mɛlɛna.
 Paa tala Siyɔŋ na akautɔ yontu.
 Pa laŋa ká hɔlɔmɔ tam tɔɔ.
 Ayɔɔla na laŋhɔlɔmlɛ ká kɔɔ.
 Wɔsasi na wula ká polo poolɔŋ.

36

Asilii nyɔma nyaasɔŋi Yosalem nyɔma (Awulaa II 18:13,17-37)

1 Yuta wulav Isekiyasɔ kawulaya pɛnaya naanɔwa na liyiti nyɛŋka taa, Asilii wulav Senakelipi kula Yuta koloosi acalɛɛ tɔɔ na í lɛɛki-yɛ. 2 Ḿpɔ́yú Asilii wulav kusa Lakisi icate taa kɛ ɪ yoolaa nyɔyɔ tɔ, na yoolaa taa yoolaa, na í tili-wɛyɛ Yosalem ke Yuta wulav Isekiyasɔ kin. Pa talaa ilɛna pá ŋmɛli lulɛ isɔtaa nyɛntɛ lɔɔv kin ke cɔtɔlaa mpaav taa. 3 Ilɛna Hilikiya pɛyalɔ Iliyakim, wei ɪ paasɔyɛna kawulaya tɔyaya tɔ. Na takɛlasɔ ŋmaalɔ Sepɛna, na Asafi pɛyalɔ Yowa, wei ɪ paasɔyɛna takɛlasɔ tɔ, pá polo pa kin. 4 Ḿpɔ́yúle yoolaa nyɔyɔ tɔ tɔma-wɛ sɪ: ɪ polo í heeli Yuta wulav Isekiyasɔ sɪ, Asilii wulav sɔsɔ pɔɔsɔyɛ-ɪ sɪ pepeye n laki na ŋ taaki? 5 N maɔasɔyɛ nyá taa sɪ nɔyɔ taa tɔm tayanɔyɛna yooɔ na kú tɔ yulɔ ke tɔyoole apalutɔ na? Mpu tɔ, aweye n laki na ŋ taaki, na ŋ kulɔyɛ ma tɔɔ? 6 Icipiti ke n tɛɛlɔyɛ, ílɛ ɪ wɛ kɛ ɪsu sɛsɛncanɔ kupɛlaya ŋka ka kɔyɛ tɔ. Wei í lapa-keɛyɛ naani ka hɛɛ-ɪ. Ḿpɔ́yú Icipiti wulav laki pa tɛna mpa pa tisiyɛ ɪ tɔɔ kɛ yuŋ tɔ. 7 Ntanyɛ n tɔŋ keɛ sɪ mɛ Isɔ Tacaa ke n tɔwa naani. Pɛyele Isɔ inɪ ɪ tɛfɛɛnɛnaa na ɪ kɔtaya tɔlatɛnaa ke Isekiyasɔ kpiisaa. Ilɛna í h́lí Yosalem icate yɔlaa na Yuta tetɔ nyɔma sɪ pá sɛɛ Isɔ kɛ kɔtaya tɔlatɛ tɛnɛ tɔ tɔɔ cɛnɛ.

8 Tɔɔ, pɛnɛntɛ nyana ma caa Asilii wulav í pɛɛli nɔyɔ. Maa ha-ŋ kɔpɔyanɛŋ iyisi naale (2000). Ye n ka pɛsɪ na ŋ hiki mpa paa caya-ɪ tɔ. 9 N ka pɛsɪ na n tɔyɔnɪ Asilii wulav tɛmlɛ nyɔma taa sɛkpelu na? Icipiti nyɔma ke n tɔwa naani. Mpi tɔ, pɛɛ pa wɛna yooɔ keɛkɛnaa na pa kɔpɔyanɛŋ cayalaa tɔ pɛ tɔɔ. 10 N huɔ sɪ pɛ taya Isɔ luyɔ nyɛntɔ ke ma tɔŋaa na má kɔɔ tetɔ tɛnɛ tɔ wakɔlɔyɔ na? Tacaa heelina-m sɪ má kpa tetɔ tɛnɛ tɔ tɔɔ na má wakɔli-tɪ.

11 Ḿpɔ́yúle Iliyakim, na Sepɛna, na Yowa, pa tɔma Asilii yoolaa nyɔyɔ tɔ sɪ: Yɔyɔtɛna-tuyɔ Alaamee tɔm taa. Mpi tɔ, tɔ nukɪ. Taa yɔyɔtɛna-tuyɔ Yuta nsɛmlɛ na yɔlaa mpa pa wɛ icate kolɔŋa tɔɔ tɔ pá nu.

12 Ama yoolaa nyɔyɔ tɔ cɔwa sɪ: Pɛ taya mɛ na mɛ caa mɛ tike ke Asilii wulav tilaa sɪ, pá heeli tɔm tɛnɛ. Ama pɛ kɔpɛnna pa tɛna mpa pa caya kolɔŋa tɔɔ, na paa tɛ na pá tɔyɔ pa pɔntɔ na pá nyɔɔ pa hɛm tɔyɔ. 13 Ḿpɔ́yúle yoolaa nyɔyɔ tɔ sɛŋaa na í yɔyɔtɛna nɔyɔ sɔsaya ke Hepɔla tɔm taa sɪ: ɪ nu Asilii wulav sɔsɔ tɔm. 14 Asilii wulav yɔyɔtɛna sɪ: ɪ taa yeɛ na Isekiyasɔ tɔsɪ-mɛ. Mpi tɔ, ɪ kaa pɛsɪ na í waasɪ-mɛ. 15 Isekiyasɔ tɔsɔyɛ-mɛyɛ sɪ, í la Tacaa ke naani. Sɪ Isɔ ká waasɪ-mɛ, sɪ Asilii wulav kaa lɛɛki mɛ icate. 16 ɪ taa nuna Isekiyasɔ. Mpi tɔ, Asilii wulav ná caa kɛ sɪ, mɛ na-ɪ í ciiki na í ha-ɪ mɛ tɪ. Waatɔ inɔyɛ paa wei ɪ ka tɔyɔ tun wei pa yaa sɪ, lɛsɛŋ na fiki tɔ pɛ pee. Paa wei ɪ ká nyɔɔ ɪ lɔkɔ taa lɔm. 17 Halɛna má kɔɔ na má pɔna-mɛyɛ tetɔ nti tɔ wɛ ɪsu mɛ nyɛntɔ tɔ tɔ taa. Tetɔ nti tɔ taa wɛ tɔyɔnaya pee kɛ na sulɔm. Tɔ taa wɛ kutɔyɔv kɛ na lɛsɛŋ tun. 18 Mpu tɔ, Isekiyasɔ ɪ taa tɔsɪ-mɛyɛ yem na í tɔŋ sɪ: Tacaa ka waasɪ-mɛ. Piitimnaa tun ta pɛsɪ na í waasɪ ɪ yɔlaa ke Asilii wulav niŋ taa. 19 Hamatɔ na Alɔpatɔ na Sefafayim, pɛ acalɛɛ nyɔma tun mɛla isɛna? ɪ ta pɛsɪ na í taŋ Asilii wulav sɪ í taa lɛɛki Samalii icate. 20 Tetɔnaa mpe pa tɛna, pa taa nti tɔ tun yapa-tɔyɛ ma niŋ taa. Na Tacaa náa yakɪ Yosalem ke ma niŋ taa?

21 Ama yɔlaa mpe pa suma pa ta cɔ-ɪ paa tɔmɔyɔ kulɔmɔyɔ. Mpi tɔ, wulav Isekiyasɔ ka heelina-wɛ sɪ pá taa cɔ-ɪ. 22 Ilɛna Hilikiya pɛyalɔ Iliyakim, wei ɪ kɛ wulav tɔyaya nyɔyɔ tɔ tɔ, na takɛlasɔ ŋmaalɔ Sepɛna na sɪ sulɔ Asafi pɛyalɔ Yowa pa polo wulav Isekiyasɔ kin. Paa cɛla pa wontu kɛ, na laŋwakɛllɛ. Ḿpɔ́yú pa kɛesa wulav ke yoolaa nyɔyɔ tɔ kuyɔyɔtɔtɔ.

37

*Isekiyası yəğətəyəna İso kuyəğətətə teləsulv Isayii
(Awulaa II 19:1-7)*

¹ Waatv wei wulav Isekiyası nuwa pa təm nti İlena í cəli i wontu na laɲwakəlle, na í suu ləyaya wontu isu fələtənaa taka na í polo Tacaa təyaya taa. ² Tənaya i tila kawulaya təyaya nyuyv tv İliyakim, na takəlası ɲmaalu Sepəna, na kətəlaa taa səsə. Paa suuwa ləyaya wontu ké isu fələtənaa taka. İlena pá polo Aməti pəyalv Isayii, İso kuyəğətətə teləsulv kin, ³ na pá heeli-i si: Laɲwakəlle na ɲkraɲuyv həm na fəele kuyaku ke saɲa ké. Tə wee ké isu alaa mpa pa caaki ləlvuyv, ile toma fei si pá ləli tə. ⁴ İsəntə ntanyi nyá İso Tacaa ta laɲ nuw ke kutuyv ɲku, Asilii wulav tilina i pəyalv Lapəsakee na í tvv İso weesuɲu tv tə. Ntanyi Tacaa nyá İso ká hə i ɲkraɲuyv ke i kuyəğətətə tə. Mpu tə, sələməna yəlaa mpa pa kaasaa tə pa tə.

⁵ Mpuɲv wulav Isekiyası tillaa mpe pa pola Isayii kin. ⁶ Ntena Isayii cə-we si: İ polo í heeli mə caa wulav si, Tacaa toma si taa nyana kutuyv ɲku Asilii wulav tila i yoolaa nyuyv nyəma na pá kəə pá tvv-m tə. ⁷ Tacaa si: Maa yeke na Asilii wulav nu təm natəli. Pu tv i taa na í məli i tetv taa, İlena pá kv-i təna.

*Asilii wulav nyaasuyv kvfam
(Awulaa II 19:8-13)*

⁸ Mpuɲv Asilii yoolaa nyuyv tv Lapəsakee nuwa si, wulav kəla Lakisi na í tii Lipina tə. İlena í polo təna na í mayana-i. ⁹ Mpuɲv pa heela Asilii wulav ke təm si: İtiyopii wulav Tilaka polaa si i yookina-i. Asilii wulav nu mpu, İlena í tili si pá heeli Yuta wulav Isekiyası si: ¹⁰ İsu n tvyv İso ké naani si, ma kaa ləeki Yosalem icatə tə, n tvsa nyá təyi. ¹¹ Nyá mayamaya n nuwa isəna Asilii awulaa lapəna tetvnaa təna na pá wakəli-ti təkpataa tə. İlena nyaa tseləyi si nyá tike n ka fitina na? ¹² Ma cəsənaa wakəla Kosəɲ na Haləɲ na Lesəfi pə acaləe na İteni nyəma icatə nte tə we Telasaa tetv taa tə. Piitimnaa mpe pa tvv ta pəsi na í kenti pa acaləe tə se. ¹³ Hamati, na Aləpatı, na Layii, na Səfafayim, na Həna, na Afa pə acaləe awulaa we le?

*Isekiyası sələməyi İso
(Awulaa II 19:14-19)*

¹⁴ Mpuɲv Isekiyası mv takəlaya ɲka Asilii tillaa kənaa tə na í kala. İlena í kpa Tacaa təyaya taa, na í huli-təyi Tacaa. ¹⁵ Pə waali ké i sələmaa si:

¹⁶ Hai Pə təna pə tv Tacaa, İseyeli İso, nyá wei n caya isətəa taɲlaa tə tə, nyá tike n kəna tetv kawulası təna İso. Nyá lapəna isətənyv na tetv. ¹⁷ Hai, Tacaa ke ɲkraɲə na ɲ nu. Tacaa kuli nyá isə na ɲ na. Nu kutuyv ɲku Senakelipi tillaa tvvki İso weesuɲu tv nyá tə. ¹⁸ Tacaa, tampana yaa, Asilii awulaa kpiisa piitimnaa ləlaa, na pá wakəli pa tetv. ¹⁹ Haləna pá wə pələ pa tvv kulalaɲ ke kəkə, na pá wakəli-i. Mpi tə, i ké taasi na pəe nna yəlaa niɲ saakaa təyə. ²⁰ Hai, Tacaa İso, ya-tuyv Senakelipi niɲ taa. Tetv təna kawulası í nyi si nyá tike ntə Tacaa.

*Isayii teləsəyi Tacaa kvəcətəv ke Isekiyası
(Awulaa II 19:20-34)*

²¹ Mpuɲvle Aməti pəyalv Isayii tilaa, na pá heeli wulav Isekiyası si, İseyeli İso Tacaa yəğətəa si: Ma nuwa sələmuyv ɲku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm tə. ²² Halı Tacaa yəğətə Senakelipi si:

Yosalem icatə kəpante ɲté tə footiyi-ɲ ké na tə woniyi-ɲ
na tə sələyi-ɲ kasəlası.

²³ Halı İseyeli naɲɲ tv ke n kulina nəyə
na ɲ tvv na ɲ sayatı?

Na ɲ nyənəyi-m na kalampaani?

²⁴ Nyá təmlə nyəma nəyə ke n tvvna-m.

Haləna ɲ tə si yooou kəkənaa katatəlaya tə ké
n pəsaa na ɲ kpa pəɲ nyəɲ taa.

Na n̄ tala Lipan̄ ɪcatɛ heele taa.
 Na n̄ seti ɪ tuŋ kɔpamp̄an̄ sɔsɔŋ,
 na n̄ kpa na n̄ tala comcom nɔɔ taa,
 kɛ hɔtu sɔsɔntu tɛɛ.

²⁵ Si nyá hula lɔkɔnaa na n̄ nyɔɔ pa lum.

Pɔyele n ká feli nɔhɔle kɛ
 Icipiti pusi tɔna tɔɔ na sí nyɔɔ.

²⁶ Senakelipi n ta nu taa si má tayanəna
 na má su n̄p̄yó hatoo lɔŋtaa?

Nɔnɔ kɛle ma yelaa si pə yoosi
 Uena Senakelipi náá pəsəyi koloosi acalɛɛ kɛ ncaa.

²⁷ A taa yɔlaa kɛ acamaa kɛ,
 sɔɔntu kpa-wɛ na pə liyiti-wɛ.
 Pa wɛ kɛ ɪsu taale nyutu kɔlɛkɔlɛkɔtu.
 Yaa nti pa tuuwa kutulun̄ tɔɔ na wɔlaya ku-ti,
 na tɔ ta putu tɔ.

²⁸ Ma nyəma-ŋ kɛ,
 paa n caɔaa, yaa n sɔvki yaa n luki.
 Pɔyele ma nyəma saa wei nyá taa kraakəna-m tɔ.

²⁹ Nyá taa kraakəna-m,
 ma nuwa nyá kalampaan̄ tɔm.
 Pə tɔɔ kɛ maa tu-ŋ muna kukuule.
 Maa tu-ŋ ma kraɔanɔkpasɪ kɛ nyá nɔɔ taa.
 Uena má mɔlɔna-ŋ na mpaav̄ ŋku n kɔmnaa tɔ.

³⁰ Ye pə kaasa Isekiyasɪ nyá, tənɛ ɪni tɔ la-ŋ ɪsu kɔhulɔm. Pəntɔ na pəntɔ alɛɛla kɛ í ká tɔɔ.
 Uena pənaya tooso nyənka í hala na í ku na í sɔ tuŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ na í tɔɔ pə
 kɔlɔlɔm. ³¹ Mpa pu kaasi Yuta kɔkɔle taa tɔ, paa wɛɛ kɛ ɪsu tɔɔv̄ kanɔv̄ lila kɛ teu na kú lɔl
 pee tɔ. ³² Mpi tɔ, yɔlaa kakaasaya ká luna Yosalem. Mpa pə sɔɔwa tɔ paa luna Siyɔŋ pɔv̄ taa.

Isəna Pə tɔna pə tu Tacaa ká la ɪ sɔlɔv̄ sɔsɔŋku taa tɔɔle. ³³ Pə tɔɔ kɛ Tacaa yɔɔtəyi Asilii
 wulav̄ si: N kaa pəsɪ na n̄ sɔv̄ ɪcatɛ nte tɔ taa. Nyá tətɔlaa taa nɔɔlɔ kaa tɔ nyəmlɛ kɛ tɔ taa.
 Yaa í kenti ɪ tɔɔ kɛ kɔlɔv̄ na í kɔtəna-tɛ. Pɔyele ɪ kaa lo hapəle taka kɛ ɪcatɛ nte tɔ kin̄. ³⁴ ɪ
 mpaav̄ kɔkɔmɔv̄ kɛ ɪ ká tɔŋ na í mɔlɔna ɪ waali. ɪ kaa tasa ɪcatɛ taa kɛ sɔv̄. Tacaa má ma
 yɔɔtəna mpv̄. ³⁵ Tacaa si: Maa kenti ɪcatɛ tənɛ tɔ tɔɔ kɛ. Maa waasi-tɛɔ ma na ma tɔmlɛ tu
 Tafiiti pa tɔɔ.

Asilii nyəma tɛv̄ na Senakelipi sɔm *(Awulaa II 19:35-37)*

³⁶ M̄p̄yó Tacaa ɪsɔtaa tillu tiiwa Asilii yoolaa tɔsikile kɛ ahoo an̄. Uena í ku yoolaa iyisi
 nunɔwa na nunaasa na kakpasɪ (185000). Tɛv̄ fema na mpa pə kaasaa tɔ pá kɔli, ɪlena pá
 mayana si sɔtaa suwa tɔsikile. ³⁷ Tənayaɛ Asilii wulav̄ Senakelipi kɔpɛsa ɪ tɔsikile na ɪ mɔli
 Ninifi ɪcatɛ taa na í caɔa tɔna. ³⁸ M̄p̄yó kuyaku nakɔli ɪ sɔv̄ ɪ tɔv̄ Nisəlɔki kutuluyɔ taa na í
 tɔŋa-kɔv̄ lunuyɔ. Uena ɪ pəyalaa Atɔlamɛlɛki na Salesɛɛ pa ku-ɪ na layatɛ na pá se na pá polo
 Alalaa tɛtu taa. Ntɛna ɪ pəyalɔ lɛlɔ Asahatɔŋ náá lɛɛti ɪ lonte taa.

38

Isekiyasɪ kv̄təŋ na ɪ waav̄ *(Awulaa II 20:1-11)*

¹ M̄p̄yó wɔsasi kpa wulav̄ Isekiyasɪ kɛ waatu ɪni ɪ taa si ɪ sɔki. Uena ɪsɔ kuyɔɔtɔtu tɛlɔsulɔ
 Isayii polo ɪ kin̄ na ɪ heeli-ɪ si: Tacaa tɔma si, ye nyá taa wɛ nti n heeli nyá tɔyaya nyəma.
 Mpi tɔ, n ká si kɛ n kaa kɔli.

² Ntɛna wulav kɛɛsi ɛɛ na kolunja tɔɔ na í sɛlɛmɪ Tacaa kɛ sɛlɛmɔyɔv kɔnɛ si: ³ Hai, Tacaa, ma kpa nyá yule. Tɔɔsi si ma tɔma teu na lotu kɔlɔmtɔ na má lá mpi pə wɛ-ɲ teu tɔ. I tɛma mpɔ ulɛna í wii təkɔɔ na í pəli ɛsɛlɔm.

⁴ Pə waali kɛ Tacaa heela Isayii ⁵ si í tɛlɛsi wulav Isekiyasɪ si: Maya nyá cɔsɔ Tafiti Isɔ Tacaa. Ma nuwa nyá kɔsɛlɛmɔtɔ na má ná nyá ɛsɛlɔm. Iɛ maa sɔɔsi-ɲ weesuyɔv pusi kɛ naanɔwa na kakpasɪ. ⁶ Maa ya nyá na ɛcatɛ tɛnɛyɛ Asilii wulav niɲ taa. Maa kenti tɔ tɔɔ*fa*. ^a kɔkalɔtɔ 21-22 kɛ kɔkalɔtɔ 6 waali si, pə wɛɛ ɛsu pa kɛɛsuyɔv Awulaa II 20:1-11 taa tɔ.

⁷ Yaasi wei Tacaa ka hɔlɛna-ɲ si ɪ ká la ɛsu ɪ suw tɔyɔlɛ si, ⁸ ɪ ká yeɛ na ɛsɔtom waaci mɛli waali waalɔyɪ cacaaɪ naanɔwa. Ulɛna tampana, ɛsɔtom mɛli waali waalɔyɪ timpɪ tɔɔ pu lunaa tɔyɔ cacaaɪ naanɔwa.

Isekiyasɪ kawəyaya kɛ ɪ kvɔtɔɲ waali

⁹ Waatu wei pə wuwa wulav Isekiyasɪ na pə tɛmɪ-ɪ na í má kawəyaya ɲka tɔyɔlɔ:

¹⁰ Ma huɔkaya si pu kɔɔli-m kɛ na tɔɲ.

Ma huɔkaya si maa si na hɛlɛm na nɔyɔ.

Pə wɛɛ si má tɛɛ.

Maa tɔɲna sɛm nɔnɔɔsi.

Pə pɛma-m ma pusi kɔkaasasi.

¹¹ Ma huɔkaya si ma kaa tasa Tacaa kɛ nau

kɛ weesuyɔv nyɔma tɛtɔ taa.

Ma kaa tasa yɔlɔ nɔyɔlɔyɔv nau kɛ

antulinya yɔlaa taa.

¹² Pə lɛsa ma weesuyɔv na pə pona poolun

ɛsu tiikilu cokɛle.

Pə tama ma weesuyɔv tomle.

Pə kpila ma weesuyɔv kɛ ɛsu pɛlɔlɔ sɛtɔyɔv

sayaɔa kɔɔɲkɔɔntɔ na í kpili-ɪ tɔ.

Pu taanɔyɪ tɔ, n tɛma ma tɔm.

¹³ Pu nyaalɔyɪ tɔ sɛm kpiisa-m.

Tacaa n yɔka ma muwa kɛ ɛsu tɔyɔlaya.

Pu taanɔyɪ tɔ, Tacaa n tɛma ma tɔm.

¹⁴ Ma wiikaya kɛ ɛsu kacayalɔfəyaya

lakɔyɔv na ká cɔɔki ɛsɔtaa tɔ.

Ma mɛlɔyɪ ɛsu alukuku,

na má tekɪyɪ ɛsɔtaa kɛ pɛtɔtɔle.

Hai, Tacaa, pə nu-m kɛ, waasi-m.

¹⁵ Suweyɛ ma tasɔyɪ yɔyɔtɔyɔv tɔtɔ?

Tacaa yɔyɔtɔna-m.

Nyá mayamaya n lakɛna.

Maa tɔna tɛpasuyɔv kɛ ma weesuyɔv tɛna

taa kɛ ma wahala tɔɔ.

¹⁶ Tacaa, nyá kɔpantɔnaa tɔɔ kɛ

yɔlɔ wɛna weesuyɔv.

Tɔ tɔɔ kɛ ma feesiyɪ tɔtɔ.

N ká mɛlɛna-m ɛsu ma wule taa,

n ká yeɛ na má wɛɛna weesuyɔv.

¹⁷ Ma lanwakɛlle pɛsɛna nteyɛ hɛɛsuyɔv.

Nyá sɔɔlɛna na ɲ lɛsi-m sɛm pɔbɔyɔ taa.

Ulɛna ɲ lɔ ma ɛsayaɔtɔ tɛna na waali.

¹⁸ Mpi tɔ, pə taya atɛtɔle taa nyɔma sanɲa-ɲ.

^a 38:6 Piipili wei pa yaakɛna nasaala taa si fɛlanɲɛɛ kuulan tɔ í tɔwa

Pəyele pə taya səm ká taləna-η.
 Mpa pa tiiwa pəlaav taa tə paa tɛɛləyi nyá kɔpantu.
¹⁹ Weesuɣu nyóma tike pəsəyəna na pá sa-η,
 ɪsu maya saŋa ɪsəntə.
 Cɛcɛ hɔləyənə ɪ piya ke kɔpantu.
²⁰ Tacaa yapa-m ké.
 Tu ma tá cəməŋ ke nyá təyaya taa na í wii teu.
 Haləna tá weesiŋ tənaya.
²¹ Ḿpɔ́yú Isayii təma si:
 ɪ naŋ tɔyɔ ŋku pa yaa si fiki tə kɔ pee
 na í taa Isekiyasí hiŋ taa na pə waa-ɪ.
²² Ntəna Isekiyasí si:
 Yaasi wei ké Tacaa n ká hɔləna-m si,
 maa kpa nyá təyaya taa?

39

*Papiloni wulav kəntɛ ke Isekiyasí tɛ
 (Awulaa II 20:12-19)*

¹ Waatu kɔlɔm ɪnɪ ɪ taa ké Papiloni wulav wei pa yaa si, Melotaki-Palataŋ, na ɪ caa si Palataŋ tə, ɪ tilina Isekiyasí ke kɔcəɔv na takəlaya. Mpi tə, ɪ ka nuwa ɪ wɔsasi na ɪ alaafəya hikuyɔ təm ké. ² Ḿpɔ́yú Isekiyasí lanjɛ hɔlɔma səsəm. ɪlɛna í hólí Papiloni tillaa mpeye ɪ wɛnəv tete. Paa liyitee, paa wɔla, na tulaalɔnaa na nim səsɔŋ nyəm. ɪ hulə-wɛ tətəyɔ ɪ yooɔ wontu təna. Na pə təna mpi pu wɛ ɪ wɛnəv təsule tə. Isekiyasí tá ŋmɛsɪ-wɛyɛ pulɔpɔyɔ ɪ kawulaya təyaya taa.

³ Mpuɣule ɪsə kuyəyətɔtɔ teləsɔlv Isayii pola wulav Isekiyasí kin ke pə waadɪ. ɪlɛna í pəɔsɪ-ɪ si: Suwɛyɛ yəlaa mpe pa heela-η? Leyɛ pa tu lunaa? Ntəna Isekiyasí si: Hatoo Papiloni tɛtɔ ke pa lunaa. ⁴ ɪlɛna Isayii tasa-ɪ pəɔsɔyɔ si: Pepeye pa nawa nyá kawulaya təyaya taa? Isekiyasí si: Ma kawulaya təyaya taa nyəm tənaya pa nawa. Ma ta ŋmɛsɪ-wɛyɛ ma kpancoou nakɔli.

⁵ Ntəna Isayii tə Isekiyasí si: Nu Pə təna pə tɔ Tacaa kuyəyətɔtɔ. ⁶ Nyənɪ kuyɛɛŋ kəŋ wei ɪ taa Papiloni nyóma ká kuu pə təna mpi nyá caanaa kaawa na pə wɛ nyá kawulaya təyaya taa ɪsəntə tə na pá kpeena. Pə kaa kaasi pulɔ. Tacaa yəyətəna mpɔ. ⁷ Paa kpaɣa nyá pəyalaa kɔlɔlaa. Paa pəsi-wɛyɛ kataasi. Paa su-wɛyɛ Papiloni kawulaya taa.

⁸ Mpuɣule Isekiyasí cəwa Isayii si: Tacaa təm nti tə wɛ teu ké. Mpi tə, ɪ mayasaya ɪ taa ke si: Ma na ma yəlaa tu cayana hɛɛsɔyɔ ke ma pəɔle taa.

**HɔYɔLɔYɔ NAALɛ NYɛNKU
 ɪSɛYɛLɪ NYɛMA LANHɛSɛLɛ**

40

Iseyelɪ nyóma waasɔyɔ təm kpaalɔyɔ

¹ Ḿpɔ́yú Tacaa yəyətə ɪ yəlaa si:
 ɪ puɣusi ma yəlaa í puɣusi ma yəlaa.
² ɪ yəyətəna Yosalem.
 ɪ makɪ kapusi si nyá wahala təma tɛma.
 Pəcɔ pa husa nyá ɪsayatɔ.
 Tacaa fɛla-η nyá ɪsayatɔ fəɔtə ke təm naale.

³ Nəyɔlv kiisiyina si:
 ɪ tayanɪ Tacaa ke mpaav.

I teti tá Isə ké mpaav ke wɔlaya tetu taa.
 I tú tá Isə ké hapəle.
 4 I yəki pəwə na pulasi təna.
 I suuli teteka təna.
 Tontona na kɔtaalomɪŋ í pəsi tetu kuhəntətu.
 Timpi pə kɔlaa tə pə pəsi teteka səsəwəna.
 5 Ue pu keeli Tacaa teeli təw.
 Yəlaa təna ká na-ı.
 Mpi tə, Tacaa nəwə yəwətəna.

6 M'pɔwə nəwə kalı ka yəwətəna sı:
 Kiisi.
 Ntəna nəwə ləŋka cə sı:
 Ma kiisi suwe?
 Kiisi sı:
 Yəlaa təna wee ké ısu nyutu.
 Na pa teu ısu taale taa hetu.
 7 Tacaa heelim í mara,
 nyutu wɔləyi ké, na hetu tó.
 Tampana təw, yəlaa wee ké ısu nyutu.
 8 Nyuləwə wɔləyi, hetəwə lontiliyi.
 Ama ta Isə kuyəwətətu ná we tam təw ké.

Təm kɔpantv

9 Yosalem yəlaa mpa me
 í kraaləyi təm kɔpantv tə.
 I kra pɔwə kɔkɔləwə təw.
 Siyən nyəma í kiisina toma.
 Təm kɔpantv kraallaa me,
 I kiisi ı taa nyá.
 I kraalı Yuta acaləe sı:
 I nyəni, mə Isə kəŋna nté.
 10 I nyəni Tacaa Isə kəŋna nté na toma,
 Tacaa toŋ tu-ı səsəwəntv.
 Tacaa na ı kasəe sı ké.
 Na ı təmlə kɔlələwə we ı nəwə təw.
 11 Tacaa wee ké ısu tiikilu,
 ı ká tiiki ı kaləkəŋ.
 I ká kreyeli ıwee sı ke ı niŋ taa,
 na í krekı-səyi ı təw.
 Tacaa ká tiiki heeŋ totonaa
 mpa pa wəna piya tə təpamm.

Pə təna pə tv səsəwəntv na ı ləmayasəe

12 Awe mayasəna tenku ləm ke ı ntantaku taa?
 Awe mayasa ıwətəwəwə wəŋ na ı ntaŋtaku?
 Awe mayasa atə tetu ke ıŋməsav na í ŋmaya?
 Awe mayasa pəwə na pulasi ke sanəya təw?

13 Awe mayasa Tacaa Feesuyu?
 Awe tasəna-ı layatv?
 Yaa awe seyesəna-ı?

14 Tacaa na awe pa cəyana na pɔntv seyesı-ı?

Yaa awe hvləna-ı tampana mpaav?

Awe tu Isə ke ləmayasεε,

na í hvlı-ı nyəm mpaav?

15 Nyəni, piitimnaa wε Tacaa ké isı ləm lukuyv
kpekiti taa na pə tosi tə.

Yaa isı kanyəŋa pile ke sanəya təə.

Tətənaa mpa ləm cəənaa tə,

pεle pa wε ké isı mvsuyv kuluyv tə.

16 Lipaŋ hətuyv taa taası u takı

kətaya təlate təə kəkə tayanuyv.

Kv taa taale wontu payale ta tala sı

pa lana-təyi kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə.

17 Piitimnaa təna ké kpeεε ke Tacaa isentaa ké.

Pə ta ke-ı pvluyv nəyəl.

Isə fεina saala

18 Aweye í caa í keesəna Isə?

Yaa pepe leesuyv ke í ká lu ı lonte?

19 Koolu lukina tuyv,

ıləna wulanaa latv náá waası-kuyv wula.

Ulena ı tu-kuyv liyitee nyəyətə alukpalisi sı pə la kacəka.

20 Konyəntv wei ı kaa pəsi na í hiki mpv tə,

taakukulaya ŋka pukası u pəsəyi təyə ı caaki.

Ulena í ná saakvlv kupaŋ na í saaki-ı

leesuyv ŋku ku ciyitiyi tə.

21 Mε í taa nyı-tı taa, yaa í taa nu-tı?

Pa taa hvlı-mεyε-təyi hatoo kancaalaya?

ı taa cəkəna tətə kite təm?

22 Isə caya hatoo tətə nyuyv taa,

na tə taa yəlaa náá wε isı cələŋ.

ı pəwa isətənyuyv ké isı puyv fεfεfε.

ı hεta-kuyv isı ı cokəle sı ı lakı ı təcayale.

23 Inı ı pəsəyəna atε awulumpiya ke yem.

Isə pəsəyi antulinya hvləaa ke kpeεε.

24 Mpi sı paa səki-wε na pá tuu-wε tə.

Mpi sı paa nyəkı na pá kaŋ lila ke tətə taa tə

Tacaa tεma pa təə ké heelim wosuyv na pá wvlı.

Na pə kuu-wε isı kacuculaya kpaκuyv nyuliya tə.

25 Mpyúyú Isə Nanŋtv yəyətəa sı:

Aweye í keesəyənə-m,

na má na-ı tə nəyəsı?

26 ı kraası isε na í nyəni isətvlŋası.

Awe lapənə-sı?

Wei ı lakı na sı kpekəle təna təŋ teitei təyə.

ı yaaki paa ŋkaya ka hətε,

na ı təŋ səsəŋ na ı toma səsəna,

nakəli kaa laŋəyi.

Toma kvfana hav ke acamaa

27 Eε, Yakəpv, pepe təə ké n yəyətəyi mpv?

Isεyeli pepe təə ké n təŋ sı:

Tacaa ta nyi mpi pu mayana-m tɔ?
 Aaiyee si:
 Ma Iso u laki pulv si í seena ma tɔɔ.
 28 N ta cekɛna taa?
 N ta nu-ti si Tacaa Iso keɛ tam tɔɔ tu?
 Iso lapɛna tetv tɛnasɪ tɛna.
 Pu caamɛyi Iso, pɛcɔ u kaaki.
 Pɛyele Iso nyɛm fɛi cekɛnav.
 29 Iso haaki tonj ke mpa pa kawa tɔ.
 Tacaa sɔsɔyi apalɔtv ke mpa pɛ nuwa tɔ.
 30 Ifepiya kaaki na pa toma tɛj.
 Mpa pa kiiwa teu tɔ pa hotiyi.
 31 Ama mpa pa ha pa tɛyi Tacaa tɔ,
 pa toma sɔsɔyi kɛ.
 Pa kulɛyi kɛ isu hekɛlenaa.
 Pa kprakɛyi asewa paa kaaki.
 Pa tonj kɛ pu nukɪ-wɛ.

41

Pɛ wɛɛ si lɛyɛli nyɛma í tv Tacaa ke naani

1 Mɔpɔyɔ Tacaa yɔyɔtaa si:
 Tetv nti lɔm cɔɔnaa tɔ,
 na lɔm nɔyɔ hɔyɔlɛj nyɛma.
 I su na í ke njkraɛj na í nu ma tɔm.
 Yɛlaa poolɔj nyɛma mɛ, í tɔyɔ apalɔtv.
 I krɛtɛna na í yɔyɔti.
 Tɛ krɛnti na tɛ polo huɛɛ.
 2 Mɔ lɛsɛna ilim tɛlɔlɛ tɔɔ kɛ wei
 i tɔki akaitv ke paa timpɪ í puki tɔ.
 Mɔ tɔna i niɛj taa kɛ piitimnaa,
 mɔ tisina awulaa tɛfɛ.
 Ma layate pɛsa yɛlaa ke mɔsɔyɔ,
 na ma nyɛmɔ nɔ́a yasi-wɛ isu
 heelim kprakɔyɔ nyuɔtv tɔ.
 3 Ma tv pa waali,
 ma faya pa hekɔ taa, pulv ta tokina-m.
 Mpaav njku ma ta tɛnta tɔyɔ ma kpaɛaa.
 4 Awe lapɛna mpv inɪ?
 Awe yelina na pɛ kɔɔ?
 Awe yaana lɔlɔj yɛlaa ke hatoo
 kancaalaya si pɔ hiki weesuyɔ?
 Tacaa mɔ wei ma kɛ kancaalaya tv tɔyɔ.
 Pɛcɔ maa wɛɛ waali nyɛma waali tɔtɔ.
 5 Tetv nti lɔm cɔɔnaa tɔ pɛ nyɛma na
 lɔm nɔyɔ hɔyɔlɛj nyɛma nawa mpi ma lapa
 tɔ na sɔyɔntv kra-wɛ.
 Antulinya tɛnasɪ nyɛma seliyi.
 Pa krɛtɛyɛna na pɔ kɔj.
 6 Pa sɛjna tɛma,
 paa wei i heeliyi i tɔyɔntɛɛ si: Kaasi nyɔ́ ti.
 7 Tunj lutu ná tasɛyi apalɔtv ke wɔlanaa paasɛnlɔ.

Sotulu ná səhna sətə təə matu.
 I yəgətəgi nyəgətə tamsuyə təm
 si pə ké təmle kupante ke,
 na i kan ləesuyə na nyəmə si ku taa ciyiti.

Nəənəə taa la səgəntə

⁸ Mprugú Tacaa yəgətəa si:
 Ye nyá ɔle ma təmle tu lseyeli.
 Yakəpə nyá wei ma ləsa
 ma taapalu Apələham ləlyə taa tə.
⁹ Nyá wei ma pola tətə tənaya təə na má pəkə tə.
 Ma yaa-ŋ hatoo kateŋa tənasi təə.
 Nyaya maa heela si n ké ma təmle tu.
 Má ləsəna-ŋ, ma kaa ləŋ.
¹⁰ Səgəntə í taa kra-ŋ, ma we nyá waaləgi.
 Taa nəgəsi, maɣale nyá ləə.
 Maa ha-ŋ apalətu.
 Maa kəə na ma waasi-ŋ.
 Maa te-ŋ na ma toŋ səsəəŋ.
¹¹ Mpa pa mu-ŋ na rááná tə,
 pu liyiti-we na fəele təgə-we.
 Pu pasa nyá kolontunaa na pá pəsi kpete.
¹² Mpa pa kulaya nyá təə na pá pəkəgi-ŋ na yoou tə.
 Pu kriisi pa tənə na pá pəsi kpete.
 N ka pəkə-we n kaa na-we.
¹³ Mpi tə, maɣale nyá ləə Tacaa.
 Ma haakəna-ŋ toŋ. Ma heeliyi-ŋ si:
 Taa nyá. Maa kəə má waasi-ŋ.

Ma kəŋ nyá waasuyə

¹⁴ Yakəpə atantaaliya nyá,
 lseyeliya nyá, taa nyá.
 Maya Tacaa ləə ma yəgətəgəna.
 Ma ké lseyeli nyəma Nəŋŋ tu.
 Maɣale wei i waasəgi-ŋ tə.
¹⁵ Maa pəsi-ŋ kpeŋkpeluyə kufaluyə ŋku pa
 makəna təgənaya na ku təə na nyəmə tə.
 N ká yəki pəəŋ, na ŋ nəŋi-i.
 N ká pəsi pulasi isu ləətu.
¹⁶ N ká fala-we na heelim kraɣa,
 kacuculaya ká yasi-we.
 Uena nyáá yəələna Tacaa,
 na nyáá hiki nyá teeli ke lseyeli Nəŋŋ tu təə.

Wɔlɔɣa tətə pəsəgi kacəka tətə

¹⁷ Mprugú Tacaa tasaa si:
 Wahala nyəma, na konyəntunaa,
 í pəkəgi ləm u naaki,
 ɔlena mə luuŋ tɛɛ wɔli.
 Ue maɣa Tacaa maa cə-me.
 Maya lseyeli ləə,
 ma kaa lə-me.

18 Maa yele na pusi səsəənsi kpe pulasi təə.

Maa tɔli lum sɛɛlaa kɛ tɛtɛka taa.

Maa pəsi wɔlaya tɛtɔ kɛ lulɛ,
na lum kpeɲ tɛtɔ kɔwɔlɔtɔ taa.

19 Maa tuu wɔlaya tɛtɔ taa kɛ,

tɔɲ tɔɲ nyəɲ wei pa yaa si:

Sɛɛtəli na akasiya na miili na olifi tə.

Maa yele na tɔɲ tɔɲ nyəɲ wei pa yaa si:

Sipələsi na pɛɲ na puwi tə í nyə timpi tɛv fɛi tə.

20 ɛɛna yɛlaa təna ná na pá cɛkəna.

Paa welisi na pá nu pə taa si,

Tacaa niɲ lapəna yaasinaa mpe.

Isɛyeli Isə Naɲɲ tɔ má má ɲmana-wɛ.

Isə kɔla tɔɲ təə

21 Mɔ́pɔ́yú Isɛyeli nyə́ma wulaw Tacaa yəɲɔtaa si:

Piitimnaa tɔɲ mɛ í yaa-m nənəɲə.

Í yəɲɔti mə təm.

22 Í kəna-ti, í heeli-tɔyɔ mpi pu tɛ na pə kəə tə.

Hatoo tə, pepe təm kɛ tɔɲ mɛ í tɛma yəɲɔtɔyɔ si pu kəə?

Í heeli-tɔ na tə fɛɲ pə taa na tə ná pə yoosuyɔ.

Yaa í heeli-tɔyɔ mpi pu tɛ na pə kəə tə.

23 Í yəɲɔti mpi pu təkəna lapɔ tə pə təm.

ɛɛna tə nyi si í kɛ tɔɲ.

Í la kɔpantɔ yaa isayato natəli.

ɛɛna tə kuli isɛ na tə kɛnti na tə na-ti.

24 Mə wɛ kɛtɛ kɛ, na mə kɔlapələ kɛ kɛtɛ.

Yɛ yɔlɔ í ləsa-mɛ pə kɛ acaalətɔ kɛ.

25 Ma ləsa yɔlɔ na ilim ntəɲəɲ, í kəɲna ntɛ.

Pa yaa í hətɛ na ilim təlulɛ təə.

Í yaana ntɛyɛ ma hətɛ.

Í fɛləɲi nyɔyɔ nyə́ma kɛ isɔ afəla.

Yaa isɔ tiisi ɲmalɔ fɛlɔyɔ cɔyɔ tə.

26 Awe yəɲɔtəna-təɲi hatoo kancaalaya na tə nyi-ti,

na tə tisi si tampana?

Aai nəɲɔlɔ ta kpaali-ti,

nəɲɔlɔ ta yele na tə nu.

Nəɲɔlɔ ta nu təm nti tə luna mə kiɲ tə.

27 Má caaləna Siyəɲ kɛ təm heeluyɔ.

Í naa-ti, ɛ naa-ti.

Ma tila Yosalem kɛ tillu.

Wei í kəna Laapaali kɔpəɲ tə.

28 Ma nyəna tɔɲ ɲni.

Ma ta na í taa ɲku ku kpaali təm tə.

Yaa ɲku ku cə ma kɔpəəsɔtɔ tə.

29 Pa təna pa wɛ yem kɛ,

na pa təma kɛ kɛtɛ.

Pa tɔɲ kɛ heelim na í wɛ kɛtɛ.

¹ Μρύγύ Tacaa tasaa si:
 Ma tæmlɛ tu ntɔ, ma paasəna-ŋ kɛ.
 Nyaga ma ləsaa na ma ləsaya suɔwa.
 Ma feesuɣu wɛ nyá tɔɔ kɛ.
 Nyaa kpaaləna piitimnaa kɛ siɣisuɣu tɔm.
² Nyá nɔɣɔ kaa kuli, yaa ń má kapuka.
 N kaa yɔɣɔti natələyi patəma taa.
³ N kaa teesi puɣutuɣu kɛ səsəncanɔa kɔpɛlaya.
 Pəyele n kaa teesi kəkɔ ŋka ka fiɣinaa tɔ.
 N ká tɔŋ tampana kɛ na ń yɔɣɔti siɣisuɣu tɔm.
⁴ Ye n ta tɛ siɣisuɣu suɔ
 kɛ tɛtu tɔɔ n kaa yele.
 N ká la mρύγύ haləna
 tɛtu nti lɔm cəɔnaa tɔ,
 na tɛŋkunaa nɔɔsi acalɛɛ nyuləyi nyá kiin.

Piitimnaa kəkɔ ŋka pa naana tɔ

⁵ Μρύγύ Isɔ Tacaa wei i lapɔ isətənuɣu na í pɔ,
 na í la tɛtu na tɔ taa kɔlɔlɔm təna,
 na í ha tɔ taa nyəm tənaya weesiŋ na pɔ feesiɣi tɔ,
 i heela yɔlɔ wei i ləsaa tɔ si:
⁶ Tacaa má má ləsəna-ŋ si ń tɔŋ siɣisuɣu.
 Ma təkəyi nyá nin taa na ma paasəna-ŋ,
 na ma na-ŋ na yəlaa tɔ pɛɛli nɔɣɔ.
 Na ń pəsi piitimnaa fətəla.
⁷ N ká kuli piitimnaa isɛ, na ń tɔli saləka nyəma.
 Na ń ləsi səkɛtuɣu tɛɛ nyəma kɛ tɔŋmelle taa.
⁸ Ma kɛ Tacaa kɛ, halɔ ma hətɛ nté.
 Ma kaa cɛla nɔɣɔlɔɣu ma teeli.
 Ma kaa cɛla ma nyɔɣu kɔlɔɣu kɛ tɔŋ kɔlalaan.
⁹ Kancaalaya nyəntu tɛma yoosuɣu.
 Ma kpaaləyi-mɛɣɛ kɔfatu tɔm na pɔcɔ tɔ kɔɔ.

Tacaa waasɔɣu

¹⁰ I yoo Tacaa kɛ yontu kɔfatu.
 I yoo i samtu yontu kɛ tɛtu tənasi tɔɔ.
 Tɛŋku tɔɔ cəɔlaa, na i taa nyəm təna.
 Tɛtɔnaa mpa lɔm cəɔnaa tɔ tɔ yəlaa
 na lɔm nɔɔsi acalɛɛ nyəma.
¹¹ Wɔlaya tɛtu na tɔ acalɛɛ səsəɔna yəlaa,
 Ketaa acalisi nyəma í kɔsi mə nɔɔsi.
 Mpa mɛ í wɛ pɔɔŋ nyɔɔŋ taa tɔ,
 í wilitina lanhɔlɔmlɛ.
¹² I tu Tacaa kɛ teeli.
 I kpaali i samtu kɛ tɛtu nti lɔm cəɔnaa tɔ tɔ taa.
¹³ Tacaa n luwaya isu aka.
 N tayanəyi nyá ti isu yoolu.
 Tacaa yaya apalɔkakiisaya təwarapa.
 N húləyi nyá kolontunaa kɛ nyá tɔŋ.

Mpi pə lapu pələ Tacaa tɔwa tɔ

¹⁴ Μρύγύ Tacaa yɔɣɔtaa si:

Hatoo tɔ, ma tɔka ma tɔɣi na mǎ suma.
 Ama pɛnente maa ma kapuka kɛ,
 ɪsu ahonto wei ɪ lɔlɔɣi tɔ.
 Ma mɔlɔɣi kɛ, na ma tisiɣi feesiŋ.
 15 Maa kpiisi pɔɔŋ na pulasi.
 Maa yele na pɔ tuŋ tɛna wɔli.
 Maa layasi pusi sɔsɔnsi.
 Maa la na pusi sɔsɔnsi pɛsi tetɔ nti lɔm cɔɔnaa tɔ.
 Maa la na luna nyɔɔ.
 16 Uena mǎ yele na yulɔmaa tɔ mpaav ɲku pa taa nyi tɔ.
 Na mǎ tɛŋna-weɣe mpaasi nsi pa taa cekɛna tɔ.
 Maa pɛsi sɔkpetuɣu ke nyaalɛm,
 na timpi tɔnte we katɛ tɔ pɔ hɛnti.
 Mpi maa la tɔɣɔle, ma kaa lɔ-we.
 17 Ama mpa pa ha pa tɔɣi tuŋ
 na pǎ heeliɣi leesɔŋ kusaakɛŋ na kulupɛŋ si:
 Mɛɣele tǎ ɪsɔnaa tɔ.
 Paa tuli tapɛŋ na fɛele.

Yɔlaa yulɔmaa na ntamaa

18 M'pɔɣɔ Tacaa tɔma si:
 Ntamaa ɪ nu.
 Yulɔmaa mɛ, ɪ nyɛni na ɪ nǎ.
 19 Aweɣele yulɔm?
 Ye pɔ taya ma tɔmlɛ tu.
 Aweɣele ntam?
 Ye pɔ taya ma tillu wei ma tilaa tɔ.
 Aweɣele yulɔm ɪsu wei ɪ hika hɛsuyɔ tɔ?
 Aweɣele ntam ɪsu ma tɔmlɛ tɔ?
 20 N nawa yaasinaa payale.
 Ama n ta la laakali.
 Pɔyele n kema ɲkraŋŋ ke teu.
 Ama n ta nu.
 21 Tacaa nyǎ siyisuyɔ tɔɔ kɛ n caawa si,
 n laki kusɛsutɔ ke sɔsɔntɔ na kɔpampantɔ.
 22 Paa na mpɔ, pɔ kpiisa yɔlaa mpe,
 pɔ kuu pa wontu.
 Pɔ kra-weɣe ɪsu katɔka ke kɔkramɛŋ pɔɔŋ taa.
 Pa kra-weɣe salɔka ke pa tɛŋmɛllɛnaa.
 Pa kuuki pa wontu nɔɣɔlɔ ta waasi-we.
 Pa lɛɛka-weɣe pa nyɛm.
 Pɔcɔ nɔɣɔlɔ fɛi si ɪ tɔ si pǎ fɛli-we.
 23 Mɔ taa awe kǎ kɛna ɲkraŋuyɔ na tɔmnaa mpe?
 Awe kǎ sɛŋ tɔkpi si ɪ kǎ tasa-tɔɣi nuw?
 24 Awe tɔ Yakɔpɔ kpiisilaa,
 na ɪsɛɣɛli ke wontu kuulaa?
 Pɔ taya Tacaa wei tɔ pɛntɛnaa tɔ?
 Pa ta sɔɔli si pǎ tɛŋ ɪ mpaan taa.
 Pɔyele pa ta nu ɪ kusɛsutɔ.
 25 Pɔ tɔɔ kɛ ɪ taa huuna ɪsɛɣɛli ke katatɔlaya.
 Uena yoo tii ɪ tɔɔ na ton ke paa pɛnɔɣɔ ɲka.

Isɛyeli ta pɛeki si í cekəna pɔlv.
 I ta yaa təm ntəyi pɔlvɔv ɪ taa.
 Ilena yoou náá kv-ɪ.

43

¹ Pəneɛte Tacaa yəɣətəyi si:
 Yakərv yəlaa me awe ηmag-a-me?
 Isɛyeli nyóma me awe ηma-me?
 I taa nyana pɔlv.
 Mpi tɔ, ma yapa-meɣe.
 Mə həla ke ma yaana-me.
 I ké ma nyóma ké.
² Ye í tesəyi lvm ma we mə waaləyi.
 Pusi kaa təɣə-me.
 Pəyele ye í təη kəkə taa ka kaa nyaga-me.
 Kəkə kaa kv-me.
³ Mpi tɔ, magale Tacaa mə Isə.
 Má kəna Isɛyeli nyóma Naηη tv.
 Wei ɪ waasəyi-me tɔ.
 Icipiti nyóma ke maa feli mə lonte.
 Maa layasəɣəna-meɣe Itiyopii na Sepa nyóma.
⁴ Mpi tɔ, í ke-m pɔlv səsəəm ké.
 Mə nyvɔv kulaa, na má səla-me.
 Ma celəyi apalaa ke mə lonte.
 Ma layasəɣəna yəlaa ke nyá weesuyv.
⁵ Ma we mə waalɪ ké, í taa nyá.
 Maa kəna mə lɔlvɔv nyóma na tev kite.
 Maa kəna-me na ilim tətɔle.
⁶ Maa heeli ilim ntəɣəη si: Kəna-we.
 Maa heeli ilim mpətəη si: Taa si-we.
 Kəna ma piya na pooluη.
 Ləsi ma pɛelaa na tetv tənasi na í kəna.
⁷ Pa təna mpa pa yaakəna ma həte,
 na ma ηma-weɣe ma teeli təɔ tɔ.
 Má lapəna-we.

Meɣele Tacaa aseeta nyóma

⁸ I yele na ma yəlaa lu.
 Pa ké yulvmaa ké, pəyele pa wena ɪse.
 Pa ké ntamaa ké pəyele pa wena ηkraηη.
⁹ Piitimnaa təna í kpeyeli, yəlaa í koti.
 Mə taa awe kraala təmnaa mpe?
 Mpa pa heelina-tvɔv kancaalaya nyəntv nti?
 Pɔntvnaa í hólí pa aseeta nyóma,
 pa hólí pa tampana,
 na tɔ nu na tɔ tisi si mpyú.
¹⁰ Meɣele ma aseeta nyóma.
 Tacaa má ma yəɣətəna mpv.
 Mə na ma təmle tv wei ma ləsaa tɔ.
 Ilena pə lá na í nyɪ-tɪ na í te-m na mə taa.
 Na í cekəna si maga.
 Isə nəɣəlv ɪ taa wee na pəcə pə takɪ-m.

Pəyele Isə nəγəlv ɪ kaa lu ma waalı tətə.

¹¹ Mayale Tacaa, ma paasi,
waasəlv nəγəlv ɪ fei tətə.

¹² Má kpaaləna, má waasəna.

Ma heela nti tu kəə tə.

Pə taya mə hekv taa tɔγv kpaɪ nyəŋkv nakvli.

Meyele ma aseeta nyəma. Má kena Isə.

Tacaa má ma yəγətəna mpv.

¹³ Mayale Isə ké hatoo tam təə.

Nəγəlv u fitiyi pvlɔγv ma niŋ taa.

Awe ka wakəli mpi ma laki tə?

Tacaa tiluyv ke nəγəlv

¹⁴ Tacaa Iseyeli Isə Nanŋ tu wei ɪ waasəγi tə.

ɪ yəγətəγi si:

Mə təə ké ma tiliyi nəγəlv si ɪ yoonə Papiloni.

Maa yelev na lvm təγv Kaləttee selaa kpuləŋ,

wei ɪ taa pa nukɪ leleŋ tə.

¹⁵ Mayale mə Nanŋ tu Tacaa.

Mə wulav wei ɪ ŋmawa Iseyeli tə.

Wulaya tetv taa mpaav kvfalvɔv

¹⁶ Mayale Tacaa wei ɪ hee hapəle ke tenku taa
na mpaav ke lvm toŋ nyəm taa tə ma yəγətəa si:

¹⁷ ɪ ləsa yoo kəkənəa na pə kpaγanəŋ.

Pa hənta pa təna, pa temaya.

Pa nyayaa ké isv fətəla kpronkpontuyv.

¹⁸ ɪ taa təəsɪ kancaalaya nyəntv təə.

Pəyele ɪ taa paasəna kvpəm təm.

¹⁹ Yaasi kvfalv ke ma caaki lapv,

halɪ yaasi ɪnɪ ɪ caaki lapv.

ɪ ta nyəmɪ-ɪ?

Maa hee mpaav ke wulaya tetv taa,

na má yelev na pusi səsəənsɪ kpe.

²⁰ Taale wontu ká sa-m.

Pə kpaγav taale hasɪ na taataanaa tə.

Mpi tə, maa tó pusi səsəənsɪ ke wulaya tetv taa

si ma yəlaa kuləsaa ɪ nyəə.

²¹ Yəlaa mpa ma ŋmawa ma ti tə,

pa sa-m ké.

Isə na Iseyeli nyəma pa hvle

²² Mpyúyú Tacaa yəγətəa si:

Yakərv pə taya maya n yaawa.

Iseyeli kawa ma təm.

²³ Pə taya maya n lapa kətaya ŋka kəkə

lusa ka təna təγv nyá ɪwɛɛsɪ.

Pə taya ma hətə taa ke n lapa nyá kətasi.

Ma ta wiina-ŋ si n la-m kətasi.

Pəyelev ma ta caali-ŋ tulaalvnaa təə.

²⁴ N ta ya-m tulaalv na liyitee.

Pécó n ta hayasɪ-m nyá kətasi nim.

Ama nyá isayatu ke n caaləna-m.
 N tu-m wahala na nyá kypəntəŋ.
²⁵ Ama ma ma tike ma husəyəna mə isayatu
 ke ma səla-me tə pə tə.
 Ma kaa tasa mə kawalaya tə kə təsuyu.
²⁶ Mpu tə, keesi nyá təm.
 Tə sɔv huule taa.
 Keesi mpi pə huləyi si n wena tampana tə.
²⁷ Nyá cəsə pəntaa.
 Nyá təm teləsəlaa kula ma tə.
²⁸ Pə tə kə ma nyəna Iso təsele
 nyuy nyəma ke tetelataa.
 Ma yela Yakəpu na pə wakəli-i.
 Ma yelaa na pá tɔv Iseyeli.

44

¹ Mpyú Tacaa yəyətəa si:
 Ma təmlə tɔ Yakəpu,
 Iseyeli nyá wei ma ləsaa tə nu pəntaa.
² Tacaa wei i ηmaga-η nyá həəv tɛɛ,
 na í la-η na í paasəyənə-η tə i təma si:
 Ma təmlə tɔ Yakəpu, taa nyá,
 Yesulun*fa* nyá má ləsənə-η. ^a Leluyv 32:15 taa n ká na mpv.
³ Pə taya pulv, maa pəli ləm ke wulaya tɛtɔ tə.
 Maa la na pusi kpe tə taa.
 Maa tisi ma Feesuyv ke nyá luluyv nyəma tə.
 Maa tənɔi nyá piya piya ke nəəsɔ kupaɔsi.
⁴ Paa pu nyutv hekv taa isv
 tɔŋ wei i səŋə ləm nəyɔ tə.
⁵ Pa taa nəyɔlv ka yəyətɔ si:
 Ma kə Tacaa nyəŋ kə.
 Lelv ká ha i təyi Yakəpu hətɛ.
 Uena lelv náá ηmaa i niŋ tə si:
 Ma kə Tacaa nyəŋ.
 Paa yaaki-η Iseyeli hətɛ.

Tɔŋ kvlalaŋ kvtyv

⁶ Mpyú Tacaa Iseyeli wulav wei i yakɔ-η
 na í kə Pə tənə pə tɔ i yəyətəa si:
 Mayalɛ kancadaya tɔ na kantəkaya tɔ.
 Ma waali, Iso nəyɔlv i fɛi tətə.
⁷ Awe wɛ isv ma?
 Pɔntv í yəyətɔ na í keesi-m
 hatoo kupaŋkv ma suwa yəlaa ke tam tə tə.
 Pɔntv í yəyətɔ na í keesi nti tɔ kə tə.
⁸ Taa nyá, pəcə taa sele.
 Isv ma tɛma-η-təyi heeluyv ke hatoo ləŋ na?
 N kə ma aseeta tɔ kə.
 Ma paasi Iso nəyɔlv i wɛɛ?
 Pəcə kvkpaɔuyv nakvli kv fɛi.

^a 44:2 Yesulun: Yesulun ke Iseyeli hətɛ lente kə. Ye n kala Kəsəsutv

Ma ta na pə tu.

Tuŋ kulalaan lutaa

⁹ Tuŋ kulalaan lutaa təna ké kpete ké.

Mə kulupum kupaŋ u waasəyi pɔlv.

Tuŋ inɪ ɪ maɣamaɣa ɪ ləsəɣəna ɪ təɣɪ aseeta.

Mpi tɔ, u naaki.

Páćó ɪ ta nyɪ pɔlv.

Feele ká təɣɔ-ɪ ké.

¹⁰ Yɔlv ká lu yaa í saaki tɔɣv,

na kv kaa waasi-ɪ pɔlv?

¹¹ Feele ká kra mə təna mpa me í təŋəɣɪ-ɪ təɣɔ.

Tuŋ lutaa maɣamaɣa ná ké yəlaa ké.

Mə təna í koti na í kəɔ.

Səɣontv ka kra mə təna na feele pu-me.

¹² Koolu setəɣəna nyəɣəlvɣv,

na í wə-kvɣv kəkə na í taɣanɪ-kv.

Na í ma-kvɣv maalətoɔ na ɪ toma,

na í la-kvɣv isəna ɪ caa tɔ.

Ye nyəɣəsi kra-ɪ, ɪ feina toma.

Ye ɪ səɔwa lvm nyəɔv ɪ pəsəɣɪ ɪcam ké.

¹³ Saakvlv ná tɣɪ ŋmənaɣa ke təpəɣaɣa təɔ.

Na í pu looŋa na ŋmaalaya,

na í maɣasi-ke na maɣasəlaya.

Uena í saaki leesvɣv isu yɔlv na saakəlaya,

na í su-kvɣv kutuluyv taa.

ISO KUYƏGƏTUTU TELƏSULU SELEMII TƏM TAKƏLAYA Kutulu

Selemii k e Iso kuyəgətutu teləsulo k e na Yuta t tu taa k e ı lapa ı t ml  ke awulaa Sosiyası na Yoyakim na Setesiyası pa p  le taa. ı tasa y laa ke apalutu sı p  m li Iso t e. Ama p le pa kisa-ı nunav na p  tu-ı wahala na halı p  t ki-ı sal ka. Pa c la t nuyv  ku ku t  pa  maawa Iso T m t . P  waalı k  Paponi ny ma tama Yosalem ıcate ılena Yuta ny ma lel a se na p  polo Icipiti na p  c sı t na.

Is na pa faya Selemii tak laya t :

Is  yaav ke Selemii, titite 1

T m nti Iso y g ta Yuta na Yosalem pa t  t , titite 2-25

Selemii t ml  na Yuta na Iseyeli pa waasuyv, titite 26-45

Is  kuyəgətutu nti Selemii tel sa piitimnaa t , titite 46-51

Yosalem hotuyv, titite 52

¹ Tak laya kan  ka taa k  pa kees yi P ncam e kpek le tu k tulv Hilikiya p yalv Selemii t m. ı ka we Anatoti ıcate taa k . ² M r y  Tacaa y g t na-ı Amon p yalv Sosiyası wei ı ka ke Yuta wulav t , ı kawulaya p naya naanvwa na tooso ny nka taa. ³ Tacaa y g t na-ı t t y  Sosiyası p yalv Sowakim p  le taa. Sowakim ka k na Yuta wulav. Hal na Sosiyası p yalv l lv Setesiyası, wei ı k  Yuta wulav t t  t  ı kawulaya t naya k  ka p naya naanvwa na kulvm ny nka ke ıs tu kakpası ny n taa. Waatu ın yı kolontunaa kuuwaYosalem ny ma.

Is  yaav ke Selemii

⁴ M r y  Selemii t ma sı Tacaa heela-m sı:

⁵ Ma ny ma-  na p c  p   maya- 

ny  too lotu taa,

na m  l sı-  na m  kra- 

ma kuyəgətutu tel s lv ke piitimnaa taa,

na p c  p  l l yı- .

⁶ Nt na m  c  sı: Hai, Tacaa Iso, ma k  p yaya k , ma ta nyı y g taya.

⁷ ılena Tacaa c -m sı:

Taa y g tı sı n k  p yaya.

Mpi t , p  we  sı   polo mpa pa

ki  ma tiliyı-  t y ,

na   heeli-wey  nti ma tu-  t .

⁸ Taa nyana-we.

Ma we ny  waalı k  sı maa waası- .

Tacaa m  ma y g t na mpu.

⁹ M r y  Tacaa kusa ı ni  na ı tokina ma n y  na ı heeli-m sı:

Ma tvwa ma t m ke ny  n y  taa.

¹⁰ Na ı tasa sı:

Ma tvy -  t ml  ke piitimnaa na kawulası taa k  san a.

Kpesı, na   p sı krent lası.

Y ki na p  p sı ncaale.

Tayanı  mav na   tuu.

Tuyv pili a na tiıu kovasuyv t m

¹¹ M r y  Tacaa p sa-m sı: Pepey  n naakı? Nt na m  c  sı: Ma naakı tuyv pili a.

12 ʘena í tǝ-m si: Ama n nawa teu. Ma feñiyi ma kuyǝǝtutu tǝw kǝ́ si má yoosi-ti.

13 ʘpǝ́yǝ́ Tacaa tasa-m pǝǝsuɣ ke tǝm naale nyǝm si: Pepeɣe n naaki? Ma si: Ma naaki tiu na ilim ntǝǝǝ tǝw. Na kǝ́ wasǝyi, na kǝ́ kpilisina Tacaa tǝw.

14 Ntǝna Tacaa heeli-m si: Hǝǝǝlɣu ŋkɣu wahala kǝ́ luna na í watɪ Yuta tetu yǝlaa tǝna tǝw.

15 Maa yaa hǝǝǝlɣu ŋku ku kawulasɪ yǝlaa,
na paa wei í kǝw,
na í la ɪ tǝcaɣale ke Yosalem nǝnǝsi.
Na pǝ́ cǝna ɪcate kolunɔ
na pǝ́ tii Yuta acalǝe tǝna tǝw.

16 Maa huɔna-meɣe mǝ kawalaya tǝw.

Mpi tǝ, í lǝ-m,
na í wǝki tuŋ kulalaan ke tulaalɔnaa,
na í luniyi mǝ niŋ kolupum.

17 Selemii taɣani nyá ti.

Kulɪ na ŋ telǝsi-weɣe nti maa heeli-ŋ tǝ.

Pa tǝm í taa la-ŋ sǝǝntu.

Tǝfǝ maa yele na ŋ sele pa ɪsentaa.

18 Ma sukɪ-ŋ ɪsu kolunɔ ɪcate.

Yaa nyǝǝlɣu maɣamaɣa akele.

Yaa kusɛɛmuɣu nyǝŋ,

ke Yuta awulaa na pa waali nyǝma

na kǝ́tǝlaa na ɪcate yǝlaa pa tǝw.

19 Paa yoona-ŋ.

Ama pa kaa pǝsi-ŋ kǝ́.

Mpi tǝ, ma we nyá waalǝyi si ma waasǝyi-ŋ.

Tacaa má ma yǝǝtǝna mpɔ.

2

Lvm seelv lǝv, na pǝǝlǝe hila huluɣu

1 ʘpǝ́yǝ́ Selemii tǝma si Tacaa heela-m si:

2 Polo, kraali Yosalem nyǝma ŋkraŋŋ taa si:

Ma tǝǝsǝyi mǝ ɪfepile waatu taa,

ɪsǝna í ka sǝla-m,

na mǝ lǝsaya suu-m ɪsu taŋ tǝ.

Waatu inǝyi ɪ tǝŋaya-m wulaya tetu*fa* taa,

timpi halǝm fei tǝ. ^a pa yaa mpɔ. Nǝǝlɔ u halǝyi pulɔɣu tǝna. Yǝlaa u tu cakɪ.

3 ɪsɛɣeli nyǝma me ɪ

ka kǝ́ ma tike ma nyǝma kǝ́,

na í we ɪsu ma halǝm kancaalaya kolulɔm.

Mpa pa tokayana-me tǝ,

pa suukaya tǝm kǝ́ na asalav tiiki pa tǝw.

Tacaa má ma yǝǝtǝna mpɔ.

4 Yakǝpɔ lulɔɣu nyǝma,

ɪsɛɣeli kpeka nyǝma me,

í nu Tacaa kuyǝǝtutu.

5 ɪsɛɣatu ntiyi má caanaa nawa ma kiŋ

na pǝ́ hatǝlǝǝna-m,

na pǝ́ tǝŋǝyi kpeɛe nyǝm,

^a 2:2 wulaya tetu: Tetu nti tǝ taa teu u nukɪ, pulɔpɔ u nyǝkɪ tǝǝ

na mə mayamaɣa í pəsəɣi kpete?

⁶ Í tá pəsəsi si: Tacaɣa wɛ le?

Má ləsəna-meɣe Icipiti tetu taa,
na má tiiki-meɣe wɔlaya tetu taa
timpɪ tɛv fɛi tɔ.

Kutaalomɪŋ na səm pə wɛnna,
yɔlaa fɛi təna.

Pəyele nəɣɔlv u təŋəɣi mpv.

⁷ Anɪ má kənnə-meɣe tetu nti

tə wɛ ɪsu tuŋ taale
tɔ tɔ taa si í tɔɣɔ tə pee

na tɔ kɔlvɔlv kɔpam.

Ama í kəma ɪlɛna í pilisi

ma tetu na í pəsi ma nyəm ke acaalətu pulɔpɔ.

⁸ Kətəlaa ná tá pəsəsi si: Tacaɣa wɛ le?

Kiiu sulaa mpɛ pa ta nyɪ-m.

Awulaa ná lukɪ ma waali.

Tuyv kɔlvlaav Paali təm ke

ɪsɔ kuyɔɣɔtɔtu tɛləsəlaa

ná heelaya na pá təŋəɣi.

Pəyele kɔle ku waasəɣi pulɔ.

⁹ Pə tɔɔ ké maɣ hɔvna mə na mə piya tɔtɔ.

Tacaɣa má ma yəɣətəna mpv.

¹⁰ Í polo lvm taa tetu nti pa yaa si

Kitim tɔ, na í ná.

Í tili Ketaa tetu taa na í feŋ teu

na í ná si ɪsəna pə wɛ cəne tɔ,

na təna, pə wɛ kɔlvɔlv yee?

¹¹ Í ká ná si too tɔ,

piitim napəli pə ta layasəta pə tuŋ kɔlvlaav,

paɣ na ɪ ta ke ɪsənaa tɔ.

Ama ma yəlaa layasa má na tuŋ kɔlvlaav.

Pəcɔ tuŋ ɪni u waasəɣi pulɔ.

¹² ɪsətənyv laŋle í cəna təm nti

na kú selina səɣəntv.

Tacaɣa má ma yəɣətəna mpv.

¹³ Pə taɣa pulɔ,

ma yəlaa mə í wakəla təm naaleɣe.

Í ləwa ma wei ma ke-meɣe

weesuyv lvm sɛɛlv tɔ.

ɪlɛna í huli mə təɣi hila wɛna a yawa pəɣələe

na lvm u cakɪ a taa tɔ.

ɪsɛyɛli nyəma ləv ke ɪsɔ

¹⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaɣa təma si:

ɪsɛyɛli nyəma mə í ké yomaa yaa kasayampiya.

Na piitimnaa lɛlaa təkɪ mə tɔɔ?

¹⁵ Na pá kiisiyi na pá nyusəɣi

mə tɔɔ ɪsu tɔɣɔlasɪ piya.

Na pá kpiisiyi mə tetu.

Pa nyayasa mə acalɛe ke kəkə, nəɣɔlv fɛi.

16 Na pə kpeŋna Mamfi na Tapaneesi
pə acalee nyəma na pá yəkəyi mə nyəəŋ.

17 Ʃ ləwa má wei ma tiikaŋa-meŋe
mpaav kupaŋku taa tə.

Pə təə ké mpv inɪ pə maŋana-me.

18 Ʃe pəenente í puki Icipiti si í lakɪ we?

Nili pəŋə səsaya lvm nyəəv na?

Yaa í puki Asilii si í lakɪ we?

Ifəlaati pəŋə səsaya lvm nyəəv na?

19 Mə maŋamaŋa mə isayatu

na mə waali luv ká həna mə ŋkraŋvɔv.

Ʃena í ná na í cekəna si

isəna í ləwa mə Iso Tacaá má

na í feina ma səŋəntv tə pə ké isayatu ké.

Ate na isətaa pə tv Tacaá má ma yəŋətəna mpv.

Iseyeli nyəma luv ke Tacaá waali

20 Ḿpúyú Tacaá təma si:

Hatoo ləŋ ke Iseyeli nyəma me

í fayana-m si í cakɪ mə ti təə.

Ʃena í kraaki pulasi təə,

na tuŋ kuləpəŋ tɛɛ,

na í luniyi tuŋ na í lakɪ pə wasaŋkalətv.

YOSALEM TŌŌ
WULA
TAKĒLAYA
Kutuluṭu

Selemii wiiki, mpi tō, kolontunaa yōka Yosalem icate ke Yuta nyōma isayatu tō. I hula-weye mpi pē tō icate wakēlaa tō. Uena í huli Yuta nyōma si ye pá layasaa na pá mēli Iso tee ílé i ká waasi-we. Pē taya pulu, i kupantu we tam tō ké tu ten.

Isəna pa faɣa Wula takēlaya tō:

- Yosalem nyōma lanwakēlle, titite 1
- Tacaa pəsa isu Yosalem kolontu, titite 2
- Wahalanaa na teeluyu, titite 3
- Yosalem wakēlyu wula, titite 4
- Tacaa məhna-tuyu nyá kin, titite 5

Yosalem icate pəsa isu leelu wei pa ləwa tō

¹ Hai, Yosalem icate nyá wei yəlaa wutaya tōyole.

Nyá hətē ka yaawa piitimnaa taa ké.

Nyá ηmakēlayana tetu həyoləη.

Waiyo, nyəni n we nyá tike.

N pəsa isu leelu.

Pa tu-η yomle təma.

² Wula nté nyá tom ke ahoo,

na isəlum lukiyi yem.

Mpa paa səla-η tō,

pa taa nəyolə fei si i puɣusiyi-η.

Nyá taapalaa təna lə-η

Pa pəsa nyá kolontunaa.

³ Yomle na wahala taa ké pa teena Yuta.

Ma ta nyi isənaa teye n wee.

N feina nyuyu tətule.

Nyá kunyəntulaa təna tama-η ké.

⁴ Siyən mpaan we ləyaya taa ké.

Nəyolə u təhəyi-i si i puki acima.

Nəhəsəsi pəsa ncaa.

Kətəlaa apalutu ná lepa na pá laki wahala.

Icate pəelaa ná we lanwakēlle taa.

Isənyəηle suna icate nyá nyá taa.

⁵ Nyá kolontunaa ηmakēla-η ke.

Nyá patanaa lanja heewaya.

Mpi tō, Tacaa həma nyá ηkraηuyu.

Nyá kupəntəη paɣale tō,

kolontunaa kuuwa nyá piya na pá tuliyi na pá teekəna.

⁶ Siyən kpekəle nyōma mə teeli səpa.

Mə nyuyu nyōma ná we isu

naməη wei i lanja tətəyole tō.

I kaasəyi i ti na í seeki lakatika nyōma.

⁷ Yosalem, n hota kolontunaa nin taa.

N lanja waasəlaa.

Kolontunaa ná mpv uena pá won.
 Mpi tɔ, pə kpiisa Yosalem.
 Mpyúyú Yosalem n nawa si n ké cɔɔlv,
 n we feele taa.
 Uena n tɔɔsi kɔpam mpi pə tɔna
 n ka wena lɔŋ taa tɔ pə tɔɔ.
⁸ Isayatu nti n ka lɔlɔsaa tɔ,
 nti tɔ tɔɔ ké n pəsa asilima.
 Mpa paa saŋaŋa-ŋ tɔ, pa mɔla-ŋ footuyu.
 Pɛle pa nawa si n we kpeɛte ke nɔɔnɔɔ.
 Pə we si Yosalem n tisi feesiŋ ké na n mɔŋna waali.
⁹ Yosalem nyá asilima taana nyá capanaa ké.
 N ta teeli nti tɔ maŋana-ŋ isəntɔ tɔ.
 Kpisuyu tuta-ŋ ké,
 nɔɔlv fei si i tasəŋi-ŋ apalvtɔ.
 N wiiki si: Hai, Taca, nyəni isəna
 kolontunaa ŋmakəla-m na má tɔki wahala tɔ.
¹⁰ Kolontunaa tv niŋ ke ma kpancooŋ tɔna tɔɔ.
 Halɔ ma nawa piitimnaa svv Isə tɔsele taa na toŋ.
 Pəyele Taca ka kisina-weŋe si:
 Pə fei si pá svv ma yəlaa hekv.
¹¹ Yosalem pə nu-ŋ uena n wiiki
 na n pɛkəŋi tɔɔŋaŋa.
 Haləna n cɛla nyá kɔpampam si n hiki tɔɔŋaŋa.
 Keləna n wiina Isə si:
 Hai Taca, nyəni isəna pa nyənəŋi-m yem tɔ.

¹² Mpyúyú Siyəŋ tɔma si: Teela me,
 i nyəni na i ná wahala wei ma tɔki tɔ.
 Wahala nɔɔlv ta nɔɔsəna i taka.
 Taca n tvm-i nyá pááná sɔsəna wule ké.
¹³ Hatoo isətaa ké n tisina kəko
 na ká svv-m na ká tala mvwa.
 N nyəpa-m puluyu ke ma nɔɔhɛɛ tee.
 N lapa na má tuli tapəŋ.
 N yela-m ma nyvɔv tike.
 Ma tɔki wahala ke paa kvaku ŋku.
¹⁴ N kpeyela ma isayatu ke nyá niŋ taa.
 N lapa-təŋi kpalahuu na n paa
 ma luyu tee na tɔ nu-m.
 Ma isayatu yəka ma toŋ na tɔ tv-m ma kolontunaa
 mpa pa kəla-m tɔ pa niŋ taa.
¹⁵ Taca ləwa ma yoolaa taa yoolaa mpa maa wena tɔ.
 N kəna kolontu ke ma tɔɔ si i wakəli ma ifepiya.
 Taca nanə Yuta yəlaa ké isu lesəŋ ke tənyaasəle.
¹⁶ Mpusi inɛ i tɔɔ ké ma wiiki.
 Ma pələŋi isəlv m na pə leliyi.
 Mpi tɔ, puyusulu hatələna-m ké.
 Inɔ i haakayana-m weesuyu.
 Pə yela ma piya ke si tike.
 Mpi tɔ, kolontu kəla-tvɔv toŋ.

17 Μρύγύ Siyῶη teka niη.
 Ama nῶγῶlv fei si í puγusi-η.
 Tacaa ha nῶγῶ ke Yakῶpu nyá patanaa si pá ta-η kotaya.
 Yosalem n pῆsa isu hute ke pa isenta.

18 Ama Tacaa n wena tampana ké.
 Mpi tῶ, ma kisa nyá kusῆsutv.
 Yῆlaa me mῶ tῆna í nu.
 Í na ma kuyῶntῶγῶle.
 Pa kuuwa ma pῆelaa na ma ifepiya na pá teena.

19 Ma yaawa ma tῆηnaa.
 Ama pῆle pa lu ma waali.
 Ma kῶtῆlaa na ma nyῶγῶ nyῶma sῆpa icate taa.
 Pa pῆekaya tῶγῶnaya si pá weena weesuyv.

20 Hai, Tacaa nyῶm ma lanwakῆlle.

Ma taa pῆsaa ké.
 Ma lanle wakῆlaa ké.
 Mpi tῶ, ma kῆla nyá tῶῶ ké koluyv.
 Ama layate pῆma-m piya ke awalv.
 Ma tῶyaya pῆsa sῆm nyῶηka.

21 Pa nu ma wula, ama nῶγῶlv fei si í puγusi-m.
 Ma kolontunaa tῆna nawa ma wahala wei n to-m tῶ,
 na pá paakῆna-m.
 Yele na kuyaku ηku n ka suwa tῶ kv kῶῶ
 na pῶ leeti-weye ma lonte.

22 Nyῶm pa isayav, na ḥ hῶ pa ηkpaηη
 isu n lapa-m ma kaanuv tῆna tῶῶ tῶ.
 Mῶla tike ke ma laki, ma lanle pῆsaa ké.

2

Tacaa pῆsa isu Yosalem kolontu

1 Hai, waiyo, Tacaa nyá pááná taa,
 n waasa Siyῶη yῆlaa tῶῶ ké sῶkpetuyv sῶsῶῶv.
 Hatoo isῶtaa ké n petῆna Iseyeli teeli ke ate.
 Waav wei Tacaa nyá pááná kpawa tῶ,
 n ta tasa tῶsuyv si Siyῶη ké nyá nῶḥee tῆsule.

2 Tacaa n lipa Yakῶpu teesi tῆna, pῶtῶtῆle fei.
 N yῶka Yuta koloosi acalῆe na pááná.
 N pῆta-yege ate.

N wakῆla Yuta awulumpiya kawulaya.
 3 Tacaa n mu pááná sῶsῶῶna ilena ḥ yῶki Iseyeli toη.
 N kisa-weye waasuyv ke kolontu niη taa.
 N lupa kῶkῶ ke nyá yῆlaa te na ká nyaya hῶγῶlῶη tῆna.

4 N pama nyá tῶῶ ké isu kolontu.
 N hulῶyi nyá toη na nyá yῆlaa tῶῶ isu pa pata.
 N wakῆla pῶ tῆna mpi tu nyῶnaya
 na pῶ we-tuyv teu tῶ.

Tacaa nyá pááná nyaya Iso
 tῆsele ke Yosalem isu kῶkῶ.

5 Tacaa n pῆsa Iseyeli kolontu ké.
 N lipa Iseyeli na ḥ kpenna i teesi kupaηsi.

N yɔka ɪ koloosi acalɛɛ.

Tacaa lɔlɔsa laɲwakɔlle
na ɪsɔnyɔŋlɛ kɛ Yuta yɔlaa taa.

⁶ N yɔka Yosalem kolɔŋa ɪsu taalɛ kalaa.

N wakɔla ta na-ɪ tɔ tɔsulle.
Tacaa n lapa na yɔlaa sɔɔ acima
na kuyɛɛŋ kuhɛɛsɔŋ tɔɔ.

N mu pɔ́áná na ń tu wulav
na kɔtɔlaa kɛ fɛɛɛ.

⁷ Tacaa n kisa nyá kɔtaɲa tɔlate.

N lɔwa nyá tɔsɛɛɛ.
N tu nyá tɔsɛɛɛ na Siyɔŋ
tɛɛsɪ kɔpɔŋsɪ kɛ kolontu niŋ taa.

Pɛɛ pa kiisiyina nteɲɛ akaitɔ
kakiisaya kɛ ɪsɔ tɔsɛɛɛ taa
ɪsu acima kuyaku.

⁸ Tacaa n tu nyá taa kɛ si n yɔkɔŋi Siyɔŋ kolɔŋa.

N yɔka-kɛɲɛ tɔkpataa, n ta nyá.
Nn kusɔŋi nyá niŋ na ń ta yɔkɔta-kɛ.
N tu kolɔŋa sɔsaya na sɔkpɛlaya kɛ lɔyaya taa.
Si naalɛ si yɔkaa tɔmuyumuyɔ.

⁹ ɪcatɛ nɔnɔɔsɪ suv tetɔ.

N pɛla kukalɔsɔŋ, n wakɔla-ɪ.
Wulav na ɪ waali nyɔma pa wɛ piitimnaa niŋ taa.
Kiŋ fɛɪ tɔtɔ.

Tacaa nn tasɔŋi ɪsɔ kuyɔŋɔtɔtɔ
telɔsɔlaa maɲamaɲa kɛ nyá tɔm heeluyɔ.

¹⁰ Siyɔŋ layatɔ tasɔlaa ɪ caya atɛ na ɪ suma.

ɪ pɔlɔŋi tetɔ kɛ mɔ nyuyɔ taa.
Mɔ laŋa wakɔlaa na ɪ suu lɔyaya
wontu ɪsu fɔlɔtɔnaa taka.
Yosalem pɛɛlaa, mɔ kama nyɔɔŋ na atɛ.

¹¹ Ma ɪsɛ kana ɪsɔlɔm lukuyɔ.

ɪsɔkilim pu-m kɛ.
Ma apalɔtɔ hoowa ma yɔlaa wahala tɔɔ kɛ.
Ahɔlɔmnnaa sɔki lɔkɔtɔ kɛ ɪcatɛ hapɛɛ tɔɔ.

¹² Piya wiina sɪ toonaa sɪ:

Lɛɲɛ tɔŋɔnaɲa wɛɛ?

Lɛɲɛ sɔlɔm wɛɛ?

Si hotiyi mpaan taa, ɪsu mpa pɔ kɔ yoo taa tɔ.
Si tisiyi feesin na sɪ hɛɛki sɪ toonaa niŋ taa.

¹³ Yosalem, suwɛɲɛ maa heeli-ŋ tɔtɔ?

Nyá na nɔŋɔlɔ ɪ ta maya.
Siyɔŋ pɛɛlɔ, wentiyi maa hɛɛsɔna nyá laŋlɛ?

Nyá wahala tɔɔwaya ɪsu tenku.

Nɔŋɔlɔ kaa pɔsɪ na ɪ waasi-ŋ.

¹⁴ Kaloolaya na kpaɪ tɔm kɛ
ɪsɔ kuyɔŋɔtɔtɔ telɔsɔlaa mpa
pa wɛ nyá taa tɔ pa kpaalɔŋi.

Pa ta kuli nyá isayatu tɔɔ,
si pə taa kɔɔ na kolontunaa kuu-ŋ na pá tɛɛna.

Isɔ kuyɔɔtutu teləsəlaa
kukpaalətu ké kutusutu ké.

¹⁵ Tɛɛlaa təna naaki-ŋ
na pá kpasəyi amokɔŋ ke
nyá wakəlyu ké.

Pa hɔləyi kacɔyɔlasɪ na pá paakəna-ŋ.

Pa yɔɔtəyi si:

Icətɛ tənɛyɛ pa yaakaya ləŋ ke kɔpantɛ
na kutetele na laŋhɔlɔmlɛ nyəntɛ ke tɛtu təna taa?

¹⁶ Nyá kolontunaa təna haaki nɔɔsi na nyá tɔɔ.

Pa ketəyi kaketasɪ, pa kra ntompee.

Pa təŋ si: Tə tɛma ɪ təm.

Kuyaku ŋku tu tanəaa tɔyɔle.

Tə hika-ɪ ké, tə tənə-ɪ nav.

¹⁷ Tacaa n lapa isəna n ka suwa tɔ.

N lapa isu n ka yɔɔtuyɔ hatoo ləŋta tɔ.

N yəka nyá yəlaa ké, pətətəle fɛɪ.

Kolontunaa naaki Yosalem na pa laŋa hɔlɔməyi.

Isɔ kraasa nyá kolontunaa tɔŋ.

¹⁸ Yəlaa wiikina Tacaa ke hatoo pa lotu taa.

Siyəŋ kolɔŋa nyá, luki isəlɔm ke ilim

na ahoo isu pɔyɔ.

Taa yele wula, pəcɔ nyá isəlɔm ɪ taa hɛɛsi kpente.

¹⁹ Kuli, nyá wula ɪ kra ahoo taa.

Pə kraɣav tanəŋ təhulu tɔ.

Hɔli Tacaa ke nyá lotu.

Tɛyɛ-ɪ niŋ ke nyá piya təm.

Pa tənəna səpɔ ke nyɔyɔsi ke hapɛɛ kpeesi.

²⁰ Hai, Tacaa, nyəni na ń ná, taya n laki mpɔ.

Pə mɔnaa si alaa ɪ tɔyɔ pa mayamaya pa lotu kɔlɔlɔm na?

Pa piya nsəyi pa sɔla teu.

Pə mɔnaa si pá tɔyɔ pa piya mpa pa lɔlaa,

na pá paasəna teu tɔ?

Pə mɔnaa si pá ku kətəlaa na Isɔ kuyɔɔtutu

teləsəlaa ke Tacaa təsɛɛle taa?

²¹ Akpatəlaa na ifepiya pa hənta atɛyɛ

tapəŋ na tulɔŋasɪ ke hapɛɛ nɔɔsi.

Pa kɔwa ma pɛɛlaa na ma ifepiya.

Nyá pááná kuyaku wule ke n ku-wɛ.

N lentə-wɛyɛ pətətəle fɛɪ.

²² N yaawa yəlaa səsaa na pa le isu acima wule.

Kuyəŋku nyá pááná kraawa tɔ, pə ta sɔɔ nɔyɔlɔ.

Mpa maa tɔɔwa na má paasəna teu tɔ ma kolontu ku-wɛ.

3

Wahalanaa na laŋhɛɛsəle

¹ Ma ké yɔlɔ wei ɪ nawa wahala ke teu tɔyɔ.

Tacaa n mapa-m nyá kkrátúyú na rááná.
² Səkrətuɣu anaam taa ké n pona-m na ń susi-m.
 N ta susi-m nyaaləm taa.
³ Ma tike ke n makɪ na ń leləɣɪ,
 paa kuyaku ŋku.
⁴ Ma tɛma taasi ké təkəŋəkəŋə.
 N yəka ma mɔwa.
⁵ N tu-m laŋwakəlle na wahala pə taa ké
 na pə cəna-m isu koluŋa.
⁶ N yela-m səkrətuɣu taa ké isu
 wei ɪ səpa na pə leeli tə.
⁷ N tama-m koluŋa.
 N tu-m alukpala yuŋ nyəna.
⁸ Ma kiisa teu na má wiina-ŋ.
 Nn nuki ma kusələmɔtu.
⁹ N təkə ma mpaŋ təna na pɛɛ kuyasələɛ.
 N yelaa na ma hapələ təntɛ wɛ katɛ.
¹⁰ N feŋiɣi-m ké isu wusi cɛŋuɣu
 yaa təɣələɣa papuɣu tə.
¹¹ N ləsa-m mpaav taa.
 N cəla-m həɣələsi.
 N pəsa-m isu tɛtu nti pə wakəlaa tə.
¹² N pama nyá təw na ń siɣisina-m.
¹³ N tula ma timpee ke pəŋ na nyá kəkə taa nyəmə.
¹⁴ Yəlaa təna wəŋiɣi-m ké.
 Pa yookina-m yontu ke ilim na pə tɛm.
¹⁵ N haɣasa-m nyutu nyan nyəntu.
 N yelaa na má nyəw konyənyəw nyan nyəm.
¹⁶ N lapa na má salɪ pətuwee na ma kela pɛli.
 N waasa ma təw ké təlɔma.
¹⁷ N hatələna-m həɛsɔɣu na ń lə-m.
 Ma ta nyɪ laŋhɔlɔmlɛ leleŋ.
¹⁸ Uɛna má tə si:
 Mpi maa tɛsəna tə pə tɛma.
 Maa tɛləɣɪ Tacaa kiŋ ke pɔlɔ.

¹⁹ Hai, təwɪ ma konyəŋtəɣələ na ma wahala təm.
 Na sətɔ na nyan lɔm mpi ma nyəwəwə tə.
²⁰ Tam ké ma təwəɣɪ pə təw.
 Uɛna ma apalɔtu yələɣɪ.
²¹ Həwɛɛ nna ma təwəɣɪ ma taa
 na a təw má tɛləɣɪ təɣələ si:
²² Iso nyá kɔpantɔ ta su tənaya.
 Pəyele nyá səlɔɣu ta tɛ.
²³ Nyá kɔpantɔ wɛ paa tanəŋ ŋkuɣu.
 Tacaa, nyá teu təwəɣa.
²⁴ Ma təŋ si: Tacaa kɛɛ ma kpancoou.
 Pə təw ké ma tɛləɣɪ-ŋ.
²⁵ Tacaa n wɛ teu ke mpa pa tɛləɣɪ-ŋ təɣə.
 Na mpa pa kɛsəɣəna nyá təw tə.

- 26 Pə we teu si yulv í su
na í tan Tacaa nyá waasuyv.
27 Pə we teu si yulv í mu Iso tɛlasɪ ke ɪ pəcaatu.
Paa pə we katɛ.
28 Ye Tacaa n kəna wei ké wahala,
pʊntv í su təpamm na í cayana ɪ mpa.
29 ɪ həntɪ atɛ na í suli ɪ nəɣə təɔ,
na í tɛləɣɪ si ntanyɪ Tacaa ká waasi-ɪ.
30 ɪ keesi ləkpaɣasaɣa ke wei ɪ caa-ɪ mapv tə.
ɪ muɣɪ kʊtuyv.
31 Tacaa nn ləkɪ yulv ke tam təɔ.
32 Ama waatu wei n həŋ yulv ŋkpaŋuyv
tə n wɛna ɪ pətəɔtələ ké.
Mpi tə, nyá kʊpantv təwɣa.
33 Pə taɣa ayɛɛɛ ke n həŋna yulv ŋkpaŋuyv
na ń tuyɪ-ɪ wahala.
- 34 Waatu wei í fɛləɣɪ nəhɛɛ ke
tɛtv piya saləkətʊnaa təna tə.
35 Waatu wei í pɛŋ tampana tv ke ɪ tampana tə,
ɪsətɔa Iso səsə naakɪ ké.
36 Waatu wei í təkɪ yulv ɪsɛ ke huule taa tə,
Tacaa u naakɪ?
37 Awe yəɣətəɣəna na pə lá?
Awe ŋmakələɣəna, pə taɣa Tacaa?
38 Isoɔta Iso səsə nəɣə ke
kʊpantv yaa ɪsɔyɔtv lukəna.
39 ɪlɛ pepe təɔ ké yulv weesuyv tv kʊntəɣɪ?
Paa wei í kʊntəna ɪ maɣamaɣa ɪ kʊpəntəŋ.
40 Tə nyəni ta təntɛ ke teu na tə maɣasi tə təm.
Tə mələna Tacaa təɔ.
41 Tə sələməna lotu kʊlʊmtv na tə tɛɣɛ niŋ
ke Iso wei ɪ wɛ ɪsətɔa tə.
42 Tu kisa Iso ké nunav ké na tə kʊli ɪ təɔ.
Ama ílé ɪ ta wii-tv.
43 N haɣa-tv na páána ké.
N təɣəna-tv na ń kv-tv,
n ta la pətəɔtələ.
44 N kenta nyá təɔ ké ɪsəŋmʊntuyv
si ń taa nu tá kʊsələmʊtv.
45 N pəsa-tuyv ɪsu nyutv nti pa hasaa tə.
Tə pəsa ɪsu hute ke piitimnaa lɛlaa taa.
46 Ta kolontunaa təna kuliɣɪ nəəsi,
na pá caakɪ-tuyv təm.
47 Tá nyəntv nté səɣəntv, na ɪsəpille,
na wakələuyv, na mpuɪ.
48 Ma pələɣɪ ɪsələm ke səsəm ke
wahala wei ɪ maɣana ma yələa tə ɪ təɔ.
49 Tam ké ma wiiki, hɛɛsuyv fɛɪ.
50 Ma tanɔa ké si Tacaa
í nyəna ɪsətɔa na í ná.

51 Mpi pə mayana ma ɪcate alaa tə,
pə tɔyɔ-m wahala ké.

52 Mpa pa taa kraana-m mɔsɔŋ tə,
pa tɔ ma waali ké ɪsu sumaya.

53 Pa tusa-m ləkə taa ké na ma ɪse
sɪ pa ləsəŋi ma weesuyɔ.

Pa yaya-m pɛɛ.

54 Lum waasa ma nyɔyɔ.

Hali ma hɔwɔ sɪ ma lepaya.

55 Mpyúyú ma yaa Tacaɔ
kɛ hatoo púúyú ŋkɔ kɔ taa.

56 N nuwa ma nəŋɔ,
taa təkɪ nyá ŋkraŋŋ kɛ ma feesiŋ tisuyɔ,
na ma laŋwakəlle kapusi.

57 Kuyakɔ ŋkɔ ma yaa-ŋ tə, n krətəna-m.
N heela-m sɪ: Taa nyá.

58 Tacaɔ, n seɛna ma təɔ, n yapa ma weesuyɔ.

59 N nawa ɪsəna pa kɔ ma təm tə.

Uɛ ha-m ma tampana.

60 N nawa ɪsəna pa lɛɛtəŋi-m tə.

Pa kuləŋi ma təɔ ké.

61 Tacaɔ n nuwa pa kɔtɔyɔ ŋkɔ pa tɔkɔ-m tə.

Na ɪsəna pa caya ma acaya tə.

62 N nuwa mpa paa caaki-m tə pa kuyəŋətɔtɔ.

Pa hɔkɪ tam sɪ paa la-m ɪsəyɔtɔ.

63 Paa pa caŋaa yaa pa səŋaa, n nyəmá.

Maya pa tɔyɔna yontu.

64 Tacaɔ, n ká lɛɛti-wɛyɛ

ɪsəna pa lapa-m na pa niŋ təŋɔ.

65 N ká la pa laŋa kɛ kpusəŋ ké.

Nyá mpusi í təŋ-wɛ.

66 N ká tɔ pa waali ké na pááná

na ń kpiisi-wɛyɛ tɛtɔ təɔ.

4

Yosalem wakəlvɔv wula

1 A a, ɪsə təsɛɛle wula teu səpa.

Wula kupaŋ ɪni ɪ cəɔlaa.

ɪsə təsɛɛle pɛɛ yawa yem yem ké hapɛɛ nəɔsɪ.

2 Waiyo Siyəŋ piya mpa paa tewa ɪsu wula kupaŋ tə,
pa pəsa ɪsu cɔyɔ wontu nti cɔyɔ ŋmalaa lapa tə?

3 ɪ nyəni, taale hasɪ,

na celəŋi sɪ piya kɛ hələm.

Ama ma yələa ná ké asayaa ké,

pa feina pətətəle ɪsu

taataa kɛ wɔlaya tɛtɔ taa.

4 Ləkətɔ pu aɬɔlvɔmnaa,

pa nsəma matəna pa tantahaan.

Piya ná wiiki təŋənaŋa təɔ.

Ue nɔɔɔɔ u haaki-si.

⁵ Mpa pa tɔkaya teu ke lɔɔ tɔ pa laɔaa.

Pa fiɔiniyi na pɔ sɔki harɛɛ tɔɔ.

Mpa paa we tɔɔtɔnaa tɛɛsi taa tɔ,
pa caləsəɣi tɔɔɔnaya ke hula taa.

⁶ Ma yɔlaa kpekəle nyɔma pɔnta kɔpɔntɔɣu.

Ku kɔla tɔɔ ke Sɔtɔm nyɔma mpa
pɔ wakɔla tɔm kɔlɔm isu isɛ cɔpɔlɔɣu tɔ.

Yulu niɔ fei pɔ taa.

⁷ Ta awulumpiya ka teekaya kɔkɔ kɛ,
isu tɛv tɔmpɛɛ.

Hali pa hɔlɔmɔɔ ka tɛɛwa naalɔm.

Pa tɔnɔɔ ka we isɛɛv kɛ

isu kɔɔkɔlɔmɔla pɔɔɔlɔɔ.

Na pa isɛntaa luwa isu

liyitee pɔle pooku nyɔntɛ.

⁸ Pa mɔla kɔkpekɛta tɔkilikili

na pɔ kɔli nyɔɔm ke pɔnɛntɛ.

Nɔɔɔɔ u tasəɣi-weɣɛ

nyɔm ke harɛɛ tɔɔ.

Pa tɛma taasɔ kɛ tɔkɔɔkɔɔ.

Yulu pəsəɣi í kala pa muwa.

Pa tɔnɔɔ wɔlaa kɛ isu taasɔ.

⁹ Mpa layate kuwa tɔ pa kɔla nyɔlelen

ke mpa nyɔɔsɔ kuwa tɔ.

Nyɔɔsɔ nuɔutuyɔ-ɔ kɛ na si caami-ɔ.

Mpi tɔ, tawa kɔlɔlɔm laɔaa.

¹⁰ Nyɔɔsɔ pu ma yɔlaa.

Hali totonaa tɔsi pa piya kɔlɔlɔsɔ,

nsi pa sɔla teu tɔ, na pɔ tɔɔ.

¹¹ Taca n muwa nyɔ pɔáná sɔsɔna

na í tala a tɔnaya.

N pɔla nyɔ pɔáná sɔsɔna.

N musa kɔkɔ ke Siyɔɔ taa.

A nyaya Siyɔɔ ɔcate na á kpekɛna tɔ kite.

¹² Antulinya awulaa, na ate yɔlaa taa tu pa taa si

kolontu aka inɛ í ká sɔna Yosalem nɔnɔsɔ.

¹³ Iso kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa

mɔ kɔpɔntɔɔ tɔ kɛ.

Isayatu nti kɔtɔlaa mɛ í lapa tɔ tɔ tɔ kɛ.

Mɔ kɔna tampana tɔɔlaa ke ɔcate taa.

¹⁴ I tutaya ɔcate taa kɛ isu yɔlɔmaa.

Mɔ tɔna na calɔm.

Nɔɔɔɔ u pəsəɣi

na í tokina mɔ wontu mayamaya.

¹⁵ Ye í kɔɔ, yɔlaa kiisiyi ke si:

I heli, asilima nyɔma.

I heli, í taa kɔtɔna.

Pa seeki mpɔ na pɔ cɔkɔ yem

ɔlena piitimnaa yɔɔtɔ si:

Pə fɛi si í caya ta tɛ.

¹⁶ Tacaa nyá mayamaya n yasəna-wɛ.

Nn caa ń tasa-wɛyɛ nav.

Paa tɔyɔna kətəlaa.

Paa nyanɛna akpatəlaa.

¹⁷ Tá ɪsɛ kana nyənɔyɔ si yaa nɔyɔlu

ká kɔɔ tá waasɔyɔ kɛ, kɛɛɛ.

Tə taɛaa ɪsu tə taɛaa si

piitimnaa napəli pá waasi-tɔ.

Pa ta kɔɔ.

¹⁸ Kolontunaa feɛɛɛɛ-tɔyɔ,

pa caa tɔ məli tá tɛ.

Tu pəsəyɛ na tɔ tɔ ta haɛɛ tɔɔ.

Tá waatɔ tɛma, tá tənaya wɔsaa.

Tá kuyɛɛɛ tɛma.

Tá tənaya kəɛ.

¹⁹ Tá waali selaa pəsə ləɛlɛɛ lapɔ kɛ

ɪsu hɛkələnaa.

Pa tɔyɔnəyɛ-tɔyɔ pɔɔɛ taa.

Pa nyəkɪ-tɔyɔ katəsɪ kɛ wɔlaya tɛtɔ taa.

²⁰ Tá wulav wei Tacaa ləsaa

na í pəli-ɪ nim tɔ.

Wei ɪ haakaya-tɔyɔ weesuyɔ tɔ,

pa kpa-ɪ pa katəsɪ taa.

Pəyɛle tá yɔyɔtaya si:

Im ɪ ká kentina ta tɔ kɛ piitimnaa taa.

²¹ Itəm nyəma mɛ,

í nəkaa mə laɛa í hɔlɔmɪ na í paa.

Usi nyəma mɛ, Tacaa ká mɔ-mɛ na páná.

Mə ɪsɛ ká pili na í lu kɛɛɛ tɔyɔlɔyɔli.

²² Siyɛɛ nyəma mɛ,

mə ɛkpaɛyɔ həm tənaya ntɔ.

Pa kaa tasa-mɛyɛ kuuu na pá tɛna.

Ama Itəm nyəma mə ɛkpaɛyɔ kɛ

pa hɔ mə ɪsɛyɔtɔ tɔɔ.

Isɔ ká kuli mə kawalaya tɔ kɛ.

5

Tacaa məɛna-tɔyɔ nyá kiɛ

¹ Tacaa, taa sɔɔ mpi pə mayana-tɔ tɔ.

Nyənɪ, na ń paasəna ɪsəna pa tɔyɔki-tɔ tɔ.

² Kpaɪ nyəma lɛɛka tá tɛtɔ.

Mpa tɔ ta nyɪ tɔ pa caya tá tɛsɪ taa.

³ Tá caanaa fɛi, na pə yɛle tá toonaa

kɛ leelaa, na taya suluwaa.

⁴ Tə yakɪ tá mayamaya tá lum.

Tə fɛlɔyɛ tá taasi.

⁵ Ta kɔnyɔntɔlaa wɛ tá waalɔyɛ tam kɛ.

Tə kawa tɔtɔyɔtɔyɔ,

paa yeki-tu si té heesi.

⁶Tə tiyisiyi Icipiti

na Asilii pə nyóma ke niñ ké,

na pəcɔ́ té tɔ́ɔ na té haya.

⁷Tá caanaa lapəna isayatu.

Ama pele pa səpa.

Uena taa tɔ́ki tə nyañ.

⁸Yomaa pəsəna nteye tá caanaa.

Pəcɔ́ nəyɔ́lɔ kaa ya-tuyɔ pa niñ taa.

⁹Tə laki tá weesiñ ke awusa ke

wɔlaya tetu taa ηmulaa niñ taa ké,

na pəcɔ́ té hiki na té tɔ́ɔ.

¹⁰Nyɔ́ɔsi haña tá tənəñ ké isu

tə we məsasi taa.

¹¹Pa kɔ́pɔ́ Siyɔñ na Yuta acalɛ taa alaa,

na pɛɛlaa, na pá wakəɔ́yɔ-wɛ.

¹²Pa pusa wulav waali nyóma na tuñ.

Pa ta tɔna akpatəlaa ke paa pəcɔ́.

¹³Namle nanɔyɔ nu ifepiya.

Piya ná səɔ́la taasi na sí seliyi.

¹⁴Icate səsaa naa tasəyi huɛ taa ké cayale.

Pəyele ifepiya ná heesa sanɔvnaa.

¹⁵Tá lanɔ́hɔ́lɔmle yawa.

Ləyaya lɛeta tá paale lonte.

¹⁶Tá teeli səpa.

Tə pəsa mpusi nyóma ké.

Mpi tɔ, tə lapa isayatu.

¹⁷Tá lanɔ́ wakəla səsəm.

Isəɔ́m yuləsəyi tá ise.

¹⁸Mpi tɔ, Siyɔñ puɔ pəsa wɔlaya tetu

na taale hasi cəɔ́ki.

¹⁹Ama Tacaɔ nyayale wulav ke tam tɔɔ.

Nyá kawulaya fei tənaya.

²⁰Pepe tɔɔ ké n lɔ-tuyɔ tam tɔɔ?

Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá tɔɔ ké tá weesuyɔ tənə?

²¹Mələna-tuyɔ nyá kin na té pəsi

nyá nyóma təkpataa.

Layasi tá weesiñ isu hatoo ɔɛ.

²²Nyá taa wee si n ká lɔ-tu təkpataa na?

N ká mu-tu na pááná na pə tɛe mpəle na?

ISO KUYOYOTUTU TELESELU

ISEKIYEELI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Isekiyeeli takelaya taa i caaləxəna kalənav ke Iseyeli nyóma ke mpi pə tə pa pəntəna Iso tə. Pə waali ké i yəxəta piitimnaa mpa pa towa Iseyeli nyóma ke konyəŋ tə pa huɔnav təm. Uena í yəxəti Yosalem hotuyu təm tətə. Na isəna Iso ka mələna Iseyeli nyóma ke pa wule taa tə. Uena í keesi isəna Iso təsəele kufate ka wee tə.

Isəna pa faya Isekiyeeli takelaya tə:

Iso kalənav ke Iseyeli nyóma, titite 1-24

Iso huɔnav ke piitimnaa lempi, titite 25-32

Iseyeli nyóma laŋheesəle təm, titite 33-39

Cele Iso təsəele nte pə hula Isekiyeeli tə, titite 40-48

Tacaa luw ke Isekiyeeli tə

¹⁻³ Pənaɣa hiu na naanɔwa*fa* nyəŋka isətu liyiti nyəŋ kuyaku kakpasɪ nyəŋku. Pusi pəyalɔ Isekiyeeli má, maa we Yuta nyóma mpa pa kuuwa tə, pa taa ké Kepaa pəxə nəxə. Mpyóyú pə lapa-m isu toosee taka, na má ná isətənyuɔ tɔlaa. Iseyeli wulav Sowaken kuuu pənaɣa kakpasɪ nyəŋka nté. Iso yəxətəna-m Papiloni nyóma tetu taa ké pəxə Kepaa nəxə na í toŋ, tii ma tə. ^a kətuyu təmle tə.

⁴ Ma nyənaya mpɔ ilɛ ma ná heelim səsəɔm napəli pə luna ilim ntəxəŋ tə kele. Mpyóyú pə kəna isəŋmuntuyɔ kpusəŋ nyəŋku nakuli. Na kəkə ŋmeləsəxi na pə cəɔki-kv. Kv hekv taa we ké isu nyəxəluyɔ kusɛemuyɔ ŋku pa sɔtaa na pá wə kəkə taa tə. ⁵ Uena wontu natələxi liyiti luna ŋmuntuyɔ ŋku kv taa təna, tə nəxəsəna isu yəlaa. ⁶ Paa ŋku kv isəntaa we təm liyiti na keŋ ke liyiti. ⁷ Tə nəxəe ka siyisaa ké, na tə nəntaaləŋ nəxəsəna isu naule. Na á teeki kəkə isu nyəxəluyɔ kusɛemuyɔ kusotuyɔ. ⁸ Tə keŋ liyiti inɪ, paa ŋku kv tɛɛ na yulɔ niŋ. Ilɛ tə niŋ inɪ i nyənəxi həxələŋ liyiti, isu tə isəntaa na tə keŋ. ⁹ Tə kenəɔsɪ ka yoosina təmaga. Ye tə təŋ tə siyisaa ké təca, nakuli ku keesəxi. ¹⁰ Paa tə taa ŋku ku wəna isəntaa ke təm liyiti ké. Yulɔ isəntaa ka wɛɛ, na təxələya isəntaa na ntəxəŋ tə, na nav isəntaa na mputu tə, na pəcə pə kaasi həkəle isəntaa. ¹¹ Isətaa tə ké tə isəntaanaa na tə keŋ ka fayaa. Uena keŋ naale náá tokiyina təma, na naale náá taka-ti. ¹² Paa ŋku kv təŋ ké na kv siyisaa. Na kv puki timpi feesuyɔ tusiyi-kv tə, ku heləxi. ¹³ Wontu ntɪ tə wɛɛtu ka nəxəsəna ké isu kəkə mamala. Na tə wɛɛ isu kahulasɪ, na kəkə ŋke ka cəɔki tə hekv taa. Tə nyaaləm təwa səsəɔm ké na tɛv ŋmeləsuyɔ lukɪ pə taa. ¹⁴ Uena wontu ntɪ tə kprakəxi asewa na tə teeki na tə kəŋ, isu calanaa tiikuɣu tə.

¹⁵ Ma təŋa nyənuyɔ ke wontu ntəxi mpɔ, ilɛ ma nawa paa wontuyɔ ŋku kv cələxələ pəpəte kuləmtəle na a tokina atɛ. ¹⁶ Pəpələe anɪ a ŋmatu na a wɛɛtu teekaya kəkə ké, isu liyitee pələ atəntəɔte nyəntɛ. A ka wəna wɛɛtu kuləmtu ke a liyiti ké. Uena a ŋmatu na a wɛɛtu caya isu a suu təma taa. ¹⁷ Ye a kula təntɛ, a kəŋkəməŋ liyiti ké a siyisinaa, aa keeki. ¹⁸ A kəŋkuləməŋ ka we səxəntu, na tɔlvŋasɪ waasa a təna na pə cəɔ na pə ta na sɪ teeki kəkə. ¹⁹ Ye wontu ntɪ tə təŋ, ilɛ pəpələe náá təŋəxi tə kəŋkəŋ taa. Ye tə kuləxi atɛ ilɛ pəpələe náá kulɪ tətə. ²⁰ Timpi feesuyɔ tusayaa-ti təxə tə pukaya, na pəpələe kuləxi na a təŋəxi. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka we a taa ké. ²¹ Ye wontu i təŋ, ilɛ pəpələe təŋ. Ye tə səŋaa, ilɛ a səŋ. Ye tə kuləxi atɛ, ilɛ a kulɪ. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka we pəpələe taa ké.

²² Wontu ntɪ tə nyəŋ tə ka lemaya isu tinj taka ke isətaa, na pə tee kəkə. ²³ Na wontu ntɪ tə keŋ naale naale loosa təma tə ké isətənyuɔ ŋku kv tɛɛ təna. Uena tə keŋ naale naale

^a 1:1-3 Pənaɣa hiu na naanɔwa: Pə pəsəxi na pə wɛɛ pənaɣa ŋka Isekiyeeli caala i

lelv náá taka tē maɣamaɣa tē tō. ²⁴Ye wontu nti tē kula tōnte, ma nukɪ tē kenj kəkote kē, isu lom səsəəm. Yaa isu Toma tēna tū nəɣo. Pə kē kəkote səsəole kē isu yoolaa nyənte. Waatu wei tē caaki sənyu, ile tē kpili tē kenj. ²⁵Uena kəkote lukəna tē nyəŋ tō isətənyu ŋku ku tē. ²⁶Isətənyu ŋku ku we wontu nti tē nyəŋ tō ke mpv tō, ku tō ka we pulɔpv isu liyitee pələ nte tē we pooku tələ tō tē kumte. Uena pulɔpv lukəna kumte nte tē tō na pə nəɣəsəna isu yulu isentaa. ²⁷Mpɔyú ma nawa si yulu nəɣəsəle nte tē teekaya kəkō isu nyəɣəlyu kuɣeɣu ŋku pa sota tō. Pə caya kē isu kəkō cəna-ku. Pə krayav isu yulu nəɣəsəle nte tē tənayá cəlo, na pə kpa na pə tii tō. Ma nawa isu kəkō nyaləməle səsəole na pə cəna-te. ²⁸Nyaaləm səsəəm mpi pu we teitei kē isu tēv nukuyv na kaɣalu kaya tō. Pə kē Taca teu nəɣəsəle kē. Ma ná mpv uena má hoti ma isentō na má nu nəɣəlv yəɣətəɣəna-m.

2

Isə tiliyi Isekiyeeli ke Iseyeli nyəma kinj

¹Mpɔyú yulu nəɣəsəle nte tē tōma-m si: Yulu nyá, səŋ nyá nəəhe tō na má yəɣətəna-ŋ.
²Pə yəɣətəna-m tōmnaa mpe təɣo Feesuyu svv ma taa, na kú yelev na má səŋ ma nəəhe tō. Uena má nu wei i yəɣətəɣəna-m tō i təm. ³Wenti i yəɣətəɣəna-m təɣole si: Yulu nyá ma tiliyi-ŋ Iseyeli asayaa mpa pa kuləyi ma tō tō pa kinj. Pana pa caanaa pa wakələna-m kē. Paa haləna saŋa isəntō. ⁴Yəlaa mpe pa kē kpaŋkpaŋtənaa kē na pa nyama na kpusəŋ. Polo pa kinj na n̄ heeli-we si, Taca Isə yəɣətəyi si ⁵pa kē asayaa kē. Ile paa pa nukɪ yaa paa nukɪ, pa kē tō kullaa kē. Paa cəkəna si asayaa we pa heku.
⁶Taa nyana yəlaa mpe, yaa pa kuyəɣətətu. Paa pa we-m isu səwa yaa pəcesi, pə fei si n̄ nyana asayaa mpe pa kuyəɣətətu yaa pa yaasi. ⁷Pə we kē si n̄ heeli-weye ma təm té, ye pa nuwa yaa pa ta nu, pa kē asayaa kē.
⁸Nu nti ma heeliyi-ŋ tō. Taa la isayav isu asayaa mpe. Haa nyá nəɣo na n̄ təɣo mpi maa cəle-ŋ tō.
⁹Ma nyənaya mpv, ile ma nawa niŋ nte na í siyisina-m, na i taa na takəlaya həule. ¹⁰Ntəna pə heeti-keye ma isentaa tənə in, na pə ŋmaa ka taa na ka waali kē lanwakəlle təm. Na kunyəwiina na mola təm ke pə taa tōtō.

3

¹Mpɔyule yulu nəɣəsəle nte tē tōma-m si: Yulu nyá təɣo takəlaya ŋke, na n̄ polo n̄ yəɣətəna Iseyeli nyəma.
²Uena má haa nəɣo, na yulu nəɣəsəle nte tē yelev na má təɣo takəlaya ŋke. ³Uena í tō-m si: Yulu nyá təɣo takəlaya ŋka in ma cəla-ŋ mpv təɣo nyá hiluyv taa.
 Ma təɣo-ke, uena ká la ma nəɣo taa kē lelen, isu tui.
⁴Mpɔyú i tōma-m si: Polo Iseyeli nyəma kinj, na n̄ heeli-weye ma təm. ⁵Mpi tō, pə taya yəlaa mpa pa kuyəɣətətu we səkpetyu. Yaa pa yəɣətəya na kate tō, pa kinj ke ma tila-ŋ. Ama Iseyeli nyəma kinj kē. ⁶Pə taya yəlaa paɣale mpa pa kuyəɣətətu we səkpetyu, yaa pa yəɣətəya we kate na nn nukɪ pa təm tō. Ye isu yəlaa isu mpv kinj ke maa tila-ŋ, paa nuna-m. ⁷Ama Iseyeli nyəma luyv fei ma nuna. Mpi tō, pa kisa-m nuna. Iseyeli nyəma təna nyəŋ taa wola kē, na pa nyama na kpusəŋ. ⁸Maa yelev na nyá isentaa nyəŋ na n̄ weena lankpəsəŋ isu mpe, na n̄ yona-we. ⁹Maa yelev na nyá nyuɣv taa wuli isu liyitee pələ tin ton nyəŋ nyənte. Haləna tē kəli kəkpaŋnyu ke ton. Paa pa kē tō kullaa piitim tō, səɣəntv í taa kpa-ŋ, pəc taa nyana-we.
¹⁰Mpɔyú Isə tasa-m si: Isekiyeeli nu tōmnaa mpa pa təna maa heeli-ŋ tō. Təki-təyi nyá lotv taa. ¹¹Polo ma yəlaa piya mpa pa kē yomaa tō pa kinj. Ye paa nuna-ŋ, yaa pa kaa nuna-ŋ. Heeli-we si Taca Isə yəɣətəna.
¹²Uena Feesuyu kraya-m, na má nu ma waaləyi kəkote səsəole si: I sa Taca ke hatoo i təcayale taa.

¹³ Ulena má nu isəna wontu keŋ makəna təma tə. Pə na pəpələe pə krenta kəkəte səsəle. ¹⁴ Mpróyú Feesuyu kraŋa-m na kú tēna-m. Ma lanle ka wakəlaa ké na má krəŋələyi. Ulena Tacaa toŋ tii ma tə. ¹⁵ Waatu inəŋi ma tala timpi pa yaa si, Tel-Apiri tə. Iseyeli nyəma mpa pa kuuwa na pá we Keraa pəŋə nəŋə tə pa teŋele. Ulena má caya pa kin na səŋəntu ke kuyeeŋ naatosompəŋəlaya.

Isekiyeeli feŋuyu ke Iseyeli nyəma kin

¹⁶ Kuyaku naatosompəŋəlaya nyəŋku ke Tacaa yəŋətəna Isekiyeeli ma si: ¹⁷ Yulu nyá maa su-ŋ Iseyeli nyəma tanlv. N ka nu ma təm na n polo n kraali-we na ma nəŋə. ¹⁸ Ye isu ma hulə isayav si i ká si, na n tá kraali pəntu inu si i layasi mpaav na pə ya i nyuvu, pəntu ká si. Ue nyaxa maa pəəsi i səm təm. ¹⁹ Ama ye n kraala isayav na i kisi layasuvu, na i si i isayav taa. Ue n yapa nya ti nyuvu. ²⁰ Ye siyisilu yela siyisuyu, na i la isayav. Maa nyəpi-i katəka na i si. Pə taya pulv, n ta kraali-i. Ue nəŋəlv kaa tasa i siyisuyu təm yəŋətəy. Ama nyaxa maa pəəsi i səm təm. ²¹ Ye ma kraala siyisilu si i taa pənti, na i yelev pəntuvu, ue i kaa si. Mpi tə, i nu kraalvu. Ulena pə yá ma nyuvu.

Tacaa tvwa Isekiyeeli ke sum

²² Tənyaxa Tacaa tv nin ke Isekiyeeli má ma tə tətə, na i tə-m si: Kuli na n polo tetekəle taa, na má yəŋətəna-ŋ. ²³ Mpróyú ma kulaa na má polo tetekəle taa. Ulena Tacaa hulə i teu isu maa nav Keraa pəŋə nəŋə tə. Ulena má hoti ma isentə. ²⁴ Tənyaxa Tacaa Feesuyu svv ma taa, na kú la na má səŋ ma nəŋhe tə. Ntəna Tacaa heeli-m si: Polo na n təkə nyá təyi nyá te. ²⁵ Paa həkə-ŋ ŋmusi si n taa tasa pa hekv ke luw. ²⁶ Maa yelev na nyá nsəmle matəna nyá tantahaav. N ká pəsi kamumuka, n kaa pəsi na n kaləna-we. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké. ²⁷ Ama waatu wei maa yəŋətəna-ŋ, ulena n kuli nyá nəŋə na n heeli-we. Tacaa Isə yəŋətəyi si, ye wei i caa i nu. Wei u caa, i taa nu. Mpi tə, pa ké tə kullaa ké.

4

Yosalem wakəlvv təm

¹ Mpróyú Tacaa tasaa si: Yulu nyá kraŋa tetv piliki*fa*. Su-i nyá isentaa na n pu Yosalem icate. ^a fotoonaa. Pə tə ke Isə si Isekiyeeli i ləsi Yosalem icate fotoo ke piliki tə. ² Hólí si, pa tama-te na pá ŋmá kolonja taka si, pa leekəŋəna-te. Pa loma hapəle ke icate kolonja kite. Pa sikaa na pá cəŋəna-te. Ulena yoolaa nyuvu nyəma ta-teŋe kotaxa. ³ Kraŋa nyəŋəlvv kutəsvv ŋku kv we tətəŋlan tə. Kaxa-kv, isu icate kolonja ke nyá na-te mə hekv. Keesi ise na tə tə na pə leeki-te. Ue nyaa leekəna-te. Mpi pə ké Iseyeli nyəma ke kuhvlm təŋəle.

⁴ Hənti nyá mpuv tə, na n tənə Iseyeli nyəma isayav ke nyá tə. N ka səŋəli pa isayav ke kuyeeŋ wei n ka hənti mpv tə i taa. ⁵ Maa yelev na n we tənaxa kuyeeŋ naanvwa fei nasəle (390). Kuyeeŋ inu i wenna isu pusi nsi Iseyeli nyəma lapa isayav tə. Isəna n ká səŋəli Iseyeli nyəma isayav təŋəle. ⁶ Ye n tēma mpv, ue n keesi kəŋkəŋ ntəŋəŋ nyəŋku tə. N ka səŋəli Yuta nyəma isayav ke kuyeeŋ nule. Kuyeeŋ inu i kēna pusi nule wei Yuta nyəma lapa isayav tə. ⁷ Pə waali ulena n keesi ise na Yosalem wei pa leeka mpv tə i tə. N ka hulə-teŋe nin kpete, na n heeli-teŋe nti tu kə tə, na n kaləna-te na Tacaa nəŋə. ⁸ Ulena má həkə-ŋ ŋmusi, n taa pəsi na n keesi kəŋkəŋ ke waatu wei n ka caya tənə tə. ⁹ Caa təŋənyaxa pee nyəŋka piitim liyiti na soona piitim naale. Ulena n siti pə tənə na n laki təŋənyaxa. Nyá təŋənyaxa nté kuyeeŋ naanvwa fei nasəle (390) wei n ka hənti kəŋkəŋ kulvsvv tə tə. ¹⁰ Cacaasi ŋmūsvv na hiu (220) ke n ka mayasəyi paa ifemle nte, na n təkə. Mpi n ká təkə waatu inu i taa təŋəle. ¹¹ Paa mayasi lom mpi n ká nyə paa ifemle nte təŋə. Pu we paa ifemle nte liitili kulv. ¹² N ká la nyá təŋənyaxa ké isu tinte taka. Yəlaa pəntu huwa ke n ka tayanəna kəkə na n təsi nyá təŋənyaxa ke yəlaa tənə isentaa.

^a 4:1 tetv piliki: Ləŋta nyəma ŋmaakaya pilikinaa tə ke ŋmaatu na pa ləsəyi

¹³ Mprúgú Tacaa tasaa si, teitei ké rúprúgú Iseyeli nyéma ká tɔgɔ tɔgɔnaya asilima nyɛjka. Piitimnaa mpa pa taa maa yele na pá polo tɔ tɔnaya paa tɔgɔ-ke.

¹⁴ Uena máa yɔgɔti si: Hai, Tacaa Iso, hatoo ma pɛcaatu halɛna saɲa ma ta pilisi ma ti. Ma ta tɔgɔ pulɔpu kusɛpɛm yaa mpi pɛ kpawa na pɛ cɛli tɔ. Pɛyele asilima kpɛnte natɛli tɔ nantɔyɔ ta svuta ma nɔgɔ taa. ¹⁵ Uena Iso cɔ-m si: Maa layasi-ɲ naapɔntu na ń taɲanɛna-tɔgi kɔkɔ na ń la tɔ tɔ ké tɔgɔnaya, pɛ kaa wɛɛ yɛlaa pɔntu.

¹⁶ Mprúgú i tasa-m heeluyɔ si: Yulu nyá maa yɔki tɔgɔnasi tɛsule ke Yosalem taa. Paa mayasɛgi tɔgɔnaya na pá tɔkɛna nɔgɛsɛɛ, na pá mayasɛgi lum na pá nyɔkɛna lanwakɛlle.

¹⁷ Paa lan tɔgɔnaya na lum. Pu nu-wɛ na pa tasɛna pa isɛ ke pa isayatu tɔɔ.

5

Tacaa ka hɔ Iseyeli nyéma ɲkpaɲyɔ

¹ Mprúgú Iso tɔma Isekiyeeli má si: Yulu nyá kpaɲa huɲuyɔ na ń looli nyá nyuyɔ na nyá tantuyɔ. Uena ń caa sanɔya na ń mayasi nyɔɔsi na ń tala-sɛgi hɔgɔlɛɲ payale. ² Waatu wei nyá hɛntuyɔ kuyɛɲ í tema, ile ń kuu hɔgɔluyɔ kancaalaya nyɛɲku na ń wɔ kɔkɔ ke icate heku taa. Uena ń kuu hɔgɔluyɔ naale nyɛɲku na ń lo-sɛgi nyá layate na ń cɔɔna icate. Uena ń tasa hɔgɔluyɔ tooso nyɛɲku ke kuuu tɔtɔ, na ń ɲmusi na heelim kpaɲa. Uena má kpɛɛ ma layate na má tu si waali. ³ Uena ń cosi si taa ké pɛcɔ, na ń hɔkɔ nyá tokonaa ntompee. ⁴ Pɛyele uena ń cosi si taa ké pɛcɔ, na ń wɔ kɔkɔ taa, na sí nyaya. Tɔnaya kɔkɔ ká luna na ká nyaya Iseyeli nyéma.

⁵ Mprúgú Tacaa Iso má ma yɔgɔtaa si: Yosalem wei, maa suwa piitimnaa na pa tetu heku taa tɔ, mpi i ka tɛsɛna tɔgɔle. ⁶ Mpi tɔ, Yosalem nyéma wakɛla ma kiɲ na ma kutututu. Pa ku pa ti tɔm na pɛ kɛli isu mpa pa cɔɔna-wɛ tɔ. Mpi tɔ, pa kisa ma kiɲ. Pa ta tɔɲ ma kutututu. ⁷ Pɛ tɔɔ ké Tacaa Iso yɔgɔtaa si: Timpi pa lapa isayatu na pɛ kɛli piitimnaa mpa pa cɔɔna-wɛ tɔ, pɛcɔ pa kisa ma kutututu na ma kiɲ tɔkuyɔ na pa tɔɲ piitim lempɛ nyɛntu tɔ, ⁸ ma lanɲɛ ta heɛna-wɛ. Maa huɲna-wɛyɛ piitimnaa mpe pa isɛntaa. ⁹ Yosalem nyéma lakasi kɛla acaalɛtu. Pɛ tɔɔ ké maa hɔ pa ɲkpaɲyɔ ke isɛna tɔ, too tɔ, ma ta hɔnta mpɛ. Pɛyele ma kaa tu tasu rúprúgú hɔm. ¹⁰ Pɛ tɔɔ ké cɛcɛnaa ka tɔgɔ pa piya, na piya náá tɔgɔ si caanaa ke Yosalem taa. Ye pɛ kaasa pa pulɔ, ma yele na heelim yasi-wɛyɛ paa timpi. Isɛna maa huɲna-wɛ tɔgɔle.

¹¹ Tacaa si: Maya Tacaa Iso weesuyɔ tu ké. Timpi pa pilisa kɔtaya tɔlate na pa tuɲ na pa acaalɛtu tɛna tɔ, ma kaa tasa-wɛyɛ nyuluyɔ, yaa má wɛɛna pa pɛtɔɔtɛle, yaa ma hulɛ-wɛyɛ suulu. ¹² Yosalem yɛlaa hɔgɔlɛɲ tooso taa kulɔmuyɔ ká sɛna yulɔkusɛku na nyɔgɔsi. Paa ku hɔgɔluyɔ leɲku ke yoo taa ké pɛ cɔɔnau icate tɔ. Uena pɛ kaasi hɔgɔluyɔ leɲku, uena ma yele na heelim yasi-ku, na pɛ pona paa timpi. Uena má tu pa waali na layate.

¹³ Maa mu-wɛ na pááná. Maa yele na a kpaɲa a ti na má leɛti-wɛ. Waatu inɔgi paa cɛkɛna si maya Tacaa má yɔgɔtɛna-wɛ na pááná. ¹⁴ Maa yele na icate pɛsi kpɛtɛ. Tu pɛsi mpusi puluyɔ piitimnaa mpa pa cɔɔna-wɛ tɔ, na tɛɛlaa pa isɛntaa. ¹⁵ Waatu inɔgi maa huɲna-wɛ na pááná sɔsɔna. Maa hɔ pa ɲkpaɲyɔ na tɔɲ. Pɛyele paa pɛsi mpusi na fɛɛle pulɔpu, mpi lelɛaa ka nyɛnɔgɛna tɔ. Pu svusi piitimnaa mpa pa cɔɔna-wɛ tɔgɔ watu. Maya Tacaa má yɔgɔtɛgɛna mpɛ.

¹⁶ Maa tɔ-wɛyɛ nyɛmá sɔtu nyɛna wɛna a ké nyɔgɔsi tɔ, na pá sí. Uena má yele na pɛ kpiisi-wɛ. Mpi tɔ, maa sɔɔsi nyɔgɔsi ke pa wahalanaa tɔɔ. Maa yɔki pa tɔgɔnaya tɛsule. ¹⁷ Maa yele na nyɔgɔsi na taale wontu isayatu lu-wɛ. Paa lan piya. Yulɔkusɛku na yoo ka wakɛli-wɛ. Maya Tacaa, má yɔgɔtɛgɛna.

6

Iso kula laalaa tɔɔ

¹ Mprúgú Tacaa heela-m si: ² Yulu nyá keesi nyá isɛ na Iseyeli nyéma pɔ́ɔɲ tɔɔ na ń yɔgɔti ma tɔm. ³ Iseyeli pɔ́ɔɲ na pulasi na tetɛka na kacɛsi nyéma í nu Tacaa Iso tɔm. Maa yele na

layate koo mə tōo, na má kpiisi mə tǝfǝenlɛnaa. ⁴ Maa yǝki mə tǝkǝtǝlɛnaa, na mə ilim lǝesǝn wei í laaki tǝ. Mǝ taa lɛlaa ka si pa tun kulalaan kila. ⁵ Maa su mə sǝtaa ke mə tun kulalaan kila, na má ŋmusi mə mǝwa na má cǝna-i. ⁶ Mǝ acalee tǝna ká pǝsi ncaa ké. Pu kpiisi mə tǝfǝenlɛnaa. Pu yelee mə tǝkǝtǝlɛnaa na pǝ lǝ-we. Pu yǝki mə tun na í saali yem. Mǝ ilim lǝesǝn ká yǝki na mə niŋ kulapǝm wakǝli. ⁷ Mǝ taa paɣale ká si, lɛna pǝcǝ í cekǝna si maɣale Taca. ⁸ Paa na mpv maa yelee mə taa kakaasaya. Pǝle paa fiti layate, paa wee piitimnaa taa. Waatu inǝyi maa yas-i-weye piitimnaa taa. ⁹ Mǝ taa kakaasaya ka tǝsi ma tǝo ké piitimnaa taa, timpi pa kra-weye yomle tǝ. Mpi tǝ, maa wakǝli pa nyama wena a ta layana ma tike tǝ. Na pa ise wena pa nyulǝna tun tǝm tǝ. Pa maɣamaɣa paa nyǝɣǝsǝna pa tǝyi acaalǝtu nti pa lapa tǝ tǝ tǝo. ¹⁰ Waatu inǝyi paa nyi si ma ké Taca. Ilɛ pǝ taya yem tǝo ké ma yelaa, na wahalanaa panɛ pá maɣana-we na pǝ ciyiti-weye mpv.

¹¹ Mǝpǝyǝ Taca Isǝ yǝɣǝtaa si: I kpas-i mpee na nǝǝheɛ na lanwakǝlle. Mpi tǝ, Iseyeli nyǝma lapa isayatu na acaalǝtu. Yoou na nyǝɣǝsi na kutǝn ká ku-we. ¹² Kutǝn ka kǝna poolun tu, na yoou náá ku pǝcǝlǝ tu. Ilɛna wei ilɛ i wee tǝ, kolontunaa ta ilɛ, na nyǝɣǝsi ku-i. Maa yelee na ma pááná kra pa tǝo ké na pǝcǝ a hee. ¹³ I ka te na í nyi si maɣale Taca. Mpi tǝ, mə sǝtaa ká sǝɣǝtǝna mə tun kulalaan na mə tǝkǝtǝlɛnaa. Paa pulasi kukulasi tǝo, na pǝɣǝn tǝo, na tun kulǝpǝn hǝtu tee. Tǝnaweyɛ í wǝkaya mə tulaalɛnaa ke mə tun na sǝsǝn nyalaa. ¹⁴ Maa kǝsi niŋ na má kpiisi tetu tǝnaya. Paa leyɛ í wee, pǝ kraɣaw wulaya tetu na ilim mpǝtǝn tǝo tǝ. Na pǝ polo Lipǝla icate ke ilim ntǝɣǝn tǝo tǝ. Waatu inǝyi yǝlaa ká cekǝna si maɣale Taca.

7

Taca kraalayi mpusi kantakaya nyǝn tǝm

¹ Mǝpǝyǝ Taca heela Isekiyeeli má si: ² Yulɛ nyá, heeli Iseyeli tetu yǝlaa si, mə tetu tǝna tǝnaya kǝn kele. ³ Mǝ tomle talaa kele nǝǝnǝ. Maa mu-me na pááná. Maa keesǝna mə mpaan na má huɛna-me. Maa suk-i-meyɛ mə acaalǝtu tǝna. ⁴ Ma kaa weena mə pǝtǝtǝle. Yaa ma hul-i-meyɛ suulu ke paa pǝcǝ. Ama mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝma wena í lakaya tǝɣǝ pu fel-i-me. Ilɛna í cekǝna si maɣale Taca.

⁵ Taca Isǝ má ma yǝɣǝtǝyi si, wahala ikpamle kǝn í ta nata i taka. ⁶ Pǝ temayale mpusi kantakaya nyǝn kǝnna nté. I ka tii mə tǝo. Hal-i tapǝna nté. ⁷ Tetu yǝlaa waatu tǝpa. Lanwakǝlle kuyaku kreyetaa. Lanhulǝmle kakiisasi tǝma pǝɣǝn taa. ⁸ Nǝǝnǝ ké maa mu-me na pááná. Ma kaa yelee na pǝ leeli. Maa huɛna-meyɛ mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝo na ma lǝeti-me. ⁹ Ma kaa weena mə pǝtǝtǝle. Yaa má hul-i-meyɛ suulu ke paa pǝcǝ. Maa huɛna-meyɛ mə tǝnte na mə acaalǝtu tǝo na má lǝeti-me. Waatu inǝyi í ká cekǝna si maɣale Taca. Má makǝna-me.

¹⁰ Hulɛ kuyaku tayanǝɣǝna nteye ku ti. Ku ké wakǝlɛyɛ nyǝnku ké. Musun tǝnǝ tǝo, na kalampaani náá hulǝyi i ti. ¹¹ Musun we ke isu kǝpǝtǝyǝ ŋku pa hǝnna mə ŋkraŋyɛ ke mə isayatu tǝo tǝ. Pulɛ ta kaasi-me. Kǝkǝte tǝma, í fei paɣale tǝtǝ. Nǝɣǝlɛ u tasǝyi-meyɛ wiiu. ¹² Waatu tǝnǝ kǝnte. Wei i yak-i tǝ i taa yǝli. Pǝyele pǝetɛlɛ lanle náá taa wakǝli. Mpi tǝ, Taca mu pááná na pa tǝnaya. ¹³ Paa pǝetɛlɛ wena i weesuyɛ i kaa na i kupǝetǝm. Mpi tǝ, nti pa nawa toosee taka taa na pá keesi yǝlaa me mə wakǝlɛyɛ tǝo tǝ, tǝ laki ké tu saalǝyi. Mǝ isayatu nti í laki tǝ tǝ tǝo, mə taa nǝɣǝlɛ kaa weena weesuyɛ. ¹⁴ Paa hul-i akantǝle na sǝlɛ pu. Ama nǝɣǝlɛ kaa polo yoou. Mpi tǝ, yǝlaa tǝnaya ma muɛna pááná.

Nǝɣǝlɛ u fitiyi ŋkraŋyɛ hǝm

¹⁵ Yoou we awali ké, na nyǝɣǝsi na kutǝn ke tǝyaya taa. Ye wei í kpawa taale, pa ku-i yoou taa. Wei í saala icate taa, kutǝn na nyǝɣǝsi ku-i. ¹⁶ Ilɛna mə taa mpa pǝ sǝwa tǝ í seeki na í kraaki pǝɣǝn na sǝɣǝntɛ isu tetɛka taa alukukunaa. I ka mǝlǝyi mə kawalaya tǝo ké.

¹⁷ Mǝ ŋkpalasi ka susi yem ké toma fei,

na mə tǝna mak-i tǝma.

¹⁸ I ka suu lǝyaya wontu ké isu fǝlǝtǝnaa taka,

na sɔyɔntu anaam pu-me.

Ɔ ka looli mə nyɔɔŋ na fɛɛɛ tɛcɔku.

¹⁹ Ɔ ka lɔ mə liyitee ke hapɛɛ tɔɔ. Mə wɔla ka pəsi-meɣe mpusi pulɔ.

Mə liyitee na mə wɔla kaa ya-meɣe Tacaá pááná kuyaku wule.

Ɔ kaa wɛɛna mpi í ka tɔɔ na í haɣa,

yaa í kɔna mə kɔnyulɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, mpɔ pə pətəna-meɣe isayatu taa.

²⁰ Mə kacɔka wontu ke mə laŋa ká hɛɛnaa.

Mə wontu ntɔɣi í lupəna mə acaalətu tuŋ.

Pə tɔɔ ké maa yele na í lu-tɔɣi luyɔ.

Tacaá má ma yɔɔtəna mpɔ.

²¹ Maa pətɔ-tɔɣi caɣalaa niŋ taa.

Ate yəlaa asayaa ka kuu-ti na pá pilisi-ti.

²² Maa ha-meɣe siyile, na pá pilisi ma tɔyaya.

Nmulaa ka sɔv ka taa na pá kuu ma wɛnau.

²³ Ɔ lu alukpala. Mpi tɔ, yulɔkɔle suwa tɛtu.

Mɔsɔŋ ná su ɔcate taa.

²⁴ Maa kəna yəlaa mpa pa kəla isayatu tɔ.

Paa lɛɛki mə tɛɛsi,

na má su tənaya ke kalampaanɔ nyəma tɔŋ.

Paa pilisi mə lona kate nyəna.

²⁵ Wakəlvɔv kəŋ na í pɛɛkəɣi nyɔvɔv yapu u naaki.

²⁶ Wahalanaa tənəɣi təma tɔɔ ké.

Laapaalənaa asayaa təm ke í nukɔ paa kuyaku ŋku.

Na í pəɔsəɣi Isə kuyɔɔtɔtu teləsəlaa si,

pɛɛ pá yɔɔtɔ nti pə hula-wɛ tɔ.

Kətəlaa ná tá nyɔ kiiu.

Səsaa ná fɛina layatu tasɔvɔv napəli.

²⁷ Wulau na wɛ ləyaya taa ké, na sɔyɔntu náá pu awulumpiya.

Uena tɛtu yəlaa náá seliyi.

Tacaá si: Maa la-meɣe isɔ mə tɔntɛ wɛɛ tɔ,

na má huɔna-me isɔ í muɔna tɔ.

Uena í nyɔ si maɣale Tacaá.

8

Laatu ke Isə tɛsɛɛ taa

¹ Mɔpúɣú Iseyeli nyəma kuuu pənaya naatoso nyəŋka. Isətu naatoso nyəŋ kuyaku kakpasɔ nyəŋku. Ma na Yuta səsaa tə wɛ ma té na tɛ caɣaa. Uena Tacaá Isə tɔŋ tii ma tɔɔ. ² Ma nyənaa ilɛ, ma ná pulɔvɔle, na pə isɛntaa isɔ yulɔ. Pə kraɣau ɔ tənaya na pá tii tɔ, pə ké kəkə ké. Pə məla krau tɔ, pə tee kəkə ké isɔ pa sota nyəɣəlvɔv kɔsɛmɔvɔ. ³ Uena yulɔ inɔ í kɔsi niŋ taka, na í kra ma nyɔvɔv nyəɔsi. Mɔpúvɔle Feesɔvɔv kraɣa-m toosee taka taa. Ku tɛɛna-m Yosalem ke nənəɣə ŋka ka wɛ ilim ntɔɔŋ tɔ ka kin. Tənaya paa suwa tɔvɔv ŋku ku kɔsəɣi Tacaá isɛsɛɛmlɛ tɔ. ⁴ Uena má ná Iseyeli Isə teeli. Isɔ maa tɛma-ɔ nau ke tɛtɛkəle taa tɔ. ⁵ Mɔpúɣú Isə təma-m si: Yulɔ nyá kɔsi isɛ na ilim ntɔɔŋ tɔɔ.

Ma kɔsa isɛ na má nyəni təna tɔɔ, ilɛ ma ná isɛsɛɛmlɛ tɔvɔv kɔlalaav ŋkɔvɔle, tənaya kətaya tɔlate nənəɣə. ⁶ Uena í tɔ-m si: N nawa acaalətu nti Iseyeli nyəma laki si ma hatələnə ma tɔyaya tɔ? Ama n ka na acaalətu səsəntu lɛnti tɔtɔ.

⁷ Mɔpúɣú ɔ pona-m Isə tɛsɛɛɛ taya isətaa nyəŋka nənəɣə kin. Ma nyənaa ilɛna má ná púɣú ke kolunja tɔɔ. ⁸ Kɛlena ɔ tɔ-m si: Yulɔ nyá tulɔ kolunja ke púɣú.

Uena ma tulɔ-kv. ⁹ Ntɛna í tɔ-m si: Sɔv na í na acaalətu nti pa laki cənɛ tɔ.

¹⁰ Ma suwa lena má mayana pa læsa kolunja tɔ́ ké wontu nti tɔ́ tuuki tɔ́ lotu tɔ́ tɔ́. Na wontu lentɔ́ nti tɔ́ ké acaalɔ́tu tɔ́. Iseyeli nyɔ́ma tunj tɔ́na ka we pɔ́ taa. ¹¹ Uena Iseyeli nyɔ́ma sɔ́saa nutoso na naanwa sɔ́na fotoonaa mpe pa isentaa. Na pa taa ké Safan pɔ́yalɔ́ Yasaniya. Na paa wei ɪ tɔ́ka tulaaɔ́ɔ́ cofolo ke ɪ ninj taa, na nyɔ́asi kulɔ́gi isɔ́taa. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaá tɔ́ma-m si: Yulɔ́ nyá ń nawa mpi mpi Iseyeli sɔ́saa mpe paa wei ɪ laki ɪ kutuluyɔ́ taa na ɪ nɔ́ɔ́sɔ́na fotoonaa pane tɔ́? Pa kuyɔ́ɔ́tɔ́tu nté si: Tacaá lɔ́wa tetɔ́, ɪɛ u naaki-tɔ́.

¹³ Ntɛna í tasa si: N ká ná acaalɔ́tɔ́naa sɔ́sɔ́ntɔ́ lentɔ́ nti pa laki tɔ́.

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ pona-m Tacaá tɔ́yaya nɔ́nɔ́ɔ́, ke ilim ntɔ́ɔ́ɔ́nj hɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ tɔ́. Uena má mayana alaa caɔ́aa na pá wiiki tɔ́yɔ́ njku pa yaakaya si, Tamusi*fa* tɔ́ ku sɔ́m. ^a pa pona pa tɛ. Yɔ́laa tɔ́nj si tɔ́yɔ́ njku ku keesɔ́gi na ku sɔ́ki saa wei pá tɛnj kɔ́mtɔ́ tɔ́. Uena pa tayanɔ́-kuyɔ́ lɔ́lɔ́yɔ́ ke toomaya waatɔ́. Alaa tɔ́nja-kuyɔ́ wiuu nté cɔ́ne si ku sɔ́pa. ¹⁵ Uena Iɔ́ tɔ́-m si: N ká ná acaalɔ́tu sɔ́sɔ́ntɔ́ lentɔ́ nti tɔ́ kɔ́la tɔ́ne tɔ́.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ suuna-m Tacaá tɔ́yaya taya pɔ́ taa nyɔ́nka tɔ́ ké nɔ́nɔ́ɔ́ na kɔ́taya tɔ́late pa heku taa. Tɔ́naya ma mayana apalaa napɔ́lɔ́gi hiu na kakpasɔ́. Apalaa mpe pa hawa Tacaá tɔ́sele ke siyile, na pá nyɔ́nɔ́ɔ́na tɛv kite tɔ́, na pá seeki ilim. ¹⁷ Ntɛna í tɔ́-m si: Acaalɔ́tu nti Yuta nyɔ́ma laki cɔ́ne isɔ́ntɔ́ tɔ́ pɔ́cɔ́ɔ́le? Pɔ́ weɛ si pá suuli mɔ́sɔ́nj ke tetɔ́ na pá kraasɔ́gi ma pááná na? Nyɔ́ni isɔ́na pa kraasɔ́yɔ́ tɔ́yɔ́ pɔ́lɔ́nɔ́si ke pa muna kinj tɔ́? ¹⁸ Ma mayamaya maa lana-we na pááná ké. Ma kaa hulɔ́-weye suulu. Waatɔ́ wei paa kiisina nɔ́asi sɔ́sɔ́nsɔ́ ke ma njkpanj taa tɔ́, ma kaa nu.

9

Yosalem nyɔ́ma njkpanjyɔ́ hɔ́m

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳle ma nuwa Tacaá mapa kapuka sɔ́saya si: Icate njkpanjyɔ́ hɔ́ntaa tɔ́na í kɔ́. Paa wei í takɔ́ ɪ youu wontu nti ɪ ka wakɔ́lɔ́na-we tɔ́ na í kɔ́.

² Uena má ná apalaa naatoso luna isɔ́taa nɔ́nɔ́ɔ́. Ilim ntɔ́ɔ́ɔ́nj hɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ ke pa luna na pá tala. Na paa wei í tɔ́ka ɪ wontuyɔ́ njku ɪ ká wakɔ́lɔ́na tɔ́. Pa taa ka we apalɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́, na í suuwa kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu, na í læwa njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́. Uena apalɔ́ unɔ́ í kɔ́ na í sɔ́nj nyɔ́ɔ́lɔ́yɔ́ kuvɛɛmɔ́yɔ́ kɔ́taya tɔ́late cɔ́lɔ́. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iseyeli Iɔ́ teeli kɔ́la isɔ́taa tɔ́njɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́ wei ɪ tɔ́ ɪ ka weɛ tɔ́. Uena í polo kutuluyɔ́ nɔ́nɔ́kpete. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaá yaa apalɔ́ wei ɪ ka suu kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu na í læ njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́ tɔ́. ⁴ Uena í tɔ́mɔ́-ɪ si: Polo Yosalem icate heku taa. Yɔ́si yɔ́laa mpa pa tɔ́ki wahala na pá mɔ́lɔ́gi acaalɔ́tu tɔ́na nti lælaa laki tɔ́ tɔ́ tɔ́ tɔ́, pa tokunj taa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ heela lælaa na má nukɔ́ si: ɪ tɔ́nj kancaalaya nyɔ́nj waali, na í kó yɔ́laa. ɪ taa weɛna pa pɔ́tɔ́tɔ́le. Pɔ́yele í taa hulɔ́-weye suulu. ⁶ ɪ kó na í kpiisi kɔ́kpatɔ́laa, na ifepiya, na pɛlaa, na piya, na alaa. Ama í taa kɔ́pɔ́tɔ́na mpa pa tokunj taa we kuyɔ́sɔ́m tɔ́. ɪɛ í caalɔ́na ma tɔ́yaya taa.

M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa caalɔ́na apalaa sɔ́saa mpa pa caɔ́a Iɔ́ tɔ́yaya nɔ́nɔ́ɔ́ tɔ́. ⁷ ɪ suuli ma tɔ́yaya ke sɔ́taa na pá kɔ́pɛna taasɔ́ tɔ́. Ma tɔ́yaya í pilisi, í lu. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa luwa na pá suu icate na pá kuyɔ́ tɔ́ taa yɔ́laa na pá puki.

⁸ Pa tɔ́nja kuyɔ́ na ma sɔ́na mpv. Uena má hoti ma isentɔ́, na má má kapuka si: Hai, Tacaá Iɔ́, n mɔ́yɔ́ pááná ke m̀p̀r̀ỳg̀ỳ katatɔ́laya na Yosalem tɔ́, n caa ń kpiisi Iseyeli nyɔ́ma mpa pɔ́ kaasaa tɔ́ pa tɔ́na na?

⁹ Ntɛna í cɔ́-m si: Iseyeli nyɔ́ma na Yuta nyɔ́ma pa isayatu kɔ́la tɔ́. Tɔ́ yayataa ké. Yulɔ́kɔ́le suna tetɔ́ taa, kuvɛyɛsim lapɔ́ fɛi icate taa. Mpi tɔ́, pa kuyɔ́ɔ́tɔ́tu nté si Tacaá má, ma lɔ́ tetɔ́, maa naaki pɔ́lɔ́. ¹⁰ Pɔ́ tɔ́ ké ma kaa weɛna pa pɔ́tɔ́tɔ́le. Yaa má hólɔ́-weye suulu. Maa mɔ́nja na nyɔ́nj taa ké pa tɔ́ma.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳle apalɔ́ wei ɪ suu kponkponu tɔ́nj nyɔ́ntɔ́ wontu na í læ njmaalaya ke ɪ tampala tɔ́ tɔ́. ɪɛ ɪ cɔ́wa si ma lapa nti n ka tɔ́-m tɔ́.

^a 8:14 Tamusi: Mesopotami nyɔ́ma tɔ́yɔ́ kulalaav ke Iseyeli nyɔ́ma ceelaa na

10

*Iso hvlvgyv ke i tgyi Isekiyeeli
(Isekiyeeli 1:1-28)*

¹ Mprgyu ma nyanaɣa mpu, ilena ma na isotonvgyv ke isotaa tanlaa*fa* nyvgyv taa. Na pulvpu isu kumte, na te nyonvgyv taa we isu liyitee pale pooku nyante. ^a pale pa we lona payale taa. Ilena pa kaasi Selafena. Isayii 6:2-3 taa tike ke pa yogota pa tom. ² Ilena Tacaa heeli apalv wei i suu kponkpontu ton nyantu wontu to si: Polo papalee nna a we isotaa tanlaa tee to. Cosi kaka mamala wena a we tona to na a su nya nin, na n nyusi-yege icate taa.

Ntana apalv inu i tee ma isentaa tane inu. ³ Waatu wei apalv inu i pola mpu to isotaa tanlaa we Iso taseele ntogon hogolvgyv too. Mprgyu isonmuntv su Iso taseele taya isotaa nyenka too. ⁴ Mprgyu Tacaa teeli kula isotaa tanlaa mpe pa too na i polo Iso taseele nonogo, na i su taya. Mprgyu isonmuntv su Iso taseele taa. ⁵ Ntana isotaa tanlaa ken kakte nu mpu, isu Iso toma tona tu yogotaya. Halena taya awalv too nyenka. ⁶ Mprgyu Tacaa toma apalv wei i suu kponkpontu ton nyantu wontu to si: Polo n hee kaka ke isotaa tanlaa kin ke papalee tee. Ilena apalv polo na i sony papalee kin. ⁷ Tona isotaa tanlaa mpe pa taa lelv kusa nin, na i hee kaka na i tu apalv inu i nin taa. I muwa ilena i lu.

⁸ Pulvpuɣa ka we ke isu yulv nkpalasi taka ke isotaa tanlaa mpe pa ken tee. ⁹ Ma nyanaɣa mpu, ilena ma na papalee liyiti ke isotaa tanlaa kin. Paa wei i kin na i papote, na a nyonvgyv taa nagesona isu liyitee pale nte te we atontote to. ¹⁰ A liyityi mpu a ka wena weetu kulvmtv ke. Paa papote nte te nagesona ke isu te we lente taa. ¹¹ A kulvgyv tonte to, a caaki si a merna hogolonv liyiti inu i taa nku kv too a tvgvtyi ke aa keesoyi. Na a malogona hogolvgyv nku isotaa tanlaa nyonvgyv siyisinaa na pa hon-ye to, aa keeki. ¹² Tulvngasi waasa isotaa tanlaa mpe pa tona tawisiwisi na si muvi kaka. Pa krayav pa sika na pa nkpalasi na pa ken to. Na pa waasi papalee anu a liyiti na pa too na pa ta to. ¹³ Mprgyu ma nuwa pa ha papalee anoyi hote si kacuculaya. ¹⁴ Paa wei i isentaa ka wena pa mpaa ke. Kancalaya nyonvgyv isentaa ka we ke isu isotaa tanlv. Naale nyonvgyv nagesona isu yulv. Tooso nyonvgyv isentaa na we isu togolaya. Ilena liyiti nyonvgyv isentaa naa nagesona hekale. ¹⁵ Mprgyu isotaa tanlaa mpe pa kulaa na pa tee isotaa. Paa we teitei ke na wontu nti maa nawa Kepaa pogo nogo to. ¹⁶ Waatu wei pa teeki to, pa papalee anu a tonygyv-veye. Paa pa heta pa ken si pa kulvgyv, pa papalee tonygyv-veye mprgyu. ¹⁷ Ye pa sonygyv a sony, na pa kulvgyv, ile pa kpenna-ye. Mpi to, wontu lamayasee ka we papalee anu a taa togogo.

Tacaa teeli kvlvgyv ke Iso taseele taa

¹⁸ Mprgyu Tacaa teeli kula nonakpete, na pa mali isotaa tanlaa too. ¹⁹ Isotaa tanlaa heta pa ken ke na pa kulv tetv too ke ma isentaa na pana pa papalee pa tee. Ilena pa polo pa sony Tacaa togaya nonogo na ilim tolule too. Ilena Iseyeli Iso teeli we pa too ke isotaa. ²⁰ Pa ke wontu nti maa nawa Iseyeli Iso tee ke Kepaa pogo nogo togogo. Ilena ma cekona si pa ke isotaa tanlaa. ²¹ Paa wei i ka wena isentaa ke tom liyiti ke, na ken liyiti. Na paa wei ke yulv nkpalasi. ²² Pa isentaa ka nagesona ke isu mpa ma nawa Kepaa pogo nogo to, pa mayamaya. Paa wei i siyisa isona to mprgyu i siyisaa.

11

Yosalem hvonv ke i kawalaya too

¹ Mprgyu Tacaa Feesuyv pona Isekiyeeli maya ilim tolule nonogo. Ilena ma mayana apalaa hiu na kakpasi ke tona. Ma nawa pa taa ke Asuu payalv Yasaniya na Penaya payalv Pelatiya. ² Mprgyu Tacaa heela-m si: Yulv nya, yelaa mpe pa mayasogona kawalaya tom na pa tasoyv layatv isayatv ke Yosalem icate tane te taa. ³ Pa kyogotvntv nte si pa kaa tasa kutulvny nnav

^a 10:1 isotaa tanlaa: Isotaa tanlaa mpe pa we loosi naaleye. Selufena wee, na

halɪ pə polo laasaya tɔɔ. Icate pəsəna isu tiipile, na tayale nantu. ⁴ Pə tɔɔ kɛ pə wɛɛ si yulu pəyaya mǎ, ma yɔɔtɔ nti ma nawa pa tɔɔ tɔ.

⁵ Mpuɔyɛ Tacaa Feesuyɔ tii ma tɔɔ na ku tɔ-m si yɔɔtɔ si Tacaa yɔɔtɔaa si: Iseyeli nyɔma me, ma nyɔma mǎ taa huwɛɛ. ⁶ I lɔlɔsa yulɔkule ke icate tənɛ tɔ taa. I suula sɛtaa ke hapɛɛ tɔɔ. ⁷ Pə tɔɔ kɛ Tacaa Isɔ yɔɔtɔtɔyɛ si mǎ sɛtaa mpa i suula tɔ taa tɔyɔle nantu, na tɔ mayamaya ke tiipile. Ilena pǎ ləsi-me na pǎ tɛna. ⁸ Maa yeke na layate nte tɔ tɔm wɛ-meɣe sɔɔntu tɔ tɔ kɔɔ mǎ tɔɔ. Tacaa Isɔ yɔɔtɔtɔyɛna mpu. ⁹ Maa ləsi-meɣe icate taa, na mǎ tu-meɣe kraɪ nyɔma niɲ taa. Maa huɔna-meɣe. ¹⁰ Iseyeli tetu toosi tɔɔ kɛ maa huɔna-me, na mǎ yeke na pǎ ku-me na layate. Waatu inɛyɛ i kǎ nyɪ si mayale Tacaa. ¹¹ Icate tənɛ tɔ kaa pəsi me isu tiipile. Me mǎ kaa pəsi isu tɔ taa nantu. Ama Iseyeli tetu toɲa tɔɔ kɛ maa huɔna-me. ¹² Waatu inɛyɛ i ka nyɪ si mayale Tacaa. I tǎ tɔɲ ma kɔtɔtɔtɔ. Pɛ́cɔ i tǎ tǎki ma kiɲ. Ama piitimnaa mpa pa cɔɔna-me tɔ, pa nyɛntu ke i tɔɲyɛ.

¹³ Waatu wei ma tɔɲa Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsuyɔ ke mpu tɔyɔ Penaya pəyalɔ Pelatiya sɛpa. Ḿpúyú ma hota ma isentɔɔ na mǎ mǎ kapuka si: Hai, Tacaa, Isɔ. N ka ku Iseyeli nyɔma tɔna mpa pə kaasaa tɔ?

Tacaa kpeyeluyɔ ke yɔlaa mpa pə yasaa tɔ

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa heela-m si: ¹⁵ Yulu nyǎ, nyǎ yɔlaa mpa pa kɛ Iseyeli nyɔma tɔ na nyǎ tetɔtɔnaa Yosalem nyɔma tasɔyɛ layatu ke mpa kolontunaa kuuwa tɔ si pǎ saali tɔna. Mpi tɔ, taya Tacaa hawa tetu tənɛ si tɔ pəsi tǎ nyɛntu. ¹⁶ Pə tɔɔ tɔ, teləsi-wɛ si, Tacaa Isɔ mǎ, ma yɔɔtɔaa si: Paa ma yasa-wɛɣe tetu payale taa, na pa wɛɛ pooluɲ ke piitimnaa heku tɔ, ma wɛ pa kiɲ ke tɔnaya, isu ma tɔyaya taa. ¹⁷ Pə tɔɔ kɛ n kǎ heeli-wɛ si: Tacaa Isɔ mǎ, ma yɔɔtɔaa si maa kpeyeli-meɣe piitimnaa taa. Maa mɔɲna-meɣe timpi pu yasa-me tɔ, na mǎ ha-meɣe Iseyeli tetu. ¹⁸ Tɔnaya i kǎ polo na i kú tuɲ kulalaaɲ na acaalɔtu tɔna. ¹⁹ Maa tu-meɣe ləmayasɛle kulɔmtɛle na huwɛɛ kufana. Maa ləsi mǎ nyama wena a wɛ isu pɛɛ tɔ, na mǎ tu-meɣe nyama kɔpana. ²⁰ Ilena i tɔɲ ma kɔtɔtɔtɔ, na i tǎki ma kiɲ. I kǎ pəsi ma yɔlaa, na mǎ pəsi mǎ Isɔ. ²¹ Ama mpa pa sɔɔla tuɲ na pa acaalɔtu tɔ, maa mɔɲna pa tɔma ke pa nyɔɔɲ taa. Tacaa Isɔ mǎ ma yɔɔtɔna mpu.

Tacaa teeli kulɔyɔ ke Yosalem

²² Ḿpúyú isɔtaa tanlaa hɛta ken, na pəpɔlɛ tu pa waali. Na Iseyeli Isɔ Tacaa teeli wɛ pa tɔɔ kɛ isɔtaa. ²³ Isɔ teeli kula icate taa na i polo puɔɲ ɲku ku wɛ icate ilim tɔlule tɔ ku tɔɔ. ²⁴ Ḿpúyú Isɔ Feesuyɔ kraɣa-m ma ləmayasɛɛ taa. Ilena ku pona-m Iseyeli nyɔma mpa pa kraɣa tɔ pa cɔlɔyɔ Papiloni. Ilena ma toosee taka su tɔnaya. ²⁵ Ḿpúyú ma keesa mpa kolontunaa kuu mpu tɔyɔ tɔ tɔna nti Tacaa hula-m tɔ.

12

Iseyeli nyɔyɔ nyɔma kuuu tɔm kraalɔyɔ

¹ Ḿpúyú Tacaa heela-m si: ² Yulu nyǎ, tɔɔ kullaa heku taa kɛ n wɛɛ. Pa wena isɛ paa naaki pulɔ. Pəyele pa wena ɲkraɲɲ, paa nukɪ natɛli. Mpi tɔ, pa kɛ ɲkpantɛelɔɲ nyɔma kɛ. ³ Yulu nyǎ, tayani nyǎ wontu. Tɔ mpaav ke ilim na pə isɛle ke pa isentaa. Lu timpi n wɛ mpu tɔ na ɲ layasi tɛfate. Ntanyi paa ná si pa kɛ tɔɔ kullaa. ⁴ Ləsi nyǎ wontu ke ilim taa, isu mpaav tɔntu na pǎ naaki. Ilena ɲ tɛ tɔntɛ ke taanaya, isu pa kuukuɔyɔ yɔlaa ke yoo taa tɔ. ⁵ Tuli icate koluɲa ke pa isentaa, na ɲ ləsi nyǎ wontu na tɔna. ⁶ Ilena ɲ sɔyɛli-tɪ na ɲ lu ahoo. Taki nyǎ isentɔɔ, taa nyɛni atɛ. Ma caa kɛ si ɲ wɛɛ Iseyeli nyɔma ke kɔhulɔm mpi pu kraali-wɛ tɔ.

⁷ Ḿpúyú ma lapa isu Tacaa heela-m tɔ. Ma lu ilim taa kɛ, na ma wontu isu mpaav tɔntu. Ilena taanaya mǎ tuli koluɲa ke púyú na niɲ. Na mǎ ləsi-tɔyɛ ahoo taa na mǎ hɔyɔli na pǎ naaki-m. ⁸ Tɛv fema ilena Tacaa tɔ-m si: ⁹ Yulu nyǎ, tɔɔ kullaa Iseyeli nyɔma mpe, isentɔ pa kaa laɲi-ɲ pɔɔsuyɔ si pepeɣe n laki mpu? ¹⁰ Iɛ cɔ-wɛ si: Tacaa kraalɔyɔna Yosalem wulav na Iseyeli nyɔma mpa pa wɛ tɔna tɔ. ¹¹ Heeli-wɛ si n ka pəsi kɔhulɔm mpi pə hulɔyɛ-wɛ si

pa kuu-we tɔ. Nti n lapa tɔ, nti tu maɣanna-we. Kolontunaa ka kuu-we na pɔ tɛna yomle. ¹² Paa tɔli ɪcate kolunja ke pɔyɔ. Pa wulav ká lu ahoɔ, na í hɔyɔla ɪ wontu na í taka ɪ sentɔɔ si ɪ taa na tetu. ¹³ Tacaɔ si maa nyɛri-ɪ puluyu na má kra-ɪ kv taa. Maa pona-ɪ Papiloni nyɛma tetu taa, ɪ kaa na. Pɛyele tɛnaya ɪ ká si. ¹⁴ Ilena má yasɪ pa tɛna mpa pa cɔna-ɪ na pɔ sɛhna-ɪ tɔ. Maa yasɪ pa tanlaa na pa yoolaa ke paa le. ¹⁵ Maa yasɪ-weye piitimnaa taa kɛ tetu payale taa. Waatu inɛyi paa nyi si maɣale Tacaɔ. ¹⁶ Ama maa yele na pa taa apalaa napɛli pɔ fiti yooɔ, na nyɔyɔsi na kvɔɔɔ. Pɛle paa telɛsɛna piitimnaa mpa pa taa paa polo tɔyɔ pa acaalɔtu tɔm. Ilena pɔ cekɛna si maɣale Tacaɔ.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: ¹⁸ Yulɔ nyá, tɔyɔ nyá tɔyɔnaya na seluyu, na í nyɔɔ nyá lum na sɔyɔntu na seluyu. ¹⁹ Telɛsi tetu yɛlaa si Tacaɔ Iɔ má ma yɔyɔta Iseyeli taa Yosalem nyɛma tɔm si, paa tɔyɔ pa tɔyɔnaya na sɔyɔntu na pɔ nyɔɔ pa lum na seluyu. Mpi tɔ, paa kpiisi pa tetu tɛna, na tɔ taa nyɛm tɛna ke tɔ taa yɛlaa mɔsɔɔ tɔɔ. ²⁰ Paa yɔki acalɛɛ sɔsɔɔna nna a taa yɛlaa suwa tɔ na pɔ kpiisi tetu. Waatu inɛyɛle paa nyi si maɣale Tacaɔ.

Tacaɔ kvɔyɔyɔtu lapy

²¹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ pɔɔsa-m si: ²² Yulɔ nyá, pepe tɔɔ kɛ pɔ pɔsa yɛlaa ke ituule si: Kvyɛɛɛ tɛeki yem na Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa nawa ntiyi toosee taka taa tɔ tu laki? ²³ Mpu tɔ, heeli-we si maɣa Tacaɔ Iɔ ma yɔyɔtɛyi si maa su tɛnaya ke ituule ntɛ tɔ tɔm ke Iseyeli taa. Kvyɛɛɛ tɛɛna kɔntɛ, toosee taka tɛna ká la kɛ isɪ pa naakvyu-yɛ tɔ. ²⁴ Mpi tɔ, pa kaa tasa pɔpɔtu toosee taka ke toosuyu. Yaa pɔ naaki tɔm kvɔsɔtu ke Iseyeli taa. ²⁵ Pɔ taya pulɔ, Tacaɔ má, ma kaa su. Ye ma yɔyɔta nti tu la kɛ, tɔ kaa leeli. Tɔɔ kvllaa mɛ, maa yɔyɔti tɔm na tɔ la. Tacaɔ Iɔ má ma yɔyɔtɛna mpu.

²⁶ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: ²⁷ Yulɔ nyá, Iseyeli nyɛma si nyá toosee u laki isɪ n toosuyu tɔ. Pɛyele ma tɔmnaa mpa n kraalɛyi tɔ, tɔ ta ke nɔnɔɔ nyɛntu. ²⁸ Pɔ tɔɔ tɔ, telɛsi-we si, Tacaɔ Iɔ má, ma yɔyɔta si, ma kvɔyɔyɔtu yooosuyu kaa wɛɛna waatu. Tu yooosi kɛ isɪ ma yɔyɔtyu tɔ. Tacaɔ Iɔ má ma yɔyɔtɛna mpu.

13

Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa pɔpɔtɔnaa tɔ kvlyu

¹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ heela-m si: ² Yulɔ nyá, heeli Iseyeli nyɛma mpa pa nyɛnɛyi pa tɔyi Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa tɔyɔ ma tɔm. Pa maɣamaɣa pa nyɛntu ke pa kraalɛyi. ³ Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa kvmelemɛɛ wei ɪ tɛɛyi ɪ lɛmayasɛɛ na u naaki pulɔ tɔ, ɪ tɔm we waiyo kɛ. ⁴ Hai, Iseyeli nyɛma Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa we teitei kɛ isɪ taale hasɪ ke ncaa taa. ⁵ Pa ta polo na pɔ tayanɪ ɪcate kolunja pɔyɔlɛɛ. Pɛyele pa ta nɛma kolunja na pɔ cɔna Iseyeli nyɛma ɪcate si, pu kenti-weye Tacaɔ pɔáná yoo kvyakw wule. ⁶ Pa toosee we kvɛte kɛ, na pa nalaa kvɔyɔyɔtu ke kaloolaya. Pa yɔyɔtɛyi si Tacaɔ yɔyɔtɛna. Pɛyele ílɛ ɪ ta tili-we. Ilena pɔ tɔyi pa taa si, ílɛ ɪ ka la isɪ pa yɔyɔtyu tɔ pɔcɔ kvɛte. ⁷ Pa toosee we kvɛte kɛ, na pa nalaa kvɔyɔyɔtu ke kaloolaya. Pa yɔyɔtɛyi si, Tacaɔ yɔyɔtɛna. Pɔcɔ ma ta yɔyɔti. ⁸ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaɔ Iɔ má ma yɔyɔtɛyi si: ɪ yasa tɔm kraɪ nyɛntu, ɪ kraala kvoolutu. Maa mɔ-mɛ na pɔáná.

⁹ Maa tɔ niɛ ke Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa mpa mɛ í wɛna toosee kraɪ nyɛna na í naaki kaloolaya tɔm tɔ. ɪ kaa wɛɛ ma yɛlaa kvɛkɛle tɔɔ. Pa kaa nɛma mɔ hɛla ke Iseyeli nyɛma nyɛna tɔɔ. Pɛyele í kaa sɔv Iseyeli tetu taa. Tɛnaya í ká nyɛna si maɣale Tacaɔ Iɔ. ¹⁰ ɪ tolisiyi ma yɛlaa kɛ. Ilena í heeliyi yɛlaa si pa heesaa si pɔ cayana-we. Pɛyele pɛle pɔ fɛi. Ma yɛlaa nɛmaakɛna kolunja na mu hulɛsɛyi-kɛ. ¹¹ Heeli kolunja hulɛsɛlaa mpe si, heelim tɛv anaam nɔyɔlɔ ɪ ká nu. Kolunja ka hoti na tɛv tɔmpɛɛ nyɛki-mɛ. ¹² Waatu wei kolunja ká ti, ilena pɔ pɔɔsi-mɛ si, hulɔsɔyɔ mpi í ka hulɛsa-ke tɔ pɔ waasa we? ¹³ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaɔ Iɔ má ma yɔyɔtɛyi si: Maa kɔna tɛv heelim na pɔáná. Tɛv anaam ka nu, na tɔmpɛɛ hoti na a wakɛli pɔ tɛna. ¹⁴ Maa yɔki kolunja nka í hulɛsa mpu tɔ. Kaa ti atɛ, na pɔ yele kite. Ilena mɔ tɔm tɛ ka ncaa taa. ¹⁵ Maa mɔ pɔáná na kolunja na ka hulɛsɛlaa kɛ. Halɛna má tala ma tɛnaya. Hali maa heeli-mɛ si, kolunja na ka hulɛsɛlaa pa fɛi tɔtɔ. ¹⁶ Iseyeli Iɔ kvɔyɔyɔtu telɛsɛlaa fɛi tɔtɔ.

Mə kraalayana nti í naaki Yosalem təə tə, na í tən si heesuɣu wee. Pəyele küle ku fei. Tacaa Iso má ma yəɣətəna mpv.

Topotopo nyóma təə kulvɣv

¹⁷ Ḿpúyú Tacaa heela-m si: Keeəəna Iseyeli alaa təə. Pa kraaləɣi pa luɣu nyəntv ké. Kraali-we si mpusi kəŋ. ¹⁸ Yulv nyá, heeli-we si Tacaa Iso yəɣətəɣi si mpusi we alaa mpa me í nyaləɣi saalasí na í tɣi yəlaa təna niŋ taa tə mə təə ké. Na í nyaləɣi tekentənaa ke yəlaa təna təɣə. Í huɔ si í kpiliki ma yəlaa ke mə niŋ taa, na me mu lu təcɔŋŋ. ¹⁹ Í kuɣi ma nyuɣv ke ma yəlaa cələɣə. Təɣənaɣa pee ŋkute na muɔv həɣəɣa nyuɣv təə ké í lakí mpv. Tənaɣa í kuɣvna yəlaa mpa pə ta mɔna pá si tə. Ilena í yeki mpa pə ta mɔna pá weena weesuɣu tə. Í tɔsəɣi ma yəlaa na pəle pá nukí kaloolaya təm. ²⁰ Pə təə ké Tacaa Iso má ma yəɣətəɣi si: Maa tv mə saalasí nsi í həkəɣəna ləlaa təɣə niŋ. Maa ləeki-səɣi mə kiŋ na má cəli. Maa waasi mpa í krawa tə. ²¹ Maa ləeki mə tekentənaa na má waasi ma yəlaa ke mə niŋ taa. Í taa tasa weev ísu katəsi. Ilena í nyi si mayale Tacaa. ²² Mpi tə, í wakələɣi siyisilaa laŋa na mə kaloolasi, pécó pə taya ma. Pəyele í səsəɣi asayaa ke tən. Í saŋ si pəle pá layasi na pá weena weesuɣu. ²³ Í kaa tasa mə toosee kpai nyəna ke toosuɣu. Mpv tə, í kaa tasa natələɣi nav. Maa ya ma yəlaa ke mə niŋ taa. Waatv inəɣi í ká cəkəna si mayale Tacaa.

14

Tacaa u caaki tunj laav

¹ Ḿpúyú Isekiyeeli tasaa si: Kuyaku nakuli Iseyeli səsaa napəli pa kəma ma kiŋ na pá caya. ² Ilena Tacaa tə-m si: ³ Yulv nyá, yəlaa pane pa təkə pa tunj təm ke pa lotu taa ké. Pa su mpi pə sɔsa-weɣe kawalaya taa təɣə pa kiŋ. Ma kaa yele na pá pəsí-m natəli. ⁴ Maa teləsi-we si, ye Iseyeli tv wei í təkə í tunj təm ke í lotu taa. Ye í su í kiŋ ke mpi pu sɔsi-í kawalaya taa tə. Ilena pɔntv kəə si í yəɣətəɣəna Iso kuyəɣətətv teləsəlv. Maya Tacaa, maa cəna pɔntv ke í lotu taa tunj tuutuuma təm təə. ⁵ Ilena ma kuvəcətv nti tə pəsi Iseyeli nyóma laŋa. Mpi tə, pa səla asilima tunj ké na pá lə-m. ⁶ Pə təə ké pə wee si, ma heeli Iseyeli nyóma si, Tacaa Iso yəɣətəa si, pá lə tunj na pá məli. Pa há pá acaalətv tənaya siyile.

⁷ Pə taya pulv, Iseyeli nyóma təna na pə kpeŋna cayalaa. Ye wei í hatələna-m na í təkə tunj təm ke í lotu taa. Ye í su mpi pu tusi-í kawalaya taa təɣə í kiŋ. Ilena pɔntv kəə Iso kuyəɣətətv teləsəlv kiŋ si í pəsəɣi-m təm natəli. Ie maya Tacaa, ma mayamaya maa cəna-í. ⁸ Maa küli pɔntv təə. Í təm ka pəsi yəlaa ke ituule, na ma kpiisi-í ma yəlaa taa. Ilena pá nyi si mayale Tacaa.

⁹ Ye Iso kuyəɣətətv teləsəlv nəɣəlv í tɔsa í ti, na í yəɣəti təm natəli. Maya Tacaa má tɔsəna pɔntv. Maa tv-í niŋ na má kpiisi-í ma yəlaa Iseyeli nyóma taa. ¹⁰ Iso kuyəɣətətv teləsəlv iní, na wei í kəma-í pəsəɣv tə pa təna pa wakələna, na pa naale pa nyəŋ taa ké pu tɔ. ¹¹ Ie Iseyeli nyóma kaa tasa tooluɣu na pá hatələna-m. Pécó pa kaa pilisi pa ti, na pa kawalaya təna. Paa pəsi ma yəlaa na maa pəsi pa Iso. Tacaa Iso má ma yəɣətəɣəna mpv.

Pulvpu kaa səŋsi Iso huvle

¹² Ḿpúyú Isekiyeeli tasaa si Tacaa heela-m si: ¹³ Yulv nyá, ye ísu tətə natəli tə yəlaa ta təkí ma təm ke teu ilena pá pəntəna-m. Maa tv pa təə ké niŋ na ma wakəli pa təɣənaɣa təsule. Maa kəna-weɣe nyəɣəsi, na má kpiisi tətə yəlaa na təla. ¹⁴ Paa Nowee na Taniyeeli na Soopu pa tooso paa wəna yəlaa mpe pa hekə. Pa mayamaya pa weesiŋ ke pa tampana təŋuɣv ká waasi. Tacaa Iso má ma yəɣətəna mpv.

¹⁵ Ye ma yəlaa na taale wontu ísəyatv lu, tu kpiisi yəlaa na pə yele tətə ke kpeɣe. Yəlaa ka wu tə taa ké təŋnav ke taale wontu nti tə təə. ¹⁶ Ilena yəlaa tooso iní í wee tətə taa. Maya weesuɣu tv Tacaa, ma tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apaləpəyaya yaa aləpəyaya. Pa nyəŋ tike ke paa ya. Tətə ká pəsi wəlaya tətə nti tə taa nəɣəlv fei tə.

¹⁷ Yaa ma yelaa na youu tii tetu nti tē taa. Paa kpiisi yelaa na tōla. ¹⁸ Uena yelaa tooso iní wēe tē taa. Maya weesuyu tō Tacaa, ma tuukina ma ti si, pa kaa pēsi na pá ya apalōpəyaya yaa alōpəyaya. Pa nyōñ tike kē paa ya.

¹⁹ Yaa maa kōna kōtəñ kē tetu nti tē taa ma pááná ká huu pa tō na má tu-weyē sēm na má kpiisi yelaa na tōla. ²⁰ Uena Nowee na Taniyeeli na Sooru pá wēe pa hekū taa. Maya weesuyu tō Tacaa má tuukina ma ti si pa kaa pēsi na pá ya apalōpəyaya yaa alōpəyaya. Ama pa mayama ya pa weesiñ kē paa ya pa tampana tənyu tō.

²¹ Mpróyú Tacaa Isō yōyōtaa si, paa ma kōna Yosalem yelaa tō kē wahalanaa sōsaa mpe pa liyiti isu: Youu, na nyōyōsi, na taale wontu isayatu, na kusəku si, pē kpiisi yelaa na tōla. ²² Paa na mpu, pu kaasi yelaa mpa paa fiti tō. Apalōpiya na alōpiya ka lu pa taa. Paa tala mē kin, i ká ná pa tōntē na pa kulapəle. Uena pē hēesi mē lanja kē wahalanaa mpa ma yelaa na pá mayana Yosalem tō pa tō. Na pē tēna mpi i ká kōna tē taa tō pē tō. ²³ Pu hēesi mē lanja kē waatu wei i ká ná pa tōntē na pa kulapəle tō. Ue i ká nyi si pē taya yem tō kē ma lapa pē tēna mpi ma lapa tē taa tō. Tacaa Isō má ma yōyōtēna mpu.

15

Lesen tyv ηku pa tv kəkə tō

¹ Mpróyú Tacaa pōosa-m si: ² Yulv nyá, tyv ηku pa yaa si lesen tō, pepeye ku taasi tee wa tunj leləñ nyəñsi? ³ Pa kaa kraya pē təpəyaya na pá saaki pulv. Yaa pá ləsi ku təputiya na pá pusi ka tō kē wontu. ⁴ Ama kəkə kē pa wəki si tēna. Pē krayav si kila na pē suna si nōosi tō. Pepeye si tasəyi waasuyv? ⁵ Aní waatu wei su wē təcūñ tō, pa ta lana-səyi pulv. Na saa wei kəkə ka nyaga-si ile, isənayale. Təmle nteye paa lana-si tōtō?

⁶ Pē tō kē Tacaa Isō má ma yōyōtəyi si, isu pa wəkuyv lesen taasi kē kəkə na pá yeki hətuyv taa tunj leləñ nyəñsi tō, mpu tətəyō maa hō Yosalem nyəma mē mē tike mē ηkraññ. ⁷ Maa kuli isəle na má nyəni-mē. I hūv si í fita kəkə kē. Ue ηke kaa nyayana-mē. Waatu inəyi i ká nyi si, mayale Tacaa kē saa wei maa kuli mē tō tō. ⁸ Maa yele na tetu pēsi wōlaya nyəntv nti tē taa nəyōlv fēi tō. Mpi tō, í kisa ma təm tənyu. Tacaa Isō má ma yōyōtēna mpu.

16

Yosalem nyəma nəyəsəna pəyaya ηka pa ləwa tō

¹ Mpróyú Isekiyeeli tasaa si, Tacaa heela-m si: ² Yulv nyá, húlí Yosalem kē i acaalətv təm. ³ Teləsi Yosalem si, maya Tacaa Isō ma tōma si nyá təlule nté Kanaañ tetu taa. Təna ya pa lōla-ñ. Nyá caa kē Amolii tv kē, na nyá too kē Hiti tv. ⁴ Pa ta seti nyá cuyute kē nyá lōlvuyv kuyaku wule. Aní pa ta sə-ñ lvm si pá tiiki-ñ na təm na í lu. Pəyele pa ta taki-ñ pōñ. ⁵ Nyá təm ta la nəyōlvuyv pətōtəle. Nəyōlv ta wii-ñ na í la-ñ yaasinaa pane pa taa kulvm. Ama pa lə-ñ tawa taa kē nyá kuyaku kulōlvuyv wule kē. Mpi tō, pa taa kpaakayana-ñ kē. ⁶ Ma tee kayana nyá kin kē na má keesi n lōki nyá caləm taa. Uena ma seesi isəle si í wēena weesuyu kē í wēena weesuyu. Paa caləm waasa nyá tō tō. ⁷ Uena má yele na í lōli na í huki səsəm təyomyom. N puwaya na í yasəli na í te teu. Nyá həla payalaa kē na nyá nyōosi su. Uena í wē kpetē təyələyəli. ⁸ Ma tasa nyá kin kē teenav, ilena má ná si, í tapa acacaale. Uena má hō ma capa ntompəle na má kenti nyá tapakpetē tō. Mpróyú má suwa nəyō si maa layana nyá tike. Uena má na-ñ tē pēli nəyō na í pēsi ma nyəñ. Tacaa Isō má ma yōyōtēna mpu.

⁹ Mpróyú ma sə-ñ lvm, na má nyaali caləm mpi pu waasa nyá tō tō. Uena má sayali-ñ sōsəñ nim. ¹⁰ Uena má cele-ñ wontu nti pa sōpa tō, na tənuyv nəhulunj kupañ, na kponkpontu tōñ nyəntv tampala, na puuyv kupañku toko sōsə. ¹¹ Mpróyú ma tv nyá tō kē kacəka wontu. Isu kpa si kē niñ taa, na luluyv kē nyá luyv tē. ¹² Na nyá muna tō kacəka kukuule, na ηkrañyapəlasí. Na ntenuyu kupañku kē nyá nyuyv taa. ¹³ Nyá kacəka wontu nté wōla, na liyitee nyəyōlvuyv. Kususuutu nté kponkpontu tōñ nyəntv wontu, na pōñ kupañ, na nti pa

səpa tɔ. Nyá tɔɔnaya nté mɔlɔm kɔpam na tunj nim. Mpu pə yelina na ń te səsəm na ń mɔna kawulaya. ¹⁴ Ụlena nyá həte yaa piitimnaa taa ké nyá teu mpi pə tɔɔ. Mpi tɔ, n ka tu tewaya təkpara ke kacəka ŋka má lapa-ŋ tɔ ka tɔɔ. Maya Taca Isə má yɔɔtəna mpv.

Yosalem we isu apalaa təna alv

¹⁵ M̀p̀ỳỳ Taca tasaa si: Ama Yosalem n hɔma nyá ti na nyá teu, na nyá həte yaav. N pəsə apalaa təna alv. N ha nyá tɔɔ tɛlaa təna. ¹⁶ N ləsa nyá wontu nti tɔ cələta teu tɔ. Ntɔɔ n lapəna kacəka ke nyá tɛfɛnlenaa, na ń la wasaŋkalətu ke pə tɔɔ. Yaasi ɪnɪ ɪ taka ta lata. Pəyele ɪ kaa tu tasv lapv. ¹⁷ N kraɔa wɔla na liyitee nyəɔəlvv kacəka wontu nti ma ha-ŋ tɔ, na ń lu tunj apalvnyəŋ, na ń lana wasaŋkalətu. ¹⁸ N kraɔa nyá wontu kəsəpɔtv nti ma ha-ŋ tɔ, na ń takɪ tunj ɪnɪ. N fɛna-ɪ ma nim na ma tulaalv. ¹⁹ Tɔɔnaya na mɔlɔm kɔpam na nim na tunj nim ke ma tɔkayana-ŋ. M̀p̀ỳỳ n fɛnaa isu tulaalv kɔpəŋ. Taca Isə má ma yɔɔtəna mpv. ²⁰ N kraɔa nyá pəyalaa na nyá pɛlaa mpa n ka lula-m tɔ. N ha-wɛyɛ tunj sɪ ɪlé ɪ tɔɔ. Nyá wasaŋkalətu nti tɔ ta tɔ kɛlɛ? ²¹ N laawa nyá pəyalaa, na ń la-wɛyɛ kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ na tunj həte taa. ²² Nyá acaalətu na nyá wasaŋkalətu nti tɔ taa, n ta tɔsɪ nyá pəcaatv waatv. Saa wei n ka wɛ kpɛtɛ tɔyɔlɔyɔli na ń lukɪ nyá caləm taa tɔ.

²³ M̀p̀ỳỳ Taca Isə yɔɔtəna si: Yosalem, nyá təma asayɛ təna waali, nyá təm wɛ waiyo ké təkpara. ²⁴ N ŋmawa wasaŋkalətu kutuluŋ na tɛfɛnlenaa ke patəmana təna taa. ²⁵ Paa mpaav ŋku kv nɔɔ ke n ŋmawa nyá tɛfɛnlenaa. N ha nyá tɔɔ tɛlaa təna. N luləsa nyá wasaŋkalətu, n wakəla nyá teu. ²⁶ N lapa wasaŋkalətu na Icipiti nyəma mpa pa ké nyá cəlv nyəma alaafəya nyəma tɔ. N kraasa ma pááná na nyá nyəsəm təma paɔalɛ. ²⁷ Pə tɔɔ ké ma kula nyá tɔ na toma. Ma pema-ŋ tɔɔnaya. Ma pɛta-ŋ kolontunaa Filiisi nyəma acalee nna nyá wasaŋkalətu təm wɛ fɛle tɔ, pa niŋ taa. ²⁸ N ta nyəɔəsi, ɪlena nyá na Asilii nyəma ɪ la wasaŋkalətu tətɔ. Paa na mpv nyá kɔnyulvɔv ta si. ²⁹ N waləsa nyá wasaŋkalətu ke Papiloni nyəma taatəlaa tetv taa. Paa na mpv n ta nyəɔəsi-ti. ³⁰ M̀p̀ỳỳ Taca Isə má ma yɔɔtəna si: Ama Yosalem nyá n wena ɪcantv. N təmaya isu wasaŋkalɪ səsə. ³¹ N ŋmaakaya wasaŋkalətu kutuluɔv ke paa mpaav ŋku kv nɔɔ ké. N ŋmaakaya pə tɛfɛnle ke lona təna taa ké. Pa taa fɛlɔyɪ-ŋ isu wasaŋkalənaa lɛlaa. ³² N wɛɛ ké isu alv wasaŋkalɪ wei ɪ kisiyɪ ɪ paalv na ɪ tɔɔŋyɪ apalaa kraɪ nyəma tɔ. ³³ Wasaŋkalənaa təna wena pa kvhav ké. Ama nyá mələa ké na ń haaki nyá tɔŋnaa ke kvɔɔŋ. Ụlena pá lukəna paa timpi na pá kəŋ nyá kiŋ. ³⁴ Nyá na wasaŋkalənaa lɛlaa ɪ tá kaa. Mpi tɔ, nɔɔlv ɪ pɛkəyɪ-ŋ. Pəyele nɔɔlv ɪ fɛlɔyɪ-ŋ pə liyitee. Nyá mələna na ń fɛlɔyɪ apalaa ke tulɔŋa.

³⁵ Pə tɔɔ tɔ, wasaŋkalɪ, nu Taca kvɔɔtɔtv. ³⁶ Taca Isə yɔɔtəyɪ si: N wakəla nyá wɛnav na ń hvli nyá tapakpɛtɛ ke nyá tɔŋnaa. Haləna pə kpɛŋna nyá acaalətv tunj təna ke wasaŋkalətu taa, na ń ha-ɪ nyá piya caləm. ³⁷ Pə tɔɔ tɔ, maa koti nyá tɔŋnaa mpa nyá na-wɛ ɪ nukaya leleŋ tɔɔ. Pə kraɔav pa təna mpa n sɔlaa tɔ, na mpa nyá taa kraana tɔ. Maa kpɛyeli-wɛ na paa timpi. Paa kvli nyá tɔɔ, na má yelev na pá ná nyá tapakpɛtɛ təna. ³⁸ Maa hvna-ŋ isu pa hvkvɔvna alaa wasaŋkalənaa, na mpa pa kvɔyɪ yəlaa tɔ. Isɛsɛmlɛ ká kra-m na má mú pááná na má ləsi nyá weesvɔv. ³⁹ Maa tv-ŋ pa niŋ taa, na pá yəki nyá wasaŋkalətu kutuluɔv. Paa wakəli nyá tɛfɛnlenaa, na pá kuu nyá wontu na pá kraɔa nyá kacəka nyəntv. Ụlena pə yelev-ŋ kpɛtɛ tɔyɔlɔyɔli. ⁴⁰ Paa yelev na samaa kvli nyá tɔɔ. Paa yaya-ŋ pɛɛ, na pá sɔ-ŋ ŋmantaasi. ⁴¹ Paa nyayasi nyá tɛɛsi ke kəkə, na pá hvna-ŋ alaa tuutuuma ɪsentaa. Maa su nyá wasaŋkalətu ke tənaya. Ụle n kaa tasa nɔɔlvv fɛlvv. ⁴² Maa lana-ŋ na pááná ké, haləna á hɛɛ. Ụlena má ləsi nyá ɪsɛsɛmlɛ ke nyá tɔɔ. Na nyá pááná tɛ, a kaa tasa huuv. ⁴³ Mpi tɔ, ń ta tɔsɪ nyá pəcaatv waatv təm. N kraasa ma pááná na yaasinaa mpe pa təna. Maa məŋna nyá tɔntɛ ɪsɔalɛ tənaya nyá nyvɔv taa. Ụle n kaa tasa nyá kawalaya na nyá acaalətv ntɔyɪ lapv. Taca Isə má ma yɔɔtəna mpv.

Yosalem wakəlvv kəla acalee lenna

⁴⁴ M'p'ógú Tacaa tasaa si: Atuwa tukilaa ká tukina Yosalem ke ituule si, toto we isəna tɔ, m'p'ógú p'eeɔ k'pakəyi. ⁴⁵ Yosalem n k'ɛ nyá too p'eeɔ k'ɛ tək'pem. Nyá too inɪ i kisina i paalu na i piya. I we teitei tɔtəɔ isu nyá kəɔnnaa mpa pa kisa pa paalaa na pa piya tɔ. Pa too ka k'ɛ Hiti tɔ k'ɛ, pa caa ke Amolii tɔ. ⁴⁶ Nyá kəɔ wei i we ilim ntəɔnɛ tɔ təɔle Samalii na i p'eeɔ. Nyá neu wei i we ilim mpətəɛ tɔ təɔle Sətəm na i p'eeɔ. ⁴⁷ Pə taya pəcɔ tike ke n k'eeɔna p'eeɔ pa tɔntɛ na pa acaalətu tɛma. Halɪ n wakəla nyá tɔntɛ taa na pə kəli-we. ⁴⁸ Tacaa Isə má maya weesuyu tɔ k'ɛ. Yosalem nyá neu Sətəm na i p'eeɔ pa ta la mpi Yosalem nyana nyá nyóma í lapa tɔ. ⁴⁹ Nyá neu Sətəm kawalaya nté si, i ka we kalampaani k'ɛ, na i wenav tɔwa. I na i p'eeɔ paa nəɔsəxi pulv. Ama i taa waasəxi wahala tɔ yaa konyəntv. ⁵⁰ Pa hɔma pa ti na pá lá acaalətu na má ná, ilena má k'piisi-we. ⁵¹ Yosalem, Samalii ta la nyá isayatu həɔlɔv. Nyá acaalətu kəla pəɔale ke i nyəntv. Acaalətu tɛna nti n lapa tɔ, tɔ tɔ k'ɛ Sətəm na Samalii pa pəsa kupaama. ⁵² Nyá wei nyá n kəkaya nyá kəɔ na nyá neu pa tɔm tɔ, isayatu ntəyi nyá pəsəna nyá təyi acaalɔv na pə kəli p'eeɔ. Isayatu nti tə f'eeɔ kəmna nteye nyá tɔ. Mpu pə yekina na p'eeɔ pá kəli-n siyisuyu. Pə wee k'ɛ si pə liyiti-n na n təɔ f'eeɔ. Mpi tɔ, má huləna si p'eeɔ pa tewa. ⁵³ Maa tayanɪ pa acalee. Paa Sətəm na i cəɔ acalisi. Paa Samalii na i cəɔ nyənsi. Halɪ maa tayanɪ-n tɔtɔ isu p'eeɔ. ⁵⁴ Pu tu-n f'eeɔ ilena pə kraasi nyá kəɔ na i neu pa apalv. ⁵⁵ Nyá kəɔ Sətəm na i p'eeɔ paa məli isu pa wule taa. Nyá neu Samalii na í l'ɛ i p'eeɔ paa məli isu pa wule taa. Nyaya Yosalem nyana nyá piya í ká məli isu mə wule taa. ⁵⁶ Nyá neu Sətəm tɔm ka wenna nyá nəɔ taa k'ɛ tam ke nyá kalampaani waatv. ⁵⁷ Ilena pəcɔ pə kuliyi nyá isayatu tɔ. Nyaya pə talaa si Itəm acalee na pə cəɔ nyəna pá wonɪ-n. Filiisi nyəna náá tu-n na pá footiyi-n paa həɔlɔv nku. ⁵⁸ Nyá kawalaya na nyá acaalətu məla nyá nyuyv taa k'eeɔ. Tacaa má ma yəɔtəna mpv.

⁵⁹ M'p'ógú Tacaa Isə yəɔtəna si: Maa lá-n k'ɛ isu n nyənyuyv yem ke tuunav, na n yəki nəɔ p'eeɔv tɔ. ⁶⁰ Ama maa tɔsɔ nəɔ nka má na-n tɔ p'eeɔ nyá p'eeɔv waatv tɔ. Ma na-n tu p'eeɔ tam tɔ nyənkə. ⁶¹ N ká tɔsɔ nyá tɔntɛ tɔm na f'eeɔ k'pa-n, saa wei nyá kəɔnnaa na nyá newaa paa kəɔ nyá kin tɔ. Maa ha-n-we na pá pəsɔ nyá p'eeɔ. Ilə pə taya nəɔ p'eeɔv tɔ. ⁶² Ma na-n tu p'eeɔ nəɔ. Waatv inəyi n ká nyi si mayale Tacaa. ⁶³ N ká tɔsɔ tete, na n ká nyuyv na f'eeɔ. Pu liyiti-n k'ɛ, n kaa kuli nəɔ ke saa wei maa husi nyá isayatu tɛna tɔ. Tacaa Isə má ma yəɔtəna mpv.

17

Hekəle na lesen tɔv pa tɔm

¹ M'p'ógú Tacaa tasa Isekiyeeli maya heeluyv si: ² Yulv nyá, s'ee Iseyeli nyóma ke isə. ³ Heeli-we si maya Tacaa Isə ma yəɔtəna si, hekəle səsə nəɔlv i wenna nté. I ken tɔwa na i hontv suwa na tə tayalaa, na tə cəɔtəna. M'p'ógú i kulaa na í polo Lipan t'etv taa. Ilena í kə tɔv səsəv nakvli kv nyuyv taa. ⁴ Akpaale nte tə kəla kulɔv təɔ i setaa. M'p'ógú i pona taatəle t'etv natəli tə taa. Ilena í su yampayətəlaa icatə taa. ⁵ Pə waali k'ɛ i caa Iseyeli t'etv taa tɔv nakvli kv piliɛa. Ilena í pona na í sə taale nte pa lukaa tɔ tə taa k'ɛ lvm nəɔ. Isu tɔv nku kv səɔla lvm tɔ. ⁶ M'p'ógú piliɛa nke ka t'eeɔ na ká pəsɔ tɔv nku pa yaa si lesen tɔ. Ilena kv m'eeɔ, ilə kv ta kvli. Na kv wena h'etv. Ntəna kv piliɛasi ha si isə na hekəle tɔ, na kv lila ke i t'ee. Na kv heləsəxi piliɛasi kvfasɔ ke tam. ⁷ Hekəle səsə nəɔlv ilə i ka wee tɔtɔ, i ken tayalaa k'ɛ na i hontv suwa t'eu. Ilena tɔv nku kv lila na kv piliɛasi k'eesəna hekəle inɪ i tɔ si i pəli-kuyv lvm. ⁸ T'etv kupantv taa k'ɛ pa tuu-kuyv lvm səsəm kin. Pa tuu-kuyv si kv piliɛasi í su t'eu, na kú lvi na kú pəsɔ tɔv nku pa yaa si, lesen tɔ kv kupan kv.

⁹ M'p'ógú Tacaa Isə si: Pəsɔ-we si, tɔv nku ku la nté? Kancalaya hekəle kaa k'pəsɔ-kv na kv lila na í kooli kv p'eeɔ, na k'ona kv hatv tɛna pə wəli. Pə kaa wee si pá lana toma ke səsəm. Yaa yəlaa tuutuuma í wee na pəcɔ pá k'pəsɔ-kv na kv lila. ¹⁰ Pa sə-kv yaa, ilə kv la nté? Ye ilim

təlulɛ heelim*fa* mɔpa-kv, kv kaa wɔli timpi taa kv nyɔ mpv tɔ? ^a haŋaya tɔɔ. Pə laki na tuŋ na nyutu wɔlɔɣi.

Təm nti tə hɔwɛɛ kilisuyu

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma-m si: ¹² Pɔɔsi tɔɔ kullaa tɔyaya nyɔma mpe si: I ta cekəna tɔm nti? Heeli-wɛyɛ isəna Papiloni wulav kəma Yosalem, na í kuu pa wulav na í waali nyɔma, na í pona í tɛ tɔ. ¹³ Ilena í kpa kawulaya tɔyaya tv nɔɔlv na í na-í pá pɛli nɔɔ, na í yele na ílé í su nɔɔ na tuunav. M̀p̀ỳg̀ỳ í tɛna tɛtv kɔpayaalaa təna. ¹⁴ Mpɔ pə tisina Yuta kawulaya tɔfɛ, na ká wu kɔlvɔv. Paa na mpv na pa tɔka pa na-í pa nɔɔ pɛlvɔv ke teu. ¹⁵ Mpɔyɔlɛ wulav kɔfalv iní, í kɔla wei í kuu tɛtv yəlaa ke mpv tɔ í tɔɔ. Ilena í tili Icipiti wulav cɔlv si, ílé í ha-í yooɔ kpaɔanəŋ na pə yoolaa ke tuutuuma. Yɔlv wei í lapa yaasi iní tɔ, í ka waa na í fiti kele? Timpi í laalaa na í wakəli pa nɔɔ pɛlvɔv mpi tɔ, í kaa tɔli-ti. ¹⁶ Ntəna Tacaa Iɔ si: Maya Iɔ weesuyu tv ké. Iɔv pɔntv iní í səpa wulav wei iní í tv-í kawulaya ke mpv tɔ í tɛ Papiloni. Mpi tɔ, í yɔka í na wulav iní pa tuunav na pa nɔɔ pɛlvɔv. ¹⁷ Icipiti wulav kaa pona yoolaa tuutuuma na sɔcɛnaa paɔalɛ. I kaa waasi-í yooɔ taa ké waatv wei Papiloni nyɔma ká lo haɔɔ taka tɔ. Icatɛ kite ke paa lo na pa huli pɔɔŋ si pa kɔyɔ yəlaa tuutuuma. ¹⁸ Mpi tɔ, í ta nyəni í tuunav ke pɔlv. I yɔka í nɔɔ pɛlvɔv. Pəyɛle iní í ka yɔɔtəna na í su, na í la pə təna. I kaa tasa fituyu.

¹⁹ Pə tɔɔ ké Tacaa Iɔ má ma suwa si, maya weesuyu tv ké. Tuunav na nɔɔ pɛlvɔv mpi í nyəna yem isəntɔ tɔ, ma hətɛ ke í ka lapənaa. Maa məŋna pə tənaya í nyɔyɔ taa. ²⁰ Maa nyəri-í puluyɔ na má kpa-í ma katəka taa. Maa pona-í Papiloni na má hvɔna-í tɔm ke timpi í ta nuna-m tɔ. ²¹ Paa kv í yoolaa taa selaa təna na layatɛ ké. Pə kaasəyɔ mpa ilena pá yasɔ pɛlɛyɛ tɛtv təna taa. Waatv inəyɔ paa nyɔ si maya Tacaa má yɔɔtəna.

Nɔɔsi nsi Tacaa suwa tɔ

²² M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa Iɔ yɔɔtəna si: Maa caa tɔyɔ sɔsɔɔv nyɔyɔ taa piliŋa kɔfalaya. Maa pɛli hatoo comcom nɔɔ taa nyəŋka. Maa pona-keɣɛ pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakvli kv tɔɔ na má sɔ-ke. ²³ Iɛyɛli pɔyɔv kɔkɔlvɔv nakvli kv tɔɔ ké maa sɔ-ke. Kaa pu teu na ká heli piliŋasi na tɔyɔ la sɔsɔɔv kɔpəŋkv na kv loh pɛɛ. Ilena sumasi piitimnaa təna kɔɔ, na sí cakɔ kv isotom taa na sí hɛɛsəyɔ. ²⁴ Ilena taalɛ tuŋ təna nyɔ si maya Tacaa. Má pəsəyɔna tɔyɔ sɔsɔɔv ke tiika, na má pəsi tiika ke tɔyɔ sɔsɔɔv. Má yekina na tɔyɔ lɔm nyəŋkv wɔli. Maa yele na kɔwɔlvɔv náá wɛɛna lɔm. Maya Tacaa, má yɔɔtəna. Maa la ké isu ma yɔɔtəna tɔ.

18

Iɔ hvɔkəna paa wei isu í təntɛ wɛɛ tɔ

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa pɔɔsa Isekiyeeli ma si: ² Pepe tɔɔ ké Iɛyɛli nyɔma tukiyi ituule si, cɛcɛnaa sala lɛsɛŋ akaa.

Ilena pa piya kela nyəŋ?

³ Tacaa Iɔ má ma yɔɔtəna tuunav si, pə fɛi si pá tasa ituule ntɛyɛ tukuyɔ ke Iɛyɛli taa.

⁴ Ma tənna yəlaa təna weesin. Paa cɛcɛnaa nyəŋ, paa piya nyəŋ. Wei í lapa isayatv tɔ, iní í ká səna pə səm.

⁵ Ye isu yɔlv təŋəyɔ tampana, na í laki kɔpantv na í siyisaa. ⁶ I tɔkɔ laatv tɔyɔnaya ke pulasi tɔɔ. I lɔŋiyɔ Iɛyɛli nyɔma tuŋ. I wakəlvɔyɔ í tɔyɔntəle alv. I kɔpətəyɔna alv ke í asilima kɔyɛɛŋ taa. ⁷ I miyuliyɔ, u ŋmuləyɔ. I fɛlvɔyɔ í kəma. I haaki nyɔɔtənaa ke tɔyɔnaya, na mpa pa wɛ kɔpɛla tɔɔ kɔtakəm. ⁸ I kəntəyɔ í liyitee si í hiki kasəyɔyɔ yaa kawaaɔyɔ. I laki mpi pə ta siyisi tɔ. Ama yəlaa naalɛ í lapa tɔm, í təŋəyɔ tampana ke tɔ taa ké. ⁹ Ilena í təŋəyɔ ma kiin, na í laki ma kɔtɔtɔtv na kɔpantv. Ile iní í siyisina nté. Yɔlv isu mpv wɛɛkəna weesuyu ké. Tacaa Iɔ má ma yɔɔtəna mpv.

^a 17:10 ilim təlulɛ heelim: Ilim təlulɛ heelim. Pə ké heelim toŋ nyəm mpi pə taa na

¹⁰ Ye isu pə te yulb pəyaya ké ηmulu na ká kuyi yəlaa. Yaa ka lapa yaasinaa pane pa taa nəyolb. ¹¹ Ka kisa ka caa ikpate ke tənyu, na ka təkli laatu təyonaya ke pəon taa. Ka wakəla ka təyontəle alv. ¹² Ka muyluyi wahala nyəma na konyəntona, na ká ηmuləyi. Pəcə kaa feləyi ka kəma. Ka luniyi tunj wei i ké acaalətu ke mpv tə. ¹³ Ye yulb isu mpv kəntəyi i liyitee na i pəkəyi kawaaɣa, yaa kasəyaya. I huokli si i ká wəena weesuyu na? Aai, yoo. Ye i lapa acaalətu nti tə təna. Pə wəe si i isayatu i məli i nyoyu taa ké na i si.

¹⁴ Ye isu yulb wəna pəyalv keke, na i naaki isayatonaa mpa i caa laki tə pa təna. Ie i ta təy i ikpate. ¹⁵ I kisa laatu təyonaya təyov ke pəon tə. Ii luniyi Iseyeli nyəma acaalətu tunj. Pəyele u wakələyi i təyontəle alv. ¹⁶ Ii muyluyi nəyolb, u ηmuləyi. Ii muyi kəmlə tu puluyv təloma. I haaki təyonaya ke nyəyətona, na i haaki wontu ke mpa pa wə kpete tə. ¹⁷ Ii laki isayatu. Ii pəkəyi kawaaɣa yaa kasəyaya. I təkəyi ma kutututu na i təyəyi ma kiinj. Puntv wəkəna weesuyu ké, u səki i caa isayatu səm. ¹⁸ I caa muylina na i ηmulv, na i la isayatu ke i yəlaa hekv. Inu i ka səna i isayatu səm.

¹⁹ I pəəsəyi si, pepe təw ké pəyalv u səki cəce isayatu səm? Mpi tə, u i təyā tampana ké. I lapa kusiyisim na i təkli ma kiinj təna na i laki. Pə wəe si i wəena weesuyu ké. ²⁰ Yulb wei i lapa isayatu tə inu i ka səna. Pəyalv kaa si cəce isayatu səm. Pəcə cəce ná kaa si pəyalv nyəntv səm. Siyisilu təkli i siyisuyu fəotə ké. Iena isayav náá təyō i isayatu nyəy.

Kupantv lapv təm seyesuyv

²¹ Ye isayav ləwa i isayatu nti i lapa tə. Iena i təkəyi ma kusəsutv na i təyəyi tampana na i laki kusiyisim. I ká wəena weesuyu ké, i kaa si. ²² Paa səw i kawalaya təna təw ké. I ka wəena weesuyu ke isəna i təyā tampana tə pə təw. ²³ Mpyúyú Tacaa Iso si, pə taya isayav səm ke ma səlaa. Ama si i layasi təntə ké na i wəena weesuyu. ²⁴ Ye siyisilu ləwa i siyisuyu na i la kawalaya. Iena i kəena isayav acaalətu, i kaa wəena weesuyu tətə. Iso ká səw i siyisuyu təw ké. Mpi tə, i ha i təyi kawalaya na kupəntuyv taa ké. Pə təw ké i ka si. ²⁵ Iseyeli nyəma yəyətəyi si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie ma pəəsəyi Iseyeli nyəma si, pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəykv ke? ²⁶ Ye siyisilu ləwa i siyisuyu na i la kawalaya na i si ka səm. Isayatu nti i lapa mpv tə tə səm ke i səpa. ²⁷ Ye isayav yela i isayatu nti i lapa tə, na i təy tampana na siyisuyu. I ka wəena weesuyu. ²⁸ Ye i nawa si i wakəlaa, uena i layasi, i ká wəena weesuyu ké, i kaa si. ²⁹ Iseyeli nyəma təy si Tacaa mpaav ta siyisi. Ie pə taya mpe pa mpaav ta siyisina ma nyəykv ke? ³⁰ Pə təw ké Tacaa Iso má ma yəyətəyi si maa huuna paa Iseyeli tv wei isu i təntə wəe tə. Mpv tə, paa wei i yele i kawalaya ηka i laki tə, na i layasi. Pə taa kəw na mə isayatu yele na i le. ³¹ I lə mə kawalaya tənaya pooluj. I layasi ləmayasəle kufate na huwəe kufana. Pepe təw ké i ka səlvi səm? ³² Iso Tacaa si, ma ta səlvi asayaa səm. Pə təw tə, i lə mə isayatu na i layasi na i wəena weesuyu.

19

Iseyeli awulumpiya təw wula

¹ Mpyúyú Tacaa heela Isekiyeeli má si má ma kawəyaya ke Iseyeli nyəma awulumpiya təw si:

² Mə too ka ké təyolaya ηka ka wəna ka mpa ke təyolasi taa təyō. Təyolasi kufasi hekv ke ka həntaa na ká təkli ka piya.

³ Iena ká faləsi ka piya taa ləyka na keke ká pəsi təyolaya ifate nte tə kpeləma tə təyonaya cəlyu, na tə liki yəlaa tə.

⁴ Mpyúyú piitimnaa nu pa yəyətəyi ka təm, uena pá kra-keye katəka taa,

na pá tɔ ka muna taa ké kulaya taka,
na pá pona-keɣe Icipiti tetu taa.

⁵ Tɔɣɔlaya alɔnyɔŋka ŋke ka
cekənaa si ka teela kpete.
Uena ká ləsi ka piya taa leŋka
na ká la-keɣe tɔɣɔlaya ifate, kpelikpeka nyɔŋka.

⁶ Uena ká na leŋsi pá tɔŋ.
Ka kpeləma ka tɔɣɔnaya cəluɣu,
na ka liki yəlaa.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ka yəka pa acalɛɛ,
na pa kawulaya teesi.
Tetu taa yəlaa í nuwa ka
nyusɔɣu ile pa sɔv seluɣu.

⁸ Uena piitimnaa mpa pa cəɔna-we tɔ,
pá luna pa tetu hɔɣɔlɔŋ taa
na pá pɛɛli nɔɣɔ ke ka tɔɔ.
Pa nyəpa-keɣe puluɣu
na pá kra-keɣe pa katəka taa.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa tɔ kulaya taka ke ka muna taa.
Uena pá susi-keɣe tɔɣɔluɣu
sɔsɔv nakuli ku taa.
Pə waali ké pa pona-keɣe Papiloni wulav.
Uena pá təkɪ-keɣe saləka ke kolunɔ ɪcate taa.
Si pa taa tasa ka nɔɣɔ nuw ke
Iseɣeli pulasi taa.

Tɔɣɔ ŋku pa yaa si leseŋ tɔɣɔ tɔ ku tɔɔ wula

¹⁰ Nyá too ka we ké isu leseŋ tɔɣu.

Pa sɔ-kuɣu lum nɔɣɔ na kú lɔ
na kú lɔli sɔsɔm ke lum katatəlaya tɔɔ.

¹¹ Ku pilinasi ka wena alaafəya ké
na sí pəsi kawulaya kratəŋ.
Uena sí pu na sí tee tuŋ tɔɔ.

M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa sama-kuɣu ku pilinasi payale
na ku kuŋkoluməŋ tɔɔ.

¹² Tənaɣa pə kpesa-ku na pááná
na pə pɛti ate.
Ilim təluɛ heelim mɔpa ku pee na á wɔli.
Uena ku pilinasi kpelikpeka nyəŋsi
nsi sí pɛli na sí wɔli
na kəkɔ nyaya-si.

¹³ Nəɔnɔ wulaya tetu taa
timpi lum fɛi na lukətu weɛ tɔɣɔ pa sɔ-ku.

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ kəkɔ luna ku taa
na ká nyaya ku pilinasi na ku pee.
Ku fɛina pilinasi alaafəya nyənsi
nsi si ké kawulaya kpatóɣú tɔ.
Kawəyaya kanɛ ka we ké isu wula.

²⁷ M'p'ógú Tacaa t'oma Isekiyeeli má sí: Yulu nyá, heeli Iseyeli ny'oma sí m'ə caanaa wak'el'ona-m ké. Mpi t'ə, pa kisa ma ny'antu ké t'okuyu. ²⁸ Ma tiika-we na má pona-weye tetu nti maa y'og'ət'əna tuunav sí, maa ha-we t'ə t'ə taa. Pa tala t'əna, ilena pá ná pulasi kukulasi t'əna, na h'ətu t'əna. Ilena pá f'een'əgi na pá laki k'ətasi nsi sí kus'əgi ma pááná t'ə. Pa w'əpa pa tulaal'ona, na pá liisiyi pa solum. ²⁹ Nt'ena má p'əəsi-we sí: T'əf'een'əle nte t'ə taa ké í puki mpv? P'ə k'rayav waatu iní t'əg'ə pa ha lona aní sí, t'əf'een'ələnaa na pá yaaki-y'eg'e m'p'ógú hal'əna saŋa. ³⁰ T'el'əsi Iseyeli ny'oma sí, Tacaa I'ə má ma y'og'ət'əgi sí: P'ə f'ei sí í pilisi m'ə t'i, isu m'ə caanaa. Yaa í t'əg'əgi m'ə acaal'ətu tun na í layas'əgi. ³¹ Timpi í pilisiyina m'ə t'əgi m'ə tun'naa ké hal'əna saŋa t'əg'əle, m'ə kuc'əŋ hav taa, na is'əna í laki m'ə piya ké k'ətasi nsi k'ək'ə lusa sí t'əna t'ə. Ilena Iseyeli ny'oma hu'ki sí, maa ye'le na í y'og'ət'əna-m? Tacaa I'ə tuuki sí: Ma kaa ye'le na í y'og'ət'əna-m. ³² I kaa na mpi í t'el'əgi t'ə. Mpi t'ə í y'og'ət'əgi sí, í caa sí, í w'ee isu piitim, yaa tetu l'enti y'elaa k'peka. I caa í lun t'uyv na p'ələ. ³³ Tacaa I'ə má ma y'og'ət'əgi sí, ma tuuki sí maa t'əg'ə m'ə t'əo ké kawulaya na t'əŋ s'əs'əŋ. Maa mv-me na pááná. ³⁴ Maa l'əsi-me'ye piitim'naa taa. Maa l'əsi-me'ye tet'naa m'pa pa taa í ká yawa t'ə. Maa k'peyeli-me na ma t'əŋ s'əs'əŋ, na má mv-me na pááná. ³⁵ Ilena ma pona-me'ye wulaya tetu taa, na í hat'el'əna piitim'naa, na má hu'na-me na t'ə ny'ən'əgi t'əma. ³⁶ Teitei isu ma hu'na m'ə caanaa ké Icipiti wulaya tetu taa t'ə. M'p'ógú maa hu'na-me. Tacaa I'ə má ma y'og'ət'əna mpv. ³⁷ Maa caali-me na í w'ee ma kal'əku. I ká t'əki ma na-me tá n'əg'ə p'el'əy'v. ³⁸ Maa l'əsi m'ə taa ké m'pa pa k'ula ma t'əo na pá tá nuna-m t'ə. Na má l'əsi-me'ye tet'naa m'pa pa taa í ca'aa t'ə. Ama í kaa m'əli Iseyeli tetu taa. Waatu in'əgi í ká c'ek'əna sí mayale Tacaa. ³⁹ M'p'ógú Tacaa I'ə y'og'ət'aa sí paa Iseyeli tu wei í polo na í lun i tun. Ama p'ələ p'ə waa'li ké í ká nuna-m. I kaa tasa ma h'əte wak'ul'uyv na m'ə kuc'əŋ na m'ə tun. ⁴⁰ Ma p'uyv naŋŋ ny'əŋku s'əs'əŋku t'əo ké Iseyeli ny'oma m'pa me m'ə t'əna i we tetu taa t'ə, í ká la-m t'əml'e. T'əna'ya maa mv-me'ye teu. Maa p'ek'ki m'ə kuha'ŋ na m'ə kuhal'əm kancaalaya kululum, na p'ə t'əna mpi í ká ha-m t'ə. ⁴¹ Maa mv-me'ye teu, isu k'ətaya ŋka ka s'əs'əŋ we teu t'ə. Waatu in'əgi maa l'əsi-me'ye tet'naa m'pa pa taa maa yasa-me'ye piitim'naa h'ekv t'ə, na má k'peyeli-me. Ilena piitim'naa ná sí maya I'ə naŋŋtu. ⁴² Waatu wei iní maa k'əna-me'ye Iseyeli tetu nti maa k'paasa niŋ na má tuu sí, maa ha-t'əgi m'ə caanaa t'ə, t'ə taa t'əg'ə í ká nyi sí, maya Tacaa. ⁴³ T'əna'ya í ká t'əəsi m'ə t'ənte na m'ə lakasi t'əna nsi í pilisina m'ə t'i t'ə sí t'əm. Ilena í ny'əg'əsi m'ə t'əgi acaal'ətu t'əna nti í lapa t'ə t'ə t'əo. ⁴⁴ M'p'ógú Tacaa y'og'ət'aa sí: Ma h'əte t'əo ké maa la. Ma kaa k'ees'əna m'ə t'ənte isayale na m'ə lakasi nsi sí f'ei teu t'ə. Waatu in'əgi Iseyeli ny'oma ká nyi sí, mayale Tacaa.

21

Tacaa mv pááná na Iseyeli ny'oma

¹ M'p'ógú I'ə t'oma Isekiyeeli má sí: ² Yulu nyá, k'eesi nyá is'e na ilim m'p'ət'əŋ h'əg'əlv'v t'əo, na í y'og'ət'əna-ku. T'el'əsi kv tawa h'ətuŋ ké I'ə kuy'og'ət'utu. ³ Heeli ilim m'p'ət'əŋ h'ətu'v ké Tacaa má ma kuy'og'ət'utu. Ma y'og'ət'əgi sí maa tv-kuyv k'ək'ə. Kaa nyaya tun lum ny'əŋ t'əna na kuw'ul'əŋ. P'ul'əpv kaa teesi-k'e. Kaa nyaya p'ə t'əna'ya hatoo ilim m'p'ət'əŋ ké, hal'əna p'ə nt'əg'əŋ. ⁴ Y'elaa t'əna ká nyi sí maya Tacaa. Ma t'ona k'ək'ə ŋke, na p'ul'əpv kaa teesi-k'e.

⁵ Nt'ena Isekiyeeli má, ma y'og'ət'i sí: Hai, Tacaa, pa t'əŋ maya sí atuwa ké ma tukiyi.

⁶ M'p'ógú Tacaa t'əma-m sí: ⁷ Yulu nyá, k'eesi nyá is'e na Yosalem icate t'əo. Y'og'ət'i t'ə k'ətaya t'əlat'ənaa t'əo ké isayatu. Y'og'ət'i mpi pu mayana Iseyeli tetu t'ə. ⁸ Heeli Iseyeli ny'oma sí, maa k'vli pa t'əo. Maa k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa na má kú pa t'əna. Paa asayaa paa kupama. ⁹ Kupama na asayaa pa k'piisuyu t'əo ké maa k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa. Maa kú y'elaa t'əna'ya p'ə k'rayav ilim m'p'ət'əŋ na p'ə nt'əg'əŋ t'əo t'ə. ¹⁰ Y'elaa t'əna ká nyi sí, maya Tacaa, ma k'p'ee ma layate ké t'ə suyute taa. T'ə kaa tasa m'əlv'v. ¹¹ Yulu nyá, nyá lan'le í wak'əli s'əs'əm. Wii pa t'əna pa isentaa. ¹² Ye pa p'əəsi-ŋ sí: Pepe t'əo ké n m'əlv'v? I'e í c'ə sí, ma nuwa t'əm isayatu ké. Tu la na y'elaa lan'ja wak'əli. Paa susi ŋkpalasi ké yem, na pa apalotu hoo. Pa t'ona ká maki t'əma. Nti t'ə tal'əna nt'ə. Tacaa I'ə má ma y'og'ət'əna mpv.

Layate ka tɔɔ Iseyeli nyɔma

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iɔ tɔma Isekiyeeli m̀a si: ¹⁴ Yulu nyá, yɔɔɔti si, Iɔ m̀a ma yɔɔɔta si, layate layate.

Pa sala-teye na pá sotiti-te.

¹⁵ Yɔlaa kuyɔ tɔ kɛ pa sala-te.

Pa sotita-teye si tɛ teeki kɔkɔ.

Tu pɛsi na tɛ yɔɔli?

Ma pɛyalɔ kawulaya kɔ́atúyú footiyi tun tɔnaya.

¹⁶ Pa sotita-teye si pá tɔki-teye nin taa.

Pa sala-te na pá sotiti-te si

kulu í tɔki i nin taa.

¹⁷ Yulu nyá, ma kapuka na ń wii.

Mpi tɔ, ma yɔlaa tɔ kɛ pa kɔɔɔ layate.

Iseyeli awulumpiya tɔna tɔ kɛ pa kɔɔɔ-te.

Paa ku pa tɔnaya.

Pɛ tɔ tɔ, kɔpa nyá lanle.

¹⁸ Pɛ kɛ mayasuyɔ tun nyɔɔku kɛ.

Tacaa m̀a ma yɔɔɔtɔna mpv.

¹⁹ Yulu nyá, telɔsi Iɔ kuyɔɔtɔtu

na ń ma nin taa.

Layate í ma tɔm naale, na tɔm tooso.

Layate nte tɔ kuyi katatɔlaya tɔ

ntɛ tɔ tɔɔɔɔna-we.

²⁰ Tɔ yɔkɔyi yɔlaa apalɔtu kɛ.

Tɔ yeki na pá seliyi.

Tacaa m̀a, ma su layate kukukule kɛ

paa nɔnɔɔ ɔkaya.

Tɔ ɔmɛlɔsɔyi na tɔ sɔɔɔ puwa si tɛ kɔ.

²¹ Layate lan nyɔnte i lo nwaan na mpɔle.

Tɔ keesi tɔ nɔɔ na hɔɔlɔɔ tɔna taa.

²² Tacaa m̀a, maa ma nin taa tɔtɔ. Maa yeke na ma pááná huu. Maya Tacaa, ma yɔɔɔtɔna mpv.

Kolontunaa tiuu ke Yosalem tɔ

²³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iɔ tɔma Isekiyeeli m̀a si: ²⁴ Yulu nyá, hee mpaan naale wei Papiloni wulav ká tɔɔ na í kɔnna i layate tɔ. Mpaan un i naale i luna tetu kulɔmtu taa kɛ. Tu kuyusum na pɛ hólí-i timpri paa mpaav ɔku ku puki tɔ. ²⁵ Hee mpaav ɔku Papiloni yoolaa ká tɔɔ na pá tala Amoni nyɔma ɔcate Lapaa tɔ. Na ɔku paa tɔɔ na pá tala Yuta kolunɔ ɔcate Yosalem taa tɔ. ²⁶ Papiloni wulav takɔ mpatɛ taa, ɔlena í sɔɔ na í mayasi pile. I ká ciyiti nyɔma kutɔtɔna. I ká pɔɔsi tun kulalaan, na í wiili pulɔpu hɔɔle taa. ²⁷ I mayasaa ɔlena nyɔmle kɔpa Yosalem. M̀p̀ỳg̀ỳ tɔ hɔta i nin nɔɔɔ taa. I ha nɔɔ si, pá suv ɔcate taa na yoou kakiisasi. Pa si yoou wontu ke nɔnɔɔsi, na pá lo hapɛɛ taka ke koloosi kila na pá hee lɔɔ. ²⁸ Yosalem nyɔma me í huɔki si, pile mayasuyɔ mpi pɛ kaa kɔpa-me. Mpi tɔ, paa tema-meɔ nɔɔsi suv. Iɛ Papiloni wulav ná hulɔyi-meɔ me tɔpɔntɔle. I hulɔyi-me si i ká kuu-me na í teena. ²⁹ Pɛ tɔ kɛ Tacaa Iɔ yɔɔɔtɔyi si, í tɔɔsɔyi-m me kawalaya tɔ. Pɛ́cɔ́ í kuliyi me ɔsayatu tɔ, na í hulɔyi me kɔpɔntɔɔ ke me lakasi tɔna taa tɔ. I ta yeke si í sɔɔ me ɔsayatu tɔ tɔ, kolontunaa ká kuu-me.

³⁰ Ama pɛ kaasuyɔ Iseyeli wulav nyá tɔ, nyá kɛ waali lulu sɔsɔ kɛ. Waatu kɔɔ wei i taa nyá tɔntɛ ɔsayale ká su tɔnaya tɔ. ³¹ Nti maya Tacaa Iɔ ma hulɔyi tɔɔle si, pu pɛ-ɔ mpi pɛ hulɔyi si, n kɛ awulumpu tɔ. Paa kɔɔli nyá ntenuyu. Paa kusɔ mpa pa pasa pa ti tɔ pa nyɔɔɔ. ɔlena

pá tisi mpa pa hɔŋ pa ti tɔ. ³² Maa pəsi Yosalem ɪcate ke ncaale taa ncaale. Paa yɔki ɪcate tɔna tɔmɔyɔmɔyɔ. Ama pə kaa la mpu na wei ɪ niŋ taa pa tu-te tɔ, ɪ ta kɔnta ké.

Amoni nyóma yoonav

³³ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma Isekiyeeli má si: Teləsi Amoni nyóma ke tɔm ɪsayatu nti Iso Tacaa, má, ma yɔɔta pa yaasi wei ɪ tuuki Iseyeli nyóma tɔ ɪ tɔɔ tɔ. Heeli-we si: Layate wee, na tɔ sɔɔlv puwa si tɔ kv-me. Pa sotita-te si, tɔ teeki kɔkɔ na tɔ kú katatɔlaya. ³⁴ Waatu wei mə taŋa toosee kukpeye, na kuteləsətu pɔpɔtu nyəntu tɔ. Layate sɔɔlv puwa si, tɔ seti waali lulaa na ɪsayalataa pa nyɔɔŋ. Pɔpɔtu fei lelen, mə tɔntɔ ɪsayale tənaya waatu tapəna ntɔ. ³⁵ ɪ mələna mə layalɛ ke a suyula taa. Maa huuna-meɣe tetu nti tɔ taa pə ŋma-me tɔ. ³⁶ Maa mu-me na pááná sɔsɔna. Maa woso-yeyɛ mə tɔɔ ɪsu kɔkɔ. Maa tu-meɣe asayaa mpa pa nyóma wakəlvɔv tɔm tɔ pa niŋ taa. ³⁷ Mə caləm ká kpe tetu taa. Kɔkɔ ka nyaya-me na pá sɔɔ mə tɔɔ. Mpi tɔ, maya Tacaa Iso, má yɔɔtəna.

22

Yosalem nyóma acaalətv təma

¹ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma-m si: ² Yɔlv nyá, taɣani nyá ti na ń huuna Yosalem ɪcate nte tɔ taa yɔlvkɔlaa suwa tɔ. Taa nyá, la na pá nyi pa acaalətv lakasi. ³ Teləsi-we si, mə kvɔvna ɪcate yɔlaa. Mə taɣanəɣəna yɔlaa wakəlvɔv waatu. ɪ luki tuŋ kɔlalaan na ɪ pilisiyi mə ti. ⁴ ɪ kv yɔlaa na ɪ pilisi mə ti na tuŋ. ɪle mə tɔm ka si. Mpu pə yelina na mə kvyeɛŋ pasa na mə puɪtɛ. Pə tɔɔ ké ma yelaa na piitimnaa tuuki-me. Tetu tɔna wonyi-meɣe. ⁵ Mə cɔlv nyóma na hatəlaya nyóma ka won-meɣe. Mpi pə tɔɔ ɪ pilisa mə ti na mə tetelatətv sɔsɔɣi tɔ.

⁶ Iseyeli awulumpiya lakəna pa toŋ na pá kvɔi yɔlaa ke ɪcate taa. ⁷ Yɔlaa footiyi pa caanaa na pa toonaa ke tetu taa. Pa muɣuliyi muɔlaa na pá tɔki suluwaa na leelaa ɪse. ⁸ Pa nyənəyi yem ké ma kɔtaya tɔlatənaa. Pa wakəlvɔv mə kvyeɛŋ kvheesəŋ. ⁹ ɪcate taa yɔlaa me ɪ ha mə tɔyi cayanav taa. ɪ kvɔi tɔma na ɪ tɔki kɔlalaam tɔɣonasɪ ke pulasi taa. ɪ ha mə tɔyi asilima tɔma taa. ¹⁰ Lɛlaa suukəna pa caanaa alaa. Pa kpiki alaa lɛmpa ke pa ɪsətv nav waatu. ¹¹ Lɛlaa ná laki wasəŋkalətv na pa tɔɣəntələnaa alaa. ɪlena lɛlaa náá kekitiyi pa saalənaa, yaa pa na mpa pa kaa caanaa tike yaa toonaa tike tɔ. ¹² Tetu taa yɔlaa tisiyi na pa feləyi-we na pa kvɔi lɛlaa. ɪ kəntəyi mə liyitee na ɪ taŋaa si pá fel-me na pá tɔni kasəyaya sɔsɔŋka. ɪ lɛkəyi mə tɔɣəntələnaa na muɪvŋ na ɪ sɔki mə caa Iso tɔɔ.

¹³ Maa kvsi katanə na Yosalem nyóma me mə tɔɔ. Mpi tɔ, ɪ pɛekəyi kasəyaya asilima nyəŋka na ɪ laki yɔlvkɔle. ¹⁴ Kvayaku ŋku maa kuli mə tɔɔ tɔ, ɪ ka wɛena apalətv na toma na ɪ səŋ? Maa la nti ma yɔɔtəna tɔ. ¹⁵ Maa yasi-meɣe tetɔnaa mpa ɪ ta nyi tɔ pa piitimnaa taa. Mə asilima tɔma ka su tənaya. ¹⁶ ɪ ka wakəli mə ti na Mə ɪsayatu ke piitimnaa lɛlaa ɪsentaa. ɪlena ɪ cəkəna si maya Tacaa.

¹⁷ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma-m si: ¹⁸ Yɔlv nyá, Iseyeli nyóma pəsa ké ɪsu nyəɣətv nti pa ta taɣani tɔ. ɪsu liyitee nyəɣətv, na kvseemtv, na kvhɔlvmtv, na nyəɣəlvɔv mayamaya, na sɔləpa nyəŋku ŋku pa su kuluku taa si, pa taɣanəyi tɔ. ¹⁹ Pə tɔɔ ké Tacaa má ma Iso yɔɔtəyi si: Mə tɔna ɪ we ké ɪsu nyəɣəlvɔv ŋku pa ta taɣani tɔ. Ma kvɛyeliyi-meɣe Yosalem taa. ²⁰ Teitei ɪsu pa kvɛyeluɣu nyəɣətv waani waani ke təntəmlɛ ke kuluku taa, na pá huɣuti kɔkɔ na tɔ hoo tɔ. Ḿpɔ́yú maa kvɛyeli-meɣe ma pááná sɔsɔna taa na ɪ hoo. ²¹ Maa kvɛyeli-meɣe təntəmlɛ ke. Maa woso mə tɔɔ ké ma pááná sɔsɔna kɔkɔ, na ɪ hoo Yosalem taa. ²² ɪsu liyitee nyəɣətv hookuɣu kuluku kɔkɔ taa tɔ. Ḿpɔ́yú ɪ ka hoo ɪcate taa. Waatu ɪnəyi ɪ ka nyi si, maya Tacaa má muɪna pááná.

²³ Ḿpɔ́yú ma tasaa si Tacaa tɔma-m si: ²⁴ Yɔlv nyá, heeli Yosalem nyóma si, mə ɪcate we ké ɪsu tetu nti tev ta nu tɔ. ɪle maa mu-ti na pááná, na tɔ wɔli təkpaŋalan ɪsu tetu nti tɔ laŋa lvm tɔ. ²⁵ Teitei ɪsu tɔɣlasɪ nyuɪsvɔv si tɔɣonasɪ waali tɔ. Ḿpɔ́yú mə nyvɔv nyóma kvɔi lɛlaa, na pá pəsəyi alaa paɣale ke leelaa, na pá kuuki liyitee na wɛnav. ²⁶ Mə kətəlaa ná yɔka ma kiin.

Pa wakələyi ma kətaya təlataa. Paa fayasəyi mpi pə we tənəŋ na mpi pə ké krai nyəm tə. Pəyele pa ta nyi asilima nyəm na mpi pə ta ke asilima pulu tə. Paa paasəyənə ma kuyeyi kuhəsəŋ. Ilena pə kuyi ma nyuyi ke mə hekū. ²⁷ Mə nyuyi nyəma ná wəe ké isu taale hasi nsi si cələyi si təyənaya tə. Pa ηmusəyi caləm, pa tēŋ yəlaa, pa ηmuləyi pa wənaw. ²⁸ Mə Iso kuyəyətətə tələsəlaa ná wəe ké isu lum mpi pa taaki kutuluɣu tə tə. Krai toosee ke pa naaki, na pá yəyətəyi kaloolaya təm. Pa tēŋ si: Taca Iso yəyətə. Pəyele ma ta yəyətə natəli. ²⁹ Mūsəŋ na ηmuləm ke yəlaa laki tetu tənə taa. Pa cəsəyi konyəntənə na pá muyuliyi moolaa. ³⁰ Ma preekəyi mə taa ké yulu wei i səlū puwa si í ηma kolunə tə. I ká səŋ nənəyɔ na í paasəna tetu tənə. I ká sələm-m si ma taa yəki icatə. Ma ta na nəyəl. ³¹ Maa mu-mə na pááná səsəna na má yeke na mə lakasi məli mə nyəŋ taa. Ma pááná ká nyayə-mə isu kəkə. Taca Iso má ma yəyətəna mpv.

23

Samalii tetu yəlaa wasaŋkalətu

¹ Mprúyú Taca təma-m si: ² Yulu nyá, alaa napəli paa wənna naale, pa too ke kuləm. ³ Ilena pá lá wasaŋkalətu ke Icipiti taa timpri paa wəe təyɔ pa pəelutu waatu. Tənaya pa caala pa pəelutu həla ke wayaluyi, na pá ηmakəli-yə. ⁴ Pa yaakaya kəyɔ si, Ohola, iləyēle Samalii tetu. Neu si Oholipa, iləyēle Yosalem. Má tənna-wə, na pá lul-m apaləpiya na aləpiya. ⁵ Ama Ohola ná lapa wasaŋkalətu. Pəyele má tənna-i. Mpa n nyulaa təyɔle nyá cələ nyəma Asilii nyəma. Mprúyú n ləsa pa taa ké taŋnaa. ⁶ Paa ké nyuyi nyəma ké, na təm huulaa səsaa. Pa suukaya wontu kɔpampantu ké. Paa ké ifepiya na pá tewa na pá cakı krayanəŋ. ⁷ Mprúyú Ohola nyá luyi lapa Asilii nyəma akewenaa səsaa mpe. N sələ-wə, na n pilisi nyá ti na pa tuŋ. ⁸ Wasaŋkalətu nti n lakaya Icipiti təyɔ n tuyotaa. Tənaya pa caala nyá pəelutu həla wayaluyi. Ilena pá həntəna-ŋ nyá pəelutu taa, na pá pəs-ŋ wasaŋkali. ⁹ Pə tə ké ma tu-ŋ nyá taŋnaa Asilii nyəma mpa nyá luyi suu mpv tə pa niŋ taa. ¹⁰ Pəle pa kuu nyá pəyalaa na nyá pəelaa. Ilena pá wəyəsı nyá wontu na pá ku-ŋ na layatə. Isəna pə həma nyá ηkraŋuyi si alaa ləlaa í ná təyɔle.

Yosalem icatə yəlaa wasaŋkalətu

¹¹ Ohola neu Oholipa ná pə tənaya mpv. Ama i konyuləŋ tələsa mpəle. Oholipa nyá nyəntu tē nyá kəyɔ nyəntu. ¹² Nyá cələ Asilii nyəma təm huulaa, na akewenaa səsaa. Pa suuwa wontu kɔpantu ké na pá ké ifepiya. Pa tewayə na pá cakı krayanəŋ, mpeye n tənaya. ¹³ Mprúyú ma cəkənaa si, nyá pilisa nyá ti tətə. Mə naale mə təntə lapa kuləmtəle. ¹⁴ Oholipa ná səsaa lenti ke nyá wasaŋkalətu tə. Kuyaku nakuli n nawa pa ləsa Papiloni nyəma fotoo na lum kuɣeeməm ke kolunə tə. ¹⁵ Pa ləla tampalanaa ke pa tusi taa. Pa tema nyəŋ saalasi kuwalasi, pa nəyəsəna isu awulaa. Isu Papiloni nyəma wəu pa tē tə. ¹⁶ Waatu wei Oholipa n ná-wəyē kraakraa təyɔ n nyula-wə. Ilena n tili nyá tillaa ke pa tē. ¹⁷ Mprúyú Papiloni nyəma pola nyá kiŋ na nyá na-wə í kaa nyaaluyi. Na pá pilisi-ŋ na pa wasaŋkalətu. N pilisa nyá təyi mpv, ilena nyá taa kraana-wə. ¹⁸ N ka pəsə nyá təyi wasaŋkali ké təkēlee. N hula nyá tapakpete ke yəlaa. Haləna ma nyəyəsı-ŋ isu ma nyəyəsuyi nyá kəyɔ tə. ¹⁹ N luləsa nyá wasaŋkalətu ké, na n təsəyi isəna n lakaya nyá təyi nyá pəelutu waatu ke Icipiti tə. ²⁰ Mprúyú nyá luyi suuwa nyá taŋnaa mpa pa wəna wasaŋkalətu luyi tə. Isu kraŋasi na krayanəŋ pə wəu tə.

Yosalem nyəma ηkraŋuyi həm

²¹ Oholipa, n təsə isayatu nti n lapa nyá pəelutu tə. Waatu inəyi Icipiti nyəma wayalaya nyá həla na pá ηmakəli-yə. ²² Pə tə ké Taca Iso yəyətəyi si: Maa yeke na nyá taŋnaa tənə mpa nyá taa kraana tə, pá luna paa le na pá kulı nyá tə. ²³ Pə krayanə Papiloni icatə, na Kalətē nyəma tənə tə. Na Pekoti na Sowa na Kowa pə tetənə nyəma. Asilii nyəma tənə ká səsı pa tə. Maa kpeyeli ifepiya telaa, na kuɣənənəna, na təm huulaa səsaa, na yoolaa,

na akewenaa sɔsaa. Pa tɛna paa kɛ kpaɣanɛɛ ɔaɣalaa kɛ. ²⁴ Paa luna ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ kɛ, na yoolaa tuutuuma na pa yoo kɛkɛnaa na pɛ wontu. Paa kenti pa tɔɔ kɛ kpalɛɛ, na yoo kahusi na pɛ ta-mɛɛ kotaya. Maa pɛti Papiloni nyɔma ke mɛ tɔm. Pɛle paa kɛesɛna pa kiin na pa huɔna-mɛ. ²⁵ Maa mu-mɛ na pɛɛnɛ, na mɛ yele na mɛ kolontunaa la-mɛ na muɔɔɔ. Paa seti mɛ muɔna, na mɛ nkpaɔɔ. Paa ku mɛ luɔɔɔ nyɔma na layate. Ilena pa kuu mɛ pɛɣalaa na mɛ pɛelaa. Ye pɛ kaasa mpa, ile pa nyagasi-wɛɛɛ kɔkɔ na pa ise. ²⁶ Paa kuu mɛ wontu kususuutu, na mɛ kacɔka nyɛntu tɛna. ²⁷ Maa si tɛnaya ke mɛ tɛntɛ isayale. Na mɛ wasaɔkalɛtu nti i caala Icipiti taa tɔ. I kaa tasa Icipiti nyɔma ke nyuluɔɔ, yaa i huɔ pa tɔm.

²⁸ Pɛ taya puɔ, maya Taca, ma yɔɔtɔɔɔna si maa tu-mɛɛ mpa u caaki na mɛ taa kraana tɔ pa nin taa. ²⁹ Taa hanaya ke paa lana-mɛ, na pɛ kuu mɛ wɛnaw mpi i kontina hanaya tɔ, na pɛ yele-mɛɛ kɛtɛ tɔɔɔɔɔɔ. Pu kuli mɛ tetelatɛtu na mɛ wasaɔkalɛtu isayatu na pɛ fɛle tɔɔ tɔɔɔɔ. ³⁰ Mɔɔɔ paa la-mɛ. Mpi tɔ, i lapa wasaɔkalɛtu na piitimnaa. I pilisa mɛ ti na pa tuɔ. ³¹ Mɛ kɔɔ ikpate ke i tɔɔ. Pɛ tɔ kɛ maa tu-mɛɛ wahala sɔsɔ na pɛɛnɛ*fa*. ^a tuwa pɛ huwɛɛ isu Mاتيye 20:22. Fɛlansɛ taa wɛɛ si kɔɔ kɛ. ³² Taca Iɔ mɛ ma yɔɔta si: I kɛ tɔɔ wahala sɔsɔ kɛ. Wahala inu i walaa kɛ na i limaa. Wahala inu i ka yelina na pɛ tuɔki-mɛ na pɛ wɔɔɔi-mɛ. Wahala inu i tɔɔwa sɔsɔm kɛ. ³³ Nyɔ kɔɔ Samalii wahala inu, i kɛ wu-ɔ na i ku-ɔ. Na i wakɛli-ɔ na i tu-ɔ sɔɔntu. ³⁴ N kɛ tɔɔ-i kɛ na n tɛm-i. N kɛ yɔki-i hɔɔɔɔ na si hɛɛ nyɔ lanle taa. Mpi tɔ, maya Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ. ³⁵ Pɛ tɔ kɛ Taca Iɔ mɛ ma yɔɔta si: N sɔ ma tɔ. N lɔ-m na waali tɔ, nyɔ wasaɔkalɛtu na nyɔ isayatu kɛ mɛli nyɔ nyuɔ taa.

Iɔ kuyi Samalii na Yosalem pa tɔm

³⁶ Mɔɔɔ Taca tɔma Isekiyeeli mɛ si: Yuɔ nyɔ, tayanu nyɔ ti na n huɔna Ohola na Oholipa. Pɛ wɛɛ si n kuli pa acaalɛtu tɔ kɛ. ³⁷ Pa kɛ alaa yuluɔɔɔ kɛ, na wasaɔkalɛnaa. Tuɔ asilima nyɔ tɔlaale ke pa lapa wasaɔkalɛtu. Pa laa-i pa pɛɣalaa mpa paa lula-m tɔ. ³⁸ Mpi pa tasam lapu tɔɔɔ pa pilisa ma kɔtaya tɔlate ke kuyaku kulumuɔɔ nkɔ. Pa wakɛla ma kuyɛɛ kuhɛɛsɔɔ. ³⁹ Waatu wei pa laakaya pa piya ke tuɔ tɔɔ, pa pola kuyaku kulumuɔɔ nkuyɔ ma kɔtaya tɔlate na pɛ pilisi-tɛ. ⁴⁰ Halɛna pɛ tili tillaa ke apalaa pooluɔ nyɔma waali. Pɛle pa tɔ kɛ pa sɔwa lum, na pɛ tɔ cɛlavnaa na kacɔka wontu. ⁴¹ Ilena pɛ ɔaya pa katonaa kɔpampama tɔ, na pa taapɛlɛnaa ke pa nɔɔ tɔ. Na pɛ si ma tulaalu na nim ke pɛ tɔ. ⁴² Samaa wei u huɔki natɛli tɔ, i kɔma i kin na i laki kɔkɔtɛ. Sapa wulaya tetu taa kɛ pa luna. Pa tuwa Ohola na i neu pa nin taa kɛ kpasi, na pa tema-wɛɛɛ ntenin kɔpampaɔ. ⁴³ Mpuɔɔle ma pɔɔsa pa taa alu wei i kpatɛla wasaɔkalɛtu taa tɔ si: Nɔɔnɔ n kɛ laki-tɔɔɔ? Na paa kɔ nyɔ kin na? ⁴⁴ Ilena yɔlaa kɔ pa kin isu pa kɔɔɔ apalaa tɛna alaa kin tɔ. Mɔɔɔ apalaa pukaya alaa sakala nyɔma Ohola na Oholipa pa kin. ⁴⁵ Ama apalaa siyisilaa kɛ huɔna-wɛ, isu pa huɔkuyɔna wasaɔkalɛnaa, yaa mpa pa kuyi yɔlaa tɔ. Mpi tɔ, pa kɛ wasaɔkalɛnaa kɛ, na yɔlaa calɛm wɛ pa nin tɔ. ⁴⁶ Taca Iɔ yɔɔtɔɔ si: Maa yele na samaa kuli pa tɔ. Paa kuu pa wontu na sɔɔntu pu-wɛ. ⁴⁷ Samaa inu i kɛ yaya-wɛɛɛ pɛɛ, na pɛ ku pa na pa pɛɣalaa na pa pɛelaa na layalɛ, na pa nyagasi pa tɛɛsi ke kɔkɔ. ⁴⁸ Isɛna maa si isayatu tɛnaya ke tetu taa tɔɔɔ. Ilena pɛ huɔli alaa lɛlaa ke layatu na pɛ taa tɔɔ pane pa ikpate. ⁴⁹ Pa isayatu kɛ mɛli pa nyɔɔ taa. Paa sɔɔli pa tuɔ laa kɔpɔntuɔ. Waatu inɔɔi paa nyi si mayale Taca Iɔ.

24

Yosalem nɔɔsɛna taanuse wei kɔkɔtaya kpawa tɔ

¹ Mɔɔɔ Isekiyeeli nyɔma kuuu pɛnaya pɔɔlayafɛ naanɔwa nyɔɔka. Isɛtu naanɔwa nyɔɔ, kuyaku naanɔwa nyɔɔku wule. Taca tɔma-m si: ² Yuɔ nyɔ tu kuyaku nkuyɔ takɔlaya taa. Mpi tɔ, ku wule ke Papiloni wulaw kɛ sɔ Yosalem taa na i lɛki-tɛ. ³ Yɔɔtɔ yɔlaa tɔ kullaa mɛɛɛ tɔm. Maya Taca Iɔ mɛ ma yɔɔtɔɔ-ti si:

^a 23:31 pɛɛnɛ: Pɛɛnɛ, pɛ nuw lapa Lɛkpa nyɔma ke kate, pɛ tɔ kɛ tɔ

Təsi tiyaga,
 təsi-ke na ń pəli ka taa ké lum.
⁴Tu nantu cəḡələŋ kupaŋ təna.
 Paa yule paa hamuyu,
 na ń suuli muwa kupaana.
⁵Kpaɣa kaləku taa heu kupaampaŋ nantu.
 Tu taasi ke səsəm ke tiyaga tee,
 na pə wasa teu.
 Mpi tə, pə wee si muwa
 mayamaya í pu tətəɣə.
⁶Pə təw ké Tacaɣa Isə,
 má ma yəḡətəɣi si,
 yulokule icate təm we waiyo ké.
 Tə nəḡəsəna ké isu taanuse wei
 kəkətaya kpaɣa, na ɪ nyaaluyu na kate tə.
 Ləsi tiipile nantu ke cəḡəlyu cəḡəlyu.
 Pə taa səw paa kulumuɣu.
⁷Mpi pə təw tə, yəlaa mpa Yosalem kuwa tə,
 pa caləm we icate heku taa kukpamuyu təw ké yem.
 Nəḡəlu ta pəli-wəɣi ate si
 pá takɪ-wəɣi tetu.
⁸Ma caawa si ma h́lí ma pááná səsəna na má leeti.
 Ilena má ηmusi ɪ caləm ke kukpamuyu təw,
 na má yele-wəɣi mpu si nəḡəlu í taa takɪ-wi.
⁹Pə təw ke Tacaɣa Isə má,
 ma yəḡətəɣi təfoo si:
 Yulokulaɣa icate nté tə təm we waiyo ké.
 Mpi tə, maa tó tə taa ké kəkə səsaya.
¹⁰Tú taasi ke səsəm na ń tó kəkə,
 təsi nantu ke teu na ń tu tuusi pee. Muwa í nyaya.
¹¹Təni tiipile kpete ke mamala təw na t́ haŋ.
 Tə nyəḡəlyu kuɣeemuyu í see,
 na tə asilima hoo tə taa,
 na tə kəkətaya nyaya.
¹²Təkaasuyu təna we kpete ké. Kəkətaya kaa lu yem na pə ta kena kəkə. ¹³Yosalem nyəma
 kawalaya we pa asilima taa ké. Mpi tə, ma caakaya si má husi pa asilima. Ama pa fei tənəŋ,
 a kaa tasa husuyu. Maa lana-we na pááná ké haləna á hee. ¹⁴Maya Tacaɣa má yəḡətəna mpu.
 Maa la pə tənaya, ma kaa nyá. Pəyele ma kaa weena pətətəle, yaa má tuli tapəŋ. Pu huuna-
 meye na pə keesəna mə tənte na mə təma. Tacaɣa Isə má ma yəḡətəna mpu.

Isekiyeeli caya ke layaya

¹⁵Mpúɣú Tacaɣa təma-m si: ¹⁶Yulu nyá, maa yele na səm keli wei ɪ heesəɣi nyá laŋle tə. Ie
 pə fei si ń caya layaya yaa ń wii, yaa nyá isəlum í tu lu. ¹⁷Nmesi nyá laŋwakəlle, taa caya
 layaya. Ama te nyá nyuyu saalaya, na ń lee nyá ntəŋkpala. Taa takɪ nyá isentəw, pəyele taa
 təɣə layaya təɣənaɣa.

¹⁸Isekiyeeli má, tənəŋ tee ké ma yəḡətəɣana yəlaa. Ilena taanaya ŋke ka mayamaya ma alu
 si. Pə fema ilena má lá isəna Isə h́la-m tə. ¹⁹Ntəna yəlaa pəwsi-m si, má keesi-weye mpi ma
 laki mpu tə pə kutoluyu. ²⁰Mpuɣule ma cə-we si, Tacaɣa heela-m təm ²¹si má teləsi Iseyeli
 nyəma. Isə si: Maa wakəli ma təsəele. Nteye pa həŋna pa ti na pá huləsəɣəna laŋa na pá
 səla-te. Paa kú pa pəelaa na pa pəyalaa mpa pə yela Yosalem tə. ²²Pa kaa takɪ pa isentəw yaa
 pá təɣə layaya təɣənaɣa. ²³Pa kaa heɪ pa nyəŋ saalasi, yaa pá wəɣəsi pa ntəŋkpala. Pa laŋa

kaa wakəli, yaa pá wii. Ama pa isayatu təo ké paa nəγəsi na pá wiiki təma təo. ²⁴ Isekiyeeli maγa paa kéesəna na pá lá teitei isu ma lapu tə. Waatu wei yaasinaa mpe paa la tə, paa nyi si Iso maγale Taca.

²⁵ Mpyúyú Taca təma-m si: Kuyaku nakuli maa ləsi Iso təsəele nte tə ké mə kpuloγu tətule na í huləsəγi-te na lanja tə. Lonte nteγe í ka tēləγi na í hənna mə ti. Maa yelee na í lanj mə pəyalaa na mə pēlaa tətə. ²⁶ Ie kuyaku ηkuyu wei pə səwa tə, í ká se na í kəo na í kēesi-meγe-ti. ²⁷ Wule nté tə maγamaγa ke mə nəγə ká kuli na í yəγətəna wei pə səwa tə. I kaa tasa sum isu kamumuka. Isekiyeeli nyaa wēena isu kuhulum. Ilena í cekəna si maγa Taca.

25

Taca kaləγəna Amoni nyəma

¹ Mpyúyú Taca təma Isekiyeeli má si: ² Yulo nyá, kēesi ise na Amoni nyəma tetu təo. Yəγəti isayətunaa mpa paa maγana-we tə, pa təm. ³ Teləsi-we si, maγa Taca Iso ma yəγətəa si í wonja na í kpaləsi kuyanaku ma kətəγa təlātē wakəlaa tə. I kpiisa Iseyeli tetu. Kolontunaa kuu Yuta nyəma na pá tēna. ⁴ Maa yelee na ilim təlule nyəma təγə mə tetu. Paa siki pa təsulēnaa na pá ká pa kaləkəη. Paa təγə mə tetu kuhulum, na pá nyəo mə naaləm. ⁵ Maa pəsi mə icate səsəle Lapaa ke yooyoonaa tətəγəle. Mə tetu təna ka pəsi heeη tēhesəle. Ilena í nyi si maγale Taca.

⁶ Taca Iso yəγətəa si, mə lanjle hēena Iseyeli tetu wahalanaa. I wonja na í ηmaali na í footi-weγe katatəlaya. ⁷ Maa tu-meγe niη na má yelee na piitimnaa lēlaa lēeki mə nyəm təna. Maa kpiisi-me təkpataa ké tetunaa lēlaa taa. Ilena í nyi si maγale Taca.

Taca kaləγəna Mowapu nyəma

⁸ Mpyuyule Taca Iso təma si: Mowapu na Seyii pə nyəma yəγətəa si, Yuta yəlaa we teitei ké isu piitim lempri nyəma. Pa ta paγati. ⁹ Pə təo ké maa yelee na kolontunaa tii acalē nna a we Mowapu tetu tonja təo tə a təo. Aní a kentina pa təo. Paa yəki-yēγe kuhulum kuhulum. Paa a taa wena a kəla teu tə, isu Pēti-Yesiməti, na Paali-Meyəη, na Kiliyatayim. ¹⁰ Maa yelee na ilim təlule təo təntaa təγə Mowapu*fa* nyəma tetu. Isu pa təγəu Aməη nyəma nyəntu tə. Halí nəγəlu kaa kəo í təəsi Mowapu nyəma me mə təo. ^a ¹¹ Maa təη siyisuyu ké na má lana-me. Ilena í cekəna si maγale Taca.

Taca kaləγəna Itəm nyəma

¹² Mpyúyú Taca Iso təma si: Itəm nyəma me mə tasəkəle nté, lēetəγu mpi í lēeta Yuta nyəma tə. ¹³ Maa tu-meγe niη. Maa kú yəlaa na wontu. Pu kpiisi-meγe pə kraγau Teməη icate, haləna Tetəη nyənte tə. ¹⁴ Maa yelee na Iseyeli nyəma lēeti Itəm nyəma me na ma pááná. Ilena í cekəna ma lēetəγu. Taca Iso má ma yəγətəna mpu.

Taca kaləγəna Filiisi nyəma

¹⁵ Mpyúyú Taca Iso təma si: Mpi pə təo tə. Filiisi nyəma me í tayana mə lēetəγu. I lēeta Yuta nyəma, í nyəna-weγe yem. I pēkaa si í kpiisi-we na taa hanjaγa tam nyəηka. ¹⁶ Taca Iso si, maa tó Filiisi nyəma meγe niη. Maa kpiisi mə təna mpa í luna Kafətəo tetu na í caγa tenku nəγə tə. ¹⁷ Maa lēeti-meγe səsəm, na má hə mə ηkraηη na pááná. Waatu wei maa la-meγe mpu təγə í ka nyi si maγale Taca.

26

Taca kaləγəna Tiii nyəma

¹ Mpyúyú Iseyeli nyəma kuuu waali, pənaja naanəwa na kuhumaγa nyəηka. Isətu kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Taca heela Isekiyeeli má si: ² Yulo nyá, timpri Tiii nyəma wonja Yosalem icate na pá kpaləsi si, yeē, pə tu wakəla icate nte tə taa yəlaa təηayana tə. Paa kraγa

^a **25:10** Mowapu: Mowapu lonte taa, tēlēsəlaa lēlaa ná təwa si Amoni nyəma.

tə kulapəle, paa tasa toŋ sɔvɔ. Mpi tɔ, Yosalem pəsa ncaale ke nɔɔnɔ. ³ Ma səŋa Tiii nyéma me mə tɔ kɛ. Maa yelee na piitimnaa tuutuuma kuli mə tɔ, isu tenku lɔm huukuɣu tɔ. ⁴ Paa yɔki Tiii icate koloosi, na pá hu mə ate na isɔ kutuluŋ. Uena má paali icate tetu na pá yelee ate kukpamuyɔ. ⁵ Tu pəsi lonte nte tə taa tiina kpalaa leŋ pa puluŋ ke tenku taa tɔ. Piitimnaa ká tɔɣɔna-te. Mpi tɔ, maya Tacaá má yɔɣətəna. ⁶ Uena pá kó tə cɔlɔ acalɛɛ na layate. Waatu inəyi í ka nyi si mayale Tacaá.

⁷ Mpi tɔ, Tacaá Isɔ yɔɣətəna kɛ si: Maa yelee na ilim ntɔɣɔŋ tɔɔ Papiloni wulav Nepukanɛsaa, wei í kɛ awulaa wulav tɔ, í na í kraɣanəŋ na í cayalaa, na í yooú keekɛnaa pá kpeyeli na pá wee yɔlɔa tuutuuma, na pá tii Tiii nyéma tɔ. ⁸ Paa kó acalɛɛ nna a cɔɔna Tiii icate ke tenku kɔten tɔ tɔ na layate. Kolontunaa ká hee lɔɔŋ na pá lo harɛɛ taka, na pá wee isu kolunɔa kɔkɛntaya. ⁹ Paa ma pa yooú ituule ke mə icate kolunɔa. Paa tusi mə ate na isɔ kutuluŋ na pa yooú wontu. ¹⁰ Pa kraɣanəŋ tuutuuma musuyɔ ká waasi mə tɔ. Í cayalaa na pa yooú keekɛnaa kɔkɛte ká ciyiti mə koloosi. Waatu inəyi paa sɔvɔna mə icate nɔɔnɔsi, isu pa suukuyɔ icate nte pa lɛkkaa tɔ tə taa tɔ. ¹¹ Paa felɪ mə harɛɛ tɔna tɔ na pa kraɣanəŋ acɔwa. Paa kó mə icate yɔlɔa na layate. Paa pɛti mə tɔlaale akelenaa mpa pa hɔlɔyi si í wɛna toŋ tɔɣɔ ate. ¹² Uena pá ŋmulɪ mə wɛnav na pá kuu mə kataataya wontu. Paa yɔki mə icate kolunɔa, na pá tusi mə tɛɛsi kacɔka nyənsi. Paa pɛti tenku taa kɛ pɛɛ na pɔ taasi na pɔ tetu. ¹³ Maa si tɔnaya ke mə yontu kɔkɛte. Pa kaa tasa mə cəməŋ taŋ ke nuw. ¹⁴ Maa pəsi mə icate ke kukpamuyɔ kɛte nyəŋku ŋku kɔ tɔ pa leŋ tiina puluŋ tɔ. Nɔɣɔlɔ kaa tasa-mɛɣe ŋmav. Maya Tacaá Isɔ, má yɔɣətəna.

¹⁵ Mprúyú Tacaá Isɔ tɔma si: Tiii icate nyá, paa wakəli-ŋ na pá kó nyá taa yɔlɔa na pá mɔlɔyi acufu inɪ í taa. Uena tenku nɔɣɔ acalɛɛ nyéma sɔv seluyɔ. ¹⁶ Tenku nɔɣɔ awulaa tɔna ká kuli pa kumlee tɔ. Paa wɔɣɔsi pa kawulaya tokonaa mpa pa sɔpa tɔ. Uena sɔɣɔntu sɔsɔntu kra-we na pá caya ate, na pá seliyi kɔtamsa. Mpi tɔ, pa lanɔa wakəlɔna icate nté.

¹⁷ Paa ma kawəyaya ke icate nté tə tɔm si:

Puwɛ, icate sɔsɔle tɔle.

Pə wakəla-te, na pá kpiisi-teyɛ tenkuna taa.

Tə yɔlɔa ka ŋmakəla antulinya taa kɛ.

Mpa pa cɔɔna-te tɔ pa nukaya tə sɔɣɔntu kɛ.

¹⁸ Nɔɔnɔ tenkuna nɔɔsi yɔlɔa seliyi tə wakəlyɔ tɔ kɛ.

Uena kɔtemiŋ pooluŋ nyəŋ

nyéma tɛɛ suuki tə saaluyɔ tɔ.

¹⁹ Mprúyú Tacaá Isɔ yɔɣətəna si: Maa pəsi-teyɛ ncaale, isu acalɛɛ lenna, nɔɣɔlɔ kaa caya. Maa yelee na tenku lumanɔ sɔsɔŋ lɔm lu na pá li-te. ²⁰ Maa tisi-teyɛ hatoo atətəle taa na té mayana pusi tɔna sətəa. Tu caya tetu tɛɛ timpi nɔɣəsəna isu lɔŋta ncaa tɔɣɔ, atətɔnaa mpa pa laala-teyɛ sɔm tɔ, pa kiŋ. Tə kaa pəsi na té taɣani mɔluyɔ. Pəyele nɔɣɔlɔ kaa tasa tə taa kɛ cayale, pɔcɔ tə kaa tu wɛɛna lonte ke weesuyɔ nyéma taa. ²¹ Sɔɣɔntu ká pu yɔlɔa na mpi pu mayana-te tɔ. Maa kpiisi-te təkpaata. Tə kaa tasa weɛu, paa pɛki-te pa kaa keesi-te. Tacaá Isɔ má ma yɔɣətəna mpu.

27

Tiii icate ncaale tɔ wula

¹ Mprúyú Tacaá tɔma Isekiyeeli má si: ² Yulɔ nyá, wii Tiii icate tɔ si: ³ Hei, Tiii, nyá wei n we tenku nɔɣɔ, na nyá na tenku taa tetɔnaa payale í laki taatəle tɔ. Tacaá Isɔ má ma yɔɣətəyi si:

N tɔnaya si n tewa tɔmammam ilɛ?

⁴ Nyá toosi nté hatoo tenku heku taa.

Nyá saakəlaa saaka-ŋ teu kɛ.

⁵ Senii puyu tunj kupaŋ ke í saakəna kpuluyu.

Í caa Lipaŋ tunj kupaŋ
na í lá tesika səsaya.

⁶ Pasaŋ tetu tunj kupaŋ ke
í saaka kpuləŋ ləyolası nsi
pa hatəyəna lum tə.

Í saaka kucacayaŋ na Kələeki tetu
tunj na í tu pə təw kə tuu kela*fa*. ^a səsəəm kə.

⁷ Icipiti kponkpontu tonj nyəntu ke
í ləbna mə kpuləŋ pəwəŋ na í sə.

Mə pəwəŋ inəyi pa nyəŋna-meɣe pooluŋ.

Sipili tetu pəwəŋ wei pa səsəa

na pá lii akpaayala təyɔ í taka mə kataataya wontu təw.

⁸ Sitəŋ na Aləfatı pə acaləe yəlaa
nté mə kpuləŋ saalaa.

Tiii nyəntaa səsaa nté kpuluyu paasənlaa.

⁹ Pipələsı icate yəlaa mpa pa
nyəma niŋ təma lapu na pá we caŋəm ke teu tə.

Mpe pa paasayana kpuluyu pəyələyɔ ke tayənyuyɔ.

Tenju kpuləŋ səsəwəŋ kəŋaya mə teɣe.

Í taa yəlaa yaki mə kataataya wontu.

¹⁰ Pəsəsi na Lutı na Putı pə yoolaa

lakaya nyá yoolaa ke təmlə.

Mpe pa pusayana kpaləŋ na yoou kahusi ke təsikilenaa taa.

Mpu pə kusayana nyá nyuyɔ.

¹¹ Mə maɣamaya mə yoolaa na Aləfatı icate yəlaa pa feŋayana mə koloosi. Na Kammatı yəlaa náá feŋiyı ate na isə kutuluŋ. Í pusaya mə kpaləŋ ke kolunja ŋka kaa cəwəna-me tə ka təw kə. Pəle pa lakayana na mə teu səsəyɔ.

Taatəlaa icate səsəwəle Tiii təm

¹² Tiii, nyá na Taasisı tetu nyəma í lakayana taatəle. Mpi tə, n ka wəna kɔpɛtəm ke tuutuuma. Uəna pəle pá pɛtəyəwəna-ŋ liyitee nyəyətɔ, na nyəyələyɔ na kɔsɛɛmuyɔ na kuhulumuyɔ sələpa nyəŋku. ¹³ Halı Tiii nyá na Kələesi na Tupaalı na Mesəki pə tetu yəlaa maɣamaya í lakaya taatəle. Pəle pa layasayana-meɣe yoma na nyəyələyɔ kɔsɛɛmuyɔ wontu. ¹⁴ Tokaama nyəma ná kəŋayana kəkənəa kpaŋanəŋ na asewa nyəŋ. Na kraŋası camnanaa*fa* na pá pɛtəyəwəna-me. ^a pə ləli mpi tə. ¹⁵ Mə na Tetəŋ tetu nyəma í lakayana taatəle. Na tetunaa mpa lum cəwəna tə pa paɣalə nyəma tətə. Pəle pa fələyi-meɣe tuuŋ kela na taası kɔkpɛetası nasəli. ¹⁶ Itəm nyəma yakaya mə wontu paɣalə kə, na pá fələyi-meɣe liyitee pɛe tiŋ atəntəwəte na kɔsɛɛmlə, na pəwəŋ wei pa lii akpaayala tə. Na wei pa səpa tə, na kponkpontu tonj nyəntu pəwəŋ, na pəyolası. ¹⁷ Yuta na Iseyeli pə yəlaa pɛtəyəwəna-meɣe təyənaya pɛe kə, na tunj na nim, na kəwəle. ¹⁸ Taması icate nyəma yakaya mə wontu paɣalə na mə kɔwənəm paɣalə. Uəna pá fələyi-meɣe Hələpəŋ nyəma sulum, na Saha nyəma heeŋ huntu. ¹⁹ Hatoo Usalı icate taa kə taŋ na Yafaŋ pa piitimnaa pa yakaya mə kiŋ na pa pɛtəyəwəna-meɣe nyəyələyɔ ŋku pa lupa tə. Na tulaalı na nyutu səsəwəŋ nyəntu. ²⁰ Kraŋanəŋ pəwəŋ ke Tetəŋ nyəma pɛtəyəwəna-me. ²¹ Mə na Laalupunaa na Ketaa tetu nyuyɔ nyəma í lakayana taatəle, pəle pa yakaya mə wontu na pá fələyi-meɣe iwəsəsi, na heeŋ na pəŋtuləŋ. ²² Mə na Sapa taatəlaa, na Lakəma nyəma í taatəyana. Uəna pá layasəyi-me na tulaalunaa kɔpampama, na liyitee pɛe waanı waanı, na wəla. ²³ Mə na Halaŋ na Kanne na Iteni pa acaləe yəlaa í

^a 27:6 tuu kela: Pa tɔwə kucacayaŋ təw kə tuu kela, pə hóləyı wənav ^a 27:14 kraŋası camnanaa: Kraŋası camnanaa isı kraŋaya na kpaŋanu pa kpaakuyɔ təma na

lakayana taatəle. Haləna Sapa na Asuu na Kilimatı pa acaləe nyəma tətə. ²⁴ I pəetayana-weye kacəka wontu. Na wontu nti pa lii akpaayala tə. Na nti pa səpa tə. Na pəəŋ wei pa pəəkı atə tə i kucələcələŋ, na ŋmusı nsi pa luv teu tə.

Tiii icate təə wula tətə

²⁵ Tiii kataataya wontu ke

Taasisi kpuləŋ səŋələya.

Wontu ka su mə tɛye ɪsu kpuluvu ke tenku taa.

²⁶ Mə kpuləŋ saalaa pona-meyə tenku lumaŋ taa ké.

Uena ilim təlule heelim wakəli-meyə təna.

²⁷ Mə kowenam, na mə kataataya,

na mə kureetəm, na mə kpuləŋ saalaa,

na i təma lataa, na mpa pa paasəŋəna-i

na pa tayanəŋi-i tə.

Mə taatəlaa na mə yoolaa mpa pa we mə te

na mə samaa təna.

Paa hoti tenku lumaŋ taa ké

kuyaku ŋku i ka hoti tə.

²⁸ Kpuləŋ saalaa ká wii

na tenku nəŋə cəyalaa náá seliyi.

²⁹ I saalaa təna ká lu pa kpuləŋ taa,

na i taa təma lataa təna tii atə.

³⁰ I ká wii Tiii icate təm

na laŋwakəlle səsəle.

I ká pəli mə nyəəŋ taa ké tetu,

na i pilimi təlvma taa.

³¹ I ká looli mə nyəəŋ,

na i suu mə ləyaya wontu nti

tə we ɪsu fələtənaa taka tə.

I ká wii mə icate təə,

na laŋwakəlle səsəle.

³² I ká wii ləyaya wula

na laŋpəsəle səsəle.

I ka ma laŋwakəlle kawəyaya si:

Tiii icate nyá n taa feina saala.

Ama nəəŋəə pə wakəla-ŋ tenku həkuv taa.

³³ Waatu wei nyá təŋənası lukayana tenku taa tə,

piitimnaa payale ke pə caləsaya.

Nyá kowenam na nyá

taatəle katatələya təə,

atə awulaa suv ton.

³⁴ Nəəŋəə tenku təŋə Tiii icate

na tə kataataya wontu.

Pə kpeŋna pa təna mpa pa kotiyi tə taa tə.

³⁵ Tenku nəŋə yəlaa təna we

səŋəntv səsəəntv taa.

Pa awulaa seliyi na pa ɪsentaa wakəlaa.

³⁶ Piitimnaa taatəlaa ká kpeetəŋi nyəəŋ

na səŋəntv ke Tiii təm.

Mpi tə, mpi pə mayana-te tə pə təm we səŋəntv.

Pə wakəla-tɛye tam təə ké.

28

Tacaa kaləyana Tiii wulav

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā tōma-m si: ² Yulv nyá, heeli Tiii wulav si, maya Tacaā Iso, ma yəgətəyi si, Tiii wulav, n həŋ nyá ti si, nyayale Iso. N caya Iso təcayale ke tenkuna hekv. Pəyele nyaya yulv ké n ta ke Iso. Ilena n nyənəyi Iso luɣu nyəntv ke nyá nyəntv. ³ Tiii wulav, n hʉvki si, n kəla Taniyeele ké. ⁴ Nyá ləmayasəe na nyá layatv tə, n kaawa wənav. N nyəka wula na liyitee ke nyá kpancoŋ taa. ⁵ Nyá ləmayasəe səsəna na nyá taatəle tə, n kaa wənav. Ilena pə sʉsi-ŋ kalampaani taa.

⁶ Pə tə ké Tacaā Iso yəgətəa si, n nyənəyi nyá ti isu Iso ké. ⁷ Pə tə ké maa yele na yəlaa mpa pa kəla musv tə. Pá kə nyá tə na pá seti mpi n lapəna nyá ləmayasəe kʉpana an v tə. Ilena pá wakəli nyá teu. ⁸ Musv sə m ke n ká si tenku hekv taa. Paa tisi-ŋ pəlaav taa. ⁹ Ye nyá kulaa kin, n ka yəgət v si n ké Iso. Pəyele n ke yulv na? N ké yulv ké nyá kulaa nin taa ké, n ta ke Iso. ¹⁰ N ká si ma ta nyi isənaa sə m ke kpa nyəma nin taa. Pə taya pulv, Tacaā Iso má ma yəgətəna mpv.

¹¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā tōma Isekiyeeli má si: ¹² Yulv nyá, ma kawəyaya ke Tiii wulav tə m. Tv- v yontv si, Iso ləmayasəe səsəna ka yelaa ké na n wə wei yəlaa keekəna v təma teu səsə m taa na v kacəka taa tə. ¹³ Iso taale Iteni taa ké Tiii wulav nyá n ka wəe. N ka suuwa liyitee pəe an v a təna ké. Isu kvseemle cʉntv nyənte na kasasaŋa tin tŋ nyəŋ nyənte na atəntəte nyənte na kvkpeətəle na pooku nyənte na nte tə wə pooku təle tə na pooku kaaluula nyənte, na tin atəntəte nyənte. N tukaya kacəka wontv nti pa lapəna wula tə. Kuyaku ŋku pə ŋma-ŋ tə kv tə ké pa tayana-ti. ¹⁴ Iso si: Maa su-ŋ ké isu isətəa tanlv wei v tee kəkə na í ké kentulu tə. Ma puyv nanŋ nyəŋkv tə ké n ka wəe. Na n təŋ pəe wəna a mvyi kəkə tə a tə. ¹⁵ Hatoo waatv wei pa lvla-ŋ təgə nyá tənte wə teu. Haləna kuyaku ŋku pə kula nyá isayatv tə tə. ¹⁶ Nyá taatəle tə məŋ tə ké musv na isayatv haya-ŋ*fa*. Pə tə ké maa pəsi-ŋ yem tv, na má təgəni-ŋ Iso puyv tə. N ké isətəa tanlv kentulu ké. Maa təgəni-ŋ pəe wəna a teeki kəkə tə a tə. ^a haya-ŋ na n pənti. Maa təgəni-ŋ ma puyv tə. Maa yele na isətəa tanlv kentulu nyá n saali yem ké pəe wəna á tee kəkə tə a taa. ¹⁷ N lapa kalampaani ke nyá teu tə. Nyá hikuɣu teeli wakəla nyá ləmayasəe. Maa pəti-ŋ atə. Maa yele na awulaa lelā nyəni-ŋ. ¹⁸ Nyá kawalaya payale na nyá taatəle nte tə ta siyisi tə pə lapa na n pilisi nyá na Iso mə təsulle. Maa ləsi nyá taa ké kəkə ŋka ka nyaki tə. Kaa nyaya-ŋ, na pə yele təlvma ke atəgə nyá nalaa təna isəpəle taa. ¹⁹ Səgəntv ka pu pa təna mpa pa nyəma-ŋ piitimnaa taa təgə nyá nyuyv tə. Pə taya pulv, pu wakəli-ŋ tam tə ké, na n pəsi səgəntv pulv.

Tacaa kaləyana Sitəŋ nyəma

²⁰ M̄p̄ȳḡ Tacaā tōma-m si: ²¹ Yulv nyá, keesi isə na Sitəŋ icate tə. Heeli-təgə Iso má ma kvəgətətv. ²² Tacaā Iso má ma yəgətəa si: Maa kvli Sitəŋ nyəma tə. Maa hólí ma teeli ke mə hekv. Maa hʉvna-me na má hólí ma tənəŋŋ wəetv ke mə hekv. Waatv inəgəle í ká cekəna si mayale Tacaā. ²³ Maa tv-məgə kvtəŋ na calə m kpe mə hapəe tə. Layale ká luna icate həgələŋ təna, na sətəa hoti tə taa. Ilena í cekəna si mayale Tacaā.

Iseyeli nyəma cayana heesvuyv

²⁴ M̄p̄ȳḡ Tacaā tōma si: Piitimnaa mpa pa cəna Iseyeli nyəma mə tə, pa kaa tasa-məgə footuyv. Pəcə pa kaa tasa-məgə səpv na pá kaali-me isu səwa. Waatv inəgəle í ká cekəna si, maya Tacaā.

²⁵ M̄p̄ȳḡ Tacaā Iso si: Maa ləsi Iseyeli nyəma məgə timpi timpi í yawa tə. Maa kpəyeli-me, ilena má hólí ma tənəŋŋ wəetv ke mə hekv na piitimnaa ná. I ká caya tət v nti ma hawa ma təmlə tv Yakəpv tə tə taa. ²⁶ I ká cayana heesvuyv ke təna, na v ŋmá teesi na v tuu ləseŋna. Waatv wei maa hʉvna pa təna mpa pa cəna-me na pá footiyi-me tə ilena í cayana heesvuyv. Pəgəle í ká cekəna si mayale mə Iso Tacaā.

^a 28:16 isayatv haya-ŋ: Ləlaa teləsəyi si: Nyá taatəle tə məŋ tə ké musv

29

Tacaa kaləyəna Icipiti nyəma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa yəgətəna Isekiyeeli mágá Iseyeli nyəma kuuu pənaɣa naanɔwa nyəŋka isətu naanɔwa nyəŋ, kuyaku naanɔwa na naale nyəŋku wule, na ɪ tə-m si: ² Yulɔ nyá, keesi nyá ise na Icipiti wulav tɔɔ. Yəgətɪ nti tu maɣana í na ɪ tetu təna tɔ. ³ Tacaa Iso má maa kuli Icipiti wulav nyá nyá tɔɔ. N wee ké isu nyuu səsəɔu ŋku ku hənta ku pusi taa tɔ. N huuki nyá taa si, nyá maɣamaya n lapəna Nili pəgə. ⁴ Maa tu nyá tamasi taa ké kulaya, na má matɪ Nili pəgə tiina na nyá setu. Ilena má hɔ nyá na tiina təna ke pəgə ŋke ka taa. ⁵ Maa ləgə nyá na nyá pusi səsəɔnsɪ tiina ke wulaya tetu taa. N kaa pəsi kuluyɔ, pəcɔ nəgəlv kaa kusɪ-ŋ. Maa ha-ŋ atə wontu na sumasi na ń pəsi si təgənaɣa. ⁶ Ilena Icipiti nyəma me mə təna í cekəna si maɣa Tacaa.

Mpi tɔ, mə waasuyɔ ke Iseyeli nyəma, wee ké təwaw, isu səsəncəŋa. ⁷ Iseyeli nyəma təkə-ŋ pa niŋ taa, ilena ń pəli na ń cəli pa asəŋkpeku təna, na ń yəli pa apalɔtu. ⁸ Pə tɔɔ ké Tacaa Iso má ma yəgətəyɪ si: Maa kəna mə tɔɔ ké layate na má kpiisi yələa na tɔla. ⁹ Pu kpiisi Icipiti tetu yələa, na pə yelev-təyɪ kpete.

Mpi tɔ, í təma si mə tənna Nili pəgə, si mə lapəna-ké. ¹⁰ Pə tɔɔ ké maa kuli mə na mə pusi mə tɔɔ. Maa kpiisi mə tetu, na tɔ pəsi ncaale, nəgəlv kaa wee. Pə kraɣav Mikitəli icate ke ilim ntəgəŋ tɔɔ tɔ. Haləna Asuwəŋ nyənte ke ilim mpətəŋ tɔɔ, na pə polo Itiyopii tetu tɔŋa. ¹¹ Yulɔ yaa tətə natəli tə kaa felɪ nəhəle ke tetu nti tə taa. Tu wee m̀p̀r̀ỳg̀ỳ kpete ke pusi nule təcu. Pa kaa keesi yulɔ yaa tətə. ¹² Maa la na Icipiti tetu pəsi wulaya tetu. Pu tɛ wulaya tetona təna. Tə acalɛ ká pəsi ncaa na pə kəli acalɛ lenna ke pusi nule təcu. Pusi nsɪ si taa ké maa cáalı Icipiti nyəma na pá yá piitimnaa kraɪ nyəma taa.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa Iso yəgətəa si: Pusi nule tɛŋ, ilena má ləsi Icipiti nyəma ke timpi timpi pa yawa tɔ, na má kpeyeli-we. ¹⁴ Maa layasi pa wɛɛtu. Maa yelev na pá məli pa maɣamaya pa tetu nti pa yaaki si Patəlsɪ tɔ tə taa. Ilena pa caali kawulaya səkpelaya. ¹⁵ Pa kawulaya ká la səkpelaya ke lɛŋsi taa. Pa kaa tasa piitimnaa ke ŋmakəlvɔ. Maa pasa-weyɛ na pá taa təgə piitimnaa. ¹⁶ Iseyeli nyəma kaa tasa-weyɛ naani ke lapɔ, na pá tekɪyɪ-we, na pá pəntəyɪ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ paa cekəna si maɣa Tacaa.

Wulav Nepukanɛsaa təgə Icipiti tetu

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pənaɣa hiu na naatosompəgəlaya nyəŋka, isətu kancaalaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku. Tacaa təma-m si: ¹⁸ Yulɔ nyá, Papiloni wulav Nepukanɛsaa tɔwa ɪ yoolaa ke təmlɛ səsəle ke Tiii nyəma təm taa ké. Haləna ɪ yoolaa təna nyəŋ taa kpesɪ na pa asəŋkpekiŋ liti. Ilen paa wulav yaa ɪ yələa, pa taa nəgəlv ta waa kookali wei pa lapa tɔ ɪ taa. ¹⁹ Pə tɔɔ ké maɣa Tacaa Iso ma yəgətəyɪ si maa ha Papiloni wulav Nepukanɛsaa ke Icipiti tetu. Ilé ɪ ká kuu tə wontu na tə wɛnaw na pá yelev-təyɪ kpete təkpataa. Icipiti tetu ká pəsəna Nepukanɛsaa yoolaa kufelɔyɔ. ²⁰ Tacaa Iso si, maɣa pa lapa təmlɛ ke Tiii tetu taa. Pə tɔɔ ké ma haaki-weyɛ Icipiti tetu.

²¹ Waatu wei mpɔ unɪ pu tala tɔ, maa səsɪ Iseyeli nyəma ke apalɔtu. Ye pə kaasa Isekiyeeli nyá, ilɛ maa ha-ŋ toma na ń pəsi na ń yəgətəna Iseyeli nyəma. Ilena pá wɛɛna naani si, maɣa Tacaa.

30

Tacaa kaləyəna Icipiti nyəma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa təma-m si: ² Yulɔ nyá, teləsi Iso kuyəgətɔtu si: Mə laŋa í wakəli kuyɛŋ wei ɪ kəŋ tɔ ɪ tɔɔ. ³ Mpi tɔ, Tacaa pááná kuyaku kpeyɛtaa ké. Ku ké səkpɛtɔyɔ anaam kuyaku ké. Piitimnaa tomle waatu kelev. ⁴ Yoou ká tii Icipiti nyəma tɔɔ. Yələa ká si na kolontunaa kuu pa wɛnaw, na pa tetu pəsi ncaa. Halɪ pə səgəntɔ ká pu Itiyopii nyəma na pɛle pá seliyɪ. ⁵ Pə kraɣav Itiyopii nyəma, na Puti*fa* nyəma, na Luti nyəma, na tetu həgəlvəŋ paɣale nyəma,

na Lipii nyéma tɔ. Halɔ pu kpɛnna nɔɔ pɛɛlɔɔ piya na pɛ kú. ^a ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca tɔma si: Pu kpɛnna Icipiti sɛnlaa Mikitɔɔli nyéma. Na ilim ntɔɔɔɔ, na pɛ mpɛtɛɔ tɔ ke Asuwan nyéma na pɛ kú yoo taa. Uena Icipiti nyéma tɔma kalampaani tii tɛfɛ. Taca Isɔ má ma yɔɔtɔna mpɛ. ⁷ Pu kpiisi mɛ tetu na pɛ kɛli tetunaa tɔna. Mɛ acalɛɛ ká pɛsi ncaa. ⁸ Waatu wei maa tɔ Icipiti tetu ke kɔkɔ, na pɛ wakɛli mɛ sɛnlaa tɔna tɔɔɔɔ ɛ́ ká nyi si mayale Taca. ⁹ Ma tillaa ká sɔv kpulɔɔ ke kuyaku nkuyɔ. Paa polo na pá liyiti Itiyopii nyéma ke pa tɔpamm taa tɔna. Uena pɛɛ pá sɔv seluyɔ, pɛ tɔɔna kɛntɛ kɛ.

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca Isɔ yɔɔtɔaa si: Maa yeɛ na Papiloni wulav Nepukanɛsaa kpiisi Icipiti nyéma tuutuuma. ¹¹ I na ɛ yɔlaa mpa pa kɛla ɛɔɔɔtɔ tɔ paa pona. Paa kv Icipiti nyéma na pá suuli sɛtaa ke tetu na pá wakɛli-ti. ¹² Maa yeɛ na Icipiti pɔɔɔ pusi sɛkpesi nyɔɔ. Maa tɔ pa tetu ke asayaa nin taa. Maa yeɛ na tɔ wakɛli na pɛ kpɛnna tɔ taa nyɛm tɔna. Maya Taca má yɔɔtɔna mpɛ.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca Isɔ tasaa si: Maa kpiisi tui na kɔlalaam tɔnaya Mamfi ɛcatɛ taa. Pa kaa taa tetu tɔkɔlv nɔɔɔlvɔv nav ke tɔ taa. Uena má tɔ tɔ yɔlaa taa kɛ sɔɔɔntɔ sɔsɔɔntɔ. ¹⁴ Maa kpiisi Patɔlɔsi ɛcatɛ. Maa sɔ kɔkɔ ke Sowɔɔ nyɛntɛ na má huuna No nyéma. ¹⁵ Maa mú pɔ́áná sɔsɔɔna na Siɔ ɛcatɛ nyéma. Koluɔa ɛcatɛ nte tɔ tɔɔa Icipiti nyéma tɔɔɔɔ. Uena má kpiisi No ɛcatɛ yɔlaa tuutuuma. ¹⁶ Maa sɔ Icipiti nyéma ke kɔkɔ. Uena sɔɔɔntɔ kra Siɔ nyéma. Paa tɔli No ɛcatɛ koluɔa ke p̀r̀ỳg̀ na lom watɛ-tɛ. ¹⁷ Paa kú Oɔ na Pi-pesɛti pɛ acalɛɛ ifepiya na layatɛ. Uena pá kuu yɔlaa tɔna na pá tɛna. ¹⁸ Kuyaku nkuyɔ maa pɛli Icipiti nyéma kawulaya kpatɛɔ. Maa su pa kalampaani kɛ tɔnaya. Sɛkpetɔv ká nyala Tapanɛɛsi ɛcatɛ taa. Paa kuu hɔɔlvɔv nkɔ kv yɔlaa tɔna na pá tɛna. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ maa huuna Icipiti nyéma. Uena pá cɛkɛna si mayale Taca.

Isɔ lakɔna Papiloni wulav ke tɔmle

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca yɔɔtɔna-m Iseɔeli nyéma kuu waaɔ pɛnaya naanɔwa na kɔlvɔm nyɛɔka ɛsɔtv kancaalaya nyɛɔ kuyaku naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ nyɛɔkv wule ke ɛ yɔɔtɔna-m si: ²¹ Yɔlv nyá, ma pɛla Icipiti wulav nkɔpɔlɔɔa. Nɔɔlv ta tv-ɛ kɔɔɔɔ, yaa ɛ́ hɔkɔ-ɛ si, pɛ waa na ká mɛli ɛsɔna kaa wɛɛ tɔ. Na ká lá tɔɔ si ɛ́ pɛsi na ɛ́ yoo. ²² Pɛ tɔ kɛ Taca Isɔ má, ma yɔɔtɔɔɔ si, maa yooa Icipiti wulav. Maa sɛti ɛ nkɔpɔlɔsi naale, kvɔpɔɔka na kvɔpɔlɔɔa nkɛ. Layatɛ ka lu ɛ nin taa na tɔ hoti. ²³ Maa yasɛ Icipiti nyéma ke piitimnaa taa. Paa sɔv tetunaa pɔɔɔɔ taa. ²⁴ Maa yeɛ na Papiloni wulav nyɔɔ tɔɔ na má cɛɛ-ɛ ma layatɛ. Ama maa pɛli Icipiti wulav nkɔpɔlɔsi na ɛ́ mɔlɔɔɔ na ɛ́ sɛki ɛ kolontu kiɔ. ²⁵ Maa ha Papiloni wulav ke tɔɔ na ɛ́ pɛsi Icipiti wulav ke ɛcam. Waatu wei ɛ́ ɛ́ ká kɔli Icipiti tɔ tɔɔɔɔ paa nyi si mayale Taca. ²⁶ Maa yasɛ Icipiti nyéma ke piitimnaa taa, na pá sɔv tetunaa pɔɔɔɔ taa. Waatu ɛ́nɔɔɔ paa nyi si mayale Taca.

31

Icipiti wulav nɔɔɔsɔna tɔvɔv sɔsɔɔv

¹ Iseɔeli nyéma kuu pɛnaya naanɔwa na kɔlvɔm nyɛɔka. ɛsɔtv tooso nyɛɔ kuyaku kancaalaya nyɛɔkv wule. Taca tɔma Isekiyeeli má si:

² Yɔlv nyá, pɔɔsi Icipiti wulav
na ɛ́ samaa mpa pa tɔɔ ɛ́ tɔki kawulaya tɔ si,
aweyɛ má kɛɛsɔna-weyɛ pa tɔɔ sɔsɔɔɔ tɔm taa?

³ Pa nɔɔɔsɔna kɛ ɛsu Silii nyéma.

Pɛɛ pa wɛ kɛ ɛsu Lipɔɔ
tɔvɔv sɔsɔɔv nkɔ kv kɔla sɔsɔm tɔ.

Kv piliɔasi tewaya
na sí tokiyina ɛsɔɔmɔntɔ
na sí wɛna ɛsɔtom kvɔpam.

^a 30:5 Puti: Puti pɛsɔɔɔ na ɛ́ wɛɛ si Lipii tetu yaa Somali nyɛntɔ.

4 Lomnaa ka pusana tugu ηku.
 Púyú səsəu seela lom yekina na ku pu.
 Seela mpe pa pusi lom kpenayana
 timpri tugu ηku ku wee tɔ.
 5 Pə tɔ kɛ ku kɛla tuŋ
 lelɛŋ tənaya kuŋkulomɛŋ.
 Ku pilinasɪ hela teu na sɪ lɔ təkɪmm,
 kɛ lom səsəm mpi pu
 yelaa na kú pu tɔ pə tɔ.
 6 Ku pilinasɪ tɔ kɛ sumasɪ tənə tukaya sɪ tana.
 Taale wontu tənə na luləyɪ ku tɛɛ.
 Na piitimnaa tuutuuma náá wé ku isotom taa.
 7 Ku kula tugu kɛ na kú tewa,
 na ku pilinasɪ hela teu.
 Mpi tɔ, lom səsəm taa kɛ ku lila kama.
 8 Paa Isə taale mayamaya taa
 tugu nakoli ku ta tɛɛ-ku.
 Nakoli ku pilinasɪ u keesəyənə
 ku nyənsɪ kɛ paa teu təm taa, yaa pulupu taa.
 9 Ma tu-kugu pilinasɪ kupampansɪ kɛ.
 Haləna ma taale Iteni taa tuŋ
 tənə lakaya-kugu isesemle.

Paa wakəli Icipiti wulav isu tugu səsəu

10 Mpuɣule Tacaa Isə sɪ: Pə tɔ kɛ má yəɣətəyɪ pənentaa sɪ, tugu ηku ku puwa, haləna kú
 kaləsənə isəŋmɔntu. Ilena ku kalampaani puki na í puki. 11 Pə tɔ kɛ ma lə-ku. Ma tú-kugu
 wulav wei ɪ kɛla tɔŋ kɛ tetu taa tɔ ɪ niŋ taa. Ilé í lana-kugu isənə ku isayatu wee tɔ. 12 Mpuɣú
 muɣlaa musɔŋtɔnaa səsaa seta-ku na pá lɔ. Ku pilinasɪ na ku akpaa pelaa na sɪ hoti tetu
 tənə teteka na pulasɪ taa. Ilena yəlaa tənə mpa pa caya ku isotom taa tɔ, peɛ pá lu na pá
 sé. 13 Mpuɣú sumasɪ waani waani piitimnaa caya ku taav tɔ. Taale wontu ná tawa tɔ lona
 kɛ ku pilinasɪ tɛɛ. 14 Pə lapa mpuɣú sɪ, tuŋ wei tɛv nukɪ teu, na lom takɪ-ɪ na í puki na í
 kaləsəyənə isəŋmɔntu tɔ, í taa sɪ ɪ tɛyɪ ɪ kuŋkulomɛŋ tɔ. Pə taya pulu, tuŋ na yəlaa pə tú-
 weyɛ səm kuloməm kɛ. Paa tɛ na pá saali yem na pá suv atətəɛ taa, na pá mayana mpa pa
 hɛnta tənə tɔ.

15 Mpuɣú Tacaa Isə yəɣətəyɪ sɪ, kuyajku tugu səsəu suv atətəɛ taa tɔ, ma tú kuŋmaŋmam
 tənaya ləyaya taa kɛ. Na má sənɪ tetu tɛɛ seela tənaya ku tɔ, paa tasəyɪ kpem. Maa yeɛ na
 səkɛtəyɪ nyala Lipaŋ pəŋ tɔ, na tuŋ tənə lontili. 16 Waatu wei ma yelaa sɪ tugu kune kú
 hoti na kú tii atətəɛ taa kɛ leləa kiŋ tɔ. Piitimnaa nuwa ku hotuyɪ mpi, ilena səɣəntu kpa-we
 na pá seliyi. Mpuɣú Iteni taale tuŋ kupampaŋ, na Lipaŋ nyəŋ wei lom takaya teu na í we
 atətəɛ taa tənə tɔ, ɪ laŋa hɛɛwa. 17 Pa tənə pa wenna atətəɛ taa tənaya mpa pa səpənə layatɛ
 tɔ pa kiŋ. Mpe inɪ pa waasayana-ku na pá we ku isotom taa kɛ piitimnaa taa.

18 Isə taale Iteni taa tugu nakoli ku keesəyənə tugu ηkugu səsəntu na teu. Paa na mpu, maa
 tusi-ku na kú suv tetu tɛɛ. Na ku na ma ta nyɪ isənə, na yoo kú mpa tɔ pá caya. Isənə Icipiti
 wulav na ɪ waali samaa paa tɛsənə tɔyɛ. Maya Tacaa Isə má yəɣətəyɪ mpu.

32

Icipiti wulav na ɪ tetu tɔ wula

1 Mpuɣú Iseyeli nyəma kuuu pənaya naanɔwa na naale nyəŋka isətu naanɔwa na naale
 nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Tacaa tɔma Isekiyeeli má sɪ: 2 Yulu nyá, ma kawəyaya
 kɛ Icipiti wulav.

Icipiti wulav, n ka weε ké
 ɪsu tɔɣɔlaya kɔfalaya ke piitimnaa taa.
 Yaa ɪsu nyuu ke tenkuna taa.
 N ηmaaki pusi taa ké na n cɔyɔtɔɣi
 si lɔm na nyá nɔɔheε,
 na n pɔyɔtɔɣi-wi.

³ Tacaa ɪsɔ má ma yɔɣɔtɔɣi si: Waatu wei piitimnaa kotiyi, ɪlena má hetu ma puluyu ke nyá tɔɔ na kú kpa-η na pá hɔ-η na pá pona-η kuten tɔɔ. ⁴ Na má lɔɣɔ-η ate. ɪlena tetu tɔna taale wontu kɔɔ na tɔ tɔɣɔ nyá nantu. ⁵ Maa ηmusi nyá nantu kɔkaasɔtu ke pɔɔη tɔɔ na teteka taa. ⁶ Na má ηmusi nyá calɔm ke tetu tɔɔ. Pu su teteka na pɔ waasi pɔɔη tɔɔ. ⁷ Waatu wei pu su nyá tɔnaya ɪlena má teesi ɪsɔtɔlɔnɔasi na ɪsɔtu. Maa taki ilim tɔɔ ké ɪsɔηmɔntu na ɪsɔtɔnɔyɔ yu. ⁸ Maa teesi ɪsɔtaa kɔkɔsi ke nyá tɔɔ. Sɔkpetuyɔ ká nyala tetu taa. Maya Tacaa ɪsɔ má yɔɣɔtɔna mpv. ⁹ Piitimnaa payale lanɔ ká wakɔli. Waatu wei paa nu nyá tɔnaya tɔm tɔ. Halɔ pɔ kɔpenna tetɔnaa mpa n taa nyi tɔ. ¹⁰ Paa haa nɔɔsi na mpi pu mayana-η tɔ pɔ tɔm. Pa awulaa sɔsaa ká sele. Waatu wei paa ná ma kusa ma layate ke pa nyɔɔη taa tɔ. Kɔyanjku n ká hoti tɔ, paa wei i ká seliyi tam ké, i mayamaya i weesuyɔ tɔɔ ké.

¹¹ Mɔpɔyú Tacaa ɪsɔ yɔɣɔtaa si: Papiloni wulav yoolaa tii nyá tɔɔ ké. ¹² Maa kɔna yoolaa taa yoolaa. Mpa pa kɔla yɔlaa tɔnaya yoo tɔɣɔ. Paa kú nyá yɔlaa tuutuuma. Paa wakɔli Icipiti nyɔma kalampaanɔ. ¹³ Maa kɔ tɔla wena a tɔna i wena tɔɣɔ mɔ pɔɣɔ sɔsaya nɔɣɔ. Yɔlaa nɔɔheε yaa tɔla acɔwa kaa tasa lɔm ke cɔyɔtɔyɔ. ¹⁴ Maa yele na mɔ lɔmnaa caya tɔtiyitiyi. Mé pusi ká kpen tɔpamm ɪsu nim. Tacaa ɪsɔ má ma yɔɣɔtɔna mpv. ¹⁵ Maa kpiisi Icipiti tetu yɔlaa, na tɔ nyɔm tɔna. Icipiti tetu ká pɔsi wulaya tetu. ɪle i ká nyi si maya Tacaa.

¹⁶ Wula nna piitimnaa alaa ka wii Icipiti tetu na tɔ samaa tɔɔ tɔɣɔle. Tacaa má ma yɔɣɔtɔna mpv.

Piitimnaa mpa pa kɔlaa tɔ pa tɔɔ wula

¹⁷ ɪseyeli nyɔma kuuu pɔnaya naanɔwa na naale nyɔnka ɪsɔtu naanɔwa na naale nyɔn kɔyakɔ naanɔwa na kakpasɔ nyɔnku wule, Tacaa tɔma-m si: ¹⁸ Yɔlɔ nyá, wii Icipiti nyɔma tɔɔ. Pɔ tisi pá na piitimnaa sɔsaa lɔlaa ke atɔtɔle taa. Timpi sɔtaa tiiki tɔ. ¹⁹ Pɔɔsi-we si: ɪ huɔ si, i tɔe lɔlaa ke teu ke? ɪ tii, na mɔ na cefelinaa mpa pa sɔpa yoo taa tɔ i hɔnti. ²⁰ Paa kú Icipiti nyɔma ke yoo taa. Pa tɔma layaleε ke kɔpɛɛv. A ká kú Icipiti wulav yoolaa tɔna. ²¹ Yoolaa taa akanaa mpa pa sɔnayanana-me tɔ. Paa yɔɣɔti-meε atɔtɔle taa si: Halɔ cefelinaa mpa pa sɔpa yoo taa tɔ, pa tiiki cɔne si pa hɔnti tá heku.

²² Tɔnaya pa pima Asilii wulav. ɪ samaa pɔlaan cɔna i nyɔnku. Yoo taa ké pa tɔnaya mpv pa sɔpa. ²³ Atɔtɔle hɔɣɔlɔyɔ ηku kɔ kɔla luman tɔ kɔ taa ké pa pɔlaan weε. Mpe pa pɔlaan i tɔ pa wulav nyɔnku ke heku. Mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɔyɔ pa wena pa ɪse. Yoo taa ké pa sɔpa pa tɔna.

²⁴ Tɔnaya ɪlam hɔntaa, na i yoolaa cɔna i pɔlaav. Pa tɔnaya mpv layate kɔna-we, na pá hoti na pá sí. Yɔlaa ma ta nyi ɪsɔnaa mpe, pa tiina nteεε atɔtɔle luman taa. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. Pa fɛεle fɛi mɔla pa tɔɔ. Pá na mpa pa tiiwa pɔlaav taa tɔ. ²⁵ Pa suwa i tɔhɔntɔle ke mpa pa kɔwa tɔ pa heku. Pɔ cɔnau i pɔlaav tɔ, i yoolaa tuutuuma pɔlaan wenna. Layate kɔna ma ta nyi ɪsɔnaa mpe inɔ pa tɔna. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. Pa fɛεlefɛi mɔla pa tɔɔ. Pá na mpa pa tiiwa pɔlaav taa tɔ. Pa tɔcayale nté sɔtaa mpa pa sɔpa yoo taa tɔ pa heku.

²⁶ Tɔnaya Meseki na Tupaali pɔ tetɔnaa awulaa, na pa yoolaa ná weε tɔtɔ. Pa yoolaa pɔlaan tu-weε heku. Yoo taa ké ma ta nyi ɪsɔnaa mpe pa tɔna pa sɔpa. Pɔyele mpe pa nyaasayana antulinya taa. Waatu inɔyɔ paa wena pa ɪse. ²⁷ Ma ta nyi ɪsɔnaa mpa inɔ pa sɔpa yoo taa ké mpv tɔ, pa ta pi-weεε yoolaa kɔnkɔη taa. Mpe inɔ pa tiina atɔtɔle taa, na pá suuwa pa yoo wontu. ɪlena pá tɔ pa nyɔɔη ke pa layaleε. Pa kawalaya ká mɔli pa mɔwa tɔɔ ké. Mpi tɔ, mpe

pa nyaasayana antulinya taa ké saa wei pa wena pa weesin tɔ. ²⁸ Icipiti nyéma ká sɪ m̀p̀yó. Paa pi-weye ma ta nyi isónaa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ pa kɔnkɔn taa.

²⁹ Tɔnaya Itɔm nyéma na pa awulaa na pa awulumpiya wee tɔtɔ. Paa na pa akaitu nti tɔ tɔna tɔ, pa lapɔna-weye teitei ke isu mpa pa sɛpa yoo taa tɔ. Pa na ma ta nyi isónaa ke pa kɛnta pim ke tetu tee.

³⁰ Ilim ntɔyɔn tɔ piitimnaa nyɔn nyéma we tɔna tɔtɔyɔ, na pɛ kɛɛna Sitɔn nyéma. Ma ta nyi isónaa mpe paa ké akanaa ké, na pá nyaasayi antulinya. Ama nɔnɔ fɛle puwa pa na lelɔa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ.

³¹ Waatu wei Icipiti wulav ká ná mpe inɪ pa tɔna tɔ. I lanje ká pasa heev ke ɪ na ɪ yoolaa, na ɪ samaa mpa pa sɛpa yoo taa tɔ pa tɔ. Tacaɔ Isɔ má ma yɔyɔtɔna mpv. ³² Tacaɔ sɪ: Maa yelaa ké na Icipiti wulav nyaasi antulinya taa. Ama nɔnɔ paa pi ɪ mayamaɔa na ɪ yoolaa ke ma ta nyi isónaa mpa yoo kuwa tɔ pa hekɔ. Tacaɔ Isɔ má ma yɔyɔtɔna mpv.

33

Isɔ kpa Isekiyeeli ke fenju (Isekiyeeli 3:16-21)

¹ M̀p̀yó Tacaɔ heela-m sɪ: ² Yɔlv nyá, pɔɔsɪ Iseyeli nyéma sɪ: Waatu wei ma tisiyi yoo ke tetu natɛli tɔ taa tɔ. Tɔ yɔlaa kpaaki pa taa ke fenju ké. ³ Saa wei ílé ɪ nukɪ yoo tan, ílena ɪ hulɪ tutuyu na í heeli yɔlaa. ⁴ Yɔlv í nuwa tutuyu na í ta paasɔna na kolontu tuti-ɪ na í ku-ɪ. I sɛm tɔm mɛlɔyi ɪ mayamaɔa ɪ nyuyɔ taa ké. ⁵ I liyituyu kɔna-ɪ. Mpi tɔ, ɪ nuwa kpaalɔyɔ. Ie ɪ ta kɛna-wɪ. Ye ɪ ka paasɔnaa, halɪ ɪ ka yapa ɪ weesuyu. ⁶ Ama ye fenju nawa yoo na í tá hulɪ tutuyu na yɔlaa nu, ílena yoo ku nɔyɔlv. Ie pɛ ké fenju isayatu ké. I nyuyɔ taa ké sɛtu sɛm mɛlɔyi.

⁷ M̀p̀yó Tacaɔ tɔma-m sɪ: Nyaya ma kpa fenju sɪ ń telɔsɔyi Iseyeli nyéma ke asolanaa. Pɛ wee sɪ, ń nu ma tɔm nti tɔ lukɔna ma nɔyɔ taa tɔ. Telɔsɪ-weye-tɪ. ⁸ Ye isu ma yɔyɔta sɪ, isayav ka sɪ. Ilena nyaa kisi-ɪ telɔsɔyɔ sɪ, í layasɪ tɔntɛ. Isayav inɪ ɪ ká sɪ yaa. Ie nyá nyuyɔ taa ké ɪ sɛm mɛlɔyi. ⁹ Ama ye ma kpaala isayav inɪ na í kisi layasɔyɔ. Isu ɪ sɛpa, ɪ isayatu nti tɔ tɔ. Ama pɛ kaa wee nyá tɔm.

Isayav wei ɪ layasaa tɔ ɪ yavv

¹⁰ M̀p̀yó Tacaɔ tɔma-m sɪ: Yɔlv nyá, pɔɔsɪ Iseyeli nyéma sɪ isu í yooki yontu sɪ, mɛ isayatu nu-me na tɔ yeki na í tan taasi na? Halɔna í pɔɔsɔyi mɛ ti sɪ isɔnaya í ká hikina weesuyu? ¹¹ Heeli-we sɪ, maya Tacaɔ Isɔ weesuyu tɔ ké. Ma ta sɔli sɪ isayav í sɔna ɪ isayatu. Ama ma caa ké sɪ í layasɪ tɔntɛ na í hiki weesuyu. Iseyeli nyéma mɛ í yele mɛ mpaav isayav na í mɛli. Pepe tɔ ké í sɔla sɛm?

¹² M̀p̀yó Tacaɔ tɔma-m sɪ: Yɔlv nyá, heeli ma yɔlaa Iseyeli nyéma sɪ, ye siyisilu sɔv isayatu lapv. I kɔpantɔ kɔpantɔ kaa waasi-ɪ ɪ isayatu kuyaku wule. Pɛyele isayav isayatu ná kaa wakɛli-ɪ kuyanku ɪ yeki-tɪ tɔ. Na ye tampana tɔnɔlv sɔvwa isayatu lapv. Pɛ kaa kenti ɪ weesuyu tɔ sɪ, ɪ ka nuɔna Isɔ ké lɔn. ¹³ Ye ma heela siyisilu sɪ, ɪ ká weena weesuyu. Ilena í sɔv isayatu lapv ke ɪ siyisuyu tɔ. Maa sɔv ɪ siyisuyu mpi pɛ tɔ. Ilena í sí isayatu nti ɪ lapa mpv tɔ tɔ. ¹⁴ Ye ma heela isayav sɪ ɪ ká sɪ. Ilena ílé í lɔ ɪ isayatu na í tɔnɔyi tampana. Ye ɪ laki kusiyisim, ɪ kaa sɪ. ¹⁵ Ye ɪ mɛlɔna mpi ɪ ka kɔyɔ tɔlvma tɔ, na mpi ɪ ɲmulaa tɔ. Ye ɪ kisa isayatu, ílena í tɔki kiɪn wei ɪ haaki weesuyu tɔ, ɪ kaa sɪ. Ama ɪ ká weena weesuyu ké. ¹⁶ Pa kaa tɔsɪ ɪ kɔpantɔn wei ɪ ka lapa tɔ ɪ taa kɔlvmyɔ tɔ. Mpi tɔ, ɪ tɔnɔyi tampana na í laki kusiyisim ké. I ká weena weesuyu.

¹⁷ M̀p̀yó Tacaɔ tɔma-m sɪ: Ma yɔlaa yɔyɔtɔyi sɪ, ma mpaan ta siyisi. Ie pa nyɔn ta siyisina. ¹⁸ Ye siyisilu yela ɪ siyisuyu na í laki isayatu, ɪ ká sɪ pɛ sɛm. ¹⁹ Ye isayav lɔwa ɪ isayatu na í tɔnɔyi tampana. Ye ɪ laki kusiyisim ɪ ká weena weesuyu ke pɛ tɔ.

²⁰ Iseyeli nyéma mɛ í tan sɪ, Tacaɔ má ma mpaav ta siyisi. Ie maa huɔna paa mɛ taa wei ké isu pɔntɔ tɔma tɔ.

Iseyeli tetu kpiisuyu

²¹ Mpróyú Iseyeli nyóma kuuu pənaɣa, naanɔwa na naale nyəŋka, isətu naanɔwa nyəŋ kuyaku kakpasɪ nyəŋku wule. Yosalem tu nəɣəlv ɪ fitaa, na ɪ kəw Isekiyeeli má ma kin. Uena ɪ heeli-m sɪ: Pa lɛka Yosalem ɪcate.

²² Ama Tacaa ka tema-m hav ke toma ke taanaɣa. ɪ tu ma nəɣə taa ké ɪ tɔm, na pəcɔ kufen tanan na selu inɪ ɪ kəŋ. Saa wei ɪ kəma tɔ ma ta ke kamumuka tɔtɔ. Ma pəsəɣi na má yəɣəti.

²³ Mpróyú Tacaa heela-m sɪ: ²⁴ Yəlaa mpa pa we Yosalem ncaa taa tɔ pa yəɣətəɣi sɪ Apələham naa we ɪ tike ké. Paa na mpu Tacaa ta kisi-ɪ tetu tənɛɣe hav. Kacanɣana ta mpa ta kəla pəɣale tɔ? ²⁵ Pə tɔw tɔ, heeli-we sɪ, Tacaa Isə má ma tɔma sɪ: ɪ təkɪ nantv nti pa ta lentɪ tɔ. ɪ laaki tun na ɪ kuyi yəlaa. Uena ɪ tɛɛləɣi sɪ mə tənna tetv na? ²⁶ Anɪ mə yoo wontu ke ɪ tɛɛləɣi. ɪ laki acaalətv na wasanɣalətv na mə təɣəntələnaa alaa. Uena ɪ hvɔki sɪ mə tənna tetv na?

²⁷ Heeli-we sɪ: Maya Tacaa Isə ma tɔma sɪ ma ké weesuyu tu ké. Yoo ka kv mpa pa we ncaa taa tɔ. Mpa pɛɛ pa we tawa taa tɔ paa pəsɪ taale wontu təɣənaɣa. Mpa pa we hətv taa na kvkraməŋ pəŋ taa tɔ, pɛɛ paa səna kusəku. ²⁸ Maa kpiisi tetv, na tɔ pəsɪ wulaya nyəntv. Tə ton wei tə yəlaa lakayana kalampaani tɔ, ɪ ka saali yem. Iseyeli pɔŋ ká weɛ isu pa lə-ɪ. Nəɣəlv kaa tasa ɪ taa ké krau. ²⁹ Maa kpiisi Iseyeli nyóma tetv, na tɔ pəsɪ wulaya nyəntv. Pu hə mə ŋkraŋyɔv ke acaalətv nti ɪ lapa tɔ tɔw tɔw. Waatv inəɣi ɪ ka cəkəna sɪ maya Tacaa.

³⁰ Mpróyú Tacaa tɔma-m sɪ: Yvɔv nyá, yəlaa yəɣətəɣəna nteɣe ma tɔm. Pa tənəɣi koloosi, na kutulvŋ nənəwɪ. Paa wei na ɪ taapalv ké, na pá heeliɣi tɔma sɪ: Tɔ polo tɔ nu Tacaa tɔm.

³¹ Uena pá kotiyi nyá kin sɪ pa nukɪ ma Tɔm. Ama paa laki nti n yəɣətəɣi tɔ. Mpi pə we-weɣe teu na pá caaki təɣə pa laki. ³² Isə we-weɣe isu yonyoolu kɔpaŋ wei ɪ yontu we lelen, na pá makɪ wontu ke teu tɔ. Pa nukɪ ɪ tɔm yaa, paa laki-ti. ³³ Waatv wei saləkanaa panɛ paa kəw tɔ. Pəyele pa tu kpeɣeta kəntɛ ké. Waatv inəɣi ɪ ká cəkəna sɪ Isə kuyəɣətv teləsvɔv ka we mə həkv.

34*Iseyeli tiikilaa kalənav*

¹ Mpróyú Tacaa heela-m sɪ: ² Yvɔv nyá, Teləsv Iseyeli tiikilaa ke kraalvɔv mpi ma kraaləɣi-we tɔ pə tɔm. Iseyeli tiikilaa tɔm we waiyo ké. Pu weɛ ké sɪ kaləkəŋ ke tiikilaa ɪ paasəna. Uena mu məli na ɪ paasəɣəna mə ti. ³ ɪ nyəwə naaləm na ɪ lvv hvntv ke wontu. ɪ lapa kətaya ke tɔla nim nyəna. Ama ɪ tiikiɣi kaləkəŋ. ⁴ ɪ ta kraasɪ heen acamaa apalvɔv. ɪ ta la kəw ke wei ɪ feina alaafəya tɔ. ɪ ta həkə wei ɪ wena hin tɔ. Pəyele ɪ ta keeti wei ɪ həlayaa tɔ. Pəcɔ ɪ ta pɛeki kulepiŋ. Ama ɪ ŋmakəla-ɪ ké na mvsəŋ na ton. ⁵ Tɔla anɪ ale a laŋa tiikilu uena á ya, na a pəsɪ taale wontu isayətv təna təɣənaɣa. ⁶ Ma kaləkv ya yem ké tetv təna taa. Kv cəwki pɔŋ na pulasɪ taa. Nəɣəlv ɪ nəɣəsəɣi kv tɔm, yaa ɪ pɛeki-kv. ⁷ Pə tɔw ké Iseyeli tiikilaa me, ɪ ke ŋkraŋ na ɪ nu Tacaa kuyəɣətv. ⁸ Maya Tacaa Isə weesuyu tu ké. Ma heen laŋa tiikilu, na ɪ we lɛkəlaa nin taa. ɪ pəsa taale wontu təɣənaɣa. Mpi pə tɔw tɔ, ma tiikilaa yela heen paasənav ké. Uena pá paasəɣəna pa ti. ⁹ Pə tɔw tɔ, Iseyeli tiikilaa ɪ nu ma tɔm. ¹⁰ Maya Tacaa Isə, ma heeliɣi-me sɪ maa kvli mə tɔw. Maa lɛki ma heen ke mə nin taa. Ma kaa yelina-meɣe-ɪ, ɪɛ ɪ kaa tasa mə təɣi tiikuɣu. Maa həti ma heen ke mə nin taa, ɪ kaa weɛ mə təɣənaɣa.

¹¹ Mpróyú Tacaa Isə yəɣətəɣi sɪ: Maa tiiki ma kaləkv ke ma mayamaya na má paasəna-kv. ¹² Maa kpeyeli-kv, isu tiikilu lakvɔv ɪ kaləkv ke waatv wei kv ya yem yem tɔ. Maa polo na má pɛeki ma tɔla ke timpi a yawa tɔ. Kuyaku ŋkv kv ké səkpətvɔv kuyaku səsəwv ké. ¹³ Maa ləsv-meɣe tetvnaa kraɪ nyóma na yəlaanaa taa. Maa kpeyeli-meɣe mə tetv taa. Uena má tiiki-meɣe Iseyeli pulasɪ taa. Maa təŋ ləŋ na timpi timpi pə we cəɣav tɔ. ¹⁴ Maa pona-meɣe nyutv kvpantv taa. ɪ ká təɣə Iseyeli pulasɪ taa. Tənaɣa ɪ ká cəɣa na ɪ təkɪ nyutv kulekələkətv. ¹⁵ Máá tiikina ma kaləkv na má pona-kvɔv təhɛsələ. Maya Tacaa Isə, ma yəɣətəna. ¹⁶ Maa pɛeki wei ɪ lepa tɔ. Maa keeti kvhələŋ na má həkə wei pə kvwa tɔ. Maa ha alaafəya ke wei pə wukɪ tɔ. Siyisuyu ke maa təŋ na má tiikina-ɪ. Ama maa kpiisi ɪ taa alaafəya nyəŋ na nim nyəŋ.

Iso kəŋ i yəlaa waasvuyv

¹⁷ M̄p̄ȳḡ Tacaā tasaa si: Maya Tacaā Iso. Maa faya kaləkv təla taa. Maa faya iwaan na pəŋtuloŋ. ¹⁸ Mə laŋa ta hulom̄ si í tiiki nyutu kəpantv taa. Uena í feləyi nəohēē kē mə nyutu kukaasətv. Mə laŋa ta huloməna lum cəli cəli nyəm nyəəv, uena í cuyətəyi kukaasəm na mə nəohēē. ¹⁹ Uena ma heen̄ lələŋ tək̄i nyutu nti pa felaa tə. Na í nyəəki lum mpi pa cuyətə tə. ²⁰ Pə təə kē maya Tacaā Iso ma təŋ si, maa huuna heen̄ kuyasələŋ na wei i tēma taasi tə. ²¹ Mpi tə, mə asəŋkpek̄iŋ na mə həŋ kē í tusina heen̄ acamaa. I yəka-i həŋ na í təyən̄-i kaləkv taa. ²² Pə təə kē maa waasi ma heen̄ na pá taa tasa-i kuuu. Uena má huuna pá na ma heen̄. ²³ Maa ləsi ma kaləkv kē tiikilu kulom̄, na í tiiki-kv. Puntv inəyələ ma təmle tv Tafiti. In̄ i ka pəsəna kv tiikilu na í tiiki-kv. ²⁴ Maya Tacaā, mayale mə Iso, na ma təmle tv Tafiti kē awulumpu. Tacaā má ma yəyətəna mpv.

²⁵ Tacaā si má na ma kaləkv tu pēeli hēsuvy nəyə. Maa kpiisi taale wontu kē tetv taa. Təla ká cayana a təyi wulaya tetv taa. A ka tooki hət̄v tēē. ²⁶ Maa yele na í caya na í cəə ma pulaya nan̄ nyəŋka. Maa yele na tēv nuk̄i-meyē kv waatv. Pu wēē koolee kəpāna tēv kē. ²⁷ Tūŋ ká ləl̄i pēē, na tetv náá ləl̄i. Pu cayana paa wei, na má cē-meyē mə ŋmakəllaa niŋ taa. Waatv inəyi í ká cəkəna si mayale Tacaā. ²⁸ Piitimnaa kaa tasa-meyē kuuu. Pəyēle atē taale wontu isayətv kaa tasa-meyē təyəv. I ka cayana mə təyi, nəyələ kaa cəəs̄i-mē. ²⁹ Maa tv-meyē tūŋ taale nte tə hətē yaawa teu təyə. Nyəyəs̄i kaa tasa-meyē kuyv kē tetv taa. Pəc̄ó í kaa təyə fēēle kē piitimnaa taa. ³⁰ Waatv inəyi í ká nyi si maya Tacaā Iso. Ma wē ma yəlaa waali, na pa kē ma nyəma Iseyeli nyəma. Tacaā Iso má ma yəyətəna mpv.

³¹ I kē ma yəlaa kaləkv kē, na má tiikiyi-mē. Mayale mə Iso Tacaā, má yəyətəna mpv.

35*Tacaā kaləyana Itəm nyəma*

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā təma-m si: ² Yulv nyá, kēesi isē na Seyii puyv təə. Yəyət̄i nti tu mayana-kv tə. ³ Heeli-kv si, Tacaā Iso má ma yəyətə si, maa kul̄i nyá təə. Maa tv-ŋ niŋ, na má pəs̄i-ŋ wulaya tetv nti tə taa nəyələ fēi tə. ⁴ Maa pəs̄i nyá acalēē kē ncaā. Nəyələ kaa wēē. Uena pəc̄ó n nyi si ma kē Tacaā. ⁵ Mpi tə, Seyii nyəma ka hayana Iseyeli nyəma kē pááná kē tam təə kē. Haləna pá kv-weyē yoo taa kē kuyakv ŋku pēle pa təntē isayələ puwa teu tə. ⁶ Pə təə kē maya Tacaā Iso weesuyv tv. Maa tv-weyē səm na pə lēti-wē. Timpi pa ta kisi lēlaa kuyv tə, pə təə kē mpe paa si. ⁷ Maa kpiisi Seyii puyv nyá. N ká pəs̄i wulaya tetv nti tə taa nəyələ fēi tə. Maa kv potaa na kəntaa. ⁸ Maa səyət̄i yoo taa sət̄aa kē pəəŋ na pulasi təə. Paa wēē tēteka na lumpuŋ təna taa. ⁹ Maa kpiisi ma yəlaa təna. Pu yele mə acalēē kē kpetē kē tam təə. Waatv inəyi í ká nyi si maya Tacaā.

¹⁰ Mpi pə təə maa la mpv təyələ si, í map̄a laŋle na í yəyət̄i si, ma kaa lēki Yuta na Iseyeli pa tetv, na tē pəs̄i ma nyəntv. Pəyēle Tacaā má ma wenna tetvnaa mpe pa taa. ¹¹ Maya Tacaā Iso weesuyv tv kē. Pááná səsəna wena í lapəna-wē tə, anəyi maa lana-mē na má huuna-mē. Uena má húl̄i ma təyi pa hēkv taa. ¹² Waatv in̄ í ká nyi si maya Tacaā, ma nuwa kutuyv ŋku í tuwa Iseyeli pəəŋ tə. Si pə kpiisa pəəŋ na í pəs̄i mə təyənaya. ¹³ I kraasa mə təyi ma təə na mə kuyəyət̄v. I yəyət̄a-m kalampaan̄i təmnaa mpa tə, ma nuwa.

¹⁴ M̄p̄ȳḡ Tacaā Iso yəyətə si, maa kpiisi-mē. Tetvnaa mpa pa cəəna-mē tə, pa laŋa ká hulom̄. ¹⁵ Seyii na Itəm pulasi mē, pu kpiisi mə tetv təna. Mpi tə, waatv wei pə kpiisa Iseyeli tetv na tē pəs̄i ncaale tə, mə laŋa hulomaa. Waatv inəyi antulinya ka cəkəna si maya Tacaā.

36*Iseyeli nyəma ká mv pa tetv*

¹ M̄p̄ȳḡ Tacaā təma-m si: Yulv nyá, yəyət̄i nti tu mayana Iseyeli pəəŋ tə. Heeli-i si í nu Tacaā kuyəyət̄v. ² Pə taya pulv, kolontunaa won̄a-mē na pá kpələsi. I təma si Iseyeli ləŋtaa pəəŋ

pəsa mə nyəŋ. ³ Pə tɔɔ ké ma caaki si, ma heeli Iseyeli nyéma. Ma nawa si paa timpiyi yəlaa nyuləna Iseyeli pɔ́ŋ. Haləna piitimnaa kpai nyéma lɛɛki-i. Pa tɔukəna-me na pá wɔŋiyina-me ye pə tɔm. ⁴ Teləsi Iseyeli pɔ́ŋ ke ma tɔm. Pɔ́ŋ í nu Tacaa Iso má ma nɔɔsi suw tɔm. Ma suwa ma nɔɔsi nsəyi pulasi, na ləŋ, na tɛtɛka. Paa ncaa na acalɛɛ, nna yəlaa luwa na pá lɔ tɔ. Pə waasa piitimnaa mpa pa cɔɔna-me na pá wɔŋ-me tɔɔ. ⁵ Tacaa Iso má ma yəɔtəyi si, ma wɛna ma yəlaa isɛsɛɛmlɛ ké. Pə tɔɔ ké ma yəɔtəyənəna piitimnaa na Itəm nyéma tənə. Mə hana mə təyi ma tɛtu na í kuu tə kulɔlɔm na lanholɔmlɛ. I nyənəyi-m yem ké. ⁶ Pə tɔɔ ké pə wɛɛ si má yəɔtɔ Iseyeli tɛtu tɔm. Má heeli pɔ́ŋ na pulasi na ləŋ na tɛtɛka ke ma tɔm. Maya Tacaa, Iso, ma yəɔtəa si, isɛsɛɛmlɛ na páná sɔsɔna ke ma yəɔtəyənəna. Mpi tɔ, piitimnaa kɔtɔyɔ wɛ mə tɔɔ. ⁷ Pə tɔɔ ké maya Tacaa Iso, ma yəɔtəyənəna tuunaw, si piitimnaa mpa pa cɔɔna Iseyeli nyéma tɔ, pɛlɛ paa tɔɔ fɛɛlɛ ke mpɔ tɔtɔ. ⁸ Waatu inəyi Iseyeli nyéma me mə pɔ́ŋ taa tuŋ ká nɛyɛti na í lɔli-wɛyɛ pɛɛ. Mpi tɔ, yaasinaa mpe pa kpɛyɛtəa ké. ⁹ Maa paasənəna-me na má fɛŋ mə tɔɔ. Maa hala mə tɛtu na má tuu. ¹⁰ Maa yele na Iseyeli nyéma me mə tɛtu tənə taa yəlaa huki sɔsɔm, na í məli acalɛɛ taa. Mpi tɔ, maa yele na í tayanɪ ŋmaw ke mpi pu yɔkaa tɔ. ¹¹ Yəlaa na tɔla ká huki paa timpiyi. Paa wɛɛ paɔalɛ na pá wɛɛna lɔlɔyɔ nyéma. Paa huki tɛtu taa ké isu pu wɛw tɔ. Maa sɔsɔsi-mɛyɛ tɛtɔnaa na pə kəli isu ləŋtəa. Waatu inəyi i ka nyi si maya Tacaa. ¹² Maa yele na ma yəlaa me í tɔ tɛtu taa ké paa timpi. Tɛtu ká pəsi mə nyəntɔ. Mə piya kaa tasa səm ke tə taa. ¹³ Ḿpɔ́yú Tacaa Iso yəɔtəa si: Piitimnaa lɛlaa təŋ me si í ké yulɔtəyɔlaa. I pɛma mə mayamaya mə piitim ke piya. ¹⁴ Pə tɔɔ tɔ, í kaa tasa yəlaa ke tɔɔ. Pə́cɔ́ í kaa tasa mə mayamaya mə piitim ke piya pəm. Tacaa Iso má ma yəɔtəna mpɔ. ¹⁵ Ma kaa yele na í tasa nuw ke piitimnaa kɔtɔyɔ. Pəyɛlɛ pa kaa tɔ-mɛyɛ fɛɛlɛ. Pə́cɔ́ pa kaa tasa mə piitim ke kɔyɔ. Tacaa Iso má ma yəɔtəna mpɔ.

Tacaa ká kpɛyeli Iseyeli nyéma

¹⁶ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma-m si: ¹⁷ Yulɔ nyá, Iseyeli nyéma me mə tɔntɛ na mə lakasi pilisa mə tɛtu nti tə taa i ká wɛɛ tɔɔ. Isu alɔ asilima ke i sɔtɔ nav waatu. ¹⁸ Tənaya ma mɔ-me na páná. Mpi tɔ, í kɔwa yəlaa ke tɛtu taa. Ilena í pilisi-ti na tuŋ. ¹⁹ Ḿpɔ́yú ma huɔna-me isu mə tɔntɛ na mə təma wɛɛ tɔ. Ilena má yasɔ-mɛyɛ piitimnaa taa ké tɛtɔnaa taa. ²⁰ I tala piitimnaa mpe pa tɛ, ilena í wakəli ma hətɛ nanŋ wɛɛtɔ. Haləna yəlaa yəɔtəyi si: Tacaa yəlaa ké. I tɛtu taa ké pa lunaa. ²¹ Ilena má mayasi si, má tayanɪ timpi Iseyeli nyéma tɔw ma hətɛ ke piitimnaa lɛlaa tɛ tɔ. ²² Pə tɔɔ ké pə wɛɛ si, má heeli Iseyeli nyéma. Tacaa, Iso, yəɔtəyi si: Pə taya mə tɔɔ ké ma laki mpi ma caa lapɔ tɔ. Ama ma hətɛ tənənŋ wɛɛtɔ, nti í wakəla waatu wei i ka wɛ piitimnaa lɛlaa tɛ tɔ, tə tɔɔ ké. ²³ I wakəla ma hətɛ sɔsɔlɛ ke piitimnaa taa. Ile maa tayanɪ-tɛ. Waatu wei maa tayanɪ-tɛ na mə nɔɔ na í naaki, ilena í cəkəna si mayalɛ Tacaa Iso má ma yəɔtəna mpɔ.

²⁴ Maa ləsi-mɛyɛ piitimnaa taa, na tɛtɔnaa taa na má məŋna-mɛyɛ mə tɛ. ²⁵ Maa yəɔlɔ mə tɔɔ ké lɔm nanŋ nyəm, na í wɛɛ tənənŋ. Maa nyaali mə isayatu tənə na tɛ husi. Maa ləsi tuŋ kulalaanŋ tənaya mə hɛkɔ taa. ²⁶ Maa tɔ-mɛyɛ nyama kufana. Maa tɔ mə taa ké ləmayasələ kufatɛ. Maa ləsi mə nyama wɛna a wɛ isu pɛɛ tɔ, na má tɔ-mɛyɛ nyama kɔpəna. ²⁷ Maa tɔ ma ləmayasələ ke mə taa. Maa yele na í tɔki ma kɔtɔtɔtɔ na ma kiin. ²⁸ I ka caya tɛtu nti ma hawa mə caanaa tɔ tə taa. I ka wɛɛ ma yəlaa na maa wɛɛ mə Iso. ²⁹ Ilena má kpiisi mə asilima tənə. Maa yele na mə təyənaya lɔli teu. Nyəɔsɔsi kaa tasa-mɛyɛ luw. ³⁰ Maa yele na tuŋ kulɔlɔm huki. Tɛtu ká lɔli təyənaya. Ile í kaa tasa nyəɔsɔsi fɛɛlɛ ke tɔɔ ke piitimnaa taa. ³¹ Waatu inəyi I ka tɔsɔsi mə tɔntɛ isayalɛ tɔɔ. I ka tɔsɔsi mə lakasi nsi si fɛi teu tɔ si tɔɔ. Ilena mə mayamaya í nyəɔsɔsi mə ti. Mpi tɔ, í lapa isayatu na acaalətu. ³² I nyi si pə taya mə tɔɔ ké ma laki mpɔ. Iseyeli nyéma mə tɔntɛ fɛɛlɛ í kpə-me na í ká nyəŋ.

³³ Ḿpɔ́yú Tacaa Iso yəɔtəa si: Kuyaku ŋku maa kpiisi mə isayatu tɔ. Maa kɔsi mə ncaa na mə acalɛɛ huki. ³⁴ Tɛtɔnaa mpa pu wakəlaa na tɛlaa naaki tɔ. Paa tayanɪ-wɛyɛ haləm. ³⁵ Hali yəlaa ká tɔ si, tɛtu nti pu wakəlaa tɔ, tə pəsa isu Iso taalɛ Iteni. Na acalɛɛ nna paa yɔkaa na á pəsi ncaa tɔ, pa tayanɪ-yɛ na á pəsi koloosi acalɛɛ na yəlaa caya. ³⁶ Na piitimnaa mpa pa

cəəna-me tə, paa ná si, maya Tacaa ma tayana ηmau ke mpi pu yəkaa tə. Ma tuu mpi pu wakəlaa tə. Maya Tacaa, má yəgətəna, maa la isu ma yəgətəa tə.

³⁷ Μρύγύ Tacaa Iso yəgətəa si: Maa yelee tətə na Iseyeli nyəma me í yaa-m si má waasi-me. Maa cə-me na má yelee na í huki isu təla ke kaləku taa. ³⁸ Yəlaa ká su acaləe ncaa taa ke teitei, isu kaləkəη wei pa ha Iso tə. Uena pá pukina-i Yosalem ke acima səsəəna waatu. Ue í ka nyi si mayale Tacaa.

37

Məwa kəwəlee təm

¹ Μρύγύ Tacaa toη tii ma təə. Uena i Feesuyu tēna-m ma ləmayasəe taa təleηη. Μρύγύ ku pona-m tetəkəle səsəəle nte məwa waasaa tə tə heku taa. ² Uena pə cəəna-m-ye na pə tá. A paγale ka we səgəntu ké na á wəlaa. ³ Μρυγυλε Tacaa pəəsa-m si: Yulu nyá, məwa aní á pəsəxi na á kuli na á feesiγi? Ntəna má cə si: Tacaa Iso, nyá tike η nyəmma.

⁴ Uena í tə-m si: Yəgəti a təm. Si məwa kəwəlee me, í nu Tacaa Iso təm. ⁵ Heeli-ye si, maa tu mə taa ké feesuyu na í feesiγi. ⁶ Maa tu-məγe hola na nantu na tənuyv. Maa tu-məγe weesuyu na í feesiγi. Waatu inəxi í ká nyi si mayale Tacaa.

⁷ Μρύγύ ma yəgətəna məwa isu Tacaa heela-m tə. Ue ma nu kəkəte natələγəle. Uena á seliγi na á svv təmaga krətənav. ⁸ Ma nyənaya mpv, ule pə tu-yeγe hola nté na nantu náá svv matuyv. Uena tənuyv takí tə təə. Ue pə taa feesiγi ké. ⁹ Μρύγύ Tacaa təma si: Yəgətəna feesuyu. Heelikv si, luna antulinya həγələη təna. Kəə na η woso heelim ke yəlaa mpe pa təə na pá svv feesuyu.

¹⁰ Ma yəgətə teitei isu Tacaa heela-m tə. Uena pá fé na pá kuli na pá səη pa nəəhe təə. Paa ké yoolaa samaa tuutuuma ké.

¹¹ Μρύγύ Tacaa heela-m si: Məwa ane a təm nəγəsəna Iseyeli nyəma nyəntu ké. Pa heela-m si mpe pa lepaga. Pa məwa wəlaa, paa tasəxi puluyv tēluyv. ¹² Heeli-we si, Tacaa yəgətəa si: Maa kuli ma yəlaa pəlaaη na pá lu. Maa məηna-məγe Iseyeli tetv taa. ¹³ Maa kuli ma yəlaa Iseyeli nyəma pəlaaη. Saa wei maa ləsi-me təγə í ka nyi si mayale Tacaa. ¹⁴ Maa tú mə taa ké ma feesuyu. U ká weəna weesuyu, na má məηna-məγe mə tetv taa. Waatu inəxi í ká nyi si, maya Tacaa Iso, ma yəgətəa na má lá. Tacaa má ma yəgətəna mpv.

Tacaa ká krenti Yuta na Iseyeli pə nyəma

¹⁵ Μρύγύ Tacaa təma Isekiyeeli má si: ¹⁶ Yulu nyá, kraγa təhəγəlaya. Nmaa ka təə si: Yuta na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulaya kanə ka taa tə. Kraγa təhəγəlaya leηka. Nmaa keke ka təə si: Ifəlayim na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulaya kanə ka taa tə. ¹⁷ Uena η krenti-si, na si wee isu kuləmaga. Pə wee si, si pəsi kuləmaga ke ma niη taa. ¹⁸ Waatu wei nyá nyəma ká pəəsi-η si, η seγesi-weγe pə hūwee, ¹⁹ uena η cə-we si, Tacaa Iso si: Ma kprakəxi təhəγəlaya ηka ka ké Yosəəfv, na ka we Ifəlayim niη taa na Iseyeli nyəma mpa pa we kawulaya kanə ka taa tə, pa nyəηka tə. Uena má krenti-keγe təhəγəlaya ηka ka ke Yuta nyəηka tə ka təə. Uena si pəsi kuləmaga ke ma niη taa. ²⁰ Təkí təhəγəlasí nsi si təə n ηmaawa mpv təγə nyá niη taa, na pa təna pá naaki. ²¹ Uena η teləsi-we si, Tacaa, Iso má ma yəgətəa si: Maa ləsi Iseyeli nyəma meγe piitimnaa mpa pa taa í wee tə. Maa kpeγeli-me na má məηna-məγe mə tetv taa. ²² Maa krenti-məγe piitim kuləməm ke tetv taa. U ká weəna mə tənaya wulav kuləm ke Iseyeli pəəη taa. U kaa tasa piitimnaa naale yaa kawulasí naaleγe weev. ²³ U kaa tasa mə təxi pilisuyu na piitimnaa tuη, yaa pa acaalətv, yaa pa kawulasí təna. Maa ləsi-məγe lona təna nna a taa í ka wee na í pəntəna-m təγə. Maa tayani-me na í pəsi ma yəlaa, na má wee mə Iso. ²⁴ Ma təmlə tv Tafiti ká lana mə wulav. U ká weəna mə tənaya tiikilu kuləm. U ka təη ma kətətətv, na í təkəxi ma kiη na í lakí-i. ²⁵ U ká wee tetv nti ma hawa ma təmlə tv Yakəpv tə tə taa. Tənaya mə caanaa ka caya. U ka caya tə taa na mə piya náá caya tətə. Pele pa piya piya ká caya tətəγə tam təə. Ma təmlə tv Tafiti ká təγəna mə təə ké kawulaya ke tam təə. ²⁶ Ma na-me tu pēeli

heesuyu nɔɔ na ká wɛɛ tam tɔɔ. Ilena má mɔɔna-meɣe mə tetu taa, na má yelee na í huki. Na má ɔmá ma tɔyaya ke mə heku taa, na ká wɛɛ tam tɔɔ. ²⁷ Ma tɔɔayale ká wɛɛ mə heku taa ké. Maa wɛɛ mə Iɔ, na mu wɛɛ ma yɔlaa. ²⁸ Waatu inɔɔi piitimnaa ká nyi si, maɣale Taca. Má lapɔna Iseyeli nyɔma na pa mpa. Waatu inɔɔi ma tɔɔayale ká wɛɛ mə heku ke tam tɔɔ.

38

Taca kalɔɔana wulan Kɔki tɔɔ

¹ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: ² Yulu nyá, keesi nyá ise na wulan Kɔki wei i tɔki Makɔki tetu tɔɔ ké kawulaya tɔ i tɔɔ. Telɔsi-i ma kalɔnav. In i kena Meseki na Tupaali pa acalɛ nyuyu tu. ³ Taca Iɔ yɔɔtɔɔi si: Maa kuli Kɔki tɔɔ. In i kena Meseki na Tupaali pa nyuyu tu. ⁴ Maa tu i nɔɔ taa ké kulaya. Maa hɔ í na i kraɔanɔɔ ɔayalaa, na má lɔsɔna toma ke tetu taa. Pa ké yoolaa tuutuuma ké. Pa suuwa wontu kɔpantu, na pá tɔka kpalɔɔ na layalɛ. ⁵ Pɛɛsi na Itiyopii na Puti pa tetu yoolaa tɔna. Paa tɔki kpalɔɔ na pá pá yoo kahusi na pá tɔɔ Kɔki. ⁶ Komɛ tetu yoolaa, na Pɛti-Tokaama tetu nyɔma ke ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ. Paa tɔɔ nyá waali, na piitimnaa lelɔ yɔlaa paɣale tɔɔ. ⁷ Tayan nyá ti na nyá sɔɔlu pu. Nyá na nyá samaa tuutuuma wei i wɛ nyá waali tɔ, wɛɛ pa nyuyu tu. ⁸ Pɔ wɛɛ pu kɔɔ, ilena kuyaku nakuli má tu-ɔ kutututu. N ká polo na ń watu tetu nti tɔ yɔlaa fita yoo, na pá lu piitimnaa paɣale taa, na pá koti Iseyeli pɔɔɔ wei pu kpiisa hatoo lɔɔ, na pɔ yelee-i kɔɔ tɔ i tɔɔ. Yɔlaa mpa in pa lɔsi mɔɔyɔ piitimnaa lelɔ taa tɔ, paa ɔayana pa tɔɔi tɔkɔpata. ⁹ Nyana nyá yoolaa na nyá waali nyɔma tuutuuma í ká tii pa tɔɔ ké isu tɔɔ heelim, na í taku pa tetu isu isɔɔmuntu.

¹⁰ Mɔɔyɔ Taca Iɔ yɔɔtɔɔ si, kuyaku ɔkuyɔ huwɛ paɣale ká kɔɔ nyá lɔmɔɔasɛ taa. Ilena ń mɔɔasi nyá taa ké isayatu. ¹¹ N ká mɔɔasi nyá taa si n kraaki yɔlaa mpa pa ɔayana heesuyu tɔ. Pa acalɛ fei koloosi. Pɔcɔ pa ta tɔki-ye na mankuulina. ¹² Nyá si n ká tii yɔlaa mpa pa tɔyana pa nɔɔ ke ɔmav tɔ pa tɔɔ na ń kuu pa nyɔm. An pa ɔaya pa tɛɛsi taa ké na pá huki. Pa hika kalɔkɔɔ na wɛnav. Pa lu piitimnaa taa na pá ɔaya antulinya heku taa. ¹³ Sapaa na Tetan pɔ tetu yɔlaanaa, na Taasisi taatɔlaa na pa awulumpiya tɔna ká pɔɔsi-ɔ tɔm. Paa pɔɔsi-ɔ si wontu kuuu tɔɔ ké n tɔyana nyá yoolaa na? N kɔma si ń kuuki wɔla na liyitee na kalɔkɔɔ na wɛnav si, nyá wontu kukukuutu i tɔɔ sɔsɔm na?

¹⁴ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: Heeli Kɔki si, maɣa Taca Iɔ, ma yɔɔtɔɔ si, kuyaku ɔku ma yɔlaa ká ɔayana pa ti tɔ n ka nyi. ¹⁵ Maa lu ma tetu taa ké ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ tɔna. Na ma waali ké piitimnaa tɔna yoolaa. Pa ɔaya pa tɔnaya kraɔanɔɔ, na pá lá yoolaa sɔsaa. ¹⁶ Kɔki ká kɔɔ na í tii ma yɔlaa Iseyeli nyɔma tɔɔ na í taku pa tetu isu isɔɔmuntu. Mpu in pu tɛ na pɔ lá tɔnaya waatu. Kɔki ke maa tili na í watu ma tetu. Ilena piitimnaa nyi si maɣa Iɔ nɔɔɔ. Nti ma ɔa si má huli-wɛ na Kɔki nɔɔ tɔɔɔ.

¹⁷ Mɔɔyɔ Taca Iɔ yɔɔtɔɔ si: Kɔki tɔm ke ma yɔɔtɔɔ hatoo lɔɔta. Ma tɔmle nyɔma Iseyeli Iɔ kuyɔɔtutu telɔsɔlaa nɔɔsi ke ma yɔɔtɔna. Pa kraala pusi paɣale taa si, maa tili nɔɔɔ na í yoo na pa yɔlaa. ¹⁸ Ama kuyaku ɔku Kɔki ká kra Iseyeli tetu tɔɔ tɔ. Ma páána sɔsɔna ká huuna-i. Maɣa Taca Iɔ, má yɔɔtɔna. ¹⁹ Ma páána sɔsɔna ke má tuukina. Tetu ká sele katatɔlaya ke kuyaku ɔku ku taa. ²⁰ Tenku tiina na sumasi na taale wontu na ate kututuutu. Pɔ kɔɔna yɔlaa tɔna mpa pa wɛ tetu tɔɔ tɔ. Paa sele ma isɔntaa. Pɔɔɔ na kukɔmɔɔ kukulɔ ká yɔki na kolɔɔ tɔna hoti ate. ²¹ Maa nyaasi-me na yaasinaa paɣale. Mə yoolaa ká ku tɔma. Maɣa Taca, má yɔɔtɔna. ²² Maa tu-meɣe kutɔmɔɔ sɔsɔɔ na mə yɔlaa si. Maa yelee na tɔɔ sɔsɔɔ na tɔmpɛɛ na kɔkɔ pɔ nu mə yoolaa, na lelɔ tuutuuma tɔɔ. ²³ Maa yelee na piitimnaa tuutuuma na ma sɔsɔɔntu na ma tɔnɔɔ wɛɛtu. Ilena pá ɔekɔna si maɣa Taca.

39

¹ Mɔɔyɔ Taca tɔma-m si: Yulu nyá, telɔsi Meseki na Tupaali pɔ yɔlaa nyuyu tu sɔsɔ Kɔki si, maa kuli nyá tɔɔ. ² Maa ɔali-ɔ na ń lu ma tetu taa ké ilim ntɔɔɔɔ tɔɔ tɔna. N ka polo na ń

yoona Iseyeli nyéma póón. ³ Maa yoona-η na nyá tóov peli nyá nin mpətəη taa. Nyá nyémá ka lu nyá ntəəη taa na á hoti. ⁴ Uena pá kú nyá na nyá yoolaa na nyá taapalaa samaa ke Iseyeli póón taa. Maa yele na sumasi na taale wontu təə-mε. ⁵ Taale ke í ká si, isu Tacaa Iso yəəətəv tə. ⁶ Tacaa si, maa sə kəkə ke Makəki tetu taa. Tənaəa yəlaa caya təpamm ke tenku nəəə. Puləv u pəkələyi-wε. Tənaəa yəlaa təna ká nyəna si, mayale Tacaa Iso. ⁷ Maa hólí ma hətə nanη wεətə ke ma yəlaa Iseyeli nyéma. Ma kaa yele na pá tasa-mεye pilisuyə. Uena piitimnaa nyi si mayale Tacaa Iso, Iseyeli nyéma nanηtə. ⁸ Yaasinaa mpe paa kəə ké. Halí pa tu tema caaləv. Kuyaku ηku kə təm ke maa yəəətə. Tacaa Iso yəəətəna mpv. ⁹ Iseyeli nyéma ká lu pa acalεε taa. Paa lu kəkə na pá nyagasi pa kolontunaa yoou wontu. Paa kpaləη səsəəη na səkpen, na təəη na nyémá. Nmantaasi səsəənsi na səkpesi, ká kraasəna kəkə ηke ká toη ke pusi naatosompəəəlaya. ¹⁰ I kaa tasa təpəyaya caav ke taale. Yaa í seti-keye hətəv taa. Mpi tə, yoou wontu ke í ká tayanəəəna kəkə. I ká kuu kolontunaa wontu tənaya. Isu pεle paa kuu mə nyəntə tə. Tacaa Iso má ma yəəətəna mpv.

¹¹ Mpyəle Tacaa si: Kuyaku ηkəv maa há Kəki ke tetu ke Iseyeli taa na pá pimi-i. Tetu ntə tu wεe təntaa tetekəle taa ke tenku kusəpə ilim təlule təə. Halí pəlaav ηku ku təkí mpətəntaa mpaav. Tənaya paa pi Kəki na i yoolaa samaa. Uena pá ha lonte ntεye hətə si, Kəki na i samaa pa tetekəle. ¹² Isətənaa naatosompəəəlaya təcū ke Iseyeli nyéma ká pi Kəki-wε. Uena pə nyaali tetu asilima. ¹³ Həəəəv ηku ku yəlaa təna ká lana pə təmle nté. Kuyaku ηkəv maa hólí ma təyi mə həkə na teeli, na mə nyəv kuli. Tacaa Iso má ma yəəətəna mpv. ¹⁴ Paa ləsi yəlaa na pá cəə tetu ke isətənaa naatosompəəəlaya təcū, heesuyə fei. Paa pεeki sətəa təna, na pá pi-wε na pə nyaali tetu asilima. ¹⁵ Paa cəə tetu tənaya təpaipai. Ye pa nawa yəv ke timpi, ilε pa kaa kanmaaya ke i təə. Pintaa ká təηəyi na pá kuuki. Uena pá pukina Kəki na i samaa pa tetekəle taa, na pá pin. ¹⁶ Halí paa yaa icate natəli si Hamona. Samaa ke pa yaa mpv na pa tε taa. Pəle pə waali ké pu nyaali tetu asilima.

¹⁷ Mpyə Tacaa Iso təma-m si: Yəv nyá, yaa sumasi na taale wontu na í teləsi-ti. Tə lu paa timpi, na tə kəə acima wena ma laki-ti tə. Pə ké kətaya səsəəηka ke póón taa ké. Tu təəə nantə na tə nyəə caləm. ¹⁸ Tu təəə akanaa nantə. Tu nyəə ate nyəv nyéma caləm. Nyəv nyéma mpeye pa lapəna kətaya ke iwaan, na iwεesi, na pəηtəv, na Pasan tetu naan kəfan nim nyəη lonte taa. ¹⁹ Wontu ka təəə nantə nim na tə haya. Tu nyəə caləm na pə ku-təyi solum nyəm. Kətaya ηka ma laki-mε tə ka wule ke pu la mpv. ²⁰ Wontu ntə tu təəə kraəanəη na i cayaalaa, na akanaa na yoolaa nantə na tə haya. Tacaa Iso má ma yəəətəna mpv.

²¹ Maa hólí ma toη ke piitimnaa taa. Paa ná isəna ma həkə ma hυle, na isəna ma həη pa ηkraηη tə. ²² Pə kraəav nəəəə tə, Iseyeli nyéma ká cəkəna si, mayale mə Iso Tacaa, haləna tam təə.

Isekiyeli waav kpeyeluyə

²³ Piitimnaa ká cəkəna si, Iseyeli nyéma mə mə isayəv təə ké pə kuu-mε. I ta təkí Iso Təm ke teu, uena í ha-mεye siyile. I tə-mεye mə kolontunaa nin taa, na pεle pá ku-mε. ²⁴ Ma ha-mεye siyile ké. Ma lapa-mε isu mə asilima na mə kawalaya wεe tə.

²⁵ Mpyə Tacaa Iso yəəətə si: Ma wena ma hətə isesεmle ké. Maa wεena Iseyeli nyéma təna pətəətəle. Maa kəna Yakəpə yəlaa mpa kolontunaa ka kuuwa tə. ²⁶ Waatə wei í ká caya mə tetu taa, na u nyanna pulə tə. Pəyele nəəəv kaa wakəli mə lanə. Uena í səə mə fεele təə. Na isəna í taa təkí ma təm ke teu tə pə təə. ²⁷ Maa ləsi-mεye piitimnaa taa. Maa cəə mə kolontunaa acalεε, na má kpeyeli-mε. Waatə inəyi í ká nyəni-m Iso nanηtə ke piitimnaa pəyale isəntaa. ²⁸ Ilε í ká nyi si mayale mə Iso Tacaa. Má lapəna na pá kuu-mε na pá tεena. Maa kpeyelina-mεye mə tetu taa. Ma kaa yele mə taa nəəəəv təna. ²⁹ Ma kaa tasa-mεye siyile hav. Ama maa tó Iseyeli nyéma taa ké ma feesuyə ké. Tacaa Iso má ma yəəətəna mpv.

ISEKIYELI NAWA ISO TƏYAYA KE TOOSEE TAKA TAA

40

Iso tayaɣa kufalaya tam

¹ Ḿpúyú Iseyeli nyéma kuuu pənaɣa hiu na kakpası nyəŋka, ı̄sətu kancaalaya nyəŋ kuyaku naanɔwa nyəŋku*fa*. Yosalem ı̄cate lɛkuyɔ pənaɣa naanɔwa na liyiti nyəŋka. Tacaɔ Iso toŋ tii ma tɔɔ na ı̄ pona-m təna. ^a ² Iso lapa na pə la-m toosee taka, na ı̄ tɛena-m Iseyeli tetu taa. Ḿpúyú pə su-m puɣu kəkuluyɔ nakuli ku tɔɔ. Na má ná kutuluŋ na ilim mpətəŋ tɔɔ, ı̄su ı̄cate. ³ Iso pona-m təna, ı̄lena má ná apalu nɔɣɔlv. I nɔɣəsəna ké ı̄su nyəɣəluyɔ kuɛɛmuyɔ. Na ı̄ tɔka ı̄ niŋ taa ké kponkponu toŋ nyəntu natəli tə ŋmənaɣa. Na kprátúyú kumayasuɣu, na ı̄ səŋa nənɔɣɔ. ⁴ Ntəna apalu ı̄ni ı̄ yaa-m sı: Yulu nyá, nyəni teu na ń ké ŋkraŋuyɔ na ń nu nti ma caa-ŋ heeluyɔ tɔ. Mpi tɔ, pə kəna-ŋ cəneɣe sı n ná. Pə waalı ı̄lena ń heeli Iseyeli nyéma ke mpi n nawa tɔ.

Taya na awalı tɔɔ nənɔɣı

⁵ Mpi ma naakaya tɔɣɔlv: Koluŋa cəna tayaɣa ké, na ká tá. ı̄lena apalu nɔɣɔlv náá tɔka kprátúyú kumayasuɣu ke ı̄ niŋ taa. Ku tayaləŋ ke meətələnna tooso*fa*. Ḿpúyú ı̄ mayasa koluŋa wan na ka kŋkuluməŋ. ı̄lena pə lu meətələnna tooso tooso. ^a ke pa mayasəŋi. Ama Ləkpa taa paa mayasəŋi mpv. ⁶ ı̄lena ı̄ polo ilim təlule tɔɔ nənɔɣɔ. Ḿpúyú ı̄ kpa kumlee, na ı̄ mayası nənəkpete lumaŋ, na pə lu meətələnna tooso. ⁷ Tanlaa kutuluŋ mala tətɛɛle heku taa nyəntɛ nənɔɣɔ ké. Kutuluŋ tayaləŋ na ı̄ wan ka we meətələnna tooso tooso ké. Koloosi nsi sı faya kutuluŋ ı̄ni tɔ, sı yasəlaya ná we meətələnna tooso na həɣɔlvuyɔ həɣɔlvuyɔ. Nənɔɣɔ nakəli keke ka tayaləŋ we meətələnna tooso. Keleɣe n tɛeki na pəcɔ ń tala kutuluyɔ ŋku ku səŋa Iso tayaɣa ı̄sentaa tɔ. ⁸⁻⁹ Ḿpúyú apalu ı̄ni ı̄ mayasa pə taa kutuluyɔ ŋku. Ku lumaŋ ka we meətələnna liyiti, na ku koloosi yasəlaya ke meətəli kulvm. Nənɔɣɔ na pə taa tɔɔ kutuluyɔ nté ŋku ku kəla Iso tayaɣa ke kprətənav tɔ. ¹⁰ Ilim təlule nənɔɣɔ tanlaa kutuluŋ naatoso ka we teitei ké. ı̄lena ı̄ tó mpaav ke heku, tooso na cəne tooso na cəne. Koloosi nsi sı faya heku taa tɔ, səle sı yasəlaya náá we teitei ké. ¹¹ Ḿpúyú apalu ı̄ni ı̄ mayasa patəma wei ı̄ tɔɔ nənɔɣɔ tɔlvɔi tɔ. ı̄lena pə lu meətələnna kakpası. Tətɛɛle heku taa nyəntɛ wan təna kprənta meətələnna naatoso na həɣɔlvuyɔ. ¹² Tanlaa kutuluŋ wan na ı̄ tayaləŋ ka we teitei ké. Meətələnna tooso tooso. Na koluŋa kaya tətɛɛle kəŋkəməŋ naale tɔɔ na ka kŋkuluməŋ we meətəli həɣɔlvuyɔ. ¹³ ı̄lena apalu ı̄ni ı̄ mayası pə krayav tanlaa kutuluŋ ı̄ni ı̄ taa ləŋku koluŋa, na pə suna ləŋku nyəŋka, na tətɛɛle na cəne tɔɔ. ı̄lena pə lu meətələnna naanɔwa na naale na həɣɔlvuyɔ. ¹⁴ Ḿpúyú ı̄ mayasa tətəɣɔ kutuluyɔ ŋku ku we meətələnna naanɔwa tɔ ku wan. Iso tayaɣa taya ka tó kutuluyɔ ŋkuyɔ heku ké. ¹⁵ Pə krayav kancaalaya nənɔɣɔ ke awalı tɔɔ koluŋa haləna kutuluyɔ awalı tɔɔ koluŋa, na pə polo tənaya kanɛ tɔ. ı̄lena pə lu meətələnna hiu na kakpası. ¹⁶ Paa kama puluŋ ke tanlaa kutuluŋ ı̄ni ı̄ pətolee tɔɔ na awalı tɔɔ ké. Na koloosi kəkayası na kutuluyɔ nyəŋsi taa. Pa tula-yɛɣe na á cəɔ nənɔɣɔ na á ta. ı̄lena pá ləsi paaŋ fotoonaa ke pə taa tɔɔ koluŋa tɔɔ.

¹⁷ Ḿpúyú apalu ı̄ni ı̄ pona-m Iso kutuluyɔ taya awalı nyəŋka tɔɔ. Paa həla-keɣe teu ké na nanŋ hiu na naanɔwa tu-keɣe heku. ¹⁸ Pa həla hələtu ntəyi na tɛ cəɔ nənɔɣı təna. ı̄le awalı tɔɔ nyəntu kəla kuluyɔ. ¹⁹ Ḿpúyú apalu ı̄ni ı̄ mayasa taya wan. Pə krayav kancaalaya nənɔɣɔ tɔ haləna pə suna pə taa tɔɔ taya koluŋa. ı̄lena pə lu meətələnna nule na naanɔwa. Ilim təlule tɔɔ kəŋkəŋ ke ı̄ caalənaa. ı̄lena ı̄ təkəna pə ntəɣəŋ tɔɔ nyəŋku. ²⁰ ı̄lena ı̄ mayası ilim ntəɣəŋ tɔɔ nənɔɣɔ. Keke ka nyənəɣəna awalı tɔɔ taya tɔɔ ké. Ka wan na ka tayaləŋ ke ı̄ mayasa. ²¹ Nənɔɣɔ ŋke kaa wəna tanlaa kutuluŋ naatoso ké. Tooso na kəŋkəŋ kɔnɛ, na tooso na kɔnɛ. Koloosi yasəlaya na kutuluyɔ wan, pu we teitei ké, ı̄su ilim təlule tɔɔ nənɔɣɔ nyənsı. Nənɔɣɔ tayaləŋ təna kprənta meətələnna hiu na kakpası. Ka wan ke meətələnna naanɔwa na naale na həɣɔlvuyɔ. ²² Kutuluyɔ na pətolee na pə páán fotoonaa we teitei ké, ı̄su nənɔɣɔ ləŋka

^a **40:1** Pusi na kuyɛɛŋ wei pa tɔwa cəne tɔ ı̄ we mpaav mpaav ké. ^a **40:5** meətələnna tooso: Piipilinaa lɛlaa taa, ı̄le ŋkuluŋa na pə suna mpee

Lefi nyéma taa ile, Satóki tàyaya nyéma tike ka wenna mpaav si, pá sov Iso tàyaya taa na pá la i tamlé.

Iso tàyaya mayamaya

⁴⁷ M'p'óg'ó apalv iní i mayasa pə taa taya. Ka wan na ka tayaləh ka we teitei ké. Paa kəh'kəh' ηkyu meetəlnaa nule na naanowa. Ilena kətaya təlate ke Iso tàyaya isentaa. ⁴⁸ M'p'óg'ó apalv iní i sɔna-m Iso tàyaya nənəg'ə sakaya tɛɛ. I mayasa sakaya akelenaa tɔ, paa wei i yasəlaya we meetəlnaa naale na həg'əlv'v ké. Nənəg'ə wan ke meətəli kolum na həg'əlv'v. ⁴⁹ Nənəg'ə sakaya tayaləh we meetəlnaa naanowa na wan ke meetəlnaa naatoso. Kumlee naanowa ke yulv kpaaki na í sov. Ilena akelenaa naale tɔwa nənəg'ə ke həku.

41

¹ M'p'óg'ó apalv iní i pona-m Iso tàyaya kutuluyv səsəv taa. Ilena í mayasi-kó. Koloosi tɔwa tətɛɛ ke həku ké. Səle si wan we meetəlnaa tooso. ² Nənəg'ə wan ka we meetəlnaa kakpasí ké. Həg'əlv'v kɔnɛg'e meetəlnaa naale na kɔnɛg'e mpv tətɔ. Iso tàyaya mayamaya tayaləh ka we meetəlnaa hiu ké. Ka wan ke meetəlnaa naanowa. ³ Pə waali, Ilena í sov ləlɔ nan taa na í mayasi nənəg'ə. Ka nənəkpete luman we meətəli kolum na wan ke meetəlnaa tooso. Ka kəh'kəməh' tɔv kpusəh' ke meetəlnaa tooso na həg'əlv'v. ⁴ Ilena í mayasi kutuluyv mayamaya na kv wan na kv tayaləh we teitei ké meetəlnaa naanowa naanowa. M'p'óg'ó i heela-m si tənayale kate taa kate təcayale.

Iso tàyaya kutulv lələh

⁵ M'p'óg'ó apalv iní i mayasa Iso tàyaya pə taa kolvja. Ka kpusəh' we meetəlnaa tooso. Ilena pá h'má kutulv na pə cəv na pə tá. I wan we meetəlnaa naale. ⁶ Kutulv kvsəg'əh' iní i ka ké ate na iso kutulv ke təma tɔv ké. Paa ηku kv wena nan'η hiu na naanowa. Paa nan'η kv ku we awalí tɔv kolvja taa ké. Ie pə taya Iso tàyaya kolvja taa. ⁷ Kolvja waləg'əna isətaa ké. Ilena pə səsəg'i paa ate na iso kutuluyv ηkyu wan na pə puki. M'p'óg'ó pə weɛ na pə cəv Iso tàyaya na pə tá. Pə tɔv ké ye n kpaaki, nan'η səsəg'i wan na í kpaaki. Pə krayav kancaalaya ate na iso kutuluyv tɔ. Yulv pəsəg'i na í polo həku taa nyəh'kv. Ilena í tɛɛ ηku kv we isətaa tɔ. ⁸ M'p'óg'ó ma cəkənaa si, Iso tàyaya kutulv wei i cəvna-kɛg'e mpv tɔ, i kəla kulv'v, isu meetəlnaa tooso. ⁹ Kəh'kəh' taa kutulv iní, i waali tɔv kolvja yasəlaya we meetəlnaa naale na həg'əlv'v. Lonte nte pə yela kpete tɔ, ¹⁰ na kutulv lələh' pə həku taa, meetəlnaa naanowa ka wenna na pə cəv Iso tàyaya. ¹¹ Kutulv iní i nənəsí naale tɔlayaana kolvja taa tɔv ké. Nənəg'ə ləh'ka na ilim ntəg'əh' tɔv. Ləh'ka na pə mpətəh' tɔv. Kolvja ηke ka yasəlaya ka we meetəlnaa naale na həg'əlv'v ké na pə cəv na pə tá. ¹² Kutuluyv nakulí kv səh'a Iso tàyaya ilim tətɔle tɔv ké kolvja kite. Kv tayaləh' we meetəlnaa nule na kakpasí. Kv wan ke hiu na naanowa. Kv koloosi yasəlaya ke meetəlnaa naale na həg'əlv'v. ¹³ Apalv iní i mayasa Iso tàyaya. Ilena ka tayaləh' lu meetəlnaa nule na naanowa. Kolvja na kutuluyv ηku kv səh'a ilim tətɔle tɔv tɔ, kv koloosi tayaləh' ka we meetəlnaa nule na naanowa tətəg'ə. ¹⁴ Iso tàyaya həg'əlv'v ηku kv kəsəna ilim tətɔle tɔv tɔ, na kəh'kəməh' tɔv patəmanaa wan ka we meetəlnaa nule na naanowa. ¹⁵ Apalv iní i mayasa tətəg'ə Iso tàyaya waali kutuluyv tayaləh'. Pə na patəmanaa mpa pa we kəh'kəməh' iní i naale i tɔv tɔ. Pə krenta meetəlnaa nule na naanowa.

Iso tàyaya pətaa tɔv

¹⁶ Paa saaka kpon'kpolonaa ké. Ilena pá matí Iso tàyaya kpaan' na pə nan' səsəv na ləlɔ nyəh'kv taa. Na pətəlee nna pa tv pulv'v tɔv na sakasi. Na pə cəv ate na iso kutulv iní i tooso na pə tá. Pə təna pu ké kpon'kpolonaa ké. Pə krayav ate na pə sɔna pətəlee tɔ. Ilena pá tən' pətəlee an' a mayamaya ke kpon'kpolonaa. ¹⁷ Iso tàyaya waali, na ka taa tɔv nənəg'ə kvsusv'vya, haləna ləlɔ nan' tɔ, paa ləsa koloosi tɔv ké, ¹⁸ isətaa tan'laa na paan' pə fotoonaa. Fotoonaa ka sita təma taa ké. Paav fotoo, na isətaa tan'laa naale fotoo, na pə polo mpv. Isətaa tan'laa mpe pa isentaa we təm naale naale. ¹⁹ Yulv isentaa nyənəg'i paav kɔnɛ na cənɛg'e. Na təg'əlaya

isenta náa nyənəyi kune na cəne. Ḿpúyú pə wəe na pə cəo Iso təyaya na pə tá. ²⁰ Paa ləsa isətaa taŋlaa na paaŋ fotoonaa ké. Pə kraɣav kolunja kite tēe təyɔ, haləna nənəosi nyuyv taa. ²¹ Naŋ səsəov akelenaa taɣaləŋ na pə waŋ ka wə teitei ké.

Uena kate taa kate náa nəɣəsəna ²² kətaya təlate. Təleye pa saaka kponkpolonaa. Tə kɔŋkɔlməŋ wə meətəli kɔlm na həyɔlvuyv. Tə waŋ ke mpv. Tə wena ŋkulunjasɪ na nəhəe. Tə kəŋkəməŋ təo ké kponkpolonaa. Mpuɣule apalv inɪ ɪ heela-m sɪ: Taapəli wenna Tacaa isenta.

²³ Iso təyaya nənəyɔ ka wena kətəkvuyv ké. Uena kate taa kate təcəyale na tə nyəŋkv. ²⁴ Paa nənəyɔ ŋka kaa wena kampvnaa naale ké. Uena pá tuləyi na pá təkəyi. ²⁵ Uena pá ləsi kutuluyv səsəov kampv təo ké fotoonaa. Isətaa taŋlaa na pə paaŋ kɔlməŋ inɪ ɪ fotoonaa ke paa ləsa isɪ koloosi təo. Uena pá ká pə taa təo kraaŋ nənəyɔ nyuyv taa ké sakaya taka ké kponkpolonaa. ²⁶ Kraaŋ ŋkv kv koloosi naale təo ka wə pətəlee. A təo na puluŋ, na pá ləsi páaŋ fotoonaa tətə.

42

Iso təyaya təo kutuluŋ kvəsəsəŋ lələŋ

¹ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ luna-m awalɪ təo taya təo. Uena í pona-m kutuluŋ wei ɪ wə ilim ntəyɔŋ təo tə. Kolunja na Iso təyaya waali kutuluyv pə kiŋ nté. ² Ilim ntəyɔŋ təo kutuluŋ inɪ, ɪ taɣaləŋ ka wə meətələnaa nule na naanəwa ké. ɪ waŋ ke meətələnaa hiu na kakpasɪ. ³ Kutuluyv ŋkv kv həyɔlvuyv ləŋkv nyənaya, ikpate nte tə waŋ wə meətələnaa naanəwa təyɔ. Təle tə cəo Iso təyaya ké. Uena kv həyɔlvuyv ləŋkv náa nyənəyi awalɪ təo taya kumte. Kv atə na isə kutuluŋ inɪ ɪ tooso, ɪ wena sakasɪ ke təma təo ké. ⁴ Pə taa təo taya həyɔlvuyv təo ke mpvŋ isenta, ikpate natəli tə wəe na tə waŋ ke meətələnaa kakpasɪ. Tə taɣaləŋ ke meətələnaa nule na naanəwa. Ilim ntəyɔŋ təo ké kutuluŋ inɪ ɪ nənəosi ka wenna. ⁵ Isətaa kutuluŋ seka waŋ ke pətəe nyəŋ. Mpi tə, sakasɪ ŋmusa-ɪ ké, na pə kəli həkv taa nyəŋ, na pətəe nyəŋ. ⁶ Kutuluyv ŋkv kv atə na isə kutuluŋ tooso, ka wena sakasɪ ke təma təo ké. ɪe pa ta tɔ-ɪ akelenaa isɪ kutuluŋ lələŋ. Pə təo ké kutuluŋ ŋmuna ḿpúyú atə təo na pə kraaki. ⁷ Mpvŋ inɪ ɪ koloosi nsi sɪ wenna awalɪ təo taya təo həyɔlvuyv tə, sɪ taɣaləŋ ka wə meətələnaa hiu na kakpasɪ ké. ⁸ Mpi tə, kutuluŋ inɪ ɪ maɣamaya ɪ taɣaləŋ ka wə meətələnaa hiu na kakpasɪ ké. Uena kutuluŋ wei ɪ wenna Iso təyaya həyɔlvuyv tə ɪ taɣaləŋ ke meətələnaa nule na naanəwa. ⁹ Kutuluŋ inɪ ɪ pətəe ka wə nənəyɔ na ilim təlule təo. Ye n luna awalɪ təo taya təo nyəŋka, ŋkəyɛ n suvəna. ¹⁰ Taya kolunja təcəalle ke nənəyɔ ŋke ka wəe.

Kutuluŋ ka wə ilim mpətəŋ təo, na í nyənəyi kolunja. Na kutuluyv ŋkv kv wə Iso təyaya waali tə. ¹¹ Ikpate natəli tu wə kutuluŋ inɪ ɪ kiŋ. Kutuluŋ inɪ í səŋuyv na ɪ waŋ na ɪ taɣaləŋ na ɪ nənəosi, ka nəɣəsəna ilim ntəyɔŋ təo nyəŋ ké. ¹² Mpv tətəyɔ pu wəe, na ilim mpətəŋ təo kutuluyv nənəosi. Timpi ikpate nte tə caalaa təyɔ nənəyɔ ka wəe. Na ká nyənəyi Iso na yəlaa pa təsulle kolunja. Ilim təlule təo ké pa suvəyana. ¹³ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ heela-m sɪ, ilim ntəyɔŋ na pə mpətəŋ təo kutuluŋ wei ɪ nyənəyi taya tə ɪ ké Iso nyəŋ ké. Kətəlaa mpa pa suvki Iso kutuluŋ taa tə, ɪ taa ké pə wəe sɪ pá təyɔ Iso təyənaya. ɪ taa tətəyɔ pə wəe sɪ, pá su Iso nyəm. ɪsu kvhav na kətaya ŋka pa lapa isayətv təo tə. Na tayanuyv nyəŋka. Mpi tə, pə ké Iso lonte ké. ¹⁴ Ye kətəlaa mpa pa laalaa na pá suv Iso lonte taa təna. Pə fei sɪ pá luna taya təo nənəyɔ. Pə wəe sɪ, pá ye tənaya wontu nti pa suuwa na pá lana Tacaa təmle təyɔ. Uena pá suu lentɪ na pá polo timpi samaa kotaa tə.

Awali təo kolunja maɣasvyv

¹⁵ Ḿpúyú apalv inɪ ɪ tema Iso təyaya taa təo ké maɣasvyv. Uena í yaa-m na tə luna ilim təlule nənəyɔ. Uena í naali maɣasvyv ke ikpate nte tə cəona Iso təyaya tə. ¹⁶ Camlvuyv ke ɪ maɣasayana. Nkvuyv ɪ nyəmna ilim təlule təo həyɔlvuyv taɣaləŋ. Həyɔlvuyv ŋkv kv wə meətələnaa ŋmɔnvuyv na nule na naanəwa (250). ¹⁷⁻¹⁹ Ḿpúyú ɪ maɣasa ilim ntəyɔŋ təo həyɔlvuyv. Na pə mpətəŋ təo nyəŋkv, na pə tutule nyəŋkv. Uena pə taɣaləŋ lu kɔlm. Paa həyɔlvuyv ŋkvuyv

meeṭelənaa ḡmunuḡu na nule na naanowa (250). ²⁰ Isəna i maḡasa kolunja ḡka ka cəəna Isə təyaya tə, ka kəḡkəməḡ liyiti təḡəle. Kolunja ḡke ka tayaləḡ na ka wan ka we teitei ké. Paa kəḡkəḡ ḡkuyu meeṭelənaa ḡmunuḡu na nule na naanowa (250). Kolunja ḡke kaa fayana yəlaa təna təcayale na Isə nyənte.

43

Isə məlvuḡu ke i təyaya taa

¹ Mḡyú apalu inu i pona-m ilim təlule təə nənəḡu. ² Ulena má ná Iseyeli Isə teeli luna ilim təlule təə na í kəḡ. Pə kəkəte ka we ké isu tenku nyənte, na pə naaki tetu təə. ³ Toosee taka wei ma na isəntə tə a wee ké isu wena maa tema nau tə. Maa nawa ale a taa si Isə kəma si i wakələḡi Yosalem. Yaa nna maa toosaa si, ma we Kepaa pəḡə səsaya kutəḡ təə tə. Mḡyú ma hota ma nəḡə təə. ⁴ Ulena Tacaa teeli sūna nənəḡu na í caya Isə təyaya taa. ⁵ Ntəna Isə Feesuyu kḡaya-m ma ləmaḡasee taa na kú sūna-m pə taa taya təə. Ulena má ná si Tacaa teeli səsə təḡa suḡu ke Isə təyaya. ⁶ Mḡyú ma nuwa nəḡəlu yəḡətəḡəna-m hatoo Isə təyaya taa. Yulu wei i ka sūna-m pə taa tə, i we ma kəḡkəḡ taa ké tam ké. ⁷ Ulena Tacaa tə-m si: Yulu nyá, nyəni, ma kumte lonte ntə. Timpi maa su ma nənṭaalḡu təḡəle. Maa caya Iseyeli nyəma heku ke tam təə ké. Pana pa awulaa pa kaa tasa ma hətə səsəle pilisuyu na pa wasaḡkalətu. Yaa pa pi pa awulaa mpa pa səki təḡə təna. ⁸ Ma nənəkpelee cəḡḡə awulaa mpe pa ḡmaaki pa nyəna. Kolunja kulmaya wenna má na-we tá heku taa. Mḡyú pa pilisina ma hətə səsəle na pa acaalətu təma. Pə təə ké ma kpiisa-we na páána. ⁹ Pənəntaa Iseyeli nyəma ká hatələna-m pa wasaḡkalətu. Na pa awulaa səsaa mpa pa səki tə. Ulena má wee pa heku ke tam təə.

¹⁰ Mḡyule Tacaa təma Isekiyeeli má si: Kéésí Isə təyaya təm ke Iseyeli nyəma. Pá maḡasi isəna ka wee tə, na pa isayatu təm kḡa-weḡe feele. ¹¹ Ye pa kulaputu lapa-weḡe feele, ile húlí-weḡe isəna pa pu Isə təyaya na pəcə pá ḡma-ke tə. Na isəna pa faya kutuluḡ tə. Na nənəəsí kususuḡi na kuləlusi. Na isəna Isə təyaya təna wee tə təsokoloko. Nmaa na ḡ húlí-we na pá náná pa ise ke kiḡḡ na kusəsutu nti pə wee si pá təkí tə. Ulena pá təḡ-ti na pá lakí-ti. ¹² Isə təyaya kusəsutu səsəəntu nté. Ikpatə nte tə cəəna Isə təyaya ḡkeḡe puḡu nyuḡu taa tə, pə wee si pá nyəni-təḡe Isə nyənte ké.

Kətaya təlate na pə kətasi təm

¹³ Isəna pa maḡasa kətaya təlate təḡəlo. Maḡasəlaya ḡka ka we meeṭəli həḡəlvuḡu təḡə pa maḡasənaa. Ləəu ḡku paa heewa na pə cəə kətaya təlate na pə ta-te tə, ku luməḡ ka we meeṭəli həḡəlvuḡu, na ku wan ke mpu tətə. Ulena pá ḡmá pulu isu kumte, na pə kuli isu mpiiu na pə cəə ləəu ḡku na pə tá. Ye pə kaasa kətaya təlate kuḡkulməḡ ile, ¹⁴ pə kḡayau kətaya təlate ate təə, na pə suna tə nyuḡu taa tə tə kuḡkulməḡ we meeṭəli kulm, na tə wan ke meeṭəli həḡəlvuḡu. Pə kḡayau nəəḡee səkpəna na pə polo səsəəna tə. Pə tayaləḡ we meeṭəli kulm na pə wan ke meeṭəli həḡəlvuḡu. ¹⁵ Kətaya təlate təə məsaya na ate, pə kuḡkulməḡ ka we meeṭələnaa naaleḡe. Na hələḡasi ke pə ḡkulunasi liyiti taa. ¹⁶ Məsaya wan na ka tayaləḡ ka we teitei ké. Paa kəḡkəḡ ḡkuyu meeṭələnaa naatoso. ¹⁷ Nəəḡee wan na a tayaləḡ ka we teitei ké. Meeṭələnaa naatosompəḡəlaya mpəḡəlaya. Kətaya təlate ntompəe wena a cəəwa na á tá tə a wan we mpiiu kulmḡu. Ləəu náá cəə na kú tá, kule ku wan tətəḡə mpiiu. Kətaya təlate nté tə təkpaḡe keesəna ilim təlule təə ké.

¹⁸ Mḡyú Tacaa Isə təma Isekiyeeli má si: Yulu nyá, nu. Ma sukí-ḡ kusəsutu. Paa təḡ-təḡi saa wei kətaya təlate ká te ḡmav tə. Waatu inəḡi paa la tə təə ké kətaya ḡka kəkə lusa ka təna tə. Na pá ḡmusəḡi tə təə ké təla caləm. ¹⁹ N ká cela latəce ke Lefii kətəlaa mpa pa ké Satəki ləlvuḡu nyəma tə. Pa tike ke ma ha mpaav si pá la Tacaa Isə maḡa təmlə. Paa la latəce ke kətaya na má husi pa isayatu. ²⁰ Kḡaya latəce inu i caləm na ḡ taa-wəḡi kətaya təlate hələḡasi liyiti. Na tə ntompəe ḡkulunasi taa, na pə cəə-ye na pə tá. Ile pə husa kətaya təlate asilima nté. Ulena tə pəsi Isə nyənte. ²¹ Ulena ḡ pona isayatu husuḡu kətaya latəce inəḡi Isə lonte nte pa ləsaa tə tə taa, na ḡ wəpí-i kəkə. Ile pə taya Isə təyaya taa. ²² Kuyaku naale nyəḡku wule

ilena n̄ la p̄əntoluyv̄ ŋku kv̄ tiili tá caam̄i t̄əȳə isaȳatv̄ hus̄uyv̄ k̄ətaɣa. Na p̄ə hus̄i k̄ətaɣa t̄əlat̄e asilima. Isu paa t̄em-t̄eȳe hus̄uyv̄ na lat̄əce t̄ə. ²³ N̄ t̄əŋ asilima hus̄uyv̄, ilena n̄ la k̄ətaɣa ke lat̄əce kv̄falv̄, na iwaav̄ ŋku kv̄ tiili tá caam̄i t̄ə. ²⁴ Ilena n̄ hv̄li t̄əla an̄əyi Tacaa. K̄ət̄əlaa k̄á t̄ú a t̄ə k̄é t̄əm. Paa la-ȳeȳe k̄ətaɣa ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə. ²⁵ Paa kv̄yakv̄ ŋkuyv̄ paa la isaȳatv̄ hus̄uyv̄ k̄ətaɣa. P̄ə waav̄li k̄é lat̄əce na iwaav̄ ŋku kv̄ tiili ta caam̄i t̄ə. Hal̄əna kv̄yeȳe naatosomp̄əȳəlaya. ²⁶ Kv̄yeȳe naatosomp̄əȳəlaya t̄əcu k̄é paa hus̄i k̄ətaɣa t̄əlat̄e asilima, na pá p̄əsi-t̄eȳe Is̄ə nȳənt̄e. Ilena p̄əc̄ó pá t̄v̄li-t̄e. ²⁷ Kv̄yeȳe in̄i i t̄eeki, na p̄ə k̄p̄aya kv̄yakv̄ p̄əlef̄ei nȳəŋkv̄ na p̄ə p̄uki, ilena k̄ət̄əlaa la m̄ə nȳuyv̄ t̄ə k̄é k̄ətaɣa ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə. Na n̄əȳə kv̄l̄um̄aya k̄p̄ent̄uyv̄ nȳəŋka. Ilena Is̄ə lan̄j̄e h̄eena-m̄e. Tacaa má ma ȳəȳət̄əna mp̄v̄.

44

Awulaa n̄ənȳəȳə ke ilim̄ t̄əlul̄e t̄ə

¹ M̄p̄úȳú ap̄alv̄ in̄i i p̄ona-m̄ Is̄ə t̄əȳaya aw̄al̄i t̄ə n̄ənȳəȳə. Nka ka w̄enna ilim̄ t̄əlul̄e t̄ə t̄ə, il̄e ka t̄əkaa. ² M̄p̄úȳú Tacaa h̄eela-m̄ si: N̄ənȳəȳə ŋke kaa t̄əki m̄p̄úȳú. N̄əȳəlv̄ kaa t̄əŋna t̄əna, yaa í tu t̄v̄li-ke. M̄p̄i t̄ə, t̄ənȳaya Is̄eȳeli nȳəma Is̄ə Tacaa sv̄nnaa. Il̄e kaa t̄əki m̄p̄úȳú. ³ Ama ye p̄ə kaasa awulump̄u, il̄é i p̄əs̄əyi na í caɣa Tacaa kin̄ t̄əna, na í t̄əȳə t̄əȳənȳaya. Il̄e k̄p̄aaŋ n̄ənȳəȳə mp̄aaav̄ ke i ka sv̄nna, na i luna t̄əna t̄ət̄ə.

M̄pa pa p̄əs̄əyi na pá sv̄ Is̄ə t̄əȳaya taa t̄ə

⁴ M̄p̄úȳú ap̄alv̄ in̄i i sv̄nna-m̄ na ilim̄ n̄t̄əȳəŋ n̄ənȳəȳə, ke Is̄ə t̄əȳaya k̄əŋk̄əŋ taa. Ma nȳənȳaya mp̄v̄, il̄e Tacaa teeli suwa i t̄əȳaya n̄t̄e. N̄t̄əna má hoti ma is̄ent̄ə. ⁵ Ilena Tacaa t̄ə-m̄ si: Yul̄v̄ nȳá, la laakali. Nȳənna nȳá is̄e, na n̄ nuna nȳá ŋk̄p̄aaŋ ke p̄ə t̄əna m̄p̄i maa k̄eesi-ŋ Tacaa t̄əȳaya kv̄s̄əs̄utv̄ t̄əna, na p̄ə k̄ətaɣa t̄ə t̄ə. Na n̄ la laakali na Is̄ə t̄əȳaya n̄ənȳəȳə kv̄s̄əsv̄sv̄si na kv̄l̄əlv̄si t̄əm.

⁶ T̄el̄əsi t̄ə kv̄llaa Is̄eȳeli nȳəma mp̄e si, maya Tacaa Is̄ə, má nȳəȳəsa m̄ə acaal̄ətv̄ t̄əma w̄ena í lapa t̄ə. ⁷ I sv̄sa k̄p̄ai nȳəma m̄pa pa ta nyi-m̄ t̄əȳə ma t̄əȳaya taa. Ilena í pilisiyi ma t̄əȳaya ke waatv̄ wei í lak̄i-m̄ k̄ətaɣa ke t̄əȳənȳaya, na n̄antv̄ nim̄ nȳəntv̄, na cal̄əm t̄ə. M̄p̄úȳú í pilisina ma t̄əȳaya. M̄ə acaal̄ətv̄ kv̄lap̄utv̄ ke í ȳək̄əna má na m̄e tá n̄əȳə p̄eel̄uyv̄. ⁸ I tá paas̄əna ma t̄əml̄e ke ma t̄əȳaya taa k̄é m̄ə maȳam̄aya. Ama k̄p̄ai nȳəma ke í ȳelinaa, na p̄ele pá lak̄i-t̄eȳe m̄ə lonte. ⁹ Tacaa Is̄ə má si, k̄p̄ai t̄v̄ kv̄tap̄el̄uyv̄ ŋku kv̄ ta nyi-m̄ t̄ə kv̄ kaa sv̄ ma t̄əȳaya taa. Paa p̄ontv̄ w̄e Is̄eȳeli nȳəma h̄ekv̄ taa.

N̄ti p̄ə su Lefii nȳəma t̄ə

¹⁰ Tacaa si: P̄ə kaas̄uyv̄ Lefii nȳəma m̄pa m̄e m̄ə kisa-m̄ t̄ə, saa wei Is̄eȳeli nȳəma m̄e í toolaa na í ha-m̄ siȳile t̄ə, m̄ə t̄əŋa m̄ə t̄uȳ k̄é. M̄ə nȳəȳəŋ taa k̄é m̄ə isaȳatv̄ sal̄əka k̄á maȳana. ¹¹ T̄əml̄e n̄t̄e í k̄á p̄əsi na í lá-m̄ t̄əȳəle ma t̄əȳaya n̄ənȳəȳə t̄əŋuyv̄, na ka taa t̄əma lap̄v̄. Isu samaa k̄ətaɣa ŋka k̄ək̄ə lusa ka t̄əna t̄ə, na k̄ət̄asi l̄əŋsi t̄əla lent̄uyv̄. Ilena í lak̄i samaa in̄əyi t̄əma. ¹² M̄ə t̄e Is̄eȳeli samaa ke n̄əȳə ke t̄uȳ t̄əm taa. Hal̄i í t̄usi-w̄eȳe isaȳatv̄ taa. Maa ȳele-m̄e, na í s̄əȳəl̄i m̄ə isaȳatv̄ sal̄əka. ¹³ I kaa k̄p̄ət̄əna-m̄ si í lak̄i k̄ət̄əlaa t̄əml̄e nat̄əli. Yaa í tokina ma wontu kate nȳəntv̄, yaa kate taa kate nȳəntv̄. Mu s̄əȳəl̄əna m̄ə f̄eel̄e f̄ei. Na acaal̄ətv̄ t̄əma w̄ena í lapa t̄ə a sal̄əka. ¹⁴ T̄əma lenna w̄ena a w̄e lap̄v̄ ke Is̄ə t̄əȳaya t̄əȳənȳəȳə t̄əm taa t̄ə, a t̄ike ke í k̄á la.

N̄ti p̄ə su k̄ət̄əlaa t̄ə

¹⁵ M̄p̄úȳú Tacaa má ma ȳəȳət̄əa si: P̄ə kaasa Sat̄əki p̄əyalaa k̄ət̄əlaa Lefii nȳəma t̄ə. M̄ə t̄əka t̄əsulle kv̄s̄əs̄utv̄ k̄é. Paa saa wei Is̄eȳeli nȳəma toolaa na pa hat̄əl̄əna-m̄ t̄ə. M̄ə t̄ike í k̄á k̄p̄ət̄əna-m̄, na í la-m̄ t̄əml̄e. I k̄á c̄el̄e-m̄ n̄antv̄ nim̄ na p̄ə cal̄əm. Tacaa Is̄ə má ma ȳəȳət̄əna mp̄v̄. ¹⁶ Mu sv̄nna t̄əsulle na í k̄p̄ət̄əna ma taap̄əli. I k̄á w̄e ma t̄əml̄e taa, na í paas̄əna ma t̄əml̄e. ¹⁷ K̄p̄əŋk̄p̄ontv̄ t̄əŋ nȳəntv̄ wontu ke í k̄á suu. Ilena p̄əc̄ó í sv̄nna p̄ə taa t̄əȳə n̄ənȳəȳə. I taa suu h̄eeȳə hv̄ntv̄ p̄ul̄v̄ ke waatv̄ wei í lak̄i p̄ə taa t̄əȳə t̄əma t̄ə. Paa Is̄ə t̄əȳaya taa nȳəna. ¹⁸ I k̄á te m̄ə nȳəȳəŋ ke k̄p̄əŋk̄p̄ontv̄ t̄əŋ nȳəntv̄ saalasi, na í t̄əȳəl̄i p̄ə tak̄asi. Ama í kaa l̄əl̄i tampalanaa, p̄ə taa k̄ə na í t̄ii han̄aya. ¹⁹ Ye í luk̄i si í p̄uki ȳəlaa kin̄ ke aw̄al̄i t̄ə t̄əȳə t̄ə il̄e

í wə̀ɔ̀sɪ mə wontu nti í lapə̀na kətaya ke mpv tɔ. Na í su-tə̀ɣɪ təsulle kutulunj taa, na í kpaɣa wontu lentɪ. Pə̀ taa kɔɔ na samaa pilisi kətaya wontu nti.

²⁰ Kətə̀laa í kaa looli mə nyɔ̀ɔ̀ɣ, yaa í yele na nyɔ̀ɔ̀sɪ su. Ama í ká kə̀-sə̀ɣɪ tətetete. ²¹ Kətulv nə̀ɣə̀lv ɪ kaa nyɔ̀ɔ̀ sulum na pə̀cɔ́ í suv pə̀ taa taya tɔɔ. ²² Pə̀yele kətulv kaa kpaɣa alv leelu ke yem, yaa alv wei pa tə̀ɣə̀naa tɔ. Iseyeli nyə̀ma piitim taa pə̀elə̀ wei ɪ ta nyə̀nta apalv tə̀ɣə̀ pə̀ wɛɛ si kətulv í kpaɣa. Yaa ye kətulv lelv sə̀pa na í yele leelu, ɪlɛ ɪnɪ í kpaɣa.

²³ Pə̀ wɛɛ si kətə̀laa mə́ í sɛ̀ɣɛsɪ ma yə̀laa. ɪ faya Isə̀ nyəm na kpai nyəm. ɪ hólí-wɛ na pá nyɪ nanj nyəm, na asilima nyəm pə̀ fayav. ²⁴ Mpi pə̀ ké huɔle təm ɪlɛ, mu tə̀ɣna siyisuyu. ɪ ká huɔkə̀na na pə̀ kɛɛsə̀na ma kvsəsutu. ɪ təkɪ ma kiinj na ma kvtutv ke ma acimanaa taa. ɪ nyə̀ni kuyɛɛj kuhɛɛsə̀j ke ma nyə̀j.

²⁵ Pə̀ fɛɪ si kətulv í kpətə̀na sə̀tv na í pilisi ɪ ti. Ye pə̀ taya ɪ caa, yaa ɪ too, yaa ɪ pə̀yaya. Yaa ɪ taalv, yaa ɪ neu, yaa ɪ kə̀ɣə̀. Yaa ɪ neu alv nyə̀j wei ɪ ta saata tɔ. ²⁶ Ye pə̀ mayana kətulv ke mpv, í la nyuvv tɔɔ asilima kɛɛlvv kətaya. ɪ tan na kuyɛɛj naatosompə̀ɣə̀laya tɛɛ na pə̀cɔ́ í suv ɪ təmle taa. ²⁷ Kuyanjku ɪ mələ̀ɣɪ təsulle taya pə̀ taa nyə̀jka tɔɔ tɔ, ɪ ka la kətaya na pə̀ husɪ ɪ isayav. Taca Isə̀ má ma yə̀ɣə̀tə̀na mpv. ²⁸ Kətə̀laa kpancoou nté má. ɪ kaa wɛɛna mə́ paa nyəm napələ̀ɣɪ Iseyeli taa. Mayale mə́ paa nyəm. ²⁹ Mə̀ tə̀ɣə̀naya nté kɔhaan, na tɔla nna pa laki kətaya si pə̀ husɪ isayav tɔ. Pə̀ tə̀na mpi pa suwa si, ma nyəm ke Iseyeli taa tɔ, mu tə̀ɣə̀na. ³⁰ Kətə̀laa tənna kumtv kancaalaya nyə̀ntv hə̀ɣə̀lə̀j, na mpi Iseyeli nyə̀ma lə̀sa-m pa wɛnav taa tɔ. Yə̀laa ká cɛla kətə̀laa ke pa molum kɔpampam. ɪ lena má kooli pa tɛɛsɪ ke kɔpantv. ³¹ Ama kətə̀laa kaa tə̀ɣə̀ wontu kvsə̀rvtv yaa nti pulvrv kɔwa tɔ. Paa sumaya paa wontuyv ŋku.

45

Tə̀vnaa mpa pa wɛna pa mpaa tɔ

¹ Ḿpúɣú Taca yə̀ɣə̀taa si: Ye í talə̀ɣɪ Iseyeli kpeka ke tetv ɪlɛ í lə̀sɪ hə̀ɣə̀lvv nakulɪ na í ham. Hə̀ɣə̀lvv ŋkv kv tayalə̀j ká wɛɛ kilomɛɛtə̀lənna naanvwa na naale na hə̀ɣə̀lvv. Kv wanj ke kilomɛɛtə̀lənna kakpasɪ. ɪ lena tetv nti tɔ́ pə̀sɪ Isə̀ nyə̀ntv təkpataa. ² ɪ lena í cosɪ isə̀ tɛɛɛle tetv ke tɔ́ taa. Tə̀ tayalə̀j na tə̀ wanj ká wɛɛ teitei. Paa kə̀ŋkə̀j ŋkuyv mɛɛtə̀lənna ŋmɔnvv na nule na naanvwa (250). Na pə̀ yele ɪkpatɛ na pə̀ cɔɔ na pə̀ tá tetv nti. Tə̀le tə̀ wanj ká wɛɛ mɛɛtə̀lənna hiu na kakpasɪ. ³ Tetv nti tə̀ taa ké í ká mayasɪ na í lə̀sɪ kilomɛɛtə̀lənna naanvwa na naale na hə̀ɣə̀lvv. Tə̀ wanj ke kilomɛɛtə̀lənna kakpasɪ. Tə̀naya í ká ŋmá Isə̀ tə̀yaya. Lonte nté tə̀ kɛna lonte katɛ nyə̀ntɛ. ⁴ Hə̀ɣə̀lvv ŋkv kv ké Isə̀ lonte katɛ nyə̀ntɛ ké. Pə̀ su-kv na kv mpaa ke kətə̀laa mpa pa laki Taca təmle ke Isə̀ tə̀yaya taa tə̀ɣə̀. Lonte nté tə̀ taa tənaya í ká lə̀sɪ lona nna a taa í ká ŋmá mə́ tɛɛsɪ na Isə̀ tə̀yaya tɔ. ⁵ Tetv nti tə̀ tayalə̀j wɛ kilomɛɛtə̀lənna naanvwa na naale na hə̀ɣə̀lvv, na tə̀ wanj ke kilomɛɛtə̀lənna kakpasɪ tɔ́ tə̀ ké Lefii kətə̀laa nyə̀ntv ké. Mpe pa paasə̀ɣə̀nana Isə̀ tə̀yaya taa təmle kɔpantɛ. Paa wɛɛna tə̀ taa ké acalɛ wɛna a taa paa caya tə̀ɣə̀. ⁶ ɪ lena pá mayasɪ tetv nti tə̀ taa tətə̀ɣə̀ ɪtayalav tɔ́ ké kilomɛɛtə̀lənna naanvwa na naale na hə̀ɣə̀lvv na wanj tɔ́ ké kilomɛɛtə̀lənna naale na hə̀ɣə̀lvv. ɪ lena í ŋmá ɪcatɛ nte tə̀ taa Iseyeli nyə̀ma ká wɛɛna mpav si pá caya tɔ. ⁷ Paa kaasɪ awulumpu ke lonte ke Taca tetv na ɪcatɛ nyə̀ntv kə̀ŋkə̀mə̀j naale tɔɔ. Tetv nti tu kpaɣa hatoo Metitelanee tenjku ké. Pə̀ kpaɣav ɪlim tətule tɔɔ, halə̀na Iseyeli tetv ɪlim təlule tɔɔ tonja. Tə̀ tayalə̀j ká wɛɛ teitei na paa kpekə̀le nte tə̀ nyə̀ntv. ⁸ ɪlɛ awulumpiya ká wɛɛna pa mayamaya pa tetv ke Iseyeli taa. Pa kaa tasa Taca yə̀laa ke muyluyv. Paa yelina tetv kakaasaya ke Iseyeli nyə̀ma.

Nti pə̀ su awulumpiya tɔ

⁹ Ḿpúɣú Taca Isə̀ má ma yə̀ɣə̀taa si: Iseyeli awulumpiya mə́ í telə̀sa mpə̀le. Pə̀ wɛɛ si í kisi mvsɔj na ŋmakə̀lvv. ɪ tə̀j tampana na kvsiyisim. ɪ lena í yele ma yə̀laa wɛnav ke lɛkɔv. Taca má ma yə̀ɣə̀tə̀na mpv.

¹⁰ Pə̀ wɛɛ si í wɛɛna sanə̀yanaa mpa pa siyisaa tɔ. ɪ wɛɛna pee nyəm mayasə̀laya kvsiyisaya ŋka pa yaa si ifaa tɔ, na lum nyəm nyə̀jka kvsiyisaya ŋka pa yaa si paati tɔ. ¹¹ Mayasə̀lasɪ ifaa

na paati pa tɔɔ ka wɛɛ teitei kɛ́. Paa ŋka kaa tɔɔ ɛsu maɣasɛlaya ŋka pa yaa si homɛɛ tɔ ka hɔɣɔlɛŋ naanɔwa taa kulumɔyɔ. Maɣasɛlaya homɛɛ ke paa keesɛna ɛsɛna maɣasɛlasɛ nsi si tɔki tɔ. ¹² Pa liyitee nyɛɣɔlɔyɔ ŋku pa yaa si keelaa tɔ, kule ku tɔm hiu maɣana ŋku pa yaa si sikɛli tɔ ku tɔm kulum. Uena sikɛlɛnaa nutoso nɔ́a maɣana ŋku pa yaa si miini tɔ ku tɔm kulum.

¹³ ɛsɛna paa lɛsɛɣi pa kuhaaŋ tɔɔlɔ. Hɔɣɔlɛŋ nutoso taa kulumɔyɔ ke paa wei i ká ha i tɔɔnaya pee nyɛŋka. ¹⁴ Ye í maɣasɛɣi mə nim, maɣasɛlaya ŋka pa yaa si paati tɔɔ í ká maɣasɛna. Paati tɔm naanɔwa lakɛna homɛɛ kulum. Maɣasɛlaya ŋka pa yaa koo tɔ, na ŋka pa yaa si homɛɛ tɔ si teitei kɛ́. Paati hɔɣɔlɛŋ naanɔwa taa kulumɔyɔ ke í ká lɛsi. ¹⁵ ɛsɛyeli nyɛ́ma kalɛkɛŋ taa ile, heen yaa pɛ́ŋ ŋmɔnɔyɔ (200) taa kɛ́ pə wɛɛ si pá lɛsi ɛsɔ kuhav ke kulum. Mpi pa lɛsɛɣi mpɔ tɔɔ paa la tɔɔnaya kuhav kɔtaya. Yaa ŋka kɔkɔ lusa tɔ, yaa nɔɔ kulumaya kɔɔntɔyɔ nyɛŋka si pə husi pa ɛsɛɣatɔ. Taca má ma yɔɔtɔna mpɔ.

¹⁶ ɛsɛyeli tetu yɛlaa tɛna ká kɔnna kuhav ŋku. Uena pá cɛla pa tetu awulumpiya. ¹⁷ Awulumpiya ká caana kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ si wontu na sulɔm kuliisim ke acimanaa waatu. ɛsu ɛsɔtu kofalɔ na kuyaku kuhɛɛsɔyɔ. Na lenna nna a kotiyi ɛsɛyeli nyɛ́ma tɔ. Mpe paa caana kɔpɛntɛŋ tayanɔyɔ kɔtasɛ na kuhaaŋ. Na kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na nɔɔ kulumaya kɔɔntɔyɔ nyɛŋsi. Uena ɛsɔ nyɛni ɛsɛyeli nyɛ́ma pɛtɔtɔle na í husi pa ɛsɛɣatɔ.

¹⁸ Ḿpɔ́yú Taca yɔɔtɔa si: ɛsɔtu kancaalaya nyɛŋ kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule, paa la kɔtaya ke latɛɛ wei i tiili tá caami tɔ. Uena pə nyaali ɛsɔ tɔyaya asilima. ¹⁹ Kɔtulɔ ká kɔyaya kɔtaya kɔpɛntɛ n̄tɛ tɔ calɛm. Na í taa-wɛɣi ɛsɔ tɔyaya nɔnɔɔ tɔ. Na kɔtaya tɔlate ŋkulɔŋasi taa. Na pə taa tɔ taya nɔnɔɔ tɔ. ²⁰ Pə takɛ ɛsɔtu kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku uena pá lá mpɔ tɔtɔɔ mpa pa pɛntaa na pa ta nyi yaa pə yɔkɛna-wɛ tɔ. Ue pə keela ɛsɔ tɔyaya asilima ntɛ́.

²¹ ɛsɔtu kancaalaya nyɛŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na liyiti wule ke paa tɔɔ Tɛɛ acima. Kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya ke paa tɔɔ acima anɛ na potopotona mpa pa taa kukusum fei tɔ.

²² Awulumpu ká la latɛɛ ke kɔtaya ke acima kuyaku kancaalaya nyɛŋku wule. I na ɛate tɛna yɛlaa pa ɛsɛɣatɔ husɔyɔ tɔ kɛ́ i ká la-kɛ́. ²³ Pə kaasi ile, acima kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya inɛ i taa tɔtɔɔ i ka la kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔ latɛɛnaa naatosompɔɔlaya, na iwaan naatosompɔɔlaya. Uena í la paa kuyaku ŋkuɣu pɛŋtulɔyɔ ke ɛsɛɣatɔ husɔyɔ kɔtaya. ²⁴ Na í ha tɔɔnaya pee nyɛŋka ɛsu kiloona hiu na naanɔwa. Uena í sɔɔsi nim liitilinaa naatoso ke paa kɔtaya latɛɛ na iwaav ŋku ku tɔ.

²⁵ Pə takɛ ɛsɔtu naatosompɔɔlaya nyɛŋ kuyaku naanɔwa na kakpasɛ acima wule, uena awulumpu la kɔtaya na kuhav ke teitei. ɛsu i ka lapɔ Tɛɛ acima waatu tɔ. Acima kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya inɛ i taa kɛ́ i ká la paa kuyaku ŋkuɣu ɛsɛɣatɔ husɔyɔ kɔtasɛ kulmasɛ nsi. Na nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na tɔɔnaya pee na nim pə kuhav tɔtɔ.

46

Nti pə si awulumpu tɔ

¹ Ḿpɔ́yú Taca ɛsɔ yɔɔtɔa si: Pə taa tɔ taya nɔnɔɔ ŋka ka wenna ilim tɔlule tɔ tɔ, kaa tɔki ḿpɔ́yú tɛmlɛ kuyɛɛŋ naatoso taa kɛ́. Ama paa tulɛ-keɣe kuyaku kuhɛɛsɔyɔ na ɛsɔtu kofalɔ kuyaku wule. ² Awulumpu sukɛna awalɛ tɔ taya tɔ uena í fayana kutuluyɔ ŋku ku kɔpɛntɛna nɔnɔɔ tɔ ku taa. Na í sɛŋ nɔnɔkeelasɛ tɛnaya, saa wei kɔtɔlaa laki awulumpu inɛ i kɔtasɛ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na nɔɔ kulumaya kɔɔntɔyɔ nyɛŋsi. Uena í hɛntɛ atɛɣe nɔnɔkɔpɛte na pɛ́cɔ́ í tɛɛ. Pə fei si pá tɔki nɔnɔɔ na pɛ́cɔ́ pə taani. ³ Ye pə tala kuyaku kuhɛɛsɔyɔ na ɛsɔtu kofalɔ acima. Tetu yɛlaa ká kɔ nɔnɔkɔpɛte cɛnɛ, na pá sɛɛ-m. Maya Taca.

⁴ Iwaav kulumɔyɔ na iweesi naatoso, wei i tiili tá caami tɔɔ, awulumpu ká la kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Taca ke i ka la kɔtaya ŋkeɣe kuyaku kuhɛɛsɔyɔ wule. ⁵ Uena í kɔna tɔɔnaya pee kuhav. ɛsu kiloona hiu na naanɔwa ke iwaav tɔ. Ye pə kaasa iweesi tɔ ile i kɔna tɔɔnaya pee kuhav ke ɛsɛna i husɔ si pə mɔna tɔ. Uena í sɔɔsi nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloona hiu na naanɔwa tɔ. ⁶ ɛsɔtu kofalɔ acima wule i ka la kɔtaya ke latɛɛ.

Na iweesi naatoso, na iwaav kulomoyu. Pə tənaya mpu pu wee tala nna a tiili tá caami tó. ⁷ Uena í tənɪ tɔɔnaya pee kuhav isu kiloonaa hiu na naanowa. Paa latəce wei na paa iwaav ŋku ku tɔɔ ke ɪ tənəɣi mpu. Ye pə kaasa iweesi, ile ɪ ha tɔɔnaya pee ke isəna ɪ huɔ si pə we teu tɔ. Uena í tənɪ nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tɔɔ. ⁸ Mpaav kulomoyu ke awulumpu ká tɔɔ na í suu na í lu. Kutuluɣu ŋku ku kpətəna nənəɣo tɔ, ku taa ké ɪ ká fayana. ⁹ Waatu wei Iseyeli yəlaa ká suu Iso seeu ke acima kuyeeɲ taa tɔ. Mpa paa suuna ilim ntəɣɔɲ tɔɔ nənəɣo na pá se-e-ɪ tɔ, ilim mpətəɲ tɔɔ nyəɲka ke paa luna. Mpa pele pá suuna pə mpətəɲ tɔɔ nyəɲka, ile pa luna pə ntəɣɔɲ tɔɔ nyəɲka. Yulu kaa luna nənəɣo ŋka ɪ suuna tɔ, kufalaya ke ɪ ká tɔɔ. ¹⁰ Awulumpu na tetu yəlaa paa kpentəna suu na pá kpentɪ luu.

Nti pə su kɔhaaɲ waanu waanu tɔɔ tɔ

¹¹ Ye pə tala acima yaa waatunaa səsaa, tɔɔnaya kuhav ká wee isu kiloonaa hiu na naanowa ké, paa kətaya latəce na pə iwaav ŋku ku tɔɔ ké. Ye pə kaasa iweesi ile, paa wei ɪ ká suna ɪ kuhav tɔɔməɲ. Uena pá tənɪ nim liitilinaa naatoso, ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanowa tɔɔ.

¹² Ye isu awulumpu caaki luɣu kulomoyu kətaya lapu ke Tacaa, paa ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Yaa nəɣo kulomaya kpentoyu nyəɲka. Pə wee si pá tɔli-ɪ ilim təlule tɔɔ nənəɣo ké. Uena í ha ɪ kɔhaaɲ inɪ, isu pa lakoyu kuyaku kɔheesoyu wule tɔ. Ye ɪ tema teeu, ile pa təkɪ nənəɣo.

¹³ Paa ifemle nte, paa la Tacaa ke pənaya kulomaya iwəyaya ŋka ka tiili ta caami tɔɔ kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. Tananɲ tananɲ ke paa laki-si. ¹⁴ Paa ha Tacaa ke tɔɔnaya kuhav tətəɣo molum mayasəlasɪ naale ke mɔpɔyú paa tananɲ ŋku. Uena pá siti molum mpu na nim liitilinaa naale. Paa ifemle nte tɔ tɔɔnaya kuhav kɔne, ku wee mɔpɔyú tam tɔɔ ké, ku kaa si. ¹⁵ Paa tananɲ ŋkuɣu paa la iwəyaya, na molum, na nim ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ.

Awulumpu pəyalaa kpancoou

¹⁶ Mɔpɔyú Tacaa yəɣətɔa si: Ye awulumpu ha ɪ nyəm napələɣi ɪ pəyalaa taa nəɣəlu, pə pəsa pəyalu inɪ na ɪ piya piya pa nyəm ke tam tɔɔ ké. ¹⁷ Ama ye awulumpu cosa ɪ nyəm, na í ha ɪ təmle nyəma taa nəɣəlu ɪ təkɪ-wəɣi mpu, haləna ɪ ceɔpə pənaya. Uena pə tayanɪ mələɣu ke awulumpu nyəm. Mpi awulumpu hawa ɪ mayamaya ɪ piya tɔ pə tike pə kəna pele pa nyəm. ¹⁸ Pə feɪ si, awulumpu í leeki yəlaa taa nəɣəloyu pɔntu nyəm. ɪ mayamaya ɪ nyəm ke ɪ ká cəla ɪ pəyalaa. Ile Iso yəlaa taa nəɣəlu kaa hatələna ɪ nyəm.

Iso təyaya tətəsələnaa

¹⁹ Mɔpɔyú apalu inɪ ɪ təɲna-m təsule nte tə we nənəɣo kin tɔɔ tɔ. Uena tɔ suu kətələa kutulunɲ taa. Uena tɔ kəena ilim ntəɣɔɲ tɔɔ ké kətələa lonte. Patəma nəɣəlu ɪ ka we lələ ké ilim tətule tɔɔ. ²⁰ Uena í huɔl-m si: Cəneye kətələa ká təsɪ tala nna pa lapa kətaya si pə tayanɪ pa isayatu tɔ a nantu. Təna tətəɣo paa təsɪ kɔhaaɲ. Pa taa ləsɪ kətaya nyəm mpəɣi awalɪ taya tɔɔ. Pə taa kɔɔ na samaa pilisi Iso nyəm.

²¹ Mɔpɔyú ɪ luna-m awalɪ tɔɔ taya tɔɔ. Uena í cəɔna-m taya ŋkulunɲasɪ liyiti taa. Paa ŋkulunɲa ŋka kaa wəna taya ké. ²² Nkulunɲasɪ taa taasi nsi si we pəcɔ pəcəɣo. Si wanɲ na si tayaləɲ ke teitei. Tayaləɲ we meətələnaa hiu. Wanɲ ke meətələnaa naanowa na kakpasɪ. ²³ Pəe kolunɲa cəɔna paa taya ŋkaya. Uena məsasɪ cəɔna kolunɲa ŋke na pə tá. ²⁴ Mɔpɔyú apalu inɪ ɪ heela-m si, məsasɪ nsi si tɔɔ Iso təyaya təmle nyəma təsəɣi tala nna yəlaa lapa kətasi tɔ, a nantu təɣəle.

47

Iso təyaya lum seelv

¹ Mɔpɔyú apalu inɪ ɪ mələna-m Iso təyaya nənəɣo, uena má ná lum lukəna nənəɣo tee, na ilim təlule tɔɔ. Iso təyaya na ilim ntəɣɔɲ tɔɔ ké lum kpənɲayana. Uena pə mələɣəna kətaya təlɔte, na ilim mpətəɲ tɔɔ. ² Mɔpɔyú ɪ luna-m na ilim ntəɣɔɲ nənəɣo. Tə kəena awalɪ tɔɔ nənəɣo ŋka ka siyisina ilim təlule tɔɔ tɔ, na lom tənɲa kpente na kənɲkən ntəɣɔɲ nyəɲku tɔɔ. ³ Uena í məɲna ilim təlule tɔɔ, na í təkɪ ŋmənaɲa. Uena í mayasəna-keɣe meətələnaa nasəle na nunowa (500)

ke hɔɔlɔyɔ ɲku ku tɔɔ. Pə waali ké ɪ tɛsəna-m na lɔm. Pəle pə suna ma nɔɔsɛ. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tasa mayasuyɔ ke mɛɛtələnɔa nasəle na nunɔwa (500). Uena í tɛsəna-m lɔm, na pəle pə suna ma tɔna. I tasa mayasuyɔ ke mɛɛtələnɔa nasəle na nunɔwa (500) tɔtɔ. I tasa-m lɔm tɛsənaɔ, uena pə kpa ma tənaya. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tasa mayasuyɔ ke mɛɛtələnɔa nasəle na nunɔwa (500). Ue lɔm mpi pəle pə kəla lumaɲ, ma ta pəsi tɛsuyɔ. Pə ké lɔɔ ké, na ye pə taya yav nɔɔlɔ kaa pəsi tɛsuyɔ. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ pɔɔsa-m si: Yulɔ nyá, n nawa teu na? Uena í pona-m kpeɲa na í tayanɪ-m mɛɲnaɔ ke lɔɔ nɔɔ. ⁷ Uena má paasəna si, tuɲ nyala sɔsɔm ke lɔɔ ɲku ku kutemɲ naale tɔɔ. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ apalɔ ɪnɪ ɪ heela-m si: Lɔɔ kune ku lɔm kpeɲ ilim təlule hɔɔlɔyɔ tɔɔ ké. Yaatanɪ tɛtɛkəle ke pə tɛɲɛɲi, na pə tiiki tenku kusəpɔ taa, na pə tayanɛɲi-wɪ. ⁹ Uena lɔm taa weesuyɔ nyəm təna wɛɛna weesuyɔ, ke paa timpɪ lɔɔ ɲku ku lɔm ka tala tɔ. Waatu ɪnɛɲi tiina ka huki. Pə taya pulɔ, tenku lɔm ka tayanɪ. Ye lɔɔ ɲku ku lɔm í tala timpɪ, weesuyɔ laki ké. ¹⁰ Pə krayav hatoo Aɲ-Ketii, na pə polo Aɲ-Aɲkəlayim tɔ. Tiina kpalaa ká tɔɲi pa puluɲ ké, na pá lenɲ tenku kutenɲ tɔɔ. Paa kpa tiina waanɪ waanɪ ké isu tenku sɔsɔ taa. ¹¹ Ama lɔcayam na luna ná kaa tayanɪ. Pu pəsi təm lona ké. ¹² Tuɲ kɔlɔlɔɲ waanɪ waanɪ ká nyɔ lɔɔ kutemɲ tɔɔ. I hatu kaa lontili paa pəlee, na í lɔlɔɲi pee ke tam tɔɔ. Paa isətu wei ke paa kooliyɪ ɪ kɔlɔlɔm. Mpi tɔ, təsulle tɛɛ ké lɔm lukəna na pə kpeɲ ɪ tɛɛ. Paa tɔki ɪ pee ké, na pá waasəɲa pa tɔɲi ɪ hatu.

Tacaa sukɪ Iseyeli tetv toosi

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa Isə yɔɔɔta si: Tetv nti paa tala Iseyeli kpeka naanɔwa na naale tɔ tɔ toosi ntɔ. Təm naaleɲe paa cɛla Yosɛɛfɔ kpekaɲe nyəma. ¹⁴ Teitei ké paa tala-tɪ. Mpi tɔ, má yɔɔɔta ké na tuunav na má su si, ma haaki-tɔɲi pa cɔsɔnaa. Ue tɔ pəsa pa kpancoou ké. ¹⁵ Tetv ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ tɔɲa, kpakəɲi Metitelanee tenku. Uena ká tɔɲ hapəle nte tɔ tɔɲɛɲa Hetəlɔɲ na Lepo-Hamatɪ na Setatɪ pə acalɛɛ taa tɔ. ¹⁶ Pə waali uena ká lu Pelota na Sipəlayim pə acalɛɛ. Anɪ a wenna Tamasi na Hamatɪ tetv pə heku taa. Na Hasɛɛ-Tikonɲ ɪcatɛ nte tɔ kprətəna Havlanɲ tetv tɔɲa tɔ. ¹⁷ Tɔɲa ɲke kaa polo tenku Metitelanee. Haləna Hasaa-ɪnaɲ tetv ke ilim təlule tɔɔ. Uena ká məli Tamasi na Hanatɪ pa tetv. Isəna tɔɲa ka wɛɛ ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ tɔɔlɛ. ¹⁸ Ilim təlule tɔɔ tɔɲa ká lu lonte nte tɔ wɛ Tamasi na Havlanɲ pa heku tɔ. Uena ká tɔɲ Yaatanɪ tɛtɛkəle ke Kalaatɪ na Iseyeli tetv pə heku taa. Kaa polo timpɪ pa yaa si Tamaa tɔɔɔ tenku kusəpɔ. Isəna tɔɲa ká wɛɛ ilim təlule tɔɔ tɔɔlɛ. ¹⁹ Ilim mpətəɲ tɔɔ tɔɲa ɪɛ kaa lu timpɪ pa yaa si Tamaa tɔɔɔ Melipa lɔm na Kateesi pə tetv cɔlɔ. Uena ká məli Icipiti tetv lɔɔ. Haləna Metitelanee tenku. Isəna tɔɲa ká wɛɛ ilim mpətəɲ tɔɔ tɔɔlɛ. ²⁰ Ilim tətule tɔɔ nyəɲka ɪɛ, tenku Metitelanee keɲe tɔɲa. Pə krayav ilim mpətəɲ tɔɔ tɔ, haləna Lepo-Hamatɪ ke ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ. Isəna ilim tətule tɔɔ nyəɲka ka wɛɛ tɔɔlɛ.

²¹ Iseyeli kpeka nyəma ke í ká tala tetv nti. ²² Tɛtɛ ké í ká tɔ na í taləna-tɪ. Ue í taa sɔɔ muɔlaa mpa pa wɛ mə heku taa na pa lɔla piya ke mə tetv taa tɔ. Pə wɛɛ ké si í la-wɛɲe teitei isu Iseyeli nyəma. Uena pəle pá hiki pa paa tete ke Iseyeli kpeka taa. ²³ Paa wei ɪ ká hiki ɪ paa tete ke Iseyeli kpekaɲe nte tɔ taa ɪ ká caya tɔ. Tacaa Isə má ma suna mpɔ.

48

Ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ kpeka tetv

¹ Iseyeli kpeka nyəma həla ntɔ, na pa tɛtɔnaa. Taɲ kpekaɲe nyəma tetv wɛ ilim ntɔɔɔɲ tɔɔ ké. Tə mala hapəle nte tɔ tɔɲɛɲa Hetəlɔɲ na Lepo-Hamatɪ na Hasaa-ɪnaɲ pə tɛtɔnaa taa tɔ. Uena pə polo Tamasi, na Hamatɪ pə tɛtɔnaa cɔlɔ. Uena ká polo ká lu ilim təlule tɔɲa. Halɪ Metitelanee tenku na ilim tətule tɔɔ. ² Taɲ tetv ná tɔɲa ilim ke itayalav tɔɔ ké, haləna Asɛɛ kpekaɲe nyəntv. ³ Asɛɛ tetv itayalav tɔɔ ké Nɛfətali nyəntv wɛɛ. ⁴ Uena Manasee tetv náá wɛɛ Nɛfətali nyəntv itayalav tɔɔ. ⁵ Ifəlayim tetv wɛ Manasee nyəntv itayalav tɔɔ ké. ⁶ Uena Lupɛɲ tetv náá wɛɛ Ifəlayim nyəntv itayalav tɔɔ. ⁷ Uena Yuta tetv ke Lupɛɲ nyəntv itayalav tɔɔ.

Tacaa nyəntv

⁸ Pə kpaɣav Yuta tetu itayalav tɔɔ kɛ ilim tɔlule na pə tɔtule tɔ, ɪ ká kaasi tetu na tɔ tayaləŋ weɛ teitei ɪsu paa kpekəle nte tɔ nyəntu. Tə tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. ɪlena ɪ nɔmá tɔ həku taa kɛ ɪsɔ na yələa pa tɔsulle. ⁹ Tacaa tetu tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. Tə wan kɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa. ¹⁰ Tetu həyɔlɔyɔ nku pa cɛla kɔtələa tɔ, ku tayali kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ kɛ. Pə kpaɣav ilim tɔlule na pə polo pə tɔtule tɔ. ɪlena ɪ maɣasi kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ kɛ pə kpaɣav ilim ntəyɔŋ na pə mpətəŋ tɔ. Na ɪ sənɔsi ɪsɔ na yələa pa tɔsulle kɛ həku taa. ¹¹ Tetu həyɔlɔyɔ nku, ku pəsɪ Satəki lɔlɔyɔ nyóma kɔtələa mpa pa kpa kɔtuyɔ tɔ pa nyəntu kɛ. Pa lapa Tacaa tɔmlɛ kɛ teu kɛ. Pa ta la ɪsu Lefii nyóma mpa pa lɔwa ɪsɔ kɛ waatu wei ɪseyeli nyóma toolaa tɔ. ¹² Pə tɔɔ kɛ paa ha-weyɛ kelika naŋŋ nyəŋka. Nka pa cosa ɪseyeli nyóma tetu tɔɔ kɛ Lefii nyóma toŋa kiŋ tɔ. ¹³ Lefii nyóma nyəntu ká weɛ teitei kɛ ɪsu kɔtələa nyəntu. Tə tɔna tɔ tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. Tə wan kɛ kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ. ¹⁴ Pə fɛi si yulɔ ɪ layasi tetu nti na pulɔ. Yaa ɪ pɛɛti-ti, yaa ɪ kɛɛ-təyɪ nɔyɔlɔ. Pə taya pulɔ, tɔ kɔla tetu tənaya sɔsɔntu kɛ ɪseyeli taa. Mpi tɔ, tɔ kɛ Tacaa nyəntu tɔ se.

Acatee na tetu həyɔləŋ pə paa tete

¹⁵ Tetu ká kaasi ɪsɔ nyəntu cɔlɔ tɔna. Tə wan we kilomɛɛtələnnaa naale na həyɔlɔyɔ. Tɔle tɔ ta kɛ ɪsɔ nyəntu. ɪcate nyəntu kɛ si yələa ɪ caya. ɪlena pá nɔmá ɪcate kɛ həku taa. ¹⁶ Tə tayaləŋ na tɔ wan ká weɛ teitei kɛ. Mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnyɔyɔ na nule na naanɔwa (2250) kɛ paa kəŋkəŋ nku. ¹⁷ Paa yele ɪkpatɛ na tɔ cɔna ɪcate na tɔ tá. Tə wan ká weɛ mɛɛtələnnaa nunɔwa na hiu na kakpasɪ (125). ¹⁸ Pu kaasi Tacaa tetu tɔɔ kɛ həyɔlɔyɔ. Ku tayaləŋ kɛ kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ, na ɪcate ilim tɔlule tɔɔ. Na kilomɛɛtələnnaa kakpasɪ tɔtəyɔ ilim tɔtule tɔɔ. Tetu nti tɔ taa kɛ paa hiki təyɔnaya na pa cɛla ɪcate yələa. ¹⁹ Paa ɪseyeli kpekəle tu wei ɪ we ɪcate taa te. ɪ pəsəyɪ na ɪ hala-ti. ²⁰ Tacaa tetu na ɪcate nyəntu, pə kɔkprɛntuyɔ tɔna tayaləŋ na pə wan we teitei kɛ. Paa kəŋkəŋ nkuyɔ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. ²¹ Pu kaasi ntiyɪ ɪsɔ tetu na ɪcate nyəntu həku taa tɔ, awulumpu nyəntu ntɛ. Tu pə nɔpɔyɔ na tɔ tɔŋ lɛntənnaa. Tə tayaləŋ ká weɛ kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na naale na həyɔlɔyɔ. Tu yoosina ilim tɔlule tɔɔ toŋa. ɪlena tɔ polo Metitelanee tenku kɛ ilim tɔtule tɔɔ. Tacaa tetu na tɔsulle ká weɛ tetu nti tɔ wɛna tɔ paa kɛ mpɔ tɔ, tɔ həku taa kɛ. ²² Lefii nyóma tetu na ɪcate pu faya awulumpu tetu kɛ həyɔləŋ naaleye. Tu tɔŋ Yuta tetu na ilim ntəyɔŋ tɔɔ, na Pɛncamɛɛ nyəntu na pə mpətəŋ tɔɔ.

Ilim mpətəŋ tɔɔ kpekə tetu

²³ Kpekə lenna na a tɔtɔnaa ntɔ cənɛ. Pɛncamɛɛ tetu tənaya ntɛ pə kpaɣav ilim tɔlule tɔɔ toŋa tɔ. Na pə polo Metitelanee tenku na ilim tɔtule tɔɔ tɔ. ²⁴ Pɛncamɛɛ nyəntu tɔŋa ilim kɛ itayalav tɔɔ kɛ. Tə kəŋkəŋ taa kɛ Simiyəŋ tetu weɛ. ²⁵ ɪsakaa nyəntu kɛ Simiyəŋ nyəntu kəŋkəŋ taa. ²⁶ Na Sapuləŋ tetu kɛ ɪsakaa nyəntu kəŋkəŋ taa. ²⁷ Na Katɪ nyəntu kɛ ɪsakaa tetu kəŋkəŋ taa. ²⁸ Katɪ nyóma toŋa nka ka we ilim mpətəŋ tɔɔ təyɔle tetu toŋa. Nkɛ ka kpaɣana Tamaa kɛ ilim tɔlule tɔɔ. ɪlena ká polo Melipa na Kateesi tetu lɔm cɔlɔ. Pə waali ɪlena ká tɔŋ ɪcipiti lɔɔv haləna Metitelanee tenku. ²⁹ Nɔpɔyɔ paa tala ɪseyeli kpekə kɛ tetu na tete tɔv. Paa kpekəle nte tu wɛna tɔ lonte kɛ tetu taa. Tacaa ɪsɔ suna mpɔ.

Yosalem nənɔsi naanɔwa na naale

³⁰⁻³¹ ɪsəna Yosalem ɪcate nənɔsi naanɔwa na naale ká weɛ təyɔlɔ. ɪseyeli nyóma kpekə həla kɛ paa ha paa nənɔyɔ nka. Kolunja tayaləŋ ká wɛnna ilim ntəyɔŋ tɔɔ kɛ mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnyɔyɔ na nule na naanɔwa (2250). Kolunja nke ka tɔɔ ka weɛ nənɔsi tooso. Lupɛŋ nənɔyɔ na Yuta nyəŋka na Lefii nyəŋka. ³² Ilim tɔlule tɔɔ həyɔlɔyɔ kolunja tayaləŋ ká weɛ mɛɛtələnnaa iyisi naale na nɔmɔnyɔyɔ na nule na naanɔwa (2250). Kolunja nke ka tɔɔ ka weɛ nənɔsi tooso tɔtɔ. Yosɛfɔv nənɔyɔ na Pɛncamɛɛ nyəŋka na Taŋ nyəŋka. ³³ Ilim mpətəŋ tɔɔ kolunja tayaləŋ ká weɛ teitei kɛ ɪsu lɛŋsi. Kolunja nke ka nənɔsi ka weɛ tooso. Simiyəŋ nənɔyɔ, na ɪsakaa nyəŋka na Sapuləŋ nyəŋka. ³⁴ Ilim tɔtule tɔɔ həyɔlɔyɔ tayaləŋ ká weɛ teitei

κέ na lələŋ. Kolunja ŋke ka nənəsi ká wεε tooso tətə. Katı nənəgə, na Asee nyəŋka, na Nefətali nyəŋka. ³⁵ Icate kolunja təna tayaləŋ kɾenta meətələnna iyisi pəgəlayafei naanowa (9000).
Pə kɾayav waatv inı təgə paa ha icate ke hətε si: Taca wε cənε.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU

TANIYEELI

TOM TAKELAYA

Kutulutu

Takelaya kane ka taa ile, Yuta ifepiya liyiti sagna taca ke Iso sevu taa. Paa na paa we Papiloni tetu taa ke ma ta nyi isanaa te to, pa kisa pa Iso ke pentanav. To naaki totago Iso toj ke wulav kalampaani tu to na isana Iso kala piitimnaa to.

Isana pa faya Taniyeli takelaya to:

Isyeli ifepiya liyiti taa tem na Iso, titite 1-6

Yaasinaa liyiti wei pa kulaa na pa holi Taniyeli to, titite 7-12

Taniyeli na i taapalaa ke Papiloni

¹ Yuta wulav Sowakim kawulaya pusi tooso nyenka taa, Papiloni wulav Nepukanesaa na i yoolaa pa pola Yosalem icate ke yoonav. Ilena pa ta-te. ² Mporog Taca tuwa Yuta wulav Sowakim ke pa nin taa. Pa kra salakatanaa, na pa kra Iso taseele taa wontu lentanaa, na pa kreena na pa su pa tuj kutuluju kpancoou taa.

³ Mporog wulav Nepukanesaa toma i kawulaya tayaga nyoma nyugu tu Asepenasi si: Lasi Isyeli awulumpiya. Yaa mpa pa nyon kola to, pa ifepiya narali. ⁴ Mpa pa sagna teu na pa isentaa luwa, na pa lapa ceu to. Pa te yelaa ka weena nyam na layatu ke. Na pa pesagi na pa la wulav tayaga taa ke tamle. Ilena pa holi-weye Papiloni tom na pa nmaatu ⁵ ke pusi tooso. Wulav tagonaya ke paa taki na pa nyonki i solom. Pale pa waali lena pa su i tamle taa.

⁶ Yuta kpekale nyoma ka sita ifepiya mpe pa taa ke. Mpeyele Taniyeli, na Hananiya, na Mikayeli, na Asaliya. ⁷ Mporog kawulaya tayaga nyoma nyugu tu layasa-weye hela. Taniyeli kele Pelatasaa, na Hananiya si Satelaki, na Mikayeli si Mesaki, na Asaliya si Apeti-Neko. ⁸ Ama Taniyeli na kisa tayasaya si in i kaa pilisi i ti na wulav kutogou na solom mpi. Ilena i selami kawulaya tayaga nyoma nyugu tu si, i taa caali-i na wulav tagonaya na i solom mpi. ⁹ Mporog Iso lapa na apalu in i holi Taniyeli ke pelee, na i nu i tom. ¹⁰ Paa na mpu, ile i co-i si: Ta caa wulav mayamaya sina ma tagonaya na ma konyonyom. Ie ma nyan ke si pa toa ko na ma saalanaa te-meye alaafaya. Ie pu la na wulav lasi ma weesugu.

¹¹ Mporog Taniyeli pola wei Asepenasi ka kpawa si i fen i na i taapalaa pa to to i kin, na i tomi-i si: ¹² Mayasi-tugu celugu ke tuusi hatu na lom ke kuyen naanowa. ¹³ Pale pa waali, lena n nyani ta na ta saalanaa. Mpa pa taki wulav tagonaya to, ta alaafayanaa. Ie n ka nyi isana n ka la to.

¹⁴ Mporog i tisa nti pa selama-i to. Ilena i mayasi-weye mporog kuyen naanowa. ¹⁵ Kuyen koma na i tala naanowa, ile fenlu nawayale si Taniyeli pa kala pa taapalaa ke alaafaya na yasalaya. Peyele pele pa takayana wulav tagonaya. ¹⁶ Pa to ke fenlu yela-weye wulav tagonaya ke celugu na i tugi-weye tuusi hatu tike. ¹⁷ Mporog Iso ha ifepiya mpe pa liyiti ke tom kate nyantu cekanav, na layatu, na takelaya nyam. Taniyeli na seyeyaya toosee waani waani huwee.

¹⁸ Koyaku nku wulav ka suwa to ku tapa. Ilena Asepenasi pona ifepiya mpe pa tana wulav si i mayasi-we. ¹⁹ Mporog ile i yagotona ifepiya mpe pa tana. Ama i ta na pa taa narali, isu Taniyeli na i taapalaa. Mporog i tu-weye i tamle taa. ²⁰ Paa tom kate nyantu ntiyi i pona-we pa nyen-tagi. Ilena i na si Taniyeli pa kala tuwaa, na cele tom nalaa, mpa pa tana pa we i kawulaya taa tago tom naanowa.

²¹ Taniyeli ka we wulav tamle taa ke mporog. Halana panaya nka Pesi wulav Silusi leeka Papiloni icate to.

2

Nepukanɛsaa toosee

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Nepukanɛsaa toosa toosee ke ɪ kawulaya p̀naya naale nyɛnka taa. Toosee anɪ a pekɛla-ɪ na ɪ maɣasi tom na ɪ wɪ. ² ɪlena ɪ yele na p̀a kotɪ tɔwaa, na cele tɔm nalaa na pee p̀ɔsɛlaa na ɪsɔtɔlɔnasi tɔm nyɛntaa si, p̀a heeli-ɪ ɪ toosee. ³ Pa kotaa ɪlena ɪ tɔ-we si: Ma toosaa kɛ na p̀a pekɛli-m sɔsɔm. ɪle ma caa si ɪ keesi-m ma toosee anɪ.

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa cɔ-ɪ na Alaamee tɔm taa si: Hai, ta caa wulav, mɛ na tetu*fa*. Heeli-tuyɔ nyɛ toosee anɪ, ɪlena taa keesi-ɲ a huwɛɛ. ^a wɛɛ si wulav ɪ wɛɛ tam.

⁵ Ntɛna wulav si: Ye ɪ tɔ heeli-m ma toosee, na a huwɛɛ paa tɔɔsi mɛ nantɔ na kpatasi. ɪlena mɛ teesi p̀asi ncaa. ⁶ Ama ye ɪ heela-m-yɛ na a huwɛɛ, maa la-mɛyɛ kɔcɔɔɲ sɔsɔɲ. Maa kɔsi mɛ nyɔɲ. Mpu tɔ, ɪ yɔɲɔti.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa lɛla cɔv si: Hai, ta caa wulav. Heeli-tuyɔ nyɛ toosee anɪ. ɪlena taa seɣesi-ɲ a huwɛɛ. ⁸⁻⁹ Ntɛna wulav cɔ si: Ma nawa tɛkpataa si, ɪ caa kɛ si ɪ keɛ tɔm na ɪ hiki waatɔ. ɪlena ɪ tayanɪ mɛ ti na ɪ heeli-m p̀ɔpɔtɔ, na p̀a layasi ma kɔsɛsutɔ. Mpu tɔ, p̀a wɛɛ kɛ si ɪ heeli-m ma toosee anɪ. ɪle tɛnaya maa nyɛna si ɪ p̀asɛɲi na ɪ seɣesi-m a huwɛɛ tɔtɔ. Ye p̀a taya mpu, maa krentɪ mɛ tɛnaya k̀p̀atɔg̀ỳ kulɔmuyɔ. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa cɔ wulav si: Nɔɲɔlv fei ate cɛne wei ɪ p̀asɛɲi na ɪ heeli-ɲ nti n p̀ɔsɛɲi tɔ. P̀ayele too tɔ, wulav sɔsɔ yaa ton tɔ nɔɲɔlv ɪ ta p̀ɔsɛta tɔm tɛne tɔ taka kɛ tɔv, yaa pee nalɔ, yaa nyɛntɔ nɔɲɔlv. ¹¹ Nti n p̀ɔsɛɲi tɔ, tɔ wɛ kate. Ye p̀a taya tun wei ɪ fei yɛlaa hekɔ tɔ, ɪ paasi nɔɲɔlv fei wei ɪ p̀asɛɲi na ɪ cɔ-ɲ-tɪ tɔ.

¹² Tɛnaya p̀a hanɲa wulav na ɪ mu p̀aáná ke sɔsɔm. ɪlena ɪ tɔ si, p̀a kɔ Papiloni nyɛntaa tɛna. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa kraalaa si, p̀a kɔ nyɛntaa tɛna. Na p̀a pekɪ Taniyɛli na ɪ taapalaa tɔtɔ si pa kɔyɔ-wɛ.

ɪsɔ hɔla Taniyɛli ke wulav toosee

¹⁴ Wulav tanlaa nyɔyɔ tɔ Aliyɔki tɔ mpaav si, ɪ puki Papiloni nyɛma kɔyɔ. ɪlena Taniyɛli yɔɲɔtɛna-ɪ tɛpamm na lɛmaɣasɛɛ. ¹⁵ ɪ p̀ɔsɛna-ɪ kɛ si: Pepe tɔ kɛ wulav salɛka wɛ ton ke mpu? M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Aliyɔki keesi-ɪ-tɪ. ¹⁶ ɪlena Taniyɛli polo wulav kiɲ na ɪ sɛlɛmɪ-ɪ si: Ha-m waatɔ na má heeli-ɲ nyɛ toosee, na a huwɛɛ.

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taniyɛli pola tɛyaya ke kpakpaa, na ɪ heeli tɔm ntɛɲi ɪ taapalaa Hananiya na Mikayɛli na Asaliya ¹⁸ na ɪ tɔ-we si: ɪ wiina ɪsɔtaa ɪsɔ, na ɪ la na tɔ cɛkɛna toosee anɪ. P̀a taa kɔɔ na p̀a kɔ ta na Papiloni nyɛntaa.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ p̀a hɔla Taniyɛli ke kɔɲmɛsɛtɔ tɛne ɪnɛɲi toosee taa kɛ ahoo. ɪlena ɪ sa ɪsɔtaa ɪsɔ si:

²⁰ Tɔ sa ɪsɔ kɛ tam tɔɔ.

ɪnɛɲɛ lɛmaɣasɛɛ tɔ na ton tɔ.

²¹ ɪni ɪ layasɛɲa yɛlaa waatɔnaa.

ɪ caɣasɛɲi awulaa na ɪ kɔsɛɲi-wɛ.

Na ɪ haaki lɛmaɣasɛɛ nyɛma ke

lɛmaɣasɛɛ na p̀a cɛkɛɲa.

²² ɪni ɪ kuliyina kɔɲmɛsɛm sɔsɔm tɔɔ.

ɪ naaaki sɛkpetuyɔ taa, ɪ wɛ nyaalɛm taa.

²³ Ma caanaa ɪsɔ ma sama-ɲ.

Nyɛ hana-m lɛmaɣasɛɛ na ton.

Mu ta kɔsɛlɛmɔtɔ na tɔ nyɪ wulav toosee.

²⁴ P̀aɛ p̀a waali kɛ Taniyɛli pola Aliyɔki kiɲ. ɪnɛɲi wulav ka tɔwa si ɪ kɔ Papiloni nyɛntaa. ɪ pola ɪ kiɲ na ɪ tɔmɪ-ɪ si: Yele nyɛntaa m̀p̀ɛ. Ama pona-m wulav kiɲ na má heeli-ɪ ɪ toosee kɔseɣesɛtɔ.

^a 2:4 mɛ na tetu: Pɛɛ pa te seɛtɔ fayana Lɛkpa nyɛma. Pa seɛtɔ taa koolee

²⁵ Μρύγύ Aliyόκι pona Taniyeli ke wulav teye kpakpaa. Uena Aliyόκι tō wulav si: Ta caa, ma hika Yuta nyόma taa kέ nόγolv. Inu i ka heelina-η nyά toosee hōwεε.

Λεσvυv ηku wulav nawa i toosee taa tō kv tōm

²⁶ Μρύγύ wulav pōsa Taniyeli wei pa cuyusaa si Pelētasaa tō si: Tampāna n pēsōγι na ḥ keesi-m ma toosee na a hōwεε na?

²⁷ Ntēna Taniyeli si: Ta caa, nyōntv, yaa pee nolv, yaa tvv, yaa isōtvlnhasi tōm nyōntaa kaa pēsi na pá nyi-ti na pá heeli-η. ²⁸⁻²⁹ Ama Isō we isōtaa na í kuliγι kvηmelēm tō. Inu i hulōna-η mpi pu te na pá lá tō. Ta caa, n hōntaa, uena ḥ kraγa hōwεε na ḥ kalōγι nyά kawulaya loosi. Uena Isō wei inu i kuliγι kvηmelēm tō tō, í hvl-η mpi pu la tō. ³⁰ Inu i kulina-m pē tō si má heeli-η nyά toosee. Uena ḥ cekēna mpi pē cōsōγι-η nyά hōwεε taa tō. Tōfō pē tayā isu ma tē lēlaa ke nyōm se.

³¹ N toosaa kέ si, n na yvlv λeσvυv anaam nόγolv na kv nyōnvυv na sōγōntv. Pόcό kv tee kōkō ke sōsōm. ³² Kv nyvυv ke wola maγamaγa kέ. Kv lanle na kv ηkpalasi ke liyitee nyōγōlvυv. Kv lotu na kv tala ke nyōγōlvυv kvseemvυv. ³³ Na kv nōhēe ke nyōγōlvυv maγamaγa. Kv nōntaalēη sita tiili-wēγε nyōγōlvυv, tiili-wēγε cvυv. ³⁴ N nyōnaya, uena pá lōsi pāle natēli na pulaya tō na tē polo tē yaγa kv nōhēe timpri sita nyōγōlvυv na cvυv tō, na tē putiti-ye. ³⁵ Μρύγύ λeσvυv ηku kv hota kpakpaa. Na cvυv na nyōγōlvυv maγamaγa na nyōγōlvυv kvseemvυv, na liyitee nyōγōlvυv na wola pē γόki tōnanηnη. Uena heelim kraγa pē tēna isu lōtv. Μρύγύ pāle nte tē yaγa λeσvυv ηku tō tē lapa pvυv sōsōv na tē su antulinya tēna.

³⁶ Ta caa, nn naaki toosee anōγōlēe? Ma heeli-η pē hōwεε. ³⁷⁻³⁸ Nyāγale λeσvυv nyvυv wola nyōηku ηku. Nyά kēlōna awulaa tēna. Isōtaa Isō hana-η kawulaya na tōη na teeli. I tv nyά niη taa kέ ate nyōm, paa yēlaa, paa wontu. ³⁹ Nyά waali kawulaya kaa tala nyά nyōηka. Pāle pē waali tooso nyōηka wēnna isu nyōγōlvυv kvseemvυv, kaa tōγō antulinya tēna. ⁴⁰ Liyiti nyōηka ká wēe tōη isu nyōγōlvυv maγamaγa, ηku kv γόkōγι pē tēna tō. Kaa γόki kawulasī tēna na ká faγa-sōγι hōγōlasī. ⁴¹⁻⁴² Nōntaalēη na nōmpee na sita tiiliγι nyōγōlvυv, na tiiliγι cvυv tō, mρύγύ kawulaya ηke kaa wēe tōm naale. Kaa wēena tōη isu nyōγōlvυv, na icantv isu cvυv. ⁴³ Na isu n nav nyōγōlvυv sitina cvυv tō mρύγύ yēlaa ka maγasi si pá krenti piitim kvlvōmēm na akpāγale taa. Ama pē kaa la, teitei isu nyōγōlvυv na cvυv pē ta tamsi tō.

⁴⁴ Kawulasī nsi si waatv taa kέ Isō ká kvsi tam tō nyōηka nakēli. Kaa γόki si tēna na sí saali yem. Nakēli ka kaa kra ka tō. ⁴⁵ Nkēγele pāle nte n nawa pē lōsa pulaya tō tō. Nte tē γόkōna λeσvυv ηku kv nyōγōtv, na cvυv, na wola. Isō Sōsō lapōna na ḥ nyi mpi pu la tō. Toosee anī a we tampāna. A kvseγesōtv kaa saali.

⁴⁶ Μρύγύ wulav Nepukanēsa hōnta Taniyeli ke ate. Uena í tō si: I fēeni Taniyeli na í wōpi- i tulaalvnaa. ⁴⁷ Na í tasa si: Tampāna mō Isō kēle tvη na awulaa tēna Isō. I kuliγι kvηmelēm tō, isu n pēsōγv na ḥ heeli-m tō.

⁴⁸ Pāle pē waali kέ wulav kusa Taniyeli nyvυv. I lapa-i kvcōēη kvpaη paγale. I cēla-i Papiloni tetv tēna hōγōlvυv tayānvυv na í su-i nyōntaa tēna sōsō. ⁴⁹ Μρύγύ Taniyeli sēlōma wulav ke nōγō na í cēla Satēlaki, na Mesaki, na Apēti-Neko ke Papiloni tayānvυv. Uena Taniyeli náa saali wulav tēyaγa taa.

3

Wulav wola λeσvυv tōm

¹ Μρύγύ wulav Nepukanēsa lupa wola ke yvlv λeσvυv. Kv tayālēη we mēetēlōnaa hīu na naanōwa, na kv wan ke mēetēlōnaa tooso. Uena í sōηsi-kvυv Papiloni tetv hōγōlvυv taa kέ Tula tetekāle taa. ² Uena í yaa i tetv tēna hōγōlēη nyōēη nyόma. Pē kraγav awulumpiya, na kvmataηnaa sōsaa, na kvfōnēnaa. Na layatv tasēlaa, na liyitee paasēnlaa, na hvvlāa, na kiηη nyōntaa, na tetv hōγōlēη nyōēη nyόma tēna tō. I yaa-wēγε si pá polo λeσvυv ηku kv sēev tvlvυv.

³ Μρύγύ pa tēna pa kota λeσvυv ηku kv kiη.

⁴ Uena kpaallo kiisina nɔɔ sɔsaya si: Piitimnaa yɔlaa na nsɔma tɔna, i ke nkpaŋŋ na i nu yoo. ⁵ Ye waatu wei i nuwa tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Pɔ wee si i hɛnti ateyɛ, na i sɛe wulav wɔla lɛsɔyɔ ŋku. ⁶ Ye wei i kisa, paa peti pɔntu ke kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa.

⁷ Pɔ tɔɔ kɛ waatu wei yɔlaa nuwa tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna tɔ taŋ tɔ, mɔpɔyɔ pa tɔna pa luŋaa na pɔ sɛe wulav wɔla lɛsɔyɔ ŋku.

Taniyeli taapalaa kisuyu ke lɛsɔyɔ sɛe

⁸ Mɔpɔyɔ Papiloni nyɔma napɔli pa pola wulav kin. Uena pɔ kuli Yuta nyɔma waali. ⁹ Pa sɔw wulav kin, uena pɔ sɛe-i si: Ta caa, wulav, mɔna tetu. ¹⁰ Isu n suwa si, ye tɔ nu tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Pɔ wee si yɔlaa tɔna i hɛnti ateyɛ na pɔ sɛe nya wɔla lɛsɔyɔ na? ¹¹ Ye wei i kisa paa peti pɔntu ke kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa? ¹² Pɔyele Yuta nyɔma Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko mpa n tu Papiloni tetu hɔɔlɔyɔ tayanɔyɔ tɔ, pa ta tɔki nyɔ kɔsɔsɔtu. Pa kisa nyɔ tuŋ na nyɔ wɔla lɛsɔyɔ tɔmlɛ.

¹³ Mɔpɔyɔ pɔɔnɔ kpa wulav ke sɔsɔm na i tɔ si, pɔ kɔna-we. Uena pɔ pɔna-weye-i. ¹⁴ Na i pɔɔsi-we si: Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko. I kisa ma tuŋ na ma wɔla lɛsɔyɔ pɔ tɔmlɛ lapu yaa? ¹⁵ Pɔnɛntɛ i tayanɔ mɔ ti. Ye waatu wei i nu tutuyu, na hɔlaya, na saŋku, na cɔmɔyɔ, na kitiko, na wontu nti tɔ tɔna. Ue i hɛnti atɛ na i sɛe lɛsɔyɔ ŋku ma sɔŋsaa tɔ. Ye pɔ taya mpu, paa peti-meyɛ kpakpaa ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa. Uena mɔ nɔ si tɔyɔ ŋku ku lɛsi-mɛ?

¹⁶ Mɔpɔyɔ Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko, pa cɔ wulav si: Hai, ta caa, tu nɔkɔxi na tɔ tayanɔ ta ti tɔm. ¹⁷ Paa na mpu, ta Isɔ wei i tɔmlɛ tɔ lakɔ tɔ, i pɔsɔyɔ na i lɛsi-tɔyɔ kɔkɔ sɔsɔŋka taa. I kɔ waasi-tɔyɔ nyɔ nin taa. ¹⁸ Pɔyele, paa ilɛ i ta tu la mpu, tɔ kaa la nyɔ tuŋ tɔmlɛ. Tɔ kaa sɛe nyɔ wɔla lɛsɔyɔ ŋku n sɔŋsaa tɔ.

¹⁹ Tɔnaya pɔɔnɔ kpa wulav ke sɔsɔm, na i kpɛe-weye iɛ. Uena i tɔ si: I haŋsi kɔkɔ sɔsɔŋka ke tɔm naatosompɔɔlaya. ²⁰ Mɔpɔyɔ i tɔma i yoolaa alaafɔya nyɔma napɔli si: I hɔkɔ-we, na i peti ka taa. ²¹ Tɔnaya pa hɔka-weye kpakpaa, na pa tɔlɔsɔnaa na pa capanaa na pa kraanaa. Uena pɔ peti-weye kɔkɔ taa. ²² Paa haŋsa-keye teu kɛ isu wulav ka suw tɔ. Halɔna kɔ ku mpa pa pɛta mpe inɔ pa toosoyɔ ka taa tɔ. ²³ Mɔpɔyɔ Satɔlaki na Mesaki na Apɛti-Neko pa hota kɔkɔ sɔsɔŋka taa na pa kuhɔkɔm.

Satɔlaki-we pa tooso ke kɔkɔ sɔsɔŋka taa

²⁴ Mɔpɔyɔ sɔɔntu kpa wulav. Uena i kuli tɔkpaka na i pɔɔsi i waali nyɔma si: Isu yɔlaa kuhɔkaa toosoyɔ tɔ pɛta kɔkɔ taa? Uena pɔ cɔ-i si: Mɔpɔyɔ, ta caa. ²⁵ Ntɛna i mɔ kapuka si: Ma naaki yɔlaa liyiti kɛ ka taa. Pa ta hɔkɔ-we, pɔcɔ pa tɔŋ kaa nyaki-we. Na liyiti nyɔŋ nɔɔsɔna isɔ isɔtaa tillu.

²⁶ Pɔle pɔ waali, uena wulav kpɛtɔna kɔkɔ ŋke ka nɔɔ. Mɔpɔyɔ i yaawa si: Isɔ sɔsɔ tɔmlɛ nyɔma, Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko yoo. I lu na i kɔɔ.

Uena pɔ lu kɔkɔ taa kɛ kpakpaa. ²⁷ Mɔpɔyɔ wulav akewenaa tɔna kotaa na pɔ wiili-we. Uena pɔ nɔ si kɔkɔ ta nyaya pa tiili. Paa pa nyɔsi yaa pa wontu. Pɔyele pa tɔɔ mayamaɔa fɛi kɔkɔ sɔŋ. ²⁸ Mɔpɔyɔ wulav tɔma si: Ma sama Satɔlaki, na Mesaki, na Apɛti-Neko pa Isɔ. Inɔ i tilina i isɔtaa tillu na i ya i yɔlaa. Mpi tɔ, pa tisa pa yuŋ ke i tɔɔ kɛ. Pa mu sɔm na pɔ kisi ma kuyɔɔtɔtu. Si pa kaa sɛe tɔyɔ na pɔ ye le pa Isɔ. ²⁹ Pɔ tɔɔ kɛ ma kpaalɔxi ma kawulaya tɔna taa piitimnaa. Ye wei i tuwa pane inɔ pa Isɔ, paa tɔɔsi pɔntu nantɔ na kpatasi. Pɔcɔ i tɔyaya kɔ mɔli ncaale. Mpi tɔ, Isɔ nɔɔlɔ i fɛi, na i yaki yɔlaa isɔ inɛ.

³⁰ Mɔpɔyɔ wulav sɔɔsa pa nyɔŋ kɔsɔyɔ ke Papiloni tetu taa.

Wulav toosee naale nyɔna

³¹ Mɔpɔyɔ Nepukanɛsaa ŋmaa takɔlaya ke piitim na nsɔma tɔna yɔlaa mpa pa we antulinya tɔna taa tɔ na i sɛe-we si: Alaafɔya wee?

³² Ma caa ma keesi-meyɛ piti tɔma sɔsɔna wena Isɔ Sɔsɔ lapa-m tɔ.

33 ɪ piti tɛma tɔwɔya.
A wɛ toŋ.
ɪ kawulaya wɛ tam tɔɔ.

4

1 Nepukanɛsaa mɔ́, ma caya ma kawulaya tɔyaya taa. Ma tɔkaya kɛ́ na mɔ́ nyɔ́ki na mɔ́ suma. 2 Ḿpɔ́yú ma hɛnta ahoo naali na mɔ́ toosi. Sɔyɔntu kra-m, na pɛ́ pɛ́si ma lanlɛ. 3 Ḿpɔ́yú ma yaa Papiloni nyɛntaa tɛna si pɔ́ heeli-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ. 4 Kɛlɛna tɔwaa na isɔ́tɔlɔnasɪ tɔm nyɛntaa na pee nalaa na topotopo nyɛ́ma pa kɔɔ na mɔ́ heeli-wɛyɛ toosee anɪ. Ama pa ta pɛ́si na pɔ́ sɛyɛsi-m a hɔwɛɛ. 5 Waali waali kɛ́ Taniyɛɛli wei ɪ wɛna Isɔ́ Nanɛntu lɛmayasɛ́lɛ na pa cuɔ́usa-ɪ ma tɔyɔ hɛtɛ si Pɛlɛ́tasaa tɔ ɪ kɔ́ma. 6 Ḿpɔ́yú ma heela-ɪ ma toosee. Ma si: Tɔwaa wulav Pɛlɛ́tasaa, ma nyɛ́má si, n wɛna Isɔ́ Nanɛntu lɛmayasɛ́lɛ. Tɔm kɔ́nɛlɛtɔ natɛli tu cɔ́sɛyɪ-ŋ. ɪlɛ sɛyɛsi-m ma toosee anɪ a hɔwɛɛ. 7 Ma hɛntaa kɛ́, ɪlɛna mɔ́ toosi si: Tɔyɔ sɔ́sɔ́ŋku nakuli kv sɛ́ŋa antulinya hɛkv taa.

8 Ḿpɔ́yú kv lapa toŋ na kv kra isɔ́taa tɛliyiɪyi.
Pa naaki-kɔyɔ antulinya tɛnasɪ tɛna taa kɛ́.

9 Kv hatu ka suwaya na kv lɔla pee kɛ sɔ́sɔ́m.
Taale wontu cɔ́sɔ́ya kv isɔ́tom taa kɛ́.
Sumasɪ na tɔkaya si tana kɛ kv pilinɛ́sɪ tɔɔ.

Weesuyɔ nyɛ́m tɛna hikaya pɛ́ tɔyɔnaya na kv kin.

10 Pɛ́ tasaa ɪlɛ, ma ná isɔ́taa tillu nɔyɔ́lɔ ɪ tiina isɔ́taa kɛlɛ. 11 Ḿpɔ́yú ɪ kiisina nɔyɔ́ sɔ́sɔ́ya si:
ɪ hu tɔyɔ ŋku, na í sɛ́ti kv pilinɛ́sɪ.

ɪ kpiisi kv hatu, na í ŋmusɪ kv pee.

Wontu na sumasɪ í se kv tɛɛ.

12 Ama í yeke kv kite na tɛ́ lila kɛ tɛ́tu taa.

ɪ hɔ́kɔ kv kite nte na nyɛ́yɔ́lɔyɔ́ mayamaya,

na kv sɛ́ɛmɔyɔ́ pɛ́ alukpala,

kɛ taale nyutu hɛkv taa na aŋkpɛ́lɛ sɔ́-tɛ.

Kite nté tɛ́ tɔyɔ nyutu ɪsu hɔntu wontu.

13 Pɔ́ lɛ́sɪ tɛ́ yɔ́lɔtɔ lɛmayasɛ́lɛ

na pɔ́ tɔ-tɛyɛ wontuyɔ nyɛ́ntɛ.

Tɔ́ wɛɛ ḿpɔ́yú pɔ́sɪ naatosompɔ́yɔ́lɛya.

14 Isɔ́taa tillaa kɔ́nna tɔm tɛ́nɛ ɪni. Antulinya yɔ́lɛna tɛna ɪ nyɪ si, isɔ́taa Isɔ́ tɛ́nna yɔ́lɛna kawulasɪ tɛ́na. ɪ nɔ́ka paa yɔ́lɔ sɛ́kpɛlu ɪ tɔ-ɪ.

15 Ma toosee anɔyɔ́lɛ. Ma kawulaya taa nyɛntaa tɛna ta pɛ́si na pɔ́ heeli-m a hɔwɛɛ. ɪlɛ ma nyɛ́má si Pɛlɛ́tasaa, n wɛna Isɔ́ Nanɛntu lɛmayasɛ́lɛ. N ká pɛ́si na ń heeli-m-yɛ.

Taniyɛɛli sɛyɛsɔ́yɪ wulav kɛ ɪ toosee hɔwɛɛ

16 Ḿpɔ́yú Taniyɛɛli wei pa cuɔ́usaa si, Pɛlɛ́tasaa tɔ, ɪ laakali pɛ́saa. Pɛ́ pɛ́kɛla-ɪ ɪ hɔwɛɛ taa kɛ laasaya tɔɔ. Ntɛna wulav ma mɔ́ tɔmɪ-ɪ si: Ma toosee anɪ a tɔm í taa pɛ́kɛli-ŋ. ɪlɛna í cɔ́-m si: Hai, ta caa, toosee anɪ á pɛ́si nyá kolontunaa nyɛntu. 17 Tɔyɔ sɔ́sɔ́ŋku toŋ nyɛ́ŋku ŋku n na kv kra mpɔ́ tɛliyiɪyi tɔ, pa naakaya-kɔyɔ antulinya tɛnasɪ tɛna taa kɛ́. 18 Kv hatu ka suwaya na kú lɔla pee kɛ sɔ́sɔ́m. Taale wontu cɔ́sɔ́ya kv isɔ́tom taa kɛ́. Sumasɪ ná tɔkaya si tana kɛ kv pilinɛ́sɪ tɔɔ. Weesuyɔ nyɛ́m tɛna hikiyi pɛ́ tɔyɔnaya na kv kin. 19 Ta caa, nyayalɛ tɔyɔ ŋku. Nyá lapɛ́na sɔ́sɔ́ na ń la toŋ na ń pu na ń kalɛ́sɛna isɔ́taa. N ŋmakɛla antulinya tɛnasɪ tɛnaya. 20 Pɛ́lɛ pɛ́ waali n nawa isɔ́taa tillu tiina isɔ́taa na í tɔ si, pɔ́ hu-kv na pɔ́ wakɛ́li-kv. Ama pɔ́ yeke kite na tɛ́ lila kɛ tɛ́tu taa. ɪlɛ pɔ́ hɔ́kɔ-tɛ na nyɛ́yɔ́lɔyɔ́ mayamaya, na kv sɛ́ɛmɔyɔ́ alukpala kɛ taale nyutu hɛkv taa. Aŋkpɛ́lɛ í sɔ́-tɛ, na tɛ́ na wontu pɔ́ kaa taale nyutu kɛ pɔ́sɪ naatosompɔ́yɔ́lɛya. 21 Wulav, nyá toosee anɪ a hɔwɛɛ nté si, isɔ́taa Isɔ́ ká paasɛ́na-ŋ. 22 Paa tɔyɔnɪ-ŋ yɔ́lɛna hɛkv. Nyana taale wontu í ka kaa tɛ́cayalɛ na ń tɔ́ki nyutu ɪsu naaŋ. Aŋkpɛ́lɛ

kpa-i tɔwaa, na ɪsɔtulɔŋasi tɔm nyɛntaa, na nyɛntaa, na pee nalaa pa nyɔɔ tu. ¹² I hɛte ntɛ Taniyeli, ɪlena nyá caa cuɔusi-i si Pelɛtasaa. I wɛna lɛmayasɛle kɛ, na pɛ kɛli lɛlaa. I nyɛmayɔ na í sɛɛsɛɔ toosee huwɛɛ. I kpekɪyi asɛsuna, na í kuliyi kuɔmɛlɛm tɔɔ na í heeliyi. Yaa-i, í ká kala-ŋ ŋmaatv nti.

¹³ Ḿpɔ́yó pa kɔna Taniyeli kɛ kpakpaa, na wulav pɔɔsi-i si: Nyɔɔale Taniyeli wei ma caa kɔnna Yuta tɔ? ¹⁴ Pa yɔɔta nyá tɔm na má nu si, n wɛna ɪsɔ lɛmayasɛle na nyɛm na n cɛkɔɔna na pɛ kɛli lɛlaa. ¹⁵ Pa kɔna-m nyɛntaa na ɪsɔtulɔŋasi nyɛntaa si pá kala ŋmaatv tɛne na pá heeli-m tɔ huwɛɛ pa ta pɛsi. ¹⁶ Ma nuwa si n pɛsɛɔ na í cɔ tɔm tɛna. N kuliyi kuɔmɛlɛm tɔɔ, na í heeliyi. Mpu tɔ, ye n kala ŋmaatv tɛne na í sɛɛsi-m tɔ huwɛɛ. Paa suu-ŋ toŋ toko, na pá tu-ŋ wɔla lulɔɔ. Paa su-ŋ kawulaya tɛɔɔale tooso nyɛntɛ taa.

¹⁷ Ḿpɔ́yó Taniyeli cɔ wulav si: Ma sama, ta caa. ɪle su nyá kuɔɔɔ, yaa í ha wei n nɔkaa tɔ. Paa na mpu maa kala-ŋ ŋmaatv nti na má heeli-ŋ tɔ huwɛɛ. ¹⁸ ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ ka kpana nyá caa Nepukanɛsaa kɛ wulav sɔsɔ na í tu-i teeli. ¹⁹ Na pɛ la na piitimnaa na nsɛma tɛna yɛlaa nyɔŋna-i na pá seli. Ye í nɔkɔna wei í ku ɪlé, na í sɔɔla wei í yele ɪlé. I kuɔsaya mpa í caa tɔ pa nyɔɔ, na í tisiyi mpa í luɔu fɛi tɔ. ²⁰⁻²¹ Ama í hɔma í ti na í la kalampaanu. ɪlena pɛ tu-i wontuɔu lɛmayasɛle. Pa kuɔa-i í kumte tɔɔ na í teeli sí tɛkpataa. Pa tɔɔna-i yɛlaa heku na í na taale kpanasi pá kaa tɛɔɔale. I tɔɔ nyutu ɪsu naaŋ, na aŋkpɛɛ sɔ-i. Halɛna waatu wei í nyɛmá si, ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ tɛnna yɛlaa kawulasɪ tɛna, í nɔka wei í tu-i. ²² Ama í pɔyalv nyá, nyá nyɛmá ḿpɔ́yó teu. Paa na mpu n ta pasa nyá ti na í tu ɪsɔ kɛ teeli. ²³ N kraasa nyá tɔɔ ɪsɔtaa ɪsɔ tɔɔ kɛ. Mpi tɔ, n yɛlaa na pá lɛsi ɪsɔ tɛsɛɛle nyɛnasi. Halɛna nyana nyá akewenaa sɔsaa, na nyá alaa na nyá saalaa, í nyɔɔna sɔlɔm. ɪlena í tala mɛ tuŋ wei pa lupɛna liyitee nyɔɔɔlɔɔ na wɔla, na nyɔɔɔlɔɔ mayamaɔa, na pɛ kuɔsɛmɔɔ tɔ. Paa mɛ tuŋ wei pa saaka taasi, na pee, na u naaki, na u nuki, pɔyele í ta nyi pulv tɔ. N pɛma ɪsɔ wei í tɔka nyá weesuɔu kɛ í niŋ taa tɔɔ teeli. ²⁴ Pɛ tɔɔ kɛ í yɛlaa na ntantaku ŋmaa mpu ²⁵ Si: Mene mene tekɛl u paasɛn. ²⁶ Tɔm pee anɪ a huwɛɛ ntɔ. Mene huwɛɛ wɛɛ si, ɪsɔ kala nyá kawulaya kuɔyɛɛŋ, na í su ka tɛnaɔa. ²⁷ Tekɛl, huwɛɛ wɛɛ si, í mayasa-ŋ saŋɔa tɔɔ na í ná si, n fɛi yuŋ. ²⁸ Paasɛn huwɛɛ wɛɛ si, í tala nyá kawulaya na í cɛla Mete nyɛma na Pɛɛsi nyɛma.

²⁹ Tɛnaɔale wulav si, pá suu Taniyeli kɛ toŋ toko na pá tu-i wɔla lulɔɔ. ɪlena pá kraali si paa su-i kawulaya tɛɔɔale tooso nyɛntɛ taa.

³⁰ Ḿpɔ́yó pa ku Papiloni wulav Pelɛtasaa kɛ ahoo anɪ.

6

¹ ɪlena Mete wulav Taliyusi mv kawulaya kɛ í lulɔɔ pɛnaɔa nutoso na naale nyɛŋka taa.

Taniyeli kolontunaa nyɔki-i katɔka

² Ḿpɔ́yó Taliyusi faya í tɛtu kɛ hɔɔlɔŋ nuɔwa na hiu (120). ɪlena í kra pɛ nyɔɔ nyɛma. ³ Ntɛna í kra sɔsaa napɔlɔɔ naale na pɛ tɔlɔna Taniyeli si pá fɛɔyi sɔsaa mpe pa tɔɔ, na wulav pulv í taa wakɛli. ⁴ Ama Taniyeli ná tɛɛ mpe unɪ na nyɔɔ nyɛma kɛ lɛmayasɛle tɛɔɔaɔa. ɪlena wulav huɔ si í ká kra-i í kawulaya tɛna paasɛnv. ⁵ Ḿpɔ́yó pa na nyɔɔ nyɛma mpe pa pɛka ɪsɔna paa la na pá hiki Taniyeli tɔ. Paa kawulaya tɔm natɛli tɔ taa, ɪlena pá wu. Mpi tɔ, Taniyeli lakaya í tɛmlɛ kɛ teu kɛ í ta cɔlɛsi natɛli. ⁶ Mpuɔle yɛlaa mpe si, ye pɛ taya Taniyeli ɪsɔ sɛɛv kiŋ taa tɔ kaa hiki tɔwaanle.

⁷ ɪlena pá polo wulav kiŋ na pá sɛɛ-i si: Wulav, nyana tɛtu. ⁸ Nyá kawulaya tɛna taa akewenaa sɔsaa tɛna caa si, í kraalɛna toŋ si, ye wei í luŋa tɔɔ, yaa yulv nɔɔlv kɛ kuɔyɛɛŋ hiu na naanɔwa taa, ye pɛ taya wulav nyá, pá pɛti pɔntv kɛ tɔɔlasɪ ṕpɔ́yó taa. ⁹ Mpu tɔ, mv kuɔsɛsuto nti. Nmaa-ti na í tu niŋ. Nɔɔlv í taa kpɛɛsi-ti. Mpi tɔ, Mete nyɛma na Pɛɛsi nyɛma pa kiiu u layasɔi.

¹⁰ Ḿpɔ́yó wulav Taliyusi mv tɔm nti na í tu niŋ.

Taniyeli pɛtuɔv kɛ tɔɔlasɪ ṕpɔ́yó taa

11 Taniyeli kutuluyu ka ke ate na isataa nyehku ké na ku pətote tüləna Yosalem icate tō. Tənaɣa i kpaakaya na í lunjiyi akula na í san i Isə. I sələməya-i paa kuyaku ŋkuyu təm tooso ké. I nuwa wulav təm nti, ilena í polo Isə sələməyɣu isu í tu laki tō. 12 M̀p̀r̀ỳg̀ i kolontunaa mpe pa pola kpaakaa, na pá mayana i tənna sələməyɣu na í yaaku Isə. 13 Ilena pá polo wulav kin na pá tō si: Isu n ŋmaawa na n̄ su si, ye wei i sələma Isə nəɣəlv, yaa yulv nəɣəlv, ke kuyeyi hiu na naanɔwa taa, na p̄ tá ké nyá, paa peti p̄ntv ke tɔɣlası p̄úyú taa? Wulav si: Eenna. Mete nyəma na Peesi nyəma kiiu u layasəyi mɛɛ. 14 Ntəna pá heeli-i si: Mpa pa kəmna Yuta tō pa taa wei pa yaa si Taniyeli tō u nyənəyi nyana nyá kiiu ke pulv se. Halı təm toosoɣo ilé i sələməyi i Isə ké paa kuyaku ŋku.

15 Wulav nuwa si Taniyeli, ilena i lanje wakəli. M̀p̀r̀ỳg̀ i mayasaa si í waasi-i. Haləna ilim tɔyɔ. 16 M̀p̀r̀ỳg̀ yəlaa mpe pá məla i kin na pa p̄əsı-i na isələ kuseemle si: Ntəŋ n nyəmə teu si Mete nyəma na Peesi nyəma pa kiiu u layasəyi?

17 M̀p̀r̀ỳg̀ wulav yəlaa na pá kəna Taniyeli na pá peti-i tɔɣlası p̄úyú taa. Ilena í təmi-i si: Nyá Isə wei i təmlə n seəsəna isələ tō, i tike i p̄əsəɣəna na í ya-ŋ.

18 Ilena pa təkı p̄ələ ke tɔɣlası p̄úyú ŋku ku nəɣə. M̀p̀r̀ỳg̀ wulav na akewenaa səsaa pa yusa p̄ələ tō si nəɣəlv í taa tvlı. 19 M̀p̀r̀ỳg̀ wulav məla i təyaya na í sɔv mpv. I ta k̄rətəna i alaa taa nəɣəlv. Pəyele i keela tom.

Taniyeli luv na alaafəya ke tɔɣlası p̄úyú taa

20 Pə kəma isu p̄ə nyaaləyi, ilena wulav kulı ləŋ na í polo tɔɣlası p̄uyɔ nəɣə. 21 I k̄rətəna-kv, ilena í yaa Taniyeli na lanwakəllə na í p̄əsı si: O oo Taniyeli. Isə Weesuyu tv wei i təmlə n lakəna isələ kuseemle tō. I p̄əsaa na í waasi-ŋ tɔɣlası səkraŋ taa?

22 Ilena Taniyeli cə, na í see wulav si: Ta caa, nyana tetv. 23 Ma Isə tila isataa tillu na í təkı tɔɣlası nəəsı, si ta la-m pulv. Mpi tō, ma ta wakələna-i. Pécó ma ta p̄əntəna nyá tətō.

24 Tənaɣa wulav lanje hvləma katatəlaya, na í tō si, pá ləsı Taniyeli. M̀p̀r̀ỳg̀ pa ləsa-i. Paa hiŋaya, ka fei i tō. Mpi tō, Taniyeli tema Isə na i taa ké. 25 Ilena wulav yele na pá kpa yəlaa mpa pa kuu Taniyeli nəəhɛ tɛ tō. Ilena pá peti pá na pa alaa na pa piya ke tɔɣlası p̄uyɔ taa. Na tɔɣlası te-we na sí salı pa m̄wa, na pa ta tu tiita ate.

26 Pələ p̄ə waalı ké wulav Taliyusi ŋmaa takəlaya ke piitim na nsəma təna yəlaa, mpa pa we antulinya təna taa tō si: Ma seɛ-mɛ.

27 Ma sukı ma kawulaya təna taa ké k̄səsutv. Paa wei í nyana Taniyeli Isə na í se-i. Mpi tō, inəɣələ Isə Weesuyu tv na i we tam tō.

I kawulaya kaa te na i səsəntv ká weɛ m̀p̀r̀ỳg̀ tam tō.

28 Inı i hetəɣəna na í waasəyi.

I laki piti təma ke isataa na ate.

Inı i waasəna Taniyeli ke tɔɣlası nəɣə taa.

29 M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyeli nyɔyɔ kulı Taliyusi kawulaya waatv taa, na Peesi wulav Silusi waatv tətō.

7

Taniyeli toosee kancaalaya nyəna

1 M̀p̀r̀ỳg̀ Papiloni wulav Pələtasaaw kawulaya p̄ənaɣa, kancaalaya nyəŋka taa, Taniyeli həntaa na í toosi toosee. 2 Ilena í ŋmaa-yɛ.

Taniyeli toosaa ké si: Heelim luna antulinya təna taa, na p̄ə lanjəyi tenku səsə. 3 M̀p̀r̀ỳg̀ taale wontu səsəntv liyiti luna tenku taa. Tu fayana təmaya. 4 Kancaalaya nyəŋku nəɣəsəna tɔɣalaya. Ilena kv wəna həkələ keŋ. M̀p̀r̀ỳg̀ pa k̄p̄esa kv keŋ inı. Ilena pá kusı-kv, na pá səŋsa-kuyv kv nəəhɛ naale tō isu yulv. M̀p̀r̀ỳg̀ pa tu-kuyv yulv ləmayasɛɛ. 5 Naale nyəŋku ná nəɣəsəna taale wontuyv isayav nakvlı. Na kv səŋa kv nəəhɛ tooso tō ké k̄ŋkəŋ. Ilena kv tōka səntaası tooso na kv kela. Na pá yəɣətəyi-kv si, kú kulı na kú li nantv. 6 Pələ p̄ə waalı ké

ma ná lɛŋku, na kú nɔ̀ɔ̀sə̀na isɔ̀ kprou. Ku siyile waali ké ken liyiti isɔ̀ sumaya, na ku nyɔ̀ɔ̀ɔ̀ ke liyiti. Ilena pá tu-kuɔ̀ ton. ⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku. Ku we sɔ̀ɔ̀ntɔ̀ ke sɔ̀sɔ̀m, na ku toma feina taka. Ku wena nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ kela sɔ̀sɔ̀na ké. Ku tɔ̀ki na kú felɔ̀ɔ̀ nyɔ̀ɔ̀ɔ̀ ke mpi pə kaasaa tɔ̀. Ku ta nɔ̀ɔ̀sə̀na wontu nti tɔ̀ tɔ̀m tɔ̀ tɔ̀ma keesɔ̀ɔ̀ tɔ̀. Ku hɛ̀ɔ̀ we naanɔ̀wa. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na hɛ̀lɔ̀ɔ̀ sɔ̀kpeluɔ̀ luwa heku taa, na kú kpesi i taa tooso. Ku wena ise ké isɔ̀ yulɔ̀, na ku nɔ̀ɔ̀ yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m.

Isɔ̀ hɔ̀v tɔ̀m

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ ma na pa siwa kumlee. Ilena Tam tɔ̀ tɔ̀ nɔ̀ɔ̀lɔ̀ i caya. I wontu hulɔ̀maa ké tɔ̀lɔ̀lɔ̀. I nyɔ̀ɔ̀si we isɔ̀ kproukproumɔ̀m mayamaɔ̀. I kumte mukaya kɔ̀kɔ̀ ké, na tɔ̀ pɔ̀pɔ̀lee we isɔ̀ mamala. ¹⁰ Kɔ̀kɔ̀ lukaya tɔ̀ tɛɛ na ká kpen isɔ̀ pɔ̀ɔ̀ ke i isenta. Yɔ̀laa ke iyisi iyisi sɛ̀ɔ̀ɔ̀ i kin na pa taa lɛ̀laa laki-i tɔ̀mlɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ huɔ̀laa caya na pá heti takɔ̀lasɔ̀.

¹¹ Ma nyɛ̀naɔ̀ wontuɔ̀ ŋku ku hɛ̀lɔ̀ɔ̀ yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m ke mpɔ̀ tɔ̀, ilena má na pa ku-ku, na pá peti kɔ̀kɔ̀ taa si kú nyaya. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ pa lɛ̀ka wontu lenti toma. Ama pa sɔ̀sɔ̀-tɔ̀ɔ̀ weesɔ̀ɔ̀ ke pɔ̀cɔ̀ɔ̀ waatu nɔ̀ɔ̀lɔ̀ i tɔ̀.

¹³ Pə waali ké ma nawa nɔ̀ɔ̀lɔ̀ na isɛ̀ɔ̀mɔ̀ntɔ̀ kɔ̀ɔ̀ɔ̀na-i. I nɔ̀ɔ̀sə̀na yulɔ̀ pɔ̀yaya. M̀p̀r̀ỳg̀ ŋmɔ̀ntɔ̀ nti tɔ̀ pona-i na tɔ̀ kpɔ̀tɔ̀na-i Tam tɔ̀ tɔ̀ inɔ̀. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ pa ha-i ton na teeli na kawulaya. Si piitimnaa tɔ̀na, na nsɔ̀ma yɔ̀laa, í lapi-i tɔ̀mlɛ. I ton ká weɛ tam ké, na i kawulaya kaa tɛ.

Taniyɛli toosee kancaalaya nyɛ̀na hɔ̀weɛ kilisuyɔ̀

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyɛli tɔ̀ma si: Ma toosee kra-m sɔ̀ɔ̀ntɔ̀, na pə pɛ̀kɔ̀li-m ma taa. ¹⁶ Ilena ma kpɔ̀tɔ̀na mpa paa we tɔ̀na tɔ̀, pa taa nɔ̀ɔ̀lɔ̀. Ilena má pɔ̀ɔ̀si-i pə tɔ̀na pə tampana, na ílɛ i keesi-m pə hɔ̀weɛ. ¹⁷ Si taale wontu sɔ̀sɔ̀ntɔ̀ liyiti inɔ̀ɔ̀lɔ̀, antulinya kawulasɔ̀ nsi su kɔ̀ tɔ̀. ¹⁸ Pəle pa waali ké isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa ká tɔ̀ɔ̀ kawulaya ke tam tɔ̀. ¹⁹ Pə waali ké ma luɔ̀ lapa si, má nyi wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku tampana. Ku we sɔ̀ɔ̀ntɔ̀ ke sɔ̀sɔ̀m ké. Ku ta nɔ̀ɔ̀sə̀na lenti. Ku kela ke nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ ké. Ku sɔ̀kraŋ ke nyɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ kuseemɔ̀ɔ̀. Ku tɔ̀ki ké na ku felɔ̀ɔ̀ nyɔ̀ɔ̀ɔ̀ ke mpi pə kaasaa tɔ̀. ²⁰ Ma nyɛ̀na tɔ̀tɔ̀ɔ̀ ku hɛ̀ɔ̀ naanɔ̀wa. Na i taa lɛ̀ŋku ŋku ku nyɔ̀wa na ku kpesi tooso tɔ̀. Ku wena ise ké na nɔ̀ɔ̀. Ku yɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ kalampaani tɔ̀m na ku kɔ̀la lɛ̀lɔ̀. ²¹ Tɔ̀naya ku yɔ̀ɔ̀na Isɔ̀ yɔ̀laa, ku caakaya-weɛɛ kɔ̀lɔ̀ɔ̀. ²² M̀p̀r̀ỳg̀ Tam tɔ̀ tɔ̀ kɔ̀ma na í ha isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa ke tampana. Pa kawulaya tɔ̀ɔ̀ waatu talaa kɛɛ.

²³ Ilena í kilisi-m wontuɔ̀ liyiti nyɛ̀ŋku ŋku ku hɔ̀weɛ si, ŋkuɔ̀lɔ̀ atɛ kawulaya liyiti nyɛ̀ŋka ŋka ka ta nɔ̀ɔ̀sə̀na lɛ̀si tɔ̀. Kaa tɔ̀ɔ̀ atɛ yɔ̀laa tɔ̀na, na ká felɔ̀-we na ká yɔ̀ki-we. ²⁴ Hɛ̀ɔ̀ naanɔ̀wa kɛɛ, ka taa awulaa mpa paa tɔ̀ki na pá kaasɔ̀ɔ̀ tɔ̀ma tɔ̀. Naanɔ̀wa na kulɔ̀m nyɛ̀ɔ̀ wei i ta nɔ̀ɔ̀sə̀na kancaalaya nyɛ̀ma tɔ̀, i ká tɔ̀ɔ̀ i nyɛ̀ŋka ke pɛ̀le pa waali, na í tɔ̀ɔ̀ni pa taa tooso. ²⁵ I ka tɔ̀v isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ na í ŋmakɔ̀li i yɔ̀laa. I ká mayasi i taa si í layasi Isɔ̀ kiin na i acimanaa. I ká ŋmakɔ̀li Isɔ̀ yɔ̀laa ke pusi tooso na hɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀. ²⁶ Pəle pə waali paa huɔ̀na-i na pá lɛ̀ki i ton. Paa wakɔ̀li-i tam tɔ̀. ²⁷ Paa lɛ̀ki atɛ awulaa sɔ̀sɔ̀ntɔ̀ na pa ton. Paa cɛ̀la isɔ̀taa Isɔ̀ sɔ̀sɔ̀ yɔ̀laa. Yɔ̀laa mpe pa kawulaya ká weɛna tam tɔ̀, na ŋmakɔ̀llaa tɔ̀na ká nuna-we na pá laki-weɛ tɔ̀mlɛ.

²⁸ Tɔ̀m nti tɔ̀ tɔ̀naya ntɔ̀. M̀p̀r̀ỳg̀ pə pɛ̀kɔ̀la-m ma hɔ̀weɛ taa ké sɔ̀sɔ̀m. Ilena má mayasɔ̀ɔ̀-tɔ̀ɔ̀ ma taa.

8

Taniyɛli toosee naale nyɛ̀na

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Taniyɛli má, ma tasa toosuyɔ̀ ke wulau Pelɔ̀tasaa kawulaya pɔ̀naya tooso nyɛ̀ŋka taa. ² Ma toosaa ké si, ma we lam tetɔ̀ hɔ̀ɔ̀lɔ̀ɔ̀ taa. Kolɔ̀ɔ̀na icate sɔ̀sɔ̀le Susi taa kɛɛ ma sɛ̀ɔ̀na Wulayi pɔ̀ɔ̀ nɔ̀ɔ̀. ³ Ilena má ná iwaav sɛ̀ɔ̀na pɔ̀ɔ̀ ŋke ka nɔ̀ɔ̀, na ku wena hɛ̀ɔ̀ kutayalɔ̀. Ama i taa lɛ̀ŋku ta nyɔ̀ lɔ̀ɔ̀ pɔ̀yele ku kɔ̀la lɛ̀ŋku. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ku suv yɔ̀kɔ̀ɔ̀ ke ilim tɔ̀tɔ̀le na pə ntɔ̀ɔ̀ɔ̀

na pə mpətəŋ həyələŋ. Wontuyu nakuli ku ta pəsi na kú taŋ-ku. Pécs nəyəlv ta pəsi na í ya mpa ku yəkəyi mpv tə. Ku lakaya isəna ku luyu wəe təyə, na ku toŋ səsəyi.

⁵ Ma tənna mpi ma nawa mpv tə pə təm mayasuyv ke mpv. Ue ma tuta pəŋtuluyv luna ilim tətule tə ke. Ku tənaya heelim tə ké ləŋləŋ ké na kú cəki tetv. Ku wena həluyv toŋ nyəŋku nakuləyi ku ise heku taa. ⁶ Mpyóyó ku kpətəna həŋ naale iwaav ŋku ma na ku səŋa pəyə nəyə tə. Uena ku pukina ku tə na sewa na ku toŋ təna. ⁷ Ku tala-ku uena ku niki-ku yəkuyv haləna ku pəli ku həŋ naale. Iwaav ta pəsi-ku pécs nəyəlv ta waasi-ku. Uena pəŋtuluyv hu-ku atə na kú feli-ku nəəhe. ⁸ Mpyóyó ku lapa toŋ ke səsəm. Ku toma pu teu uena ku həluyv səsəw ŋku ku pəli kprakpa. Uena həŋ toŋ nyəŋ liyiti nyə ku lonte taa. Na í nyənəyəna antulinya həyələŋ təna taa.

⁹ Mpyóyó həluyv səkeluyv nakuli ku nyə həŋ iní i taa ləŋku tə. Uena kú pu səsəm na kú tala ilim təlule na pə ntəyəŋ tə na tetv kupantu tə. ¹⁰ Mpyóyó ku kra isətulŋasi kin na kú pəti ləŋsi ke atə na ku feli-səyi nəəhe. ¹¹ Uena kú kra isətulŋasi caa tə. Ku kuwa i tanəŋ na taanaya kətasi na kú yəki i Isə təsəe. ¹² Mpyóyó pa tv isətəa yəlaa na kətaya tam nyəŋka ke ku niŋ taa ké ku isayatu tə. Uena kú feli tampana Isə sēv ke nəəhe, na kú waa ku təma taa.

¹³ Mpyóyó ma nu isətəa tillu nəyəlv i yəyətəya. Uena ləlv pəsəsi- i si: Pəlee ké paa tasa kətaya ke lapv? Na pá tayani Isə təsəe na pá feli isətulŋasi ke nəəhe? ¹⁴ Mpyóyó i cə- i si: Tanəŋ na taanasi iyisi naale, na ŋmuvuyv nuŋwa (2300) waali. Pəle pə waali ké paa tayani Isə təsəe.

Taniyeeli toosee naale nyəna hōwēe kilisuyu

¹⁵ Waatu wei Taniyeeli má, ma toosa mpv, na má pəkəyi ma toosee aní a hōwēe ilē, ma tuta nəyəlvule ma isəntaa na í nəyəsəna yulv. ¹⁶ Na má nu nəyəlv kpēsə- i na pəyə wulayi waali si: Kapəyē, sēyēsi- i toosee aní a hōwēe. ¹⁷ Mpyóyó isətəa tillu iní i kpətəna- m na səyəntv kra- m. Uena má hoti ma nəyə tə. Ntəna í tə- m si: Yulv pəyaya, nu teu yooo. Toosee anē a ké antulinya tēm tēm ké. ¹⁸ I yəyətəyana- m mpv, uena ma ise pili na má ká nyuyv. Uena í kusí- m na í səŋsi- m. ¹⁹ Mpyóyó i təma- m si: Maa heeli- ŋ mpi pu kəw Isə páána waatu tə. Mpi tə, pa tēma a waatu suw ké. ²⁰ Iwaav ŋku n nawa na ku wena həŋ naale tə, ku ké Mete nyəma na Pēsē nyəma pa awulaa ké. ²¹ Pəŋtuluyv ná ké Kələeki kawulaya. Ku ise heku taa həluyv səsəŋku ŋkuyvle kancaalaya wulav. ²² Ku həluyv səsəŋku ŋku ku pəlaa, na həŋ liyiti wei i nyə ku lonte taa təyəle, kawulasí nsi su tē na si kulí piitim mpi pə taa tə. Ama si kaa hiki toma ke mpv. ²³ Ye pə tala pa kawulasí tēm waatu na pa isayatu puwa teu wulav acilayatu tv na kalampaani tv nəyəlv i ká kulí. ²⁴ I toma ká səsē, ilē pə kaa luna i mayamaya i kin. I ká wakəli səsəm ké pə kaa wēe nyənuyv, na í waaki i kulapəm təna taa. Haləna í kpenna toŋtənaa na Isə yəlaa na í kú. ²⁵ I acilayatu katatəlaya ke i ka təsəna yəlaa. I kalampaani ké i ká kúna yəlaa pəyale mpa pa hūv si pa cayana pa ti tə. Haləna í kulí Awulaa Wulav tə. Waatu inəyi pu wakəli- i, pə kaa luna yulv kin. ²⁶ Tanəŋ na taanasi nsi si tēm wē tampana ké. Ue su- təyi nyá taa. Mpi tə, tə waatu tatata. ²⁷ Mpyóyó pə yəla- m na pə pəsi- m kutəntv ke wēe pəyale. Pə cəpa ma tə, uena má məli wulav təmlē taa. Toosee aní a wakəla ma ləŋle ke mpyóyó ma ta cəkəna- yē.

9

Taniyeeli sələmvuyv

¹ Mete tv Aselusi pəyalv Taliyusi, wei i təyə Papiloni tetv tə, i kawulaya ² pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké Taniyeeli má, ma kala Isə Təm takəlasí taa. Ma cəkənaa si puśi nutoso na naanəwa ké Yosalem icatē ká wēe ncaale. Mpyóyó Tacaa ka heela Isə kuyəyətutu teləsvl Selemii. ³ Mpyóyó ma ləŋle wakəlaa, na má suu ləyaya wontu fələtənaa taka. Na má pəli ma nyuyv taa ké təluma na má həkə nəyə. Uena má keesi ise na Tacaa Isə tə, na má sələməyi- i na má wiikina- i. ⁴ Mpyóyó ma hula ma Isə Tacaa ke ma yəlaa isayatu. Na má sələmi- i si, Tacaa Isə Səsə wei nyá tə seeki na í təkəyi nyá nəyə suw tə. N huləyi suulu ke

mpa pa sɔɔlɛyɪ-ŋ na pɔ tɔkɛyɪ nyɔ kiin tɔyɔ. ⁵ Tɔ wakɛlaa kɛ na tɔ pɛsi asayaa. Tɔ kula nyɔ tɔɔ na tɔ kisi nyɔ kiin. ⁶ Tɔ ta nuna nyɔ kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa mpa pa kraalɛna nyɔ hɛtɛ kɛ tɔ awulaa, na tɔ sɔsaa, na tɔ caanaa, na tɔ piitim tɛna yɛlaa tɔ. ⁷ Tacaa, nyayalɛ tampana tu, tayalɛ tasɛkɛlɛ nyɔma. Pɔ kraayɔ Yuta yɛlaa, na Yosalem nyɔma, na lɛyɛli nyɔma, na pɛɔɔlɔ nyɔma, na pooluŋ nyɔma mpa pa wɛ acalɛ wɛna a taa n ka tɔyɔna-wɛyɛ isayatu nti pa lapa-ŋ tɔ tɔ tɔ tɔ. ⁸ Tacaa, tana ta awulaa na tɔ sɔsaa, na tɔ caanaa ntɛ tasɛkɛlɛ nyɔma. ⁹ Tacaa lɛɔ, n wɛna yulu pɛtɔɔtɛlɛ. N ka wii-tuyɔ timpi tɔ kula nyɔ tɔ tɔ. ¹⁰ Tɔ ta nu nyɔ kiin wei nyɔ tɛmlɛ nyɔma, nyɔ kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa telɛsa-tu tɔ. ¹¹ lɛyɛli nyɔma tɛna yɔka nyɔ kiin, pa kisa nyɔ nɔyɔ nuw. lɛna mpusinaa na wahalanaa mpa pa tɔm nyɔ tɛmlɛ tu Moisi ŋmaawa i kiin takɛlaya taa tɔ, pɔ watɪ-tuyɔ timpi tɔ pɛntɛna-ŋ tɔ. ¹² N kɔna Yosalem tɔ kɛ wakɛlyɔ sɔsɔŋku ŋku ku taka pa ta nata antulinya tɛna taa tɔ. lɛsu n ka kraalɔyɔ tɔ na tɔ awulaa na tɔ sɔsaa tɔ. ¹³ Wahala inɪ i mayana-tuyɔ isu Moisi ŋmaawa i kiin takɛlaya taa tɔ. Paa na mpɔ tɔ, tɔ ta nuta ta isayatu sɔŋ kɛ halɛna saŋa sɪ tɔ paasɛna nyɔ tampana. ¹⁴ Pɔ tɔ kɛ n yɛlaa na wahala inɪ i kɔɔ-tu. Mpi tɔ, n tɔŋyɪ tampana kɛ nyɔ kulapɛm tɛna taa kɛ. Ama tɔ ta nuna nyɔ nɔyɔ.

¹⁵ Tacaa lɛɔ, nyɔ lɛsɛna-tuyɔ Icipiti tɛtu taa. lɛna nyɔ toma sɔsɔna na nyɔ hɛtɛ yaaku halɛna saŋa. Ama tɔ tɔ nuna-ŋ lɛna tɔ tɔm sɪ. ¹⁶ Tana tɔ caanaa tɔ isayatu tɔ kɛ Yosalem na nyɔ yɛlaa wɛ fɛɛlɛ taa kɛ mpa pa cɔɔna-tu tɔ pa hɛku taa. lɛ hɛɛsɪ nyɔ pɔɔnɔ kɛ nyɔ pulaya nanŋ nyɛŋka icatɛ Yosalem tɔ kɛ nyɔ suulu sɔsɔ tɔ. ¹⁷ Hai, ta lɛɔ, nu ma sɛlɛmuyɔ na ma wiinau. Nyɛnna suulu kɛ nyɔ tɛɛɛlɛ nte tɔ yɔkaa tɔyɔ nyɔ sɔɔlyɔ tɔ. ¹⁸ Ma lɛɔ kɛ ŋkraŋuyɔ na n na isɛna tɔ na nyɔ icatɛ tɔ wakɛlaa tɔ. Pɔ tɔyɔ ta teu tɔ kɛ tɔ wiikina-ŋ. Ama nyɔ sɔɔlyɔ sɔsɔŋku tɔ kɛ. ¹⁹ Hai, Tacaa, kɛ ŋkraŋuyɔ na n nu tɔ sɛlɛmuyɔ na n wii-tu. Ma lɛɔ paasɛna nyɔ icatɛ na nyɔ yɛlaa kɛ lɔŋ kɛ nyɔ suulu tɔ.

Isɔtaa tillu kilisyu kɛ pusɪ nutoso na naanwa tɔm

²⁰ Ma tɔŋna sɛlɛmuyɔ na mɔ tisiyɪ mɔ na lɛyɛli yɛlaa tɔ isayatu. Na mɔ wiikina-i lɛɔ tɛɛɛlɛ tɔm kɛ mpɔ ²¹ tɔyɔ isɔtaa tillu Kraɔyɛɛ wei maa nawa toosee taa tɔ i kula huɔtu kɛ lɔŋ na i kraɔna-m taanaya kɔtaya lapu waatu. ²² lɛna i sɛyɛsɪ-m lɛɔ kuyɔyɔtutu telɛsulɔ tɔm nti maa kalaa tɔ. lɛna i tɔ-m sɪ: Ma kɔmɔyɔ sɪ ma kilisiyɪ-ŋ tɔ huwɛɛ. ²³ N caala sɛlɛmuyɔ tɔ, Tacaa heela-m tɔm sɪ mɔ heeli-ŋ. Mpi tɔ, i sɔɔla-ŋ kɛ. Kɛ ŋkraŋuyɔ kɛ teu na n nu toosee anɪ a huwɛɛ. ²⁴ Nyɔ icatɛ na nyɔ yɛlaa pa tɔ kɛ pa su pusɪ nutoso na naanwa kɛ tɔm naatosompɔyɔlaya. Pa lapa mɔpɔyɔ sɪ pɔ hɛɛsɪ kiiu yɔkuyɔ na isayatu lapu. Pa wii-wɛ na pɔ tɔŋ siyisuyɔ tam nyɛŋku, na toosee. lɛna lɛɔ kuyɔyɔtutu telɛsulɔ tɔm yoosi, na pɔ tayanu isɔ tɛɛɛlɛ. ²⁵ Pɔ wɛɛ sɪ n nyɪ na n cɛkɛna sɪ, pɔ kraayɔ waatu wei pa kraalaa sɪ, paa tayanu Yosalem kɛ ŋmau tɔ, na pɔ polo nyɔyɔ tu wei pa pɛla nim na pɔ kra tɔ i kɔntɛ tɔ. Pɔ wɛ pusɪ naatosompɔyɔlaya kɛ tɔm naatosompɔyɔlaya kɛ. Pɛlɛ pɔ paasi, pusɪ naatosompɔyɔlaya tɔm nutoso na naale taa kɛ paa tayanu icatɛ ŋmau na tɔ kolunja. Ama pɔ waatunaa ka wɛɛ katɛ kɛ. ²⁶ Waatunaa mpɛ pa waali kɛ paa ku apalu nɔyɔlyɔ mɔsɔŋ. Apalu inɪ paa pɛla-i nim kɛ na pɔ kra-i nyɔyɔ tu. Wulau nɔyɔlɔ na i yooola paa watɛna icatɛ, isu lum na pɔ wakɛli-tɛ na isɔ tɛɛɛlɛ. Mɔpɔyɔ i na i yooola pa wakɛlɔyɪ isu pɔ suwa tɔ. ²⁷ I kɔ caali yɛlaa payalɛ kɛ pusɪ naatosompɔyɔlaya taa. I kɔ la na pɔ yɛlɛ kɔtasɪ lapu kɛ isɔ tɛɛɛlɛ taa kɛ pusɪ nsɪ sɪ hɛku taa. I kɔ la acaalɛtu tɛma kɛ lɔŋlɔŋ. Halɛna pɔ tala inɪ i wakɛlyɔ isu lɛɔ ka suw tɔ.

10

Taniyɛli toosee tooso nyɛna

¹ Pɛɛsɪ nyɔma wulau Silusi kawulaya pɛnaya tooso nyɛŋka taa. Taniyɛli wei pa cuyusaa sɪ Pɛlɛtasaa tɔ, i toosa toosee naali. A kɛ tampana kɛ. Ama wahalanaa sɔsaa tɔm kɛ a kɛɛsɔyɪ. Mɔpɔyɔ i mayasa a tɔm kɛ i taa na i cɛkɛna-yɛ na i kɛɛsɪ.

² Mɔpɔyɔ lanwakɛllɛ sɔsɔɛlɛ kra Taniyɛli mɔ. lɛna mɔ wii ma yɛlaa tɔ kɛ cimaasɛnaa tooso. ³ Maa tɔki tɔyɔnaya kupanŋka nakɛli yaa nantu. Pɛcɔ sulum u suuki ma nɔyɔ taa. Pɛyɛlɛ

maa saɣaləxi nim, haləna cimaasənaa tooso inɪ ɪ tɛ. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ ma səŋa p̄əɣə səsaya Tikili nəɣə ke isətu kancaalaya nyəŋ, kuyeeŋ hiu na liyiti wule. ⁵ Ma kusa ma ise ilena má ná yulb nəɣəlv na í suu kpronkprontu toŋ nyəntu natəli tə wontu na í ləla wula kupaŋ tampala. ⁶ Na ɪ tənuyu muɣi kəkə isu pələ nte tə p̄eekuyu we kate tə. I isentaa nyəɣəsəxi ké isu tɛv, na ɪ isəpee we isu kəkə mukuyu tə. I ŋkpalasi nəɣəsəna isu pa sotuyu nyəɣəlvuyu kuvsee muɣu tə. Na ɪ nəɣə yuŋ we isu kuyaku kəkəte. ⁷ Ma tike ma nana mpv. Ma na mpa tə, p̄ele pa ta na pulb. Ama səɣəntu kpana-weyɛ səsəm, na pá se na pá ŋmeli. ⁸ Pə yela-m na má təŋna yaasi səsə inəxi nyənvuy. Ulena p̄ə yəki ma muwa taa, na ma isentaa hulumu təfatata. ⁹ M̄p̄r̄ȳḡ yulb inɪ ɪ kula ɪ nəɣə təw si ɪ yəɣətəxi. Ulena ma ise pili na má hoti ma nəɣə təw. ¹⁰ M̄p̄r̄ȳḡ niŋ nuli ɪ kusa-m, na má luŋ ma tɔna na ma niŋ təw na má seliyi. ¹¹ Ulena yulb inɪ í heeli-m si: Taniyeli, Isə luyu we-ŋ ké. Kuli na í ke ŋkpaŋ na má heeli-ŋ. Isə tila-m nyá cəlvəɣə. Ulena má kuli na má təŋna seluyu. ¹² M̄p̄r̄ȳḡ ɪ heela-m si: Taniyeli, taa nyá. Pə kraɣav hatoo kuyəŋku n pasa nyá ti tə, nyá luyu lapa si í cəkəna kəŋmelətu təɣə Isə mu nyá sələmvuy. Ulena í kusi-m si má kəw má heeli-ŋ. ¹³ Ama P̄eesi kawulaya isətaa tillu kaɣata-m kuyeeŋ hiu na kulvmuy. Haləna isətaa tillaa nyuyv nyəma taa lelɔ, Mikayeli kəw ma kin ke P̄eesi timpri maa saalaa tə, na í waasi-m. ¹⁴ Nəwəwə ma kəmaɣa si ma heeliyi-ŋ mpi pu maɣana nyá yəlaa ke cele tə. Mpi tə, ntəxi n nawa mpv.

¹⁵ Waatu wei isətaa tillu inɪ ɪ heelaya-m təm tənɛ tə. Ma sumaya tətixitiyi, na nyuyv kamna atɛ. ¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡ yulb wei maa nawa tə, ɪ tokina ma ntompee. Ulena má p̄əsi na má kuli nəɣə na má heeli-ɪ si: Taca, nyá təm kra-m səɣəntu ke səsəm na ma muwa taa yəki. ¹⁷ Ma ta tala má yəɣətəna-ŋ. Mpi tə, ma fɛi toma, p̄écó ma feesiŋ lipa. ¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ ɪ tasa-m tokinau na í ha-m toma. ¹⁹ Ulena í heeli-m si: Alaafəya təm ké. Isə luyu we-ŋ ké. Taa nyana pulb. Təki nyá ti. I təŋna-m m̄p̄r̄ȳḡ yəɣətənav, ilena má yoo toŋ na má tə si: Taca, yəɣəti. Mpi tə, n ha-m toma. ²⁰⁻²¹ Ulena í heeli-m si: Ma kəma nyá kin ké si ma keesəxi-ŋ nti pa ŋmaa tampana takəlaya taa tə. P̄écó pə weɛ si má polo má yoonə P̄eesi kawulaya isətaa tillu. Ye ma kəla ílé Kələeki nyəŋ ká kəw. Ye pə taya isətaa tillu Mikayeli wei ɪ tanəxi nyá yəlaa tə ɪ paasi, nəɣəlv ɪ səŋna-m.

11

¹ Ma maɣamaɣa maa səna ilɛɣɛ, Mete tv Taliyusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké. ² M̄p̄r̄ȳḡ isətaa tillu təma si: Maa heeli-ŋ tampana təm.

Ilim mp̄ətəŋ na pə ntəɣəŋ awulaa yoo

P̄eesi awulaa səsaa tooso ká təkɪ kawulaya ké na pá kaasəxi təma. Kantəkaya nyəma ká kəli kancaalaya nyəma ke wənav. Ulena liyiti nyəŋ kuu pə təna na í kuli Kələeki kawulaya təw. ³ Ama yoolu nəɣəlv ɪ ká təɣəna Kələeki kawulaya səsaya, na í lakɪ isəna ɪ səlɔlaa tə. ⁴ I kawulaya puki teu, ilena ká faya təm liyiti. Ulena yəlaa lelɔ tala-ke. Ule pa kaa weɛna toma isu kancaalaya nyəŋ.

⁵ Ilim mp̄ətəŋ wulav ká la toma ke səsəm yaa. Ama ɪ kupaɣalaa taa nəɣəlv ká kəli-ɪ na í lɛeki kawulaya. ⁶ Pusi ká cəw p̄əcə, ilena Icipiti wulav na Sili niyəŋ pá p̄eeli nəɣə. Icipiti nyəŋ ká ha Sili niyəŋ ke ɪ p̄eelə. Ama pə kaa taŋi. Alv inɪ na ɪ paalv, na ɪ pəyaya, na ɪ caa paa si. ⁷ Ulena alv inɪ ɪ calaya tv nəɣəlv, í kraɣa ɪ caa lonte. Ulena í polo pa koloosi acalɛɛ taa, na í yoonə-we na í kəli-we. ⁸ Halɪ ɪ ká kuu pa tuŋ na pa wontu nti pa lupa wula na liyitee nyəɣətv tə, na í pona Icipiti. Ulena yoo heɛ pusi paɣalɛ. ⁹ Ulena Sili wulav yoonə Icipiti nyəŋ, na í kpisi-ɪ na í məli ɪ tɛtv taa.

¹⁰ Ama ɪ pəyalaa ká koti yoolaa ke tintika tintika ke səsəm. Pa taa lelɔ na ɪ yoolaa paa watɪ kolontunaa isu lum. Ulena í məli, na pá tayanɪ pa təw ké kulvuy. Haləna pá tana-weyɛ wulav kolunɔ ɪ catɛ. ¹¹ Pááná ká kra Icipiti wulav. Ulena í kraɣa ɪ yoolaa na í kra Sili nyəma təw. Paa kəli-we, na pá kra pa yoolaa tuutuuma. ¹² Paa na Icipiti wulav ka kəwa pa taa ké yoolaa iyisi iyisi, na í hə ɪ ti tə, ɪ kaa la aka. ¹³ Pusi cəw p̄əcə ilena Sili wulav kraɣa yoolaa kufama. P̄ele pa kəla kupəma ke paɣalɛ, na pa yoo wontu təna. Na pá polo Icipiti nyəma

waali. ¹⁴ Waatu inu i taa ké payale ká kuli Icipiti nyéma tɔɔ. Halu nyá yɔlaa taa musuntuna ká kuli i tɔɔ si, pa yoosiyi isəna n nawa toosee taa tɔ. Ama paa kpisi. ¹⁵ Uena Silii wulav tuusi na í tá kolunɔ icate, na pá lo hapəle na pá lɛeki-te. Icipiti yoolaa ká kpisi, paa pa taa akanaa mayamaya, pɛle pa taa feina ton. ¹⁶ Silii nyéma ká la isəna pa nəkaa tɔɔ. Nɔɔɔ kaa tan-we, halu paa kpenna lseyeli nyéma. Paa ηmakəli-we na pá wakəɔɔi-we. ¹⁷ Paa mayasi pa taa si pá na Icipiti wulav pá pɛeli nɔɔɔ na pá hikina-i na təna. Halu paa ha-i pa pɛelɔ. Ama pə kaa la. ¹⁸ Pəle pə paasi í ká keesəna Kəɛeki tetuna mpa pa we tenku nɔɔɔ tɔ pa tɔɔ. Ama wulav nɔɔɔɔ i ká sənisi-i. Ue i ká ləsi i nyəm na í tu i niŋ taa. ¹⁹ Uena í mələna i koloosi acalɛ tɔɔ na í kəli-i na í si na pə saali. ²⁰ Wulav wei i ká lɛeti i lonte taa tɔ ilé i ká su lampuu mɔlv ke lseyeli taa. Ama pu la wɛɛ naale uena pə kv-i. Ama pə kaa wɛɛ youu taa yaa pa muɔɔla-i.

²¹ Yulv wei paa tɔɔɔna na i ta nɔɔɔsəna kawulaya tɔɔɔlv tɔ. Inu i ká cayana i lonte. Hɛɛsuyv waatu ke i ká kɔɔ na í lɛeki kawulaya na acilayatu. ²² I ká kv yoolaa tənaya na pə kpɛɛna lɔ yɔlaa nyuyv tu. Nɔɔɔ kaa kpa i tɔɔ. ²³ Yɔlaa ká polo i kin si í na-we pá pɛeli nɔɔɔ. Ama inu i ká muɔɔli-we. Paa na i yɔlaa fei payale tɔ, i ton ká sɔsəyi tam ké. ²⁴ Hɛɛsuyv waatu ke i ká cɔɔ tetv taa. I ká la mpi i caanaa taa la tɔ, isu wontu kuuu na tə taluyv. Halu i ká mayasi isu i tii koloosi acalɛ tɔɔ. Ama pə kaa taanji ké.

²⁵ I ton na i apalv tɔɔ i na i yoolaa tuutuuma paa polo Icipiti wulav waali. Ama ilé i yoolaa kəla inu i nyéma ke ton na payale. Paa yoonai na pá kpisi-i. Mpi tɔ, acilayatu ke paa lana-we. ²⁶ I na mpa pa kaa nyənaya tɔ, mpe paa luna i waali. Uena i yoolaa ya na pa taa payale si. ²⁷ Pəle pə waali ké awulaa naale mpe paa ciiki acesaacesaa ciikuyv. Ama pə kaa la. Mpi tɔ, pə ta tata tənaya waatu na pəcɔ. ²⁸ Silii wulav ka mələɔ i tetv taa na ton sɔsəɔ. Uena í tu i taa si i ká wakəli yɔlaa mpa na lɔ pa pɛela nɔɔɔ tɔ pa isə sɛɛv.

²⁹ Pə waali ké i ká watu Icipiti tɔtɔ. Ama pə kaa lana-i isu pu lapv tɔ. ³⁰ Lom nyéma ká konna pa kpuləɔ na pá yoonai. I ká lɔ i apalv na í se na í məli. Uena í mu pááná na í kpɛntəna mpa pa lɔ lɔ tɔ. Uena í wakəli yɔlaa mpa na lɔ pa pɛela nɔɔɔ tɔ pa isə sɛɛv. ³¹ I ká tili i yoolaa na pá polo pá pilisi lɔ tɛsɛɛle. Paa sənisi tanaɔ na taanaya kətasi na pá siki pa acaalətv tɔɔ. ³² I ká tolisi isə sɛɛv taa acamaa na i acilayatu. Ue i kaa pəsi isəle sɛsəlaa. ³³ Ama mpa pa kəla layatu ke pa taa tɔ, paa sɛyɛsi lɛlaa payale. Pu la wɛɛ naale, uena pá kó pa taa lɛlaa, na pá wɔ lɛlaa ke kəkə. Paa tv lɛlaa ke saləka, na pá lɛeki lɛlaa wontu. ³⁴ Pəcɔ tike ke paa səna-weyɛ pa wahalanaa taa. Mpi tɔ, mənafikitu ke payale sɔsəyana pa tɔɔ. ³⁵ Layatuna mpe pa taa lɛlaa ká si. Pa səm mpi pu tayanna yɔlaa na pá wɛɛ teu tənəɔ. Haləna tənaya waatu. Mpi tɔ, waatu wei pa suwa tɔ i ká kɔɔ.

³⁶ Ama Silii wulav ka la isəna pə maya-i tɔɔ. I ká mayasi i taa si i kəla tun təna. Haləna í kpa lɔ mayamaya tɔɔ. Mprúyú i ka la, haləna waatu wei lɔ ká hɔ i ηkraɔyuv tɔ. Isəna lɔ suku tɔ mpv pə lakəna. ³⁷ I ká nyəni yem ké i caanaa tun na alaa tɔyuv Talamusi. I ká hɔ i tɔyi na í footi tun təna. ³⁸ Paa na mpv i ká laa koloosi acalɛ tɔyuv ηku i caanaa taa nyi tɔ. Haləna í ha-kuyv wula na nyəɔɔlvv kɔsɛmuyv na liyitee pɛɛ na wontu kɔpantu. ³⁹ Tɔyuv ηku kv ton ke i ká yoonaa koloosi acalɛ na í kusɔ kv tənɔlaa nyəɔ. I ká kpa pa taa payale ke nyuyv nyéma, na í ha-weyɛ tetuna.

⁴⁰ Icipiti wulav ká kuli Silii nyəɔ tɔɔ ké tənaya waatu. Ama Silii nyəɔ ká sənisi na i youu keekɛnaa, na kpayanəɔ na pə kpuləɔ ke payale. I ká watu tetuna isu pəɔ lvm. ⁴¹ I ká tii lseyeli tetv tɔɔ na í kv yɔlaa iyisi naanwa. Ama Itəm na Mowapv pə yɔlaa na Amoni yoolaa sɔsaa ká fiti. ⁴² I ká tv niŋ ke acalɛ payale tɔɔ. Icipiti tetv kaa fiti paa pəcɔ. ⁴³ I ká kuu Icipiti wula na liyitee nyəɔlvv na kacəka wontu. I ká ηmakəli Lipii na Itiyopii nyéma. ⁴⁴ I ká nu si ilim təlule na pə ntəɔɔɔ nyéma kəma-i yoonav. Uena í məli pa waali na pááná na í kv payale. ⁴⁵ I ká siki i kawulaya cokəle ke tenku na puyv Siyəɔ pa hekv taa. Timpi tetv kəla teu tɔ. Pəle pə waali ké pu tala i tənaya. Pəyɛle nɔɔɔ kaa waasi-i.

12

Tənaya waatv

¹ Μρύγύ ισάταα tillu heela-m tətə si: Waatv inəyəle ισάταα tillu səsə Mikayeli wei ι tanəyi ma yəlaa tə ι ká kuli. Wahala wei too yəlaa kulaa pa ta nata tə, ι ká kəə waatv inι. Uena pə ya ma yəlaa mpa pa həla we weesuyu takəlaya taa tə pa nyəəη. ² Mpa pa tooki tə, pa taa payale ká fe. Ləlaa ká hiki weesuyu ηku ku təη tə. Uena ləlaa ke fəele səsəəle tam nyəntə. ³ Layatənaa mpa paa səyəsə yəlaa samaa ke tampana təηyυv təm tə paa te kəkə isu isətəlvəηasi ke tam təə.

⁴ Təv, Taniyeli, su təm tənəyε nyá taa. Nmaa-təyi takəlaya taa na η taali ka təə. Yusi-ke haləna tənaya waatv. Payale ka kala-ke na pá səsə nyəm.

Tənaya waatv ke kvηmesəm ké

⁵ Μρύγύ Taniyeli má, ma nawa ma toosee anι a taa ké apalaa ləlaa ke naale. Ləlv səηa pəyə kvtenη na cəne na ləlv na cəne. ⁶ Μρύγύ pa taa ləlv pəəsə ισάταα tillu wei ι suu kponkpontu tonη nyəntv wontu na ί səηa pəyə nəyə tə si: Pəlee ké piti təma anε a ka tε? ⁷ Μρύγύ ισάταα tillu kraasa ι niη na iso na ί tə si: Ma tuuna Tam təə Iso həte taa. A ká taanη pusι tooso na həyəlvυv. Waatv wei paa həesι Iso yəlaa ke ηmakəlvυv təyə mpυ inι pu tε.

⁸ Ma nu təm tənε, ilε ma ta cekəna-tι. Pə təə ké ma pəəsə ma səsə si isənaya pu tεna? ⁹ Μρύγύ ι cə-m si: Taniyeli, taa nəyəsι. Mpi tə, pə wεε si pá ηmesι təm ntəyi, na pá yusi haləna tənaya waatv. ¹⁰ Mayasəη ká tayanι yəlaa payale na pá te. Ama asayaa na kaa cekəna. Uena pá ká nyυyυ ke tə taa. Uena layatənaa nάá cekəna. ¹¹ Pə kraγav waatv wei pa səηsa tananη na taanaya kətasi na pá siki tυyυ tə. Pə kvyeηη wε iyaya na ηmυnυyυ na nuηaasa na naanυwa (1290). ¹² Lelenη nulv nté wei ι ka kaasi ι ti na ί tanη na ί tala kvyeηη iyaya na ηmυnυyυ nuηυwa na hiu na naanυwa na kakpasι (1335) tə. ¹³ Ye nyá ilε, kaasi nyá ti na η svυ púyú na η həesι. Pəle pə waali n ká fe na Iso ká ha-η nyá kasəyaya.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU

OSEE TƏM TAKƏLAYA

Kutulu

Iseyeli tetu ilim ntəyəñ təə, timpi pa yaa si Samalii təyə Osee teləsaya Iso kuyəyotutu ke yəlaa. Waatu inu i taa tə, tetu ta caya teitei. Yəlaa muyluyi təma, na ləlaa nāa kvləyi tetu təkəlaa təə. Iso seev mayamaya nā hēwa na Iseyeli nyəma məli laatu taa. Kəpəntəñ wei i wahala Osee təkaya i waatu taa təyəle.

Isəna pa faya Osee takəlaya tə:

Osee akpəyalə na i təyaya pə təm, titite 1-3

Tacaa kaləyəna Iseyeli nyəma, titite 4-13

Iso səəlyu na i nəəsi suu, titite 14

¹ Takəlaya kanə ka taa kə pa kēsa təm. Tacaa ka heelina-təyi Peeli pəyalu Osee. Sowasi pəyalu Solopəwam wei i ka ke Iseyeli wulav tə i pəəle taa kə Tacaa kēsa Osee ke təm nti. Waatu kuləm inu i taa tətəyə, Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi, pələ pa təkaya kawulaya ke Yuta taa, na pā kaasəyi təma.

Isə kuyəyotutu teləslu Osee alv na i piya pa təm

² Təm kancaalaya nyəntu nti Tacaa heela Osee təyəle si:

Polo na n kpağa apalaa təna alv nəyəlv.

I piya i təñ si too ikpate.

Mpi tə, Iseyeli nyəma təna kisa Tacaa maya,

na pā ha pa təyi tuñ laav taa.

³ Məpəy Osee polaa na i kpağa Tipilayim pəelə Koməe. İlena alv inu i luli-i apalupəyaya.

⁴ Məpəy Tacaa təma Osee si:

Ha-ke si, Sisilee.

Mpi tə, pə kaasa pəə maa ləeti Yehu ləlyu nyəma

ke yuləvle nte pa lapa Sisilee tə tə təə.

İlena mā si Iseyeli kawulaya tənaya.

⁵ Maa wakəli pa yoolaa ton ke

Sisilee tətəkəle taa kə kuyaku ŋku.

⁶ Koməe tasa həyə həyav, İlena i luli apalupəyaya, na Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pətətəle fei.

Pə hūwəe nte si Tacaa mā ma kaa nyəni

pa pətətəle na mā huli-wəye suulu.

⁷ Ama ma kaa la məpəy Yuta nyəma. Halı pa Iso Tacaa mā, maa waasi-wəye. Ma paa feina yoo yaa təəv, yaa layate, yaa yoo kpağanəñ, yaa i cəyalaa.

⁸ Koməe tisa Pətətəle fei, İlena i kpağa həyə na i luli apalupəyaya. ⁹ İlena Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pa ta ke ma nyəma.

Mpi tə, Iseyeli nyəma ta ke ma yəlaa,

na mā tā kə pa Iso.

2

Sisilee cele kuyaku səəəñku

¹ Ama kuyaku nakvli Iseyeli

nyəma kə la pəyav ke səəəm.

Paa wəe isu ləm nəyə kanyəña.

Hali pa kaa pəsi pa kalvɔ.
 Waatu inɪ lɔ weesuyɔ tɔ
 má ma kaa tasa yɔɔtɔyɔ sɪ,
 pa ta ke ma yɔlaa.

Maa yaa-weye ma pəyalaa ké.

² Uena Yuta na lseyeli pá krenti na pá kpa wulav kɔlvɔm,
 na pá pəsi tetɔ nyɔma.

Sisilee cele kɔyakɔ sɔsɔŋku nté.

³ Taca sɪ í ha mə tetɔnaa apalɔnyɔma sɪ:

Pa ke ma nyɔma, na alɔnyɔma sɪ: Pətɔtɔle wee.

lseyeli we ke isu alɔ tetelatɔ

⁴ Mpyú Taca yɔɔta sɪ:

ɪ kaləna mə too lseyeli,

í taa yelee-i.

Mpi tɔ, ɪ ta ke ma alɔ tɔtɔ,

pɔcɔ ma ta ke ɪ paalɔ.

ɪ hɪsɪ tetelatɔtɔ cacaa sɪ ke ɪ isentaa,

na í ləsi wasaŋkalɔtɔ ke ɪ taa.

⁵ Ye pə taya mpu,

maa yelee-i kpete tɔyɔlɔyɔli,

isu kɔyaŋku pa lɔla-i tɔ.

Maa yelee na ɪ tetɔ pəsi wɔlaya

nyəntɔ na tɔ wɔli na í səna lɔkɔtɔ.

⁶ Ma feina ɪ piya pətɔtɔle.

Mpi tɔ, sɪ təŋa ɪ ikpate ké.

⁷ Pəyele sɪ too kɔyi ɪ ti nyɔyɔ ké na tetelatɔtɔ.

Hali ɪ kraalɔyi tam sɪ,

inɪ ɪ ka təŋ ɪ taŋnaa mpa pa haaki-i

tɔyɔnaya na lɔm tɔ.

Pa na ɪ kɔtakəm na ɪ kɔtɔyɔlɔm na nim na sɔlvɔm.

⁸ Ama Taca má,

maa təkɪ-i mpaav na sɔwa kalaa.

Maa ŋma kolɔŋa na má cəna-i na í taa tasa liw.

⁹ ɪ ká mayasi isu í pɛeki ɪ taŋnaa

na ɪ təŋ pa waali, kpete.

Waatu inɔyɔle ɪ ká tɔ sɪ:

Pə wee sɪ má məli ma paalɔ kancadaya nyəŋ.

Mpi tɔ, ma nukaya tənaya leleŋ na pə kəli nɔnɔ.

¹⁰ N taa cekəna sɪ,

lɔ má, ma celayana-ŋ kɔtɔyɔv,

na sɔlvɔm, na nim, na má susɪ-ŋ toŋ,

na má ha-ŋ liyitee na wɔla.

Uena n kraya na n lakəna tɔyɔ Paali ke tɔmlɛ.

¹¹ Pə tɔ ké maa lɛeki ma tɔyɔnaya,

na ma sɔlvɔm ke kɔmtɔ waatu.

Uena ma lɛeki kpronkrontu toŋ nyəntɔ na heen hɔntɔ,

na n laŋ nyá kɔtakəm na nyá kɔtɔyɔlɔm na n lu kpete.

¹² Nyá taŋnaa isentaa ké maa wɔyɔsɪ nyá wontu,

pa taa nɔyɔlv kaa kpesi.

¹³ Maa yelee na nyá laŋhɔlvɔmlɛ,

na nyá isətu kufalu acimanaa,
na nyá kuyeeη kuhesəη,
na nyá kətasi lensənaa pə su tənaya.

¹⁴ Uena nyutu leeki nyá tuη tawa
nna n tənaya si nyá tənnaa kufeluyə tə,
na taale wontu náá təyə.

¹⁵ Maa hə nyá ηkraηuyə ke timpri n səə ma təə tə pə təə.
Pəyele n laaki Paalənaa,
na η laki kacəka na η tənəyη nyá tənnaa.

¹⁶ Mpróyú Tacaə yəyətəə si:
Maa tayani ma alu ke muyə
na má pona-i wəlayə tetu taa,
na má na-i tə la acacaale faaci.

¹⁷ Uena í tən-i-m na luyə kulumuyə isu i pəelətu waatu.
Yaa isu i Icipiti luw saa.
Waatu inəyη maa cəle-i i lesəη tuη.
Uena lanpəsəle tetekəle pəsi isu tēluyə nənəyə.

Ciikuyu kuyaku

¹⁸ Mpróyú Tacaə yəyətəə si:
Kuyəηkuyə Iseyeli n ka yaa-m nyá paalu,
n kaa tasa-m yaav ke nyá Səə Paali.

¹⁹ Maa ləsi nyá nəyə taa ké Paali na tuη leləη həla,
n kaa tasa-yeyə yaav.

²⁰ Uena má na taale wontu, na sumasi,
na atə nyamanyamanaa tə pəeli nəyə si wontu nti
tə taa la ma yəlaa ke pəlu.
Uena ma kpiisi tetu təə ké yəə wontu tənə,
na pə yele na ma yəlaa həesi təpamm.

²¹ Iseyeli ma na-η ta akpəyale ka wəe tam ke mpróyú.
Maa səli-η na má tənəyη tampana,
na má paasəyənə-η teu.

²² Ma kaa layasi.

Uena pəcə η nyi si ma ké Tacaə.

²³ Kuyəηkuyə maa mu mə kusələmutu,
na isətənyə kusələmutu.

Uena isətənyə náá mu tetu kusələmutu,
²⁴ na tetu náá mu təyənaya na tuη pə kusələmutu.
Kuhələm mri pəle pu mu Sisilee kusələmutu.

Isə tuuki ke pa yaa Sisilee na pa tē taa.

²⁵ Maa məηna Pətətəle fei nyaya tetu taa,
na má wəena nyá pətətəle.

Maa heeli Pa ta ke ma nyəma nyá si n ké ma nyəη,
na η yaa-m si nyá Isə.

3

Mayasuyə

¹ Mpróyú Tacaə heela-m si: Tasa nyá alu ke kpəyav. Paa i məla apalaa tənə alutu taa tə. Ma səla mpróyú Iseyeli nyəma ké na pá tənəyη tuη na pá səla pə lesəη kakalasi. ² Ma muwa ma

alɔ na liyitee nyəgətu naanɔwa na kakpasɪ, na tɔgɔnaɣa pee saakənaa naatoso. ³Ma heela-ŋ si: Caya na pə taɔŋi, taɔŋi-m na ń yelee wasaŋkalətu. Ma maɣamaɣa maa taɔŋi-ŋ mpɔ tɔtɔ.

⁴Mpɔ inəɣi Iseyeli nyóma me í ká caya, í kaa wɛɛna wulav na paasənlɔ. Yaa kɔtasɪ na kɔtəlaa toko wei pa pɔɔsəgəna Tacaɔ ke tɔm tɔ, yaa təlaale. ⁵Í ká tɛ na í məli mə tetu taa, na í mələna mə Iso na mə wulav Tafiiti lɔlɔgɔ tɔ tɔɔ. Í ká nyana Tacaɔ má na máá kooli-meyɛ kɔpantɔ.

4

Isə hvɔnav ke ɪ yəlaa

¹Iseyeli nyóma me,
í nu Tacaɔ tɔm,
ɪ hvɔkəna-me si,
yulɔ kɔpaŋ yaa kɔpantɔ latɔ nəgɔlɔ ɪ fɛi.
Nəgɔlɔ ɪ tasəɣi inəɣi nyənɔgɔ ke Iso.
²Yəlaa təŋsəɣi təmaɣa mpusinaa ké,
na pá muɣuliɣi təma.
Pa kɔɣi təma,
na pá ŋmuləɣi,
na pá laki wasaŋkalətu,
na yulɔkɔle ke kutamsa.
³Pə tɔɔ ké wɔlaya ká la tetu taa na yəlaa
təna na wahala na pá kpenna taale wontu na sumasi.
Halɪ tɛŋku taa tiina maɣamaɣa ká saali yem.

Isə kalənav ke kɔtəlaa

⁴Mpɔyú Tacaɔ tɔma si:
Pə taya yəlaa tənaya yem ké
maa pɔɔsi yaa maa kaləna.
Ama kɔtəlaa ke ma hvɔkəna.
⁵Ilim na pə isəle ke pu tuuli kɔtəlaa me.
Ilɛna pə tuuli mə na mə taapalaa Iso
kɔyɔgɔtɔtɔ tɛləsəlaa ke ahoɔ,
na má kv mə piitim təna.
Mpi pə wɛnna isɪ toto.
⁶Ma yəlaa ta nyi-m,
ilɛna pá səki.
Paa na mpɔ kɔtəlaa mə tá səli si í nyi-m.
Haləna í sɔɔ ma kɔsəsutɔ.
Pə tɔɔ ké í kaa tasa ma kɔtəlaa ke lapɔ,
maa sɔɔ mə piya tɔɔ.
⁷Isəna kɔtəlaa me í hukaa tɔ mpɔ inəɣi í wakələna-m.
Ilɛ maa kɔli mə teeli na má taa-meyɛ fɛɛɛ.
⁸Ma yəlaa isayatu kɔhaaŋ ke í svɔkəna cəncəməŋ.
Mpi í nyuləɣi tɔgɔle si pele pá laki isayatu.
⁹Mpi pə maɣana ma yəlaa tɔ pu maɣana-me tɔtɔ.
Maa hɔ mə ŋkpaŋɔgɔ ke mə tɔntɛ isayale tɔɔ.
Maa fɛli-meyɛ isayatu nti í lapa tɔ.
¹⁰Í ká li, ama í kaa haya.
Í ká ha mə təɣi wasaŋkalətu taa.
Ama í kaa na piya.

Mpi tɔ, í lɔ Tacaa maɣa na
ma kiin na í paasəna tuŋ.

¹¹ Wasaŋkalətu na solum kofam
pəsa ma yəlaa nyɔɔŋ ké.

¹² Tuɣu kusaakuyu ke ma yəlaa me í sələməɣi.
Taakukulaya heeliyina-meɣe kuŋmesətu.
Laatu heelim mara-me na pə yasi-me,
na í fayana mə Iso má.

¹³ I laaki pulasi nyɔɔŋ taa,
na í wəki tulaalɔnaa ke hətu tee isotom kɔpam taa.
Pə tɔɔ ké mə pɛlaa ká la apalaa təna alaa,
na mə poolaa náá la wasaŋkalətu.

¹⁴ Ie pə taɣa pɛle pa ŋkraŋuyu ke maa hə.
Ama cecənaa me mə maɣamaɣa mə nyəŋku ke maa hə.
Mpi tɔ, í pona wasaŋkalənaa ke kpeɛŋa
na í tɔɣo kətaya tɔɣənaɣa.
Pa tuka ituule si:
Yəlaa mpa paa cekəɣəna tɔ pa lepaya.

¹⁵ Ye Iseyeli nyəma laaki tuŋ,
Ie Yuta nyəma náá taa keɛna-wɛ.
I taa polo Kilikaa, yaa Petɛeli.
Tənaɣa yəlaa pəsəna təlaalənaa,
na pá tuukina Tacaa.

¹⁶ Iseyeli nyəma kəla nyalam nyalam, isu nav alɔnyəŋ wei i kisa akuyu kkrátúɣó tɔ. Ie
pepe tɔɔ ké Tacaa ká paasəna-me isu iwɛɛsi nsi pa pukina tətiiikile kɔpante taa tɔ? ¹⁷ Ifəlayim
nyəma təŋəɣi tuŋ ké, yele-wɛ. ¹⁸ Pa ta tu yelita solum nyɔɔɔ, Iena pá su wasaŋkalətu taa ké
yau. Pa nyuyu nyəma luyu suwa fɛele fɛi ké. ¹⁹ Kacuculaya ká paaləna-wɛ, na pa kətasi təm
la-wɛɣe fɛele.

5

Iseyeli paasənlaa asayaa təm

¹ Mpyú Tacaa təma si:
Kətəlaa na Iseyeli paasənlaa
na wulau təɣaya nyəma me, í nu teu.
Pu wɛɛ ké si í feŋ na pə tɔ teu.
Paa na mpu, Iena mu pəsi ma yəlaa isu katəka,
yaa puluyu ke Misipa,
ke Tapɔɔ puɣu tɔɔ,

² na isu púúɣó anaam ke Sitim.
Ama maa seɣesi mə təna na í ná na í tisi.

³ Ma nyəmə Iseyeli təm ké,
tə fɛi-m səkrɛtuɣu.
Mə tusina Ifəlayim nyəma ke laatu na pə wasaŋkalətu taa.
Iena pə tee mə təna.

⁴ Iseyeli nyəma mə kulapəle ta ha-meɣe mpaav si
í məli mə Iso má ma kiŋ.
Laatu ləmaɣasəle wenna mə taa na í yəɣi-m.

⁵ Μπι Ισεγελι νυόμα με ί huləsəna lanje tɔ
 mpi pə huləɣəna mə weetu.
 Mə isayatu copina-me na pə kpenna Yuta nyóma.

⁶ Ι pona mə tɔla si í laki kətaya,
 ɫena í kɔɔ-m yɔɣətənav.

Ama í ta mayana-m.
 Μπι tɔ, ma yela-me.

⁷ Ι yela-m na í lɔli krai piya.
 Mə ɪcate ka pəsi ncaale pə kaa tala ɪsətu.

Yuta na Isegeli nyóma pa yoou

⁸ Μρύγύ Tacaa tasaa si:

Ι hulɪ apalɔtutuɣu ke Kipeya,
 na akantəle ke Lama.
 Ι yaɣa apalɔkakiisasi ke Peteeɪ.
 Pɛncamee, la laakali ke nyá waali.

⁹ Ισεγελι νυόμα κά wakəli yem ke ηkpaɲuɣu hɔm wule.
 Nti ma kraaləɣi-meɣe ɪsəntɔ tɔ,
 tə we tampana ké.

¹⁰ Yuta nyuɣu nyóma ná laɣasəɣi tetu toosi ké.
 Ama ma rááná κά huu mə tɔɔ ɪsu pəɣɔ lum.

¹¹ Ι muyula Ισεγελι νυόμα,
 í ta ha-weɣe pa tampana.
 Μπι tɔ, í caakaya si í təɲ mə kvsəsutu.

¹² Maa kra-meɣe ɪsu caləmɔla,
 na Yuta nyóma ɪsu səmɔla.

¹³ Mə naale í cekənaa si í feina alaafəya.
 Ntəna Ισεγελι νυόμα tili Asilii wulav
 sɔsɔ kin na pá yɔɣətəna-i.
 Ama ílé ɪ kaa pəsi mə sənau.

Hali rúpyú ɪ ká waa-me.

¹⁴ Pə taya pɔlv, Tacaa ma,
 ma kraana Yuta na Ισεγελι ɪsu tɔɣɔlaya.
 Ye ma kra ma tɔɣɔnaya ma tɛena ké,
 nɔɣɔlv feina toma si í lɛeki-m.

Yəlaa məlvɣu ke Iɔ tɛɛ

¹⁵ Μpv tɔ, maa məli ma tɛ,
 haləna yəlaa cekəna pa isayatu
 na pá keesəna ma tɔɔ.
 Ye pa svv wahala taa, pa pɛeki-m ké.
 Tacaa má ma yɔɣətəna mpv.

6

¹ Waatu ɪnəɣəle Ισεγελι νυόμα κά tɔ si:
 Tə mələɣi Tacaa nyá nyá tɔɔ.
 Nyá kɔna-tv.

ɪɛ n ká həkɔ ta hiɲ na ń waa-tv,

² na ń ha-tvɣv weesvɣv.

Pə kaasa kɔvɛɛɲ naale,
 ɫena ń kɔsi-tvɣv tooso nyəɲkv taa.

³ Μpv tɔ, tə seesi ɪsəle ke teu na tɔ nyi Tacaa.

Isu ilim lukuyɔ tanan na teɔ náá nu toomaya tɔ.
Mpu tɔtɔɔ Tacaa sɛnav tɔm we naani.

⁴ Waatu inɛgi Tacaa ká pɔɔsi ɪ ti si:
Isɛnaya maa tɛna Yuta na Isɛyeli pa tɔm?
Ani pa luyɔ u laa-m liw kɛ isu tanan ihunte,
yaa cɔɔv saaluyɔ tɔ.

⁵ Pɔ tɔɔ kɛ ma yookina-we na
Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɛsɛlaa waasu.
Ma kraalɛgi-we si paa kv mɔ tɛna.
Ma kusɔɔlɛm naa teu kɛ tɛceiceɪ isu ilim.
⁶ Ma caa kɛ si yɛlaa í nyi-m na pá laki kɔpantu.
Pɛle pɛ kɛla kɔtasɪ nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ.

Isɛyeli taa acaalɔtv

⁷ Teitei isu yɛlaa tɛna lapu tɔ,
ḿpúyú mɔ ta tɔki isɛna
í ká su mɔ nɔɔsi tɔ.

⁸ Kalaatɪ ná kɛ asayaa ɪcate kɛ,
na pá kuyɪ yɛlaa.

⁹ Kɔtɛlaa kpekɛle ná pɛsa yulɔkɔlaa kɛ.
Pa cɛnɛgi yɛlaa kɛ Sikem mpaav taa.
Mpi tɔ, pa ha pa tɛgi kawalaya taa kɛ.

¹⁰ Ma nawa acaalɔtv kɛ Isɛyeli piitim taa.
Tuu kɛ pa laaki na pá pilisiyi tɛma.

¹¹ Pɔ kaasa Yuta nyɔ́ma tɔ,
ma tv mɔ huule pɛle kɛ.

7

Isɛyeli taa kwakɛlɛm

Ḿpúyú Tacaa tɛma si:

Waatu wei maa tayani mɛnnav kɛ ma yɛlaa
mpa paa kuuwa na pa tɛna tɔ.

¹ Saa wei ma tuyɪ ma taa si maa tayani Isɛyeli nyɔ́ma tɔ,
pɛ kuliyi mɔ isayatu na mɔ musɔn tɔɔ kɛ.

Mpi tɔ, í laki puyusuyɔ tɛma kɛ,
na í nmulɛgi tɛɛsi taa, na mpatɛntaa.

² Ii huuki si ma nyɛmá mɔ isayatu tɔɔ.
Nɔɔnɔ tɔ salɛka kɛle í tɔki na má naaki.

³ Kawalaya kɛ yɛlaa cɛtɛyɛna wulav na ɪ waali nyɔ́ma,
na pá we lanhulɔmle taa.

⁴ I kɛ wasanjalɛnaa kɛ mɔ tɛnaya.
I weɛ kɛ isu potopotonaa tuyuluyɔ,
nku pa hanɛsaa na pá yele kɔkɔ tikuyɔ
na pá nuɔuti yi somtu tɔ,
halɛna tɔ kra.

⁵ Ye pa tɔki wulav acima
ɪ waali nyɔ́ma nyɔ́ki kɛ na pá haya.
Sulɔm kuyi-we,
ɪɛna pá suv yem yem yɔɔtaya.

6 Pa caki wulav acaɣa ké na pá haŋa ɪsu kəkə.

Ahoo yuyi, ɪlena pá hɛɛ.

Kufɛŋ ɪlena pá kuli ɪ tɔɔ.

7 Pa təna pa haki pááná ké.

ɪlena pá kuyi pa awulaa kɛ kulɔm kulɔm.

Pécó pa taa nəɣɔlv ta yaa-m si má səna-ɪ.

8 ɪseyeli nyóma í matəna piitimnaa lɛmpənaa ké.

ɪ lapaɣa ɪsu pɛtɛpɛtaya ŋka pa ta pəsi na ká nyaya tɔ.

9 Krai nyóma nyɔɔkəna mə toŋ,

na í kpatələɣi, na mə nyɔɔŋ huləməɣi, í ta cəkəna.

10 Mpi ɪseyeli nyóma mə í huləsəna laŋa tɔ,

mpi pə huləɣəna mə wɛɛtv.

Ma yəlaa mə kalampaani kuyuna mə tɔm.

Paa na mpv u pɛɛkəɣi si í məli ma kiŋ.

11 ɪfəlayim nyóma í pəsə ɪsu alukuku kómɛɛŋ ké.

Hali í yaa ɪcipiti nyóma na Asilii nyóma si pá waasi-mɛ.

12 Ye í puki mpv,

maa kra-mɛɣɛ ma puluyu

taa ké teitei ɪsu sumasi,

na má hɔ mə ŋkraŋŋ,

ɪsu maa kraaluyv-mɛ tɔ.

13 ɪsu í seekuyv-m mpv tɔ, í lapaɣa.

Maa wakəli-mɛɣɛ í kuluyv ma tɔɔ kɛ mpv tɔ pə tɔɔ ké.

Ma caakaya mə waasuyv ké.

Ama mə ɪsɔsɛv kɛ kaloolaya ké.

14 ɪ wiiki yem ké na í pilimiɣi na í hɛɛtəɣi mə ti.

Ama u tɛŋ mə taa,

na í sələməɣi-m təɣənaɣa pécó í kuləɣi ma tɔɔ.

15 Anɪ ma svsəna-mɛɣɛ toŋ.

ɪlena ma kvcəv pəsi ɪkpatəɛ.

16 ɪ kisa ma tɔɔ ké mələnav,

na í yɔɔləɣi apalvtv ɪsu tɔɔv krai nyəŋkv.

Mə kolontunaa ká kv mə sɔsaa kɛ pa kalampaani tɔɔ.

ɪlena pá waasi ɪcipiti nyóma na pɛɛ pa paana-mɛ.

8

Ye Yvlv tuu heelim, kacuculaya kɛ ɪ kvŋ

1 Mpyú Táca təma si:

ɪ hulɪ apalvtutuyv.

Kolontu tii ma tɛtv tɔɔ ké ɪsu yepɛleku.

Mpi tɔ, ɪseyeli nyóma í yəka ma kiiu,

na í wakəli má na-mɛ tá nəɣɔ pɛɛlvɔv.

2 ɪlena í wiina-m si,

mɛɣɛ ɪseyeli nyóma,

í nyəma-m si maya mə ɪsɔ.

3 ɪ ləwa tampana təɣɔ

kolontu ka təɣəni-mɛ.

4 ɪ kraaki awulaa,

na pa waali nyóma,
 u pɔɔsəyi-m natəli.
 Mə liyitee na mə wɔlanaa ke
 í kpaakəyi na í lɔ̀ki yem si,
 í luki tuŋ.
 Pə tɔɔ ké paa wakəli-me.
 5 Samalii nyóma me,
 i lɔ mə wɔla navle.
 I kraasəyi ma pááná ké.
 Waatu wei ké í ká yele isayatu
 na má yele-meɣe kalənav?
 6 Iseyeli koolu lapəna mə navle íté.
 Tə feina Isə pɔlvɔvɔ.
 Pə tɔɔ ké tu yəki.
 7 Timpi í tuukuɣu heelim tɔ,
 isu i kuma kacuculaya.
 Teitei isu pa tukuɣu ituule tɔ si:
 Ye təɣənaɣa ta tɔ nyɔɔŋ mɔlvɔm fei.
 Paa mɔlvɔm tu wee, caɣalaa ká təɣəna-wi.

8 Iseyeli nyóma me,
 mə tɔm tɛma.
 I we piitimnaa taa ké isu
 tiyaya ŋka paa lakəna tɔ.
 9 Pepe tɔɔ ké í pola Asilii,
 isu taale kraŋaɣa ŋka ka yeləyi ka ti tɔɔ tɔ,
 si pá waasi-me?
 Haləna í ha kɔhaaŋ si í hiki cewaa?
 I tá kisi ŋmakəlvɔvɔ,
 isu taale kraŋasi suwe?
 10 Paa i haaki lelaa ke kɔhaaŋ tɔ,
 mə kpeyeluyɔ waatu kəmnna ntɔ.
 Pə kaasa pəcɔ, í ká təɣə wahala,
 na səɣəla nna wɔlav sɔsɔ ká sukɔ-me tɔ.
 11 I ŋmawa kətaya təlataɛnaa ke sɔsɔm si í pəntəyi.
 Mə kətasi təlataɛnaa yelina na í pəntəyi.
 12 Paa maa ŋmaa-meɣe layatu
 tasɔvɔnaa ke tɔm isəna,
 í kaa paasəna.
 13 Luluɣu tɔɔ ké í laki mə kətasi.
 Ama maa mɔvɔi.
 Mpi tɔ, maa sɔɔki mə isayatu tɔɔ.
 Isu ma pona-meɣe Icipiti na pə hɔ mə ŋkraŋvɔvɔ.

14 Iseyeli nyóma me,
 í sɔɔwa mə ŋmalɔ tɔɔ,
 na í ŋma mə təyi kutulɔŋ kɔpaŋ.
 Yuta nyóma ná ŋma koloosi na pá cəna acalɛ tuutuuma.
 Ama isu ma wəpa mə acalɛ na mə kutulɔŋ kɔpaŋ ke kəkɔ.

9

Iseyeli nyóma ká laŋ pə təna

¹ Iseyeli nyóma í taa yəələyəna
kumtu isu piitimnaa ləlaa.
Mpi tə, í ləwa mə Iso na í təŋəxi tuŋ.
Pécó í səəla kufeləyɔ asilima
nyəŋku ke təfallənaa taa.

² Ama mə təyənaya pee na mə nim,
na mə solum kufam mpi í taŋaa tə,
pə ta ke mə nyəm.

³ I kaa pəsi na í caya Tacaatətu taa.
Pə wɛɛ si í məli Icipiti,
yaa Asilii na í təyə asilima təyənaya.

⁴ I kaa pəsi na í la Tacaatətu ke kətasi,
yaa í liisi-ɪ solum na ɪ laŋle hɛɛ.
Mə təyənaya ká pəsi-mɛyɛ ləyaya nyəŋka ké.
Wei í təyaa ɪ pəsi asilima pulu.
Mə nyəyəsɪ tike ke mə təyənaya ká ku.
I kaa sɔɔna-keɣɛ Iso təsɛɛle taa.

⁵ Isənaya í ká la Tacaatətu
acima kuyaku səsəəw wule?

⁶ Ye pə wakəla mə ɪcatɛ na í cəəsɪ Icipiti taa,
pələ paa pi-mɛyɛ Mamfi ɪcatɛ taa.
Ulena mə liyitee nyəyətɔ wontu wakəli,
na nyutu na səwa pə nyala tə taa.

⁷ Tacaatətu huule waatɔ tapəna ntə,
ɪ ká feli-mɛ.
Mɛ si Iso kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə ná sɔɔ kraŋyɔ,
na yulu wei Iso yəyətənaa tə ɪ laki yelɛyɛɛ.
Uɛ mə ɪsəyətɔ na mə kɔwakələm kələna təəw na pə wɛ mpɔ.

⁸ Iso kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə wei í yaaki kraŋtu tə
í na Iso pa fɛŋiyina Iseyeli təə.
Isu ɪ nyəkɔyɔ sumasi ke katəŋmusɪ tə,
m̀p̀ỳg̀ ɪ laki Iso kuyəyətɔtɔ tɛləsɔlə maya paa timpi.
Paa Iso təsɛɛle taa yəlaa,
pa nyənəxi-m pa kolontu ké.

⁹ Mə ɪsəyətɔ ntɪ í ka lapa Kipeya təyə í təkaa.
Uɛ Tacaatətu kaa səə tə təə.
I ka yeɛle na í ná pə nau.

Tacaatətu laŋwakəlle ke Iseyeli təə

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ Tacaatətu yəyətəta si:
Iseyeli nyóma ka wɛ-m ləŋ ké isu
yulu hikuyuu lɛsɛŋ pələ kɔpampantɛ ke wulaya tɛtu taa tə.
Pəyele na ma nyənəxi mə caanaa isu fiki kalaalaya.
Ama í təŋa tɔyɔ ɪsəyətɔ Paali-Peyəə*fa*.
Ulena í pəsi acaalətu nyóma ke teitei isu ku wɛɛ tə. ^a Tɔyɔ kulalaaw hətɛ ke.
¹¹ Mə yəlaa teeli ká kuɪi hontɔ isu sumaya.

^a 9:10 Paali-Peyəə: Paali-Peyəə kulɔm inəxi pa yaaki tətə si Pɛti-Peyəə.

Ƨ kaa tasa husi hayav,
m̄p̄ȳȳ p̄u laki luluyv.

¹² Paa í p̄saa na í hiki piya nap̄eli,
isu ma k̄piisa si t̄na na si ta lata ȳlaa.
Ye ma ha-mege siyile m̄ t̄m t̄ma.

¹³ Ma nawa lseyeli nȳma,
na pá s̄ha lonte k̄pante taa isu Tiii nȳma.
Ama paa pona pa piya ke kulaa isentaa k̄e.

¹⁴ M̄p̄ȳȳ Osee t̄ma si:
Taaa, pepege n k̄a h̄na ȳlaa pane pa ñk̄p̄nȳȳ?
La na pa alaa husi luki,
na h̄l̄m nȳw̄ pa h̄la taa.

¹⁵ M̄p̄ȳȳ Taaa t̄ma si:
Kilikaa ke ma nawa m̄ isayatu t̄na.
Uena ma m̄na-mege p̄áná.
Maa t̄ȳni-mege ma tege m̄ t̄ma asayee t̄w̄.
M̄ nȳȳ nȳma t̄na kul̄yi ma t̄w̄ k̄e.
Ma kaa tasa-mege s̄w̄ȳȳ.

¹⁶ P̄ hika-me na m̄ lila t̄na w̄li.
Ƨ kaa tasa p̄le ke luluyv.
Paa na m̄ alaa tasa piya luluyv,
ma kȳi si t̄naya.

¹⁷ M̄p̄ȳȳ Osee t̄ma si:
Ma Iso luyv fei-me t̄t̄ȳ timpi í kisa-i nunav t̄.
Ƨ k̄a la c̄w̄laa ke piitimnaa l̄laa taa k̄e.

10

lseyeli nȳma kawulaya na pa laatu t̄naya suv

¹ lseyeli nȳma me í ka we k̄e isu tun̄
wei pa yaa si lesen̄ t̄ i taale k̄pante,
nte t̄w̄ lul̄yi teu t̄.

Is̄na í lul̄ȳa t̄ȳȳ
í lul̄saya t̄laalenaa na tun̄.

Uena í tayan̄yi-i teitei,
isu pa tayan̄ȳv icate t̄.

² Ȳlaa me í k̄e p̄p̄t̄naa ke hatoo m̄ taa k̄e.
P̄ t̄w̄ k̄e Taaa k̄a ȳki m̄ t̄laalenaa,
na m̄ isayatu m̄li m̄ nȳw̄ȳ taa.

³ Ƨ k̄a ȳȳȳ k̄e si:

Ye t̄ feina wulav,
t̄ ta see Taaa t̄ȳȳ.

Ye ílé i fei pepege p̄ ku-tv?

⁴ M̄ ȳȳȳȳ na m̄ tuunav katat̄laya taka.

P̄yele kutamsa k̄e í p̄ela p̄p̄t̄v n̄w̄si.

Siysisuyv wak̄laa k̄e,

isu k̄p̄kalayalaya nȳw̄kȳv kut̄ȳv taa t̄.

⁵ Samalii nȳma ná lun̄yi w̄la navle nte t̄w̄ Pet̄eli t̄.

Uena kətəlaa na yəlaa pá seliyi na pá caya tə ləyaya.
Mpi tə, tə yuŋ caa kəlvu ke mə heku ké.

⁶ Paa pona wula navle nte tə maɣamaɣa ke Asilii ké,
na pá ha wulav səsə.

Pu pasa Iseyeli nyóma meɣe səsəm ké,
na í təɣə fεele ke yaasi ni i təə.

⁷ Samalii nyá təm tɛma.

Pə tala nyá wulav tənaya ké isu ləm kpaɣa taav.

⁸ Pə kpiisa Peteele təlaalenaa mpa
pa tusa Iseyeli nyóma tə pa təna, na səwa nyə.

Waatu inəɣi í ká wiikina póóŋ si
í takí-me na pulasi si si nyəki-me.

Iseyeli nyóma kəm ke pa kututuum

⁹ Hatoo Iseyeli nyóma me í lapv
mə kaanutu ntiyi Kipeya tə, í ta layasi.

Ue pə wee ké si kolontu í nan-meɣe təna.

¹⁰ Maa yeke na piitimnaa hə mə ŋkpaŋvɣv,
ke mə isayatu kələlətu nti tə təə.

¹¹ I ka we ké isu nav əlvnyəŋ kəfalv
wei pa faləsaa na í makí kətəɣv tə.

Tacaa nawa si i luyv kii teu.

Uena í nyuli si i tɣi-i akuyv kprátúyú.

Yuta ka lukiyi, na Iseyeli náá tayanəɣi.

¹² I tuu kvsiyisim na í kv səəlvɣv.

I toosi taale kəfate.

Pə talaa si í keesəna Tacaa má ma təə
na má kəə na má kooli-meɣe kvpantu.

¹³ Ama isayatu ke mə halaa na í kvŋ-ti,
na í təɣə kaloolaya pəle.

Yoo keekenaa na yoolaa
tuutuuma ke í lakaya na í taaki.

¹⁴ Pə təə ké pu wiisina-meɣe yoo taa,
na pá kpiisi mə koloosi acaləe təna.

Teitei isu Mowavv wulav Saləmanj ka yoonə

Peti-Apəeli nyóma na í nanŋti totonaa na pa piya tə,

¹⁵ ŋpúyú maa lana-meɣe

mə isayatu katatəlaya təə.

Mə wulav tomle nté tanəŋ tεε.

11

Iseyeli nyóma kaanutu na Iso səəlvɣv

¹ Mpúyú Tacaa təma si:

Waatu wei Iseyeli n ka ké ifepu tə,
maa səəla-ŋ ké.

Haləna má yaa-ŋ ma pəyaya,

na má ləsi-ŋ Icipiti taa.

² Ma tənəna-ŋ yaav,

Uena nyaa seeki-m na í laaki Paali na tuŋ lələŋ.

Uena n wəki-ı kətaɣa tulaab.

³ Pəyele má təkəna nyá niŋ na má hə-ŋ taataa.

Ama n ta nyəŋna təna.

⁴ Ma səla-ŋ ké,

na má paasəna-ŋ tərəmm,

na má wəɣələɣi-ŋ,

ısu cecə lakuyı ı pəyaya tə.

Ma sora nyá tɛɛ,

na má haaki-ŋ təɣənaɣa.

⁵ Icipiti nyəma kaa tasa-mɛɣɛ yomle kpaɔ yaa.

Ama Asilii nyəma ká ŋmakələna-mɛɣɛ

timpi í kisa ma kiŋ ke kəntɛ tə.

⁶ Pə təw ké yoo ka wɛɛ mə acalɛɛ taa,

na ku wakəli a kəkentim.

Iseɣeli nyəma kumayəsəm kasəyaya nté.

⁷ Ma yəlaa caaki-m kisuyı

na pá yaaki-wɛ na Isə təw, paa nukı.

⁸ Isənaɣa maa pəsı na má lə Isɛɣeli na pə saalı?

Na má wakəli-ŋ ısu ma lapı Atəma,

na Sepoyim pə acalɛɛ tə?

Təfə pu wakəli ma laŋlɛ na má nyasa ma təɣı kela.

⁹ Ma kaa tasa Ifəlayim nyəma ke wakələyı.

Mpi tə, ma ké Isə Naŋŋ tıw ké,

ma ta ke yulı.

¹⁰ Isə ká yaa ı yəlaa mpa pa kuuwa

na pá tɛɛna hatoo tɛŋku waalı tə na pá kəw.

Teitei ısu təɣələɣa wiikuɣu na ká kotiɣı ka piya tə.

¹¹ ı ka lu Icipiti na Asilii ke ləŋ,

ısu sumprıwı, yaa alukuku kuluyı tə.

Uena má məŋna-mɛɣɛ mə tɛ.

Tacaa má, ma yəɣətəna mpu.

12

Kpou u lɔlɔɣi pite

¹ Mpuɣú Tacaa təma sı:

Kaloolaya tike ke Isɛɣeli nyəma mə í

laki-m na í puɣusuɣu-m tam.

Ama Yuta ná tamsəna Naŋŋ tıw má.

² Isɛɣeli nyəma haaki Icipiti nyəma ke nim sı pá hii camte.

Mə na Asilii nyəma í pɛɛləɣı nəsı.

ı lələsəɣı mə kaloolaya,

na mə mɔsɔŋ təma ke paa kuyaku ŋku.

Ama mə camte kaa kəli heelim ké leeluyı.

³ Tacaa má maa hɔbna Yuta nyəma mɛɣɛ.

Maa paasəna Yakəpu lələyı nyəma mɛɣɛ mə təntɛ ısayalɛ təw.

Maa yeke na í təɣə mə ısayatı saləka.

⁴ Hatoo toto lotu taa ké Yakəpu nyá n caala nyá tɛɛtə təw ké kuluyı.

Pə kəə na nyá na Iso í lv waatu wei nyá ise nyaalaa tə.

⁵ Nyá na isətaa tillu í lvpa na n̄ kəli ílé.

Uena n̄ wii na n̄ sələmi-i si í kooli-ŋ kúpantu.

N pola Peteeɫi, uena Tacaɫ lu nyá təə na í heeli-ŋ si:

⁶ Maɣale Toma təna tu Tacaɫ.

⁷ Maa yeɫe na n̄ məli cəne.

Ama pə wee si n̄ təŋ tampana na n̄ laki kúpantu ké.

Tu nyá Iso má, ma tike ke naani.

⁸ Iseyeli nyóma í təkə mə niŋ taa ké

mə sanəya isayav ké,

isu taatəlaa.

Í səəla kamuɣulaya.

⁹ Í təŋ si mə hikuyu ke mə təmlə sote ké,

pə taya kawalaya təm.

Ue isayatu fei təŋ suuu taa se.

Pə taya kúpantu ke təna.

¹⁰ Ntəna Tacaɫ si:

Haɫoo í wev Icipiti taa təɣə ma ké mə Iso.

Ue maa yeɫe na í məli cəka taa caɣale,

isu mə acima waatənaa.

¹¹ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke ma heeliyi ma təm.

Ma hələɣi-meyə ma luyu nyəntu,

na má see-meyə isənaa ke toosee taka taa si,

pá teləs-i-mə.

¹² Kalaati nyóma mə pəsa asayaa kpitikpitinaa ké.

Səm ke pə kaasəna-mə.

Naan̄ kataasi ke í haakaya kuhaan̄ ke Kilikaa.

Ama mə kətasi təlate pəsa haləm taa kan̄maasi huwa.

¹³ Yakəpəv ka cəəsa Mesopotami tetu taa,

na í pəsi ləlv ntiyilu ke əlv təə.

¹⁴ Ama Iso kuyəɣətutu teləsulv ke Iso tilaa si

í ləsi Iseyeli nyóma meye Icipiti taa.

Kəlvəm inəɣi i tɔwa si í tiiki i yəlaa.

¹⁵ Iseyeli yəlaa me í yəəla Tacaɫ apalətu,

na í wakəli i lan̄le tənəŋnan̄.

Ama ílé i ká ləeti-meyə mə fəele.

Í ká mələna mə yulvkvle ke mə nyəəŋ taa ké.

13

Iso təə kullaa səm

¹ Ifəlayim kpekəle nyóma mə

í ka ŋmakəlayana Iseyeli taa,

na í yəɣətəɣi na yəlaa təna tēe suvkəna-mə.

Ama í kv mə ti təm na tuŋ laav, uena í si.

² Paa na mpv, í kama nyuvu ke mə isayatu taa ké.

Í luki mə liyitee nyəɣətu ke tɔɣv ləesuvu.

Pəyele koolu lupina nawee ləesəŋ inu.

Uena mə si í wayaləɣi-i na í laaki-i.

³ Pə təə ké Í ka saali yem, isu tanəŋ ihunte.

Υαα αηκρῶλεε, γαα λῶτυ κυλῶτυ τῶγῶναγα τῶmate τῶ.
Υαα ισυ νυῶσι λυκῶγῶνα kutuluγῶ λῶρῶτυ τaa τῶ.

⁴ Μῆρῶγῶ Τααα γῶγῶταα σι:

Μά κena mῶ Ισῶ κε hatoo ί λυw Icipiti τaa τῶ.

Ι ta nata nῶγῶλυ na ί nῶγῶsῶna-m.

Pῶyele nῶγῶλυ φει na ί waasῶγι ισυ μά.

⁵ Μά feηna mῶ τῶῶ κέ wῶlaya tetu
τaa κέ timpi nikaya φει mῆρῶ τῶ.

⁶ Ι hikaa na ί haγa.

Πena ί σῶυ kalampaani τaa,

na ί sῶ ma τῶῶ.

⁷ Pῶ τῶῶ κέ ma pῶsa mῶ tῶna,

ισυ τῶγῶlaya γaa κprou wei ι papa mῆpaau τaa τῶ.

⁸ Ma kῶla mῶ τῶῶ κέ,

ισυ pa κpakyu taale wontuγῶ ιsaγau pῶyaya τῶ.

Maα cῶli-me na μά li-me, ισυ τῶγῶlaya.

Taale wontu ká cῶli-me tῶyῶtῶyῶtῶ.

⁹ Ι lo ma wei pu wee si μά waasi-me τῶ,

pῶ τῶῶ κέ pῶ wakῶla-meγε mῆρῶ.

¹⁰ Mῶ sῶlῶmῶna-m si μά κpa-meγε wulau na paasῶnlaa.

Pele pa temna we? Pá ya-me ιλε.

¹¹ Páána ke ma kpana-meγε wulau,

na kulῶmeε anῶγι maα tῶγῶnῶna-ι.

¹² Pa ηmaa Ιseγeli nyῶma me mῶ tasῶkῶle tῶnaya,
na pá ηmesi teu.

¹³ Ι nῶγῶsῶna κέ ισυ aῶhῶlum kῶmῶelen

lῶlyu takuγῶ na ί kisi λυw τῶ.

¹⁴ Ama ma kaa λeeki-meγε sῶm nῶγῶ τaa,

na μά ya-meγε atetῶle τaa.

Pῶ τῶῶ τῶ, sῶm nyá kv-we.

Atetῶle, nyaa li-we.

Ma feina mῶ pῶtῶtῶle.

¹⁵ Paa Ιseγeli nyῶma ί ká λeesi mῶ tetῶnaa heku.

Maα yele na kolontunaa lu mῶ τῶῶ κέ.

Hilimate nyῶkῶyῶ hila na lῶkῶnaa ke ιsῶna τῶ,

ηῆρῶγῶ pele pa kuu mῶ kpancoou tῶna.

14

¹ Pῶ wee si Samalii nyῶma me

ί tῶγῶ mῶ ιsaγatu salῶka κέ.

Mῆρῶ τῶ, ί kῶla ma τῶῶ.

Paa kv mῶ na mῶ piya ke yῶou τaa,

na pá tῶli mῶ aῶhῶntonaa lotu.

Ισῶ waasvῶyῶ ke ι γῶlaa

² Μῆρῶγῶ Τααα γῶγῶταα σι:

Ιseγeli nyῶma ί mῶli mῶ Ισῶ Τααα ma ma kinῶ.

Mῆρῶ τῶ, mῶ ιsaγatu pῶta-meγε.

³ Ιε ί layasi na ί mῶli ma kinῶ na ί wiina-m si:

Tayanı-tuyv ta isayatu,
 na ń mu ta seetu isu kũhaan̄.
 4 Pə taya Asilii ká waasəna-tv.
 Póć tə kaa tasa yooi kpaʒanəŋ ke naani tuyv.
 Tə kaa tasa tun̄ inəŋi luŋuyv isu ta Iso nyá.
 Mpi tə, nyá tike n wenna katayəlaya pətətəle.

5 Uena Tacaá si:
 Ye í mələna ma təə,
 maa tayanı mə isayatu.
 Maa kv ma pááná ke mə təə na má səəli-meyə teu.
 6 Maa wee Iseyeli nyəma isu cəlvu kupaŋkv kraakuyv tə.
 Nyutu ká tv hetv, na Lipaŋ tuyv səsəəv ka lila.
 7 I ká heli pilinasi ke teu isu tuyv ŋku pa yaa si olifi tə.
 Mə səsəvŋ ká nyala isu Lipaŋ hətuyv.
 8 I ká kəə na má kenti mə təə
 na í hala təŋəna na pə lá teu.
 I ka tv hetv isu leseŋ taale,
 na mə hətə yaa isu Lipaŋ səlvm.
 9 Mə na tun̄ kulalaan̄ í kaa we?
 Má muynəna mə sələməŋ na má feŋiyi mə təə.
 Ma we-meyə isu tuyv ŋku kv hatv u təkı tə.
 Má haakəna-meyə mə tawa kuləlvvm.

10 Yvlv wei i ké layatu
 na nyəntv tə í cəkəna təm tənə.
 Tacaá mpaav huləŋəna weesuyv na alaafəya.
 Tampana təŋlaa pəsəŋi na pá təŋ-kv.
 Ama təə kullaa ná hotiyi.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU SOWEELI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Kuyaku nakuli ku wee, na pa yaaki-ku si Iso kuyaku səsəu. Ku wule ke i ká huona Iseyeli nyóma na i toma səsəna. I ká keesəna pa yaasi isayav ké. I ká huona piitimnaa lempənaa, na í keesəna yaasi wei pele pa lakayana Iseyeli nyóma tə. Mpi mpi pə hulayaa si kuyaku səsəu ŋku ku kə təgə. Kutolonɔ lɔw, na wɔlaya, na kəkəsi nyayav, na kolontunaa yoolaa tutuyu.

Isəna pa faya Sowēli takəlaya tə:

Kutolonɔ lɔw na Iseyeli nyóma nyulelenɔ si pá keesəna Iso tə, titite 1:1-2:17

Iso si i yəlaa ke nəgə si i ká mələna-weye pa wule taa, titite 2:18-3:5

Iso ká huona piitimnaa kpai nyóma na í wakəli-we, titite 4:1-21

¹ Təm nti Tacaa heela Petuyeli
pəyalu Sowēli təgə.

Wɔlaya na kutəgəv təgəlaa pə təm

² Yuta nyóma na pə səsaa me,
í tɔ ŋkpaŋŋ na í nu.

Too tə, yaasi inɛ i tɛma kəntɛ ke
mə caanaa waatu yaa mə waatu taa?

³ I keesəyi-təyi mə piya
na pele pa keesi-təyi pa nyəŋsi.

Uena pele pá keesi pa waali nyóma.

⁴ Təgəlaa təm liyiti ka təgəna mə hatəmɔtɔ.
Sonsompee í kpisa mpi ile kutolonɔ náá təgə.

Kutolonɔ í kpisa mpi ile kahusi náá təgə.

Kahusi í kpisa mpi ile cələŋ náá təgə.

⁵ Sɔlɔnyəlaa me, í fe,
na mə laŋa wakəli na í wii.

Mpi tə, pə ləsa-wəyi mə nəgə taa ile í laŋa sɔlɔm.

⁶ Piitim tuutuuma lu ma tetu taa,
na pə tɔŋ we səgəntɔ.

Pə tamasi na pə kela we isu təgəlaya.

⁷ Pə kpaala ta lɛsɛŋ na ta fikinaa tɔŋ.

Pə kəla təna na pə yelee tɔgɔ na ku hulɔmaa.

⁸ I wii isu asaalu kɔfalu
cakuyu i paalu ləyaya tə.

⁹⁻¹⁰ Pə təgə tawa təna na pə wakəli tetu laŋle.

Pə tə ké paa tasəyi kətaya təgənaya pee
na sɔlɔm na nim ponav ke Iso təsɛle taa.

Kətəlaa ná caya ləyaya.

¹¹ Hataa na lɛsɛŋ tawa nyóma wiiki.

Mpi tə, təgənasi pee nyəŋsi saala yem.

¹² Lɛsɛŋ tɔŋ wɔlaa.

Fikinaa tɔŋ na kɔlɔlɔŋ lələŋ təna lontilaa.

Yəlaa laŋhulɔmle təna saala yem.

Nəhəkɔtɔ na Iso wiinav

¹³ Kətaya təlɛtɛ kətəlaa,

me mpa ɪ ké Iso tɛmlɛ lataa tɔ.
 ɪ suu mə ləyaya wontu ɪsu fələtɔnaa taka na í wii,
 í hɛntɛna laɲwakəllɛ.
 Mpi tɔ, paa tasəyi pɔnau kɛ Tacaa təsɛɛɛ
 taa ké kətaya tɔɲɔnaya pee na sulɔm.
 14 ɪ la kotuyu səsəɔɔ.
 ɪ kpeyeli səsaa na yɔlaa tɛna kɛ tá
 Iso Tacaa təsɛɛɛ taa.
 ɪ həkɔ nɔɔsi na í wiina-ɪ.

Tacaa pááná kuyaku

15 Hai, waiyo!
 Tacaa huɓɓɛ kuyaku kpeyetaa.
 Wuɓɓɛ nteyɛ Iso Toma tɛna tu ká wakəli.
 16 Ta ɪsɛntaa tɛnaya ta tɔɲɔnaya
 ká saali yem tɔ kaa pəsi pɔɓɔ.
 Laɲhulɔmɓɓɛ na aɲmaala ká lu ta Iso tɔyaya taa.
 17 Mətutuuna mɔɔna tɛtu tɛɛ.
 Tɔɲɔnaya pee nyəɲka fɛi tɔtɔ.
 Pə yela kpeɛɲ kɛ kpeɛɛ na í yəki.
 18 Tɔla fɛina nyutu,
 na á wiiki, na á cəɔki yem.
 Heɛɲ maɲamaɲa ná tɛma taasi.

Iso kuyayətvu tɛlɔsulɔ səlɔmayi Iso

19 Tacaa, nyaya ma wiikina.
 Mpi tɔ, wɔlaya tɛtu taa nyutu
 na tuɲ tɛna nyayaa ké ɪsu kəkɔ.
 20 Taale wontu maɲamaɲa ná
 kɛɛsa ɪsɛ na nyá tɔɔ ké.
 Mpi tɔ, pusi tɛna nyɔɔwa na nyutu wɔli.
 Kəkɔ nyaya wɔlaya tɛtu nyutu.

2

Tacaa kuyaku kpeyetyu

1 ɪ huɓɓi tutuyɔ kɛ Iso puɲɔ
 naɲɲ nyəɲku Siyɔɲ taa.
 Tɛtu nyəma me, í sele.
 Mpi tɔ, Tacaa huɓɓɛ kuyaku kpeyetaa ké.
 2 Ku ké ɪsɔɲmɔntu kuyaku ɲku ku yuwa tɔɲɔ.
 Ku ké səkpeɲyɔ kuyaku ké.
 Piitim səsəɔm tɔɲ nyəm kraaki ké
 ɪsu tɛfemle nyaaləm nyaalɔyɔ pɔɔɲ tɔ tɔ.
 Too tɔ, pa ta nata pə taka ké
 waatɔnaa mpa pa tɛɛwa tɔ.
 Pəyele pa kaa na pə taka ké
 waatɔnaa mpa paa kɔɔ tɔ pa taa.
 3 Piitim mpi pə nɔyɔ tɔɔ wɛ kɛ ɪsu kəkɔ kumomoka.
 Na pə waali náá wɛ ɪsu kəkɔ ɲka ka nyaki tɔ.
 Ye pə ta tata timpi,
 pə wɛ tɔlɛkɔlɛku ké ɪsu lteni taale.
 Ye pə tɛɛwa ɪɛ pə yeɛle kpeɛɛ,

piitim mpi pu sɔɔki pɔlv.

⁴ Pə wɛ kɛ ɪsu kpaɣanəŋ,
na pə seeki ɪsu kpaɣanəŋ ɔaɣalaa.

⁵ Pə kɔləŋi pɔyɔ tɔɔ kɛ na pə teləsi lɛŋku tɔɔ.
Pə wiiki kɛ ɪsu yoou keekɛnaa,
yaa nyuu sɔsɔɔv mukuyɔ tɔ.

Pə wɛ kɛ ɪsu yoolaa sɔsaa tɛekuyɔ yoou tɔ.

⁶ Ye pə kpeɣetaa sɔɣɔntɔ pu
yɔlaa tənaya na pə seliyi.

⁷ Pə tɔŋ kɛ ɪsu akanaa na
pə kraaki koloosi ɪsu yoolaa.

Pɔlvɔv u keɛ-wi.

⁸ Paa wei na ɪ mpaav kɛ,
nɔɣɔlv u kaɣatəŋi lelɔ.
Paa nyəmə kɛ pa tɔ-wɛ pa tɛɛ kɛ.

Pɔlvɔv u yasəŋi pa ɔaŋa.

⁹ Pə tiiki ɪɔatɛ tɔɔ kɛ na pə seeki koloosi tɔɔ.
Pə kraaki kutuluŋ tɔɔ na pə suukəna pətɔlee ɪsu ŋmulaa.

¹⁰ Tɛtɔ na ɪsɔtɔnyɔv pə seliyi pə nɔɣɔ tɔɔ kɛ.
Uena ilim na ɪsɔtɔ na ɪsɔtɔlvŋasɪ pə sɪ təkpitii.

¹¹ Tacaɔ nɔɣɔ nukɪ kɛ ɪsu
tɛv hɔla kɛ ɪ yoolaa nɔɣɔ tɔɔ
na pə wɛ tuutuuma na pa tɔŋ wɛ sɔɣɔntɔ.
Pa lakɪ nti ɪ tɔyɔ-wɛ tɔ.
Mpi tɔ, Tacaɔ hɔvlɛ kɔyakɔ wɛ sɔɣɔntɔ kɛ.
Nɔɣɔlv kaa fiti kv wule.

Tacaɔ yaav kɛ ɪ yɔlaa sɪ pə layasɪ

¹² Mɔpɔyɔ Tacaɔ yɔɣɔtaa sɪ:
Pə na pə mpɔ tɔ,
pənɛntɛ ɪ pəsəŋi tɔtɔ na ɪ məli ma kin na lotu kɔlvmtɔ.
ɪ həkɔ nɔɔsɪ, ɪ pəli ɪsɔlvɔm na ɪ wiina-m.

¹³ Pə taya mə wontu kɛ pə wɛɛ sɪ ɪ ɔəli.
Ama mə laŋa kɛ pu wɛɛ sɪ á wakəli.
Pə wɛɛ kɛ sɪ ɪ məli mə ɪsɔ Tacaɔ má ma kin.
Mpi tɔ, ma sɔɔləŋi yɔlaa kɛ na má wɛna pa pətɔtəle.
Maa mɔyɪ pááná kɛ ləŋ,
ma kɔpantɔ fɛi tənaya.

Maa lɔɔki ɪsəna ma tɔ ma taa sɪ maa nyəŋsɪ mə ɪsɛ tɔ.

¹⁴ Ntanyɪ maa layasɪ hɔwɛɛ na má katɪ-mɛyɛ kɔpantɔ.
Uena mu la-m kɔtasɪ kɛ mə tɔɣɔnaya pee na sɔlvɔm.

Nəhəkɔtɔ na ɪsɔ wiinaɔ

¹⁵⁻¹⁶ ɪ hɔli tutuyɔ kɛ Siyɔŋ taa.
ɪ kotɪ yɔlaa tənaya kotuyɔ sɔsɔɔv.
Pə kpaɣav kɔkpatəlaa na ɪfepiya, na aɔhɔlvɔmnaa.
Halɪ akpaɣalaa maɣamaya ká lu pa nanŋ taa.
Pa təna pə həkɔ nɔɔsɪ.

¹⁷ Tacaɔ tɛmlɛ lataa kətəlaa ɪ wii ɪsɔ tɛsɛɛɛ
nənɔɣɔ na kətaya tɔlatɛ pə hɛkv taa.
ɪ tɛki ɪsɔ kɛ niŋ, na ɪ nyəni ta pətɔtəle.

Í taa tu-tuyv fæele.

Pə taa kəə na krai nyəma wonjiyi-tu si:

Pa Iso ini i we le si í səna-we?

Tacaa nuwa i yəlaa wiinav

¹⁸ Mpyúy Tacaa nyá luyv tayana lapv ke nyá tetv.

N wena tə yəlaa pətəətəle.

¹⁹ N nu ta wiinav na í tə si,

n ká ha-tuyv təyənaya pee na solum,

na nim, na pə tələna-tv

Si n kaa tasa yeluyv na krai nyəma won-tv.

²⁰ N ká təyən i ta kolontunaa

mpa pa kəmna ilim ntəyən təə tə.

N ká pona-weye poolv ke wəlaya tetv taa.

N ká təysi pa nəy təə nyəma ke təm tenku lom.

Uena pa waali nyəma ke tenku Metitelanee lom.

Pa sətəa səh ká nyala paa timpri.

Mpi tə, n lapa təma səsəna ké.

²¹ Tetv, taa nyá,

nyá laŋle í holumi.

Mpi tə, Tacaa lakəna təma səsəna.

²² Taale wontu í taa nyá.

Nyutv ká nyala wəlaya tetv tətəka taa,

na tiv nāá ləli i pee.

Tiv wei pa yaa si fikinaa na lesənnaa tə pu susi təyvv.

²³ Siyən nyəma í ŋmaali mə Iso Tacaa təə.

Mpi tə, i ká yele na tev nu-meye kv waatv.

Kancaalaya tev na kantəkaya nyəŋkv

ká nu-meye teitei, isu hatoo ləh taa.

²⁴ Təyənaya pee təmatənnaa suwa.

Solum na nim pəle pə su həesi.

²⁵ Mpyúy Tacaa təma si:

Maa ləeti-meye mə təyənasi.

Paa nsi sonsompee na kvtoləh

na kahvsi na cələh ka təya pusi liyiti tə.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU
AMOSI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Pu wee si Iseyeli nyóma í caya tōma kinj ké na heesuyu. Uena tonjtonaa náá tōki acamaa ise na pá muyuliyi tōma. Ntēna Iso su isēna pē wee si paa wei í ká tēj tō, na Amōssi telēsi yēlaa. Iso pōosēyi Iseyeli nyóma ke mpi pa lakí na pē fēi teu tō pē tōm.

Isēna pa faya Amōssi takēlaya tō:

Iso kalēyēna Iseyeli kawulaya na pa cōlō nyóma, titite 1-2

Mpi pē yoosiyi Iso na í yēlaa tō, titite 3-6

Tōmnaa mpa pē kulaa na pé huli Amōssi tō, titite 7-9

¹ Tacaa Iso kula tōm tō na í heeli Yuta ícate Tekōwa tiikulu Amōssi. Tōm nti tō ké Iseyeli kawulaya tōm ké. Iso yōyōta-tēyi na pusi naale siki na pécó tetu seliyi. Yuta wulau Osiyasi na Iseyeli nyōj Solopuwam, wei í ké Sowasi pēyalō tō pa pōole taa ke Iso yōyōta tōm nti si:

² Tacaa mu pááná,

na í nōyō nu Siyōj puyū taa ké Yosalem,
 isu tōyōlaya wula.

Tōla tētōyōlenaa nyutu wulaa,
 na Kamēeli puyū nyutu lontili.

Tacaa kalēnav ke Iseyeli na í cōlō piitimnaa

(Sili nyóma nyōntu)

³ Mpyōyō Tacaa yōyōtaa si:

Pē taya isayatu kulōmtu ke ma kalēyēna
 Silií ícate sōsōle nyóma mē.

Uena pē tu kēlōna isēna í kōwa

Kalaati nyóma ke mōsōj na naaj akuj tō.

Pē tō ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mē tō tō.

⁴ Maa nyayasi kōkō ke mē awulaa,

Hasayeli na Pēni-Hatati pa tēesi.

⁵ Maa pēli Silií ícate Tamasi kampōnaa kōkalēsōj.

Uena kolontu sōw na í kō mē wulau na í yēlaa.

Mpi tō, isayatu heele taa ké í yōlōyi.

Ye pē kaasa mē tetu tēna íle paa kuu-mē na pá tēena Kiii.

(Filiisi nyóma nyōntu)

⁶ Mpyōyō Tacaa tasaa si:

Pē taya isayatu kulōmtu ke

ma kalēyēna Kasa Filiisi nyóma mē.

Uena pē tu kēlōna isēna í kuu acalēe tōcu yēlaa,

na í pēetōna-yēyē Itōm nyóma tō.

Pē tō ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mē tō tō.

⁷ Maa nyayasi kōkō ke Kasa ícate,

na tē kutuluj kōpaj.

⁸ Maa kpiisi Asētōti nyóma na Asēkalōj nyóma wulau.

Uena má niki íkolōj nyóma tō.

Pē kaa kaasi Filiisi nyóma taa ké nōyōlō.

Tacaa Isə má, ma yəgətəna mpu.

(Fenisii nyáma nyəntv)

⁹ Ḿpúgú Tacaa tasaa tətə si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Tiii Fenisii nyáma me.
 Uena pə tu kələna isəna í ta təkí
 nəgə ŋka mə na Iseyeli nyáma í ká pɛɛlaa tə.
 Haləna í kuu acalɛɛ təcu yəlaa na
 í pɛɛtəna Itəm nyáma tə.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹⁰ Maa nyagasi mə icate Tiii
 na tə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi ke kəkə.

(Itəm nyáma nyəntv)

¹¹ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Itəm nyáma.
 Uena pə tu kələna isəna í təgəna
 mə tɛɛtənaa Iseyeli nyáma na layate tə.
 Halí í kisi pa pətətəle
 nyənyə si í kú mə pááná.
 Uena í təkí-wɛ na mə taa kə tam.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹² Maa nyagasi mə icate Teməŋ na pa kawulaya
 tɛɛsi kupaŋsi nsi si wɛ Posəla icate taa təgə kəkə.
 Mpi tə, tənaya mə awulaa səsaa ka wɛɛ.

(Amoni nyáma nyəntv)

¹³ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Amoni nyáma.
 Uena pə tu kələna isə í yasuyə
 Kalaati ahontənaa lotu tə.
 Ulapa ḿpúgú si í waləsəgí mə tətə.
 Pə tə kə ma kaa layasi nti ma suwa mə tə tə.
¹⁴ Maa nyagasi kəkə ke mə icate səsəle Lapa,
 na pə nyaga mə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi.
 Yoou wula na kú kakiisasi na kú
 kacuculaya taa ke maa la mpu.
¹⁵ Paa kra mə wulav ke yomle
 na pə kpenna ɪ waali nyáma.
 Tacaa Isə yəgətəna mpu.

2

(Mowapu nyáma nyəntv)

¹ Ḿpúgú Tacaa tasaa si:
 Pə taya isayatu kulumtu ke
 ma kaləgəna Mowapu nyáma me,

Uena pə tu kələna isəna í wəpa
 Itəm wulav mowa na í la kayalv tə.
 Pə təw kə ma kaa layasi nti ma suwa mə təw tə.
² Maa nyagasi Mowarv tetv ke kəkə,
 na mə kawulaya teesi kupaṅsi nsi si
 we Keliyo icate taa tə.
 Paa yaga yooi kakiisasi na pə tutuun
 na Mowarv nyóma si.
³ Maa kv mə wulav na í waali nyóma təna.
 Taca Isə má ma yəgətəna mpv.

(Yuta nyóma nyəntv)

⁴ Mprúyú Taca tasaa si:
 Pə taya isayav kulumtv ke
 ma kaləgəna Yuta nyóma me.
 Uena pə tu kələna isəna í kisa ma kusəyəsətv,
 na í yele ma kusəsutv təkuyv tə.
 Í təṅa tui na pə tolisi-me,
 isv pu lavv mə cəsənaa tə.
 Pə təw kə ma kaa layasi nti maa
 suwa mə təw tə.
⁵ Maa nyagasi mə tetv na mə kawulaya teesi
 kupaṅsi nsi si we Yosalem icate taa tə.

(Iseyeli nyóma nyəntv)

⁶ Mprúyú Taca tasaa si:
 Pə taya isayav kulumtv ke ma
 kaləgəna Iseyeli yəlaa me.
 Pə təw kə ma kaa yele nti ma suwa mə təw tə.
 Uena pə tu kələna isəna í pəetəyi yəlaa kupama si,
 pa ta pəsi pa kəma felvuyv tə.
 Í pəetəyi kunyəntvnaa ke ntaṅkpala
 mayamaya nyuyv təw.
⁷ Í feləyi acamaa ke nəhhe,
 na í pəṅ kunyəntvnaa ke pa tampana ke hvle taa.
 Pəyele cəce na pəyaga pa kaaki avv kulum,
 na pə kvyi ma nyuyv.
⁸ Wontvnaa mpa í ləeka kunyəntvnaa kin ke təlvma tə,
 pa təw kə í həntəyi mə tui kutulv taa na,
 í nyəki sulum mpi í ləeka-we tə.
⁹ Pəyele mə təw kə ma kəwa
 Amolii nyóma tənəṅṅə.
 Paa tayalaa kə isv koomasi,
 na pá we alaafəya isv heleməṅ.
¹⁰ Pəle pə paasi,
 ma ləsəna-mege Icipiti tetv taa.
 Pusi nule təcu ke maa we mə
 waali ke wəlaya tetv taa.
 Haləna í ləeki Amolii nyóma tetv.
¹¹ Pə waali kə ma kpa mə pəyalaa taa kə

Iso kuyəgətutu teləsəlaa.
 Ma ləsa pa taa lelāa na pā ha-m pa ti
 na pā si nōosi si pa kaa nyəə solum.
 Yaa ma cesəyi, Iseyeli nyəma me?
 12 Ama í haγasa-weyε-wi.
 Uena í kaγati ma kuyəgətutu
 teləsəlaa si pā taa yəgəti ma təm.
 13 Maa tələki-me isu keεke səγəlvu
 təγənaγa pee ke səsəm na í nan̄ti yulu tə.
 14 Hali pu la ti faləsulu kupaŋ ke katε si í tulu-ti.
 Aka kaa wεena toŋ.
 Yoolaa taa yoolu kaa hiki weesuγu.
 15 Tətəlv kupaŋ kaa səŋ,
 na kpaγanv caγalv na selu kupaŋ kaa lu-ti.
 16 Yoolaa nəγə tv maγamaγa ká lə
 i wontu na í kuu-tεye niŋ kpetε.
 Tacaa má, ma yəgətəna mpv.

3

Iso ká pəosi i yəlaa ke pa kvlapəle

1 M̄p̄yú Tacaa tasaa si: Iseyeli nyəma mpa me ma ləsa Icipiti tə, meye ma yəgətəyi təm
 tənε.
 2 Mə tike ke ma səəla ate yəlaa təna taa na má ləsi.
 Pə təə ké maa pəosi-meyε isayatu təna nti í laki tə.

Pə weε si Iso kuyəgətutu teləsolv í teləsi Iso Təm

3 Yəlaa naale ká kaa mpaav
 na pa ta maγasi kv təm?
 4 Təγəlaya ka nyusi yem ké hətvyu
 taa na ká tá hiki təγənaγa?
 Ye təγəlaya pəyaya ta kpa pulv,
 kaa kiisi yem ké ka tantε taa?
 5 Sumaya ka tii yem ké apai taa na ká tá na toolee?
 Yaa puluγu ká kpəti yem na kv ta puu pulv?
 6 Paa hvli apalvtutuγu ke yem na yəlaa kaa nya?
 Yaa wahala ká tii icatε taa ké yem na Tacaa má ma ta kəna-i?
 7-8 Mp̄v tə, ye təγəlaya í nyusaa aweye səγəntv kaa kpa?
 Yaa ye Tacaa má ma yəgətəna ilε pa kisi ma təm teləsuvu?
 Pəpətv fεi lelen, Iso Tacaa má ma kaa la pulv na má ηmesı
 Iso kuyəgətutu teləsəlaa.

Iseyeli icatε səsəəle Samalii nyəma hvnnav

9 Tacaa si: I kpaali Asətəti na Icipiti
 pə kawulası kutuluŋ nyəəŋ taa.
 Yəlaa í kpɛyeli Samalii pulası taa,
 na í ná isayatu səsəəntv na mvsuŋ
 wei pa laki tə.
 10 Pa ta nyi mpi pa yaa yaasi kupaŋ tə.
 Mpi pa lεekəyi mvsuŋ na pā ηmuləyi təγə
 pa nyəka pa kawulası tεεsi taa.
 11 Pə təə ké kolontu ka nyala mə tətə.

Ɔ ká yǎki mə koloosi na í kuu mə wontu.

Waasoyv larwakalle nyam

¹² M̀p̀yú Tacaá yǎgɔtaá sí:
Teitei isu tǎgɔlaga kraakoyv heu
na tiikulu hiki nɛkpaasi yaa nkpaɛyov
titite ke aseeta tɔ,
m̀p̀yú pu la Samalii nyǎma na pa kpelasi kupaɛsi.

Isɔ kraalayi yalaa

¹³ M̀p̀yú Tacaá Isɔ Toma tɛna tu kraalaa sí:
Ɔ teləsi Yakɔpu lɔlɔyɔ nyǎma sí
¹⁴ kuyaku nakuli maa kɔɔ Isɛyeli nyǎma
mɛyɛ lɛɛtɔyɔ ke mə isayatu.
Maa wakɛli Petɛeli tɛlaalɛnaa,
na má kpesi kɔtaga tɛlate hɛlɛɛsi.
¹⁵ Maa yǎki tonɔnaa lɔɛle kutulunɔ,
na yoluma nyɛɛ.
Pa kutulunɔ wei pa lapa kacɔka na tuunɔ kɛla tɔ,
na pa atɛ na isɔ kutulunɔ na í pɛsi ncaa.
Tacaá má, ma yǎgɔtɛna mpu.

4

¹ M̀p̀yú Tacaá yǎgɔtaá sí:
Samalii alaa mpa mɛ i yasɛlaa tɛlɛpɛlɛpɛ
isɛ Pasɛɛ nyǎma naanɔ tɔ,
í ke nkpaɛɛ na í nu.
Ɔ lɛkɛyɛ acamaa,
na í muɔuliɔi kɔnyɔntɔnaa.
Ɔlɛna í tɔɛ mə paalaa sí pá cɛ sɔlɔm na í nyɔɔ.
² Tacaá Isɔ má,
ma tuuna ma hɛtɛ nanɛ nyɛntɛ sí,
kuyaku nkpaɛ paa lɛsi mə nǎgɔ na mə suka
isɛ kulaga na tinte tɔ, kɔ tɛɛa kɛntɛ.
³ Paa lɛsi-mɛ na icatɛ kolunɔ kafɛɛɛ.
Paa pɔna-mɛyɛ ilim ntɔgɔɛ tɔɔ.
Tacaá má, ma yǎgɔtɛna mpu.

Acɛsaacɛsaa isɔ sɛlaa

⁴ M̀p̀yú Tacaá tɛma sí:
Isɛyeli nyǎma mɛ,
í cɛsi na í puki Petɛeli yaa Kilikaa
sí í laki Isɔ kɛ tɛmlɛ,
na í tɛɛna-m pɛntɛnav ke mpu.
Ɔ ha mə kɔhaanɔ ke paa tananɔ nkpaɛ,
ɛlɛna í kɛna mə kɔhaham ke tooso nyɛnkɔ wule,
pɛyɛle í wakɛlɛna-m.
⁵ Ɔ ha mə sɛɛtɔ kɔhav na mə kukusum potopotɔnaa.
Ɔ kraalɛna nǎgɔ sɔsaya sí í haaki-m luɔyɔ kɔlɔmɔyɔ
kɔcɔɔv na paa wei í nu.
Isayatu ntɔyɛ i sɛlaa.
Isɔ Tacaá má, ma yǎgɔtɛna mpu.

Iseyeli nyáma lan̄krusəŋ

⁶ M̄p̄yú Tacaa yəgəttaa si:

Ma yelaa na nyəgəsi lu mə acalee taa,
na í lan̄ si í suu mə nəgə p̄uȳu.
Paa na m̄pu í tá mələna ma təə.
Tacaa má ma yəgətəgəna m̄pu.

⁷ Ma p̄ema-meȳe t̄ev̄ ke waat̄v̄ wei mə k̄v̄haləm nyula-ku t̄ə.

Ma ha ícate lent̄e ke t̄ev̄ na má p̄e lent̄e.
Ma yelaa na taale lent̄e l̄v̄li teu
na lent̄e náá w̄v̄li l̄v̄m lan̄uȳu t̄əə.

⁸ Acalee naale yaa tooso pukaya
k̄v̄l̄v̄mt̄əle kin̄ si á hiki l̄v̄m na á nyəə.
Paa na m̄pu pu tak̄i-ȳe.
Pəyele í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

⁹ Ma yelaa na kulaya na k̄p̄eeləm
p̄é ku mə kut̄əgəŋ,
na kut̄olon̄ t̄əgə mə t̄uŋ tawa payale.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹⁰ Ma yelaa na kusəku ku mə t̄əla
is̄u maa lap̄v̄ Icipiti ke Moisi waat̄v̄ taa t̄ə.
Na má yele na kolontu la sakasaka
ke mə ifepiya ke yoōu taa,
na í kuu mə k̄p̄ayanəŋ.
Na s̄ət̄aa s̄əŋ nyala mə t̄əsikile taa na p̄é nu-m̄e.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹¹ Ma wak̄əla p̄ə t̄ənaɣa mə t̄e is̄u
maa lap̄v̄ S̄ət̄əm na K̄əm̄ə t̄ə.
Ūena mə taa l̄elaa fiti is̄u pa
l̄əsv̄ȳu t̄əputuȳu ke k̄ək̄ə taa t̄ə.
Paa na m̄pu í tá mələna ma t̄əə.
Tacaa má ma yəgət̄əna m̄pu.

¹² P̄ə t̄əə ké Iseyeli nyáma m̄e
í k̄á na is̄əna maa lan̄a-m̄e t̄ə.
Ūe í tayan̄i mə t̄i na í sulu-m̄.

¹³ Ma lap̄əna p̄óŋ, na heelim,
na má h̄v̄li ȳelaa ke m̄pi m̄pi ma luȳu w̄e lap̄v̄ t̄ə.
Ma p̄əsəɣi ilim ke ahōo,
na má t̄əŋ t̄et̄v̄ comcom n̄əəsi taa.
Maya P̄ə t̄əna p̄ə t̄v̄ Tacaa Is̄ə má,
ma yəgət̄əna m̄pu.

5*Iseyeli t̄əə wula*

¹ Iseyeli nyáma í nu mə s̄əm wula:

² Iseyeli we ké isu pɛɛlɔ wei i sɛpa tɔ.
I tasəyi kuluyɔ.

Páćó nɔyɔlɔ kaa kusɪ-i.

³ Mpi tɔ, Tacaa Isɔ yɔyɔta Iseyeli tɔm si:
Ye yɔlaa iyaga (1000) pola yooɔ,
nunɔwa (100) tike ka mələna.
Ye nunɔwa (100) poləna,
naaɔnɔwa ke pu sɔɔ.

Isɔ yaa-we pə taa kɔɔ na pá si

⁴ Tacaa yɔyɔtaa si:
I kɔɔ ma kin na má ha-meyɛ weesuyɔ.

⁵ Ama í taa polo Petɛɛli, na Kilikaa,
na Pɛɛsɛpa acalɛɛ təkətələnaa.

Pə taya pulɔ,
paa kuu Kilikaa nyóma,
na pá kpiisi Petɛɛli nyóma.

⁶ Yosɛɛfɔ lɔluyɔ nyóma mɛ,
ye í caa weesuyɔ,
pə weɛ si Tacaa ke í pɛɛki.

Tɔfɔ tɔɔ, ílé i ká pəsi ké isu kəkɔ
na í nyaga pə tənaga Petɛɛli.
Nɔyɔlɔ kaa pəsi ka teesuyɔ.

⁷ Waiyo, í layasəyi tampana na isayatu,
na í muyuliyi tampana nyóma.

⁸ Tacaa lapəna isɔtɔlɔnɔsɪ ke waanɪ waanɪ.
Inɪ i layasəyəna səkɛɛtuyɔ ke nyaaləm,
na nyaaləm ke səkɛɛtuyɔ.

Na í hɔŋ tɛŋku lɔm na í pələyi tɛtu tɔɔ.
I hətɛ nté Tacaa.

⁹ Inɪ i kuyɔna tɔŋtɔnaa
na í lakɪ pa koloosi acalɛɛ ke ncaa.

¹⁰ Mə taa kraakəna tampana yɔyɔtɔlɔ ke huɛɛ taa ké,
na wei i huɛɛlɔ-meyɛ mə təkəkəllɛ tɔ.

¹¹ I muyuliyi acamaa na í ŋmuləyi pa kuhələm.
Pə tɔɔ ké í kaa nu mə kutulɔŋ kɔpən leɛŋ.
Páćó í kaa təŋ mə lɛsɛŋnaa kɔpama sulɔm.

¹² Maa sɔɔki mə isayatu tuutuuma taa natəli.
I muyuliyi yulɔpən na í muyi kɔcɔɔŋ.
Uena í kuyi acamaa tɔm ke huɛɛ taa.

¹³ Tasəkəɛɛ tuyɔ waatu kələ inɛ.
Pə tɔɔ ké layatɔnaa suma si pá taa kɔɔ pə na-we.

¹⁴ I yeɛɛ isayatu na í la kɔpantu.
Uena Pə təna pə tu Isɔ weɛ mə waalɪ ké tampana,
isɪ i yɔyɔtɔyɔ tɔ.

¹⁵ I kisi isayatu na í sɔɔli kɔpantu,
na í təŋəyi tampana ke huɛɛ taa.
Ntanyɪ Pə təna pə tu Isɔ ká wii Yosɛɛfɔ
lɔluyɔ kakaasaya pətɔtɔɛɛ.

¹⁶ Mpyó Pə təna pə tu Isɔ Tacaa yɔyɔtaa si:
Paa nu ləyaga wula ke nənɔɔsi tɛɛ.

Yəlaa ká makí kapusi ke harɛɛ təna təw si:
 Mpusi wei kɛɛ, mpusi wei kɛɛ?
 Paa yaa hataa na wiilaa ke wiiu.
 17 Waatu wei maa kəw yəlaa ke fɛlɔv tə,
 ləyaya wula ká nu lɛsɛɲ tawa təna taa.

Tacaa waasvɔv kɔyakv

18 Tacaa kɔyakv səsəw tɛɲlaa mɛ,
 pə taya nyaaləm ke í ká ná kv wule yoo.
 Ama səkɛtɔv kɛ.
 19 Teitei isɛ yɔlv seekuɣu tɔɣɔlaya,
 na í sulina ka camna,
 ɪɛna í sv tɔyaya na í teesina kolɔɲa.
 ɪɛna tum nyasa-ɪ tə.
 20 Tacaa kɔyakv səsəw ká wɛɛ ɲpɔɣɔ.
 Kv ta ke nyaaləm nyəɲkv.
 Ama səkɛtɔv kɛ.

Isəsɛɛ nte Isə u caaki tə

21 Mɔpɔɣɔ Tacaa təma si:
 Ma taa kraana mə kətasi na mə kotɔɲ kɛ.
 22 Mə kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə
 na mə tɔɣɔnaya nyəɲsi lu-m səɲ.
 Maa tu caa mə nawee nim nyəna.
 23 ɪ yeke kokoole ke ma ɲkraɲɲ taa si
 í yooki-m yontu.
 Maa caa má nu mə cəməɲ tɛɲ.
 24 Pə kəla teu si í yeke na tampana wɛɛ mə hɛkv,
 isɛ pəɣə səsaya ɲka kaa nyəɔki tə.
 25 Isɛɣɛli nyəma mɛ, pusɪ nule wei í təma wɔlaya tetv taa tə í lapam kətasi na? 26 Ntəɲ mə
 tuɲ Sakuti na Kewɛɲ wei í saaka mə ti tɔɣə í ka təkaa na í laaki?
 27 Pə təw kɛ maa yeke
 na pá pona-mɛɣɛ Tamasi
 ɪcɛtɛ waali ke Asilii tetv taa.
 Pə təna pə tv Isə má,
 ma yəɣətəna mpv.

6

Acəsaaɛsaa naani

1 Felentunaa mpa mɛ ɪ təkɪ Siyəɲ pɔvɣu
 na Samalii pulaya təw kɛ kawulaya na naani tə,
 mə təm wɛ waiyo kɛ.
 Mɛɣɛɛ piitim səsəw taa aɛpa
 na mɛɣɛɛ Isɛɣɛli nyəma
 təna layatv tasəlaa.
 2 ɪ polo Kaləne na Hamatɪ ɪcɛtɛ səsəwɛ,
 na Filiisi nyəma tɛɣɛ Katɪ,
 na í na Asilii nyəma tɔɣə pa tetv.
 ɪ ta tɛɛ mɛɛ ɪnəɣɪ pɔlv,
 paa na pa tetv ta haɲna mə nyəntv tə.
 3 Mə lɔkɪ kɛɛ si mpusi kɔyakv í polo poolɔɲ.
 Sɛsɛ ɪɛ mə mɔsɔɲ tɛɲna-kɔvɔ yaav.

⁴ I caya mə kpelasi kupaŋsi nsi pa tayanna
tuuŋ kela tɔ si tɔɔ,
na í nyasəyi heen na nawee nim nyəna nantu.
⁵ I kiisiyina mə cəməŋ si í yooki yontu.
Pəyele í keekəna Tafiiti na í luki yontu.
⁶ I teŋ solom na ŋkraaŋ,
na í tɔyi tulaalɔnaa kɔrampama.
Ama mə paa feina isəna Iseyeli kawulaya wakəlaa tɔ.
⁷ Pə tɔɔ ké ma kraaləyi nəɔnɔɔ si í ká wɛɛ
mpa pa kra yomle tɔ pa kancaalaya nyəma.
Felentunaa acima si tənaya.

Samalii icate wakəlvɔ

⁸ Mprúyú Pə təna pə tu Iso Tacaa təma si:
Ma tuuna ma ti si ma nyəgəsa
Iseyeli nyəma kalampaaŋi ké.
Maa caaki mə kutuluŋ kɔrampaŋ.
Maa tu mə kolontunaa niŋ taa ké
mpi pə wɛ Samalii taa tɔ.

⁹ Ye pə kaasa yəlaa naanɔwa ke təyaya taa, pɛle paa si. ¹⁰ Paa wei í pola i sətɔ kraɣav si
i piŋ, na í mayana pə kaasa nəgəlv ke naŋ leŋku taa. I ka pɔɔsi-i si: Nyana nəgəlvɔ? Ilena
pɔntɔ si: Aai. Ie sətɔ kraɣav ká təkɪ-i si, su. Taa yaa Tacaa hətɛ na í nyi si yulɔ wɛ cəne.

¹¹ Pə taya pulɔ,
ye Tacaa í yəgətəa,
kutuluŋ səsəŋ na səkpeŋ ká yəki i tənaya.

Akaitɔ wɛ təm naale ama pə ké kpɛtɛ

¹² Wulee kraɣanəŋ kraɣa asewa ke kukpamɔyɔ tɔɔ?
Yaa í na pa hala ku tɔɔ na naaŋ?
Ie pepe tɔɔ ké mə layasəyi tampana na isayatu,
na a kulɔlvɔm pəsəyi nyaŋ pulɔ?

¹³ Na mə laŋa heewa si í lɛka icate kraɪ nyəntɛ, na i həŋ mə ti si mə toma tɔɔ ké í lɛka
toŋ icate. ¹⁴ Mprúyú Pə təna pə tu Iso Tacaa təma si: Maa yele na piitim napəli pə kulɪ na pə
hulɪ-meyɛ pə toŋ. Pə kraɣav Lepo-Hamatɪ ke Iseyeli tetɔ ilim ntəgəŋ tɔ, haləna Alapa lɔɔv ke
ilim mpətəŋ tɔɔ.

7

Amōssi toosee kancaalaya nyəna

¹ Mprúyú Tacaa Iso lapa na má toosi si pa tema wulav kɔmtɔ kancaalaya nyəntɔ, na pə kaasi
kɔfatɔ. Ilena Iso tisi kutolonɔ isu isəŋmɔntɔ. ² Waatɔ wei kutolonɔ tema tetɔ təna taa nyutɔ ke
niisuyɔ, Ilena má wiina-i si: Hai, Tacaa Iso, wii nyá yəlaa. Pa kəla pəciuu, paa si. ³ Ilena í
layasi hɔwɛɛ na í tɔ si: Təle tə kaa la.

Toosee naale nyəna

⁴ Mprúyú Iso Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ si, kəkə nté i huɔkayana yəlaa, na ká nyaki tenku
lvɔm na tetɔ. ⁵ Ntəna má wiina-i si Hai, Tacaa, yele mpɔ. Təfə Iseyeli nyəma kəla pəciuu, paa
si. ⁶ Kɛlena í layasi na í tɔ si: Təle tə kaa la.

Toosee tooso nyəna

⁷ Mprúyú Tacaa lapa na má tasa toosuyɔ si, i səŋa kolunɔ tɔɔ keke na í təkə kɔmayasɔyɔ ke i
niŋ taa. ⁸ Ilena í pɔɔsi-m si: Amōssi, weye n naaki ma niŋ taa? Ma si: Kɔmayasɔyɔ. Mpruyule

si: Ma caa ma maɣasi ma yɔlaa ké na má ná si pa siɣisaa yaa pa ta siɣisi. Mpi tɔ, ma kaa husi pa kawulaya.

⁹ Maa wakɛli Iseyeli nyɔma tɔkɔtɔlenaa, na má kv wulav Solopɔwam lɔlvɔv nyɔma na layate.

Amɔɔsi tɔɣɔnvɔv kɛ Petɛeli

¹⁰ Mprɔgyɔ Petɛeli kɔtulɔ Amasiya heela Iseyeli wulav Solopɔwam si: Amɔɔsi na i yɔlaa pa pɛela nɔɔ kɛ nyá tɔɔ kɛ Iseyeli taa cɛnɛɛ, na i kɔvɔɔtɔtu maɣamaya wakɛlɔɣi Iseyeli tetɔ.

¹¹ Halɔ i yɔɔtɔaa si:

Paa kv-ɛ, ɛlena pá kuu Iseyeli nyɔma na pá pɔna-wɛɛ poolɔv.

¹² Mprɔgyɔ Amasiya tɔma Amɔɔsi si: Toosee tɔ nyá, lu cɛnɛ na ń kpe Yuta na ń telɔsɔɣi nyá Iɔ kɔvɔɔtɔtu kɛ tɛna, na ń tɔkɛna. ¹³ Ama yele-tɔɣi Petɛeli cɛnɛ. Mpi tɔ, pɛ ké kawulaya Iɔ tɔsɛɛɛ sɔsɔɔɛ ké.

¹⁴ Mprɔɣɔɛ Amɔɔsi cɔ-i si: Paa felɔɣi-m ma Iɔ kɔvɔɔtɔtu telɔsvɔv tɔɔ. Ama tɔla kɛ ma tɔɔki na má halɔɣi tuɛ. ¹⁵ Ma kalɔkv waali ké Tacaa yaa-m. Ntɛna í tɔ-m si má polo má kpaali i tɔm kɛ i yɔlaa Iseyeli kawulaya nyɔma kɛ ilim ntɔɔɔɛ tɔɔ. ¹⁶ Mprɔgyɔ nyá kisina-m si ma taa kpaali-ti. Pɛ tɔɔ ké Tacaa si má telɔsi-ɛ si ¹⁷ nyá alv ká pɛsi apalaa tɛna alv kɛ ɛcate taa, na pá kv nyá piya kɛ yoo taa. ɛlena nyaa si ma ta nyi isɔnaa tetɔ taa, na pá pɔna Iseyeli nyɔma kɛ tetɔ poolɔv nyɛntɔ taa ké tɔlasi.

8

Toosee liyiti nyana

¹ Mprɔgyɔ Tacaa lapa na ma tasa toosɔɣu. Tuɛ pee kɔvɔɔpuna na tɔkv ntɛ ma nawa. ² ɛlena í pɔɔsi-m si: Pɛpɛɛ n naaki, Amɔɔsi? Ma si Tvɔv pee wɛna a puwa tɔ a tɔkv. Mprɔɣɔɛ si: Ma yɔlaa Iseyeli nyɔma puwaya, pa tala pa tɛnaya. Ma kaa tasa-wɛɛ wiiu.

³ Ma heela-wɛ si:

Iɔ Tacaa ma, ma hvɔɛ kɔvɔkv wule, kawulaya tɔyaya taa yontu ká pɛsi wula. ɛlena sɛtaa sɔɔtɔ, na pɛ suma tiyitiyi.

Taatɔlaa isayatu

⁴ Mprɔgyɔ Tacaa tɔma si:

Mpa mɛ mɔ felɔɣi kɔnyɔntɔnaa kɛ nɔɔhɛɛ, na í kvɔi tetɔ taa wahala nyɔma,

⁵ ɛlena í tɔɛ si isɔtɔ kvfalɔv acima

u tɛɛ lɔɛ si tɔ taati.

Aaiyɛ si, kvɔkv kvhɛɛsvɔv

naa tɛɛ lɔɛ si tɔ lɔsi tɔɔnaya pee na tɔ pasa maɣasɔlaya.

ɛlena tɔ kpaasi ka liyitee.

Na tɔ lu sanɔyanaa kɔmuyullaa,

⁶ na tɔ kɛɛɔɔɔna toolee na tɔ pɛɛtɔɣi.

Ye kɔnyɔntɔ ta pɛsi

na í felɔ-mɛɛɛ ntaɛkpala liyitee, ɛɛ í kpa-i yomle.

⁷ Mprɔgyɔ Tacaa tuuwa si:

Na tetɔ nti í hɔɛna mɔ ti isɔntɔ tɔ, ma kaa sɔɔ mɔ lakasi sɛnɛ.

⁸ Pɛ tɔɔ ké tetɔ ká sele,

na tɔ taa yɔlaa tɛna caya lɔyaya.

Tu kpaaki na té tiiki isu Nili pəyɔ lum.

⁹ Mprúyú Tacaá Isə tasaa si:

Kuyankuyu maa yele na ilim tɔ pə sikuyu waatu.

Uena səkrɛtuyɔ nyala tetu təna tɔɔ.

¹⁰ Maa pəsəna mə acima ke ləyaya,

na mə laɲhulɔmlɛ yontu pəsi wula.

Na yəlaa təna looli pa nyɔɔɲ isu ləyaya

na pá suu ləyaya wontu isu fələtənaa taka,

isu pəyaya ikramlɛ sərəna.

Uena pə tənaya mpu pə pəsi laɲwakəlle kuyaku.

¹¹ Mprúyú Tacaá təma si:

Maa kəna wahala ke kuyaku nakuli.

Wahala inəyələ si ma kuyəyətutu nuu

kunyuluyɔ ká kra yəlaa,

na pə kəli isu nyəyəsɪ yaa lukətɔ kəkuyɔ-wɛ tɔ.

¹² Paa cɔɔ yem ké tetu təna,

na pá pɛɛkəyɪ si pá nu ma təm,

ama pa kaa na.

¹³ Kuyankuyu lukətɔ ká ku ifepiya akpala nyəma,

na pɛɛlaa kɔpama, na pá pi-wɛ.

¹⁴ Na mpa pa tuukina Samalii tuyɔ,

yaa Tan nyəɲku yaa Pɛɛsɛpa nyəɲku tɔ.

Pa təna paa hoti, pa kaa tasa kuluyɔ.

9

Toosee kakpasɪ nyəna

¹ Mprúyú ma na Tacaá na í səɲa kətaya təlata tɔɔ na í təɲ si: I yəki Isə təsɛɛɛ akele nyuyɔ na pə ciyiti kutuluyɔ təna kite.

Maa yəki akelenaa,

na pá hoti yəlaa tɔɔ na pə ku-wɛ.

Uena yooou náá ku mpa pu kaasi tɔ,

nəyəlɔ kaa fiti.

² Paa pa tii atətələ taa,

maa ləsi-wɛyɛ təna.

Paa pa kra isəttaa isu ma tisa-wɛ.

³ Paa Kamɛɛli puyɔ taa ké pa ɲmɛla-m,

isu ma kula pa tɔɔ na má kra-wɛ.

Paa pa sewa na pá sɔv lum tɛɛ mayamaya,

maa yele na lum tɛɛ tɔm nyasa-wɛyɛ təna.

⁴ Ye kolontunaa pona-wɛ,

maa yele na pá ku-wɛyɛ təna.

Ma kaa tasa-wɛyɛ waasuyɔ,

isu ma kpiisa-wɛ.

⁵ Ye Toma təna tɔ Isə Tacaá táka mpələ ke tetu tɔɔ,

tə kraa ké na té tiiki, isu Nili pəyɔ lum.

Uena tə yəlaa təna caya ləyaya.

⁶ Isə pama isətənyuyɔ ke tetu tɔɔ ké.

I lapa i tɛɛyale ke isətənyuyɔ nyuyɔ taa.

I həɲ tenku lum na í pələyɪ-wəyɪ tetu tɔɔ.

Ι hətε ntέ Tacaa.

Tasəkəle nyóma hvvnav

⁷ Μρύγύ Tacaa təma si:

Ισεγελι nyóma με,

ί τά τεε Itiyopii nyóma se.

Ιsəna ma ləsa-meγε Icipiti tə,

ήρύγύ ma ləsa Filiisi nyóma κε Kələeti,

na má ləsi Sili nyóma κε Kiii.

⁸ Ma nawa mə kawulaya tasəkəle,

lɛna má tv ma taa si maa kpiisi-meγε tetv tə.

Paa na mpv ma kaa kpiisi Yakərv lɛlɔγv nyóma

təna təkpaata.

⁹⁻¹⁰ Maa yas-meγε piitimnaa lɛmpənaa hekv.

Pu kpiisi mə taa asayaa mpa paa tisiyi si

mpusinaa ká mayana-me təγə yoo taa.

Isu pa lintuyuu təγənaγa pee na pə yeki pee tə.

Nəosi suv na laηhele

¹¹ Μρύγύ Tacaa təma si:

Kuyaku nakoli maa kusi Tafiiti icate

ncaa le na má tə pəγəle.

Maa ηma icate nte isu tu wɛv ləη tə.

¹² Ue Ισεγελι nyóma ká tayani mɔγv κε Itəm tetv

na tə cəlv tetv nti tə ké Tacaa nyəntv tə.

Tacaa má, ma yəγətəna.

Maa la ήρύγύ teitei.

¹³ Μρύγύ Tacaa tasaa si:

Pu kəv na hataa haləγi,

pə kaa leeli, lɛna pá kv.

Paa tuu, pə kaa leeli,

na lɛsɛη kooluyu tala.

Uena sɔlv m kɔfam kpe pə́vη tə

na pə fɛγɛni pulasi təna.

¹⁴ Waatv inəγi maa cɛ Ισεγελι nyóma meγε mə yomle taa.

Ι ka tayani mə acalɛ nna pu kpiisaa təγə ηmav

na í caya.

Uena í hala na í təγə,

na í sə tuη wei pa yaa si lɛsɛηnaa tə

na í nyəv pə sɔlv m.

¹⁵ Maa su ma yəlaa meγε tetv nti ma ha-me tə tə taa.

Nəγəlv kaa tasa-meγε təγənvγv tətə.

Tacaa mə Isə má, ma yəγətəna mpv.

ISO KUYOYOTUTU TELSULU APITIYAASI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Takelaya kane ka ηmaalv keesa Isav luluyv nyoma Itam nyoma tom. Paa caaki Yakapu luluyv nyoma Iseyeli nyoma, pa lukv-weyε kolonja ke. Ama Iso ka huna i yalaa Iseyeli nyoma nayo, na i heesi pa lanja.

Isa na pa faya Apitiyaasi takelaya to:

Tacaa hukena Itam nyoma, kukalutu 1-14

Tacaa kuyaku sasavu, kukalutu 15-21

¹ Tom nti Tacaa Iso kulaa na i hohi Apitiyaasi si, i yoyoti Itam tetv nyoma too tayalo.

Tacaa kraalvyn ke Itam ncaale tom

Pa tila tillu ke piitimnaa heku.

Tə nu i yoyota Tacaa tom si:

I kuli, na te yona Itam nyoma.

² Mpyu Tacaa yoyota Itam si:

Maa la-η waali tv ke piitimnaa lelaa taa.

Paa nyani-η yem.

³ N caya hatoo kukraməη heku,

timpi nayolu u taki to.

Kalamraani kuv-η si,

nayolu kaa ləsi-η təna.

⁴ Paa n ka kra isotaa isu hekəle,

na n tv nya tante ke isotolonasi taa,

isu ma tisa-η təna.

Tacaa ma, ma yoyotəna mpv.

⁵ Ye ηmulaa svv nya teye ahoο,

paa kuu pə təna mpi pa pəsəyi tayə,

na pə yele-η kpete.

Ye kontaa svv nya taale taa,

kumkum tike ke pu kaasi-η.

⁶ Isav nyoma me,

mə kolontunaa yasa mə wenav taa na pa kuu-wi.

⁷ Məna mpa i ka peela nəsi to,

pa tayənəyi-meyε mə tetvnaa taa ke.

Mə cewaa lukv mə waali.

Mə taapalaa na ηmakəlyi-me.

Məna mpa i ka kaawa nyənaya to,

pa svv-meyε katəsi nyərv.

Pa tvukv-me si i fei ləmayasεε.

⁸ Tacaa ma, ma tv ma taa si,

maa kpiisi Itam layatvnaa tənaya kuyaku ηkv.

Maa kpiisi mə layatv təna.

⁹ Səyəntv ka kra Teməη icate yoolaa.

Paa kv Itam yoolaa təna.

Itam nyoma waawa Iseyeli nyoma wahala taa

¹⁰ Μρύγύ Tacaa yəgətəa si:
 Pɪ kpiisi Itəm nyóma me.
 Fεελε ka pu-meγε teu.
 Mpi tə, í kú mə tεεtɔnaa
 Yakəpu lɔlɔɣu nyóma,
 na í kuu pa wontu.

¹¹ Waatu wei kolontunaa kəla-me,
 na pá suu mə ɪcatε taa tə, ɪ ka we təna.
 Halɪ pa tə tεtε kέ Yosalem wɛnau tə tə,
 mə na-wεγε.

¹²⁻¹³ Pə taa mɔna si,
 í suu pa ɪcatε taa,
 na mə ɪsɛntaa hɛtəna pa wahala.
 ɪ krasa amɔkɔɣu na pa hotuɣu,
 na í tuu-wεγε pa kɔnyɔntəɣɔle waatu.
 Haləna í kuu pa wɛnau ɪsu pa kolontunaa.

¹⁴ ɪ səŋa mpaheɫa na í kɔɣi selaa.
 Yaa í tuɣi-wεγε pa kolontunaa niŋ taa
 kέ pa wahala wule.

¹⁵ Kuyaku ŋku Tacaa ká huuna yəɫaa tə ku kpeɣeta kέ.
 ɪsaɣatu nti í lapa tə, tu məli mə nyɔɔŋ taa.
 Paa lana-me ɪsu mə lapənau-wε tə.

ɪseɣeli nyóma lεtəɣi Itəm nyóma

¹⁶ Μρύγύ Tacaa tasaa si:
 ɪseɣeli nyóma me,
 í tɛma ma páána kəpu nyɔɔu ke
 ma puɣu nanŋ nyəŋku təɔ.
 Yəɫaa lɛɫaa ná kaa tɛ a nyɔɔu.
 Paa nyɔɔ-γεγε ímρύγύ,
 ɪɛna pə kpiisi-wε na pá saali yem.
¹⁷ Ama mpa pu kaasi tə paa cəɔsi Siyəŋ puɣu taa.
 Ku pəsi ɪsə puɣu.

Yakəpu lɔlɔɣu nyóma ká lεeki tɛtu ke tə mɔɫaa niŋ taa.

¹⁸ ɪɛna Yakəpu na Yosεεfu pa lɔlɔɣu
 nyóma pəsi ɪsu kəkə,
 na ká nyaya ɪsav lɔlɔɣu
 nyóma ɪsu nyutu.
 Pu wakəli-wε tənəŋnəŋ,
 pə kaa səɔ paa kulɔm.
 Tacaa má, ma yəgətəna mpu.

Paa lεeki pəcəɫə tɛtvnaa

¹⁹ Yuta nyóma ká təɣəna Itəm tɛtu na ilim mpətəŋ təɔ. Paa təɣə Filiisi nyóma tɛtu həɣɔɫɔɣu tɛtɛkəɫe, na ɪfəlayim nyóma tɛtu ke Samalii. ɪɛna Pɛncamεε nyóma náá təɣə Kalaati.

²⁰ ɪseɣeli nyóma mpa pa kuuwa na pá tɛna tə, pa taa yoolaa kɔpama ká lεeki Fenisii tɛtu. Haləna pə polo Salepəta ɪcatε. Yosalem nyóma mpa pa kuuwa na pá we Sefalati tə, pɛɫe paa təɣə ilim mpətəŋ təɔ acalεε. ²¹ Pa kέ akanaa kέ. Paa nyəkəli Siyəŋ puɣu na pá caya təna. Paa təɣə Itəm nyóma təɔ.

Tacaa ká təɣəna ɪ yəɫaa təɔ kέ kawulaya.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU

YONAASI TOM TAKELAYA

Kutulutu

Apalu wei pa yaaki Yonaasi tɔ ɪ kɛ Iseyeli tu kɛ na Iso tili-ɪ piitim lɛmpɪ nyɔma tɛye Asilii tɛtu taa kɛ Ninifi ɪcatɛ taa si ɪ polo na ɪ kuli pa isayatu tɔɔ. Ama mpe ɪni paa kɛ Iseyeli nyɔma kolontunaa kɛ. Pɔ tɔɔ kɛ Yonaasi kisaya pote. Paa na mpɔ Iso pona-ɪ na toŋ na Yonaasi kpaali-we na pɔ mu ɪ tɔm na pɔ layasi tɔntɛ na Iso wii-we.

Isɔna pa faya Yonaasi takelaya tɔ:

Isɔ tɔwa Yonaasi kɛ tɔmlɛ na ɪ kisi, titite 1

Yonaasi layasaa na pɔ ya ɪ nyɔyɔ, titite 2

Yonaasi kpaalɔyɔ kɛ Ninifi nyɔma, titite 3

Tacaa waasa Ninifi nyɔma, titite 4

Yonaasi mayasaya si ɪ kisiyi Tacaa tiluyu

¹ Mɔpɔyɔ kuyaku nakuli Tacaa heela Amitayi pɔyalɔ Yonaasi si: ² Kuli na ɪ polo Ninifi ɪcatɛ sɔsɔlɛ na ɪ kpaali-tɛ. Ma nyɔyɔsa tɔ isayatu.

³ ɪlɛna Yonaasi kuli si ɪ seeki Tacaa. Pɔ tɔɔ kɛ ɪ tiiwa kpulɔŋ teesaŋ kɛ Yopee. ɪ mayana kpulɔyɔ sɔsɔɔ ɲku ku puki Taasisi tɔ. ɪlɛna ɪ fɛli ku liyitee na ɪ sɔv si ɪ puki tɔna.

⁴ Mɔpɔyɔ Tacaa lapa na heelim sɔsɔm ma tenku tɔɔ. Kacuculaya sɔsaya kulɛna na kɔ caa kpulɔyɔ yɔkɔyɔ si lɔm ɪ tɔyɔ-we. ⁵ Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔntɔ kpa kpulɔyɔ saalaa. ɪlɛna pɔ yaaki pa tun hɛla. Na pɔ lɛsɔyi wontu na pɔ pɛtɔyi lɔm taa si pɔ la kpulɔyɔ tɔfɔŋafɔŋa. Ama Yonaasi nɔ tiiwa kpulɔyɔ naŋ lɛŋku taa na ɪ tooki sɔsɔm. ⁶ Mɔpɔyɔ kpulɔyɔ saalaa nyɔyɔ tu pola Yonaasi kin na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Nyɔ tooki yaa? Kuli na ɪ yaa nyɔ tɔyɔ. Ntanyɪ ku waasi-tɔ, na tɔ taa si.

⁷ Mɔpɔyɔ kpulɔyɔ saalaa yaa tɔma si: ɪ kɔɔ na tɔ tɔ tɛtɛ na tɔ nyɪ wei ɪ kɔna-tɔyɔ mpusi ɪnɛ tɔ. Mɔpɔyɔ pa tɔ tɛtɛ ɪlɛna pɔ kpa Yonaasi. ⁸ Ntɛna pɔ tɔmi-ɪ si: Heeli-tɔyɔ mpi pɔ kɔna mpusi ɪnɛ tɔ. Nyɔ tɛyɛ lɛ. Nyɔ piitim kɛ mpi. Nyɔ kulapɔlɛ kɛ nte?

⁹ Mɔpɔyɔ ɪ cɔ-we si: Ma kɛ Hɛpɔla tu kɛ. Isɔtaa Iso Tacaa wei ɪ lapa tɛtu na tenku tɔyɔ ma sɛɛki.

¹⁰ ɪlɛna ɪ kɛɛsi-we si ɪni ɪ seeki Tacaa. Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔntɔ kpa mpe ɪni. Kɛna pɔ pɔɔsi-ɪ si: Pepe tɔɔ kɛ n lapa mpɔ? ¹¹ Na isɔnaya tu la-ŋ na pɔcɔ tenku hɛɛ?

Mpi tɔ, lɔm pɔɔnɔ tɔŋna sɔsɔyɔ kɛ. ¹² ɪlɛna ɪ cɔ-we si: ɪ pɛti-m tenku taa, ɪlɛna lɔm hɛɛ. Mpi tɔ, ma nyɔmɔ si mɔ kɔnna kacuculaya sɔsaya kanɛyɛ mɔ tɔɔ.

¹³ Mɔpɔyɔlɛ kpulɔyɔ saalaa mayasa saav ɪsu paa tala koten, pa ta pɔsi. Mpi tɔ, tenku pɔɔnɔ tɔŋna sɔsɔyɔ kɛ. ¹⁴ ɪlɛna pɔ sɔlɔmi Tacaa si: Hai, taa ku-tɔyɔ yulu ɪnɛ ɪ weesuyɔ tɔɔ. Pɔyɛlɛ taa yeke na ɪ calɔm tɔm mɔli tɔ nyɔɔŋ taa. Mpi tɔ, Tacaa nyɔ, n laki mpi n sɔɔlɛ tɔyɔ.

¹⁵ Ntɛna pɔ kpaɔa Yonaasi na pɔ pɛti tenku taa na lɔm hɛɛ kpaɔkpaɔ. ¹⁶ Mɔpɔyɔ Tacaa tɔm kpa yɔlɛa mpeyɛ sɔyɔntɔ kɛ sɔsɔm. ɪlɛna pɔ lapi-ɪ kɔtasi na pɔ su pa nɔɔsi si paa sɛɛ-ɪ.

2

Yonaasi sɔlɔmɔyɔ kɛ tinte lotu taa

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa lapa na tinte sɔsɔlɛ natɔli kɔɔ na tɔ li Yonaasi. Mɔpɔyɔ ɪ caya tɔ lotu taa kɛ kuyɛɛŋ tooso na ahoɔ tooso. ² ɪlɛna ɪ sɔlɔmi ɪ Iso Tacaa kɛ tinte lotu taa si:

³ Tacaa, ma yaa-ŋ ma wahala taa na ɪ nu.

Ma kiisa atɛtɛlɛ taa na ɪ nu ma nɔyɔ.

⁴ N pɛta-m luhəyaya taa ké tenku hɛku taa.

Lum kɔlaa isu koloosi na pɛ ta-m,
lum koloosi tɛɛki ma tɔɔ ké kolum kolum.

⁵ Maa huwa si n tɔɔna-m ké,
ma kaa tasa nyá tɛsɛɛle ke nav.

⁶ Lum lipa-m na pɛ tanɪ-m tɔɔɔ.
Pɛ lipa-m na səsəncaasi həkɔ ma nyuɔɔ.

⁷ Ma tiiwa haləna má tala pɔɔɪ kila.
Atɛtɛɛ nənɔɔsi təkaya ma tɔɔ ké tam tɔɔ.
Ama ma Iso Taca nyá, n ləsa-m na weesuyɔ.

⁸ Waatu wei ma ləsayə caakaya luw ke ma tənuyɔ taa tɔ.
Ma tisaya feesuyɔ ilena má tɔɔsi nyá tɔɔ.
Ilena n mu ma sələmuɔɔ ke nyá tɛsɛɛle taa.

⁹ Mpa pa laaki tuɪ tɔ pa laɪəɣi nyuɔɔ yaru ké.

¹⁰ Ama maa sɛɛ-ɪ ké.
Maa la-ɪ nyana tɔmlɛ sɛɛtu kɔtasi,
Maa yoosi isu maa suw nɔɔɔ tɔ.
Mpi tɔ, Taca nyayale nyuɔɔ yatɔ.

¹¹ Mprɔyú Taca tɔma tinte si tɛ polo tɛ tɔ Yonaasi ke kɔten tɔɔ.

3

Yonaasi kpaaluyɔ ke Ninifi wakəlyɔ tɔm

¹ Mprɔyú Taca tasa Yonaasi ke heeluyɔ ke tɔm naale nyəm si: ² Kuli na n polo Ninifi icatɛ sɔsɔɔɛ n̄tɛ. Kpaalɪ-tɛyɛ tɔm nti maa heela-ɪ tɔ.

³ Mprɔyú i kulaa na i polo Ninifi, isu Taca yɔɔtɔa tɔ. Icatɛ n̄tɛ tu wala katatəlaya ké. Pu weɛ si kuyɛɛɪ tooso ke yulu i tɔ na pɛcɔ i tɛsi-tɛ. ⁴ Ama Yonaasi ná tɔma tɔ taa ké kuyaku kolumuyɔ. I tɔɪaya tɔ na i kiisiyi ké si: Pɛ kaasa kuyɛɛɪ ke nule, na pá wakəli Ninifi icatɛ. ⁵ Mprɔyú icatɛ nyəma tɔna, pɛ krayav sɔsaa na pɛ səkɛpema tɔ. Pa laɪa wakəlaa, na pá mu Iso tɔm nti na pá həkɔ nɔɔsi. Ilena pá takɪ ləyaya wontu isu fələtənaa taka si pɛ huli si pa layasaa. ⁶ Mprɔyú tɔm nti tɔ tala Ninifi wulav. Ilena i kuli i kumte tɔɔ. Mprɔyú i wɔɔsa kawulaya kɛɪ na laɪwakəlle na i takɪ ləyaya wontu isu fələtə taka. Ilena i caya tɔluma taa. ⁷ Mprɔyú i na i waali nyəma pa kpaalaa si, yəlaa na tɔla pá taa tɔɪ lum yaa tɔɔɔnaya. ⁸ Pa laɪa i wakəli na pá takɪ ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá wiina Iso na isələ kɛsɛɛmlɛ. Pá lu pa mpaav isayav taa, pá yele pa isayatu kulapɔtu. ⁹ Ntanyɪ Iso ká hɛɛsi i pááná sɔsɔɔna, ilɛ pa kaa sí.

¹⁰ Mprɔyú Iso nawa pa kulapɔtu nti. Na isəna pa yela pa isayatu tɔ. Ilena i yele isəna i ka huwa si i ká la-we tɔ.

4

Yonaasi mu pááná si Iso hvla Ninifi nyəma ke suulu

¹ Mprɔyú Yonaasi laɪlɛ ta hɛɛna isəna Taca hula Ninifi nyəma ke suulu ke mpɔ tɔ. Ntɛna i mu pááná ke sɔsɔm. ² Haləna i yɔɔtɔ Taca si: Anhaa, pɛ taya ntəɣi maa huwa ma taa ké maa wev ma tɛ tɔ? Pɛ mayamaya pɛ tɔ ké ma seekaya si ma tɛ Taasisi. Mpi tɔ, ma nyəma si n wɛna yəlaa pətɔtɛ. N huləɣi suulu, na n laki kɔpantu ke sɔsɔm. Nyá sɔɔlu puwa si n̄ taa lɛɛti. ³ Pɛ tɔ tɔ, Taca kɛɣa-m. Səm kəla-m weesuyɔ ke teu. ⁴ Ntɛna Taca pɔɔsi Yonaasi si nyá pááná muɔɔ mayaa?

⁵ Mprɔyú Yonaasi lu icatɛ taa. Ilena i tuusina ilim tɔlulɛ tɔɔ ké pɛcɔ. Ntɛna i siki cokəle na i caya tɔ isotom taa. Ilena i tanɪa si i naaki isəna icatɛ ká tɛna tɔ. ⁶ Mprɔyú Taca laɪa na aloolaya nakəli ká nyɔ. Ka pu tɔyɔ ilena ká lapɪ-i isotom, na ká hɛɛsi i pááná. Ilena i laɪlɛ hɛɛna-kɛyɛ

səsəm. ⁷ Ama tev fema, ləna Tacaa kəna sonsompəle. M'p'ug' tə təgə aloolaya ηkege tefemle na ká wəli. ⁸ Uəna Tacaa kəna tev kite heelim kəhanəm ke ilim krau. Pə nyaga Yonaasi nyugv ləna i tənugv hoo na í cee fiyinuyu. Tənaγale Yonaasi koolaa si: Səm kəla-m weesuyu ke teu.

⁹ M'p'ug' Tacaa pəssa Yonaasi si: Nyá páána muyv maγa aloolaya ηke ka təm taa?

Uəna Yonaasi cə si: Ma páána muyv maγa ké haləna səm.

¹⁰ Ntəna Tacaa si: Nyá tá təgə aloolaya ηke ka wahala nəgəlv. Ahoo ke ká nyəwa, na ká sí ahoo ləna. Paa na mpv n wəna ka pətətəle. ¹¹ Pə təw ké maa wəna Ninifi icate səsəle hte tə pətətəle. Tə taa yulnyəwəη kəla iyisi nunəwa na hiu (120000). Pa ta nyi pa ntəgəη na pa mpətəη pə faγav. Pəyele tə taa təla wə paγale.

ISO KYWƏYƏTUTU TELƏSULU MISEE TƏM TAKƏLAYA Kutulu

Isə kywəyətutu teləsulu Misee na Isə yulu Isayii pa waatu kuləm ké. Waatunaa mpe pa taa ké Yuta awulaa Akarı na Isekiyası pá təyə pa kawulası. İlena Asilii yoolaa náá cəəsəyi Yuta nyəma. Mpyúyú Misee kpaalaa sı kolontunaa ká təyə Yuta ıate səsəle Yosalem ke pa ıayatu tə. Ama waatu ka kəə wei ı taa Isə ka ləsi waasulu wei í ká təyə kawulaya ke İseyeli tə tə (titite 5).

Isəna pa fayə Misee takəlaya tə:

Isə kpaaləyi sı ı ká hənə ı yəlaa na í hə pa ηkpaηη, titite 1-3 na 6:1-7:7

Isə sı ınu ı ká ya ı yəlaa, titite 4-5 na 7:8-20

Isə sı ınu ı ká kpa-weye wulav ke Tafiti ləlyəv taa, titite 5:1-4

¹ Mpyúyú Tacaa tu Mələsi tu Misee taa ké ı təm. Yuta awulaa Yotam na Ahası na Isekiyası pa waatunaa taa ké Isə tuwa ı təm ntəyi Misee taa. Mpyúyú Misee yəyətə Yosalem na Samalii pa acalee təm.

Tacaa kalənav ke ı yəlaa

²⁻³ Tətu yəlaa me mə tənə í ke ηkpaηη.

Tacaa ká lu ı təcayale

na í tii pəşəη comcom nəyə taa.

ı ká kəə na í keesi mə ıayatu tənə.

⁴ Na pəşəη hooki na í suuliyi teteka,
ısu kəkə nyakuyə keetu na tə hooki tə,
yaa lum kpeηuyə tontəηə tə tə.

⁵ İseyeli nyəma wakəlaa na pá pəntənə
Isə təyə pə lakı mpu.

Samalii ıate səsənə İseyeli
nyəntə sı tə kulı Isə tə.

Nə Yosalem náá sısı Yuta ke laatu taa.

⁶ Mpyúyú Tacaa təma sı:

Pə tə kə maa yele na

Samalii pəsi ncaale huγule.

Nyá pəe ká pilimi na a tii tetekəle taa,
na pə yele kpeηe na tıməη nyə.

⁷ Paa yəki nyá tıη kulalaəη tənəyə həyələsı.
Paa wə kəkə ke kucəəη wei paa lapa tıη
wasəηkalənəə tə.

Pə yeki nyəyətəv ılena kolontunaa
kpaγə na pá feli wasəηkalənəə ləlaa.

Tacaa naasuyəv ke Yosalem

⁸ Mpyúyú Misee təma sı:

Ye ma təsa naasuyəv mpi pə təm,

ma laηle wakələyi ké.

İlena má casəyi kapusi ısu sənsumuyəv,
na má saləməyi na ma luyə tēe lēeli ısu taataanaa,
na má wəyəsı ma wontu na má təη nəəhēe kpeηe.

⁹ Samalii kaa fiti sɛm, halɪ pu tati
Yuta tetu ɪcate Yosalem timpi ma
yɛlaa wɛɛ tɔ, pɛ nɔnɔɔsi.

¹⁰ ɪ tɔki mɛ ɪsɔlɔm kɛ Ako.
ɪ taa heeli sɛm tɔm ntɔyi
ta kolontunaa Katɪ ɪcate nyɔma.
ɪ caɣa lɔyɔɣa kɛ Pɛti-Lɔyafɛla:
Mɔsɔyɔ tɔyɔɣa kɛ pa yaa mpɔ.

¹¹ Safii ɪcate nyɔma: ɪcate kɔpantɛ kɛ pa yaa mpɔ,
mu wɔɣɔsi mɛ wontu na ɪ tɛɛ yomle na fɛɛɛ.
Saanaa ɪcate nyɔma: ɪcate luu kɛ pa yaa mpɔ,
pɛɛ pa ta tala pɔ lu.
Pɛti-Sɛɛli: Kɔluɲa ɪcate kɛ pa yaa mpɔ,
ɪcate u kentiɣi tɔ yɛlaa tɔɔ,
na pɔ wiiki lɔyɔɣa wula.

¹² Malo ɪcate nyɔma: Lanwakɛlle ɪcate kɛ pa yaa mpɔ,
pɛɛ pa nyan si pa nyɔyɔ yaru tɔm kɔ saali.
Wahala wei Tacaɔ kɔnaa tɔ ɪ tala Yosalem ɪcate kin,
kɛ tɔ nɔnɔɣɔ.

¹³ Lakisi ɪcate nyɔma: Paa kɛlɔɣi kɛ pa yaa mpɔ,
ɪ kɛɛli mɛ kraɣanɛɲ na ɪ se.
ɪ kɛɛna ɪsɛɣɛli nyɔma kaanutu.
ɪ sɔsi Yosalem nyɔma kɛ ɪsɔ tɔɔ kɔlɔyɔ taa.

¹⁴ Pɛ tɔɔ kɛ Yuta nyɔma mɛ,
ɪ kaa tasa na ɪ ti Mɔɛsi-Katɪ ɪcate:
Katɪ tɛnna kɛ pa yaa mpɔ.
Akasipi ɪcate nyɔma: Puɣusuɣu kɛ pa yaa mpɔ,
pɛɛ pa kaa sɛna ɪsɛɣɛli awulaa.

¹⁵ Malesa ɪcate nyɔma:
Kɛllɔ ɪcate kɛ pa yaa mpɔ.
Tacaɔ kɔ tasa-mɛɣɛ kɛllɔ niɲ taa kɛ tɔyɔ.
Na ɪsɛɣɛli wulau kɔ ηmɛli Atulam kɔkɛramɔyɔ pɔɔyɔ taa:
Wulau kɔkɛramɔyɔ kɛ pa yaa mpɔ

¹⁶ Yosalem nyɔma ɪ looli mɛ nyɔɔɲ ɪsu yɛpelekunaa,
ɪ wii mɛ piya tɔɔ.
Mpi tɔ, paa kraɣa-wɛ na pɔ tɛɛna yomle kɛ pooluɲ.

2

Mpi kɔnyɔntɔnaa muɣullaa ka tɛsɛna tɔ

¹ Yɛlaa hɛntɔyi na pɔ mayasɔyi ɪsɔyatu,
pɛ nyaalɔyi ɪɛna pɔ laki-tɔyi waatu wei
pa wɛna pɛ mpaav tɔ.

Pɛ yɛlaa tɔm wɛ waiyo kɛ.

² Ye tawa yaa tɛɛsi kɛ pa nyulaa pa ɛɛki.
Pa lakɛna mɔsɔɲ kɛ yɛlaa na pa wɛnav.

³ Pɛ tɔɔ kɛ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:
Ma tayanɔyi ɪsɔyatu kɛ mɛ nyɔyɔ tɔɔ.
ɪ kaa fiti-tɪ,
pɛcɔ ɪ kɔ tɔɲ kɛ na ɪ kama nyɔɔɲ.

Mpi tɔ, wahala kuyeeɲ kəɲna.

⁴ Waatu ɲəɲi í ká wiiki na lɛlaa maɲasəɲi-me si:

Isɔ kpiisa-me tənəɲɲəɲ,
na í cɛla mə tɛtu ke mə kolontunaa.
Pə ta kaasi-meɲe pɔlv.

⁵ Mə taa nɔɲɔlv kaa hiki ɪ paa nyəm
ke tɛtu nti Tɔcaa yɔlaa ká tayani
talvɔv tɔ tə taa.

Tɔcaa təm kisilaa

⁶ Lɛlaa ná sɔɔ pa nyəntv tɔɔ,
na pá təɲ má si má su,
si ma kələɲi kakalaya.
Si fɛɛɛ kaa tɔɲɔ mpe.

⁷ Haləna pá təɲ si Isɔ kaa mv pááná
ke ləɲ na í la mpeɲe mpv.
Mpa pa təɲ kvsixisim taa tɔ,
pa tike ke ma heeliɲi təm kɔpantv.

⁸ Ama Tɔcaa yɔɲɔtəɲi mə təm si:
Hatoo ləɲ ke í pəsəɲi ma yɔlaa kolontunaa.
ɪ lɛkəɲi yɔlvɔpama mpa pa luna yoo na alaafəya tɔ,
pa sayatanaa ke mvsɔɲ.

⁹ ɪ tɔɲnəɲi pa alaa ke pa tɛ.
ɪ təɲ si í lɛkəɲi pa piya ke kɔpantv nti Isɔ ha-we tɔ.

¹⁰ ɪ polo í tɛɛ yoo,
mə heesvɔv tɛmaya.
Wahalanaa tɔɲa-meɲe mə isayatv tɔɔ ké.

¹¹ Isɔ kvyɔɲɔtɔtv teləsəlaa
tetelataa mpa pa cɔɔki yem,
na pá looliɲi-me si í ká yá
svlvmnnaa taa tɔɲɔ í caaki.

Isɔ kpeɲeliɲi lɛɲeli kakaasaya

¹² Ḿpɔɲú Tɔcaa təma si:
Maa kpeɲeli lɛɲeli kakaasaya mə
isu heeɲ ke tətəkəle,
yaa tətəɲɔle taa na í cayana mə ti.

¹³ Ḿáá heeɲa-meɲe yomle nənɔɲɔ,
na í pəsi na í fiti.
Mayale mə wulav,
ḿáá tiikina-me.

3

Nyɔvɔv nyəma kvkpaalətv

¹ Ḿpɔɲú Misee pəsə lɛɲeli nyɔvɔv nyəma si:
Pə taya mə nyəntɛ nté si í təɲ tampana?

²⁻³ Ama í kisa kɔpantv,
na í sɔɔli isayatv.
ɪ tɔkəna mə təɲi ma yɔlaa na í litiɲi pa tənəɲ.
ɪ kələɲi pa nantv na pə yeki mɔwa.
ɪ cətəɲi-we na í hiisiɲi isu nantv nti

pa a tu tiipile taa tɔ.

⁴ Pə tɔɔ kɛ pa a í wiina Tacaa si
í waasi-me, ílé i kaa cɔ.
I ká ha-mege siyile ke mə isayatu tɔɔ kɛ.

Isə kaləyana i kuyəyətutu teləsəlaa tɔsəlaa

⁵ Tacaa yəyətəyi Isə kuyəyətutu teləsəlaa
mpa pa tɔsəyi i yəlaa tɔ si:
Ye í hikiyi na í mɔləyi,
ilɛ waatu inəyələ í heeliyi alaafəya təm.
Ye í lanaa, ilɛ í kpaaləyi yooŋ kəntɛ təm.

⁶ Mpu tɔ, mə toosee tɛma.
Ahoo ká yu mə tɔɔ.
Cele təm nav su tənaya.
Səkrɛtuyv ká nyaləna mə tɔɔ isu ilim tɔwa,
í kaa na pulv.

⁷ Cele təm nalaa təna ká ka nyəŋ na fɛɛɛ.
Mpi tɔ, Isə u cəəki-me.

⁸ Misee si: Ama má ilɛ
Tacaa ha maya i Feesuyu.
Ma wɛna tɔŋ na má təŋəyi siyisuyu
na má wɛna apalvɔ,
na má kuliyi iseyeli nyəma kawalaya tɔɔ.

Yosalem wakəlvv təm kpaalvvyv

⁹ Iseyeli nyuyv nyəma mege ma wɛna.
I kisiyi siyisuyu təŋuyv,
na í pɛŋ tampana ke a nyəma.

¹⁰ I ŋmaaki Yosalem na muyluyv na yulukule.

¹¹ Kuhav tɔɔ kɛ huɔlaa ná paasəyəna təm.
Kətəlaa ná mɔyɔ kufeluyv na pəcɔ pá segesəyi.
Isə kuyəyətutu teləsəlaa ná kpaaləyi liyitee tɔɔ.
Uena pa a na mpv pá yaaki pa təyi Tacaa nyəma.
Halɪ pa təŋ si: Isə wɛ ta waali kɛ,
mpusi nəyɔlv i kaa mayana tv.

¹² Mu yelina na Siyəŋ icatɛ pəsi haləm.
Na Yosalem náá pəsi pɛɛ kaŋmaaya.
Tuŋ ká waasi Isə təsɛɛɛ pulaya.

4

Hɛsvyv icatɛ Yosalem təm

¹ Kuyaku nakvli Isə təsɛɛɛ pulaya
ká tɛɛ lensi tənaya kɔŋkɔlvməŋ.
Waatu inəyi piitimnaa ká kpa ka tɔɔ kɛ tuutuuma.

² Paa heeli təma si:
Tə kpa Iseyeli Isə Tacaa təyaya ke pulaya tɔɔ,
na í huɔl-tuyv i mpaav na tə təŋ-kv.
Mpi tɔ, Siyəŋ ke Tacaa təm lukəna.

³ I ká huɔna yəlaa payale
na í fayasi piitimnaa təŋ nyəm,
pa a mpi pə wɛ pooluŋ tɔ.

Na pá məŋna pa layalɛ na pa
ŋmantaasi na pá lu akun na asantənaa.

Piitim narəli pə kaa yoonə lɛmpɪ,
pəcó yooú faləsvyú kaa tu wɛɛ tətə.

⁴ Paa wei ɪ ká haləna hɛɛsvyú kɛ ɪ tuŋ tawa,
nəŋəlv kaa nyaasi-ɪ.

Tomə təna tɔ Tacaa yəŋətəna mpv.

⁵ Tuŋ kɛ piitimnaa lɛlaa ná laaki.

Ama Tacaa tá Isə kɛ lɛyɛli nyəma tá,
tá sɛɛki na tɔ təŋəyi tam tə.

Tacaa kawulaya təŋv kɛ Yosalem tə tətə

⁶⁻⁷ Ḿpúyó Tacaa yəŋətəna si:

Kuyaku nakoli maa mv mpa pa ŋkraŋvyú
ma həma na má yele na pá kv-wɛ tə.

Maa mələna mpa pa kuuwa tə,
na má pəsi-wɛyɛ piitim toŋ nyəm.

Maa təŋv pa tə kɛ kawulaya kɛ Siyən
pvyú taa kɛ waatv ɪni,
haləna pá polo tam tə.

⁸ Yosalem, nyá wei nyá pəsə ɪsu
tiikilaa kaləkəŋ təfɛŋlɛ tə,
pu tɔ-ŋ nyá toŋ kawulaya nyəŋ.

N ká məli ɪcatɛ səsəɛɛ,
ɪsu n ka wɛv tə.

Yosalem mayasvyú na ɪ waasvyú

⁹ Yosalem yəlaa mɛ í fɛina wulav,
mə təm tasəlaa səpa.

Pə tə kɛɛ í makɪ kapusi na í
saləməyi ɪsu wɔsasi tala ahonto?

¹⁰ Siyən nyəma mɛ í Saləmɪ na í wii ɪsu əlvllv.

Mpi tə, pu ləsi-mɛyɛ ɪcatɛ taa kɛ,
na í polo taalɛ, haləna Papiloni.

Tənaŋa Tacaa ká waasi-mɛ,
na í lɛɛki-mɛyɛ mə kolontunaa niŋ taa.

¹¹ Piitimnaa payalɛ tɛma kotuyv kɛ mə tə.

Uena pá təŋ si,

Yosalem í pilisi na pá paana ɪ ncaa.

¹² Yəlaa mpɛ pa ta nyi nti Tacaa ləsaa na í su tə.

ɪ caa kɛ si í kpɛyeli-wɛ ɪsu məhəwa kɛ timpi í ká ma-wɛ tə.

¹³ Yosalem yəlaa mɛ í kuli na í hə pa ŋkraŋŋ.

Maa ha-mɛyɛ toŋ,

ɪsu nav wei ɪ wɛna nyəŋəlvvyú həŋ tə.

Yaa nyəŋəlvvyú kvɛɛmvyú əsvwa tə.

ɪ ká kv piitimnaa payalɛ.

Uena í su Tɛtv təna tɔ Tacaa maya
wɛnav səsəəm mpi í ká kuu tə.

¹⁴ Pənɛntɛ Yosalem yəlaa mɛ í kpɛyeli

na í hɛɛtɪ mə tɪ na laŋwakəllɛ.

Pa təŋa-mɛyɛ kotəŋa tam kɛ.

Pa maki Iseyeli wulav isentaa ke kpatóyó.

5

Waasolv icate Petalehem tam

¹ Mpróyó Tacaa tóma si:

Petalehem icate nyaga Ifelata taa,
n ké Yuta acalɛɛ taa sɛkpete ké.
Ama nyá taa ké maa læsi wei i ká
tiiki Iseyeli nyóma na ma hæte tó.
Puntv inɪ i lɔlɔyɔ hoolaya lu sɔsaa taa ké.

² Tacaa ká lɔ i yɔlaa,
haləna pə tala waatu wei
alv nɔyɔlv i ká lɔli pəyaya tó.
Mpa pu sɔɔ mpa pa kuuwa tó pa taa tó,
pele paa kɔɔ na pá sɔɔsi Iseyeli nyóma lelɔaa tó.

³ Pəyaya ŋke, ka Iso Tacaa tonj ke kaa
tiikina Iseyeli nyóma na pá cayaana pa ti.
Mpi tó, antulinya yɔlaa təna ká
yɔyɔtəyi ka pəsuyv tam ké.

⁴ Nke kaa yelina na tó heesi.
Paa Asilii nyóma koma na pá watɪ tá tetv
na pá svv tá tɛɛsi taa.
Tu kɔsi tá nyɔyɔ nyóma tuutuuma,
na pá polo pa tó.

⁵ Paa læeki Nimloti Asilii nyóma na tonj.
Paa waasi-tuyv pa niŋ taa ké waatu wei pele
paa tɛsi tá kaŋmaaya na pá watɪ-tv tó.

Iseyeli nyóma mpa pə sɔɔwa lelɔaa taa tó

⁶ Iseyeli nyóma kakaasaya ka wɛɛ
piitimnaa lelɔaa taa isv cɔlv.
Yaa tɛv ŋku Tacaa yeki na kv nukɪ
na pə tá luna yvlv tonj taa tó.

⁷ Paa wɛɛ tonj ké,
isv tɔyɔlaya ke taale wontu hekv,
yaa heenj kaləkv taa.
Paa timpɪyi pa təŋ pa kpiki pa tɔyɔnaya ké,
na pá cəli, nɔyɔlv u lækəyi-wɛ.

⁸ Iseyeli kra nyá kolontunaa
təna na n cəli-wɛ.

Iso ká wakəli yoou wontu nti yəlaa wɛna naani tó

⁹ Mpróyó Tacaa yɔyɔtəsi si:
Kuyakv nakvli ku kɔɔ,
ŋku kv taa maa kv mə krayanəŋ
na má wakəli mə yoou kɛɛkɛnaa tó.

¹⁰ Maa yəki mə acalɛɛ
na mə koloosi nyəna.

¹¹ Maa wakəli nyá topotopo təma,

halı pa kaa na nyá teye túú.

¹² Maa yóki mə tuŋ na pɛɛ kɔlalaana.

Ɔ kaa tasa luŋyuu ke wontunaa
mpa í lupa mə maɣamaɣa tɔ.

¹³ Maa kɛsɛ mə tɔɣu alɔnyɛŋku

Asɛtati tesika kɔlalaaya,
na má yóki mə acalee.

¹⁴ Maa mu pááná sɛsɛna,

na má lɛɛti piitimnaa mpa pa tɔɣuna-m tɔ.

6

Tacaa kalɛnav ke ɪ yɛlaa

¹ Ḿpúyú Misee tɔma si:

Ɔ ke ŋkraŋŋ na í nu Tacaa tɔm.

Ɔ kɔli na í wiina pɔ́óŋ

na pulasi na sí nu mə nɔɣɔ.

² Pɔ́óŋ, na tetu kite nyá wei nn ciyitiyi tɔ.

Ɔ nu si Tacaa kalɛɣɛna ɪ yɛlaa

na í pɔ́ɔsɛyi-weye pa kulaputu si:

³ Ma yɛlaa me,

ɪsɛyatu ntiyi ma lapa me?

Wenteye ma tu-me na tɔ́ tɛɛ-me?

Ɔ cɔ-m.

⁴ Anɪ ma cɛpa-meɣe mə yomle taa ké Icipiti.

Ma læsa-me na má kpa Moisi na Alɔŋ na Malɔyam,

na pá paasɛna-me.

⁵ Ɔ tɔ́sɛ ɪsɛyatu nti Mowapu wulau

Palaki caakaya-meɣe lapu tɔ,

na nti Peyɔ́ pɛyalu Palaam cɔ-ɪ tɔ.

Ɔ tɔ́sɛ ɪsɛna ma tɛsɛna-meɣe Yaatanɪ pɔɣɔ tɔ.

Sitim na Kilikaa pa hekɔ ke ma lapa-meɣe kɔpantu.

Mpi Tacaa caana yɛlaa tɔ

⁶ Ɔ pɔ́ɔsɛyi mə ti si

ye í kɔŋ Tacaa Toma tɛna tu sɛɛv,

pɛnaɣa kɔlɔmɔɣa kɔlɔmɔɣa naaŋ ke

í ká lapɪ-ɪ kɔtɔɣa ŋka kɔkɔ nyɔɣa ka tɛna tɔ,

⁷ yaa ɪwaasŋ tuutuuma, na nim ke sɛsɛm,

yaa mə kancaalaya piya ke ma taŋaa si

í la-m kɔtɔɣa na pɛ́cɔ́ má taɣanɪ mə ɪsɛyatu na?

⁸ Pa seɣɛsa-meɣe ɪsɛna ma caaki si

í tɔŋ tampana tɔ.

Ɔlena í laki tɔmɔɣa kɔpantu na í pasa

mə ti na mana-me tɔ́ tɔŋ.

Ɔsɔ́ ká hvvna ŋmulaa na mvsvŋtɔnaa

⁹ Yuta yɛlaa me mpa mə tɛna

í kɔta ɪcate taa tɔ́ í nu.

Meɣe ma yɔ́ɣɔtɔɣɛna

na ma waasɛyi mpa pa wɛna ma sɔ́ɣɔntu tɔ.

¹⁰ Pɔ́ fɛɪ-m teu si

asayaa í kaa pa teesi taa ké
 pa ñmuləm wenaυ, na pá lakəna.
 Maa caaki mə mpusi mayasəlaya kutusaya.

¹¹ Ma kaa huli suulu ke yəlaa mpa
 pa lakəna sanəyanaa mpa pa ta təη tə.

¹² Mɔsəη akraa ke icate tənε tə toηtunaa təηəγi.
 Mə tənα í ké tɔsɔlaa.

¹³ Təυ, ma naala-meγe lapu nté mpi
 pu wakəli-me təγə mə isayatu təə.

¹⁴ Í ká təγə í kaa haγa,
 paa wiliγi nyəγəsi ke mə tεγe tam.
 Paa mpiγi í ká ηmesɪ isu ma kəna
 yooυ na kv wakəli-wɪ.

¹⁵ Í ká tuu í kaa kv,
 Í ká mɔli nim, í kaa lana-wɪ.
 Í ká puu sɔlɔm í kaa nyəə-wɪ.

¹⁶ Wulav Omili na ɪ pəyalv Akarɪ,
 na ɪ piitim pa ikrate isayale ke
 í təkaa təkem na í təηəγi.
 Pə təə ké maa yele na mə icate
 pəsɪ ncaale na pá wəηiγi-me.
 Í ká təγə ma yəlaa tənα fεεε.

7

Isə kuyəγətutu teləsɔlv laηwakəlle

¹ Mpyúyú Isə kuyəγətutu teləsɔlv yəγətαa si:
 Waiyo, ma we ké isu pa tɛηyυ tυγυ kooluyυ
 na yɔlv polo kv tεε na í laη tə.

² Pə ta kaasi yɔlv kupaη ke tetu taa.
 Yɔlvkɔle təm na təma cɛηyυ tike ke pa laki.

³ Pa ké cecɛnaa ke isayatu lapu taa ké.
 Akewenaa ná pɛekəγəna pa sipanaa.
 Hɔvlaa ná laki kvɛəη təə.

Toηtunaa ná yəγətəγi nti tə maγa-we tə
 na pá kɛɛntəγi nəəsɪ.

⁴ Pa taa kupaη weε ké isu səwa tυγυ.
 Uena tampana təηlv náá weε isu səwa tiikiya.
 Mə wahala kuyaku ηku Isə kuyəγətutu teləsəlaa
 kraalaa təγəlv. Í ká təη ηku?

⁵ Í taa tε mə taa na mə asəmaa na mə cewaa.
 Í taa tu kuli nəγə ke mə alaa kiη.

⁶ Halɪ pəyalv tuvki cεcε ké,
 na pεεlv náá kuləγi toto təə,
 na poolu u caaki paη.
 Paa wei ɪ kolontunaa nté
 ɪ mayamaya ɪ lɔlvγυ nyəma.

⁷ Ama má ɪε Tαcaα təə ké ma kεεsəγəna
 na má nyənəγi Isə wei ɪ waasəγi-m tə,
 ɪ ká nu ma yaav ké.

Tacaa kəna nyvɔv yavv

⁸ Hai, ta kolontunaa me í taa paana-tv.

Paa tə hotaa tə, tu te na tə kuli.

Paa tə we səkrɛtvɔv taa tə,

Tacaa kele tá nyaaləm.

⁹ Pə wee ké si

Tacaa í kaləna-tvɔv mpv na tə suma.

Mpi tə, tə wakələna-ı ké.

Ama waatu ká kəə,

wei ı taa ı ká tayanı tá təm tə.

Tu weena tá lona,

na í məhna-tvɔv nyaaləm taa,

na í hayasi-tvɔv kupantu.

¹⁰ Ye ta kolontunaa í na mpv feele ka pu-we.

Mpi tə, mpe pa pəəsayana si tá Iso Tacaa məla isəna?

Pu feli-weye nəəheε isu hapəle tetv,

na táá nyənəyi.

¹¹ Kuyaku ka kəə, ηku kv taa pu tayanı

mə ıcate səəəle koloosi ke ηmav tə.

Paa tuusi mə tetv toosi ke pooluη.

¹² Uε mə nyéma ká luna paa timpi.

Pə kraγav Asilii, na Icipiti, na Ifəlatı pəγə tə.

Haləna həγələη tenkunaə nəəsi,

na pə suna pəəəη.

¹³ Ama pu kpiisi tetv yəlaa na pə yele-təyi

krɛte ke tə yəlaa isayatu təə.

¹⁴ Tacaa, paasəna nyá yəlaa tá

ısu tiikulu na ı kaləkv.

Tə we tesəpaya taa ké kpreηa təə ké.

Pona-tvɔv tetv kupantu nti

tə cəəna-tv tə tə taa ké Pasaη,

na Kalaati, ısu tu wev ləηtaa tə.

¹⁵ La-tvɔv piti təma ısu waatu wei

n ləsa-tvɔv Icipiti tetv taa tə.

¹⁶ Piitimnaa ká ná ta toη səəəη təna.

Waatu wei paa ná mpv tə,

pu liyiti-we na pá kra nəəsi na pə taami-we.

¹⁷ Paa tuu mvsɔv taa ké ısu tomaa,

na pá lu pa koloosi acalεε taa,

na pá kəə Tacaa tá Iso nyá nyá kiη,

na səγəntv na watv.

¹⁸ Tvɔv nakvli ta nəγəsəna Tacaa nyá.

N tayanəyi nyá yəlaa kvkaasaa isayatu ké.

Nn təkəyi nyá pááná ke tam təə.

Na nyá luγu we-tv na ń laki-tvɔv kupantu.

¹⁹ N ká nyəni tá pətəətəle,

na ń feli tá isayatu ke nəəheε.

N ká lə-təyi hatoo tenku tapvɔv teε.

²⁰ N ká hvli nyá səəlvɔv kupavku ke

Apəlaham na Yakəpu pa loluyv.
Isu n ka suw hatoo ləntaa ké tá cəsonaa tə.

ISŌ KYŪYŪTUTU TELĒSULU
NAHUM
TŌM TAKĒLAYA
Kutulu

Pa keesa Nahum tōm takēlaya taa kē Yuta nyōma kolontunaa Asilii nyōma tōm. Pa keesa isēna Asilii nyōma kolontunaa Pabiloni nyōma lēka pa icate sōsōle Ninifi tō. Nahum si mpv inī pē kē Isō hōle kē. Pē taya pōlv, icate nte tu kē kalampaani nyōnte kē. Tē laki isayatu na wasaḡkalətv. Ninifi icate wē ke isu toḡ wei antulinya yēlaa lakēna na Isō u caaki-i tō. Nahum si mpv inī pē tēna pu saali.

Isēna pa faya Nahum takēlaya tō:

Isō toḡ tēe kōḡmaḡmam tēna na í hōkēna antulinya, titite 1:2-8

Ninifi icate yōkōyv na Yuta nyōma waasōyv, titite 1:9-2:3

Ninifi ncaale na tē toḡ tōm, titite 2:4-3:19

¹ Iōkōsi icate tv Nahum wei í kē Isō kyūyūtutu telēsulu tō, í tōm takēlaya ntō. Ka taa kē pa keesa Ninifi tōm nti tē tō Isō kulaa na í hōli-i tō.

Isō ke kōpaḡ pācō paa liyiliyina-i

² Isō Tacaa caa kē si yēlaa í nuna-i tēlasí.
 I hōḡ mpa pa kḡesōyōna-i tō pa ḡkraḡḡ.
 I lēetōyi í kolontunaa na pááná sōsōna.
 I hōlōyi-wēyē suulu.

³ Tacaa kē suulu tv kē,
 I wēna toma.
 I yeki tasākāle tv ḡkraḡōyv ke hōm.
 Ye í tōḡ, kacuculaya anaam kōlōyōna,
 í nōōhēe musōyv ntē isōḡmōntv.

⁴ I holina tenku, ílé í lōm nyōō kē,
 na í laki na pusi lōm nyōōki.
 Pasaḡ na Kameeli pē nyutu caa wōlvōyv.
 Lipaḡ yaayenaa lontilaa.

⁵ Pōōḡ seliyi í isēntaa kē,
 na pulasi náá yōkōyi.
 Tētv na tē taa yēlaa seliyi.

⁶ Ye Isō mv pááná sōsōna aní,
 awe ká sōḡna?
 A mōyi kē isu kōkō.
 Kōkraḡmōḡ maḡamaḡa yōkōyi í isēntaa tōtōyō.

⁷ Ama í kē kōpaḡ kē.
 Iní í waasōyōna laḡwakēlle waatu.
 I paasōyōna mpa pa cōōsōyi í tēe tō.

⁸ Ye wahala í wataa,
 í yōkōyi icate kē.
 I wakēlōyi í kolontunaa tēna,
 na í lōyō-wēyē sēm sākḡetōyv taa.

Tōmnaa mpa pē yōyōtēna Yuta na Ninifi nyōma tō

⁹ Pepe tōō kē í tōkēna Tacaa ke mē taa ye?
 I ká la na mē kolontunaa saali yem,
 pa kaa tasa-mēyē ḡmakēlvōyv.

10 Pa we teitei ké isu sɔwa meelɔvɔ tɔma taa tɔ.
 Yaa isu pa nyɔɔwa na pɔ ku-we.
 Pa mɔɣi kɔkɔ ké isu nyutu kɔwɔlɔtɔ.

11 Ninifi icate nyá,
 nyá taa ké yɔlv isayav wei
 í kulɔɣi Tacaɔ tɔɔ tɔ i luwa.

12 Mprɔ́yú Tacaɔ heela Yuta nyóma si:
 Paa kolontunaa we paɣale na pá we toma,
 paa saali yem ké.

Ma yelaa na í tɔɣɔ kunyɔmɔɣ paɣale.
 Ama ma kaa tasa-meɣe mpɔ.

13 Maa ce mə alɔkpala na ma heti-meɣe
 kolontunaa ηmakɔlvɔv taa.

14 Mprɔ́yú Tacaɔ yɔɣɔta Ninifi nyóma tɔm si:
 I kaa weena lɔlvɔv nyóma mpa paa yaakɔna mə həla tɔ.
 Maa yɔki mə tuɣ lɛsɔɣ ke i kutuluyv taa.
 I tɔɣa mə pɔlaaɣ huluyv ké.
 Mpi tɔ, í tá tala pɔlvɔv ma isentaɔ.

2

1 Mprɔ́yú Tacaɔ yɔɣɔta si:
 I naaki tɔm kɔpantɔ kpaallɔ
 kɔɣna nteɣe pɔ́ɔɣ nyɔɔɣ taa.
 Heesvɔv tɔm ke í kpaalɔɣi.
 Yuta nyóma me,
 í tɔɣɔ Iɔɔ acima.
 I pɔna-i mpi í ka suwa si í haɔ-i tɔ.
 Kolontu wei i tukaya-meɣe wahala tɔ,
 pɔ pɛla i niɣ, i kaa tasa mpɔ.

2 Hei Ninifi, kolontu kpaaki nyá tɔɔ.
 I kraɣa yooɔ wontu,
 paa wei í sɔɣ i tɔsɔɣle na í feɣ haɣeɣ.
 I tɔɣɔ apalɔtɔ.

3 Tacaɔ ká mɔɣna Yakɔpɔ lɔlvɔv nyóma
 ke teeli wei paa wena lɔɣ tɔ i taa.
 Mpi tɔ, í pɔsa ké isu
 lɛsɔɣ tɔvɔ ηku ηmulaa koolaa,
 ɔlena pá wakɔli tɔ.

Ninifi icate wakɔlvɔv

4 Kolontunaa kɔɣ ké na pá seesa
 pa kpaalɔɣ na pa wontu kususuuɔ tɔcɔɣɔɣɔɣ.
 Pa yooɔ keekenaɔ mɔɣi kɔkɔ na pá teɣetiɣi
 pa ηmantaasi ke yooɔ wule.

5 Keekenaɔ ηmaaki haɣeɣ tɔɔ ké,
 pa tɔɣ nɔɣɔɔsi tee,
 isu pa lɔɣɔ kahulasi,
 yaa tev nyɔɣɔsvɔv.

⁶ Ninifi wulaw yaawa i yoolaa nyuɔyɔ nyɔma
na pɔ puki na pɔ coki-we.
Kolontu sewa na i kpɔtɔna kolɔna na i cɔsɔna-ke.

⁷ Mɔrɔgɔ pa canɔsa pusi hɔɔlɔɔyɔ tɔɔ ɔcate
nɔnɔɔsi na pɔ lɛeki kawulaya tɔyaya.

⁸ Pa tema ɔcate tɔm,
Pa kuu tɔ yɔlaa,
Tɔ alaa kra pa laɔa
na pɔ casɔɔi kapusi ke sɔsɔm.

⁹ Isu lɔm caatɔyɔ akɔla na pɔ kpen tɔ.
Mɔrɔgɔ Ninifi nyɔma lu ɔcate taa na pɔ seeki
na pɔ kɔɔɔsɔɔi-we si pɔ sɔɔɔ.
Ama nɔɔlɔ ta pɔsi.

¹⁰ Kolontu kuu wɔla na liyitee nyɔɔɔtɔ.
Pɔna wontu kɔpampantɔ pɔ kaawa ɔcate taa kɛ,
pɔ fɛi tɛm.

¹¹ Pa ɔmulɔɔi na pɔ kuuki pɔ tɔna
tɔkpatakɔpata na pɔ wakɔlɔɔi.
Uɔna ɔcate yɔlaa tɔna lɔɔki apalɔtɔ
na pa ɔɛntaa layasɔɔi.
Pa nɔɔhɛɛ nukiyi na pa tɔnɔɔɔ seliyi.

Ninifi we isu tɔɔɔlaya ɔka pɔ kɔlaa tɔ

¹²⁻¹³ Ninifi we kɛ isu tɔɔɔlaya pɔrɔgɔ ɔku
ku taa ka luki na kɔ yɛli na kɔ kra wontu
na kɔ cɔli na kɔ kɔna ka alɔ na ka piya ke
nantɔ na kɔ sɔɔɔtɔna-ku tɔ.

ɔcate ɔtɛ tɔ tɛmna weye nɔɔnɔɔ?

¹⁴ Mɔrɔgɔ Toma tɔna tɔ Tacaa tɔma si:
Maa paasɔna Ninifi,
na mɔ yele na kɔkɔ nyaya i yoo keɛkenaa,
na pɔ ku i yoolaa na mɔ si i lɛɛkɔyɔ ke tɔnaya.
Nɔɔlɔ kaa tasa i tillaa ɔmakɔlɔyɔ tɔm nuu.

3

Ninifi ɔcate mɔpusi tɔɔsɔyɔ

¹ Ninifi ɔcate tɔm tɛsɔna mɔpusi keɛ.
Yɔlɔkɔle na kaloolaya na mɔsɔvɔ su tɔ taa
kɛ na tɔ yɔlaa ke lɛɛkɔlaa.

² I nu tɔ taa akɔtɛɛ wɔla,
na yoo keɛkenaa tɔɔ,
na kraɔanɔɔ aɔwɔa.

³ Kraɔanɔɔ caɔalaa nikaa,
na layalɛɛ mɔyɔ kɔkɔ,
na ɔmantaaɔi ɔmelɔsɔɔi.
Sɔtaa na mɔra pɔ kuwa tɔ,
pa sɔɔɔta paa timpi.
Pa kaa huwa huwa,
pa coki yɔlaa, pa fɛi kalɔyɔ.

Fɛɛɛ puwa Ninifi nyɔma

⁴ Ninifi ké apalaa tēna alv ké,
 ι teu na ι topotopo tēma ke ι hōηayana piitimnaa,
 na í ηmakələγι yəlaa na ι tutv.

⁵ M̄p̄ȳȳ Toma tēna tv Tacaa tōma si:
 Pə tōō ké maa paasəna-me na má ce
 mə wontu na má suna mə luuη tee.
 Piitimnaa í ná isəna pə pasa-me tō.

⁶ Maa tuu-meγε afəla taa
 na yəlaa paakəna-me.

⁷ Pa tēna mpa paa na-me tō,
 paa seeki na pá tōη si:
 Ninifi pəsa ncaale.

Awe ná wēna tə pətōtəle si ι ká puγusi-te?

M̄pi pu mayana Teeρι icate tō pu mayana Ninifi nyənte

⁸ Ninifi icate nyá,
 n h̄v̄v̄ si n tee Teeρι icate nte tə wē Nili pəγə taa,
 na l̄v̄m̄ tama-teγε kotaya na pə kenta-te tō?

⁹ Yoou í tiiwa, Itiyopii, na Puti,
 na Lipii pa kəηna na pá səna-te.

¹⁰ Paa na mpu,
 pa kuu pεle pa acalεe yəlaa na pá teeana.
 Pa tv pa nȳv̄v̄ nyəma ke alukpala.
 Uena pá tō tete na pá taləna-wε.
 Pa naηa pa piya ke haρεε kəηkəməη tō.

¹¹ Ninifi pə tala nyayale si,
 w̄v̄sasi í kv-η sul̄v̄m̄ təle na pə kəli-η.
 N ká pεeki təc̄əsəle si,
 n̄ fiti nyá kolontunaa, n kaa ná.

Ninifi u pəsəγι si í kisi

¹² Nyá koloosi acalεe wε ké
 isu fik̄i t̄v̄v̄ p̄ee p̄uk̄v̄v̄,
 na pá nyamsi-kv, na p̄ee hotiyi t̄ȳəlaa n̄əs̄i taa tō.

¹³ Acamisi tike ke pə kaa-η.
 Icate n̄ən̄əs̄i tōη nyənsi,
 t̄v̄l̄əγι si t̄əγι yem.
 M̄pi tō, kəkə nyaya kukaləsəη.

¹⁴ Ninifi nyəma me,
 í lú l̄v̄m̄.
 I puu t̄v̄v̄, na í loo pilikinaa,
 na í tayani mə koluηa.
¹⁵ Ama mə icate kəkə ká nyayana-me,
 yaa pá kv-meγε yoou taa.
 Paa wakəli-meγε isu
 kahusi t̄əkv̄v̄v̄ hatv tō.

Icate yəlaa saaləγι yem

Mə icate yəlaa ká nyəpələγι ké isu kutolon̄ s̄es̄ekv.

¹⁶ Mə taatəlaa payale ka teeWa is̄ətv̄l̄uηasi.
 Pa nəγəsəna isu kutolon̄ kv̄l̄əv̄v̄ tō.
 Ama pə saala yem ké n̄ən̄əv̄.

17 Mə təɔ feŋlaa, na mə akewenaa we ké ɪsu
 kutolon cakɔv kolunja pəɣələe
 taa ké watv waatv tɔ.
 ɪlim haŋəɣi ɪlena kú ya,
 n ta nyi timpɪ kv tɛɛnaa tɔ.

Asalan wei ɪ fei taɣanvɔv tɔ

18 Asilii wulav,
 nyá waali nyáma toowa tam tɔɔ tom.
 Nya yoolaa səsaa ná həntaa na pə suma.
 Nyá yəlaa ya pɔ́ɔŋ taa,
 nəɣəlv kaa tasa-weɣe kpeɣeluyv.
 19 Pə kv-ŋ ɪsayaɣvɔv ké.
 Pə́cɔ nyá wakəlvɔv kaa taɣani.
 Pa təna mpa paa nu nyá təm tɔ,
 paa kpasɪ aməkəŋ ké.
 Mpi tɔ, yəlaa təna təɣəna nyá yvlɔkvlɔ
 tam nyəntɛ nté tə kunyəŋ.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU
HAPAKUKU
TŌM TAKĒLAYA
Kutulu

Hapakuku naaki isəna yəlaa u təhəyi tampana na pá pəntəyi na Isə suma tə. Ilena í təkí wahala ke pə tə. Pə tə kē í pəəsəyi Isə si: Isənaya Isə kē siyisulu na yəlaa laki mpi pə ta siyisi tə na í suma? Ama Isə ná cəəki si, waatu wεε wei í taa iní í ká hūna asayaa na pəntəlaa tə. Pə tə tə, pə wεε si Isə kuyəyətutu teləsulu í cayana tənau na í tan waatu wei Isə hūnau ká tala tə.

Isəna pa faya Hapakuku takəlaya tə:

Misee wiinav ke Isə, na ílé í cəv, titite 1:1-2:6

Mpusinaa kakpasí, titite 2:7-20

Yulu í tan Isə waasuyv na naani, titite 3

¹ Təmnaa mpa Tacaa kulaa na í huli Isə kuyəyətutu teləsulu Hapakuku tə.

Hapakuku yaaki Isə si í waasi

² Mpyúyú Isə kuyəyətutu

teləsulu Hapakuku wiina Tacaa si:

Hatoo, ma yaa-η si í waasi-tu

si pa laki-tuyv musuη tə, pəlee kē n ká cə-m?

³ Isənaya n ká tisi na má nyənəyi yəlaa isayətunaa?

Na nyaa nyənəyi mpi pə ta siyisi tə?

Mpi tə, ηmakəlyv na musuη,

na yooη na hυle tike ke yəlaa laki.

⁴ Nəyəlv u tasəyi kiin ke tənyv.

Pəcə paa huləyi tampana ke a lonte taa.

Asayaa nté tampana nyəma,

na hυle wakəly.

Papiloni nyəma wataa

⁵ Mpyúyú Tacaa cəwa si:

Í nyəni piitimnaa na səyəntv kra-me.

Mpi tə, təmlə natəli tu la na í nana mə isε.

Hali ye paa heela-meγε pə təm,

mə taa nəyəlv taa tisi.

⁶ Maa kəna Papiloni kraηtunaa mre.

Pa fεi nəyəlv pətəətε.

Pa cəəki antulinya tənaya na pá lεekəyi lεlaa tεtv.

⁷ Pa təm wε səyəntv kē.

Kalampaani kē pa tuyvna mpi pa caaki lapv tə.

⁸ Pa kraγanəη ləηləη lapv tεε krooη.

Pa kəla toη ke sunsumuyv ηku nyəγəsí puwa tə.

Ye pa luna pooluη pa kraγanəη ηmaaki kē.

Í kuləyi hūntv kē isu hekəle tiliyi kampaya waali.

⁹ Wontu kuuu ke pa kəη paa nyəγəsəyi.

Pa kuuki saləkətunaa ke tuutuuma isu kanyəηa pee.

¹⁰ Pa footiyi awulaa na pá woniyi tεtv təkəlaa.

Koloosi acalεε u kayatəyi-wε.

Pa loη hapεε ke koloosi acalεε kila kē,

na pá leekəyi-yε.

11 Pa hōka tam ké isu kacuculaya.

Akpala ke pa teeləyi.

Isə kuyəyətvtu teləsulv yaaki Isə ké təm naale nyəm

12 Hatoo kancaalaya taa,

Tacaa nyá kəna ma Nanjtu.

Uε tə kaa si.

Hai, nyagalε ma kentulu.

Nyá kənna tá kolontunaa pane si,

n hənna tá nkpanjv.

13 Ama nyá isε u nyənəyi isayatu yaa musəj.

Uε pepe təə ké n sumna asayaa mpa

pa wakələyi kupaama tə?

Pəyele pεle pa lapəna sana.

14 Pepe təə ké n nyənəyi yəlaa isu tiina.

Yaa isu filifilinaa mpa pa feina paasənlv tə?

15 Papiloni nyəma kra yəlaa ké isu kulaya.

Yaa isu puluyu puukuɣu tinte tə.

Pa lanja hvlvmaa ké pə tu fei.

16 Pa laawa pa puluj na pá wə pə tulaalvnaa.

Mpi tə, inəyi pa waakəna,

na pa təyənaya ke kupaɲka.

17 Pa kaa hεεsi piitimnaa lempra

kuyv na pa layalεε ke mpv?

2

1 Mpyúyú Isə kuyəyətvtu teləsulv tasaa si:

Maa caya ma tətəjle na má feɲiyi.

Uena má nu nti Isə ká cə-m ma kvsələmvvtu təə tə.

Siyisilu na ηmakəllv pa təm

2 Ntəna Tacaa cə-m si:

Nmaa nti ma kulaa na ma hvli-η tə.

Tv-təyi kraatanaa təə ké teu,

na paa wei í pəsi na í kala-ti.

3 Təm nti tə waatu ta tata ké si tə la.

Ama pa su tə waatu ké.

Uε tan-ti na naani.

Tu leeli ké tə kaa saali.

4 Nmaa si isayav saaləyi yem ké.

Ama tampana tənlv ná wəna weesuyv ke i taa təm təə.

5 Wənav ké asola ké.

Mpi tə, kalampaanv yəlaa u hεεsəyi.

Pa wε hiliη ké isu atətəle.

Pəyele paa haki, isu səm.

Pa leekəyi piitimnaa na pá puki,

na pá ηmakələyi-wε.

6 Piitimnaa mpa paa kəlaa tə

pεle paa kvli pa ηmakəllaa təə.

Mpusinaa kakpasv

Paa tuv-wε si mpusi wε pa təə ké.

Isu pa lɛɛkɔvɔ lɛlaa nyəm na pá kaakɪ
na pá pɔɔsəyɪ-wɛyɛ kəmle tɔ,
pəlee ké paa yele mpɔ unɪ pə lapɔ?

⁷ Mə kəma nyóma ká məli
mə tɔɔ na pá lɛɛtɪ-mɛ.

⁸ Isəna í ká lɛɛka lɛlaa tɔyɔ,
pəyale ka lɛɛkɪ-mɛ mpi pə tɔɔ tɔ,
í lapa tɛtɔnaa na acalɛɛ kɛ mɔsɔŋ na í kɔ-wɛ.

⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ í pɛɛkəyɪ kasəyaya asilima nyəŋka sɪ
yɔlaa í nyənəyɪ-mɛyɛ sɔsaa.

Paa na mpɔ na í huɔkɪ sɪ
mə tɔŋ ká ləsi-mɛyɛ wakəlvɔ taa.

¹⁰ Mə maɣamaɣa í
ləsəna fɛɛɛ na í tɔ mə tɪ.

Í kɔ yɔlaa tuutuuma,
na í wakəli mə tɪ.

¹¹ Paa koloosi taa pɛɛ,
isu a mɔpa kapusi na á pɔɔsɪ-mɛ
na lɔtasɪ náá tisi.

¹² Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ, yɔlvɔkɔɛ na ŋmakəlvɔvɔ kɛ í sukəna acalɛɛ.

¹³ Pə tɔɔ ké piitimnaa təmle nyaya kəkɔ.

Pa wahala saala yem.

Pə tənaya mpɔ Ate na isɔtaa tɔ Tacaa təmle ké.

¹⁴ Yəlaa təna ká tɛ na pá nyɪ Tacaa teeli tɔ ké.

Paa nyəmɪ-tɛtɔ təna taa kɛ isu tɛŋku lɔm waasɔyɔ
kanyəŋa tɔɔ tɔ.

¹⁵ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ, í tɔyɪ mə tɔyɔntələnaa kɛ sɔlvɔm kɛ sɔsɔm.

Pə kɔyɪ-wɛ na pa kɔtɔyɔlɔm cɛ,

na pə yele-wɛyɛ kpɛla,

ɪɛna í nyənəyɪ.

¹⁶ Fɛɛɛ kɛ í nanəyɪ na í taakɪ mə tokɔŋ.

Pə taya teeli,

mu nyɔɔ-wɪ na í səŋ kpɛla.

Tacaa ká mɔ páná,

na í tɔ-mɛyɛ wahala na tɔŋ.

Í ká pəsi tɛtɛlataa.

¹⁷ Isu pa sɛtɔyɔ Lipaŋ hɔtɔyɔ kɛ mɔsɔŋ tɔ,

pɪ məli mə nyɔɔŋ taa.

Mpi tɔ, í kpiisa taalɛ wontu.

Í kɔ yɔlaa.

Í lapəna tɔŋ kɛ tɛtɔ taa acalɛɛ yəlaa.

Pɪ nyaasɪ mə pɔntɔ.

¹⁸ Pepe tɔɔ ké í luki tɔŋ kɛ nyəyətɔ?

Í saakəyɪ-tɛtaasɪ,

na í puɣusiyina mə tɪ.

Í tɔyɪ mə niŋ kɔlapəm kɛ naani,

anɪ pələ pɪ yəyətəyɪ?

¹⁹ Mpusi wɛ mə tɔɔ ké.

Mpi tɔ́ í yaakɪ taakukulaya sɪ ká fe,
na í tɔ́ŋ pələ sɪ tɔ́ kɔli.
Pɔ́cɔ́ pə taa pulɔpɔ kaa pəsɪ na pə heeli-meɣe natəli.
Paa na í waasa tɔ́ŋ ɪnɪ ɪ tɔ́ kɛ wɔla na liyitee nyəɣətu tɔ́.
I feina weesuɣu nakɔli.
²⁰ Ama Taa na ná we ɪ təsɛɛɛ taa kɛ.
Antulinya yəlaa me í su.

3

Hapakuku sələmvɔv na Iso waasvɔv

¹ Wiinau mpi Iso kuyəɣətu teləsɔlv Hapakuku wiina Taa tɔ́ɣələ sɪ:
² Hai Iso, Taa,
pa yəɣəta nyá təma səsəna təm na má nu.
Iena má nyaŋna-ŋ.
La tá waatu taa kɛ təma anɪ a takanaa na yəlaa ná.
Paa pu weɛ sɪ, ń mu páná, huli-tɔ́ɣu suulu.
³ Iso luna Temaŋ,
Iso Naŋtu luna Palaŋ puɣu tɔ́.
I teu naakɪ ɪsətɔnuɣu tɔ́ kɛ,
na atɛ nyəm saŋɪ-ɪ.
⁴ I kəŋ na í mɔɣɪ kəkə na ɪ niŋ taa
timpi ɪ toma lukəna tɔ́ pə ɲmeləsəɣɪ.
⁵ Kɔtəŋ we ɪ nɔɣə tɔ́ kɛ na ɪ waali.
⁶ Ye ɪ səŋaa, tetu seliɣi kɛ.
Ye ɪ nyənəɣɪ,
kolontunaa huɣutiɣi pa lotu ke na səɣəntu.
Tam tɔ́ póŋ ná seliɣi.
Ləŋtaa pulasɪ nsi sɪ tɔ́ ɪ təŋaɣa tɔ́ sɪ yəkəɣɪ.
⁷ Ma nawa Kusaŋ nyəma laŋwakəlle
na Matiyaŋ nyəma səɣəntu.
⁸ Taa, pusi təm kraŋa-ŋ páná na?
Yaa tenku yelina na nyá páná huu?
N caɣa ɪsəŋmɔntu kɛ ɪsu yoo keɛke,
na ɪ kraɣanəŋ pukina-ŋ akaitu taa.
⁹ N kraasa nyá tɔ́.
Nyá nyəma we ɪsu mpusi təŋsɔɣu.
Tetu haa nɔɣə na pusi lu.
¹⁰ Ye póŋ í na-ŋ ɪ seliɣi kɛ,
na teu hukɪ tetu tɔ́.
Tenku səsə su wula,
na ɪ lɔm səŋəɣɪ ɪsu koloosi.
¹¹ Nyá nyəma kɔtətəna nyaaləm,
na nyá ɲmantaɣa ɲmeləsɔvɔ,
səŋsəɣɪ ilim na ɪsətu pa təntɛ kɛ.
¹² Ye páná ɪ kra-ŋ,
n cəki tetu kɛ na ń naŋti piitimnaa.
¹³ N puki nyá yəlaa na pa wulav
wei n kraawa tɔ́ pa waasvɔv.
Iena ń kv asayaa nyvɣv tu na ɪ waali nyəma.
¹⁴ Kolontunaa nyəma ke n tuləɣəna pa nyəŋ.

Pa nəgəsəna ké isu kacuculaya.

Pa huliyi si pá yasi-tu.

Pa kiisiyi lanholumle kakiisasi.

Pa səlv puwa si pá ku-tu.

¹⁵ N cəəkəna nyá krayanəy ke
teŋku lum koloosi səəsənsi taa ké.

¹⁶ Ma nu kəkəte nté tə təna na ma lanle pəsi.

Səgəntu kra-m na ma ntompee seliyi.

Ma tənuyə kawa,

ma tūna hoowa na má wu sənyuy.

Uena má su na má tənə ta tə kullaa

ŋkraŋuyə həm kuyaku.

¹⁷ Fikinaa na leseŋnaa na Olifinaa pə tənə ná kisa lulyuy.

Tawa kuhələm naa laki.

Heenə na naaŋ pə tema.

¹⁸ Ama Tacaə haana maya lanholumle.

Ma nu leleŋ ke Isə waasulu tə.

¹⁹ Tacaə Isə keke ma tənə.

Ini i hana-m tənə nyəm isu nam,

na má tənə pulasi taa.

Yontu tənəye pa yona sanke na tə we yonyoolaa nyuyə tə yontunaa taa.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU

SOFONI

TŌM TAKĒLAYA

Kutulutu

Yuta tetu taa ké Sofoni teləsaya Isō kuyōyōtutu ke wulav Sosiyasi pəle taa. Wulav inu i kpiisina tun na tēlaalēnaa tēna na í tayanu isəsēev, na í tulī Isō tāsēelē nte paa tēkaa tō na í tayanu. Sofoni heela piitimnaa lēlaa si Isō hūle kəŋ. Ama waatu kəŋ wei i taa Tacaa ká kəə na í waasi Yosalem tō. Piitimnaa mpa paa pasa pa ti tō paa sēe Isō ké nəŋo kulomaya.

Isəna pa faya Sofoni takəlaya tō:

Isō ka hūna Yuta tetu na Yosalem icate nyóma, titite 1:1-2:3

I ka wakəli piitimnaa mpa pa cəna Yuta tō, titite 2:4-15

Isō ká məŋna Yosalem nyóma ke pa wule taa, titite 3

¹ Yuta wulav Sosiyasi wei i ké Amōŋ pəyalu tō. I pəle taa ké Tacaa yōŋətəna Sofoni. Isekiyasi lūləna Amaliya na Amaliya náá lūli Ketaliya, na Ketaliya náá lūli Kusi, na Kusi náá lūli Sofoni. Təm nti Isō heela-i tōŋole si:

Tacaa hūle kuyaku təm

² Maa ku tetu tō weesuŋu nyəm tēna.

³ Pə krayav yēlaa, na sumasi,
na tiina, na wontu tēna tō.

Maa wakəli asayaa na pa krai tēma.

Pə kaa kaasi nəŋəlv.

Isō ka hō Yuta na Yosalem nyóma ŋkraŋŋ

⁴ Maa hō Yuta na Yosalem pə yēlaa ŋkraŋŋ.

Maa kpiisi tōŋv Paali na ku kətēlaa tēna.

⁵ Maa ku mpa pa kraaki kutuluŋ tō ké ahoō tō.

Pə tē yēlaa laaki isətulvŋasi ké pécó pa sēeki-m.

Ani pa tuukina ma hətē na tōŋv Milikom nyəntē.

⁶ Maa wakəli mpa pa haaki-m siŋile tō.

Mpi tō, paa pēekəŋi-m pécó paa caaki ma luŋu nyəntu.

⁷ I su, ma hūle kuyaku kreyetaa.

Ma tēma kətasi tōŋənaŋa saav.

Ma tayanu mpa ma yaawa tō.

⁸ Wulē ntēŋe maa hō nyōŋv nyóma na wulav piya pa ŋkraŋŋ.

Paa mpa pa kēekəna krai nyóma tō pa ŋkraŋŋ tōtō.

⁹ Mpa pa ŋmaaki nənəkrpete isu ma ta nyi isənaa tō.

Pəyele pa suuliŋi pa tōŋv kutuluŋ,

ke wēnav mpi pa ŋmuləna yulokole tō.

Maa hō pa ŋkraŋŋ.

¹⁰ Kuyarŋkuyu paa nu yoou kakiisasi

səsənsi ke Yosalem icate taa,

ke nənəŋo ŋka pa yaa si tiina nənəŋo tō ka kiŋ.

Paa nu larŋwakəlle wula ke icate hōŋəlvŋv kufalvŋv taa.

Paa nu tōtōŋo acufu səsə ke pulasi tō.

¹¹ Icate pətēe nyóma me í wii teu.

Mpi tō, maa kpiisi taatēlaa tēna.

¹² Waatu inəŋi maa kraya fətəla

na má preeki Yosalem ıcate taa.
 Maa yoonaa yəlaa mpa pa cayana pa ti
 ısu sulum tayatu ke atıjkpa taa tə.
 Pə te yəlaa təhna sı maa waasəyi pulu.
 Paa kupaantu paa ısayatu.
 13 Paa ləeki pa wənav na pá yəki pa teesi.
 Paa hma kufası yaa.
 Ama pa kaa suv sı taa.
 Paa sə lesəh tuh.
 Ama pa kaa təh pə sulumaya.

Tacaa kuyaku

14 Mpuşyú Sofoni tasaa sı:
 Tacaa huule kuyaku səsənu kreyetaa keke.
 Ku təha kənte ke ləhləh ké.
 Ye ku talaa,
 yəlaa ká wii na pə kpenna yoolaa taa yoolaa.
 15 Mpi tə, ku ké páána səsəna kuyaku ké.
 Yəlaa laha ká wakəli tətəyətəyə ké pə wule nté.
 Pu yəki na pə yele ncaa.
 Ihunte ká kra na səkrətyu anaam nyala.
 16 Yoolaa ká huuli akante.
 Paa yaa yoou kakiisasi.
 Paa yoonaa koloosi acaləe na a təfenle.
 17 Mpuşyú Tacaa təma sı:
 Maa pəti yəlaa ke lahwakəlle taa.
 İ ká tutiyi ké ısu yulumaa.
 Mpi tə, í wakəlna-m tə pə tə.
 Mə caləm ká ya ısu musuyu,
 na mə nantu tasa ısu hute.
 18 Mə liyitee yaa mə wula kaa pəsi
 na í waası-meşe kuyaku hku ku wule.
 Ma páána kəkə ka nyaya tetu təna.
 Maa kpiisi tə taa yəlaa təna.

2

Təpasəlaa yaav

1 Mpuşyú Sofoni təma sı:
 Fəlefei nyəma me.
 İ kra mə ti na í mayası mə taa.
 2 Pə taa yası-me ısu nyutu ke kuyaku kulumuyu taa,
 na pəcsə pu taki kuyaku hku Tacaa ká mu-me na páána
 səsəna tə.
 3 Tetu taa təpasəlaa me mpa í təkəyi İso kiin ke teu tə.
 İ keesəna Tacaa tə.
 İ təkı mə təpasuyu na í təhəyi tampana.
 Ntanyı pu kenti mə tə ké İso páána kuyaku wule.

Ilim tətule tə nyəma hkanuyu həm

4 Kasa ıcate ká pəsi wulaya tetu.
 Asəkaləh nyənte ká yəki.
 Paa təyənı Asətəti yəlaa ke ilim taa.

Paa læsi lkolonj nyéma.

⁵ Kələti nyéma me mpa í kəma tenku nəγə tə,
mpusi wε mə təə ké.

Tacaa si: Maa kpiisi Filiisi nyéma na pa tetu təna.

⁶ Mə tetu ke tenku nəγə təna ká pəsi təla tətəγəle.

Tiikilaa ká təη tə taa, na pá la pa heeη tətəkəle.

⁷ Yuta yəlaa kukaasaa ká təγəna həγəluγu ηku.

Tənaya í ká tiikiyi mə kaləkəη,

lɛna í puki Asəkaləη na í sʊuki taanası.

Mə Iso Tacaa ká yoonə mə nəγə.

Í ká məηna mə yəlaa mpa kolontunaa ka kpaawa yomle tə.

Ilim təlule nyéma ηkpaηuγu həm

⁸ Mpyúyú Tacaa təma si:

Ma nuwa isəna Mowapu nyéma

na Amonj nyéma pa wonə ma yəlaa me,

na pá footi-me tə.

Pa tuu-me,

pa cusa mə tetu na kalampaanı

na pá səsı pa nyəntu təə.

⁹ Pə təna pə tu Iso Tacaa má,

ma tuuki si isı ma kpiisa Mowapu

na Amonj pə nyéma isı Sətəm na Kəməə.

Pa tetu ká pəsi təm təhulle na wəlaya tetu

na səwa tike nyala.

Ma yəlaa kakaasaya ká kənna na pá kuu pa wənaυ,

na pá təγə pa tetu.

¹⁰ Isəna maa hə pa ηkpaηuγu təγəle.

Mpi tə, pa kəla kalampaanı ké

na pá tuu Pə təna pə tu má,

ma yəlaa.

¹¹ Tacaa má, maa nyəηsi pa isε ke teu ke tənaya.

Maa wakəli antulinya təna taa tuη.

Uε piitimnaa təna ká sεε-m pa tetu taa.

Haləna pə kpenna hatəlaya nyéma təna.

Ilim ntəγəη na pə mpətəη nyéma ηkpaηuγu həm

¹² Mpyúyú Tacaa təma si:

Maa ku Itiyopii nyéma me mə tənaya yoou taa.

¹³ Maa tu ilim ntəγəη təə həγəluγu Asilii nyéma ke niη.

Maa wakəli-ku na Ninifi ıcatε səsəəle pəsi ncaale

na wəlaya tetu.

¹⁴ Kaləkəη ká həntəγəna ıcatε lonte taa,

na taale wontu ke waanı waanı.

Kpiisij na aluyucana ká caya akelenaa ncaa taa.

Paa peli kutuluη taa kpeηkpelası kupaηsi,

na si səγəti nənəγə.

Katəkətəη ká wiiki ncaa pətəlee təə.

¹⁵ Isəna ıcatε h́té tu təna təγəle.

Paa na tə yəlaa nyənaya-tεγε səsəəle,

nte tə faina saala tə.

Tu pəsi ncaale na pá yelina taale wontu.

Uena tɛlaa tɛna kɛɛtɛɣi nyɔɔŋ na pɔ sɔ́lɔ́ɣi-tɛ.

3

Yosalem nyáma ta nu Iso yaav

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Sofoni tɔma si:

Yosalem ɪcatɛ yɛlaa mpa mɛ

í laki isayatu tɔ.

ɪ ŋmakɛlɛɣi lɛlaa,

pɛyɛle í kulɛɣi Tacaɔ tɔɔ tɔ.

Mpusi wɛ mɔ tɔɔ kɛ.

² M̀p̀i tɔ, í ta nu Tacaɔ tɔm.

ɪ kisa ɪ kraalɔyɔ m̀p̀i ɪ kraala-mɛ tɔ.

Pɛyɛle í tá tu-ɪ naani,

í tá pɛɛki si Iso í sɛna-mɛ.

³ Mɔ nyɔyɔ nyáma wɛ kɛ isɪ

tɔɣɔlasɪ nsi si mu pɔ́áná tɔ.

Mɔ huɔlaa ná wɛ isɪ sunsumɔŋ

likuyɔ na u tɔɔsɛɣi cele tɔɔ tɔ.

⁴ Mɔ Iso kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa u paasɛɣɔna pa tɔmlɛ.

Pa kooki yem na pɔ kisiɣi pa tilitu.

Mɔ kɔtɛlaa ná nyɛnɛɣi Iso nyɛm kɛ yem kɛ

na pɔ yɔkɛɣi ɪ kiiu.

⁵ Tacaɔ wɛ ɪcatɛ taa kɛ,

na í tɔki kawulaya na siyisuyɔ.

ɪ laki isayatu.

ɪ tɛŋɛɣi tampana kɛ,

na í huɔkɛna paa tanaŋ ŋku.

Paa na m̀p̀v tɔ, asayaa fɛi fɛɛɛɛ.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:

Ma tɛma piitimnaa tɔcu kɛ r̀p̀r̀ỳg̀ kpiisuyɔ.

Ma yɔka pa koloosi acalɛɛ.

Ma wakɛla pa harɛɛ.

Tɔntaa maɣamaɣa fɛi tɔtɔ.

Pu kpiisi pa acalɛɛ,

nɔɣɔɔ kaa wɛɛ.

⁷ Ma tɔŋaya si,

Yosalem nyáma mɛ í ká nyana-m,

í ká nu ma kraalɔyɔ.

Uɛ ma kaa yɔki mɔ tɛɔayalɛ isɪ maa kalɛna-mɛ tɔ.

Ama mɔ mɛlaa kɛ na í telɛsɛɣi m̀p̀ɔɛɛ.

⁸ ɪ tan kuyaku ŋku maa kɔɔ mɔ waali isɪ tɔɣɔlaya tɔ.

Ma tu ma taa si,

ma kotiyi piitimnaa na kawulasɪ.

Maa yeɛle na ma pɔ́áná nyaya pa na

antulinaya tɛna isɪ kɔkɔ.

Tacaɔ layasɔyɔ ke yɛlaa yaasi

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ yɔɣɔtaa si:

Maa layasɪ yɛlaa,

maa nyaali mɔ isayatu.

Uena í see-m na lotu kulɔmtɔ.

¹⁰ Paa ma yɔlaa mpa me í yawa na
í tee Itiyopii tɔɔ tɔcaɣacaya tɔ.
I ká kɔɔ na í la-m kɔtasi.

Iseyeli yɔlaa kakaasaya

¹¹ Kuyanku tɔ ma yɔlaa kaa weena
isɛna paa pɛntɛna-m tɔ pɛ fɛele.
Maa lɛsi mpi pɛ laki-meɣe kalampaanɪ nyɔma tɔ.
Uena í yele mɔ tɔɣi hɛm ke ma puyɔ nanɛɛ nyɛɛku tɔɔ.

¹² Maa kenti mɔ taa mpa pa pasɔɣi pa ti tɔ
na kunyɔntɔnaa mpa pa teelɔɣi-m tɔ pa tɔɔ.

¹³ Iseyeli nyɔma me mɔ kakaasaya
kaa tasa mpi pɛ ta siyisi tɔɣɔ lapɔ.
Pɔyele í kaa looli,
yaa í tɔsi nɔɣɔɔ.
I ka tɔki kɛ na í heesi,
nɔɣɔɔ kaa nyaasi-me.

Yosalem lanheesɔle

¹⁴ Yosalem ɪcɛte yɔlaa,
na Iseyeli nyɔma me,
mɔ tɛna mɔ lanɛ í hɔɔɔmi,
I yɔɔlɛna mɔ lotu tɛna.

¹⁵ Tacaɔ yela mɔ nkpaɛɛɣɔ ke hɛm.
I tɔɣɔna mɔ kolontɔnaa.
Iseyeli nyɔma wulɔɔ Tacaɔ we mɔ waali kɛ.
Pɛ fɛi si í nyana wahala nɔɣɔɔ.

¹⁶ Kuyaku nkuyɔ yɔlaa ká tɔ si:
Yosalem nyɔma me,
í taa nyá,
mɔ apalɔtɔ í taa le.

¹⁷ Tacaɔ mɔ Isɔ we mɔ waali,
na ɪ tɔɛɛ.
I ká yele na í la akanaa.
Mɔ tɔɔ kɛ ɪ lanɛ hɔɔɔmaa.
I sɔɔla-meɣe na í haaki-meɣe weesuyɔ kɔfalɔɔɔ.

¹⁸ Mɔyɔyɔ Tacaɔ yɔɣɔtaɔ si:
Yosalem yɔlaa mpa me í hatɔlɛna acima,
na mɔ lanɛ wakɔlaa tɔ.

Maa kpɛyeli-me na má keeli mɔ fɛele.
¹⁹ Waatɔ ɪnɔɣi maa hɔ mɔ muɣullaa nkpaɛɛɛ.
Maa la kɔɔle ke mpa pɛ kɔwa tɔ.
Maa mɛɛna mɔ yɔlaa mpa pa kpawa yomle tɔ.
Maa yele na mɔ kɔtɔɣɔ pɛsi isantɛ.

²⁰ Uena má kpɛyeli-me na má kɔna.
Maa tɔ-meɣe teeli na má kusɪ mɔ nyɔɣɔ
ke atɛ yɔlaa tɛna taa.
Tacaɔ má ma yɔɣɔtɛna mpa.

ISO KUYƏYƏTUTU TELƏSULU

ASEE TƏM TAKƏLAYA

Kutulu

İso kuyəyətutu teləsulu Asee lopa si, pá tayanı Yosalem İso təsele ηmav. İle pu wee si Yuta nyəma mpa pa laala kənte na Papiloni tə mpe pá ηmana İso təsele nité. Ama pele pa apalutu ta laa yəəlyu. Ntəna Asee tasa nyuyu nyəma ke apalutu si, pá suv təmlə taa.

İsəna pa faya Asee takəlaya tə:

Pa tayənəyi İso təsele ηmav tətə, titite 1

İso təsele kufate teu, titite 2:1-9

Yəlaa asilima, titite 2:10-19

Tacaa nəəsi kupaηsi, titite 2:20-23

Pa tayənəyi İso təsele ηmav tətə

¹ Mpuyu Peesi wulav səsə Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka isətu naatosə nyəη kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Tacaa heela İso kuyəyətutu teləsulu Asee ke təm si í teləsutəyi Yuta nyuyu tu Salatiyeli pəyalu Solopapeeli, na kətulu səsə Yosataki pəyalu Yesuwa. ²⁻³ Ntəna Asee yəyətə təm nti si: Pə təna pə tu Tacaa má ma yəyətəa si, İseyeli yəyətəyi si, pə ta tata İso təsele ηmav. ⁴ İle pə we teu si mi həntəyi kutuluη wei pa lapa kacəka ke teu tə i taa. İlena İso təsele náá ké ncaale na? ⁵ Pə təna pə tu Tacaa má ma təma İseyeli nyəma si í hıv mə təntə təm ke mə taa. ⁶ İ tuuwa səsəm ama mə kumtu ta kpa. Mə təyənaya ta təə si, í təyə na í haya. Pécó mə sulum ta təə si, í nyəə na pé ku mə ləkətu. İ feina wontu si í suu na pé haη-mə. Pəyele təmlataa kufeləyü kuləyi huntu ke yem. ⁷ Pə təna pə tu Tacaa təma si í hıv mə təntə təm ke mə taa. ⁸ İlena í kpa pulaya təə na í seti taasi, na í ηma-m İso təsele. Waatu inəyi pu kusı ma nyuyu ke isəna pə mənəa tə, na ma lanle hee. ⁹ İ ka tənəa si í ku təyənaya ke səsəm. Ama í ta hiki mpu. İso wəsa heelim ke mpi í kpeena mə tēsi taa tə ilena pé saali yem. Pə təna pə tu Tacaa má ma pəəsəyi-mə si pepe təə ké mpu? İ yela İso təsele ke ncaale, na paa wei í paasəna i mayamaya i təyaya. ¹⁰ Mpu pə təə ké paa tev kuləyuyü ta nu. Pécó puluyü ta nyə. ¹¹ İso kəna wulaya ke tetü taa na pulası təə. Mə təyənaya pee tawa, na mə lesəη na olifinaa pə tuη na mə haləmnəa lempe wulaa. Yəlaa na təla pa laki wahala. Mə wahala saala yem.

¹² Mpuyu Salatiyeli pəyalu Solopapeeli, na Yosataki pəyalu kətulu səsə Yesuwa, na İseyeli nyəma kakaasaya təna, pa mowa Tacaa təm nti İso kuyəyətutu teləsulu heela-weyə mpu təyə niη naale. İlena Asee náá pəsi na í la i təmlə ke teu. Kuyaku ηku yəlaa ka wəna İso səyəntu ké. ¹³ Mpuyu i tasa-meyə İso Təm lenti ke heeluyü si Tacaa yəyətəa si: Ma su nəyə si, maa wee mə waalı.

¹⁴ Mpuyu Tacaa hawa Yuta nyuyu tu ke apalutu, na Yesuwa, na kətulu səsə, na pa təna mpa pa luna yomle tə. İlena pá suv pa İso Pə təna pə tu Tacaa təsele ke ηmav. ¹⁵ Wulav Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəηka, isətu naatosə nyəη kuyaku hiu na liyiti nyəηku ke pa caala təmlə.

2

İso təsele kufate teu

¹ Mpuyu wulav Taliyusi pənaya naale nyəηka, isətu naatosompəyələya nyəη, kuyaku hiu na kuləyuyü wule. Tacaa tasa İso kuyəyətutu teləsulu Asee ke təm heeluyü. ² İ təma-i ké si: Heeli Solopapeeli na kətulu səsə Yesuwa na pa təna mpa pa luna yomle tə si ³ mə taa nəyəlü təəsəyi isəna İso təsele nité tu tewa ləηtaa tə? Ama nəənəə tə teu mpe pə səpa. ⁴ Pə təə ké Tacaa má ma təma si, Solopapeeli na Yesuwa na tetü yəlaa təna í kaası mə ti na í suv pə təmlə taa.

Mpi tɔ, ma we mə waali ké. ⁵ Waatu wei í luna Icipiti tɔyɔ maa su mpɔ. Ilena ma feesuyu we mə waali, ile í taa nyá. ⁶ Pə tənə pə tɔ Tacaa si, pə kaasa pəcɔ. Maa ciyiti isətɔnɔyɔ na tetɔ na tenkuna tənə. ⁷ Maa liyiti piitimnaa ke yem yem. Maa kɔna mə wɛnaw ke cənɛ. Maa yele na Iso təsele la teu ke sɔsɔm. ⁸ Pə taya pulɔ, ma tənna antulinya wɔla na pə liyitee tənə. ⁹ Ile Iso təsele naale nyənte ká tee kancaalaya nyənte ke teu təkɔpataa. Lonte tənɛ tə taa ké maa yele na í heesi. Pə tənə pə tɔ Tacaa má ma yɔyɔtənə mpɔ.

Yəlaa asilima

¹⁰ Mɔpɔyɔ Taliyusi kawulaya pənaya naale nyəŋka, isətɔ pəyɔlayafɛi nyəŋ, kuyaku hiu na liyiti nyəŋku wule. Pə tənə pə tɔ Tacaa tasa Asee ke tɔm heeluyu ¹¹ Si: Pɔɔsi kɔtɔlaa si ¹² ntanyɪ mə taa nɔyɔlɔ tɔ kətaya nantɔyɔ nté ɪ toko taa. Ilena toko inɪ í tokina potopoto yaa tuusi hatɔ, yaa sɔlɔm yaa nim yaa tɔyɔnaya nakəlɪ. Pə mɔnna si í tasa-keye Iso ké hau na? Ntənə kɔtɔlaa si: Aai.

¹³ Ilena Asee tasa si: Ye nɔyɔlɔ tokina sətɔ ilena pɔntɔ tokina tɔyɔnaya. Kaa pəsi asilima nyəŋka na? Ntənə kɔtɔlaa si: Xɛ.

¹⁴ Mɔpɔyɔle Asee tɔma si: Tacaa si, mɔpɔyɔ ma nyənəyɪ tetɔ tənɛ tə yəlaa, na mə kulapəm tənə. Pə tənə mpi í laki-m kətaya tɔ pə ké asilima ké.

I paasəna teu ke pə kɔpaya saŋa tɔ

¹⁵ Mpɔ tɔ, í paasəna teu. I ná mpi too pə kɔpaya lapɔ na pə suna saŋa, na pəcɔ í kɔpɛyeli pɛɛ na I ŋmaaki Iso təsele tɔ. ¹⁶ Waatu inɪ tɔ, ye nɔyɔlɔ pola kɔpɔú lɔw ke təkəŋ hiu. Naanɔwa tike ke ɪ ká mayana. Yaa wei í pola sɔlɔm liitilinaa nule na naanɔwa ké cosuyu hiu tike ke ɪ ká mayana. ¹⁷ Ma yelina na mə tɔyɔnaya pɛɛ nyəŋka wɔlɪ na tɔmpɛɛ wakəlɪ mə kɔtɔyɔ. Paa na mpɔ mə taa nɔyɔlɔ ta pəsəna ma tɔ. ¹⁸ Pə kɔpaya saŋa tɔ í paasəna teu ke mpi pu la tɔ. Mpi tɔ, isətɔ pəyɔlayafɛi nyəŋ kuyaku hiu na liyiti nyəŋku kɔnɛye í su Iso təsele kite. I paasəna-təyɪ teu. ¹⁹ Ntəŋ pulɔ ta kaasi kɔpɛŋ taa? Paa mə tɔŋ kɔtɔtɔyɔŋ, ɪ ta lɔlɪ. Ama pə kɔpaya saŋa waali tɔ, maa kooli-mɛye kɔpantɔ.

Tacaa nɔɔsi kɔpəŋsi

²⁰ Mɔpɔyɔ Tacaa tasa Asee ke heeluyu ke tɔm naale nyəm ke kuyaku kɔlɔmɔyɔ ŋku si: ²¹ Heeli Yuta wulaw Solopapɛɛli si, maa ciyiti isətɔnɔyɔ na tetɔ. ²² Maa kɔsi atɛ awulaa, na ma yele na atɛ kawulasi su tənaya. Mə keekɛnaa na pa cayalaa ká pəsi nyayanaa, na kɔpayaŋ náá si. Kɔpayaŋ cayalaa ká ku təma. ²³ Ama kuyaku ŋku ma tɔmlɛ tɔ Solopapɛɛli nyaya maa kɔpə wulaw na í wɛɛ isɪ ma kɔyɔsɔyɔ. Mpi tɔ, nyaya ma kɔpawa si í tɔyɔ kawulaya na ma hətɛ. Pə tənə pə tɔ Tacaa má, ma yɔyɔtənə mpɔ.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU SAKALI TŌM TAKĒLAYA Kutulu

Pa lula Isŏ kuyŏyŏtutu telĕsulŏ Sakali ke Pabiloni tetu taa timpi Yuta nyŏma ka we isu yomaa tŏ. Pŏ waali ke pana Solopareeli na kŏtulŏ sŏsŏ Yosuwā pa kŏma Yuta tetu taa. Waatu kulŏm ke Sakali na Asee pa lapa pa tŏma. Sakali tasa yŏlaa ke layatu sŏ pŏ mŏli Isŏ kin na pŏ ņma Isŏ tŏsele. Sakali tŏm takĕlaya faya tŏm naaleye. Isŏ tŏsele ņmav na Yosalem mŏluyŏ ke ŏ wule taa. Isŏ kŏ tayanŏ ŏ yŏlaa.

Isŏ ka tilina wulav nŏyŏlv, na ŏ pasayŏ ŏ ti, pŏcŏ ŏ kŏ tiikilu. Yŏlaa ka te na pŏ ku-ŏ. Lelaa nŏ naaki sŏ Yesu tŏm ke pa keesayŏ mpv.

Isŏna pa faya Sakali takĕlaya tŏ:

Mpi mpi Isŏ hula Sakali ke toosee taka taa tŏ, titite 1-8

Isɛyeli nyŏma na piitimnaa lelā pa tŏm, titite 9-14

TŌMNA MPA PĒ HULA SAKALI TŌ

Tacaa mŏlŏyŏna Isɛyeli nyŏma

¹ Peesi wulav sŏsŏ Taliyusi kawulaya pŏnaya naale nyŏņka, isŏtu pŏlefei nyŏņ, ke Tacaa yŏyŏtŏna Pelekiya pŏyalŏ Sakali. Itoŏ saali kelē. ²⁻³ Sŏ ŏ heeli Isɛyeli nyŏma sŏ: Pŏ tŏna pŏ tu Tacaa mŏ, ma mŏna mŏ cŏsŏnaa ke pŏŏnŏ kŏ tŏsŏyŏsŏyŏ. ŏ mŏli ma kin, ŏlena mŏŏ keesŏna mŏ tŏ. Ma su ņpuyŏ ma nŏyŏ kŏ. ⁴ ŏ taa keena mŏ caanaa. Maa tema ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa heeluyŏ ke lŏņtaa sŏ pŏ telŏsi-me sŏ, ŏ lŏ mŏ tŏntē na mŏ lakasŏ isayasŏ. Ama ŏ ta tisi na ŏ mu ma tŏm na ŏ nuna-m. ⁵ ŏ nyŏma teu sŏ mŏ cŏsŏnaa na ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa mpe pa sŏpa. ⁶ Pŏyele ma kukpaalŏtu na ma kusŏsutu nti tŏ tŏm maa heela ma kuyŏyŏtutu telĕsŏlaa sŏ, pŏ telŏsi-me tŏ, tŏ mayana-meye teitei kŏ. ŏlena ŏ cekŏna sŏ mŏ lakasŏ isayasŏ tŏ kŏ Tacaa mŏ, ma lapa-meye mpv. ŏlena ŏ layasŏ.

Sakali toosee taka kancaalaya nyŏna

⁷ Mpuyŏ Tacaa yŏyŏtŏna Pelekiya pŏyalŏ Isŏ kuyŏyŏtutu telĕsulŏ Sakali. Wulav sŏsŏ Taliyusi kawulaya waatu taa kŏ ŏ yŏyŏtŏna-ŏ, pŏnaya naale nyŏņka isŏtu naanŏwa na kulŏm nyŏņ kuyaku hiu na liyiti wule. ⁸ ŏlena pŏ lŏ Sakali isu toosee taka na ŏ nŏ yŏyŏlv caya kpayanŏseemaya. ŏlena ŏ sŏņa tiikasŏ nasŏli sŏ heku ke tetekŏle natŏli tŏ taa. ŏ waali kŏ kpayanŏseemasŏ na kpayanŏhulŏmasŏ na huluhuluyŏ. ⁹ Ntŏna mŏ pŏŏsi isŏtaa tillu wei ŏ ka yŏyŏtŏna-m tŏ sŏ: Tacaa, kpayanŏņ inŏ, ŏ kutoluyŏ suwe? Mpuyŏle sŏ: Maa keesi-ņ.

¹⁰ Mpuyŏ apalŏ wei ŏ sŏņa tiikasŏ heku taa tŏ ŏ tŏma sŏ: Tacaa tilina-we sŏ, pŏ cŏ tetu.

¹¹ Ntŏna kpayanŏņ cayalaa mpe pa keesayŏ isŏtaa tillu sŏ: Tŏ cŏwa tetu tŏna. Ama heesuyŏ wenna paa timpi, yoou fei tiili.

¹² Ntŏna isŏtaa tillu nŏyŏ tŏkpaŏ sŏ: Tacaa Pŏ tŏna pŏ tu, pusi hiu na naanŏwa kŏlv n mu Yosalem na Yuta acalē lenna na pŏŏnŏ. Pŏlee kŏ n kŏ huli-yege suulu?

¹³ Mpuyŏle Tacaa heela-ŏ tŏm naani nyŏntu nti tŏ kpaasayŏ apalŏtu tŏ.

Tacaa paasŏyŏna Yosalem tŏtŏ

¹⁴ Mpuyŏ isŏtaa tillu wei ŏ yŏyŏtayana-m tŏ ŏ tŏma-m sŏ: Kpaali Pŏ tŏna pŏ tu Tacaa mŏ ma tŏm.

Ma sŏla Yosalem na Siyŏņ pulaya

kŏ isu yem na kpete.

¹⁵ Ama ma taa kpaana piitimnaa mpa me ŏ hŏņ mŏ ti tŏyŏ.

Mpi tŏ, pŏciiu ke ma mŏna Isɛyeli na pŏŏnŏ.

Uena mu pəsəyi-ı ncaale.

¹⁶ Pə təə ké ma kpaaləyi
sı maya Pə təna pə tu Tacaa,
maa məli Yosalem.
Maa la kəpantv na í tayanı Isə təsele ke ηmau,
na í kvsı ıcate tətə.

¹⁷ Mpuvu isətaa tillu tasa-m heeluyu sı:
Kpaalı tətə sı,
maa tasa Yosalem ke ləsvyv.
Maa waası Siyəη na pé cayana mə acalee tərəkəe.

2

Sakalı toosee taka naale nyəna

¹ Mpuvu pə tasa-m isu toosee taka tətə na ma ná həη liyiti. ² Uena má pəsı isətaa tillu wei ı yəğətəəna-m tə sı: Həη inı ı kvtoluyu suwe? Mpuvule sı: Inı ı huləəna piitimnaa toη nyəm. Mpi pə yasəna Yuta na lseyeli na Yosalem pə yəlaa.

³ Uena Tacaa hulv-m koolaa liyiti. ⁴ Mpuvu ma pəsə-ı sı: Pepeye pa kəma lapv ke cəne? Uena í cə-m sı: Pa kəmaya sı, pa nyaasəyi piitimnaa. Mpe pa yoonna Yuta nyəma na pá yası pa yəlaa. Uena pá yəki pa toη.

Sakalı toosee taka tooso nyəna

⁵ Mpuvu pə lapa-m isu toosee taka na ma ná yulv na í təka ηmənaəa kumayasaya. ⁶ Uena má pəsı-ı sı: Leye n puki? Mpuvu sı: Ma puki sı ma mayasəyi Yosalem ıcate wan na tə tayaləη.

⁷ Ntəna isətaa tillu wei ı yəğətəna-m tə í kpatəna isətaa tillu ləlv wei ı səηa-ı tə. ⁸ Mpuvu ı təma-ı sı: Polo n heeli ifepu wei ı təka ηmənaəa tə sı, pa kaa ηma kolunə na pá cəəna Yosalem. Mpi tə, ı taa yəlaa na təla pa kəla payale. ⁹ Ama Tacaa yəğətə sı: Máa wəəna isu ıcate kolunə kəkə nyəηka na ma teu naaki tə taa.

Tacaa yaaki yomle nyəma

¹⁰ Mpuvu Tacaa təma sı:
Mpa me ma yasa tetv təna taa tə,
í lu ilim ntəəη tə tetv taa na í se.

¹¹ Yosalem nyəma mpa me
í we yomle taa ke Paponi tə,
í tayanı mə ti na í se.

¹² Mpuvu Sakalı təma sı: Pə təna pə tu Tacaa tilinana-m təm səsəəntv təne. ı yəğətəəna piitimnaa mpa pa yoonna ı yəlaa me tə sı:

Ye wei í tokina-me pə we isu maya pəntv tokinaa.

¹³ Maa kvlı piitimnaa
mpa pa ηmakəla-me tə pa təə.

Maa yele na mə yomaa ηmakəli-me.

Pu kəə na pə la mpv ıle pələyele í ká nyı sı Pə təna pə tu Tacaa tilina-m.

¹⁴ Tacaa sı:

Yosalem nyəma í ηmaaləna laηhulvmlə.

Maa kəə na má caya mə cələ.

¹⁵ Waatv inəyi piitimnaa payale ka krentəna-m.

ı ká pəsi ma yəlaa.

Uena má wəe mə hekv.

Waatv wei mpv inı pu la təəğ í ká nyı sı, mayale Pə təna pə tu Tacaa wei ı tila-m mə kiη tə.

¹⁶ Yuta ká tayanı pəsəyv ke ma kpənte ke ma tetv taa.

Uena Yosalem náá pəsi ma ıcate kuləsələ.

¹⁷ Yalaa tana í su.
Tacaa luna í taya taa.

3

Sakali toosee taka liyiti nyana

¹ Mpyu Tacaa hula-m katub soso Yesuwa. I sanya isotaa tillu isentaa. Sataní ná we ntayon taa si, í caa-í tòm suuu. ² Ntana isotaa tillu taki Sataní si: Su, Tacaa lasana Yosalem. Yesuwa ná we isu tuputuyu nku pa lasa kaka taa to.

³ Yesuwa ka sanya tana to na í suu asilima wontu ke. ⁴ Mpyu isotaa tillu toma í na mpa to si: I woyasi-ti. Ma husa í isayatu. I ka suu-í acima wontu.

⁵ Na í tasa si: I temi-í saalaya kpanka. Uena pa la mpu. Pa suu-í wontu koptu tatyona isotaa tillu we tana. ⁶ Tanya isotaa tillu toma si: ⁷ Pa tana pa tu Tacaa ma ma su ma nayo si: Ye Iseyeli nyama taka ma kiin
na pa tanyai ma kotutu
maa kra-meye Iso taseele
sosa sosa na ma taya paasana.
Maa tu-meye isotaa tillaa mpa
pa we ma tamle taa isento to pa taa.

Iso kanav ke í tamle tu

⁸ Mpyu Tacaa yagata si:
Katub soso Yesuwa na í taapalaa me.
Ma hulayana nyuyu yaru mpi pu kaa to pa tom.
I ke nkanan na í nu.
Maa yele na ma tamle tu Tafiiti Hoole lu.

⁹ Ma siki pale nte ta wena ise
naatosompayaya tayo Yesuwa isentaa.
Uena ma nmaa to to ke ma tom.
Maa kooli isayatu nti to pilisiyi
icate tana tayo kuyaku kulomuyu.
Pa tana pa tu Tacaa ma,
ma yagatana mpu.

¹⁰ Kuyaku nku ku kama,
ile í ka yaa lalaa na ma na-we í yooli
ma tun kulubun na ma fikinaa tee na heeyu.

4

Sakali toosee taka kakpasí nyana

¹ Mpyu isotaa tillu wei í yagatayana-m to, í kama na í ciyiti-m isu pa feesuyu yulu wei í tooki to. ² Uena í paasi-m si: Pepeye n naaki? Ma co-í si: Ma naaki wula fetalá. Na nim tatele ke í nyuyu taa. Na fetalana ke naatosompayaya, na pa kponkponu na to kaka. ³ Pa kaasi na Olifi tun naale sanya tanya njaaan na mpale to.

⁴ Ntana ma paasi isotaa tillu wei inu í yagatana-m to si: Ma caa, pepeye pa tana isento pa hulayi?

⁵ Uena í paasi-m si: Ye mpu n ta nyi? Ma si: Aai, ma caa. ⁶ Mpyule si, Tacaa heela-m tom si ma telasi Solopareli si:

Pa taya ton yaa nantu taa alafaya tom.
Ama ma feesuyu ton ke.
Pa tana pa tu ma ma yagatana mpu.

Nasi nsi pa su Solopareli to

⁷ Paa wahalanaa kaawa isu puyv,
Tacaa ká yókí-weyé.
Solopapeeli ká læsi kantakaya pæle nte
pa kúna Iso tæsele nyuyv tó.
Uena yalaa wiliti teu.

⁸ Mpyuyv Tacaa heela-m si:

⁹ Solopapeeli ká nmana Iso tæsele tæne
na i niñ na í te-te.

Waatv inayi í ká nyi si Pæ tæna pæ tv Tacaa tilina-m mæ kinj.

¹⁰ Mpa pa nyænayi yem ké tæmisi sæne tó,
pa lanja ká hulumi waatv wei paa ná
kumayasuyv ke Solopapeeli niñ taa tó.
Fætalanaa naatosompøglaya inayæle
Tacaq ise nna i naakæna tetv tæna tó.

¹¹ Mpyuyv má pøssa-i si: Olifinaa tunj wei i sæjna mpyuyv fætela nwaan na i mpæle tó?

¹² Uena má tasa pøssuyv si: Olifinaa tunj wei kele wola fusi nsi si taa nim lukí tó? ¹³ Ntæna
ilé í pøssi-m si: N ta nyi? Ma si: Aai. ¹⁴ Mpyuyv í cø-m si: Olifinaa tunj inayæle apalaa naale wei
pa pæla nim na pá kra-weye Pæ tæna pæ tv Tacaa tæmle nyéma tó.

5

Sakali toosee taka naatoso nyæna

¹ Mpyuyv pæ lapa-m isu toosee taka. Ue ma nawa takalaya na ká kulæyi huntu nte. ² Uena
isøtaa tillu pøssi-m si: Pepeye n naaki? Ma si: Takalaya hetæna na ká kulæyi huntu. Ka tayalæn
we mæetælænna naanowa. Ka wanj ke mæetælænna kakpasí.

³ Mpyuyv i tæma-m si: Mpusi ká mayana tetv taa nmulaa, na mpa pa tuukina yem yem tó,
paa læsi-weye tetv. Mpeye pa nmaa ka taa na ka waali. ⁴ Pæ tæna pæ tv Tacaa si: Ma mayamaya
maa kænna mpusi iní. Mpusi iní i ká sov paa nmulv wei, na mpa pa tuukina ma hæte ke yem
yem tó, pa tæsi taa. I ká caya tæna na í wakæli kutuluyv na kv pæe na kv kpatæn.

Sakali toosee taka naatosompøglaya nyæna

⁵ Mpyuyv isøtaa tillu wei i yøytænna-m tó i koma na í tó-m si: Kusí ise. Pepe na pepeye n naaki
tæna? ⁶ Uena má pøssi-i si: Pepeyele? Mpyuyvle si: Tøkv nkv kv taa we isayatu tæna tøyæle.

⁷ Waatv inayi tøkv nkv kv pæle nyæyælvuyv nyænte kulaa na má ná alv nøyælv na í caya kv
taa. ⁸ Ntæna isøtaa tillu si: Alv iné i kenaa isayatu. Uena í tusi-i na í mænna kv taa tæna na í pá
pæle. ⁹ Ma kusá ise, ile heelim kpaya alaa napælæyæle naale na pé kænna. Pa kenj nøyæsæna ké
isu kulælæn. Mpyuyv pa kpaya tøkv nkv na pá tæna. ¹⁰ Mpyuyv ma pøssa isøtaa tillu si: Leye pa
pukina-kv? ¹¹ Ntæna í cø-m si: Papiloni ke pa puki si pa nma kutuluyv na pá su-i na pá laaki.

6

Sakali toosee taka pælefey nyæna

¹ Mpyuyv pæ lapa-m isu toosee taka, uena má ná youu keekænna liyiti. Na pá lukæna
nyæyælvuyv kusæmuyv pøñj naale hekv taa. ² Kpayanæn kusæmæn hænna kancaalaya keeke.
Kpayanæn kuvpæetæn ke keeke naale nyæn. ³ Kpayanvholvmasí ke keeke tooso nyæn. Uena
kpayanæn wei i wena cuntv tvlvnasí tøyø keeke liyiti nyæn. Kpayanæn iní i tæna i ka wena tonj
ké. ⁴ Mpyuyv ma pøssa isøtaa tillu wei i yøytænna-m tó si: Kpayanæn na i keekænna mpe pa
kutoluyv suwe?

⁵ Uena pæle pá cø-m si: Tetv tæna tv Tacaa kinj ke feesinj liyiti iní i lunaa. Uena í puki
antulinyæ høyælæn tæna taa.

⁶ Μῦϋυ κρᾱγανὸκρᾱετᾱη κᾱεκε νά μᾱηνα ilim ntᾱγᾱη τᾱᾱ, κᾱ Papiloni tetu taa. Uena κρᾱγανὸηὺλομασι νάά μᾱηνα ilim tᾱtule τᾱᾱ. Na cᾱntu tulᾱηasi nyᾱη κᾱ ilim mpᾱtᾱη τᾱᾱ.
⁷ Μῦϋυ cᾱntu tulᾱηasi nyᾱη inu i salᾱmaa si i ká cᾱᾱ tetu. Uena Tacaa si pá cᾱᾱ-ti. ⁸ Μῦϋυ Tacaa yaa-m na í heeli-m si: Κρᾱγανᾱη wei i pola Papiloni tetu taa τᾱ. Inu i ká yelina na ma Feesuyu tii hᾱγᾱlvuy ἠku ku taa.

Yesuwa kawulaya tᾱγᾱv

⁹ Μῦϋυ Tacaa heela-m si: ¹⁰ Mu kucᾱᾱu κᾱ mpa Papiloni nyáma kuuwa τᾱ pa kin. Mpeyele Helᾱtayi, na Topiya, na Yetaya. Polo saᾱa mayama κᾱ Sefaniya pᾱyalv Yosiya tᾱyaya taa. Tᾱnaya yᾱlaa mpe pa wee. ¹¹ Caa wula na liyitee nyᾱγᾱtv. Uena ḡ lu ntenuyu ἠku n ká te Yosataki pᾱyalv kᾱtvlv sᾱsᾱ Yesuwa nyuyv τᾱ. ¹² Heeli-i si, Pᾱ tᾱna pᾱ tv Tacaa yᾱγᾱta si:

Yvlv nᾱγᾱlv we cᾱne na pá yaa-i si Hoole.

I ká lu i tetu taa.

Inu i ká ḡmana Iᾱ tᾱseele.

¹³ Inu i ká tayanᾱna-teye ḡman.

I ká weena kawulaya kuyvsvm,

i ká caya ka kumte τᾱᾱ na í tᾱγᾱ-ke.

Kᾱtvlv ká wee i kᾱḡkᾱη taa,

na pá nukᾱna tᾱmaya teu.

¹⁴ Ntenuyu ká caya Iᾱ tᾱseele taa. Pu tᾱsᾱγi-weye Helᾱtayi, na Topiya, na Yetaya, na Sefaniya pᾱyalv pa kupantu τᾱᾱ.

¹⁵ Yᾱlaa ká luna pooluᾱ na pá kᾱᾱ na pá sᾱna Iᾱ tᾱseele ḡman. Ue í ká nyi si Pᾱ tᾱna pᾱ tv Tacaa tilina-m mā kin.

Ye í nukᾱna mā Iᾱ Tacaa κᾱ teu pu la mpv.

7

Nᾱhᾱkvu κᾱ Yosalem ncaale τᾱᾱ

¹ Μῦϋυ Tacaa heela-m tᾱm. Taliyusi kawulaya pᾱnaya liyiti nyᾱηka isᾱtv pᾱγᾱlayafei nyᾱη wei pa yaa si kisile τᾱ i kuyaku liyiti nyᾱηku wule κᾱ i heela-m ti. ² Peteele nyáma ka tilina Salesee na Lekem-Meleki si pá kᾱᾱ Tacaa wiinau κᾱ isᾱ tᾱseele taa. ³ Μῦϋυ pa pᾱssa kᾱtᾱlaa na Iᾱ kuyᾱγᾱtvu telᾱsᾱlaa si: Pᾱ wee si, tᾱ wiiki na tᾱ hᾱkᾱγi nᾱsi, κᾱ paa pᾱnaya ḡka ka isᾱtv kakpasu nyᾱη, isu too tᾱ lakaya pusi payale taa τᾱ?

⁴ Μῦϋυ Pᾱ tᾱna pᾱ tv Tacaa tᾱma-m si, ⁵ telᾱsi kᾱtᾱlaa na tetu taa yᾱlaa tᾱna tᾱm si:

Too pusi nutoso na naanvwa

kᾱlv í hᾱkᾱγi nᾱsi,

na í wiiki paa isᾱtv kakpasu nyᾱη

na isᾱtv naatosompᾱγᾱlaya nyᾱη wei.

Ue pᾱ taya ma lanḡhvlvmlᾱ κᾱ í caaki na í laki mpv.

⁶ Halu waatu wei í tᾱki na í nyᾱᾱki τᾱ,

mᾱ ti leleᾱ κᾱ í pᾱekᾱγi.

⁷ Iᾱ kuyᾱγᾱtvu telᾱsᾱlaa ká tema Tacaa kukpaalᾱtonaa pane pa nᾱγᾱsᾱle nav κᾱ hatoo lᾱḡtaa. Waatu inu i taa Yosalem na i cᾱlv acalᾱe we heesuyv taa. Pᾱcᾱ yᾱlaa ká we ilim ntᾱγᾱη na pᾱ mpᾱtᾱη tetu taa.

⁸⁻⁹ Μῦϋυ Pᾱ tᾱna pᾱ tv Tacaa tᾱsa-m nti i ka yᾱγᾱtvuyv τᾱ si:

I tᾱη tampana na í hvkᾱna.

I laki kupantu, í hvᾱγi tᾱmaya suulu.

¹⁰ I taa muyuli suluwaa, yaa leelaa,

yaa muvlaa, yaa kᾱnyᾱntvnaa.

I taa mayasi isayatu κᾱ mā tᾱma τᾱᾱ.

¹¹ Ama yɔlaa mɛ ɪ kisa-ti. ɪ tɛka mɛ ŋkpaŋɪ si ɪ taa nu. ¹² ɪ lapa mɛ nyama kɛ kpusɛŋ isi pɛɛ. ɪ kisa Pɛ tɛna pɛ tu Tacaa mɛ ma kuɛɛsɛtu. Ntɛɣi ma Feesuyu heela Iso kuyɔɔtutu telɛsɛlaa, na pɛ telɛsi-mɛɣɛ too lɔŋtaa ɪlena ɪ kisi nuu. Mpuɣu ma pɛɛnɛ huuna-mɛ. ¹³ ɪlena ma tɔ si:

Timpi ma yaa-mɛ na ɪ kisi tɔ.

Pɛ tɔɔ kɛ mɛ yaa-m si mɛ waasi-mɛ na maa kisi cɔu.

¹⁴ Maa yasi-mɛɣɛ yɔlaa mpa ɪ ta nyi tɔ pa hekɔ.

ɪ ka yele mɛ tetu kɛ kpetɛ.

Mɛ taa nɔɔɔɔ u puki,

pɛcɔ nɔɔɔɔ u kɔŋ.

ɪ ku mɛ tetu na mɛ niŋ na tɛ pɛsi tesɛpaya.

8

Tacaa su ɪ yɔlaa kɛ nɔɔɔ kupaŋka

¹ Mpuɣu Pɛ tɛna pɛ tu Tacaa heela-m si:

² Maya Tacaa ma luyu suu Yosalem nyɛma kɛ teu na mɛ sɛki pa sɛm.

Na ma taa kraakɛna pa kolontunaa.

³ Pɛ tɔɔ kɛ ma yɔɔɔta si maa mɛli Yosalem.

Maa tasa Siyɔŋ ɪcate taa kɛ caɣau tɔtɔ.

Hali maa yaa Siyɔŋ si tampana ɪcate.

Maa layasi Siyɔŋ ɪcate pulaya si nanŋ nyɛŋka.

⁴ Kukpatɛlaa kɛ nyɛki pa kpatɛŋ tɔ

na pɛ kɔɔ pɛ caɣa Yosalem taa.

⁵ Yɔlaa kɛ tasa Yosalem taa kɛ mɛlɔɔ.

Piya kɛ tasa luw kɛ tuutuuma na pɛ liyiliyi

ɪcate hapɛɛ tɔɔ.

⁶ ɪsɛyɛli yɔlaa kakaasaya u huuki si mpu unɪ pɛ wɛ lapu.

Ama Pɛ tɛna pɛ tu Tacaa nɛ pɛsɛɣɛna na ɪ la piti tɛmlɛ nɛtɛ.

⁷ Maa waasi ma yɔlaa mpa mɛ pa kpawa yomle tɔ.

ɪlim tɛlule na pɛ tɛtule acalɛɛ taa kɛ pa pɔna-mɛ.

⁸ Maa kɛna-mɛɣɛ Yosalem na ɪ wɛɛ ma yɔlaa.

Maa wɛɛ mɛ Iso,

na mɛ tɛki mɛ tɔɔ kɛ kawulaya na siyisuyu.

⁹ Mpuɣu Pɛ tɛna pɛ tu Tacaa yɔɔɔta si:

ɪ kaasi mɛ ti.

Mpi tɔ, nɔɔnɔɔ ɪ nukɪ ma nɔɔsi nsi maa suwa tɔ.

Nsɛɣi Iso kuyɔɔtutu telɛsɛlaa ka kpaala waatu wei

pa tayaŋa Iso tɛsɛɛ kite suw si pa ŋmaaki-tɛ tɔ.

¹⁰ Na pɛcɔ pɛ taki waatu unɪ tɔ,

yɔlaa yaa tɔla taa hikiyi kufɛlɔɔ.

Pɛcɔ pa suuki paa luki.

Ma yela yɔlaa kɛ si pɛ laki tɛmaya ɪsɛna pa sɔɔlaa tɔ.

¹¹ Ama pɛnɛntɛ ma heeliyi-mɛ si,

ma kaa tasa mɛ mpa pɛ kaasaa

tɔɔ lapu isi lɔŋtaa nyɛma.

¹² Maa la-mɛɣɛ kupantu nti tɛ tɛna.

Tɛu kupaŋku kɛ nu.

Lɛsɛŋnaa na kututuuum kɛ la teu na ɪ hɛɛsi.

¹³ Yuta na ɪsɛyɛli pa kawulasɪ mɛ.

1 Ka we piitimnaa lempa heku ké isu mpusinaa.
 Ama pənente maa waasi-me.
 1 Ká pəsi piitimnaa mpi pa tən̄sa n̄əsi kupaŋsi t̄o.
 Ue í kaasi mə ti, í taa nyá.
 14 Maa tu ma taa ké si ma l̄əki-meɣe wahala taa.
 Mpi t̄o, mə caanaa ka kraasa ma pááná ké,
 na má t̄oka-ye.
 15 Ama n̄ə̄n̄ə̄ ma tu ma taa si maa kat̄i
 Yosalem na Yuta nyéma meɣe kupaŋtu.
 Ue í taa nyá.
 16 Isəna í ká la t̄əɣəle si
 paa wei í heeli i t̄əɣəntəle ke tampana.
 1 T̄ə̄ɣəi siyisuyu ke mə huɓlenaa taa,
 na í p̄ek̄əi heesuȳu.
 17 1 taa la t̄ə̄m̄aya isayatu yaa í tuuna yem.
 Mpi t̄o, Tacaá má, maa caaki yaasinaa mp̄e pa taka.

Nəhəkutu kuyeȳə p̄asa acima nyə̄ɣ

18 M̄puȳu Pə t̄əna pə tu Tacaá heela-m si, 19 má t̄eləsi-me si: Nəhəkutu nti í h̄ək̄əi is̄ətu liyiti
 nyə̄ɣ na kakpas̄i nyə̄ɣ na naatosomp̄əɣəlaya nyə̄ɣ na naan̄uwa nyə̄ɣ ke p̄ənaya taa t̄o. Tu t̄e
 na t̄ə p̄əsi acima s̄ə̄s̄ə̄na ke Yuta nyéma. Ama í s̄ə̄li siyisuyu na heesuȳu ké. 20 Pə t̄əna pə tu
 Tacaá ȳəɣət̄aa si:
 Piitimnaa kraí nyéma na acal̄e p̄ayale
 ȳəlaa ká t̄ayani Yosalem ke k̄ənt̄e.
 21 Hal̄əna icate lente ȳəlaa heeli lente nyéma si:
 T̄ə polo na t̄ə s̄ē Pə t̄əna pə tu Tacaá na t̄ə wiina-i.
 Uena p̄ele pá tisi.
 22 Piitimnaa toŋ nyəm
 na ȳəlaa p̄ayale ká k̄ə̄
 Yosalem na pá s̄ē-m na pá wiina-m.
 23 Ma heeliyi-me si,
 waatu in̄əɣi piitimnaa waani waani naan̄uwa
 ȳəlaa ká kra Yuta tu n̄əɣəlv i toko taa si:
 T̄ə caa t̄ə t̄ə̄-meɣe is̄ə̄s̄ēle.
 Mpi t̄o, t̄ə nuwa si Is̄ə we mə waali.

IS̄EȲELI NYEMA NA PIITIM L̄EMPI NYEMA

9

Is̄ə huɓnav ke piitimnaa l̄elaa

1 Tacaá ȳəɣət̄a i t̄əm
 na t̄ə tala Hat̄əlaki t̄ətu taa.
 T̄ə nu Tamasi icate taa.
 Ue pə t̄aya Is̄eyeli nyéma tike ke i paas̄əɣəna.
 Ama ȳəlaa t̄ənaya.
 2 Tamasi icate c̄əlv Hamati icate,
 na Tiii na Sit̄əɣ acal̄e nna a wena
 k̄p̄elikpeka s̄ə̄s̄aya t̄əɣo Tacaá ȳəɣət̄əɣəna.
 3 Tiii nyéma í ŋmawa mə icate ke kolun̄a ké.
 1 kaa liyitee isu kanyə̄ɣa na wola isu af̄əla.
 4 Ama Tacaá ká l̄ēki-t̄e.
 1 ká t̄usi t̄ə kolun̄a ke t̄en̄ku taa

na í nyagası-teye kəkə.

⁵ Filiisi acalεε Asəkaləη, na Kasa,

na Ikoləη nyəma ká ná mpυ.

Səγəntυ ká kra-we na pá kpisi kantəlvυ.

Wulav kaa kaası Kasa.

Pəyele Asəkaləη ıcate ná kaa na tə yəlaa.

⁶ Yəlaa sitaa ké na pá kəə pá caya Asətəti.

Maa ləsi mpi pə tυγı Filiisi nyəma ke kalampaanı tə.

⁷ Maa ləsi mə nəəsi taa ké

nantυ nti pa ta lentı tə,

yaa kvlalaatυ.

Mə taa mpa pə kaasaa tə,

na Yuta nyəma í ká yaana-m mə Iso.

Ikoləη nyəma ká svυ mə yəlaa taa ısu

Yepusi nyəma lapra tə.

⁸ Maa taη Iseyeli tetυ ké.

Yoolaa napəli kaa pəsi-tı,

paə tεelaə yaa kəntaa.

Pəcó ηmakəllυ kaa tasa mə təə ké təηnav.

Mpi tə, ma paasəγəna-meγε.

Yosalem waasvυ

⁹ Mpyυ Tacaa tasaa sı:

Yosalem ıcate nyá,

nyá laηle í hvlvmı səsəm.

Siyəη nyəma me,

mə wulav kəηna nteye mə cəlv.

I sıγısaa na ı ké aka.

I pasa ı tı na í caya kraηaya təə.

¹⁰ Maa ləsi Ifəlayim taa ké yoou keekenaə

na Yosalem taa ké pə kraγanəη na pə təəη.

Wulav ını ı ká tυ piitimnaə ke heesvυ.

I ká təγə kawulaya ke antulinya təna təpai.

Saləkatvnaə hetvυ

¹¹ Mpyυ Tacaa yəγətəə sı:

Maa cə mə nyəma mpa pa təkə saləka

ke ləkə wei ı taa lvm fεi tə.

Má na me tá nəγə pεelvυ kətaya

caləm təə ké maa la mpυ.

¹² Saləkatvnaə me,

í məli kolunə ıcate taa na tεelvυ.

Saηa ma tasəγı yəγətυvυ sı

maa lεeti-meγε kvpantυ ke təm naale.

¹³ Maa pəsi Yuta ke təəv,

na Ifəlayim ke nyəmə.

Maa kusı Siyəη nyəma

na pá yoona Kələeki nyəma

na má lá na pá pəsi ısu aka layate.

¹⁴ Tacaa má maa səsı ma yəlaa təə.

Maa yaγa apalətvutυγυ ısu tev hola.

Maa tə nyəmə ısu tev ηmeləsvυ.

Maa həkə mə waalı ısu ilim mpətəŋ təw kacuculaya.
 15 Pə tənə pə tɔ Tacaa má maa kenti ma yəlaa təw.
 Maa tə mə kolontunaa ke pəntələpɛɛ na má wakəli-wɛ.
 Iseyeli nyáma í ká kɔ mə kolontunaa.
 Caləm ká kpe ısu solum.
 Yaa ısu kətaya təlate caləm sukuɣu poosiisi,
 na pá ŋmusi tə ŋkuluŋası təw tə.
 16 Waatu ını ı taa ké
 Iso Tacaa ká waasi ı yəlaa.
 Isu tiikilu waasuyɔ ı kaləku tə.
 I ká teeki kəkə ısu liyitee pɛɛ.
 17 Mə tetu taa,
 laŋhuləmle na kacəka ká wɛɛ.
 Təɣəw na nyəw ká ha ıferiya ke kpelikpeka.

10

I səlami Tacaa ke tɛv

1 I səlami Tacaa si í ha-meyɛ tɛv ke toomaya.
 I ká yele na kɔ nu-meyɛ səsəm
 na təɣənaya nyala tawa taa.
 2 I kuyi mə təɣi yem ké na tuŋ,
 ı wɛ kpete ké.
 Pécó tɔwaa naa naaki mə pee.
 Pa puɣusiɣi-me na pəpətu toosee si,
 pa heesəɣi mə laŋa.
 Mpuɣu mə caanaa lapa na pé yasi-wɛ
 ısu heenɣ wei ı feina tiikilu tə.

Waasuyɔ təm yəɣətvɣv

3 Pə tənə pə tɔ Tacaa má,
 ma mu pááná na kra ınyáma.
 Mpe pa tiikiyina Iseyeli nyáma na musuŋ.
 Maa səŋ pa təw.
 Maa paasəna ma Yuta yəlaa
 na má tu-meyɛ toŋ ısu ma yoo krayanəŋ.
 4 Mə taa ké awulaa ká lu waanı waanı.
 Mə toŋ ká wɛɛ ısu kutuluɣu kite tɛɛ pələ.
 I səŋaa ké təca ısu laŋaya tesika,
 na í wɛna pəsuyɔ ısu yoo təw.
 5 I ká wɛɛ ısu yoo akanaa,
 na í fələɣi mə kolontunaa ke atɛ.
 Mpuɣu í ká yoo.
 Mpi tə, Tacaa má,
 maa wɛɛ mə waalı ké.
 Fɛɛle ká kra mə kolontunaa krayanəŋ cayalaa.
 6 Maa yele na Yuta nyáma nyəw toŋ.
 Maa waasi Yosɛɛfɔ təyaya nyáma.
 Maa məŋna-meyɛ mə tetu taa ısu ma taa lə-me.
 Mpi tə, mayale mə Iso,
 ma wɛna mə pətətələ ké, maa cə-me.
 7 Iseyeli nyáma ká pəsi akanaa ké.

Mə laŋa ká hulbmı isı í nyəə sulbm.
 Mə piya ká na mə akaitv nti.
 Ulena pəle pa taa heena Tacaa.
⁸ Maa yaa ma yəlaa me na má heeti-me na má kpeyeli-me.
 I ká huki isı pa hukaya ləŋ tə.
⁹ Mpi tə, maa ŋmusi-me ye piitimnaa taa.
 Ama í ká təəsi ma təə ké pooluŋ taa təna.
 Məna mə pəyalaa í ká caya təna.
 Ulena í tayanı məlvu.
¹⁰ Maa ləsi-me ye Icipiti na Asilii pa tetvnaa taa.
 Maa məŋna-me ye mə te na má səəsi-me ye Kalaati
 na Lipaŋ tetv.
 Paa na mpv tə, təcayale kaa tala-me.
¹¹ Paa laŋwakəlle mayana-me isı teŋku.
 Maa ce mə hola na halı Nili pəyə pəle mayamaya wuli.
 Kalampaanı tv Asilii ká hoti isı taav.
 Icipiti ílé i toŋ ká yəki.
¹² Maa ye le na lseyeli nyəma nyəə toŋ.
 I ká nuna-m na í təkı ma kiin.
 Tacaa má, ma yəyətəyəna mpv.

11

Piitimnaa toŋ nyəm yoonav

¹ Lipaŋ tetv tvli nyá nənəəsi
 na kəkə nyaya nyá tuŋ səəsəŋ.
² Tuŋ me, í wii, pa heela mə tuŋ kupaŋ leləŋ.
 Pasaŋ tuŋ səəsəŋ me, mi wii,
 pa heela mə hətvu anaam.
³ Tiikilaa nyuvu kulvu waatu tewa,
 ulena pá wiiki.
 Pa heela təyelası hətv kupantu
 ulena səle sı wiliyi na sí maləyi Yaatanı pəyə.

Tiikilaa naale təm

⁴ Mpuvu kuyaku nakvli ma ləə Tacaa təma-m sı: Pəsi heeŋ wei pa puki kuvu tə i tiikilu. ⁵ I
 yataa ná lentəyi-ı ké paa naaki pa tasəkəle. Pə kaası na i pətəlaa náá wonyi na pá saŋ ləə sı
 pa ssv toŋ. Heeŋ mayamaya tiikilaa ná fei i pətətəle. ⁶ Tacaa yəyətəna sı: Ma kaa wəena ate
 yəlaa pətətəle. Maa tv paa wei ké i wulav yaa i cələ tv niŋ taa. Awulaa ká kpiisi tetv, ma kaa
 fiti nəyələvu pa niŋ taa.

⁷ Mpuvu Sakali təma sı: Má pəsəna nte ye tiikilu wei i heeŋ yampayatəlaa yaki na pá kuvı
 tə. Maa caa kpatəŋ ke naale na má ha ləŋku sı: Səəlvu. Ulena ləŋku sı: Nəyə kulvmaya. Maa
 paasəna ma heeŋ. ⁸ lətv kulvm taa ké ma yasa tiikilaa tooso. Ma suulu təma ma heeŋ tə,
 na ílé í nyəyəsı-m. ⁹ Ulena ma təmi-ı sı: Ma kaa tasa-me ye paasənav na pé taanı. Ule mpa pəle
 pa caaki səm tə pá sı. Pá kv mpa pə wəe sı pá kv tə. Ye pə kaasa mpa ulə pəle pa li təma.

¹⁰ Ulena má kpaya kpatəvu ŋku pa yaa sı Səəlvu tə na má peli-kv. Ulena má yəki nəyə ŋka má
 na piitimnaa tu pəelaa tə. ¹¹ Ma na-me tá nəyə pəeləvu yəkaa. Ulena heeŋ payatəlaa mpa pa
 keŋna-m tə pá cəkəna sı Tacaa nəyə wə pə taa. ¹² Ulena má heeli-wə sı: Ye pə maya-me í fei-
 m liyitee, ye pə taya mpv awusa. Ntəna pá mayası-ye ye nyəyətə hiu na naanwa. ¹³ Mpuvu
 Tacaa təma-m sı: Pəti liyitee səəsəna nna pa mayasəna-m mpv təyə koolu. Ulena má pəti-
 ye ye koolu ke ləə təsəele taa. ¹⁴ Pəle pə waalı, ulena má peli ma kpatəvu ŋku pa yaa sı Nəyə

kulomaya tɔ. Uena pɛ yasi lseyeli na Yuta. ¹⁵ M'pɔyɔ Tacaa tasa-m heeluyɔ si: Pɛsi tiikilu kumelenj. ¹⁶ Pɛle pɛ paasi maa pona-meɣe tiikilu kufalɔ. Ule i kaa paasana heen, halɔ i ká pɛeki i kyɔu ké. I kaa pɛeki kolepinj, yaa í fe wei pɛ wuki tɔ. Yaa í paasana alaafɔya nyɛnj. Halɔ i ká tɔɔ i taa kuyasələnj. I ká seti lelənj acɔwa si í taa tɔ.

¹⁷ Tiikilu kumelenj nyá wei nn paasəɣəna heen tɔ, nyá tɔm we waiyo ké.

Yoou í peli nyá ninj na ku yáki nyá isəle ntɔɔnj nyəntɛ.

Pá la-ŋ isəkpuluyɔ, nyá ŋkpalənjá í kɛeki.

12

Yosalem waasvɔv

¹ lseyeli tɔm nti Tacaa yɔɣɔtaa tɔɔle si: Má suna atɛ na isɔtaa. Má tɔna yulɔ ke weesuyɔ. ² Maa pɛsi Yosalem isu sulɔm atinjka. Pɛcɔlɔ piitimnaa me í ká nyɔɔ na pɛ cɔɔ mə isɛntaa. Kolontunaa ká ta Yosalem na Yuta tetɔ tɔna. ³ Waatv inɔ i taa ké maa pɛsi Yosalem isu puw, na mpa paa kuli-ku tɔ pu ku-we. Antulinya piitimnaa tɔna ká pɛeki si pá seki-ku. Paa kɛɣeli na pá kɔɔ icatɛ ke yoonav. ⁴ Pɛlɛɣele maa yele na sɔɣɔntɔ kpa pa kpaɣanənj. I ká seliyi isu sulɔm kyɔu-i, na i caɣalaa náá sɔv kpaŋuyɔ. Maa feŋ Yuta nyéma me mə tɔɔ. Pulɔ í taa tokina-me. Uena ma yulɔsi piitimnaa tɔna kpaɣanənj isɛ, na í tutiyi yem. ⁵ Halɔ Yuta nyuyɔ nyéma ká tɔ si: Pɛ tɔna pɛ tɔ Tacaa kinj ke Yosalem yɔlaa hikiyina tɔnj. ⁶ Uena maa yele na í yoonaa piitimnaa mpa pa cɔɔna-me tɔɔ cemace. Na í kəli-we isu kəkə mukuyɔ hɔtuyɔ tɔ, yaa isu kəkə mukuyɔ camhuyule tɔ. Ama pulɔ kaa tokina Yosalem yɔlaa.

⁷ Tacaa ká kɔɔ na í waasi Yuta nyéma. Ule Tafiiti luluyɔ nyéma na Yosalem nyéma í kaa huɔ si í tɛɛ Yuta nyéma lelɔ. ⁸ Waatv inɔ i taa ké Tacaa ká kenti Yosalem nyéma tɔɔ. Uena mə taa acamaa pɛsi tɔntunaa isu Tafiiti. Uena Tafiiti luluyɔ nyéma náá pɛsi-me isu Isɔ. Yaa Tacaa isɔtaa tillu wei i tɔnj mə nɔɔ tɔɔ tɔ.

Pa caɣa ləyaya ke tetv tɔna taa

⁹ M'pɔyɔ Tacaa yɔɣɔtaa si: Waatv inɔ i taa ké maa ku piitimnaa tɔna mpa pa kənj Yosalem ke yoonav tɔ. ¹⁰ Maa tɔ Tafiiti luluyɔ nyéma na Yosalem nyéma meɣe luyɔ kulɔmuyɔ na səlɔmuyɔ ləmayasəle. Uena í kɛesəna ma wei paa tula pɔɔnj ke mɔsɔnj tɔ ma tɔɔ. I ká caɣa ləyaya isu pa cakuyɔ pəyaya ikpamle ləyaya tɔ. I ká wii-m isu í səki í səki, isu kancaalaya pəyaya. ¹¹ Waatv inɔ i taa, Yosalem taa ləyaya ká tɔɔ ké. Kaa weɛ isu Mekito tɛtəkəle taa Hatatv-Limənj nyəŋka. ¹²⁻¹⁴ Paa luluyɔ ŋku ku tike ku caɣana ku ləyaya. Paa Tafiiti luluyɔ, paa Natənj nyəŋku, paa Lefii nyəŋku, paa Simeyi nyəŋku, na pɛ polo lulənj lelənj ke mpv. Paa luluyɔ ŋku ku apalaa na alaa paa caɣa mpaa mpaa ké.

13

¹ M'pɔyɔ Tacaa yɔɣɔtaa si: Waatv inɔ i taa ké seelo nɔɔlɔ i ká tuli. I ká nyaali Tafiiti luluyɔ nyéma na Yosalem nyéma me mə isayatu.

Isɔ ká kpiisi tunj na Isɔ kuyɔɣɔtɔtv teləsəlaa kvcəsaa

² Uena Pɛ tɔna pɛ tɔ tasa yɔɣɔtuyɔ si: Waatv inɔ i taa ké maa kpiisi tetv tɔna taa tunj tɔna, na i kətəlaa. Nɔɔlɔ kaa tasa i hətɛ yaav. Maa ləsi laatu konyuluyɔ ke mə taa. ³ Haləna ye pɛ cəpa mə taa wei na í yɔɣɔti pəpətv tɔm natəli, i caa na i too paa tɔm-i si: Timpi n looliyina Isɔ Tɔm tɔ, isu n səpa. Pa mayamaya paa tu kɔna-ŋ pə təlɛtɛ. ⁴ Waatv inɔ i taa Isɔ kuyɔɣɔtɔtv teləsəlaa ká weena pa tɔm kpaaluyɔ, na pa toosee heeluyɔ fɛɛɛ. Halɔ pa kaa tu suu pa tɔmlɛ tokonaa mpa pa puɣusiyina yɔlaa tɔ. ⁵ Paa wei i ká tɔ si: Ma ké hátv ké, ma ta ke Isɔ kuyɔɣɔtɔtv teləsulɔ. Hatoo ma pəcaatv ke ma wena tawa na má haləyi. ⁶ Ye pa pɔɔsa-i si: Pepe kɔna-ŋ nyá lanjle taa ké isəntɔ? Ule i cɔ si: Ma na ma camnanaa ké, na pɛ ku-m mpv.

Tacaa seev

⁷ Mpuvu Pə təna pə tu Tacaa təma si:
Layate nyá, ku ma sənlu wei i ké tiikilu tə,
na heen ya yem yem.
Uena má kuli iwēesi tə.

⁸ Tetu heen həgələn naale ká si na pá kaasi kulumvuy tike. ⁹ Maa tayaní kukaasaa me isu pa wəkuy wula na liyitee nyəgətə ke kəkə na pá nyaali-ti tə. Uena í səlami-m na má mu, na má yaa-meyə ma yəlaa. Uena mu yəgətəyi si: Tacaa kele Isə.

14*Tacaa kuyaku*

¹ Tacaa pááná kuyaku kreyetəna ntə. Yosalem nyéma me, paa tala mə kupam na í nyənəyi.

² Tampana tə,

Tacaa ká kreyeli piitimnaa.
Paa kuli Yosalem tə na pá lēki-te.
Paa kuu tēsi taa wontu, na pá kpi alaa.
Paa kuu yəlaa həgəluy na pá tēna.

Ama pu yele kukaasaa ke icate taa.
³ Pə waali ké Tacaa ká yoonə piitimnaa me,
isu too i tu lakuy yoo waatu taa tə.

⁴ Waatu inəyi i ká tən i nəhəle ke
Olifinaa pulaya tə ké Yosalem kin ke ilim təlule tə.
Pulaya ká faya na ká tən ilim.

Uena həgəluy lənkə náá məhna
ilim mpətən na lənkə na pə ntəgən.
⁵ Pulaya tetekəle nte tu wēe mpuy haləna Asaali icate.

Nteye í ká tən na í se,
isu mə ləncənaa ka lapu pənaya ŋka
tetu sela Yuta wulan Osiyasi pəle taa tə.
Waatu inəyi Tacaa Isə na isəta tillaa paa tala. ^a pə nəgəsəna ké isu icate hətə. Ue tá tu Ləkra
taa si icate.

⁶⁻⁷ Pə krayav waatu in i tə,
pə fei si ilim ntə ahoo ntə.
Səkrətyu ká muki ké na nyaaləm wēe tam tə.
Tacaa tike nyəmna kuyaku ŋku.

⁸ Waatu in i taa seelə ká lu Yosalem
na i lum ləmpri kpeŋ Tenku Kusəpu taa,
na ləmpri ke Metitelanee Tenku taa.
Pu kpe mpuy tam ké,
paa ləhəle paa yoluma.

⁹ Tacaa tike ká təgənə kawulaya ke tetu tənə taa.
Nyá tike təkən ké yəlaa tənə ká nyi na pá seeki-ŋ.

¹⁰ Pə cənan Yosalem tə pu pəsi isu tetekəle.
Pə krayav Kəpa icate ke ilim ntəgən tə tə,
na pá polo pə mpətən tə ke Limən icate tə.
Yosalem ká kəli i cələ acalēe ke kəŋkuləmən.
Icate wəŋ ká kraya Pəncamēe nənəgə,
haləna nənəgə kupənaya ke ŋkuləŋa taa.
Uena pá polo Hananeyeli kutuluyə səsəu.

^a 14:5 Asaali icate: Lonte tənə in i tə ta nyi si icate yaa pəgə yaa pepe hətə. Ama

Haləna wulav ləseŋ tənyaasələ.
 Ulena tetəkəle nāá kpaɣa Kipeya na té polo Liməŋ.
 11 İ ká caya tə taa təpamm,
 nəɣəlv kaa nyaasi-te na yəkvɣv.
 12 Ye pə kaasa piitimnaa mpa me
 ı pola Yosalem ke yoonav tə.
 Mpi mpi Tacaa ká la-me təɣəlv.
 Mə nantv ká tasəna mə ıse.
 Mə ı səpee ká tasa a pəɣələŋ taa.
 Mə nsəma ká tasa mə nəəsı taa.
 13 Waatv ını ı taa ké Tacaa
 ká yele na səɣəntv anaam kpa-me,
 na í kvlı təma təv.
 14 Yuta nyəma ká yoonə Yosalem nəɣv,
 paa ləeki piitimnaa ləmpa wənav.
 Pə kpaɣav wvla, na liyitee nyəɣətv tə,
 na wontu ke tuutuuma.
 15 Kvtəŋ ŋku kv kpaə kolontunaa tə,
 kv kpa pa təla ke teitei ké mrvɣv.
 16 Waatv ını ı taa ké Yosalem
 kolontunaa kakaasaya ká puki Yosalem taa ké
 paa pənaɣa ŋkaya Pə təna pə tv Tacaa wulav ke səev.
 İ ká təki coka acima.
 17 Ye tetv yələa mpa pa ta polo
 Yosalem ke Tacaa səev,
 tev kaa nu pələ pa te.
 18 Ye İcipiti nyəma me í kisa Yosalem
 ke pote sı í təɣv coka acima,
 wahalanaa ká mayana-me ısu piitimnaa
 ləmpa mpa paa puki acima anı tə.
 19 Mrvɣv pı həna mə na piitimnaa mpa
 paa kisi acima anı a təɣv tə mə ŋkpaŋŋ.
 20 Waatv ını ı taa, paa ŋmaa na pá kpeŋna
 kpaɣanəŋ luuŋ tēe kaŋkəŋlee təv sı:
 Tacaa tənna.
 Halı İsv təsēele taa tiipee kpaı nyəna ká pəsı ısu
 caləm poosiyanaa mpa pa sı kətaya təlate tə.
 21 Yosalem na Yuta taa tiipee təna ká pəsı Tacaa nyəna.
 A taa ké kətələa təna ká təsı pa nantv.
 Paɣatələa kaa tasa wəev ke Pə təna pə tv Tacaa
 İsv təsēele taa ké waatv ını ı taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU

MALASI

TOM TAKELAYA

Kutulutu

Na pécó pə takı Malasi waatu tə Iseyeli nyáma ka tənja Asee na Sakalı pa seyəsəŋ ké. Haləna pá tayanı Iso təsele ke ŋmau. Ama pə kəma na pá keesi, ɪlena pá tayanı Iso seeu ke yepu. ɪlena pá puysiyi Iso ké pa kuhaan təm taa. Kətəlaa ná yela pa təmlə na kiinj wei Iso cəla-we si pá huli yəlaa tə.

Isəna pa faya Malasi takəlaya tə:

Iso ləsa Iseyeli nyáma si pá pəsi ɪ yəlaa, titite 1

Iso kpaaləyi kətəlaa, titite 2:1-16

Tacaa tillu na Iso huole, titite 2:17-3:23

¹ Tacaa heela Malasi ke təm si í teləsi Iseyeli nyáma.

Iseyeli nyáma ke Tacaa ləsa

² Təm ntəyəle si ɪni í səla-we. ɪlena pəle pa pəəsi Iso si: Pepe huləyəna mpv? Ntəna Iso si: Isav na Yakəpu paa we tətəle ké. Paa na mpv ma səla Yakəpu. ³ ɪlena má kisi Isav. Ma kpiisa Isav luləyɪ Itəm nyáma tetv, na pá waasi taale hasi. ⁴ Itəm nyáma me í təma si: Pə kpiisa-tv yaa. Ama tu tayanı ta ncaa kusuyv. ɪle maya Pə təna pə tv Tacaa maa heeli-me si: Paa í ŋmawa, ɪsu ma yəkaa. ɪlena má ha-meɣe hətə si isayətv te. Yaa yəlaa mpa Tacaa u heesəyi pááná mənau tə. ⁵ Iseyeli nyáma me, í ká ná mpv na mə ɪsələ. Haləna í yəɣəti si: Paa Iseyeli nyáma tetv toosi na waali tə, Tacaa huləyi í tən ké.

Kətəlaa səsaa kalənav

⁶ Mpuyv Pə təna pə tv Tacaa pəsa kətəlaa si: Pəyaya seeki ka caa ké, na təmlə tv náá seeki ɪ səsə. Anı mayale mə Caa na mə Səsə. ɪle pepe tə ké u seeki-m, na u nuna-m? ɪ nyənəyi-m yem, na í tayanəyi-m pəəsuyv si: Pepe taa ké tə nyənəyi-ŋ yem? ⁷ ɪ kəŋna ma kətəya tətəle tə ké asilima təyənaya. ɪlena í tayanəyi-m pəəsuyv si: Tá pepe kəna asilima? Timpi í nyənəyi ma kətəya təmlə ke yem təyə. ⁸ Tacaa Pə təna pə tv má, ma pəəsəyi-me si: Waatu wei í laki-m kətəya ke ɪsəkəpəyɪv kəntə, yaa kusekəlle, yaa kutəntv tə, pə we teu na? Ye kəntə ɪsu mpyv n ha nyá tetv nyuyv tv ɪ ká mənə lanhuləmlə na? ⁹ Təv, í mayasi-m wiinav si, má nyənı mə pətətəle na í ná. ɪsu ma kisaa. ¹⁰ Pə kəla teu si mə taa nəyəlɪ í polo í təkı Iso təsele nənəəsi. ɪ taa la-m kpai kətəya ŋka maa caaki tə. Ma luyv fei si má na mə kətasi. Tacaa Pə təna pə tv má, ma yəɣətəna mpv. ¹¹ Ma hətə yaawa ilim təlule na pə polo pə tətəle ke piitimnaa taa ké. Paa timpiyi pa laki-m tulaalv kətəya na ma hətə taa. Pa haaki-m kuvəŋ wei ɪ mənə-m tə. ¹² Ama mə nyənəyi-m yem ké timpi í tən si ma kətəya tətəle ta ke pulv tə. Halı í kəŋna ma kətəya tətəle tə ké mpi pə fei teu tə. ¹³ ɪ kəntəyi si pə we-meɣe təlası. Ntompee ke í tuluyv-m. Na í laki-m kətəya ke təla kəŋmuləe, na kutəntvnaa. Pə təna pə tv Tacaa má, ma kaa mv mpv. ¹⁴ Ye yulv ká su ɪ nəyə si ɪ ká ha-m ɪ kaləkv tətə kəpəntə. ɪlena í kəə na í cəle-m kpai nyəntə. Mpusi we ɪ tə ké. Mpi tə, ma ke Wulav Səsə ké, na piitimnaa nyaŋna ma tən.

2

Tacaa kpaaləyv ke kətəlaa

¹ Mpuyv Pə təna pə tv Tacaa kpaala kətəlaa si: ² Ye í tá nuna-m na í təkı ma təm na í tuyv ma hətə ke teeli. Maa yele na mə koolee kəpana pəsi mpusinaa. Mpuyv maa la-me. Mpi tə, u seesəyi ɪsələ. ³ Maa wakəli mə luləyɪ nyáma. Ye pə kaasa-me, ɪle ma ŋmusı mə ɪsentaa ké təla wena í laki kətəya ke mə acima waatu tə a pəntv. ɪlena pá kəntı mə təna na pá lə. ⁴ Ntəna Tacaa si: Waatu ɪnəyi í ká cəkəna si Iso Tacaa má, ma kpaala-me si í təkı nəyə ŋka má

na Lefii na i lɔlɔyɔ nyáma tɔ pɛɛlaa tɔ. ⁵ Pɔyele má na-i tɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ mpi pɔ haakayana-meɣe weesuyɔ na alaafɔya. Ma lakaya-meɣe m̄puyɔ si í nuna-m na í nyaŋna-m, ðena í la mpɔ. ⁶ Tɔm tampana nyɛntɔ tike ke Lefii nyáma me í yɔyɔtaa, í ta looli. Má na-me tɔ kpɛnta teu, na í lakɪ-m yállɛ. I hɔla yɛlaa payale si pɛɛ pa lɔ isayatu. ⁷ Kɔtɔlv tɔmlɛ nté si í seɣɛsi yɛlaa na pá nyi Isɔ. ðɛɣe pa pɔɔsɔyɔ si í hɔli-weɣe kiinj wei wei paa tɔki tɔ. Mpi tɔ, inɔyɛle Pɔ tɔna pɔ tu má ma tɔm tɛlɔsɔlv. ⁸ Ama kɔtɔlaa me, mɔ yela mpaav kusiɣisuyɔ. Mɔ seɣɛsɔŋ pilisa yɛlaa payale. I wakɛla nɔyɔ ŋka ma na-me tɔ pɛɛlaa tɔ. ⁹ Maa yeɛle na yɛlaa tɔna kɔli mɔ tɔɔ, na pá tisi-me. Mpi tɔ, í kisa ma luyɔ nyɛntɔ. I fayasɔyɔ yɛlaa ke mɔ seɣɛsuyɔ taa.

Iseyeli nyáma lapa mpi Isɔ kisina-we tɔ

¹⁰ Anɪ Tacaa ke kɔlvɔm ké. Ta nɔyɔ na ta suka Isɔ kɔlvɔm ŋmana-tɔ. ðɛ pepe tɔɔ ké tɔ lukɪ tɔma waali. Na tɔ wakɛlayɔ Isɔ na tɔ caanaa pa nɔyɔ pɛɛlɔyɔ? ¹¹ Yuta nyáma me í wakɛla mɔ nɔyɔ suw. I lapa acaalɔtv ke Yosalem na Iseyeli tɛtv tɔna taa. Mpi tɔ, í wakɛla Tacaa Isɔ tɔsɛɛle. ðena í kpaɣa alaa mpa pa laaki tɔŋ tɔ. Pɔyele Isɔ ka sɔɔla i tɔsɛɛle ké. ¹² Tacaa Pɔ tɔna pɔ tu í kpiisi-meɣe Yakɔpɔ lɔlɔyɔ taa. I taa tasa-i mɔ kɔtasɪ lapɔ.

¹³ Mɔ kulapɔtv naale nyɛntɔ nté si í pɔlɔyɔ iɛlvɔm ke Tacaa má ma kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpi tɔ, ma kisiyɔ mɔ kɔhaham. Pɔcɔ maa caaki mɔ kɔtasɪ ke pɔnɛntɛ. ¹⁴ Anɪ paa mɔ taa wei i ka suna i nɔyɔ si i ká tɔki i kancaalaya alv. Mɔ lɛsɛna-we, na pa ké mɔ alaa, paa na mpɔ í kisa-we. ¹⁵ Pɔyele Tacaa kpɛnta-meɣe tɔnuyɔ kɔlvɔmuyɔ na lamayasɛle kɔlvɔmtɛle ké. ðɛ pepe tɔɔ ké i kpɛnta-meɣe mpɔ? Piya ke i caakaya si í ha-me. Mpɔ tɔ, í la laakali na nɔyɔlv í taa kisi i kancaalaya alv. ¹⁶ Iseyeli Isɔ Tacaa Pɔ tɔna pɔ tu yɔyɔtaa si: Ma taa kpaakɛna apalv na alv pa yav tɔm. Mpi tɔ, pɔ taa we sɔm ké. Paa wei í la laakali na i ti. I taa wakɛli i nɔyɔ suw.

Tacaa tillu tiluyɔ

¹⁷ I tɔyɔ Isɔ maya wahala na mɔ tɔmnaa. ðena í tayanɔyɔ yɔyɔtɔyɔ si: Pepe taa ké tɔ tɔyɔ-ŋ wahala? Timpi í tɔŋ si Isɔ má ma caaki isayalataa. Ma lanjɛ hɛɛkɛna-weɣe teu. Aaiyee si: Isɔ wei i hɔŋ ta ŋkraŋŋ tɔ i we le? Tɔnaya í tɔyɔna-m wahala.

3

¹ M̄puyɔ Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa cɔwa si: Ma tiliyɔ ma tillu na í kpalɪ-m mpaav. Sɔsɔ wei í pɛɛkɔyɔ tɔ, i ká suw Isɔ tɔsɛɛle taa tɛlv. Pɔyele nɔyɔ pɛɛlɔyɔ tillu wei í nyulɔyɔ tɔ, i kɔŋna nté. ² Awe ká weɛna i ti na í pɔsi na í sɔŋ i kuyaku kɔkɔmuyɔ wule? Mpi tɔ, i ká weɛ ké isu kuluku kɔkɔ, yaa kpalɛkpaɔm mpi pɔ we lɔŋ ke teu tɔ. ³ I ká caɣa ké na í tayanɪ Lefii nyáma kɔtɔlaa asilima tɛkpaataa. Isu pa nyaalɔyɔ wɔla na liyitee nyɔyɔlɔyɔ tɔ. Waatv inɔyɔ í ká la Tacaa ke kɔtaya isu í suw tɔ. ⁴ ðena Tacaa mɔ Yuta na Yosalem nyáma me mɔ kɔcɔŋ tɛkpa, isu hatoo kancaalaya taa. ⁵ Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa má ma yɔyɔtaa si: Maa kɔɔ na má huɔna mpa paa nyaŋna-m tɔ. Isu topotopo nyáma, na wasaŋkalɛnaa, na mpa pa suki pa nɔɔsi ke yem tɔ. Na mpa paa saŋ tɔmlɛ nyáma ke fɛlvɔyɔ tɔ. Na mpa pa muɣuliyɔ leelaa, na suluwaa tɔ. Na mpa pa tɔyɔ tasɛkɛle ke mɔlvaa tɔ.

Tacaa kiŋ mɔlvɔyɔ

⁶ M̄puyɔ Isɔ tɔma si: Maya Tacaa ké, maa layasɔyɔ. Pɔcɔ mɔ ké Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyáma ke tam ké. ⁷ Hatoo mɔ caanaa waatv ke í caala ma kiinj ke kisuyɔ na í lɔ-i. Mpɔ tɔ, Pɔ tɔna pɔ tu má, ma caa si í mɔli ma kiŋ na maa mɔli mɔ kiŋ. ðena mu tɔŋ si: Isɔnaya tu la na tɔ mɔli nyá kiŋ? ⁸ Ha, yɔlv ŋmulɔyɔ Isɔ yeɛ? Pɔyele mɔ ŋmula-m na í tayanɔyɔ-m pɔɔsuyɔ si: Leyɛ tɔ ŋmula-ŋ? Mɔ wɛnav hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlvɔm tɛlɔsɛle, na mɔ kɔcɔŋnaa hav taa ké í ŋmulɔyɔ-m. ⁹ Yɛlaa me, mɔ tɔna í we mpusi taa ké mpɔ inɪ pɔ taa ké. ¹⁰ Mpɔ tɔ, í kɔna mɔ kɔwɛnam hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlvɔmtɛle tɔna ke ma tɔsɛɛle taa. ðɛ kɔtɔlaa kaa lanj tɔyɔnaya. I taa nɔyɔsi si ye í lɛsa mpɔ í ká lanj tɔyɔnaya. I mayasi-m na í ná si ma kaa tɔli iɛtɔnuyɔ ke pɔŋ na má pɔli-meɣe kɔpantv ke sɔsɔm? ¹¹ Na má tanj tɔyɔlaa ke mɔ kɔhalɛm tɔɔ. ¹² Tacaa

Pə təna pə tu má, ma heeliyi-me təfoo si piitimnaa təna ká yaa-meɣe lelenj nulaa. Mpi tə, mə tetv ká wəena kupantu ké.

Isə siyisuyu hɔlvɔv

¹³ Ƴəɣətəyi ma təw kə təm isayatu. Ƴena í təj si: Le na leye tə pəntəna-ŋ? ¹⁴ Pécó í kəntəyi si í təká ma təm. Si í lapa lanwakəlle kətasi. Si Pə təna pə tu ma, má ná mə pətətəle. Ama mə ta waa pulv. Pə təw mə hɔvki si paa í lapa-m təmle yem kə. ¹⁵ Haləna í təj si: Kalampaani nyéma na asayaa ke pə cayanaa. Paa pa wakələna Isə ílé í suma tam kə.

¹⁶ Mpa pa nyaŋna Isə tə, pa yəɣətayana təma, Ƴena Tacaa ke ŋkraŋyɔv na í nu pa kuyəɣətutu. Pécó pa ŋmaa pa təna mpa pa nyéma í toj təw, na pá nyaŋna-í tə, pa həla ke takəlaya taa. ¹⁷ Ntəna Pə təna pə tu Tacaa yəɣoti si: Kuyəŋku maa huli ma toj tə. Maa nyəni yəlaa meɣe ma nyéma. Ƴ ká pəsi ma nyéma təkpataa na má laki-meɣe kupantu, isu cəce na í pəyaya ŋka ka paasəɣəna-í tə. ¹⁸ Kuyəŋkuyɔv í ká na siyisilaa na asayaa. Na mpa pa laki ma təmle na mpa paa laki-te tə pa fayav. ¹⁹ Tacaa Pə təna pə tu má, ma páána kuyaku təŋna kəntə kə isu kəkə səsəŋka. Kuyəŋkuyɔv paa nyayasi kalampaani nyéma na asayaa ke kəkə isu nyutu. Pə kaa kaasi-wəɣe pulv cəcəka. ²⁰ Ama ma sukɪ mpa pa seeki-m təɣə nəsi si, ma toj ká waasi-wəɣe isu ilim lukyɔv na pé waasəyi tetv tə. ²¹ Kuyəŋkuyɔv í ká paa asayaa ke nəshee isu tetv. Pə təna pə tu Tacaa má, ma yəɣətəna mpv.

Ilii məlvɔv

²² Ƴ təsi ma təmle tv Moisi kuseyəsətv təw. Na kiin na kusəsutv nti ma cəla-í Holəpυ puyv təw si í teləsi Iseyeli nyéma təna tə.

²³ Maa tili Isə kuyəɣətutu teləsulv Ilii. Maa tili-í na pécó pé tala ma kuyaku səsəŋku səɣəntv nyəŋku ŋkv. ²⁴ Ƴni í ká ciikina cəcənaa na piya. Ƴle ma kaa wakəli mə ɪcəte.

LAAPAAI KUPAN WEI MATIYEE NMAAWA TŌ Kutulu

Matiyee takəlaya nté Laapaalənaa taa kancaalaya takəlaya. Ka taa ké tə naaki si Yesu ké Mesii pécó inəgəle wulav səsə tətə. Isə ləsəna-ı hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka tanjaa ké si Isə ká kpa pa taa ké wulav səsə nəgəlv na í fiti-weye Lom nyəma ηmakəlvəy taa. Ama Matiyee húləyí si kawulaya ηka ka təm Isə ka yəgətəa tə ka ta ke antulinya inə ı nyəjka. Matiyee kəesəyi Yesu ləlvəy təm na ı Isə lvm səv na ı təmle na ı konyəntəyale na ı səm na ı fem na ı kpaυ ke ısətəa.

Isəna pa faya Matiyee takəlaya tə:

Ləlvəj loosi na Yesu ləlvəy, titite 1:1-2:23

Lvm səlv Yohaani təmle na Yesu mayasəy, titite 3:1-4:11

Yesu təmle ke Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35

Yesu pote ke Yosalem, titite 19-27

Yesu səm na ı fem, titite 28

*Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)*

¹ Apələham ləlvəy tv nté Tafiiti, Tafiiti ləlvəy tv Yesu Kilisiti ləlvəy loonə nté cəne.

² Apələham ləla Isaaka, na Isaaka náá ləli Yakərv, na Yakərv náá ləli Yuta na ı newaa.

³ Yuta ná ləla Falesi na Sela. Pəle pa too keke Tamaa. Falesi ná ləla Həsələj, na Həsələj náá ləli Alam, ⁴ na Alam náá ləli Aminatari, na Aminatari náá ləli Naasəj, na Naasəj náá ləli Saləma. ⁵ Saləma ná ləla Poosi, Poosi too keke Lahari. Poosi ná ləla Opəti, Opəti too keke Luuti. Opəti ná ləla Sese, ⁶ na Sese ná lələna wulav səsə Tafiiti.

Tafiiti ná ləla Salvməj, Salvməj too keke Yulii əlv. ⁷ Salvməj ná ləla Lərvəwam, na Lərvəwam náá ləli Apiya, na Apiya náá ləli Asafi, ⁸ na Asafi náá ləli Yosafati, na Yosafati náá ləli Yolam, na Yolam náá ləli Osiyasi. ⁹ Osiyasi ná ləla Yowatam, na Yowatam náá ləli Akasi, na Akasi náá ləli Isekiyasi, ¹⁰ na Isekiyasi náá ləli Manasee, na Manasee náá ləli Amon, na Amon náá ləli Yosiyasi. ¹¹ Yosiyasi ná lələna Cekoniyasi na ı newaa ke waatv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseyeli nyəma ke Papiloni təna, ılena Cekoniyasi náá ləli Selatəyeli, na Selatəyeli náá ləli Solopapəeli, ¹³ na Solopapəeli náá ləli Apiyuti, na Apiyuti náá ləli Iiyakim, na Iiyakim náá ləli Asə. ¹⁴ Asə ná ləla Satəki, na Satəki náá ləli Akim, na Akim náá ləli Iiyuti, ¹⁵ na Iiyuti náá ləli Ilasaa, na Ilasaa náá ləli Matəj, na Matəj náá ləli Yakərv. ¹⁶ Yakərv ná ləla Yosəefv wei ı ké Malı paalv tə, na Malı inı ı lələna Yesu wei pa yaa si Mesii tə.

¹⁷ Ye mpv, ısu pa kəesəy si inə ı ləla inə na inə ílé ı ləli inə tə, pə kpaγav hatoo Apələham haləna pé tala Tafiiti tə, ləlvəy loosi kpənta naanəwa na liyiti. Na pə kpaγav Tafiiti haləna pé tala waatv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pa pona Papiloni tə, ləlvəy loosi we naanəwa na liyiti tətə. Na ləlvəy loosi naanəwa na liyiti tətəγə pə kpaγav hatoo pa ponav Iseyeli nyəma ke Papiloni tə, haləna pé sına Mesii ləlvəy.

*Yesu Kilisiti ləlvəy təm
(Luku 2:1-7)*

¹⁸ Isəna pa ləla Yesu Kilisiti təyələ. I too Malı wei ı ké Yosəefv aməsaya tə, ı haya həyə na Feesuyə Nanjtv toma na pécó í saa. ¹⁹ I paalv Yosəefv ka ké yvlv kupaη ké, ıle ı taa tisiyi si í kuli Malı waalv ké yələa samaa taa. ılena í hvv si ı ká kisi-ı mukaya tē. ²⁰ I hvvkaγa ı taa ké mpv, ılena Tacaa ısətəa tillu kəv ı kin ke toosee taa, na í heeli-ı si: Tafiiti ləlvəy tv Yosəefv, taa

nyana nyá amúsaŷa Mali kpaŷau. Pə taŷa pɔlv, həŷə ŋka ɪ haŷaa tə, Feesuŷu Naŋŋtu kin ke ka luna. ²¹ ɪ ká lɔli apalv pəŷaŷa, na ń yaa-ke si Yesu. Pə taŷa pɔlv, pəŷaŷa ŋke kaa waasəna ka yəlaa ke pa isəŷatv taa.

²² Pə tənəŷa mpv pə lapa na pécó təm nti Tacaa ka yəŷətəna Iso kuyəŷətvtu teləsulv nəŷə tə tə lá tampana si:

²³ ɪ nyəni, pɛelə wei ɪ ta nyənta apalv tə ɪ ká haŷa həŷə, na ɪ lɔli apalv pəŷaŷa, na paa yaa-ke si lmaniyeli.

(Həte tənə tə yəŷətəŷi si Iso we tá kin.)

²⁴ Yosəefv fema, ilena ɪ lá nti Tacaa isətəa tillu ka heela-ɪ tə. ɪ kpaŷa ɪ amúsaŷa Mali. ²⁵ Ama ɪ ta nyəni-ɪ haləna ɪ tɛ pəŷaŷa lɔlvəŷv. Na Yosəefv yaa-ke si Yesu.

2

ɪlim təlulə nyəntaa kəma Yesu nav

¹ Pa lɔla Yesu ké Yuta Petələhem taa ké wulav səsə Heləti pəəle taa. Ḿpóŷú isətɔlvŋasɪ təm nyəntaa napəli pa luna ilim təlulə na pá tala Yosalem. ² Na pá pəəsɪ si: Leye pəŷaŷa ŋka pa lɔla nəəŋə na káa la Yuta nyəma wulav səsə tə ka wɛɛ? Tə na ka isətɔlvŋa lu ilim təlulə ké na tə kəə si tə sɛɛ-ke.

³ Wulav Heləti nu mpv, ilena pə pɛkəli-ɪ səsəm. Pə pɛkəla Yosalem nyəma tənəŷa mpv tətə. ⁴ Ilena ɪ koti kətəlaa səsaa təna, na Iso Təm sɛŷesəlaa na ɪ pəəsɪ-wɛŷɛ timpɪ pə wɛɛ si paa lɔli Mesii tə. ⁵ Ḿpóŷú pa cə-ɪ si, Yuta Petələhem ké. Mpi tə, Iso kuyəŷətvtu teləsəlaa ŋmaawa si:

⁶ Yuta taa Petələhem nyá, tampana n ta ke Yuta acalɛ səsəna taa səkpɛte paa pəcə. Mpi tə, nyá taa ké wulav ká luna, wei ɪ ká təkɪ ma lɛŷɛli nyəma ke teu tə.

⁷ Tənəŷa Heləti yaa nyəntaa mpɛŷɛ kpeɛŋa na ɪ pəəsɪ-wɛŷɛ pə təna si ɪ nyəŋ waatv wei maŷamaŷa isətɔlvŋa luwa tə. ⁸ Ḿpóŷú ɪ hulə-wɛŷɛ Petələhem mpaav na ɪ heeli-wɛ si: ɪ polo na ɪ pɛeki pəŷaŷa ŋkɛŷɛ teu. Waatv wei ɪ na-ke ɪ heeli-m na ma maŷamaŷa má polo na má sɛɛ-ke.

⁹ Nyəntaa tɛma wulav təm ntəŷi nuw ilena pá tɛɛ. Na isətɔlvŋa ŋka kaa luwa ilim təlulə na pá na-keŷɛ mpv tə ka tənəŷa pa nəŷə təə, haləna ká tala timpɪ pəŷaŷa ŋke ka wɛɛ tə, ilena ká səŋ. ¹⁰ Nyəntaa loosa isətɔlvŋa ŋke, ilena pa laŋa hɔlvɔmɪ pə tu fɛɪ. ¹¹ Ḿpóŷú pa svv təŷaŷa taa na pá ná pəŷaŷa na ka too Mali. Ilena pá həntɪ atɛ na pá sɛɛ-ke. Na pá hɛtɪ pa wontu na pá ha-keŷɛ wɔla na tulaalv kɔfəŷətv na tulaalv miili. ¹² Pə waalɪ ké Iso heela nyəntaa mpɛŷɛ toosee taa si pá taa məli Heləti cəlv. Ilena pá cəlv mpaav na pá kpe.

Yesu seenav

¹³ Nyəntaa tɛɛwa ilena Tacaa isətəa tillu nəŷəlv ɪ kəə Yosəefv kin ke toosee taa na ɪ heeli-ɪ si: Kɔli na ń kpaŷa pəŷaŷa na ka too, na ń se na ń polo Icipiti, na ń cəŷa təna. Haləna waatv wei maa heeli-ŋ si ń məli tə. Pə taŷa pɔlv, Heləti ká pɛeki pəŷaŷa ŋke si ɪ kuyv-ke.

¹⁴ Tənəŷa Yosəefv kɔlaa na ɪ kpaŷa pəŷaŷa na ka too, na pá tɛɛ Icipiti ke ahoo anɪ. ¹⁵ Ḿpóŷú ɪ cəŷa təna haləna Heləti si. Ilena pə la nti Tacaa ka yəŷətəna Iso kuyəŷətvtu teləsulv nəŷə tə si: Ma ləsa ma pəŷaŷa ke Icipiti.

Piya sakasaka lapv

¹⁶ Heləti nawa si nyəntaa puŷusa-ɪ, ilena pə salɪ-ɪ səsəm. Ḿpóŷú ɪ tilaa si pá kv Petələhem ɪcətɛ na acalɛ nna a cəəna-tɛ tə pə apalvpiya təna. Haləna nsi si pusɪ tala naale naale tə, na ɪ kɛəsəna saa wei nyəntaa heela-ɪ si isətɔlvŋa luwa tə. ¹⁷ Ḿpóŷú pə lapa isu Iso kuyəŷətvtu teləsulv Selemii ka kpaalaa tə si:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na laŋwakəlle səsəle məla.

Laseli wiina rúpógó i piya.
I ta tisi si pá puýusi-i ké si fei tó pə tó.

Yosefu pa luw ke Icipiti

¹⁹ Heloti sém waali Tacaá isótaa tillu nǎǎǎ kǎma Yosefu kin ke toosee taa ke Icipiti, ²⁰ na í heeli-i si: Kuli na í kpaɣa pəɣaɣa ŋke na ka too na í mǎli lseyeli tetu taa. Mpa pa pɛkɛɣa si pá ku pəɣaɣa ŋke tó pa sɛpa.

²¹ Tənaɣa Yosefu kulaa na í kpaɣa pəɣaɣa na ka too na pá mǎli lseyeli tetu taa. ²² Ama Yosefu nuwa si Aaselayusi tǎǎ kawulaya ke Yuta ke i caa Heloti lonte. Ilena sǎǎǎntu kpa-i na tetu nti tó taa pote. Iso tasa-i rúpógó huɔɔɔ ke i toosee taa, ilena í lǎǎǎ i tǎǎ Kalilee tetu taa, ²³ na í caya icate nte pa yaa si Nasaleti tó tó taa. Múpógó pə lapa isu Iso kuyǎǎǎntu teləsəlaa ka yǎǎǎ tó si: Paa yaa-i si Nasaleti tu.

3

Iso Lum Solu Yohaani waasu

(Malaki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Pə kǎma na pá keesi ilɛ, Iso lum solu Yohaani kǎma Yuta wolaya tetu taa kele na í niki waasu lapu. ² Na í tǎǎ si: I layasi tǎntɛ, isótaa Kawulaya wɔsa kǎntɛ ké.

³ Yohaani tǎm ke Iso kuyǎǎǎntu teləsulu Isayii ka yǎǎǎ taya saa wei i yǎǎǎ taa si:

Nǎǎǎ yǎǎǎǎǎ nǎǎǎ sǎsǎǎ ke wolaya tetu taa si:

I tayanu Tacaá mpaav.

I hee-i-ku na ku siyisi.

⁴ Yohaani taka yooyoona huɔntu kunti, na í ləla tǎnuɔɔ tampala ke i tǎnaɣa taa. I tǎǎnaɣa nté cǎlǎǎ na taale tuɔɔ nim. ⁵ Múpógó Yosalem nyǎma na Yuta tetu tǎna nyǎma na Yaatanu nǎǎǎ tetu tǎna nyǎma suu pote ke i kin. ⁶ Na pá kuliɔi pa isayatu tǎǎ ké yəlaa taa, na Yohaani sǎǎki-weyɛ Iso lum ke Yaatanu pǎǎ taa.

⁷ Yohaani nawa Falisanaa pǎǎle na Satusee nyǎma pǎǎle na pá puki i cǎlǎ si í sǎ-weyɛ Iso lum. Ilena í tǎ-wɛ si: Akala piya mɛ, awe kpaala-mɛ na í seeki Iso páǎǎ nna a kǎǎ tǎ?

⁸ I la mpa pa yela isayatu tó pa kolapǎle. ⁹ I taa teləsǎǎi lǎlǎ si mǎ caa kele Apələham. Ma heeliɔi-mɛ si ye pǎle pə tǎǎ ilɛ, Iso pǎsǎǎi na í lá na pɛe anɛ á pǎsi Apələham piya. ¹⁰ Pa tɛma laale tuɔɔ ke tuɔɔ si pa huɔu-i na i tɛe ké te. Tuɔɔ ŋku ku lǎlǎǎ pɛe kɔpána tǎ, paa hu-ku na pá tu kǎkǎ. ¹¹ Ma ilɛ, lum ke ma sǎǎna-meyɛ Iso lum si pá hǎli si í layasa tǎntɛ. Ama ma waali wei i kǎǎ tǎ, puɔntu kǎla-m tǎǎ tǎcayacaya. Ma ta tala má husi i nǎǎheɛ taa ntǎǎkpala muɔɔɔ mayamaya. Ilé i ká sǎ-mɛ na Feesuyu Nanɔntu na kǎkǎ. ¹² I tǎka i kofalɔɔ ke i nin taa. I ká fala pə tǎna tǎcayacaya, na í suu pɛe ke i kpou taa. Ama i ká tu lǎǎtu ke kǎkǎ ŋka kaa tǎǎ tó ka taa.

Yesu Iso lum sǎǎ

(Malaki 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Múpógó Yesu luna Kalilee na í kǎǎ Yaatanu ke Yohaani cǎlǎ si Yohaani í sǎ-i Iso lum. ¹⁴ Ama Yohaani ta tisi. Haləna í tǎ si: Pə nǎǎǎǎǎ isu náǎ sǎna ma, na í mǎli na í kǎǎ ma kin na?

¹⁵ Tənaɣa Yesu cǎ Yohaani si: Yele na pá lá mpv. Pə wɛɛ si tǎ yoosi pə tǎna mpi Iso yǎǎǎ taa si tǎ la tǎǎ.

Múpógó Yohaani tisaa. ¹⁶ Pa tɛma Yesu ké Iso lum sǎǎ ilena í lu lum taa. Tənaɣa isǎtǎnuɔɔ hɛta kpaɣaa, na Yesu ná Iso Feesuyu isu alukuku na ku tiiki i tǎǎ. ¹⁷ Ilena pá nu pə yǎǎǎ tǎna isótaa si: Ineyɛle ma luyu tɛe Pəɣaɣa, ma lanɔle heena-i sǎsǎm.

4

Satanu mayasuyv ke Yesu

(Malaki 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Pə waalı kə Feesuɣu pona Yesu kə wulaya tetu taa si lləɣu í maɣasi-ı. ² Yesu tema nəɣo həkuyu ke ilim na ahoo ke kuyeyi nule. İlena nyəɣasi kra-ı. ³ Mıpúɣú lləɣu kprəntəna-ı na í təmı-ı si: Ye n kə İso Pəyaya yəɣoti na pəe ane á pəsi təɣənaɣa.

⁴ Yesu cə-ı si: Pa ηmaawa İso Təm taa si pə taya təɣənaɣa tike ke yulə ká hikina weesuɣu. Ama təm təna nti tə lukəna İso nəɣo taa tə tə kin tətəɣə.

⁵ Pəle pə waalı, lləɣu pona Yesu kə ıcate nanη nyənte taa na í kraasi-ı İso təsele comcom nəɣo taa, ⁶ na í təmı-ı si:

Ye n kə İso Pəyaya,

lı cəne na n ηmaa ate.

Pə taya polo, pa ηmaawa İso Təm taa si:

İso ká heeli ı isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu.

Na paa teeli-η pa niη taa si pá taa kəə na pəle natəli tə co-η.

⁷ Ama Yesu cə-ı si: Pa ηmaawa İso Təm taa tətə si, n kaa maɣasi nyá Caa İso si n naa ı waalı.

⁸ İlena lləɣu tasa Yesu kə ponav ke puɣu ηku ku kula səsəm tə ku təə na í huli-ı antulinya kawulası təna na si teeli, ⁹ na í təmı-ı si: Ye n ka həntı-m ate na n sɛɛ-m, maa ha-η mpv ını pə təna.

¹⁰ Mıpúɣú Yesu cə-ı si: Satani, tɛɛ. Pa ηmaawa İso Təm taa si, n ká sɛɛ nyá Caa İso, na ı tike ı təmlɛ ke n ká la.

¹¹ Tənaɣa lləɣu yela Yesu. İlena isətaa tillaa kəə na pá paasəna-ı.

Yesu caaləyi ı təmlɛ ke Kalilee

(Maləki 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Yesu nuwa si pa tə Yoħaanı ke saləka, ılena í tɛɛna Kalilee. ¹³ ı yela Nasaləti, ılena í polo na í caya Kapənahum. ıcate nte tə wɛ Kalilee lum nəɣo ke Sapuləη na Nəfətali pa tetu taa tə.

¹⁴ Mıpúɣú pə lapa ısu İso kuyəɣətətə teləsulo İsayii ka yəɣətaa tə si:

¹⁵ Sapuləη tetu na Nəfətali tetu,

na tenku təə təə, na Yaatanı waalı,

na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa Kalilee.

¹⁶ Pə yəlaa mpa pa caya səkrətuyv taa tə,

pu na-wɛ tənyau ısu kəkə.

Na mpa pa caya səm səkrətuyv ıcate taa tə,

pu ná pa təə tənyau.

¹⁷ Pə kraɣav waatv ını tə Yesu sɔv waasv lapv na í təη si: ı layasi tənte, isətaa Kawulaya wusa kənte.

Yesu yaav ke tiina kpala liyiti

(Maləki 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Yesu təηaya Kalilee tenku nəɣo nəɣo, ılena í ná tiina kpala ke naale. Siməη wei pa yaa si Piyɛ tə na ı neu Antəli, na pá tuyi puluyv ke tenku taa. ¹⁹ Tənaɣa Yesu təma-wɛ si: ı kəə na má la-mɛ na í puuki yəlaa ısu í puukuɣu tiina tə.

²⁰ Mıpúɣú pəle pa yela pa puluη na pá təηı-ı kraakraa.

²¹ ı tasa pote ke pəcə, ılena í ná Sepetee pəyalv Saaki na ı neu Yoħaanı na pa caa Sepetee pa wɛ kpuluyv taa na pá tayənəyi pa puluη. Tənaɣa Yesu yaa-wɛ, ²² na pá yele pa caa na kpuluyv na pá təηı-ı kraakraa.

²³ Yesu cəwa Kalilee tetu təna na í seɣɛsı Yuta nyəma təkotilenaa taa, na í kraalı İso Kawulaya Laapaalı Kupaη. Na í waasəyi yəlaa taa kutəntunaa na acamaa təna. ²⁴ Mıpúɣú yəlaa nu Yesu təη ke Silii tetu təna taa. Na pá kəna-ı yəlaa təna mpa kutəməη na wusasi paɣale təηna konyəη tuyv tə. Aləɣəhilaa na timle nyəma na kutəη kutvulyv nyəma, na í waasi-wɛ.

²⁵ Samaa səsə təηaya-ı kə. Pa luna Kalilee na Acalɛ Naanəwa tetu, na Yosalem na Yuta na acalɛ nna a wɛ Yaatanı waalı tə.

5

Yesu waasu ke puugu too (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu nawa samaa, ilena i kpa puugu too na i caya. Tɔnaya i ifalaa kpɛtɛna-i. ² M'pɔgɔ i suu-weye seyesugu si:

*Lelen nulaa tom
(Luku 6:20-23)*

³ Mpa pa feina kalampaani to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe pa tɛnna isɔtaa Kawulaya.

⁴ Mpa pa we lanwakalle taa to pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka heesi pa lanja.

⁵ Mpa pa wena yolutu to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe paa tɔɔna tetu tɛna,

isu Iso ka heelugu-we to.

⁶ Mpa pa nyulɔgi sɔsɔm si

pɔ tɔɔ isu Iso caa to pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka sɛna-weye teu na pɔ to mpu.

⁷ Mpa pa wena lelɔa pɛtɛtɛle to

pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka nyɛni mpe pa pɛtɛtɛle.

⁸ Mpa pa lotu taa huwee tewa to pa nu lelen ke.

Mpi to, paa na Iso.

⁹ Mpa pa tɔɔnɔgi yoo ke lelɔa hekɔ to

pa nu lelen ke.

Mpi to, Iso ka yaa-weye i piya.

¹⁰ Mpa pa laki Iso kuvacaam na pɔ naasɔgi-weye

pɛ too to pa nu lelen ke.

Mpi to, mpe pa tɛnna isɔtaa Kawulaya.

¹¹ Paa yɛlaa ka tukɔ-me, yaa pa naasɔgi-me, yaa paa looli isayatu na pɔ suu-me, si i ke ma ifalaa to pɛ too. I nu lelen ke. ¹² Waatu inɔ mɔ lanja i hee sɔsɔm, i nu lelen ke. Pɛ taya pulɔ too, mɔ kasɔyaya ka too sɔsɔm ke isɔtaa ke. Mpu inɔ pɛ maɔamaya ke paa naasa Iso kuvɔɔtutu telɛsɛlaa kuvɛma.

*Antulinya tom na i kakɔ kupanika tom
(Malaki 9:50; Luku 14:34-35)*

¹³ Mɛyɛle antulinya tom. Ama ye tom mpi pɛ lan kɔma na i si, pepeye paa la na pɛcɔ pɛ tasa lan lapu? Pɛ kaa waasi pulɔ tɔto ye pɛ taya lan na yɛlaa feli nɔɔhe.

¹⁴ Mɛyɛle antulinya kakɔ. Icatɛ nte pa nɛmawa puugu too to tɛ fei nɛmɛyɛ. ¹⁵ Paa musɔgi fetɛla na pɛ pamɔ-i tɔku tɛɛ. Ama pa pusiɔ-i timpi taa i weɛ pu naa yɛlaa tɛnaya tɛyaya taa tɔɔ. ¹⁶ Mpu inɔgi mɔ kakɔ ka naaki teu ke yɛlaa na pɛcɔ pɛ na mɔ tɛma kupana, na pɛ sɔ mɔ Caa wei i we isɔtaa to.

Iso kusɛsutu fei kuvu

¹⁷ I taa huɔ si ma kɔma si ma kuvu Moisi kusɛsutu na Iso kuvɔɔtutu telɛsɛlaa takɛlasɔ. Ma ta kɔ kuvu. Ama ma kɔma pɛ tampana hulɔgu ke. ¹⁸ Tampana ke ma heeliɔi-me yoo maa cesɔgi, ye isɔtaa na atɛ pɛ weɛ, kusɛsutu taa pɛle kulɔmtɛle titiliya yaa tɛ suka we n'pɔgɔ pɛ kaa saali. Halɛna pɛ tɛna pɛ kɔ na pɛ yoo si na pɛcɔ. ¹⁹ Pɛ too ke wei i ta tɔki kusɛsutu taa sɛkpetu na i seyesi lelɔa si pɛle pɛ taa tɔki-ti to, paa yaa-i isɔtaa kawulaya taa sɛkpelu. Ama ye wei i tɔka tɛ tɛna na i heeliɔi lelɔa si pɛ la mpu, pɛntu ntɛ sɔsɔ ke isɔtaa Kawulaya taa. ²⁰ Ma heeliɔi-me si ye i ta tɔɔ isɛna Iso caa to na pɛ kɛli isu Iso Tom seyesɛlaa na Falisanaa pa tɛnyugu to, i kaa suu isɔtaa Kawulaya taa.

Páaná mvyv tǝm

²¹ I nuwa nti pa heela mə lǝntaa nyǝma tǝ si: N kaa kv yulv. Ye wei í kǝwa, paa pona-i hǝvlǝ. ²² Ama ma, ma heeliyi-me si, wei í tǝka i tǝǝntǝle na i taa, paa pona-i hǝvlǝ. Na ye wei í tuuwa i tǝǝntǝle si: Kǝmǝlǝn, paa pona-i Kotuyu sǝsǝv taa. Na ye wei í tǝma i tǝǝntǝle si: Pǝ lak-i-ŋ kǝ. I nǝǝsǝna kǝkǝ ŋka ka wǝ tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ ka taa sǝv. ²³ Ye n pona nyá kvhaham kǝ kǝtaya tǝlate, na n tǝsǝ si nyá tǝǝntǝle wǝna-ŋ natǝli, ²⁴ si nyá kvhaham kǝ tǝkǝtǝle tǝne, na n polo na nyá na nyá tǝǝntǝle í tayani-ti. Ulena n mǝli na n ha nyá kvhaham mpi.

²⁵ Ye n wakǝla nǝǝlv na í yaa-ŋ nǝnǝǝ, la kookali na nyá na-i í tayani mə tǝm kǝ mpaav taa na í ta tata hǝvlǝ kin. Pǝ taa kǝv na hǝvlǝ nǝá tu-ŋ tǝntǝnaa nin taa na pǝle pá tǝki-ŋ.

²⁶ Tampana kǝ ma heeliyi-me yoo maa cǝsǝyi, n ka tǝm pǝ tǝna mpi pa pǝla-ŋ tǝǝ fǝlvv paasi n ka luu tǝna.

Wasanjalǝtv tǝm

²⁷ I nuwa isǝna pa yǝǝtǝa si: N kaa la wasanjalǝtv tǝ. ²⁸ Ama má heeliyi-meǝ tampana si, ye wei í nyǝna lǝlv alb na í nyuli-i, i tǝma wasanjalǝtv lapv kǝ i nyamle taa kǝ. ²⁹ Ye nyá ntǝǝŋ isǝle kǝ hu-ŋ, lǝsi-te na n lǝ-teǝ poolun. Sana n lan nyá tǝnǝv tǝv kǝ pulv kvlǝmǝm na mpi paa pǝti nyá tǝnǝv tǝnaya tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ. ³⁰ Ye nyá nin ntǝǝŋ kǝ hu-ŋ, seti-i na n lǝ poolun. Sana n lan nyá tǝnǝv tǝv kǝ pulv kvlǝmǝm na mpi paa pǝti nyá tǝnǝv tǝnaya tǝnaasǝle sǝsǝle taa tǝ.

Alv na apalv pa yav tǝm

(Matiyee 19:9; Malǝki 10:11-12; Luku 16:18)

³¹ Pa tu yǝǝta mpv tǝtǝ si: Ye yulv tǝǝnǝyi i alb, í ŋmaa-i kisuyu takǝlaya. ³² Ama má kpaalǝyi-me si, ye yulv tǝǝna i alb na pǝ ta kǝ wasanjalǝtv tǝv, i pona alb inǝyi wasanjalǝtv taa kǝ. Ye isu ílé i tasa saav. Na ye pa kisa alb na nǝǝlv nǝá tǝŋ na í kpaǝa-i, pǝntv lapa wasanjalǝtv kǝ.

Tuunav tǝm

³³ I nu isǝna pa yǝǝta ta caanaa caanaa tǝ si: N tuuwa si n kǝ la mpi, n kaa yele-wi. Ama n ka la pǝ tǝna mpi n yǝǝtǝna tuunav kǝ Taca isǝntǝa tǝǝ. ³⁴ Ama má heeliyi-me si, i taa tu tuuna pulv paa pǝcǝ. Paa isǝtaa. Pǝ tǝǝ pulv, lǝv kumte ntǝ. ³⁵ Paa atǝ. Pǝ tǝǝ pulv, i nǝǝhǝ tǝsilǝ ntǝ. Paa Yosalem, pǝ tǝǝ pulv, Wulav sǝsǝ icate kǝ. ³⁶ Taa tu tuuna nyá nyǝv tǝtǝ. Mpi tǝ, n kaa pǝsi na n la na nyá nyǝv taa nyǝlaya kvlǝmǝya hǝlvmi yaa kǝ pili. ³⁷ Ye n kǝ tisi si nn, n tisi nn. Ye aai kǝ, n tisi si aai. Nti yulv sǝsǝyi tǝ tǝv tǝ tǝ lukǝna lǝǝv kin kǝ.

Lǝtvv tǝm

(Luku 6:29-30)

³⁸ I nuwa isǝna paa yǝǝtǝa si: Ye wei í yǝka lǝlv isǝle, paa yǝki i nyǝntǝ, na wei í hola lǝlv kǝte, paa holi i nyǝntǝ tǝ. ³⁹ Ama ma heeliyi-me si, í taa fǝli isayav kǝ isayav. Ye nǝǝlv mapa nyá ntǝǝŋ lǝkpaasaya, kǝesi-i lǝŋka. ⁴⁰ Ye nǝǝlv pona-ŋ tǝm hǝvv si i lǝkǝyi nyá cǝpa, tǝesi-i nyá kpa kǝ celv. ⁴¹ Ye tǝŋ tv sǝka-ŋ sǝǝla na tǝlasǝ si n tǝ isu kilomǝtǝli kvlǝm, ilǝ n tǝ kilomǝtǝlǝnaa naalǝ. ⁴² Ha wei i sǝlǝmǝyi-ŋ tǝ. Taa pǝ wei i cǝa n kǝnti-i tǝ.

Kolontu sǝlvv tǝm

(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ I nuwa isǝna paa yǝǝtǝa si: N kǝ sǝli nyá taapalv na nyá taa kpana nyá kolontu tǝ. ⁴⁴ Ama ma heeliyi-me si í sǝli mə kolontunaa na í sǝlǝm lǝv kǝ mpa pa tǝyi-meǝ kvnyǝŋ tǝ pa tǝv. ⁴⁵ Ilǝ í kpaǝa mə Caa wei i wǝ isǝtaa tǝ i wǝstv ntǝ. Pǝ tǝǝ pulv, ílé i lakǝna na ilim lukǝ asayaa na kvpama pa tǝna pa tǝv, na í kvpǝtǝyi mpa pa kǝesaa na mpa pa ta kǝesi tǝ na í haaki tǝv. ⁴⁶ Ye í sǝla mpa pa sǝla-me tǝ pa tike, pǝpǝyǝle mə tǝewa ilǝ? Lampuu mulaa

mayamaya u laki mpv? ⁴⁷ Ye í seeki mə taapalaa tike, ile í tee lēlaa ke we? Ma ta nyi isōnaa mayamaya u laki mpv? ⁴⁸ I té tēkpataa ile, isu mə isōtaa Caa teu tēkpataa tō.

6

Nyá ti hvlvyyv si pa na-η tōm

¹ I la laakali, í taa laki yēlaa isēntaa ké mə Isōsele kulaputv si pá na na pá sa-me. Ye í laki mpv si yēlaa í na, mə Caa wei i we isōtaa tō i kaa tasa-meγe hav.

² Pə tōō ké waatu wei n haaki liyitee ke kunyōntonaa tō n kaa kpaali si yēlaa í kena-η. Pə mayamaya ke cesēlaa laki Yuta nyōma tēkotilenaa taa na harēe tōō si pá sa-we. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesēyi. Pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ³ Ama nyá, ye n haaki kunyōntonaa ke liyitee, taa yele na nyá taapalv wei i we nyá kēkēη taa mayamaya tō í ná. ⁴ Saa uny nyá kuvōv kaa weē mpi yēlaa tēna nawa tō, na nyá Caa wei i naaki mukaya tee tō i ká feli-η.

Isō sēlōmvyv hvlvyyv

(Luku 11:2-4)

⁵ Waatu wei í sēlōmēyi Isō tō, í taa la isu cesēlaa mpa pa sōla isō sēnyv ke Yuta nyōma tēkotilenaa taa na harēe nōōsi na pá sēlōmēyi si yēlaa tēna í na-we tō. Ma heeliyi-meγe tampana si pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ⁶ Ama nyá, ye n caa Isō sēlōmvyv, svv nyá nan taa na n tēki nyá tōō, na n sēlōmi nyá Caa wei i we tēnaya ūmēlav tō. Na nyá Caa wei uny i naaki mpi n laki ūmēlav tō i ká ha-η nyá kasēyaya.

⁷ Ye í sēlōmēyi, í taa lūlōsēyi tōm payale ke yem isu ma ta nyi isōnaa lakvōv tō. Pa hvv si pa tōm tēyalēη tōō ké paa hiki. ⁸ I taa kēēna-we. Pə taya pulv tōō, mə Caa tēma nyēm ke mpi pə tōm caala-me tō na pēcō í sēlōmēyi. ⁹ Isōna í ká sēlōmi tēyale si: Ta Caa wei nyá n we isōtaa tō, nyá hēte í weē kate.

¹⁰ Tōyō nyá Kawulaya.

Yele na nyá luyv nyēntv la atē cēne isu tē lapv isōtaa tō.

¹¹ Haa-tvyv saηa tēyōnaya.

¹² Hólí-tvyv suulu ke timpi tē pēntēna-η tō.

Isu ta hólēyi mpa pa pēntēyēna-tv tēyō suulu tō.

¹³ Taa yele na té svv mayasvyv isayav taa.

Ama lōsi-tvyv Isayav niη taa.

[Mpi tō, nyayale kawulaya tēyōlv,

na pēsōlv na teeli tv ke tam tōō. Ami.]

¹⁴ Mpyōy pə weē, ye mə tēyōntēlena wakēlōna-me na í hólí-weγe suulu, mə Caa wei i we isōtaa tō i ká hólí-meγe suulu tōtō. ¹⁵ Ama ye u hōlōyi mə tēyōntēlena ke suulu ke timpi timpi pa wakēlōyēna-me tō, mə Caa kaa hólí-meγe suulu tōtō.

Nōhōkutv kopantv tōm

¹⁶ Ye í hōka nōōsi, í taa wakēli mə isēntaa isu cesēlaa lakvōv tō. Pa sēnyv pa isēntaa si yēlaa tēna í ná si pa hōka nōōsi. Tampana ke ma heeliyi-me maa cesēyi. Pa kasēyaya ke pa hikiyi mpyōy kpaakpa. ¹⁷ Ama nyá, ye n hōka nōyō, saη nyá ise tēceicei, na n sēyeli nyá nyōōsi. ¹⁸ Yēlaa í taa nyi si n hōka nōyō. Ama nyá Caa wei i we ūmēlav tō i tike i ka nyēna. Nyá Caa wei i naa mpi n laki ūmēlav tō i ká ha-η nyá kasēyaya.

Kpaηtv lōmayasēe we timpi tō tēnaya i akalvyv weē

(Luku 12:33-34)

¹⁹ I taa kaaki mə wēnav ke atē cēne timpi pukasi na kōkōtaya wakēlōyi na ūmulaa ká wakēli nōnōōsi na pá ūmulv tō. ²⁰ Ama í kaaki mə wēnav ke isōtaa timpi pukasi na kōkōtaya fei si pē

wakəli pulu, na ηmulaa kaa tūli na pá ηmulu tō. ²¹ Pə taɣa pulu tō, kraŋtu ləmaɣasεε í wε timpi, tənaya ι akaluyu wεε.

Tənyu kənananam təm
(Luku 11:34-36)

²² Yulu tənuyu pilimile fətəla kele ise. Ye nyá ise í naaki teu, pə waasəyi nyá tənuyu tənaya. ²³ Ama ye nyá ise í yulmaa, nyá tənuyu pilimile tənə wε səkpetuyu tεε ké. Ye isəna n naaki mpv tō pə pəsa səkpetuyu ilε, puwε, nyá səkpetuyu təm fεi yəɣəuyu tətəɣəle.

Isə na liyitee pə təm
(Luku 16:13)

²⁴ Yulu kuləm kaa pəsı na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye ι krəpa mpv, ι ləmaɣasεε kəŋ a wεε ləlv tō na í yele ləlv. Yaa ntanyi, ι paasəna ləlv na í kisi ləlv. Mε ι kaa pəsı na í kpi Isə na liyitee na í təŋ mpv.

Naani tuyu kε Isə
(Luku 12:22-31)

²⁵ I tá ná mpi pə tō ma heela-me sı í taa nəɣəsəyi mə təɣənaɣa na mə konyənyəəm mpi pə wεε sı í ká təkı na í nyəkı na í hiki weesıŋ na mə tənəŋ tō kutakəm tō. Pə taɣa pulu tō, í ta na taa sı weesuyu kəla təɣənaɣa na yulətənyu kəla wontu kəsusuutu. ²⁶ I nyəna suması na í na. Su haləyi, pəyele su kəŋ. Su nyəkəyi təɣənaɣa ke kreen taa. Paa na mpv mə Caa wei ι wε isətəa tō unı ι caləɣəna-sı. Na mə tá kəli suması ke təm napələ? ²⁷ Paa mə taa yulu ká ku ι təyi isəna pəntu pəsəyi na í tuusi ι təyi wule kuləmtəle mayamaya?

²⁸ Na pepe tō ké í nəɣəsəyi mə tō kutakəm? I nyəna tawa nyutu tukuyu hetu nti tō na í ná. Nyutu nti tu laki təmlε təli. Pəcə tu ləkı pəŋ. ²⁹ Paa na mpv ma heeliyi-me sı wulav Saləməŋ na ι təŋ tənə ι ta suu wontu na í tala paa tə taa kuləmyu ke kacəka. ³⁰ Ye Isə laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tə wε saŋa na cele isəntə pa tika-tı tō, ι kaa la-mεye kacəka na pə kəli mpv? I polo í tεε, u təŋ Isə na mə taa təcayacaya tō se. ³¹ Ile í taa pekəli mə tı sı: Tu təɣə-we? Yaa, tu nyə-we? Yaa, tu takı-we? ³² Ma ta nyı isənaa pəkəɣəna təleyε tam. Mə Caa wei ι wε isətəa tō ι nyəmá mpi í nyuləyi tō. ³³ I sə nyuyu na Isə Kawulaya na təntε nte Isə caa tō tə pəkuyu, na Isə ká ha-me tətəɣə pə tənə mpi pə kaasaa tō. ³⁴ Ile í taa nəɣəsəyi cele nyəntu. Cele nyəntu təleyε cele ké. Nti tə mayana-ŋ saŋa tō, paasəna təle tə tike.

7

Təma footuyu təm
(Luku 6:37-38,41-42)

¹ I taa footi ləlaa, pə taa kəə na Isə huuna-me. ² Pə taɣa pulu tō, isəna í footiyi mə təɣəntələnaa təɣə Isə ká huuna-me. Na isəna í mayasəyi mə təɣəntələnaa təɣə Isə ká mayası-me. ³ Isənaɣa pə lapa na í naaki nyuliim wei ι wε nyá təɣəntəle isəpəle taa tō, na í kaa na kpatúyú ŋku ku wε nyá nyəntε taa tō? ⁴ Na isənaɣa nyá pəsəyi na í tō nyá təɣəntəle sı: Səŋ təkpi na má ləsi nyá isəle taa nyuliim, na pəyele kpatúyú kaya nyá nyəntε taa? ⁵ Cεsulə nyá, ləsi kpatúyú ŋku ku wε nyá mayamaya nyá isəpəle taa tō, ilena pəcə í ná teu təcεiceı na í ləsi nyá təɣəntəle isəle taa nyuliim unı.

⁶ I taa kpaɣa mpi pə ké Isə nyəm tō na í petı hası, sı taa kəə na sı kulı mə tō na sı cəli-me. I taa petı mpi pə tewa təɣə afanaa kıŋ, paa fεli.

Pəənyu na pəkuyu na nənyə mapv təm
(Luku 11:9-13)

⁷ I sələməyi, paa ha-mεye. I pəkəyi, í hikiyi ké. I makı, pa tuləyi-mεye. ⁸ Sələmulu ke pa haaki. Pəkəlu hikiyina. Matv ke pa tuləyi. ⁹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-ı kakalaya na í kpaɣa pəle na í cεle-ke? ¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəyaya sələma-ı tinte na pəntu cεle-keye

cimte ye? ¹¹ Ye asayaa me mu p̄sa m̄ piya ke k̄pantv lapu, m̄ Caa wei i we is̄taa t̄o i kaa la k̄pantv ke mpa pa s̄l̄m̄ȳi-t̄o?

¹² Is̄na m̄ caaki si l̄l̄aa í la-me t̄o, mu la-weye mpv t̄o. Ye í lapa mpv, í t̄n̄a kus̄sutv t̄na na Is̄o k̄ȳȳt̄v tel̄s̄l̄aa t̄m t̄na nt̄e.

N̄n̄ȳo k̄k̄p̄ul̄aya t̄m
(Luku 13:24)

¹³ I s̄v̄na n̄n̄ȳo n̄ka ka we t̄f̄ku t̄o. Asaala tete n̄n̄ȳo wala k̄e, na p̄ mpaav ke payale t̄n̄ȳi. ¹⁴ Ama n̄n̄ȳo n̄ka ka we t̄f̄ku t̄o ka we wahala k̄e, p̄c̄ó weesuyv nȳn̄ka nt̄e. Ȳl̄aa p̄c̄o tike t̄n̄ȳn̄a p̄ mpaav.

T̄ȳv nȳam na kv p̄le kin
(Luku 6:43-44)

¹⁵ I la laakali na Is̄o k̄ȳȳt̄v tel̄s̄l̄aa p̄p̄t̄vnaa. Pa k̄n̄ m̄ kin na p̄a ces̄ȳi is̄v pa k̄e heen̄, s̄es̄e íl̄e s̄v̄ns̄m̄n̄ k̄p̄it̄ik̄p̄it̄inaa nt̄e. ¹⁶ Pa k̄v̄lap̄t̄vnaa kin ke í k̄a nȳna-we. Ȳv̄l̄v kaa kooli t̄ȳv n̄ku pa yaa si l̄es̄en̄ t̄o kv p̄e ke s̄s̄s̄v t̄o se. P̄c̄ó p̄aa kooliyi t̄ȳv n̄ku pa yaa si fiki t̄o kv p̄e ke k̄l̄n̄ t̄o. ¹⁷ T̄ȳv k̄v̄p̄n̄kv l̄l̄ȳi p̄e k̄v̄p̄ana k̄e, na t̄ȳv is̄aȳv n̄á l̄v̄l̄i p̄e asayee. ¹⁸ T̄ȳv k̄v̄p̄n̄kv u l̄l̄ȳi k̄v̄p̄a p̄le se. P̄c̄ó k̄v̄p̄a t̄ȳv naa l̄l̄ȳi p̄le k̄v̄p̄ante t̄o. ¹⁹ T̄ȳv n̄ku kv l̄l̄ȳi p̄e k̄v̄p̄ana t̄o, pa set̄ȳi-k̄ȳv na p̄a t̄v k̄k̄o. ²⁰ P̄ t̄o k̄e í k̄a nyi Is̄o k̄ȳȳt̄v tel̄s̄l̄aa k̄ves̄aa m̄p̄e na pa k̄v̄lap̄t̄vnaa kin.

Yesu nȳam ke mpa pa nȳama-i t̄o
(Luku 13:25-27)

²¹ P̄ t̄aya pa t̄na mpa pa yaa-m Taca Taca t̄o pa t̄na p̄aa s̄v̄na is̄taa Kawulaya taa. Ama mpa pa laki ma Caa wei i we is̄taa t̄o i luyv nȳantv t̄o pa tike p̄aa s̄v̄na. ²² K̄ȳȳv n̄kv kv wule payale k̄a t̄-m si: Taca Taca, nȳá t̄n̄ taa k̄e t̄o k̄v̄p̄al̄na Is̄o k̄v̄heelitu. Nȳá t̄n̄ taa k̄e t̄o t̄ȳn̄na al̄ȳaa. Na nȳá t̄n̄ ke t̄o lap̄na piti t̄ma payale. ²³ T̄n̄ȳa maa c̄o-we t̄foo si: Ma ta nyi-meye p̄aa p̄c̄o. I tee í fee-m, is̄yalataa me.

Laȳatv na k̄v̄m̄el̄n̄ pa kutuluyv n̄m̄av
(Luku 6:47-49)

²⁴ Wei i nuki t̄m nti ma ȳȳḡta is̄ent̄o na í t̄k̄ȳi-ti t̄o, p̄v̄ntv n̄ȳȳs̄na laȳatv wei i n̄ma i kutuluyv ke p̄tolaya taa t̄o. ²⁵ M̄p̄ȳḡ t̄v nuna heelim s̄s̄s̄m̄ na p̄ cas̄ȳi kutuluyv n̄kv, na pusi su na si lu. Kutuluyv ta hoti. Mpi t̄o, pa su kv kite ke p̄tolaya taa k̄e. ²⁶ Ama wei i nuki t̄m nti ma ȳȳḡta is̄ent̄o na u t̄k̄ȳi-ti t̄o, p̄v̄ntv n̄ȳȳs̄na is̄v k̄v̄m̄el̄n̄ n̄kv kv n̄ma kutuluyv ke kanȳn̄a taa t̄ȳo. ²⁷ M̄p̄ȳḡ t̄v nuna heelim s̄s̄s̄m̄ na p̄ cas̄ȳi kutuluyv, na pusi su na si lu. T̄n̄ȳa kutuluyv hotaa na p̄ t̄na p̄ p̄s̄i ncaale t̄k̄p̄ataa.

Yesu t̄n̄ t̄m

²⁸ Yesu t̄ma seyēsv̄ȳv, íl̄ena p̄ ce samaa lan̄a ke teu. ²⁹ Mpi t̄o, i seyēs̄ȳa-weye na t̄n̄ i ta nȳá. I fei is̄v pa Is̄o T̄m seyēs̄l̄aa l̄l̄aa.

8

Yesu waasv̄ȳv ke asilima k̄v̄t̄n̄ tv
(Mal̄aki 1:40-45; Luku 5:12-16)

¹ Yesu luna p̄ȳv t̄o na í tii, íl̄ena samaa s̄s̄s̄v t̄v i waali. ² T̄n̄ȳa t̄n̄sv̄ȳv t̄o asilima k̄v̄t̄n̄ tv n̄ȳl̄v i k̄p̄t̄na-i na í sopi i tee na í t̄m̄-i si: Taca, ye n ka tis̄ȳa n taa waasi-m?

³ M̄p̄ȳḡ Yesu kusa nin̄ na í tokina asilima k̄v̄t̄n̄ tv in̄i na í c̄o-i si: Teu ma tisaa, alaaf̄ȳa í la.

T̄ne in̄ȳi p̄ waa ap̄alv in̄ȳi k̄p̄ak̄p̄aa. ⁴ Íl̄ena Yesu k̄v̄p̄al̄-i teu si: Taa heeli n̄ȳl̄v. Ama tee k̄p̄ak̄p̄aa na k̄v̄t̄lv na-n̄. Íl̄ena n̄ yiyisi is̄v Moisi ka kees̄v̄ȳv t̄o na p̄a ná si p̄ waa-n̄.

Yesu waasvɔv ke Lom yoolaa nyɔvɔv tu yom
(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)

⁵ Yesu sɔvkaɣa Kapənahum, ilena Lom yoolaa nyɔvɔv tu nɔɣɔlv kɔtəna-i na í wiina-i ⁶ si: Taca, ma yom nɔɣɔlv hanta tɔyaya. Kutəŋ kutɔvɔv təkəna-i na í saləmɔɣi teu. ⁷ Yesu cɔ-i si: Maa polo na má waasi-i.

⁸ Tənaɣa yoolaa nyɔvɔv tu inɪ i pəsənaa si: Taca, ma ta tala si n̄ sɔv ma tɔyaya. Ama yɔɣɔti kuyɔɣɔtu ke tɔm kɔlvɔm na ma yom hiki alaafəya. ⁹ Má isəntɔ ma see ma sɔsaa ké. Pécó ma wena ma səkpeɔma na pele pá laki ma luyɔ nyəntv. Má heela pa taa wei si í polo cəne, ílé i puki ké. Má heela wei si í kɔɔ, ílé i kɔɔ tɔtɔ. Pécó ye ma heela ma yom si í la pəne, i laki ké.

¹⁰ Yesu nu tɔm təne, ilena í pəsəna mpa pa tɔyaya-i tɔ pa tɔɔ na í tɔ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣi. Ma ta nata yɔlv ke Isəyeli nyəma taa na í tɔma i taa na Isə ké isəntɔ. ¹¹ Ma heeliyi-me tɔtɔ si, paɣale ká luna ilim tɔlvle na ilim tɔtvle, na pá na Apələham na Isaaka na Yakəvɔ paa caya tɔɣv ke isətaa Kawulaya taa. ¹² Ama mpa paa ké Kawulaya nyəma tɔ paa lə-weɣe awalɪ ké səkpeɔvɔv taa, timpɪ paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa tɔɣi kela tɔ.

¹³ Mɔvɔɣú Yesu heela yoolaa nyɔvɔv tu si: Kpe, isəna mpi n tɔma nyá taa na Isə tɔ pu la mɔvɔɣú teitei.

Waatv inɪ i maɣamaya ke pə waa yoolaa nyɔvɔv tu yom.

Yesu waasvɔv ke kutəntɔnaa paɣale
(Maləki 1:29-34; Luku 4:38-41)

¹⁴ Mɔvɔɣú Yesu pola Piyee tɔyaya, na í maɣana watv wena Piyee yɔsɔ na í hantaa. ¹⁵ Mɔvɔɣú Yesu tokina kutəntv niŋ na i watv ya kpaɣpaa. Ilena í kɔlv na í caləst-we.

¹⁶ Taanaɣa taanaa ilena pá kəna Yesu ke aləɣəhilaa paɣale. Na í yɔɣɔti kuyɔɣɔtu na aləɣaa se, na í waa kutəntɔnaa təna tɔtɔ. ¹⁷ I lapa mpu si pé la nti Isə kuyɔɣɔtvɔv teləsvlv Isayii ka yɔɣɔtaa tɔ si: I ləsa tá icantv na í lə, na í mv ta kutəməŋ.

Yesu tɔŋvɔv nyullaa
(Luku 9:57-62)

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-i, ilena í tə-we si pá tesɪ tenku na waali. ¹⁹ Mɔvɔɣú Isə Tɔm seɣesəlv nɔɣɔlv i kɔtəna Yesu na í tɔ si: Taca, maa tɔŋvɔv-ŋ nyá təpote təna taa.

²⁰ Yesu cɔ Isə Tɔm seɣesəlv inɪ si: Sɔəŋ wena i lona na sumasi wena si tana. Ama Yɔlv Pəyaya má, ma feina nyɔvɔv tɔtvle maɣamaya.

²¹ Tənaɣa Yesu ifalaa taa nɔɣɔlv ná tɔma-i si: Taca yele na má polo na má pi ma caa na pécó.

²² Ilena Yesu cɔ-i si: Təŋi-m na n̄ yele na səttaa pi pa səttaa.

Yesu heesvɔv ke kacuculaya
(Maləki 4:35-41; Luku 8:22-25)

²³ Mɔvɔɣú Yesu na i ifalaa pa sɔv kɔvɔv taa. ²⁴ Tənaɣa heelim səsəəm kula tenku tɔɔ na lvm hola waasəɣi kɔvɔv. Ama pə pamna Yesu tooki. ²⁵ Mɔvɔɣú i ifalaa polaa na pá feesi-i na pá tɔm-i si: Taca, ya-tv, tə lepaya.

²⁶ Ilena Yesu cɔ i ifalaa si: Pepe tɔɔ ké sɔɣəntv kraa-me? I tá te Isə na mə taa na pə tɔɔ suwe? Mɔvɔɣú i kɔlaa na í kaləna heelim na lvm, na pə təna pə hee təli. ²⁷ Ilena piti kra pa təna na pá pəsəɣi si: Aweɣe inɪ na pé kpeŋna heelim na tenku lvm na pé nukəna-i?

Aləɣəhilaa naale na afanaa pa tɔm
(Maləki 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸ Yesu tɔsa tenku kɔtəŋ ləŋkɔ tɔɔ ké Katalee nyəma tɔtv taa. Ilena apalaa naale luna pələaŋ taa na pá səŋvɔv-i. Apalaa mpe paa hii aləɣaa ké, na pa nyaŋ we sɔɣəntv. Yəlaa cəlaya pa mpaav ŋkɔv. ²⁹ Tənaɣa pa sɔv kiisuyv si: Isə Pəyalv, ta na-ŋ suwe? N kəma si n tɔvɪ-tɔvɔv wahala na pə waatv maɣamaya ta tata?

³⁰ Pə pamna afanaa kaləku səsəəv nakuli ku we pə cəlo təna na ku tuliyi. ³¹ M'p'ug' aləyaa wiina Yesu si: Ye n ká təyənı-tv, yeke na té ssv afanaa kaləku kune ku taa.

³² Yesu cə-we si: I polo. Uena pá se apalaa naale inı i waali na pá tēna afanaa taa. Uena afanaa tv casəle ke yem ke kprakpaa, na pá tii kalakala na pá tv lum na pá si.

³³ M'p'ug' afanaa tiikilaa ná loma kprakpaa na pá polo icate taa, na pá keesi pə təna mpi pə lapa tə, na isəna aləyaa mpe pa təm lapa tə. ³⁴ Tənaɣa icate nyəma təna luwa si pa səhəyi Yesu. Pa na-i, uena pá tēki-i si i lu pa tetv taa.

9

*Yesu waasvɣv ke kutəŋ kutvvlvɣv tv
(Maləki 2:1-12; Luku 5:17-26)*

¹ Yesu ssv kpulvɣv na í tēsi tenku na í polo i mayamaya i icate taa. ² M'p'ug' pa kəna-i kutəŋ kutvvlvɣv tv na í hənta i kpatəle təə. Yesu nawa apalaa mpe pa naani, uena í heeli kutəntv si: Ma pəyalv, təki nyá ti, nyá isayatu husaa.

³ Tənaɣa Isə Təm seɣesəlaa narəli pa huv pa taa si: Apalv inə i kprakəyi i ti na í keesəyəna Isə.

⁴ Yesu nyəmə nti pa huvki tə, uena í pəəsi-we si: Pepe təə ké í huvki hōwee asayee ke mpv?

⁵ Na nti tə yəyətɣv kəla tələv: Nyá isayatu husaa, yaa Kuli na n tə? ⁶ Təv, maa hólí-me si Yulv Pəyaya má, ma pəsəyi na má husi isayatu ke ate cəne.

Tənaɣa Yesu təma kutəntv si: Kuli na n kraya nyá kpatəle na n kpe.

⁷ M'p'ug' apalv inı i kulaa na í kpe. ⁸ Samaa ná mpv, uena səyəntv kra-we. Na pá saŋ Isə ké mpi pə təə i ha yəlaa ke pəsɣv ŋkv ku taka ke mpv tə.

*Yesu yaav ke Matiyee
(Maləki 2:13-17; Luku 5:27-32)*

⁹ Yesu lu təna na í tēki, uena í na apalv wei pa yaa si Matiyee tə, na í caya lampuu təmvlə. Uena í yaa-i si: Kuli na n təŋı-m.

Tənaɣa Matiyee kulaa na í hu Yesu waali.

¹⁰ Yesu na i ifalaa na lampuu mulaa na asayaa payale pa krenta Matiyee te na pá təki.

¹¹ Falisanaa na mpv, uena pá pəəsi i ifalaa si: Pepe təə ké mə caa na lampuu mulaa na yəlaa asayaa pa krentəyi na pá təki?

¹² Yesu nu pa kəpəəsutv, uena í cə si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyəna fetaa. Ama kutəntvnaa ké. ¹³ Pa ŋmaawa si: Kəpantv ke ma səlaa, pə taya kətasi. I polo na í pēki ŋmaatv təm tənə tə hōwee. Mpi tə, ma kəmayə si ma yaaki asayaa, pə taya kəpama.

*Yesu keesvɣv ke nəhəkutv təm
(Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39)*

¹⁴ M'p'ug' Isə Lum Solv Yohaani ifalaa kpatəna Yesu na pá pəəsi-i si: Pepe təə ké ta na Falisanaa tə həkəyi nəəsi na nyá ifalaa u laki mpv?

¹⁵ Uena Yesu cə-we si: I ká pəsi na í la na akpayalv taapalaa wee laŋwakəlle taa na í na-we pá wee? Aai, pəle pə fei lapv ke paa pəcə. Pu kəə na pə keesi kuyaku nakuli, uena pá ləsi-i pa həkv. Pəleye paa həkə nəəsi.

¹⁶ Nəyəl v fei wei i ka tə i wontuɣv kəpənɣv na saaliya kvfalaya tə, pə taya pulv təə, saaliya ŋke kaa hə-ku na p'ug' kəli isu ku wee tə. ¹⁷ P'éc' nəyəl v kaa suu sulvm kvfam ke sulvm hulun kəpəŋ taa, təfə hulun ká ya na sulvm ti na hulun náá wakəli yem. Ama hulun kvfaŋ taa ké pa suuki sulvm kvfam, uena pə təna pə caya teu.

*Yailu pēlv na alv təyəl v pa təm
(Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56)*

¹⁸ Yesu təŋna-weyge təm tənəyge heeluɣv, lə Yuta nyəma səsə nəyəl v i kəmayale, na í hoti Yesu nəəhe te na i tə si: Ma pēlv hee nəənəə, kəə na n tənı nyá niŋ ke i təə, i ká hiki weesuɣv.

¹⁹ Μρύγύ Yesu na i ifalaa pa kulaa na pá tēni-i.

²⁰ Μρύγύ alv nǝǝlv, wei hatoo pusi naanǝwa na naale taa i tēna tǝǝlvv na pá wε-i ton tǝ, i kǝtēna Yesu na i waali tǝǝ, na í tokina i capa ntompǝle. ²¹ Mpi tǝ, alv inu i ka tu i taa ké si: Ye ma pǝsaa na má tokina paa Yesu capa maǝamaǝa pu waa-m.

²² Tǝnaya Yesu pǝsa i waali na í na-i na í tǝmi-i si: Taa nyá, n tǝma Isǝ na nyá taa tǝǝ pǝ waasa-ŋ ma pu.

Tǝnaya pǝ waa-i kǝakǝaa kǝ tǝne inu.

²³ Yesu tala Isǝ tǝsǝeεe sǝsǝ inu i tǝyaya taa na í maǝana hǝsi hullaa na samaa kǝkǝtǝ. ²⁴ Μρύγύ i tǝma si: I lu cǝne, pǝeliya ta si. Ama ka too kǝtoo ké.

Μρύγύ pa wonǝa-i. ²⁵ Pa tǝma samaa kǝ lǝsvyv, ulena Yesu svv nan taa, na í tǝki pǝeliya nin taa na ká kuli. ²⁶ Μρύγύ pǝ tǝm yawa pa tǝtv tǝna taa.

Yesu waasvynv kǝ yvlǝmaa naale

²⁷ Yesu lu tǝna na í tǝeki na í tala tiili, ulena yvlǝmaa napǝlǝǝi naale tu i waali na pá kiisiyi si: Tafiiti Pǝyaya nyǝmi tá pǝtǝtǝle.

²⁸ Yesu tala tǝyaya taa, ulena yvlǝmaa mpǝ pá kǝtēna-i. Tǝnaya i pǝǝsa-wε si: I tǝma-m na mǝ taa si ma pǝsǝyi na má la mpv?

Ulena pá cǝ-i si: Εε, Taca.

²⁹ Μρύγύ Yesu tokina pa ise na í tǝ si: Pǝ la isu í tǝma mǝ taa tǝ.

³⁰ Ulena pa ise kuli. Μρύγύ Yesu kǝaala-wε na ton si: Tǝv, í taa ye le na nǝǝlv nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yasi Yesu tǝm kǝ tǝtv tǝna taa.

Yesu loou kǝ ulǝǝv kamumuka

³² Pǝle pa lu mǝrýgý kǝakǝaa, ulena pá kǝna Yesu kǝ ulǝǝhilu kamumuka. ³³ Tǝnaya i tǝǝna ulǝǝv, na kamumuka svv yǝǝtvyv kǝ kǝakǝaa. Piti kǝa samaa na pá ton si: Tǝ ta keesita isǝntǝǝ Isǝyeli tǝtv taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná tǝma si: Alǝǝa wulav ton kǝ i tǝǝnǝǝna alǝǝa lǝlaa.

Samaa pǝtǝtǝle kǝa Yesu

³⁵ Yesu cǝkaya acalεε na acalisi tǝna na í sǝyǝsǝyi Yuta nyǝma tǝkotilena taa. Na í laki waasv kǝ Isǝ Kawulaya Laapaali Kǝpan tǝm. I waakaya kǝtǝmǝn tǝna na acamaa tǝna. ³⁶ Yesu nyǝnaya samaa na pǝtǝtǝle kǝaa-i. Mpi tǝ, yǝlaa pane pa kawaya, pa feina apalv. Pa nǝǝsǝna heen wei i feina tiikilu tǝ. ³⁷ Tǝnaya i heela i ifalaa si: Kǝmtv tǝǝwa sǝsǝm. Ama kǝntaa fei payale. ³⁸ Iε í wiina kǝmtv tv si í sǝǝsi kǝntaa kǝ i kǝmtv taa.

10

Yesu ifalaa hǝla

(Malǝki 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Μρύγύ Yesu yaa i ifalaa naanǝwa na naale kǝ í kin, na í ha-wεyε pǝsvyv si pá tǝǝni alǝǝa na pá waa kǝtǝmǝn tǝna na acamaa tǝna. ² Tillaa mpǝ pa naanǝwa na naale hǝla ntǝ. Kancaalaya nyǝn nté Simǝn wei pa yaa si Piyεε tǝ, na i neu Antǝli, na Sepetee pǝyalv Saaki na i neu Yohaani, ³ na Filipv na Paatelemii, na Tomaa na lampuu mǝlv Matiyee, na Alǝfe pǝyalv Saaki na Tatee, ⁴ na Seloti tv Simǝn, na Yutaasi Isǝkaleeu wei i tv Yesu kǝ i kolontunaa nin taa tǝ.

Yesu tillaa naanǝwa na naale tiluyv

(Malǝki 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila yǝlaa naanǝwa na naale inu na í sǝyǝsi-wε si: I taa polo tǝtv nti tǝ ta kǝ Yuta nyǝma nyǝntv tǝ tǝ taa, í taa svv Samalii acalεε taa. ⁶ Ama í polo Isǝyeli nyǝma mpǝ pa lepa isu heen tǝ pa cǝlv. ⁷ I ká laki waasv na í heeliyi mǝ mpǝasv taa si: Isǝtaa Kawulaya wǝsa kǝntǝ. ⁸ I waa kǝtǝntǝnaa, na í feesi sǝtaa, na í waasi asilima kǝtǝn nyǝma, na í tǝǝni alǝǝa.

Mə hika faalaa ké, ı ha tətəyɔ faalaa. ⁹ Ɔ taa tɔ mə sipanaa taa ké liyitee, paa nna. ¹⁰ Ɔ ye le mə mpraav hulun. Ɔ taa tənı tokonaa, ı taa lee ntaɲkpala, ı taa təkı kprátúyú. Mpi tɔ, təmle latu na ı caləsvu ké.

¹¹ Ye ı svv ıcate yaa ıcaliya nakəli ka taa, ı pɛɛkɪ wei ı luyɔ wɛɛ sɪ ı ká mv-me tɔ, na ı caya təna haləna mə tɛɛv. ¹² Ye ı svv təyaya nakəli ka taa ıle ı tɔ sɪ: Ɔsɔ ı ha-mɛyɛ alaafəya. ¹³ Ye təyaya ɲke ka nyəma ı mv-me, pu la-we ısu ı kooluyɔ tɔ. Ama ye pa kisa-mɛ, mə koolee ı məli mə tɔɔ. ¹⁴ Ye pa kisa-mɛyɛ mɔyɔ yaa mə təm nuw ke təyaya nakəli yaa ıcate natəli tɔ taa, ı lu na ı kpiisi-wɛyɛ mə nɔɔhɛɛ mɔsvu na ı tɛɛ. ¹⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, Sɔtəm na Kɔmɔɔ tetv kaa na wahala ke Hɔvle wule na pə kəli ıcate ɲté.

*Wahalanaa mpa paa kɔɔ tɔ
(Maləki 13:9-13; Luku 21:12-17)*

¹⁶ Ɔ nyəni, ma tiliyi-me ısu heen ke sɔnsɔməɲ hɛkɔ. Ɔ la layatv ısu tomaa, na tɔpamm ısu alukukunaa. ¹⁷ Ɔ la laakali, yəlaa ká yaa-mɛyɛ puloonaa taa. Paa ma-mɛyɛ akpatɛɛ ke Yuta nyəma təkotilenaa taa. ¹⁸ Paa yaa-mɛyɛ nɔnɔɔsɪ ke tetv təkəlaa na awulaa səsaa pa kiɲnaa ke ma tɔɔ. Ɔlena pəcɔ ı hólí ma təm tampana ke pa na mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ pa ısentaa. ¹⁹ Waatv wei paa pona-mɛyɛ puloonaa taa ké mpv tɔ, ı taa nəyəsɪ nti ı ká yɔyɔtɪ na ısəna ı ká yɔyɔtɪ-tɪ tɔ. Pə waatv ı tala, pu tɔ mə luun tɛɛ ké kprakpaa ke nti ı ká yɔtɔtɪ tɔ. ²⁰ Mpi tɔ, pə taya mə kiɲ ke mə kuyɔyɔtɔtɔ ka luna. Ama mə Caa Feesuyɔ ká yɔyɔtəna na mə nɔɔsɪ.

²¹ Yəlaa ká kɔli na pá hólí pa taalvnaa yaa pa newaa sɪ pá kv-wɛ. Cɛɛɛnaa ká la pa piya ke mpv tɔtɔ. Piya səle sɪ kɔli sɪ nyəma tɔɔ sɪ pá kv-wɛ. ²² Yəlaa təna taa ká kpana-mɛyɛ ma tɔɔ. Ama wei ı nyaya apalvɔv na ı tala tənaya, pɔntv nyuvv ke pu ya. ²³ Ye pə kɔma na pá tv-mɛyɛ kvnyɔɲ ke ıcate natəli tɔ taa, ı se na ı pólɔ lentɛ taa. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsəyi, ı kaa tɛ Ɔsɛyeli acalɛɛ ke cɔɔv na pəcɔ Yulv Pəyaya má ma kɔɔ.

²⁴ Təmle kprələməlv ta kəli ı hullv. Pəcɔ ifalv nəyəlv ı fɛi wei ı kəla ı caa tɔ. ²⁵ Ye pə lapa təmle kprələməlv ısu wei ı hólóyí tɔ, pə mayanaa ké. Na ye pə lapa ifalv ısu ı caa pə mayanaa tətəyɔ. Pa ta kisi təyaya Caa ke tɔsv sɪ Pesepule, kacəɲfana təyaya nyəma na?

*Ɔsɔ seu təm
(Luku 12:2-7)*

²⁶ Ye mpv ıle, ı taa nyana yəlaa. Pə təna mpi pə ɲmelaa tɔ, ısu pə tema na pə kuli pə tɔɔ. Pə təna mpi pə lapa mukaya tɛɛ tɔ, ısu pa tema na pá nyɪ-wɪ. ²⁷ Pə tɔɔ ké təm nti ma ɲmɛsəyi na má heeliyi-mɛyɛ ahoo tɔ, ı kpraali-təyi ilim taa. Na nti pa weləta mə ɲkraɲɲ taa tɔ, ı kpraali-tɪ na nəyɔ səsəya. ²⁸ Ɔ taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulv weesuyɔ tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tɔ. Ama ı se Ɔsɔ, ıni ı pəsəyəna na ı kv yulv. Pəyele ı pəsəyi na ı tv-ı tənaaasəle səsəɔle taa. ²⁹ Pə taya sumpwɔwɔnaa naaleye pa pɛɛtəyi santii kɔlvɔm taa? Pəyele kɔlvɔm nyuvv ı leki na pə tá luna mə Caa kiɲ. ³⁰ Mpv ıni tətəyɔ na mə nyuvv taa nyɔɔɔsɪ, Ɔsɔ nyəma sɪ təna sɪ nyuvv ké. ³¹ Ye mpv ı taa nəyəsɪ. Ɔ kəla sumpwɔwɔnaa tɔcayacaya.

*Yesu Kilisiti mɔyɔv yaa ı kisuyɔ
(Luku 12:8-9)*

³² Ye yulv ta ɲmɛsɪ sɪ ı kə ma nyəɲ, ma mayamaya maa tisi ma Caa wei ı wɛ ısɔtaa tɔ ı ısentaa sɪ pɔntv ké ma nyəɲ tɔtɔ. ³³ Ama wei ı kprɛɛsa yəlaa ısentaa sɪ ı ta nyɪ-m, ma mayamaya maa tɔ ma Caa wei ı wɛ ısɔtaa tɔ ı ısentaa sɪ ma ta nyəmi-ı tɔtɔ.

*Yəlaa fayav ke Yesu tɔɔ
(Luku 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Ɔ huɔ sɪ hɛɛsvv ke ma kəna antulinya taa? Aa, yoo ke ma kənaa. ³⁵ Ma kəmaya sɪ ma yoosiyi cɛɛɛ na ı pəyaya, na pɛɛlv na ı too, na poolu na paɲ alv nyəɲ. ³⁶ Yulv təyaya nyəma mayamaya ká pəsəna ı kolontunaa.

³⁷ Ye wei ı sɔɔləyi ı caa yaa ı too na pə kəli ma, ı ta tala ı la ma ifalv. Na ye wei ı sɔɔləyi ı pəyalv yaa ı pɛɛlv na pə kəli ma, ı ta tala ı la ma ifalv. ³⁸ Ye wei ı ta səyəlɪ ı səm tesika na ı

təŋi-m, pʊntʊ kaa pəsi na í la ma ífalv. ³⁹ Wei í nyəna í weesuɣu təcututu, í tɛŋna səpu. Ama wei í lapa í tɛɣi awusa ke ma tɔɔ, pʊntʊ ká hikina weesuɣu.

*Cele kasɛɛsi
(Malaki 9:41)*

⁴⁰ Ye wei í mu-me, maya í mowa. Na ye wei í mu-ma, pʊntʊ mu wei í tila-m tɔɣɔ. ⁴¹ Ye wei í mu Iso kuyɔɣɔtʊtʊ teləsʊlv nəɣɔlv si í kɛ Iso nyəŋ tɔ pɔ tɔɔ, pʊntʊ ká hiki kasəyaya ŋka Iso kuyɔɣɔtʊtʊ teləsʊlv ká mu tɔ. Na ye wei í mu yʊlv wei Iso nyənəɣi kʊpaŋ tɔ si í kɛ kʊpaŋ tɔ pɔ tɔɔ, pʊntʊ ká hiki kasəyaya ŋka paa ha yʊlv kʊpaŋ tɔ. ⁴² Tampana ke má, ma heeliyi-me, wei í ha lom sasala ane a mayamaya ke piya səne si taa nakəli ke ka kɛ ma ífalv tɔ pɔ tɔɔ, pʊntʊ kaa laŋ pɔ kasəyaya.

11

*Iso Lom Solv Yohaani tiluɣu ke Yesu kin
(Luku 7:18-35)*

¹ Yesu tema í ifalaa naanɔwa na naale ke pɔ tənaya keesoyu ke mpv, ilena í kʊli tɔna na í tɛɛ si í seɣesəɣi na í laki waasv ke acalɛ taa.

² Lom Solv Yohaani we saləka taa na í nu pa yɔɣtɔɣi nti nti Kilisiti laki tɔ pɔ tɔm. Ilena í tili í mayamaya í falaa taa napəli, ³ si pá pəsɔsi-í si: Nyayale wei í tɔm paa tɔma si í ká kɔɔ tɔ, yaa nəɣɔlv weɛ í kəŋ tɔ taŋ ilɛ?

⁴ Mprɔɣú Yesu cɔ-we si: I polo na í keesi Yohaani ke nti í nukɔ na nti í naaki tɔ si, ⁵ yʊlvmaa naaki, kaakalasi tɔŋ, na tɔnɔɣv tɔɔ asilima kʊtəŋ nyóma naaki nyɔɣv, ntamaa nukɔ, sətəa ná feŋ. Pécó kʊnyəntʊnaa ná tɔŋna Laapaali Kʊpaŋ ke nuv. ⁶ Wei í naani kaa lu ma tɔɔ tɔ pʊntʊ nu leleŋ kɛ.

⁷ Yohaani ífalaa mpɛ pa kɔma na pá kpe, ilena Yesu svv samaa ke Yohaani tɔm pəsɔyʊv si: Pepeye í ka pola wulaya tɛtʊ taa kɛ nav ye? Heelim makɔ na pɔ ciyitiyi səsəncanə ŋka tɔ? Anɔ pɔ taɣa tɔlɛ. ⁸ Ilɛ pepe nav ke í polaa? Yaa yʊlv wei í suu kacəka wontu tɔ? Tɔv mpa pa suuki kacəka wontu tɔ awulaa tɛɛsi taa kɛ pele pa weɛ. ⁹ Ilɛ pepe mayamaya ke í ka tu pola nav? Yaa Iso kuyɔɣɔtʊtʊ teləsʊlv nəɣɔlv? Tampam, Iso kuyɔɣɔtʊtʊ teləsʊlv kɛ. Halɔ ma heeliyi-me si í tu kəla mpv. ¹⁰ I tɔm ke pa tu ŋmaawa Iso Tɔm taa si: Nyəni, ma tillu ntɔ ma teləsəɣi nyá nəɣɔ tɔɔ, si í taɣani nyá mpaav na í kəŋ. ¹¹ Ma heeliyi-meɣe tampana si, yʊlvpiya tɔna taa nəɣɔlv fei wei í kəla Iso Lom Solv Yohaani tɔ. Ilɛ paa na mpv isətəa Kawulaya taa səkpɛlu mayamaya tɛɛ-ɔ. ¹² Hatoo pɔ kpaɣav waatv wei Iso Lom Solv Yohaani lakaya waasv na pɔ tana saŋa tɔ, isətəa Kawulaya hikuɣu kɛ isəle kʊsɛɛmlɛ tɔm kɛ. Na mpa pa seesa isɛ tɔ mpɛ pa hikiyina-ke. ¹³ Iso kuyɔɣɔtʊtʊ teləsəlɛ tɔna na Moisi kʊsəsʊtʊ kpaala Kawulaya ŋke ka tɔm, haləna pɔ tala Yohaani kəntɛ. ¹⁴ Iɔ caa ma tɔm mɔɣv tɔɣɔ, tɔfɔ ma heeliyi-me si Yohaani inəɣələ Ilii wei paa tɔma si í ká məli tɔ. ¹⁵ Ye í kɛ nulaa í nu.

¹⁶ Pepeye maa keesəna kʊfaləŋ yəlaa panɛ? Pa nəɣəsəna kɛ isʊ piya cakʊɣv kataasi taa na si tɔŋ tɔma si: ¹⁷ Anɔ tɔ mapə-meɣe soo si í paa, na í kisi. Pécó tɔ wii səm wula, pɔ ta cɛ mə laŋa na í wii. ¹⁸ Tɔv, Yohaani ná kɔma, u təkɔ, u nyɔəkɔ sʊlv, na pá yɔɣtɔɣi ilɛ si í kɛ ilɔɣəhilu. ¹⁹ Yʊlv Pəyaya má, ma kɔma na má təkɔ na má nyɔəkɔ, ilena pá taɣanəɣi maya tɔm tɔtɔ si ma kɛ hilitu na sʊlvnyɔlv. Aaiyee si lampuu mʊlaa na asayaa pa ceu kɛ. Ama Iso layatv hula pɔ teu.

*Yesu kalənav ke acalɛ
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mprɔɣú Yesu svv acalɛ nna a taa í wiisa piti tɔma payale lapv tɔ a nyóma ke kalənav na tɔŋ. Mpi tɔ, pa ta layasi təntɛ. I tɔma-weɣe si: ²¹ Hai, Colasəŋ nyóma me, mə tɔm we waiyo. Hai Petesaita nyóma me, mə tɔm we waiyo kɛ. Piti tɔma nna pa lapa-yeɣe mə hekv taa tɔ, ye isʊ isəntɔ Tiii na Sitəŋ pa acalɛ taa ke paa lapa-ye, isəntɔ paa tema suuu ke ləyaya wontu isʊ fələtənaa taka na pá pəli pa tɔɔ kɛ təlvma si pɔ hólɔ si pa caa pa layasi təntɛ. ²² Pɔ tɔ kɛ ma heeliyi-me si paa hólɔ suulu ke Tiii na Sitəŋ acalɛ nyóma ke Hvule kuyaku wule na pɔ

kəli-mε. ²³ Pə kaasuyu Kapənahum nyá tɔ, n huɔ si n ká pu na í kaləsəna hatoo isətənyu na? Ama paa tisi-η ké təfε ke tuu tənəsəle səsəle taa. Pə taya pulv piti təma nna pa lapa nyá taa tɔ. Ye Sətəm ke paa lapa-yε, isəntɔ i ka tapəna saŋa. ²⁴ Pə tɔɔ ké ma heeliyi-mε si paa hólí Sətəm ke suulu ke Hɔvle wule na pə kəli-mε.

Yesu kinj heesuyv təm
(Luku 10:21-22)

²⁵ Waatu inəyi Yesu yəyətəa si: Hai, ma Caa, isətəa na ate pə tv, ma sεε-η. N ηmesa təm tənεye layatunaa, ilena í kuli-təyi piya. ²⁶ Ma Caa, pəpətv fei ma sεε-η. Nyá inu nyá luyv tu lapəna mpv.

²⁷ Ama ma Caa cela-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike nəyɔlv ta nyi Pəyalv. Na pə taya Pəyalv tike, nəyɔlv ta nyi Cεεε tətɔ. Anha, ye Pəyalv nəkəna si i hólíyi wei pə paasi.

²⁸ Mε mpa i kawa na mə səyəla nu-mε tɔ, mə tənə í kəɔ ma cəlv na má yelev na í heesi. ²⁹ I yelev na má təkí-mεye teu na má səyεsi-mεye ma layatu. Pə taya pulv tɔɔ, ma wena suulu na má wε təpamm, na mə mayamaya í ká heesi. ³⁰ Mpi pə tɔɔ tɔ, ye ma təkə-mε í nukí lelenj ké, na səyəla nna maa svki-mε tɔ a fei yun.

12

Yesu kele kuyaku kvheesuyv tv
(Maləki 2:23-28; Luku 6:1-5)

¹ Pə waalı ké Yesu teekayana təyənaya pee taale natəli tə kinj ke kuyaku kvheesuyv nakuli kv wule. Mpyóy nəyɔsi kpa i ifalaa, ilena pá svv təyənaya pee peluyv na pá təkí. ² Falisanaa ná mpv, ilena pá yəyətəi si: Nyəni, nyá ifalaa lakuyv mpi pə fei lapv ke kuyaku kvheesuyv wule tɔ yee?

³ Tənaya Yesu cə-wε si: Ye mpv í tá kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nəyɔsi pu í na mpa paa wε i cəlv tɔ? ⁴ I svv Isə təyaya taa na í kpaɣa potopotonaa mpa paa svv Isə tɔ na í na i yəlaa pá təyɔ. Pəyele potopotonaa isv mpv tá ké mpa yəlaa tənə ka təyɔ tɔ. Ama kətəlaa tike ka wenna mpa si pá təyɔ-wε. ⁵ Yaa í ta kala Moisi Kusəsutv taa si kətəlaa ta nyi kuyaku kvheesuyv ke waatu wei pa tənə təmle lapv ke Isə təsεεle taa tɔ. Pəyele nəyɔlv u nyənəyi-wε isv pa wakələyi-kv. ⁶ Ma heeliyi-mε si pulv wε cəne na pə kəla Isə təsεεle. ⁷ Pa yəyətə Isə Təm taa si: Kvpantv ke ma səɔlaa, pə taya kətasi. Ye í ka cəkəna təm tənε tə huwεε í taa tv yəlaa panεye kvpəntuyv ke yem ké mpv. ⁸ Yvlv Pəyaya mayale kuyaku kvheesuyv Səsə.

Nkpaləkpəkaya tv
(Maləki 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Yesu lu tənə, ilena í svv Yuta nyəma təkotile natəli tə taa. ¹⁰ Pə pamna nkpaləkpəkaya tv nəyɔlv i ka wε tənə. Mpyóy mpa paa wε tənə tɔ pa caakaya pa hiki timpi paa waana Yesu tɔ. Ilena pá pəɔsi si: Ta mpaav taa, paa waasi yvlv ke kuyaku kvheesuyv wule yaa isəna?

¹¹ Tənaya Yesu pəɔsa-wε si: Mə taa awe wena heu kvlm təkəj na heu inu í hoti púyóy səsəɔv nakuli kv taa ké kuyaku kvheesuyv wule, na í yelev-ləsvy svv pə ké kuyaku kvheesuyv? ¹² Na yvlv na heu ke wε? Təv, ye mpv pa pəsəyi na pá waasi yvlv ke kuyaku kvheesuyv wule mεε.

¹³ Ilena Yesu tɔ nkpaləkpəkaya tv inu si: Təv, loosi nyá ninj.

Nkpaləkpəkaya tv loosa i ninj, ilena i ninj məli teu təmmam isv leləj. ¹⁴ Tənaya Falisanaa polaa na pá caya na pá mayasi isəna paa la na pá kv Yesu tɔ.

Isə təmle tv ləsvy təm

¹⁵ Yesu nu mpv, ilena í se tənə na yəlaa payale tənəi. Ntəna í la na pa tənə mpa paa ké kvtəntənəa tɔ pá hiki alaafəya. ¹⁶ Ama i kpaala-wεye teu si: I taa yelev na pá nyi ma tɔɔ. ¹⁷ Pə lapa mpv si pə la nti Isə kvəyətətv teləsvlv Isayii ka yəyətətv tɔ si:

¹⁸ Isə yəyətəa si,
ma təmle tv wei ma ləsaa təyɔlv.

Wei ma sɔ́laa na ma lanje heena sɔ́sɔ́m tɔ́.

Maa tu ma Feesuɣu ke ɪ taa.

ɪ ka heeli huɔ́nau tɔ́m ke piitimnaa.

¹⁹ ɪ na nɔ́ɔ́lv pa kaa yoo.

Pɔ́yele pa kaa nu ɪ tan.

Pa kaa na-ɪ na í laki faaci ke samaa taa ke ɪcate patɔ́ma taa.

²⁰ ɪ kaa tɛɛsi ɪsɔ́kɔ́lvɔ́v tu ɪsɔ́le ke nanɔ́tɔ́v.

ɪ kaa tɛɛsi teesuɣu ke fɔ́tɔ́la

wei ɪ kɔ́kɔ́ tɔ́nna fiɣinuɣu tɔ́.

Halɔ́na í te siɣisuɣu tɔ́m nyɔ́vɔ́v ke kusvɔ́v.

²¹ Katenɔ́ tɔ́na yɔ́laa ká tekiyi-ɪ.

Yesu cɔ́v ke ɪ tɔ́m tvlaa

(Malɔ́ki 3:22-30; Luku 11:14-23)

²² Ḿpɔ́yɔ́ pa kɔ́na Yesu ke ɪlɔ́ɔ́hilu wei u naaki pɔ́yele u yɔ́ɔ́tɔ́xi tɔ́. ɪlena Yesu la na í svu yɔ́ɔ́tɔ́v na nav. ²³ Ḿpɔ́yɔ́ piti kra yɔ́laa tɔ́na na pá tɔ́ si: Yaa Tafiti Pɔ́yalv ɪnɔ́ɔ́le?

²⁴ Ama Falisanaa ná kɔ́ma na pá nu mpv, ɪlena pá tɔ́ si: Alɔ́ɔ́a sɔ́sɔ́ wei pa yaa si Pesepule tɔ́n ke apalv ɪne ɪ tɔ́ɔ́nɔ́ɔ́na alɔ́ɔ́a lempra.

²⁵ Yesu ná cekɔ́na pa taa huwɛɛ, ɪlena í tɔ́-we si: Ye kawulaya í wɛɛ na ka taa yɔ́laa fei nɔ́ɔ́ kulɔ́mɔ́ɔ́, nɔ́nɔ́ ka yawaya. Na ɪcate í wɛɛ na tɔ́ taa yɔ́laa yaa ye tɔ́yaya wenna na ka taa nyɔ́ma fei nɔ́ɔ́ kulɔ́mɔ́ɔ́, nɔ́nɔ́ ka yawa. ²⁶ Ye Satanɪ tɔ́ɔ́nɔ́xi ɪ ti, ɪle pɔ́ we ɪsu ɪ kawulaya nyɔ́ma yooki pa taa pa tike nté. Na saa ɪni ɪ kawulaya nyɔ́vɔ́v nté ka ɪsɔ́na? ²⁷ Ye ɪlɔ́ɔ́v Pesepule tɔ́n ke ma lookina alɔ́ɔ́a ɪsu mɔ́ huɔ́kɔ́v tɔ́, ɪle awe tɔ́n ke mɔ́ pɔ́yalaa ná lookina pa nyɔ́ma? Tɔ́naya mɔ́ pɔ́yalaa mpe pa maɔ́mɔ́ɔ́ paa kɔ́na mɔ́ tɔ́m. ²⁸ Ama ye ɪsɔ́ tɔ́n taa ké ma lookina alɔ́ɔ́a, ɪle ɪsɔ́ Kawulaya we mɔ́ tɛɛ mɔ́ tɛɛ ké.

²⁹ Nɔ́ɔ́lv kaa pɔ́si na í svu yulv tɔ́ntv tɔ́yaya si ɪ kuuki ɪ wontu na í ta tɛmi-ɪ nɔ́musi ke hɔ́kɔ́v. Ama ɪ kraa-ɪ ké na í hɔ́kɔ́ tɔ́kenken na pɔ́cɔ́ í svu wontu kuuu ke tɔ́yaya taa.

³⁰ Wei ɪ fei ma tɔ́ tɔ́, pɔ́ntv ké ma kolontu ké. Na wei u sɔ́nna-m tɔ́sɔ́v tɔ́ ɪ yaasɔ́xi ké.

³¹ Pɔ́ tɔ́ ké ma heeliyi-me tɔ́foo si paa yɔ́laa kɔ́wakɔ́lɔ́m ka tɔ́ ɪsɔ́na, yaa paa yɔ́ɔ́ti ɪsɔ́ɔ́tu ɪsu we, ɪsɔ́ pɔ́sɔ́xi na í hólí-wɛɛɛ suulu. Ama wei ɪ ka yɔ́ɔ́ti ɪsɔ́ɔ́tu ke Feesuɣu Nanɔ́ntv tɔ́ tɔ́, pa kaa hólí pɔ́ntv ke suulu. ³² Ye wei ɪ yɔ́ɔ́ta Yulv Pɔ́yaya má, ma tɔ́ ké ɪsɔ́ɔ́tu, paa hólí pɔ́ntv ke suulu. Ama wei í yɔ́ɔ́ta Feesuɣu Nanɔ́ntv tɔ́ ké ɪsɔ́ɔ́tu, pɔ́ntv kaa na suulu, paa sanɔ́, paa cele.

Tvɣv nyɔ́m na kv pɔ́le kin

(Luku 6:43-45)

³³ Tvɣv í lulɔ́xi pee kɔ́pana ke pa tɔ́n si kv ké tvɣv kɔ́pankv. Na tvɣv í lulɔ́xi pee asayɛɛ ke pa tɔ́n si kv ke tvɣv ɪsɔ́ɔ́v. Pɔ́ taya pulv tɔ́, tvɣv lulɔ́v kin ke pa nyɔ́nna-kv. ³⁴ Akala piya me, ɪsɔ́naya me mpa í ké asayaa tɔ́ í ká pɔ́si na í yɔ́ɔ́ti tɔ́m kɔ́pantv? Pɔ́ taya pulv, ɪsɔ́na yulv lotu taa tɔ́wa tɔ́ ḿpɔ́yɔ́ ɪ yɔ́ɔ́taya hólíyí. ³⁵ Yulvpan kɔ́pantv lukɔ́na tuu ɪ lotu taa kɔ́pantv kin ké. ɪlena ɪsɔ́ɔ́v ɪni ɪlé ɪ ɪsɔ́ɔ́tu luna tuu ɪ lotu taa ɪsɔ́ɔ́tu kin. ³⁶ Ma heeliyi-me si Hɔ́vle wule paa pɔ́sɔ́ yɔ́laa na paa heelina pa maɔ́mɔ́ɔ́ pa nɔ́sɔ́ ke paa tɔ́mɔ́ɔ́ kra ɪnyɔ́nka nka pa yɔ́ɔ́ta yem tɔ́. ³⁷ Pɔ́ taya pulv, nyá yɔ́ɔ́taya taa ké paa nyɔ́na si nyá tɔ́m tewa yaa tɔ́ sɔ́pa.

Piti tɔ́mle nyulvɣv

(Malɔ́ki 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ Ḿpɔ́yɔ́ ɪsɔ́ Tɔ́m seɣesɔ́laa napɔ́li na Falisanaa napɔ́li pa tɔ́ma Yesu si: Taca, tɔ́ caa si ń la-tvɣv piti tɔ́mle natɔ́li na tɔ́ ná.

³⁹ Tɔ́naya Yesu tɔ́ma-we si: Kɔ́falan yɔ́laa asayaa mpa paa tɛn ɪsɔ́ na pa taa tɔ́ pa caa pá ná piti tɔ́mle natɔ́li. ɪle pa kaa na natɔ́li, ye pɔ́ taya ɪsɔ́ kɔ́yɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ telɔ́sɔ́lv Yonaasi nyɔ́nte.

⁴⁰ Pɔ́ taya pulv, ɪsu Yonaasi cɔ́ɔ́v tinte sɔ́sɔ́le lotu taa ké kɔ́yɛɛn tooso ké ilim na ahoo tɔ́,

mpu tətəxə Yulu Pəyaxa má maá cağa tetu tee ké kuyeeη tooso ke ilim na ahoo. ⁴¹ Ye pə tala Hυule wule Ninifi nyéma ká ku kufalan yəlaa pane pa təm. Pə tağa pulu, kuyayku pəle pa nu Yonaasi waasu tə pa yela pa isayatu ke kprakpa ké. Pəyele pulupu we cəne na pə tee Yonaasi un. ⁴² Na ye pə tala Hυule wule tətə, ilim mpətəη tə wulav alv nyəη ká ku kufalan yəlaa pane pa təm ke mpi pə tə ilé i ka luna tuu tetu pooluη taa na í kəə si i nuki isəna Salvməη yəxətayana nyəm tə. Pəcə pulupu we cəne na pə tee Salvməη təcəyacağa.

Iləxəv wei pa loowa tə i məlvv
(Luku 11:24-26)

⁴³ Waatu wei pá loowa iləxəv, wulaya taa ké i cəəki si í heesi. I laηəηi ⁴⁴ ilena í tayani i taa si: Maá məli təyaxa ηka ka taa ma luwa təxə. I taku kele ka taa, ilé i ká maγana pa hasa-ke na pá tayani pə tənaxa teu, na nəxəlv fei ka taa. ⁴⁵ Pəle tə i puki ké na í caa aləxəa ləlaa mpa pa kəla inəηi isayatu təxə təm naatosompəxəlaya, na pá kəə na pá cağa təyaxa ηke ka taa. Ilena ləη nyəntv náá məli na tə lá sana na nəəəəə nyəntv. Məpəxə pə wee na kufalan yəlaa asaxaa pane.

Yesu too na i newaa pa təm
(Maləki 3:31-35; Luku 8:19-21)

⁴⁶ Yesu təηna samaa ke yəxətənav ke mpv, ilé i too na i newaa apalaa nyéma pa talaa kele, na pá səηa awalı na pá caa pa yəxətəna-i. ⁴⁷ Məpəxə nəxəlv teləsa Yesu si: Nyá too na nyá newaa pa səηna nteye awalı na pá caa pa yəxətəna-η.

⁴⁸ Tənaxa Yesu nəxə təkpaυ si: Aweye ma too, na mpağa ma newaa ye?

⁴⁹ Ilena Yesu hólı i ifalaa ke niη na i tə si: Ii naa ma too na ma newaa ntə. ⁵⁰ Pə tağa pulu təə, mpa pa lakı mpi ma Caa wei i we isətəa tə i caaki tə, mpeyele ma newaa na ma toona.

13

Mətutuuna təm
(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Məpəxə kuyaku ηku Yesu kula təyaxa na í polo lvm nəxə na í cağa na í seye səηi. ² Tənaxa yəlaa kota i kiη ke səsəm pə fei keesvυv. Haləna í kvlı na í kpa kpułvυv taa na í cağa. Na yəlaa náá səηa lvm nəxə. ³ Ilena í la-weye faaci ke teu na í seeki-weye isənaa si pá cəkəna. Ilena í tə si: Tuulu poləna tuutu. ⁴ I tuukaya i mətutuuna ilena, lenna hoti mpaav nəxə nəxə na sumasi tii na si təəsı-ye. ⁵ Məpəxə lenna hota kəwəv təə timpi tetu ta lim tə. Ilena a təηna nyəv ke tetu we tətayasam tə pə təə. ⁶ Ilim kəma na pə haη na pə nyaxa məhoo, ilena a wvli, ke a ta hiki tetu si a ka hoosi kupaηsi tə pə təə. ⁷ Pee lenna náá hoti səwa taa na ale a nyə isı a ka kvli teu, ilena səwa fete-ye na a kpisi ləlvυv. ⁸ Ama pee lenna ná hota tetu mvsəη nyəntv taa na ale á lá teu, lenna náá lvlı səsəm səsəm, lenna ke maγana, lenna ke pəcə.

⁹ Yesu tema məpəxə yəxətəvυv ilena í cuγusi si: Ye í ké təm nulaa í nu.

Yesu seye svv na atuwa nyvυv
(Maləki 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ Tənaxa Yesu ifalaa pola i kiη na pá pəəsı-i si: Pepe təə ké n tukiγi-weye atuwa ke kvtuku?

¹¹ Məpəxə i cə-we si: Mə pə ha-meye si í nyı isətəa Kawulaya təm kvηmesətv. Ama pə kaasa ləlaa tə, pəle pa ta hiki tə nyəm. ¹² Pə tağa pulu təə, wei i wəna tə paa səəsı-i na pə tələna-i təhə. Ama wei i feina tə paa ləeki pəciimaya wei i wəna tə. ¹³ Pə təə ké ma tukiγi-weye atuwa ke kvtuku. Mpi tə, pa nyənəηi paa naa, pa keη ηkpaηη pəyele paa nuki, paa cəkəxəna. ¹⁴ Tə maγamaya ke Isayii ka ná ləη na í yəxətı si:

I ka nu teu yaa, ama í kaa cəkəna.

I ká nyəni teu yaa, ama í kaa na.

¹⁵ Pə tağa pulu təə,

yəlaa pane pa ləmayasəe səpa.

Pa tæka pa ηkpaηη,
 pa wiisa pa ise si pa ise í taa na,
 pa ηkpaηη í taa nu.
 Si pá taa cekæna pæ yaasi.
 Pæ taa kæw pá pæsæna ma tæw.
 Na má lá na pæ waa-we.
 Iso yæγætæna mpv yoo.

¹⁶ Ye me ile, mæ nu lelen ké. Pæ taya pulv tæw, mæ ise naaki na mæ ηkpaηη nukí. ¹⁷ Ma heeliyi-meγe tampana tæfoo si Iso kuyæγætutu telæsælaa payale na Iso yælaa taa payale nyula teu si pá ná mpi í naaki isæntæ tæ, pa ta na. Pa nyulaa si pá nu nti í nukí isæntæ tæ, pa ta nu.

Yesu kilisuyu ke mætutuuna huwæe
(Malæki 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Tæw, pænente í yele na má kilisi-meγe iso wei ma see-meγe mpv tæ í huwæe ile. ¹⁹ Mpa pa nukí Iso Tæm na pá ta cekæna-ti tæ pa wæe ké isu mpaav kpeenja tetu nti tæ tæw mætutuuna hotaa tæ. Isayatu tv tæηæγi kpaκpaa ké na í læsi tæm nti pa nu mpv tæγæ pa taa. ²⁰ Lelaa ná wæe isu kuwaw tæw timpi pee lenna hutaa tæ. Peleyele mpa pa nukí Iso Tæm na pá mu-tæγi kpaκpaa na laηhulæmlæ. ²¹ Paa yeki si té svvna-weγe teu. Pa tækæγi-tæγi tætantaa. Saa wei wahala næγælv í ká tala, yaa Iso Tæm tæw konyæη tvγv ka kæw, ilena pá lu Iso seev taa ké kpaκpaa. ²² Lelaa ná næγæsæna wena a hota sæwa taa tæ. Mpi tæ, pa teη Iso Tæm nuw ilena ate cæne kulaputu næγæsee na wenaav konyulæγv puγusi-we na pá kv tæm ntæγi pa taa, na té caη té kpisi lælvæγv. ²³ Pæ kaasa pee lenna ná hota tetu musvη nyæntv taa. Aηhaa, ale a wenna nté isu yælaa mpa pa nukí Iso Tæm na pá cekæna-tæγi teu na pá lælvæγi pee tæ. Lelaa ke sæsæm sæsæm, lelaa ke mayana, na lelaa ke pæcæ.

Nyutu isayatu

²⁴ Mprúγú Yesu tasa-weγe iso seev tæw si: Isætaa Kawulaya næγæsæna isæna tæγælv. Apalv næγælv í tuuna í halæm na í tæe. ²⁵ Mprúγú í kolontu keesa ahoo heka ke waatu wei yælaa tæna tookaya tæ, ilena í tuu nyutu isayatu ke kv tæγælv hekv na í tæe. ²⁶ Pæ kæma na kv tæγælv kvli na kv pu, ilena pá tuti nyutu isayatu tæle tæw. ²⁷ Tænaya taale nté tæ tv pæyalaa pæsa-í si: Taca pæ taya kv tæγælv ke n ka tuu nyá taale taa? Pæ lapa isæna na nyutu isayatu siti pæ hekv taa? ²⁸ Tænaya pa caa cæ-we si: Ma kolontu næγælv í lapæna mpv. Mprúγú apalv uní í pæyalaa mpe pa pæsa-í si: Té polo na té kpesi nyutu isayatu nti? ²⁹ Ilena apalv uní í cæ-we si: Aai, í taa kpesi. Ye í tæma si í kpesæγi-ti, ntanyi pu kpeηna kv tæγælv na pá kpesi. ³⁰ Í yele na pæ tæna pá kpeuti puw ke mpv, halæna pæ tala kvm. Pæ tala kvm ile maa heeli kvntaa si pá caalæna nyutu isayatu ke setvγv na pá hækæ-ti tæcapí tæcapí, na pá tv kækæ. Ilena pécé paa kpaγa kv tæγælv na pá tv ma kprou taa.

Sæγa pile tæm

(Malæki 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ Mprúγú Yesu tasa-weγe keesvγv si: Iso Kawulaya wæe ké isu yulv tuukuyv sæγa pile ke í halæm taa tæ. ³² Wontu pee tæna taa nté tæ kælæna wæev tæminimini. Ama tæ teη nyæw tæ tæ puki tvγv ké na té kæli tuusi lænsi. Halæna sumasi kæη na sí tvγi tana ke kv piliηasi tæw.

Potopoto taa kvkvsæm tæm

(Luku 13:20-21)

³³ Mprúγú Yesu tasa-weγe heeluyv si: Isætaa Kawulaya næγæsæna ké isu alv mayasvγv mælvæm ke cæmæ tæpam, na í kpaγa kvkvsæm ke pæcæ na í tv na í huγuti, na pæ tæna pá kpa tæfvv tæγæ.

Yesu tukuyv ke atuwa

(Malæki 4:33-34)

³⁴ Tæmnaa panæ, Yesu yæγætaya-weγe samaa taa tæ na atuwa ké. Í ta sæγesi-weγe natælvæγi yem na í ta keesæna pulv. ³⁵ Í lakaya mprúγú si pá la nti Iso kuyæγætutu telæsvlv ka yæγætaa tæ si:

Atuwa ke maa yəgətəna-wε.
Maa heeli-wεye təmnāa mpa paa wε
iηmesav ke hatoo antulinya lapv waatu tə.

Yesu kilisuyu ke nyutu isayatu təm hɔwεε

³⁶ M̄p̄oḡȳ Yesu yela samaa na in̄i í polo təyaga. Ilena i ifalaa polo i kin̄ na pá təm-i si: Kilisi-tuyv haləm taa nyutu isayatu nti tə təm na té nu.

³⁷ Tənaɣa Yesu cə-wε si: Kutəgəv tuulu nté Yulv Pəyaga ma. ³⁸ Na antulinya ineyele taale nté. Na mpi pa tuuwa təgəle mpa pa ké Isə Kawulaya nyəma tə. Nyutu isayatu nté mpa pa ké Isayatu tv nyəma tə. ³⁹ Kolontu wei i tuu nyutu nti təgəle lləgəv. Na kumtv waatu keke antulinya tēm. Isətaa tillaa nté kũntaa. ⁴⁰ Isu pa təsuyv nyutu na pá tv kəkə tə, r̄p̄oḡȳ pu la antulinya tēm waatu. ⁴¹ Yulv Pəyaga má maa tili ma isətaa tillaa, na paa ləsi ma Kawulaya taa ké mpa pa tusiɣi lelāa ke isayatu lapv taa na mpe pa mayamaya pa laki mpi pə fεi teu tə. ⁴² Na pá tv-wεye kəkə səsəəŋka taa timpi paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa təɣi kela tə. ⁴³ Na saa in̄i mpa pa nukəna Isə tə, pεle paa tee kəkə ke pa Caa Kawulaya taa isu ilim. Ye í ké nulaa í nu.

Kvpam mpi pə ηmelaa tə

⁴⁴ Isətaa Kawulaya wεε ké isu pa ηmesuyv liyitihutaya puluyv tetv tεε, na nəgəlv kəə na í hii-wi, na í tayan̄i-wəɣi ηmesuyv ke teu. Ilena í tεena lan̄hvləmle na í polo í pεeti pə təna mpi i wena tə na í kəə í yana tetv nti tə.

Luluyv kvpəŋkv təm

⁴⁵ Isətaa Kawulaya wεε ké isu payatlv wei i pεekəɣi lutv kvpantv tə. ⁴⁶ Waatu wei i suliyina nakvl̄i lena í pεeti pə təna mpi i wena tə na í yana-kv.

Kvpama na asayaa pa fayav

⁴⁷ Isətaa Kawulaya wεε ké isu pa pεtəv tiina puluyv ke lulε taa na pə kpa tiina ke yem yem tə. ⁴⁸ Puluyv suɣi lena tiina kpalaa hə-kv na pá luna kpeŋa, na pá caya na pá təsı mpi mpi pə wε teu tə na pá tv təkə taa. Pə kaasəɣi mpi pə fεi teu tə, lena pá mələna na pá pεti lvm̄ taa. ⁴⁹ Mpv̄ tətəgə pu la antulinya tēm wule. Isətaa tillaa ka kəə na pá təsı kvpama. ⁵⁰ Pə kaasəɣi asayaa lena pá tv kəkə səsəəŋka taa. Tənaɣa paa casəɣi kapusi na pá nyasəɣi pa təɣi kela.

Kvpantv kvpəntv na kvfatv

⁵¹ M̄p̄oḡȳ Yesu pəsə-wε si: I cəkəna təm nti tə təna na? Ilena pεle pa cə si: Eε, tə cəkənaa.

⁵² Tənaɣa i təma-wε si: Ye Isə Təm seɣesəlv nəgəlv i pəsə isətaa Kawulaya taa ifalv, i wεε ké isu təyaga tv kvpaŋ wei i ləsəɣi i wontu təsule ke kvfatv na nti tə taəŋaa təgə waatu waatu təgə.

Nasaleti nyəma kisuyu ke Yesu

(Maləki 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Yesu tēma-wεye isənaa pəneye sεεv, lena í kul̄i təna ⁵⁴ na í polo icate nte tə taa i ka puwa tə, na í sv̄v təna Yuta nyəma təkotile taa na í seɣesəɣi. Tənaɣa i nyəm lapa mpa paa wε təna təgə piti, na pá təŋ si: Leye in̄e i hika nyəm pəne in̄i pə taka? Leye i hikina piti tēma lapv toma? ⁵⁵ Pə taya kaafənta pəyalv ilé taa? Pə taya Mal̄i lvləna-i? Pə taya i newaa nté Saaki na Yosεfv̄ na Siməŋ na Yuti? ⁵⁶ Pəyele ta na i newaa alaa nyəma tə wenna. Leye i hikina toma ane in̄i?

⁵⁷ Pə tənaɣa mpv̄ pə lapa pa lan̄a ke kpusəŋ, na pá kpisi Yesu təm muyv. Tənaɣa Yesu təma-wε si: Isə kuyəgətətv̄ teləsəlv̄ ta lan̄ sam ke tiili ye pə taya i mayamaya i icate taa, na i təyaga nyəma hεkv.

⁵⁸ Yesu tá pəsi na í lá piti tēma ke mawaa nəgəlv̄v̄v̄ tənaɣa pa ta tv Isə ké naani tə pə təə.

14

*Lum Səlv Yohaani kuyv**(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)*

¹ Waatu inı ı taa ké Kalilee kufəneε Heləti nu Yesu tan. ² İlena í yəğəti ı təmlə nyóma kin sı: Lum Səlv Yohaani ílé ı tayanna fem. Pə təə ké ı pəsəyi na í lakı piti təma.

³ Kuyam Heləti inı ı ka təmnə sı pá kpa Yohaani na pá həkə-ı na pá tv-ı saləka taa. Pə tayə pulv təə ké Heləti lapə mpv, ı ka kpaɣə ı taalv Filipv əlv Helətiyatı ké, ⁴ na Yohaani yəğəti-ı sı: Pə ta mənə sı nı la Helətiyatı ke əlv.

⁵ Tənaɣə Heləti nyulaa sı ı kuyı Yohaani. Ama ı nyanɣana Yuta nyóma. Mpi tə, pələ pa mayamaya pa nyənəɣə-ı İso kuyəğəttv teləsəlv ké.

⁶ Mprúyú Heləti ləlvəy əcima wule Helətiyatı pələ polaa na í paakı mpa pa yaa təğəv tə pa ısentaa. Tənaɣə pə lapə Heləti ke leleɲ. ⁷ Haləna í yətəti na í tuu sı: Paa mpiyi n sələma-m maa ha-ɲ-wı. ⁸ İlena ı too səɣesı-ı sı: Polo sı í ha-ɲ Lum Səlv Yohaani nyuyv ke nyənəɣə taa.

⁹ Mprúyú wulav lanje wakəlaa. Ama ısu ı ka təma tuunav ke ı msvlaa ısentaa ıle, pə feı sı ı ká kisi. ¹⁰ Tənaɣə ı kusa yəlv na í polo í setı Lum Səlv Yohaani nyuyv ke saləka taa. ¹¹ Na pá tv-kuyv nyənəɣə taa na pá cəla pəliya ɲke, na ká polo ká cəla ka too. ¹² Mprúyú Yohaani ifalaa kəma na pá kpaɣə-ı na pá polo pa pi. İlena pá polo pá keesı Yesu ké ıəna pə lapə tə.

*Yəlaa iyisi kakpası caləsvyv**(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)*

¹³ Yesu nu təm təne, ılena í svv kpuləyv na í tee ı tike ke kpeɲə. Samaa nu mpv, ılena pá luna əcaləe taa na pá maləyi lum na pá təğəyi Yesu waalı. ¹⁴ Yesu luna kpuləyv taa na í ná yəlaa ke səsəm ke mpv, ılena pa təm lapı-ı pətəttəle na í waa pa kutəntvnaa.

¹⁵ Pə kəma taanəɣə, ılena Yesu ifalaa polo na pá təmı-ı sı: Cəne ké nyutv taa ké na ilim təma. Təğəni yəlaa panə na pá polo əcaləe taa na pá ya kutəğəv na pá təğə.

¹⁶ Tənaɣə Yesu cəwa ı ifalaa sı: Yəlaa í taa nəki tee, mu hana-wəɣe təğənaɣə ke mə mayamaya.

¹⁷ Tənaɣə Yesu ifalaa cəwa sı: Ntəɲ potopotonaa kakpası na tiina naaleɣe tə wəna yaa.

¹⁸ Mprúyú Yesu təma ifalaa sı: ı kəna potopotonaa kakpası na tiina naale inı.

¹⁹ İlena Yesu heeli yəlaa sı: ı cəɣə atəɣe nyutv təə. Tənaɣə ı kpaɣə potopotonaa kakpası na tiina naale inı, na í teki ıse na í seε İso ké í na təmlə. İlena í faɣə-wə na í cəla ı ifalaa sı pá tala samaa inı. ²⁰ Mprúyú pa təna pa təɣaa na pá haɣə na pə kpisi həğəlası, haləna ı ifalaa koti-sı na sı su təkəɲ naanəwa na naale. ²¹ Pəyele mpa pa təğə mpv tə pa nyəəɲ tala ısu iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

*Yesu təntə ke lum təə**(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)*

²² Mprúyú Yesu təma ı ifalaa ke pə waalı ké kpaɣə sı: ı svv kpuləyv na í tee-m nəğə na í tesı kutəɲ ləɲkv. İlena inı í saalı təna na í paasəna samaa yasuyv. ²³ Yesu təma samaa ke yasuyv, ılena í kpa puyv nəkvı kv təə ké ı tike sı ı sələməyi, haləna əhoo caɲ na a yu-ı tənaɣə ı tike.

²⁴ Saa inəyi mpv tə na kpuləyv nəá təma pote ke pooluɲ ke lum hekv taa na lum hola tan-kv. Mpi tə, heelim makı tulunə ké na pə mələğəna-wə na waalı waalı. ²⁵ Mprúyú Yesu təma lum təə na í puki ı ifalaa kin. Waatu inı tə pə wəsəna kampaɲ koou ke mpv. ²⁶ Pa ná ı təɲ lum təə, ılena səğəntv kpa-wəɣe səsəm sı əsənaalu ké, na pá svv kapusi mapv. ²⁷ Ama ı təma-wəɣe kpaɣə sı: ı təkı tənəɲ, maɣə, í taa nyá.

²⁸ Tənaɣə Piyee təma Yesu sı: Taca, ye nyəɣə tampana, tə sı má tə lum təə na má kəə nyá kin. ²⁹ Mprúyú Yesu təma-ı sı: Əe, kəə.

Tənaɣə Piyee lu kpuləyv taa na í svv lum təə ké təntə na í puki Yesu kin. ³⁰ Ama Piyee kəma na ı ləmaɣəsəe polo heelim kin, ılena səğəntv kpa-ı. Tənaɣə pə svv-ı tisuyv ke lum tee na í kiisi sı: Haı, Taca, ya-m.

³¹ Uena Yesu siisi kpakpaa na í kpa i ninj taa na í pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké n lapa sika. Ama n ta te nyá taa na Iso na pɔ tɔɔ yoo.

³² Mprɔ́yú pa naale pa kpa kpulɔyɔ taa, uena heelim hee tɔli. ³³ Tɔnaya Yesu ifalaa mpa paa we kpulɔyɔ taa tɔ pa lunja akula ke i tee na pá tɔm-i si: Tampana n ké Iso Pɔyaya.

Yesu waasvɔvɔ ke kɔtɔntɔnaa ke Kenesaletɔ
(Malaki 6:53-56)

³⁴ Yesu na i ifalaa pa teesa tesvɔvɔ ke lom, uena pá tala Kenesaletɔ tetu taa. ³⁵ Tɔna nyɔma nyɔmá si Yesu, uena pá heeli na pɔ teləsi tɔmaya pa tetu tɔna taa si Yesu kɔma. Uena pá kɔna-i kɔtɔntɔnaa mpe pa tɔna. ³⁶ Na pa wiikayana-i si í yele na pá tokina i kpai ntɔmpee mayamaya. Na pa tɔna mpa pa tokina i kpai inɔ tɔ pɔ waa-we.

15

Falisanaa kɔseyesətu ke kɔtasɔ tɔɔ
(Malaki 7:1-13)

¹ Mprɔ́yú Falisanaa na Iso Tɔm seyesəlaa luna Yosalem na pá kɔɔ pá mayana Yesu, na pá pɔɔsi-i si: ² Pepe tɔɔ ké nyá ifalaa naa tɔnɔyɔ i sɔna ta caanaa suwa si pá laki tɔ? Pɔ taya pulɔ, paa sanɔyɔ isu Iso seetu taa pɔ wee si yulɔ ká la na pɔcɔ́ í tɔyɔ tɔ.

³ Mprɔ́yú Yesu ná pɔɔsa-we tɔtɔ si: Pepe tɔɔ ké me mə yeki Iso kɔyɔyɔtutu ke tɔnɔyɔ na í tɔnɔyɔ mə mayamaya mə kɔseyesətu? ⁴ Iso ka yɔyɔta si: Se nyá caa na nyá too, na tɔtɔ si: Ye wei i tɔv i caa yaa i too, isu pa kɔ-i. ⁵ Ama mə seyesəyɔ si yulɔ pəsəyɔ na í heeli i caa yaa i too si: Mpi ma lɔsa ma wɛnav taa na má tena-me tɔ pɔ pɔsa kɔhaham mpi pɔ ké Iso nyɔm tɔ. ⁶ Saa inɔ pɔ fɛi si i ten i caa tɔtɔ. I tá ná timpɔ í wakələyɔ Iso Tɔm na í tɔnɔyɔ mə mayamaya mə kɔseyesətu tɔ. ⁷ Cɛsəlaa mə, Iso kɔyɔyɔtutu teləsulɔ Isayii ka nawa mə tɔm ké təkɛlekele na pɔcɔ́ í ŋmaa-tɔyɔ i takələyɔ taa si:

⁸ Nɔyɔ taa ké yəlaa pane pa sanɔ-m yem.

Paa caa-m paa pɔcɔyɔ hatoo pa taa.

Iso yɔyɔtɔna mpɔ.

⁹ Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɔa yəlaa kɔyɔyɔtutu na

pá seyesəyɔ isu Iso nyɔntɔ.

Mpi pɔ laki yulɔ ke isayav tɔ
(Malaki 7:14-23)

¹⁰ Pɔle pɔ waali Yesu yaa samaa na í tɔ-we si: I nu tɔm tɔne na í nyɔ si ¹¹ mpi pɔ suuki yulɔ nɔyɔ taa tɔ pu laki-i isayav. Ama mpi pɔ lukəna yulɔ nɔyɔ tɔ mpi pɔ lakəna-i isayav.

¹² Mprɔ́yú Yesu ifalaa pola i kinj na pá tɔm-i si: Ntɔn n yɔyɔta mpɔ tɔ n nawa si pɔ ta la teu ke Falisanaa?

¹³ Mprɔ́yú Yesu cɔ-we si: Ma Caa wei i we isɔta tɔ ye i ta sɔ tɔyɔ ŋku, paa kpɛsi-kɔyɔ na pá pɛti. ¹⁴ I yele pɛle, pa ké mpa pa hólɔyɔ lɛlaa ke mpaav na pɔcɔ́ mpe pa mayamaya pa ise u naa tɔyɔ. Ye yulɔm hɔn yulɔm lɛlɔ, pa tɔna paa kpɛntɔ na pá hoti púúyú taa ké.

¹⁵ Tɔnaya Piyee tɔma Yesu si: Kilisi-tɔyɔ ituule tɔne tɔ huwɛɛ.

¹⁶ Tɔnaya Yesu tɔma si: Pɔ kpɛŋna-me mə ta cəkəna-tɔyɔle? ¹⁷ I ta nyɔ si pɔ tɔna mpi pɔ suuki yulɔ nɔyɔ taa tɔ, pɔ tiiki i hiluyɔ taa na pɔ te tɔ pɔ lukəna i tapɔyɔ? ¹⁸ Ama mpi yulɔ nɔyɔ ná yɔyɔtɔyɔ tɔ hatoo i lotu taa ké pɔ lukəna, na mpɔ pɔ lakəna yulɔ ke isayav. ¹⁹ Pɔ taya pulɔ tɔɔ, yulɔ lotu taa ké isayav huwɛɛ caalɔyɔ na a pukina-i yulɔkule na wasanjalətu na asilima lapu taa, na ŋmuləm na kaloolaya na yəlaa caɔnav taa. ²⁰ Mpi pɔ laki yulɔ ke isayav tɔyɔle. Ama si ŋ tɔyɔ na ŋ tá san nyá ninj isu yulɔ ká la Iso seeu taa na pɔcɔ́ í tɔyɔ tɔ, pɔle pu laki yulɔ ke isayav.

Kanaah alv tɔm
(*Malaki 7:24-30*)

²¹ Yesu lu tɛna, ilena í polo tetu nti tɛ wɛ Tiini na Sitɔŋ pɛ ɔlɔ tɔ tɛ taa. ²² Pɛ pamna Kanaah alv nɔŋɔlɔ i ka wɛ tetu nti tɛ taa. Ḿpɔ́yú alv inɔ i kɔma Yesu kin na í wiina-i na nɔŋɔ sɔsɔŋa si: Tafiti Pɛyalɔ Taca, nyɛni ma pɛtɔtɔlɛ. Ma pɛlɔ hiina alɔŋaa na pɛ tɔka-i teu.

²³ Ama Yesu ta ɔ alv inɔ si pulɔ. Tɛnaŋa Yesu ifalaa polaa na pɛ tɔ Yesu si: Tɔŋɔni-i, i kɛlɔŋi ta ŋkraŋŋ tɛkuyɔ na í tɛŋɔŋi-tu. ²⁴ Tɛnaŋa Yesu heela-i si: Iseŋeli yɛlaa mpa pa lepa isu heen tɔ pa waali kɛ ma kɔma. ²⁵ Ama alv inɔ i kulaa na í kɔɔ í sɔpi Yesu tɛɛ na í tɔ si: Hai, Taca, waasi-m. ²⁶ Ilena Yesu náa ɔ alv inɔ si: Pɛ ta muɔna si pɛ kpaŋa piya tɔŋɔnaŋa na pɛ tu hasi. ²⁷ Ḿpɔ́yú alv inɔ i tɔma si: Hai, ma ɔɛ, paa na mpɔ hasi tɛŋɔŋi na si tɔsɔŋi mpi si nyɔma tɔki na pɛ pɛtɔtɔŋi atɛ tɔ mɛɛ.

²⁸ Ḿpɔ́yú Yesu tɔma-i si: Pɔwɛ, alv nyá, nyá naani tɔɔwa yoo. Mpi n ɔaa tɔ n ka na-wi. Tɛnaŋa i pɛŋaŋa hika alaafɔŋa kɛ kpaŋpaa.

Yesu waasvɔv kɛ kutɔntɔnaa payalɛ

²⁹ Ḿpɔ́yú Yesu kula tɛna na í polo Kalilee tenku nɔŋɔ, na í kpa puɔv nakɔli ku tɔɔ na í ɔaŋa. ³⁰ Na yɛlaa samaa samaa kɔɔ i kin na pɛ kpaŋna kutɔntɔnaa kɛ payalɛ mpa pa tɔŋ tala tɔ na yulɔmaa na aɔamaa na kamumusi na kutɔmɔŋ lelɔŋ nyɔma tɔtɔ. Pa pona kutɔntɔnaa mpe na pɛ si-wɛŋɛ Yesu kin, ilena Yesu la na pɛ hiki alaafɔŋa. ³¹ Ḿpɔ́yú pɛ lapa yɛlaa kɛ piti kɛ isɛna kamumusi sɔv yɔŋɔtɔŋv na aɔamaa hiki toma na tala tɔntaa náá tɔŋ teu na yulɔmaa náá sɔv nav tɔ. Tɛnaŋa pa sɔv Iseŋeli Isɔ kɛ sam.

Yɛlaa iyisi liyiti calɔsvɔv
(*Malaki 8:1-10*)

³² Ḿpɔ́yú Yesu yaa i ifalaa na í tɔ si: Yɛlaa pane pa tɔm wɛ-m pɛtɔtɔlɛ. I nyɛni, kuyɛɛŋ tooso kɔlɔ pa wɛ ma kin ɔnɛ na pa kutɔŋɔv tɛma. Pɛyɛle ma luɔv fɛi si má yɛle na pɛ kpaŋa nyɔŋɔsi, pɛ taa kɔɔ na pɛ kpisi tɔnɔŋ kɛ mpaav taa.

³³ Tɛnaŋa i ifalaa pɔɔsa-i si: Nyutu taa ɔnɛ, leŋɛ tu hiki tɔŋɔnaŋa na tɔ ɔɛla samaa inɛ i taka?

³⁴ Ilena Yesu pɔɔsi-wɛ si: Potopotonaa isɛnaŋa í wɛna? Ilena pɛɛ si: Potopotonaa naatosompɔŋɔlaya na tiinisi kɛ pɛɔ.

³⁵ Ḿpɔ́yú Yesu heela samaa si: I ɔaŋa atɛ. ³⁶ Tɛnaŋa Yesu kpaŋa potopotonaa naatosompɔŋɔlaya inɔ na tiina anɔ, na í sɛɛ Isɔ kɛ í na tɛmlɛ na í ɔɛli, na í ɔɛla i ifalaa na pɛɛ pɛ tala samaa. ³⁷ Ḿpɔ́yú pa tɛna pa tɔŋaa na pɛ haya. Ilena i ifalaa koti hɔŋɔlasɔ nsi si kpisaa tɔ na pɛ su tɔkɔŋ naatosompɔŋɔlaya. ³⁸ Pɛyɛle mpa pa tɔŋaa tɔ pa wɛ yɛlaa iyisi liyiti kɛ, alaa na piya pa paasi. ³⁹ Yesu tɛma samaa inɔŋi yasɔvɔv ilena í kpa kpulɔvɔv taa na í tɛɛ Makatan tetu taa.

16

Waatonaa ɔɛkɔnav
(*Malaki 8:11-13; Luku 12:54-56*)

¹ Ḿpɔ́yú Falisanaa na Satusee nyɔma pa kɔma Yesu kin na pɛ tɔmi-i si: La piti tɛmlɛ natɔli na pɛ hólí si nyá tɔŋ luna Isɔ kin. Pa kuukaya Yesu nɔŋɔ kɛ kɔkuu kɛ. ² Tɛnaŋa Yesu ɔ-wɛ si: Ilim í kɔma tɔŋv na isɔtulɔŋasi sɛɛwa, í tɔŋ si: Cele isɔtaa ká ɔɛ tɛnaŋŋ. ³ Na ye tanaŋ tɛhulu kɛ pɛ sɛɛwa na pɛ wɛ tɛsutii, i tɔŋ si: Tɛv ká kɔɔ saŋa. Mpi tɔ, isɔtɔnɔvɔv sɛɛwa na pɛ wɛ sɛkpetɔvɔv. Pɛ lapa isɛna na í nyɔŋ mpi mpi pɛ laki isɔtɔnɔvɔv taa tɔ, na u nyɔŋ mpi pɛ laki kuyɛɛŋ inɛ i taa tɔ. ⁴ Kɔfalan yɛlaa asaya mpa paa ten Isɔ na pa taa tɔ pa pɛɛkɔŋi si pɛ la-wɛŋɛ piti tɛmlɛ. Ama pa kaa na piti tɛmlɛ natɔli se. Ye pɛ taya Yonaasi nyɔntɛ.

I yɔŋɔta mpɔ, ilena í yɛle-wɛ na í tɛɛ.

Falisanaa na Satusee nyáma pa kúkúsum
(Maláki 8:14-21)

⁵ Yesu ifalaa kóma na pá tesí lóm kótenj leŋku tóó, iléna pá sáa potopotonaa kraɣav. ⁶ Ḿpúyú Yesu tóma-we si: I la laakali na Falisanaa na Satusee nyáma pa kúkúsum.

⁷ Iléna Yesu ifalaa súb támara tóm si: Tə ta kraɣa potopotonaa təɣə i yəɣətəɣi mpv.

⁸ Yesu nu nti pa təŋna yəɣətuyv ke mpv tə, iléna í pəəsi-we si: Pepe tóó ké í təŋ si í feina potopotonaa tə pə tóó? Ama í ta te Iso na mə taa na pə tóó yoo. ⁹ Haləna saŋa í tá cekəna kéle? I tá tóəsi potopotonaa kakpasí wei ma fayaa na apalonyəŋ iyisi kakpasí təɣə tə i tóó? Na təkŋ isəna pə kpisaa na í kraɣa tə, í sáa ílé i nyuvv na? ¹⁰ Na í ta tóəsi tətəɣə potopotonaa naatosompəɣəlaya wei ma fayaa na apalonyəŋ iyisi liyiti təɣə tə ílé i tóó? Na təkŋ isəna pə kpisaa na í kraɣa tə, í sáa ílé i nyuvv na? ¹¹ Isənaɣa pə lapa na í ta cekəna si pə taya potopotonaa tóm ke ma yəɣətəɣi? I taa yele na Falisanaa na Satusee nyáma kúkúsum súb-me.

¹² Waatu inəɣi Yesu ifalaa cekənaa si pə taya kúkúsum mayamaya tóm ke Yesu yəɣətaya. Ama Falisanaa na Satusee nyáma pa kúseyesətv ke i təŋ.

Piyee hvlvɣv si Yesu ké Mesii
(Maláki 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Ḿpúyú Yesu pola Sesalee Filipv tetv taa ké tiili. Iléna í pəəsi i ifalaa si: Yəlaa təŋ si Yulv Pəɣaya má ma ké awe?

¹⁴ Ḿpúyú pəle si: Pa təŋ si n ké Lóm Səlv Yohaani. Ləlaa si Ilii ké, na ləlaa si n ké Selemii yaa Iso kuyəɣətv teləsəlaa taa nəɣəlv. ¹⁵ Tənaɣa Yesu pəəsə-we si: Na me se, mə huukí si ma ké awe?

¹⁶ Ḿpúyú Siməŋ nəɣə təkpaav si: N ké Iso weesuyv tv Pəɣalv Mesii.

¹⁷ Tənaɣa Yesu tóma-i si: Yohaani pəɣaya Siməŋ, n nu lelenj ké. Mpi tə, pə taya yulv cəpəna-ŋ tampana ane. Ama ma Caa wei i we isətəa təɣə. ¹⁸ Na má, má heeliɣi-ŋ təfoo si nyá hətə yəɣətəɣi si, Pəle, na pəle nyá nyá tóó ké maa su ma yəlaa kpekəle. Na səm kaa pəsi na pə la-weɣe pulv cəcəka. ¹⁹ Maa cəle-ŋ isətəa Kawulaya saafvnaa. Na mpi n kaa ha mpaav ke ate cəne tə, pə kaa na mpaav ke isətəa. Na mpi n ká ha mpaav ke ate cəne tə, pu hiki mpaav ke isətəa.

²⁰ Iléna Yesu kpaali i ifalaa si: I taa heeli nəɣəlv si ma ké Mesii.

Yesu səm na i fem pə təm
(Maláki 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Pə kraɣav waatu iní təɣə Yesu súb i ifalaa ke heeluyv təfoo si: Pə wee si má polo Yosalem na nyuvv nyáma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seɣesəlaa pá tv-m konyəŋ ke tənaya səsəm. Paa kv-m, na maa fe pə kuyeeŋ tooso wule.

²² Ḿpúyú Piyee yaa Yesu na í luna kpeəŋa na í təkí-tí, si: Aai Taca, Iso í taa yele na təle tó kóó.

²³ Tənaɣa Yesu pəsaa təkpev na í tə Piyee si: Sataní tee ma tóó. Isayətv taa ké n caa n tusi-m. Nyá huwee ta ke Iso nyəna, yəlaa nyəna ké.

²⁴ Pəle pə waali, iléna Yesu pəsəna i ifalaa tóó si: Ye wei i caa si í təŋi-m púntv í la i təɣi awusa na í səɣəli i səm tesika na í təŋəɣəna-m. ²⁵ Pə taya pulv, ye wei í pəekəɣi i weesuyv təcútutu i təŋna sərv. Ama wei í lapa i təɣi awusa ke ma tóó, púntv ká hikina weesuyv. ²⁶ Ye yulv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna iléna iní i si, i kawaaya nté we? Pulvpu wee mpi yulv ká kraɣa na í layasəna i weesuyv tə? ²⁷ Mpi tə Yulv Pəɣaya má, maa kraɣa ma Caa teeli na má na ma isətəa tillaa tə kóó na má felí paa wei ké isəna i kulapútv wee tə. ²⁸ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cəsəɣi, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká ná Yulv Pəɣaya má na má kəŋ isu wulav səsə na pəcə pá si.

17

Yesu isentaa layasuyv
(*Malaki 9:2-13; Luku 9:28-36*)

¹ Koyeeη naatoso teeewa, ilena Yesu kpaγa Piyee na Saaki na ilé i neu Yohaani na pá polo puyv kukuluyv nakuli ku tǎo ké pa tike. ² Tǎnaya i layasa pa isentaa ké kpaκpaα, na i isentaa tee kǎkǎ. ³ Mǎpǎyǎ i ifalaa tooso inu i na Moisi na Ilii, na pá na Yesu pá yǎyǎtǎyi. ⁴ Tǎnaya Piyee tǎma Yesu si: Tǎcaa, isu tǎ wev cǎne isǎntǎ tǎ pǎ we teu napǎlǎyi te. Ie ye n caaki maa siki coka tooso. Nyaya lentε, Moisi ke lentε, na Ilii ke lentε.

⁵ Piyee tǎηna mǎpǎyǎ yǎyǎtǎyiv ile isǎηmuntuyv kuhulǎmuyv laulai nǎyǎlv i kǎmayale na í taku-we. Na pá nu pǎ yǎyǎtǎyi ηmuntuyv ηku ku tee si: Ma luyv tee Pǎyaya ηka ma lanje hulǎmǎna sǎsǎm tǎyǎlv. I nuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu tǎm tǎne, ilena sǎyǎntv kpa-weye sǎsǎm na pá hoti pa nǎosi tǎo. ⁷ Mǎpǎyǎ Yesu polaa na í tokina-we na í tǎ si: I kulv, í taa nyá.

⁸ Tǎnaya pa kusa ise na pá nyǎni, ilena pá mayana Yesu tike tǎkonj.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv tǎo ilena Yesu kpaali-we si: I taa heeli nǎyǎlvuyv mpi í nawa mpv tǎ. Halǎna kuyanjku Yulv Pǎyaya má maa si na má fe tǎ.

¹⁰ Mǎpǎyǎ Yesu ifalaa pǎosa-i si: Pepe tǎo ké Iǎo Tǎm seyesǎlaa ná tǎη si Ilii kǎ caalǎna kǎntε?

¹¹ Tǎnaya i cǎ-we si: Tampana pǎ weε si Ilii kǎ kǎo na í tayani pǎ tǎnaya teitei na pǎcǎ.

¹² Ama ma heeliyi-me si Ilii tǎma kǎntε. Ama yǎlaa ta nyǎmi-i, ilena pá lana-i isu pa sǎǎlaa tǎ. Na mpv tǎtǎyǎ paa la Yulv Pǎyaya má ma mayamaya ke nyaj.

¹³ Tǎnaya i ifalaa nyǎmǎ kpaκpaα si Iǎo Lǎm Sǎlv Yohaani tǎm ke i yǎyǎtǎyi.

Pu nǎyǎlv i alǎyaa loou
(*Malaki 9:14-29; Luku 9:37-43*)

¹⁴ Yesu na i ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa tǎ, ilena apalv nǎyǎlv í polo i lunj Yesu tee, ¹⁵ na í tǎmi-i si: Hai, Tǎcaa, nyǎni ma pǎyaya pǎtǎtǎle. Timle wenna-ke. Tǎm payale pǎ pǎtǎyi-keye kǎkǎsi taa na lǎm taa. ¹⁶ Ma kǎna-keye nyá ifalaa ntǎ, na pá kpisi ka waasuyv.

¹⁷ Mǎpǎyǎ Yesu tǎma i ifalaa si: Iu tǎη Iǎo na mǎ taa, pǎcǎ í ké kutakeesǎη ké. Weε isǎnaya má na-me tu caya na má tǎki mǎ kunyǎη? I kǎna-m pǎyaya ηkeye cǎne.

¹⁸ Ilena Yesu kalǎna ilǎyǎv wei i ka we pǎyaya ηke ka waali tǎ na tonj na í tǎyǎni-i. Ilena pǎyaya hiki alaafǎya ke kpaκpaα ke tǎne inu.

¹⁹ Mǎpǎyǎ Yesu ifalaa pǎosa-i pa tike si: Pepe tǎo ké tǎ ta pǎsi na tǎ loo ilǎyǎv inu?

²⁰ Mǎpǎyǎ Yesu cǎwa i ifalaa si: I ta té Iǎo na mǎ taa na pǎ tǎo tǎyǎ. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesǎyi. Ye mǎ taa temnav ke Iǎo ka tu tala isu sǎǎya pile ke yasǎlaya, í pǎsǎyi na í tǎ pulaya kane si kǎ kpesi na kǎ layasi, kaa kpesi ké. Pulv kaa weε mpi í kǎ kpisi tǎ. [²¹ Ilǎyǎv isu mpv, ye pǎ taya Iǎo sǎlǎmuyv na Iǎo sǎlǎmuyv, na nǎhǎkutv na nǎhǎkutv, pulv u tǎyǎnǎyi-i.]

Yesu sǎm na ifem pǎ tǎm tǎtǎ
(*Malaki 9:30-32; Luku 9:43-45*)

²² Mǎpǎyǎ kuyakv nakuli pǎ pamna Yesu ifalaa kota tǎntǎmle ke Kalilee tetv taa. Tǎnaya Yesu heela-we si: Paa tv Yulv Pǎyaya maya yǎlaa ninj taa, ²³ na pele pá kv-m. Ama weε tooso wule maa fe.

Mǎpǎyǎ tǎm tǎne tǎ wakǎla i ifalaa lanja ke sǎsǎm.

Iǎo tǎseεle lampuu feluyv

²⁴ Yesu na i ifalaa pa tala Kapǎnahum, ilena Iǎo tǎseεle sǎsǎǎle lampuu mulaa polo pa pǎosi Piyee si: Mǎ Caa naa felǎyi Iǎo tǎseεle sǎsǎǎle lampuu yee? ²⁵ Ilena Piyee si: I felǎyi.

Saa wei Piyee suvakaya tǎyaya ilena Yesu caali-i pǎosuyv si: Simǎη, n huv suwe? Le nyǎma felǎyǎna antulinya ine i awulaa ke lampuunaa na patantǎnaa ye? Tetv piya yaa muulaa?

²⁶ Mǎpǎyǎ Piyee cǎwa si: Muulaa felǎyǎna. Mǎpǎyǎ Yesu tǎma si: Tampana ke te, pǎ fei si tetv

piya í feli lampuu se. ²⁷ Paa na mpv tu caa si pə la yəlaa pane pa taa ké pulv, ile polo pəyo taa na n̄ tv kulaya. Kancaalaya tinte nte n ká kpa tə, wiili tə nəyo taa, n ká mayana liyitee nyəəlvv. Ləsi-ku na n̄ kəə na n̄ feli ma na-ŋ tá lampuu.

18

Səsəəntv təə hām

(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

¹ Waatv inəyi Yesu ifalaa pola i kin na pá pəəsi-i si: Aweyele səsə ke isətaa Kawulaya taa? ² Tənaɣa Yesu yaa peiya na í su-keɣe pa isəntaa, ³ na í tə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye í tá layasi na í pəsi isu peisi, í kaa svv isətaa Kawulaya. ⁴ Wei i pasəyi i ti na í pəsi isu peiya kanə tə, inəyəle isətaa Kawulaya taa səsə. ⁵ Na wei i ká mv peiya isu kanəye ma nyvɣv təə tə, maya pəntv mɔwa.

Ləlaa tusuyv ke isaytv taa

(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

⁶ Ye wei í lapa na piya nsi si mv ma təm ke isəntə tə si taa nakəli pənti, pə nəyəsəna pá tv pəntv luyv tēé ké namle səsəəle na pá təsi-i tenku taa. ⁷ Ama antulinya inə i təm we waiyo ké. Mpi tə, mpi pu la na yəlaa hoti isaytv taa tə pə weé ké. Mpi pu tusi yəlaa ke isaytv taa tə pə kaa laŋ. Ama wei í lapa na i təyəntəle la isaytv, pəntv ká ná.

⁸ Ye nyá niŋ yaa nyá nəəhəle tusiɣina-ŋ isaytv lapv taa, seti-te na n̄ lə poolvŋ. Sana kele si n̄ svv weesuyv kupaŋkv taa na niŋ kulvməŋ yaa nəəhəle kulvmtəle, na mpi n ká weena nyá niŋ naale yaa nəəhəe naale na pá peti-ŋ kəkə tam nyəŋka taa tə. ⁹ Ye nyá isəle tusiɣina-ŋ isaytv lapv taa, həyəs-i-te na n̄ lə poolvŋ. Sana n̄ hiki weesuyv kupaŋkv na isəle kulvmtəle, na mpi n ká weena isə naale na pá peti-ŋ kəkə ŋka ka we tənəəsəle səsəəle taa tə.

Heu kəlepu təm

(Luku 15:3-7)

¹⁰ I la laakali na piya sənə si taa nakəlvv nyənvv ke yem. Pə taya pulv təə, ma heeliyi-me si tampana təə si isətaa tillaa səŋa tam ké ma Caa wei i we isətaa tə i isəntaa ké. [¹¹ Mpi pə lepa tə pə mayamaya pə nyvɣv yavv təə ké Yvlv Pəyaya má ma kəma.]

¹² Awe wəna heeŋ nvnvwa (100) na i taa kulvm le, na í kaa ye le pəyolayafei nvnvwa inəye pulaya təə na í tēe na í svv kəlepu inəye pəekvɣv? ¹³ Ye i kəma na í hii-i, pəpətv fei, i laŋle hvlvməyənə-i ké na pə kəli pəyolayafei nvnvwa wei i ta le tə. ¹⁴ Mpv tətəyə mə Caa wei i we isətaa tə u caa si piya sənə si taa nakəli í le.

Təyəntəle pəntənav təm

¹⁵ Ye nyá təyəntəle pəntəna-ŋ, polo na n̄ yaa-i mə naale na n̄ hvli-i timpi i pəntəna-ŋ tə. Ye i nuna-ŋ, pə lapa n waasa-i kele. ¹⁶ Ama ye i kisa, n yaa nəyəlv yaa napəlvv naale na í na-i na pəcə pə lá isu pa ŋmaav Isə Təm taa tə si: Paa təm nti tu weena seliya nyəma ke naale yaa tooso. ¹⁷ Ye saa inə i tasa kisuyv, ile n heeli Yesu sēelaa kpekəle. Na í kisa Yesu sēelaa kpekəle ke nvnv tətə, ile n nyən-i isu ma ta nyi Isə yaa isu lampuu mvlv.

Yəlaa í we timpiyi naale maa weə pa həkə

¹⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, pə tənə mpi í kaa ha mpaav ke atə cənə tə, pə kaa na mpaav ke isətaa. Na pə tənə mpi í ká ha mpaav ke atə cənə tə, pu ná mpaav ke isətaa.

¹⁹ Ma tasəyi-meɣe heeluyv si: Ye mə taa naale lapa nəyo kulvmaya na pá sələmi pulv, ma Caa wei i we isətaa tə i ká ha-weye-wi. ²⁰ Pə taya pulv təə, yəlaa naale yaa tooso í kota timpiyi ma pulv lapv təə, ma we pa həkə ké.

Təmle tv wei i fei i təyəntəle pəntəle tə

²¹ M̄p̄ȳȳ Piyee pola Yesu kin na í pəəsi-i si: Taca, ye ma təyəntəle pəntəyənə-m tam na má suma, təm isənaya pə talaa ma kaa su? Təm naatosompəyolaya na? ²² Tənaɣa Yesu cə-i si: Ma heeliyi-ŋ si pə taya təm naatosompəyolaya se. Ama təm nvtoso na naanvwa naanvwa

15 Μπόγύ ι τəna ninj ke si təə. Uena í kulí təna na í tee.

Yulu tonj tu təm

(Maləki 10:17-31; Luku 18:18-30)

16 Μπόγύ apalu nəgəlv pola Yesu kinj na í pəəsɪ-si: Tacaa, kʊpantu ntiyi pə wee si maa la na má hiki weesuɣu ŋku ku tenj tə?

17 Μπόγύ Yesu cə-si: Pepe təə ké n pəəsəyi-m kʊpantu təə? Yulu kuləm təkəŋ kenə kʊpaŋ. Ye n caa si n hiki weesuɣu, təŋ mpi pa keesa kʊsəsutu taa tə. 18 Tənaɣale apalu inɪ i pəəsa Yesu si: Kasɪ ntiyi pa keesaa ye?

Uena Yesu cə apalu inɪ si: Taa kʊ yulu, taa la wasaŋkalətu, taa ŋmulɪ, taa suu ləlv ke təm.

19 Se nyá caa na nyá too. Səəli nyá təgəntəle isu nyá ti.

20 Tənaɣa ifepu inɪ i təma si: Ma təkə kʊsəsutu nti tə tənaɣa. Ue pepeye pə kaasa má la tətə?

21 Tənaɣa Yesu təma-si: Ye n caa n te təkpaataa, polo na n pəeti pə təna mpi n wena tə na n tala kʊnyəntʊnaa ke pə liyitee, na cele n sʊv tonj ke isətaa. N təma mpʊ pə lapʊ ule n kəə na n təŋi-m.

22 Ama ifepu inɪ i nu mpʊ, uena i lanje wakəli tətəgətəgə. Pə taɣa pulv təə, i ka wena ké pə tu fei.

23 Tənaɣa Yesu təma i ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɪyi, liyitee tu isətaa Kawulaya sʊvʊ we kate ké pə tu fei. 24 Ma tasəyi-meɣe heeluyi si: Isəna mpi pə we yooyoo ké kate si í sʊvna pənyalaya póbógú na í lu tə, mpʊ tətəgə pə we liyitee tu ke kate si í sʊv Isə Kawulaya taa, hali pə tu tee mpʊ.

25 I ifalaa nu təm nti uena pə la-weɣe piti na pá tə si: Ue awe ka tʊləna nteɣe-ti ule?

26 Tənaɣa Yesu nyəna-we, uena í tə si: Yəlaa kinj ke pə fei pəsuyv. Ama Isə íle, pə təna təlev ké.

27 Μπόγύ Piyee nəgə təkpaɪv si: Pepeye taa hiki ule?

28 Μπόγύ Yesu cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, waatu wei Yulu Pəyaya ma maa caya ma teeli kumte təə ké aləsanna taa tə, me mpa í təŋa-m mə naanʊwa na naale tə, í ká caya mə kumlee təə tətə, na í huɪna Isəyeli kpeka naanʊwa na naaleye təm. 29 Na pa təna mpa paa yeke pa teesi, yaa pa taalʊnaa, na pa kəgənaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonaa, yaa pa piya, yaa pa tawa ke ma təə tə, paa hiki mpi mpi pa yela mpʊ tə pə təm nunʊwa (100). Pəyele paa hiki pa paa nyəm ke weesuɣu ŋku ku tenj tə kʊ taa. 30 Mpa pa we ləlv ké kaɣana tə pa taa paɣale ká məli waali. Na waali nyəma taa paɣale náá məli ləlv.

20

Apa nyəma təm

1 Ii naa isəna isətaa Kawulaya nəgəsənaa təgəlv. Səəə nəgəlv i kuləna tanəŋ ahula tee təpam si i caa apaa nyəma na í tu i lesəŋ taale taa. 2 Μπόγύ i tisaa si: Ilim í təma maa feɪ-meɣe liyitee nyəgəlvʊv kulʊmʊvʊv kulʊmʊvʊv. Uena í heeli-we si: I tee na í lunj ma taale taa. 3 Ilim kəma na pə kpa pəcə uena í tasa luw na í maɣana napəli, pele pa caya yem ké nənəgə tee. 4 Tənaɣa i heela pele si: I tee ma lesəŋ taa, maa feɪ-meɣe isəna pə nəgəsənaa tə. 5 Uena pele pá tee. Μπόγύ səəə inɪ i kəma na í tasa luw ke ilim sikuyi na í hiki napələyi mpʊ tətə. Pə kəma na pə tala ilim huɪv uena í tasa ləlaa ke hikuyi na í pona i taale taa tətə. 6 Pə kəma taanaya ilim uena í lu na í maɣana napəli, pele pa caya nənəgə tee. Uena í pəəsɪ-we si: Pepe təə ké í caya yem ke mpʊ? 7 Μπόγύ pele pa cə-si: Tə ta hiki wei i ká kraɣa-tuyv təmle təgə. Tənaɣa i təma si: Ye mpʊ, í polo ma lesəŋ taale taa yaa.

8 Ilim kəma na pə te uena səəə inɪ í yaa i təmle təə nyənllv na í təmɪ-si: Təv, yaa apaa nyəma mpe na n feɪ-weɣe pa liyitee. Caaləna mpa pa təkəna kraɣav tə na n teesəna mpa pa caala kraɣav tə. 9 Μπόγύ mpa i ka hika taanaya ilim tə pele pa kəma na pá hiki liyitee nyəgəlvʊv nyəgəlvʊv. 10 Μπόγύ mpa pa caala təmle taa ké sʊv tə pa huɪwa si mpe pa nyəna ká kəli pane

pa nyəna. Ama liyitee nyəgəlvu nyəgəlvu ké pa cela-we. ¹¹ Səso inu i fəlvu-weye mpu tə pə ta maya-we. ¹² Ilena pá tə si: Mpa pa kəma nəonə tə kalifu kulom ke pele pa lapa təmle, ilena n məli na n krenti-tuyv kufəlvu kulomuyv na? Pəyele tá kana na ilim nyaya-tuyv hatoo tanaŋ tee. ¹³ Tənaŋa səsə inu i cə pa taa ləlv si: Ma taarəlv, ma ta muyuli-ŋ se. Ma na-ŋ tu su mpyóŋ si n lapa ilim na pə təm maa feli-ŋ liyitee nyəgəlvu, yaa pə taŋa mpu? ¹⁴ Mv nyá liyitee na n tee n fəe-m. Má nəkəna si má cela wei pə təkənaa tətəŋ teitei isu ma cela nyá tə. ¹⁵ Ma feina mpaav si má lana ma liyitee ke isəna ma səlāa tə? Ma lapa kəpantv təŋ pə wuki-ŋ yaa? ¹⁶ Tənaŋa Yesu tasaa si: Waali nyəma ká məli ləlv, na ləlv nyəma náá məli waali.

Yesu səm na i fem pə təm tətə
(Maləki 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ Mpyóŋ Yesu pukaya Yosalem, ilena í yaa i ifalaa ke kpeenə ke waatv wei pa we mpaav taa tə na í tə-we si: ¹⁸ Təv, tə kraa Yosalem isəntə tə, paa kraŋa Yulv Pəyaya má na pá tv kətəlaa səsaa na Iə Təm seŋesəlaa pa niŋ taa. Paa tə si pá kv-m. ¹⁹ Paa tv-m ma ta nyi isəna niŋ taa, na pele pá paana-m na pá casa-m akpatəe na pá ka-m səm tesika tə. Na kuyeeŋ tooso wule maa fe.

Saaki na Yohaani pa səlāma mpi tə
(Maləki 10:35-45)

²⁰ Tənaŋa Sepetee pəyalaa na pa too pa pola Yesu kiŋ, ilena pa too luŋ Yesu tee na í wiina-i si: La-m kəpantv natəli. ²¹ Tənaŋa Yesu pəsə-i si: Pepeŋe n caa má la-ŋ?

Ilena əlv cə-i si: Ma caa si n tə si ma pəyalaa pane pa naale paa caya nyá kiŋ ke waatv wei n ká təŋa nyá Kawulaya tə. Ləlv ke nyá ntəŋəŋ tə, ləlv ke nyá mpətəŋ tə. ²² Mpyóŋ Yesu cə-we si: I tá nyi mpi í sələməŋi tə ye? I pəsəŋi na í təŋa wahala səsə wei maa təŋa tə? Tənaŋa pa təma si: Tu pəsi. ²³ Ilena Yesu cə-we si: Tampana í ká təŋa wahala səsə wei maa təŋa tə. Ama pə taŋa má ləsəŋəna mpa paa caya ma ntəŋəŋ tə, na mpa paa caya ma mpətəŋ tə tə. Mpa pa tə ma Caa taŋana lona anu tə pele pa kəna a nyəma.

²⁴ Yesu ifalaa naanvwa wei pə kaasaa tə pele pa ná mpu, ilena pa taa wuna Sepetee pəyalaa mpe pa naale. ²⁵ Tənaŋa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa ké yəlaa awulaa tə, pele pa təkí kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufelaa tə, pele pa ŋmakəlvu səkpema. ²⁶ Ama pə fei si pu wee mpyóŋ mə kiŋ. Nti təŋəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, pəntv í pəsi mə pəyalv. ²⁷ Na ye mə taa nəŋəlv í caa i la mə nəŋə tv, pəntv í pəsi mə yom. ²⁸ Mpu tətəŋa Yulv Pəyaya má, ma ta kəə si má təŋa cəcele. Ama ma kəmaya si má pəsi yəlaa təna təmle tv, na má ha ma weesuyv na pə cə yəlaa pəŋəle ke pa yomle taa.

Yesu kuluyv ke yəlvmaa naale isə
(Maləki 10:46-52; Luku 18:35-43)

²⁹ Waatv wei Yesu luna Yeliko icate taa tə samaa tuutuuma təŋa i waali. ³⁰ Pə pamna yəlvmaa naale ka caya mpaav nəŋə. Pa nuwa si Yesu tee na nté, ilena pá svv koou si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³¹ Tənaŋa samaa kaləna-we na pá heeli-we si pa su. Ama pele pa səsə koou ke səsəm si: Tafiiti Pəyalv, Tacaa, nyəni tá pətətəle.

³² Mpyóŋ Yesu səŋaa na í yaa-we na í pəsə-we si: I caa ma la-məŋe-we?

³³ Ilena pele pa cə-i si: Tacaa, tə caa ké si n kuli tá isə.

³⁴ Mpyóŋ pa təm lapa Yesu ké pətətəle na í takí pa isə na pá svv nav ke təne inəŋi kpaakraa na pá təŋ i waali.

21

Yesu caya kraŋaya
(Maləki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)

¹ Μύργύ πα tala Petafasi ke Olifinaa puyv tō. Waatu inī tō pa fai poolun na Yosalem. Tēnaya Yesu tila ifalaa naale si: ² I polo icate nte tē we mē nōgō tō tō taa. Ye í tala tē taa ké kprakpa í ká ná pa tū kraḡaya toto nōgōb na í pile ke í kiḡ, í heṡi-si na í kōna-m. ³ Ye nōgōb í pōsa-me si pulv, í cō pūntv si Tacaa caakēna. Ye í cō mpv paa yele-me na í tēna.

⁴ Pē lapa rmygy si pē la nti Isō kuyōgōtōtō telōsulv ka yōgōtaa tō si:

⁵ I heeli Siyōḡ icate nyōma si,
í nyēni, mē wulav kōḡ mē kiḡ,
na í caya kraḡaya toto tō, na í we tēpamm.
Nn na í caya kraḡaya pēyaya tō.

⁶ Μύργύ Yesu ifalaa mpa í tilaa tō pa tēwa na pá lá isu í keesa-we tō. ⁷ Μύργύ pa kōna kraḡaya toto inī na í pile, na pá kraḡa pa wontu na pá pō si tō, na Yesu kra na í caya pē tō. ⁸ Na yēlaa paḡale ke sōsōm náá pō pa wontu ke mpaav taa. Lēlaa náá ce akō na pá pō mpaav taa. ⁹ Samaa wei í ka we Yesu nōgō tō na wei í ka we Yesu waali tō pēle pa tēḡna yōgōtuyv na nōsi sōsōnsi si: Paa wei í tū Tafiiti Pēyalv ke teeli. Isō í wee wei í kōḡna Tacaa tōḡ tō í waali. Paa wei í tū Isō ké teeli ke isōtaa.

¹⁰ Yesu kōma na í svv Yosalem taa, ilēna icate la yun tēkemmm, na yēlaa pōsōḡi si: Aweye ye? ¹¹ Ilēna samaa cō si: Kalilee Nasaleti Isō kuyōgōtōtō telōsulv Yesu ké.

Yesu ke Isō tēsēle taa
(Malaki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹² Μύργύ Yesu svv Isō tēsēle taa na í tōḡni pa tēna mpa pa pēetayaa na mpa pa yakaya tō. Na í pēsi liyitee yōkēlaa taapēlōnaa ke alele na alukukunaa pēetēlaa kpelasi tōtō. ¹³ Ilēna í tō-we si: Pa ḡmaawa Isō Tōm taa ké si: Paa yaa ma tēyaya si Isō tēsēlēmēle. Ama mē pēsōna-keḡe ḡmulaa tēyaya.

¹⁴ Μύργύ yulvmaa na sekēllaa pa pola Yesu kiḡ ke Isō tēsēle taa na í lá na pá hiki alaafēya. ¹⁵ Isu Yesu lapa piti tēma ke mpv, na pē kaasi na piya náá yōgōtēḡēna nōsi sōsōnsi ke Isō tēsēle taa si: Paa wei í tū Tafiiti Pēyalv ké teeli tō, pē ta maḡa kōtēlaa sōsaa na Isō Tōm seḡesēlaa ntē. ¹⁶ Tēnaya pa pōsa Yesu si: N nuki nti pa yōgōtēḡi tō? Ilēna Yesu náá cō-we si: Ee, ma nuki. Μύργύ í pōsa-we si: I ta kalēta Isō Tōm taa ké timpī pa ḡmaawa si: Piya sākpesi na aḡulvmmnaa nōsi taa ké n yēlaa na nyá sam luna tō yeē?

¹⁷ Pē waali ké í yēla-we na í lu na í se pa icate, na í polo í svv kuyōḡkuyv Petanii.

Fiki tuyv mpusi tēsuyv
(Malaki 11:12-14,20-24)

¹⁸ Kv fema ilēna Yesu kulī na í mēlōḡi icate taa, ilēna nyōḡōsi kra-í mpaav. ¹⁹ Μύργύ í loosa fiki tuyv ke mpaav nōḡ. Ilēna í polo na í maḡana hatv tike. Tēnaya í tēma fiki tuyv si: N kaa tasa pile lōlvv ke paa pēcō.

Ilēna tuyv ḡkv kv wuli tēnaya kprakpa tēwōḡwōḡ. ²⁰ Yesu ifalaa ná mpv, ilēna pē la-weḡe sōḡōntv ke sōsōm. Ilēna pá pōsi Yesu si: Isōnaya pē lapa na fiki tuyv ḡkv kv wuli kprakpa ke mpv?

²¹ Tēnaya Yesu cōwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesōḡi, ye í tū Isō ké naani na í tá lá sika, pē taya mpi ma lapa fiki tuyv kōne tō pē tike ké í ká la. I pēsōḡi na paa pulaya kanē í tō-ke si ká kpesi na ká hoti tēḡku taa, pē laki ké. ²² Ye í wēna naani pē tēna mpi í sēlēmōḡi si Isō í la-me tō, í laki-mēḡe-wōḡi.

Yesu pēsuyv tōm
(Malaki 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Μύργύ Yesu svv Isō tēsēle taa na í niki seḡesuyv. Ilēna kōtēlaa sōsaa na Yuta nyōma taa sōsaa polo na pá pōsi-í si: Kanḡkante nteḡe n maki nyá taa na ḡ laki isōntō? Yaa awe tu ha-ḡ pē mpaav?

²⁴ Tənaɣa Yesu cəwa Yuta səsaa mpe si: Təv, ma mayamaɣa maa pəəsi-meɣe təm kolumtu təkəŋ. Ye í cə-m ɔle, maa heeli-meɣe kaŋkante nte ma makı ma taa na má lakı ıśəntə tə. ²⁵ ıśə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səkı yəlaa ke ıśə ləm? Mıpıyú pa mayasa-təɣı pa taa pa tıke.

İlena Yuta səsaa mpe pá tə si: Ye tə təma si ıśə tilina-ı, ı ká pəəsi-tv si na pepe təw kə tə ta mv ı təm ɔle? ²⁶ Pəyele ye tə təma si yulv tilina-ı kəw, tə wəna samaa səɣəntv. Pə taɣa pulv təw, pa təna pa nyəma si Yohaani kə ıśə kuyəɣəttv teləsulv kə.

²⁷ Mıpıyú Yuta səsaa mpe pa pəsəna Yesu si: Tə ta nyı. Tənaɣa Yesu ná cə-we si: Aŋhaa, má kaa heeli-meɣe kaŋkante nte ma makı na má lakı ıśəntə tə.

Apalv na ı pəyalaa naale pa təm

²⁸ Mıpıyú Yesu tasa Yuta səsaa mpe si: ı na-weɣe tənə tə taa? Apalv nəɣəlv ka wəna pəyalaa ke naale. İlena í heeli ləlv si: Akele polo na ń hala ma leseŋ taale taa kə saŋa.

²⁹ Tənaɣa pəyalv cə-ı si: Ma kaa polo. Pəle pə waalı ılena pəyalv kəw í layası hıwəe na í polo.

³⁰ Mıpıyú pa caa ıni ı polaa na í heeli ləlv ke mpv tətə. ıle si: Təv yaa, paapa. Ama ı ta polo.

³¹ Pa naale pa taa awe lapəna nteɣe ı caa luyv teə nyəntv? Mıpıyú Yuta səsaa cə-ı si: Kancaalaya nyəŋ. Tənaɣa Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəɣı, lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ká teə-meɣe nəɣə ke ıśə Kawulaya taa. ³² Pə taɣa pulv təw, Yohaani ná kəma si ı húləɣı-meɣe mpaav kəpaŋkv na í kisi ı təm mvɣv. Ama lampuu mulaa na wasaŋkalənaa ná mv ı təm. Paa na mə kəma na í ná mıpıyú waalı waalı tə, í tá tə si í layasəɣı mə taa hıwəe na í mv ı təm.

Təmlə nyəma asayaa təm

(Maləki 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ Mıpıyú Yesu tasa Yuta səsaa mpeɣe yəɣəttv si: ı nu, ma seeki-meɣe ıśə ləlv. Səw nəɣəlv ı ka səna leseŋ ke taale təcu na í ŋma koluŋa na í cəəna. Na í lá timpı ı ká nyaasəɣı pə ləm tə. Na í ŋma akele taŋkav wei ı təw pa səŋəɣı na pá feŋıyi tə. ı tema mpv ılena í caa yəlaa na í su tə taa, ılena í teə yəla. ³⁴ Pə kəma na pá tala tuŋ ıni ı kooluyv waatv, ılena í kusı ı tillaa napəli si: ı polo ma təmlə nyəma kiŋ na pá cəle-m ma tete. ³⁵ Tənaɣa təmlə nyəma mpe pa kpa ı tillaa mpe na pá má ləlv ke teu, na pá kv ləlv, na pá yoo ləlv ke pəe. ³⁶ Mıpıyú səw ıni ı taɣana tillaa ləlaa ke kusvɣv ke paɣale na pá kəli kancaalaya nyəma. İlena təmlə nyəma tasa pəleɣe lapv ke teitei ısu paa lapv kancaalaya nyəma tə. ³⁷ Tənaɣa ı teesa ı pəyalv ke tiluyv, na í huvkı si paa nyá ı pəyalv ıśəle. ³⁸ Ama təmlə nyəma ná kəma na pá loosı ı pəyalv, ılena pá heeli təma si: ı loosıyi kpancoov tv kəŋna nte? ı kəw na tə kv-ı na ı taale pəsi tá nyənte. ³⁹ Tənaɣa pá kpa-ı, na pá ləsi-ı taale na waalı na pá kv-ı.

⁴⁰ Tənaɣa Yesu pəsa Yuta səsaa mpe si: Taale tv í kəma na í kəw, ıśənaɣa ı ká la təmlə nyəma pane?

⁴¹ Mıpıyú Yuta səsaa cə Yesu si: ı kaa nyəni yəlaa asayaa pane pa pətəttəle. Ama ı kuyı-weɣe, na í kpaɣa taale na í cəla ləlaa mpa pá tala pə waatv paa cəle-ı ı tete tə.

⁴² Tənaɣa Yesu pəsa Yuta səsaa si: ı tá kaləta nti pa ŋmaa ıśə Təm taa tə yee? Pa ŋmaawaya si:

Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə,

ńté tə təw kəw ŋmatv təna məlaa na tə səŋ.

Mpi Tacaa lapa na tə nyəŋəɣı na pá we-tvɣv piti təɣəle.

⁴³ Mıpıyú Yesu tasa-we si: Pə təw kə ma heeliyi-me si paa ləeki-meɣe ıśə Kawulaya na pá cəla-keɣe yəlaa mpa pa mvna ka təmlə tə. [⁴⁴ Ye pə cəpa wei na í hotı pəle nté tə təw, tə pətəttəɣı-ı kə, ı kaa wəe hııı. Yaa pə cəpa yulv nəɣəlv na pəle ńté tə nyəkı-ı, tə taaləɣı-ı na atəɣe.]

⁴⁵ Kətəlaa səsaa na Falisanaa pa nu mpv, ılena pá nyı si mpeɣe Yesu seəna ıśə ıni. ⁴⁶ Tənaɣa pa svv mpaav pəekvɣv si pá kpa-ı. Ama pa nyamna samaa. Pə taɣa pulv təw, pəle pá nyənaɣa Yesu kə ıśə kuyəɣəttv teləsulv kə.

22

Mpa pa yaa tɔɔv na pá kisi tɔ (Luku 14:15-24)

¹ Ḿpógú Yesu tasa isónaa sɛɛv kɛ mpa pa nukaya i tɔm tɔ si: ² Ii naa isóna isótáa Kawulaya nɔ́ɔsɛnnaa tɔɔlv. Wulav nɔ́ɔlv i lapóna tɔɔnaya kɛ i pɔ́yav alv kpaɔav tɔɔ. ³ Ḿpógú i tila i tɔmlɛ nyóma si: I polo í yaa mpa ma lapa tɔɔnaya tɔ. Tɔnaya pɛlɛ pa kisa kɔntɛ. ⁴ Ilena í tayanɪ kufama kɛ tiluyɔ si pá heeli mpa i yaa tɔɔv tɔ si: Ma kv naan kataasi na wontu nim nyɛntv, na pɛ tɔna pɛ tɛma puw na pɛ caɔaa. Pá kɔɔ na pá tɔɔv ma akpaɔalɛ tɔɔnaya. ⁵ Ama mpa pa yaa mpv tɔ pa taa nɔ́ɔlv ta ke. Paa wei i tɛɛ i nyɔ́ɔkv kɛ. Inɛyɛ ílé i taalɛ, inɛyɛ ílé i kuyaku. ⁶ Pɛ́ kaasi lɛlaa na pɛlɛ pá kpa tillaa mpɛ na pá h́lí-wɛyɛ kanjanɪ na pá kv-wɛ. ⁷ Tɔnaya pɛ lapa wulav kɛ páná na í tili i yoolaa si pá kv yulɔkulaa mpɛ, na í sɔ pa ɪcatɛ. ⁸ I tɛma mpv ilɛna, í heeli i tɔmlɛ nyóma si: Tɔv, akpaɔalɛ tɔɔnaya puwa. Pɛyɛlɛ mpa ma yaawa tɔ pa lanɔaa. ⁹ Mpv tɔ í polo nɔ́nɔ́si sɔ́sɔ́nsɪ tɛɛ na pa tɔna mpa i ká ná tɔ í yaa-wɛ si pá kɔɔ na pá tɔɔv. ¹⁰ Ḿpógú pɛlɛ pa tɛɛwa nɔ́nɔ́si tɛɛ na pá kotɪ pa tɔna mpa pa nawa tɔ, asayaa na pɛ kɔpama kɛ mpv, na yɔ́laa su acima kutuluyɔ.

¹¹ Ḿpógú wulav suwa si i naa mpa pa pola tɔɔv tɔ. Ilena í maɔana nɔ́ɔlv, i ta suu akpaɔalɛ wontu. ¹² Ilena í pɔ́ɔsi-i si: Ma taapav, isónaya n̄ suv cɛnɛ na n̄ tá suu akpaɔalɛ wontu? Apav unɪ i ta cɔ si pulv. ¹³ Tɔnaya wulav heela i tɔmlɛ nyóma si: I h́kɔ i nin na i nɔ́ɔhɛɛ na í polo í pɛti-i sɛkɛtuyɔ taa. Tɔnaya i ká casa kapusi na í nyasɔɪ i tɔɔv kɛla. ¹⁴ Ilena Yesu tɔ si: Pa yaa paɔalɛ, ama pɛcɔɔv pa lɛsaa.

Lom wulav sɔ́sɔ́ lampuu tɔm (Maláki 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Ḿpógú Falisanaa caɔaa na pá sɛyɛsi isóna paa nyɪ Yesu kɛ katɔka na tɔm kɔpɔ́sɔ́tv na pá hiki-i tɔ. ¹⁶ Ḿpógú pa tila pa ifalaa taa napɛli na Helɔti kɛkɛlɛ nyóma napɛli tɔtɔ si pá polo na pá tɔ Yesu si: Taca, tɔ nawa si tampana kɛ n̄ yɔ́ɔtɔɔɪ na n̄ sɛyɛsɔɪ teu, na isóna mpi pɛ maɔamaya Isɔ caa si yɔ́laa í la tɔ pɛ tampana kɛ n̄ heeliɪ. Nn nyan̄na nti yɔ́laa hvv tɔ, na nn paasɔ́ɔna tɔɔ, pɛ́cɔ́ nn faɔasɔɪ yɔ́laa. ¹⁷ Pɛ wɛ mpv tɔ, ta mpaav taa pɛ mvna pá felɪ lampuu kɛ Lom wulav sɔ́sɔ́ na? Heeli-tuyɔ nti n hvvki tɔ.

¹⁸ Ama Yesu ná tɛma nyɔ́m kɛ pa hvwɛɛ asayɛɛ. Ilena í pɔ́ɔsi-wɛ si: Cɛsɔ́laa mɛ, pɛpɛ tɔɔ kɛ í nyɔ́ki-m katɔka. ¹⁹ I hvli-m liyitee wɛna í felɔɔɪ lampuu tɔ na má ná.

Ḿpógú pa lɛsa liyitee nyɔ́ɔlvuyɔ na pá cɛlɛ-i. ²⁰ Ilena í pɔ́ɔsi-wɛ si: Awe nyɔ́v fotoo na i hɛtɛ kɛ pa n̄maa pɛ tɔɔ cɛnɛ? ²¹ Ḿpógú pa cɔ-i si: Lom wulav sɔ́sɔ́ kɛ.

Ḿpógú Yesu ná cɔ-wɛ si: Ye mpv í cɛla Lom wulav sɔ́sɔ́ kɛ mpi i ti tɔ, na í cɛla Isɔ ilɛyɛ mpi ílé i ti tɔ.

²² Pa nu tɔm tɔnɛ ilɛna pɛ la-wɛyɛ piti kɛ sɔ́sɔ́m. Na pá yele-i na pá tɛɛ.

Tu si na tɔ fe na tɔ wɛɛ isóna tɔ (Maláki 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Ḿpógú kuyaku nkɔ kv maɔamaya Satusee nyóma napɛli pa kɔ́ma Yesu kin̄. Satusee nyóma mpɛ pa tɔnɔ́ana si paa pɛ la isóna sɛ́taa kaa tɛ na pá fe. Ḿpógú pa pɔ́ɔsa Yesu ²⁴ si: Taca, Moisi ka tɔ́ma si ye yulv í sɔ́pa na í feina pɔ́yaya, i neu hɔɪ i alv kɛ leelu na í hikina i taalv sɔlv kɛ piya. ²⁵ Tɔv, yɔ́laa naatosompɔ́ɔlaya ka wɛ tá hɛkv, yulv na i newaa. Ḿpógú taalv kpaɔa alv ilɛna í si, i feina pɔ́yaya. Ilena ílé i neu hɔ leelu. ²⁶ Ḿpógú naalɛ nyɔ́ɔ sɔ́pa, pɔ́yaya fɛi, na tooso nyɔ́ɔ tɔtɔɔv mpv. Halɛna pɛ́ polo pɛ siyili pa naatosompɔ́ɔlaya nkɛ ka tɔnaya mpv tɔpai, nɔ́ɔlv ta hikina-i pɔ́yaya. ²⁷ Pɛ waalɪ kɛ alv unɪ ílé i tɛ́sa sɔ́pv. ²⁸ Tɔv, sɛ́taa fem wule pa taa awɛyɛlɛ alv tv? Mpi tɔ, pa naatosompɔ́ɔlaya unɪ pa tɔna pa kpaɔana-i alv.

²⁹ Ḿpógú Yesu cɔ Satusee nyóma mpɛ si: I ta nyɪ Isɔ Tɔm na i ton̄ tɔɔv pɛ liyitiyɪ-mɛ. ³⁰ Mpi tɔ, waatv wei sɛ́taa ká fe tɔ, akpaɔalɛ tɔm kaa wɛɛ. Ama apalaa na alaa paa wɛɛ kɛ isɪ isótáa

tillaa wew tɔ. ³¹ Ye sɛtaa fem tɔm ilɛ, ɪ ta kala nti Iso heela-me tɔ yee? I tɔmɔɔa sɪ: ³² Ma kɛ Apɔlaham na Isaaka na Yakɔpu pa Iso kɛ. Iso kɛ weesuɔu nyɔma nyɔɲ kɛ, ɪ ta ke sɛtaa Iso.

³³ Yɔlaa samaa wei ɪ nu Yesu seɣesɔɔu ŋku tɔ, pɔ lapa-weɣe piti.

Iso kɔsɛsutu taa sɔsɔɔntu
(*Malɔki 12:28-34; Luku 10:25-28*)

³⁴ Waatu wei Falisanaa nuwa sɪ Yesu lapa na Satusee nyɔma ta hiki kɔcɔcɔtu ilɛna pɔ kotɪ. ³⁵ Ilɛna pa taa Iso Tɔm seɣesɔɔlɔ nɔɔɔlɔ ɪ kɔɔ sɪ ɪ kuuki Yesu nɔɔɔ. Ilɛna ɪ pɔɔsɪ Yesu sɪ: ³⁶ Tɔcaa, Iso kɔsɛsutu taa tɔm ntiyile sɔsɔɔntu? ³⁷ Tɔnɔɔa Yesu cɔ-ɪ sɪ: N kɔ sɔɔli Tɔcaa nyɔ Iso na luɔu kɔlɔmɔɔu na nyɔ lɛsɔɔa sɔv-ɪ tɔmammam. ³⁸ Kɔsɛsutu taa sɔsɔɔntu ntɛ, na nti tɔ kɔlɔna tɔ tɔna. ³⁹ Na kɔkɔlɔtu lentɪ tɔtɔɔɔlɛ, sɪ n kɔ sɔɔli nyɔ tɔɔɔntɔlɛ ke isɪ nyɔ ti. ⁴⁰ Tɔm naale inɛ ɪ tɔɔ kɛ Moisi kɔsɛsutu tɔna na Iso kɔyɔɔɔtɔtu telɛsɔlaa tɔm tɔna sɔɲaa.

Tafiiti pɔɔɔɔa ntɛ Mesii
(*Malɔki 12:35-37; Luku 20:41-44*)

⁴¹ Falisanaa kota mpɔ, ilɛna Yesu pɔɔsɪ-we sɪ: ⁴² I huɔ suweɣe Mesii tɔɔ? Awe lɔlɔɔu tu ke-ɪ? Mɔpɔɔɔ pɛlɛ pa cɔ-ɪ sɪ: Tafiiti lɔlɔɔu tu kɛ.

⁴³ Tɔnɔɔa Yesu pɔɔsɔ-we sɪ: Ye pɔ we mpɔ, ilɛ isɔnɔɔa pɔ lapa na Feesuɔu Naŋɲtu nɔɔ lɔ na Tafiiti yaa-ɪ sɪ Tɔcaa? Pɔ tɔɔa pulɔ tɔɔ, Tafiiti yɔɔɔta sɪ:

⁴⁴ Tɔcaa Iso heela ma Sɔsɔ sɪ,
caɔa ma kɔɲkɔɲ taa,
halɔna mɔ kɔna nyɔ kolontunaa ke nyɔ nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁴⁵ Ye Tafiiti nɔ yaa-ɪ ɪ Sɔsɔ, ilɛ isɔnɔɔa Mesii nɔ mɔlaa na ɪ kɛ Tafiiti lɔlɔɔu tu tɔtɔ?

⁴⁶ Pa taa nɔɔɔlɔ ta pɔsɪ na ɪ cɔ. Pɔ kɔpɔɔaɔ kɔyaku ŋku tɔ nɔɔɔlɔ u nyulɔɔɪ sɪ ɪ pɔɔsɔɔɪ-ɪ tɔm.

23

Falisanaa na Iso Tɔm seɣesɔlaa tooluɔu
(*Malɔki 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46*)

¹ Mɔpɔɔɔ Yesu heela samaa na ɪ ifalaa sɪ: ² Iso Tɔm seɣesɔlaa na Falisanaa tɔmlɛ ntɛ sɪ pɔ kɛɛsɪ yɔlaa ke Moisi kɔsɛsutu. ³ I kɔ nuɔna-weɣe teu na ɪ la pɔ tɔna mpi pa heeliyɪ-me sɪ ɪ la tɔ. Ama ɪ taa la isɪ mpɛ pa maɔamɔɔa pa laki tɔ. Pɔ tɔɔa pulɔ tɔɔ, nti pa seɣesɔɔɪ tɔ, pɔ tɔɔa ntɔɔɪ pa laki. ⁴ Pa kɔkɔɔɔɪ sɔɔɔla yuɲ nyɔna na pɔ sɔkɔɔɪ lɛlaa. Pɔyele mpɛ paa caa sɪ pɔ tu taa-weɣe taav maɔamɔɔa. ⁵ Pa laki pɔ tɔnɔɔa sɪ yɔlaa ɪ na-we. Pɔ tɔɔ kɛ pa ŋmaaki Iso Tɔm loosi na pɔ tɔɔɪ, na pɔ kɔɔkɪ pa kɔpɔnaa tɔcɛɲcɛɲ. ⁶ Acima taa sɔsɔa sɔsɔa tɔcaɔale ke pa pɛkɔɔɪ na pɔ cakɪ. Na Yuta nyɔma tɔkotilɛnaa taa teeli teeli tɔcaɔale ke pa pɛkɔɔɪ. ⁷ Pa sɔɔla pɔ sɛɛkɪ-weɣe samaa taa kɛ na pɔ luɲɪyɪ na pɔ yaaki-we sɪ ta caa ta caa. ⁸ Ama mɛ, ɪ taa yele na pɔ yaa-me sɪ ta caa ta caa. Pɔ tɔɔa pulɔ tɔɔ, mɔ tɔna ɪ we teitei kɛ, na mɔ Sɔsɔ ntɛ kulɔm. ⁹ I taa yaa atɛ cɔnɛɣe nɔɔɔlɔ sɪ mɔ caa. Pɔ tɔɔa pulɔ tɔɔ, mɔ Caa we kulɔm kɛ tɔkɔɲ, na inɔɔɔlɛ wei ɪ we isɔtaa tɔ. ¹⁰ I taa yele sɪ pɔ yaa-meɣe sɔsɔ sɔsɔ. Pɔ tɔɔa pulɔ tɔɔ, mɔ Sɔsɔ we kulɔm ke tɔkɔɲ, inɔɔɔlɛ Mesii. ¹¹ Mɔ taa sɔsɔ ɪ pɔsɪ mɔ tɔmlɛ tu. ¹² Wei ɪ kɔpɔsɔ ɪ ti paa tisi-ɪ, na wei ɪ tisiyɪ ɪ ti paa kɔsɪ ɪ nyɔɔu.

Falisanaa waali kuluɔu
(*Malɔki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47*)

¹³ Iso Tɔm seɣesɔlaa na Falisanaa, cɛsɔlaa mɛ, mɔ tɔm we wayo. I tɔkɔɔɪ yɔlaa ke isɔtaa Kawulɔɔa. Mɔ maɔamɔɔa u sɔvki, pɔyele u yeki sɪ mpɔ pɛlɛ pa luɔu weɛ tɔ pɔ sɔv.

[¹⁴ Iso Tɔm seɣesɔlaa na Falisanaa, cɛsɔlaa mɛ, mɔ tɔm we wayo. I lɛɛkɔɔɪ leelaa ke pɔ tɔna mpi pa wɛna tɔ, na ɪ sɔlɔmɔɔɪ Iso na pɔ tayalɔɔɪ sɪ pɔ hɔlɪ sɪ mɛɣe kɔpama. Pɔ tɔɔ kɛ ɪ kɔ tɛ na ɪ nɔ katatɔlɔɔa nav napɔlɔɔɪ teu.]

¹⁵ Iso Tɔm seɣesɔlaa na Falisanaa, cɛsɔlaa mɛ, mɔ tɔm we wayo. I cɔɔkɪ katenɔ tɔna, na pɔ kɔpɛɲna tenku tɔɔ sɪ ɪ hiki Iso sɛɛlɔ kulɔm maɔamɔɔa tɔkɔɲ. Na ɪ tu hika-ɪ kɔlɔ, ɪ lapɪ-ɪ isɔɔaɔ. Halɔna ilɛ ɪ nɔɔɔsɔna tɔnaasɔlɛ sɔsɔɔlɛ taa sɔvɔ na pɔ kɔlɪ isɪ mɛɣe tɔm naale.

¹⁶ Mpa me í hǎŋ lɛlaa pəyele mə ɪse naa naa tǝ, mə tǝm we waiyo. ɪ tǝŋ sɪ ye yulv tuuna ɪsǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle pə we ɪsu ɪ ta tuu kɛɛ. Ama ye ɪ tuuna ɪsǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle taa wula ɪɛ ɪ tuuwayale. ¹⁷ Ama mə kumɛlɛntv na mə yulvmlɛ tǝwa yoo. Pepe kɛlaa? Wula yaa ɪsǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle nte tǝ lapa wula ɪnǝɣɪ katɛ pulv tǝ? ¹⁸ ɪ yǝɣǝtǝɣɪ tǝtǝ sɪ ye yulv ɪ tuuna kǝtaya tǝlatɛ pə we ɪsu ɪ ta tuuna kɛɛ. Ama ye ɪ tuuna mpi pə mayamaya pa lapa kǝtaya na pə we kǝtaya tǝlatɛ ɪɛ ɪ tuunaa kɛɛ. ¹⁹ Yulvmaa me, pepe kɛlaa? Kǝtaya tǝlatɛ yaa kǝtaya nyǝm mpi kǝtaya tǝlatɛ laki na pǝ pǝsɪ katɛ pulv tǝ? ²⁰ Ye yulv tuuna kǝtaya tǝlatɛ, ɪ kpeŋna pə tǝna mpi pə we kǝtaya tǝlatɛ taa tǝɣǝ na ɪ tuuna. ²¹ Yulv ɪ tuuna ɪsǝ tǝsɛɛle sǝsǝɔle, ɪ kpeŋna ɪsǝ wei ɪ cakɪ ɪsǝ tǝsɛɛle nte tǝ taa tǝɣǝ na ɪ tuuna. ²² Yulv ɪ tuuna ɪsǝtǝnɣv, ɪ kpeŋna ɪsǝ kumte na ɪsǝ wei ɪ caya tǝ tǝ tǝɣǝ na ɪ tuuna.

²³ ɪsǝ Tǝm seɣesǝlaa na Falisanaa, cɛsǝlaa me, mə tǝm we waiyo. Ye ɪ hika nyutv nti pa yaa sǝmantɪ na fenuwili na kumɛŋ, ɪ lǝsǝɣɪ pə hǝɣǝlǝŋ naanɔwa taa kulvm na ɪ cɛlǝɣɪ ɪsǝ. Pə kaasi na ɪ lǝkǝna mə lumasi waali kɛ kusǝsɪtɪ taa sǝsǝɔntv. Tǝlɛɣɛɛ siɣɪsuyɪ na kupantv na tampana tǝŋɣv. Pǝcǝ tǝlɛɣɛ pə mɔna ɪ seesǝna ɪsǝɛ. ɪɛ ɪ taa sǝɔ hǝɣǝlǝŋ naanɔwa taa kulvm ɪnɪ ɪ tǝɔ. ²⁴ Mpa me í hǎŋ lɛlaa, pəyele mə ɪse naa naa tǝ, ye ɪ na mə lum taa kɛ kacǝka ɪ lǝsǝɣɪ kɛ. Ama ye yooyoo ɪɛ, ɪ kpeŋtǝna na ɪ li.

²⁵ ɪsǝ Tǝm seɣesǝlaa na Falisanaa, cɛsǝlaa me, mə tǝm we waiyo. ɪyisi na nyǝnasi waali kɛ ɪ nyaalǝɣɪ tǝlailai, na sɪ taa suna mə kɔŋmulǝm na mə ɪsǝɣatv hǝwɛɛ. ²⁶ Falisanaa yulvmaa me, pə wɛɛ sɪ iyaya taa kɛ ɪ kǝ nyaali na ɪ kpeŋna waali, na pə tǝna pǝ la tǝnaŋŋ.

²⁷ ɪsǝ Tǝm seɣesǝlaa na Falisanaa, cɛsǝlaa me, mə tǝm we waiyo. ɪ wɛɛ kɛ ɪsu pǝlaaŋ wei pa hulǝsaa na ɪ nyǝnɣv we teu, na ɪ taa suna mɔwa na kusǝɣǝtɪ nti tǝ tǝna tǝ. ²⁸ Mpv tǝtǝɣǝ ɪ wɛɛ, yulv ɪ nyǝna-mɛɣɛ ɪsɛntǝɔ, ɪ tǝŋ kɛ sɪ ɪ kɛ kupama. Ama mə taa ɪɛ, cɛsɣv na ɪsǝɣatv pə mayalǝna.

*Yesu kpaalɣv kɛ Falisanaa na ɪsǝ Tǝm seɣesǝlaa
(Luku 11:47-51)*

²⁹ ɪsǝ Tǝm seɣesǝlaa na Falisanaa, cɛsǝlaa me, mə tǝm we waiyo. ɪ tayanǝɣɪ ɪsǝ kɔyǝɣǝtɪtɪ tɛlǝsǝlaa pǝlaaŋ kɛ teu tǝmammam, na ɪ laki kacǝka kɛ mpa pa tǝŋa tampana tǝ pa pǝlaaŋ. ³⁰ Na ɪ tǝŋ sɪ: Ye tu we waatv wei ta caanaa kukaya ɪsǝ kɔyǝɣǝtɪtɪ tɛlǝsǝlaa mpe tǝ, tǝ taa tǝŋ-we na tǝ kv-wɛ. ³¹ Na ɪŋpǝɣǝ ɪ hulǝɣǝna sɪ ɪ kɛ mpa paa kɔwa ɪsǝ kɔyǝɣǝtɪtɪ tɛlǝsǝlaa mpe tǝ pa piya. ³² Mpv tǝ, pa akpaa kɛ ɪ tǝŋɣɪ, na mpi pɛɛ paa caalaa na pǝ sɪ tǝ mpǝɣɪ ɪ tɛɛsǝɣɪ. ³³ Tumaa piya me, akalanaa me. ɪ tǝŋ tǝ, ɪ tǝ kɛ tǝnaasǝɛ sǝsǝɔle taa suulaa nte? ³⁴ Pə tǝɔ kɛ ma heeliɣɪ-me sɪ ɪ nu yoo. Maa tili ɪsǝ kɔyǝɣǝtɪtɪ tɛlǝsǝlaa na layatvnaa na ɪsɛkullaa kɛ mə kin. ɪ kǝ kv lɛlaa kɛ kukɔyɪ, na ɪ kǝ lɛlaa kɛ sǝm tesikasɪ tǝɔ. ɪ kǝ ma lɛlaa kɛ akpateɛ kɛ mə tǝkɔtilɛnaa taa na ɪ tǝŋ na ɪ pɛɛkɪ-wɛɣɛ acalɛɛ taa. ³⁵ Mpa paa kɔwa yem kɛ tulum tǝ, mə nyǝŋ taa kɛ pa kulaa ɪsǝɣatv kǝ mǝli. Pə kpaɣav yulvpaŋ Apɛɛli kɔyɪ na pǝ polo Palasii pǝyalv Sakali wei ɪ kv katɛ taa katɛ na kǝtaya tǝlatɛ pə hɛkv tǝ ɪ nyǝm tǝ. ³⁶ Tampana kɛ ma heeliɣɪ-me yoo maa cɛsǝɣɪ, kayana nyǝma nyǝŋ taa kɛ pu tǝna.

*Yosalem yǝkɔyɪ tǝm
(Luku 13:34-35)*

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyǝ taa kɛ pa kɔyɪ ɪsǝ kɔyǝɣǝtɪtɪ tɛlǝsǝlaa, na nyǝ taa tǝtǝɣǝ pa yooki ɪsǝ tillaa kɛ pɛɛ na pǝ kɔyɪ. Tǝm payalɛ kɛ ma sǝɔlaa sɪ ma kpeɣɛliɣɪ nyǝ taa yǝlaa tǝna tǝkɔtɔkɔto ɪsu kantuyɪ papuyɪ kv piya tǝɔ tǝ. Ama pa kisaa. ³⁸ Tǝv, mə tǝyaya kǝ tǝki kaav tǝkpataa, nǝɣɔlv kaa paasǝna-kɛ. ³⁹ Pə tǝɔ kɛ ma heeliɣɪ-me tǝfoo sɪ, pə kpaɣav sanja tǝ ɪ kaa tasa-m keesuyɪ. Halǝna pə tala wulɛ nte ɪ kǝ tǝ sɪ: ɪsǝ ɪ sǝna Tacaa tillu tǝ.

24

*ɪsǝ tǝsɛɛle wakǝlɣv tǝm
(Malaki 13:1-2; Luku 21:5-6)*

¹ Yesu luna Iso taseele taa na í tɔŋna tɛɛv, ilena í falaa kpɛtɛna-í na pá huli-í Iso taseele ŋmatu. ² Tɛnaɣa Yesu tɔma-we si: Ntɔŋ í nawa pɛ tɛna isɛntɔ? Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesiyi, pɛ kaa kaasi pɛle lɛnte na tɛ tɛna lɛnte tɔɔ, paa tusi pɛ tɛna.

Mpi pɛ lapu ká hvli antulinya tɛm tɔ
(*Malaki 13:3-13; Luku 21:7-19*)

³ Yesu kɔma na í caya Olifinaa puɣv tɔɔ, ilena í falaa fayasi na pá pɔɔsi-í si: Heeli-tuɣv kuyanɣu mpv unɪ pu la tɔ. Nmaatɛle nteɣe pu hólí na tɛ nyɛna nyá kɔnte na antulinya tɛm.

⁴ Mpróyú Yesu cɔ í falaa si: U la laakali, í taa ye le na nɔɣɔlv kɔɔ na í tolisi-me. ⁵ Mpi tɔ, payale ká kɔɔ na pá ha pa tɔɣi ma hɛte si mpeɣele Mesii. Halɪ paa tolisi payale. ⁶ U ká nu yooŋ tɔŋ ke mɛ cɔlv mɛ cɔlv. Paa heeliyi-meɣe pooluŋ yooŋ tɔmnaa. Ama í taa ye le na mpv unɪ pɛ ce mɛ laŋa. Pɛ wee si mpv unɪ pɛle pu la kɛ. Ama waali waali kɛ antulinya náá kɔɔ na í tɛŋ. ⁷ Tɛtv katenɣa lɛŋka ká yooŋa lɛŋka nyɛma, kawulaya lɛŋka ká kuli lɛŋka tɔɔ. Nyɔɣɔsi ká la tiiliwe tiiliwe, tɛtv ka sele tiiliwe tiiliwe tɔtɔ. ⁸ Pɛne unɪ pɛ tɛna pɛ wɛna isu alv lɔlvɔv na pɛ caali-í wuv ke sɔŋsɔŋ tɔ.

⁹ Yɛlaa ká kuli na pá hólí si pá tu-meɣe konyɔŋ, na paa kv-me. Katenɣa tɛna yɛlaa taa ká kpana-meɣe ma tɔɔ. ¹⁰ Yɛlaa payale ká lɔ Iso sɛɛv tɔm ke waatu unɪ, na paa lu tɔma waali, na pa taa kpana tɔma. ¹¹ Iso kuyɔɣɔtutu telɛsɛlaa pɛpɔtɔnaa ká lu payale na pá tolisi yɛlaa ke sɔsɔm. ¹² Isayatu ká tɔɔ sɔsɔm sɔsɔm, halɛna yɛlaa payale sɔlvɔv ká pasa. ¹³ Ama ye wei í nyaya apalɔtv na í tala tɛnaɣa, pɔntu nyuɣv ke pu ya. ¹⁴ Pɛ wee si paa kpaali Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ ke antulinya tɛna taa kɛ na paa piitim mpi pɛ nu. Ye pɛ tɛma mpróyú lapu ke antulinya ka tɛ.

Acaalɔtv tɔm
(*Malaki 13:14-23; Luku 21:20-24*)

¹⁵ Mpróyú Yesu tɔma si í ká kɔɔ na í ná acaalɔtv taa acaalɔtv nti tɛ tɔm Iso kuyɔɣɔtutu telɛsɛlv Taniyɛli ka yɔɣɔta tɔɣɔ katɛ taa. Wei í kalɔɣi tɔ í cɛkɛna-tɔɣi teu. ¹⁶ Mpv unɪ tɔ, mpa paa we Yuta tɔ pá se na pá kpa pɔóŋ. ¹⁷ Ye pɛ mayana wei na í we kutuluyv tɔɔ na í tiiwa, í taa tɔ si í svuki tɔyaya na í kpaɣa í pulv. ¹⁸ Na wei pu mayana í we taale tɔ í taa tɔ si í kpenɪ tɛ na í kelɪ í kpaɪ. ¹⁹ Ahusitonaa na asɔŋ tɔm ká la waiyo kɛ waatu unɪ. ²⁰ U sɛlvɔm Iso na mɛ kuseu kɔne kv taa pamsɛna watv waatu yaa kuyaku kvhɛsvu wule. ²¹ Pɛ taya pulv, waatu unɪ wahala ká la sɔɣɔntv ke sɔsɔm pɛ tu fɛi. Pa ta nata wahala unɪ í taka ke hatoo antulinya kancaalaya na pɛ kɔɔ saŋa, na pa kaa tasa í taka kɛ nav. ²² Na ye pɛ taya isu Iso hvvwa si í ká pasa kuyɛɛŋ unɪ tɔɔ, nɔɣɔlv kaa tɔlv-ti. Ama í pasa pɛ kuyɛɛŋ unɔɣi yɛlaa mpa í lɛsaa tɔ pa tɔɔ.

²³ Na ye yɔlv tɔma-me si: U nyɛni, Mesii we cɛne yaa cɛne, í taa nu. ²⁴ Pɛ taya pulv tɔɔ, Mesiinaa na Iso kuyɔɣɔtutu telɛsɛlaa pɛpɔtɔnaa ká lu na pá lá kɔkɔlv nyɛmnaa na piti tɔma. Halɪ ye paa pɛsaya pa puɣusiɣi mpa pa mayamaɣa Iso lɛsaa tɔɣɔ. ²⁵ Tɔv, ma laalaa na má kpaali-meɣele.

²⁶ Mpv tɔ ye pa kɔma na pá heeli-me si: U nyɛni, í wɛnna nteɣe wɔlaya tɛtv taa, í taa polo. Yaa si, unɪ í ŋmɛlɔna nteɣe cɛne, í taa nu. ²⁷ Yɔlv Pɛyaya ma ma kɔnte ká la kɛ isu tɛv nyɔɣɔsvu hatoo tɛv kite tɛɛ na pɛ kalɛsɛna kv nɔɣɔ tɔ. ²⁸ Timpi pulv sɛpa na pɛ hɛntaa tɔ tɛnaɣa yepelekunaa kotiyi.

Yɔlv Pɛyaya kɔnte
(*Malaki 13:24-27; Luku 21:25-28*)

²⁹ Wahala kuyɛɛŋ unɪ í tɛeki kpaɣpaa tɔ, ilim ká si tɛkpitii, isɔtv kaa tasa hvlvɔmɔv. Isɔtvɔŋasi ká luna isɔtaa na si hoti. Pu ciyiti isɔtaa kɔkɔlvnaa. ³⁰ Waatu unɔɣi paa nu Yɔlv Pɛyaya má ma tɔŋ ke isɔtɔntɔv taa. Katenɣa tɛna taa yɛlaa ká kpa pa laŋa na pá wii sɔsɔm. Paa na Yɔlv Pɛyaya má ma sɔŋa isɔŋmɔntɔv tɔɔ na má tiiki na ma toma ke sɔsɔm na ma teeli. ³¹ Akantɛle sɔsɔle ká wii, ilena má tili ma isɔtaa tillaa ke antulinya hɔɣlɔŋ tɛna taa. Pɛ kpaɣav ilim tɛlvle na pɛ tɔtvle tɔ, na pɛ polo pɛ ntɔɣŋ na pɛ mpɛtɛŋ tɔɔ, si pá cɔɔ pá koti mpa ma lɛsaa tɔɣɔ antulinya tɛna taa.

*Fiki tɔyɔ tɔm**(Malaki 13:28-31; Luku 21:29-33)*

³² Ɔ nyɔnna fiki tɔyɔ na í cekɔna. Saa wei ku neɣetɔyɔ na ku hatu yeɣelɔyɔ tɔ, í nyɔmá kpakpaa si heesɔyɔ tala kɛle. ³³ Mpu tɔtɔyɔ waatu wei í ká ná pə tənaya mpu pə laki tɔ, í nyi si pə wɔsaa kɛle, pə caa lapu nté. ³⁴ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, yɔlaa mpa pa we isəntɔ tɔ pa kaa si pa tənana na pécó pə tənaya mpu pə la. ³⁵ Isətənyɔ na atɛ ká muki yem. Ama ma kuyɔyɔtɔ kaa saali paa pəcɔ.

*Isɔ tike nyɔmna antulinya tɛm**(Malaki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)*

³⁶ Nɔyɔlv fei wei ɪ nyɔmá pə waatu yaa pə wule tɔ, paa isɔtaa tillaa na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike təkɔɲ nyɔmna. ³⁷ Isəna pu lapa Nowee pɔɔle taa tɔ, mpu inɪ pə mayamaya pu lana kuyanɲku Yulv Pəyaya má maa kɔɔ tɔ. ³⁸ Kɔpam, kuyeyɛɲ wei ɪ taa lum taa waasəta tɛtɔ tɔ, pə təkaya kɛ na pə nyɔɔki, na pə haa təmaya alaa, na pə kpakɔyi mpu yoo, haləna kuyanɲku Nowee sɔv kpulɔyɔ taa tɔ. ³⁹ Pa caya m̀p̀ỳỳỳ yem kɛ m̀p̀ỳỳỳ, pa ta hɔv pulv tɔ. Haləna lum səsəm kɔɔ na pə tɔyɔ pa tənana tɔpai. M̀p̀ỳỳỳ pu la kuyanɲku Yulv Pəyaya má maa kɔɔ tɔ. ⁴⁰ Pu pana apalaa naale ká wee taale. Pu kraya lelv na pə yelev lelv. ⁴¹ Pu pana alaa naale we nama tɔ na pá nanɔyi. Pu kraya lelv na pə yelev lelv. ⁴² Ɔ fen, pə taya pulv tɔ, í ta nyi kuyanɲku mə səsɔ ka kɔɔ tɔ. ⁴³ Ɔ nyi teu si ye nyəm ka nyənaya na təyaya caa nyi waatu wei ɲmulv ká kɔɔ ahoo tɔ, ɪ ka cayana ɪ isɛ kɛ. Ɔ kaa yelev ɪ na í sɔv ɪ təyaya. ⁴⁴ Pə tɔ kɛ me tɔtɔ mu tayanɪ mə tɔyi mpu. Yulv Pəyaya má ma kɔɲ kɔntɛ ke waatu wei í kaa hɔv tɔyɔ.

*Təmle tv isayav na kɔpan pa tɔm**(Luku 12:41-48)*

⁴⁵ Aweye təmle tv kɔpan na layatv? Ye pə taya wei ɪ caa yelina-ɪ təmle nyɔma lelɔa si í nyənɔyi-we, na pə tala ɪ cɛle-weye pa kutɔyɔ tɔ? ⁴⁶ Cɛcɛ inɪ í kɔma na í məli na í mayana təmle tv inɪ ɪ isɔle sɛɛna təmle ɲtɛ tɔ lapv, ɪ nyɔyɔ lapa lelen kɛ. ⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, təyaya caa ka tv təmle tv inɔyi ɪ kɔpam tənana tɔ fenɔyɔ kɛ. ⁴⁸ Ama pə cəpa təmle tv inɪ na í tv ɪ taa si: Ma caa kaa kɔɔ lɔɲ se. ⁴⁹ Ɔlena í sɔv ɪ taapalaa ke mapv, na í tɔki, na í na sulvnyɔɔlaa lelɔa pá sɔv sulv nyɔɔv na pə kuyi-we. ⁵⁰ Pu kɔɔ na kuyaku ɲku na isəma waatu ɪ taa tv ɪ taa si təyaya tv ka tala tɔ, ɲlé ɪ ká sɔv təkpuv. ⁵¹ Na í la təmle tv inɪ təkankɔɲ, na í mələna-ɪ na í pɛti-ɪ cesɔlaa tɔ. Tənaya ɪ ka casɔyi kapusi na í nyasɔyi ɪ tɔyi kela.

25*Pɛɛlaa naanɔwa tɔm*

¹ M̀p̀ỳỳỳ Yesu tɔma si: M̀p̀ỳỳỳ pə wee, isɔtaa Kawulaya ká nɔyɔsəna kɛ isɔ pɛɛlaa naanɔwa wei ɪ kraya fətəlanaa na í tɛɛ akpayalv sɔɲyɔv tɔ. ² Pa taa kakpasɪ ke kɔmɛɛmɔɲ na kakpasɪ ke layatvnaa. ³ Kɔmɛɛmɔɲ ná kraya fətəlanaa, ɲlena pá yelev nim cosuyɔ si pa təkɔyi pa tɔ. ⁴ Ama layatvnaa ná kraya pa fətəlanaa, ɲlena pá cosi nim ke kpaləpanaa taa na pá tɔki pa tɔ tɔtɔ. ⁵ Akpayalv fei í kɔɔ lɔɲ, ɲlena tom can na pə keli-we na pá too pa naanɔwa inɪ.

⁶ M̀p̀ỳỳỳ pə keesa ahoo heka, ɲlena pá nu pə kiisaa si: Akpayalv nté, í kɔli na í sɔɲi-ɪ. ⁷ Tənaya pɛɛlaa mpe pa fema na pá nyɔsɔyi pa fətəlanaa. ⁸ M̀p̀ỳỳỳ kɔmɛɛmɔɲ tɔma layatvnaa si: Ɔ pasa-tɔyɔ mə nim, ta fətəlanaa caa tem. ⁹ Ɔlena layatvnaa náá cə-we si: Ye tɔ pasa-me pə kaa tala tá. Ɔ polo pɛɛtəlaa cɔlv na í ya. ¹⁰ Waatu wei kɔmɛɛmɔɲ tɛɛ m̀p̀ỳỳỳ nim yapu tɔ, ɲlena akpayalv tala. Na í na mpa pa sɔɔlv ka puwa mpu tɔ pá sɔv akpayale kutɔyɔv tɔtɔyɔle taa, na pá tɔki nɔnɔyɔ na pá kaləsi təkem. ¹¹ Pə lapa laasaya ɲle kɔmɛɛmɔɲ inɪ í məlaa kɛle, na í tɔɲ si: Taca Taca, tvli-tv. ¹² M̀p̀ỳỳỳ akpayalv ná cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesɔyi, ma ta nyi-me.

¹³ Tənaya Yesu tasa-weye kpaalɔyɔv si ye mpu í fenɲyi. Mpi tɔ, í ta nyi kuyanɲku na isəna waatu pu la tɔ.

Timpi pə wεε tə tənaya pə səsəyi
(Luku 19:11-27)

¹⁴ Pii nəxəsəna ké isu yulu koluyu si i tée yela, na í yaa i təmle nyéma na í tu pa niñ taa ké i wənau tə. ¹⁵ I yaa kancaalaya nyəñ na í cəle iləye wula nyəğətu nasəle na nunuwa (500). Na í yaa ləlu iləna í cəla iləye wula nyəğətu ηmɔnuɔyɔ (200). Pə tala tooso nyəñ, iləna í cəla iləye wula nyəğətu nunuwa (100). I kəsəna paa wei i pəsuyu ké na í cəle-i. Iləna í kuli na í tée. ¹⁶ Tənaya wei i ka cəla nyəğətu nasəle na nunuwa (500) tə i tée kpakpaa na í suv taatuyɔ, na pə sɛɛ-i nyəğətu nasəle na nunuwa (500) tətə. ¹⁷ Wei paa cəla nyəğətu ηmɔnuɔyɔ (200) tə, ilé i taata mpɔ tətə, na pə sɛɛ-i nyəğətu ηmɔnuɔyɔ (200) tətə. ¹⁸ Ama wei paa cəla nyəğətu nunuwa tə, ilé i polaa ké na í huli púyú ké atə na í ηmɛsi pa caa liyitee anɪ.

¹⁹ Pə leelaa, iləna pa caa inɪ í kəɔ. I tala mpɔ, iləna í yaa-wε si pá huli-i isəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tə. ²⁰ Ḿpúyú wei cɛcɛ ka cəla nyəğətu nasəle na nunuwa (500) tə ilé i kəma na í huli-i nyəğətu nasəle na nunuwa (500) wei pə sɛɛ-i tə. Na í tə si: Taca, n ka cəla-m nyəğətu nasəle na nunuwa (500), na pə sɛɛ-m nyəğətu nasəle na nunuwa tətə. ²¹ Ḿpúyú i təma-i si: Pə wε teu, n ké təmle tu kɔpampan. Isəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke isəntə tə, maa cəle-η səsəm. Kəɔ na má na-η t́ yəɔli. ²² Pəle pə waali ké təmle tu wei pa cəla nyəğətu ηmɔnuɔyɔ (200) tə, ilé i kəma na í tə si: Taca, n ka cəla-m nyəğətu ηmɔnuɔyɔ (200), na pə sɛɛ-m ηmɔnuɔyɔ (200) tətə. ²³ Ḿpúyú pa caa inɪ i təma ilé tətə si: Pə wε teu, n ké təmle tu kɔpampan. Isəna mpi n lapəna pəcɔ nyəm ke teu ke isəntə tə, maa cəle-η səsəm. Kəɔ na ma na-η t́ yəɔli. ²⁴ Pə tala wei paa cəla nyəğətu nunuwa (100) tə, iləna í tə si: Taca, ma nyəmə nyá təɔ si n ké yulu kate tu. Pə taya pulu təɔ, timpi n ta tuu təyɔ n kuñ, na timpi n ta ηmusi təyɔ n ceki. ²⁵ Səyɔntu lapa-m, iləna má polo na má pi nyá liyitee ke atə ke teu təkulakula. Mu nyá cɛɛ. ²⁶ Tənaya i caa təma-i si: Ama n ké təmle tu isayau na felentu ké. N ka nyəmə mpɔ si timpi ma ta tuu təyɔ ma kuñ, na timpi ma ta ηmusi təyɔ ma ceki ilə, ²⁷ pepe təɔ ké n taa tu ma liyitee anəxi panci taa? Ma kəma isəntə tə maa mayana pə sɛɛ a təɔ na má kpenti na má mu. ²⁸ Təu, í lɛeki nyəğətu nunuwa (100) inəxi i niñ taa, na í səsəi nyəğətu nasəle na nunuwa (500) tu. ²⁹ Pə taya pulu, timpi pə wεε təyɔ pə səsəyi teu si pə tələna pɛle. Ama wei i fɛina pulu tə, paa pəciiu mayamaya ke i wəna, paa lɛeki ké. ³⁰ I kraya təmle tu yem inɪ na í pɛti-i awali ké səkɛtuyɔ taa. Tənaya i ká casəyi kapusi na í nyasəyi i təyi kela.

Tənaya hvule wule təm

³¹ Ḿpúyú Yesu yəyətəa si: Waatu wei Yulu Pəyaya má, maa kəɔ isu wulau səsə na isətəa tillaa təna tə, maa caya ma teeli kumte təɔ. ³² Na atə putimnaa təna ká koti ma isəntəa. Maa fayasi yəlaa isu tiikilu fayasuyɔ heeñ na pəñ tə. ³³ Maa su heeñ ke ma ntəyɔñ təɔ na pəñ ke ma mpətəñ təɔ. ³⁴ Wulau Səsə má, maa heeli mpa pa wε ma ntəyɔñ təɔ tə si: Mɛ mpa ma Caa yelaa na í nu leleñ tə, í kəɔ na í təyɔ Kawulaya ηka paa su-meyε hatoo antulinya lapu waatu tə. ³⁵ Pə taya pulu, nyəyəsɪ ka kpa-m tə mə hana-m təyɔnaya. Ləkətu kpa-m tə mə hana-m lum na má nyəɔ. Maa ké mɔsulɔ tə mə krayana-m na í pona mə tɛ. ³⁶ Maa wε kpɛtɛ tə mə hana-m wontu. Pə wukaya-m tə mə fɛpəna-m. Paa təkə-m saləka taa tə mə kəñayana na í naa-m. ³⁷ Kɔpama ká cə-m si: Taca, leye tə na-η na nyəyəsɪ wu-η na t́ ha-η təyɔnaya, na ləkətu wəna-η na t́ ha-η lum? ³⁸ Leye tə na-η na í ké mɔsulɔ na t́ kraya-η na t́ pona ta tɛ? Yaa n wε kpɛtɛ na t́ suu-η wontu? ³⁹ Leye tə na-η na pə wuki-η, yaa pa təkə-η saləka taa na t́ polo nyá wiiluyɔ? ⁴⁰ Wulau ma maa cə-wε si: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəyi, timpi í lapa ma taapalaa pane pa səkɛpema taa nəyɔluyɔ kɔpantu tə, maya í lapa.

⁴¹ Pəle pə waali ké Wulau má, maa heeli mpa pa wəna ma mpətəñ təɔ tə si: Mpusi nyéma mɛ í tɛ na í fɛɛ-m. I polo kəkə ηka pa tayana iləyɔu na i isətəa tillaa pa təɔ na kaa tɛñ tə ka taa.

⁴² Pə taya pulu təɔ, nyəyəsɪ ka kpa-m tə í ta ha-m na má təyɔ. Ləkətu kpa-m tə í tá ha-m lum si má nyəɔ. ⁴³ Maa ké mɔsulɔ, í ta kraya-m na í pona mə tɛ. Maa wε kpɛtɛ tə í ta ha-m wontu si ma suu. Pii wukaya-m tə í ta fɛ-m. Waatu wei ma wε saləka taa tə í ta wiili-m. ⁴⁴ Na pɛle paa cə-m si: Taca, leye tə na-η na nyəyəsɪ yaa ləkətu pə wəna-η, yaa n ké mɔsulɔ, yaa n wε kpɛtɛ,

yaa pə wukɪ-ŋ, yaa n we saləka taa, na tə ta paasəna-ŋ? ⁴⁵ Ile maa cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, timpi í tá la səkpema pane pa taa nəyɔlvɔv kɔpantv tə, maya í tá la. ⁴⁶ Pane inɪ paa polo saləka tam nyəŋ taa, na kɔpama náá polo weesuyv ŋku ku tɛŋ tə ku taa.

26

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya

(Maləki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Yesu tɛma tɔm tənɛ tə tənaya yəyətɔyɔ, ilɛna í heeli ɪ ifalaa si: ² Ntəŋ í nyəmá teu si pə kaasa kuyɛɛŋ naale na pá təyɔ Tɛɛv acima na? Tɛɛv acima anɪ a təw kə paa tv Yulv Pəyaya maya yəlaa niŋ taa na pá ka-m səm tesika təw.

³ Ḿpúyú kətəlaa səsaa na Yuta nyɔyɔ nyəma nyɔyɔ nyəma pa kota kətəlaa wulav wei pa yaa si Kayifi tə ɪ təyaya. ⁴ Na pá caya na pá mayasi na pá su isəna paa kra Yesu təhɛɛ na nəyɔlv ta na tə, na pá kv-ɪ. ⁵ Pa yəyətaya pa taa si: Tə taa kra-ɪ acima waatv, təfə pu la yoo ke yəlaa taa.

Alv tulaalv pəlvɔv ke Yesu təw

(Maləki 14:3-9; Yohaani 12:1-8)

⁶ Yesu ka we Petanii ke tənuyɔ təw asilima kətəŋ tv Siməŋ təyaya taa. ⁷ Tənaya alv nəyɔlv ɪ kəma ɪ kin na í təkə tulaalv kɔpampanə na pá lapa ɪ akpaləpiya ke liyitee pəle kɔhɔlvɔməle taa tə. Yesu caya na í təŋna təyɔv, ilɛna alv inɪ í pəli tulaalv inəyi Yesu nyɔyɔ taa. ⁸ Yesu ifalaa ná mpv tə pə ta maya-we, na pá tə si: Pa wakəlvɔv tulaalv inɛyɛ isəntə tə suweyɛle? ⁹ Ye paa pɛɛta-ɪ pə taa la liyitee ke səsəm na pá ha kɔnyəntɔnaa?

¹⁰ Yesu cəkənaa si pa yəyətəyi mpv, ilɛna í pəəsi-we si: Pepe təw kə í pəsəyi alv inɛ ɪ lanjɛ ke mpv? Mpi ɪ lapa-m mpv tə pə tewaya halɪ. ¹¹ Mə na kɔnyəntɔnaa í wenna tam. Ama má na-me tə ka wɛɛ təma kin ke tam. ¹² Ma pim təw kə ɪ pəla tulaalv ke ma tənuyɔ təw kə mpv. ¹³ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, paa timpiyi paa heeli Laapaali Kɔpan inɛyɛ antulinya təna taa, paa kɛɛsi alv inɛ ɪ lapa mpi tə pə tɔm na pá təsəyi ɪ təw.

Yutaasi kəlmətə təm

(Maləki 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Ḿpúyú Yesu ifalaa naanɔwa na naale taa ləlv wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tə, ɪ kulaa na í polo na í mayana kətəlaa səsaa, ¹⁵ na í pəəsi-we si: Ye ma tv Yesu kə mə niŋ taa pɛpɛyɛ í ka ha-m?

Ḿpúyú pəle pa kala liyitee nyəyətəv ke hiu na naanɔwa na pá cɛɛ-ɪ. ¹⁶ Pə kraya kuyəŋku təyɔ Yutaasi svv kuyaku kɔpankɔv ke pɛɛkɔyɔv si í tv Yesu kə pa niŋ taa.

Tɛɛv acima kətəyɔv tayanɔyɔv

(Maləki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹⁷ Pə tala potopotonaa mpa pa taa kɔkɔsvm fɛɪ tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Ilɛna Yesu ifalaa polo na pá pəəsi-ɪ si: Leyɛ n caa si tə polo na tə la-ŋ Tɛɛv acima kətəyɔv?

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: ɪ polo ɪcətɛ taa kə akele tɛ na í heeli-ɪ si: Ma wule talaa, nyá tɛyɛ má na ma ifalaa tv təyɔ Tɛɛv acima.

¹⁹ Ḿpúyú Yesu ifalaa lapa nti ɪ kɛɛsa-we tə. Pa polaa na pá lá Tɛɛv acima kətəyɔv.

²⁰ Pə kəma isu taanaya ilɛ, í na pa naanɔwa na naale pa caya təyɔv nté. ²¹ Pa təŋna təyɔv ke mpv, ilɛna Yesu yəyətɪ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, mə taa nəyɔlv ká la-m kəlmətə.

²² Tənaya ɪ ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm na tɔm tənɛ. Ilɛna pá svv-ɪ pəəsuyɔv ke kulɔm kulɔm. Inɛ si: Matəŋ pə taya má, Tacaá? Inɛ si: Matəŋ pə taya má, Tacaá?

²³ Ḿpúyú Yesu cə-we si: Ma na wei ta niŋ kpɛnta svsvɔyɔv ke nyənaya taa tə pɔntv ká lana-m kəlmətə. ²⁴ Yulv Pəyaya má, ma səki teitei kə isu pa kɛɛsa ma tɔm ke Iso Təm taa tə. Ama

wei i ká la Yulu Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə i təm ká la waiyo ké səsəm. Puntu in, ye pa taa ləl-i, pəle pu lapa sana.

²⁵ Pə kpeɲna Yutaasi wei i lak-i kəlmətə tə na í pəəsi Yesu si: Matəɲ pə taya má, Tacaá? Ilena Yesu cə-i si: Ntəɣəle mpv.

Tacaá səm təsvy

(Maləki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²⁶ Ḿpúyú waatu wei pa təkaya tə Yesu kpaɣa potopoto na í sɛɛ Iso ké í na təmle, na í faɣa-i na í cɛla i ifalaa, na í heeli-we si: I mu na í təɣə, ma tənvyu nté.

²⁷ Pəle pə waali ké Yesu kpaɣa kəpv na í sɛɛ Iso ké í na təmle. Ilena í cɛle-we na í tə si: I nyə-wəɣi mə təna. ²⁸ Ma caləm nté mpi pə húləyí Iso nəɣə pɛeləvɔ tampana tə. Mpi pə kpemna yəlaa pəɣale tə si pə husi isayətunaa. ²⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, saɲa waali ma kaa tasa solum pəneye nyəəv. Haləna kuyanɲku má na-me tu nyəə solum kofam ke ma Caa Kawulaya taa tə.

³⁰ Pa tɛma mpv ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tɛɛ Olifinaa pvyu təə.

Piyee kpeesvyu təm kpaalvyu

(Maləki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

³¹ Ḿpúyú Yesu təma i ifalaa si: Saɲa ahoə ane a mayamaya í ká ye-le-m mə təna na í se. Pa ɲmaa ḿpúyú Iso Təm taa si: Maa kv tiikilu na heeɲ ká ya yem yem. ³² Ama waatu wei maa fe ilena, má tɛɛ-meɣe nəɣə ke Kalilee.

³³ Tənaɣa Piyee nəɣə təkpaɣ si: Paa pa təna paa ye-le-ɲ na pá se, má, ma kaa la mpv.

³⁴ Ama Yesu təma-i si: Tampana ke ma heeliyi-ɲ yoo maa cəsəɣi, n ka kpeesi təm tooso ké ahoə ane si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcə kampaav koo.

³⁵ Tənaɣa Piyee təma-i si: Paa ma na-ɲ tu si tu si ké, ma kaa kpeesi si ma ta nyi-ɲ.

Ḿpúyú pa təna pa yəɣətə mpv.

Yesu sələmvu ke Ketəsemanee

(Maləki 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Ḿpúyú Yesu na i ifalaa pa tala timpi pa yaa si Ketəsemanee tə. Ilena í tə-we si: I caya cəne na má polo Iso sələmvu ke hatoo cəne.

³⁷ Ilena í kpaɣa Piyee na Sepetee pəyalaa naale. Tənaɣa isənyəɲle na laɲwakəlle səsəle sɔv-i kpaɣ. ³⁸ Ilena í tə-we si: Ma laɲle wakəlaa ké tətəɣətəɣə pə fei kpeesvyu. I caya cəne na má na-me tə feɲiyi.

³⁹ I tuusa i nəɣə təə ké pəcə, ilena í lun na í sələmi si: Ma Caa, ye pə we pəsuyv keeli wahala səsə inɛɣe ma nyvyu təə. Paa na mpv mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa la ma luyv nyəntv.

⁴⁰ I tɛma mpv, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kiɲ na í mayana pa təɲna tom. Ilena í tə Piyee si: I kpisa cayaɣ nté si má na-me tə feɲ paa pəcə mayamaya. ⁴¹ I feɲ na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei mayasuyv kəɲ-me tə. Pááná weɛ, ama tənvyu u pəsəɣəna.

⁴² I tasa tuusuɣu, ilena í tasa Iso ké sələmvu si: Ma Caa, ye pə fei pəsuyv si wahala səsə inɛ í hatələna-m, nyá luyv nyəntv í la.

⁴³ I tasa i ifalaa kiɲ ke məlvu, ilena í mayana pa təɲna tom tətə, pa kpisa pá cayaɣa pa isɛ. ⁴⁴ Ḿpúyú i tasa-weɣe yeluyv na í tuusi na í tasa Iso sələmvu ke təm tooso nyəm ke təm kuləmtv nti. ⁴⁵ Tənaɣa i məla i ifalaa kiɲ na í pəəsi-we si: I təɲna tom na í heesəɣi yaa? I naa, pə talaa kele. Paa tv Yulu Pəyaya maya asayaɣa niɲ taa. ⁴⁶ I kulv na tə tɛɛ. I nyəmi kəlmətə tv tala cəne.

Yesu Kpaɣ

(Maləki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

⁴⁷ Yesu təɲna yəɣətaya ke mpv ilɛ, i ifalaa naanəwa na naale taa lɛlv Yutaasi talaa kele. Na i waali ké yəlaa samaa tuutuuma, na pá təkə layalɛɛ na kpatəɲ. Kətəlaa səsaa na Yuta nyvyu nyəma nyvyu nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁸ Yutaasi wei inu i lak-i Yesu ké kəlmətə ke mpv

tə ɪ ka kɛɛsa samaa ɪnəɣi ɪsəna ɪ ka la tə. ɪ heela-wɛɣɛ si: Ye ma polaa na má wayala wei ɪle, ɪnəɣɛ, ɪ kra-ɪ. ⁴⁹ Tənaɣa Yutaasi kɛrətəna Yesu kɛ kɛkɛraa na ɪ sɛɛ-ɪ si: Fəw Taɛaa.

ɪlɛna ɪ wayali-ɪ. ⁵⁰ Mɛrɔ́gú Yesu tɔma-ɪ si: Ma taapalu, la nti n kəma lapu tə.

Tənaɣa ɪ na mpa tə, pɛlɛ pa tu niŋ kɛ Yesu tɔw na pá kra-ɪ. ⁵¹ ɪlɛna Yesu na mpa paa wɛɛ tə pa taa nɔɣɔlv kɛɛ ɪ layatɛ na ɪ lo kətɔlv səsə tɔmlɛ tu ŋkɛrɛɣu na ɪ kəɔli tɔfɛŋ. ⁵² Mɛrɔ́gú Yesu tɔma-ɪ si: Suu nyá layatɛ kɛ tə suɣute taa. Pə taɣa pulv tɔw, ye wei ɪ kraɣa layatɛ, pɔntu ká səna layatɛ. ⁵³ N ta nyi si, má sɔɔlaa, maa yaa ma Caa na ɪ ha-m ɪsɔtaa tillaa kɛ iyisi naatoso (6000) kɛ loosi naanɔwa na naalɛɣɛ cənɛɣɛ kɛkɛraa yɛɛ? ⁵⁴ Ama ye ma lapa mpv nti paa kɛɛsa ɪsə Təm taa si tu la tə, ɪsənaɣa pu la na tɔlɛ tó lá ɪlɛ?

⁵⁵ Tənaɣa Yesu pɔɔsa samaa ɪni si: ɪ kəŋi-m kɛra na ɪ nɔki na ɪ kɛkɛrɔ́ɣi layalɛɛ na kɛrətəŋ tə, maɣa ŋmulv ɪsəɣav kɛ? Kɔyɛɛŋ təna ɪsə tɔsɛɛlɛ taa kɛ ma cəɣaa na má sɛɣɛsəɣi, ɪ tá kra-m. ⁵⁶ Ama pə təna ɪsəntə pə lapaya si pə la nti ɪsə kɔyɔɣɔtɔtu teləsəlaa ka yɔɣɔtaa na tó wɛ ɪsə Təm taa tə.

Tənaɣa ɪ falaa təna yɛla-ɪ na pá se na pá tɛɛ.

Yesu ponav kɛ Kotuyu səsəw taa

(Maləki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Mpa pa kra Yesu tə pa pona-ɪ kətəlaa wulav Kayifi tɛ na pá maɣana ɪsə Təm sɛɣɛsəlaa na nyɔɣv nyóma nyɔɣv nyóma pa kotaa. ⁵⁸ Piyɛɛ tənaya Yesu kɛ táálórŋ tɔw, haləna ɪ tala kətəlaa wulav taya tɔw. ɪlɛna ɪ sɔv na ɪ cəɣa tɔmlɛ nyóma kiŋ si ɪ naa si pu tɛna-we.

⁵⁹ Mɛrɔ́gú kətəlaa səsaa na Kotuyu səsəwŋkɔ nyóma pa pɛɛkaa si paa təm suuu pa suu Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-ɪ. ⁶⁰ Paa na yəlaa paɣalɛ kɔlaa na pá suuki-ɪ pəpətu təmnaa tə, pa ta hiki nti paa waana-ɪ tə. Waali waali kɛ yəlaa napəli pa kɔla naale ⁶¹ na pá tə si: Apalv ɪnɛ ɪ ka təma si ɪni ɪ pəsəɣi na ɪ yɔki ɪsə tɔsɛɛlɛ səsəwɛ na ɪ taɣani-tɛɣɛ ŋmav kɛ kɔyɛɛŋ tooso taa.

⁶² Mɛrɔ́gú kətəlaa wulav kɔlaa na ɪ tə Yesu si: N kaa yɔɣɔti? Suwɛɣɛ yəlaa panɛ pa yɔɣɔtəɣəna-ŋ ye?

⁶³ Ama Yesu suma. Tənaɣa kətəlaa wulav tɔma-ɪ si: Na ɪsə wei ɪ wɛna weesuɣu tə, ye n kɛ ɪsə Pəɣalv Mesii heeli-tv təfoo.

⁶⁴ Mɛrɔ́gú Yesu cə-ɪ si: Ntəɣi n yɔɣɔtaa. Ma heeliɣi-me təfoo si pə kraɣav pənɛntɛ tə ɪ ká ná Yulv Pəɣaya má na má cəɣa ɪsə Təŋ təna tv kəŋkəŋ taa. Na ɪ ká na-m ɪsɔtaa ŋmɔntɔɣv təw na má tiiki.

⁶⁵ Tənaɣa kətəlaa wulav cəla ɪ wontu na ɪ tə si: ɪ kra ɪsə tɔw. Tə tasəɣi aseeta nyóma kɛ pɛɛkɔɣv si tə lepe? Mə maɣamaɣa ɪ ná ɪsəna ɪ kra ɪsə tɔw təɣɔlɛ. ⁶⁶ Təv, ɪ na-we?

Mɛrɔ́gú pa təma si ɪ təm səpa, paa kv-ɪ kɛ.

⁶⁷ Tənaɣa pa sɔv ntayama təv kɛ ɪ ɪsɛntaa, na pá maki-ɪ ŋkuma, na lɛlaa náa mapi-ɪ kataasi.

⁶⁸ Na pá təŋ si: Mesii kɛɣɛ, heeli-tɔɣv wei ɪ mapa-ŋ tə.

Piyɛɛ kɛɛsɔɣv

(Maləki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyɛɛ ka cəɣa awalɪ kɛ taɣa tɔw. Tənaɣa kətəlaa wulav tɔmlɛ tv alv nyəŋ nɔɣɔlv kɛrətəna-ɪ na ɪ təm-ɪ si: Nyá tətə n ka wɛ Kalilee tv Yesu ɪni ɪ kiŋ.

⁷⁰ Mɛrɔ́gú Piyɛɛ kɛɛsa yəlaa təna ɪsɛntaa si: Ma ta nyi nti n yɔɣɔtəɣi mpv tə. ⁷¹ Pəlɛ pə waali kɛ Piyɛɛ kɔlaa na ɪ polo nənəkeelasɪ. ɪlɛna tɔmlɛ tv alv nyəŋ lɛlv náa na-ɪ na ɪ heeli mpa paa wɛ təna tə si: ɪnɛ ɪni ɪ ka wɛ Nasalɛti Yesu ɪni ɪ kiŋ kɛ.

⁷² Mɛrɔ́gú Piyɛɛ taɣana kɛɛsɔɣv si: Na ɪsə, ma ta nyi apalv ɪni.

⁷³ Pə lapa laasaya ɪlɛna mpa paa wɛ təna tə pá kɛrətəna Piyɛɛ na pá təm-ɪ si: Nyá n ta lan yəlaa mɛɛ pa taa nɔɣɔlv. Nyá yɔɣɔtaɣa huləɣəna timpi n lunaa tə.

⁷⁴ Mɛrɔ́gú Piyɛɛ kɛɛsaa təlɛlala na ɪ tuu na ɪ tə si: Na ɪsə, ma ta nyi apalv ɪni.

Tənaɣa kampaav koo kpaɣaa. ⁷⁵ ɪlena Piyee tɔɔsi nti Yesu ka yɔɣɔta-i tɔ tɔ tɔ si: Mpi pu takɪ kampaav koou tɔ n tɛma tɔm toosoɣo kpeesuɣu si n ta nyi-m kɛ n ta nyi-m. M'p'ɔg'ɔ i tukaa na i lu, ɪlena i wii ɪsu i sɛki i sɛki.

27

Yesu ponav ke Pilati

(Maləki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

¹ M'p'ɔg'ɔ tanaɣ kupaɣku tɛe kətəlaa sɔsaa tɛna na Yuta nyuɣu nyɛma nyuɣu nyɛma caɣaa na p'a maɣasi na p'a su si p'a ku Yesu. ² Tənaɣa pa hɔka-i na p'a kraɣa-i na p'a polo na p'a cɛla Kufəneɛ Pilati.

Yutaasi kv i ti

(Tillaa Təmlɛ 1:18-19)

³ Yutaasi wei i lapa-i kəlmətɔ tɔ, i nawa si pa suwa si paa ku Yesu kɛ tampana ɪlena i laɣle pəsi sɔsəm. Tənaɣa i kraɣa liɣitee nyəɣətu hiu na naanɔwa ɪni na i polo i cɛla kətəlaa sɔsɔ na nyuɣu nyɛma. ⁴ Na i heeli-we si: Ma lapa isayatu, ma cɛla-meɣe yulu si i kv-i tulum kɛ yem.

M'p'ɔg'ɔ nyuɣu nyɛma cɔ Yutaasi si: T'a paaye, pə kɛ ny'a tɔm kɛ.

⁵ Tənaɣa Yutaasi məɣna liɣitee anɪ na i pɛti Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa, na i tɛɛ na i polo na i tu ɣmənaɣa kɛ i luɣu tɛɛ na i si.

⁶ M'p'ɔg'ɔ kətəlaa sɔsaa n'a tɔsa-ye na p'a tɔ si: Ta mpaav taa pə fɛi pəsuyu si t'a kraɣa liɣitee anɛ na t'a tasa tɣu kɛ Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ atakaa taa. Pə taɣa pulu tɔɔ, yulokule liɣitee kɛ.

⁷ Tənaɣa pa caɣaa na p'a maɣasi, ɪlena p'a kraɣa liɣitee anɪ na p'a yana tetu natəli nti pa yaa si cɣu təhulle tɔ, si pa piɣ muɔlaa kɛ tɛna. ⁸ M'p'ɔg'ɔ haləna saɣa pa məɣna tetu ntəɣi hətɛ si: Caləm tetu. ⁹ M'p'ɔg'ɔ pə lapa nti Iɔ kuyɔɣətutu teləsulu Selemii ka kraalaa tɔ si: Pa kraɣa liɣitee nyəɣətu hiu na naanɔwa. Liɣitee anəɣi Iɛɣɛli yəlaa tisaa si p'a fɛli i tɔɔ. ¹⁰ Pa kraɣa-ye na p'a yana tetu nti pa yaa si cɣu təhulle tɔ, na pə maɣamaɣa kɛ Tacaɔ ka heela-m.

Pilati pɔɔsəɣi Yesu ke tɔm

(Maləki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38)

¹¹ M'p'ɔg'ɔ pa pona Yesu kɛ Kufəneɛ isentaa, na ɪlɛ i pɔɔsi-i si: Nyayale Yuta nyɛma wulav sɔsɔ ɪnəɣi? ɪlena Yesu cɔ-i si: Ntəɣəle n yɔɣɔta mpu.

¹² Pəle pə waali waatu wei kətəlaa sɔsaa na nyuɣu nyɛma tənaya si i lapa pəne na pəne tɔ, i ta cɔ si pulu. ¹³ Tənaɣa Pilati tɔma-i si: Nn nukɪ isəna pa tənuyu si n lapa pəne na pəne tɔ?

¹⁴ Ama tɔ tənaya mpu Yesu t'a cɔ-i tɔ tɔ si pulu. ɪlena pə l'a Kufəneɛ kɛ piti kɛ sɔsəm pə tu fɛi.

Si p'a kv Yesu kɛ p'a kv-i

(Maləki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

¹⁵ Paa Tɛɛv acima wena Kufəneɛ tuləɣi saləka tu nəɣəlu wei samaa caa si p'a tulu təɣɔ. ¹⁶ Pə pamna saləka tu kpitikipiti nəɣəlu wei pa yaa si Palapaasi*fa* tɔ i we saləka taa. ^a ¹⁷ Samaa kota m'p'ɔg'ɔ tɛna, ɪlena Pilati pɔɔsi-we si: Aweɣe i caa m'a tulu-me, Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ?

¹⁸ Pə taɣa pulu tɔɔ kɛ i pɔɔsa-weɣe mpu, i nyəma təkɛɛɛɛ si isɛsɛɛɛɛ tɔɔ kɛ pa pona-i Yesu.

¹⁹ Waatu wei Pilati caɣa təhulle tɔ i alu tilaa si p'a heeli-i si: Taa susɪ ny'a nəɣɔ kɛ tampana tənɣu ɪni i tɔm taa. Pə hula-m i tɔm kɛ tom taa kɛ ahoo anɛ, na pə pəkəli-m sɔsəm.

²⁰ M'p'ɔg'ɔ kətəlaa sɔsaa na nyuɣu nyɛma pa puɣusa samaa si p'a sələmi-i na i tulu-weɣe Palapaasi, na pə kaasi na i kv Yesu. ²¹ Tənaɣa Kufəneɛ tayana-weɣe pɔɔsuɣu si: Pa naale pa taa aweɣe i caa si m'a tulu-me yee? M'p'ɔg'ɔ pa cɔ-i si: Palapaasi kɛ tɔ caa si n' tulu. ²² ɪlena Pilati pɔɔsi-we si: Na isənaya m'a la Yesu wei pa yaa si Kilisiti tɔ? Tənaɣale pa tɛna si: Kamɪ-i sɛm tesika tɔɔ. ²³ M'p'ɔg'ɔ Pilati pɔɔsa-we si: ɪɛ isayatu ntiɣi i lapa?

^a 27:16 Palapaasi: Piipilinaa lɛlaa na sɔɔsəɣi si Yesu Palapaasi.

Tənağa pa tasa kapusi mapu na toŋ si: Kam-i səm tesika təə.

²⁴ Pilati kəma na í ná si i kaa pəsi-ti, pəyele yoou caa tiluyi. Ilena í caa lum na í saŋ i nin ke samaa isentaa na í tə si: Apalu inε, pə taa wεε si má kuyuna-i yoo. Pə ké mə təm ké.

²⁵ Mpróyú samaa təna cə-i si: Nnn, i səm təm í məli tá na tá piya tá nyəəŋ taa.

²⁶ Tənağa Pilati tula-wεye Palapaasi. Pə kaasa Yesu ilena, í ye le na pá casa-i akpatεε, na í kpaŋa-i na í cεε-wε si pá polo na pá kam-i səm tesika təə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Maləki 15:16-20; Yohaani 19:2-3)

²⁷ Pilati yoolaa pona Yesu ké Kvfəneε təyaya taa, ilena pa samaa təna kotina-i. ²⁸ Mpróyú pa wəŋsa i wontu, ilena pá suu-i capa kuseem təkpaui. ²⁹ Na pá lum səwa ke ntenuyu na pá te i nyuyi, na pá tu i nin ntəŋəŋ taa ké kprátóyú, na pá paakəna-i na pá luŋiyi i tεε ké akula, na pá sεε-i si: Yuta nyəma wulav səsə fəə.

³⁰ Na pá təkui i təké ntagama, na pá muŋi kprátóyú na pá tayanəŋi i nyuyi taa ké mapu. ³¹ Pa tεma-i paanav ke mpv, ilena pá wəŋsi capa inu na pá məŋna-i i wontu na pá tεna-i kam ke səm tesika təə.

Yesu kam

(Maləki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

³² Pa lukaya icate ilena, pá tə sulina Silεni tə nəŋəlv, pa yaa-i si Siməŋ. Tənağa yoolaa kripa ilé na toŋ si í səŋəli Yesu tesika ŋke. ³³ Mpróyú pa tala timpi pa yaa si Kələkəta tə, nti tə yəŋtəŋi si nyumpəŋəlaya tε tə. ³⁴ Tənağa pa cεla-i sulum mpi pə taa pa sita tuyi nakuli ku cələm*fa* tə. Ama i təŋaa ilena í kisi-wəŋi nyəəv. ^a

³⁵ Mpróyú pa kama-i səm tesika təə, na pá tə tεtε ké i wontu təə na pá tala-ti. ³⁶ Pa tεma mpróyú ilena pá caŋa təna na pá taŋi-i. ³⁷ Pa ŋmaawa na pá pusi i nyuyi təə si: Yuta nyəma wulav səsə Yesu kolə. Pa ŋmaa mpróyú si pə hólí mpi pə təə pa ku-i tə. ³⁸ Pa kpeŋna í na ŋmulaa ke naale na pá ka-wεye səm tesikasi təə, lelv ke i ntəŋəŋ təə, lelv ke i mpətəŋ təə.

³⁹ Yəlaa mpa pa tεkayana təna tə pεle pa kpeetəŋi nyəəŋ na pá tuki-i si: ⁴⁰ Matəŋ nyá təmna si n yəkəŋi Iə təseεle səsəəle na ŋ tayanu kvfate ŋmau ke kuyεεŋ tooso taa. Waasi nyá ti ilε. Ye n ké Iə Pəyaya lu tesika təə na ŋ tii.

⁴¹ Mpróyú na kətəlaa səsaa na Iə Təm seŋesəlaa na nyuyi nyəma tətə. Pεle pa təŋna-i paanav na pá yəŋtəŋi si: ⁴² I yapa lεlaa nyəəŋ isənaya na í kaa pəsi na í ya i maŋamaŋa i nyəŋku. Isu si inəŋəle Iseŋeli wulav səsə na? Pənente í lu tesika təə na í tii. Ilena tə na na tə tisi. ⁴³ I tū Iə ké naani na í tə si inəŋəle Iə Pəyaya. Təv, tə ná si Iə ká səlɪ si í waasi-i yaa isəna.

⁴⁴ Na pə kpeŋna ŋmulaa mpa paa kama mpróyú i cələ tə na pεle pá tui-i mpv tətə.

Yesu hεεv

(Maləki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

⁴⁵ Pə kəma na pə tala ilim sikuyi, ilena səkrɛtuyi nyala icate təə haləna ilim kpili. ⁴⁶ Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nəŋə səsəŋa si: Eli Eli, lema sapatani? Na təle tə yəŋtəŋi si: Ma Iə ma Iə, pepe təə ké n lə-m?

⁴⁷ Mpa paa səŋa təna tə pa taa lεlaa nu mpv, ilena pá tə si: I yaana nteye Ilii.

⁴⁸ Ilena pa taa nəŋəlv kpaŋa asewa na í polo na í lii kpaləkpaŋ saŋ ke lum konyəŋəm napəli pə taa, na í tui kprátóyú nəŋə taa na í hulɪ Yesu si í nyəə. ⁴⁹ Ama lεlaa ná təma si: I ye le na tə ná Ilii ká kəə na í waasi-i yaa isəna.

⁵⁰ Tənağa Yesu tasa kiisuyi ke səsəm, ilena í hεε.

⁵¹ Mpróyú waatu inəŋi kpaakraa, puuyi səsəəv ŋku ku kaya Iə təseεle səsəəle taa tə, ku faya yem ké hatoo isətta na pə kaləsəna ku ate. Na tətə sele na kvkpaŋəŋ ya pəŋəleε, ⁵² na pəlaaŋ

^a 27:34 tuyi nakuli ku cələm: Pə ké kəəle nte tə laki na yulv too na pá ku i wəsasi təŋə. Ama Yesu na sələa si í wεεna i sε ke mpv haləna i səm.

toli na Iso yelaa mpa pa sapa to pa taa payale fe. ⁵³ Mpygy pa lu pelaaη taa, na waatu wei Yesu koma na i fe to pa sva Iso icate nanη nyente taa, na yelaa payale na-we.

⁵⁴ Mpygy Lom yoolaa sasa na yoolaa mpa i na-we paa taja Yesu to, pa nawa tetu seluyu na pe tona mpi pe lapa to, ilena pa nya sasom na pa to si: Tampana, yulu ine i ke Iso Poyalu ke. ⁵⁵ Alaa payale ka we tona na pa sapa pooluη na pa nyenay. Mpe ini pa tajaana Yesu ke hatoo Kalilee na pa calasayi-i. ⁵⁶ Makatala Mali na Saaki na Yosεfu pa too Mali na Sepetee poyalaa too, paa we alaa mpe pa taa.

Yesu pim

(Malaki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42)

⁵⁷ Waatu wei taanaya taanaa to, Alimatee apalu tonη tu naxulu wei pa yaa si Yosεfu to i koma. I mayamaya i ka taja Yesu ke. ⁵⁸ Mpygy i pola Pilati kin na i selami-i si i krapayi setu Yesu. Tanya Pilati toma si pa cele-i. ⁵⁹ Ilena i kraya setu na i taki-i kpronkrontu tonη nyentu nti pa yaa si leη to te pηkahuluηa kufalaya. ⁶⁰ Na i polo na i pimi-i i mayamaya i pelaaυ ηku pa hula kukpamyu taa to ku taa. Na i pilimi puw sasaw nakoli na i suli pelaaυ naxo. Ilena i tee i kpe. ⁶¹ Na Makatala Mali na Mali lelu pa caya taja pelaaυ isentaa.

Pelaav taruyv

⁶² Kuyaku kuhεsuyv tao svalu lapu tema na teu fe, ilena katelaa sasa na Falisanaa krenti na pa polo Pilati kin, ⁶³ na pa heeli-i si: Taca, te tasaa si papatu ini i ka yaxataa si ye pe lapa we tooso ini i ka fe. ⁶⁴ Tav, mpv to, yele na pa taη pelaaυ halena pe tala kuyeyη tooso wule. I ifalaa i taa kao na pa ηmulu-i na pa looli samaa si i fema setaa taa. Ye pe lapa mpv, tele te papatu ka keli kancaalaya nyentu.

⁶⁵ Mpygy Pilati toma-we si: Yoolaa mpa paa taη taxole, i polo i taη-kuyv teu teu.

⁶⁶ Tanya katelaa polaa na pa tayanu pelaaυ tao puw ηkuyv teu, na pa tu pa kuyusom si naxulu i taa tokina. Ilena pa su yoolaa si pa taη.

28

Yesu fem

(Malaki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Kuyaku kuhεsuyv teewa na pe fe cimaasi, ilena Makatala Mali na Mali lelu pa kuli tanaη tapam si pa puki pelaaυ tao. ² Mpygy tetu sela sasom ke krapaa. Mpi to, Taca isataa tillu lunna iso na i tii, na i polo i kuli puw ηkuyv pelaaυ naxo na i su kpeηa, na i kpa te tao na i caya. ³ I teu naxasena isu teu nyaxasuyv to, na i wontu hulmaa isu kpronkromulum. ⁴ Mpygy pe lapa taηlaa ke sayantu ke sasom na pa seliyi, na pa sapa pa tuη tao ke yem takpau. ⁵ Tanya isataa tillu toma alaa si: Mu taa nya, ma nyama si Yesu wei pa kama sam tesika tao tayo i koma peekuyv. ⁶ I fei cane, i fema isu i ka yaxataa to. I kao na i na timpi paa husa-i to. ⁷ I polo lan na i heeli i ifalaa si, i fema na i tee-meye naxo ke Kalilee. Tanya i ka na-i. Nti ma wena si ma heeliyime tayo.

⁸ Tanya alaa mpe pa kula pelaaυ tao ke krapaa na pa tee, na sayantu na lanhulume pe kuyi-we. Ilena pa polo na pa kaasi Yesu ifalaa ke laapaali ini. ⁹ Pa taja tee ke mpv, ilena Yesu suli-weye krapaa na i to-we si: Ma see-me.

Mpygy pa kpatana-i na pa taki i nohe, na pa hanti-i ate na pa see-i. ¹⁰ Ilena Yesu heeli-we si: I taa nya. I polo i heeli ma taapalaa si pa polo Kalilee, taja paa na-m.

Nti tarlaa keesaa to

¹¹ Alaa mpe pa we mpaav taa na pa kpeη mpv, ile sese yoolaa mpa paa taja pelaaυ to, pa taa lelala na tema maluyv ke icate taa kele na pa keesi katelaa sasa ke pe tona mpi pe lapa to. ¹² Mpygy katelaa sasa na nyuyv nyama pa kotaa na pa la naxo kulumaya na pa ha yoolaa ke liyitee tuutuuma, ¹³ na pa heeli-we si: I to si tom kraya-meye ahoo na i ifalaa kao na pa ηmulu-i. ¹⁴ Na ye Kufenee i nu mpv, taa heesi i lanle, i kaa la-meye pulv.

¹⁵ Tənağa tənlaa mu liyitee anı na pá lá ısu pa heela-we tə. Na təm tənə tə yekı Yuta nyéma heku, haləna saŋa.

Yesu ifalaa tə luv

(Maləki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tilla Təmlə 1:6-8)

¹⁶ Mpyóyó Yesu ifalaa naanəwa na kəlm inı pá kəlaa na pá polo Kalilee pulaya ŋka Yesu ka keesa-we tə ka tə. ¹⁷ Pa na Yesu ılena, pá həntı-ı atə na pá seə-ı. Ama pa taa lelaa ka wəna sika. ¹⁸ Tənağa Yesu kəətəna-we na í heeli-we sı: Ma niŋ taa ké pa tu ıətəa na atə. ¹⁹ Mpu tə, í polo na í la na katenası təna taa yəlaa pəsi ma ifalaa. İ səəki-weyə İso lvm na í yaakəna Caa na Pəyaya na Feesuyu Nanŋtu pa hətə. ²⁰ İ seyeı-we sı pá təkı pə təna mpi ma seyeı-mə tə. İ nyı teu sı má, maə weə mə waalı ké paə kəyanıkuı, haləna antulinya polo na í kəli.

LAAPAALI KUPAN WEI MALƏKI ŊMAAWA TƏ Kutuluṭu

Maləki wei ɪ ηmaa takəlaya kanε tə ɪ ta kε Yuta tv. ɪ yəɣɔta ɪ takəlaya taa sɪ Yesu kε təmle tv kε (10:45). ɪ seɣesəɣɪ na ɪ waaki na ɪ looki aləɣaa. Ama Maləki ta yəɣɔti Yesu lɔlɔɣv təm, ɪ hɔlaa kε sɪ Yesu kε Isə Pəyaya na Yulv Pəyaya.

Isəna pa faɣa Maləki takəlaya tə:

Yesu təmle tayanvɣv, titite 1:1-13

Yesu təmle kε Kalilee, titite 1:14-8:26

Yesu na ɪ ifalaa, titite 8:27-9:50

Yesu təmle kε Yuta na Yosalem, titite 10-13

Yesu səm na ɪ fem, titite 14-16

Isə Lvm Səlv Yohaani waasv

(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Isə pəyalv Yesu Kilisiti Laapaali Kupan təcaalle ntə. ² Pa ηmaawa Isə kuyəɣɔtvu teləsulv Isayii takəlaya taa sɪ:

Nyəni, ma tillu ntə,

ma teləsəɣɪ nyá nəɣə tə sɪ

ɪ tayanɪ nyá mpaav na ń kəɳ.

³ Nəɣəlv yəɣətəɣəna nəɣə səsəɣa kε wɔlaya tetv taa sɪ:

ɪ tayanɪ Tacaav mpaav,

ɪ siyisi ɪ mpaaisi.

⁴ Ḿpúɣú pə lapa na Isə lvm səlv Yohaani kəw wɔlaya tetv taa na ɪ səkɪ yəlaa kε Isə lvm. Na ɪ kpaaləɣɪ sɪ: ɪ layasi təntε na pá sə-mεɣε lvm na Isə husɪ mə ɪsəɣatv.

⁵ ɪlena Yuta tetv yəlaa təna, na Yosalem nyəma təna puki ɪ kiɳ, na paa wei ɪ kuliɣɪ ɪ ɪsəɣatv təw kε yəlaa taa, na Yohaani səkɪ-wεɣε Isə lvm kε Yaatanɪ pəɣə taa.

⁶ Yooyoo hontv kunti kε Yohaani takaa, na ɪ ləla tənɔvɔ tampala kε ɪ tənaya taa. ɪ təɣənaya ntε cələɳ na taale tuɳ nim. ⁷ Na ɪ kpaaləɣɪ samaa taa sɪ: Ma waali wei ɪ kəɳ tə pɔntv kəla-m toɳ. Halɪ ma ta tu tala sɪ má sopi na má wəɣɔsɪ ɪ nəwεε taa ntəɳkpala mayamaya. ⁸ Ma ɪε, lvm kε ma sə-mε. Ama Feesuɣu Nanɳtv kε ɪlε ɪ ká sə-mε.

Yesu Isə lvm səlv na ɪ mayasvɣv

(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Saa ɪni ɪ taa Yesu luna Nasaletɪ kε Kalilee tetv taa, na ɪ polo na Yohaani sə-ɪ Isə lvm kε Yaatanɪ pəɣə taa. ¹⁰ Yesu lukayana lvm taa, ɪlena ɪ ná ɪsətənɔvɔ tvlaa na Feesuɣu Nanɳtv tii ɪ təw ɪsu alukuku. ¹¹ ɪlena pá nu pə yəɣətəɣəna ɪsətəa sɪ: Nyayale ma luɣu tεε Pəyaya, ma luɣu sɔv-ɳ səsəm.

¹² Pə tɛma ḿpúɣú kpakpaa, ɪlena Isə Feesuɣu pona Yesu kε wɔlaya tetv taa. ¹³ Na ɪ caya tənaya wεε nulε, na Satanɪ kəw na ɪ mayasəɣɪ-ɪ. Na ɪ wε taale wontv hekɪ na ɪsətəa tillaa paasəna-ɪ.

Yesu yaav kε tiina kpalaa liyiti

(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Ḿpúɣú pa tv Isə lvm səlv Yohaani kε saləka, ɪlena Yesu náa polo Kalilee na ɪ sɔv Isə Laapaali Kupan kε kpaalvɣv. ¹⁵ Na ɪ təɳ sɪ: Pənente pə tala mpv, Isə Kawulaya kpeɣetaa. ɪ layasi na ɪ mv Laapaali Kupan.

¹⁶ Yesu malaya Kalilee tenku koten, uena í ná tiina kpalaa ke naale. Simon na í neu Antalu, na pá tugi puluyu ke lum taa. ¹⁷ Mporúy í tóma-we si: I koo na í tēni-m na má la-me na í puuki yelaa isu í puukuyu tiina tó.

¹⁸ Tēnaya pēle pa yela pa pulu na pá tēni-i kprakaa.

¹⁹ I tasa pote ke pēcō, uena í ná Sepetee pəyalu Saaki na ílé í neu Yohaani, na pá caya kpuļu taa na pá taḡanəgi pa pulu. ²⁰ Tēnaya í yaa pēlēge kprakaa, uena pá yele pa caa Sepetee na í paa nyóma ke kpuļu taa na pá tēni-i.

Iləghilu nəḡəlv í təm
(Luku 4:31-37)

²¹ Mporúy Yesu pa pola Karənahum icate taa na í sūv Yuta nyóma təkotile taa ké kuyaku kuhesuyu wule na í niki seḡesuyu. ²² Mporúy í seḡesuyu cəpa yelaa laḡa. Pə taḡa pulu, í seḡesaya-weye na ton í ta nyá. I fei isu pa Iso Təm seḡesəlaa.

²³ Mporúy pa tuta Yuta nyóma təkotile taa ké apalu nəḡəlv na í hii uləḡu nəḡəlv. Tēnaya apalu iní í koowa si: ²⁴ Nasaleti Yesu, n caa-weye tá kin? N kōma-tuyu wakəlyu ke? Ma nyóma-ḡ teu, n ké Iso Yulu Nanḡtu wei í tilaa tó.

²⁵ Tēnaya Yesu holina-i si: Hei, nyá, su na í se apalu iné í waali.

²⁶ Mporúy uləḡu iní í selisa apalu inəgi teu. Uena í má kapuka na í se í waali. ²⁷ Mporúy pə cəpa yelaa tēna laḡa ke səsəm, na pá tēni tōma si: Maamaaci wei kele mpv? Ton seḡesuyu kufaluyu nté yaa. Pəwē. Pə kpeḡna aləḡaa, í yəḡətəgi pēlēge na apalutu na pá nukəna-i.

²⁸ Mporúy Yesu hətē yaa kprakaa inəgi Kalilee tetu tēna taa.

Yesu waasvyn ke kutəntənaa payale
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Pa lu Yuta nyóma təkotile taa, uena pa na Saaki na Yohaani pá polo Simon na Antalu pa təyaya ke kprakaa. ³⁰ Na pá maḡana watu wena Simon yəsō na í həntaa. Yesu talaa, uena pá heeli-i alv iní í wəsasi təm. ³¹ Tēnaya Yesu pola í kin na í təkí í nin taa na í kvsí, na í watu ya na í kulí na í caləsi-we.

³² Mporúy pa kəna-i kutəntənaa tēna na aləḡəhilaa tēnaya taanaya tō ké waatu wei ilim tōwa tó. ³³ Na icate tēna koti təcəḡcəḡi ke təyaya ḡke ka nənəḡo tē. ³⁴ Uena Yesu la na mpa kutəməḡ cəsaya tó pá hiki alaafəya. Na í təḡəni aləḡaa payale. I ta tisi si aləḡaa í yəḡəti. Pə taḡa pulu, pēle pa nyómá í ké mpi tó.

Yesu waasv ke Kalilee tetv taa
(Luku 4:42-44)

³⁵ Mporúy waatu wei pə wəsa fem na səkretyu wē tō, Yesu luwa na í polo timpi yelaa fei tō na í sələmi Iso. ³⁶ Uena Simon pá sūv-i pēekuyu. ³⁷ Pa kōma na pá na-i, uena pá heeli-i si: Yelaa tēna caaki-ḡ.

³⁸ Tēnaya Yesu cə-we si: Tó polo pəcəlō pəcəlō acalēe lenna taa na má lá pēlēge waasv tōtō. Pə maḡamaya pə tō ké ma kōma.

³⁹ Mporúy í sūv Kalilee tetu tēna taa ké cəv, na í laki waasənaa ke Yuta nyóma təkotilenaa mpa pa wena tēna tō tō pa taa, na í təḡənəgi aləḡaa.

Yesu waasvyn ke tənvyu tō asilima kutəḡ tu nəḡəlv
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Tēnaya tənuyu tō asilima kutəḡ tu nəḡəlv í kōma Yesu kin, na í sopi í tē na í tēḡe-i nin na í tō si: Ye n ka tisaya n taa waasv-m?

⁴¹ Mporúy tənuyu tō kutəḡ tu iní í təm lapa Yesu ke pətətəle ke səsəm, na í kvsí í nin na í tokina-i na í cə-i si: Teu, ma tisaa, alaafəya í la.

⁴² Μρύγύ apalu inu i kutəŋ tɛma tənɛ unəŋi kɾakɾaa na í mɛli tɛmammam. ⁴³ Ulena Yesu tɔŋni-i kɾakɾaa, na í kɾaali-i na ton si: ⁴⁴ Taa heeli nɔŋɔlv. Ama tɛɛ kɾakɾaa na kɔtulv na-ŋ. Ulena n̄ yiyisi isu Moisi ka keesvɔv tɔ, na pá ná si pə waa-ŋ.

⁴⁵ Ama apalu inu i tɛɛwa, ulena í svv pə tɔm kɾaalvɔv ke paa timpí. Haləna i kɾaalvɔv mpv pə tɔv Yesu tá pəsi na í svv icatɛ natəli tə taa təkaa. Ama kɾeeŋa tɔv kɛ i cakaya kɾai taa, na yəlaa lukəna paa timpí na pá makəna-i.

2

Yesu waasvɔv ke kutəŋ kutvvlvɔv tv (Matiyee 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Wɛɛ lapa naale, ulena Yesu mɛli Kapənahum na yəlaa nu si i wɛ tɔyaya taa. ² Mpɔvɔlɛ pa kota səsəm pə tu fɛi. Pə nyəkaa kɛ təkəŋŋ na pə kɾeŋna nənɔŋɔ na pə təkí, na Yesu təŋna-wɛŋɛ sɛŋɛsvɔv. ³ Μρύγύ yəlaa napəli pa kɔma i kin na pa taa liŋiti sɛŋɔla kutəŋ kutvvlvɔv tv nɔŋɔlv. ⁴ Ama yəlaa samaa tɔv pa kɾisa isəna paa la na pá tana-i Yesu kin tɔ. Ulena pá kɾa na pá wɛsi kutuluɔv ŋku kv taa Yesu ka wɛɛ tɔ kv ləpɔtv, na pá tisi kɾatəle nte tə taa kutəntv inu i ka wɛɛ tɔ na púvɔŋ ŋkv. ⁵ Yesu nawa yəlaa mpɛ pa naani, ulena í tɔ kutəŋ kutvvlvɔv tv inu si: Ma pəyalv, nyá isayatu husaa.

⁶ Pə pamna Iso Təm sɛŋɛsəlaa napəli paa caya təna na pá hvvki pa taa si: ⁷ Pepe tɔv kɛ apalu inɛ i makí kankantɛ na í kɾakəŋi i ti na í keesəŋəna Iso? Awe pəsəŋi na í husi isayatu ye pə taya Iso paasi? ⁸ Ama Yesu ná cəkəna nti pa hvvkaya pa taa tɔŋv kɾakɾaa. Ulena í pəsəsi-wɛ si: Pepe tɔv kɛ í hvvki mρύγύ mə taa? ⁹ Nti tə yəŋɔtvɔv kələna tɛlv. Má heeli kutəntv si Nyá isayatu husaa, yaa Kvli na n̄ keli nyá kɾatəle na n̄ tɔ? ¹⁰ Təv, maa hvli-mɛ si Yvlv Pəyaya má, ma pəsəŋi na má husi isayatu ke atɛ cənɛ.

Tənaŋa Yesu tɔma kutəntv si: ¹¹ Ma heeliŋi-ŋ si n̄ kvli na n̄ kɾaya nyá kɾatəle na n̄ kɾɛ.

¹² Tənaŋa kutəntv kvla kɾakɾaa na í kɾaya i kɾatəle na yəlaa nyənəŋi-i mpv, na í tɛɛ. Μρύγύ pə lapa pa tənaya piti ke səsəm, na pá san Iso na pá təŋ si: Tuu tɔ, tə ta nata isəntɔ inu i nəŋsəle.

Yesu yaav ke Lefii (Matiyee 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Μρύγύ Yesu tasa Kalilee tənku nɔŋɔ ke pote na yəlaa puki i kin ke səsəm na í sɛŋɛsəŋi-wɛ. ¹⁴ Yesu tɛɛkaya, ulena í ná Aləfe pəyalv Lefii na í caya lampuu təmvlɛ. Ulena Yesu təm-i si: Kvli na n̄ təŋi-m.

Μρύγύ Lefii kvlaa na í təŋi-i.

¹⁵ Pəle pə waali Yesu caya na í təkí kutəŋv ke Lefii tɛ. I na lampuu mvləa payalɛ, na asayaa payalɛ, na i ifalaa pa təkayana. Yəlaa asayaa isu mpv ka tənaya-i payalɛ tətəŋv. ¹⁶ Μρύγύ Iso Təm sɛŋɛsəlaa mpə pa kɛ Falisanaa kɾekəle nyəma tɔ, pa nawa Yesu na asayaa, na lampuu mvləa pa caya na pá təkí mpv. Ulena pá pəsəsi i ifalaa si: Pepe tɔv kɛ Yesu na lampuu mvləa na yəlaa asayaa pa kɾɛntəŋi na pá təkí?

¹⁷ Yesu nu mpv, ulena í tɔ-wɛ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləŋəna fetaa. Ama kutəntvnaa kɛ. Ma kəmaya si ma yaaki asayaa, pə taya kvpama.

Yesu keesvɔv ke nəhəkvv təm (Matiyee 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Kuyaku nakvli Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa pa həkə nəsəsi. Tənaya yəlaa kəma na pá pəsəsi Yesu si: Pə lapa isəna na Lvm Səlv Yohaani ifalaa na Falisanaa nyəma ná həkəŋi nəsəsi na nyá ifalaa naa toosiŋi pə təm. ¹⁹ Μρύγύ Yesu cə-wɛ si: I hvv si akɾayalv taapalaa ká həkə nɔŋɔ na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai, pəle pə fɛi lapv ke paa pəcɔ. Ye i wɛ pa hɛkv, paa təkí tam kɛ. ²⁰ Ama pv kɔv na pə kɛsi kuyaku nakvli, ulena pá ləsi-i pa hɛkv. Uɛ pələŋɛle paa həkə nəsəsi.

²¹ Nəgəlv kaa kpaɣa saaliya kɔfalaya na í tɔ wontuyɔ kɔpənuyɔ. Tɔfɔ, saaliya ŋke kaa hɔ wontuyɔ ŋku na pɔ́yɔ́ tɛɛsi walɔyɔ. ²² Nəgəlv kaa suu sɔlvɔm kɔfam ke sɔlvɔm hulun kɔpəŋ taa. Tɔfɔ sɔlvɔm kɔfam yasəyi hulun kɔpəŋ inəyi, na sɔlvɔm mpi na hulun pɔ́ wakəli yem. Ama hulun kɔfan taa ké pa suuki sɔlvɔm kɔfam.

*Yesu kele kuyaku kuhɛɛsuyɔ tv
(Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5)*

²³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu na í ifalaa pa fayana tɔgənaɣa pee taale natəli tɔ taa ké kuyaku kuhɛɛsuyɔ kɔli ku wule. Uena í ifalaa suu tɔgənaɣa pee pɛlvɔyɔ na mpaav. ²⁴ Tənaɣa Falisanaa tɔma Yesu si: Nyəni nyá ifalaa lakuyɔ mpi pə fei lapu ke kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule tɔ yee.

²⁵ Uena Yesu cɔ-wɛ si: Ye mpv í ta kaləta paa pəcəyɔ mpi Tafiiti lapa waatu wei pə caala-ɪ na nyəɣɔsi pu í na mpa pa wɛ ɪ cɔlv tɔ? ²⁶ Isəna ɪ suu Isə təyaya taa na í təyɔ potopotonaa mpa paa su Isə tɔ. Apiyataa ka kɛna kətɔlv səsə ke saa inɪ. Pəyele pə fei si nəgəlv í təyɔ potopotonaa mpeɣe yem na pɔ́ tá ké kətəlaa. Ama Tafiiti ná təyɔ-wɛ. Haləna í ha ɪ taapalaa.

²⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tasa-wɛ tətɔ si: Yɔlv tɔɔ ké pa su kuyaku kuhɛɛsuyɔ. Ama pa ta la yɔlv ke kuyaku kuhɛɛsuyɔ tɔɔ. ²⁸ Pə tɔɔ ké Yɔlv Pəyaya má, ma ké kuyaku kuhɛɛsuyɔ səsə təsiyisiyi.

3

*Nkpaləkpekaya tv tɔm
(Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11)*

¹ Pəle pə waali Yesu tayana Yuta nyəma təkotile taa ké məlvɔyɔ. Pə pamna ŋkpaləkpekaya tv nəgəlv ɪ ka wɛ təna. ² Na yəlaa mpa paa wɛ təna tɔ pá caya na pá keŋna Yesu ké teu si pa naa si ɪ ká waasi apalu inəyi kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule yaa isəna? Pa lakaya ḿpɔ́yɔ́ si pá hiki nti paa waana-ɪ tɔ. ³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tɔma ŋkpaləkpekaya tv si: Kɔli na í səŋ hɛku taa.

⁴ Uena Yesu pɔ́ɔsi mpa pa caya mpv tɔ si: Ta mpaav taa, kɔpantu ke pə muna pá la kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa ku?

Ama pa ta cɔ si pulv. ⁵ Tənaɣa ɪ nyəna pa təna pa isentaa na pa tɔm lapɪ-ɪ pááná, na pa taa huwɛɛ asayɛɛ wakəli ɪ lanle ke səsəm tətɔ. Uena í tɔ ŋkpaləkpekaya tv inɪ si: Tɔv, loosi nyá nin.

Ḿpɔ́yɔ́ ŋkpaləkpekaya tv loosa ɪ nin, uena ɪ nin hɛti. ⁶ Tənaɣa Falisanaa luna Yuta nyəma təkotile taa ké kpaakraa, uena pa na Heləti nyəma pá caya na pá mayasi isəna paa la na pá ku Yesu tɔ.

Samaa kənte ke Yesu kinj

⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu lu təna tɔfav, na í na ɪ ifalaa pá polo Kalilee tenku nəyɔ, na samaa tuutuuma hu ɪ waali. Samaa inɪ ɪ ka luna Kalilee, na Yuta, ⁸ na Yosalem, na Itumee tɛtv taa, na Yaatanɪ pəyɔ waali, na Tiii na Sitəŋ pə acalɛɛ cɔlv həyɔlvɔyɔ. Yəlaa pane pa nu mpi mpi Yesu təŋna lapu təyɔ pa kotaya ɪ kinj ke səsəm ke mpv. ⁹ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu tɔma ɪ ifalaa si pá tanɪ-ɪ na kpulɔyɔ, tɔfɔ samaa yun ka nyəkɪ-ɪ. ¹⁰ Pə taya pulv tɔɔ, yəlaa nawa si Yesu təŋna lapu na kutəntɔnaa hikiyi alaafəya. Uena pa təna mpa pə wukaya tɔ, pá huliyi si pá hiki-ɪ na pá tokina-ɪ. ¹¹ Ye aləyaa loosa Yesu, pa suki kiisuyɔ ké na pá lunjɪ-ɪ na pá təŋ si ɪ ké Isə Pəyalv ké. ¹² Ama Yesu ná kaləna-wɛ si pá taa yəyɔtəyi mpv.

*Tillaa naanɔwa na naale kpav
(Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu kpa puyɔ tɔɔ na í yaa mpa ɪ caa təyɔ ɪ kinj, na pɛle pá polo. ¹⁴ Tənaɣa ɪ ləsa pa taa yəlaa naanɔwa na naale na í ha-wɛyɛ hətɛ si tillaa. U ləsa pɛlɛyɛ si pá wɛɛ ɪ kinj ke tam na í tiliyi-wɛyɛ waasu lapu. ¹⁵ Na í ha-wɛyɛ aləyaa təyɔnuyɔ pəsuyɔ. ¹⁶ Yəlaa naanɔwa na naale wei ɪ ləsa tɔ pa həla ntɔ. Siməŋ wei Yesu ha hətɛ si Piyɛɛ tɔ, ¹⁷ na Sepetee pəyalv Saaki na ɪ neu Yohaani. Pɛle pa naalɛyɛ Yesu ka ha hətɛ si Pɔwanɛɛsi, na tɔle tɔ huwɛɛ ntɛ si tɛv holuyɔ piya. ¹⁸ Na pɔ́ kaasi Antəlu, na Filipu, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv

Saaki, na Tatee, na Simon wei i ka lukaya tetu takoyu tom taa to, ¹⁹ na Yutaasi Isakaleeu wei i hulaa si Yesu kolontunaa i kpa-i to.

Yesu nyoma konte ke i krayav

²⁰ Pae pe waa Yesu mela tayaga, na yalaa tuutuuma tasa kotuyu pe tu fei. Halena Yesu na i ifalaa pa ta hiki tapacayale si pa tago tagou mayamaya. ²¹ I nyoma nu mpu, lena pa kuli si pa puki na pa kpa-i. Pe taga pulu to, pa taya ke si pe laki-i ke.

*Yesu cov ke i tom tolaa
(Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)*

²² Iso Tam seyelaa mpa pa luna Yosalem na pa kao to pele pa taya si: Yesu nyana Pesepule^a ke.

Uena lelaa naa ton si: Alayaa wulav ton ke Yesu tayonayana alayaa lempa.

²³ Mpyu Yesu yaa-we na i se-weye isonaa si: Isanaya Satanu ka tonu i ti? ²⁴ Ye kawulaya we na ka fei nayo kulumaya, naonoo ka saalayi yem ke. ²⁵ Na yalaa i we tayaga taa na pa fei nayo kulumaya, naonoo tayaga nke ka saalayi yem ke. ²⁶ Mpu totayo ye Satanu wakelayi i ti na i kawulaya nyoma yooki pa taa pa tike, i kawulaya yaa ke na i ton saali yem takpataa.

²⁷ Nayolu kaa pasi na i suu yulu ton tu tayaga si i kuuki i wontu na i ta te ton tu inayi hakuyu ke nyusi. Ama i kpa-i ke na i hoko-i takenken na paco i suu i wontu kuuu ke tayaga taa.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesayi, paa yalaa kwakelam ka to isona, yaa paa pa yagota isayatu isu we, Iso pasayi na i huli-weye suulu. ²⁹ Ama wei i ka yagota isayatu ke Feesuyu Nanjtu to to pa kaa husi puntu isayatu ke paa paco. Pe taga pulu to, puntu sayela isayatu tam nyantu ke.

³⁰ Mpi pe to Yesu yagota mpu to, pa taya-i ke si i nyana ulayou.

*Yesu too na i newaa
(Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21)*

³¹ Mpyu Yesu too na i newaa apalaa nyoma pa koma na pa saha awali na pa tili si pa yaa-i. ³² Pe pamna yalaa samaa caya na pa cona Yesu. Taya pa heela Yesu si: Te taa ce nya nayo to, nya too na nya newaa pa wenna nteye awali na pa caa-n.

³³ Mpyu Yesu nayo takpau si: Aweye ma too na mpa ma newaa ye? ³⁴ Yesu nyana mpa pa tana pa caya na pa cona-i kotaya to, lena i to si: Ii naa ma toonaa na ma newaa nto. ³⁵ Pe taga pulu to, mpa pa laki mpi Iso caaki to pntunaa nte ma newaa na ma toonaa.

4

*Motutuuna tom
(Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8)*

¹ Mpyu Yesu tasa seyeyu ke Kalilee tenku nayo. Taya yalaa kota i kin ke sasm pe fei keeyu. Halena i kuli na i kpa kuluyu taa na i caya. Na yalaa naa caya ateye lom nayo na inu i we kuluyu taa ke lom taa. ² Mpyu Yesu seyesa-weye tomnaa payale na isonaa seyu taa. Halena i keesi-we si: ³ I nu teu, tuulu polona tuutu. ⁴ I tuukaya i motutuuna, lena lena hoti mpaau nayo nayo na sumasi tii na si tago-ye. ⁵ Mpyu lena hota kwaw to timpi tetu ta lim to, na ale a tanna nyu ke tetu we tayasam to pe to. ⁶ Ilim koma na pe han na pe nyaya mehoo, lena a wuli. Mpi to, a ta hiki tetu si a ka hoosi kupajsi. ⁷ Pee lena naa hoti sawa taa na ale a nyu isu a ka kuli teu, lena sawa fete-ye na a kpisi luluyu. ⁸ Ama pee lena na hota tetu musu nyantu taa. Mpyu ale a nyawa na a kuli na a pu tun na a luli pee. Lenaa ke paco, lena ke mayana, lena ke sasm sasm.

⁹ Mpyu Yesu tama si: Ye wei i ke tom nulu pntu i nu.

^a 3:22 Pesepule: Alayaa wulav ke Yuta nyoma yaaki si Pesepule.

*Yesu seɣesuyv na isənaa seev nyvuyv
(Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Pa kəma na pá luna kpeɛna, ɔlena mpa paa we Yesu cəɔ tə na ɪ ifalaa naanɔwa na naale pá pəɔsi-ɪ si: Keeɪ-tuyv isənaa mpa n seɛ-tuyv mpv tə pa hɔweɛ. ¹¹ Ḿpógú Yesu cə-we si: Mɛ, pə ha-mɛye si í nyi Isə Kawulaya təm kɔnmesətv. Ama isənaa seev taa ké krai nyəma ná nyəna pə tampana.

¹² Pəcə pə tisi na paa pa nyəna teu, pá taa ná. Na paa pa nu teu, pá taa cekəna. Təfə tə paa kəɔ na pá pəsəna Isə tə na í husi-weye pa isayatu.

*Yesu kilisuyu ke mətutuuna təm
(Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ Ḿpógú Yesu pəɔsa-we si: ɪ tá cekəna isə wei ma seɛ-mɛye mpv tə yaa? Na isənaɣale í ká cekəna isənaa lelaa mpa paa seɛ-mɛ tə? ¹⁴ Pə we isu Isə Təm ke tuulu ɪni ɪ tuuki. ¹⁵ Yəlaa weɛ, na ye pa nu Isə Təm Satanɪ təɲ na í həɣəsi-təɲi pa taa ké kpakpaa. Pɛle pa wenna nté isu pee nna a hota mpaav nəɣə nəɣə tə. ¹⁶ Pee wena ale a hota kɔwaw tə tə, aɣɛye mpa pa nu Isə Təm na pá mu-təɲi kpakpaa na laɲhulɔmlɛ tə. ¹⁷ Ama paa yeki si tə sɔvna-weye teu. Pa təkəɲi-təɲi tətantaa. Saa wei wahala nəɣəɔ ɪ ká tala, yaa Isə Təm tə kɔnyəɲ tuyv ká kəɔ, ɔlena pá lu Isə seev taa ké kpakpaa. ¹⁸ Lɛlaa ná nəɣəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa tɛɲ Isə Təm nuw, ¹⁹ ɔlena ate cəne kɔlarɔtv nəɣəsɛɛ na wɛnav kətɪ puɣusi-we. Na kɔnyuləɲ leləɲ kv təm ntəɲi pa taa, na halɪ tə caɲ na tə kpisi luluyv. ²⁰ Pə kaasa pee lenna ná hota tɛtv mɔsɔɲ nyəntv taa. Aɲhaa, ale a wenna nté isu yəlaa mpa pa nukɪ Isə Təm na pá mu-təɲi teu na pá luləɲi pee tə. Lɛlaa ke pəcə, lelaa ke mayana, na lelaa ke səsəm səsəm.

*Fətəla mɔsvuyv təm
(Luku 8:16-18)*

²¹ Ḿpógú Yesu pəɔsa-we tətə si: Yulv ká kpaɣa fətəla na í pamɪ-ɪ nyənaya tɛɛ yaa í sɔsi-ɪ kato tɛɛ? Pə taɣa ye ɪ we timpɪ taa, pu na yəlaa təna təɣə paa su-ɪ? ²² Kɔnɛlɛm napəli pə fɛi si pə kaa kuli pə tə, pəcə mukaya tɛɛ pulv fɛi mpi pa kaa ləsi na paa wei í ná tə. ²³ Ye wei ɪ ké təm nulv pɔntv í nu.

²⁴ Ḿpógú Yesu tasa-weye heeluyv si: ɪ la laakalɪ na nti nti í nukɪ tə. Mayasəlaya ɲka mə mayamaɣa í mayasəɣəna tə, ɲkeɣe Isə ká mayasəna ɪ kɔcəɲ na í ha-mɛ. ²⁵ Wei ɪ wena təɣə paa ha. Paa lɛkɪ wei ɪ fɛina təɣə pəciimaya wei ɪ wena tə.

Kututuum nyəv təm

²⁶ Ḿpógú Yesu tasaa tətə si: Isə Kawulaya weɛ ké isu yulv tuukuyv pee ke ɪ taale taa tə. ²⁷ Paa ɪ tookɪ yaa ɪ wena ɪ isɛ, paa ilim paa ahoo, ɪ kaa nyi isəna pee anɪ a nyəkɪ na á lakɪ məhoo tə. ²⁸ Tɛtv mayamaɣa lakəna na pə pukɪ. Pə caaləɣəna məhoo ké, waalɪ ké pə tuyv nyəɲ. Pəle pə waalɪ ké pee ná pukɪ təcəsəlaa. ²⁹ Pə pukɪ mpv, ɔlena pá ce na pá husi na pá niki kɔm.

*Səɣa pəle təm
(Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19)*

³⁰ Yesu tasa yəɣətvuyv tətə si: Pepeye tu keesəna Isə Kawulaya ɔle yee? Na isə wei ké tu seɛ na pə keesɪ ka təm ɔle yee? ³¹ Ka nəɣəsəna ké isu səɣa pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kələna weɛv təminimini. ³² Ama ye pa tuu-tɛ, tə pukɪ ké na tə kpa səsəm na tə kəli tuusi lɛɲsi. Na tə helɪ piliɲasɪ ke səsəm, haləna sumasɪ kəɲ na si tuyv tana ke si hətɪ taa.

³³ Yaasinaa payale isu mpv pə taka ké Yesu kpaɣaa na í seɣesəna-we. ɪ mayasa isəna yəlaa mpa pa kotina-ɪ mpv tə paa pəsi na pá cekəna tə. ³⁴ ɪ ta seɣesɪ-weye natələɲi yem na í ta keesəna pulv. ɪ na ɪ ifalaa pa kəma na pá caɣa pa tike, ɔlena í kilisi-weye pə təna.

²¹ Yesu tayana tesuyu ke kuteri ŋku ku tɔɔ i ka weɛ tɔ na kpuluyu. Ilena yɔlaa koti sɔsɔm, na inu i we lum nɔyɔ. ²² Mprɔyɔ Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ nɔyɔlv i kɔma i kin, pa yaa-i si Yailu. I nɔ Yesu, ilena i hoti i nɔɔhɛɛ tɛɛ, ²³ na i wiina-i tɔkprɛɛ si: Ma pɛɛliya caana nteyɛ sɔm. La suulu na i polo i tɛni nyɔ nin ke ka tɔɔ, na pɔ waa-ke na kɔ hiki weesuyu. ²⁴ Mprɔyɔ Yesu tɔŋa-i na pɔ tɛɛ, na samaa sɔsɔ tɔŋaya-i na pɔ nyɔka teu.

²⁵ Pɔ pamna alv nɔyɔlv i ka we tɔna, hatoo pusi naanɔwa na naale taa kɛ i tɔŋna tɔyɔlvuyu na pɔ we-i tɔŋ. ²⁶ I nɔ wahalanaa ke fetaa tɛ, na halu i can na i tɔyɔ i liyitee tɔna, pɔ ta tu lapu sooci maɔamaya. Pɔ mɔlaa kɛ na pɔ sɔsɔyɛi kusɔsɔv. ²⁷ Alv inu i nu Yesu tɔŋ, ilena i tɔ na i suv yɔlaa samaa taa, na i polo na i tokina Yesu capa na ilɛ i waali tɔɔ. ²⁸ Pɔ taya pulv tɔɔ, i huɔwa i taa kɛ teu kɛ si: Ye ma pɛsaa na ma tu hiki i tɔɔ wontu na ma tokina te, pu waa-m. ²⁹ Tɔŋaya pɔ tɛma-i kpakpra inu, na i nu i tɔnyuyu taa si i hika alaafɔya. ³⁰ Mprɔyɔ Yesu nu i taa si toma lenna luwa. Ilena i pɛsɔna i waali kɛ samaa taa tɔna na i pɔsɔ si: Awe tokina ma wontu?

³¹ Ilena Yesu ifalaa cɔ-i si: A a, n naa yɔlaa paɔale nyɔkɔyɛ-i isɛntɔ na i tayanɔyɛi pɔsɔyuyu si awe tokina-i?

³² Mprɔyɔ Yesu nyɔna i taa na i waali si i naa wei i tokina-i mpv tɔ. ³³ Alv inu i nyɔmɔ mpi pɔ lapa-i tɔ, ilena i suv seluyu na i polo i hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na i heeli-i i tampana. ³⁴ Tɔŋaya Yesu tɔma-i si: Ma pu n tɛma lɔɔ na nyɔ taa tɔyɔ pɔ waasa-i. Tɛɛna lanɔhulɔmlɛ, nyɔ kutɔŋ i tɔŋ tɔkpataa.

³⁵ Yesu tɔŋna yɔyɔtuyv ke mpv, ilɛ tillaa luna Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ Yailu inu i tɔyaya ntɛ na pɔ heeli-i si: Nyɔ pɛɛlɔ fɛi. Taa tu Tacaɔ ke kɔnyɔŋ ke yem.

³⁶ Ama Yesu ta nyɔni pa kuyɔyɔtɔv si tɔ ke pulv. Ilena i tɔ Yailu si: Taa nyɔ. Ama nyaa tɛ lɔɔ na nyɔ taa tɛ.

³⁷ Mprɔyɔ Yesu tɔyɔna pa tɔna na pɔ kaasi Piyɛɛ na Saaki, na ilɛ i neu Yohaani pa tike. ³⁸ Pa tala Yuta nyɔma tɔkotile sɔsɔ inu i tɛ, ilena Yesu nɔ yɔlaa wiliyɛ na pɔ maki kapusi ke sɔsɔm na pɔ haŋa yem. ³⁹ Mprɔyɔ i suv tɔyaya taa na i pɔsɔ-we si: Pepe tɔɔ kɛ i wiiki na pɔ haŋa mpv? Pɔyaya kanɛ ka too kutoo kɛ, ka ta si se.

⁴⁰ Tɔŋaya tɔyaya nyɔma wonɔa-i. Mprɔyɔ i tɔyɔna pa tɔna na pɔ luna awalɛ. Ilena i kraɔa pɔyaya caa na ka too na i ifalaa tooso inu na pɔ suv timpɛi paa husa pɔyaya ŋke tɔ. ⁴¹ Tɔŋaya Yesu tɔka ka nin taa na i tɔ si: Talita kum. Tɔm tɔnɛ tɔ huwɛɛ ntɛ si: Ma heeliyɛ-i si i kɔli pɛɛliya nyɔ.

⁴² Tɔŋaya pɛɛliya kɔla kpakpra na kɔ suv tɔntɛ. Ka pusi ka we naanɔwa na naale. Pa nɔ mpv, ilena pɔ la-weyɛ piti ke sɔsɔm. ⁴³ Ama Yesu kpaala-we si pɔ taa yele na nɔyɔlv nu-ti. Ilena i tɔ si: I cɛla-keɛɛ kutɔyɔv na kɔ tɔyɔ.

6

Nasaletɛ nyɔma kisuyu ke Yesu (Matiyɛ 13:53-58; Luku 4:16-30)

¹ Mprɔyɔ Yesu lu tɔna na i polo i catɛ nte tɔ taa i puwa tɔ, na i ifalaa ke i waali. ² Kɔyaku kɔhɛɛsuyv talaa, ilena i niki seɔyɛsuyv ke Yuta nyɔma tɔkotile taa. Yɔlaa paɔale nu i tɔm, ilena pɔ la-weyɛ piti kɛ sɔsɔm, na pɔ tɔŋ si: Leyɛ i hika pɔnɛ inu pɔ tɔna isɛntɔ? Na nyɔm mpiyɛle pɔ ha-i mpv? Na isɔnaya i laki piti tɔma anɛ a taka kɛ mpv? ³ Pɔ taya Malɛ pɔyalv kaafɔnta? Pɔ taya Saaki na Yosee na Yuti na Simɔŋ pa taalv? Pɔ taya tɔ na i newaa alaa nyɔma ntɔ cɔnɛ?

Pɔ tɔŋaya mpv pɔ lapa pa lanɔ ke kpusɔŋ na pɔ kpisi i tɔm mɔyɔv. ⁴ Mprɔyɔ Yesu tɔma-we si: Iɔ kuyɔyɔtɔv telɔsulv ta lanɔ sam ke tiili, ye pɔ taya i maɔamaya i catɛ taa, na i lɔlvuyv nyɔma na i tɔyaya nyɔma hekɔ.

⁵ I ta pɛsi na i la piti tɔmlɛ natɔlɔyɛ tɔna. Ye pɔ taya kutɔntɔnaa pɛcɔ wei i tɔɔ i tɔna nin na pɔ waa tɔ. ⁶ Mprɔyɔ i lanɔlɛ cɛpɔna isɔna pa fɛina Iɔ kɛ naani tɔ.

*Yesu ifalaa naale naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Pæle pæ waali Yesu cæw acalæe nna a we pæcæw tæna tæ a tæw na í seyeysi. ⁷ Uæna í yaa í ifalaa naanowa na naale na í tili-weye naale naale. Na í tu-weye ton si pá tæwoni alæyaa. ⁸ Na í heeli-we si: Kpátýgý paasi, í taa tæki pulv tæw. I taa kpaaya tæwona, í taa tæki huluyu, na í taa tæki liyitee ke mæ sipanaa taa. ⁹ I læe ntaŋkpala. I taa suu wontu na í tæni.

¹⁰ Mprýgý í tasa-we tæw si: Ye í tala icate taa na í suu tæyaya ŋka ka taa, í caya tæna halæna mæ kuluyu. ¹¹ Na ye pa ta mu-meye tiili yaa pa ta nuna-me, í lu tæna na í kpiisi-weye mæ næwee musuyu, na pæ huli-we si í kpaala-we.

¹² Mprýgý Yesu ifalaa tæwa na pá laki yælaa ke waasu si pá layasi tænte. ¹³ Na pá tæwoni alæyaa payale, na pá taa kutæntwanaa payale ke nim na pá waa-we.

*Lum Səlv Yohaani kuyv
(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)*

¹⁴ Yesu hæte tæna yaav ke paa timpi. Mprýgý wulav Heloti nu Yesu taŋ. Na yælaa lèlaa náá tæ si: Iæ Lum Səlv Yohaani ílé í femna. Pæ tæw ké í wæna piti tæma lapu pæwuyv.

¹⁵ Uæna lèlaa si Ilii luna.

Pæ kaasi lèlaa ná tæ si læntaa Iæ kuyæwtæw telæsælaa taka næwuyv.

¹⁶ Heloti nu mpv, uæna í tæ si: Lum Səlv Yohaani wei í nyuyv ma yælaa na pá seti tæ iní í femna.

¹⁷ Nn kupam, wulav Heloti iní í ka tæmna si pá kpa Yohaani na pá hækw-í na pá tu-í salæka taa. Pæ taya pulv tæw ké Heloti lapa mpv. I ka kpaaya í taalv Filipv alv Helotiyati ké. ¹⁸ Uæna Yohaani yæwtæ-í si: Pæ ta muna si í læeki nyá taalv alv na í suna nyá ti. ¹⁹ Mprýgý Helotiyati taa wuna Yohaani ke sæsəm, na í pæekæyi si í kv-í. Ama Heloti tæw í ta pæsi na í la pulv. ²⁰ Pæ taya pulv tæw, wulav Heloti nyéma si Yohaani ké yulv kupan, í ké Iæ yulv. Pæyele í nyanayana-í ké, na í kentiyi í tæw. Ye í nu Yohaani tæm pæ pækælæyi-í í taa ké. Paa na mpv í nyulaya si í nuki-ti.

²¹ Mprýgý wulav Heloti ləlvuyv kuyakv acima talaa. Na í la acima na í yaa í kawulaya taa səsaa səsaa na yoolaa səsaa, na Kalilee tæw taa nyuyv nyéma nyuyv nyéma. Sese pæ wee si kuyakv ŋkuyv Helotiyati ká hiki mpi í pæekaya tæ. ²² Mprýgý Helotiyati iní í pæeləv suu timpi yælaa sèe mpv tæ na í paa. Næna pá la Heloti na í muvlaa mpeye lelen. Tænaaya Heloti tæma pæeləv iní si: Sæləmi-m mpi n caa tæ, maa ha-ŋ.

²³ Halæna Heloti tuu si paa mpiyi í sæləma-í, iní í ká ha-í. Paa iní í kawulaya mayamaya hæwuyv.

²⁴ Pæeləv iní í luwa, uæna í polo í pæəsi í too si: Pepeye ma sæləmi-í?

Uæna toto cæ-í si: Tæw si í ha-ŋ Iæ Lum Səlv Yohaani nyuyv. ²⁵ Tænaaya í mæla wulav kin ke kpaakpaa na í tæ si: Ma caa si í ha-m Iæ Lum Səlv Yohaani nyuyv ke nyænaya taa ké cæweye nænæw.

²⁶ Mprýgý wulav Heloti læŋle wakæla sæsəm. Ama í tæma tuuu ke í muvlaa mpe pa tæna pa í sentaa, íe pæ fei si í ká kisi. ²⁷ Tænaaya í tila taŋlaa taa næwuyv kpaakpaa si í polo í kæna Iæ Lum Səlv Yohaani nyuyv. Uæna taŋlv náá tæe salæka naŋ taa na í seti Yohaani nyuyv. ²⁸ Na í tu-kuyv nyænaya taa na í kæw í cæla pæeləv iní, na ílé í polo í cæla í too. ²⁹ Yohaani ifalaa nu mpv, uæna pá polo pá kpaaya Yohaani na pá pi.

*Yəlaa iyisi kakpası caləsvyv
(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)*

³⁰ Mprýgý Yesu tillaa mælaa, uæna pá keesi-í pæ tæna mpi pa lapa na pa seyesaa tæ. ³¹ Mpa pa pukaya Yesu kin, na mpa pa kulayaa si pa kpen tæ pa payale fei keesuyv. Halæna Yesu na í ifalaa pa ta na íse si pá tæw tæw mayamaya. Uæna Yesu tæw í ifalaa si: I kæw na tæ luna kpeenja ke timpi næwuyv fei tæ na í heesi pæcæ mayamaya.

³² Μρύγύ Yesu na i ifalaa pa suv kpulvɔv ke pa tike na pá tɛna kpeɛŋa tɔɔ. ³³ Ama yɔlaa paɣale loosa-we na pá nyi-weɣe kpaɣaa. Ilena yɔlaa lu acalee acalee na pá kpaɣa asewa na pá laali-weɣe tɛnaɣa tate.

³⁴ Yesu luna kpulvɔv taa na í na yɔlaa samaa, ilena pa tɔm lapɪ-i pətɔtɔle ke sɔsɔm. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa nəɣəsəna ké isu heen wei i feina tiikilu tɔ. Μρύγύ i seɣesa-weɣe sɔsɔm. ³⁵ Pə kɔma taanaya ilena i ifalaa polo na pá tɔm-i si: Cəne ké nyutu taa ké, na ilim tɛma. ³⁶ Tɔɣɔni-we na pá yeli kutɔɣɔv yaɣv ke pəcɔlɔ pəcɔlɔ cacakəŋ tɛe na pə acalee taa.

³⁷ Tɛnaɣa Yesu tɔma-we si: Mu hana-weɣe tɔɣɔnaɣa ke mə maɣamaɣa.

Μρύγύ Yesu ifalaa pɔssa-i si: Paa tu polo na tɔ ya kutɔɣɔv ke Liɣitee nyəɣətu ŋmɔnɔvɔv (200), pu tala yɔlaa paɛɣe we?

³⁸ Tɛnaɣa Yesu tɔma-we si: I polo na í wiili na má ná, potopotonaa isənaɣa í wɛna?

Yesu ifalaa wiilaa, ilena pá heeli-i si: Potopotonaa kakpasɪ na pə kaasɪ tiina ke naale.

³⁹ Μρύγύ Yesu tɔma i ifalaa si: I caɣasɪ samaa tɛnaɣa tintika tintika ke nyələwee tɔɔ.

⁴⁰ Tɛnaɣa pa caɣa loosi, lɛlaa ke nunɔwa (100) nunɔwa (100), lɛlaa ke nule na naanɔwa naanɔwa. ⁴¹ Tɛnaɣa Yesu kpaɣa potopotonaa kakpasɪ na tiina naale inɪ, na í teki isɛ na í seɛ Iɔ ké í na tɔmlɛ, na í faɣa-we na í cɛla i ifalaa si pá tala yɔlaa. Na í tɛɛsɪ tiina naale ke mpv tɔtɔ, na pá tala pa tɛna tɔpai. ⁴² Μρύγύ pa tɛna pa tɔɣaa na pá haɣa. ⁴³ Na i ifalaa koti hɔɣɔlasɪ nsi si kpisaa tɔ, na pə su təkɔŋ naanɔwa na naale. ⁴⁴ Mpa pa tɔɣɔ mpv tɔ pa taa apalaa nyɔɔŋ tala isu iyisi kakpasɪ (5000).

*Yesu tɔntɛ ke lvm tɔɔ
(Matiyee 14:22-33; Yoħaanu 6:15-21)*

⁴⁵ Μρύγύ Yesu tɔma i ifalaa ke pə waali ké kpaɣaa si: I suv kpulvɔv na í tɛe-m nəɣɔ na í tɛsəna Petesaita icate tɔɔ. Ilena Yesu náá saali tɛna na í paasəna samaa yasvɔv. ⁴⁶ Pa ya tɔma, ilena Yesu polo í kpa pɔvɔv nakvli kv tɔɔ ké Iɔ səlɔmɔvɔv. ⁴⁷ Pə kɔma yuɣu, ilɛ kpulvɔv tala tɛŋku hekv taa kele, na Yesu wɛ i tike ke tɛtv tɔɔ. ⁴⁸ Μρύγύ i loosa-we na pá saaki kpulvɔv pə fei pə polo. Heelim makɪ tulɔŋa ké na pə məlɔɣəna-we na waali waali. Μρύγύ Yesu tɔma lvm tɔɔ na í puki pa kiŋ. Saa inɪ pə wɔsəna kampaɔŋ koou ke mpv. ⁴⁹ Pa na-i na í tɔŋ lvm tɔɔ, ilena pá hɔv si asənaali, na pá suv kapusi maɣv. ⁵⁰ Pə taɣa pulv tɔɔ, pa tɛna pa naakaya-i mpv tɔ pə lapa-weɣe sɔɣəntv ke sɔsɔm ké. Ama i tɔma-we si: I təkɪ tɔnəŋ, maɣa, í taa nyá.

⁵¹ I yəɣɔta mpv, ilena í kpa pa kiŋ ke kpulvɔv taa na í caɣa na heelim heɛ, na piti kpa i ifalaa ke sɔsɔm. ⁵² Pə taɣa pulv tɔɔ, pa ta cəkəna potopotonaa mpe pa piti tɔmlɛ ke pa lanɣpusəŋ tɔɔ.

*Kvɔtəntvnaa waasvɔv ke Kenesaleti
(Matiyee 14:34-36)*

⁵³ Yesu na i ifalaa pa tɛsa tɛsvɔv ke lvm na pá tala Kenesaleti tɛtv taa, ilena pá tv pa kpulvɔv na kvteŋ. ⁵⁴ Yesu luna kpulvɔv taa ké kpaɣaa, ilena yɔlaa nyəmi-i. ⁵⁵ Tɛnaɣa yɔlaa suv cɔɔv ke tɛtv tɛna taa, na pá keli kvɔtəntvnaa na pa kvhəntəŋ na pá pukina-weɣe timpɪ timpɪ pa nukɪ si i wɛɛ tɔ. ⁵⁶ Paa timpɪɣi Yesu polaa te, paa isu acalisi taa, paa acalee sɔsɔna taa, paa cacakəŋ tɛɛ, yɔlaa kəŋaɣana pa kvɔtəntvnaa ké na pá husəɣi-weɣe icate patəma taa, na pá wiikina-i si í yele na pá tokina i kpai ntɔmpee maɣamaɣa. Na pa tɛna mpa pa tokina i kpai inɪ tɔ pə waa-we.

7

*Falisanaa kvseɣesətv ke kɔtasɪ tɔɔ
(Matiyee 15:1-9)*

¹ Μρύγύ Falisanaa na Iɔ Tɔm seɣesəlaa napəli pa luna Yosalem na pá kɔɔ na pá kotina Yesu. ² Pa nawa si i ifalaa lɛlaa təkəna niŋ asilima, paa sanəɣi isu Iɔ seɛtv taa yulv ká la na pəcɔ́ í tɔɣɔ tɔ.

³ Tampana rúpúgú pə wεε, Falisanaa na Yuta nyéma lelāa tēna tōka pa caanaa kulaputu ke teu ké. Ye pa ta saŋ pa niŋ təcəicei paa tōki. ⁴ Ye pa kəmna kuyaku na pá ta sō lum, paa tōki kutəyōv. Na pə kaasi pa təŋəyi ləŋtaa kulaputu lentēnaa isu kəpūnaa nyaalbyu, na nyənasī, na taanusēnaa, na kühəntəŋ pə nyaalbyu, na yaasinaa paɣale ke mpv.

⁵ Pə tōo ké Falisanaa na Isə Təm seɣesəlaa pa pəssa Yesu si: Pepe tōo ké nyá ifalaa ləwa ta caanaa kulaputu na pá təkəna niŋ asilima ke mpv?

⁶ Múpúgú Yesu cə-wε si: Pə wε isu Isayii ka nawa cəsəlaa meɣe təkēlekele na pəcǎ í ŋmaa mə təm ke i takəlaya taa si:

Nəɣo taa ké yəlaa pane pa saŋi-m yem.

Paa caa-m paa pəcəɣo hatoo pa taa.

Isə yəɣətəna mpv.

⁷ Pa seeki-m yem ké.

Pa kpaɣa yəlaa kuyəɣətutu

na pá seɣesəyi isu Isə nyəntv.

⁸ Múpúgú Yesu təma-wε si: I yeki Isə kühēelitu ké na í paasəɣəna yəlaa kuseɣesətu.

⁹ Múpúgú Yesu tasa-wεɣe yəɣətuyv si: I kpaɣa Isə kühēelitu na í fiyitina waali, na í paasəna mə maɣamaɣa mə kuseɣesətu. ¹⁰ Moisi ka yəɣətāa si: Se nyá caa na nyá too. Na tətō si: Ye wei i tuv i caa yaa i too, isu pa kv-i. ¹¹ Ama me mə seɣesəyi si yulv pəsəyi na í heeli i caa yaa i too si: Mpi ma ləsa ma wənav taa si maa tena-ŋ tō pə pəsa kəpəŋ. (Isə kühaham ke pa yaa mpv). ¹² Mu tasəyi yeluyv si yulv í səna i caa yaa i too tətō. ¹³ Təne inu maɣamaɣa ke í wakələɣəna Isə Təm na mə kuseɣesətu nti í teləsəyi təma na í wεε tō. Na í laki lentēnaa ke paɣale ke mpv tətō.

*Mpi pə laki yulv ke isayav tō
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Pələ pə waali Yesu tasa samaa ke yaav ke i kiŋ na í tō si: Mə təna təpai í nu ma təm na í nyi si ¹⁵ pulv fei mpi pə suvki yulv nəɣo taa na pə tii i hiluyv taa na pə lap-i isayav tō. Ama mpi pə lukəna hatoo yulv lotu taa tō mpi pə lakəna-i isayav. [¹⁶ Ye wei i ke təm nulv pūntv í nu.]

¹⁷ Yesu kəma na í yele samaa na í svv təyaya, ilena i ifalaa pəssi-i ituule n̄té tə yaasi.

¹⁸ Múpúgú i pəssa-wε si: Pə kpeŋna-me mə ta cekəna-təɣələ? I ta nyi si pulv fei mpi pə suvki yulv nəɣo taa na pə tii i hiluyv taa na pə lap-i isayav tō? ¹⁹ Pə taya pulv tōo, mpi pə suvki yulv nəɣo tō i hiluyv taa ké pə tiiki. Ilena pə polo pə luna i tapuyv tεε, pu cak i ləmaɣasεε kiŋ.

(Yesu yəɣətā múpúgú si pə hólí si yulv pəsəyi na í təɣo pə tēna).

²⁰ Ilena Yesu tasa-wεɣe heeluyv si: Mpi pə lukəna yulv taa tō mpi pə lakəna-i isayav. ²¹ Pə taya pulv tōo, hatoo yulv taa ké i lotu taa maɣamaɣa ke i caaləɣəna isayav ke huuv na pəcǎ í la-ti. Paa asilima kulaputu, paa ŋmuləm, paa yulvkule, ²² paa wasaŋkalətu, paa lelāa nyəm nyulbyv, na nyəməŋ na puɣusuyv na yem yem lapv, na isεεεmle na yəlaa cayanav, na təhəm na kumeləntv. ²³ Pə tənaya mpv yulv taa ké pə lukəna na pə laki-i isayav.

*Kanaaŋ alv təm
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴ Yesu lu tēna, ilena í polo tətō nti tə wε Tii cələ tō tō taa, na í caya təyaya nakəli ka taa. I ta səəli si yəlaa í nyi i tōo. Paa na mpv tete isu saŋa tō pa tēma i tōo ké kulusuyv. ²⁵ Alv nəɣəlv i pəeliya ka hiina iləɣəv. Múpúgú pa heela alv inəyi Yesu təm, ilena í polo kpaɣaa ke Yesu kiŋ na í hoti i tεε. ²⁶ Alv inu i ké piitim lempi tō ké. Pa lula-i Fenisii ke Silii tətō taa. Múpúgú alv inu i tōma Yesu si í təɣəni i pəeliya ŋke ka iləɣəv. ²⁷ Ilena Yesu náá cə-i si: Yele na piya haɣa na pəcǎ. Pə ta mūna si pá kpaɣa piya təɣənaɣa na pá tv hasi.

²⁸ Tənaya alv inu i cə-i si: Hai, ma cε, ye piya tōki na pə pūtota aε, hasi təŋəyi na si tōsəyi mεε.

²⁹ Mpuɣule Yesu si: Nyá kucəcətv tənε tō tōo kpe. Nyá pələ iləɣəv sewa.

³⁰ Tənağa alu inı ı ha lumaya na í kpe ı te. ı talaa ı lena í mayana ı pəyaya hənta kato təə, na ı ləyəu təma seu.

Ntam kaayəyətaya waav

³¹ Pəle pə waalı Yesu lu Tiii tetu na í təhna Sitəh na í fayana timpi pa yaa sı Acaləe Naanəwa tə, na í məli Kalilee tənku kin. ³² M'p'ógú pa kəna-ı ntam nəyəl, ı matəxi kumatv ké, ı pəsəxi yəyətaya. Na pá wiina Yesu sı í tənı nıh ke ı təə. ³³ Yesu ləsa-ı kreenə, ı lena í susı ı mpee ke ı həkpañ taa na í la ntayama ke ı mpəle təə na í taa ı nsəmle. ³⁴ Na í teki ı ıse na í tisi feesuyu na í tə sı: ıfəfata. (Təm nti tə həwəe nté sı: Təli na pa te taa).

³⁵ Tənağa ntam həkpañ tula kpaakraa, na ı nsəmle həti na í ssv yəyətaya ke teu. ³⁶ ı lena Yesu kpaalı pa təna sı pá taa heeli-təxi nəyəl. Ama waatv ı nəxi pəle pa ssv-təxi kpaaləy. ³⁷ M'p'ógú pə lapa yəlaa ke piti ke səsəm pə tu fei, na pá təh sı: Waasuyv nté ı waasəxi yaa. ı ləki na ntamaa mayamağa nää nukı na kamumusi nää yəyətəxi.

8

*Yəlaa iyisi liyiti (4000) caləsvyv
(Matiyee 15:32-39)*

¹ Kuyeyəh inı ı taa, samaa tasa kotuyv ke səsəm, pa feina kətəy. Tənağa Yesu yaa ı ifalaa na í tə-wə sı: ² Yəlaa panə pa təm wə-m pətətəle. ı nyəni kuyeyəh tooso kəb pa wə ma kin cəne na pa kətəy təma. ³ Ye ma yəlaa sı pá kpəna nyəyəsı, ləlaa ká kpisi tənəh ke mpaav taa. Pə taya pəlv, pa pəyalə lu pooluñ ké.

⁴ Tənağalə ı ifalaa sı: Leyə yəlv ná hikiyi təyənaya ke nyutv taa cəne na í cəla kəpıñ kəne ku təna?

⁵ ı lena Yesu pəsı-wə sı: Potopotonaa ı sənaya í wəna? ı lena pá cə-ı sı: Naatosompəyələya ké.

⁶ M'p'ógú Yesu heela samaa sı: ı caya atə. Tənağa ı kpağa potopotonaa mpe pa naatosompəyələya na í sse ı sə í na təmle, na í fayə-wə na í cəla ı ifalaa sı: ı cəə na í talə-wə. Na pəle pá la mpv. ⁷ Paa wəna tiina səkpena ke pəcə tətə. M'p'ógú Yesu sse ı sə í na təmle ke pə təə, ı lena í tə ı ifalaa sı pá talə-wəyeyə tətə. ⁸ M'p'ógú pa təna pa təyaa na pá hağa. ı lena ı ifalaa koti həyələsı nsi sı kpisaa tə na pə su təkəñ naatosompəyələya. ⁹ Pəyeyə yəlaa mpa pa təyaa tə pa nyəñ ka talə ı su iyisi liyiti (4000). Pə təma mpv, ı lena Yesu tə-wə sı pá kpe. ¹⁰ ı lena inı na ı ifalaa pá kpa kpuləy taa ké kpaakraa na pá polo timpi pa yaa sı Taləmanuta tə.

*Falisanaa sələmvyv ke Yesu piti təma
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ M'p'ógú Falisanaa kəma na pá ssv Yesu ke kpəsənav. Na pá kuuki ı nəyə sı í la piti təmle natəli na pə hılı sı ı tonə luna ı sə kin. ¹² Tənağa Yesu məla ı taa ké teu na í tə sı: Kufalanə yəlaa mē, í pəkəxi piti təmle suwə? Tampana ke ma heeliyi-mē, í kaa na piti təmle natəli se.

¹³ M'p'ógú ı yəla-wə na í tayanı kpuləy taa ké kpav na í tēsəna kətəñ ləñku təə.

*Falisanaa na Heləti pa kəkəsvm
(Matiyee 16:5-12)*

¹⁴ Yesu ifalaa ka səə kətəy kpağav. Potopoto kuləv ka wəna pa kin ke kpuləy taa.

¹⁵ ı lena Yesu kpaalı-wə sı: ı la laakalı na Falisanaa na Heləti pa kəkəsvm.

¹⁶ ı lena ı ifalaa ssv təmayə təm sı: Tə feina potopotonaa təyə ı yəyətəxi mpv.

¹⁷ Yesu nu nti pa təhna yəyətəy ke mpv tə, ı lena í pəsı-wə sı: Pepe təə ké í təh sı í feina potopotonaa tə pə təə? Haləna saña í ta cəkəna kele? ı ta nyənta kele? Pə ku mə layatv ke? ¹⁸ ı wəna ıse pəyeyə ı naaki? ı wəna həkpañ pəyeyə ı nukı? ı səwəyaga? ¹⁹ Saa wei ma fayə potopotonaa kakpası na yəlaa iyisi kakpası (5000) təyə tə, təkəñ ı sənaya kəkəpısaı suwa na í kpağa? M'p'ógú pa cəwa sı: Naanəwa na naalə. ²⁰ Pəle pə paası waatv wei ma fayə

potopotonaa naatosompəɣəlaya na yəlaa iyisi liyiti (4000) təɣə tə, təkuj isənaya í tu həɣəlası kəkpiisasi? İlena pá tə si: Təkuj naatosompəɣəlaya.

²¹ İlena Yesu pəəsi-we si: Pə na pə mpv na í ta cekənta?

Yvlm ise kuluyu ke Petesaita

²² Pa tala Petesaita, ilena pá kəna-ı yvlm nəɣəlv, na pá wiina-ı si í tokina-ı. ²³ Mpvúyú Yesu həma í niŋ taa na í luna ıcate waalı, na í la ntagama na í taa yvlm inı ı ise, na í tənı ı niŋ ke ı tə. İlena í pəəsi-ı si: N naakı pulv?

²⁴ Mpvúyú yvlm kusa ise na í tə si: Ma loosiyi yəlaa təcantəlaa na pá we isu tun na pá təŋ.

²⁵ İlena Yesu tasa ı niŋ tənuyv ke yvlm ise tə na pá waa-ı. İlena í nyəni poolun na í na pə təna təcıceı. ²⁶ İlena Yesu heeli-ı si í kpe. İ taa məli ıcate taa.

Piyee hvlvyn sı Yesu ké Mesii

(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

²⁷ Yesu na ı ifalaa pa kula təna ilena pá tēe Sesalee Filipv acalēe taa. Pa we mpaav taa ilena í pəəsi ı ifalaa si: Yəlaa təŋ sı ma ké awe?

²⁸ Mpvúyú pēle si: Pa təŋ sı n ké Lvm Səlv Yohaani. Ləlaa sı İlii, na ləlaa sı n ké İso kuyəɣətutv teləsəlaa taa nəɣəlvyn. ²⁹ Tənaɣa ı pəəsi-we si: Na me se, mə hovki sı ma ké awe?

Mpvúyú Piyee nəɣə təkpaav si: N ké Mesii.

³⁰ İlena í kpaalı-we sı pá taa heeli-təyi nəɣəlv.

Yesu səm na ı fem pə təm

(Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27)

³¹ Pəle pə waalı ké ı svv ı ifalaa ke heeluyv sı: Pə wee sı Yvlv Pəɣaya má maa təɣə kuyəɣəŋ ke səsəm. Na nyvyn nyəma na kətəlaa səsaa na İso Təm seɣesəlaa ká lə-m, halı pá kv-m. İle maa fe pə kuyeyŋ tooso wule.

³² İ heela-weɣe-təyi təfoo ké yəlaa taa. Mpvúyú Piyee yaa-ı kpeenə na í təkı-ı-tı. ³³ Tənaɣa Yesu pəsəna ı ifalaa tə na í kaləna Piyee ke teu si: Satanı tēe ma tə, nyá hōwee ta ke İso nyəna, yəlaa nyəna ké.

³⁴ Pəle pə waalı ı yaa samaa na ı ifalaa, ilena í tə-we si: Ye wei ı caa sı í təŋı-m, pvnıv í la ı təyi awusa, na í səɣələɣı ı səm tesika na í təŋəɣəna-m. ³⁵ Pə taɣa pulv, ye wei ı pəkəɣı ı weesuyv təcūtutv ı tēŋna sərv. Ama wei í lapa ı təyi awusa ke ma tə, na ma Laapaalı Kəpaŋ tə, pvnıv ka hikina weesuyv. ³⁶ Ye yvlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna na inı ı maɣamaɣa í sı ı kawaaya nté we? ³⁷ Pulvpv wee mpi yvlv ká kpaɣa na í layasəna ı weesuyv tə? ³⁸ Ye wei ı səpa ma fēle yaa ma kuseɣesətv fēle ke kvfaləŋ yəlaa pane mpa pa kisa İso ké təŋvyn na pá lakı isayətv tə pa hekv, Yvlv Pəɣaya má maa sı pvnıv fēle tətəɣə ma məlvyn wule ke waətv wei maa kə na ma Caa teeli na isətaa tillaa naŋŋ nyəma tə.

9

¹ Yesu tasa-weɣe heeluyv sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəɣı, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká na İso Kawulaya kəmna toma na pəcó pá si.

Yesu isəntaa layasvyn

(Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36)

² Kuyeyŋ naatoso tēewa, ilena Yesu kpaɣa Piyee na Saakı na Yohaani na pá polo pvyv kəkvlvyn nakvli kv tə ké pa tike. Tənaɣa ı layasa pa isəntaa ke kpakpa. ³ Na ı wontu paası na tē hvlmı təlailaı isu kponkplomvlm na tē teeki kəkə. Nəɣəlv fēi atē cəne sı ı ká la na pulvpv hvlmı mpv pə taka. ⁴ Mpvúyú ı ifalaa tooso inı, pa nawa İlii na Moisi na pá na Yesu pá yəɣətəyi. ⁵ Tənaɣa Piyee təma Yesu sı: Taca, isu tə wəv cəne isəntə inı tə pə we teu napələyi te. İle pə mvna isu tə siki coka toosoɣo. Nyaya lentē, Moisi ke lentē, na İlii ke lentē.

⁶ Səyǝntu kpa Piyee na i taapalaa lelaa na í lan̄ kuyǝǝtutu tǝǝ i yǝǝta mpv. ⁷ Ulena isənmuntuyv nakvli kv kǝ na kv takv-we na pá nu pǝ yǝǝta n̄muntuyv n̄kv kv tee si: Ma luyv tee Pǝyaya ntǝ, í nuna-ke.

⁸ Tǝnaya Yesu ifalaa caa pa taa na pa waali pa ta na nǝǝlv. Ye pǝ taya Yesu tike ke pa ná pa kin̄.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana puyv tǝǝ, ulena Yesu kpaali-we si: I taa heeli nǝǝlv ke nti í nawa tǝ. Haləna kuyaȳku Yvlv Pǝyaya má maa si na má fe tǝ.

¹⁰ M̄pǝǝyǝ Yesu ifalaa tǝka tǝm ntǝyi pa taa na pá pǝǝǝyi tǝma si: Pepeye sǝm na fem ilɛ?

¹¹ Pǝle pǝ waali Yesu ifalaa pǝǝǝ-i si: Pepe tǝǝ kǝ Isǝ Tǝm seǝsəlaa ná tǝn̄ si Ilii ká caaləna kǝntɛ?

¹² Tǝnaya Yesu cǝ-we si: Tampana, pǝ wee si Ilii ká kǝna kancaalaya na í tayani pǝ tǝnaya teitei na pǝcǝ. Ye mpv ntiyi pa n̄maawa Yvlv Pǝyaya tǝǝ si kaa na kunyǝn̄ ke sǝsǝm na pá la-keǝ nyan̄? ¹³ Ama ma heeliyi-me si Ilii tǝma kǝntɛ na pá lana-i isv pa sǝlaa tǝǝ teitei isv paa n̄maav i tǝm tǝ.

Pu nǝǝlv i alǝyaa loou

(Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43)

¹⁴ Yesu na Piyee we pa tala ifalaa lelaa kin̄, ulena pá mayana samaa kotina-we, na pá na Isǝ Tǝm seǝsəlaa pá hǝn̄ tǝm. ¹⁵ Tuu isv yəlaa nav Yesu tǝ pǝ yeǝeta-weǝe sǝsǝm nte, na pá seeki na pá puki i seev. ¹⁶ Ulena í pǝǝsi i ifalaa si: Nti tǝ tǝǝ kǝ mə na-we í hǝn̄?

¹⁷ M̄pǝǝyǝ samaa taa nǝǝlv i cǝ Yesu si: Taca, ma kǝna ma pǝyaya kǝ. Ka hii ilǝǝv kǝ na í la-keǝ kamumuka. ¹⁸ Paa timpiyi pǝ kuləna ilǝǝv un̄i i petǝyi-keǝe atɛɛ. Na ka nǝǝ taa lu kuhulan̄, na ká salǝyi ka kela na ka tǝnuyv kii tǝkekilee. Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pǝsi.

¹⁹ Tǝnaya Yesu tǝma si: Yəlaa lan̄kpusəh̄ nyǝma me, wee isənaya má na-me tii caya na má tǝki mə kunyǝn̄? I kǝna-m pǝyaya n̄keǝe cǝne.

²⁰ M̄pǝǝyǝ pǝyaya nyǝma pona-keǝe Yesu. Tuu isv ilǝǝv tu keesuyv Yesu tǝ, i svv pǝyaya n̄keǝele selisuyv ke teu. Haləna ká hoti ate na ká pilimi na kuhulan̄ lukəna ka nǝǝ taa.

²¹ Ulena Yesu pǝǝsi ka caa si: Waatu wei kǝ pǝ caala-keǝe lapv ke mpv?

M̄pǝǝyǝ pǝyaya caa cǝ-i si: Hatoo ka pǝcaatu petepete taa kǝ. ²² Tǝm payale ke ilǝǝv pete-keǝe kǝkǝ taa na lvm taa si ká si. Mpv tǝ, hai, ye n ka pǝsi nyəni ta pǝtǝtǝle na n̄ waasi-tv.

²³ Tǝnaya Yesu tǝma-i si: Pepe tǝǝ kǝ n̄ tǝn̄ si ye ma pǝǝǝyi? Ye yvlv tǝma i taa na Isǝ, pulv fei mpi i kpisiyi tǝ.

²⁴ M̄pǝǝyǝ pǝyaya n̄ke ka caa mapa kapuka si: Ma tǝma Isǝ na ma taa. Ile sǝna-m na pǝ sǝǝsi.

²⁵ Yesu nawa samaa kotiyina-we, ulena í kaləna ilǝǝv un̄i, na í tǝmi-i si: Ilǝǝv nyá wei n pǝǝǝyi yəlaa ke kamumusi na ntamaa tǝ, ma heeliyi-n̄ kulvmaya si n̄ se pǝyaya kanɛ ka waali. Taa tasa-keǝe tǝnuyv.

²⁶ Tǝnaya ilǝǝv un̄i i kiisaa na í paasi na í selisi-keǝe teu, ulena í se ka waali. M̄pǝǝyǝ pǝyaya fiyinaa. Haləna yəlaa tǝ si ka sǝpaya tǝkpe. ²⁷ M̄pǝǝyǝ Yesu kpa ka nin̄ taa na í kvsi-ke na ká sǝh̄ isǝ.

²⁸ Yesu kǝma na í svv tǝyaya na í na i ifalaa pá caya, nǝǝlv ta siti pa taa. Ulena i ifalaa pǝǝsi-i si: Pepe tǝǝ kǝ tǝ ta pǝsi na tǝ loo ilǝǝv un̄i?

²⁹ M̄pǝǝyǝ Yesu cǝ-we si: Ilǝǝv isv mpv, ye pǝ taya Isǝ sǝləmuyv na sǝləmuyv, pulv u tǝǝnǝyi-i.

Yesu sǝm na i fem pǝ tǝm tǝtǝ

(Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45)

³⁰ Yesu na i ifalaa pa lu tǝna, ulena pá tesv Kalilee ten̄ku. Yesu luyv fei si pá nu i tan̄. ³¹ Pǝ taya pulv, i seǝsaya na í heeliyi i ifalaa si: Paa tv Yvlv Pǝyaya maya yəlaa nin̄ taa na pǝle pá kv-m. Ama maa fe pǝ kuyeyen̄ tooso wule.

³² Ule i ifalaa ta cekəna tǝm tǝne. Pǝyele pa nyamna tǝ pǝǝsvv.

*Səsəəntv təə hām**(Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48)*

³³ Yesu na ı ifalaa pa tala Kapənahum, na Yesu sʊv təyaya taa, ılena ı pəəsi ı ifalaa sı: Ntiyi ı kpeesayana təmayə mpaav taa?

³⁴ Mprúyú ı ifalaa suma. Pə taya pʊlv təə, pa hənaya səsəəntv təə ké mpaav taa ké. ³⁵ Tənyaya Yesu caya na ı yaa pa naanʊwa na naale ké ı kin na ı heeli-wε sı: Ye wei ı caa ı la mə nəyɔ təə tv, pʊntv ká pəsi ı təyi mə taa səkpelu ké, na mə tənə mə təmlə tv.

³⁶ Mprúyú ı kraya peiya na ı su-keye pa isentaa na ı wayalı-ke. ılena ı tə-wε sı: ³⁷ Ye wei ı mʊwa peiya kanε ka taka ké ma nyʊyʊ təə, maya pʊntv mʊwa. Na wei ı tu mʊ-m pə taya ma tike ke ı mʊwa. Ama pʊntv kpeyna wei ı tila-m təyɔ na ı mʊ.

*Wei ı fei ta təə ı ké ta kolontu**(Luku 9:49-50)*

³⁸ Mprúyú Yohaani heela Yesu sı: Tacaə tə nawa nəyɔlv na ı looki alɔyaa na nyá hətε. Pəcɔ ı tənəyi-tv. ılena taa kisina-ı.

³⁹ Ama Yesu cəwa Yohaani sı: ı taa tanı-ı sı ı taa la. Pə taya pʊlv təə, nəyɔlv fei wei ı pəsəyi na ı la piti təmlə na ma hətε tən na ı tε na ı yəyətı isayətv ke ma təə ké kprakpaə tə. ⁴⁰ Ye yʊlv ta ke ta kolontu, ta nyən ké te. ⁴¹ Na ye wei ı ha-meyε lvm sasala anε sı ı ké Kilisiti nyəma, pʊntv kaa lan pə kasəyaya.

*Ləlv tusuyu səyəntv**(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)*

⁴² Mprúyú Yesu təma sı: Ye wei ı lapa na piya nsi sı mʊ ma təm ke isəntə tə sı taa nakəli pəntı, pə nəyəsəna pá paa pʊntv luyv tεε ké pʊv na pá tʊsi-ı tenku taa. ⁴³ Ye nyá nin tusiyina-η isayətv lapv taa, setı-ı. Sana ń sʊv weesuyv kʊpankv taa na nin kʊlvməη, na mpi n ka wεena nyá nin tənə na pá pəti-η tənəasələ səsəələ taa ké kəkə ηka kaa ten tə ka taa tə. [⁴⁴ Tənə sonsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı ten paa pəcə.] ⁴⁵ Ye nyá nəhələ tusiyina-η isayətv lapv taa, setı-tε. Sana ń sʊv weesuyv kʊpankv taa na nəhələ kʊlvmtələ, na mpi n ká wεena nəhεε naale na pá pəti-η tənəasələ səsəələ taa tə. [⁴⁶ Tənə somsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı ten paa pəcə.] ⁴⁷ Ye nyá isələ tusiyina-η isayətv lapv taa, həyəsı-tε. Sana ń sʊv Isə Kawulaya taa na isələ kʊlvmtələ na mpi n ká wεena isε naale na pá pəti-η tənəasələ səsəələ taa tə. ⁴⁸ Tənə somsompee nna a təkı yələa nantv tə aa səki. Pəyele kəkə ı ten. ⁴⁹ Pə taya pʊlv təə, paa piti yələa tənə təə ké kəkə isı pa tʊkuyv təm ke təyənaya təə tə.

⁵⁰ Təm ké pʊlvpʊ mpi pə waasəyi təyɔ. Ama ye təm lən səpa, pəpəyε paa la na pə lən ıni ı tasa məlvɔ? ı wεena təm ke mə taa na ı wεena təma na lelen.

10*Alv na apalv pa yav təm**(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Yesu lu tənə, ılena ı polo Yuta tetv taa na Yaatanı pəyɔ waalı. ılena samaa tasa kotuyv ke ı kin ke səsəm, na ı niki-wεyε sεyεsuyv isı ı tu lakı tə.

² Mprúyú Falisanaa napəli pa polaa sı pa kuuki ı nəyɔ. ılena pá pəəsi-ı sı: Ta mpaav taa yʊlv pəsəyi na ı təyənı ı alv na?

³ Tənyaya ı pəəsə-wε sı: Ntiyi Moisi ka heela-mε sı ı la?

⁴ ılena pεle pá cə-ı sı: Moisi ná ha mpaav sı yʊlv pəsəyi na ı ηmaa ı alv ke kisuyv takələya na ı təyənı-ı.

⁵ Mprúyú Yesu cə-wε sı: Mə lanpkusəη təə ké Moisi ηmaa-meyε kʊsəsıtv ntı. ⁶ Ama hatoo antulinya ηmav kancaalaya taa Isə ηma apalv na alv ké. ⁷ Pə təə ké apalv ká yele ı caa na ı too, na ı na ı alv pá caya. ⁸ Na pa naale pá pəsi yʊlv kʊlvv. Saa ıni pa ta ke yələa naale tətə. Ama pa pəsa yʊlv kʊlvv ké təkəη. ⁹ Ye mʊv ıle, yʊlv ı taa yası mpi Isə kpeetaə tə.

¹⁰ Pa kəma na pá sʉ təyaya, ɪlena ɪ ifalaa tayani-ɪ təm pəəsuyu ke nti inɪ tə taa. ¹¹ ɪlena í cə-we si: Ye yulɔ təyana ɪ alɔ na í kpayə ləɔ, ɪ wakələna kancaalaya nyəŋ, pəcó ɪ lapa wasaŋkalətu. ¹² Na mpʉ tətəyɔ na alɔ, ye í kisa ɪ paalɔ na í saa kɔfalɔ, ɪ lapa wasaŋkalətu.

Piya səkpəsi kʉpantʉ kooluyu
(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ Yələa pukayana piya ke Yesu si í tənɪ si təw kə niŋ. Ama ɪ ifalaa kaləna sɪ kəntaa. ¹⁴ Yesu ná mpʉ, ɪlɛ pə ta maya-ɪ. ɪlena í tɔ ɪ ifalaa si: ɪ yeɛ na piya kəw ma kiŋ, í taa kayati-sɪ. Pə taya pulɔ təw, mpʉ pa we ɪsu piya tɔ, mpɛ pa tənna ɪsə Kawulaya. ¹⁵ Ma heeliyi-meɣe tampana sɪ ye wei ɪ ta pəsɪ ɪsu pəyaya na ɪsə təyɔ ɪ təw kə kawulaya, pʉntʉ kaa la ka tʉ ke paa pəcɔ.

¹⁶ ɪlena Yesu kpayə-səɣɪ ɪ niŋ taa na í tənɪ niŋ ke sɪ təw, na í kooli-səɣɪ kʉpantʉ.

Yulɔ toŋ tʉ təm
(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Yesu təkaya mpaav, ɪlena apalɔ nəɣɔɔɔ í kpayə asewa na í kəw í lunɪ ɪ tɛɛ na í pəəsɪ-ɪ si: Tacaə kʉpaŋ, pepeɣe pə weɛ sɪ maa la na má hiki weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ?

¹⁸ Tənyaya Yesu pəəsɪ-ɪ si: Pə lapa ɪsəna na í yaa-m sɪ kʉpaŋ? Nəɣɔɔɔ ta ke kʉpaŋ ye pə taya ɪsə tike. ¹⁹ Ntəŋ n nyəmə nti pa suwa si: Taa ku yulɔ, taa la wasaŋkalətu, taa ŋmulɪ, taa suu ləɔ ke təm, taa puɣusi ləlaa. Se nyá caa na nyá too tɔ?

²⁰ Mʉpʉyú apalɔ inɪ ɪ cə-ɪ si: Tacaə, ma təkə kusəsutʉ nti tə tənaya hatoo ma pəcaatʉ kə.

²¹ Mʉpʉyú Yesu nyəna-ɪ təpiŋŋ, ɪlena ɪ luɣu lapɪ-ɪ, na í təmɪ-ɪ si: Kulɔmtʉ tike təkəŋ kaasəna-ŋ lapʉ. Polo na í pɛɛti pə tənə mpi n wena tɔ, na í tala kʉnyəntʉnaa ke pə liɣitee, na cele í sʉ toŋ ke ɪsətaa. Ye n tɛma mʉpʉyú lapʉ, ɪlɛ n kəw na í təŋɪ-m.

²² Ama apalɔ inɪ ɪ nu mpʉ, ɪlena ɪ ɪsəntaa nyəŋ na ɪ lanɣe wakəli tətəyətəyɔ na ɪ tɛɛ. Pə taya pulɔ təw, ɪ ka wena kə pə tʉ fɛɪ.

²³ Yesu caa ɪ ifalaa ɪsəntaa, ɪlena í heeli-we si: Ama liɣitee nyəma ɪsə Kawulaya sʉsʉ we katɛ kə pə tʉ fɛɪ.

²⁴ Təm nti ɪ yəɣəta mpʉ tɔ tə lapa ɪ ifalaa ke piti. ɪlena Yesu tasa-weɣe heeluyɔ si: Nnn, ma piya, sɪ yulɔ í sʉ ɪsə Kawulaya taa tɔ pə we katɛ kə fa. ²⁵ ɪsəna mpi pə we yooyoo kə katɛ sɪ í sʉna pənyalaya pʉuyɔ na í lu tɔ, mpʉ tətəyɔ pə we liɣitee tʉ ke katɛ sɪ í sʉ ɪsə Kawulaya taa. Halɪ pə tʉ tɛɛ mpʉ.

²⁶ Tənyaya pə tasa-weɣe piti lapʉ ke səsəm, na pá təŋ təma si: ɪlɛ awe ka tuləna nteɣe-tɪ ɪlɛ?

²⁷ Mʉpʉyú Yesu nyəna-we, ɪlena í tə-we si: Yələa kiŋ ke pə fɛɪ pəsuyɔ. Ama ɪsə kiŋ pə fɛɪ mpʉ. Pə taya pulɔ təw, ɪsə u kpisiyi pulɔ.

²⁸ Tənyaya Piyeə təma-ɪ si: Təw, ta yela pə tənə təkpataa kə na taa hu nyá waalɪ.

²⁹ ɪlena Yesu cə-ɪ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəɣɪ, ye nəɣɔɔɔ yela ɪ təyaya, yaa ɪ taalʉnaa na ɪ kəɣənaa, yaa ɪ newaa, yaa ɪ too, yaa ɪ caa, yaa ɪ piya, yaa ɪ haləmnaa ke ma təw, na Laapaalɪ Kʉpaŋ təw, ³⁰ pu ha pʉntʉ ke pə təm nunʉwa (100) kə atɛ cəne na pəcɔ. Paa tɛɛsi, paa taalʉnaa, paa kəɣənaa, paa newaa, paa toonaa, paa piya, paa haləmnaa, na pə tənaya mʉpʉyú wahalaŋnaa taa. Pəyeɛ ɪ səm waalɪ ɪ ká weɛna weesuyɔ ŋku ku tɛŋ tɔ. ³¹ Mpa pa we ləɔ kə kayana tɔ, pa taa payalɛ ká məli waalɪ. Na waalɪ nyəma payalɛ náá məli ləɔ.

Yesu səm na ɪ fem təm tətɔ
(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Pa we mpaav taa na pá puki Yosalem, ɪlena Yesu tɛɛ ɪ ifalaa ke nəɣɔ, na pɛɛ pá təŋna piti. Na mpa pɛɛ pa tənaya-we tɔ pɛɛ pa cayana səɣəntʉ. Mʉpʉyú Yesu tayana yaav ke pa naanʉwa na naaleɣe ɪ kiŋ, na í heeli-weɣe mpi pu mayana-ɪ nəwəw tɔ. ³³ Nti ɪ heela-we təyɔɔɔ si: Təw, tə puki Yosalem ɪsəntə tɔ, paa kpayə Yulɔ Pəyaya má na pá tʉ-m kətəlaa səsaa na ɪsə Təm seɣesələa pa niŋ taa. Paa tɔ sɪ pá ku-m. Paa kpayə-m na pá tʉ-m mpa pa ta nyɪ ɪsə tɔ pa niŋ taa. ³⁴ Pɛɛ paa paana-m na pa tə-m ntagama, na pa casa-m akpatɛɛ. Pəɛ pə waalɪ ɪlena pá ku-m. Ama maa fe pə kʉyɛɛŋ tooso wule.

*Mpi Saaki na Yohaani pa sələmaa tə
(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Pəle pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kin na pá təm-i si: Taca, tə caa si n̄ la-tuyu mpi tu sələmi-ŋ tə. ³⁶ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: Pepeye í caa si má la-me?

³⁷ M̄púyú pa cəwa si: Saa wei n ka wεε nyá teeli kawulaya taa tə tə caa si n̄ yelee na té caɣa nyá cəlo. Lelə ke nyá ntəɣəŋ tə, na lelə ke nyá mpətəŋ tə.

³⁸ Tənaɣa Yesu pəssa-we si: I ta nyi mpi í sələməxi tə yεε? I pəsəxi na í təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə? Paa sə-m Isə lum mpi tə, í pəsəxi na í sə-wi?

³⁹ M̄púyú pa cəwa si: Tu pəsi.

Uena Yesu cə-we si: Tampana, í ká təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə, na í sə Isə lum mpi paa sə-m tə yaa. ⁴⁰ Ama pə taya ma ləsəxəna mpa paa caɣa ma ntəɣəŋ tə yaa mpa paa caɣa ma mpətəŋ tə tə. Mpa pa tə Isə tayana lona aŋe tə pəle pa kena a nyéma.

⁴¹ Yesu ifalaa naanɔwa wei í kaasaa tə ílé í na mpə, uena í taa wuna Saaki na Yohaani. ⁴² Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa nyənəxi isu yəlaa awulaa tə pəle pa təkí kawulaya ke lelə tə. Na mpa pəle pa ké kufeelaa tə pəle pa ŋmakələxi səkpeema. ⁴³ Pə fei m̄púyú mə kin se. Nti təɣəle si, ye mə taa wei í caa í la səsə ke mə hekv, pɔntu í pəsi mə təmle tu. ⁴⁴ Na ye mə taa nəɣəlv í caa í la mə nəɣə tu, pɔntu í pəsi mə təna mə yom. ⁴⁵ Pə taya pulə tə, Yulə Pəyaya ma tətə ma ta kəw si má təɣə cεεεle. Ama ma kəmayə si ma pəsəxi yəlaa təna təmle tu, na má ha ma weesuyə na pə cε yəlaa payale ke pa yomle taa.

*Yuləm Paatimee təm
(Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)*

⁴⁶ M̄púyú pa tala Yeliko. Yesu na í ifalaa, na yəlaa samaa pa kəma si pa lukí icate n̄té tə nəɣə uena pá mayana yuləm nəɣəlv, Timee pəyalə Paatimee, na í caɣa mpaav nəɣə tə na í lakí pala. ⁴⁷ M̄púyú pa heela-i si: Nasaleti Yesu təkəna. Tənaɣa í koo səsəm si: Tafiiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

⁴⁸ Tənaɣa payale kaləna-i na pá heeli-i si í su. Ama í səsə kou ke səsəm si: Tafiiti Pəyalə, nyəni ma pətətəle.

⁴⁹ M̄púyú Yesu səŋaa, na í tə si pá yaa-i.

Tənaɣa pa heela yuləm si: Nyaya apalutu na n̄ kvli, í yaa-ŋ.

⁵⁰ Uena í lə í krai na í kvli təwaka na í polo Yesu kin. ⁵¹ M̄púyú Yesu pəssa-i si: N caa ma la-ŋ we?

Uena yuləm cə-i si: Taca, ma caa ké si n la na má naaki.

⁵² Tənaɣa Yesu təma-i si: Polo, nyá taa tēmnav ke Isə waasa-ŋ ké.

M̄púyú í suv nav ke təna inəxi kpakpaa na í təŋəxi Yesu ke mpaav taa.

11

*Yesu caɣav ke kpaŋaya
(Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)*

¹ M̄púyú na í ifalaa pa tala Olifinaa puyə. Waatu iní tə pa kpeɣətəna Yosalem. Pa fei poolun na Petafasi na Petanii. Tənaɣa Yesu tila í ifalaa taa naale ² si: I polo icate nte tə we mə nəɣə tə tə taa. I takí kpakpaa tə í ká mayana pa tu kpaŋaya pile natələxi ŋmənaɣa. Nəɣəlv ta caɣata tə tə. I heti-te na í kəna. ³ Ye nəɣəlv pəssa-me si: Pepe təw ké í lakí mpə? Ue í cə pɔntu si: Ta səsə caakəna, ye í tēma í ká mələna-keɣe nənəw ké cəne.

⁴ I ifalaa tēwa, uena pá mayana kpaŋaya pile nteɣe mpaav taa, na pá to-keɣe ŋmənaɣa ke təyaya nakəli ka nəɣə, uena pá heti-te. ⁵ M̄púyú mpa paa we təna tə pa taa napəli pa pəssa-we si: Pepeye í lakí təna? I hetəxi kpaŋaya pile n̄té suwe?

⁶ M̄púyú Yesu ifalaa cəwa isu Yesu ka heela-we tə, uena pá yelee-we na pá tēna. ⁷ Na pá pona-teɣe Yesu, na pá pə tə təw ké pa wontu, na Yesu caɣa pə tə. ⁸ M̄púyú yəlaa payale pə

pa wontu ke mpaav taa, na ləlaa náá ce hatu na pá pə. ⁹ Ulena mpa paa we Yesu nəyɔ təə na mpa paa we i waali tə pá kooki si: Paa wei í tu Isə ké teeli. Isə í wee wei i kəhna Tacaa toŋ tə i waali. ¹⁰ Isə í heŋi kawulaya ŋka ka təhna kəntə tə, ŋka ka ké Tacaa Tafiiti nyəhka tə. Paa wei í tu Isə ké teeli ke hatoo isətaa.

¹¹ Yesu tala Yosalem, ulena í suv Isə təsele taa. I nyəna i taa na i waali ké teu, ulena í na i ifalaa naanəwa na naale pá tē Petanii ke ilim tema tem tə pə təə.

Yesu təhsa fiki tɔyɔ ke mpuŋi
(Matiyee 21:18-19)

¹² Kɔ fema na pá luki Petanii, de nyəyɔsi kpa Yesu kele. ¹³ Ḿpɔyú i loosa fiki tɔyɔ ke pooluŋ na kú ləpa təkpiimm. Ulena í polo si ntanyi isəntə kɔ lula pee. I kəma na í tala kɔ tē, ulena í mayana hatu tike. Mpi tə, pə ta ke fiki tuŋ lɔlɔyɔ waatu. ¹⁴ Tənaɣa Yesu təma fiki tɔyɔ ŋkɔ si: Nəyɔlv kaa tasa nyá pile ke təhnyɔ.

Na i ifalaa nu mpu.

Pəetəlaa təyɔnyɔ ke Isə təsele taa
(Matiyee 21:12-17; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹⁵ Ḿpɔyú Yesu na i ifalaa pa tala Yosalem. Ulena Yesu suv Isə təsele taa na í niki təyɔnyɔ ke mpa pa pəetayaa na mpa pa yakaya tə. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnaa ke alele, na alukukunaa pəetəlaa kpelası tətə. ¹⁶ I ta tisi si nəyɔlv í səyeli pulv na í təhna Isə təsele taa. ¹⁷ Pəle pə waali i səyəsə-wē si: Pa ŋmaawa Isə Təm taa si, paa yaa ma təyaya si yəlaa təna Isə təsələmlē. Ama mə pəsə-keye ŋmulaa təyaya.

¹⁸ Kətəlaa səsaa na Isə Təm səyəsəlaa nu mpu, ulena pá pəkəyi isəna paa la na pá kɔ Yesu tə. Ama paa wena i səyəntv. Pə taya pulv təə, i kəsəyəsətv suv yəlaa samaa ke teu ké pə tu fei.

¹⁹ Ilim kəma na pə tē ulena Yesu na i ifalaa pá kuli icatē taa na pá lu.

Fiki tɔyɔ ŋku kɔ wɔlaa tə kɔ təm
(Matiyee 21:20-22)

²⁰ Təv fema na pá kuli tanəŋ ke ləŋ na pá tēeki, ulena i ifalaa na fiki tɔyɔ ŋkɔ na kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ na pə kpeŋna kɔ kite. ²¹ Piyee təsa nti tu lapa tə ulena í tə si: Nyəni Tacaa, fiki tɔyɔ ŋku n ka təhsa mpuŋi tə kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ.

²² Ḿpɔyú Yesu təma i ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye í tu Isə ké naani, ²³ í pəsəyi na í tə pulaya kanē si ká kpesi na ká hoti tenku taa. Ye í tema mə taa təkpataa si pu la na sika fei, pə lakı ké. ²⁴ Pə təə ké ma heeliyi-me si pə təna mpi í sələməyi Isə tə í huŋ si í təma-wəyi hikuyɔ, de paa ha-meyə-wi. ²⁵ Saa wei í kuləyi sələmnyɔ tə, ye í nawa si mə na nəyɔlv í wena natəli, de í kɔ-təyi mə taa. Waatu inəyi mə Caa wei i wē isətaa tə, i ká husi-meyə mə isayatu tətə. [²⁶ Ye mə təyəntələnaa wakələyənə-me na u hɔləyi-weyə suulu na í tayanı, mə Caa wei i wē isətaa tə, i kaa husi-meyə mə isayatu tətə.]

Yesu pəsuyɔ təm
(Matiyee 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ Ḿpɔyú Yesu na i ifalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cəəki Isə təsele taa. Tənaɣa kətəlaa səsaa, na Isə Təm səyəsəlaa, na səsaa pa kəma i kin, ²⁸ na pá pəəsı-i si: Kanƙante nteye n makı nyá taa na í lakı isəntə? Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

²⁹ Tənaɣa Yesu cə-wē si: Maa pəəsı-meyə təm kuləmtv. Ye í cə-m-ti, de maa heeli-meyə kanƙante nte ma makı ma taa na má lakı isəntə tə. ³⁰ Isə yaa yəlaa tilina Yohaani si í səəki yəlaa ke Isə lvm? I cə-m.

³¹ Ḿpɔyú pa mayasa-təyi pa taa pa tike. Ulena pá tə si: Ye tə təma si Isə tilina-i, i ká pəəsı-tv si: Na pepe təə ké í tá mv i təm? ³² Pəyele ye tə təma si yəlaa tilina-i...

(Pa nyanayana samaa. Pə taya pulv təə, yəlaa nyənaya Yohaani ke Isə kuyəyətutv teləsulv kupəŋ ké).

³³ M̄p̄r̄ȳḡ k̄ət̄əlaa s̄əsaa p̄əsəna Yesu si: Tə ta nyi. Tənaɣa Yesu ná cə-wɛ si: Añhaa, ma kaa heeli-meyɛ kanjante nte ma makɪ na má laki isəntə t̄ə.

12

Təmlɛ nyóma asayaa t̄əm

(Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu s̄u k̄ət̄əlaa s̄əsaa k̄é is̄ə s̄eɛv si: Yulv n̄ɔɣɔlv ɪ ka s̄əna lesɛñ t̄uñ k̄e taale t̄əcu. Na í ñma kolun̄a na í c̄əəna, na í la timp̄i ɪ k̄á nyaas̄əɣi p̄ə lum t̄ə. Na í ñma akele tan̄kav n̄ɔɣɔlv, wei ɪ t̄ə pa s̄əñəɣi na pá fen̄iyi t̄ə. I t̄ema mp̄v, ɪlena í caa ȳəlaa na í su t̄ə taa, ɪlena í t̄eɛ ȳela. ² P̄ə k̄əma na p̄ə tala t̄uñ ɪni ɪ kooluɣu waatu, ɪlena í kus̄i ɪ tillu n̄ɔɣɔlv si í polo t̄əmlɛ nyóma kin̄ na pá c̄eɛ-ɪ ɪni ɪ tete. ³ Tənaɣa t̄əmlɛ nyóma mp̄e pa kra tillu ɪni na pá má. ɪlena pá t̄əɣni-ɪ ɪ niñ naan̄uwa t̄əȳəɣəli. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ taale t̄v ɪni ɪ tasa tillu lelv k̄e kus̄uɣv na í tili. ɪlena pá kra ɪlé na pá má ɪ nyuɣv k̄e teu na pá t̄v-ɪ. ⁵ M̄p̄r̄ȳḡ taale t̄v tasa lelv k̄e tiluɣu, ɪlena pá kra ɪlé na pá kv. Pa lapa m̄p̄r̄ȳḡ t̄əm paɣale t̄ət̄ə. Pa mapa lel̄aa na pá kv lel̄aa. ⁶ Yulv wei pu kaasa taale t̄v ɪni ɪ kin̄ t̄əɣəle ɪ mayamaya ɪ kul̄lv wei ɪ luɣu s̄u teu t̄ə. ɪɣɣe ɪ t̄eɛsa tiluɣu k̄e pa kin̄, na í huuk̄i si paa nya ɪ p̄əɣaɣa is̄əle. ⁷ Ama t̄əmlɛ nyóma mp̄e pa heela t̄əma si: ɪ loosiɣi k̄pancoou t̄v k̄əñna nté. ɪ k̄əə na t̄ə kv-ɪ na taale p̄əs̄i tá nȳənt̄e. ⁸ Tənaɣa pa kra taale t̄v p̄əɣalv ɪni na pá kv-ɪ, na pá l̄ə taale na waali.

⁹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu p̄əəs̄a-wɛ si: Is̄ənaɣa taale t̄v ɪni ɪ ka la? ɪ k̄á k̄əə k̄é na í kv t̄əmlɛ nyóma mp̄e, ɪlena í caa ȳəlaa kufama na í su taale taa. ¹⁰ Mat̄əñ í t̄ema kal̄vɣv k̄e Is̄ə t̄əm taa si: P̄əle nte t̄ətv ñmalaa ñmaakaya na pá l̄ə t̄ə, nté t̄ə t̄əə k̄əlv ñmatv t̄əna m̄əlaa na t̄ə s̄əñ.

¹¹ M̄pi Tacaɣa lapa na t̄ə nȳəñəɣi na pá wɛ-t̄uɣv piti t̄əɣəle.

¹² Tənaɣa Yuta nyóma taa s̄əsaa p̄eeka is̄əna paa la na pá kra Yesu t̄ə. P̄ə taya pulv t̄əə, pa nȳəmə t̄əv si mp̄eɣe ɪ s̄eɛna is̄ə ɪni. Ama pa nyamna samaa. ɪlena pá yeɛ-ɪ na í t̄eɛ.

Lom wulav s̄əsə lampuu t̄əm

(Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ M̄p̄r̄ȳḡ Yuta nyóma taa s̄əsaa tila Falisanaa nap̄əli na Hel̄əti k̄pek̄əle taa nyóma nap̄əli t̄ət̄ə si pá polo na pá má Yesu n̄ɔɣə t̄əə na pá ná. ¹⁴ P̄əle pa talaa, ɪlena pá t̄ə Yesu si: Tacaɣa, t̄ə nȳəmə si tampana k̄e n̄ ȳəɣət̄əɣi. Nn s̄əɣəməɣəna m̄pi ȳəlaa huuk̄i pa taa t̄ə. P̄ə taya pulv t̄əə, nn paas̄əɣəna t̄əə, nn fayas̄əɣi ȳəlaa. Ama is̄əna m̄pi mayamaya Is̄ə caa si ȳəlaa í la t̄ə p̄ə tampana k̄e n̄ heeliɣi. T̄əv, p̄ə wɛ mp̄v t̄ə, tá m̄paav taa p̄ə wɛɛ si ye lampuu t̄ə feli Lom wulav s̄əsə na? T̄ə feli yaa t̄ə taa feli? T̄ə caa si ñ heeli-tv.

¹⁵ Ama Yesu ná nȳəmə pa taa layatu, ɪlena í p̄əəs̄i-wɛ si: Pepe t̄əə k̄é í nȳəki-m kat̄əka k̄e kunȳəp̄v? ɪ k̄əna-m liɣitee nȳəɣəlvɣv na má na.

¹⁶ Tənaɣa ȳəlaa k̄əna-ɪ-kv, ɪlena í p̄əəs̄i Yuta nyóma taa s̄əsaa si: Awe nyuɣv fotoo na ɪ h̄əte k̄e pa ñmaa liɣitee nȳəɣəlvɣv t̄əə c̄əne? M̄p̄r̄ȳḡ pa c̄ə-ɪ si: Lom wulav s̄əsə k̄é.

¹⁷ Tənaɣa Yesu t̄əma-wɛ si: Añhaa, í c̄ela Lom wulav s̄əsə k̄e m̄pi ɪ ti t̄ə, na í c̄ela Is̄ə ɪɣɣe m̄pi ɪ ti t̄ə.

M̄p̄r̄ȳḡ Yesu k̄v̄c̄əc̄ətv nti t̄ə m̄əla-wɛɣe t̄əmsuɣv k̄e s̄əsəm.

Is̄əna tu wɛɛ ta fem waali t̄ə

(Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Satusee nyóma nap̄əli pa k̄əma Yesu kin̄. Satusee nyóma mp̄e pa t̄əñayana si paa p̄ə la is̄əna s̄ətaa kaa t̄e na pá fe. M̄p̄r̄ȳḡ pa p̄əəs̄a Yesu si: ¹⁹ Tacaɣa, Moisi su-t̄uɣv kus̄əsutv k̄e tak̄əlas̄i taa si: Yulv í wɛna neu, na yulv ɪni í si na í yeɛ ɪ alv, na alv ɪni í f̄eina-ɪ na p̄əɣaɣa, neu k̄á h̄ə leelu ɪni na í hikina-ɪ piya. ɪlena pa yaaki-si na ɪ taalv s̄əlv h̄əte. ²⁰ T̄əv, yulv n̄ɔɣɔlv na ɪ

newaa paa kena yulonyəəŋ naatosompəɣolaya. M̄pɔ́yú taalu kpaɣa alɔ, ɪlena í sɪ, ɪ fei pəyaya. ²¹ Tənaɣa ɪ waali nyəŋ hɔma leelu, na ílé ɪ caŋ ɪ sɪ tɔtɔ, ɪ fei pəyaya. M̄pɔ́yú ílé ɪ waali nyəŋ ná kpaɣa alɔ ɪnɪ na ílé ɪ sɪ mpɔ tɔtɔ. ²² Haləna pə polo pə siyili pa naatosompəɣolaya ŋke ka tənaya mpɔ təpai na pá səkɪ mpɔ, nəɣəlɔ ta hiki pəyaya. Pəle pə waali ké alɔ ɪnɪ ɪ tɛsa səpɔ. ²³ Təu, pa təna pa kpaɣa-ɪ mpɔ tɔ, səttaa fem wule pa naatosompəɣolaya ɪnɪ ɪ taa aweyele alɔ tɔ?

²⁴ M̄pɔ́yú Yesu cə-we sɪ: ɪ nyəmə mpi pə tɔɔ pə liyitiyi-me tɔ? ɪ ta nyɪ Isə Təm na Isə toma tɔ pə tɔɔ ké. ²⁵ Waatu wei səttaa ká fe tɔ akpaɣale təm kaa wɛɛ. Ama apalaa na alaa paa wɛɛ ké ɪsu ɪsəttaa tillaa wɛw tɔ. ²⁶ Ye səttaa fem təm ɪɛ, ɪ ta kaləta Moisi takəlaya taa ké timpi pa yəɣɔta səwa hotiya təm tɔ yɛɛ? Pa ŋmaa təna sɪ Isə təma Moisi sɪ: Ma ké Apələham na Isaaka na Yakəpɔ pa Isə ké. ²⁷ Isə ké weesuɣu nyəma nyəŋ ké, ɪ ta ke səttaa Isə. Pə liyita-mɛɣe yem ké.

*Isə kɔsəsutu taa səsəəntu
(Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28)*

²⁸ Isə Təm seɣesəlɔ nəɣəlɔ ɪ ka we təna na í naaki ɪsəna pá na Yesu pa lakɪ tɔ. ɪ nawa sɪ Yesu cəwa Satusee nyəma ke teu. ɪlena í polo na í pəəsɪ-ɪ sɪ: Isə kɔsəsutu təna taa ntiyile səsəəntu təkpeɔ?

²⁹ Tənaya Yesu cə-ɪ sɪ: Kɔsəsutu taa səsəəntu nté sɪ, ɪseɣeli nyəma í nu, Tacaa Isə tike kena Səsə təkɔŋ. ³⁰ N ka səlɪ Tacaa nyá Isə na luyɔ kulɔmuyɔ, na nyá ləsaɣa suu-ɪ təmammam ke paa mpi pə taa. ³¹ Təle tə waali nti tə wɛɛ təɣəlɔ. N ká səlɪ nyá təɣəntəle ɪsu nyá tɪ. Kɔsəsutu natəli tə fei tɔtɔ na tɔ kəla tənɛ tə naale ɪnɛ.

³² M̄pɔ́yú Isə Təm seɣesəlɔ təma Yesu sɪ: Tacaa n cə teu pə tu fei. Timpi n yəɣɔtaa sɪ Tacaa tike kena Isə na ɪ paasi Isə nəɣəlɔ ɪ fei tɔ tampana ke n yəɣɔtaa. ³³ Mpɔ tɔ yulɔ ká səlɪ Isə na luyɔ kulɔmuyɔ na ɪ ləsaɣa suu-ɪ paa mpi pə taa. Na pəle pə waali í səlɪ ɪ təɣəntəle ɪsu ɪ tɪ. Mpɔ ɪnɪ pə kəla ɪsu pa lakuyɔ Isə ké kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tɔ, na kətasi nsɪ sɪ təna təpai tɔtɔ.

³⁴ Yesu nawa sɪ ɪ cəna ləmayasɛɛ ɪlena í təmɪ-ɪ sɪ: Nyá na Isə Kawulaya suu í fei pooluŋ. Pəle pə waali nəɣəlɔ u nyuləɣɪ sɪ í tasa-ɪ təm pəəsuyɔ.

*Tafiiti pəyaya nté Kilisiti
(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)*

³⁵ Yesu təŋna seɣesuyɔ ke Isə təsɛɛle taa, ɪlena í pəəsɪ sɪ: ɪsənaya Isə Təm seɣesələa təŋ mpɔ sɪ Mesii ke Tafiiti pəyaya ye? ³⁶ Pəyele Feesuyɔ Nanŋtɔ ná tɔna Tafiiti taa ké təm na ílé ɪ mayamaya í yəɣɔtɪ sɪ:

Tacaa heela ma Səsə sɪ,
caya ma kəŋkəŋ taa,
haləna má kəə na má su nyá
kolontunaa ke nyá nəəhɛɛ tɛɛ.

³⁷ Tafiiti mayamaya ná yaa-ɪ sɪ Səsə nté, ɪɛ ɪsənaya Mesii ná məlaa na í ké Tafiiti ɪnɪ ɪ pəyaya tɔtɔ ɪɛ?

*Isə Təm seɣesələa waali kuluyɔ
(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)*

M̄pɔ́yú samaa tuutuuma nu Yesu təm na laŋhulɔmle. ³⁸ ɪ kpaalaya yələa mpa ɪ seɣesaya tɔ sɪ: ɪ lana Isə Təm seɣesələa mpe na laakali. Pa səlɪ tokonaa səsaa suu ké na pá cəəkɪ, na pá caaki pa sɛkɪ-wɛɣe samaa taa na pá luŋiyi. ³⁹ Na Yuta nyəma təkotilɛnaa taa teeli teeli təcayalɛnaa ke pa pɛkəɣɪ, na acimaŋaa taa səsaa səsaa təcayale ke pa pɛkəɣɪ na pá cakɪ. ⁴⁰ Mpe pa lɛkəɣəna leelaa ke pə təna mpi pɛle pa wɛna tɔ. ɪlena pá suu Isə səlɔmuyɔ na pə tayali sɪ pə húlɪ sɪ mpeɣe kɔpama. Pə tɔɔ ké paa tɛ na pá ná katatəlaya nau napələɣɪ teu.

*Alɔ wei ɪ tɔ santiinaa naale tɔ
(Luku 21:1-4)*

⁴¹ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu caya Iso təsele səsəle taa ké kuhaan̄ atakaanaa isentaa, na yəlaa samaa kəŋ na pá t̄ȳgi liyitee na í nyənəyi. M̄p̄r̄ȳḡ ton̄t̄unaa payale kəna liyitee ke səsəm na pá t̄ȳ. ⁴² Tənaɣa leelu konyənt̄v̄ n̄əɣəlv̄ í kəna santiinaa ke naale na í p̄eti. ⁴³ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu yaa í ifalaa na í heeli-w̄e s̄i: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa c̄es̄əyi, leelu konyənt̄v̄ in̄e í t̄ȳ mpiyi kuhaan̄ atakaa taa t̄o p̄ə kəla pa t̄əna pa nyəm. ⁴⁴ P̄ə t̄əȳa pulv̄, yəlaa l̄elaa ná k̄p̄əȳa pa liyitee nna a k̄p̄isa yem t̄əȳo na pá t̄ȳ. Ama alv̄ in̄e il̄e p̄aa na í k̄é konyənt̄v̄ t̄o p̄ə t̄əna mpi í ka w̄ena t̄əȳo í k̄p̄əȳaa na í t̄ȳ. P̄ə t̄a kaasi-í pulv̄ s̄i í yana t̄əȳon̄əȳa mayamaya.

13

Iso təsele wakəlv̄ȳv̄ t̄əm
(Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu kəma s̄i í lukəna Iso təsele taa, il̄ena í ifalaa taa n̄əɣəlv̄ t̄əm-í s̄i: Taca, nyən̄i ŋmatv̄ t̄ən̄e t̄ə t̄əv̄, na t̄ə p̄e k̄v̄pana teu yee?

² Tənaɣa Yesu c̄ə-í s̄i: Matəŋ n̄ na ŋmatv̄ s̄əs̄ənt̄v̄ t̄ən̄e? P̄ə kaa kaasi p̄əle lent̄e na t̄ə t̄əna lent̄e t̄ə, p̄aa t̄usi p̄ə t̄əna.

Mpi mpi pu h̄v̄li s̄i antulinya c̄aa t̄əm t̄ə
(Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19)

³ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu caya Olifinaa p̄v̄ȳv̄ t̄ə k̄é Iso təsele isentaa. P̄ə pamna Piyee na Saaki na Yohaani na Antəlu pa liyiti pa w̄enna í k̄iŋ. Tənaɣa pa p̄əsa Yesu s̄i: ⁴ P̄əlee k̄é mp̄v̄ in̄i pu la? Na ŋmaat̄əle n̄teye pu h̄v̄lí na t̄ə nyəna s̄i p̄ə w̄s̄aa?

⁵ Tənaɣa Yesu s̄v̄-w̄eɣe k̄p̄aal̄v̄ȳv̄ s̄i: Í la laakali, í taa yele na n̄əɣəlv̄ k̄ə na í tolisi-me. ⁶ Mpi t̄o payale k̄á k̄ə na pá ha pa t̄əyi ma h̄əte s̄i mp̄eɣe Mesii, na paa tolisi payale. ⁷ Ye í k̄əma na í nu yooŋ t̄əŋ ke mə c̄əlv̄ mə c̄əlv̄, na pá heeliyi-meɣe pooluŋ nyəŋ t̄əmn̄aa, s̄əȳənt̄v̄ í taa la-me. P̄ə w̄e s̄i mp̄v̄ in̄i p̄əle pu la k̄é. Ama waali waali k̄é antulinya náá k̄əŋ na í t̄əŋ. ⁸ Tet̄v̄ katen̄a len̄ka k̄á yooŋa len̄ka nyəma. Kawulaya len̄ka k̄á k̄v̄li len̄ka t̄ə, na tet̄v̄ k̄á sele tiiliwe tiiliwe, na nyəɣəs̄ənaa k̄á la. Na mp̄v̄ in̄i p̄əle pu w̄e is̄u alv̄ k̄v̄lv̄ȳv̄ l̄v̄lv̄ȳv̄ na p̄ə caali-í w̄v̄v̄ ke s̄əŋs̄əŋ t̄əȳəle.

⁹ M̄ə mayamaya í la laakali. P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄ə, paa yaa-meɣe puloonaa taa. Paa ma-meɣe k̄pat̄əŋ ke Yuta nyəma t̄əkotilenaa taa. Paa yaa-meɣe n̄əŋəv̄s̄i ke tet̄v̄ t̄əkəlaa na awulaa s̄əs̄aa pa k̄iŋnaa ke ma t̄ə, na í k̄á h̄v̄lí ma t̄əm tampana. ¹⁰ Ama p̄ə w̄e s̄i paa heeli Laapaali K̄v̄pan̄ ke katen̄as̄i t̄əna taa yəlaa k̄é na p̄éc̄. ¹¹ Saa wei paa k̄p̄a-me na pá p̄ona-meɣe puloonaa taa ke mp̄v̄ t̄o, í taa n̄əȳəs̄i n̄ti í k̄á ȳəȳəti t̄ə na p̄ə t̄a tata. Ama ye p̄ə talaa, í ȳəȳəti n̄ti tu k̄ə mə luuŋ t̄e t̄o. P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄ə, Iso Feesuȳu Nan̄əŋtu ka t̄v̄na-t̄əyi mə luuŋ t̄e, p̄ə t̄əȳa mə c̄əlv̄ȳo tu luna. ¹² Hal̄i yəlaa k̄á k̄v̄li na pá h̄v̄lí pa taalv̄naa yaa pa newaa mayamaya s̄i pá kv̄-w̄e. Na c̄eçena k̄á la pa piya ke mp̄v̄ t̄ə. Piya s̄əle su k̄v̄li s̄i nyəma t̄ə na s̄i la na pá kv̄-w̄e. ¹³ Yəlaa t̄əna taa k̄á k̄p̄ana-meɣe ma t̄ə. Ama ye wei í nyaya apalv̄t̄v̄ na í tala t̄ənaɣa, p̄v̄nt̄v̄ nyūȳv̄ ke pu ya.

Acaalətv̄ t̄əm
(Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu t̄əma s̄i: Í k̄á k̄ə na í na acaalətv̄ taa acaalətv̄ ke timpi p̄ə t̄a n̄əȳəs̄əna t̄ə w̄e t̄o. Wei í kaləyi t̄ə í c̄ekəna-t̄əyi teu. Mp̄v̄ in̄i t̄o, mp̄a paa w̄e Yuta t̄ə pá se na pá k̄p̄a p̄əŋ.

¹⁵ Ye p̄ə mayana wei na í w̄e kutuluȳu t̄ə na í t̄iiwa, í taa t̄o s̄i í s̄v̄v̄ki t̄əȳaya na í k̄p̄əȳa pulv̄.

¹⁶ Na wei pu mayana í w̄e taale t̄ə, í taa t̄o s̄i í k̄p̄eŋ í t̄e na í kel̄i í k̄p̄ai. ¹⁷ Ahusitonaa na asəŋ t̄əm k̄á la wayo ke waatv̄ in̄i. ¹⁸ Í s̄ələm̄i Iso na k̄v̄ȳeŋ in̄i í taa pamsəna watv̄ waatv̄. ¹⁹ P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄ə, wahala k̄á la k̄v̄ȳeŋ in̄i í taa k̄é s̄əs̄əm k̄é p̄ə tu fei. Wahala wei í taka hatoo Iso lapv̄ antulinya t̄ə pa ta nata, p̄əyele pa kaa tasa í taka k̄é nav̄ t̄o. ²⁰ Na ye p̄ə t̄əȳa is̄u Taca h̄v̄v̄wa s̄i í k̄á pasa k̄v̄ȳeŋ in̄i í t̄ə n̄əɣəlv̄ kaa t̄v̄li-t̄i. Ama í pasa p̄ə k̄v̄ȳeŋ in̄əyi yəlaa mp̄a í l̄əs̄aa s̄i pá p̄əs̄i í nyəma t̄ə pa t̄ə. ²¹ Na ye ȳv̄lv̄ t̄əma-me s̄i: Í nyən̄i, Mesii w̄e c̄əne yaa c̄əne, í taa nu. ²² P̄ə t̄əȳa pulv̄ t̄ə, Mesiinaa na Iso k̄v̄ȳəȳətv̄t̄v̄ teləsəlaa p̄əp̄ətv̄naa k̄á lu na pá la k̄əlv̄o

nyəm na piti təma. Halı paa pəsaya pa puɣusiɣi mpa pa mayamaya Isə ləsaa təɣə. ²³ Mpu tə í la laakalı, ma təma-meɣe kpaalɣu.

Yulv Pəyaya kənte

(Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Wahala inı ı waalı ké kuyeeɲ inı ı taa, ilim ká sɪ təkpitii, isətu kaa tasa hulɔmɔɣu. ²⁵ Isətulɔnası ká luna isətaa na sɪ hoti, pu ciɣiti isətaa kəkəlɔnaa. ²⁶ Waatu inəɣi paa na Yulv Pəyaya má ma səɲa isəɲmuntv təə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ²⁷ Maa tili ma isətaa tillaa sɪ pá koti ma ləsəlaa ke antulinya həɣələɲ təna taa. Pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule na pə polo pə ntəɣəɲ na pə mpətəɲ təə tə.

Fiki tɔɣv təm

(Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ ı nyəna fiki tɔɣv na í cəkəna, saa wei kv neɣetəɣi na hatv yeɣeləɣi tə í nyəmá kpaakraa sɪ heesɣv talaa kele. ²⁹ Mpu tətəɣə waatu wei í ká ná təmnaa panə pa lakı tə í nyı sɪ pə wɔsaa kele, pə caa lapv nté. ³⁰ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cesəɣi, yəlaa mpa pa we isəntə tə pa kaa sɪ pa təna na pəcó pə tənaya mpu pə la. ³¹ Isətənuɣv na atə ká mɔki yem. Ama ma kuyəɣətvtv kaa saalı paa pəcə.

Isə tike nyəmna kuyarɲku antulinya ká tə tə

(Matiyee 24:36-44)

³² Nəɣəlv fei wei ı nyəmá pə waatu yaa pə wule tə, paa isətaa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Taca tike koɲ nyəmna. ³³ Mpu tə, í la laakalı na í feɲ. Pə taya pulv təə, í ta nyı wule nte mpu inı pu tii təkpiı tə. ³⁴ Pu wee isu yulv səsə kulvɣv ı təyaya sɪ ı puki mpa na í yaa ı pəyalaa mpa pa lakı ı kiɲ ke təmle tə, na í tv pə tənaya pa niɲ taa, na í hólı paa wei ké nte ı ká la tə, na í heeli təyaya təə nyənlv sɪ í feɲ teu. ³⁵ Ye ı ta nyı waatu wei təyaya caa ká kəə tə ıle í feɲ teu. Taanaya ke ı ká kəə, ahoə heka ke, kampaarɲ koou na, yaa tanarɲ ké, nəɣəlv ta nyı. ³⁶ Ye ı ká kəə təm kulvm təə tənyəsə, ıle í taa yele na í mayana í təɲna tom. ³⁷ Nti ma heeliɣi-me isəntə tə ntəɣi ma heeliɣi paa wei sɪ í feɲ yoo.

14

Səsaa səsaa cayav ke Yesu acaya

(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Pə kaasa kuyeeɲ naale sɪ pá təɣə Təev acima na potopotonaa mpa pa taa fei kəkvsəm tə. Mpuɣv kətəlaa səsaa na Isə Təm seɣesəlaa pa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu təheə na nəɣəlv ta na tə na pá kv-ı. ² Pa yəɣətaya pa taa sɪ: Ye tə təma sɪ tə kpa-ı acima waatu taa, pu la yoo ke yəlaa taa.

Yesu təə tulaalv pəlvɣv

(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)

³ Kuyaku nakvli Yesu we Petanii ke tənɣv təə asilima kvətəɲ tv Siməɲ təyaya taa, na í cayaa na í təɲna təɣəv. Tənaya alv nəɣəlv ı svvwa na í təkə tulaalv kvparɲ wei pa yaa sɪ naatı na pá lapa ı akpaləpiya ke liɣitee pələ kuhulvmələ taa tə na tulaalv inı ı we liɣitee ke səsəm tə. Mpuɣv alv inı ı pela akpaləpiya ɲke na í pəli tulaalv inəɣi Yesu nyvɣv taa. ⁴ Tənaya mpu inı pə ta maya mpa pa caya təna tə pa taa ləlaa na pá tə sɪ: ı ləv tulaalv inı isəntə tə pə teu nte we? ⁵ Ye paa pəeta-ı ı liɣitee taa kəli liɣitee nyəɣətv ɲmɔnuɣv na nunvwa (300) na pá ha kvnyəntvnaa? Mpuɣv pa kala alv inı ı təm ke səsəm. ⁶ Ama Yesu təma-we sɪ: ı yele alv inı təkpi yoo. Pepe təə ké í pəsəɣi ı lanle ke mpu? Mpi ı lapa-m mpu tə pə tewaya halı. ⁷ Mə na kvnyəntvnaa í wəna tam. Paa waatu wei ké í nəkəa í ká la-weɣe kvpantv. Ama má na-me tə kaa wee təma kiɲ ke tam. ⁸ Mpi ı pəsaa təɣə ı lapa. ı laalaa na í sayalı-m tulaalv ke kpaakraa

si pá pina-m. ⁹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, paa timpixi paa heeli Laapaali Kupaŋ ke antulinya inu i təna i taa, paa keesi alv inə i lapa mpi tə pə təm na pá təsəyi i təw.

Yutaasi kəlmətə
(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Mpróyó Yesu ifalaa naanowa na naale taa nəyolw wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tə i kulaa, na í polo í mayana kətəlaa səsaa, si inu i ka tu Yesu ké pa nin taa. ¹¹ Pəle pa nu mpv ləna pa laŋa hēe səsəm na pá tə si paa ha-i liyitee. Ilena Yutaasi suv kuyaku kupaŋku ke pəekuyv si í tu Yesu ké pa nin taa.

Teev acima kutəyov təyov
(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹² Pə tala potopotonaa mpa pa taa kukusum fei tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, ləna Yesu ifalaa pəsəsi-i si: Leye n caa si tə polo na tə la-ŋ Teev acima kutəyov? Pə wule ntəye pa kuyv iwēesi nsi pa lakəna Teev acima kutəyov tə.

¹³ Mpróyó Yesu tila i ifalaa taa naale si: I polo icate taa, í ka sulina apalv nəyolw na í səxəla ləm na həyaga, í təŋi-i. ¹⁴ Puntv inu í suv timpixi, lə mu pəsəsi təyaga tu si: Tacaa si kutuluyv ŋku kv taa í na i ifalaa paa caya na pá təyov Teev acima kutəyov tə kv we le? ¹⁵ Apalv inu i ká húlímeyə ate na isətaa kutuluyv taa ké naŋ səsəŋku nakuləyi isətaa, na pá tema-kuyv tayanuyv na kv taa we wontu nti í ká lana tə. Kv taa tənaya í ká təsi-tuyv pə təna.

¹⁶ Tənaya Yesu ifalaa kulaa na pá tee icate taa na pá mayana teitei isv Yesu ka heela-we tə. Ilena pá təsi Teev acima kutəyov ke təna.

¹⁷ Pə kəma isv taanaya lə Yesu na i ifalaa naanowa na naale pa talaa kele. ¹⁸ Pa caya na pa təŋna təyov, ləna Yesu yəyətə si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, má na mpa me tə caya na tə təkí isəntə tə mə taa nəyolw ká la-m kəlmətə.

¹⁹ Tənaya Yesu ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm, na pá suv-i pəsəyov ke kuləm kuləm. Inə si: Matəŋ pə taya ma? Inə si: Matəŋ pə taya ma?

²⁰ Tənaya Yesu cə-we si: Mə naanowa na naale taa nəyoluyv. Má na wei tá nin ká krenti svsuyv ke nyənaya taa tə. ²¹ Yulv Pəyaga má, ma səki teitei ké isv paa keesa ma təm ke Isə Təm taa tə. Ama wei i ká la Yulv Pəyaga maya kəlmətə ke mpv tə i təm ká la waiyo ké səsəm. Puntv inu ye pa taa luli-i pəle pu lapa sana.

Tacaa səm təsəyov
(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²² Mpróyó waatv wei Yesu na i ifalaa pa təkaya tə, Yesu kpaŋa potopoto na í see Isə ké í na təmle, na í faya-i na í cəla i ifalaa, na í heeli-we si: I mv, ma tənuyv nté.

²³ Pəle pə waali ké i kpaŋa kəpv na í see Isə ké í na təmle na í cəle-we, na pəle pá nyəw pa təna. ²⁴ Ilena í heeli-we si: Ma caləm nté mpi pə húləyi Isə nəyov pəeluyv tampana tə. Mpi pə kpremna yəlaa paŋale təw. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ma kaa tasa sulv pənəye nyəw haləna kupaŋku maa tasa pə nyəw ke Isə Kawulaya taa tə.

²⁶ Yesu na i ifalaa pa tema mpv, ləna pá yoo acima yontu, ləna pá tee Olifinaa puyv təw.

Piyee kpeesuyv təm yəyətaya
(Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

²⁷ Mpróyó Yesu təma i ifalaa si: Mə təna í ká ye-le-m na í se. Pa ŋmaa rpróyó Isə Təm taa si: Maa kv tiikilu na heeŋ ká ya yem yem. ²⁸ Ama waatv wei maa fe, ləna má tee-meyə nəyov ke Kalilee.

²⁹ Tənaya Piyee təma-i si: Paa pa təna paa ye-le-ŋ na pá se, má ma kaa la mpv.

³⁰ Ama Yesu təma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo maa cesəyi, n ká kpeesv təm tooso ké saŋa ahoo anə a mayamaya si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəcó kampaav koo təm naale nyəm.

³¹ Ama Piyee tasa kpeesuɔ na toŋ si: Paa má na-ŋ tu si tu si ké. Ma kaa kpeesu si ma ta nyi-ŋ.

Ípúyú pa tɛna pa yɔɔta mpv.

Yesu sɛlɛmɔyɔ ke Ketɛsemanee
(*Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46*)

³² Pɛle pɛ waali pa tala timpi pa yaa si Ketɛsemanee tɔ, ilena Yesu tɔ i ifalaa si: I caya cɛne na má polo Iso sɛlɛmɔyɔ ke hatoo cɛne.

³³ Ípúyú i kpaɔa Piyee na Saaki na Yohaani. Tɛnaya sɔɔntu na lanwakɛlle sɔsɔle suu-i kpaɔ, ³⁴ ilena í tɔ-we si: Ma lanle wakɛlaa ké tɛtɔɔtɔɔ pɛ fei keesuɔ. I caya cɛne na í feŋiyi.

³⁵ I tuusa i nɔɔ tɔ ké pɛcɔ, ilena í lun na í sɛlɛmi si ye pɛ we pɛsuɔ wahala waatu ine í taa kɔɔ inu i tɔɔ. ³⁶ I sɛlɛmaa ké si: Hai, ma Caa, n pɛsɛyi pɛ tɛna, kɔɔli wahala sɔsɔ ineɣe ma nyuɔ tɔɔ. Paa na mpv mpi n nɔkaa tɔ pɛle pɛ la, pɛ taa wee ma luyɔ nyɛntu.

³⁷ Yesu tɛma mpv, ilena í mɛli i ifalaa tooso inu i kin na í mayana pa tɛŋna tom. Tɛnaya i pɔɔsa Piyee si: Simɔŋ, n too ke? N kpisa feŋuyɔ ke pɛcɔ maɣamaɣa? ³⁸ I feŋ na í sɛlɛmi, tɔfɔ í ká hoti waatu wei maɣasuyɔ kɔŋ-me tɔ. Pááná wee, ama tɛnuɔ u pɛsɛyɛna.

³⁹ Ípúyú Yesu tasa tuusuɔ, ilena í tasa kɔlɔmtu ntɛyi sɛlɛmɔyɔ. ⁴⁰ I tasa i ifalaa cɔlɔɔ mɛlɔyɔ, ilena í mayana pa tɛŋna tom tɔtɔ. Pa kpisa pá caya na pa ise. Ue pa ta nyi nti pá cɔ-i tɔ.

⁴¹ Yesu mɛla tooso nyɛm ilena í pɔɔsi-we si: I tɛŋna tom na í heesɛyi yaa? Tɔv, í yele mpv, pɛ talaa kele. I nyɛni, paa tɔ Yulɔ Pɛyaya maɣa asaya niŋ taa. ⁴² I kɔli na tɔ tɛe. I nyɛni, ma kɔlɔmɔtɔ tɔ tala cɛne.

Yesu kpaɔ
(*Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12*)

⁴³ Yesu tɛŋna yɔɔtaya ke mpv, ile i ifalaa naanɔwa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi tɔ i talaa kele. Na i waali ké yɛlaa tuutuuma na pá tɔka layalee na kpatɛŋ. Kɔtɛlaa sɔsaa na Iso Tɔm sɛyɛsɛlaa na nyuɔ nyɛma pa tilina yɛlaa mpe. ⁴⁴ Yutaasi wei inu i laki Yesu ké kɔlɔmɔtɔ ke mpv tɔ i ka keesa samaa inɔyi isɛna i ká la tɔɔ. I heela-weye si: Ye ma polaa na má wayala wei ile inɔyɛle. I kpa-i na í tɔki-i teu na í tɛena. ⁴⁵ Yutaasi talaa ilena í kpatɛna Yesu na í tɔ si: Taa.

Ilena í wayali-i. ⁴⁶ Ípúyú samaa inu i tu niŋ ke Yesu tɔɔ na pá kpa-i. ⁴⁷ Tɛnaya mpa na Yesu paa we tɛna tɔ pa taa nɔɔlv i kpee i layate na í lo kɔtɔlv sɔsɔ tɛmle tɔ ŋkraŋuyɔ na í kɔɔli tɛfeŋ. ⁴⁸ Ilena Yesu pɔɔsi samaa si: I kɔŋi-m kpaɔ na í nɔki na í kpaɔyi layalee na kpatɛŋ tɔ, maɣa ŋmulɔ isaya ke? ⁴⁹ Ma na-meɣe Iso tɛsɛle sɔsɔle taa ké kuyɛɛŋ tɛnaya na má sɛyɛsɛyi. Pɛyele í ta kpa-m. Ama pɛ lapa isɛntɔɔ si pɛ la isɛna paa ŋmaa Iso Tɔm taa tɔ.

⁵⁰ Tɛnaya Yesu ifalaa tɛna yɛla-i na pá se na pá tɛe.

⁵¹ Pɛ pamna ifepu nɔɔlv i ka taka kunti tike na í tɛŋ Yesu waali. Pa siisaa si pa kpa ifepu inu, ⁵² ilena kunti fiti na í yele na í tɛe tapakpɛte tɔyɛlɔyɛli.

Yesu ponav ke Kotuyɔ sɔsɔŋkv taa
(*Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24*)

⁵³ Ípúyú Yesu kpalaa pona Yesu ké kɔtɛlaa wulav tɛ, na pá mayana kɔtɛlaa sɔsaa na nyuɔ nyɛma na Iso Tɔm sɛyɛsɛlaa pa kota tɛna. ⁵⁴ Piyee tɛŋaya Yesu ké táálám tɔɔ, halɛna í tala kɔtɛlaa wulav taya tɔɔ. Ilena í caya tɛna na í na tɛmle nyɛma pá holiyi kɔkɔ.

⁵⁵ Ípúyú kɔtɛlaa sɔsaa na Kotuyɔ sɔsɔŋkv nyɛma pɛeka taali wei paa tɔ Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-i tɔ, na pá kpisi. ⁵⁶ Ilena yɛlaa paɣale náá kɔli na pá tɛŋ si: Taali ineɣe i lapa, ineɣe i lapa. Lɛlaa si ineɣe, na pá tayanɔyi pa taa pa tike ke kpeesuɔ. ⁵⁷ Na lɛlaa náá lu yem na pá looli tɔm na pá suu-i si:

⁵⁸ Tɔ nu Yesu yɔɔta si inu i ká yɔki Iso tɛsɛle sɔsɔle tɛne, nte yɛlaa niŋ ŋmawa tɔ. Inu i ká lɛeti kvfate nte yulɔ niŋ kaa ŋma tɔɔ kuyɛɛŋ tooso wule.

⁵⁹ Paa na mpv pa tɔm ta kaa.

⁶⁰ Μρύγύ κətəlaa wulav kula pa təna pa isentaa na í pəəsi Yesu si: N kaa yəgətí? Suweye yəlaa pane pa yəgətəyəna-η ye?

⁶¹ Ama Yesu suma, í ta cə si pulv. Ilena κətəlaa wulav tasa-i pəəsuyv si: Nyayale Iso wei pa puyləxi tə í pəyalv Mesii?

⁶² Tənağa Yesu cə-i si: Nn, ma maγamaγa keke. Na mə təna təpai í ká na Yulv Pəyaya má na má caya Iso toη təna tv kəηkəη taa. Na í ká na-m isətaa ηmuntv taa na má tiiki.

⁶³ Tənağa κətəlaa wulav cəla í wontu na í tə si: Seliya nyəma mpaγa tə tasəxi preekuyv tətə.

⁶⁴ Mə maγamaγa í ná isəna í kpa Iso tətə təyəle. Təv, í na-we? Μρύγύ pa təna pa təma si í təm səpaγa, paa kv-i ké.

⁶⁵ Tənağa yəlaa mpe pa ləlaa svv-i ntayama təv, na pá takí í isentəv na pá mapí-i ηkuma, na pá pəəsi-i si: Kpeye wei í mapa-η tə.

Pəle pə waalı yoolaa kpaγa Yesu na pá mapí-i kataasi.

Piyee kpeesuyv

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piyee ka we taγa tətə ké ateyə mpv təγə κətəlaa wulav təmle tv alv nyəη nəγəlv í kəma ⁶⁷ na í maγana-i na í holiγi kəkə, na í nyəni-i təpiηη na í tə si: Nyá tətə, n ka we Nasaleti tv Yesu iní í kiη.

⁶⁸ Μρύγύ Piyee kpeesaa na í tə si: Ma ta nyi nti n yəgətəxi mpv tə. Ma ta cekəna-ti.

Pəle pə waalı ké Piyee luwa na í polo kpaanη taa. [Ilena kampaav koov.] ⁶⁹ Tənağa təmle tv alv nyəη iní í taγana-i nav, na í tasa í na mpa paa we təna təγə heeluyv si: Pa taa mpeγele na apalv ine tətə.

⁷⁰ Μρύγύ Piyee taγana kpeesuyv. Pə lapa laasaya ilena mpa paa we təna tə pá tə Piyee si: Nyá, n ta lanη yəlaa mpe pa taa nəγəlv. Pə taγa pulv tətə, n ké Kalilee tv tə se.

⁷¹ Μρύγύ Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Iso, ma ta nyi apalv wei í təm í yəgətəxi tə.

⁷² Tənağa kampaav ləla koov ke təm naale nyəm, ilena Piyee təəsi nti Yesu ka yəgətə-i tə tə tətə si: Mpi pu takí kampaav koov naale nyəm tə n tēma təm toosoγo kpeesuyv si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. Ilena Piyee wii isəlvv.

15

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Kətəlaa səsaa, na nyuyv nyəma, na Iso Təm seγesəlaa, na Kotuyv səsəv nyəma pa kota təmaγa tananη kvpaηkv tēe si pa paasəyəna Yesu təm. Μρύγύ pa həkə-i na pá kpaγa-i na pá polo pá cəla Pilati. ² Tənağa Pilati pəəsi-i si: Nyayale Yuta nyəma wulav səsə inəxi?

Ilena Yesu cə-i si: Ntəyəle n yəgətə mpv.

³ Na κətəlaa səsaa náá təη si í lapa taalənaa ke səsəm ké. ⁴ Tənağa Pilati tasa-i pəəsuyv si: N sumaγa? Nyəni pa təηuyv si n lapa pəne na pəne tə.

⁵ Ama Yesu tá cə si pulv. Ilena pə la Pilati ke piti ké səsəm.

Isəle seesuyv ke Yesu kvγv tətə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

⁶ Paa Tēev acima wena Pilati tvləxi saləka tv nəγəlv wei samaa caa si pá tvli təγə. ⁷ Pə pamna apalv nəγəlv wei pa yaa si Palapaasi tə, í na ləlaa paa kvwa yulv ke tetv təm yoov ηku ku kulaa tə kv taa na pá təkə-weye saləka. ⁸ Μρύγύ samaa kulaa na pá kpa na pá maγana Pilati si í la-we isv í tu laki-we tə. ⁹ Tənağa Pilati pəəsi-we si: I caa má tvli-mēye Yuta nyəma wulav səsə na?

¹⁰ Pə taγa pulv tətə ké í pəəsi-weye mpv, í ka nyəmaγa təkēlekele si isəsēemle tətə ké κətəlaa səsaa ka pona-i Yesu. ¹¹ Ama κətəlaa səsaa mpe pa seγesəna yəlaa si pá tə si Palapaasi ke

pá tulı-wε. ¹² M̄p̄r̄ȳḡȳ Pilatı tayana samaa ke p̄ə̄s̄ȳȳu sı: T̄ə̄, ı̄s̄ə̄n̄āȳa í caa má lana mə Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄ ı̄nı?

¹³ T̄ə̄n̄āȳa pa mapa kapusi sı: Kamı-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə.

¹⁴ ı̄l̄ə̄na Pilatı p̄ə̄s̄ı-wε sı: ı̄l̄ə̄ ı̄s̄āȳat̄u n̄t̄ıȳı ı̄ lapa?

M̄p̄r̄ȳḡȳ pa tasa kapusi mapu na ton̄ sı: Kamı-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə, kamı-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə.

¹⁵ Pilatı s̄ə̄l̄aa sı samaa ı̄nı ı̄ l̄ān̄l̄ə̄ í h̄ēēna-ı, ı̄l̄ə̄na í tulı Palapaası, na í yēle na pá casa Yesu ke akpateε. ı̄l̄ə̄na í k̄p̄āȳa-ı na í cēl̄ə-wε sı pá polo pá kamı-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

¹⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ yoolaa pona Yesu ké k̄v̄f̄ə̄n̄ēē t̄ə̄ȳāȳa t̄āȳa t̄ə̄ə, ı̄l̄ə̄na pa yaa pa looŋa t̄ə̄na. ¹⁷ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa suu Yesu ké capa k̄v̄s̄ēem t̄ə̄k̄p̄au, na pá l̄ūv̄ s̄ə̄wa ke ntenuȳu na pá te ı̄ nȳȳȳu. ¹⁸ ı̄l̄ə̄na pá s̄ēe-ı sı: Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄, f̄ə̄ə.

¹⁹ Na pá makı ı̄ nȳȳȳu taa ké k̄p̄át̄ȳḡȳ, na pá t̄ə̄ ı̄ t̄ə̄ə ké n̄t̄āȳama, na pá l̄ūn̄ıȳı ı̄ t̄ēe ké akula ke teu t̄ə̄k̄ulakula. ²⁰ Pa t̄ēma-ı paanav ke mp̄u, ı̄l̄ə̄na pá w̄ə̄ȳə̄sı capa k̄v̄s̄ēem ı̄nı, na pá m̄ə̄l̄ə̄na-ı ı̄ wontu. ı̄l̄ə̄na pá l̄ūna-ı sı pa k̄ān̄ı-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)

²¹ P̄ə̄ pamna Sil̄ēnı t̄ū n̄ə̄ȳə̄lv̄ ná luna taale, pa yaa-ı sı Sim̄ə̄n̄. ı̄ ké Alek̄əs̄ant̄ə̄lı na Lufusi pa caa. T̄ə̄n̄āȳa pa k̄p̄ıpa ı̄l̄ə̄ na ton̄ sı í s̄ə̄ȳə̄lı Yesu tesika ŋke. ²² M̄p̄r̄ȳḡȳ pa pona Yesu ké timpı pa yaa sı K̄ə̄l̄ək̄ə̄ta t̄ə̄. (P̄ə̄ h̄ə̄w̄ēē n̄t̄ē sı nȳūmp̄ə̄ȳə̄l̄āȳa t̄ē). ²³ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa nȳə̄m̄ā sı pa cēl̄ə̄ȳı-ı s̄ūlv̄m mpi p̄ə̄ taa pa sita k̄ə̄l̄e n̄t̄e pa yaa sı mīlı t̄ə̄ sı í nȳə̄ə. Ama Yesu kisa nȳə̄ə. ²⁴ P̄ə̄ waalı ké pa kama-ı s̄ə̄m tesika t̄ə̄ə, na pá t̄ə̄ t̄ēt̄ē ké ı̄ wontu t̄ə̄ə sı pa nȳə̄n̄ ı̄s̄ə̄na paa wei ı̄ k̄á hiki t̄ə̄ na p̄ə̄c̄ó pá tala-tı. ²⁵ Waat̄u wei pa k̄ān̄āȳa-ı mp̄u t̄ə̄ p̄ə̄ w̄ē t̄ān̄ān̄ ı̄l̄ı̄m kal̄ə̄fu p̄ə̄ȳə̄l̄āȳaf̄ēı naan̄uwa t̄ə̄ə. ²⁶ M̄p̄r̄ȳḡȳ pa lapa lamp̄a na pá ŋma ı̄ t̄ə̄ə sı: Yuta nȳə̄ma wulav s̄ə̄s̄ə̄. Pa lapa m̄p̄r̄ȳḡȳ sı p̄ə̄ h̄ūlı mpi p̄ə̄ t̄ə̄ə pa lapa-ı mp̄u t̄ə̄. ²⁷ Pa k̄p̄ēn̄ā í na ŋmulaa ke naale na pá k̄á s̄ə̄m tesikası t̄ə̄ə, l̄ēlv̄ ke ı̄ n̄t̄ə̄ȳə̄n̄ t̄ə̄ə, na l̄ēlv̄ ke ı̄ mp̄ə̄t̄ə̄n̄ t̄ə̄ə, [²⁸ sı p̄ə̄ la ı̄su paa ŋmaawa ı̄s̄ə̄ T̄ə̄m taa t̄ə̄ sı: Asayaa taa ké pa t̄u-ı.]

²⁹ Ȳə̄l̄aa mp̄a paa t̄ēk̄āȳana t̄ə̄na t̄ə̄ p̄ēl̄e pa k̄p̄ēt̄ə̄ȳı nȳə̄ən̄ na pá t̄ūk̄ı-ı sı: Anyān̄ka, mat̄ə̄n̄ nȳá t̄ə̄mna sı n̄ ȳə̄k̄ə̄ȳı ı̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēl̄e s̄ə̄s̄ə̄l̄e na ŋ̄ t̄āȳanı k̄v̄f̄ate ke ŋ̄mav ke k̄ūȳēēn̄ tooso taa. ³⁰ Waası nȳá tı ı̄l̄ə̄. Lu tesika t̄ə̄ə na ŋ̄ t̄ıı ı̄l̄ə̄.

³¹ M̄p̄r̄ȳḡȳ na k̄ə̄t̄ə̄l̄aa s̄ə̄s̄aa na ı̄s̄ə̄ T̄ə̄m s̄ēȳēs̄ə̄l̄aa t̄ə̄t̄ə̄. P̄ēl̄e pa t̄ə̄n̄a-ı paanav na pá ȳə̄ȳə̄t̄ə̄ȳı pa t̄ə̄ma sı, ı̄ yapa l̄ēl̄aa nȳə̄ən̄ ı̄s̄ə̄n̄āȳa na í k̄aa p̄ə̄sı na í ya ı̄ mayamāȳa ı̄ nȳə̄n̄k̄u. ³² P̄ə̄n̄ēnt̄aa ı̄s̄ēȳēlı wulav s̄ə̄s̄ə̄ Mesii í lu tesika t̄ə̄ə na í t̄ıı na t̄ə̄ ná na t̄ə̄ t̄ıı.

P̄ə̄ k̄p̄ēn̄ā í na mp̄a paa kama t̄ə̄ na p̄ēl̄e pá t̄ūk̄ı-ı t̄ə̄t̄ə̄.

Yesu h̄ēev̄

(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)

³³ P̄ə̄ k̄ə̄ma na p̄ə̄ tala ı̄l̄ı̄m sikuȳu, ı̄l̄ə̄na s̄ə̄k̄p̄ēt̄ūȳȳ nyala ı̄cate t̄ə̄ə hal̄ə̄na ı̄l̄ı̄m kp̄ılı. ³⁴ ı̄l̄ı̄m kp̄ıla mp̄u, ı̄l̄ə̄na Yesu kiisina n̄ə̄ȳə̄ s̄ə̄s̄ə̄ȳa sı: Eloi, Eloi, Lema sapatani. (Na t̄ə̄l̄e t̄ə̄ə h̄ə̄w̄ēē n̄t̄ē sı: Ma ı̄s̄ə̄ ma ı̄s̄ə̄, pepe t̄ə̄ə ke n̄ l̄ə-m?)

³⁵ Mp̄a paa w̄ē t̄ə̄na t̄ə̄ pa taa l̄ēl̄aa nu mp̄u, ı̄l̄ə̄na pá t̄ə̄ sı: ı̄ nu, ı̄ yaana n̄t̄ēȳē ı̄l̄ı̄ı.

³⁶ ı̄l̄ə̄na pa taa n̄ə̄ȳə̄lv̄ k̄p̄āȳa asewa na í polo í lii k̄p̄al̄ə̄k̄p̄am sān̄ ke lum k̄ūnȳə̄n̄ə̄m nap̄ə̄lı p̄ə̄ taa na í t̄ūv̄ k̄p̄át̄ȳḡȳ n̄ə̄ȳə̄ taa na í h̄ūlı Yesu sı í nȳə̄ə. Na ı̄ t̄ə̄ sı: ı̄ yēle na t̄ə̄ ná ı̄l̄ı̄ı k̄á k̄ə̄ na í t̄ıı-ı yaa ı̄s̄ə̄na?

³⁷ T̄ə̄n̄āȳa Yesu kiisa s̄ə̄s̄ə̄m ı̄l̄ə̄na í h̄ēē.

³⁸ M̄p̄r̄ȳḡȳ p̄ūȳȳ s̄ə̄s̄ə̄ə̄ ŋku k̄ū k̄āȳa ı̄s̄ə̄ t̄ə̄s̄ēl̄e taa t̄ə̄ k̄ū f̄āȳa k̄ū h̄ēk̄u taa ké h̄ūn̄ naale ke yem ke hatoo ı̄s̄ə̄t̄aa na p̄ə̄ kal̄ə̄s̄ə̄na āt̄ē. ³⁹ Lom yoolaa s̄ə̄s̄ə̄ wei ı̄ ka s̄ə̄n̄a Yesu ı̄s̄ēnt̄aa t̄ə̄ ı̄ na ı̄s̄ə̄na Yesu t̄ēma kiisuȳu na í sı t̄ə̄. ı̄l̄ə̄na í t̄ə̄ sı: Tampana, yulv̄ ı̄n̄e ı̄ ké ı̄s̄ə̄ P̄ə̄ȳāȳa.

⁴⁰ Alaa napəli paa səha pooluŋ na pá nyənəyi. Makətala Malı ka wə pa həkv. İlena pə kaası Saaki səkpəlu na Yosee pa too Malı na Salomee tətə. ⁴¹ Alaa mpə pa təŋaya Yesu ké saa wei i ka wə Kalilee tə na pá caləsəyi-i. Na pə kaasa alaa ləlaa payale mpa í na-wə paa kpawa Yosalem tə.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)

⁴² Pə pamna kuyaku ŋkuyə pa lakı acima səəlv. Mpi tə pə feŋ kuyaku kvhəesuyə ké. Ḿpúyú pə kəma na pə keesi taanaya, ⁴³ ilena Alimatee Yosəefu kəə. Mpə pa kotayana kotuyə səsəəv ŋkv, na yəlaa təkayana-i ké. I mayamaya i ka keŋayana Iso Kawulaya təə. Yosəefu inı i nyaya apalətv ke teu na í polo í mayana Pilatı na í sələmi-i sı i kprakəyi sətv. ⁴⁴ Ama pə lapa Pilatı ke piti ke isəna i səpa ləŋ ke mpv tə. İlena í yaa yoolu na í pəəsı-i sı: Yesu səpa tə pə leelaa. ⁴⁵ Yoolu heela-i pə tampana, ilena í ha Yosəefu ke mpaav sı í polo na í kpaaya sətv. ⁴⁶ Ḿpúyú Yosəefu yapa kponkprontu toŋ nyəntv nti pa yaa sı ləŋ tə təpŋkahuləŋa, na í tisi sətv ke tesika təə na í takı-i pŋkahuləŋa ŋke. İlena í polo í pimi-i pəlaav ŋku pa hula kvkramuyə taa tə kv taa. İlena í pilimi piw səsəəv nakvli na í suli pəlaav nəyə. ⁴⁷ Makətala Malı na Yosee too Malı paa wəe na pá naaki timpı pa pima-i tə.

16

Yesu fem

(Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Ḿpúyú kuyaku kvhəesuyə tēwə, ilena Makətala Malı na Saaki too Malı na Salomee pá ya nim səsəŋ nyəm sı pa puki na pá sayalı Yesu ké pəlaav taa. ² Ḿpúyú cimaası wule pa kula tanəŋ təpam na pá polo pəlaav kiŋ ke ilim luw waatv. ³ Pa pəəsaya təma sı: Awe ká tvi-tuyə piw ŋkuyə pəlaav nəyə ilə?

⁴ Pa kusa pa isə ilena pá na sı pa tēma piw səsəəv ŋkuyə pilimuyə na pá su kpeenə. Ku təə teu ké. ⁵ İlena pá svv pəlaav taa na pá mayana ifepu nəyəlv na í suu capa kvhulvm na í caya ntəyəŋ təə. Ḿpúyú səyəntv lapa-wə. ⁶ İlena ifepu inı í heeli-wə sı: Səyəntv í taa la-mə. Nasaletı Yesu wei pa kama səm tesika təə təyə í pəkəyi. I fema, i fei cənə. I nyəni, u naa timpı paa husa-i tə. ⁷ Təv, í polo í heeli i ifalaa ləlaa na Piyee sı i tēe-məyē nəyə ke Kalilee, tənaya í ká mayana-i isı i ka heela-mə tə.

⁸ Pa lu pəlaav taa na səyəntv pu-wə təkəŋkəŋ na pá seliyi. Ḿpúyú pa sewa na pa səyəntv katatəlaya təə pa ta pəsi na pá heeli nəyəlv sı pulv.

Makətala Malı na Yesu

(Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18)

[⁹ Yesu fem ḿpúyú cimaası tanəŋ kvpaŋkv tē tə, Makətala Malı təə ké i caala luw. Alv inı i waalı ké Yesu ka təyənə aləyaa naatosompəyələya. ¹⁰ Tənaya Malı inı i kulaa na í pona laapaalı ke í na mpa paa wəe na pá caya ləyaya na pá wiiki tə. ¹¹ Alv inı i heela-wəyē mpv sı Yesu wəna i weesuyə na inı i mayamaya i na-i tə. Pa ta mv i təm.

Yesu na tillaa naale pa təm

(Luku 24:13-35)

¹² Pələ pə waalı Yesu lu pa taa naale təə na wəetv lentı ke waatv wei pələ pa wə mpaav taa na pá puki tawa taa tə. ¹³ Ḿpúyú pələ pa məlaa na pá heeli ləlaa, na pələ tətə pa ta mv-tı.

Yesu ifalaa təə luw

(Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlə 1:6-8)

¹⁴ Pə waalı ké Yesu lu i ifalaa naanəwə na kulvm təə ké waatv wei pa caya təyəv tə, na í kaləna-wə sı: Pepe təə ké í lapa kate na mə laŋa la kpəsəŋ na pá heeli-mə sı ma fema na í tisi. ¹⁵ Pələ pə waalı i təma-wə sı: I ya antulinya tənə taa na í heeli paa wei ké ma Laapaalı

Kupaŋ. ¹⁶Ye wei i mowa na pá sɔ-i Isə lum, pu ya pɔntɔ nyɔyɔ. Ama ye wei i kisa tə mɔyɔ, paa kv pɔntɔ tɔm. ¹⁷Ye mpa pa mowa, piti tɔma nna paa la tɔyɔlɔ. Paa tɔyɔni alɔyaa na ma tɔŋ, na pá yɔyɔti nsəma lenna. ¹⁸Paa kra tɔmaa na pa niŋ, yaa pá nyɔɔ kɔɔ wena a kyɔi yɔlaa tɔ, pə kaa la-weye pɔlv. Paa tɔni kutɔntɔnaa tɔɔ ké niŋ na pə waa-we.

Yesu kpav ke isɔ

(Luku 24:50-53; Tillaa Təmlɛ 1:9-11)

¹⁹Tacaa Yesu tɔma i ifalaa ke yɔyɔtənav ke mpv, ilena pə kraasi-i isɔtaa na í caya Isə kəŋkəŋ taa. ²⁰Mpɔyú i ifalaa ná tɛewa na pá heeliyi Laapaali Kupaŋ ke paa timpi. Tacaa ka we pa waali ké pa kɔlapɔtv taa na í kɔsəyi pa waasɔnaa nyɔɔŋ na piti tɔma wena a tɔŋna lapv tɔ.]

LAAPAALI KUPAN WEI LUKU NMAAWA TŌ Kutvltv

Takəlaya kanε ka tv Luku ta ke Yuta tv, Kələeki tv ké, ı təmlε nté lokotulo təmlε. Luku caakaya sı í hóló sı Yesu ké yəlaa təna waaslv ılena í keesi Yesu lvlvny nyəma ke pə krayav Yosεfv tə haləna Atam. Mpi tə, yəlaa təna cəsə kεle.

Yesu ta ké Yuta nyəma tike nyəv, ı səla yəlaa tənaya, kasayampiya na konyəntvnaa. ı kəmayə sı ı pεekəvı mpa pa lapa tə na í waası-wε (19:10).

Isəna pa faya Luku takəlaya tə:

Yesu lvlvny na ı pəcaatv, titite 1-2

Yesu təmlε tayanvny, titite 3-4

Yesu təmlε ke Kalilee, titite 5-9

Yesu pote ke Yosalem, titite 10:1-19:27

Yesu təmlε ke Yosalem, titite 19:28-21:1-38

Yesu səm na ı fem, titite 22-24

Mpi pə tə Luku nmaa takəlaya kanε tə

¹ Ma yvlv Teufili, yəlaa payale mayasaa sı pá keesi mpi pə lapa tá hekv taa təvə takəlaya taa. ² Isu mpa pa nana pa ıse ke pə kancaalaya na pá pəsi Isə Təm təmlε nyəma tə. ³ Ma mayamaya ma tema yasvny ke pə krayav təm nti tə kancaalaya tə, na ma nawa pə tampana təna. Pə təvə ké pə lapa-m teu sı má keesi-ıv təm nti tə təna təcvıvıv ma yvlv kupaı. ⁴ Sı ı cəkəna pə təna mpi pa sevesa-ıv tə pə tampana ke teu.

Isətaa tillu sı paa lvi Isə lvm səlv Yohaani

⁵ Yuta wulav səsə Heləti waatv taa, kətvlv nəvəlv ı ka wε Apiya kətəlaa loovıa taa, pá yaa-ı sı Sakalı. ı alv ka ké kətvlv Aləıv lvlvny tv, pa yaa ılé sı ılisapeti. ⁶ Pa naale ıvı pa təntε ka keesa Isə ké. Pəcə pa tənaya Tacaa kusəsıtu na ı kvheelıtu tənaya teitei. ⁷ ılisapeti ka ké kaalvlaya, ıle pa feına pəyaya. Pəyele pa naale ıvı pa puwa.

⁸ Mpvvıy kuyakv nakvıvı pə tala Sakalı loovıa təmlε waatv, ılena í polo na í təıvıa kətvnyv təmlε lapv ke Isə təsεle taa. ⁹ Mpvvıy pa tə tete ısvı kətəlaa lakı tə, ılena pə kpa Sakalı sı í svı na í wə tulaalvnaa ke hatoo kətaya təlate təv. ¹⁰ Na yəlaa samaa təna wε awalı na pá təıvıa Isə sələmvnyv ke tulaalv wəpv waatv. ¹¹ Tənaya Tacaa ısətaa tillu nəvəlv ı lu Sakalı təv na í səıv tulaalv kətaya təwəte ntəvıvıv təv. ¹² Waatv wei Sakalı nawa ısətaa tillu ılena səvəntv kpa-ı na ı lanıle cε. ¹³ Ama ısətaa tillu heela-ı sı: Sakalı taa nyá, Isə mv nyá sələmvnyv. Nyá alv ılisapeti ká lvi-ıv apalvpəyaya, na n ká ha-keve hətε sı Yohaani. ¹⁴ Nyá lanıle ká heena-ke pə tu fei, na payale lanı ká hvləməna ka lvlvny. ¹⁵ Pə taya pulv, kaa la səsə ke Tacaa ısentaa. Ka kaa təıv svlvımayə yaa konyənyəvm kvkvkvıv napəlı. Feesıyıv Nəıvıvıv təıv ká wεε ka taa ké səsəvm ke hatoo ka too lotu taa. ¹⁶ Kaa məıvıa ısevıli nyəma payale ke pa Caa Isə kvı. ¹⁷ Kaa yoosi ka təmlε ke Isə ısentaa na Feesıyıv Nəıvıvıv təıv. Ka ləmayasəle na ka təıv ká wεε ısvı ılii. Kaa kpvntı caanaa na pa piya. Kaa la na kaanıtənaa təıv tampana. Kaa la mpvvıy sı ká tayanı Tacaa ke yəlaa kvıvıvıvıvıv mpa pa mvıa ı təmlε lapv tə.

¹⁸ Tənaya Sakalı cə ısətaa tillu sı: Nyá təm tənε tə wε mvıy nte? Pə taya pulv, ma wεv ısentə tə, ma puwaya. Pəcə ma alv mayamaya ná puwa.

¹⁹ Mpvvıy ısətaa tillu cə-ı sı: Maya Kapiyεε ké, Isə cəlvəvıvıvıvıv ma wεε. ıvı ı tilına-m sı má yəvətəna-ıv na má heeli-ıv təm kvıvıvıvıvıvıv tənε. ²⁰ Mpi pə təv n ta tvıa ma təm nti tu tε na tε la tampana ke tə waatv tə pə təv n ká la kamumuka. Nyá nəvəvıvıvıvıvıv kuli, haləna wule nte ma təm tənε tu la ısvı ma yəvətəvıvıvıvıv tə.

²¹ Waatu inu tō na yēlaa we awali kē na pā taŋa Sakali na piti kē mpi pē tōo i taŋa sōsōm ke hatoo pē taa tēna tō. ²² Waatu wei i luwa tō i ta pēsī na í yōgōtēna-we. Ilena pēle pā cekēna si i ná puluyu pē taa tēna. M̄pōyó i yōgōtēna-we na niŋ, na i nōgō sula mpv.

²³ Sakali tēmlē kuyeyē tēma Iso tēsēle sōsōle taa, ilēna í kpe. ²⁴ Pē lapa weē naale, ilēna i alv Ilisapeti la teu. M̄pōyó i ŋmēla isōtūnaa kakpasī na í tō si: ²⁵ Tacaa lēsuyu ma fēle tēneye pēnenteyē yēlaa taa tō, kúpantu ke i lapa-m sōsōm.

Iso tillu si paa lvi Yesu

²⁶ Pē kōma na Ilisapeti isōtūnaa la naatoso, ilēna Iso tili isōtaa tillu Kapiyē ke Kalilee icate nte pa yaa si Nasaleti tō tē taa kē pēelō nōgōlv i kiŋ. ²⁷ Pēelō inōgi Tafiiti lūlvuy taa tv Yosēfu ka mūsaa, na pā yaa-i si Malī. ²⁸ Isōtaa tillu pola i kiŋ na í tōmī-i si: Ma sēē-ŋ. Tacaa we nyá waali kē, i hūla-ŋ pēelē pē tu fēi.

²⁹ M̄pōyó Malī lanjle cēpēna isōtaa tillu tōm ntōgi sōsōm, na í mayasī sētū nti tē hūwēē ke i taa i ta cekēna. ³⁰ M̄pōyó isōtaa tillu tōma-i si: Malī taa nyá, kúpantu ke Iso caana-ŋ. ³¹ Nyēni, n ká la teu, n ká lvi apalupu na ŋ yaa-i si Yesu. ³² I ká la sōsō na paa yaa-i si isōtaa Iso Sōsō Pēyalv. Tacaa Iso ká cēlē-i i lōŋcē Tafiiti kawulaya. ³³ I ká la Yakōpu piitim nyēma wulav sōsō ke tam tōo, i kawulaya kaa si tēnaya.

³⁴ M̄pōyó Malī pōōsa isōtaa tillu si: Isēnāgale pu la mpv na má ta nyēnta apalv?

³⁵ Ilena isōtaa tillu cō Malī si: Feesuyu Nanjtu ká tiina nyá tōo, na isōtaa Iso Sōsō ká lana i toma ke nyá kiŋ. Pē tōo kē pēyaya ŋka n ká lvi tō paa yaa-ke si ylv nanjtu na Iso Pēyalv. ³⁶ Nyēni, nyá lūlvuy tv Ilisapeti wei pa yaakaya kaalvaya tō, i haŋa apalv pēyaya hōgō na i kpatēlaya, halī i isōtūnaa naatoso kōlv. ³⁷ Pē taŋa pulv, Iso tá kpisi pulvpu se.

³⁸ M̄pōyó Malī tōma si: Ma tu kē Tacaa tēmlē tv kē. Iso í mv nyá nōgō. Ilena isōtaa tillu yele-i na í tēē.

Malī puki Ilisapeti ke wiiluyu

³⁹ Weē anī a taa kē Malī kulaa na í lōgō i tōgi Yuta icate natēli tē taa kē pōōŋ taa. ⁴⁰ I talaa ilēna í svv Sakali tēyaya na í sēē Ilisapeti. ⁴¹ Waatu wei Ilisapeti nu Malī sētū ke kpakpaa tō, ŋpōyó i taa pēyaya yōkaa na Feesuyu Nanjtu tonj tii i tōo. ⁴² Na í yōgōtēna nōgō sōsōyaya si: Iso koola-ŋ kúpantu ke alaa taa, na i koola pēyaya ŋka n ka lvi tōgō kúpantu tōtō. ⁴³ Halī ma taka ma tōo kēle wei i ka lvi ma Caa tō i kōma cōōv na? ⁴⁴ Ma nu nyá sētū na ma taa pēyaya yōkēna lanjlvmlē ke kpakpaa. ⁴⁵ Ama n nu lelenj yoo. Pē taŋa pulv, n tēma nyá taa na tōm nti Tacaa heela-ŋ si i ká la-ŋ tō.

Malī yoo yontu

⁴⁶ M̄pōyó Malī tōma si:

Ma sama Iso kē hatoo ma lotu taa kē i kēlvuy tōo.

⁴⁷ Ma lanjle hvlvmēna ma waasvlv Iso pē tu fēi.

⁴⁸ Pē taŋa pulv,

i nawa i tēmlē tv kōnyōntv má.

Saŋa waali yēlaa tēna ká yaa-m si lelenj nvlv.

⁴⁹ Pē taŋa pulv, Toma tēna tv lapa-m

kúpantu sōsōōntv ke sōsōm.

Ama i hōte kē sōsōle kē.

⁵⁰ I wiiki mpa pa nyāŋna-i

na pā see-i tō pa pētōōtēle ke paa pepe wule.

⁵¹ I hūla i toma ke sōsōm.

I yasa mpa pa lotu taa we isōcav hūwēē tō.

⁵² I kusa awulaa sōsaa ke pa kumlee tōo,

na í tōgōni-we.

I kusa kōnyōntūnaa nyōōŋ.

53 I haγasa nyəγətunaa ke təγənaγa kupaŋka.

I təγəna toŋtunaa ke niŋ naanowa.

54 I sɛɛna i ifalaa Iɛγɛli nyəma tɔɔ.

I lapa nti i ka su ta ləŋɛnaa si i ká la tɔ.

55 Isu i ka heeluyu ta caanaa Apələham

na i piitim nyəma ke tam tɔɔ tɔ.

56 Mahi caya Uisapeti kin isu isətunaa tooso, ɛna í kpe.

Isə lvm səlv Yohaani lɔlvv

57 Pə kəma na pə tala Uisapeti lɔlvv, ɛna í lɔli apalvɔpəγaya. 58 M̄p̄r̄ȳḡ i cəlv nyəma na i lɔlvv nyəma nuwa si Tacaa lapa-i kupaŋtu ke səsəm. ɛna pa na-i pá krenti na pa laŋa hee səsəm. 59 Pəγaya kuyɛɛŋ lapa pələfɛi naanowa ɛna pá kəɔ-kɛγɛ pɛlvv, na pá təŋ si pa haa-kɛγɛ ka caa hətɛ si Sakali. 60 Tənaγa ka too yəγətɔa si: Aai, Yohaani ke paa yaa-kɛ.

61 M̄p̄r̄ȳḡ pɛɛ pa tɔma si: Nyá lɔlvv taa aweγɛ paa yaawa hətɛ n̄tɛ?

62 Tənaγa pa yəγətəna ka caa na niŋ si pa naa nte i luyu wɛɛ si pá yaa-kɛ tɔ. 63 M̄p̄r̄ȳḡ i hulaa si pá kəna-i kpaata. Pa kənaa, ɛna í ŋmaa si ka hətɛ ntɛ Yohaani. ɛna pə la pa tənaγa piti.

64 Tənaγa Sakali nsəmle hɛta kpaakraa na í suv yəγətaya, na í saŋ Isə na nəγə səsəγa. 65 M̄p̄r̄ȳḡ səγəntv kpa pa cəlv nyəma təna, na Yuta p̄óŋ taa nyəma təna lakaya tə faaci. 66 Pa təna mpa pa nuwa təm tənɛ tɔ pa mayasa-təγi pa taa na pá təŋ si: Pɛpɛγɛ pəγaya kane kaa tɛ na ká la?

Pə taya pɔlv, Tacaa ka wɛ ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyəntv na í kɛɛsəγi-təγi yontu taa

67 M̄p̄r̄ȳḡ Feesuyu Naŋŋtu toŋ kuləna Sakali ke səsəm, na í ná təmnaa na í suv tə yəγətuyv si:

68 Tə sa Tacaa Iɛγɛli Isə.

I paasəna i yəlaa ke nəŋnə.

I hɛta-tuyv tá yomle.

69 I ləsa-tuyv waasulv wei i wɛna toma təγə

i təmle tv Tafiiti lɔlvv taa.

70 M̄p̄v inəγi i ka lapa na i kuyəγətvtv

teləsəlaa kupaŋa kpaali.

71 Hal i su i nəγə si i ká ya-tuyv

ta kolontunaa na mpa pa luyv fɛi-tv tɔ pa niŋ taa.

72 Na í wii ta caanaa caanaa pətətəɛɛ,

na í tɔsɛ nəsɛ pɛlvv kupaŋ mpi

í na-wɛ paa pɛlaa na tampana tɔ.

73 I ka tu yəγətəna tuunav ke m̄p̄r̄ȳḡ

tá caanaa caanaa caa səsə Apələham kin ké,

74 si i ká ya-tuyv ta kolontunaa niŋ taa,

na tɔ paasəna i luyv nyəntv na səγəntv fɛi.

75 Na tɔ wɛɛ tənəŋ ké i isɛntaa.

Isayətv kaa wɛɛ haləna ta səm.

76 Pəγaya nyá, paa yaa nyá si isətɔa

Isə Səsə kuyəγətvtv teləsulv.

Pə taya pɔlv, n ká tɛɛ ta Səsə ke nəγə

na n tayan i mpaŋ.

77 N ká heeli i yəlaa ke isəna paa la

na pa isayətv tayan na pə ya pa nyəŋ tɔ.

78 Ta Isə ké yulv pətətəɛɛ tv,

na i hóləγi suulu.

Ilim luk i tanəŋ na pə tewa səsəm ke isəna tɔ,

ńpógú ı ka kəna tá nyuyv yavv.

⁷⁹ Pı luna ıśataa na pə waası mpa pa we səkpetvıv teε na pá nukı səm səŋ tə.

Pı la na tə nyı alaafəya mpaav.

⁸⁰ Pəyaya təŋna pıw na ká nyəŋ layatv na ká caya nyıtv taa. Haləna kuyavŋku ka lu ıseyeli nyóma taa ké patəma tə.

2

Yesu Kilisiti lılvıv (Matiyee 1:18-25)

¹ Waatv ıvı ı taa ké Wulav səsə Akusi kpaalaa sı paa kala ı tetv təna taa yəlaa. ² Kukulıvıv kancaalaya ŋyəŋku kəne kv lapa Silii kufəneε Kiliniyusi pəəle taa. ³ Mıpógú paa wei ı pola ı ıcate taa sı pá kala-ı.

⁴ Pə təə ké Yosεfv luna Nasaletı ıcate ke Kalilee na í polo Yuta ke wulav Tafiiti ıcate Petəlehεm taa, ⁵ sı pá kala í na ı amısayə ahonto Malı. Pə taya pılv, ı ké Tafiiti lılvıv taa tv. ⁶ Mıpógú waatv wei pa we təna tə, Malı lılvıv tala. ⁷ ılena í lıvı ı kancaalaya pəyaya ke apalıpəyaya. Na í husı-keye wontu kutəyav tətıle taa na í takı-keye saalası. Pə taya pılv, təcayale taa tala-weye mıvılaa təsıvle.

ıśataa tillu pola tiikilaa kın

⁸ Tiikilaa napəlı paa we ıcate ńté tə tawa taa na pá feŋıyı pa kaləkəŋ ke ahoo ahoo. ⁹ Tənaɣa Tacaa ıśataa tillu kəma pa kın na Tacaa teeli na pa təə ısu kəkə səsəəŋka nyaləməle. Mıpógú səyəntv kpa-weye səsəm. ¹⁰ Ama ıśataa tillu təma-we sı: Səyəntv í taa kpa-mε. Pə taya pılv, ma kəmayə sı ma heeliyı-mεye təm kıpantv nti yəlaa təna laŋa ká heεna teu tə. ¹¹ Təm ntəyəle sı, pa lıla-mεye waasılv ke saŋa ahoo anεye Tafiiti ıcate taa wei ı ké Tacaa Kilisiti tə. ¹² ı naa ıśəna í ká nyəna-ı tə. ı ká mayana pa husa ahılvəm nəyəlv ke wontu kutəyav tətıle taa na pá taka-ı saalası.

¹³ Mıpógú ıśataa tillaa samaa tuutuuma səsə ıśataa tillu ıvı ı təə ké kpa-kpa na pá saŋ ıśə na yontv sı:

¹⁴ ıśə kele teeli tv təkpa pa ke hatoo ıśataa te.

Ate yəlaa mpa ı səəlaa tə pa laŋa í hılvıvı.

Tiikilaa puki Petəlehεm

¹⁵ Waatv wei ıśataa tillaa yela tiikilaa na pá məlı ıśataa tə tiikilaa mpe pa təma pa təma sı: Tə kvlı na tə polo Petəlehεm təna, na tə ná mpi pə lapa na Tacaa heeliyı-tıyıv pə təm tə.

¹⁶ Mıpógú tiikilaa ləyə pa tı na pá mayana Malı na Yosεfv na pá husa ahılvəm ıvıvı wontu kutəyav tətıle taa. ¹⁷ Tiikilaa təma-keye nav, ılena pá keεsı nti ıśataa tillu ka təma-weye heelıyıv ke ahılvəm ıvı ı təm tə. ¹⁸ Mıpógú pıti kpa pa təna mpa pa nu tiikilaa təm ntı tə.

¹⁹ Mıpógú Malı təkə təm ntı tə tənaya ı taa na í mayasəyı tə hıwεε. ²⁰ Tiikilaa mpe pa məlayə kpente ılena, pá pıyıləyı ıśə səsəəntv na pá saŋı-ı pə təna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tə pə təə. Pə taya pılv, pə təna pə lapa teitei ké ısu ıśataa tillu ka keεsvıv-we tə.

Yesu hətε hav

²¹ Pəyaya ŋke ka kuyεεŋ kəma na pə tala pələfei naanıwa sı pa pələyı-ke tə, pa ha-keye hətε nte ıśataa tillu ka heela-we na pəcó ka too kpaya ka həyə tə sı Yesu.

Pa kpaana Yesu ké ıśə təsεεle səsəəle

²² Mıpógú waatv wei pə tapa sı Yosεfv na Malı pá kətı pa tı tayanıyıv təə ısu paa keεsvıv Moisi kəsəsıtv taa tə, pa pona pəyaya ke Yosalem sı pa hılı-keye Tacaa. ²³ Pə taya pılv, paa

ημαα ἰμπύγύ Τααα κῠσῠsutv taa ké si: Paa apalv p̄yaya kancaalaya nȳhka ηka Τααα t̄anna-ke. ²⁴ Na pa polaa si pa laki k̄taya na ihokasi naale yaa alukukunaa naale isu paa keesuyv Τααα κῠsῠsutv taa t̄o.

²⁵ Apalv n̄ȳolv i ka we Yosalem na pá yaa-i si Simiȳh. Apalv ini i t̄haya tampana, na i is̄ole seena Is̄o t̄əmle, na i t̄h̄aa si í na wei i k̄á k̄o na í waasi Is̄eyeli nȳoma t̄o. Na Feesuyv N̄h̄h̄tv we i waali. ²⁶ Feesuyv N̄h̄h̄tv ini i ka h̄ol̄ona-i si i k̄á ná Τααα tillu Mesii na p̄c̄ó í si. ²⁷ Ἰμπύγύ Feesuyv N̄h̄h̄tv lapa na í polo Is̄o t̄esele taa ké waatv wei ah̄lv̄m caa na i too pa p̄ona-i si pa laki i t̄o ké mpi paa suwa t̄o. ²⁸ Ἰμπύγύ i m̄v-i i niñ taa na í see Is̄o si:

²⁹ P̄n̄ente Τααα, nti n ka ȳȳt̄aa t̄o n lapa-ti.

Ue yeke nȳá t̄əmle tv má na má t̄ena lah̄lv̄mle.

³⁰ Ma nana ma is̄ep̄ole ke waaslv̄

³¹ wei n t̄ayana ȳlaa t̄ena is̄enta t̄o.

³² F̄t̄ela wei piitimnaa k̄á nana t̄o.

In̄ȳale Is̄eyeli nȳoma teeli.

Simiȳh nawa cele nȳantv na í k̄paali-ti

³³ Ἰμπύγύ piti k̄pa ka caa na ka too na nti ini i ȳȳt̄aa ka t̄o ké mpv̄ t̄o. ³⁴ Ἰμπύγύ Simiȳh koola-weye k̄v̄p̄antv na í t̄o ka too Mal̄i si: P̄ȳaya kane ka nȳante nté si k̄á hu payale na k̄á k̄v̄si payale ke Is̄eyeli taa. Ȳlaa payale k̄á k̄p̄ees̄na mpi i k̄á h̄ól̄i-we t̄o. ³⁵ Pui kuli pa payale taa t̄mnaa t̄o t̄ekelee. Lah̄wak̄elle s̄s̄oale k̄á t̄v̄i toto nȳaya p̄úȳú isu layate ke pa s̄pa-η.

Is̄o k̄vȳȳt̄v̄tv̄ tel̄s̄lv̄ alv̄nȳh̄ Ana

³⁶ Is̄o k̄vȳȳt̄v̄tv̄ tel̄s̄lv̄ alv̄nȳh̄ n̄ȳolv̄ i ka we t̄ona t̄t̄o. Asee l̄lv̄ȳv̄ taa tv̄ Fan̄weli p̄eel̄o Ana. I k̄pat̄ela teu t̄ak̄v̄k̄v̄ku. I saav̄ i paalv̄ t̄o, p̄v̄si naatosomp̄ȳol̄aya ke pa cayaa il̄ena ílé i si. ³⁷ Na ini i caȳa mpv̄ hal̄ona p̄v̄si n̄v̄naasa na liyiti. Ue Is̄o t̄esele taa ké i ka we tam na í laki Is̄o t̄əmle ke il̄im na ahoo. Paa Is̄o s̄el̄m̄ȳv̄ i s̄el̄m̄ȳi, paa n̄h̄ak̄v̄tv̄ i h̄ak̄ȳi. ³⁸ Simiȳh̄ pa t̄h̄na ἰμπύγύ lapv̄ t̄ȳo ini i k̄oma na í sv̄v̄ Is̄o ké sam, na í ȳȳt̄ȳh̄na pa t̄ona m̄pa pa t̄h̄aa si Is̄o í waasi Yosalem t̄ȳo Yesu t̄m.

Pa m̄al̄ȳi k̄pente ke Nasaleti

³⁹ Waatv wei pa t̄ema p̄e t̄ona mpi pa keesa Τααα κῠsῠsutv taa t̄ȳo lapv̄ t̄o, Yos̄efv̄ na Mal̄i pa m̄ela pa te Nasaleti ke Kalilee. ⁴⁰ Mp̄v̄ t̄o na p̄ȳaya t̄h̄na p̄v̄v̄ na ka t̄n̄ȳv̄ t̄ak̄ȳi na k̄á t̄h̄na layatv̄ nȳam ke teu na Is̄o we ka waali.

Yesu ké Is̄o t̄esele taa

⁴¹ Paa p̄n̄aya ηka Yesu nȳoma pukaya Yosalem ke T̄eev̄ acima t̄ȳoú ké. ⁴² Yesu l̄lv̄ȳv̄ p̄n̄aya naan̄v̄wa na naale nȳhka taa pa pola acima t̄t̄o isu pa tv̄ pukuyv̄ t̄o. ⁴³ Acima wee k̄oma na a te il̄ena i nȳoma tv̄ m̄paav̄ na pá k̄p̄eñ. Ama Yesu ná saala Yosalem, na i nȳoma ta nyi mpv̄. ⁴⁴ P̄ele paa h̄v̄v̄wa si ntanyi i we t̄nt̄aa l̄el̄aa taa, hal̄ona pá t̄o il̄im na p̄e t̄em il̄ena pá sv̄v̄-i p̄eek̄ȳv̄ ke pa l̄lv̄ȳv̄ nȳoma na pa as̄ema k̄iñ. ⁴⁵ Pa ta na-i, il̄ena pá t̄ayani Yosalem ke m̄lv̄ȳv̄ si pa p̄eek̄ȳi-i. ⁴⁶ P̄e lapa k̄ȳeñ̄ tooso il̄ena pá na-i Is̄o t̄esele taa na í caȳa Yuta nȳoma seyes̄el̄aa s̄s̄aa k̄iñ na í nuk̄i pa seyes̄v̄v̄ na í p̄ōs̄ȳi-weye t̄mnaa. ⁴⁷ Na i nȳam na nti i c̄ōk̄aya-we t̄o t̄e lapa pa t̄ona m̄pa pa nuk̄aya t̄ȳo piti ké s̄s̄om. ⁴⁸ Waatv wei i nȳoma na-i t̄o s̄ȳantv̄ k̄pa-we. Il̄ena i too t̄m̄i-i si: Ma p̄ȳaya, n lapa-t̄ȳv̄ mpv̄ suwe? Nȳani, má na nȳá caa t̄e p̄eka-η na lah̄wak̄elle s̄s̄oale ké.

⁴⁹ Ἰμπύγύ Yesu c̄v̄wa si: Pepe t̄o ké m̄e p̄eek̄aya-m? I ta nyi taa si p̄e wee ké si má wee ma Caa t̄ȳaya taa?

⁵⁰ Ama p̄ele pa ta cek̄ana nti i ȳȳt̄aa mpv̄ t̄o. ⁵¹ T̄n̄aya i t̄h̄a-we na pá m̄eli Nasaleti, na í nuk̄ana-weye p̄e t̄ona p̄e taa. Ama i too t̄aka t̄m̄ t̄ene ini t̄e t̄n̄aya i taa. ⁵² Yesu t̄h̄na p̄v̄v̄ na i layatv̄ nȳam t̄h̄na s̄ōsv̄ȳv̄, na Is̄o na ȳlaa pa lah̄a t̄h̄na-i h̄eenav̄ ke tam.

3

Isə lum səlv Yoħaanı waasv
(*Matiyee 3:1-12; Maləki 1:1-8; Yoħaanı 1:19-28*)

¹ Waatu wei wulav səsə Tipεε kawulaya pusı lapa naanəwa na kakpası tə, Pəñsı Pilatı ná ké Yuta kufənee, na Heləti náá ké Kalilee wulav, na ílé ı neu Filipv náá təkı kawulaya ke Itulee na Tələkoniti pə tetv taa, na Lisaniya náá ké Apileni wulav. ² İlena Ana na Kayifi pεε pa ké kətəlaa səsaa təγə Isə təm kəma Sakalı pəyalv Yoħaanı taa ké wulaya tetv taa. ³ Na í cəə Yaatanı tetəkəle təna na í heeliyi yəlaa sı pá laγası tənte, na pá sə-wεγε Isə lum na Isə husı pa isayatu.

⁴ İlena pə lá isı paa ηmaav Isə kuyəγətvtv teləsulv İsayii takəlaya taa tə sı:

Nəγəlv yəγətəγəna nəγə səsəya ke
wulaya tetv taa sı, í tayanı Tacaa mpaav,
í hee-ı mpaısi na sı sıyisi.

⁵ Paa suuli kvtaalomıñ təna.

Paa yəsı pəđəñ na pulası təna.

Paa sıyisi təkεelənaa. Paa kuli pεε təna.

⁶ Na yuləpiya təna ká ná isəna Isə waasəyi-tv tə.

⁷ Yoħaanı yəγətaya samaa wei ı kəñaya ı kiñ sı í sə-wεγε Isə lum tə sı: Akala piya mε, awe kpaala-mε na í seeki Isə pááná nna a kəñ tə? ⁸ İ la mpa pa yela isayatu tə pa kulapəle. İle í taa teləsəyi ləlv sı mə caa kεle Apələham. Ma heeliyi-mε sı ye təle tə təə ilε, Isə pəsəyi na í la na pεε anε á pəsı Apələham piya. ⁹ Pa tema laale tıγv ke tıñ sı pa huγv-ı na ı tεε ké te. Tıγv ηku ku luləyi pεe kvpana tə, paa hu-ku na pá tv kəkə.

¹⁰ Tənaγa samaa pəəsə Yoħaanı sı: Ye mpv nti na ntiyi tu la?

¹¹ Yoħaanı cə-wε sı: Ye wei ı wεna tokonaa ke naale í pasa wei ı feına tə. Na ye wei ı wεna kvtəγəv ílé í la mpv tətə.

¹² Mıpəγv pə kpeñna lampuu mulla na pá kəə ı kiñ sı í sə-wεγε Isə lum, na pá pəəsı-ı sı: Tacaa, nti na ntiyi tu la?

¹³ Yoħaanı cə-wε sı: İ taa mv na pə tεε isəna paa sıwa tə.

¹⁴ Yooola ná pəəsə-ı tətə sı: Na tá se, nti na ntiyi táá la? Mıpəγv Yoħaanı cə pεle sı: İ taa muγuli nəγəlv. Pəcə í taa tv nəγəlvγv təm. Mə lañə í heena mə kvfelvγv.

¹⁵ Yəlaa tεelayaa teu sı pulv ká la, haləna pá kəə pá svv maγasvγv ke pa taa sı, yaa Yoħaanı kεle Mesii mı. ¹⁶ İlena Yoħaanı heeli pa təna sı: Ma ilε, lum ke ma səə-mε. Ama nəγəlv wεε ı kəñ, ílé ı kəla-m. Halı ma ta tala má wəγəsı ı nəəheε taa ntəñkpala maγamaya. Feesuyv Nəññtv na kəkə ke ílé ı ká sə-mε. ¹⁷ İ təkə ı kvfalvγv ke ı niñ taa. İ ká fala pə təna təcayacaya na í suu pεe ke kpəú taa. Ama ı ká tv ləətv ke kəkə ηka kaa tēñ tə ka taa.

¹⁸ Sεγəsəñ waanı waanı ke mıpəγv ı kaakayana samaa na í heeliyina-wεγε Laapaalı Kvpañ.

¹⁹ Yoħaanı ka kaləna wulav Heləti ke timpı ı kpaγa ı taalv əlv Helətiyatı tə, na isayatu təna nti ı ka lapa tə tə təə. ²⁰ Mıpəγv ı lela isayatu lentı tətə, ı kpa Yoħaanı na í təkı-ı saləka.

Yesu Isə lum səlv
(*Matiyee 3:13-17; Maləki 1:9-11*)

²¹ Yoħaanı təñna yəlaa tənaya Isə lum səlv, ilena Yesu náá polo tətə na pá sə-ı. ²² Waatu wei Yesu təñna sələmγv tə, isətənvγv tulaa na Feesuyv Nəññtv tii ı təə, na pá naakı-ı isı əlukuku. Na pá nu nəγəlv nəγə ke isətəa sı: Nyayale ma luγv tεε Pəyaya, ma lañle heena-ñ səsəm.

Yesu ləlvγv looñə nyáma
(*Matiyee 1:1-17*)

²³ Yesu caalvγv ı təmlε ke waatu wei ké mpv tə, ı pusı wε isı hiu na naanəwa, na yəlaa nyənaya-ı isı Yosεεfv pəyaya. Yosεεfv ná ké Heli pəyaya, ²⁴ na Heli ké Matatı pəyaya, na Matatı ké Lefii pəyaya, na Lefii ké Meleci pəyaya, na Meleci ké Yannayi pəyaya, na Yannayi ké Yosεεfv pəyaya, ²⁵ na Yosεεfv ké Matatıyası pəyaya, na Matatıyası ké Aməəsı pəyaya,

na Aməssi ké Nahum pəyaga, na Nahum ké Isali pəyaga, na Isali ké Nakayi pəyaga, ²⁶ na Nakayi ké Maati pəyaga, na Maati ké Matatiası pəyaga, na Matatiası ké Semeyin pəyaga, na Semeyin ké Yosəci pəyaga, na Yosəci ké Yota pəyaga, ²⁷ na Yota ké Yowanə pəyaga, na Yowanə ké Lesa pəyaga, na Lesa ké Solopapəeli pəyaga, na Solopapəeli ké Salatiyee pəyaga, na Salatiyee ké Neli pəyaga, ²⁸ na Neli ké Meleci pəyaga, na Meleci ké Atii pəyaga, na Atii ké Kosam pəyaga, na Kosam ké Ulimatam pəyaga, na Ulimatam ké Əeli pəyaga, ²⁹ na Əeli ké Yosuwee pəyaga, na Yosuwee ké Iliyesee pəyaga, na Iliyesee ké Yolim pəyaga, na Yolim ké Matati pəyaga, na Matati ké Lefii pəyaga, ³⁰ na Lefii ké Simiyon pəyaga, na Simiyon ké Yuta pəyaga, na Yuta ké Yosəfu pəyaga, na Yosəfu ké Yonam pəyaga, na Yonam ké Iiyakim pəyaga, ³¹ na Iiyakim ké Meleya pəyaga, na Meleya ké Menna pəyaga, na Menna ké Matata pəyaga, na Matata ké Natan pəyaga, na Natan ké Tafiiti pəyaga, ³² na Tafiiti ké Sese pəyaga, na Sese ké Opəti pəyaga, na Opəti ké Powaası pəyaga, na Powaası ké Sala pəyaga, na Sala ké Naasə pəyaga, ³³ na Naasə ké Aminatarı pəyaga, na Aminatarı ké Atamin pəyaga, na Atamin ké Alini pəyaga, na Alini ké Isələm pəyaga, na Isələm ké Falesı pəyaga, na Falesı ké Yuta pəyaga, ³⁴ na Yuta ké Yakəru pəyaga, na Yakəru ké Isaaka pəyaga, na Isaaka ké Apələham pəyaga, na Apələham ké Tala pəyaga, na Tala ké Nasoo pəyaga, ³⁵ na Nasoo ké Seluci pəyaga, na Seluci ké Lakao pəyaga, na Lakao ké Faleki pəyaga, na Faleki ké İpəe pəyaga, na İpəe ké Sala pəyaga, ³⁶ na Sala ké Kayinam pəyaga, na Kayinam ké Alafasati pəyaga, na Alafasati ké Sem pəyaga, na Sem ké Nowee pəyaga, na Nowee ké Laməki pəyaga, ³⁷ na Laməki ké Matusala pəyaga, na Matusala ké Henəki pəyaga, na Henəki ké Yaleti pəyaga, na Yaleti ké Maleleyee pəyaga, na Maleleyee ké Kayinan pəyaga, ³⁸ na Kayinan ké İnəsi pəyaga, na İnəsi ké Seti pəyaga, na Seti ké Atam pəyaga, na Atam ké İso pəyaga.

4

Satanı mayasəyi Yesu

(Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13)

¹ Yesu luna Yaatanı na İso Feesuyu Nanətu ton təo i kin ke səsəm. Mıpıgı Feesuyu Nanətu tənə-i wulaya tetu taa. ² İlena İləgəu mayası-i wəe nule. İ ta təgə puləyü kuyeyi inı i taa. Pə yoosa wəe nule İlena nyəgəsi kpa-i. ³ Tənaya İləgəu təma-i si: Ye n ké İso Pəyaga, yəgəti na pələ tənə tə pəsi təgənaya.

⁴ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa İso Təm taa si, pə taya təgənaya tike ke yulu ka hikina weesuyu.

⁵ Mıpıgı İləgəu pona-i timpi pə kolaa tə, na i krenti antulinya kawulası tənaya təm koləm na i hulı-i. ⁶ İlena i təmi-i si: Ma ha-η pə ton na pə teeli tənə. Pə taya pulə, ma niη taa ké pa tu pə tənə, na má nəkaa ma ha wei ma səlaa tə. ⁷ İle ye n ka hənta-m atə, n ká kraya pə tənə.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa İso Təm taa si, n ká sēe nyá Caa İso, na i tike i təmlə ke n ká la.

⁹ Mıpıgı İləgəu pona-i Yosalem na i kpaası-i İso təsēle comcom nəgə taa, na i təmi-i si: Ye n ké İso Pəyaga ηmaa atə. ¹⁰ Pə taya pulə, pa ηmaawa İso Təm taa si, i ká heeli i isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu. ¹¹ Pəcə lenti wəe tətə si: Paa teeli-η pa niη taa ké teu təkpa si pə taa kəo na pələ natəli tē co-η.

¹² Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa İso Təm taa si, n kaa mayası nyá Caa İso si n ná i waalı.

¹³ Waatu wei İləgəu təma-i mayasuyü ke pə tənaya mpu, İlena i tēe na i tanə wole kofate.

Yesu caaləyi i təmlə ke Kalilee

(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)

¹⁴ Pələ pə waalı İle Yesu mələ Kalilee na Feesuyu Nanətu ton haya-i, na i təm yəkəyi həgələyü ηku ku tənə ku taa. ¹⁵ İ seğesəya Yuta nyəma təkotilenaa taa na yələa tənə puğulaya-i.

Nasaleti nyəma kisa Yesu

(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)

¹⁶ Μπόγύ Yesu pola Nasaleti timpi ι puwa tɔ, na í sov Yuta nyóma təkotile taa ké kuyaku kuhεεsvyɔ wule, isu ι tu laki tam tɔ. Μπόγύ ι kulaa si ι kaləxi Iso Təm. ¹⁷ Ilena pá cεε-ι Iso kuyəɔtɔtu teləsulɔ Isayii takəlaya. Μπόγύ ι heta timpi pa ηmaawa si:

¹⁸ Tacaα Feesuyu we ma kin, na ι ləsa-m si má heeli

Laapaali Kupaη ke konyəntɔnaα.

Na ι tila-m si má heeli saləkətɔnaα ke pa hetvyɔ təm.

Na yulɔmaα ke pa ise kuluyu təm.

Si má waasi mpa pa muyuliyi tɔ.

¹⁹ Si má heeli-weye pənaγa ηka

Tacaα ká waasi ι yəlaα tɔ ka kənte təm.

²⁰ Yesu tɔma ilena í kpili-ke na í cεla paasənɔ na í caya. Μπόγύ Yuta nyóma təkotile taa nyóma təna pama ise ke ι tɔɔ. ²¹ Tənaγa ι sov-weye yəɔtɔvyɔ si: Təm nti paa ηmaawa na í tu nu-təxi nəɔnəɔ tɔ, saηa nté tə lapa.

²² Μπόγύ pa təna pa tisa teu na pá sam-ι. Na ι kuyəɔtɔtu təna lapa-weye lelen, hali pə la-weye piti na pá tɔ si: Isu Yosεεfv pəyalɔ?

²³ Tənaγa Yesu tɔma-we si: Tampana tɔɔ, í ká te na í tuku-m ituule si: Fetv, fe nyá ti. Hali í ká yəɔti-m si má la ma icate taa cəneye mpi pə lapa Kapənahum na í nu tɔ.

²⁴ Μπόγύ Yesu tasa-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, paa nyənəxi Iso kuyəɔtɔtu teləsulɔ nəɔlɔvyɔ pulvyɔ ι maγamaya ι icate taa. ²⁵ Ntəη ι nyəmə si alaa leelaa ka we paγale ke lseyeli taa ké waatu wei wɔlaya lapa pusɔ tooso na isətɔnaα naatoso ke Ilii waatu taa tɔ. Hali nyəɔsi səsəɔηsi lu tetv təna. ²⁶ Paa na mpu Iso tá tili Ilii ke pa taa nəɔlv kin. Ama alv leelu nəɔlv wei ι ka we Sitəη tetv taa ké Salepəta tɔ, ι kin ke ι tila-ι. ²⁷ Na Iso kuyəɔtɔtu teləsulɔ Ilisee waatu taa tənvyɔ tɔɔ asilima kətəη nyóma ka we səsəm tətəɔ lseyeli. Paa na mpu pa ta waasi pa taa nəɔlvvyɔ ι kətəη. Ama Siliι tv Naamanη tike ke pa waasaa.

²⁸ Waatu wei Yuta təkotile taa nyóma nu ι təm nti tɔ, pə hanja-weye səsəm. ²⁹ Μπόγύ pa kulaa na pá həmi-ι na pá luna icate waali, na pa kpaana-ι hatoo pvyɔ ηku kv tɔɔ pa icate weε tɔ kv nyvyɔ taa, timpi pə lapa tokuyu tɔ, si pa tusiyi-ι. ³⁰ Ilena Yesu fayana pa hekɔ taa na í teε ι nyəηkv.

*Iləɔhɔlu nəɔlv ι təm
(Maləki 1:21-28)*

³¹ Μπόγύ Yesu pola Kapənahum, Kalilee tetv taa icate natəli, na í seyeεi-weye kuyaku kuhεεsvyɔ wule. ³² Μπόγύ ι seyeεvyɔ cεpa pa lanja ke teu. Pə taya pulv, ι seyeεa-weye na tɔη, ι ta nyá. ³³ Pə pamna apalv nəɔlv ka we Yuta nyóma təkotile taa na í hii iləɔv isayav nəɔlv. Μπόγύ apalv ιι ι koo səsəm si: ³⁴ Eε Nasaleti Yesu, n caa-weye tá kin? Ta wakəlvvyɔ ke n kəma? Ma nyəma-η teu, n ké Iso yulv nanηtv wei ι tilaa tɔ.

³⁵ Tənaγa Yesu kaləna-ι si: Hei nyá, su na í se apalv ιι ι waali.

Μπόγύ iləɔv pεta-ι samaα hekɔ taa na í yeε-ι na í se. Ama ι ta lapɔ-ι pulv. ³⁶ Μπόγύ pə lapa yəlaα ke səɔntv na pá təη təma si: Hm, təm tənε. I yəɔtəyənə aləγaa na apalvtv na toma, na í təɔnəxi-weε.

³⁷ Μπόγύ ι hətε yaa tetv təna taa.

*Yesu waasa kətəntɔnaα paγale
(Matiyee 8:14-17; Maləki 1:29-34)*

³⁸ Yesu luna Yuta nyóma təkotile taa ilena í polo Siməη təyaya. Watv suvkaγa Siməη yəsə ke səsəm, ilena pá wiina Yesu si í waasi-ι. ³⁹ Μπόγύ Yesu lunja ι tɔɔ na í kaləna watv, na tə ya ι tɔɔ. Tənaγa alv kula kpaκpaa na í caləsi-weε.

⁴⁰ Ilim tv kpaκpaa, ilena pa təna mpa paa wena kətəntɔnaα ke waanɔ waanɔ tɔ pá kəna-weε. Μπόγύ ι təna ι nin ke paa wei ι tɔɔ na pá hiki alaafəya. ⁴¹ Aləγaa maγamaya ná se yəlaα paγale

waali na pá kooki si: N ké Isə Pəyalu ké. Ama i kaləna-we, i ta tisi si pá yəgəti: Pə taɣa pulu, pa nyəmə si i ké Mesii.

*Yesu laki waasu ke Yuta tetv taa
(Maləki 1:35-39)*

⁴² Waatu wei tev fema tə, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fei tə. Ḿpúgú yəlaa samaa pɛka-i, haləna pá tala i cəlo. Pa luyu lapa si pá tək-i, pá taa yeke na í tɛɛ. ⁴³ Ama Yesu cə-we si: Aai, pə wee ké si má heeli acalɛɛ lenna ke Isə Kawulaya Laapaali Kəpaŋ. Pə taɣa pulu, pə maɣamaya pə təo ké Isə tila-m.

⁴⁴ Tənaɣa Yesu tɛɛwa na í laki waasu ke Yuta tetv taa pa təkotilena taa.

5

*Yesu kpa i kancaalaya ifalaa
(Matiyee 4:18-22; Maləki 1:16-20)*

¹ Kuyaku nakuli yəlaa nyəkayaa Yesu ké Isə Təm nuw təo, na í səŋa Kenesaleti lum nəgə.

² Ḿpúgú i nawa kpuləŋ naale səŋa kutəŋ təo, na tiina kpala lu i taa na pá polo pa puluŋ cətuɣu. ³ Ilena í kpa i taa ləŋku taa, na kpuluyv ŋku ku ké Siməŋ nyəŋku. Ḿpúgú i sələma-i si í hatələna-i-kuyv kutəŋ ke pəcə. Ilena í caya ku taa na í suv i seɣesuyv taa.

⁴ Waatu wei i tɛma-weɣe seɣesuyv tə i heela Siməŋ si: Tuusi na ń polo lumaŋ taa na í tu mə puluŋ na í puu tiina.

⁵ Siməŋ cə-i si: Taca, tə tɛma wuv ke yem ké tev na ku fem, tə ta puu pulu. Paa na mpv n təma si má tv tə, maa tv.

⁶ Pa tv mpv ilena pá puu tiina ke səsəm pə tu fei, halı pa puluŋ caakaya cəluɣu. ⁷ Ḿpúgú pa hata pa taapalaa mpa paa we kpuluyv ləŋku taa təgə niŋ si pá kəo pá səna-we. Pɛɛ pa kəma ilena pá ləsi tiina na pá suuli kpuləŋ inı i naale, haləna pə ŋmilisiyi-we. ⁸ Siməŋ Piyee nawa mpv, ilena i luŋ Yesu ke akula ke kpakpaa na í tə si: Taca, taa kpətəna-m, ma ké isayav maɣamaya ké.

⁹ Pə taɣa pulu təo, tiina nna pa kpa mpv tə, a təov ka lapa í na mpa paa wee təgə səgəntv ke səsəm. ¹⁰ Haləna pə la mpv tətəgə i taapalaa Sepetee pəyalaa Saaki na Yohaani. Tənaɣa Yesu heela Siməŋ si: Taa nyá pənente yəlaa ke n ká puu.

¹¹ Pa ləsa kpuləŋ ke lum taa, ilena pá yeke pə təna təpai na pá hu i waali.

*Yesu waasa tənuyv təo asilima kutəŋ tv
(Matiyee 8:1-4; Maləki 1:40-45)*

¹² Yesu ka we icate natəli tə taa, na yulu wei tənuyv təo asilima kutəŋ waasa i təna tə i ka we təna. I na Yesu ilena í polo na í həntı-i ate na í wiina-i təkpeɛ si: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ Ḿpúgú Yesu kusa i niŋ na í tokəna-i na í təmı-i si: Teu ma tisa, alaafəya í la. Ḿpúgú i kutəŋ tɛma kpakpaa. ¹⁴ Ilena Yesu kpaali-i si: Taa heeli nəgəlv. Ama tɛɛ kpakpaa na kətulu na-ŋ, ilena ń yiyisi isu Moisi ka keesuyv tə, na pə la yəlaa ke aseeta.

¹⁵ Paa na mpv tə, i hətə təŋna yaav na pə puki, na samaa kotiɣi i kin ke səsəm səsəm si pa nukı i seɣesuyv, na í waasəyi-weɣe pa kutəməŋ. ¹⁶ Ama inı i pukaya waatu waatu ke timpi timpi yəlaa fei tə, na i sələməyi Isə.

*Yesu waasa kutəŋ kutvulyv tv
(Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12)*

¹⁷ Kuyaku nakuli Yesu seɣesaya. Pə pamna Falisanaa na Isə Təm seɣesəlaa mpa pa luna Kalilee na Yuta pa acalɛɛ təna taa na Yosalem tə paa we təna na pa caya. Na Taca təma ka we Yesu kin na i laki na kutəntvnaa hikiyi alaafəya. ¹⁸ Ḿpúgú yəlaa səgəla kutəŋ kutvulyv tv nəgəlv na kpatəle, na pá pɛəkəɣi si pá tana-i Yesu kin ke kutuluɣu taa na pá su-i i isentaa.

¹⁹ Ama yəlaa samaa təo pa ta na timpi təo paa səsəna-i tə. Ilena pá kpaana-i ləpvtv təo na pá

wesi-ti, na pá tisi í na í kpatále ke samaa heku ke Yesu isentaa. ²⁰ Waatu wei Yesu ná pa naani to í tóma si: Ma taapalu, nyá isayatu husaa.

²¹ Tənaɣa Iso Təm seɣesəlaa na Falisanaa pa suu miituɣu si: Aweyele inɛ inɛ na í kpakəɣi í ti na í keesəɣəna Iso? Awe pəsəɣi na í husi isayatu, ye pə taya Iso paasi?

²² Ama Yesu ná cekəna pa huwɛɛ, ɪlena í pəsɔsi-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í huuki m̀p̀r̀ỳg̀ỳ mə taa? ²³ Nti tə yəɣətɔɣu kələna tələv? Nyá isayatu husaa, yaa kuli na ń tɔ? ²⁴ Təv, maa huli-mɛ si Yulu Pəyaya má, ma pəsəɣi na má husi isayatu ke atɛ cəne.

Tənaɣa í tóma kótəntu si: Kuli na ń kpaɣa nyá kpatále na ń kpe. ²⁵ Tənaɣa í kula kpaɣaa ke pa təna pa isentaa, na í kpaɣa kpatále nte tə tɔɔ paa husa-ɪ tɔ na í saŋ Iso na í kpenj. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pə lapa pa tənaɣa piti ké səsəm na pá saŋ Iso. Halı pə la-wɛɣɛ səɣəntu na pá caŋ pá yəɣəti si: Ama puwɛ, saŋa ke tá na kəkəlɔ təm.

Yesu yaaki Lefii

(Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17)

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu luwa na í maɣana lampuu mulo nəɣəlɔ wei pa yaa si Lefii tɔ, na í caɣa í lampuu təmɔle. ɪlena í təmɪ-ɪ si: Kuli na ń təŋi-m.

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Lefii kulaa na í yeke pə təna na í hu ɪ waali.

²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Lefii lapa-ɪ muvulle ke teu ke ɪ təyaya taa, na pá na lampuu mɔlaa paɣale na yəlaa lelɔa pá caɣa təɣəv. ³⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Falisanaa na pɛle pa Iso Təm seɣesəlaa pa kəma na pá pəsɔsi ɪ ifalaa ke imiitav si: Pepe tɔɔ ké mə na lampuu mɔlaa na asayaa í kpenta tətəɣəle na tənyəle?

³¹ Ama Yesu cə-wɛ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləɣəna fetaa, ama kótəntunaa ké. ³² Ma kəmaɣa si ma heeliyi asayaa si pá layasi, pə taya kupaama.

Yesu keesəɣi nəhəkvtv təm

(Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22)

³³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ yəlaa napəli pa tóma Yesu si: Yoħaanı ifalaa na Falisanaa nyəma pa həkəɣi nəəsı ke tam na pa sələməɣi pə waatunaa, na nyá nyəma náá təkı na pá nyəəkı yem.

³⁴ ɪlena í cə-wɛ si: ɪ ká pəsı na í la na akpaɣalɔ taapalaa həkə nəɣə na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai.

³⁵ Ama pu kəv pə keesi kuyaku nakuli, ɪlena pá ləsi-ɪ pa heku, ɪle waatu inəɣi paa həkə nəɣə.

³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ tasa-wɛɣɛ ituule ke tukuɣu tətɔ si: Paa cələɣi puɣu kufalɔɣu tɔɔ na pá tɔ kupənuɣu. Pá lapa mpv, pa wakəla kufalɔɣu. Pəyele saaliya kaa muɔna kupənuɣu. ³⁷ Nəɣəlɔ kaa suu solum kufam ke solum hulunj kupəŋ taa, tɔfɔ solum kufam yasəɣi hulunj kupəŋ inəɣi na pə ti na hulunj wakəli yem. ³⁸ Ama hulunj kufan taa ké pa suuki solum kufam. ³⁹ Yulu wei ɪ tɛma solum kupərum ke nyəv tɔ, ɪ luɣu ɪ laki apıla. Pə taya pulɔ, kupərum ke yəlaa saŋ.

6

Yesu kele kuyaku kuhɛɛsvv tv

(Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu na ɪ ifalaa pa fayana təɣənaya pee taale natəli tə taa ké kuyaku kuhɛɛsvv kuli ku wule. Tənaɣa ɪ ifalaa suu təɣənaya pee nyəŋka ke pɛlɔɣu, na pá nuɣutiɣi pa niŋ taa na pá saləɣi. ² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Falisanaa napəli pa pəsɔsa-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í laki mpi pə fɛi lapu ke kuyaku kuhɛɛsvv wule tɔ?

³ Tənaɣa Yesu cə-wɛ si: Ye mpv í ta kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nyəɣəsi pu í na mpa paa wɛ ɪ cəlɔ tɔ? ⁴ Isəna ɪ suu Iso təyaya taa na í kpaɣa potopotonaa mpa paa su Iso tɔ na í təɣə na í ha ɪ taapalaa tɔ. Pəyele pə fɛi si nəɣəlɔ í təɣə-wɛɣɛ yem na pə ta ké kətəlaa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yesu tasa-wɛɣɛ heeluɣu tətɔ si: Yulu Pəyaya maɣale kuyaku kuhɛɛsvv səsɔ tətɔ.

Nkpaləkpəkaya tv

(Matiyee 12:9-14; Maləki 3:1-6)

⁶ Μήρύγύ Yesu sũ Yuta nyáma təkotile taa ké kuyaku kuhéesyũ kuli kv wule na í seyesəyi. Pə pamna apalu nəyɔlv ɪ wɛ təna na ɪ ŋkpalaya ntəyɔŋ nyəŋka kpekaa. ⁷ Na Isə Təm seyesəlaa na Falisanaa cayaa na pá ken-na-ɪ teu, sɪ pa naa sɪ ɪ ká waasi yulv ke kuyaku kuhéesyũ wule yaa isəna. Pa laki mpyɔvle sɪ pá hiki nti paa waanna-ɪ tɔ. ⁸ Ama ɪ cekəna pa huwɛɛ, ɪlena í tɔ ŋkpaləkpekaya tv ɪni sɪ: Kuli na ń səŋ hekv taa cəne.

ɪlena ŋkpaləkpekaya tv ɪni ɪ kuli na í polo í səŋ təna. ⁹ Na Yesu tɔ-wɛ sɪ: Ma pəəsəyi-me sɪ tá mpaav taa, kɔpantv ke pə muna pá la kuyaku kuhéesyũ wule yaa isayatu? Paa waasi yaa paa kv?

¹⁰ Tənaɣa Yesu nyəna pa təna pa isəntaa, na í tɔ apalu ɪni sɪ: Təv, loosi nyá niŋ.

Μήρύγύ ŋkpaləkpekaya tv ɪni ɪ lapa mpv, ɪlena ɪ niŋ heti. ¹¹ Μήρύγύ páána kpa-wɛyɛ səsəm, na pá mayasəyi isəna pá la Yesu tɔ.

*Tillaa səsaa naanvwa na naale kpa
(Matiyee 10:1-4; Maləki 3:13-19)*

¹² Waatu ɪni ɪ taa ké Yesu kpa puyv taa ké Isə sələmvɔv, na í sələmi mpyɔy tɛv na kv fem. ¹³ Pə kəma pə fe ɪlena, í yaa ɪ ifalaa na í ləsi pa taa ké yəlaa naanvwa na naale, na í ha-wɛyɛ hətɛ sɪ tillaa. ¹⁴ Mpe ɪni pa həla ntɔ. Siməŋ wei ɪ cuyusaa sɪ Piyɛɛ tɔ, na ɪlé ɪ neu Antəli, na Saaki na Yohaani, na Filipv, na Paatelemii, ¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməŋ wei pa cuyusaa sɪ Selotɪ tɔ, ¹⁶ na Saaki pəyalv Yutaasi, na Yutaasi Isəkaleeu wei ɪ lapa Yesu ke kəlmətɔ tɔ.

*Yesu seyesəyi samaa na í waaki kvəntvnaa
(Matiyee 4:23-25)*

¹⁷ Yesu na ɪ ifalaa pa tiikayana puyv tɔv, ɪlena í səŋ timpɪ taa puyv fɛɪ ɪpilisav na pə walaa tɔ. Təna ɪnəyi ɪ ifalaa payalɛ na Yuta təna samaa na Yosalem nyáma na Tiii na Sitəŋ lvm nəyɔ nyáma pa təna paa timsaa. ¹⁸ Paa kəmaɣa sɪ pa nukɪ ɪ seyesyũ, na í waasi-wɛyɛ pa kvətməŋ tɔtɔ. Na ɪ waasa mpa pɛle aləyaa tvkaya wahala tɔ tɔtɔ. ¹⁹ Samaa ɪni ɪ təna ɪ tvkaya ké sɪ í tokiyina-ɪ. Pə taɣa pulv, toma naali a ka wɛ ɪ kiŋ na pá nukɪ a taŋ, na a waasəyi pa tənaya pa kvətməŋ.

*Kɔpantv na isaytv
(Matiyee 5:1-12)*

²⁰ Μήρύγύ Yesu kusa isɛ na í nyəni ɪ ifalaa na í tɔ sɪ: Mpa mɛ í ké kvnyəntvnaa tɔ, í nu leleŋ ké.

Mə tənna Isə Kawulaya.

²¹ Mɛ mpa nyəyɔsɪ wɛna kayana tɔ, í nu leleŋ ké.

Mu tɛna na í haɣa teu.

Mɛ mpa í wiiki kayana tɔ, í nu leleŋ ké.

ɪ ká tɛ na í wəŋ teu.

²² Paa yəlaa taa huuna-me, yaa pa təyənə-me, yaa pa tvv-me, yaa pa kv mə nyəyɔ ke Yulv Pəyaya má ma tɔv, í nu leleŋ ké. ²³ Waatu ɪni mə laŋa í hɛɛ səsəm na í paa teu. Pə taɣa pulv, mə kasəyaya ká tɔv səsəm ke isətaa ké. Mpv ɪni pə mayamaya ke pa caanaa ka lapa Isə kvəyɔyɔtv tɛləsəlaa.

²⁴ Təŋtvnaa mɛ mə təm wɛ waiyo ké, í tɛma mə leleŋ təyɔv tɔ se.

²⁵ Haɣalaa mɛ mə təm ná wɛ waiyo ké mpv ɪnəyi.

ɪ ká ná nyəyɔsɪ ke teu tɔ se.

Mpa mɛ mə wəŋiyɪ kayana tɔ, mə təm wɛ waiyo ké mpyɔy.

Ἰ τῆν ἰ σὰ γὰ λῆ γὰ γὰ na ἰ σῆ λῶ m pῆ taa kḗ.

²⁶ Yḗ laa tḗ na ἰ kῶ ma na pḗ saḗ-me, mḗ tῶ m ká la waiyo kḗ. Mpῶ ἰ nῖ pḗ ma γa ma γa ke mpe pa caanaa ka lapa ἰ sῶ kuyḗ ḡ tῶ tῶ telḗ sḗ laa pḗ pῶ tῶ naa.

Sḗ li nyá kolontu

(Matiyee 5:38-48; 7:12)

²⁷ Mḗ pῶ yḗ Yesu tḗ ma si: Ma heeliyi mpa me ἰ nukἰ ma tῶ m tῶ si: Ἰ sḗ li mḗ kolontunaa, na ἰ lá mpa paa caa-me tḗ ḡ kῶ pantῶ. ²⁸ Ἰ kooli kῶ pantῶ ke mpa pa kooliyi-me γe mpusi tῶ. Ἰ sḗ lḗ mḗ na mḗ ἰ sayalataa ke ἰ sῶ. ²⁹ Wei ἰ mapa nyá lḗ kpa γa sa γa, ke esi-ἰ lḗ ḡ ka. Nḗ ḡ lῶ ἰ lḗ ka nyá kpa, cele-ἰ nyá ca pa tῶ tῶ. ³⁰ Wei ἰ sḗ lḗ ma-ḡ, taa pḗ mἰ-ἰ, wei ἰ lḗ ka nyá kῶ wḗ nam, taa pḗ si-ἰ pḗ tῶ m. ³¹ Mpi mḗ caa si yḗ laa ἰ la-me tῶ, mu la pḗ lḗ γe-wἰ tῶ tῶ.

³² Ye mpa pa sḗ lḗ γi-me tῶ pa tike kḗ mḗ sḗ lḗ γi, ἰ lḗ pḗ pḗ γe ἰ tḗ wa tῶ tῶ? Asa γa ma γa ma γa ná sḗ lḗ γi mpa pa sḗ la-we tῶ pa tike tῶ tḗ ḡ. ³³ Ye mpa pa lakἰ-me γe kῶ pantῶ tῶ pa tike ke ἰ ká tḗ ḡ γi na ἰ lakἰ, ἰ lḗ pḗ pḗ γe lḗ ἰ tḗ wa? Mḗ pῶ yḗ asa γa ma γa ma γa ná lakἰ tῶ tῶ me. ³⁴ Ye mpa ἰ tḗ lḗ γi si paa te na pḗ felἰ-me tḗ ḡ ἰ tḗ ḡ γi na ἰ kḗ ntḗ γi, ἰ lḗ pḗ pḗ γe lḗ mḗ tḗ wa? Asa γa ma γa ma γa ná tḗ lḗ γi si paa te na pḗ felἰ pḗ lḗ tḗ ḡ pa kḗ ntḗ γi pa tḗ ma me. ³⁵ Aai, ἰ sḗ lḗ γi mḗ kolontunaa na ἰ lakἰ-we γe kῶ pantῶ. Ἰ kḗ ntḗ γi, ἰ taa telḗ si felῶ γῶ tῶ m ke lῶ lῶ. Pu ye le na mḗ ka sḗ γa tḗ sḗ sḗ m, na ἰ ká pḗ si ἰ sḗ ta ἰ sῶ sḗ pḗ ya laa. Paa fḗ fḗ i naa na asa γa, ἰ lḗ ἰ lakἰ kῶ pantῶ kḗ. ³⁶ Ἰ lakἰ tḗ ma γa kῶ pantῶ ke teu ἰ su mḗ Caa lakἰ-me γe kῶ pantῶ tῶ.

Tḗ ma footu yu fḗ i teu

(Matiyee 7:1-5)

³⁷ Ἰ taa footi lḗ laa, pḗ taa kḗ na ἰ sῶ footi-me. Ἰ taa tu lḗ laa ke ta sḗ kḗ lḗ, pḗ taa kḗ na ἰ sῶ tu-me γe ta sḗ kḗ lḗ. Ἰ hḗ lἰ tḗ ma γa suulu ke timpi ἰ pḗ ntḗ ḡ na tḗ ma tῶ, na ἰ sῶ ká hḗ lἰ-me γe suulu. ³⁸ Ἰ haaki na ἰ sῶ ká haaki-me. Pḗ tḗ γa pῶ lῶ, ἰ sῶ ká ma γa si kḗ na pḗ su na pḗ wa tἰ na ἰ ci γi tἰ na ἰ nyḗ ki na ἰ pḗ lἰ-me. Ma γa sḗ la γa ḡ ka mḗ ma γa sḗ ḡ na lḗ laa tῶ, ḡ ke γe ἰ sῶ ná kḗ ḡ na ἰ ma γa sḗ na-me tῶ tῶ.

³⁹ Mḗ pῶ yḗ Yesu tḗ sa-we γe lentἰ si: Ntḗ ḡ ἰ nyḗ má teu si yḗ lῶ m kaa pḗ si na ἰ hḗ ἰ lḗ lῶ, tḗ fḗ pa naale paa hoti pḗ yḗ yḗ taa kḗ. ⁴⁰ Tḗ mlḗ kḗ lḗ mḗ lῶ ta kḗ lἰ ἰ hullῶ. Ama kḗ lḗ mḗ lῶ ἰ kῶ ma na ἰ nyἰ tḗ kḗ pḗ sḗ kḗ pḗ si, ἰ na ἰ hullῶ pa pḗ sa kῶ lῶ m kḗ.

⁴¹ Ἰ sḗ na γa pḗ lapa na ἰ naaki nyuliiim wei ἰ we nyá tḗ ḡ ntḗ lḗ ἰ sḗ pḗ lḗ taa tῶ, na ἰ kaa na kḗ pḗ tḗ yḗ ḡ ḡ ka ku we nyá ma γa ma γa nyá nyḗ ntḗ taa tῶ? ⁴² Ἰ sḗ na γa lḗ nyá pḗ sḗ γi na ἰ tῶ si: Apa ḡ nyá sḗ ḡ tḗ kpi na má lḗ si nyá ἰ sḗ lḗ taa nyuliiim, na kḗ pḗ tḗ yḗ we nyá nyḗ ntḗ taa? Ce sḗ lῶ nyá, lḗ si kḗ pḗ tḗ yḗ ḡ ḡ ka ku we nyá ma γa ma γa nyá ἰ sḗ pḗ lḗ taa tῶ, ἰ lḗ na pḗ cḗ ḡ ḡ na tḗ u tḗ ce i ce i na ἰ lḗ si nyá tḗ ḡ ntḗ lḗ ἰ sḗ lḗ taa nyuliiim ἰ nἰ.

Pa nyḗ ḡ tḗ γῶ na ku pile kḗ

(Matiyee 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Tḗ γῶ kḗ pa ḡ ku ἰ lḗ lḗ γi kpa pile se, pḗ cḗ kpa tḗ γῶ naa lḗ lḗ γi pile kḗ pantḗ tῶ tῶ. ⁴⁴ Pa nyḗ ḡ na paa tḗ γῶ ḡ ku na ku pile cḗ lḗ ḡ. Yḗ lῶ kaa kooli tḗ γῶ ḡ ku pa ya si fiki tῶ ku pee ke sḗ sḗ tḗ se, pḗ cḗ paa kooliyi tḗ γῶ ḡ ku pa ya si lḗ sḗ ḡ tῶ ku pee ke kḗ lḗ ḡ tḗ tῶ tῶ. ⁴⁵ Yḗ lḗ pa ḡ kḗ pantῶ lukḗ na tuu ἰ lotu taa kḗ pantῶ ki ḡ kḗ. ἰ lḗ na ἰ sayav ἰ nἰ ἰ sayav ḡ luna tuu ἰ lotu taa ἰ sayav ki ḡ. Pḗ tḗ γa pῶ lῶ, ἰ sḗ na yḗ lῶ lotu taa tḗ wa tῶ mḗ pῶ yḗ ἰ yḗ ḡ tḗ γa hḗ lḗ γi.

Layav na komḗ lḗ pa kutulu ḡ ḡ mav

(Matiyee 7:24-27)

⁴⁶ Mḗ pῶ yḗ Yesu tḗ ma si: Ἰ yaa-m Ta caa Ta caa suwe na ἰ tḗ ḡ γi ma kuyḗ ḡ tῶ tῶ? ⁴⁷ Maa hḗ lἰ-me γe yḗ lῶ ἰ kῶ ma ma ki ḡ na ἰ nu ma tῶ m na ἰ tḗ ḡ-tἰ pῶ ntῶ we ἰ sḗ na tῶ. ⁴⁸ Ἰ nḗ ḡ sḗ na kḗ ἰ su yḗ lῶ caakῶ γῶ kutulu yḗ ḡ mav na ἰ huli na ἰ tala atḗ kḗ kpa mḗ γῶ na pḗ cḗ ḡ ḡ su kite tḗ ḡ. Pḗ ḡ kῶ ma na ká su ἰ lḗ na lῶ m wa tἰ, halḗ na pḗ hola ma-ku. Paa na mpῶ pḗ ta ci γi tἰ-ku yḗ ku ḡ matῶ teu tῶ. ⁴⁹ Ama wei ἰ nukἰ ma tῶ m na ἰ tḗ ḡ γi-tἰ tῶ, ἰ lḗ ἰ we kḗ ἰ su wei ἰ ḡ ma kutulu yḗ ke atḗ γe yem tῶ, kite kḗ pantḗ fḗ i. Lῶ m hola mapa-ku, ἰ lḗ na ku ti kpa kpa na ku la asa la sḗ sḗ ke yem.

7

*Yesu waasa Lom yoolu yom
(Matiyee 8:5-13)*

¹ Yesu kōma na í te yēlaa ke faaci lapu, ilena í mēli Kapēnahum. ² Lom yoolu sōsō nōyōlu ka wēna yom na í luɣu sūu-í sōsōm. Yom inōyí pē wukaya na í caaki sēm. ³ I nu Yesu taŋ, ilena í tili Yuta nyūyū nyéma napēli sɪ pá wiina-í na í kōw í waasi í yom iní. ⁴ Pēle pa tala Yesu kin, ilena pá wiina-í tēkpeɛ sɪ: Apalu iní í nōyēsēna ŋ waasi-í. ⁵ Pē taɣa pulu, í sōla ta piitim ke sōsōm, hali í ŋma-tuyū tēkotile.

⁶ Tēnaya Yesu tēŋa-wē. I kōma í kpētēna tēyaya, ilē yoolu iní í tila í taapalaa nté sɪ: Taca, taa kɔ nyá tēyí yem, ma ta tala sɪ ŋ sūu ma tēyaya. ⁷ Hali mpv inōyí maa hūuwa sɪ ma ta tala má kōw ma maɣamaya ke nyá kin. Pē tōw ilē, yōyōtɪ kuyōyōtɪ ke tōm kulum na ma yom hiki alaafēya. ⁸ Pē taɣa pulu, ma isēntō ma see ma sōsaa ké. Pécó ma wēna ma sēkpema na pēle pa laki ma luɣu nyēntu. Na má heela pa taa wei sɪ í polo cāne, í puki ké. Na má heela wei sɪ í kōw, ilé í kōw tōtō. Pécó ye ma heela ma yom sɪ í la pēne, í laki ké.

⁹ Yesu nu mpv, ilena í sa yoolu sōsō iní, na í pēsēna samaa wei í tēnaya-í tō í tōw na í tō sɪ: Pōpōtɪ fēi leleŋ, paa lseɣeli taa maɣamaya ma ta nata yulu na í tēma í taa na Isō ké isēntō.

¹⁰ Yoolu iní í tillaa kōma na pá mēli tēyaya, ilē pa maɣana yom inōyēle na í alaafēya tēmammam.

Yesu feesa alv leelu pəyalv

¹¹ Pēle pē waali Yesu pola icate nte pa yaa sɪ Nayin tō tē taa ké kpakpaa, na í ifalaa na samaa paɣale ke í waali. ¹² Yesu kōma isu í suuki icate, ilē alv leelu nōyōlu í pēyaya sēpaɣale na pá pukina-keɣe pim, na icate nyéma samaa tēŋ leelu iní í waali. Nke iní ka tike ke leelu iní í ka lūlaa. ¹³ Taca na-í, ilena í tōm lapɪ-í pētōtōle, na í tōm-í sɪ: Taa wii.

¹⁴ Ḿpóyó Yesu polaa na í tēki sētɪ kpatāle, ilena sēyēllaa náá sēŋ, na Yesu tō sɪ: Ifepu nyá ma caa sɪ ŋ kul.

¹⁵ Tēnaya sētɪ iní í kulaa na í sūu yōyōtaya, na Yesu cēle-í í too. ¹⁶ Ḿpóyó sēyōntɪ kpa pa tēna na pá saŋ Isō na pá tēŋ sɪ: Isō kuyōyōtɪtɪ telēsulu sōsō lu ta hēku taa. Na pá tasa tōtō sɪ: Pūwē, Isō kōma sɪ í tēŋ í yēlaa.

¹⁷ Ḿpóyó mpi Yesu lapa mpv tō pē tōm ya Yuta tētɪ tēna, na pē cōlō tētɪnaa tēna taa.

*Lvm sōlv Yohaani tila Yesu kin sɪ í naa
(Matiyee 11:2-19)*

¹⁸ Ḿpóyó Yohaani ifalaa heela-í tōm ntí tē tēna. Ilena í yaa pa taa naale, ¹⁹ na í tili-wēɣe Yesu kin sɪ pá pōsɪ-í sɪ inōyēle wei í tōm paa tōma sɪ í ká kōw tō, yaa nōyōlu wēɛ í kōŋ, tē taŋ ilē? ²⁰ Pēle pa tala Yesu cōlō, ilena pá tō sɪ: Isō Lvm sōlv Yohaani kusēna-tu sɪ tē pōsɪ-ŋ sɪ: Nyayale wei í tōm paa tōma sɪ í ká kōw tō, yaa nōyōlu wēɛ í kōŋ, tē taŋ ilē?

²¹ Pē pamna waatu iní í taa Yesu waasaya yēlaa paɣale ke pa kutōmēŋ, na í laki na acamaa hikiyi alaafēya, na í looki alōyaa, na í kuliyi yulūmaa paɣale isē. ²² Ilena í tō-wē sɪ: I polo na í heeli Yohaani ke mpi í nawa na ntí í nuwa tō sɪ: Yulūmaa naaki, kaakalasi tēŋ, tēnyū tōw asilima kutēŋ nyéma naaki nyūyū, na ntamaa ná nuki, na sētaa ná fēŋ. Pécó konyōntōnaa ná tēŋa Laapaali Kupaŋ ke nuw. ²³ Wei í naani kaa lu ma tōw tō, pōntu nu leleŋ ké.

²⁴ Yohaani tillaa mpe pēle pa kōma na pá kpe, ilena Yesu sūu samaa ke Yohaani iní í tōm ke pōsuyū sɪ: Pepeɣe í ka pola wulaya tētɪ taa ké nav ye? Heelim makí na pē ciyitiyi sēsēncāŋa ŋka tō? ²⁵ Ilē pepe nav ke í polaa? Yaa yulu wei í suu kacōka wontu tō? Tōw, mpa pēle pa suuki kacōka wontu na pá wē leleŋ taa tō, awulaa tēɛsɪ taa ké pēle pa wēɛ. ²⁶ Ilē pepe maɣamaya ke í ka tu pola nav? Yaa Isō kuyōyōtɪtɪ telēsulu nōyōlu? Tampam, Isō kuyōyōtɪtɪ telēsulu ké, hali ma heeliyi-mē sɪ í tu kēla mpv. ²⁷ I tōm ke pa tu ŋmaawa Isō Tōm taa sɪ:

Nyēni ma tillu ntō,
ma telēsēyí nyá nōyō tōw sɪ
í taɣani nyá mpaaw na ŋ kōŋ.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, tuu to pa ta lulëta nɔɔlɔ na pɔntu tee Yohaani fa. Ue paa na mpɔ to, ye mpa pa tisaa na Iso tɔɔ pa tɔo kɛ kawulaya, pa taa sɛkpelu mayamaya tee-i.

²⁹ Pa tɛna mpa pa nu tɔm nti to pa ha Iso kɛ tampana, hali pɔ kpeɲna lampuu mulaa mayamaya. Pɔ taya pɔlv, paa tema tisuyu si Yohaani i sɔ-weye Iso lɔm. ³⁰ Ama Falisanaa na Iso Tɔm seɣesɔlaa nɔ kisa tɔmle nte Iso ka huɔwa si i kɔ la-we to, pa ta tisi si Yohaani i sɔ-weye Iso lɔm.

³¹ Mɔpɔyɔ Yesu tasaa si: Pepeyele mɔ keesɔna kɔfalan yɔlaa pane? Isu pepe cav kele pa nɔɔsɔnaa to? ³² Pa nɔɔsɔna kɛ isu piya cakuyɔ kataya taa na si tɔɲ tɔma si: Anɔ tɔ hula hɛsi i ta paa. Pɔcɔ to wii lɔyaya wula, i tɔ wii. ³³ Pɔ taya pɔlv, lɔm sɔlv Yohaani kɔma to, u tɔki tɔɔnaya, pɔcɔ u nyɔki sɔlvɔm. Uena mu tɔɲ si ulɔɔhilu ke-i kɛ. ³⁴ Yɔlv Pɔyaya mɔ, ma mɔlaa na mɔ kɔo na mɔ tɔki na mɔ nyɔki, uena i tayanɔɲi maya yɔɔtɔyɔ to to si ma kɛ hilitu na sɔlvnyɔlv. Aaiyee si lampuu mulaa na asayaa pa ceu kɛ. ³⁵ Ama Iso lɔmayasɛ tewaya, hali pɔ naaki mɔpɔyɔ mpa pa tɔɲɔyi-ye to pa kin.

Yesu sɔv Simɔɲ tɔyaya taa

³⁶ Kuyaku nakɔli Falisa nɔɔlv i yaa Yesu kɛ tɔɔv. Uena Yesu sɔv i te na i caya na i tɔɲna tɔɔv. ³⁷ Apalaa tɛna alv nɔɔlv i ka we icate nte tɔ taa. Mɔpɔyɔ alv inɔ i nuwa si Yesu caya tɔɔv ke Falisa tɔyaya taa, uena i kɔna tulaalv kɔpan nɔɔlv na akpalɔpiya. ³⁸ Na i lunɲ Yesu nɔɔhɛ tee na i waali to na i wiiki. Mɔpɔyɔ i taana Yesu nɔɔhɛ ke isɔlvɔm, uena i husɔ-ye na i nyɔsi, na i wayali-ye na i sayali-yeɣe tulaalv. ³⁹ Falisa wei inɔ i yaa-i tɔɔv ke mpɔ to i na mpɔ. Uena i mɔli i taa si: Ye apalv inɛ i ka kɛ Iso kuyɔɔtɔv telɔsɔlv i ka nyɔmɔ alv wei inɔ i tokiyina-i isɔntɔ to i cakɛle na i yaasi we isɔna to. I ka nyɔma-i si i fei teu. ⁴⁰ Mpɔyɔle Yesu tɔma-i si: Simɔɲ maa heeli-ɲ tɔm natɔli. Tɔnayale Simɔɲ cɔwa si: Tacaɔ yɔɔti.

⁴¹ Uena i to si: Liyitee kɔntɔlv nɔɔlv i ka wɛnna kɔma nyɔma ke naale, lɛlv felɔyi-i liyitee nyɔɔtɔ nasɔle nuɔwa (500), na lɛlv ke nyɔɔtɔ nule na naanɔwa. ⁴² Pa ta hiki si pɔ felɔ-i, uena i ce pa naale inɔ. Tɔv, pa taa awe lanle kɔ kɔlɔna-i hɛnɔv?

⁴³ Tɔnaya Simɔɲ cɔwa si: Ma huɔ si, wei i nyɔnte kɔla tɔv to. Yesu si: Ama n huɔ teu.

⁴⁴ Uena i pɔsɔna alv to na i to Simɔɲ si: Simɔɲ n nɔ alv inɛ? Ma sɔv nyɔ tɔyaya taa to, n ta ha-m lɔm si mɔ kɔ ma nɔhɛ. Ama ilɛ i taana-yeɣe isɔlvɔm, na i husɔ-ye na i nyɔsi. ⁴⁵ Ma tala nyɔ te to, n ta wayali-m. Ama tuu isɔ ma sɔv to, ilɛ i ta hɛsɔ ma nɔhɛ wayalvɔv. ⁴⁶ N ta pɔli ma nyɔv taa kɛ nim. Ama tulaalv kɔpampɔn ke ilɛ i pɔla, hali ma nɔhɛ to. ⁴⁷ Pɔ to kɛ ma heeliyi-ɲ si, i sɔlvɔv mɔpɔyɔ sɔsɔm to pɔ hɔlvɔyɔ kɛ si paa i isayatu na to tɔv ke mpɔ to pa husa-ti. Pɔ to inɔyi wei i wɛna isayatu ke pɔcɔ na pɔ husa-ti to, pɔntu sɔlvɔyi mayana kɛ.

⁴⁸ Tɔnaya i heela alv inɔ si: Nyɔ isayatu husaa.

⁴⁹ Mɔpɔyɔ i na mpa pa caya tɔɔv to pɛle pa sɔv pa taa kɛ yɔɔtɔyɔ si: Aweyele inɛ inɔ na hali inɔ i taka i husɔyi isayatu? ⁵⁰ Ama Yesu nɔ heela alv inɔ si: N tema nyɔ taa na Iso tɔɔv i yapa nyɔ nyɔv. Teeɔna lanɲhɔlvɔmle.

8

Alaa mpa pa sɔɲayana Yesu to

¹ Pɔ waali kɛ Yesu sɔv cɔv ke acalɛ sɔsɔna na sɛkpena na i laki waasv, na i kpaalɔyi Iso Kawulaya Laapaali Kɔpan. Na i ifalaa naanɔwa na naale, ² na alaa mpa pa alɔyaa i loowa, na i waasa mpa pɛɛɣe pa kɔtɔmɔɲ to. Isu Malɔ wei pa yaakaya Makɔtala tv na paa loo-i alɔyaa naatosompɔɔlaya to, ³ na Helɔti pɔyalv Cusa alv Saani, na Susaani, na lɛlaa ke payale mpa pa sɔɲayana Yesu na i falaa na pa wɛnɔv to.

Mɔtutuuna tɔm (Matiyee 13:1-9; Malɔki 4:1-9)

⁴ Yɔlaa samaa lukayana acalɛ acalɛ na pɔ kɔɲ i kin, uena i sɛɛ-weye isɔ si:

⁵ Tuulu poləna tuutu. I tuukaya i mətutuuna, ɪlena lenna hoti mpraav nəɣə nəɣə. Na pə fəɫəɣi-yeɣe nəɔheɛ, na sumasi tii na si tɔɔsi-ye. ⁶ Mprɔ́yú lenna hota kɔwaw tɔɔ, ɪlena a nyɔ na a tayanɪ wɔɫɔyɔ ke nikaya fɛi tɔ pə tɔɔ. ⁷ Lenna náá hoti sɔwa taa na a na sɔwa pá kɔɛntɪ nyɔ, ɪlena sɔwa náá kɔ-ye. ⁸ Lenna náá hoti tɛtu mɔsɔɲ nyəntɔ taa, na a nyɔ na a lɔɫɪ teu pə tu fɛi. I tɛma mprɔ́yú yɔɣɔtɔyɔ, ɪlena í cuɣusina nəɣə sɔsaya si: Ye wei i ké tɔm nuɫɔ pɔntɔ í nu.

*Mpi pə tɔɔ Yesu seɣesəna atɔwa tɔ
(Matiyee 13:10-17; Maləki 4:10-12)*

⁹ Mprɔ́yú i ifalaa pɔɔsa-i ɪsɔ seɛv mpi pə hɔwɛɛ. ¹⁰ ɪlena Yesu cɔ si: Pə ha-mɛɣe si í nyɪ ɪsɔ Kawulaya tɔm kɔɲmɛsɔtu. Ama pə kaasa lɛlaa tɔ, ɪsɔnaa ke paa seɛ-we si: Paa pa nyənəyi ɪsəntɔ, pá taa ná. Paa pa nukɪ, pá taa cɛkəna pə hɔwɛɛ.

*Yesu kilisiyi mətutuuna tɔm hɔwɛɛ
(Matiyee 13:18-23; Maləki 4:13-20)*

¹¹ Maa kilisi-mɛɣe ɪsɔ seɛv mpi pə hɔwɛɛ. ɪsɔ Tɔm nté mətutuuna anɪ. ¹² Wena wena a hota mpraav nəɣə nəɣə tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nukɪ ɪsɔ Tɔm na ɪlɔyɔv tɔɲ na í ləsi-təɣi kɔakɔpaa ke pa lotu taa, si pá taa kɔɔ na pá mɔ-ti na ɪsɔ ya pa nyɔɔɲ. ¹³ Nna aɛ a hota kɔwaw tɔɔ tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nukɪ-ti na pá mɔ-ti na laɲhɔɫɔmlɛ, ɪɛ tɔ ta caya pa taa. Pa mɔyi ké na pə la wɛɛ naaɛ, mayasɔyɔ kɔɲ kɔ kɔɔ, ɪlena pá lu ɪsɔ seɛv ke kɔakɔpaa. ¹⁴ Wena a hota sɔwa taa tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa tɔɲ tɔ nuɫ, ɪlena aɛ cənɛ nəɣəsɛɛ na pə wɛnav na pə kɔnyulɔɲ pə tɔm kɔɔ na pə kɔ-təɣi pa taa, na pá kɔpisi pee kɔpana lɔɫɔyɔ tɔ. ¹⁵ Wena aɛ a hota tɛtu mɔsɔɲ nyəntɔ taa tɔ, aɛ a wenna ɪsu mpa pa nu ɪsɔ Tɔm na pá mɔ-ti na lotu kɔɫɔmtɔ na hɔwɛɛ nna a tewa tɔ, na pá tɔka-ti təkɔpaɲkɔpaɲkɔpa, na pá lɔɫɔyi pee kɔpana ke teu tɔ.

*Fətəla mɔsɔyɔ
(Maləki 4:21-25)*

¹⁶ Awe mɔsɔyi fətəla na í pami-i pɔɫɔpɔ tɛɛ, yaa í sɔsi-i kato tɛɛ ye? Tesika tɔɔ ké paa pusi-i si pə ná mpa pa sɔvki tɔyaya taa tɔ. ¹⁷ Kɔɲmɛlɔm napəɫi pə fɛi si pə kaa kuli pə tɔɔ. Pəcɔ mukaya tɛɛ pɔɫɔpɔ fɛi mpi pa kaa ləsi na paa awe na tɔ.

¹⁸ ɪ la laakali na ɪsəna í nukɪ tɔ. Pə taya pɔɫɔ, wei i wɛna tɔɣə paa ha, na pá lɛɛki wei i fɛina tɔɣə pəciimaya wei i huɫ si i ti tɔ.

*Yesu too na i newaa
(Matiyee 12:46-50; Maləki 3:31-35)*

¹⁹ Mprɔ́yú Yesu too na i newaa pa kɔma i kinɲ. Ama samaa tɔɔ pa ta pəsi pá tala i kinɲ. ²⁰ Mprɔ́yú nəɣɔɫɔ heela-i si: Nyá too na nyá newaa pa wɛ aɫali na pá caa pa na-ɲ.

²¹ Mprɔ́yú Yesu cɔ-we si: Ma too na ma newaa nté mpa pa nukɪ ɪsɔ Tɔm na pá tɔɲəyi-ti tɔ.

*Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ
(Matiyee 8:23-27; Maləki 4:35-41)*

²² Mprɔ́yú kɔyaku nakɔɫi Yesu na i ifalaa pa kpa kɔɫɔyɔv taa, ɪlena í tɔ-we si í na-we pá tɛsi lɔm.

Mprɔ́yú Yesu na i ifalaa pa tɛɛwa. ²³ Pa tɔɲna pote ke lɔm tɔɔ ké mpɔ, ɪlena Yesu too. Tənaɣa heelimuyɔ hɔka lɔm tɔɔ təna, na lɔm faləɣi kɔɫɔyɔv taa haləna kɔ caa suɣu, na lɔm caa pə tɔɣə-we. ²⁴ Tənaɣa pa pola Yesu kinɲ na pá feesi-i si: Tacaɔ, Tacaɔ, tɔ lepayaɣa.

Yesu fema, ɪlena í kaləna heelim na lɔm hola na pə təna pə hɛɛ tɔli. ²⁵ Mprɔ́yú i pɔɔsa-we si: Mə taa tɛmnav ke ɪsɔ kɛɛ le ɪɛ?

Tənaɣa sɔɣəntɔ na piti kpa Yesu ifalaa, na pá tɔɲ tɔma si: Aweyele ɪnɛ ɪni na hali í yɔɣətəɣəna heelim na lɔm na pə nukəna-i?

*ɪlɔɣɔhilu na afanaa pa tɔm
(Matiyee 8:28-34; Maləki 5:1-20)*

²⁶ Μπόγύ πα tapəna pa kpuɓyɔ ke Selasini nyəma tetu nti tə we kutəsuyɔ tɔɔ na té nyənəyi Kalilee tɔ. ²⁷ Yesu tii tetu tɔɔ, ɔlena ɔcate nté tə yulɔ nəɔɔɔ wei ɔ hiɔ ɔlɔɔaa tɔ ɔ kɔɔ ɔ kin. Hatoo tɔ yulɔ ɔni ɔ ta nyɔ wontuyɔ ke ɔ tɔɔ. Pɔ́cɔ ɔ tɔcayale nté pəlaan taa, ɔ ta nyɔ tɔyaya. ²⁸ ɔ na Yesu, ɔlena ɔ ma kapuka na ɔ hoti ɔ nəɔhɛɛ tɛɛ na ɔ kooki si: ɔsɔta ɔsɔ Sɔsɔ Pəyalɔ Yesu, ma na-ŋ suwe? Hai, la suulu taa tɔ-m wahala.

²⁹ Pə taya pulɔ, Yesu ka heela ɔlɔɔɔ si ɔ se ɔ waali tɔɔɔ ɔ yɔɔɔta mpɔ. Pə keesəyi na pə kuləɔəna-ɔ tɔ, pa həkəyi-ɔ alukpala na ɔ ceki, na ɔlɔɔɔ sɔsuyɔ-ɔ nyutu. ³⁰ Μπόγύ Yesu pɔɔsa ɔlɔɔɔhilu si: Pa yaa-ŋ suwe? ɔlena ɔ cɔ si: Pa yaa-m si Kɔpin.

Pə taya pulɔ, ɔlɔɔaa payale ka wɛna ɔ waali. ³¹ Na ɔlɔɔaa mpɛ pa wiikayana Yesu si ɔ taa tɔ-wɛ si pə məli pa hɔɔɔ tɛɛ.

³² Afanaa kaləku sɔsɔɔɔ nakulɔ ku we tənaya pɔ́ŋ taa na ku tuliyi. Μπόγύ ɔlɔɔaa mpɛ pa wiina Yesu si ɔ yeɛ na mpɛ pə sɔv afanaa mpɛ pa taa, ɔlena Yesu tisi. ³³ Tənaya ɔlɔɔaa mpɛ pa yela apalɔ ɔni na pə sɔv afanaa taa. ɔlena afanaa tɔ casəɛ ke yem na pə tii kalakala na pə tɔ lɔm na pə si.

³⁴ Afanaa tiikilaa ná mpɔ, ɔlena pɛɛ pə lo kpakpaa na pə polo pə heeli tɔm nti, na tɔm yeki kpakpaa ke acalɛɛ taa na cacakəŋ tɛɛ. ³⁵ Μπόγύ yəlaa kulaa si mpɛ pa puki na pə ná mpi pə lapa tɔ. Pa pola Yesu kin, ɔlena pə maɔana apalɔ wei ɔni ɔ ɔlɔɔaa pa loowa tɔ, na pə cɛpa ɔ tɔɔ, na ɔ caya Yesu nəɔhɛɛ tɛɛ na ɔ suu wontu. ɔlena sɔɔɔntɔ kpa-wɛ. ³⁶ Mpa pa ná tɔm nti na pa ɔsəpəɛ tɔ, pa keesa-wɛɔɛ ɔsəna pə lapa na apalɔ ɔni ɔ hiki alaafəya tɔ. ³⁷ Μπόγύ pə lapa Selasini tetu nyəma ke sɔɔɔntɔ ke sɔsɔm, ɔlena pə tɔ Yesu si ɔ la suulu na ɔ tɛɛ. ɔlena Yesu kpa kpuɓyɔ si ɔ tɛɛki. ³⁸ Μπόγύ apalɔ wei ɔni ɔ ɔlɔɔaa pa loo mpɔ tɔ, ɔ sələma Yesu si ɔ yeɛ na ɔni ɔ təŋi-ɔ. ɔlena Yesu náá kisi na ɔ tɔm-ɔ si: ³⁹ Məli nyá tɔyaya taa na ɔ heeli pə təna mpi ɔsɔ lapa-ŋ tɔ.

Μπόγύ apalɔ ɔni ɔ tɛɛwa na ɔ heeli ɔcate təna taa ké pə təna mpi Yesu lapa-ɔ tɔ.

Yailu pɛɛɔ na alɔ tɔɔɔllɔ

(Matiyee 9:18-26; Maləki 5:21-43)

⁴⁰ Yesu məla Kalilee taa, ɔlena samaa lanɔ hɛɛ teu. Pə taya pulɔ, pa təna paa tanɔ-ɔ teu ké. ⁴¹ Μπόγύ apalɔ nəɔɔɔ wei pa yaa si Yailu na ɔ ké pa təkotile nyuyɔ tɔ tɔ ɔ kɔma na ɔ hoti Yesu nəɔhɛɛ tɛɛ, na ɔ wiina-ɔ si ɔ polo ɔni ɔ tɛ. ⁴² Pə taya pulɔ, ɔ ka wɛna pɛɛɔ na ɔ caaki səpɔ. Pɔ́cɔ ɔ tike ke ɔ ka wɛna, na ɔ pusi wɛ naanɔwa na naalɛ.

Yesu kulaa si ɔ puki tɔ na samaa nyəkaa ké teu. ⁴³ Alɔ nəɔɔɔɔ náá wɛ təna wei hatoo pusi naanɔwa na naalɛ taa ɔ təŋna tɔɔɔlɔyɔ na pə wɛ-ɔ ton tɔ. Alɔ ɔni ɔ liyitee təna tɛmna fɛta. Pɔ́cɔ nəɔɔɔɔ tɔ pəsi na ɔ waasi-ɔ. ⁴⁴ Μπόγύ ɔ kpətəna Yesu na ɔ waali tɔɔ, na ɔ tokina ɔ capa ntɔmpile. ɔlena pə tɛm-ɔ kpakpaa ɔni. ⁴⁵ Ntəna Yesu pɔɔsi si: Awe tokina-m ye? Mpuyulɛ yəlaa təna kpɛɛsaa. ɔlena Piyɛɛ nəɔɔ təkpaɔ si: Taca, ke yəlaa timsina-ŋ na pə nyəkəyi-ŋ?

⁴⁶ Ama Yesu cɔwa si: Aai, nəɔɔɔɔ tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

⁴⁷ Alɔ kɔma na ɔ nyɔ si pə nyəmə ɔ tɔɔ, ɔlena ɔ kulɔ na ɔ polo ɔ hoti Yesu nəɔhɛɛ tɛɛ na ɔ seliyi. Na ɔ yɔɔɔti samaa təna ɔsɛntaa ké mpi pə tɔɔ ɔ tokina-ɔ, na ɔsəna pə tu waasa-ɔ kpakpaa tɔ. ⁴⁸ Mpuyulɛ Yesu tɔma-ɔ si: N tɛma ɔsɔ na nyá taa tɔɔ pə waasa-ŋ ma pu, tɛna lanɔhulɔmlɛ.

⁴⁹ Yesu tanɔ yɔɔɔtuyɔ ke mpɔ, ɔlena Yuta nyəma təkotile nyuyɔ tɔ ɔni ɔ tɔyaya tɔ nəɔɔɔɔ kɔɔ na ɔ heeli-ɔ si: Taa tɔ Taca ke konyɔŋ ke yem, nyá pɛɛɔ fɛi.

⁵⁰ Tənayalɛ Yesu nəɔɔ təkpaɔ si: Taa nyá, nyaa tɛ ɔsɔ na nyá taa tɛ, ɔ ká hiki alaafəya.

⁵¹ Yesu wɛ pa kɔma pə tala tɔyaya tɔ Yesu ta tisi si samaa ɔ təŋi-ɔ na pə sɔv. Ama Piyɛɛ na Yohaani na Saaki na pəyaya caa na ka too pa tike pa sɔvna. ⁵² Pa təna paa kpa pa lanɔ ké na pə wiiki sɔsɔm. Ama Yesu heela-wɛ si: ɔ taa wii, ka too kutoo ké, ka ta si se.

⁵³ Yəlaa nyəmə si yulɔ tɛma tɛɛv təkpaɔaa, ɔlena pə wonji-ɔ. ⁵⁴ Ama Yesu tɔka pəyaya nin taa na ɔ yɔɔɔtəna nəɔɔ sɔsaya si: Pəyaya nyá, kulɔ.

⁵⁵ Tənaɣa ka məlaa na ká kuli kpaakraa. Ulena Yesu si pá ha-keɣe təɣonaɣa. ⁵⁶ Ulena piti kra pɛɛlɔ inɪ ɪ nyɔma. Ḿpɔ́yú Yesu heela-we si pá taa yelee na nɔɣɔlv nu nti inɪ tə lapa mpv tɔ.

9

*Yesu ifalaa naanɔwa na naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Maləki 6:7-13)*

¹ Ḿpɔ́yú Yesu kota pa naanɔwa na naale na í tv alɔɣaa ke pa niɲ taa, na í ha-weɣe toma si pá looki-we paa mpa, na pá waaki kutəməɲ. ² Na í tili-we si pá polo pá kraali Iso Kawulaya təm, na pá waasəɣi kutəntɔnaa ke pa kutəməɲ. ³ Ulena ɪ tɔ-we si: Ye í tɛeki í taa kraɣa pulv, paa kɔ́átúyú, paa huluyu, paa təɣonaɣa, paa liyitee, pɛ́cɔ́ í taa kraɣa capanaa ke naale naale. ⁴ Ye í tala timpi na í laali na í sɔv təɣaɣa ŋka ka taa, í saali təna halɪ mə tɛɛv. ⁵ Na ye í tala timpi na yəlaa í ta mɔ-mɛ, í lu na í kpiisi-weɣe mə nɔɔhɛɛ mɔsɔɣv, na pə hólí si í lapa-weɣe tɔv, í yelee.

⁶ Ḿpɔ́yú pa tɛɛwa na pá cɔɔki ɪcate ɪcate na pá heeliɣi Laapaali Kupaɲ, na pá waasəɣi kutəntɔnaa ke pa kutəməɲ.

*Helɔti piti ke Yesu tɔɔ
(Matiyee 14:1-12; Maləki 6:14-29)*

⁷ Wulav Helɔti nu pə təna mpi pə təɲa lapv ke mpv tɔ, ulena pə liyiti-ɪ səsəm, ɪ ta nyɪ isəna í la tɔ. Pə taya pulv, lɛlaa ná təɲaɣa ké si Yohaani wei paa kɔwa tɔ inɪ ɪ femna.

⁸ Lɛlaa si Ilii luna.

Haləna lɛlaa si Iso kuyəɣɔtɔtv teləsəlaa kɔpəma taa nɔɣɔlv luna.

⁹ Ulena Helɔti si: Ma yelaa na pá seti Yohaani nyɔɣv ɪɛ, aweɣele pɔntv wei inɪ ɪ təm ma nu pa yəɣɔtəɣi isəntɔ tɔ?

Haləna í pɛɛkəɣi si í na-ɪ.

*Yəlaa iyisi kakpasɪ (5000) caləsvyɔv
(Matiyee 14:13-21; Maləki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)*

¹⁰ Yesu Tillaa kəma pá məli Yesu kin, ulena pá keesi-ɪ pə təna mpi pa lapa tɔ. Ḿpɔ́yú ɪ kraɣa-we na í pona-weɣe kɔpɛɲa ke ɪcate nte pa yaa si Petesaita tɔ tə kin. ¹¹ Paa na mpv tɔ, samaa nuwa na pá hu ɪ waali, na ɪ lanje hɔlvməna pa kəntɛ. Na í heela-weɣe Iso Kawulaya təm, na í waasi pa təna mpa pa fɛina alaafəya tɔ.

¹² Pə kəma na ilim caa tɛm, ɪɛ ɪ ifalaa naanɔwa na naale kəma ɪ kin nté, na pá təm-ɪ si: Təɣoni samaa inɛ inɪ na í polo acalɛɛ taa na pə cəlv cacakəɲ tɛɛ na pá hiki təsvulɛnaa na təɣonasɪ. Pə taya pulv, cəne ké nyutv taa ké.

¹³ Ḿpɔ́yú Yesu cəwa si: Mu hana samaa inəɣi təɣonaɣa ke mə maɣamaɣa.

Tənaɣale pa cə-ɪ si: Ntəɲ potopotonaa kakpasɪ na tiina naaleɣe tə wɛna yaa? Yaa n caa si t́áa yana təɣonaɣa na tə cɛla samaa tuutuuma inɛ ɪ təna?

¹⁴ Apalaa ka wɛ isu yɔlvɔpɛe iyisi kakpasɪ (5000) ke mpv. Ḿpɔ́yú Yesu heela ɪ ifalaa si: ɪ cayasi-weɣe tintika tintika isu yɔlvɔpɛe nule na naanɔwa naanɔwa.

¹⁵ Ulena Yesu ifalaa nu nti na pá cayasi pa təna təmam. ¹⁶ Tənaɣa Yesu kraɣa potopotonaa kakpasɪ na tiina naale inɪ, na í teki ɪ ɪsɛ na í sɛɛ Iso ké ɪ na təmle. Ulena í faya-we na í cɛla ɪ ifalaa si pá tala samaa inɪ. ¹⁷ Ḿpɔ́yú pa təna pa təɣaa na pá haya. Haləna pá təɔsi həɣəlasɪ kəkpiasɪ ke təkəɲ naanɔwa na naale.

*Piyɛ hɔlvɔɣv si Yesu ké Mesii
(Matiyee 16:13-19; Maləki 8:27-29)*

¹⁸ Kuyakv nakoli Yesu sələmaɣa Iso ké ɪ tike ke kɔpɛɲa. Ulena ɪ ifalaa polo ɪ kin. Ḿpɔ́yú ɪ pəɔsa-we si: Yəlaa təɲ si ma ké awe?

¹⁹ Μπόγύ Yesu ifalaa cōwa si: Pa tōη si Iso lum sōlv Yohaani, na lēlaa si Ilii, na lēlaa si Iso kuyōgōtōtv telēsēlaa kupōma taa nōgōlv luna. ²⁰ Tōnaya Yesu pōssa i ifalaa si: Na me se, mō hōvki si ma kē awe?

Μπόγύ Piyee nōgō tōkpaυ si: N kē Iso Mesii.

Yesu sām na i fem pō tōm

(Matiyee 16:20-28; Malōki 8:30-9:1)

²¹ Tōnaya Yesu kpaala-wēye teu si pā taa heeli-tōyi nōgōlv. ²² Μπόγύ i heela-wē tōtō si: Yōlv Pōyaga mā maa tōgō kōnyōη ke sōsōm. Nyōyō nyōma na kōtōlaa sōsaa na Iso Tōm seyesēlaa ká lō-m, halī pā kv-m. Ama maa fe kuyēēη tooso wule.

²³ Μπόγύ Yesu tasa pa tōnaya heeluyō si: Wei i caa si í tōηi-m pōntv í la i tōyi awusa, na í sōgōlōyi i sām tesika ke paa ifemle nte, na í tōηōgōna-m. ²⁴ Pō taya pōlv, ye wei i preekōyi i weesuyō tōcututu, i tēηna sōpυ. Ama wei í lapa i tōyi awusa ke ma tōō, pōntv ká hikina weesuyō. ²⁵ Ye yōlv pōsaa na í hiki antulinya nyōm tōna, na i mayamaya í wakēlaa, yaa i lapa yem, leyele pōntv kasōyaga ile? ²⁶ Ye wei i sōpa ma feele yaa ma kuseyesōtv feele, Yōlv Pōyaga mā maa si pōntv feele tōtōgō waatv wei maa kōnna ma teeli na ma Caa nyōη na ma isōtaa tillaa nanη nyōma nyōη tō. ²⁷ Tampana ke ma heeliyi-me, mpa pa wē cōne tō pa taa napōli ká ná Iso Kawulaya na pōcō pā si.

Yesu isēntaa layasvyy

(Matiyee 17:1-8; Malōki 9:2-8)

²⁸ I tēma tōm ntōyi yōgōtuyō na kuyaku siki kē ilēna í kpaaya Piyee na Yohaani na Saaki na pā kpa puyō tōō kē Iso sōlōmuyō. ²⁹ I tōηna sōlōmuyō, ilēna i isēntaa layasi, na i wontu hōlvmi, halōna tō tee kōkō ke sōsōm. ³⁰ Tōnaya pa tuta apalaa napōlōyi i kin ke naale na pā na-i pā yōgōtōyi. Apalaa mpe sese Moisi na Ilii kele. ³¹ Mpe pa kōmna na isōtaa teu sōsōm, na pā yōgōtōgōna-i i kpente nte tō caa Yosalem ke lapv isu Iso ka suwa tō tō tōm. ³² Mpv tō na Piyee na i taapalaa pa tōηa tom ke pō feina. Paa na mpv pa fema, na pā ná Yesu teu sōsōm na apalaa mpa pa naale pa sōηa i kin tō. ³³ Pō kōma isu apalaa mpe pa yeki Yesu, ilēna Piyee tō si: Taca, isu tō wēv cōne inī isōntō tō, pō wē teu napōlōyi te. Ile pō mōna isu tē siki coka toosoγō. Nyaga lente, Moisi ke lente, na Ilii ke lente. Nti inī i yōgōtuyō mpv tō tō lu yem kē, i ta na-ti.

³⁴ I tōηa mōpōgō yōgōtaya, ilēna isō ηmōntuyō nakōli kv kōō na kv takī pa tōō. Kv tōηa pa tōō kē tiu, ilēna sōgōntv kpa Piyee-wēye sōsōm. ³⁵ Μπόγύ pa nu pō yōgōta isō ηmōntuyō tee si: Inōgōle ma Pōyaga kulōsaya, í nuna-ke.

³⁶ Pō yōgōtuyō mpv na pō te tō, Yesu tike ntē pa naaki. Μπόγύ i ifalaa tōka pō tōna mpi pa nu mpv tōgō pa taa, pa ta yelev na nōgōlv nu-ti.

Pu nōgōlv i alōyaa loou

(Matiyee 17:14-18; Malōki 9:14-27)

³⁷ Pō kōma pō fe na pā tiikina puyō tōō, ilēna samaa anaam nōgōlv í katī Yesu. ³⁸ Μπόγύ yōlv nōgōlv i yōgōtōna nōgō sōsaya ke samaa inī i taa si: Taca, ma wiina-η nyōni ma pōyalv yee. Anī i tike ke ma lōlaa. ³⁹ Ye ilōgōv kōla i tōō i makī kapusi kē, na pō peti-i atē na kuhulanη lukōna i nōgō. Ye pō lapa-i mpv, pō wēe kē na pō tōyυ-i wahala, pu ceki i tōō kē lōη. ⁴⁰ Ma wiina nyā ifalaa si pā loo-i, pa ta pōsi.

⁴¹ Μπόγύ Yesu tōma-wē si: Lanēkpusōη nyōma na kutakeēsōη me, wēe isōnaya mā na-me tu caya na mā tōki mō kōnyōη? Kōna nyā pōyalv inōyi cōne.

⁴² Pōyaga kpeyētōna-i, ilēna ilōgōv selisi-keye teu, na í peti-keye atē. Ama Yesu ná kalōna ilōgōv na tōη, na í la na pōyaga hiki alaafōya, na í cēla-keye ka caa. ⁴³ Ilēna Iso toma sōsōna anē a tōm kpa pa tōnaya sōgōntv.

Yesu sām na i fem pō tōm tōtō

(Matiyee 17:22-23; Malōki 9:30-32)

Pa tēna pa tēna ɪ kolaputu tēnaya sam, ɪlena Yesu heeli ɪ ifalaa si: ⁴⁴ Paa tu Yulu Pəyaya maya yəlaa niŋ taa, ɪ nu m̄pógú teu yoo.

⁴⁵ Ama Yesu ifalaa ná tá cekəna təm tənə ɪni. Tə huwɛɛ ka wɛ-wɛɣɛ ɪŋmɛsav kɛ́, si pá taa cekəna tə tapuyv. Paa na mpv pa nyámna tə pəəsuɣv.

Səsəntv təə həm
(*Matiyee 18:1-5; Maləki 9:33-37*)

⁴⁶ M̄pógú Yesu ifalaa həma səsəntv təə si pa naa si pa taa awɛɣɛle səsə. ⁴⁷ Yesu ná cekəna pa lotu taa huwɛɛ, ɪlena ɪ kpaɣa peiya na ɪ səŋsi-keɣɛ ɪ cəɔ, ⁴⁸ na ɪ tə si: Ye wei ɪ mu peiya kanɛɣɛ ma nyuyv təə, maya pɔntv muwa. Na wei ɪ tu mu-m, ɪ mu wei ɪ tila-m təɣə. Pə taya pulv, wei ɪ pəsa ɪsu mə taa səkpɛlu, pɔntv nté səsə.

Wei ɪ fɛi ta təə ɪ kɛ ta kolontu
(*Maləki 9:38-40*)

⁴⁹ Tənaɣale Yohaani nəɣə təkpaɔ si: Tacaa tə na nəɣəlv na ɪ looki aləɣaa na nyá hətɛ, pécó ɪ təŋəɣi-tv. ɪlena taa kisina-ɪ.

⁵⁰ M̄pógú Yesu cəwa si: ɪ taa təŋi-ɪ si ɪ taa la. Pə taya pulv, yulv ɪ ta ke mə kolontu, mə nyəŋ kɛ́ te.

Samalii ɪcate natəli tə kisa Yesu

⁵¹ Pə kəma pə kpeɣətəna Yesu kuluyv ke antulinya taa, ɪlena ɪ su si ɪ ká polo Yosalem.

⁵² M̄pógú ɪ kusa yəlaa na ɪ teləsi nəɣə si pá polo Samalii ɪcaliya kalɪ ka taa, na pá caa-ɪ təsuvle.

⁵³ Ama pɛle pa kisa-ɪ muɣv, si ɪ pukina Yosalem təə tə pə təə. ⁵⁴ ɪ ifalaa Saaki na Yohaani pa ná mpv, ɪlena pá tə si: Tacaa, yaa tə yelev na ɪsətəa kəkə tii na ká nyaya-wɛ?

⁵⁵ Ama Yesu pəsa pa təə na ɪ kaləna-wɛ. ⁵⁶ ɪlena pá tɛɛ ɪcate lentɛ taa.

Yesu təŋuyv nyullaa
(*Matiyee 8:19-22*)

⁵⁷ Yesu na ɪ ifalaa pa wɛ mpaav taa na pá təŋa pote tə nəɣəlv təma Yesu si: Maa təŋəɣi-ŋ nyá təpote təna taa.

⁵⁸ Mpuyvle Yesu cə-ɪ si: Taale hasi wɛna si lona na sumasi ná wɛna si tana. Ama Yulu Pəyaya má, ma fɛina nyuyv tətule mayamaya.

⁵⁹ ɪlena Yesu tə lɛlv si: Nyaa kəə na ń təŋi-m.

M̄pógú apalv ɪni ɪ tə si: Tacaa, yelev má polo má pi ma caa na pécó.

⁶⁰ Tənaɣale Yesu təma-ɪ si: Yelev na sətəa pi pa sətəa. Ama nyaa polo na ń kpaali ɪsə Kawulaya təm.

⁶¹ ɪlena lɛlv náá tə si: Tacaa maa təŋi-ŋ, ɪle yelev na má polo má la ma nyəma ke pə lapa wulee na pécó.

⁶² Ama Yesu cə ɪlé si: Ye yulv kpaɣa akuɣv si ɪ haləɣi na ɪ nyənəɣəna kpaɪ taa, pɔntv ta muwa ɪsə Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanowa na naale tiluyv

¹ Pəle pə waali Tacaa tasa apalaa nutoso na naanowa na naaleɣɛ ləsuɣv, na ɪ tili-wɛɣɛ naale naaleɣɛ acalɛɛ na timpiwɛ ɪ wɛɛ si ɪ puki tə. ² Na ɪ heeli-wɛ si: Kɔmtv təəwaya, ama kɔntaa fɛina. ɪ sələmi hatvɛ na ɪ səsəi kɔntaa kənav ke ləŋ ke ɪ kɔmtv taa. ³ Təv, ɪ polo, ɪsu ma tiluyv-me ɪsəntə tə, ɪ pəsa kɛ́ ɪsu heeŋ ke taale hasi hekv. ⁴ ɪ taa kpaɣa liyitee yaa huluɣv, ɪ taa kpi ntaŋkpala, pécó ɪ taa paasəna yəlaa sɛɛv ke mpaav taa. ⁵ Ye ɪ svv təyaya ŋka ka taa ɪ kooliyi si: Alaafəya ɪ təv təyaya kanɛ ka təə, na pécó. ⁶ ɪle ye pə kɛ́ si təyaya tv səəla alaafəya, mə koolɛɛ anɪ a ka təŋi-ɪ. Təfə ye pə taya mpv, kulvmaa me mə təv kɛ́ mə koolɛɛ anɪ a tayanəɣi məlvv. ⁷ ɪ caɣa təyaya ŋka ka taa na pá cɛla-mɛɣɛ mpi, ɪ təɣə na ɪ nyəə. Pə taya pulv, təmlɛ tv muwa pa fɛli-ɪ kɛ́. ɪ taa laɣasəɣi tɛɛsi ke yem yem. ⁸ Paa ɪcate nte tə taa kɛ́ ɪ svvwa na pá mu-me

na pá cɛla-mɛyɛ pulv, í tɔɔ. ⁹ I waasi pa kutántɔnaa, na í heeli-we si: Iso Kawulaya suv mə tee ké. ¹⁰ Ye í suv icate nte tə taa na tə yɛlaa í ta mu-me, í lu na í tɔ si: ¹¹ Tə kpiisiyi mə tɔo ké mə mayamaya mə icate musuyv ŋku kv taana ta nɔɔheɛ tɔ. Ie paa na mpv, í nyi teu ké si Iso Kawulaya suv mə tee mə tee na ká lu. ¹² Ma heeliyi-me si Sɔtəm ká la sana na icate nteyɛ tənaya huule wule ke suulu hɔlvɔv təm taa.

*Acalɛ lɛnna kisuyu kɛ Yesu
(Matiyee 11:20-24)*

¹³ Hai, Colasɛɲ nyɔma mɛ, mə təm we waiyo. Hai, Pɛtesaita nyɔma mɛ, mə təm we waiyo ké. Piti tɔma nna pa lapa-yɛyɛ mə hekv taa tɔ, ye isu isəntɔ Tiii na Sitɔŋ ke paa lapa-yɛ, paa tɛma pa isayatu lɔv ke lɔŋ, halɪ pá suu fɔlɔtɔnaa na pá caɣa hula taa. ¹⁴ Pə tɔo ké paa hɔli suulu ke Tiii na Sitɔŋ pə nyɔma ke huule kvaykv wule na pə kəli-me. ¹⁵ Pə kaasuyv Kapənahum nyá tɔ, n hɔv si n ká pu na n kaləsəna hatoo isɔtənyv na? Ama paa tisi-ŋ ké təfe ke tuu tənəsəle səsəle taa.

¹⁶ Mɔpɔyɔ i tasa i falaa ke heeluyv si: Yulv í nukəna-me, maya pɔntv nukəna. Wei í kisa-me, ma inɪ tətɔɔ pɔntv kisa. Na wei í kisa-m, í kisa wei i tila-m tɔɔ.

Tillaa nutoso na naanɔwa na naale inɪ i mɔlvɔv

¹⁷ Mɔpɔyɔ pa nutoso na naanɔwa na naale mɛla i kin na lanhulɔmle səsəle, na pá tɔŋ si: Tacaɔ nyá tɔo alɔɣaa mayamaya nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu tɔma-we si: Ma nawa Satanɪ na í hotiyina isɔtaa isu teu nyəɣəsuyv tɔ. ¹⁹ Ie ma ha-mɛyɛ toma si í tɔ tɔmaa tɔo, na pəcesɪ tɔo, na kolontu toma tənə tɔo, pulv kaa la-me. ²⁰ Ie paa na mpv mə lanɔ í taa hɔlɔmɪ si alɔɣaa se-me. Ama a hɔlɔmɪ ké si pa ŋmaa mə həla ke isɔtaa tɔ pə tɔo.

*Yesu lanhulɔmle
(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Tənaya Feesuyv Nanɲtv lapa na Yesu lanle hɔlɔmɪ səsəm. Ilena í tɔ si: Ma Caa, isɔtaa na ate pə tv, ma sɛɛ-ŋ. N ŋmesa təm tənɛyɛ ləmayasɛɛ nyɔma na nyəntaa, ilena n kuli-təyi piya. Ma Caa, pəpətv feɪ, ma sɛɛ-ŋ, nyá inɪ nyá luyv tu lapəna mpv.

²² Ama ma Caa cɛla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəɣəlv ta nyi si aweyɛle Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəɣəlv ta nyi si aweyɛle Cɛɛ. Anha, ye Pəyalv nəkənaa si i hɔlɔyi wei pə paasi.

²³ Mɔpɔyɔ i pəsəna i falaa tike tɔo na í tɔ-we si: Mpi mpi mə isəpee naaki isəntɔ tɔ, leleŋ ke í nuwa. ²⁴ Ma heeliyi-me si, Iso kvɔɣəɣətv teləsəlaa paɣale na awulaa səsaa paɣale nyulaa si pá ná mpi mə naaki isəntɔ tɔ, na pá lan. Pəyɛle pa nyulaa tətɔ si pá nu nti mə nukɪ tɔ, na pá kpiisi.

Samalii tv yəlle

²⁵ Mɔpɔyɔ Iso Təm sɛyɛsəlv nəɣəlv i kulaa si i mayasəyi Yesu. Ilena í tɔ si: Tacaɔ, ntiyi má la na má hiki weesuyv ŋku ku tɛŋ tɔ?

²⁶ Yesu cə-i si: Susuweyɛ pa ŋmaa Iso Təm taa? Na n kaləyi tɔ, hɔwɛɛ nnaya n nukɪ pə taa?

²⁷ Ilena í cə-i si: Ma nukɪ si n ká sɔɔli Tacaɔ nyá Iso na luyv kulɔmuyv na nyá ləsaya suv-i təmamam ke paa mpi pə taa, na n sɔɔli nyá tɔɣəntəle isu nyá ti.

²⁸ Mɔpɔyɔ Yesu tɔma-i si: Ama n cə teu. Anha, laki mpv, n ka hiki weesuyv.

²⁹ Inɪ i caakaya si paa na mpv i təm i te, mɔpɔyɔle i tasa Yesu ké pəəsuyv si: Na aweyɛle isu ma tɔɣəntəle inɪ ilɛ?

³⁰ Mɔpɔyɔ Yesu cə-i si: Təv, yulv nəɣəlv i lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ŋmulaa tɔo na pá kra-i na pá wəɣəsɪ i wontu na pá marɪ-i isu isəna mpi pə wɛɛ tɔ. Ilena pá tɛɛ pa yeɛ-i na í kaasa weesuyv kulɔmuyv. ³¹ Pə pamna kətvlv nəɣəlv ná tənaya mpaav ŋkv. Ilɛ i na-i, ilena i cəlv na í tɛɛ. ³² Mɔpɔyɔ Lefii tv nəɣəlv ná talaa na í mayana-i mpv. Ilena ilɛ i cəlv

toto na í tee. ³³ Ama Samalii to tontu nɔ̀ɔ̀lv ná tala tɔ̀na na í na apalv inɔ̀, ɔ̀lena ɔ̀ tɔ̀m lapɔ̀-ɔ̀ pɔ̀tɔ̀tɔ̀le ke sɔ̀sɔ̀m. ³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɔ̀ heɔ̀la ɔ̀ kiŋ, na í taa nim na kɔ̀le ke ɔ̀ hiŋ taa. ɔ̀lena í k̀p̀eɔ̀li-ɔ̀ saalasi, na í cayasi-ɔ̀ ɔ̀ kraŋaya tɔ̀, na í pona-ɔ̀ muɔ̀laa tɔ̀suɔ̀le na í paasɔ̀na-ɔ̀ teu. ³⁵ K̀v̀ fema ɔ̀lena í lɔ̀si liyitee nyɔ̀ɔ̀tɔ̀ naale na í cɔ̀la muɔ̀laa tɔ̀suɔ̀le to, na í heeli-ɔ̀ si: Paasɔ̀na-ɔ̀ teu, na ń tu tɔ̀ɔ̀ ɔ̀ nyɔ̀ɔ̀v tɔ̀ na pɔ̀ tee mpv, ma kɔ̀ma, maa feɔ̀li-ŋ yoo.

³⁶ Tɔ̀v, pa tooso inɔ̀ pa taa, aweye n huɔ̀ si ŋmuɔ̀laa mapa wei inɔ̀ to ɔ̀ tɔ̀ɔ̀ntɔ̀le ɔ̀le?

³⁷ ɔ̀lena Iɔ̀ Tɔ̀m seyeɔ̀lv inɔ̀ ɔ̀ cɔ̀-ɔ̀ si: Wei inɔ̀ ɔ̀ lapa-ɔ̀ k̀p̀antv tɔ̀.

M̀p̀r̀ỳg̀le Yesu si: Tɔ̀v, polo na nyá maɔ̀amaɔ̀a ń laki mpv.

Yesu pote ke Malɔ̀ta na Mali pa te

³⁸ Yesu na ɔ̀ ifalaa pa tɔ̀ŋna pote, ɔ̀lena pá tala ɔ̀catɔ̀ natɔ̀li na alv nɔ̀ɔ̀lv í lapɔ̀-ɔ̀ muɔ̀lle. Pa yaa alv inɔ̀ si Malɔ̀ta. ³⁹ I wɔ̀na neu, pa yaa-ɔ̀ si Mali. ɔ̀le ɔ̀ ka caya Tacaɔ̀ naɔ̀heɔ̀ tee ké na í nukɔ̀ ɔ̀ seyeɔ̀vɔ̀. ⁴⁰ Taya tɔ̀ tɔ̀ma k̀p̀ɔ̀pa Malɔ̀ta, ɔ̀lena pɔ̀ pɔ̀kɔ̀li-ɔ̀ ɔ̀ taa. M̀p̀r̀ỳg̀ ɔ̀ kɔ̀ma Tacaɔ̀ kiŋ na í to si: Isu ma neu yeluyv-m ma tike na má cɔ̀kɔ̀na taya ke ɔ̀sɔ̀ntɔ̀ inɔ̀ to pɔ̀ we-ŋ teu nté ma ce? Pɔ̀le pɔ̀ tɔ̀ to, heeli-ɔ̀ si í sɔ̀na-m.

⁴¹ M̀p̀r̀ỳg̀le Tacaɔ̀ ná cɔ̀-ɔ̀ si: Hai, Malɔ̀ta, n kuyi nyá tɔ̀yi yem ké na ń k̀p̀etiliyina tɔ̀ma paɔ̀le. ⁴² Pɔ̀yele mpi pɔ̀ waasɔ̀yi to pɔ̀ ké kulvmaɔ̀m tike ké. Mali lɔ̀sɔ̀na tɔ̀pante, í na nɔ̀ɔ̀lv pa kaa hɔ̀.

11

Sɔ̀lɔ̀muyv huɔ̀vɔ̀

(Matiyee 6:9-13; 7:7-11)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakvli Yesu caya tiili na í sɔ̀lɔ̀mɔ̀yi Iɔ̀. I kɔ̀ma na í te, ɔ̀lena ɔ̀ ifalv nɔ̀ɔ̀lv ɔ̀ tɔ̀mɔ̀-ɔ̀ si: Tacaɔ̀, hólí-tuyv Iɔ̀ sɔ̀lɔ̀muyv isu Yohaani ná hólóyɔ̀ ɔ̀ ifalaa tɔ̀.

² M̀p̀r̀ỳg̀le Yesu heela-we si: Ye ɔ̀ caa sɔ̀lɔ̀muyv í sɔ̀lɔ̀mɔ̀ si:

Tacaɔ̀, nyá hɔ̀te í weɔ̀ katɔ̀.

Tɔ̀ɔ̀ nyá kawulaya.

³ Haaki-tuyv paa ifemle nteye tɔ̀ɔ̀naɔ̀a.

⁴ Hólóyɔ̀-tuyv suulu ke timpi tɔ̀ pɔ̀ntɔ̀ɔ̀na-ŋ tɔ̀, ɔ̀su tá tɔ̀to tá huɔ̀vɔ̀v suulu ke mpa pa pɔ̀ntɔ̀ɔ̀na ta tɔ̀.

Taa yeɔ̀le na té svv maɔ̀asvɔ̀v ɔ̀sayaɔ̀v taa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tasa-weye heeluyv tɔ̀to si: Ye ɔ̀su má taa nɔ̀ɔ̀lv wɔ̀na taapalv nté, na pɔ̀ntv polo ahoo heka na í maɔ̀ana-ɔ̀ si: Hai, ma taapalv, kɔ̀nti-m potopotonaɔ̀ tooso. ⁶ Ma taapalv nɔ̀ɔ̀lv ɔ̀ lunna nteye mpaɔ̀ na í tala-m naɔ̀na, pɔ̀cɔ̀ ma feina mpi maa ceɔ̀le-ɔ̀ tɔ̀. ⁷ ɔ̀lena ɔ̀ tɔ̀ɔ̀ntɔ̀le náá cɔ̀-ɔ̀ hatoo pɔ̀ taa si: Taa caali-m mpv. Má na ma piya tɔ̀ tɔ̀ma svvv na té tɔ̀ki na té kalɔ̀si. Maa pɔ̀sɔ̀yi má tasa kulvɔ̀v ke nyá tɔ̀ɔ̀naɔ̀a celvɔ̀v tɔ̀. ⁸ Ma heeliyi-me si, paa ɔ̀ kɔ̀ma í kulɔ̀ na í ceɔ̀le-ɔ̀ ɔ̀ kulɔ̀ŋɔ̀m tɔ̀na, pɔ̀ taya taapalle tɔ̀ ké ɔ̀ lapa mpv, ama caalvɔ̀v ke ɔ̀ kisaa. ⁹ ɔ̀le ma heeliyi-meɔ̀e si í sɔ̀lɔ̀mɔ̀yi, paa ha-meɔ̀e, í pɔ̀ekɔ̀yi, í hikiyi ké, í makɔ̀, pa tvlɔ̀yi-meɔ̀e. ¹⁰ Sɔ̀lɔ̀mɔ̀lv ke pa haaki, na pɔ̀ekɔ̀lv hikiyina, na matv ke pa tólóyɔ̀. ¹¹ Wulee má taa awe pɔ̀yaya sɔ̀lɔ̀ma-ɔ̀ potopoto na pɔ̀ntv ceɔ̀le-keɔ̀e pɔ̀le ye? Yaa ye ka sɔ̀lɔ̀ma-ɔ̀ tinte pɔ̀ntv ceɔ̀le-keɔ̀e tvv. ¹² Yaa má taa awe pɔ̀yaya sɔ̀lɔ̀mɔ̀na-ɔ̀ yatɔ̀, na pɔ̀ntv ceɔ̀le-keɔ̀e pɔ̀ceka? ¹³ Ye asayaɔ̀ me mu pɔ̀sa má piya ke k̀p̀antv lapv, Tacaɔ̀ wei ɔ̀ we ɔ̀sɔ̀taɔ̀ tɔ̀ ɔ̀ kaa cɔ̀la ɔ̀ Feesuyv Naŋŋtv ke mpa pa sɔ̀lɔ̀mɔ̀yi-ɔ̀ tɔ̀?

Yesu cɔ̀eki ɔ̀ tɔ̀m tvlaa

(Matiyee 12:22-30; Malaki 3:22-27)

¹⁴ Yesu loo ɔ̀lɔ̀ɔ̀hilu kaayɔ̀taya, ɔ̀lena ɔ̀lɔ̀ɔ̀v se. I se m̀p̀r̀ỳg̀ ɔ̀lena kamumuka svv yɔ̀ɔ̀tuyv na pɔ̀ la samaa ke piti ké sɔ̀sɔ̀m. ¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀le pa taa lɔ̀laa pɔ̀sɔ̀naɔ̀ si: Pesepule ton ke inɔ̀ ɔ̀ tɔ̀ɔ̀nɔ̀ɔ̀na ɔ̀lɔ̀ɔ̀a lɔ̀mpa.

¹⁶ Ilena Yesu tɔm tɔlaa taa lelɔa nɔ́a tɔm-i si: La piti tɔmlɛ na pɛ́ hólí si Isɔ tonj ke n lakɛna. Pa yɔ́ɔta m̀p̀yú si pa naa i waali. ¹⁷ Yesu ná cɛkɛna pa taa huwɛɛ, ilena í tɔ-wɛ si: Ye kawulaya wɛɛ na ká fɛi nɔ́ɔ kulɔmɔ́a, nɔ́nɔ́ ka yawaya. Tɔ́yaya í wɛ mpɔ, kɛɛ ka yɔ́kɔ́yí kɛ́. ¹⁸ Ye Sataní kawulaya nyɔ́ma yooki pa taa pa tike, i kawulaya nyɔ́ɔ nté ka isɛna? Mpi tɔ, mɔ tonj si Pesepule tonj ke ma lookina alɔ́aa. ¹⁹ Ye Pesepule tonj ke ma lookina alɔ́aa isɛ mɔ huukɔ́yɔ tɔ, ilɛ awe tonj ke mɔ pɛ́yalaa ná lookina pa nyɔ́ma? Tɛ́naya pa mayamɔ́a paa kɔna mɔ tɔm. ²⁰ Ama ye Isɔ tonj taa kɛ́ ma lookina alɔ́aa, ilɛ Isɔ Kawulaya wɛ mɔ tɛɛ mɔ tɛɛ kɛɛ.

²¹ Yulɔ tonj tɔ í tɔ́ja i tɔ́yaya kɛ teu na yooɔ wontu, pulɔpɔ u tokiyina i wɛnɔv. ²² Ama wei i kɛla-i tonj tɔ í kɔ́ma na í kulɔ i tɔ́ɔ na í pɛ́si-i, ilɛ i lɛkɛ́yí i yooɔ wontu nti inɔ i taakaya tɔ́ɔ, na í mɛ́ɔna i wɛnɔv mpi, na í tala lelɔa.

²³ Wei i fɛi ma tɔ́ɔ, pɔntɔ kɛ́ ma kolontu kɛ́. Wei u sɛ́ɔna-m tɔ́ɔyɔ tɔ, i yaasɛyí kɛ́.

Ilɔ́ɔv wei pa loowa tɔ i mɔ́lyɔv
(Matiyee 12:43-45)

²⁴ M̀p̀yú Yesu tɔma si: Ye pa loowa ilɔ́ɔv, wulaya taa kɛ́ i cɔ́kí si í hɛɛsi. I lanjɔ́yí, ilena í tayanɔ i taa si: Maa mɛ́li tɔ́yaya ŋka ka taa maa luwa tɔ́ɔ. ²⁵ I takí kɛɛ ka taa, ilɛ i ká mayana pa hasa-kɛ na pá tayanɔ pɛ́ tɛ́naya teu. ²⁶ Pɛ́lɛ tɔ, i puki kɛ́ na í caa alɔ́aa lelɔa mpa pa kɛ́la inɔ́yí isayatu tɔ́ɔ naatosompɔ́ɔ́lɔ́a, na pá kɔ́ɔ na pá caya tɔ́yaya ŋkɛ ka taa. Ilena lɔ́ɔ nyɛntɔ nɔ́a mɛ́li na tɛ́ la sana na nɔ́nɔ́ nyɛntɔ.

Kɔ́pantu mayamɔ́a siyisiyí

²⁷ Yesu tɔ́ɔna m̀p̀yú yɔ́ɔtɔyɔ, ilena alɔ́ nɔ́ɔlɔ i yɔ́ɔtɔna nɔ́ɔ sɔ́saya kɛ samaa taa si: Pɔwɛ nyá too wei i lɔ́la-ŋ na n̄ mɔ́si-i tɔ, i nyulɛlɛɔ wɛ sɔ́ɔntɔ.

²⁸ M̀p̀yú Yesu cɔ́ alɔ́ inɔ si: Mpa pa nu Isɔ Tɔm na pá tɔ́kí-tí, pɔntɔnaa nté nyulɛlɛɔ nyɔ́ma te.

Piti tɔmlɛ nyulɔ́yɔ
(Matiyee 12:38-42)

²⁹ Samaa tɔ́ɔna-i nyɛkɔ́yɔ kɛ sɔ́sɔm, ilena í sɔ́v i faaci taa si: Kɔ́falɔ́ɔ yɛ́laa panɛ asayaa kɛ́. Piti tɔmlɛ nte tɔ́ hólíyí si Isɔ lakɛna tɔ́ɔ mpe pa caaki. Ilɛ pa kaa na natɛ́li, ye pɛ́ taya Yonaasi nyɛntɛ. ³⁰ Isɛna mpi pɛ́ lapa Yonaasi kin tɔ́ pɛ́ hɔ́la Ninifi nyɔ́ma kɛ́ si Isɔ lakɛna. Na mpɔ inɔ tɔ́tɔ́yɔ Yulɔ Pɛ́yaya má ma nyɛntɔ ká hólí kɔ́falɔ́ɔ yɛ́laa tɔ́tɔ́ si Isɔ lakɛna. ³¹ Ye pɛ́ tala huɔlɛ wulɛ, ilim mpɛ́tɛ́ɔ tɔ́ wulav alɔ́ nyɛ́ɔ ká ku kɔ́falɔ́ɔ yɛ́laa panɛ pa tɔm kɛ́ mpi pɛ́ tɔ́ ilɛ i ka lu hatoo tɛ́tɔ́ poolɔ́ɔ taa na í kɔ́ɔ, si i nuki isɛna Salɔ́mɔ́ɔ yɔ́ɔtɔna lɛ́mayasɛɛ tɔ. Pɛ́cɔ́ pulɔpɔ wɛ cɛ́nɛ na pɛ́ tɛɛ Salɔ́mɔ́ɔ tɛ́cayacaya. ³² Ye pɛ́ tala huɔlɛ wulɛ Ninifi nyɔ́ma ká ku kɔ́falɔ́ɔ yɛ́laa panɛ pa tɔm. Pɛ́ taya pulɔ, kuyɔ́ɔku pɛ́lɛ pa nu Yonaasi waasɔ tɔ, pa yela pa isayatu kɛ́ kɔ́kɔ́paa kɛ́. Pɛ́cɔ́ pulɔpɔ wɛ cɛ́nɛ na pɛ́ tɛɛ Yonaasi inɔ.

Mpi tɔ́nyɔ́v naana tɔ
(Matiyee 5:15; 6:22-23)

³³ Nɔ́ɔlɔ u mɔ́sɛyí fɛ́tɛ́la na í ŋmɛ́si-i, yaa í pamɔ-i nyanaya tɛɛ. Ama i su-i timpi taa í wɛɛ pu naa yɛ́laa tɛ́na tɔ́ɔ. Ilena mpa pa kɔ́ɔ tɔ, fɛ́tɛ́la kɔ́kɔ́ na-wɛ. ³⁴ M̀p̀yú pɛ́ wɛɛ na nyá isɛ. Anɔ́ a kɛna nyá tɔ́nyɔ́v pɛ́limilɛ fɛ́tɛ́la. Ye nyá isɛ í naaki teu, pɛ́ waasɛyí nyá tɔ́nyɔ́v tɛ́naya. Ama ye nyá isɛ í yulɔ́maa, nyá tɔ́nyɔ́v tɛ́na pɛ́limilɛ wɛ sɛ́kɔ́pɛ́tɔyɔ tɛɛ kɛ́. ³⁵ La laakali, pɛ́ taa kɔ́ɔ na isɛna n naaki tɔ́ pɛ́ mɛ́li sɛ́kɔ́pɛ́tɔyɔ. ³⁶ Pɛ́ wɛ mpɔ tɔ, ye n naa tɛ́cɛ́cɛ́i, na pɛ́ fɛ́i-ŋ tɔ́yɔyulɛɛ, n naa teu kɛ́, isɛ fɛ́tɛ́la kɔ́kɔ́ naakɔ́yɔ yulɔ tɔ́ sɛ́kɔ́pɛ́tɔyɔ fɛ́i.

Falisanaa na Isɔ Tɔm sɛ́yɛsɛ́laa tooluyɔ
(Matiyee 23:1-36; Malɔ́kí 12:38-40)

³⁷ Yesu tɛ́ma yɔ́ɔtɔyɔ kɛ́ mpɔ, ilena Falisa nɔ́ɔlɔ́ í yaa-i si í sɔ́v i tɛ́ na í nyɔ́ɔ lum. M̀p̀yú Yesu sɔ́ɔwa Falisa tɛ́ na í niki tɔ́ɔ. ³⁸ Falisa nawa i tɔ́kí na í nyɔ́ɔkɛ́na asilima, ilena pɛ́ lapɔ-i ha. ³⁹ Tɛ́naya Taca tɔ́ma-i si: Anɔ́ Falisanaa mɔ́ nyɛntɔ nté mpɔ. Iyisi na nyɛnasɔ́ waalɛnaa

ke í nyaaləyi təlalaɪ. Ama pə kpaɣaɔ mə taanaa tɔ, ŋmuləm na ɪsayaɔ pə hɔwɛɛ maɣaləna. ⁴⁰ Ləmaɣasɛɛ fɛinaa mɛ, ɪsɔ wei ɪ ŋma yulɔ tɔɔ tɔ, ɪlɛ ɪ wɛna ɪ ti na wei ɪ ŋma yulɔ lotu taa tɔ yɛɛ? ⁴¹ Pə kəla teu sɪ í ha mpi ɪ wɛna mə iyisi na mə nyənasi taa tɔɔ kɔnyɔntɔnaa, ɪlɛ pə tənə pu wɛɛ-mɛyɛ teu.

⁴² Pəpəɔv fɛɪ, Falisanaa mɛ, mə tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ kɛsəɣɪ nyutu nti pa yaaki sɪ manti na luu tɔ na tuusi hatv tənə na í hiliyi na í ləsəɣɪ ɪsɔ kɛ pə hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔm. Pəyele mə paa fɛina tampana təŋyɔɔ na ɪsɔ sɔɔlɔyɔ tɔm. Ama tampana təŋyɔɔ na ɪsɔ sɔɔlɔyɔ tɔm ke pu mɔna í sɛɛsəna ɪsələ, ɪlɛ í taa sɔɔ hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔm ɪnɪ ɪ tɔɔ.

⁴³ Falisanaa mɛ, mə tɔm wɛ waiyo kɛ. Yuta nyɔma təkotilɛnaa taa, teeli teeli tɔcaɣalɛnaa ke í pɛɛkəɣɪ. Na í sɔɔla pa sɛɛki-mɛyɛ samaa taa kɛ na pá lunyi. ⁴⁴ Falisanaa mɛ, mə tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ wɛ kɛ ɪsu pəlaaŋ wei ɪ salətaa na pá təŋ ɪ tɔɔ kɛ yem, na pá ta nyi sɪ pəlaaŋ tɔ.

⁴⁵ Tənaya ɪsɔ Tɔm sɛyɛsələɔ sɔsɔ nɔɣɔɔ ɪ pəsəna-ɪ sɪ: Taca, n yɔɣɔtɔyɔ mpɔ tɔ n kɛntəna tá tətəɣɔ na ŋ tɔv.

⁴⁶ Ḿpɔyú Yesu cɔwa sɪ: ɪsɔ Tɔm sɛyɛsələa sɔsaa mɛ, mə tɔm ná wɛ waiyo tətəɣɔ. ɪ sukəɣɪ yələa ke səɣələ yuŋ nyəna. Pəyele mu tu taa-wɛyɛ taav maɣamaya. ⁴⁷ Waiyo na mə tɔm kɛ, mə caanaa ná kɔna ɪsɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa, na mu hələɣɪ pa pəlaaŋ na í taɣanəɣɪ tətətete. ⁴⁸ ɪsu í lakɔyɔ mpɔ tɔ, pə húləɣɪ kɛ sɪ mə laŋa hɛɛna mə caanaa lapa mpi tɔ. Pɛle pa kɔna ɪsɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa, na mə hələɣəna pa pəlaaŋ. ⁴⁹ Pə maɣamaya pə tɔɔ kɛ ɪsɔ ləmaɣasɛɛ ka hula mpɔ sɪ: ɪsɔ má, maa tili ɪsɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa na tillaa ke pa kin. Ama paa kɔ lɛlaa, na paa tɔ lɛlaa ke kɔnyɔŋ ke kɔtɔyɔ. ⁵⁰ Tuu pə ŋmaɔ antulinya na ɪsɔ kɔyɔɣɔtɔtɔ teləsəlaa mpa pá kɔ tɔ, kaɣana nyɔma nyɔŋ taa kɛ pa səm tɔm ká tɛna. ⁵¹ Kpaɣa Apɛɛli kɔyɔ, haləna Sakali wei pa kɔ kətaya təlata na ɪsɔ təsɛɛɛ sɔsɔɔle pə hɛkɔ taa tɔ pa səm, ma heeliyi-mɛ təfoo kɛ sɪ, ɪsu pə tɛma pa nyɔŋ taa.

⁵² ɪsɔ Tɔm sɛyɛsələa sɔsaa mɛ, mə tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ təkə saafv wei pa tɔləɣəna ɪsɔ Tɔm nyəm tɔɔ tɔ, na mə luɣu fɛɪ sɔvɔv. Pəyele u tisiyi sɪ mpa pɛle pa caa tɔ pá sɔv.

⁵³ Yesu kɔla tənə, ɪlɛna ɪsɔ Tɔm sɛyɛsələa na Falisanaa pá səŋ ɪ tɔɔ kɛ nɔɔhɛɛ naale na pááná, na pá makɪ ɪ nɔɣɔ tɔɔ na kɔpəɔsɔtɔ ke yem yem. ⁵⁴ Na pá kuuki ɪ nɔɣɔ sɪ í cɔtaa ɪlɛ pa kpa-ɪ na tənə.

12

Laakali na cɛsɔyɔ tɔm (Matiyee 10:26-27)

¹ Ḿpɔyú samaa kɔta sɔsəm ke waatv ɪnɪ, haləna pá tusiyi tɛma. Tənaya Yesu caaləna ɪ ɪfalaa ke kpaalɔyɔ sɪ: ɪ la laakali na Falisanaa kɔkɔsɔm, pa mənəafikitv ke ma yaa mpɔ. ² Pə tənə mpi pə ŋmɛlaa tɔ, ɪsu pə tɛma na pá kuli pə tɔɔ. Na pə tənə mpi pə lapa mukaya tɛɛ tɔ, ɪsu pa tɛma na pá nyi-wɪ. ³ Pə tɔɔ kɛ paa í ka ŋmɛsɪ tɔm na í yɔɣɔtɔ-təɣɪ ahoo, ɪsu tə yawa ilim taa. Na paa nan taa kɛ í wɛləta ŋkpaŋyɔɔ taa, ɪsu pa kpaala-ti na nɔɣɔ sɔsɔɣa.

Yulv kɔnyamnam (Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa mɛ í kɛ ma taapalaa tɔ, ma heeliyi-mɛ sɪ í taa nyana mpa pa pəsəɣɪ na pá ləsi yulv weesuyɔ tike, na pə waali paa pəsəɣɪ pulv tɔ. ⁵ Maa húlɪ-mɛyɛ wei pə mɔna sɪ í se tɔ. ɪ se ɪsɔ, ɪnɪ ɪ pəsəɣəna na í kɔ yulv. Pəyele ɪ pəsəɣɪ na í tɔv-tənaasələ taa. Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, ɪnəɣɪ pə mɔna í se.

⁶ Pə taya santiinaa naale ke pa pɛɛtəɣɪ sumpwɔpɔnaa kakpasɪ taa? Paa na mpɔ pa wɛv mpɔ tɔ, ɪsɔ tá sɔɔ pa taa kɔlɔm tɔɔ. ⁷ Mpɔ ɪnɪ tətəɣɔ na mə nyɔyɔ taa nyɔɔsɪ, ɪsɔ nyəmá sɪ tənə sɪ nyɔyɔ kɛ. Ye mpɔ í taa nəɣəsɪ, í kəla sumpwɔpɔnaa tɔcaɣacaya.

Yesu Kilisiti mɔyɔ yaa ɪ kisuyɔ (Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

⁸ Ma heeliyi-me si, ye yulv ta ημεσι si ι κέ Yulv Pəyaya má ma nyəη, ma mayamaya maa tisi Iso isətaa tillaa isəntaa si pɔntv ké ma nyəη. ⁹ Ama wei í kpeesa yəlaa isəntaa si ι ta nyi-m, ma mayamaya maa tə Iso isətaa tillaa isəntaa si ma ta nyəmi-ι tətə.

¹⁰ Ye wei í yəγəta Yulv Pəyaya má ma təw kέ isayətv, paa hólí pɔntv ke suulu. Ama ye Feesuyu Nanηtv ke ι yəγəta isayətv, pa kaa hólí-ι suulu.

¹¹ Ye pə kəma na pá yaa-meγε nənəəsi ke Yuta nyəma təkotilena taa, yaa awulaa kraaməη taa, yaa toηtvnaa kiη, í taa nəγəsi nti í ká hɔv na í lu na nti í ká yəγəti tə tə təw. ¹² Feesuyu Nanηtv ka seγəsi-meγε kraakraa ke nti í ká yəγəti tə.

Toη tv kumeleη təm

¹³ Mpyúy nəγəlv lu samaa taa na í tə Yesu si: Taca, heeli ma taalv si má na-ι tə tala tá caa yelina-tvγv mpi tə.

¹⁴ Tənaγa Yesu pəsəna-ι si: Apan nyá, awe kra-m mə təm tayənlv na mə wontu tallv?

¹⁵ Uena Yesu heeli pa təna si: U la laakali na wənav luluyu. Pə taya pulv təw, wənav hikuyu u hóləγi si yulv tvla-ti se. Paa pɔntv ká wəna isu cəne na le.

¹⁶ Mpyúy Yesu seε-weγε isə si: Apalv toη tv nəγəlv ka wəna haləmnəa, na í kv kutəγəv ke pə taa pə tu fei. ¹⁷ Uena í caya na í mayasi ι taa si: Isənaγale maa la ilε? Kpeeh u taki-m si má nyəki ma təγənaγa. ¹⁸ I taa ι taa uena í tə si: Ma nyəma isəna maa la təγəle. Ma yəkəγi ma kpeeh inεγε na má su səsəəη. Uena má suu kutəγəv na ma kvram ləmpənaa tənaya ι taa. ¹⁹ Ue maa ma ma lanle taa na má tə si, yulv wəna pusi payale taa kutəγəv ilε pə kaasa we, ye pə taya cayəv na təγəv na nyəəv na yəəlvγv pə paasi? ²⁰ Tənaγa Iso təma-ι si: Kumeleη nyá, n ká si ahoo anε a mayamaya. Uena má ná wei ι ká kraγa pə təna mpi n tayəna nyá ti təw kέ mpv tə.

²¹ Uena Yesu tasa si: Mpyúy pə wεε na mpa pa kaa wənav ke pa mayamaya pa tike təw, na Iso isəntaa pa ke konyəntvnaa tə.

Naani tvγv ke Iso (Matiyee 6:25-34)

²² Pə waali kέ Yesu təma ι ifalaa si: I tá ná mpi pə təw ma heela-me si í taa nəγəsəγi mə təγənaγa ηka pə wεε si í ká təγə na í hiki weesin, na mə tənəη təw kutakəm pə təm tə. ²³ Pə taya pulv təw, weesuyu kəla təγənaγa, na yulv tənuyv kəla wontu kəsusuutu. ²⁴ I nyəna katəkətəη na í na. U tuuki, u kvη. Pəyele ι fei kutəγəv təsule, ι feina krou, Iso caləγəna-ι. Na mə tá kəli sumasi ke təm napələ? ²⁵ Paa mə taa yulv ká kv ι təγi isəna, pɔntv pəsəγi na í tuusi ι təγi wəle kulvmtəle mayamaya? ²⁶ Ye u pəsəγi səkpetu səkpetu, pepe təw kέ í kvγi mə ti na səsəəntv nti tə kaasaa tə? ²⁷ I nyəna tawa nyutu tvkuyv hətə nti tə na í na. Nyutu nti, tu laki təmle təli, tu lvvki pəəη. Paa na mpv ma heeliyi-me si wuləv Salvməη na ι toη təna ι ta suu wontu na í tala paa tə taa kulvmyv ke kacəka. ²⁸ Ye Iso laki kacəka ke tawa taa nyutu nti tə wε saηa na cele isəntə pa tika-ti tə, ι kaa la-meγε kacəka na pə kəli mpv? I polo í tεε, u tēη Iso na mə taa təcayacaya tə se. ²⁹ I taa pəkəli mə ti na í nəγəsəγi tam kέ mə kutəγəv na mə konyənyəəm pə təm. ³⁰ Antulinya taa cəne ma ta nyi isənaa pεekəγəna tələγε tam. Ama me mə wəna Caa, na mə Caa unι ι nyəma mpi í nyuləγi tə. ³¹ I sə nyuyv na Iso Kawulaya pεekuyv, na Iso ká ha-me tətəγəv mpi pə kaasaa tə.

Kraηtv ləmayasεε í wε timpi tənaya ι akalvyv wεε (Matiyee 6:19-21)

³² Ma kalakiya nyá, taa nyá, mə Caa səələna si ι haa-meγε ι kawulaya. ³³ I pεeti mə kvpamnaa na í məηna pə liyitee na í ha konyəntvnaa. I pεeki fatakanaa mpa paa səki tə, na í kaaki mə wənav ke isətaa timpi pulv u lεki tə. Nmυlv kaa tala tənaya ηmulvyv, pécó puka kaa təγə. ³⁴ Pə taya pulv təw, kraηtv ləmayasεε í wε timpi, tənaya ι akalvyv wεε.

Təmle lataa mpa pa feηiyi tə

³⁵ Ɔ tanti na í taŋaa, í ləli mə həə taa, í muʒi mə fətəlanaa. ³⁶ Ɔ la ɪsu təmlə nyəma mpa pa taŋaa si pa caa í luna akpaɣalə taa na í tɔ si: Ma talaa, pa tɔli-ɪ tɔ. ³⁷ Cɛcɛ ɪni í talaa na í maɣana ɪ təmlə nyəma mpe na pa taŋaa, pa nyɔɔ lapa leleŋ ké. Ma heeliyi-meɣe tampana si ɪ kootiyi ɪ wontu ké na í həkəna ɪ ti, na í hólí-weɣe təcaɣalə si pá caɣa na í tu-weɣe təɣənaɣa. ³⁸ Paa tapule yaa tefemle ke ɪ kɔma na í kɔɔ na í maɣana-weɣe mpu na pá taŋaa, pa lapa nyɔleleŋ ké. ³⁹ Ɔ nyi teu si, ye nyəm ka nyəŋaɣa kəlɔ na təɣaɣa caa nyi ŋmulɔ kəntə waatu, ɪ kaa yele-ɪ na í suv təɣaɣa taa se. ⁴⁰ Mɛ tɔtɔ, pə tɔɔ ké mu taɣani mə təɣi mpu. Yɔlv Pəɣaɣa ma, ma kəŋ kəntə ke waatu wei í kaa huɔ təɣɔ.

Təmlə tu ɪsayaɔ na kupaŋ pa təm
(Matiyee 24:45-51)

⁴¹ Tənaɣa Piyee pɔɔsa Yesu si: Tacaɣa, ta tike ke n sɛkəna ɪsɔ ɪni, yaa yəlaa tənaɣa n sɛkəna-ɪ? ⁴² Ḿpɔ́yóle Tacaɣa cɔwa si: Aweyele təmlə tu kupaŋ na laɣatu? Ye pə taɣa wei ɪ caa ká yelina təɣaɣa feŋyɔ, si nyɔɔsi í kpa təmlə nyəma lɛlaa, ɪle ɪni í cɛla-weɣe təɣənaɣa tɔ. ⁴³ Cɛcɛ ɪni í kɔma na í məli na í maɣana təmlə tu ɪni ɪ ɪsələ sɛɛna təmlə nté tə lapu, ɪ nyɔɔ lapa leleŋ ké. ⁴⁴ Ma heeliyi-meɣe tampana tɔɔ si, təɣaɣa caa ká tu təmlə tu ɪnəɣi ɪ kupaŋ təna tɔɔ feŋyɔ ké. ⁴⁵ Ama ye pə cəpa təmlə tu ɪni, na í tu ɪ taa si: Ma caa kaa kɔɔ ləŋ se, ɪlena í suv təmlə nyəma apalonyəma na alonyəma ke maru. Na í təkɪ, na í nyɔɔki na pé kuyi-ɪ. ⁴⁶ Pu kɔɔ na kuyaku ŋku na ɪsəna taa ɪ taa tu ɪ taa si təɣaɣa tu ka tala tɔ, ɪlé ɪ ka suv təkpuv. Na ɪ ká la təmlə tu ɪnəɣi təkəŋkəŋ, na í məŋna-ɪ na í pɛti-ɪ ma ta nyi ɪsənaa tɔɔ.

⁴⁷ Təmlə tu wei ɪ nyəmá ɪ caa luɣu tɛɛ nyəm na í tá taɣani ɪ ti, pəyele ɪ ta la mpi ɪ caa sɔɔlaa tɔ, paa həli-ɪ teu. ⁴⁸ Ama təmlə tu wei ɪlé ɪ ta nyi ɪ caa luɣu tɛɛ nyəm, na í laki mpi pə mɔna pá marɪ-ɪ pə tɔɔ tɔ, pəciuu tike ke paa ma ɪlé. Wei pa ha səsəm tɔ, səsəm ke pa kəŋi-ɪ pɔɔsuɣu. Na wei pa paasaa na pá kaa səsəm tɔ, səsəm taa səsəm ke pa kəŋi-ɪ pɔɔsuɣu.

Yəlaa faɣav ke Yesu tɔɔ
(Matiyee 10:34-36)

⁴⁹ Kəkɔ ke ma kɔma tɛtu tɔɔ ké muʒu, na pə caɣa-m ɪsu ɪsəntɔ tɔ kaa tɛma muɣu ɪle mhmm teu nté. ⁵⁰ Pə weɛ si pá sɔ-m ɪsɔ lɔm napəli, ɪle ye pa ta sɔ-m lɔm mpi ma nəɣəsɛɛ kaa tɛ. ⁵¹ Mə huɔ si həɛsuɣu ke ma kəna antulinya taa? Aai, ma heeliyi-me si kolonɔa ke ma kənaa. ⁵² Pə kraɣa pənente tɔ, yəlaa í we kakpasɪ ke pa təɣaɣa taa, paa faɣa. Tooso ká lu naale ɪnɛɣe kolonɔa, na naale náá lu tooso ké kolonɔa. ⁵³ Cɛcɛ ká kulɪ ɪ pəyalv tɔɔ, na pəyalv kulɪ cɛcɛ tɔɔ. Toto ká kulɪ ɪ pɛɛlɔ tɔɔ na pɛɛlɔ náá kulɪ toto tɔɔ. Paŋ alv nyəŋ ká kulɪ poolu tɔɔ, na poolu ké paŋ tɔɔ.

Waatuŋnaa cəkənav
(Matiyee 16:2-3)

⁵⁴ Ḿpɔ́yó Yesu tɔma samaa tɔtɔ si: Ye í ná teu pu ŋmaalaya na ilim tətule, í təŋ kraɣaa si saŋa ɪni teu weɛ. Ɔlena tampana tɔɔ kulɛ ku nu. ⁵⁵ Na í kɔma na í ná ilim nyaki səsəm, í təŋ si tahaŋle wɔsaa. Ɔlena tahaŋle náá haŋ. ⁵⁶ Mənaafikinaa mɛ, í lapa ɪsəna na í nyəŋ aɛe na ɪsɔ pə kəkəlɔnaa faɣasɔɣu, na u cəkəɣəna nti tələ tə laki ɪsəntɔ tɔ tə huweɛ.

Kolontu na kolontu pa ciikuɣu
(Matiyee 5:25-26)

⁵⁷ Ɔsənaɣa pə weɛ na mə maɣamaɣa u tu maɣasəɣi si í nyi tampana na í təŋ-ye ye? ⁵⁸ Ye n wakəla nəɣəlv na í yaa-ŋ nəŋəɣɔ, la kookali na nyá na-ɪ í taɣani mə təm ke mpaav taa na í ta tata huɔlv kiŋ. Pə taa kɔɔ na huɔlv náá tu-ŋ toŋtɔnaa niŋ taa, na pɛle pá təkɪ-ŋ. ⁵⁹ Ma heeliyi-ŋ tampana si ye n ta tɛ pə təna mpi pa pɛla-ŋ təɣɔ fɛlvɔv n kaa lu təna.

13

Ye í ta layasi təntɛ í ká si

¹ Mprógú yelaa napəli pa kəma tənə inəyi kprakpa na pá heeli Yesu si: Kalilee nyóma napəli pa lakaya kətaga ke Iso, ilena Pilati yeke na pá ku-we. ² Tənyala Yesu cə-we si: I hu si Kalilee nyóma mpa pa ku mpu tə, pa tē Kalilee nyóma lelā tənyā kawalasi təgə pa ku-we? ³ Aai, ma heeliyi-me si, pə taga mpu se. Ama mu ta layasi tənte, í ká si mə tənyā isu pele pa səpu tə. ⁴ Na yelaa pələfei hiu wei Silowee kutuluğu kpesaa na ku takı na ku nanı tə, í hu si Yosalem nyóma tənā taa pele pa kələna isayatu na? ⁵ Aai, ma heeliyi-me si, pə taga mpu se. Ama mu ta layasi, í ká si mə tənyā isu pele pa səpu tə.

Fiki tɔvɔŋ ŋku ku lɔlɔyi tɔ ku tɔm

⁶ Mprógú Yesu sɛɛ-wɛyɛ iso si: Apalu nəgəlv i ka sənā i lesɛŋ tuŋ taale taa ké fiki. Mprógú i pola pee kooluğu. Ama i ta maɣana ku təw ké paa pulɔpu cəcəka. ⁷ Tənyā i təma taale təkulv si: Nyəni, pusi tooso kələ ma tu kənte si ma kooliyi pee. Ama maa makəna pulv cəcəka ke ku təw. Seti-ku. Pepe təw ké ku səŋ yem na ku lɔlɔyi? ⁸ Ilena taale təkulv cə-i si: Taca, tasa-kuyv yeluğu ke pəntə, na maa huli na má cəna ku kite na ma tu hute na má ná. ⁹ Ntanyı pə taləna pənte ku lɔli pee. Ku ta lɔli ilɛ n seti-ku.

Alv icam waasvɔv ke kəhesvɔv wule

¹⁰ Mprógú kuyaku kəhesvɔv nakulv ku wule Yesu sɛyɛsaya Yuta nyóma təkotile natəli tə taa. ¹¹ Pə pamna alv kutəntv nəgəlv i ka wə tənā. I hiı iləgəv na pə kəkəli-i pusi pələfei hiu təcu, u pəsəyi na í siyisi i təyi paa pəcə maɣamaya. ¹² Yesu na-i, ilena í yaa-i na í təmi-i si: Alv nyá, sənā waalı n hika alaafəya ké.

¹³ Ilena Yesu təmi i təw ké i niŋ, na alv siyile siyisi tənə inəyi kprakpa, na í niki Iso ké sam. ¹⁴ Isu Yesu lapv na yulv hiki alaafəya ke kuyaku kəhesvɔv wule ke mpu tə pə ta maɣa Yuta nyóma təkotile nyuğu tu nté. Tənyā i pəsəna samaa si: Kuyɛɛŋ naatoso ke pa laki təmlɛ. Ye í caa í hiki alaafəya, í kəsəna kuyɛɛŋ inı i taa na í kəw. I taa kəŋ kəhesvɔv wule si pá ha-meyɛ alaafəya.

¹⁵ Tənyā Taca ná cə Yuta nyóma təkotile nyuğu tu inı si: Mənaafikinā me, ye pə tala kuyaku kəhesvɔv wule mə taa awe yeki i nav yaa i kpanaya ke tɔlɔgə si ká nyəw lum ye?

¹⁶ Yaa í nyəma si Apəlaham lɔlvu taa alv ineyɛ pa kaa waasi kuyaku kəhesvɔv wule? Pəcə Satanı təkə-i na í cəəsəyi-i tə pusi pələfei hiu ntə.

¹⁷ Yesu cə Yuta nyóma təkotile nyuğu tu inəyi mpu, ilena fɛle kra mpa paa caa-i tə. Ama samaa wei pə kaasaa tə ilé i tənā i lanle ná hɛna təma kɔpampana nna Yesu lakaya tə.

Səɔya pəle təm

(Matiyee 13:31-32; Maləki 4:30-32)

¹⁸ Mprógú Yesu tasa yəgətvu si: Isu pepeyɛle Iso Kawulaya nəgəsəna, na pepeyɛ maa kəsəna-ke ilɛ yee? ¹⁹ Ka nəgəsəna ké isu yulv tuukuğu səɔya pile ke i taale taa na tə nyə, na tə pu tvu səsəw na sumasi kəŋ na sí tvu tana ke ku pəlinasi təw təgə.

Potopoto kəkəsvəm təm

(Matiyee 13:33)

²⁰ Mprógú Yesu tasaa si: Pepe cav ké maa kəsəna Iso Kawulaya ilɛ yee? ²¹ Ka nəgəsəna ké isu alv maɣasvɔv mɔlv ke cəmsɛ təpam na í kraɣa kəkəsvəm ke pəcə na í tv, na í huɣuti na pə tənā pə kra təfv tə.

Nənəgə kəkəpulaya

(Matiyee 7:13-14,21-23)

²² Yesu kulaa si i puki Yosalem, ilena í sɛyɛsəyənā mpa ke acalɛ səsəna na səkpəna nna a taa i tənyāna tə na í puki. ²³ Mprógú nəgəlv pəsa-i si: Taca, ntəŋ yelaa pəciimaya tike nyəw ke pu ya na?

Ilena Yesu cə-we si: ²⁴ I la kookali na í svəna nənəgə ŋka ka wə təfəku tə. Təm faawu təw, yelaa pəyale ká luna teu si pá tənā tənā na pá sv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ Μπόγύ Yesu tōma si: Pu kōō na tōyaya caa tēki na í kalēsi, na mu wēna awalí tōō, íe í suu mapu nté nōnōyō si: Tacaa, tūli-tū. Ílé í ká cō-mē si: Ma ta nyi timpí í luna tō. ²⁶ Pēlēyē í ka suu yōyōtuyū si: Tá na-η tō tōkayana na tō nyōōki. Ta ícate hapēē tōō kē n tu seyesōyi. ²⁷ Ílé í ká lelí-mēyē yōyōtuyū si: Ma ta nyi timpí í luna tō yoo. Mē tēna í tēē í fēē-m, ísayalataa mē. ²⁸ Í ká kōō na í na Apōlaham na Ísaaka na Saaki na Ísō kuyōyōtutu telēsēlaa tēnaya Ísō Kawulaya taa, na pá fiyita-mē na awalí tōyōlē ísu í ká tu casí kapusi na í nyasōyi mē tōyi kela te. ²⁹ Yēlaa ká luna ílim tēlule tōō, na pē tōtule tōō, na lēlaa luna pē ntōyōη na pē mpētōη tōō na pá sulí Ísō Kawulaya taa kē tōyō. ³⁰ Waatu iní mpa pa wē lōlō kē kayana tō pa taa lēmpa ká mēli waali, na waali nyōma náá mēli lōlō.

*Yesu laηwakōlle kē Yosalem tōō
(Matiyē 23:37-39)*

³¹ Waatu iní í mayamaya kē Falisanāa napēli pa kōma Yesu kíη na pá heeli-í si: Wulau sōsō Helōti pēkēyí-η kuyū. Pēlē pē tōō lu cēne na ḥ layasí ícate.

³² Μπόγύ Yesu cō-wē si: Í polo í heeli mē taalē haya ηkē si, saηa na cele pē taa ma tōyōnōyi alōyaa, na má waasōyi kutōntōnaa, na pē kufemuyū kē maa te ma tōmlē. ³³ Ama pē wēē kē si má tō ma mpaau kē saηa na cele na pē kufemuyū. Pē taya pulu, paa kuyí Ísō kuyōyōtutu telēsulō kē tiiliyi yem na pē ta kēna Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa kē pa kuyí Ísō kuyōyōtutu telēsēlaa, na nyá taa tōtōyō pa yooki Ísō tillaa kē pēē na pá kuyí. Tōm payalē kē ma sōēlaa si ma kpeyeliyi nyá taa yēlaa tēna tōkotokoto ísu kantuyū papuyū ku piya tōō tō. Ama pa kisa. ³⁵ Tōō, mē tōyaya ka tēki kaau tēkpataa, nōyōlv kaa paasēna-kē. Ma heeliyi-mē tōfōō si, í kaa tasa-m keesuyū, halēna pē tala wule nte í ka yōyōti si, Ísō í sēna Tacaa tillu tō.

14

Kutōntō nōyōlv í waasuyū

¹ Μπόγύ kuyaku kuhēesuyū nakulí Yesu suu Falisanāa sōsō nōyōlv í tēyē tōyō. Mpa paa wē tēna tō pa cayaa na pá kēηna-í teu. ² Yulō nōyōlv í ka sēηa í ísentaa, na tōnyū tōō asilima kutōη wēna-í. ³ Μπόγύ Yesu pōōsa Ísō Tōm seyesēlaa na Falisanāa si: Ta mpaau taa, pē mōna pá waasi kutōntō kē kuyaku kuhēesuyū wule yaa pá taa waasi-í?

⁴ Ama Falisanāa mpē pa ta tisi cō. Tēnaya Yesu hōma kutōntō na í waasi-í, na í heeli-í si í tēē. ⁵ Μπόγύ Yesu pōōsa Falisanāa si: Kuyaku kuhēesuyū wule, mē taa awe nawa í pōyaya yaa í nav hota lōkō taa, na í yelev lōsuyū kē kpakpaa si kuyaku kuhēesuyū wule? ⁶ Ílena pá mayasi-tōyi cō na pá kpisi.

Tōyōlv yaav na tōcayalē kupante tōm

⁷ Yesu nawa si mpa pa yaa tōyōlv kē mpū tō, pa huliyina tōmāyā kpelee kupana tōō cayau. Ílena í seyesi-wē si: ⁸ Ye nōyōlv kpayā alu na í yaa-η tōyōlv, ḥ talaa, taa hulina tōcayalē kupante na pōcō. Ntanyí ísēntō pa yaa nōyōlv ílé na í kēla-η. ⁹ Pē taa kōō na wei í yaa-mēyē tōyōlv tō í heeli-η si: Kulí na ḥ kaasi íneyē tōcayalē. Íle n kulēna fēēle nté tōnyōōmu, na ḥ cayana waali tōō. ¹⁰ Ama ye pa yaa-η tōyōlv, ḥ talaa, cayana waali tōō. Íle wei í yaa-mēyē tōyōlv tō ye í kōma ílé í ká tōna-η si: Apaη nyá, tuusina cēne tōō na ḥ caya tōcayalē kupante. Saa iní pa tō-η teeli kē nyá na pa tēna mpa í caya ḥpōyōlv tōyōlv tō pa ísentaa kē. ¹¹ Pē taya pulu tōō, wei í hōη í tu paa tisi-í, na wei í pasōyi í ti, paa kusí í nyōyū.

¹² Μπόγύ Yesu heela wei í yaa-í tōyōlv tō si: Ye n lapa tōyōnōyā yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tēētōnaa, yaa nyá lōlvuyū nyōma, yaa nyá tōηtōnaa lēlaa. Pē taya pulu tōō, pēlē pa pēsōyi tōtō na pá yaa-η tōyōlv, na pá lēeti-η nyá kuvōōv kē kpakpaa. ¹³ Ama ye n lapa acima, koti kunyōntōnaa, na acamaa, na kaakalasi, na yulōmaa, na pá tōyō. ¹⁴ Waatu inōyōlē n hika kupantu. Pē taya pa taa nōyōlv ká pēsēna na í lēeti-η-ti. Ama Ísō ká fēlēna-η kuyāηku í ká fēesi sētaa mpa paa lapa kupantu tō.

*Mpa pa yaa tɔɔv na p kisi tɔ
(Matiyee 22:1-10)*

¹⁵ Pa nu tm tne inu ilena Yesu na mpa pa caya tɔɔv tɔ pa taa lelv yɔɔv-ti si: Wei i k caya tɔɔv ke lso Kawulaya taa tɔɔle isu leleh nulu te.

¹⁶ Tnaya Yesu c pntu inu si: Apalu nɔɔlv i lapna tɔɔnaya tkpetekpete. Ilena i yaa yelaa samaa si p k p tɔɔ. ¹⁷ P kma na p pu, ilena i tili i pyalv si i polo na i heeli mpa i yaa tɔɔv tɔ si p k mpv, p talaa. ¹⁸ Ama pa tna pa suv-i wiinav si pa kaa psi. Kancaalaya nyh heela tillu si: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-te p kaa la-m teu. Mpv t, ma slmxi- mpa, ma kaa psi na m k. ¹⁹ Lelv n t si: Ma yapa naa khalh ke naanvwa, ma caa ma tamsi-i naale naale na ma falasi-i. Mpv t, ma slmxi- mpa, ma kaa psi na m k. ²⁰ Na lelv t tt si: Nn k ma kpaa alv, ma kaa psi na m k. ²¹ Mpy tillu mla i caa kin na i keesi-i isna p luwa t. Tnaya tyaya caa inu pn lap-i, na i tayanu tillu ke tiluyv si: Polo lh ke kuyeh taa na hapee nsi na n kuu konyntvnaa, na acamaa, na yvlma, na kaakalasi, na n kna. ²² P tasa pc ilena tillu tayanu mlvv na i heeli-i si: Taca, ma lapa nti n keesaa t, paa na mpv tcayale kpisa yem k. ²³ Tnaya tyaya caa tasa-i tm si: Ce mpah taa na n c kutulvh kila kila, ye n hika mpa n kra-weye yem yem na n svvna na ma tyaya su. ²⁴ Ma heeliyi-me si yelaa mpa pa hte pa yaanaa t, pa taa nɔɔlv kaa tɔɔ ma tɔɔnaya.

*Mpi yvlv ka la na pc i psi Yesu ifalv t
(Matiyee 10:37-38)*

²⁵ Mpy samaa tuutuuma hu Yesu waali. Tnaya Yesu psaa na i t-we si: ²⁶ Ye yvlv i caa i th-i-m na i ta lu luyv ke i caa na i too, na i alv na i piya, na i taalvnaa na i kɔnaa na i newaa, halna i krentna i mayamaya i ti, paa i th-m, i kaa psi na i la ma ifalv. ²⁷ Ye wei i ta sɔh i sm tesika na i th-i-m, pntv kaa psi na i la ma ifalv. ²⁸ Ye m taa nɔɔlv caa kutuluyv sshkv hman, i cak k na i mayasi p tna p liyitee nyvv, si i naa si i liyitee k tala-i yaa a kaa tala-i. ²⁹ Tefe i kh i te kite suv, ilena i kpisi kv kvv, na teela k na p wvi-i, ³⁰ si halv yvlv i su kutuluyv na i kpisi kv kvv na? ³¹ Mpv ttɔ p wee, ye wulav nɔɔlv i caa i yvna wulav lelv, i cak k na i mayasi teu na i n si yoolaa iyisi naanvwa (10000) wei i wena t, i psxi na i yvna i kolontu wei il i wena yoolaa iyisi hiu (20000) t, yaa i kaa psi. ³² Ye i nawa si i kaa psi, i kvxi yelaa ke kvtvv k na i tili si p heeli i kolontu ke lh si i yele tm nti, na p suli tiili na p tayanu. ³³ Tnaya Yesu tasa-weye yɔvv si: Mpv ttɔ m taa nɔɔlv kaa psi na i la ma ifalv, ye pntv i ta lsi i konyulvv ke i nym tna t.

*Tm mpi pu waasxi pulv t
(Matiyee 5:13; Malki 9:50)*

³⁴ Tm ke pulvv mpi p waasxi tɔ. Ama ye tm mpi p lh kma na i si, pepeye paa la na p lh inu i mli? ³⁵ Ple t pu waasxi pulv. Paa n hmusa halm taa, paa n pta hute taa, isu pa l-wi paasi. Mpa pa wena lmayase t p ke hkpah na tm tne.

15

*Heu kvlepu tm
(Matiyee 18:12-14)*

¹ Lampuu mulaa na tetelataa lelaa pa pola Yesu kin ke pa tna si pa nu i tm. ² Tnaya p ta maya Falisanaa na lso Tm seyeselaa na pa t si, Yvlv in inu na tetelataa pa cakna, na i na-we pa tkna. ³ Tnaya Yesu psa-we si: ⁴ Ye isu m taa nɔɔlv wena heen ne nunvwa (100), ilena i taa kvlm t le, i kaa yele pɔlayafei nunvwa ine nyutv ttɔle na i tee na i svv kvlepu inxi pekvv halna i na-i? ⁵ I naa-i mpv, ilena i lhe hvlmi teu, na i kpa-i na i hɔh. ⁶ I tak tyaya, ilena i yaa i cewaa na i cl i cl nyma si: I k na m na-me t yh. P taya pulv, ma n ma heu wei i ka lepa t. ⁷ Ma heeliyi-me si rpy p wee, ye

isayau kulom yelina i isayatu, lanhulomle tōki Iso tēyaya taa ké i tō ké, na pō keli kupama pōyalayafei nunowa mpa pa feina taali nōyolu tō.

Liyitee nyāyātu naanowa taa leŋkv lepu

⁸ Na í tasa lenti tōtō si: Ye isu alu nōyolu i ka wena liyitee nyāyātu naanowa, ilena kulomoyu le, i musayi fētela ké, na í hasa i tēyaya tēna na í taasi tētete, halēna í kōō na í na-ku. ⁹ I naa-kyu mpu, ilena í yaa i cewaa na i cōlō i cōlō nyēma na í tō si: I kōō na má na me tē yōli. Pē taya pulu, ma ná ma liyitee nyāyāyulu ŋku ku lepa tō. ¹⁰ Ma heeliyi-me si mpyōyō pē wee, ye isayau kulom yelina i isayatu, Iso isōtaa tillaa lanja huluma teu ké.

Pāyaya ŋka ka wakēla ka caa wenav tō

¹¹ Mpyōyō Yesu tasa-weye isō seeu si: Apalu nōyolu i ka wenna pōyalaa naale. ¹² Mpyōyō sēkpeli nyōh tōma i caa si í cēle-i pa wontu hōyōyulu ŋku inu i kaya i hiki pa caa inu i sēm waali tōyō kpakpaa. Mpyōyō pa caa tala-weye i wenav. ¹³ Pē lapa wee naale, ilena sēkpeli nyōh pēeti i nyām tēna, na í koti liyitee na í sūv nyutu tēyutulu. I tala tēna ilena í sūv tēkraalōtu lapu, na í tōyō i liyitee tēna tēpai. ¹⁴ I tēma a tēnaya tōyōv kē mpu, ilena nyōyōsi anaam nōyolu í lu icate ntē tō taa. Mpyōyō i sūv wahala taa. ¹⁵ Tēnaya i pola icate tu nōyolu i kin na í sōlōmi tēmle. Ilena ilē i pona-i taale si í nyānōyi afanaa. ¹⁶ I nyula teu isu paa afanaa tōyōnaya mayamaŋa í tōyō, ama i ta hiki. ¹⁷ Tēnaya i caya na í kraya huwee na í mayasi i ti tōm, na í tō si: Hali pā tō si ma caa tēyaya taa kele tēmle nyēma tō sōsōm, na pā tōki na pā kpisiyi, na nyōyōsi náá kyūi maya cōne. ¹⁸ Maa kuli ké na má mēli ma caa tē. Ma talaa ma heeli-i si: Paapa, ma pētēna Iso, na ma pētēna nyā tōtō. ¹⁹ Pēnente ma ta nōyōsēna si ŋ yaa-m nyā pōyalu. Ama nyānōyi-m teitei isu n nyānyu nyā tēmle nyēma tō. ²⁰ Tēnaya i kulaa na í kraya mpaav si i kpeŋ i caa tē.

I kōma í wōsēna tēyaya, ilē i caa loosa-i kele, na i tōm lapi-i pētōtōle kē sōsōm. Tēnaya ilē i se lōŋ na í sēŋ-i, na í kpipi-i na í wayali-i. ²¹ Mpyōyō i pōyalu inu i tōma-i si: Paapa, ma pētēna Iso, na ma pētēna nyā tōtō. Ma ta nōyōsēna ŋ yaa-m nyā pōyaya tōtō. ²² Tēnaya i caa tōma i pōyalaa si: I kōna toko kupampaŋ kē lōŋ na í suu-i. I lē-i kukuule kē i mpōle tō, na ntaŋkpala kē i nōhēē taa. ²³ I kōna ta nav wei inu i wena nim kē teu tō na í kv, na tē la tōyōnaya kupanŋka. ²⁴ Ma pōyalu inē pē we isu i sēpaya na í fe. I ka lepaya na má hii-i. Tēnaya pa nika acima tōyōv kē kpakpaa.

²⁵ Pē lakaya mpu tō, pē pamna pōyalu sōsō náá wena taale. Ilē i kōma í luna taale na í wōsēna tēyaya, ilena í nu sōō na paale pē haŋa kau. ²⁶ Tēnaya i yaa i tēmle nyēma taa nōyolu, na í pōōsi-i si: Pepe lapa na pē haŋa mpu? ²⁷ Ilena ilē i cō-i si: Nyā neu ilē i mōlōna, na mē caa kv ta nav wei inu i we nim kē teu tō. Mpi tō i tasa-i nav na i alaafōya tō pē tō. ²⁸ Mpyōyō i pōyalu sōsō inu i mu pāáná na í kisi tēyaya sūv. Ilena i caa lu na í pōōli-i si í sūv. ²⁹ Tēnaya i tōma i caa si: Nyōni, pusi payale ntō ma halōyi nyā taale, na n yōyōta nti maa kpeesōyi. Na paa kuyaku kulomoyu n ta tōnta si, oōō ma pōyalu, kraya pinaya kanē, na nyā na nyā taapalaa í leyelina. ³⁰ Nyā pōyalu kōma tō, n ka yele ta nav wei inu i we nim kē teu tōyō kyūv na? Pēyele inu i krayana nyā wenav tēna tēpai, na í polo na í wakēlōna acacaale. ³¹ Tēnaya cēcē cō-i si: Ma pu, nyā we ma kin ké tam ké, na pē tēna mpi ma ti tō nyā tēna tōtō. ³² Pē mōna tē la acima ké na tē yōli. Nyā neu inē, pē we isu i sēpaya na í fe. I ká lepaya na ma hu-i.

16

Tēmle tu layatu tōm

¹ Mpyōyō Yesu seē i ifalaa kē isō si: Apalu tōŋ tu nōyolu ka wenna tēmle tu nōyolu wei i nin taa tōŋ tu inu i mōlōna i wenav tēna na í tu tō. Tēnaya yōlā polaa na pā mayana tōŋ tu inu na pā heeli-i si: Nyā tēmle tu inu i wakēlōyi nyā wenav ké. ² Tēnaya tōŋ tu yaa i tēmle tu na í pōōsi-i si: Nti nti ma nukū si n laki tō, tē we tampana yaa pōpōtu? Ama maa lēsi-ŋ ma tēmle taa. Mpu tō, keesi-m isēna nyā tēmle yaasi lapa tō na pōcō ŋ tē nyā nyōŋku. ³ Mpyōyō tēmle tu inu i caya

na í huu i taa si: Tacaa læsəyi-m təmle taa tə, nteyele maa la ile? Anı ma kaa pəsi haləm. Pəyele pala lapu ná we fəele. ⁴ Eħee, ma nyəmə nti maa la, na pá kəma na pá təyənı-m, má taa lan yəlaa mpa paa təkı-m tə. ⁵ Tənağa i yaa mpa mpa paa wəna i caa ke kəmle təyə kuləm kuləm, na í pəsı kancaalaya nyəñ si: Isənağa n wəna ta caa ke kəmle? ⁶ İlé si, Olifinaa nim tonoonaa nuunəwa (100) ke ma wəna-i kəmle. Tənağa təmle tu inı i heela-i si: Nn naa pə takəlaya ntə, caya ləñ na í ħmaa si nim tonoonaa nule na naanəwa. ⁷ İ yela ilé na í ħmaa ləlv təə si: Na nyá se, isənağa nyá nyənte wəe? Mprúyú ilé i cə-i si: Təyənaya pee saakənaa nuunəwa (100). İlena í heeli ilé si: Nn naa pə takəlaya ntə, ħmaa si təyənaya pee saakənaa nuunaasa. ⁸ Mprúyú tonj tu inı i sama i təmle tu isayav inəxi i layatv təə. Pə taya pulv, antulinya iné i yəlaa wəna nyəm ke isəna pa lakəna təma təyə, na pə kəli mpa pa ta ke antulinya iné i nyəma tə.

⁹ Mprúyú Yesu tasa-wəyge heeluğu si: Má, ma heeliyi-me si i kpağa wənav ħku í wəna ate cəne tə na í lana na í hiki taapalaa, na pə kəma na í lanj-wı pa mv-meyge icate nte tə we tam təə tə taa. ¹⁰ Wei í te səkpetu taa, mpv inı tətəyə i te səsəəntv taa. Na wei i ta te səkpetu taa, mpv inı tətəyə i kaa te səsəəntv taa. ¹¹ Ye í lapa cakəli cakəli na ate cəne wənav, pa kaa nəki-meyge isətaa nyəm ke cəlvu. ¹² Ye í ta pəsi ləlv nyəm təkuyə ke teu na tampana, leye í ká hiki mə mayamaya mə niñ nyəm.

¹³ Təmle tu kaa pəsi na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye i kpəpa mpv, i ləmayasəe kəñ a wəe ləlv təə ké, na í yelev ləlv. Yaa ntanyi, i paasəna ləlv na í kisi ləlv. Me i kaa pəsi na í kpi İə na liyitee na í təñ mpv.

*Yesu kvheelitu ke Falisanaa
(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Maləki 10:11-12)*

¹⁴ Falisanaa nu təm nti tə təna, ilena pá wonj Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wəna liyitee kətəi ké. ¹⁵ Tənağa Yesu təma-we si: İ laki si yəlaa í nyənı-meyge tampana nyəma. Ama İə nyəmə mə lotu taa huwəe. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyənəxi səsəəm tə, İə isəntaa pəle pə ta ke pulv.

¹⁶ Moisi kusəsutv na İə kuyəyətvtv teləsəlaa kəñmanjmaatu lapa tə waatu haləna İə lum səlv Yohaani náa kəə. Pə kpağav waatu inı təyə pa svv İə Kawulaya Laapaali Kupañ təm kpaalvu, na paa wei i lukəna isəle kvsəemle si i svv Kawulaya ħke ka taa. ¹⁷ İsətənuğu na ate pə tēev ta tala katə ke İə təm taa təmiya kuləmaya saalvu.

¹⁸ Ye yəlv təyənı i alv na í kpağa kufalv, i lapa wasaŋkalətv ké. Ye pa kisa alv na nəyəlv náa təñ na í kpağa-i, pəntv lapa wasaŋkalətv ké.

Apəlv tonj tu na Lasaa pa təm

¹⁹ Apəlv tonj tu nəyəlv i ka wəna, na í suuki liyitee wontu tənyənənyənı ke teu. Paa ifemle nte lelenj taa ké i wəe, na í təkı təyənaya kupaŋka. ²⁰ Pə kaasi kuyəntv nəyəlv i ka wəe tətə, na pá yaa-i si Lasaa. İ təna isəntə tə ħiñ ké, na i həntaya tonj tu inı i təyaya nəyə. ²¹ Na í taŋaa si, ye tonj tu inı i kəma na i təkı i təyənaya na cəyələsi hoti ate, ile i təsı na í təyə. Haləna hası mayamaya kəñaya na si niisiyi kuyəntv inı i ħiñ taa. ²² Tənağa kuyəntv inı i kəma na í si, na isətaa tillaa kpağa-i na pá pona-i Apəlaham cəlvə aləsanna taa. Mprúyú tonj tu inı i kəma na í si tətə, na pá pimi-i. ²³ Na í svv wəhala taa ké atətəle taa təna. Tənağa tonj tu teka i ise na í loosi Apəlaham, na Lasaa caya i kəñkəñ taa. ²⁴ İlena í wuli na í yaa si: Hai ta caa Apəlaham, nyənı ma pətətəle na í tili Lasaa na í lii i mpəle nəyə taa ké lum, na í tosi ma nsəmle təə na pə tu niyiti-m niyituyə mayamaya. Pə taya pulv təə, pə haŋa-m kəkə kanə ka taa ké pə tu fei. ²⁵ Tənağa Apəlaham cə-i si: Ma pəyalv, təsı si, n ka wəv ate tə, n təyə nyá lelenj ke teu, na Lasaa ilé i təyə nyəñ ké pə tu fei. Nəəñə kelev pə tala ilé i lelenj si i lanjle í hee, na pə tala nyá wəhala. ²⁶ Pəle pə paasi tá na-me tá hekv we púyú ke yem təlemm, ħku kv lumanj na kv walası fei tənaya tə. Mpv tə, yəlv kaa pəsi na í lu cəne na í polo mə kiñ, na mə cəlv tu kaa pəsi na í lu na í kəə tá kiñ cəne. ²⁷ Mprúyú tonj tu inı i tasa-i yəyətuyə si: Tacaa la suulu na í tili Lasaa ke ma caa təyaya taa. ²⁸ Ma wəna newaa ke kakpası ke təna. İ polo na í kpaalı-wəyge teu, na

pɛle pá taa kɔ́ pá tasa wahala ine i taa ké sɔ́u tɔ́tɔ. ²⁹ Ḿpóyú Apələham cɔ́-i sɪ: Ye kpaalɔyɔ kɛ pa caa, Moisi na Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ teləsɛlaa pa wɛɛ ilɛ, pá nuna pɛle. ³⁰ Tɛnaya tonj tu tɔma sɪ: Aai hai, ta caa Apələham. Ye isɔ atɛtɔnaa taa nɔyɔlv ka mələna na í maɣana-wɛ, paa layasa tɔntɛ. ³¹ Apələham tasa-i heeluyɔ sɪ: Ye pa kɛɛsa Moisi na Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ teləsɛlaa pa tɔm, paa atɛtɔnaa taa nɔyɔlv ka pona, pa kaa tɔna.

17

Lɛlv tusuyɔ sɔyɔntɔ

(Matiyee 18:6-7,21-22; Maləki 9:42)

¹ Ḿpóyú Yesu tɔma i ifalaa sɪ: Mpi pu tusi yɛlaa kɛ isayatu taa tɔ pə kaa lanj. Ama ye pə cəpa wei na í la na i tɔyɔntɛle la isayatu, pɔntɔ ká na. ² Ye yɔlv inɪ i ká la na piya sɛne sɪ taa nakəli pəntɪ, pə nɔyɔsəna pá tu pɔntɔ luyɔ tɛɛ kɛ namle na pá tɔsɪ-i tenju taa. ³ I la laakali.

Ye nyá tɔyɔntɛle lapa-ŋ isayatu, yaa-i na n hɔli-i sɪ i lapa mpi tɔ pə fɛi teu. Ye i tisaa na í layasi i kulapɔtɔ, n kv-təyɪ nyá taa təkpaataa. ⁴ Ye wɛle kulɔmtɛle taa i pəntəna-ŋ tɔm naatosompɔyɔlaya, na í kəŋ tam na í wiiki sɪ ma pəntaa kɛ, n ká hɔli-i suulu kɛ.

Taa tɛmnav kɛ Isɔ

⁵ Ḿpóyú tillaa tɔma Tacaa sɪ: La na ta taa tɛmnav kɛ Isɔ sɔsɪ.

⁶ Tɛnaya Tacaa cɔwa sɪ: Isəna í tɛmna Isɔ kɛ mə taa tɔ ye pu tu tala isɔ sɔyɔ pile kɛ yasɔlaya, paa tɔyɔ ŋku kv səŋa isəntɔ tɔyɔ í tɔma sɪ: Kɛsɪ təna na n polo n səŋ tenju taa, pə laki ḿpóyú.

Təmlɛ tv kulapɔle

⁷ Mə taa awe wɛna yom na í haləyɪ i tawa na í tiikiyɪ i kalakəŋ, na í luna taale kɛ kɛkpa, na pɔntɔ paatəna-i heeluyɔ sɪ: Kɔ́ ləŋ na n caya na n niki tɔyɔv? ⁸ Aai, i təŋi-i kɛ sɪ: Saa-m, iləna n layasi nyá wontu na n kəŋna-m tɔyɔnaya, na má tɔyɔ na má nyɔ. Maa haɣaa ilɛ, nyaa caya na n tɔyɔ na n nyɔ. ⁹ I ká nəkɪ-i sɛɛv sɪ i lapa mpi i tɔma-i sɪ í la na í la tɔ? ¹⁰ Mpu inɪ tɔtɔyɔ na mɛ, ye í kɔma na í tɛ mpi Isɔ ka tv-mɛ tɔ pə lapɔ, í tɔ sɪ: Tə kɛ təmlɛ nyəma kɛ yem kɛ, nti pu wɛɛ sɪ tə la tɔ, tə tike kɛ tə lapa.

Tənyɔv tɔɔ asilima kvətəŋ nyəma waasɔyɔv

¹¹ Yesu kulaa na í puki Yosalem, iləna í təŋna Samalii na Kalilee pə hekv taa. ¹² I svokaya ɪcɛtɛ natəli tə taa, iləna tənyɔv tɔɔ asilima kvətəŋ nyəma napəli pá tɔ na pá suli-i. Pa wɛ yɛlaa naanɔwa. Ḿpóyú pa səŋa poolɔŋ, ¹³ na pá kɛɛsɪ-i sɪ: Tacaa Yesu, wii tá pətɔtɔlɛ.

¹⁴ Tɛnaya Yesu na-wɛ iləna í tɔ-wɛ sɪ: I polo na kətəlaa wiili-mɛ.

Asilima kvətəŋ nyəma təŋna pote, iləna pə waa-wɛ. ¹⁵ Pa taa lɛlv nawa sɪ pə waa-i mpu, iləna í mələna i waali kɛ kɛkpa, na í san Isɔ na nɔyɔ sɔsɔyɔ. ¹⁶ Ḿpóyú i hɔta Yesu tɛɛ na í sɛɛ-i sɪ í na təmlɛ. Apalv wei i mələ mpu na í sɛɛ Yesu tɔ, i kɛ Samalii tv. ¹⁷ Tɛnaya Yesu tɔma sɪ: Pə taya asilima kvətəŋ nyəma mpe pa naanɔwa hikina alaafəya? Na pɔyɔlayafɛi naanɔwa ine i wɛ le? ¹⁸ Isɔ pa taa nɔyɔlv ta tu toosi kɛle sɪ i mələyɪ na í sɛɛ Isɔ kɛ í na təmlɛ, ye pə taya kɛpai tv ine i paasi?

¹⁹ Iləna Yesu heeli asilima kvətəŋ tv sɪ: Kuli, n tɛma Isɔ na nyá taa tɔ i yɛlaa na n hiki alaafəya.

Isɔ Kawulaya kəntɛ tɔm

(Matiyee 24:23-28,37-41)

²⁰ Ḿpóyú Falisanaa pɔsa Yesu sɪ: Pəlee kɛle pu tala Isɔ Kawulaya tɔyɔv ilɛ? Tɛnaya Yesu cɔ-wɛ sɪ: Pə taya sɪ Isɔ təkɪ i Kawulaya na yɛlaa naa təkɛlee se. ²¹ Pə taya isɔ paa yɔyɔtɪ sɪ ka wɛ cəne yaa hatoo təna. Pə taya pulv tɔɔ, í nyɪ teu sɪ Isɔ təŋna i Kawulaya tɔyɔv kɛ mə hekv taa.

²² Yesu tɛma ḿpóyú yɔyɔtɔyɔv, iləna í heeli i ifalaa sɪ: Pu kɔ́ na mɛ í nyuli sɪ Yɔlv Pəyaya má ma kuyaku í kɔ́ na í na-kv. Ama í kaa na. ²³ Paa heeli-mɛ sɪ í paasəna hatoo təna, yaa í paasəna cəne. Ama mu taa polo sɪ í pɛkəyɪ. ²⁴ Yɔlv Pəyaya má ma kuyaku wule pu la kɛ isɔ

teu nyəgəsuɣu təŋmeleu na pə ná na pə cəw antulinya təna təpai təgə. ²⁵ Ama maa təgə kunyən ke səsəm, na tá kufalan yəlaa pane paa lə-m təkpaata. ²⁶ Isəna pu lapa Nowee pəwle taa tə, mpv unu pə mayamaya pu lana Yulu Pəyaya má ma kuyeyə taa. ²⁷ Pə keesa Nowee wəe anu a taa tə, pə təkaya ké na pə nyəki, na pə haaki təmaya alaa na pə kpakəyi mpv yoo, haləna kuyan̄ku Nowee suw atakaa pəgəluɣu səsəw taa na pə ye-le-wə, na ləm kəw na pə təgə pa təna təpai tə. ²⁸ Pu la teitei ké isu pu lapu Ləwəti pəwle taa tə. Pə təkaya m̄pəgə na pə nyəki, na pə pəetəyi na pə yaki, na pə haləyi tawa na pə ŋmaaki kutuluŋ. ²⁹ Ama kuyan̄ku Ləwəti lu Sətəm təkew tə, asimti na kəkə pə luna isətəw təyooo isu teu, na ká nyaya pa təna təpai. ³⁰ Kuyan̄ku Yulu pəyaya má maa kəw tə, mpv pə mayamaya pu lana.

³¹ Pə wule nté ye pə mayana yulu wə kutuluɣu pata təw na i wontu wə təyaya taa, pəntu í taa tə si i tiiki na í suw təyaya na í kpaɣa i wontu nti tə wəe tə. Na ye pə pamma taale ke i wəe, í taa tə si i mələyi təyaya. ³² I təwəti Ləwəti alu təm. ³³ Wei í pəkəyi i weesuɣu təcūtutu i tēna səpu ké. Na wei í lapa i təyi awusa, unu i ká hikina weesuɣu. ³⁴ Pə wule nté pə aho, pu pana yəlaa naale hənta nyáaluɣu kuləmɣu təw, na pə kpaɣa ləlu, na pə ye-le ləlu. ³⁵ Pu pana alaa naale wə nama təw, na pə kpaɣa ləlu na pə ye-le ləlu. [³⁶ Pu pana apalaa naale wə taale taa, na pə kpaɣa ləlu na pə ye-le ləlu.]

³⁷ M̄pəgə i ifalaa pəwə-si: Tacaa, leyelə mpv unu pu la ilé?

Tənaya Yesu cə-wə si: Timpi pulu səpa na pə həntaa tə, tənaya yepeləkunaa kotiɣi.

18

Alu leelu na wulav pa təm

¹ Yesu caa i huli-wə si pá sələməyi Isə ké tam, pá taa tə si pə nu-wə, iləna í sɛe-wəyɛ isə inɛ si: ² Wulav nəgəlu i ka wenna icate natəli tə taa, i paa fəina Isə. Pəyele u nyənəyi yulu si i ké pulu. ³ Pə pamma alu leelu nəgəlu naa wə icate nté tə taa, tam ké i pukaya i kin na í sələməyi-i si í waasi-i. Si nəgəlu təkəna i sɛ, na í caa si í waasi-i. ⁴ Paa alu unu i puki tam ke mpv tə, wulav unu i kisa-i nunav. Pə waali ké i mayasa i taa si: Anu ma paa fəina Isə, pəyele maa nyənəyi yulu si i ké pulu. ⁵ Ama isu leelu inɛ i kəŋɣu tam na í pəkələyi-m tə pə təw, maa paasəna i təm na má waasi-i. Tefe i ka kəŋ isənəgə tam ké na í cəwəyi-m.

⁶ M̄pəgə Tacaa tasaa si: I ta nu nti wulav isayav inɛ i yəgətəw tə taa? ⁷ Ile Isə ká yelina nteyɛ waasəyɛ ke mpa i ləsaa na pá wiikina-i ilim na aho tə? I ká la kaninika na pa sənau na? ⁸ Ma heeliyi-mɛ si: Isə ká tayanu pa təm ke ləŋ tələw. Ile waatu wei Yulu Pəyaya ma maa kəw tə, maa mayana atə cənəyɛ yəlaa mpa pa təmna Isə ké pa taa təgəle yee?

Falisa na lampuu mɔlv pa Isə sələmɣu

⁹ Yəlaa ləlaa ka təma pa taa təkpaata si mpe pa kəna kupama ke Isə isəntaa, haləna pá nyənəyi ləlaa ke yem. M̄pəgə Yesu sɛe-wəyɛ isə si: ¹⁰ Yəlaa naale kpəna Isə təsɛle taa ké Isə sələmɣu. Ləlu ke Falisa na ləlu ke lampuu mɔlv. ¹¹ M̄pəgə Falisa səŋna i mpa na í sələmɣu Isə si: Isə nyana təmle. Pə taya pulu təw, ma fəi isu yəlaa ləlaa wəw tə. Pəle pa ké ŋmulaa na asayaa na wasəŋkalənaa ké. Pəcə ma fəi isu lampuu mɔlv inɛ i wəw tə. ¹² Cimaasi na cimaasi, kuyeyə naale naaleɣe ma həkəyi nəgə. Na pə təna mpi ma hikiyi tə, ma ləsəyi pə həgələŋ naanəwa taa kuləmɣu ké na má ha-ŋ. ¹³ M̄pəgə lampuu mɔlv ná cəwə kpeɛŋa na í kama nyuɣu na kusəyɛ fəi, na í tekəyi niŋ si: Hai Isə, ma ké isayav ké, wii ma pətətəle. ¹⁴ Ma heeliyi-mɛ si Isə na apalu inɛ pa tayanaa, na í kuli na í kpe. Ama í na Falisa pa ta tayanu. Pə taya pulu təw, wei i həŋ i ti, paa tisi-i. Na wei í pasəyi i ti, paa kusu i nyuɣu.

Piya səkpesi kupantu kooluɣu

(Matiyee 19:13-15; Maləki 10:13-16)

¹⁵ Yəlaa pukayana piya səkpesi tətəgə Yesu si í tənɛ si təw ké niŋ. Ama Yesu ifalaa na yəlaa mpe iləna pá kaləna-wə. ¹⁶ Tənaya Yesu yəlaa na pá kpətəna piya ke i kin, na í tə-wə si: I ye-le na piya kəw ma kin, í taa kaɣati-si. Pə taya pulu təw, mpa pa wə isu piya tə, mpe pa tənna

Isə Kawulaya. ¹⁷ Ma heeliyi-meɣe tampana si, ye wei i ta pəsi isu pəyaya na Isə təyɔ i təw kə kawulaya, pɔntu kaa la kawulaya ŋke ka tu ke paa pəcɔ.

Yulv tonj tu tɔm

(Matiyee 19:16-30; Maləki 10:17-31)

¹⁸ Tənaɣa Yuta nyəma nyɔyɔ tu nəɣɔlv i pɔɔsa Yesu si: Tacaɔ kupaŋ, pepeye pə weɛ si maa la ilena má hiki weesuɣu ŋku ku tenj tɔ?

¹⁹ Ḿpɔ́yú Yesu cɔ-i si: Pə lapa isəna na ŋ yaa-m kupaŋ? Nəɣɔlv ta ke kupaŋ ye pə taya Isə tike təkɔŋ. ²⁰ Ntəŋ n nyəma nti pa suwa si: Taa la wasaŋkalətu, taa ku yulu, taa ŋmulɪ, taa suu ləlv ke tɔm. Se nyá caa na nyá too.

²¹ Tənaɣa apalv tonj tu inɪ i cɔwa Yesu si: Ma təkə kəsəsutv nti tə tənaɣa hatoo ma pəcaatu kə.

²² Yesu nu mpv ilena í tɔm-i si: Ama kolumtv tike təkɔŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo ŋ pɛɛti pə təna mpi n wɛna tɔ na ŋ tala kunyɔntɔnaa ke pə liyitee, na cele ŋ svv tonj ke isɔtaa. N tɛma mpv pə lapv ilɛ n kɔɔ na ŋ tɛŋi-m.

²³ Apalv inɪ i nu tɔm tənɛ, ilena i lanɣe wakəli tətəyɔtəyɔ. Pə taya pulv tɔɔ, i ka wɛna kə pə tu fei. ²⁴ Yesu nawa si apalv inɪ i lanɣe wakəlaa, ilena í tɔ si: Ama liyitee nyəma Isə Kawulaya svvv wɛ katɛ pə tu fei. ²⁵ Isəna mpi pə wɛ yooyoo kə katɛ si í svvna pənyálaya púyú na í lu tɔ, mpv tətəyɔ pə wɛ liyitee tu ke katɛ si í svv Isə Kawulaya taa, halɪ pə tu tɛɛ mpv.

²⁶ Tənaɣa mpa pa caɣaa na pá nukɪ i tɔm tɔ, pa tɔma si: Ilɛ awe ká tvləna nteɣe-ti?

²⁷ Ḿpɔ́yú Yesu cɔwa si: Mpi yəlaa təŋ si pə fei pəsɔyɔ tɔ, Isə kinj təlev kə.

²⁸ Ḿpɔ́yú Piyee nəyɔ təkpaɔv si: Tɔv, ta yela pə təna təkpaataa kə na taa hu nyá waali.

²⁹ Ḿpɔ́yú Yesu cɔ-wɛ si: Ma heeliyi-meɣe tampana tɔɔ si, ye nəɣɔlv yela i təyaya yaa i alv, yaa i taalvnaa yaa i kəyɔnaa yaa i newaa, yaa i nyəma yaa i piya ke Isə Kawulaya nyɔyɔ tɔɔ, ³⁰ pu ha pɔntu na pə kəli ḿpɔ́yú pə kraɣav nɔɔnɔ tɔ. Pəyele i səɔm waali i ká wɛɛna weesuɣu ŋku ku tenj tɔ.

Yesu səɔm na i fem pə tɔm tɔtɔ

(Matiyee 20:17-19; Maləki 10:32-34)

³¹ Ḿpɔ́yú Yesu yaa i ifalaa naanvwa na naaleɣe i kinj, na í heeli-wɛ si: Tɔv, tə kraa Yosalem kele. Pə təna mpi Isə kuyɔyɔtvtv teləsəlaa ka ŋmaaswa si pu maɣana Yulv Pəyaya má tɔ, tənaɣa pu la. ³² Paa tv-m ma ta nyɪ isənaa ninj taa. Pɛle paa paana-m, paa tvv-m, paa tɔ-m ntaɣama. ³³ Paa casa-m hikasi, paa kv-m. Ama kuyɛɛŋ tooso wule, maa fe.

³⁴ Ama Yesu ifalaa ta cəkəna tɔm nti. Tɔm nti tə hvwɛɛ tɛɛ pa tɔw kə, ilɛ pa ta tu nyəɔm mpi pə tɔm Yesu yəyɔtaa tɔ.

Yesu kuliyi yulvm nəɣɔlv i isɛ

(Matiyee 20:29-34; Maləki 10:46-52)

³⁵ Yesu kəma na í kpeɣetəna Yeliko ilɛ, sɛsɛ yulvm nəɣɔlv i ka caɣa mpaav nəyɔ nté na í laki pala. ³⁶ I nu yəlaa samaa tanj na pá tɛɛki, ilena í pɔɔsi si: Pepe lapa ye? ³⁷ Ḿpɔ́yú pa heela-i si: Nasaleti Yesu tɛɛkəna. ³⁸ Tənaɣa i koo səsəɔm si: Tafiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətɔtəle.

³⁹ Mpa paa tɛɛ nəyɔ tɔ, pɛle pa kaləna yulvm na pá heeli-i si: Su. Ama ilé i sɔɔsa koou ke səsəɔm si: Tafiti Pəyaya, nyəni ma pətɔtəle.

⁴⁰ Ḿpɔ́yú Yesu səŋaa, na í tɔ si: I kəna-i ma kinj. Yulvm tala Yesu kinj, ilena Yesu pɔɔsi-i si: ⁴¹ N caa má la-ŋ we? Yulvm cɔwa si: Tacaɔ, ma caa kə si ŋ la na má naakɪ isu maa wɛv ma wule taa tɔ.

⁴² Tənaɣa Yesu tɔma-i si: Tɔv, naa ilɛ, nyá taa tɛmnav ke Isə waasa-ŋ ke. ⁴³ I svv nav nté tənɛ inəyi kraakpa, na í tɛŋəyi Yesu na í saŋ Isə. Samaa təna ná mpv, ilena pá svv Isə kə sam tɔtɔ.

19

Yesu na Sakee pa tɔm

¹ Μπόγύ Yesu σου Yeliko, ilena í fayana icate taa na í teeki. ² Apalu nǎǎǎl ı ka we tǎ tǎna, na pá yaa-ı sı Sakee. Apalu ını ı kená lampuu moola sǎsǎ, na ı ka pilaa ké. ³ ı caakaya sı í nyı wei pa yaa sı Yesu Yesu tǎ. Ama ı topulun tǎ ı taa pǎsi na í na-ı. Mpi tǎ, samaa nyǎkaa ké. ⁴ Μπόγύ Sakee tee nǎǎ na í kpaaya asewa, na í polo na í kpa tǎyǎ nakuli kv tǎǎ, sı Yesu í teekǎna kv tee ile ı na-ı. ⁵ Yesu kǎma na í tala tǎna, ilena í teki ı ise na í tǎmi-ı sı: Sakee tii tǎcav, saǎa nyá tǎyaya ke maa caya.

⁶ Μπόγύ Sakee tii kpaakpaa, na í mu Yesu na lanholumlǎ. ⁷ Pa tǎna mpa pa ná mpv tǎ pǎ ta maaya-we, ilena pá tǎǎ sı: Halı yulu isayav teyǎle ı kulaa í polo.

⁸ Pa tala tǎyaya taa, ilena Sakee kvli na í heeli Tacaá sı: Tacaá, ma seee, maa faya ma kvram ke calı na má ha kvnyǎntǎnaa. Ye maa muayula nǎǎǎl na má tǎǎ ı liyitee, maa felı pǎntv ke pǎ tǎm liyiti.

⁹ Tǎnaya Yesu tǎma sı: Saǎa tǎyaya kanǎ kele ka nyǎma ná nyǎyǎ nté. Pǎ taya pulv, Sakee mayamaya ná ké Apǎlaham pǎyaya tǎtǎǎ mǎe. ¹⁰ Yulu Pǎyaya má ma kǎmaya sı ma pǎekǎyi mpi pǎ lepa tǎ na má ya pǎ nyǎyǎ.

*Timpi pǎ wee tǎ tǎnaya pǎ sǎǎsǎyi
(Matiyee 25:14-30)*

¹¹ Μπόγύ Yesu tasa mpa pa nu tǎm nti ı yǎǎtaa tǎǎ iso seev. Pǎ taya pulv, pa kǎreyǎtǎna Yosalem tǎ, yǎlaa huakaya sı ntanyı Iso ká suv Kawulaya tǎǎ ke tǎne inǎyi kpaakpaa na pá ná. ¹² Iso wei ı see-we tǎǎle sı: Kawulaya tǎyaya taa awulumpu nǎǎǎl ı kulǎna na í polo tetv poolun nyǎntv sı pá tv-ı kawulaya, na pǎ tema ile ı mǎli. ¹³ ı caakaya teev, ilena í yaa ı tǎmle nyǎma naanǎwa, na ı tala-weyǎ liyitee nyǎǎǎlvu nyǎǎǎlvu ke pa nyǎǎ tǎǎ. Na í heeli-we sı: ı taatǎna liyitee anǎ, halı má polo má kǎǎ. ¹⁴ Ama ı icate nyǎma luay ná feı-ı, ilena pá kvsi tillaa sı pá polo pá heeli-we sı: Tu caa sı apalu ını í la ta wulav.

¹⁵ Pa tv apalu inǎyi kawulaya ǎke, ilena í kvli na í mǎli ı icate taa. Μπόγύ ı kota ı tǎmle nyǎma mpa ı ka cela liyitee tǎ, sı ı naa isǎna isǎna pǎ see-wǎnaa tǎ. ¹⁶ Μπόγύ kancalaya nyǎǎ kulaa na í tǎ sı: Tacaá, pǎ see-m liyitee nyǎǎtv naanǎwa ké nyǎǎlvu ǎku n ka cela-m tǎ kv tǎǎ. ¹⁷ Tǎnaya wulav tǎma-ı sı: Pǎ we teu, n ké tǎmle tv kvraǎ ké. Timpi isu n lapa teu ke pǎcǎ nyǎm taa isǎntǎ tǎ, n ká tǎǎ acalǎe naanǎwa tǎ ké kawulaya. ¹⁸ Ilena naale nyǎǎ náá kvli na í tǎ sı: Tacaá, pǎ see-m liyitee nyǎǎtv kǎkpaı ke nyǎǎlvu ǎku n ka cela-m tǎ kv tǎǎ. ¹⁹ Tǎnaya wulav tǎma ílé sı: Nyaa tǎǎ acalǎe kǎkpaı tǎ ké kawulaya. ²⁰ Tǎmle tv lelv ná kulaa, ilena í tǎ sı: Tacaá, nyá nyǎǎlvu ǎku n ka cela-m tǎǎlv. Ma hǎka-kǎyǎ saalaya taa ké na má su. ²¹ N we-m sǎǎntv ké. Pǎ taya pulv, n ké yulu kate tv ké. N ta su mpi tǎ mpǎyi n kpaakǎyi, na timpi n ta tuu tǎ tǎnaya n kvǎ. ²² Tǎnaya wulav tǎma-ı sı: N ké tǎmle tv isayav ké, nyá mayamaya nyá kvǎǎtv ke ma kvǎna nyá tǎm. N ka nyǎmá teu sı ma ké yulu kate tv, na mpi ma ta su tǎǎ ma kpaakǎyi, pǎcǎ timpi ma ta tuu tǎǎ ma kvǎ. ²³ Ile pepe tǎǎ ké n taa tv ma liyitee ke pǎnci taa? Ma kǎma isǎntǎ tǎ, maa mayana pǎ see a tǎǎ na má kvǎntı na má mu. ²⁴ Μπόγύ ı heela ı cǎlv nyǎma sı: ı leeki liyitee nyǎǎlvu ǎkvu ı niǎ taa, na í sǎǎı nyǎǎtv naanǎwa tv. ²⁵ Tǎnaya pepe pa cǎ-ı sı: Tacaá, ke ílé ı wǎna naanǎwa? ²⁶ Μπόγύ wulav cǎ-we sı: Ma heeliyi-me sı timpi pǎ wee tǎ tǎnaya pǎ sǎǎsǎyi. Ama wei ı feına pulv tǎ, paa pǎciimaya ké ı wǎna, paa leeki ké. ²⁷ Tǎv, í kǎna ma kolontunaa mpa pa kisaa sı má taa tǎǎ pa tǎǎ ké kawulaya tǎǎ cǎne, na í kv-weyǎ ma isǎntaa.

*Yesu cayan ke kpaǎaya
(Matiyee 21:1-11; Malǎki 11:1-11; Yohaani 12:12-19)*

²⁸ Yesu tema mǎpǎyǎ yǎǎtvu, ilena í tee nǎǎ na í pukina Yosalem. ²⁹ Pa kǎma pa kǎreyǎtǎna Petafası na Petanii na Olifinaa puay, ilena í tili ı ifalaa taa naale sı: ³⁰ ı polo icate nte tǎ we nǎǎ tǎǎ cǎne tǎ. ı talaá, í ká mayana pa tv kpaǎaya pile natǎlvı ǎmǎnaya. Nǎǎlv ta caya tǎ tǎǎ. ı hetı-te na í kǎna. ³¹ Nǎǎlv í pǎǎsa-me sı: ı hetǎyi-te suwe? ı cǎ pǎntv sı: Tacaá caakǎna.

³² Μρύγύ μπα ι tilaa tɔ pa tɛɛwa, na pá mayana pə tənaya teitei isu Yesu ka tɛm-wɛɣɛ heeluyu tɔ. ³³ Pa kɔma pa hetəyi kpaŋaya pile nté ɔlena tɔ nyɛma si: I hetəyi kpaŋaya pile nté suwe?

³⁴ Ntɛna Yesu tillaa cɔ si: Tacaɔ caakəna.

³⁵ ɔlena tillaa pona-tɛɣɛ Yesu. Μρύγύ pa pɔ pa wontu ke kpaŋaya pile tɔɔ na pá kpaɣa Yesu na pá caɣasi. ³⁶ Yesu tɔŋa tɛɛv, ɔlena yɔlaa pɔɔki-ι pa wontu na í tɔŋ pə tɔɔ. ³⁷ I kɔma í tiikina Olifinaa puɣv na í kpeɣetəna Yosalem, ɔlena ι tɔŋlaa samaa inι ι tɔna ι lanja hɔlvɔmι teu, na pá san Isɔ ké sɔsɔm ke piti tɔma nna pa nawa tɔ a tɔɔ si: ³⁸ Isɔ í wɛɛ wulav sɔsɔ wei ι kɔŋna Tacaɔ tɔŋ tɔ ι waali. Lanjhɔlvɔmlɛ í wɛɛ hatoo isɔtaa. Paa wei í tɔ Isɔ ké teeli.

³⁹ Falisanaa napəli paa wɛ samaa inι ι hekɔ. Μρύγύ pɛle pa tɔma Yesu si: Tacaɔ, sumsi nyá ifalaa mpɛ.

⁴⁰ Kɛle na Yesu si: Ma heeliyi-me tɔfoo si, paa pɛle pa suma, atɛ pɛɛ mayamaya ká kɔli na á yɔɣɔti.

Yosalem tɔɔ wula

⁴¹ Yesu kɔma na í kpətəna icatɛ ke teu, ɔlena í nyəni-tɛ, na í wii-tɛ si: ⁴² Aaa, kasa, Yosalem, nyá mayamaya, sanja kuyaku kɔnɛ, ye n ka tu cɛkəna cɛkənav mayamaya ke mpi pə pəsəyi na pə ha-ŋ lanjhɔlvɔmlɛ tɔ. Ama pənente pə ŋmɛsa-ŋ-wi, n kaa ná. ⁴³ Wɛɛ kɔŋ nna a taa nyá kolontunaa ká cɔɔna-ŋ na yoou wontu tɔŋ nyəntɔ, na paa ta-ŋ kotaya na pá nyala-ŋ tɛkpələkpəli. ⁴⁴ Paa nanɔti nyá na nyá taa yɔlaa tɔna tənəŋnaŋ, halι pa kaa tu sɔɔ pələ lɛntɛ ke lɛntɛ tɔɔ. Pə taya pulɔ, n taa cɛkəna waatɔ wei Isɔ kɔma si ι waasəyi-ŋ tɔ.

Pɛɛtəlaa tɔɣɔnyɔv ke Isɔ tɔsɛɛle taa

(Matiyee 21:12-17; Maləki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)

⁴⁵ Μρύγύ Yesu sɔv Isɔ tɔsɛɛle taa na í niki pɛɛtəlaa ke tɔɣɔnyɔv. ⁴⁶ Na í tɔ-wɛ si: Pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa ké si, ma tɔyaya ká la Isɔ tɔsəlɔmlɛ ké. Ama mə pəsəna-keɣɛ ŋmulaa tɔyaya.

⁴⁷ Yesu seɣesaya Isɔ tɔsɛɛle taa ké paa ifemle nte. Μρύγύ kɔtəlaa taa sɔsaa sɔsaa na Isɔ tɔm seɣesəlaa na samaa taa nyɔvɔv nyɛma pa pɛekaya si pa kuyv-ι. ⁴⁸ Ama pa ta nyi nti pá pusina tɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, samaa tɔna tɔ ŋkpaŋyɔv ke teu ké na pá nukι ι tɔm.

20

Yesu pəsɔvɔv tɔm

(Matiyee 21:23-27; Maləki 11:27-33)

¹ Μρύγύ kuyaku nakɔli Yesu seɣesaya samaa ke Isɔ tɔsɛɛle taa na í heeliyi Laapaali Kupaŋ. ɔlena kɔtəlaa taa sɔsaa sɔsaa, na Isɔ Tɔm seɣesəlaa, na sɔsaa pa polo ² pá pɔɔsi-ι si: Heeli-tuyv kanɔante nte n makι nyá taa na ŋ lakι isəntɔ tɔ. Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

³ Tənaɣa Yesu cɔwa si: Tɔv, ma mayamaya maa pɔɔsi-mɛɣɛ tɔm. ⁴ Isɔ yaa yɔlaa tilina Yohaani si í sɔɔki yɔlaa ke Isɔ lɔm? I cɔ-m ma nu.

⁵ Μρύγύ Isɔ Tɔm seɣesəlaa mayasa-təɣi pa taa pa tike, ɔlena pá tɔ si: Ye tɔ tɔma si Isɔ tilina-ι ι ká pɔɔsi-tɔ si: Na pepe tɔɔ ké í ta mv ι tɔm? ⁶ Pəyele tɔ tɔma si: Yɔlv tilina-ι kɔlv, samaa tɔna ká kv-tɔ na pɛɛ. Pə taya pulɔ tɔɔ, pɛle pa tɛma pa taa tɛkpataa ké si Yohaani ké Isɔ kuyɔɣɔtɔtɔ teləsvɔlv.

⁷ Μρύγύ Isɔ Tɔm seɣesəlaa pəsənaa si: Tə ta nyi wei ι tila-ι Isɔ lɔm sɔv tɔ se. ⁸ Tənaɣa Yesu ná cɔ-wɛ si: Anja, ma kaa heeli-mɛɣɛ kanɔante nte ma makι na má lakι isəntɔ tɔ.

Təmlɛ nyɛma asayaa tɔm

(Matiyee 21:33-46; Maləki 12:1-12)

⁹ Pə waali ké Yesu sɛɛ samaa ke isɔ si: Yɔlv nəɣɔlv ka sɔna lɛsɛŋ tun ke taale tɔcu. Μρύγύ ι caa yɔlaa na í su tɔ taa, ɔlena í kɔli na í tɛɛ yɛla na pə taanι. ¹⁰ Pə kɔma na pə tala tun inι ι kooluyv waatɔ, ɔlena í kɔsi ι tillu nəɣɔlv, si í polo təmlɛ nyɛma kin na pá cɛɛ-ι inι ι tete. Tənaɣa təmlɛ nyɛma mpɛ pa kpa tillu inι na pá má, ɔlena pá tɔɣəni-ι nin naanɔwa tɔyələyɔli.

11 Μπρόγύ ταale tu inu i tasa i tillu nɔɔɔɔɔɔ kɔsɔɔɔ na í tili. Uena tɔmle nyɔ́ma mpe pá má ílé, na pá tuu-i, na pá tɔɔɔɔ-i niɔ naanɔwa tɔɔɔɔɔɔ. 12 I tasa tooso nyɔ́ɔ ke tiluɔu, uena tɔmle nyɔ́ma ma ílé, na pá ku i tɔna, uena pá peti-i halɔm na waali. 13 Tɔnaɔa halɔm tu tɔma si: Tɔu, isɔnaɔale maa la ílé? Ma maɔamaɔa ma kulɔɔ wei ma luɔu suu teu tɔɔɔ maa tili. Ntanyu paa nya i isɔle. 14 Ama tɔmle nyɔ́ma ná kɔma na pá loosi i pɔɔɔɔ na í puki, uena pá heeli tɔma si: Ii loosiɔi kpancoou tu kɔɔna nté. I kɔɔ tɔ ku-i, na taale pɔsi ta nyɔ́ntɔ. 15 Μπρόγύ pa kra-i, na pá lɔsi-i taale na waali na pá ku-i.

Tɔnaɔa Yesu pɔɔsaa si: Taale tu inu, isɔnaɔa i ká la tɔmle nyɔ́ma mpe? 16 I kɔma na í kɔɔ, i ká ku tɔmle nyɔ́ma mpeɔe, uena í caa yɔlaa kufama na í su taale taa.

Samaa nu tɔm tɔne uena pá tɔ si: Isɔ í pona tɔɔɔe pooluɔ.

17 Tɔnaɔa Yesu caa pa isɔntaa, uena í tɔ si: Isɔ Tɔm taa pa ηmaawa si:

Pɔle nte tetu ηmalaa ηmaakaaɔa na pá lɔ tɔ,

ńté tɔ tɔɔ kɔlɔ ηmatu tɔna mɔlaa na tɔ sɔɔ.

Suweɔle mpu?

18 Ye pɔ cɔpa wei na í hoti pɔle ńté tɔ tɔɔ, pɔ putɔtɔɔi-i ké, i kaa weɔ hiiu. Ye pɔ cɔpa yulu nɔɔɔɔ na pɔle ńté tɔ hoti i tɔɔ, tɔ taalɔɔi-i na tetu ké.

Lom wulav sɔsɔ lampuu tɔm

(Matiyee 22:15-22; Malaki 12:13-17)

19 Tɔne inɔɔi kpakpaa tɔ Isɔ Tɔm seɔesɔlaa na kɔtɔlaa taa sɔsaa sɔsaa caakaaɔa Yesu ké kpaɔ nté. Pɔ taa pulu tɔɔ, pa nyɔ́má teu si mpeɔe i kpɔpɔnaa na í seɔna isɔ inu. Ama pa nyáɔmna samaa. 20 Μπρόγύ pa suu Yesu ke cɔɔɔɔ, halɔna pá caɔ pá tili feɔlaa si pá feɔɔi-i. Uena feɔlaa mpe pɔle pá cɔsi isu pa ké kɔpama napɔli pɔɔe yem. Pa makaaɔa Yesu nɔɔ tɔɔ na pa tɔm kɔpɔsɔtu si pá ná. Pa caakaaɔa ké si pá hiki mpi pɔ tɔɔ paa kra-i tɔ, na pá tu-i kɔfɔneɔ niɔ taa. 21 Tɔnaɔa pa tɔma-i si: Taca, tɔ nyɔ́má teu si nyá kɔɔɔɔtɔtu na nyá kɔseɔesɔtu pɔ tɔna kɔpantɔ ké. Nn paasɔɔna tɔɔ, nn faɔasɔɔi yɔlaa. Ama isɔna mpi maɔamaɔa Isɔ caa si yɔlaa í la tɔ, pɔ tampana ke n heeliɔi. 22 Pɔ we mpu tɔ, ta mpaav taa pɔ mɔna tɔ feɔ lampuu ke Lom wulav sɔsɔ na?

23 Yesu tɔma Isɔ Tɔm seɔesɔlaa acilayatu tɔnaɔa nyɔ́m, uena í tɔ-we si: 24 I huɔi-m liyitee nyɔ́ɔɔɔɔ na má ná. Awe nyɔ́ɔ fotoo na i hɔte ke pa ηmaa pɔ tɔɔ?

25 Μπρόγύ Isɔ Tɔm seɔesɔlaa cɔwa si: Lom wulav sɔsɔ. Tɔnaɔa Yesu cɔ-we si: Anha, í cɔla Lom wulav sɔsɔ ke mpi i ti tɔ, na í cɔla Isɔ íleɔe mpi i ti tɔ.

26 Tɔ tɔna nti Yesu yɔɔta samaa taa tɔ, feɔlaa ta na isayatu natɔlɔɔi tɔ taa. Ama Yesu kɔcɔcɔtu mɔlɔna-weɔe tɔmsɔɔu na pá su tɔkulum.

Sɔm waali tɔ fema isɔna tu weɔ tɔ

(Matiyee 22:23-33; Malaki 12:18-27)

27 Μπρόγύ Satusee nyɔ́ma napɔli pa kɔma Yesu kiɔ. Satusee nyɔ́ma mpe pa tɔnaɔana si, sɔtaa kaa te na pá fe. Μπρόγύ pa pɔɔsa Yesu si: 28 Taca, Moisi sɔna-tɔɔu kɔsɔsɔtu ke takɔlasɔ taa si, yulu í wɔna neu, na yulu inu í si na í yeɔ i alɔ, na alɔ inu i feɔna-i na pɔɔaɔa, neu ká hɔ leelu inu na í hikina i taalɔ sɔɔ ke piya. 29 Tɔu, Yulu nɔɔɔɔ na i newaa, paa kɔna yulu nyɔ́ɔ naatosompɔɔɔɔɔ. Μπρόγύ taalɔ kpaɔa alɔ, uena í si, i feɔ pɔɔaɔa. 30 Tɔnaɔa naale nyɔ́ɔ hɔma leelu, halɔna tooso nyɔ́ɔ ná hɔ tɔtɔ. 31 Pa naatosompɔɔɔɔɔ ηke ka tɔna ka sɔpaaɔa, alɔ inu i ta hiki pa taa nɔɔɔɔ na pɔɔaɔa. 32 Pɔ waali ké alɔ inu i teɔsa sɔpɔ. 33 Tɔu, pa tɔna pa kpaɔav-i mpu tɔ, sɔtaa fem wule pa taa aweɔeɔe alɔ tu?

34 Μπρόγύ Yesu cɔ-we si: Antulinya inɔ i taa cɔneɔe apalaa kpakɔɔi alaa, na alaa náa saaku apalaa. 35 Ama apalaa na alaa mpa pa ké si paa te na pá fe na pá cɔaɔa cele antulinya wei i kɔɔ tɔ i taa tɔ, akpaɔale kaa weɔ tɔna. 36 Mpe inu paa tasɔɔi sɔpɔ tɔtɔ, paa weɔ ké isu isɔtaa tillaa weɔ tɔ. Pa fem mpu tɔ pa pɔsa Isɔ piya ké. 37 Moisi hulaa tɔkelekele ké si sɔtaa ká te na pá fe. Pɔ tɔɔ ké i yaa Taca si: Apɔlaham na Isaaka na Yakɔpu pa Isɔ, ké timpi pɔ yɔɔta hotiya tɔm

tò. ³⁸ Iso ké weesuɣu nyóma nyəŋ ké, i ta ke səttaa Iso. Iso inɪ i tɔɔ ké pa təna pa wəna weesin si pá laki i təmle.

³⁹ Tənaɣa Iso Təm seɣesəlaa taa napəli pa tɔma si: Tacaa, n tu yəɣɔta teu ké.

⁴⁰ Pə taɣa pulɔ, pa taa nyi nti pá pɔɔsi-i tɔ.

Isəna Mesii na Tafiti pa wɛɛ tɔ
(*Matiyee 22:41-46; Maləki 12:35-37*)

⁴¹ Mprúɣú Yesu pɔɔsa Iso Təm seɣesəlaa si: Isənaɣa pa təŋ mpɔ si Mesii ke Tafiti pəɣaɣa ye?

⁴² Pəyele Tafiti maɣamaya ná ŋmaa i yontu takəlaya taa ké si:

Tacaa Iso heela ma Səsə si,
caya ma kəŋkəŋ taa.

⁴³ Haləna má kəna nyá kolontunaa
na ŋ loosi nyá nəəhɛɛ ke pa tɔɔ.

⁴⁴ Tɔɔ, Tafiti ná yaawa si Tacaa kele, isənaɣa Mesii náá məli na í ké Tafiti pəɣaɣa?

Isə Təm seɣesəlaa laakali lapənav
(*Matiyee 23:1-36; Maləki 12:38-40*)

⁴⁵ Samaa təna təŋna Yesu təm nuu, ɪlena Yesu tɔ i falaa si: ⁴⁶ I lana Iso Təm seɣesəlaa mpe na laakali. Pa sɔla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəki. Pa caaki si pá seeki-wɛɣɛ kuyɛɛŋ taa ké. Yuta nyóma təkotilenaa taa, teeli teeli təcayale ke pa pɛkəɣi. Acima taa, səsaa təcayale ke pa pɛkəɣi na pá caki. ⁴⁷ Mpe pa leekəɣəna leelaa ke pə təna mpi pɛle pa wəna tɔ. ɪlena pá suu Iso sələmvɣu na pə taɣali, si pə hólí si mpeɣe kɔpama. Pə tɔɔ ké paa te na pá ná katatəlaya.

21

Alv wei i tv santiinaa naale tɔ
(*Maləki 12:41-44*)

¹ Yesu kusa ɪɛ, ɪlena í na tɔŋtunaa tɔɣi pa kuhav ke Iso təseɛle səsɔle kuhav atakaanaa taa.

² Na í ná tətəɣɔ alv leelu konyəntu nəɣɔlɔ, na í pɛtəɣi santiinaa naaleɣe pə taa təna. ³ Tənaɣa Yesu tɔma si: Təm tampana tɔɔ ké ma heeliyi-mɛ. Mpi leelu konyəntu inɛ i tɔwa tɔ, pə kəla panɛ pa təna pa kɔtɔtɔm. ⁴ Pə taɣa pulɔ, yəlaa lelaa təna ná kpaɣa pa liyitee nna a kpisa yem tɔɣɔ na pá haaki. Ama alv inɛ, paa na i ké konyəntiya tɔ i kpaɣa i liyitee təna na í tv. Pə ta kaasi-i pulɔ si í yana paa təɣənaɣa maɣamaya.

Isə təseɛle wakəlvɣu təm
(*Matiyee 24:1-2; Maləki 13:1-2*)

⁵ Mprúɣú napəli pa caya na pá yəɣɔtəɣi Iso təseɛle təm si: Pɛɛ kɔpana wəna pa lapəna Iso təseɛle ke canəm tɔ na mpi mpi pa haaki Iso ké tə taa tɔ, pə lapa na tɔ te teu ké. Tənaɣa Yesu heela pɔntunaa si: ⁶ Pə təna mpi í naa ɪsəntɔ tɔ, kuyɛɛŋ ká kɔɔ wei i taa pə kaa kaasi pəle lɛntɛ na tə təna lɛntɛ tɔ tɔ, paa tusi pə təna.

Mpi mpi pə lapɔ ká hólí si antulinya caa tɛm tɔ
(*Matiyee 24:3-14; Maləki 13:3-13*)

⁷ Mprúɣú mpe inɪ pa pɔɔsa Yesu si: Pəlee ké mpɔ inɪ pu la? Na ŋmaatəle nteɣe pu hólí na tɔ nyəna si pə wɔsaa?

⁸ Tənaɣa Yesu si: I la laakali, í taa yele na nəɣɔlɔ kɔɔ na í toli-si-mɛ. Mpi tɔ, paɣale ká kɔɔ na pá haa pa təɣi ma hətɛ, si mpeɣɛle Mesii, na pá təŋ si, pə wɔsaa ké. Ama í taa nuna-wɛ. ⁹ I kəma na í nu yoon na pə təna pə pəsuvɣu yem ké kpɛntəlasɪ tɔ pə təŋ, í taa nyá. Təle tə tənaɣa mpɔ, pə wɛɛ si tə la na pəcəɣɔ. Ama waali ké antulinya náá kɔɔ na í təŋ.

¹⁰ Mprúɣú Yesu tasa-wɛɣɛ heeluvɣu si: Tɛtv kəteŋa lɛŋka ká yoonə lɛŋka nyóma, na kawulaya lɛŋka ká kuli lɛŋka tɔɔ. ¹¹ Tɛtv ká sele pə kaa la nyənvɣu, nyəɣəsɪ na yulɔkɔsəku ká lu tiiliwɛ tiiliwɛ. Kəkələ təma səɣəntu nyəna na atəma səsəna ká luna ɪsəttaa na pé tii.

¹² Ama na pécó tène iní tē tēna tē laki ilē, paa kra-me, na pá tu-meyē wahala sāsō. Paa cēle-meyē Yuta nyéma tēkotilenaa taa nyéma, na pēle pá huona-me. Paa tu-meyē saləkanaa, paa yaa-meyē nənōōsi kē awulaa sāsaa na tetu təkəlaa pa kin kē ma tōō. ¹³ Ama tēna weyē pu topili-meyē mpaan si í hólí ma tēm tampana. ¹⁴ I tayani mē ti si, paa pu la isəna, í taa nəgəsi nti í ka huu na í lu tō na pē ta tata. ¹⁵ Pē taya pulu, ma mayamaya maa tasəna-meyē layatu kē tēm nti í ká yəgətí na mē kolontunaa taa nəgəlu kaa na kucəcətú, pəyele pa kaa kē pa nyəntu tō. ¹⁶ Mē caanaa na mē toonaa na mē taalunaa na mē newaa na mē nyéma na mē cewaa ka tu tūna-meyē mē kolontunaa niñ taa, halí paa kv mē taa payale. ¹⁷ Yəlaa tēna taa ká kpana-meyē ma tōō. ¹⁸ Paa na mpv mē taa nəgəlu nyuyv kaa holi-i holuyv mayamaya. ¹⁹ Ilē mu nyaga apalotu, pu ya mē nyəñ.

Yosalem yəkvv tēm

(Matiyee 24:15-21; Maləki 13:14-19)

²⁰ Ye í kəma na í ná yoolaa kvpin tama Yosalem kē kotaya, í nyi si i yəkvv wosaa kēle waatu iní. ²¹ Mpv iní tō, mpa pá wē Yuta, pa se na pá kra póñ. Na mpa pēle pá wē Yosalem taa, pá lu na pá hatəli. Na mpa pēle pá wē tawa taa, pá taa kpe. ²² Pē taya pulu, kvyeñ iní i taa kē pu naasi Yosalem nyéma ilēna pécó pē tēna pē lá isu paa ηmaav Isə Tēm taa tō. ²³ Ahusitonaa na asəñ pa tēm ká la waiyo kē waatu iní. Wahala ká tō icate nté tē taa, yəlaa pane paa ná Isə pááná. ²⁴ Paa kv-wē na layate, paa kra-weyē yomle kē piitimnaa tēna taa. Ma ta nyi isənaa kē pu yelina Yosalem na pá pááləyí i taa, haləna pēle pa waatu kəō na í su tənaya.

Yulu Pəyaya kəntē

(Matiyee 24:29-31; Maləki 13:24-27)

²⁵ Pu hólí ηmaatē kē ilim na isətu na isətuləñasi pē tōō. Lanwakəlle səsəle ká kra katerja tēna, na nəgəsē ká kv-weyē tenku na i hola səsəna pē kəkəte səsəle tōō. ²⁶ Yəlaa ká huu mpi pu kəō antulinya tēna taa tō pē tēm, ilēna səgəntu səsəntu kra-wē na pá si pa tuj tōō kē yem təkətu. Pē taya pulu tōō, pu ciyiti isətənyv taa kəkələnaa. ²⁷ Waatu inəxi paa na Yulu Pəyaya má ma səñ isəñməntuyv tōō, na má tiiki na ma toma kē səsəm na ma teeli. ²⁸ I kəma na í na mpv iní pē sv lapu ilē, í kvsi mē nyəñ na isə na í feesi təfuvv. Pē taya pulu, mē waasuyv caana kəntē.

Fiki tuyv tēm

(Matiyee 24:32-35; Maləki 13:28-31)

²⁹ Mpyú Yesu təma-wē si: I nyəñna tuyv ηku pa yaa si fiki tō na tuj leləñ na í na. ³⁰ Ye i kəma na í sv nēyetyv í nyémá kraakra si hēsuyv talaa kē. ³¹ Mpv tətəgə pē wē, í kəma na í na mpv iní pē laki, í nyi kraakra si Isə Kawulaya wosaa. ³² Tampana kē ma heeliyi-me, yəlaa mpa pa wēv isəntə tō pa kaa si pa tēna na pécó pē tənaya mpv pē la. ³³ Isətənyv na atē ká muki yem. Ama ma kvəgətutv kaa saali paa pəcō.

I feñ teu

³⁴ I la laakali, í taa yele na tətəgəle na səlunyəle pē pəsi-me, na kayana antulinya inē i nyəntu nəgəsē kv-me. Ye í paasəna mpv kvaku ηkv ku tuti-meyē. ³⁵ Pē kəñ kuuu kē antulinya tēna taa yəlaa tēna tēmaa kē isu pa pətuyv puluyv tō. ³⁶ Pē tō tō í feñ na í sələməxi Isə kē tam, na í hiki toma na í lu mpi pu kəō tō pē taa, na í kəō í səñ Yulu Pəyaya má ma isəntaa.

³⁷ Yesu sēgəsaya Isə təsēle taa kē ilim ilim na í mələxi Olifinaa puyv tōō kē taanaya taanaya na í svuki. ³⁸ Yəlaa tēna pukaya Isə təsēle taa kē tanəñ tanəñ təhuluhulu na pá nukú i waasu.

22

Yutaasi kəlmətə tēm

(Matiyee 26:1-5; Maləki 14:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Potopotonaa mpa pa taa kókúsum fei tó pa acima wena pa yaa si Teev acima tó a wósa. ² Ḿpúyú kátelaa sásaa na Iso Tóm seyeselaa pa tóna mayasuyv ke iséna paa la na pá kv Yesu tó. Ama pa sáyomayaana samaa ké.

*Yutaasi sáolv puwa si i tugi Yesu ké nyuvv nyáma nin taa
(Matiyee 26:14-16; Malaki 14:10-11)*

³ Ḿpúyú Sataní suv Yutaasi Isakaleeu pa naanowa na naale taa lelv taa. ⁴ Ulena í polo na í na kátelaa sásaa, na Iso téséle sásáale tanjaa taa sásaa pá seyesi iséna i ká la na í tv Yesu ké pa nin taa tó na pá su. ⁵ Tánaya pele pa lanja heewa sásóm. Ulena pá tó si paa ha-i liyitee. ⁶ Ulena Yutaasi tisi, na í suv peekuvv ke kuvaku kupaŋkv ŋku kv taa i ká tv Yesu ké pa nin taa na samaa ta nyi tó.

*Teev acima kutáyov tayanvuv
(Matiyee 26:17-25; Malaki 14:12-21; Yohaani 13:21-30)*

⁷ Potopotonaa mpa pa taa kókúsum fei tó pa acima kuvaku ŋku kv wule pa kuvv Teev acima iweesi tó kv talaa. ⁸ Ḿpúyú Yesu kusa Piyee na Yohaani si: I polo í tésáyi-tuyv Teev acima táyonaya.

⁹ Tánaya Piyee pa póosa-i si: Leye n caa si tó tési-ke?

¹⁰ Ulena Yesu cò-we si: Ii naa, í ká kóo isu í suv icate tó, í ká sulina apalv náyolv na í sáyela lvm na háyaya. I tóni-i na í suv táyaya ŋka ka taa i ká suv tó. ¹¹ Ulena í póosi táyaya tv si: Taca si, kutuluyv ŋku kv taa ké í na i ifalaa paa caya na pá táyv Teev acima kutáyov? ¹² Apalv inu i ká hólí-meye ate na iso kutuluyv taa ké nan sásóov nakóláyi isótaa, ŋku kv taa we wontu nti í ká lana tó. Kv taa tánaya í ká tési pə təna.

¹³ Ḿpúyú Piyee pa polaa na pá mayana teitei isu Yesu ka heela-we tó. Na pá tési Teev acima kutáyov ke təna.

*Taca səm tóovv
(Matiyee 26:26-30; Malaki 14:22-26; Kələnti I 11:23-25)*

¹⁴ Teev acima waatv talaa, ulena Yesu na i tillaa pá caya táyov. ¹⁵ Ulena í heeli-we si: Isəna ma nyula teu si má na-me tó táyv Teev acima táyonaya na pécó má suv ma konyántáyole taa tó pə we sáyontv. ¹⁶ Pə taya pulv tó, tampana ke ma heeliyi-me si ma kaa tasa-yeye táyov haləna pə kóo pə hólí i táyov tampana ke Iso Kawulaya taa na pécó.

¹⁷ Ḿpúyú Yesu kpaya solum na kərv, na í see Iso ké í na təmlə na í tó si: I mvo-wi na í nyóo mə təna. ¹⁸ Pə taya pulv, ma heeliyi-me si pə kpaya pənentə tó ma kaa tasa solum nyóov haləna Iso kóo na í táyv i Kawulaya na pécó.

¹⁹ Pə waali ké Yesu kpaya potopoto na í see Iso ké í na təmlə, ulena í faya-i na í cele-we na í tó si: Potopoto inə i kəna ma tənvv ŋku pə ha mə tó tó. Ḿpúyú í ká laki na í tóovv ma tó.

²⁰ Pa tema táyov ulena Yesu kpaya kərv ke mpv tó tó na í tó si: Kərv inə i kəna Iso náyv peelvuv kvfam yoo, na ma caləm mpi pə kpema mə tó tó mpi pə huləna pə tampana.

²¹ I nyi teu si wei i tuyv-m kolontunaa nin taa tó i we cəne, na ma na-i tó təkəna. ²² Tampana tó Yulv Pəyaya má maa tee ké isu Iso ká suv tó. Ama wei i tuyv-m kolontunaa nin taa tó i təm we waiyo.

²³ Tánaya Yesu ifalaa suv təmaya póovv si: Ile tá taa awe ká lana ntəye mpv?

Sósəntv tó həm

²⁴ Ḿpúyú Yesu ifalaa suv həm ke pa taa pa tike si pa naa wei paa nyənəyi səsə tó. ²⁵ Tánayale Yesu si: Piitimnaa awulaa sásaa ŋmakələyi pa yəlaa ké. Na mpa pa ké tonjuna tó, pele pa caa pá cuyusiyi-weye ta caa ta caa ké. ²⁶ Ama me ile pə taa wee ḿpúyú mə kinj. Mə taa səsə í pəsi i təyi mə səkpele, na wei i ké wulav tó, í pəsi i təyi təmlə latv. ²⁷ Kutáyov latv na wei pa laki-kv tó, awe kələna? Pə taya wei pa laki-kv tó. Anja, mpv inəyi na má, ma we mə hekv ké isu kutáyov latv. ²⁸ Me mə tóka mə təyi teu na í ta kisi-m ma wahalanaa taa. ²⁹ Pə tó ké

ma tɔyɪ-meyɛ kawulaya isu ma Caa ná tɔyɪ ma tɔ. ³⁰ Má na-me tu tɔkəna na té nyɔɔki ma kawulaya taa, na í ká caya kumlee tɔɔ na í huukəna Iseyeli kpeka naanɔwa na naale.

Simɔŋ kpɛɛsɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ

(Matiyee 26:31-35; Maləki 14:27-31; Yohaani 13:36-38)

³¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tɔma si: Simɔŋ Simɔŋ Simɔŋ, ke ŋkraŋŋ. Satanɪ səlɔma nɔɔɔ na p̀p̀ ha-i si i paɣaləɣi mə tɔna isu pa paɣalɔyɔ tɔɔnaya pee na p̀p̀ ləsəɣi lɔɔtɔ tɔ. ³² Ama ma səlɔma Iɔ ḱe nyá tɔɔ si p̀p̀ taa kɔɔ na n̄ yele Iɔ ḱe nyá taa temmau. Nyaa kɔma na n̄ layasi ile nyaa sɔɔsi nyá taapalaa ke apalɔtɔ.

³³ Tɔnaya Piyee tɔma Yesu si: Tacaɔ, ma tɔma ma tɔyɪ tɔkɔyɔ ḱe, paa saləka p̀p̀ təkɪ ma na-ŋ, na paa sɔm ma na-ŋ tu sɔna.

³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu cɔ Piyee si: Piyee, ma heeliyi-ŋ tɔfoo si mpi pu takɪ kampaav koou ke saŋa tɔ, n tɔma tɔm toosoyɔ kpɛɛsɔyɔ si n ta nyɪ-m ḱe n ta nyɪ-m.

Liyitee na layate p̀p̀ tɔkɔyɔ tɔm

³⁵ Pələ p̀p̀ waali ḱe Yesu p̀ɔsa i ifalaa si: Maa tiluyɔ-me na í tee mpɔ tɔyɔlɔyɔli, liyitee fei, huluyɔ fei, ŋtankpate fei tɔ, í laŋa pulɔpɔ cəcəka na? Pa cɔ-i si: Aai tɔ ta la-ŋ pulɔ.

³⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tɔma i ifalaa si: Tɔɔ, pənente wei í wena liyitee, pɔntɔ í təkɪ i tɔɔ, na wei í wena huluyɔ í təkɪ-ku, na wei í feina layate, pɔntɔ í pɛeti i toko na í yana. ³⁷ Ma heeliyi-me tɔfoo si, nti pa ŋmaa Iɔ Tɔm taa si: Asayaa taa ḱe pa tɔ-i tɔ, p̀p̀ wɛɛ ḱe si p̀p̀ la m̀p̀r̀ỳg̀ ma nyuyɔ taa. Na nti ŋmaatɔ taa yɔɔta m̀p̀r̀ỳg̀ ma tɔɔ tɔ tu la teitei ḱe.

³⁸ Tɔnaya Yesu ifalaa tɔma si: Tacaɔ, layalɛ ntɔ cənɛyɛ naale. Uena Yesu cɔ-wɛ si: Aai, í yele tɔle.

Yesu səlɔmɔyɔ ke Olifinaa puyɔ tɔɔ

(Matiyee 26:36-46; Maləki 14:32-42)

³⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu kulaa na í lu, na í polo Olifinaa puyɔ tɔɔ, isu i tu lakuyɔ tɔ, uena i ifalaa tɔŋ i waali. ⁴⁰ Pa talaa uena Yesu tɔ-wɛ si: I səlɔmɔyɔ Iɔ na p̀p̀ taa kɔɔ na í hoti mayasuyɔ taa.

⁴¹ Tɔnaya Yesu yela-wɛ na í hatəli p̀ɔcɔ isu yulɔ í lɔɔɔ pələ tu tala timpi tɔ, uena i lun akula, na í səlɔmɔ Iɔ si: ⁴² Hai, ma Caa, ye n nəkaa, kɔɔli wahala sɔsɔ ineyɛ ma nyuyɔ taa. Ile paa na mpɔ la mpi n nəkaa tɔ, yele ma kɔnəkəm.

[⁴³ Tɔnaya isɔtaa tillu nɔɔɔlɔ i lu Yesu tɔɔ, na í sɔɔsi-i apalɔtɔ. ⁴⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ laŋwakəlle sɔsɔle kra Yesu, uena í sɛɛsi isələ təkəŋkəŋ na Iɔ səlɔmɔyɔ. Na haŋaya lukaya isu caləm na ká tosiyi atɛ.]

⁴⁵ Yesu tɔma Iɔ səlɔmɔyɔ, uena í kulɪ na í məli i ifalaa cɔlɔ na í mayana isənyəŋle kra pələ na halɪ p̀p̀ caŋ pa too. ⁴⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ i p̀ɔsa-wɛ si: Suweyɛle í tookuyɔ mpɔ tɔ? I kulɪ, í səlɔmɔyɔ Iɔ, p̀p̀ taa kɔɔ na í hoti mayasuyɔ taa.

Yesu kpav

(Matiyee 26:47-56; Maləki 14:43-50; Yohaani 18:3-11)

⁴⁷ Yesu tɔŋna m̀p̀r̀ỳg̀ yɔɔtuyɔ, ile yələa samaa tapayale, na ifalaa naanɔwa na naale taa lelu Yutaasi tɛɛna-wɛyɛ nɔɔɔ na í kɔna-wɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ i kpətəna Yesu si i kpəkəɣəna-i. ⁴⁸ Tɔnaya Yesu p̀ɔsa-i si: Yutaasi, kpəkənau ke n huləɣəna kolontunaa si p̀p̀ kra Yulɔ Pəyayaa má na?

⁴⁹ Mpa pa wɛ Yesu tɔɔ tɔ, pa ná mpi p̀p̀ caa lapɔ tɔ, uena p̀p̀ p̀ɔsa-i si: Tacaɔ tɔ yoonaa ta layalɛ kɛ?

⁵⁰ Tɔnaya Yesu tɔɔ nyəma mpe pa taa lelu loma kɔtulɔ sɔsɔ tɔmlɛ tu ntɔɔŋŋ ŋkraŋyɔyɔ na í kɔɔli tɔfɛŋ. ⁵¹ Uena Yesu tɔ-wɛ si: I yele mpɔ p̀p̀ mayanaa.

M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tokina yulɔ inɪ i ŋkraŋyɔyɔ, uena ku məli isu ku wɛɔ tɔ. ⁵² P̀p̀ waali ḱe Yesu p̀ɔsa kɔtəlaa sɔsaa na Iɔ tɔsɛɛle taŋlaa taa sɔsaa na Yuta nyəma taa nyuyɔ nyəma nyuyɔ nyəma mpa pa kɔma-i kpav tɔ si: I kɔŋ na í nəkɪ na í kraɣa layalɛ na kpətəŋ tɔ, maya ŋmulɔ isayav

κέ? ⁵³ Μά na-me tu wenna Iso taseele taa ké kuyeeη tēna na í tá preeki si í kra-m. Ama mə na ahoο səkpetuyu tee asayaa səsaa mə waatu tapəna saηa.

Piyee kpeesuyu

(Matiyee 26:57-58,69-75; Malaki 14:53-54,66-72; Yohaani 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Μρύγύ pa kra Yesu na pá pona kətulv səsə təyaya, na Piyee təyaya i waali ké táálóm̄ tō. ⁵⁵ Paa tayana kəkə ke taya hekv taa. Təyaya Piyee polaa na í sət̄i mpa pa pamna kəkə ηke tō pa hekv taa. ⁵⁶ Təmle tu alvnyəη nəyəl̄v i na-i kəkə kpeen̄a na í caηaa, ilena í nyəm̄i-i tərəηη na í tō si: I na apalv ineyē.

⁵⁷ Təyaya Piyee kpeesaa si: Alv nyá, aai, ma ta nyəm̄i-i yoo.

⁵⁸ Pə lapa layasaya ke pəcə, ilena nəyəl̄v tət̄ə náá na Piyee, na í tō si: Pa taa weyēle na nyá tət̄ə. Ama Piyee cə apalv in̄i si: Pə taya ma.

⁵⁹ Pə tasa layasaya ke lapv, ilena nəyəl̄v tət̄ə náá seesi isəle si: Tampana tō, apalv inē na Yesu ké. Pə taya pulv tō, i ké Kalilee tū ké.

⁶⁰ Təyaya Piyee cəwa si: Nti apalv nyá n yəyətəȳi tō ma ta nyi-ti.

I nəȳə ta tu tiita atē ilē kamp̄aav̄ koo kraakraa inəȳələ. ⁶¹ Təyaya Tacaa pəsaa na í yaya Piyee ke isələ. Ilena Piyee tōsi nti Tacaa ka yəyətə-i tō tē tō si: Mpi pu tak̄i kamp̄aav̄ kou ke saηa tō n tēma tēm̄ toosoγo kpeesuyu si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. ⁶² Μρύγύ i tukaa na í lu, ilena í wii isu i sək̄i i sək̄i.

Yesu tōvv̄ na i mapv

(Matiyee 26:67-68; Malaki 14:65)

⁶³ Yəlaa mpa pa taηa Yesu tō, pa paakayana-i, na pá mak̄i-i. ⁶⁴ Pa taka i isentō ké na pá təηi-i si: Kreye, awe mapəna-η?

⁶⁵ Pa yəyətə-i təm̄naa təm̄naa kwəwutv̄ ke payale tət̄ə.

Yesu ponav ke kotuyu səsəvv̄

(Matiyee 26:59-66; Malaki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)

⁶⁶ Kv fema, ilena Yuta nyuyv̄ nyəma nyuyv̄ nyəma na kətəlaa səsaa na Iso Təm̄ seγesəlaa pá koti pa tēma. Μρύγύ pa pona Yesu ké pa kotuyu səsəvv̄ taa. ⁶⁷ Na pá pōsi-i si: N ké Mesii? Cə-tv̄ na tē nu.

Μρύγύ Yesu cə Yuta nyuyv̄ nyəma si: Ma heeliγi-meyē na u tisiγina-m. ⁶⁸ Ye ma pōsa-meyē kupōs̄utv̄ nti, u cə-m natəli. ⁶⁹ Ama pə kraγav̄ pənente tō, Yulv̄ Pəyaya má maa caηa Iso təη tēna tū kəηkəη taa.

⁷⁰ Təyaya Yuta nyuyv̄ nyəma tēna pəsənaa si: Ye mpv̄ n ké Iso Pəyaya ntō?

Μρύγύ Yesu cə-we si: Tə mayamaya tē lunna mə nōsi taa, ma ké Iso Pəyaya ké.

⁷¹ Təyaya Yuta nyuyv̄ nyəma tēma si: Tə luna i nəȳə na tá mayamaya tē nu ilē, tē tasəȳi aseeta nyəma ke preekuyv̄ si tē lepe?

23

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Malaki 15:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Təyaya kotilaa tēna kulaa na pá pona-i Pilati isentaa. ² Μρύγύ pa sv̄v̄-i tēm̄ tvyv̄ ke tēna si: Tə mayana apalv inē i tvsəȳi tá yəlaa si pá taa fel̄i Lom wulav̄ səsə ke lampuunaa. Haləna í təη si inəȳələ wulav̄ səsə Kilisiti.

³ Μρύγύ Pilati pōsa Yesu si: Nyayale Yuta nyəma wulav̄ səsə inəȳi?

Ilena Yesu cə Pilati si: Ntəȳələ n yəyətə mpv̄.

⁴ Μρύγύ Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa si: Maa naa apalv inē i kwakələtv̄ se.

⁵ Ama kətəlaa səsaa na seesa isəle si: I seγesəȳi yəlaa ké si pá kisi tēt̄v̄ səsaa. Hatoo Kalilee ke i caala-ti, na í cə Yuta tēt̄v̄ tēna, hal̄i nōnōw̄ kēle i tala cəne.

Yesu ponav ke Heloti

⁶ Pilati nu katelaa sɔsaa tɔm nti, ilena í pɔɔsi si: Apalu ini Kalilee tu ke?

⁷ Pilati kɔma na í cekana si Yesu kɛ Heloti ifalu ilena í tɔ si: I pona-i Heloti. Pɛ pamna ílé i ka we Yosalem ke kuyeeɲ ini i taa tɔtɔ. ⁸ Heloti ná Yesu ilena i lanje hulɔmi sɔsɔm. Pɛ taya pulɔ, i ka nu i tɔm, ilena í nyuli hatoo lanje si í na-i. Na i tɛlayaa si i ká lapɔ-i piti tɛmlɛ natɛli na í ná. ⁹ Na í pɔɔsa-i tɔmnaa payale. Ama Yesu ta cɔ-i paa kulɔmɔyɔ. ¹⁰ Katelaa sɔsaa na Iso Tɔm seyɛsɛlaa naa we tɛna na pɛle pá suuki-i isayatu na isɛle kuvɛɛmlɛ. ¹¹ Heloti na i yoolaa pa wonɔaya Yesu kɛ na pá laki-i nyɔɲ ke sɔsɔm. Ḿpɔyú pa suu Yesu ke kacɔka toko sɔsɔ nɔyɔlɔ, ilena pá mɛɲna-i Pilati kin. ¹² Kuyaku ŋku ku mayamaya ke Heloti na Pilati pa ciikaa. Pɛyele paa wɛna tɛma na kolonja kɛ.

Si pá kv Yesu kɛ pá kv-i

(Matiyee 27:15-26; Malaki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16)

¹³ Ḿpɔyú Pilati kota katelaa sɔsaa na icate nyɔyɔ nyɔma na samaa, ¹⁴ na í tɔ-we si: I kɔna-m apalu ine si i tolisiyi yɛlaa. Tɔv, ile ma pɔɔsa-i tɔmnaa ke mɛ isentaa. Ama ma ta na kawalasi nsi í tu-i tɔ si taa nakɛlɔyi i kin. ¹⁵ Heloti mayamaya ná tá na isayatu ke Yesu kin tɔtɔ, pɛ tɔ kɛ i tayana-tuyɔ-i mɛɲna. Apalu ine i ta wakɛli pulɔ mpi pɛ nɔyɔsɛna pá kv-i pɛ tɔ tɔ. ¹⁶ Ile maa yele na pá mapɔ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.

[¹⁷ Paa Tɛɛv acima wɛna a tɔv pɛ wɛɛ si Pilati í tɔli-wɛyɛ salɛka tu nɔyɔlɔyɔ.]

¹⁸ Ḿpɔyú pa tɛna pa kɛntaa na pá koo si: Ye le pá kv ine ini, na ń tɔli-tuyɔ Palapaasi.

¹⁹ Yulɔkɔle tɔm na yoo nakɔli ku lapɛna icate taa na pá tɛki Palapaasi. ²⁰ Pilati sɔla teu si i yeki Yesu, ilena í tasɛna- wɛyɛ yɔyɔtɛna. ²¹ Ama pɛle pa mapa kapusi si: Kamɔ-i sɛm tesika tɔv, kamɔ-i sɛm tesika tɔv.

²² Ḿpɔyú Pilati tasa-wɛyɛ yɔyɔtɛna ke tɔm tooso nyɔm si: Ile isayatu ntiyi i lapa? Ma ta na nti tɔ tɔv paa kv-i tɔ. Ile maa yele na pá mapɔ-i akpatɛɛ ilena í tɛɛ.

²³ Ama pa tasa kiisuyɔ na tɔɲ na isɛle kuvɛɛmlɛ si paa kamɔ-i tesika tɔv. Halɛna pa kakiisasi nsi si nu Pilati. ²⁴ Tɛnaaya Pilati tɛma si: I la isɛna í caa tɔ. ²⁵ Ilena í tɔli-wɛyɛ wei paa tɛka yulɔkɔle na yoo tɔv na pa tɔɲaya si pá yele-i tɔ, na í cɛle-wɛyɛ Yesu si pá lana-i nti pa sɔlaa tɔ.

Yesu kam

(Matiyee 27:32-44; Malaki 15:21-32; Yohaani 19:17-27)

²⁶ Pa tɛɛkayana Yesu ile pɛ pamna Silɛni tu wei pa yaa si Simɔɲ tɔ i luna taale ntɛ na pá sulɔ-i, na pá kpa-i na pá sukɔ-i Yesu tesika si í tɔɲna i waali.

²⁷ Yɛlaa samaa tuutuuma tɔɲaya i waali na alaa tɔtɔ, na pɛle pá kpa pa lanja na pá wiiki i tɔv. ²⁸ Ḿpɔyú Yesu pɛsɛna alaa mpɛ pa tɔv na í tɔ-we si: Hai Yosalem alaa mɛ, í taa wii-m. Ama í wii mɛ na mɛ piya. ²⁹ Pɛ taya pulɔ, kuyeeɲ wɛɛ i ká kɔv wei i taa paa tɔ si: Nyulelenj nyɔma ntɛ kaalɔlasi, mpa pa ta tu mɔli mɔlɔyɔ mayamaya yaa, mpa pa hɛla pɛ ta mɔsi tɔ. ³⁰ Waatu inɔyi paa wiikina pɔɔɲ si: I nyɛki-tv. Na paa tɔ pulasi si: I taki-tv. ³¹ Pa ta kpisi taleɛ, kacɔɲfana tawɔsi na?

³² Ḿpɔyú pa kɛɲna yɛlaa asayaa ke naale tɔtɔ si pa kuyɔ pá na Yesu. ³³ Pa kɔma pa tala timpɔi pa yaa si Nyɔmpɔyɔlaya tɔ, ilena pá ká Yesu kɛ sɛm tesika tɔv kɛ tɛna, na pá ká asayaa mpɛ tɔtɔyɔ tesikasɔ tɔv, lelɔ ke i ntɔyɔɲ tɔv, lelɔ ke i mpɛtɔɲ tɔv. ³⁴ Ḿpɔyú Yesu si: Taca, taa nyɛni pa isayatu, pa ta nyɔ nti pa laki tɔ.

Ilena pá tɔ tɛtɛ kɛ i wontu tɔv na pá tala-ti. ³⁵ Yɛlaa samaa sɛɲa tɛna na pá nyɛnɔyi. Yuta nyɔyɔ nyɔma wonɔaya-i na pá tɔɲ si: Ye tampana i kɛ Mesii wei Iso lɛsaa tɔ í ya i ti nyɔyɔ, isu i ka yapɔ lelɛ tɔ ile.

³⁶ Yoolaa ná wonɔaya-i tɔtɔ na pá pona-i lum kunyɛɲɛm napɛli, ³⁷ na pá tɔɲ-i si: Ye n kɛ Yuta nyɔma Wulav sɔsɔ, waasi nyá tɔyi nyá mayamaya.

³⁸ Paa ŋmaawa na pá pusi i nyɔyɔ tɔv si: Yuta nyɔma Wulav sɔsɔ ntɔ.

³⁹ Asayaa mpa pa kama tesika tɔɔ tɔ pa taa lelv ná tuv-i si: Isu si Mesii kele nyá yaa? Ya nyá ti nyuvu na n̄ krentəna tá na n̄ ya tɔtɔ.

⁴⁰ Ama lelv ná kaləna ílé si: Saləka kuləm inəyi pa tu nyá, íle pepe tɔɔ ké nn see Iso? ⁴¹ Pa tuvuvu taya saləka inə tɔ pə keesaa ké. Ta kulapuvu feləyənə-tv. Ama inə ílé, í ta la kawalaya nakəli.

⁴² Ulena í tɔ Yesu si: Yesu n kəŋ n̄ kəɔ nyá kawulaya təyuvu tɔ tɔɔsi ma tɔɔ.

⁴³ M̄p̄yú Yesu cɔ-i si: Təm tampana ke ma heeliyi-ŋ, saŋa wule tənə tə mayamaya má na-ŋ tu svv aləsanna.

Yesu heev

(Matiyee 27:45-56; Maləki 15:33-41; Yohaani 19:28-30)

⁴⁴ Tənaya pə məla yuvu isu ahoov, pəyele pu we isu ilim sikuvu taka ké. M̄p̄yú səkrətvuvu nyala ɪcate tɔɔ, haləna pə tala ilim huvv waatu. ⁴⁵ Puvuvu ŋku ku kaya Iso təsəele səsəele taa tɔ kule kv keesəna kv hekv taa na kv faya hun naale ke yem. ⁴⁶ Ulena Yesu kiisina nəyɔ səsəya si: Ma Caa, kraya-m. I tɔma m̄p̄yú yəyɔtvuvu ulena í hee. ⁴⁷ Lom yoolaa nyuvu tv ná pə tənə mpi pə lapa mpv tɔ, ulena í sa Iso ná í tɔ si: Tampana tɔɔ, yvlu inə í ka ké yvluvan ké.

⁴⁸ Samaa wei í tənə í kəma nyənvuvu tɔ í ná pə tənə mpi pə lapa mpv tɔ, ulena pá kra pa laŋa na pá məli krente. ⁴⁹ Yesu cewaa tənə, na alaa mpa pa tənaya-i hatoo Kalilee tɔ pa sənə táálərn̄ tɔɔ na pá nyənəyi mpi pə laki tɔ.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Maləki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yuta ɪcate Alimatee apalv nəyɔlvuvu pa yaakaya Yosəefv. Apalv inə í ké yvluvan na í tənəyi tampana na í kenayana Iso Kawulaya tɔɔ. Mpe pa kotayana kotuvu səsəov ŋkv. Ama í taapalaa kotuvu nyəma lelāa tv nti tɔ pəle na pá la tɔ tɔ ta maya-i. ⁵² M̄p̄yú í kulaa na í polo Pilati kin na í sələmi-i si í kprakəyi sətɔ. ⁵³ Ulena í polo na í tisi sətɔ ke tesika tɔɔ na í caa kponkpontu tɔŋ nyəntv pŋkahulvna na í taki-i, na í pimi-i pəlaav ŋku paa hula kvkramuvu taa na pa ta pinta nəyɔlv tɔ kv taa. ⁵⁴ Aləsima wule nté pə tənə pə hola mpv, na kvayaku kvheesvuvu caaki caalvuvu.

⁵⁵ Alaa mpa pa tənaya Yesu ké hatoo Kalilee tɔ pá na Yosəefv pa poləna. Pa wiila pəlaav taa na pá ná isəna pa husa sətɔ tɔ. ⁵⁶ Ulena pá kpe na pá tayani nimnaa na tulaalvnaa mpa paa sayali sətɔ tɔ.

Ama pa heesa kvayaku kvheesvuvu wule isu kvəsəsvu taa wəv tɔ.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Maləki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

¹ M̄p̄yú alaa taa tev ke cimaasi tanan tɔ na pá kulv na pá polo pəlaav tɔɔ, na pá təka pa nim səsəvə nyəm mpi paa tayanaa tɔ. ² M̄p̄yú pa mayana pə kula pəlaav pəle ke pəlaav nəyɔ na pə pilimi-te na pə pona pooluv. ³ Tənaya pa svv pəlaav taa, ama pa ta mayana Taca Yesu. ⁴ Pa wəe na pa tənə pə təm mayasvuvu, íle apalaa napələyi naale lu pa tɔɔ kele na pá suu wontu na tɔ tee kəkə tənəyənəyənə. ⁵ Səyɔntv kra alaa na pá ká pa nyəvə na atə. Ulena yəlaa mpe pá tɔ-wə si: Weesuvu tv ke mə pəkəyi sətāa hekv na? ⁶ I fei cənə, í fema. I tá tɔsv nti í ka heela-məyɔ í ka wəv Kalilee tɔ si: ⁷ Pə wəe ké si pá tv Yvlu Pəyaya ke asayaa niŋ taa, na pá ka-keye tesika tɔɔ, íle kaa fe pə wəe tooso wule.

⁸ Tənaya pa tɔɔsa Yesu kvəyɔtvuvu nti. ⁹ Alaa luna pəlaav tɔɔ, ulena pá kraya pə tənaya mpv na pá keesi Yesu ifalaa naanvwa na kuləm na lelāa tənə. ¹⁰ Alaa mpeyele Makətala Mali na Saani na Saaki too Mali. Pa na lelāa ké, na təm kulvmtv ntəyi pəle pa tasa tillaa ke heeluvu. ¹¹ Ama tillaa ná huvkaya si təm nti alaa heela-wə tɔ tɔ luna-wəyɔ yem ké, pa ta mv-wə na-ti. ¹² Paa na mpv Piyee kulaa na í kraya asewa na í polo pəlaav tɔɔ. I talaa ulena í luŋ na í wiili

na í mayana kpronkpontu ton nyəntu pɔŋkahulɔŋa saalasɪ tike. Pə waali ké ɪ kulaa na í mæli ɪ te na piti kra-ɪ səsəm ke nti tə lapam pu tə tə tɔ.

Yesu na tillaa naale pa tɔm
(*Maləki 16:12-13*)

¹³ Wule nté tə mayamaya ke Yesu na tillaa taa naale napəli ná kulaa na pá puki ɪcate nte pa yaa si lmayusi tɔ. ɪcate nté na Yosalem pə pooluŋ nəɣəsəna kilomɛɛtələnnaa naanɔwa na kulɔm. ¹⁴ Mpi pə tənə pə hɔlaa tə pə faaci ke pa lakaya. ¹⁵ Pa tənə yəɣətuyɔ na pá mayasəyɪ-ti ɪle Yesu mayamaya hika-wɛɣɛ, na í na-wɛ pá tən. ¹⁶ Pa na-ɪ, ɪle pə ta ce pa isentɔ kɛ si pá nyəmɪ-ɪ. ¹⁷ Tənaya Yesu pɔsa-wɛ si: ɪ tən ɪle tɔm ntiyi í mayasəyɪ mpɔ?

Mpɔyú pa sənəa na pa lanə wakəla tənənən. ¹⁸ Tənaya pa taa lelu wei pa yaa si Kəleupaasi tɔ ɪ tɔma-ɪ si: Pə pə Yosalem ɪnɛ ɪ tənə tɔ, nyá tike nyá ta nuna nteyɛ kəkələnnaa mpa pa hɔla kuyɛɛn ɪnɛ ɪ taa tɔ? ¹⁹ Mpɔyú ɪ pɔsa-wɛ si: Kəkələnnaa mpa ye?

ɪlena tənlaa naale cɔ Yesu si: Mpi pə mayana Nasalɛti Yesu wei ɪ ké ɪsɔ kuyəɣətutu teləsulu səsɔ tɔ. Pécɔ ɪ ka pəsə təma səsənəna lapu na sɛyɛsuyɔ ke pə tu fei, haləna ɪsɔ mayamaya nyənə-ɪ səsɔ na yəlaa tənə tɔ. ²⁰ Ta kətəlaa səsaa, na tá nyuyɔ nyəma pa kpana-ɪ na pá ku-ɪ, na səm tesika tɔ kɛ pa kama-ɪ. ²¹ Tá tɛlayaa si ɪni ɪ ká yana nteyɛ ɪsɛyeli nyuyɔ. Təu sənə taa wɛɛ tooso kɔlɔ, pə tənaya mpɔ pə hɔluyɔ tɔ. ²² Pəle pə paasi tá taa alaa napəli pa tu-tuyɔ piti taa. Pa taa tɛn na pá polo pəlaav tɔ. ²³ Ama pa ta mayana sətɔ. Pa məlaa ɪlena pá heeli-tu si: ɪsɔtaa tillu lu tá tɔ, na ɪ heela-tu si ɪ fema. ²⁴ Tá taa ləlaa ná pola pəlaav tɔ na ɪsənə mpi alaa kɛsaa tɔ, mpɔyú pa mayanaa tətɛɛɛɛɛ. Ama ɪ mayamaya ke pa ta ná.

²⁵ Tənaya Yesu tɔma-wɛ si: ɪ ké layatɔ feinaa ké. Pepe tɔ kɛ ɪ muyɪ lən ke nti ɪsɔ kuyəɣətutu teləsəlaa ka kraalaa tɔ ye? ²⁶ Pu wɛɛ si Mesii ká tɔɣɔ konyən ke mpɔyú na pécɔ pá tu-ɪ teeli mɛɛ.

²⁷ Mpɔyú ɪ kpaya ɪsɔ Təm takəlaya taa tɔm na í sɛyɛsɪ-wɛyɛ timpi pa yəɣɔta ɪ tɔm tɔ. Moisi takəlasɪ ke í caalənnaa na í kpenti na í tuyɔtənə ɪsɔ kuyəɣətutu teləsəlaa tənə nyənɪ taa.

²⁸ Pa kəma na pá tala ɪcate nte pa pukaya tɔ, ɪlena Yesu la ɪsu ɪ tɛeki tənə tɔ. ²⁹ Ama pa kra-ɪ si: Tá na-ɪ tɛ sɔv, nn naa taanaya taanaa, na pɛ caa yuyɔ.

Mpɔyú Yesu caɣaa na í na-wɛ pá tən taanaya. ³⁰ ɪ na-wɛ pa caɣaa na pá təkɪ, ɪlena í kpaya potopoto na í sɛɛ ɪsɔ ké í na tɔmlɛ, ɪlena í fayə-ɪ na í cɛɛ-wɛ. ³¹ Tənaya pə cɛpa pa isentɔ na pá nyəmɪ-ɪ. Mpɔyú ɪ muka yem kɛ pa heku taa tənə. ³² Tənaya pa tɔma təma si: Anhaa, pəttooli, tə yəɣətaya na í sɛyɛsəyɪ-tuyɔ ɪsɔ Təm ke mpaav taa tɔ pə sɔv-tuyɔ teu təkənkan na?

³³ Tənaya tənlaa naale ɪni ɪ kula kraakraa na pá mæli Yosalem. ɪlena pá mayana pa naanɔwa na kulɔm ɪni na pa taapalaa pa kotaa, ³⁴ na pá tən si: Tampana tɔ Tacaa fema. Simən na-ɪ.

³⁵ Mpɔyú mpe pa mayamaya pa kɛsa-wɛyɛ mpi pə lapə-wɛyɛ mpaav taa tɔ, na ɪsənə pa nyəmna Yesu ké potopoto tɛfayalɛ tɔ.

Yesu ifalaa tɔ luv

(*Matiyee 28:16-20; Maləki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlɛ 1:6-8*)

³⁶ Pa tənə mpɔyú yəɣətuyɔ, ɪlena Yesu mayamaya lu pa heku taa na í tɔ-wɛ si: ɪsɔ í heɛsi lanə.

³⁷ Tənaya sɔɣəntu kra-wɛ na pá tənən paaki. Pə taya pulɔ, paa nyəmaya si asənəadlu ké. ³⁸ Tənaya Yesu tɔma-wɛ si: Pepe tɔ kɛ mə pɔntu kpɛɛtəyɪ mpɔ? Na pepe tɔ kɛ í laki sika ke mpɔyú mə taa? ³⁹ ɪ nyənɪ ma niŋ na ma nəhɛɛ na í ná, maya te. ɪ taki-m na í ná. Ma wənə tənuyɔ na mɔwa, ma fei ɪsu mpi pə naa yem tɔ.

⁴⁰ Yesu yəɣətuyɔ mpɔ, ɪlena í hólɪ-wɛyɛ ɪ niŋ na ɪ nəhɛɛ. ⁴¹ Lanhulɔmlɛ na piti wei ɪ kra-wɛ tɔ pə katatəlaya tɔ pa ta pəsi na pá mɔ-ti. Tənaya ɪ pɔsa-wɛ si: ɪ wənə tɔɣənaya nakələyɪ cənɛ?

⁴² Mpɔyú pa kənə-ɪ tinte kuwəpəle tilimle, ⁴³ na í mɔ na í tɔɣɔ pa isentaa. ⁴⁴ Pə waali ké ɪ tɔma si: Ntəyɪ maa heela-mɛyɛ waatɔ wei ma na-mɛ tu wɛɛ tɔ si, ma tɔm nti nti paa nɛmaa Moisi takəlasɪ taa na ɪsɔ kuyəɣətutu teləsəlaa nyənɪ taa na Yontu taa tɔ tu la.

⁴⁵ Μπόγύ ι kula pa ise si pá cekəna Iso Təm takəlasti. ⁴⁶ Na ι heela-we si: Pa ηmaawaya si pə wee si Mesii ká si ké na ι ká fe pə kuyeeη tooso nyəηku wule. ⁴⁷ Pə wee si pá təkι ι hətε na pá lakəna waasu ke piitimnaa təna, na pə hə yəlaa na pá layasi tənte na pə hui si pa isayatənaa. Ie Yosalem ke paa caaləna na pécó. ⁴⁸ Meyele mpa pa nawa na paa hólí pə tampana tə pə seeta nyéma. ⁴⁹ Ma Caa təma si ι ká la-meye kuvəəv ηku tə ma mayamaya maa yelina na kv kəə-me. Ama í ká caya Yosalem taa ké haləna Iso toma kəə na a tii mə təə na pécó.

Yesu kpav ke isətaa

(Maləki 16:19-20; Tillaa Təmlε 1:9-11)

⁵⁰ Pə waali ké Yesu kpaγa-we na pá lu icate waali na pá wusəna Petanii. Tənaya ι kusa ι ninə na iso na í kooliyi-weye Iso kupantu. ⁵¹ I təηna-weye koolεe ke kooluyu, ilena í yele-we na pə kraasi-ι isətaa. ⁵² Pele pa tεma-ι seev ilena pá məli Yosalem na lanhuləmlε kvγι-we. ⁵³ Pa saasaya Iso təseεe ke tam ké na pá saη Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Laapaali inɛ ɪ nmaalu Yohaani sɔsa ɪ takɔlaya taa kɛ tɔmnaa paɣale mpa Laapaalɔnaa lɛlaa ta yɔɣɔti tɔ, isu akpaɣale kɛ Kana, na Nikotem pote kɛ Yesu kin, na Samalii alu na Yesu kɛ lɔkɔ nɔɣɔ, na apalu wei ɪ hɛnta wɔsasi kɛ pusi pɔlefɛi nule tɔ, na apalu wei pa lulɔna yulɔmtu tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Isɔ Tɔm nti tɔ pɔsa yulu na tɔ kɔɔ na tɔ caya yɔlaa hɛku tɔ. Yesu kɛ Isɔ Pɔyaya kɛ, na ɪ we Isɔ kin kɛ hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kɛle weesuɣu na ye wei ɪ tɛma-ɪ na ɪ taa pɔntu ka hiki weesuɣu tam tɔɔ nyɔŋku. Yohaani sɛɛwa isɔnaa paɣale kɛ ɪ sɛyɛsɔɣu taa kɛ. ɪ tɔma si Yesu wɛɛ isu lum, inɔɣɔle tɔɣɔnaya, inɔɣɔle tiikulu kupan, inɔɣɔle nyaalɛm, ɪ kɛ mpaau, inɔɣɔle nɔnɔɣɔ.

Isɔna pa faya Yohaani takɔlaya tɔ:

Tɔm pɔsa yulu, titite 1:1-18

Isɔ Lum sɔlu Yohaani aseeta, titite 1:19-51

Yesu tɛmlɛ kɛ patɛma, titite 2:1-12:50

Yesu kɔsɛsɔtu kantɔkaya nyɛntu, titite 13-17

Yesu kɔnyɔntɔɣɔle na ɪ sɛm na ɪ fem, titite 18-21

Kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ na pa weesuɣu halu

¹ Hatoo kancaalaya Tɔm ka wɛnna. Na Isɔ cɔlɔɣɔ Tɔm ka wɛɛ, na Tɔm inɪ ɪ ka tu kɛ Isɔ kɛ. ² Isɔ cɔlɔɣɔ ɪ ka we hatoo kancaalaya. ³ ɪ nin kɛ Isɔ lapɔna pɔ tɔna. Pulu cɔcɔka fɛi mpi pɔ lapa na ɪ nin fɛi pɔ taa tɔ. ⁴ Inɪ ɪ kin kɛ weesuɣu ka wɛɛ, na weesuɣu ŋku ku yelina na kɔkɔ kɔɔ yɔlaa kin na pɔ naa-wɛ. ⁵ Kɔkɔ naaki sɔkrɛtuɣu na sɔkrɛtuɣu, ta teesi-kɛyɛ paa pɔcɔ maɣamaɣa.

⁶ Mɔpɔɣɔ Isɔ tila ɪ tillu nɔɣɔlu, pa yaa-ɪ si Yohaani. ⁷ ɪ lɛ ɪ kɔma si ɪ hɔlɔɣi kɔkɔ ŋka ka naa mpɔ tɔ ka yaasi. Na ɪ kɔntɛ nyɔɣu ntɛ si ɪ yɔɣɔti na yɔlaa tɔna mu, na pɔ tɔŋ-ti. ⁸ Pɔ taya inɪ ɪ maɣamaɣa ɪ kɛna kɔkɔ ŋkɛ. Ama ɪ kɔmaɣa si ɪ kɛsɛɣi kɔkɔ ŋkɛ ka yaasi. ⁹ Kɔkɔ ŋkɛ ka tike ka kɛna tampana nyɔŋka, na kɔ kɔɔ antulinya taa na kɔ ye le na yɔlaa tɔna naaki.

¹⁰ Tɔm inɪ ɪ ka kɔma antulinya taa, paa na mpɔ antulinya tɔ nyɛmɪ-ɪ. Pɔyele ɪ nin kɛ Isɔ ka lapɔna antulinya. ¹¹ ɪ maɣamaɣa ɪ tɛyɛ ɪ kɔma. Ama ɪ tɛ nyɔma ta mu-ɪ. ¹² Paa na mpɔ lɛlaa mu-ɪ na pɔ tisi ɪ tɔm, ɪ lɛna ɪ ha-wɛyɛ tɔŋ si pɔ pɔsi Isɔ piya. ¹³ Pɔ taya isu pa lula-wɛyɛ kululu kɛ Isɔ piya, yaa pɔ kɛ yulu sɔɔluɣu tɔm, yaa yulu nɔkuɣu tɔm. Ama Isɔ lapɔna ɪ maɣamaɣa si pɔ pɔsi ɪ piya.

¹⁴ Tɔm inɪ ɪ pɔsa yulu tɔkpataa na ɪ kɔɔ na ɪ caya tɔ hɛku, na ɪ pɛlɛɛ na ɪ tampana fɛina taka. Tɔ nawa ɪ teeli kɛ teu, teeli inɔɣi Taca ha Pɔyaya ikpamle. ¹⁵ Yohaani ka yɔɣɔta ɪ tɔm na ɪ kpaali si: ɪ tɔm kɛ maa yɔɣɔtaa, si ma waali nɔɣɔlu kɔ te na ɪ kɔɔ, ɪ lɛ ɪ kɔla-m. Pɔ taya pulu, pa lula-m tɔ, ma maɣana-ɪ kɛ.

¹⁶ ɪ kupantu sɔsɔntu tɔɔ, tɔ tɔna tɔ nu ɪ leleɣ pɔ tu fɛi. ɪ lapa-tuɣu kupantu kɛ tɔma tɔɔ, tɔnɛ tɔ tɔŋ na tɔnɛ tɔ lɛɛtɔɣi. ¹⁷ Moisi kin kɛ tɔ hika kiin. ɪ lɛna Yesu Kilisiti nɔ kɔna pɛlɛɛ na tampana pɔ tɔm. ¹⁸ Tɔ tɔ, nɔɣɔlu ta nata Isɔ. Ama Isɔ Pɔyaya ikpamle ŋka ka kɛ Isɔ na kɔ wɛ ka Caa Isɔ kin tɔ, ŋkɛ ka lapɔna na yɔlaa nyi Isɔ.

*Lum sɔlu Yohaani waasu
(Matiyee 3:1-12; Malaki 1:1-8; Luku 3:1-18)*

¹⁹ Waatu wei Yuta nyɔɣu nyɔma kɔsa kɔtɔlaa na Lefii nyɔma kɛ Yosalem na pɔ tili-wɛ si pɔ polo pɔ pɔsi Yohaani si ɪ kɛ awe tɔ, nti Yohaani inɪ ɪ yɔɣɔtaa tɔɣɔlu:

²⁰ Yohaani ta kisi cɔ, ɪ tisa tampana kɛ si: Ma ta kɛ Mesii.

²¹ Ulena tillaa mpe pá pɔasi Yohaani si: Ue n ké awe? Ilii? Na í cɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa taa-i si: Nyagale Iso kuyɔɔtutu teləsulu wei tɔ? Na í cɔ si: Aai.

²² Tənaɣa pa taɣana-i tɔm si: Ue n ke awe? Heeli-tu na tɔ polo tɔ heeli mpa pa tila-tu tɔ. Nyá mayamaya n yaa nyá ti suwe?

²³ Ḿpúgú Yohaani tɔma si:

Má, ma ké nɔɔɔlu wei i yɔɔtəyəna nɔɔɔ
sɔsɔɣa ke wulaya tetu taa si pá taɣani
Taa ke mpaav na kó siyisi teu.

Iso kuyɔɔtutu teləsulu Isayii ka yɔɔtəna-ti.

²⁴ Tillaa mpe paa ké Falisanaa. ²⁵ Na pele pa pɔasəna-i təcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pəyele n ta ke Iso kuyɔɔtutu teləsulu wei tɔ ile, pepe tɔɔ ké n sɔɔ yəlaa ke Iso lum?

²⁶ Ḿpúgú Yohaani cɔ-we si: Ma ile lum ke ma sɔɔ-me. Ama nɔɔɔlu we mə heku taa wei í ta nyi tɔ. ²⁷ Ma waali ílé i kəŋ, ma ta tala má wɔɔsi i nɔɔhe taa ntaŋkpala mayamaya.

²⁸ Pə tənaya mpv pə lapa Petanii ke Yaatanu pɔɔɔ waali ké timpí Yohaani sɔɔkaya yəlaa ke Iso lum tɔ.

Iso Iwəyaya Yesu

²⁹ Tev fema na Yohaani na Yesu na í kəŋ i kin, ilena í tɔ si: Ii naa Iso Iwəyaya ŋka ka husəyi antulinya isayatu tɔyɔle? ³⁰ I tɔm ke maa heela-me si: Ma waali nɔɔɔlu ká te na í kɔɔ, ile i kəla-m. Pə taya pulu, pa lula má tɔ, ma mayana-i ké. ³¹ Ma taa nyi si aweyele puntu inu. Ama ma kəmaɣa si ma sɔɔ yəlaa ke Iso lum na lum si pə la na Isəyeli nyəma nyəmi-i.

³² Yohaani tasa yɔɔtuyv tɔtɔ si: Ma nana ma isəpəle ke Iso Feesuyv, na kv we isu alukuku na kv tiina isə na kv caya Yesu tɔɔ. ³³ Ma taa nyənta Yesu. Ama Iso wei i tila-m si má sɔ yəlaa ke Iso lum tɔ inu i heelina-m si: N kəma n ná Feesuyv tiiwa na kó caya yulu wei i tɔɔ, puntu inu í ká səna yəlaa ke Iso lum na Feesuyv Nanjtu. ³⁴ Tɔv, ma ná mpv tɔyɔ ma yɔɔtəyi təcɛɛɛ si inu i kəna Iso Pəyalu.

Yesu ifalaa kancaalaya nyəma

³⁵ Tev fema ilena Yohaani we təna tɔtɔ, í na i ifalaa taa naale. ³⁶ I kəma na í ná Yesu tee, ilena í tɔ si: Ii naa Iso Iwəyaya nté.

³⁷ Yohaani ifalaa naale inu i nu mpv, ilena pá təŋ Yesu waali. ³⁸ Yesu pəsəna i waali təkpev na í ná si pa təŋəyi-i, ilena í pɔasi-we si: Pepeye í pəkəyi?

Ulena ifalaa naale inu í pɔasi-i si: Lapi, (Taa ke pa yaa mpv na pa te taa.) Leye nyá təyaya?

³⁹ Yesu cɔ-we si: I kɔɔ na í ná.

Ḿpúgú Yohaani ifalaa polaa na pá nyi Yesu te, na í na-we pá la taanaya ke təna. (Waatv inu tɔ dim huɔwaya.)

⁴⁰ Mpa pa naale pa nu Yohaani tɔm na pá təŋ Yesu tɔ pa taa lelu nté Siməŋ Piyee neu Antəlu. ⁴¹ Na Antəlu inu i sulina i taalv Siməŋ ke kancaalaya na í heeli Siməŋ si: Tə hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpv na pa te taa.)

⁴² Ulena Antəlu kpaya Siməŋ na í pona Yesu kin. Ḿpúgú Yesu nyəna-i təpɛŋ na í tɔmi-i si: N ké Yohaani pəyalv Siməŋ ké, ile kayana paa cuyusi-ŋ si Sefasi. (Piyee ke pa yaa mpv na pa te taa.)

Filipv na Natanayee pa yaav

⁴³ Tev fema, ilena Yesu luyv la si i ləki i təyi Kalilee. Ḿpúgú i sula Filipv, na í tɔmi-i si: Kɔɔ n təŋi-m.

⁴⁴ Filipv ka ké Antəlu na Piyee pa icate Petesaita tv ké. ⁴⁵ Pə waali ké Filipv nawa Natanayee na í heeli-i si: Wei i tɔm Moisi ka ŋmaa kusəsutu takəlaya taa na Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa náa yɔɔtɔ tɔtɔ tɔ, tə hika-i pəne. Inəyale Nasaletɔ tv Yoseefv pəyalv Yesu.

⁴⁶ Tənaya Natanayee nɔɔɔ təkpa si: Kɔpantu natəli tə we si tu luna Nasaletɔ? Ulena Filipv cɔ-i si: Kɔɔ na n nana nyá isəle.

⁴⁷ Yesu nawa Natanayee na í kəhna í təə, ilena í yəgətí sí: Iseyeli tu mayamaya ntə cəne. Pəratíya tu fei í kin ke paa pəcə.

⁴⁸ Mprógú Natanayee pəssa-í sí: Leye n nyəmna-m?

Mprógú Yesu cə-í sí: Ma na-η fiki tugu tee na pəcə Filipu yaa-η.

⁴⁹ Tənaɣa Natanayee təma sí: Ama Taca, n ké Iso Pəyalu, Iseyeli nyəma wulau səsə ké.

⁵⁰ Mprógú Yesu cə-í sí: Isu ma heeluyuu-η sí ma na-η fiki tugu tee təgəle n mu-tí yaa? N ká te na í na mpi pə kəla təne iní təkpataa tə.

⁵¹ Mprógú Yesu təma sí: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəgi. I ká te na í ná isətnuyv tulaa na Iso isətaa tillaa təhəgi Yulu Pəyaya má na pá kpa na pá tiiki.

2

Kana akpayale

¹ Kuyaku tooso nyəhku wule pa kpa pəelə ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo. ² Na pá yaa Yesu na í falaa tətəgə akpayale nté tə taa. ³ Tənaɣa suləm təma, ilena Yesu too heeli Yesu sí: Pa suləm təma.

⁴ Mprógú Yesu cə í too sí: Alu nyá, nyaa heelina-m na pəcə má lá na? Ma waatu ta tata.

⁵ Tənaɣa Yesu too heela təmlə nyəma sí: Ye í heela-meyə nti í la nti.

⁶ Pəe ηkraan naatoso wei í taa Yuta nyəma aləwala lum ka wee tə í ka we təna, na paa í taa ηku ku təkí isu liitilinaa nunəwa (100) ké mpv. ⁷ Mprógú Yesu təma təmlə nyəma sí: I suuli ηkraan inəgi lum. Tənaɣa pa suulina í nəsí təkə təkə. ⁸ Ilena í tə-we sí: Təv, pənente í cosi lum mpi na í pona kutəgəv tallu ilə.

Mprógú təmlə nyəma cosa na pá pona kutəgəv tallu. ⁹ Ilena tallu təη lum mpi pə pəsa suləm ke mpv tə. Ama í ta nyi timpí suləm mpi pə lunaa tə. Ilə təmlə nyəma mpa paa cosa lum tə pəle pa nyəma. Mprógú tallu yaa akpayalu, ¹⁰ na í təmi-í sí: Suləm kəpam ke yəlaa təna caaləgəna ləsvə, na pə kəma na pa təna pá haɣa ilə, pa təkəna mpi pə ta tūli tə. Ama nyá, nyá suləm kəpam ná we haləna nəsə.

¹¹ Piti təmlə kancalaya nyənte nte Yesu lapa Kalilee Kana taa təgəle. Na piti təmlə nteye í huləna í teeli, na í falaa təna-í na pa taa.

¹² Pəle pə waali ilə, Yesu na í too na í newaa na í falaa pa pola Kapənahum na pá caɣa tənaɣa wee naale, ilə pa ta taaní.

Payatəlaa təgənvəv ke Iso təsəele səsəle taa

(Matiyee 21:12-13; Maləki 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Yuta nyəma Təev acima wəsa, ilena Yesu polo Yosalem. ¹⁴ Mprógú í mayana naan na heen na alukukunaa pəetəlaa caɣa Iso təsəele taa, na liyitee yəkəlaa náa caɣa pəle pa taapələnaa tee. ¹⁵ Tənaɣa Yesu kpaɣa ηmusí na í kuntili-sí na í təgəna pa tənaɣa Iso təsəele taa, pa na pa heen na pa naan tətə. Na í ηmusí liyitee yəkəlaa liyitee ke ate, na í pəsi pa taapələnaa ke alele. ¹⁶ Ilena í holina alukukunaa pəetəlaa sí: I ləsi-weyē cəne. I taa pəsi ma Caa təyaya ke kuyaku ke mpv.

¹⁷ Mprógú í falaa təsəsa sí pa ηmaawa Iso Təm taa sí: Hai Iso, ma luyv svv nyá təyaya təmlə ké isu yem na kpete.

¹⁸ Tənaɣa Yuta nyəma təna-í təkpi sí: Piti təmlə nteye n ka la-tv na pəcə tē nyi sí pə ha-η mpaav sí í la isəntə iní?

¹⁹ Mprógú Yesu cə-we sí: I yəki Iso təsəele təne, na maa tayaní-teye ηmav ke kuyeeη tooso taa. ²⁰ Mprógú Yuta nyəma təma-í sí: Pusi nule na naatoso ke pa ηma Iso təsəele təne, na nyaa ηmaa-teye kuyeeη tooso taa?

²¹ Ama Yesu mayamaya í təgi í yaakaya mpv sí Iso təsəele. ²² Pə təə ké waatu wei Yesu kəma na í sí na í fe tə, í falaa təsəsa sí í ka yəgətə-tí. Haləna pá te pa taa na Iso Təm na Yesu kuyəgətəto tətə.

Yesu nyámá yálaa lotu taa hɔwɛɛ

²³ Yesu wɛw Yosaɛm kɛ Tɛɛw acima tɔɔ kɛ mpɔ tɔ, yálaa paɣalɛ nawa piti tɛma nna i lakaya tɔ na pá mv-i kɔakɔaa tákpa si inɛɣi. ²⁴ Ama Yesu ná tá tɛ-wɛ na i taa. Pɛ taya pulɔ, i nyámá pa tɛnaya teu kɛ. ²⁵ Pɛ fɛi si nɔɣɔlv í sɛɣɛsi-i pa tɔm na pɛcɔ́. I maɣamaɣa i nyámá mpi pɛ wɛ yulɔ taa tɔ.

3*Yesu na Nikotɛm pa faaci*

¹ Apalu nɔɣɔlv i ka wɛnna Falisanaa taa na pá yaa-i si Nikotɛm. I kɛ Yuta nyuɣu nyɛma taa lɛlv. ² Ḿpɔ́ɣú i pola Yesu kin kɛ ahoo naali na í yɔɣɔti-i si: Taca, tɛ nyámá si Isɔ kɔnna-ɛ si n sɛɣɛsi-tv. Pɛ taya pulɔ, nɔɣɔlv fɛi wei i pɛsɛɣi na í la piti tɛma isu n lakɔɣv tɔ na pɛ tá kɛna Isɔ tɔɛ.

³ Yesu cɔ-i si: Tampana kɛ ma heeliɣi-ɛ yoo, maa cɛsɛɣi, ye pɛ ta lɛli yulɔ kɛ lɔlvɔv, i kaa na Isɔ Kawulaya.

⁴ Tɛnaya Nikotɛm pɔɔsa-i si: Isɛnayaɛ pu tayanu yulɔ kɛ lɔlvɔv na í tɛma sɔsɔ kɛ lapu? Ama i kaa pɛsi na í lɛli i too lotu taa kɛ sɔv na pɛ tayanu-i lɔlvɔv?

⁵ Yesu cɔ-i si: Tampana kɛ ma heeliɣi-ɛ yoo, maa cɛsɛɣi, ye pɛ ta lɔli-ɛ na lɔm na Feesuɣu, n kaa sɔv Isɔ Kawulaya. ⁶ Yulɔ kɛ yulɔ lɔlɛɣi. Ama Isɔ Feesuɣu lɔlvɔv wɛna pɛ mpa, na pɛle pɛ wɛ yulɔ taa tɔm kɛ. ⁷ Taa la piti na nti ma heela-ɛ si pɛ wɛɛ si mɛ tɛna pu lɛli-mɛɣɛ lɔlvɔv tɔ tɔ tɔ. ⁸ Nyɛni, heelim makɛ timpi pɛ luɣu wɛɛ tɔɣɔ, na n nukɛ pɛ taɛ. Pɛyele n ta nyi pɛ tɔlɔlɛ yaa pɛ tɔpote. Wei Isɔ Feesuɣu lɔlaa tɔ i wɛ mpɔ tɔtɔ.

⁹ Ḿpɔ́ɣú Nikotɛm tɛma si: Isɛnayaɛ mpɔ?

¹⁰ Iɛna Yesu cɔ-i si: Halɛ mɛɣɛlɛ Isɛɣɛli sɛɣɛsɛlaa sɔsaa na n ta cɛkɛna tɔm tɛnɛ? ¹¹ Tampana kɛ ma heeliɣi-ɛ yoo, maa cɛsɛɣi, tɛ nyámá nti tɛ yɔɣɔtɛɣi tɔ na nti tɛ nawa tɔ ntɛɣi tɛ kɛɛsɛɣi-mɛ. Pɛ na pɛ mpɔ tɔ mu caa tá tɔm mɔɣv. ¹² Isɛna pɛ tɛɛa lapu kɛ atɛ cɛnɛ tɔɣɔlɛ ma heeliɣi-mɛ na u saɛ mɔɣv. Iɛ ye ma kɛɛsa-mɛɣɛ isɛna pɛ wɛ isɔtaa tɔ, mɛ taa aweɣɛlɛ mɔlv? ¹³ Nɔɣɔlv ta kɔta isɔtaa ye pɛ taya Yulɔ Pɛyaya má wei ma luna isɔtaa na má tii tɔ ma paasi. ¹⁴ Isu Moisi ka tɔɣv nyɛɣɔlvɔv kɔsɛmɔɣv tɔm kɛ tesika nyuɣv taa na í siki wɔlaya tɛtv taa tɔ, mpɔ unɛ tɔtɔɣɔ pɛ wɛɛ si paa kpaasi Yulɔ Pɛyaya má. ¹⁵ Iɛna yálaa mpa pa tɛna paa mv ma tɔm tɔ pá hiki weesuɣu nku ku tɛɛ tɔ. ¹⁶ Pɛ taya pulɔ, Isɔ sɔɔla yálaa tɛnaya sɔsɔm, halɛna í caɛ i ha i Pɛyaya ikpamɛ, si pa tɛna mpa paa tɛɛ ka tɔm tɔ, pá taa si, ama pá hiki weesuɣu nku ku tɛɛ tɔ. ¹⁷ Pɛ taya isu yálaa tɔm kɔɣv tɔɔ kɛ Isɔ tila i Pɛyaya. Ama pa nyuɣv yaru tɔɔ kɛ. ¹⁸ Paa kɔɣi wei i tɛɛa ka tɔm tɔ pɔntv tɔm. Ama wei u tɛɛɣi ka tɔm tɔ, pɔntv tɔm tɛma sɔv, i ta tɛɛ Isɔ Pɛyaya ikpamɛ tɔm tɔ pɛ tɔ. ¹⁹ Pa tɔm sɛpa timpi tɔɣɔlɛ si fɛtɛla wei i naaki tɔ i kɔma antulinya taa, na yálaa sɔɔli sɛkɔpɛtɔv na pá kisi-i pa lakasi isayasi tɔ. ²⁰ Ye wei i laki isayatu i taa kpaakɛna fɛtɛla inɛɣi. I kɔpɛtɛɣɛna-i si pɛ taa kɔɔ na í la na pɛ ná i isayatu tɔ. ²¹ Ama wei i tɛɛɣi tampana tɔ i kɔpɛtɛɣɛna fɛtɛla inɛɣi si í la na pɛ ná tɛcɛiɛi si Isɔ nunav tɔɔ kɛ i laki mpɔ.

Yesu na Yohaani pa tɔm

²² Pɛle pɛ waali kɛ Yesu na i ifalaa pa kɔla tɛna na pá polo Yuta tɛtv taa, na í na-wɛ pá caɣa tɛnaya wɛɛ naalɛ, na i sɔɔki yálaa kɛ Isɔ lɔm. ²³ Yohaani ná sɔɔkaya yálaa kɛ Isɔ lɔm tɔtɔɣɔ Ayinɔɛ kɛ Salim kin. Lɔm ka wɛ tɛnaya sɔsɔm kɛ. Yálaa kɛɛɣa Yohaani kin na í sɔɔki-wɛɣɛ Isɔ lɔm. ²⁴ Waatv unɛ tɔ pa ta tɛkɛta Yohaani kɛ salɛka.

²⁵ Ḿpɔ́ɣú Yohaani ifalaa taa lɛlaa na Yuta tv nɔɣɔlv pa sɔv hɔm kɛ Isɔ sɛɛv kɔtasɛ nsi yulɔ tayanɛɣɛna i ti tɔ si tɔ. ²⁶ Ḿpɔ́ɣú pa pola Yohaani kin na pá pɔɔsi-i si: Taca, n tɔɔsa yulɔ wei i tɔm n ka heela-tv na nyá na-i í ka wɛ Yaatanu waali tɔ i tɔ? Nyɛni pɛnɛntɛ unɛ i sɔɔkɛna nteɣɛ yálaa kɛ Isɔ lɔm, na pa tɛna pá puki i kin.

²⁷ Iɛna Yohaani cɔ-wɛ si: Yulɔ u hikiɣi pulɔvɔv yem na Isɔ tá ha-i-wi. ²⁸ Mɛ maɣamaɣa í pɛsɛɣi na í lɛsi ma aseeta si ma yɔɣɔtaa si ma ta kɛ Mesii. Ama ma tɛɛ i nɔɣɔ kɛ kɛtɛɛ.

29 Akpaxalv tanna asasaalv. Ama akpaxalv taapalv sɛna tɛna na í kema nkpanɛ. Pɛ kɔma na í nu akpaxalv nɔɔ, ðe í lanɛ hulɔmɛ sɔsɔm. Mpɔv inɛ tɔtɔɔ ma lanɛ hulɔmaa, na pɛnɛntɛ pɛ maɔa-m teu. 30 Pɛ wɛɛ sɛ Yesu í pukɛna na maa sɛki.

Wei í kɔmna isɔtaa tɔ í tɔm

31 Wei í luna isɔtaa tɔ inɛ í kɛlɛna pɛ tɛna. Na wei ílɛ í wɛ atɛ cɛnɛ tɔ, í kɛ atɛ nyɛnɛ kɛ, na atɛ nyɛntɔ kɛ í yɔɔtɔɔ. Ama wei í luna isɔtaa tɔ inɛ í kɛlɛna pɛ tɛna. 32 Na í yɔɔtɔɔ mpi í nawa na í nu tɔ pɛ tɔm, ama nɔɔɔlɔ u muɔi í tɔm. 33 ðe wei í tu mu í tɔm, pɔntɔ tisina ntɛ sɛ Isɔ yɔɔtɔɔ tampana. 34 Wei Isɔ tilaa tɔ pɔntɔ yɔɔtɔɔ Isɔ tɔm kɛ. Pɛ taya pulv, Isɔ cɛlɔɔ-í í Feesuɔ tɛnaya. 35 Tacaɔ sɔɔla í Pɛyaya na í tu pɛ tɛnaya ka niɛ taa. 36 Ye wei í nuna Pɛyaya í tɛma weesuɔ nkɔ ku tɛnɛ tɔɔ hikɔɔ. Ama wei í kisa Isɔ Pɛyaya kɛ nunav tɔ í lanɛ kɛ, na Isɔ muɔna-í na pɛáná kɛ tam kɛ m̀pɔɔ.

4

Yesu na Samalii alv pa faaci

1 Falisanaɔ nuwa sɛ Yesu hikɔɔ tɛnɛna na í sɔɔki-wɛɛ Isɔ lum na pɛ kɛlɔɔ Yohaani. 2 Pɛcɔ pɛ taya Yesu maɔamaya sɔkayana-wɛɛ Isɔ lum, ama í ifalaa kɛ. 3 Yesu kɔma na í nu sɛ Falisanaɔ nu mpɔv, ðena í kɔlɛ Yuta tɛtɔ taa na í mɛnna Kalilee tɛtɔ taa. 4 Na pɛ wɛɛ sɛ Samalii nyɛnkɔ kɛ í tɛnɛ.

5 M̀pɔɔ Yesu wɔsɛna Samalii ícɛtɛ natɛlɛ nte pa yaa sɛ Sikaa tɔ, na tɔ kpɛtɛna tɛtɔ nti Yakɔv ka ha í pɛyaya Yosɛfv tɔ. 6 Na Yakɔv lɔkɔ ka wɛ tɛna. Tɔntɛ nu Yesu ðena í caya lɔkɔ nɔɔ, na waatɔv inɛ ilim sikaa.

7 M̀pɔɔ Samalii alv nɔɔɔlɔ kɔma lum luɔ, na Yesu sɛlɛm-í sɛ: Ha-m lum na má nyɔɔ.

8 Waatɔv inɛ Yesu ifalaa ka tɛma tɛɛv kɛ ícɛtɛ taa kɛ kutɔɔv yavɔ. 9 Samalii alv cɔ-í sɛ: Pepe tɔ kɛ nyaya Yuta tu na n sɛlɛmɔ-m lum sɛ n nyɔɔ. Pɛcɔ maɔa Samalii tu? (Pɛ taya pulv tɔɔ, Yuta nyɛma na Samalii nyɛma paa suliyi.) 10 M̀pɔɔ Yesu cɔ-í sɛ: Ye n ka cɛkɛna mpi Isɔ haaki tɔ, na n ka nyɛmá wei má ma sɛlɛmɔ-ɛ lum kɔnyɔnyɔɔm kɛ isɛntɔ tɔ, nyá maɔamaya n ka laalɛna-m sɛlɛmɔv na maa ha-ɛ weesuɔ lum.

11 M̀pɔɔ alv cɔ Yesu sɛ: Ma cɛ, n fɛina kɔlulunav nkɔ n ká luna tɔ. Pɛcɔ lɔkɔ ná tu lumaa. ðe leyɛ n ká hiki weesuɔ lum mpi? 12 Tá lɛncɛ Yakɔv hulina lɔkɔ inɛ na t́́́ maɔana-í. Halɛ Yakɔv na í piya na í kalɛkɛnɛ pa nyɔɔ lɔkɔ inɛ í lum. ðe n huɔv sɛ n kɛla ðɛ?

13 M̀pɔɔ Yesu cɔ alv sɛ: Wei í nyɔɔ lɔkɔ inɛ í lum lukɔtɔv tasɔɔ-í kpav kɛ. 14 Ama wei í nyɔɔ lum mpi maa ha-í tɔ, lukɔtɔv u lɛlɔɔ-í kpav paa pɛlee. Pɛ taya pulv, lum mpi maa ha-í tɔ pu la í taa kɛ lum sɛɛlv wei í cɛtɔɔ tɔ. Halɛna í hiki weesuɔ nkɔ ku tɛnɛ tɔ na í kinɛ.

15 M̀pɔɔ alv cɔ Yesu sɛ: Ma cɛ ha-m lum mpi, ðe lukɔtɔv kaa tasa-m kpav, na má taa tasa cɛnɛɛ mɛlɔɔv kɛ lum luɔ.

16 M̀pɔɔ Yesu tɔma alv sɛ: Polo n yaa nyá paalv na nyá na-í kɔɔ cɛnɛ.

17 M̀pɔɔ alv cɔwa sɛ: Ma fɛina apalv.

ðena Yesu cɔ alv sɛ: Tampana kɛ n yɔɔtɔɔ sɛ n fɛina apalv. 18 Pɛ taya pulv, n tɛma apalaa kakpasɛ kɛ saav, na wei í tɛ n tu wɛ kayana isɛntɔ tɔ n wɛ yem, pɛ taya nyá paalv. Pɛ tɔ kɛ nyá tɔm wɛna tampana.

19 M̀pɔɔ alv cɔ Yesu sɛ: Tacaɔ, ma naa sɛ n kɛ Isɔ kɔyɔɔtɔv telɔsv. 20 Ta lɛncɛnaɔ sɛekaya Isɔ kɛ pɔɔv kɔnɛ ku tɔɔ. Ama Yuta nyɛma mɛ mɛ tɛnɛ sɛ ye paa sɛɛ Isɔ Yosalem kɛ.

21 M̀pɔɔ Yesu cɔ alv sɛ: Alv nyá nu ma tɔm, pu kɔɔ tɔ, Tacaɔ Isɔ sɛɛv kaa wɛɛ tɛntɛmlɛ tɔm, sɛ pɔɔv kɔnɛ ku tɔɔ yaa Yosalem. 22 Samalii nyɛma mɛ í ta nyɛ wei í sɛeki tɔ. Ama Yuta nyɛma ta tá nyɛmá wei tá sɛeki tɔ. Pɛ taya pulv, Yuta nyɛma kinɛ kɛ Isɔ sɛɛv mpi pɛ waasɔɔ tɔ pɛ wɛɛ. 23 Ama pɛ wɛɛ pu kɔɔ, halɛ pɛ tu tɛma kɔntɛ tɛ, na mpa pa sɛeki Isɔ na tampana tɔ paa sɛɛ-í hatoo pa taa kɛ na cɛsvɔv fɛi. Isɔ sɛɛlaɔ isɔ mpɔv wɛɛ Caa Isɔ sɔɔlaɔ. 24 Isɔ u naa isɛntɔɔ, pɛ tɔ kɛ mpa pa sɛɛ-í tɔ, pɛ taya isɛntɔɔ kɛ paa sɛɛ. Ama pa taana kɛ na cɛsvɔv fɛi.

²⁵ Μρύγύ αλβ εἶπεν ἰησοῦ: Μα νυῆμά σι Μεσῖι wei πα γαα σι Kilisiti τὸ ἰ κά κῶο te, ye ἰλέ ἰ κῶμα, ἰ κά kilisi-toyḡ pə təna.

²⁶ Μρύγύ ἰησοῦ εἶπεν ἰησοῦ: Μα wei ma γῶγῶτῶγῶνα-ἠ ἰσῆντῶ τῶ, mayale Mesii ἰνι.

²⁷ ἰησοῦ na αλβ πα τῶηνα γῶγῶταγα κε ἰμρύγύ ἰλενα ἰ ifalaa tala, na pə la-weye piti ké mpi pə τῶο ἰ na αλβ taka pa γῶγῶτῶγῶ τῶ. Paa na mpv pa taa nḡγῶλḡ ta pḡḡsi si: Pepeye n caa ἰ kinj? Yaa ntiyi nyá γῶγῶτῶγῶνα-ἰ?

²⁸ Τῶναγα αλβ μῶηνα ἰ ἠῶγῶγα na ἰ su. ἰλενα ἰ mḡli ἰcate taa na ἰ γαα γῶλαα si: ²⁹ ἰ κῶο na ἰ ná apalv nḡγῶλḡ wei ἰ kpaɣa pə təna mpi tuu ma lapa τῶ na ἰ κῆεσι. ἰ ta κε Mesii yee?

³⁰ Μρύγύ γῶλαα lu ἰcate taa na pá puki ἰησοῦ kinj.

³¹ Αλβ ἰνι ἰ τεε mpv τῶ, na ἰ ifalaa náá τῶηνα-ἰ τεεκυῦνυ ké si: Taca n kaa τῶγῶ mpv?

³² Αμα ἰησοῦ εἶπεν: Τῶγῶναγα ἠκα ma τῶκι τῶ ἰ ta nyi-ke.

³³ Μρύγύ ἰησοῦ ifalaa pḡḡsa təma si: Nḡγῶλḡ kḡna-ἰ τῶγῶναγα κε yee?

³⁴ Τῶναγα ἰησοῦ εἶπεν: Μα τῶγῶναγα nté wei ἰ tila-m τῶ ἰ luɣu nyəntv lapv, na ἰ təmlə nte ἰ hula-m si má la τῶ τῶ yoosuɣu. ³⁵ Με μῶ τῶη si: Pə kaasa ἰσῶτῶναα liyiti na kumtv tala. Αμα má, ma heeliyi-me si, ἰ kusἰ mḡ ἰse na ἰ na ἰsəna kutḡγῶνυ sɛɛna tawa na kv taɣa kumtaa τῶ. ³⁶ Kuntv wei ἰ kinj τῶ, ἰ τῶηα ἰ kvfelvɣu hikuyu ké, na ἰ nyəkəɣi pee tḡtḡγῶ ἰ weesuɣu ἠku kv teɣ τῶ kv τῶο. Mpv pə lakəna na tuulu na kumtv pá krentəɣi γῶḡlvɣu. ³⁷ Pə τῶο ké təm nti pa γῶγῶτῶγῶ τῶ τῶ wəna tampana si: Ləlv tuuki ké na ləlv náá kv. ³⁸ Mpv tḡtḡγῶ, ma tila-me si ἰ kv haləm mpi ἰ taa hala τῶ. Ləlaa ná halaa na kaɣana pə waasəɣi-me.

³⁹ ἰcate ἠté τῶ taa Samalii nyéma paɣale mv ἰησοῦ təm κε təm nti αλβ ka γῶγῶτα təfoo si: ἰ kpaɣa pə təna mpi tuu ma lapa τῶ na ἰ κῆεσι τῶ τῶο. ⁴⁰ Waatv wei Samalii nyéma tala ἰησοῦ kinj na pá na-ἰ τῶ, pa wiina-ἰ si ἰ la wɛɛ naaleɣe pa kinj. ἰλενα ἰ caɣa tənaya kvyeɛɣ naale. ⁴¹ Pə kḡma na pá nu ἰ mayamaya ἰ kvγῶγῶtḡtv, ἰλενα γῶλαα samaa κε səsəm tasa ἰ təm κε mvɣu. ⁴² Na pá τῶη αλβ si: Pənente pə taɣa nti n heela-tv τῶ τῶο tike κε τῶ mv ἰ təm. Αμα tá mayamaya τῶ nuna tá ἠkpaɣɣ na τῶ təma tá taa si, tampana ἰ ké antulinya Waaslv.

Yesu waav ke akewe səsə pəɣaya

⁴³ ἰησοῦ lapa kvyeɛɣ naaleɣe təna, ἰλενα ἰ kusἰ na ἰ tɛɛna Kalilee. ⁴⁴ ἰησοῦ mayamaya ka təma γῶγῶtvɣu si: Nḡγῶλḡ u tvɣḡna ἰsḡ kvγῶγῶtḡtv teləsvlv κε ἰ mayamaya ἰ ἰcate taa. ⁴⁵ Waatv wei ἰησοῦ tala Kalilee τῶ, təna nyéma mv-ἰ teu κε niɣ naale. Mpi τῶ pa mayamaya paa pola Tɛɛv acima τῶγῶνυ κε Yosalem, na pa nawa pə təna mpi ἰ lapa Tɛɛv acima anἰ a τῶο τῶ.

⁴⁶ Μρύγύ ἰησοῦ mḡla Kalilee Kana timpἰ ἰ ka pəsa lvm κε svlv τῶ. Akewe səsə nḡγῶλḡ ἰ ka wɛ təna, na ἰ pəɣaya wɛ Kapənahum na pə wuki-ke. ⁴⁷ Akewe nuwa si ἰησοῦ luna Yuta na ἰ kḡo Kalilee, ἰλενα ἰ polo na ἰ sələm-ἰ si: Μα pəɣaya wɛ Kapənahum na ká caa sərv, polo ἠ waasi-ke. ⁴⁸ ἰησοῦ εἶπεν: Anἰ tamm mu ta na piti təma na kəkəlv nyəm, u tisiyi.

⁴⁹ Μρύγύ akewe ἰνι ἰ εἶπεν: Hai ma ce, τῶ τεε pécó ma pəɣaya ἰ taa kḡo na ká si.

⁵⁰ Μρύγύ ἰησοῦ εἶπεν: Kpe, nyá pəɣaya kaa si.

Μρύγύ apalv ἰνι ἰ mv ἰησοῦ kvγῶγῶtḡtv na ἰ tv mpaav. ⁵¹ Akewe kpenɣaya, ἰλενα ἰ təmlə nyéma səɣi-ἰ na pá heeli-ἰ si: Nyá pəɣaya hika alaafəya.

⁵² Μρύγύ akewe pḡḡsa-weye ἰsəna waatv pə cɛpa pəɣaya τῶο τῶ. ἰλενα təmlə nyéma εἶπεν: Tete ilim kpila pəcḡ τῶγῶ watv cɛpa ka τῶο.

⁵³ Μρύγύ pəɣaya caa τῶḡsa kpakpa si, tete mpv ἰνι pə taka teitei ké ἰησοῦ ka heela-ἰ si: Nyá pəɣaya kaa si. ἰλενα ἰ na ἰ təɣaya təna pá te ἰησοῦ na pa taa.

⁵⁴ ἰησοῦ piti təma krenta naaleɣe ἰ luw Yuta na ἰ kḡo Kalilee τῶ.

5

Kvntəntv waav ke lule nḡγῶ

¹ Pəle pə waalἰ Yuta nyéma ἰsḡ sɛɛv acima naalἰ a talaa, na ἰησοῦ polo Yosalem. ² Lule natəlv τῶ wɛ heen nənḡγῶ cḡlvɣḡ Yosalem, na akelenaa sakasi taka kakpasἰ səɣa təna. Təne ἰnəɣi pa

yaa si Petasata ke Alaamee nyóma tóm taa. ³ Na kutántunaa seléta lanjasí nsi si tée ké sósóm. Yulúmaa na kaakalasi, na mpa kutáməhə tɔvɔlaa tɔ. [Pa taŋa lum lanjəvɔ. ⁴ Pə taŋa pulv, isətaa tillu tiikaya waatu waatu ke lule taa, na í laki na lum lanjəvɔ. Na wei í laala tiuu ke waatu wei lum lanjəvɔ kpakpaa tɔ pə waa-i, paa í kutəhə ke ŋku.] ⁵ Apalv nəvəlv í ka wə təna na í hənta kutəhə tɔ pusí pələfəi nule kəlv. ⁶ Yesu na-i na í hənta mpv, na í nyəmə sɪ í taŋa tənaya sósóm, ɔlɛna í pəsɪ-i sɪ: N caa pə waa-ŋ ke?

⁷ Mprúyú kutəntv cə Yesu sɪ: Ma cə, ma feina nəvəlv sɪ í tisi-m lum taa ké waatu wei pə lanjəvɔ tɔ. Na má polaa sɪ ma tiiki, nəvəlv náa laali-m.

⁸ Mprúyú Yesu heela-i sɪ: Kuli na í kraya nyá kuhəntvɔv na í tɔ.

⁹ Tənaya pə waa kutəntv ke kpakpaa, na í keli í kuhəntvɔv na í təh. Pə pamna kuyaku kuhəsvɔv wule. ¹⁰ Mprúyú Yuta nyóma təma wei pə waa mpv tɔ sɪ: Saŋa kuyaku kuhəsvɔv ké, pə fei sɪ í səvəli nyá kuhəntvɔv ke mpv.

¹¹ Ama kutəntv na cə-wə sɪ: Wei í waasa-m tɔ iní í heelina-m sɪ má keli ma kuhəntvɔv na má tɔ.

¹² Mprúyú Yuta nyóma cə kutəntv sɪ: Aweye pɔntv na í heela-ŋ sɪ í keli nyá kuhəntvɔv na í tɔ?

¹³ Ama wei pə waawa tɔ í ta nyí Yesu. Pə taŋa pulv, ílé í ka saala samaa wei í suwa təna tɔ í taa.

¹⁴ Pəle pə waali Yesu ná apalv inəvɔ Isə təsəele taa na í heeli-i sɪ: Nyəni, pənente pə waa-ŋ isəntə tɔ, taa tasa isayətv lapv tətə. Pécó pə taa kəv na ŋku kule kv kəla mpv tɔ kv mayana-ŋ.

¹⁵ Tənaya apalv iní í polaa na í heeli Yuta nyóma sɪ: Yesu waasəna-m. ¹⁶ Pə təv ké Yuta nyóma sɔv Yesu ké kunyəhə tvv ke í lapv ríprúyú kuyaku kuhəsvɔv wule tɔ pə təv. ¹⁷ Mpv pə yelina na Yesu yəvəti sɪ: Ma Caa ná təhə təmlə lapv ke tam ké. Pə təv ké ma tətə ma təhəna lapv.

¹⁸ Təm tənə tə mayamaya tə təv Yuta nyóma mv səvəna ke teu sɪ pa ləsəvɔ Yesu weesvɔv. Sɪ pə taŋa kuyaku kuhəsvɔv tike ke í wakəlaa, pə kpəna isəna í kəsə í ti na Isə na í yaa-i í mayamaya í Caa tɔ pə təv tətə.

Isə Pəyaya pəsvɔv ke yəlaa təv

¹⁹ Mprúyú Yesu təma-wə sɪ: Tampana ke ma heeliyi-mə yoo, maa cəsəvɔ. Pəyaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa təhə lapv na má naaki tɔ ntəvɔ ma təhəvɔ. Ma Caa laki pə təna mpi tɔ, Pəyaya ma ma laki-wi tətəvə. ²⁰ Pə taŋa pulv, ma Caa səvəla-m ké, na í hólí-m pə təna mpi í laki tɔ. Í ká hólí-m təma səsəvəna nna a kəla ane tɔ sɪ má la, na pu la-meyə ha.

²¹ Isu ma Caa feesiyi sətəa na í mənna-weyə weesvɔv nyóma hekv tɔ, mpv iní tətəvə Pəyaya má ma tvvɔ weesvɔv ke mpa ma nəkaa tɔ. ²² Təle tə paasi ma Caa u hvukəna nəvəlv. Ama í tv hvule tənaya Pəyaya ma ma niŋ taa. ²³ ɔlɛna pa təna pa se-m isu pa seekvɔv ma Caa tɔ. Yulv í ta se Pəyaya ma, í kaa pəsɪ na í se ma Caa wei í tila-m tɔ.

²⁴ Tampana ke ma heeliyi-mə yoo, maa cəsəvɔ, ye wei í nu ma təm na í tɛ í taa na wei í tila-m tɔ, í tɛma weesvɔv ŋku kv tɛhə təvə hikvɔv, pa kaa hvvna-i. Ama í tɛma weesvɔv tv ke pəsvɔv ké. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-mə yoo maa cəsəvɔ, pə wəe pu kəv, halí pə tu tɛma kənte te. Sətəa ká nu Isə Pəyaya má ma nəvə, mpa paa nu-ke tɔ, paa fe na pá kuləna pa isə. ²⁶ Isu Taca Isə wəna weesvɔv ke í taa tɔ, mpv tətəvə í yelaa sɪ Pəyaya ma má wəna weesvɔv ke ma taa. ²⁷ Ma ké Yulv Pəyaya təvə í ha-m mpaav sɪ má hvvna yəlaa ke təm. ²⁸ ɔlɛ pə taa la-meyə ha. Mpi tɔ pu kəv na pa təna mpa pa wə pəlaaŋ taa tɔ pá nu ma nəvə, ²⁹ na pá lu í taa. Mpa pa lapa kupəntv tɔ paa fe sɪ pá wəe tam təv. Mpa pəle pa lapa isayətv tɔ, paa fe sɪ pá hvvna-wə na pá tv-weyə saləka.

Mpi pə hólíyí Yesu tampana tɔ

³⁰ Maa pəsəvɔ na má lu tələvɔ ma mayamaya. Ama isu Isə kəsəvɔ-m tɔ, ríprúyú ma hvukəna, na ma hvule tewa. Mpi tɔ, pə taŋa ma mayamaya ma luvv nyəntv ke ma pəkəvɔ lapv. Ama wei í tila-m tɔ í luvv nyəntv ké. ³¹ Ye ma yəvətvəvɔ ma ti təm, nəvəlv kaa sa tampana wəna

maa hólí tó. ³² Ama nǎǎǎ wenna na ílé í hólǎǎ sǎ ma ké tampana tv. Na ma nyǎmá sǎ nti í yǎǎǎ ma tǎ tǎ wé tampana. ³³ Halí mǎ mayamaya í tila mǎ tillaa ké Yohaani kin na ílé í hǎla-meyé tampana. ³⁴ Ye ma, pǎ taya isu ma nyulaa sǎ yǎǎ nǎǎǎ í hólí ma tampana. Ama sǎ pǎ sǎna-me na pǎ ya mǎ nyǎǎ tǎ ké ma yǎǎǎ mpv. ³⁵ Yohaani naa wé ké isu fǎtǎla wei í mǎǎ na pǎ naaki tǎ. Í tísaa na í yǎǎǎ fǎtǎla iní í nav ké pǎǎ. ³⁶ Ama ma wena mpi pǎ hólǎǎ ma tampana na pǎ kǎlí tǎ tǎna nti Yohaani yǎǎǎ ma tǎ tǎ. Tǎma nna iní ma Caa hǎla-m sǎ má la na ma tǎǎa a lapv ké isǎntǎ tǎ, aní a hǎlǎǎ ma tampana sǎ ma Caa tilina-m. ³⁷ Ma Caa wei í tila-m tǎ í hólǎǎ ma tampana tǎtǎ. Mé í ta nu í nǎǎ ké paa tǎm kǎǎm. Pǎǎ í ta loosi í isǎntaa ké paa tǎm kǎǎm tǎtǎ. ³⁸ Pǎǎǎ u saǎ í tǎm mǎǎ sǎ tǎ caya mǎ taa ké paa pǎǎ. Íle u ten mǎ taa na wei Isǎ tilaa tǎ, pǎ tǎǎ ké pǎ wé mpv. ³⁹ Í pǎǎǎ Isǎ Tǎm takǎlasí taa tǎcututu, na í teelǎǎ sǎ pǎ taa ké í kǎ hikina weesuyv nku ku ten tǎ. Aní tá takǎlasí kǎǎmasí nsi sǎ yǎǎǎǎ ma tǎm. ⁴⁰ Pǎ na pǎ mpv tǎ, u saǎ sǎ í kǎǎ ma kin na í hiki weesuyv kǎǎǎ.

⁴¹ Pǎ taya yǎǎǎ isǎnté ké ma pǎǎǎ. ⁴² Ama ma nyǎma-me, ma nyǎmá sǎ u caa Isǎ. ⁴³ Ma Caa kǎnté ké ma kǎma na mu saǎ ma mǎǎ. Ama ye nǎǎǎ ná lu yem na í kǎǎ, í mu ílé tǎkpa. ⁴⁴ Mé mǎ sǎǎla mǎ tǎma isǎnté ké, u pǎǎǎ Isǎ wei í tike nté Isǎ tǎ í nyǎnté. Íle isǎnaya í kǎ la na í mu ma tǎm. ⁴⁵ Í taa hǎv sǎ maa polo má kuli mǎ waalí ké Isǎ isǎntaa. Ama Moisi wei í teelǎǎ tǎ iní í kǎ kulina mǎ waalí. ⁴⁶ Ye í ka mǎwa Moisi tǎm na tampam, isǎntǎ tǎ í ka mu ma nyǎntv tǎtǎ. Pǎ taya pǎǎ, ma tǎm ké ílé í nmaawa. ⁴⁷ Í ta tísí na í mu nti Moisi nmaawa tǎ, íle isǎnaya í kǎ tísí na í tǎna ma tǎm nti ma heeliyi-me tǎ.

6

Samaa iyisi kakpasí (5000) calǎsvyv

(Matiyee 14:13-21; Malǎkí 6:30-44; Luku 9:10-17)

¹ Pǎǎ pǎ waalí ké Yesu tayana Kalilee tenku waalí ké tesǎyv. (Lǎlaa yaa sǎ Tipeliyatí tenku). ² Na yǎǎǎ samaa hu í waalí. Pǎ taya pǎǎ tǎǎ, pa ná piti tǎma nna í waakayana kǎtǎntǎnaa tǎ. ³ Mǎǎǎ Yesu na í ifalaa pa kpa pǎǎ tǎǎ na pá caya tǎna. ⁴ Na Yuta nyǎma acima wena pa yaa sǎ Teev acima tǎ a wǎsaa. ⁵ Mǎǎǎ Yesu nyǎna í taa na í waalí na í ná sǎ samaa sǎǎ tǎǎna í kin ké kǎnté. Tǎnaya í pǎǎ Filípú sǎ: Leyé tu ya kǎtǎǎ na tǎ cǎla samaa iné iní na í tǎna í tǎǎ? ⁶ Yesu yǎǎǎ mpv sǎ í nu nti Filípú kǎ cǎ tǎ. Tǎǎ í mayamaya í tǎma isǎna í kǎ la tǎǎ nyǎm.

⁷ Mǎǎǎ Filípú cǎwa Yesu sǎ: Paa liyitee nyǎǎtǎ nǎmǎǎ (200) mayamaya ké tǎ yapa kǎtǎǎ, ku haǎna yǎǎǎ pǎǎ pa tiilí?

⁸ Ílena Yesu ifalaa taa nǎǎǎ wei pa yaa sǎ Antǎlí na í ké Simǎǎ Piyéé neu tǎ í cǎ-í sǎ: ⁹ Iwaasǎle natǎlí tǎ wé cǎne na tǎ tǎka potopotonaa ké kakpasí na tiina ké naale. Ama pǎǎ pu la-weye samaa tuutuuma iné?

¹⁰ Tǎnaya Yesu tǎma sǎ: Í heeli pa tǎna sǎ pá caya até. (Pǎ pamna nyutu ka pǎ ateyé tǎnaya sǎǎm, ílena pá caya.) Pa taa apalaa nyǎǎ tala isu iyisi kakpasí (5000). ¹¹ Tǎnaya Yesu kraya potopotonaa mǎǎ na í sǎ Isǎ ké í na tǎmlé ké pa tǎǎ, ílena í tala mpa pa caya tǎ. Na í tala-weye tiina ké mpv tǎtǎ, na paa wei í haya. ¹² Waatv wei pa haya tǎ, í tǎma í ifalaa sǎ: Í tǎǎ potopotonaa hǎǎǎǎ wei í kaasaa tǎ, na pǎǎǎ í taa le.

¹³ Ílena í ifalaa tǎǎ hǎǎǎǎ iní, na pǎ su tǎkǎǎ naanǎwa na naale. Potopotonaa kakpasí iní í kpisina mǎǎǎ waatv wei pa tǎma tǎǎ tǎ.

¹⁴ Waatv wei yǎǎǎ ná Yesu piti tǎmlé nǎtǎ tǎ, pa tǎma sǎ: Tampana Yǎǎ iné inǎǎǎ Isǎ kǎyǎǎtǎtǎ telǎǎǎ wei í tǎm paa yǎǎǎ sǎ í kǎ kǎǎ antulinya taa tǎ.

¹⁵ Yesu nyǎmá sǎ pa sǎǎ pǎwa sǎ paa kpa-í wulav na ton ké tǎne inǎǎ kpaakpa. Ílena í nǎmǎ tǎkev na í kpa pǎǎ tǎǎ ké í tike.

Yesu tǎnté ké lvm tǎǎ

(Matiyee 14:22-33; Malǎkí 6:45-52)

16 Pə kəma na pə taani, ilena i ifalaa tii lum nəgə, 17 na pá kpa kpuluyv taa si pa tesəyi Karənahum. Halı pə can pə yu Yesu ta kənta pa kinj. 18 Mpróyú heelim səsəm mapa na pə lanjəyi tenku lum ke səsəm. 19 Yesu ifalaa təma lum taa isu kilomεεtələnna kakpası yaa naatoso, ilə pa na Yesu keke na í tən lum təə na í kəhna pa təə təə. Tənaγa səγəntv kpa-wε. 20 Ama Yesu heela-wε si: Səγəntv í taa la-me, maγa.

21 Yesu ifalaa luyv lapa na pá kpaγa Yesu ke kpuluyv taa. Tete isu saηa tə, pa tēma tate ke timpi pa pukaya tə.

Samaa pεekəyi Yesu

22 Kv fema ilena samaa wei pə yela tenku waali tə, í ná si kpuluyv kulomuyv ka kaasəna tēna. Pécó pa nyəmá si Yesu na i ifalaa pa ta kaa kpuluyv. Ama pεle pa tike pa tēna. 23 Paa na mpv kpuləη lələη wei i luna Tipeliyatı tə i kəma, na i ta hatələnna timpi Tacaa ka sεe Isə ké i na təmle na pécó pá təγə potopotona tə. 24 Samaa inı i nawa si Yesu na i ifalaa pa taa nəγəlv fei tēna, ilena pá kpa kpuləη inı i taa na pá tεε Karənahum ke Yesu pεekuyv.

Kvtəγəv ηku kv haaki weesuyv tə

25 Samaa kəma na pá na-i tenku waali ilena pá pəəsi-i si: Tacaa, pəlee ké n kəma cəne?

26 Tənaγa Yesu cəwa samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, pə taγa isu í ná ma piti tēma təγə í pεekəyi-m. Ama í təγə potopotona na í haγa təγə. 27 I taa nəki na í kana kv təγəv ηku kv tēη təγə pεekuyv. Ama í lv ηku kv wε tam na kv kəhna weesuyv ηku kv tēη tə kv təə. Yulv Pəγaγa má maa hana-mεγe kv təγəv ηku. Pə taγa pulv, Tacaa Isə tēma-m i tēη cacaalaya tuyv.

28 Mpróyú samaa pəəsi Yesu si: Pepeye tu la na pécó tə la tēma nna Isə caaki tə?

29 Ilena Yesu cə samaa si: Təmle nte Isə caa si í lapı-i təγəle si í mv i tillu təm.

30 Mpróyú samaa pəəsi Yesu tətə si: Ilə n kaa la piti təmle natəli na tə ná na pécó tə mv nyá təm? Təv, təmle nteye n ka la? 31 Ta caanaa caanaa təγəna manna ke wulaya tetv taa, isu pa ηmaav Isə Təm taa tə si: I tisa isətəa kv təγəv na í cεla-wε na pá təγə.

32 Mpróyú Yesu cə samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, mpi Moisi cεla-me tə pə ta ke isətəa kv təγəv ke tēna. Ama pənente isətəa kv təγəv maγamaya ke ma Caa cεləyi-me. 33 Na kv təγəv ηku Isə cεləyi-me təγəle ηku kv luna isətəa na kv tii na kv haaki yəlaa tēnaγa weesuyv tə.

34 Tənaγa samaa cə Yesu si: Tacaa, haaki-tuyv kv təγəv ηkuyv tam.

35 Ilena Yesu cə samaa inı si: Ma maγamaya keke kv təγəv ηku kv haaki weesuyv tə. Ye wei í kəma ma kinj nyəγəsi kaa kpa pəntv paa pəcə. Pəyele wei i mv ma təm tə, ləkətv kaa kpa pəntv tətə. 36 Ama ma tēma-mεγe-təyi heeluyv si í na-m, pécó í tá mv ma təm. 37 Pa tēna mpa ma Caa haa-m tə, pa kəη ma kinj ké. Ma kaa təγəni wei i kəη ma kinj tə. 38 Pə taγa pulv, ma tiina isə ké si ma lakı wei i tila-m tə i luyv nyəntv, pə taγa ma maγamaya ma nyəntv. 39 Wei i tila-m tə i luyv nyəntv nté si má taa yelev na mpa i cεla-m tə pa taa nəγəlv le. Ama si má kusı pa tēnaγa sətəa taa ké kv yakv kantəkaya nyəηkv wule ké. 40 Ma Caa luyv nyəntv nté si mpa mpa pa ná Pəγaγa má na pá mv ma təm tə, pəntvnaa í hiki weesuyv ηku kv tēη tə, na maa feesi-wεγe kantəkaya kv yakv wule.

41 Isu Yesu yəγətvuyv mpv si inəγəle kv təγəv ηku kv tiina isətəa tə, sεsε pə ta maγa Yuta nyəma nté. 42 Tənaγa pa tēma si: Isu Yosεfəv pəyalv Yesu keke? Tə nyəmá i caa na i too mεε. Ilə ntiyi i yəγətvəyi si inı i tiina isətəa?

43 Mpróyú Yesu cə Yuta nyəma si: I taa miitina-m mpv. 44 Tacaa wei i tila-m tə í yaa wei, pəntv tike kəhna ma kinj, na maa feesi-i kantəkaya kv yakv wule. 45 Isə kv yəγətvutv teləsəlaa ηmaa təm tēne si: Yəlaa tēna ká wεε Isə kv sεγesaa. Pə təə ké yəlaa tēna mpa pa nukəna Tacaa Isə na pá mv i kv sεγesətv tə, pa kəη ma kinj. 46 Ilə pə taγa isu nəγəlv tēma Tacaa Isə ké nav se. Ye pə taγa wei i luna Isə kinj tə inı i nana-i. 47 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəyi, wei i mv ma təm, pəntv tēma weesuyv ηku kv tēη təγə hikuyv ké. 48 Maγale kv təγəv ηku kv

haaki weesuyu tɔ. ⁴⁹ Mə caanaa caanaa tɔɔna manna ke wɔlaya tɛtu taa, pəyele pa sɛpa. ⁵⁰ Ama kutɔɔɔu ŋku ku luna isɔtaa tɔ, ŋkuɔ yɔlv í tɔɔaa í kaa si. ⁵¹ Mayale kutɔɔɔu ŋku ku tiina isɔtaa na ku haa weesuyu tɔ. Ye wei í tɔɔɔ kutɔɔɔu ŋku, pɔntu ká wee tam ké, u tasəɣi səpu. Kutɔɔɔu ŋku maa ha tɔɔle ma mayamaya ma tɔnuɔ nantu. Ma haaki-təɣi si yɔlaa tɔna í hiki weesuyu.

⁵² Tɔnaya Yuta nyɔma sɔv tɔ tɔɔ ké hɔm na isɔle kɔsɛɛmle ke pa taa pa tike si: Isɔnaya inu í ká kpaɣa í mayamaya í tɔnuɔ nantu na í ha-tu si tɔ tɔɔ?

⁵³ Mprɔɣú Yesu cɔwa si: Tampana ke ma heeliɣi-mɛ yoo, maa cɛsəɣi, ye í ta tɔɔ Yɔlv Pəyaya má ma tɔnuɔ nantu, na í ta nyɔɔ ma caləm, í kaa hiki weesuyu ke mə mayamaya. ⁵⁴ Ye wei í tɔki ma tɔnuɔ nantu na í nyɔɔki ma caləm, pɔntu tɛma weesuyu ŋku ku tɛɲ tɔɔ hikuyu ké, na maa feesi-í sɔtaa taa ké kantəkaya kuyaku wule. ⁵⁵ Pə taya pulv, ma tɔnuɔ nantu ke kutɔɔɔu kupaŋku ké, na ma caləm ke kɔnyɔnyɔɔm kɔpam tɔtɔ. ⁵⁶ Ye wei í tɔɔɔ ma tɔnuɔ nantu, na í nyɔɔ ma caləm, ma na pɔntu tu wee tɔma taa ké. ⁵⁷ Tacaɔ Isɔ wei í tila-m tɔ, í wɛna í weesuyu, na í tɔɔ ké ma wɛna ma weesuyu tɔtɔ. Pə tɔɔ ké wei í tɔɔ-m, pɔntu wɛɛna weesuyu ke ma tɔ tɔtɔ. ⁵⁸ Tɔv, kutɔɔɔu ŋku ku luna isɔ tɔɔle. Ku ta ke ŋku mə caanaa caanaa ka tɔɔaa na kayana pa fɛi tɔ. Ama ye wei í tɔki kutɔɔɔu kɔnɛ, pɔntu ká wɛɛna í weesuyu ke tam.

⁵⁹ Kapənahum ke Yesu sɛɣɛsa tɔm tɔnɛɣɛ Yuta nyɔma təkotile taa.

Tɔm nti tɔ haaki weesuyu tɔ

⁶⁰ Waatu wei Yesu ifalaa nu tɔm tɔnɛ tɔ, pa taa payale tɔma si: Tɔm tɔnɛ tɔ kɔla katɛ. Awe ná pəsəɣi tɔ nuw?

⁶¹ Yesu nawa si tɔm tɔnɛ tɔ ta maya í ifalaa, ilɛna í tɔ-wɛ si: Isu tɔm tɔnɛ tɔ kɔla-mɛɣɛle yaa? ⁶² Na í ká kɔɔ na í na Yɔlv Pəyaya má na má kraa timpɪ maa wee tɔ, ilɛ isɔnayaɣale í ká la? ⁶³ Isɔ Feesuyu haakəna weesuyu, yɔlv tɔnuɔ kɔnɛ kule ku waasəɣi pulv. Tɔm nti ma heela-mɛ isɔntɔ tɔɔle Feesuyu nyəntu, na nti inu tɔ haakəna weesuyu. ⁶⁴ Paa na mpv, mə taa lɛlaa u tɔɔna-ti. (Pə taya pulv, hatoo kancaalaya Yesu ka nyɔmá mpa pa kaa tɔki í tɔm tɔ. Halɪ í nyɔmá wei í ká lapɪ-í kɔlɔmɔtɔ tɔ.)

⁶⁵ Yesu sɔɔsa lɛnti si: Pə mayamaya pə tɔɔ ké maa heela-mɛ si: Nɔɣɔlv kaa pəsi na í kɔɔ ma cɔlv, na pə tá kɛna si Isɔ hana-í pə mpaav.

⁶⁶ Pə kpaɣav kuyaŋku tɔɔ Yesu ifalaa taa lɛlaa yela-í, pa ta tasa-í tɔnuɔ. ⁶⁷ Mprɔɣú Yesu pɔɔsa pa naanɔwa na naale wei í kaasaa tɔ si: Na mɛ se, mu tɛɛ mə nyəŋku?

⁶⁸ Tɔnaya Siməɲ Piyɛɛ cɔwa Yesu si: Tacaɔ, awe kiŋ ke tu polo? Nyá tɔm pee haakəna weesuyu ŋku ku tɛɲ tɔ ilɛ. ⁶⁹ Na pənente tɔ mɔwa na tɔ tɛ tá taa si n ké Yɔlv Nanɲtu inu, na n luna Isɔ kiŋ.

⁷⁰ Ilɛna Yesu naa tɔ í ifalaa si: Mə naanɔwa na naale inɛ pə taya má ləsəna-mɛ? Pəcɔ mə taa lɛlv ná ké ilɔɔv.

⁷¹ Siməɲ Isəkaleeu pəyalv Yutaasi tɔm ke Yesu yəɣɔtaya mpv. Paa na í ké pa naanɔwa na naale taa lɛlv tɔ, kɔlv m inu í kəmna na í lapɪ-í kɔlɔmɔtɔ.

7

Yesu na í newaa pa tɔm

¹ Pəle pə waali Yesu cɔkaya Kalilee tɛtu taa. I luyu fɛi Yuta tɛtu taa ké cɔɔv. Pə taya pulv tɔɔ, Yuta nyɔma pɛɛkaya í kɔv. ² Yuta nyɔma acima wɛna pa yaa si coka acima tɔ a wɔsaa. ³ Ilɛna í newaa tɔm-í si: Kɔlv cənɛ na í polo Yuta na nyá ifalaa na tɔma nna n lakɪ tɔ tɔtɔ. ⁴ Ye yɔlv caa si pá nyəmi-í u ŋmɛsəɣi í tɔma. Ye n lakɪ tɔma anəɣi mpv ilɛ, ye le na yɔlaa tɔna nyi-ŋ mɛɛ.

(⁵ Pə taya pulv, Yesu newaa mayamaya ná tá mv í tɔm tɔtɔ.) ⁶ Mprɔɣú Yesu cɔ-wɛ si: Pə ta mayata-m na pəcɔ. Ama ye mɛ, paa pəlee pə maya-mɛɣɛ. ⁷ Pə taya pulv, antulinya nyɔma taa kaa kpaana-mɛ. Ama pa taa kpaana má. Mpi tɔ, ma húlɔɣi si pa kɔlaputv fɛi teu. ⁸ Mu kra tɔnaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taya pulv, pə ta mayata má.

⁹ Yesu tɛma-wɛɛ heeluyɔ ke mpɔ ilena inɪ í saali Kalilee.

Yesu ke coka acima taa

¹⁰ Yesu newaa kɔma na pá kpa acima tɔɔɔ, ilena Yesu maɣamaɣa polo. Ama ɪ ta yeɛ sɪ nɔɔɔɔ í nyɪ, ɪ pola inɪmelaw kɛ́. ¹¹ Yuta nyɔ́ma pɛɛkaya-ɪ acima wɛɛ taa, na pá tɔ́ɔna tɔ́maya pɔɔsuyɔ sɪ: Ilɛ lɛɛ ɪ wɛɛ?

¹² Halɪ samaa wɛlɔ́taya Yesu tɔ́m ke pa taa pa tike ke sɔ́sɔ́m. Lɛlaa sɪ: Yulɔ kupaɔ kɛ́. Lɛlaa sɪ: Aai, ɪ kɛ́ yulɔtɔsɔ́ɔ kɛ́. ¹³ Paa na mpɔ Yuta nyɔ́ma sɔ́ɔntɔ tɔ́ɔ nɔɔɔɔ taa yɔ́ɔtɔɔɔ tɔ́foɔ.

¹⁴ Pɔ́ kɔ́ma na acima haɣa heku, ilena Yesu polo na í sɔ́ɔ Isɔ́ tɔ́sɛɛɛ taa na í sɛɣɛsɔ́ɔɔ. ¹⁵ Ḿpɔ́yɔ́ pɔ́ lapa Yuta nyɔ́ma ke piti, na pá tɔ́ɔ sɪ: Isɔ́naɣa pɔ́ lapa na í nyɪ pɔ́ tɔ́naɣa mpɔ́ pɔ́cɔ́ ɪ ta la ceu?

¹⁶ Tɔ́naɣa Yesu cɔ́-wɛ sɪ: Nti ma sɛɣɛsɔ́ɔɔ ɪsɔ́ntɔ tɔ́, ma ta lu-tɔ́ɔɔ kɔ́lupu. Ama wei ɪ tila-m tɔ́ inɪ ɪ hulɔ́na-m-tɪ. ¹⁷ Ye wei ɪ sɔ́ɔla Isɔ́ luyɔ nyɔ́ntɔ tɔ́ɔɔyɔ́, pɔ́ntɔ tike ka nyɔ́na sɪ ma kɔ́sɛɣɛsɔ́tɔ́ luna Isɔ́ kinɔ́ yaa ma maɣamaɣa ma kaɔ́kante ke ma lakɔ́na. ¹⁸ Wei ɪ lakɔ́na ɪ kaɔ́kante tɔ́, ɪ maɣamaɣa ɪ sam ke ɪ pɛɛkɔ́ɔɔ. Ama wei ɪ pɛɛkɔ́ɔɔ ɪ tillu sam, pɔ́ntɔ ntɛ́ tampana tɔ́, pɔ́pɔ́tɔ́ fɛɪ ɪ kinɔ́. ¹⁹ Ntɔ́ɔ Moisi hulɔ́-mɛɣɛ Isɔ́ sɛɛɔ kɔ́sɔ́sɔ́tɔ́ tɔ́na na? Pɔ́cɔ́ paa mɔ́ taa kɔ́lɔ́m ɪ tɔ́ɔɔɔ-tɪ. Aɔ́ha, na í caa í kɔ́-m suwe?

²⁰ Ḿpɔ́yɔ́ samaa cɔ́wa Yesu sɪ: N nyɔ́na alɔ́ɣaa ke? Awe caa ɪ kɔ́-ɔ́?

²¹ Tɔ́naɣa Yesu cɔ́wa sɪ: Pɔ́ taya pɔ́ɔɔ, wule tɔ́ɔɔ ma lapa tɔ́mɛ sɔ́sɔ́ɛ natɔ́ɔ na piti kpa mɔ́ tɔ́na. ²² Moisi ná tɔ́-mɛɣɛ pɛɔ́ɔyɔ́, (pɔ́ɛɛɛ pɔ́ ta tu keɔ Moisi kinɔ́ ke pɔ́ luna. Ama hatoo mɔ́ caana caana kinɔ́ kɛ́,) na paa kuyaku kɔ́hɛɛsɔ́yɔ́ wule í pɛɔ́ɔɔ pɔ́ɔɔɔ kɛ́. ²³ Ye í pɛɔ́ɔɔ pɔ́ɔɔɔ ke kɔ́hɛɛsɔ́yɔ́ wule sɪ pɔ́ taa kɔ́ na í yɔ́kɔ Moisi kɔ́sɔ́sɔ́tɔ́. Pepe tɔ́ kɛ́ má waa yulɔ pilimile tɔ́cu ke kɔ́hɛɛsɔ́yɔ́ wule na mu mu-m na pááná? ²⁴ ɪ taa nyɔ́nɔ́ɔɔ tɔ́ tike. Ama í tɔ́ɔɔ tampana na pɔ́cɔ́ í yɔ́ɔtɔ́ɔɔ.

Yɔ́laa laki Yesu na piti

²⁵ Yosalem nyɔ́ma napɔ́ɔ pa yɔ́ɔtaya sɪ: Pɔ́ taya wei pa pɛɛkaya sɪ pa kuyɔ́ tɔ́ɔɔɔ? ²⁶ ɪ nyɔ́nɔ́ ilɛ́ ɪ mɔ́laa na í yɔ́ɔtɔ́ɔɔna-wɛ na ɪ nyanɔ́na pɔ́ɔɔ, na pá suma. Isu tá sɔ́saa mpɛ pa tɔ́ɔ pa taa sɪ ɪ kɛ́ Mesii keɛɛ yaa? ²⁷ Tɔ́ nyɔ́má sɪ waatu wei Mesii ká kɔ́ tɔ́, nɔɔɔɔ ɪ nyɔ́ɔ ɪ tɛ. Tɔ́fɔ́ ye pɔ́ kaasa inɛ ilɛ, tɔ́ nyɔ́má ilɛ́ ɪ tɔ́lɔ́ɛ mɛɛ.

²⁸ Yesu tɔ́ɔna sɛɣɛsɔ́yɔ́ ke ḿpɔ́yɔ́ Isɔ́ tɔ́sɛɛɛ taa, ilena í pɔ́ɔsɔ́-wɛ na nɔ́ɔ sɔ́saya sɪ: Mɛ sɪ í nyɔ́ma-m, na í nyɔ́má ma tɔ́lɔ́ɛ yaa? Aai, ma ta kɔ́ ma maɣamaɣa ma kɔ́ntɛ se. Ama wei ɪ tila-m tɔ́ ɪ wɛɛ na ɪ kɛ́ tampana tɔ́. Ilɛ mɔ́ ta nyɔ́mɔ́-ɪ. ²⁹ Ama ma, ma nyɔ́ma-ɪ, pɔ́ taya pɔ́ɔɔ tɔ́, ɪ kinɔ́ ke ma luna, na inɪ ɪ tilina-m.

³⁰ Yɔ́laa luyɔ́ lapa sɪ pá kpa-ɪ, ilɛ nɔɔɔɔ ta tɔ́ ninɔ́ ke ɪ tɔ́, ɪ wule ta tata tɔ́ pɔ́ tɔ́. ³¹ Paa na mpɔ́ samaa inɪ ɪ taa pɔ́ɔɛ mu Yesu tɔ́m na pá tɛ pa taa. Halɔ́na pá tɔ́ɔ sɪ: Mesii ɪ kɔ́ma ɪ ká la piti tɔ́ma na a kɔ́ɔ inɛ ɪ nyɔ́na na?

Pa tila filisinaa sɪ pá kpa Yesu

³² Pɔ́ kɔ́ma na Falisanaa nu nti samaa miitiyi Yesu tɔ́ tɔ́, ilena pá na kɔ́tɔ́laa sɔ́saa pá tili filisinaa sɪ pá polo pá kpa-ɪ. ³³ Tɔ́naɣa Yesu tɔ́ma sɪ: Pɔ́ kaasa-m wɛɛ naɔ́ɛɛ mɔ́ heku kɛ́, ilena má mɔ́ɔ wei ɪ ka tila-m tɔ́ ɪ kinɔ́. ³⁴ ɪ ká pɛɛkɔ́-m í kaa na-m. Pɔ́ taya pɔ́ɔɔ, í kaa pɔ́sɔ́ na í kɔ́ timpi maa wɛɛ tɔ́.

³⁵ Tɔ́naɣa Yuta nyɔ́ma pɔ́ɔsa tɔ́ma sɪ: Lɛɣɛ Yesu ká polo na tɔ́ kaa na-ɪ? ɪ ká polo Yuta nyɔ́ma mpa pa yawa na pá polo tuu Kɔ́ɛɛkɔ́ acalɛ taa tɔ́ pa kinɔ́ na í paasɔ́na Kɔ́ɛɛkɔ́ nyɔ́ma yaa ɪsɔ́na? ³⁶ Ye pɔ́ taya mpɔ́, ntiyilɛ ɪ yɔ́ɔtɔ́ɔɔ mpɔ́ sɪ: Tu pɛɛkɔ́-ɪ tɔ́ kaa na-ɪ? Tɔ́ kaa pɔ́sɔ́ na tɔ́ polo timpi ɪ ka wɛɛ tɔ́?

Weesuyɔ́ lɔ́m pusi tɔ́m

³⁷ Acima kuyaku kantɔ́kaya nyɔ́ɔku ɔ́ku kɔ́ ke kuyaku sɔ́sɔ́ɔ tɔ́ kɔ́ wule, Yesu sɔ́ɔna ɪsɔ́ na í kpaali sɪ: Ye lɔ́kɔ́tɔ́ í wɛna wei, pɔ́ntɔ́ í kɔ́ ma kinɔ́ na í nyɔ́. ³⁸ Wei í mu ma tɔ́m weesuyɔ́ lɔ́m pusi ká lukɔ́na ɪ taa na pɔ́ kpaɔ́, ɪsu pa yɔ́ɔtɔ́yɔ́ Isɔ́ Tɔ́m taa tɔ́.

³⁹ (Mpa pa mu Yesu paa koo pá hiki Iso Feesuyu ŋku tɔ, ku tɔm ke i yɔɔtaya. Mpi tɔ, waatu inɔ Iso Feesuyu taa kɔnta. Pɔ taya pulɔ, Yesu taa suuta i teeli taa tɔ pɔ tɔɔ).

Samaa fayav ke pa taa pa tike ke Yesu tɔɔ

⁴⁰ Samaa inɔ i taa yɔlaa nu mpɔ, ilena pá tɔ si: Inɔɔɔle Iso kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ wei tɔ.

⁴¹ Mprɔgɔ lɔlaa si: Mesii ké. Na lɔlaa náá tɔŋ si: Kalilee ke Mesii ká luna? ⁴² Iso Tɔm takɔlasɔ taa wɛɛ si: Mesii ka wɛɛ Tafiti lɔlɔɔ taa tɔ ké. Pɛtɔlɛhem timpɔ Tafiti ka wɛɛ tɔɔ i ká luna.

⁴³ Mprɔgɔ samaa fayav Yesu tɔɔ. ⁴⁴ Pa taa lɔlaa luɔu lapa si pá kpa Yesu. Ama nɔɔɔlɔ ta tɔ niŋ ke i tɔɔ.

Falisanaa sɔsaa lanɔkpɔsɔŋ

⁴⁵ Mprɔgɔ filisinaa mɔla kɔtɔlaa sɔsaa na Falisanaa pa kin na pɛle pá pɔɔsi-wɛ si: Pepe tɔɔ ké í tá kɔna-i?

⁴⁶ Tɔnaya filisinaa cɔwa si: Tuu tɔ yulɔ nɔɔɔlɔ i ta yɔɔtɔta isɔ inɔ. ⁴⁷ Mprɔgɔ Falisanaa pɔɔsa-wɛ si: I kpɛnna-me na í puɔusi tɔtɔɔ? ⁴⁸ Wulee í keesa tá sɔsaa yaa Falisanaa taa nɔɔɔlɔ na puɔntɔ tɔŋɔi-i? ⁴⁹ Samaa wei i ta nyɔ Moisi kusɔsɔtɔ ke mpɔ tɔ, sɔntɔ nyɔma ké.

⁵⁰ Falisanaa taa lelɔ wei pa yaa si Nikotɛm na í ka pola Yesu kin ke ahoɔ tɔ, ílé i tɔma-wɛ si: ⁵¹ Anɔ i nyɔmá si, ta kulapɔtɔ taa pɔ fɛi si tɔ ku yulɔ tɔm ke mpɔ, na tɔ tá caya na tɔ nu pɔ tɔna na tɔ cɛkɔna mpi i wakɔlaa tɔ.

⁵² Mprɔgɔ Falisanaa cɔwa Nikotɛm si: Sɛsɛ Kalilee nyɔma mpɛɔɔle na nyaya? Wiili Iso Tɔm taa na í ná, tuu tɔ Iso kuyɔɔtɔtɔ telɔsulɔ nɔɔɔlɔ ta tɛnta luɔ na Kalilee se.

[⁵³ Pɔle pɔ waali ké pa yawa na paa wei í mɔli i tɔyaya.

8

Alɔ wasanɔkali tɔm

¹ Mprɔgɔ Yesu ná kpa Olifinaa puɔɔ. ² Tɛv fema ilena í kulɔ lɔŋ ke tananɔ tɛɛ na í mɔli Iso tɔsɛɛle taa na samaa tɔna koo i kin. Ilena í caya na í sɛɔsɔɔi-wɛ. ³ Tɔnaya Iso Tɔm sɛɔsɔlɔlaa na Falisanaa pa kɔna-i alɔ nɔɔɔlɔ wei pa kpɔlaa na í laki wasanɔkalɔtɔ tɔ. Mprɔgɔ pa sɔŋsa-i samaa hekɔ taa. ⁴ Ilena pá tɔ Yesu si: Tɔcaa, tɔ kpɔla alɔ inɔ inɔ na í laki wasanɔkalɔtɔ. ⁵ Moisi yɔɔtɔ i kusɔsɔtɔ taa si, alɔ í lapa mpɔ pɔ taka, tɔ yaya-i pɛɛ na tɔ ku-i. Nyá ná we?

⁶ Pa nyɔpa Yesu ke tɔm ke kunyɔpɔ ke mprɔgɔ si pá hiki timpɔ paa tɔna-i taalɔ tɔ. Ama Yesu lunɔaa na í ŋmaana mpɔle ke atɛ. ⁷ Pa tɔŋna-i pɔɔsɔɔɔ ilena í kulɔ na í tɔ-wɛ si: Mɔ taa wei i nyɔmá si tuu tɔ i ta lata isayatu, puɔntɔ í caali-i pɔle lɔɔɔ.

⁸ Ilena Yesu tasa lunɔyɔu na í ŋmaa atɛ. ⁹ Waatu wei pa nu tɔm tɔne ilena, pá suɔ lɔɔlɔɔ ke kulɔm kulɔm. Pɔ kpɔayav sɔsaa na pɔ polo piya tɔ. Halɔ pɔ koo pɔ yeɛ Yesu tike na alɔ inɔ, na í sɔŋa tɔnaya tam. ¹⁰ Yesu kɔma na í kulɔ ilena í tɔm-i si: Alɔ nyá, nyá yɔlaa mpɛ pa wele? Ntɔŋ nɔɔɔlɔ ta la-ŋ pulɔ? ¹¹ Ilena alɔ cɔ si: Nn Tɔcaa. Yesu cɔ-i si: Tɛɛ, ma tɔtɔ ma kaa yɔɔtɔ si pá la-ŋ pulɔ. Ama taa tasa isayatu ké.]

Yesu ké antulinya kɔkɔ

¹² Mprɔgɔ Yesu mɔla i sɛɔsɔɔɔ taa si: Ma wɛɛ ké isɔ kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ. Ye wei i tɔŋɔi-m, kɔkɔ ŋka ka kɔŋna weesuyu tɔ kaa naa-i na í tɔŋ. I kaa fɛli sɔkpɛtɔyɔ taa ké nɔɔhɔle ke paa pɔcɔ tɔta.

¹³ Tɔnaya Falisanaa tɔma-i si: Isɔ n keesɔyɔɔ nyá ti tɔm ke mpɔ tɔ, pɔ fɛina nyɔyɔ se.

¹⁴ Mprɔgɔ Yesu cɔ-wɛ si: Paa ma keesɔyi ma ti tɔm, tɔ wɛ tampana tɔɔ. Pɔ taya pulɔ, ma nyɔmá timpɔ ma lunaa tɔ, pɔcɔ ma nyɔmá timpɔ ma puki tɔ. Ama mɔ ta nyɔ ma tɔlɔle, pɔyele í ta nyɔ ma tɔpote. ¹⁵ Mɔ huɔki yulɔhuɔle ke yem ké. Ama ma ilɛ maa huɔki nɔɔɔlɔ tɔm ke ma taa. ¹⁶ Ilɛ paa ma tu huɔwa, tampana tɔɔ ké. Pɔ taya pulɔ, ma fɛi ma tike tɔ se: Ama má na ma Caa wei i tila-m tɔɔ. ¹⁷ Pa ŋmaawa mɔ kusɔsɔtɔ takɔlasɔ taa si: Ye yɔlaa naale lɔsa aseeta kulɔm, pa aseeta inɔ i wɛ tampana. ¹⁸ Ma, ma yɔɔtɔyi ma ti tɔm na ma Caa wei i tila-m tɔ, ílé i yɔɔtɔyi ma tɔm ke mpɔ tɔtɔ.

¹⁹ Μπρύγύ Falisanaa pəəsa Yesu si: Leye nyá Caa iní i wεε?

Tənaɣa Yesu cə Falisanaa si: I ta nyi má, pəyele i ta nyi ma Caa. Ye í ka nyəma-m, í ka nyəma ma Caa tətə.

²⁰ Yesu yəɣətə təm tənεye i seɣesuyu taa ké Iso təseεe taa ké kuvəəŋ tətule cəb. Na nəɣəlv ta kra-i, i wule ta tata tə pə təə.

Yesu təpote

²¹ Μπρύγύ Yesu tasa-wεye heeluyi si: Ma tεeki na í ká pεeki-m. Ama í ká si mə isayatu taa. Mpi tə, í kaa pəsi na í polo timpi ma puki tə.

²² Tənaɣa Yuta nyəma təma si: I ká ku i ti, yaa isənaɣale i təŋ si tá kaa pəsi na tə polo timpi i puki tə?

²³ Μπρύγύ Yesu təma Yuta nyəma si: Mə ké ate nyəma ké. Ama má, ma ké isətəa tu. Mə ké antulinya inε i nyəma. Ama má tá ké antulinya inε i nyəŋ. ²⁴ Pə təə inəɣi ma heeliyi-me si, í ka si mə isayatu taa. Ye i ta tisi si tampam ma wεε, í ká si mə isayatu taa. ²⁵ Ilena pá pəəsi-i si: Iε n tu ké aweye təkpeŋ ye?

Tənaɣa Yesu cə Yuta nyəma si: Ma ké wei i təm maa heela-mεye hatoo kancaalaya tə. ²⁶ Ma wena təm paɣale nti maa yəɣəti mə təə na nti maa huəna-me tə. Iε wei i tila-m tə i ké tampana tu, na nti ma nu i kin tə, tə tike ke ma heeliyi antulinya taa.

²⁷ Pa ta cekəna si Tacaa Iso təm ke i heeliyi-wε. ²⁸ Tənaɣa Yesu təma-wε si: Waatu wei í ká kraasi Yulv Pəyaya má iε, waatu inəɣi í ká nyi si, maɣale wei iní tə. Na í ká nyi tətə si, maa laki pulv na ma maɣamaya ma kankantε. Ama nti Tacaa Iso seɣesa-m təɣə ma laki. ²⁹ Wei i tila-m tə i wε ma waali, i ta ye-le-m ma tike. Mpi tə, i luɣu tεe nyəntu ke ma laki.

³⁰ Yesu yəɣətə mpv ilena paɣale mv-i.

Yomaa na kasayampiya təm

³¹ Μπρύγύ Yesu heela Yuta nyəma mpa pa mv-i tə si: Ye í təŋəɣi ma təm ke teu, í ká pəsi ma ifalaa na tampana. ³² Na í ká nyi tampana, na tampana aní a ká cəna-mεye mə yomle taa.

³³ Μπρύγύ pεe pa cə-i si: Tə ké Apələham lυbɣu ké, nəɣəlv taa kra-tɣv yomle ke paa pəcə. Iε pepe cεrv ke n təŋ si pu cε-tv?

³⁴ Tənaɣa Yesu cə-wε si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cεsəɣi, wei i laki isayatu tə, pəntu pəsa tə yom ké. ³⁵ Na yom ná wε saŋa ké, i fεi cele. Ama təyaya pəyaya ná wε tam. ³⁶ Iε ye Pəyaya má ma heta-me, mə yomle təma tampana təm ké. ³⁷ Ma nyəma si í ké Apələham lυbɣu nyəma te. Paa na mpv, í pεekəɣi ma kuvv. Pə taya pulv, í kisiyi ma kuvseɣesətə. ³⁸ Nti ma Caa ná hulə-m təɣə ma yəɣətəɣi, na mu laki nti mə caa ná heela-me tə.

³⁹ Μπρύγύ Yuta nyəma cə-i si: Aai tá caa keε Apələham. Tənaɣa Yesu cə-wε si: Ye tampana í ka ké Apələham piya, isəntə í ka lakaya Apələham kulapvtu mεε. ⁴⁰ Aní tampana nna ma nu Iso kin tə, a tike ke ma heela-me, pəcə paa na mpv í caa í kv-m təkpeŋ. Iε Apələham ná taa la mpv. ⁴¹ Mə caa kulapvtu ke í laki.

Tənaɣa Falisanaa cə Yesu si: Tə ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kulvm ké, inəɣəle Iso.

⁴² Ilena Yesu tə Falisanaa si: Ye tampana, Iso ka ké mə Caa, í ka səəla-m. Mpi tə, i kin ke ma luna, na i kəntε ke ma kəma. Ma ta kəə ma maɣamaya ma kəntε. Ama iní i tilina-m.

⁴³ Pə taya pulv təə ké u cekəɣəna ma kuvəɣəttv, u caa tə nuw ke paa pəcə təɣə. ⁴⁴ Mə Caa keε Iəɣəv, na i luɣu nyəntu ke mə səəla lapv. Hatoo kancaalaya ilé i ké yulvkuvlv ké, u caa tampana təŋvυv ke paa pəcə. Pə taya pulv, i maɣamaya i ta ke tampana tu tə pə təə. Waatu wei i yəɣətəɣi pəpətv tə, i tənayale təna. Mpi tə, i maɣamaya i ké pəpətv, na pəpətv təna caa ké. ⁴⁵ Ye ma, tampana ke ma yəɣətəɣi. Pə maɣamaya pə təə ké u mvɣi ma təm. ⁴⁶ Mə taa awe pəsəyi na í hólí ma təpəntəle? Təv, na ma tu yəɣətəɣi tampana tə, pepe təə ké u saŋ mvɣv? ⁴⁷ Wei i ké Iso nyəŋ tə, pəntu nukí Iso Təm ké. Ama mə tá ké Iso yəlaa napəli, na pə təə inəɣi u tu nukí.

Yesu Yəɣətə Apələham təm

48 Tənağa Yuta nyəma cə-i si: Pə tağa isəntə təw kə tu təma si n kə Samalii tu, pəcə n hii ələgaa? 49 Məpəyü Yesu cə-we si: Ma ta hii ələgaa ke paa pəcə. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mi nyənəyi-m yem təkpataa. 50 Pə tağa isu má pəkəyəna ma mayamağa ma teeli ke ma ti. Nəyəlv tųyona-m teeli na í haakı-m tampana. 51 Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi, ye wei i təkəyi ma təm, pəntu kaa si.

52 Tənağa Yuta nyəma təma Yesu si: Pənəyele tə nyəmə təkpataa si n kə ələghilu. Apələham səpa, na İso kuyəgətutu teləsəlaa náá si tətə, iləna náá təy si, wei í təkə nyá təm pəntu kaa si? 53 Ta caa Apələham ná səpa, ye mpv nyá hıv si n kəla iləyele? İso kuyəgətutu teləsəlaa mayamağa ná səpa tətə. İle n nyənəyi nyá təyi we?

54 Məpəyü Yesu cəwa si: Ye maa təkayana ma təyi teeli, ilə ma teeli inı i taa kə pəlv se. Ama ma teeli təlv nté ma Caa, wei mə təy si i kə mə İso tə. 55 Pəyele inəyi í tá nyi. Ama má nyəma-i. Haləna ye ma kreesaa si ma ta nyəmi-i, ma pəsə pəpətv ke teitei isu meye. Ama ma nyəma-i, na ma təyəyi i kəheelitu na má laki. 56 Mə caa Apələham lanje naa hóluma teu. Pə tağa pəlv təw, i teelayaa si i ká ná ma kəntə. Na i tu na-te, na pə heesi i lanje ke teu.

57 Tənağa Yuta nyəma cə-i si: Nyá pusi ná ta tu tata nule na naanəwa na n təy si n təma Apələham ke nav na?

58 Məpəyü Yesu cə Yuta nyəma si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəyi tuu na pəcə pá ləli Apələham tə, ma wəe kə.

59 Tənağa pa kpağa pəe si pa yakı-i. Ama Yesu nmelaa na í lu İso təsəele taa.

9

Yəlv wei pa lələna yəlvmtv tə

1 Yesu teekaya iləna í ná yəlv wei pa lələna yəlvmtv tə. 2 Məpəyü Yesu ifalaa pəssa Yesu si: Taca, apəlv inə inı i lapəna isayatu yaa i caanaa na pá ləli-i mpv? 3 Tənağa Yesu cə-we si: Pə ta ke isu inı i lapəna isayatu yaa i caanaa. Ama pə lapa məpəyü pəcə İso toma nana nti i ka lapı-i tə tə kin. 4 Pə nəyəsəna tə laki wei i tila-m tə i təma ke ilim taa. Pə tağa pəlv, aho caa yuyı, ilə təmlə kaa wəe pəsuyv tətə. 5 Kuyeyə wei i taa ma wə antulinya taa cənə tə, mayale kəkə nka ka naa yəlaa təna tə.

6 Yesu təma məpəyü yəgətuyv, iləna í tə ntagama ke atə, na í lá teeliya, na í taa yəlvmtv inı i isə. 7 Na í təmi-i si: Polo na n saŋ nyá isə ke Silowee lule taa. (Hətə tənə tə hıwəe wəe si: Pa tilaa.) Yəlvmtv polaa na í saŋ i isə, iləna í məli na í naakı təcəicəi.

8 Məpəyü yəlvmtv cəlv nyəma mpa paa nyəma-i ləy si i kə pala latv tə, pa təma si: Pə tağa inə inı i ka cakayana na í laki pala?

9 Ləlaa si inəyi.

Ləlaa si: Aai pə tağa inı, i nəyəsələ kə.

Ama apəlv inı i cəwa si: Ma mayamağa kə.

10 Tənağa pa pəssa-i si: İsanəğa n lapa na nyá isə anı a kuli?

11 Məpəyü i cə-we si: Apəlv wei pa yaa si Yesu tə, inı i lapəna teeliya na í taa ma isə, na í tə-m si má polo Silowee lule taa na má saŋ ma isə. Ma polaa na ma saŋ, iləna má svv nav.

12 Tənağa pa pəssa-i si: Ləye apəlv inı i wəe? İləna í cə si: Ma ta nyi.

Falisanaa pəssuyv ke yəlvmtv waav təm

13 Məpəyü pa kpağa wei inı i ka kə yəlvmtv tə na pá pona-i Falisanaa kin. 14 Pə tağa pəlv, kuyaku kəheesuyv wule ke Yesu lapa teeliya na í kulina apəlv inı i isə. 15 Pə təw inı i mayamağa ke Falisanaa ná ləla-i pəssuyv ke isəna pə lapa na i isə kuli tə. İləna yəlvmtv cə-we si: Teeliya ke i taa ma isə, iləna má saŋ na pənə má naakı.

16 Tənağa Falisanaa taa ləlaa ná təma si: Pə tağa İso kin ke apəlv wei inı i laki mpv tə i lunaa. Mpi tə, u təyəyi kuyaku kəheesuyv kiin.

Ləlaa si: Ye i ka kə isayav isənağa i ka pəsaa na í lá piti təma anə a takanaa ke mpv?

Hali pá can pa faya pa taa pa tike.

¹⁷ Mpróyú Falisanaa tasa yulv wei i ise pə kula mpv təɣə pəɔsɔyɔ si: Na nyá huuki suweye apalv wei inɪ n tən si i kula nyá ise tə i təɔ? Ilé i cə-we si: I ké Isə kuyəɣətɔtɔ teləsulv ké.

¹⁸ Ama Yuta nyéma mpe pa ta mu-ti si apalv inɪ i ka ké yulvm ké na i ise kuli, haləna pá kəna i caa na i too. ¹⁹ Na pá pəɔsi-we si: Ntəŋ mə pəyaya ke inɛ inəɣi təkpeɪ na? Pə́cɔ́ í tən si í lɔla-i na yulvmtv yee? Təv, ilɛ isənaya pə lapa na í naaki pəne?

²⁰ Mpróyú i nyéma ná cəwa si: Tə nyəma-i si tá pəyaya ke-i. Pə́cɔ́ tə lɔla-i na yulvmtv. ²¹ Ama tə ta nyi isəna pə lapa na kaɣana í naaki tə. Pəyele tə ta nyi wei i kula i ise tə. I maɣamaɣa i ta ke pəyaya, í pəɔsi-i i ká heeli-meɣe isəna pə lapa tə.

²² Yulvm nyéma ná yəɣɔta mpv, mpi tə, pa see Yuta nyéma. Pə taɣa pulv, Yuta nyéma ka pɛela nəɣə si, ye wei i tɛma i taa na í tisi si Yesu ké Mesii, paa ləsi pɔntv ke pa təkotile taa.

²³ Pə təɔ ké i nyéma ná təma si: I maɣamaɣa i ta ke pəyaya, í pəɔsi-i.

²⁴ Mpróyú Falisanaa tasa apalv wei i ka ke yulvm təɣə yaav na pá təmi-i si: Ama na Isə təɔ yəɣətɪ tampana. Tə nyəmá apalv inɛ i təɔ si i ké isayav ké.

²⁵ Tənaɣa apalv inɪ i cə Falisanaa si: Ma ta nyi si i ké isayav yaa i ké kɔpan tə. Ama kulvmtv tike ke ma nyəmá si, maa ké yulvm na pəne pə taa ma naaki.

²⁶ Ilɛna pá pəɔsi-i si: Pepeye i lapa-ŋ? Isənaya i lapa na pə́cɔ́ nyá ise kuli? ²⁷ Mpróyú i cə-we si: Ma tɛma-meɣe heeluɣu na í tá mv. Ilɛ pepe təɔ ké í caa í tasa-təɣi nuw? Yaa mə caa í səɔsi i ifalaa təɔ tətə?

²⁸ Tənaɣa Falisanaa tɔv-i na pá tə si: Nyá kəna yulv inɪ i ifalv. Ama ta ké Moisi ifalaa ké.

²⁹ Tə nyəmá si, Isə yəɣətəna Moisi. Ama pə kaasɔyɔ yulv inɪ tə, tə ta tu nyəm i təlulɛ.

³⁰ Mpróyú apalv inɪ i cə-we si: Ama nti tə we piti təɣələ si, mə tá nyi i təlulɛ, pəyele i kula maɣa ma ise. ³¹ Tə nyəmá si Isə u mɔɣi asayaa nəɔsi. Ama wei i tɔɣi-i teeli na í lakɪ i luɣu nyəntv tə, pɔntv nəɣə ke i mɔɣi. ³² Tuu tə, tə ta nuta si nəɣələ kula yulv wei pa lələna yulvmtv tə i ise. ³³ Pə təɔ ké ye apalv inɛ i taa ké Isə nyəŋ i taa pəsi na í la pulv.

³⁴ Mpróyú Falisanaa cə yulvm si: Hatoo pa lɔlɔɣv nyá tə, isayav tike ke nyá nyəmá, na nyaa caa n seɣesi ta na?

Ilɛna Falisanaa təɣəni-i pa Isə təsɛɛle taa.

Isɛ nyéma səkpeɪvɔv

³⁵ Mpróyú Yesu nuwa si pa təɣəna yulvm inɪ, ilɛna í kəɔ í suli-i na í pəɔsi-i si: N mv Yulv Pəyaya təm na? ³⁶ Tənaɣa yulvm cə-i si: Taca, hɔli-m wei pa yaa mpv tə na má mv.

³⁷ Mpróyú Yesu təma si: N na-i mɛɛ, i maɣamaɣa keɛle ma wei ma yəɣətəɣəna-ŋ isəntə tə.

³⁸ Ilɛna yulvm tə si: Taca, ma mɔwa. Na í luŋi-i atɛ.

³⁹ Mpróyú Yesu təma si: Ma kəma antulinya taa cənɛɣe si ma fakɪ tampana nyéma na tasəkələ nyéma, na mpa paa naaki tə pá ná, na mpa pa naakaya tə pá yulvmi.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa we təna na pá nukɪ təm nti, ilɛna pá pəɔsi Yesu si: Pə kpeŋna tá, tá ké yulvmaa tətə?

⁴¹ Mpróyú Yesu cə Falisanaa si: Ye tampana í ka ké yulvmaa, í taa wɛna isayav. Ama isu i tənɣv si í naaki tə, pə təɔ ké mə isayav we tam.

10

Heeŋ kaləkv təm

¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣi, wei í yela heeŋ kaləkv nənəɣə ke svnəv na í ŋmaana tiili təɔ na í svv tə, pɔntv ké ŋmulv na wakəllv ké. ² Ama wei i tənəɣəna nənəɣə na í svv tə, pɔntv nté tiikulu. ³ Nənəɣə tanɔv tɔləɣi-i na í svv. Heeŋ nyəmá i nəɣə. I kaləɣi i heeŋ həla ke kulvm kulvm na í lukəna-i awalɪ. ⁴ Waav wei i tɛŋ i heeŋ inɪ i tənaya lunav tə, ilɛna í tɛɛ-i nəɣə na heeŋ naa tɔv i waalɪ. Pə taɣa pulv, i nyəmá i nəɣə tə pə təɔ. ⁵ Ama ye kpai tɔv, i kaa tɛŋ ilé, hali i ká se-i səsəm ké. Mpi tə, i ta nyi kpai nyəmá nəɔsi tə se.

⁶ Yesu keesa-weye tene ini. Ama pa ta cekana ta huwee.

Yesu kena tiikulu kopaj

⁷ Mpygy Yesu tasa yagataya si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesayi. Mayale heen kalaku nku ku nongoo. ⁸ Pa tana mpa pa laala-m kante to, paa ke nmulaa na wakellaa ke, heen ta tu nuna-we. ⁹ Mayale nongoo, wei i tagna ma too na i soo, pu ya i nyoo. I ka suki na i luki, na i hikiyi nyutu kopantu. ¹⁰ Nmulyu na lentuyu na wakelyu too tike ke nmulu na ka. Ama ma komaya si ma heen i wee alaafaya taa ke tam torkee.

TILLAA TƏMLƏ

Kutuluṭu

Tillaa Təmle takəlaya wenna isu salaw wei i kaya Laapaalənaa na Pəəli-we pa kəḡmaḡmaasi heku taa tə. Ka taa ké pa keesəyi-tuyu isəna Yesu Kilisiti Isə seelaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyuyuy nyəma na Lom nyəma pa tu kancaalaya Isə seelaa ke wahala ke səsəm. Pəəli ka ké wahala tulaa mpe pa taa lelv wei Isə layasa tampana layasuyu tə si i kraali Laapaali Kupaḡ ke piitimnaa lelaa. Takəlaya ḡke ka keesa-tu tətəy Pəəli cəənav ke Laapaali Kupaḡ ke tetu taa. **Isəna pa faya Tillaa Təmle takəlaya tə:**

Feesuyu Naḡḡtu taḡuyu, titite 1

Aseeta nyəma ke Yosalem taa, titite 2-7

Aseeta nyəma ke Yuta na Samalii taa, titite 8-12

Pəəli təmle, titite 13-28

Feesuyu Naḡḡtu ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yulu Teufili, ma takəlaya kancaalaya nyəḡka taa ma keesa mpi mpi Yesu caala lapu tə, na nti nti i seyesa pə krayaw kancaalaya, ² na pə suna kuyanku i kra isə tə. Na pəcə Yesu kra isə tə, i ka heelina Feesuyu Naḡḡtu ton ke mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pá la tə. ³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na i hólóyona-weye yaasinaa payale taa si i fema. Halı kuyey nule taa təcu ké Yesu lukaya i tillaa tə na i laki-weye Isə Kawulaya waasu. ⁴ Mpyúyú kuyaku nakuli Yesu na i tillaa pa cayaa na pá təḡna təyuy. Təḡaya i heela-we si: I taa hatələna Yosalem. Ama i keḡna mpi Tacaa ka təma si i ká ha tə, kucəəv ḡku ku təm maa heela-me tə. ⁵ Mpi pə tə tə, lom mayamaya ke Yohaani naa səna yəlaa ke Isə lom. Ama ye me ile, pu la wee naale tə Feesuyu Naḡḡtu mayamaya ke paa keli na pá sə-me.

Yesu kra isə

⁶ Mpyúyú Yesu na mpa paa kota mpu tə pa pəəsa-i si: Tacaa, ye mpu pəneyele n ká taḡani lseyeli kawulaya ḡkeye kusuyu na?

⁷ Təḡaya Yesu cə i na mpa paa kota mpu tə si: Pə taḡa si mu nyəna kuyey yaa waatənaa mpa Tacaa mayamaya suna i ton tə se. ⁸ Ama kuyanku Isə Feesuyu Naḡḡtu ka tii mə tə tə, i ká hiki toma na i hólí pə təna mpi i nana mə isəpee tə pə tampana ke Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tetənaa təna taa. Haləna pə polo pə tala antulinya tənasi təna təpai.

⁹ Yesu tema mpyúyú yəḡətyuy, ilena pə kraasi-i isə na pá nyənəyi-i mpu. Haləna puləpu isu ḡmuntuyu kə pə takı i tə, pa ta tasa-i nav.

¹⁰ Yesu kra isə na i tillaa wee na pá təḡna nyənuyu təpiḡḡ ke mpu, ile pa tuta apalaa naaleye pa cələyale na pá suu wontu kuhuləmtu. ¹¹ Na apalaa mpe pá pəəsi tillaa si: Kalilee nyəma me, pepe tə ké i səḡaa na i nyənəyi isə ké mpu? Yesu wei pə ləsa mə heku na pə kraasi-i isə ké isəntə tə, i ká te na i məli mpyúyú teitei isu i na-i na i kraaki isəntə tə.

Matiyasi məla Yutaasi lonte

¹² Mpyúyú tillaa kula tui wei pa yaa si Olifinaa tə i puyuy ḡku ku kiḡ paa wee tə na pá məli Yosalem. Puyuy ḡku na Yosalem pə fei pooluy. Pə ta kəli kiloməetəli kuləm. ¹³ Pa talaa, ilena pá kra pa isətaa kutuluyuy ḡku ku taa paa suvakaya tə. Mpa pa suvakaya təna təyale Piyee, na Yohaani, na Saaki, na Antəli, na Filipu, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməḡ wei i ké mpa pa lukaya si pa muyi pa tetu tə pa taa lelv tə, na Saaki pəyalv Yuti. ¹⁴ Pa təna pa kotaya təntəmle ke tam na pá sələməyi Isə. Pa taa ka we alaa napəli, na Yesu too, na Yesu newaa.

¹⁵ Kuyey inı i taa, kuyaku nakuli yəlaa kotaa, halı pa tala isu yulənyəəḡ nunəwa na hiu (120). Ilena Piyee kulı na i səḡ i taapalaa mpe pa heku na i tə si: ¹⁶ Ma taapalaa me, təm nti

Isə FeesuYu Naηηtu ka tu Tafiti nəγə taa na í yətəti, na té wε Isə Təm takəlaya taa ké Yutaası wei i tεε Yesu kpalaa ké nəγə tə i təm tə, pə wεε ké sı tu la. ¹⁷ Yutaası inı i ka ké ta taa ləlv, na tá na-i tu křenta təmle tənε tə taa.

¹⁸ Apalıv inı, waatu wei i tεma tεtu yarıv na i tulum liyitee anı tə, i polaa na í hoti tə taa ké i nəγə təə, na i lotu tılı, na i taa lotu ya na té ηmaa. ¹⁹ Təm tənε tə yeKa Yosalem nyéma təna kin, haləna pá ha tεtu ntəyi hətε na pa tε taa sı: Akeletama. Caləm tεtu ke pa yaa mpv na pa tε taa. ²⁰ Pa ηmaa Yontu takəlaya taa sı:

I təyaya í təki kaav.

Nəγəlv í taa kvsı-ke.

Na lenti tətə sı:

Nəγəlv í lεeti i lonte.

²¹⁻²² Ye mpv pə wεε sı mpa pa tənaya-tuyv waatu wei tá na Tacaa Yesu tə cəəkaya tətunaa tə, pa taa nəγəlv í səsı tá təə, na tá na-i té hólí Tacaa Yesu sərv na í fe tə pə tampana. Puntv inı i ká wεε wei kvyeyη təna i ka wε tá waalı ké pə krayav Yohaani səv Yesu ke Isə lvm tə, haləna kvyanku pə ləsa-i tá hεkv na pə kraası-i isə tə.

²³ Mprúyú pa ləsa yəlaa naale, Yosεfv wei pa yaa sı Paasapası na pá cuyusi-i sı Yutusi tə, na Matiyası. ²⁴ İlena pá sələmi sı: Tacaa, nyá nyəmna yəlaa lotunaa, hólí-tuyv yəlaa pane pa naale pa taa wei n ləsa sı í la tillu, ²⁵ na í paasəna təmle nte Yutaası yelaa na í tεε i nyəηkv tə.

²⁶ Tənaya pa tə tete na pə kpa Matiyası, na í səsı tillaa naanəwa na kvlvm inı i təə.

2

FeesuYu Naηηtu tiu

¹ Mprúyú pə tala Pentakənta acima wule, ilena Isə sεelaa koti pa tənaya təntəmle. ² Pə tasaa ilε, kəkəte natəli, isu heelim səsəəm makvyv tə, luna isətaa kele, na té nyaləna təyaya ηka ka taa paa wε mpv tə. ³ Mprúyú pulvrvnaa lu pa təə na pə nəγəsəna isu kəkə nsəma. İlena pulvrvnaa mpe pá ya na pá caya paa wei i təə ké kvlvm kvlvm. ⁴ Tənaya FeesuYu Naηηtu haya pa təna pa taa təmmam, na pá svv piitim ləmpı təm yəγətuyv, na nti FeesuYu tu pa taa tə ntəyi pa yəγətaya.

⁵ Pə pamna mpa pa tənəyi Isə mpaav ke teu tə pa luna antulinya təna taa na pá wε Yosalem ke waatu inı. ⁶ Yəlaa mpe pa nu kəkəte nte tə tan, ilena pá koti səsəm. Mprúyú pə lapa-weyε ha, pə taya pulv, paa wei i nukaya Isə sεelaa yəγətəyəna i tε taa. ⁷ Tənaya pa kpa nəəsı na pə la-weyε piti, na pá tə sı: Isu Kalilee nyéma tike yəγətəyəna isəntə. ⁸ İle pə lapa isəna na paa tá taa wei í nukı pa yəγətəyəna i tε taa? ⁹ Anı tá taa cəne mpa pa luna Paati tεtu tə pa wεε, Metii na İlam pə nyéma ná wεε, Mesopotami nyéma ná wεε, na Yuta na Karatəəsı pə nyéma, na Pəη nyéma na Asii tεtu nyéma, ¹⁰ Filicii na Pamfili pə nyéma, na İcipiti nyéma na Silēni cəlv Lipii tεtu həγəlvuyv lēηkv nyéma, na pə kaasa ləlaa mpa pa luna Lom tə. ¹¹ Yuta nyéma sıyisiyi wεε, na pə kaası mpa pa svv Yuta nyéma Isəsεele ke kvsuv tə, na Kələeti nyéma na Alarıv nyéma. Paa na mpv pa tu keesəyi Isə təma səsəəna təm na tá təmnaa waanı waanı taa, na tə nukı tá təna.

¹² Pə təmsa pa təna, pa ta nyı nti paa yəγətı tə. İlena pá pəsəyi təma sı, təm tənε ntiyile mpv? ¹³ Ama ləlaa ná wəηa-wε, na pá tə sı svlvv pına-wε.

Piyεε waasv

¹⁴ Tənaya Piyεε na tillaa ləlaa naanəwa na kvlvm inı pa kvlaa na pá səη isə. İlena Piyεε yəγətəna samaa na nəγə səsaya sı: Ma Yuta nyéma me, na mpa me mə kəma Yosalem ke kəkəm tə, í tu ηkraηη na í cəkəna teu ke nti ma heeliyi-me tə. ¹⁵ Pə taya svlvv kvyona yəlaa pane inı isu í hvvki tə. Pə taya pulv təə, pə kəla tanay. ¹⁶ Ama nti Isə kvyəγətutv tēləsvlv Soweeli ka yəγətəa tə, nti tə mayamaya tə lakəna saηa.

¹⁷ Isə yəγətəa sı:

Nti maa la kvyeyη kantəkaya nyəη taa təγəlv.

Maa tisi ma Feesuɣu ke yəlaa təna təw.

Mə pəyalaa na mə pəelaa ká na nti

tu la cele tə na pá yəɣəti.

Pu hólí mə ifepiya ke təmnaa na pá nana pa isəpee.

Na mə kukpatəlaa ká toosi toosee.

¹⁸ Tampana təw, maa tisi ma Feesuɣu ke ma təmlə nyəma,

apalaa na alaa nyəma, pa təw kə kuyeyi inu i taa.

Paa ná nti tu la cele tə na pá yəɣəti-ti.

¹⁹ Maa la kəkəw nyəmnaa ke hatoo isətənuɣu taa,

na piti təma ke atə.

Caləm na kəkəw na nyəwsi səsəwsi ká nyala.

²⁰ Ilim ká si təkpitii.

Isətu ká sɛɛ isu caləm.

Pə təna pu la mpv na pəcə pə tala

Tacaa kuyaku səsəwɣu teeli nyəwɣu ŋku.

²¹ Pə na pə mpv tə yəlaa təna mpa

pa yaa Tacaa hətə tə pa tul-ti.

²² Isɛɣeli nyəma mɛ, í nu nti ma heeliyi-mɛ tə. Nasaləti Yesu kə yulw wei i səsəwntu Isə hólá-mɛ təɣə. Pə taya pulw, Yesu niŋ ke Isə lapəna piti təma na səɣəntu təma na Isə kəkəw nyəmnaa mpa i hólá mə heku taa tə. Isu mə maɣamaya í nyəm pə təna tə. ²³ Na yulw inəɣi Isə kraɣaa na í cɛlɛ-mɛ isu i ka huw i taa na í tu pə pələ si i ká la tə. Ama mə ku-i, mə yelina na yəlaa asaɣaa kami-i səm tesika təw. ²⁴ Ama Isə yəka səm toma na í feesi-i. Pə taya pulw, pə fei si səm í lap-i pulw cəcəka. ²⁵ Tampana, Tafiiti yəɣəta Yesu inu i təm ke mpv si:

Ma naakaya Tacaa ke tam kə ma cələɣə.

I ka səŋa ma waali kə si má taa selina pulw.

²⁶ Pə təw kə ma laakali caya təntəmlə ke teu,

na laŋheele kuyw-m ma yəɣətaya taa.

Paa ma kə yulw na maa si tə,

ma cayaŋa teelɣu.

²⁷ Pə taya pulw təw,

Isə nyá n kaa lə-m yem kə atətələ taa.

N kaa yeke si nyá yulw má má tu səŋ

pa pəcə maɣamaya.

²⁸ N hula-m weesuɣu mpaan.

N ká wɛɛ ma kin na n húləsəɣi ma laŋle ke teu.

²⁹ Apalaa mɛ, í yeke má tuləsi-mɛɣe tá ləŋcɛ Tafiiti təm təcɛɛɛi si, i səpa na pá pimi-i, na i pələaw wɛ tá heku ke haləna saŋa. ³⁰ Tafiiti inu i ka kə Isə kuyəɣətutu teləsulw kə na í nyəmá teu si, Isə ka təma nti na tuunaw si i ká lap-i tə pu la. Səsi Tafiiti ləɣu taa tu nəɣəw ká təɣəna kawulaya ŋka Tafiiti inu i ka təɣaa tə. ³¹ Hatoo ləŋ Tafiiti nawa mpi pu te na pə la tə. Pə təw kə i yəɣəta Mesii səpu na í fe tə pə təm si:

Pa ta lə-i yem kə atətələ taa.

I ta tu səŋ pa pəcə maɣamaya.

³² Yesu wei inu i təm ma yəɣətəɣi isəntə tə, Isə feesa-i, na tá təna tə nana tá isəpee təkəlekele.

³³ Isə kusa i nyəɣu na í cayaŋa i kəŋkəŋ taa. Ilena í kraɣa Feesuɣu Naŋŋtu, wei i ka təma si i ká ha tə, na í cɛlɛ-i. Na Feesuɣu Naŋŋtu inəɣi Yesu tisa tá təna tá təw, na í təŋna naw na nuw ke isəntə. ³⁴ Pə taya isu Tafiiti maɣamaya ná kra isə se. Ama paa na mpv i yəɣətəa si:

Tacaa Isə heela ma Səsə si:

Caya ma kəŋkəŋ taa.

³⁵ Haləna má kəna nyá kolontunaa,

na n loosi nyá nəhɛɛ ke pa təw.

³⁶ Pə wεε sɪ lseyeli yəlaa tənə ká nyi teu təkpataa sɪ, Yesu wei í kama səm tesika təə tə, inəyi lso lapa Səsə na Mesii.

³⁷ lseyeli nyóma nu təm tənə ilena pa laŋa pəsi səsəm, na pá pəəsi Piyee na tillaa ləlaa sɪ: Ta taapalaa mε, isənaya pə wεε sɪ tə lá ilé?

³⁸ Tənaya Piyee cə-wε sɪ: ɪ lə mə isayatu na í layasi huwεε, na pá yaa Yesu Kilisiti hətε na pá sənə paa mə taa wei ké lso ləm, na pə husi mə isayatu. Ulena í hiki lso kucəəu səsəəu ŋku ku ké Feesuyu Nanŋtu tə. ³⁹ Pə taya pulv təə, mə na mə piya na hatəlaya nyóma ke lso təma sɪ ɪ ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, ílé ɪ hikaa ké.

⁴⁰ Mprúyú Piyee tasa lseyeli nyóma ke təm paɣale ke heeluyu tətə, nti tu sənə-wε na tə səsə-wεye apalətu tə. Səsi, í ləsi mə təyi yəlaa letaa panε pa taa na í tɔli-ti.

⁴¹ Mprúyú lseyeli nyóma taa yəlaa tuutuuma mu Piyee təm na pá sə-wεye lso ləm. Kuyanku, mpa pa sɔv lso sεεu tə, pa nyəəŋ tala isu iyisi tooso (3000). ⁴² Pa isəle ka sεεna tillaa kuvεyεsətu ke nuw, na pa tənaya təma na laŋhulmle ke səsəm. Pa təkaya təntəmle ke tam, na pá puki lso sələmuyv pu səə nəyəlɔ.

lso sεεlaa cakəle

⁴³ Tillaa lakaya piti təma na lso kəkəlɔ nyəmnaa, na pá kraa paa wei ké səyəntv. ⁴⁴ lso sεεlaa tənə ka wena nəyɔ kulmaya, na pa kpentaya mpi mpi pa wena tə. ⁴⁵ Pa pεεtaya pa tetɔnaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke təntəmle, na pá caala pa taa wei pa waasəna-ɪ.

⁴⁶ Pa tənə paa kotaya paa ifemle nteye lso təsεele ke lso sələmuyv pu səə yulv. Ye pa saa-wεye pa tεεsɪ taa, təntəmle ke pa kotiyi na pá təkɪ. Laŋhulmle ke pa təkayana pa təyənasi, na pa taa hətənə təma. ⁴⁷ Na pá saŋ lso, na yəlaa tənə laŋa hεεna-wε. Paa kuyanku Tacaə səsaya pa kpekəle təə ké mpa mpa pa nyəəŋ pə yapa tə.

3

Kaakalaya hika nəəhεε

¹ Mprúyú kuyaku nakvli Piyee na Yohaani pa pukaya lso təsεele ke ilim kpiluyu sələmuyv.

² Apalv nəyəluyv pa lɔlənə kaakalətu, na pá pukina-ɪ na pá sukɪ lso təsεele səsəəle nənəyɔ ŋka pa yaa sɪ Caŋəm Nənəyɔ təyɔ paa kuyaku ŋku sɪ í sələməyi lso təsεele taa sɔvlaa ke liyitee. ³ ɪ nawa Piyee na Yohaani pa sɔvki lso təsεele taa, ilena í sələmɪ-wε sɪ pá ha-ɪ pulv. ⁴ Mprúyú Piyee na Yohaani pa nyənə-ɪ təpɪŋŋ. Ulena Piyee təmɪ-ɪ sɪ: Paasəna cənε.

⁵ Tənaya kaakalaya paasəna-wεye teu, na ka tεelayaa sɪ paa ha-keye pulv. ⁶ Mprúyú Piyee təma-ke sɪ: Ma fεina liyitee sɪ maa ha-ŋ. Ama maa ha-ŋ mpi ma wena tə. Na Nasalɛti Yesu Kilisiti toŋ taa kulɪ na ŋ tə.

⁷ Ulena Piyee siisi na í təkɪ kaakalaya na niŋ ntəyəŋ, na í kusɪ. Tənaya kaakalaya nəəhεε na ka nəəcɔwasɪ kra toŋ ke kprakraa. ⁸ Mprúyú ka kulaa təhapa na ká tii ka nəəhεε təə, na ká səŋ təye na ká niki təntε, na ká na tillaa səsaa pá kpentɪ na pá sɔv lso təsεele taa. Na ká təŋ na ká ŋmaaləyi na ká saŋ lso. ⁹ Samaa tənə ná ka təntε na ka lso sam. ¹⁰ Pa kəma na pá cəkəna sɪ ŋke ka cakayana lso təsεele Caŋəm Nənəyɔ kin na ká sələməyi liyitee, ilena səyəntv na piti la-wε na isənə ka hika nəəhεε tə.

Piyee waasv ke lso təsεele taa

¹¹ Mprúyú kaakalaya ŋke ka nyəəna Piyee na Yohaani ke tam. Mprúyú piti kra samaa ke səsəm, ilena pá watɪ Piyee-wε pa təə ké sakaya səsəyɔ ŋka pa yaakaya sɪ Salvməŋ sakaya tə ka tεε. ¹² Piyee ná mpv, ilena í tə samaa sɪ: lseyeli yəlaa mε, pepe təə ké apalv inε ɪ kuluyv tə pə cəkɪ mə laŋa? Na pepe təə ké í nyənəyi-tv isu tá mayamaya tá toŋ yaa tá lso sεεle teu napəli pə yelina na apalv inε í təŋ? ¹³ Apələham na Isaaka na Yakərv pa lso, wei ɪ ké ta caanaa caanaa lso tə, ɪ kusa ɪ təmle tv Yesu nyuyv. Ama mε mə tv-ɪ toŋtɔnaa niŋ taa. Pəle pə waalɪ Pilatɪ luyv lapa sɪ ɪ yeki-ɪ tə, mə tayanna kisuyv. ¹⁴ ɪ kisa yulv kupaŋ tampana təŋlv inɪ, na isayav kpitikpiti ké í səəlaa na í sələmɪ Pilatɪ sɪ í tɔli-mεye ílé. ¹⁵ Mprúyú pə lapa na í yeke na pá ku

weesuyu halu. Ama Iso ná feesa-i na té nana tá isəpee. ¹⁶ Yesu inu i mayamaya i ton taa na taa temnav ke-i yelina apalu ine i kulaa. I nyəma-i na inu i səhna mə isentaa isəntə. Taa temnav ke Yesu yelina apalu ine i wəna i ti təmammam na mə tənna í naaki mpv.

¹⁷ Təv, ma nyəma me, ma nyəma teu si mə na mə səsaa í taa cekəna təyó í lapa Yesu inəyi mpv. ¹⁸ Ule təm nti Iso yelaa na Iso kuyəyətutu teləsəlaa tənna kpaali hatoo ləh taa, si i Mesii ká təyó kunyən tə, nti inu tə mayamaya ke i yelaa na té lá. ¹⁹ Pə təv tə, í lə mə isayatu na í layasi huwəe, na í pəsəna Iso təv. Ulena ílé í tayanu mə təwakəllənaa. ²⁰ Ule Tacaa ká ha-meyə kuyeyə wei i taa pu waasi-me tə, na í kəna Mesii wei i ka ləsa hatoo ləh na í su-me tə. Mesii inəyale Yesu. ²¹ Ama pə wəe ké si Yesu Kilisiti í caya isətaa, haləna pə tala waatu wei paa tayanu pə tənaya kufam pəsuyv, isu Iso ka təm yeluyu ke hatoo ləh na i kuyəyətutu teləsəlaa kupaama yəyətə tə. ²² Halu Moisi mayamaya ná yəyətə i təm ke mpv si: Tacaa mə Iso ká kəna-meyə Iso kuyəyətutu teləsəlu nəyələ wei i wə isu má, na i ká wəe mə mayamaya mə piitim tv, na í ká təh tə tənna nti i ká heeli-me tə. ²³ Ye wei i ta nuna Iso kuyəyətutu teləsəlu inu, paa ləsi pəntu ke Iso yəlaa taa na pá ku-i. ²⁴ Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpa pa tənna pa yəyətə pə kpaayəv Samiyəeli na i waali nyəma pa loonə nke ka tənaya mpv tə, pa yəyətə kuyeyə ine inu i təm. ²⁵ Mpi Iso ka təma si i ká ha na Iso kuyəyətutu teləsəlaa nmaa pə təm tə, meye i təma si i ká la. Halu mə təm ke Iso ka yəyətə saa wei í na mə caanaa caanaa paa su təmaya nəəsi tə. Waatu inəyi Iso təma Apələham si: Nyá piya təv ké maa la ate yəlaa tənaya kupantu. ²⁶ Pə təv ké Iso ləsa i təmle tv tə, mə cələyó i laaləna-i kənav. I kəna-meyə-i mpyóyó si í la-meyə kupantu, si í layasi-me na paa wei í yele i yaasi isayav.

4

Pa yaa Piyee na Yohaani ke nənyəyó

¹ Piyee na Yohaani pa tənna samaa ke yəyətənav ke mpv, uləna kətəlaa na Iso təsəele tanjlaa nyuyv tv na Satusee nyəma pa tala. ² Mpyóyó pə sala-wə. Pə taya pulv tillaa səsaa naale ná seyesaya samaa si Yesu fema. Mpv tə sətəa ka te na pá fe. ³ Tənaya Yuta nyəma kpa-wə na pá tək-i-wəyə saləka, si pə fema ile paa cekəna. Pə taya pulv, saa inu tə pu təma taanuyv. ⁴ Paa na mpv mpa pa nuwa Piyee faaci tə, pa payəle mowa. Haləna mola mpe pa taa apalaa tapa isu iyisi kakpasí (5000) ke mpv.

⁵ Tev fema, uləna Yuta nyəma səsaa na nyuyv nyəma na Iso Təm seyesəlaa səsaa, pa koti Yosalem. ⁶ Pə kpaayəv isu kətəlv səsə Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Alekəsantəli-wəyə mpv na kətəlv səsə ləlvuyv nyəma tənna. ⁷ Ulena pá ləsi tillaa səsaa na pá kəna-wəyə pa hekə taa, na pá pəəsi-wə si: Mpi inu í lapa isəntə tə, awe heela-me si í la mpv? Na awe ton taa ké i tu lapəna mpv?

⁸ Tənaya Feesuyu Nanjtu ton kuləna Piyee na í tə-wə si: Təv, tətəv səsaa na nyuyv nyəma me, ⁹ saha pa pəəsəyi-tuyv kupantu nti tə lapa kaakalaya tə tə təm, na isəna tə lapa na ká kulə tə. ¹⁰ Ule pə wəe si í nyi təm ntəyi mə tənna. Iseyeli yəlaa tənna í nyi-ti tətə si, Nasaleti Yesu Kilisiti wei í kama səm tesika təv na Iso feesi-i tə, i ton taa ké yulv ine i hika i ti na í naa-i mə hekə taa ké isəntə. ¹¹ Na Yesu inu i təm ke pa nmaawa Iso Təm taa si:

Nmalaa me, í ka ləwa pəle nte tə,

ńté tə pəsəna ntəyē kite tēē pələ səsəle.

¹² I tike təkəh i yakəna yəlaa nyəyó. Pə taya pulv, hətə tənə tə paasi, lentə fēi antulinya tənna taa nte Iso hulə yəlaa si té yaa-te na pə ya tá nyəyó tə.

¹³ Mpyóyó kotuyu səsaa mpe pa nawa isəna Piyee na Yohaani pa yəyətəna apalvtə tə, uləna piti kpa-wəyə səsəm. Pə taya pulv, pa mayamaya pa nyəma si Piyee na Yohaani pa ké yəlaa ke yem ké, pa ta la ceu nəyələ. Ulena pá təəsi si paa ké Yesu tənlaa. ¹⁴ Pəcó yulv wei i ka hika i ti tə, i səhna pa isentaa tənna. Ule pa ta nyi nti paa yəyətə tə. ¹⁵ Ulena kotuyu səsaa tə Piyee na Yohaani si pá lu təhəvle taa. Pə kaasa mpe uləna pa niki tə saawala. ¹⁶ Si: Isənaya tii lana yəlaa pane inu? Pə taya pulv, Yosalem yəlaa tənna təma nyəm si mpe pa lapəna piti təmle səsəle tənə, pəcó

pə fəi tu kpeesi. ¹⁷ Ile tii kisina-weyge təpələpələ sɪ ye pa tasa nəyələyü Yesu hətə tənə tə təm heeluyü paa na. Pə taa kəə na tə təm səsɪ yav ke yələa taa.

¹⁸ Mprúyú kotuyü səsaa yaa Piyee-we, na pá kisina-we təpələpələ sɪ pá taa tasa Yesu hətə nté tə təm yəyətuyü yaa seyesuyü ke paa fəñ mayamaya.

¹⁹ Mprúyú Piyee na Yohaani pa cə kotuyü səsaa mpe sɪ: Mə mayamaya í mayasi-təyü mə taa na í na. Pepe kəla teu ke Iso isentaa? Meye tə se yaa Iso? ²⁰ Ama nti nti tá nuwa na tə nana ta ise tə, ta kaa pəsɪ na té su tə yəyətuyü.

²¹ Mprúyú Kotuyü səsaa mpe pa ta nyi isəna mpi paa la Piyee-we tə. Ilena pá tasa-weyge kpaaluyü ke teu na pá yele-we. Pa ta hiki mpi pə təə paa hə pa ŋkraŋuyü tə. Mpi pə təə tə, yələa tənə saŋaya Iso ké pə tənə mpi pə lapa mpv tə pə təə ké. ²² Apalu wei inɪ piti təmle lapa na í hiki alaafəya ke mpv tə, ɪ lələyü pusɪ ka kəla nule.

Iso seelaa sələmuyü

²³ Kotuyü səsaa yela Piyee na Yohaani ilena pá tee kprakpa ke pa taapalaa kin, na pá keesi-weyge tə tənə nti kətəlaa səsaa na nyuyü nyóma pa yəyətəa tə. ²⁴ Pəle pa nu-təyü mpv, ilena pa tənə pá sələmi Iso sɪ: Hai, Tacaa, nyá lapəna isətəa na atə na tenku na pə tənə mpi pə we pə taa tə. ²⁵ Nyá yelina na Feesuyü Nanjtu tv nyá təmle tv ta ləŋce Tafiiti nəyö taa ké təm na í yəyətɪ sɪ:

Pepe təə ké piitimnaa cəka pə taa na kalampaani ké mpv?

Pepe təə ké yələa ná paasəna nəhəe tee

kuuu ke yem ké mpv?

²⁶ Ate awulaa səsaa kela təəñ.

Tətv təkəlaa ná pəela nəyö

na pá kəli Tacaa na ɪ Mesii pa təə.

²⁷ Tampana təə, Heləti, na Pəŋsi Pilati, na muulaa, na Iseyeli piitim nyóma pa pəela nəyö ke nyá təmle tv nanj tv, wei n ləsaa sɪ í la Mesii tə, ɪ təə ké ɪcate tənə tə taa. ²⁸ Mpi tuu ləñ nyá toma taa n nəkaa na í mayasi na í su tə, pə mayamaya ke pa lapa təkəle. ²⁹ Tacaa, pənente nyəni kpaaluyü mpi pa kpaala-tv na isəle kuseemle tə, na í yele na nyá təmle nyóma tá tə heeli nyá təm na tu nyanjna puluyü paa pəcə. ³⁰ Tv nyá niñ na kutəntənaa hikiyi alaafəya, na í yele na yələa naaki nyá kəkələ nyəm na nyá piti təma ke nyá təmle tv nanjtu Yesu tonj taa.

³¹ Tillaa təma sələmuyü, ilena lonte nte tə taa paa kotaa tə té sele. Mprúyú Feesuyü Nanjtu tonj kələna pa tənə. Ilena pá svv Iso Təm heeluyü na paa nyanjna pulv.

Iso seelaa taləyi pa tənaya pa wənav

³² Iso seelaa kpekəle tənə ka kaa lotu na ləmayasəle kuləmtəle ké təkpataa. Pa taa nəyölv taa fayasəyi na í nyənəyi ɪ kəwənam isu ɪ tike ɪ nyəm. Ama pa nyənaya pə tənə mpi paa wəna təyö isu pa tənə pa nyəm. ³³ Tillaa keesayaa Tacaa Yesu fem təm na apalutv ké, na Iso ká we pa tənə pa waali ké teu. ³⁴ Pa taa nəyölv taa lanj pulv. Pə taya pulv təə, mpa paa wəna tetənaa yaa téesɪ tə pa pəetayaa ké na pá kəñna pə liyitee, ³⁵ na pá cələyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-ɪ.

³⁶⁻³⁷ Mpv inɪ pə yelina Lefii tv nəyölv, wei pa yaakaya sɪ Yosəfəv na pá ləla-ɪ Sipili tə, í pəeta ɪ tətə natəli na í məñna pə liyitee na í cəla tillaa. Inəyi tillaa ka cuyusaa sɪ Paanapasɪ. (Apalutv halv ke pa yaa mpv na pa te taa.)

5

Ananiyasi na ɪ alv Safila pa təm

¹ Mprúyú apalu nəyölv ilé, pa yaa-ɪ sɪ Ananiyasi, na ɪ alv sɪ Safila. I pəeta pa tətə natəli na ɪ alv wəna pə nyəm. ² I təma pəetuyü, ilena í faya liyitee taa na í su. Ilena í pona wəna a kaasaa tə, na í cəla tillaa na ɪ alv wəna pə tənaya mpv pə nyəm. ³ Tənaya Piyee pəəsə-ɪ sɪ: Ananiyasi pepe təə ké Satanɪ hika-ñ mprúyú katatələya, na í kaasɪ nyá təyü tətə nti n pəetaa tə tə liyitee, na í puɣusi Feesuyü Nanjtu? ⁴ N taa pəetəta-ti tə, nyá tətə ké mē. Na n tu təma-təyü pəetuyü

tə, awe ti liyitee, pə taɣa nyá? Ile isənaya pə lapa na í paasi na í mayasi nyá taa na í la yaasi isayav inɛ i taka? Iso ke í puɣusaa pə taɣa yəlaa se.

⁵ Ananiyasi nu təm tənɛ inɪ, ilɛna í hoti na í si. Ḿpúgú pə lapa pa tənna mpa pa nu təm tənɛ inɪ tɔgə keniŋa nakəli pə tu fɛi. ⁶ Ilɛna ifepiya kuli na pá takɪ-i puɣu na pá pona-i pim.

⁷ Pə lapa laasaya isɪ kaləfunaa tooso, ilɛ Ananiyasi inɪ i alv suɔwayalɛ. Ama i ta nuta nti tə tɛma lapv tɔ. ⁸ Ḿpúgú Piyɛɛ pəsa-i si: I pɛɛta mə tɛtu nti tə tə liyitee tənayalɔ? Heeli-m.

Ilɛna Ananiyasi alv cɔ si: Anəɣələ mpv.

⁹ Tənaya Piyɛɛ yɔgɔta-i si: Isənaya mə lapa na í kpenti na í paasi na í huɔ si í mayasəɣi Tacaa Feesuɣu Nanɛntu si í naa i waali? Nyəni, mpa pa pima nyá paalv tɔ pa tɛma kəntɛ, mpeɣɛlɛ nənəɣɔ tɛɛ. Paa tɛɛsi nyaya tɛnau.

¹⁰ Tənaya Ananiyasi alv inɪ i hota Piyɛɛ nəhɛɛ tɛɛ ké kpaɣpaa na í sí. Ifepiya suɔwa, ilɛna pá mayana i səpa. Ilɛna pɛlɛ pá kpaɣa-i na pá polo pá pimi-i i paalv kəŋkəŋ taa. ¹¹ Ḿpúgú təm nti tə lapa Yesu sɛɛlaa kpekələ tənna na mpa pa nu-ti tɔ pa tənaya keniŋa nakəli pə fɛina.

Piti tɛma paɣalɛ təŋna lapv

¹² Tillaa lapa Iso kəkələ nyəm, na piti tɛma paɣalɛ ke yəlaa hɛkv taa. Iso sɛɛlaa tənna kotaya Saluməŋ sakaya səsaya tɛɛ. ¹³ Samaa puɣulaya-wɛɣɛ pə tu fɛi, paa na mpv yulv kpaɪ tv ke yem nyanɣana pa taa suɔv. ¹⁴ Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mukaya Tacaa təm na pá səsəɣi isɔ sɛɛlaa kpekələ tɔ tɔ, pa nyɔəŋ təŋna hukuyv ke səsəm. ¹⁵ Ilɛna yəlaa náá suɔ kutəntvnaa ke lunav, na pá husi-wɛɣɛ katonaa na nyaaləŋ tɔ ké hapɛɛ nɔɔsi, si ye Piyɛɛ tɛkəna tənna, i ilɛmnyv mayamaya tu tokina kutvkinav ke pa taa lɛlaa. ¹⁶ Yəlaa samaa lukayana Yosalem cələ acalɛɛ taa na pá kəŋna kutəntvnaa na mpa alɔɣaa cəsaya tɔ, na pa tənna pa hikiɣi alaafəya.

Tillaa tɔgə kɔnyəŋ

¹⁷ Tənaya isəsɛmɛ kpa kətulv səsɔ ke səsəm ke tillaa tɔ, na i kinɔ ɔaɣalaa tənna mpa pa ké Satusee kpekələ nyəma tɔ. Haləna pá huɔ si paa kuli pa tɔ. ¹⁸ Ḿpúgú pa kpa tillaa na pá takɪ-wɛɣɛ timpi pa təkəɣi samaa tənna tɔ. ¹⁹ Ama Tacaa isɔtaa tillu nəɣəlv kəma ahoo taa na í tɔli saləka nənɔɔsi, na í ləsi tillaa. Ilɛna í heeli-wɛ si: ²⁰ I polo Iso təsɛɛɛ taa təkaa na í kɛɛsi samaa ke layasuyv mpaav kɔnɛ kv təm.

²¹ Ḿpúgú tillaa lapa nti isɔtaa tillu heela-wɛ tɔ. Pa kula tananɔ ahula tɛɛ na pá polo Iso təsɛɛɛ taa na pá niki waasv lapv.

Tənaya kətulv səsɔ na i kinɔ ɔaɣalaa tənna pa kota Yuta Kotuyv səsəɔv nyəma. Ilɛna pá tili si pá ləsi tillaa ke saləka taa na pá kəna. ²² Waatv wei filisinaa ná tala saləka taa tɔ, pa ta mayana-wɛ. Ilɛna pɛlɛ pa məli kpaɣpaa na pá heeli huɔlɛ səsaa mpe si: ²³ Tə talaa na tɔ mayana saləka nənɔɔsi kaləsa mpv təkəŋkəŋ, na tanlaa náá səŋa pa təsəŋlɛnaa ke nənɔɔsi tənna. Ama tə tula nənɔɔsi, ilɛ nəɣəlv fɛi pə taa.

²⁴ Iso təsɛɛɛ tanlaa nyuyv tv na kətəlaa səsaa pa nu mpv, ilɛna tillaa mukuyv mpi pə tv-wɛɣɛ piti ke teu. Haləna pa ta nyi mpi təm tənɛ tii tɛna tɔ. ²⁵ Tənaya nəɣəlv ná lu yem na í heeli-wɛ si: I nawaa, mpa inɪ í ka tv saləka tɔ, pa wenna nteɣɛ Iso təsɛɛɛ səsəɔlɛ taa na pá laki yəlaa ke waasv.

²⁶ Ḿpúgú tanlaa nyuyv tv inɪ na i yəlaa pa polaa na pá kəna tillaa təhɛɛ. Pə taɣa pulv tɔ, paa wɛna yəlaa sɔɣəntv si pá taa kəɔ pá yoo mpeɣɛ pɛɛ.

²⁷ Tanlaa nyuyv tv tana tillaa, ilɛna pá səŋsi-wɛɣɛ təhuɔlɛ taa, na kətulv səsɔ suɔ-wɛɣɛ təm pəsuɣv. ²⁸ Tənaya i tɛma-wɛ si: Isu tə kisina-mɛ təsayaɣaya si í taa tasa apalv inɪ i təm ke yɔgɔtuyv ya? Na pɛpɛɣɛɛ í lapa isəntɔ? I yasa mə sɛɣɛsuyv ntɛ Yosalem icatɛ tənna tɛmam, na í caa í məŋna i səm təm ntɛ ta nyɔəŋ taa.

²⁹ Ntɛna Piyɛɛ na tillaa lɛlaa pa cɔ kətulv səsɔ si: Pə wɛɛ si Iso ké tə se, pə taɣa yəlaa. ³⁰ Ta caanaa caanaa Iso feesa Yesu wei inɪ mə kama tesika tɔ na í sí tɔ. ³¹ Iso kusa i nyuyv na í ɔaɣasi-i i kəŋkəŋ taa, na í lapɪ-i wulav na waasulv səsɔ, si pə la na lɛɣɛli nyəma layasi təntɛ

na Iso husi pa isayatu. ³² Tə ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə aseeta nyéma. Pə taya tá tike. Ama tá na Feesuyu Nəηtu wei Iso ha mpa mpa pa nukəna-i təyə.

³³ Kotuyu səsəw kotilaa mpe pa nu mpv, ɔlena pa pááná huu səsəm, haləna pa caakaya pa kv tillaa səsaa. ³⁴ Ama pa taa ka we Falisa nəyəlv wei pa yaa si Kamaliyee tə, i ké pa Iso Təm seyesəlv səsə, na yəlaa seekaya-i. Mpyúy i kulaa na í səη huule taa, na í tə si pá ləsi tillaa na awal təw na pəcə. ³⁵ ɔlena í heeli kotilaa si: Iseyeli nyéma me, í la laakali na mpi í caa í la yəlaa pane tə. ³⁶ Matəη wulena taa ké Teutası kulaa na í nyəni i ti isu ylv nəyəlv, na yəlaa isu nasəle (400) təη i waali. Mpyúy pa kv-i, na mpa pele pa təηaya i waali tə pá ya ηkanka, na pə təna pə saali yem. ³⁷ ɔlé i waali ké Kalilee tv Yutaası ná kula kəkəlvv waatu, na í təηsi yəlaa kəpɨn ke i waali. Ama pa kv ílé tətə, na pə yası pa təna mpa pa təηaya-i tə. ³⁸ Pə təw ké pənente ma heeliyi-me si, í taa paasəna yəlaa pane inı pa təm tətə. I yelev we na pá tee. Pə taya pulv təw, ye yəlaa kɨn ke pa kookali na pa təma lunaa, pu saali ké. ³⁹ Ama ye tampana Iso kɨn ke pə lunaa, í kaa pəsi na í la-weye pulv. I la laakali, pə taa kəw na í yona Iso.

Mpyúy kotilaa mv Kamaliyee təm. ⁴⁰ ɔlena pá yaa tillaa na pá həkı-we, na pá heeli-we si: Yesu təm í taa tasa mə nəəsi taa ké luw. ɔlena pá yelev we si pá tee. ⁴¹ Mpyúy tillaa lu kotuyu taa na lanholvmle kvv-we isu Iso tvna-we na í yelev na pá ná kənyəη ke Yesu təw tə. ⁴² Paa ifemle nte, pa ta heesi Yesu wei i ké Mesii tə i Laapaalı Kəpəη heeluyu, na waasu lapv ke teesi taa na Iso təsəele taa.

6

Yəlaa naatosompəyəlaya ləsvyv

¹ Waatu inı i taa Taca təηlaa təηna səsəyv. Mpyúy pə lapa təmaηa ke Yuta nyéma mpa pa yəyətaya Kələeki təm tə na tetv Yuta nyéma pa həkı, si tetv Yuta nyéma u paasəyəna mpe pa leela ke teu ke paa ifemle nte tə təyənaya talv taa. ² Təηaya tillaa naanəwa na naale inı i kota Taca təηlaa kpekəle təna na pá tə-we si: Pə ta mvna si té yelev Iso Təm paasənav na tə laki kvətəyəη təm. ³ Pə təw tə, apalaa me, í nyəni na í ləsi mə taa ké yəlaa naatosompəyəlaya, mpa yəlaa sama na Feesuyu Nəηtu tvη təw pa kɨn na pá wəna ləmayasəe ke səsəm tə, na tə tv-weye təmle tənə. ⁴ ɔle saa inı táá hiki cayale na tə paasəyəna Iso sələmvv na waasu lapv ke tam.

⁵ Mpyúy pa kpekəle təna lanle heena təm nti, ɔlena pá ləsi Itiyeni. Ylv inı i tisa i yvη ke Iso təw ké teu, na Feesuyu Nəηtu tvη təw i kɨn. Pa ləsa tətəyə Filipv, na Pulukvlv, na Nikanəw, na Timəη, na Paləmenasi, na Antiyəka Nikolaa, wei i ka svv Yuta nyéma mpaav taa ké kvsvv ke hatoo ləη tə. ⁶ ɔlena pá pona-weye tillaa kɨn, na pelev pá sələməna-weye Iso na pá təni pa təw ké niη.

⁷ Mpyúy Iso Təm təηna yekvηv na tə puki, na Taca təηlaa nyəyη təηna səsəyv ke səsəm ke Yosalem taa. Haləna kətəlaa paγav tisi na pá mv Yesu təm ke teu.

Itiyeni kpav

⁸ Iso we Itiyeni waali na í hikiyi toma ke səsəm, na í laki piti təma na Iso kəkəlv nyəm ke yəlaa həkı taa. ⁹ Mpyúy Yuta nyéma təkotile nte pa yaa si Yomaa Kvηetaa təkotile tə, tə taa yəlaa napəli mpa pa ké Sileni na Alekəsantili nyéma tə, pá na Silisii na Asii tetv pə Yuta nyéma napəli pa kula Itiyeni təw, na pá na-i pá svv təm həm taa. ¹⁰ Ama Itiyeni kəla-we na təm. Pə taya pulv, Feesuyu Nəηtu hana-i ləmayasəe na í yəyətəyəna. ¹¹ Mpyúy yəlaa mpe pa ha yəlaa ke liyitee si pá yəyətı si: Tə nuwa i sayata Moisi na Iso. ¹² Na pa səsə yəlaa na nyvηv nyéma na Iso təm seyesəlaa səsaa, na pelev pá kvli Itiyeni təw, na pá kpa-i na pá pona-i təhvle səsəle taa. ¹³ Mpyúy pa caa yəlaa napəli si pelev pá suu Itiyeni ke təm si: Apalv inə i sayatəyi tá Iso təsəele səsəle kvpante tənə na Iso Təm ke tam ké. ¹⁴ Halı tə nu i yəyətəa si: Nasaleti Yesu inı i ká yəki tá Iso təsəele səsəle tənə, na í layası kətasi nsi Moisi naa hula-tv tə.

¹⁵ M̄p̄r̄ȳḡ t̄əhuule taa cayalaa t̄əna pama Itiyeeɲi t̄ə k̄e ɲe, na p̄a ná si ɲi ɲentaa mu ɲət̄aa tillu w̄eet̄o.

7

Itiyeeɲi waasv

¹ T̄ənaɲa k̄ət̄ul̄v s̄əs̄ə p̄əs̄a Itiyeeɲi si: Tampana p̄ə lapa mp̄v? ² M̄p̄r̄ȳḡ Itiyeeɲi c̄əwa si: Ma t̄eet̄n̄aa na ma caanaa me, í tu ŋkraŋŋ na í nu. Teeli Is̄ə lu ta caanaa caanaa caa s̄əs̄ə Ap̄əlaham t̄ə k̄e ɲi ka w̄ev Mesopotami na p̄éc̄ó í kul̄əɲi na í puki Halan̄ ke cayav t̄ə. ³ Na í t̄əm̄i-ɲi si: Kul̄i na í yele nyá t̄et̄v na nyá nȳəma. Maa h̄ul̄i-ŋ t̄et̄v nti t̄ə taa n k̄á polo í caȳa t̄ə. ⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Ap̄əlaham kula Kal̄ət̄ee t̄et̄v taa na í polo í caȳa Halan̄. Ap̄əlaham caa s̄əpa, ɲena Is̄ə l̄əs̄i-ɲi Halan̄ t̄əna na í k̄əna-ɲi timpi m̄ə w̄e kayana ɲənt̄ə t̄ə. ⁵ Is̄ə t̄á ha-ɲi t̄et̄v nti t̄ə taa k̄e pul̄v mayamaya. Paa t̄eeliya si í sopi sopuȳu mayamaya. Ama Is̄ə t̄əma-ɲi k̄ət̄əm k̄e si ɲi k̄á ha-ɲi t̄et̄v nti. I mayamaya ɲi piya k̄á t̄ena na p̄a t̄i-ti t̄ət̄əɲ̄ ɲi s̄əm waali. P̄éc̄ó waat̄v ɲi Ap̄əlaham feina p̄əyaya. ⁶ ɲe nti Is̄ə heela-ɲi t̄əɲ̄le si: Nyá piya k̄á caȳa cayal̄ətv ke l̄elaa t̄et̄v taa, na p̄ele paa la-w̄eȳe yomaa. Paa tu-w̄eȳe wahala ke pus̄i nas̄əle (400) t̄əcu k̄e t̄əna. ⁷ Ama Is̄ə t̄əma si ɲi k̄á p̄əs̄i piitim mpi pu tu-w̄eȳe yomle ke mp̄v t̄ə. P̄əle p̄ə waali ɲe paa lu t̄əna na p̄á k̄ə t̄et̄v t̄əne ɲi t̄ə taa na p̄á paas̄əna Is̄ə s̄eev. ⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Is̄ə lapa na p̄el̄v̄v̄ p̄əs̄i Ap̄əlaham ke k̄ət̄aya ŋka kaa t̄əs̄əɲi-ɲi nti í na Is̄ə paa ȳəɲ̄t̄aa na p̄á su t̄ə. P̄ə t̄ə k̄e Ap̄əlaham k̄əma í l̄vl̄i Is̄aaka t̄ə, ɲi p̄ela-ɲi ɲi kuȳeɲ̄ p̄ələfei naan̄wa wule. ɲena Is̄aaka náá p̄eli m̄p̄r̄ȳḡ Yak̄ərv̄, na Yak̄ərv̄ ná p̄ela m̄p̄r̄ȳḡ ɲi piya naan̄wa na naale mpa pa ke ta kpeka caanaa caanaa s̄əs̄aa t̄ə.

⁹ Ta caanaa caanaa mp̄e pa lapa Yos̄eeɲv̄ ke ɲs̄əs̄eeɲle na p̄á p̄eeti-ɲi, na p̄á pona-ɲi Icipiti ke yomle. Ama Is̄ə ka w̄e Yos̄eeɲv̄ waali, ¹⁰ na í yapa-ɲi ɲi wahalanaa t̄əna taa. P̄ə k̄əma na Yos̄eeɲv̄ tala Icipiti wulav s̄əs̄ə kin̄ t̄ə, Is̄ə lapa na wulav lan̄le heena ɲi yaasi na ɲi layat̄v. Hal̄əna Icipiti wulav nana-ɲi k̄v̄f̄əneɲe k̄rav̄, si í nȳən̄əɲi Icipiti t̄et̄v t̄əna na ɲi mayamaya ɲi t̄əyaya p̄ə t̄ə. ¹¹ M̄p̄r̄ȳḡ nȳəɲ̄s̄i anaam lu Icipiti na Kanaan̄ p̄ə t̄et̄v t̄əna taa. Pu han̄a teu k̄e t̄ək̄ŋk̄ŋ hal̄əna ta caanaa caanaa mp̄e p̄á p̄eeki mpi paa t̄əɲ̄ t̄ə na p̄á kp̄isi. ¹² P̄ə k̄əma na Yak̄ərv̄ nu si t̄əɲ̄n̄aya p̄ee w̄e Icipiti, ɲena í kus̄i t̄á caanaa caanaa mp̄eȳe t̄əm kancaalaya nȳəm na í tili. ¹³ Pa k̄əma na p̄á m̄əli t̄əm naale nȳəm, ɲena Yos̄eeɲv̄ l̄á na ɲi taal̄v̄naa nȳəm-ɲi. Na p̄ə lapa t̄ət̄ə na Icipiti wulav s̄əs̄ə mayamaya náá c̄ek̄əna ɲi piitim. ¹⁴ M̄p̄r̄ȳḡ Yos̄eeɲv̄ tila ɲi caa Yak̄ərv̄ na ɲi nȳəma t̄əna waali na p̄á k̄ə. Pa w̄e yul̄v̄nȳəɲ̄ nutoso na naan̄wa na kakpasi. ¹⁵ Mp̄v̄ p̄ə lap̄əna Yak̄ərv̄ nana Icipiti pote, na í can̄ í si t̄əna. Ta caanaa caanaa ná s̄əpa t̄əna t̄ət̄ə. ¹⁶ Pa k̄rakaya-w̄eȳe na p̄á m̄əl̄əɲ̄əna Sikem, na p̄á piŋ-w̄eȳe p̄əlaav ŋku Ap̄əlaham ka yapa Hem̄ə nȳəma kin̄ na liȳitee t̄ə kv̄ taa.

¹⁷ P̄ə k̄əma na p̄ə tala nti Is̄ə ka t̄əma si ɲi k̄á la Ap̄əlaham t̄ə t̄ə lap̄v̄ t̄ə, t̄á piitim nȳəma huka s̄əs̄əm, pa p̄ayav ke Icipiti w̄e s̄əɲ̄nt̄v. ¹⁸ M̄p̄r̄ȳḡ wulav s̄əs̄ə k̄v̄fal̄v̄ n̄əɲ̄l̄v̄ ná cayaa, íl̄e ɲi taa nȳi Yos̄eeɲv̄. ¹⁹ Wulav ɲi ɲi lapa t̄á piitim ke acilayat̄v. I tu ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na k̄v̄caal̄v̄v̄, si p̄á l̄ə pa ah̄ul̄v̄m̄naa na p̄á si. ²⁰ Waat̄v̄ ɲi ɲi taa k̄e pa l̄v̄la Moisi. I ka k̄e p̄əyaya k̄v̄paŋka ŋka ka te Is̄ə k̄e teu t̄ə. M̄p̄r̄ȳḡ Moisi nȳəma t̄ə-ɲi ɲs̄ət̄v̄naa tooso k̄e pa t̄e. ²¹ P̄ə k̄əma na p̄á l̄ə-ɲi t̄ə, Icipiti wulav s̄əs̄ə p̄eel̄v̄ hiina-ɲi na í t̄əki-ɲi ɲs̄i ɲi mayamaya ɲi kul̄v̄l̄v̄. ²² Mp̄v̄ p̄ə lap̄əna Moisi nȳəmá Icipiti nȳəma nȳəm t̄əna. Hal̄əna í l̄á yul̄v̄ wei í ȳəɲ̄t̄a nti tu hot̄iȳi ate t̄ə, na í p̄əs̄a t̄əma.

²³ P̄ə k̄əma na Moisi pus̄i tala nule, ɲena í h̄v̄v̄ si ɲi k̄á polo na í wiili ɲi Is̄eȳeli nȳəma l̄elaa. ²⁴ Moisi polaa ɲena í mayana Icipiti tu n̄əɲ̄l̄v̄ í lak̄i pa taa n̄əɲ̄l̄v̄v̄ m̄v̄s̄v̄ŋ. ɲena í mu wei pa lak̄i m̄p̄r̄ȳḡ m̄v̄s̄v̄ŋ t̄ə ɲi t̄əm na í suna ɲi ti, na í l̄eeti Icipiti tu, na í can̄ í kv̄-ɲi. ²⁵ Moisi ka nȳəmaya si ɲi Is̄eȳeli nȳəma k̄á nȳi si ɲi n̄əɲ̄ɲi Is̄ə l̄əs̄aa si í waasi-w̄e. Ama p̄ele pa ta nȳi mp̄v̄. ²⁶ Kv̄ fema ɲena í mayana Is̄eȳeli nȳəma naale na p̄á mak̄i, ɲena í polo pa loluȳu. Na í t̄ə-w̄e si: Apalaa me, m̄ə kul̄v̄m̄ k̄e, ɲe pepe t̄ə k̄e í lak̄i t̄əmaȳa m̄v̄s̄v̄ŋ? ²⁷ Ama m̄v̄s̄v̄ŋtu wei ɲi lakaya ɲi t̄əɲ̄nt̄əle ke m̄v̄s̄v̄ŋ t̄ə ɲi nyasa-ɲi t̄əm si: Ma na-ŋ, t̄á wulav na t̄á t̄əm h̄v̄l̄v̄. ²⁸ Tete n t̄əma Icipiti tu ke

kuɣu təɣəle saŋa n nyəma si n ka teesi ma na? ²⁹ Moisi nu mpu, ilena i se kpaakraa na i polo i caɣa Matiyan tetu taa. Matiyan tənaya i lola apalɔ piya naale.

³⁰ Pə kəma na pusi nule cɔɔ, ilɛ kuyaku nakuli i we wɔlaya tetu taa kɛ puɣu Sinayi kin. M'pɔɣɔ hotiya nakeli ka sɔv kəkɔ muɣu, ilena isɔtaa tillu lu i tɔɔ kɛ hotiya ŋke ka kəkɔ taa.

³¹ Moisi nawa mpu, ilena pɔ lapɔ-i piti. Tənaya i tuusaa si i wiiliyi teu, ilena i nu Tacaa nɔɣɔ si: ³² Mayale nyá caanaa caanaa Isɔ, Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isɔ. Tənaya sɔɣɔntu kra Moisi kɛ sɔsɔm na i seliyi, haləna i kpisi nyənɔɣu. ³³ Ilɛna Tacaa tɔ Moisi si: Wɔɣɔsi nyá ntaŋkpala, timpi taa n səŋa mpu tɔ pə kɛ tetu kate nyəntu kɛ. ³⁴ Ma nawa ma yɔlaa mpa pa we Icipiti tɔ pa wahala, ma nu pa wula. Ilɛna má tii si ma yakɔ-we. Tɔv, kuli, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

³⁵ Moisi wei inɔ i tɔm Isɛɣeli nyəma ka kisaa təkpaatakpaata na pá tɔmɔ-i si: Tə na-ŋ, tá wulav na tá tɔm huɔlv tɔ, kulɔm inɔɣi Isɔ tayana kusɔɣu na i tili pa kin, si i la pa wulav na i waasi-we na isɔtaa tillu wei i ka lu i tɔɔ kɛ hotiya kin tɔ i tɔŋ taa. ³⁶ Inɔ i lapəna piti təma na Isɔ kəkɔlv nyəm na i ləsi-weɣe Icipiti tetu taa. I lapa mpu tɔtɔɣɔ səsəncaasi tenku taa na wɔlaya tetu taa, halɔ pusi nule. ³⁷ Moisi inɔ i heelina Isɛɣeli nyəma si: Isɔ ká kəna-meɣe Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsulv nɔɣɔlv wei i we isɔ má, na i ká weɛ mə mayamaya mə piitim tɔ tɔ. ³⁸ Kulɔm inɔ i ka wenna Isɛɣeli nyəma mpa paa kota wɔlaya tetu taa tɔ pa kin. I na isɔtaa tillu wei i ka yɔɣɔtəna-i puɣu Sinayi tɔ tɔ pa wenna tá caanaa caanaa kin kɛ tənɛ inɔ. Moisi inɔ i mɔna Isɔ Tɔm nti tɔ laki təmle kɛ sɔsɔm tɔ si i teləsəɣi-tu.

³⁹ Ama tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kraɣa pa laakalənaa na pá məŋna Icipiti.

⁴⁰ Haləna pá yɔɣɔti Aləŋ si: Lu-tuɣv tuɣv na tɔ nyənɔɣi-kv. Pə taɣa pɔlv, tɔ ta nyi mpi tá Icipiti taa ləsəlv Moisi tɔmnaa tɔ. ⁴¹ M'pɔɣɔ pa lupa naule na pá pəsi-teɣe pa tuɣv na pá laa-te. Haləna pá yɔɔləna pa niŋ kulupum mpəyi teu. ⁴² M'pɔɣɔ Isɔ lapa-weɣe awusa na i yelev-we si pá nyənɔɣi isɔtɔlvŋasi kɛ pa tuŋ, isɔ paa ŋmaav Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsəlaa takəlasɔ taa tɔ si:

Isɛɣeli nyəma me,

maya i lapa kətasi na i fɛni

wɔlaya tetu taa kɛ pusi nule taa?

⁴³ Aai, tuɣv Moləki cokəle na mə tuɣv

Lɛfaŋ isɔtɔlvŋa lɛsɔɣu kɛ

i kraɣaa na i paasəɣəna.

I tənaya mpu, pə taɣa wei i lupa si

i təŋəyi təɣəle?

Pə tɔɔ kɛ maa yelev na pá pona-meɣe Papiloni,

haləna i tɛ pə waali.

⁴⁴ Wɔlaya tetu taa tənɛ inɔ tá caanaa caanaa ka wena cokəle, na tɔ taa na seliya kpaatanaa.

Paa sika-teɣe teitei kɛ isɔ Isɔ ka heeluɣu Moisi tɔ. Teitei isɔ nte tɔ taka Moisi ka nawa tɔ.

⁴⁵ Tá caanaa caanaa cɛla-teɣe pɛle pa waali nyəma. Ilɛna pɛle pá kpenna-teɣe timpi Yosuwɛe tɛɛ-weɣe nɔɣɔ na Isɔ yasɔ piitimnaa kɛ pa isɛntaa na pá tɔɣɔ tetu tɔ. Na tɔ weɛ tənaya mpu, haləna Tafiiti waatv. ⁴⁶ Isɔ laŋle heɛna-i teu, ilɛna Tafiiti náá səlɔmɔ-i nɔɣɔ, si i laki inɔ wei i kɛ Yakəpu Isɔ tɔɣɔ tɔcayale. ⁴⁷ Pə na pə mpu tɔ, Salɔməŋ ŋmana-i kutuluɣu ŋkv.

⁴⁸ Ama pə taɣa isɔtaa Isɔ Sɔsɔ inɔ i cakɔ kutuluŋ wei yɔlaa niŋ ŋmawa tɔ i taa se. Halɔ Isɔ kuyɔɣɔtutu teləsulv mayamaya yɔɣɔta mpu si:

⁴⁹ Tacaa yɔɣɔtaa si:

Isɔtɔnɔɣu ntɛ ma kumte.

Atɛyɛle ma nɔɔhɛɛ tɔsulɛ.

Ilɛ kutuluɣu ŋku kv taka kɛ i pəsəyi na i ŋma-m?

Na leyɛle ma təhɛsəle?

⁵⁰ Pə taɣa má lapəna pə tənaya mpu na ma niŋ?

⁵¹ Tɔv, yɔlaa mpa me i tɛma keeluɣu tɔ, mə laŋa lapa kpusəŋ na mə ŋkraŋŋ tɛɛli na i kisi Isɔ Tɔm. I kpɛsəɣəna Feesuɣu Naŋŋtu kɛ tam, mə caanaa kate kɛ i kraɣaa. ⁵² Mə caanaa naasa

İsə kuyəçətətə tələsələa mpe pa tənə na pá səə kuləm ke? Pa ku mpa pa heeləya sɪ tampana tənəv inɪ ɪ ká kəə tə. Kuləm inəyələ mə lapə kələmətə ke nəənəə na í kv. ⁵³ Halı meyə isətəa tillaa tələsa İsə kusəsutə. Pəyele u caaki tə təkuyə.

İtiyeyni səm

⁵⁴ Yuta nyəma nu mpu, ilena pááná huu pa taa, na pá sala pa nin ke İtiyeyni təə na pá tənəa. ⁵⁵ Mpyúyú Feesuyə Nənəntə toma kuləna İtiyeyni ke teu. İlena í teki ɪ isə na isə na í na İsə teu səsəəm na Yesu sənə ɪ ntəçən təə. ⁵⁶ Tənəya ɪ təma sɪ: İl naa, isətənuyə tulaa, na má naa Yulə Pəyaya na ká sənə İsə ntəçən təə.

⁵⁷ Mpyúyú Yuta nyəma mpa kapusi ke teu, na pá təkɪ pa nkrənə na pá huli İtiyeyni. ⁵⁸ Na pá tuli-ɪ na pá luna ɪcatə waalı, na pá sɪv-ɪ pəe yaçav sɪ pá kv-ɪ. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, pəle pa suna ifepu wei pa yaa sɪ Səəli təçə pa wontu. ⁵⁹ Pa tənəa İtiyeyni ke pəe yaçav, ilena í sələmɪ sɪ: Tacaa Yesu kelɪ-m. ⁶⁰ İlena í luŋ akula na í yəçətənə nəçə səsəənka sɪ: Tacaa, taa nyənɪ pa isayətə tənə. İtiyeyni yəçətə mpu, ilena í hēe.

8

¹ Səəli lanle ka hēena İtiyeyni kuyə.

Wahala yasa Yesu seelaa kpekəle

Kuyaku nku kv mayamaya ke pa sɪv Yosalem Yesu seelaa kpekəle ke konyən tuyə ke teu. İlena pa tənə pá ya Yuta na Samalii taa, na pə yele tillaa tike. ² Mpyúyú yələa mpa pa tənəçɪ İsə mpaav ke teu tə pa pima İtiyeyni, na pá wii-ɪ səsəm.

³ Ama pə yela Səəli ilé tə, Yesu seelaa ke ɪ tənəa lɪpɪ sɪ ɪ lakɪ sakasaka. Təesɪ taa ké ɪ sɪvkaya na í kpaaki apalaa na alaa na í təkəçɪ.

Filipv kpaaləçɪ Laapaalı Kupaŋ ke Samalii

⁴ Mpa mpa pa ya mpu tə pa cəkəçə paa le na pá heeliçɪ İsə Təm Laapaalı Kupaŋ. ⁵ Samalii ɪcatə ke Filipv ná polaa na í heeliçɪ tənə nyəma ke Mesii təm. ⁶ Piti təma nna Filipv lakaya tə samaa nu a təm na pá nana pa isə. Pə təə ké waatv wei í yəçətəçɪ, pa tənə təpai pa tuyə nkrənuyə ke teu. ⁷ Pə taya pulv, aləçaa kiisaya na pá seeki aləçəhilaa paçale kiŋ na acamaa na kaakalasɪ paçale hika alaafəya. ⁸ Mpyúyú yələa lanə huluma katatələya, haləna pə la ɪcatə nteçə yuŋ.

⁹ Apalv nəçəlv naa wə ɪcatə nte tə taa ké hatoo lən, pa yaaki-ɪ sɪ Simən. Apalv inɪ ɪ lakaya totopo təma ké, na pə lakɪ Samalii nyəma tənəya piti. İ nyənəya ɪ təçɪ səsə ké pə tiı fei. ¹⁰ Pə kpaçav piya na pə polo səsaa tə pa tənə pa wutaya-ɪ ké. Haləna yələa tənəya sɪ: İsə toma nna pa yaa tomə səsəəna tə a tv nte.

¹¹ İlena pá wutiçɪ Simən inɪ ɪ waalı. Pə taya pulv, ɪ totopo təma ka təmna-wəçə piti lapv ke hatoo lən. ¹² Ama Filipv kəma na í heeliçɪ-wəçə İsə Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaalı Kupaŋ tə pa mv Laapaalı Kupaŋ inəçɪ teu, haləna pá sə apalaa na alaa ke İsə lvm. ¹³ Simən ilé ɪ mayamaya ɪ mɪwa na pá sə-ɪ İsə lvm. İlena í sɪv Filipv ke tənuyə na ɪ nyənəya İsə kəkələnəa səsaa na piti təma nna a lakaya tə na pə wə-ɪ piti.

¹⁴ Tillaa mpa paa wə Yosalem tə pa nuwa sɪ Samalii nyəma mv İsə Təm, ilena pá kusɪ Piyee na Yohaani na pá tili sɪ pá polo na pá ná. ¹⁵ Piyee pa tala tənə, ilena pá sələmənə Samalii nyəma mpeçə İsə sɪ pá hiki Feesuyə Nənəntə. ¹⁶ Pə taya pulv, Tacaa Yesu həte tike ke paa yaawa na pá sənə-wəçə İsə lvm. İle Feesuyə Nənəntə ta tiita pa taa nəçəlv ɪ təə. ¹⁷ Tənəya Piyee na Yohaani pa tənə nin ke pa təə. İlena pá hiki İsə Feesuyə Nənəntə.

¹⁸ Waatv wei Simən nawa sɪ tillaa tənə-wəçə nin na pá hiki Feesuyə Nənəntə tə, ɪ cəla-wəçə liçitee, ¹⁹ na í tə sɪ: İ cəle maya mpu inɪ pə lapv tətə, na má tənə wei ké nin, pəntv hiki Feesuyə Nənəntə ke mpu.

²⁰ Tənəya Piyee təma sɪ: İsənə mpi n hɪv sɪ pa pəsəçɪ pá ya İsə həte na liçitee tə, nyá na nyá liçitee í la yem. ²¹ N kaa na pulv cəkəka. Pəyele nyá paa mayamaya tu fei tənə inɪ tə taa.

Pə taya pulv, Iso isentaa nyá lotu ta te. ²² Ile lo nyá huwεε asayεε ani, na n wiina Tacaa na í hulí-η suulu na í tayaní-η nyá huwεε asayεε ani. ²³ Pə taya mpv, ma naakuyv-η tə, nyá na nyanj ké isu kakaya. Isayatu lapv təkəna-η təkem.

²⁴ Mprógú Siməη cə-we si: Mu wiina-m na Tacaa, na nti í yəgəta mpv tə tə taa natəli í taa la-m.

²⁵ Tillaa mpε pa naale pa tema nti nti pa nawa təgə keesuyv na waasu lapv. Uena pá kulí na pá məli Yosalem. Pa məlaya mpv tə, pa heelaya Laapaali Kupaη ke Samalii acalεε payale taa ké na pá təηna pote.

Filipv na Itiyopii tv pa təm

²⁶ Tacaa isətaa tillu nəgəlv heela Filipv si: Kulí na n təη ilim mpətəη təə, na n katí harəle nte tə lukí Yosalem na tə puki Kasa tə. Wəlaya tetv taa ké harəle nté tə fayanaa.

²⁷ Mprógú Filipv kulaa na í tv mpaav. I təηna pote, ile i nawa yulv nəgəlvuyvle. Sese Itiyopii yulv katanja nté. Iní i ka kəna Itiyopii wulav səsə alv nyəη wei pa yaa si Kantasi tə i akewe səsə, wei i nyənaya i kpancoou təna təə tə. Apalv iní i ka luna Yosalem kele Iso seev. ²⁸ I caya i keeke taa, na í kaləyi Iso kuyəgətutv teləsulv Isayii takəlaya taa na í təηna kpente. ²⁹ Tənaγa Feesuyv Nanηtv heela Filipv si: Tə na n kpətəna keeke iní.

³⁰ Mprógú Filipv kpaya asewa na í tala i kin, na í nu i təηna Iso kuyəgətutv teləsulv Isayii takəlaya taa ké kaluyv. Uena í pəsəsi-i si: N cəkəna nti n kaləyi təgəle?

³¹ Mprógú yulv katanja cə Filipv si: Ye nəgəlv ta seγesi-m, isənaya maa la na má cəkəna?

Uena yulv katanja tə Filipv si: Kpa na n caya ma kin. ³² Təm nti i kalaya takəlaya ηke ka taa təgəle si:

Pa tεena-i isu pa tεekuyvna

heu ke nampayatəle tə.

I lapaya isu iwəyaya ηka

ka hvntv pa kəəki na ká suma tə.

I suma mprógú i ta cə natəli.

³³ Pa tv-i taaləm na pá kv i təm ke pətəətəle ke yem.

Awe ká pəsi na í keesi i piitim təm?

Pa tama i weesuyv tomle ke ate cəne.

³⁴ Tənaγa akewe iní i təma Filipv si: La suulu na n heeli-m, awe təm ke Iso kuyəgətutv teləsulv keesəyi mpv? I mayamaya i təm yaa nəgəlv nyəntv?

³⁵ Uena Filipv svv yəgətəgəv, na í kpaya təm nti iní apalv iní i kalaya mpv tə, na i seγesəna-i Yesu Laapaali Kupaη. ³⁶ Pa təηna tənte ke mpv, uena pá tala tiili isəntə, lvm ka we tənaγa. Mprógú akewe iní i təma si: Nyəni lvm yee, n kaa sə-m Iso lvm ke cəneγe kprakpa? Yaa pə kaasa-m pulv?

[³⁷ Uena Filipv cə yulv katanja si: Ye n tema nyá taa təkpaata te, má səə-η ké.]

Mprógú yulv katanja cəwa si: Ma tema ma taa si Yesu Kilisiti ké Iso Pəyaya ké.]

³⁸ Tənaγa yulv katanja səηsa keeke na Filipv na akewe iní pá tii pa naaleγe lvm taa, na Filipv sə-i Iso lvm. ³⁹ Pa luna lvm taa, uena Tacaa Feesuyv kelí Filipv, akewe iní i ta tasa-i keesuyv. Mprógú i tv i mpaav na lanhulvmle kuyi-i. ⁴⁰ Ama Filipv ná tuta i təyi Asoto, na í lakí waasu ke acalεε nna nna a taa i təηnaa tə, haləna í tala Sesalee.

9

Səəli Layasvyv

(Tillaa Təmle 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ama Səəli ná təηna Tacaa təηlaa kuyv kpεesuyv na isəle kuvεεmle. Mprógú i kulaa na í polo kətulv səsə kin, ² na í sələm-i si: La-m takəlaya, na má pola Tamasi, na má mayana Yuta

nyóma təkotilena taa ké mpa pa tənəyi Tacaa mpaav tə, paa apalaa paa alaa, ma kra-we na má həkə na má pona Yosalem.

³ Waatu wei Səəli we mpaav taa na í kpətəna Tamasi, ile pə luna isə keke na pə la i isentəə tənyalulu isu kəkə ke təm kulom təə na pə ná na pə cəəna-i. ⁴ M̀p̀ỳỳ i hota ate na í nu pə pəəsəyi-i si: Səəli Səəli pepe təə ké n tɔy-m konyəŋ ke mpv?

⁵ Tənaya Səəli pəəsaa si: Tacaa nyaya aweye ye?

Uena pə cə Səəli si: Maya Yesu wei n tɔyi konyəŋ tə. ⁶ Kuli na n polo icate taa, paa heeli-ŋ nti n ka la tə.

⁷ M̀p̀ỳỳ pə tənmsa mpa pa tənaya Səəli tə na pá səŋa yem. Pa nukaya pə yəyətəyi, ama paa naaki nəyəlɔ. ⁸ Tənaya səəli kula ate na í nyənəyi yem u naaki. Uena pá təkɪ i niŋ taa na pá həmi-i na pá pona Tamasi. ⁹ Na í caya kuyeyəŋ toosoŋo yuləmle tɛɛ, i ta tɔy, i ta nyəə.

¹⁰ Tacaa tənɔɔ nəyəlɔ i ka we Tamasi na pá yaa-i si Ananiyasi. M̀p̀ỳỳ pə lapa-i isu toosee taka, na í ná Tacaa, na ílé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na í tisi si: Tacaa mayalə.

¹¹ Uena Tacaa təm-i si: Kuli təkaka na n tən hapələ nte pa yaa si Kusiysisile tə, na n sɔv Yutaasi təyaya, na n pəəsɪ Taasi icate apalɔ wei pa yaa si Səəli tə i təə. I we tənə na í tənna Isə sələmɔyɔ. ¹² Pə lapa-i isu toosee taka, na í ná nyá wei pa yaa si Ananiyasi tə, na n sɔv si n tənəyi-i niŋ na i isə kuli.

¹³ M̀p̀ỳỳ Ananiyasi təma si: Tacaa, ma nu tənɔlaa payalə kiŋ ke apalɔ inɛ i təm, na i isayatu nti tə tənə i lapa nyá yəlaa ke Yosalem tə pə təm tətə. ¹⁴ Kətəlaa səsaa ha-i nəyə si í kəə cənɛ tətə na í həkə mpa pa təkə nyá təm tə.

¹⁵ Tənaya Tacaa cə Ananiyasi si: Polo, ma ləsa apalɔ inəyi si ma laki-i na í heeliyi ma təm ke piitimnaa na awulaa səsaa na lseyeli nyóma. ¹⁶ Ma mayamaya maa huləna-i konyəməŋ wei i ká tɔy ma nyuyv təə tə.

¹⁷ M̀p̀ỳỳ Ananiyasi tɛɛwa. I kəma i tala təyaya ŋke ka taa, uena í tənɪ i niŋ ke Səəli təə na í təm-i si: Ma taapalɔ Səəli, Tacaa Yesu wei n kənaya na n ná mpaav taa tə, inɪ i tilina-m si nyá isə í kuli na Feesuyu Nanɔtɔ toma haya nyá taa ké səsəm.

¹⁸ M̀p̀ỳỳ pulɔpɔnaa isu hutu taka kəəla Səəli isentəə ké kpakpaa na pə hoti ate na í sɔv nav. Uena í kuli na pá sə-i Isə ləm. ¹⁹ Na í tɔy kətəyəv na í hiki toma.

Səəli laki waasv ke Tamasi

Səəli caya Tacaa tənɔlaa mpa pa we Tamasi tə pa cəɔyə weɛ naale. ²⁰ M̀p̀ỳỳ Səəli sɔv waasv lapv taa ké kpakpaa ke Yuta nyóma təkotilena taa. I heelaya təfoo ké si Yesu keke Isə Pəyalɔ. ²¹ Na pa tənə mpa pa nu i waasv inɪ tə, piti kra-we na pá tən si: Pə taya inɪ i ka sɛsəna isələ na mpa pa təkə Yesu təm tənɛye Yosalem tɔy konyəŋ tɔy? Isu i ka kəma cənɛ si i kra-we na í həkə na í pona kətəlaa səsaa ya?

²² Paa na mpv Səəli ná tənna waasv lapv na i tən səəsəyi tam na pə puki. I hulayaa Tamasi Yuta nyóma si Yesu keke Mesii. Uena pə məli pɛɛyɛ liyituyv, paa nyən nti pá cə-i tə.

²³ Weɛ lapa naale, uena Yuta nyóma caya na pá tayanɪ si pá kv-i. ²⁴ Ama Səəli nu nti pa həkə na pá su tə. Na icate kolunə nənəəsɪ tanə ilim na ahoo si pá hiki-i na pá kv-i. ²⁵ M̀p̀ỳỳ ahoo naali Səəli ifalaa tɔ-i sətəkɔ səsəəv taa na pá tisi-i na icate kolunə na í tɛɛ.

TAKĒLAYA NKA PŌŌLI NMAAWA LOM NYĒMA TŌ Kutvlvtv

Kələnti icate taa ké PŌŌli ka we waatu wei i yelaa na pá ηmaa takəlaya kaneye Kilisiti nyéma mpa pa we Lom tŏ. I hólŏyí ka taa si yelaa tēna lapəna isayatu, paa Yuta nyéma na mpa pa ta ké Yuta nyéma tŏ. I hulaa tŏtŏ si Laapaali Kupaŋ ké toma səsəəna ké, i yakí mpa pa tēna pa mu-i na pá tem-i na pa taa tŏ. PŌŌli hólŏyí tŏtŏ si Iseyeli nyéma lelaa ləwa Iso, ama Iso ná tá lŏ i yelaa. Kantəkaya nyəntv ké layatu nti PŌŌli tasa Iso seelaa ke isəna paa caya pa taa pa tike tŏ, na isəna pa na mpa pa ta ke Iso seelaa tŏ paa caya tŏ.

Isəna pa faya Lom takəlaya tŏ:

Yelaa tēna pəntəna, na pá nyuləyí nyuyv yaru, titite 1-8

Isəna Iso caana Iseyeli nyéma tŏ, titite 9-11

Iso seelaa təntə kupante, titite 12:1-15:13

Seetv, titite 15:14-16:1-27

Seetv

¹ Maya PŌŌli, Yesu Kilisiti yom. Maya Iso kpa tillu na í ləsi-m na ma mpa ke Laapaali Kupaŋ kpaalvyv tŏ. Má ηmaana-mege takəlaya kanə.

² Hatuu ləŋ ke Iso ka tŏma si i ká kəna Laapaali Kupaŋ inu. Halí Iso yelaa na i Iso kuyəyətutv teləsəlaa ηmaa mpyóy i takəlasí taa. ³ Laapaali Kupaŋ inəyəle i Pəyaya Taca Yesu Kilisiti tŏm. Ye Yesu yulwəetv tŏm ile, wulav Tafiiti lŏlvuyv taa tv ké. ⁴ Ama Feesuyv Nanjtv kin ile, Iso huləna toma si Yesu ké i Pəyaya ke waatu wei Yesu səpa na í feesi-i tŏ. ⁵ Kilisiti inu i tŏ ké Iso hula-m pəeləe na má la tillu səsə ke kulvm inu i tŏ, si má la na katenasi tēna yelaa mu i tŏm na pá nuna-i. ⁶ Me tŏtŏ í we pa taa, me mpa Iso ləsa Lom si í pəsi Yesu Kilisiti nyéma tŏ.

⁷ Mə tēna mpa me í we Lom na Iso səlāa na í yaa si í pəsi i nyéma tŏ, mə takəlaya ntŏ. Taca Iso, na Taca Yesu Kilisiti pá hólí-mege pəeləe na pá la na mə laŋa hulvmi.

PŌŌli nyuləyí si i polo í ná Lom Iso seelaa

⁸ Kancalaya ile, Yesu Kilisiti tŏ ma sēe ma Iso ké mə tēna mə tŏ. Mpi pə tŏ tŏ, pa puyuləyí antulinya tēna taa ké isəna í nukəna Iso ké teu tŏ. ⁹ Iso wei i Pəyaya Laapaali Kupaŋ kpaalvyv təmlə ma lakəna luyv kulvmuyv tŏ, i nyəmá si maa looliyí. Iso nyəmá mpv si tam ma tŏsəyí mə tŏm ¹⁰ ke paa waatu wei ma sələməyí tŏ. Ma wiikina-i si í la luyv na má hiki mpa ke pənente na má polo mə kin. ¹¹ Ma nyuləyí teu si má ná-me. Ilena í hiki kucəəv ke Feesuyv Nanjtv kin, na í la toma. ¹² Nti ma tu kələyí nyulvyv təyəle si má wēe mə hekv, na tŏ nyənəyəna tēma naani tvyv ke Iso tŏ, na pə səsəyí-tvyv apalvtv.

¹³ Ma taapalaa me, í nyi teu si tam ma huvkaya si ma puki mə kin, ile pə tuu-m, haləna saŋa. Ma nyuləyí si ma təmlə í lŏli pulvpyv mə tē, isu tŏ lula piitim ləmpí nyéma kin tŏ. ¹⁴ Pə taya pulv, pə caala-m ké si má polo yelaa tēna kin. Paa acaləe səsəəna taa, paa cacakəŋ tē, paa isəkullaa cəlv, paa isəkpeete nyéma cəlv. ¹⁵ Pə tŏ ké ma nyuləyí teu si má pona me mpa í we Lom təyə Laapaali Kupaŋ tŏtŏ.

Laapaali Kupaŋ toma

¹⁶ Laapaali Kupaŋ kpaalvyv tŏm fəi-m fēelə. Pə taya pulv tŏ, Iso toma nté tēna. I waasəyí pa tēna mpa pa tēŋ-i na pa taa tŏ. Yuta nyéma ke kancalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyéma tŏ. ¹⁷ Kupam Laapaali Kupaŋ tŏ ké tŏ nyəŋ isəna Iso laki na yelaa pəsəyí kupama ke i isentaa tŏ. Pə kpaayv hatuu kancalaya haləna pə tem tŏ, yulv tēŋ i taa na Iso ké ilena Iso la, pə ta kaasi pulv tŏtŏ. Iso Tŏm taa mayamaya kilisa mpv təcēicēi si: Ye Iso nyəna wei ké yulvpaŋ si i tēma i taa tŏ pə tŏ, pntv tike tvləyəna-ti.

Yəlaa təm səpa

¹⁸ Iso mɔyɪ pʰááná kɛ hatuu isətaa kɛ yəlaa kʉpəntəŋ na pa isayətʉnaa təna tɔɔ na pʰə naa mpʉ. Pə taya pʉlv, yəlaa tetelakasɪ nyəkəyɪ tampana na a mələyɪ yem. ¹⁹ Mpʉ pə yelina na Iso tɔyɪ-wɛyɛ naɔya. Mpi tɔ pa nyəmá timpɪwɛ pə wɛɛ sɪ pá nyanɲa Iso tɔ, ɪ tɛma-wɛyɛ-wəyɪ hólóyó kɛ teu tɔ pə tɔɔ. ²⁰ Kʉpam hatuu Iso lapa antulinya tɔ, ɪ mukaya tɛɛ wɛɛtʉ, ɪsu ɪ toma tamm nyəna na isəna ɪ mayamaɣa ɪ wɛɛ tɔ, pə naaki ɪ kʉlapəm mpi pə kin kɛ. Tənaɣa pə wɛɛ sɪ yəlaa í nyəna ɪ toma na ɪ wɛɛtʉ, pə tɔɔ kɛ pa fɛina tampana. ²¹ Pa nyəmá Iso, ama paa see-ɪ, pəyele paa see-ɪ í na tɛmlɛ ɪsu pə nəyəsəna yəlaa í la Iso tɔ. Pa huwɛɛ liyita yem, paa layatiya ka fɛɪ. ²² Pa təŋ sɪ pa nyəm tɔɔwa, ama ɪwɛɛŋ kɛ. ²³ Iso paa tʉ Iso wei u səki tɔyɔ teeli tɔ, yʉlv wei ɪ səki tɔ ɪ lɛsəŋ na sumasɪ na nəhɛɛ liyiti wontu na nti tɔ tuuki atɛ tɔyɔ pa seeki.

²⁴ Pə tɔɔ kɛ Iso yela-wɛyɛ pa tetelakasɪ isayasɪ nsi pa luuŋ sʉwʉwa tɔ sɪ taa, na pá laki təmaɣa mpi pə wɛ fɛɛlɛ tɔ. ²⁵ Mpe pa mələa kɛ na pá kpaɣa Iso tɔɔ tampana na pá pəsəna pəpətʉ. Pa sɛɛki na pá təŋyɪ mpi mpi Iso lapa tɔ, na pá yele Iso wei ɪ lapa-wɪ tɔ ɪ mayamaɣa. Pəyele pu mʉna ɪsu inəyɪ pá san tam.

²⁶ Pə tɔɔ kɛ Iso ná yela-wɛyɛ pa taaləntʉtʉ taa. Na pa alaa mayamaɣa náá yeki apalaa na pá sʉkəna təma. ²⁷ Mpʉ tɔtɔyɔ na pa apalaa, pɛlɛ pa yeki alaa təm, na pa konyuləŋ í kpa pa nyɔɔŋ taa pa ketitiyɪ təma. Apalaa lakəna təmaɣa fɛɛlɛ fɛɪ nyəntʉ. Na pa taaləntʉtʉ nti tɔ naasʉyʉ makəna pa nyɔɔŋ taa.

²⁸ Iso pa kisa Iso kɛ nyəm təkɛlɛkɛlɛ tɔ, pə tɔɔ kɛ Iso ná yela-wɛyɛ pa kʉmɛlələyətʉ taa na pá laki acaalətʉ. ²⁹ Pa kəla kawalasɪ, na isayətʉ, na konyuləŋ, na nyan, na isɛsɛɛmlɛ, na yʉlvkʉlɛ, na yooʉ, na puɣusʉyʉ, na muɣuluyʉ tike kɛ pa nyəmá. Pa kɛ yɔyətəlaa. ³⁰ Pa cakəna təma. Pa kɛ Iso kolontunaa, na kalampaani nyəma na isəcau nyəma na təhəntaa. Pa lʉləsəyɪ isayətʉ kʉfatʉ, paa see pa caanaa. ³¹ Pa fɛina laakali, paa təkəyɪ nti pa təŋ sɪ paa la tɔ. Pa laki təkati, pa fɛina lɛlaa pətətəlɛ. ³² Pa nyəmá Iso tɔɔ sɪ mpa pa laki mpʉ tɔ pa kɛ səlʉnaa. Paa na mpʉ pa təŋna lapʉ, haləna pá san pə lataa tɔtɔ.

2*Iso hvɔlɛ*

¹ ɪlɛ nyá wei n footiyɪ nyá lɛlv tɔ, paa n kɛ wɛ tɛ, n fɛina tampana. Pə taya pʉlv, nyá footiyɪ lɛlv pəyele mʉpóyó nyá mayamaɣa nyá laki tɔ, n kʉyɪ nyá tɪ təm kɛ. ² Tə nyəmá sɪ tampana kɛ Iso təŋyɪ na í hvɔkəna pa təna mpa pa laki mpʉ inɪ pə taka tɔ tɛ. ³ ɪlɛ apayɲya, ɪsu nyá footuyʉu mpa pa laki mpʉ, pəcɔ nyá mayamaɣa nyá laki teitei ɪsu pɛlɛ tɔ, n hvɔ sɪ Iso kaa pəɔsɪ-ŋ? ⁴ Iso kʉcɔɔv nte n mələ n kpaləyɪ na n kisiyɪ ɪ suulu sɪ í taa wii nyá pətətəlɛ? N ta nyɪ sɪ Iso laki-ŋ kʉpantʉ kɛ mʉpóyó sɪ isəwɛɛ n ká layasɪ təntɛ? ⁵ Nyá lanɲkpusəŋ inɛ. Ama nn caa layasʉyʉ se. N lakoyʉ mpʉ tɔ, saləka kʉkəlv kɛ n caaki na n kəŋna nyá nyʉyʉ taa kɛ kʉyanɲku Iso ká caya na í hólɪ ɪ pʰááná na isəna ɪ təŋyɪ siyisuyʉ na í hvɔkəna tɔ. ⁶ Kʉyaku ŋkoyʉ Iso ká fɛɪ paa wei kɛ ɪ kʉlapətʉ. ⁷ Mpa pa sɔla kʉpantʉ lapʉ kɛ tam, na pá pɛəkəyɪ Iso kin teeli, na sam na tam wɛɛtʉ tɔ, mpeyɛ Iso ká ha weesuyʉ ŋku ku tɛŋ tɔ. ⁸ Ama mpa pa səpa nyʉyʉ na pa nyəntʉ teləsuyʉ kɛ ləlɔ, na paa təŋyɪ tampana, na pá laki pə təna mpi pə fɛɪ teu tɔ, Iso ká hólɪ pɛlɛyɛ isəna ɪ taa kpaana-wɛ na pa təm ta maya-ɪ tɔ. ⁹ Wahala na lanɲwakəlle səsəle ká kpa pa təna mpa pa laki isayətʉ tɔ. Yuta nyəma kɛ kancaalaya, pə waali kɛ mpa pa ta kɛ Yuta nyəma tɔ. ¹⁰ Ama mpa pa laki kʉpantʉ tɔ, Iso ká kʉsɪ pɛlɛ pa nyʉyʉ na í sa-wɛ na í hʉləsɪ pa lanɲ. Yuta nyəma kɛ kancaalaya, pa waali kɛ mpa pa ta kɛ Yuta nyəma tɔ. ¹¹ Mpi tɔ Iso u fayasəyɪ yəlaa tɔ se.

¹² Mpa pa ta nyɪ Moisi kʉsəsutʉ na pá pəntəyɪ tɔ, paa le na kʉsəsutʉ nti tɔ təm ta na-wɛ. Ama mpa pɛlɛ pa nyəmá Moisi kʉsəsutʉ na pá təŋna pəntuyʉ tɔ, kʉsəsutʉ ntəyɪ paa kɛəsəna na pá hvɔna-wɛyɛ təm. ¹³ Mpi tɔ pə taya yəlaa mpa pa nuki kʉsəsutʉ təm kɛ kʉnu tɔ mpeyɛ Iso nyənəyɪ kʉpama se. Ama mpa pa təkə-tɪ tɔyɔ. ¹⁴ Ye piitim lɛmpi nyəma nəkaa na pá təŋyɪ mpi Yuta nyəma kʉsəsutʉ kɛəsəyɪ tɔ, pəyele nəyɔlv ta hʉli-wɛ, ɪlɛ pa kʉsəsutʉ wɛ pa mayamaɣa pa taa kɛlɛ, paa na pa taa fɛina-tɪ tɔ. ¹⁵ Pa lakoyʉ mpʉ tɔ, pa hóləyɪ kɛlɛ sɪ, paa pa

taa feina kusəsutu, pə tu Moisi nyəntu nté pa lotunaa taa. Na pə naaki m̄p̄yú pa laakalənaa taa. Pə taɣa pulv tɔɔ, wutee wutee pa pətəɣi pa kulaputv taa ké, na wutee wutee pa wena naani. ¹⁶M̄p̄yú pu lu teitei ké kuyan̄ku Iso ká yele si Yesu Kilisiti í h̄v̄na yəlaa ke pa mukaya tee kulaputv tɔɔ tɔ. Na pə mayamaya ke Laapaali Kupaŋ wei ma kpaaləɣi tɔ i hólóɣi.

Yuta nyəma na Iso kusəsutu pə təm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təɣi Yuta tu Yuta tu, na Moisi kusəsutu ntəɣələ Moisi kusəsutu, na n̄ m̄yuləɣəna nyá Iso. ¹⁸ P̄c̄ó n nyəma mpi Iso caa si n̄ la tɔ, na kusəsutu nti tə kula nyá ise ke teu si n̄ cekəna kupantu. ¹⁹ N nyənəɣi nyá təɣi yuluma h̄əntu na səkpətuyv tee nyəma isentəɔ cətv, ²⁰ na isəkp̄etee nyəma isəkullu, na piya seɣesəlv. Mpi pə tɔɔ n nyənəɣi nyá təɣi mpv tɔ, n tɛləɣi ké si nyá nana pə tənaya kusəsutu nti tə taa, paa nyəm, paa tampana. ²¹ Aŋha, nyá wei n seɣesəɣi ləlaa tɔ, nn seɣesəɣi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasu si pá taa ŋmulɪ tɔ, pepe tɔɔ ké nyá ŋmuləɣi? ²² Nyá wei n təŋ si pá taa la wasaŋkalətv tɔ, pepe tɔɔ ké nyá laki? Nyá wei nn caa tuij təm ke paa p̄c̄ɔ tɔ, pepe tɔɔ ké n naɣaləɣi i tee kupampam? ²³ Pə taɣa nyá m̄yuləɣəna si n wena Iso kusəsutu? Ile pepe tɔɔ ké n p̄əntəɣi-ti na p̄ə kuyi Iso nyuyv? ²⁴ Iso Təm taa pa ŋmaawa təkəlekele si: Yuta nyəma me mə yelina na piitim lemp̄i nyəma t̄v̄ki Iso.

²⁵ Ye n təkəɣi Moisi kusəsutu ke p̄lv̄ȳv waasəɣi-ŋ. Ama ye nn təkəɣi-ti, pə we isu pa ta p̄li-ŋ kele, paa n pelaa. ²⁶ Ye yulv í ta p̄li, pəyele i təŋəɣi teu ke Moisi kusəsutu keesa nti tɔ, Iso kaa nyəni p̄ntv isu p̄llv? ²⁷ Wei i ta p̄li pəyele i təkə kusəsutu nti tɔ, i ká kv Yuta tu nyá nyá təm. Pə taɣa pulv tɔɔ, nyá wena kusəsutu nti tə takəlasɪ, na n pelaa pəyele nn təŋəɣi-ti. ²⁸ T̄v̄, isənaya Yuta tu siyisiyi ná wɛɛ? Pə taɣa isentəɔ na i p̄lv̄ȳv kin ke pa nyəŋna-i si Yuta tu. ²⁹ Ama Yuta tu siyisiyi ile, pa nyəŋna-i na i taa ké, na hatuu i lotu taa ké pa p̄la-i. Iso Feesuyv p̄ləna-i, pə taɣa Iso kusəsutu nti pa ŋmaa k̄ŋma tɔ tə təm təkuyv tɔɔ. Yuta tu siyisiyi ke mpv, Iso saŋna-i, pə taɣa yəlaa.

3

¹ Kawaaya we Yutaitv taa ke? P̄lv̄ȳv ná wena kasəyaya na? ² Kawaaya we pə tənaya mpv pə taa ké s̄s̄əm m̄ɛɛ. Pə taɣa pulv, kancaalaya ile, Yuta nyəma m̄p̄ɣe Iso yelina i təm nti i kaya i heeli yəlaa tɔ. ³ Ile ye pa taa ləlaa kisa tə m̄ȳv, pu la na Iso náá kee nti i ka ȳɣ̄t̄aa tɔ? ⁴ Aai, pə kaa la mpv se, paa p̄c̄ɔ. Paa yəlaa təna ká la kaloolutvnaa, isu Iso lapa tampana tu ke tam. Pa ŋmaawa m̄p̄yú Iso Təm taa si:

Isu yəlaa təna nyəma si
tampana ke n ȳɣ̄t̄əɣi.
Na ye pa tu yaa-ŋ h̄v̄le,
nyá təm teena.

⁵ Ama ye isayatu nti tə laki tɔ tə k̄v̄sa Iso nyuyv, haləna pá sa i tampana təŋȳv, ile tu tasa suweye ȳɣ̄t̄uyv t̄t̄ɔ? Yaa tu tɔ si timp̄i i t̄k̄uyv-t̄ȳv c̄ɣ̄c̄ɣ̄e ké tá isayatu tɔ tɔ i ȳv̄ayalɛ? Aai. (Ama nti yəlaa ȳɣ̄t̄əɣi t̄ȳv ma ȳɣ̄t̄əɣi c̄əne.) ⁶ T̄ɔf̄o ye pu we mpv, ile isənaya Iso ká te na í la na í h̄v̄na yəlaa təna t̄p̄ai ké təm?

⁷ Ye ma p̄p̄ətv lakəna na p̄ə hólóɣi Iso tampana təkəlekele na í hikiyi teeli, ile pepe tɔɔ ké pa nyənəɣi-m isayav t̄t̄ɔ? ⁸ Yaa pepe tɔɔ ké tə kaa tɔ si t̄ə la isayatu na p̄ə k̄na kupantu ile? Haləna lemp̄a caakaya ma nyuyv k̄ȳv, ilena pá waana si m̄p̄yú ma t̄ŋna seɣesuyv. Paa kv yəlaa mpa pa waana-m mpv tɔ pa təm, na pa təm k̄ȳv mayaa.

Yulv kupaŋ fei

⁹ Ile isəna tɔɔ ké pə wɛɛ? Yuta nyəma tá tə tee piitim lemp̄i nyəma yaa isəna? Aai, pə taɣa mpv. Ma t̄ema hólóɣi si isayatu təkə yəlaa tənaya təkem, paa Yuta nyəma, paa yəlaa mpa te.

¹⁰ Iso Təm taa pa ŋmaawa mpv si:

Yulv fei wei i siyisaa tɔ,
paa kolum k̄ŋ.

11 Nəxəlv ta cəkəna puləpuyə paa pəcə.

Pəyele nəxəlv u pəkəxi İso.

12 Pa təna pa toolaa na pá hatələna İso,

pa krenta pa təna na pá la yem.

Pa taa kulum mayamaya u laki kəpantə.

13 Pa nəxə taa we İsu pəlaav ŋku kə kulaa tə.

Pa puyuxiyi lələa na pa nəələleŋ.

Pa ntompəe í nyəpətaa,

pə we ké İsu akala sətə.

14 Mpusi koolee na təm İsayatə wəna pa nəəsi taa.

15 Pa niŋ we ləŋ ke yələa təkule.

16 Pá kula timpi,

wakələyə na İsayatə ke n makəna.

17 Pa ta nyi İsəna paa la na pá lu

pə taa na pá həesi tə.

18 Pa feina İso səxəntə ke pulə taa.

19 Təv, tə nyəmə sı İso kəsəsutə yəxətəxi pə təna mpi tə, pa təna mpa pa təŋəxi-ti təxə pə nawə. İlena pə təkı samaa təna nəəsi, na pá taa hiki təwaanle ke tiili, yaa nəxəlv fiti İso huunəv taa. 20 Pə taya kəsəsutə lakəna na İso nyənəxi yulə ke yuləpəŋ, paa pəntə ké awe. Ama kəsəsutə təmle nté sı pə huli-ŋ nyá təpəntələ, pə təna nté.

İsəna İso yakı yələa tə

21 Ama pənente İso hula-tuyə İsəna i laki na tə pəsəxi yuləpəma ke i İsentaa na pə tá lu kəsəsutə təŋuyə təm tə. Halı kəsəsutə takəlası na İso kuyəxətətə teləsələa nyənsı taa ké pa yəxətə pə təm ke mpə sı: 22 İsu yulə təŋuyə i taa na Yesu Kilisiti tə, mpə pə yekina na í pəsi kəpəŋ. Wei í tu laalaa na í təm-i na i taa te, i laki na ilé í pəsi kəpəŋ ke mpyəy. İso naa fayəsəxi yələa. 23 Pə taya pulə, yələa təna lapəna İsayatə, İlena pə pə-weyge İso teeli. 24 Ama İso kəpəntə təv i yələa na Yesu Kilisiti wei i waasəxi-we tə í la na pá pəsi yuləpəma ke İso İsentaa ke faalaa.

25 Səm mpi i səpa tə, İso lapəna-i kətəxi sı i pəsi wei i kiŋ yələa mpa pa nukəna-i tə paa hikina suulu ke pa İsayatə təm taa na pə husi-weyge-ti tə. İso lapa mpyəy sı pə hólí sı i siyisaa. Hatuu ləŋ İso hula suulu na í yeke yələa ke pa İsayatə pəəsuyə. 26 Ama kayəna İle i paasəna İsayatə nti İni, na í hóləxi İsəna i laki na yələa pəsəxi kəpəma ke i İsentaa tə. Mpə İni pə taa ké i hóləxi sı i mayamaya i ké kəpəŋ, pəyele i lapa na mpa pəle pa nukəna Yesu tə pá pəsi kəpəma tətə.

27 Ye mpə pulə kaasaa mpi yulə ká həŋna i ti tə? Paa pəcə pulə fei. İle pəpe təv? Pa təŋəxi kəsəsutə tə pə təv yaa? Aai, taa təmnav təv ké. 28 Pə taya pulə, tə nawə sı taa təm təv ké İso laki na yulə pəsəxi yuləpəŋ ke i İsentaa, pə taya kəsəsutə təŋuyə təv. 29 Yaa İso İni i ké Yuta nyəma tike nyəŋ, na piitim ləmpı nyəma nyəŋ na İle? Aai pə taya mpə. Kulum İni i kəna pa təna pa İso. 30 Pə taya pulə təv, İso kulum İni i wəna na í laki, na Yuta nyəma pəsəxi kəpəma ke i İsentaa ké pa təmna-i na pa taa tə pə təv. Taa təmnav kuluməm mpi pə təv ké i ká la na mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pəle pá pəsi kəpəma ke mpə tətə. 31 Ye mpə pə məlaa keke sı tə ləv kəsəsutə na tə paasəna İso taa təmnav təm yaa İsəna? Paa pəcə. Halı tə tu kəsəxi kəsəsutə nti tə nyuyə ke kəkəsə ké.

4

Mpi Apəlaham təm hóləxi tə

1 Təv, tə nyənna tá caanaa caa səsə Apəlaham kiŋ na tə ná. Pəpəye i hikaa? 2 Ye təma kuləpəe təv ké İso ka nyəna-i yuləpəŋ İle i taa ləŋ mpi i ká sana i ti tə. Ama i kaa tu pəsi na í sa i təxi İso İsentaa məe. 3 Pə taya pulə, pa yəxətə İso Təm taa ké sı, Apəlaham təma İso na i taa, na i taa təm mpəxi İso ná nawə na í yaa-i yuləpəŋ na í mvi. 4 Yulə í laki təmle, pa fələxi-i ké məe. İle pa kaa yaa i kufələyə ŋku sı kəhav, i İwule lonte ke pa fəla-i. 5 İle paa yulə ta la təmle

na í te Iso wei i wiiki asayaa kunyoh to na i taa ké kutem, Iso nyenohi puntu taa tem totog, na í mu-i si i ké kopan. ⁶ Pə tōo mayamaya ke Tafiti yohotohi wei Iso mowa si i ké yulopan na í tá keesəna i tēma to i lanhulomle tōm si:

⁷ Lelen nulaa nté mpa pa pəntaa na Iso hólí-weyə suulu to.

Pəyele i husa pa isayatu.

⁸ Lelen nulu nté wei i isayatu Iso lōwa to.

⁹ Pella tike nukəna lelen inə? Kutapeləh naa nuk-i? Tə tēma yohotuyu ke nōonōo si Apəlaham tēma Iso na i taa, na i taa tem mpəhi Iso ná nawa na í yaa-i yulopan na í mu-i.

¹⁰ Ue waatu wei ké pə lapa mpv? Waatu wei i pelaa to, yaa na pəcó í peləhi? Aai na pəcó í peləhi ké. ¹¹ Waali waali ké pa pela-i, na i peluyu mpi pə hulaa ké si i laalaa na í te Iso na i taa toyo ílé i mu-i si yulopan. Pəcó waatu inu i taa peləta. Mpyúyú pə lapa na Apəlaham pəsi pa tēna mpa pa tēhna Iso ké pa taa ké mpv na í muhi-we si kupama to pa caa, paa pa ta peli. ¹² I pəsa pella caa tōto. Ue pə taya mpa pa muyləghəna peluyu tōm tike toyo ma tēh. Ama mpa pa tēhna tá caa Apəlaham ikpate na pá te Iso na pa taa isu ílé i ka temnav Iso na i taa na pəcó pá peləhi-i toyo.

N tēma nyá taa na Iso n hikiyi i kupantu tēna

¹³ Iso ka heela Apəlaham na i piya si katenə kanə ka tēna kaa te na ká pəsi pa nyəm təkpaata. Ue pə taya kusəsutu tēhuyu tōo ké pa heela Apəlaham ke mpv. Ama i temna Iso ké i taa na ílé i mu-i si yulopan toyo. ¹⁴ Ye katenə nke kaa te na ká pəsi kusəsutu tēhlaa tike nyəhka, ue taa temnav ke Iso u waasəhi puluyule, na mpi Iso tēh si i ká la to pəle pə mēla yem. ¹⁵ Kusəsutu yekina na Iso pááná kəh, na kusəsutu wenna na tē pəntuyu wee tōto.

¹⁶ Mpi Iso ka suwa si i ká la to, taa temnav tōo ké, uena pə pəsi pulv mpi Iso haa faalaa to, pə taa wee kusəsutu tēhlaa tike nyəm. Ama na pa tēna mpa pa tēh pa taa na Iso ké teitei isu Apəlaham lapv to pa nyəm totog. Apəlaham ké tá tēna tá caa ké. ¹⁷ Halu pa nmaawa mpyúyú Iso Tōm taa si: Ma lapa na n pəsi piitimnaa payale caa. Iso wei Apəlaham temna i taa ké mpv to, ílé i isentaa Apəlaham inəghəle tá caa. Iso inu i feesiyina sətəa na í laki na mpi pə taa wee to pə wee. ¹⁸ Na paa na pu tee pə tōo to, Apəlaham tēma-ti na i taa na í teeləhi. Pə tōo ké i pəsa piitim payale caa, isu Iso ka yohotuyu to si: Nyá piya nyuyu ká wee mpv. ¹⁹ Paa na i pusi ka wəsəna isu nunowa (100) na í kpatəla təkunku, na Saala ná taa fei luluyu tōm taa to, i ta nyənna tēna. Ama i tisa i yuh ke Iso tōo ké tam. ²⁰ I taa tem mpi pə ta pasa. Pəyele i ta la sika na mpi Iso tēma si i ká la to. Halu i naani səsəa kusəsuv ké, na í nyəo tōh, na í tēhna Iso ké sam. ²¹ I ka tēma i taa təkpaata si Iso pəsəhi na í la pə tēna mpi i ka tēma si i ká la to. ²² Mpi pə tōo Iso mu-i si i ké yulv kopan ke i taa tem tōo toyo. ²³ Ue pə taya i nyuyu tōo tike ke pa nmaa mpv si: Pa mu-i si i ké yulv kopan. ²⁴ Ama na tá mpa tá taa temna wei i kusa Taca Yesu ke sətəa taa na paa mu-tv si kupama ke mpv tōto to, tá tōo ké pa nmaawa tōto. ²⁵ Tá isayatu tōo ké pa kv-i, na pa feesa-i sətəa taa ké si í la na tē pəsi kupama ke Iso isentaa.

5

Tá na Iso tá lelen

¹ Tōo, isu kayana pa tem lapv na tē pəsi yulopama ke Iso isentaa ké tá taa temnav tōo to, tá na i tē wena tēma na lelen ke Taca Yesu Kilisiti tōo. ² Tə temna Iso ké tá taa toyo tē krətəna Iso kupantu tēhikile ke Yesu Kilisiti tōo ké timpi tē we kayana ke isəntə to. Na tē yōləhi ké. Mpi to, tē nyəmá si tu pəsi Iso teeli nyéma. ³ Halu tá mēlaa ké na tē yōləhi, paa tē wev wahala taa to. Pə taya pulv, wahala kəhna na suulu. ⁴ Na suulu yekina na yulv kantələhi wahala taa, na kantəloyu yekina na teeluyu kōo. ⁵ Tə teeluyu mpv to pə ta puysu-tv se. Pə taya pulv, Feesuyu Nanhtv wei Iso ha-tv to inu i lapəna na tá tēna tē nyi teu si Iso sōla-tv.

⁶ Tə taa pəsəhi pulv to Kilisiti səpəna asayaa tá, tá tōo ké saa wei pə maya Iso to. ⁷ Ama si yulv í tisi na í si siyisulu tōo to, tətətətəyav ké. N ta tu nyəm nəghlv ná wee wei i pəsəhi na í si

yulv kupan tɔɔ tɔ. ⁸ Paa na mpv Iso ná hula-tuyv isəna tənaya i səola-tv tɔ. Kilisiti səpa tá tɔɔ paa na tɔ ké asayaa tɔ. ⁹ I sɛm tɔɔ ké tɔ pəsa yulvrama ke kayanaya Iso isentaa, ile isənaya pu kpisi-tuyv yapv ke Iso páná nin taa? ¹⁰ Tá na Iso tu we kolonja ké. Ama i Pəyaya sɛm taa ké i lapa na tá na-i tɔ ciiki. Tɔv, kayana tá na Iso tɔ we leleŋ. Pécó i Pəyaya ná wena weesuyu tɔtɔ, ile kaa waasi-tv na pɔ kəli mpv. ¹¹ Na pə ta tu kev pə tənayale, tɔ tɔŋna Iso ileye yəələnəv ke Tacaa Yesu Kilisiti wei i lapa na kayana tá na Iso tɔ ciiki tɔ i tɔɔ.

Atam na Kilisiti pa tɔm

¹² Yulv kulvm tənna isayatu svv yəlaa təna. Uena isayatu náá kəna sɛm. Na sɛm náá ya yəlaa təna tɔɔ. Pə taya pulv, pa təna pa lapəna isayatu tɔ pə tɔɔ. ¹³ Isayatu ka tema antulinya taa ké wɛɛv na pécó Iso tv Moisi ke kvsəsutu. Ama isv kvsəsutu taa fei ile, Iso taa nyəni-ti isv pulv. ¹⁴ Paa na mpv sɛm naa tɔyɔ kawulaya ke pə krayav Atam na pɔ polo Moisi, haləna pɔ can pɔ kpena mpa pa taa la isayatu nti Atam lapa tɔ. Iso kvheelitu ke Atam ná kpeesənaa na í pəsi isayav.

Atam inɛ inɛ i nəyəsəna wei i kaa i kəɔ tɔyɔ. ¹⁵ Ama pa ta lu kulvm. Pə taya pulv tɔɔ, mpi Iso hawa faalaa tɔ pə fayana isayatu nti Atam lapa tɔyɔ. Mpi tɔ, yulv kulvm inɛ i isayatu tɔɔ yəlaa payale səpa. Ama Iso pɛɛɛɛ ná tema payale na pɔ tɛɛ mpyúyú səsəm, na pə kaasi kvɔɔv ŋku i lapa faalaa na yulv kulvm Yesu Kilisiti kin tɔ kule kv tɔɔwa səsəm tɔtɔ. ¹⁶ Ama yulv kaa kraya mpi Iso kvɔɔv laki tɔ na í mayasəna mpi yulv kulvm isayatu laki tɔ. Pə taya pulv tɔɔ, isayatu kulvmtv lapəna na pá hvuna yəlaa na pa tɔm si. Ama Iso faalaa kvɔɔv ná tayana isayatu payale na pɔ la teu. ¹⁷ Kulvm isayatu tɔɔ ké sɛm tɔyɔ kawulaya mɛɛ, nn kulvm inɛ i tike i tɔɔ ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kəna-tv tɔ tɔle tɔ kəla mpyúyú tɔɔv tɔcayacaya. Pə wɛɛ si pa təna mpa pa hika Iso pɛɛɛɛ ke səsəm səsəm na í la na pá pəsi kupama ke faalaa tɔ, Kilisiti tɔɔ paa hiki weesuyu na pá tɔyɔ kawulaya.

¹⁸ Isv yulv kulvm isayatu svsa yəlaa tənaya tasəkəle taa tɔ, mpv tɔtɔyɔ yulv kulvm tɔmle kupante ká fiti yəlaa tənaya hvule pɔɔle taa na pá tvi-ti. ¹⁹ Isv yəlaa təna lapv asayaa ke yulv kulvm kpeesuyv tɔɔ tɔ, mpv tɔtɔyɔ yəlaa payale ká la kupama ke Iso isentaa ké yulv kulvm nunav tɔɔ.

²⁰ Kvsəsutu kəmayə si isayatu í huki. Ama timpi isayatu hukaa tɔ, Iso pɛɛɛɛ ná tɛɛ-təyɔ tɔɔv ke səsəm. ²¹ Na isv isayatu lɛɛ sɛm ke yəlaa təna tɔ, mpv tɔtɔyɔ Iso pɛɛɛɛ ná lɛɛ-tuyv siyisuyu si pɔ pona-tuyv weesuyu ŋku ku tɛŋ tɔ kv taa ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

6

Pa cɛpa-tv na isayatu si tɔ wɛɛ Kilisiti tɔɔ

¹ Ile isənaya pə wɛɛ ile? Tu laki isayatu ke mpyúyú tam si Iso í svvsi-tuyv i pɛɛɛɛ yaa isəna? ² Aai, pə taya mpv se, paa pəɔ. Tá mpa sɛm cɛpa-tv na isayatu tɔ, isənaya tu wɛɛ na tɔ tɔŋna isayatu lapv tɔtɔ? ³ I tá nyi si tá təna mpa pa sɔ Iso lvm si tá na Yesu Kilisiti tɔ kpentaa tɔ, i təsətɛ ke pa kpentə-tv na pá sɔ-tv? ⁴ Ye mpv ile Iso lvm svv taa ké pa pima tá na-i si tá na-i tɔ səpəna. Na isv Kilisiti səpa na Tacaa toma səsəna feesi-i tɔ, tá tɔtɔ tɔ layasa tɔntɛ təkpataa ké.

⁵ Ye tá na-i tɔ kpentaa na tɔ si isv i səpv tɔ, paa kpentɔ tá na-i na pá feesi-tuyv sɛm taa isv pa feesa inɛ tɔ. ⁶ Tə nyəmá teu si kvyanŋku Kilisiti səpa tesika tɔɔ tɔ, pə kpenna tá yaasi kupəŋ na pɔ kv tɔtɔtɔtɔ. Uena timpi tu ke asayaa na tá tɛyɛle mpv tɔ, pɔ la yem na í hetɔ-tv, na tɔ taa tasa isayatu yomle taa ké wɛɛv. ⁷ Yulv wei i tema səpv tɔ pə ləsa ileye isayatu yomle taa ké. ⁸ Ye tá na Kilisiti tɔ səpa, tɔ nyəmá si tá na-i tu wɛɛna weesin tɔtɔ. ⁹ Tə nyəmá teu si isv Kilisiti fem tɔ sɛm u tasəyɔ-i nyaasuyv. Pəyɛle i kaa tu səpv tɔtɔ. ¹⁰ Tɔm kulvm ke i səpa na pɔ cɛ í na isayatu. I wɛv kayana na i weesuyu tɔ Iso tɔɔ ké. ¹¹ Mpyúyú mɛ tɔtɔ í ká nyəni mɛ ti isv mpa pa səpa na pɔ cɛ pá na isayatu tɔ, na isv mpa pa fema sətəa taa na kayana pa wɛ Iso tɔɔ ké pá na Yesu Kilisiti pa kpentuyv tɔɔ tɔ.

¹² Ye mpv ile, isayatu í taa tasa mɛ tənəŋ kv səpəŋ inɛye ŋmakəlvuyv na í nuna mɛ tənəŋ kvnyuləŋ. ¹³ I taa yele na isayatu tasa mpaav hikuyv ke mɛ tənəŋ taa ké tiili na í la isayatu.

Ama í ha mə təyi Iso isu mpa pa fema sətəa taa tə, ɪlena í kpaɣa mə ti na í peti Iso təmlə taa na í lana-meyə kəpam. ¹⁴ Pə taya pulv təə, pə fei isu isayatu í ηmakəli-me. Mpi tə, pə taya kusəsutu təə kə í wəe. Ama Iso pəelee təə kə.

Siyisuyu yomle

¹⁵ Mpu tə, tu təηna isayatu lapv si Iso pəelee təə kə tə wəe pə taya kusəsutu təə? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. ¹⁶ I nyəmə teu si, ye í ha mə təyi wei na í nukəna-i, í pəsa wei í nukəna mpv tə i yom kə. Mpyúyú pə wəe na isayatu, ye n nukəna-təyi tam n təηna səm kə. Na mpv inu tətəyə pə wəe na Iso, ye n nukəna ɪeyə tam, pə layasəyi-η tənte nte tə keesəna-i təyə. ¹⁷ Aaa, Iso fəə, me mpa tuu isayatu ka kpa yomle tə pənente í nuna nti pa seɣesa-me si í keesəna tə təkpaata. ¹⁸ Pə ləsa-meyə isayatu yomle taa, na nəəəəə siyisuyu yomaa kə í pəsaa. ¹⁹ Mə ɪcantv təə kə ma huɣi təleyə kəhuɣu si í cekəna. Pu wəv tə, tetelakası na isayatu taa kə í pəta mə ti, na pəle pə kpa-meyə yomle na pə laki-meyə yeleye nyəma. Mpu tətəyə pənente, í peti mə təyi siyisuyu təma lapv taa na pəle pə kpa-meyə yomle na mə tənte keesi teu.

²⁰ Waatu wei isayatu ka kpa-meyə yomle tə, kəpantv lapv təm ta na-me. ²¹ Na í lakaya lakası nsi si wə-meyə feele kə kayana tə, pepeye í waa si taa? Si teesayana-meyə kəy v kə. ²² Ama kayana pə ləsa-meyə isayatu yomle taa na í laki Iso təmlə. Na mpi í waaki təyəle pa təηna-meyə keesuyv si mə tənte í te na cele í ká hiki weesuyu ηku ku təη tə. ²³ Isayatu fəə tə kele səm. Ama weesuyu ηku ku təη təyə Iso ná haa faalaa kə mpa na Tacaa Yesu Kilisiti pa kəpəntaa tə.

7

Mpi alv na i paalv pa təm hóləyi tə

¹ Ma taapalaa, ntəη í nyəmə Moisi kusəsutu ke teu yaa. Təv, tə mayamaya tə təm ke maa keesi-meyə pəne. Yulv weesuyu tv tike niη ke kusəsutu nti tə pələyi. ² I nyəanna alv, i paalv í wəna i weesuyu, kusəsutu nti tu haa-i mpa si í kuli. Ama i paalv inu i səpa, tə ha-i mpa kə, í saaki i saa. ³ I kula kəkulv na í saa, paa yaa-i wasəŋkali. Ama səm í kəla i paalv, kusəsutu ta tasa i niη pəlvəy tətə, tə ha-i mpa kə. Pəle tə, ye i saa kəfalv i ta ke wasəŋkali. ⁴ Ma taapalaa me, mpyúyú na-me tətə. Ye kusəsutu təm taa, í pəsa sətəa kə. Pə taya pulv təə, mə na Kilisiti í kəpənta tənuyv, na pənente í pəsa kəfalv wei i fema sətəa taa tə i nyəma, na pə wəe si tə la Iso kə təma nna a nəyəsənaa tə. ⁵ Pə taya pulv təə, waatu wei tu wə tá kəpəntv taa tə, kusəsutu kpaasaya tá nantv təna taa kənyuləη isayəη apalvtv, na pə susəyi-tuyv səm təma lapv taa. ⁶ Ama pənente tə lu kusəsutu yomle taa na səm lapəna na tə lu mpi pu kpa-tuyv yomle ke mpv tə pə taa təkpaata. Pə təə kə tu təη isəna kayana pə layasaa tə, na tə lá Iso təmlə ke Iso Feesuyu təη taa. Pə taa wəe isu tə təηaya takəlası taa kusəsutu na tə laki tə.

Iso kusəsutv na isayatu pə təm

⁷ Ie isənaɣa pə wəe ɪe? Kusəsutu kə isayam yaa? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. Kusəsutu yelina na má nyi isayatu təm. Kəpam ye kusəsutu í taa tə si n kaa nyuli, ma taa nyi kənyuluyv təm. ⁸ Kəheelitu nti tə yelina na isayatu hiki mpaav na tə kv kənyuləη inu i tənaya ma taa. Pə taya pulv, ye pə taa kə kusəsutu təə, isayatu taa hiki tə ti. ⁹ Ma kiη ɪe, kusəsutu taa kənta tə, ma wəna ma ti. Ama kəheelitu nti tə kəma, ɪlena isayatu nti tə nyəki na tə kuli. ¹⁰ ɪlena má məli sətə. Pu wəe si kəheelitu nti tə waasi. Ama ma kiη ɪe tə məla maya kuyv kə. ¹¹ Pə taya pulv təə, isayatu hika mpaav na tə puyusi-m na kəheelitu nti, na tə kv-m na kəheelitu nti.

¹² Iso kusəsutu wə tənəηη, na kəheelitu ná wə tənəηη tətə na tə siyisaa na tə tewa. ¹³ Teu nyəm mpi pə mələna nté na pə kəna maya səm na? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Isayatu lapəna kəkəlv inu. Tənaya tə kulina tə ti waalı si ntəyəle nti. Tə kpaɣa mpi pə wə teu təyə na tə kəna-m. Tənaya kusəsutu yelaa na isayatu təm la səyəntv na pə tē caasa.

Yəlaa pu isayatu taa

¹⁴ Tə nyəmə mpv si Iso kusəsutu təkuyv wə lotu taa təm kə. Ama maya yulv ke yulv kə na ɪcantv təlv, na pə pəeta-m na isayatu na má pəsi tə yom. ¹⁵ Ma ta cekəna mpi ma laki tə. Pə

taya pulv tɔɔ, maa laki mpi ma sɔla lapv tɔ. Ama mpi ma kisaa tɔ mpɛyi ma laki. ¹⁶ Ma ta sɔli mpi na má laki-wi tɔɔ ma nyəmnaa si Isɔ kusəsutu we teu. ¹⁷ Ye mpv pɛ taya má lakəna mpv. Ama isayatu nti tɔ we ma taa tɔ tɛ tɛ lakəna. ¹⁸ Ma nyəmá teu si kɔpantu natəli tɔ fɛi ma kin, ma pilimile tənɛ tɔ tɔm kɛ ma tɔŋ. Kɔpam paa ma luyv we teu si má la kɔpantu, maa pəsəyi tɔ lapv. ¹⁹ Maa laki kɔpantu nti ma sɔlaa tɔ. Ama isayatu nti ma kisaa tɔ ntəyi ma mɛlaa na má laki. ²⁰ Ma laki nti maa caa tɔ, pɛ taya má nəkəna. Ama isayatu nti tɔ kanta ma taa tɔ nti tɔ tənna mpv.

²¹ Ma cəkəna yaasi inɛ si ye ma caaki kɔpantu lapv isayatu tɛna nɔɔ. ²² Hatuu ma lotu taa ma sɔla Isɔ kusəsutu mɛɛ. ²³ Ama ma mayana yaasi nɔɔlɔvɔvɔ ma tɔnɔvɔvɔ taa, na tam i pɛkələyi na í yona yaasi wei i tɔɔ ma layatu nyəmá tɔ, na í la-m isayatu tiipile nte tɔ kanta ma taa tɔ tɔ saləka tv. ²⁴ Ama ma tɔm we kɔnyɔŋ yoo, tɔnɔvɔvɔ kɔnɛ kɔ tɔŋna-m kɔvɔ kɛ. A yakı-m? ²⁵ Ama Taca Yesu Kilisiti tɔɔ Isɔ fɔɔ.

Mpv tɔ, hatuu ma hɔwɛɛ taa Isɔ kusəsutu kɛ ma tɔŋəyi. Pɛ kaasa ma yulvɔvɔ pilimile tənɛ tɔ, isayatu yaasi kɛ tɛ tɛ tɔŋəyi.

8

Mpa pa tɔŋəyi Isɔ Feesuyu Nanɔŋtɔ pa tɔntɛ

¹ Ye mpv mpa na Yesu Kilisiti pa kɔntaa tɔ pa kaa tasa pa tɔm kɛ kɔvɔ. ² Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu laki isəna na í haa weesuyu kɛ mpa na Yesu Kilisiti pa kɔntaa tɔ, mɔpɔyɔ pɛ lapa na pɛ ləsi-m isayatu na sɔm pɛ yaasi inɛ i taa. ³ Isɔ lapa mpi Moisi kusəsutu taa pəsı na tɛ la yulwɛɛtv tɔɔ tɔ. I hula yɛlaa tasəkəle kɛ timpi pa laki isayatu kɛ tam tɔ, mpi tɔ i tila i mayamaya i pu. Na wɛɛtv nti tɔ nɔɔsəna yɛlaa asayaa nyəntv tɔɔ i kəmnnaa si í husı isayatu. ⁴ Isɔ lapa mɔpɔyɔ si nti kusəsutu caalayaa-tv si tɛ la tɔ, tɛ la pɛ tənaya teitei. Pɛ taya pulv, kayana tɛ yela tá wɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ na tɛ tɔŋəyi Isɔ Feesuyu. ⁵ Mpa pa tɔŋna tɔntɛ kɛ yulv wɛɛtv kɔpəntv taa tɔ tɔ tike tɔ tɔm kɛ pa nyəmá. Na mpa pa tɔŋəyi Isɔ Feesuyu tɔ kɔle kɔ nyəntv tike kɛ pa laki. ⁶ Ye n tɔŋəyi yulwɛɛtv kɔpəntv kɛ tam, n tɛəsəyənna sɔm kɛ. Ama ye Isɔ Feesuyu nyəntv kɛ n laki tam, n hikiyi weesuyu na lanhɛɛle kɛ. ⁷ Mpa pa sɛesa isəle na yulwɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ tɔ, pa kɛ Isɔ kolontunaa kɛ. Paa tɔŋəyi Isɔ kusəsutu, paa tu pəsəyi-ti tɔ se. ⁸ Mpa pa tɔŋna pa yulwɛɛtv kɔpəntv tɔŋvɔvɔ tɔ, paa pu la isəna, pa kaa tɛ Isɔ.

⁹ Ama mɛ ɛlɛ mɛ fɛi yulwɛɛtv kɔpəntv taa tɔtɔ. Isɔ Feesuyu nyəntv taa kɛ í wɛɛ. Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu caya mɛ taa tɔ se. Wei i taa Kilisiti Feesuyu fɛi tɔ i ta kɛ i nyəŋ. ¹⁰ Ye Kilisiti wɛ mɛ kin paa na mɛ isayatu ka kɔ mɛ tɔnɔŋ tɔ, Isɔ Feesuyu wɛ mɛ taa na toma. Mpi tɔ pɛ pəsə-mɛyɛ kɔpama kɛ Isɔ isəntaa kɛ. ¹¹ Ye Isɔ Feesuyu ŋku kɔ feesa Yesu kɛ səttaa taa tɔ kɔ caya mɛ taa, wei inɛ i ka feesa Kilisiti kɛ səttaa hɛkɔ tɔ, kɔlɔm inɛ i ká ha mɛ tɔnɔŋ kɔsəpəŋ inɛyɛ toma na i Feesuyu ŋku kɔ caya mɛ taa tɔ kɔ tɔŋ taa.

¹² Ma taapalaa, pɛ tɔɔ kɛ pɛ nyəkə-tv, na pɛ taya si tɛ tɔŋ tá yulwɛɛtv kɔpəntv na tɛ laki nti tɔ nyuləyi tɔ. ¹³ Pɛ taya pulv, ye í tɔŋəyi mɛ yulwɛɛtv kɔpəntv, í ká si. Ama ye í kisa mɛ yulwɛɛtv kɔpəntv yaasi si tɛ saalı na Isɔ Feesuyu Nanɔŋtɔ tɔŋ, ɛlɛ í tula-ti. ¹⁴ Pa tənna mpa Isɔ Feesuyu tiikiyi tɔ pa kɛ Isɔ piya kɛ. ¹⁵ Pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ Feesuyu ŋku pa ha-mɛ tɔ kɔ ta kɛ Feesuyu ŋku kɔ laki-mɛyɛ yomaa na kú tasəyi-mɛyɛ sɔyɔntv tɔvɔ tɔ. Ama kɔ kɛ Isɔ Feesuyu ŋku kɔ laki-mɛyɛ Isɔ pəyalaa na kɔ laki na í yaaki Isɔ si ma Caa, Paapa tɔ. ¹⁶ Tɛ kɛ Isɔ piya, na Isɔ Feesuyu mayamaya húləyi mɔpɔyɔ hatuu tá taa. ¹⁷ Tɛ kɛ i piya, na kɔpantu nti Isɔ tɔma si i ká ha i yɛlaa isı kpancoou tɔ, tu hiki-ti tɔtɔ. Tá na Kilisiti tu kɔntəna-təyi hikuyv. Ye tá na-i tɔ kɔnta wahala hikuyv tá na-i tu kɔnti i teeli taa tɔtɔɔ.

Cele teeli

¹⁸ Ye ma kin pɛ fɛi isı paa kpaya tá kayana kɔnyəntɔyɔle na pá kɛsəna teeli wei cele Isɔ ká tv-tv tɔ. ¹⁹ Kɔŋmanmam tənna tɔŋaa tɔtɛyɛtɛyɛ si Isɔ í ləsi i pəyalaa na pɛ ná. ²⁰ Pɛ taya pulv tɔɔ, taaləm nyəm taa kɛ pɛ susa kɔŋmanmam mpi, na pɛ taya si pɛ nəkaa. Isɔ tvna-wəyi mpv. Paa na mpv tɔ na tɛɛlɔvɔ wɛɛ kɛ. ²¹ Pɛ taya pulv tɔɔ, kɔyakv nakvli pu tɛ na Isɔ

kunmanmam tēna heesi wakəlvu yomle na pə te təkpaataa ké teitei isu Iso piya ka te waatu wei paa te kasayampiya pəsuvu tō. ²² Tə nyemá si haləna saŋa kunmanmam tēna tənna mola na pə saləməyi isu alullu saləmvu tō. ²³ Pə taya kunmanmam tike mələvəna. Ama na tá mpa tə wena Iso Feesuyu isu kancaalaya kuvəvu ŋku Iso lapa-tv tō, tá mələyi tá taa tətō, na tē taŋa kuyanaku Iso ká pəsi-tuvu i piya na í teesi tá tənəŋ ineyə yaru təkpaataa tō. ²⁴ Tə nawa si tə hika tá yaru yaa, ile pə we teelvuvu taa təm na pécó. Ye mpi yulu naa tō pə tō ké i teelvuyi, ile pə taya teelvuvu nté tēna. Awe ká tasa teelvuvu ke mpi i tema nav tō? ²⁵ Ye mpi tə ta nata tō pə tō ké tə teelvuyi ile tə cayana suulu ké na tē taŋa-wi.

²⁶ Pə kaasa Iso Feesuyu ná kəŋ tətō na kú səŋna tá mpa tə ké acamaa tō. Pə taya pulv, tə ta nyi isəna tu sələmi na pə té tō. Ama Feesuyu ŋku ku sələməvənanə-tuvu Iso, na miituvu mpi yulu kaa pəsi na í keesi nəvə taa tō. ²⁷ Iso wei i naa lotu taa tō i nyemá kprakpaa ke mpi Feesuyu Nanŋtv caa i sələmi tō. Pə taya pulv, mpa pa ké Iso nyéma tō mpeye Iso Feesuyu Nanŋtv sələməvəna teitei isu Iso caaki tō.

²⁸ Tə nyemá si kupantu ke Iso laki pə tēna pə taa ké mpa pa səla-i na pá ké mpa i yaawa isu i nəkuvu wee tō. ²⁹ Mpa Iso ka ləsa hatuu ləŋ tō, i laalaa ké na í fayasi-we na pa mpa si pá nəvəsəna i Pəyaya, na keke ká hiki newaa payale. ³⁰ Mpa Iso ka laalaa na í fayasi mpv tō i ləsa-weye, na mpa inu i ləsa mpv təvə i lapa na pá pəsi yulvpaama ke i isentaa. Mpa i lapa na pá pəsi yulvpaama ke mpv inu təvə i yelaa na pá hiki pa paa nyəm ke i teeli taa tətō.

Isəna Iso luyv svv-tv pə tu fei tō

³¹ Ye mpv suweye tu tasa yəvətuvu tətō? Ye pə wee si Iso we tá tō, ile awe ká lu-tuvu kolonə? ³² I ta kisina i mayamaya i Pəyaya tō. Ama i ha-ke təkpeem ké tá tēna tá tō. Tōv, i ta kisi i Pəyaya hav, kacəŋfana pə tēna mpi pə kaasaa tō? ³³ Ye mpv awe ká tv taali ké mpa Iso ləsa tō? Pə tv fei, pə taya pulv tō, Iso mayamaya huləna si pa təm ta si tiili. ³⁴ Na awe ká mayasi pa təm kuvu tətō? Pə tv fei, pə taya pulv tō, Yesu Kilisiti tu səpəna, na í tu fem na í we Iso kəŋkəŋ taa na í sələməvəna-tv. ³⁵ Ile pepe ká ləsi Kilisiti səlvuvu ke tá tō? Wahala ká pəsi? Lanpəsəle səsəle na? Yaa kunvəŋ ŋku paa tv-tv tō? Nyəvəsi na? Yaa hulvməŋ? Asola taa weev na? Yaa səm? ³⁶ Iso Təm taa pa ŋmaawa mpv si:

Nyá tō ké tə we səm nəvə taa ké ilim na pə tem.

Na pá laki-tv isu heen wei pa teena alvkisam tō.

³⁷ Ama pə tēna pə taa ké mpv ile, tá wəpəna təcayacaya ke wei i səla-tv tō i ton tō. ³⁸ Ma tema ma taa təkpaataa si pulvpu fei mpi pu ləsi Iso səlvuvu ke tá tō tō, paa səm paa weesuyu, paa isətaa tillaa, paa isətaa alvəaa nyuvu nyéma yaa pa toma səsəna. Paa saŋa nyəm, paa mpi pu kə cele tō. ³⁹ Paa tetv tō cəne kəkələnə, paa tetv tee nyéma. Paa kunmanmam mpi pə kaasaa tō pə taa pulv kai fei mpi pu kayati səlvuvu ŋku Iso sələna-tuvu Yesu Kilisiti tō tō na kú səki tá kiŋ ke tate ke paa waatu wei.

9

Isə na i yəlaa kvəsaa pa təm

¹ Tampana ke ma yəvətəyi, maa looliyi, ma ké Kilisiti yulu tō pə tō. Ma lanle u tō paa pəcə mayamaya si yaa ma looliyi. Mpi tō Iso Feesuyu Nanŋtv húləyi-m mpiyi ma taa təvə ma tənəyi. ² Pə taya pulv tō, ma lanle wakəla səsəm na pə cəvəsəyi-m tam. ³ Halu pə caya-m isu pu kisaŋa, Iso ka kisa-m na pə yasí má na Kilisiti, na pə kpaya ma teetvnaa na pə mənna ma lonte. Ma piitim mayamaya nyéma təm ke ma tən. ⁴ Pa ké lseyeli nyéma, na Iso lapa-weye i pəyalaa, na i yelaa na pá naaki i teeli. I na-we pa pəela nəvə, na í cele-weye kusəsutv. Na í húlí-weye Iso seetv, na í heeli-weye mpi mpi i ká la-we tō. ⁵ Pa ké tá kite caanaa kulvtaa. Ye yulvweetv təm taa ile, Kilisiti ké pa piitim tv. Inu i ŋmakələna pə tēna, inu i kena Iso wei paa saŋ tam tō. Iso í yeke na pə la mpv.

⁶ Pə taya isu ma yəvətəyi si mpi Iso təma si i ká la tō pə cotaa. Pə taya lseyeli nyéma tēna kena lseyeli nyéma. ⁷ Pəyele Apələham kulvtaa ta ke Apələham piya mayamaya. Pə taya pulv

təə, Isə ka heela-ı kέ sı: Mpa paa luna Isaaka tapuyu tεε tə mpe pa tike təkəŋ kεna nyá piya təsiyisiyi. ⁸ Pə nyuyu nté sı, pə taya mpa pa mɔlaa na pá lɔlɔ tɔfɔlo ke yem tə mpe pa kεna Isə piya. Ama mpa Isə ka tɔma sı ı ka ha-ı na pá lɔlɔ-wε tə mpeye pa nyənəyi ı kɔlɔlaa təsiyisiyi. ⁹ Waatu wei ı heelaya-ı mpi ı ka lapı-ı tə ı tɔmaga sı: Ye pə kəma na pə talaa, maa məli na Saala ká hiki apalı pəyaya.

¹⁰ Pə taya pə tənayale. Lεpeka piya nsı sı naale sı kaa caa kέ. Inəyale tá piitim caa səsə Isaaka. ¹¹ Isə ləsuyuu yɔlaa tə, pə taya sı ı nyənəyona mpi pa lakı tə, ama ı mayamaya ı nəkuyu kiŋ ke pə wεε. ¹² Isə heela Lεpeka na í ta tu lɔlɔta ı piya sı: Waalı nyəŋka ká təyona səsəontu. Piya nsı sı ta nyənta kɔpantu na ısayatu. Isə lapa mpv sı í hólí sı mpi ı suwa tə, mpəyi ı təŋəyi.

¹³ Halı pa ŋmaawa mpyúyú Isə Təm taa sı:

Ma luyú lapa Yakəpu na má kisi Isav.

¹⁴ Suweyele tu yəyətı ıle, Isə ı təŋəyi tampana yaa ısəna? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə.

¹⁵ Isə ka heela Moisi sı: Má nəka wei ı pətətəle wiiu ma wii, má nəka wei kέ suulu hólúyú ma hólí-ı.

¹⁶ Ye mpv ıle pə taya yulu nəkuyu yaa ı lɔpu təə. Ama Isə wei ı wiiki pətətəle tə ı kiŋ tike kέ təkəŋ. ¹⁷ Pa tɔma Isə Təm taa sı Isə tɔma Icipiti wulav səsə təfoo sı: Mpi pə mayamaya pə nyuyu təə ma tu-ŋ kawulaya təyale sı yɔlaa í nana ma toma ke nyá kiŋ, na ma hətε yaa antulinya təna taa. ¹⁸ Mpv tə, wei Isə nəkaa tə puntu pətətəle ke ı wiiki. Ye ı nəka wei kέ kanƙante tɔyu ı tɔ ílé.

Isə pááná na ı pətətəle pə təm

¹⁹ Ntanyı mə taa nəyɔlv ná təŋ sı: Ye pə wε mpv ıle, pepe təə kέ Isə tasəyi sı yɔlaa lapa taalı? Awe pəsəyi na í kaƣatı-ı sı í taa la ı luyú nyəntu? ²⁰ Yulu nyá, awe ke-ŋ na í kpeesəna Isə? Cuyú nyənaya pəsəyi na ká pəsı ka ŋmalv sı pepe təə kέ n ŋma-m na má wε ısəntə? ²¹ Tiisi ŋmalv í sɔlɔna cuyú ke ısəna mpyúyú ı lakı-kv. ı pəsəyi na í cosi cuyú ŋkv, na í sɔlɔlaa ı ŋmana puluku, na pə kaasi na í ŋmana ntoole.

TAKƐLAƳA KANCAALAYƳA NYƐŊKA NƐKA PƆƆLI NMAAWA

KƆLENTI NYƐMA TƆ

Kutvɔtvɔ

Pɔɔli nuwa Kɔlɛnti I sɔ tɛsɛɛ taa ɛyayɔ tɔm ɛsu yooŋ, na fayaw, na wasanƙalɛtu, na akpayaɛ, na nantu kulalaatu tɔɔɔ, na nsɛma lenna yɔɔtɔyɔ, na sɛtaa fem tɔm.

I sɔna pa faya Kɔlɛnti I takɔlaya tɔ:

Kɔlɛnti I sɔ tɛsɛɛ wɛɛtu, titite 1-6

Pɔɔli ɔɔki I sɔ yɔlaa kpekɔle kɔpɔɔsɔtu, titite 7-15

Kantɔkaya kutvɔtvɔ na sɛɛtu, titite 16

Sɛɛtu

¹ Maya Pɔɔli, I sɔ luyɔ lapɛna na mɔ la Yesu Kilisiti tillu. Mɔ na tɔ taapalɔ Sɔsɛtɛnɛ tɔ ŋmaakɛna takɔlaya kanɛ.

² I sɔ sɛɛlaa kpekɔle nyɔma mpa mɛ i wɛ Kɔlɛnti taa tɔɔ tɔ ŋmaa-kɛ. Mɛ mpa I sɔ yaawa si i la i nyɔma, na mɔ na Yesu Kilisiti mɔ kɛntɔyɔ tɔɔ i ti-mɛ tɔ. Mɔ na pa tɛna mpa pa wɛ paa timpɛ na pɔ yaaki Taca Yesu Kilisiti wei i kɛ tɔ na-wɛ tɔ Sɔsɔ tɔ i hɛtɛ tɔ. ³ Taca I sɔ na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ la-mɛyɛ pɛɛɛ na pɔ ha-mɛyɛ alaafɔya.

I sɔ kɔpantɔnaa

⁴ Ma sɛɛ ma I sɔ kɛ tam si i na tɔmlɛ kɛ mɔ tɔ kɛ pɛɛɛ nna i lapa-mɛyɛ Yesu Kilisiti kin tɔ a tɔɔ. ⁵ Kɔpam mɔ na Kilisiti mɔ kɛntɔyɔ tɔɔ pɔ saa-mɛyɛ tɛcam. I lɛna pɔ tu kɛlɛna yɔɔtɔya na nyɔm pɔ saav. ⁶ Tampana nna pa yɔɔta Kilisiti tɔɔ tɔ a sɛŋa mɔ hɛkɔ kɛ teu tɛca. ⁷ Na pɔ wɛ mpɔ tɔɔ I sɔ yɛlaa na pɔ tɛna pɔ saa-mɛ. Mɛ mpa i tɛŋa wɔlɛ nte Taca Yesu Kilisiti kɔ hɔli i ti tɔ. ⁸ Taca Yesu Kilisiti inɛ i ka tɔkɛna-mɛyɛ teu halɛna tɛnaya. I lɛna kɔyanƙu i kɔyakɔ kɔ tala tɔ pɔ taa na kawalaya nakɔlɔyɛ mɔ kin. ⁹ I sɔ wei i yaamɛ si mɔ na i Pɔyaya Taca Yesu Kilisiti i kɛntɔ tɔ, mpi mpi i tɔma si i kɔ la tɔ, i tɔka-wɔyɛ, u yeki.

Kɔlɛnti I sɔ sɛɛlaa fɛi nɔɔ kɔlɔmaya

¹⁰ Tɔɔ, ma taapalaa ma wiikɛna-mɛ si i nyɔnna Taca Yesu Kilisiti na i lɔ nɔɔ kɔlɔmaya, na fayasɔyɔ i taa wɛɛ mɔ hɛkɔ. I kɛntɔ teu, i mayasɔyɛ lɔmayasɛɛ kɔlɔmɛɛ, i huɔki huɔwɛɛ kɔlɔmɛɛ. ¹¹ Ma taapalaa, pɔ taya pulɔ tɔɔ, Kolowee tɔyaya nyɔma heela-m si i yooki kɛ. ¹² Nti ma caa yɔɔtɔyɔ tɔɔlɛ si mɔ taa paa wei na i nyɔntɔ kɛ na tɔ mpa. Lɛlɔ tɛŋ si: Pɔɔli tɔ kɛ ma wɛɛ. Na inɛ ilɛ si Apɔlɔsɛ tɔ kɛ ma wɛɛ. Inɛ ilɛ si Piyɛ tɔ kɛ ma wɛɛ. Na inɛ ilɛ si Kilisiti tɔ kɛ ma wɛɛ. ¹³ I huɔki si Kilisiti faya i taa tɔyɔpɔlɛ kɛ? Pɔɔli sɔpɛna sɛm tesika tɔ kɛ mɔ tɔ? Pɔɔli hɛtɛ kɛ pa yaanaa na pɔ sɔ-mɛyɛ I sɔ lɔm na?

¹⁴ Ma sama I sɔ kɛ timpɛ ma ta sɔ mɔ taa nɔɔlɔyɔ I sɔ lɔm tɔ, ye pɔ taya Kɛlisipusi na Kayusi pa paasi. ¹⁵ Pɔ tɔ kɛ nɔɔlɔ kaa yɔɔtɔ tɔfɔ si Pɔɔli hɛtɛ kɛ pa yaanaa na pɔ sɔna-mɛyɛ I sɔ lɔm. ¹⁶ Ɛhɛɛ ma sɔɔwa, ma sɔ Sɛtɛfanasi tɔyaya nyɔma tɔtɔyɔ I sɔ lɔm. Ye pɔ kaasa lɛlaa ma ta tɔɔsi pa tɔɔ. ¹⁷ Pɔ taya I sɔ lɔm sɔv tɔ kɛ Kilisiti tila-m. Ama i tila-m kɛ si mɔ kpaali Laapaali Kɔpɔŋ. Na ye ma kpaalɔyɛ-i, mɔ taa kpaalɛna yɔlɔ lɔmayasɛɛ nɔɔlɛlɛŋ. Pɔcɔ pɔ taa kɔɔ na Kilisiti tesika tɔɔ sɛm tɔm mɔli yem.

Yesu Kilisiti kɛna I sɔ toma na i lɔmayasɛɛ

¹⁸ Letaa ɛsɛntaa, Yesu tesika tɔɔ sɛm tɔm kɛ kɔmɛlɛntɔ tɔm kɛ. Ama tɔ mpa pɔ tɛŋna tɔ nyɔŋ yarɔ tɔ I sɔ toma ntɛ taya tɛna. ¹⁹ Pa ŋmaawa I sɔ Tɔm taa si: Maa wakɛli lɔmayasɛɛ nyɔma lɔmayasɛɛ, maa lɔ nyɔntaa nyɔm.

²⁰ Lɔmɔɔasɛɛ tɔ tasəyi ntiyi yɔɔɔtɔyɔ tɔtɔ? Na ntiyi akewe ká tasa yɔɔɔtɔyɔ? Yaa ntiyi antulinya inɛ i taa lɔmɔɔasɛɛ tɔ ká mɔɔasi tɔtɔ? Isɔ hulaa si antulinya inɛ i taa, mpi pa yaa lɔmɔɔasɛɛ tɔ, pə ké kɔmɛlɛntɔ ké.

²¹ Pə taya pulɔ, antulinya taa yɔlaa na pa lɔmɔɔasɛɛ pa kpisa Isɔ ké nyəm ke timpi Isɔ ná lapəna i lɔmɔɔasɛɛ si pá nyəna-i tɔ. Pə tɔɔ ké Isɔ huɔ teu si, i ká ya mpa pa tɛɲna-i pa taa tɔ, na Laapaali Kupaɲ wei tɔ kraaləyi tɔ. Laapaali kupaɲ inəyi wei i ta na tɔ i yaa si kɔmɛlɛtɔm.

²² Yuta nyəma ná caa pá ná piti tɔma na pəcɔ. Ama lɔmɔɔasɛɛ ke Kələeki nyəma ná pɛɛkəyi.

²³ Ama tá ilɛ, Kilisiti wei pa kama sɔm tesika tɔɔ tɔ i tɔm ke tɔ kraaləyi. Tɔm tənɛ tɔ huɲi Yuta nyəma, na mpa pɛɛ pa ta ke Yuta nyəma tɔ pa nyənəyi-təyi kɔmɛlɛtɔm ké. ²⁴ Ama mpa Isɔ yaawa tɔ, paa Yuta nyəma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ pa taa tɔ, Kilisiti kɛna-wɛyɛ Isɔ toma na Isɔ lɔmɔɔasɛɛ. ²⁵ Pə taya pulɔ tɔɔ, yulɔ pəyaya lɔmɔɔasɛɛ təna ta tala Isɔ kɔmɛlɛntɔ, na pa toma təna ta tala Isɔ icantɔ tete.

²⁶ Kɔpam, ma taapalaa, í nyəni na í ná si Isɔ yaaw-mɛ na í la kɛkəle tɔ, antulinya taa cənɛ mpa pa yaa lɔmɔɔasɛɛ nyəma tɔ pa fɛi paɲalɛ ke mə hɛkɔ, na tɔɲtɔnaa fɛi paɲalɛ, na awulumpiya fɛi paɲalɛ. ²⁷ Isɔ ləsəna mpi antulinya yɔlaa yaa si kɔmɛlɛnyəm tɔ si pə tɔ lɔmɔɔasɛɛ nyəma ke fɛɛɛ. Na i ləsə mpi antulinya yɔlaa yaa si icantɔ tɔ si pə tɔ akpala nyəma ke fɛɛɛ. ²⁸ Na i ləsə mpi antulinya yɔlaa nyənəyi taaləm na pá footiɲi na paa nyənəyi-wəyi pulɔ mɔɔamaya tɔ, si pə wakəli mpi pa tɔyɔna nyɔyɔ tɔ. ²⁹ Ilɛ yulɔ pəyaya nakəli ka kaa sa ka təyi Isɔ isɛntaa. ³⁰ Ama Isɔ kpɛnta mə na Yesu Kilisiti ké, na i lapa na Kilisiti pəsi tá lɔmɔɔasɛɛ. Kilisiti tɔɔ ké Isɔ nyənəyi-tɔyɔ yulɔpama. Inɛ i lapəna na tɔ pəsi Isɔ nyəma, na kɔlɔm inɛ i yarəna tá nyɔɲ. ³¹ Pə tɔɔ ké pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa si: Ye wei í caa i sa, í sa nti Taca lapa tɔ, í taa sa i ti.

2

Kilisiti sɔm tɔm heeluyɔ

¹ Ma taapalaa, waatɔ wei ma kɔma mə tɛ si ma heeliyi-mɛyɛ Isɔ tampana nna a ŋmɛlaa tɔ a tɔm tɔ, pə taya nɔɔlɛɲ wawawa nuli, yaa nyəmtɔ natələyi ma lapənaa. ² Ma caɲalɛ tənaya mə kiɲ ma ta caa si má la natələyi mə hɛkɔ ke yem na pə tá ké Yesu Kilisiti tɔm. Isɛ pa kama-i sɔm tesika tɔɔ tɔ pə tɔm mɔɔamaya ke ma siɲisinaa. ³ Pə tɔɔ ké ma poluyɔ mə tɛ tɔ icantɔ taa ké, na ma selayana sɔɔɔntɔ ké. ⁴ Pə taya yulɔ lɔmɔɔasɛɛ yekuɲu na pá yɔɔɔtəyi tɔmnaa na caɲəm ke isəna mpi tɔyɔ ma sɛyɛsəna ma sɛyɛsəɲ na má lana ma waasɔ. Ama Isɔ Feesuyɔ toma ke ma lapənaa, na a naa mpɔ təkɛɛɛ. ⁵ Ilɛna mə Isɔ sɛɛɔ səɲ Isɔ toma tɔɔ, pə taa səɲ yɔlaa lɔmɔɔasɛɛ tɔɔ.

Mpi Isɔ yaa lɔmɔɔasɛɛ təsiyisiyi tɔ

⁶ Paa na mpɔ tɔ, mpa pa pu Isɔ nyəm taa tɔ lɔmɔɔasɛɛ mpaaw ke ma huləyi-wɛ. Ama pə taya lɔmɔɔasɛɛ nna antulinya inɛ na mpa pa ké i tɔɲtɔnaa na paa tɛ na pá kpiisi-wɛ tɔ pa yaa lɔmɔɔasɛɛ tɔ. ⁷ Ama Isɔ lɔmɔɔasɛɛ mukaya tɛɛ nyəna nna a ŋmɛla yɔlaa tɔ a tɔm ke ma kraaləyi. Isɔ ka ləsəna-yɛ na í su tá teeli tɔɔ na pəcɔ pá la antulinya. ⁸ Antulinya taa cənɛ tɔɲtɔnaa taa nɔyɔlɔ ta cɛkəna Isɔ lɔmɔɔasɛɛ anɛ. Pə taya pulɔ, ye paa cɛkənaa pa taa ká Taca teeli tɔ ke sɔm tesika tɔɔ. ⁹ Pə lapaya isɛ pa ŋmaaw Isɔ Tɔm taa tɔ si:

Mpi yulɔ ta tu nav na i ta nu pə tɔm tɔ.

Mpi pə tɔɔ yulɔ ta tu huɔ tɔ,

Isɔ tayana-wəyi mpa pa sɔɔla-i tɔ pa tɔɔ.

¹⁰ Tá tɔɔ ké Isɔ kula kɔɲmɛlɛtɔ tənɛ na Feesuyɔ Naɲɲtɔ kiɲ. Mmm Feesuyɔ Naɲɲtɔ wiiliyi pə təna pə taa ké si ku naa. Paa nti tɔ pələ Isɔ tɔyɔ na tɔ ŋmɛlaa təkulukulu tɔ mɔɔamaya. ¹¹ Pə wɛw yɔlaa taa tɔ awe nyəɲ lɛlɔ taa tɔm? Ye pə taya yulɔ lɔmɔɔasɛɛ nte tɔ wɛ i taa tɔ ŋtɛ tu nyəna i tɔm. Mpɔ tɔtɔyɔ na Isɔ Feesuyɔ, ŋku ku nyəmna Isɔ nyəntɔ təna. ¹² Pə taya antulinya inɛ i lɔmɔɔasɛɛ ke pə tɔ-tɔ. Ama Feesuyɔ ŋku ku luna Isɔ kiɲ tɔyɔ, si tɔ cɛkəna pə təna mpi Isɔ ha-tɔ tɔ pə tɔm. ¹³ Pə taya yulɔ lɔmɔɔasɛɛ sɛyɛsuyɔ nɔɔlɛɲ wei tɔyɔ tɔ yɔɔɔtəyɔna pə tɔm.

Ama nti Iso Feesuyu segesəyi təyɔ. Pə tɔɔ kɛ mpa pa wɛna Iso Feesuyu tɔ tɔ kɛsəyi-wɛyɛ Iso nyəm tampana.

¹⁴ Wei ɪ fɛina Iso Feesuyu tɔ u pəsəyi na í mu Feesuyu kune ku tampana. I yaa-təyi kumelətom kɛ, na u tu pəsəyi tɔ cɛkənav mayamaya. Mpi pə tɔɔ tɔ, wei ɪ wɛna Feesuyu tɔ unɪ ɪ paasi ɪ cɛkəyanana-ti. ¹⁵ Yulɔ wei ɪ wɛna Iso Feesuyu tɔ unɪ ɪ cɛkəyanana tɔ tɔna. Nəyɔlɔ fɛi wei ɪ pəsəyi na í cɛkəna Feesuyu ŋku ku tɔm tɔ. ¹⁶ Pa ŋmaa Iso Tɔm taa si:

Awe nyəmna Tacaa huwɛɛ?

Awe pəsəyɛna na í tasa-ɪ tɔm?

Ama tá ilɛ, Kilisiti huwɛɛ kɛ tá wɛna.

3

Iso tɔmlɛ nyɔma

¹ Ma taapalaa, tampana tɔɔ isəntɔ, ma ilɛ ma ta pəsi na má yɔyɔtəna-mɛ isu pa yɔyɔtuyɔna mpa pa wɛna Iso Feesuyu tɔ. Ama ma yɔyɔtəna-mɛyɛ isu pa yɔyɔtuyɔna mpa pa tɔŋəyi antulinya inɛ ɪ huwɛɛ tɔ, isu piya kəsəkəsənaa kɛ Iso sɛɛv taa. ² Pə wɛ isu kafa kɛ ma suukayame, pə taya mɔtu. I taa nyənta təyɔv tɔ pə tɔɔ, na haləna saŋa í ta nyənta təyɔv. ³ Mpi tɔ, í tɔŋna antulinya inɛ ɪ huwɛɛ kɛ tɔŋuyɔ kɛ. Isəsɛmɛ na yoo pə wɛv mɔpúyɔ mə hɛku tɔ, mpv unɪ pu húláyi si antulinya huwɛɛ kɛ í tɔŋəyi? Pu húláyi tɔtɔ si í laki kɛ isu yəlaa kɛ yem, pə taya Iso sɛɛlaa? ⁴ Pə taya pulɔ, lɛlv tɔŋuyɔv si Pɔɔli tɔɔ kɛ ma wɛɛ, na inɛ ílé si Apɔlɔɔsi tɔɔ kɛ ma wɛɛ tɔ, pə taya ma ta nyɪ isənaa kulapɔtv kɛ í laki mpv?

⁵ Aweyɛ pa yaa Apɔlɔɔsi? Na aweyɛ Pɔɔli ye? Ta naale tɔ kɛ Iso tɔmlɛ nyɔma mpa pa lapame na í tɛ Iso na mə taa təyɔ. Paa tá taa wei ɪ lapa na í yoosi nti Tacaa tu-ɪ si í la təyɔ. ⁶ Mayalɛ tuyɔv sɔlv na Apɔlɔɔsi pələna lum kɛ ku tɔɔ. Ama Iso lapəna na ku tɛɛ. ⁷ Pə tɔɔ kɛ tuyɔv sɔlv na lum pəllv pa ta kɛ pulɔ. Ama Iso keɛ tɔm tv, unɪ ɪ lapəna na tuyɔv tɛɛ. ⁸ Tuyɔv sɔlv na ku tɔɔ lum pəllv pa teitei kɛ. Iso ká kɛsəna paa wei ɪ tɔmlɛ na í fɛli-ɪ. ⁹ Pə taya pulɔ tɔɔ, tá tɔmlɛ taa tɔ kɛ tɔma taapalaa kɛ, na Iso kɛ tɔ laki tɔmlɛ, na mə kɛna Iso tɔmlɛ.

I wɛɛ tɔtəyɔv isu kutuluyɔv ŋku Iso ŋmaaki tɔ. ¹⁰ Iso yelina na pə saa-m, na ma tu paasaa kɛ na má su kite isu ŋmalɔv kɔpəŋ sukuyɔv tɔ. Ama pənente lɛlv tənəyɛna pə tɔɔ. Paa wei í la laakali na í kɛna isəna ɪ tənəyi tɔ yoo. ¹¹ Pə taya pulɔ tɔɔ, Yesu Kilisiti mayamaya kɛna kite, na pə fɛi isu yulɔv nəyɔlɔv pəsəyi na í tasa kɔfate natələyi suv. ¹² Lɛlaa wɛɛ na wɔlanaa na nyəyəluyɔv kɔhulɔmuyɔv na liyitee pɛɛ kɛ pa tənəyi pə tɔɔ. Ama lɛlaa ilɛ taasi na nyutv na kiisi kɛ pɛɛ pa tənəyi. ¹³ Ama huɔlɛ wulɛ pu kuli paa wei ɪ tɔmlɛ tɔɔ na pá ná tɔ cakələ. Kuyaku kɔhɔvnav ŋku ku wulɛ tɔ kəkɔ kɛ. Kəkɔ ká mayasəna paa wei ɪ tɔmlɛ si ka naa mpi tɔ kɛnaa tɔ. ¹⁴ Ye wei ɪ tɔna kite tɔɔ kɛ tɔmlɛ nte kəkɔ kaa nyaya tɔ, ɪ ká hiki ɪ kɔfɛluyɔv. ¹⁵ Ama wei ɪ nyəntɛ í mɔwa, ílé ɪ kɔfɛluyɔv lɛpa-ɪ kɛ. Ama paa ya ɪ mayamaya na pə mayana isu kəkɔ mpee pəŋ kɛ ɪ lunaa.

¹⁶ I nyɪ teu si í kɛ Iso tɔcayalɛ, na Iso Feesuyu cakəna mə taa. ¹⁷ Ye pə cəpa wei na í wakəli Iso tɔcayalɛ, Iso ká wakəli pɔntv. Pə taya pulɔ, Iso tɔcayalɛ wɛ kɛ tənəŋŋ na mə kin kɛ ɪ cakɪ.

¹⁸ Mə taa nəyɔlɔv í taa puɔusi ɪ ti. Ye mə taa nəyɔlɔv huɔv si antulinya inɛ ɪ taa pɔntv ntɛ ləmayasɛɛ tv í pəsi kumɛlɛŋ, ilɛna í wɛɛna ləmayasɛɛ kɛ tampana. ¹⁹ Pə taya pulɔ, Iso ná nyənəyi antulinya inɛ ɪ taa ləmayasɛɛ kɛ kumɛlentv kɛ. Pa ŋmaawa Iso Tɔm taa kɛ mpv si: Ləmayasɛɛ nyɔma ləmayasɛɛ kɛ Iso nyəkəna-wɛyɛ katəsi na í kpaa-wɛ. ²⁰ Pa tasa ŋmaav tɔtɔ si: Tacaa nyɔma si ləmayasɛɛ nyɔma huwɛɛ ta kɛ pulɔ. ²¹ Pə tɔɔ kɛ yulɔv kaa yɔləna yəlaa lɛlaa. Pə taya pulɔ tɔɔ, mə tɔna pə tɔna. ²² Paa Pɔɔli, paa Apɔlɔɔsi, paa Piyɛɛ, paa antulinya, paa weesuyu, paa sɛm paa saŋa nyəm, paa cele nyəm, mə tɔna pə tɔna. ²³ Ama Kilisiti tɔna-mɛ, na Iso tɔna Kilisiti ílé.

4

Kilisiti tillaa

¹ Pə tɔɔ ɪle, í nyənəxi-tuyv Kilisiti tɔmlɛ lataa mpa pa niŋ taa pə tv Iɔɔ tampana nna a ŋmɛlaa tɔ. ² Ye pa tv pulv lapv ke yulv niŋ taa, tampana ke ɪ ká təŋ na í lakəna-wi. ³ Ye ma kiŋ ɪle, paa me yaa yəlaa ka cayana si pa pɛkəxi ma tɔm taa na pá na, pəle pə ta na má. Ma mayamaya maa pɛkəxi ma kiŋ si má ná si ma tewa yaa ma ta te tɔ. ⁴ Tampana tɔɔ ɪsəntɔ, ma mayamaya ma kiŋ ma ta na taali nəɣəlv se. Paa na mpv tɔle tu hólóxi si ma tewa təkpataa se. Ama Tacaa ká pɛkəna na í ná si ma tewa yaa ma ta te tɔ. ⁵ Pə tɔɔ ɪle, í taa hulina nəɣəlv tɔm tampana pɛkuyv na pə waatv ta tata. ɪ yele na halɪ Tacaa kɔɔ. ɪni ɪ ka kulina mpi pə ŋmɛla səkrɛtuyv tɛɛ tɔ pə tɔɔ tɔyɛlele. Na ɪ ká kuli yəlaa lotu taa hɔwɛɛ. Pəleɣe Iɔɔ ká sa paa wei ɪsu pə mɔna í samɪ-ɪ tɔ.

⁶ Ma taapalaa, ma kpaya má na Apólɔsɪ tá tɔm na má keesəna mpv si í cəkəna ituule nte pa tukaa si: Nti pa ŋmaawa tɔ, taa sɔɔsi tɔ tɔɔ. Pə tɔɔ kɛ mə taa nəɣəlv í taa yɔɔləna lelv na í footiɣi lelv. ⁷ Awe yelaa na ń hiki na ń kəli lelaa? Pə təna mpi n wɛna tɔ pə taya Iɔɔ hana-ŋ? Ye pa ha-ŋ kvhav ɪle pepe tɔɔ kɛ n həŋ nyá ti ɪsu nyá lɔpv tɔɔ kɛ n hikaa?

⁸ Pɔwɛ, ɪ tema hikuyv ke pə təna mpi í nyuləxi tɔ, í tema piluyv. ɪ tema awulaa ke pəsuyv kɛ, na taa wɛ tá konyəntɔtv taa. Ye pu kɛ ɪsu í kɛ awulaa tɛsiɣisiɣi kəlv pu lapa-m leleŋ. Pə taya pulv tɔɔ, saa ɪni tá na-me tu kɔrɛnta kawulaya təɣəv. ⁹ Pə caya ɪsu tillaa taya Iɔɔ pəsəna waali. Pə taya pulv, tə wɛ kɛ ɪsu yəlaa mpa pa siwa si paa kv patəma taa tɔ. Tə kɛ mpa pa təna pa nyənəxi tɔcɔɔ tɔ, paa ɪsəta tillaa paa yəlaa. ¹⁰ Ta pəsa kumɛlɛməŋ, na mu kɛ ləmayasɛ nyəma ke Kilisiti kulɔm ɪni ɪ tɔɔ. Tá kɛ acamaa, na meɣe tɔŋtɔnaa. Pa tuyvna-me, ama yem kɛ pa nyənəxi tá. ¹¹ Haləna saŋa wɔle tənɛ, nyəɣəsi na lukətv kvəna-tv, na tə feina pɛcəkəle. Pa maki-tuyv na tə cɔkɪ yem, tə feina tapasopile. ¹² Tá mayamaya tá kookali kɛ tə laki na tɔ təkəna. Pa tvvki-tv, na taa sɛeki-wɛ. Pa tuyv-tuyv konyəŋ, tá sumaya si pá tv-tv. ¹³ Pá kvɣi ta nyəŋ, tu lɛɛtəxi-wɛɣe pa ɪsayatv. Haləna saŋa paa nyənəxi-tv si tə kɛ pulvɔpv antulinya ɪne ɪ taa. Pa nyənəxi-tuyv ɪsu hute yaa pɔntv mayamaya.

¹⁴ Pə taya ma caa si má tv-meɣe fɛɛle təɣə ma ŋmaawa na má keesɪ-meɣe mpv. Ama ma luyv wɛɛ kɛ si má sɛɣesɪ-me ɪsu ma piya nsi ma luyv wɛɛ tɔ. ¹⁵ Paa í ká hiki sɛɣesəlaa ke iyisi naanɔwa (10000) kɛ Kilisiti mpaav tɔm taa mə caa kɛle kulɔm. Mayale mə caa ke Kilisiti təŋuyv tɔm taa. Pə taya pulv, má kənna-meɣe Laapaali Kupaŋ. ¹⁶ Pə tɔɔ kɛ ma heeliɣi-me si í təŋ ma yaasi. ¹⁷ Na pə mayamaya pə nyuyv tɔɔ kɛ ma kusa Timotee si í polo mə tɛ. ɪni ɪ kɛna ma pəyalv wei ma sɔɔlaa tɔ. Tacaa tɔm taa ɪ kɛ yulv wei paa lana naani təɣə. ɪ ká keesɪ-meɣe yaasi wei ma təkəa na má təŋna Kilisiti tɔm taa na má hólóxi paa leɣe Yesu sɛɛlaa kpeka taa si pá təŋ tɔ.

¹⁸ Mə taa lelaa huɔwa si ma kaa kɔɔ, ɪlena pá svv kalampaani lapv. ¹⁹ Ye Tacaa tisaa maa kɔɔ mə tɛɣe nəɔnɔɔ. Waatv ɪnəxi maa ná si kalampaani nyəma mpe, nəɣə taa tike ke pa laki, yaa pa waasəxi kuli. ²⁰ Pə taya pulv tɔɔ, Iɔɔ Kawulaya tɔm ta ke nəɣə taa tɔm tike. Ama si ń pəsɪ na ń laki kɛ. ²¹ ɪ ləsi mpi í caa tɔ ɪle. ɪ caa si má kənna kpátóyú, yaa ma kɔɔ təpamm na sɔɔlvv?

5

Yesu sɛɛlaa kpeka taa asilima

¹ Pa təŋna mə tɔm ke yəɣətvuyv ke teu kɛ si mə kulapɔtv wɛ asilima ke səsəm. Paa ma ta nyi ɪsənaa mayamaya kiŋ pa kaa na asilima anɪ a taka. Pa yəɣəta si mə taa nəɣəlv ná kpaya ɪ caa alv. ² Paa na mpv mu təŋna mə təxi sam pə tu fei. Pu nəɣəsəna kɛ ɪsu kulapɔtv nti tɔ wakəli mə laŋa ke səsəm, na í ləsi mə hekv ke wei ɪni ɪ lapa mpv tɔ. ³⁻⁴ Paa ma na-me tə wɛ təma na pooluŋ tɔ, ma ləsaya wɛ mə kiŋ ke tam kɛ. Ye ma, na Tacaa Yesu toma taa ma tema apalv ɪni ɪ tɔm kvv kɛ ɪsu ye maa wɛ mə kiŋ maa lapa tɔ. Waatv wei í ká koti na ma ləsaya ká wɛɛ mə hekv tɔ, Tacaa toma ká wɛɛ tá təna tá hekv taa təna. ⁵ ɪ kpaya apalv ɪni na í peti Satanɪ niŋ taa na pə naasi-ɪ na ɪ ɪsɛ, ɪlena pə waasi-ɪ kvyaŋku Tacaa Yesu Kilisiti ká kɔɔ tɔ.

⁶ Kókvsəm pəciimaya kpaasəɣəna somtu təna təfuv. ⁷ ɪ ləsi mə hekv taa kɛ mpi pə lapa-meɣe asayaa tɔ, ɪlena í pəsɪ kupama təkpataa. Waatv ɪni í ká nəɣəsəna somtu kufatv nti tə taa

kukusum fei tɔ. Mpu pɛ maɣamaɣa ke i tu wee. Pɛ taya pulv tɔɔ, tɛ nika tɔ Tɛɛu acima tɔɣɔv kɛ. Mpi tɔ pa tɛma tɔ Tɛɛu acima iwɛyaya kuvu tɔ se, nkɛyɛlɛ Kilisiti. ⁸Ye mpv ilɛ tɔ tɔɣɔ ta acima. Ye tɔ tɔki-yɛ, tɔ taa tɔɣɔ-yɛ na potopoto wei i taa kukusum kuvɛm wee tɔ. Isayatu na asilima pɛ lite ntɛ. Ama tɔ tɔɣɔ tɔ acima na potopoto wei i taa kukusum fei tɔ. Inɛ i kɛna potopoto kuvɛn na tampana nyɛɣ.

⁹Takɛlaya nkɛ maa nkɛmaa-mɛ tɔ ka taa ma heela-mɛ si mɛ na yɛlaa mpa pa laki asilima tɔ i taa kpɛnti. ¹⁰Pɛ taya yɛlaa tɛnaya yem kɛ ma yɔɣɔtɛɣi. Mpi tɔ, antulinya taa cɛnɛ mɛ na asilima nyɛma na nyullaa na nkɛmulaa na tun laalaa i sitina. Ye i tɔma si i cɔlɛɣi-wɛ, pɛ wee si i kɛ lu antulinya inɛ i taa kɛlɛ. ¹¹Nti tɔɣɔlɛ si ye yulv nyɛnɛɣi i tɛɣi Isɔ sɛɛlv pɛyɛlɛ i laki asilima, na i ta yelev nyulvɣv na tun laav na yɛlaa tɔv na sulvɛm nyɔɔv na nkɛmulɛm, i taa kpɛtɛna pɛntv. Mɛ na yulv isv mpv i taa tɔɣɔ tɔɣɔv maɣamaɣa.

¹²⁻¹³Ye pɛ kaasa mpa pa ta kɛ Isɔ sɛɛlaa tɔ, pɛ taya maa lana pɛlɛ pa tɔm. Ama Isɔ kɛ hɔvɛnana pɛlɛ. Mɛ na mpa i kaa kpɛkɛlɛ tɔ pɛ taya pa tɔm kɛ i ka la? Pa nkɛmawa Isɔ Tɔm taa si: Yulv i laki isayatu i lɛsi-i mɛ hɛkɔ.

6

Tɛma tɔmnaa tayaɛnvɔ

¹Ye mɛ taa nkɔɔlv na i taapalv pa wɛna tɔm, pɛ mɔna pɛ yaa tɛmaya nkɛnɔɣɔ kɛ ma ta nyi isɛnaa kin na Isɔ yɛlaa wee? ²I tɔ nyi si Isɔ yɛlaa kɛ hɔvɛnana yɛlaa tɛnaya tɔm kɛ cele? Ye mu hɔvɛnana yɛlaa kɛ tɔm kɛ cele, ilɛ pɛpɛ tɔɔ kɛ i kaa pɛsi na i hɔv wenti tɔ wɛ pɛciiu tɔ? ³I tɔ nyi si taa hɔvɛnana isɛtaa tillaa kɛ tɔm? Tɛ kaa kpisi isɛtaa tillaa kɛ tɔm hɔvɛnɔv, kaaɛnfana antulinya taa cɛnɛ nyɛntv na? ⁴Tɔmnaa isv mpv pɛ taka maɣana-mɛ, ilɛna i mɛli na i kraɣa-ti na i pukina mpa pa ta kɛ Yesu sɛɛlaa kpɛkɛlɛ pulv tɔ? ⁵Ma yɔɣɔtɛɣi nkɛpɔɣɔ si fɛɛlɛ i kra-mɛ. Isv i wɛv mpv tɔ lɛmɛɣasɛɛ tv nkɔɔlv i fei mɛ taa kɛlɛ si yɛlaa i yooowa i tayaɛn-wɛ? ⁶Pɛ nkɛɣɛsɛna mɛ taa nkɔɔlv i wɛna i tɔɣɔntɛlɛ na tɔm, pɛ yaa tɛmaya nkɛnɔɔsi kɛ ma ta nyi isɛnaa kin na?

⁷Isv i yaakvɔv tɛmaya nkɛnɔɔsi kɛ mpv tɔ pɛ hɔlvɔɣi kraɣpaa kɛ si i kpisaa tɛkpataa. Pɛpɛ tɔɔ kɛ yulv i lapa-mɛyɛ nti u haaki mɛ tɛɣi suulu? Paa pɛ nkɛɣɛsɛna i yaa-i nkɛnɔɣɔ? Pɛpɛ tɔɔ kɛ u yeki si ye pa nkɛmulɔɣi-mɛ pa nkɛmulɔ? ⁸Pɛyɛlɛ mɛ tɔnkɛna isayatu lapv na nkɛmulɛm kɛ mɛ taa mɛ tike. ⁹Anɛ mɛ maɣamaɣa i nyɛma teu si isayalataa kaa na Isɔ Kawulaya. I taa puɣusi mɛ ti, asilima lataa, na tun laalaa, na wasɛnkɛlɛnaa, na apalaa mpa pa suvɛkɛna tɛma tɔ, ¹⁰na nkɛmulaa, na nyullaa, na sulvnyɔɔlaa, na tvlaa, na nkɛmulaa kpitikpɛtinaa, pa tɛnaya mpv pa taa nkɔɔlv kaa keesi Isɔ Kawulaya. ¹¹Anɛ mɛ taa lɛlaa ka wɛ nkɛpɔɣɔ. Ama pa lɛsa-mɛyɛ isayatu taa na i pɛsi kuvama. Na pɛ fayasa-mɛ na mɛ mpaa si i pɛsi Isɔ nyɛma. Taa Yesu Kilisiti tɔnkɛ taa, tɔ Isɔ Feesuɣu yɛlaa na i pɛsi kuvama kɛ Isɔ isɛntaa.

Mpi i lakɛna mɛ tɔnkɛ tɔ i yelev na pɛ hɔlv Isɔ teeli

¹²Mɛ taa lɛlaa tɔnkɛ si ye pa nkɛ mpa pa la. Tampana mpaav wee yaa, ilɛ pɛ taya pɛ tɛna pɛ taa kɛ i kɛ waa. Ma pɛsɛɣi mɛ yɔɣɔti si ma wɛna mpaav si mɛ la pɛ tɛna yaa. Ama ma kaa yelev kɛ si pulvɔv i pɛsi-m pɛ yom. ¹³Mɛ i tɔnkɛ si hiluɣu tɔɔ kɛ pɛ lɛsa kutɔɣɔv na kutɔɣɔv tɔɔ kɛ pɛ tv hiluɣu. Mm, pɛ wɛ mpv mɛɛ. Paa na mpv Isɔ kɛ wakɛli pɛ tɔm naalɛ inɛ. Pɛ ta la yulv tɔnkɛv kɛ asilima lapv tɔɔ, ama Taa tɔɔ kɛ. Na tɔnkɛv nkɛ kuv tɔɔ kɛ Taa wee. ¹⁴Na isv Isɔ feesuɣu Taa tɔ, i kɛ tɛ na i feesi taya mpv tɔtɔ na i tɔma taa.

¹⁵Anɛ i nyɛmɛ si mɛ tɔnkɛ kɛ Kilisiti tɔnkɛv hɔɣɔlɛnkɛ kɛ. Ma wɛv isɛntɔ tɔ pɛ nkɛɣɛsɛna mɛ kraɣa Kilisiti tɔnkɛv tɔɔ pulv na mɛ kpɛtɛna apalaa tɛna alv na? Pɛlɛ pɛ kaa la paa pɛcɔ.

¹⁶Yaa i tɔ nyi si yulv i sɔvna apalaa tɛna alv, i na-i pa kpɛnta tɔnkɛv kuvɛmɔvɔv? Pa nkɛmawa Isɔ Tɔm taa si: Pa naalɛ pa pɛsa tɔnkɛv kuvɛmɔvɔv kɛ. ¹⁷Ama wei na Taa pa kpɛntaa tɔ pa pɛsa kuvɛm kɛ pa lɛmɛɣasɛɛ taa kɛ.

¹⁸I taa kpɛtɛna asilima. Isayatɔnaa mpa pɛ kaasaa na yulv laki tɔ tu tokiɣina i tɔnkɛv. Ama yulv wei i ha i tɛɣi asilima lapv taa tɔ i maɣamaɣa i tɔnkɛv kɛ i laki isayatu. ¹⁹I ta nyi si mɛ

tònɛn wɛ isu Feesuɣu Nanɛntu tɛcaɣale yɛɛ? Feesuɣu Nanɛntu wei Iso ha-mɛ na í wɛ mɛ taa tɔɣɔ ma tɛn. I tá ti mɛ ti se. ²⁰ Iso yapa-mɛyɛ halɛna í feli. Mpu tɔ, í lana mɛ tònɛn kɛ mpi pɛ hólóyí Iso teeli tɔ.

7

Akpaɣale tɔɔ kupaɔsɔtu

¹ Pɛnɛntɛ tɛ paasɛna tɔm nti í ka paasa-m mɛ takɛlaya taa tɔ ilɛ. Pɛ kɛla teu si yulu í taa kpaɣa alu yaa. ² Ama asilima wɛna a tɔɔ sɔsɔm kɛ katatɛlaya tɔ a tɔɔ, pɛ nɛɣɛsɛna si paa apalu wei í wɛna i alu, na paa alu wei í wɛna i paalu kɛ mpɛ tɔtɔ. ³ Apalu í la i alu kɛ isɛna pɛ nɛɣɛsɛna apalu ká la i alu tɔ, na alu náa la i paalu kɛ isɛna pɛ nɛɣɛsɛna alu ká la i paalu tɔ. ⁴ Pɛ fɛi isu alu ká lana i tɛɣi isɛna i sɔɔlaa tɔ. I paalu tɛnna-i, i niɛ na i nɔɔhɛɛ. Na mpɛ tɔtɔɣɔ na apalu, pɛ fɛi si i ká lana i tɛɣi isɛna i sɔɔlaa tɔ, i alu tɛnna-i, i niɛ na i nɔɔhɛɛ. ⁵ I taa pɛ tɛma, ye pɛ taya isu mɛ tɛna í lapa nɔɣɔ kulɔmɛyɛ na í tisi tɛma si: Tɛ yele m̀p̀ỳỳ wɛɛ naale na tɛ paasɛna Iso sɛlɛmɔyɛ. Ama pɛlɛ pɛ waali, í mɛli na í kpɛnti nanɛ. Ye í ta kpɛnti nanɛ kɛ lɔn kɛ mpɛ í ká kɔɔ na í kpisi tònɛn na í hoti Satanɛ mayasɛn taa.

⁶ Nti ma yɔɣɔta isɛntɔ tɔ pɛ taya kupaɔlɔyɛ tɔm, ama ayɛɛnɛɛ kɛ. ⁷ Tampana tɔɔ, ma nyulaa isu paa yulu wei í wɛɛ isu ma wɛv isɛntɔ tɔ. Ama paa wei na i Iso hate kɛ. Pɛ haa inɛyɛ pɛnɛyɛ, na pɛ ha inɛyɛ pɛnɛ.

⁸ Tɔm nti tɛ wɛɛ si má heeli atamɛɛ na alaa leelaa tɔɣɔlɛ si, ye pa tɔka pa itantu isu ma tɔkɔyɛ ma nyɛntɔ tɔ pu kɛli-wɛyɛ sɛɛv. ⁹ Ama ye í kaa pɛsi tònɛn tɔkɔyɛ, ilɛ apalaa náa kpaɣa alaa, na leelaa náa saa apalaa. Pɛ kɛla teu si apalu í kpaɣa alu, na alu náa saa, na mpi yulu ká caya na kɔtɔi kuyi-i tɔ.

¹⁰ Nti ma heeliyi mpa pa tɛma tɛmɛyɛ kpaɣav tɔɣɔlɛ si: Alu í tɛma saav pɛ fɛi si í kisi i paalu. Tacaa tu yɔɣɔtɛna-ti. ¹¹ Na í kisa-i kɔlɔ, í caya mpɛ, í taa saa kufalu. Ye i ká mɛli kupaɛn í mɛli-i. Apalu ná fɛina mpaav si í tɔɣɔni i alu.

¹² Mpa pɛ kaasaa tɔ, ma heeliyi pɛlɛ si, ye apalu í kɛ Iso sɛɛlv na i alu kɛ ma ta nyi Iso, pɛyɛle alu inɛ i luyɛ wɛɛ si í na-i pá caya, apalu í taa tɔ si i kisiyi-i. ¹³ Mpu tɔtɔɣɔ alu í kɛ Iso sɛɛlv na i paalu náa kɛ ma ta nyi Iso, pɛyɛle apalu inɛ i luyɛ wɛɛ si í na-i pá caya, alu í taa tɔ si i kisiyi-i. Ma mayamɛyɛ ma yɔɣɔtɛna tɛlɛ, tɛ ta luna Tacaa kinɛ. ¹⁴ Iso tá kisi apalu wei i ta kɛ Iso sɛɛlv tɔɣɔ í na i alu Iso sɛɛlv pa caɣale tɔɔ, pɛcɔ i ta kisi alu wei i ta kɛ Iso sɛɛlv tɔɣɔ í na i paalu Iso sɛɛlv pa caɣale tɔɔ. Ye pɛ taya mpɛ pɛ tɔɔ pa piya ká wɛɛ isu ma ta nyi isɛnaa, pɛyɛle si kɛ iso nyɛnsi kɛ. ¹⁵ Ama ye wei i ta kɛ Iso sɛɛlv tɔ ilɛ i caana fayav, waatu inɛ pa taa wei i kɛ Iso sɛɛlv tɔ i wɛna mpaav si í yele na pá fayav. Pɛ taya pulu tɔɔ, Iso yaa-mɛyɛ si í caya tɛma kinɛ na lelenɛ. ¹⁶ Alu Iso sɛɛlv nyá n nana-we si nyaa tɛna na n̄ ya nyá paalu nyɔyɔ? Na apalu Iso sɛɛlv nyá n nana-we si nyaa tɛna na n̄ ya nyá alu nyɔyɔ?

Iso í yaa-n̄ na n̄ wɛ isɛna caya mpɛ

¹⁷ Ama nti tɔɣɔlɛ si Tacaa í ha-n̄ mpi náa tɛn pɛlɛ. Na ye Iso yaa-n̄ i mpaav taa na n̄ wɛ isɛna náa caya mpɛ. Sɛyɛsɔyɛ n̄ku ma sɛyɛsɔyɛ Yesu sɛɛlaa kpeka tɛna si á tɛn tɔɣɔlɛ. ¹⁸ Ye Iso yaa wei kɛ i mpaav taa na í tɛma pɛlɔyɛ, pɛntu í caya mpɛ, í taa huɔ si i mɛlɔyɛ isu i taa pɛli. Na Iso í yaa wei kɛ i mpaav taa na í tá pɛli, pɛntu í taa pɛkɛ si i pɛlɔyɛ. ¹⁹ Paa n pɛlaa, paa n ta pɛli, tɛlɛ tɛ wɛ yɛm kɛ. Ama Iso kupaɛlɛtɛ tɔkɔyɛ n̄tɛ sɔsɔntɔ. ²⁰ Paa wei í wɛɛ isɛna i ka wɛɛ na pɛcɔ Iso yaaki-i i mpaav taa tɔ. ²¹ Ye n ka kɛ yom kɛ na Iso yaa-n̄ i mpaav taa, taa nɛɣɛsi si n pɛsɛyɛ kasayampɛ. Ama ye pɛ kɔma si n̄ lu nyá yomle taa, ilɛ taa kisi. ²² Pɛ taya pulu tɔɔ, ye Tacaa yaa yom kɛ i mpaav taa, pɛntu pɛsa Tacaa kasayampɛ kɛ. M̀p̀ỳỳ pɛ wɛɛ tɔtɔ, ye Kilisiti í yaa kasayampɛ, pɛntu pɛsa i yom kɛ. ²³ Iso yapa-mɛyɛ halɛna í feli, ilɛ í taa pɛsi mɛ tɛɣi yɛlaa yomaa. ²⁴ Ma taapalaa, paa wei í caya Iso sɛɛv taa isu isɛna i ka wɛɛ na pɛcɔ Iso yaa-i i mpaav taa tɔ.

Atamɛɛ na leelaa pa tɔm

²⁵ Ye apalaa mpa pa ta kpaɣata alaa, na alaa mpa pa ta saata tɔ. Tacaa ta heeli-m pa tɔm si pulv. Ama Tacaa pɛɛɛ tɔɔ ma nɔɣɔsɛna yulv wei í yɔɣɔta nti pɔ́ mu-ti tɔɣɔ. Pɛ tɔɔ kɛ́ ma heeliyi-mɛɣe nti ma maɣamaya ma huɔki tɔ.

²⁶ Kaɣana wahalanaa panɛ pa tɔɔ ilɛ, ma huɔki si pɛ́ kɛ́la teu si yulv í caya mpv. ²⁷ Ye n wɛna alv, taa lv si n kisiyi-i, na ń tu feina taa pɛɛki si ń kpaɣa. ²⁸ Paa na mpv, ye n tu kpaɣa alv, na ye pɛɛlɔ saana, i ta la isayatu tɔtɔ. Ama apalaa mpa pa kpakɛɣi alaa na alaa mpa pa saaki tɔ, paa ifemle nte pa naaki wahala kɛ́. Wahala inɔɣi ma caa ma keeli mɛ́ nyɔɔɛ tɔɔ.

²⁹ Ma taapalaa, nti ma yɔɣɔtɛɣi tɔɣɔɛ si wulɛ puwaya. Pɛ tɔɔ tɔ, pɛ́ kpaɣav saɲa waali tɔ, mpa pa wɛna alaa tɔ pɔ́ la isu pa feina, ³⁰ na mpa pɛɛ pa wiliyi tɔ pɔ́ la isu pa feina lanwakɛllɛ. Mpa pa yaki tɔ pɛ́ la-we isu pɛ́ taya mpe pa tɛ́nna pa kɔɣapɛm mpi. ³¹ Mpa pa tɔ́kɛna antulinya inɛ tɔ pɔ́ la isu mpa paa tɔ́kɛna-i tɔ. Pɛ́ taya pulv tɔɔ, wɛɛtv nti tɔ taa antulinya inɛ i wɛɛ tɔ i kaa tasa taɲɔɣv se.

³² Mpi ma nyulɔɣi tɔɣɔɛ si í lu nɔɣɔsɛɛ tɔm taa tɛkpataa. Apalv wei i ta kpaɣa alv tɔ Tacaa tɛmlɛ kɛ́ i sɔ́kɛna nyɔɣv, na í lvki si Tacaa luyv í lapi-i. ³³ Ama wei i kpaɣa alv tɔ atɛ cɛnɛ nyɔm kɛ́ i sɔ́kɛna nyɔɣv, na í lvki si i alv luyv í lapi-i. ³⁴ Mpv inɛ pɛ́ tu-i hekɔ́ kɛ́. Mpv tɔtɔɣɔ na alv yaa pɛɛlɔ wei i ta saa tɔ. Tacaa tɛmlɛ kɛ́ pa sɔ́pɛna nyɔɣv. Pɛ́ taya pulv, pa caa kɛ́ si Tacaa í ti pa tɔnɛɲ na pa lɛsasi. Ama alv wei i laalaa na í saa tɔ atɛ cɛnɛ nyɔm kɛ́ i sɔ́kɛna nyɔɣv, na í pɛɛkɛɣi si i paalv luyv í lapi-i.

³⁵ Ma yɔɣɔtɛɣi ńpɔ́ɣú si pɛ́ sɛna-mɛ, pɛ́ taya isu katɔ́ka kɛ́ ma tɔɣi-mɛ. Ama ma caa kɛ́ si má tusi-mɛɣe mpi pɛ́ wɛ teu tɔ pɛ́ taa na í kpɛntɛna Tacaa kɛ́ teu na í tɔ isu pɛ́ mɔ́naa tɔ.

³⁶ Tɔv, pɛ́nɛntɛ tɛ́ paasɛna yulv wei i luyv fei si i pɛɛlɔ í saa tɔ pɛ́ tɔm ilɛ. Ye i kɔ́ma na í ná si pɛ́ fei teu si í yeɛ i pɛɛlɔ na í tɛɛ pɛ́ taa, í la isu i luyv wɛɛ tɔ. I yeɛ-i na í saa, i ta la isayatu. ³⁷ Ama ye inɛ i nɔ́kɛna na í tɛma i taa tɛkpataa si i pɛɛlɔ í caya mpv, na pɛ́ tá kɛ́ nɔɣɔlv kisinana-i kɔ́kisu, inɛ i tɔ́kɛna tɔnɔɣv na í kisiɲa i luyv kɛ́ mpv, i pɛɛlɔ inɛ í ta saa pɛ́ wɛ teu.

³⁸ Mpv tɔ, wei í yelaa na i pɛɛlɔ saa i ta la taali. Ama wei í ta yeɛ na í saa pɛ́ɛ pɛ́ kɛ́la teu.

³⁹ Alv paalv í wɛna i weesuyv, i alv inɛ i feina mpaav si í kɔ́li-i. Ama ye i paalv sɛpa, pɛ́ ha-i mpaav kɛ́, i luyv í wɛ wei, i saa. Ilɛ kɔ́lvmtv kɛ́, pu wɛɛ Isɔ́ sɛɛlv kɛ́. ⁴⁰ Paa na mpv ma huɔ si ye i caya isu i wɛɛ tɔ i ká kɛ́li leɛɲ nuw. Ma nyɔ́má si ma huwɛɛ anɛ a luna Feesuyv Naɲɲtu kiɲ.

8

Nantv kɔ́lalaatv tɔm

¹ Pɛ́nɛntɛ tɛ́ paasɛna nantv kɔ́lalaatv tɔm ilɛ.

Tɛ́ nyɔ́má si tá tɛna tɛ́ wɛna pɛ́ nyɔ́m mɛɛ. Na tɛ́ nyɔ́má tɛ́ nyɔ́má inɛ i yekina na yulv hɔɲ i ti. Ama sɔ́ɔlvɔv ná lakɛ́ na tɛ́ nyɔ́ tɔɲ. ² Ye nɔɣɔlv huɔ si i nyɔ́má pulvɔv, i ta cɛkɛnta-wi isu pɛ́ wɛ tɛkpataa si i cɛkɛna-wi tɔ. ³ Wei ilɛ i sɔ́ɔlɔɣi Isɔ́, Isɔ́ ná nyɔ́má puntv tɔɔ kɛ́.

⁴ Nti í ka pɔ́saa tɔɣɔɛ si, ye pa laawa, yulv ká tɔɣɔ yaa i kaa tɔɣɔ? Tɛ́ nyɔ́má teu si tuɲ ná naa isɛntɔɔ kɛ́ yem kɛ́. Ama Isɔ́ tike kɔ́ɲ wɛnna. ⁵ Isɔ́taa nyɔ́m payalɛ na atɛ nyɔ́m payalɛ kɛ́ yɔ́laa yaa pa isɛnaa. Paa yaa mpv si isɛnaa na mpa pa nyɔ́nɔɣi si pa ti-wɛ tɔ pa wɛ payalɛ.

⁶ Ama tá kiɲ ilɛ, Isɔ́ wɛ kɔ́lvmtv tɔ́kɔɲ kɛ́. Inɔɣɔɛ Tacaa wei i lapa pɛ́ tɛna tɔ, na i tɔɔ kɛ́ tɛ́ wɛna weesiɲ. Na Tacaa kɛ́ɛ kɔ́lvmtv, inɔɣɔɛ Yesu Kilisiti wei i yelaa na pɛ́ tɛna pɛ́ wɛɛ, na wei i tɔɔ tɛ́ wɛna weesiɲ tɔ.

⁷ Ama yɔ́laa tɛna ta nyi mpv. Lɛlaa wɛɛ na pɛ́ tɛɛna-wɛɣɛ tuɲ tɔm taa, na ye halɛna saɲa pa tɔɲna nantv kɔ́lalaatv tɔɣɔv, pɛ́ wɛ isu tuɲ kɛ́ pa tɔɲɔɣi. Pa nyɔ́m wɛ́ tɛ́tɛntɛlaa, ilɛna pɔ́ mɔ́lɔɣi nav si kutɔɣɔv ɲkɔ́ kv wakɔ́lɔɣi-wɛɣɛ. ⁸ Pɛ́ taya kutɔɣɔv yekina na tɛ́ kpɛ́tɛna Isɔ́ kiɲ. Paa tɛ́ ta tɔɣɔ pɛ́ taya pɛ́ pasɔ́ɣi-tɔɣv pulv, paa tɛ́ tɔɣaa pɛ́ taya pɛ́ sɔ́sɔ́ɣi-tɔɣv pulv.

⁹ Paa na mpv mɛ́ mpa mpaav wɛɛ faa si í lakɛ́ mpi í lá tɔ, í la laakali, pɛ́ taa kɔ́ɔ na í hu Isɔ́ sɛɛv taa acamaa. ¹⁰ Ye nɔɣɔlvɔv yem nawa nyá wei si n nyɔ́má tɔ na ń caya tɔɣv tɛɛ na ń tɔɲna tɔɣɔv, icam inɛ i laakali kaa polo isu í tɔɣɔ nantv kɔ́lalaatv nti? ¹¹ Waatv inɛ nyá nyɔ́m mpi pɛ́ lapa na nyá tɔɣɔntɛɛ icam wei i tɔɔ Kilisiti sɛpa tɔ í la yem kɛ́ɛ. ¹² Ye

í pəntəyənə mə təyəntələnaa na í kɔpəsəyi pa laakalənaa mpa pa wɛ tətəntələa ké mpu tɔ, Kilisiti ke í pəntəyənə. ¹³ Pə tɔ́ ké ye ma təkɪ mpi na pu hu ma təyəntələ, ma kaa təyɔ. Paa pəcɔ mayamaya ma kaa tu təyɔ nantv. Pə taa kɔ́ na má hu ma təyəntələ.

9

Tillu təma təm

¹ Ma fɛina mpaav si ye ma lakɪ mpi ma la? Ma ta ke tillu? Ma ta na Tacaa Yesu? Pə taya mə kɛna ma lapa Tacaa təmle na pə lu mpi tɔ? ² Ye lɛlaa u nyənəyi-m tillu pə kpenna-mɛ? Mpi tɔ, isu mə na Tacaa í kɔpəntəyɔ tɔ pə húləyi təkɛlekele ké si ma ké tillu.

³ Ḿpúyú ma cɔ́kɪ mpa pa kotiyina-m paa timpi na pá tən si ma ta ke pɔlv tɔ. ⁴ Ye pa fɛləyi-m kɔtəyɔ na kɔnyənɔm ke ma təmle tɔ́ ma yɔwa? ⁵ Ye ma tənɔa alv Isɔ sɛɛlv nəyɔlvɔv ma waalɪ na tɔ́ cɔ́kɪ isu tillaa lɛlaa na Tacaa newaa na Piyɛɛ pa lakɔyɔv tɔ́ ma yɔwa? ⁶ Yaa ma na Paanapasi tá tike ke pə wɛɛ si tɔ́ lana tá nin na tɔ́ təyənə tá nəyɔ? ⁷ Yóólú wei ɪ puki yoo na í tɔ́kɪ ɪ ti? Na awe sɔ́kɪ lɛsɛɪ tɔyɔv na í kaa təyɔ kv pee? Na awe tiikiyi kaləkv na í kaa nyaasi naaləm?

⁸ Nti ma tən tɔ, yəlaa yəyətəyənə-təyi kɔyɔyɔtv, kɔsəsutv taa pə fɛi mpu? ⁹ Moisi kɔsəsutv taa pa ŋmaawa si: N kaa həkɔ nav wei n makəna nyá mɛla tɔ ɪ nəyɔ. Naan tɔ́ tike ke Isɔ sɔyɔməyənə? ¹⁰ Pə taya tá mayamaya tá nyɔyɔv tɔ́ ké ɪ yəyɔta mpu? Tá mayamaya tá nyɔyɔv tɔ́ təkɔpɛm ké pa ŋmaawa si: Wei í haləyi í haləna tɛɛlvɔv, na wei í kvɪ í kvna tɛɛlvɔv, si ɪ ká hiki ɪ paa nyəm. ¹¹ Ye tɔ́ tuuwa Isɔ nyəm ke mə hɛkv na kayana tɔ́ hiki mpi pu waasi tá tənəy təyɔ mə kvɪ tɔ́ yɔwa? ¹² Lɛlaa ta kisi mpaav ke hikuyɔ si pá hikiyi-wɪ, kacəŋfana tá na?

Paa na mpu tá tá nyənna tənə. Ama tɔ́ təyɔ pə tənə pə kɔnyən si tɔ́ taa kɔ́ tɔ́ wakəlɪ Kilisiti tɔ́ Laapaalɪ kvɔpən təmle. ¹³ Anɪ í nyəmá teu si mpa pa lakɪ təma ke Isɔ təsɛɛɛ taa tɔ́ Isɔ təsɛɛɛ caləsəyənə-wɛ. Na mpa pa lakɪ kɔtasi ke kɔtaya tɔlatɛ tɔ́ tɔ́ pa hikiyi pa paa nyəm ke kɔtasi nsi si taa ké. ¹⁴ Ḿpúyú pə wɛɛ. Mpa pa kpaaləyi Laapaalɪ Kvɔpən tɔ́ Tacaa ha-wɛyɛ nəyɔ si pá təyənə kɔtasi nsəyi.

¹⁵ Ama má, ma ta la tənɛ unɪ tɔ́ taa natəlɪ, na ma ŋmaav isəntɔ tɔ́, pə taya si ma pɔ́səyi si má hiki se. Sana səm na mpu unɪ pə lapv. Nəyɔlv kaa wakəlɪ mpi ma yəɔləyənə mpu tɔ. ¹⁶ Pə taya ma ti sam tɔ́ ké ma kpaaləyi Laapaalɪ Kvɔpən se. Ama caalɔyɔv na caalɔyɔv ké. Na ye pə cəpa-m na má tá kpaalɪ Laapaalɪ Kvɔpən, mayalɛ. ¹⁷ Ye ma mayamaya maa tɔ́na ma ti si má la təmle tənɛ, má nəkaa ma haakɪ nəyɔ ké na má tənə kvfɛlvɔv. Isu pa tɔ́-m-tɛyɛ kvɔyɔv tɔ́, pə wɛɛ si má la-tɛyɛ na má lu təsoo. ¹⁸ Ma kvfɛlvɔv ntɛ ŋku ɪɛ? Nkɔyɔɛ si má hvɛsɪ lanɛ na Laapaalɪ Kvɔpən kpaalɔyɔv. Má kpaaləyi faalaa, má taa haa nəyɔ na má tənəa isu Laapaalɪ Kvɔpən kpaallv lakɪ tɔ.

¹⁹ Ma ti ma təyi, ma ta ke yom. Paa na mpu ma lapa ma təyi yəlaa tənə yom si má hiki yəlaa payalɛ ke sɔ́səm ke isənə pə wɛɛ tɔ. ²⁰ Yuta nyəma taa, ma lakɪ ké isu Yuta tv, ɪɛna má hiki-wɛ. Paa na maa tənəyi Moisi kɔsəsutv tɔ́, ye ma wɛ mpa pa tənəyi Moisi kɔsəsutv tɔ́ pa hɛkv, ma lakɪ ké isu ma tənəyi-tɪ ɪɛna má hiki-wɛ. ²¹ Na mpu tɔ́təyɔ ye ma wɛ mpa pa ta nyɪ Moisi kɔsəsutv təm tɔ́ pa hɛkv, ma wɛ ké isu pa wɛv tɔ́, maa paasəyənə kɔsəsutv, ɪɛna má hiki-wɛ. Pə taya isu ma tən si ma lɔ́ Isɔ kɔsəsutv se, Kilisiti kɔsəsutv tənə ma tənəyi ké. ²² Mpa pa wɛ ɪcantv ke Isɔ sɛɛv taa tɔ́, ma lapa pa hɛkv ké isu ɪcam na pəcɔ́ má hiki acamaa mɔɛ. Ḿpúyú ma lakɪ paa mpa pa hɛkv, ɪɛna paa pə kəlɪ wɛ má ya pa taa lɛlaa. ²³ Ma lakɪ pə tənəya ḿpúyú Laapaalɪ Kvɔpən tɔ́ ké, ɪɛna ma mayamaya maa waa pə taa.

²⁴ Ntən í nyəmá si pa tɔ́kɔyɔv asewa tɛtɛ tɔ́ payalɛ seena, ama kɔlvɔm təkən təkənə. Mɛ tɔ́tɔ́ í kaasi mə təyi mpu na sewa, na í laalɪ na í təyɔ nəyɔ. ²⁵ Lɔ́ta na selaa pa tənə pa lakɔyɔv mpu tɔ́, pa wɛna pa kvkɔkiimnaa ké na isələ kvɛɛɛmlɛ. Pa lakɪ ḿpúyú si pá hiki sam ntenuyɔv ŋku kv taənəyi tɔ́. Ama tá ɪɛ, tá lakɪ ké si tɔ́ hiki sam ntenuyɔv ŋku kv wɛ tam tɔ́ tɔ́. ²⁶ Pə tɔ́ ké má tənəa sewa na má yaya isələ ke timpi unɪ tɔ́. Ma wɛ ké isu ŋkuma matv wei ɪ hayaləyi

yem tə. ²⁷ Ama ma wəsəyi ma tənuyv ké na má təkəyi ma təyi teu si pə taa kəə na ma wei ma lapa ləlaa ke waasv tə má kpisi na pá lə-m.

10

Tuŋ təm laakalı lapənav

¹ Ma taapalaa ma luyv wəe si í təəsı mpi pə mayana tá caanaa caanaa mpa na Moisi pa təma tə pa təm. Pa təna təpai isəŋmuntuyv kentina pa təə, na pa təna təpai pa tesəna səsəncaasi tenku. ² Na isəŋmuntuyv ŋkv kv tee ké tenku taa ké pə sə pa təna təpai ké ləə ləm ke pa muyv Moisi na pá təŋəyi-ı tə pə təə. ³ Pa təna təpai pa təŋəna piti təŋənaɣa kuləmaya ŋke. ⁴ Na pa təna təpai pa nyəəna piti kuyənyəəəm kuləməm mpi pə luna puw taa tə. Na puw ŋkv kv hóləyi ké si pá na Kilisiti pa təŋna. ⁵ Paa na mpv tə ləə laŋle ta hēena pa taa paɣale, mpv pə yelina na pá si wulaya tetv taa.

⁶ Pəne inı pə lapaya si pə hólı-tuyv ləŋ na pə taa kəə na tə nyuli isayakonyuləŋ isı mpe inı paa nyuluyv tə. ⁷ Na pə taa kəə na í keesi na í svv tuŋ laav taa isı pa taa ləlaa ka lapv tə. ləə təm taa pa ŋmaawa mpv si: Yəlaa caɣaa na pá təŋə na pá nyəə, ilena pá nyəkı na pá kvli si pa paaki. ⁸ Na tə taa la wasəŋkalətv isı pa taa ləlaa ka paasənav-tı na kuyaku kuləmuyv tike yulənyəəŋ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá si tə. ⁹ Tə taa mayası Tacaa si tə naa ı waalı. Mıpúyú pa taa ləlaa ka lapa na pá səna tuma. ¹⁰ Tə taa miiti, mpi tə, pa taa ləlaa ka miitaya mıpúyú na wakəllv kv-wə tə.

¹¹ Pə təna mpi pə mayana-wə tə pə hóləyi ləlaa ke ləŋ ké. Pa ŋmaa-təyi si pa kraaləyi-tv yoo. Pə taya pulv, waatv wei ı taa tə wə isəntə tə tənaya waatv ké. ¹² Pə təə ilə ye wei ı hvv si ı səŋaa pəntv í la laakaalı, í taa kəə na í hoti. ¹³ Mayasuyv nakvli kv ta mayana-me na pə kəli isı mayasuyv makuyəna yulv tə. ləə təma si ı lakı mpi tə ı yeki-wı. Pə təə ké ı kaa yele na mayasuyv mayana-me na pə kəli-me. Ama mayasəŋ inı í kəma ı ká hólı-meɣe isəna í ká la na í tvli na í pəsi-ı tə.

¹⁴ Pə təə ilə ma taapalaa kvpama me, í la laakalı na tuŋ təm. ¹⁵ Ma yəŋətəŋəna-me isı yəlaa layatənaa, ilə nti ma yəŋətəyi tə í hvv mə mayamaya na í ná. ¹⁶ İ nyəəna tə təkuyv kərv na í suna ləə kvpantv na tə sēe-ı í na təmle ke pə təə tə na í ná. Tə nyəəkuyv tə, pu kvəntəyi-tuyv mıpúyú Kilisiti caləm təə? Na potopoto wei tə fakı tə, tə təkuyv tə, pu kvəntəyi-tuyv mıpúyú Kilisiti tənuyv təə? ¹⁷ Isı potopoto wəv kuləm na taa wə kvpiŋ na tə taləyi-ı tə tə kvənta kuləm ké. Mpi tə potopoto kuləm ke tə təkı tə se.

¹⁸ İ nyəəna lseyeli yəlaa na í na. Mpa pa təkı mpi pa lapa kətaya tə pá na ləə wei ı tike ı tə kətaya təlate tə pa kvəntaa ké. ¹⁹ İle isənaya pə wəe ilə? Tuyv kulalaam kəna pulv? Yaa tuyv mayamaya kəna pulv? Pulv feı paa pəcə. ²⁰ Ama pa laakuyv tə aləyaa təə ké pa laaki, pə taya ləə. Na ma kisaa si mə na aləyaa í taa wəe təma təm taa ilə. ²¹ İ kaa pəsi na í nyəə Tacaa kərv na í tasa aləyaa nyəŋ ke nyəəv. Na í kaa pəsi na í caɣa Tacaa nyənaya tee na í tasa aləyaa nyəŋka tee ké caɣav tətə. ²² Yaa tə caa tə svvı Tacaa ke isəsēmle taa? Tá kələna-ı toma yaa isəna?

ləə teeli tuyv ke paa mpi pə taa

²³ Mə taa ləlaa təŋ si mpaav wəe si tə nəka mpi tə lá. Tampəna, mpaav wəe yaa. Ama pə təna pə feına kawaaya ké. Mpaav wəe si tə nəka mpi tə la. Ama pə taya pə təna pə lapv səsəyəna pulvuyv ləə sēev taa. ²⁴ Nəŋəlv í taa pəkı ı mayamaya ı nyuyv nyəntv tike. Ama paa wei í pəkəyi ı təŋəntələnaa nyəntv tətə.

²⁵ Nantv təna nti pa pəetəyi kuyaku taa tə í təŋə, í taa kvpeye mpi mə taa í wəna sika tə. ²⁶ Pə taya pulv, pa ŋmaawa ləə Təm taa si: Tacaa tənna tetv na pə təna mpi pə wə tə taa tə.

²⁷ Ye ma ta nyı ləə yaa-ŋ təŋəv na nyá luyv wəe si n puki, ŋ polaa, təŋə pə təna mpi ı ká saa-ŋ tə, taa kvpeye mpi nyá laakalı taa n wəna sika tə. ²⁸ Ama ye nəŋəlv heela-ŋ si tənə inı pa laawaya, ilə taa təŋə, ke wei ı cəpa-ŋ mıpúyú səkpəlvuyv tə ilə ı təə, na nyá laakalı ta caɣa ı

təcaɣale tɔ pə tɔɔ. ²⁹ Pə taɣa nyá laakali ke ma yɔɣɔtəɣi cəne. Ama wei ɪni ɪ heela-ŋ tɔ ɪ nyəŋ tɔɔ ké.

Ue pepe nyuyɔ tɔɔ ké lelu laakali tɔm ká pɛli ma niŋ ke mpɔ? ³⁰ Ye ma seeki Isɔ ké í na tɔmle na pécó má tɔki, pepe tɔɔ ké paa tɔv-m timpɩ ma tɔkəna seetu tɔ?

³¹ Pə wee si paa í tɔki, paa í nyɔɔki, paa í laki mpi, í la na Isɔ hiki teeli ke pə tɔna pə taa. ³² ɩ taa hu nɔɣɔlv, paa Yuta nyéma, paa mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ, paa Yesu seelaa. ³³ ɩ la ɪsu ma lakuyɔ tɔ. Ma lɔki ké si pə tɔna mpi ma laki tɔ pə la yɔlaa tənaya leleŋ. Pə taɣa ma maɣamaya ma nyuyɔ nyəntɔ ke ma pɛkəɣi. Ama yɔlaa tɔna nyəntɔ ké si pə ya pa nyɔɔŋ.

11

¹ ɩ keesəɣəna-m ɪsu má keesəna Kilisiti tɔ.

Alv ka te saalaya ke Isɔ taseele

² ɩ tɔɔsa ma tɔm ke pə tɔna pə taa na í tɔka kulapɔtɔnaa ke teitei ɪsu ma keesuyɔ-me tɔ ma sama-me. ³ Ama ma caa ké si í nyɪ si Kilisiti kele paa apalv wei ɪ sɔsɔ, na apalv nté alv sɔsɔ, na Isɔ kele Kilisiti ílé ɪ sɔsɔ. ⁴ Ye apalv í sɔlɔməɣi yaa ɪ kraaləɣi Isɔ kuheelitu ke Isɔ taseele na í tá kuli ɪ nyuyɔ tɔɔ, Kilisiti ke ɪ kpɛɛnaa. ⁵ Na ye alv í sɔlɔməɣi yaa ɪ kraaləɣi Isɔ kuheelitu na í tá te saalaya, ɪ paalv ké ɪ kpɛɛnaa, na pə pəsa ɪsu pa loola-ɪ ké. ⁶ Na ye alv kaa te saalaya ɪle pá kó ɪ nyɔɔsi. Ama ye pə we-ɪ feele si pá kɔ-ɪ yaa pá looli-ɪ, ɪle í te saalaya. ⁷ Apalv kaa pa ɪ nyuyɔ tɔɔ ké pulv, mpi tɔ, ɪ ké Isɔ leesuyɔ na ɪ kiŋ ke Isɔ teu naaki. Ama alv kiŋ ke apalv teu ná naaki. ⁸ Pə taɣa alv ke pa cosaa na pá ŋmana apalv. Ama apalv ke pa cosaa na pá ŋmana alv. ⁹ Na pə taɣa alv tɔɔ ké pa ŋma apalv. Ama apalv tɔɔ ké pa ŋma alv. ¹⁰ Pə tɔɔ ké ɪsɔtaa tillaa tɔɔ, alv ká weena ɪ nyuyɔ tɔɔ ké mpi pə húləɣi si ɪ ta ti ɪ ti, ama apalv tənna-ɪ tɔ. ¹¹ Paa na mpɔ tɔ, Taca a tɔm taa alv fei ɪ ti tɔ tike, na apalv ke ílé ɪ ti tɔ tike, pa tɔna pa ti pa təmaɣa. ¹² Pə taɣa pulv tɔɔ, apalv ke pa cosaa na pá ŋmana alv, na mpɔ tɔtɔɣɔ alv na lɔla apalv, na pə tənaya mpɔ Isɔ kiŋ ke pə lunaa.

¹³ Mə maɣamaya í maɣasi-təɣi mə taa na í ná, si waatu wei alv puki Isɔ seeu na í sɔlɔməɣi tɔ, ɪ caɣa nyuyɔ kpɛte na? ¹⁴ Antulinya taa cəne maɣamaya se, ye apalv yeləɣəna nyɔɔsi kutayalasi, feele sɔsɔle ké. ¹⁵ Ama ye alv nyɔɔsi tayaləna mpɔ, ɪsante sɔsɔle nté. Tampɔna yaa pə ha paa alv wei ké nyɔɔsi kutayalasi ké si si takəɣi-ɪ ɪsu tekente. ¹⁶ Ama ye nɔɣɔlv tasəɣi tənə ɪnəɣi kpɛesənaɔv pɔntɔ í nyɪ si, paa ta, paa Isɔ seelaa kpeka, tə feina lakasi nasəli tɔtɔɣɔ tá Isɔ seeu wule na pə tá kəna səne.

Ta Caa sɔm tɔɔsvyɔ

(Matiyee 26:26-29; Maləki 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Tɔv, nti ma nawa na ma caa ma yɔɣɔti-ti tɔ, pə ta mɔna má sa-meɣe paa pəcɔ se. Pə taɣa pulv, mə kotuŋ wei í kotiyi tɔ, ye pə taɣa ɪsəɣatɔ, ɪ sɔsəɣi-meɣe kupantu natəli. ¹⁸ Kancalaya nyəntɔ ɪle, pa heela-m ké si í kotiyi tɔ, mə kotuyɔ faya kpeka kpeka ké, na ɪ caa təma. Ue ma tisa-təɣi ɪsu ma ta tisi. ¹⁹ Ye fayasuyɔ í we mə hekv taa kɔlɔ, kú wee na pécó pá nyɪ mə taa mpa pa ké kupama na tampɔna tɔ. ²⁰ ɩ kotuyɔ tɔ, pə taɣa Taca tɔɣənaɣa ke í tɔki. ²¹ Pə we ɪmpúɣú kupam mee, í cakuyɔ nyanaya tee təkpeɔ tɔ paa wei ɪ huliyina ɪ maɣamaya ɪ tɔɣənaɣa ké. Nyɔɣɔsi ná təŋna lelaa ke kuyɔ na solvm náa kuyi lelaa. ²² ɩ ká tɔki na í nyɔɔki mə teesi nsi si taa tɔɣɔ í feina yaa we? Yaa Isɔ seelaa kpekəle ke í nyənəɣi yem? Na mpa pɛle pa feina pulv tɔɣəle í caa feele tuyɔ na? Yaa í caa má heeli-me suwe? Pə nɔɣəsəna ma sa-me? Paa pəcɔ ma kaa sa-me se.

²³ Pə taɣa pulv tɔɔ, tɔmnaa mpa Taca tasa-m na má caa ma heeli-me tɔɣəle si, ahoɔ nna a taa pa yelaa na pá kpa Taca Yesu ɪni tɔɣɔ ɪ kpaya potopoto. ²⁴ ɩ see Isɔ ké í na tɔmle na í te ɪlena í faya-ɪ na í tɔ si: ɪne ɪ kəna ma tənuyɔ ŋku pə ha mə tɔ tɔ, ɪmpúɣú í ká laki na í tɔsəɣi ma tɔ. ²⁵ Pa tɔma tɔɣəv ke mpɔ ɪlena í kpaya kəpɔ na í tɔ si: Kəpɔ ɪne ɪ kəna Isɔ nɔɣə pɛeluyɔ kufam yoo, na ma caləm huləna pə tampɔna. Paa waatu wei ké í nyɔɔki ɪ nyɔɔki mpɔ na í

tɔsɔyɛna ma tɔɔ yoo. ²⁶ Kɔpam ye í wɛɛ na í tɔki potopoto inɛ na í nyɔɔki kɔpu inɛyɛ mpɔ, í heeliyi Tacaa sɛm tɔm, halɛna ílé i kɔɔ í mɛli.

²⁷ Pɛ tɔɔ kɛ ye nɔyɔlv wɛɛ na í tɔki Tacaa potopoto na í nyɔɔki i kɔpu pɛyɛle i ta nɔyɔsɛna si í tɔyɔ na í nyɔɔ pɔntu í nyi si Tacaa tɔnɔyɔ na i calɛm pɛ tɔm wɛ i nyɔyɔ taa kɛ. ²⁸ Pɛ wɛɛ si paa wei í pɔɔsi i tɔyɔ i maɣamaya na í ná na pɛcɔ́ í tɔyɔ potopoto inɛ na í nyɔɔ kɔpu inɛ. ²⁹ Pɛ taya pulv tɔɔ, ye wei i tɔki potopoto na í nyɔɔki kɔpu ke yem tɔɔ na í tá cɛkɛna si pɛ kɛ Tacaa tɔnɔyɔ, i kɔɛna i maɣamaya i nyɔyɔ taa kɛ tɔm ke i tɔyɔv na i nyɔɔv mpi pɛ taa kɛ. ³⁰ Isɛntɔ inu i maɣamaya i lapv tɔɔ kɛ mɛ taa payalɛ kɛ kutɛntɔnaa na acamaa na yɛlaa kɔpɛn sɛpa. ³¹ Ye ta maɣamaya tɛ pɔɔsɔyɛna tá tɔyɔ tɔmnaa na pɛcɔ́ ile, tɛ kpɛɛ tá tɔyɔ tɔm nti Isɔ ká huɔna-tv tɔ tɛ taa kɛ. ³² Ama Tacaa ile i huɔkɛna-tɔyɔ na í hɔɛn tá nkpaɛn ke si pɛ taa kɔɔ na pɛ kaa tá na antulinya ke kpatɛtɛ kɔlvmtɛ.

³³ Pɛ tɔɔ ile ma taapalaa waatu wei í kotiyi si í tɔki Tacaa tɔyɔnaya tɔ í tan tɛma. ³⁴ Ye nyɔyɔsi í pu wei pɔntu í tɔyɔ i tɔyaya, na pɛ taa kɔɔ na mɛ kotun tɔɔ Isɔ kɔɔ í nana-mɛyɛ natɔlɔyi lapv. Nti nti pɛ kaasaa tɔ má kɛma na má kɔɔ ile ma tɛɛsi tɛlɛyɛ tayanɔyɔ.

12

Mpi mpi pɛ lapv saaki yɛlaa tɔ

¹ Pɛnɛntɛ tɛ paasɛna mpi mpi Isɔ Feesuyɔ Nanɛntv yeki na pɛ saa yɛlaa tɔ pɛ tɔm ile.

Ma taapalaa ma caa kɛ si mpi mpi pɛ saakuyɔ yɛlaa tɔ í nyi tampana nna a tɔɔ pɛ saa mpɔ tɔ. ² Í nyɛmá teu si í ka kev ma ta nyi isɛnaa tɔ tun wei u yɔyɔtɔyɔ natɔli tɔ i tɔm taa kɛ pɛ hana mɛ isɛ na cɔyulvɔyɔ fɛi. ³ Pɛ tɔɔ maɣamaya ke ma caa si í nyi na í tɛ mɛ taa si yulv nɔyɔlv i fɛi wei Isɔ Feesuyɔ tiikiyi na pɔntu luna pɛ waali na í tɔ si Yesu kɛ mpusi tɔ. Na ye Feesuyɔ Nanɛntv u tiikiyi wei pɔntu kaa pɛsi na í tulɔyi na í yeki si Yesu kɛ Tacaa.

⁴ Mpi mpi pɛ saaki yɛlaa ke Isɔ mpaav taa tɔ pɛ wɛ nkpa nkpa kɛ. Ama Isɔ Feesuyɔ kɔlvmyɔ nkpa kv yekina na pɛ saaki yɛlaa. ⁵ Tɛma lapv wɛ fakasi fakasi. Ama Tacaa kɔlv mɛ i tɛma ke pa laki. ⁶ Kɔlapɛm wɛ nkpa nkpa, ile Isɔ kɔlv mɛ i tɔyɔna pa tɛnaya kɔlapɛmnaa mpɛ pa tɛna. ⁷ Isɔ Feesuyɔ hólɔyɔ́ paa wei i kin kɛ si kv wɛɛ na kv yeki na pulv lapv saa pɔntu ilɛna pa tɛna pá hiki kɔpantv ke pɛ taa. ⁸ Isɔ Feesuyɔ haa nɔyɔlv ileyɛ lɛmayasɛɛ tɔm yɔyɔtaya. Na Feesuyɔ kɔlvmyɔ nkpa kv ha nɔyɔlv ile tɔtɔ si í yɔyɔtɔyɔna nyɛm. ⁹ Isɔ Feesuyɔ kɔlvmyɔ kvnɛ kv yekina na nɔyɔlv náa tisiyi Isɔ tɔɔ kɛ yun ke teu. Na kú haa nɔyɔlv ileyɛ kutɛntɔnaa waasuyɔ pɛsuyɔ. ¹⁰ Isɔ Feesuyɔ yeki na nɔyɔlv náa laki piti tɛma, na kv tɔyɔ nɔyɔlv ile si í kpaalɔyi Isɔ kvheelitu, na kv yeki na nɔyɔlv náa nyɛn na í fayasɔyɔ alɔyaa nyɛntv na Isɔ Feesuyɔ nyɛntv. Kv yeki na nɔyɔlv ílé í yɔyɔtɔyɔna tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɔ tɔ, na kv yeki na nɔyɔlv náa cɛkɔyɛna-ti na í tɛlɛsɔyɔ. ¹¹ Isɔ Feesuyɔ kɔlvmyɔ kvnɛ kv taa kv tike kv lakɛna pɛ tɛnaya mpɔ. Kv yeki na paa mpi mpi pɛ lapv saa paa wei kɛ nkpa nkpa isɔ kv nɔkaa tɔyɔ.

Tɔnɔyɔ pilimile kɔlvmtɛ

¹² Tampana tɔɔ Kilisiti wɛɛ kɛ isɔ yulv tɔnɔyɔ pilimile wɛv na kú wɛna nɔɔhɛɛ na nin na nkpaɛn na isɛ na pɛ tɛnaya mpɔ tɔ. Tɔnɔyɔ wɛv tɔ paa kv tɔɔ kv wɛna nɔyɔyɔ waani waani tɔ pɛ tɛna pɛ kpɛnta kɔlv kɛ si tɔnɔyɔ. ¹³ Mpɔ tɔtɔyɔ na ta tɛna, paa tɛ kɛ Yuta nyɛma yaa tɛ ta ke Yuta nyɛma, paa tɛ kɛ yomaa yaa kasayampiya, Isɔ Feesuyɔ kɔlvmyɔ nkpa pa sɔna-tɔyɔ Isɔ lɔm si tɛ kpɛnti isɔ yulv tɔnɔyɔ pilimile wɛv tɔ, na Isɔ Feesuyɔ kɔlvmyɔ nkpa kv lɔm ke tɔ nyɔɔki teu ke tá tɛna.

¹⁴ Yulv tɔntɔyɔ pilimile wɛv tɔ pɛ taya nɔɔhɛɛ tike yaa nin yaa nkpaɛn yaa isɛ tike wɛna. Ama pɛ tɛnaya mpɔ pɛ wɛna kv tɔɔ. ¹⁵ Nɔɔhɛɛ ka pɛsi na tɛ tɔ si: Ma ta ke nin tɔ, ma ta ke tɔnɔyɔ? Paa tu yɔyɔta mpɔ pu lɛsi-tɛyɛ tɔnɔyɔ tɔɔ? ¹⁶ Nkpaɛnɔyɔ ká pɛsi na kú tɔ si: Ma ta ke isɛle tɔ ma ta ke tɔnɔyɔ? Paa kv tu yɔyɔta mpɔ pu lɛsi-kuyɔ tɔnɔyɔ tɔɔ? ¹⁷ Na pɛ wɛv mpɔ tɔ, ye isɛle tike tɔkɔn wɛna yulv tɔnɔyɔ tɛna tɔɔ, pepɛyɛ yulv ká nuna tɔm? Na ye nkpaɛnɔyɔ tike wɛna, pepɛyɛ yulv ká nuna sɔn? ¹⁸ Tampana tɔɔ Isɔ nɔka isɛna tɔ nɔyɔyɔ i lapa, i tv yulv tɔnɔyɔ tɔɔ kɛ paa mpiyi waani waani. ¹⁹ Ye kɔlv mɛm ka wɛna yulv tɔnɔyɔ tɛna ile pɛ taa kɛ

yulɔtɔnyu nté. ²⁰ Ama yulɔtɔnyu na weu tɔ ku wena nɔɔhɛ na nin na ŋkraŋ na ise na pɔ tɔnaya m̀p̀ỳỳ.

²¹ Pɔ tɔɔ kɛ ise nɔ kaa pɛsi na á tɔ nin si ye ílé i fɛi pɔ lá isɛna? Na nyɔyɔ nɔ kaa pɛsi na ku tɔ nɔɔhɛ si ye ale a fɛi pɔ lá isɛna? ²² Pɔ fɛi m̀p̀ỳỳ paa pɛɔ, mpi mpi pɔ kɛ taalɛm nyɔm kɛ yulɔ tɔnyu taa tɔ m̀p̀ỳỳ weesuyɔ. ²³ Mpi tɔ nyɔnɔyi m̀p̀ỳỳ taalɛm tɔ m̀p̀ỳỳ tɔ mɛla na tɛ seena na pɔ kɛli lempɛnaa. Na pɔ kaasa lempɛi, pɔle pɔ yaav we fɛele, pɔleyɛ pa kɛlayi ŋmesuyɔ tɛkulakula, ²⁴ na pɔ kɛli tɔ tɔnyu tɔɔ lempɛnaa mpi pu mɔnaa si tɔ la mpɔ tɔ. Iso lapa yulɔ tɔnyu kɛ m̀p̀ỳỳ si lempɛi í takɛyi lempɛi waali. ²⁵ Pɔ tɔɔ kɛ fayasuyɔ fɛi yulɔ tɔnyu tɔɔ. Ama pɔ tɔna mpi pɔ we tɔnyu tɔɔ tɔ pu nɔyɔsɛyi tɔma tɔɔ kɛ tam kɛ. ²⁶ Ye yulɔ tɔnyu tɔɔ lempɛi salɛmɛyi, pɔ tɔna pɔ salɛmɛyɔna, na ye pa sama yulɔ tɔnyu tɔɔ lempɛi, pɔ tɔna pɔ samtu kɛ.

²⁷ Mɔ tɔna í kɛ Killisiti tɔnyu kɛ, na paa mɔ taa wei i kɛ Killisiti tɔnyu kɔnɛ ku tɔɔ pulɔpu kɛ. ²⁸ Pɔ tɔɔ kɛ Iso kpa tillaa kɛ Yesu seɛlaa kpekɛle taa kɛ kancaalaya, pɔ waali kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa, pɛle pa waali kɛ seɛsɛlaa, pɔ waali kɛ i kpa piti tɔma lataa, na kutɔntɔnaa waasɛlaa, na lelɛa tentaa, na nyɔyɔ nyɔma, na mpa tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ pa yɔyɔtuyɔ saawa tɔ. ²⁹ Pa tɔna pa ta kɛ tillaa se, pɔyele pa tɔna pa ta kɛ Iso kuyɔyɔtutu telɛsɛlaa yaa seɛsɛlaa. Pa tɔna paa pɛsɛyi piti tɔma lapv. ³⁰ Pɔ taya pa tɔna pa waasɛyɔna kutɔntɔnaa, pɔyele pɔ taya pa tɔna pa yɔyɔtɔyɔna na tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ, yaa tɔmnaa mpe pa telɛsuyɔ. ³¹ Ye i nyulɛyi si pulv lapv í saa-me, í nyuli mpi pɔ kɛla nyɔyɔ tɔ.

Maa hólí-meyɛ pɔnɛnteyɛ mpaav ŋku ku kɛla i tɔna tɔ.

13

Tɔma sɔɔlyɔv tɔm

¹ Paa ma yɔyɔtɔyi yɛlaa nsɛma na isɔtaa tillaa nsɛma tɔtɔ, ye maa sɔɔlɔyi yɛlaa ma yɔyɔtaya tɔna we yem kɛ isu suule wiikuyɔ tɔ yaa kankonte wiikuyɔ tɔ. ² Paa pɔ weɛ si Iso kuheelitu kpaalɔyɔ saana-m, yaa paa maa nyi pɔ tɔna na má cɛkɛna kɔŋmesɛm tɔna, yaa paa maa tisa Iso tɔɔ kɛ ma yun kɛ teu na má yɔyɔtɔyɔna pɔɔŋ si í kɛsi na í layasi, na í kɛsɛyi na í layasɛyi, na maa sɔɔlɔyi yɛlaa, ma we yem kɛ. ³ Paa ma apɛtitu tɔnaya maa kraɔa na má tala kɔnyɔntɔnaa, yaa paa ma tɔnyu maɔamaɔa kɛ ma lapa awusa si ye pa wɔki kɔkɔ pa wɔ, ye maa sɔɔlɔyi yɛlaa pɔ tɔnaya mpɔ yem kɛ.

⁴ Sɔɔlyɔv í weɛ isayakɔnyulɔyɔv fɛi, ti hɔm fɛi, isɛcav fɛi. ⁵ Ye sɔɔlyɔv í weɛ fɛele fɛi nyɔntu natɛli tu kɛŋ, ye sɔɔlyɔv í weɛ yulɔ u pɛɛkɛyi i nyɔyɔ nyɔntu tike. Sɔɔlyɔv í weɛ pɔáná mɔyɔv fɛi, sɔɔlyɔv í weɛ tɛ ku tisiyi si maa ná maa ná pɔ weɛ. ⁶ Sɔɔlyɔv í weɛ ku caa ku nu kawalaya taŋ. Ama tampana taŋ kɛ ku caaki. ⁷ Ye sɔɔlyɔv weɛ cɔtɔyɔv fɛi paa mpi pɔ taa. Ye sɔɔlyɔv we paa mpi pɔ taa naani na tɛelɔyɔv na suulu pɔ weɛ kɛ.

⁸ Sɔɔlyɔv tɔm ka weɛna tam tɔɔ, Iso kuheelitu kpaalɔyɔv ká su tɔnaya. Wei pɔ saawa na í yɔyɔtɔyɔna tɔmnaa mpa nɔyɔlv u nukɛ tɔ pu tɛ na pɔ tɛ. Nyɔm ká tɛ na pɔ saali yem. ⁹ Pɔ taya pulv tɔɔ, mpi mpi tɔ nyɔmá tɔ titite kɛ, na Iso kuheelitu nti tɔ kpaalɔyi tɔ tɛle tɔ sɛkɛyi kɛ. ¹⁰ Ama pɔ kɔma na mpi pɔ tewa tɛkpataa tɔ pɔ kɔɔ, mpi mpi pɔ sɛkaa tɔ pɔ saalɔyi yem kɛ.

¹¹ Maa kɛ pɔyɔyɔ tɔ ma yɔyɔtaya na ma hɔweɛ na ma kɔmɔyɔsɛm pɛcɛnyɔm kɛ. Ama ma ise kɔma na á nyaali tɔ ma lɔ pɛcɛnyɔm tɔna. ¹² Kaɔana tɔ naa kɛ isu pa naakuyɔv pulv ilɛemuyɔv tɛcantɛlaa kɛ tiŋ taa tɔ. Ama tu tɛ na tɛ ná tɛkelekele. Kaɔana mpi mpi ma nyɔmá tɔ titite kɛ. Ama maa tɛ na má nyi pɔ tɔna tɔpɛɛpɛɛ isu Iso nyɔma-m tɔ.

¹³ Pɔnɛntɛ pɔ yelina yaasinɛa panɛ pa tooso ilɛ, naani na tɛelɔyɔv na sɔɔlyɔv. Ama sɔɔlyɔv ntɛ pa tooso taa aɛpa.

14

Mpi mpi pɔ lapv saaki yɛlaa tɔ pɔ tɔm tɔtɔ

¹ Ye mpv ile í niina ise ke sɔɔlvɔv tɔm. I nyuli teu si pulv lapv í saa-meɣe Iso mpaav taa tɔtɔ, ile pɛ kələna Iso kvheelitu kpaalvɔv. ² Wei i yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ pə taɣa yəlaa ke i yɔɔtəxəna, ama Iso ké. Pə taɣa pulv, í na i yɔɔtɔvɔv na i tɛm nɔɔlv u nu i tɔm tɔ se. Tampana nna a ka pama tɔ anəxi i kuliɣina Iso Feesuyv ton. ³ Ama wei i kpaaləxi Iso kvheelitu tɔ i lakɪ ké na yəlaa nyɔkɪ ton ke Isəsɛɛɛ mpaav taa. I kpaasəxi pa apalvɔv na í heəsəxi pa lanɣa ké. ⁴ Ama wei ílé i yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ i təxi i sɔɔsəxi ton, na wei ílé i kpaaləxi Iso kvheelitu tɔ Yesu seɛlaa kpekəle tənaya i sɔɔsəxi ton.

⁵ Ma sɔɔla teu si mə tənə í yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ. Ama ma kəla nyulvɔv ke teu si Iso kvheelitu kpaalvɔv í saa-me. Pəpətv fei, wei i kpaaləxi Iso kvheelitu tɔ i waasəxi na pɛ kəli wei i yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ. Ama ye nɔɔlv wɛɛ na í ká pəsi na í teləsi na Yesu seɛlaa sɔɔsɪ ton pə paasi. ⁶ Ma taapalaa ma pɔɔsəxi-me si ye ma kɔma mə tɛ na má yɔɔtəxəna-meɣe tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ nti tɔ taa keɛ ma waasa-me ile? Ma ta waasi-meɣe natəli tɔ taa ké paa pəcɔ pəcɔ. Ama ye ma kɔma na má heela-meɣe tɔm kvhɛmɛsətv natəli, yaa nyəm tɔm natəli, yaa Iso kvheelitu natəli, yaa seɣesvɔv, ile teu nté.

⁷ Tɔ kɛsəna paale wontu na tɔ ná. Ye pa hvləxi həlaya yaa pa makɪ sanjv, na pə hvlvɔv na pə mapv ta təɣ, isənaya paa cəkəna si tənɛɣe həlaya hullv hvləxi na sanjv matv makɪ? ⁸ Tutuyv hullv í ta yaɣa apalv tutuyv, isənaya yulv ká nyəna si i taɣanəxi i təxi yoo tɔ? ⁹ Mpv tɔtəɣ pə wɛɛ, isənaya yulv ká pəsi na í cəkəna tɔm nti ləlv yɔɔtəxi tɔ, ye tɔm nti nɔɔlv u nukɪ tɔ? Ye mpv yɔɔtɔlv lɔv i tɔm ke yem ké. ¹⁰ Antulinyə taa cənɛ nsəma tɔwəɣa, na a taa kulvmtəle fei nte tɔ ta ke tɔm tɔ. ¹¹ Paa na mpv ye wei i yɔɔtəxəna-m na maa nukɪ i tɔm, tə nyənəxi təma na ise ké. ¹² Mpv tɔ isv í səpv nyvɔv si Iso Feesuyv í yele na pulv lapv saa-me tɔ, í pɛkəxi si pə saa-meɣe teu. Ama pɛ kələna mpi pu sɔɔsɪ Yesu seɛlaa ke ton tɔ.

¹³ Pə tɔ ké wei i yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ, pɔntv í sələmi Iso na í hiki tɔm nti tɔ teləsvɔv nyəm tɔtɔ. ¹⁴ Pə taɣa pulv, ye ma sələməxəna tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ, ma taa ké pə sələməxi yem na ma ləmayasəle náá cəɣa kpeɛ. ¹⁵ Ye mpv isənaya maa la? Maa sələmi hatuu ma taa ké, na má sələməna ma ləmayasəle tɔtɔ. Ye yontu ma yoo ma taa, na má yoo na ma ləmayasəle tɔtɔ. ¹⁶ Mpv pə wɛɛ mɛɛ, ye hatuu nyá taa tike ke n seɛ Iso ké í na təmlɛ, isənaya wei i wɛ samaa taa ké yem na í tá cəkəna tɔ i ká nyəna timpɪ ílé í ká tɔ si: Ami, təɣ nyá seɛtv tənɛ tɔ taa? I kaa pəsi na í nyɪ nti n yɔɔtəxi tɔ. ¹⁷ Paa na nyá Iso seɛv si í na təmlɛ tewa teu tɔ, ləlv ná ta waa pulvɔv pə taa.

¹⁸ Ma sama Iso, mpi tɔ ma yɔɔtəxi tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ na pə kəli mə tənə təpai. ¹⁹ Ama isv Yesu seɛlaa seɛkvɔv təcəɣəcəxi tɔ pə kəla-m teu si má yɔɔtɔ tɔm pee kakpasɪ tike nti paa nu teu na pə kuliɣi ləlaa ise tɔ, na mpi maa hutɣi təməɣ təməɣ na tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ pa taa tɔ.

²⁰ Ma taapalaa, ye í hvvki hvwɛɛ, í yele pəcɛ nyəna. Ama ye isayətv tɔm taa ile, í lakɪ isv piya nsi si ta nyɪ isayətv lapv tɔ. Ama í wɛɛna sɔsəhvɛɛ ke mə hvwɛɛ taa. ²¹ Iso Təm taa pa ŋmaawa si:

Tacaə təma si maa yɔɔtəna piitim pənɛɣe.

Maa yele na yəlaa kpai nyəma

yɔɔtəna-wɛ na pɛɛ pa tɛ taa.

Kpai nyəma ká yɔɔtəna-wɛ.

Paa na mpv tɔ ma yəlaa kaa nuna-m.

²² Pə tɔ ké tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ tɔ pa yɔɔtɔvɔv saakvɔv yulv na í yɔɔtəxi tɔ, i yɔɔtəxi ké si pə húlɪ mpa pa ta ke Iso seɛlaa təɣ pulvɔv. Ama mpa pa ké Iso seɛlaa tɔ pu húləɣi pɛɛɣe mpv. Na Iso kvheelitu kpaalvɔv saav ná húləɣi Iso seɛlaa kiɣ ke pulvɔv. Ama mpa pa ta ke Iso seɛlaa tɔ pu húləɣi pɛɛɣe mpv.

²³ Ye Yesu seɛlaa kpekəle tənə í kotaa na pá tənə pá svv tɔmnaa mpa nɔɔlv u nukɪ təɣ yɔɔtəvɔv, na mpa pa ta cəkəna yaa mpa pa ta ke Iso seɛlaa tɔ pá mayana-me, pa kaa yaa-meɣe kpaɣtuna? ²⁴ Ama ye Iso kvheelitu ke mə tənə í kpaaləxi, na wei i taa ké Iso seɛlv yaa yulv

wei i ta cekɛna pulɔ tɔ́ i sɔv, tɛ tɛna nti i nukɩ mpɔ tɔ tu yele na pɛ́ kuli i waali na í ná si isayatu ke i laki. ²⁵ Na pu kuli i taa huwɛɛ tɔ́ tɛkelekele na í hɛntɩ Isɔ tɛɛ na í sɛɛ-i na í tɔŋ si tampana Isɔ wɛ panɛ pa hɛkɔ.

Liyituyu kaa wɛɛ Yesu sɛɛlaa kpekɛle taa

²⁶ Pɛnɛntɛ ma taapalaa suwɛyɛ tu yɔ́tɔ́tɩ na tɛ́ su yee? I kotiyi Isɔ sɛɛv tɔ́, nɔ́ɔ́lɔ́ ná wɛna yontu, nɔ́ɔ́lɔ́ ilɛyɛ sɛyɛsɔyɔ́, nɔ́ɔ́lɔ́ ilɛyɛ tɔ́m kɔŋmɛsɛtɔ́ natɛli nɔ́ɔ́lɔ́ ilɛyɛ tɔ́mnaa mpɔ nɔ́ɔ́lɔ́ u nukɩ tɔ́ tɛ́ yɔ́ɔ́tɔyɔ́, na nɔ́ɔ́lɔ́ ilɛyɛ tɛ́ telɛsɔyɔ́ nyɛm. Tɔ́v pɛ́ tɛnaya mpɔ pɛ́ wɛɛ kɛ́ si pɛ́ sɛna Yesu sɛɛlaa kpekɛle na tɛ́ polo lɔ́lɔ́. ²⁷ Ye pa yɔ́ɔ́tɔyɔ́na tɔ́mnaa mpɔ nɔ́ɔ́lɔ́ u nukɩ tɔ́ɔ́lɔ́, yɛlaa naale yaa tooso í yɔ́ɔ́tɔyɔ́ na pá kaasɔyɩ tɛma, pa taa tɛɛ mpɔ. Na nɔ́ɔ́lɔ́ náá telɛsɔyɩ-ti. ²⁸ Ye nɔ́ɔ́lɔ́ fɛi si i ká pɛ́si na í telɛsi pɛ́ huwɛɛ ilɛ yɔ́ɔ́tɔ́lɛlaa mpɛ pa taa nɔ́ɔ́lɔ́ í taa yɔ́ɔ́tɔ́na nɔ́ɔ́ sɔ́sɔ́ɔ́ kɛ samaa taa. Ama í yɔ́ɔ́tɔyɩ i taa na pɛ́ wɛɛ í na Isɔ pa naale pa tɔ́m. ²⁹ Ye Isɔ kuyɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ telɛsɛlaa ilɛ, yɛlaa naale yaa tooso í yɔ́ɔ́tɔyɩ na pɛ́ kaasa mpɔ, pɛle pa mayasɔyɩ teu kɛ nti yɔ́ɔ́tɔ́lɛlaa yɔ́ɔ́tɔyɩ tɔ́ na pá ná. ³⁰ Ama ye yɔ́lɔ́ nɔ́ɔ́lɔ́ wɛ samaa taa tɛna na Isɔ hɔ́la-i tɔ́m kɔŋmɛsɛtɔ́ natɛli, wei i ka yɔ́ɔ́tɔ́yɩ tɔ́ ilɛ́ í su na pɛ́cɔ́. ³¹ I pɛ́sɔyɩ na í kpaali Isɔ kɔ́heelitu kɛ mɛ́ tɛnaya kɔ́lɔ́m kɔ́lɔ́m, ilɛna pɛ́ kuliyi yɛlaa isɛ na pɛ́ ha-wɛyɛ apalɔ́tɔ́. ³² Isɔ kuyɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ telɛsɛlaa mpɛ, pá nyɩ pa ti kpaɔ kɛ pɛ́ taa. ³³ Mpi tɔ́, hɛɛsɔyɩ kɛ Isɔ kɛŋna pɛ́ taya liyituyu.

Yesu sɛɛlaa kpekɛ tɛna taa ḿpɔ́yɔ́ pɛ́ wɛɛ. ³⁴ Ye Yesu sɛɛlaa í kotaa, alaa nɔ́ɔ́si taa í taa lu fɛŋ. Pa fɛina mpaa si pá yɔ́ɔ́tɔyɩ. Kusɛsɔtɔ́ yɔ́ɔ́tɔ́ mpɔ si alaa ká pasa pa tɔ́yɩ. ³⁵ Ama ye pa caa natɛlɔ́yɩ pɔ́ɔ́sɔyɩ, pá kɛma tɔ́yɩyɩ ilɛ paa pɔ́ɔ́si pa paalaa. Yesu sɛɛlaa í kotaa, pɛ́ ta mɔ́na alaa í yɔ́ɔ́tɩ.

³⁶ Pɛ́ lapa mpɔ tɔ́ mɛ́ kin kɛ Isɔ Tɔ́m ka lunaa kɛ́ yee? Yaa mɛ́ tike í nuna-ti? ³⁷ Ye nɔ́ɔ́lɔ́ huɔ si i kɛ Isɔ kuyɔ́ɔ́tɔ́tɔ́ telɛsɔlɔ́, yaa inɔ́yɩ Isɔ mpaav taa pulɔ lapɔ́ saawa, pɔ́ntɔ́ í nyɩ teu si, nti ma ŋmaa-mɛ́ tɔ́ Tɔ́caa kusɛsɔtɔ́ kɛ́. ³⁸ Ama wei í ta nyɩ mpɔ, pá taa nyɛni-i si pulɔ.

³⁹ Pɛ́ tɔ́ ilɛ ma taapalaa í ká nyulɔ́yɩ Isɔ kɔ́heelitu kpaalɔ́yɩ kɛ́, ilɛ í taa kisi tɔ́mnaa mpɔ nɔ́ɔ́lɔ́ u nukɩ tɔ́ pa yɔ́ɔ́tɔyɩ tɔ́tɔ́. ⁴⁰ Pɛ́ tɛna mpi i laki tɔ́ í la isɩ pɛ́ nɔ́ɔ́sɛnaa tɔ́, í taa la yem yem.

15

Kilisiti sɛm na í fem pɛ́ tɔ́m

¹ Ma taapalaa, ma sɔ́la teu si pɛnɛntɛ má tɔ́ɔ́si-mɛyɛ Laapaali Kɔ́paŋ wei maa kpaala-mɛ́ tɔ́, wei í nuwa na í tɛmna-i mɛ́ taa kɛ́ teu tɛkpataa tɔ́. ² Laapaali Kɔ́paŋ inɩ i tɔ́ kɛ́ pɛ́ yapa mɛ́ nyɔ́yɔ́, ye í tɔ́ka-i teu isɩ maa sɛyɛsɔyɩ-mɛyɛ-i tɔ́. Ye pɛ́ taya mpɔ í tɛm mɛ́ taa tɔ́ yem tɔ́ kɛ́.

³ Sɛyɛsɔyɩ sɔ́sɔ́ɔ́v ŋku pa sɛyɛsa má na maa sɛyɛsi-mɛyɛ-kɔ́ tɔ́ɔ́lɛ si: Kilisiti sɛpa tá isayatu tɔ́ isɩ Isɔ Tɔ́m taa yɔ́ɔ́tɔ́a tɔ́. ⁴ Pa pima-i ilɛna kuyɛɛŋ tooso wule í fe, na Isɔ Tɔ́m taa ka yɔ́ɔ́tɔ́ ḿpɔ́yɔ́. ⁵ Ḿpɔ́yɔ́ í lu Piyɛɛ tɔ́, pɛ́ waali kɛ́ i lu tillaa naanɔ́wa na naale tɔ́. ⁶ Pɛ́ waali waali kɛ́ i lu i ifalaa mpɔ pa nyɔ́yɩ kɛ́la nasɛle na nunɔ́wa (500) tɔ́ pa tɔ́ kɛ́ nɔ́ɔ́ kɔ́lɔ́maya. Pa taa lɛlaa wɛna pa isɛ, ama lɛlaa ná sɛpa. ⁷ Pɛ́ waali kɛ́ i lu Saaki tɔ́, Saaki tɔ́ luw waali kɛ́ i lu tillaa tɛna tɔ́.

⁸ I lu ḿpɔ́yɔ́ pa tɛna pa tɔ́ na pɛ́ tɛ, ilɛna í lu ma wei ma wɛ isɩ yɔ́lɔ́ wei pɛ́ hɔ́lɔ́sa kɔ́hɔ́lɔ́sv tɔ́ ma tɔ́ tɔ́tɔ́. ⁹ Tillaa taa sɛkpɛlu ntɛ́ má, na ma ta tu nɔ́ɔ́sɛna pá yaa-m tillu. Mpi tɔ́, má naasayana Isɔ sɛɛlaa kpekɛ. ¹⁰ Ama Isɔ pɛɛɛɛ tɔ́ ilɛ, ma kɛ́ mpi ma kɛ́ isɛntɔ́ tɔ́. Na pɛɛɛɛ nna Isɔ lapa-m mpɔ tɔ́, a ta saali yem. Ama a tɔ́ ma lapa tɛmlɛ na pɛ́ kɛ́li tillaa lɛmpa tɛna. Tampana pɛ́ taya ma tɔ́ŋ taa kɛ́ ma lapɛnaa. Ama Isɔ pɛɛɛɛ nna i hɔ́la-m tɔ́ a tɔ́ kɛ́. ¹¹ Pɛ́ tɔ́ kɛ́ paa ma cɔ́lɔ́ɔ́ pu lunaa yaa pɛle pa cɔ́lɔ́, tá waasɔ inɔ́ɔ́yɩ, na nti í mɔ́wa tɔ́ɔ́lɛ.

Tá sɛm na tá fem pɛ́ tɔ́m

¹² Isɛnaya pɛ́ wɛɛ na mɛ́ taa lɛlaa tɔ́ŋ si sɛ́taa kaa tɛ na pá fe? Pɛ́yɛle Kilisiti fem na sɛm taa tɔ́ pɛ́ waasɔ kɛ́ tɛ́ wɛɛ na tɛ́ laki. ¹³ Ye tampana sɛ́taa kaa tɛ na pá fe ilɛ pɛ́ wɛɛ si Kilisiti ná tá fe ntɛ́. ¹⁴ Na ye tampana Kilisiti taa fe ntɔ́, tá waasɔ t́á fɛina nyɔ́yɩ tɛ́tɔ́lɛ, na í taa nyɩ nti í ká lana naani tɔ́. ¹⁵ Ye tampana si sɛ́taa kaa tɛ na pá fe, pu kula tá waali kɛ́. Mpi tɔ́, pɛ́

wè isù tə tʊ lso ké təm nté. Pə taɣa pulv tɔɔ, tá yɔɔtəna na tá nɔɔsi sɪ lso feesa Kilisiti pəyele yem. ¹⁶ Mpi tɔ, ye sətaa ɪ taa tɛɪ sɪ pa fe, Kilisiti ná taa fe mpv. ¹⁷ Na ye Kilisiti í taa fe ntɔ, í tɛm m̀p̀ỳỳ m̀ə taa tɔ pə puɣusa-mɛɣe, na í lepa m̀ə isayatu taa tɔtɔɣɔ. ¹⁸ Na pə wɛɛ tɔtɔ sɪ mpa pa tɛma pa taa na Kilisiti haləna pa səm tɔ pa lepa. ¹⁹ Ye tə wɛv na tá isɛ kɛ isəntɔ tɔ pə tɔɔ tike kɛ tə tɛɛlɔɣɪ Kilisiti kin ɪlɛ yələa təna taa taɣalɛ asalav nyəma maɣamaya.

²⁰ Ama tampana tɔɔ Kilisiti femaya sɪ pə hólí təkpaata sɪ mpa pa səpa tɔ paa tɛ na pá fe mpv tɔtɔ. ²¹ Pə taɣa pulv tɔɔ, yulv lɛlv kəna səm, na lɛlv náá kəna tɔtɔɣɔ sətaa feesuyv tɔm. ²² Yələa təna na Atam pa kɛntaa ké, pə tɔɔ ké pa səkɪ. Ama pá na Kilisiti pa kɛntaa tɔɣɔ pa təna paa tɛ na pá kuli. ²³ Ama paa wei na ɪ looŋa ké. Kilisiti kɛ pa taaləna feesuyv kɛ pa təna pa taa, na kuyan̄ku ɪ ká kɔɔ tɔɣɔ pa təna mpa ɪ tɪ tɔ pɛlɛ paa fe. ²⁴ Pə waali ɪlɛ pə kəɪ tɛm nté. Pə taɣa pulv, Kilisiti ká wakəli kawulasɪ təna, ɪ ká ləsi pəsuyv təna na í yəkɪ toma səsəna təna na í məɲna kawulaya na í cɛla Tacaɪ lso. ²⁵ Pə taɣa pulv, pə wɛɛ sɪ Kilisiti ká təkɪ kawulaya kɛ m̀p̀ỳỳ haləna lso tɛ kolontunaa tənaya kəlvɔv na í məɲna-wɛɣɛ Kilisiti tɛɛ. ²⁶ Kantəkaya kolontu wei paa wakəli tɔɣɔlɛ səm. ²⁷ M̀p̀ỳỳ mɛɛ, lso Təm taa yɔɔtəna sɪ: lso məɲna pə tənaya Kilisiti tɛɛ. Na pa yɔɔtɔyɔv mpv sɪ pə təna tɔ, pə hólíyí təkɛlɛkɛlɛ sɪ pa ta kɛɲna lso wei ɪ tʊ pə tənaya Kilisiti tɛɛ tɔ. ²⁸ Pə təna pə kəɪ pə məli Kilisiti tɛɛ ɪlɛna Kilisiti maɣamaya wei ɪ kɛ pəyalv tɔ í məli lso wei ɪ məɲna pə tənaya ɪ tɛɛ tɔ ɪlɛ ɪ tɛɛ. ɪlɛna lso tɔɣɔ kawulaya təkpaata kɛ pə təna pə tɔɔ.

²⁹ ɪ maɣasi mpa pa yeki sɪ pá sɔɔ-wɛɣɛ lso lvm kɛ sətaa lona tɔ na í na. Pa tɛɛlɔɣɪ sɪ paa hiki wɛɣɛlɛ ɪlɛ yɛɛ? Na ye tampana tɔɔ sɪ sətaa kaa fe, pepe tɔɔ ké pa yeki na pá sɔɔ-wɛɣɛ lso lvm kɛ pa lona? ³⁰ Na tá, pepe maɣamaya nyuyv tɔɔ ké tə wu tá tɪ na tə wɛ səm nɔɣɔ taa ké paa kuyan̄ku? ³¹ Ma taapalaa, paa kuyan̄ku mɛvmɛv taa ké ma wɛɛ. Pə taɣa pulv tɔɔ ké ma heeliyɪ-mɛɣe mpv, ma mvyuləɣəna mə Yesu Kilisiti təɲuyv kɛ teu ké. ³² Ye atɛ cənɛ kawaaɣa nakəli ka tɔɔ ké ma na taalɛ wontu tə suu haɪ kɛ lfeesu cənɛ ɪlɛ pepeɣɛlɛ pə waasa-m? Ye sətaa kaa tɛ na pá fe tɔ la isv yələa yɔɔtɔyɔv tɔ sɪ: Tə tɔɣɔ na tɔ nyɔɔ kpakpaa, cɛlɛ tʊ sɪ tɔ pə tɔɔ.

³³ ɪ taa puɣusi mə tɪ, taapalaa asayaa kin kɛ yaasi isayav tɛɛkəna. ³⁴ ɪ cuki mə taa ké teu kɛ isəna mpi pə wɛɛ tɔ na í yele isayatu. Mə taa lɛlaa ta nyɪ lso, í tɛɛ í fɛi fɛɛlɛ.

Mpa paa fe tɔ pa wɛɛtv

³⁵ Ntanyɪ nɔɣəlv ná wɛɛ na í maɣasəɣɪ sɪ isənaya sətaa ká tɛ na pá fe ɪlɛ yɛɛ? Na pa tənəɲ ká wɛɛ isənayalɛ? ³⁶ Kvmɛlɛɲ nyá, n tuukuyv pulv pəle kɛ atɛ tɔ, pəle nítɛ tə saalɔɣɪ tɛtv tɛɛ kɛ ɪlɛna hoole náá nyɔ. ³⁷ Pə taɣa pəle kɛ yem kɛ n tuuki? Pə pəsəɣɪ pə wɛɛ sɪ tɔɣɔnaya pəle yaa pulv kvtutuvm paa mpi. N ka tuukaya tɔ, pə fɛi isv kaɣana pə nyɔv isəntɔ na pə wɛ hatv tɔ. ³⁸ Mpi lso nəkkaa tɔ mpəɣɪ ɪ laki na pəle nítɛ tɔ nyɔ, na í yeki na paa pəle nte tə nyɔ isv tə wɛv tɔ.

³⁹ Weesɪɲ nyəm təna tənəɲ fɛi kvlvməɲ, yələa tənəɲ wɛna ɪ mpa na wontu nyəɲ ná wɛna ɪlɛ ɪ mpa tɔtɔ. Sumasɪ tənəɲ wɛna ɪ mpa kɛ na tiina tənəɲ náá wɛna ɪlɛ ɪ mpa tɔtɔ.

⁴⁰ Isətənyv taa nyəm wɛɛtv wɛɛ kɛ na atɛ nyəm wɛɛtv náá wɛɛ, na isətənyv taa nyəm wɛɛtv teu fayana atɛ nyəm wɛɛtv teu. ⁴¹ Ilim wɛna pə maɣamaya pə teu kɛ, na isətv náá wɛna ɪlɛ ɪ nyəm, na isətəlvɲasɪ náá wɛna səlɛ sɪ nyəm na sɪ mpa, na isətəlvɲasɪ maɣamaya teu tɛɛ təma.

⁴² Sətaa ká tɛ na pá fe tɔ m̀p̀ỳỳ paa wɛɛ. Pa piɲuyv yulv tɔ, ɪ səpaya. Ama pu kɔɔ na yulv fe səm taa tɔ ɪ tasəɣɪ səpv. ⁴³ Pa piɲuyv yulv tɔ ɪ fɛi teu se. Pəyele ɪ kɛ ɪcam kɛ, ama pu kɔɔ na í fe səm taa tɔ ɪ teu na ɪ toma pə taka. ⁴⁴ Pa piɲuyv yulv tɔ, tənuyv kvnɛɣɛ pa piɲ. Ama pu kɔɔ na yulv fe səm taa tɔ tənuyv ɲku ɪ ká luna tɔ kv kɛ ɲku Feesuyv tɪ tɔɣɔ. Pə taɣa pulv, tənuyv kvnɛ kv wɛɛtv wɛɛ kɛ na tənuyv ɲku Feesuyv tɪ tɔ kvlɛ kv wɛɛtv náá wɛɛ. ⁴⁵ Kvpam kɛ, lso Təm taa yɔɔtəɣɪ sɪ: Kancalaya yulv nté Atam na pə ɲma-ɪ tɔ pə tʊ-ɪ weesuyv kɛ. Ama waali waali Atam ná kɛ lso Feesuyv ɲku kv haa weesuyv tɔɣɔ. ⁴⁶ Pə taɣa wei Feesuyv tɪ tɔ ɪnɪ ɪ caaləna luv. Ama tənuyv kvnɛɣɛ, pə waali kɛ wei Feesuyv tɪ tɔ ɪ luwa. ⁴⁷ Atɛ tɛtv kɛ pa ɲmana kancalaya Atam. Ama waali waali Atam ná luna isətaa kɛ. ⁴⁸ Mpa pa kɛ tɛtv tɔɔ nyəma tɔ

pa nəyəsəna wei pa ηmana tetu təyɔ, na mpa pa kɛ isɔtaa nyɛma tɔ pa nəyəsəna wei i luna isɔtaa təyɔ. ⁴⁹ Isu tɔ nəyəsənav yulɔ wei pa ηmana tetu tɔ, ηpɔyɔ tu tɛ na tɛ nəyəsəna wei i luna isɔtaa tɔ.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yɔyɔtəyɔ tɔyɔlɛ si, yulɔ tənuyɔ ηku pə ηmawa na ku taa na caləm tɔ ku pəsəyɔ na ku təyɔ Isɔ Kawulaya kɛ paa pəcɔ. Pəyɛlɛ kɔsəpəm nά kaa pəsi na pɔ caya tam na pɔ kaa si.

⁵¹ Natəli tɔ wenna na tɛ ηmelaa, maa kuli-ti na i nά. Ntəyɔlɛ si tά tɔna tɔ kaa si. Ama tά tɔna pu tɛ na pɔ layasi-tuyɔ wɛɛtu kɛ ⁵² tɔm kulɔm tɔɔ kɛ kpakpaa isu isɛ cəpəlyɔv kɛ waatu wei paa huli akantəlɛ si pə tɔna pɔ si tənaya tɔ. Pə taya pulɔ, pά kɔma na pά huli-tɛ, sɛtaa fɛη kɛ, pa kaa tasa səpɔ, na pu layasi taya wɛɛtu kɛ kulayasu. ⁵³ Tampana tɔɔ ηpɔyɔ mɛɛ, isu mpi pu cakɔ tam tɔ pə kpayə mpi pə cakɔ tam tɔ na pə tu pə tɔɔ, na mpi pə səkɔ tɔ isu pə kpayə mpi pu səkɔ tɔ na pɔ tu pə tɔɔ. ⁵⁴ Pɔ kɔma na mpi pu cakɔ tam tɔ pɔ kpayə mpi pə cakɔ tam tɔ na pɔ tu pə tɔɔ, na mpi pə səkɔ tɔ pɔ kpayə mpi pu səkɔ tɔ, ilɛ nti pa ηmaawa Isɔ Tɔm taa si pa nanɔta səm tənənɔnɔ tɔ tɔ lapa tampana ntɛ.

⁵⁵ Səm leye nyά akaitu wɛɛ?

Səm leye nyά toma wɛɛ si η kú?

⁵⁶ Isayatu haana səm kɛ toma si pɔ ku, na kɔsəsutɔ səsəyɔna isayatu. ⁵⁷ Ama Isɔ fɔɔ. Inu i yelina na Taca Yesu Kilisiti lakɔ na tɔ kələyɔ.

⁵⁸ Pə tɔɔ ilɛ ma taapalaa kɔpama, i təkɔ mə təyɔ teu na pulɔ i taa ciyiti-mɛ. Paa kuyanku i sɛɛsi isələ na Taca tɔmlɛ lapu. Pə taya pulɔ, i nyɛmá si mɔ na Taca i kpɛntaa na i lakɔ tɔmlɛ nte tɔ pə kaa saali yem.

16

Lɛlaa sənav tɔm

¹ Ma tasəyɔ-mɛyɛ lenti, ntəyɔlɛ Isɔ yɔlaa mpa pa wɛ Yosalem tɔ pa sənav tɔm. I la teitei isu maa kɛɛsuyɔ Kalati Yesu sɛɛlaa kpekɔ tɔ. ² Paa mə taa wei i ləsəyɔ liyitee kɛ cimaasi cimaasi na pɔ kɛɛsəna isəna mpi i hikaa tɔ na i sukəna a mpa. Ye ma kɔma má tala, pɔ taa wɛɛ si i kəna mə kɔhav mə kɔhav. ³ Má kɔma ma kɔɔ maa tili yɔlaa mpa i ká ləsi tɔ na má la-wɛyɛ takəlaya na pά kpɛntəna mə kɔcɔɔv na pά pona Yosalem. ⁴ Na ye pə tu wɛɛ si má pona, paa su-m na má na-wɛ tɔ polo.

Nti nti Pɔɔli ká la tɔ

⁵ Maa kɔɔ mə tɛ tɛ, ama Masetoni tetu taa kɛ maa tɔhna na pɔcɔ má kɔɔ. Isu ma tɔhna Masetoni na pɔcɔ. ⁶ Ntanyɔ maa caya wɛɛ naalɛyɛ mə tɛ. Pə ta tu sɔη tɔca, hilimate waatu tɔna maa wɛɛ, na má tu kɔma si ma puki paa timpi, i ká səna-m kɛ na má polo. ⁷ Pə taya pulɔ, maa caa si pɔ wɛɛ si tɛɛv taa kɛ ma tɔhna na má na-mɛyɛ kɔnav. Ma taa wɛɛ si ye Taca luɔyɔ i lapa, má talaa maa caya mə tɛyɛ wɛɛ naalɛ.

⁸ Paa na mpɔv ma huv si Ifeesu taa cənɛyɛ Pentakɔnta ká mayana-m. ⁹ Pə taya pulɔ tɔɔ, paa na kolontunaa tɔɔ cənɛ tɔ, pə ha-m mpaav kɛ teu kɛ si má la tɔmlɛ sɔsɔɔlɛ.

¹⁰ Timotee i kɔma i tala, i mv-i teu na i lanɔlɛ hɛɛ. Pə taya pulɔ, i lakɔ Taca tɔmlɛ kɛ teu kɛ isu ma lakuyɔ tɔ. ¹¹ Nɔyɔlv i taa kpɛɛna-i. I səna-i na pə səna-i i mpaav taa na lanɔhulɔmlɛ na i mɔli ma cɔlv, má na tά taapalaa tɔ tanɔ-i kɛ.

¹² Ye tά taapalv Apɔlvəsi tɔm ilɛ, tam kɛ ma kaana-i si i na tά taapalaa lɛlaa pa kɔɔ mə tɛ. Ama i luɔyɔ fɛi paa pəcɔ si i kɔɔ nɔɔnɔɔ. Ama i hika pə kuyaku i tɛη i kɔɔ.

Kantəkaya kɔvtɔtɔv na sɛɛtv

¹³ I fɛη na i təkɔ Isɔ sɛɛv mpaav kɛ teu. I nyaya apalɔtv, i nyɔɔ tɔη. ¹⁴ Paa mpiyɔ i lakɔ i la tɔma sɔɔlyɔv tɔɔ.

¹⁵ Ntɔη i nyɛmá Sətefanasi na i nyɛma na? I nyɛmá si Akayi tetu taa mpɛ pa caaləna Isɔ sɛɛv mnyɔv, na pa lapa Isɔ yɔlaa payalɛ kɛ kookali. Ma taapalaa ma heeliyɔ-mɛ si, ¹⁶ yɔlaa isu mpɛ na pa tɔna mpa pά na-wɛ pa isələ sɛɛna tɔmlɛ lapu tɔ, i tɔhɔyɔ nti pa heeliyɔ-mɛ tɔ.

¹⁷ Ma laŋle hɛɛna Sətɛfanası na Fəɔtunatusi na Akaikusi pa kəntɛ kɛ. Ye mu wɛnna ma kin timpi í kaa í səna-m tə mpɛ pa kəma ilɛ pa səna-m yoo. ¹⁸ Pa kraasa ma apalɔtu isɔ pa kraasuyɔ mə nyəntɔ tə. Yəlaa isɔ mpɔ pə taka kɛ pə mɔna í saŋ teu.

¹⁹ Asii tɛtɔ taa Yesu sɛɛlaa kpekə sɛɛ-mɛ. Akilaası na Pilisila na Isə sɛɛlaa mpa pa kotiyi pa təyaya tə pa ha-mɛyɛ Isə sɛɛlaa sɛɛtɔ kɔpantɔ. ²⁰ Ta taapalaa təna mpa pa wɛ cənɛ tə pa sɛɛ-mɛ.

Í sɛɛ təmaya teu na í lɛli.

²¹ Pəɔli má ma mayamaya ma niŋ kɛ ma ŋmaana təm tənɛ sɪ ma sɛɛ-mɛ.

²² Ye wei u caa Tacaɔ, mpusi í təŋi-i.

Malanata, Tacaɔ kəɔ mpɔ.

²³ Tacaɔ Yesu í la-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

²⁴ Yesu Kilisiti təm taa ma səɔla mə tənaya.

TAKƐLAYA NAALE NYƐŊKA NKA PƐLI NMAAWA

KƐLENTI NYƐMA TƐ Kutubutu

Takɔlaya kanɛ ka taa tɛ caalɔgɛna nav si Pɔli na Iso tɛsɛɛɛ nyɛma paa nukɛna tɛma. Pa tasa kɛsɛyɛ tɔtɔgɔ kuvɔɔŋ wei Iso sɛɛlaa mpa pa ta kɛ Yuta nyɛma tɔ pa haaki si pɛ waasi Yosalem Iso yɛlaa kpekɛle tɔ.

Pɔli tasɛgi Iso sɛɛlaa kɛ apalutu si pɛ haaki. Mpi tɔ, Yesu nɛɛ kɛ toŋ tu kɛ na i pɛsi i tɛgi konyɔntu si tɛɛ suv toŋ. Iɛna i tɛkɛna i tɛgi hɔlɔgɔ si i kɛ Tillu, na i yɔgɔta isɛna i tɛmlɛ ka tɛsɛna tɔ.

Isɛna pa faɣa Kɔlenti II takɔlaya tɔ:

Pɔli na Kɔlenti Iso yɛlaa kpekɛle pa fɛi leɛŋ, titite 1-7

Luyɛ kɔlɔmuyɛ hanav, titite 8-9

Pɔli hɔlɔgɔ si i kɛ Tillu, titite 10-13

Sɛɛtu

¹ Maya Pɔli, Iso luyɛ lapɛna na mɛ la Yesu Kilisiti tillu. Mɛ na tɛ taapalu Timotee tɛ ŋmaakɛna takɔlaya kanɛ.

Iso sɛɛlaa kpekɛle nte tɛ wɛ Kɔlenti tɔ tɛ nyɛma mɛyɛ tɛ ŋmaa-kɛ. Na Iso yɛlaa tɛna mpa pa wɛ Akayi tetu tɛna taa tɔ si tɛ sɛɛki-mɛ. ² Taca Iso na tɛ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɛ la-mɛyɛ pɛɛɛɛ na pɛ ha-mɛyɛ alaafɛya.

Pɔli sɛɛki Iso kɛ i na tɛmlɛ

³ Tɛ sa Iso tɛ Sɔsɔ Yesu Kilisiti Caa. Inu i kenɛ Caa wei i kuvantɛ tɔwɛ pɛ tu fɛi tɔ. I kɛ Iso wei i sɔsɔgɛ-tuyɛ apalutu kɛ pɛ tɛna pɛ taa tɔgɔ. ⁴ Inu i sɔsɔgɛna-tuyɛ apalutu kɛ tɛ wahalanaa tɛna taa si tɛ mayamaya tɛ sɛna mpa wahalanaa lelaa kayatɛgi mpu tɔ, na tɛ ponɛ-wɛyɛ sɛnav ŋku tɛ hika Iso kin tɔ. ⁵ Pɛ taya pulɛ, tɛ tɔkuyɛ Kilisiti konyɔntɔgɔɛ kɛ isɛna mpiyi sɔsɔm tɔ, mpu tɔtɔgɔ Kilisiti sɔsɔgɛ-tuyɛ apalutu kɛ sɔsɔm tɔtɔ. ⁶ Tɛ tɔki konyɔŋ kɛ si pɛ sɔsɔ-mɛyɛ apalutu na pɛ ya mɛ nyuyɛ tɔtɔ. Pɛ sɔsɔgɛ-tuyɛ apalutu kɛ si taa sɔsɔ-mɛ na i nyɔɔ toŋ na i pɛsi na i tɔgɛna suulu kɛ konyɔntɔgɔɛnaa mpa pa mayamaya tɛ tɛŋna tɔgɔ tɔ. ⁷ Tɛ wɛna naani kɛ teu kɛ mɛ tɔɔ kɛ. Pɛ taya pulɛ tɔɔ, tɛ nyɛmɛ si isu tɛ na-mɛ tɛ kɛntɛ konyɔŋ tɔgɔ tɔ, pu kɛntɛ-tuyɛ apalutu sɔsɔyɛ tɔtɔ.

⁸ Ta taapalaa, tɛ caa si i nyi si isɛna mpi tɛ tɔgɔ konyɔŋ kɛ Asii tetu taa tɔ pu nu-tuyɛ sɔsɔm na pɛ kɛli-tu pɛ tu fɛi, halɛna tɛ tɛma tɛ taa si tɛ tɛm tɛmɛya. ⁹ Pu caɣa-tuyɛ isu nɔgɔɛ tɛmna si pɛ ku-tuyɛ kuvuyɛ. Ama pɛ lapa mɛpɔgɔ si pɛ hɔli-tu si Iso wei i fɛsiyi sɛtaa tɔ i paasi tɛ taa tu tɛ tɛgi naani. ¹⁰ Waatu wei tu wɛ sɛm nɔgɔ tɔɔ tɛcomlaa kɛ mpu tɔ inu i yapɛna-tu, na inu i kɛ yana-tu tɔtɔ. Tampɛna tɛ tɛɛɛgi mɛpɔgɔ teu si i kɛ tasa-tuyɛ yapu tɔtɔ. ¹¹ Pɛ taya pulɛ tɔɔ, mɛ mayamaya i kɛ te-tu na mɛ sɛlɛmɛŋ. Na sɛlɛmɛŋ wei yɛlaa samaa mɛ i sɛlɛmɛgi ta tɔɔ tɔ, Iso kɛ mɛ-i na i la-tuyɛ kuvantɛ tɛnɛ inu, na yɛlaa payalɛ sɛɛ-i i na tɛmlɛ kɛ tɛ tɔɔ.

Pɔli layasa mpi pɛ pɛɛ i ka tuwa tɔ

¹² Mpi pɛ tɔɔ tɛ pɛsɛgi na tɛ sa tɛ tɛ tɔgɔɛ si tɛ nyɛmɛ teu kɛ hatuu tɛ taanaa si Iso yaasi kuvan na tampɛna nyɛŋ kɛ tɛ tɔkaa na tɛ lana yɛlaa taa, iɛna pɛ tu kɛlɛna mɛ kin. Iso pɛɛɛɛ tiikayana-tu, pɛ taya yulɔlayatu natɛli. ¹³ Nti i kalɛgi tɛ takɛlasɛ taa na i nukɛ tɛ ntɔgɔɛ, pɛ taya natɛli tɛ kaasaa tɔtɔ se. Na ma huuki teu si i kɛ tɛ na i cɛkɛna tɛm tɛnɛ si, ¹⁴ i kɛ yɔɔɔgɛna-tuyɛ Taca Yesu kuvakɛ wule kɛ na taa yɔɔɔgɛna-mɛ. Kayana i tɛ cɛkɛntɛ mɛpɔgɔ teu se.

¹⁵ Maa wɛna naani kɛ tɛnɛnɛ tɛ tɔɔ tɔgɔ maa huwa si maa caalɛna mɛ tɛyɛ pote na i hiki kuvantɛ kɛ tɛm naalɛ. ¹⁶ Pu wɛɛ si ye ma puki Masetoni kɛ maa helɛna mɛ tɛ, na ye ma kɛma mɛluyɛ ma tɛŋna mɛ tɛ tɔtɔ. Na i kɛ sɛna-m na ye ma puki Yuta pɛ taa la-m katɛ. ¹⁷ Waatu

wei maa huwwa mpaav ηku ku təm tə faawu ke ma lapa kulapu na? Saa wei ma cakı na ma su mpi ma təηəyi na má lakı tə yəlaa huwwe ke ma təηəyi? Ye maa təηaya yəlaa huwwe nn na aai pu wenna təntəmlə. ¹⁸ Iso tampana təw isəntə, nti ma heela-me tə pə taya nn na aai pə tisuyu ke təntəmlə. ¹⁹ Iso Pəyalu Yesu Kilisiti wei i təm má na Silaası na Timotee tə heela-me tə i ta ke nn na aai təm. Ama i ké Iso tisuyu nn wei təyə. ²⁰ Nn inı i ké Iso kətisitu ké. Inı i hüləyənə sı Iso lakı kəpantv tənə nti i ka təma sı i ká la tə. Pə təw ké tə tisiyi sı: Ami, ke Yesu Kilisiti təw sı pə kusı Iso teeli. ²¹ Iso mayamaya yekina na tá na-me tə nyəəki təη ke Kilisiti mpaav taa, na inı i fayana-tv na tá mpaav. ²² Inı i yəsəna-tv na i kuyəsum sı pə hólı sı tə ké i nyóma. Na i su tá taanaa ke Feesuyu Nanətv ke təlvma sı pə hólı-tv sı i su-tuyv kəpantvnaa.

²³ Na Iso, mə waalı takuyv təw ké ma kisa Kələnti ke məlvuyv. Na ye ma tu looliyi ké, Iso í kuvm. ²⁴ Tu pəəkəyi sı tə caalı-me sı í təη pəne na í yele pəne. Pə taya pulv təw, tə nawa sı í təka Isosele mpaav ke teu. Ama tá luyv wəe ké sı tə tv-meyə niη ke mə təmlə taa na pə waası-me.

2

¹ Pə təw ké ma tvwa ma taa sı ma kaa kəw mə te, pəcə má taa kəw má tasa mə lanə wakəlvuyv. ² Pə taya pulv təw, ye ma wakəla mə lanə, awe ká heesəna ma nyəntə tətə? Ye pə taya mpa pa nyəna ma wakəlvuyv tə pa tike? ³ Pə təw ké maa ηmaa-meyə mpv. Ma taa caa sı ye ma kəma na má tala mə te, mpa pə mvna pá ha-m lanəhvləmlə tə pá məli-m lanəwakəlle hav. Ma nyəmə teu sı ye ma wəna lanəhvləmlə, mə tənə təpai mə nyəna ná hvləmaa tətəyə. ⁴ Pəpətv fei, piti səsə na lanəwakəlle səsəle na isəlvəm pə taa ké ma ηmaana-meyə takəlaya ηke, na pə taya sı má tayanı mə lanə wakəlvuyv. Ama sı í nyı ké sı ma səla-me pə tu fei.

Wei i wakəlaa tə i suulu hvluyv

⁵ Wei i yəlaa na piti kəw mə hekv tə pə taya ma lanə ke i wakəlaa, ama mə tənə mə lanə ke i wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə tənə, mə taa payale lanə ke i wakəlaa. ⁶ Mə taa payale tisaa sı pá hə yvlv inə i ηkpaηuyv tə, pə mayaa ké. ⁷ Ama pənente í cəpi-i mpv, na í səsə-i apalvtv, pəcə pə taa kəw na i lanə wakəli səsəm na í lə tóη. ⁸ Pə təw ké ma seyesəyi-me sı í lana yaasinaa mpa paa hólı-i sı í səla-i tə. ⁹ Ma caakaya ké sı má mayası-me na má na mə waalı, sı mə luyv wə tam ké ma kuvseyesətv təηuyv yaa mə luyv fei. Pə mayamaya pə nyuyv təw ké maa ηmaa-me. ¹⁰ Ye nəyəlv í pənta natəli na mu cəpi-i ma mayamaya ma cəki-i tətəyə. Pə taya pulv, ye yvlv pənta natəli na má cəpi-i isu ma cəpv isəntə tə, mə təw ké ma lakı mpyúyú Kilisiti isəntaa, ¹¹ pəcə Satanı í taa kəw na í kəli-tv. Anı tə nyəmə isəna i kulapvtv wəe tə.

Mpi pə pəkəla Pəəli ke Tvlvvası tə

¹² Waatv wei ma tala Tvlvvası sı ma kpaaləyi Kilisiti təw Laapaalı Kupaη tə, Taca təw ma mayanaa sı mpaav wəe faa sı má la təmlə ke teu. ¹³ Paa na mpv tə, isu ma ta mayana tá taapalv Titv tə ma laakalı kula səsəm ké. Pə təw ké ma yəla Tvlvvası nyóma na má tē Masetoni.

Kəlvuyv ηku Yesu Kilisiti yeki na tə hikiyi tə

¹⁴ Iso fəw, pə taya pulv təw, tá na Kilisiti tá kpəntuyv təw i tv-tuyv i akaitv looηa taa ké na í tēna-tuyv tam. Kvləm inı i mayamaya i yekina sı tə la na pá nyı Kilisiti ke paa timpı isu tulaalv səsəη nukuyv paa le tə. ¹⁵ Mpa pa wə mpaav kuwaasuyv taa na mpa pəle pa təηna lepu tə, tə wə pa tənə pa kiη ké isu tulaalv kəpaη wei Kilisiti hawa Iso tə i səsəη. ¹⁶ Mpa pa təηna lepu tə tə wə pəle pa kiη ké isu səm səη wei i kəηna səm tə. Ama mpa pa wə mpaav kuwaasuyv taa tə tə wə pəle pa kiη ké isu weesuyv səsəη, wei i haakı weesuyv tə. Awe pəsəyi na í la təmlə tənə tə taka? ¹⁷ Tá fei isu ləlaa payale kpaakuyv Iso Təm na pá kəeki sı pə lana-wə tə. Ama tampana ke tá yəyətəyi na Iso naa mpv. Pə taya pulv təw, inı i tilina-tv, na Kilisiti təmlə ke tə lakı.

3

Nəyə pəelvyv kvfam təmlə lataa

¹ Tɔmnaa pane pa hólóyí sí tɛ caa tɛ sɔv tá tɪ sam taa? Yaa tu hólí-meyɛ takɛlasí nsi sí hólóyí sí tá kɔlapɔtɔ tewa tɔ? Yaa tu sɛlɛmí-mɛ sí í ha-tuyɔ-sɛyɪ mə mayamaya isɪ lɛlaa lakuyɔ tɔ? ² Mə mayamaya mə pilima kɛna tá takɛlaya, na tá lotu taa ké pa ŋmaa-kɛ, na yɛlaa tɛna pɛsɛyɪ na pá ná na pá kala. ³ Nn, pə wɛ m̀p̀ỳỳ tɛkpataa sí í ké Kilisiti takɛlaya ŋka í ŋmaawa tɔyɔ, na taya í ŋmaana takɛlaya kanɛ. Pa ta ŋmaa takɛlaya kanɛ na ŋmaalaya. Ama weesuyɔ tɔ Isɔ Feesuyɔ kɛ pa ŋmaana-kɛ, na pə taya pɛɛ kpaatanaa tɔo ké pa ŋmaawa, ama yɛlaa lotu taa mayamaya kɛ pa ŋmaawa.

⁴ Naani wei tɛ wɛna Isɔ kin kɛ Kilisiti tɔo tɔ í tɔo ké tɛ yɔyɔtɛyɪ mpɔ. ⁵ Pɔpɔtɔ fɛi, tɛ kaa pɛsí na tɛ tɔ paa pɛɔ sí tá mayamaya tá toma kɛ tɛ lapɛna tɛmlɛ tɛnɛ. Isɔ yelina na tɛ pɛsɛyɪ na tɛ laki mpi tɛ laki tɔ. ⁶ Pə taya pulɔ tɔo, Isɔ inɪ í yelina na tɛ pɛsí nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔfam tɛmlɛ lataa. Na ka ta kɛ kɔsɛsutɔ nti pa ŋmaawa tɛ tɛ nyɛŋka, ama Isɔ Feesuyɔ nyɛŋka ké. Kɔsɛsutɔ nti tɛ wɛ takɛlaya taa tɛ tɛ kɔyɪ ké. Ama Isɔ Feesuyɔ ná haa weesuyɔ ké.

⁷ Nmaatu pɛɛ kɛ pa ŋmaana kɔsɛsutɔ kɛ pɛɛ kpaatanaa tɔo. Paa na mpɔ pə hɔla Isɔ teeli kɛ tɛ tɛcellɛ, na Moisi isɛntaa teekaya kɔkɔ nakɛlí tɛ, nn. Halɛna Isɛyɛlí nyɔ́ma ta pɛsí na pá nyɛnɪ í isɛntaa ké tɔm naalɛ, pɛyɛlɛ í isɛntaa teu mpɪ pu ké mpi pu tɛ na pɛ́ saali yem tɔyɔ. Yɛ kɔsɛsutɔ nti tɛlɛ tɛ kɔyɪ tɛ tɛ ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, ⁸ kacanɣana tɛmlɛ nte Isɔ Feesuyɔ ná laki tɔ? ⁹ Yɛ tɛmlɛ nte tɛ lapa na yɛlaa pɛsí tasɛkɛlɛ nyɔ́ma tɛ tɛlɛ tɛ ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, ilɛ kacanɣana nte tɛlɛ tɛ laki na yɛlaa pɛsɛyɪ yulɔpama kɛ Isɔ isɛntaa tɔ? ¹⁰ Tɛ tu pɛsɛyɪ na tɛ yɔyɔtɪ sí tuu lɔŋ teeli ná mɛla yem ké kayana nyɛŋ tɔo tɔo. Kayana nyɛŋ tɛɛ-í ké tɛpɔlɔpɔlɔ. ¹¹ Mpi pə taɛŋa pɛɔ tɔ pɛlɛ pə ta kisi teeli kɛ hikuyɔ, kacanɣana mpi pə cakɪ tam tɔo tɔ?

¹² Tɛ tɛɛlɔyɪ mpɔ tɔyɔ tá naani tɔo sɔsɔm. ¹³ Tá fɛi isɪ Moisi wei í ka taka í isɛntɔo ké saalaya sí Isɛyɛlí nyɔ́ma í taa kɔo na pá ná í teu mpi pu tɛ na pɛ́ sí tɔ pə saalɔyɔ. ¹⁴ Ama pɛlɛ pa ta pɛsí na pá cɛkɛna, na halɛna saŋa m̀p̀ỳỳ pə tu wɛɛ. Yɛ pa sɔv nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔpɛm takɛlaya kɛ kalɔyɔ kɛ isɛntɔ, pa layatu tɔo taka saalaaya ŋkɛyɛ. Yulɔ wei na Kilisiti pa kpɛnta kɔlɔm tɔ pɔntɔ tike tɔo ké saalaya kanɛ ka ta kenti. ¹⁵ Na halɛna saŋa isɛntɔ, yɛ pa kɔla Moisi takɛlasí kalɔyɔ, saalaya ŋkɛ ka tɔka pa layatu tɔo ké. ¹⁶ Pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa ké mpɔ sí: Yulɔ kɛɛsɔyɛna Tacaa tɔo ké ilɛna saalaya ŋkɛ ká kɔolɪ í tɔo. ¹⁷ Tacaa wei í tɔm pa yɔyɔtɛyɪ Isɔ Tɔm taa cɛnɛ inɪ tɔ Isɔ Feesuyɔ ké. Yɛ Tacaa Feesuyɔ í wɛ timpi, hɛɛsɔyɔ wɛnna. ¹⁸ Tá tɛna mpa tá saalaya kɛɛla tá isɛntɔo tɔ, Tacaa teu naaki tá tɔo ké tɛnyɛnɛnyɛnɪ. Na pə layasa-tuyɔ m̀p̀ỳỳ sí tɛ nɔyɛsɛna Tacaa. Tɛ lu teu taa ké na tɛ sɔv teu kɔkɛlɛm lɛmpɪ taa tɔtɔ. Tacaa Feesuyɔ lapɛna tɛmlɛ tɛnɛ tɛ taka.

4

Tá tɛ wɛ ké isɪ cɔyɔ wontu

¹ Isɔ kɔpantɔ tɔo ké í tu-tuyɔ tɛmlɛ tɛnɛ tɛ lapɔ, na pə tɔo ké tu lɔakɪ tá apalɔtɔ. ² Tá lɔwa mukaya kɔlapɔtɔ fɛɛlɛ fɛi nyɛntɔ. Tu hólóyí tɛkpaalɔtɔ. Tu kɛɛ Isɔ Tɔm, ama tampana kɛ tɛ hólóyí tɛɛɛɛɛ, na tɛ laki m̀p̀ỳỳ Isɔ isɛntaa ké sí yɛlaa í tu pa laakali kɛ tá tɔo na pá ná. ³ Pə tɔo ké Laapaali Kɔpɛŋ wei tɛ kpaalɔyɪ tɔ í ta kɛ muku tɔm. Ama mpa pa lɛpa tɔyɔ í ké muku tɔm. ⁴ Antulinya inɛ í taa ilɔyɔv mɛlɛmɛna-wɛ na paa tɛŋ pa taa na Isɔ. Antulinya taa ilɔyɔv inɪ í kentina-wɛ sí pá taa na Kilisiti teeli Laapaali Kɔpɛŋ yɛlaa na pɛ́ ná tɛnyau kɛ isɛna mpi tɔ. Kilisiti inɪ í kɛlɛna Isɔ tɛtɛŋɛlɛŋ. ⁵ Pə taya tá mayamaya tá tɔm kɛ tɛ laki waasɔ. Ama Yesu Kilisiti tɔo nyɛntɔ kɛ tɛ kpaalɔyɪ sí Tacaa kɛɛlɛ. Na Yesu tɔo ké tɛ yaaki tá tɔyɪ mə tɛmlɛ nyɔ́ma. ⁶ Isɔ wei í yɔyɔtɛyɪ sí pɛ́ ná na sɛkɛtɔyɔv cɛ tɔ, kɔlɔm inɪ í lapɛna na pə ná tá lotu taa sí tɛ nyɪ tɛɛɛɛɛ ké Isɔ teeli wei í ná Kilisiti isɛntaa tɛnyɛnɛnyɛnɪ tɔ.

⁷ Ama tá mpa tɛ tɔka Isɔ kɔpampam pɛnɛ tɛ tɛ wɛ ké isɪ cɔyɔ wontu. Pə lapa m̀p̀ỳỳ sí pá ná teu sí Isɔ hana-tuyɔ toma sɔsɔna anɛyɛ kɔhav, pə taya tá mayamaya tá nyɛna. ⁸ Kɔnyɛntɔyɔlɛnaa kɛ waani waani pɔna-tɔ, ama tɛ ta kpisi. Nɔyɛsɛɛ ná kɔyɪ-tɔ, paa na mpɔ tu yeki tɛɛlɔyɔ. ⁹ Pa tuyɪ-tuyɔv kɔnyɛŋ, ama Isɔ ilɛ í ta lɔ-tɔ. Pa huɣɪ-tuyɔv atɛ, ama paa na mpɔ pa ta kɔ-tɔ. ¹⁰ Tam tɛ sɛkɪ Kilisiti sɛm kɛ tá tɛnɛŋ taa ké sí pɛ́ hólí tá tɛnɛŋ kɔlɔmɛŋ inɪ í taa

ké i weesuyu. ¹¹ Tə wɛv na tá ise ke isəntə tɔ, tam ké tə wɛ sɔm nɔɔsi taa ké Yesu tɔɔ, si pé hólí si i weesuyu wɛnna tá tənəŋ kvsəpəŋ inɛ i taa. ¹² Ḿpúyú pə wɛɛ, sɔm wɛnna tá taa na pé laki na weesuyu náá wɛɛ mə taa na kú laki.

¹³ Pa ŋmaawa Iso Təm taa si: Ma tɛma ma taa na Iso tɔyɔ ma yɔyɔtaa. Tá tɔtɔ tá hɔwɛɛ wɛ taa tɛmnav mpi pə təm taa tɔyɔ tə tɛma ta taa na Iso na pə tɔɔ ké tá nɔɔsi tɔɔ u sun. ¹⁴ Pə taya pulv, tə nyəmá si Yesu səpa na Iso feesi-i tɔ i ká tɛ na í feesi-tv na Yesu, na í lá na tá na-mɛ tɔ səŋ i isentaa. ¹⁵ Mə tɔɔ ké pə tənaya mpv pə laki, Iso tənna i pɛɛɛ hólóyú ke yɛlaa payale ke tam ké si í la na yɛlaa mpɛ pa samaa payalɛ sɛɛ-i si í na tɛmlɛ, na pé kvsɔ i teeli.

Taa tɛmnav ke Iso waasəyana

¹⁶ Pə tɔɔ ké tu lɔɔ tá apalvɔ ke paa pɛɔ. Paa pə wɛɛ si tá tənuyv tɔɔ tənna caamuyv ke pɛɔ tɔ, tá taa ná tənna tɔŋ sɔsuyv ke paa kuyankeyu. ¹⁷ Konyəmisi nsi si makuyvna-tuyv waatu waatu tɔ si tayanəyi-tuyv teeli taa teeli wei i kaa tɛ tɔyɔ, na teeli inɔ i kɛla konyəmən inɔ tɛayacaya. ¹⁸ Pə taya mpi pə nyənəyi təkɛɛɛ tɔ pə tɔɔ ké tə tv tá laakali, ama mpi pu naaki tɔ pə tɔɔ ké. Mpi pə naa təkɛɛɛ tɔ pɛɛ pu leeliyi. Ama mpi pu naa tɔ pɛɛ pə wɛ tam tɔɔ.

5

¹ Tá tənuyv kɔnɛ, kv wɛ ké isu cokɛɛ nte tə taa tə svvki tɔ. Na tə nyəmá si saŋa ye pa yɔka cokɛɛ nté, tə wɛna tɛsvvɛ ke isɔtaa nte Iso taŋna-tv tɔ. Na lonte nté Iso mayamaya tayanna-tɛ, na tu wɛɛ tam tɔɔ. ² Ama pənɛntɛ tə tənna mɔla ké na tɔ taŋaa tɛtɛyɛtɛyɛ si pé tv-tuyv tá isɔtaa wɛɛtv. ³ Pə taya pulv tɔɔ, ye pə tv-tuyv tá isɔtaa wɛɛtv tə fɛi yem se, pɛɛ pə tənəŋ wɛɛ tɔtɔyɔ. ⁴ Kupam ye tə wɛ tam ké tá atɛ coka anɛ a taa tə mɔlɔyi ké isu səyɛla nu-tv. Pə taya isu tə caa si tɔ lu tá atɛ tənəŋ inɛ i təm taa təkpataa se. Ama tə kooliyi ké si pé tv-tuyv isɔtaa nyəŋ tɔtɔ, ɔlɛna weesuyu nyəm li mpi pə sɛki tɔ. ⁵ Iso mayamaya tayanna-tv na í yɛɛ si pé layasi-tuyv mpv na í su-tuyv i Feesuyu ke tɔluma si tɔ nyəna si i su-tuyv kupam.

⁶ Pə tɔɔ ké tə nyaki apalvɔ ke tam. Na tɔ nyəmá si ye tə wɛna tənəŋ inɛyɛ ḿpúyú tam, tə hatɛlɛna timpɛ Tacaa wɛɛ tɔyɔ. ⁷ Tə tɛma Iso na tá taa tɔyɔ tə tɔŋ, ama tə ta nata na tá ise se. ⁸ Tə nyaki apalvɔ ke teu ké na tɔ sɔɔla teu si tɔ lu tənuyv kɔnɛ kv taa na tɔ polo tɔ caya Tacaa cɔɔ. ⁹ Mpi tə nyulɔyi sɔsɔm tɔyɛɛ si paa tə wɛna tá ise paa tə fɛi, í la-tuyv luyv. ¹⁰ Pə taya pulv tɔɔ, paa pə kpa na pé tii pə wɛɛ si tá tɛna tɛpai tu səŋ Kilisiti isentaa ké na í hvvna-tv, na pɛ́cɔ́ pé lɛɛti paa wei ke mpi i ka wɛna i ise na í la tɔ, ye kupantv ke i ka lapa, pə lɛɛti-i kupantv, ye isayatv pə lɛɛti-i tɛɛ.

Kilisiti ciika tá na Iso

¹¹ Tə nyəmá mpi pa yaa Tacaa sɔyɔntv tɔ mɛɛ, na tə caa tɔ hólí yɛlaa ké na pá cɛkəna na pá tisi. Iso nyəma-tuyv teu, na ma hvv si mə nyəma-m mpv tɔtɔyɔ hatuu mə taa. ¹² Pə taya tə tasəyi-mɛyɛ tá mayamaya ke hólóyú si í ná tá teu. Ama tə pɛɛkəyi ké si tɔ hólí-mɛyɛ tampana nna a tɔɔ í ká yɔɔlɛna-tv, na pɛ́cɔ́ í pɛsi na í cɔ mpa pa yɔɔlɛyana tənəŋ tɔɔ kɔlapəm na pa paa fɛina taa nyəm tɔ. ¹³ Ye tampana si tə ké kpaŋtvnaa ɔlɛ Iso tɔɔ ké tə ké kpaŋtvnaa. Ama ye tə wɛna tá ise, mə tɔɔ ké tə wɛna tá ise. ¹⁴ Pə taya pulv tɔɔ, Kilisiti sɔɔlvuyv caalɔyana tá mpa tə tɛma tá taa si yulv kɔlvɔm səpa yɛlaa tɛna tɔɔ tɔ, na mpv inɔ pə hólóyú ké si í na paa wei pa kpɛntəna sɔm. ¹⁵ Yɛlaa tɛna tɔɔ ké i səpa si pé hólí si mpa pa wɛna pa ise tɔ pá nyi si pə taya pa mayamaya pa tɔɔ ké pa wɛɛ. Ama wei i səpa na í fe pa tɔɔ tɔ i tɔɔ ké.

¹⁶ Pə tɔɔ ké tu tasəyi yulvɔwɛɛ tənuyv ke yem na pɛ́cɔ́ tɔ nyi yulv wɛɛtv, paa isu tuu ḿpúyú tu lakaya na tɔ hvvki hɔwɛɛ ke Kilisiti tɔɔ tɔ, kayana tu laki mpv tɔtɔ. ¹⁷ Ye yulv na Kilisiti pá kpɛntaa tɛ, pə layasa-i wɛɛtv kɔfatv ké. Wɛɛtv kupəntv mvka yem, wɛɛtv kɔfatv layasəna. ¹⁸ Pə tənaya mpv Iso kin ke pə lunaa, na Kilisiti tɔɔ ké i ciika tá na-i na í tv-tuyv tɛmlɛ si tɔ lá na í na yɛlaa lɛlaa pá ciiki. ¹⁹ Pə taya pulv tɔɔ, Kilisiti kin ke Iso lapənaa na í na i yɛlaa tɛna pá ciiki, i ta hvv pa isayatv təm tɔɔ. Na taya i tvwa si tɔ kpaalɔyi ciikuyv təm tɛnɛ.

²⁰ Tə kə Kilisiti təmlə nyəma səsaa kə, na pə caya kə isı İso yaa-me na tá nəsı. Hai tə wiikəna-me, Kilisiti təo í yele na mə na İso í ciiki. ²¹ İsayatı taa wəe Kilisiti kiñ se, ama İso pəsəna-ı isayav ke tá təo. Mpu pə yelina tá na Kilisiti tá krentıyıtı təo, İso lapa na tə pəsi yulıpama.

6

¹ Pə təo kə tá mpa na İso tə lakı təmlə tə, tə wiina-me sı í taa yele na İso hula-meçe pəelee nna to á pəsi yem. ² İso yəçətı ı təm taa sı:

Waatu wei ma lakaya ma kıpantı to ma nuna-ı.

Yavı kuyaku wule ma səna-ı.

Təu, pənenteçe pə muna İso kıpantı hikuyı. Saña ke pə pəsəyi na pə ya yulı nyıyıtı.

³ Tu caa sı nəçəlı í footı tá təmlə, pə təo kə tu caa tə tısi nəçəlıyıtı paa mpi pə taa. ⁴ Ama tə hóləyi pə təna pə taa kə sı tə kə İso təmlə nyəma. Pə təo kə tə cayaña suulu ke səsəm na tə təkı konyəmən na tə we isənyənle na lanwakəlle səsəle taa. ⁵ Pa mara-tı, pa tı-tıyıtı saləka, pa lapa na yəlaa təna yoona-tıyıtı yem yem. Tə lapa kankanı təma, tə keela tá tom, tə səpa nyəçəsi. ⁶ Tə hóləyi kə sı tə kə İso təmlə nyəma, na tá yaası kupañ taa na tá nyəm taa na tá suulu taa na tá kıpantı lapı taa. Na tə lapa mpu to na İso Feesuyı Nanıñtı toñ kə na tá tampana sələyıtı. ⁷ Na tá waası tampana taa kə na İso toma taa. Tampana tənıyıtı kəna-tıyıtı yoou wontı nti tə yoona na tə kentiçina tá təo to. ⁸ Pa tıyıtı-tıyıtı pəyele pa tıyıtı-tıyıtı fəele tətə. Pa tıyıtı-tıyıtı, pəyele pa sañ-tı tətə. Pa nyənəyi-tıyıtı pəpətınaa kə, pəyele tayale tampana yəçətəlaa. ⁹ Pa nyənəyi-tı isı mpa pa ta nyı to pəyele taya pa təna pa nyəma. Pa nyənəyi-tıyıtı sətaa, pəyele tá na tá ise, na í pəsəyi na í ná mpu. Pa tıyıtı-tıyıtı saləka, paa na mpu paa kuyıtı-tı. ¹⁰ Pa nyənəyi tá ise, paa na mpu lanıhılvımlə taa kə tə we tam. Tə wəe kə isı konyəntınaa, ama tə səsəyi yəlaa pəçale ke apıtıtu. Tə we isı mpa pa feına pulı to, pəyele tampana təo tá wenna pə təna.

¹¹ Tá taapalaa kıpama ke Kələntı, tampana ke tə heeliçı-me, ye pa faya tá taa meçe pa makəna. ¹² Tə səla-meçe, ama mə tá sələna tá. ¹³ Pə təo kə ma yəçətəna-me isı piya. Nti tá huı mə təo to mıı huı mpyıçı tá təo, í səlı-tıyıtı mpu tətə.

Ma ta nyı isənaa cəlyıtı

¹⁴ İ taa yele na mə na mpa paa tənı pa taa na İso to í krentı. Pə taya mpa pə muna pə krentı mə na-we təçəle. Pə taya pulı təo, isənayale kıpam na isayam pu sıtı? Na isənaya ilim na ahoó ká sıtı? ¹⁵ İsənaya Kilisiti na İləçıtı paa nuna təma? Wei ı tənı ı taa na İso na wei ı tənı ı taa na İso to pa kaa we? ¹⁶ Yaa isənaya İso təcayale na ma ta nyı isənaa tıñ pu kaa? Pə taya pulı, tá kəna İso weesuyı tı təcayale. İso maçamaya yəçətəna mpu sı:

Maa caya pa kiñ na maa wəe pa heku.

Maa pəsi pa İso na paa pəsi ma yəlaa.

¹⁷ Pə təo kə Tacaı yəçətəa sı:

Pə wəe sı í ká lu pa heku

na pə yaası mə na-we.

İ taa yele na asilima nyəm napəlı tokina-me.

İle má, maa mı-me.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mıı pəsi ma pəyalaa na ma pəelaa.

Tacaı toma təna tı yəçətəna mpu.

7

¹ Ma taapalaa, taya pa yəçətə pə təna mpi pa yəçətə isəntə to. Pə təo kə tu ləsi tá təyi mpi pu pilisi tənıyıtı yaa ləsağa to pə taa. Tə cəalı tá tı na tə pəsi İso nyəma təkpataa, na tə wəe ı nyamınaı taa kə tam.

Pəlı lanıhılvımlə

² Mə ləsası í wεε tá təə. Tə ta la nəyóluyú kawalaya nakəli, tə ta hulúsi nəyólú, tə ta təyó nəyólú təə. ³ Pə taya isú ma caa má kú mə təm təyó ma yəyətəyi mpv. Ama pə wεε ké isú ma tēm yəyətuyú tə sí tə səəla-meyε səsəm təyó pə kpenta-tuyú tam, paa weesuyú taa paa səm taa. ⁴ Ma wena naani ké mə təə ké səsəm ké, ma yəəlyəəna-meyε. Tá konyəntəyólε təna taa ma wena apalútv ké səsəm, na ma lanhulúmle təəv taka.

⁵ Tə taluyú múpúyú Masetoni tə tapasopile fεi paa pəcə. Tə mayana kəkayətəm ké pə təna pə taa ké, tá na ləlaa tə svu luvú taa ké, na nyamnav wε tá taa. ⁶ Ama Isə wei í haa apalútv ké mpa pa apalútv lepa tə, í ha-tuyú apalútv na Titú kəntε. ⁷ Na pə taya í kəntε tike səsəna-tuyú apalútv. Ama na isəna í kεesa-tv sí mə səsəna íni í mayamaya ké apalútv tə pə təə tətə. Í kεesa-tuyú isəna í nyuləyi sí í na-m tə, na isəna mə isε nyəhaa tə, na isəna í tanhaa tətεyεtεyε sí ye sεεnav í sεεna ma təə tə. Pə təə tətəyó pənente ma lanjle hulúma səsəm tətə.

⁸ Paa maa ηmaa-meyε takəlaya na ká pəsi mə lanja tə, maa təη nəənnəə sí ye maa nyəmə. Mpi tə ma nawa sí takəlaya ηkε ka pəsi mə lanja ké pəcə. ⁹ Ama pənente ma lanjle hεεwa, pə taya isú ma pəsi mə lanja tə pə təə. Ama mə lanpəsəle yeluyú na í layası yaasi tə pə təə ké. Pə ha Isə ké mpaav ké lanpəsəle nítε tə taa ké na í la í nyəntv, haləna mpi tu lapa-mε tə pə ta ké isayátv tətə. ¹⁰ Pə taya pulv təə, lanpəsəle nte tə haa Isə ké mpaav na í lakú í nyəntv tə, tə kəηna layasuyú ké. Na layasuyú kəηna nyuyú yavú pə fεi sí yulv ká tə sí ye maa nyəmə. Ama səm ké antulinya nyəma lanpəsəle ná kəηna. ¹¹ Lanpəsəle nte tə mayana-mε tə nítε tə hana Isə ké mpaav na í la í nyəntv, na pənente í tá na mpi pə tēmnaa tə taa? Í tá ná isəna mpi lanpəsəle yelaa na í paasəna mpi pə taa í wεε tə pə təm ké teu, na í pəsi na í lá apalaa na í kεeli təm ké mə nyəəη təə. Puvε, paa yaa mpv sí təm təne tə ta maya-mε. Paa yaa múpúyú nyamnav. Paa yaa mpv sí í nyuləyi sí í na-m. Paa yaa mpv sí í sεesa isəle. Paa yaa mpv sí í səpa nyuyú sí í həη isayátv latv ηkpaηuyú. Pə təna pə taa í hulaa ké sí í táá ná təm təne tə taa.

¹² Maa ηmaa-meyε takəlaya tə, pə taya wei í lapa isayátv ntí yaa wei pa lapa-tí tə pa təə. Ama sí pə hólí Isə isentaa təkεlekele ké luvú mpi í lupa tá təə tə. ¹³ Pə təə ké mpi í lapa tə pə səsəna-taya apalútv tətə.

Pə taya apalútv tike ké pə səsəna-tv, ama waatv wei tə nawa isəna mə təna í səsəna Titú ké apalútv na í lanjle hulúmí tə, tá lanhulúmle təə səsəm. ¹⁴ Ma sam-meyε isəna mpiyi í kinj tə pə ta la-m fεεle. Isəna tə heeliyi-meyε tampana ké tam tə, mpv tətəyó tə puyula-meyε Titú kinj, na ílé í mayamaya í mayanaa sí tampana ké. ¹⁵ Pə təə ké í səəlyúv ké-mε təə səsəm ké waatv wei í təəsəyi isəna mə təna í see yəlaa, na isəna í mv-í na í seliyina səyəntv tə. ¹⁶ Ma lanjle hulúma səsəm, pə taya pulv, ma tεeləyi mə təə ké paa mpi pə taa ké.

8

Luyú kólumvuyú hanav

¹ Təv, pənente tá taapalaa tə caaki ké sí í nyú isəna Isə pεεlεε təm lapa Masetoni Yesu sεelaa kpekə taa tə. ² Konyəntəyólεnaa mpa pa mayana Masetoni isə sεelaa mpe tə pa mayasa-weyε teu ké. Paa na mpv pa lanhulúmle təə səsəm, haləna pa kúpantv lapv fεi taka, pəyεle pa tu ké konyəntənaa kutukutunaa ké. ³ Maa looliyi, isəna mpi pa pəsaa təyó pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tεε isú pa pəsuyú wεε tə mεε. Pa mayamaya pa nəkəna ⁴ na pá kaana-tuyú teu sí tə la suulu na tə yele na mpe pá səna tətəyó Isə yəlaa mpa pa wε Yuta tə. ⁵ Na tə taa huv sí pu tala isəna mpi tə pə tεε mpv. Kancalaya íle Tacaa ké pa ha pa tí. Pə waalı ké Isə luyú lapa na pá ha pa təyi tá tətə. ⁶ Pə təə ké tə wiina Titú sí í polo mə tε, na í lakú təmle nte í ka caalaa tə. Úlena í la na mu tεesi təmle kúpante təne. ⁷ Í tu wε toma ké pə təna pə taa ké, paa taa tēmnav ké Isə, paa yəyətaya, paa nyəm taa. Mə isəle sεesuyú təm fεi kεesuyú. Na í tu səəla-tuyú, pə təə ké tə səəlaa sí í hólí mə təη ké təmle kúpante təne tə taa tətə.

⁸ Nti ma yəyətəyi isəntə tə pə taya kúcaaluyú nyəntv, ama isəna mpi ləlaa ná sεesa isəle təyó ma heeliyi-mε, sí ma naa mə səəlyúv tampana. ⁹ Pə taya pulv təə, í nyəmə Tacaa Yesu Kilisiti pεεlεε təm mεε. Í ka ké təη tv ké. Ama mə təə í pəsi í təyi konyəntv, sí í svsi-meyε təη na í konyəη ηkv.

¹⁰ Pə təə ɪle maa kɛɛsi-mɛyɛ ma hɔwɛɛ kɛ təm tənɛ tə taa na í ná. Pə wɛ teu sɪ mpi í ka caala lapu kɛ tuu pəntɛ tɔ í laki mpv. Mɛyɛle kancaalaya nyəma mpa pa lapa tɔ. Na mə tu sɔələnə hatuu ləŋ sɪ í laki. ¹¹ Pənɛntɛ í laki mpv haləna í tɛɛsɪ təmle tənɛ. ɪ tɛɛsɪ-tɛ na luyɔ kulumvɔyɔ, ɪsu í ka tv pə pələ na luyɔ kulumvɔyɔ tɔ. ɪ lana mpi ɪ wɛna tɔ. ¹² Pə taya pulv təə, ye yulv í hana luyɔ kulumvɔyɔ, ɪsɔ kɛɛsəyənə mpi pɔntu wɛna na í la təyɔ na í mu ɪ kvɔɔɔv, ɪsɔ kaa kɛɛsəyənə mpi pɔntu fɛina tɔ.

¹³ Pə taya ɪsu pə kpiisi-mɛyɛ ɪlɛna pə kusi lɛlaa. Ama pə wɛɛ kɛ sɪ paa mpa pá wɛɛna pəɔ pəɔ. ¹⁴ Pə tələnəv-mɛyɛ waatv ɪnɛ tɔ, í pəsəyɪ na í sənə mpa pɛlɛ pa laŋaa tɔ. Na ye kɔyənku mu laŋaa na pə tələnə pɛlɛ ɪlɛ, pa pəsɪ na pá sənə-mɛ. Ḿpóyó í ká laki na mə tənə í wɛɛna teitei. ¹⁵ Pa ŋmaa ɪsɔ Təm taa kɛ ḿpóyó sɪ:

Wei ɪ ka təəsa səsəm tɔ pə ta kələnə-ɪ.

Na wei ɪ ka təəsa pəɔ tɔ pə ta laŋna-ɪ.

Titv na ɪ taapalaa

¹⁶ ɪsɔ fəə, ɪnɪ ɪ yelina na Titv lukɪ ḿpóyó mə təə ɪsu tá lukoyɔ tɔ. ¹⁷ ɪ lapa nti tə sələma-ɪ tɔ na pə tu kəla mpv tɛ. ɪ sɛɛsa ɪsələ kɛ səsəm, haləna ɪ maɣamaya í tv mə tɛ pote pələ. ¹⁸ Tə tənɛsa ɪ waali kɛ tá taapalv wei Yesu sɛɛlaa kpekə tənə puyuləyɪ ɪ təmle kɛ Laapaali Kupaŋ təm taa tɔ. ¹⁹ Pələ pə paasi Yesu sɛɛlaa ka ləsənə-ɪ sɪ í suku-tuyv tá yɛla taa kɛ timpi timpi tə laki təmle kupantɛ tənɛyɛ Tacaa teeli təə tɔ. Na pə hólóyí tətəyɔ ɪsənə mpi tá luunə ná wɛɛ sɪ tə səŋna lɛlaa tɔ.

²⁰ Tə pɛkəyɪ na tɛ cələyɪ sɪ tə paasuyvna liyitee səsəəna anɛ a təm tɔ, nəyɔlv í taa kəə na í cayana-tv. ²¹ Paa Tacaa ɪsentaa paa yəlaa kin tə pɛkəyɪ sɪ tá kupantv í lu təcɛɪɛɪ.

²² Tə tiliyɪ pá na tá taapalv lɛlv. Tə maɣasa ɪlɛyɛ təm payalɛ sɪ tə naa ɪ waali, na tam tə nawa sɪ ɪ sɛɛsa ɪsələ kɛ. Ama pənɛntɛ ɪ tv-mɛyɛ naani kɛ teu, ɪlɛ ɪ sɛɛsa ɪsələ na pə kəli mpv. ²³ Ye Titv ɪlɛ ma waali tv ntɛ ɪlɛ, má na-ɪ tə lakəna təmle kɛ mə təə. Tá taapalaa lɛlaa mpa pa su-ɪ tɔ, Yesu sɛɛlaa kpekə tilina pələ, na pələ pa laki kɛ sɪ pá ha Kilisiti kɛ teeli. ²⁴ ɪ la na pə hólí sɪ í sɔəla-wɛ na tampam, ɪlɛna Yesu sɛɛlaa kpekə tɛ a taa na á nyɪ sɪ tə sama-mɛ tɔ, pə taya yem təə sɛ.

9

Yuta ɪsɔ sɛɛlaa tɛm

¹ Pə taya ɪsu maa nəki na ma ŋmaa-mɛyɛ takəlaya na má heeli-mɛyɛ ɪsɔ yəlaa mpa pa wɛ Yuta tɔ pa sənəv təm ntəyɪ kəheelu. ² Ma nyəmə ɪsənə í lakəna luyɔ kulumvɔyɔ tɔ mɛɛ, haləna ma sama-mɛyɛ Masetoni nyəma kin, sɪ tá taapalaa kɛ Akayi tɛtv taa nyəəsa pa təyɪ sənəv təm taa kɛ tuu pəntɛ. ɪ sɛɛsuyv ḿpóyó ɪsələ tɔ pə nyəmtəyɪ pa taa payalɛ kɛ. ³ Paa na mpv ma tiliyɪ tá taapalaa panɛyɛ mə tɛ, pəɔɔ puyuləyɪ mpi tə puyula-mɛyɛ təm tənɛ tə taa tɔ, pá nana pa ɪsɛ. Ma caa kɛ sɪ tampana pá maɣana í nyəəsa mə təyɪ teu na pə la teitei na nti maa heelaya-wɛ tɔ. ⁴ Ye pə taya mpv, ma na Masetoni nyəma tɛ kəma na tɛ maɣana í ta nyəəsi mə ti, taya pə tv fɛɛlɛ. Mpi tɔ í yɛlaa na tɛ tɛ-mɛ na tá taa kɛ teu. Na ye mə nyəntɛ təm ɪlɛ paa yəyətəyɪ tələ. ⁵ Ma maɣasaa na ma ná sɪ pə kəla teu sɪ má wiina tá taapalaa panɛ na pá tɛɛ nəyɔ na pá polo mə tɛ, na pá tayanəyɪ kvɔɔv kupaŋku ŋku í təma sɪ í ká la tɔ. Maa kəə na má kəŋ tɔ, pə tənə pə nyəəsaə təkəŋkəŋ na pə hólí sɪ luyɔ kulumvɔyɔ kɛ í lapənaa, pə taya kvɔcaalvɔyɔ nakuli.

⁶ ɪ təəsi teu sɪ ye wei ɪ tuu pəɔ, pəɔyɔ ɪ ká kv, na wei í tuu səsəm, səsəm kɛ ɪ kəŋ kum.

⁷ Ye mpv paa wei í ha ɪsənə pə ha-ɪ tɔ, í taa hana wula yaa kvɔcaalvɔyɔ. Pə taya pulv təə, wei ɪ haana laŋhuləmlɛ təyɔ ɪsɔ sɔəlaa. ⁸ Na ɪsɔ wɛna pəsuyv sɪ í ha-mɛyɛ kupantv kɛ səsəm, pəɔɔ í taa laŋ mpi mpi í nyuləyɪ tɔ. Ama í hiki, na haləna pə kaasi na í lana təma kupaana. ⁹ Pa ŋmaa ɪsɔ Təm taa sɪ:

ɪ haa kənyəntvnaa na luyɔ kulumvɔyɔ.

ɪ kupantv u tɛŋ.

¹⁰ ɪsɔ wei ɪ haa tuulu kɛ kətutuuum na í haa-ɪ təyənaya sɪ í təəna ɪ ti tɔ, ɪsɔ ɪnɪ ɪ ká ha-mɛyɛ kətutuuum tənə mpi í nyuləyɪ tɔ. ɪsɔ ɪnɪ, ɪ ká la na pə pu, na mə kupantv huki səsəm. ¹¹ ɪsɔ

ká tu mə niŋ taa ké isəna mpi pə wəe təγə tam na pécó mu pəsi na í lakı kúpantv ke tam. İle payale ká see İso ké í na təmlə ke kucəəŋ wei í lakı na té pukina tə ı təə. ¹² Pə taya pulv təə, kookalı wei í lakı isəntə tə pə taya İso yəlaa sənau təə tike. Ama pə yeki tətəγə na yəlaa see İso ké í na təmlə. ¹³ Kookalı inə ı lapv taa ké pu hólí mpi í kəwa tə, na yəlaa payale ká sana İso ké isəna mpi í nuna na í lakı sı pə hólí sı í tēma mə taa na Kilisiti Laapaalı Kupaŋ tə. Na paa sa İso tətəγə isəna mpi mə na-wə na ləlaa í talvγv mə kúpam na luγv kvləmγv tə. ¹⁴ Na paa sələməγəna-mə na İso, na paa səəli-məγə səsəm ke pəelee taa pəelee nna İso lapa-mə tə a təə. ¹⁵ İso fəə, nyá kucəəv fei kəesvγv.

10

Pəəli təmlə tampana hvlvγv

¹ Pəəli má, ma mayamaγa təkpe m ma wiikəŋna-mə. Ma wei yəlaa yəγətəγi sı ye ma wə mə kiŋ ile ma wə təhe. Ama ye ma fei mə kiŋ ile ma apalvtv kpawayale. Ma təkəγi-məγə Kilisiti kúpantv na ı leleŋ təə sı, ² í taa ye le na waatv wei ma kəŋ mə te tə má hólí ma apalvtv. Pə taya pulv təə, ma hvv teu sı maa hvlí ma apalvtv ke mpa pa hvv sı tə təŋəγi yvlhvwee ke yem tə. ³ Kúpam tə wə tá yvlvtənvγv taa yaa, ile pə taya yvlhvwee ke yem ké tə təŋəγi na té yookina. ⁴ Ama yoou wontu nti tá yoona tə tə ta ke nti antulinya inə ı yəlaa yoona tə. İso yoou wontu nti tə pəsəγi na té wakəli təcəəsəle toŋ nyənte təγə tə yoona. Tə wakəleγi pəpətv ləmayasəe. ⁵ Tə kpeesəγəna pa təna mpa pa lakı kalampaanı na pá kayatəγi sı pá taa nyi İso tə pa hvwee. Tə kəe yəlaa hvwee təna na toŋ na té tγi Kilisiti təə sı pá nuna-ı. ⁶ Ye mu kəma na í la na pə ná sı í nuna təkpaata, ile pə kaasa mpa pa təna na paa caaki nuna tə tá səəlv puwa sı té hə pa ŋkpaŋŋ.

⁷ Paa mpi, pə tənvγv təə ké mə nyənəγəna. Ye yvlv nəγəlv ı tēŋ ı taa sı Kilisiti tənna-ı, pəntv í mayası teu na í ná sı Kilisiti ti tá tətəγə, isu ı ti inı tə. ⁸ Pə taya pulv təə, paa ma sama ma ti na səsəəntv nti Tacaa ha-tv tə, fəe le u kpaa-m se. Pə ha-tvγv səsəəntv ntəγi sı pə la na í te mə taa na İso ké səsəm. Ama pə taya sı pə wakəli-mə. ⁹ Ma ŋmaakvγv ma takəlası tə, maa pəkəγi sı má kpeeti mə pəntv se. ¹⁰ Nti yəlaa yəγətəγi təγəle sı: Pəəli takəlası taa təm wə toŋ na apalvtv ké. Ama waatv wei ı mayamaγa ı wə tá hekv tə ı wəe ké təhe na ı yəγətəγa wə kvnyəŋ. ¹¹ Ye wei ı yəγətəγi mpv pəntv í nyi teu sı nti tə ŋmaa tá takəlası taa ké waatv wei tə fei mə kiŋ na nti tu la waatv wei tu wəe mə kiŋ tə, pə kaa wəe ŋkaŋka se.

¹² Tə kaa nəki na té kəena yaa té mayası tá ti na ləlaa mpa pa makı pa laŋa taa sı pa ké pulv tə. Pa ké iwəeŋ ké, na pa mayamaγa pa caana pa kumayasvγv ŋku paa mayasəna pa ti tə, na pa taa pa tike ke pa kpeesəγəna təma. ¹³ Ye tá, tá kaa pəsi na té sa tá ti na pə tē caasa. Ama tə saŋ tá ti na pə kəesəna təmlə nte İso tu-tv tə tə tənaya. İso hana-tvγv mpaav sı té tala mə te. ¹⁴ İsəna pa suna-tv tə tu ŋmaana pə təə, ye tə taa kəə mə te ile mpvγvle. Ama tə tala mə tēγe teu na té heeli-məγə Kilisiti təm Laapaalı Kupaŋ. ¹⁵ Pə təə ké tu ŋmaana isəna pa suna-tv tə pə təə. Tu saŋ tá ti na ləlaa lapa təma nna tə. Ama tə caa ké sı mə taa tēmnau ke İso í səsı, iləna té pəsi na té la təmlə nte tə kəla ləŋ nyənte təcayacaya təγə mə hekv, na tə taa ŋmaana isəna İso su-tv tə pə təə. ¹⁶ Pə waalı ile tə pəsəγi té yeləna Laapaalı Kupaŋ ke tetənaa mpa pa wə mə te ləlv tə pa taa, na té taa sa tá ti na nti ləlaa tēma lapv ke pa təma taa tə.

¹⁷ Pa ŋmaa İso Təm taa sı: Ye wei í caa ı sa ı ti, pəntv í sa ı ti na nti Tacaa lapa tə. ¹⁸ Kúpam, pə taya yvlv wei ı nyənəγi ı ti isu ı ké pulv tə inı ı sam yana. Ama wei ı təə Tacaa yəγətəγi kúpantv təγə.

11

Mpa pa yaa pa təγi tillaa ke yem tə

¹ Ma kooliγi ké sı isəwəe í tu nyəni-m pəcəγə kpaŋtv. Pə wə mpv məe, í nyənəγi-m mpv. ² Ma wəna isəsəemle ke mə təm taa ké, ile İso tūna-m isəsəemle nte. Pə taya pulv təə, í wəe ké isu pəeəlv wei ı ta nyənta apalv ke paa pəcə na má tə sı apalv kvləm kəŋ ke maa ha-ı tə, apalv

inəɣəle Kilisiti. ³ Ama ma nyanj ké si pə taa kəɔ na mə layatu saali na í lə mə na Kilisiti í krentuyu tam na pə we teu ke isəna mpi tɔ. Na pə kəɔ pə lá isu Ifa ka yeluyu na tɔm mapɪ-ɪ pəpətu tɔm ke ɪ nɔɣo taa na í tolisi-ɪ tɔ. ⁴ Pə taya pulv, í tɛma mə taa si nɔɣəlv í kəɔ í kpaali-mɛɣe nyente Yesu nɔɣəlv ɪ tɔm na pə tá kɛna Yesu wei ɪ tɔm tá kpaala-mɛ tɔ. Na í tanja tətɛɣɛɣe si í muɣi nyente feesuyu nakuli kv tɔm na pə tá kɛna Iso Feesuyu ŋku kv tɔm tə heela-mɛ tɔ, na nyente Laapaali nɔɣəlv na pə tá kɛna Laapaali Kupaŋ wei tə heela-mɛ tɔ.

⁵ Ma ta huɔ si mə nyente tillaa taa səsaa mpe pa tɛɛ-m pulv taa se. ⁶ Ama pə pəsəɣi pə wɛɛ yɔɣətaya wawawa wei ma ta nyi tɔ. Təfɔ pa ta kəli-m nyəm. Tə hula-mɛɣe m̄pɔɣú təcɛɛɛi ké paa mpi pə taa ké na paa timpi.

⁷ Waatu wei ma kpaalaya-mɛɣe Iso Laapaali Kupaŋ tɔ, faalaa ke ma kpaalaya. Ma pasa ma təɣi m̄pɔɣú si pə kusi-mɛ. Yaa ma lapa mpv tɔ kawalaya nté? ⁸ Ma tisa si Yesu seelaa kpeka lenna í feləɣi-m, ɪlɛ pə we isu ma hulɔsa aleyele na má sənə-mɛ. ⁹ Waatu wei maa we mə tɛ na konyəŋ wɛna-m tɔ ma ta sukɪ mə taa nɔɣəlvuy səɣəla. Pə taya pulv, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tɔ pa kəna-m pə təna mpi pə laŋa-m tɔ. Ma təkə ma təɣi si pə taa kəɔ na má sukɪ mə taa nɔɣəlvuy səɣəla. Na mpv inəɣi maa təkəɣi ma təɣi tam. ¹⁰ Na Kilisiti tampana nna ma təkə isəntɔ tɔ ma kaa yele mpi ma yəɔləɣəna isəntɔ tɔɣo yəɔlənav ke Akayi tetv təna taa. ¹¹ Pepe yelina na ma yɔɣətəɣi mpv? Ma ta səali-mɛ tɔ pə tɔɔ yaa? Iso nyəmə təu si ma səɔla-mɛ.

¹² Isu ma lakuy pənente tɔ m̄pɔɣú maa laki, ɪlena má ləsi mpa pa həŋ pa ti na pá təŋ si tá na-we tə kaa təmlɛ tɔɣo pə taa. ¹³ Yəlaa mpe pá ké tillaa pəpətuɔnaa ké. Pa looliɣi nti pa laki tɔ tə taa na pá cəsəɣəna pa ti isu Kilisiti tillaa. ¹⁴ Na tələ tə fɛi piti mɛɛ, m̄pɔɣú Satanɪ maɣamaya ná cəsəɣəna ɪ ti isu isətaa tillu kupaŋ nɔɣəlv. ¹⁵ Ye mpv pə fɛi piti si ɪ təmlɛ nyəma í cəsəna pa ti isu siyisuyu lataa. Ama te, pu tɛ na pə fɛli-wɛɣe mpi pa laki tɔ.

Pəali konyəntəɣəle ke Iso təmlɛ tɔɔ

¹⁶ Ma tasəɣi-təɣi yɔɣətuɣu ké, nɔɣəlv í taa nyənɪ-m isu ma ké kraŋtv. Yaa ye í tu nyənəɣi-m kraŋtv ntɔ, í yaa-m kraŋtv, ɪlena pəcɔ má pəsi na má sa ma təɣi pəcɔ tɔtɔ. ¹⁷ Nti ma yɔɣətəɣi isəntɔ tɔ pə taya ntəɣi Tacaaluyu wɛɛ si má sa ma ti ɪni. Ma yɔɣətəɣi ké isu kraŋtv. ¹⁸ Pə taya pulv tɔɔ, timpi yəlaa lɛlaa saŋ pa ti na yulɔhɔwɛɛ ke yem tɔ, isu ma sama ma ti tɔtɔ mɛɛ. ¹⁹ Mɛ mpa mɛ mə na mə isɛ tɔ, paa pa ta tu sələmi-mɛ si í mu kraŋtvnaa, í muɣi-wɛɣe. ²⁰ ɪ yelaa ké si pá pəsi-mɛɣe yomaa, si pá təkəna-mɛ, si pá puɣusiɣi-mɛ, si pá kpaaki mə tɔɔ na pá feləɣi, si pá makɪ mə nɔɔsi. ²¹ Tá ɪcantv tɔɔ ké tá taa la mpv. Pə we fɛɛɛ si má yɔɣətəɣi mpv.

Paa na mpv tɔ, ye nɔɣəlv makɪ kaŋkante si ɪ wɛna mpi ɪ ká saŋna ɪ ti tɔ, ma pəsəɣi na maa má kaŋkante tɔtɔ mɛɛ. Ma yɔɣətəɣi ké isu ma suv kraŋtvuy. ²² Ntəŋ pa ké Hɛpəla nyəma yaa? Na má tətəɣo te. Ntəŋ pa ké Iseyeli nyəma yaa? Na má tətəɣo te. Ntəŋ pa ké Apələham piya yaa? Na má tətəɣo. ²³ Ntəŋ pa ké Kilisiti təmlɛ nyəma yaa? Má ké Kilisiti təmlɛ tv na pə kəli-wɛ. Ma lapa təmlɛ na pə kəli-wɛ. Pa təkə-m tɔm payale na pə kəli-wɛ. Pa mapa-m na pə kəli-wɛ, səm nɔɣo taa ké ma we tam. ²⁴ Tɔm kakpasɪ ke Yuta nyəma mapa-m akpatɛɛ pəɣəlayafɛi nule nule. ²⁵ Lom nyəma ná mapa-m tɔm tooso, pa yaya-m pɛɛ ke tɔm kulɔm si pa kuy-m. Tɔm tooso ké lum lipa kpuləŋ wei ɪ taa ma wɛɛ tɔ, ma caya ilim kulɔməm na ahoo kulɔmɛɛ ke tenku taa. ²⁶ Ma cəɔv katatəlaya taa, pusi na ŋmulaa niŋ taa ké ma wɛɛ. Səm nɔɣo taa ké ma we ma Yuta nyəma maɣamaya hekv taa, na səm nɔɣo taa ké ma we kraɪ nyəma tɛ. Na səm nɔɣo taa ké ma we acalɛɛ taa, na səm nɔɣo taa ké ma we wolaya tetv taa. Na səm nɔɣo taa ké ma we tenku taa. Na səm nɔɣo taa ké ma we tá taapalaa kucəsaa kin. ²⁷ Pa yaa si kaŋkaŋsi təma na wahalanaa səsaa tɔ, má nana. Tɔm payale ke maa kpətəɣi isələ. Nyəɔsi na lukətv tɔ, paa pəsəɣi. Ma kpisa kutəɣov təɣov ke wulee wulee. Ma təɣo wahala na watv, paa wontuyu kutakuyv ma fɛina. ²⁸ Na pə tu kaasa mpi tɔ, maa yɔɣətəɣi pə tɔm. Yesu seelaa kpeka təna tɔm nɔɣəseɛ ná kuyv-m paa kuyankuyv. ²⁹ Ye yulv nɔɣəlv lapa ɪcam, má laki ɪcam tətəɣo. Ye pə tv nɔɣəlv ke isayatu lapv, pə wuki-m ké təsəŋŋ.

³⁰ Ye pə wɛɛ si má sa ma tɔ̀yɛ́lɔ̀, ma ɪcantu ma ɪcantu cɔ̀lɔ̀yɔ̀ maa saɲna ma ti. ³¹ Tacaɔ Yesu Caa Isɔ nyɛ́má si maa looliyi. Inɛ́yi paa saɲ tam. ³² Maa wɛ Tamasi tɔ̀, wulav sɔ̀sɔ Aletasi su kuvɛ́nɛɛ wei kɛ tɛ́na tɔ̀ ɪ su taɲlaa kɛ kolunɔ̀ ŋka ka cɔ̀na ɪcate tɔ̀ ka nɔ̀yɔ̀ si pá kra-m. ³³ Ama pa tu-m sɔ̀tɔ̀ku sɔ̀sɔ́v taa na pá tisi-m na ɪcate kolunɔ̀ ŋke ka pɛ́tote. Mpu pə yelina na má fiti ɪ nin taa.

12

Mpi mpi pə hovla Pɔ̀li na í ná tɔ̀

¹ Paa ti sam fɛi teu tɔ̀, ɪsu ma sama ma ti. Pə lapa-m ɪsu toosee taka na má ná mpi mpi na mpi Tacaɔ kulaa na í hólí-m tɔ̀, maa yɔ̀yɔ̀ti pə tɔ̀m kɛ pɛ́nɛntɛ. ² Ma nyɛ́má ɪsɔ sɛɛlv nɔ̀yɛ́lv, pusɪ lapa naanɔ̀wa na liyiti kɔ̀lv pə kraasɔ̀yɔ̀-ɪ hatuu ɪsɔ́taa tɔ̀. Ma ta nyɪ si pə kraasa-ɪ tampana yaa pə lapa-ɪ ɪsu toosee taka kɛ kɔ̀lavu tɔ̀. Ama Isɔ tike nyɛ́mna. ³ Ma nyɛ́má si kupam pə kraasa yɔ̀lv inɛ́yi hatuu alɛ́sanna taa. Ma tasɛ́yi yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v si ma ta nyɪ si tampana pə kraasa-ɪ yaa pə lapa-ɪ toosee taka kɛ kɔ̀lavu tɔ̀. Ama Isɔ tike nyɛ́mna. ⁴ Na í nu pa yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀ tɛ́naya tɔ̀mnaa mpa yɔ̀lv kaa pɛ́si na í yɔ̀yɔ̀ti tɔ̀, na pə ta tu hav yɔ̀lv pəyaya si ká yɔ̀yɔ̀ti tɔ̀. ⁵ Yɔ̀lv inɛ́ maa samɪ-ɪ, ɪɛ ma mayamaya ma kaa sa ma ti se. Ye pə wɛ sam, ma ɪcantu kin kɛ maa sana ma ti. ⁶ Ye ma ti sam kɛ maa pɛ́kaya ma taa la kraɲtu se. Pə taya pulv tɔ̀, tampana kɛ maa heelaya tɔ̀ se. Ama ma kra ma tɛ́yi na ma ti sam, maa caa si nɔ̀yɛ́lv í nyɛ́ni-m si ma kɛ pulv na pɛ́ kɛli ɪsɛ́na mpi í naaki na í nukɪ si ma lakɪ tɔ̀.

⁷ Pə tu-m ma tɔ̀nɔ̀yɔ̀v taa kɛ kutɔ̀ŋ kɔ̀wɛ́wuv si ma taa saɲ ma ti si maya pə kula sɔ̀sɔ́ntu na pɛ́ hólí. ɪɛ kutɔ̀ŋ ŋku ku wɛ kɛ ɪsu Satanɪ tillu wei ɪ tilaa tɔ̀ si í kayati-m na má taa sa ma ti tɔ̀. ⁸ Tɔ̀m tooso kɛ ma sɛ́lɛ́ma Tacaɔ kɛ kutɔ̀ŋ kɔ̀nɛ́v ku tɔ̀ si í waasi-m-kv. ⁹ Ama ɪ cɔ̀-m si ɪ pɛ́ɛɛ paasi, pulv ta kaasi si í tasa-m lavu, si pə taya pulv tɔ̀, ma ɪcantu taa kɛ inɪ ɪ toma ná naa teu. Ye mpv ma ɪcantu kɛ maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma tɔ̀. ¹⁰ Pə tɔ̀ kɛ ɪcantu na kutɔ̀v na ɪsɛ́nyɛ́ŋɛ na wahalanaa na lanwakɛ́llɛ sɔ̀sɔ́ɛ, pə tɛ́na mpi ma naa ɪsɛ́ntɔ̀yɔ̀ Kilisiti tɔ̀ tɔ̀ ma mɔ̀yɛ́lɔ̀yɛ́na-wɛ́yi. Pə taya pulv tɔ̀, ma kɛ ɪcam ɪɛ ma toɲ taa toɲ nté tɛ́na.

Kɔ̀lenti nyɛ́ma tɔ̀m caalɔ̀yɔ̀v kɛ Pɔ̀li

¹¹ Ma yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀ kɛ ɪsu ma sɔ̀v kraɲyɔ̀v, ɪɛ mə yelina na má yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v mpv. Pu mɔ̀na ɪsu mu sɛ́enna ma tɔ̀. Mpi tɔ̀, paa ma ta kɛ pulv tɔ̀ mə nyɛ́ntɛ tillaa sɔ̀saa mpe pa ta tɛɛ-m pulv. ¹² Pə lapa tɛ́ma wɛna a hólóyí si ma kɛ tillu tɔ̀yɔ̀ mə hekv taa na suulu sɔ̀sɔ́ mɛɛ. Sɔ̀yɔ̀ntu tɛ́ma na Isɔ kɔ̀kɔ̀lv nyɛ́m na piti tɛ́ma kɛ a lapɛ́naa. ¹³ Nti tɛ́ taa kɛ pa ta la-mɛ ɪsu pa lakɔ̀yɔ̀v Yesu sɛ́ɛlaa kpeka lenna tɔ̀ ye pə taya tɔ̀kɔ̀yɔ̀v mpi mə ta tɔ̀ki-m tɔ̀ pə paasi? Ma tɔ̀m sɛ́pɛ́na-mɛyɛ́ tɛ́nɛ inɪ tɔ̀ taa.

¹⁴ Ma nyɛ́sɛ́yi ma ti si ma kɔ̀ŋ mə tɛyɛ́ tɔ̀m tooso nyɛ́m, ɪɛ maa caa si í tɔ̀ki-m se. Mə mayamaya kɛ ma caa pə taya mə liyitee. Pə taya piya calɛ́sɛ́yɛ́na liyitee si si tɔ̀ si caanaa. Ama caanaa calɛ́sɛ́yɛ́na liyitee si pa tɔ̀na pa piya. ¹⁵ Ye ma ma lanholɔ̀vmɛ́ nté si má tɔ̀yɔ̀ mə tɔ̀ kɛ pə tɛ́na mpi ma wɛna tɔ̀, paa ma ti má kv na pɛ́ sɛ́na-mɛ. Ye máá sɔ̀la-mɛyɛ́ mɔ̀púyú teu ɪɛ, mu məɲna maya sɔ̀lvɔ̀v kɛ pɛ́cɔ̀?

¹⁶ ɪ nyɛ́má teu si ma ta musɛ́na-mɛ. Ama lɛ́laa ná tɛ́na-tɪ si acilayatu kɛ ma lapɛ́naa na má nyɪ-mɛyɛ́ katɔ̀si na pɛ́pɛ́tɔ̀naa na má kra-mɛ. ¹⁷ Mpa ma tila mə kin tɔ̀ pa taa nɔ̀yɛ́lv lapa na má tɔ̀yɔ̀ mə tɔ̀? ¹⁸ Ma wiina Titu si í polo mə tɛ na ma tɛ́nsa ɪ waali kɛ tá taapalv ɪɛ. Yaa í caa í tɔ̀ si Titu tɔ̀yɛ́na mə tɔ̀ kɛ? Pə taya ma yaasi na ma ɪkpatɛ kɛ Titu tɛ́naa?

¹⁹ Ntanyi pə kraɲav waatu nɔ̀yɛ́lv tɔ̀ ɪ huv keɛ si tɔ̀ pɛ́kɛ́yi si tɔ̀ keɛli tá nyóŋ tɔ̀. Aa pə taya mpv. ɪsɛ́na Kilisiti caaki tɔ̀ mɔ̀púyú tɔ̀ yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v Isɔ ɪsɛ́ntaa. Tá taapalaa kupama tɔ̀ heeliyi-mɛyɛ́ pə tɛ́naya mɔ̀púyú si í pulv lɔ̀lv. ²⁰ Ma nyan si ye ma kɔ̀ma na má tala mə tɛ má taa mayana-mɛyɛ́ nti maa caa tɔ̀ tɔ̀ taa, na mu taa na nti mu caa tɔ̀yɔ̀ ma kin. Ma nyan kɛ si pɛ́ taa kɔ̀ na yoo, na ɪsɛ́ɛmɛ, na pááná, na kɔ̀lvɔ̀v pɛ́kɔ̀yɔ̀v, na kutɔ̀v, na yɔ̀yɔ̀tɔ̀yɔ̀v kraɲ nyɛ́ŋka, na ɪsɛ́cav, na liyituɔ̀yɔ̀v pɛ́ wɛɛ. ²¹ Ma nyan kɛ si má tala mə kin ma Isɔ í taa pasa-m mə ɪsɛ́ntaa na má kɔ̀ na má wii yɛ́laa payalɛ́ mpa pa lapa ɪsɛ́yɔ̀tɔ̀naa kɛ tuu lɔ̀ŋ, na pá tá yeɛ tetelakasi, na asilima, na yaasi ɪsɛ́yɔ̀v wei paa tɔ̀kaa tɔ̀ pa tɔ̀.

13

Kantakaya kvkpaalɔv na sɛɛv

¹ Tɔm tooso nyɛm ntɛ ma caa kɔntɛ kɛ mɛ tɛ tɔ. Aseeta nyɛma naale yaa tooso ká hulɛna tɔmnaa tɛna mpa pa wɛɛ tɔ pa tampana na pɛ́cɔ́. Pa ŋmaa rɛ́pɔ́yú Isɔ Tɔm taa kɛ́. ² Ma kpaalɛyi tuu mpa paa lapa isayatu tɔ na lɛlaa si ye ma kɔma na má kɔɔ si ma naa-mɛ, ma kaa wii nɔɔɔɔ pɛ́tɔ́tɔ́lɛ. Maa kɔma tɔm naale nyɛm tɔ ma tɛma-mɛyɛ kpaalɔyɔ kɛ mpɔv. Pɛnɛntɛ ma fɛi mɛ kinɛ ɔlɛ ma tasɛyi-mɛyɛ kpaalɔyɔ. ³ Ntɛŋ í caa í ná si Kilisiti tɔŋ kɛ ma yɔɔtɔyɔna yaa pɛ́ taya Kilisiti tɔŋ yaa? I ká ná mɛɛ. Kilisiti u húlɔ́yí ɔcantu natɛlɔyɛ mɛ́ tɔm taa se. Ama toma kɛ ɔ húlɔ́yí mɛ́ hɛkɔ. ⁴ Paa na mpɔv ɔ cantu tɔɔ kɛ pa kama-ɔ sɛm tesika tɔɔ. Ama ɔ wɛna ɔ weesuyɔ kɛ Isɔ toma taa. Tá na-ɔ tɛ́ kɛntaa kɛ́, na tɛ́ kɛ́ acamaa tɔ́tɔ́yɔ. Ama yaasi wei tɛ́ lakɛna mɛ́ kinɛ tɔ́ pɛ́ húlɔ́yí kɛ́ si tá na-ɔ tɛ́ wɛna weesuyɔ kɛ Isɔ toma tɔɔ.

⁵ I maɔasi mɛ́ maɔamaya mɛ́ ti na í fɛŋ mɛ́ ti na í ná si í tɔka Isɔsɛɛɛɛ mpaav yaa í tá tɔki. Ntɛŋ í nyɛmá teu si Kilisiti wɛ́ mɛ́ kinɛ na? Tɔv, í tɛmna Isɔ na mɛ́ taa tɔ, ye í pɛ́saa na í húlí tampana kɛ mpɔv ɔlɛ, mpɔyɔlɛ. ⁶ Ma hɔv si í nyɛmá teu si tá kinɛ, tɛ́ pɛ́sɛyi na tɛ́ húlí mpɔv mɛɛ. ⁷ Isɔ kɛ́ tɛ́ sɛ́lɛmɛyi si í yɛlɛ na í taa la kawalaya nakɛli. Tu caa si tɛ́ húlí tɛnɛ tɛ́ taa kɛ́ mpi tɛ́ pɛ́sɛyi tɔ, paa pu lu si pɛ́sɔyɔ kɛ tu pɛ́sɛyi, kɔpantu kɛ tɛ́ caa mu laki. ⁸ Pɛ́ taya pulɔ tɔɔ, tɛ́ kaa pɛ́si na tɛ́ lu Isɔ tampana waali. Isɔ tampana anɛyi tu lana. ⁹ Tá kɛv acamaa na mu kɛ́ tɔŋtɔnaa tɔ, tá laŋa hulɔmɛa kɛ́. Pɛ́ tɔɔ tɔ́tɔ́yɔ tɛ́ sɛ́lɛmɛyi si í la kɔpantu kɛ́ teu. ¹⁰ Mpi pɛ́ tɔɔ ma wɛ́-mɛ na poolɔŋ na ma ŋmaa-mɛyɛ takɛlaya tɔyɔlɛ si waatu wei maa kɔɔ mɛ́ kinɛ tɔ́ ma taa lana-mɛ na tɔŋ kɛ toma nna Tacaá ha-m tɔ. Pɛ́ ha-m toma anɛyi si pɛ́ la na í polo lɔlɔ, pɛ́ ta ha-m-yɛ si pɛ́ wakɛli-mɛ.

¹¹ Pɛnɛntɛ ma taapalaa pɛ́ lapa wulee. I lv si í tɛ́ teu. I sɔɔsɛyi tɛ́maya apalɔv. I wɛɛ nɔɔɔ kɔlɔmɛa, na í wɛɛ tɛ́ma na lɛlɛŋ. Isɔ wei ɔ sɔ́lɔyɛ na í haa alaafɛya tɔ́ í wɛɛ mɛ́ kinɛ.

¹² I sɛɛ tɛ́maya teu na í lɛli.

Isɔ yɛ́laa tɛ́na sɛɛ-mɛ.

¹³ Tacaá Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na Isɔ sɔ́lɔyɔ na kɛ́ntɔyɔ ŋku Feesuyɔ Nanɛŋtu kɛ́ŋna tɔ́ pɛ́ wɛɛ mɛ́ tɛ́na mɛ́ kinɛ.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA

KALATI NYĒMA TŌ

Kutvltv

PŌli ŋmaa takēlaya kaneye Kalati Iso seelaa mpa i mayamaya i pona Laapaali kupaŋ na pa mu tŌ. I ka nuwaya si yēlaa kōma na pa seyesēyi-weye Yuta nyēma kulaputu. Ie i lanje ta heena pa kuysesētū nti. Pə tŌ kē i tōma si: Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tŌ i ta ke wei yulu lupa kulupu tŌ (1:11). I yōgōtaa tŌtŌ si Iso pēlee yakēna yulu, pə taya kulaputu tēnyu tŌ. Pə tŌ kē pə wee si tŌ tēny Feesuyu Nanjtu nyēntu pə taya yēlaa nyēntu.

Isəna pa faya Kalati takēlaya tŌ:

Laapaali Kupaŋ we kulvm kē, titite 1-2

Iso pēlee yakēna yulu nyuyū, titite 3

Iso seelb wei i fita yomle tŌ na i kulapəle, titite 4-5

Kutəkətū, titite 6

Seetv

¹ Maya tillu PŌli, ile pə taya isu yēlaa tōna-m tiluyu. Pəyele pə taya isu yulu nōgōlu i teləsəna-m tiluyu mpi. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iso wei i ka feesa-i waatu wei i səpa tŌ mpe pa mayamaya pa tōna-m-wi. ² Mā na ma taapalaa mpa pa tōna pa we cāne tŌ tŌ tamsəna na tŌ ŋmaa takēlaya kaneye Kalati Yesu seelaa kpeka me si tŌ seeki-me. ³ Taca Iso na tā Səsə Yesu Kilisiti pá hólí-meye pēlee na pá ha-meye alaafəya. ⁴ Kilisiti inu i hana i ti si í ya-tuyū tá isayatu taa na í ləsi-tuyū kuyeyē kutakēsəŋ inē i taa, na mpv inu pə kē Taca luyū nyēntu kē. ⁵ TŌ tŌ Iso kē teeli ke tam tŌ. Ami.

Laapaali kulvm inəyale kulvm təkōŋ

⁶ Ma ta huw si í ká ha siyile ke mpyōy lōŋ ke wei i yaa-meye Kilisiti pēlee tŌ tŌ na í tēny Laapaali Kupaŋ lelū, ma tutaa kē. ⁷ Ma yōgōtuyū mpv tŌ pə taya isu Laapaalēnaa Kupama we naale se. Ama ma nawaya si yēlaa wee na pá laki-meye yelēyēle na pá caa pa kee Kilisiti Laapaali Kupaŋ inu. ⁸ Ye nōgōlu kōma na í heeli-meye Laapaali kufalu nōgōlu na pŌ tá kē wei tŌ tēma-meye heeluyu tŌ, Iso ká nana pōntu paa i kē awe. Paa tá taa yulu mayamaya, paa isətaa tillu nōgōlu mayamaya. ⁹ Tu tēma-meye heeluyu na ma tasəyi-meye heeluyu ke mpv, si ye nōgōlu kōma na í heeli-meye Laapaali kufalu nōgōlu na pŌ tá kē wei í tēma mōyū tŌ, Iso ká náná pōntu.

¹⁰ Ie pə luwa si yēlaa isante nté ma caa yaa we? Aai, ama Iso isante ke ma pēekəyi. Ma caa si yēlaa lanja í heena-m? Ye maa caakaya si yēlaa lanja í heena-m ma taa la Kilisiti tēmlē tū.

Isəna pə lapa na PŌli pəsi tillu tŌ

¹¹ Ma taapalaa ma heeliyi-me təfoo si Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tŌ i ta ke wei yulu lupa kulupu tŌ. ¹² Ma ta nu-təyi yulu nōgōlu i kin. Pə taya yulu nōgōlu seyesəna-m, ama Yesu Kilisiti mayamaya kulina tŌ tŌ na má nyi-ti.

¹³ I nu isəna ma yaasi ka we waatu wei maa seesa isəle na Yuta nyēma Iso seev tŌ. Na í nyémá isəna maa naasaya Iso seelaa kpeka təkəŋkəŋ na má seesa isəle si ma wakələyi-we təkpataa tŌ. ¹⁴ Mpa paa kē ma piitim nyēma na pá kē ma saalanaa tŌ pa taa nōgōlu ta hanjnam puluyū tá Yuta Iso seev taa. Isəna maa tēnyaya tá caanaa kōtasu tŌ pə fei keesuyū.

¹⁵ Ama Iso suulu tŌ i ləsa-m na ma mpaa ke waatu wei pa ta tu lūləta-m tŌ, na í yaa-m si má la i tēmlē. ¹⁶ Pə kōma na pŌ maya Iso na í kuli i Pəyalū tŌ si má nyəmi-i təcēi, na má seyesi mpa pa ta ke Yuta nyēma təyō i tēm Laapaali Kupaŋ tŌ ma ta polo nōgōlu cəlōyō saawala lapu. ¹⁷ Pəyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma tŌ tŌ. Ama ma tē Alapu ke kpakpaa, pəle pə waali ilēna má mēli Tamasi. ¹⁸ Pəle pə waali pə lapa pusi tooso təyō ma

pola Yosalem si ma nyəh Piyee. Uena má na ílé té caya wee naanowa na kakpasí. ¹⁹ Ma na tillaa taa nəǵəlv tə ta na ye pə taya Tacaa neu Saaki.

²⁰ Tampana təm ke ma keesəyi-mege takəlaya taa cəne, na Iso maa looliyi.

²¹ Pəle pə waali ma cəw Silii na Silisii pa tetvnaa taa. ²² Pə na pə mpv tə Yuta tetv taa Yesu seelaa kpeka ta keesita-m. ²³ Ama pa yǵǵəta ma təm ké na mpe pá nu kunu, si wei iní ka naasaya-tv tə kayana í tǵhna Iso seev mpi í ka seesa isəle si í wakəli təkpaata tə pə waasu lapv. ²⁴ Na pá san Iso ké ma təw.

2

Pəli na tillaa ləlaa

¹ Pə lapa pusi naanowa na liyiti uena má məli Yosalem, na Panapaasi su-m, na má kpenna Titv tətə. ² Pə taya pulv təw ké ma pola Yosalem, Iso hvləna-m si pə wee si təlasí má polo ké. Ma na təna nyvǵv nyəma tə kota tá tike, uena má kpaɣa Laapaali Kupaŋ wei ma laki mpa pa ta ke Yuta nyəma tə í təm na má keesi-we təccei. Ma luyv taa fei si mpi ma tema lapv na mpi ma tǵhna lapv tə pə pəsi yem. ³ Na Titv wei í tǵhna-m mpv na í ké Kələeki tv tə pa ta caali-í si í pəli. ⁴ Ama acesaacesaa nyəma mpa pa sita tá həkʷ tə pəle pa lvpəna si í pəli. Acesaacesaa nyəma mpe, pa ləlaa ké təkəv na pá svv tá həkʷ, si pa feŋiyi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tə kpentaa na tə we kasayampiitu nti tə taa tə. Pa caakaya ké si pá pəsi-tvǵv yomaa. ⁵ Ama tá tá ha-wege pə mpaav ke paa pəcə mayamaya. Tá səlaa ké si mə təw ile té təkí Laapaali Kupaŋ tampana təkpaŋkpaŋkpa.

⁶ Mpa ma tǵh si nyvǵv nyəma ke mpv tə, təw, ma ta nyi si tampana mpegele nyvǵv nyəma yaa we tə. Ile paa pa tu ké mpa te, pə kulvm. Iso ile u nyənəyi təw tə se. Mpe iní pa taa nəǵəlv ta tasa-m təm kvfatv natələyi səsvǵv si má la. ⁷ Ama pa nawaɣa təkəlekele si Iso tv-m təmle si má heeli Laapaali Kupaŋ ke mpa pa ta ke Yuta nyəma tǵǵ teitei isu í tv Piyee ile si í heeli Laapaali Kupaŋ ke Yuta nyəma tə. ⁸ Isu Iso kpaɣ Piyee ke tillu si í paasəna Yuta nyəma tə mpv tətəǵv í kpa maya tillu si má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyəma tə. ⁹ Saaki na Piyee na Yohaani, mpa mpe pa nyənəyi mpv si pa nyvǵv nyəma tə, pəle pa nawa si Iso paasaa ké na í tv təmle ntege ma niŋ taa na tə mpa. Uena pá kpa má na Panapaasi tá niŋ taa na pá ciyiti. Tə lapa nəǵə kulvmaya ke mpv, uena tá təna tǵ yǵǵəti na té tisi təma si táa mələna mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa kiŋ na mpe pá polo Yuta nyəma kiŋ. ¹⁰ Ama nti pa wiina-tv tǵǵəle si, té təwsi pa konyəntvnaa mpe pa təw, na ma lapa teu ke nti pa yǵǵəta mpv si té la tə.

Pəli kalənav ke Piyee ke Antiyəka

¹¹ Waatv wei Piyee kəma Antiyəka tə ma yoonə-í yəlaa taa ké í toola mpaav tə pə təw. ¹² Nti tə taa í toolaa tǵǵəle si, Saaki ka tila napəli, na waatv wei pəle pa ta tata tə, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa təkayana. Ama pəle pa kəma na pá tala, uena í se mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa cəlǵə tǵǵəv. Pə taya pulv, í nyanayana mpa pa səla pəlvǵv təm tə. ¹³ Tá taapalaa Yuta nyəma mpa pə kaasaa tə pəle pa tǵhna Piyee ikpate tətə, haləna pə kpeŋna Panapaasi na pá teləsi ilege pa icantv nti. ¹⁴ Saa wei ma nawa si pa tənte ta maya na pa ta tǵh Laapaali Kupaŋ tampana ke teitei tə, ma təma Piyee ke yəlaa təna isəntaa si: N ké Yuta tv pəyele n lapa cənege isu wei í ta ke Yuta tv tə, n ta la isu Yuta tv ka la tə. Ile isənaya n nyəma si nəwəw n ká la na í caali mpa pa ta ke Yuta nyəma tə si pá la isu Yuta nyəma?

Táa tem na Iso yakəna paa wei í nyvǵv

¹⁵ Tá mayamaya tə ké Yuta nyəma ké təsiyisiyi, tə ta ke asayaa isu piitim lempí nyəma. ¹⁶ Paa na mpv tə nyəma si pə taya isu yulv tǵhnyv kəsəsutv tǵǵ Iso nyənəyi-í yulvpaŋ. Ama í tǵhnyv í taa na Yesu Kilisiti tǵǵ. Tá mayamaya isəntə, tá temna Yesu Kilisiti inəyi tá taa kəna Iso nyənəyi-tvǵv yulvpama. Tə tema tá taa na Yesu Kilisiti tǵǵ yoo, pə taya kəsəsutv tǵhnyv təw. Pə taya pulv, Iso kaa nyəni nəǵəlvǵv yulvpaŋ ke í kəsəsutv tǵhnyv təw. ¹⁷ Ye tə lukí si Kilisiti təw pa nyənəyi-tvǵv yulvpama tǵǵ pə naa si tə ké asayaa isu mpa pa ta ke Yuta nyəma tə, ile pə wee si Kilisiti kele isayato caa yaa isəna? Aai, pə taya nǵyó paa pəcə. ¹⁸ Ye ma kulaa

na má tayanəgi ηman ke mpi ma tema yəkuvu tə, pəle pə húləgi ké sɪ ma ta ke kusəsutu təjlv nəɣəlv. ¹⁹ Ye kusəsutu təm taa, ma səpaya tənəηnan, na kusəsutu nti tə mayamaya tə kɪna-m mpv. Na pə lapa-m ḡpúgú sɪ má wεε Isə tike tə. Pa kv má na Kilisiti ke səm tesika tə. ²⁰ Na ma wεv isəntəgə kaɣana tə pə taya ma mayamaya ma wenna. Ama Kilisiti wenna ma taa. Weesuyv ηku ma wena saηa taa isəntə tə ma tēη ma taa na Isə Pəyalv təgə ma wena-kv. Isə Pəyalv inɪ ɪ səələna-m na í sɪ ma səm. ²¹ Maa kpələgi Isə kucəv se. Ye kusəsutu ka yekayana na yvlv pəsəgi kupaη ke Isə isəntaa, ilə pə wε isv Kilisiti səpa yem kele.

3

Kusəsutu na táá tem na Isə pə təm

¹ Aaa, Kalati kumeləməη me, ilə nəɣəlv nyala-mεge konyalv yaa isəna? Anɪ mege pa tema keesuyv ke Kilisiti tesika tə səm təm təkəlekele ke teu. ² Ilə təm kulvmtv təkəη ké ma pəsəgi-me, sɪ í təηuyv Isə kusəsutu təgə í hika Isə Feesuyv yaa í nuw Laapaalɪ Kupaη na í mv-ɪ təgə í hikaa? ɪ cə-m na má nu. ³ Mə kumeləntv tə ḡpúgú? Isə Feesuyv ton ke í hikina mə təgi kancaalaya, iləna nəvəv í caa í téesəna mə mayamaya mə ton na? ⁴ Pə lapa pə lapa mə hekv na í hii layatvnaa mpa tə pəle pa pəsə yem kele yaa? Aai, pə kaa pəsɪ yem ké mpv mεε. ⁵ Isv Isə celuyv-mεge ɪ Feesuyv na í laki piti təma ke mə hekv ke mpv tə, mə kusəsutu təηuyv tə, yaa mə Laapaalɪ Kupaη nuw na ɪ muyv tə ké pə laki mpv?

⁶ Mpv inɪ pə yelina na pá ηmaa Apələham təm ke Isə Təm taa sɪ: ɪ tema Isə na ɪ taa, na ɪ taa tem mpəgi Isə ná nawa na ilé í yaa-ɪ yvlvpaη na í mv-ɪ. ⁷ Pə tə ké í ká nyɪ teu sɪ, mpa pa tema pa taa na Isə təgəle Apələham piya təsiyisiyi. ⁸ Pə mayamaya pə tu wε Isə Təm taa ké mpv sɪ: Mpa pa ta ke Yuta nyəma tə paa kəv na pá tē pa taa na Isə, iləna pá pəsɪ yvlvpama. Na pə təv inəgi hatuu ləη Isə heela Apələham ke təm kupaηtv tənə na tē wε ηmaatv taa sɪ: Nyá tə ké Isə ká la atə yəlaa tənaya kupaηtv. ⁹ Apələham tema Isə na ɪ taa na Isə lapɪ-ɪ kupaηtv. Na mpv tətəgə pa tənə mpa pa tēη pa taa na Isə tə, ilé ɪ laki-wεge kupaηtv ke mpv tətəgə.

¹⁰ Mpa pa wεε na pá tēləgi sɪ pa kusəsutu təηuyv tə ké pa hikiyi kupaηtv tə pá na mpusi kele. Tə mayamaya ke pa yəgəta Isə Təm taa sɪ: Mpusi tv nte wei ɪ təηəgi pə tənə mpi pa ηmaawa kusəsutu takəlaya taa təgə tam tə. ¹¹ Pə tu naaki mpv təkəlekele sɪ nəɣəlv kaa pəsɪ yvlvpaη ke Isə isəntaa ké kusəsutu təηuyv tə. Ama pa ηmaa Isə Təm taa təkpaataa sɪ: Wei ɪ ké yvlvpaη ke Isə isəntaa sɪ ɪ tema ɪ taa tə pə tə tə, puvntv tike tvləgəna-ti. ¹² Pə taya pulv tə, kusəsutu təηuyv na táá temnav ke Isə tá kaa pulv. Ama pə wεε ké isv pa yəgətvuyv Isə Təm taa tə sɪ: Wei ɪ təkə kusəsutu təmnaa tənə tə, puvntv ká tvli-təgi tə tə.

¹³ Isəna Kilisiti lapa na í səgəli tá mpusi ke ɪ mayamaya ɪ nyuyv taa tə pə tə ké ɪ pəsaa na í ləsɪ kusəsutu mpusi inəgi tá tə. Tə mayamaya ke pa yəgəta Isə Təm taa sɪ: Ye pa laalaa na pá pusi wei na təgə, mpusi tv ké. ¹⁴ Pə lapa ḡpúgú sɪ kupaηtv nti Isə ka təma sɪ ɪ laki Apələham tə, í la-təgi mpa pa ta ke Yuta nyəma təgə Yesu Kilisiti tə. Na tá táá temnav ke Isə yelina na tē hiki Feesuyv Naηηtv wei Isə ka təma sɪ ɪ ká ha-tv tə.

Kusəsutu na Isə kupaηtvnaa pə təm

¹⁵ Ma taapalaa ma keesəgi-mεge yəlaa tá ta kulapvntv na í cəkəna. Ye yvlv caɣaa na í tayanɪ pə tənə təmamam ké isəna ɪ caa pá lana ɪ wεnav ke ɪ səm waalɪ, na í tv takəlaya taa na í sɪ, nəɣəlv ɪ pəsəgi na í kv-ti yaa í səsɪ ɪ nyəntv ke tə tə. ¹⁶ Aηha, ḡpúgú pə wεε na nti Isə ka təma sɪ ɪ ká la Apələham na ɪ pəyaya tə. Pa ta ηmaa Isə Təm taa sɪ ɪ piya, sɪ pə taa kəv na pə lá isv yəlaa pəyale. Ama pa təmaya sɪ: Nyá pəyaya, sɪ pə húlɪ sɪ yvlv kulvkm ke pa paasənaa, na yvlv inəgəle Kilisiti. ¹⁷ Nti ma caa ma húlɪ təgəle sɪ: Isə ka tayanə nti ɪ caa í na ɪ yəlaa pá la tə, haləna í tə sɪ ɪ ká təkɪ ɪ nəgə suw. Pə kəma na pusɪ la nasəle na hii na naanəwa (430) ké, iləna kusəsutu təm li. Kusəsutu təm liw mpv tə, pə feɪ sɪ təle tē kv nti Isə tema tayanuyv tə, na mpi mpi ɪ təma sɪ ɪ ká la yəlaa tə təle tə saalɪ yem. ¹⁸ Pə taya pulv, ye isv kusəsutu təkəlaa ke Isə təηəgi na í haa ɪ kucəvwei ɪ ka suwa ɪ yəlaa tə tə, ilə pə taya nəgə suw nté. Ama cənə ilə Isə ka təma sɪ ɪ ká la Apələham ke kupaηtv təgə ɪ lapa-ɪ-təgi faalaa.

¹⁹ Pepe nyuyv tɔɔ kɛ pa su kiinj ilɛ? Pa sɔɔsa ilɛyɛ suu kɛ si pɔ hɔlɪ yɔlaa kɛ pa kulapɔtv nti Isɔ u caa tɔ. Pɔ wɛɛ si kusɛsɔtv nti tɔ caya mpv, halɛna Apɔlaham pɔyaya ŋka ka tɔɔ Isɔ ka tɔma si i ká la kɔpantv nti tɔ ká kɔɔ. Na isɔtaa tillaa kɛ Isɔ tilina kusɛsɔtv nti, na yɔlv kɛ pɛlɛ pa cɛlaa si i tɛlɛsi i lɛlaa. ²⁰ Ama ye timpi pɔ kɛ si yɔlv kulɔm tɔm kɛ pɔ paasɛnaa, ilɛ tɛlɛsɔlv nɔyɔlv i kaa wɛɛ pɔ taa tɔtɔ. Na mpv inɔyɪ pɔ tu wɛɛ, Isɔ wɛ kulɔm kɛ.

Kusɛsɔtv nyuyv

²¹ Ilɛ pɔ luwa si kusɛsɔtv na mpi mpi Isɔ tɔma si i ká la tɔ pu kɛntɔyɪ kɛlɛ? Aai, pɔ taya mpv se, paa pɛɔ. Ye paa tv kusɛsɔtv natɛli nti tɔ pɛsɔyɪ na tɔ lá na yɔlaa hiki weesuɔyɪ, aŋhaa, ilɛ kusɛsɔtv tɛŋyɔlv ka yekayana ntɛ na yɔlv pɛsɔyɪ kɔpɔŋ kɛ Isɔ isɛntaa. ²² Ama pa ŋmaawa Isɔ Tɔm taa si isayɔtv ŋmakɛla yɔlaa tɛna tɔpai. Na pɔ wɛ mpv, si mpa pa tɛma pa taa na Yesu Kilisiti tɔ, pá hiki kɔcɔŋ wei Isɔ ka tɔma si i ká ha tɔyɔ pa taa tɛmnɔv tɔɔ.

²³ Táá tɛmnɔv kɛ Isɔ taa kɔnta ilɛ, kusɛsɔtv ka tɔkɛna-tv isɪ salɔkatɔnaa, na pɔ tɔŋaa si pɔ kɔɔ pɔ kuli-tuyv Isɔ táá tɛmnɔv tɔm nti tɔ tɔɔ. ²⁴ Mɔpɔyɔ pɔ lapa na kusɛsɔtv wɛɛ isɪ tá tɔɔ nyɛnlv halɛna Kilisiti kɔɔ, si tɔ tɛ tá táá na Isɔ na pɔ lá na tɔ pɛsi kɔpama kɛ Isɔ isɛntaa.

²⁵ Pɛnɛntɛ Isɔ táá tɛmnɔv tɔm nti tɔlɛ tɔ kɔma ilɛ kusɛsɔtv ná fɛi isɪ tá tɔɔ nyɛnlv tɔtɔ.

²⁶ Tɔv, mɛ mɔ tɛma mɔ taa na Isɔ tɔyɔ i pɛsa i piya kɛ mɔ na Yesu Kilisiti mɔ kɛntɔyɪ tɔɔ. ²⁷ Pɔ taya pulv, mɔ tɛna tɔpai pa sɔ-mɛyɛ Isɔ lɔm si mɔ na Kilisiti i kɛntɔ na i kɔpaya Kilisiti kin kɛ yaasi kɔfalv na i tɔki. ²⁸ Waatv inɪ, pɔ fɛi si Yuta tv ntɔ, inɛ ilɛ i ta kɛ Yuta tv. Yaa yom ntɔ, kasayampv ntɔ. Yaa apalv ntɔ, alv ntɔ. Ama mɔ na Yesu Kilisiti i kɛntɔ mɔ tɛnaya kulɔm kɛ, fayav fɛi. ²⁹ Ye Kilisiti tɛnna-mɛ ilɛ i kɛ Apɔlaham piya kɛ, na i ká hiki kɔpantɔnaa mpa Isɔ tɔma si i ká ha-mɛ na pɔ pɛsi mɔ nyɛm tɔkɔpataa tɔ.

4

¹ Nti ma wɛna na má caa ma tasɛna-mɛyɛ kilisinɔv tɔyɔlɛ si, pɔyaya ŋka ka wɛɛ na káá tɛ na ká tɔyɔ ka caa wɛnɔv tɛna tɔ, ka pɛcaatv ka wɛɛ kɛ isɪ yom wɛv tɔ. Pɔyɛlɛ ŋkɛ kaa tɛna na ká ti pɔ tɛna. ² Ka pɛcaatv tɛna taa ka wɛ paasɛnlaa nin taa, na pɛlɛ pa lakɛna-kɛyɛ pɔ tɛna halɛna ká kɔɔ ká tala pɔsi isɛna ka caa ka suwa tɔ. ³ Tá tɔtɔ waatv wei tu wɛ isɪ piya tɔ, tu wɛ antulinya inɛ i pɔ tɛna pɔ kancaalaya nyɛm taa kɛ na pɔ kpa-tuyv yomaa. ⁴ Ama pɔ kɔma pɔ tala saa wei Isɔ ka suwa tɔ, ilɛna i tili i pɔyaya, na alv lulɛna-kɛ, na ká tɛŋ Yuta nyɛma kulapɔtv. ⁵ Ka kɔma mpv si ka cɛki mpa kusɛsɔtv ka tɔkaa tɔ na tɔ hiki mpaav na tɔ pɛsi Isɔ piya.

⁶ Isɔ tv i Pɔyaya Feesuɔyɪ kɛ tá taa si pɔ hɔlɪ teu si tɔ kɛ i piya mayamaya, na Feesuɔyɪ ŋkv kv yelina na tɔ yaa Isɔ si ma Caa Paapa. ⁷ Ye mpv ilɛ n ta kɛ yom tɔtɔ, ama n pɛsa pɔyalv kɛ. Na isɪ n kɛv i pɔyalv kɛ mpv tɔ, Isɔ ká ha-ŋ kɔpantɔnaa mpa i su i piya tɔɔ tɔ.

Kalati nyɛma tɔm caalɔyɪ Pɔɔli

⁸ Tuu lɔŋ i taa nyɪ Isɔ, na i tɛŋaya mpi pɔ ta kɛ Isɔ mayamaya tɔ na i pɛsi pɔlɛ pɔ yomaa.

⁹ Ama pɛnɛntɛ isɪ i nyɛmá Isɔ, yaa isɪ Isɔ ilɛ i nyɛma-mɛ tɔ, pepe tɔɔ kɛ i caa i mɛli pɔ tɛna pɔ kancaalaya nyɛm mpi pɔ taa fɛi waav na pɔ wɛ yem kɛ mpv tɔ pɔ taa? Na pɔ kɔma suwe tɔtɔ na i caa i tasa pɔ yomaa lapv? ¹⁰ Mɔ isɛ sɛɛna mɔ kuyɛɛŋ kɔpampɔŋ fayasɔyɪ na mɔ isɔtɔnaa kɔpama na mɔ waatɔnaa kɔpama na mɔ pɔsi kɔpɔŋsi fayasɔyɪ kɛ teitei. ¹¹ Mɔ tɔm cɛpa ma lanlɛ kɛ teu kɛ. Isɪ ma iwɔlɛ ntɛ tɔ tɛnaya mɔ tɔɔ kɔla hɔntv ntɛ yaa?

¹² Ma taapalaa, ma wiikina-mɛ si i tɛŋ ma ikpate isɪ ma mayamaya ma tɛŋa mɔ ikpate tɔ. I ta la-m isayɔtv natɔlɔyɪ tiili se. ¹³ Na i nyɛmá teu si ma kvɔtɔŋ tɔɔ kɛ ma heela-mɛyɛ Laapaali Kɔpɔŋ kɛ tɔm kancaalaya nyɛm. ¹⁴ Na i ná cɔsɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ ma wɔsasi nsi si taa, paa na mpv i tá cutɪ si ma tɔm nti tɔ nu-mɛ. Pɔyɛlɛ i ta lɔ-m, ama i tɔka-m teu kɛ isɪ isɔtaa tillu nɔyɔlv, yaa isɪ Yesu Kilisiti mayamaya. ¹⁵ Waatv inɪ mɔ lanjhɔlvmlɛ tɔ paa pɔsɔyɪ. Ilɛ kayana i na-we tɔtɔ? Hali ma pɛsɔyɪ má lɛsi mɔ nyuluyv si waatv inɪ i taa, pu lakaya mpv, paa mɔ isɛ mayamaya i ka lɛsaa na i tv-m. ¹⁶ Isɪ ma heeluyv-mɛyɛ tampana tɔyɔlɛ ma pɛsa mɔ kolontv yaa?

¹⁷ Yɔlaa pane pa laki kɛ na n nawa n tɔ si pa sɔla-meyɛ teu. Aai, pɛ taya mpɔ se, paa pɛɔ. Pa caaki kɛ si mǎ na-mɛ tɛ wakɛli, na ɪ mɛlɛna mpɛ pa tɔɔ na ɪ nyɛnɛɪ pa tike. ¹⁸ Pɛ we teu si yulu ɪ sɔlɛɪ ɪ lɛlu kɛ mpɔ yaa. Ama kɔpantɔ lapɔ taa kɛ ɪ kǎ sɔlɛɪ mǔpɔyɔ tam, pɛ taa wɛɛ waatɔ wei ma wɛ mǎ kin tɔ tike. ¹⁹ Ma piya kɔpama, ma tayana wɔsasi taa kɛ sɔsɔ kɛ mǎ tɔɔ. Na wɔsasi nsi si nɔɔsɛna ɪsu lɔlɔyɔ wɔsasi takɔyɔ alɔ tɔ, si pɛ la na ɪ kɔpaya Kilisiti yaasi na mǎ na-ɪ ɪ nɔɔsɛna tɛmɔya teu. ²⁰ Pepe pukina-m mǎ hekɔ kɛ nɔɔnɔɔ ɪsɛntɔ na mǎ heeli-meyɛ kɔfatɔnaa. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, mǎ tɔm caala-m sɔsɔm kɛ cɛnɛyɛ.

Akaa na Saala pa tɔm

²¹ Mɛ mpa ɪ caa kɔsɛsutɔ ɪ tɔki-mɛ tɔ, ma pɔɔsɛɪ-mɛ si ɪ nuwa nti pa ɲmaawa kɔsɛsutɔ nti tɔ takɛlasɪ taa tɔ, yaa ɪ tǎ nu? ²² Pa ɲmaawa si Apɛlaham ka wɛna piya naalɛyɛ, kasayampɔ nǎ lɔla-ɪ lɛɲka na yom nǎǎ lɔli-ɪ lɛɲka. ²³ ɪsɔ ka tɔmna si kasayampɔ kǎ lɔli. Mǔpɔyɔ kasayampɔ kɔma na ɪ lɔli na pɛ mu ɪsɔ nɔɔɔ taa tɔm tǎkɛlɛ. Ama yom nǎ lɔla ɪ nyɛɲka kɛ yem kɛ pulɔ fɛɪ. ²⁴ Tɔm tɛnɛ tɔ hɔlɔyɔ-tɔyɔ yaasi nɔɔlɔyɔ. Alaa mpɛ pa wɛ kɛ ɪsu ɪsɔ nɔɔsɪ nsi ɪ na ɪ yɔlaa pa kɔpɛntaa na pǎ pɛɛli tɔm naalɛ tɔ. Kancaalaya nɔɔɔ ntɛ Akaa, na ɲkɛ ka kɛna Sinayi pɔyɔ nyɛɲka, na kǎ lɔlɔyɔ yomaa. ²⁵ Akaa ɪni ɪ kɛna ɪsu Alapɔ Sinayi pɔyɔ, na ɪ nɔɔsɛna Yosalem ɪcatɛ nte tɔ wɛ saɲa ɪsɛntɔ tɔ, na tɛ na tɔ yɔlaa tɛna mpa pa kɛ yomaa tɔ. ²⁶ Yosalem wei ɪlɛ ɪ wɛ ɪsɔtaa na ɪ kɛ tǎ tɛna tǎ tɔɔ tɔ ɪlɛ ɪ kɛ kasayampɔ kɛ. ²⁷ Tɔ mayamaya kɛ pa ɲmaawa ɪsɔ Tɔm taa si:

Alɔ kaalɔlaya nyǎ nyǎ lanɲɛ ɪ hɔlɔmɪ.

Nyǎ wei n ta tu mǎli paa tɔm kɔlɔm tɔ, wiliti teu.

Alɔ wei pa lɔ yem tɔ ɪ kǎ kɛli piya kɛ

alɔ wei ɪ wɛna paalɔ tɔ.

²⁸ Ma taapalaa, ye mɛ ɪlɛ ɪsɔ ka tɔma si paa lɔli-mɛ tɔyɔ pa lɔla-mɛ. Na pɛ lapa teitei ɪsu ɪ ka tɔma si paa lɔli ɪsaaka na tampana pǎ lɔli-ɪ tɔ. ²⁹ Pɛyaya ɲka paa lɔla yem kɛ mpɔ tɔ ka tɔkaya ɲka pa lɔlɛna ɪsɔ Feesuyɔ tɔɲ tɔyɔ kɔnyɔɲ. Na mpɔ ɪnɔyɔ pɛ wɛ saɲa wɔlɛ tɛnɛ tɔtɔ. ³⁰ Na ntiyɔ pa ɲmaawa ɪsɔ Tɔm taa yɛɛ? Pa ɲmaawaya si: Tɔyɔni alɔ yom ɪni na ɪ pɛyaya na pǎ tɛɛ. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, yom pɛyaya na kasayampɔ pɛyaya pa kaa kɔpɛntɔ na pǎ tala pa caa wontu. ³¹ Pɛ tɔɔ ɪlɛ ma taapalaa, tɔ ta kɛ yom piya se, ama tɔ kɛ kasayampɔ piya kɛ.

5

ɪ taa yeɛ na ɪ pɛsi yomaa tɔtɔ

¹ Kilisiti cɛpa-tɔyɔ tǎ yomlɛ taa kɛ si tɛ pɛsi kasayampiya tǎkpɛm. Pɛ tɔɔ ɪlɛ ɪ sɔɲ tɛca, na ɪ taa yeɛ na cɛpɔ pɛnɛ pɛ tɔm liyiti-mɛ na ɪ tayani yomaa kɛ pɛsɔyɔ tɔtɔ.

² ɪ tɔ ɲkpaɲɲ kɛ teu, Pɔɔli mǎ ma tɔlɔyɔ-meyɛ tǎfoo si, ye ɪ tɛma mǎ taa na ɪ pɛli, pɛ wɛ ɪsu Kilisiti kɔntɛ lapa mǎ kin ntɛ yem. ³ Ma tasɛyɔ yɔlaa tɛnaya kɔpaalɔyɔ si, wei ɪ pelaa, tɛlasɔ ɪsu ɪ tɔka kɔsɛsutɔ tɛna tɛpai, ɪ kaa sɛki pulɔ. ⁴ Mɛ mpa ɪ caa si ɪsɔ ɪ nyɛni-meyɛ kɔpama kɛ mǎ kɔsɛsutɔ tɛɲyɔ tɔɔ tɔ, mǎ na Kilisiti ɪ yaa kɛ na ɪ pɛɲ mǎ tɔyɔ ɪsɔ pɛɛɛɛ. ⁵ Ye ta ɪlɛ tɔ nyɛmǎ si ɪsɔ kǎ pɛsi-tɔyɔ yulɔpama na tɔ taɲa mǔpɔyɔ na ɪsɔ Feesuyɔ tɔɲ wei ɪ laki tǎ kin kɛ tǎ tɛm ɪsɔ na tǎ tǎǎ tɔ pɛ tɔɔ tɔ. ⁶ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, ye tǎ na Yesu Kilisiti tɔ laalaa na tɛ kɔpɛntɔ, paa tɔ pelaa paa tɔ ta pɛli pɛ lu kɔlɔm kɛ. Ama mpi pa caa tɔyɔlɛ si tɛ tɛ ɪsɔ na tǎ tǎǎ na tǎǎ tɛm mpi pɛ taa kɛ sɔlɔyɔ nǎ wɛɛ na kɔlɛ kɔ tɔɲa.

⁷ ɪ ka lakaya teu ɪlɛ nɔɔnɔɔ awɛ lapa na ɪ mǎli hɛɛɔ kɛ tampana tɛɲyɔ taa? ⁸ Nti pa heela-mɛ na ɪ tɛ mǎ taa na ɪ tisi tɔ tɔ ta luna ɪsɔ wei ɪ yaa-mɛ tɔ ɪ kin. ⁹ Pa tuka ituule si: Kɔkɔsɔm kɛ pɛciimaya kɔpaasɛyɔna somtu tǎfɔsɔ. ¹⁰ Paa na mpɔ Taca yɛlaa na mǎ wɛɛna naani kɛ mǎ tɔɔ tǎkpataa si ɪ kaa kɔpaya hɔwɛɛ nna a fayana ma nyɛna tɔ. Ama wei ɪ laki-meyɛ yeɛyɛlɛ tɔ paa ɪ kɛ wei tɛ ɪsɔ kǎ nana pɔntɔ.

¹¹ Ma taapalaa ye pɛlɔyɔ tɔm waasɔ kɛ ma tɔɲna lapɔ tɔtɔ, paa tɔkaya-m kɔnyɔɲ suwɛ tɔtɔ? Ye pu wɛ mǔpɔyɔ tampana, Kilisiti wei pa kama tesika tɔɔ na maa kɔpaalɔyɔ ɪ tɔm tɔ ɪ tɔm nti

tə taa wu nəɣəlv. ¹² Ama ma kooliyi ké sɪ mpa pa laki-meyə yeleyele ké mpv tɔ pɛle pá laki mpv na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye me ile pa ləsa-meyə sɪ í pəsi kasayampiya. Ama kvlmvtu ké sɪ í taa huv sɪ ye í pəsa kasayampiya ke mpv í hika mə təɣəle sɪ í təhəyi mə yvlwɛɛtu konyuləh. Aai pə fei mpv se. Ama nti təɣəle sɪ í sələyi təma, na í ten təma, na mpv inɪ pə lapv svvna-meyə teu.

¹⁴ Kusəsutu təna nyvɣv nté sɪ: Səlɪ nyá təɣəntəle isv n ká səlɪ nyá tɔ. ¹⁵ Ama ye í laki isv taale wontu na í cələyi təmaya səkraŋ na kela na í wakələyi təmaya mpv, í la laakali, təfə í ká kəə na í kv təma təkpaataa ké ate cəne.

I təh Isov Feesuyu nyəm

¹⁶ Nti ma wəna sɪ ma heeliyi-me təɣəle sɪ í təhəyi nti Feesuyu Nanjtu húləyi-me təɣə tam, í taa nuna mə yvlwɛɛtu konyuləh. ¹⁷ Pə taɣa pulv, yvlwɛɛtu konyuləm na Feesuyu konyuləm pə ta kaa pulv, haləna pu tu caa pə nu təma səh. Pə təə ké u pəsəyi na í lá isv mə mayamaya í caa tə. ¹⁸ Ye nti Feesuyu Nanjtu húləyi-me təɣə í təhəyi ile í ta ké kusəsutu yomaa tətə.

¹⁹ Paa wei í nyəmá teu ke isəna yəlaa mpa pa təhəyi pa yvlwɛɛtu tə pa kvlapvtu wɛɛ tə. Asilima na tetelakasɪ isayasi na yaasi isayav. ²⁰ Pa paasəɣəna tuŋ laav na topotopo təmaŋaa. Pa lukɪ təmaya kolonja na pá yookina təmaya tam na isesemee haŋa pa hekv, pa kəla pááná na ikəlle pɛekvɣv, n ká ná pa faɣaa na pá tala kpeka kpeka na pá svv təmaya yoonav. ²¹ Ye í nawa í təɣəntəle pulv í taa haŋ, pa ké svlvnyəlaa, pa fei pa ti kraav ke lelenɪ nuli í taa, na pá laki isayatu lentənaa ke mpv tətə. Ma tasəyi-meyə heeluyv isv ma tem-meyə heeluyv tə, pa təna mpa pa laki mpv tə pa kaa fei nəəhəle ke Iso Kawulaya taa.

²² Ama Iso Feesuyu ná laki na yəlaa sələyi təma na pá hikiyi lanjvlmle, na pulv u pəkələyi-wɛ, na pá wəna təma na suulu, na pa wəna pɛlee na pa laki təmaya kvpantu na pá təhəyi tampana. ²³ Na pa wɛ təpamm na pá təkəyi pa təyi teu. Kiiu fei ŋku kv kvɣi təne inɪ tə taa natəli tə. ²⁴ Mpa pa pəsa Yesu Kilisiti nyəma tə pvntvnaa kpeŋna pa yvlwɛɛtu na tə konyuləh na tə kətənaa ké na pá kú tənəŋna. ²⁵ Feesuyu lapəna na tə hiki weesuyv pə təə ké tu yele na tə təh mpi kv húləyi-tv tə. ²⁶ Tə taa həŋ tá ti na tə kraasəyi, tə taa kusəyi tá təma pááná na tə laki təmaya isesemee.

6

I ten təma

¹ Ma taapalaa, ye nəɣəlv í pənta natəli, me mpa í təhəyi Iso Feesuyu ke teu tə í məŋna pvntv ke mpaav kvpaŋkv taa na í lapv-í təpamm. Ma tasəyi-meyə seɣesvɣv sɪ paa mə taa wei í feŋ í ti na ílé í taa kəə na í tasa mayasvɣv taa ké hotuyv tətə. ² I səhna təmaya mə kvpəkələmnaa taa. Ye í lapa mpv í yoosa Kilisiti kusəsutu təna nté. ³ Ye yvlv həŋ í ti, pəyele í ta tala pulv, pvntv pvɣusiyi í təyi. ⁴ Ye wei í caa í yəəlaa í yaasi teu nyəh pvntv í taa tvv lelaa na í sa í təyi yem. Ama í wiili í mayamaya í yaasi taa na ye pə nəɣəsəna yəəlvɣv ile í yəəli. ⁵ Pə taɣa pulv təə, paa wei í kvlapvtv mələyi í nyvɣv taa ké.

⁶ Ye nəɣəlv seɣesəyi wei ké Iso Təm pvntv í cosiyi í wənav təna taa na í haaki í seɣesəlv inɪ.

⁷ Hei í taa pvɣusi mə ti yoo, paa nyənəyi Iso ké yem fa. Yvlv í tuu mpi mpəyi í kvŋ. ⁸ Ye yvlwɛɛtu konyuləm ke í təhəna na í tuu, yvlwɛɛtu ntɪ tu yelina na í kəə í kv səm. Ama ye mpi Iso Feesuyu caaki təɣə í təhəna na í tuu, kvle kv yelina na í kəə í kv weesuyv ŋku kv ten tə. ⁹ Tə taa la felentu na kvpantu lapv. Pə taɣa pulv təə, ye tə ta lə tá apalvtv haləna pə tala pə waatu mpi tu kv tə pu təə səsəm. ¹⁰ Pə təə ké ye tə hika mpa ke timpi tə la yəlaa tənaya kvpantu. Ile pə kəlaa tá na mpa tə kaa Iso seɛv tə.

Pəəli tasəyi-weyə kpaalvɣv na í seɛt

¹¹ Təv, í ná isəna ma ŋmaaki-me na ma mayamaya ma niŋ ke cəne na ŋmaatu pɛe kvyasəlee tə. ¹² Mpa pa yəələɣəna təə nyəm na pá caa yəlaa í sa-wɛ tə mpɛ pa caana sɪ pá caali-me na í pɛli. Ile paa caa sɪ pá tv-weyə konyəməh ke Kilisiti səm tesika təm təə təɣə. ¹³ Yəlaa mpa inɪ pa pɛləyi mpv tə paa təhəyi kusəsutu se. Ama pa caa ké sɪ ye mu nuna-wɛ na í pɛli ile

pa sa pa ti si mpe pa yelina í kɔta mə tənɔyɔ tɔɔ ké kɔkɔtəm pənɛ. ¹⁴ Ma ɔlɛ ye pə taɣa Yesu Kilisiti səm tesika ma kaa yɔɔlɛna pɔlv. Tesika ŋke ka tɔɔ ké má na antulinya tə fayana təma təkpatakpata na lɛlv ta nyi si lɛlv wɛɛ. ¹⁵ Paa n pɛlaa paa n ta pɛli pə lu kɔlvm ké. Ama nti tə wɛɛ tɔɣɔlɛ si ŋ layasi na ŋ pəsi yɔlv kɔfalv. ¹⁶ Mpa paa teləsəɣi pɛlvɔv tɔm ke lɔlɔ ke pa weesuɣu taa tɔ ma kooliyi ké si lɔɔ í ha pa tənaya alaafəya na í la-wɛɣɛ kɔpantv na í kpɛnna ɪ yɔlaa samaa tənə tɔpəi na í la mpv.

¹⁷ Pə kaasɔyɔv tɔ, nɔɣɔlv í taa tasa-m wahala tɔyɔv tɔtɔ. Pə taɣa pɔlv tɔɔ, tɔntɔɔlɔŋ wei ɪ wɛ ma tɔɔ ɪsəntɔ tɔ ɪ hóláɣi kpakpaa ké si ma ké Yesu yom.

¹⁸ Ma taapalaa mɛ Taaɔa Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛlɛɛ. Ami.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLI NMAAWA

IFEESU NYƏMA TƏ Kutuluṭu

Lom ɪcɪtɛ taa kɛ Pəəli ka wɛ waatv wei ɪ nmaa takəlaya kanɛ tə. Paɣalɛ huukɪ sɪ Ifeesu həɣəlɔɣv taa Yesu sɛɛlaa kpekɪ paɣalɛ kɛ ɪ nmaa-kɛ. Pəəli hólóɣi ɪsəna Iso taɣana yəlaa nyuɣv yaɣv təm tə, na Yesu Kilisiti haakəna nyuɣv yaɣv mpəɣi saa wei yulv tɛŋi-ɪ na ɪ taa tə. Pə kɛ Iso kuvəəv kɛ. ɪ hulaa sɪ Yesu sɛɛlaa wɛɛ kɛ ɪsu yulv tənɔɣv pilimile, na tə təə niŋ na nəəhɛɛ, na paa wei na ɪ kulapəɛ, ɪlɛna pa wɛna nəɣə kulɔmɔɣa. Pəəli caakɪ sɪ yəlaa í nu teu ɪlɛna í kpəna ɪ sɛɣɛsɔɣv na kutuluɣv sɪ Iso sɛɛlaa wɛɛ ɪsu kutuluɣv na Yesu kɛɛ kite tɛɛ pəɛ. ɪ kpəpəna tətəɣə apalv na alv kɛ təyaya taa sɪ Yesu wɛnna ɪsu paalv na Iso sɛɛlaa náá wɛɛ ɪsu alv.

Isəna pa faya Ifeesu takəlaya tə:
 Yesu Kilisiti nyuɣv yaɣv, titite 1-3
 Təntɛ kɔfatɛ, titite 4-6

Sɛɛtv

¹ Məɣa Pəəli, Iso luɣv lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu, má nmaaakəna takəlaya kanɛɣɛ Iso yəlaa mpa pa wɛ Ifeesu na pá na Yesu Kilisiti pa kpɛntaa na pá nukəna-ɪ tə. ² Tacaa Iso na tá səsə Yesu Kilisiti pá hólí-mɛɣɛ pɛɛɛɛ na pá ha-mɛɣɛ alaafəya.

Isə lapa-tuɣv kupantənaa mpaya Kilisiti təə tə

³ Tə sa Iso Tacaa Yesu Kilisiti Caa kɛ teu. Tá na Kilisiti tá kpɛntɔɣv təə Iso ɪnɪ ɪ kpayaana Iso sɛɛv kupantənaa na í la-tuɣv səsəm kɛ hatuu ɪsətaa. ⁴ Pə taɣa pulv, fau na pəcɔ́ Iso laki antulinya təɣə ɪ ka tɛma ləsɔɣv na í su sɪ tá na Kilisiti tɛ kpɛntɪ na tɛ pəsɪ ɪ nyəma na tá təntɛ kɛɛsɪ teu kɛ ɪ ɪsɛntaa na kuwakələm napəlɪ pə fɛɪ tá kiŋ. ⁵ ɪ ka tɛma suw kɛ hatuu ləŋ kɛ ɪ səəlvɣv təə sɪ ɪ ká pəsɪ-tuɣv ɪ piya maɣamaya kɛ Yesu Kilisiti təə, ɪɛ ɪ maɣamaya ɪ luɣv lapəna mpv pəcɔ́ pə lapv tu wɛ-ɪ lɛlɛŋ kɛ. ⁶ Ye mpv tu sa Iso kɛ teu kɛ ɪ hulɔɣv-tuɣv ɪ pɛɛɛɛ taa pɛɛɛɛ kupana na luɣv kulɔmɔɣv na ɪ luɣv tɛɛ Pəyaya kiŋ tə.

⁷ Pə taɣa pulv təə, Kilisiti weesuɣv lu tá təə təɣə pə yapa-tv na pə husɪ tá ɪsayaɔvnaa. Tənaɣa Iso lapa na tɛ ná ɪ pɛɛɛɛ səsəəna ⁸ nna ɪ hula-tv tə a təəv katatəlaya, kɛ waatv wei ɪ ha-tuɣv ləmaɣasɛɛ səsəəna na nyəm səsəəm tə. ⁹ Na ɪ lapa na tɛ nyɪ mpi ɪ suwa na í təŋəɣi na í laki na pə wɛ ɪŋmɛlav tə. Na hatuu ləŋ kɛ ɪ maɣamaya ɪ ka hɔv ɪ taa na í su sɪ ɪ ká yoosi-wɪ na Kilisiti kiŋ. ¹⁰ Pə kəŋ na pə tala kuvɛɛŋ kutɛsəŋ taa na Iso koti ɪsətaa nyəm na atɛ nyəm na í mələna-wəɣi Kilisiti tike tɛɛ na ɪlɛ ɪ təɣə pa təə kɛ kawulaya, ɪɛ Iso tv mpi ɪ suwa na í təŋəɣi na í laki tə pə nyuɣv ntɛ. ¹¹ Iso təŋa ɪsəna ɪ suwa na í laki təɣə ɪ ləsa-tuɣv hatuu ləŋ sɪ tá na Kilisiti tá kpɛntɔɣv təə tɛ hiki tá paa tɛtɛ kɛ nyuɣv yaɣv təm taa. Iso u laki pulv na pə coti nti ɪ suwa na ɪ maɣamaya ɪ luɣv la sɪ í la tə. ¹² Ye mpv tá mpa tə laala Kilisiti təə kɛ tɛɛlvɣv tə, tɛ sa Iso kɛ ɪ səsəəntv təə.

¹³ Mə maɣamaya waatv wei í nu tampana təm, Laapaali Kupaŋ wei ɪ yapa mə nyəəŋ tə, í tɛma Kilisiti na mə taa kɛ ɪlɛna Iso náá yuɔsɪ-mɛ sɪ pə hólí sɪ í kɛ ɪ nyəma na ɪ kuvɔsum mpəɣəlɛ Feesuɣv Nanŋtv wei ɪ ka təma sɪ ɪ ká ha-mɛ tə. ¹⁴ Feesuɣv Nanŋtv ɪnəɣi Iso su-tuɣv tɔlvma sɪ pə hólí sɪ nyuɣv yaɣv mpi pə təm ɪ ka heela ɪ yəlaa sɪ ɪ ká kəna na pə wɛɛ-wɛ ɪsu pa pulv tə pə kəma na pə ya-tv təkpataa ɪɛ tu ti tá pulv ɪnɪ. Ye mpv tɛ sa Iso kɛ ɪ səsəəntv təə.

Pəəli Iso sələmɔɣv kɛ Ifeesu nyəma

¹⁵ Pə təna ɪsəntə pə təə na ma tu nuw pənɛntɛ tətə sɪ í tɛma Tacaa Yesu na mə taa na í səəla Iso yəlaa təna tə, ¹⁶ maa hɛɛsəɣi Iso kɛ sɛɛtv sɪ í na tɛmlɛ kɛ mə təə sɛ. Na ma təəsəɣi mə təə kɛ ma Iso sələməŋ taa kɛ na má sələməɣi mə təə. ¹⁷ Nti ma sələməɣi tá Səsə Yesu Kilisiti Iso, Tacaa teeli təna tv təɣəlɛ sɪ í ha-mɛɣɛ ɪ Feesuɣv, kulɛ ku yelina na í cəkəna, na ku hólí-mɛɣɛ

Isò na í nyèmi-í teu. ¹⁸ Ma sàlèməyi Isò ké si pé tu-meyè layatu ké hatuu mə taa na í nyi mpi pə tɔɔ Isò yaa-me na í tɛɛləyi tɔ, na í nyi kɔpantɔ səsɔɔntɔ teu teu nyəntɔ nti ɪ su mpa ɪ ti tɔ pa tɔɔ tɔ. ¹⁹ Na í nyi ɪ toma səsɔɔna taa səsɔɔna nna ɪ wɛna na í lakəna Isò sɛɛlaa tá tá kin tɔ. Toma səsɔɔna anəɣəle mpɔ na nna ɪ huləna toŋ na toŋ ²⁰ ké waatu wei ɪ feesa Kilisiti na í kpaasi-ɪ isətaa na í cayasi-ɪ ɪ kəŋkəŋ taa tɔ. ²¹ Kilisiti wɛw təna tɔ ɪ kəla pə təna təpai ké, paa toŋtɔnaa, paa pəsɔyɔ ŋku, paa toma nna, paa kawulasɪ nsi, na həla təna nna pa yaa tɔ, na pə taya antulinya inɛ ɪ taa tike, ama pə kpɛntəna wei ɪ ka kɔɔ tɔ ɪ kəla m̀p̀ỳỳú ílé ɪ taa tətəyɔ. ²² Isò mələna pə təna təpai ké Kilisiti nɔɔhɛɛ tɛɛ na inəyi ɪ hulaa si Yesu sɛɛlaa kpeka í nyənəyi a wulav səsɔ. ²³ Yesu sɛɛlaa kpeka wɛw mpɔ tɔ a ké Kilisiti tənuyɔ ké, na a kin ké ɪ wɛɛ təkpaataa, inɪ wei ɪ mayala paa timpi tɔ.

2

I fita sàm na í hiki weesuyu

¹ Tuu ləŋ mə kɔpəntəŋ na mə isayatu ka yelaa ké na í wɛ isu səttaa ké Isò nyəntɔ taa. ² Pə taya pulɔ, antulinya inɛ ɪ mpaav isayav ké í ka təŋaya na í nukayana aləyaa toŋ nyəma mpa pa wɛ isətaa tɔ pa səsɔ. Aləyaa səsɔ inɪ ɪ wɛnna na í laki ɪ nyəntɔ ké yəlaa mpa pa kisa Isò ké nunav tɔ pa taa. ³ Tá təna isəntɔ m̀p̀ỳỳú tu wɛɛ, tə təŋaya tá yulwɛɛtɔ kɔpəntɔ kunyuləŋ ké yem ké. Na mpi tá tənəŋ na tá hɔwɛɛ caakaya tɔ mpɔ teitei ké tə lakaya. Pə lulə-tɔ na tɔ wɛ isəna tɔ pə wɛɛ si Isò pááná ká huu tá tɔɔ ké isu a ka huu lələa tɔɔ tɔ.

⁴ Ama Isò hula-tuyɔ suulu ké səsəm, na isəna ɪ sɔɔla-tɔ tɔ pə fɛi nyənuyɔ. ⁵ Pə tɔɔ ké tu wɛw isu səttaa ké Isò nyəntɔ taa ké tá kɔpəntəŋ tɔɔ tɔ, ɪ kpɛnta tá na Kilisiti ké weesuyu hav. Isò suulu tɔɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ. ⁶ Tá na Yesu Kilisiti tá kpɛntuyɔ tɔɔ ké Isò feesa tá na-ɪ si tɔ təyɔ kawulaya ké hatuu isətaa. ⁷ I lapa m̀p̀ỳỳú si pé húləyí tam tɔɔ ké isəna ɪ suulu tɔɔ katatəlaya na í húlí-tuyɔ suulu na Yesu Kilisiti kin tɔ. ⁸ Pə taya pulɔ Isò pɛɛɛɛ tɔɔ ké pə yapa mə nyɔɔŋ na í tɛmna-ɪ na mə taa təyɔ pə lapa mpɔ. Na mpɔ inɪ pə lapa tɔ pə ta luna mə mayamaya mə kin, ama Isò hate ké. ⁹ Pə taya mə iwulɛ tɔɔ, pə tɔɔ lɛ nəyɔlɔ ɪ taa kɔɔ na í sa ti. ¹⁰ Pə taya pulɔ tɔɔ Isò ŋmana-tɔ, na tá na Yesu Kilisiti tə kpɛntaa təyɔ ɪ ŋma-tuyɔ mpɔ si tɔ laki təma kɔpana nna ɪ ka tayanaa na í su təyɔ səsəm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kɔlɔm pəsuyɔ

¹¹ Mɛ mpa í ká ké Yuta nyəma təsiyisiyi na Yuta nyəma yaakaya-meyè kutapeləŋ na mpe pa yaaki pa təyi pɛllaa tɔ, pəyɛle yulɔ niŋ pɛləna-wɛyɛ kɔpɛlɔ si pé húlí si kətaya ké. I tɔɔsi isəna í ka wɛɛ tɔ na í ná. ¹² Pɪ wɛɛ tɔ í ka hatələna Kilisiti ké, í ká ké kpai nyəma ké, í fɛi mpa Isò ləsaa si ɪ yəlaa tɔ pa taa. Na pə təna mpi Isò ka təma ɪ yəlaa si ɪ ká la-wɛ, haləna í na-wɛ pá caŋ pá su təmayə nɔɔsi ké pə təm taa tɔ, mə taa fɛi pa taa se. I ka wɛ yem ké atɛ cənɛyɛ, ɪ fɛina mpi pə tɔɔ í tɛɛləyi tɔ pə́ćí taa nyi Isò. ¹³ Ama pənɛntɛ mə na Yesu Kilisiti mə kpɛntuyɔ tɔɔ ɪ weesuyu liw yelaa ké na í ka hatələnəw pə təna tɔ í tayanɪ-wəyi kpətənav. ¹⁴ Pə taya pulɔ, Kilisiti mayamaya kpayana Yuta nyəma na mpa pa ta ké Yuta nyəma tɔ na í lá na tɔ pəsi piitim kɔlɔməm na hɛɛsuyɔ kɔɔ. I tənuyɔ ké ɪ kpayaa na í yasəna kolɔŋa ŋka kaa kaya pa həkɔ taa isu kolɔŋa tɔ. ¹⁵ Na ɪ kɔwa Yuta nyəma kəsəsutɔ na tə kɔhɛelitu na tə kɔkɔkiim si ɪ kpakəyi Yuta nyəma na mpa pa ta ké Yuta nyəma tɔ, piitim mpi pə naale na í kpɛntəna ɪ ti na pá pəsi piitim kɔlɔməm ké kɔfam na hɛɛsuyɔ kɔɔ. ¹⁶ Kilisiti səm ké tesika tɔɔ lapəna na taa kpanav ké təma saali, na tesika tɔɔ tənɛyɛ ɪ kpɛnta piitim mpi pə təm naale na pə pəsi piitim kɔlɔməm na í ciiki pə na Isò. ¹⁷ Kilisiti kəmna na í kpaali Laapaali Kɔpaŋ wei ɪ hɛɛsəyi yəlaa laŋa tɔ paa mpa mɛ í tá ké Yuta nyəma na í ka hatələna Isò tɔ, paa Yuta nyəma mpa paa kpətəna-ɪ tɔ. ¹⁸ Kilisiti inɪ ɪ tɔɔ ké tá təna tə pəsəyi na tɔ səŋ Isò isəntaa na Feesuyu Naŋŋtɔ kɔlɔm inɪ ɪ toŋ taa.

¹⁹ Ye mpɔ mɛ mpa í tá ké Yuta nyəma tɔ í tá ké kpai nyəma yaa cayalaa. Ama pənɛntɛ mə na Isò yəlaa í kaa ɪcatɛ, na í pəsa Isò təyaya nyəma mayamaya təkpeɛ. ²⁰ I pəsa isu pa ŋmaakuyɔ kutuluyɔ təyɔ. Yesu kɛɛ kancaalaya cɛɛyɔ, na ílé ɪ tɔɔ ké tillaa na Isò kuyəyətutɔ

teləsəlaa, na pə kaasi-meɣe isətaa. ²¹ I tɔɔ ké kutuluɣu ŋmatu təna səŋa teu, na tɔ tɔŋna puw si timpi tá na Tacaa tɔ kɔpenta mpv tɔ tɔ pəsi Isə təcayale nanŋ nyənte. ²² I kɔpentyuna-i tɔ pa təna-me tɔtɔɔ kutuluɣu tɔɔ ké si mə na lɛlaa í kɔpenti na í pəsi kutuluɣu ŋku kv taa Isə Feesuɣu ká caya na pə hólí si Isə wenna kv taa tɔ.

3

Təmlɛ nte pa tv Pɔɔli tɔ

¹ Pə tɔɔ ké Pɔɔli má wei ma ké saləka tv ke Yesu Kilisiti tɔɔ si pə waasi mpa me í tá ké Yuta nyóma tɔ, ma sələməɣi Isə. ² Ma huw teu si isəntɔ í nuwa isəna Isə lapa-m suulu na í to-m si má la təmlɛ ke mə kin tɔ. ³ Isə su isəna mpi na í tɔŋəɣi na í laki na pə ŋmɛlaa tɔɔ i kulaa na í hólí-m na má nyi. Halí ma tɛma-meɣe pə tɔm keesuyv ke cəne inəɣi pəcɔ. ⁴ Na ye í kalaa í ká ná isəna mpi ma nyəamá Kilisiti tɔm nti iní nɔɣɔlv taa cəkəna mpv tɔ. ⁵ Isə táá hólí-təɣi səsaa taa yəlaa isu kaɣana i lapa na i Feesuɣu kuli-ti na kú hólí tillaa na Isə kuyɔɣɔtvu teləsəlaa mpa pa ké i yəlaa kɔpama tɔ. ⁶ Na tɔm kɔŋmɛlɔtv nɔtəɣəle si: Laapaali Kupaŋ lapa na mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔ na Yuta nyóma pa təna pá hiki pa paa tete ke kɔpantv nti Isə su i yəlaa tɔ tɔ taa, na pá pəsi kvlɔm təkpaataa, na Isə tɔma si i laki mpi na Yesu Kilisiti kin tɔ piitim lɛmpri nyóma ná we pə taa tɔtɔɔ.

⁷ Suulu ke Isə hulaa na í tɔna-m na í paasi na í ha-m toma si má la Laapaali Kupaŋ inɛ i təmlɛ. ⁸ Maɣale Isə yəlaa səkpeema taa səkpelu, paa na mpv ma inəɣi Isə tɔnaa na í hólí suulu inɛ si má cɔɔ na má heeli mpa pa ta ke Yuta nyóma tɔɔ Kilisiti teu səsəɔm mpi pə feina akpele tɔ pə Laapaali Kupaŋ. ⁹ Na má la na yəlaa təna cəkəna Isə su isəna mpi na í tɔŋəɣi na í laki na pə ŋmɛlaa tɔ, isəna pə weɛ si pə la tɔ. Isə wei i lapa pə təna na pə weɛ tɔ i ŋmɛsa hatuu lɔŋtaa ké isəna mpi i suwa na í tɔŋəɣi na í laki mpv tɔɔ. ¹⁰ Si pə kɔma na pə tala waatv inɛ ilɛ i ye le na isətaa kawulaya nyuvv nyóma na ka tɔŋtɔnaa nana Yesu seɛlaa kpeka kin ke Isə nyəm yaasi təna. ¹¹ I ka huwkaya ntiyi tam tɔ Tacaa Yesu Kilisiti kin ke i lapa-ti. Na pə nɔɣɔ taa təkvlɔŋkvlɔ ké i lapa. ¹² Na tá na-i tɔ kɔpenta na tɔ tɛm-i na tá taa tɔɔ tɔ hika mpaav na tɔ səŋ Isə isəntaa na naani ke teu. ¹³ Ye mpv ilɛ ma wiikəna-me si í taa lɔ tɔŋ ke konyɔŋ ŋku ma təkí mə tɔ tɔ kv tɔɔ. Pə taɣa pvlɔ pu tɛ na pə kusi mə nyuvv.

Kilisiti sɔɔlvv ke yəlaa

¹⁴ Pə tɔɔ ké ma luŋa akula ke Tacaa ¹⁵ wei i haaki ate na isətaa piitimnaa tənaya pə həla tɔ, ¹⁶ si i teeli səsɔ tɔɔ í ye le na i Feesuɣu la na mu hiki pəsuyv na í nyəɔ tɔŋ ke hatuu mə ləmaɣasɛɛ taa, ¹⁷ na í tɛ Isə na mə taa ké teu, na Kilisiti weɛ mə waali ké tam. Na ma sələməɣi Isə ké si í sɔɔləɣi tɔma na í səŋ pə taa ké teu təkəŋkəŋ. ¹⁸ Na mə na Isə yəlaa təna í kɔpenti na í hiki pəsuyv na í cəkəna isəna Kilisiti sɔɔlvv tɔɔwa tɔ haləna kv fei tənaya. Nwaan na mpəle, isətaa na ate. ¹⁹ Na paa Kilisiti sɔɔlvv fei si nɔɣɔlv pəsəɣi na í cəkəna kv təna tɔ, mu cəkəna-kv, na í hiki Isə nyəm təna na pə maɣali mə taanaa tɔpampam.

²⁰ Tɔv, toma nna a we tá taa na á waasəɣi-tuyv tam tɔ anəɣi Isə pəsəɣi na í lana-tuyv kɔpantv na pə tɛɛ tá sələmuyv tɔɔ təcayacaya, haləna pə tu tɛɛ mpi mpi tɔ pəsəɣi na tɔ huw tá taa tɔ. ²¹ Isə iní i seɛlaa təna tɔpai, na Yesu Kilisiti pá tɔv-i teeli na pə polo mɔpúɣú tam haləna tam. Ami.

4

Yesu seɛlaa we ké isu Kilisiti tɔnvv

¹ Ye mpv ma wei ma ké saləka tv ke Tacaa təmlɛ lapu tɔɔ tɔ, ma tɛkəɣi-me na wiinav si í ye le na mə tɔntɛ te teu, na pə keesəna tɔntɛ nte Isə caa na í yaa-me si í tɔ tɔ. ² I pasəɣi mə ti, í laki təheɛ, í hólɔɣí təmaɣa suulu, í səŋna tɔma na sɔɔlvv. ³ Isəna Isə Feesuɣu yəlaa na í kɔpenti tɔ í seɛsi isəle na mə kɔpentyv ŋkuyv təkuyv, na nɔɣɔ kvlɔmaya ŋka í wəna tɔ ká ye le na í lá mpv. ⁴ Tɔnvv kvlɔmuyv tike təkəŋ wenna, na Feesuɣu Nanŋtv kvlɔm tike təkəŋ wenna, na tətɛlle nte tɔ tɔ Isə ləsa-me tɔ tɔle tɔ we kvlɔm tɔtɔɔ. ⁵ Tacaa we kvlɔm ké təkəŋ, na i

mpaavu we kulumnyu ké təkōŋ, na Iso lum sɔv we kuluməm ké təkōŋ. ⁶ Kulum tike təkōŋ kena yəlaa tənə Iso na pa Caa. Inəɣəle pa tənə tərɔi pa wulav, na kulum inɪ ɪ lakəna pə tənaya isəna ɪ nəkaa tɔ, na kulum inɪ ɪ wənə pa tənə pa waali.

⁷ Iso yelaa ké na pulv lapv saa paa tá taa wei ké ŋkaŋka na pə keesəna isəna mpi Kilisiti yelaa si pə lapv í saa yulv tɔ. ⁸ Haləna Iso Təm taa pa ŋmaa ŋpɔyó si:

Waatu wei ɪ kpawa hatuu isəttaa tɔ,
ɪ kpenna ɪ kukpakpama payale na í kraana,
na ɪ lapa yəlaa ke kuvɔɔŋ.

⁹ Tɔv, pa yɔɣɔtyu mpv si ɪ kpawa tɔ wentiyile mpv? Ntəɣəle si ɪ tiiwa katatəlaya, haləna í tala tetv tɛɛ mayamaya ké na pécó í kraaki. ¹⁰ Wei inɪ ɪ tii mpv tɔ kulum inɪ ɪ kpaa haləna í tɛɛ isəttaa təyamyam si í wɛɛ na í mayali paa timpɪ. ¹¹ Na kulum inɪ ɪ yelina na kulapələnaa saa yəlaa ke ŋka ŋka. I tv ləlaa si pá la tillaa sɔsaa, ləlaa ke Iso kuyɔɣɔtyu tɛləsəlaa, na ləlaa si pɛle pá cəna Laapaali Kupaŋ, na ləlaa si pɛle pá la paasənlaa na Iso Təm seɣesəlaa. ¹² I lapa ŋpɔyó si pa hólí Iso yəlaa ke isəna paa la ɪ təmle na kilisiti tənnyu tuusi lələ ke Iso seɛv taa tɔ. ¹³ Ye pə taya mpv tá tənə tərɔi tá taa tɛmnav ke Iso ká la kuluməm, na tá nyəm ke Iso Pəyaya ká la kuluməm tɔtɔ. Na tu la sɔsaa ke ɪ təm taa haləna tá teu tala Kilisiti teu sɔsəəm. ¹⁴ Tə kaa tasa pəcaatu taa ké wɛɛv na paa puɣusulu wei í lanɲtəɣi-tv na ɪ kuvɛɣesətv, tə məŋna cəne tə məŋna cəne, isv heelim lakoyv tɔ. Puɣusulaa mpe pa lukəna-ti na pa acilayatu, na pá tvsəɣəna ləlaa. ¹⁵ Ama ye tə heeliyi təmayə tampana na sɔɔlvv ɪɛ tv sɔɔsəɣi puw ke pə tənə pə taa na tó tala Kilisiti wei ɪ ké tá tənnyu nyuvv tɔ. ¹⁶ I tɔv ké niŋ na nɔɔhɛɛ na pə tənə pə wɛv ŋpɔyó waanɪ waanɪ ke tənnyu tɔv tə pə təkəna təmayə teu, na tənnyu atama atama tamsəna təmayə teu tɔɣv pə kpenta pilimile. Pə tɔv ké pə tənə mpi pə we tənnyu tɔv tə pə laki pə təmle ke teu, tənnyu tənə puki ké, na kv sɔɔlvv təŋna sɔɔsvv.

Təntɛ kɔfate ke Kilisiti mpaav taa

¹⁷ Ye pə we mpv, na Taca ma heeliyi-me təfoo si í taa tasa təntɛ isv cefelinaa. Pɛle pa təŋəɣi pa kpai huwɛɛ ke yem ké. ¹⁸ Pa layatu ta tvli. Pa isəkpɛɛtɛɛ na pa lanɲkpusəŋ katatəlaya tɔv pa paa fei weesuyv ŋku Iso haa tɔ kv taa. ¹⁹ Pa ké fɛɛle fei nyəma ké, yaasi isayav taa ké pa ha pa ti təkpaata, na pá huliyi asilima təlatenaa.

²⁰ Ama Kilisiti təm nti me í nyəmá tɔ pə taya ŋpɔyó tə wɛɛ. ²¹ Ntəŋ í tɛma ɪ təm nuw na? Haləna í kev Kilisiti nyəma tɔ pa seɣesa-mɛɣɛ ɪ təm tənə tampana mɛɛ. ²² Ye mpv pə wɛɛ ké si í wəɣɔsi mə yaasi kupəŋ wei í təkə hatuu ləŋ tɔ. Yaasi kupəŋ inɪ ɪ konyuləŋ kupuyusinɲ pukina təlete taa ké. ²³ Pə wɛɛ ké si í layasi mə lotunaa taa na mə ləmayasɛɛ taa təkpaata. ²⁴ Na í keli yaasi kɔfalv wei Iso ləsaa na í ké ɪ mayamaya ɪ nyəŋ tɔ. Mə təntɛ í keesaa na tə teu isv tampana hólóyí tɔ ɪɛ pu hólí si í kpaya yaasi inɪ.

²⁵ Pə tɔv ɪɛ í yele təmayə pəpətv pɛlvv təkpaata, na paa mə taa wei í yɔɣɔtəɣi tampana ke ɪ ləlaa kiŋ. Pə taya pulv, tá tənə tə we ké isv niŋ na nɔɔhɛɛ wɛv tənnyu tɔv tɔ. ²⁶ Na ye pááná kpa-me í taa yele na á pona-mɛɣɛ wakəlvv taa. Na pááná í taa leeli na á we mə taa. ²⁷ I taa ha mə təɣi ɪɔɣv ke paa pəcɔ mayamaya. ²⁸ Ye wei í ka ŋmulaya pɔntv í taa tasa ŋmulv. Ama í seɛsi isəle na təmle lapv na í hiki ɪ mayamaya ɪ niŋ nyəm mpi pə tɔv ɪ wv teu tɔ, na í pəsi na í səna mpa pa feina pulv tɔ. ²⁹ Kawalaya təm natəli tó taa lukəna mə nɔɔsi. Ama í yɔɣɔtəɣi təmnaa kupama mpa pa waasəɣi yəlaa na pá yeki na tó tuusiɣi lələ ké Iso seɛv taa tɔ, ɪɛ tv waasi tə nulaa tənə. ³⁰ I taa wakəlvv Iso Feesuyv Nanɲtv lanɲle. Pə taya pulv, inəɣəle Iso kuyvsum mpi ɪ yusəna-mɛ tɔ. Na inəɣi Iso si-mɛɣɛ tɔlvma si pə hólí si kuyaku wɛɛ kv kəŋ, ŋku kv wule Iso ká ya-me təkpaata tɔ. ³¹ I yele huwɛɛ nyəŋ nyəna tənə na təma təkənav ke táá na pááná mnyv. I yele hola na kvtyv. I yele isayatu tənaya lapv, paa tə ké nti. ³² I laki təmayə yəlle na í wii təma pətəɔtɛɛ. Ye í pəntəna təma í hólí təmayə suulu isv Iso ná hulvɣv-mɛɣɛ suulu ke Kilisiti tɔv tɔ.

5

Mə lakasi í te teu

¹ Isu í keu isəntəyɔ Isə piya nsi ɪ sɔlaa tɔ í seesi isəle na í kpaɣa ɪ yaasi təna ɪle. ² Ɔ hólóyí təmaɣa sɔlɔyɔ ke mə lakasi təna taa isu Kilisiti ná sɔlɔyɔ-tu haləna í pəsi ɪ təyɪ kɔhaham kɔpam, na í kpaɣa ɪ ti na í la kətaya ke tá tɔɔ si pə la Isə ké teu na sɔsɔɔn kɔpən tɔ.

³ Asilima na tetelakasi isayasi na konyulɔyɔ, pə tənaya mpɔ pə təm maɣamaya í taa lu mə nɔsɪ taa, pə taya pulɔ, lakasi nsi si taka tá mɔna Isə yəlaa. ⁴ Na pə ta mɔna tɔtɔ si í yɔɔtəyɪ fɛle fɛi təm, yaa təm kpai nyəntɔ, yaa keesəlaya təm natəli. Ama í paasəna Isə ké seɛv si í na təmlɛ. ⁵ Ɔ nyɪ teu si asilima latɔ, na tetelakasi isayasi latɔ, yaa liyitee kətɔi tɔ, pa taa nɔɔlɔ kaa feli nɔɔhəle ke Kilisiti na Isə pa kawulaya taa. Halɪ liyitee kətɔi tɔ na tunj laalɔ pa isayatu lu kɔlɔm ké.

⁶ Ɔ paasəna teu na nɔɔlɔ í taa tolisi-mɛ na ɪ kɔmɛlətəm, halɪ ntɪ ɪnɪ tɔ tɔɔ ké Isə ká lana mpɔ paa caa ɪ luyɔ nyəntɔ lapɔ tɔ na pááná. ⁷ Mə na pə yəlaa í taa kaa pulɔyɔ paa hoolaya. ⁸ Ləɲ í ka wɛ ké isu yulɔ təɲyɔ ahoɔ ke səkɔɔtɔyɔ taa tɔ. Ama kayana mə na Tacaa í kpɛntaa, ɪle pə wɛ isu ilim lu mə tɔɔ ké. Pə tɔɔ ɪle mə lakasi í te isu kɔpama mpɔ pa wɛ ilim taa tɔ pa nyəɲsi. ⁹ Pə taya pulɔ timpi pə nyaalaa tɔ kɔpantɔnaa lapɔ na siyisiɲ təɲyɔ na təm tampana yɔɔtɔyɔ ke pə kəɲna. ¹⁰ Ɔ seesi isəle na í cəkəna mpi pə wɛ Tacaa ke teu tɔ. ¹¹ Mə na mpɔ pa lakɪ səkɔɔtɔyɔ tɛ təma kpai nyəna tɔ í taa kaa pulɔ paa hoolaya. Ama í la na pə kuli a tɔɔ na paa wei í ná. ¹² Yəlaa mɔɛ, mpi pa ɲmɛlɔyɪ na pá lakɪ tɔ si pə təm í tu lu yulɔ nɔɔɔ taa tɔ pə wɛ fɛle ké. ¹³ Ye pa lakasi nsi si tɔɔ í kulaa na pə ná, ɪle paa wei ɪ ká ná pa wɛɛtɔ cakəle təkɛlekele. ¹⁴ Ḿpóyú pə tu wɛɛ, ye pə kula pulɔ tɔɔ na pə naakɪ təcɛɪɛɪ, pəle pə pəsəyɪ fətəla ké. Pə tɔɔ ké pa yɔɔtəyɪ si:

Nyá wei n tooki tɔ fe mpɔ.

Kɔli na ɲ lu sətaa taa,

Kilisiti ká cɛ nyá səkɔɔtɔyɔ.

¹⁵ Ye mpɔ ɪle í la laakali na mə təntɛ ke teu, í taa tɔ isu kɔmɛlɛməɲ, ama í tɔ isu ləmaɣasɛɛ nyóma. ¹⁶ Ɔ taa yele na aləseke kɔyɛɛɲ fiti-mɛyɛ yem. Pə taya pulɔ isayatu hukina tá kayana kɔyɛɛɲ ɪnɛ ɪ taa. ¹⁷ Ɔ taa la isu kɔmɛlɛməɲ lakɔyɔ tɔ. Ama í seesi isəle na í nyɪ mpi Tacaa luyɔ wɛɛ si mɛ í la tɔ.

¹⁸ Ɔ taa yele na sulɔm kɔ-mɛ. Sulɔm kɔyɔ ká tu-mɛyɛ yem yem lakasi. Ama í yele na Feesuɔ Naɲɲtu haya mə taa təmamam. ¹⁹ Ye í caya təma kin mə nɔsɪ taa í wɛɛ Isə Təm yontu na apalɔtɔ nyəntɔ na Isə samtɔ nyəntɔ. Ɔ sa Tacaa na samtɔ yontu na Isə Təm nyəntɔ na luyɔ kɔlɔmɔyɔ. ²⁰ Ɔ seeki Tacaa Isə ké í na təmlɛ ke paa waatɔ wei ké paa mpi pə tɔɔ ké Tacaa Yesu Kilisiti tɔɔ.

Apalaa na pa alaa pa təm

²¹ Ɔ nukəna təmaɣa teu ke Kilisiti sɔyɔntɔ tɔɔ.

²² Alaa-mɛ í seeki mə paalaa isu í seekuyɔ Tacaa tɔ. ²³ Pə taya pulɔ, isəna mpi Kilisiti ná kəla Yesu seelaa kɔɔkəle tɔ mpɔ tətəyɔ apalɔ ná kəla alɔ. Yesu seelaa kɔɔkəle kəna Kilisiti tənɔyɔ pilimile, na Kilisiti maɣamaya kəna pa nyɔyɔ yatu. ²⁴ Na isu Yesu seelaa kɔɔka seekuyɔ Kilisiti tɔ, mpɔ tətəyɔ alaa ká seeki pa paalaa ke pə təna pə taa.

²⁵ Apalaa mi sɔli mə alaa isu Kilisiti sɔlɔyɔ Yesu seelaa kɔɔka na í si a səm tɔ. ²⁶ Ɔ lapa ɲpóyú si í nyaali-wɛ na lɔm na í tayanɪ-wɛ na ɪ təm na pá te teu na pá mɔna Isə yəlaa. ²⁷ Pə taya pulɔ ɪ caakaya ké si í kpaɣa Yesu seelaa kɔɔka na a teu təkɔpataa na í suna ɪ ti, na á wɛɛ tənəɲɲ, a tiili tá wakəli, na paa asilima a fɛina, na á tá caami. Pəyele kɔwakələm napəli fɛi a kin. ²⁸ Ye mpɔ pə wɛɛ si apalaa í sɔlɔyɔ pa alaa ke teitei ké isu pa sɔlɔyɔ pa ti tɔ. Ye yulɔ sɔlɔyɔ ɪ alɔ pə wɛ isu ɪ maɣamaya ke ɪ sɔlɔyɔ. ²⁹ Ama tampana tɔɔ nɔɔlɔ fɛi wei ɪ taa kpəna ɪ maɣamaya tɔ, halɪ paa wei ɪ paasəyənə ɪ tənɔyɔ tɔɔ ké teu ké na í tayanəyɪ ɪ ti tətɛtɛɛ isu Kilisiti paasəyənəv Yesu seelaa kɔɔka tɔ. ³⁰ Pə taya pulɔ, tá kəna ɪ tənɔyɔ pilimile tɔɔ niɲ na nɔɔhɛɛ na pə tənaya mpɔ. ³¹ Halɪ pa ɲmaa ɲpóyú Isə Təm taa si: Pə tɔɔ ké yulɔ ká cɛ ɪ caa

na i too si í na i alv pá caɣa. Na pa naale pá kpentɪ na pá pəsi yulv kulvm. ³² Ama tampana səsəəna ke pə kula loonja kanε ka təə cənε. Kilisiti na Yesu seela pa təm lapa isəna tɔɣə ma naa ka taa. ³³ Paa na mpv mεye pə heeliyi si paa wei í sələɣi i alv isu i sələɣv i ti tə. Na paa alv wei ílé í seeki i paalv tətə.

6

Piya na si caanaa pa təm

¹ Piya mε, Tacaa isentaa mə nyəntv nté si í nuna mə nyéma. Mpi tə, nti inɪ tə wenna teu. ² Kusəsutv nti pə suwa tɔɣəle si: Seeki nyá caa na nyá too. Tə təə ké pə caala kupantv tənə kasəyaya ke seev si: ³ N ká nu lelen na nyá weesuɣu ká tayalı ate cənε.

⁴ Cεcənna mε, mu taa la na pááná kpa mə piya. Ama í təkɪ-sɪ na í seɣesəɣi-səɣi kupantv, na í hóləɣi-səɣi ləɣi isu Tacaa luyv wεε tə.

Yomaa na pa caanaa pa təm

⁵ Yomaa mu nukəna mə caanaa mpa pa təkə-mεye antulinya taa cənε tə na luyv kulvmvuyv. I wεena pa səɣəntv na í nyana-wεye teitei isu ye pu ke Kilisiti i ka lapa tə. ⁶ I taa seeki-wεye waatv wei pa wεeki tə tike si pá la-wεye lelen. Ama í la Isə luyv nyəntv na luyv kulvmvuyv isu Kilisiti yomaa. ⁷ Yomle təmle nte pa tɔɣi-mε tə í la-te na luyv kulvmvuyv na pá wεε isu Tacaa təmle ke í laki, pə taya yəlaa tike nyəntε. ⁸ I nyi teu si paa yom paa kasayampu Tacaa ká tε na í feli paa wei ké kupantv nti i lapa tə.

⁹ Na mpa mε í ke yomaa caanaa tə mu la-wεye mpv tətə, í kpa mə ti na pa nyaasuyv. Na í təəsɪ si mə na wε í kaa caa kulvm ke isəttaa na ílé u fayasəɣi nəɣəlv se.

¹⁰ Nti tə kaasaa tɔɣəle si mu pεekəɣi si í nyəə tɔɣ ke mə na Tacaa mə kpentvuyv taa na i tɔɣ səsəəɣ taa. ¹¹ I tv mə təə ké yoou wontu tənə nti Isə haakɪ-mε tə, na í səɣ təcə na í taɣ Iləɣəv na i acilayətv tənə. ¹² Pə taya yəlaa ke tə yoonə, ama mpa tə yoonə tɔɣəle aləɣaa tɔɣtɔnaa asayaa mpa pa wε isəttaa tə, na səkpetuyv taa cənε awulaa na tɔɣtɔnaa na səsaa. ¹³ Pə təə tə í co Isə yoou wontu nti tə tənaya kpakpaa, na pə kəma na pá tala kuyεɣi isayəɣ taa na mə kolontu kuləɣi mə təə, í pəsi na í taɣi-i teu. Na ye í təkə mə təɣi teu na í yoo haləna í tv yoou ŋkv kv nyovv, ílé í ká nyəə tɔɣ ke m̀p̀ỳỳ tam.

¹⁴ Ye mpv í tantɪ na í taɣaa, na í təɣ tampana ke teu na pá wεε isu pa ləlvuyv tampala ke tənaya taa tə. Na í təɣ siɣisuyv ke pə tənə pə taa na pá wεε isu nyəɣətv toko ke í suuwa. ¹⁵ I seesi isələ na Laapaali Kupaɣ wei i kəɣna heesuyv tɔɣə kpaalvuyv na pá wεε isu ntaɣkpaala kupaɣna ke í lεewa. ¹⁶ I tε mə taa na Isə ké tam na pá wεε isu kpáləɣỳ ŋkv í ká kentiɣina isayətv tv nyémá sətə nyəna tə. ¹⁷ I nyəni yəpə mpi Isə yakɪ-mε tə isu yoou kahuka, na í təkɪ Isə Təm isu layəte nte i Feesuyv cεla-mε tə. ¹⁸ I laki pə tənaya mpv na Isə sələmuyv, na í wiikina-i si í sənə-mε. I sələməɣi paa mpi pə taa, na Feesuyv Naɣɣtə í hólí-mεye isəna í ká sələmɪ tə. I la kpelikpeka nyéma na í seesi isələ ke m̀p̀ỳỳ tam. I sələməɣəna Isə yəlaa tənə. ¹⁹ Na í sələmənə ma tətə, na waatv wei má caakɪ ma nəɣə təə ké kuluyv, Isə í tv ma taa ké təm nti tə təɣə teu tə, na má hólí Laapaali Kupaɣ təm nti tu ŋmɛlaa tə na apalvtv. ²⁰ Paa na pa təkə-m saləka taa tə má kəna Laapaali Kupaɣ inε i təmle tv səsə. Pə təə tə í sələmənə-m na má yəɣətv i təm na apalvtv ke isəna mpi pə nəɣəsənəna tə. ²¹ Ta taapalv Tisiki wei i laki Tacaa təmle na luyv kulvmvuyv tə i ká keesi-mεye ma təm na í nyi isəna taa ma wεε tə. ²² Pə təə mayamaya ke ma tiliyi-i mə kiɣ, si mε í nyi isəna taa tə wε cənε tə, na pá səəsɪ-mεye apalvtv.

²³ Tacaa Isə na tá Səsə Yesu Kilisiti pá ha tá taapalaa tənaya alaafəya na pa təma sələɣv na taa təmnav ke Isə. ²⁴ Isə í hólí pεεlεε ke pa tənə mpa pa sələ Tacaa Yesu Kilisiti ke tam tə.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA FILIPU NYĒMA TŌ Kutvltv

Pə nəγəsəna isu saa wei Pŏli ηmaakaya takəlaya kanε tŏ saləka taa ké ι wεε. Mpa ι ηmaa-ke tŏ pa taa payale ta ke Yuta nyéma. Pŏli lapəna Isŏ təsεele yəlaa mpeye waasv na pá mv Isŏ Təm. Halı pa tilina Pŏli ke kuvəŋ ke təm payale. Pə tŏ ké Pŏli ηmaa-wε na í sεε-wε na í tasa-wεye layatv sı pá wεε nəγŏ kulmaya na pá pasa pa ti isu Tacaα Yesu. I sεγesəyi-wε sı pá la laakalı na sεγesəlaa pəpətunaα. Pŏli sεγesuyv loŋa səsaya nté sı yvıv í wεεna laηhvlmle paa wahala taa.

Isəna pa faya Filipo takəlaya tŏ:

Pŏli təmle, titite 1

Isŏ sεelaα nəγŏ kulmaya na pa ti pasuyv, titite 2:1-18

Timotee na İpafəlotiti, titite 2:19-30

Laakalı na sεγesəlaa pəpətunaα, titite 3:1-4:9

Sεεtv, titite 4:10-23

Sεεtv

¹ Taya Yesu Kilisiti təmle nyéma Pŏli na Timotee.

Tá ηmaakəna takəlaya kanεye Isŏ yəlaa mpa pa wε Filipo na pá tεma Yesu Kilisiti na pa taa tŏ, na Isŏ təsεele səsaa na tŏ taa tεma lataa. ² Tá Caa Isŏ na tá Səsŏ Yesu Kilisiti pá hólı-mεye pεεleε na pá lá na mə laηa hvlmı.

Filipo nyéma tŏ sələmvv

³ Paa waatv wei ké ma tŏsa mə tŏ ké isəntŏ, ma sεeki ma Isŏ ké í na təmle ke mə təna təpai mə tŏ ké. ⁴ Na paa waatv wei ké ma sələməγəna-mεye Isŏ, laηhvlmle ke ma sələməγəna. ⁵ Mpi tŏ, í səna-m kuvaku kancaalaya nyəŋkv wule na haləna saηa na má yasəyi Laapaalı Kupaη tŏ. ⁶ Ma nyémá teu təkpaata sı Isŏ wei ι caala təmle kuvante tənεye mə kin tŏ, ι ká la-tεye mpyúy haləna tŏ kŏ na tŏ yoosi Yesu Kilisiti kuvaku wule. ⁷ Pə mvna teu ké sı má hvv mpyúy mə təna təpai mə tŏ. Ma luyv svv-mεye səsəm səsəm ké. Pə taya pulv tŏ, mə təna təpai í hika mə paa nyəm ke pεεleε nna Isŏ lapa ma tŏ a taa ké. İε paa pənente ma wεv saləka taa isəntŏ yaa tuu ma tu wεv na ma ti, sı má taa yele na Laapaalı kupaη pəsi tetεpulv, ama sı má sv-ı teu ké təka. ⁸ Ma yəγətuyv sı ma səla mə təna təpai ké isu isəna mpi Yesu Kilisiti səlvyv-tuyv səsəm tŏ, Isŏ mayamaya nyémá sı tampana mpyúy.

⁹ Nti ma sələməyi Isŏ ké mə tŏ təγŏle sı mə səlvyv í səsəyi tam, na nyəm kuvampam səsəm na pə təna pə cəkənav í wεε mə səlvyv taa. ¹⁰ İlena í pəsi na í ləsi mpi pə wε teu tŏ. Ye pə lapa mpv í ká la kupaηa na pa kaa na mə kin ke taalı nəγəlvv Kilisiti kuvaku wule. ¹¹ Na í ka la təma kupaηa nna Yesu Kilisiti kəηna təγŏ səsəm, na pŏ tŏ Isŏ ké teeli na samtv.

Isəna Kilisiti ké tá weesuyv tŏ

¹² Ma taapalaa ma caa sı í nyı sı tampana tŏ isəntŏ, mpi pə mayana-m tŏ pə waasaa ké, pə yelaα ké na Laapaalı Kupaη səsəyi yav. ¹³ Pə yelaα na wulav təyaya taηlaα təna na yəlaα ləlaα təna nyı sı Kilisiti təmle lapv tŏ ké pa tv-m saləka. ¹⁴ Tá taapalaa taa payale nawa ma wε saləka taa, ilena pá təkı tənəη na Tacaα təm, haləna pá nyaya apalvtv na pá heeliyi Isŏ Təm na səγəntv fεı-wε.

¹⁵ Paa na ma isəsεemle tŏ ké ləlaα lakı Kilisiti waasv na səsəntv həm hŏwεε tŏ, ləlaα ná lakı-ı na hŏwεε kupaηa ké. ¹⁶ Pəne inı pεle pa lakuyv na səlvyv wε pə taa tŏ, pa nyémá sı Isŏ tv-m sı má taa yele na Laapaalı Kupaη pəsi tetεpulv təγŏ. ¹⁷ Ama ləlaα ilε kəlvv pεekuyv tŏ

κέ, paa paasəyɪ na pá heeli Kilisiti təm ke isəna mpi pə mɔnaa tə se, pa huɔ kə si ma weu saləka taa tə paa sɔsɔ-m kɔnyɔŋ na má ná.

¹⁸ Kpai kə. Ye kɔpantu yaa isayatu kɔlɔku ke pa lɔki, ma lanle tu heewa. Mpi tə pa tu heela Kilisiti təm. Na ma lanle ká hee mpyóyó na pé puki. ¹⁹ Pə taya pulv tɔɔ, ma nyəmə si mə sələməŋ na Yesu Kilisiti Feesuyɔ sənau tɔɔ pə tənaya mpv pu məli ma nyɔyɔ yaru. ²⁰ Ma tanja na má taeləyɪ mpyóyó teu kə si ma kaa tɔyɔ feele natəli. Ama pənente naani kə maa la teu isu ma lakoyɔ tam tɔ, ɔlena má hólí Kilisiti sɔsɔntv ke ma tɔnyɔ tənə taa, paa ma na ma ise, paa ma səki. ²¹ Pə taya pulv, paa maa wee, Kilisiti keke ma pə tənə. Na má tu səpa, ɔle pə kəlaa keke. ²² Ntanyɪ ye ma wena ma ise, maa tasa waasaya nakələyɪ larv. Tɔv, maa nyəŋ nti má ləsi tə se. ²³ Pə kpəpa-m kə, ma nyuləyɪ kə si má kpe na má wee Kilisiti kin. Nti tə kəla-m teu tɔyɔle. ²⁴ Ama mə tɔɔ ɔle, pə wee kə si má weena ma ise. ²⁵ Ma tema ma taa kə teu na təle, pə tɔɔ kə ma nyəmə si ma kaa kpe. Na ma nyəmə si má na mə tənə təpai tu wee, na maa sənə-me na í polo ləle kə mə Isə seev mpaav taa, na í hiki lanhɔlvmlə ke pə taa. ²⁶ Pə tɔɔ kə ye ma kəma na má məli mə te í ká hiki ma kin ke mpi í ká yəələnə mə Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ.

²⁷ Kɔlvmtv kə si í təkɪ yaasi wei ɪ keesəna Kilisiti Laapaali Kupaŋ tɔ. ɔle paa maa kə mə nav yaa ma ta tu kəm, má nu si í nyɔɔ toŋ te, na í kpenta hɔwee, na í yoo taa tem mpi Laapaali Kupaŋ tɔyɔ-me tə pə yoo na lotu kɔlvmtv ke mə tənə. ²⁸ ɪ taa yele na mə kolontunaa nyaasəyɪ-meɣe pulv taa. Mpi pə hólóyɪ pəle si pa təm ká te tənəŋŋəŋ tɔyɔle. Na pə hólóyɪ-me si pu te na pé ya mə nyɔŋ, na Isə lakəna mpv. ²⁹ Pə taya pulv, Isə hana-meɣe mpaav si í la Kilisiti təmlə. ɔle pə taya ɪ tɔɔ yuŋ tisuyɔ tike təm, ama na ɪ tɔɔ kɔnyɔntɔyɔle tətɔyɔ. ³⁰ Mə seewa ma tɔɔ kə pənenteɣe na tə yoo yoo. Yoo ŋku í ná ma yoo hatuu ləŋ na í tu nyəmə tətɔ si ma tu təŋna-kuyɔ yoo tɔ, ŋkuyɔle mpv na ŋku í yookuyɔ tɔ.

2

Kilisiti ti pasuyv na ɪ Isə nunav

¹ Mə na Kilisiti í kpentuyɔ mpv tə pə sɔsəyɪ-meɣe toŋ nte? ɪ sɔlvuyɔ sɔsəyɪ-meɣe apalutv nte? Mə na Feesuyɔ Nanŋtv í kpenta kɔlvmtv na? ɪ laki təmayə yəlle na kɔpantu na? ² Tɔv, ye pə we mpv ɔle, ma wiina-me si í kpenti teu, na í sɔləyɪ mə təma, na í wena lotu kɔlvmtv na hɔwee kɔlvmeɣe, na pé hɔlvsi ma lanle ke sɔsəm. ³ ɪ taa la pulvuyɔ təma kəlvuyɔ tɔɔ, yaa teeli yem tɔɔ. Ama í pasa mə ti, na paa wei í nyəni ɪ lelv isu wei ɪ kəla-ɪ tɔ. ⁴ Nɔyɔlv í taa pəkɪ ɪ mayamaya ɪ nyɔyɔ nyəntv tike, ama í tɔsəyɪ ɪ tɔyɔntəlenaa tɔɔ. ⁵ ɪ weena hɔwee nna Yesu Kilisiti ka huɔkaya tɔyɔ mə taa.

⁶ Hatuu tɔ ɪ ka tu wena Isə weetu kə.
Pə na pə mpv tɔ, pə ta tɔ-ɪ si ɪ pəkəyɪ
na í lana toŋ na í kpa Isə tɔɔ si ɪ saala.

⁷ Ama ɪ mayamaya ɪ yelina pə tənə mpi ɪ ka wena tɔ
na í kpaɣa yom weetu.
ɪ kpaɣa yəlaa weetu kə tətəŋeləŋ,
na ɪ kəmayə isu yulv weu tɔ.

⁸ ɪ tisaa na í pasa ɪ ti na í nuna Isə kə mpyóyó,
haləna ɪ səm, səm mpi ɪ səpa tesika tɔɔ tɔ.

⁹ Pə tɔɔ kə Isə kusa ɪ nyɔyɔ ke teu ke sɔsəm,
na í ha-ɪ hətə nte tə kəla həla tənə təpaiɪ tɔ.

¹⁰ Pə tənə mpi pə wena weesuyɔ
na pə we isətaa na tetv tɔɔ
na tetv tɔ tə pé hənti-ɪ atɔ.

¹¹ Na pə tənə pé tisi si Yesu keke sɔsə,
na pé ha Taca Isə kə teeli.

Isəna tu tee isu kəkəsɪ ke antulinya taa tɔ

¹² Ye mpv ile ma taapalaa, waatu wei maa we mə cəlb tə í nuna-m pə təna pə taa ké. Na paa pənentə ma fəi mə cəlb, pə kəla teu sɪ í nuna-m mpv tətə. I pəkəxi mə nyəəŋ yəpυ təm na səyontv na seluyu. ¹³ Pə taya pulv, Isə wee ké na í laki mə taa ké tam, sɪ me mu pəsi na í səəli na í lá mpi i ka suwa na í təŋəyi na í laki tə.

¹⁴ Kuntuyv na ntəŋkpeesaya í taa wee pə təna mpi í laki tə pə taa. ¹⁵ Ile í ká pəsi yəlaa mpa pa fəina taali na pá we tənəŋ tə, na í pəsi Isə piya nsi sɪ fəina kawalaya nakələxi antulinya yəlaa kutakəesəŋ na asayaa pa hekv taa tə. Pəcə pə wee ké sɪ mu mɔyona kəkə ke pa hekv taa ké nyənənyəni isu isətvlŋasɪ ke isətəa ¹⁶ na í heeliyina-weyε weesuyv təm. Ye í laki mpv, maa pəsi na má yəələna-mεye Kilisiti kuyaku wule ke teu. Tampana təə isəntə, mpv pu huləna sɪ ma təma təna na ma lɔpv təna ta məli yem.

¹⁷ Ntanyɪ ma caləm ká lu, ma səm təm ke ma wəna mpv. Na ye pu tu lapa mpv, pə we isu kətaya ŋka mə Isə seetv tasa Isə ké lapv təyələ. Ye pu la mpv, ma lanle hεewaya. Na má na mə təna tá lanja hεena. ¹⁸ Na mpv tətəyə na me, pə wee ké sɪ mə lanja í hεe, pə wee sɪ má na me tá lanja í hεena.

Timotee na Ipafəlotiti

¹⁹ Ma huv sɪ, na Isə ton taa ye pə we isəna, maa tili Timotee ke mə tεye nəənnə na má nu mə cakəle təm, na pə səəsɪ ma mayamaya ke apalvtv. ²⁰ I tike i wenna, na i səna-m mpi ma səpəna nyuyv tə pə taa, na i paasəyəna mə təm ke na tampana. ²¹ Ləlaa ile, pəle pa mayamaya pa niŋ nyəm tike təə ké pa nəyəsəyi, pə taya Yesu Kilisiti nyəm təə. ²² Mə mayamaya í nyəmá isəna Timotee inɪ i hulaa sɪ i ké yulvpaŋ tə, na isəna má na-i tə lapa təmle isu yulv na i pəyaya ke Laapaali Kupaŋ təm taa tə. ²³ Ma huv sɪ ye ma kəma na má cekəna teu ke nti tə taa ma wee tə, ile maa tili-i mə cəlb. ²⁴ Na ma wəna naani ké teu ke Tacaə ton təə sɪ ma mayamaya maa polo mə tεye nəənnə na má ná-me.

²⁵ Ma mayasaa na má ná sɪ pə kəla teu sɪ tá taapalv Ipafəlotiti, wei me í ka ha-m mpi maa lanjaa na í tilina-m sɪ í kəna-m, na má na-i tə lakəna təmle na tə yooki yoou tə, inəxi maa ye le na í məli mə kiŋ. ²⁶ I nyuləxi ké sɪ í ná mə təna, haləna pə pəkəla-i. Mpi tə, me í ka nuw i wɔsasi tə pə təə. ²⁷ Tampana təə isəntə, pə wu-i teu ké, haləna i caakaya səm. Ama Isə wii i pətəətəle. Na pə taya i tike i nyəntə, na ma nyəntə tətəyə, sɪ pə taa kəə pə səəsɪ-m lanwakəlle ke lentə təə. ²⁸ Pə təə ké ma huv sɪ maa kusɪ-i ləŋ təcav na í məli mə te, na mu na-i na mə lanja tasa hulvmuyv, na ma mayamaya ma lanwakəlle te mpv. ²⁹ Pə təə ile í mv-i niŋ naale na lanjhulvmle səsəəle, isu pa məkuyv taapalv ke Tacaə təm taa tə. Yəlaa isu panε inɪ weyε pə wee sɪ í seeki. ³⁰ Pə taya pulv təə, Kilisiti təmle nyuyv təə ké səm cεε-i. I lapa i weesuyv ke awusa ké na í kəna-m kusənam mpi mə mayamaya í taa pəsəyi sɪ í kəna-m tə.

3

Npəlaa yaa n ta pəli pə kolvm

¹ Ma taapalaa, pənentəa í yəələxi Tacaə təm taa ile. Kulvmtv tənə tə ŋmaav ke tam u kuyv ma, na nti inɪ tə tu kələyəna-mεye tampana hulvyv. ² I la laakali na isayalataa, hasɪ nsi, yəlaa mpa pa kama nyuyv sɪ pəlyv ke pəlyv tə. ³ Mpe pa pəlyv ke mpi? Tayale pəllaa na tampana. Pə taya pulv təə, Isə Feesuyv wenna tá kiŋ na táá laki Isə təmle. Na Yesu Kilisiti ke ta laki na taa taaki, na pə taya yulv kulapəle haana taya naani. ⁴ Ye maa nəkaa kəlb, ma pəsəyi na má tv kulapələnaa panεye naani. Na ye nəyəlv wee na í huvki sɪ yulv kulapəle ká yelina na í tvli-ti ile, ma tee pɔntv ke kulapələnaa ké təpai. ⁵ Nyəni, ma ləlvv kuyεεŋ pələfai wule ke pa pəla-m, na ma ké Isəyeli tv ké təsiyisiyi. Na ma kpekəle nté Pənsamεε nyəntə, na ma ké Həpəla tv ké təsiyisiyi. Na tayale Falisanaa ke Yuta nyéma Isəsεεle təŋuyv taa. ⁶ Na maa seesa isəle ké pə taa ké pə fəina, haləna má tukayana Yesu seela kpeka ke kɔnyəŋ. Na ye pa təma sɪ kusəsutv taa təm təŋuyv sɪ yulv í təŋ na pə lapɪ-i kupaŋ tə tá təŋayana, taali nəyəlv i taa wee ma kiŋ. ⁷ Pənentə Kilisiti təə ile, ma nyənəxi kupaŋtənaa mpa ma mɔyulayana təyə mpi pu waasəyi pulv təyə. ⁸ Na pə taya kupaŋtənaa panε pa tike ke ma nyənəxi mpv, na kawasɪ nsi sɪ tənaya

ma nyənəyi mpi pu waasəyi pulv təyɔ ma nyəm ma Səsə Yesu Kilisiti tɔ pə tɔɔ. Təpante taa təpante nté tənə un. I tɔɔ ké ma keela pə tənə mpi pə kusəyi ma nyuyv tɔ na má suna kpeenja, na ma nyənəyi pə tənə isu hute si pə yeke na má hiki Yesu Kilisiti, ⁹ na má na-ı tɔ krenti teu ke kulvm. Maa yɔləyi si ma kusəsutu təkuyv tɔɔ ké pá yaa-m kupaŋ. Ama ma tema ma taa na Kilisiti təyɔ ma lapa kupaŋ. Tənaya Iso hana pəsuyv si yəlaa í la kupaŋa, na ye wei í muwa tá Səsə təm, puntu ke Iso haa pə pəsuyv. ¹⁰ Mpi ma nyuləyi teu təyɔle si má nyi Kilisiti na ı səm taa fem toma, si maa hiki ı wahalanaa taa ké ma nyəma na máá təyɔ, na má si isu ı səpu tɔ. ¹¹ Na má teeləyi si paa feesi maya mpv tɔtɔ.

Tə kaasuyv

¹² Maa yɔləyi si ma tema hikuyv ke mpi ma pəkaya tɔ se, yaa ma tema teu təkpaata. Ama ma tənna luvv ké na má kaasəyi ma ti si má hiki ma asewa fɔtɔ. Mpi pə tɔɔ tɔ, Yesu Kilisiti tema-m hikuyv na í kra-m ı kra-m ké. ¹³ Ma taapalaa, maa huuki si ma tema pə fɔtɔ hikuyv se. Ama kulvmtv nti ma nyəmá təyɔle si, ma yela ma waali nyəntv ké, na má kaasəyi ma ti si má hiki mpi pə we ma nəyɔ tɔ tɔ. ¹⁴ Pə tɔɔ ké ma see na má pukina mpi pə suwa tɔ pə tɔɔ, si má hiki pə fɔtɔ wei Iso yaa-tv si tɔ hiki isɔtaa ke Yesu Kilisiti kin tɔ.

¹⁵ Tá tənə mpa tá tɔ ké yulukpasaa ke Iso nyəntv taa tɔ, tɔ huw huwwe kulvme ane. Na ye mə taa lelāa u huw mpyúy huwwe ane a tɔɔ, ile Iso ká kilisi-meyε-ti. ¹⁶ Mpaav ŋku tɔ tənəyi haləna saŋa tɔ, paa pə la isəna tɔ tənəyi-kuyv mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, í keesəna-m mə tənə. Tə tema hólóyó ke isəna í ká la tɔ, ile í nyənəyənə mpa pa lakı isu tɔ hulvuyv si pá lakı tɔ. ¹⁸ Tam ké ma heeliyi-meyε-ti, na pənenta isəlvv ke ma tasəyənə-meyε-təyi heeluyv ke isəntɔ. Payale wenna na pá wakələyi mpi Kilisiti lapa ı səm tesika tɔ tɔ na pa yaasinaa asayaa. ¹⁹ Pa təm ka tɔ tənəŋnaŋ, pə taya pulv tɔɔ, pa hiliŋ ke pa tənəyi, pə taya Iso. Na mpi pə nəyəsəna pə la-weyε feele təyɔ pa yɔləyənə. Na atε cənə nyəm tike tɔɔ ké pa laakalənaa weε. ²⁰ Pə kaasa tá tɔ tá təyεle isɔtaa, na tɔ tənə teu tətəyεtəyε si tá Yatv tá Səsə Yesu Kilisiti í luna isɔtaa na í tii. ²¹ I toma nna ı hulaa na í mənəna pə tənəya ı tε tɔ, anəyi ı ká hólı na í layasi tá atε tənəŋ pətɔtɔle nyəŋ inε, na tɔ nəyəsəna tənuyv teeli nyəŋku.

4

Pəli caaki si pá lakı nti tɔ

¹ Pə tɔɔ ile ma taapalaa mpa me ma nyuləyi teu si má tasa nav tɔ, mə heesəyənə ma lanje ke səsəm, na meye ma yɔləyənə. Ma yəlaa me, isəna pə weε si í tɔ teu ke Iso mpaav taa təyɔle.

² Hai, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-weyε atəyε cənə, si pá ciiki isu Tacaa təm taa tətunaa lakuyv tɔ. ³ Na ma təmlε taa akpele kupaŋ nyá, ma wiikina-ŋ si í sənə alaa mpe tɔtɔ. Ma na-we tɔ yoonə yoou na tɔ yası Laapaali Kupaŋ ke paa timpi, na tá na Kələman na tá təmlε taa taapalaa lelāa tənə mpa pa həla pa ŋmaa weesuyv takəlaya taa tɔ.

⁴ I yɔləyi Tacaa mpaav taa ké tam. Ma tasəyi-təyi yəyətuyv si í yɔləyi.

⁵ I weε təpamm ke yəlaa tənə kin. Tacaa kəŋ nənəw ké. ⁶ I taa nəyəsəyi natəli, paa nti tɔ mayana-me í heeli Iso ké sələmyuyv taa ké mpi í nyuləyi tɔ, na í seε-ı nyana təmlε. ⁷ Ye pə lapa mpv ile lanhulvmlε nte Iso haa na yulv u pəsəyi na í cekəna tɔ tənəya tɔ tu weε mə lotunaa taa na mə ləmayasεε taa ké Yesu Kilisiti təm taa, na pulv kaa pəkəli-me.

⁸ Təv, ma taapalaa, mpi pə ké kupaŋ na pə nəyəsəna samtv tɔ pə tɔɔ ké í ká pona laakali. Mpyəle mpi pə ké tampana nyəm, na mpi pə nəyəsəna pa tuna-wi, na mpi pə keesaa tɔ, na mpi pə fei asilima, na mpi pə we teu, na mpi pə kusəyi nyuyv tɔ. ⁹ Ma hula-meyε na má keesi-me, í lakı nti í nu ma yəyətəna na í nawa ma lapa tɔ. Iso wei ı haa-tuyv alaafəya tɔ ı ká weε mə waali.

Pəli seεtv ke Filipo nyəma

¹⁰ Ma lanje hulvma Tacaa təm taa ké isəna mpi í hika pəsuyv na í tasa-m hólóyó si í təsəyi ma təm tɔ. Ile pə taya isu ma yəyətəyi si í ka yela ma təm ke huuv. Ama pə mpaav ke í taa

hikita si í hólí-m si í huoki ma tòm. ¹¹ Na pə taya pə caala-m təɣə ma yəɣota isəntə. Ye ma we isəna, ma tema pəle pə taa cayale layatv hiiu ké. ¹² Ye ma we konyəŋ taa, ma nyəmə ma konyəntule təntə. Na ye ma we hayanaya taa, ma nyəmə pəle pə taa təntə. Paa le na pə təna pə taa, ma tema isəna maa caya na pə keesəna-m tə pə layatv hiiu ké. Ye ma wena təɣəna ke səsəm, ma nyəmə təle. Na ye ma we nyəɣəsi taa, ma nyəmə təle. Ye pə tələna-m ma nyəmə. Ye pəcəɣə ma wena, ma nyəmə. ¹³ Ma pəsəɣi pə tənaya ípúyú Kilisiti wei i haa-m toma tə i təw ké. ¹⁴ Paa na mpv, í təɣəv ma konyəŋ tə í lapa teu ké.

¹⁵ Filipv nyəma me, mə mayamaya í nyəmə si ma lunav Masetoni ke waatv wei na Laapaali Kupaŋ heeluyv təm caalaya kəntə tə, mə Yesu seela kpekəle tike sənna-m. Mə tike í tona-m niŋ ke ma kawaaɣa na ma asalavnaa pə taa. ¹⁶ I ka tema-m mə kvsənamnaa tilinav ke maa wev Tesaloniki tə na pə tema-m teu. ¹⁷ Pə taya isv kvcəŋ isəle taa mayamaya ke ma nyənəɣi se, ama ma caa ké si pə məŋna-meye mə tələsələnaa. ¹⁸ Ma nawa pə təna mpi í tilinaa tə, na pə təw feina taka. Ipaŋəlotiti kəna-m mə kvcəŋ tə, pənəntaa pə təna pə tələna-m yem ké. Mə kvcəŋ we ké isv kətaya wev səsəvŋ ke teu, na Isə mvyi-ke na ká we-i teu pə tu fei tə. ¹⁹ Ma Isə ká kpaɣa i apititu kvpantv nti tə we Yesu Kilisiti kiŋ tə tə taa na í ha-meye mpi mpi í lanɣaa tə. ²⁰ Tá Caa Isə inəɣəle teeli tv ke tam təw. Ami.

Kantəkaya seɣv

²¹ I see Isə yəlaa təna mpa pa we Yesu Kilisiti mpaav taa tə. Tá taapalaa mpa pa we ma kiŋ cəne tə pa see-me. ²² Isə yəlaa təna mpa pa we cəne tə pa see-me, ilena pə tu kələna Isə yəlaa mpa pa we Lom wulav təyaya taa tə.

²³ Tá Səsə Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya i pəlele.

TAKĒLAYA NKA PŌLI NMAAWA

KOLOSI NYĒMA TŌ

Kutvlvtv

Kolosi icate we Asii tetv taa ké isu acalē lenna. Pə caya isu Pŏli taapalv wei pa yaa si Irafelası tŏ inı ı ponna Iso Tŏm ke Kolosi nyĕma. Irafelası mayamaya ta lan Kolosi tv (1:7 na 4:12). Pə caya isu Irafelası keesa Pŏli si Iso sevu krai nyĕm napeli pə nyĕma luwa. Na pə nyĕma seyesəgi si, ye yulv caa si í nyi Iso na pé ya ı nyuvv. Pə wee si í təj katası na í lun isŏtaa nyĕm mpi pu naaki tŏ. Pécŏ pə wee si í peli na í kii təjnası na kunyŏnyŏm na pə polo. Pə tŏw ké Pŏli ņmaa-we na í heeli-we si nyuvv yapv mpi Yesu hawa tŏ pə mayanaa.

Isəna pa faya Kolosi takəlaya tŏ:

Isə samtv na Kolosi nyĕma seetv, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haaki weesuyv kvfalvuvv, titite 2:20-4:18

Seetv

¹ Maya Pŏli, Iso luyv lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalv Timotee tŏ ņmaakəna takəlaya kaneyē.

² Iso yəlaa mpa me í we kolosi na í ké tá taapalaa kvpama ke Kilisiti təjvuvv taa tŏ. Tacaa Iso í hólí-meyē pelee na í ha-meyē alaafəya.

Pŏli see Iso ké í na təmlē

³ Ye tŏ kula mə tŏw ké sulvuvv, seetv ke tŏ seekı tam ké tá Sŏsŏ Yesu Kilisiti Caa Iso. ⁴ Pa heela-tvuvv isəna í təma mə taa na Yesu Kilisiti, na isəna í sŏla Iso yəlaa təna tŏ. ⁵ Waatv wei tampana tŏm Laapaalı Kupaņ caala mə tēyē tate tŏ pa hula-meyē teelvuvv ņku kv we tampana tŏm nti tŏ taa tŏ. Pə tŏw ké mə taa tēmnav ke Iso na mə sŏlvuvv teesina mpi pa su-meyē hatuu isŏtaa na í teeləgi-wı tŏ. ⁶ Laapaalı Kupaņ yekəgi ké, na paa ı tala timpıgi antulinya təna taa ı laki kvpantv ké. Ḿpŏgŏ ı lapa mə hekv ke kvpaņku í taala Iso pelee tŏm ke nuw tŏ, í hiı lan na í nyi pelee anı a tampana. ⁷ Ta təmlē taa taapalv kvpaņ Irafelası seyesəna-meyē mpv. Tá nəgŏ ke ı lakəna təmlē isu Kilisiti təmlē tv kvpaņ. ⁸ I heela-tvuvv təma sŏlvuvv ņku Iso Feesuyv tv-me tŏ kv tŏm. ⁹ Pə tŏw ké tv heesəgi Iso sələmvuvv ke mə tŏw ké tuu kvpaņku pa heela-tvuvv mə tŏm tŏ. Tə sələməgi Iso ké si í ha-meyē ı Feesuyv haaki nyĕm na layatv nti tŏ tŏ təna na pé yele na í nyi ı luyv nyəntv ke teu. ¹⁰ Mpv pu yelina na mə tənte maya Tacaa na mə kvlaputv lapı-ı teu ke tam. Na pu yele na í laki təma kvpana anı a təna, a nəgŏ na a suka, na í ká sŏsəgi Iso ké nyĕm. ¹¹ Tə sələməgi Iso ké si í la-me na í nyŏw tonj ke teu na ı pəsvuvv teeli nyəņkv tonj taa, na í pəsi na í kantəli pə təna mpi pu mayana-me tŏ pə taa na suulu. ¹² I see Tacaa ke í na təmlē na lanhvulvmlē, inı ı yelina na me í muna si í hiki mə paa nyĕm ke kvpantvnaa mpa Iso su ı yəlaa ke tənəņ taa tŏ pa taa. ¹³ Inı ı leekəna-tvuvv ahoŏ səkpetvuvv tē asayaa sŏsaa niņ taa na í svsi-tvuvv ı luyv tē Pəyaya kawulaya taa. ¹⁴ Na ı pəyaya ņke ka tŏw ké pə yapa-tv na pŏ husı tá isayatv.

Kilisiti weetv na ı təmlē

¹⁵ Kilisiti keləna Iso wei paa naaki tŏ tətəņeləņ. Inəyələ Iso kancaalaya kvlvv wei ı kəla pə təna mpi Iso lapa tŏ. ¹⁶ Inəyi Iso lapəna pə təna, paa isŏtaa na ate pə nyĕm mpi pa naa na mpi paa naa tŏ. Pə kvayav pəsəlaa na sŏsaa na awulaa na tonjtənaa pə loosi təna tŏ ı niņ ke Iso lapəna pə təna, na ı tŏw ké Iso lapa-wı. ¹⁷ Pə təna pə luwaya na pé mayana-ı, na pə təna mpi pə lapa tŏ pə tamsəna-ı təgŏ pə we pə lona taa. ¹⁸ Yesu seelaa kpeka kəna tŏnvuvv na inəyələ nyuvv. Inı ı yelina na a təna a wee. Inı ı kəna Iso kancaalaya kvlvv wei ı səpa na pé taaləna-ı feesuyv si í la pə təna təpaıpaı pə nəgŏ tv tŏ. ¹⁹ Pə taya pulv tŏw, Iso luyv lapəna si ı weetv təna

í maɣalı ı Pəyaya taa. ²⁰ Na ı luɣu lapa tətə sı ı Pəyaya ká yelina na ı na kuŋmaŋmam təna pá ciiki. Na Iso Pəyaya caləm líi səm tesika tə təɣə Iso yelaa na pá lá heesuɣu təm. Mpu pə yelina na Iso na pə təna təpaɪpaɪ pa ciiki, paa isətaa nyəm paa ate nyəm.

²¹ Mə tətə tuu ləŋ mu hatələna Iso ké, na mə huwəe asayee na mə isayakulaputu ka lapəna-meɣe ı kolontunaa. ²² Ama ı Pəyaya səpu ka tənuyu kune ku səm tə pənente Iso ciika mə na-ı ké, sı pə yele na í ləsi-meɣe ı isəntaa na í wə tənəŋŋ na í ké kupama na paa kawaliya ka fei mə kiŋ. ²³ Ama kuləmtu ké sı mu təkı Iso sɛɛu ke mpuɣú tam, na í səŋ təca ke teu ke mpuɣú tam, puləpu í taa ciyiti-me, na í taa yele na pə kú mə tɛɛluɣu ŋku í tɛɛləɣi tuu kuɣaŋku í nu Laapaalı Kuɣaŋ tə. Laapaalı Kuɣaŋ inəɣi pa heela antulinya taa yəlaa təna, na Pəalı má ma pəsəna ı heellu.

Təmlə nte pə tv Pəalı sı í la Yesu sɛɛlaa kpeka taa tə

²⁴ Kaɣana konyəntəɣələnaa mpa ma təkı mə tə tə pa huləsəɣi ma lanlə ké. Pə taya pulu tə, Yesu sɛɛlaa kpekəle kəna Kilisiti tənuyu, na ı təɣa konyəŋ ke pa tə na mpi pə kaasi tə pə tə ké ma saləməɣəna konyəŋ ke ma tənuyu taa, sı má səna na pə yoosi-wi. ²⁵ Iso tv-m təmlə nte sı má yoosi-tɛɣe mə cələ tə, mpu tətəɣə pə tv-m sı má la Iso yəlaa kpekəle təmlə tv, na ı tv-m ké sı má heeli ı təm təfoo, má taa ŋməsi. ²⁶ I ŋməsa ı təm kuŋməsətu tənɛɣe yəlaa tənaya təkulakula ke hatuu ləŋ, na pənenteɣe ı kula tə tə na í hólı mpi ı ti tə. ²⁷ Mpi pə tə tə, Iso səlāa ké sı í la na pá nyi isəna ı suwa na í təŋəɣi na í laki na pə wə ŋməlav tə pə tə na pə teu səsəəm. I su mpi inəɣi sı ı ká la yəlaa təna. Kuŋməsətu ntəɣələ sı Kilisiti wə mə waalı na inı ı yekina na mu taaki sı í ká hiki Iso teeli taa ké mə paa tete. ²⁸ Pə tə ké tə heeliɣi yəlaa tənaya Kilisiti təm. Na tə lakəna tá layatu təna, na tə kpaaləɣi paa wei ké pə təm taa, na tə sɛɣesəɣi sı pə táná paa wei ké Iso isəntaa na í təma puw ke í na Kilisiti pa krentuyu təm taa. ²⁹ Təmlə tənə tə yoosuyu tə ké ma laki na má ləkəna toma taa toma nna Kilisiti haaki tə, toma ane a wəna ma taa.

2

¹ Ma caa í nyi sı, mə na Layotisee nyóma na pa təna mpa pa nu ma hətə ke kunu na pá tá nyi ma maɣamaya tə, mə kuləku ke ma wəe na má ləkı pə tu fei. ² Ma ləkı ké sı pə kraasi pa apalutu sı pá la nəɣə kuləmaya ke səluyu təm taa, na pá hiki naani wei yulb í nyəmá teu ı hikiyí təɣə teu təmmam. Ye pə lapa mpu paa nyi Iso kuŋməsəm. Mpuɣələ Kilisiti maɣamaya. ³ Kilisiti inı ı kiŋ ke Iso haa nyəm na layatu nti tə pə kiŋkinte wəe na pə ŋməlaa.

⁴ Ma yəɣətaa tə í nuwayale, í taa yele na nəɣəlv tolisi-me na layatu təmnāa. ⁵ Paa ma na-me tə wəw təma na pooluŋ tə, ma ləsaya wə mə kiŋ ké, na ma lanlə huləmaa isı ma nau mə təna í təma mə taa na Kilisiti, na í krentaa na í səŋa təca ké pə taa tə.

Kilisiti tə tə hika tá ti

⁶ Təv, í tisuyu sı Yesu Kilisiti í la mə Səsə tə, í yele na mə na-ı í krentı mə təntə taa. ⁷ I nyəəna-ı teu isı tɣu nyəəkuyuna tetu tə. Kilisiti í wəe mə kulaputu təna kite. Paa kuɣaŋku í nyəəkı təŋ ke Iso sɛɛu taa. Mpuɣú pa sɛɣesa-me sı í laki. I seeki Iso ké í na təmlə ke teu.

⁸ I feŋ teu, í taa yele na nəɣəlv kəə na í hii-me na ı yuləlayatu nyəm təm kuɣuyusutu kraı nyəntu nti yəlaa sɛɣesaa na pá tɛləsi təma tə. Təmnāa mpe pa ké pə təna pə kancaalaya nyəm ke antulinya taa, pa ta ke Kilisiti nyəntu. ⁹ Pə taya pulu, Iso wəetv tənaya Kilisiti kraɣa ı tənuyu taa na pə maɣalı ı taa. ¹⁰ Na mə na-ı í krentuyu kuləmv tə í hika pə tənaya, inı ı kələna kawulası təna na təŋtənaa təna.

¹¹ Mə na-ı í krenta kuləmv ke mpu tə pə pela-meɣe, na pəluɣu mpi pə fei isı yulb pəluɣu tə. Ama pə ké Kilisiti pəluɣu ké. Mpuɣələ pə ləsuyu yulətənuɣu isayatu toma ke yulb taa tə. ¹² Pa sə-meɣe Iso lvm tə pə hulāa ké sı pa pima mə na Kilisiti na mə na-ı í tayanı fem. Na í tisaa sı Iso wei ı feesa Yesu ké sətāa taa tə ı wəna toma tə pə tə ké pə lapa mpu. ¹³ Tuu ləŋ isı ı taa nyi Iso tə mə isayatu ka yelaa ké na í wəe isı sətāa ke Iso nyəntu taa. Ama pənente Iso krenta mə na Kilisiti ke weesuyu hau. Na Iso husa mə isayatu təna. ¹⁴ Tá kəma nna a fei nyuyu na pə pələɣi tá niŋ tə Iso yela a nyuyu mapu na pə saalı yem. Kəma ane a nyuyu mapu ka wəw

təlası tə pə caala-tuyv. Kəma aneyə ı kama səm tesika təə na í lə a təm. ¹⁵ Kilisiti tesika kə ləə kpana awulaa na tən̄tənaa pa nyəm. ləə tı-weyə Pəyaya akaitv loon̄a taa kə ısu saləkətvnaa na í təkəna na pá nyənəyi-wə təcoo.

¹⁶ Pə təə ıle í taa yelev na nəğəlv footi-meyə mə təğənaya na mə konyənyəəm na acima kuyeyə na ıstəv kufəlv na kuyeyə kühəesəğ pə təə. ¹⁷ Kıpantv nti tu kəə tə tə nyaləməle nté pə tənaya ıstəntə, na Kilisiti kəna pə kiñkinte. ¹⁸ ı taa tisi na nəğəlvuyv yem wei í səəlaa ı pasa ı təyi yəlaa ıstəntaa na í səeki ıstətaa tillaa tə pəntv kv mə təm. Yəlv í laki mpv, ı toosee nna ı toosaa təğə ı təğəyi na í laki. Na wei ı wə mpv tə yəlvhəwəe kalampaanı kuyəna-ı na ı feina tampana. ¹⁹ ı caa í matəna Kilisiti wei ı kə nyəğv tə, pəyele Kilisiti ını ı yelina na tənuyv hikiyi kv təğənaya na kv atama na kv nantv pə kpəntaa na pə təkə teu na kv puki ısu ləə caa tə.

Tá na Kilisiti tə səpa tá na-ı tu wəəna weesuyv

²⁰ Mə na Kilisiti í səpv tə pə ləsa-meyə antulinya ınə ı pə təna pə kancaalaya nyəm taa kə. ıle pepe təə kə í tasəyi təntə ısu antulinya tənna-mə? ıle pepe təə kə í tisiyi na pá tuyv-meyə kiñ ²¹ sı: Taa kraya pəne, taa təğ pəne, taa tokina pəne? ²² Mpi pə ləsa sı yəlv í lana-wı na pə tē tə pə təə kə pa su kiñ ınə. Yəlaa təkəlekele suna kühəesətv na kiñ ınə. ²³ Kiñ ınə ı nəğəsəna ləmayəsəe kəpəna kə, mpi tə, ı yelaa na yəlv cəsəğəna ləə səev, na ı yelaa na yəlv pasəyi ı ti, na ı caala yəlv sı í tv ı tənuyv kə wahala. Ama pəsuyv kə kiñ ınə ı feina sı í kpa yəlv tənuyv kə kv konyuləğ təlatə.

3

¹ Mə na kilisiti kə pa feesaa. Pə təə ıle timpı Kilisiti caya ıstətaa kə ləə kəñkəğ taa tə təna nyəm ıkpatə kə í ká huli. ² ı səesı ıstəle na ıstətaa nyəm təm, í taa səesı ıstəle na atə nyəm pəkəğv. ³ Pə taya pəlv təə, ı səpv tə pə n̄məsa mə weesıñ kə Kilisiti kiñ kə ləə cəlvəğ. ⁴ Mə weesıñ mayamaya nté Kilisiti, ı kəğ í lukı tə mə na-ı í lukəna, na í ka hiki ı teeli taa kə mə paa nyəm.

Təntə kúpəntə na kəfatə pə təm

⁵ Ye mpv atə cəne nyəntv təna nti í ka təkəa tə í kv-təyi mə kiñ. Ntəğəle asilima, tetelakası, wasan̄kalətv, na konyuləğ ısayəğ, na liyitee kətəi, halı liyitee kətəi tv na tun̄ laəlv pa ısayətv lu kuləvm kə. ⁶ ısayətv tənəwə tə təə kə ləə ká mv pááná na í má mpa paa nukəna-ı tə. ⁷ ısayətv tənə tu n̄makəlvuyv-meyə ləğ tə, n̄pəğyú í təğaya teitei.

⁸ Ama pənente í lə pə təna mpi pə wə mpv tə, pááná m̄ğv na kakalaya kekeke na nyəğ. Kuvuyv yaa kəsəlaya təm natəli tē taa luna mə nəəsı taa. ⁹ ı taa pəlvəyi təmayə pəpətv, pə taya pəlv, í həğəsa mə yəlvwəetv kúpəntv na tə yaasinaa tənaya na í lə. ¹⁰ Na yəlvwəetv kəfatv kə í krayaa na í suu. Yəlv kufəlv ını ı təğna ı n̄malv ləə kə kəlvuyv tətəğələğ kə sı pə yelev na í nyı ləə kə teu təkəpəsəkəpəsi. ¹¹ Pə lapa mpv tə, pə fei sı pə tasəyi tətə sı panə pa ta kə Yuta nyəma, Yuta nyəma ntə, na pəllaa ntə kutəpələğ ntə, ıstəkəpəteə nyəma ntə səsaa taa nyəma ntə, yomaa yaa kasayampiya ntə. Aai, Kilisiti kəna pə təna, na í wə pa təna pa waalı.

¹² ı kə ləə yəlaa kə. ləə səələna-mə na í ləsi-mə sı í la ı nyəma. Pə təə ıle í təkı kúpəntv taa kúpəntv na í laki. ı húləğı yəlvətv, na í pasəyi mə ti, na í wəe təpamm, na í təkı suulu. ¹³ ı təkı təma, mə taa ləlv í pənta ləlv na nti í húlı təmayə suulu. ı húləğı təmayə suulu, Tacaa ná hula-meyə n̄pəğyú. ¹⁴ Pə tənaya mpv təpai ıle təma səəlvuyv kə í ká təkı teu. Təma səəlvuyv mpi pu yelina na í kpəntı yəlv kuləvm. ¹⁵ ı yelev na Kilisiti səəlvuyv húləğı mə lotu taa kə mpi í ká laki tə. Həsəğv kəne kv mayamaya kv təə kə ləə kpənta-mə na í yaa, na í wə kə ısu yəlv tənuyv təə niñ na nəəhəe na pə tənaya mpv pə wəv na pə kpəntaa tə. ı səeki ləə sı í na təmlə. ¹⁶ Kilisiti təm na tə təəv təna í wəe mə kiñ kə teu. ı səğəsəyi təma, í kpaaləyi təma na layətv səsəəntv. ı yoona luyv kuləmvuyv kə ləə kə yəntu na ləə Təm yəntu na ləə sam nyəntv na yəntu nti tə səəsəyi apəlvətv tə, na í səəna-ı í na təmlə. ¹⁷ Paa mpiyi í laki, yaa paa ntiyi í yəğətəyi, í yaana tá Səsə Yesu hətə, na í səeki Tacaa ləə kə í na təmlə kə ı təə.

ləəna təntə kəfatə cakələ wəe tə

¹⁸ Alaa mé í seeki mə paalaa, Tacaa isentaa, nti pə mɔna í la tɔyɔle. ¹⁹ Apalaa mu sɔli mə alaa na í taa la-weye nyaŋ ke paa pɛɔ.

²⁰ Piya me Tacaa isentaa mə nyəntu nté si í nuna mə nyɔma ke pə tɔna pə taa. Ye í nukəna mə nyɔma pə laki Isɔ ké teu ké pə tu fei.

²¹ Cɛɛnaa me í taa la na pááná kra mə piya na si kɔɔ si lɔ apalɔtu.

²² Yomaa, mu nukəna mə caanaa mpa pa tɔka-meyɛ antulinya taa cəne tɔyɔ pə tɔna pə taa. I taa seeki-weye waatu wei pa weeki tɔ tike si pá la-weye leleŋ. Ama í nuna-we na luyu kulɔmɔyɔ ke seu mpi í seeki Tacaa tɔ pə tɔɔ. ²³ Paa tɔmlɛ nteye pa tu-me te, í la-te na luyu kulɔmɔyɔ, na pá weɛ isu Tacaa tɔmlɛ ke í laki, pə taya yɔlaa nyəntɛ. ²⁴ I nyi teu si í lakuyɔ tɔ Tacaa ká tɛna na í feli-meyɛ mə kɔfelɔyɔ. I ká hiki kɔpantɔ nti i su i nyɔma tɔɔ tɔ. Pə taya pulɔ, Kilisiti kɛna mə Caa maɣamaya wei i tɔmlɛ í laki tɔ. ²⁵ Pə tɔɔ ké ye wei i laki isayatu, pu te na pá feli-i isayatu nti i lapa tɔ. Isɔ u fayasəyi nɔyɔlɔ se.

4

¹ Yomaa caanaa me, í tɔki mə yomaa ke isəna mpi pə keesaa na pə siyisa teu tɔ. I nyi teu si mé tɔtɔ mə wɛna Caa ke isɔtaa.

Nti Pɔli si pá laki tɔ

² I səlɔmyi Isɔ, í taa yele. I feŋiyi na í seeki-i í na tɔmlɛ ke mə Isɔ səlɔmuyɔ taa. ³ I kɔpɛntəna tá na í səlɔmɔyɔna Isɔ na í ha-tuyɔ ikpate na tɔ la i waasu na tɔ kraali Kilisiti tɔm kɔŋmesətu. Tɔm kɔŋmesətu tənɛ tɔ tɔɔ ké ma we saləka taa ké isəntɔ. ⁴ I səlɔmi Isɔ na má, ɔlɛna má yasɔ i tɔm tɛɛɛɛɛ na pá nyəmi-i teu, mpi pə tu má si má la tɔyɔle.

⁵ I nyi mə tɔntɛ ke mpa pa ta ke Isɔ seɛlaa tɔ pa kiŋ, na í taa yele na aləseke kɔyɛɛŋ fiti-meyɛ yem. ⁶ Paa kuyanku í yɔyɔtəyi kɔpantɔ, na kawaaya nyəntu í lukəna mə nɔɔsi taa. I nyi isəna pə mɔna í cɔ tɔm tɔ na í cɔɔki paa wei.

Kantəkaya sɛɛtu

⁷ Tá taapalɔ kɔpəŋ Tisiki ká heelina-meyɛ ma tɔm tɔna tɔpəɪpəɪ. Ma na-i tɔ lakəna Tacaa tɔmlɛ na i ke tɔmlɛ latu kɔpəŋ ké. ⁸ Pə maɣamaya pə nyuyɔ tɔɔ ké ma kusa-i si í polo í na-me na í heeli-meyɛ tá alaafəya tɔm na pá heesi mə laŋa. ⁹ Tá taapalɔ kɔpəmpəŋ Honesim wei i ké mə taa leɔ tɔ ílé i suna-i. I ká keesi-meyɛ tɔ tɔna nti tɔ laki cəne tɔ.

¹⁰ Ma saləka taa akpele Alisitaaki na Paanapasɔ kɔyɔ pəyaya Maləki si pá seɛ-me yoo. Pa tɛma-meyɛ Maləki mu i tɔm heeluyɔ, ɔlɛ ye i tala mə te í tɔki-i teu. ¹¹ Yesu wei pa yaa si Yutusi tɔ i seɛ-me tɔtɔ. Yəlaa tooso me i tike i luna Yuta nyɔma mpa pa layasaa tɔ pa taa, na má na-we tɔ lakəna Isɔ kawulaya tɔmlɛ, na pa paasaa ké na pá sɔɔsi-m apalɔtu.

¹² Iɔpəfəlasɔ wei i ké mə taa leɔ tɔ i seɛ-me. I ké Yesu Kilisiti tɔmlɛ tɔ ké na i seɛsa isəle na Isɔ səlɔmuyɔ ke mə tɔɔ ké teu si í səŋ tɔca na pulɔ í taa ciyiti-me, na í pu Isɔ nyəntu taa, na í taŋaa tətɛyɛtɛye si í la pə tɔna mpi Isɔ caa tɔ. ¹³ Ma ləsəyi i nyulɔyɔ, ye n na isəna i kuyi i təyi mə na Layotisee na Hiyelapolisi nyɔma mə tɔ tɔ pə fei keesuyɔ. ¹⁴ Tá lokotulo kɔpəŋ Luku na Temasi si pá seɛ-me.

¹⁵ I seɛ tá taapalaa mpa pa we Layotisee tɔ, na í seɛ Nɛmfa na Yesu seɛlaa kɔpəle nte tɔ kotiyi i təyaya ke Isɔ seɛv tɔ. ¹⁶ Ye mu tɛma takəlaya kaneyɛ kaluyɔ ɔlɛ í teləsi Layotisee Yesu seɛlaa na pɛle pá kala-ke tɔtɔ. Me tɔtɔ mu mu Layotisee nyɔma nyəŋka na í kala. ¹⁷ I heeli Aasipi si í paasəna Tacaa tɔmlɛ nte pa tu-i si í la tɔyɔ teu.

¹⁸ Ma maɣamaya ma niŋ ŋmaatu nté cəne. Pɔli má ma seɛ-me. I taa sɔɔ si ma we saləka taa yoo.

Isɔ í húlí-meyɛ pɛɛɛɛ.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TESALONIKI NYĒMA TŌ Kutvltv

PŌŌli waasv yelənav waatv ke Isə seela luwa Tesaloniki icate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taŋi ké. Yuta Isə seela kpekəle natəli tə yela na í kvli na í tēna Kələnti icate taa. Tənaɣa i taapalu Timotee polaa na í keesi-ı Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv ilena i apalvtv kpa. Haləna í sa Isə ké pə tō. PŌŌli mayamaya nyula teu isv í ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weye apalvtv sv pá kantəli na pa puki Isə seev taa. PŌŌli cōwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pōsa-ı səttaa fem tō na Kilisiti məlvv təm tō tō tō. I tōma sv paa nəɣəlv ta nyi Yesu məlvv kvyakv na pə waatv tō, pə wee ké sv ta sōlv í pu na té taŋaa.

Isəna pa faya Tesaloniki I takəlaya tō:

Isə samtv na seetv, titite 1:1-3:13

I tasəyi-weye layatv sv pá puki Isə seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvv tō layatv tasəyv, titite 4:13-5:11

Kantəɣa kvttvtv na seetv, titite 5:12-28

Seetv

¹ Taya PŌŌli na Silaası na Timotee.

Tá ŋmaakəna takəlaya kaneye Tesaloniki Yesu seela kpekəle nyəma me mpa í ké Tacaa Isə na tá Səsə Yesu Kilisiti pa nyəma tō. Isə na Yesu Kilisiti pá hólí-meye pelee na pá ha-meye alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isəsele teu

² Tam tə seeki Isə sv í na təmlə ke mə təna mə tō, na té sələməɣəna-meye tam tō. ³ Na tam ye tə səŋa Tacaa Isə isentaa tə tōsəyi isəna í lapa təma ke mə Isə mpaav taa tō, na isəna mə təma sōlvv susa-meye ləpv səsəəm taa tō, na isəna mə tēlvv ke Tacaa Yesu Kilisiti kiŋ ta pasa paa pəcə tō. ⁴ Tá taapalaa me, tə nyəmə sv Isə sōla-me na í ləsi-me sv í pəsi i nyəma. ⁵ Pə taya pulv tō, tə ta heeli-meye Laapaalı Kupaŋ na nəɣə taa təm tike. Ama na tōma na Feesuyv Nəŋŋtv tōŋ taa ké tə heelina-meye-ı. Na tə tēma tá taa ké teu sv təm təne tə ké tampana nyəntv. Mə mayamaya í nyəmə isəna tə tōma mə hekv sv pə səna-me tō. ⁶ I təŋa tá na Tacaa tá ikpate, na í ná konyəntəɣəle səsəle, paa na mpv í mv Isə Təm na laŋhəlvmlə səsəle nte Feesuyv Nəŋŋtv kəŋna tō. ⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Isə seela tənaɣa isəna paa la na pá te tō. ⁸ Na pə taya Masetoni na Akayi pa tətənaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tō. Ama paa timpv pə nuwa isəna í mv Isə Təm tō na pá yəɣətəyi pə təm. Halı pə fei sv tu nəki na té tasa nəɣəlvv mə təm heeluyv. ⁹ Paa wei i keesəyi isəna tu pola mə te na í mv-tv tō, na isəna í lə tıŋ təm na í mələna Isə tō sv í lakı tampana Isə weesuyv tv təmlə, ¹⁰ na í taŋ sv i Pəyaya Yesu wei i ka feesa səttaa taa tō í luna isəttaa na í kə. I Pəyaya ŋke kaa yana-tuyv cele ke Isə pááná taa.

2

Təmlə nte PŌŌli lapa Tesaloniki tō

¹ Tá taapalaa me, mə mayamaya í nyəmə sv waatv wei tə kōma mə kiŋ tō tə ta lu yem. ² Isv í tēma nyəmə tō pa tēma-tuyv nyaŋ lapv na kvttv ke Filipv ké na pəcə té takı mə te Tesaloniki. Ama Isə ha-tuyv apalvtv sv té heeli-meye i Laapaalı Kupaŋ, paa kayatuyv tō isəna. ³ Pə təna mpi tə seɣesəyi yəla sv pá la tō pəntuyv fei pə taa yaa hūwee asayee naalı, na tu pəekəyi sv té puɣusi nəɣəlv. ⁴ Ama tə yəɣətəyi pə tənaɣa teitei ké isv Isə caakı tō, pə taya pulv tō, Isə mı i sama-tv na í cəla-tuyv i Laapaalı Kupaŋ sv té heeli. I pə taya yəla laŋhele ke té pəekəyi

na tɛ lakɪ mpv. Ama Iso wei ɪ wiiliyi tɛ lotunaa taa na ɪ naa tɛ taa hɔwɛɛ tɔ ɪ lanjheele ke tɔ pɛɛkɔyi. ⁵ Mɛ mayamaya ɪ nyɛmɛ tɛu sɪ tɛ ta ma-mɛyɛ nɔɔ taa kɛ tiiliyi paa pɛɔ mayamaya, na tɛ ta la liyitee kɔtɔ ke tiili na tɛ puɔusi-mɛ. Na Iso mayamaya nɛ nɛ pɛ tɛnaya mpv. ⁶ Tɛ ta pɛɛki yɛlaa isante, paa mɛ mayamaya mɛ kin yaa nɔɔɔ ɪ kin. ⁷ Pɛɔ tɛ keɪ Kilisiti tillaa isɛntɔ tɔ, ye tu nɔkaa tu njmakɛla-mɛ na ɪ lɛ isɛna tɛ caa tɔ. Ama tɛ caya mɛ hekɔ na suulu na tɛ lakɪ-mɛ tɛpamm isɪ asɔnyɔ lakɔyɔ ku pɛyaya tɔ. ⁸ Tɛ sɔɔla-mɛyɛ katatɛlaya kɛ, halɛna tɛ tɛm-mɛyɛ Laapaali Kɔpaɲ ke heeluyɔ tɔ, ye paa tɔma sɪ tɛ lɛsɪ tɛ weesɪɲ mayamaya na tɛ tu-mɛ, tu lɛsaa. Pɛpɔtɔ fɛi, tɛ luunɲ sɔv-mɛyɛ tɛu kɛ. ⁹ Tɛ taapalaa, ntɔɲ ɪ tɔɔsa isɛna tɛ lapa tɔma na tɛ konti hanaya tɔ? Isɛna tɛ lapa tɛmlɛ na isɛle kɔsɛmle ke tɛu sɪ tɛ taa sɔki mɛ taa nɔɔɔɔyɔ sɔɔɔla ke saa wei tu we mɛ hekɔ na tɛ heeliyi-mɛyɛ Iso Laapaali Kɔpaɲ tɔ.

¹⁰ ɪ pɛsɔyi na ɪ lɛsɪ tɛ nyuluyɔ ke isɛna tɛ tɛntɛ tɛwa Iso sɛɛlaa mɛ mɛ kin, na tɛ keesaa na tɛ tɛ liyiti tiili tɔ, Iso mayamaya nɛ nɛ mpv tɔtɔ. ¹¹ Pɛɔ ɪ nyɛmɛ tɛtɔɔ isɛna tɛ lapa paa mɛ taa wei isɪ cɛɛ lakɔyɔ ɪ pɛyaya tɔ. ¹² Tɛ lapa na ɪ tɔki tɛnɔɲ ke tɛu na tɛ sɔɔsa-mɛyɛ apalɔtɔ, na tɛ sɛɛsɪ-mɛ na isɛle sɪ ɪ tɔ na pɛ keesɛna teitei isɪ Iso caaki tɔ. Iso inɪ ɪ yaana-mɛ sɪ ɪ hiki mɛ paa tete ke ɪ kawulaya na ɪ teeli taa.

¹³ Tɛ sɛɛki Iso sɪ ɪ na tɛmlɛ ke tam tɔtɔ. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, waatu wei tɛ heela-mɛyɛ Iso Tɔm tɔ ɪ tɛ mɔ-tɪ isɪ yɛlaa nyɛntɔ. Ama ɪ nuwa tɔ ɪ mɔwaya sɪ tɛ kɛ Iso Tɔm, na tampana tɛ mayamaya kɛ. Ntɪ inɪ tɛ lakɛna tɛmlɛ ke Iso sɛɛlaa mɛ mɛ taanaa. ¹⁴ Tɛ taapalaa-mɛ, mpi pɛ lapa Kilisiti nyɔma hekɔ ke Iso sɛɛlaa kpeka wena a we Yuta tɔ a taa tɔ, pɛ akpele lapɛna ntɛyɛ mɛ kin tɔtɔ. Naasɔyɔ mpi Yuta nyɔma naasa pɛɛyɛ tɛna tɔ pɛ taka kɛ mɛ icate nyɔma nɛ naasa-mɛ tɔtɔ. ¹⁵ Yuta nyɔma mɛ pa kɔna Tacaa Yesu, na mɛ inɪ pa kɔna Iso kɔyɔɔtɔtɔ telɛsɛlaa. Kulɔmaa mɛ inɪ pa naasɛna-tɔ tɔtɔ. Pa fɛi Iso kɛ tɛu, na pa kɛ yɛlaa tɛna kolontunaa. ¹⁶ Paa yeki sɪ tɛ sɛyɛsɪ mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔ na pɛ ya pɛle pa nyɔɔɲ. Isayatɔnaa mpa tuu lɔɲ paa lapa tɔ mɛ pa tɔɔ kɛ pa tɔɲna lentɛnaa ke kaav na pɛ kpa huɔule. Ama pɛntɛyɛle Iso tɛma pa tɔm.

Pɔɔli nyulɔyi sɪ ɪ nɛ Tesaloniki nyɔma

¹⁷ Tɛ taapalaa-mɛ, tuu isɪ tɛ yeluyɔ tɛmaya wɛɛ naaleɔyɛ mpv tɔ, tɛ nyula sɔsɔm sɪ tɛ na-mɛ, halɛna pu tu lakɪ-tɔyɔ lɔɲ. Ama paa tu naa tɛmaya mpv tɔ tɛ laakalɛnaa we tɛma kin kɛ. ¹⁸ Tɛ nyula tɛu sɪ tɛ mɛli mɛ kin, halɛna Pɔɔli mɛ, tɛm payale ke ma tu mɛ tɛ pote pɛle na Satanɪ tɛ tɛsɪ sɪ tɛ hiki mpaav. ¹⁹ Mɛ tɛke tɛkɔɲ kɛ tɛ tɛɛɔyi na tɛ hulɛsɔyɔna lanɲ, na mɛyɛ tu mɔyɔlɛna Tacaa Yesu kɔntɛ wule ke ɪ isɛntaa sɪ tɛ yoowa yoou na tɛ lɛ akanaa. ²⁰ Nn, mɛyɛ tu yɔɔlɛna, na mɛyɛ tu hulɛsɛna lanɲ mɛɛ.

3

¹ Tɛ tu mɛ tɛ pote pɛle ke njpɔyɔ tam na pɛ kɔɔ pɛ nu-tɔ ilɛna tɛ hiki hɔwɛɛ sɪ taa caya Atɛɛnɪ ke tɛ tɛke, ² na pɛ kaasi na tɛ tili tɛ taapalɔ Timotee wei tɛ na-ɪ tɛ lakɪ Iso tɛmlɛ ke Kilisiti Laapaali kɔpaɲ heeluyɔ taa tɔ. Tɛ kɔsa-ɪ na tɛ tili-ɪ njpɔyɔ sɪ ɪ sɔɔsɪ-mɛyɛ toma na apalɔtɔ ke mɛ Iso mpaav taa, ³ na pɛ taa kɔɔ na kɔnyɛntɔyɔle nte tɛ taa tɛ we isɛntɔ tɛ tɛ kɔɔ tɛ kɛli mɛ taa nɔɔɔɔ na ɪ lɔ tɔɔɲ. Mɛ mayamaya ɪ nyɛmɛ mpv, sɪ kɔnyɛntɔyɔlɛnaa mɛ pa kɛ mpi mpi Iso ka tɛma sɪ pu mayana-tɔ tɛ pɛ taa lempɛnaa kɛ. ⁴ Halɛna pɛ mayamaya ke tɛ heela-mɛyɛ waatu wei tɛ na-mɛ tɛ wɛɛ tɔ, sɪ paa tu-tɔyɔ kɔnyɔɲ. Mpv inɪ pɛ mayamaya ke ɪ naa pɛ kɔma isɛntɔ. ⁵ Pɛ tɔɔ kɛ tɛ tɔyɔ mɛ tɛ pote pɛle ke njpɔyɔ tam na pɛ nu-tɔ tɔ, ma kɔsa Timotee sɪ ɪ polo na ɪ na isɛna mɛ Iso mpaav tɛɲyɔ yaasi wɛɛ tɔ. Ma nyɔɲ sɪ pɛ taa kɔɔ sɪ lɔɔyɔ mayasa-mɛ na tɛ tɛmlɛ saali yem kɛ mɛ kin.

⁶ Ama Timotee kɔmna mɛ tɛ isɛntɔ tɔ ɪ keesɛ-tɔyɔ isɛna ɪ sɔɲa Iso mpaav taa kɛ tɛu na ɪ tɔka tɛma sɔɔɔyɔ tɛm tɔ. Na ɪ heela-tɔ sɪ ɪ tɔɔsɔyi tɛ tɛm ke tam na lanjhulɔmlɛ. Halɛna ɪ nyulɔyi sɪ ɪ na-tɔyɔ teitei isɪ tɛ nyulɔyi sɪ tɛ na-mɛ tɔ. ⁷ Tɛ taapalaa mɛ, waatu wei tɛ nu mɛ tɛm tɛ pɛ heesa tɛ lanɲ ke tɛu ke sɔsɔm kɛ tɛ wahalanaa na ta kɔnyɛntɔyɔlɛnaa panɛ pa tɛna pa taa kɛ. Iso mpaav njku ɪ tɔka tɛu tɔ njku ku heesɛna tɛ lanɲ ke mpv. ⁸ Na ɪ sɔɲyɔ tɛca ke Tacaa tɛm taa tɔ tɛ feesaa kɛ tɔfɔv. ⁹ Sɛɛtɔ ntiyi tu sɛɛ Iso na pɛ tala isɪ lanjhulɔmlɛ nte tɛ hika mɛ kin ke ɪ

isenta tɔ? ¹⁰ Ta isələ seena Iso sələmuyɔ ke tam si í yele na tá na-me tɔ ná tɔma na tá isəpee na tɔ teesi-meɣe Iso mpaav tɔm ke húlúyú.

¹¹ Taca Iso mayamaya na tá Sɔsɔ Yesu pá la na tɔ hiki mpaav na tɔ polo na tɔ na-me. ¹² Tá Sɔsɔ í la na mə sɔləyɔ sɔsɔyɔ tam ké tɔma kin na yɔlaa tɔna kin, haləna kv tala isu tá mayamaya tɔ sɔləyɔ-me tɔ. ¹³ Ye tá Sɔsɔ inɪ ɪ lapɔ mpv, me í ká hiki toma ke hatuu mə huwɛ taa na í pəsi Iso nyɔma, na í te təkpataa ké Taca Iso isenta ké kuyanɔku tá Sɔsɔ Yesu na ɪ nyɔma paa kɔɔ tɔ.

4

Tɔntɛ nte tɔ maya Iso tɔ

¹ Pə tənaya mpv ɪe tá taapalaa me í ná tá kin ke isəna pə wɛɛ si í ká tɔ na pə maya Iso tɔ, halɪ í tɔɲna m̀púyú lapv mɛɛ. Ama nti nɔɔnɔɔ ma wiikina-me tɔyɔle si, hai, Taca Yesu tɔɔ í sɔsɔ lɔpv ke pə taa. ² Anɪ í nyɔmá Taca Yesu kɔsɛɣesətv nti tɔ sɛɣesa-me si í tɔɲ tɔ. ³ Mpi Iso caaki tɔyɔle si í pəsi ɪ nyɔma na í yele asilima kɔlapɔtv təkpataa. ⁴ Paa mə taa wei í nyɪ isəna ɪ ká kpaɣa alv na pə wɛ tənəɲ na pə wɛna nyɔyɔ tɔ. ⁵ Pə taa wɛɛ kətɔnaa tike tɔm isu yɔlaa mpa pa ta nyɪ Iso tɔ pɛle pa lakuyɔ tɔ. ⁶ Nɔyɔlv í taa pəntəna ɪ tɔyɔntəle ke tɔm tənɛ tɔ taa na í taa wakəli-ɪ pulv. Tə tɛma-meɣe tɔm tənɛɣe heeluyɔ na tɔ kpaala-meɣe teu si Taca ká tv saləka ke mpa pa laki isayətv ntənaa tɔ. ⁷ Iso tá yaa-tuyɔ ɪ mpaav taa si tɔ laki asilima kɔlapɔtv, ama si tɔ la tá ti tənəɲ ké. ⁸ Pə tɔɔ ké ye wei ɪ kpaɣa tɔm tənɛ na í lɔyɔna lumaya waali, pə taya yulv kɔheelitu ke pɔntv lɔwa. Ama Iso wei ɪ ha-tuyɔ ɪ Feesuyɔ Naɲɲtv tɔ ɪ nyəntv ke ɪ lɔwa.

⁹ Ye mə taa mə tike tɔma sɔləyɔ tɔm ɪe, paa ɲmaa-me na pá sɔsɔ-meɣe nti tɔtɔ? Iso mayamaya tɔɲna-meɣe pə tənaya m̀púyú sɛɣesuyɔ ɪe. ¹⁰ Halɪ nti inɪ tɔ mayamaya ke í tɔɲna mə taapalaa mpa pa tɔna pa wɛ Masetoni tɔna taa tɔyɔ lapv. Ama tá taapalaa me, tɔ tasəyɔ-meɣe wiinav si í sɔsɔ lɔpv ke pə taa. ¹¹ Paa mə taa wei í lv si í na ɪ tɔyɔntəle pá wɛɛna tɔma na lelen, na paa wei í paasəna ɪ nyəntɛ na í hiki ɪ mayamaya ke mpi ɪ ká suu ɪ nɔyɔ tɔ. Nti inəyɔ tu tɛma-meɣe heeluyɔ. ¹² Mpv inɪ pu yelina na ma ta nyɪ isənaa tvna-me, na í kaa caya na í tɛɛli nɔyɔluyɔ pulv taa.

Taca kəntɛ

¹³ Ta taapalaa tɔ caa si í cəkəna mpa pa səpa tɔ pa tɔm na í taa wɛɛ piti taa isu mpa pa fɛina tɛɛluyɔ ke Iso kin tɔ. ¹⁴ Isu tɔ tɛma tá taa si Yesu səpa na í tayani fem tɔ, mpv tɔtɔyɔ tɔ tɛma tá taa tɔtɔ si Iso ká kpəna Yesu na mpa pa səpa Yesu mpaav taa tɔ na í məɲna.

¹⁵ Taca kɔheelitu mayamaya ke tɔ caa-meɣe sɔsuyɔ ke cənɛ, si tá mpa tu wɛɛna tá isɛ ke Taca kuyaku kɔkəmuyɔ wule tɔ tɔ kaa tɛɛ nɔyɔ ke mpa pa tɛma səpv tɔ. ¹⁶ Pə kəɲ pə keesi na pə holi na pá nu isətaa tillu sɔsɔ taɲ na Iso akantəle, ɪlena Taca mayamaya luna isətaa na í tiiki. Mpa pa səpa Kilisiti mpaav taa tɔ pɛle paa fe kancaalaya. ¹⁷ Pə waali ké pu keli isɛ nyɔma tá, na tá na-wɛ tɔ kpɛntɪ na tɔ sv ɲmɔntv tɛɛ na tɔ suli Taca ke isətaa. Na tá na-ɪ tu caya tam. ¹⁸ ɪ heesəyɔ tɔma laɲa na tɔm tənɛ.

5

¹ Tá taapalaa, pə fɛi isu paa nəki-meɣe takəlaya ɲmaav na pa keesi-meɣe waatv yaa wɛɛ nna a taa mpv inɪ pu la tɔ pə tɔm. ² Isu mə mayamaya í tɛma nyəm ke teu tɔ, Taca kuyaku ká la ké isu ɲmulv keesuyɔv na í kɔɔ ahoo tɔ. ³ Waatv wei yɔlaa ká kɔɔ na pá tɔɲ si: Nhnn, pənɛntɛyɛle antulinya caya ɪ tete, na pənɛntɛyɛle tɔ heesaa tɔ. Waatv inəyɔ pu tii pa tɔɔ təkpiɪ ke tɔm kɔlvɔm tɔɔ, na pə la-wɛyɛ sakasaka pa kaa fiti. Pu la ké isu lɔluyɔ wɔsasɪ takuyɔv ahonto tɔ. ⁴ Ama tá taapalaa, kayana í tá ké səkɛtuyɔv tɛɛ nyɔma, na pə fɛi si kuyaku kɔnɛ kv tuti-meɣe kv tutu isu ɲmulv tutuyuu tɔ. ⁵ Nɔɔnɔɔ taa isəntɔ pə nyaala mə tɔɔ ké na í pəsɔ ilim taa nyɔma ké. Tə ta ke mpa pa wɛ ahoo taa na səkɛtuyɔv tɛɛ tɔ. ⁶ Mpv tɔ tɔ taa paasəna tom isu lelɔ lakuyɔ tɔ. Ama tɔ cayanɔ tá isɛ na tɔ fɛɲ na tɔ laki pə tɔna na laakali. ⁷ Ahoo ke toolaa tooki, na ahoo ke svlvɔm kuyɪ pə nyɔlaa. ⁸ Ama tá mpa pə nyaala tá tɔɔ na tɔ pəsi ilim taa

nyóma tó tu laki pə təna na laakali ké. Tó yele na tá Iso taa tēmnau na tá tēma sōluyu pəsi-tu isu nyəgəlyu toko. Tó cayana naani si pu ya-tu, na pəle pu wēe isu tə paŋuyu yooou kahuka tó. ⁹ Tə ta ke mpa Iso siwa si cele pu feli nyah tó se. Ama si pə ya tá nyōh ke Taca Yesu Kilisiti tō ké. ¹⁰ Kilisiti inu i səpa tá tō ké si ye pə tala i kōnte wule na í mayana tá na tá ise, yaa paa tə tēma səpu, tá na-i tó kpentu na tə kaa təcayale ke tam tō. ¹¹ Pə tō ile í sōsəyi tēmayə apalotu, na í tuliyi tēmayə teitei isu í təŋna lapu tó.

Pəli caa pa laki mpi tó

¹² Tá taapalaa, tə heeliyi-me si í tona mpa pa laki tēmlē ke mə heku tó, mpa Taca krawa si pá tiikiyi-me na pá seyesi-me tó. ¹³ Mə luuŋ í la-wē, na í sōli-wēye teu ke tēmlē nte pa təŋna lapu tó tə tō. I wēena tēma na leleŋ.

¹⁴ Tá taapalaa, hai, í kaləna mpa paa caa pulu lapu tó. I la na mpa pa kəla fēele tó pa fēele ya, í tēŋ acamaa, í húləyi yəlaa tənaya suulu. ¹⁵ I la laakali na mə taa nəyolu í taa lēeti ləlu ke isayatu. Ama í lu si í laki tēmayə kupantu ke tam, paa mə mayamaya mə tēma, paa krau nyóma.

¹⁶ Mə laŋa í hulumu tam. ¹⁷ I sələməyi Iso ké tam, í taa yele. ¹⁸ I sēe Iso si í na tēmlē ke paa mpi pə taa. Isəna Iso caa si ye í təŋəyi Yesu Kilisiti í laki təyole.

¹⁹ I taa kayati Feesuyu Naŋŋtu, í yele-i na í la i tēmlē. ²⁰ I taa nyəni Iso kəheeliu kraaluyu ke yem. ²¹ I wesi paa mpi pə taa ké teu na í ná nti nti tə wē teu tó na í təkí təle. ²² Na í lə nti tə fei teu tó paa tə ké nti.

²³ Iso wei i laki na tó nukí leleŋ tó í yele na í pəsi i nyóma təkpataa. Iso inu í paasəna mə ləmayasēe na mə tənəŋ, na mə wēetu nti tə tēna tó wēe tənəŋ ké Taca Yesu Kilisiti kōnte wule. ²⁴ Wei i yaa-me tó i ké kupaŋ. Pə tō ké i kaa yele-mēye taŋanuyu ke mpv.

²⁵ Tá taapalaa í sələməna-tuyu Iso tətó.

²⁶ I sēe tá taapalaa tənaya teu na í ləli.

²⁷ Hai, ma wiikina-mēye, Taca tō si í kala takəlaya kanē na yəlaa tēna nu.

²⁸ Taca Yesu Kilisiti í la-mēye pēleē.

TAKĒLAŶA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA
TĒSALONIKI
NYĒMA TŌ
Kutvltv

PŌŌli tasəyi Tesaloniki nyəma ke sam ke takəlaya kanε ka taa kε pa taa tεm na pa tεlvɔv tɔɔ. I caa si i tayani Yesu məlvɔv tɔm nti yəlaa pənta nuv tɔ. Lɛlaa hvvki si wahalanaa mpa Iso sɛlaa tɔki tɔ pa tɔɔ Yesu ka kɔɔ lɔŋ, haləna pɔ yele təma lapv. Ama PŌŌli heela-wε si pə wεε si isayatu tv i kɔɔ kε na pɛcɔ Yesu ka kɔŋ. Pə tɔɔ kε i tasa-wεyε apalv tv si pɔ hatəlɔna felentunaa na pɔ sələməyi, na pɔ laki təmlε.

Isəna pɔ faya Tesaloniki II takəlaya tɔ:

Sεεtv na apalv tv sɔsɔvɔv, titite 1

Kilisiti məlvɔv tɔm, titite 2

I tasəyi layatu si pa sələm i na pɔ la təmlε, titite 3

Sεεtv

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tɔ ηmaakəna takəlaya kanεyε Tesaloniki Yesu sɛlaa kpekəle nyəma mε mpa i kε Tacaa Iso na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pa nyəma tɔ. ² Tacaa Iso na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ hɔl i-mεyε pεεlεε na pɔ ha-mεyε alaafəya.

Kilisiti kəntε wule hvvlε

³ Tɔ taapalaa, pə wεε si tam tɔ sɛεki Iso kε i na təmlε ke mə tɔɔ, na pə tu mɔna mpv. Pə taya pulv tɔɔ, i tɔŋna tɔŋ nyɔɔv ke mə Iso mpaav tɔŋvɔv taa kε tam kε, na mə təma sɔlvɔv nɔ tɔŋna sɔsɔvɔv ke teu tɔtɔ. ⁴ Pə tɔɔ kε tɔ yɔɔlɔyənna-mεyε Iso sɛlaa lɛlaa taa kε isəna mpi i pəsaa na i kantəli na i tɔki Iso mpaav ke kɔnyɔntɔyɔle na wahalanaa mpa pa tvyi-mε tɔ pa taa tɔ.

⁵ Na pə tənaya mpv pə hɔl i y i isəna Iso tɔŋy i siyisuyv ke i hvvlε taa tɔyɔ. Pə taya pulv tɔɔ, mpv in i pu yele na i mɔna Iso kawulaya ŋka ka tɔɔ i naa wahalanaa mpe tɔ ka hikuyv. ⁶ Iso kɔ tɔŋ tampana na i lɛeti mpa pa tvyi-mεyε wahala tɔyɔ wahala. ⁷ Na i ha tɔ na mpa mε i tɔki kɔnyɔŋ tɔyɔ hɛεsvɔv. I kɔ la mɔpɔyɔ wule nte Tacaa Yesu kɔ luna isɔtaa na isɔtaa tillaa tɔŋ nyəma ⁸ na kɔkɔ ŋka ka mɔyi kemkem tɔ, si i tvyi saləka ke mpa pa ta ny i Iso na mpa pa kisa Tacaa Yesu Laapaali Kɔpɔŋ ke mɔyv tɔ. ⁹ Saləka wei i kɔ tv-wε tɔyɔle wakəlvɔv mpi i ka wakəli-wε tənəŋnəŋ ke tam tɔɔ, na paa hatəlɔna Tacaa na i toma nna a tewa sɔsɔm tɔ. ¹⁰ Pu la mɔpɔyɔ wule nte in i ka kɔɔ si i nyəma i tv-i teeli na mpa pεlε paa mv i tɔm tɔ pɔ sam i-tɔ. Na mə mayamaya i kɔ wεε pə taa. Mpi tɔ, i mv tɔm nti tɔ heela-mε tɔ se.

¹¹ Pə tɔɔ kε tɔ sələməyənna-mεyε tam si tɔ Iso i la na i mɔna weesuyv ŋku kv tɔɔ i yaa-mε tɔ kv hikuyv. Tə kooliyi kε si i hɔl i i toma na i la na kɔpantv nti u hvvki mə taanaa tɔ i pəsi na i la-ti, na mə Iso sεεv təma te teu. ¹² Waatv inəyi i kɔ la na Tacaa Yesu hətε hiki teeli, ilena i la na mu hiki teeli tɔtɔyɔ tɔ Iso na Tacaa Yesu Kilisiti pa pεεlεε tɔɔ.

2

Isayatu tv tɔm

¹ Tɔ taapalaa, ye Tacaa Yesu Kilisiti kəntε na tɔ kotuyv ke i kin tɔm ilε, ² i taa yele na pɔ liyiti-mεyε mpv tɔhεε na pɔ cε mə laŋa si Tacaa kɔyaku tɔma tatε. Ntany i cele nyəntv nalv nɔyɔlv i yɔyɔtəna mpv, yaa nɔyɔlv lapəna waasv ke kulapv ke mpv, yaa ntany i nɔyɔlv nɔ loolina si tɔ takəlaya nakəli ka taa kε pa ηmaa mpv. ³ Na paa pa tu heela-mε si nti te, i taa nu. Pə taya pulv, yəlaa kɔ kvli na pɔ tεsi Iso kε kisuyv təsayasaya. Na Isayatu Yvlv wei in i paa wakəli tənəŋnəŋ tɔ i kɔ lu na pɛcɔ wule nte tɔ kɔɔ. ⁴ Pə tənə mpi yəlaa sɛεki na pɔ nyənəyi si Iso nyəm tɔ i kɔ kisi-wi tɔkpatakpatata. I kɔ kvli pə tənəya mpv pə tɔɔ, hal i kɔ svv na i caya

Isò tāsēēle sōsōle taa mayamaya na í tō sɪ inəyǝle Isò. ⁵ I tá tōsɪ sɪ maa tēma-meyē pə tōm kē heeluyu kē waatu wei maa wē mǝ kin tǝ? ⁶ I nyǝmá mpi pə tō mpi inɪ pu hikiyi mpaa sɪ pǝ la nǝnǝ tǝ. Pə wēē kē sɪ pu tala pə waatu kē na pǝcǝ Isayatu Yulɪ inɪ í lu. ⁷ Isayatu nti tǝ toma tǝna kookali kē lapu kē mukaya tēē. Ama wei inɪ ɪ sǝnsǝyi-ti tǝ, í kǝma na í tēē kē tu la. ⁸ Saa inəyi Isayatu Yulɪ inɪ ílé ɪ ka lu. Taca Yesu ká woso-i heelim kē kǝwosu kē na í sɪ, na Yesu inɪ ɪ kǝntē teeli ká lana na í saali yem tǝkpataa. ⁹ Satanɪ ton kē isayatu Yulɪ inɪ ɪ ká kǝna na í lá piti tēma na kǝkǝlǝ nyǝmnaa na sǝyǝntu tǝmanaa, kɪpuyusumnaa mpi pə tǝna. ¹⁰ I ká la isayatu kē mpaa mpaa na í puyusina mpa pa kē kulēpaa tǝ. Mpe inɪ paa le. Mpi tǝ pa kisaa pa ta sǝali tampana nna a ká waasi-wē tǝyǝ tǝnyuy tǝ pə tǝ. ¹¹ Pə tǝ kē Isò laki sɪ tolusuyu tēma sǝsǝna naali á tēēna-wēyē kpakpaa na pá tǝnyǝyi pǝpǝtu. ¹² Mǝpǝyǝ pu la na pá tu pa tǝna mpa isayatu lapa leleɲ na pá kisi tampana tǝnyuy tǝyǝ salǝka.

Pə lǝsa-meyē sɪ pǝ ya mǝ nyǝɲ

¹³ Pə wēē kē sɪ tǝ sēeki Isò kē í na tǝmlē kē tá taapalaa mē mǝ tǝ kē tam, mē mpa Taca sǝalaa tǝ. Pə taya pulɪ tǝ, Isò lǝsa-meyē sɪ Feesuyu Nanɲtu wei ɪ yeki na í pǝsǝyi Isò yǝlaa tǝ ɪ tǝ na mǝ tampana muyɪ tǝ pǝ caalǝna-mē mǝ nyǝɲ kē yapu. ¹⁴ Laapaali Kupaɲ wei tǝ heela-mē tǝ ɪ nuw taa kē Isò yaa-mē sɪ í hiki mǝ paa tete kē Taca Yesu Kilisiti teeli taa. ¹⁵ Ye mpɪ ilē tá taapalaa, í sǝɲ tǝca na í tǝki sēyēsǝɲ wei tǝ sēyēsǝ-mē tǝ, paa wei tǝ yǝyǝtǝna tá nǝsɪ tǝ, paa takǝlasɪ taa nyǝɲ.

¹⁶ Tǝ, tá Sǝsǝ Yesu Kilisiti mayamaya, na Taca Isò wei ɪ sǝla-tu na í hǝlǝyi-tuyɪ pēēlē na í hēēsɪ tá lanǝ kē tam tǝ na í tu-tuyɪ tēeluyɪ kupaɲku tǝ, ¹⁷ pa naaleye mpɪ pá sǝsɪ-meyē ton na pá sǝna-mē na í pǝsɪ na í laki na í yǝyǝtǝyi kupaɲtu tike.

3

I sǝlǝmǝna-tuyɪ Isò

¹ Tá taapalaa, nti tǝ kaasaa tǝyǝle sɪ, í sǝlǝmǝna-tuyɪ Isò na Taca Tǝm ya lon na tǝ hiki teeli isu pǝ lapu mǝ kin tǝ. ² I sǝlǝmǝna-tu tǝtǝ na pǝ lǝsɪ-tuyɪ yǝlaa asayaa mpa pa ta kēēsɪ tǝ pa niɲ taa. Pə taya pulɪ, yǝlaa wēē mpa paa caa pá mu Isò mpaav tǝm tǝ.

³ Paa na mpɪ tǝ Taca kē yulupaɲ. I ká yele na í nyǝ ton na í kenti mǝ tǝ na Isayau kaa hiki-mē. ⁴ Taca lapa na tǝ wena naani kē mǝ tǝ tǝkpataa sɪ í ká tǝnyǝyi tam ɪ kaa yele tǝmnaa mpa tǝ sēyēsǝ-mē tǝ.

⁵ Taca í kpaya mǝ lǝsasɪ na í tǝ Isò tǝ na í sǝali-ɪ, na í yele na Kilisiti tu-meyē suulu kē teu tǝtǝ.

Pə wēē sɪ paa wei í la tǝmlē kē

⁶ Tá taapalaa, Taca Yesu Kilisiti tǝ tǝ heeliyi-mē sɪ í hatǝlǝna mǝ taa mpa paa caa pulɪ lapu na paa tǝnyǝyi sēyēsuyɪ ŋku tá telǝsa-mē tǝ. ⁷ Mǝ mayamaya í nyǝmá isǝna í ká la na í tǝn tá ikpate tǝ, pə taya pulɪ, waatu wei tu wē mǝ hǝku tǝ tǝ ta kē yǝlaa mpa paa caa pulɪ lapu tǝ.

⁸ Tǝ ta caya sɪ nǝyǝlɪ í cali-tuyɪ faalaa. Ama tǝ lapa tǝma kē na tǝ konti hanaya. Tǝ lapa tǝma na isǝle kǝsēmlē kē teu sɪ tǝ taa sǝki mǝ taa nǝyǝluyɪ sǝyǝla. ⁹ Tu wena mpaav sɪ tǝ tǝyǝ mǝ kutǝyǝw kē faalaa. Ama tǝ kisa mǝpǝyǝ sɪ í nana-tu na í tǝn tá ikpate. ¹⁰ Halǝna waatu wei tu wē mǝ hǝku tǝ tǝ heela-mē tǝkelekele sɪ: Ye wei ɪ caa pulɪpu lapu pǝntu í taa tǝyǝ.

¹¹ Pə taya pulɪ tǝ, tǝ nuwa sɪ lǝlaa wē mǝ hǝku taa mpa paa caa pulɪ lapu tǝ, ye pə taya tǝm fav tike. ¹² Taca Yesu Kilisiti tǝ tǝ heeliyi yǝlaa isu mpɪ sɪ paa wei ɪ isǝle í sēēna tǝmlē lapu, na í hiki ɪ mayamaya kē mpi ɪ ka suu ɪ nǝyǝ tǝ.

¹³ Tá taapalaa, ye mē ilē kupaɲtu lapu í taa la-meyē felentu. ¹⁴ Ye nǝyǝlɪ wēē na ɪ san nti tǝ ŋmaa takǝlaya kanē ka taa cǝnē tǝyǝ tǝnyuy, í nyɪ pǝntu tǝ na í fayana-ɪ tǝkpataa, na fēēlē kpa-ɪ. ¹⁵ Ilē í taa nyǝni-ɪ isu kolontu. Ama í lana-ɪ isu yulɪ í caa ɪ tayanɪ ɪ taapalu ɪ laki tǝ.

Koolee kupaɲa na sēētu

¹⁶ Taca wei ɪ kē alaafǝya halɪ tǝ í ha-meyē alaafǝya kē tam kē pǝ tǝna pǝ taa. Taca í wēē mǝ tǝna mǝ waali.

¹⁷ Πῶλι μά, μα σεε-με να μα μαγαμαγα μα νιη ημαατο κε cəne. Isəna ma tugi ma həte ke ma takəlasti təna taa təyɔle. Mpygy ma ηmaaki.

¹⁸ Tacaə Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pεεεε.

TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA PƏƏLI NMAAWA TIMOTEE TƏ KUTULUTU

Timotee caa ke Kələeki tu ké na ı too ké Yuta tu. Timotee pəsa Pəəli waalı tu na í təŋəyi-ı Laapaalı Kupaŋ cəənav taa. Pəəli ŋmaawa Timotee ke takəlaya si í caŋa lfeesu na í seŋesəyi lso seelaa na í tasəyi-weŋe apalıtu. Takəlaya kanə ka taa we layatu tasəyü na Yesu seelaa kpeka paasənav təm. Pəəli təwa Timotee si í nyəəna lso Təm na í paasəna lso Təm seŋesəyü.

Isəna pa faya Timotee I takəlaya tə:

Isəna paa paasəna lso yəlaa kpekəle tə, titite 1-3

Isəna Timotee ka la ı təma tə, titite 4-6

Seetv

¹ Maya Pəəli, Yesu Kilisiti tillu. Tá Yatv lso na Yesu Kilisiti wei tə teeləyi tə mpe pa kpana-m si má la tillu.

² Má ŋmaakəna takəlaya kanəye Timotee. Nyá kəna ma pəyaya təsiyisiyi ké lso seev taa. Taca lso na tá Səə Yesu Kilisiti pá huli-ŋ pəeləe na suulu na pá ha-ŋ alaafəya.

Pəpətv seŋesəŋ

³ Ma teekaya Masetoni na má heeli-ŋ si í saalı lfeesu tə, saalı ŋpəyü təna, na í heeli pa taa mpa inı tə si pá taa seŋesı pa pəpətv seŋesəŋ. ⁴ Heeli-we si pá yele ləŋ taa təmnaa mpa pa təkaa tə, na hatuu ləŋ taa luləyü loosi nsi pa tamsəyi tə. Tələ tə kəŋna ntəŋkpeesaya ke yem ké, tu kusəyi yarv təm nti lso suwa na í laki tə. Yulv təŋ ı taa na lso ké na pəcə í nyi pələ pə təm.

⁵ Ma tv-weŋe ŋpəyü si pá wəena lotu kulvmtv, na pá təŋəyi siyisuyü, na pá té lso na pa taa ké teu, na pá lá na pá wəena səəlvü. ⁶ Ləlaa yela yaasi kupaŋ inəŋe təküvü, na pá tooli na pá svv kumeləntəŋkpeesaya taa ké yem. ⁷ Pa luki yem si mpeŋele lso kusəsutv seŋesəlaa, pəyele paa cəkəŋəna pa maŋamaŋa pa kuyəŋətv. Pa ta cəkəna mpi mpi pə təm pa tu yəŋəŋəyi mpv na apalıtu tə.

⁸ Tə nyəmə si ye n təŋa lso kusəsutv ke teitei isv tə wəv tə, tə we teu ké. ⁹ Na pu təəsi-ŋ si kusəsutv fei nti pə paasaa na pé svv kupaŋtəv lataa tə tə. Ama isayalataa, na kaanutvnaa, na nyaŋ nyəma, na kawalaya nyəma, na mpa paa seeki lso na paa seeki ı nyəm tə, na mpa pa kuyi pa caanaa yaa pa toona tə, na yulvulaa, ¹⁰ na apalaa mpa pa svvkaŋa apalaa ləlaa tə, na yulvpeetəlaa, na pəpətvnaa, na mpa pa sukı pa nəəsi ke yem tə, yaa mpa pa takəyi ntiwe tə ta təŋ seŋesəyü kupaŋkv ŋku kv waasəyi yəlaa tə, pa təənaa ke pa svv kusəsutv. ¹¹ Laapaalı Kupaŋ wei pə yelina-m tə inı ı seŋesəŋəna seŋesəyü kvne. Teeli lso na kupaŋtəv tv təə Laapaalı Kupaŋ nté.

Isə kupaŋtv

¹² Taca Yesu Kilisiti wei ı ha-m toma ke səsəm na má lakəna ma təmle təŋə ma seé í na təmle. ı tvnav má si ma nəŋəsəna pá te-m na taa, na í kpa-m si má la təmle tə, ma seé-ı í na təmle. ¹³ Tuu ləŋ má yəŋətaŋana isayatu ke ı təə, na má tvna-ı kvnyəŋ, na má tvv-ı. Ama lso wii ma pətəətəle. Pə taya pulv, ma taa té ma taa na lso təŋə ma ta nyi ma kulaputv nti. ¹⁴ Taca hula-m ı pəeləe ke səsəm, na ı lapa na má təŋ ma taa na lso na má səələyi yəlaa isv tə krentənav Yesu Kilisiti na tə wəna tə. ¹⁵ Təm nti tə ké tampana nyəntv təkəlekele na tə mvna pá mv-ti təkpev na pá te-ti na taa təŋəle si: Yesu Kilisiti kəma antulinya taa si ı yakı isayalataa nyəəŋ, na mayale pa taa acəpa. ¹⁶ Pə təə ké lso wii ma pətəətəle, inı ı səələna si Yesu Kilisiti í hólí isayalataa taa acəpa maya ı suulu təna, na pu hólí waalı nyəma mpa paa te na pá mv ı təm na pá hiki weesuyü ke tam təə tə si pá nyəŋəna-m na pá ná. ¹⁷ Aaa, Kawulaya tv, inı ı wəna

tam tɔɔ, u sɛki, paa naa-i, i tike tɔkɔŋ nté Iso. Yɛlaa tɛna í sam-i na pá tɔyɔ-i teeli ke tam tɔɔ. Ami.

¹⁸ Tɔɔ, ma pu Timotee, Iso ka lapa hatuu lɔŋ na pá ná nyá tɔm nti na pá yɔɔti tɔɔ ma tɔkaa na má kpaalɔy-i ɛsɛntɔ, si n tɔki tɔmnaa mpɛye teu, na n paasi na n yoo yoo ke teu. ¹⁹ N tɛma Iso na nyá taa tɔ tɔki mpɔ na n wɛɛna lotu kɔlɔmtɔ. Lɛlaa tá tɔki lotu kɔlɔmtɔ ɛlɛna pa Iso sɛɛɔ pɛsi yem. ²⁰ Pa taa mpɛyɛle na Himenee na Alɛkɛsantɛli. Satan ke ma yilina-wɛ si í la-wɛ na pɛcɔ pá nyi si pa yɔɔtɔyɔ ɛsɛyɛtu ke Iso tɔɔ tɔ pɛ fɛi teu.

2

Iso sɛlɔmɔyɔ

¹ Tɔɔ, kancaalaya ɛlɛ, nti ma tɔyɔ-mɛ si í la tɔɔlɛ si í tɛkɛyɔ Iso kɛ niŋ ke yɛlaa tɛna tɔɔ, na í sɛlɔmɔyɔ-i pa tɔɔ, na í wiikina-i pa tɔɔ, na í sɛɛki-i í na tɛmlɛ ke pa tɔɔ. ² I sɛlɔmi Iso kɛ awulaa sɔsaa na tɔŋtɔnaa tɛna tɔɔ, ɛlɛna tɛ pɛsi na tɛ caya tɔpamm na alaafɔya na tɛ paasɛna Iso nyɛntɔ ke teu, na tɛ tɔka tá yaasi kɔpɔŋ. ³ Nti tɛ mayamaya tɛ kɛ tá Yatɔ Iso luɔyɔ tɛɛ nyɛntɔ na tɛ wɛ-i teu tɔɔlɛ. ⁴ In-i ɛ caana si pɛ ya yɛlaa tɛna nyɔɔŋ, na pɛ lá na pá nyi tampana. ⁵ Pɛ taya pulɔ, Iso kɔlɔm tike tɔkɔŋ wɛnna, na Iso na yɛlaa pa hɛkɔ taa sɛnɔ ke kɔlɔm kɛ, ɛnɔɔlɛ yulɔ wei pa yaa si Yesu Kilisiti tɔ. ⁶ ɛlɛ í hana i ti na í fɛli na pɛ cɛ yɛlaa ke pa yomlɛ. Waatɔ wei paa tɔwa tɔɔ i kɛma, na í hólí si tampana Iso caa kɛ si pɛ ya yɛlaa tɛna nyɔɔŋ. ⁷ Pɛ mayamaya pɛ tɔɔ kɛ pɛ kpa-m pɛ tɔm heellu na tillu, na pɛ tɔ-m si má sɛyɛsɛyɔ mpa pa ta ke Yuta nyɛma tɔɔ Iso sɛɛɔ mpaav na tampana pɛ tɔm. Tampana ke ma yɔɔtɔyɔ, maa looliyi.

⁸ Pɛ tɔɔ kɛ ma caa si paa timpɛyi apalaa sɛlɔmɔyɔ Iso, pá tiyisi Iso kɛ niŋ, na pá sɛlɔmɔna lotu kɔlɔmtɔ, na pááná yaa yoo í taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ si alaa í tɔɔlɔyɔ pa wontu ke ɛsɛna pɛ mɔna pá tɔɔlɔyɔ tɔ, pá taa la ɛsɛcɔv na pá suli mpɛle tɛlɔsɔyɔ. Pá taa tiyiliyina nyɔɔsi tayanɔyɔ katatɔlaya, yaa wolanaa na lutu pɛ tɔyɔ, yaa liyitee pɔɔŋ tɔɔlɔyɔ si pá tɛ. ¹⁰ Ama lakasi kɔpɔŋsi ke paa tiyilina ɛsu lakasi nsiwɛ si mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ si pa seeki Iso tɔ. ¹¹ Ye pa sɛyɛsɛyɔ, pɛ wɛɛ kɛ si alɔ í su na í pasa i tɔyɔ teu na í nukɛ sɛyɛsɔyɔ. ¹² Ma ta ha alɔ ke nɔɔɔ si í sɛyɛsɔ yaa í kpiliki apalɔ ke pulɔpɔ taa. Ama pɛ wɛɛ kɛ si í su. ¹³ Pɛ taya pulɔ, Atam ke pɛ caalɛna ŋmaɔ, pɛ waali kɛ pɛ ŋma lfa. ¹⁴ Pɛ taya Atam ke pɛ puɔyusaa. Ama alɔ ke pɛ puɔyusaa na í kisi Iso nɔɔɔ taa nyɛntɔ ke nunav. ¹⁵ Ye pa tɛŋ pa taa na Iso na pá sɔɔlɔyɔ yɛlaa na pa yaasi máyá Iso, na paa laki ɛsɛcɔv na pá tɔka nɔpɔyɔ tam, ɛlɛ pu ya pa nyɔɔŋ na pa piya lɔlɔyɔ taa.

3

Iso yɛlaa kpekɛle sɔsaa kpav

¹ Tɔm nti tɛ kɛ tampana nyɛntɔ tɛkelekele tɔɔlɛ si, ye yulɔ caa í la Iso yɛlaa kpekɛle sɔsɔ pɛ kɛ tɛmlɛ kɔpantɛ kɛ. ² Wei i kiŋ pa kaa na kawaliya nakɛli tɔ in-i i ká tɔɔna Iso tɛsɛlɛ sɔsɔntɔ. Na alɔ kɔlɔm ke pɔntɔ in-i i ká wɛɛna. I ká kpaaki i tɔyɔ paa mpi pɛ taa, na í wɛɛ lɔmayasɛɛ tɔ na wei i nyɛmá pɛ tɛna pɛ tayanɔyɔ ke teu tɔ. I ká wɛɛ wei i nyɛmá mɔvɛlɛ lapɔ tɔ, na i pɛsɔyɔ sɛyɛsɔyɔ. ³ I kaa wɛɛ sɔlɔnyɔɔlɔ yaa mɔsɔŋ tɔ. Ama i ká wɛɛ tɔpamm kɛ, na í wɛna yɛllɛ. I kaa wɛɛ pɔɔlɔlaya nyɛnɔ. ⁴ I ká wɛɛ wei i paasaa na í pɛsa i tɔyaya ke teu teu, na í mɔŋna i piya ke i nɔɔhɛ tɛɛ na si nukɛna-i na si nyanŋna-i teu tɔ. ⁵ Mpi tɔ, ye yulɔ ta pɛsi i mayamaya i tɔyaya, ɛsɛnaya i ká pɛsi na í paasɛna Iso sɛlɛlaa kpekɛle? ⁶ Ye pɔntɔ kɛ Iso sɛlɔv kɔfalɔ pɛ kaa la. Pɛ taya pulɔ, i ká kɔɔ kɛ na í san i ti na i tɔm nana sɔpɔ ɛsu lɔɔyɔ nyɛntɔ ka lapɔ tɔ. ⁷ I ká wɛɛ wei i kɔpantɔ ma ta nyi ɛsɛnaa mayamaya sama tɔ, pɛcɔ pɛ taa kɔɔ na pá footiyi-i, na í kɔɔ í nana lɔɔyɔ nyɛpɛtɔ taa kɛ tiuu.

Yesu sɛlɛlaa kpekɛle taa tɛma lataa

⁸ Mpa mpa pa laki tɛma ke Yesu sɛlɛlaa kpekɛla taa tɔ paa wɛɛna yaasi kɔpɔŋ ke mpɔ tɔtɔyɔ. Pa kaa wɛɛ ataa na a waali nyɛma, pa kaa wɛɛ sɔlɔnyɔɔlɛlaa, yaa mpa pa muɔuliyi si pá hiki liyitee tɔ. ⁹ Paa wɛɛ mpa pa tɛŋɔyɔna laakali kɔpɔŋ ke Iso sɛlɛlaa mpaav tampana nna a tɔɔ

Isə kulaa tə. ¹⁰ Pá maγasi-we na pécó, ye pa ta na isayatiya nakələyi pa kinj ile pa suv Yesu seelaa kpekəle təmle lapu taa. ¹¹ Pa alaa tətə ká wēna yaasi kupaŋ, pa kaa cakəna yəlaa. Paa kraaki pa ti na pá wēe kupaama ke pə təna pə taa. ¹² Wei i laki Yesu seelaa kpekəle təmle tə i ká wēna alv kulvm kέ, na i ká wēe wei i paasaa na í pəsa i piya na i təyaya ke teu teu tə. ¹³ Yesu seelaa kpekəle təmle lataa mpa pa lapa pa təma ke teu tə, pa nyəəŋ kuləyi kέ. Na pa pəsəyi na pá yəγəti tá na Yesu Kilisiti tá krentuyə lapa na té we Isə seev mpi pə taa tə pə təm na paa nyaŋna pulv.

Səsəəntv nti pə ηmesaa tə

¹⁴ Ma ηmaaki-η takəlaya kanə na má tēləyi kέ si maa kəə nəəŋəə na má na-η. ¹⁵ Ama ye pə kəma na n ta nu ma təŋ, ile takəlaya kanə kaa keesəna-η yaasinaa mpa n ka təkí Isə seelaa kpeka taa tə. Weesuyi Isə seelaa mpa pa kέ kite nte tə təə tampana səŋaa na pə təkə-yeyə teu təkpa təγə ma təŋ. ¹⁶ Ama tampana təə isəntə tá Isəsele mpaav təm kuηmesətv we piti kέ teu kέ, yulv u pəsəyi na í kpeesí təle.

I kəma tə yulvweətv ke i wēna.

Feesuyi ná huləna si i kέ tampana təŋlv.

Isətaa tillaa maγamaγa ná na-i.

I waasv ke pa lapa kateŋasi təna taa.

Pa mv i təm ke antulinya təna taa.

Pə kraasa-i na í svv i teeli taa.

4

Seγesəlaa pəpətvnaa

¹ Isə Feesuyi yəγətv ŋpúγú təcicēi si, pu kəə na pə tala kantəkaya kuvēŋ taa tə, yəlaa ləlaa ká lu Isə seev na pá paasəna uləγəhilu təma kuṽuyusee, na aləγaa kuvseγesətv ke paa mv.

² Na paa yelev na yəlaa cesəlaa na pəpətvnaa mpa pa ləmaγasēe taa səpa isv pa tula-yeyə kəkə na paa tasəyi kuṽantv natələyi cəkənav tə pəle pa tolisi-we. ³ Yəlaa panēwe, pa seγesəγəna si alv kraγav fei teu, na təγənasí lensənaa təγəv fei teu. Aní Isə ná lapa kutəγəŋ inəyi si Isə seelaa nyəmə tampana tə pá sēe Isə na pá təγə. ⁴ Pə təna mpi Isə lapa tə pə tewaya, pə taa pulv fei lv. Ama pə wēe si pá təγə pə təna kέ na pá sēe Isə kέ í na təmle ke pə təə. ⁵ Pə taya pulv təə, Isə Təm na i sələmvuyv tayəŋəyi pə tənaya na pə wēe-i teu.

Kilisiti təmle tv kupaŋ

⁶ Ye n wēe na ŋ seγesəyi tá taapalaa ke təmnaa panē, n tēŋ na ŋ lá Yesu Kilisiti təmle tv kupaŋ kέ. Na pu hólí si Isəsele mpaav təmnaa na tampana seγesəŋ wei n tēŋaa təγə n pušəγəna nyá ləsaγa. ⁷ Kisi səsaa taa kraí kraí təmnaa mpe, tu laki na yulv tē i taa na Isə se. Faləsəyi nyá ti si ŋ səsí Isə kέ nyəəŋav ke teu. ⁸ Yulv faləsəyv i tənuyv tə pə waasəyi te, ile pə waasəyv ta təə kέ. Ama ye yulv faləsa i ti si í nyəəŋa Isə kέ teu, ile pəle pə kələna waasəyv ke paa mpi pə taa. Pə taya pulv təə, iní i təmna si i ká ha-tuyv weesŋ ke saŋa na cele tətə. ⁹ Təm nti tə kέ tampana nyəntv kέ təkēlekele, na tə mvna pá mv-ti təkpev na pá tē-ti na taa. ¹⁰ Mpi pə təə tá wēe na té tēŋna təmle lapu na té lvki təγəle. Pə taya pulv təə, weesuyi tv Isə wei i yaki yəlaa təna nyəəŋ ilena pə tu kələna mpa pa tēŋ-i na pa taa təγə tá tēləyi.

¹¹ Hólí-we si pá laki pə təna isəntə na ŋ seγesəyi-we. ¹² Taa yelev na nəγəlv kpeena-η si n kέ pəyaya. Ama wēe wei Isə seelaa ləlaa ká keesəγəna na pá laki təγə nyá yəγətaγa taa, na nyá təntē na nyá sələyv ke ləlaa taa, na isəna n tēmna Isə kέ nyá taa na nyá tənəŋŋ wētv pə taa.

¹³ Kaləyi Isə Təm takəlasí ke yəlaa taa na ŋ laki waasv na ŋ seγesəyi pə huwēe na má kəŋ.

¹⁴ Taa liyilina mpi Isə Feesuyi yelaa na pə lapu saa-η tə, mpi paa nawa na pá yəγəti na Isə təsēe səsaa tēni nyá təə kέ niŋ tə. ¹⁵ Paasəna teu na ŋ la təmle tənē na ŋ yoosi-tē. Há nyá təyi tə taa təkpaataa na pa təna pá na isəna n tēŋna tōŋ nyəəv tə. ¹⁶ Feŋiyi nyá ti na nyá kuvseγesətv təə tətə. Təkí pə tənaya ŋpúγú teu. Təm tampana təə, ye n laki mpv, n ká ya nyá ti nyuyv na nyá nuntaa nyəŋ tətə.

5

Isəna Timotee ká lakí Isə seelaa tə

¹ Taa kaləxəna kəkpatəlaa, ama yəxətəna-we isu n ka yəxətəna nyá caa tə. Ye ifepiya ɩe tɛeki pɛle isu nyá tɛtɔnaa. ² La alaa səsaa isu nyá toonaa. Na ń la alaa səkpema isu nyá tɛtɔnaa tətə, na ń lá laakali na tɛtɛlakasi.

³ Paasəna leelaa səsaa ke teu. ⁴ Ama leelu wei ɩ wɛna piya yaa saalənaa tə, pə wɛɛ sɩ sələ sɩ kpɛləməna sɩ nyəma ke təkuyɩ na pə hólí sɩ mpyóyó pə wɛ pa Isəsele mpaav taa. Na pu hólí tətə sɩ pa caanaa na pa cəsənaa ka wuwa mpe pa tətə ɩe kɔpantɩ ntəyɩ mpe pa lɛtəyɩ pa nyəma. Pə taya pulɩ, mpɩ ɩnɩ pə lapɩ wɛ Isə ké teu ké. ⁵ Ama leelu wei ɩ kpatəlaa na í feina paasənɩ tə Isə ké ílé ɩ tɛɛləyɩ. Na í sələməyɩ-ɩ tam, na í wiikina-ɩ na ɩsələ kɔsɛɛmlɛ sɩ í temi-ɩ. ⁶ Ama leelu wei ɩ wɛna təkpaalətu tə, paa ɩ wɛna ɩ ɩsɛ tə ɩ səpaya na í cayaa. ⁷ Nti tə wɛɛ sɩ n ká təsɩ-we təxələ yoo, ɩe pa kaa na ɩsayatɩ natələyɩ pa kin. ⁸ Yulɩ wei ɩ paasəxəna ɩ luluyɩ nyəma na pə tu kələna ɩ mayamaya ɩ təyaya tə pɩntɩ kisa Isə seɛv ké, na ma ta nyɩ Isə lapa-ɩ na sana.

⁹ Leelu wei ɩ luluyɩ pɩsɩ tɛɛ nutoso tə ɩ tike ɩ hətɛ ke n ká tɩ leelaa həla taa. Ama ɩ ká wɛɛ wei ɩ layana apalɩ kɔlɔm ke hatuu ɩ kɔluyɩ təxə. ¹⁰ Na pá nyəma-ɩ na təma kɔpana isu ɩ piya təkuyɩ na muɩlaa təkuyɩ na Isə yələa nəhɛɛ kəv na konyəntəxələa sənau na təma kɔpana təna lapɩ.

¹¹ Pə kpaav leelaa səkpema tə, taa ɩmaa pa həla ke takələya taa. Pə taya pulɩ tətə, pa konyuləŋ kəŋ í kpa pa nyəŋ taa tə pə tɩyɩ-wɛyɛ saav ké. Na mpɩ tə, pa haa Kilisiti keɛ siyile, ¹² ɩlena pə pəsəyɩ-wɛyɛ tasəkələ nyəma. Mpi tə, pa ta təkɩ nəxə ɩka paa suwa kancalaya tə. ¹³ Na tɛle tə paasi paa cəkɩ tɛɛsɩ taa ké na felentu caŋ na tɔ tɛləna-we təkprətu. Na kəkələtu nté sɩ pa lakɩ yəxətəlaa ké na katayasətɩnaa, na pá faakɩ təmnaa ke yem. ¹⁴ Pə tətə ké ma caa sɩ leelaa səkpema í saa, na pá lulɩ piya na pá paasəna pa tɛɛsɩ. Pəle ɩe tá kolontunaa kaa hikina timpi paa footiyɩ-tɩ tə. ¹⁵ Pə taya pulɩ tətə, leelaa lɛlaa tɛma mpaav kɔpankɩ ke siyile hav, na pá sɩv Satanɩ ke təŋuyɩ. ¹⁶ Ama ye ɩsə seɛlv wei ɩ luluyɩ taa wɛ leelaa, pɩntɩ ká mu Yesu seelaa kpekələ ke səxələ ké na í səŋna ɩ leelaa, ɩlena pə hetɩ Yesu seelaa kpekələ na pɛle pá səŋna mpa pa ké leelaa təkpem tə.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA NKA PŌLI NMAAWA TIMOTEE TŌ Kutvltv

Pōli we salēka taa ké Lom na i taapalaa payale lō-i. I nawa si i sēm kpeyetaa ilena í tugi i pəyalv Timotee ke mpi mpi pə we lapv tō. I hula-i si í yoo isəsele yoou kupaŋku isu Kilisiti sōce kupaŋ. Si í təŋ inu i ikpate na í kisi təm kpai nyəntv tō ke həm. Na í kisi yoon wei í hatələyəna yulv ke taa təm tō. Si í tōki Iso Təm nanŋ nyəntv nti í mowa hatuu i pəcaatv tō. Pōli tala takəlaya təkule tō, í tasa Timotee ke apalvtv si í kantəli wahala taa na i yoo isəsele taa yoo. Pə tō ké í tasəyi takəlaya kallaa tənaya apalvtv si pá nyō ton na pá yoo isəsele yoou ŋku.

Isəna pa faya Timotee II takəlaya tō:

Isə samtv na apalvtv tasvuv, titite 1:1-2:13

Layatv tasvuv na kutvtv, titite 2:14-4:5

Pōli yoou kupaŋku, titite 4:6-22

Sətv

¹ Maya Pōli, Iso luyv lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu si ma kpaaləyi weesuyv ŋku Iso ka tōma si i ká ha mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tō kv təm.

² Má ŋmaakəna takəlaya kaneyv ma pu kupaŋ Timotee. Taca Iso na tá Sōsō Yesu Kilisiti pá hólí-ŋ pēlee na suulu na pá ha-ŋ alaafəya.

Apalvtv sōsvuv

³ Iso wei i təmle ma lakəna lotu kvlvmtv isu ma caanaa lakaya təyō ma sēeki. Maa hōsəyi nyá tō ké tōsvuvv ke ma sələməŋ tēna taa ké ilim na ahoō, na má sēeki Iso ké í na təmle. ⁴ Ma tōsa nyá wula, na má nyuləyi sōsəm si má na-ŋ tē ná na ma lanle hvlvmi teu. ⁵ Ma tōsəyi isəna n tēma nyá taa na Iso na tampana tō. Nyá neese Loisi na nyá too Iniisi pēle paa tēma pa taa na Iso ké m̄p̄ȳ na p̄c̄ó p̄ tak̄i nyá. Ma nyəmə teu təkpaata si nyá mayamaya n tēma nyá taa na Iso ké m̄p̄ȳ. ⁶ Pə tō ké ma tōsəyi-ŋ si maa tēna ma niŋ ke nyá tō na Iso yelev na mpi pə lapv saa-ŋ tō taa yelev na p̄ si paa p̄c̄o. ⁷ Pə taya pulv, Iso tá ha-tuyv i Feesuyv si kú la-tuyv səyontvnaa. Ama si kú la-tuyv kpelikpeka nyəma na tēma sōllaa na ləmayasēv nyəma ké.

⁸ Pə tō ilv taa si fēlev na Taca təm heeluyv. Taa si fēlev na má wei ma ké salēka tv ke Yesu Kilisiti tō tō ma təm. Ama nyaa təyō Laapaali Kupaŋ konyəŋ ke isəna Iso ha-ŋ pə toma tō. ⁹ Inu i yarəna tá nyōŋ na í yaa-tv si tē la i yəlaa. Pə taya tá lakasi kupaŋsi nasəli si tō. Ama isəna mpi i suwa na í təŋəyi na í laki tō, na i pēlee pə tō ké i lapa mpv. Hatuu yem taa ké i tayanv i pēlee anu si i hóləyi-tuyv-yv na Yesu Kilisiti kin. ¹⁰ Ama kayana Taca Yesu Kilisiti kōma təyō i hula-tuyv-yv na tē ná. Pə taya pulv, Yesu Kilisiti kōna səm apalvtv, na í kuli weesuyv ŋku ku tēŋ tō kv tō na Laapaali Kupaŋ.

¹¹ Iso lapa na má pəsi Laapaali Kupaŋ inē i kpaallv na i tillu na i sēyəsəlv. ¹² Pə tō ké ma tōki konyəŋ ke isəntō. Paa na mpv ma ta lō tōŋ. Pə taya pulv, ma nyəmə wei ma laki na má tēləyi tō, na ma nyəmə teu təkpaata si i pəsəyi na í tōki mpi ma yelina-i tō haləna kuyaku ŋku inu kv wule. ¹³ Keesəyəna sēyəsəŋ kupaŋ wei ma keesa-ŋ na í waasəyi yəlaa tō, na n̄ tōki teu ke Iso sēv na tēma sōlvuvv mpi tō hika tá na Yesu Kilisiti tá kpentvuvv taa tō. ¹⁴ Feesuyv Nanŋtv wei í cak̄i tá taa tō í səna-ŋ na n̄ tōki teu ke sēyəsəyv kupaŋku ŋku pa sēyəsə-ŋ tō.

¹⁵ Asii tētv nyəma tēna lō-m tō n nyəmə mpv. Mpa pa ha-m siyile ke mpv tō pa taa mpeyēlev Fisēli na Hēeməsēniwē. ¹⁶ Honesifō temna-m təm payale. Iso í feli í na i nyəma ke kupantv.

Ma saləka təkuyv ta lapu-ı fεεle, ¹⁷ ı tala Lom tə, ı pεeka-m kέ na ısalε kuεεmle na haləna ı na-m. ¹⁸ Tacaa ı yele na ı hiki kupantu ke kuyaku ŋku ını ku wule. Nyá maɣamaɣa n nana nyá ısalε ke kookalənaa mpa ı lapa-m lfeesu tə.

2

Kilisiti yoolu kupaŋ yaasi

¹ Ma pu, ye nyá ile təkı pεeleε nna pə hula-tuyv tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv tə tə na ń nyəə tonj. ² Tuu n we ma kin na má seɣesəɣi nti nti tə n nu-ti, na yəlaa payale ná mpv. Ile kelı tə təna na ń hólı apalaa mpa n wena naani na paa pəsi na pá teləsi-təɣi pa lelaa tə.

³ Nyaa təɣə nyá kunyəŋ ısu Yesu Kilisiti yoolu kupaŋ. ⁴ Yulv wei ı we yooou taa tə, kv təm ke ı paasəɣəna sı ı səsə wei ı kraɣa-ı tə ı lanle ı heena-ı, ı kaa caɣa na ı paasəɣəna kraı nyəntv ke yem. ⁵ Na yulv lvtv ı suuwa na ı lvkı na ı ta təŋ ısəna mpi pə weε sı pá lv tə, paa ı huwa, nəɣəlv ná kaa samı-ı. ⁶ Na wei ı konta haŋası ke təhate na ı lə tə, ını ı laaləɣəna ı hatəmtv təŋuyv. ⁷ Maɣasəɣi təm nti ma yəɣətəɣi təɣə nyá taa, Tacaa ká ha-ŋ tə nyəm na ń cəkəna.

⁸ Təsəɣi Tafiiti lvluyv taa tv Yesu Kilisiti wei ı fema səttaa taa tə ı təm. Ntəɣi Laapaalı Kupaŋ wei ma kraaləɣi tə ı hóləɣı. ⁹ Na Laapaalı Kupaŋ ını ı kraaluyv tə kέ ma təkı kunyəŋ, haləna pá caŋ na pá həkə-m ısu ısaɣalav səsə nəɣəlv. Paa na mpv tə pə taya ləə Təm ke pa həkaa. ¹⁰ Pə təə kέ pa tuyv-m kunyəməŋ na má suma, sı pə waası mpa ləə ləsa tə na pə ya pa nyuyv, na pá hiki teeli wei ı təŋ təɣə Yesu Kilisiti kin. ¹¹ Təm nti tə kέ tampana təɣəle sı:

Ye tá na-ı tə kaa səm,
tá na-ı tu kaa weesuyv tətə.

¹² Ye tə nyaya apalvtv,
tá na-ı tu təɣə kawulaya.

Ye tə kisa-ı,
ını ı ká kisi-tv tətə.

¹³ Ye tə lu ı waalı,
ılé ı ta ke pə tv.

Pə taya pulv,
ı kaa pəsi na ı kreεsəɣəna ı ti.

Təmlε latv kupaŋ

¹⁴ N ta na nti n ká təsəɣi-we təɣəle. Heeli-we na ısalε kuεεmle ke ləə ısentaa sı pá yele təmnaa təə yooou ke pa həkı. Mpi tə yooŋ ını ı waasəɣi nəɣəlv. Ama wakəlvuyv tike ke ı kəŋna mpa pa caɣaa na pá nukı tə. ¹⁵ Kaası nyá ti sı ń la na ləə tike sa-ŋ. La ısu təmlε latv wei ı feı fεεle na ı təmlε, na ı heeliyi ləə tampana təm ke teitei kέ tə lona taa tə. ¹⁶ Kisiyi kraı faacinaa mpa paa lakı na yulv te ı taa na ləə tə. Pə taya pulv, mpa pa səpa nyuyv na faacinaa mpe tə pa na ləə pa təŋna hatəlvuyv kέ na pá puki. ¹⁷ Nti nti pa seɣesəɣi tə tə wakəlvuyv yəlaa ke teitei kέ ısu svulv svukuyv səmote taa tə. Faacinaa mpe pa lataa taa weɣele na Himenee na Filεeti. ¹⁸ Yəlaa pane pa ləɣə tampana təm na lumaya waalı kέ, haləna pá seɣesəɣi sı tá səttaa fem təm tɛma tεεv. Na pa seɣesəŋ ıne ı tusa lelaa na pá yele ləə sεεv. ¹⁹ Paa na mpv ləə su kite nte tə tə səŋa ńpúɣú tam kέ teu kέ təca. Na pə ŋmaa tə təə sı: Tacaa nyəmá mpa pa kέ ı yəlaa tə. Na tətə sı: Pa təna mpa pa yaa pa təɣi Tacaa yəlaa tə pə weε sı paa kisi ısaɣav lapv kέ.

²⁰ Tonjtv təyaya wev mpv tə, pə taya wontu nti pa lupəna wula yaa liyitee nyəɣətv tə tə tike ke pa lakəna ka taa. Ama tuyv nyəntv na cvuyv nyəntv weε tətəɣə na pá lakəna pə təna. Pa sukı lentı kέ na pá lakəna fεεle kuyaku kuyaku, ıləna pə kaası na pá lakəna lentı ke paa ifemle nte. ²¹ ńpúɣú pə weε na yulv, ye n kisa ısaɣav nti tə təm ma yəɣətə təɣə lapv, n we teitei ısu wontu nti pa suwa na pá ləsəɣi fεεle kuyaku təɣə. Mpi tə nyá caa tənna-ŋ, na n waasəɣi-ı kέ. Na n mvna pa lana-ŋ paa təmlε kupante nte. ²² Se ifeputu kunyıləŋ ısaɣaŋ. Lvkı tam sı ń təŋ siyisuyv, na ń te ləə na nyá taa, na ń sələɣi nyá yəlaa lelaa, na nyá na mpa pa təŋəɣi Tacaa na luyv kolvmuyv tə ı maɣa teu, pulv ı taa yası-mε. ²³ Yele həm ke kumelətəmnaa na kraı

nyəntu pə tɔɔ. Nyá maɣamaɣa n nyə́má sɪ yooʊ ke tɔm ɪsu mpʊ tɛsɛsɛɣəna. ²⁴ Pəyele Tacaa tɔmlɛ tu ná wɛɛ tɔ pə fɛɪ sɪ ɪ ká wɛɛ yoolu. Ama ɪ ká wɛɛ wei ɪ tɔm yɔlaa tɔna caaki tɔɣɔ, na ɪ ká wɛɛ wei ɪ pəsə lɛlaa ke sɛɣɛsʊɣʊ na suulu hólóɣó tɔ. ²⁵ Na ɪ ká sɛɣɛsɛɣɪ mpa paa nukəna-ɪ tɔ tɔpamm tɔpamm. Ntanyɪ Isɔ ká yele na pá layasi na pá tisi tampana. ²⁶ Pələɣɛ paa məli yaasi kʊpən taa, na pá kɛɛ pa tɔɣɪ llɔɣɔv nyəpa nyəpətu nti na í kpa-wɛ na í ŋmakələɣɪ-wɛ na pá laki ɪ luɣu nyəntu tɔ tɔ taa.

3

Kantəkaya kʊyɛɛŋ

¹ Tɔɔsɪ teu sɪ pə tɔna pu la katɛ ke sɔsɔm ke kʊyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ taa. ² Pə taɣa pulv, yɔlaa ka wɛɛ mpa paa ka nyɔɔŋ na pa maɣamaɣa pa lelen pɛɛkʊɣʊ tɔ, liyitee ɪsələ taa ké paa nyənəɣɪ. Paa hɔ pa ti, na paa la ɪsəcaʊ. Paa yɔɣɔti Isɔ tɔɔ ké ɪsəɣatʊ, pa kaa seeki pa caanaa. Paa la fɔɔfɛinaa, pa kaa seeki Isɔ. ³ Paa la təkati, pa kaa wɛɛna lɛlaa pətɔtɔlɛ. Paa la nɔɔhɛɛ tɛɛ kuulaa na mpələ teləsɛlaa na nyaŋ nyə́ma. Pa kaa sɔɔli kʊpantʊ. ⁴ Paa la kələmɔtɔ nyə́ma na rááná nyə́ma. Paa saŋ pa ti, na paa yele Isɔ na pá paasəna mpi pə hɛɛsɛɣɪ pa laŋa tɔ tike. ⁵ Paa cɛsɪ m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú ɪsɔ ɪsɔ ké sɪ pa tɔŋəɣɪ ɪsɔsɛɛlɛ mpaav pəyele pa kʊ pə toma ke pa taa. Yelee yɔlaa ɪsu mpʊ pə takanaa. ⁶ Pa taa lɛlaa cɛŋəɣəna tɛɛsɪ taa na pá puɣusiɣɪ alaa mpa pu kantələɣɪ na pá teela ɪsəɣatʊ na kʊnyuləŋ ɪnɪ ɪ tɔna ɪ kʊɣɪ-wɛ tɔ. ⁷ Pə alaa pɛɛkəɣɪ tam ké sɪ pá sɛɣɛsɛɣɪ-wɛ, pə́cɔ́ paa pa sɛɣɛsa-wɛ, paa pəsəɣɪ na pá cɛkəna tampana naali. ⁸ ɪsu Yanɛɛsɪ na Yampələɛ paa kɛɛsəna Moisi tɔ, mpʊ tɔtɔɣɔ yɔlaa panɛ pa kɛɛsəɣəna tampana. Pa ləmaɣasɛɛ səpaɣa pa ɪsɔsɛɛlɛ ta təŋ. ⁹ Pa nyʊɣʊ kaa tasa kʊlvɣʊ, mpi tɔ pu kuli pa waali ké na yɔlaa tɔna cɛkəna sɪ pa ké kʊmɛlɛməŋ. Yanɛɛsɪ na Yampələɛ pa nyəntu ka lapa m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú teitei ké.

Nti Timotee ká laki tɔ

¹⁰ Ye nyá ɪlɛ n tɔŋa ma sɛɣɛsʊɣʊ tɔna, na ma yaasinaa, na mpi pə lapv maa tv ma lotu taa tɔ, na ɪsəna ma tɛma ma taa na Isɔ tɔ, na ma suulu, na ɪsəna ma sɔɔləɣɪ lɛlaa tɔ, na ma ɪsələ sɛɛsʊɣʊ ¹¹ ke ma kʊnyəntɔɣələnaa na ma wahalanaa taa. Pəpətu fɛɪ lelen, ma paasaa ké na má tɔɣɔ kʊnyəməŋ ke Antiyəka na ɪkʊniyɔm na Lisitəla, na nyá maɣamaɣa n nyə́má mpʊ. Ama Tacaa yapa-m pə tɔna pə taa. ¹² Aai m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú pə tu wɛɛ, mpa pa sɔɔlaa sɪ pá na Yesu Kilisiti pá kɛntɪ na pá nuna Isɔ ké pa tɔntɛ tɔna taa tɔ m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú paa tʊɣʊ-wɛɣɛ kʊnyəŋ. ¹³ Ama pə kaasa asayaa na puɣusilaa tɔ pɛlɛ pa ɪsəɣatʊ kaa wɛɛ tənaya. Paa puɣusiɣɪ lɛlaa ke m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú na pá kɛŋna pa maɣamaɣa tɔtɔ na pá puɣusiɣɪ. ¹⁴ Ama nyá ɪlɛ, nya təkɪ teu ke sɛɣɛsʊɣʊ ŋku pa sɛɣɛsa-ŋ na n mʊ-kʊ na n tɛma-kʊ na nyá taa tɔ. Tɔɔsɪ mpa paa sɛɣɛsa-ŋ sɛɣɛsəŋ ɪnɪ tɔ pa tɔɔ. ¹⁵ Na n tɔɔsɪ tɔtɔ sɪ hatuu nyá pəcaatu ke n nyə́má Isɔ Tɔm nanŋ nyəntu, na nti tɔ pəsəɣəna na tɔ ha-ŋ layatʊ nti n ká lana na n tɛ nyá taa na Yesu Kilisiti na pə ya nyá nyʊɣʊ tɔ. ¹⁶ Isɔ yelina na pá ŋmaa ɪ tɔm ke takələsɪ taa. Na tɔ waasəɣɪ yɔlaa, pə taɣa pulv, tɔ sɛɣɛsɛɣɪ-wɛ na tɔ kisiɣina-wɛɣɛ pəpətu, na tɔ taɣanəɣɪ-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəɣɪ tɔ, na tɔ hólóɣɪ-wɛɣɛ ɪsəna paa təŋ tampana mammam ke pa kʊlapʊtu taa tɔ. ¹⁷ Tə laki m̀p̀r̀ɔ̀ɣ̀ú sɪ tɔ taɣanəɣɪ Isɔ yɔlaa na pá te teu, na pá taa laŋ mpi paa lana pa tɛma kʊpana tɔ.

4

¹ Ma heeliɣɪ-ŋ na ɪsələ kʊsɛɛmlɛ ke Isɔ na Yesu Kilisiti wei ɪ ká huuna weesʊɣʊ nyə́ma na sətaa ke tɔm tɔ pa ɪsentaa, na Yesu Kilisiti ɪnɪ ɪ kəntɛ na ɪ kawulaya pə tɔɔ sɪ, ² n laki Isɔ waasʊ, nya sɛɛsɪ ɪsələ te, paa pə maya-ŋ paa pə ta maya-ŋ. Kaana-wɛ na n la na pá mʊ-ti. Kaləɣəna-wɛɣɛ timpi timpi pa pəntəɣɪ tɔ. Sɛɣɛsɛɣɪ-wɛ na suulu sɔsɔ na pə sɔɔsɪ-wɛɣɛ apalʊtu. ³ Pə taɣa pulv tɔɔ, pu kɔɔ na pə kɛɛsɪ waatu nɔɣəlʊ tɔ, yɔlaa kaa caa sɪ pá tasa sɛɣɛsəŋ kʊpən wei ɪ waasəɣɪ yɔlaa tɔɣɔ mʊɣʊ tɔtɔ. Ama pa maɣamaɣa pa kʊnyuləŋ ke paa tɔŋəɣɪ, na pá kotɪ sɛɣɛsələa payalɛ na pɛlɛ pá sɛɣɛsɪ-wɛɣɛ ntiwɛ ntiwɛ pa caa pá nukɪ tɔ. ⁴ Paa kisi tɔm tampana nyəntu, na pá paasəna sɔsaa taa kpaɪ tɔmnaa. ⁵ Ama nyá ɪlɛ, kpa nyá tɔɣɪ pə tɔna pə taa. Kantələɣɪ kʊnyəntɔɣələnaa taa. La Laapaali Kʊpən kpaallu tɔmlɛ. Paasəna nyá tɔmlɛ tənaya teu tətɛtɛtɛ ɪsu Isɔ tɔmlɛ tu laki tɔ.

⁶ Təu, ye ma ɪle wule nte paa lana-m kətaya tə tə talaa ké, ma kuyaku kəkremuyu talaa. ⁷ Ma yoowa təcəm. Ma sewa na má tala ma tənaya. Isə ké ma təmna ma taa ké tam. ⁸ Na pənente tampana tənlaa teeli ntenuyu tənna-m, ŋkuyu Tacaa wei ɪ tənəyi tampana na í həkəna tə ɪ ká ha-m kuyaku ŋku ku wule. Na pə taya ma tike ke ɪ ká ha, ama na pa tənə mpa pa caɣaa na pá nyuləyi ɪ kənte wule tə.

Pəɔli ləlaa na ɪ təkəlaa

⁹ La kookali na n kəɔ ma kin ke ləŋ. ¹⁰ Mpi tə Temasi səla kaɣana antulinya ɪne ɪ nyəntu ké na í lə-m na í tɛna Tesaloniki. Kələesəŋ ná tɛna Kalati na Titu ɪɛye Talamatii. ¹¹ Luku tike ke pə yelina-m. Ye n kəŋ kɛŋna Maləki na nyá na-ɪ í kəɔ, ɪ ka səŋna-m ma təmlɛ. ¹² Ma tila Tisiki ɪɛye Ifeesu. ¹³ Ma yela ma krai ke Kaləpusi tɛye Tələwasɪ, ye n kəŋ ɪle n kɛŋna na n kəna. Kɛŋna tətəɣə ma takəlasɪ, na nsi ma tu kəla nyuluyu təɣələ tənəŋ nyənsɪ.

TAKĒLAYA NKA PŌŌLI NMAAWA

TITU TŌ Kutulu

Titu ta ke Yuta tu, i ké piitim lempu tu ké. Ama í pəsa Yesu təŋlu. Haləna Pŏŏli ŋmaa-i na í tu-i si, í paasəna tetu nti ləm cəŋnaa na pá yaaki-ti si Kələti tŏ, tŏ Isŏ sɛɛlaa.

Pŏŏli kpeɣela i kusɛɣesətu ke takəlaya kutulu taa. Pə waali ké í hula yaasinaa mpa Isŏ təsɛɛle nyŋəŋ nyəma ká wɛɛna tŏ. Pŏŏli hula Titu tŏtəɣə yəlaa mpa Isŏ yulu ká paasəna Isŏ təsɛɛle taa tŏ. Kukupətəlaa, alaa səsaa, na ifepiya na pɛɛlaa na yomaa. I hula təma nna nna pə wɛɛ si Isŏ sɛɛlu í la tŏ, na isəna pə wɛɛ si yulu í cayana hɛsuyu tŏ, na í hatələna fayau. Pə waali ilena í tu Titu ke nti nti i ká la tŏ, na sɛɛtu.

Isəna pa faya Titu takəlaya tŏ:

Isəna Isŏ təsɛɛle nyŋəŋ nyəma ka tŏ tŏ, titite 1

Isəna leelaa na suluwaa na yomaa paa wɛɛ tŏ, titite 2

Isəna Isŏ sɛɛlaa ka tŏ tŏ, titite 3

Sɛɛtu

¹ Maya Isŏ təmlɛ tu Pŏŏli, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tu-m ké si má la na mpa Isŏ ləsa tŏ pá mu Isŏ, na má húlí-wɛɣe tampana nna tá Isŏsɛɛle mpaau sɛɣesəɣi tŏ, ² na pá te pa taa si paa hiki weesuyu ŋku ku tɛŋ tŏ. Isŏ ka təmna hatuu ləŋ ke yem taa si i ká ha-tuyv weesuyu ŋku, Isŏ tá ké kaloolaya tu. ³ Pə tŏw ké pə kəma na pə tala waatu wei i ka suwa tŏ ilena í yele na í təm kuli weesuyu ŋku ku tŏw na pə húlí. Tá Yatv Tacaa Isŏ inu i tu-m si má kpaali i təm na má təŋna-təɣi kpaaluyv tŏ, nti tŏ kuliyina mpu na tŏ húlíyí.

⁴ Titu, má ŋmaakəna-ŋ takəlaya kanɛ. Nyá kəna ma pəyalv na tampana ke Isŏsɛɛle mpaau ŋku tá təna tŏ təŋəɣi tŏ ku taa. Tacaa Isŏ na tá Yatv Yesu Kilisiti pá huli-ŋ pɛɛɛ na pá ha-ŋ alaafəya.

Təmlɛ nte pa tu Titu si í la Kələti tŏ

⁵ Maa yela-ŋ Kələti ké si í tayanu mpi pə kaasa tayanuyv tŏ tətetete, na í kpa paa icate nte tŏ Isŏ təsɛɛle səsaa. Tŏwsi nti ma kɛɛsa-ŋ tŏ si: ⁶ Wei i kin pa kaa na kawaliya nakəli tŏ inu i ká təɣəna Isŏ təsɛɛle səsəntv. Alv kulvm ke pntv inu i ká wɛɛna. Na i piya ká la Isŏ sɛɛlaa, si taa wɛɛ piya nsi yəlaa təŋ si si ke yem yem lataa su nukəna yəlaa tŏ. ⁷ Isŏ təsɛɛle səsə wɛɛkuyv Isŏ təsɛɛle taa tŏ Isŏ təma ke pə tu-i si í paasəɣəna. Pə tŏw ké pə fɛi si pá ná kawaliya nakəɣi i kin. I kaa wɛɛ kalampaani tu yaa wei u laa pááná muyv tŏ, yaa sulvnyəlv yaa mvsəŋ tu, yaa wei i muyuliyi si í hiki liyitee tŏ. ⁸ I ká wɛɛ wei yəlaa í kəma i tɛ i nyəma mɛulle lapv, na í sɔla mpi pə wɛ teu, na í wɛna ləmayasɛɛ tŏ. I ká wɛɛ wei i təŋəɣi tampana, na í ké Isŏ yulu, na í nyəma i ti təkuyv tŏ. ⁹ I ká wɛɛ wei i nyəna Isŏ Təm mayamaɣa təkpaŋkpaŋkpa ke teitei isu paa sɛɣesə-i tŏ, ilena í pəsi na í sɛɣesɛ lɛlaa ke sɛɣesəŋ kupəŋ wei i waasəɣi yəlaa tŏ na í tasa-wɛɣe təm. Pə kaasa kɛɛsəlaa pəpətonaa mpa pɛɛ tŏ, í húlí-wɛɣe isəna mpi pa toolaa tŏ.

¹⁰ Pə taya pulv tŏw, yəlaa wɛ payalɛ na pə tu kələna Yuta nyəma mpa pa mu Yesu na pá ké kaanutvnaa tŏ. Kpai təmnaa ke pa sɛɣesəɣi na pá puyusiyina lɛlaa. ¹¹ Təki-wɛ si pá su mpu. Pə taya pulv, pa ké tɛɛsi yəkəlaa ké, na nti tŏ fɛi sɛɣesuyv tŏ ntəɣi pa sɛɣesəɣi na pá muyi liyitee ke tulum. ¹² Kələti nyəma Isŏ kuyəɣəttv teləsəlaa taa nəɣəlv wei i mayamaɣa i ké Kələti tu tŏ i ka yəɣəta ípúyú si: Kələti nyəma nyəntv nté cɛsuyv. Pa ké nyəməŋtuna ké isu taale wontu. Hilikpaakvnaa ké, pəcə paa caa lapv. ¹³ Nti i yəɣəta mpu tŏ i na-təɣi. Pə tŏw ilɛ kpuli-wɛɣe teu na pə la na pá te Isŏ na pa taa ké teu. ¹⁴ Na pá yele Yuta nyəma səsaa taa təmnaa kpai nyəntv na kusəsutv nti yəlaa mpa pa kisa tampana təŋuyv na pá lu tŏ tŏ təŋuyv. ¹⁵ Mpa pa taa tewa tŏ pə təna pə te pɛɛɣɛ. Ama mpa pa taa tá te pəyele paa tɛŋ Isŏ na pa taa tŏ

pə təna pə ké isayam ke pele pa kin ké. Pə taɣa pulv, isayatu təo ké pa layatu na pa laakalənaa layalaa. ¹⁶ Pá caɣaa ile si pa nyəmə́ Iso. Ama n nyə́nna pa lakasi pu hólóyí si pa nyə́mə́ Iso se. Pa lu yə́laa ke sə́j ké, na pa ké kaanutə́naa, paa pəsəyí təmlə kúpante natələyí lapu na n ná.

2

Seɣesuyv kupaŋku

¹ Ye nyá ile seɣesi-wəɣe seɣesəŋ kupaŋ wei i waasəyí yə́laa tə. ² Heeli apalaa kukpatə́laa si pá kpa pa ti, na pá wə́ena yaasi kupaŋ, na pá kprakəyí lə́mayasəe. Pá təkí Isə́sele mpaav na lelāa sə́luyv na suulu hólóyó ke teu. ³ Heeli alaa kukpatə́laa si pele pá təkí yaasi kupaŋ isu Iso yə́laa wə́ekuyv tə. Pá taa cakə́na yə́laa, na pá taa yele na sulvm həkə́-wə. Ama pá wə́e mpa pa tasəyí alaa səkpéma ke təm ⁴ ke isə́na pele paa sə́li pa paalaa na pa piya tə, ⁵ na isə́na paa kpaɣa lə́mayasəe na pá hatə́ləna wasəŋkalə́tv tə, na isə́na paa laki pa taasi təma ke teu tə, na isə́na mpi paa laki kupaŋtv na pá seeki pa paalaa tə. Ile nəyólv kaa kv Iso Təm nyuyv ke pa təo.

⁶ Seɣesi ifepiya ke teu tətə si pá kpaɣa lə́mayasəe ke teu. ⁷ Nyá mayamaɣa laki təma kupaŋa na pá nyənəyənə-ŋ na pá laki. Paasi na n seɣesə́na tampana na isə́le kusəemle. ⁸ Taɣanəyí nyá təm, taa yele na n kə́o na n pə́ntəyí nyá yəyətəyā taa na pá footuyv-ŋ na-ke. Ye n taɣana-keɣe teu ile pu tv tá kolontunaa ke fə́ele. Mpi tə pa kaa na isayatu nti paa yəyətí tá təo tə.

⁹ Yomaa ká nuna pa caanaa na pá lá na pele pa laŋa héena-wəɣe pa kulapə́le təna taa, na pá taa keesəyí-wəɣe natə́li. ¹⁰ Pá taa ŋmulí paa pulv cə́cəka. Ama pá laki tam na pa caanaa naaki si pa yomaa ke kupaŋa na pá nukə́na-wə, na pu la na tá Yatv Iso təo təm nti tə seɣesəyí tə tə nyuyv kulí pə təna pə taa.

¹¹ Pə taɣa pulv, Iso kulina i pə́ele təo na í hólí si pə ya paa wei i nyuyv. ¹² Pə́ele aní a seɣesə́na-tv si tə yele isayatu taa ké tənte na ate cə́ne konyuləŋ ke mpv, na tə kpaɣa lə́mayasəe na tə təŋ siyisuyv, na tə nukə́na Iso ké tam ké tá tənte taa ké antulinya taa cə́ne. ¹³ Pə́ele seɣesəyí-tuyv si tə caɣa mpv na tə taŋa leleŋ nuw kuyaku ŋku tə wə́e na tə teələyí tə. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Sə́sə teeli ká kə́o. ¹⁴ Yesu Kilisiti iní i hana i təyí tá təo na í ya-tuyv isayatu təna taa, na í taɣaní-tuyv teu na tə pəsí yə́laa mpa i tike i ti tə, na tá isə́le séena təma kupaŋa lapv.

¹⁵ Təne inəyí n ka heeliyí-wə. Lakə́na səsə́ntv nti pa tv-ŋ tə tə toma təna, na n səsə́yí nyá yə́laa ke apalutv, yaa ye kalə́nav kalə́na-wə. Taa yele na nəyólv kpéena-ŋ.

3

Iso seelv yaasi

¹ Təosi pa təna si pə wə́e si pá seeki tətə təkə́laa. Pə wə́e si pá nukə́na-wəɣe. Na pa sə́lv í pu təma kupaŋa lapv təo. ² Pá taa tvukí nəyólv, ama pá wə́e təpamm, na pá wə́na yə́lle, na pa na yə́laa təna pa wə́na təma na leleŋ. ³ Tá mayamaɣa isə́ntə tu ké tuutu lataa tətəyó hatuu ləŋ ké, na kaanutə́naa, na tu toolaa ké. Na konyuləŋ na mpi pə heesəyí tá laŋa tə pə tənaya mpv pə nəyó na pə suka ka kpaŋa-tuyv yomle, na isayatu na konyuləŋ pə taa ké tu wə́e. Tə taa caaki tá təmaɣa paa pə́cə mayamaɣa. ⁴ Ama pə kə́ma na Iso tá Yatv hólí yə́laa ke i kupaŋtv na i pə́ele, ⁵ iləna í ya-tv. Ile pə taɣa tá təma kusiyisee təo. Ama tá pətə́təle ke i wiiwa na í la mpv. Iso lvm mpi pa sə́-tv na Feesuyv Naŋŋtv náá wə pə taa na í layasəyí-tv na tə pəsəyí kufama na tə təŋ tənte kufate tə mpəyí i yaɣəna-tv. ⁶ Pə taɣa pulv, Iso yelina tá Yatv Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyv Naŋŋtv ke tá təo pə tu fə́i, ⁷ si í hólóyí-tuyv i pə́ele na tə pəsí kupaŋa ke Iso isə́ntaa, na tə hiki weesuyv ŋku ku təŋ na tə wə́e na tə teələyí-kv tə. ⁸ Təm təne tampana təm tike təkə́lekele ké.

Ma caa ké si n séesi isə́le na təm təne tə seɣesuyv, na mpa pa təma Iso na pa taa tə pá ha pa təyí təma kupaŋa lapv taa ké tam. Mpi pə tewa na pə waasəyí təyóle. ⁹ Ama cələyí kumelə́tə́mnaa təo həm na lələŋ loosi tənyuyv. Cələyí yooŋ na ntəŋkpéesasi ke Moisi kusəsutv təo. Nti iní tə kuyí təma ke teu ké, pə́cə tu waasəyí pulv. ¹⁰ Mpa pa yeki na faɣav kəŋ yə́laa taa tə, ye n

kpaala-weyε tɔm naale na pá tá nu n tɔɔnɪ-wε. ¹¹ Pə taya pulɔ, n nyə́má teu si yulɔ í we mpu pə húlɔ́gí kέ si ɪ yela mpaav kusiɣisuɣu təɣuɣu kέ. Na ɪsayatunaa mpa ɪ lakɪ tɔ pə húlɔ́gí kέ si ɪ toolaa.

Kantəkaya kvkpaalətv

¹² Ye ma kɔma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ɪle n nyəkɪ ləɣ na ń kɔɔ na ń mayana-m Nikopoli. Mpi tɔ ma tɔwa si tənaya maa caya hilimate waatu. ¹³ Paasəna tɔm huulɔ Senasi na Apələsɪ ke teu na pá taa laɣ puluɣu waatu wei paa tɔɣɪ pa mpaav tɔ. ¹⁴ Pə weε si tá yəlaa tɔtɔ ká nyɪ ɪsəna paa paasəna təma kɔpana lapu ke tam tɔ, na ye pə caala wei kέ teu, pa waasəna-ɪ, na pá taa caya yem təkpaasa.

¹⁵ Pa təna mpa pa we ma kin cəne tɔ pa sεεki-ɣ. Sεε tá ɪsəsεεle taa taapalaa kvpama. ɪsɔ́ í húlɪ mə tənaya ɪ pεεεε.

TAKƏLAYA NKA PƏƏLİ NMAAWA FILEMƏN TƏ Kutubtu

Pə nəğəsəna ké isu Filemən ké Kolosi İso təsəele tu. Pəcə í pəsa Kilisiti təhlv. İ ké Pəəli ceu ké. Filemən inı i ka wəna i yom na pá yaaki-i si Onesim. Tə ta nyi mpi Onesim wakələna Filemən na í se na í polo Pəəli kin na í cəəsi təna tə. Ama səsəəntv nté si yom nawa i tasəkəle na í pəsi İso sēlv. İlena Pəəli mələğəna-i i caa Filemən. Pəəli caaki nti təğəle si Filemən í mv Onesim isu İso sēlv. Mpi tə, pa naale pa nyəmə İso.

İsəna pa fağa Filemən takəlaya tə:

Pəəli sēe Filemən na i cələ nyəma, 1-3

Pəəli sēe İso ké Filemən taa tēm təə, 4-7

Pəəli yəğətəna Filemən ke Onesim təm, 8-22

Sēetv kantəkəğa nyəntv, 23-25

Sēetv

¹ Məğa Pəəli wei má ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti təə tə, má na tá taapalv Timotee.

Tá ηmaana takəlaya kaneyə tá taapalv kupaη Filemən, nyá wei tá na-η tə kaa təmlə tə, ² na tá kəğə Apiya na ta na Aasipi wei tə yooki yoou tə, na mpa pa kotiği Yesu sēev ke nyá təyaya taa tə, pa tənaya mırúğú tə ηmaa-ke. ³ Tacaa İso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá húlí-meyə pēele na pá ha-meyə alaafəya.

Filemən səəlvv na i taa tēmnav ke İso

⁴ Tam ma sələməη taa ma təəsəyi nyá təə na má sēeki ma İso ké í na təmlə. ⁵ Pə təya pulv təə, ma nu isəna n səəla İso yəlaa təna, na isəna n təka Tacaa Yesu mpaav təm tə. ⁶ Na ma sələməyi İso si isəna tá na-η tə krenta isəntəğə İso mpaav təə tə pə yele na í cəkəna teu təkpataa ké kupantvnaa mpa pa təna tə hikiyi tá na Kilisiti tá krentvğv təə tə. ⁷ Ma taapalv, pəpətv fei, isəna n səəlvv yulv tə pə lapa-m leleη, na pə tasa-m apalvtv ke teu. Pə təya pulv təə, nyá yaasi inı í hēesa İso yəlaa pağale lanə.

Pəəli wiinav ke Filemən ke Onesim təə

⁸ Təv, təm natələyi ma caa-η nav, na paa ma wəna mpa ke Kilisiti təə si má caalı-η pə taa, ⁹ ma luyv lapa si má na-η-ti na té wii konyəη ke kowii. Nyəni, saηa isəntə Pəəli má ma kpatəlaa kele, pəcə ma ké saləka tu ke Yesu Kilisiti təə. ¹⁰ Ma pəyaya Onesim təm ke ma caa ma na-η, ma pəsa i İso Təm taa caa ke saləka taa cəne. ¹¹ İ ka ké kaawaasaya ke waatv wei i we nyá kin tə. Ama kağana i waasəyi má na-η.

¹² Təv, nəəno ma mələğənaη-i na ma ləsağa ké. ¹³ Ma nyula teu si í saalı ma kin cəne na í səna-m na nyá nəğə ke saləka wei ma təkı Laapaalı Kupaη təə tə i taa. ¹⁴ Ama ma ta səəli si má lá pulvpu na nyá waalı ké mpv. Pə təya pulv təə, ma luyv fei si í la-m kupantv natəli na təlası. Ama ma caa ké si í la isəna n nəkaa tə.

¹⁵ Ntanyı pə yasa nyá na-i ké wēe naaleğə si pə təyanı-meyə krentvğv ke tam təə. ¹⁶ Pənentaa pə kaa wēe isu yulv na i yom ke yem, i tēe mpv. İ pəsa tá taapalv kupampaη ke Kilisiti mpaav taa. İ tema ma nyəη ke pəsuyv təkpataa, ile nyaya pə kaasənaa si í pəsi nyá nyəη na pə kəli mpv, paa isu nyá yom, paa isu nyá taapalv ke Tacaa təηuyv taa.

¹⁷ Mpv tə ye n nyənəyi-m isu nyá taapalv, mv-i isu ye má n ka mv-m tə. ¹⁸ Ye i ka wakəla-η pulv, yaa i wəna-η kəmlə natəli, pəəsi má. ¹⁹ Maa fei-η pə təna. Pəəli má ma mayamaya ma ηmaana na ma niη ke mpv. İle maa nəkəyi na má heeli-η si nyá mayamaya n wəna-m kəmlə, haləna nyá niη na nyá nəəhēe, ma tənna. ²⁰ Hai hēesi ma lanle ke tə ké Kilisiti nyəma təə pə təə.

²¹Ma tənna takəlaya kaneyə ηmaav ke isəntə tə na má tu-η naani ké si n ká la pə təna, haləna pə tēləsi mpv. ²²Na pə kaasa-m lentı si n caa-m kutuluyv, pə taya pvlv tə, ma tv tēlvv sv mə Iso sələmvv ká yelev na pá tvl-m na má kə mə tē.

Kantəkaya sētv

²³Ma taapalv İrafəlası wei pa təkə ma na-i ké saləka taa cəneye Yesu Kilisiti tə tı sēeki-η. ²⁴Maləki na Alisitaaki na Teması na Luku mpa ma na-we tə lakı təmle ke cəne tə pelev pa sēe-η tət.

²⁵Tacaa Yesu Kilisiti í hólí-meyē pelev.

TAKƏLAYA NKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ Kutuluṭu

Takəlaya kanə ka ηmaalṽ ta tṽ i hətə sṽ tə nyəmi-i. Ue ηmaalṽ inṽ i ta laṽ Yuta tṽ wei í pəsa Yesu təṽlṽ wei i nyəma nəḡə sṽw kṽpənaḡa taa təm tə. Yuta nyəma mpa pa pəsa Yesu təṽlaa mpa pa təṽna məlṽḡu ke pa ləṽ isəsele taa tə mpeḡe í ηmaa-ke. Ama takəlaya ηmaalṽ tasəḡi-wəḡe apalṽtṽ sṽ pá təkṽ tənəṽ sṽ Yesu kəla isətaa tillaa na Apəlaham na Moisi na Aləṽ mpa pa ke pa ləṽ caanaa tə. Yesu kəla kətasi na nəəsi pəelṽḡṽ tətə. Mpi tə, Yesu kpeḡela pə təna na í la təm kuləm ke tam təə.

Isəna pa faḡa Hepəla takəlaya tə:

Isə Pəyalṽ Yesu, titite 1-4

Yesu kətaya ke səsəṽṽka, titite 5:1-10:18

Taa tēm na kantəlṽḡṽ, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hṽla i huwəe tə

¹ Ləṽ Isə ka wə Isə kuyəḡətṽtṽ teləsəlaa kiṽ kə na í yəḡətəna tá caanaa caanaa ke təm paḡale taa na yaasinaa paḡale taa. ² Ama pə tala kayana kuyeeṽ kṽtəesəṽ inə i taa tə i maḡamaya i Pəyaya kiṽ ke i wəe na í yəḡətəna-tṽ. Na i Pəyaya ṽke ka niṽ ke i lapəna isətaa na ate, na ṽkeḡe i ləsa sṽ ká ti pə təna təpai. ³ Nke ka kiṽ ke Isə teeli naakṽ na pə tee isṽ kəkə. Na ka kiṽ tətəḡə pə húləḡṽ teitei kə isəna Isə wəetṽ maḡamaya wəe tə. I nəḡə taa təm toma ke i təkəna isətaa na ate na pə səṽḡaa. I tēma yəlaa isayatu kpiisuyṽ təkpatakpata iləna í kpa na í caḡa Isə kawulaya tṽ kəṽkəṽ taa.

Isə Pəyaya kəla isətaa tillaa təcayacaya

⁴ Isṽ Isə Pəyaya ṽke ka kəla isətaa tillaa təcayacaya tə, mṽpṽḡṽ Isə ha-keḡe hətə nte tə kəla isətaa tillaa nyəna tə. ⁵ Pə taya pulṽ təə, Isə ta yəḡətəta isətaa tillu nəḡəlṽ sṽ:

Nyaḡale ma Pəyaya,

səṽḡa ke ma pəsa nyá Caa.

I ta yəḡətəta isətaa tillu nəḡəlṽ i təm tətə sṽ:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəyaya.

⁶ Ama waatṽ wei Isə kəṽḡayana i Pəyaya kancaalaya nyəṽka ke antulinya taa tə i təma sṽ:

Isə isətaa tillaa təna ká sēe-i kə.

⁷ Mpi Isə yəḡətə isətaa tillaa təə təḡəle sṽ:

Isə kpaḡa isətaa tillaa na í lana-wə na pá pəsi heelim.

I lapa na i təmlə nyəma náá pəsi kəkəsi nsi sṽ mṽḡṽ kemkem tə.

⁸ Ama pə tala i Pəyaya iləna í yəḡətṽ təfoo sṽ:

Isə, aa, nyá kumte wə tam kə.

Tampana taa kə n təkṽ nyá kawulaya.

⁹ N səla kṽpantṽ na ṽ kisi isayatu təcayacaya.

Isə, pə təə kə nyá Isə ləsa-ṽ na nyá mpa.

I su-ṽ teeli təcayale taa sṽ

nyá laṽle í hṽlṽmṽ səsəm.

Təcayale nte tə taa i su-ṽ mpu tə,

tə kəla nte tə taa i su nyá taapalaa ləlaa tə təcayacaya.

¹⁰ I yəḡətəta tətə sṽ:

Taca, nyá lapəna tətṽ tənaya kancaalaya.

Nyá maḡamaya nya niṽ lapəna isətaa.

¹¹ Pə tənaya mpu pu saalṽ yem.

Ama nyaa caya tam.

Pə tənaya mpv pu ceyeti isu
wontu kususuuu ceyetvuyv tə.

¹² N ká kpili-wi isu pa kpiluyv kpai tə.

Paa layasi-wi isu yulv layasvuyv

i təw wontu kususuuu tə.

Ama nyá, nyaa wee tam ké m̀p̀yú,

n kaa kpatəli.

¹³ Tuu tə Iso ta yəgətəta i isətaa tillaa taa nəgəlv si:

Caya ma kənkəŋ taa haləna má kəna nyá kolontunaa

na n loosi nyá nəhəe ke pa təw.

¹⁴ Mpv tə, isətaa tillaa ná ké weyelə? Pa təna pa ké Iso təmle nyəma ké, na paa naa isəntəw.

Mpeye Iso tiliyi si pá teŋ mpa pə ké si pu ya pa nyəwəŋ tə.

2

Nyuyv yavv səsəəm

¹ Pə təw ké tu təkı teu ke tampana təmnaa mpa pa heela-tv tə na pəcə pə taa kəw na pə pona-tuyv təlete taa ké yem. ² Isətaa tillaa kpaala təm nti tə təle tə hika nyuyv ké, haləna ye wei i pənta-ti yaa i kisa-ti pa tuyv pəntv ke saləka wei pə nəgəsənaa si pá tv-i təgə. ³ Təw, pa ta kisi saləka tuyv ke mpa pa kisa isətaa tillaa nyəntv tə, kacəŋfana ta mpa tu la awusa ke nyuyv yavv səsəəm pəne pə taka tə? Taca ka caaləna nyuyv yavv pəne pə təm heeluyv ke i mayamaya. Ilena mpa pəle pa nu-ti tə pəle pá teləsi taya pə tampana. ⁴ Na Iso kusa pa təm nyuyv na i kəkəlv nyəm na səgəntv təma na piti təma təna lapv taa. I yelaa na i Feesuyv Naŋŋtv lá na pulv lapv saa yəlaa isu i nəkaa tə.

Wei i təw pə yakı yəlaa nyəwəŋ tə

⁵ M̀p̀yú pə wee, mpi tə pə taya isətaa tillaa nəhəe tēe ké Iso məŋna antulinya wei i kəŋ na tə yəgətəyi i təm tə. ⁶ Ama nəgəlv yəgəta Iso Təm taa ké tiili si:

Hai Iso, yulv ké we na n təwəyi i təm?

Yulv wev mpv təkpev tə i ké we na n paasəgəna-i?

⁷ N yelaa si í seki isətaa tillaa ke pəcə.

N tv-i teeli na n kusı i nyuyv isu wulav.

⁸ N məŋna pə təna təpai ké i nəhəe tēe.

Pa yəgətuyv mpv si Iso məŋna pə tənaya i nəhəe tēe tə, pə nyuyv nté si i kpaaya pə təna təpai ké na í tv yulv niŋ taa, pə ta kaasi pulv cəcəka. Paa na mpv tə naa kayana si pə təna pə ta məli yulv nəhəe tēe. ⁹ Ama mpi tə naa təgəle si pə lapa Yesu na í seki isətaa tillaa ke pəcə si í si yəlaa təna səm ke Iso pəlele təw. Wahala wei i təgəa na í caŋ í si tə i təw, nəwəwə tə naa pa tv-i teeli na pá kusı i nyuyv isu wulav. ¹⁰ Kupam pu məna mpv si Iso wei i lapa pə təna na i təw ké paa mpi pə wee tə í la na Yesu te təkpaataa ké i konyəntəgəlenaa taa, na pəcə í pona pəyalaa pəgəle ke i teeli taa. Pə taya pulv təw, Yesu yekina na pə yakı pa nyəwəŋ.

¹¹ Yesu kpiisiyina yəlaa isayatu. Pa təna mpa pa isayatu kpiisa mpv tə, í na-we pa kpenta Caa kulvm ké. Pə təw ké pə fei Yesu ké fele si í yaa-we si i newaa

¹² ke waatv wei i təŋ si:

Hai Iso, maa heeli ma newaa ke nyá təm.

Maa yoo yontu na má tala-ŋ samaa təna taa.

¹³ I təma tətə si:

Maa tv Iso ké naani.

I tasa yəgətaya tətə si:

Má na piya mpa Iso ha-m təgəlv.

¹⁴ Isu mpa i yaa mpv si piya tə pa ké tənuyv na caləm kulvməm tə, Yesu mayamaya pəsa teitei isu mpe, na í na-we pá kpenti kulvm. I lapa m̀p̀yú si í yəki ləgəw wei i kiŋ səm təŋ wee

tə ɪ ílé ɪ toma í yəki təkpaataa təə ké inɪ ɪ lapa mpv na í sɪ ilena ¹⁵ í waasi mpa səm səyɔntv təə pa pəsa ɪsu yomaa ke pa weesɪŋ tənə taa tə. ¹⁶ Mpi tə pə taya ɪsɔtaa tillaa ke ɪ waasəyi. Ama Apələham piya ke ɪ waasəyi ɪsu pa ŋmaav Iso Təm taa tə. ¹⁷ Pə təə ké pə wɛɛ sɪ í nəyəsəna ɪ newaa təkpaataa, na í pəsi pa kətulv səsə kupaŋ wei ɪ hɔləyi yəlaa ke suulu ke səsəm ke ɪ təmle taa ké Iso ɪsentaa tə, pəcɔ pə hɪsɪ samaa ɪsayatv. ¹⁸ Na ɪsu pə maɣasvɔv inɪ na í ná kɔnyəŋ tə, pənente ɪ pəsəyi na í waasi mpa pa wɛ maɣasvɔv taa tə.

3

Yesu kəlvɔv ke Moisi

¹ Ma taapalaa Iso sɛɛlaa mɛ mpa Iso yaawa tə, í paasəna Yesu wei Iso tilaa na í ké ta Iso sɛɛv mpi pə təm tə hɔləyi ɪsəntə tə pə kətulv səsə na í ná. ² Iso ka ləsəna-ɪ sɪ í la təmle tənɛ, na í nuna Iso ké teu ɪsu Moisi ka nuna Iso na í la ɪ təmle ke Iso təyaya tənə taa tə. ³ Kutuluɣu ŋmalv wɛnna sam na pə kəli kutuluɣu maɣamaya. Mpv tətəyɔ Yesu mɔna sam na pə kəli Moisi təcayacaya. ⁴ N kaa na kutuluɣu ke yem na kv fɛina kv ŋmalv, na Iso ílé ɪ kɛna wei ɪ lapa pə tənə tə. ⁵ Ye Moisi ílé, ílé ɪ nuna Iso ké teu ke Iso təyaya tənə taa. Inəyi pa tv təmle sɪ ye Iso í yəyɔta nti ílé inɪ ɪ heeli. ⁶ Ama Kilisiti wei ílé ɪ ké Pəyalv maɣamaya na pa su-ɪ Iso təyaya səsə tə ílé ɪ nuna Iso ké teu tətə. Ye tə təkə tá tɛlvɔv na naani na pə tá ciyiti-tv ílé tə ké ɪ təyaya nyóma nté.

Hɛɛsvɔv ŋku pa ha Iso yəlaa tə kv təm

⁷ Pə təə ké Feesuɣu Naŋŋtv maɣamaya ka yəyɔta mpv sɪ:

Ye í nu Iso nəyɔ ke saŋa,

⁸ í taa tasa ŋkpanteeləŋ lapv,

ɪsu í ka lapv waatv wei í kpɛɛsəna

Iso ké kupaŋku í maɣasa-ɪ sɪ í naa

ɪ waali ké wɔlaya tɛtv taa tə.

Iso yəyɔtaa sɪ:

⁹ Mə caanaa caanaa maɣasa-m tənə,

na pá lá sɪ pa naa ma waali.

Pəyele pa ná pə tənə mpi mpi ma lapa pusɪ nule taa tə.

¹⁰ Pə təə ké yəlaa pane pa təm kpa-m pááná na má tə sɪ:

Tam m̀p̀ɔ́yó pa liyitiyi pa hɔwɛɛ taa.

Pa ta tu cɛkəna ma yaasi ké paa pəcɔ.

¹¹ Pááná kpa-m mpv ilena má tuu sɪ:

Pa kaa svv ma hɛɛsvɔv tete ke paa pəcɔ.

¹² Ma taapalaa í la laakali na mə taa nəyɔlv í taa kəə na í lá ɪsayatv ke ɪ lotu taa na í la laŋkpusəŋ na í ha weesuɣu Iso ké siyile. ¹³ Ama í tasəyi təmaya apalutv ke paa ífemle nte, haləna mpi pa yaa sɪ saŋa ke Iso Təm taa tə pə su tənaya. Nəyɔlv í taa yele na ɪsayatv puɣusi-ɪ na í lá laŋkpusəŋ. ¹⁴ Pə wɛ mpv sɪ ye tə təkə ta kancalaaya naani wei tu wɛna təyɔ teu haləna pə tənaya, tá na Kilisiti tu pəsi taapalle.

¹⁵ Nti pa ŋmaa Iso Təm taa təyɔle sɪ:

Ye í nu Iso nəyɔ ke saŋa,

í taa tasa ŋkpanteeləŋ lapv,

ɪsu í ka lapv waatv wei í kpɛɛsəna Iso tə.

¹⁶ Mpa pa taa nuna Iso nəyɔ na pá kúli na pá kpɛɛsəna-ɪ? Mpa pa tənə Moisi ləsa Icipiti taa təyɔ mɛɛ. ¹⁷ Na mpa pa təm kpa-na Iso ké pááná ke pusɪ nule taa? Mpa pa lapa ɪsayatv na pá sí wɔlaya tɛtv taa təyɔ. ¹⁸ Mpaɣa Iso ka tuunaa sɪ pa kaa svv ɪ hɛɛsvɔv tete ke paa pəcɔ? Mpa paa kpɛɛsəna-ɪ təyɔ. ¹⁹ Tə nawa mpv sɪ pa ta tɛ Iso na pa taa təyɔ pa ta svv.

4

¹ Iso tema-tuyv heeluyv təkpataa si tə pəsəyi na té svv timpi tá na-i tu caya na té heesi tə. Mpu tə té la laakali na pé taa kəə na mə taa nəyəlv í wuna heesuyv ηkv kv taa ké svvv. ² Pə taya pulv təə, tə nu Laapaali Kupaη inəyi teitei ké isv wulaya tetv taa nyəma mpe. Pa nu təm nti tə tə ta waasi-weye pulv. Mpi tə, pa nuv-ti tə pa ta mv-ti na pá té Iso na pa taa. ³ Ta mpa tə temna Iso ké tá taa tə tu svv heesuyv ηkv kv taa. Heesuyv ηkv kv təm ke Iso yəyətəa si:

Páána kpa-m na má tuu si,

pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pəcə.

Í yəyətə mpu, pəyele í təmle tema təm ke hatuu waatv wei í lapa antulinya tə. ⁴ Pa yəyətə kuyaku naatosompəyələya nyəηkv təm ke Iso Təm taa ké tiili si: Iso yela í təmle təna na í heesi kuyaku naatosompəyələya nyəηkv wule. ⁵ Na pá tasa tiiliyi yəyətuyv si: Pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pəcə. ⁶ Mpa pa caala Laapaali Kupaη inəyi nuv tə pa ta svv heesuyv ηkv kv taa, mpi tə pa ta te Iso na pa taa. Pə na pə mpu tə pə we pəsuyv si ləlaa í svv. ⁷ Pə təə ké Iso tasa kuyaku kvfaluyv ke svv na í yaa-kv si Saηa. Tə mayamaya tə təm ke pusi kəma na sí siki səsəm iləna Iso yele na Tafiiti yəyətí təm nti tə tema nuv tə si:

Ye í nu Iso nəyə ke saηa,

í taa tasa ηkpantəeləη lapv.

⁸ Ye Yosuwee ka səsə yəlaa mpeye heesuyv ηkv kv taa, Iso taa tasa kuyaku ləηkv təm ke yəyətuyv. ⁹ Ama heesuyv nakuli kv wee na pa hula-kuyv Iso yəlaa, na kv nəyəsəna Iso kuyaku naatosompəyələya wule nyəηkv. ¹⁰ Pə wee ké si ye wei í svv Iso heesuyv tete nté tə taa pəntv ká yele í tema na í heesi isv Iso mayamaya yepu ilé í nyəna na í heesi tə. ¹¹ Pə təə ké tu la kookali na té svv heesuyv ηkv kv taa. Té taa yele na tá taa nəyəlv kəə na í la kpəesvsv isv ləlaa lapv wulaya tetv taa tə na í laη heesuyv ηkv kv taa svvv.

¹² Iso Təm wəna toma na tə lakí təmle. Tə kəla layatə nte tə setəyi taa na waali təyə ləη. Iso Təm nti tə svvki na halí tə takí timpi ləsaγa na ləmayasəle pə nyəm suliyi tə. Tə fakí atama na mvyule taa pəeləm, na tə fayasəyi nti yəlv nyuləyi na nti í hvvki í lotu taa tə. ¹³ Kuymanmam napəli pə fei mpi Iso u naaki tə. Iso ilé í naa pə tənaya təyau, pulv ta ηmeli-í. Í kiη ke tá təna tu polo na té keesi ta kvlapv təna.

Yesu ké kətəlaa səsaa səsə

¹⁴ Ye mpu té takí tá Iso seev ηkv kv təm tə hvləyi isəntə təyə teu. Mpi tə, tə wəna kətəlaa səsaa taa səsə wei í təma na í tala Iso cəlv mayamaya tə, inəyəle Iso Pəyalv Yesu. ¹⁵ Ta kətəlv səsə iní í ké wei í pəsəyi na í cekəna ta icantv tete tə. Pə mayasa í mayamaya ke pə təna pə taa isv ta, í ta la isayətv ke paa pəcə. ¹⁶ Ye mpu té kpətəna Iso pəeləe kumte na naani, tu hiki suulu na pəeləe na pé waasi-tuyv waatv wei pə nəyəsənaa tə.

5

¹ Pə ləsvuyv yəlaa hekv ke kətəlv səsə na pə su tə, pə su-í mpyúyó si í la Iso təmle na pé waasi samaa. Í pukina kvhaham na í lakí kətəya ke yəlaa isayətv təə. ² Kətəlv səsə ná takaa na í ná isəna icantv wee tə, ilé í pəsəyi na í húlí suulu ke pəcəyə isə kvkpəetee nyəma na mpa pa pəntəyi kvpəntv tə. ³ Na isv kətəlv səsə mayamaya wəna icantv tə í lakí kətasi ke í mayamaya í təə na samaa təə tətə. ⁴ Pə fei si nəyəlv ká tu í təyi teeli na í svv í təyi kətəlv səsəəntv taa. Iso kpaana kətəlv səsə, na mpu iní pə mayamaya ke pə lapa Aləη kiη.

⁵ Mpu inəyi na Kilisiti, í ta tv í təyi teeli na í kpa í təyi kətəlv səsə. Ama Iso mayamaya təmna-í təkəlekele si:

Nyayəle ma Pəyaya, saηa ke ma pəsa nyá Caa.

⁶ Í təma tiili tətəyə Iso Təm taa si:

N ka pəsi kətəlv ke tam təə isv Meləcisətəeki.

⁷ Saa wei Yesu ka we ate cəne tə í sələmayə Iso wei í pəsəyi na í ləsi-í səm taa təyə, na í wiikina-í na kapusi səsəənsí na isəlvəm. Iləna Iso mv í sələmvuyv ke í seekəya Iso tə pə təə.

⁸ Paa na í ka ké Iso Pəyaya tə, konyəntəyələnaa taa ké í nyəmá nunav təm. ⁹ Pa kəma na pá

təmi-ı lapu na í te təkpataa, ɔlena í pəsi wei ı kin mpa pa təna pa nukəna-ı tə pə yakəna pa nyəəŋ ke tam tə tə. ¹⁰ ɔlena ɔsə tə si inı ı kəna kətulv səsə ɔsu Meləciseteeki.

ɔsə seela mpa pa tayanəŋi kpisuyu tə pa təm

¹¹ Tə wəna kuyəətutu ke səsəm ke təm tənə tə tə, na pə wə katə si tə kilisi-meyə pə təna təcəici ké ı cəkəyənə ləŋ tə pə tə. ¹² Hatuu tə pə nəyəsənə ɔsu ɔsəntə mə seyesəyənə ləlaa, ɔlena mu məli na í pəsi ɔsu mpa paa hólí ɔsə Təm ɔsu kpələməlaa tə. Pə tala mə mutv təyəv, ɔlena í məli na í nyəəki kafa ke tam. ¹³ Wei ı paasəyənə kafa nyəəv tə ı ké ahuləm ké. ɔta nyi si pənə pə tewa, aai pənə pə ta te. ¹⁴ Ama səsaa mpa tam lapu tə pa nyəmə tampam na ɔyayam pə fayav tə mutv ke pələ pa təki.

6

¹ Pə tə tə tə lu Kilisiti təm nti pa caaləyənə seyesuyv tə tə taa na tə svv mpa pa pu pə taa tə pa nyəntv taa. Tə taa tayanı kite tē nyəntv taa ké məlvuyv, ɔsu kpai təma yeluyv na taa tēmnav ke ɔsə, ² na lum səvnaa na niŋ tənuyv pə təmnaa, na sətəa feesuyv na tam huvle pə təmnaa. ³ Tə pukina pə ɔsəntəa ké tam. Mpu pə mayamaya ke tu la ye ɔsə í tisaa.

⁴ Na mpa pələ pa tayanəŋi ɔyayv taa ké hotuyv tə pələ pa təm ká tənə weyele ɔle? Təv, ɔsə təma pa ɔse kuluyv na pá təŋ ɔsətəa kuvəəv leleŋ na pá hiki pa paa nyəm ke ɔsə Feesuyv Nanŋtə kin. ⁵ Pələ pə waalı pa nawa si ɔsə Təm wə teu na pa cəkəna ɔsənə antulinya wei ı kəŋ tə ı toma wəe tə. ⁶ Pə tənaya mpu pə waalı ké pa luwa na pá tayanı ɔyayv taa ké hotuyv. Yəlaa ɔsu mpu pə taka pə fei pəsuyv si pá hólí-wə si pá tayanı təntə kvfatə ke layasuyv. Pə taya pulv tə, ɔsə Pəyaya ke pa leləyí kam ke səm tesika tə na pá tuyi-keye feele ke samaa taa.

⁷ Ye pa hala haləm na tēv nukı pə taa ké tam na pə ta laŋ nikaya, na kutəyəv la pə taa ké teu na pə waasi hallaa, ɔle haləm mpi ɔsə koola-wəyí kupantv ké. ⁸ Ama ye səwa ke yem na kpai nyutv tike lakəna pə taa, haləm mpi pə pəsə yem kele, na ɔsə naa kpali-wı na pá tēsənə-wəyí kəkə səv.

⁹ Ma taapalaa mə, paa tə yəyətəyí mpu tə tə təma tá taa təkpataa si í tá tooli, ı wə waasuyv mpaav taa ké. ¹⁰ ɔsə tá ké wei ı təŋəyí tampana tə, na ı kaa səv mə təma tə. Pəyele ı kaa səv ɔsənə í paasaa na í səli-ı na í waasi mə ɔsə seela ləlaa, na í tu tənə-weyə waasuyv tə. ¹¹ Ta luuŋ wəe si paa mə taa wei í tasa ɔsələ seesuyv ke mpu haləna pə tənaya, pəcə pə lá teitei ɔsu í tēlvuyv tə. ¹² Tá luuŋ fei si í loosi nəəhe. Ama tə caa ké si í təŋ mpa pa təŋ ɔsə na pa taa na pá wəna suulu na paa hiki mpi ɔsə ka təma si ı ká ha tə pa akpaa.

ɔsə təma si ı laki mpi tə ı laki-wəyí

¹³ Waatv wei ɔsə heelaya Apələham si ı ká lapı-ı pənə na pənə tə, na tuunav ké. Na ɔsu nəyəlv fei wei ı kəla-ı na í ká tuuna ɔle tə ɔlena í tuuna ı ti, ¹⁴ na í tə si: Ma heeliyi-ŋ təkpataa si maa la-ŋ kupantv, na maa la na ń hiki piya ke səsəm. ¹⁵ Mpuyú Apələham cayana suulu, haləna í kəv na í hiki mpi ɔsə ka təma si ı ká lapı-ı mpu tə. ¹⁶ Ye yəlaa í caa tuunav, wei ı kəla-wə tə ı hətə ke pa yaaki na pá tuuna. Tuunav ké pulv mpi pə loliyi yəlaa ke waatv wei pa laki ntəŋkpeesaya təyə. ¹⁷ ɔsə ílé ı caakaya ké si mpa ı təma si ı ká la kupantvnaa mpe tə, pá nyi təkəlekele si í yəyətə nti, ı yəyətəa ké tə kaa layasi. Pə təv ké ı yəyətəa na ı tuu. ¹⁸ Təm naale inə ı fei layasuyv, na pə fei pəsuyv si ɔsə í looli-ti. Pə təv mayamaya ke pə səsə ta mpa tə hika tənəmlle ke ı kin təyə apalv, si tə təkı tēlvuyv ŋku kv təm pa kəsə-tv təyə teu təkəŋkəŋ. ¹⁹ Tēlvuyv ŋku kv wəe ké ɔsu ta ləsasi kankanuyv kutəlvuyv ŋku tə wəna naani na kv kiiwa tə. Tə nyəmə si ta mayamaya tə pəsəyí na tə svv na tə polo na tə lu ɔsətəa ɔsə təsəele taa puyv kuvakayav waalı haləna tə tala pə taa nan taa. ²⁰ Tənaya Yesu tē-tuyv nəyə, na í pəsi kətulv səsə ɔsu Meləciseteeki ke tam təv.

7

Kətulv na wulav Meləciseteeki

¹ Meləciseteeki inı i ka ké Salem wulav, na i ké isətaa Isə Səso kətulv. Meləciseteeki inı i səhna Apəlaham ke waatu wei ilé i tema awulaa ke kəlvuy ke yoo taa na í mələxi krente tə, na í kooli-i kúpantv. ² Tənaɣa Apəlaham tala pə təna mpi i ka wena təɣə təm naanwa na í kpaɣa həɣəlvuy kulmuyv na í ha-i. Meləciseteeki həte nyuyv nté si tampana tv. Pəle pə waali i ké Salem wulav, na pəle pə nyuyv nté si heesuyv tv. ³ Nəɣəlv ta nyi Meləciseteeki caa, pa ta nyi i too. Nəɣəlv ta nyi si akele lələna na pə ləli na pə tala-i. Pa ta yəɣəti i ləlvuyv təm ke tiili, yaa i səm təm. I nəɣəsəna Isə Pəɣaya, na i ké kətulv ke tam təə ké.

⁴ I paasi na í ná apəlv inı i səsəontv yee. Halı ta caanaa caanaa caa səsə Apəlaham ná faya pə təna mpi i hika yoo taa təɣə təm naanwa na í kpaɣa həɣəlvuyv kulmuyv na í ha-i. ⁵ Lefii nyəma mpa pa ké kətəlaa tə kusəsutv ha-weyə mpa ké si pá pəsəxi İseyeli nyəma si pá celəxi-weyə pa kuhikim təna həɣələɣ naanwa taa kulmuyv. Pəyele paa ké yəlaa kulmmaa ké, na pa təna pa ké Apəlaham piya. ⁶ Meləciseteeki na taa ké Lefii tv, paa na mpv i mv mpi Apəlaham wena tə pə həɣələɣ naanwa taa kulmuyv. Pəle pə paasi i koola koolee kúpəna ke wei i hika kúpantv nti Isə təma si i ká la tə. ⁷ Na isəna pə wee tə, səsə kooliyina səkpəlu ke kúpantv. ⁸ Ama kətəlaa kin ilə, mpa pa muyi mpi yəlaa wena tə pə həɣələɣ naanwa taa kulmuyv tə, pa ké yəlaa mpa saɣa pa wee cele pa fei təɣə. Ama ye Meləciseteeki kin ilə wei i we tam isı pa ηmaav Isə Təm taa tə ilé i mvna həɣələɣ naanwa taa kulmuyv ηkv. ⁹ Ye pə lapa mpv tə pəsəxi na tə tə si waatu wei Apəlaham faya i wənav taa ké təm naanwa na í ha mpv tə, Lefii mayamaya nyá fəlaa ké. Pəyele Lefii nyəma mpeye pa tayənxəxi fayəv naanwa inı i wontu celuyv. ¹⁰ Pə tayə pulv təə, waatu inı paa pa ta lələta Lefii tə i ka we i cəsə Apəlaham taa ké saa wei Meləciseteeki səhaya-i təɣə.

¹¹ Lefii nyəma kətuyv luna kusəsutv nti pa tv İseyeli nyəma si pá təɣə tə tə kin. Pə na pə mpv tə Lefii nyəma kətəlaa mpe pa ta la təmlə nte tə tewa təkpataa tə. Təfə pə taa yele Aləɣ looɣa taa na pə tasa kətulv kufəlv sıv isı Meləciseteeki. ¹² Mpi tə, pə wee ké si ye kətəlaa í layasaa, kusəsutv náa layası tətə. ¹³ Təv, Tacaaw wei i təm pa yəɣətəxi isəntə tə i ké kpekəle lentə tv ké. Na pa kpekəle taa tv nəɣəlv taa lata kətulv səsə təmlə ke kətaya təlate taa. ¹⁴ Tə nyəma teu təkpataa si i ké Yuta kpekəle tv. Moisi yəɣətaya kətəlaa təm tə i ta yaa kpekəle nté tə həte.

Kətulv wei i nəɣəsəna Meləciseteeki tə

¹⁵ Mpi pə teesəxi-tuyv pə tampana kilisuyv təɣəle si: Kətulv nəɣəlv ná luwa na í nəɣəsəna Meləciseteeki. ¹⁶ Pə tayə yəlaa kəkəsətv ke pə təɣə na pə kpa-i kətulv. Ama weesuyv ηkv ku fei wakəlvuyv tə kv toɣ taa ké pə kpana-i kətulv. ¹⁷ Pa ηmaa mǫpúɣ Isə Təm taa si: N ka pəsi kətulv ke tam təə isı Meləciseteeki.

¹⁸ Nti pa su ləɣ na pá təɣəxi-ti tə təle tə taa feina toma, na tu waasəxi pulv, iləna pá kú təle.

¹⁹ Moisi kusəsutv ná taa la nəɣəlv na í té təkpataa, tə ná mpv. Ama pə kəna-tuyv teelvuyv kufəlvuyv kúpəmpəɣηkv ηkv ku yeki na tə kpətəna Isə tə.

²⁰ Mpi pə təə nəənəə nyəɣ inə i kəlaa tə, pa kpa-i kətulv na Isə tuunav ké. Ama pa kpa ləlaa ke kətəlaa ke yem ké. ²¹ Pa kpa Yesu ké kətulv na tuunav, halı Isə yəɣəti təfoo si:

Tacaaw yəɣəta na í tuu si,

n ká pəsi kətulv səsə ke tam təə.

I kaa tuli tapəɣ ke nti i yəɣəta mpv tə tə taa.

²² Pə təə mayamaya ke Yesu ná kəna-tuyv nəɣə pəeluyv kúpəmpəv mpi paa pu kpa na pə tii pə kaa saalı tə.

²³ Pə kaasa lentı tətə si kətəlaa kpa nyəma mpe paa we payəle, pə tayə pulv təə, ləlaa səkaya ké na ləlaa ləetəxi pa lona taa. ²⁴ Ama Yesu ilé i wena i weesuyv ke tam na í təkı i kətulvtv ke tam, na nəɣəlv kaa ləeti i lonte. ²⁵ Pə təə ké paa pəlee i pəsəxi na í waası pa təna mpa pa kpətəɣəna Isə ké inı i təə tə. Pə tayə pulv təə, i wena weesuyv ke tam ké, na í sələməɣəna-weyə Isə.

²⁶ Yesu ké pə tu mvna mpv si pá kpa-tuyv kətulv səsə. Pə tayə pulv təə, i we tənəɣ, i feina taalı nəɣəlv. Pəcə isayətv fei i kin tə se. Pa faya í na asayaa na halı pá kpaası-i na í teə isətənyuyv

tə. ²⁷ Pə fei si i ká laki kətasi ke tam ké inu i mayamaya i sayatu tə, na pə kaasi na í lá samaa sayatu tə, isu kətəlaa səsaa lelaa lakuyu tə. Ama waatu wei i ha i tu na í si tə pə we isu i lapa kətaya ke təm kuləm ke kpakpaa ke tam təo ké. ²⁸ Mpa Moisi kusəsutu kpaaki kətəlaa tə pa teu ta tuli. Ama Iso ná kəma na í nyəsi kusəsutu nəyo taa, na í yəyətəna tuunav na i Pəyaya pəsi kətulu səsə, na i teu tula kpakpaa ke tam təo.

8

Yesu kele ta kətulu səsə

¹ Təm nti tə tənna yəyətaya ke mpv tə tə kite nté si, tə wena kətulu səsə ke mpv wei i kpawa na í caya Iso kawulaya tu kumte kənkəŋ taa ké isətəa tə. ² I laki kətulu səsə kulapəle ke kətaya təlate cokəle nte yulu ta siki, ama Tacaa mayamaya sikina-te tə tə taa.

³ Pa kpa kətulu səsə tə si í pona Iso ké kuhaham na í la kətasi ké. Pə təo ké pə we si tá kətulu səsə í weena mpi i ká polo na í lapi-i kətaya tə. ⁴ Ye atə cənyə Yesu ka wee i taa tu lapu kətulu. Mpi tə kətəlaa ka wee na pá tənna Iso ké kuhaham ponav isu pa keesa kusəsutu taa tə. ⁵ Mpi mpi kətəlaa mpe pa laki mpv tə, pa keesəna mpi pə we isətəa təyo na pá laki. Ie pə nəyəsəle ké pə taya pə mayamaya. Pə lapa kuləm na nti tu tēm Moisi kiŋ ke lapu tə. Saa wei i lapa səulu si i sikiyi cokəle tə Iso heela-i si í siki-teye teitei isu paa keesa-i puɣu təo tə, í taa coti. ⁶ Ama təmle nte pa tu Yesu tə tə kəla mpe pa nyəna təcayacaya. Pə taya pulu təo, inu i teləsəna-tuyu nəyo pəeluyu kɔpampam mpi pə luna kɔpantu kəkələtu nti Iso ka təma si i ká la tə tə kiŋ tə.

⁷ Ye kancaalaya nəyo pəeluyu ka tewa təkpataa pa taa tasa nəyo kɔfalaya ke pəeluyu tətəyo kɔpənaya lonte. ⁸ Ama Iso yəlaa lapa taali na Iso kaləyənə-we si:

Pə kəma na pə kəo maa yele na má na Iseyeli
nyóma té tasa nəəsi kufasi pəeluyu,
na pə kpenna Yuta kpekəle nyóma tətə.
Tacaa má ma yəyətəna mpv.

⁹ Nəyo ŋka ma na-we tu pəeli tə ka kaa wee
isu má na pa caanaa caanaa tu pəeluyu ŋkaya
waatu wei ma həma-we na má ləsi Icipiti taa tə.
Pa ta təkí nəyo ŋka má na-we tu pəela mpv tə.
Mpv pə lapəna na máá lə pa təm ke luyu.
Tacaa má ma yəyətəna mpv.

¹⁰ Nn, Tacaa má ma yəyətəna mpv si:
Nəyo ŋka kuyeyi inu i waali maa yele na má na
Iseyeli nyóma té pəeli təyələ si:
Maa kpaya ma kusəsutu na má tu hatuu pa ləmayasəe taa.
Maa ŋmaa-təyi pa lotu taa.
Maa pəsi pa Iso na mpe paa pəsi ma yəlaa.

¹¹ Saa inu nəyulu kaa nəki i təyəntələ ke seyesuyu.
Nəyulu kaa tə i taapalu si:
Nyi Tacaa.

Pə taya pulu təo,
pa tənə paa nyi-m.
Pə kpayav pəyaya na pə polo səsə tə.

¹² Maa husi pa kɔpəntəŋ.
Ma kaa təsə pa sayatu təo ké paa pəcə.

¹³ Ie timpi Iso yəyətəyi nəyo kɔfalaya pəeluyu təm tə pə wee si kancaalaya nyəŋka pənəa ké.
Na pulu í pənəa na pə cəyətəyi, pə caa tēm ké.

9

Atə cəne Iso seev na isətaa Iso seev

¹ Kancaalaya nəγə ŋka paa pɛɛlaa tə keɛ kaa wɛna nti pa suwa na pa tɛŋəyi na pá seeki Iso tɔγə, na tɛ Iso tɛsɛɛɛ ka wɛ atə cəne. ² Paa sika cokəle ké, na nté tɛ kɛna pə tɔə pə tɔə nyəntɛ, na pa yaa-tɛ si katɛ taa. Na tənaya pa sukaya fətəla na taapəli na potopotonaa mpa pa ha Iso tɔ. ³ Pɔɔyɔ kəkakayav naale nyəŋku waali kɛna cokəle nte pa yaa si katɛ taa katɛ tɔ. ⁴ Na tənaya wɔla cofolo ka wɛɛ na pá wəki tulaalɔnaa kɛ i taa, na Iso nəγə pɛɛɔyɔ atakaa na pá waasa i tənaya wɔla tɛpaɪ. Atakaa inɪ i taa ka wɛ wɔla nyənaya na ka taa na mana, na Aləŋ kprátúyú ŋku ku tɔwa hɛtu tɔ na pɛɛ kraatanaa mpa pa tɔə pa ŋmaa nəγə pɛɛɔyɔ tɔm tɔ. ⁵ Atakaa inɪ i tɔə ka wɛ teeli nyəma napəli mpa pa húlóyí si Iso wɛ tɛna tɔ, na pa kɛŋ lɔpa timpɪ pa lakaya kətaya kɛ yəlaa isayatu husɔyɔ tɔə tɔ. Pə taya si cəneɣɛ tu yasɪ-mɛɣɛ pə kantəlasɪ tɛna tɛɛɛɛɛɪ.

⁶ Mprúyú pə tɛna pu wɛɛ, paa mpiyi pə lonte taa, na kətəlaa ná suvakaya tam ké pə tɔə pə tɔə cokəle taa na pá laki pa tɛmlɛ. ⁷ Ama hatuu pə taa nyəntɛ taa ilɛ kətɔlv səsə tike suvakayana tɛna, na pənaya taa tɔm kɔlvɔm təkɔŋ ké i suvakaya. Caləm kɛ i pukayana tənaya fɛɛnɔyɔ kɛ Iso ké i mayamaya i kɔpəntəŋ na kɔpəntəŋ wei ilɛ samaa ná pənta kɔpəntɔ tɔ i tɔə tɔtɔ. ⁸ Feesuyɔ Nanɛtu húlóyí tɛna si pə tɔə pə tɔə cokəle waatu tɛna taa, mpaav fɛɪ si yɔlv í tala timpɪ pa yaa si katɛ taa katɛ taa tɔ. ⁹ Mpu inɪ pə húlóyí isəna tɔ wɛ kayana isəntɔ tɔ. Pə nyɔyɔ nté si isɪ pa kprakɔyɔv kuhaham na pa kprakɔyɔv wontu na pá laki Iso ké kətasi tɔ, mpu inɪ pu pəsəyi na pə tayani teu təkpataa ké wei i laki mpu tɔ i lotu taa. ¹⁰ Kɔtəγəv na kɔnyənyəvɔm na nyɔyɔ tɔə asilima kɛɛɔyɔ tɔm tike kɛ pə paasənaa. Pə ké yɔlv tɔnɔyɔ nyəm mpi pa suwa si pa tɛŋəyi, haləna kɔyanɔku Iso ká tayani pə tənaya kɔfam tɔ.

¹¹ Ama Kilisiti ná lapa kɔpəntɔnaa mpa pa tɛma kəntɛ tɔ pa kətɔlv səsə. Na cokəle nte tɔ taa i laki tɛmlɛ tɔ tɔ kəlaa, na tɔ tɛwa təkpataa. Pə taya yəlaa sikina-kɛ, na tɔ ta tu kɛv antulinya wei pa lapa kɔlvɔv kɛ isəntɔ tɔ i nyəntɛ. ¹² Kilisiti suvɔ tɔm kɔlvɔm kɛ i kprakpaa suvɔ kɛ katɛ taa katɛ taa tɔ pə taya acəɔnaa na nawee caləm kɛ i lapəna kətaya. Ama i mayamaya i caləm ké, ilɛna pə kəna-tɔyɔv tá nyəvɔŋ yavɔ kɛ tam tɔə. ¹³ Ye acəɔnaa na latəcɛnaa pə caləm na naaŋ alv nyəŋ wei pa nyayasa i tɛna na pá ŋmusəyi i tɔlvɔma kɛ yəlaa asilima nyəma tɔə tɔ ta kpisi pa asilima kɛ kpiisuyɔ, ¹⁴ kacəŋfana Kilisiti caləm na? Feesuyɔ tam nyəŋku tɔŋ taa ké i lapəna i tɔyɪ Iso ké kətaya ŋka ka tɛwa təkpataa tɔ. I caləm ká ləsi ta lotu taa ké kpaɪ təmanaa ləmayasɛɛ na tɔ pəsi na tɔ la Iso weesuyɔ tɔ tɛmlɛ.

¹⁵ Pə tɔə ké Kilisiti kɛ wei i tɛləsəyi nəγə pɛɛɔyɔv kɔfam kɛ lɛlaa tɔ si mpa Iso yaawa tɔ pá hiki kɔpəntɔ tam nyəntɔ nti Iso ka tɔma si i ká ha na pə wɛɛ isɪ pa kpancoou tɔ. Pa pəsəyi na pá hiki-ti. Pə taya pulv tɔə, səm lapa pə taa, na səm mpi pə yekina na mpa paa wɛ nəγə pɛɛɔyɔv kɔpəm taa na pá pəntəyi tɔ, pá lu kɔpəntəŋ inɪ i taa.

¹⁶ Ye yɔlv cəyaa na í tayani isəna i caa pá lana i wɛnav kɛ i səm waali tɔ na pá tv takəlaya taa na pá su, isɪ i sɛpa na pəcɔ. ¹⁷ Ye i wɛna i isɛ, takəlaya isɪ mpu kaa la tɛmlɛ. Ama ye i kəma na í si kɛ paa lana-kɛyɛ tɛmlɛ. ¹⁸ Pə tɔə ké pa tula kancaalaya nəγə pɛɛɔyɔv tɔə na caləm. ¹⁹ Kancaalaya ilɛ Moisi kraya Iso kəsəsutv taa heeliyi mpi pə tɛna tɔγə na í kɛɛsi samaa tɛna. Ilɛna í kraya hisəpv kprátúyú na heeŋ hvntv kɔsɛɛmtv na í lii nawee caləm na lvm pə taa, na í kprɛntəna Iso Tɔm takəlaya na yəlaa pa tɔə na í ŋmusi. ²⁰ Na í tɔ si: Pəne inɪ pə kɛna caləm mpi pə laki na nəγə ŋka Iso pɛɛlaa na í tɔ si í tɔki təkɛŋkɛŋ tɔ ká la tampana. ²¹ Ilɛna Moisi tasa caləm kɛ krayav na í ŋmusi cokəle tɔə na Iso seev wontu tɛna tɔə. ²² Na isɪ pa kɛɛsa kəsəsutv taa tɔ, caləm mpi, pə wɛ isɪ pə tənaya pə tayanaa, na ye caləm i ta ti, pa kaa husi nəγəlv i isayatu kɛ paa pəcɔ.

Kilisiti kətaya husɔyɔv kɛ isayatu

²³ Na isɪ pa tayana mpi pə wɛ isətaa tɔ pə nəγəsəɛ kɛ mpu tɔ, pə wɛɛ si pá la isətaa nyəm mayamaya kɛ kətasi kɔpəŋsi nsi si kəla ŋprúyú teu tɔ. ²⁴ Pə taya pulv tɔə, katɛ tɛtɛ nte tɔ taa Kilisiti suvɔwa tɔ tɔ ta kɛ nte yəlaa lapa na tɔ nəγəsəna isətaa nyəntɛ kɛ kɔnyəvɔ tɔ. Ama isətaa mayamaya kɛ i kpawa si i puki í sɛŋ Iso isəntaa na í wiiki ta kɔnyəŋ. ²⁵ Paa pənaya ŋka

Yuta nyéma kətulv səsə pukina wontu caləm ke katε tete ké. Ama Kilisiti ilé i ta suv si i laki i tayı kətaya na í leləyi. ²⁶ Ye pu we mpv i ka təyə konyəŋ ke təm payale ke hatuu antulinya lapv waatu. Ama i kəma kayanaya təm kulvm ke i kpakpaa kəntε ke tənaya kuyeeŋ inε i taa si í la i tayı kətaya na í kú isayatu tənəŋŋəŋ. ²⁷ Pə tema suv si paa yulv wei i ká si təm kulvm ké, na pəle pə waali ilena lə hɔna-i təm. ²⁸ Mpv inı tətəyə pa lapa Kilisiti ke kətaya ke təm kulvm si pə ləsi yəlaa samaa isayatu. I ká tasa mələyɔ, ilε pə taya isayatu təm təo ké i ká kəo pəle. Ama mpa pa taŋa-i tə pa nyəəŋ yarv ké.

10

¹ Kusəsutv nti paa tɔwa Yuta nyéma tə tə ta hulı kupantɔnaa mpa paa kəo cele tə pa mayamaya ke teitei. Ama pə nəyəsəle ke pə hulaa. Pə təo ké kusəsutv nti tə ta pəsi na tə lá na mpa pa kpətəyəna lə tə pá te təkpataa, na kətasi kulvmasi nsi pa laki paa pənaya ŋkaya tam tə. ² Ye pu kpiisa mpa pa səkaya ləo ké mpv pə taka tə pa isayatu təkpataa ke təm kulvm təo, pəle pa taa tasəyi pa isayatu təm təosyɔ, pəcə pa taa nəki kətasi nasələyi lapv tətə. ³ Mpi təyole si pa lakuyv kətasi nsəyi paa pənaya ŋka tə pə təosəyi yəlaa ke pa isayatu təo ké. ⁴ Pə taya pulv təo, latəcənaa na acənaa pa caləm kaa pəsi na pə ləsi isayatu ke paa pəcə.

⁵ Pə təo ké waatu wei Kilisiti kəŋaya antulinya taa tə i təma ləo si:

Nn caa kətasi pəyele nn caa kəhaham.

Ama n ŋma-m tənuyv.

⁶ Kətasi nsi kəkə lusa si təna tə si ta ke-ŋ pulv.

Na isayatu husuyv kətasi we-ŋ yem tətə.

⁷ Tənaya ma təma si:

Hai ləo, mayalə.

Ma kəŋ si má la nyá luyv nyəntv isu pa keesa

ma təm ke ləo kusəsutv takəlaya taa tə.

⁸ I caala yəyətuyv ke si: Nn caa kətasi na kəhaham na kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə na isayatu husuyv kətasi. Pə tənaya mpv pə ta ke-ŋ pulv. Pəyele pə we kusəsutv taa si pá la kətasi nsəyi mpv. ⁹ I tema ŋpúyú yəyətuyv təyə i təma si: Hai ləo, mayalə. Ma kəŋ si má la nyá luyv nyəntv.

Ŋpúyú pə lapa na ləo kú kətasi nsi pa lakaya tə, ilena Kilisiti kətasi lapv náa mv kupəm lonte.

¹⁰ Yesu Kilisiti lapa ləo luyv nyəntv na í lá i tayı kətaya na pə kpiisi ta isayatu ke tam təo.

¹¹ Paa kətulv wei i səŋyɔv isə na í laki kətasi ke paa ifemle nte tə, kulvmasi nsəyi i laki tam.

Pəyele si kaa pəsi na si husı isayatu ke paa pəcə. ¹² Ama Kilisiti ilé i lapa isayatu husuyv kətaya ke təm kulvm təkəŋ, na kətaya ŋke ka laki təmlε ke tam. Kilisiti tema mpv ilena í kpa na í caya ləo kəŋkəŋ taa. ¹³ Kayana tənaya i wee na í caya na í taŋaa si ləo í kəna i kolontunaa na í loosi nəəheε ke pa təo. ¹⁴ Təm kulvm təkəŋ ké i ha i ti si pa təna mpa pa isayatu kpiisaa tə pá tε təkpataa.

¹⁵ Na Feesuyv Nəŋŋtɔ huləyi-tuyv pə tampana. Pə təo ké i caala yəyətuyv si:

¹⁶ Nn, Taca yəyətə mpv si,

nəyə ŋka kuyeeŋ inı i waali maa yele na

má na-we tε pəeli təyole si,

maa kpaya ma kusəsutv na má tv pa lotunaa taa.

Maa ŋmaa-təyi pa ləmayasε taa.

¹⁷ Ilena í tasa si: Ma kaa tasa təosyɔv ke pa isayatu na pa kupəntəŋ təo ké paa pəcə. ¹⁸ Ye pa tema yulv isayatu ke husuyv u nəkəyi na í tasa kətaya ke lapv si pə husı i isayatu tətə.

ləo kpətəna

¹⁹ Təv, ma taapalaa, isu Yesu weesuyv luv tə pə təo tə pəsəyi na tə suv katε taa katε taa təkaa. ²⁰ Pənente i tula-tuyv weesuyv mpaav kufaluyv, kv luna puyv kvkəyav na waali.

Puyv ŋkv kv kəna isu i tənuyv mayamaya. ²¹ Tə wena kətulv səsə wei pa suwa si í nyənəyi ləo təyaya təo tə. ²² Ye mpv ilε tε kpətəna ləo na lotu kulvmtv na naani kupampəŋ na tənəŋ

wei pa səwa ləm kəpam tə. Tə taa nu isayatiya tanj ke ta lotu taa. ²³ Tə təkı tá tēeləyɔ ŋku ku təm tə húləyí isəntə təyɔ teu. Pə taya pulv tə, tə pəsəyɔ na té cayana naani sɪ mpi mpi Isə ka təma sɪ ɪ ká la-tv tə ɪ ká la-wɪ. ²⁴ Tə nyənəyɔ ta təma tə na té lá na tə səsɪ təmayə səlɔyɔ na té kusɪ ta kunyuləŋ ke kəpantv lapv tə. ²⁵ Tə taa yelev timpi pə ké sɪ tá təna té koti təyɔ pote isɪ ləlaa ná kisuyɔ pote tə. Ama té tenj təmayə tam na pə tu kələna waatu inɛ wei ɪ taa tə loosiyɔ Tacaa kuyaku na kú kəŋ tə.

²⁶ Pə taya pulv, ye tə tənna isayatu lapv təfaa pəyele tə təma tampana nyəm, pə ta kaasɪ isayatu husuyɔ kətaya nakəli tətə. ²⁷ Ama té cayana tapahoi sɪ Isə huule ná tanja-tuyɔ cele. ²⁸ Pa suwa sɪ ye nəxəlɔ pənta Moisi kusəsutv na yələa naale yaa tooso na-ɪ na pa isəpee na pá tisi sɪ yɛ m̀p̀yɔ́, pá ku-ɪ, pá taa nyənɪ ɪ pətətəle. ²⁹ Tə ye pə we mpv ilɛ isənaya paa lana wei ɪ fela Isə pəyaya ke ɪ nəxəe tɛ na í nyənɪ nəxə pəeləyɔ caləm mpi pə tayanə-ɪ təyɔ yem na í kv Feesuyɔ Nanjtu nyuyɔ tə? ɪ nyɪ teu sɪ ɪ saləka kaa weɛ keesuyɔ. ³⁰ Tə nyəmá wei ɪ yəxətəa sɪ: Ḿá lɛetəna paa wei ké ɪ isayatu na ḿá fələna paa wei ké mpi ɪ lapa tə. Na kuləm inɪ ɪ tasəna yəxətuyɔ sɪ: Tacaa ká huuna ɪ yələa ke təm. ³¹ Sɪ n̄ tuti nyá təyɔ Isə weesuyɔ tu ninj taa tə pə we səxəntv ke səsəm yoo.

³² ɪ təsɪ isəna pə təma-mɛyɛ lapv ke waatu wei Isə lapa na mə isəntə ce tə. Pu susuyɔ-mɛyɛ kunyəntəyɔle səsəle taa ké kprakpaa na í səŋ təca ke wahala inɪ ɪ taa tə. ³³ Kuləmaa mɛyɛ pa tənna tuss na pá lakı mpi pə fɛɪ teu təyɔ samaa taa. Pəyele kuləmaa mɛ mə səlɔ ná puna sɪ í te mpa pa tənna wahala tuyɔ isɪ mɛ tə. ³⁴ ɪ tá cəlɪ mə tɪ na saləkətvnaa kunyəŋ təyɔ. Waatu wei pa ləkaya mə wənav tə í tá keɛ nyuyɔ mayamaya. Pə taya pulv tə, í ka nyəmá teu sɪ í wəna wənav mpi pə kələ m̀p̀yɔ́ teu na pə taŋəyɔ tam tə. ³⁵ Ye mpv ilɛ mə naani í taa sɪ. Mpi tə ɪ tə ké pa su-mɛyɛ kasəyaya səsəyɔ. ³⁶ Ye ɪ fəina suulu í kaa pəsɪ na í la Isə luyɔ nyəntv na ilɛ ɪ ha-mɛyɛ mpi ɪ ka təma sɪ ɪ ká ha-mɛ tə. ³⁷ Pə mayamaya ke pa ŋmaa Isə Təm taa sɪ: Pə kaasa pəcə mayamaya ké sɪ wei ɪ kaya ɪ kəw tə í kəw.

ɪ kaa taŋɪ se.

³⁸ Na wei ma yaa ma yuləpanj tə ɪ ká tɛ-m na ɪ taa ké ilɛna í tulɪ-tɪ.

Ama ye ɪ tula tapəŋ ma kaa lapɪ-ɪ luyɔ tətə.

³⁹ Tá ta ké mpa pa tuliɪ tapəŋ na pá leki yem tə. Ama tə ké mpa pa təma Isə na pa taa na pu ya pa nyəŋ təyɔ.

11

Taa tɛmnəv ke Isə lakı mpi tə

¹ Timpi pa tən sɪ yulv təma ɪ taa na Isə təyɔle waatu wei ɪ tanja pulv na sika fɛɪ tə, na í tuyɔ puləpɔ naani pəyele pəle pu naa tə. ² Isə taa tɛmnəv mpi pə təw ké Isə sama ləŋtaa nyəma.

³ Isə taa tɛmnəv mpi pə yelina na té cəkəna sɪ Isə yəxətə kuyəxətə na isətəa na atɛ pə lá, haləna mpi pu naa tə pə luna mpi pə naa tə pə taa.

⁴ Isə taa tɛmnəv mpi pə təw ké Apɛli lapa Isə ké kətaya ŋka ka kələ Kayini nyəŋka ke teu tə. ɪ tɛmna Isə na ɪ taa təyɔ Isə ná yaa-ɪ yuləpanj, pə taya pulv təw Isə sama ɪ kvhəv. Apɛli tɛmna Isə na ɪ taa təyɔ paa na ɪ səpɔ tə ɪ tənna yəxətaya.

⁵ Isə taa tɛmnəv mpi pə təw ké pə ta yelev sɪ Henəki í sɪ kusəpɔ. Ama pə kraɣa-ɪ na ɪ isɛ na pə kraasɪ-ɪ Isə cəlɔ, na nəxəlɔ ta tasa-ɪ keesuyɔ, Isə kraasa-ɪ ɪ cəlɔ tə pə təw. Pa ŋmaa Isə Təm taa sɪ: Henəki te Isə təyɔ Isə kraasa-ɪ. ⁶ Na m̀p̀yɔ́ pə weɛ, ye pə taya Isə taa tɛmnəv təw yulv kaa te Isə. Mpi tə, ye yulv caa í kpətəna Isə, pɔntv ká tɛ ɪ taa ké təkpatəa sɪ Isə weɛ na ɪ fələyɔ mpa pa pɛkəyɪ-ɪ tə.

⁷ Isə taa tɛmnəv mpi pə təw ké Nowee nu Isə kraaluyɔ ke waatu wei ɪ heelaya-ɪ sɪ pulv ká kəw tə. Paa na ɪ ta nata-wɪ na ɪ isəpəle tə ɪ nu Isə nəxə taa təm, ilɛna í saakı atakaa pəyəluyɔ səsəw na pə yá í na ɪ təyaya nyəma pa nyəŋ. M̀p̀yɔ́ pə lapa na í kv antulinya təm na Isə náá yaa-ɪ yuləpanj ke ɪ təm ɪ taa na Isə tə pə təw.

⁸ Iso taa temnav mpi pə təo ké Apəlaham lapa mpi Iso yaa-i na í heeli-i si í la tə. I kolaa na í tee tetv nti Iso caa si té la í na i piya pa nyəntv təkpataa tə. I yela i tetv na í tee, i ta tu nyəm timpi mayamaya i puki tə. ⁹ Iso ké i temna i taa na pə lá i caya tetv nti Iso ka təma si i ká cele-i tə tə taa, na n nawa n tə si i ka ké mʉlv. Mʉpʉy i svv coka tee, na Isaaka na Yakəpwe. Iso ka heela pəle pa mayamaya si i ká la-weye mʉv. ¹⁰ Pə taya pʉlv təo, Apəlaham caakaya icate nte tə kutuluj kila kii teu təyə, nte Iso mayamaya pʉwa na í ŋma tə.

¹¹ Iso taa temnav təo ké pə yelaa na Apəlaham pəsi na í hiki pəyaya na í tema kpatəlvv, na Saala ná táá fei lʉlvv təm taa tətə. I tu naani ké teu təkpataa si nti Iso yəyətəa si i ká lap-i tə tə kaa saali. ¹² Mʉpʉy pə lapa na yʉlv kʉlvv wei i tema mʉpʉy səpʉ tə í lʉli na pə lʉli təyomyom isv isətvʉŋasi ke isətvʉy taa, na isv tenku nəyə kanyəŋa pee.

¹³ Panə inu pa təna pa tema Iso na pa taa, haləna pá polo pá si, pa ta hiki mpi Iso ka təma si i ká ha-we tə. Ama pa loosa-wəy i kʉloosu ke hatuu pooluj ké, na pá mʉyʉli na pá tə si mʉe pa ké mʉvlaa na pa cəsa kʉcəsv ke ate cəneye. ¹⁴ Mpa pa yəyətəy mʉv tə pa hʉlʉy təkpataa ké si pa pəkəy pa mayamaya pa tetv. ¹⁵ Ye pa ləsasi ka we timpi pa luwa tə, pa taa lan mpaav na pá məli. ¹⁶ Ama tampana təo pa pəkəy tetv nti tə kəla teu təyə. Ntəyəle isətəa nyəntv. Pə təo ké pə fei Iso ké feele si pá yaa-i pa Iso, i tema-weye icate kʉpante tayanv tə se.

¹⁷ Iso taa temnav yelina Apəlaham kpa i pəyaya Isaaka si i kʉy-i ke na í lá Iso ké kətaya ke waatu wei Iso ná tee i waali ké kʉtee si i naa tə. Iso ka tema Apəlaham ke nəəsi svv, paa na mʉv i kpa ya i pəyaya ŋka ka tike i ka lʉla mʉv tə si i kʉy. ¹⁸ Iso ka heela-i si Isaaka kin ke i ká hikina piya. ¹⁹ Apəlaham ka mayasa i taa si Iso pəsəy na í tayanu Isaaka ke feesuyv. Na pə we isv mʉpʉy pə tu lapa. I səpaya na pə feesi-i na pə tayanu-i Apəlaham ke celv.

²⁰ Iso taa temnav mpi pə təo ké Isaaka koolaa si Iso í la kʉpantv ke Yakəp na Isav ke cele.

²¹ Saa wei Yakəp wusa səm tə Iso taa temnav mpi pə yelina na í kooli Yosəefv piya təna təo ké kʉpantv na í see Iso na í nyəka i kʉpátʉy təo.

²² Iso taa temnav mpi pə təo ké waatu wei Yosəefv caakaya səm tə i yəyətə Iseyeli nyəma Icipiti taa luv təm, na í keesi-weye isəna paa lana i mʉwa tə.

²³ Iso taa temnav mpi pə təo ké Moisi caa na i too pa ŋmesa-i isətvnaa tooso ké i lʉlvv waali. Pa nawa si i tewa ile pa ta nyana nti wulav ka təma si pá taa la tə tə lapv.

²⁴ Waatu wei Moisi lapa səsə tə i tema Iso na i taa təyə i kisa si pá taa yaa-i Icipiti wulav səsə pəelə pəyaya. ²⁵ Pə kəla-i leleŋ si pá tʉ í na Iso yəlaa ke kʉnyəŋ na mpi i ká yəələna isayatu ke wee naale tike tə. ²⁶ I nawa si ye yəlaa í kisa-i isv pa kisuyv Mesii tə pə kəla-i teu ke Icipiti apititu təna. Pə taya pʉlv təo, cele kʉfelv ke i pəkəy.

²⁷ Moisi tema Iso na i taa təyə waatu wei í lu Icipiti na wulav pááná huu i təo tə pə ta tə i lanle. I səŋa teu təca, mpi tə i naakaya Iso wei i fei pá na-i tə. ²⁸ Iso taa temnav təo ké i sv Teev acima təyə, na í tə si pá taa caləm ke nanŋ nənəəsi na səm isətəa tillu í taa kʉ Iseyeli nyəma kancaalaya kʉvləa.

²⁹ Iso taa temnav mpi pə təo ké Iseyeli nyəma tesa səsəncaasi tenku ke puyulaya isv kacaŋa təo. Icipiti nyəma ná keena-we ilena lʉm təyə pəle.

³⁰ Iso taa temnav mpi pə yelina Yeliko kolonə tima təmʉyʉmʉyʉ ké waatu wei Iseyeli nyəma təma na pá cəəna-keye kʉyeeŋ naatosompəyəlaya tə. ³¹ Iso taa temnav mpi pə təo ké pa ta kʉpəntəna mpa pa kisa Iso nyəntv tə na apalaa təna alv Lahap i na pá kv. Mpi tə alv inu i təka icate feŋlaa ke teu ke waatu wei pa tala i te tə.

³² Ntiyi maa tasa yəyətaya ile yee? Tapacayale fei-m si má yəyətə Ketiyəŋ, na Palaki, na Samsəŋ, na Yefete, na Tafiiti, na Samiyeli, na Iso kʉyəyətətv teləsəlaa pa təm. ³³ Pa tema Iso na pa taa təyə pa təyə ləlaa tetv, na pə təo ké pa təŋa tampana, ilena Iso ha-weye mpi i ka təma si i ká ha-we tə. Pa tema Iso na pa taa təo ké pa təka təyəlasi nəəsi, ³⁴ na pá teesi kəkəsi nsi si mʉy i kemkem tə. Pa tema Iso na pa taa təyə pa lu layate nəyə taa. Mʉv pə yelina na paa kev acamaa tə pá pəsi tampana nyəma. Pa tema Iso na pa taa təyə pa lapa akanaa ke yoon taa na

pá kəli pa kolontunaa yoolaa loosi. ³⁵ Iso taa tɛmnav tɔɔ kɛ pa feesa alaa kɛ pa sɛtaa na pá cɛla-wɛ.

Lɛlaa ná nawa kanjan̄si na haləna pá can̄ na pá si, pa ta kisi wahala in̄i tɔɔv. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa caakaya kɛ si pá feesi-wɛ na pá hiki weesuɣu kupampan̄ku. ³⁶ Pa foota lɛlaa na pá ma-wɛɣɛ akpateɛ, pa hɔka lɛlaa kɛ alukpala na pá tu-wɛɣɛ saləka. ³⁷ Pa yaya lɛlaa kɛ pɛɛ na pá si, na pá naasi lɛlaa, na pá tala lɛlaa kɛ tilima naale naale na pa isɛ. Pa laa lɛlaa kɛ kulaa na sɛɛsi. Heen̄ na pəɣ pə alema kɛ pa tɔɔɔlaya na pá yeləɣi. An̄i pa hulɔmaa təkɔn̄kɔn̄ pəyele pa tɔɣna-wɛɣɛ wahala tɔɣu na pá laki-wɛɣɛ nyan̄. ³⁸ Yəlaa panɛ pa tɛɛ antulinya taa cənɛ caɣav. Pa caakaya yem kɛ wɔlaya tɛtv taa na pɔɔn̄ taa. Pa tɛsvɛnɛnaa ntɛ kɔkraməɣ tɛɛ na tulukusi taa.

³⁹ Panɛ in̄i pa tən̄a pa tɛma pa taa na Iso tɔɔv Iso sama-wɛ. Paa na mpv pa ta hiki mpi Iso ka tɔma si i ká ha-wɛ tɔ. ⁴⁰ Pə taɣa pulv tɔɔ, Iso ka huɔwa si i ká la taɣa mpi pə kəla teu tɔ ilɛ i ta tisi si pá te təkpataa na taa fɛi.

12

Iso kele Tacaa

¹ Tɔv, isu yəlaa samaa tuutuuma inɛ i tama-tɔɣu kotaya na i tɛma m̄pɔɣɔ lapv na tɛ nyəmá təkɛkɛle tɔ, ta tɔtɔ tɛ hɔɔsi na tɛ pɛti pə tən̄a mpi pu kayati-tv si tɛ taa polo lɔn̄lɔn̄ tɔ, na tɛ lɔ isayatu nti tɛ matən̄a-tɔɣu tam tɔ. In̄ena tɛ kpaya casələ kɛ teu kɛ mpi pə wɛ tá nɔɔ tɔ tɔ pə waah. ² Tɛ kpaya tá isɛ na tɛ pá Yesu tɔɔ, in̄i i kɛna ta Iso sɛɛv nyɔɣu na pə tapɔɣu. I ta nyən̄i tesika tɔɔ sɛm fɛɛɛ, i tisa si pá kam̄-i tesika tɔɔ na í si. Pə taɣa pulv tɔɔ kɛ i tisa mpv, lan̄hulɔmlɛ nte tɛ tan̄a-i cele tɔɔv i nyən̄aya. Na kayana í caɣa Iso kumte kɔn̄kɔn̄ taa.

³ Mɛ mu caɣa na í mayasi mə taa na í na isən̄a asayaa yoon̄a-i na í tá kpɛɛsi tɔ. I nyən̄na tən̄a, pəcɔ í taa kɔɔ na í kpisi na í lɔ tɔɔn̄. ⁴ Pə taɣa pulv tɔɔ, tuu mə na asayaa í lɔki tɔ í ta lɔta na hali í can̄ i si mə tɔlɔtɛ taa. ⁵ I sɔɔwa apalɔtv sɔɔsvɔv tɔm nti Iso heeliɣi-mɛ isu yulv sɛɣɛsvɔv i piya tɔ yɛɛ? I tɔma si:

Ma pəyalv, paasən̄a teu kɛ waatu wei

Tacaa hən̄ nyá n̄kpan̄ɣu tɔ.

Na ye i kaləɣən̄a-n̄ taa lɔ nyá apalɔtv.

⁶ Pə taɣa pulv tɔɔ,

wei Tacaa sɔɔlaa tɔ pɔntv n̄kpan̄ɣu kɛ i hən̄.

Na wei i nyən̄əɣi i pəyaya tɔ pɔntv kɛ i kɔtəɣi.

⁷ I tɔɔv mə kɔnyɔmən̄ na suulu na í nyən̄i-i isu cɛcɛ hən̄ɣu i pəyaya n̄kpan̄ɣu tɔ. Kɔnyɔmən̄ wei í tɔkɣu mpv tɔ in̄i i huləɣən̄a si Iso nyən̄əɣi-mɛɣɛ i piya. Pəyaya n̄ka ka n̄kpan̄ɣu kɛ ka caa u hən̄? ⁸ Ye u hən̄ mə n̄kpan̄n̄ isu i laki i piya tən̄a tɔ pə húləɣi kɛ si í tá kɛ i piya mayamaya. Ama í kɛ apalaa naale piya kɛ. ⁹ Tɛ nyən̄na ta caanaa mayamaya kɛ atɛ cənɛ. Pa hən̄ tá n̄kpan̄n̄ na tɛ seeki-wɛ. Ye tá caanaa hən̄ tá n̄kpan̄n̄ na tɛ seeki-wɛ, pə wɛɛ si tu nuna tá isɔtaa Caa na pə kəli mpv na tɛ hiki weesin̄. ¹⁰ Ta caanaa mayamaya ná hən̄ tá n̄kpan̄n̄ kɛ wɛɛ naale kɛ isən̄a pə mayawɛ tɔ. Ama si pə waasi-tv tɔ kɛ Iso ná hən̄ tá n̄kpan̄n̄ si tɛ kpaya i tən̄an̄n̄ wɛɛtv. ¹¹ Waatu wei pa hən̄ tá n̄kpan̄n̄ tɔ pə caɣa-tɔɣu isu pa tɔɣi-tɔɣu wahala, pə fɛi lan̄hulɔmlɛ se. Ama pə kən̄ na pə leeli ilɛna mpa pa n̄kpan̄n̄ pa hɔma mpv na pə sɛɣɛsi-wɛ tɔ, pá na kupantu kɛ pə taa. Pɔntvnaa tɔntɛ teeki na pə kən̄a-wɛɣɛ hɛɛsvɔv.

Kɔsɛɣsətv na kɔkpaalətv

¹² I la na mə nin̄ kɔsəpəɣ na mə nɔɔhɛɛ acamaa pə nyɔɔ tɔn̄. ¹³ Na í tən̄əɣi m̄pɔɣɔ tam kɛ mpaan̄ kɔsiyisin̄, pə taa kɔɔ na sekəllv nɔɔɔlv í cələsi mpaav, ama í hiki toma.

¹⁴ I la kookali na mə na yəlaa tən̄a í wɛɛna tɔma na lelen̄ na mə tɔntɛ kɛɛsi teu. Pə taɣa pulv, ye yulv tɔntɛ ta kɛɛsi teu pɔntv kaa keesi Tacaa. ¹⁵ I la laakali na nɔɔɔlv í taa kɔɔ na í tayan̄i Iso pɛɛɛɛ kɛ lan̄ɣu. I la laakali tɔtɔ na pə taa kɔɔ na mə taa nɔɔɔlv pəsi isu tɔɣu isayav nyɔɔkɔɣu na kɔ nyan̄ wakələɣi yəlaa tɔ. ¹⁶ I la laakali tɔtɔ na mə taa nɔɔɔlv í taa la asilima yaa Iso nyəm pəsi i isɛntaa kɛ yem, isu pə lapv Isav na í kpaya i sɔsɔntv lonte na í pɛɛti tɔɣəniya

tə tə. ¹⁷ Mə mayamaya í nawa isəna pə kəma waalı waalı na í nyuli si i caa í kooli-i kupantu, ilena pá lə-i tə. Pə taya pulv tə, pə fəi pəsəyü si í məli waalı na í tayanı mpi i ka tema wakəlyüv tə, ilena í wii yem.

¹⁸ Mə í tá kpətəna puyü ŋku yulv pəsəyi na í tokina tə isu lseyeli nyéma, ŋku kv tə kəkə ton nyəŋka məkaya tə, na isəŋmuntv na səkrətyüv na heelimuyü pə nyalaa tə, ¹⁹ na pá nu akantəle wula na pé yəgətəyi tə. Saa wei lseyeli nyéma nu pə yəgətaya mpv tə, pa təma si pé yelev mpv, pé taa tasa-weyə yəgətənav ke paa pəcə mayamaya. ²⁰ Pə taya pulv tə, təm nti paa heela-we si ye yulv yaa kpəntə mayamaya tokina puyü ŋku, paa yaya-təyē pēē na pá kv tə, tə kəla-weyē ton. ²¹ Pə nyənuyü lapa səgəntv haləna Moisi mayamaya tó si səgəntv kəla inı na í seliyi.

²² Ama mə mə kpətəna Siyən puyü, na lə weesuyü tv ıcatē isətāa Yosalem na tə isətāa tillaa tuutuuma. ²³ İ kpətəna lə kancaalaya kululaa mpa pa həla pa ŋmaa isətāa na pá kotina lanhuləmle tə. İ kpətəna lə wei i ká hūna yəlaa tənaya təm tə, na í kpətəna i yəlaa kúpama mpa pa lapa na pá te təkpatāa tə pa ləsasi. ²⁴ İ kpətəna Yesu wei i kə nəgə pēeluyü kufam teləsvl tə. İ kpətəna i caləm kəŋmusəm mpi pə yəgətaya kəla Apēeli nyəm nyəŋka təcayacaya tə.

²⁵ İ la laakalı, í taa kisi wei i yəgətəyənə-mē tə i təm ke nuw. Mpa pa kisa wei i kpaalaya lə Təm ke atē cənē tə i təm nuw tə pa ta kpisi pēle pa ŋkraŋuyü ke həm, kacəŋfana ta mpa tu ha lumaya ke wei i wē hatuu isətāa na í yəgətəna-tv tə? ²⁶ İ yəgətāa na i yəgətaya ciyiti tetv tēna. Ama i tasa-tuyü heeluyü si i ká tasa atēyē ciyituyü, haləna í kpəntəna isətāa. ²⁷ Timpi pa tən mpv si paa tasa tə pə wēē kēle si mpi mpi pə lapa na pu ciyiti-wi tə pu saalı yem ilena mpi pu caya tam tə pələ pə lēeti.

²⁸ Tu hiki kawulaya ŋka kaa caya tam tə ilē tē la lə kə təmle ke isəna mpi pu maya-i tə, na tē see-i na tē nyaŋna-i na tē huli si i nyana təmle sēēv ntē. ²⁹ Tá lə kə kəkə ŋka ka nyaki pə tēna təgə.

13

Isəna tu la na lə səli-tv tə

¹ İ sələyi təmaya tam isu yulv na i neu. ² Anı pə wēē si í təkəyi mūlāa mpa pa kəŋ mə tē təgə teu tə i nuwa. Lēlaa lapa isətāa tillaa ke mūllē ke pə lapv taa, pa tənna si yəlaa ke yem. ³ İ təəsı saləkətvnaa təə isu ye mə na-wē í ka wēnna saləka inı i taa í ka lapa tə. Na í təəsı mpa pa lakı nyaŋ tə pa təm isu mə mayamaya ke pa lakı mpv.

⁴ Paa wei í nyənı alv kpaayav təm isu pulv səsəəm. Na apalv na alv pa taa nəgəlv náá taa la yem yem tətə. lə ká hūna təm ke mpa pa lakı asilima na mpa pa lakı wasəŋkalətv tə.

⁵ İ taa nyənəyi pəgəlaya ke mə kulaputv taa. Ama mə lanja í hēēna mpi i wēna tə. Pə taya pulv tə, lə yəgətāa si: Ma kaa lə-ŋ paa pəcə, maa wēē nyá waalı kē tam. ⁶ Pə tə kē tə pəsəyi na tē yəgətəna naani si:

Tacaa kēle ma tentu,

ma kaa nyana pulv.

Yulv pəsəyi na í la-m wē?

⁷ İ təəsı mə kancaalaya səsaa mpa pa caala-mēyē lə Təm heeluyü tə pa tə. İ nyənna isəna pa yaasi ka wēē tə, na isəna pēle pa səpa tə, na í kēēsəna isəna pēle pa tema lə na pa taa tə na í lá mpv. ⁸ Isəna Yesu Kilisiti ka wēē tə ŋpúyú i wē saŋa, na ŋpúyú i ká wēē tam. ⁹ İ taa yelev na sēyēsəŋ kufan inı i tēna, i nəgə na i suka, í tolisi-mē. Pə taya pulv tə, mpi pə kəla teu təgəle si lə pēēlē í la na tē hikiyi ton ke ta hūwēē taa. Pé taa wēē kutəgəv cəlyüv kīŋ. Mpa pa paasəyənə kutəgəv cəlyüv tə paa waaki pə taa kē pulv.

¹⁰ Kətəlaa mpa pa lakı təmle ke Yuta kətasi cəkəle taa tə pa fēina mpaa si pá təgə mpi pa kv tá kətaya təlātē taa tə. ¹¹ Yuta kətəlv səsə kpakəyi wontu nti tə caləm kē, na í pona cəkəle taa na í fēēni si pé husı yəlaa isayatv. İlena pá kpaaya wontu nti pa kəwa mpv tə tə mayamaya na pá pona tēsikile waalı na pá tv kəkə. ¹² Pə tə kē Yesu səpa ıcatē na waalı si i mayamaya i

caləm í taɣanı yəlaa samaa. ¹³ Mpu tə tɛ polo ı kiŋ ke təsikile waalı na pá kisi-tu ısu pa kisuyu ını tɔ. ¹⁴ Mpi tɔ tɛ faina ıcate tam nyəntɛ ke atɛ cənɛ. Ama cele nyəntɛ ke tɛ pɛkəyi. ¹⁵ Tə saŋ Iso ké tam na pɔ lá teitei ısu tɛ lapa-ı kətaya na Yesu toŋ taa. Pə nyuyv nte si ı hətɛ í yaaki tá nɔsi taa ké tam. ¹⁶ I taa sɔɔ kɔpantv lapv na təmaya tem ke tam, pə taɣa pulv tɔɔ, kətaya ısu m̄pɔyó Iso sɔɔlaa.

¹⁷ I nukəna mə sɔsaa na í seeki-wɛ. Pə taɣa pulv tɔɔ, pa feniyi mə ləsasi tɔɔ ké. Mpi tɔ pa nyəmá si cele Iso ká pɔɔsi-wɛyɛ si təm. Ye í nukəna-wɛ, pa təmlɛ lapv kaa la-wɛyɛ felentu. Ama ye ı nukəna-wɛ, pa təmlɛ ká pəsi-wɛyɛ təlası təm, na saa ını pə kaa waasi-mɛyɛ pulv.

¹⁸ I sələməna-tuyv Iso ké m̄pɔyó tam. Tə nyəmá teu ke tá taa təkpaata si tə wɛna lotu kvlomtɔ. Pə taɣa pulv tɔɔ, tɛ caa ké si paa mpi pə taa tá təntɛ í maya. ¹⁹ Nti ma wiikina-mɛ təsiyisiyi tɔɣɔlɛ si í səlɛmı Iso na í lá luɣu na má məli mə kiŋ ke ləŋ.

Iso sələmvuyv

²⁰ Iso feesa Taca Yesu ke səm taa, ınəɣələ heen tiikilu sɔsɔ ke ı səpv tɔ pə tɔɔ. Na ı səm mpi pə yelina na nəɣɔ pɛlvuyv tam nyəm la tampana. ²¹ Hɛɛsvuyv Iso í la na mu pəsi na í lá kɔpantvnaa na í lá ı luɣu nyəntv təmammam. Iso ını í yele na Yesu Kilisiti la tá kiŋ ke mpi pə wɛ-ı teu tɔ. Yesu í hiki teeli ke tam. Ami.

Kantəkaya təm na sɛɛtv

²² Ma taapalaa ma wiikina-mɛ si í nu apalvtv sɔsvuyv təm tənɛ na suulu. Pə taɣa pulv tɔɔ, təm nti ma ŋmaa-mɛyɛ cənɛ tɔ tɛ ta tɔɔ. ²³ Ma heeliyi-mɛ si pa tula ta taapalv Timotee. Ye ı tala ləŋ ke cənɛ ma na-ı tu kənna mə tɛ.

²⁴ I sɛɛ mə sɔsaa tənə na Iso yəlaa tənə tɔpai. Ta taapalaa Italii nyəma sɛɛ-mɛ.

²⁵ Iso í la mə tənaya pɛlɛɛ.

TAKĒLAYA NKA SAAKI NMAAWA TŌ Kutvlvtv

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya təna taa təyə Saaki nmaawa i takəlaya. I kuvseyəsətu ta ke nəyə taa təm ke yem. Yaasinaa mpa yvlv ka lakəna tə, pa təm ke Saaki seyəsaa. Saaki hola Isə seelaa ke yaasi wei pa lakı na í fei teu tə.

Isəna pa fayə Saaki takəlaya tə:

Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8

Isə seev mayamaya naaki lakası taa ke, titite 1:9-27

Yəlaa fayasuyv təm, titite 2:1-13

Taa temnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26

Isə seelaa na pa nsəma kpaav təm, titite 3:1-12

Ləmayasəe nna a luna Isə kin tə, titite 3:13-18

Isə seelv na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6

Suulu na Isə sələmvuyv na sənav təm, titite 5:7-20

Seetv

¹ Maya Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.

Má nmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa təna mpa pa ya antulinya təna taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəy í kəma na í mayasəyi-meyə nka nka, í cayana lanhulvmlə ke səsəm. ³ Pə taya pulv tə, í nyəmá sı ye í səya teu təca ke naani wei í tɔwa Isə tə i taa, ilə í pəsa kantəllaa nté. ⁴ Ama í yele na paa wei í ná sı í kantələna tampana. Saa inı í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpaata na pá we təmmam na pá tá lan pulv tə. ⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyəlv lanja nyəm, í sələmi Isə na i ká ha-i-wi. Pə taya pulv tə, Isə ilé i fei felentu ke paa pəcə. Pəyele u kootiyi nəyəlv. ⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmi na í te i taa, í taa la sika. Ye yvlv í sələməyəna sika, pəntv we ké isv tenku ləm hola nna heelim lakı na á lanəy i yem tə. ⁷ Yvlv isv mpv pə taka í taa tēli sı Tacaa ká ha-i pulv cəcəka. ⁸ Mpi tə, i ké yeleyele tv na tutulu ke i yaasi təna taa ké.

Konyəntv kuvuyv

⁹ Ye konyəntv í we tá taa, ilé í mvuyli sı Isə ká kvsı i nyuyv tə pə tə. ¹⁰ Na ye apite í we ta taa, tələ tə mvuyli sı Isə ká tisi-te tə pə tə. Apite kəy na tə saali yem ké isv nyuluyv hetv ke taale taa. ¹¹ Ilim lukı na pə kəw pə han səsəm, iləna pə nyaya nyuluyv nku na kv wvlv, iləna hetuyv nku kv hoti, na kv kacəka saali yem. Mpv inəyi pu kəw na apite na tə kulapətv təna saali yem.

Mayasəy na cəse

¹² Mayasəy í mayana wei na pə tá ciyiti-i, pəntv nu lelenj ké. Pə taya pulv tə, waatu wei pə tēy-i mayasuyv na pə tá ciyiti-i tə, Isə haaki-i weesuyv teeli ntenuy nku kv ké mpi Isə təma sı i haa mpa pa sələyi-i təyə. ¹³ Ye mayasuyv í mayana wei, pəntv í taa tə sı: Isə mayasəyəna-m. Mpi tə, pu mayasəyi Isə sı í la isayətv, pəyele Isə mayamaya naa mayasəyi nəyəlv. ¹⁴ Pa təy sı pə mayasəyi yvlv tə, i mayamaya i konyuluyv isayəv hənə-i na pə kpa-i isv katəka. ¹⁵ Konyuluyv nku kvle kv wēeki mpv iləna kú kəw kú lvlv isayətv. Na isayətv ná kəy tə pu təmmam iləna tələ tə lvlv səm.

¹⁶ Ma taapalaa kvpama, í taa puçusi mə ti yoo. ¹⁷ Isətaa ké kvpantvnaa mpa tə hikiyi faalaa tə na kvəwəy kvpampan inı i təna i lukəna. Isə wei i nma isətənyuyv taa kəkəsı tə i nin taa ké pə luna. Isə naa layasəyi ye i səya nti tə taa, tə taa ké i səyaa. Səkpətiya nakəli ka fei i kin. ¹⁸ Inı i

nəkəna na í ha-tuyu weesuyu na í tampana tòm kin. Í lapa m̀pógó sí t̀é mu kũnmanmam mpi p̀ə tənaya ǹəg̀.

Í taa nukı kũnu ke yem

¹⁹ Ma taapalaa kũpama, í t̀ə̀sı t̀əm t̀əne inı sí paa wei í wee l̀əŋ ke nuw taa. Ama í taa wee wei í p̀əsəyi ỳəg̀ətaya t̀ə. P̀əyele í taa wee wei u layasəyi p̀ááná muɣu t̀ə. ²⁰ Ye yulu í mu p̀ááná u p̀əsəyi na í la mpi Isə caa t̀ə. ²¹ P̀ə t̀ə̀ k̀é í ká kisi mpi p̀ə lakı yulu ke isayau t̀ə, na í l̀ə kulaputu nti t̀ə ta keesı t̀ə. Í pasa mə tı na í mu t̀əm nti Isə sətəyi mə taa t̀ə, t̀əm nti tu yana mə nyəŋ.

²² Í taa nukı Isə T̀əm ke kũnu ke yem. Ye í lakı mpv í puɣusiyi mə təyi. Ama í təŋ teitei isu í nukı t̀ə. ²³ Wei í nukı-təyi kũnu t̀ə í we k̀é isu yulu nyənuyv í təyi tin taa na í ná isəna í wee t̀ə, ²⁴ na í t̀e í təyi nyənuyv na í t̀e, ilena í s̀ə̀ isəna í ka wee təg̀ə kpakpaa. ²⁵ Ama wei í keləyi Isə T̀əm nti t̀ə tewa mpv na t̀ə hetəyi-tuyv tá yomle taa na í wiili t̀ə taa k̀é teu, na í nyə̀na-tı təkpaŋkpaŋkpa t̀ə. Puntv u nukı-təyi kũnu ke yem na í t̀ewa p̀ə tēma. Ama í təŋəyi-təyi teu k̀é, puntv ká ná sí Isə we í waalı k̀é í kulaputu taa.

²⁶ Ye yulu huuki sí í k̀é Isə seelv na í tá nyı í nəg̀ə t̀ə suluyv, puntv puɣusiyi í təyi, na í Isə seetv we yem. ²⁷ Isə seev mpi p̀ə te Tacaa Isə na p̀ə maya-ı təg̀əle suluwaa na alaa mpa p̀ə səpa na p̀ə yeke yem t̀ə pa t̀əkuɣv ke pa wahalanaa taa. P̀ə kaasaa t̀ə̀t̀ə sí yulu í taa yeke na antulinya kulaputu asilima taana-ı paa p̀əc̀.

2

Yəlaa fayasuyv

¹ Ma taapalaa me, í taa təŋəyi Tacaa teeli tv Yesu Kilisiti mpaa na í tasəyi yəlaa ke fayasuyv. ² Ye isu í kotaa na í cayaa keke, na nəg̀əlv svv na í lee wola kukuule na í suu wontu kũpantv, na kũnyəntv nəg̀əlv náá svv t̀ə̀t̀ə, na ílé í wontu cəla cələyi cələyi. ³ Ilena í fayası wei í suu wontu kũpantv ke mpv t̀ə na í se ílé, na í t̀əmı-ı sí: Kə̀ə na n̄ caya t̀əcayale kũpante t̀əne t̀ə taa. Ilena í t̀ə kũnyəntv sí: Nyaa səŋ mpv, yaa kə̀ə na n̄ sopi ma nə̀əhe t̀e cəneye ate. ⁴ Í lakı mpv t̀ə p̀ə taya í fayasəyi mə təmayale? Na isəna í mayasəyi mpv t̀ə p̀ə fei teu.

⁵ Ma taapalaa kũpama me, í nu ma t̀əm t̀əne sí, Isə nyəna antulinya inɛ í taa k̀é na í ləsi kũnyəntvnaa sí p̀ə p̀əsi apila ke í mpaav taa, na p̀ə hiki kawulaya ŋka í təma sí í ká cəla mpa pa səla-ı t̀ə. ⁶ Ilena me mu məli na í nyənəyi kũnyəntvnaa mpeye yem suwe? P̀ə taya apila anı aa caakəna mə t̀əm na á həŋ-me na á pukina t̀əm təhuvle taa? ⁷ P̀ə taya kulvmaa mpe pa footiyina hətə kũpante nte Isə ha-me t̀ə?

⁸ Ye í təŋəyi Isə Kawulaya kũsəsutv nti pa ŋmaawa Isə T̀əm taa sí: Sə̀li nyá təg̀əntəle isu n ka sə̀li nyá tı t̀ə, p̀ə we teu. ⁹ Ama ye í fayasəyi yəlaa, í lakı isayatu k̀é. Na ye pa keesəna nti pa suwa t̀ə mə t̀əm səpaya, mpi t̀ə u təŋəyi kũsəsutv. ¹⁰ Na isəna p̀ə wee təg̀əle sí ye nəg̀əlv təŋə kũsəsutv kuheelitu təna na í kə̀ə í kpisi t̀ə taa kulvmtv ke təŋuyv, p̀ə tənaya í kpisaa. ¹¹ P̀ə taya pulv t̀ə, wei inı í təma sí: Taa la wasaŋkalətv t̀ə, inı í təma t̀ə̀t̀ə sí: Taa kv yulu. Mpv t̀ə, ye n ta la wasaŋkalətv na n̄ kv yulu, n kpisa kũsəsutv təŋuyv k̀é. ¹² Í yəg̀ətəyi na í lakı isu yəlaa mpa paa keesəna Isə T̀əm nti t̀ə hetəyi-tuyv ta yomle taa na p̀ə huuna t̀ə. ¹³ Isə kaa nyəni wei í ta nyəni í təg̀əntəle pətə̀təle t̀ə í pətə̀təle ke huvle wule. Paa na mpv t̀ə, ye wei í nyəna ləlaa pətə̀təle, puntv t̀əm ká səŋna huvle taa.

Isəsele na t̀ə təma t̀əm

¹⁴ Ma taapalaa me, ye yulu yəg̀ətaa sí í tēma Isə na í taa p̀əyele pu huvəyi m̀pógó í təma taa, p̀ə taya yem k̀é? Í Isə taa temnav mpi pu yarı-ı? ¹⁵ Ye isu nyá təg̀əntəle apalv yaa alv laŋna nteye kutakuyv, na təg̀ənyaya mayamaya ta tala-ı. ¹⁶ Ilena n̄ təma-ı sí: Tə̀v, p̀ə lapa tasa, Isə í ha-ŋ alaafəya, kv nyá watu, təg̀ə kutəg̀əv ke teu. P̀əyele n ta cəle-ı mpi í laŋaa t̀ə, íe pepeye pu waası-ı? ¹⁷ M̀pógó p̀ə wee, ye yulu tēma í taa na Isə na u lakı p̀ə təma, í taa tem məla yem k̀é.

¹⁸ Ntanyı nəg̀əlv ká t̀ə sí: Taa tem na Isə tike ke lelv lakı, na lelv náá lakı təma tike. Íe ma cə̀ə puntv sí: Huli-m isəna yulu ka t̀e í taa na Isə na u lakı p̀ə təma t̀ə, na maa huli-ŋ lelv taa tem na í təma taa. ¹⁹ N tēma nyá taa sí Isə kulv tike wenna, tampana k̀é. Aləyaa mayamaya

ná tēma pa taa ké mpv, halēna pá seliyina sōyōntv. ²⁰ Yvlv kumelēn nyá, n caa í cēkēna sī taa tēmnāv na Isō ké yem na tēma fēi, u waasōyi pulv? ²¹ Tōv, isēnaya pē lapa na Isō nyēni ta caanaa caa sōsō Apōlaham ke yvlōpan ye? I kvlapōtv kin ke waatv wei i laakaya i pōyalv Isaaka ke kōtaya tēlate tō tōyō. ²² N ta na mpv taa? I tēma Isō na i taa pōyele tēma na wē pē taa tōtō. Na pē tēna pē kpēnta mpv tōyō i taa tēmnāv ke Isō tēwa tēkpataa. ²³ Ilena pē lá teitei isv pa ŋmaa Isō Tōm tō sī: Apōlaham tēma Isō na i taa, na i taa tēm mpōyi Isō ná nawa na i yaa-i yvlōpan na í mv-i. Na Isō yaa-i i ceu. ²⁴ Pōnente mē mayamaya í nawayale sī yvlv tēma ke Isō nyēnēyōna-i yvlōpan, pē taya i taa tēm na Isō pē tō tike.

²⁵ Mpv tōtōyō pē lapa apalaa tēna alv Lahapī kin, Isō nyēna-i yvlōpan ke i tēmlē tō ké waatv wei i mv tillaa ke i tē na í cōalēna-wēyē mpaav tō. ²⁶ Ye isv pulvpu hēntaa na pū feesiyi pē sōpaya. Mpv tōtōyō Isō taa tēmnāv ke yem ná ké kusōpēm.

3

Yvlv nsēmle tēm

¹ Ma taapalaa mē, í taa nyūli sī í la sēyēsēlaa ke payale. Pē taya pulv tō, anī í nyēmá sī ta mpa tē ké sēyēsēlaa tō tá hūvnav ká lana ton na pē kēli kpaī nyéma. ² Yaasinaa payale taa ké tá tēna tē pētēyi. Ye yvlv wēē na u pētēyi i yōyōtaya taa, pōntv ké yvlv wei i tēwa tēkpataa tōyō, na i pēsōyi na í kpa i tōyi pē tēna pē taa ké. ³ Tē tūyi kpayanōkpasī ke kpayanōh nōsī taa ké sī tē pēsī na tē ŋmakēli-i na í nuna-tv, paa na i tōv mpaī pē tēna. ⁴ I nyēnna kpulēh sōsōh wei heelim sōsōm tuliyi tō na í ná tōtō. Kpátūyō sēkpēluyū nakulōyi saalv kēēsōyōna-i na í pukina-i timpī tō i sōalaa tō. ⁵ Mpv tōtōyō pē wēē na yvlv nsēmle. Yvlv nsēmle ké pulv sēkpēm ke i tōnyv tēna taa ké. Ama tē pēsōyi na tē la kalampaani ké sōsōntvnaa taa.

I nyēni na í ná isēna kōkōiya pēsōyi na ká nan hōtvyv anaam nōyōlv tō. ⁶ Nsēmle wēē ké isv kōkō. Tē taa ké isayatv mayalaa, na tē wē tá tōnyv taa na tē wakēlōyi tá tōnyv tēna tēpai. Tēnaasēle sōsōle kōkō ke tē heeki na tē sōki mpv halēna ta sēm. ⁷ Yvlv pēsōyi na í ŋmakēli taale wontu ntī tē tēna, na sumasī tēna, na wontu ntī tē tuuki tē lotu tō tō tē loōhā tēna, na lvm taa nyēm. Halī yvlv tu tēma pē tēnaya ŋpōyō ŋmakēlvv mēē. ⁸ Ama tuu tō nōyōlv ta tenta nsēmle ke ŋmakēlvv. Pē ké isayatv ntī yvlv u pēsōyi na í kpa tōyō. Tē taa sōtv ton fēina taka. ⁹ Ntēyē tē sēkēna Tacaā Sōsō ke í na tēmlē, na ntēyē tē tēhōyōna mpusi ké yōlāa mpa Isō ŋmawa na pá nēyēsōna-i tō. ¹⁰ Nōyō kulvmaya ŋkē ka taa ké fō wēē. Pōyele ka taa ké anyanka wēē. Ma taapalaa, pē taa wēē mpv. ¹¹ Hite kulvmtēle taa lvm kaa wēē lelēn nyēm ke saalvōv na tēsalav nyēm ke saalvōv. ¹² Ma taapalaa mē, tūyv ŋkv pa yaa sī fiki tō kv kaa pēsī na kv lūli tūyv ŋkv pa yaa sī olifi tō kv pee. Na tūyv ŋkv pa yaa sī lēlēn tō kv kaa lūli fiki tūyv pee. Na lvm mpaī pē wē tēnyanēh tō pē kaa pēsī na pē lá lelēn nyēm.

Lēmayasēle nte tē luna Isō kin tō

¹³ Nōyōlv wē mē hēkv na i ké lēmayasēle tv na nyēntv tōtō? Pōntv í yele na i tēma hūli mpv, na í laki i tēma na tī pasōyv na lēmayasēē. ¹⁴ Ama ye mē lotunaa taa wē hanaya sōsōya na ikēlle pēēkōyv hūwēē, ilē í taa nōki mē tōyi hōm na í pēsī pōpōtvnaa na í kpēsī tampana. ¹⁵ Lēmayasēē isv mpv pē taka tá luna Isō kin se, pē ké antulīnya unē i nyēm ké, na yvlv wēētv hūlē, na pē luna ilōyōv kin. ¹⁶ Pē taya pulv tō, timpī taa hanaya na ikēlle pēēkōyv pē wēē tō tēnaya liyitūyv na isayatv ntī tē tēna tē wē tam. ¹⁷ Ama ye wei i hika Isō nyēm pōntv wēē ké tēcēicēi. Pēle pē paasī i ta ke yoolu, i ké suulu tv, na pēēlē tv, na kvpantv tike ke i laki, na i tēma tēwa. I fayasōyi yōlāa sī ma nyēmá akele ma ta nyī akele, na cēsōyv fēi i kin. ¹⁸ Mpa pa laki na pa cōlv nyéma wēēkēna lelēn tō pē wē isv lelēn taa ké pa tuuki pa kōtutuum, na weesōyv ŋkv ku tēwa tōyō pa kōh hikūyv.

4

Isēna Isō na antulīnya pa fēi kpōrv tō

¹ Leye yoon na ntɔŋkpeesaya luna mə hekv ke mpv? Mə kətɔnaa mpa pa caalɔyi-meyɛ tam ké mə tɔnɛ taa tɔ mpe pa kɔŋna na yoon na ntɔŋkpeesasi nsi. ² Ntanyi í nyulɔyi pulv pɔyele í kaa hiki-wi, ilena í sɔv yɔlaa kɔvɔ taa. Yaa mə luun sɔv pulv pɔyele í kaa hiki-wi, ilena ntɔŋkpeesasi na yoon sɔv mə hekv. Pə taya pulv tɔɔ ké u hikiyi. Mpi í caaki tɔ u sɔlɔmɔyi sɔ Isɔ í ha-meyɛ-wi tɔɔ. ³ Yaa í tu sɔlɔmɔyi u hikiyi-wɔyi mə lɔmɔyaseɛ fei teu tɔ pə tɔɔ. I caa ké sɔ í hika-wi ile í lana mpi mə mayamaɔa i nɔkaa tɔ. ⁴ Ama í ké ma ta nyi isɔnaa ké yoo. I tá nyi sɔ ye n sɔlɔyi antulinya nyəm n ké Isɔ kolontu taa? Wei i caa í sɔlɔ antulinya nyəm tɔ pɔntv na Isɔ pa lapa kolonɔa ké. ⁵ I taa hɔv sɔ yem tɔɔ ké pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa sɔ: Isɔ pɔɔsɔyɔna isɔsɛɛmlɛ ke weesuyɔ ŋku i tv tá taa tɔ. ⁶ Pə na pə mpv tɔ i laki-tɔvɔv kɔpantɔnaa mpa pa kɔla mpv tɔ. Na pə tɔm ke pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa sɔ: Isɔ yoon kalampaani nyɔma, na í laki kɔpantv ke mpa pa pasɔyi pa ti tɔ. ⁷ Mpv tɔ, í pasa mə ti na í nuna Isɔ ké teu, na í sɔŋ Ilɔɔv tɔɔ, i ká se mə kin na í polo poolɔŋ. ⁸ I kɔtɔna Isɔ, na Isɔ ká kɔtɔna-mɛ tɔtɔ. Asaya me í saŋ mə niŋ, yeyeyɛ nyɔma me í tayanı mə lotunaa. ⁹ Mə laŋa í wakɔli, í tɔli nɔɔsɔ na í wii sɔsɔm. I ye le na mə wɔŋa pəsi wula, na mə laŋhɔlɔmlɛ náá pəsi laŋwakɔlle. ¹⁰ I pasa mə tɔyi Taca isentaa na i ká kɔsi-mɛ.

Tɔyɔntɔle footuyɔ tɔm

¹¹ Ma taapalaa, í taa cakɔna tɔma. Ye wei i cakɔna i tɔyɔntɔle yaa i footiyi-i, Isɔ kɔsɔsutv ke pɔntv cakɔna yaa i footiyi. Pɔyele ye n footiyi Isɔ kɔsɔsutv n ta ke tɔ tɔkɔlv tɔtɔ, n pɔsa tɔ hɔvnlv ké. ¹² Isɔ tike sukɔna kɔsɔsutv, na inı i tike i kɛna tɔm hɔvlv. Na inı i tike i pɔsɔyɔna na í tayanı yaa í wakɔli. Nyá n ké we na nı footiyi nyá tɔyɔntɔle?

Cele tɔma lapv tɔɔ faalvɔv

¹³ Mə mpa mə tɔŋ sɔ saŋa yaa cele tu polo ɔcatɛ tɔnɛ na tɔnɛ na tɔ caya tɔnaya pɔnaya na tɔ taati na tɔ hiki liyitee tɔ, pɔnɛntɛ mu nu ile. ¹⁴ Aai, í tá nyi cele nyɔntv. I wɛɛ ké isɔ ihunte nte tɔ kɔpa pɔcɔ na pu laki laasaya ilena tɔ cɛ tɔ. ¹⁵ Pu wɛɛ ké sɔ í yɔɔtɔ sɔ: Ye Taca í tana-tv, tu la pɔnɛ na pɔnɛ. ¹⁶ Ama mə mɔlaa na í laki kalampaani na í hɔŋ mə ti. Kalampaani isɔ mpv pə taka fei teu. ¹⁷ Pə tɔɔ ké ye wei í nyɔmá kɔpantv lapv na í kisi tɔ lapv, pɔntv lapa isayatv ké.

5

Apila laakali lapv

¹ Tɔv pɔnɛntɛ apila me, mu nu. I wii na í mɔlɔyi kɔakɔaa. Pə taya pulv tɔɔ, asalav ká mayana-mɛ. ² Mə wɛnɔv pɔvɔta yem, pə mɔv mə tɔɔ wontv. ³ Kakɔtaya sɛesa mə wɔlanaa na mə liyitee. Kakɔtaya ŋke kaa kulina mə waali na ká nyaya mə tɔnɛ isɔ kɔkɔ. I kaa wɛnɔv ke yem ké kɔyɛɛŋ kantɔkaya nyɔŋ inɛ i taa. ⁴ I kisa mə tɔmlɛ nyɔma mpa pa hala mə tawa tɔɔ fɛlvɔv, í nu pɛle pa tɔŋna wula tɔ. Mpa pa tayanɔyi mə tawa kɔlvɔlv tɔ pa kakiisasi tala Pə tɔna pə tv Taca Isɔ ŋkpaŋ taa. ⁵ I tɔya leleŋ na í lá isɔna í sɔlaa tɔɔ atɛ cɔnɛ. I pɔyalaa isɔ pá kv-mɛ na pá tɔɔ. ⁶ I tv tasɔkɔle ke wei i feina taali tɔ, na í ye le na pá kv-i na íle i tu sumɔ mpv.

Suulu tɔkɔvɔv na sɔlɔmɔvɔv

⁷ Ma taapalaa í cayana suulu na halɔna Taca kɔntɛ tala. I nyɔnna isɔna hatv kantɔlɔyi na í cayana suulu na halɔna i halɔm kɔtɔɔv kɔpaŋkv pu tɔ. I tanɔyɔna suulu ke toomaɔa tev na salaŋ nyɔŋkv. ⁸ Mə tɔtɔ mu cayana suulu ke mpv. I nyaya apalv ke sɔsɔm, Taca kɔntɛ wɔsaa.

⁹ Ma taapalaa, nɔɔlv í taa pooli i tɔyɔntɔle, pə taa kɔɔ na Isɔ hɔvna-mɛ. Tɔm hɔvlv wɔsaa inı i caana nteyɛ sɔv. ¹⁰ Ma taapalaa me í nyɔnna Isɔ kɔyɔɔtɔtv telɔsɔlaa mpa pa yɔɔta Taca tɔm tɔ na í tɔŋ pa akɔaa na í kantɔli waatv wei wahala makɔna-mɛ tɔ. ¹¹ Pa kantɔlvɔv tɔɔ ké tɔ tɔŋna-wɛyɛ yaav sɔ leleŋ nɔlaa. I nuwa Soopv tɔm ke isɔna i kantɔlɔna suulu tɔ. Na í nyɔmá pə kɔma na pə té na Taca ha-i mpi tɔ. Taca wɛna yɔlv pɔtɔtɔle ke sɔsɔm ké, na i kɔpantv fei kɛsvɔv.

¹² Ma taapalaa me í taa tuuna pulupuyu paa pəco. I taa tuuna isətnuyu, pəyele í taa tuuna ate tətə, í taa tu tuuna pulupu te. Ye pə ké n ká tisi, ɔle n tisi si: Nn. Na ye pə fei n ka tisi, ɔle n tó si: Aai. Təfə í kəŋ na í caŋ í suu Iso huunav taa.

¹³ Ye wahala mayana mə taa wei, pəntu í sələmi Iso. Na ye wei ɔ nuki lelen, pəntu náá yoo sam yontu. ¹⁴ Ye pə wuki mə taa wei, pəntu í yaa Yesu seelaa kpekəle nyuyə nyéma na pəle pá sələmənə-ɔ Iso, na pá yaa Tacaa həte na pá pəli nim ke ɔ tə. ¹⁵ Sələmyuyə ŋku pa sələma mpv na pá təma Tacaa na pa taa tə ku waasi kutəntu. Tacaa ká ha-ɔ alaafəya na pá husi isayətənaa mpa ɔ ka lapa tə. ¹⁶ Ye í wakələna təma, í hənti təmaya ate. I sələməyənə mə təmaya Iso na í ká hiki alaafəya. Ye yulupəŋ í sələma Iso na isəle kuseemle pə laki təmle ke səsəm ké. ¹⁷ Ilii ka ké yulə isu tá tətəy. I sələma Iso na isəle kuseemle si təv í taa nu, na təv ta tosi ateyə halɔ pusi tooso na həyəluyə. ¹⁸ M'pəyó ɔ kəma na í tasa Iso ké sələmyuyə, ɔlena təv luna isətəa na ku nu na kutəyɔv lá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mə taa nəyəlɔ ha tampana ke siyile na ɔ təyəntəle kpa-ɔ na í məŋna, ²⁰ mu nyi si wei inɔ ɔ kpa-ɔ m'pəyó ɔ tətəolle na í məŋna tə, pəntu yapa ɔ ləsaɣa ke səm nəyə taa ké, na ɔ lapv mpv tə pə husa isayətu tuutuuma ké.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Kilisiti nyóma mpa pá yawa na pa we Asii tetu həyoluyv taa tō, mpeye Piyee ηmaawa takəlaya kanε. Piyee yəyotaya taa pə naa ke si mpa paa seeki Iso tō pa footiyi Iso seelaa mpe. Pəyele pá suuki-wεye tōm. Pa tukaya-wεye konyōŋ ke ṛpúyú musōŋ ké. Pə tō ke Piyee tasəyi-wεye apalōtu si pa tekiyi Yesu tike.

Isəna pa faya Piyee I takəlaya tō:

Seetv, titite 1:1-2

Teeluyv kupaŋkv, titite 1:3-12

Tənaŋŋ tənte na Yesu matənav pə tōm, titite 1:13-2:10

Isə seelaa yaasi kupaŋ, titite 2:11-4:19

Isə seelaa təpasuyv na pa təmle tōm, titite 5

Seetv

¹ Maya Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma ηmaakəna takəlaya kanεye me mpa Iso ləsaa si í nyóma, na pə yasa-me na í caya cayalətv ke Pəŋ na Kalatı na Kapatəəsı na Asii na Pitinii pa tetvnaa taa tō. ² Taca Iso ləsvuyv-me tō, pə keesəna teitei ké isəna mpi i ka suwa hatuu ləŋ na í təŋəyi na í lakı təyō. Na i Feesuyv yelina í pəsa i nyóma si í nuna Yesu Kilisiti na ílé i caləm tayanı-me.

Isə í hvlı-meye pεeleε, na í ha-meye alaafəya ke səsəm səsəm.

Teeluyv kupaŋkv

³ Tó sa Iso tá Səso Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke səttaa taa na pə ha-tuyv weesuyv kufaluyv ke i suulu səsō tō. Na pə yelaa na tá teeluyv haŋa teu təkau, ⁴ si tu hiki kupaŋtənaa mpa Iso su i nyóma tō. Kupaŋtənaa pane paa wakələyi, paa pilisiyi, pəyele pa teu u səki. Isəttaa ké Iso su-meye-we. ⁵ Me, í tema Iso na mə taa ilena Iso toma náá təkı-me, na pə taŋa nyuyv yaru mpi pə tayanaa si pu kəna na pə kuli kuyeyŋ kutεesəŋ taa tō pə kənte.

⁶ Paa pə weε si kayana mayasəŋ unı i nəyō na i suka í wakəli mə laŋa ke weε naale tō, mə laŋa í hvlmı tōm təne tō tō. ⁷ Pə lakı ṛpúyú si pə ná mə Iso taa tēmnau waalı. Wvla ke pə lapa si i tēŋ na í saalı yem, na kəkō ke pa tayanəyənə-i na í la teu. Na mə taa tēmnau na Iso ná kəla wvla ke nyuyv təcəyacaŋa. Pə tō ké pə mayasəyi mə taa tēmnau mpi si pə naa pə toma tənaya, na kupaŋku Yesu Kilisiti ká kəō tō í hiki sam na teeli na nyuyv. ⁸ Paa í taa keesi-i tō í səla-i ké, na kayana paa u tu keesiyi-i tō, í təŋna-i mə taa ké tēmnau ké. Pə tō ké mə laŋhvlmıle wena teeli na tō tō səsəm pə tu fei yəyotaya. ⁹ Pə taya pulv, í hika mpi pə tō í tema Iso na mə taa tō, mpəyəle mə ləsası nyóŋŋ yaru.

¹⁰ Nyuyv yaru pəne pə tōm ke Iso kuyəyotv teləsəlaa pεekaa na pá taası na pá wiili pə taa təcululu, na pá ná na pá keesi kvcəəv ŋku Iso ká te na í la-me tō kv tōm. ¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuyv keesaa tō mpəyi mpe pa kaasa pa ti na pá pεeki si pá nyı pə waatvnaa na mpi pə lapv pu pana tō. Pə taya pulv, Feesuyv ŋkv ku we pa taa ké na kv heeli-we na pə taa kənta si, Kilisiti ká təyō konyōŋ, pə waalı ké i teeli kəŋ. ¹² Na Iso heela i kuyəyotv teləsəlaa si tōm wenti pa tv-we si pá heeli tō tō ta na-we, meye pə nawa. Na ntəyəle nti í mv kayana tō. Laapaalı Kupaŋ tōm waasv lataa kpaaləna-meye-ti, na Feesuyv Naŋŋtv wei pə tisina isəttaa tō i toma ke pεe pa yəyotənaa. Na isəttaa tillaa mayamaya ná səlaa si pá nyı-tı.

Tənaŋŋ tənte tōm

¹³ Pə tō ké í caya na mə huweε taŋaa tətεyεtεye ké təmle lapv. I lakı pə təna na laakalı ke tam, na í tv mə teeluyv ke kvcəəv ŋku í ká hiki kupaŋku Yesu Kilisiti ká kəō tō. ¹⁴ I nuna Iso na

í taa tasa weeu isu i ka weu isakpreeetale taa ké tuu lon na í tənəyi mə konyuləh tō. ¹⁵ Ama í wee tənəh nyéma ke mə yaasinaa tənə taa, isu Isə wei i yaa-me tō i weu tənəh tō. ¹⁶ Pa ηmaa Isə Təm taa ké m̄p̄yú s̄i: I wee tənəh isu ma weu tənəh tō.

¹⁷ Isə wei i huukəna yəlaa tənəya teitei na u fayasəyi nəyolə, na ye wei i kulaputv we isəna i huuna iləye mpv tō, inəyi í yaa mə Caa mə Caa ke mə sələməyov taa. Təv, ye mpv í huləna mə yaasinaa taa s̄i í seeki-i wee nna pə kaasa-meyə antulinya taa cəne tō a taa ilə. ¹⁸ I nyemá liyitihutaya ηka pa yapəna-meyə yaasi kpai nyəh wei mə caanaa caanaa teləsa-me tō i niñ taa tō. Na pə taya pulv yem nyəm mpi pə kuyaku səki tam isu liyitee weu tō. ¹⁹ Aai, pə taya mpv, Kilisiti wei i we isu iwəyaya ηka ka tiili tá caam̄i na ka feina tayaηmala tō i caləm kúpampam ke pa yapəna-me. ²⁰ Kilisiti ke Isə ka ləsa na í su na pəcə pá laki antulinya. I ləsa-i kuyeeh kantəkaya nyəh inə i taa na í hólí ké s̄i pə waasi-me. ²¹ I tōo ké í temna Isə wei í feesa-i na í tō-i teeli tō na mə taa, na pə lapa mpv təyō í tó Isə ké naani na mə teelvov məli i tōo.

²² Na isu í nuna tampana na í paasi na í səl̄i mə Isəsele taa ləlaa tō, í tayana mə təyi. I səl̄əyi mə təmāya m̄p̄yú teu na lotu kuləmtv. ²³ Pə tayana-meyə ləlvov ké, ilə pə taya mə caanaa mpa pa səki tō mpe pa tasəna-meyə ləlvov. Ama pə tuu mpiyi mə taa na pu səki tō mpi pə yelina na pə lá mpv. Isə Təm nti tə wena weesuyv na tə we tam tōo tō nti tə tənna pə lapa mpv. ²⁴ Pa ηmaawa Isə Təm taa s̄i:

Yəlaa tənə wee ké isu nyutv,
na pa teeli tənə wee ké isu nyutv hetv.
Nyutv wəlvəyi iləna hetv náá tō.

²⁵ Ama Tacaa təm ná cak̄i tam tōo ké.
Na təm ntəyələ Laapaali Kupañ kəna-me.

2

Weesuyv pələ kulələ təm

¹ Ye mpv ilə í yele paa isayətv ntiyi lapv, na pəpətv, na cəsvov, na isesemee, na cayanav. ² I wee isu piya ahuləmnəna na í nyuləyi tam ké hələm mpi pə ké Isə nyəm na pə ké kúpam tō, na í m̄s̄i na í pu na pə ya mə nyəh. ³ Pa ηmaa m̄p̄yú Isə Təm taa ké s̄i: I təhə Tacaa kúpantv.

⁴ I kpətəna Tacaa, inəyələ pələ nte yəlaa ləwa na tə wena weesuyv tō. Pəyele tə ké Isə iləye kúpampante təyō i ləsa-te. ⁵ Mu kpətəna-i na í wee isu pēe nna a wena weesin tō, na pá kraγa-me na pá ηmana Isə ké kutuluyv. Na í ká la kv taa tənəya kətəlaa nəh nyéma mpa pə tūwa s̄i pá laki Isə ké i kətasi ke Yesu Kilisiti tōo na pə lap̄i-i teu tō pa kpekəle. ⁶ Pə taya pulv, pa ηmaa Isə Təm taa s̄i:

Pələ kúpante taa kúpante ke ma ləsa.

Pənente ma su-teye Siyōh,

s̄i tə wee kite tee pələ.

Na ye wei i tema-te na i taa,

p̄untv kaa kəo na í yəyət̄i s̄i ye maa nyemá.

⁷ Mē mpa í tema-te na mə taa tō, tə ke-meyə kúpam taa kúpam ké. Pə yela mpa pələ na pá tá te pa taa tō tə ké pələye

pələ nte ηmalaa ləwa na tə pəs̄i nte tə tōo

pə tənə pə səhəa təyō.

⁸ Pa tasa tiiliyi ηmaav tətō s̄i:

Pələ nte tə coki yəlaa təyələ.

Kukpamovv ηku kv huγi tō.

Pa kisa Isə Təm m̄yov təyō pə coki-we,

na m̄p̄yú tuu pu suwa s̄i pu la-we.

⁹ Ama mē ilə mə ké piitim mpi pa ləsa təyō, na Wulav Səso kətəlaa, na i piitim nəh nyəm, na Isə yəlaa ké. Na pə ləsa-meyə s̄i í kpaaləyi Isə wei i yaa-me s̄i í lu səkpetovv taa na í svv i

tənanj tete tɔ ɪ təma sɔsɔna tɔm. ¹⁰ Lɔŋ í taa ké Isɔ yɔlaa, ama pənente í ké Isɔ yɔlaa. Lɔŋ í taa nyɪ sɪ Isɔ wɛna pətətəle yaa ɪ fɛina tɔ. Ama pənente í nyəmə sɪ ɪ wɛna.

Isɔ tɔmlɛ lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, isɪ í kɛv mɔvɫaa na cɔsɔlaa kɛ atɛ cənɛ tɔ, ma wiikina-mɛ sɪ í la laakali na tɔnɔvɔ kɔnyulɔŋ wei ɪ wakəlɔŋɪ mɔ Isɔsɛɛɛ tɔ. ¹² ɪ tɔki yaasi kɔpɔŋ kɛ ma ta nyɪ isɔnaa hɛkɔ, ɪɛ paa ná mɔ təma kɔpɔna kɛ timpi pa tɔvɔna-mɛ sɪ í ké asayaa tɔ, na paa sa Isɔ ké kɔyɔŋku ɪ ká kɔɔ tɔ.

¹³ ɪ tɔvɔna sɔsaa mpa yɔlaa suwa tɔŋɔ Tacaɔ tɔɔ, paa Lom wulav sɔsɔ wei ɪ ti pə tɔna tɔ. ¹⁴ Paa kɔfənɛɛnaa mpa ɪ suwa tɛtɔ taa sɪ pá hɔŋ asayaa ŋkpaŋŋ na pá saŋ kɔpantɔ lataa tɔ. ¹⁵ Tampana tɔɔ isəntɔ, Isɔ caa ké sɪ mu tɔki kɔpantɔ na í laki-ti, na pə mɔti isəkɛɛɛɛ nyəma na kɔmɛɛmɔŋ pa nɔɔsɪ na pá taa na kɔyɔŋtɔtɔ. ¹⁶ ɪ tɔŋ isɪ kasayampiya. Ama í taa nyəni mɔ kasayampiitu kɛ mpi ye í lapa isayatu pu takɪ mɔ waali tɔ. Ama í la isɪ Isɔ tɔmlɛ nyəma lakɔvɔ tɔ. ¹⁷ ɪ seekɪ yɔlaa tɔna, na í sɔɔlɔŋɪ mɔ Isɔsɛɛɛ taa lɛlaa, na í nyanjna Isɔ, na í seekɪ Lom wulav sɔsɔ.

Kilisiti ikpate tɔŋvɔvɔ tɔm

¹⁸ Təma lataa, mu nuna mɔ caanaa na í se-wɛɣɛ teu. Pə taya mpa pa ké kɔpama na pá wɛna suulu tɔ pa tike kɛ í ká nukəna na í ká seekɪ, ama na mpa pa wɛna nyanj tɔtɔ tɔŋɔ. ¹⁹ Pa tɔkɔvɔvɔ yɔlv kɛ kɔnyɔŋ kɛ yem na í suma sɪ Isɔ tɔɔ tɔ pə wɛ teu ké. ²⁰ Ama ye yɔlv lapa isayatu ké na pá maki-ɪ tɔ tɔɔ, ɪɛ ɪ isante nté isəna tɔtɔ? Yɔlv laki kɔpantɔ ké na pá tɔ-ɪ kɔnyɔŋ kɛ kɔpantɔ nti ɪ lapa mpɔ tɔ tɔ tɔ na í suma, ɪɛna pə lá Isɔ ɪɛɣɛ lɛɛŋ. ²¹ Pə tɔɔ maɣamaɣa kɛ Isɔ yaa-mɛ. Pə taya pɔlv tɔɔ, Kilisiti maɣamaɣa ná tɔŋɔ kɔnyɔŋ kɛ m̀pɔ́yɔ́ mɔ tɔɔ ké, na í hɔli-mɛ sɪ í tɔŋ ɪ ikpate. ²² ɪ ta la isayatu natəli, ɪ nɔŋɔ taa tá lu pəpɔtɔ tɔm natəli kɛ paa fəŋ. ²³ Pa tɔvɔ-ɪ tɔ, ɪ ta lɛɛti. Pa tɔ-ɪ kɔnyɔŋ tɔ, ɪ ta nyaasi-wɛ. Ama ɪ yelina pə tənaya Isɔ wei ɪ tɔŋɔŋɪ tampana na í huukəna tɔŋɔ. ²⁴ Na Kilisiti maɣamaɣa sɔŋələna tá isayatu kɛ ɪ nyɔvɔvɔ taa ké sɔm tesika tɔɔ, sɪ tɔ sɪ na pə cɛ tá na isayatu, na tɔ fe na tɔ tɔŋ siyisuyu. Pə kɔ ɪɛɣɛ kɔvɔ kɔvɔ tɔŋɔ pə waa-mɛ. ²⁵ Pə taya pɔlv, í ka wɛɛ ké isɪ heenj kɔttoolɔŋ. Ama pənente pa keeta-mɛ na pá məŋna wei ɪ ké tiikulu na ləsasi tɔɔ fɛŋlu tɔ ɪ kiŋ.

3

Apalaa na pa alaa pa tɔm

¹ Alaa mɛ tɔtɔ, í seekɪ mɔ paalaa kɛ mpɔ. Pu la na pa taa mpa pa ta mu Isɔ Tɔm tɔ, pá ná mɔ yaasinaa na pə hɔ-wɛ na pá sɔv Isɔ sɛɛv taa. Pə taya isɪ í ká yɔŋɔti natəli na mɔ nɔɔsɪ na pəcɔ. ² Aai, paa ná isəna mɔ yaasi maɣaa na í seekɪ mɔ paalaa tɔŋɔ pu hɔ-wɛ. ³ ɪ taa pɛɛkəŋɪ sɪ í tɔvɔ mɔ tɔɔnaa kɛ kacəka nyəm, isɪ nyɔɔsɪ tayanɔvɔ na wɔla nyəmmaa tɔvɔ, yaa wontu kɔpantɔ suuu sɪ pə la-mɛ na í te. ⁴ Ama í pɛɛkəŋɪ sɪ hatuu mɔ lotu taa í tena. Na teu mpi, pə wɛɛ ləmayasəle nte tɔ wɛ teu na tɔ wɛ tɔpamm tɔ tɔ teu, mpi pu saalɔŋɪ yem tɔ. Tə ké liyitihutaya pɔlv kɛ Isɔ isəntaa ké. ⁵ M̀pɔ́yɔ́ lɔŋtaa alaa mpa pa tɔŋaya Isɔ mpaav kɛ teu na pa tɛɛlayaa ɪ kiŋ tɔ pa tayanayana pa ti. Pa seekaya pa paalaa ké. ⁶ M̀pɔ́yɔ́ Saala lapa, ɪ nuna Apələham ké, haləna í yaaki-ɪ sɪ: Ma cɛ. Ye mu laki kɔpantɔ na í tá yele na pɔlv sɔŋɔntɔ kpaa-mɛ, í wɛɛ ké isɪ ɪ pɛɛlaa.

⁷ Apalaa mɛ tɔtɔ, í tɔki mɔ alaa na í nyɪ pa tɔɔ sɪ pə ŋma-wɛ tɔ pa toma ta tala mɔ nyəna. ɪ seekɪ pa isɛ, pə taya pɔlv tɔɔ, mɔ na-wɛɣɛ Isɔ ká ha weesuyu kɛ faalaa. ɪ laki mpɔ, na pɔlv í taa kɔɔ na pə kaɣati-mɛɣɛ mɔ səlɔmɔŋ taa.

Wahala tɔŋvɔvɔ kɛ tulum

⁸ Pə tənaya mpɔ ɪɛ í huuki huwɛɛ kɔlvɔmɛɛ na kɔsɔɔlɔm kɔlvɔmɔm. ɪ sɔɔli təma isɪ yɔlv na ɪ neu. ɪ tɔki təmaya teu. ɪ taa la təma na kalampaani. ⁹ Ye yɔlv í lapa-mɛɣɛ isayatu í taa feli-ɪ, paa kɔtɔvɔ, í taa lɛɛti-ɪ. Ama í kooli pɔntɔ tɔɔ ké kɔpantɔ, pə taya pɔlv, Isɔ yaav-mɛ tɔ, ɪ maɣamaɣa ɪ kɔpantɔ kɛ ɪ təma sɪ ɪ ká ha-mɛ. ¹⁰ Pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa ké mpɔ sɪ:

Ye wei i caa si i nu lelen
na í ná kuyeeη kupanη ke ate cəne,
puntu í yele isayatu yəɣətaya,
na í taa tasa pəpətu pəlvu.

¹¹ I ha isayatu ke siyile na í sɔv kupantu lapu taa.
I pɛeki lelaa na lelen na í huli pə ikpate.

¹² Pə taya pulu,
Taca kama ise ke yulupama tɔɔ ké,
na í nukɪ pa sələməη.

Ama i haa siyile ke mpa pa laki isayatu təɣɔ.

¹³ Ye í seesa isəle na kupantu lapu, awe ká la-meyɛ isayatu? ¹⁴ Paa pə wee si í lapa kupantu nti tɔ tɔ tɔɔ ké pa mɛla-meyɛ kunyɔη tɔvu, í nu lelen ké. I taa nyana yəlaa ke paa pəcɔ, na í taa yele na pə liyiti-me. ¹⁵ Kilisiti kena mə Caa, ile í samɪ-i hatuu mə lotunaa taa ké mpu. I tan tətɛyɛtɛyɛ ké tam, na ye mpa pa pɔɔsa-meyɛ mpi i tɛɛləɣi tɔ pə tɔm, ile í keesi-we tətetete. ¹⁶ I keesi-we tɔpamm na í se-we. I weena lotu kulɔmtu, ile mpa pa tɔη si í ké taali nyɔma na pá tɔvki-meyɛ mə yaasi kupanη wei Kilisiti ha-me tɔ i tɔɔ tɔ, fɛɛɛ ká məli-weyɛ kpaυ ke pa nɔɔsi taa tɔm pee tɔɔ. ¹⁷ Pə taya pulu, ye yulu tɔki kunyɔη ke kupantu nti i lapa tɔ tɔ tɔɔ, na pə ké Isə luyɔ nyəntu si í təɣɔ mpu, pəle pə kəla teu na mpi i ká təɣɔ-kuyɔ isayatu nti i lapa tɔ tɔ tɔɔ. ¹⁸ Haləna mə tɔɔ ké Kilisiti mayamaya ná səpa, na yəlaa isayatu tɔɔ ke i səpa tɔm kulɔm ke i kpaκpaa səpu. Inəɣəle yulupanη wei i səpa asayaa tɔɔ tɔ, si í kpaɣa-me na í pona Isə kin. I tənuyɔ kuneyɛ pa kɔwa, ama Feesuyɔ Nanηtu ná feesa-i. ¹⁹ Feesuyɔ kuneyɛ i tɔkaa na í polo na í lana waasu ke ləsasi nsi si we saləka taa tɔ. ²⁰ Ləsasi nsi si taa nuna Isə ké tuu ləη ke kuyeeη wei i taa Nowee tɔηna i atakaa pəɣəlvu səsəv saakuyɔ na Isə tanηna suulu təɣɔ ma tɔη. Na yəlaa mpa pa sɔv kpuluyɔ ŋku kɔ taa na lum ta təɣɔ-we tɔ pa we pəcɔ ké, yəlaa pələfɛi naanɔwa tike. ²¹ Lum pəne pə nəɣəsəna Isə lum sɔv mpi pə yakɪ mə nyɔη ke kayana təɣɔ. Na Isə lum sɔv pəne pə ta ke tənuyɔ tɔɔ asilima ləsvu. Ama pə ké mpi pə hólóɣi si yulu wiikina Isə si í ha-i lotu kulɔmtu təɣɔ. Yesu Kilisiti fema təɣɔ Isə lum sɔv yakɪ mə nyɔη. ²² Inu i kpana isətaa na í caya Isə kəηkəη taa, na í tɔki kawulaya ke isətaa tillaa na isətaa kawulasɪ na pə tɔηtunaa tɔɔ.

4

Tənte kvfate tɔm

¹ Isu Kilisiti təɣɔ kunyɔη na pə wu i nantu tɔ, me tɔtɔ í caali mə ti na í tɔki pə ləmayasəle ke mpu. Pə taya pulu, wei i tɔki kunyɔη haləna pə wukɪ i nantu tɔ, puntu lu isayatu paa taa ké. ² Pə kpaɣav kayana tɔ, í tɔ kuyeeη wei pə kaasa-meyɛ ate cəne tɔ isu Isə caa tɔ, í taa tɔ isu yulokunyuləη caaki tɔ. ³ I yele isəna tuu ləη í paasaa na í lá isu ma ta nyɪ isənaa tɔ, í taa tasa mpu. Yaasi isayav, na kunyuləη isayanη, na sɔlvnyɔle, na hiluyɔ, na sɔlvkule, na tunη laav mpi pə fɛi lapu tɔ pə tənaya mpu pə taa ké í ka wee. ⁴ Ama pənente mə tɔm laki ma ta nyɪ isənaa ke ha ké timpi mə na-we í yela kpentuyɔ ke yaasinaa asayaa səsaa taa tɔ, lena pá mələɣi-meyɛ kutuyɔ. ⁵ Ama paa tɛ na pá keesi pa kulapəle tənaya Isə wei i sɔlv puwa si i huokəna weesɪη nyɔma na səttaa ke tɔm tɔ. ⁶ Pə mayamaya pə nyuyɔ tɔɔ tɔtəɣɔ pa kpaala səttaa ke Laapaali Kupanη si pá huuna-we isu yəlaa mpa pa wena pa weesɪη təɣɔ teitei isu pa laki yəlaa təna tɔ, na pa kpaala-weyɛ Laapaali Kupanη ké si Isə Feesuyɔ tɔη tɔɔ pá wee isu Isə wev tɔ.

Isə seela cakəle

⁷ Pə təna pə wule puwaya, pə tɔɔ ile í kpaɣa ləmayasɛe ke teu, í taa caya yem tɔpoto na í sɔv Isə sələmvu tɔɔ. ⁸ Kancalaya nyəntu nti tɔ wee təɣəle si í sɔvli təmaya səsəm. Pə taya pulu, ye sɔlvuyɔ í wee isayatu payale puki pooluη ké. ⁹ I laki təmaya mɔulle ke mə teesi taa na í taa kɔntəɣi. ¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi Isə yeki na pə lapu saaki-i tɔ. Ye Isə í yelaa na pulu lapu saa nəɣəlv tike, puntu í paasəna teu na lelaa waa pə taa. ¹¹ Ye waasu latu laki i waasu, pə wee si Isə kuyəɣətɔtu ke i tɛləsəɣi yəlaa. Ye wei i laki tɔmlɛ, puntu í lana toma nna

Isə ha-ı tə, na pə tu Isə ké teeli ke Yesu Kilisiti tə. Yesu ınəyəle teeli tu na pəsulə ke tam tə. Ami.

Isəsele tə konyəntəyəle

¹² Ma taapalaa mə laŋa í taa təna isəna pə mayasuyə-meyə ton na ton si pə naa mə waalı tə isu mpusi nəyələ. ¹³ Ama mə laŋa í holumi si mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu təyə. Mpu tətəyə mə laŋa ká holumi kuyanku pu kuli ı teeli tə tə. ¹⁴ Ye pa tükü-me isu í kev Kilisiti ifalaa tə pə tə, í nu lelenj ké. Pə taya pulə tə, teeli Feesuyə ŋku kə ké Isə Feesuyə tə kə wəeki mə waalı ké. ¹⁵ Pá taa tu mə taa nəyələyü konyəŋ ke yulukule yaa ŋmuləm yaa isayatu lapu yaa təm fav pə tə. ¹⁶ Ama ye wei ı təkü konyəŋ ke Kilisiti tənyü tə, fəele í taa kpa-ı. I sa Isə ké isəna mpi pa tūna-ı na Kilisiti tə.

¹⁷ Həule waatu talaa ké, na Isə yəlaa ke pa caaləyəna təm hūnau. Tə, ye taya Isə taaləyəna hūnau, ıle isənayale həule nté tii téesəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laapaalı Kupaŋ ke muyə tə? ¹⁸ Pa ŋmaawa Isə Təm taa si:

Ye meumey ké na pə ya kupaama nyəŋ,
ıle awe náá tu pəəsi nyaŋtūnaa na asayaa pa təm ıle?

¹⁹ Pə tə ké ye Isə luyə lapa si mpa pá təyə konyəŋ, pəntūnaa í laki kupaantu ke řpúyú tam. Pá yelina pa təyi Nmalə wei ı kaa yele lapu ke nti nti ı təma si ı ká la tə.

5

Isə kvlaputv tə feŋuyü

¹ Mə taa mpa mpa pa ké Isə təsele səsaa təyə ma wəna pəne. Ma mayamağa isəntə ma ké Isə təsele səsə ké. Na ma nana ma isəpəle ke Kilisiti təyə konyəməŋ wei tə. Kuyanku paa kuli ı teeli tə tə maa hiki ma paa nyəm ke pə taa. Nti ma wiikina-me təyəle si: ² I paasəna kaləku ŋku Isə yelina-me təyə teu, isu tiikilaa lakuyə tə. I feŋ kə tə na luyə kuləmuyə isu Isə caaki tə, pə taa wəe təlası təm. I laki mə təma tətetete, pə taa wəe pəyəlaya nyənyü tə. Ama í ha mə ti təkpaataa ké pə lapu taa. ³ I taa pəeki si í ŋmakələyi mpa pə cəla-me si í feŋiyi pa tə tə. Ama í wəe mpa kaləku ka nyənyəna na kə laki tə. ⁴ Na tiikilaa Wulav í kəma na í kə, ıle í ká hiki mə teeli ntenuyü ŋku kə ŋmaləm ká tee kəkə ke tam tə.

⁵ Səkpəma me mə nyəntə nté si mu seeki səsaa. Na mə təna təpai í pasa mə ti na í səŋna təma, pə taya pulə, pa ŋmaa Isə Təm taa si Isə yoonə kalampaanı nyəma, na ı laki kupaantu ke mpa pa pasəyi pa ti tə. ⁶ Ye mpu ıle í pasa mə təyi Isə niŋ toma nyəŋ taa, na pə kəma na pə tala waatu wei ı ka suwa tə, ı ká kusı mə nyuyü. ⁷ I pəti mə nəyəse tənaya Isə, pə taya pulə, ı paasəyəna-me tə se.

⁸ I nyəəsi mə ti, í taa cağa yem təpoto. Pə taya pulə tə, mə kolontu ıləyü wəe ké, na í cəki isu təyəlaya wiikuyü na ka cəki na ká pəəkəyi si ká hika wei ka tayamı tə. ⁹ I paası na í səŋ Isə seev mpaav taa ké teu na í taŋı-ı teu. Pə taya pulə tə, í nyı si mə taapalaa mpa pa yana antulinya tə, konyəntəyələnaa paŋe pa makəna pəleŋe mpu tətəyə. ¹⁰ I təkü konyəŋ ke laasaya tə tə, pəele təna tu Isə wei ı yaa-me si í hiki mə paa tete ke ı teeli wei u teŋ tə ı taa ké mə na Kilisiti mə kpəntuyü tə tə, ı mayamağa ı ká tayanəna-meyə teu təmmam. Na ı ká la na í nyəə ton, na í ha-meyə apalutv, na í səŋsi-meyə kite nte tə tə pə kaa ciyiti-me tə. ¹¹ I pəsuyü kəne kú wəe tam. Ami.

Kantəkaya seetv

¹² Silaası wei ma nyənəyi isu ta taapalə kupaŋ tə ını ı sənnə-m na má ŋmaa-meyə takəlaya kanə. Ma caa ma səəsi-meyə apalutv na má la na í te mə taa si Isə tampana pəele təm wəna takəlaya kanə ka taa. I təkü-yeyə niŋ naale.

¹³ Papiloni Isə seelaa mpa Isə yaawa isu ı yaav-me tə pa seə-me, ma pəyalə Maləki seə-me tətə. ¹⁴ I seə təmayə teu na səələyü kupaŋku na í lelı.

Isə í ha mə təna mpa Kilisiti ti təyə alaafəya.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŊKA ŊKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Isò seelaa tənaya Piyee ŋmaawa ɪ takəlaya naale nyəŋka kanɛ. Seyesəlaa kpai nyóma mpa pa ləlaa na pa sɔv Isò seelaa taa tɔ, mpeɣe ɪ yookina ɪ takəlaya taa. Piyee kpaaləɣi Isò seelaa kɛ Yesu mələɣv təm na ɪ seɣesəɣi-wɛ si: Ye haləna saŋa Yesu ta kənta í caa kɛ si pə ya yəlaa təna nyəŋ.

Isəna pa faya Piyee II takəlaya tɔ:

Sɛɛtu, titite 1:1-2

Yulv wei Isò yaawa tɔ ɪ yaasinaa kɔpama, titite 1:3-21

Piyee kuliɣi pəpətu seɣesəlaa waali, titite 2

Kilisiti kantəkaya kəntɛ təm, titite 3

Sɛɛtu

¹ Maya Siməŋ Piyee, Yesu Kilisiti təmle tu na ɪ tillu.

Tá Isò na tá Yatv Yesu Kilisiti pa təŋa siɣisuyv na pə yele na mpa pa tɛŋ pa taa na Isò kɛ teu kɛ teitei ɪsu ta təɣɔ ma ŋmaa takəlaya kanɛ. ² Isò í hólí-mɛɣe pɛɛɛɛ na í ha-mɛɣe alaafəya kɛ səsəm kɛ nyəm mpi í nyəmá í na Tacaa Yesu tɔ pə tɔɔ.

Isə yaav na ɪ ləsvv

³ Isò ɪnɪ ɪ ɪsɔitv tɔŋ hana-tuyv pə təna mpi pə yeki na tɔ matəɣəna-ɪ tɔ. ɪnɪ ɪ yekina na tɔ nyəŋ wei ɪ yaa-tv si tɔ hiki ɪ mayamaya ɪ teeli na ɪ kɔpantv taa kɛ ta paa nyəm tɔ. ⁴ Na pə tɔɔ kɛ mpi mpi ɪ suwa si ɪ ká la-tv tɔ pə kɛ kɔpampam na pə tɔɔwa səsəm pə tu fɛi. Na ye í hika mpi Isò suwa si ɪ ká la tɔ, ɪɛ í ká pəsɪ na í fiti kɔnyuləŋ ɪsayəŋ wei ɪ ŋmakəla antulinya taa cəne tɔ ɪ niŋ taa na í kpaya Isò wɛɛtv. ⁵ ɪ tɛma mə taa na Isò tɔ, tənɛ ɪnɪ tɔ nyuyv tɔɔ mayamaya kɛ í ká huli teu na í təkɪ yaasi kɔpəŋ. Yaasi kɔpəŋ waali ɪɛna í pɛɛkɪ nyəm. ⁶ Na nyəm waali ɪɛna í pɛɛkɪ ti təkuyv. Ti təkuyv waali ɪɛna í pɛɛkɪ suulu. Na suulu waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í matəɣəna Isò. ⁷ Na Isò matənav waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í wɛɛ təma na leleŋ. Təma leleŋ waali ɪɛna í pɛɛkɪ si í sɔləɣi təma. ⁸ Yaasinaa kɔpama mpa pə mɔna í təkɪ təɣɔɛ. Ye í wɛna-wɛ na pá tɔɔ səsəm, paa la-mɛɣe kpelikpeka nyóma kɛ Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na í kaa wɛɛ kaawaasasi. ⁹ Ama wei ɪ fɛina yaasinaa panɛ tɔ, ɪ tɛɛ ɪ tɛɛ kɛ ɪ naaki, na ɪ wɛɛ kɛ ɪsu yulvm. Na pə səna-ɪ tələŋ si pa kpiisa ɪ ləŋ ɪsayatv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə tɔɔ kɛ í ká caali mə ti na í təkɪ yaav mpi Isò yaa-mɛ na ləsvv mpi ɪ ləsa-mɛ təɣɔ teu. Pə taya pulv, ye í təkɪ mpv, natəli tɔ kaa hu-mɛɣe paa pəcɔ. ¹¹ Mpv pu yelina na pá tɔli-mɛɣe Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəŋka nəɣɔ təyelele.

¹² Mpi pə tɔɔ ma wɛɛ na má təŋna-mɛɣe təm tənɛɣe tɔɔsvv təɣɔɛ. ɪ tɛma-təɣi nyəm, haləna tampana təm nti ɪ mɔwa tɔ í pu tɔ təm taa. ¹³ Ye ma wɛna ma ɪɛ, ma huv si pə wɛ teu si ma kɔtəsvv tənɛɣe maa tɔsəɣi-mɛɣe tam na í taa hɛɛ. ¹⁴ Pə taya pulv tɔɔ, ma nyəmá teu si nəŋnə maa lu tənuyv kɔsəpuyv kɔnɛ kv taa na má tɛɛ, ɪsu Tacaa Yesu Kilisiti hulə-m tɔ. ¹⁵ Maa paasəna na má yelina-mɛɣe mpi pu tɔsəɣi-mɛɣe təm tənɛɣe paa ma kəma na ma fɛi tɔ.

Kilisiti teeli nalaa

¹⁶ Tampana tɔɔ ɪsəntə, pə taya mɔla nna yulvlayatv luləsaa tɔ anəɣi tɔ təkɪ na tɔ huləna-mɛɣe Tacaa Yesu Kilisiti kəntɛ tɔŋ na tɔŋ nyəntɛ təm. Ama tə ná ɪ səsəntv na ta ɪsəpɛɛ mayamaya kɛ. ¹⁷ Tu wɛ timpi Tacaa Isò kusa ɪ nyuyv na í ha-ɪ teeli kɛ waatv wei Teeli səsɔ tv ɪnɪ ɪ lapə na pə yəɣɔti na í nu si: Ma luɣv tɛɛ Pəɣaya ntɛ ɪnɛ ɪnɪ, ɪnəɣi ma laŋɛ hulvmənaa pə tu fɛi. ¹⁸ Tá mayamaya tɔ nuna tá ŋkpaŋŋ kɛ waatv wei pə yəɣɔta m̀p̀ɔ́ɣ́ hatuu ɪsətəa kɛ tá na-ɪ tu wɛ puyv kate nyəŋkv tɔɔ tɔ.

¹⁹ Mpu unu pə yelina na tē te tá taa təkpataa na təm nti Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ka kpaalaa tō. Na tə muna mu kena-təyi teu. Pə taya pulu tō, tə we ké isu fətəla weu səkrətuyu taa na í naaki na hali pə kə pə fe tō. Tulumaluyu ká la na pə ná mə taa. ²⁰ Pə tənaya mpv ilé í tōsɪ sɪ yulv kaa pəsɪ na í lu ɪ mayamaya ɪ təm na í seɣesɪ nti pa ŋmaa Iso Təm taa sɪ cele tu la tō tō tō. ²¹ Pə taya pulu, yulv nəkuyu tike u luləsəyi cele təm natəli. Ama Feesuyu Nanɣtu tukayana-təyi yəlaa taa na pá yəɣətəyənə Iso nəyō.

2

Pəpətv seɣesəlaa təm (Yuti 4-13)

¹ Hatuu ləŋ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa pəpətvnaa ka luwa yəlaa həkʊ. Mpu tətəyō seɣesəlaa pəpətvnaa ká lu mə həkʊ taa tətō. Pəpətv seɣesəŋ na wei í kəŋna wakəlvu təyō paa svv seɣesuyv. Na paa kisi Tacaa wei í yapa-we tō. Mpu unu pu yelina na pá kəna wakəlvu ke kpaakraa ke pa mayamaya pa nyōŋ taa. ² Paɣale ká təŋna-weye pa tetelakasɪ mpaav ŋku ku taa, na paa tvv tampana mpaav ke pa yaasi wei pá təkaa na pá lakəna tō ɪ tō. ³ Seɣesəlaa pəpətvnaa mpe paa lu təmnaa na pá heeliyi-meyə pəɣəlaya nyənuyv tō sɪ pá təyō mə tō. Ama pa Huvnlv sōlv tēma puw ke hatuu ləŋ sɪ ɪ ká la, na pa Wakəllv ná tanja tətəyətəyē.

⁴ Pə taya pulu tō Iso tá yele isətaa tillaa mpa pa wakəlaa təyō yem. Ama ɪ pəta-weye saləka səsə taa ké, na pá həkə-weye alukpala ke səkrətuyv taa sɪ pá tan Huvle wule. ⁵ Iso tá yele antulinya kəpəŋ ke yem. Ama ɪ lapa na lvm səsəəm waasi antulinya inə na ɪ yəlaa asayaa pa tō təwasawasa. Nowee wei í lakaya tampana təŋuyv waasv tō na ləlaa naatosompəɣəlaya tike nyōŋ ke ɪ yapa. ⁶ Iso kú Sətəm na Kəmō pa acalē təm, na í wakəli-yē na kəkə. Na mpyōyō ɪ huləna asayaa sɪ isəna mpi pə wee sɪ ɪ ká la-we təyōlē. ⁷ Ama ɪ yapa Ləŋti. Yulvpaŋ inə, yəlaa asayaa yaasi asilima nyəŋ ka təkə-ɪ ké na pə cəsəyi. ⁸ Pə taya pulu tō, yulvpaŋ inə ɪ ka weu pa həkʊ tō, paa kuyəŋku ɪ naakaya ké na í nukɪ yaasinā asayaa panə, na lakasɪ isayasi nsɪ sɪ pəkəlayaa-ɪ ké. ⁹ Mpyōyō pə wee mē, Tacaa nyəmna isəna mpi ɪ ká ləsi mpa pa matəna-ɪ təyō mayasəŋ taa, na isəna mpi ɪ ká svv asayaa sɪ Kuyaku Kuvhuvnav wule ilé ɪ ká tv-weye saləka tō. ¹⁰ Pə tu kələna mpa pa təŋəyi pa tənəŋ kunyuləŋ isayəŋ na pá footiyi Iso səsəntv tō.

Seɣesəlaa pəpətvnaa panə pa ké apalaa taa apalaa ké. Timpi pa ta tala təyō pa kraasəyi pa ti. Paa tu see isətaa teeli nyəma na í ná, pa tvvki-weye. ¹¹ Isətaa tillaa mayamaya kələna seɣesəlaa panəyē toma na pəsuyv, paa cakəna teeli nyəma mpeye Tacaa isəntaa. ¹² Yəlaa panə pa laki ké isu ləmayasē feinaa, pa we yem ké isu pə ləlvv taale wontu sɪ pá kra-tɪ na pá kv tō. Mpi mpi pa ta cekəna təyō pa tvvki. Pa kəŋ saaluyv ke yem ké isu taale wontu. ¹³ Kunyōntəyōlənā mpa mpe pa kəŋna təyō pu te na pə lēti-we. Ilim na pə isəle ke pa kunyuləŋ isayəŋ kuləyənə-we na pá laki-ɪ na pa laŋa hēe pamm. Pa muɣuliyina pa puɣusuyv ké na mə na-we í təkɪ mə təyənasi. Ye pa we timpi, fēle na tusuyv wenna. ¹⁴ Alaa yem yem nyəma ke pa pəkəyi tam. Paa nyəyəsəyi isayətv lapv, na pá tvsəyi acamaa acamaa. Pa pəɣəlaya nyənuyv fēi yəɣətvuyv. Iso təŋsa-weye mpusi ké. ¹⁵ Pa yela mpaav kəpəŋku ké na pá tooliyi. Posə pəyalv Palaam ikpate ke pa təŋaa. Ilé ɪ ka sələnə liyitee na í nyɪ sɪ kawalaya lapv taa ké ɪ ká hikina-yē. ¹⁶ Ama pa kaləna-ɪ ɪ kaanuv tənə tō tō. Kvpam, kraŋaya alvnyəŋka ŋka kaa yəɣətəyi tō ka yəɣətāa isu yulv, na pə kra Iso kuyəɣətutu teləsulv ke ɪ kumələkulaputv nti tō təlātē, na í yele lapv.

¹⁷ Yəlaa panə pa wee ké isu hila nna a nyōwa tō, na isu tev piluyuu na heelimuyv kusɪ-ku tō. Iso tēma-weye pa təcayale caav ke səkrətiile anaam taa. ¹⁸ Kalampaani təm na kumələnyəntv ke pa kpaaləyi. Yulvweevv kunyuləŋ asilima nyəŋ ke pa tvsəyənə mpa pa lu nōnō ké yəlaa toollaa həkʊ tō. ¹⁹ Na pá heeliyi pēle sɪ paa waasi-we na pá pəsɪ kasayampiya. Pəyēle yaasi kuvakəlv kra mpe pa mayamaya ke yomle ké. Pə taya pulu, ye mpi pə maləna yulv, ɪ pəsə pə yom ké. ²⁰ Tampana tō, ye yəlaa nyəma Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti na pə ləsa-weye antulinya isayəŋmakəlvuyv taa, na pə kə iləna antulinya tasa-weye isayəŋmakəlvuyv

mpri na pə kra-weyɛ yomle, kancaalaya nyəm lapa sooci na waali nyəntv. ²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaav, sana kele na mpi pa tema-kuyv nyəm na pá ha kuheelitu kupampantv nti pa teləsa-we tɔyɔ siyile tɔ. ²² Nti tə mayana-we tɔ tə lapa teitei ké isu pa tukuyv ituule tɔyɔle si: Haya mɔlaa na ká tɔyɔ ka tɔtv. Pa sɔ afa tɔpaipai na í mɔli afɔla taa na í tasa həntvɔv.

3

Tacaa kəntɛ tɔm

¹ Ma taapalaa, ma takɔlaya naale nyəŋka ntɔ ma tv-meyɛ ŋmaav tɔ. Nti ma tɔɔsa-meyɛ ma takɔlasɪ nsi si naale si taa tɔ ma caa ké si pɔ tv-meyɛ huwɛɛ kɔpana ke mə ləmayasɛɛ taa na í taa hɛɛ. ² Ma caa ké si í tɔɔsi tɔm nti Isɔ kuyɔyɔtɔtv teləsɔlaa nanŋ nyɔma ka yɔyɔta hatuu lɔŋ tɔ, na Tacaa na tá Yatv kuheelitu nti mə tillaa seysesə-mɛ tɔ. ³ Kancaalaya ɔlɛ í nyi teu si yɔlaa ká kɔli kuyɛɛŋ kantəkaya nyəŋ taa mpa paa tɔŋ pa mayamaya pa konyuləŋ tɔ, na paa wɔŋ-mɛ. ⁴ Haləna paa pɔɔsi-mɛ si: I taa tɔ si i ká mɔli ya? Na haləna sanja i wɛ le? Ta caanaa ná kɔlaa kele na pɛle pá si, na tuu pa ŋmau antulinya tɔ i tɛ i tɛyɛle mpv, pɔlv ta layasi. ⁵ Isɔ yɔyɔtəna hatuu lɔŋ taa na pɔ lá isɔtɔnvɔv na tɛtv. Ama tɔm tənɛyɛ mpɛ pa sɔɔwa tɔfaa. Tɛtv fayana lɔm, na lɔm ke pa lapəna-ti. ⁶ Na pə kaasi lɔm mpi pə waasəna tuu lɔŋ antulinya təwasawasa na pɔ wakəli-i. ⁷ Kayana Isɔ kuyɔyɔtɔtv kɔlvmtv nti tə suna isɔtɔnvɔv na tɛtv, si pu tɛ na pɔ wɔ-tɔyɪ kəkɔ ke kuyəŋku paa huuna asayaa na pá wakəli-we tɔ.

⁸ Ma taapalaa, natəli tə wenna pə ta mɔna isu í ká sɔɔ tə tɔɔ. Ntəyɔle si kuyaku kɔlvmtvɔv wɛ Tacaa ké isu pusi iyaya, na pusi iyaya náá wɛɛ-i isu kuyaku kɔlvmtvɔv. ⁹ Tacaa tɔma si i ká la nti tɔ, pə taya isu i wɛ kaninika na tə lapv isu lɛlaa huukvɔv tɔ. Ama suulu ke i huləyi-mɛ. Mpi tɔ, u caa si yulv nɔyɔlv í le, paa pɔntv ké awe. Ama i caa ké si yɔlaa təna í layasi təntɛ kupantɛ.

¹⁰ Paa na mpv tɔ, Tacaa kuyaku kəŋ kəntɛ ké isu ŋmulv kəŋvɔv tɔ. Isɔ tɔnvɔv ka mɔki yem ké kuyəŋku, na pə kəkɔlvɔv ká la sɔyɔntv. Kəkɔ ká nyaya isɔtɔnvɔv tɔɔ nyəm təna, na pu nyaya atɛ na i nyəm təna. ¹¹ Pə kəŋ pə tənaya wakəlvɔv ke mpvɔvle, ɔlɛ mu nyəna ntɛyɛ mə cakəle. Mə yaasi ká te na í hólɪ si í matəna Isɔ, ¹² na í taŋna Isɔ kuyaku, na í lv teu si kuyaku ŋkɔ kú tala lɔŋ. Kuyəŋkuyv kəkɔ ká nyaya isɔtɔnvɔv, na kv tɔɔ nyəm təna ká hoona ká hanaya. ¹³ Ama Isɔ tɔma si i ká te na í ləsi isɔtɔnvɔv kɔfalvɔv na tɛtv kɔfatv, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá taŋaa tɔyɔle.

¹⁴ Ma taapalaa, pə tɔɔ ké í ká lv teu na í lá kɔpama ke Isɔ isɛntaa na í taa na isayətv natəlvɔv mə kiŋ, na mə na-i í ciiki na í taŋ kuyaku ŋkv. ¹⁵ I nyəŋna Tacaa suulu na í ná, i suulu unɪ i yelina na pɔ ya mə nyɔŋ. Ta taapalv kɔpaŋ Pɔɔli ŋmaa-mɛ na í kɛɛsi-meyɛ pə tɔm na ləmayasɛɛ nna Isɔ ha-i tɔ. ¹⁶ Ḿpɔyɔ i ŋmaaki i takɔlasɪ təna taa ké timpi timpi i yɔyɔtəyi tɔm tənɛ tɔ. I takɔlasɪ taa huwɛɛ cəkənav wɛ katɛ ke tiili tiili, ɔlɛna isəkɛɛtɛɛ nyɔma na mpa pa fɛi tɔŋ tɔ pɛle pa kɛeki pə huwɛɛ. Na ḿpɔyɔ pa kɛeki Isɔ Tɔm taa tɔmnaa lentɪ tɔtɔ. Pa mayamaya pa lepɪ ke pa tɔŋna caav ke mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, pənɛntɛ mə isɛ kulaa. Pə tɔɔ ɔlɛ í taa yele na yɔlaa asayaa kɔpuyusutu tolisi-mɛ, na pɔ kɔɔ na timpi í sɔŋaa tɔca tɔ pɔ layasi-meyɛ lɔntɛ. ¹⁸ Ama í wɛɛ na í puki lɔlv ké Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti pɛɛlɛɛ na i nyəm tɔm taa. Pə krayav sanja haləna tam tɔ, teeli tv ntɛ unɪ. Ami.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA YOHAAŊI NMAAWA TŌ Kutvlvtv

Seysesəŋ kraɪ nyəŋ paɣale ka we saa wei Yohaani ŋmaakaya ɪ takəlaya təɣə. Seyesəŋ kraɪ nyəŋ ɪnɪ ɪ taa lɛŋkɪ nté sɪ mpi pə naaki ɪsentə tə pə ke ɪsayam ké. Mpi pu naaki təɣole kɪpam. Pə tə kə pa seysesaya sɪ pə ta muna Yesu ɪ weena yulv weetv, mpi tə ɪ ké Iso ké. Ama Yohaani na hulaa təfoo sɪ Yesu ké Iso, pəcə ɪ ké yulv, pəyele ɪ ké Feesuyu.

Isəna pa fayə Yohaani I takəlaya tə:

Kutvlvtv, titite 1:1-4

Tə wee nyaaləm taa ɪsu Iso, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu təm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŋna sɪ yulv ké Iso pəɣaya tə, titite 3

Tampana na pəpətv pə fayəv, titite 4:1-6

Isə ké səəlvv, titite 4:7-21

Taa təm mpi pə kəlaa tə, titite 5

Weesuyu təm

¹ Weesuyu Təm ke tə ŋmaa-meyə takəlaya taa cəne. Təm nti tu wee kancaalaya ké, na tə nu-ti, na tə na-ti na ta ɪsəpee, na tə nyəni-təyi teu, na tá niŋ tokinaa. ² Waatv wei weesuyu kune kv kəma tə tə na-kv. Pə tə kə tə heeliyi-me na tə kraaliyi-meyə weesuyu ŋku kv tɛŋ tə kv təm. Tacaə cəlvv kv wee na pə kuli-kv na pə hólí-tv. ³ Nti tə nawa na tə nuwa təɣə tá heeliyi-me tətə, sɪ ɪ kpentəna-tvɣv tá na Tacaə na ɪ Pəɣaya Yesu Kilisiti ta kpentvɣv taa. ⁴ Tə ŋmaa takəlaya sɪ tə heeliyi-meyə təm təneyə na tá laŋa hulvmɪ teu.

Isə wee ké ɪsu kəkə səsəŋka

⁵ Nti tə nu Yesu Kilisiti kiŋ na tə heeliyi-me təɣole sɪ, Iso wee ké ɪsu kəkə səsəɣa ŋka ka naa tə, na paa səkpetiya kai fei ɪ kiŋ. ⁶ Ye tə yəɣətəyi sɪ tá na Iso tə kpentaa na pəyele na tə tɛŋna səkpetvɣv taa ké tənte, tə kə pəpətvnaa ke tá yəɣətaya na tá kulapəle pə naale pə taa ké. ⁷ Ama ye tə tɛŋ tənəŋ taa ɪsu Iso mayamaya wev tənəŋ taa tə pə kpentəyi-tvɣv, na ɪ Pəɣaya Yesu caləm kpiisiyi-tvɣv ta ɪsayatv təna.

⁸ Ye tə yəɣətəyi sɪ tə wev ɪsəntə tə tə feina ɪsayatv, ta mayamaya ke tə puɣusiyi, na tampana fei tá kiŋ ke paa pəcə. ⁹ Ama ye tə heela Iso ké tá ɪsayatv, tə pəsəyi na tə tu-ɪ naani. Pə taya pulv tə, ɪ təŋəyi siyisuyu ké, ɪle ɪ ká husɪ tá ɪsayatv na ɪ kpiisi ta kawalasɪ təna təpaɪpaɪ. ¹⁰ Ye tə yəɣətəyi sɪ tə ta la ɪsayatv, Iso ké tə yaaki pəpətv, na tu mɣyi ɪ təm.

2

Kilisiti kele ta sənlv

¹ Ma piya, ma ŋmaa-meyə tənə ɪnəyi sɪ pə la na ɪ taa la ɪsayatv. Ama ye pə tu yelaa na nəɣlv la ɪsayatv, ɪle tə wena ta təm tayanlv ke Tacaə kiŋ. ɪnəɣəle Yesu Kilisiti wei ɪ ké tampana təŋlv tə. ² Pə taya pulv, Yesu Kilisiti ɪnəyi pa lapa kətaya sɪ pə tayanɪ tá ɪsayatv, na pə taya tá tike tá ɪsayatv, ama na yəlaa təna təpaɪ ɪsayatv tətəɣə.

³ Ye tə təŋəyi Iso kvheelitu ɪle tu cəkəna sɪ tampana tə nyəmə Iso. ⁴ Ye nəɣlv təma sɪ ɪ nyəmə Iso, na pəyele pɪntv ɪ təŋəyi ɪ kvheelitu, pɪntv ké pəpətv ké, na tampana fei ɪ kiŋ. ⁵ Ama wei ɪ təŋəyi Iso kvɣəɣətv tə pɪntv səəlvna Iso na tampana təkpataa. Mpi pə yeki na tə nyəŋ sɪ tá na Iso tə kpentaa yaa tə ta kpenti təɣəle. ⁶ Ye wei ɪ yəɣətə sɪ ɪ na Iso pa kpentaa, pɪntv ɪ tə tənte nte Yesu ka təma tə.

Kvəsutv kvfatv

⁷ Ma taapalaa, pə taya kusəsutu kufatu natələyi ma ηmaa takələya sɪ ma heeliyi-mε. Ama kusəsutu kupəntu nti pə heela-mεye hatuu kancaalaya təyɔ. Na kusəsutu kupəntu ntəyələ təm nti í tema nuw tɔ. ⁸ Paa na mpv pə wε isu kusəsutu kufatu tɔɔ ké ma ηmaa-mεye takələya, pə hula tə tampana ke Kilisiti kin na mə kin tətɔ. Səkrɛtuyv keelaa na tampana kəkɔ tema nav tənyau.

⁹ Ye wei ɪ yəɣətəyi sɪ ɪ wε tənəηη taa na pəyele ɪ taa kraana ɪ yulətuyvntələ, səkrɛtuyv ta ceta pɔntv tɔɔ se. ¹⁰ Ama ye wei ɪ sɔləyi ɪ yulətuyvntələ, pɔntv wenna tənəηη taa, na pulv mpi pu pəsi na pə tusi lelv na ílé í lá isayatu tɔ pə fεi ɪ kin. ¹¹ Ama səkrɛtuyv nyaləna wei ɪnɪ ɪ taa kraana ɪ yulətuyvntələ tɔ ɪ tɔɔ. Kv taa ké ɪ təη, ɪ ta cəkəna ɪ təpote. Mpi tɔ, səkrɛtuyv yulvsa ɪ isε tɔ se.

¹² Ma piya, pə husa mə isayatu ke Kilisiti tɔɔ təyɔ ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. ¹³ Caanaa mε mə nyəmna wei ɪ ka wε hatuu kancaalaya tɔ, pə tɔɔ ké ma ηmaa takələya sɪ má heeliyi-mε. Ifepiya mε, mə kəla Isayav təyɔ ma ηmaa takələya sɪ má heeliyi-mε.

¹⁴ Piya, mə nyəmá Taca təyɔ ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. Caanaa mε, mə nyəmá wei ɪ ka wε hatuu pə kancaalaya tɔ, pə tɔɔ ké ma ηmaa takələya na má heeliyi-mε. Ifepiya, mə wenna toma, na Isɔ Təm cakɪ mə taa, na í kəla Isayav, pə tɔɔ ké ma ηmaa-mεye takələya.

¹⁵ ɪ taa sɔli antulinya, paa mpi pə tu ké antulinya nyəm maɣamaɣa tɔ, í taa sɔli. Ye nəɣəlv sɔla antulinya, pɔntv ta sɔli Taca tətɔ. ¹⁶ Pə təna mpi pə ké antulinya nyəm təyɔlv, yulətənyv kunyuləη isayəη, na yulv naakuyv pulv na pə isəsεmle kraí tɔ, pə taya Taca kin ke pə lunaa. ¹⁷ Antulinya na pə təna mpi yəlaa naakɪ ɪ taa na pá nyuləyi tɔ pə təηna tēm ké. Ama wei ɪ lakɪ Isɔ luyv nyəntv tɔ pɔntv cakəna tam.

Kilisiti kolontu

¹⁸ Ma piya, antulinya tēm wɔsaa ké. ɪ tema nuw sɪ Kilisiti kolontu ka lu. Təv, kayana ɪ kolontunaa mpε pa lu paɣale ké tənyɔɔ. Pə tɔɔ ké tə nyəmnaa sɪ pə wɔsa tēm ké. ¹⁹ Yəlaa panε pa taa ké ta nyəma na tampana se, pə tɔɔ ké pa lu tá taa. Ḿpúyú mεε, ye paa ké tá nyəma, pa taa lu tá taa se. Ama pa lu ta taa ké sɪ pə hólí teu sɪ pa taa nəɣəlv taa ké tá nyəη na tampana.

²⁰ Ye mε ɪε Feesuyv Nəηηtv wei Kilisiti tisa paa mə taa wei ɪ tɔɔ tɔ ɪnəyi í hikaa, na mpv pə yelina mə təna í nyəmá tampana. ²¹ Ye mpv pə taya isu í tá nyɪ tampana təyɔ ma ηmaa-mε sɪ má heeliyi-mε. Ama isu í nyəma-yε, na í nyəmá tətɔ sɪ pəpətv natəli tə fεi tampana taa tɔ pə tɔɔ ké.

²² Aweyεle pəpətv ɪε? Wei ɪ yəɣətəyi təfoo sɪ Yesu tá ké Kilisiti tɔ pɔntv nté pəpətv. Na ɪnəyələ Kilisiti kolontu. Pɔntv kpeηna Taca na ɪ Pəyaya ké na í kisi. ²³ Ḿpúyú mεε, ye wei í kisa Pəyaya, pɔntv kisa Taca tətəyɔ. Na ye wei í nyəmá Pəyaya, pɔntv nyəmá Taca tətəyɔ.

²⁴ Pə tɔɔ ké í ká la kookalɪ na í təkɪ təm nti ɪ nu hatuu kancaalaya təyɔ mə taa ké teu. Ye ɪ təkə wenti í nu kancaalaya təyɔ mə taa ɪε mə na Pəyaya na Taca í ká kpenti na í caya mpv.

²⁵ Kilisiti təma sɪ ɪ ká ha-tuyv mpi təyɔle weesuyv ηkv kaa tɔ tɔ.

²⁶ Mpa pa pεekəyi sɪ pá puyusi-mε tɔ, pa tɔɔ ké ma ηmaa-mεye tənε ɪnɪ sɪ má heeliyi-mε.

²⁷ Ye mε ɪε Kilisiti tisa ɪ Feesuyv ke mə tɔɔ ké. Na ɪ Feesuyv wεv mə kin tɔ nəɣəlv ɪ nəkəyi-mεye natələyi hólúyú tətɔ. Feesuyv hóləyənə-mεye pə təna na tampana ke kv seɣesəyi, kv seɣesəyi pəpətv. Pə tɔɔ ɪε í təη Feesuyv kvseɣesətv na mə na Kilisiti í kpenti mpv.

²⁸ Nn ma piya, mə na Kilisiti í kpenti na í caya mpv, na tu tv-ɪ naani ké waatv wei ɪ ka lu tɔ, tə kaa kuu fεεle ke ɪ isentaa ké kuyəηkv ɪ ká kɔɔ tɔ. ²⁹ ɪ nyəmá teu sɪ siyisuyv ke Kilisiti ná təηəyi, mpv tətəyɔ í ká nyɪ sɪ yəlaa təna mpa pa təηəyi siyisuyv tɔ pa ké Isɔ piya ké.

3

Isɔ piya

¹ ɪ nyəni isəna mpi Taca sɔla-tv tɔ ɪ paasaa ké na í sɔli-tv na halɪ pá yaa-tv sɪ ɪ piya, na tɔ tu ké ɪ piya nsəyi. ɪ tá ná mpi pə tɔɔ antulinya nyəma ta nyɪ-tv təyɔle. Pa taa nyɪ Isɔ təyɔ pa ta nyɪ tá. ² Ma taapalaa, kayana tə ké Isɔ piya ké, ɪε pə ta kulita isəna tu tε na tɔ wεε tɔ pə tɔɔ

takeele na pécó. Paa na mpv tə nyámá sí Kilisiti kəŋ na í lu tə tu nəḡəsəna-í kέ, mpi tə tu ná í weetu. ³ Yəlaa təna mpa pa tseləḡi Kilisiti ke mpv tə pá tayanəḡi pa təḡi na pá lá kupaama isu Yesu Kilisiti keu kupaŋ tə.

⁴ Yəlaa təna mpa pa laki isayatu tə Iso kusəsutu ke pa kpeesəḡana. Pə taya pulv, isayatu lapv kena kusəsutu kpeesənav. ⁵ Na í nyámá teu sí Yesu Kilisiti kəmaḡa sí í ləsəḡi yəlaa isayatu na í lə. I maḡamaḡa í feina isayatu ke paa pəcə. ⁶ Pə təw kέ ye í na wei pa kpentaa, pə cəpa puntu na isayatu lapv kέ. Ama ye wei í wee na í təŋna isayatu lapv, í ta na Yesu na í ta tu nyəmi-í.

⁷ Ma piya í taa yele na nəḡəlv puḡusi-me. Ye wei í təŋəḡi tampana, puntu maḡamaḡa kέ tampana tū kέ isu Yesu Kilisiti. ⁸ Ye wei í wee na í təŋna isayatu lapv, dləḡəv tənna puntu. Pə taya pulv dləḡəv lapəna isayatu ke hatuu kancaalaya. Pə maḡamaḡa pə təw təkpeem kέ Iso Pəḡaḡa kəma sí ka wakələḡi dləḡəv təma tənəŋnaŋ.

⁹ Wei í kέ Iso pəḡaḡa tə pə cəpa-í na isayatu lapv kέ. Pə taya pulv, í ta ke sətə tətə, í təma weesuḡu tū ke pəsuyv kέ. Na Iso kele í Caa, dlə í kaa pəsi na í təŋna isayatu lapv. ¹⁰ Í naa mpi pə yeki na pá nyəŋ Iso piya na dləḡəv nyənsi təḡəlv. Wei u təŋəḡi tampana yaa u sələḡi í yuləḡəḡəntələ tə í ta ke Iso pəḡaḡa.

Təma sələḡv təm

¹¹ Nti í nuwa hatuu kancaalaya təḡələ sí tə sələḡi tá təma. ¹² Pə fei sí tə la isu Kayini ka lapv tə, í ka kέ Isayav nyəŋ kέ na í kú í neu. Na pepe təw kέ í tu kv-í tə? Í neu lakaya kusiyisim na iní í lakaya isayam tə pə təw kέ.

¹³ Apalaa me, ye antulinya yəlaa taa kpaana-me, tələ tə taa la-meḡe piti. ¹⁴ Tə nyámá sí tə lu təsəte kέ na tə svv weesuḡu təhikile. Tə sələ ta yuləḡəḡəntələnaa təḡə tə nyámá mpv. Wei u sələḡi í leləv tə í we səm taa kέ, í ta luta. ¹⁵ Yuləv wei í taa kpaana í yuləḡəḡəntələ tə í kέ yuləkvəlv kέ, na mə nyámá sí yuləkvəlv feina weesuḡu ŋku ku təŋ tə. ¹⁶ Tá təw kέ Yesu Kilisiti lə í weesuḡu. Mpi tá nyámá sí yuləv sələ í leləv təḡələ. Ye mpv pə wee kέ sí taa lə tá weesin ke ta təḡəntələnaa təw. ¹⁷ Ye yuləv wəna kele, dləna í ná pə caala í yuləḡəḡəntələ na í ta toosi í təm sí pulv, wəentv iní í pəsəḡi na í tə sí í sələ Iso kele? ¹⁸ Ma piya tə taa makí nəəsi taa kέ yem kέ tá təma sələḡv təm. Ama tá lakasi í hóləḡi tətə sí tə sələ təma na tampana.

Iso naani tḡv

¹⁹ Mpi pu yele na tə nyí sí tampana ke tə təŋəḡi təḡələ. Pu yele na tə wəena naani kέ Iso isəntaa. ²⁰ Ye pə heeliḡi-tḡv hatuu tá lotu taa sí tə fei teu, tə nyámá sí Iso kəla tá lotu taa nyəntv tənaya təw na í nyámá pə təna təpai. ²¹ Ma taapalaa pə təw kέ ye pə ta heeli-tḡv natələḡi hatuu tá lotu taa, tə kaa nya Iso isəntaa kele paa pəcə. ²² Tə təŋəḡi í kvheelitu na tə laki mpi í caa tə pə təw kέ í ha-tḡv pə təna mpi tə sələməḡi-í tə. ²³ Nti í tu-tv təḡələ í Pəḡaḡa Yesu Kilisiti təm mḡv na sí tə sələḡi ta təma isu Kilisiti tu-tv sí tə laki tə. ²⁴ Ye wei í təŋəḡi Iso kusəsutu puntu kpentəna Iso kέ na Iso we puntu waalı. Iso ha-tḡv í Feesuḡu təḡə tə nyámá sí Iso we tá waalı.

4

Iso na Sataní pa feesin fayav

¹ Ma taapalaa, nyente yəlaa mpa sí Iso Feesuḡu tii mpe pa təw tə í taa mḡi pa təna pa təm ke yem. Í tē pa waalı na í ná sí feesuḡu ŋku kv kέ Iso nyəŋku yaa ŋku. Pə taya pulv, Iso kvḡḡəḡəttv teləsəlaa pəpətvnaa kvpiŋ yana na antulinya. ² Isəna í ká nyəna sí Iso Feesuḡu nyəma təḡəlv, ye wei í təŋ sí Yesu Kilisiti pəsa yuləv na tampana dlə Iso Feesuḡu tū nté. ³ Ama wei u tisiḡi sí Yesu pəsa yuləv na tampana tə Iso Feesuḡu fei í kin. Kilisiti kolontu nyəŋku tū nté puntu. Í ká nuwa sí í ká kəw tə, í təma kənte ke antulinya taa.

⁴ Ama ma piya me mə kέ Iso nyəma kέ na í kəla Iso kvḡḡəḡəttv teləsəlaa pəpətvnaa. Pə taya pulv, Feesuḡu ŋku kv we mə kin tə kv kəla feesuḡu ŋku kv we antulinya nyəma kin tə. ⁵ Antulinya yəḡətaya ke pa yəḡətəḡi, na antulinya nyəma nukí pa təm ke pa kέ antulinya nyəma tə pə təw. ⁶ Ama tá dlə, Iso tənna tá. Na wei í nyámá Iso tə iní í nukəna tá təm, wei í ta

ke Iso nyeh tɔ u nukɪ tɔ tɔm. Mpi pu yele na tɔ nyeh tampana Feesuyu na feesuyu ŋku ku tolisiyi yɛlaa tɔɔle.

Iso ke sɔɔlyu

⁷Ma taapalaa, i yele na tɔ sɔɔlyi tɔma, pɛ taya pulv Iso kin ke sɔɔlyu lunaa. Na wei i sɔɔlyi i yulɔtɔɔntɔle tɔɔle Iso pɛyaya na pɔntu nyɛmɔ́ Iso kɛ́. ⁸Ama wei u sɔɔlyi i yulɔtɔɔntɔle tɔ, pɔntu ta nyi Iso. Pɛ taya pulv Iso ná kɛ́ sɔɔlyu tɔ se. ⁹Iso tilina i Pɛyaya ikpamle ke antulinya taa si tɔ ná weesuyu ke ka tɔɔ. Tɔv, mpi Iso hulɛnaa si i sɔɔla-tu tɔɔle. ¹⁰Na isɛna pɛ hulaa si sɔɔlyu tɔm tɛkpem tɔɔle timpɪ tɔ́ tɔ́ sɔɔli Iso na inɪ i sɔɔli-tu na i tili i Pɛyaya si pɛ husɪ tɔ́ isayatu ke ka tɔɔ tɔ.

¹¹Ma taapalaa, Iso ná tɔ́ kisi-tuyv mpuɔvle sɔɔlyu, ile pɛ wee kɛ́ si tɔ́ tɔtɔ taa sɔɔlyi mpuɔ́yú tɔ́ tɔma. ¹²Nɔɔlv ta keesita Iso se. Ama ye tɔ́ sɔɔlyi tɔ́ tɔma, Iso we tɔ́ waali kɛ́ na i sɔɔlyu naa tɔ́ kin tɛkelekele.

¹³Iso ha-tuyv i Feesuyu tɔɔ tɔ nyɛmɔ́ si tɔ́ kɛntɛna-i na i we tɔ́ waali. ¹⁴Tɔ́ nana ta isɛle kɛ́ na tɔ́ heeliyi tɔ́foo si Taca tila i Pɛyaya si ká la antulinya Yatv. ¹⁵Ye wei i yɔɔtɔɔyi si Yesu kɛ́ Iso Pɛyaly, Iso we i waali kɛ́ na pɔntu kɛntɛna-i. ¹⁶Sɔɔlyu mpi Iso sɔɔla-tu tɔ́ tɔ nyɛma-wɪ, na tɔ́ tɛma-wɪ na tɔ́ taa.

Iso kɛ́ sɔɔlyu tu kɛ́, ile ye wei i sɔɔlyi i lelv, pɔntu nyɛmɔ́ Iso na Iso we i waali. ¹⁷Mpi pɛ húlɔ́yɪ si ta tɔma sɔɔlyu tu fei pá yɔɔtɔ́ tɔɔle si tɔ́ kaa nyana pulv paa pɛcɔɔ Iso huve n̄tɛ tɔ́ wule. Pɛ taya pulv, isɛna Yesu Kilisiti tɔma antulinya taa tɔ́ mpuɔ́yú tɔ́ tɔma. ¹⁸Sɔɔntu sɔɔlyu ta ke sɔɔlyu. Ama sɔɔlyu mpi pɛ kɛ́ tampana nyɛm tɔ́ pɛ yasɔyi sɔɔntu kɛ́. Pɛ tɔ́ kɛ́ sɔɔntu sɔɔlyu ta ke sɔɔlyu kupaŋku nakvli. Pɛ taya pulv, salɛka kɛɛna na sɔɔntu.

¹⁹Ye tɔ́, Iso laalɛna-tuyv sɔɔlyu ile na taa sɔɔli-i. ²⁰Ye nɔɔlv nɔɔ taa luwa si: Ma sɔɔla Iso. Ama ye i yulɔtɔɔntɔle, u sɔɔlyi ílé, pɔntu kɛ́ pɔpɔtɔ kɛ́. Ye i ta sɔɔli i yulɔtɔɔntɔle wei i naaki tɔ́ isɛnaya i ká sɔɔli Iso wei u naaki tɔ́? ²¹Kusɛsutu nti Kilisiti tu-tu tɔɔle si: Pɛ wee si ye wei i sɔɔla Iso, pɔntu i sɔɔli i yulɔtɔɔntɔle tɔ́tɔɔ.

5

Ta kɔlyv ke antulinya

¹Yulv wei i tɛma i taa si Yesu kele Kilisiti tɔ́, pɔntu kɛna Iso pɛyaya, na ye wei i sɔɔla piya caa, pɔntu sɔɔla piya tɔ́tɔɔ. ²Tɔ́ sɔɔlyu Iso na tɔ́ laki i kusɛsutu tɔɔ tɔ nyɛmɔ́ si tɔ́ sɔɔla i piya. ³Tɔ́ tɛɛyɪ Iso kusɛsutu tɔɔ pɛ húlɔ́yɪ si tɔ́ sɔɔla Iso. Na Iso kusɛsutu ta kɛli-tuyv kate. ⁴Pɛ taya pulv tɔ́ paa Iso pɛyaya ŋka ká pɛsɔyi na ká kɛli antulinya kɛ́. Tɔ́ tɛma Iso na ta taa tɔɔ tɔ́ kɛla antulinya. ⁵Awe pɛsɔyɛna na i kɛli antulinya, ye pɛ taya wei i tɛɛ i taa si: Yesu kele Iso Pɛyaly tɔ́ i paasi?

Kilisiti tɔ́ tampana hulvɔ

⁶Yesu Kilisiti kele wei i kɔmna lom na calɛm tɔ́. Pɛ taya lom tike ke i kɔmnaa, ama na calɛm tɔ́tɔɔ. Na Feesuyu lɛsɔyɛna seliya si mpuɔ́yú pɛ wee. Pɛ taya pulv Feesuyu kɛna tampana tu. ⁷Seliya nyɛm we tɔm tooso kɛ́. ⁸Feesuyu na lom na calɛm, na pɛ tɛna pɛ tooso isɛntɔ u kɛɛsɔyɛna tɔma. ⁹Ye yɛlaa lɛsɔyi seliya tɔ́ mɔyi. Tɔv, Iso nyeh ná kɛla yɛlaa nyɛma tɛayacaya. Iso seliya kele wei i lɛsa i Pɛyaya tɔ́ tɔ. ¹⁰Pɛ tɔ́ kɛ́ wei i tɛɛ Iso Pɛyaya na i taa tɔ́ pɔntu cɛkɛna seliya inɛye hatuu i taa. Ama ye wei u tɛɛ i taa na Iso, pɔntu yaa Iso kɛ́ pɔpɔtɔ kɛ́. Pɛ taya pulv tɔ́, i ta mɔ seliya wei Iso lɛsa i Pɛyaya tɔ́ tɔ. ¹¹Na seliya wei Iso lɛsɔyi tɔɔle si: I ha-tuyv weesuyu ŋku ku tɛɛ tɔ́, na i Pɛyaya celɛna-tuyv-ku. ¹²Ye wei i kɛntɛna Pɛyaya, i hika weesuyu kɔnɛ inɛyi. Na wei i ta kɛntɛna Iso Pɛyaya tɔ́ pɔntu kaa na-ku.

Weesuyu ŋku ku tɛɛ tɔ́ kv tɔm

¹³Ma ŋmaa takɛlaya na má heeli-mɛye mpuɔ́yú si mɛ mpa i tɛma mɔ́ taa na Iso Pɛyaya tɔ́ i hika weesuyu ŋku ku tɛɛ tɔɔ. ¹⁴Tɔ́ nyɛmɔ́ si ye tɔ́ sɛlɛmɔyi Iso kɛ́ mpi pɛ kɛ́ i luyv nyɛm tɔ́,

ı nukı tɔɔ kɛ tá naani tɔɔ sɔsɔm kɛ ı tɔɔ. ¹⁵ ɪsɛna mpi tɔ nyɛm sɪ ye tɔ sɛlɛmɛyɪ-ı pulɔ ı nukı tɔ, mpɔ tɔtɔyɔ tɔ nyɛmá sɪ ı ha-a-tuyɔ mpi tɔ sɛlɛmɛyɪ-ı tɔ.

¹⁶ Ye nɔyɔlv nawa ı taapalɔ na í lakı ısayatɔ nti tu kɛɲna sɛm tɔ, pɛ wɛɛ sɪ pɔntɔ í sɛlɛmɛna ı taapalɔ na ɪsɔ kɛ, na ɪsɔ ha-ı weesuyɔ. ɪsayatɔ nti tu kɛɲna sɛm tɔyɔ ma tɔɲ. ɪsayatɔ nti tɔ kɛɲna sɛm tɔ pɛ taya tɛlɛ tɔ tɔɔ kɛ ma tɔɲ sɪ í sɛlɛmɛna. ¹⁷ Pɛ tɛna mpi pɛ ta siyisi tɔ pɛ kɛ ısayatɔ kɛ. Ama ısayatɔ lɛntɛnaa wɛɛ na tu kɛɲna sɛm.

¹⁸ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ pɛyaya nakɛlı ka kaa wɛɛ na ká tɔɲna ısayatɔ lapɔ. Pɛ taya pulɔ, ɪsɔ pɛyaya kentina ı tɔɔ, na ɪsayav kaa kpaya pulɔyɔ ı tɔɔ.

¹⁹ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ tɛnna-tɔ, na ɪsayav niɲ taa kɛ antulinya tɛna ná wɛɛ.

²⁰ Tɔ nyɛmá sɪ ɪsɔ Pɛyaya kɛma na ká lá na tɔ hii layatɔ sɪ tɔ nyı tampana ɪsɔ. Na ta na-ı na ı Pɛyaya Yesu Kilisiti tɔ kpɛntaa na tɔ wɛɛ mpɔ. ɪnɔyɔlɛ tampana ɪsɔ, ınɔyɔlɛ weesuyɔ ɲku ku tɛɲ tɔ.

²¹ Ma piya, í la laakalı na tɔɲ.

TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA ŇKA YOHAAŇI NMAAWA TƏ Kutuluŭtu

Takəlaya kanε ka taa ile ņmaalv ha i təyi hətε kε si səsə. I tasəyi i takəlaya kallaa kε apalutu si pa təŋ tampana na səlvuŷu. I kpaaləyi Isə seelaa si pa la laakali na pəpətu seyesəlaa. ņena i tək i takəlaya na seetu.

Isəna pa faya Yohaani II takəlaya tə:

Tampana təŋuŷu na səlvuŷu, 1-6

Laakali lapv na seyesəlaa pəpətuŋaa, 7-11

Seetu, 12-13

Seetu

¹ Səsə ma, má ņmaakəna takəlaya kanεye alv wei nyá Isə ləsaa tə, na nyá piya mpa ma səlāa na tampana tə. Pə taya ma tike ma sələna-mε, ama pa təna mpa pa nyəmə tampana tə pa səlā-mεye. ² Pə taya pulv tə, tampana kε tə təkāa na anəyi tu tək i tam.

³ Taca Isə na Taca iŋ i Pəyalv Yesu Kilisiti pá hólí-tuŷu pεεε na suulu na pá ha-tuŷu alaafəya na pəc tə hiki kucəŋ iŋεye tampana na səlvuŷu pə taa.

Tampana na səlvuŷu pə təm

⁴ Ma lanle huluma səsəm kε timp i ma nawa nyá piya taa lensi təkā tampana isu Taca tu-tu si tə tək i tə. ⁵ Ma wiikina-ŋ alv nyá, si tə səl i tá təmaya. Iε pə taya kusəsutu kufatu natəli tə tə kε ma ņmaaki. Ama nti pə su-tuŷu tuu kancaalaya təŷəle. ⁶ Isə kusəsutu təkuyv nté səlvuŷu təŋuŷu, na kusəsutu nti pə su-mεye hatuu kancaalaya təŷəle si i wεna səlvuŷu.

⁷ Pəpətuŋaa payale yana antulinya kε, paa caa pá nu si Yesu Kilisiti pəsa yulv tətəŋeləŋ kε tampana. Yulv wei u caa i nu mpv tə pəntv kε pəpətu kε, na inəŷəle Kilisiti kolontu. ⁸ Mpυ tə i la laakali na mə ti, i taa ye le na mə təmlε kawaaya le. Pu te na pə fel i-mεye kupantu kε səsəm.

⁹ Ye wei i ņmaana Kilisiti seyesuŷu tə si kv ta maya-i, pəntv na Isə pa fayaa kε. Ama ye wei i təŋa Kilisiti seyesuŷu, pəntv krentəna Taca na i Pəyalv kε. ¹⁰ Ye nəŷəlv kəma na pə tá kε seyesuŷu kəŋεye i seyesəyi, i taa tεe pəntv waali si i svv mə təyaya, na paa seetu mayamaya i taa sεε-i. ¹¹ Pə taya pulv, ye wei i sεε-i pə wε isu i na pəntv pa pεela nəŷə kε isayatu təma nna i laki tə a taa kε.

Təŋaya nyəntv na seetu

¹² Təm nti ma wεna si ma heeliyi-mε tə tə təwa, ile ma nyuləyi si maa kə mə tεye na má heeli-mεye-ti na nəŷə na pə ha-tuŷu lanhulvmlε səsəle. Ma kaa ņmaa-təyi kəŋmaa kε takəlaya taa na ņmaalaya.

¹³ Nyá kəŷə wei Isə ləsaa tətə tə, i piya sεεki-ŋ.

TAKĒLAYA TOOSO NYĒŊKA ŊKA YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutubutu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi tɔɔ Yohaani ŋmaa i takɔlaya kanɛ. Ama tɔ ta nyi pa tɔm ke teu. Nti Yohaani yɔɔta pa tɔɔ tɔɔle si pa tɔŋ tampana taa. Ilena i keesɔyi-tuyu apalu wei pa yaa si Tiyotɔlefi tɔ i tɔm si i kɛ isayau.

Isɔna pa faɔa Yohaani III takɔlaya tɔ:

Yohaani lɔsɔyi Kayusi aseeta, 1-8

Tiyotɔlefi tɔntɛ isayale, 9-10

Temetiyusi tɔntɛ kupante, 11-12

Sɛɛtu, 13-15

Sɛɛtu

¹ Sɔsɔ mɔ, ma ŋmaakɔna takɔlaya kanɛye ma yulu kupan Kayusi. Ma sɔla-ŋ sɔsɔm kɛ.

² Ma taapalu kupan, ma koolee ntɛ si n cayaana nyɔ ti, na pɔ ha-ŋ tɔnyu taa alaafɔya isu nyɔ lɔsaya weu alaafɔya tɔ. ³ Ta taapalaa tala cɛnɛ ilena pɔ heeli-m si n tɔka tampana kɛ pɔ tu fei, isu tuu lɔŋ n ka tu tɔkɔyɔ-ye tɔ, ilena ma lanje hulɔmi sɔsɔm. ⁴ Isu ma nukɔyɔ si ma piya tɔŋɔyi tampana tɔ pɔ wɛ-m leleŋ kɛ pɔ tu fei.

Kayusi kupantu

⁵ Ma taapalu kupan, paasɛnanu mpi n paasɛna tɔ taapalaa halɛna pɔ kreŋna muɔlaa mayamaya tɔ n kɛ yulu kupan kɛ. ⁶ Yɔlaa pane pa puɔla nyɔ sɔluyɔ tɔm ke Yesu sɛɛlaa tɛna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si n nyɛni Isɔ na n sɛna-wɛye pa mpaaw tɔm taa. ⁷ Kilisiti tɔmle lapu tɔ kɛ pa tu mpaaw, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pɔ sɛna-wɛ. ⁸ Pɔ muɔna Kilisiti tɔŋlaa ta taa tɔkɔna yɔlaa isu pane inɔ pa takanaa, na tɔ tu-wɛye niŋ ke tampana tɔmle nte pa laki tɔ tɔ taa.

Tiyotɔlefi na Temetiyusi pa tɔm

⁹ Ma ŋmaa Yesu sɛɛlaa kpekɔle ke takiliya tɔnyɔ, na Tiyotɔlefi wei i pɛɛkɔyi si pa nyɛnɔyi i pa sɔsɔ tɔ i kisi si inɔ i kaa mu ma tɔm. ¹⁰ Pɔ tɔ kɛ ye ma kɔma na mɔ kɔ maa kuli isayatɔm na pɔpɔtɔ tɔm nti i suu-tu tɔ tɔ tɔ na i nu. I ta yeɛ i nyɛŋ inɔ se. Ta taapalaa mpa pa kɔŋ tɛna tɔ u muɔy-wɛ. Halɛna ye mpa pa caaki si pa mu-wɛ, i kalɔɔna-wɛye na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kpekɔle taa tɔɔnyu.

¹¹ Ma taapalu kupan, taa keena isayalatɔ. Ama keena kupantu latu na n laki. Isɔ tɛna kupantu latu. Ye wei u laki kupantu, pɔntu ta nyi Isɔ kɛ paa pɔcɔɔ.

¹² Yɔlaa tɛna puɔlɔyi Temetiyusi kupantu kɛ, na i tampana mayamaya nɔ lɔsɔyi i nyuluyɔ tɔtɔ. Inɔyi tɔ tɔtɔ tɔ kuliyi kahuka ke i kupantu tɔ, na n nyɛmɔ teu si taa yɔɔta nti, mpuɔyɔ pɔ wɛɛ.

Tɔnaya sɛɛtu

¹³ Tɔm nti ma wɛna si ma heeliyi-ŋ tɔ tɔ tɔwaya, ile ma kaa nɔki na mɔ ŋmaa-tɔyi kuŋmaa ke takɔlaya taa na ŋmaalaya. ¹⁴ Ama ma nyulɔyi si maa kɔ na mɔ na-ŋ nɔnɔ na tɔ caya na tɔ yɔɔti.

¹⁵ Isɔ i ha-ŋ alaafɔya, nyɔ taapalaa sɛɛki-ŋ.

Sɛɛ paa ta taapalu wei.

TAKĒLAYA NKA YUTI NMAAWA TŌ Kutulutu

Yuti takēlaya ta siyisina yulv yaa kpekāle natēli. Isō sēelaa tēnaya pə krentaa. Ie mpa pa seyesəyi pəpətv seyesəḡ təḡo Yuti yookina i takēlaya taa. I huləyi si mpe inī paa teesəna kē isu ləḡ nyəma, na isətaa tillaa mpa pa kula Isō tō na ilē i təḡoni-we tō.

Isəna pa faya Yuti takēlaya tō:

Kutulutu na sēetv, 1-2

Pəpətv seyesəlaa na pa hūnāv təm, 3-16

Tampāna tēḡlaa i təkī pa taa tēm ke teu, 17-23

Isō kuləm na ta waasulv Yesu pa samtv, 24-25

Sēetv

¹ Maya Saaki neu Yuti, Yesu Kilisiti təmle tv.

Má ḡmaana takēlaya kaneye mpa Tācaa Isō yaawa na i səlī-we, na Yesu Kilisiti ná tōka-we tō.

² Isō i hulī-meye suulu, na i ha-meye alaafəya, na i tv-meye tēma səluyv na pə tō səsəm.

Seyesəlaa pəpətvnaa

(Piye II 2:1-17)

³ Ma taapalaa, ma lūpa teu si nyūyv yavv təm nti tē kē tá tēna tá təm tō pə təm ke má ḡmaa-me. Kēna pə caali-m si má ḡmaa-meye takēlaya kanē na má səsī-meye apalutv na i yoo Isəsēele nte Isō ha təm kuləm tō kē kprakaa ke mpa i ti tō pə yoo. ⁴ Pə taya pulv tō, yēlaa asayaa napēli mpa pa suwa tēkev kē ta taa tō, mpe pa kēena tá Isō pēele təm na pá kusəḡna pa asilima taa tōnte təm nyūyv, na pá kisiyi Yesu Kilisiti wei i tike təkōḡ i ke Tācaa na ta Səsō tō. Pa tēma kpaaluyv ke Isō Təm takēlaya taa kē hatuu ləḡ ke pa təm kuyv.

⁵ Paa na i ka tēma-təyi nyəm təkpatāa tō, pə wēe si má tasa-meye lentī tōsuyv ke isəna Tācaa yapa Iseyeli yēlaa ke Icipiti taa na pə waali i kv mpa pa ta tēm-i na pa taa tō. ⁶ I tōsī si isətaa tillaa mpa pa laḡa ta hēena pəsuyv ḡku pə ha-we si pa lakəna, na pá kuli na pá yeke pa mayamaya pa lona tō, Isō hōka-weye alukpala ke tam tō, na i su-weye atē səkpetuyv taa, na i tēḡna kuyaku səsəw. Kv wule ke i ká tv-weye saləka. ⁷ I tōsī si Sətəm na Kōmō na acalē nna a cōna-ye tō a yēlaa lakaya kē isu isətaa tillaa panē. Pa lakaya asilima kulaputv kē. Pa tēḡaya pa tēḡḡ konyuləḡ isayāḡ wei i fēi lapv tō. Ie kōkō tam nyḡḡka ntē pa saləka, na mpi pə lapa-weye mpv tō pə kpaala paa wei kē tēkelekele.

⁸ Yēlaa mpa pa suwa tēkev kē ḡpūyḡ mə hēkv tō mpv pə mayamaya ke pēle pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pá tēḡḡḡ mpv na pá laki tō anī a tūsəḡna-we na pá wakələyi pa ti, na pá footiyi Isō səsəwntv, na pá tvvki isətaa teeli nyəma. ⁹ Isətaa tillu səsō Misēeli ta la mpv. Moisi sēpa na Misēeli na dləḡw pá hḡḡ-i na pá yooki tō, Misēeli ta kuli nḡḡ na i kv dləḡw təm na kutuyv. Ama i tōma-i kē si: Tācaa ká nana-ḡ. ¹⁰ Yēlaa panē, mpi pa ta nyi tō mpḡyi pa tvvki. Na mpi pa nyəmá yem kē pa ti isu taalē wontu mayamaya nyḡḡw tō, mpi pə kuyvna-we təkpatāa. ¹¹ Pa təm wē waiyo kē. Kayini ikpate ke pa tēḡḡḡ, na pəḡolaya tō kē pa tolisa pa ti isu Palaam lapv tō. Isəna mpi Kolee ná kpeesəna Moisi tō ḡpūyḡ pa lapa, ilena pá wakəlī tēnaḡḡ. ¹² Ye pa wē mə tḡḡnasī tətḡḡle, tusuyv wēna, na tēnaya pa pəsəḡna pa acima na fēele tu fēi-wē, hiliḡ haana. Pa wēe kē isu tev piluyuu na heelim kusī-kv tō, na isu tūḡ wei paa pə tala i luluyv u luləyi tō, na isu tūḡ wei pa kpeesəna i lila na i wuli yem tēwōkōkō tō. ¹³ Pa kulaputv luləsəyi fēele fēi tēma ke pa kiḡ kē isu tēḡku hula pááná nyəna tōkuyv kvhulāḡ tō. Pa wēe kē isu isətulvḡnasī kukpeesasi. Isō tēma-weye pa tēcayale caav ke səkpetiile anaam taa kē.

¹⁴ Atam saali kuleluyu naatosompəɣəlaya nyəŋ nté Henəki, na ɪni ɪ ka nana yəlaa panɛ pa təm ke hatuu ləŋ na í yəɣəti si: ɪ tu ŋkpaŋŋ na í nu. Tacaa ká kəə na ɪ ká kpeŋna ɪ isətaa tillaa nanŋ nyəma ɪsu iyisi naanɔwa, ¹⁵ si ɪ huəkəna yəlaa tənaya təm. ɪ ká ku asayaa təna mpa pa kpeesəna Iso na pá lá təma asayee ane a təna tə, na isayətəm nti kawalasɪ nyəma mpa paa see nəɣəlv tə pa tu-ɪ tə pa təm. ¹⁶ Yəlaa panɛ, tam ké pa kəntəɣi na pá kaləɣi. Pa maɣamaɣa pa kɔnyuləŋ ke pa təŋəɣi. Kalampaani təm ke pa yəɣətəɣi, na mpa pa kin kawaaɣa wɛɛ təɣə pa taləɣi.

Kantəkaya kuyeeŋ taa təma

¹⁷ Ama ma taapalaa mɛ, mu təəsɪ nti Tacaa Yesu Kilisiti tillaa heela-mɛɣe tuu ləŋ tə. ¹⁸ Pa heela-mɛɣe si: Tampana təə, kuyeeŋ kuteesəŋ taa, yəlaa ká lu mpa pa təŋəɣi pa kɔnyuləŋ isayəŋ tə, na paa wəŋ-mɛ. ¹⁹ Mpe pa yelina na fayav kəŋ, pa yulwɛɛtu ŋmakələna-wɛ, pə taya Iso Feesuyu. ²⁰ Ama ma taapalaa mɛ, mu səəsɪ toŋ ke mə Iso sɛɛv kɔpam nanŋ nyəm taa ké tam. ɪ sələməna Iso Feesuyu Nanŋtu pəsuyv, ²¹ na í səŋ Iso səəluyv təm taa ké tam na í taŋaa si Tacaa Yesu Kilisiti í ha-mɛɣe weesuyv ŋku ku tɛŋ təɣə ɪ kɔpantv təə.

²² Sika nyəma təm í la-mɛɣe pətəətɛɛ. ²³ ɪ hə-wɛ na í ləsi kəkə taa na í ya pa nyəəŋ. Lɛlaa təm í la-mɛɣe pətəətɛ tətə na səɣəntv. Ama pə kpaɣav pa wontu nti pa yulwɛɛtu asilima taanaa tə í taa tokina.

Iso sam

²⁴ Iso pəsəɣi na í te-mɛɣe təhotile təna taa, na í la na í səŋ ɪ isəntaa na í fɛina kawalaya, na laŋhələmlɛ kuyi-mɛ. ²⁵ Ta Yatv Iso wei ɪni ɪ tike ɪ ké Iso tə ɪ teeli na ɪ səsəəntv na ɪ pəsuyv na ɪ toŋ ka wɛ ɪpúɣú, ɪlɛ pə wɛɛ ɪpúɣú saŋa taa na tam təə ké Tacaa Yesu Kilisiti təə. Ami.

KUKULUTU Kutlutsu

Kukulutu takelaya nmaalu ka we tetu nti lom cōnaa na pá yaaki-ti si Patēmōsi tō tō taa ké. Isō seev tō kunyōntōyōle ka tōyōnōna-i na í polo í cōōsi tēna. Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya wei i ka we Asii tetu taa tōyō í nmaawa i takelaya. I tasa-weye apalutu si pá tōki pa taa tem na pá teelōyi. I takelaya taa tōm payale cekōnav we kate ké. Mpi tō, mpi pē hulōyi yaasinaa tōyō i nmaawa i takelaya taa isu Yesu ke pē tēna pē kancaalaya, i ké awulaa wulav, na sōsaa sōsō, inōyōle Yuta tōyōlaya, inōyōle kōtēlaa kōtulv. Pēcō inōyōle kōtaya lwōyaya. Yesu na i nyēma paa kēlōna hōvle sōsōle waatu.

Isōna pa faya kukulutu takelaya tō:

Yohaani ké Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya takelasi, titite 1:9-3:22

Isō na Yesu Kilisiti pa seetu, titite 4-5

Takelaya na ka kutaalētō naatosompōyōlaya, titite 6:1-8:1

Akantēē naatosompōyōlaya, titite 8:2-11

Tōm sōsō na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yēlaa iyisi nunōwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Isō pāáná kōpōnaa naatosompōyōlaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na lōyōv kpisuyu, titite 17-20

Isōtōnyōv kōfalōyōv na tetu kōfatō Yosalem kōfalv, titite 21:1-22:5

Ma kōh nōōnō, titite 22:6-21

Takelaya kanē ka hōwēē

¹ Takelaya kanē ka taa keesōyōna Yesu Kilisiti kula mpi pē tōō na í hōlí tō. Isō yelina si í hōlí i pōyalaa ke mpi pē wēē si pē kōh nōōnō tō. Kilisiti tilina i isōtaa tillu na í hōlí-tōyi i pōyalv Yohaani má. ² Na pē tēna mpi Yohaani má, ma nawa tōyō ma keesaa. Na Isō kvheelutu na tampana nna a tōō Yesu Kilisiti kulaa tōyōlō. ³ Wei i kalōyi tōm tōnē, na mpa pa tu nkpānñ ke mpi pu la cele na pē yōyōta pē tōm tō, na pá tōka nti pa nmaa cōnē tō, pōntōnaa ntē lelen nūlaa. Pē taya pōlv, mpi pē wēē si pu la mpv tō pē waatu wōsaa ké.

Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya seetu

⁴ Maya Yohaani, má nmaakōna takelaya ke Yesu seelaa kpeka naatosompōyōlaya mpa mē í we Asii tetu taa tō.

Isō wei i wēē, na i ka wēē, na i ká kōō tō, í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya. Na feesiñ naatosompōyōlaya wei i we Isō kawulaya kumte isēntaa tō, ílé í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya tōtō. ⁵ Yesu Kilisiti wei i ké seliya tu kōpāñ, na pē taalōna-i sōtaa taa ké feesuyō tēcōci na i ké tetu tōō awulaa wulav tō, ílé í hōlí-mēyē pēēēē na í ha-mēyē alaafōya tōtō.

Inu i sōōlōna-tv na í sí si pē lōsi-tuyōv tá isayatu, ⁶ na i lapa-tuyōv awulumpiya si tē la i Isō wei i ké i Caa tōyō tēmle isu kōtēlaa. Yesu teeli na i pōsuyōv í wēē tam. Ami. ⁷ I nyōni, i kōhna na isōhōmōntv. Yēlaa tēna tēpai halōna pē kpentōna mpa paa tula-i pōōñ tō paa na-i. Ate piitimnaa tēna ká wii isu pa sōki. Nn, pē la mpv. Ami.

⁸ Maya Alōfa na Omēka. Tācaa Isō kawulaya tu wei i wēē, na i ka wēē, na i ká kōō tō inu i yōyōtōna tēfoo ké mpv.

Isōna pē lapa na Yohaani na Kilisiti tō

⁹ Mē taapalv Yohaani má, má na-mē tē tōkuyōv kunyōñ na tē tōkuyōv kawulaya na tē tanja suulu tō, tá na Yesu tē kpentaa tōyō. Ma lapa Isō Tōm na tampana nna a tōō Yesu kulaa tō pē waasu tōyō pa su-m Patēmōsi. Lōm cōna tetu nti tō tē taa cōnē. ¹⁰ Mōpōyōv Tācaa kvuyōv wule, Feesuyōv tēna-m. Tēnaya ma nu pē yōyōta ma waali na nōyō sōsōya isu akantēle wula taka.

11 Pa yəgətaya ké si: Nmaa takəlaya taa ké mpi n naaki tə, na ń tilina-keye Yesu seelaa kpeka naatosompəgəlaya ine: Ifeesu, Simiini, PEEKAM Tiyatii, Saati, Filateləfii, Layotisee.

12 Ma pəsaa si ma naa wei i yəgətəgəna-m tə, ile má ná wula kpatəŋ ke naatosompəgəlaya wei i təə pa mʊsa kəkəsi təgəle. 13 Na i heku taa we nəgəlv na í nəgəsəna yulv, na í suu capa kutayalv, na í ləla i həəle taa ké wula tampala. 14 I nyəəsi huluma lailai ké isu kayalv, yaa isu kponkromulvm, na i ise mʊyi kəkə. 15 I nəntaaləŋ mʊyi kəkə ké isu pa tukoyv nyəgəlvv kʊseemʊyv ke kuluku kəkə səsəŋka taa na kv hoo na pá sotiti-kv tə. Na i nəgə yvŋ kəla isu lvm kpenyuyv na pə faləyi tə. 16 I təkə i niŋ ntəgəŋ taa ké isətulŋasɪ naatosompəgəlaya, na layate nte tə we ləŋ ke taa na waali tə tə lukayana i nəgə taa. I isentaa mʊyi kəkə ké isu ilim sikuyv na pə nyaku isəna mpi tə. 17 Ma na-i mpv, ilena má hoti i nəəhəe tee isu sətʊ. Mʊpʊgʊ i təna i niŋ ntəgəŋ ke ma təə na í tə si: Taa nyá, má kəna kancaalaya tv na kantəkaya tv. 18 Ma wəna ma weesuyv. Maa səpa, ile pənente ma wəna ma weesuyv ke tam təə. Má kpilikina səm na atətʊnaa təcayale ke ma niŋ taa. 19 Ye mpv tv takəlaya taa ké mpi n naa tə, paa nəəŋəə nyəntv təne, paa pə waali nyəntv nti tv kəə tə. 20 Isətulŋasɪ naatosompəgəlaya wei n ná ma təkə ma niŋ ntəgəŋ taa, na wula kpatəŋ naatosompəgəlaya wei i təə pa mʊsa kəkəsi tə pə hóləyi mpi təgəle. Isətulŋasɪ naatosompəgəlaya nté Yesu seelaa naatosompəgəlaya isətəa tillaa, na wula kpatəŋ wei i təə pa mʊsa kəkəsi tə ileye Yesu seelaa naatosompəgəlaya mayamaya.

2

Təm nti pa heela Ifeesu Yesu seelaa kpekəle tə

1 Nmaa takəlaya na ń heeli Ifeesu Yesu seelaa kpekəle isətəa tillu si: Má wei ma təkə isətulŋasɪ naatosompəgəlaya ke ma niŋ ntəgəŋ taa, na ma təŋ wula kpatəŋ naatosompəgəlaya wei i təə pa mʊsa kəkəsi tə i heku taa tə ma yəgətəa si: 2 Ma nyəmə pá təna mpi n lapa tə. Na ma nawa isəna n wuwa tə, na suulu wei n təkəa tə. Ma nyəmə si nn caa asayaa təm. N mayasa mpa pa yaa pa təyi tillaa, pəyele kpatəko pa ta ke pulv tə, si n naa pa waali. N nawa si pa ké pəpətʊnaa ké. 3 N təgə suulu na ń təgə ma konyəŋ, na paa na mpv tə n ta lə təəŋ. 4 Ama kulvmtv nti ma lanje ta heəna-ŋ təgəle si, nn tasəyi-m səəlvv isu hatuu kancaalaya n ka səəlvv-m tə. 5 Təv, timpɪ inɪ n cələsa mpv tə təəsi pə təə na ń ha nyá isayətv ke siyile, na ń lá isu n lakaya tuu kancaalaya tə. Ye n ta ha nyá isayətv ke siyile maa kəə nyá kiŋ na má kpesɪ nyá kəkə kpátóyó ke kv lonte taa. 6 Paa na mpv kulvmtv nti ma lanje heəna-ŋ təgəle si, nyá kpiisa ŋkpaŋvʊv tətəgə Nikolai nyəma kulapʊtv nti ma kpiisa ŋkpaŋvʊv tə.

7 Ye wei i wəna ŋkpaŋŋ pʊntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ile.

Ye mpa pa lapa kəllaa maa ha-weyə nəgə na pá təgə Isə tvŋ taale taa weesuyv tvv pəle.

Təm nti pa heela Simiini Yesu seelaa kpekəle tə

8 Nmaa takəlaya na ń heeli Simiini Yesu seelaa kpekəle isətəa tillu si: Má wei ma ké kancaalaya tv na kantəkaya tv na ma səpa na má fe tə, ma yəgətəa si: 9 Ma nyəmə konyəməŋ wei n təyaa tə. Ma nyəmə nyá hulvməŋ təə. Paa na mpv tampəna təə isəntə n pilaa ké. Ma nyəmə isayətv nti mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma pəyele pa ta ke Yuta nyəma tə pa yəgətəyi nyá təə tə. Pa ké Satanɪ nyəma ké. 10 Taa nyana konyəŋ ŋku n ká kəə na ń təgə tə. Nyəni, Iləgəv ká tv mə taa payale ke saləka taa si i mayasəyi-me na í ná mə waali. Na kvyeeŋ naanʊwa taa ké í ká təgə konyəŋ. La yulʊpaŋ haləna nyá səm wule, maa te na má ha-ŋ weesuyv teeli ntenuyv.

11 Ye wei i wəna ŋkpaŋŋ pʊntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyv heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ile.

Ye mpa pa lapa kəllaa pa kaa na səm kvlələm.

Təm nti pa heela PEEKAM Yesu seelaa kpekəle tə

¹² Nmaa takəlaya na ń heeli Pɛekam Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Mǎ wei ma wɛna layatɛ nte tɔ wɛ lɔŋ ke tǎǎ na waali tɔ ma yɔɔtɔaa sɪ: ¹³ Ma nyɛmǎ timpi n wɛɛ tɔ, Satanɪ kawulaya tɔtɔɔlɛ ntɛ tɛna. N nyɔɔna-m teu tɔkɔpam, halɛna waatu wei pa ku ma aseeta tu kɔpɔŋ Antipasɪ ke mɛ tɛ timpi Satanɪ nǎ lapa ɪ tɛ tɔtɔ tɔ, n tɛma-m na nyǎ taa kɛ m̄pɔyɔ, n ta yele. ¹⁴ Ama kɔlɔmtɔ nti ma lanlɛ ta hɛɛna-ŋ tɔɔlɛ sɪ, mpa pa tɔka Palaam sɛyɛsɔyɔ tɔ pa wɛ nyǎ tɛ tɛna. Palaam ka sɛyɛsɛna Palakɪ sɪ ɪ tusi ɪsɛyɛli nyɛma sɪ pǎ tɔɔ tuŋ kɔlalaam, na pǎ la asilima na pǎ pɛsɪ asayaa. ¹⁵ Na mpa pa tɔka Nikolai nyɛma sɛyɛsɔŋ tɔ pa wɛ nyǎ tɛ tɔtɔ. ¹⁶ Yele nyǎ ɪsayatɔ nti, ye pɛ taya mpɔ maa kɔɔ nɔɔnɔɔ kɛ nyǎ kin na mǎ yoona yɛlaa mpɛ na ma nɔɔ taa layatɛ.

¹⁷ Ye wei ɪ wɛna ŋkɔpɔŋ pɔntɔ ɪ tɔ-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuyɔ heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekɔ tɔ ɪɛ.

Ye mpa pa lapa kɛllaa maa ha-wɛyɛ manna kɔŋmɛsɔ. Na maa ha paa pa taa wei tɔtɔɔ pɛlɛ kɔhɔlɔmɛ nte tɔ tɔɔ pa ŋmaa hɔtɛ kɔfatɛ nte nɔɔlɔ ta nyɪ tɔ ye pɛ taya pɔntɔ wei paa cɛɛ-tɛ tɔ ɪ paasi.

Tɔm nti pa heela Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹⁸ Nmaa takəlaya na ń heeli Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Mǎ wei ma kɛ ɪsɔ Pɔyalɔ, na ma ɪsɛ mɔyɪ kɔkɔ, na ma nɔntaalɔŋ tee kɔkɔ ke nyɛnɔnyɛnɔ ɪsɔ nyɛɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ ŋku pa sotitaa tɔ, ma yɔɔtɔaa sɪ: ¹⁹ Ma nyɛmǎ pɛ tɛna mpi n lapa tɔ, ma nyɛmǎ nyǎ sɔɔlɔyɔ tɔm na nyǎ ɪsɔ tɔɔ yuŋ tɪsuyɔ tɔm, na ɪsɛna n paasaa na ń kɔyɪ nyǎ tɔyɪ tɛmlɛ lapɔ tɔɔ, na ɪsɛna n tɔka suulu tɔ. Ma nyɛmǎ sɪ nyǎ kɔlapɛɛ nɔɔnɔɔ nyɛntɛ kɛla tuu kancaalaya nyɛntɛ. ²⁰ Ama kɔlɔmtɔ nti ma lanlɛ ta hɛɛna-ŋ tɔɔlɛ sɪ n yɛla alɔ Cɛsɛpɛli na ɪ yɔɔtɔyɪ sɪ ɪsɔ tilina ɪnɪ sɪ ɪ yɔɔtɔyɪ, pɔyɛlɛ kɔpɛtɔkɔ. ɪ sɛyɛsɔyɪ ma pɔyalaa sɪ pǎ la asilima na pǎ tɔɔ tuŋ kɔlalaam tɔ, ɪ pilisiyi-wɛyɛ. ²¹ Ma ha-ɪ waatu sɪ ɪ yele ɪ ɪsayatɔ nti, ama ɪ caa ɪ asilima yeluyɔ. ²² Pɛ tɔɔ tɔ maa kɔpɔyɔ-ɪ na mǎ husɪ kɔnyɔntɔɔlɛ kato tɔɔ, na maa la na mpa pa lakɛna-ɪ wasɔŋkalɔtɔ tɔ pɛlɛ pǎ na kɔnyɔŋ ke sɔsɔm tɔtɔ. Ama ye pa yɛla asilima kɔlapɔtɔ nti pǎ na-ɪ pa lakɪ tɔ pɛ paasi. ²³ Na kɔkɔlɔtɔ ntɛ sɪ maa ku ɪ piya na pɛcɔ Yesu sɛɛlaa tɛna nyɪ sɪ mayalɛ wei ɪ nyɛmǎ yɔlɔ lotu taa hɔwɛɛ na ɪ kɔnyɔlɔm tɔ. Maa tɛ na mǎ fɛli paa wei kɛ ɪsɔ ɪ lapa tɔ.

²⁴ Pɛ kaasa mpa mɛ mɛ wɛ Tiyatii Yesu sɛɛlaa kpekəle taa tɛna na ɪ tǎ tɔŋ sɛyɛsɔyɔ ɪsayatɔ kɔnɛ tɔ, mɛ tǎ nyɛna mpi yɛlaa pɔnɛ pa yaa sɪ Satanɪ mukaya tɛɛ mukaya nyɛm tɔ, ma heeliyi-mɛ sɪ ma kaa tasa-mɛyɛ sɔyɛla naalɔyɪ sɔkɔyɔ. ²⁵ Ama ɪ tɔkɪ mpi ɪ wɛna tɔɔɔ teu tɔkɛm na halɛna mǎ kɔɔ. ²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kɛllaa na pɔntɔnaa lakɪ mpi ma caaki halɛna tɛnɔyɔ tɔ, maa cɛla pɔntɔnaa ke pɛsɔyɔ ŋku ma Caa nǎ cɛla mǎ tɔ. Maa ha-wɛyɛ pɛsɔyɔ na pǎ ŋmakɔlɔyɪ piitɪmnaa. Na paa tiiki-wɛ na nyɛɔlɔyɔ kɔpɛtɔyɔ, na pɔntɔnaa kǎ naŋ piitɪmnaa ɪsɔ pa yɔkɔyɔ sɔyɔ nyɛm tɔ. Na maa ha-wɛyɛ tɔlɔmalɔyɔ tɔtɔ.

²⁹ Ye wei ɪ wɛna ŋkɔpɔŋ pɔntɔ ɪ tɔ-ɪ teu, na ɪ nu nti Feesuyɔ heeliyi Yesu sɛɛlaa kpekɔ tɔ ɪɛ.

3

Tɔm nti pa heela Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle tɔ

¹ Nmaa takəlaya na ń heeli Saati Yesu sɛɛlaa kpekəle ɪsɔtaa tillu sɪ: Ma wei ma tɪ ɪsɔ feesɪŋ naatosompɔyɔlaya na ɪsɔtɔlɔŋasɪ naatosompɔyɔlaya tɔ, ma yɔɔtɔaa sɪ: Ma nyɛma pɛ tɛna mpi ń lapa tɔ. Ma nyɛmǎ teu sɪ ɪsɛntɔɔ kɛ n nyɛnɔyɪ sɪ n wɛna weesuyɔ pɔyɛlɛ n sɛpɔyɔ. ² Kɔli nyǎ naasi taa na ń la mpi pɛ kaasaa tɔ na pɛ nyɔɔ tɔŋ, pɛ taa kɔɔ na pɛ tɛɛsɪ sɛpɔ tɛnanɔnaŋ. Pɛ taya pɔlɔ, ma nawaya sɪ nyǎ kɔlapɔtɔnaa ta tɛ teu ke ma ɪsɔ ɪsɛntaa. ³ Sɛyɛsɔyɔ ŋku paa sɛyɛsa-ŋ tɔ tɔɔsɪ ku tɔɔ. Tɔɔsɪ sɪ n ka tɛma sɛyɛsɔyɔ ŋkɔyɔ nuu, tɔkɪ-ku na ń yele nyǎ ɪsayatɔ. Ye n ta kɔli nyǎ naasi taa, ma kɔŋ-ŋ tutuyɔ kɛ ɪsɔ ŋmulɔ kɔŋyɔ tɔ, n kaa nyɪ waatu wei maa kɔɔ tɔ se. ⁴ Paa na mpɔ nyǎ yɛlaa mpa pa wɛ Saati taa tɔ pa taa lɛlaa ta pilisi pa wontu se. Wontu kɔhɔlɔmtɔ ke paa suu na mǎ na-wɛ tɛ tɔŋ. Pɛ taya pɔlɔ, pɛ mɔna-wɛyɛ

ńpógú. ⁵ Mpa paa la kállaa tó wontu kuhulúmtu ke ńpógú paa suu, ma kaa kv pa hëla ke weesuyu takəlaya taa. Maa yəgətí ma Caa na í isətaa tillaa pa isəntaa sí pa ké ma nyəma.

⁶ Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

Təm nti pa heela Filateləfii Yesu seelaa kpekəle tó

⁷ Nmaa takəlaya na ń heeli Filateləfii Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu sí: Má wei ma we tənəńń na ma ké tampana tó, na ma təkə wulav səsə Tafiiti saafu na ma təkəyi na nəgəlu u pəsəyi tuluyó, na ma tulaa nəgəlu u pəsəyi təkuyó tó, ma yəgətíaa sí: ⁸ Ma nyəma pá tənə mpi n lapa tó. Ma nyəma sí nyá toma ta tó te, paa na mpv tó n təkə ma təm na n lapa yulúpań. Ma ha ikpate ke nyá isəntaa na nəgəlu kaa wakəli-te. ⁹ Sataní nyəma pəpətúnaa mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma, pəyele kpaitəko pa ta ke polo tó, maa lana-we. Maa caali-we na pá hənti-ń ate na pa se-ń. Mópógú paa nyəna sí ma səla nyá təm. ¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəgə taa təm sí ń təkí suulu, na tampana n təkí-í tó, ma tótó maa kenti nyá tó ké waatu wei wahala kəń í kəó sí í maγasəyi antulinya tənə taa yəlaa sí í naa tó. ¹¹ Maa kəó nəónəó yoo. Mpi n wena tó tókí-wəyi teu təkem, pəcə nəgəlu í taa kəó na í ləkí-ń nyá kəlvuyó teeli ntenuyu. ¹² Wei í lapa kəllv təgə maa la ma Isə təsəele səsəle akele, na púntu kaa tasa fituyó. Maa ńmaa í tó ké ma Isə hətə na ma Isə ícate nyəntə tótó, Yosalem kufalv wei í ka luna ma Isə kíń ke isətaa na í tíi tó. Na maa ńmaa púntu tó tótəgə ma hətə kufate nte pa ha-m tó.

¹³ Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

Təm nti pa heela Layotisee Yesu seelaa kpekəle tó

¹⁴ Nmaa takəlaya na ń heeli Layotisee Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu sí: Má wei ma ké Ami, na má huləgəna pə tənə pə tampana ke teu na má kəna pə tənə mpi Isə ńmawa tó pə tó tó, ma yəgətíaa sí: ¹⁵ Ma nyəma pá tənə mpi ń lakí tó. Ma nyəma sí nyəgəle nyá, n ta niyiti pəyele n ta hań. Ma caa ké sí ye n ká niyiti, niyiti, ye n ká hań, hań. ¹⁶ Aní n ta hań pəyele n ta niyiti, na ń we tətəmləe ké mpv tó, maa tó-ń ké. ¹⁷ N faaluyó mpv sí n pilaa, sí n wena ké, n ta lan pulv tó, n ta nyí sí nyá təm we waiyo, na n ké kunyəntv kutukutu. N hulvmaa ké, na tapakpəte ke n wee, na n ké yulv m ké. ¹⁸ Pə tó ké ma tasəyi təm sí ń ya ma cəlvə wulanaa mpa kəkə tayanaa tó na ń pili. Ya tótəgə wontu kuhulúmtu na ń suu na pá waasí nyá tapakpəte fəele tó. Na ń ya tótəgə kəle na ń tó nyá íse na á kuli. ¹⁹ Pa tənə mpa ma səlaa təgə ma kaləgəna na má hań pa ńkrańń. Ye mpv seesi ísəle na ń yele nyá ísayatu. ²⁰ N naa ma səńuyó nənəgə na má lakí kaafala, ye nəgəlv nu ma nəgə na í tólv nənəgə, maa svv púntu te na má na-í tó kaa nyanaya. ²¹ Mpa pa lapa kállaa maa ha-wəye mpaav na pá cəya ma cəlvə ma kawulaya kumte tó ísu má lapv kəllv na má cəya ma Caa kíń ke í kawulaya kumte tó tó.

²² Ye wei í wena ńkrańń púntu í tó-í teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tó ilé.

4

Isətənyv taa Isə Seetv

¹ Pəle pə waali pə tasa-m lapv ísu toosee taka na má ná pə tóla isətənyv taa ké nənəgə. Mópógú pə yəgətəyi na pá seeki ísu akantəle seekuyó tó. Maa tema-keye nuw ke hatuu ləń. Tənaya pə tóma-m sí: Kpa cəne na má huli-ń nti tə wee sí tu kəó tənə tə waali tó. ² Mópógú Feesuyu tənə-m kpakpaa na má ná isətaa tənaya kawulaya kumte, na nəgəlv cəya tó tó. ³ Í isəntaa tee kəkə ké na pá nəgəsəna ísu liyitee pəe ke təm naale nna a cələtaa tó. Na káyálv cəna kumte na í tee kəkə na pá nəgəsəna ísu liyitee pəle kasasəńa nyəntə. ⁴ Kumlee hiu na liyiti ka cəna kumte ńté, na səsaa hiu na liyiti cəya a tó, na pá suu wontu kuhulúmtu na pá tema wola nteníń. ⁵ Kumte ńté tə tee, tev nyəgəsəya ńmelev ńmelev ké, na pá yəgətəyi, na tev hulíyi krań krań. Fətəlanaa səsaa naatosompəgəlaya ná mukaya kumte ísəntaa. Fətəlanaa

7

Iseyeli kpeka yalaa nyvvyv

¹ Pəle pə waali ma ná isətaa tillaa liyiti səŋa tetv ŋkuluŋasɪ liyiti təə, na pá kpa sɪ tənasi heelim na pá təkaa sɪ heelimaya ɪ taa fete tetv na tenku na tɔyɔ nakuli kv təə. ² Na má ná isətaa tillu nəyɔlv ílé tətə, na í luna ilim təlule təə na í təkə Weesuyv tu Iso kuyvusuyv. Ḿpúyú ɪ yəɣətəna nəyɔ səsəya ke isətaa tillaa liyiti wei pa ha toma sɪ pá la tetv na tenku pə taa ke nanjanəŋa tə sɪ: ³ I taa lata isayətv ke tetv na tenku na tun pə təə, haləna t́ te tá Iso pəyalaa tokun taa ké yusuyv na pəć. ⁴ Ḿpúyú pa heela-m mpa pa tokun taa pa yusa Iso kuyvusum tə pa nyvvyv. Pa we yulvnyəŋ iyisi nunəwa na iyisi nule na liyiti (144000) ke Iseyeli nyəma kpeka təna taa. ⁵ Yulvnyəŋ iyisi naanəwa na naaleye (12000) pá yusa Yuta kpekəle taa. Luperə kpekəle taa ké iyisi naanəwa na naale (12000). Katɪ nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). ⁶ Asee nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Nefətali nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Manasee nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). ⁷ Simiyəŋ nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Lefii nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Isakaa nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). ⁸ Sapuləŋ nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Yosəefv nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000). Pencamee nyənte ké iyisi naanəwa na naale (12000).

Yalaa tuutuuma taa tuutuuma

⁹ Pə waali ma nyənaya tətə, ilena má ná yəlaa kupin, nəyɔlv kaa pəsɪ na í kala pa təna mpa paa we pə taa tə. Katenasɪ təna taa na kpeka təna taa na piitim təna taa na nsəma təna taa yəlaa ka wenna. Na pá səŋa kumte na lwəyaya pa isəntaa, na pá suu capanaa kvhulvma na pá təkə pacvntv ke pa nin taa. ¹⁰ Na pá yəɣətəyənə nəəsɪ səsənsɪ sɪ: Ta Iso wei ɪ caya kumte təə tə í na lwəyaya pa yapəna tá nyəŋ. ¹¹ Isətaa tillaa təna ná səŋaa na pá cəna kumte na səsaa na weesin nyəma liyiti inɪ. Ḿpúyú pa hənta atə tənənənə na pá sɛ Iso. ¹² Na pá təŋ sɪ: Ḿpúyú pə wee. Tá Iso tənna talətv, na teeli, na ləmayasɛɛ, na nyana təmle sɛɛv, na samtv, na pəsuyv, na toma ke tam təə. Ami. ¹³ Tənaya səsaa mpe pa taa nəyɔlv pəsa-m sɪ: Yəlaa mpa pa suu capanaa kvhulvma tə pa ké mpa na leyə pa lunaa? ¹⁴ Ilena má cə-ɪ sɪ: Ma cɛ nyá nyəmna. Ḿpúyú ɪ heela-m sɪ: Mpa paa nawə kvnyəŋ səsəv ŋkv təyɔle. Pa cəta pa capanaa ké na pá huləsɪ-weye lwəyaya caləm taa. ¹⁵ Pə təə ké pa səŋa Iso kumte tee na pá lakɪ ɪ təyaya taa ké təmle ke tam təə. Wei ɪ caya ḿpúyú kumte təə tə ɪ ká caya pa kin na í kentiyi pa təə. ¹⁶ Nyəɣəsɪ yaa ləkətv kaa tasa-weye kpa. Ilim kaa nyaya-we, hanaya nakəli ka kaa tasa-weye lapv. ¹⁷ Pə taya pulv, lwəyaya ŋka ka we kumte hekv tə ŋke kaa tiikiyina-we, na kaa pukina-weye weesuyv lvm sɛlaa kin. Na Iso ká husɪ pa isəlvm təna təpaipai.

8

Kvtaalətv naatosompəyɔlaya nyəntv

¹ lwəyaya kəma na ká kəli kvtaalətv naatosompəyɔlaya nyəntv ilena pə su isətaa təkətəkete haləna pə polo isɪ kaləfu hekv taa ké mpv. ² Pə waali ké ma ná isətaa tillaa naatosompəyɔlaya mpa pa səŋəyi Iso isəntaa tə. Ḿpúyú pa cela-weye akantɛɛ naatvsumpəyɔlaya. ³ Tənaya isətaa tillu nəyɔlv ná kəma na í səŋ kətaya təlata na í təkə ɪ nin taa ké wəla cofolo wei ɪ taa pa wəki tulaalv tə. Ḿpúyú pa cela-ɪ tulaalv ké səsəm sɪ í kpenna Iso yəlaa sələmvuyv na í lá kətaya ke kətaya təlata nte pa lapəna wəla na t́ we kumte isəntaa tə tə təə. ⁴ Isətaa tillu wei ɪ səŋa Iso isəntaa na í təkə tulaalv na í wəki tə tulaalv inɪ ɪ nyənsɪ na Iso yəlaa sələmvutv pə kpəntaa ké na pə kpaaki. ⁵ Pə waali ké isətaa tillu kpaya tulaalvnaa cofolo inɪ na í haa kətaya təlata təə ké mamala ke ɪ ləpam na í məŋna na í pɛtɪ-ɪ tetv təə. Ḿpúyú tev svv hola ke kpaŋ kpaŋ, na pə yəɣətəyi yem yem, na tev nyəɣəsəyi ŋmɛlev ŋmɛlev, na tetv náá sele.

Akantɛɛ hulvvyv

səsəntu tooso inε, kəkə na nyəsı na asimti mpi pə lukayana krayanəŋ nəsı tə, pə ku yəlaa tintika tooso taa tintiyile kulomtəle. ¹⁹ Pə taya pulv tə, krayanəŋ nəsı taa na ı susi taa ké ı apalvtu ka wεε. ı susi nəγəsəna tuma kə. Si wεna nyəŋ na nyəŋ inəγi si lakəna yəlaa kε isayatu.

²⁰ Paa na mpv, yəlaa mpa pə kaasaa tə, pa təna mpa wahalanaa səsaa panε pa ta ku tə, pa ta yeke pa mayamaya pa niŋ kulupumnaa. Pa ta yeke aləyaa na tuŋ wei pa lupəna wula na nyəγəlvγv kuhulvmvγv na nyəγəlvγv kvseemvγv na pεε tə na tuŋ kila kε laav. Pəyele pə tənaya mpv pu naa, pu nukı, pu təŋ. ²¹ Na yəlaa mpa pə yela mpv tə pa ta yeke pa nyəŋ inı se isı, yvlvkule na topotopo təma na asilima na pa ηmuləm.

10

Isətaa tillu na takəlaya səkpelaya

¹ Pə waalı ké ma ná isətaa tillu tŋ tv ləlv na ı luna isətaa na ı tii, na pulvpu isı isəŋmuntvγv nyala ı tə na kayalv cəna ı nyvγv. ı isəntaa wε ké isı ilim na ı nəhεε isı kəkə nsəma səsəna kulvγv tə. ² ı ka təkə ı niŋ taa ké takiliya na ká hεtaa, na ı su ı ntəγəŋ nəhəle kε tenku tə na ı mpətəŋ nyəntε kε tetv tə. ³ ı ləna ı má kapuka na nəγə səsəyε isı təγəlaya wiikvγv tə. ı tēma ımpvγv ka mapv ləna tēv hola naatosompəγəlaya inı ı cəna hola. ⁴ Pə tēma yəγətaya kε mpv ləna má tayanı ma ti si ma ηmaaki. ımpvγv ma nu pə yəγətəna-m na isətaa si: Nmεsı nti tēv hola naatosompəγəlaya inı ı yəγətə tə, taa ηmaa.

⁵ Isətaa tillu wei maa nawa na ı səŋa tenku na tetv pə tə tə, ı kraasa ı niŋ ntəγəŋ na isə, ⁶ na ı tuuna isə wei ı wε tam tə tə, wei ı ηma isətənvγv na pə təna mpi pə wε ku taa tə, na tetv na pə təna mpi pə wε tə taa tə, na tenku na pə təna mpi pə wε ılé ı taa tə, si pə fei wule suw tətə. ⁷ Waatv wei isətaa tillu naatosompəγəlaya nyəŋ ká hvlı ı akantəle təγə isə ká yoosi lapv kε mpi ı suwa na ı təŋəγi na ı lakı na pə ηmelaa tə. ı ka tēma pə təm heelvγv kε isə kvγəγətvtu teləsəlaa mpa pa kε ı pəyalaa tə.

⁸ Pə waalı ké yəγətəvγv mpi pu tēma isətaa kε yəγətənav na má nu tə pə tasa-m si: Polo na ı mv isətaa tillu wei ı səŋa tenku na tetv pə tə tə ı niŋ taa ké takiliya ηka ka hεta mpv tə. ⁹ ımpvγv ma kulaa na má polo isətaa tillu kiŋ na má təmı-ı si: Cεle-m takiliya ηkε. Tənaya ı təma-m si: Mv-kε, na ı təγə-kε. Kaa la lelen isı tuŋ kε nyá nəγə taa. Ama kaa la nyəŋ kε nyá hilvγv taa. ¹⁰ Ma mv takiliya ηkεyε isətaa tillu niŋ taa ləna má təγə-kε. Ka lapa lelen kε ma nəγə taa isı tuŋ. Ama ma kəma na má li-kε ləna ká lá nyəŋ kε ma hilvγv taa.

¹¹ ımpvγv pə təma-m si: Pə wεε si n ká tasa tətəγə isə kvheelitu kraalvγv kε yəlaa payale na piitimnaa payale na nsəma payale na awulaa səsaa payale kə. Tə kε pa nyəntv kε.

11

Seliya nyəma naale

¹ Pə tēma təγə pə cεla-m camlvγv ηku pa mayasəyəna na kv nəγəsəna isı kprátvγv tə. ı ləna pə tə-m si: Kulı na ı kεεsı isə təsεle səsəle na kataya təlate tətə, na ı kala mpa pa sεε isə kə isə təsεle səsəle tənε tə taa tə. ² Ama yelina tə waalı tə taası, taa mayası. Pə taya pulv tə, pa yelina kraı nyəma kε ıcate naŋŋ nyəntε kε si pεle pá yaya-tεyε nəhεε kε isətvnaa nule na naale taa. ³ Maa kvsi ma təm tampana hullaa naale mpa pa suu ləyaya wontu nti tə wε isı fəletənaa taka tə na má tili. Paa kraalı isə kvheelitu kε kvyeŋ iyaya na kvyeŋ ηmstvγv na nutoso (1260) inı ı taa.

⁴ Ma təm tampana hullaa naale inəγəle Olifinaa naale na fətəlanaa naale wei ı səŋəγi katenja təna Caa isəntaa tə. ⁵ Ye nəγəlv kulaa si ı lakı-wεyε isayatu, kəkə lukəna pa nəsı taa ké na ká kvγi pa kolontunaa. Na mpv tətəγə pə wεε, ye wei ı kuləγi si ı lakı-wεyε isayatu, ka kv-ı kεle mpv. ⁶ Pa wεna pəsγv si pá kra tēv na kv taa nu pa isə kvheelitu kraalvγv waatv təna taa. Na pa wεna pəsγv tətə si pá la na lvm pəsi caləm, na tətə si pá naası atε na wahalanaa tənaya kotokoto kə isəna mpi pa caa tə.

⁷ Pa kəŋ na pá te nti pə heela-we təyɔ kpaalɔyɔ ulena lumanj púyú səsəw taa wontuyɔ kulɪ pa tɔw. Na ku kəli-we na kú ku-we. ⁸ Na paa hənti mɔpúyú ɪcate səsəwle patəma taa. Tə taa tənaya pa tema pa Səsə ke səm tesika tɔw kə kam. Ye pə kɛesaa, pa yaakuyɔ sɪ Sətəm na Icipiti tɔ, ɪcate səsəwle nteye pa wɛna. ⁹ Na piitim təna na kpekə təna na nsəma təna na katenasi təna taa pə yəlaa ká nyənəyɪ sətəa mɔpɛyɛ kuyɛɛŋ tooso na kuyaku həku taa na pá hənta mpɔ. Pa kaa tisi sɪ pá pi-we. ¹⁰ Tetu tɔw yəlaa təna lanjle ká hɛɛ isɪ yəlaa panɛ pa səpɔ tɔ. Paa paa teu na pá lá təmayə kucəwɛ. Pə taya pulɔ tɔw, Isə kuyəyətutu teləsəlaa panɛ pa naale paa paasaa kə na pá tu atɛ yəlaa kɛ wahala. ¹¹ Kuyɛɛŋ inɪ ɪ tooso na kuyaku həku taa kəma na pə tɛɛ ulena weesuyɔ feesɪŋ luna isə na í sɔw pa taa na pá kulɪ. Mpa pa təna pa na-we tɔ səyəntɔ kpa-weyɛ səsəm. ¹² Mɔpúyú pə yəyətəna isətəa kə Isə kuyəyətutu teləsəlaa mɔpɛ pa naale sɪ: ɪ kpa cənɛ. Tənaya pa sɔw pulɔ isɪ isəŋmuntuyɔ taa na pá kpa isə, na pa kolontunaa tənə-weyɛ nyənuyɔ kɛ mpɔ. ¹³ Tənɛ inəyɪ kpakpaa kɛ tetu sɔw seluyɔ kɛ səsəm, ulena ɪcate səsəwle həyələŋ naanɔwa taa lenku kutulunj hoti, na pə kú yəlaa iyisi naatosompəyɔlayə (7000) kɛ tetu seluyɔ mpɔ tɔ. Səyəntɔ kpa yəlaa lɛlaa kɛ səsəm, ulena pá sɔw isətəa Isə kə teeli hav.

¹⁴ Wahala naale nyəŋ tɛɛwayalɛ. Ama tooso nyəŋ ká kəna nəwəw.

Akantəle naatosompəyɔlayə nyəntɛ hɔlɔyɔ

¹⁵ Mɔpúyú isətəa tillu naatosompəyɔlayə nyəŋ hɔla ɪ akantəle. Ulena pə yəyətəna isətəa na toŋ sɪ: Pənɛntaa Tacaa na ɪ Mesii paa təkəna tetu tɔw kə kawulaya, na tam tɔw kə paa təkɪ-kɛ. ¹⁶ Tənaya səsaa hiu na liyiti wei ɪ caya kumlee tɔw kə Isə isɛntaa tɔ ɪ kulaa, na í hənti atɛ na pá sɛɛ Isə sɪ:

¹⁷ Tacaa Isə kawulaya tu,
nyá wɛnna, na nyaa wɛnna.
Nyana təmle kɛ isəna n lapɔ
na nyá toŋ səsəwɛ tɔ.

Na isəna n sɔw kawulaya təyɔw tɔ.
¹⁸ Piitimnaa mukaya pááná kɛ səsəm.
Pənɛntaa kele pə talaa sɪ nyaa hɔli nyá pááná.
Sətəa hɔwɔnaw tala mpɔ.
Pənɛntaa kele pə talaa sɪ n feli nyá pəyalaa
Isə kuyəyətutu teləsəlaa kɛ pa fəwɔ.
Na n feli nyá nyəma təna mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
Paa səsaa paa piya.
Na pənɛntaa kele pə tala n wakəli mpa
pa wakələyɪ tetu tɔ.

¹⁹ Mɔpúyú Isə təsɛɛle səsəwle kɛ isətəntuyɔ taa tulaa, na nəwəw pɛɛluyɔ atakaa naaki. Tənaya teu nyəyəsaa, na pə yəyətɪ, na teu holi, na tetu sele, na təmpɛɛ hotiyɪ səsəm səsəm.

12

Alɔ na Tɔm səsə pa təm

¹ Mɔpúyú kəkəlɔ səsə nəyɔlɔ ɪ lapa hatuu isətəa. Alɔ nəyɔlɔ ɪ takəna ilim kɛ ɪ tɔw isɪ pa takuyɔw puyɔw tɔ, na isətɔ náá wɛ ɪ nəwəw tɛɛ, na pə lɔw isətɔlɔŋasi naanɔwa na naalɛyɛ ntenuyɔ na pə tɛ ɪ nyuyɔ. ² ɪ ka puwaya tətəyɔtəyɔ na í wɔsa lɔluyɔ, na lɔluyɔ konyəntəyɔle na pə wɔsasi kpa-ɪ na í sɔw kapusi mapɔ.

³ Tənaya kəkəlɔ lɛlɔ ná tasa lapɔ tətəyɔ isətəa. Tɔm səsə wei ɪ sɛɛwa isɪ kəkə tɔ ɪ luwa, ɪ nyəwɛ wɛ naatosompəyɔlayə na ɪ həŋ kɛ naanɔwa, na ntenɪŋ tema paa ɪ nyuyɔ ŋku ku tɔw.

⁴ Mɔpúyú ɪ paala isətəa kə isətɔlɔŋasi tintika tooso taa kuləmtəle na ɪ suka na í pɛtɪ tetu tɔw. Ulena í səŋ alɔ isɛntaa sɪ ilɛ í lolɪ ɪ pəyaya na inɪ ɪ li. ⁵ Apalɔpəyaya ŋka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəyəluyɔ kɔpátuyú təyɔ alɔ inɪ ɪ lulaa. Ulena pə kpaana ɪ pəyaya na pə pona-kɛyɛ Isə na ɪ

kumte pə kinj. ⁶ Ilena alv náá se na í polo wɔlaya tetu taa. Iso ka tayana-ɪ tɛcayale ke tənaya si í caya na pá tɔɔ-ɪ kuyeyɪ iyaya na kuyeyɪ ŋmɔnuyɔ na nutoso (1260) taa.

⁷ Ḿpúyú yooú kɔla isɔtaa. Misɛɛli na ɪ isɔtaa tillaa na tum na ílé ɪ isɔtaa tillaa pa yookina na tɛma. ⁸ Ama Misɛɛli-wɛ pa kɛla tum na pá tɔyɔnɪ ɪ na ɪ isɔtaa tillaa ke isɔtaa. ⁹ Na pá peti tum sɔsɔ yaa Satanɪ wei ɪ puɣusiɣi antulinya tɛna tɔ. I na ɪ isɔtaa tillaa ke pa kɛntaa na pá peti atɛ.

¹⁰ Ḿpúyú ma nu pə yɔyɔtɛna isɔtaa na toŋ toŋ si: Pəntaa pə tala Iso í waasi. Pəntaa ké Iso ká hólí ɪ kawulaya toŋ. Na pəntaa ké ɪ Mesii ká hólí ílé ɪ pəsuyɔ. Pə taya pulv tɔɔ, tá taapalaa tɔm suulu wei ɪ ka sɛŋaya tá Iso isentaa na í suuki-wɛyɛ tɔm ke tam tɔ pa lɔsa-ɪ isɔtaa na pá peti. ¹¹ Iwəyaya caləm toŋ tɔɔ, na tampana tɔm nti pa kpaalaya tɔ tɔ toŋ tɔɔ pa kɛla-ɪ. Paa hawa pa weesiŋ ké si ye sɔm sɔm. ¹² Pə tɔɔ ile isɔtɔnuyɔ na ku taa nyóma me í paa teu. Ama atɛ na tenku pə tɔm wenna waiyɔ. Mpi tɔ, Iɔyɔv sɔsɔ luna isɔtaa na í tii mɛ cɔlɔ na í haɣa pááná ke teu, ile pə taya pulv tɔɔ, ɪ nyəamá si ɪ wɔle wɔsaa.

¹³ Tum kɛma na í ná si pa peti-ɪ atɛ, ilena í suu alv wei ɪ ka lula apalvɔpəyaya tɔ ɪ waali ké seu. ¹⁴ Ḿpúyú pə nyɔsa alv ke hɛkɛle sɔsɔ kɛŋ naale si í kɔli hɔntv na í tala ɪ tɛcayale ke wɔlaya tetu taa. Tənaya paa tɔɔ-ɪ puɪtɔ tooso na pənaya hɔyɔluyɔ taa, na tum kaa keesi-ɪ. ¹⁵ Tənaya tum tɔ lum na ɪ nɔyɔ na pə lá isɪ pəyɔ sɔsɔyaya ke alv inɪ ɪ waali si lum hola í kɛyaya-ɪ. ¹⁶ Ama tetu waasa alv inɪ, tetu haa nɔyɔ na tɔ li lum mpi tum ka tɔna ɪ nɔyɔ ke mpv tɔ. ¹⁷ Ḿpúyú tum mv alv na pááná ke sɔsɔm, na í polo na í yooona alv piya nsi pə yelaa tɔ. Mɛyɛle pa tɛna mpa pa tɛŋɔyɪ Iso kɔheelitu na pá tɔka teu ke tampana nna a tɔɔ Yesu kulaa tɔ. ¹⁸ Ilena í polo ɪ sɛŋ tenku nɔyɔ tɔɔ.

13

Wontu naale tɔm

¹ Ḿpúyú ma na wontuyɔ nakɔli na ku lukəna tenku taa. Ku hɛŋ wɛ naanvwa na ku nyɔɔŋ ke naatosompəyɔlaya. Na nteninɪ tema paa ku hɛluyɔ ŋku ku tɔɔ. Na pá ŋmaa ku nyɔɔŋ tɔɔ ké hɛtɛ nte tɔ tɔvki Iso tɔ. ² Wontuyɔ ŋku ma na mpv tɔ ku nɔyɔsəna kprou ké, na ku nɔɔhɛɛ ná nɔyɔsəna wontuyɔ ŋku pa yaa si wusi tɔ ku nyəna, ku nɔyɔ isɪ tɔyɔlaya nyəŋka. Ḿpúyú tum sɔsɔ ha-kuyɔ ɪ toma na ɪ kawulaya kumte na ɪ pəsuyɔ sɔsɔŋku. ³ Wontuyɔ ŋku ku nyɔɔŋ taa lenku caya ké isɪ pu ku-kuyɔ isayakuyɔ. Ama timpi pu ku-kuyɔ isayakuyɔ ke mpv tɔ pə waawa. Ḿpúyú antulinya tɛna puɣula wontuyɔ ŋku na pá wɛ ku waali. ⁴ Tənaya yɛlaa tɛna suu tum sɔsɔ ke sɛɛv ke ɪ hav ɪ pəsuyɔ ke wontuyɔ tɔ pə tɔɔ. Na pa sɛɛkaya wontuyɔ tɔtɔ na pá faaləyɪ si: Wontuyɔ kɔnɛ ku taka wɛɛ kɛlɛ? N ke awe na nyá na-ku í sɛŋ na í yoo?

⁵ Ḿpúyú pə ha wontuyɔ ke mpaav na kú yɔyɔtɪ kalampaani tɔm na ku tvv Iso. Na pá ha-kuyɔ pəsuyɔ si ku paasi na kú lá isɔtɔnaa nule na naale taa. ⁶ Tənaya ku suu Iso ké footuyɔ, na ku yaa ɪ hɛtɛ na timpi ɪ wɛɛ tɔ na pa tɛna mpa pa wɛ isɔtaa tɔ na ku tvv. ⁷ Na pá ha-kuyɔ mpa si ku yooona Iso yɛlaa na kú kɛli-wɛ. Na pá ha-kuyɔ pəsuyɔ si ku kpiliki kɛka tɛna na piitim tɛna na nsəma tɛna yɛlaa na katenasi tɛna yɛlaa. ⁸ Atɛ yɛlaa tɛna ká sɛɛna-ku. Mpa pa hɛla pa ta ŋmaa Iwəyaya ŋka pa kuwa tɔ ka weesuyɔ takəlaya taa ké tuu antulinya kancaalaya tɔ mɛ paa sɛɛna-ku.

⁹ Ye wei ɪ ké tɔm nɔlv pɔntv í nu. ¹⁰ Ye pə tv yɔlv wei ké hatuu ɪ tananɪ tɛɛ si paa tɔki-ɪ saləka, isɪ pa tɔka-ɪ saləka inɪ, pu saaləyɪ. Na ye pə tv wei ileyɛ hatuu ɪ tananɪ tɛɛ si paa kv-ɪ na layatɛ, isɪ pa kv-ɪ na-tɛ, pu saaləyɪ. Pə tɔɔ ké Iso yɛlaa ka tɔki suulu na pá tv Iso ké naani ké ḿpúyú tam.

¹¹ Ḿpúyú ma ná wontuyɔ lenku na ku luna tetu tɛɛ. Ku hɛŋ wɛ naale na í nɔyɔsəna iwəyaya hɛŋ, na ku yɔyɔtaya isɪ tum sɔsɔ. ¹² Ku lapəna kancaalaya wontuyɔ pəsuyɔ tənaya kɔle ku isentaa. Na ku caalayaa tetu na tɔ tɔɔ yɛlaa si pá sɛɛ kancaalaya wontuyɔ ŋku pu kuwa isayakuyɔ na pá waa tɔ. ¹³ Ḿpúyú wontuyɔ naale nyəŋku kɔnɛ ku lapa piti tɛma sɔsɔna. Haləna ku lakaya na kəkə lukəna isɔtaa na ká tiiki atɛyɛ yɛlaa tɛna isentaa. ¹⁴ Pə ha-kuyɔ

mpaav si kó la piti tēma nnaya kancaalaya wontuyu isentaa tō, ku tolisa atē yēlaa ké na-ye. Ku heelaya atē yēlaa si pá lu wontuyu ŋku layate hikaa na paa na mpv ku wena ku weesuyu tō ku leesuyv. ¹⁵ Ilena pá há wontuyu naale nyəŋku ŋkuyv pásuyv si ku woso weesuyu feesiŋ ke kancaalaya wontuyu leesuyv tō, na leesuyv ŋku ku yəgətəgi, na kó pəsi na kó kó pa tēna mpa paa seeki-ku tō. ¹⁶ Mpróyú wontuyu ŋku ku caala yēlaa tēna təpai, piya na səsaa na apila na konyəntunaa na yomaa na kasayampiya, si paa yvsi paa wei i niŋ ntəgəŋ taa na i tokuyu taa. ¹⁷ Ye pa ta yvsi wei ké kuyvsum pəne, puntv u pásəgi na í ya yaa í pəeti pulv. Kuyvsum mpəgəle wontuyu ŋku ku hətē, yaa kəkəlatv nti tō húləgi si ku hətē tō.

¹⁸ Ləmayasəe təhulle nté cəne. Ye wei i wena layatv puntv pásəgi na í cəkəna wontuyu ŋku ku kəkəlatv, pə taya pulv tō, kəkəlatv nti tō lu yvlv hətē ké. Kəkəlatv ntəgəle nasətosə na nutosə na naatosə (666).

14

Mpa pa nyəŋ pə yapa tə pa yontu yoou

¹ Mpróyú ma nyənaya, ilena má ná Iwəyaya na ká səŋa Siyəŋ puyv tō, na yēlaa iyisi nunowa na iyisi nule na liyiti (144000) wə ka cəlv, na pá ŋmaa pa tokuŋ taa ké kana ka Caa pa həla. ² Tənaya ma nu pə yəgətəna isətaa na pə la yuŋ isv lvm kpeŋuyv na pá faləgi səsəm tō, isv tēv holuyuuna toŋ tō pə taka. Pə yəgətəya na má nukv tō, pə nəgəsəna ké isv saŋku mataa kuləyvv pa saŋkvnāa mapv na pá wiiki isəna tō. ³ Na yēlaa iyisi iyisi inu i səŋa mpróyú kumte na weesiŋ nyéma liyiti na səsaa pa isentaa na pá yooki Isəsəele yontu kofatv. Yēlaa iyisi nunowa na iyisi nule na liyiti (144000) wei pa yapa tetv tō tō i paasi, nəgəlv fəi wei i pásəgi na í nyi yontu tənē tə yoou tō.

⁴ Mpe inu pa ta pilisi pa ti na alaa, pa caya mpróyú təvəŋ. Paa timpixi Iwəyaya puki, pa təgəgi-kege. Pə yapa-wəge yēlaa həkv taa ké si pə caaləgəna-wəge Isə na Iwəyaya ke hav. ⁵ Pa ta nuna pa nəsi na pəpətiya, pa fəina taalı nəgəlv.

Isətaa tillaa tooso təm

⁶ Mpróyú ma na isətaa tillu ləlv na í kuləgi hontv ke hatuu isətaa. I wena Laapaalı Kupaŋ tam tō nyəŋ nəgəlv si i kaasəgi atē yēlaa na piitimnaa tēna taa yēlaa na kpeka tēna na nsəma tēna na yēlaa tēna. ⁷ I yəgətəyana nəgə səsəya si: I nyana Isə na í tv-i teeli. Pə taya pulv tō, pənente pə talaa ké si í hvvna yēlaa ke təm. Wei i lapa isətənyv na tetv na teŋku na hila tō í sēe inu.

⁸ Tənaya isətaa tillu naale nyəŋ ná luwa kancaalaya nyəŋ waalı na í təŋ si: I tu hotaa, Papiloni səsə tu hotaa. Inu i nyəsəna piitim tēna yēlaa ke i svlm, i asilima səsəna anu a svlm.

⁹ Isətaa tillaa naale inu i waalı ké tooso nyəŋ luwa na í yəgətəgəna nəgə səsəya si: Ye wei í sēe wontuyu ŋku na ku leesuyv na í tó ku kuyvsum ke i tokuyu taa yaa i niŋ taa tō, ¹⁰ puntv mayamaya ká tē na í nyə Isə svlm, i pááná səsəna nyəm mpi i pəla i pááná kəpv taa na pá tá pala pə taa ké pulv tō. I ká ná kaŋkaŋsi ke kəkə na asimti pə taa ké isətaa tillaa naŋŋ nyéma na Iwəyaya pa isentaa. ¹¹ Na kəkə ŋka ka taa pa naa mpróyú kaŋkaŋsi tō tam tō ké ka nyəsə kuləgəna isə. Mpa pa sēe wontuyu ŋku na ku leesuyv na pa yvsa-wə na ku hətē kuyvsum tō, mpróyú pu wēe tam tō, həesuyv fəi.

¹² Pə tō ké Isə yēlaa mpa pa təgəgi i kvheelitu na pá nukəna Yesu ke teu tō pə wēe si pá tōki suulu.

¹³ Mpróyú ma nuwa pə təma-m na isətaa si: Nmaa takəlaya taa si pə krayav pənentaa tō mpa pa səki Tacaə təmlē taa təgəle leleŋ nulaa. Ilena Feesuyv tō si: Nn, tampana ké, pa tēma toŋ nyəna wena pa lapa tō, pə tala pa həesi. Pə taya pulv, kəpantv nti pa lakaya tō nti tō təgəgəna-wə.

Kvmtv tate

¹⁴ Ma nyənāa tətō ilē ma ná isəŋmuntuyv kvhvlmuyv nté, na nəgəlv caya kv tō, na puntv nəgəsəna yvlv, na wola ntenuyu tema i nyvsv, na i niŋ taa ké lemse ləŋ nyəŋ. ¹⁵ Mpróyú isətaa

tillu lelu luna Iso taseele sasole taa na i yagatana wei i caya isonmontoyu too to na nayo sasaya si: Kraya nyá lemse na n kó, komtu talaa ké. Tetu puwa to, komtu talaa ké. ¹⁶ Tənaɣa wei i caya isonmontoyu too to i tu i lemse ké tetu too, ɪlena pə kú tetu too.

¹⁷ Na isətaa tillu lelu náá luna isətonoyu taa Iso taseele sasole taa na ílé i təkə lemse ləŋ nyəŋ tətə.

¹⁸ Mpyú isətaa tillu lelu wei ílé i wəna pəsoy ke kəkə too to i luna kətaya təlate na i kə. ɪlena i yagatana isətaa tillu wei i təkə lemse ləŋ nyəŋ to na nayo sasaya si: Kraya nyá lemse na n kóólí tetu too lesəŋ tukun, i puwaya. ¹⁹ Tənaɣa isətaa tillu tu i lemse na i kóólí tetu too lesəŋ tukun, na i pət-i Iso pááná sasəna lesəŋ tənyaasəle taa. ²⁰ ɪlena pá nyaasi lesəŋ ke ɪcate waali ké tənyaasəle taa, na caləmooyu luna tənyaasəle təna na ku kpe kpokpokpo na pə polo ɪsu kilomətələnəa ŋmənuy na nuwəwa (300), na pə luma ɪsu mətəli kuləm na həyoluy.

15

Kantəkaya naasoy

¹ Mpyú ma ná isətonoyu taa ké kəkəlo nəyolú ílé tətə. I təwəya na i təm wə ha. Isətaa tillaa naatosompəyolaya təkəna kənaasənam ke təm naatosompəyolaya. Mpəyi pə tēsəyənə naasənav ɪle pə təma. Na kantəkaya nyəntu tənəyɛ Iso ná tu yekina mpyú i pááná.

² Mpyú ma ná tin pə ɪsu tənku, na i na kəkə pə sitaa. Na má ná tətəyə mpa paa kəla wontuyu na ku lēsuyu na ŋku ku kəkəlatu nté ku hətə tə. Pa səŋa tin wei i pə mpv ɪsu tənku to i nəy, na pá təkə sənku naa mpa Iso cəla-wə tə. ³ Na pá yooki Iso təmle tu Moisi yontu na ɪwəyaya nyəntu si:

Tacaa Iso kawulaya tu,
nyá təma kulapɛ təw wə səyəntu,
na a təm wə piti.

Piitimnaa təna təpai wulav.
Mpi n suwa na n tənəyi na n lakı tə,
pə siyisaa na pə wəna tampana.

⁴ Tacaa, wei i kaa nyana-ŋ tə pəntu wɛɛ?

Awe ká kisina-ŋ teeli tuy?

Pə taya pulv, nyá tike n wəna tənəŋ.
Piitimnaa təna yəlaa ká tɛ na pá kə,
na pá luŋ nyá tɛɛ na pá sɛɛ-ŋ.
Pə taya pulv, pə kula nyá kulapətu
kupəntu tə ké na pə hólí təkɛɛɛ.

⁵ Pəle pə waali ké ma ná isətaa Iso taseele sasole tulaa, na tə taa ké cokəle nte tə hólíyí si Iso wɛɛ tə. ⁶ Mpyú isətaa tillaa naatosompəyolaya wei i ka təkə kənaasənam təm naatosompəyolaya ɪni tə pa lu Iso taseele sasole nte tə taa. Na pá suu kponkponu toŋ nyəntu wontu kəhuləmtu na tə mpyi kəkə ke nyənənyəni, na pá ləla pa laŋa taa ké wəla tampanaa.

⁷ Tənaɣa weesin nyéma liyiti ɪni i taa nəyolú i cəla isətaa tillaa naatosompəyolaya ɪnəyi wəla kəpənəa ke naatosompəyolaya, na pá suna Iso wei i wə tam tə to i pááná. ⁸ Mpyú Iso teeli na i toma pə nyaləna Iso taseele sasole təkəmm. Nəyolú ta pəsi na i suv Iso taseele sasole taa, haləna isətaa tillaa yoosi kənaasənam təm naatosompəyolaya ɪni na pəc.

16

Iso pááná mooy təm

¹ Mpyú ma nu pə yagatana isətaa tillaa naatosompəyolaya na nəyə sasaya ke Iso taseele sasole taa si: I polo na i pəli Iso pááná kəpənəa naatosompəyolaya ɪnəyi atɛ.

² Tənaɣa kancaalaya nyəŋ tɛwə na i pəli i kəpə ke atɛ. ɪlena səmolə asayɛɛ na kəwəwuna kpa yəlaa mpa paa yusa wontuyu kəyosom ke pa tə na pa sɛkaya ku lēsuyu tə.

³ Isətaa tillu naale nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke tenku taa, ɪlena lɔm pəsɪ ɪsu yulɔ sətɔ caləm, na weesuyu nyəm mpi pu we tenku taa tɔ pə sɪ pə təna təpəpai.

⁴ Isətaa tillu tooso nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke pusi səsəŋsɪ na seela təna taa, ɪlena pə lɔm pəsɪ caləm. ⁵ Mpróyó ma nu isətaa tillu wei ɪ nyənəxəna lɔmnaa təɔ tɔ ɪ təma sɪ: Nyá wei n we tənəŋ tɔ, nyá wenna, na nyaa wenna. N təŋa siyisuyu ke nyá huule tənə tə taa ké. ⁶ Isu paa lentə Isə yəlaa na Isə kuyəxətɔtɔ teləsəlaa təxə n celəxi-wexə caləm ke pənəntaa sɪ pá nyə. Mpi paa lapa tɔ mpi pə feləxəna-we. ⁷ Mpróyó ma nu pə yəxəta kətəya tələtə sɪ: Mpróyó mee, Taca Isə kawuləya tɔ, tampana na siyisuyu ke n təŋəxi na ń huukəna.

⁸ Isətaa tillu liyiti nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke ilim təɔ, ɪlena pə kraasi-wəxi tɔŋ sɪ pə kəkə í nyaya yəlaa. ⁹ Mpróyó hanəya paasaa na ká han yəlaa, haləna pá yaa Isə wei ɪ təkə kɔnaasənam pənə pə takanaa na ɪ pəsuyɔ tɔ ɪ hətə na pá tɔv-ɪ. Ama pa ta yele pa isayətɔ na pá tɔ Isə ké teeli.

¹⁰ Isətaa tillu kakpasɪ nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke wontuyu ŋkɔ kɔ kawuləya kumte təɔ, ɪlena səkpetuyɔ nyala kɔ kawuləya taa, na yəlaa paasɪ na pá sɔləxəna wɔsasɪ pə tɔ fɛɪ. ¹¹ Na pá tɔv isətaa Isə ké pa wahala na pa səmola pə təɔ. Paa na mpɔ tɔ, pa ta yele pa lakasɪ isayəsɪ.

¹² Isətaa tillu naatoso nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke Ifəlatɪ pəxə səsəya taa, ɪlena ka lɔm nyəɔ na pə ha mpaav ke awulaa səsaa mpa pa lukəna tɔv kite təɔ tɔ. ¹³ Mpróyó ma ná aləyaa tooso na pá nəxəsəna saləe, na pa luna tɔm səsə na wontuyu na Isə kuyəxətɔtɔ teləsɔlɔ pəpətɔ pa nəəsɪ taa. ¹⁴ Aləyaa mpeyele mpa pa lakɪ piti təma tɔ. Tənaɔa aləyaa mpe pa tooso pa kulaa na pá cəxkɪ tətɔ təna awulaa səsaa təɔ sɪ pa kotiyi-wexə Isə kawuləya tɔ kuyakɔ səsəw wule yoonav təɔ.

¹⁵ Nyəni, ma kəŋ kəntə ké ɪsu ŋmulɔ. ɪle ye wei ɪ təkə ɪ wontu sɪ ye pə talaa í taa tɛ tapakpete, ɪle pɔntɔ nté lelenɔ nɔlɔ. Mpi tɔ, ye pa na-ɪ mpróyó tapakpete fɛele ká lapɪ-ɪ.

¹⁶ Mpróyó aləyaa mpe pa kota awulaa mpeye timpi pa yaakəna Həpəla taa sɪ Haamaketəŋ tɔ.

¹⁷ Isətaa tillu naatosompəxəlaya nyəŋ ná pəla ɪ kəpυ ke heelim təɔ, ɪlena pə yəxətəna Isə təsəele səsəle taa na kumte kinə na nəxə səsəya sɪ: Pə lapayale. ¹⁸ Mpróyó tɔv nyəxəsaa, na pə yəxətɔ, na tɔv holi, na tətɔ sele səsəm. Hatuu pə ŋmav yulɔ tɔ tətɔ ta selita seluyu pənə pə taka. Pənə ɪni pə kəla kpakpaa. ¹⁹ Tənaɔa pə fəya ɪcətə səsəle ke həxələŋ tooso na pə yəkɪ. Na acalee səsəna hoti tətɔ təna taa. Isə təəsə Papiloni səsə təɔ, ɪlena í nyəəsɪ-ɪ ɪ kəpυ taa pááná səsəna sɔlɔm. ²⁰ Na tətɔnaa mpa lɔm ka cəənaa tɔ pá mɔkɪ yem, pa ta tasa pá keesi pəóŋ tətɔ. ²¹ Tɔv təmpɔŋ hotayana isətaa ké na í nyəkəxi yəlaa. Təmpəle kolumtəle yuŋ ka we ɪsu kiloona nule. Mpróyó yəlaa tɔv Isə ké naasuyɔ mpi təmpɛe anɪ a naasaya-we tɔ pə təɔ. Pə təya pɔlɔ, naasuyɔ mpi pəle pu kəla kpakpaa ké.

17

Wasəŋkalɪ kpitikipiti təm

¹ Isətaa tillaa naatosompəxəlaya wei ɪ ka təkə kəpɔnaa naatosompəxəlaya tɔ pa taa ləlv kəma na í yaa-m sɪ: Kəə na má hɔlɪ-ŋ saləka wei paa tɔ pusi payale həkɔ taa wasəŋkalɪ səsə tɔ. ² ɪ kinə ke atə awulaa lakəya pa asilima kulapɔtɔ, na ɪ asilima sɔlɔm ke atə yəlaa nyəəwa na pə kuyɪ-we.

³ Mpróyó Feesuyu tɛəna-m ɪlena isətaa tillu pona-m wuləya tətɔ taa. Tənaɔa ma ná alɔ nəxəlɔ na í cəya wontuyu kɔsɛmɔxɔ təɔ, na ɪ təɔ waasa həla nna a tɔkɪ Isə tɔ təwisiwisi. Wontuyu ŋkɔ kɔ nyəəŋ ka we naatosompəxəlaya ké, na kɔ həŋ ke naanɔwa. ⁴ Alɔ ɪni ɪ təxəla wontu kɔpampantɔ nti tə sɛəwa tɔ, na wontu nti tə sɛəwa təkəŋkəŋ tɔ, na ɪ tɔ wɔla na liyitee pɛe lutɔ kɔpantɔ, pə tɔ fɛɪ. Na í təkə ɪ niŋ taa ké wɔla kəpɔ na í suna acaalətɔ. Asilima nna ɪ ka lapa tɔ a isayətɔ nté. ⁵ Pa ŋmaa ɪ tokuyɔ taa ké hətə natəli, ama pə hɔwɛe ta tɔli tɔu ké təyau. Sɪ, Papiloni səsə, antulinya wasəŋkalənaa na acaalətɔ pə tɔo. ⁶ ɪlena má ná sɪ Isə yəlaa caləm na mpa pa lentaa sɪ pepe təɔ ké pa nuna Yesu ké tɔu tɔ, pɛle pa caləm kuyɪ alɔ ɪnəxi sɔlɔm nyəm.

Ma na-i, ilena pə paasi na pə la-m ha. ⁷ M'p'og'og' isətaa tillu pəasa-m si: Pepe təo kə pə laki-ŋ ha? Maa heeli-ŋ mpi alu na wontuyu ŋku ku təo i caɣaa na ku wena nyəŋ naatosompəɣalaya na həŋ naanowa tə pa h'ul'og'i mukaya tɛɛ tə. ⁸ Wontuyu ŋku n na mpv tə, ku wena weesuyu ke hatuu ləŋ kə, ama ku fei m'p'og'og' nənəo. Pə weɛ si k'ul' lu luman' puvu səsəu taa kə na k'ul' polo timpi pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ tə. Ate yəlaa mpa pa həla pə taa ŋmaa weesuyu takəlaya taa kə hatuu antulinya kancaalaya tə, paa ná wontuyu k'one tə pu la-weɣe ha. Pə taya pulv, ku wena weesuyu ke hatuu ləŋ kə. Ama ku fei m'p'og'og' nənəo, na ku tayan' liu tətə.

⁹ Nyəm na ləmayasɛɛ pə təhulle kinj nté cəne. Nyəŋ naatosompəɣalaya in' i h'ul'og'i pulasi naatosompəɣalaya wei i təo alu in' i caɣaa təɣə. Na i h'ul'og'i tətəɣə awulaa səsaa naatosompəɣalaya. ¹⁰ Awulaa səsaa mpe pa taa kakpas' tema hotuyu. Kuləm ná weɛ, na í təŋna kawulaya təɣə. Na lelv ná ta kənta, ilɛ i kəŋ i kəo tə i caɣav kaa təo. ¹¹ Wontuyu ŋku ku wena weesuyu na ku fei m'p'og'og' nənəo tə, kulɛyɛle wulav səsə pələfei nyəŋ. Mpeɣɛle mpv na kancaalaya awulaa səsaa naatosompəɣalaya in'. Ku puki timpi pu tɛ ku təm tənəŋnaŋ təɣə.

¹² Həŋ naanowa wei n nawa tə i h'ul'og'i awulaa səsaa naanowa mpa pa ta təɣəta kawulas' tə. Ama pu ha-weɣe kawulas' toma, na pa na wontuyu ŋku pá təɣə kawulaya ke kaləfu kuləm taa. ¹³ Pa naanowa in' pa təna paa la ləmayasəle kuləmtəle na pá məŋna pa toma na pa kawulas' na pá cəla wontuyu. ¹⁴ Paa kul' na pá yona lwəyaya, ama lwəyaya ká kəli-we. Pə taya pulv təo, ŋkɛyɛle səsaa səsə na awulaa təna Wulav. Ka na ka nyəma mpa pa yaawa na pá ləsi na pa kə nuntaa tə paa kəli-we.

¹⁵ M'p'og'og' isətaa tillu tasa-m heeluyu si: Pusi nsi n nawa na wasaŋkali caɣa si heku tə, yəlaa na samaa na piitimnaa taa yəlaa na nsəma taa yəlaa nté mpv. ¹⁶ Həŋ naanowa wei n nawa tə na wontuyu pa taa ká kpana wasaŋkali in', na pá lɛeki i wontu təna na pá yele-i kpetɛ. Paa təɣə i nantv, na pá wəp'i-i kəkə. ¹⁷ Pə taya pulv, ləo təna pa lotunaa taa kə h'wweɛ si pá krenti nəɣə kuləmaya na pá laki na pá məŋna pa kawulas' təŋ na pá cəla wontuyu, na pá yoosi nti nti tə ləmayasɛɛ i ka t'wa tə, haləna ləo ka yəɣəta nti tə t' la.

¹⁸ Na alu wei n nawa mpv tə, icatɛ səsəle nte tə ŋmakələɣi atɛ awulaa səsaa təɣəle.

18

Papiloni hotuyu təm

¹ Pələ pə waali kə ma ná isətaa tillu lelv na í luna isətaa na í tiiki. I wena pəsoɣv ke səsəm kə, na i teu nawa isu kəkə na pə cəo tetv təna. ² M'p'og'og' i yəɣətəna nəɣə səsaya si: I tu hotaa, Papiloni səsə tu hotaa. Pənente i pəsa alɣaa təcayale, na alɣaa nəɣə na pa suka, na tetv sumasi nsi paa caa tə si nəɣə na si suka təcayale nté təna. ³ Pə taya pulv, in' i nyəsəna piitimnaa təna yəlaa ke i suləm, i asilima səsəna an' a suləm. Na i kinj ke atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kulaputv. Na atɛ payatəlaa pilina i wontu kupantv nti tə fei nyəɣəsoɣv tə.

⁴ M'p'og'og' ma nu pə yəɣətəna isətaa, ilɛ pə taya isətaa tillu in' i nəɣə. Pə təmayə si: Ma yəlaa, í se i kinj, na pə taa kəo na i isayatu taana-me, na pə kəo na pə naasəɣi na pə kpeŋna-me. ⁵ Pə taya pulv təo, i isayatu kaawaya na pə kaləsəna isətənyu, ləo təsa i lakasi isayas' təo. ⁶ I lɛeti-i mpi i ka lapa-me tə. I fel'i isəna mpi i ka lapa təɣə təm naale. I suuli i kəp'v ke suləm mpi pə kəla mpi i puukaya-me təɣə təŋ ke təm naale. ⁷ I tu-i wahala na konyəŋ na pə tala isu i ka təɣv i təɣi teeli na í kaa wontu kupantv ke isəna mpi tə. I yəɣəta i taa si: Ma caɣaa təkə kə isu wulav, ma ta nyi leelutu, ma kaa nyi mpi pa yaa si konyəŋ tə. ⁸ Pə təo kə kunaasəm mpi pə suwa si pu naasəna tə, kuyaku kuləmnyu ke pu tii pə tənaya i təo tək'pili. Mpeɣəle kutəməŋ na səm na nyəɣəsi. Kəkə ká nyaya i təna təluka. Pə taya pulv, Taca ləo wei i lakəna-i təm tə i we toma kə.

⁹ I kinj ke atɛ awulaa səsaa lakaya pa asilima kulaputv na pá nuk' i lelenj. Paa tɛ na pá ná kəkə nyaki-i na nyəsəsi nsi si kuləɣi tə, ilɛ paa tul' nəsəsi ke i təo, na paa kpa pa lan' na pá wii səsəm. ¹⁰ Paa hatələna-i si pə taa kəo na pá ná i wahala. Na paa tə si: Waiyo, waiyo. Pwwe, Papiloni icatɛ səsəle na təŋ nyəntɛ tənɛ, kaləfu kuləm taa kɛle pə tɛma-ŋ nyá saləka təɣv na?

¹¹ Ate taatēlaa ná tula nōōsi ke tē tō tōtō na pá kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. Mpi tō, nōyōlv u tasōyi pa taatēle ke yapu. ¹² Paa wōlanaa, paa nyōyōlvu kōhōlvōmōyō, paa liyitee pēē. Paa lutō, paa kponkponu ton nyōntō pōōŋ kupaŋ, paa tōō wontu kōpampantu kōsēmtō, paa nti tō sēē teu tōkēŋkēŋ tō, paa silikināa, paa taasi nsi si fēi yem yem tō, paa tuu kela na taasi kate nyōnsi, na nyōyōlvu kōsēmtōyō na nyōyōlvu maŋamaŋa na pōle nte pa yaa si maapōli tō. ¹³ Paa afēvnaa, paa kōkōsōm, paa tulaalō miili, paa tulaalō kōfōyōtō, paa sōlvōm, paa nim, paa mōlvōm, paa tōyōnaya pēē, paa naaŋ, paa heeŋ, paa kpaŋaŋōŋ na kēēkēnaa, paa yōmaa na yōlaa weesiŋ maŋamaŋa. ¹⁴ Taatēlaa mpe pa tōma icate sōsōle nte si: Mpi pō tōna n nyūlaya tō pō saala yem. Nyā ton na nyā leleŋ tōna tō-ŋ lōm, n kaa tasa-wōyi keesuyō. ¹⁵ Taatēlaa mpa pa taata icate sōsōle taa na pá pili tō, paa tē na pá hatōlōna-tē si pō taa kōō na pá ná tō wahala. Paa tulī nōōsi na paa kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. ¹⁶ Paa tō si: Waiyō, icate sōsōle tōne tō tōm wē waiyō. Nte tō suukayana kponkponu ton nyōntō pōōŋ kupaŋ na wontu kōpantu nti tō sēēwa tō, na wontu nti tō sēēwa tōkēŋkēŋ tō. Na nte tō tōkayana wula na liyitee pēē na lutō pō tu fēi. ¹⁷ Na kalōfu kōlvōm taa kele tō apititō tēma-tēyē lōm tōyō.

Kpūlōŋ taa sōsaa sōsaa na i sōvlaa na i saalaa, na pa tōna mpa pa tōkōna tēŋku tō, pa sōŋa pooluŋ taa, ¹⁸ na pá ná tō kōkō nyōōsi. Uena pá makī kapusi na pá tō si: Pa ta nata icate na tō tala icate sōsōle tōne. ¹⁹ Mprōyō pa cosa tetō na pá pōli pa nyōōŋ taa, na pá tulī nōōsi na pá kpa pa laŋa na pá wii sōsōm. Na pá makī kapusi si: Waiyō, icate sōsōle tōne tō tōm wē waiyō. Pa tōna mpa pa wēna kpūlōŋ ke tēŋku taa tō tō ton ke pa kōlōnaa. Kalōfu kōlvōm taa kele pō tōna pō tēma-tēyē lōm tōyō.

²⁰ Tōō, isōtōnuyō nyā, pō wakōla-tē tō, paana-tē ilē. Isō yōlaa mē, na tillaa na Isō kōyōyōtōtō telōsōlaa, i paana-tē. Pō taya pōlv, isayatu nti tu lapa-mē tōyō Isō hōvna-tē.

²¹ Mprōyō isōtaa tillō ton tō nōyōlv kpaŋa pōle sōsōle, tō tōō wē isū namlē, na i pētī tēŋku taa. Uena i tōŋ si: Isōtōyō paa pētī Papilōni icate sōsōle ke tuu pō tēē na páánā sōsōna, na pa kaa tasa-tēyē keesuyō. ²² Na pa kaa tasa nuw ke Papilōni nyā nyā taa kē sanōnaa na cōmōŋ na hōsi na akantēē pō tōŋ. Pa kaa tasa nav ke tōmlē latō nōyōlvu tōmlē natōli tō taa. Na pa kaa tasa nuw ke namlē kpālōyō. ²³ Fōtōla kaa tasa mōyō ke nyā taa, pōcō pa kaa tasa akpaŋale ayōōla tōŋ nuw ke nyā taa. Nyā taa taatēlaa hōtē ka yaana antulinya taa kē lōŋ, na nyā puŋusa yōlaa tōna na nyā topotoŋ tōma pēēkōyō.

²⁴ Pa nawa Isō kōyōyōtōtō telōsōlaa na Isō yōlaa pa calēm, na pa tōna mpa pa kō tetō tōō tō pa calēm ke Papilōni taa tōyō pa tō-tēyē salōka.

19

¹ Pōle pō waali kē ma nu pō yōyōtōna nōōsi sōsōnsi na isōtaa, na pō wē isū samaa tuutuuma yōyōtōyō tō si: I sa Isō. Ta Isō yakōna, na inōyōle teeli na tōma pō tō. ² Tampana na siŋisuyō ke i tōŋyō na i hōvkōna. Pō taya pōlv, wasōŋkali sōsō wēi i wakōlaya tetō na i asilima tō, i kō i tōm. Na isōna mpi inū i ka kō Isō yōlaa tō, Isō ná tō-i pō salōka. ³ Na pa tasa yōyōtōyō tōtō si: I sa Isō. Icate sōsōle nte tō kōkō nyōōsi tōŋna kōlvōyō ke tam kē. ⁴ Mprōyō sōsaa hiu na liyitī inū na weesiŋ nyōma liyitī inū pa luŋa akula na pá sēē Isō wēi i caya kumte tōō tō, uena pá tō si: Ami. I sa Isō.

Iwōyaya akpaŋale kōtōyō

⁵ Mprōyō pō yōyōta kumte kin si: Sōsaa na piya mpa mē i kē Isō pōyalaa na i see-i tō, i sa ta Isō. ⁶ Ma nu pō tasa yōyōtōyō na pō nōyōsōna isū samaa tuutuuma yōyōtōyō tō, na pō wē yuŋ isū lōm kpeŋuyō na pō falōyi cōōō tō, isū tēv hōlvuyō sōsōm tō taka. Ma nu pō yōyōtaa kē si: I sa Isō, pō taya pōlv Tāca Isō kawulaya tō inū i tōkōna kawulaya. ⁷ Iwōyaya pēēlō kpav talaa, na ka pēēlō maŋamaŋa ná tu tayaŋa i tō. Pō tōō ilē tō paa na tā laŋa hōlvōmī, na tō tō-i teeli. ⁸ Pō ha i pēēlō ke mpaa si i suu kponkponu ton nyōntō pōōyō kōpōŋkō ŋku kō mōyō kōkō ke nyōnōnyōni na kō fēi asilima tō. Pōōyō ŋku kō wēē kē isū Isō yōlaa tōma kōpana.

⁹ Μρύγύ ισάτα tillu tōma-m si: Nmaa takəlaya taa si lwəyaya kpa ka pəelə na pá yaa mpaɣa təɣəw təɣələ lelen nulaa. Na i tasaa si: Təm tənə tə ké Iso kuyəɣətutu tampana nyəntu ké.

¹⁰ Tənyaya ma hənta i tēē si ma sēē-i. Ama i tōma-m si: Taa la mpv, ta tənyaya təmle nyəma ké. Taɣale mpv na nyá taapalaa mpa Yesu kula tampana təw na pá nyi-yē tə. Ye sēētu ilē, Iso ké n ká sēē.

Yesu kula tampana nna a təw tə, anı a twna Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke yəɣətuyv.

Kpaɣanvholvmaya caɣalv

¹¹ Μρύγύ ma ná isətənyv tulaa, ilena kpaɣanvholvmaya lu. Pa yaa ka təw caɣalv si Kupaŋ na Tampana tv. Siɣisuyv ke i təŋəyi na í hvkəna i təm na í yookina i yooou tətə. ¹² I isē wē ké isu kəkə məkuyv tə, na i nyuyv taa ka wē teeli ntenij paɣale. Pa ŋmaa hətē natələyi i təw, na nəɣəlv ta nyi-te ye pə taɣa i tike. ¹³ I capa wei i suuwa tə i təna na caləm ké. I hətē nté si: Iso Təm. ¹⁴ Μρύγύ isətənyv taa yoolaa hu i waali na pa kpaɣanvholvmasi, na pá suu kponkrontu toŋ nyəntu puvv kupaŋkv ŋku kv hulvmaa təlaııai na kv feı asilima tə. ¹⁵ Laɣate kvseŋtəle nte i ka kvna katenasi təw yəlaa tə i nəɣə taa ké tə lukayana. Na nyəɣəlvv kpatúyú ké i ká tiikiyina-wē. Na i ká yəti lēsēŋ ke tənyaasəle nte tə ké Iso kawulaya tv páána səsəna svlvm tənyaasəle tə tə taa. ¹⁶ Pa ŋmaawa i nəəhēē na i capa pə təw ké si: Awulaa Wulav, səsaa Səsə.

¹⁷ Μρύγύ ma ná isətəta tillu nəɣəlv ilé na í səŋa ilim təw. Na í má kapusi na í heeli sumasi nsi si kuləyi isə tə si təna si: I timsi na í kəw Iso acima səsəna taa. ¹⁸ I kəw na í təɣə awulaa na yoolaa na pa səsaa pa nantv, na kpaɣanəŋ na i təw caɣalaa pa nantv, na í təɣə yəlaa təna, yomaa na kasayampiya na səsaa na piya, pa nantv.

¹⁹ Μρύγύ ma ná wontuyv ŋkv na atē awulaa na pa yoolaa pa kotaa si pa yookina kpaɣanv təw caɣalv inı na ilé i nyəma. ²⁰ Tənyaya pa kpa wontuyv ŋkv na Iso kuyəɣətutu teləsulv pəpətv wei i ka lapa piti təma ke kv isəntaa tə na pá təkı. Piti təma nna i lakaya mpv təɣə i puɣusayana mpa pa yusəna wontuyv kvvsvm pəyele pa sēekaya kv lēsuyv tə. Μρύγύ pa kpaɣa wontuyv ŋkv na Iso kuyəɣətutu teləsulv pəpətv inı na pá peti-wēɣe kəkə tēŋku wei i tēŋna mvyv tə i taa na pa isē. ²¹ Pə kaasa mpa tə, pa kv pēle na laɣate nte tə lukəna wei i caɣa kpaɣanv təw tə i nəɣə taa tə. Ilena sumasi təɣə pa nantv na pé tala-sı.

20

Pusi iyaya (1000) təm

¹ Μρύγύ ma ná isətəta tillu nəɣəlv na í luna isətəta na í tiiki, na í təkə i niŋ taa ké luman púyú səsəw saafv na alukpalıŋ tanıkv nuli. ² Tənyaya i siisaa na í kpa tvm səsə kvpəŋ inı na í tv-i alukpala si í caɣa mρύγύ pusi iyaya (1000). Iləɣəw ke pa yaa mpv si: Tvvm səsə kvpəŋ, na kvlvv inəɣəle Satani. ³ Μρύγύ isətəta tillu kpaɣa-i na í peti luman púyú səsəw taa na í təkı, na í kaləsi na í tv pə təw ké kvvsvm si tvvm səsə í taa tasa mpa hıkvıyı na í tolisi katenasi təw yəlaa, haləna pusi iyaya (1000) ŋke ká te na pécó. Pə waali ilē paa tvlı-i wēē naale.

⁴ Μρύγύ ma ná kumlee na pé hawa a təw caɣalaa ke pəsvvıv si pá hvkı təm. Na má ná tətəɣə mpa pa heelaya tampana nna a təw Yesu kulaa tə na Iso Təm na pá lentı-wēɣe pə təw tə pa ləsasi. Pēle pa taa sēē wontuyv ŋkv na kv lēsuyv. Pəyele pa ta tv wontuyv ŋkv kv kvvsvm ke pa tokıŋ yaa pa niŋ taa. Μρύγύ pa fema na pá ná Kilisiti pá təɣə kawulaya ke pusi iyaya (1000). ⁵ Ama pusi iyaya (1000) ŋke kaa tēma na pécó sətəa lelāa fe. Sətəa taa fem kancalaya nyəm nté. ⁶ Mpa paa fe fem kancalaya nyəm pəne pə taa tə mpeɣele lelen nulaa, na mpeɣele pə paasaa na pé kooli koolēe kvpana. Səm kvleləm u tasəyi-wēɣe pəsvvıv. Ama paa la Iso na Kilisiti pa kətəlaa, na pá na-i paa təɣə kawulaya ke pusi iyaya (1000) taa.

Satani kpısuıyı

⁷ Pusi iyaya (1000) ŋke ka kəŋ na ká yoosi ilena pá tólı Satani ke i saləka taa. ⁸ Na i ká cəw antulınyı piitimnaa təna təw təpai na í puɣusi yəlaa. Mpeɣele Kəki na Makəki. I ká kotı-wē

si pá yoo, na paa wee payale isu tenku nɔɔ kanyɔna pee. ⁹ Pa luna nté na tetu tɔna tɔɔ ké paa le, na pá tá kotaya ke Iso yɔlaa tɔsikile na Iso luyɔ tɛe icate. Ama kɔkɔ luna isɔtaa na ká ku pa tɔna tɔnanɔnɔ. ¹⁰ Ḿpɔ́yó pa peta lɔɔɔ wei i puɔusaya-we tɔɔ kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i taa paa tema wontuyɔ na Iso kuyɔɔtɔtu telɔsɔlɔ pɔpɔtu ke petuyɔ tɔ i taa. Ilim na ahoo ke pu naasɔyi-weye tam tɔɔ ké mpu.

Kantákaya hvule

¹¹ Ḿpɔ́yó ma ná kumte sɔsɔle kuhulumle na tɔ tɔɔ cayalɔ. Tɔnaya tetu na isɔtɔnuyɔ mɔka yem ké i isentaa tɔkpataa. ¹² Pɔ waali ké ma ná sɔtaa sɔsaa na sɔkpema na pá sɔna kumte isentaa. Ḿpɔ́yó pa hɛta takɔlasɔ. Ilena pá hɛti takɔlaya lenka tɔtɔ, kelɛyɛle weesuyɔ nyɔnka. Ilena pá suv sɔtaa ke tɔm nti nti paa lapa na pá nmaa-tɔyi takɔlasɔ nsi si taa tɔɔ hvuɔnɔ. ¹³ Ḿpɔ́yó tenku lɔsa sɔtaa mpa i ka lipa tɔ. Na sɔm na sɔtaa tɔcayale náá lɔsi tɔtɔɔ yɔlaa mpa paa we pɔ taa tɔ. Ilena pá pɔasi paa wei ké nti i ka lapa tɔ. ¹⁴ Pɔ yela sɔm na sɔtaa tɔcayale, ilena pá peti pelɛye kɔkɔ tenku taa. Kɔkɔ tenku inɔyɔle sɔm kɔlɛlɔm. ¹⁵ Ye wei i hɔte í fei weesuyɔ takɔlaya taa, kɔkɔ tenku taa ké pa petɔyi-i.

21

Isɔtɔnuyɔ kɔfalɔyɔ na tetu kɔfatɔ

¹ Ḿpɔ́yó ma ná isɔtɔnuyɔ kɔfalɔyɔ na tetu kɔfatɔ. Isɔtɔnuyɔ kɔpɔnuyɔ na tetu kɔpɔntɔ ka mɔka yem ké, na tenku ná fei tɔtɔ. ² Na má ná icate nanɔ nyɔntɛ. Yosalem kɔfalɔ, na tɔ luna isɔtaa ké Iso kin na tɔ tiiki. Tɔ tayana tɔ tɔyi teu ké isu peelɔ tayanuyɔ i ti na í puki i paalɔ kin tɔ. ³ Tɔnaya ma nu pɔ yɔɔtɔna kumte kin na nɔɔ sɔsɔya si: Pɔnɛntɛ Iso tɔcayale we yɔlaa hekɔ. I na-we paa cayana, na paa la i yɔlaa. Pá na Iso mayamaya paa cayana na pá nyɔnɔyi-i pa Iso. ⁴ I ká husi pa isɔlɔm tɔna tɔpai. Sɔm kaa tasa weev. Kɔpɔm mpi pɔ tɔna pu muki yem.

⁵ Ḿpɔ́yó wei i caya kumte tɔ tɔ i tɔma si: Pɔnɛntaa ma pɔsɔyi pɔ tɔnaya kɔfam. Na i heelam si: Nmaa-ti. Mpi tɔ ma kuyɔɔtɔtu ke tampana ké, na tɔ muna pá te-ti na taa.

⁶ Na í tasa si: Pɔ lapayale. Mayale Alɔfa na Omɛka, kancaalaya tɔ na kantákaya tɔ. Lɔkɔtu í wɛna wei, maa ha-i weesuyɔ lɔm seelɔ ke faalaa na í nyɔɔ. ⁷ Ye wei í lapa kɔllɔ maa lapɔ-i kɔcɔɔ kɔnɛ, na i ká yaa-m i Iso, na maa yaa-i ma pɔyalɔ. ⁸ Ama pɔ yela sɔɔtɔnɔnaa na ma ta nyi isɔnaa na acaalɔtu nyɔma na yɔlɔkɔlaa na asilima lataa na mpa pa laki topotopo tema tɔ na tun laalaa na pɔpɔtɔnaa tɔna pa tɔcayale nté kɔkɔ na asimti pɔ tenku wei i mɔyi kɔkɔ tɔ i taa. Sɔm kɔlɛlɔm nté.

Yosalem kɔfalɔ

⁹ Isɔtaa tillaa naatosompɔɔlaya wei i ka tɔka kɔpɔnaa na pá suna kɔnaasɔnam kantákaya nyɔm ke tɔm naatosompɔɔlaya tɔ pa taa lelɔ kɔma na í tɔ-m si: Kɔ na má hvli-nɔ peelɔ wei paa kpa tɔ, Iwɔyaya alɔ nté. ¹⁰ Ḿpɔ́yó Feesuyɔ tɛna-m na isɔtaa tillu kpaɔa-m na í kpaasi puɔu sɔsɔɔ nakvli ku comcom nɔɔ taa. Tɔnaya i hvla-m Yosalem, icate nanɔ nyɔntɛ nte tɔ luna Iso kin ke isɔtaa na tɔ tiiki tɔ. ¹¹ Na tɔ na Iso teeli tɔnyɔnɔnyɔni. Tɔ teekaya kɔkɔ ké na pɔ nɔyɔsɔna liyitee pɔle kɔcɔlɔcɔlle nte tɔ naa isu tin tɔ. ¹² Kolunɔ sɔsɔnɔka kɔkɔlaya cɔna-te, na tɔ wɛna nɔnɔasi naanɔwa na naale, na isɔtaa tillaa naanɔwa na naale tɔna tɔ nɔnɔasi. Na pá nmaa nɔnɔasi nsi si tɔɔ ké Iseyeli nyɔma kpeka naanɔwa na naale hɔla. ¹³ Nɔnɔasi tooso ka wɛna paa hɔɔlɔyɔ nku ku tɔɔ, ilim tɔlɔle tɔɔ ké nɔnɔasi tooso, na ilim ntɔɔnɔ tɔɔ ké tooso, pɔ mpɔtɔnɔ tɔɔ ké tooso, na ilim tɔtɔle tɔɔ ké tooso. ¹⁴ Pɔnɔ naanɔwa na naale tɔɔ ké kolunɔ na icate pɔ sɔnaa. Na pɔ nmaawa pɔnɔ inɔ i tɔɔ ké Iwɔyaya tillaa naanɔwa na naale hɔla.

¹⁵ Isɔtaa tillu wei i yɔɔtɔyana-m tɔ i tɔka camlɔyɔ kɔmayasuyɔ ke i nin taa. Camlɔyɔ nku ku ké wɔla ké, si i mayasɔyɔna icate na tɔ nɔnɔasi na tɔ kolunɔ. ¹⁶ Kɔnɔkɔmɔnɔ liyiti ké icate wɛna, na tɔ wan tɔɔ na tɔ tayalɔnɔ tɔɔ we teitei. Ḿpɔ́yó isɔtaa tillu mayasa icate na i camlɔyɔ nku, na icate kɔnɔkɔnɔ tayalɔnɔ we kilomɛtɔlɔnaa iyisi naale na nɔmɔnuyɔ (2200), na tɔ wan tɔɔ na tɔ kɔnɔkɔlɔmɔnɔ tɔɔ tɔtɔɔ mpu. ¹⁷ Na isɔtaa tillu mayasi kolunɔ tɔtɔ, na kelɛ ka kɔnɔkɔlɔmɔnɔ

mayana meetələnaa nutoso na kakpası. Isəna pa mayasəyi təyō ı mayasaa. ¹⁸ Liyitee pəe kucələcələe ke pa ηmana kolunja. Pə yela ıcate tō, wula mayamaya ke pa ηmana təle, na wula ını ı we təceiceı kē ısu tiη.

¹⁹ Liyitee pəe ke pa lapəna kacəka ke ıcate kolunja kite tēe pəe tō. Kancaalaya nyənte nté liyitee pəle nte tə sita cuntu na pooku tō. Naale nyənte nté liyitee pəle nte tə we pooku təle tō. Tooso nyənte nté liyitee pəle pooku na atəntəte. Liyiti nyənte nté liyitee pəle tiη atəntəte.

²⁰ Kakpası nyənte nté liyitee pəle kəkpeətəle. Naatoso nyənte nté liyitee pəle kuvseemle cuntu taka. Naatosompəyolaya nyənte nte liyitee pəle atəntəte na pooku. Pəlefei nyənte nté liyitee pəle atəntəte na pooku nyənte. Pəyolayafeı naanowa nyənte nté liyitee pəle tiη kasasəηa nyənte. Naanowa nyənte nté liyitee pəle atəntəte kasasəηa nyənte. Naanowa na kuləm nyənte nté liyitee pəle pooku atəntəte nyənte. Naanowa na naale nyənte nté atəntəte akpaayala. ²¹ Nənəəsi nsi si naanowa na naale su kē kacəka wontu naanowa na naaleye, paa nənəyō ηka na ka kacəka wontuyu. Wula mayamaya pəna ıcate h́tē tə hapəle təna, na wula ını ı wee kē ısu tiη wev tō.

²² Ma ta na Isō təsele səsəle ke ıcate h́tē tə taa. Mpi tō, Tacaa Isō kawulaya tu na lwəyaya paa kəna ıcate h́tē tə Isō təsele səsəle. ²³ ıcate h́tē tə ta tasa ilim yaa ıətō pə təm ke lapv sı pə naaki tə taa. Mpi tō, Isō teeli ká naana tə taa ısu kəkə, na lwəyaya kəna tə kəkə. ²⁴ Antulinya taa yəlaa ká təηna tə kəkəsi, na ate awulaa səsaa ká pona tə taa kē pa apititu. ²⁵ Tə nənəəsi ká tóli ḿpúyú ilim taa kē, sı kaa təkı. Pə taya pulv, ahoo feı tətō sı a tasəyi yuyu. ²⁶ Paa pona tə taa kē piitim təna yəlaa apititu na pa səsəntv. ²⁷ Na asilima nyəm napəli yaa yəlaa mpa pa lakı acaalətv na pəpətv tō pa kaa svv tə taa. Ama mpa pa həla we weesuyu takəlaya ηka ka kē lwəyaya nyəηka tō ka taa tō, mpe paa svvna ıcate h́tē tə taa.

22

¹ Isətəa tillu hula-m tətəyō weesuyu lvm pəyō səsəya, na ka lvm we təkaiı ısu tiη, na ká luna Isō na lwəyaya pa kumte tēe. ² Na ká kpeη ıcate səsəle h́tē tə hapəle hekv taa. Na weesuyu təyō səηa pəyō səsəya ηke ka kutentemiη naale tō, kvne na cəne na kvne na cəne, na kv lələyi təm naanowa na naaleye pənayə taa. Paa ıətō wei kē kv lələyi. Kv hatv haaki piitim yəlaa ke alaafəya. ³ Mpi Isō təηsa mpuısi tō pə taa pulv kaa wee ıcate h́tē tə taa.

Isō na lwəyaya pa kumte ká wee tə taa, na Isō pəyalaa ká seeki-ı. ⁴ Paa ná ı ısentaa, na paa ηmaa ı həte ke pa tokuη taa. ⁵ Ahoo feı sı a tasəyi yuyu tətō. Pa kaa nyuli sı fətəla yaa ilim ı naa-wee. Pə taya pulv, Tacaa Isō ká tv-weye kəkəsi. Na paa təyō kawulası ke tam tō.

Yesu kəntē

⁶ Ḿpúyú ıətəa tillu heela-m sı: Təmnəa panē pa kē tampana kē, na pa nəyəsəna pá te-we na taa. Na Tacaa Isō wei ı haa Isō kvəyətətv teləsəlaa ke ı Feesuyu tō, ını ı ka tilina ı ıətəa tillu sı ı h́lı ı pəyalaa ke mpi pə wee pə kəη nənəō tō.

⁷ Ḿpúyú Yesu yəyətəa sı: N nuwaa, maa kəō nənəō. Lelen nvlv nté wei ı təηyēı cele təmnəa mpa pa ηmaa takəlaya kanē ka taa tō.

⁸ Yohaani má, ma nuna na má nana ma ıəle ke pəne ını pə təna. Ma kəma na má te pə tənaya ḿpúyú nuw na nav, ılena má həntı ıətəa tillu wei ı hula-m-wı tō ı nəəheē tēe sı ma seeki-ı. ⁹ Tənaya ı təma-m sı: Taa la mpv, ta tənaya təmlē nyóma kē. Tayale mpv na nyá taapalaa Isō kvəyətətv teləsəlaa na mpa pa təηyēı takəlaya kanē ka taa təmnəa tō. Ye seetv ıle, Isō kē n ká seē.

¹⁰ Ḿpúyú ı təma-m sı: Taa ηmesı takəlaya kanē ka cele təmnəa panē yoo. Pə taya pulv, paa suwa waatv wei sı kəkələnəa panē paa la tō waatv ını ı wvsaa. ¹¹ Wei ı lakı ısayatv tō pəntv ı wee ı ısayatv taa na ı təηna lapv. Na wei ılé ı kē asilima tv tō pəntv ı wee ı asilima taa na ı təηna ı təyi pilisuyu. Na wei ılé ı kē kvpan tō pəntv ı wee ı kvpantv taa na ı təηna tə lapv. Na wei ılé ı we tənəηη tō pəntv ı wee ı tənəηη taa kē mpv.

¹² M̄p̄óyú Yesu yóyótaa sí: N nuwaa, maa koo nōōnōō. Maa kp̄enna ma k̄ofel̄eh̄ na má koo na má fel̄i paa wei k̄é mpi í lapa tō. ¹³ Maya Al̄efa na Om̄eka, maya kancaalaya tu na kant̄akaya tu. Mayale caallu na t̄ees̄olu.

¹⁴ Lelen̄ nulaa nt̄é mpa pa c̄ot̄ayi pa capanaa na p̄ə ha-w̄eȳe mpaav̄ sí pá t̄aȳo weesuyu t̄ȳȳu pee, na pá t̄əh̄na ícate n̄ōnōōsí na pá s̄ūv̄ ícate taa tō. ¹⁵ Ama acaal̄ətu nȳóma na mpa pa laki totopo t̄əma tō na asilima lataa na yul̄k̄ulaa na tun̄ laalaa na mpa pa k̄é p̄əp̄ətonaa k̄e pa yóyótaya taa yaa pa kolaputu taa tō, ícate waali k̄é pu kaa-we.

¹⁶ Yesu má má tilina ma is̄ōtaa tillu sí í kpaali-m̄eȳe t̄ə t̄ənaya Yesu s̄eela kpeka taa. Tafiiti l̄ol̄əna na p̄ə l̄oli na p̄ə l̄oli-m. Mayale tul̄mal̄ȳu.

¹⁷ Feesuyu na asaalu k̄ofalu sí: Koo.

Ye wei í nu mp̄u p̄untu í t̄ə t̄ət̄ə sí: Koo.

Luk̄ətu í kpa wei p̄untu í koo. Ye wei í caa weesuyu l̄um, í ka hiki-w̄əȳi faalaa.

Nti pa t̄ees̄əna tak̄əlaya kan̄e t̄ə

¹⁸ Yohaani má ma kpaal̄əȳəna na is̄əle k̄v̄s̄eem̄le k̄e mpa pa t̄əna pa nu cele t̄əmn̄aa mpa pa ŋmaa tak̄əlaya kan̄e ka taa t̄ə sí: Ye p̄ə c̄əpa wei na í s̄ōsa pul̄ȳu t̄ə t̄ə, Is̄ə k̄á s̄ōsí k̄v̄naas̄ənam mpi p̄ə t̄əm pa k̄eesa tak̄əlaya kan̄e ka taa t̄əȳo p̄untu sal̄əka t̄ə. ¹⁹ Na ye p̄ə c̄əpa n̄əȳolu na í pasa cele t̄əmn̄aa mpa pa we tak̄əlaya kan̄e ka taa t̄ə, Is̄ə k̄á p̄e p̄untu k̄e í paa nȳəm k̄e weesuyu t̄ȳȳu pee taa, na Is̄ə ícate nan̄h̄ nȳənt̄e nte t̄ə t̄əm pa k̄eesa tak̄əlaya kan̄e ka taa t̄ə t̄ə taa.

²⁰ Wei í t̄ə p̄ə t̄əna is̄ənt̄ə p̄ə w̄ena tampana t̄ə í t̄əma sí: Kupam maa koo nōōnōō. Ee, p̄ə la mp̄u. Taca Yesu, koo mp̄u.

²¹ Taca Yesu í h̄ólí m̄ə t̄ənaya p̄elee.

